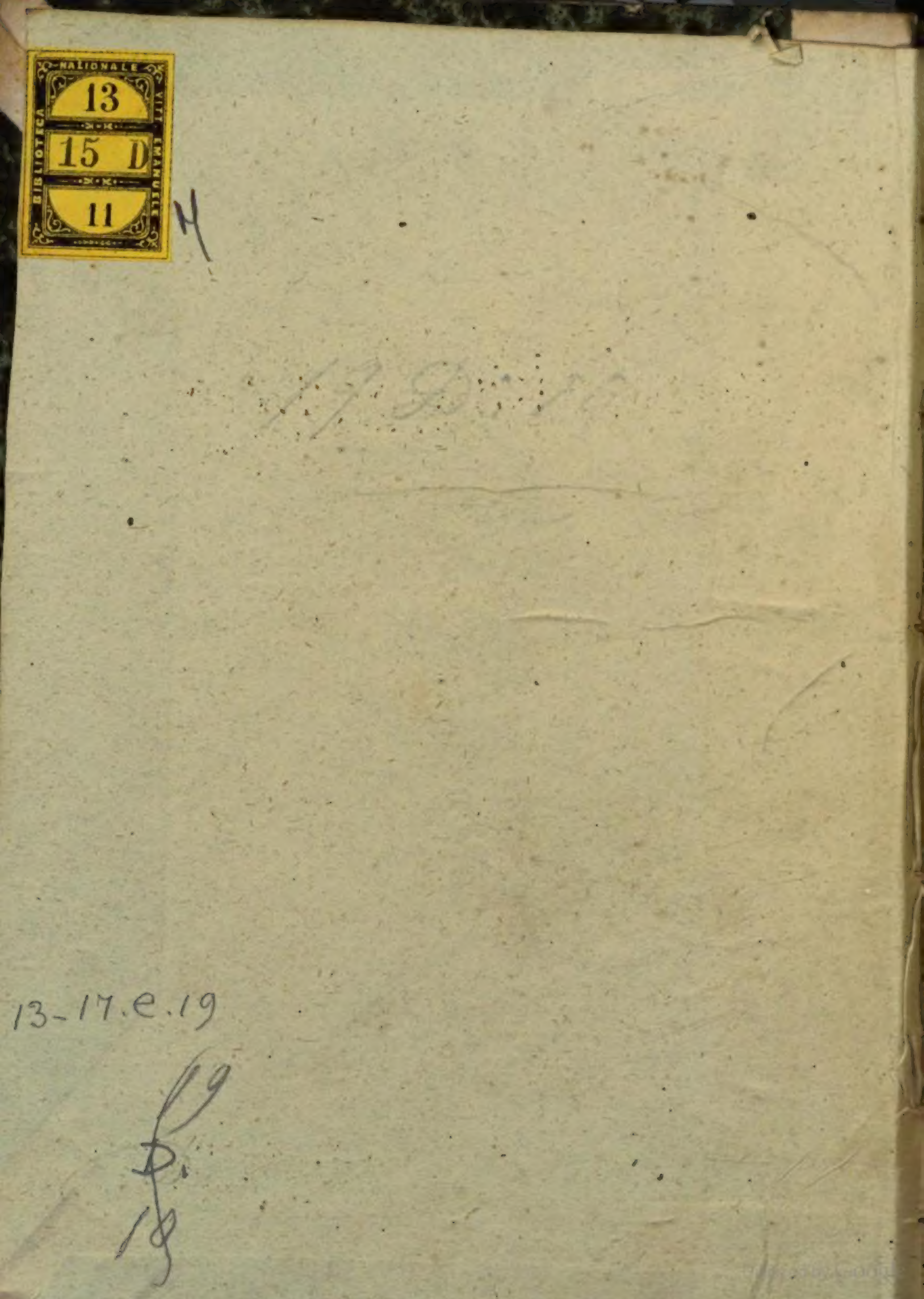
image
not
available

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
15 D
11
13-17.e.19

SVMMA CONSTITVTIONVM SVMMORVM PONTIFICVM, ET RERVM IN ECCLESIA Romana gestarum à Gregorio IX. vsque ad Sixtum V.

Nunc primùm longo studio conquisita & concinnata annotationibus' summariis Chronographicis exercitatissimis variarum controuersiarum resolutionibus ac commentariis elucubrata & illustrata,

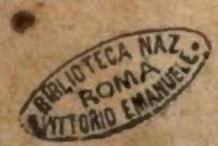
PER

PETRVM MATTHÆVM I.V.D.

Opus Ecclesiasticis omnibus cuiuscunque ordinis, dignitatis & instituti, Theologis, Iurisperitis, Historiarum & bonarum literarum studiosis perutile iuxtà ac necessarium.

Recensentur initiò Summi Pontifices, Ecclesiæ persequutiones, Concilia & Cæsares à Christo passo vsque in hodiernum diem, pro Apostolicæ successionis præconio aduersus falsissimas hæreticorum Chronologias.

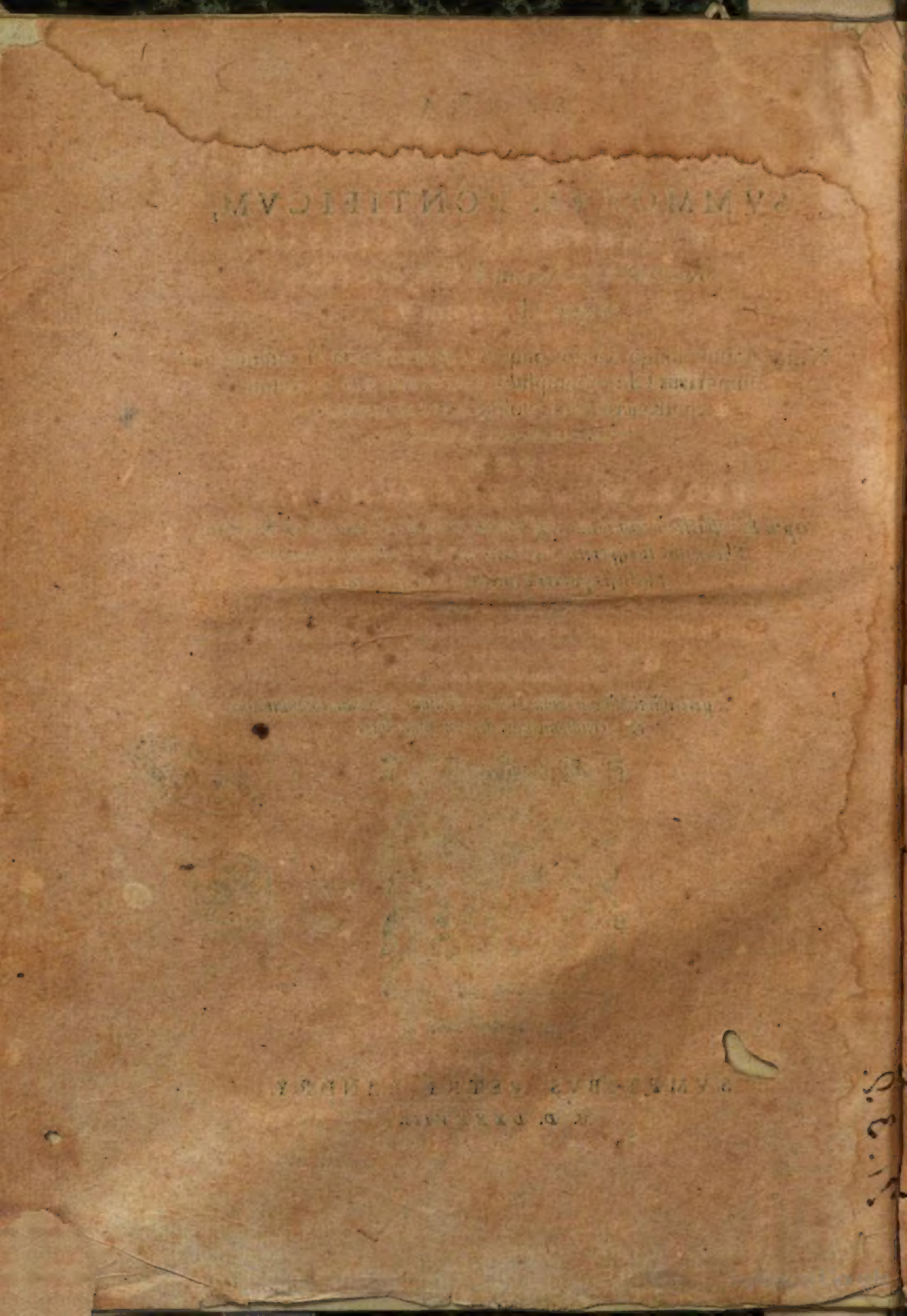
Cum peritissimis singularum Constitutionum, locorum communium & rerum memorabilium Indicibus.

LVGDVNI,
SVMPTIBVS PETRI LANDRY.
M. D. LXXXVIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

S. D. N. SIXTO V.

PONTIFICI MAXIMO
CHRISTI VICARIO
vniuersali Episcopo.

PETRVS MATTHÆVS I. V. D.

VREAM illam vnius ex tuis maioribus, Beatissime Pater, multis ab hinc sæculis Sybillæ (vt aiũt) foliis veriorem sententiam experta est Ecclesia, qua ingenuè senex optimus immortalem iurisdictionis Apostolicæ dignitatem his verbis profitebatur: Beatus Petrus in accepta Petræ fortitudine perseuerans suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit, perseuerat videlicet Petrus & viuit in successoribus. *Ter fœlix & augusta illa sedes quæ Christi verbo firmata nunquam cœlitus potestate credita caruit, quam nec Pontificum vitia euer-*

*tere potuere, vt nec Apostolatus sacri celsitudinē vitiauit Proditoris discipuli coniuratio. Imò, quod summum diuini præsidij insigne est, nunquam artibus peregrinis & innumeris errorum turbinibus concuti potuit arx illa, qua nihil fortius, nihil augustius, nihil sublimius Sol vnquam respexit, quæ vt Petri ita & S*ixti *V. fidei diuinitus credita est, vt eam moderetur optimis legibus ac sanctionibus, quíque Naboth exemplo vineam suam proprio cruore defendat, qui se murum pro domo Israël opponat. Peßimè ergo nostræ saluti ac libertati, nobis ac nostris aris & focis consultū fuisset, si extincto Petro extinctus fuisset (vt extorres à veritate Catholica volūt) Apostolicæ potestatis splendor. Siccíne grex Domini per tot vberrima pascua sine pastore desertus mansisset? Sic sepulta & neglecta fuissent sacra omnia? Sic Petri Prostasia tam ingrata in posteros fuisset? Sic constituisset corpus sine capite Saluator noster. O miseram Christi sponsæ conditionem! A quo mißi fuissent qui diuini verbi prima rudimenta Gallos, Anglos, Germanos, Hispanos, & noui orbis populos docerent? Vbi viri pij vertere solum coacti, & profugi à suis sedibus, vt Athanasius quondam, Petrus Alexandriæ, Paulus, & Chrysostomus Constantinopolis Antistites, confugissent, si sedis huius pessundata fuisset potestas? A quibus accepisset Ecclesia Christi sacra illa Oecumenica Concilia, quorum placitis tot iugulata sunt hæreticarum persuasionum mōstra? Quis tandē Ius Pontificium ea authoritate qua*

vbique

vbique gẽtium veneratur posthumis temporibus edixisset. si simul cum Diuo Petro mortua fuisset clauium amplitudo? Habuit itaque vertex ille Apostolici collegij dũ emigraret successorem visibilis illius Monarchiæ, nec illa sibi succedentium Episcoporum series vnquam interrupta est, nec interrumpetur donec vltimus iustus accedat ædificio. Conspicitur eximius ille ordo eorum omnium quæ à Petro passo vsque ad SIXTVM *V. hodie fœlicissimè sedentem Romanam Ecclesiam, & verbo & opere rexerunt. His Domus Christi meruit foueri & illustrari. Iamq; te,* SIXTE *sanctissime, summum Episcopum totius familiæ Christi Oeconomum & seruum præpositũ (vt loquitur Cyprianus) veneratur, tua sacra amplectitur, tuis sanctis sanctionibus antiquũ in religione decorem reuocatum iri expectat. Quod pastor in grege, villicus in villa, quod Paterfamilias in domo, Pædagogus in Gymnasio, id summus Pontifex, cui ouile Christi, ager vniuersalis, Oeconomia Catholica, & fidei Collegium cõmissum est, in Ecclesia præstare debet, vt nimirũ & bene pascat, & lolium & steriles errorũ stolones euellat, limina ædiũ custodiat, doctrinã sanam interpretetur, & animam suam ponat pro ouibus suis. Nec laboribus nec vigiliis parcendum vt reuocetur Iuris Ecclesiastici disciplina, quæ passim in contemptum abiit. Parua sunt adiacentia illa quæ Imperatoriam maiestatem comitantur, fasces, lictores, proceres, pompa, purpura, nisi sacer legum apparatus præcedat. Parum*

quoque splendescunt Pontificiæ Celsitudinis honores, tituli, potestates & nomina vbi deest regiminis optima ratio, & legum authoritas tanti fastigij perpetua conseruatrix. Legum condendarum potestatem semper habuit Apostolica sedes, idq́ maximi imperij esse Iurisperiti docent. Hoc iure Apostoli suas sanctiones ediderunt, sic exorsus est Petrus cum Paulo iuris Pontificij authoritatẽ, sic eius successores præclaris rescriptis testati sunt curam sedulam quam animo gerebant in Ecclesiasticæ Hierarchiæ solio. Hinc tot pulchræ suspiciũtur Epistolæ, Clementis, Anacleti, Alexandri, Euaristi & cæterorum Episcoporum. Hinc vbi de fide disputari cœptum est, consulta sunt sacra Biblia ex sacrorum Doctorum sententiis & Conciliorum Oecumenicorum interpretationibus. Hinc conflatum est opus illud celebre & quouis ære perennius quod Decretum *dicitur sacris Epistolis, decretis, canonibus & sanctionibus constans. Decreto accesserũt* Decretales, *postea* Clementinæ, & Extrauagantes *aliquot, ita vt his exploratissimum iampridem fuerit totum ferme ius Pontificiũ. Perfectam hisce tribus voluminibus glaciem nulli postmodum tutò satis persequi ausi sunt, & scopulosioris fortassis materiæ difficultate pertæsi, reliquas constitutiones Pontificum quo cerui cornua reliquerunt. Quod cùm id maximum iuris Pontificij studiosis incommodum minaretur, operæpretium esse duxi varias cõstitutiones fasciculatim vndiq́ collectas, post Gregorium IX. editas in vnum compo-*

nere

nere quæ prioribus responderent, essentque veluti quædam continuatio Decretalium Epistolarum summorum Pontificum cum nec minoris sint ponderis aut efficaciæ à paribus & pari authoritate præditis sancitæ. Habebit nostra ætas quod patres tantopere exoptarunt, habebit SIXTI *V. auspiciis quod temporis iniuria obliuionis faucibus sepultum videbatur. En redeunt in apricum variæ constitutiones Principum Ecclesiæ Christi ab interitu vindicatæ iussu* SIXTI *V. Pontificis Maximi: cuius fauor si meis cœptis illuxerit, paruum hoc opus & primum maioris deliberationis specimen, in grandius, vegetius, animatius simul & inuictius commutabitur. Meditamur enim ex hac Diplomatum congerie, septimum veluti librum Decretalium, qui titulorum varietate, capitum accurata distinctione, glossarum & annotationum amplissima farragine illustris omnibus iuris Pontificij candidatis, vtilis sit æquè ac necessarius. Ad hoc me impulit publici commodi studium, id flagrantibus votis à me impetrauit vir præclarus Petrus Landry Bibliopola Lugdunensis in augendis propagandísque hominum Doctissimorum lucubrationibus studiosissimus. Et quamuis videam superciliosis censorum reprehensionibus me impeditum iri, nec me fugiat quantum eruditionis in peruestigãdis abstrusissimis Iuris placitis, quãta Catholicæ dogmatices ac tantarum Chronicarum peritia rerúmque omnium accurata cognitio requiratur, vt in isto campo quis nõ infœliciter currum agitare va-*

leat

leat, animum tamen non deiicio, dummodo conatus nostri carbasa regat qui in puppi totius Ecclesiæ assidet D. Sixtvs V. Arduum hoc & audax negotium profectò, sed ad tantæ molis perficiendum opus tua vnius authoritas me multum vrgere potest, ad cuius coronidem remis velísque sub tuo fausto sydere contendimus. Hoc præclarum erit Posteritatis de te testimonium. Huius ædificij architectura immortali tuo nomine fulgidior apparebit, hocque summum Eulogium præ se feret,

SEPTIMVS DECRETALIVM.

HOC EST,

CONTINVATIO CONSTITVTIONVM SVMMORVM PONTIFICVM POST EXTRAVAGANTES EDITARVM A SIXTO IIII. VSQVE AD SIXTVM V. PONT. OPT. MAX.

Sequere ergo (Beatissime Pater) præmonstratum à maioribus exemplar, imò hac via maiorũ gloriæ præluceat S. T. Commendantur Romani Pontifices ob præclara quæque in religionem Catholicam aut dicta aut facta. Fœlix II. leges quasdam de accusatione & defensione pro clero composuit. Leo Tuscus Epistolas quæ hodie extant ad varias Prouincias pro statu Ecclesiæ instruendo misit omnibus obseruandum quod Romana seruat Ecclesia ex Apostolica sanctione constituens. Zacharias

quatuor

quatuor libros Gregorij Dialogorum in Græcum sermonem conuertit. Innocentius III. Decretales quamplurimas sanxit. Honorius III. posteriorum Pontificum Epistolas & decreta collegit, & pauca quæ Gratianus prætermiserat necessaria ex Conciliis & sanctis patribus adiecit, & Gregorius eius successor digeßit omnes. Bonifacius VIII. librum sextum Decretalium ordinauit. Clemens V. Constitutiones Clementinas congeßit, quibus additæ sunt Extrauagantes. Gregorius XIII. summus Iurisconsultus libros iuris Pontificij emendauit, & locupletauit, at SIXTVS *V. incomparabilis Theologus Pontificum Constitutiones ex Cancellariæ Apostolicæ archiuis, & antiquis vrbis & orbis monumentis erutas, & antea temporis iniuria neglectas, in lucem protulit. Dum hæc itaque expedita rate prosequimur, primum hoc laboris nostri munus suscipe, eo pietatis candore quo in literatos omnes duceris. Quòd si* SIXTVS *IIII. vnus è tuis tui fausti nominis Platinæ Historiam spe cuiusdã magni præmij exaratam & à Pontificia laude alienam non ingrato vultu accepit, difficile creditu est* SIXTVM *V. Matthæi gratam mentem & verißima Commentaria aduersus sophisticas cauillationes improborum scriptorum non mercedis fallaci spe qua nihil est damnosius (is enim qui sorte contentus est sua non ignorat pusillis auiculis multis non opus esse plumis) sed solius reipublicæ literariæ commodo contexta, reiecturum atque osurum. Non infœliciter cedat audacia mea.*

Si quid minus cautè ſcriptum eſt culpam pœnámque deprecaturus ad S I X T V M *V. immortali gloria,& lõgo ſenio digniſſimũ confugiã. Interea ſupplici voto cœleſtia numina cum toto Orthodoxorum cœtu efflagitare non deſinam, vt in his deploratiſſimis atque nutantibus Reipublicæ Chriſtianæ rebus longiſſimè & fœliciſſimè te Patrem optimum natis conſeruent, te ſummum Paſtorem cum grege cuſtodiant, & tandem beatitudine immenſa poſt fœliciſſimum tibi, poſteris verò ſuperſtitibus triſtiſſimum è vita diſceſſum donent.*

* * *

ILLV

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO SACRI ROM. IMPERII PRINCIPI,

Iacobo Christophoro Blaurer Episcopo Basiliensi, virtutis, pietatis & doctrinæ splendore præclarissimo.

***

NIHIL priscis schismaticis (Clarissime Princeps) antiquius fuit, nihil nostri sæculi hæreticis vnquam magis solenne visum est, quàm petulantissimis conuiciis Apostolici fastigij authoritatem lacessere, quæ olim totũ Oriẽtem ingenti pauore concussit, quę Potentissimorũ Principũ tyrãnidem compescuit, quæ sacris Sanctionibus totum moderata est orbem. Rumpitur inuidia audax illa cohors sectariorũ quod sacrum Ecclesiasticæ Hierarchiæ Imperium tanta potestate stipetur in constituendis, innouandis, & firmandis legibus Cõqueritur itaque Photius Patriarcha Constãtinopolitanus in Bibliotheca sua multis ante annos ꝓpè 800. Cõstitutiones Apostolicas

irridere & calũniari, ſic enim ait, loquẽs de libris Clemẽtis quos ſe dicit legiſſe, αἱ δὲ διαταγαὶ δοκοῦσιν ἐνέχεσθαι κακοπλαστίᾳ ἣν οὐ χαλεπὸν ἀποσκευάσασθαι, id eſt, Conſtitutiones videntur argui de mala fictione, quod non eſt difficile refellere, ſcilicet de mala fictione argui videbantur quia facit Clemens ab Apoſtolis iam mortuis conſtitutiones dictari & ſanciri, ſed hoc facile (inquit) eſt refutare, nec amplius tamen Photius refutauit, tum quia non hoc agebat, tum quia non opus erat, cùm tritum eſſet hoc ſcribendi genus.

Laciniosa oratione cùm plus æquo iuri & honori Apoſtolicarum Cõſtitutionum nocere tentaſſet hæreſis, minime pepercit ſacris Pontificum Epiſtolis, quas inania veluti quædam commenta Centuriatores damnant: nam Eccleſiaſticam Patrum traditionem execrẽtur, modo vt labefactetur Ius Pontificium de nominibus & titulis diſceptant, modo neſcio qua comminiſcendi libidine incenſi fictitia quædam adſcribunt, cum tamen ad authoritatem libri, Epiſtolæ vel Cõſtitutionis pluris valeat Eccleſiç traditio quá titulus certi authoris, libri vel Epiſtolæ. Poſteriores hæretici ſcurriles Patrum pſeudologias imitati liberè dixerunt Iuris Canonici libros rogis publicis deuouẽdos eſſe, & ab hominũ cõſpectu remouendos. Tale fuit Ioannis VVicleffij & Martini Lutheri cõſiliũ. Ille quidẽ, vt patet ex hæreſis dánatæ articulis, perſuadebat imperitis Decretales Pontificum eſſe apocryphos, & homines ſtultos qui illis cognoſcẽdis dant operam. Hic verùm poſtquam in libro de captiuitate Babylonica capite de Baptiſmo demeriſsimè in Pontificiam iuriſdictionem ſtomachum mo[...]ſſet,

Ex artic. damn. ſub. Mart. 5. inf. fol.

Ioannes Cochlæus in vita Lutheri.

vt factis

vt factis etiam leges Ecclesiasticas damnaret, totum corpus iuris canonici publicè combussit. Nolunt in Ecclesia authoritatē relictam condendæ legis fateri: ne simul eò adacti summum Ecclesiæ & Pontificij fastigij Imperium venerentur. Qui inflatas variis mendaciis Centurias Magdeburgensium ab ipso vestibulo salutarunt, vident illic nefariè Monarchiæ Ecclesiasticæ ius miserè dilaniari, dū scribūt Ecclesiā legibus caruisse à tēporibus Apostolorum ad Concilia vsque generalia. Quàm sit autem absurdū velle gubernatas fuisse à sanctis Apostolis Ecclesias sine legibus Ecclesiasticis facilè intuentur qui ciuilem potestatem (quæ longè spirituali inferior est) legum authoritate nunquam caruisse intelligunt. Quod si rectè & sapiēter à Platone dictū est, Nullo loco existimandā esse ciuitatem, quæ lege careat, sanè quidem rectè quoque dictū sit nullo loco habendum esse regimen Ecclesiasticum quod legum satellitio & amplitudine indigeat. Iure optimo Logodædali isti classicum canerent & de triumpho Romanæ Ecclesiæ gloriarentur si ius illud condendæ legis exstinctū fuisset, exilis enim & infirma superesset authoritas, sileret virtutis præmium, efferaciores ad vitia ruerent homines. Quis mederetur afflictis? Quis succurreret variis controuersiis in religione multorum perfidia repullulascētibus? Quis opitularetur dubiis doctrinæ Christianæ sentētiis? Quis tandem iudicaret de rebus ad fidem spectantibus? Pontifices Maximi Ciuitatis huius & Oeconomiæ vniuersalis legislatores nō haberentur, quorum placitis & sanctionibus firmarētur summa fidei orthodoxæ capita, quorum immensa & altissima authori-

tas valeat diſcernere, vt inquit Sophronius Hieroſolymitanus Apoſtolicus vir ἀπὸ τῶν νόθων τὰ δοκίμα δόγματα, ideſt legitima dogmata ab adulterinis, ſed etiã προσαναπληροῦν τὰ ἐλλείποντα ſupplere quæ deſunt. In his ſiquidẽ reſplenduit omnibus ſæculis ſola Põtificũ Maieſtas, quod & antiquo ſatis comprobatum eſt exemplo. In Canonibus Apoſtolorum nullius aliquãdo expreſſum *Can.28.* inuenitur nomen, vbi hunc tamen in modum Petrus loquitur, *Sacerdos, aut Epiſcopus qui pecunia voluerit obtinere dignitatem priuetur communione Eccleſiæ quemadmodum Simon Magus à me Petro excommunicatus fuit.* Quibus ſanè verbis Canonum illorum Petrum fuiſſe authorem manifeſtè declaratur: quare ad ſummum Pontificem qui & Romanus eſt, ſpectare, vt ſuis legibus ea quæ ad fidem & bonũ Eccleſiæ regimen pertinent, vel declaret, vel etiam cũ res poſtulare videtur ſtatuat manifeſtum eſt, id quod ſtatim à fœlici Petri Martyrio per Clementem ipſius diſcipulum, & in Pontificatu ſucceſſorem reuocatum eſt ad praxim: is nãmque ad eos qui Hieroſoly-*Epiſt.5.* mis tum habitabant Chriſtianos, viuente etiamnum Iacobo qui frater domini dictus eſt eius vrbis Epiſcopo ſcribens, tanquam ſumma pręditis authoritate longiſſimè diſsitis, & aliis etiam ditionis Epiſcopalis ſubditis *Epiſt. quæ Ancoratus inſcribitur.* mãdat, & præcipit, vt quæ ab Apoſtolica tradita fuerunt ſede diligẽter obſeruẽt. Accedit Epiphanius qui omnes quæ de fide oriuntur dubitationes in Eccleſia Romana dirimendas profitetur. Nec infirmi teſtimonij loco eſſe poſſunt ea quæ elegantiſsimè ſcripſit Baſilius in epiſtola data Sabino Diacono ad Pontificem Romanum, Τῷ ὄντι γὰρ τοῦ ἀνωτάτου μακαρισμοῦ ἄξιον τοῦ τῇ ὑμετέρᾳ θεοσ[illegible]ίᾳ χα-

ρισθέντος

ριστεύντος, τὸ μὲν κίβδηλον ἀπὸ τοῦ δοκίμου καὶ καθαροῦ διακρίνειν, τὴν δὲ τῶν πατέρων πίστιν ἄνευ τινὸς ὑποστολῆς κηρύττειν αὐτήν. Reuera enim dignum eſt illa excellentiſſima voce, qua te beatum prædicauit, quod pietati tuę donatum à Domino eſt, ſcilicet vt quod adulterinū eſt à legitimo & puro diſcernas, ac fidem patrū ſine vlla ſubtractione prædices. Diuus quoque Chryſoſtomus Petrum os vocat & principem Apoſtolorum, & alibi totius orbis creditam Petro curam apertè commonſtrat. Quid? nónne Diuus Cyprianus omnium dicit hæreſeωv & ſchiſmatum hinc prodire ſcaturiginē, quòd vni in Eccleſia Sacerdoti, & vni iudici vice Chriſti non pareatur? Ego verò præſtantiores morborum quibus iuſtè & meritò Deo adhuc inexorarabili affligimur, cauſas in hūc ſacrarum legum & mandatorum Eccleſiæ contemptum reiicio. Contrariis commentariis damnantur hodie Pontificum placita, damnata exploduntur, hæreticorum inuidia, cui nihil à ſede Apoſtolica præſcriptum placet, nihil niſi à libidine Pſeudotheologorum ſuorum profectū & quæſitum proficiſcatur, probatum eſt. Quid Conſtitutionibus Apoſtolicis ſanctius? quid Decreto? quid Decretalibus Epiſtolis purius, & vtilius ad religionem ac morū diſciplinam conſeruandam excogitari poteſt? hæc paſſim vt hominum inuenta & deliria labefactantur. Vbi autem tantus lethargus & indomitus ſopor inuaſit artus fermè omnes corporis Reipublicæ Chriſtianæ, minimè tamē ceſſandum eſt medicis, vt eorum conſilio & pharmacis tandem reualeſcant. Non deſunt optima eáque ſaluberrima remedia quæ quotidie ex officina Pōtificia exeunt, ſed rebellis adeo hominum natura illa inter

Cypr. epiſt. 3 lib.

inter plebeias nugas reiicit. Animum despondere non oportet. Ne quis rei & facti ignorantiã causetur, iterũ sacras Pontificum Romanorum Constitutiones recentiores scilicet sacris illis prioribus Decretis addamus, easq́; prout rem ab excelso Dei Vicarij solio exortã amplectamur, suscipiamus, & Episcoporum Romanorum τὰς ἱερὰς (vt inquit Petrus Diaconus) διατάξεις καὶ τοὺς κανονικοὺς τύπους veneremur & exosculemur. Noua hæc sacrarum Sanctionum appẽdix minimè arridebit sciolis istis rerum omnium censoribus, difficultatem, præscriptionẽ, innouationem criminabuntur, dicẽtq́; fortassis illud quod pulchre apud Turrianum lib. 1. Apologiæ pro Canonib. Apostolicis & Decretis summorum Pontificum refellitur. Si leges Ecclesiasticas sancti Apostoli dederunt, cur tam multa successoribus sancienda reliquerunt? cur potius ipsi si semel leges dare cœperãt hanc partem absolutam posteris non dedere? nec hoc quidem rationi cõsentaneum erat, quod idem quoque Plato persuadere istis poterit, si quid rationis habere voluerint: sic enim ille libro 9. cùm non ignoret multa se prætermittere, vt ratio ac necessitas postulabat: Cum iudicia (inquit) in ciuitate rectè, quãtum fieri potest, cõstituta sũt, ac iudices postea futuri bene educati & omni diligentia explorati erunt, multa ibi eiusmodi iudicibus rectè atque honestè cõmittuntur de iis quæ alij aliis debeant, vt quid eos soluere aut pati oporteat iudicẽt. Nos verò nõ sumus reprehẽdẽdi si de plurimis eisq́; maximis non eis leges sancimus, quæ Iudices alioqui parum eruditi possint perspicere, & vt cuique culpæ par pœna irrogetur facere. Et alibi idem maximus legislator, ac

Plat. li. 10. de Legib.

Philo

Philoſophus. Nullus hominũ eſt cui ſit facultas à natura data cognoſcendi quæ hominibus ad viuendum in Republica conducunt, & poſtquam cognouerit amplectẽdi & perficiendi ea. ſi quis verò diuina ſorte, ea ingenij facultate natus eſſet, huic nullis legibus ad imperandum animo ſuo eſſet opus, nulla enim lex, aut ordo præſtantior, quàm ſcientia eſt. Parua fuerunt Apoſtolicarum legũ rudimenta prout naſcentis Eccleſiæ prima volebãt auſpicia, vbi verò rerũ neceſsitas, & finium amplitudo poſtulauit, maiora & fuſiora data ſunt. Sic ſimul & ſemel non exilierunt in lucẽ traditiones Eccleſiæ, ſic multa indies oriũtur quæ vel nũquam fuêre, vel iampridem ceciderunt. A Gregorio IX. vſque ad Bonifaciũ VIII. inter cineres Cancellariæ Apoſtolicæ ſepulta iacebãt Põtificum Decreta. Poſteriorũ Pontificũ Sanctiones ignorabat noſtra ætas, niſi piorum hominum ſtudio, paſsim euulgatæ fuiſſent, quarũ nos præſtãtiorẽ & vtiliorẽ partẽ hîc digeſsimus. Et piaculare eſſet eas falſas cõtẽdere, aut ſuperuacaneas cum à Pontificia authoritate emanarint. Lemma operis fronti ex cõſtitutionis nomine appoſuimus, relicto Bullarum & Diplomatũ veteri antiquo & obſoleto, ꝙ tamen multi ad materiæ & ſubiecti rationẽ pertinere propiùs opinabantur. Etſi horum vocabulorũ certa ſit quædã diſtinctio, ſortiuntur diſpares nihilominus effectus ſignificationum, leges, Conſtitutiones, Sanctiones, Canones, Diplomata, & Bullæ, quanuis ab vno eodémq; fonte producãtur. Plato cuius Ethnicam Theoſophiam impenſiùs mirari ſoleo, Leges eas dicit quæ μετὰ ζημίας id eſt cum irrogatione pœnæ latæ ſunt. Vnde νόμιμα ἀπειλητικὰ appellat, id eſt leges minaces.

Plato de educatione & diſcip. in princ. lib. 7.

Imp. §. 8. de rerũ diuis. Pap. l. 41. de pœn.

Canones ſunt velut caput conſtitutionũ, conſtitutiones verò velut reliquum corpus capiti adhærens. Sanctiones eas legum partes vocamus quibus pœnas conſtituit Legiſlator aduerſus eos qui contra leges fecerunt. Diplomata in aulis regum ſunt literæ patentes à principali ſigillo authenticæ, Romæ verò appellantur chartulæ cõplicatæ, & lino traiectæ vt è Græco ſermone colligitur, quas vulgus Bullas vocat, à Bulla appenſa. Erat autẽ Bulla antiquis inſigne puerorum prætextatorum, quæ dependebat eis ab pectore, vt ſignificaret eam ætatem alterius conſilio regendam. Hinc Papæ Conſtitutio bulla ſiue plumbea, ſiue aurea, aut argentea inſignita Bulla dicitur, quorum nominum ſolennis adeò eſt obſeruatio Palatij Apoſtolici clientibus: vt ante appoſitum plumbum Bulla dici non poſsit. Commodiùs, explicatiùs, & elegantiùs nihilominus inſcriptionis genus illud mihi viſum eſt, quod argumento affinius vniuerſæ rei propoſitæ magis reſponderet. Si enim Bullæ, vtpote ordinationes Papæ, habent vim legis generalis, conſtitutio quoque lex generalis dicatur non temerè. Conſtitutionis nomen ſibi vẽdicat hæc ſumma legum, Canonum, Sanctionum & Bullarum Apoſtolicarum, quam multorum Doctiſsimorum & nobiliſsimorum hominum opera concinnatam, illuſtratam, exornatam tuo nomini per totam Germaniam celeberrimo dicandam non ignauum fore duxi, nec inutile. Eò me impulit præcellens virtus tua, tum doctrinæ theſaurus quem apud te latêre omnes prædicant & plauſibili commendatione pium & beneuolum tuum animum in literatos omnes extollunt. Id etiam iuſsit illius authoritas quæ apud me plu

Plutar. in Romulo.

gl. in verb. aurea Bulla. in Clem. vnic. in fin. de iureiur. &c. præſẽtium. §. teſtes. de teſt. lib. 6.

Rubr. ff de Conſt. prin.

plurimū valet, Parentis nimirum optimi cōsilium cuius potestati patriæ cum nouæ huius prolis Genethliacon significarem, talem patronum eligendum dixit qui & nominis amplitudine, virtutis fulgore, Doctrinæ non minùs quàm pietatis apparatu præstaret, vt primum hoc ingenij mei (quod mihi quidē minùs etiam quàm mediocre est) pignus illustriùs in publicum prodiret, liberiùs exciperetur, & audacius τῶν συκοφαντῶν δήγματα effugeret. Neminem verò hac in re præstátiorem te vno Principe Illustrissimo excogitabat, in quo pietatem propemodum ex æquo certare cum Doctrina testantur optimi quique rerum sublimium existimatores. Tale fuit Patris de Brunthrusiana republica præclarè meriti consilium quod apud me non minimi fuit ponderis, adeò vt T. C. primitias veris offerre audeam donec ampliora parturiat æstas. Miraberis, nec immeritò quod & Pontifici Maximo, tibiq; tantilli valoris munusculum dedicetur: videor enim ex culice elephantes facere, aut ex lente magna polliceri. Nefas profectò fuisset Constitutiones Pontificias absque Pontificis authoritate in lucem emittere, at multò magis piaculare videretur Clementissimi Principis iniussu meas musas quidquam conari, aut eius insigniis destitutas variis se credere ventis. Cui autem debueram sacras Constitutiones Pontificum dicare, quàm earum summo cultori, qui in suis ditionibus nunquam passus est sacra illa iura contemni, qui tam seriò curauit Concilij Tridentini Decreta ab omnibus summo & solenni ritu custodiri, vt verè in illo eluceat, & magni Principis authoritas, & optimi Pastoris sollicitudo? Hinc fit vt etiam ab his

quibus auguſtum nomen Eccleſiæ Catholicæ exoſum eſt, præclaras mentis tuæ dotes commendent, teq; vnũ bonorum Prælatorum Archetypum venerẽtur. Vtinam tuo more omnes dignitatem Pontificiam tuerentur nõ tot ſchiſmatibus torqueretur Domus Dei, ſed cum Eccleſiæ Principis leges ab his potiſſimũ irrideãtur qui eas propenſiore animo venerari deberent, non mirum eſt ſi apud plebem quoque parum efficaces ſint. In exoticis laudibus gloriari volunt, pauci veræ laudis patrocinio fouentur. Monet ſeriò ſancta Tridentina Synodus Epiſcopos Canonum Eccleſiæ, & Apoſtolicæ authoritatis memores nihil prætermittere earum rerum quæ ad ſalutem gregis ſpectare vidẽtur, eiuſdem ſanctæ Synodi Patres ſeuerè iuſſerunt, ne ſe minùs deiiciant, ſeq; Chriſti vicarios meminerint, Apoſtolorumq; ſucceſſores, Eccleſiaſticámque dignitatem citra ſupercilium tueantur, ſed tam eſt violenta cõſuetudo, vt reſiſti facilè non valeat etiam à viris ſatis conſtantibus. Congratulor itaque piis omnibus quibus praees quod tantum nacti ſint patrem apud quem tãti ſit ponderis Eccleſiæ decus, Põtificis Maximi celſitudo, & religionis Catholicæ ſtudiũ, & ad quẽ Docti omnes tãquam ad azylum confugiunt. Congratulor quoque huic meæ ſoboli quod tam fauſto Sydere in lucem ſurrexerit tanti Patroni auſpiciis, hinc enim mea cœpta verè ac ſolidè doctis fulgidiora conſpicientur, hiſque qui ſal & acetum habent in pectore nec ſunt minime obtuſis & craſsis naribus facilè ſubodorabuntur quo genio ducar in R. C. T. Iniqui verò rerum interpretes, ſupercilio planè ſtoico hanc officioli mei ſignificationem ad inanis neſcio cuius gloriolæ

aut

aut auidi quæstus cupiditatem reiicient. Sed omnibus numeris in vtroque falluntur, quamuis ab antiquis & nostris honorem artes alere dictum sit. Quis enim nisi infamis & honestatis osor honorem curæ non habebit? Quis itidem gloriam, nomen quippè perpetuum ex rebus fœliciter & cum honore gestis non expetet? nemo, hercule, nisi qui stupidæ admodum mentis & exhausti cerebri fuerit. Nam fama laudis mater est, laus honoris, honor verò pater glorię. Sed cauendum ne vanus sit gloriæ finis, ne frustra vanæ gloriæ siti commoti dum gloriam expectamus, velut quoddã honoris præmium, spe cadamus, vbi honoris gloriæq; loco nobis & turpitudinis & infamiæ labẽ immortalem parabimus. Quod fecit ille qui Dianæ templum Ephesi combussit, quodq; Gymnosophistæ illi Indorum sapientes quod ille denique qui se flammis viuum iniecit, vt inter viuos relatus crederetur, quod alij postremò quamplurimi quorum tam macra fuit, tamq; debilis gloriæ honorisq; deliberatio, vt cum virtute nihil prorsus habuerit commune. Venentur sibi ingentes alij ob præclara quæque facta aut scripta titulos mihi ex hac tenui, & parua opella non Thrasonis in modum gloriabor, sed ob fidem & diligentiã qua vsus sum in congerendis tantis Constitutionibus animum dulci honoris oestro titillari patiar Absit autem mihi gloriari nisi in Reipublicæ Christianæ gloria & commodo. Non industriæ aut eruditioni debetur præconium: sed vigiliis, laboribus indefessis, quæ totis fermè septem mensibus in hoc intempestiuo partu f[illegible]mando & somnum oculis, & nummos loculis ademerunt. Præter labores nihil meto. Præmium à

laude & encomio quantuluncunque ſit me ad laude digniora & felicius & citius audenda permouet. Maiora interea dum meditamur, hoc quantulumcumque ſit gratæ & officioſæ mentis teſtimonium accipe. Nihil in hoc opere inuenies, niſi quod feſtinanter editum eſt, & inter panicos tumultus, & quamplurima alia ſtudiorum Dædala. Cætera & explicatiùs & accuratiùs à Patre chariſsimo intelliges. Reuerēdiſsimæ atque Illuſtriſsimæ Celſitudini tuæ precor omnia fauſta, & læta. Lugduni, Cal. Mart. 1588.

Illuſtr. D. T.

Addictiſsimus

PETRVS MATTHÆVS.

IN

IN CONSTITVTIONES PONTIFICIAS A PETRO MATTHÆO solertiſsimè illuſtratas,

***

CLAVDIVS VERDERIVS.

Non tam Pontificum firmata Diplomata cera
Sunt, ac Matthæi nomine.
Non piſcatoris tam cognitus annulus orbi
Eſt, ac Matthæi nomina.
Non tam Pontifici Petríque ſedilibus auctum
Eſt Sanctionibus decus:
Sanctio nec re aliqua tam commendabilis vlla
Eſt ac Matthæi nomine.
Æacidæ præcone ſuo ſua gloria creuit,
Tanti quis hic ſit intereſt.
Quî ſol obſcuram donaret luce ſororem,
Eſſet niſi ipſe lucidus?

Eiuſdem de eodem.

Ψευδέα μὴ παρέχει μάθαιος ματαίαντε μαθείαν,
Νῦντε νόμοις ἁγίοις μὴ μάταιον παρέχειν.

IOSEPHI CANTARELLI.
BVRDEGALENSIS, I.V.D.
VOTVM

Ad eruditiſſimum Petrum Matthæum I.C. Pyladem chariſsimum.

Dum ſacra Pontificum pandis monimenta, docéſque
Inclyta iura Petri, geſtáque priſca Patrum.
Ocia dum ſtudiis renuis, dum Pallade docta
E calamo miſtim mel tibi ſálque fluant,
Magna petit labor iſte tuus, ſed magna negantur,
Pro Bullis Bullas accipe, magnus eris.

In ſcho

In Scholia nulla temporis iniuria, ferro, igne, aut temporis vetustate peritura Petri Matthæi, Eruditissimi Iureconsulti:

MEMORIÆ,

ODE TRICOLOS TETRASTROPHOS.

COnſcende Templi Phidiacos gradus
O Nympha docti numen Apollinis,
Et pectinis neruo marita
Dulce melos labijs canoris.
Extolle celſo culmine quem beat
Doctrina ſecli, qui Themidis ſacros
Nutrit liquores, qui piorum
Pontificum CANONES reſoluit.
Tu fama tollens pondus iners ſoli,
Tu fama ponens ingenium polis,
Quod Bibliorum tot theſauris
Conglomerat copiam ſalutis.
MATTHÆVS inter iuridicos decus,
Lectiſsimorum mente voluminum
Luſtrans lapillos, ex Librorum
Congerie CANONES adauget.
Qui multa legum dogmata continent,
Qui perfidorum brachia comprimunt;

Qui largiuntur veritatis
  Compotibus copiam bonorum.
Hîc tempus armis vndique fluctuans
  Perdit cohortes cuſpide ſaucias,
  Nunc Rex coronatus triumpho
  Geſtit ouans, nece nunc recumbit.
Hîc Sol corollas ignibus explicat
  Arcana Gentis lumine verberans:
  Hic irrepertorum locorum
  Materies tenebroſa pandit.
Ergo Dearum gloria, mentium
  Cuſtos, ſacellum Concilij Patrum,
  Adſcribe MATTHÆI labores
  Syderibus calamo perenni.

In nudo corpore virtus.

PETRVS DV BOYS Tholoſ.

Ad San

AD SANCTIONES SEV DECRETA SVMMORVM PONTIFICVM PER Petrum Matthæum I. V. D. variis iisq; doctissimis annotationibus & cõmentariis illustrata,

CARMEN.

HEi mihi! quã vereor, si limina nostra relinquant
Hæc DECRETA PATRVM, valde dolẽda sient.
Inuidiæ morsus & acerbæ vulnera linguæ
Cogentur (populo te lacerante) pati.
Hæreseôn rigido latrabunt gutture monstra,
Quæ nimium nostro tempore iuris habent.
At quæcunque tamen sors euentura manebit
Te, LIBER, ipse tuum ne remorêris iter.
Est sacer Antistes, magnæ qui præsidet vrbi,
Nobile cui Romæ nomen habere datum est,
Qui gaudebit opus (quantum vix extitit vllum)
Tam bene compactum non retulisse gradum.
Ergo refulgentes doctrina Præsulis huius
Ne dubita vultu supplice adire lares.
VADE bonis auibus. Fidos inuise Ministros,
Consortésque tuæ Posteritatis adi.
Ex his inuenies aliquos qui rite reuoluent,
Gaudebúntque suos te subiisse focos.

Eiusdem ad eundem Petrum Matthæum I. V. D. CONGRATVLATIO.

Accipe quæ nostras vtcunque ornantia tædas
Concinit Aonidum carmine vota chorus.
Non leuis hæc aliqua velauit imagine fucus,
Vlla nec his falsi forma coloris inest.
Sed tua cura PATRVM *nectendi ex ordine* BVLLAS,
Quæ sacra cœlestis semina mentis habent.
Gratulor ergo tibi tantum (MATTHAEE *) laborem;*
Atque tuæ vitæ fata secunda precor.
Affluat ambobus largis fortuna quadrigis,
Perstet & ad votum firma tenáxque tuum.
Gaudia post obitus maiora, & grandia semper
Præmia succrescens nomen habere queat.
Te decus eximium digno coniungat Olympo,
Cœlicolûm turbis efficiátque parem.

Eiusdem ad Detractorem.

ZOILE, *Iustitiam rabida dum voce lacessis,*
Iustitiæ fontem polluis ore Deum.
Omnia plena Deo, diuinis omnia plena
Flatibus, & donis omnia plena Dei.
Námque sub his, olim quæ sanxit sancta Vetustas,
Aureáque vtilitas, veráque clausa fides.

VIRESCIT VVLNERE VIRTVS.

Faciebat Steph. Choletus Lugd.

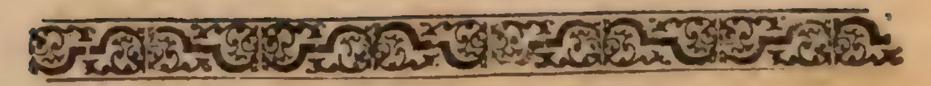
Εἰς τὰς τῶν Ἱεράρχων νομοθεσίας διὰ τὸν
ΠΕΤΡΟΝ ΜΑΤΘΑΙΟΝ
συλλήβδην ἐκδιδομένας.

Εἰς φῶς ἐξ ὄρφνας ἀνστᾶσ' Ὀρτυγία Δῆλος
    Φοιβοτόκῳ Λητοῖ, ἡ πολύχαλκος ἔφυ.
Ἀλλὰ γὰρ ἐν Δήλῳ γεγονώς, ἐν Κυκλάσι νήσοις
    Ταφέντας πλούτους, Δήλιος, εὗρε φανῶν.
Εἰπέ μοι Κυρώσεις ἐξ ὄρφνας ἂν ἐρεβώδους
    Ἑλκύσῃς, μὴ οὖν Δήλιος ἄλλος ἔσῃ?

Idem ab eodem Latinè donatum.

In lucem è tenebris ſurgens Latonia Delos,
    Latonæ ob partum, nobilis ære fuit.
Natus enim in Delo, Cycladum in vallibus imis,
    Delius, abſtruſas luce retexit opes.
Dic mihi, ſi ex fumo cacáque caligine BVLLAS
    Erueris, nunquid Delius alter eris?

I. P. C. R.

ΠΡΟ'Σ ΤΟ'Ν ΠΕ'ΤΡΟΝ ΜΑΤΘΑΙ͂ΟΝ

παιδεύτατον, καὶ τῆς ἀμφοτέρας θέμιστος
ἐπιστημονικόν.

Ἡ βίβλος τῷ ὁδοιπόρῳ λέγει παρεμβάλλων.

ΠΟῦ τύνη ἀιτναῖα ὁδοιπόρε βήματα τείνεις?
 Φάσκε ἐμοὶ βούλει τὸν Κικέρωνα μαθεῖν?
Οὗπερ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδὴ,
 Ἢ Νάζωνα βλέπειν ἔργα γραφέντα σκυθρά.
Ἔλσεαι ἢ τὰ ἔπη εἰθεῖν ζαθέοιο Ὁμήρου
 Ὅσπερ Ὀδυσσῆος κήδεα λυγρὰ φάτο?
Βεργίλιον μέμονας Τροίης ἐπέεσσι κεράιαν
 Ὃς λέγεν, Αἰνείω ἄλγεα ἡμὲν ἔφη?
Ἦρα νύ μοι τὶ πίθοιο βίβλους λειπεήμεναι αὐτὰς
 Μητιόω, καὶ γὰρ μυθολογοῦσι μόνον.
Μυθολογοῦσι μόνον, σωτηρία ἐστὶν ἐν αὐταῖς
 Τῆς φρενὸς οὐδεμία: ψευδέα πολλὰ μένει.
Ἀμφί με νῦν χέυαι ἄμφω τὼ πήχεε λευκὼ.
 Γίγνεαι εἰ ἔμφρων, ἔννοος ἠδὲ πέλεις.
Αἴκεν ὅθενπερ ἐγὼν συμβὰν ποπνίοσομαι αἰτεῖς?
 Λουγδούνου μολέω ἐκ πτολέτροιο καλοῦ?
Ματθαῖός με Πέτρος θνητὸς πολυμήτις ἔγραψεν
 Ἀμφοτέρας δεδαὼς ἐντὶ θέμιστος ὅγε.
Γίγνεται οὗ τροφίμη καὶ μητὴρ Παλλὰς ἀθήνη,
 Οὗ ἕκατος πέλεται, Λητοΐδης τε πατήρ.
Βούλει ἐπίστασθαι ἱερῶν διαγράμματα πατρῶν,
 Οἷς θεὸς ἀθάνατος κλεῖδας ἔδωκε πόλου?

Τὴν

Τὴν βιότητα θέλεις, σὺν τοῖς συγγράμμασιν; ἢ μὲν
  Ἤθεα τὰς πράξεις εὐδοκίμάς τε βλέπειν;
Ἐξειλεῖν με πρέπει τοῖς ἀφθάρτοισι χράασθαι
  Εἴκελάῃς ἐσθλοῖς, εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον.
Ἀνδρομέων προμονὰς θυμοὺς ψυχάς τε τρεφούσας
  Εὑρήσεις ἔν μοι, ἠδὲ δίδαγμα μόνον.
Καὶ μόνον εὑρήσεις θησαύρους, χἤχος ἔνεσι
  Φοίνιᾳ οὐδεμία, μηδὲν ὄμοργμα κακόν.
Θάλψεις πλοῦτον ἐκεῖ ἀνδρῶν χριστὸς ῥα λυτρωτής
  Τοῖς πάντεσσι βροτοῖς κέκλεται ὅνπερ ἔχειν.
Τῷ ῥα ἐμοὶ ἀκρῶς ἀγαπητὲ ὁδοιπόρε σπεῦσον
  Ὀτραλέως πειρῷ ὄλβον ἐκεῖνον ἔχειν.
Αἴκε θέλῃς αἰεὶ θυμοῦ ἐσθλοῖσι χράασθαι
  Δώματα κ' οὐλύμπου ἀστερόεντα βλέπειν.

Ἀνδρέας Ἀμύοτος.

AD EVNDEM EPIGRAMMA,
In nominis allusionem.

Immerito non tu Matthæi nomine gaudes,
  Matthæus celebris nomine réque manes.
Graiugenûm vox ista notat cœleste quod extat,
  Pectora cœlesti numine plena geris.
Diuinus diuina canit, diuinus es ergo
  Diuinorum hominum cum stratagema canas.

Matthæus quasi μάλα θεῖος.

ANDREAS AMYOT.

In commendationem doctissimarum lucubrationum Petri Matthæi I. V. D. pro congerie sanctionum Apostolicarum.

ARua alij signant & glebas vomere vellunt,
Aedificant alij, pegmata pulchra domus.
Conuertunt alij Cerealea semina sulcis,
Bacchum alij, vites pampineásque colunt.
Impiger ast reserans Matthæus dona laboris
Perpetuum hoc docta condidit artis opus.
Extinctos reuocat manes, & mersa sub vndis
Letheis patrio reddidit acta lari.
Cognita quæ nulli fuerant quæque abdita longè,
Matthæus nota hæc omnibus esse facit.
Huc propera, Lector, pueriles abiice libros,
Huc propera & fructus (tu mihi crede) feres.

ANT. MILLIEV.

CATHALO

CATHALOGVS SVMMORVM PONTIFICVM ET CONCILIORVM OECVMENICORVM IVXTA TEMPORVM SERIEM & Cæsarum Imperia.

QVANTVS sit artifex hostis humani generis non ignorant qui varias in Christi Ecclesias hæreticorum nostri temporis insidias intelligunt, quantáque inuidia in Apostolicam sedem æstuet, testabuntur tot Sectariorum cohortes quæ hoc luctuoso sæculo Petri sedem inexpugnabilem tantis machinis, tanto armorum furore obsederunt. Eò tendunt omnes perduellionū istorum conatus vt nimirum is omnibus sit honoris exhautoratus qui probè in Pontificem non debacchatur. Vt priscorum Romanorum sanctiones sacrabantur, teste Cicerone pro Balbo, aut genere ipso, aut obtestatione, & consecratione legis, aut pœnæ, aut consecrato capite eius qui contrafaceret, ita capitale est hæreticis omnibus egregiè in Pontificiam authoritatem non sæuire. Hinc ex eorum officinis purulentissima commenta exeunt, quibus conantur Imperium illud Ecclesiasticum in Tyrannidem commutare, & spuriam reddere venerandam illam Apostolici iuris successionem, quam à tot eximiis scriptoribus & Chronographis decantatam nostri sæculi Catilinarij & Aquilonaris nescio cuius Euangelij fautores contumeliosè ad fabulas & aniles nugas conuertunt, virulentissimis scriptis homines, vt potè mendaces præfracti, petulantes, turbulenti, factiosi, ariete turbidarum cogitationum impulsi fœdissima quæq; de Apostolico primatu & Catholicæ doctrinæ Antiquitate iniiciunt imperitis aut certè iis qui nolunt vel non possunt quæ proponuntur peruestigare accuratiùs, sed repentè vt sunt tradita ea amplectuntur. Orthodoxi verò omnes ad illam sacram

cram anchoram confugiunt perpetui consensus & successionis Pastorum quibus vices Dei creditæ sunt in terris. Sic Tertullianus in Præscriptionibus, sic Irenæus contra Valentinum, Optatus Afer, lib.2.contra Parmenianum, Epiphanius, Theodoretus, Pontificum venerandam caniciem opponunt hæreticæ pueritiæ, hócque pacto probè sibi tutari videntur & meritò Romanæ Ecclesiæ maiestatem. Sic & hunc Cathalogum accuratè ex variis Chronographis instructum proponimus quo Pontificię sedis authoritatē in Ecclesia Christi perdurasse conspicuū sit, vtq; perpendant sectarij num suas origines valeāt ad aliquem Apostolorum vel proximum illorum successorem referre.

Anni Ord.	Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones Concilia.	Anni Ord.	Christi.	Imperatores.
		IESVS CHRISTVS		1	15	*Octauianus Augustus ante natum* CHRISTVM *imperauit annis 26. post natum* CHRISTVM *adhuc A.15.*
1	44	S.Petrus Apostolus & Martyr. S.A.24.M.5.D.12.				
2	57	S. Linus Martyr viuente adhuc Petro. S.A.11.M.3.D.12.	*Concilium Hierosolymitanum, de quo in actis Apostolorum. cap.15.A 48.*	2	16	*Claudius Tiberius. I.A.22.M.6.*
				3	38	*Caius Caligula I. A.3.M.10.*
3	68	S. Clemens Martyr post mortem Petri Apostoli primus. S.A.9.M.4.D.26.				
				4	41	*Claudius Cæsar. I. A.13.M.8.*
				5	55	*Domitius Nero. I. A.13.M.8.*
4	77	S. Cletus Martyr S.A.6.M.5.D.3.	*Persecutio prima sub Nerone. A.67.*	6	[illegible]	*Sergius Galba. I.M.7.*

Anni Ord.	Chr.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Chri.	Imperatores.
5	84	S.Anacletus Martyr.S.A.12. M. 2.D.27.		7	70	*Ortho.I.M.3.*
				8	70	*Vitellius.*I.M 8.
				9	71	*Vespasius.I.A.9.M.6.*
				10	80	*Titus.I.A.2.M.2.*
				11	82	*Domitianus.I.A.15.*
				12	97	*Nerua. I.A.1. M.4.*
6	97	S.Euaristus Martyr.S.A.13.M.3	*Persecutio secunda, sub Domitiano. A.90.*	13	99	*Traianus.I.A.20.M.6.*
7	106	S.Alexander Martyr.S.A.7.M.5. D.19.	*Persecutio tertia, sub Traiano.*A.103.	14	118	*Adrianus I.A.20.M.11.*
8	117	S.Sixtus.I.Martyr S.A. 9.M. 10. D.9.				
9	127	S. Telesphorus Martyr.S.A.11. M.8.D.28.				
10	139	S. Higinus Mart. S.A.11.		15	139	*Antonius Pius I. A. 22.M.7.*
11	150	S.Pius I.Martyr S. A.4.M.5.D.17.	*Persecutio quarta sub M.Antonino Vero.* A.168.	16	162	*Antoninus Verus cum fratre L.Aurelio Commodo I. A. 19.*

Anni Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
12	145	S. Anicetus Mart. S.A.8.M. 8. D. 24.		17	181	*Commodus M. Antonini Veri filius solus. I. A.12. M. 8.*
13	153	S.Soter Martyr. S A. 7. M. 11. D. 18.				
14	171	S. Eleutherius Martyr S.A.15. D.13.				
15	186	Sanctus victor I. Martyr S.A.12. M.1.D.28.	*Persecutio quinta, sub Seuero A, 200.*	18	194	*Aelius Pertinax I. M.3.*
				19	194	*Seuerus Iulianus I. Men.2.*
16	198	Sanctus Zepherinus Martyr S. A.20.D.17.		20	194	*Seuerus Pius Pertinax I.A.17.M.8.*
				21	212	*Antoninus Caracalla I.A.6.M 2.*
17	218	S. Calixtus I. Martyr S. A.6.M.1. D.13.		22	218	*Macrinus I. A.1. M.2.*
				23	219	*M.Antonius Heliogabalus. I. A.3. M.9.*
18	224	S.VrbanusMartyr S.A.7.M.7. D. 5.	*Persecutio sexta, sub Maximino. A. 237.*	24	225	*Alexander I. A. 13.*
				25	236	*Maximinus I. A. 2.*
				26	238	*Balbinus & Pupinus I.A.1.*
19	232	S.Pontianus Martyr S.A.5.M. 5. D.2.		27	239	*Gordianus I.A.6.*
				28	245	*Philippus cum filio Philippo I. A. 5.*
				29	250	*Decius cum Decio filio. I.A.2.*
20	236	S.Antherus Martyr S.M.1.D.14.	*Persecutio septima, sub Decio. A.251.*			

Ordo.	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Christi.	Imperatores.
21	237	S.Fabianus Martyr S.A. 14. D. 4.		30	252	*Gallus cum Volusiano.I.A.1.M.6.*
22	251	S.Cornelius Martyr S.A.2.M.5. D.29.		31	254	*Valerianus cum Licinio Galieno. I. A.15.*
23	253	S.Lucius.I. Martyr S.A.1.M.4. D.14.	*Persecutio octaua sub Valeriano & Galieno.A.257.*			
24	255	S. Stephanus I. Martyr S.A. 3. M. 3.D.24.				
25	258	S.Sixtus II. Martyr S. A. 1. M. 11.D.13.				
26	260	Dionysius I.Martyr S. A. 9.M. 4.D.5.	*Antiochenum Concilium, contra Paulum Samosatenum. A.264.*	32	269	*Claudius I.A.1.M. 10.*
				33	271	*Aurelius Quinctillus.I.D.17.*
27	270	S.Fœlix I.Martyr S.A.4.M.5.		34	271	*Aurelianus I.A.4. M.11.*
					276	*Tacitus,& post eum Florianus.I.M.9*
28	274	Sanctus Euthychianus Martyr S.A.9.M.6.D.9.		35		
					277	*Probus I. A.5.M.4.*
				36		

Ordo	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Chri.	Imperatores.
29	283	S. Caius Martyr A. 12. M. 4. D. 6.		37	282	*Carus cum filiis Carino & Numeriano. I. A. 2.*
30	296	S. Marcellinus Martyr S. A. 7. M. 11. D. 19.		38	284	*Diocletianus cum Maximiano. I. A. 20.*
				39	304	*Constantinus & Galenus. I. A. 1. M. 10.*
31	304	S. Marcellus I. Martyr S. A. 4. M. 6. D. 21.	*Persecutio nona sub Diocletiani. A. 303.*			
32	308	S. Eusebius Martyr S. A. 2 M. 7. D. 27.	*Sinuessanum in causa Marcellino. A. 303.*	40	306	*Constantinus Magnus. I. A. 30. M. 9.*
33	310	S. Melchiades Martyr S. A. 3. M. 2.	*Ancyranum. I. A. 316.* *Neocaesariense. A. 316.* *Romanum A. 320.* *Elibertinum A. 322.* *Arelatense A. 323.* *Gangrense A. 324.*			
34	314	S. Syluester I. S. A. 21. D. 4.	I. SYNODVS *generalis* NICÆNA *Patrum. 318. contra Arrium A. 325.*	41	337	*Constantinus II. Constans I. & Constãtinus fratres simul I. A. 3. Posteà Constantius & Constans A. 10. & Constantinus omninò. A. 25. M. 5.*
35	336	S. Marcus S. M. 8. D. 22.	*Arelatense II. A. 328.* *Carthaginense I. A. 330.*			
			Romanum A 341.			
			Coloniense A. 346.	42	362	*Iulianus Apostata I. A. 1. M. 8.*
36	336	S. Iulius S. A. 14. M. 5. D. 19.	*Sardicense A. 347.* *Sirmiense A. 350.*	43	363	*Iouinianus I. M. 7.*
			Persecutio 10. Arrianorum A. 354			Proximè sequentibus imperatoribus, ob variam lectionē numerum non addidimus.
37	351	S. Liberius 4. S. A. 15. M. 14 D. 18.				

Anni Ord.	Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Chri.	Imperatores.
			Antiochenum A. 361 *Laodicenum* A. 364. *Valentinum* A. 373. *secundum alios* A. 386. *Aquileiense* A. 381.	44		*Valentinianus cum Valente fratre. I. A. 11. M. 8. & Valēs solus. 11. 3.*
38	263	S. Damasus S. A. 16. M. 2. D. 10.	II. SYNODVS *generalis* CONSTANTINOPOLIT *Patrum* 160. *contra Macedonium sub Damaso* A. 381.	45		*Theodosius Magnus ab aliis hic inseritur, is. 1. M. 16.*
39	383	S. Siricius S. A. 15. M. 1. D. 10.	*Romanum contra Apollinarium* A. 382. *Taur inatense* A. 395 *Carthaginen. II. A.* 996. *Carthagin. III.* A. 397.	46		*Gratianus cum Valentiniano 11. simul 1. A. 7. M. 9. & posteà Valentinianus adhuc solus. 1. A. 8. M. 8.*
40	398	S. Anastasius S. A. 4. M. 1. D. 13.	*Carthaginen. IIII.* A. 297.	47		*Arcadius & Honorius ille in Oriente 1. A. 13. M. 3. hic in Occidente 1. A. 28. M. 11.*
41	402	S. Innocentius. *S.* A. 15. M. 2. D. 10.	*Carthaginense V.* A 403. *Toletanum.* A. 400. *vel ut alij.* 403.			
42	417	*S.* Sozimus S. A. 2. M. 4. D. 7.	*Milevitanum* A. 402. *alij* 408.	48	402	*Theodosius I. seu iunior* I. *A 6. M. 2. cum patre solus. A. 42. M. 3.*
43	420	S. Bonifacius I. A. 3. Me. 9. D. 28.	*Telense* A. 417. *Carthagin. VI* A. 418.			
44	423	S. Cœlestinus I. S. A. 8. Men. 5. D. 3.	*Aphricanum.* A. 422. *Carthagi. VII.* A. 429. III. *Generalis* SYNODVS. EPHESINA 200. *Episcoporum contra Nestorium, sub Cælestino* A. 430. *alij* 436.	49	425	*Valentinianus III. in Occidente I. A. 29. M. 5.*
45	432	*S.* Sixtus III. *S.* A. 7. M. 11.	*Regiense* A. 439.			
46	440	S. *Leo* Magnus *S.* A. 20. M. 11. D. 2.	*Agathense* A. 439. A. *vel ut alij sub Symmacho potius.* *Arausicanū* I. A. 441. *Valense I & II. circa* A. 442. *Arausicanū II.* A. 443. *Carpentoratense* A. 444.			

Ordo.	Anni Christi.	Summi. Pontifices	Concilia.	Ordo.	Anni Christi.	Imperatores
			IIII. *Generalis* SYNODUS CALCEDONENSIS *Episcoporũ 630. contra Eutychen & Dioscorũ, sub Leone.* A. 451.	50	450	*Martianus in Oriente I.A.6.M.6.*
47	461	S.Hilarius S. A.6. M.3.D.9.	*Arelatense III.A.*453.			
48	467	S.Simplicius S.A. 14. Men. 6.D. 14.	*Veneticum.*A. 460. *Turonense.I.*A.461.	51	457	*Leo* I. *in Oriente I. A.17.*
49	482	S.Fœlix II.dictus III.S.A. 11. M. 11.D.13.	*Romanum.* A.465.	52	475	*Zeno imperauit A. 1.cum* Leone,*postea exactus est, & restitutus A. 476.I.A.15.*
50	494	S.Gelasius S.A.2. M.8.D.26.	*Epaunense.*A.494.			
51	496	S. Anastasius II. S.A.1.Men.11. D.12.				
52	498	S. Symmachus S. A.15.M. 7. D. 26.	*Romana Concilia VI. ab anno* 494. *ad* 512. *Ilerdense.*A.507.	53	491	*Anastasius primus I. A.27.& M.3.*
53	514	S.Aormisda.S. 9. D.11.	*Valentinum.* A. 508.	54	518	*Iustinus primus I. A.9.M.1.*
54	523	S.Ioannes.I.S.A. 2.M.9.D.15.	*Aurelianense.*I.A.512			
55	526	S. Fœlix IIII III. dictus.S. A. 4. M.2.D.18.	*Tarraconense.*A. 516 *Gerundense.* A. 517. *Cæsaraugustanum.*A. 518.	55	527	*Iustinianus primus I.A.38.M.3.*
56	530	Bonifacius II.S.A. 1.D.2.	*Toletanum.II.*A.529.			
57	532	Ioannes II.S.A. 2. M.14.D.6.				

Ordo	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Chri.	Imperatores.
58	534	S. Agapetus. S. M. 1. D. 1.	*Constantinopolitanũ.* 534 A.			
			Aurelianense. II. A. 535.			
59	535	S. Syluerius. S. A. 1. M. 5. D. 12.	*Aurelianense.* III. A. 539.			
60	537	Vigilius S. A. 17. M. 6. D. 26.	V. SYNODUS *Generalis* CONSTANTINOPOLITANA. II. *Episcoporum* 165. *contra Anthimum & Theodorum, sub Vigilio Papa.* An. 553.			
61	555	S. Pelagius S. A. 10. M. 10. D. 28.	*Aurelianense.* IIII. A. 556.			
			Parisiense I. A. 557.		566	*Iustinus secundus* E. A. 10. M. 10.
62	566	S. Ioannes III. S. A. 10. D. 15.	*Parisiense* II A. 558. *Aurelianẽse* V. A. 568. *Turonense* II. A. 570. *Hispalense.* I. A. 584. *Lugdunense* I. & II. A. 584.		578	*Tiberius secundus* I. A. 6. M. 10.
63	577	S. Benedictus I. S. A. 3. M. 2. D. 15.	*Valentinum* II.			
64	580	S. Pelagius II. S. A. 9. M. 2. D. 20.	*Matisconense* I. A. 583 & II. A. 587.	56		
			Toletanũ III. A. 595.	57		
65	590	S. Gregorius Magnus. S. A. 13. 6. D. 8.	*Romanum* A. 596.			
			Lateranense eodem fere tempore.	58	583	*Mauritius* I. A. 19. M. 3.
66	604	Sabinianus S. A. 1. M. 5. D. 9.		59	602	*Phocas* I. A. 8. M. 4.
67	605	S. Bonifacius III. S. A. 1. M. 2. D. 28.		60	611	*Heraclius* Im. A. 2.

Anni Ord.	Anni Chr.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
68	608	S.Bonifaci' IIII. S. A. 6. M. 8. D.13.	*Lucense* A.609. *Bracarense* I.A. 610. *Antisiodorense* A.614 *Toletanum* IIII.A.631 *Hispalense* II. A. 634. *Toletanum* V.A.636. *Toletanum* VI.A.639.	61	613	*Constantinus* III. *cum Heraclio patre* I. A. 28. M. 2.
69	613	S.Deusdedit. S.A. 3.D.23.				
70	618	S.Bonifacius. V. S.A.3. Men. 9. D.19.				
71	622	Honorius. I. S. A. 12.M.11. D.17.	*Bracarense* II. *Varia est lectio: Prateolus inquit*, A. 646. *celebratum esse.*			
72	635	Seuerinus.S.A.2. D.4.				
73	638	Ioannes.IIII.S.A. 1.M.9.D.19.	*Toletanũ* VII.A.647. *Lateranense contra Monothelitas* 652.	62	641	*Heracleonas* I. M.2.
74	640	S.Theodorus.S.A 6.M.5.D.18.		63	641	*Constans* II. I. A. 26.M.8.
75	647	S.Martinus I.Martyr.S.A.6.M.1. D.26.	*Toletanum* VIII. A. 656. *Cabilonense* I.A.658. *Toletanũ* IX.A. 658. & X.A.659.			
76	653	Eugenius. S.A.2. M.9.D.24.				
77	657	Vitalianus. S. A. 14.M.5.D.28.	*Anglicanum* A. 673. *Bracarense* III. A. 674.			

Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
78	672	Adeodatus. S. A. 4. M. 2. D. 5.	*Toletanũ XI. A. 674* *Anglicanum aliud. A. 679.*	64	669	*Constantinus quartus I. A. 16. M. 7.*
79	676	Dominus. I. vel Dominio. S. A. 2. M. 5. D. 10.		65	686	*Iustinianus secũdus I. A. 10. M. 5.*
80	679	Agatho S. A. 2. M. 6. D. 4.	VI. *Generalis* SYNODVS CONSTANTINOPOLITANA. III *Episcoporum.* 290. *contra Monothelitas, sub Agathone.* A. 682.	66	696	*Leontius, siue Leo secundus I. A. 3.*
81	682	S. Leo II. S. M. 10. D. 17.	*Toletanum* XII. A. 681. *lib. Concil. An. 1. Erving. regis.*	67	699	*Tiberius tertius imperauit. A. circiter. 7.*
82	684	S. Benedictus II. S. M. 10. D. 27.			706	*Iustinianus* II. *iterum I. A. 6.*
83	685	Ioannes V. S. A. 1. D. 9.	*Toletanum* XIII. A. 683.			
84	686	Cuno vel Conon S. M. 11. D. 3.				
85	687	Sergius. I. S. A. 13. M. 8. D. 23.		68	712	*Philippicus Bardanes I. A. 2. M. 9.*
86	701	Ioannes VI. S. A. 3. M. 2. D. 13.				
87	707	Ioannes VII. S. A 2. M. 7. D. 17.				

Anni Ord.	Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones Concilia.	Anni Ord.	Christi.	Imperatores.
88	707	Sisinnius s.D.20.	CONSTANTINOPOLITANUM *in Trullo, editi in eo.* 102. *Canones, nomine* VI.SYNODI.	69	715	*Anastasius II.I.A.I.M.3.*
89	707	Constantinus I S. A.7.Men.I.D. 20.		70	716	*Theodosius III.* I. *M.7.*
				71	717	*Leo III. Iconomachus, cum filio Constantino V. Copronymo I.A. 24.M.2.*
90	715	Gregorius II. S. A.15.M.10.D. 21.	*Romanum.*A.716.			
91	731	Gregorius III. s. 10 Men. 8. D. 10.		72	741	*Constantinus prædictus post patrem* I.A.35.M.3.
92	741	Zacharias I. S. A. 10.M.3.D.9.				
93	752	Stephanus II.s.D. 3.	*Francicum.*A.742.			
94	752	Stephanus III. dictus II.S.A. 5. D.29.	*Suessionense.*			
95	757	Paulus I.S. A.10. M.I.	*Veronense, sub Pipino*			
97	768	Stephanus IIII. dictus III.S.A. 3. M.5.D.27.				
	772	Adrianus I. S. A. 23.M.10.D.17.	*Francfordiense.* 794	73	775	Leo IIII. I. *A.*4.M. *11.D.26.*

Ord.	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ord.	Anni Christi.	Imperatores
98	796	Leo III. S. A. 20. M. 5. D. 18.	VII. *Generalis* SYNODVS NICAENA II. *contra Iconomachos, Episcoporum* 350. *sub Adriano.* A. 789.	74	780	*Constantinus* VI. *cum matre Irene I. A. 10. postea solus. A. 6. M. 11. Tandem coactus à matre abdicauit. A. 797. Irene sola postea II. A. 5. M. 2.*
99	816	Stephanus V. dictus IV. S. M. 6. D. 24.	*Foroiuliense.* *Concilium apud Theodonis Villam.* A. 812. *Turonense* III A. 813.			
100	817	Paschalis S. A. 7. M. 3. D. 17.	*Cabilonense* II.			
101	824	Eugenius II. S. A. M. 6. D. 24.	*Moguntinum* A. 813.			
102	827	Valentinus. S. M. 1. D. 10.				
103	828	Gregorius IIII. S. A. 16.	*Rhemense.* A. 813. *Arelatense* A. 813. *Aquisgranense* I. A. 816.			
104	844	Sergius II. S. A. 3. M. 2. D. 3.				
105	847	Leo IIII. S. A. 8. M. 3. D. 6.	*Parisiense.*			
106	855	Benedictus III. S. A. 2. M. 6. D. 9.	*Moguntinum* A. 829. & 834. *Aquisgranense* II. A. 830.			
107	858	Nicolaus primus S. A. 9. M. 6. D. 21.	*Meldense* A. 840.			

ANNO, post Christum natum, 801. ineunte, ante diem VIII. Kalend. Ianuarij, Leo III. Pont. Max. cùm Imperij Romani maiestas, Barbaris sibi omnia vendicantibus obsolesceret, Carolũ Pipini filium, Francorum & Longobardorum Regem, ob præclara in Christianum nomen & Romanam Sedẽ merita, Romanorum Imperatorem, auito Occidenti imperandi more restituto, primus appellauit inunctúmq; Augustum consecrauit. Mox subsecuta est hæc. S.P.Q.R. acclamati, o Carolo Magno Imperatori Cæsari Augusto piissimo & pacifico à Deo creato, vita, & victoria. Ita tum primum tutela Romani Põtifici: à Constantinopolitanis Imperatoribus ad Carolum Magnum Imp. & eius successores, translata est, vt scribit Genebrardus.

Anni Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
108	867	Adrianus secundus. S.A.5. D. 12.	*Concilium apud S. Medardum in suburbio Suessonensi.*	1	809	*Carolus Magnus I. post translatum imperium ad Germanos, imperauit An. 13. M. 1.*
109	872	Ioannes octauus S.A.10.D.3.				
110	882	Martinus II. aliàs Marinus S. A. 1.M.2.D.28.	*Valentinum.*			
111	883	Adrianus III. S.A. 1.M.1.D.22.	*Ticinense A.855. VVermatiense.*	2		*Ludouicus I. S.A. 26.M.4.*
112	885	Stephanus VI. dictus V.S.A.6. D.14.	*VIII. Generalis SYNODVS Constantinop. IIII. Episcoporum 383. contra Photium Patriarcham Constantinop. sub Adriano II. A.869.*	3		*Lotharius imper. A. 15.M.3.*
113	891	Formosus. S.A.5. M.6.D.18.		4	855	*Ludouicus II. I. A. 19.M.10.*
114	896	Bonifacius VI. S. D.15.				
				5	875	*Carolus II. Caluus. I.A.2.M.2.*
115	897	Stephanus VII. dictus VI.S.A. 1.M.3.				

Ordo.	Anni Christi.	Summi. Pontifices	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Christi.	Imperatores
116	898	Romanus S. M. 4.D.23.	*Coleniense A.874. Moguntinum. A.888. Metense.*	6	877	*Ludouicus III. Balbus. I.A.1.& M.6.*
117	898	Theodorus secundus, S.D.20.				
				7	879	*Carolus III. Crassus I. A.8.M.7.*
118	98	Ioannes nonus S. A.2.D.15.	*Triburiense A. 896.*	8	887	*Arnulphus imp. A. 12.M.1.*
119	900	Benedictus quartus. S. A.4. M. 6.D.15.	*Nannetense fortè hoc tempore habitum.*	9	899	*Ludouicus quartus. I.A.12.*
120	905	Leo V. S.M.1.D. 10.	SYNODI REMENSES *duæ congregatæ A.905.*	10	918	*Conradus primus I.A.7.M.6.*
121	905	Christophorus I. S.M.7.		11	910	*Henricus I. Auceps I.A.17.*
122	906	Sergius III. S. A.7, M.3.D.16.				
123	913	Anastasius III. S. A. 2. M. 2. D. 29.				
124	915	Lando. S. M.4.D. 22.	*Dingelfingensis Synodus in Bosaria A. 921.*			
125	916	Ioannes X. S. A. 14.M.2. D.15.	*Duisbergense in Germania A.927.*			

Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
126	931	Ioannes XI. S.A. 4. .10. D.15.				
127	935	Leo VI. S.M. 6. D.15.				
128	935	Stephanus VIII. dictus VII. S. A.2.M.1.D.15.				
129	937	Leo VII. S. A. 2. M.6.D.12.	*Erfordiense A.935.*			
130	940	Stephanus IX dictus VIII.S. A. 2.M. 4. D. 15.				
131	942	Martinus III. siue Marinus II. S. A.3.M.6.D.13.				
132	946	Agapetus. II.S.A. 9.M.7.D.10.	*Augustanum, 25. Episcoporum A.851.*			
133	955	Ioannes XII. S. A.8.M.4. D.5.		12	936	*Otho Magnus I. A. 36.M.10.*
134	963	Leo VIII. S. A.1. M.3.D.5.	*Synodus Romana, sub Othone A.963.*			
135	965	Ioannes XIII. S. A.6.M.11.D.5.				
136	972	Benedictus V.dictus VI. S.A.1. M.6.	*Ingelheimēse A. 972.*	13	973	*Otho secundus I. A. 10.M.7.*
137	974	Bonifacius VII. S.A.1.M.1.D.12. Benedictus VI. dictus VII. S. A.9.M.1.D.12.				

Ordo.	Anni Christi.	Summi Pontifices	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Christi.	Imperatores
139	984	Ioannes XIII. S. M.8.D.2.		14	983	*Otho tertius I.A.17. M 1.*
140	985	Ioannes XV.S.A. 9.M.7.D.10.	*Iluanectense in causa Arnulphi Rhemensis Archiepiscopi. A.990.*			
141	995	Ioannes XVI. S. M.3.				
142	995	Gregorius V. S. A.2.M.7.D.25.				
143	998	Syluester secundus S.A.4.M. 6.D.12.				
144	1003	Ioannes XVII. alias XVIII. S. M.5.D.26.	*Aquisgrane.A.1016. Salegunstadiense in Germania A.1023.*	15	1001	*Henricus secundus Claudus, aliis primus I. A. 23. M.5.*
145	1003	Ioannes XVIII. aliis XIX.S.A. M.7.D.3.				
146	1009	Sergius.IIII.S. A. 2.M 9.D.12.		16	1023	*Conradus II. I. A. 14.M.10.*
147	1012	Benedictus VII. dictus VIII. S. A. 11. M. 10. D. 21.		17	1039	*Henricus tertius.Niger aliis II. I.A. 17.M.4.*
148	1024	Ioãnes XIX.alias XX. S. A.8.M. 7.D.9.	*Triburtense A.1030.*			
149	1032	Benedictus VIII. dictus IX.S.A. 12.M.4.D.20.				

Anni Ord.	Anni Chr.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
150	1045	Gregorius VI. S. A.1.M.7.D.21.				
151	1046	Clemens secundus 5. M. 9. D 19.				
152	1047	Damasus secũdus S.D.23.	*Romanum, & Vercellense contra Berengarium A. 1050. sub Leone IX.*			
153	1049	Leo IX. S. A. 5. M. 2. D. 8.				
154	1055	Victor secundus S. A.2. M.3. D. 16.	*Turnonense contra eundem, sub Victore II. A. 1056.*			
155	1057	Stephanus X. dictus IX. S. M. 7. D. 28.		18	1057	*Henricus quartus. aliis III. I. A. 49. M. 10.*
156	1059	Nicolaus secundus S. A. 2. M. 6. D. 1.	*Romanum contra eũdem, sub Nicolao II. A. 1060.*			
157	1061	Alexander secundus S. A. 11. M. 6. D. 22.				
158	1073	Gregorius VII. S. A. 12. M. 1. D. 3.	*Romanum contra eũdem, sub Gregorio VII. A. 1074.*			
159	1086	Victor tertius S. A. 1. M. 3. D. 24.	*Erfordiense contra clericos uxoratos, A. 1074.*			
160	1088	Vrbanus secũdus S. A. 11. M. 4. D. 18.				
161	1099	Paschalis secundus S. A. 18. M. 5. D. 7.	*In Laterano multa Concilia hoc tempore celebrata.*			

Anni Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
162	1118	Gelasius secundus. S.A.1.D.5.			1106	*Henricus quintus. filius præcedentis aliis IV. I.A.18. M.9.*
163	1119	Calixtus secundus S.A.5.M.10. D.13.				
164	1124	Honorius secundus S.A.5.M.2. D.3.				
165	1130	Innocentius II. S. A.13.M.7.D.8.		20	1125	*Lotharius secundus I.A.13.M.2.*
166	1143	Cœlestinus secundus S.M. 5. D. 13.		21	1139	*Conradus III. I.A. 12.M.10.*
167	1144	Lucius secundus S.M.11.D.4.				
168	1145	Eugenius tertius S.A.8.M.D.10.				
169	1143	Anastasius quartus S.A.1.M.4.		22	1152	*Fridericus primus Barbarossa. I.A. 37.M.3.*
170	1145	Adrianus quartus S.A.4.M.9.				
171	1159	Alexander tertius S.A.21.M.11. D.23.	*Lateranense sub Alexādro* III. A.1180. *Episcoporum*.280.			
172	1181	Lucius tertius S. A.4.M.2.D.28.		23	1190	*Henricus VI. aliis V. Friderici filius I.A.8.M.3. ferè.*
173	1185	Urbanus tertius S. A.1.M.10.D.15.				
174	1187	Gregorius VIII. S.M.1.D.27.		24	1199	*Philippus Henrici frater I.A.9.M.3.*

Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones Concilia.	Ord.	Anni Christi.	Imperatores.
175	1188	Clemens tertius S.A.3. M.2.D.15.		25	1199	*Otho quartus contra Philippum Imperator appellatus in Schismate I. A. 12. M.2.*
176	1191	Cœlestinus tertius S. A. 6. M. 9.D.11.				
177	1198	Innocentius tertius S. A.18.M.6.D.9.				
178	1216	Honorius tertius S.A.10.M.8.	*Lateranense Generale magnum, Episcoporum 470. ac in vniuersum 1285. Patrum, sub Innocentio III.A.1215.*	26	1210	*Fridericus secundus I.A.40.*
179	1227	Gregorius IX. S. A.14.M.4.D.3.				
180	1241	Cœlestinus quartus.S.D.17.				
181	1243	Innocentius quartus S.A.11.M.5.D.14.		27	1245	*Henricus VII. viuente adhuc Friderico I.A.1.*
182	1254	Alexander quartus. S. A.6. M.5.D.5.	*Alemanicum.*	28	1246	*Guilielmus contra Fridericum creatus I.A.9.*
183	1261	Vrbanus quartus S.A.3.M.1.D.4.	*Oxoniense.*	29	1250	*Conradus quartus Friderici frater, eo mortuo I. A. 5.M.5.*
184	1265	Clemens quartus S. A.3. M.9.D.25.				
185	1271	Gregorius X. S. A.4.M.4.D.10.				Interregnum duorum annorum.
186	1276	Innocentius V. S. M.5.D.2.				

Ord.	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ord.	Anni Christi.	Imperatores.
187	1276	Adrianus V. S.M. 1.D.9.		30	1258	*Richardinus Schismate contra Alphonsum I. A.6.*
188	1276	Ioannes XX. aliis XXI. S. M. 8. D.5.		31	1258	*Alphonsus contra Richardum titulo tenus. I. A. 15.M.6.*
189	1277	Nicolaus tertius S. A. 2.M.8.D. 22.		32	1273	*Rodolphus primus I.A.18.M.11.*
190	1281	Martinus quartus S.4. M.1.D.7.				
191	1286	Honorius quartus S.A.2.D.2.	*Lugdunense magnū, sub Gregorio X. A. 1274.*			
192	1288	Nicolaus IIII. S. A.4.M.1.D.14.		33	1292	*Adolphus imper. A. 7.M.6.*
193	1294	Cœlestinus V. S. M.5.D.7.				
194	1294	Bonifacius VIII. S.A.8. M. 9.D. 19.		34	1299	*Albertus primus I. A.8.M.9.*
195	1303	Benedictus IX. dictus XI.S.M. 9.D.6.		35	1308	*Henricus VIII.im. A.4.M.9.*
196	1305	Clemens V. S. A. 8.M.10.D.16.		36	1314	*Fridericus tertius imp. A. 13. M.2.*

Ord.	Anni Chri.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ord.	Anni Chri.	Imperatores.
197	1316	Ioannes XXI. dictus XXII. S. A. 18. M. 3. D. 28.	*Viennense sub Clemente V. A. 1311. præsidentibus tribus regibus Franco, Anglo, Tarraconensi, duorum patriarcharũ Alexãdriæ, & Antiochiæ, Episcoporum 114. (alij volunt 300.) & aliorum multorum Patrum, contra Saracenos pro recuperatione terræ sanctæ, contra hæreses, Templarios & mores corruptos clericorum biennio celebratur. Plati. Palmer. to. 3. Conci.*	37	1314	*Ludouicus IV. Bauarus, in Schismate contra Fridericum III. Austriacum I. A. 32. M. 10. D. 24.*
198	1334	Benedictus X. dictus XII. S. A. 7. M. 4. D. 6.				
199	1342	Clemens sextus S. A. 10. M. 7.				
200	1352	Innocentius sextus S. A. 9. M. 8. D. 26.		38	1346	*Carolus IV. I. A. 32. M. 7. D. 14.*
201	1362	Vrbanus quintus S. A. 8. M. 1. D. 17.				
202	1371	Gregorius XI. S. A. 7. M. 2. D. 27.				
203	1378	vrbanus sextus S. A. 11. M. 6. D. 8.		39	1379	*VVenceslaus I. A. 21. M. 5. D. 28.*
204	1379	Bonifacius IX. S. A. 14. M. 11.				
205	1404	Innocentius septimus S. A. 2. D. 22.		40	1400	*Robertus Bauarus I. A. 9. M. 8. D. 22.*
206	1406	Gregorius XII. S. A. 2. M. 6. D. 6.	*Concilium Pisanum.* A. 1409.	41	1410	*Iodocus I. M. 6.*
207	1409	Alexander V. S. M. 10. D. 8.		42	1411	*Sigismundus imper. A. 26. M. 8.*
208	1410	Ioannes XXII. dictus XXIII. S. A. 5. D. 15.		43	1438	*Albertus II. Austriacus I. A. 1. M. 9. D. 27.*

Ordo	Anni Christi.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Ordo.	Anni Chri.	Imperatores.
209	1417	Martinus tertius dictus V. S. A. 13. M. 3. D. 12.	*Constantiense magnũ inchoatum* A. 1413. *finitum* A. 1418.	44	1440	*Fridericus quartus. Austriacus I. A. 53. M. 7. D. 19.*
210	1431	Eugenius IV. S. A. 15. M. 11. D. 21.	*Basileense A.* 1431.			
211	1447	Nicolaus quintus S. A. 8. D. 19.	*Florentinum, sub Eugenio* IV. A. 1438.			
212	1455	Calixtus tertius S. A. 3. M. 3. D. 26.				
213	1458	Pius II. S. A. 5. M. 11. D. 26.				
214	1464	Paulus II. S. A. 6. M. 10. D. 29.				
215	1471	Sixtus quartus S. A. 13. D. 5.				
216	1484	Innocentius VIII. S. A. 7. M. 10. D. 27.		45	1593	*Maximilianus primus Austriacus I. A. 25. M. 4. D. 25.*
217	1492	Alexander VI. S. A. 11. D. 8.				
218	1503	Pius tertius S. D. 16.				
219	1503	Iulius secundus S. A. 9. M. 3. D. 12.				
220	1513	Leo X. S. A. 8. M. 8. D. 21.	*Lateranense, sub Iulio* II. A. 1512. & *Leone X*, A. 1517.			

Anni Ord.	Chr.	Summi Pontifices.	Persecutiones & Concilia.	Anni Ord.	Chri.	Imperatores.
221	1522	Adrianus sextus S.A.1.M.8.D.6.		46	1519	*Carolus V. imp. A. 38.M.8.D.14.*
222	1523	Clemens VII. S. A.10.M.10.D. 8.	*Senonense.A.1528.*			
223	1534	Paulus tertius S. A.15.D.29.	*Coloniensia duo A. 1536.*			
			Treuirensia duo 1549.			
224	1550	Iulius III. S. A. 5. M.1.D.16.	*Augustanum A.1548.*			
				47	1558	*Ferdinandus Austriacus I. A. 6. M.4.D.13.*
225	1555	Marcellus secundus S.D.22.	*Moguntinum A.1549.*			
226	1555	Paulus quartus S. 4.M.2.	*Tridentina Synodus cõtra Lutheranos, Zuuinglianos, Caluinistas, &c. sub Paulo III. Iulio III. Pio IIII. Absoluta est A.1563.*	48	1564	*Maximilianus II.I. A.12.*
227	1560	Pius quartus S.A. 5.M.5.				
				49	1576	*Rodulphus secundus nunc imperat.*
228	1566	Pius quintus S.A. 6.M.4.				
229	1572	Gregorius XIII. S.A.13.				
230	1588	Sixtus V. hodie sedet.				

SERIES ET ORDO CONSTITVTIONVM OMNIVM QVÆ IN HOC CONTINENTVR VOLVMINE.

GREGORIVS NONVS.

INNOCENTIVS QVARTVS.

ALEXANDER QVARTVS.

VRBANVS QVARTVS

VRBANVS

LEO DECIMVS.

X

Ecclesiæ

IVLIVS TERTIVS.

XI.

Græco

XXV.

XXII.

ELENCHVS

VARIARVM EXERCITATIONVM QVÆ IN SCHOLIIS TRACTANTVR PER LOCOS COMMVNES concinnatus.

Loci Theologici.

Ecclesiastici & ad disciplinam Ecclesiæ pertinentes.

Agnorum

Iuris Pontificij & Cæsarei.

patrimonij.

Philosophici & Morales.

Historici.

Chronici

Cosmus

Rerum illustrium inter Principes gestarum.

Apologetici

PON-

PONTIFICVM NOMINA QVORVM CONSTITVTIONES VITÆ ET FACTA IN HOC OPERE COLliguntur.

Inno

Innocentius Quartus	3	*V.*
Innocentius Quintus	26	
Innocentius Sextus	61	*I.*
Innocentius Septimus	72	*I.*
Innocentius Octauus	242	*IIII.*
Ioannes Vigesimusprimus	26	
Ioannes Vigesimus secundus	50	*V.*
Ioannes Vigesimustertius	76	
Iulius Secundus	155	
Iulius Tertius	341	*VIII.*
Leo Decimus	174	*XII.*
Marcellus Secundus	364	*I.*
Martinus Quartus	29	*II.*
Martinus Quintus	76	*III.*
Nicolaus Tertius	27	*I.*
Nicolaus Quartus	35	
Nicolaus Quintus	100	*IIII.*
Paulus Secundus	129	*V.*
Paulus Tertius	253	*XIII.*
Paulus Quartus	367	*V.*
Pius secundus	112	*XI.*
Pius Tertius	154	
Pius Quartus	398	*XXXVIII.*
Pius Quintus	505	*LXV.*
Sixtus Quartus	138	*III.*
SIXTVS Quintus	847	*XVI.*
Vrbanus Quartus	15	*II.*
Vrbanus Quintus	63	
Vrbanus Sextus	68	*II.*
Pontifices.50.	*Con St:314.*	

INDEX
INITIORVM SINGVLARVM
CONSTITVTIONVM
OMNIVM PONTIFICVM

QVO FACILIVS
inueniantur vbi eorum mentio
apud probatos authores
occurrit.

μ Apostolici

Cum

D

E

Exhibita

L.

Malitia

M

N

O

P

Q

Quæ

Saluator

Sede

AVTHORVM

AVTHORVM CLASSIS QVORVM OPERA HÆC SVMMA CONSTITVTIONVM CONFLATA EST.

Hebræi.

Liber Thalmud.
Philo Iudæus.
Seder Olam.
Rabini aliquot.

Theologi veteres.

Albertus magnus.
Alcuinus Anglus.
Amalarius Treuerensis.
Ambrosius Mediolanensis.
Ammonius Alexandrinus.
Anastasius Antiochenus.
Anastasius Bibliothecarius.
Antonius Gazeus.
Athanasius.
Arnobius Rhetor.
Augustinus.

Basilius magnus.
Benedictus Abbas.
S. Bernardus Abbas.
S. Bernardus Senensis.
Bessarion Cardinalis.
Bonauentura Cardinalis.
Boetius.
Burchardus Episcop. Varmiensis.

Cæsarius Arelatensis Episcopus.
Cassianus.
Chrysostomus.
Clemens Romanus.
Clemens Alexandrinus.
Climachus Monachus in Sina monte.
Cyprianus.
Cyrillus Alexandrinus.
Cyrillus Hierosolymitanus.
Damasus Papa.
Damascenus.
Dorotheus.
Diadenus.
Dionysius Areopagita.
Dionysius Alexand.
Dydimus Abbas.

Eusebius Emissenus.
Epiphanius.
Euagrius Monachus.
Euthymius Zigabonus.

Fulgentius Episcopus.
Fortunatus Pictauiensis Episcopus.

Gregorius Magnus.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nissenus.
Gregorius Pelusiota.
Gregorius Turonensis.
Gregorius Taumaturgus.
Gaudentius Brix. Epis.
Gennadius Arch. Constant.
Gelasius Papa.
Guido Carmelita.

Haymo Halberstatensis.
Hieronymus.
Hysichius Hierosolymitanus.

Hipolitus Portuensis Episcopus.
Hicmarius.

Ignatius Antiochenus
Irenaus Lugdunensis Epis.
Isidorus Hispalensis.
Isidorus Cordubensis.
Iustinus Martyr.
S. Iuo Carnotensis.
Lactantius Firmianus.
Leontius Neapoleos.
Lanfrancus Cantuariensis.
Leo Papa I.

S. Martialis.
Marullus.
Methodius Tyri Episcopus.

Nemesius.
Nicolaus Choniates.
Nicephorus Calixtus.
Nicephorus Constantinopolitanus.

Oecumenius.
Optatus Mileuitanus.
Origenes.

Prudentius.
Posidonius.
Paulinus Nolanus.
Petrus Chrisologus.
Petrus Cluniacensis.
Petrus Damianus.
Paulus Orosius.
Prosper Aquitanicus.

Rabanus Moguntinus.
Ruffinus.
Rupertus Tuitiensis.

Scotus.
Saluianus Maßiliensis.
Sergius Hagiopolyta.
Sedulius Presbyter Scotus.
Sozomenus.
Tatianus.
Tertullianus.
Theodoretus Balsamon.
Theophilus Alexandrinus.
Theophilactus.
Theodoretus.
Theophanes Isaurus.
Thomas Aquinas.
Trithemius.

Vincentius Lirinensis.
Vsuardus monachus scriptor Martyrologij.
Zonaras.

Recentiores Theólogi

Alanus Copus.
Albertus Pighius.
Alexander Alensis.
Aluarius Pelagius.
Alphonsus de Castro.
Augustinus de Ancona.
Anthonius Gueuarraus.
Anthonius Delphinus.
Anthonius Lullus Balearis.

Baptista Matuanus.
Benedictus Pererius.

Cataldinus de Boncompagnis.
Caietanus.
Claudius Sanctaus.
Conradus Clingius.
Cornelius Iansenius.

Dionysius Carth.
Didacus Payua.
Dominicus Iacobatius.
Dominicus à Soto.
Durandus.

Emundus Augerius.
Erasmus Roterodamus.

Fœlicianus

Fœlicianus Capito.
Franciscus Bonhomius.
Franciscus Ferrariensis.
Franciscus à Victoria.
Franciscus Sixtus Senensis.
Franciscus Turrianus.
Francis. Georg. Venetus.
Franciscus Feu-ardentius.
Franciscus Turrianus.
Franciscus Titelmanus.
Franciscus Panigarola.
Fridericus Staphilus.

Gabriel Biel.
Gaspar Contarenus.
Gentianus Scholarius.
Gentianus Heruetus.
Gregorius Haloander.
Guilielmus Lindanus.
Guilielmus Bernard. Francis.
Guterius Treio Placentinus,
Hosius Cardinalis.
Hieronymus Guadalupensis.

Iacobus Simanca.
Iacobus Latomus.
Ioannes Cochleus.
Ioannes Driedo.
Ioannes Eckius.
Ionnnes Faber.
Ioannes Fischerius Episcopus Roffensis.
Ioannes Gerson.
Ioannes Molanus.
Ioannes Hofmeisterus.
Ioannes à Louanio.
Ioannes de Turrecremata.
Ioannes Slotanus.
Iodocus Tiletanus.
Iodocus Clictoueus.

Landolphus.
Ludolphus Saxo Carthusianus.
Ludouicus Viues.
Ludouicus Granatensis.
Ludouicus Lopez.
Ludouicus Maioranus.
Malleus Maleficarum.
Matthaus Galenus.
Melchior Canus.
Mutius Iustinopolitanus.
Nicolaus Sanderus.
Paulus de Palatio.
Petrus ab Aliaco.
Petrus Galatinus.
Petrus Canisius.
Petrus de Bollo.
Petrus de Soto.
Prateolus.
Reginaldus Polus.
Remundus Ruffus.
Robertus Arlenicensis
Robertus Belarminus.
Robertus Hambletus.
Richardus Lauinham.
Richardus Maydeston.
Santes Pagninus.
Stanislaus Hosius.
Summa Benedictina.
Statuta Synodalia Bisunt. Ecclesia.
Thomas VValdensis.
Thomas Campegius.
Thomas Stapletonus.

Concilia, & Decreta Pontificum.

Quinque Tomi Conciliorum ex editione recenti. Venetiæ.
Constitutiones Apostolorum.
Canones Apostolorum.
Liturgia Chrisostomi, Basilij & Diui Iacobi.
Egloge Bullarum & motu propriorum.
Priuilegia ordinum mendicantium.

Iurisconsulti.

Abbas Antiquus.
Accursius Glossator.
AEgidiana constitutiones.

AEgidius Bellamera.
AEneas de Falconibus.
Albericus de Rosate.
Albertus de Albertis.
Albertus de Ferrariis.
Alexander ab Alexandro.
Alexander Imolensis.
Alphonsus Gomesius.
Alphonsus Aluarez.
Andreas Alciatus.
Andreas Tiraquellus.
Angelus Aretinus.
Angelus de Clauasio.
Angelus de Vbaldis.
Angelus de Periglis.
Antonius de Butrio.
Antonius Corsetus.
Antonius de Matthaeis.
Anthonius Papazonus.
Aymo Crauetta.
Azo Bononiensis.

Baldus de Bartholinis.
Baptista à Valle.
Bartholomaeus Bologninus.
Bartholomaeus Caepolla.
Bartholomaeus Cassanaeus.
Bartholomaeus de Salyceto.
Bartholomaeus Despina.
Bartholus de Saxoferato.
Benedictus Capra.
Benedictus Curtius.
Benedictus Stracca.
Bernardinus de Bustis.
Bernardus Compostellanus.

Camera Apostolica.
Carolus Ruinus.
Claudius Cantiunla.
Christophorus Lanfranchinus.
Cursus Iuris Ciuilis & Canonici.

Didacus Couarruuias.
Dominicus à Sancto Geminiano.
Dynus de Mixello.

Emanuel Costa.

Fabius de Monteleone.
Federicus Senensis.
Felynus Sanderus.
Fernandus Vasquius.
Fortunius Garzia.
Franciscus Balbus.
Franciscus de Bursatis.
Franciscus Conanus.
Franciscus Curtius Senior.
Franciscus Curti. Iunior.
Franciscus Hottomanus.
Franciscus Zabarella Cardinalis.

Gabriel Palaeotus.
Gaspar Calderinus.
Gaspar Caballinus.
Gaufredus de Satigniaco.
Georgius Natta.
Goffred. Beneuentanus.
Guido Tope.
Gulielmus Benedictus.
Gulielmus Cassiadorus.
Gulielmus de Monteferrato.
Gulielmus de Montelaudino.
Gulielmus Pontanus.
Gulielmus Budaeus.

Henricus hostiensis Card.
Hieronymus Cagnolus.
Hieronymus Donatus.
Hieronymus Gigas.
Hieronymus Rota.
Hieronymus de Torris.
Hieronymus Zannelinus.
Hippol. Bonacossa.
Hippol. Marsilius.
Hippol. Riminaldus.

Iacobus Cuiatius.
Iacobus Menochius.
Iacobus de Puteo.
Iacobus Raynardus Burgensis.
Ioannes de Anania.

Ioannes

Ioannes Baptista Caccialupus.
Ioannes Baptista Lupus.
Ioannes Bollerius.
Ioannes Bertachinus.
Ioannes Bolognetus.
Ioannes Campeius.
Ioannes Cortesius.
Ioannes de Imola.
Ioannes Oldendorpius.
Ioannes Papomus.
Ioannes Parisiensis.
Ioannes Paulus Lancellotus.
Ioannes Baptista Rosellus.
Ioannes Baptista Zilletus.
Ionnes Bernard. Diaz.
Ioannes Franc. Ripa.
Ioannes Frontinus.
Iulius Clarus.

Lanfrancus de Oriano.
Lucas de Penna.
Ludouicus Abbas.
Ludouicus Bologninus.
Ludouicus Gomes.

Mansuerius.
Marcus Anton. Bardus.
Marianus Socinus Senior.
Marianus Socinus Iunior.
Martinus Aspilcueta.
Matthaeus de Afflictis.

Nicasius de Voerda Machliniensis.
Nicolaus Boerius.

Odoffredus Beneuentanus.

Panormitanus.
Papinianus.
Paris de Puteo.
Petrus Ancharanus.
Perus de Aureliano.
Petrus de Bellapertica.
Petrus Gregorius.
Petrus Iacobi de Montepessulano.
Petrus Rebuffus.
Petrus de Vbaldis senior.
Petrus de Vbaldis iunior.
Petrus Andreas Gammarus.
Petrus Philippus Cornaeus.
Philippus Decius.
Placentinus.

Quintilianus Mandesus.

Raynerius de Forliuio.
Renatus Chopinus.
Rolandus à Valle.

Sigismundus Loffredus.
Signorolus de Homodais.
Simon Grinaeus.
Simon de Pratis.
Stephanus Auffredus.
Stephanus Bertrandus.
Stephanus de Federicis.

Tabienus Summista.
Theodosianus Codex.

Vbertus de Bonacursio.
Vincentius Paleolcus.
Vldaricus Zazius.

Historici & Chronographi.

Abbas Vrspergensis.
Abdias Babylonius.
AEneas Syluius.
AElianus.
Andraeas Theuetus.
Aulus Gellius.
Appianus Alexandrinus.
Albertus Krantzius.
Aloisius Liponanus.
Ammianus Marcelli.
Agathias.
Appianus.
Argentonus.

Bonfinus

Bonfinius.
Berosus Chaldaus.
Baptista Egnatius.

Caßiodorus Abbas in trip. hist.
Cornelius Tacitus.
Chronica Sanctorum.
Chronicon Britanniæ.
Chronicon Reg. Franciæ.
Chronica S. Antonini ex recognitione Petri Maturi Societatis Iesu Theologi.
Chronica Regia Petri Matthæi.
Cælius Secundus.

Diodorus Siculus.
Dionisius Halicarnassens.
Diogenes Laërtius.

Egeßippus.
Eusebius Cæsariensis.
Eutropius.

Frenulphus.
Fulgosius.
Froissardus.
Francis. De Rosieres.

Gregorius Turonensis.
Guicciardinus.
Gilber. Genebrardus.

Herodotus.

Iacobus Vvimphelingius.
Iacobus d'Apchon Eques.
Iosephus.
Ioannes Marius.
Ioannes Ruffus, Hispanus.
Ioannes Carion.
Iulius Cæsar.
Iosephus Scaliger.

Ludouicus Curio.
Laurentius Surus.

Martinus Bellaius.
Mar. Anton. Muretus.

Nauclerus.

Onuphrius.

Papirius Massonius.
Petrus Crinitus.
Platina.
Paulus Iouius.
Paulus Diaconus.
Philostratus.
Polydorus Virgilius.

Q. Curtius.

Sabellicus.
Sebast. Munsterus.
Seuerus Sulpitius.
Simeon Metaphrastes.
Sigibertus.
Saxo Grammaticus.
Socrates.
Strabo.

Titus Liuius.
Theodoricus Niemus.

Volaterranus.
Velleiuspaterculus.
Vincentius Belluacensis.
Vlrichus Reichental.

Ethnicos authores Philosophos & Poetas, tũ Græcos tũ Latinos, quorũ sententias frequentißimè amplectimur non enumerauimus, ne Indiculi huius fines latiùs egrederemur.

GREGORIVS

GREGORIVS NONVS

E præclara Anagnia Hernicorum Campaniæ metropoli oriundus, è familia Comitum, Innocentij Tertij nepos, Romanus Pontifex coronatus 12. Cal. April. 1227. In sanctorum numerum solenniter adscripsit primos ordinis Prædicatorum, & Minorum Patriarchas & institutores. SS. Dominicum & Franciscum. Deinde in posteritatis gratiam Decretales Epistolas Pontificum ab Alexandro 3. vsque ad tempus suum in vnum volumen collexit.

I.

Hac prima bulla prohibetur alienatio bonorum Ecclesiæ iuxtà Simmachi Papæ decretum & reuocandi ac irritandi alienationes prædecessorum, successoribus datur facultas.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Vniuersis scripta præsentia inspecturis. Rex excelsus filius summi Regis Deus, & homo Christus Iesus, quem legi necessitas non subiecit, factus est voluntate sub lege, formam relinquens vicario, vt licet præ cæteris libertatem in excellētia dignitatis acceperit, recognoscat tamen cum cæteris quandam in officij debito seruitutem, sacrarum obseruantiæ sanctionum gratuito alligans vtcumque necessitatem voluntariam, & necessariam voluntatem, vt dum prælationem sic subiicit, maior appareat ex huiusmodi subiectione prælatus. Auctoritatis est quoque posse statuere, sed virtutis, vt quis se subiicit suo statuto, per alterum potens in subditis, per reliquum potentior in se ipso, præsertim cum efficacius, statuat dum exponit apertius suæ prosecutioni statutum, eo quod lingua manus interpres quasi præco semitam verbo parat. Sanè fe. re. Simmachus Papa volēs quodammodo legi subiicere potestatem, in Ecclesiæ prædiis alienandi [a] licentiam interdixit, vt quod licere non expedit, licitum non putetur. Nos autem super hoc illius vestigiis inhærentes, vnanimi Fratrum desiderio, & petitione concordi hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt de patrimonialibus sine communi Fratrum consilio, & assensu alienatio fiat, sicque vni facultas, quod ex causa legitima obstaculum liberè cōtradictionis opponat. Quod si fortè fuerit in alienatione processum factum, ipso iure non teneat per successorem, quatenus prædecessor de facto processit, & eo ipso quod processum sic fuerit reuocandum de alienantis vita consentientium numero & solemnitate scripturæ nullum adminiculum tali suscipiente contractu. Cæterum ad cautelam quædam loca specialioris inhibitionis vinculo astringenda speciali expressione nominum præsenti paginæ fecimus annotari, videlicet. In Campania Castrum Fumon Palian. Serron. & Larian. In Maritima Aquam-putridam, Ostiam, quam Episcopus Ostien. tenet à Romana Ecclesia, in omnibus ipsius Episcopi iure saluo. Ariciam, Nympham, Tolan. Coram, Cisternam, & Terracin. In Tuscia, montem Flascon. Orclete, Montem altum, Rad. cofani, Viten. Aquam-[illegible]

a Rerum Ecclesiasticarum alienatio Iure ipso Cæsareo non permittitur vt in l. 1. C. de Sacro. Eccles. docetur. Gloss. tamen in c. quarumm. ponit tres casus in quibus licitum sit etiam vasa mystica alienare. c. sicut omninò 12. q. 2. & l. sancimus. C. ibi. in quibus est hæresum extirpatio pro Ecclesia defensione. Ioann. Andr. & Doctores gloss. in cap 1. de in Integrum restitutione. Card. in cap. 1. col. 3. de Deposito. Rerum autem Ecclesiasticarum alie-[illegible]

Latinè requirunt videlicet formã id est solennitatem, & iustam causam alienandi cap. 1. de reb. Eccles. non alienand. in 6 glos. in verb. redire in cap. 1. extra. de in integ. rest.

dentem, & Bulsen, cum tota valle Laci. In ducatu Spolet. Roccam de Celis, & Roccam de Gualdo, In Episcopatu Spoletan. Roccam Sacrati, Brufin. Iorin. & Roccam de Saxo. In Episcopatu Narnie. Castrum Sancti Gemini, Castrum Stronconis, Mirandan. & Castrum Oriculi. In Sabinia, Roccam antiquam & totam Sabiniam cum omnibus Castris, & villis. In Marchia Anconitan. Roccam de Plorago, Serraualle & Turrim de Parma. Nulli ergo, &c nostræ constitutionis, &c. Siquis autem, &c. Dat. Lateranen. 17. Cal. Februarij, anno septimo.

II.

Hæreticos quibuscunque nominibus nominentur excommunicat, & credentes eorum erroribus hæreticos iudicat. Bona eorum publicantur. Clericorum quidem Ecclesiæ, Laicorum fisco applicantur. A sepultura arcentur. Eorum filij ad Ecclesiastica officia non admittuntur. Vide lib. 7. Decret. tit. 7. De hæreticis.

a Cathari Nominati sunt, à Nouato Romanæ Ecclesiæ presbytero. Stephani. 1. Papæ temporibus circa annũ Domini 256. emerserunt.
b Pauperes de Lugduno sic à Valdone quodam ciue Lugdunensi in Concilio generali Romæ habito damnati fuerũt circa annum Domini 1170.
c Arnaldistæ ab Arnaldo Brixiense quodam Italo natione dicti videntur, qui circa annum Domini 1140. ad Lateranum celebrata Synodo damnati sunt. Reliquorum hæreticorum nomina huius constitutionis recensentur extra. de hæretic. ca. Excommunicamus. & C. de hæretic. l. Gazaris.

EXCOMMVNICAMVS & anathematizamus vniuersos hæreticos, Catharos,[a] Patarenos, Pauperes de Lugduno,[b] Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas,[c] Speronistas, & alios quibuscunque nominibus cẽseantur, facies quidẽ habentes diuersas sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum. Damnati verò per ecclesiam seculari iudicio relinquantur, animaduersione debita puniendi: clericis prius à suis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire noluerint, ad agendum condignam pœnitentiam in perpetuũ carcerẽ detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Item receptatores, defensores, & fautores hæreticorum, excommunicationis sententiæ decernimus subiacere, firmiter statuentes, vt si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, a sua super hoc non curauerit præsumptione cessare, ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu cõsilia nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testamenti habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse alijs respondere cogatur. Qui si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, & in similibus idem præcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur. Si qui autem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia percellantur, alias animaduersione debita puniendi. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxtà considerationem suspicionis, qualitatémque personæ propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quòd si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Item proclamationes, & appellationes huiusmodi personarum minimè audiantur. Item iudices, aduocati, & notarij nulli eorum officium suum impendant, alioquin eodem officio perpetuo sint priuati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta: nec eleemosynas aut oblationes eorum accipiant. Similiter Hospitalarij & Templarij, ac quilibet regulares, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali. Item quicunque tales præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuò, careat sepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè vel priuatim de fide catholica disputare: qui verò contra fecerit excommunicationis laqueo innodetur. Item si quis hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alij per quem credat ad prælati sui notitiam per-

uenire

venire, alioquin, excommunicationis sententia percellatur. Filij autem hæreticorum, receptatorum, & defensorum eorum, vsque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum officium seu beneficium admittantur: quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Datum Viterbij 6. Idus Nouembris. Pontificatus nostri anno vno.

Pontifex supradictus obiit Romæ 11. cal. August. 1241. & sepultus fuit in Basilica S. Petri. Plures alias Constitutiones fecit quæ vlumò ponuntur in singulis titulis Decretalium.

b *Filij hæreticorum ob patrum flagitium ad beneficia inhabiles redduntur. cap. statutum. 2. d. hæretic. gloss. in cap. satis. 50. dist. & ita in Capella Tholosana decisum est.*

ADMONITIO.

Mirabitur fortassis Lector cur ordine Pontificum neglecto Cœlestinum 4. Mediolanensem Gregorij Successorem prætereamus, nouerit autem quod optimus Pontifex senio & infirmitate fractus non nisi 18. diebus quibus vixit Ecclesiam Dei valuit gubernare. Hinc fit vt nullas Constitutiones morte sublatus ediderit.

INNOCENTIVS QVARTVS

Hic Pontifex ante electionem Otho alias Synebaldus è familia Flisca Genuensis dicebatur, prius Anagniæ pontifex, Coronatus Romæ 3. Cal. Iul. 1243. Lugduni Concilium generale indixit. Fridericum 2. Anathamate damnauit D. Ludouicum Gallorum regem insigni prosequebatur amore.

I.

Christianissimum Regem Gallorum hortatur vt comburi faciat libros Talmudi; omnis sacrilegij & perfidiæ in fidem Christianam refertos, & prouideat ne Iudæi habeant nutrices vel famulos Christianos.

IMPIA Iudæorum perfidia, de quorum cordibus propter immensitatem suorum scelerum redemptor noster velamen non abstulit, sed in cæcitate, quæ contingit ex parte in Israël adhuc manere permittit, prout conuenit, non attendens quòd ex sola misericordia pietas ipsos Christiana recepter, & cohabitationem illorum sustineat patienter, illa committit enormia, quæ stupori audientibus, & referentibus sunt horrori: ipsi enim ingrati domino Iesu Christo, qui conuersionem eorum ex suæ longanimitatis affluentia patienter expectat, nullam prætendentes verecundiam culpæ suæ, nec reuerentes honorem fidei Christianæ, omissis seu contemptis lege Mosaica & prophetis quasdam traditiones suorum seniorum sequuntur, super quibus eos in Euangelio Dominus obiurgat dicens: Quare vos transgredimini mandatũ Dei, & irritum fecistis propter traditiones vestras hominum doctrinas & mandata docentes? In huiusmodi námque traditionibus, (quæ Talmud hebraicè nuncupantur, & magnus liber est apud eos, excedens textum Bibliæ in immensum, in quo sunt blasphemiæ in Deum, & Christum eius, ac beatam Virginem manifestè, intricabiles fabulæ, abusiones erroneæ, ac stultitiæ inauditæ) filios suos docent, ac nutriũt & à legis & prophetarum doctrina reddunt ipsos penitus alienos, verentes ne veritate, quæ in eisdem lege, ac prophetis est, intellecta, apertè de vnigenito Dei filio venturo in carnem, testimonium perhibente, conuertantur ad fidem, & ad redemptorem suum humiliter reuertantur. Et his non contenti, faciunt Christianas filiorum suorum nutrices in contumeliam fidei Christianæ, cum quibus turpia multa committunt, propter quæ fidelibus est verendum, ne diuinam indignationem incurrant, dum eos perpetrare patiuntur indignè, quæ fidei nostræ confusionem inducunt. Et licet dilectus filius Cancellarius Parisiensis, & doctores regentes Parisius in sacra pagina, de mandato felicis recordat. Gregorij Papæ prædecessoris nostri tam prædictum abusionis librum, quàm alios quosdam cum omnibus glossis suis perlectis in potestate, ac examinatos ad confusionem perfidiæ Iudæorum publicè

a *Librum quem aduersus Christianos quidam Iudæorum Rabinus circa annum Domini ediderãt & Talmud inscripserant Gregorius nonus & Innocẽtius quartus exuri mandarũt propterea quod multis & horrẽdis hæresibus adspersus esset eo enim persuadebãt Iudæi nõdum venisse Messiam sed expectandum plaráque de infamia cuiusdam Iesu narrabant quem confundebãt cũ Domino Iesu Christo.*

b Concilij Tridentini sanctione Thalmud hebreorũ eiusque gloss. annotationes, interpretationes, & expositiones omnes si prodierint sine nomine Thalmud & sine iniuria in Christianam religionem tolerantur.

coram clero & populo, incendio concremarint, prout in literis eorum perspeximus contineri, quibus tu tanquam catholicus Rex & Princeps Christianissimus impendisti super hoc auxilium congruum & fauorem, pro quo regalem excellentiam dignis in Domino laudibus commendamus, ac prosequimur actionibus gratiarũ: quia tamen nondum Iudæorum ipsorum abusio profana quieuit, nec adhuc dedit eis vexatio intellectum, celtitudinem regiam at. Ro mo. & obsc. in domino Iesu Christo qui excessus huiusmodi detestabiles, & enormes commissos contumeliam creatoris, & iniuriam nominis Christiani piè incepisti laudabiliter prosequendo, facies debita seueritate percelli, tam prædictos abusionis libros, reprobatos per doctores eosdem, quàm generaliter omnes cum glossis suis, [b] qui per ipsos examinati & reprobati fuerint, mandes per totum regnum tuum, vbicunque reperiri potuerint, igne cremari firmiter inhibendo ne de cetero nutrices seu seruientes habeant Christianos, ne filij liberæ filiis famulentur ancillæ, sed tanquàm serui probati à Domino, in cuius mortem nequiter conspirarunt, saltem per effectum operis seruos se recognoscant illorum quos Christi mors & istos liberos, & illos constituit esse seruos: vt proinde sinceritatis tuæ zelum possimus in domino dignis laudibus commendare. Dat. Lateranen. 7. Idus Maij anno primo.

II.

Impœnitentes hæretici & pertinaces ac eorum complices banno exponuntur & eorum bona publicantur.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Nobilibus viris vniuersis Marchionibus, Comitibus, Baronibus, ac Potestatibus, Rectoribus, Consulibus & Communibus Ciuitatum & aliorum locorum per Lombardiam Marchiam Teruisinam, & Romaniolam constitutis salutem & Apostolicam benedictionem.

Hæreticorum bona fisco adscribuntur. cap. Excommunicamus. § damnamus. de Hæreticis lib. 6

CVM fratres Prædicatores generaliter in Lombardia Marchia Teruisina & Romaniola contra hæreticos & omnes sectas eorum quocunque nomine censeantur, ad extirpandam inde tam grauis contagij pestem & malum tantæ prauitatis in Ecclesia Dei nimium pestilens, duxerimus deputan. Vniuersitatem vestram rogandam & hortandam duximus attentè & monendam per apostolica vobis scripta districtè præcipien. mandantes, quatenus omnes illos qui per Inquisitores eosdem, vel per alios de ipsorum mandato de hæresis crimine, vel pro defensione seu receptatione aut fauore hæreticorum excommunicationis innodati vinculo vel denunciati excommunicati publicè fuerint, bonis confiscatis ipsorum banno publico exponatis, alias contra eos temporaliter prout expedire videritis in fulcimentum Catholicæ fidei, potestate vobis tradita processuri: alioquin noueritis nos eisdem inquisitoribus nostris literis iniunxisse vt vos ad id per censuram Ecclesiasticam appellatione remota compellant. Dat. Perusij &c.

III.

Ordinis Prædicatorum Prouincialibus potestatem creandi & remouendi Inquisitores cõcedit, hodie tamen inconsulto Senatu Generali Rom. inquisitionis sancti huius officij nulla fit mutatio Idem decreuit Clemens 4.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Priori Prouinciali Ordinis Prædicatorum in Lombardia salutem & Apostolicam benedictionem.

Hæreses variæ in Italia pullulasc ebant Innocentij 4. temporibus

Licet ex omnibus mundi partibus, quæ nomine Christiano censentur, teneamur ex officij nostri debito expurgare letiferam pestem hæreticæ prauitatis, in Italia tamen imminet nobis hæc solitudo propentiùs vbi eandem pestem, propter malitiam temporis, quæ in detrimentum fidei Catholicæ peruersos mores peperit ex vicinitate persensimus abundantiùs succreuisse. Volentes igitur in Prouincia Lombardiæ à Bononia & Ferraria inclusiuè vsque ad vltimos fines superiorum partium eiusdem Prouinciæ ac Marchia Ianuensi per aliquos de fratribus Prioratus tui super hoc partes nostræ solicitudinis adimpleri: discretio ni tuæ per Apo

olica

stolica scripta mandamus, quatenus tu vel Vicarius tuus cum contigerit te abesse de consilio discretorum fratrum, quatuor ex eisdem Prioratus fratres viros zelum habentes Christianæ fidei & opere ac sermone potentes assumas, eisque Inquisitionis officium contra Hereticos eorumque fautores & complices, in prædictis Prouincia & Marchia iuxtà formam quam eis per alias literas nostras expressimus exequen. iniungas: quos eam quam in eisdem literis comprehendimus habere volumus potestatem. Si vero quemquam eorumdē Inquisitorum ex causa videris aliquando amouendū aliū illo amoto substituas pari potestate functurū quotiens id faciendū deliberatione cum discretis fratribus habita tibi vel eidē Vicario te absente visum fuerit expedire. Dat. Assisij 4. Kal. Iunij Pont. nostri anno Vndecimo.

a Inquisitio fidei authoritas semper fuit penes Dominicanos ut meritò aliquando præclarum defensorum fidei titulum adepti sunt.

IIII.

Priuilegia Crucesignatorum declarantur, exhortantur quoque Prædicatores vt aduersus Hæreticorum pestes salutiferum verbum Crucis edoceant. Et charactere consignentur qui bono zelo ad hæreses fugandas votum assumpserint.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hereticæ prauitatis, præsentibus & futuris in Lombardia, & Marchia Ianuen. Salutem & Apostolicam benedictionem.

Malitia huius temporis in diuersis mundi partibus, & maxime in prouincia Lombardiæ, peruersorum morum peperit corruptelam, ex quibus letifera pestis hæreticæ prauitatis abundantius solito noscitur pullulasse. Ad extirpationem igitur eiusdem pestis, iuxta officij nostri debitum ex animo intendentes, volumus aduersus huiusmodi iniquitatis operarios, qui massam catholicæ puritatis fermento propriç contagionis inficiunt, fideles vt consurgant, stentque nobiscum pro euangelicis, quas professi sunt, legibus defendendis, salubribus adhortationibus incitari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus in locis vbi contra hæreticos vobis inquisitionis officium est commissum, curetis singuli opportuna instantia, contra eosdem hæreticos, eorúmque fautores proponere populis publicè verbū Crucis,[a] & eos qui tacti zelo fidei, ad extirpandam prauitatem eandem, votum assumpserint, crucis charactere consignare. Vt autem vobis de prædicatione huiusmodi, & fidelibus, qui eiusdem crucis ob hoc votum assumpserint, copiosæ mercedis præmium afferatur; vobis & eisdem fidelibus illam indulgentiam, illudque priuilegium elargimur, quç transeūtibus in terræ sanctæ subsidium, in generali concilio conceduntur. Cum autem huiusmodi Crucis verbum per vos proponi contigerit, relaxandi omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui ad audiendum verbum ipsum deuotè adfuerint, quadraginta vel viginti dies de iniunctis pœnitentiis libera sit vobis & singulis vestrum de nostra concessione facultas. Quòd si forte, quod non credimus, aliqua ciuitas, communitas, uel persona, cuiuscunque conditionis, vel gradus, huic tam salubri negotio se opponere, seu illud præsumpserit aliquatenus impedire, vt per vos, vel per alios authoritate nostra ad hoc deputatos, vel in posterum deputandos, liberè procedi non valeat in eodem: immo si quicunque requisiti illud fouere neglexerint, & iuxta officium & posse suum studiosè iuuare, contra eos, tanquam defensores & fautores hæreticorum, sublato appellationis obstaculo, vos vel vestrum singuli authoritate nostra intrepidè procedatis. Contra quos, prout audacia ipsorum exegerit, Reges & principes Christianos, nec non Crucesignatos pro terræ sanctæ succursu, curabimus inuocare: cum non minus expediat immo magis fidem in locis propè positis, quàm procul distantibus defensare. Porro vt non solum inquisitionis vobis super hæretica prauitate commissç, sed & huiusmodi prędicationis Crucis officium in manibus vestris, congruis fauoribus adiuuetur, absoluendi iuxta formam ecclesiç, omnes qui contra prauitatem hæreticam assumpserint signum crucis, ab interdicti, suspensionis, & excommunicationum sententiis canonis, & præsertim ab illis quas pro incendiis, vel affractionibus ecclesiarum, seu iniectione manuum violenta in personas ecclesiasticas incurrerunt, & aliis quoq; sententiis à nobis, vel authoritate no-

a Optimè hic pontifex mandat prædicari verbum crucis quo quidem summa totius Doctrinæ Christianæ explicari potest, quódque veluti illis inimicissimum aduersantur omnes hæretici, signum enim Crucis vt scribit Epiphan. hær. 30. est coniuratio quædam ad depellendum dæmonem eiúsque voces fugiendas, ideo conceduntur Indulgentiæ iis qui pro tessera veluti assumunt characterem crucis in Ecclesiæ defensionem & hæreticorum odium De quarum confirmatione habes constitut. Pij V. quæ incipit Sacrosancta.

stra generaliter promulgatis: nisi adeo grauis & enormis excessus fuerit personarum, quòd ab his oporteat absolutionis beneficium per sedem apostolicam obtineri. Necnon & ab illis sententiis, quas adhærendo & fauendo contra ecclesiam quondam Frederico, se tum pro Imperatore gerenti, seu Conrado nato eius, vel ipsorum fautoribus incurrerunt: Eglino de Romanis, Vberto Marchioni Pelauicino, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Potestatibus, Rectoribúsq; ciuitatum atque locorum, similibúsque personis, qui in ecclesias, & personas ecclesiasticas sæua exercuisse noscuntur, aut eorum bona nequiter occupasse, duntaxat exceptis. Dummodo assumpto Crucis signaculo, votum huiusmodi, qui absoluti fuerint, efficaciter prosequantur: & ipsi caueant, quòd de cætero contra ecclesiam nunquam erunt, & tam ab ipsis, quàm ab aliis præmissis, plena de damnis & iniuriis, propter quæ excommunicati noscuntur, satisfactio, vel satisfaciendi sufficiens securitas impendatur. Necnon & dispensandi cum clericis, super irregularitatibus, quas celebrando diuina ligati sententiis canonis contraxerunt. Commutandi quoque vota eorundem Crucesignatorum, vouentium, & votorum qualitate pensata, terræ sanctæ votis, aliísque perpetuis, quæ commutationis non admittunt remedium, duntaxat exceptis. Concedendi quoque Crucesignatis eisdem, quòd tempore generalis interdicti possint interesse diuinis officiis, & ecclesiastica sacramenta recipere, in locis in quibus eadem ex indulto sedis apostolicæ celebrantur. Dummodo in præmissis casibus, qui ecclesiasticis tenentur ligati sentẽtiis, prius absolutionis beneficium assequantur, vobis & singulis vestrum authoritate præsentium, concedimus facultatem. Datum Anagniæ 13. Cal. Iulij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

V.

Fridericus in Synodo Generali Lugduni celebrato hæreseos damnatus est, præsente Balduino Constantinopolitano Imperatore ob diuersa flagitia & sacrilegia, tum ob periurium & violatam pacem, cuius Innocentij lata sententia habetur in sexto.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus Archiepiscopo Rothomagensi, & eius Suffraganeis salutem, & apostolicam benedictionem. Etsi omnes quos Christiana discernit religio ad defensionem Catholicæ fidei, & libertatis Ecclesiasticæ teneantur, Prælati tamen & alij viri ecclesiastici ad id fortius obligati noscuntur, quo in sortem dominicam sint specialius euocati. Pro cunctis autem tyrannus Fridericus quondam Romanorum Imperator, Dei ecclesiam malleo persecutionis affligit, & ad eius interitum exerto gladio sui furoris aspirat: propter quod tantò fortius suæ nequitiæ resistendum, quantò in ipsam ecclesiam rabie furere noscitur sæuiori. Ea propter vniuersitatem vestram monemus, rogamus & hortamur attentè per apostolica scripta mandantes quatenus tantum discrimen ipsius ecclesię attendentes, & assistentes eidem consiliis opportunis per vestras ciuitates, & diœceses vniuersis personis ecclesiasticis tam religiosis, quàm secularibus vestræ iurisdictioni subiectis firmiter faciatis iniungi, vt quotiescumque ad clerum seu populum verbum Dei duxerint proponendum, rationabilem causam, & claram iustitiam ecclesiæ ac inæstimabilem præfati Friderici nequitiam, & iniustitiam manifestam eis diligenter exponant, ipsos monitis & exortationibus sollicitè inducentes, vt dictis factis assistant ipsi ecclesiæ velut matri, & nullum eidem Friderico verbo vel opere fauorem impendant publicum vel occultum, cùm tam ipse quam omnes eius fautores (quod huiusmodi prædicationibus denunciari mandetis) sint excommunicationis vinculo irretiti. Datum Lugduni 11. Kal. Feb. Pontif. nostri anno quarto.

† *De hac Cæsaris depositione habetur in cap. ad Apostolicæ de sent. & re iudic. Et de tempore assignationis & priuationis ponit Roffre. Beneuer. in libellis Iuris Canonici, in titul. ne sede vacant. Et Ioan. Andr. in eod. ti. in addit. Baptista Sever. in tract. de modo studendi in col. 10. & in l. admonendi. in 14. col. ff. de Iureiur. & Alber. de Rosa in suo Dictionario in verbo Concil. & in versic. Roma.*

Fuit Innocentius vtriusque Iuris splendor eximius vt testantur commentaria sua quæ Lugduni post Concilij sessiones copauit in Decretales Gregorij noni prædecessoris sui. Summa animo prudentia aduersus Friderici insidias vsus est. Lugdunensis Diui Iusti Ecclesia multa debet huic Pontifici, cui, tanquam hospitæ rosam auream solenni ritu dedit quæ post concionem panagericam singulis annis ostenditur. Obiit Innocentius Neapoli cum sedisset annos vndecim menses sex & dies duodecim. Sepultus in Ecclesia Sancti Laurentij fratrum Minorum idibus Decembris 1254.

ALEXAN-

ALEXANDER QVARTVS

Romanus, Gregorij Noni Nepos, Coronatus Neapoli idib. Ian. 1255.

I.

Donatio Frederici Imperatoris in fauorem fratrum & Hospitalis leprosorum Sancti Lazari Hierosolymitani confirmatur.

LEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei. Magistro & Fratribus Hospitalis leprosorum S. Lazari Hierosolymitani ordinis S. Augustini. Lecta coram nobis vestra petitio continebat, quod quondam Federicus Rom. Imperator ante latã in eũ depositionis sententiam, circa miserabilem conditionem vestram omni miseratione dignissimam, piæ dirigens compassionis affectum, diuersas Terras, possessiones, & feartias tunc de suo dominio existentes in Sicilia, Calabria, Valle græcis, Aquilia, & Terra laboris, cum diuersis secularium exactionum exemptionibus vobis pia & prouida liberalitate donauit, pro vt in patentibus literis eiusdem firmiter confectis exinde plenius dicitur contineri. Nos itaque vestris supplicationibus, inclinati donationem huiusmodi ratam & firmam habẽtes eam authoritate apostolica confirmamus &c. atq; communimus. Nulli ergo &c. nostræ confirmationis &c. Dat. Neapoli 12. Cal. Martij anno primo.

Ordo Equitum sancti Lazari anno 360. à Diuo Basilio magno institutus est à summis Pontificibus Damaso primùm. Deinde etiam Innocentio & Honorio tertiis in S. sedis Apostolicæ protectionem receptus, & postea ab Alexandro Papa 4. sub regula Diui Augustini cum diuersis priuilegiis confirmatus.

II.

Regula S. Augustini supradictis fratribus Sancti Lazari Hierosolymitani confirmatio.

ALEXANDER Episcopus &c. Cum à nobis petitur &c. Ea propter dilecti in Domino filij, vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu Regulam Beati Augustini quam vos asseritis esse professos, sicut eam hactenus seruastis vobis authoritate Apostolica confirmamus atque communimus: eadem authoritate nihilominus statuentes, vt regula ipsa à vobis & successoribus vestris, perpetuis futuris temporibus obseruetur Nulli &c. Dat. Neapoli 11. April. anno primo.

III.

Prohibitio ne Conradus Frederici olim Rom. Imperatoris perfidissimo in Concilio Lugdunensi damnati filius in regem Romanorum eligatur vel nominetur.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Archiepiscopo Maguntino salutem & Apostolicam Benedictionem

Firma profecto consistit domus quæ solidis fulcita columnis, & Ecclesia tunc multò stabilitur robore, quando cum Prælatorum virtute ac constantia communitur: inter quos quia honore ac potentia eminere dignosceris, conueniens est & debitum, vt fauorabilius & vehementius eidem assistas Ecclesiæ, ac ea te ipso in opportunitatibus præsidia sentiat potiora Quia si eius augetur status, & optatis proficit incrementis, vna tu cum ea suorum profectuum participatione concrescis: Et, si quod absit, aliquibus molestaretur aduersis & sinistris pungeretur euentibus, suæ te molestiæ minimè præterirent, sed simul cum ipsa gustans suarum amaritudinem punctionum. Imò sicut locum in ea optas magis conspicuum & excellum, sic plus te illius letificat prosperitas, & tribulatio conturbat, nec ipsa quæ plurimum in tuis congaudet commodis de tuis posset aduersitatibus grauiter non dolere. Quanto autẽ affectu te ac alios Alemaniæ Prælatos Romana semper prosecuta fuerit Ecclesia, quantisque vos & Ecclesias vestras studuerit assiduè magnificare ac præsertim fauoribus, clarè liquet: cum nunquam in beneficiis & gratiis circa vos ipsas Ecclesias defecerit suæ irriguum largitatis, nec vsquam vobis in necessitatibus ipsius defuerint auxilia, quæ vestri tanquam proprij zelatrix honoris indefessè curauit, quoties oportuit vestris adesse negotiis, sicut promotrix sollicita & adiutrix per omnia studiosa. Nec immeritò quidem cum & vos inter cæteros cooperatores promptos

Huius prohibitionis ratio ex Concilij Lugdunensis placitis desumpta est, in quo ab Innocentio Papa 4. Imperium Friderico 2. abrogatum est in eius locũ successor Cæsar Henricus 8. rex Romanorũ ex Langrauiis Hassiæ & Thuringiæ qui regnauit annum vnum, quo mortuo Cæsar Guilielmus Rex

Romanorum ex comite Zelançia, electus est, reclamante Conrado Frederici filio qui paternæ infamiæ reus à regio diademate repelli iubetur.

promptos repererit, & præcipuos senserit adiutores. Propter quod decet & expedit, vt attentè pro ipsius vigiletis honore quæ vestris diligenter intendere vtilitatibus non desistit. Sanè intelleximus quod instat tempus electionis celebrandæ de Rege in Imperatorem postmodum promouendo, super quo tanto propensior adhibenda est diligentia & cautela, quanto altius & difficilius est negotium quod geritur in hac parte, tantóq; res, si aliqua in ea interuenirtet negligẽtia seu improuidentia vel desidia, deteriorem posset habere effectum & exitum noxiorem. Vnde hic vehemẽter vigilandum est, hic perspicaciter intendendum, hic considerandum prouidè, hic maturè deliberandum, hic prouidè precandum, hic aperiendi sunt oculi, hic habẽdæ sunt aures intentę, hic mens debet esse non rudis & torpens, sed diligens peruigilet consulta: vbi de aduocato Ecclesiæ agitur, de ipsius defensore tractatur: ne pro aduocato impugnator, & pro defensore assumatur vel eligatur offensor. Quare vndique summæ cogitationis præferenda est acies, & circumquaque districta explorandum indagine, vt talis (cooperante domino) reperiatur & eligatur, qui fidelis & deuotus existat, & de prosapia processerit deuotorum: ac idoneus & sufficiens meritò reputetur ad obtinendum tanti honoris culmen, & Imperij regimen exercendum. Qualiter autem Federicus olim Romanorum Imperator, & sui progenitores, & posteri, erga matrem Ecclesiam se gesserint, & qualem ei retributionem pro beneficiis perceptis impenderint, patens est, & cognitum toti orbi.* Quoniã hi aliorum persecutorum excedentes tyrannidem, grauioribus eam affecerunt iniuriis, & oppressionibus durioribus afflixerunt, & velut intendentes exterminium, tendentes furentis arcum, & feritatis gladium acuẽtes diris illam vbilibet tribulauere flagellis, & vsque ad interiora profundis illatis vulneribus sauciarunt. Nam in hoc prauo genere, patrum in filios cum sanguine deriuata malitia, sicut carnis propagatione, sic imitatione operum nati genitoribus successerunt. Ex quo liquido perpendi potest & conijci, si ex ipso aliquæ posteritatis reliquiæ remãserunt, quid sperandum sit in futurum de illis, quid in posterum expectandum. Vita namque ac gesta prædecessorum peruersa, iniquitatem prænuntiant successoris. Horribilis enim, & scelestis illorum memoria, quid boni de ipsorum posteritate credere, vel sperare permittit? De colubro quidem egreditur regulus, & arbor mala noxios fructus profert, prauúmque principium nullum bonum pollicetur effectum. Et ideo de Conrado puero prædicti Federici secundi filio, est præcauendum omninò, nec vllo modo intendatur ad eum, nec nominetur ad hoc, nec aliquatenus eligatur: maximè cum propter infantiam, nimiúmque defectum ætatis & ad ista prorsus inhabilis, ac ineligibilis penitus, puer ipse est, nec ius, quod ex electione prouenire vel consurgere consueuit, sibi posset competere, nec in sua cadere vel retinere persona: cum propter puerilem ætatem, quæ discretione caret, & legitimum consensum vel dissensum non habet, electioni, si de ipso fieret, consentire non posset, nec ipsius cõsensus aliquam haberet efficaciam vel vigorem. Et ex eo etiam idem puer in Regẽ eligi vel nominari non debet: quia cum per electionem huiusmodi, de aduocato vel defensore idoneo debeat ecclesiæ prouideri: & ipse puer sit omnino ineptus & inutilis ad talis defensionis officium seu ministerium exequendum, oporteret eandem Ecclesiam, si cõtingeret eligi dictum puerum, manere diutius, non absque grauibus forte dispendiis, defensionis commodo destitutam. Nec per hoc etiam consuleretur amplo & spacioso regno Theutonico de Rege vel Rectore condigno, cum male possit alios regere, qui non nouit gubernare se ipsum, nec benè vel dignè aliorum gubernaculo præesse valeat, qui regimine ducitur alieno, & cui propter tot potentes defectus, necessaria est alterius custodia, & tutela propter quod Regnum ipsum longo tempore, non sine multo discrimine, sub operosa regiminis expectatione langueret. Ideóque fraternitatem tuam monemus, rogamus, & hortamur attente, ac per Apostolicam auctoritatem, tibi scilicet in virtute sanctæ obedientię, sub debito fidelitatis quo nobis & Ecclesiæ Romanæ teneris, ac sub pœna excommunicationis, quam ex nunc in te proferimus, districtè præcipiendo mandamus, quatenus præfatum Conradum puerum nullatenus in Regem eligas, nec nomines, neque consentias in eundem: Ita quod excommunicatus existas, si contra mandatum nostrum facere vel venire præsumpseris, & eundem Conradum nominaueris, vel elegeris,

** Flagitiis deditus Fridericus varia scelera commisit quæ recensentur apud D. Anthon. 3. cap. 5. tit. 19. §. 2. Peierauit multoties pacis fœdera inter Ecclesiam & Imperium. Plurima perfidè gessit in expeditione aduersus Turcas. Insidiatus est sæpius Gregorio 9. Papæ. Cardinales Legatos in Galliam carceribus inclusit, tandem excommunicatus, priuatus Imperio & omni regno sine aliquo Pœnitentiæ signo à Mãfredo spurio suo suffocatur apud Ferentiolam Apuleiæ ciuitatem anno 1250.*

geris, aut in ipsum consenseris, seu opem, vel operam, consilium, auxilium, vel fauorem, vt eligatur, impenderis: & etiam si eius electionem non impediueris toto posse, vt si fortè ad ipsius electionem, vel nominationem processeris, scias te prius excommunicatione ligatum. [c] Aliis verò coelectoribus tuis, tam ecclesiasticis, quàm sæcularibus, authoritate nostra firmiter inhibeas, ne ipsum ad hoc nominent, vel eligant, nec in eum consentiant promulgando, eadem authoritate, in eos excommunicationis sententiam, si contra hanc tuam inhibitionem venire tentauerint, immo nostram. Ita quod si eum nominare, vel eligere, aut in ipsum consentire præsumpserint, noscant se prius excommunicationis vinculo innodatos: vt ex hoc ipso (si de prædicto puero quicquam in hac parte attentatum fuerit) sit prorsus vacuum, irritum, & inane. Mandatum itaque ac præceptum super hoc Apostolicum sic fideliter, sapienter, & efficaciter adimplere studeas, omnem opem, & operam adhibeas, vt aliquis fide clarus, & deuotione sincerus, cui ad id suffragentur merita, eligatur, quod ex iis nos & Romanam ecclesiam tibi & Ecclesię tuæ arctiùs obliges nosque lætari possimus id, quod intendimus, tuo solerti studio salubriter prouenisse. Ad hæc nihilominus in omnes electores, qui memoratum puerum ad hoc nominare, vel eligere, seu in ipsum consentire, aut opem, vel operam, consilium, auxilium, vel fauorem, vt eligatur, dare præsumpserint, excommunicationis sententiam promulgamus. Quam per te, antequam ad nominationem, vel electionem aliquam procedatur, reliquis tuis coelectoribus præcipimus nuntiari. Quod si non feceris, eo ipso te noueris laqueo excommunicationis adstrictum. Datum Ananiæ quinto Kal. Augusti, Anno Pontificatus nostri secundo.

c Cæsarum Germanorum historiis legimus Alexãdro Pontifice repugnante Conradum ad Imperatoriam maiestatem electum fuisse.

IIII.

Prædicandi verbum Dei, in terris infidelium, absoluendi in variis casibus reseruatis, dandi indulgentias, causasque matrimoniales cognoscendi largitur facultas Fratribus ordinis Minorum Inquisitoribus.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Fratribus de ordine Minorum in terris Saracenorum, Paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Æthiopum, Syrorum, Iberorum, Alanorum, Gazarorum, Gathorum, Zichorum, Ruthenorum, Iacobitarum, Nubianorum, Nestorinorũ, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Moscelinorum, Tartarorum, Hungarorum Maioris Hungariæ, Christianorum Captiuatorum apud Turcas, aliarúmque infidelium nationum orientis, seu quantumcunque aliarum partium proficiscentibus Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM hora iam vndecima diei sit hominibus vt exeant ad opus vsque ad mũdi vesperam & illud Apocalypsis eulogium cito credatur cum matris Ecclesiæ consolatione complendum, videlicet, oportere viros spirituales vitæ mundi, viam & intelligentiæ gratiam cum Ioanne sortitos, populis, & gentibus, linguis, regibúsque multis denuo prophetare: quia non sequetur reliquiarum Israel per Isaiam prophetata saluatio, nisi iuxtà Paulum Apostolum prius introeat gentium multitudo. Nos, licet immerit, super Apostolicæ sedis speculam constituti fideliter ac prudenter dispensandis Dei ministeriis & operibus coadiuuandis intendimus, si vergente plenitudine temporis post pia priorum studia, in vineã Domini Sabahot nouos & pene nouissimos, qui sapientiam longam didicere, per otium operarios mittere procuremus. Vos igitur, quos iuxtà professæ religionis officium zelus comedit animarum, & in quadriga quarta, quam variis charismatum donis & fidei fortitudine trahitis vbique discurrere, ac vexillum Regis & gloriæ procul leuare gestitis ad gentes quæ Iesum Christum dominum non cognoscunt, & ad subtractionis filios qui Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ non obediunt, destinamus, vobis in remissionem peccatorum omnium iniungentes, quatenus seminaturi super aquas multas, in illo tantum qui mundum dixit se vicisse confisi, ad illuminationem cęcę multitudinis, & exterminium hęreticę falsitatis, ad confirmandum nutantium animos, & fidelium confortandos, in luce sermonis, & certitudine operis propositum vobis iter sine quarumlibet offensione curatis.

Summi Pontifices variis Priuilegiis exornarunt fratres ordinis minorum, quorum præcipua quædam capita hic recensentur ab Alexandro quarto concessa nimirum vt Euangelium & verbum Dei doceant, quos à fide, & religione Christiana nouerint alienos.

Vt autem ministerium vestrum honoretur plenius & honorabilius impleatur, præsentium vobis authoritate concedimus, vt in terris quæ adhuc sedis Apostolicę magisterio non intendunt, proponere verbum Dei, & constitutis ibidem, non obstantibus si aliqua sunt excommunicatione ligati, in verbis, officio & cibo, ac in aliis securè communicare, & ipsos seu etiam alios conuerti ad vnitatem Christianę fidei cupientes, recipere, baptizare & aggregare Ecclesię filiis valeatis, & presbyteri ex vobis ipsos aggregatos possint insignire charactere clericali, & ipsos ad acolitatus ordinem promouere.

Liceat etiam vobis ibidem redeuntibus ab obedientiam sedis Apostolicæ, qui sunt excommunicatione ligati absolutionis beneficium iuxta formam Ecclesię impertiri, & super eo dispensare cum ipsis, quòd sacros receperunt ordines, & diuina celebrarunt officia sic ligati hoc ipsum vobis sit licitum, circa illos de terris eisdem, qui temporibus indebitis, vel infra ætatem legitimam, aut omnes eadem die, vel qui superiores prætermissis inferioribus conferre seu recipere ordines pręsumpserunt: si tamen in hoc, seruata forma talis extiterit, per quam ordines recepissent.

Vobis preterea dispensare liceat, vt illi ex nationibus vestrę prædicationi commissis, qui post susceptionem sacrorum ordinum, vel in gradibus & casibus à diuina minime lege prohibitis matrimonia contraxerunt, remaneant in eisdem, & qui ad Ecclesię Catholicę redierint vnitatem, vt inter suos habitent, eisdemque communicent, necnon quòd clerici nationum ipsarum publice ad obedientiam sedis Apostolicæ redeuntes, gaudeant priuilegio clericali. Sit etiam vobis licitum, omnium fidelium in terris prędictis confessiones audire, ac ipsis iniungere pœnitentias salutares, & excommunicatos à canone vel alio modo, iuxta formam Ecclesię absoluere, dummodo iniuriam & damna passis satisfaciant.

Cum irregularibus autem partium earum in casibus, in quibus solent Legati sedis Apostolicę dispensare, etiam cum clericis ipsarum partium patientibus defectum Natalium, dummodo non sint de adulterio vel incestu,* aut de regularibus procreati, sit vobis dispensandi facultas: quam circa illos similiter habeatis, qui ab vnitate ecclesię seu religione vel clericali ordine discesserunt, si humiliter redire voluerint, & dignè satisfaciant de commissis: ita quòd ipsi religiosi ad sua loca salua disciplina ordinis resumantur: & illos ex iam dictis qui excommunicationis vinculo sunt astricti, iuxta præmissam formam & prædictæ satisfactionis modum absoluere valeatis: & cum irregularibus ex eisdem, sicut est expressum superius, dispensare.

Ad hæc, sit vobis absoluendi facultas occisores clericorum, & religiosarum personarum in prædictis partibus constitutos: fundandi de nouo ibidem Ecclesias, & reconciliandi illas, quæ sunt casu aliquo prophanatæ: ac de nouo fundatis, Rectores idoneos prouidendi: & illis qui de gentibus vel schismaticis nouiter sunt conuersi, dandi licentiam, vt vxores suas cum quibus ex gradibus à lege diuina non prohibitis contraxerunt, valeant retinere.

De causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam nostram deferri contigerit, legitimè cognoscendi, ac discordantes inter se adinuicem, quòd ad pacem & concordiam redeant: nec non quòd inordinatè viuentes, de suis excessibus (sicut iustum fuerit) satisfactionem exhibeant, compellendi per censuram ecclesiasticam vobis libera sit potestas.

Insuper in locis in quibus vos hospitari contigerit, vel in locis partium earundem, in quibus residentiam faceritis, Missam, & cętera diuina officia celebrare, & in eisdem partibus Cæmiteria benedicere, ac dare indulgentias, commutare vota, facultatem & licentiam habeatis.

Cęterum vobis concedimus, quòd catholicis Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis possitis ordines & alia ecclesiastica sacramenta suscipere, ac vestes sacerdotales altaris, pallas & corporalia per eos qui ex vobis sunt presbyteri, cum necesse vobis fuerit, benedicere, vbi Catholicorum Episcoporum copia non habetur, necnon alia facere, quæ ad augmentum Dominici nominis, & ampliationem catholicæ fidei, ac reprobationem, ac irritationem illorum, qui sacris traditionibus contradicunt,

* *Ab huius priuilegij gratia reiiciuntur illegitimi nothi ex sacrilegio à clericis monachis vel sanctimonialibus nati, quiquidem clericalem togam licitè asseq. nequeunt de fil. presbyt. c. 1 nisi cum illis per summum Pontificem fuerit dispensatū c. vlt d. tit. Porro huius priuilegij facultas in hoc duntaxat suspici & commendare potest quod absoluendi ab irregularitate in certis quibusdam casibus Franciscanis inquisitoribus cōcedatur, cum apud Iurisconsultos Pontificios edoceamur potestatē à sede Apostolica seu Episcopo collatam absoluēdi à peccatis vel censuris aut ab vtrisque ad irregularitatis dispēsationē non extendi vti etiam bene notat Nauarrus in Enchiridio cap. 27. num. 194.*

tradicunt, sicut pro loco & tempore videritis expedire.

Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Viterbij 13. Kalen. Maij. Pontificatus nostri anno quarto.

V.

Controuersiarum immergentium in causis fidei de hæreticis nimirum, de periuris testibus, de sacrilegio, de hæredibus hæreticorum, acuta declaratio.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Minorum, Inquisitoribus hæreticę prauitatis in administratione sancti Francisci, præsentibus ac futuris, Salutem & apostolicam benedictionem.

QVOD super nonnullis quæstionum articulis, in quibus causa fidei tangitur, nos consulere voluistis, sollicitudinis vestræ prudentiam in Domino commendamus.

Primus igitur vestræ consultationis articulus continebat, vtrum dici debeat relapsus in hęresim qui lapsus est in eam post abiurationem ipsius, in qua non inuenitur antea commisisse, cùm secundùm proprietatem verborum, non videatur relapsus, qui non fuerat ante lapsus. [a] Ad quòd taliter respõdemus, quòd talis si tanquam accusatus vel suspectus de hęresi eam in iudicio abiurauit, & postea committat in ipsa, censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam plene probatum non fuerit crimen hęresis contra ipsum, dummodo huiusmodi prius orta suspicio, violenta fuerit, & certis ac veris indiciis comprobatã. Si vero leuis & modica, quamquam ex hoc sit grauius puniendus, relapsorum tamen in hęresim non debet pœna puniri, ex quo præsumi non potest verisimiliter ante lapsus in eam.

Quæsiuistis etiam circa idem, si is qui hæresim abiurauit, & per solam inexcusabilem receptionem vel receptationem, aut deductionem seu associationem, vel visitationem hęreticorum, siue dationem vel missionem munerum, aut etiam alias in fauorem eorum, qui excusari non possit, sine adoratione tamen (vt verbis vestris vtamur) lapsus est postmodum, propter hoc debeat iudicari relapsus. Et quidem si legitimè constitit vel etiam nunc constaret, quòd tales ante huiusmodi abiurationem in hæresi commisissent, non est dubium eos per hoc fuisse relapsos: quia tunc dubitari non debet, illos ex approbati à se prius erroris consequentia id fecisse.

Præterea nonnulli talium vt proponitis, iurant coram inquisitoribus tam de se quàm de aliis super facto hæresis veritatem dicere, sed periurant, non odio tamen vel pretio sed timore sui potius & suorum, corrigunt autem se postmodum super iis contra se ac alios suos complices deponendo. Cum itaque periurus secundum iura, etiam post pœnitẽtiam in criminalibus à testimonio repellatur. [b] hinc quæritur vtrum contra illos suos complices sit per testimonia talium procedendum. Super quo taliter respondemus, quod cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite ductos, seu corruptos pecunia, sed zelo fidei tanquam pœnitentes propriæ culpæ, asserere, quòd talia prius tacuerant, & velint in hoc errorem suum corrigere, ac alios nominare, stari debet in fauorem fidei, nisi aliud obsisteret, attestationibus eorundem.

Ad illud autem quod quæritur, vtrum ad inquisitores hæresis pertineat de diuinationibus & sortilegiis, quę contra aliquos sibi denunciantur cognoscere, ac punire talia exercentes, breuibus respondetur, quòd cum negotium fidei, quod summè priuilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri, inquisitores ipsi, de iis, nisi manifestè sapiant hæresim, ratione huiusmodi officij sibi commissi, se nullatenus intromittant, sed eos relinquant suis iudicibus pœna debita castigandos.

Quidam insuper (vt adiicitis) protis qui commiserunt in hęresi, astringunt se inquisitoribus sub obligatione bonorum suorum ad recipiendum ab eis pœnitentiam & complendam: sed ea licet iniuncta, non tamen peracta, quin potius in toto vel in

a Suspectus de hæresi, quamuis de criminis reatu conuictus nõ sit, ob id que tamen canonico remedio vsus sit, si post abiuratam hæresim iterum in fascinatã perniciem labi contingerit hic iuris præsumptione censetur relapsus vt patet in cap. Accusatus. §. 1. de hæret. lib. 6. Illum enim qui vehementẽ dedit de hæresi suspicionem Iura Pontificũ canones testantur fuisse relapsum vt si postea in hæresim reciderit merito posse dici relapsus: minus hoc tractatur in leui suspicione.

b Periurus quãtũcunque emendatus non admittitur in testem in ciuilibus in criminalibus cap. in testimonium, & c. quicunque. 6. q. 1. gloss. in l. quidam vno. §. 17. nominis. ff. de re militari. gloss. Bald. ...

gat pro singulis in l. Lucius. insi. de infamib. Sed Pontifex potest habilitare criminosos atque periuros ad ferendum testimonium secundum Doct. in d. cap. testimonium & licet periuri testes esse nequeant tamen in negotio hæresis admittuntur cap. accusatus de hæreticis in 6.

parte neglecta, decedunt. Quæritur ergo, vtrum inquisitores ipsi, vel qui in eorum locum succedunt, possint ad satisfaciendum pro ipsis defunctis, hæredes vel detentores bonorum sic decedentium coarctare. Ad quod dicimus, quòd si per huiusmodi pœnitentiam aliquod onus ad salutem proficiens impositum fuerit, in bonis temporalibus exequendum ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent hæredes, vel alij ad quos bona talium cum suo onere deuenerunt.

Iniungitur etiam aliquibus ad pœnam, in pœnitentia pro hæresi, ab ipsius pestis inquisitoribus, vt vsuras restituant, ad quod obligauerant in iudicio Eccl. six se & sua. In quo quæritur, vtrum inquisitores ipsi, vel qui succedunt in locum eorum, ad respondendum coram se conquerentibus de vsuris huiusmodi, & ad restitutionem earum, si de ipsis constiterit possint compellere tales pœnitentes, prout ab eis in aliis iniunctis sibi pœnitentiis fieri continent. Ad quod respondemus, quæstionem super vsuras motam, contra tales iudicialiter non debere audiri ab inquisitoribus hæresis, nec decidi. Nolentes quòd per causas huiusmodi, offendiculum negotio fidei præparetur, eos tamen ad restitutionem vsurarum, de quibus constiterit, compellere poterunt: quibus in satisfactionem pro prædicto crimine huiusmodi restitutionem in pœnitentia iniunxerunt.

Sunt & alij, qui confessi sunt in iudicio de hæresi coram inquisitoribus huiusmodi prauitatis, sed antequam eis iniungeretur pœnitentia, decesserunt. Super quo quæritur si hæredes talium compelli possint ab inquisitoribus, vt ad ipsorum arbitrium satisfaciant pro defunctis, præcipuè cum iidem dum viuerent ad faciendam pœnitentiam quam inquisitores eis vellent iniungere, bona sua inquisitoribus obligauerint. Cui quæstioni sic duximus respondendum, quòd postquam tales non decesserunt hæretici, sed reincorporati potius Ecclesiæ vnitati, non videmus quòd eis post mortem, vel eorum hæredibus, qui ad successionem talium admittuntur, sit satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. In eo verò casu, in quo hæredes huiusmodi ad successionem non deberent ob culpam sui actoris admitti: non obstante quòd actoribus ipsis viuentibus, hoc non fuerit intercedente ipsorum morte per sententiam declaratum, ad confiscationem bonorum post mortem nihilominus procedatur.

Clericus hæreticum nisi confessionis hæresim deponat & perpetuum abiuret aut illico in priores errores relabatur sine vlla clementia degradatur, deinde curiæ sæculari traditur c. 9. ad abolendum de Hæretic. & in cap. 8. accusatus eo. tit. Est autem communis doct. opinio clericum in sacris constitutum non posse propter quodcunque enormissimum crimen à iudice sæculari puniri nisi primo sit degradatus Didacus pract. 2. 9. num. 2.

Adiecistis præterea, negotium seu officium inquisitionis contra hæreticos dilecto filio Priori fratrum Prædicatorum Parisien. à sede Apostolica fuisse sub ea forma commissum, vt idem super hoc posset inquirere, tam per se, quàm per alios, quos ad hoc idoneos reputaret: in quo quæritur, vtrum tales delegati existant, & quid possint etiam sic electi. Super quo taliter duximus ordinandum, quòd idem Prior possit tres, vel quatuor idoneos ad hoc opus assumere, qui parem cum ipso habeant potestatem, & amouere illos, ac ipsorum loco alios substituere, quotiescunque viderit expedire: ipsi tamen priori, & aliis sic assumptis committendi duntaxat citationes, & examinationes testium, cum de huiusmodi crimine ac circunstantiis eius inquiritur, ac denunciationis sententiam, quas super iis contra quoslibet contingerit ferri, & iis similia faciendi conceditur ab eadem sede facultas.

Quæstioni verò qua quæritur, vtrum constitutus in sacris, deprehensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuò, prius sit ab ordinibus à suo Episcopo degradandus, antequam tradatur huiusmodi pœnitentiæ. Respondemus, quòd talis qui est perpetuò immurandus, prius debet à suis ordinibus degradari.

Nonnulli quoque clerici, & quod est deterius, sacerdotes prætextu pecuniæ, vel alicuius seruitij temporalis, inueniuntur aliquando inquisitionis impedire negotium, instruendo citatos hæreticorum credentes de celanda veritate, falsitate dicenda, vel eos indebitè liberando, de quibus quæritur vtrum inquisitores possint tales capere, ac etiam eos ut iniustè receptà restituant, coarctare. Dubium itaque non videtur, quòd ij quos constat exercere præmissa, ea faciunt in fauorem hæreticæ prauitatis, quare possunt à talibus per inquisitores compelli, & pœna debita castigari, etiam per captionem personarum, quàm etiam aliàs prout culpa exegerit delinquentis.

Quod autem postmodum quærebatur, quomodo essent puniendi religiosi, qui inueniuntur in hæresim deliquisse, cum seculares peccantes in simili casu, immu-

tationis

tationis vel alia pœna plectantur: eius solutio satis patet, cum certum sit tales in hoc, & in consimilibus delinquentes grauiùs etiam secularibus puniendos.

Frequenter etiam vobis ab Apostolica sede committitur, vt tam hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, quàm ipsorum filios & nepotes, ac illos etiam qui prædictorum interuentu, vel gratia tale essent adepti, vel assequentur in posterum, priuandi personatibus, dignitatibus & honoribus quibuscunque ac beneficiis ecclesiasticis, & officiis publicis, de diœcesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, habeatis liberam facultatem: quod qualiter intelligi debeat, petiuistis eiusdem sedis oraculo declarari. Hoc sane de filiis & nepotibus illorum credentium & aliorum huiusmodi, qui modo tales esse probantur, intelligendum esse videtur, non autem illorum, quos emendatos constiterit, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiam recepisse, quam ipsi vel iam peregerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerunt dum viuerent ad recipiendam eandem. Diœcesani quoque in priuandis talibus sunt generaliter requirendi, nisi forsan constaret legitime, quòd iidem scienter eis beneficia contulissent: tunc enim eos in iis requirendos esse nō credimus, sed potius a suo iudice puniendos. Vos igitur hæc & alia contingentia in hac parte, commissum vobis officium sic prudenter, & fideliter exequi procuretis, sic ad ea pure propter Deum, cuius causam geritis, vestra feratur intentio, quòd labor vester vobis ad vitæ præmiū, & aliis ad salutem, quæ solum in talibus quæritur, proficiat animarum. Datum Viterbij, quinto Kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno quarto.

In fautores & receptatores hæreticorū iure inquiritur, nam receptatio eos reos facit, quocirca pro facti qualitate & personarum, iudicis arbitrio iudicabūtur & plectentur, ita Iacobus Simācas in praxi hæresios titul. 26. Dominicus de Soto libr. 1. de iustitia & iure q. 6. art. 6. col. 6. in fin. probat e literas de præsumpt.

VI.

Inquisitoribus fidei conceditur authoritas procedendi contra quoscunque & assumendi ad officium notariatus personas regulares quando non possunt habere sæculares.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, Marchia Ianuensi, salutem & Apostolicam benedictionem.

NE commissum vobis contra hæreticos inquisitionis officium [a] quocunq; contingat obice præpediri, vobis & singulis vestrum præsentium auctoritate concedimus, vt non obstantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentiis, quibuscunque personis, cuiuscunque conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis aut ordinis, & præsertim Cistercien. Prædicatorum, Minorum, seu Eremitarum, siue communitatibus, vel vniuersitatibus ciuitatum locorum specialiter vel generaliter, sub quacunque verborum expressione vel forma ab Apostolica sede concessis, vel amodo concedendis etiam si dicatur in illis, quòd eis per aliquas literas, totum de verbo ad verbum tenorem non continentes, priuilegiorum vel indulgentiarum ipsarum nequeat derogari maxime quod illi excommunicari, vel ipsorum terræ supponi non possint ecclesiastico interdicto: aut quod prædictorum vel aliorum quorumlibet ordinum fratres, ad executiones negotiorum, aut ad citationes quorumlibet siue denuntiationes sententiarum excommunicationis, suspensionis vel interdicti auctoritate literarum apostolicarum minime cogi possint, nisi de ipsorum ordinibus & priuilegiis vel indulgentiis eis super hoc a sede apostolica concessis, habeatur in eisdem literis mentio specialis: in eodem officio & contra impedientes illud, vel in eo vobis iuxta officium, & posse suum, à vobis requisitos assistere non curantes, libere iuxta formam vobis per literas nostras traditam, procedatis: cum ex huiusmodi vel aliis priuilegiis & indulgentiis, nullum vobis in tantæ pietatis negotio, velimus obstaculum generari. Ad hæc si super his, quæ circa idem officium, illudque contingentia in scriptis fuerint redigenda, tabellionum secularium copia forte defuerit opportuna, personis regularibus cuiuscunque ordinis, qui tabellionatus officium in sęculo habuisse noscuntur, exercendi illud in his, cum à vobis necessitate huiusmodi suadente fuerint requisiti, auctoritate nostra licentiam concedatis: quos ad hoc constitutione canonica vel regulari contraria nequaquam obstante, ex districto volumus iussionis nostræ præcepto teneri. Quòd si nec tales habere poteritis, alios duos viros idoneos, clericos vel laicos, quoties talis imminebit ne-

a Inquisitores hæreticæ prauitatis possunt in omnes inquisitionis officium exercere, imrmo etiam personarum, qui dignitatū & priuilegiorū cōditionibus: imo etiam volūt, re quo facilius euellatur zizania, illa debeant instruere inquisitionem nulla diffamatione præcedēte propter criminum atrocitatē: in his enim atrocioribus licet iura transgredi vt inquit Bald. in l. observandum q. 1. C. ff. de offic. præsidis. Ludo. Carerius in tract. de hæreticis. Arelatus in tract. de hæret. notab. 26.

cessitas, assumatis: qui simul fideliter ea quæ fuerint à vobis, vel coram vobis ex prædicto officio gerenda, conscribant, quorum scripta quantum ad hunc necessitatis articulum pertinent, ac si vnius personæ publicę manu confecta fuissent, inconcussam habere decernimus firmitatem. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo, non obstante constitutione de duabus dietis edita in Concilio generali. Datum Anagnię Idibus Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

VII.

Excommunicati & socij criminis contra hæreticos iure in testimonium admittuntur.

In causis fidei creditur excommunicatis ex certis coniecturis verum deponentibus, quamuis excommunicatus ante absolutionem testis esse nequeat, c. testimonium & ibi c. veniens ext. de testib. c. decernimus de sentent. excom. in 6.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorũ Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Minorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Prouincia Roma. & administratione beati Francisci à sede Apostolica deputatis, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CONSVLVIT nos discretio vestra, verum illos qui ratione criminis hæreseos, vel alia de causa excommunicationis sententia sunt ligati, contra hæreticos, credentes, defensores, fautores vel receptatores eorum, ad testimonium perhibendum admittere, & stare dictis eorum seu illorum, etiam debeatis, qui complices, participes, seu socios eiusdem criminis se fatentur. Quia igitur si iidem excommunicatis non admitterentur ad perhibendum testimonium contra tales, & dictis eorum ac se fatentium non staretur, frequenter officium inquisitionis vobis commissæ in dispendium fieri contingeret impediri, quando præsertim vix aut nullo modo potest nisi per tales fatentes super hoc veritas apparere, statuimus in fauorem fidei, vt in huiusmodi inquisitionis negotio, dicti excommunicati, contra hæreticos, credentes, defensores, fautores & receptatores eorundem, ad testimonium admittantur, & stetur tam illorum dictis, quam eorum qui, vt prædictum est, socios eiusdem criminis se fatentur, ex verisimilibus coniecturis, quæ ex numero deponentium, vel personarum tam deponentium, quam eorum contra quas deponitur qualitate, ac aliis circunstantiis coniici poterunt, sic fatentes non falsa dicere præsumantur. Dat. Lateranen. x. Kalend. Februarij, Pontificatus nostri anno septimo.

VIII.

Diui Ludouici precibus fretus Pontifex prohibet ne Galliæ ciuitates interdicto subijciantur, sine mandato sedis Apostolicæ. Hoc rescriptum in actis supremi Senatus Parisiis religiose seruatur.

Patres resfero, pro in Galliæ regno fauorem dederunt regibus Christianissimis Clemens, Nicolaus, Martinus, & Clemens sextus.

ALEXANDER seruus seruorum Dei charissimo in Christo filio Ludouico Illustri Regi Franciæ salutem & apostolicam benedictionem.

CVM sicut ex parte tua nobis extitit intimatum quod fœlicis recordationis Innocentius Papa prędecessor noster per suas tibi concesserit literas, vt nullus in terram tuam excommunicationis vel interdicti sententiam proferret: Nos eiusdem prędecessoris vestigiis inhęrentes, excellentię tuę authoritate pręsentium indulgemus, vt nullus prędictam terram vniuersaliter ecclesiastico subiicere valeat interdicto sine mandato sedis apostolicę speciali. Nos enim decernimus irritum & inane si quid supra hæc contra huiusmodi nostræ concessionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrę concessionis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Anagniæ Cal. Octob. Pontificatus nostri anno primo.

Pontifex supradictus obiit Viterbii 8. Cal. Iun. 1261. & sepultus fuit in Ecclesia Cathedrali sancti Laurentij. Infaustum habuit suæ sedis septennium variis casibus cladibusque vndique [illegible] Italia. Guelpharum & Gibellinorum factiones & furores Venetorum & Genuensium Respublicas odio crudeli mutuo gladiis intricatas vidit. Manfredi spurio perfidissimi Friderici temeraria ausu in Pontificiam sedem æquo animo tulit, sed omnium dolorum acerbissimum [illegible] quãdo per nuncios intellexit Ludouicum Gallorũ Regem fidei Christianæ acerrimum defensorem inter Barbaros copiis fusis captiuum remanere.

URBANUS.

VRBANVS QVARTVS

Gallus è Tricassibus populis natus infima & paupere familia sutoris cognomine Pantaleonis filius sed animi dotibus & virtutum insigniis omnibus admirandus nihil tale cogitans Romæ eligitur summus Pontifex & coronatur Viterbij vbi curia residebat prid. Nonæ Septembris 1261.

I.

Festi corporis Christi feria 5 post octauas Pentecostes instituta solemnitas in Ecclesia. Huius Constitutionis dignitas habetur in Clement. lib. 3. de Reliquiis & veneratione Sanctorum. tit. 16 cap. 1. quam omnibus Ecclesiasticis scitu necessariam hic retulimus. Et amplissimè laudatur in Concil. Trident. Sess. 13 cap. 8.

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum prælatis: & cætera.

TRANSITVRVS [a] de hoc mūdo ad Patrē Saluator noster Dominus Iesus Christus, cum tempus suæ passionis instaret, sumpta cœna, in memoriam mortis suæ instituit summum & magnificum sui corporis & sanguinis sacramentum, corpus in cibum, & sanguinem in poculum tribuendo. Nam quotiens hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem Domini annuntiamus. In institutione quidem huius sacramenti dixit ipse Apostolis: Hoc facite in meam commemorationem: vt præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximij, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum & venerabile sacramentum memoriale, inquam, mirabile ac stupendum, delectabile, suaue, tutissimum, ac super omnia pretiosum, in quo innouata sunt signa, & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis saporis suauitas ipsaque dulcedo Domini degustatur, in quo vtique vitæ suffragium consequimur & salutis. Hoc est memoriale dulcissimum, memoriale saluificum, in quo gratam redemptionis nostræ recensemus memoriam, in quo à malo retrahimur & in bono confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profectò proficimus ipsius corporali præsentia Saluatoris. Alia namque quorum memoriam agimus, spiritu menteque complectimur: sed non propter hoc realem eorum præsentiam obtinemus. In hac verò sacramentali Christi commemoratione Iesus Christus præsens sub aliqua quidem forma in propria verò substantia est nobiscum. Ascensurus enim in cœlum dixit Apostolis & eorum sequacibus: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi: benigna ipsos promissione confortans quòd remaneret & esset cum eis etiam præsentia corporali. O digna & nunquam intermittenda memoria, in qua mortem nostram recolimus mortuam, nostrumque interitum interisse, ac lignum viuificum ligno crucis affixum fructum nobis attulisse salutis. Hæc est commemoratio gloriosa, quæ fidelium animos replet gaudio salutari, & cum infusione lætitiæ deuotionis lachrymas subministrat. Exultamus nimirum nostram memorando liberationem, & recolendo passionem Dominicam per quam liberati sumus, vix lachrymas continemus. In hac itaque sacratissima commemoratione adsunt nobis suauitatis gaudium simul & lachrymæ: quia & in ea congaudemus lachrymantes, & lachrymamur deuote gaudentes lætas habendo lachrymas, & lætitiam lachrymantem: nam & cor ingenti perfusum gaudio, dulces per oculos stillat guttas. O diuini amoris immensitas, diuinæ pietatis superabundantia, diuinæ affluentia largitatis: dedit enim nobis Dominus omnia, quæ subiecit sub pedibus nostris, & super vniuersas terræ creaturas contulit nobis dominij principatum.

Ex ministeriis etiam spirituum superiorum nobilitat & sublimat hominis dignitatem: Administratorij namque sunt omnes in ministerium propter eos qui hæreditatem salutis capiunt destinati. Et cum tam copiosa fuerit erga nos eius munificentia,

† a Vrbanus hoc insigni exordio apparatu maximum facit ad multiplices causas celebrationis festi corporis Christi, ut tantum beneficium nunquam excidat à memoria, præsertim cum munus illud collatum in Eucharistia monumentum sit & compendium omnium beneficiorum acceptorum à Deo & Christo ac propterea magis in memoria habendum, nec obesse quod quotidianum sit in missa illius ac passionis dominicæ recordatio, cum quotidie minus perdat attentionem & admirationem, nisi noua aliquando adhortatione ad ea excitanda animus excitetur.

Sicut non ſinę fuit Eccleſia per omnes ſeptimanæ dies paſſioni & reſurrectioni Chriſti conſecrare ad inſculpendam Chriſtianorum mentibus de illa fidem & recognitionem, ſed inſuper quotannis illuſtriori feſto quaſi vellicet omnium aures, vt illarum rerum ſint memores, ita erga Deum gratitudo poſtulat vt in Euchariſtiæ myſterio ſic obſeruetur. Præterea ſi propter ſanctorum poſſeſſas reliquias aut merita feſta ſolennia præſcripſerunt veteres Chriſtiani, quid non celebritatis deferendum Domini ac ſeruatoris noſtri glorioſæ præſentiæ? Ideo Tridentina Synodus declarat piè admodum & religioſè in Dei Eccleſiam inductum fuiſſe hunc morem vt ſingulis annis peculiari quodã & die, & feſto hoc venerabile ſacramentũ ſingulari ſolennitate celebraretur, & vt in proceſſionibus honorificè per vias publicas circumferretur.

ficentia, volens adhuc ipſe in nobis ſuam exuberantem charitatem, præcipua liberalitate monſtrare ſemetipſum nobis exhibuit, & tranſcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit ſe in cibum. O ſingularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in donum, & datum eſt idem penitus cum datore. Quàm larga & prodiga largitas cum tribuit quis ſe ipſum. Dedit igitur nobis ſe in pabulum: vt quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipſe releuaretur ad vitam: cecidit homo per cibum ligni mortiferum, releuatus eſt homo per cibum ligni vitalis: In illo pependit eſca mortis, in iſto pependit vitæ alimentum. Illius eſus meruit læſionem, iſtius guſtus intulit ſanitatem: guſtus ſauciauit & guſtus ſanauit. Vide quia vnde vulnus eſt ortum, prodiit & medela: & vnde mors ſubiit, exinde vita euenit. De illo ſiquidem guſtu dicitur: Quacunque die comederis, morte morieris. De iſto vero legitur: Si quis comederit ex hoc pane, viuet in æternum. Hic eſt cibus qui plenè reficit, vere nutrit, ſummæque impinguat: non corpus, ſed cor, non carnem ſed eſcam, non ventrem ſed mentem. Homini ergo qui ſpirituali alimonia indigebat, ſaluator ipſe miſericors de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animæ refectione pia diſpoſitione prouidit. decens quoque liberalitas extitit, & conueniens operatio pietatis, vt verbum Dei æternum quod rationabilis creaturæ cibus eſt & refectio, factum caro, ſe rationabili creaturæ carni & corpori homini videlicet in edulium largiretur: panem enim Angelorum manducauit homo: & ideo ſaluator ait. Caro mea verè eſt cibus. Hic panis ſumitur, ſed verè non tranſmutatur: quia in edentem minimè transformatur: ſed ſi digne recipitur, ſibi recipiens conformatur. O excellentiſſimum ſacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, dignis magnificandum laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum ſtudiis, deuotis proſequendum obſequiis & ſinceris mentibus retinendum. O memoriale nobiliſſimum intimis commendandum præcordiis, firmiter animo alligandum, diligenter reſeruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione ſedula recenſendum. Huius memorialis continuam debemus celebrare memoriam, vt illius cuius ipſum fore memoriale cognouimus, ſemper memores exiſtamus: quia cuius donum vel munus frequentius aſpicitur, huius memoria ſtrictius retinetur.

Licet igitur hoc memoriale ſacramentum in quotidianis Miſſarum ſolenniis frequentetur: conueniens tamen arbitramur & dignum, vt de eo ſemel ſaltem in anno ad confundendam ſpecialiter hæreticorum perfidiam & inſaniam, memoria ſolennior & celebrior habeatur. In die namque cœnæ Domini, quo die ipſe Chriſtus hoc inſtituit ſacramentum, vniuerſalis Eccleſia pro pœnitentium reconciliatione, ſacri confectione chriſmatis, adimpletione mandati circa lotionem pedum, & aliis plurimum occupata plene vacare non poteſt celebrationi huius maximi ſacramenti. Hoc enim circa ſanctos, quos per anni circulum veneramur, ipſa obſeruat Eccleſia, vt quamuis in letaniis & Miſſis, ac aliis etiam ipſorum memoriam ſæpius renouemus: nihilominus tamen ipſorum natalitia certis diebus per annum ſolemnius recolat, feſta propter hoc eiſdem diebus ſpecialia celebrando. Et quia in his feſtis circa ſolennitatis debitum aliquid per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut alias ex humana fragilitate omittitur, ſtatuit ipſa mater Eccleſia certum diem, in qua generaliter omnium ſanctorum cõmemoratio fieret: vt in hac ipſorum celebratione communi, quicquid in propriis ipſorum feſtiuitatibus omiſſum exſteret, ſolueretur. Potiſſimè igitur exequendum eſt erga hoc viuificum ſacramentum corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti, qui eſt ſanctorum omnium gloria & corona, vt feſtiuitate ac celebritate præfulgeat ſpeciali: quatenus in eo, quod in aliis miſſarum officiis circa ſolennitatem eſt forſitam prætermiſſum, deuota diligentia ſuppleatur, & fideles, feſtiuitate ipſa inſtante, intra ſe præterita memorantes, id quod in ipſis Miſſarum ſolenniis ſecularibus forſan agendis implicitis, aut alias ex negligentia vel fragilitate humana minus plenè geſſerunt: tunc attentè in humilitate ſpiritus & animi puritate reſtaurent. Intelleximus autem olim dum in minori eſſemus officio conſtituti, quòd fuerat quibuſdam catholicis diuinitus reuelatum, feſtum huiuſmodi generaliter in Eccleſia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem & exaltationem catholicę fidei, dignè ac rationabiliter duximus

ſtatuendum

statuendum, vt de tanto sacramento præter quotidianam memoriam, quàm de ipso facit Ecclesia, solennior & specialior annuatim memoria celebretur:* certum ad hoc designantes & describentes diem, videlicet feriam quintam proximam post octauam Pentecostes: vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuosè concurrat, & tam clerici, quàm populi gaudentes in cantica laudum surgant: tunc enim omnium corda, & vota, ora & labia, hymnos persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, iubilet chorus, puritas iucundetur, tunc singuli alacri animo pronáque voluntate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solennia celebrantes: & vtinam ad Christi seruitium sic eius fideles ardor inflammet, & per hæc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in pretium tribuitque seipsis in pabulum, tandem post huius vitæ decursum eis se in præmium largiatur.

Quemadmodum ad indicenda seiunia festa atque alia pietatis munera ex reuelationibus bonorum mouebantur primi Christiani sicut apud Cyprianū atque alios frequenter legitur sic Vrbanus recitat Catholicis piis viris quibusdam per reuelationē mandatum vt festum eiusmodi generaliter in Ecclesia celebraretur. gloss. verbo reuelatiō de reliq. & vener. sanct. in 6.

Ideoque vniuersitatem vestram monemus & hortamur in Domino & per Apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus in remissionem peccatorum iniungentes, quatenus tam excelsum & tam gloriosum festum prædicta quinta feria singulis annis deuotè ac solenniter celebretis, & faciatis studiosè per vniuersas ecclesias ciuitatum vestrarum & diœcesim celebrari subditos vestros in Dominica, dictam quintam feriam proximè præcedente, salutaribus monitis sollicitè per vos & per alios exhortantes vt per veram & puram confessionem, eleemosynarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia deuotionis & pietatis opera, taliter se studeant præparare, quòd huius pretiosissimi sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintq; ipsum suscipere reuerenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festum & celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia in qua idem celebrabitur, interfuerint, centum: Qui verò Missæ, totidem: Qui autem in primis ipsius festi vesperis inter fuerint, similiter centum: Qui verò in secundis: totidem: Illis verò qui Primę, Tertiæ, & Sextæ, Nonæ ac Completorij officiis interfuerint, pro qualibet Horarum ipsarum quadraginta: Illis autem qui per octauas illius festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarum officiis interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus in omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Dat. &c.

Quamuis in constitutione sigillatim præstantiores causæ institutionis huius sacrificij enumerentur retulit tamen D. Anthoninus tale institutum ad miraculum quoddam multis historiis celebre, quod circa hæc tempora Vulsinus in diœcesi Vrbeuetana in Ecclesia Sanctæ Christinæ accidisse legimus. Sacrificus quidam cùm sacra missarum solennia celebraret, & consecrationem perfecisset de mirabili illa transsubstantiatione panis & vini in corpus Christi (qua facta transit elementorum natura in id quod verè confitemur, nec deinceps vel panis vel vini substantia residet) fluctuans dubitare cepit. Vnde statim (dictu & auditu mirum) ex sanctissima quam manu tenebat hostia, viuus sanguis effluxit & totam mappam siue corporale quod in sacra lythurgia refert symbolum illius sindonis quæ Christi corpus obuolutum habuit in sepulchro, tinxit.

Omnes qui adstabant tanto miraculo perciti rem omnem renunciant summo Pontifici, qui corporale illud ad se ab Episcopo loci debito honore & toto clero comite in vrbem veterem transferri iussit & illud solennitate instituta in Ecclesia Vrbeuetana recondidit. Hac de causa Festum diem Eucharistiæ per totum orbem celeberrimum fecit voluitque hac in re Diui Thomæ Aquinatis vti opera in compositione hymnorum & prosarum summæ & insignis pietatis & consolationis, quas Ecclesia Catholica suspicit & veneratur. Indies celebrior & solennior dies ille facet iugi Christi corporis memoriæ effectus est piorum deuotione & summorum pontificum gratia qui illum mirum in modum indulgentiis illustrarunt.

Martinus 5. multa in propensiorem festi celebrationem fecit cum ea die interdictum in omnibus Ecclesiis vbi fuisset positum sacramentum ipso iure relaxari statuit. Indulgentias auxit Vrbani Pontificis ieiunantibus in festi vigilia & communicantibus in ipso festo, nec non sequentibus eo die sacramentum & quando ad infirmum defertur.

Eugenius quartus pari ratione succensus non minora Ecclesiæ munera concessit. Duos habuit Gallia eximios Pontifices eiusdem nominis. Vrban. 2. qui in Claromon. Concil. sacri belli author extitit. Vrbanum verò hunc qui primus festum corporis Christi instituit.

II.

Ordinis Prædicatorum fratres deputantur ad sancti officij exercendam prouinciam aduersus hæreticos, vt eos secundùm constitutiones puniant, redeuntes absoluant, testes examinent, impedimenta qualibet excutiant, inuocato brachij secularis auxilio.

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisit. hæreticæ prauitatis, in Lombardia & Marchia Ianuen. deputatis authoritate apostolica, & in posterum deputandis, Salutem & Apost. benedictionem.

LICET ex omnibus mundi partibus, quæ Christiana religione censentur, teneamur ex officij nostri debito extirpare letiferam pestem hæreticæ prauitatis: in Italia tamen imminet nobis hæc solicitudo propensiùs, vbi eadem pestem propter malitiam temporis, quę in detrimentum fidei Catholicæ peruersa genimina germinauit ex vicinitate persensimus abundantius succreuisse. Vt igitur inquisitionis officium contra hæreticos in prouincia Lombardiæ, videlicet, à Bononia & Ferraria inclusiuè, vsque ad vltimos fines superiorum partium eiusdem prouinciæ, ac Marchia Ianuen. authoritate apostolica possit efficacius adimpleri: discretioni vestrę per apostolica scripta mandamus, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus in charitate Dei, hominum timore postposito, virtutem spiritus induentes ex alto, prædictum officium vbique infra prędictos limites, simul vel separatim, aut singulariter prout negotij vtilitas suadebit, sub spe mercedis æternæ, sic efficaciter prosequi & exequi studeatis, vt per sollicitudinis vestrę prudentiam, de prędictis Lombardia, & Marchia radix iniquitatis hęreticę succidatur; & vinea Domini exterminatis vulpeculis,[a] quæ peruersis moribus demoliuntur eandem, fructus afferat catholicę puritatis. Si quos autem de prauitate prędicta, culpabiles inueneritis vel infectos, seu etiam infamatos contra ipsos (nisi examinati absolutè velint mandatis ecclesię obedire) necnon & contra receptatores, defensores, & fautores eorum, iuxtà sanctiones canonicas, authoritate apostolica, hominum metu, diuino timori postposito procedatis. Non obstantibus aliquibus literis, ad quoscunque alios de Lombardia & Marchia prædictis (exceptis locorū diœcesanis) super huiusmodi negotio ab apostolica sede directis, quarum deinceps ad inquisitiones huiusmodi faciendas nolumus authoritate procedi: quinimo ne procedatur per illas districtiùs inhibemus. Nec pretextu commissionis specialiter eisdem diœcesanis super hoc factæ, vestros processus in eorundem diœcesanorum ciuitatibus, & diœcesibus volumus impediri. Nec per hoc quod fidei negotium generaliter, in ipsis Lombardia & Marchia vobis committimus, commissiones à præfata sede diœcesanis eisdem factas, si forsan illarum, seu etiam ordinaria velint authoritate procedere, intendimus reuocare. Veruntamen siue authoritate ordinaria, siue ex delegatione prædictæ sedis, iidem diœcesani in huiusmodi negotio processerint, nequaquam volumus, vel per concursum processuum, vel aliàs quomodolibet vestros impediri processus, quin diœcesanorum ipsorum processibus non obstantibus, in eodem negotio procedere liberè valeatis. Si vero aliqui ex prædictis, hæretica labe penitus abiurata, redire voluerint ad ecclesiasticam vnitatem, eis iuxtà formam ecclesiæ [b] absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eisdem, quod iniungi talibus consueuit prouiso solerter, ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & vos immo potius se ipsos fallentes, sub agni specie gerant lupū. Quòd si aliqui fuerint iudicandi hæretici, vel incarcerationis pœna perpetuæ alicui pro huiusmodi crimine fuerit infligenda, ad id per vos de diœcesanorum, vel vicariorum suorum, si ipsis diœcesanis absentibus præsentes fuerint, consilio procedatur: vt in tantæ animaduersionis iudicio non postponenda Pontificum authoritas intercedat. Verum quia in tam graui crimine, cum multa oportet cautela procedi, vt in reos, sine vllo proferatur errore durę ac dignę seueritas vltionis, volumus & mandamus, vt vos vel illi, quos ad hoc duxeritis deputandos in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas, in quarum pręsentia, per publicum si commodè potest haberi, personam: aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem

a Pulchrè hæreticos vocat vulpes, cum Bernardo sermone 64. super cantica. capite nobis vulpes paruulas, hoc est hæreticos, quos nullum genus impostura nulla ars latet in seducenda plebecula adeo vt vulpem versipellem multis(que) dolis exuperent.

b Hæretici resipientes ab Ecclesia misericorditer recipiendi, cū enim renunciatur improbitati statim adsciscitur virtus in c. cum renunciatur. 32. q. 1. & Ecclesia non claudit gremiū redeuntibus ad ipsam. C. de summa trinitate inter claras circa finem, delicti veniā petentibus damus. eod. tit. Manichæos. Hæc in gloss Panormit. in 1. c. excōmunicationis. §. damnati eod. ti. & in c. accusatus de hæret. li. 6. dicit solos relapsos sine misericordia puniendos.

eorundem depositiones testium conscribantur. Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium, * & ad faciendum omnia, quę in cōmisso vobis officio, ad scriniarij seu tabellionis officium pertinent, teneri districtè pręcipimus, cum per vos, seu deputatos ad hoc à vobis requisiti fuerint, omnes & singulos vestri ordinis fratres qui dum essent in seculo huiusmodi tabellionatus officiū habuisse, & exercuisse noscuntur: & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium, ratione præfati negotij fidei, fuit à dicta sede commissum & in posterum committetur. Concedentes huiusmodi fratribus, necnon & alijs religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, dictum tabellionatus officium habuerunt, & exercuerunt quibuscunque etiam clericis secularibus, officium ipsum habentibus, etiam si iidem fratres religiosi, & clerici sint in sacris ordinibus constituti, exercendi libere officium ipsum quo ad præmissa, non obstante aliquo contrario statuto canonis vel ordinis quocunque vallato munimine, plenariam facultatem. Quòd si testibus, quos à vobis recipi, vel ab alio vice vestra super eodem crimine examinari contigerit, ex publicatione nominum eorundem, videritis periculum imminere, ipsorum nomina non publicè, sed secretè, coram aliquibus personis prouidis & honestis, religiosis & alijs ad hoc vocatis, de quorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus, exprimantur: & sic non obstante quòd illis, contra quos huiusmodi testes deposuerint, eorum nomina nō fuerint publicata, ad cognitionem iudicis instruendam, adhibeatur plena fides testium depositionibus eorundem. Vt ergo commissi vobis officij debitum, vtiliùs & liberiùs exequamini, committendi citationes, testium examinationes, cum de huiusmodi crimine, ac ipsius circunstantijs duxeritis inquirendum, & denuntiationes sententiarum, quas in quoslibet hac de causa tuleritis: accersendi quoque prout expedierit peritos quoslibet, vt vobis in ferendis huiusmodi sententijs præbeant consilium opportunum, ac vobis assistant: Conuocādi etiam clerum & populum ciuitatum, castrorum, aliorúmq; locorum prout dicto negotio fidei videritis expedire: Insuper in dicto negotio, de plano, & absque iudiciorum, & aduocatorum strepitu: ac contra illos quos in prędictis Lombardia & Marchia Ianuensi in hæreseos crimine commisisse constiterit, licet ad alias partes se transferendos duxerint, procedendi: Necnon faciendi obseruari inuiolabiliter omnes constitutiones apostolicas, & leges Imperiales per quondam Federicum olim Romanorum Imperatorem, tunc in deuotione Romanæ ecclesiæ persistentem Paduę promulgatas aduersus huiusmodi pestem hæreticæ prauitatis. Necnon elargiendi viginti vel quadraginta dierum indulgentiam quotiens opportunum videritis, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui ad vestram conuocationem propter hoc faciendam accesserint, plena sit vobis & singulis vestrum præsentium tenore facultas. Vobis autem pro huiusmodi negotiis laborantibus, illam peccatorum veniam indulgemus, quæ succurrentibus terræ sanctæ, in generali Concilio est concessa: socijs vero vestri ordinis, & notarijs vestris, qui vna vobiscum in prosecutione huiusmodi negotij laborabunt, & omnibus qui personaliter vobis astiterint in eodem negotio, & qui ad impugnandum hæreticos fautores, receptatores, & defensores eorum, vobis ex animo pręstiterint consilium, auxilium, vel fauorem, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, tres annos de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Et si qui ex his in prosecutione huiusmodi negotij forte decesserint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, plenam veniam indulgemus. Compescendi prætetea monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, prædicatores quæstuarios à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet: quorum interest tantum charitatiua subsidia simpliciter petere, ac indulgentiam, si quam forte habent, exponere, liberam vobis & singulis vestrum cōcedimus auctoritate præsentium facultatem. Cæterum si forte quod non credimus, aliqui cuiuscunque conditionis, huic negotio vobis commisso se opponere, seu illud præsumpserint aliquatenus impedire, vt non possit procedi in eodem, nimmo nisi requisiti illud fouerint, & iuxta officium & posse suum singuli iuuerint studiosè, contra eos tanquam contra hæreticorum fautores, & defensores, secundùm sanctiones canonicas, freti eadem auctoritate, intrepidè procedatis:

* *Etiā si in omnibus summa sit adhibenda ratio in depositione testium in causis fidei sagacissima esse debet, vt testes omni exceptione maiores habeantur. Soc. Iun. cōs. 39. num. 61. lib. 2. Curtien. in trac. de testib. conclu. 34. & 35. Et in hæreticis causis tres testes omnino requiruntur vt scribit Arnald. in tract. de hæret. q. 34. nu. 3. Fran. Squillacen. in tract. de fide cath. q. 34. in fin. & Vmb. in suo opere inquisitionis in verbo testes nu. 18. Sed quamuis testes singulares sint in arbitrio tamen & facultate sancti officij inquisitionis videtur positum illis testibus fidem adhibere iuxta doctrinā Castrens. in l. Lucius in fin. ff. ex quib. cau. irrogatur infamia quā sequuti sunt dignissimæ fidei plurimi relati apud Menochium lib. 2. de arb. Iud. casu 93. nu. 5.*

 nos enim

** Opitulari debẽt sacri officij præfecti Principes & magistratus, ex decreto amplissimo Innocẽt. 4. Ad extirpãda. Magnæ est enim pietatis prodere latebras impiorum & ipsum in eis cui seruiunt diabolum debellare. Leo.Serm.4. de collectis.*

nos enim nihilominus ad reprimendum tam superbam, & perniciosam audaciam, & omnimode confundendam, in illos gladium ecclesiasticæ potestatis acriter exercemus: & reges & principes, aliósque Christi fideles, siue pro terræ sanctæ succursu, siue aliàs pro Christi seruitio crucis charactere insignitos, nec non & cæteros catholicos, prout expedire viderimus, inuocabimus contra eos: vt cœlum & terra aduersus detestabilem temeritatem ipsorum pariter moueantur. Denique vt circa præmissa, plene vobis & singulis vestrum coertionis expedita, & inuiolabilis adsit auctoritas: volumus, vt ea omnia viriliter exequamini, inuocato si opus fuerit auxilio brachij secularis: *contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obstantibus aliquibus priuilegiis, vel indulgentiis, quibuscunque personis, cuiuscuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, & præsertim Cistercicnsium, Prædicatorum: Minorum, seu Eremitarum: siue communitatibus, vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum, specialiter, vel generaliter, sub quacunque verborum expressione, vel forma, à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis: etiam si dicatur in illis quod eis per aliquas literas, totum de verbo ad verbum tenorem non continentes, priuilegiorum, vel indulgentiarum ipsorum nequeat derogari: & illis maximè priuilegiis & indulgentiis, quibus ab ipsa sede concessum est aliquibus, seu concedetur deinceps, quòd excommunicari, vel ipsorum terræ supponi non possint ecclesiastico interdicto: aut quòd Prædicatorum, vel aliorum quorumlibet ordinum fratres, ad executiones negotiorum, aut ad citationes quorumlibet, siue denuntiationes sententiarum, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, auctoritate literarum apostolicarum minime cogi possint, nisi de ipsorum ordinibus & priuilegiis, vel indulgẽtiis, eis super hoc à dicta sede concessis, eadem habeatur in eisdem literis mentio specialis: cum ex huiusmodi, vel aliis priuilegiis, nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Dat. Viterbij xiij. Calend. Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

[Leges Imperiales per Federicum.] *Præcipua huius Cæsarei edicti capita hic enumerabimus quibus ostendetur Imperatoris in Catholicam religionem bona mens, utcunque zelum illum in hæresis exitium deposuisset.*

Innocentius 4. voluit has leges per Fridericum Imperatorẽ aduersus hæreticam prauitatem promulgatas exacta diligentia obseruari. Erat enim Imperator priusquã [illegible] iugum obedientiæ sedi Romanæ debitum fidelissimus defensor Ecclesiæ & hæreticos summo prosequebatur odio quos lupos rapaces, angelos pessimos, filios prauitatum, fraudis auctores, ad

FEDERICVS Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus Hierusalem & Siciliæ Rex dilectis Principibus suis, Venerabilibus Archiepiscopis Episcopis aliísque Prælatis Ecclesiarum, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Potestatibus, Sculteris, Burgauiis, Aduocatis, Iudicibus, Ministerialibus, Officialibus, & omnibus per totum Imperium constitutis, præsentes literas inspecturis fidelibus suis, Gratiam suam & omne bonum.

Commissi nobis cœlitus cura regiminis & Imperialis, cui dante Domino præsidentes fastigium dignitatis materialem quo diuisim à sacerdotio fungimur, gladium aduersus hostes fidei & in exterminium hæreticæ prauitatis exigunt exercendum, vt perfidię vipereos filios contra Deum & Ecclesiam insultantes, tanquam materni vteri corrosores in iudicio & iustitia persequamur, maleficos viuere non passuri per quorum scientiam seducentem mundus inficitur & in gregem fidelium per oues has morbidas grauior infligitur corruptela.

Statuimus itaque sancientes, vt hæretici quocunque nomine censeantur, vbicunque per imperium damnati fuerint ab ecclesia, & sęculari iudicio assignati, animaduersione debita puniantur.

Si qui vero de prædictis postquam fuerint deprehensi, territi metu mortis redire voluerint ad fidei vnitatem iuxtà canonicas sanctiones ad agendum pœnitentiam in perpetuum carcerem detrudantur. Præterea quicunque hæretici reperti fuerint in ciuitatibus, oppidis, seu aliis locis imperij per inquisitores ab apostolica sede datos, & alios orthodoxę fidei zelatores: hi qui iurisdictionem ibidem habuerint, ad inquisitorum & aliorum Catholicorum virorum insinuationem eos capere teneantur: & eos captos arctiùs custodire donec per censuram ecclesiasticam damnatos, damnabili morte perimant, qui fidei sacramenta & vitæ damnabant. Simili quoque pœna plecti censemus omnes, quos ad fouendum hæreticorum errorem

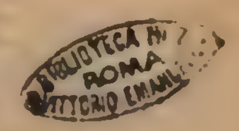
calidus

calidus hostis suscitat aduocatos, vel parat illicitos defensores, maximè cum faci-nus quos inquinat, æquat: nisi monitione præmissa destiterint, & eorum vitæ duxerint consulendum. Eos prætereaqui conuicti in vno loco de hæresi, ad alia loca se transferunt, vt cautiùs possint effundere virus hæreticæ prauitatis, debitam censemus subire vindictam: vt super hoc viros ab eodem errore conuersos ad fidem necnon & per alios, qui eos de hęresi conuicerunt (quod & in hoc casu concedimus licite faciendum) euidens testimonium habeatur. Item mortis sententiæ ducimus addicendos, si quos hereticorum ad iudicium tractos, in extremæ vitæ periculo hæresim abiurantes, postmodum de falso iuramento constiterit, & fide mentita cōuinci ac eos contigerit eiusdem morbi spontaneam incurrere recidiuam: vt sibi damnabilius iniquitas sit mentita, & pœnam debitam mendacium non euadat. Omne insuper proclamationis & appellationis beneficium, ab hęreticis, receptatoribus, & fautoribus eorundem penitus amouemus: volentes vt de finibus imperij, in quibus semper debet existere fida fides, hęreticę labis germina modis omnibus deleantur.

animas simplices destinatos, serpentes submellis dulcedine virus euomentes appellabat.

Cæterùm quia quanto maiora diuinę nutu miserationis accepimus, & altiorem locum prę filiis hominum obtinemus, tanto deuotiora debemus obsequia gratitudinis conferenti, si quando in nostri nominis contemptores nostri culminis excandescit authoritas: si reos lęsę maiestatis, in personis eorum & liberorum suorum exhæredatione damnamus, multò fortiùs istiúsque contra Dei blasphematos nominis, & Catholicæ fidei detractores prouocamur: eorundem hæreticorum, receptatorum, fautorum, & aduocatorum suorum hæredes & posteros vsque ad secundam progeniem, beneficiis cunctis temporalibus, publicis officiis & honoribus, imperiali authoritate priuantes: vt in paterni memoria criminis continuò mærore tabescant: vere scientes quòd Deus zelotes est, peccata patrum in filios potenter vlciscens. Nec quidem à misericordiæ finibus duximus excludendum, vt si qui paternę hæresis non sequaces, latentem patrum perfidiam reuelauerit: quacunque reatus illorum animaduersione plectantur, prædictæ punitioni non subiaceant innocentię filiorum. Ad hęc notum fieri volumus fratres Prædicatores de ordine Prædicatorum, pro fidei negotio in partibus imperij nostri contra hæreticos deputatos, cæteros quoque qui ad hæreticos iudicandos accesserint, nisi aliqui eorū ab imperio fuerint proscripti, eundo, morando, & redeundo, sub nostri imperij speciali defensione receptos, & quos apud omnes sub ope, ac recommendatione fidelium imperij esse volumus inoffensos: vniuersitati vestræ mandantes, quatenus quocunque, & apud quemcunque vestrum peruenerint, benignè recipiatis eosdē: & personas ab incursu hæreticorum eis insidiantium conseruantes indemnes, omne consilium, ducatum, & auxilium impendatis, pro tam acceptis coram Deo negotiis exequendis. Hæreticos vero, quos & ostenderint ipsi vobis, in iurisdictione vestra singuli capientes, diligenti custodia detinendos, donec post ecclesiasticæ damnationis iudicium, pœnam subeant, quam merentur: Scituri quòd in executione ipsius negotij, gratum Deo & laudabile nobis obsequium conferetis, si ad expellendam de partibus nostri imperij nouam & insolitam hæreticæ prauitatis insaniam, opem, & operam, vna cum eisdem fratribus præstiteritis efficacem. Et si quis foret exinde negligens & remissus, ac etiam inutilis coram Domino, sic in conspectu nostro poterit merito culpabilis apparere. Datum Paduæ * x x i j. Februarij x i j. Indictione.

** Aliud rescriptum fec t Fridericus paulo post Paduæ, quo Hæresim crimen lesæ maiestatis & publicum & ceteris omnibus pœnis esse declarauit, eósque hæreticos viuos in conspectu hominum comburi & flammarum commitii iudicio voluit.*

Pontifex supradictus obiit Perusij pridie Calend. Octobris 1264. & sepultus fuit in Ecclesia sancti Laurentij. Eius mortis nuncius fuit ingens Cometa tribus fermè mensibus antequam diem clauderet extremum, vnde versus in eius Epitaphio talis insertus est apud Papirium Massonum.

Quo moriente velut mortem cognosceret eius
Apparens minime stella comata fuit.

CLEMENS QVARTVS

Patria Narbonensis, Monogamiæ onere solutus vxoris obitu & prole pridem suscepta diuino cultui se addixit, sacerdotij dignitatem consequutus. Cuius eruditio, vitæ integritas consilij prudentia Vrbano 4. commendata eum Cardinalatus laurea illustrauit, postremo 3. Cal. Febr. 1264. dignissimum ad Pontificiam sedem euexit. Bona Ecclesiæ optimè dispensauit.

I.

Priuilegia Militum hospitalis Leprosorum S. Lazari Hierosolymitani.

LEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filijs Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Archipresbyteris, & aliarum Ecclesiarum Prælatis, ad quos istæ Literæ peruenerint, Salutem & Apostolicam benedictionem.

CVM dilectis filiis Magistro, & Fratribus Militiæ Hospitalis Sancti Lazari Hierosolymitani fuerit à fe. re. Innocentio Papa prædecessore nostro indultum à nobis postmodum confirmatum, vt semel in anno recipiantur in Ecclesiis ad eleemosynas colligendas: quidam autem vestrum auaritiæ ardore succensi Confratrias suas Confraternitati illorum eadem die in ipsorum aduentu præponunt: & sic Fratres ipsi confusi, aut nihil exinde, aut modicum consequantur. Quia igitur hoc est indecens, & in contemptum Dei, Ecclesiæque Romanæ redundat: prædecessoris ipsius vestigiis inhærentes vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus: quatenus cum Fratres ipsi loca vestra pro eleemosynis colligendis accesserint, benignè recipiatis, & honestè tractetis, eosdem ipsis Ecclesiis vestris admonere populum, & eleemosynas quærere permittatis, Confratrias quas facere potestis quotidie, ipsorum Confratriis, quę semel in anno fiunt, nullatenus pręponentes, ne occasione illarum eleemosynę pauperum Christi depereant, & impediantur opera pietatis. De parochianis autem viris, qui domos illorum inuadunt per violentiam, vel infringunt, aut indebitis molestiis opprimunt fratres ipsos, & tam deposita quàm res decipiunt eorundem, Cum exinde quærimonias posuerint coram vobis, tam districtam eis iustitiam faciatis, & ita iura eorum defendere, & manutenere curetis: quod ipsi ad vos pro defectu iustitię sæpe recurrere non cogantur: & nos sollicitudinem, & obedientiam vestram debeamus merito commendare: vósque beneficiorum quæ in sancta domo illa fiunt, participes existatis. Prętereà liberas, & absolutas personas, quę si domum eorum in sanitate, vel infirmitate reddent libere, & sine molestia recipi permittatis ab eis, nec ipsos super hoc reciprocetis aliquatenus impedire. Illud etiam non mediocriter mouet nos, nec modicum Ecclesię derogat honestati, quod quidam vestrum contra Institutiones sanctorum Patrum in Boronensi Concilio editas Fratrum Militum, ac Donatorum ipsorum corpora cum decedunt, nolunt sine pretio sepeliri:[a] vnde quia tam praua exactio, & iniqua non est aliquatenus toleranda, in obedientię vobis virtute præcipimus, vt nullo modo à Fratribus, & personis prędictis, vel aliis pro sepultura quicquam exigere, vel accipere, nisi ipsa spontanea decedentium liberalitas, vel parentum deuótio vobis contulerit, attentetis, sed absque vllo pretio sepeliatis corpora mortuorum: vti si quis vlterius hoc attentauerit, taliter animaduertatis in eum, quòd similia non præsumat. Ad hæc præsentium vobis auctoritate præcipimus, ne ab eis contrà tenorem priuilegiorum Apostolicæ Sedis, de omnibus fructibus terræ, quibus propria industria, aut expensis colunt, & laborant, ac etiam de nutrimentis animalium suorum, nec de ipsis animalibus decimas exigere præsumatis. Cùm autem Oratoria, vel Cœmiteria, secundùm quòd eis est beneficium Priuilegiorum Ecclesię Romanę concessum, duxerint construenda, vos Fratres Archiepiscopi,

a Non debet vendi Sepultura, nec aliquid exigi pro actu seu officio clericorum propter suspicionem simoniæ nam licet locus sepulchri materialiter vendi possit nihil tamen pro benedictione recipere fas est Abraham enim emit agrum sepulturæ duplicis in possessionem sepulchri. Hæc sepulturæ nundinatio prohibetur per Innocentium tertium. c. abolendæ, de sepulturis. c. cum in Ecclesiæ corpore & 1; q. 1 in Ecclesiasticis. l. 2. § sed si alium. ff. de relig. Ancho. de Butr. de sepult. c. abolendæ Consule de his D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. ad 3. Panorm in c. Apparent. l. priuilegia c. de sacrosanct. Ecclesijs.

ſcopi,& Epiſcopi eis pro ſe,& familia ſua tantum Oratoria orantium dedicare,ac Cimiterium benedicere procuretis, nec aliquis veſtrum contra tenorem priuilegiorum ipſorum id impedire audeat aliquatenus, vel turbare. De cætero quoque Fratres,ſeu Milites,ac Donatos Militiæ præfati Hoſpitalis in veſtris Epiſcopatibus conſtitutos,qui Crucem & diuinum habitum deponunt,& quòd ac per illecebras ſimul, & vitiorum abrupta vagantur, & illos etiam,qui prioribus ſuis contumaces,& rebelles exiſtunt, & bolinas detinent contra voluntatem ipſorum, moneatis inſtanter & pro officij veſtri debito compellatis,vt habitum depoſitum reaſſumentes in obedientia prælatorum ſuorum deuotè, & humiliter perſeuerent, & bolinas,ſiue alia officia per violentiam nullo modo detinere præſumant. Quicunque autem mandatorum veſtrorum extiterint contemptores, excommunicationis ſententia eos compellatis, quàm faciatis vſque ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruari. Præterea quicunque beneficia perſoluerint annuatim eis de Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum auctoritate confiſi ſeptimam partem iniunctæ ſibi pœnitentiæ relaxamus: apoſtolica quoque auctoritate ob reuerentiam ipſius venerabilis Hoſpitalis facimus,vt his qui eorum Fraternitatem aſſeruerint, ſi forſan Eccleſiæ,ad quas pertinent, à diuinis officiis fuerint interdictæ, ipſóſque mori contigerit, ſepulturam Eccleſiaſticam non negetis, niſi excommunicati, vel nominati fuerint interdicto, aut etiam publici vſurarij tumulando deferre ad Eccleſias huiuſmodi Hoſpitalis, & oblationes tam pro eis, quàm pro aliis qui in eorum Cœmiteriis requieſcunt, exhibitas ſine alicuius iudicis præiudicio retinere, hoc etiam addito, vt receptiones Fraternitatis eiuſdem, ſeu etiam collectarum ſaluo iure dominorum ſuorum, ſub beati Petri, & noſtra protectione conſiſtant. Adiicimus inſuper, vt ſi eorundem fratrum qui ad eaſdem fraternitates miſſi fuerint, vel collectas in qualibet Ciuitate, aut Caſtellum, vel vicum, aut alium locum deuenerint, ſi forte locus ille fuerit diuinis officiis interdictus, in eorum iucundo aduentu ſemel aperta Eccleſia annuatim,& excommunicati, & nominati interdicto auctoritate diuina ibi officia celebrentur: Salua in omnibus ſupradictis declaratione Concilij generalis, ad maiorem quoque mercedis veſtræ criminaliter. Nihilominus vt ſupra mandando præcipimus, quatenus hanc noſtram Conſtitutionem per Parochias veſtras nunciari propriis literis faciatis: Mandamus etiam vt ſi qui de clericis Eccleſiarum veſtrarum prædicti Hoſpitalis Fratribus cum licentia Prælati, & Capituli ſui ſponte, ac gratis per annum, vel biennium ſi decreuerint deſeruire, nequaquam impediantur. Datum Peruſij Quinto Calend.Maij Pontificatus noſtri anno primo.

Milites Sancti Lazari non debent deponere habitum quo in ſuperiori veſte ad latus ſiniſtrum & armigeri ad latus dextrum geſtant crucem viridem.

Largiuntur Apoſtolica benignitate indulgentiæ iis qui iſtis militibus eleemoſinas præſtant, quæ Clementis 6. conſtitut. augentur.

II.

Leproſi omnes apud Milites Hoſpitalis Sancti Lazari Hieroſolymitani ſuſcipiantur.

CLEMENS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis filiis Magiſtro, & Fratribus Hoſpitalis Sancti Lazari Hieroſolymitani ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Venerabilibus fratribus noſtris Archiepiſcopis, Epiſcopis,& dilectis filiis vniuerſis Eccleſiarum Prælatis,exemptis,& non exemptis in virtute ſanctæ obedientiæ,& ſub excommunicationis pœna,quam ipſo facto vos incurriſſe volumus, niſi inſtanter hoc præſens mandatum curaueritis diligenter: Et nihilominus ſub pœna officij,& beneficij veſtri tenore præſentium præcipiendo mandamus: Quatenus cum aliqui de dilectis filiis Fratribus,& procuratoribus Domorum ordinis Leproſorum Sancti Lazari Hieroſolymitanis ad vos,& loca veſtra peruenerint pro capiendis infirmis Leproſis, ſicut Dominus præcepit in lege Moyſi: quòd omnes Leproſi eiciantur extra caſtra: Volumus itaque ſicut Deo complacet tam mares quam mulieres clerici, & laici religioſi, & ſeculares morbo Lepræ laborantes inuenti per eoſdem fratres, & procuratores eorum capiantur, & eiciantur extra, cum eorum omnibus bonis tam mobilibus quàm immobilibus ad habitationem cum infirmis aliis domorum eiuſdem ordinis. Si vero clerici, vel laici mandatu m

Vide de hac re Clement. lib. 3. tit. 11. de religioſis domib. c. 2. quia contingit.

Leuit. 13.

datum nostrum in aliquo neglexerint adimplere, volumus quòd peremptoriè citetis eosdem vt coram nobis compareant, prædictis fratribus facturi Iustitiæ complementum Dat. Viterbij Non. Aug. Pontific. nostri anno secundo.

Noluimus has duas Bullas incomitatas prodire, quibus egregiam Epistolam adiecimus qua Optimus Pontifex nec carni nec sanguini indulgens de suscepto summi Pontificis honore minime gloriatur. Agnatis paucula promittit non consanguinitatis sed sublevandæ pauperpertatis gratia.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Petro Grosso de S. Ægidio Sal. & Apostol. Benedict. Multis de nostra promotione gaudentibus, nos soli sumus, qui certius immensitatem oneris experimur. Et idcirco quod aliis gaudium, nobis metum subministrat & fletum. Sanè vt scias, qualiter his auditis debeas te habere, scire te volumus, quo humilior solito debes esse. Neque enim quod nos vehementer humiliat, debet vos extollere, maximè cùm honor huius sæculi momentaneus sit, & sicut ros transeat matutinus, nec ad nos te nec fratrem tuum, vel ex aliis nostris aliquem venire volumus sine nostro speciali mã lato, quia sua spe frustraretur; si secùs venire præsumeret, & eũ oporteret redire cõfusus. Sed nec in tuæ sororis nuptiis gradum quæras propter nos altiorem, nec enim nos haberes propicios, nec in aliquo adiutores. Si tamen eam filio militis simplicis desponsaueris, in tercentum libris tibi proponimus subuenire. Et si altiora quæsieris, nec à nobis denarium speres vnum, & hoc ipsum secretissimum esse volumus, & tibi & nostri solummodo notum esse. Illud etiam scias, quòd nullum nullamque de sanguine nostro sub nostræ sublimationis obtentu inflare volumus, sed tam Mobiliam quam Cæciliam illos viros habere volumus, quos haberent, si essemus in simplici clericatu. Sibyllam visita, & dic ei quod locũ nõ mutet, sed remaneat apud Susam, & omnem maturitatem, & habitus honestatem seruet, & preces nobis pro aliquo non præsumat assumere, nam & ei, pro quo fierent essent inutiles & ipsis qui rogauerint damnosæ. Et si fortè per aliquos ex hac causa munera offerrentur, ea respuat si vult nostram gratiam retinere. Saluta matrem & fratres. Dat. Perusij in festo SS. Perpetuæ & Fœlicitatis.

His addi potest eximium illud Apophtegma quo vsus est ad compescendas importunas preces consanguineorum qui ægrè ferebant quod beneficiorum pluralitatem prohibuisset nepoti, dum inquit, sede indignus est Petri, qui Christi lucrum parentum amori postponit. Veri profecto & non simulati Christiani ac dignissimi pastoris sententia.

Pontifex supradictus obiit Viterbij 3. Cal. Decembris 1268 & sepultus fuit in Ecclesia Fratrum Prædicatorum. Ednigeniam Poloniæ summæ integritatis principem & miraculis in vita & post mortem choruscam sanctorum numero adscripsit.

PONTIFICES QVI POST CLEMENTEM quartum, breui adeò tempore Romæ sederunt, vt nullas constitutiones edidisse in Archiuis Vrbis videantur, quædam tamen in sexto Decretalium & apud Historios habentur, quarum summam hic retulimus.

GREGORIVS DECIMVS

THEOBALDVS Episcopus Placentinus vir sagacissimi ingenij & fœlicis in tractandis magni negotij rebus pro Christianæ religionis augmento apud Syros legatus summus Pontifex omnium Cardinalium consensu eligitur.

Errores Græcorum Pontificatus circa initium in II. Concilio Lugdunẽsi dãnauit, nec caruerunt eiusdem Sessiones summa efficacia quibus plurima scitu dignissima statuta fuere, pro electione Pontificis, aduersus inter regnorum & simultatum discordeas.

Ætatem doctrinæ & prudentiæ indicem esse voluit iis qui ad parrochialem Ecclesiam assumerentur, vt habetur in 6. c. licet canon. de electtion & seq.

Iussit nundinationes, tumultus confabulationes fori strepitus à septis Ecclesiæ, & Cœmiterij arceri, domos vsurariis non locari, nec sepulturam dari. ext. de vsuris cap. vsurarum lib. 6.

Vt faciliore negotio dirimentur cõtrouersiæ Græcorum Thomam Aquinatem ordinis Prædicatorum & sui sæculi Theologorum Antesignanum ad acta Synodi venire præceperat, sed cum è Neapoli itineri se accingeret Põtificis mandatis obsequentissimus morbo correptus & vitæ & viæ metã posuit ætatis anno quinquagesimo, salutis 1274.

Huic Concilio interfuit Michaël Palæologus Constantinopolitanus qui Græcos Antistites post decimamtertiam preparationem ad Romanę Ecclesię diligentius verendam potestatem attraxit, eiusque adhortatu multi proceres è Tartarorum plagis Christianæ fidei rudimenta susceperunt. Quidam hęc referunt ad primum Concilium Lugdunense sub Innocentio quarto celebratum.

Inter cætera quę memoria digniora videtur statuisse hic Pontifex in Concilio Lugdunensi est comitiorum in electione summi pontificis nunquam violata sanctio cum voluit Cardinales mortuo Pontifice nunquam conclaue egredi nullo electo Petri successore, ne lugubres interregnorum seditiones & discordias in posterum experiretur Ecclesia. Conclauis autem leges quasdam constituit quarum amplissima series habetur ext. de elect. & elect. potest. c. vbi periculum, insigniores tamen post Onuphrium hic adscripsimus.

Leges præcipuæ quæ S.R.E. Cardinales pro eligendo summo Pontifice in Conclauis Comitiis seruare debent.

I *Vt noui pontificis comitia habeantur loco idoneo, vbi pontifex præcedens cum sua curia residens, causarumque, & literarum apostolicarum audientiam habens, mortuus fuerit. Quod si in villa, pago, aut oppido obierit, & propterea commodè ibidem comitia haberi nequierint, in vrbe, in cuius diœcesi, villa, pagus, vel oppidum fuerint, habeantur, nisi interdicta sint. Quo casu in proximiore vrbe non interdicta ipsa electio fieri debet. Si verò ipsa audientia alio loco fuerit, tunc non vbi papa obierit, sed vbi eadem audientia fuerit, futuri pontificis creatio habeatur* Gregorius X. Clemens V.

II *Vt mortuo pontifice, comitia non habeantur, nisi ad minus decem dierum spacio interiecto, quo tempore, & cardinales absentes expectari, & nouemdialia demortui pontificis per cardinales præsentes celebrari debent.*

III *Vt cardinales omnes quauis ratione à conclaui absentes, nullum ferendorum suffragiorum ius habere possint.*

IV *Vt non solum cardinales absentes, sed & omnes cuiusuis ordinis, & conditionis homines in Romanum pontificem creari possint.*

V *Vt finitis nouemdialibus, sacrisque die decimo ritè sancto spiritui factis, omnes cardinales, qui adsunt (siue absentes venerint, siue non) in palatio, in quo mortuus pontifex habitabat loco toto, vndique clauso, ac optimè custodito, quod conclaue vocant, reducantur, cum duobus tantum, vel, vt nunc consuetudo est, tribus, aut quatuor famulis, qui eis necessaria subministrent, quo in loco comitia habeantur. Nec aliqui præterea fas sit, locum ingredi, vel egredi, nisi infirmitatis causa certisque quibusdam hominibus, quorum opera in conclaui existentibus, maximè est necessaria. Is porro locus conclauis nullum intermedium parietem habeat, sed omnes Cardinales in cellulis suis laneis distinctis pannis ipsum inhabitent in communi.*

VI *Vt locus, & portæ conclauis diligentissime custodiantur, si Romæ electio habeatur, primum à prætorianis, deinde à Regulis Romanis, & oratoribus principum sacramento prius astrictis, demum in loco ostio conclauis proximiore ab episcopis, & conseruatoribus vrbis. Si autem extra vrbem comitia hæc habentur, à loci eiusdem dominis temporalibus, eodem iuramento fidelitatis obligatis. Quorum munus est conclaue custodire, & diligenter cauere, ne quid conclaui inferatur, seu exportetur, quo minus legitima suffragia ferri possint, atque singula scrutari, quæ vel cibi, vel alterius rei causa inferuntur ad eos, & prouidere, ne quid detrimenti patiantur Cardinales, omnibusque ipsorum nutibus præstò esse ac eligere pontificem differentes ad maturandum arctare. Milites verò prætoriani, ac Reguli Romani conclaue ab omni oppressione tutum reddere debent.*

VII *Vt cardinales conclaui egredi nulla ratione possint, nisi Romano pontifice creato, quod si re infecta egressi fuerint, ab his qui conclauis custodiæ præsunt, iterum ingredi cogi debent*

IIX *Vt Cardinalibus venientibus post ingressum conclauis, & ante Papæ creationem, potestas sit conclaue ingredi, & cum cæteris suffragia ferre, nullusque cardinalis quauis occasione, aut prætextu etiam excõmunicationis vinculo innodatus, ab electione ipsa arceri possit.*

IX *Vt post triduum ingressus conclauis, nisi Pontifex renunciatus fuerit episcopi, Reguli Romani, & qui conclauis custodiæ præsunt, maximam in epulis, & cibis, quæ cardinalibus inferuntur, rationem habeant, & illis non nisi ferculum vnum inferri permittant.*

X Vt in comitiis habendis sub anathematis pœna, nulli fas sit aut largitione vti, aut quicquam polliceri, aut pensare, siue ambiendo, animos Cardinalium sibi in noua creatione deuincire. Quo interim tempore Cardinalibus nullo alio negocio vacandi ius, potestásque sit, quo electio maturetur.

XI Vt nemo Romanus pontifex renunciari possit, nisi duarum partium ex tribus Cardinalium, in conclaui præsentibus integra suffragia tulerit.

XII Vt mortuo Romano pontifice, omnes ecclesiastici magistratus, & officia statim cessent, atque à muneribus suis vacent præter pœnitentiarium maiorem, minorésque & camerarium S R. E. quorum munera etiam mortuo Papa perdurant. Ex libro 6. decretalium, Bonifacij Papæ VIII. libro primo, titulo sexto de electione & electi potestate, capite tertio, Vbi periculum. Item libro Clementinarum primo, titulo tertio, de electione & electi potestate c. Ne Romani.

Expeditis fœlici prudentia Concilij canonibus cum Romam reuerteretur apud Aretium Pontifex senio fractus obiit die. 3. Idus Februarij, Pontificatus sui anno quarto & ibidem sepultus 1276.

INNOCENTIVS QVINTVS

Natale solum huius Pontificis non certò constat apud Historiarum Pontificum scriptores quorum certior pars Burgundiam ei patriam facit Onuphrius plura inuoluit ne in singulis aberret quem natione Gallum, patria Tarantasiensem, Prouincia Burgundum fuisse existimat. Lugdunenses Dominicani gloriantur quod ordinis sui primordia & professionem iecerit in eorum conuentu. Omnibus vellem obsequi, sed præclarum hoc ingenium credimus in illis Alpinis collibus vitales duxisse auras vt ex ipso nomine colligitur, vocabatur siquidem Petrus à Tarentesia. In Concilio Lugdunensi ob animi dotes & præstãtes studiorum fructus laurea Cardinalatus à Gregorio decimo donatus est, quo mortuo omnium Cardinalium suffragiis Pontifex Romanus inauguratus est. Super libros 4. sententiarum, Pentateuchum, & Epistolas Pauli scripsit. Nullum sanctius studium quam in pacandis Italiæ tumultibus Venetorum, Genuensium, Etruscorum ac Pisanorum factionibus exortis habuit, sed quod decreuerat absoluere non potuit immatura morte surreptus. Mense sexto post adeptam sedem. in Basilica Lateranensi sepultus est.

ADRIANVS QVINTVS

Ligur è familia Flisca Innocentij quarti nepos paucis diebus grauem Pontificij culminis prouinciam qua nihil molestius esse dicebat expertus est, nullúmque dirius optare inimico supplicium asserebat quam vt aliquando Papa fieret. Noui honoris adepta munera congratulantibus parentibus qui sibi ex hac pontificio splendore montes aureos pollicebantur vtinam (inquit) me Cardinalem prospera valetudine non moribundum pontificem inuenissetis. Ante consecrationem moritur sepulturaque in conuentu fratrum minorum Viterbij. 15. Cal Septembris. 1276. Sedit dies quadraginta. Etsi quædam de Conclauis constitutione edicto sanxerit, non habita sunt tamen pro validis quod antequam coronaretur facta fuissent vt inquit Onuphrius Vacat sedes dies octo & viginti.

IOANNES XXI.

Lusitanus, Petrus antea vocatus, familia paupere, patre Iuliano Vlyssiponense, in Concilio Lugdunensi Cardinalis Tusculanus vocatus est, & Viterbij post Adrianum summus Pontifex inauguratur, vir fuit eruditissimi ingenij, sed scientiarum peritia leuioris, adeo vt miretur Platina quo pacto compertum sit vt viri quidam admodum literati, ad res agendas parum idonei videantur. Inter autem pauca quæ paucis diebus quibus Ecclesiam gubernauit fecisse dicitur illud ab Historiographis commemoratur quod per legatos adegerit Palæologum ad obseruandum Concilij Lugdunensis decretum & sacri Belli in Saracenos initum fœdus, renuentem Cæsarem

ſarem minabatur Hieroſolymitani regni priuatione. Sub hoc damnantur qui aſſerebant Chriſtum & eius diſcipulos nihil habuiſſe, ac in his quæ habuerant nullum obtinuiſſe ius. Cuius hæreſis gloſſ. notab. meminit in extrauag. cum inter nonnullos. de verbor. ſignific. Anthon. 3. par. tit. 21. cap. 4. §. 23. & Innocen. in ſum. de Eccleſia lib. 2. cap. 151. Medicum peritiſſimum illum fuiſſe teſtantur quidam canones in artem medicam conſcripti. Noui ædificij ruina noctu oppreſſus mortuus eſt. 16. Cal. Iunij Viterbij anno 1277. Sic nemo eximitur ab incerti caſus iniuria.

Huius nominis multi ſibi dederunt appellationes Pontifices adeò, vt in numero apud hiſtoricos non parua ſit contentio, ita vt probe notauit Genebrardus quod de vno dicendum erat ſæpe imprudenter a multis alteri tribuatur. Qui faciunt Ioannem 17. ſchiſmaticum, hunc nominant Ioannem 20. qui verò illum inter Pontifices adſcribunt & ſimul numerant Ioannem, illum 8 ſi dijs placet fœminam, vocant ipſum Ioannem 22.

NICOLAVS TERTIVS

Roma inter nobilitatis titulos antiquiores ſuorum Vrſinorum ſtirpé ſuſpicit ex qua in Pontificem ſelectus fuit Ioannes Cardinalis tituli Sancti Nicolai, nec alium ex ſuis ciuibus & alumnis ad hoc ſublime decus euectum viderat à ſexaginta retro annis ideſt ab Honore tertio. Coronatus eſt 8. Cal. Ian. 1277. Romæ Sancta Sanctorum primo ſacello collapſo à fundamentis erexit & Lateranenſe templum quod Adrianus V. inquo arat perfecit.

I.

Euangelium prædicandum Iudæis & conuerſi infideles rudimentis fidei imbuendi

NICOLAVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilecto filio fratrum Prædicatorum in ordinis in Lombardia, Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

VINEAM Soreth velut electam plantauit dextera Dei patris & omne ſemen verum ſeminauit in ipſa, Angelica cuſtodia ſepiuit illam, lapides nociuos abiecit ex ea. Hanc de Ægypto in luto & latere, ſub iugo Pharaonis oppreſſam in ſignis & prodigijs transferens, dux itineris eius exiſtens, in terram promiſſionis adduxit. Vinea enim domini exercituum domus Iſrael eſt, viri Iuda delectabile germen eius. Hanc ſic mire tranſlatum, quaſi adhuc erudiendum campum vomere legali proſcindens, prophetali doctrina ſulcauit, & vt ipſam ad maturam frugem, ideſt, ad regenerationis gratiam præpararet. Sed, proh dolor peccatorum ſpinis obſita, nullum imbrem gratiæ ſpiritualis excipiens, quæ ſperabatur vt vuas conduceret, lambruſcas eduxit: vnde ſperabatur iudicium, proceſſit iniquitas: vnde iuſtitia, inde clamor. Hæc eſt vinea in qua ficiarl or, ſcilicet ſynagoga Iudæorum plantata, euangelica veritate deſcribitur: cuius plantator Chriſtus, cœtus apoſtolicus cultor exiſtit. Hæc triplici tempore, quaſi tribus annis, vt fructum produceret expectata, infructuoſa reperta, cultori ſuccidenda prædicitur. Nam nec tempore circunciſionis ad perfectum deducta, quia circunciſionem animæ non quærebat: nec ſanctificata per legem, quia per eam tantum carnalia ſequebatur: nec tandem iuſtificata per euangelij gratiam, quia gratiam recipere noluit: quin potius latorem gratiæ iuſtum inuitè peremit, & quodammodo induratione m Pharaonis excedens, omne curationis & curæ refutauit antidotum: adeo vt nec verbis, nec ſignis nec ſacramentis, quinimmo nec ipſius Chriſti, & Dei corporali præſentia molliretur. Multifariè enim multiſque modis, olim Deus loquens antiquis ipſius ſynagogæ patribus in prophetis, nouiſſimè in fine temporum locutus eſt ipſi & nobis in filio, quem conſtituit hæredem vniuerſorum, per quem fecit & ſecula: ſed omnem eſcam abominata eſt anima eius. & idcirco iuſto Dei iudicio reprobatam exterminauit eam aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam. Ablata eſt ſepes eius, poſternata maceries, & in direptionem poſita vt deſerta: nec inuentus eſt in terris

שורק Sorek Latine vitem generoſam ſignificat Iud. 16. vallis Sorek.

Iudaicus populus duræ ceruicis & ad Idolatriam pronus perpetuò exiſtit vt de eo dicat Deus quadraginta annis proximus fui generationi huic & dixi ſemper hi errant corde.

Iudæi vagi & errones per vniuersum orbem.

Iudæi præceptis Christi & Euangelij instrui debent hinc Palud. dist. 4. q. 4. sic ait, Iudæi propterea quòd professi fuerant legem Moysi, atque adeo venturi Messiæ quẽ subinde venientem recipere tenebantur ab Ecclesia (inquit,) possunt, quemadmodum hæretici, atque adeò ipsis inuitis eorum nati possunt iure baptizari. Nihilominus (inquit) licèt hoc ius per se verum sit, tamen Ecclesiis, prohibita est hoc facere.

amplius locus eius. Verum quia miserationes Dei super omnia sua opera prędicantur, qui omnes saluos fieri, & neminem vult perire, qui se ipsum pro nobis & ipsis hostiam salutis exhibuit Deo patri: qui exaltatus à terra, expansis in cruce manibus, ad se cuncta trahere euangelica voce prædixit. Nos, licet immeriti, vicem eius tenentes in terris, qui etiam Iudaicam perfidiam, à sua misericordia non repellit: libenter pro illius populi obcęcatione labores appetimus, vt affectum nostrum diuina prosequente clementina, cognita veritatis luce, quę Christus est, à suis tenebris eruantur. Porrò quia Iudæorum ipsorum, quasi per vniuersum mundum, diuino iudicio, præuisa dispersio ipsos ad recipiendum sacramenta fidei, ac doctrinam cómodè in vnum conuenire non patitur, necessitate nos voluntarios vrgente, compellimur per diuersas mundi partes, diuersos seminatores eligere, per quos semen verbi Dei, prout possibile est, spargamus in singulos, quorum salutem vniuersaliter & singulariter affectamus. Ad te igitur inter alios sub spe diuinæ gratię, mentis nostræ oculos conuertentes, cum tui ordinis claritate reluceas, & credaris vbilibet per opera vtilia, & exempla laudabilia fructuosus: & ex data tibi diuinitus gratia scire te confidamus & posse fructus vberes in domo Domini germinare: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus confidens in illo, cui proprium est spirituales gratias elargiri, tales vmbrarum tenebris obcæcatos, in commissa tibi prouincia, per te, ac alios fratres tui ordinis: quos ad hoc honestate morum experta scientia, probatis virtutibus, circunspectione prouida, & experientia comprobata idoneos esse cognoueris: & quorum industria atque doctrina diuinis donis à Domino fœcundata intrepidè pro catholica fide reluceat, & in sui claritate non titubet, sed tenebrosas mentes radiorum repercussione clarificet, & obstinatas ceruices reprimat peruersorum: Iudæos eosdem in terris & locis, in quibus habitant, generaliter & singulariter conuocando semel & pluries, ac totiens repetitis instantiis, quotiens proficere posse putaueris, prout melius fieri poterit, prædicationibus, salutaribus monitis, & discretis inductionibus, Euangelicis doctrinis informare ipsos studeas, iuxtà datam tibi à Domino gratiam, fugatis tenebrarum nubibus, ad viam reducere claritatis: vt renati fonte baptismatis, reluceant in lumine vultus Christi, & exinde chorus Angelicus delectetur. Tu quoque, ac alij, quos ad prosecutionem tãti negotij, duxeris eligendos, perennis boni pręmium, nostramque benedictionem & gratiam, vobis de bono in melius vendicetis. Et vt affectum quem ad salutem status ipsorum gerit mater ecclesia, percipiant per affectum, tu illos ex eis, quos susceptionem sacri baptismatis gratia diuina perduxerit, pręlatis, ac dominis locorum, in quibus tales habitare contigerit, ex parte nostra affectuosissimè recommendes, vt Deo gratias in recuperata oue deperdita, & filio prodigo redeunti, vitulũ exultationis, & gaudij exhibentes, eos charitatiuè foueant, fauoribus muniant, benignè pertractent: nec ipsos in personis, aut rebus, per Iudæos, vel alios indebitè molestari permittant: quin potiùs in omnibus fauorabiliter ipsis assistant auxiliis oportunis. Sed si fortè (quod absit,) aliqui ex ipsis, in eorum obstinata perfidia perdurantes, & velut aspis surda suas aures incredulas obturantes, neque tui & illorum, quos ad hæc salutis opera deputabis, vocem audiant, vt de tenebris ad lucem exeant, incantantium sapienter tuas & per te ad hæc deputandorum fratrum salutares conuocationes, aspernanter effugerent, de istis (si tales inueneris) qui sint, in quibus locis, & sub quorum dominio commorentur, nobis rescribere non omittas: vt circa pertinaces huiusmodi, de salutari eorum remedio, sicut expedire videbimus, cogitemus. Vt autem de præmissis auidis nostris conceptibus, iuxtà nostra desideria satisfiat, frequenter nobis intimare studeas, qualiter commissum tibi negotium prosperetur, & qualem fructũ seminata repromittant. Dat. Viterbij 2. Non. August. Pontificatus nostri anno primo.

Pontifex supradictus obiit in Castro Suriani Viterbien. diœcesis 18. Cal. Septembris 1280. & cadauer Romæ delatum & in Basilica Sancti Petri conditum fuit. ob vitæ integritatem dictus est compositus. Nũquam sacrificabat quin lachrymas funderent. Erat enim pietatis & Religionis monasticæ studiosissimus vt clarè patet in illa decretali Epistola quam in fauorem ordinis Minorum edidit. Auarum & sordidum lucrum Rabularum fori aeriui. Basilicam S. Petri ruinam minantem restaurauit.

MARTINVS

MARTINVS QVARTVS

Simon Mompitius in agro Parisiensi natalem duxit diem, Canonicus Turonensis, Vrbano quarto charissimus qui eum in Cardinalium Collegium suffecit, & postquam sedes quinque menses vacasset, summus Pontifex eligitur, reclamantibus Vrsinis qui è specubus Vrsum suum in publicam lucem trahere contendebant. Viterbio post suam electionem discedens Vrbeueterem profectus est vbi die 10. Cal. April. in maiori Ecclesia suæ coronationis insignia suscepit 5. Martinus apellatus in memoriam S. Martini Turonensis Episcopi. Præclaras multas constitutiones edidit quæ temporum iniuria exciderunt.

I.

Priuilegia Turonensi Ecclesiæ largitur. Grati animi posteris exemplum.

MARTINVS Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Decano & Capitulo ecclesiæ beati Martini Turonensis ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis, salutem & apostolicam benedictionem. Specialis illa dilectio quam ob olim ad venerabilem sancti Martini Turonensis ecclesiam ex sinceræ deuotionis integritate concepimus sollicita nos pulsat instantia, vt eius incommodis vtiliter obuiando, & ipsius quieti prouidendo, salubriter ipsam priuilegiis decoremus, insignibus & condignis fauoribus foueamus. Hæc enim gloriosi præsidis suffulta præsidiis præter illa deuotionis & honoris obsequia, quę ad reuerentiam eius cuius sacratissimum corpus in ea celebri memoria requiescit, toto orbe terrarum generaliter promeretur ab omnibus, eo specialiùs est à nobis amplioris honoris titulis extollenda, quo peculiaris quodam modo reuerentiæ debito ratione multiplici ex cordis intimis eidem astringimur, & dudum ante susceptum apostolatus officium, ab ipsa nos beneficia potiora meminimus percepisse. In hac si quidem veneranda Dei ecclesia magnificis laudum attollenda præconiis, quæ velut mater benefica non sine suauitatis materna dulcedine suis nos diutius lactauit vberibus, Canonicatum, præbendamq; ac personatum nobilem Thesaurariæ suscepimus, ac ipsos cum multis honoribus, magnisque profectibus per curricula temporum non parua tenuimus, sic susceptos donec excelsi dexteræ mutatione, mirificè in patrem vocati de filio licet immeriti ad apicem fuimus apostolicæ dignitatis assumpti. Dignè igitur ad ipsam Ecclesiam speciali prærogatiua dilectionis afficimur: dignè beneficia grata ab ipsa nobis exhibita debita gratitudine contemplantes, nos eis gratiosos gratanter offerimus, & eius non immemores, vberum ipsam vbertate apostolicæ gratiæ fœcundamus. Volentes itaque præfatam ecclesiam, quam prædicti sancti nec immeritò merita clara clarificant, non tam ob memoriam munerum ab eo perceptorum, vt diximus, quàm ob eiusdem sancti reuerentiam, qui ibidem præcipuè venerâtur & colitur, nobili priuilegio decorare, vniuersitati vestræ authoritate apostolica indulgemus, vt in omnes qui eiusdem ecclesiæ bona, siue quæ ad vos communiter, siue quæ ad aliquem seu aliquos vestrum specialiter, aut ad capellanos, seu clericos prædictæ ecclesiæ ratione ipsius ecclesiæ pertineant, manifestè inuaserint, vel occupauerint, aut rapuerint, seu prædati fuerint, vel vobis, seu capellanis, aut clericis præfatis siue aliquibus ex vobis vel ipsius super huiusmodi bonis iniuriare præsumpserint, nisi canonice à vobis moniti satisfactionem ex his exhibuerint competêtem, possitis liberè siue clerici fuerint siue laici, appellatione remota censuram ecclesiasticam exercere. Ac si sano vsi consilio satisfactionem impenderint prolatas propter hoc à vobis in ipsos sententias iuxtà formam Ecclesię relaxare nonob-

Turonensem Ecclesiam nutricem apellare solitus erat hic Pontifex, quam summè venerabatur quod quondã ei præfectus fuisset D. Martinus ex Dalmatia qui vixit clarus miraculis circa annum Domini 398.

ſtantibus quacunque apoſtolica indulgentia quibuſcumque ſub quauis verborum forma conceſſa, quod excommunicari aut interdici nequeant vel ſuſpendi, & conſtitutione de duabus dictis edita in concilio generali. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. apud vrbem Veterem quarto nonas Martij, Pontificatus noſtri anno primo.

Proh Deum atque hominum fidem! quàm iuſtas quærelas contexere poteſt ſanctus Pontifex in hæreſiarchas noſtri temporis qui tam fœde nutricem ſuam Turonenſem Eccleſiam violarunt dilacerarunt, & ſacrilegis inſolentiis prophanarunt. Nulla iam priſtini decoris reſtant inſignia, depopulatis agris, in ædem Metropolim furentes magno impetu irruerunt eámq; ſpoliarunt immenſis Theſauris & quod dictu horribilius eſt mortuorū ſepulchra violarunt, oſſa & cineres Sancti Martini Turonenſium præſulis in ignem conſecerunt & tantum ſcelus Euangelij titulo adumbrare voluerunt.

II.

Turonenſi Eccleſiæ in diuinis permittit officium ſequi Romanum.

Hoc priuilegium cum priore ab archiuis Eccleſiæ Turonenſis D. Martino dicatæ & conſecratæ excerptum eſt.

MARTINVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Decano Capitulo eccleſiæ ſancti Martini Turonenſis ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Eccleſiam, veſtram in qua dudum in minori officio conſtituti theſaurariæ officium geſſimus, ſinceræ dilectionis brachiis amplexantes, in his quæ perſonis in ea virtutum domino famulantibus votiua ſecundum Deum fore proſpicimus, nos fauorabiles exhibemus. Cùm itaque ordo qui circa celebrationem diuinorum officiorum in eccleſia ipſa conſueuit hactenus obſeruari, ſit per aliquorum additionem & ſubtractionem etiam immutatus, nos intendentes ſuper hoc ſalubriter prouidere, authoritate vobis præſentium indulgemus, vt in celebratione officiorum prædictorum, ordinem quem eccleſia Romana in diuinis officiis celebrandis obſeruat, vti liberè, ſi eidem eccleſiæ videritis expedire, poſſitis: & nihilominus ſpeciales ipſius eccleſiæ veſtræ feſtiuitates, ſi velitis more ſolito celebrare. Nulli ergo omninò hominum liceat hãc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei autē temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli ſe nouerit incurſurum. Datum apud Vrbem veterem Idib. Febr. Pontificatus noſtri anno primo.

Huius Pontificis temporibus Siciliana veſpera vnius aut duarum horarum ſpatio ſic peracta ſunt vt ſupra octo millia Gallorum dum ſanctiſſimum reſurrectionis Dominica in Eccleſiis celebrantium nullo ſexus diſcrimine trucidata ſint. Inde Siculus veſper abiit in prouerbium pro cede ſubita & fatali. Annum hoc hexametro Chronico in noſtra Philippiadis Hiſtoria obiter notauimus.

FERT SICVLVS TVRBIS GALLORVM FVNERA VESPER

Pontifex ſupradictus obiit Peruſii 5. Cal. April. anno 1295. In Cathedrali Eccleſia Laurentia ſunus eſt depoſitum vitæ ſanctitate, & integritate cunctis admirandus fuit. Multi variis ægritudinibus ſemimortui ad eius ſepulchrum reuixerunt Trit. in Chron. monaſt. Hirſaug.

HONORIVS QVARTVS

Iacobus è Sabellorum familia Romana prius dictus Peruſi electus, Romam petiit in qua coronatus eſt 17. Cal. Maij 1.2.8). Fratribus Carmelitani ordinis hiſpida & inculta palla indutis cappam albam qua exterius vtuntur ſuper tunica & ſcapulari cicerculi ſeu ſinopidis colorem habentes conceſſit.

I. Animaduerſio

I.

Animaduersio in excessus commissos contra Inquisitores fidei

HONORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, honorabili fratri Episcopo Parmensi, Salutem & apostolicam benedictionem.

OLIM, sicut accepimus, dilectus filius frater Florius ordinis Prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in partibus Lombardiæ, à sede apostolica deputatus: quandam mulierem crimine dictæ prauitatis infectam, quam post abiurationem ipsius criminis, in idem comperecat fuisse relapsam,[a] de crimine ipso sententialiter exigente iustitia, legitimè condemnauit: quæ subsequenter curiæ seculari relicta, de mandato potestatis Parmensis, fuit propter hoc incendio deputata.[b] Verum nonnulli, qui in loco incendij prædicti conuenerant, & etiam quamplures alij, ex diuersis prædictæ ciuitatis partibus confluentes, diabolico spiritu concitati, ad locum fratrum dicti ordinis, in ciuitate prædicta morantium hostiliter concurrerunt: ac in prædictum locum impetum facientes, valuas Ecclesiæ confringere, tecta lapidibus obruere, & officinas loci eiusdem violenter ingredi præsumpserunt: ac libris, vestibus, & rebus aliis eorundem fratrum iniquè direptis, nonnullos ipsorum verberibus, ac vulneribus affecerunt: quorum vnus post paucos dies, ex illatis sibi vulneribus expirauit. Vnde præfati fratres, his aliisque diuersis iniuriis, damnis, & grauaminibus per eosdem malefactores affecti non audentes in prædicto loco, absque personarum periculo remanere, exinde cedentes malitiæ recesserunt. Cúmque tam grauis excessus tanquam notorius, ad venerabilis fratris nostri I. Ostien. episcopi, tunc in partibus illis apostolicæ sedis legati, notitiam peruenisset, idem Episcopus intellecto, quòd illi per quos tunc prædicta ciuitas regebatur, & commune ipsius ciuitatis, ad correctionem tam enormis & euidentis facinoris, prout expectabat ad eos, procedere negligebant, potestatem, capitaneum, ancianos, primicerios, consilium & commune ciuitatis eiusdem, per suas literas sub certa forma citauit: vt iidem potestas & capitaneus, vel eorum alter cum certo ambasciatorum numero, & sufficienti syndico ciuitatis præfatæ, coram eodem episcopo, certis loco & termino personaliter comparerent. Et licet dictus capitaneus, cum quibusdam ambasciatoribus & syndico in præfixo termino ad ipsius legati præsentiam accessisset: quia tamen iuxta formam citationis prædictæ, nullus pro dicto communi sufficiens syndicus comparuit coram eo, etiam post dictum terminum diebus pluribus expectatus: idem episcopus præfatos officiales & commune reputans contumaces, propter hoc in ipsos officiales & consiliarios ciuitatis eiusdem, excommunicationis, & in ciuitatem prædictam interdicti sententias promulgauit. Postmodum verò ambasciatoribus, & syndicis dicti communis, fel. rec. Martino Papæ prædecessori nostro humiliter supplicantibus, vt cum officiales & commune ciuitatis ipsius parati essent super huiusmodi contumacia eiusdem prædecessoris, & apostolicæ sedis mandato, & beneplacitis obedire: ac de stando iuri super excessibus, offensis, & iniuriis supradictis impendere sufficientem, iuratoriã, & fideiussoriam cautionẽ, præfatas excommunicationis & interdicti sententias facere relaxari: prædecessor ipse volens in hac parte non asperitatem rigoris, sed lenitatem mansuetudinis obseruare, cautionem eandem nomine potestatis, capitanei, & aliorum prædictorum, ab ambasciatoribus & syndicis præfatis oblatam, & pro parte etiam adimpletam, admisit: tibique suis dedit literis in mandatis, vt receptis à præfato communi fideiussoribus idoneis, per sonis scilicet singularibus de mille Marchis argenti, quod super prędictis omnibus, dicti prædecessoris, & ecclesiæ Romanæ mandatis, & beneplacitis parerent omnino, illis quos eiusdem excommunicationis contingebat sententia, iuxtà formam ecclesiæ beneficium absolutionis impenderes, si illud à te humiliter postularent: ac interdictum huiusmodi sublata difficultate, auctoritate apostolica relaxares, iniuncto talibus, quod de iure existet iniungendum: & nihilominus potestatem, capitaneum, ancianos, primicerios, consiliarios, & commune præfatos ex parte prædicti prædecessoris peremptoriè citare curares, vt intrà vnius mensis spatium post citationem tuam per se vel per syndicos, seu procuratores idoneos, ad hoc suffi-

cientes

a Relapsorum definitio hac ratione statuitur per Lucium 3. his verbis nominis Pontificem, dum (inquit) illos qui post abiurationem præstiterrori, vel postquam se proprij Antistitis examinatione purgauerint deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos.

b Hic obseruandu est iustissimè hereticos pœna ignis puniri, & æquissimè hanc hæreticorum combustionem maiorib. inductam esse Ioan. Arbor. Theoso. lib. 8. cap. 9. Alphonsus à Castro. lib. 2 c. 12. Io Cor. u. lib. 3. Miscel. cap. 8. aduersus Zaxium. Socrates lib. 1. cap. 9. & Sozomenes lib. Hist. Eccles. ca. 21. facit ad hec l. 2 C. de Iud. & l. nullus C. de malef. & Mathes. & l. sacrilegij de sacrilegis & ad l. Iul. pecu.

cienter inſtructos, coram prædeceſſore comparerent prædicto, ſuper exceſſibus, offenſis & iniuriis huiuſmodi ipſius prædeceſſoris, & apoſtolicę ſedis beneplacitis pariturì ac facturi & recepturi ſuper his, quod ordo exigeret rationis, tuq; mandatum apoſtolicum fuiſti ſuper hoc, iuxta formam per dictas literas tibi traditam executus. Et quamquam poteſtas, capitaneus, anciani, primicerij, conſiliarij, & commune prętati, per ſyndicos infrà huiuſmodi terminum eis à te pręfixum coram prędeceſſore comparuerint ſupradicto, nullus tamen in huiuſmodi negotio vlterius habitus eſt proceſſus. Nos igitur in huiuſmodi negotio, iuxtà officij noſtri debitum efficaciter procedere intendentes; fraternitati tuę per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus poteſtatem, capitaneum, ancianos, primicerios, conſiliarios, & commune prędictæ ciuitatis, ex parte noſtra per te, vel per alium, peremptoriè citare procures, vt infrà vnius menſis ſpatium poſt citationem huiuſmodi, per ſe vel per ſyndicos, ſeu procuratores idoneos, ad hoc ſufficienter inſtructos, noſtro ſe conſpectui repręſentent: ſuper exceſſibus, offenſis, & iniuriis ſupradictis, noſtris & eiuſdem ſedis pariturì beneplacitis & mandatis: ac facturi & recepturi ſuper his, quod ordo dictauerit rationis. Diem verò citationis & formam, & quidquid inde feceris, nobis per tuas literas harum ſeriem continentes, ſtudeas fideliter intimare. Datum Romę apud ſanctam Sabinam, Non. Maij. Pontificatus noſtri anno primo.

a Accuſatos de exceſſu in fidei inquiſitores iterum citari mandat Pontifex.

a Speciale hoc eſt in crimine hæreſis vt poſt crimen cōmiſſū liceat pœnitere quod regulariter in aliis criminibus nō eſt. l. qui ea mēte ff. de furtis. Doct. in l. ſi pecuniam de condict. cauſa data.

II.

Hæreticorum filij & eorum ſucceſſores non admittuntur ad officia.

HONORIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilecto filio fratri Calgano de Eugubio ordinis Fratrum Minorum Inquiſitori hæreticæ prauitatis in Ducatu Spoletan. Salutem & apoſtolicam benedictionem.

EXHIBITA nobis dilecti filij Archioni militis nati quondam Philippi dicti Palmerij militis Spoletan. primo continebat, quòd olim ſignificantibus fœlicis recordationis Alexandro Papæ prædeceſſori noſtro inquiſitoribus prauitatis hæreticæ per Italiam deputatis, quòd frequenter à ſede Apoſtolica committebatur eiſdem, vt tam hæreticos credentes, fautores, & receptatores hæreticorum quàm ipſorum filios & nepotes priuandi dignitatibus, perſonatibus, officiis publicis & beneficiis eccleſiaſticis de diœceſanorum vel eis abſentibus vicariorum ſuorum conſilio haberent liberam poteſtatem, & qualiter hoc deberet intelligi: poſtulantibus declarari, pręfatus prædeceſſor eiſdem Inquiſitoribus per ſuas dixit literas reſpondendum, quòd de filiis & nepotibus illorum hæreticorum credentium & aliorum huiuſmodi qui modo tales eſſe probantur intelligendum eſſe videbatur, non autem illorum quos emendatos eſſe conſtaret, ac pro culpa huiuſmodi ad mandatum Eccleſię pœnitentiam recepiſſe quam ipſi vel iam perfecerant, vel humiliter proſecutioni eius inſtarent, vel parati fuerant dum viuerent ad recipiendum eandem. Verùm licet Inquiſitor prauitatis huiuſmodi, tunc in partibus illis per ſedem Apoſtolicam deputatus memoratum Philippum qui ſibi confeſſus extitit, quòd cuidam hæretico reuerentiam fecerat quædam contra fidem proferendo catholicam, priuauerit bonis ſuis, ac idem Philippus iniunctam ſibi propter hoc ab eodem Inquiſitore pœnitentiam perfecerit reuerenter, ac tandem ſicut verè catholicus receptis eccleſiaſticis ſacramentis viam fuerit vniuerſæ carnis ingreſſus, & ab Inquiſitore præfato etiam abſolutus, tamen, Poteſtas, Conſilium, & Commune Spoletañ. dictū Archionum eiúſque filios occaſione pręmiſſorum ad officia ciuitatis Spoletan. pro ſua recuſant admittere voluntate. Quare prælibatus Archionus nobis humiliter ſupplicauit, vt nos miſericorditer attendentes, quòd idem Philippus ſicut præmittitur, tanquam verè Catholicus & fidelis Eccleſię Roman. deceſſit, eundem Archionum & filios eius decerneremus iuxtà pręmiſſum eiuſdem prædeceſſoris reſponſum in aliquo puniri occaſione huiuſmodi non debere: ſed eos ad omnia ſecularia officia & beneficia eccleſiaſtica & dignitates, ac ad omnes ordines impedimento huiuſmodi non obſtante potius admittendos.[b] Quia igitur de facto homini & eius circunſtantiis habere poteris notitiam pleniorem: Nos gerentes de circunſpectione tua fiduciam in Domino ſpecialem, præſentium tibi authoritate committimus

b Filij hæreticorum inhabiles ſunt ad officia & beneficia ca. ſtatutū. 2. de hæret. Hippol. in tract. de fideiuſſor. in 12. q. num. 120. poſt gloſſ. in cap. ſanè. 56. diſt. Idem in nepotibus ex filio dependentibus. c. vt commiſſi. §. priuandi. hac tamen conſtitutione vult Honorius illos admitti ad dignitates Eccleſiæ & officia ſecularia ſi conſtiterit prius eos fideles & nihil paterni flagitij contraxiſſe.

timus & mandamus, vt si diligenti inquisitione præmissa prædicta, inueneris veritate fulciri, & tibi etiam constiterit quòd præfati Archionus & filij non sint de hæretica prauitate suspecti, & in fidelitate ac deuotione Ecclesiæ supradictæ persistant super quibus omnibus tuam intendimus conscientiam onerare, auctoritate nostra denunties & declares, quòd propter præmissa vel eorum occasione nihil eis possit obijci vel opponi quin ad omnia secularia officia & beneficia ecclesiastica, etiam si dignitates existant, illis non obstantibus assumi liberè valeant, & hi qui literati esse noscuntur, ad omnes ordines promoueri, prout secundum Deum & honorem catholicæ fidei videris expedire. Quicquid autem super his inueneris & duxeris faciendum, nobis per tuas patentes literas harum seriem continentes fideliter studeas intimare. Datum Romæ apud sanctam Sabinam v. kalen. Decem Pontificatus nostri anno secundo.

Cum tantum scelus sit hæresis vt pœna insontes etiam arripiat, eius monstri partes & typos hic describere conabimur. Fidei duo vitiorũ genera opponuntur quorum alterum ipsi eius naturæ contrarium est alterum actioni eius debitæ in fidei confessione, naturæ fidei quatuor sunt opposita vitia, Gentilismus: siue Paganismus, aut infidelitas, Iudaismus, hæresis, & apostasia e quibus quoniam tria satis conspicua nec multum nobis faciunt negotium illis relictis de quarta pauca agemus. Tribus maximè rebus consistit hæresis: primum enim necesse est vt qui dicitur hæreticus, fuerit quandoque baptizatus & Christianus. Secundum vt relicta fide Catholica, contra ecclesiæ sensum, quempiam sequatur errorem in his quæ ad religionem spectant. Tertium quod & præcipuum est: vt contradicente ecclesia pertinaciter conceptum semel errorem tueatur. Est enim pertinacia veluti hæreseos forma, sine qua errare quidem quis poterit, sed hæreticus esse nemo poterit, huc facit Aug. senten. Qui, inquit ille, in ecclesia Christi morbidum aliquid prauumque sapiunt & correpti vt sanum rectúmque sapiant, resistunt pertinaciter suaq; pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici fiunt. Et rursus, hæreticus est, vt mea refert opinio, qui alicuius temporalis cõmodi & maximè gloriæ affectus que sui gratia, falsas ac nouas opiniones, vel fingit, vel sequitur. Eum autem qui assentitur hæreticis, idque errore magis quam malitia & contumacia, non audet hæreticũ pronunciare Aug. sed magis imaginatione quadã pietatis & religionis illusum. Reliqua ad hanc quæstionem spectantia, apud Aquinatem theologum qui doctè ac fusè rem totam tractat, videantur. Obseruandũ nihilominus vitandi hæreticos consuetudinem, tum diuino tum ecclesiæ præcepto cunctis retrò seculis præscriptam & obseruatam, nostro hoc æuo si quando alias, esse necessariam. Neque enim sine causa tam seriò monet Apostolus vt hæreticum hominem post vnam aut alteram correptionem vitemus. Sermo enim eorum, vt inquit idem, serpit vt cancer, quare rectè monet vt cum his ne cibum quidem sumamus neue iugo, id est, familiaritate cum infidelibus copulemur multò minus cum hæreticis cui accinit Ioannes ne recipiantur in domo fidelium, aut Aue dicatur eis vetans, ipse denique Christus seriò nos monet, vt caueamus à fermento eorum, nobisque attendamus à falsis illis prophetis, hinc est quod antiquis ille populus omni prorsus gentium familiaritate fuit interdictus, vnde natum est, adagium, Non contuntur Iudæi Samaritanis. Et quia quandoque tam salubri præcepto non paruerint meritò audiuerunt commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, &c. hunc certè morem ab ipsis euangelicis cunabulis perpetuò seruauit ecclesiam id quod apud Romanum Clementem est videre, qui narrat D. Petrum cum matrem Clementis ad euangelium hortaretur dixisse Christianis nõ licere vel cum patre aut matre infidelibus mensam habere communem memorabile certè est quod de B. Ioanne Euangelista narrat Irenæus, nempe quod vbi Cherintum in Balneo, in quo lauandi gratia ingressus erat Apostolus, esse comperisset, illico se subduxit, &c. ac de Policarpo similiter qui Romæ sibi occurrentem Martionem ne salutatione quidem dignatus est, & cum rogaretur num Marcionem cognosceret, agnosco inquit primogenitum sathanæ. Hinc etiam vitio dat hæreticis Tertullianus quod præter ecclesiæ consuetudinem indiscriminatim cum omnibus versarentur hominum generibus. Monet itaque Sacerdotes suos Cyprianus ne creditum sibi populum cum hæreticis consuetudinem habere sinant Augustinus ipsum inquit hæreticum si ut monemus vitandum ne infirmos & paruulos fallat, ita non abnuimus quibuscunque tandem modis possumus corrigendum. Cæterùm quibus in rebus sint vitandi vt doceant theologi, qui distinguunt actionum genera, quædam dicunt esse

Christianorum proprias vt orationes & sacrificia in quibus prorsus vitandi sunt qui se ab ecclesia segregarunt. Alia sunt cunctis ex æquo nationibus communes quæque sine magna familiaritate exerceri non possunt, vt connubia, in quibus etiam sunt ex æquo vitandi. Tertium genus, communes namque actiones sine quibus non viuitur, cuiusmodi sunt salutationes, emptiones, &c. In quo genere eatenus vitandi sunt quatenus subesse potest periculum, ne videlicet contagijs lædant. Obseruandum quoque præter ecclesiæ præceptum quod non sine peccato violatur ab ecclesia quam prodijsse excommunicationem in eos qui non parent. Quod de hæreticorum vitanda consuetudine actum est, idem multò magis de lectione librorum eorum est intelligendum, longè enim perniciosius scripto quàm verbo imponunt hæretici. Verum fidei confessionis oppositum est blasphemia, quæ est cum de Deo aliter quis loquitur quam vera exigat fides, sine affectu aliquo id fiat, vt qui iurant sine malitia, vt qui in Spiritum sanctum peccant.

Hæresis hæc est effigies, qua qui oblectatur miserè & perditè dæmoni se vile mancipium præbet, & iure tum diuino tum humano fit detestabilis, illumque omnes exhorrens totique suboli & familiæ exosus deuenit. Huius enim flagitij pœna in successores descendit ita vt quando quis damnatur de hæresi & tanquam hæreticus relaxatur Curiæ seculari modo damnetur in vita vel post mortem in filios illius triplex pœna decurrit. Prima est ademptionis bonorum, quia omninò priuantur à successione paterna. Secunda est inhabilitatis ad succedendum ex testamento vel ab intestato quibuscunque alijs consanguineis, vel extraneis. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. post princ. & 24 q. 11. sanè tanctè. c. vergens. extr. de hæreticis.

Tertia pœna est quòd sunt inhabiles quoad honores & officia publica, & beneficia ecclesiastica obtinenda, vt habetur constitutione Friderici imperatoris, quæ incipit, Patarenorum, vbi dicit, & ipsorum filij ad honores aliquos nullatenus admittantur, & extra de hæret. in c. quicunque, & c. statutum, l. 6. §. sanè. & hoc intelligendum quod filij per lineam paternam vsque ad secundam generationem: nam attingit illa pœna & extenditur vsque ad nepotes, & descendendo per lineam maternam scilicet quando mater condemnatur, & non pater non se extendit tunc pœna, nisi quoad filios tantum, & non attingit nepotes, hoc est quo ad honores, & officia, & beneficia obtinenda. & hoc intelligendum de filijs, & nepotibus illorum, qui condemnati fuerant de hæresi, vel eorum qui tales decessisse probantur, & non de illis filijs, vel nepotibus illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ pœnitentiam recepisse, quam ipsi iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerint ad recipiendum eandem, & non solum inquisitores possunt priuare hæreticos fautores, credentes receptatores, defensores, ipsorúmque filios, & nepotes officijs publicis, & beneficijs ecclesiasticis, & honoribus, sed est concessum inquisitoribus eos priuare vt nuntiandi dictis officijs & beneficijs, honoribus, & in c. vt commissi, de hæret. li. 6. hæc supradicta habentur in dicto c. statutum, de hæret. li. 6. sed circa prædicta quæritur, quare non extenditur pœna ad filios, & nepotes reuersorum? Hic dicendū quod illi qui reconciliantur ecclesiæ, non sunt hæretici, ex quo mystico corpori ecclesiæ sunt redintegrati. ad hoc l. diff. ferrum, & infra hæreticum. Io. An. tamē gl. in verbo incorporatos, recitat per contrarium, quod non debuerunt incorporari, vt supra eo. c. accusatus. gl. soluit, in hac gl. de hoc vide Dominicum in dicto c. statutum, el. 2. in § sanè, de hæret. li. 6.

Robore pariter huius constitutionis filij hæreticorum sunt prorsus inhabiles ad ecclesiastica beneficia & officia publica obtinenda, sed hæc pœna nullo modo habet locum in filijs hæreticorum qui redeunt ad ecclesiæ vnitatem, & fuerunt recepti, & reincorporati ecclesiæ, vt extra de hæret. in c. statutum. 2. §. fi. li. 6. Sed in filijs illorum qui solummodo fuerunt suspecti, puta propter fautoriam, defensionem, receptationem, hæreticorum, vel similia bene habet locum dicta pœna scilicet quod non possint ecclesiastica beneficia, nec officia publica obtinere, si modo istorum parentes decesserunt tales nam si redijssent ad misericordiam, & fuissent recepti imposita eis pœnitentiali pœna, & completa pœna decessérint, vel etiam pœnitentia non peracta, tunc talis pœna non transiret ad filios, vt d. c. statutum. §. fin. & extra eo c. 2. § hæreticis, li. 6.

Pœnæ autem huiusmodi non se extendunt ad filios qui nati sunt antequam patres hæresim incurrissent, per l. emancipatum ff. de se Senat. consulte Calderino. Facit enim quia filius ante natus ex superueniente dignitate in personam patris non consequitur priuilegium, vt

l. honores. ff.

l.honorem.& l.senator.C.de digni.lib.12 & l.filij. §.senatores.ff.ad munici. & per consequens si non honorem,ergo nec pœnam,vel onus,vt l.ex qua persona ff.de regu.iu. ad idē. l.1.§.fi.ff.de bo.po.con.ta & l.si necesse.§.si deportatus ff.de bonis libertorum, per quæ iura filij iam nati propter superuenientem casum in personam patris non repellentur à successione & per hoc etiam inducit.l.Diuo Marco.C.de quæstionibus & dicit esse casum expressum in l.2.C.de libe.& eorum liber.ad cuius confirmationem potest induci quòd in simili notat.Cy. in d.l.quisquis.circa filios illius qui commisit crimen læsæ maiestatis, sed in contrarium facit quod notat ibi Sali. qui tenet illam pœnam etiam habere locum in ante natis.cum non minus in eis hæreditarij criminis exempla sint metuenda,& quia iura generaliter loquuntur. Nec obstant iura in contrarium inducta secundùm eum, propter grauitatem enim criminis læsæ maiestatis contrarium in eo statuitur. Et per easdem rationes à fortiori idem ego dicerem in crimine hæresis,cùm sit longè maius,&c.vt in d.c.vergentis,ad hoc etiam facit tex.apertus in d c.statutum.§.fin.de hæret.lib.6.ibi, cum dicit,vel tales etiam decessisse probantur, ex quo innuitur sufficere quod patres eorum in morte fuissent hæretici, nec potest dari conueniens solutio ad illum tex.ad idem facit.c.filij, de hær.lib.6 quod loquitur de illis qui ostenderunt signa hæresis,cùm decumberent in lecto propter infirmitatem,de qua decesserunt,& contraria elluntur per ea quæ diximus quod in hoc crimine sit speciale propter eius grauitatem,& prædictam quæstionem determinat Domi.in d.c.statutum.

Honorius IIII. *Pontificatus sui anno secundo, die vno, moritur corpúsque eius à Sancta Sabina ad Basilicam Petri magna funeris pompa transfertur sepelitúrque sepulchro marmoreo quod adhuc extat in numerum à Pio Pontifice translatum, vt insignia familiæ indicant eiusque Epigramma. Sedes decem mensibus vacauit.*

NICOLAVS IIII.

Nicolaus quartus Papa,natione Picenus è ciuitate Asculana Hieronymus antea vocatus ordinis minorum frater deinde presbyter Cardinalis apud sanctam Sabinam decimo mense post mortem Honorij Pontifex creatur. Collocatúrque in Petri ipsius sancti cathedra. Isq; illicò se cum curia ad vrbem transtulit Reatinam. Et post annum Romam reuersus apud sanctam Mariam maiorem curiam tenuit Cardinales creat ex omni ferè religione. Omnes enim pariter amabat, nec plus se debere affinibus & cognatis quam cuiuis bono arbitrabatur. Basilicam apud Mariam maioré cum Iacobo Columna,restituit, vt in fornice maiori apparet. Vnde saluatoris ipsiúsq; Pōtificis & Iacobi Cardinalis imago adhuc cernitur. Anteriorem, posteriorémque basilicæ partes ruinosas fortissimis repagulis additis firmauit,quod ex sequenti tabula in absida, siue tribuna eiusdem basilicæ è musiuo exarata intelligitur.

Tertius ecclesiæ pater Innocentius hora
Qua sese dederat somno nutare ruina
Hanc videt ecclesiam mox vir pannosus,& asper
Despectúsque humerum supponens sustinet illam.
At pater euigilans Franciscum prospicit,atque
Verè est hic inquit,quem vidimus,iste ruentem
Ecclesiámque,fidémque feret,sic ille petitis
Cunctis concessis liber lætúsque recessit,
Francisci proles primus de sorte Minorum
Hieronymus quartus Nicolai nomine surgens
Romanus præsul partes circunspicit huius
Ecclesiæ quæ iam dependere ruina,
Ante retroque leuat,destructa reformat,& ornat.
Et fundamentis pariem componit ab imis.
Postremò quæ prima Dei veneranda refulsit
Visibus humanis facies hæc integra sistens
Quo fuerat steterátque situ relocatur eodem,
Præsulis esse tui Deus hæc amplectere vota

Quæ tibi persoluit domus huius ornando decorem
Serua, mirifica, cœlo terrâque beatum
Effice, nec manibus tradas hunc hostis iniqui.
Ingrediens populus deuotus munera sumat
Quæ bonus hic pastor dedit indulgendo benignè,
Et larga pietate pater peccata remittens.

Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi MCCXCI. Pontificatus eiusdem Domini Nicolai Papæ anno III.

Idem Pontifex totam basilicæ absidam è musiuo beatæ virginis, & aliquot apostolorum imaginibus depictis ornauit, quemadmodum etiam ex hoc elogio sub musiuo exarato liquet.

PARTEM POSTERIOREM ET ANTERIOREM RVINOSAS huius sancti templi à fundamentis reædificari fecit, & ornari opere musaico Nicolaus Papa 4. filius S. Francisci, & sacrum vultum Saluatoris integrum reponi fecit in locum vbi primum miraculosè populo Romano apparuit, quando fuit ista Ecclesia consecrata, anno Domini MCCXCI.

Multa auditu tristissima, memoria verò dignissima contigerunt sedente Romæ hoc Pontifice, anno enim secũdo sui Pontificatus Tripolis vrbs Asię insignis obsidione & viribus facta est in Soldani Babylonię potestatẽ quãquidẽ vrbẽ ditisimã post cõmissam in mortalib. cędem maximã postquã abactam, asportatã omnifariã rerũ prædã igni cremandã, post ferro absumi dirimiq; curauit. Progressusq; eodem furoris impetu barbarus, Tyrum, Sidonẽ, Barutũ, & earum vrbium oppidũ intra tertium pontificatus Nicolai annũm cœpit, & sicut Tripolim incensam diruit, isq; princeps astu & prudentia æque ac viribus & potentatu pollens, ne ea clade accepta nobis christianis principes occidentales in Asiam conciter, induciarum fœdera in duos annos Ptolemaide habitatoribus christianis concessit. Nicolaus tamen pontifex per crucem ex more assumendam edicto statuit afflictis Asiæ rebus subueniendum mille quingentos ipse equites ex publico ecclesiæ fisco curauit comportari, quos & multi in magnum exercitum sine certo præstantique duce sequuti sunt qui quo plures eo perniciosores. Ptolemaida vrbs populis tunc frequentata innumeris, quãtos nunc non tenereq; at aliqua vrbs Italiæ. Et septem diuersis magistratuum gentiumq; generibus premebatur. Ea militum multitudo cedibus rapinis & incendiis aliquandiu debaccata in agris Soldani, tulit patienter dissimulauitq; diutius quare Soldanus tandem anno ipso exacto centum quinquaginta armatorum millia in Ptolemaidam duce filio suo immisit ipse morbo implicitus tenebatur. Filius per ætatem ardentior amplissimæ vrbi obsidionem admouet. Inde genitori defuncto Soldanus ab exercitu est suffectus, quo elatus successu vrbis Ptolemaide prædam exercitui donauit & accuratiori solito vsus oppugnatione. Ad eamq; paulopost animorum consternationem est ventum vt publico omnes consilio mulieres primum paruulos & debiles cum supellectile emiserint. Deinde constituerint duodecim millia armatos in vrbe retinendos, manserunt ex primoribus rex Cypri qui paulo post multitudinem est sequutus patriarcha Hierosolymæ, Templariorumq; magistri, qui non prius vrbem deseruere quam Soldanum viderunt. Soldanus tandem Ptolemaidam à paucis quos nauigij caterna detinuerat Christianis malè defensatam vi cepit & mortalibus in ea repertis ad vnum cæsis. Scilicet tanto tenebatur illius excidendæ vrbis desiderio, supposito eo incitante ignis maximam partem absumpserit. mœnibus inde & vrbis parietibus passim solo equatis. Annus erat salutis nonagesimus duodeciesque centenus quando tandem reliquias amisimus victoriæ illius celeberrimæ, quam anno ante quarto deducentesimo Vrbani Pont. auspiciis expeditio inchoauerat salua tamẽ manserunt ad tempus Cyprus insula & Armenia minor dicta prius Cilicia.

Anno Domini 1264. Albertus Magnus natione Sueuus Ratisponen episcopus ordinis Prædicatorum professor, his temporibus clarissimus, homo admirabilis doctrinæ habetur, qui cum diu philosophiæ ac theologiæ scholas tenuisset Coloniæ, moritur, octogesimum ætatis suæ annum agens. Thomas etiam Aquinas

Alberti

Alberti Magni discipulus, ordinis Prædicatorum hunc scientissimum virum, & insigni Comitum familia apud Apuliam originem duxisse tradunt. Tantum Coloniæ profecit, quòd post aliquot annos apud Parisios primum locum in doctrina teneret. Romam deinde ab Vrbano 4. accersitus, spretis dignitatibus quæ ei offerebantur, totum se studio dedit. Nam & scholam Romæ instaurauit, tandem cùm apud Cassinum montem fuisset, vocatúsque à Gregorio X. ad Lugdunense concilium, infirmatus in via moritur. Et à quibusdam chronographis dictum fuit, quòd veneno fuerit extinctus à quodam familiari regis Caroli, vt ei complaceret, quia de familia erat S. Thomas Aquinorum Comitum, qui fuerãt Carolo rebelles, timens ne fortè, si ad cardinalatum assumeretur, foret ei contrarius. hoc tamen (vt refert Anton.) non clare habetur. obiit anno 1274. cuius vita & doctrina probata est ab Ecclesia. Anno Domini 1278. in ponte super Mosam in Traiecto superiori, ducenti homines chorea ludentes xv Kalend. Iulij. & cùm corpus Christi per sacerdotem portaretur ad infirmum, nolebant cessare donec transisset sacerdos. Igitur mox transito ponte à presbytero, pons cecidit, & omnes in fluuio præter vnum submersi fuere. Circa hæc tẽpora fuit Nicolaus de Lyra doctor Theologiæ Parrisiis, quem quidem natione Iudæum referunt, sed conuersus, valde profecit in ordine Minorum. alij dicunt eum Brabantinum fuisse, ex Christianis parentibus natum: atque hoc magis creditu possibile. Anno Domini 1288. in Alemania & dioecesi Leodiensi, in villa Erckel quædam puella vixit sine cibo & potu vltra 30. annos, cuius villæ plebanus obtulit ei oblatam non consecratam pro consecrata, quã non potuit deglutire: sed resumpta illa, dedit consecratam quam sumpsit: ex hoc liquet, ꝙ corporalem cibum non expetebat, sed magis spiritualem. *Ex Naucler.*

Vitæ exitum Nicolai IIII. his verbis perstrinxit Platinæ calamus. Nicolaus autem pontifex tædio animi (vt quidam putant) quòd malè sibi cedere omnia videret, quódque eius plusquam pontificem decebat in partes declinauerat, Romæ apud sanctam Mariam maiorem pontificatus sui anno quarto, mense vno, die octauo moritur, eóque loci sepelitur, ad caput basilicæ apud Petri Columnę cardinalis sepulchrum, vt in pauimento cernitur, emblemate & porphyreticis lapidibus notato. Post eius verò mortem Cardinales Perusium profecti quò eis liberius eligere pontificem liceret, rem ipsam discordiis intestinis biennio menséque tertio in longum deduxere. Interim autem Michael Palęologus Imperator Constantinopolitanus moritur. Quò minus autem eius corpus in loco sepelitur sacro, vetuêre sacerdotes & monachi, quòd occidentali ecclesię in Lugdunensi concilio acquieuisset. Andronicus autem Michaelis filius, libenter tum quidem cùm Latinis sensisset si quid auxilij à nostris habuisset. Verùm cũ sedes vacaret, destitutus auxilio Andronicus, à fide catholica tandem defecit. Hęc autem incommoda Carolus secundus rex Neapolitanus prospiciens, è Narbonensi prouincia Perusium veniens, cardinales ipsos sępius ad concordiam & electionem pontificis adhortatus est.

COELESTINVS QVINTVS.

Cælestinus quintus, Petrus de Murrhone antea vocatus, professione anachoreta, patria Eserniensis, secundo à Sulmone miliario cœnobium incolens, postquam biennio, ac tribus mensibus ob Cardinalium discordiam sedes vacasset, vir sanctus omnium consensu, spiritusancto mentes hominum ad hoc instigante, pontifex delectus est. Quod vbi ita esse comperit, clam, socio quodam comite fugam arripuit, tanto apice indignum se iudicans. Sed non potuit ciuitas abscondi supra mõtem posita: inuentus enim à Cardinalibus, vt verus pontifex honoratur. Qui itaque, dum nulla ratione populus, clerúsque diuerti posset quin Petrum eligerent, inuitus, nolensque Aquilam perrexit, quò etiam Cardinales profecti eum corona insigniuerunt. Eius autem coronationi interfuisse ducenta millia hominum referuntur. Moti sanè tum sanctitate viri, qua etiam ab ineunte ætate pollèbat, tũ etiam rei nouitate. Neque enim fieri poterat, vt homo Eremita ab hominum remotus consortio, orationibus tantum contemplationique vacans, ad tantum dignitatis gradum proueheretur, nisi deus rei Christianæ consulens mentes hominum. vt

hunc eligerent, induxisset. Facessant igitur qui hanc electionem irrisoriam scribunt quippe quibus humilitas inimica est, cum ipsi superbi sint. Inito itaque pontificatu, statim duodecim Cardinales creat, viros omni probitate sanctitatéque præditos, quorũ de numero quo fuerunt anachoretæ, inter sanctos postea relati. Verũ cum sanctus vir humanas dignitates honoremque pro nihilo duceret, à priori etiã vita, quam in eremo duxerat, nunquam declinauit: adeo vt cellulam ligneam sibi construi fecerit: in qua reclusus soli deo vacaret. Victus autem, olera cruda, aut etiam leguminα, nullo tamen sale condita: potus verò, aqua. Tantæ insuper mansuetudinis tantæq; benignitatis vt nihil magis, quam omnibus prodesse cuperet. Quæ res quibusdam Cardinalibus, maximè Benedicto Caietano, tanto grauior apparebat, quanto à sanctitate remotiores erant. Vnde tractare inter se cæperunt, quomodo hunc à pontificatu deiicerent: Cœlestinus verò contemplationi deditus, ac priuatæ vitæ cupidus, modum quærebat, quomodo pontificatu se abdicare posset. Instabat Carolus, rem indignam asserens, vt tantus vir contra totius populi voluntatem munus pontificium dimitteret. Quam ob rem Neapolim à Carolo perductus, clamor populi statim exoritur, à Pontifice petentis benedictionem: se nolle alium pontificem, quam Cœlestinum: idque ab eodem pontifice, precibus & obsecrationibus contendentis. Quibus pontifex respondit: nihil aliud se esse facturum, quam quod Deus vellet, vtique ipse è Republica Christiana esse censeret. Itaque animo formans tutiorem esse eremum, quam negociorum occupationem, postquam sex mensibus Rempublicam Christianã administrasset, Cardinalibus potestatem alterum surrogandi, si id commode fieri liceat, liberam dimittit: eo tamen pacto, vt sibi redire ad desideratam eremum liceret. At Caietanus gloriæ cupidus, multisque modis pontificatum ambiens, quot potest Cardinales in suam partem trahit, quo facilius magistratum adipisceretur. Atque ita Benedictus vir callidus, ac vafer, plurimorum consensu, quos ad suam partem traxerat, pontifex creatur. Cælestinus vero cellam cupiens, ad desertum pergit, fruendæ contemplationis causa. Quod cum annuisset Benedictus Caietanus, qui postea Bonifacius appellatus est, statim milites mittit qui sanctum virum etiam nolentem adducerent: veritus profectò ne Cœlestini sanctitas sibi aliquando noceret: erat enim dissensionum amator, ac fautor, multæque superbiæ. Hunc igitur captum præfecto arcis Sulmonis, quæ in Hernicis est, custodiendum tradit: mandato interposito, ne cuiuspiam familiaritate vteretur. Fecit mandata præfectus, atque sanctum virum in carcerem conniciens, nihil prætermisit, quod sciret huic esse nociuum. Nam adeò angustus erat locus, vbi retrusus fuit, vt mensuram hominis non excederet. Patienter tamen omnia ferens beatus Cœlestinus post annum vnum, ac menses quinque fœliciter obdormiuit in domino. In cuius exitu crux clara ante postes carceris etiam custodibus apparuit: qua significaretur vir sanctus à cruce domini nunquam fuisse alienus. Eodémque mortuo, tantis miraculis claruit vt breui in sanctorum numero ab omnibus sit habitus. Sunt qui scribant hunc à Bonifacio nocte quadam delusum esse à subornatoribus quibusdam clanculum immissis, qui voce quasi cælitus demissa in cubiculum, ei persuaderent, pontificatum esse dimittendum, si saluus fieri vellet. Quos ego non secus ac mendaces perniciosos existimarim. Quis enim ambigat Cœlestinum semper modum quæsisse, quo modo se pontificatu abdicare posset reclamantibus etiam vndique locorum populis? Aut certè quo modo abiecto magistratu statim miraculis claruisset, nisi deo gratum opus egisset? Legimus enim cæcum ab eo illuminatum, cum è conspectu Cardinalium abrenunciatione facta ad eremum pergere vellet. Sed non potest pernicioso placere sanctitas: nec auaro paupertas. Quod si ad illud Petri dictum, Ecce nos reliquimus omnia, animum attenderent, profecto viderent, nullum ab initio sæculi perfectius hoc relictum posteris exemplum paupertatis. Facile est enim non adeptas diuitias contemnere, sed possessas relinquere haud hominibus nostri temporis persuasibile. Discant itaque mundi amatores huius vnius exemplo, magis velle subesse, quam præesse: vt sic dominum sequantur, qui se suis Apostolis tanquam ministrum exhibebat. Alioqui profecto timendum, ne in profundos demersi cruciatus, & ipsi serpentibus, ac vermibus pabulum ministrent. Huius pontificis tempore, sanctus ordo Cœlestinorum

rum initium sanctitatis dedit. Cuius primus institutor Cœlestinus, suis summæ humilitatis exemplum reliquit. Quod imitantes qui eius ordinis sunt, non secus ac fœtida stercora, magistratus, atque honores a se procul repellunt. Quam ob rem ad hæc vsque tempora, multis monachis ab instituto collabentibus, simulque eorum permanet ordo. Hæc Laziardus Cœlestinus.

Sperabam huius pontificis præconio ordinis sui prima instituta apponere, id autem minimè licuit, quod tamen a patribus eiusdem regulæ commodè fieri potuisset, quorum opera quædam hic accesserunt quæ nostris scholiis nō aduertabuntur.

Exemplar electionis D. Petri Murronensis in Pontificatum.

In nomine sanctæ & indiuiduæ trinitatis, patris & filij & spiritus sancti, Amē. Nos miseratione diuina frater Latinus Ostiēsis, Geraldus Sabinensis, Ioannes Tusculanensis, & Frater Matthæus Portuensis Episcopi: Hugo tituli sanctæ Sabinæ, Petrus tituli sancti Martini, presbyteri: Matthæus sanctæ Mariæ in porticu, Iacobus sanctæ Mariæ, Neapoleo sancti Adriani, & Petrus sancti Eustachij diaconi Cardinales. Notum facimus, quod anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quarto, mense Iulij, die lunæ, quinto mensis eiusdem, Apostolica sede per obitum fœlicis recordationis domini Nicolai Papæ quarti vacante: post diuersos tractatus diuersis temporibus habitos per nos, super electione summi Pontificis, quibus optatus non accessit effectus, in communi consistorio solito more conuenimus, absente venerabili fratre nostro, Petro, tituli Sancti Marci presbytero supradicto, qui erat in hospitio suo, infirmitate seu debilitate detentus. Demum inter nos ex insperato seu improuiso, de venerabili ac religioso patre, Fratre Petro de Murrhone ordinis S. Benedicti, celebris sanctitatis viro, habita mentione, omnes qui tunc præsentes eramus in consistorio supradicto ad personam eius intentæ considerationis intuitum dirigentes, in ipsum quasi diuinitus inspirati, non sine lachrimarum effusione, nullo prorsus discordante consensimus. Et venerabiles fratres nostros, dominos Ioannem episcopum Tusculanensem, Hugonem & Iacobum prædictos, ad præfatum Petrum presbyterum cardinalem transmisimus, perscrutaturi super huiusmodi negotio votum suū, qui eiusdem fratris Petri audito nomine, deuotè consensit. Similiter in eundem prout iidem Cardinales ad eum transmissi, sicut præmittitur, in nostra præsentia retulerunt. Nósque volentes efficacius procedere in hac parte, venerabili fratri episcopo Ostiensi prædicto eligendi suo & omnium nostrūm nomine memoratum fratrem Petrum de Murrhone in Ecclesiæ Romanæ pontificem & pastorem, plenam & liberam viua voce concessimus potestatem. Qui potestate ipsa recepta, nobis præsentibus, vt præmittitur, eam illico efficaciter adimpleuit, eundem suo & nostro nomine ex potestate sibi tradita, in Romanum pontificem eligendo, ac nos electionem de dicto fratre Petro factam per eundem episcopum Ostiensem ratam habentes, eundem fratrem Petrum de Murrhone, licet absentem, deuotè recipimus in nostrum & eiusdem Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ episcopum & pastorem. In cuius rei testimonium, & euidentiam pleniorem, præsentem scripturam fieri fecimus, nostrisque muniri sigillis, & subscriptionibus roborari.

Actum Perusij. Anno, mense & die prædictis.

Literæ ab Electoribus Pontificijs ad D. Petrum Murrhonensem eremitam scriptæ, quibus & ipsum canonicè electum fuisse significant, & vt electioni assentiat expostulant.

Sanctissimo Patri, & Domino, Reuerendo fratri Petro de Murrhone, ordinis S. Benedicti, diuina prouidentia in Romanæ ecclesiæ summum electo pontifici, miseratione diuina Episcopi, presbyteri, & Diaconi sacrosanctæ ecclesiæ Cardinales, pedum oscula beatorum. Si diffusam facti materiam, sollicitis calami persequeremur officio, & præsentis negotij qualitatem condigna serie ponderaremus, prolixi vsque telam dictaminis nos ordiri contingeret, amplóque tenore formare paginam, vestræ sanctitatis clementiæ dirigendam. Sed ne prolixitate verborum, aut multiplicatis eloquiis, vestrum prægrauemus auditum: processum per nos in eodem negotio habitum vobis sub compendio referamus. Vacante siquidem apostolica sede, per

obitum

BONIFACIVS OCTAVVS

Benedictus Caietanus patria Hernicus à Martino Gallo Cardinalitium munus adeptus, Neapoli in ipsis Natalis Domini feriis Pontifex creatur & coronatur Romæ 16. Cal. Februarij 1295. Sextum librum Decretalium digessit, illúmque in scholis interpretari & in foro obseruari mandauit. Annum Iubilæi centesimo quolibet anno celebrandum primus instituit. Philippum Regem Franciæ & Columnenses Anathemate percussit.

I.

Pro pecuniariis debitis Ciuitatibus aut Prouinciis non debet interdicti censura infligi.

BONIFACIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

PROVIDE attendentes, quód vt frequentius, quamuis non sine causa, siue culpa, tamen multorum interdicti sententiæ proferuntur. Quod sibi nonnulli iudices nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negotiis, siue causis, quæ plus interdum ex cupiditatis, quàm ex charitatis radice, perspicuis indiciis procedere arguuntur, quódque tempore interdicti diuina organa suspenduntur, & laudes Dei, nec ecclesiastica sacramenta ministrantur, vt solent, tolluntur mortuis, seu muniuntur suffragia, præsertim per oblationem frequentem hostiæ salutaris, adolescentes & paruuli percipientes rariùs sacramenta, minus inflammantur, consolidantur in fide fidelium, tepescit deuotio, hæreses pullulant, & multipliciter periculum animarum: præsentis constitutionis prouidemur edicto, vt prouincia, ciuitas, castrum, villa, locus, territorium vel districtus, auctoritate ordinaria, vel delegata non supponantur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiusuis monetæ, vel pecuniæ quantitate, sub quacunque occasione, vel causa, seu quouis quæsito colore, pro eo maximè, quód ipsorum domini rectores, seu officiales, quecunque nomine censeantur, aut incolæ seu inhabitatores, quód singulares personæ ipsorum statutis, vel statuendis, ordinatis, vel ordinandis terminis huius, seu quantitatem non soluerint hactenus, aut inantea non persoluent. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, si secus hactenus contigerit attentari, illudque reuocamus omninó. Non obstan. quibuscunque contractibus, obligationibus, pactis, conuentionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, concentibus, processibus, & sententiis super his habitis, vel habendis, iuramentorum, pœnarum spiritualium, & temporalium, seu mulctarum, vel quacunque alia firmitate vallatis, nisi talis suppositio interdicti hactenus foret facta, vel inantea fieret de apostolicæ sedis licentia speciali & expressa, per ipsius sedis patentes literas, apparente. Datum apud Lateranum. Pontificatus nostri Anno Octauo.

Bonifacius Alexandrum 4. Nicolaum 3. & Martinum 4. sequutus vt legitur in libro ordinationum antiquarũ fol. 59. statuit quod locus nullus interdicti pœna mulctetur pro pecuniario debito. Et Basil. Conc. non leuiter proferendas interdicti sententias dicit, cui conuenit text. in extra prouide de sentent. excomm. in communi.

II.

Academiæ & Archigimnasij Romani & Doctorum ac studentium priuilegia.

BONIFACIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Abbati Monasterij S. Laurentij extra muros & Priori Basilicę ad sancta Sanctorum, ac Archipresbytero Ecclesiæ Sancti Eustachij de Vrbe, Salutem & Apostolicam benedictionem.

IN supremæ præeminentia dignitatis diuini dispositione Consilij constituti, ad vniuersas fidelium regiones nostræ vigilantiæ créditas tanquam Pastor Dominici Gregis aciem apostolicæ considerationis extendimus, ad earum profectum quantum nobis ex alto permittitur intendentes: sed ad vrbium Vrbem, Romanam videlicet ciuitatem, quam diuina clementia statuit caput orbis, eo attentioris meditationis

Romanã Academiã Bonifacius multis modis amasse dicitur. Oldra. Iureconsultus huius priuilegij meminit.

Solent summi Pontifices Academias variis priuilegiis illustrare, quæ sunt reipublicæ nostræ ornamenta & propugnacula, sic & innumeris leguntur fauores Regum & Imperatorum in studiorum gratiam collati Auth. habita C. ne filius pro patre & in l. 1 ff. sol. matrim. Singulare autem illud est quod non solum Romano Gymnasio sed & cæteris orbis celeberrimis passim conceditur vt si quis litem studiosis inferre voluerit, datur iis optio eligendi Iudicem Rectorem nimirum vel Episcopum Io. an. Andr. in c. si diligenti de for. competent. Et Bald. in d. const. habita.

tionis intuitum retorquemus, quo principaliùs in eadem nostri sedem apostolatus cælestis dispositio stabiliuit & firmauit Ecclesiæ fundamenta. Hanc profectò nimirum inter cæteras vrbes sub christianæ religione fidei militantes vberioris affectionis prærogatiua prosequimur, studiosius apostolicis munimus præsidiis, & condignis libentiùs gratiis honoramus: ideóque feruenti non immerito desiderio ducimur, quòd eadem vrbs quam diuina bonitas tot gratiarum dotibus insigniuit, scientiarum etiam fiat fœcunda muneribus, vt viros producat consilij maturitate conspicuos, virtutum redimitos ornatibus, ac diuersarum facultatum dogmatibus eruditos, fitque ibi fons scientiarum irriguus, de cuius plenitudine hauriant vniuersi literalibus cupientes imbui documentis. Ad hunc igitur vniuersalem profectum non solum incolarum vrbis ipsius & circumpositæ regionis, sed & aliorum qui præter hoc quasi continuo de diuersis mundi partibus confluunt ad eandem, studio paternæ solicitudinis intendentes, diligenti super hoc cum fratribus nostris deliberatione præhabita, de ipsorum consilio authoritate apostolica duximus statuendum, quòd in vrbe præfata perpetuis futuris temporibus generale vigeret studium in qualibet facultate, ac docentes & studentes ibidem omnibus priuilegiis libertatibus & immunitatibus concessis Doctoribus & Scholaribus in studiis generalibus commorantibus gaudeant & vtantur. Et ne huiusmodi ipsorum studium, quod de bono semper in melius dirigi cupimus, perturbari contingeret, authoritate prædicta decernimus, vt Doctores vel scholares in huiusmodi Ro. studio commorantes non possint citari in Cu. Capitolij occasione qualibet ciuiliter vel criminaliter conueniri, nisi forsan (quòd absit) homicidium per aliquem vel aliquos de eodem studio Romano perpetrari contingeret: quo casu Vicarius Rom. Pont. contra Clericos Senator vero vel Senatores qui pro tempore fuerint in vrbe prædicta, contra Laicos procedant, & faciant quod iustitia suadebit. Nec ad aliquas contributiones in Taliis aut collectis quæ imponerentur pro tempore habitatoribus dictæ vrbis, seu aliqua obsequia communi vrbis ipsius præstanda, prætextu moræ, quam in eadem vrbe contraherent, vel aliqua pedagia ratione rerum suarum quas ad dictum Romanum studium deferri, vel exinde reportari facerent, doctores aut scholares eiusdem Romani studij teneantur, quodque pensiones domorum quas Doctores vel scholares in eadem vrbe studiorum causa morantes inhabitarēt taxari deberent per duos taxatores, quorum vnum ipsi Doctores & scholares, & alterum commune ipsius vrbis eligant, & si ij duo concordare nequirent, stetur taxationi Tertij taxatoris ab eisdem Doctoribus & scholaribus eligendi, ac vltra taxationem huiusmodi nihil ab eis possit exigi nomine pensionis pro domibus antedictis: Et licet Roma communis sit patria, si tamen quispiam litem contra scholares peregrinantes causa studiorum in illam super aliquo negotio mouere voluerit, huiusmodi rei optione data scholaribus ipsis eos coram domino, aut Magistro suo, vel prædicto Vicario conueniat iuxtà legitimam super hoc editam sanctionem & qui contrafecerint pœnam dictæ sanctionis incurrant: Rectores quoque quos Doctores & scholares eiusdem Romani studij pro tempore duxerint eligendos in ipsos Doctores & scholares ac familiares ipsorum, tam circa cognitionem & decisionem causarum ciuilium & criminalium ciuiliter motarum & etiam criminaliter in criminibus seu excessibus, quam ipsorum corrigendos excessus leues, ordinariam obtineant potestatem. Vt autem Doctores & scholares prædicti eò liberiùs intendere studio valeant, ac proficere, in eodem, quo maioris fuerint gratiæ fauore muniti, ipsis authoritate prædicta concessimus, vt dum huiusmodi studio docendo vel audiendo insisterent, fructus, redditus & prouentus omnium beneficiorum suorum cum cura vel sine cura etiam si eorum aliqua personatus vel dignitates existerent, cum ea possint integritate percipere, quotidianis distributionibus duntaxat exceptis, cum qua illos perciperent si in ecclesiis in quibus illa obtinent personaliter residerent, & ad residendum * in eis interim minime tenerentur, neque ad id à quoquam valeant coarctari: Non obstantibus quibuscunque statutis & consuetudinibus contrariis dictarum Ecclesiarum iuramento, confirmatione sedis apostolicæ, vel quacunque firmitate alia roboratis, etiam si de illis seruandis per se vel procuratores suos præstassent forsitan iuramentum. Verum quia non sufficit priuilegiorum

** c. cum ex eo de Elect. in 6. c. relatum de cle. non resident.*

rum & indulgentiarum aliquibus dare præsidia, nisi sint qui super iis eos manuteneant & defendant, cum parum sit in Ciuitate ius esse, nisi qui illud tueatur existat, discretioni vestræ per apostolica scripta mãdamus, quatenus vos vel duo aut vnus vestrum per vos vel alium seu alios eisdem Doctoribus, ac scholaribus qui eisdem Romani studij pro tempore fuerint, efficacis defensionis præsidio assistentes non permittatis eos vel eorum aliquos contra huiusmodi statuti, constitutionis & concessionis nostrarum tenores ab aliquibus molestari. Molestatores huiusmodi necnon contradictores quoslibet & rebelles quicunque & cuiuscunque conditionis fuerint aut status, etiam si Pontificali, vel alia quauis præfulgeant dignitate, auctoritate apostolica postposita compescendo. Non obstan. supradictis seu de duabus dietis, vna edita in cõcilio generali, & nostra, qua cauetur quod Cõseruatores à sede deputati prædicta aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesis trahere non præsumant, & quibuscunque aliquis auctoritate pręsentium non trahatur, aut si aliquibus ab eadem sit sede indultum vel in posterum indulgi contingat, quod excommunicari, suspendi vel interdici non possint per litteras apostolicas impetratas, vel etiam impetrandas, nisi eædem litteræ impetrandę plenam & expressam fecerint de indulto huiusmodi mentionem & quibuslibet literis & indultis apostolicis per quas præsentibus non expressas vel totaliter non insertas nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte posset quomodolibet impediri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris literis mentio sit habenda. Volumus autem quod quilibet vestrum etiam super negotio per collegam suum in hac parte primitus inchoato se intromittere valeat, & procedere in eodem, prout & quotiens fuerit opportunum Dat Anagniæ Anno incarnationis dominicæ Millesimo Trecentesimo tertio. Octauo Idus Iunij, Pont nostri anno nono.

Ex historiographis multi inueniuntur qui dicendi & scribendi eloquentia abutantur ad animorum inuidorum saturandum odium, eorum precipuè qui nullum fœlicius lucrum accidisse existimant quam quod in Ecclesiæ detrimentum vergit. In eorum numero meo Iudicio censentur illi omnes qui dicunt quod Bonifacius intrauit in Pontificatus administrationem vt Vulpes, regnauit vt Leo periit vt canis. Dicam enim ingenuè ita vt vere hunc Pontificem præclara multa gessisse mortèmque ipsi indignissimè illatam. Cuius authores graui anathematis fulmine perculsi tristes duxerunt vitæ exitus vt legimus apud Sanderum de visibili monarchia. Philipphus enim Rex Gallorum pulchri cognomine dictus intercurrēte apro inter sui equi crura mortuus est Tres autem filij eius vnus post alium breui spacio regnarunt eorúmque omnium vxores in adulterio deprehensæ sunt. Et hoc ideo scriptum est vt hoc exemplo cæteri obseruent illico oraculum nolite tangere Christos meos. Benedictus Bonifacij successor vir sanctæ vitæ qui etiam miraculis dicitur claruisse violatores Pontificis excommunicat, cum Rege verò Franciæ pacem init.

Pontifex supradictus obiit Romæ 3. id. Octobris 1303. & sepultus fuit in Basilica S. Petri in tumulo vermiculato quem sibi viuens fieri curarat.

BENEDICTVS XI.

VIX nobis poterit opitulari excusatio illa qua profitemur quosdam summos Pontifices tam breui dierum intercapedine vixisse vt mors prius nota fuerit quam regnum, nullasque ideo potuisse statuere constitutiones, & quamuis octo tantũ menses duxerit hic Pontifex in cathedra Petri non deerunt qui nostrã accusent ingratã negligentiam quod nulla vitę eius monumẽta referamus cum tamen constet variis chronologiis illum tam paucis diebus multa in Ecclesiæ commodũ edidisse. Me in ius vocabunt Dominicani quod hoc ordine prætermissę sint constitutiones Benedicti 11. Hominum non vulgarium opera vsus sum quo possem aliquid carũ hic adscribere, sed nequaquam licuit quod licere expediebat, nescio quo fato exciderint aut qua negligentia inter Bibliothecarum cineres delitescant. Nõ frustrabitur tamen nostro Eulogio sanctissimus Pontifex quem ob amplitudinem & integritatem doctrinę & virtutis orbis admiratus est. Is à pueritia educatus fuit Venetiis & pædagogi in miserum viuendi genus exercuit Hinc ordinem Prędicatorum professus & in eo magna promeritus honorum insignia tãdem Cardinalitio galero a Bonifacio octauo donatus est Deinde in ipsis conclauis et collegarum comitiis Romanus Pontifex electus est nouumq; dignitatis augurium ei. congratula-

tur humili & tanto rege digna Epistola Philippus Pulcher qua præcipuæ laudes huius Pontificis per Epitomen veluti comprehenduntur.

Sanctissimo patri in domino Benedicto diuina prouidentia sacrosanctæ Romanæ ac vniuersalis ecclesiæ summo Pontifici, Philippus Dei gratia Francorum Rex deuota pedum oscula beatorum. Benedictus dominus Deus Israel, qui visitauit & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui. Qui facit mirabilia magna solus. Qui cœlestia pariter & terrena salubri moderamine dirigens, ac perpetua ratione gubernans in hac valle miseriæ miserationes innumeras liberalis in gratiis & in misericordia copiosus exercet: ipse quidem circa ecclesiam suam sanctam Petri nauiculam, matrem fidelium, Christi sponsam, quam à fundationis initio splendore virtutum mirabiliter illustrauit, piè semper continuans miserationis affectum, & paternæ exequens pietatis officium: licet eam in pelago mundi huius intumescentium vndarum fluctibus agitari, & procellis concuti patiatur, ad tempus ipsam submergi vel periclitari naufragio non permittat, continuum semper impendens in tribulatione solatium, in turbatione leuamen, & in aduersitate succursum, sicut rerum euentus ac succedentium experimenta temporum manifestè declarant. Cum enim ecclesia ipsa diebus nuper præteritis post oppressiones & afflictiones multimodas, & graues quasi parturientis angustias, quas ex malitia præsidentis in ea mercenarij sub vmbra pastorum longo tractu temporis discriminosi pertulerat, quasi prostrata & naufragio proxima videretur propria virtute deficere. Ipse pater misericordiarum, & Deus totius consolationis ad ipsius statum miserabilem & lugubrem pie dirigens compassionis affectum, & ad releuationem ipsius suæ potentiæ dexteram clementer extendens, ipsam ab opprobriosæ captiuitatis ærumnis dignanter eripuit, à deplorandæ viduitatis incommodis misericorditer liberauit, dato sibi cœlitus noui sponsi solatio Benedicti, qui vt nomini rem conformet, & præteritis futura continuet, opera Deo grata speratur & hominibus placitura facturus. Exultet igitur eadem sacrosancta mater ecclesia, & in iubilum supernæ laudis assurgat, tenebrarum semota caligine se nouæ lucis radio illustratam & abiecto iugo tyrannicæ seruitutis statum debitæ & pristinæ libertatis resumpsisse decorem iocundetur, deposito vidualis desolationis subito lætitiæ nuptialis illuxisse serenum, nouum adepta pastorem suæ sterilitatis opprobrij redemptorem. Exultet præcipue sacer prædicatorum ordo se talem & tantum filium peperisse, alumnum nutriuisse tam inclytum, tam præclarum, quem patrem orbis, & fidei successorem Petri, Christi vicarium in supremo sede iustitiæ solio gloriatur. Lætetur & iubilet quòd ex eius horto arbor ista fructifera prodijt, quæ in domo domini fœliciter complantata fructum datura creditur suo tempore gratiosum. Lætetur insuper totum orbem ex eius gremio suscepisse nouum patrem pauperum, & dispensatorem prouidum fidelium animarum, qui sicut multum apud Deum, sic apud homines proficit in honore. Lætabundus exultet chorus fidelium fidei orthodoxæ cultorúmque fides ipsa, quo ex nefandis prædecessoris actibus, detestandis operibus & perniciosis exemplis obnubilata sui luminis claritate, quæ minabatur excidium, per sanctitatis & vitæ merita & virtutum exercitia laudabilia successorum quibus ab ouili claruisse dignoscitur, reformationis accommodæ incremẽta salubria ac fulgorem solitæ claritatis creditur resumptura. Læteturque pacis optatæ dulcedinem, quam per iniquos excessus potius quàm processus temerarij, abusorum quasi extra terminos exulabat. Iste fidelis testamenti dominici executor ad pristini status solum procurationem totique mundo spiritualis & temporalis commoda quietis afferre probabiliter existimatur. Nos autem pro bonis affectibus exultamus, qui meretricalia deliramenta perplexi diutius patrem confidimus successiuè beniuolum, qui prædecessoris erronea corrigat, malefacta reformet, pacem nutriat, iustitiam foueat, & diligat æquitatem, in cuius affectione, sinceræ deuotionis filialis, in cuius deuotione filiali paterna benignitas conquiescet, sed ex eo præcipue materia nobis gaudij & exaltationis accrescet, quod regiminis nostri in apostolica sede virum sedere conspicimus, bonorum omnium, sicut fama testatur & publicat, amore conspicuum, virtutum speculum, & sanctitatis exemplar: virum vtique secundum cor nostrum, qui non quærit quæ sua sunt, sed quæ Dei, ad Catholicæ fidei & vniuersalis ecclesiæ bonorum exultationis incrementa fœlicia, ac statum prosperum & quietum totius populi Christiani, & promotionem fœlicem negotij terræ sanctæ ducitur puro zelo. Igitur pro tam dignæ, tam salubris & vtilis prouisionis euentu, bonorum omnium largitori ad laudes & gratias in humilitatis spiritu assurgentes, eius imploramus deuotè clementiam: vt qui vos ad regimen ecclesiæ sanctæ ad dandam salutis scientiam plebi suæ ad supernæ dignitatis honorem pia miseratione prouexit, sic credita

vobis

vobis multiplicatione talenti concedat: sic in sanctitate & iustitia coram ipso & in viam pacis dirigat gressus vestros: quod post regiminis præsentis excursum ad cælestis gloriæ solium vna cum grege vobis commisso clementi pietate perducat, iudicaturum cum cæteris sanctis suis omnis orbis terræ omnium nationes. Cæterùm nos & regnum cuius moderamini disponente domino præsumus, & ecclesiam Gallicanam sanctitatis vestræ fauoribus fiducialiter commendamus, & ad exponendum perfectiùs & pleniùs exhibendum beatitudini vestræ omnimodæ reuerentiæ & deuotionis indicia ecce dilectos & fideles Bernardum dominum Mercoly, magistrum Petrum de Bellapertica canonicum Carnotensem, & Guilielmum de Plesiano militem, nuncios nostros ad sanctitatis vestræ præsentiam destinauimus, quos benignè recipere, ac eorum relatibus paterna clementia audientiam præbere placidam, & fidem non dubiam adhibere.

Amicum & beneuolum Piis Gallorum regibus sese præstitit, nihil autem infensiùs habuit factiosis quibusdam hominibus. De interfectoribus Bonifacij quæstionem egit. Pôtifex fuit iusti, & æqui studiosus. Affines & cõsanguineos ditari cupientes bonis Ecclesiæ repulit Miraculis editis posteritati testatus est, quanta virtute commendata sit eius vita. Intoxicatis ficubus impostura quorundam perfidorum extinctus est. Solenni Pompa funeris in Ecclesia Fratrũ Prædicatorum marmoreo sepulchro sepultus est. 12. Calendas Maij. 1304.

CEMENS QVINTVS

Bertrandus Vasco Burdegalensis Archiepiscopus Perusij Pontifex eligitur, & propter incensos in Italia Belli motus & exulceratissima seditionum vulnera quibus mederi non poterat Curiam Romanam in Gallias transtulit, & Auenione Pontificiam cathedram euexit summo Reipublicæ Christianæ incommodo. Clementinas congessit. Templariorum ordinem patrum decreto in Concilio Viennensi deleuit. Pontificatus Celsitudinem auspicatus est multorum Cardinalium conuentu, & Regis Gallorum procerúmq; concursu Lugduni die ipso Martino sacro in Ecclesia sancti Iusti extra muros.

I.

Petri Cœlestini Pontificis Romani Canonizatio.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus Fratribus vniuersis, Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, aliis Ecclesiarum Prælatis, ad quos Literæ istæ peruenerint, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Qui facit magna, & inscrutabilia, & mirabilia, absque numero Dei filius, increata sapientia, verbum patris: qui olim à principio vna cum patre & sancto spiritu ex se ex nihilo mundum efficiens dispositione suaui conuertit, produxit omnia secundum gradus suis naturis congruos: cœlum repleuit angelis, hominem ad imaginem suam factum perfundendo gratia sydereis mansionibus dignum fecit. Nouissimè diebus istis, antiqua innouando signa immutando mirabilia, stupendum, mirandúmque opus ipse fecit altissimus, gloriam maiestatis diuinæ clamans altisonè: perfundens sponsam suam ecclesiam nouo genere gaudiorum. Ecce namque noui confessoris insignia mundo prodeunt: præclara merita mundi defluentis viatoribus patefiunt, sanctitatis eius magnitudinem grandia miracula proloquiuntur: quæ ipsum probant indubie in deliciis paradisi intra secreta Dei cubicula plenam habere requiem post laborem. Et rectè quidem. Nam qui in terris non cessauit ma-

* *Petrus Cœlestinus ex Esernia colonia regionis Aprutij terræ laboris originem duxit. Pater eius nomine Angelerius, ex Maria vxore pia, vndecim filios instar patriarchæ Iacob habuit quorum Cœlestinus vndecimus fuit.*

gnifice de virtute progredi in virtutem, dignus esse dignoscitur, qui in cœlis terras deserens, gloriam domini reuelata facie speculetur, Ob hoc beatorum spirituum agmina exultant in gaudio: dum vir sanctus solari fulgore coruscus, ipsis inseritur, & de ipso portante gloriam, sacratus horum numerus, quem cadentium ruina minuerat, integratur. Applaudunt & cœli, cum ei gradienti in virtute sursum patulum præbent iter: ipsi regnanti Deus in ipsis æthercam sedem parat. Plaudat ergo & iubilet canora voce sponsa Christi mater ecclesia, dum quem genuit vnda baptismatis, & aluit vbere piæ matris, quem & patrem in mundo habuit & pastorem lætabunda gloriosum mittit ad superos: cum de se horto irrigato diuinitus, ipsum vt lilium candoris niuei vernantem rosam odoris eximij festiuè diuinis conspectibus repræsentat. O quàm fœlix es Prouincia terræ laboris, quæ probaris talem & tantum produxisse palmitem, inhærentem firmissimæ Christi viti. Cuius propagines odore miræ sanctitatis diffuso extenduntur vsque ad fines orbis: ciusque ex vuis expressus vini liquor deuotorum corda lætificans, ad amorem Dei mundanorum mentes allicit, & inflammat. Sane beatus Petrus, de prædicta prouincia terræ laboris traxisse fertur originem, ex honestis parentibus, catholicis, & deuotis.

Hic edoctus cum Tobia Deum timere ab infantia, & abstinere a vitiis, illecebras mundi considerans quæ plerumque humanas mentes dum leniunt, vulnerant vinciunt, & captiuant: positus in ætate adhuc tenera, sed sub corpore fragili viri animum secum habens, antequam sæculare quicquam eius illaberetur animo, fugam prudenter attendens, cum baptista Ioanne, eremi secreta petiit, vbi remotus à noxiis, solus posset suo viuere creatori.[b] Quāta autem inibi in locis solitariis, horridis, & aridis, & fere hominibus inaccessis, vestium asperitas, quanta victus parsimonia, quantisque vigiliis & orationibus, quótve aliis afflictionibus macerauerit carnem suam, ne delicatè nutrita proteruiens sæuiret in spiritum, non posset lingua faciliter seu breuiter explicare. Hoc vir sanctus idcirco consultè, & prouidè faciebat, quòd excussa & attrita palea suę carnis, eius spiritus innocens vt purgatum & mundum triticum reponi dignus esset in horreo cœlesti. Vt autem ad ædificationem Christi fidelium saltem pauca exprimantur de multis, quæ sint velut informatiua quædam exemplaria vitæ nostræ: ipse, sicut pluribus & fide dignis testimoniis est probatum, vestium splendorem ac leuitatem despiciens, in quibus amatores huius seculi delectantur, ciliciis de pilis equorum factis, reticulatis pariter & nodosis, vestibus quoque aliis vilibus multum, & asperis tegebatur. Ad nudam quoque carnem, cathenam ferream, & circulum quandoque ferreum deferebat. Lecti etiam mollitiem declinans (ne caro petulanter lasciuiens noxiè moliretur in spiritum) in terra, aut nudis tabulis dormiebat, vel in cancellatis craticulis, vestitus cilicio, & pannis solitis, præcinctus lumbos cathena ferrea, aut circulo. Pro puluinari vero, ligno aut lapide, seu dura re alia vtebatur & (quod pene importabile est) sanus vel infirmus lectis aliis non est vsus. Studens etiam pro viribus domesticum domare hostem, ne præualere posset spiritui, nec sanus nec infirmus carnibus vescebatur. Vinum verò non bibebat nisi rarissimè: sic tamen dilutum, vt videretur vini speciem non habere. Semper quoque nisi diebus Dominicis, ieiunabat. Sex nihilominus quadragenas[c] singulis annis faciens, mentem non ventrem reficere cupiendo, affligebat in ipsis solito durius carnem suam. O stupenda & actis insueta rerum materies, cernere hominem in carne degentem mortali & fragili, sub tam austerę, & longæ macerationis pondere non cadentem, in tribus namque quadragenis, in pane & aqua ieiunabat continuè, & quandoque cum solis foliis caulium, absque pane. Interdum autem solis pomis, vel castaneis, seu granis fabarum mollificatis in aqua, aut crudis rapis tantummodo vescebatur.

In cæteris vero quadragenis, vno tantum ferculo vtebatur, insipido tamen & in modica quantitate. In harum vero quadragenarum aliquibus (quod naturæ humani corporis est horror) vsus est pro veste solo cilicio. In quibusdam vero, cilicio, & super ipsum lorica, cuius pondere caro eius per subintrātes nodos cilicij, vt testantur eius socij, aliquotiens dirumpebatur. Et reuera hæc in homine isto sancto supra hominem gerebantur. Ad hæc enim ferenda tam grauia, virtus humana non videtur posse sufficere, sed diuina potius in ipso habitans hoc gerebat.

Hic

b Cælestin. vix adultus corpore, maturus autem, & senex animo, dum perspicaci prudentiæ oculo, tres inimicorum species (quasi tres Chaldæorum turmas) mundum scilicet carnem, & Diabolum aduersum se imminere conspiceret, noluit morā facere, inter homines longiorem ad eremiticam solitudinem anhelans.

c Prima erat quadragena maior quæ est communis: Secundam incipiebat à feria secunda post octauas Paschæ vsque ad Pentecostem, quam Apostolos Domini obseruasse dicebat, dum vacantes ieiuniis & orationibus præparabant corda sua Deo vt essent receptacula munda. Tertiam incipiebat à festo apostolorum Petri & Pauli vsque ad virginis assumptionē vt vel sic mereretur cum ipsa super choros angelorum exaltata, tandem in cœlum assumi. Quartam ab

Hic beatus vir iam mortificatis spiritu carnis desyderiis & repressis, summè deuotus deo, orando assiduè animum ad deum tenuit firmiter eleuatum. Ipse etenim ad matutinas laudes media nocte surgebat: ipsisq; dictis legebat psalteriũ cum Letania, & collectis quam pluribus ac crebris genuflexionibus, & disciplinis duris carnem suam cum vitiis concupiscentiæ crucifigens. In aurora vero missa per ipsum celebrata iterum deuotè incipiens ibi psalterium, vbi dimiserat, orare vsque ad horam tertiam non cessabat. Ne autem ipsum reperire posset diabolus otiosum, laborabat propriis manibus, scribendo, vel suendo cilicia, seu faciendo aliud opus honestum & vtile a hora tertia vsque ad nonam. Post cibum denique sumptum vsque ad noctem profundam perseuerabat cum Deo, ab oratione feruente spiritum non relaxans. Morum etiam honestate venustus, odore suæ sanctitatis vitæ communiter iam dispersio ad suum multos attraxit aspectum. & quamplures oberrantes per vitiorum abrupta reduxit ad Deum suis sanctis exhortationibus; & exempliis. Nec mirum: nam ipsum reddebat cunctis communem charitas, obedientia promptum, placidum humilitas, pietas patientibus coassictum, decorum puritas, parsimonia mirabilem, honestatis maturitas reuerendum, benignitas hilarem, constans quoque virtus animi in aduersis & prosperis vniformem.

exaltatione sanctæ crucis vsque ad festum omnium sanctorũ. Quintam a solemnitate quatuor Coronatorũ ad natiuitatem vsque Domini Sextam & vltimã inchoabat secunda die post Epiphaniã protrahens fere ad maiorem vsque quadragesimam.

Denique vir sanctus cupiens diuinum ampliare cultum, congregationem monasticam sub Beati Benedicti regula, superadditis ei statutis arctissimis, ordinauit vbi fratrum suorum Deo famulantium adaucta multitudine numerosa, fundatisq; locis non paucis, in quibus Christus Iesus ab ipsis iugiter laudaretur, vixit cum eis cunctis florens virtutibus, ac eximiæ sanctitatis operibus informans & reformans vniuersos.

Verùm quia non erat expediens, quòd tantæ sanctitatis odor in solo vno mundi angulo sentiretur, sed potius quod ad ædificationem cunctorum fidelium, circunquaque per mundum promptius spargeretur, dispensatione prouida ad summum Pontificatus apicem est prouectus. In quo totum idem ipse manens, qui fuerat sub præcelsæ dignitatis habitu, nec vitam eremiticam, quantum fas seruare fuit, nec animum derelinquens, nouit inter epulas esse sibi summè austerus, & abstinens inter amplas diuitias summè pauper. At vero hic vir habens simplicitatis mitæ, & in spectantibus ad regimen vniuersalis ecclesiæ inexpertus, vtpote qui à teneris annis vsque ad senium elongatus à mundo cor suum mundanis rebus non accommodauerat, sed diuinis, reflectens prudenter suæ considerationis intimæ oculum ad seipsum, honori papatus cessit, & oneri libere & ex toto, ne ob prædicta posset ex suo regimine, quodcunque periculum vniuersali ecclesię prouenire, & vt turbatiua Marthæ sollicitudine declinata vacare posset secus pedes Iesu contemplationis otio cum Maria.

Post hæc itaque diuinæ vacans contemplationi, assiduè vsque ad eius obitum, quo beata illa anima carnis euasit ergastulum, cælos petens, sanctissimam vitam duxit. Et quia multum conueniens erat, quod ille quem Deus in mente perfuderat, tot & tantis charismatibus gratiarum clarus mundo colendúsque diuinæ virtutis testimoniis appareret, non defuere diuina miracula in quolibet statu suo, ante Papatum, videlicet, in papatu, ac etiam post papatum, in eius vita pariter & post mortem, voce clamosa proloquentia ipsius imitandam cunctis eximiam sanctitatem. Vt autem hoc IESV CHRISTI fidelibus amplius notum fiat, aliquot miracula ipsius meritis de quàm pluribus exprimere possemus, quæ accidisse veraciter certis testimoniis sunt probata

Cœlestinus syluescentem Benedicti vineam ea reparante ratione qua fuerat & plantata & propagata, nam quia ab humilitatis & paupertatis radice, crescenti cœperat exordium, superinductos opulentiæ curiositatisque superfluæ palmites radicitus amputauit, diuitiarum spinas sæculo suffocantibus amisit.

Mulier quædam ex infirmitate graui sic cæca omninò effecta, vt iuuari non posset per quæcunq; adhibita remedia medicinæ: portata ad locum eremi, vbi frater Petrus tunc temporis morabatur, cum se signasset quadam parua cruce lignea quam idem frater Petrus per seruum suum ei transmiserat, & eandem ad oculos, applicasset, perfectè statim visibiliter est curata.

Quidam seruus ita furiosus, & amens, vt ne seipsum aut alios offenderet, funibus & catenis ferreis ligaretur, adductus ad dicti fratris præsentiam, cum comedisset de pane sibi per ipsum exhibito, sic est curatus perfectè, vt de dicta infirmitate nihil vlterius vnquam senserit.

Puella

* A feria sexta vsque ad vesperam sabbathi qua vir sanctus quieuit & obdormiuit in Domino, aurea crux circa ostium cellulæ mirabiliter in aere pendens apparuit & effulsit: quo quidem attento quid aliud insinuatur nisi viuentem ac morientem sanctissimum Petrum crucem Domini & corpore & mente perpetuo gestasse?

Puella etiam quædam, quæ fistulam tam grauem habebat in pede cum aperturis pluribus, vt de perditione pedis à medicis timeretur, portata ad ipsum, & facto per eum super plagã ter signo sanctæ crucis, statim sanata est, ita vt post dies paucos non apparuerit in dicto pede aliquod infirmitatis prædictæ vestigium vel cicatrix.

Quædam mulier, quæ sic vehementer grauabatur infirmitate hectica, vt de eius vita desperaretur à medicis, nec pro necessitate quacunque absque plurium adiutorio de loco posset se mouere, cum quieuisset per horæ spacium sub quodam panno lineo, quem per patrem dictæ infirmæ miserat frater Petrus, statim sanata surrexit.

Quidam etiam strophulam grossam ad quantitatem oui gallinæ in manu, per quinque annos habuerat: benedictione facta per ipsum sanctum super infirmitatis locum fuit post morulam modicam sanatus totaliter & perfectè.

Cum etiam summi Pontificatus culmine præemineret, quædam mulier, quæ vi morbi per annos quatuor per totum corpus extiterat crocea & inflata, quæ etiam operari quicquam non poterat, nec absque grauamine notabili ambulare, delata ad locum, per quem erat frater Petrus tunc summus pontifex transiturus, & benedicta ab ipso, restituta est illico pristinæ sanitati.

Alia quędam mulier sic contracta in omnibus membris suis, vt nec ambulare posset, nec mutari de loco ad locum, nisi ab aliis portaretur, posita secus viam, per quam ipse frater Petrus tunc transitum faciebat, & data super ipsam crucis benedictione, per ipsum fuit perfectè continuò liberata.

Postquam renunciauit Papatui: quidam qui ex toto penè visum perdiderat, cum se ipsi fratri Petro præsentasset, super ducta quadam parua cruce lignea oculis patientis restituit integrè statim visum.

Denique vt in eius obitu suæ sanctitatis lucidę diuinum testimonium non deesset, de ipsa cruce quàm summè dilexit, & lumine, fecit Deus signum mirabile apparere. Etenim tempore mortis suæ apparuit crux parua* & fulgida in medio ostij cameræ in qua erat, quę ad modum vertiginis se voluens continuò permansit diuinitus suspensa in aëre, quoadusque corpus eius de ipsa camera est translatum. Sed & post obitum viri sancti quidam sic est percussus paralysi, vt nec ambulare, nec stare, nec loqui posset quoquomodo: ductus ad locũ vbi frater Petrus pœnitentiã facere consueuit, & cathena quadam: quam portasse ad carnem nudam dicebatur dum viueret, apposita patientis collo & capiti, & ad cætera membra eius, fuit statim penitus liberatus.

De Cælestino sic loquuntur Sabellicus Ennead. 9. lib. 7. Cælestinorum nobilis ad posteros religio per idem tempus orta est quem auxit perspecta Cælestini auctoris sanctitas & indubitata quædã circa iacentis corpus facta miracula. Et cæteri Historici testantur approbatum iisdem miraculis à Clemente quinto Cælestinum quintum sub nomine Petri confessoris in sanctos relatum.

Quidam etiam qui vires ambulandi ac standi, vsumque manus perdiderat, ductus ad ecclesiam, vbi dicti sancti corpus iacet reconditum, & pernoctans cum animi deuotione in eadem, sensit se mane totaliter à dicta infirmitate liberatum.

His & aliis quàm plurimis miraculis gloriosis mirificauit dominus sanctum suum & clarum mundo reddidit, ac colendum. Gaudens itaque plaudet mater ecclesia, & suaues depromat melodias. Nam hic Christi confessor eximia sua proles, inter beatorum agmina stellam possidet matutinam, & super Christi mensam cum angelis ore pleno melle dulcius abditum manna gustat. Iubilare non quiescat plebs catholica: nam accensus calculus, quem ex eius medio ille incendens seraphyn tulit forcipe de altari, in ea quæ sursum est Hierusalem, ignitis lapidibus, in quorum medio Rex cœlorum ambulat, est coniunctus. Hunc apud Deum aduocatum habet, quem fons effluxus perennis iocundè inebriat, abunde faciat lignum vitæ. Iocundetur insuper religio per ipsum instituta, & in laudes altissimi organa vocis laxet. Nam hic eius protector indefessus stola immortalitatis indutus, ac sedens cum principibus, solium gloriæ sempiternæ semper [illegible] tenet.

Verumquia dignum est, vt quem in cœlo sursum Deus glorificat: hic inferius ad suum patrocinium mundus colat: nos de sanctitate vitę, ac veritate miraculorum sancti huius, de quibus inquiri fecimus diligenter prudentis examinis discussione adhibita, plenam & firmam certitudinem obtinentes requisitã. Insuper prælatorum omnium tunc apud sedem apostolicam existentium supplicatione humili & deuota de fratrum nostrorum consilio & assensu consiti, de omnipotentis Dei virtute, auctoritate quoque beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, & nostra,

ipsum

ipsum sanctorum confessorum catalogo duximus adscribendum.

Ideoque vniuersitatem vestram monemus, & hortamur attentè per apostolica scripta vobis præcipiendo mandantes, quatenus quartodecimo Calendę Iunij festum eiusdem confessoris deuotè ac solenniter celebretis, & faciatis à vestris subditis celebrari: vt eius pia intercessione & hic à noxiis protegi, & in futuro sempiterna consequi gaudia valeatis. Amen.

II.

De magistris & linguarum professoribus in academijs gratuitò preficiendis. Ex Clementis constitutionibus in Concilio Viennensi.

INTER solicitudines nostris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes in viam veritatis inducere, ipsósque lucrifacere Deo (sua nobis cooperante gratia) valeamus. Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrum desiderium assequendum, diuinorum eloquiorum sit expositio congrua, ipsorúmque fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & promi noscantur inaniter, vacuaque redire, si auribus linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideóque illius, cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus, imitantes exemplum, qui ituros per vniuersum mundum ad Euangelizandum Apostolos, in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris Catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipuè abundare sanctam affectamus Ecclesiam, qui infideles ipsos sciant & valeant sacris institutis instruere, Christicolarúmque collegio, per doctrinam Christianæ fidei, ac susceptionem sacri Baptismatis aggregare. Vt igitur peritia linguarum huiusmodi possit habiliter per instructionis efficaciam obtineri, hoc sacro approbante Cõcilio, scholas in subscriptarum linguarum generibus, vbicunque Romanam Curiam residere contigerit, nec non in Parisien. Oxonien. Bonon. & Salmantino studiis prouidemus erigendas. Statuentes, vt in quolibet locorum ipsorum teneantur viri Catholici, sufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ & Chaldeæ linguarum notitiam, duo videlicet vniuscuiusque linguę periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas solicitè doceant, earúmque peritiam studiosè in illos instructione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi fructum speratum possint (Deo authore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos infideles. Quibus equidem in Romana Curia legentibus per sedem Apostolicam, in studiis vero Parisien. per Regem Franciç, in Oxonien. Angliæ, Scotiæ Hyberniç ac Vualiæ, in Bononien. per Italiç, in Salamantino per Hispaniç prçlatos, monasteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores in stipendiis competentibus, & sumptibus volumus prouideri: contributionis onere singulis iuxtà facultatum exigentiam imponendo: Priuilegiis & exemptionibus quibuscunque contrariis nequaquam obstantibus: quibus tamen nolumus quo ad alia preiudicium generari.

In Viennensi Concilio decretum est vt insigniores Academiæ publicis professoribus dignis stipendiis conductis Hebraicam, Chaldaicam, Græcam & Arabicam linguam profiterentur, vt essent qui apud infideles has linguas potissimum callẽtes, fidem possent propagare. cap. 2. de Magistris.

Hæc constitutio renouata est in Concilio Basiliensi.

Sunt qui temerè de factis superiorum iudicent eósque traducant pro mentis inscitia aut libidine, nec velint scire potiores causas quæ eorum placita comitantur, hinc fit vt multi flagitij grauissimi Clementem quintum accusent quod Templariorum ordinem extinxerit Philippi Gallorum Regis adhortatu. Si quis autem Aluarum lib. 2. de planctu Ecclesiæ, Volater. lib. 22. Antrop. Sanderum lib. 7. de visibili monarchia, Tyrium Archiep. lib. 2 cap 7. & pleró͡sque alios ex Iouis tabulis testes consuluerit apprimè cognoscet Tẽplarios veluti scelerũ & multorum Christianæ Reipublicæ incommodorum fomites & authores abolitos fuisse in Concilio Viennensi quadringentis Episcopis anno Domini 1311. celebrato, damnatos, & flammis deuotos & eorum ordinem qui iam ferè ducentis annis integer perdurarat, euersum eorúmque bona Rhodiis militibus concessa, quòd in primis ad Saracenos defecisse dicerentur. Vnde Aluarus lib. 2. de planctu Ecclesiæ: Templarij, inquit, propter sua flagitia ab Ecclesia reprobati sunt. Et subito destruuntur mirantibus vniuersis: quorum Magister cum multis aliis, Parisiis viuus exustus est, quamuis illa quæ eis obiecta erant crimina non faterentur, sed constantissime denegarent, & falsa atque commentitia esse dicerent.

1 Nam illis opponebant quòd Christum abnegassent.

2 *Quòd in crucem Christi conspuissent.*
3 *Quòd eorum professio esset prophana.*
4 *Quòd eorum Magistri ordinatio, clanculum & occultè fieret.*
5 *Quòd propter illos terra sancta in Turcarum ac Saracenorum manus iterum deuenisset, quibus tot Christianorum fuso sanguine, adempta pridem fuerat.*
6 *Quòd nefanda masculorum libidine conflagrassent.*
7 *Quòd miro artificio simulachrum quoddam cõstituissent, hominis cutem eo superinducentes, & in eius fronte binis carbunculis oculorum vice promicantibus collocatis: quod sane loco numinis venerebantur, & colebant.*
8 *Quòd morientem cadauera in cineres resoluta, cæteris darent in poculum, quo in ea secta firmiores & constantiores consisterent.*
9 *Quòd denique infantem natum ex Templarij Virginisque concubitu, torrerent igne, ex cuius humore deliquato, suum perungerent simulacrum.*

Burdegalam repetens Clemens V. post Concilij Viennensis sessiones male habere cœpit nunc dysenteria, nunc stomachi debilitate cruciatus ita vt in ipso itinere apud Roccam Mauram vitam finierit Pontificatus sui anno nono 12. Cal. Maij. An. 1314. Cadauer in Ecclesiam B. Mariæ de Vsesta diœcesis Vasatensis sepulchro marmore instructissimo translatum est, quod à Caluinian. turpiter dirutum est ossibus in ignem coniectis 8 ad. Ianuarias 1578.

IOANNES XXII.

Iacobus Caturcensis suffragiis Cardinalium viginti trium Lugduni in Ecclesia fratrum Prædicatorum pro conclaui selecta Pontifex creatur, & in augustissimo templo D. Ioannis Baptistæ coronatur nonis septembris. 1316. Duos Thomas in sanctorum cathalogum retulit Thomam scilicet Philosophum & Theologum Dominicanæ familiæ splẽdorem & Thomam Episcopum Herferdensem præclaro stemmate natum. Clemetinarum editionem confirmauit, & constitutiones edidit quæ extrauagantes vocantur. Ærarium Pontificium locupletauit.

I.

Alienationes & locationes bonorum Ecclesiæ annullantur.

Parem constitutionẽ de reuocatione bonorũ Ecclesiæ tulit Clemens 6. cõst. 1. Etsi solertem. Innoc 6. const. 1. sedentis Innoc. 7 const. 1. iniũctũ. Paul. 2. cõst. cum in omnibus Clem. 8 const. si pro pauperum. Paul. 3. const in sacra Iul. 3. cõst. cum sicut. Pij. 4. const promidis. & Pij V. const. volentes.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Guittoni Episcopo Vrbeuetan. patrimonij Beati Petri in Tuscia Rectori, salutem & Apostolicam benedictionem.

Inter cætera, quorum nos cura sollicitat, illa præcipuè meditatio mentem nostram occupat, illáque sollicitudo fatigat, vt Ecclesiæ iura non pereant, & si qua sunt fortè deperdita, in statum pristinum restaurentur. Audiuimus siquidem relatione fidel, quod quidam patrimonij beati Petri in Tuscia, comitatus Sabiniæ, Terræ Arnulphorum, & quarundam aliarum Terrarum ad nos, & Ecclesiam Romanam spectantium Rectores, & officiales, qui fuerunt temporibus retroactis, diuersas locationes, alienationes, donationes, & concessiones de Terris, Castris, bonis iuribus eisdem Ecclesiæ sub variis formis, modis, & tenoribus fecisse noscuntur, & quasdam minores Terras, Ciuitates, Castra, & loca infra patrimonij comitatum, & Terrarum Arnulphorum prædicta, & alia infra iurisdictionem ipsius Ecclesiæ Romanæ consistentia maioribus ciuitatibus, & Comitatibus, Comitibus, Baronibus, & nobilibus, quamuis nullam super hoc potestatem habuerint, de facto in ipsius Ecclesiæ graue præiudicium subiecerunt, & etiam summiserunt, ac se subiicientibus, & summittentibus auctoritatem præstando consenserunt pro eorum libito voluntatis. & aliqua minora Terræ, Ciuitates & Castra dictis maioribus Ciuitatibus, & Communitatibus, Comitibus, Baronibus, & nobilibus, tam de dictis Terris, quam etiam aliunde voluntariè, & quædam ab ipsis maioribus

ribus coactę se per violentiam summiserunt. Nos igitur super his volentes eiusdem Ecclesiæ honori, & indemnitatibus prouidere, locationes, alienationes donationes, concessiones, subiectiones, & summissiones prędictas, & alias quascunque de bonis, & iuribus prędictæ Romanę Ecclesię, & Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum prædictorum, ac vniuersitatum eorundem sub quibusuis modis, formis, tenoribus, aut expressionibus verborum factas non obstantibus Apostolicę sedis non ex certa scientia factis, & quorumuis aliorum confirmationibus, seu ratificationibus super his, sub quacunque forma verborum obtentis, necnon promissionibus obligationibus, pœnarum adiectionibus, stipulationibus, & renunciationibus quibuscunque, ac iuramentis super his præstitis ab eisdem ex tunc auctoritate Apostolica reuocauimus, cessauimus, annullauimus, irritauimus, vacuauimus, & nullam habere decreuimus roboris firmitatem, & eadem Terras, Ciuitates, & Castra, bona, & iura ad ius, & proprietatem, & dominium eiusdem Ecclesiæ reuocauimus, easdem minores Terras, Ciuitates, Castra, & loca in eo statu in quo erant ante tempus subiectionis, & summissionis huiusmodi reducendo, Decernentes illa prædictis maioribus Ciuitatibus, & communitatibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus, ad seruandum summissionem huiusmodi, vel ad obediendum, seu parendum illis in aliquo prætextu summissionis, & subiectionis earundem aliquatenus non teneri. Quo circa fraternitati tuæ, per Apostolica scripta mandamus, quatenus per te, vel alium, seu alios super præmissis de plano, summariè, sine strepitu, & figura iudicij te informans prædictas Terras, Castra, bona, & iura taliter locata, alienata, donata, & concessa, ad manus tuas recipere studeas, & diligenter conseruari procures. Non permittens Terras, Ciuitates, Castra, & loca minora prætextu summissionis, & subiectionis huiusmodi ab aliquibus indebitè molestari. Detentores Terrarum, Castrorum, bonorum, & iurium prædictorum, & contradictores, ac rebelles, & impedientes si qui fuerint, nec non & molestatores dictarum minorum Terrarum, Ciuitatum, & Castrorum, ac vniuersitatum per spirituales, & temporales pœnas appellatione postposita compescendo. Non obstante si eis vel eorum aliquibus communiter vel diuisim à dicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari, aut quibusuis pœnis affici non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Auinioni Calend. Aprilis Pontificatus nostri Anno quinto.

De bonis Ecclesiæ alienatis vel non in 1 cōstitutione Gregorij nom aliquid adduximus quibus addere potens ea quæ leguntur apud doct. in c. nulli de reb. Eccl. nō al. apum alleg. &c. Alex. cons. 17 libr. 4. Decius cons 142. num. 2. Parb. in rub. de reb. Eccl. num. 52. Socin. consil. 33. lib. 1. col. 1. Bar. in l. 1. §. quod autē. ff. de superficieb. Bald in l. iubemus in 2 col. 3. de sacrosanct. Eccl. Paul. Cast. con. 4. lib. 1. Couar. lib. 1. c 16. variarū resolu. And. Tiraq. li. 1. de retract §. 1. gloss. 15. nu 79.

II.

Moderatio facultatis inquisitorum dandi licentiam deferendi arma.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis inquisitoribus hęreticæ prauitatis in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicā benedictionem. EXIGIT ordinis vestri religio, & commissi vobis officij māsuetudo requirit: vt sic actus vestros virtute modestiæ componatis, quòd nemini esse possint ad scandalum, vel aliquod nocumentum. Accepimus siquidem assertione fidei, quòd vos nonnullis prauis & peruersis hominibus, qui frequenter ad cædes, & alia nefanda facinora laxant nequiter manus suas, arma per ciuitatem & districtum Bononiensem portandi, non sine multorum scandalo, licentiā concessistis. Quare volumus & discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdem ecclesiæ fidelem, ac deuotum, & laudabilis conuersationis & vitæ, habere quomodolibet præsumatis: nec aliquibus de cetero, extra familiam vestram quam vobiscum habetis continuè (nisi forsan illis, qui eundo de terra ad terram, vel etiam redeundo vobiscum, & in casibus alijs in quibus vobis pro securitate vestra forsitan expediret aliciui deferenda arma per dictam ciuitatem & districtum licentiam concedatis. Et nihilominus licentiam, quam olim super hoc alijs concessistis, iudicatis, remotis occasione & dilatione quibuslibet, revocate. Vt per hoc nulla possit oriri in eisdem ciuitate, vel districtu materia scandalum parituræ: nec ad nos de cætero super hoc querelæ materia deferatur. Datum Auinion. sexto Non. Maij. Pontificatus nostri anno quinto.

Quibus Inquisitionis sanctum & exactū officium delegatum est impensiùs debet illud esse studium ne pro famulatu viros assumant flagitiosos, turbulentos, & seditiosos, & ideò ne contumeliosiùs se gerant abrogat eisdem Pontifex arma deferendi facultatem.

III.

Religiosi impunè non possunt terras infidelium peragrare sine licentia superiorum.

Hæc constitutio integra habetur in extrauag. Comm. lib. . ca. 2. ad nostrum. De regularibus & transeuntib. ad religionem.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. AD NOSTRVM nuper relatio fide digna peruenit auditum, quòd nonnulli religionis gestātes habitum, sed à veritate religionis omnino vacui, & modestia penitus alieni, ad partes quodammodo infidelium, se transferunt in quibus pauci fideles, respectu infidelium commorantur, vt ibidem faciliùs decipere simplicium animos, & ipsos, & alios in errores præcipitare, seu retinere valeant, sub ouium veste, ac religionis habitu, lupinum animum occultantes: doctrinas suas reprobas, & erroneas, quibus fidelium mentes quantum in eis est, corrumpere satagunt, in ipsis partibus periculo se nimirum spargere nō omittunt, necnon os suum ponentes in cœlum, lingua eorum transeunte super terra S. R. E. sanis auribus non verentur, ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsiq; talium præsumptores de hæresi vehementer arguunt se suspectos, immo vere ex his fore hæretici comprobantur. Nos itaque cautis obuiare periculis, paternæ diligentiæ studiis cupientes, Vniuersis, & singulis religiosis cuiuscunque religionis, ordinis, status, vel conditionis existant: de fratrum nostrorum consilio, districtiùs auctoritate præsentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris sui ordinis licentia, sibi per ipsius literas patentes concessa, de cætero ad partes se transferant antedictas, superioribus suis nihilominus iniungentes, ne quibusuis sui ordinis fratribus (nisi duntaxat viris literatis, prouidis, & expertis) huiusmodi licentiam impartiri præsumant. Nos enim quoscunque scientes, super quo eorum conscientias oneramus, præsumentes contrarium quouis modo, excommunicationis subiacere volumus sententiæ, & decernimus ipso facto, à qua nullus ab alio, quam à Ro Pont. possit, nisi duntaxat in mortis articulo absolutionis beneficium obtinere. Cæterum vniuersis ecclesiarum prælatis in virtute Sanctę obedientię, districtè pręcipiendo, pręsentium tenore mandamus: quatenus nullos religiosos, ad partes se transferentes prædictas, nisi per patentes sui ordinis literas, de licentia speciali se illud transferendi, sibi concessa, prælatis eisdem fecerint plenam fidem in suis ciuitatibus, & diœcesibus, ac terris, & locis aliis ad prędicationis officium, vel diuinorū celebratione admittant, sed ipsos potius velut apostatas capiant seu capi faciāt, eos carcerario custodi, donec de dicta licentia modo prędicto sibi constiterit, detinendo. Et nihilominus si quos religiosos approbare, quæ sedes reprobauit apostolica, vel quę alias sciunt fidei obuia in suis prędicationibus, seu secretis collationibus dogmatizare pręsumpserint, vt tales quibuscunque cessantibus priuilegiis, possint auctoritate apostolica licite capere, & carcerari custodię sicut suos possint subditos mancipare, licentiam impendere. Et insuper tenore pręsentium mandamus eisdem, vt de pręmissis summariè & de plano, ac sine strepitu, & iudicij figura, per se, vel per alium, seu alios, se solerter & fideliter studeant informare, quousque de prędictis, seu eorum aliquos, repererint reos esse, iuxtà statuta canonum, & aliorum exemplum castigare pœnis debitis non postponant. Non obstan exception. & aliis quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, gratiis, & literis apostolicis eisdem religionibus, vel ordinibus communiter, vel diuisim, sub quacunque forma vel expressione verborum ab eadem sede concessis, vel in posterum concedendis, etiam si de illa, plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum pręsentibus sit habenda: quę quantum ad prędicta, vel aliquod eorundem, eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum inhibitionis, mandatorum, voluntatum, constitutionis, & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis, &c. Datum Auinioni vij. Idus Maij, Pontificatus nostri anno Nono.

Lepidè explicat veteratoriā artem omnium hæreticorū qui sunt Lupi rapaces sub vestimētis ouium, & Sathanæ in angelos lucis trāsformati, Pharmacopolas etiā referre scribit Vincentius Lirinēsis, qui noxia gramina salubribus titulis coronant.

Religiosi ad infidelium partes non accedāt sine licentia superiorum.

Reperti Religiosi sine superiorum licentia peregrè proficiscentes pro vagis & erronibus habeantur tum capiātur ac detineantur tanquam Apostatæ.

IIII.

Fœdera cum hæreticis inita damnantur.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Lamberto de ordine fratrum Prædicatorum, Inquisitori hæreticę prauitatis, in inferiori parte Lombardiæ,

bardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem.

Cvm nonnulli de prouincia nostra Romandiolæ, tam clerici quàm laici, Deum & Romanam matrem Ecclesiam offendere séque in præcipitium damnationis, & mortis immergere non verentes, adeo fauere & fauisse dicantur damnatis, hæreticis, confœderationes, ligas, & societates ineundo cum ipsis, eósque receptando, & sibi præstando multipliciter auxilia, consilia, & fauores, quód de labe hæresis se reddiderunt & reddunt vehementer suspectos: Nos tam ipsorum quàm multorum periculis, & præmissis imminentibus obuiare salubriter cupientes: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus contra fautores huiusmodi, & alios quoslibet, de crimine prauitatis hæreticæ culpabiles, vel suspectos, sic solerter secundum formam canonum, ac priuilegiorum concessorum inquisitionis officio, procedere non postponas, quód inde debeat tua diligentia meritò commendari. Datum Auinioni xij. Calen. Septemb. Pontificatus nostri anno decimo.

Vide infra constit. Pauli 4. cũ ex Apostolicus.

V.

Edoardus Rex Angliæ monetur vt corrigat grauamina populo Hybernico illata.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei Charissimo in Christo filio Eduardo Regi Angliæ Illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

Paternvm amorē ad tuæ celsitudinis incrementa, fili charissime, gerimus, dum te ad ea, quæ iusto placeant iudici, tui regni, terrarum, & subditorum tuorum, sint opportuna quieti, & famæ tuæ pariter & honori prospiciant, sollicitis hortationibus inuitamus. Propter quod in iis persuasiones nostras deuota debes mente suscipere, & ad executionem illarum te paratum & flexibilem exhibere. Ecce, fili, quasdam recepimus literas directas pridem per Hybernicos Magnates, & populum, dilectis filiis nostris Anselmo tituli sanctorum Marcellini & Petri presbytero, & Lucæ S. Mariæ in via lata diacono, Cardinalibus, Apostolicæ sedis nunciis, & per eos nobis suis interclusas literis destinatas: in quarū serie vidimus inter cætera cōtineri, quod cum fœlicis recordationis Hadrianus Papa prædecessor noster, sub certis modo, & forma distinctus apertiùs Apostolicis literis inde factis, claræ memoriæ Henrico Regi Angliæ, progenitori tuo, dominum Hyberniæ concessisset: ipse Rex, ac successores ipsius Reges Angliæ, vsq; ad hæc tempora modum & formā huiusmodi non seruantes, quinimo eos transgredientes indebitè afflictionibus, & grauaminibus inauditis importabilium seruitutum ipsos diutius oppresserunt. Nec fuit hactenus, qui reuocaret illata grauamina, aut errata corrigeret: non fuit quem pia compaßio super eorum contritione moueret, quamuis super his ad te recursus habitus fuit, & clamor validus oppressorum aures tuas quādoque pulsarit. Vnde talia ferre nequeuntes vlterius, coacti sunt se à domino tuo subducere, & alium in suum regimen aduocare. Hæc, dilectißime fili, si veritate nitantur, tanto nimirum infestiora nostris accedunt affectibus, quanto desideramus intensius, vt tibi prospera cuncta cedant. Circa illa versari sedulo debes, eáque promptis affectibus exequi, quæ tuo sint placita creatori: & ab omnibus abstinere sollicitè, per quæ contra te debeat prouocari Deus ipse, ac Dominus vltionum: qui gemitus afflictorum iniustè, minimè despicit: & qui propter iniustitias peculiarem suum deiecisse describitur populum, & translationem fecisse regnorum. Quantò etiam desiderabilius, iis præsertim impacatis temporibus, cupimus te illis libenter intendere, per quæ tuorum corda fidelium ad tuam beneuolentiam & obedientiam debeant allici, & illa prorsus vitare, quibus valeant tuæ cultu deuotionis auelli. Quia itaque, fili, tua non modicum interest huius nouæ mutationis vitare dispendium, quamplurimum expedit, vt hæc non negligantur turbationis initia: ne illis periculosè crescentibus sero medicinæ remedia præparentur. Excellentiam regiam sollicitamus attentè, præsentibus sanè nihilominus consilio suadentes, quatenus hæc prudenti meditatione considerans & cum tuo discreto consilio conferens super illis, circa præmissorum grauaminum correctionem, ac reformationem debitam, & festinam, viis & modis decernentibus, sic sufficienter prouideri mandes, & facias, sic discriminosis principiis in hac parte obstare procures, quod & illi, per quem regnas, placere valeas,

Hibernia insula vulgò Hirlāda Hērico Regi Angliæ Pōtifici dono ceßit in cuius Incolas tyrannidē potius quàm regnum exercere videbatur Eduardus secundus quem Papa commonet seueriores animi impetus cohibere. Enascentibus huiusmodi dißidiis per Angliā Rex Scotiæ arma cogit regni amplitudinem in vicinis detrimentum extendere cupiens. Eduardus in Scotiam numerosißimas militū cohortes ducit Monasterium Melrossense expilatur ac violata sacra Eucharistia incensisque tēplis discedit. Scotus rex crudelitates & sacrilegij pœnas ab eo exacturus in Angliā venit om-

néfque ægros ad Eboracū vſque diripit & Anglum conſertus ad Bilanarum manu vincit.

leas,& te in iis efficaciter implente quod debes,cuiuſuis aduerſum te iuſtę quærelę materia conquieſcat per quod iidem Hybernici ſaniori ducti conſilio,tibi, vt domino, pareant:aut ſi,(quod abſit) in cœpta rebellione manere voluerint, cauſam ſuam in apertam iniuſtitiam,te apud Deum & homines excuſato, conuertant. Vt autem de prędictis grauaminibus & quærelis, quibus prędicti innituntur Hybernici,tuis ſenſibus innoteſcant ad plenum, prę̨ſcriptas literas miſſas Cardinalibus antedictis cum forma literarum,quas prędictus Hadrianus prædeceſſor noſter eidem Henrico Regi Anglię de terra Hyberniæ conceſſit, tuę magnitudini mittimus præſentibus incluſas. Datum,&c.

Hic Pontifex controuerſiam in publico Patrum conſiſtorio agitauit an ſanctorum animæ ab omni peccati macula vel in hac vel in altera vita ritè purgatæ viſione diuina perfruerentur ante extremum Iudicij diem,in quo dubio ad quoſdam antiquos patres qui hoc negare videntur deflexit non ſine hæreſis ſuſpicione a qua tamen ſalubri monitorum conſilio ſe ſe ſubduxit. Ludouicum Bauarum cū vxore cuiuſdam potētu viri adulterum,ante ſuſcepti Cæſarei Diadematis inſignia turbantem ſeueriore imperio Italiam cum nec monendo nec comminando quicquam proficeret à communione fidelium deiecit. Quod ille impatientiùs ferens à primatis quibuſdam Romæ coronari & confirmari in contemptum Pontificiæ ſententiæ voluit,& rerum omnium preuertere ordinem cæco quodam furore contendens Pontificem coram ſe iudicio ſiſtere mandauit, Aquilam Cæſaris, Petri Clauibus præualere exiſtimans & ideo publica ſententia à ſede Pontificia depoſuit Papam in cuius locum Petrum Corbarium Franciſcanum prius legitima copula cum Ioannæ Matthæi pudiciſſima filia ſociatum è ſuo cœnobio diſtraxit & pſeudopontificem creauit, qui tamen illegitimo Pontificatu in conſiſtorio Auenionis coram vero Pontifice renunciauit & in carcere vitam cum morte permutauit. Eccleſiæ & boni chriſtiani ſtudioſus Pontifex Ioānes nouam militū religionem in Luſitania inſtituit, quorum caput eſt oppidum Diocæſeos Sylueníis. Eccleſiam Tectoſagum metropolim in Archiepiſcopatum euexit,& Cæſarauguſtanam. Poſtquam ſediſſet Aueniane in palatio Apoſtolocio 18. annos mortuus eſt pridie nonas. Decembris. 1334.

BENEDICTVS XII.

Iacobus Furnus Toloſas ordinis Ciſtercienſis exilis & infimæ ſtirpis monachus, præter ſpem Cardinalium ſed Dei occulto conſilio Pontificum culmen adeptus eſt. 14. Cal. Ian. & Coronatus Auenione in æde Prædicatorum. Septennio nauem Petri rexit & ſeptem tantum Cardinales vnde quaque accitos, nō familiares aut affines creauit, quod æquiſſimus eſſet dignitatum diſpenſator. Non nouit amicos nec parentes, viros tamen de literis bene meritos fouebat. Pontificem Romanum Iuri conſanguinitatis non obſtringi dicebat & ſæpius importunas preces ad honores promoueri cupientium hoc Dauidico modulo fregit *Si mei non fuerint dominati tunc immaculatus ero.* Bernardinorum collegium & templum fundauit Pariſiis. Ordines Benedictorum & Ciſtercienſiū reformauit.

I.

Opinio Ioannis XXII dilucide explicatur determinans animas ſanctorum nihil habientes expurgabile ſtatim vt diſcedunt ante diem Iudicij faciem Dei c[illegible]ere.

† Ex Alphonſo de Caſtr lib 3. aduerſus hæreſes.

BENEDICTVS ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam: Benedictus Deus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, qui ſacroſanctam Romanam catholicam & apoſtolicam Eccleſiam quàm vt vincam plantauit dextera ſua, quámque vt præcipuam in Eccleſiarum omnium caput erexit vt victricem, dicente Domino ad Petrum: Tu es Petrus & ſuper hanc

hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: ſua miſeratione non deſerit, ſed per beatos Apoſtolos ſuos, præcipuè Petrum & Paulum ſingulares eiuſdem Eccleſiæ defenſores, pia benignitate & continua pietate cuſtodit, quatenus eiſdem rectoribus gubernata, in ſtabilis maneat fundata ſuper firmam Petram, omnéſque Chriſtianæ fidei cultores illi obediant, illi pareant, illi intendant, ſub illius magiſterio degant, ſub eius diſciplina & correctione conſiſtant: non illi dogmatizetur improuidum, inſeratur incautum, in fide temerarium ingeratur: ſicque declinent homines a malo & facient bonum, ambulent per vias rectas, & ad meliora per ſancta deſideria proficiſcantur, ſperent iuſtorum propinquas æternæ vitæ retributiones, timeant malorum inferni calamitates non remotas: nam ſcriptum eſt: Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt reddere vnicuique iuxta opera ſua. Quòd ſi ſecus àquoquam fuerit attentatum id, protinus ſua authoritate, pœnis etiam adiectis prout expedire viderit, prorſus euellat. Pro qua vt in ſeipſa ſubſiſtens alios informaret, paſſionis ſuæ tempore ſaluator noſter Ieſus Chriſtus Patrem exoraſſe perhibetur, dicens: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum: ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Sanè dudum tempore fœlicis recordationis Ioannis [a] vigeſimi ſecũdi prædeceſſoris noſtri, inter nonnullos etiam theologicæ facultatis magiſtros, ſuper viſione animarum iuſtorum hominum poſt mortem ſuam, in quibus nihil erat purgabile cùm de hoc ſeculo deceſſerunt, vel ſi fuerat, iam purgatum fuerat ex toto, an diuinam eſſentiam videant ante corporum ſuorum reſumptionem & iudicium generale & ſuper nonnullis aliis orta materia quæſtionis, ipſorum aliqui negatiuam, aliqui affirmatiuam, alij verò ſecundum ſuas imaginationes, de viſione diuinæ eſſentiæ ab animabus huiuſmodi, diuerſa & diuerſimodè oſtendere nitebantur: prout ex dictis & ſcriptis ipſorum noſcitur apparere: ſuper reiectis ſuis verò concertationibus, quas hic cauſa breuitatis omittimus, quia ita ex noſtris determinationibus inter ſe etiam decidebant. Cúmque idem prædeceſſor noſter ad quem prædictorum determinatio pertinebat, ad deciſionem concertationum huiuſmodi ſe pararet, in ſuo conſiſtorio publicò tam fratribus ſuis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, de quorũ numero tunc eramus, quàm prælatis & magiſtris in theologia, qui multi aderant præſentes, iniungendo diſtrictius, & mandando, vt ſuper materia de viſione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberatè vnuſquiſque diceret quod ſentiret. [b] Tamen morte præuentus, ſicut domino placuit, perficere illud nequiuit. Defuncto itaque prædeceſſore præfato, nos diuina dignatione ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, diligentiùs attendentes quanta ex præmiſſis eorum concertationibus non ſolutis, animarum imminent pericula, quanta exinde poſſunt ſcandala ſuboriri: vt ipſorum varietas pereat, & veritatis ſoliditas innoteſcat, habita prius ſuper prædictis ſolicita examinatione, & diligenti deliberatione cum fratribus noſtris dictæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, de ipſorum fratrum conſilio, hac in perpetuum valitura conſtitutione, authoritate apoſtolica definimus, quòd ſecundum communem Dei ordinationem, animæ ſanctorum omnium, qui de hoc mundo ante domini noſtri Ieſu Chriſti paſſionem deceſſerunt, necnon ſanctorum apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, virginum, & aliorum fidelium defunctorum, poſt ſacramentum baptiſmi ab eis ſuſceptum, in quibus nihil purgabile fuit quando deceſſerunt, nec erit quando decedent etiam in futurum, vel ſi tunc erit aliquid purgabile in eiſdem, tamen poſt mortem ſuam purgabunt, atque animæ puerorum eodem Chriſti baptiſmate renatorum, & baptizandorum, cùm fuerint baptizati, ante vſum liberi arbitrij decedentiũ, mox poſt mortem ſuam, & purgationem præfatam in illis, qui purgatione huiuſmodi indigebãt, etiam ante reſumptionem ſuorum corporum, & iudicium generale, poſt aſcenſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti in cœlum, fuerunt, ſunt, & erunt in cœlo, cœlorũ regno, & Paradiſo cœleſti, cum Chriſto ſanctorum angelorum conſortio aggregatæ, ac poſt Chriſti Ieſu paſſionem & mortem viderunt, & vident & videbunt diuinam eſſentiam immediatè, ſe benè, & clarè, & apertè illis oſtendentem: quódque ſic videntes eadem diuina eſſentia perfruuntur: necnon quòd tali viſione & fruitione eorum animæ qui iam deceſſerunt, ſunt verè beatæ; & habent vitam æternam

&

[a] *Hic error nunquam ſuperauit fidem Catholicam huius Pontificis: etiam Ochamo aduerſario teſte in dial. tract. 1. par. 2. c. 9. & 10. qui fatetur hæc propria fuiſſe Ioannis verba.* Licet nos poſtquam fuimus in iſto ſtatu ſtuduimus ſanctorum originalia ſingulariter relegere, nunquam tamẽ meæ intẽtionis fuit dicere aliquid cõtra fidẽ, & ſi aliquando diximus, id totũ ex tunc reuocamus.

[b] *Hoc Benedicti teſtimonio incõcuſſo apparet Pontificem non hoc aſſeruiſſe κατηγορικῶς quaſi nequaquã vltra de hac re eſſet ambigendum, ſed id tantum [illegible] deliberandum propoſuiſſe.*

Hæc constitutio apud paucos authores inuenitur cuius tamen meminit Lazarus Cælestinus. Ioan Gerson. in sermone de festo Paschali. Sixtus Senẽsis Biblioth. lib.6.annot.345. Sanderus lib.7. de visib.monarchia.

& requiem,& omnium illorum,qui poſtea decedent , cùm eandem diuinam videbunt eſſentiam, ipſáque perfruentur ante iudicium generale, ac quòd viſio huiuſmodi eiúſque fructus actum fidei & ſpei in eis euacuant prout fides & ſpes propriè Theologicę ſunt virtutes:quódque poſtquam inchoata fuerit vel erit tali, intuitiua & facialis viſio,& fruitio in eiſdem , eiuſdem viſio & fruitio ſine aliqua intermiſſione ſeu euacuatione prædictæ viſionis & fruitionis continuata exiſtet,& continuabitur vſque ad finale iudicium,ex tunc vſque in ſempiternum. Definimus inſuper, quòd ſecundùm Dei ordinationem communem , animæ decedentium in actuali peccato mortali,mox poſt mortem ſuam ad inferna deſcendunt,vbi pœnis infernalibus cruciantur:& quòd nihilominus in die iudicij omnes homines ante tribunal Chriſti cum ſuis corporibus comparebunt , reddituri de factis proprijs rationem vt recipiat vnuſquiſque propria corporis,prout geſſit, ſiue bonum , ſiue malum. Decernentes prædictas noſtras definitiones ſeu determinationes , & ipſarum ſingulas ab omnibus fidelibus eſſe tenendas Quicunque autem deinceps prędictarum noſtrarum definitionum ſeu determinationum, ac ſingularum ipſarum contrarium ſcienter & pertinaciter tenere,conferre,prædicare,docere , aut defendere,verbo,vel ſcripto præſumpſerit , contra eum ſicut contra hæreticum modo debito procedatur. Nulli ergo hominum liceat hãc paginam noſtrę conſtitutionis, &c. Dat. Auinione quarto Calend. Februarij, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Qui prudentiùs iſta perpenderit falſum commentum obtruſum ab hæreticis in huius Pontificis vituperium illico comperiet , & è veſtigio huius conſtitutionis dubitationum fractis ſcopulis animaduertet nihil omninò à Ioanne definitum eſſe atque ideo non fuiſſe ſchiſmaticũ dũ ſe ſubijciebat meliori ſentẽtię deinde perſpiciet aut omnes eminentiam aut penè omnes Cardinales pontifici Ioanni ſe oppoſituros fuiſſe ſi ſemel ad rẽ peruentum fuiſſet. Cum enim ſtatim poſt mortem Ioannis omnes in contrariam ſententiam ſub Benedicto iuerint,non eſt credibile quin à Ioanne adhuc viuente etiam diſſenſerint præſertim cùm ipſe Benedictus teſtetur,aliquos Theologos negatiuam , alios verò affirmatiuam partem veram oſtendere conatos eſſe,ac Ioannem ipſum mandaſſe vt deliberatè vnuſquiſque diceret quod ſentiret. Idcirco Dominicanæ acies in medium proſilierunt ad retundendam tanti erroris inſaniam Sed huic pertinaciùs nõ adhæſit Pontifex nec voluit illo conſtari ante diuinum tribunal,ita vt prudenter Conſilio Pariſienſiũ Theologorũ retractauerit opinionẽ. Concilium Florentinũ an.1438. ſub Eugenio 4. celebratũ exactam huius dubij ſententiam protulit his verbis definimus illorum animas qui poſt Baptiſmum ſuſceptum nullam omninò peccati maculam incurrerunt, illas etiam quę poſt contractam peccati maculam,vel in ſuis corporibus vel eiſdem exutæ corporibus prout recipi , & intueri clarè ipſum Dominum trinum & vnum ſicut eſt promeritorum tamen diuerſitate aliam alio perfectas illorum autem animas qui actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt mox in Infernum deſcendere pœnis tamen diſparibus puniendas.

a Debent aduocati patrocinium pauperibus gratis præſtare aut à munere aduocationis à Iudicibus poſſunt arceri per aliquot temporis ſpaciũ. l. prouidendum. ff. cap de poſtul. Bald. & Rom. in ſing. 259. Abb. in c.1. sext in l. 1. § cura carnis. ff. de officio præfecti vrb l moris. §. ſunt autẽ. ff. de pœnis Nã in conſcientiæ Iudicio aduocatus reus eſt mortalis peccati ſi noluit pauperibus patrocinari Tho. Caiet. 2. 2. q. 71. art. 1. Syl. verb. aduocatus. q. 28. Dominic. de Soto lib. 5. de iuſt. & iur. q. 8. art. 1.

II.

Reformatio abuſuum qui ſæpe in foro verſantur Aduocatorum & cauſarum Patronorum auaritia.

BENEDICTVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuã rei memoriam. DECENS & neceſſarium exiſtimamus, vt patroni cauſarum, qui in Romana curia officium Aduocationis aſſumunt, deinceps diſcreto & optimo ordine dirigantur Sit autem cauſæ patronus in proponendo efficax,atque pertinentia duntaxat ad negotium de quo agitur recitans , ſuperflua & impertinentia non admittens,nec vltra quam cauſæ expoſcit vtilitas,in licentiam conuiciandi , & maledicendi temeritatem prorumpat:proponentem autem cauſidicum ſecundum ordinem prælibatum,quandiu ſibi audientia conceditur,alij patienter audiant,& expectent,nec verba ipſius vllatenus interrumpant. Caueant tamen Aduocati prædicti, ne de cauſis pauperum prædictorum(quas per illos qui eas proponere volunt gratis proponi volumus)quicquam omnino recipiant , etiam de ipſorum pauperum prompta inſtãtia liberalitatis oblatum. [a] Qui ab eis aliquid receperint,nequaquam dominium eius acquirant,ſed ad reſtitutionem duplici eius quod receperint , ſic eos teneri volumus & aſtringi,vt nihil per dictos pauperes remitti poſſit eiſdem, ad quam quidem reſtitutionem per Vicecancellarium , qui erit pro tempore , per cenſuram eccleſiaſticam compellantur. Ne vero(quod abſit) cupiditatis ardor in-

citet Aduocatum pro immoderato lucro captando ad suscipiendum causarum multitudinem ad quarum patrocinium non sufficit, absque ipsarum detrimento causarum, & clientulorum suorum irreparabil praeiudicio, & iactura: Omnibus Aduocatis eiusdem Rom. curiae praesentibus, & futuris districtiùs inhibemus, ne quisquam eorum tot causas suscipiat, quod eis opportunitatem necessarij studij, & solertiam debitam in prosequendis, seu dirigendis eisdem nequeant exhibere, cum melius sit bene pauca attendere, quam multa suscipere periculosè. Quod si forte contra inhibitionem huiusmodi tot causas receperint, vt eisdem singulis non possint debitum studium & necessitatem solitam adhibere, & ob hoc dictas causas vel earum aliquam perire, vel minus dispendiosè differre contingat, ad restaurationē expensarum, damnorum, & interesse partis, si talis sit causa quae extimationem recipiat, vel de cuius interesse possit satisfieri, integraliter teneantur, alioquin vltra expensas easdem pro eiusdem Vicecancellarij in causis consistorialibus, in causis vero alijs quas apud Sedem Apost. agitari contigerit, pro Auditorum ipsarum causarum, siue Auditores ipsi sint S. R. E. Cardinales, siue alij qui apud Sedem praedictam huiusmodi causas audierint, arbitrio puniantur. Rursus quilibet Aduocatus antequam causam proponendam & dirigendam suscipiat, factum clientuli cuius erit negotium, cum principali si poterit, vel cum Procuratore seu promotore causae ipsius, & quae munimenta, qualésque probationes super dicto negotio clientulus habeat & habere poterit, examinet diligenter. Et si ex informatione huiusmodi reperiat iustam, rationabilem, & probabilem eius causam (quam informationem in scriptis redactam sibi faciat exhiberi) causam assumere poterit suo patrocinio adiuuandam. Si vero iniustam, & improbam ex dicta informatione reperierit, eam non assumat, sed à patrocinio suo repellat, partique repulsae consulat quod dictam causam dimittat, nec in prosecutione ipsius se, & alteram partem vexet laboribus, & expensis. Postremò eisdem Aduocatis, & Procuratoribus causarum iniungimus vt praemissa inuiolabiliter studeant obseruare. Caueant autem quod vltra conuentum salarium nihil omninò lite pendente recipiant quantumcunque gratis oblatum, nec cum clientibus vel alijs pro eis ineant, nec aliquam faciant pactionem, alioquin ad restitutionem dupli illius quod receperint vltra dictam conuentionem teneantur, nulla remissione partis in hoc profutura, & contractus huiusmodi viribus non subsistant, & alias per eundem Vicecancellarium in causis consistorialibus, in alijs verò causis per Auditores earum, prout visum fuerit puniātur. Praemissis quoque adijciendo prouidemus, vt si dicti Aduocati vel Procuratores minus fideliter vel negligenter causas assumptas duxisse vel decidisse, vel scienter malam causam vel improbam assumpsisse inuenti fuerint, per praefatos Vicecancellarium in causis Consistorij, & per Auditores in causis quas audient, ad emendationem damnorum & expensarum quae & quas ob hoc partes incurrent, omni appellatione cessante, censura simili astringantur. Et si eisdem Vicecancellario vel Auditoribus forsitan videatur ex qualitate vel frequentia dictorum excessuum vel defectuum dictos Aduocatos vel Procuratores fore grauius puniendos, possint ad tempus vel in perpetuum eis interdicere officia praelibata. Denique quia periculosum posset esse partibus, si patroni causarum quos aut meritum perit ores fecerit, aut vetustas, pro vna parte consistant, sicque partem aliam necesse sit à rudibus atque tironibus sustineri. Statuimus, vt si patres hoc statuerent, causidicorum distributio prout melius fieri poterit fiat, & singulorum exequetur partibus auxilium, ac huiusmodi si aequa diuisio in causis quae tractantur in consistorio, per Vicecancellarium, in alijs vero per Auditores ipsarum causarum fiat, ac duobus aduocatis duntaxat pars quaelibet sit contenta, nec plures valeat obtinere. Nulli ergo &c. Dat. Auinioni vij. Cal. Nouemb. Pontif. nostri anno sexto.

Aduocatus vel Doctor alteram partem defendens si ex mutatione opinionis vel facti videt eam iniustam, deserere omnino cogitur, nam alias iniustā causam defendens peccaret mortaliter & teneretur parti contrariae ad restitutionem vt verumque firmant Sum. Ang. in tit. de Aduoc. §. 33. Sum. Tabiensis eod. tit. de aduoc. §. 13. num. 15 Armil. eod. tit. § 11.

Causidici debēt absque personarū illicito veritatem tueri patres.

Hic Pontifex ex tibiae dolore quam imperiti medici ne flueret, impedire conati erant obiit Auenione 1342. cuius magnificū funus in Ecclesia cathedrali omnibus collachrimātib. curatum est. Multum vim auri non par ntibus aut cognatis sed Ecclesiae reliquit. Philippum Galliae, & Eduardum Angliae reges per legatos saepius ad pacem adhortatus est at frustra quia pertinaci internecione delectabantur.

CLEMENS SEXTVS

Petrus Mostrius Rogerij filius de Malmonte Lemouicensis diœcesis, susceptis Doctoratus infulis in Theologia apud celeberrimam Parisiorum Academiam variis dignitatibus exornatus est, toto ordini S. Benedicti suspiciendus. postea Rhotomagensis Senonensis & Arelatensis Archiepiscopatum obtinuit & à Benedicto XII. Cardinalis creatur: postremò Auinione pontifex à Cardinalibus renunciatus est. Iubileum ad 50. annos retulit, quod breuior esset hominum vita. Pontificiæ sedi vrbem Auenionem acquisiuit. S Iuonem vtriusque Iuris splendorem cathalogo sanctorum adscripsit.

I.

Contra occupatores terrarum & locorum S. Rom. Ecclesiæ.

Occupantes dominia patrimonij Ecclesiæ per Vrbanum quartum cuius constitutionem hic referre non potuimus, & ordinatione Ioan. 22. sup. fol. 51. const. 1. Inter cætera. anathemate quatiuntur. Item qui regalia custodiā seu guardiam aduocationis titulum in Ecclesiis, monasteriis aut aliis quibuslibet piis locis ... in ... de ... vsurpare conantes bona Ecclesiarum monasteriorum aut locorum ipsorum vacantiū occupant, ac clerici Ecclesiarum monachi monasteriū & cætera corū locorū personæ, quæ id fieri procurāt De elect. & elect. pot. c. 13. in 6.

CLEMENS Episcopus seruus seruorū Dei, Ad perpetuā rei memoriā. ETSI solertem adhibere vigilantiam ne quarumlibet Ecclesiarum iura depereant, ex debito nostri officij teneamur: in manutenendis tamen, defendendis, recuperandísque occupatis iuribus Ecclesiæ Romanæ, sponsæ nostræ, quæ disponente Domino caput omnium, & magistra cæteris altiori dignitate præcellens maiorib. est iuuanda præsidiis, & amplioribus honoribus attollēda, esse debemus solliciti & attenti. Ad obuiandū igitur peruersis illorum conatibus qui sibi commoda, non se commodis patrimonij Beati Petri in Tuscia, quod iuris & proprietatis eiusdem Ecclesiæ fore, ac eidem immediatè subesse dignoscitur applicantes temerè Ciuitates, Castra, & Villas eiusdem Patrimonij ad eandem Ecclesiam pertinentia & eorúmque dominium, superioritatem aduocationem, Capitaneatum & iurisdictionem in ipsius Ecclesiæ graue præiudicium contra constitutiones & ordinationes olim per fel. rec. Vrbanum iiij. & Ioannem xxij. ac diuersos alios Romanos Pontifices prædecessores nostros editas non verentur diuersis exquisitis coloribus occupare, & sibi in eisdem dominium superioritatem, & præeminentiam vendicare, hac perpetua constitutione sancimus, vt nulla Ciuitas vel communitas nulláque singularis persona cuiuscunque conditionis, vel status existat deinceps in aliquibus Ciuitatibus Castris, seu villis ipsius patrimonij ad prædictam Rom. Ecclesiam spectantibus, dominium, superioritatē, capitaneatum, aduocationem, iurisdictionis seu aliquam præsidentiam seu præeminentiam prætextu cuiuscunque venditionis, submissionis, recommendationis, concessionis, recognitionis, obligationis, contractus vel pacti, aut cuiusuis alterius commercij absque auctoritate sedis Apostolicæ speciali recipere audeat, vel sibi dominium, præsidētiam, Capitaneatum seu iurisdictionem in prædictis ciuitatibus, Castris, seu Villis ex quauis occasione, causa quomodolibet vendicare: quódq; Ciuitates, & singulares personæ summissiones suppositiones, & subiectiones, quascunque iam in eas factas, & receptas seu de facto, cum de iure non teneant quomodolibet attentatas dimittere teneantur, nec Ciuitates, Castra seu loca alia quæ se eis vt præmittitur, submiserunt vel quomodolibet subiecerunt, virtute submissionis, & suppositionis alicuius, vel cuiusuis contractus titulo valeant retinere, nulláq; Vniuersitas, seu communitas Ciuitatis, Castri, seu Villæ Ecclesiæ Romanæ subiecta in Terris Patrimonij constituta alicui Vniuersitati, seu communitati, vel priuatæ personæ cuiuscunque conditionis, aut status existat, se subijcere, submittere, seu supponere valeat constituendo recognoscendo, seu profitendo se subesse alicui vniuersitati, vel priuatæ personæ, seu ad eosdem super eos, & in ipsis ac dictis Ciuitatibus, Castris, & Villis aliquam iurisdictionem Dominium Capitaneorum seu quamuis aliam præeminentiam pertinere. Et si quæ Ciuitates, Castra, vel loca iam de facto ad summissionem & suppositionem aliquibus Ciuitatibus, vel priuatis

personis de se factam venditionis, donationis, vel cuiusuis alterius contractus colore, vel titulo processerunt, illa quamuis de iure valeant quatenus de facto processerunt, realiter, & effectualiter studeant reuocare, nec illis vnquam vtantur, nec virtute summissionum huiusmodi vel aliàs illis quibus quouis titulo vel colore se summiserint vllatenus obediant pareant vel intendant, contrarium non facientes directè vel indirectè per se vel alios, tam illi, & eorum singuli, qui in Ciuitatibus, Castris, aut Villis eiusdem patrimonij, vel eorum aliquo huiusmodi dominium, superioritatem, capitaneatum, aduocationem, iurisdictionem quamcunq; pręeminentiam, seu pręsidentiam sine licentia sedis Apostolicę speciali recipient in futurum, & qui iam ex quocunque contractu vel obligatione receperunt, seu quauis vsurpatione quomodolibet occupauerunt, nisi sic recepta, & occupata infra duorum mensium spatium postquam præsens constitutio ad eorum notitiam peruenerit, vel per eos steterit quo minus valeat peruenire, dominium seu præsidentiam, superioritatem, Capitaneatum, aduocationem, iurisdictionem quamcunque seu præeminentiam huiusmodi realiter dimiserint cum effectu, illa nullo vnquam tempore absque ipsius sedis licentia resumpturi, quam illi, qui se summiserint, supposuerint seu subiecerint, vt præfertur simili modo cuiuscunque dignitatis, status, ordinis, vel conditionis existant singulæ personę sententiam excommunicationis incurrant, ac Terrę ipsorum vbicunque fuerint, Ecclesiastico interdicto subiaceant ipso facto, Ciuitates autem, Castra, & Villæ, quæ in antea se summittent, supponent, seu subiecerint, & quę summissionem, suppositionem seu subiectionem huiusmodi recipient seu quomodolibet occupabunt, Ciuitates quoque, Castra, etiam loca quæcunque, quæ se iam quouis colore, vel titulo vt pręmittitur summiserunt, & subiecerunt, ac Ciuitates, quę summissiones, & subiectiones huiusmodi receperunt nisi infra prędictum duorum mensium spatium ab omni effectu, dictæ summissionis, & subiectionis realiter destiterint ipsis vlterius non vsuri, seu contra constitutionem, & inhibitionem nostram venire directè vel indirectè per se, vel alium seu alios attentabunt ecclesiastico subiacere decernimus interdicto, & nihilominus omnibus indulgentiis, priuilegiis ac gratiis, necnon feudis, bonis, & honoribus, & iuribus quibuscunque quæ ab eadem Romana & aliis ecclesiis obtinent, priuamus & priuatos, volumus esse ipso facto. Non obstantibus si eis vel eorum aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod excommunicari, ipsorúmque Terrę, & loca Ecclesiastico interdicto supponi non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de huiusmodi ac eorum personis, locis, ordinibus & nominibus propriis mentionē. Nos insuper omnes summissiones, subiectiones, suppositiones super prędictis factas, & obligationes, pacta, seu conuentiones, sub titulo venditionis, vel cuiusuis alterius contractus quomodolibet initas & habitas, & quascunque pœnas adiectas, & iuramenta præstita super illis, sub quibuscunque modis, & forma vel expressione verborum, præsertim cum in pręiudicium eiusdem Ecclesię redundent, ac iuramentum, vinculum iniquitatis esse non debeat,* decernimus fore nulla, vacua, irrita, & inania, & nullius existere firmitatis, & quatenus ad illa de facto processum extitit tollimus, & reuocamus omnino, & iuribus vacuamus. Ceterum cum pręfatus Ioannes Papa xxij. prędecessor noster dudum vniuersis, & singulis tam clericis quam laicis cuiuscunque status, ordinis, conditionis, præeminentiæ, vel dignitatis existerent etiam si Pontificali, vel Imperiali, seu Regali, vel quauis alia dignitate fulgerent, ac omnibus Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & nobilibus, ac Potestatibus, Capitaneis, & aliis officialibus quibuscunque Comitibus, & Populis Ciuitatum, Terrarum, Castrorum: & aliorum quorumcunque locorum vbicunque consistentium, & omnibus aliis quibuscunque auctoritate Apostolica inhibendum per suas literas vim constitutionis habentes duxerit, & mandandum ne per te vel alios directè vel indirectè Patrimonij Romandiolę Marchię Anconitan. Ducatus Spoletan. Cāpanię, Maritimæq; ac Massę Trebarię Prouincias Venaisini. & Vrbanitus, olim comitatus, ac Vrbinat. & Rauenatē, ciuitates & alias terras ciuitates castra villas & loca quęcunq; ad eundē Rom. Eccl. pertinen. vel ipsorū aut alicuius eorū partē occupare, inuadere, aut turbare, seu fidelibus eorundem

Sub pœna excommunicationis & interdicti occupatores bonorum Ecclesiæ coguntur infrà duos menses recedere à possessione.

** Hæc sententia è Iure Cæsareo desumpta est. ff. de pactis. l. si vnus. § illud. in addit. gloss. non valet iuramentum aperiens viam iniquitati ad delinquendum. alleg. in not. vt c. ad nostram de Iureiur. Addid. quod Iuramentum nō debet esse vinculum iniquitatis, in c. inter cætera 22. q. 4 in c. quanto. extra. de Iureiur. in c. 1. extra de consuet. in 6. Iason in l. qui Iurato. in 11. col. qua suid. coguntur.*

h 2 iniurias,

Vltra excōmunicationis & interdicti vinculum quo irretiuntur qui occupant & inuadunt terras Ecclesiæ Romanæ, priuilegia etiam omnia amittunt & eorum successores vsque ad tertiam generationem inhabiles fiunt ad obtinenda officia.

iniurias, damna seu violentias irrogare, aut occupationibus inuadentibus, turbantibus, vel iniurias, damna seu violentias irrogantibus publicè, vel occultè assistere, aut auxilium, consilium, vel fauorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, per se vel per alium seu alios præstare pręsumerent quomodo, in omnes, & singulos, contra inhibitionem, & mandatum huiusmodi venire aut attentare per se, vel per alios pręsumentes, tam clericos quam laicos, etiam si vt prædicitur Pontificali aut Imperiali seu Regali; vel alia quauis dignitate fulgerent, de fratrum suorum consilio, excommunicationis, quàm eo ipso incurrerent sententiam promulgauit ipsorúmque Terras necnon quaslibet vniuersitates c mmunitates, & populos ipsorum Ciuitates, Terra, Castra, Villas, & loca in pręmissis vel aliquo pręmissorum culpabiles, Ecclesiastico supposuit interdicto, & eos, ac ipsorum quemlibet omnibus priuilegiis, indulgentiis, gratiis, & immunitatibus realibus & personalibus, ab eadem Ecclesia & Imperio Romano concessis eisdem, omnium etiam feudorum, bonorum, honorum, officiorum iurium & iurisdictionum quæ ab Ecclesia & Imperio pręd ctis obtinerent, de ipsorum fratrum consilio auctoritate priuauerit supradicta, ipsos ad illa & similia & quęlibet alia, eorúmque filios & Nepotes ad quælibet beneficia Ecclesiastica, dignitates, personatus & officia cum cura vel sine cura quouis nomine censerentur, auctoritate qualibet obtinenda vsque ad tertiam generationem exclusiuè reddendo inhabiles & indignos. Nos per pręmissa vel quæcunque alia inhibitioni mandato pœnis & sententiis per ipsum prædecessorem factis & promulgatis, vt superius est expressum, aliisque contentis in literis supradictis non intendimus in aliquo derogare inhibitionem mandatum pœnas & sententias, & alia supradicta per præsentem constitutionem nostram roboramus, & in sui vigoris efficacia volumus & decernimus permanere. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrę priuationis admonitionis reuocationis, roborationis voluntatum & constitutionum infringere vel ei ausu cōtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Auinioni xiij. Calen. Augusti. Pontificatus nostri anno quinto.

Pontificum omnium qui Aueniowi sederunt nulla celebrior neque frequentior est memoria quam Clementis VI ob multa præclarè concessa munera cum Ecclesiasticis tum vrbi ipsi, in cuius præstantioribus ædificiis atque pegmatibus sex rosæ huius Pontificis insignia adhuc cernuntur vt in ponte vrbis cuius quatuor arcus suis ipse impensis fieri curauit. Non sum eius fortis Chronologus vt quicquam memoriæ dignum hæc commentaria elabi permittam. Videte grati animi Symbolum, acceptique beneficij memorem hominem. Clemens sextus cū donatus fuisset laurea doctorali Parrisiis omnium applausu, & de reditu in patriam sollicitus itineri se accinxisset, in ipsis Aruernorum finibus à latronibus misere deluditur, nudatur, & vestibus & commeatu expoliatur, sola vita incolumi relicta. Huius infortunij insolitum dolorem constantissime pertulit, sed itineris molestias pertæsus ad quoddam monasterium quod in agro Claromontensi situm est se contulit stipem, & viaticum postulaturus illic lautum & liberalem Abbatem Hospitem inuenit qui eius casus sortem miseratus benignè eum recepit, iure illo Philoxeniæ sancto, & multis ... venerando Breui illa contracta mora cum discederet hoc verbo voluit symbolum hospitij persoluere quando (inquit) acceptum ego beneficium referre potero, huic Aldebrandus (tale enim nomen erat Abbati) loco veluti cum eris Romanus Pontifex, (inquit) tunc parati referes. Ludicrum pactum illud non caruit effectu. Pontificatum adeptus Clemens Aldebrandum Aueniouem venire iubet, eumque Tholozano Archiepiscopatu exornauit. Vtinam hunc Pontificem imitarentur omnes qui ab infimo paupertatis & miseriarum puluere ad honorum fastigia euecti sui ipsius immemores & beneficiorum acceptorum remunerationem obliti ingratitudinis odiosum scelus consequuntur Nec immeritò vt ait Senec. lib. 3 de Beneficentiis apud Athenienses & Macedones lege cauebatur vt haud secùs aduersus male meritos ingrati actio detur, iis indiciumque dicatur ac si ære alieno aut graui crimine noxij forent, hæc enim obligatio ad ... dicta est, beneficium enim cui collatum est ad promerendum naturæ lex obligat & deuincit. Vlp. in l. sed si lege. § consuluit. ff. de pet hæred. Persæ quoque illum qui accepto

beneficio

beneficio gratum cum posset non referre graui pœna prosequuntur in cúmque lege agere licet tanquam magno esset scelere pollutus.

Anno Dominicæ natiuitatis 1352. die 7. idus Decemb. in Solennit. S. Confessoris Christi Nicolai Episcopi Auenione in palatio Apostolico pontificum mortuus est Clemens sextus Pontificatus sui anno XI. Cadauer eius ad ad Ecclesiam Monasterij Casæ Dei Claromontensis Diocæsis vbi quondam Monachus & Abbas fuerat relatum ibidem honorificè conditum est.

Huius Pontificis mortem dirum Cometem & fulmen quo ictum est cacumen Vaticani minaris coniecit populus Romanus.

INNOCENTIVS SEXTVS

Episcopus Claromontensis, patria Lemouicensis I.V. Doctor exercitatissimus Cardinalium collegio adscribitur à Clemente quarto post cuius obitum Auenioni in palatio Apostolico Pontifex Max. proclamatus est. xv. Cal. Ian. voluitque ex Stephano apellari Innocentius quod innocentissimus esset moribus vel quia nemini nociturus omnium spe certissima videretur. Magnatum & procerum petulantem superbiam non ferebat. Residentiam Pastorum in ouili summè procurauit. Probatissimis & accurato examine idoneis præbendas Ecclesiasticas concedi voluit.

I.

In Occupatores terrarum S. Ro. Ecclesiæ.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

SEDENTIS in throno pastoralis eminentiæ studium ad hoc laborat assiduè, ad id enititur incessanter, vt prospiciens remedia opportuna subiectis, nunc illis vtilia statuat, nunc periculosa, & nociua succidat, & nonnunquam misericordis patris implens affectum, ac frequenter exercens officium iudicis cum iustitia sæuientis exerit, quia ex ore procedit ipsius vis gladium acutum, quo sicut viros timoratos medicinaliter parturit, sic vtique pertinaces, & impios spiritualiter ferit, temporaliterque percellit. Dudum siquidem fę. re. Ioanes Papa 22. prædecessor noster omnibus Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Potestatibus, Capitaneis, & officialibus quibuscũque, ac alijs vniuersis, & singulis Clericis, & Laicis cuiuscunque status, ordinis, conditionis, præeminentiæ, vel dignitatis existerent, etiam si Regia, vel Imperiali, aut Pontificali, seu quauis alia dignitate fulgerent, Communitatibus quoque, ac Populis Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & aliorum locorum quorumcunque vbicumq̃ue consistentium de Fratrum suorum consilio auctoritate Apostolica districtius inhibuit, ne per se, vel alium, seu alios directè, publicè, vel occultè Romandiolæ, Marchiæ Anconitanæ, Ducatus Spoletan. Patrimonij beati Petri in Tuscia, ac Massæ Trebariæ prouincias, necnon Venaysini, Brettenorij, & olim Vrbini Comitatus, ac Vrbinaten. Rauennaten. Beneuentan. & alias Ciuitates, Terras, Castra, Villas, & alia loca quæcunque ad Romanam Ecclesiam pertinentia, vel ipsorum aut alicuius eorum partem occupare, inuadere, vel turbare, seu fidelibus ipsius Ecclesiæ incolis, & habitatoribus eorundem iniurias, damna, seu violentias irrogare, aut occupantibus, inuadentibus & turbantibus ea, vel iniurias, damna, seu violentias irrogantibus ea, illis assistere, aut consilium auxilium vel fauorem præstare præsument, ac in omnes & singulos contra inhibitionem huiusmodi venire, aut attentare quomodolibet præsumentes tam clericos quam laicos, etiam si vt præmittitur Regali vel Imperiali, aut Pontificali, seu quauis alia dignitate fulgerent, sententiam promulgauit

Ioannes 22. vt sup fol. 50. relatum est. constit. inter cætera eandem statuit sententiam aduersus occupatores bonorũ S. Rom. Ecclesiæ.

gauit excommunicationis,& nonnullas alias spirituales,& temporales sententias, atque pœnas. Et subsequenter piç memoriç Clem. Papa vi. dicti prçdecessoris Ioannis succ. ssor, prçdecessor noster, processus eiusdem prædecessoris Ioannis inhibitionem,& promulgationem huiusmodi continentes de fratrum suorum consilio, de quorum numero tunc eramus innouauit & confirmauit, ac voluit vim perpetuæ constitutionis habere. Postmodum vero cum damnationis filius,ac perditionis,& abhominationis alumnus Franciscus de Ordelaffis Miles Foroiouien. Cesenat.& Foropopulen,ciuitatum primo,& subsequenter Bretenori, Melduæ, Castricari,& nonnulla alia Castra in & de dicta prouincia Romandiolæ ad nos, & dictam Ecclesiam Roman. immediate spectantibus existentia, quæ ad nos,& Ecclesiam ipsam nullo medio pertinet, execrabilis ambitionis amore tyrannicè occupasset,illaque detinuisset,& detineret,prout detinet in animæ suæ præiudicium & grauamen,diuinæ Maiestatis offensam,eiusdem Ecclesiæ damnum, fidelium,& deuotorum ipsius dispendum,& iacturam, perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum damnabiliter occupata, & ob hoc huiusmodi excomunicationis, & alias sententias & pœnas spirituales, & temporales in prædictis eiusdem prædecessoris Ioanis,vt præfertur, contentis processibus manifestè, & notoriè incurrisset, easq; sustinuisset per plures annos, & sustineret, prout sustinet vilipendens claues Ecclesiæ animo indurato. Idem prædecessor Clemens præfatum Franciscum de Ordelaffis post salutaria monita,& paternæ ac dulcis exhortationis affatus,quibus erga eum hærentem luto damnationis æternæ immo in illud præcipitanter immersum per Legatos,& Nuncios suos,& Apostolicas litteras studio pij patris frequenter institerat,vt obtenebratos caligine peccatorum oculos ablueret pænitentiæ lachrymis,& illos ad Deum Creatorem suum attolleret lotos,vt salutis lumen recipere mereretur. Et quod ipse Franciscus de Ordelaffis obturatis auribus obstinati cordis contumaciter obaudiens ea omnino contempsit, tam ex præmissis, quam alijs causis habens merito de fide suspectum,ipsum primo,& secundo peremptoriè citauit,vt infra certos competentes terminos,quos ei peremptorie statuit, successiuè coram eo prædecessore Clemente responsurus de ipsa fide personaliter compareret. Cúmque Franciscus idem aliquo dictorum terminorum,& post ipsos de benignitate sedis Apostolicæ diutius expectatus comparere minime curauisset, immo quasi pepigisset cum iniquitate fœdus,mala malis accumulare,ac peioribus adijcere peiora,quæ silentio ex causa relinquimus, non timeret idem prædecessor Clemens vj. Idus Iulij Pont. sui anno vndecimo memoratum Franciscum reputans prout erat in causa ipsius fidei contumacem, in eum tanquam contumacem in dicta causa excommunicationis sententiam promulgauit Et licet Ecclesia ipsa, quæ per fundatoris,& rectoris sui Christi Iesu vestigia gradiens,non vult mortem peccatoris,sed vitam eius, quærens conuersionem ipsius ex affectu maternæ pietatis expectat,antefatum Franciscum hucusque expectauerit anxia, sperans quod ipse accedens ad cor carneum,& spiritum compunctionis assumens pedes suos ab inuio reuocaret ad viam,& errata corrigens ea fruge vitæ redimeret meliori. Ipse tamen Ecclesiæ memoratæ clementia, & benignitate abutens,in superbia, & contemptu,& cum Sathana,in cuius sortem prauis operationibus suis cessit perire malens,quam per contritæ mentis humiliationem,& pœnitentiæ lauachrum accedere ad salutem, huiusmodi excommunicationis sententiam in eum per eundem prædecessorem Clementem in causa eiusdem fidei,vt prædicitur latam per annum, & amplius sustinuit,& sustinet animo pertinaci,& propter quod est meritò velut hæreticus condemnandus. Nequeuntes igitur,& nollentes ipsius Francisci de Ordelaffis virulentam nequitiam, quæ serpit & mordet vt coluber, pungit vt scorpio, rodit vt cancer, demolitur vt tinea, & inficit vt venenum, vlterius sub nociuę ac periculosę conniuentiæ pallio præterire, immo sic ipsius notam fieri, & omninò conteri prauitatem,vt nulli sub pelle ouina de cætero lateat lupus rapax,sed ipsius Ecclesiæ,iustæ sententiæ censura collisus, velut opprobrium hominum, & plebis abiecto ab omnibus confutetur,ipsum per hoc publicæ citationis edictum, cuiusmodi citationis modum ex certis rationabilibus causis duximus eligendum, peremptoriè præsente hac fidelium multitudine copiosa citamus, vt vigesima die Mensis

In quendam flagitiosum hac constitutio vibratur quod tyrannica audacia in quædam bona Ecclesiastici dominij irruisset, immemor quod bona Ecclesiæ sunt patrimonium Christi; cap. cum ex eo de electionib. in 6 & scribunt Felin. & Dec. in cap. constitutus de rescript. Ideò citatus fuerat vt compareret coram Clemente 6. de fide responsurus & quia non comparuit fuit excommunicatus

Perniciosa & exitiabilis hominum in Ecclesiam Christi rebellis conditio.

Mensis Iunij proximè futuri, quam ei pro peremptorio termino assignamus, hora consistoriali compareat personaliter coram nobis auditurus sententiam per nos in causa huiusmodi fidei proferendam. Vt autem huiusmodi nostra citatio ad dicti Francisci de Ordelaffis, & ad aliorum quorum interest notitiam deducatur, cartas siue membranas citationem continentes eandem in audientia publica literarum nostrarum legi, & maioris Ecclesiæ Auinionen. affigi * ostiis seu superluminaribus faciemus, quæ citationem eandem suo quasi sonoro præconio, & patulo indicio publicabunt, vt iidem Franciscus de Ordelaffis, & alij quorum vt præmittitur, interest, quod ad eos non peruenerit, vel quod ignorauerint eandem, nullam possint excusationem prætendere, vel ignorantiam allegare, cùm non sit verisimile, apud eos remanere incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Denique volumus, & Apostolica auctoritate decernimus, quod citatio ipsa perinde Franciscum de Ordelaffis arctet eundem, ac si ei personaliter, & præsentialiter insinuata, & intimata fuisset. Non obstantibus constitutionibus contrariis quibuscanque. Cæterùm licet venientes ad dictam Curiam, morantes in ea, & recedentes ab ipsa, debeant plena securitate gaudere, ac in spoliantes, capientes & intendentes venientes ad dictam Curiam, morantes ibidem: vel abinde recedentes huiusmodi excommunicationis, & anathematis sententiæ sint per processus Apostolicæ promulgatæ, necnon dictus Franciscus De Ordelaffis Roman. Curiam communem omnibus patriam locum sibi minus tutum, aut propter inimicitias, vel ex aliis causis imminere sibi periculum in itinere veniendi ad dictam Curiam ad excusationis suæ velamen seu pallium forsan alleget, vniuersos & singulos Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos, ac alios Ecclesiarum & Monasteriorum, Prælatos & clericos, ac personas Ecclesiasticas, necnon Duces, Principes, Marchiones, Comites, Barones, Milites, Potestates, Capitaneos & officiales, eorúmque locotenentes, necnon communia Ciuitatum & Vniuersitates oppidorum & aliorum quorúmque locorum auctoritate Apostolica tenore præsentium requirimus, & hortamur, vt eidem Francisco de Ordelaffis & familiæ suæ veniendo ad dictam curiam, morando in ea, & recedendo ab illa, in personis, bonis & rebus eorum, nullam inferant iniuriam, molestiam, vel offensam. Nulli ergo, &c. nostræ citationis. Assignationis, voluntatis & constitutionis infringere &c. Dat. & actum Auinion, in Palatio Apostolico. 11. Id. Martij, Pont. nostri anno secundo.

*Hic est citationis valida optimus modus vt placet Iac. Puteo. Decis 213. lib. 3 cuius hæc verba sunt Corã Domino Mohedano 5. Decemb. fuit dictũ quòd citatio esset bona facta diligentia de reperiẽdo citãdũ in curia & nõ fuit repertus, affixa copia citationis in valuis parochialis de qua agebatur licèt non probaretur quod ibi esset affixa citatio originalis dũ tamen citatio esset legitimè executa in duobus locis vt erat in casu illo in Eccl. Cathedrali & quadã collegiata qui sufficit quod citatio in duobus locis exequatur.

Nunquam antea talis visa solis Eclipsis, Pontificis huius mortis signum aliquod dedisse putabatur, qui cum inter tot rerum turbines inter tot Principum inextricabile, tumultus varia cura distraheretur quasi tabescens præ mentis angustia Cal. Septembris Anemone in palatio Apostolico mortuus est eius cadauer in Monasterium Carthusiensium delatum est.

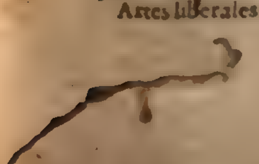
VRBANVS QVINTVS

GVILLELMVS Grisant Cœnobiarcha monasterij Sancti Michaelis apud Massilienses legatione sua in Italia præclarè functus summus Pontifex coronatur Auenioni 8. Idus Nouembris Anno. Dom. 1362. Ex hac electione vt inquit Petrarcha dolor & timor malos, gaudium & spes bonos admiratio ac stupor omnes inuasit, omnes tamen vna voce variis licet affectibus in laudem Dei qui facit mirabilia magna solus stupentia ora soluerunt. Vir fuit summæ magnæque eruditionis qui in beatissima Petri Cathedra annos octo, menses duos, & dies viginti duos summa admiratione sedit. Constitutiones quas edidit me non solum sed omnes ferme quos hac de re percunctatus sum, latent in quarum locum summa quædam capita gestorum eius ex antiquo cuiusdam Bibliothecæ situ vindicata post Massonium referre non grauabor.

Vrbanus quintus antequam ad Papatum assumeretur, nominabatur Guilielmus Grimoardus filius Grimoardi militis & domini de Grisaco Mimatensis diœcesis, & dominæ Amphelisiæ de Monteferrando eiusdem diœcesis, coniugibus ex vtraque domo de antiquis nobilibus.

Artes liberales didicit præsertim in studio Montispessulani.

Audiuit

Audiuit iura ciuilia in studio Tholosano per quadriennium.

Vitam monasticam elegit, habitúmque sancti Benedicti recepit, & factus est monachus expressè professus in prioratu conuentuali de Chiriaco Mimatensis diœcesis, & ibi ad sacros ordines ritè & canonicè promotus fuit vsque ad sacerdotem inclusiuè.

Receptus fuit in Vicarium & officiariũ Claromontensem, & postea Vticensem.

Demum ad abbatiam Antissiodorensem, & postea ad Abbatiam Massiliensem fuit promotus per summum Pontificem sine sui petitione.

Per dominum Innocentium Papam sextum pro arduissimis Romanæ Ecclesiæ negotiis ipse diuersis vicibus ad partes Italiæ & Neapolitani regni fuit cõmissus.

Defuncto Innocentio Papa sexto cœtus dominorum Cardinalium sanctę Romanę Ecclesię apud Auenionem existen., prædictum dominum Guilelmum Grimoardi ætatis quinquaginta trium annorum vel circa, tunc Abbatem Massiliensem, diuina gratia fauente, per viam sancti spiritus nominarunt & elegerunt in Christi vicarium summum & sanctæ Romanæ ecclesiæ pontificem atque pastorẽ.

Monasterium sancti Victoris Massiliensis fecit incastellari & in fortalitium redigi, prout nunc est.

Apud Montempessulanum de nouo fundauit, construxit & dotauit vnam magnam ecclesiam in honorem beatæ Mariæ virginis, & beati Benedicti, & Germani confessoris.

De Auenionensi vrbe accessit personaliter ad Montẽpessulanũ, cum ferè omnibus dominis sanctę Romanę ecclesię tunc Cardinalibus, vbi maius altare dictæ ecclesiæ solenniter consecrauit.

Plurimas alias ecclesias & monasteria fundauit, construxit & dotauit.

Apud Montempessulanum erexit & fundauit collegium duodecim Medicorum studentium ibidem perpetuo, & illud collegium dotauit sufficienter.

Se ipsum cum tota curia de Auenione transtulit apud Viterbium, & demum tractu temporis Romã, & fuit in partibus illis commoratus per tres annos cum dimidio: vsquequo scilicet audita dissensione illustrium regum Franciæ & Anglię disposuit Auenionem redire, prout reuersus fuit.

Romæ existens ad obedientiam catholicam recepit Imperatorem Constantinopolitanum, qui ad eius pedes veniens, ante gradus ecclesię sancti Petri per ipsum dominum Vrbanum ad manum in ecclesia intromissus, confessus processionem sancti spiritus simul à patre & filio, vnitatem & superioritatem omnium Catholicorum.

Magnis sumptibus reparari fecit palatium S. Petri iamdiu ante dirutum, & quintam partem maioris ecclesiæ sancti Petri, & maiorem partem ecclesiæ Lateranensis, & ecclesiam sancti Pauli extra muros.

Capita apostolorum Petri & Pauli reperta in capella quæ dicitur sancta sanctorum in vasculis argenteis satis paruis & minus nobilibus quàm decet: ita(?) in suis sumptibus duas statuas argenteas, vnam scilicet in forma mediæ personæ beati Petri, scilicet ab vmbilico ponderantem suprà mille septuaginta marcas argenti: & modo consimili aliam ad formam sancti Pauli eodem pondere ordinauit & fecit, & ista in Lateranensi ecclesia collocari fecit.

Apud Auenionem indixit passagium generale ad recuperationem terræ sanctę, per prædicationem quam eleganter fecit in præsentia regis Franciæ, & Cypri & dominorum Cardinalium. Quiquidem duo reges tunc ibidem cruce signati ab eo & dominum Cardinalem Albanensem sibi legatum apostolicum & cruce signatum ad dictum passagium receperunt humiliter & deuotè.

Circa octauum annum suæ assumptionis in pontificatum, incidit in quandam infirmitatem Auenione, in qua ordinauit quòd quando ab hac luce migrasset, corpus eius sepeliretur more pauperum apud beatam Mariam de Donis Auenione, & dum corpus suum ibidem esset incineratum, ossa portarentur Massiliam in ecclesia sancti Victoris, & ibi sepelirentur ante maius altare, vbi adhuc iacent.

A qua infirmitate obiit in dicta ciuitate Auenionensi anno ætatis suæ sexagesimo primo, & die decima nona mensis Decembris circa horam nonam pontificatus

tus sui anno nono in camera domus habitationis domini Cardinalis Albanensis, ianuis patentibus & apertis omninò, vt quilibet veniens ad videndum eius finem fœlicem & catholicum intrare posset, signum sanctæ crucis tenens in manibus, & vestitus semper existens, nec de illa infirmitate iacuerat quomodolibet denudatus.

Post eius mortem & sepulchrum in ecclesia beatæ Mariæ de Donis Auenionensis, in qua ferè per decem & septem menses requieuit, Dominus Gregorius Papa vndecimus eius successor, præcepit solenne sepulchrum more Papali in monasterio sancti Victoris Massiliensis iuxta voluntatem suam sibi fieri, ad quod sepulchrum fuit translatus, & ibidem de pręsenti requiescit.

Ex Calendario S. Victoris inclyti monasterij.

Guilielmus Grimoardi Abbas monasterij sancti Victoris Massiliensis, assumptus fuit ad Papatum anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo secundo, quinto Cal. Nouemb. & vocatus Vrbanus quintus.

Obiit Auenione anno eiusdem domini millesimo, trecentesimo septuagesimo, decimo-quarto Cal. Ianuar.

Translatum fuit Corpus eius de Auenione ad sacrum cœnobium sancti Victoris Massiliensis & positum in capella sancti Petri prope maius altare anno millesimo trecentesimo septuagesimo secundo Non. Iunij.

Sedit in Papatu annis octo, mensibus duobus.

GREGORIVS VNDECIMVS

Petrus Belfortius Gallus Lemouicensis Clementis sexti ex sorore nepos à quo Cardinalis creatus fuerat Massiliæ nono Cal. Ian. in vigilia natiuitatis Domini Pontifex maximus coronatur. 1371. Diuæ Catharinæ Senensis exhortationibus & crebriore literarum nuncio Cathedram Petri post septuagesimum annum ex quo fuerat in Gallias à Clemente 5. in vrbem Auenionem delata Romam transtulit, summo & exoptatissimo Ecclesię desiderio. Omnia enim confusè & Tyrannicè ob Pontificum absentiam versabantur in ditionibus patrimonij S. Petri. Omnia indigebant præsentia Papę. Effrænes erant populi, Magnates superciliosè nimis imperabant, Ecclesiasticæ classis disciplinæ elanguescebat, sacræ ædes, mænia arces ruinam minabantur Romæ. Incredibili omnium lætitia & applausu excipitur. Vt mederetur rebus iniuria temporum & plebis libidine turbatis per suos fæciales Florentinis pacē suadet quos monitis asperiores excommunicat. Archidiaconus fuit Rhotomagensis Ecclesiæ quam insigni priuilegio dotauit.

I.

Ecclesia Lateranensis Romæ præstantior omnibus orbis & vrbis Ecclesias.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SVPER vniuersas Orbis Ecclesias Rom. Pont. à Domino constitutus circa ea de quibus dubitari dicitur, vt euitari possint quæcunque dispendia. declarationis vbi expedit suæ prouisionem adiicit, prout fore conspicit opportunum. Sanè dudum dum minori fungebamur officio percepimus quod de Ecclesia Lateranen. quam claræ mem. Constantinus fidelissimus Imperator in Lateranen. Palatio suo miraculosè mundatus à lepra, et sacri baptismatis fonte renatus construxit sub vocabulo Saluatoris, Statuens quod ex tunc li-

Constitutio hæc in fauorem & priuilegiū Ecclesiæ Lateranensis constituta est quam Constātinus insignibus auxit hono-

ribus & struxit, erátque olim antiqua pōtificū sedes. Stephani sexti temporibus ingenti terræ motu hæc basilica concussa tota ab altari ad portā cecidit Anno Christi 771. Adrianus 1. Rom. Pontif. instituit vt in atrio Lateranensi quotidie centum pauperes alerentur.

bera esset vnicuique potestas per Vrbem et Orbem Ecclesias construendi, quod antea Imperialis prohibitio inhibuerat, à quibusdam curiosis dubitabatur, ac etiam in pręsenti in dubium reuocatur, si ipsa in Vrbe et Orbe Terrarum, præeminentiam ac honoris pręrogatiuam à Romana Ecclesia et à cunctis Christicolis obtinere debeat potiorem. Nos igitur volentes huic dubio finem imponere, et super hoc amputare materiam hæsitandi, auctoritate Apostolica tenore pręsentium declaramus, decernimus, ac etiam definimus, Sacrosanctam Lateranen. Ecclesiam præcipuam sedem nostram inter omnes alias Vrbis et Orbis Ecclesias ac Basilicas, etiam super Ecclesiam seu Basilicam Principis Apostolorum de Vrbe supremum locum tenere, cámque de iure maiorum omnibus alijs Ecclesiis ac Basilicis supradictis, ac super omnes et singulas pręfatas Ecclesias seu Basilicas, prioritatis, dignitatis et præeminentię honore lætari. Et si quid contra huiusmodi nostram declarationem determinationem ac definitionem à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum fuerit, id irritum decernimus et inane. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę declarationis constitutionis et definitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioni x Calend. Februarij, Pontificatus nostri anno secundo.

II.

Clerici seculares & regulares superiorum mandatis parere debent.

Omnibus clericis religiosis debet esse obedientiæ sanctio vt suis superioribus nequaquam refragentur mandatis, aut inultè quidquam absque eorum licentia aggrediātur. Perfecta autem obediētia legem nescit, terminis nō arctatur, nec contenta angustiis professionis largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis. Bernard. de præcept. & dispens.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuā rei memoriā. PER Romani Pontificis prouidentiam circumspectam, sic Sedis Apostolicæ priuilegia & indulta moderari dignoscuntur, quod in eis materia malignandi nulli detur, ac personæ quæ sub religione vacare debent studio piæ vitę, à bono obedientiæ & perseuerantia diuini seruitij nullatenus retrahantur. Sane nuper ad nostrum relatione fide digna peruenit auditum, quod nonnulli Religiosi etiam mendicantes qui in Capellanos sedis Apostolicæ se recipi procurarunt, propterea bonum obedientiæ & correctionem recusantes, per mundum per plurimum sine suorum superiorum licentia sæpius euagando discurrunt, & quandoque ad Romanam Curiam accedant, asserentes sine suorum superiorum licentia se hoc facere posse.

Nos igitur in præmissis pro vt ex debito tenemur Pastoralis officij, salubriter prouidere cupientes, auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus volumus & etiam ordinamus, quod omnes & singuli Religiosi quorumcunq; ordinum etiam Mendicantium dictæ sedis Capellani qui sunt et in antea erunt, perinde eorum superioribus et correctoribus ipsorum in omnibus et per omnia sint subiecti, ac si prædictæ sedis Capellani non essent. Non obstan. exceptionibus seu exemptionibus et alijs quibuscunque priuilegijs, indulgentijs, gratiis literis Apostolicis Capellanis dictę sedis et alias communiter vel diuisim sub quacunque forma et expressione verborum à dicta sede concessis et in posterum concedendis, etiam si de illis plena et expressa mentio de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda, quæ quo ad hoc alicui in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. nostræ constitutionis voluntatis et ordinationis infringere, &c. Datum Auinioni v. Id. Nouembris Pontificatus nostri anno tertio.

III.

Pro beneficiorum prouisione nihil vel extorqueri vel promitti vel exigi debet.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuā rei memoriam. SOLLICITE debet vitari, quod noxiū esse dignoscitur, et ex cupiditatis auiditate, etiam in honoris Apostolicæ sedis depressionem, ortum habere videtur, Sanè nuper ad nostrum peruenit auditum, quod nonnulli inhonesta lucra quęrentes, dum per sedem prædictam de personis aliquorum apud Sedem constitutis eandem, Patriarchalibus, Metropolitanis, et alijs cathedralibus ecclesiis, siue monasteriis vacantibus prouidetur, vel personę ipsæ ad huiusmodi, per dictam sedem

de

de aliis ecclesiis transferuntur, aut alias ipsorum gubernationi committuntur, huiusmodi prouisiones, translationes, commendas, siue commissiones, prędictis personis sic apud sedem prędictam constitutis, vt aliquod munus ab ipsis recipiant, denuntiare festinant. Nos igitur in præmissis (prout ex debito tenemur pastoralis officij) prouidere volentes, vniuersis et singulis personis ecclesiasticis, secularibus, et regularibus, cuiuscunque status, gradus, sexus, ordinis, vel conditionis existant, etiam si pontificali, vel alia quauis Ecclesiastica præfulgeant dignitate, auctoritate apostolica tenore præsentium districtius inhibemus, ne de cętero illis, qui ipsis huiusmodi prouisiones, translationes, commendas, siue cõmissiones earundem, siue de Romani Pontificis pro tempore existentis, siue de alicuius vel aliquorum ex venerabilibus fratribus nostris Sanctę Rom. Eccles. Cardinalibus, aut alterius cuiuscunque mandato, seu alias qualitercunque apud dictam sedem nunciabunt, seu nunciari facient, siue dici, vel super hoc noua portari, aliquod directè vel indirectè per se vel per alium donent, seu promittant, neque per alium datum seu promissum persoluant. Nos enim quoscunque pręsumentes contrarium quoquomodo excommunicationis sententię subiacere volumus, et decernimus ipso facto, à qua nullus ab alio quàm à Rom. Pontifice possit, nisi duntaxat in mortis articulo, absolutionis beneficium obtinere. Non obstantibus exemptionibus, et aliis quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, gratiis, et literis Apostolicis, quibusuis personis communiter, vel diuisim sub quacunque forma, vel expressione verborum à Sede Apostolica concessis, et in posterum concedendis, etiam si de illis expressa mentio de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda: quæ quoad hoc alicui in nullo volumus suffragari. Vt autem nostra inhibitio, voluntas, et decretum huiusmodi ad communem notitiam omnium deducantur, cartas siue membranas, inhibitionem, voluntatem, et decretum huiusmodi continentes, in audientia publica legi, et Ecclesiæ Auinion. appendi, vel affigi ostiis, seu superliminaribus faciemus: quæ præmissa, suo quasi sonoro præconio, et patulo indicio publicabunt, ita quod nullus in hoc possit ignorantiam allegare, cum non sit verisimile remanere incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Nulli ergo, &c. nostræ inhibitionis, voluntatis, et decreti infringere &c. Datum Auinioni, vj. Cal. Nouembris, Pontificatus nostri anno quinto.

Iis qui beneficiorum prouisiones postulantibus renunciant nihil detur vel promittatur ne latentis Simoniacæ pestis hic subsistat cum expresse cautum sit vt beneficia conferantur sine pacto, cõditione & modo qui æquipollet conditioni c. fin de pactis. c. quam pro :. q. 2. l. 1 C. de donat. quæ sub modo & c. verũ de condition. Et prohibito vno videtur prohibitũ omne per quod peruenitur ad illud.

Dum hic Pontifex prudentissimus nihil omittit eorum quæ ad salutem Reipublicæ Christianæ vtilia videbantur Ischuriæ grauissimo dolore correptus moritur totius Italiæ luctu quæ eum parentem optimum apellabat. Quantus autem qualisque fuerit nemo verius ad nouit ex Historicis quam Theodoricus Niemus qui cum illo in Italiam remeauit. Ego, (inquit) iam lustra septem & parumper vltra sequẽdo Romanam Curiam recolo vidisse me, & peroptimè cognouisse interim quinque summos pontifices, videlicet Gregorium vndecimum qui fuit dum eligebatur in Papam forsitan circa triginta quinque annos, & sic attigit mediam ætatem. fuit vir paruæ staturæ, licentiatus in legibus, acutus, studiosus in libris & libenter cum intelligentibus disputabat, & diligebat eosdem, liberalis, honorabilis & verecundus, omni enim petenti se tribuit, nec sciuit aliquid iustè petenti denegare: eleemosynarius magnificus in publico & priuato, & valde compatiens omnibus afflictis, habens prudentissimos referendarios ac etiam secretarios mundos & honestos: qui licet haberet patrem, necnon duos fratres ac etiam quosdam nepotes adhuc viuos dum ab Auenionensibus recederet causa veniendi ad Italiam, tamen illi eum retrahere non potuerunt quod vlterius in Auenione maneret, sed transfretando per mare, eandem intrando Italiam multa sustinuit pericula maritima me vidente. Et cùm hoc tempore Florentinenses, Perusinos, necnon illos de Marchia Anchonitanenses, Bononienses, necnon etiam præfectum Vrbis & quondam dominum Galeacium & Barnabouem, de Vicecomitibus & multos alios potentes hostes inuenit in Italia prædicta, tamen ipsæ hostilitates eum: ne iret Romam, retrahere non potuerunt: nec certe fratres aut nepotes suos postquam ad eandem Italiam deuenerat, Marchiones fecerat siue Duces, & octauo anno sui Pontificatus Romæ decessit. Hactenus Theodoricus.

VRBANVS SEXTVS

Bartholomæus Butillus Archiepiscopatus Barensis, Cardinalatus collegio non adnumeratus, post longa Gallorum & Italorum Cardinalium qui pauci erant in Conclaui dissidia, ipsius populi precibus & minis qui militum præsidio Vaticanum stiparat Romanum vel Italum Pontificem exoptans, repulsis Gallis qui tunc temporis Romæ male audiebant ob sedis quondam translationem Papa coronatur Romæ 8. Idus Nouembris M.CCCLXII. Quidam ex Cardinalibus obedientia & grato obsequio Ponficem nouum suspiciunt. Cæteri, Galli nimirum, violentam electionem detestantur, & in eius locum Gebennensem Cardinalem Antipapam constituunt & Romam diuidere tentant. Schisma profecto grauissimum, quod durauit annis circiter 50. vsque ad Sextamdecimam generalem Sinodum Constantię habitam. Alter in alterum censuris sæuiebat, quod hic ligabat, ille soluebat. Verus tamen Pontifex Vrbanus infœlicis sui Pontificatus tempora præclaris constitutionibus exornauit. A quinquagesimo anno ad tricesimum Iubilæum reduxit.

I.

Declaratio priuilegiorum in gratiam Ecclesiasticorum literatorũ & studentium concessorũ.

Pontifices Romani in fauorẽ literarum plura concesserũt priuilegia studentibus vt præ cæteris ad beneficia suscipienda nominẽtur, quibus tamẽ nõ gaudẽt pseudoscholares illi quibus literæ in paruis quam in paginis plus sapiunt & quãtũ numerũ præstent studentium in Academiis necesse est vt datũ nomen sequatur studẽdi frequentia quemadmodũ de notariis & apparitoribus in simili dicitur l. Scrinarios. C. de testam. milit. & ibi Bart item de clericis vacantibus à diuinis of-

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

DVDVM, videlicet in nostri Apostolatus primordiis, attentè considerantes, quod per literarum studia, iustitia colitur, & prosperitas humanę conditionis augetur, ac intendentes propterea personas ecclesiasticas huiusmodi studijs literarum insistentes fauoribus prosequi gratiosis, huiusmodi personis in diuersis supplicationum rotulis pro parte diuersarum vniuersitatum studiorum generalium in diuersis locis consistentium, nobis præsentatis, super reseruationibus, collationibus, & prouisionibus canonicatuum, præbendarum, ac prioratuum, dignitatum, personatuum, officiorum, pręstimoniorum, ac pręstimonialium portionum, aliorúmque beneficiorum ecclesiasticorum secularium, et regularium, cum cura vel sine cura, tunc vacantium, et inantea vacaturorum, diuersas gratias duximus concedendas. Cùm autem (sicut postmodum fide dignorum relatione percepimus) multæ ex personis eisdem contentis in rotulis supradictis, tempore quo iidem rotuli fiebant, seu ordinabantur, in locis in quibus erant studia huiusmodi, non insisterent studio literarum, quinimo nonnullæ ex eis, vere studentes nunquam fuerant & aliquæ à longis retroactis temporibus in studiis antedictis non resederant, sed exinde recesserant, nec in proximo intendebant ad illa redire: Nos attendentes quod non est decens, nec congruum, vt per subreptionis viam aliqui ecclesiastica beneficia consequantur, præsentis constitutionis edicto, authoritate apostolica declaramus, nostræ intentionis fuisse, & etiam existere, gratias huiusmodi in eisdem rotulis contentas, ad aliquas ex personis eisdem, in rotulis ipsis nominatas, quæ tempore huiusmodi ordinationis rotulorum ipsorum, in eisdem studiis veri studentes non erant, (nisi alias ante huiusmodi ordinationes dictorum rotulorum saltem infrà quatuor menses verè studuissent ibidem, ac ad modicum tempus ab ipsis studiis se absentassent, cum intentione ad illa in proximo redeundi, & ad illa postmodum realiter redierint, aliquatenus) non extendi, ipsásque gratias, & quæcunque inde sequuta, quoad huiusmodi personas, quæ (vt præfertur) veri studentes, non erant, nullius existere roboris vel momenti. Decernentes ex nunc irritum & inane quicquid contra declarationem

tionem nostram huiusmodi, à quoquam quauis authoritate, scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel contigerit in posterum attentari. Nulli ergo &c. nostræ declarationis & constitutionis infringere &c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum, tertio Idus Ianuarij, Pontificatus nostri anno secundo. *sicut in c. vlt. de rescript. lib. 6.*

II.

Laici bannientes, seu relegantes, aut præscribentes personas Ecclesiasticas, excommunicationis sententiam incurrunt, &c.

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. QVIA, sicut displicenter accepimus, non nulli diuersarum partium principes, Marchiones, Duces, Comites, Barones, & alij nobiles, necnon potestates, Capitanei, Balliui, Scabini, Aduocati, Rectores, Iudices & Consules, aliique officiales & consiliarij ciuitatum, oppidorum, terrarum, castrorum & aliorum locorum, aliique laici, & laicales personæ, dominium, seu iurisdictionem in temporalibus obtinentes, necnon ipsarum ciuitatum communia, & oppidorum, castrorum, terrarum, & aliorum locorum vniuersitates, non attendentes quod laicis in clericos, & personas ecclesiasticas, & illorum bona, nulla sit attributa potestas, nihilominus ministros Ecclesiæ, etiam interdum in dignitatibus constitutos temeritate propria bãnire seu relegare, aut præscribere non verentur: Nos aduersus temeritatem huiusmodi remedium apponere cupientes, omnes & singulos talia præsumentes, & ea fieri mandantes, seu eorum nomine, vel mandato facta rata habentes, vel in eis faciendis dantes auxilium, concilium, vel fauorem, si singulares personæ fuerint, cuiuscunque præminentiæ dignitatis, status vel conditionis existant, earum videlicet singulas; si vero communitates vel vniuersitates extiterint, omnes & singulos earum communitatum, & vniuersitatum potestates, capitaneos, balliuos, scabinos, aduocatos, rectores, iudices, consules, & officiales, quocunque nomine censeantur, ac consiliarios, & priuatas personas, quæ huiusmodi sacrilegij principaliores patratores extiterent, excomunicationis sententias incurrere, necnon quãlibet earundem communitatum, seu vniuersitatum, ac illa ipsorum Principum, marchionum, ducum, comitum, baronum, nobilium, & aliorum quorumcunque laicorum, & laicalium personarum talia præsumentium, in quibus talia fierent, ciuitates, terras, oppida, castra, & alia loca, ecclesiastico interdicto subiacere volumus ipso facto nullúsque ab eiusdem sententijs per alium quam per Romanum Pontificem, præterquam in mortis articulo, possit absoluere, nec interdictum huiusmodi per alium etiam relaxari. Non obstante si aliquibus communiter, vel diuisim à sede apostolica sit indultum, quod excommunicari, suspendi, vel interdici non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, & eorum proprijs nominibus mentionem, & quibuslibet constitutionibus, priuilegijs, et literis apostolicis contrarijs, de quibus etiam plena, et expressa in nostris fieri oporteat mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginã nostræ voluntatis, et concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri, et Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ, apud sanctum Petrum, quarto idus Decemb. anno sexto.

Laici Iudices ex priuilegio clericali non debẽt nec possũt iniecto ordinario bãnire clericos priuilegium enim fori clericorũ inuiolabile esse videtur, & a iure diuino introductum nec a quoquam tolli potest cle. ne Romani de elect. gloss. & doct. in c. quæ in Ecclesiarum de const. Barba. cons. 45. mandato. col. 1. vol. 2. gl. & dist. in c. à nobis & in aliquibus. Decis. sic consuluit Socin. cons. 297. visi priuilegio. col. 2. in 2. vol.

Vrbano Romanorum pontifici Italia, Germania, & Hungaria adhæserunt, Clementi verò Francia & Hispania. Duo Concilia Gallicanæ Ecclesiæ ob electionẽ talis Antipapæ habita sunt Lutetiæ. Primum 3. Idus Septembris. Alterum. 16. Calend. Decembris. Schismatum fulgura & tempestates cum dirè in Ecclesiam Romanam perdurassent vsque inconcusso animo præualuisset Pontifex senio & vitæ molestia fractus, Pontificatu suo infeliciter acto anno vndecimo, mense Maio Romæ moritur. Ordinationibus quatuor factis, Cardinales creauit LIIII. ex his quinque sustulit, VIII. purpuræ honore priuauit. Sepelitur in Basilica Sancti Petri idib. Octobris anno M.CCC.XXCIX.

BONIFACIVS NONVS

Petrus Tomacellus in ipso ætatis flore circa trigesimum ætatis annum summa morum & prudentię canicie admirandus Pontificatus culmen adipisci meruit Neapoli. mediocri genere ortum Roma patrem admirata est eique dedit sacri Pontificatus insignia die 3. Idus Nouembris 1389. Ecclesiæ Romanæ patrimonium Tyrannorum vi dilapidatum recuperauit. Palatium Vaticanum quod nunc insigni mole & architectura conspicitur Pontificum sedem instruxit.

I.

Institutio festi visitationis B. Virginis Mariæ.

BONIFACIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SVPERNI benignitas Conditoris, humanam creaturam ad similitudinem suam creatam misericordi pietate respiciens, etiam collapsam fore primi parentis lapsu considerans, illam miro decreuit consilio releuandam, vt scilicet verbum supernum quod erat in principio eam à mortis nexibus liberaret Igitur pij patris, qua nos dilexit charitas temporis veniente plenitudine verbum ipsum æternum sub forma serui, carnem nostræ mortalitatis assumere vt eandem mortem nostram moriendo destrueret ac damnationis sententiam simul et maculam quam per reatum primis hominis generis humani posteritas incurrisse noscebatur, clemens verbi æterni bonitas aboleret. Qua propter de clara stirpe regia Dauidica prælegit virginem in cuius vtero mystico spiramine verbum ipsum carnem susciperet, vt egrederetur iuxta verbum propheticum virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascenderet, et requiesceret spiritus Domini super eum, perfectam reginam inclytam eligens, quæ tanto regi digna fuit sui corporis thalamum præparare, de quo tanquam sponsus præ filijs hominum procederet speciosus, locum in Nazaret, quæ flos siue sanctitas dicitur, ad suam conceptionem elegit: in quo per Angelicæ salutationis eloquia ipsius incarnati verbi mysteria, miráque fuerunt solennia celebrata. Ibi enim sumpsimus nostræ redemptionis exordia, ibique primum dies sanctificationis illuxit, qui nobis de salute spem intulit, et de æternitate lætitiam. In hoc etenim tantæ fœcunditatis loco virgo regia venustissima à domino conseruata, flos sanctitatis, vas cœlestis gratiæ mundissimum, omnium virtutum floribus redimita, cuius pulchritudinem Sol, et Luna mirantur, redemptorem gentium Virgo concepit datura lucem gentibus sub mortis caligine cōstitutis. Sane ipsa regina cœlorum in cuius se clausu viscera Dei filius factus homo, ex tāti honoris fastigio sibi per Angelum nunciato nequaquam elationis assumpsit spiritum, sed tanquam Ancilla humilis quamuis mater effecta Domini, humilitatis suę quam respexit Dominus, exequens officium, exurgens abijt in montana ad Elisabet cognatam suam, quę vocabatur sterilis iam semestri prægnantem, cum festinatione: et quemadmodum ab angelo humillime salutationis susceperat oraculum, sic etiā ipsam Elizabet humiliter salutauit: Elisabet verò vt salutationem audiuit virginis gloriosę, repleta Spiritu sancto, et incarnati verbi mysterium in vtero sentiens virginali voce magna exclamauit et dixit, Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim vt facta est vox salutationis tuę in auribus meis, exultauit prę gaudio infans in vtero meo: et beata quę credidisti, quoniam perficientur in te, quę dicta sunt tibi à Domino. Ad quem virgo veneranda in humilitatis spiritu respondens illud mirabile canticum decantauit, Magnificat anima mea Dominum, et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancillę suę: ecce enim ex hoc beatam me

Nazaret, oppidum in tribu Zabulon patria Virginis Mariæ matris Christi nominis origo à quacunque deriuatione veniat aptissimè dignitati quam præsefert respondet נצר netzer enim significat surculum virgulam seu plantulā, נזר nezer verò coronam seu florem.

me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens est et sanctum nomē eius. O magnum mysterium, ó admirabile commercium, ó ineffabile sacramentum, vt matres de pignoribus quę gestabant in vteris, in spiritu persentirent, et etiam prophetarent, et vt sacri Euangelij pandit historia, cœli Regina grauida partu consecranda diuino pro humilitatis amplioris signaculo præcursoris sui quem gestabat filij genitrici grauidæ humanitatis impendit obsequium: quo impenso compleóque huiusmodi visitationis quasi trium mensium tempore, in domum suam est reuersa. Hæc est enim illa de qua sacra canunt eulogia, sole amicta, lunam habens sub pedibus, stellis coronari meruit duodenis. Hæc est enim illa, quæ in suis castis visceribus cœli terræq; gestauit opificem, & sola cunctas hæreses interemit, & pro christiano populo vt aduocata strenua & exoratrix perugil ad regem quem genuit intercedit. Igitur fel. re. Vrbanus Papa sextus prædecessor noster dignum reputans & debitum vt festum Visitationis ipsius beatæ Marię Virginis quando, vt pręfertur, visitauit Elisabet, in Dei ecclesia celebraretur, pro testimonio sancti suffultum euangelij humanis nequit rationibus detractari; ac attendens quod laudes tantæ Virginis, humana lingua non sufficit exprimere, nec etiam sancti & iusti eam, in cuius ille quem cœli capere non poterant, se contulit aula virginali, dignis laudum præconijs ad plenum efferre poterunt: & considerans quod ex quo Dominum in sanctis suis laudare iubemur, quanto magis in veneratione beatæ Mariæ virginis matris ipsius exultantibus animis collaudare, & eius laudum augendo titulos gratias referre, quem genuit filio debeamus, quæ etiam exaltata super sydera, stellato consedit sui solio genitoris: ne etiam diuinæ visus fuisset resistere voluntati, quæ tam sibi, quàm alijs viris deuotis ad huiusmodi sanctam festiuitatem celebrandam, vt piè idem prædecessor credidit, dignata fuit mentem inspirare, deliberatione etiam super hoc matura præhabita de fratrum, suorum sanctę Rom. Eccl. Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, consilio ad exaltationem fidei catholicæ digne & rationabiliter videlicet sexto idus Aprilis Pontificatus sui anno vndecimo statuit, vt festum præfatum videlicet visitationis beatæ Mariæ Virginis, quando vt præfertur, visitauit Elisabet sexto non. Iulij annis singulis in Dei Ecclesia cum laudum cantico, lætitiæ iubilo, cordísque tripudio, sub duplici officio per orbem vniuersum solenniter celebraretur. Suasit etiam & consuluit idem prædecessor, vt ipsius festi vigilia vt vigilia Natiuitatis & Assumptionis prædictę Virginis festiuitatum etiam in obseruatione ieiunij deuotè obseruaretur. Et mandauit quod simile, non tamen duplex officium absque alicuius sancti commemoratione, exceptis primis vesperis ante octauam apostolorum Petri & Pauli, & officio totius diei octauæ, cum commemoratione tamen eiusdem noui festi, per septem sequentes dies in Dei Ecclesia cum celebritate debita decantaretur. Ac etiam volens idem prædecessor Christi fideles ad colendum tantæ festum Virginis & etiam celebrandum donis spiritualibus animare, ipsósque mysticis de thesauris militantis ecclesiæ, benedictionum muneribus cupiens præuenire: omnibus verè pœnitentibus & confessis qui Matutinali officio festi eiusdem in ecclesia, qua idem officium celebraretur, interessent, centum; qui vero Missæ totidem; qui autem primi festi Vesperis, similiter centum; qui autem secundis, totidem illis vero: qui, Primę, Tertię, Sextę, Nonę, ac Cōpletorij officiis, pro qualibet horarum ipsarum quadraginta dies, illis autē, qui per octauas festi prædicti Matutinalibus, Vesperorum, Missæ, ac prędictarum horarū officiis interessent, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri & Pauli apostolorum eius authoritate confisus de iniunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxauit. Ne autem pro eo quod ipsius prędecessoris superueniente obitu literę apostolicę super præmissis confectæ minime extiterunt, huiusmodi constitutio dicti prędecessoris frustretur effectu: Volentes, & authoritate apostolica decernentes, quod huiusmodi cōstitutio à dicta die, videlicet sexto idus Aprilis perinde sortiatur effectum, ac si super ea prædecessoris literæ sub ipsius diei data confectæ fuissent, prout superius enarratur: quódque præsentes literæ ad probandum plenè constitutionem huiusmodi vbique sufficiát, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur: vniuersos Patriarchas, Archiepiscopos Episcopos,

Huius sacræ visitationis solennitatem primus omnium celebrari iussit Vrbanus sextus vt vno eodémque religionis officio tametsi ratione diuersa visitantis & visitatæ ac vtriusque pignoribus digni deferrentur honores die secunda mensis Iulij & consuluit fieri vigiliam. Verum ob graue Schismatis vulnus quod Christi membra varius sub pontificibus & longo quidem tempore afflixit non ab omnibus vniuersim suscepta est festiuitas.

ſcopos,& alios eccleſiarũ prælatos monemus & hortamur in domino, per apoſtolica eis ſcripta in virtute ſanctæ obedientæ diſtricte præcipiendo mandantes, & in remiſsione peccaminum iniungentes, quatenus tam glorioſum feſtum & celebre annis ſingulis ſexto nonas Iulij, vt præfertur, deuote ac ſolemniter celebrent, ac ieiunium vigiliæ huiuſmodi ſuadeant in augmentum meriti obſeruari, & faciant per vniuerſas eccleſias ſuarum Ciuitatum & diœceſum celebrari, ac officium peragi ſupradictum: vt pia eiuſdem virginis Mariæ interceſsione ipſi Chriſti fideles & hic anxiis protegi, & in futuro ſempiterna gaudia conſequi mereantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtræ voluntatis, conſtitutionis, monitionis hortationis & mandati infringere &c. Si quis autem hoc &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum V. idus Nouembris Pontificatus noſtri anno primo.

Clemente Antipapa mortuo, reſipiſcentes quidam Cardinales indigne ferebant tanti ſchiſmatis in Eccleſia ſcandalum, quibus tamen inuitis eligitur Petrus de Luna qui Benedictus 13. dictus eſt & conſedit Auenione plus minus 14. annos, & quamuis Concilio Gallicano omnium prælatorum ordinibus congregato Lutetiæ tanquam Pſeudopontifex declaratus eſſet, & publico decreto depoſitus, noluit tamen cedere, ſed pertinatius manere voluit vſque ad Concilium conſtantienſe in quo priuatus eſt, & in Hiſpaniam recedit, prius in Concilio Piſano depoſitus fuerat, ſed gloriabatur mori cum Pontificia inſula tam indigno ſchiſmate conſequuta. Et malam ſuam mentem poſteritati teſtatus ſucceſſorem ſibi eligi procurauit qui à Martino quinto ablegatus eſt. Omneſque ab ipſo creati Cardinales liberè à purpura receſſerunt vt inferius dicetur. Tandem Benedictus XIII. Antipapa paniſcholæ quod oppidum eſt Arragoniæ munitiſsimum diem clauſit extremum octuagenario maior.

B O N I F A C I V S *verò Pontifex Piiſsimus, repente morbo ex febre & calculo correptus Cal. Octobris moritur anno M.CCCCIIII. Romæ in Palatio Apoſtolico, & Baſilica principis Apoſtolorum ſepelitur. Huius Pontificis temporibus literas Græcas quæ ab Europa exularant è Conſtantinopoli læto auſpicio reduxit Chryſoloras.*

INNOCENTIVS SEPTIMVS

Coſmatus de Melioratis Valnenſis Diœceſis Rauennatis & Bononienſis Eccleſiæ præſul Cardinalis tit. S. Crucis in Ieruſalem Pontifex maximus coronatur Romæ 3. nonas Nouembris Anno. M.CCCCIIII. qui triplici elogio apud Hiſtoriographos mitis ſcilicet pacifici & probi commendatur vt teſtes ſunt Theodoricus, Leonardus Aretinus & Fulgoſius. Eccleſiaſticæ libertatis & ditionis aſſertor vnicus. Ladislaum Regem Neapolitanum vrbi Romanæ Imperio infeſtis ſignis inhiantem populo ad arma concitato, vrbe ſubmouit.

I.

Omnes Occupatores Ciuitatum & locorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ monentur vt à poſſeſſione recedant reddantque rationem fructuum indebitè perceptorum.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

INIVNCTVM nos excitat Apoſtolicæ ſeruitutis officium, vt ſicut cæteris eſt imo ſecundum Apoſtolum, ſapientibus, & inſipientibus ſumus iuſti debitores, ita Rom. Eccl. ſponſæ noſtræ debemus iuri, & neceſſitate non deeſſe. Sentientes itaque nonnullos Dominos, Vniuerſitates & ſingulares perſonas abſque titulo detinuiſſe per nonnulla tempora, & etiam detinere quam plures Ciuitates, Terras Caſtra, & loca, ac fruct. redit. & prouent. ex

ipſis percipere, & percepiſſe indebite ad nos, & ipſam Eccleſiam pleno iure ſpectan. & pertinen. in animarum ſuarum periculum & graue diſpendium iurium præfatæ Eccleſiæ. Nos volentes indemnitati eiuſdem Eccleſiæ, prout expedit, ſalubriter prouidere, authoritate Apoſtolica præſentium tenore citamus, requirimus, & monemus omnes & ſingulos occupatores, & etiam detentores Ciuit. Caſtr. & locorum prædictorum, vel aliquius eorum, etiam ſi ea vel aliquid eorundem bonorum pro aliquo tempore iam elapſo in Vicarium, Gubernatorem, adminiſtratorem nobile feudum ſeu emphit. tin. ſeu alio quouis modo, à prædicta Eccleſia tenuiſſent. quatenus intra 60. dies proximè ſequen. quorum 20. pro primo, alios 20. pro ſecundo, reliquos 20 pro tertio vltimo & peremptorio termino harum ſerie aſſignamus: poſſeſſionem vacuam liberam, & expeditam Ciuit. Terrarum, Caſtrorum, & locorum huiuſmodi, quæ vt præfertur abſque titulo tenuerunt, ſeu cum titulo, qui lapſu temporis aut aliqua alia iuſta ratione ceſſauerit, detinent, illorum, & cuiuſlibet eorundem poſſeſſionem vacuam, liberam, & expeditam nobis & prædictæ Eccleſię ſeu Dilectis filiis Rectoribus prouinciarum pro nobis, & eadem Eccleſia, in quibus vel earum aliqua Ciuit. Terræ. Caſtra, & loca huiuſmodi ſeu eorum aliquod ſituata exiſterent, actu & realiter reſtituant, & conſignent, & nihilominus intra prædictum terminum cum dilectis filiis agentibus Ap. Cam. ponat rationem, & calculum de, & ſuper omnibus, & ſingulis fruct. reditibus, & prouent. & habitis, qui percipi potuiſſent ex Ciuit. & Terris huiuſmodi, & emolument. quæcunque percept. hactenus pro tempore quo abſque titulo, vt præfertur, detinuerunt ipſas Ciuitates, Terras, loca, & bona, quæ percipiuntur vſque in diem reſtitution. huiuſmodi, ſeu cum titulo, & reſtituiſſe prout aſcendent à gentibus ſupradictis pro nobis, & eadem Eccleſia recipien. ſine diminutione quacumque ſub pœnis excommunicationis ac interdicti in Ciuitates, Terras, & loca huiuſmodi, necnon priuat omnium, & ſingulorum honorum, dignitatum, bonorum, & iurium etiam feudalium, quæ à prædicta vel aliis quibuſcunque Eccleſiis Rom. Imperio Princ. Vniuerſis. ſeu ſingularibus quibuſcunque perſonis cuiuſcunque ſtatus gradus habit. ſeu condit. ſpiritualis vel temporalis fuiſſet, & inhabilitat. ad ea, & alia impoſterum quomodolibet obtinen. quas quidem ſententias quomodolibet contrafacien. incurrere volumus eo ipſo, ac in d. cauſa illorum Ciuitates, Terras, & loca Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, ad publicationem aliarum ſententiarum, & pœnarum per fœ. re. Io. 22. & alios prædeceſſores noſtros contra occupatores, & detentores huiuſmodi impoſitorum nihilominus proceſſuri. Volentes nihilominus, & decernentes authoritate prędicta, quod huiuſmodi cit. monitio, & requiſitio perinde valeat, & plenum robur obtinere firmiter, ipſoſque detentores, & quemlibet eorum perinde arctet, quacunque conſt. Ap. contraria non obſtante, ac ſi eis intimatę, & inſinuatę, & eorum cuilibet perſonaliter, & pręſentialiter extitiſſent, non obſt. ſi alicui communiter vel diuiſim à Sede Apoſtol. ea ſit indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam de indulto huiuſmodi mentionem, & aliis contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Nulli ergo &c. noſtrę citat. requiſit. monit. aſſignat. ſuppoſitit. & voluntatis infring. re &c. ſi quis &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum tertio idus Septembris, Pont. noſtri anno ſecundo.

In eos qui bona Eccleſiæ cenſus Iuriſdictiones Iura etiam feudalia & Emphiteutica, fructus emolumenta dolo malo vel fraude occupant & in vſus ſuos conuertunt iampridē varij canones conſtituti ſunt in diuerſis conciliis Aurelianen. 10. *Tribur. c.* 7. *Conc. Pariſ.* 1. *c.* 1. *Concil. Turo.* 2. *c.* 15. *Magunt. c.* 6. & 11. *Vormatien. c.* 75. *Aquiſgran. c.* 88. *Lateran. ſub Leone* 10. *ſeſ.* 9. & 10. *c. prædia cum ſeq.* 11. *q.* 2. *Conc. Trid ſeſſ.* 22. *cap.* 11. *tales occupatores Anathemati tandiu ſubiiciūtur quādiu talia nephariè obtinuerint nec à quopiam abſolui poſſunt præterquam à Romano Pontifice.*

Habuit Innocentius nepotem audacem iuuenem quidem & petulantem, qui cum videret paterno quoſdam Cardinarios Ciues Romanos cum paucis Senatoriis quos adiutamenta factionis habebant inſidiatos, in eos inſcio Pontifice vindicta flagrauit, & ex his vndecim compreheńſos occiſoſque in Tyberim dedit precipites. Eo facto percuſſus adeo fuit S P Q R vt poſtea nullam omiſerit inſectandi Pontificem occaſionem, qui ſeditionem populi veritus profugere cogitur, huc Viterbium conceſſit. Vnde paulopoſt ab his malis emerſus, & fortuna in melius commutata, vrbis ſedem iterum exornat, in qua moritur 8. Idus nouemb. anno M.CCCCVI. in Baſilica S. Petri ſepultus eſt. Biennio cōque parum fœlice Pontificatū adminiſtrauit.

GREGORIVS

VENETIAE ciuitas celeberrima toto orbi pariter atq; Adriatico mari inſignis

ex suis patritiis ad Pontificiam dignitatem euectum fuisse primum Angelum Corarium Doctorem Theologum Patriarcham Constantinopolitanum incuita est. Electionis autem ratio maturo omnium Cardinalium Consilio ad extinguendas iniqui schismatis faces quæ Benedicti fouebantur pertinacia hac veluti conditione exhibita est vt tanquam interrex Pontifex Romanus esset quousque per pontificatus abdicationem & cessionem infrà quindecim mensium spacio discusso schismate Ecclesiam Romanam vniret, si idem Benedictus XIII. Antipapa facturus foret. Dictum summo iuramento in conspectu patrum firmauit, & e conclaui egressus, vt scribit Aretinus promissionem & votum quæ priuatus fecerat, in potestate constitutus renouauit, atque ita loquebatur de Vnione vt si cætera deessent pedibus & baculo sese iturum ad eam conficiendam asseueraret. O regnandi vesana libido! Qui prius tam seriò tam religiosè solenniter pro pace Ecclesiæ pontificatui cedere dixerat, huius illicio, authoritate, & excellentia allectus iusiurandum obliuiscitur, & qui abolere schisma profitebatur illud grauius auxit. Cum enim pro tractandis tanti negotij controuersiis de eligendo loco quo sine discrimine vterque conuenire posset mentio haberetur neque ea de re satis conueniret & procrastinatores in re tam seria viderentur, pro fœdifragis & collusoribus à Cardinalibus declarati sunt, in eos sententia lata est tanquam in pacis & concordiæ Ecclesiæ hostes, & Pontificus Infulis exuti. Flocci fecerunt Concilij Pisani & Cardinalium sanctionem. Gregorius tamen in Concilio Constantiensi resipiscuit & sponte per procuratorem absens Arimini à Pontificatu se abdicauit. Obiit Cardinalis Episcopus & Decanus collegij Cardinalium perpetuúsque Marchiæ Anconitanæ de latere legatus & Recaneti tumulto clauditur. 1417.

ALEXANDER QVINTVS

PETRVS Philaretus Cretensis ex Franciscano ordine integerrimæ vitæ & eruditionis, vt exactè eius virtutis studium nomini responderet in Pontificiam dignitatem depositis schismaticis Pontificibus Gregorio XII. & Benedicto XIII. assumptus est, eique Alexandri V. nomen inditum. Ineunte Ætatis suæ vere è Creta à Minorita quodam Theologo veluti suffuratus, mox Italiam ductus & liberalibus disciplinis apprimè, eruditus sub regula D. Frncisci celebriores Angliæ & Italiæ Academias frequentauit. Demũ Parisiis Theologus clarissimus renunciatus. Ab eo tempore quo patrios lares reliquit nunquam vllum ex parentibus, cognatis aut affinibus se vidisse affirmabat. Septuagenario maior coronatur in Ecclesia Pisana die nonarum Iulij. Ægre ferebat quod vrbem suam ab hostibus Vngaris stipatam & incredibili Tyrannide occupatam inuisere non poterat, & in eo desiderio moritur vndecimo mense Pontificatus sui Bononiæ V. Nonas Maij cuius cadauer in Ecclesia fratrum Minorum ibidem sepultum est. Fuit in pauperes propensa liberalitate deditus, adeo vt Fulgosius testetur illum ioco aliquando dixisse se diuitem Episcopum fuisse, pauperem Cardinalem, mendicum Papam. O fœlicem Pontificem! ô prudentem bonorum Ecclesiæ dispensatorem. Ipse sapienter didicerat bona Ecclesiæ, bona esse pauperum, hic imitabatur Apostolos, qui simul & animarum & corporum pastores pauperúmque patres esse voluerunt. Singulisque pastoribus præclaræ huius curæ monumenta reliquerunt vt eorum canone intelligitur 12. q. 2. cap. Quisquis. ita statuente. *Omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam habeat Episcopus & ea velut Deo contemplante dispenset nec ei liceat ex iis aliquid omninò constringere aut parentibus propriis quæ Dei sunt condonare quod si pauperes sint tanquam pauperibus subministret, ne eorum occasione Ecclesiæ deprædentur.* Noluerunt reliqui patres huic exhortationi deesse quam tantopere demandarunt omnibus Christi vicariis & pontificibus & Augustinus hac liberalitate non contentus non modo sibi subtrahebat quod pauperibus erogaret sed etiam quando nihil erat quod supererat quod largiri posset, maluit altaribus ornatum quàm pauperibus alimenta deesse vt & præclarè Mediolanensis Archiepiscopus testatur his verbis, quę profectò non indigna sunt relatu. *Hoc maximum innocentium misericordia, vt compatiamur alienis calamitatibus, necessitates aliorum quantum possumus iuuemus, & plus*

plus interdum quàm possumus. Melius est enim pro misericordia caussas præstare, vel inuidiam perpeti, quam prætendere inclementiam. Vt nos aliquando in inuidiam incidimus, quòd confregerimus vasa mystica, vt captiuos redimeremus: quod Arrianis displicere poterat, nec tam factum displicere, quam vt esset, quod in nobis reprehenderent. Quis autem est tam durus, immitis, ferreus, cui displiceat quod homo redimitur à morte, fœmina ab impuritatibus barbarorum, quæ grauiores morte sunt: adolescentulæ, vel pueri, vel infantes ab idolorum contagiis, quibus mortis metu inquinabantur? Quam caussam nos etsi non sine ratione aliqua gessimus, tamen ita in populo prosequuti sumus, vt confiteremur, multóque fuisse commodius astrueremus, vt animas Domino quam aurum seruaremus. Qui enim sine auro misit Apostolos, & Ecclesias sine auro congregauit. Aurum Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid opus custodire, quod nihil adiuuat? An ignoramus quantum auri atque argenti de templo Domini Assyrii sustulerint? Nónne melius conflat Sacerdos propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quàm sacrilegus contaminata asportet hostis? Nónne dicturus est Dominus, Cur passus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum, vt ministrasses alimoniam? Cur tot captiui deducti in commercium sunt, nec redempti? Cur tot ab hoste occisi sunt? Melius fuerat, vt vasa viuentium seruares, quàm metallorum? His non posset responsum referri. Quid enim diceres? Timui, ne templo Dei ornatus deesset? Responderet. Aurum sacramenta non quærunt: neque auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus sacramentorum redemptio captiuorum. Et verè illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus thesaurus est Domini, qui operatur, quod sanguis eius operatus est. Tunc vas dominici sanguinis agnosco, cùm in vtroque videro redemptionem, vt calix ab hoste redimat, quos sanguis à peccato redemit. Quàm pulchrum, vt cùm agmina captiuorum ab Ecclesia redimuntur, dicatur: Hos Christus redemit. Ecce aurum quod probari potest, ecce aurum vtile, ecce aurum Christi quod à morte liberat, ecce aurum quo redimitur pudicitia, seruatur castitas. Hos ergo malui vobis liberos tradere, quam aurum reseruare. Hic numerus captiuorum, hic ordo præstantior est, quam species poculorum. Huic muneri proficere debuit aurum redemptoris, vt redimeret periclitantes. Agnosco infusum auro sanguinem Christi non solum irrutilasse, verumetiam diuinæ operationis impressisse virtutem redemptionis munere. Tale aurum sanctus martyr Laurentius Domino reseruauit, à quo cum quærerentur thesauri Ecclesiæ, promisit demonstraturum se. Sequenti die pauperes duxit. Interrogatus vbi essent thesauri quos promiserat, ostendit pauperes, dicens: Hi sunt thesauri Ecclesiæ: & verè thesauri, in quibus Christus est, in quibus Christi fides est. Denique Apostolus ait: Habemus thesaurum in vasis fictilibus. Quos meliores thesauros habet Christus, quàm eos, in quibus se esse dixit? Sic enim scriptum est: Esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me. Et infra: Quod enim vni horum fecistis, mihi fecistis. Quos meliores Iesus habet thesauros, quàm eos in quibus amat videri? Hos thesauros demonstrauit Laurentius, & vicit, quod eos nec persecutor potuit auferre. Itaque Ioachim, qui aurum in obsidione seruabat, nec dispensabat alimoniæ comparandæ: & aurum vidit diripi, & se in captiuitatem perduci. Laurentius, qui aurum Ecclesiæ maluit erogare pauperibus, quàm persecutori reseruare, pro singulari interpretationis viuacitate sacram martyrii accepit coronam. Nunquid dictum est sancto Laurentio: Non debuisti erogare thesauros Ecclesiæ, vasa sacramentorum vendere? Opus est, vt quis fide sincera, & perspicaci prouidentia munus hoc impleat. Sane si in sua aliquis deriuat emolumenta, crimen est: sin vero pauperibus erogat, captiuum redimit, misericordia est. Nemo enim potest dicere, cur pauper viuit? Nemo potest queri, quia captiui redempti sunt. Nemo potest accusare, quia templum Dei ædificatum est. Nemo potest indignari, quia humandis fidelium reliquiis spatia laxata sunt. Nemo potest dolere, quia in sepulturis Christianorum requies defunctorum est. In his tribus generibus vasa Ecclesiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet.

Horresco referre quam indignè nostra ætas discesserit ab hac antiqua pietate, ab his patrum monitis pauci sequuntur Alexãdri V vestigia qui omni fastu deposito mendicus potius quàm Pontifex visus est in profusa Eleemosynarũ largitione adeo vt pauperes illud Bernardi obiiciant. Clamãt nudi, clamant famelici, conqueruntur & dicunt, Dicite Pontifices in sacro quid faciat aurum? nunquid à sacro expellit frigus, aut famem. Nostrum est quidquid expenditis à nobis extrahitur crudeliter quod consumitis inaniter.

IOANNES XXIII.

BALTAZAR Cossa Cardinalis & Legatus Bononiæ Pontifex eligitur in Cathedrali Ecclesia 8. Cal. Iun. An. M.CCCCX. Vir fuit qui in gladios sæpius claues Petri commutare volebat. Schismatis insania repullulascebat eius aduentu in Pontificiam sedẽ. Tres enim Cathedram Romanam ambiebant & exasperatum irridebant malum. Hic autem qui timebat ne cum prioribus schismaticis à sede eiiceretur dignitatis confirmationem in Concilio generali Constantiensi, suasu Sigismundi Imperatoris procurauit. Populosissima fuit Constantia Concilij temporibus nam toto triennio multi è diuersis orbis partibus eò confluebant. Adeò vt etiã Historici mirentur quod à die Paschæ ad Pentecostem vsque numerata fuerint 60500. exterorũ hominũ, qui ad audiendum synodi decreta cõfluxerant. Quatuor Patriarchæ, Cardinales triginta, Archiepiscopi 47. Episcopi 160. (alij 270.) Abbates & Doctores 564. aderant. Initio præsidebat Ioannes, sed cum videret eius nomen periclitari apud patrum sententias clam aufugit & fugæ redemptorem habuit Fridericum Austriæ Ducem, qui eum Schaphusię recepit. Deinde citatus cum surdum fingeret & in vtrámque aurem dormire putaret, à Cæsarianis capitur, deponitur à Pontificio solio, & in carcerem sub custodia Palatini Comitis in arce tutissima donec aliquid decerneretur coniectus est. Trium Pontificum dissolutum est schisma Ioannis 23. Bononiæ, Gregorij 12. Arimini, & Benedicti 13. in Hispania quibus depositis P. P. Martinus quintus omnium votis fauentibus electus est. In eodem Concilio hæreses Hussitarum damnatę sunt. Hæresiarchis huius erroris ignis fuit extremum supplicium. Hæc omnia cum annorum numero hoc distichо chronico alibi deduximus.

CARBASA TRES AGITANT PETRI, CONSTANTIA SCHISMA
ATTERIT HVSSITAS PESTIFERÓSQVE NECAT.

MARTINVS QVINTVS

Otho Columna Agapeti Romani ciuis filius, in Concilio Constantiensi exauthoratis tribus de Pontificiis clauibus dissidentibus, omnium Cardinalium, Patriarcharum & Archiepiscoporum ore summus Pontifex proclamatur & ante Cathedralis Ecclesiæ fores coronatur innumero hominum applausu XI. Calend. Decembris M. CCCCXVII. Huius pedes Imperator Sigismundus osculatus est. Romanam vrbem fœdè belli & populorum licentia conspurcatam illustrauit. Pacem Ecclesiæ reddidit. Picenos rebelles domuit. Balthassarem Cossam vinculis & carcere solutum in gratiam recepit. Decreuit vt singulis decenniis celebraretur Concilium vniuersale.

I.

Errores trium perfidissimorum hæresiarcharum Ioannis Vuicleff Angli, Ioannis Hussi Bohemi & Hieronimi Pragensis in Concilio Constantiensi damnantur.

MARTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis, & episcopis, ac inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis, ad quos literæ præsentes peruenerint, Salutem & apostolicam benedictionem.

INTER cunctas pastoralis curæ sollicitudines, quibus premimur incessanter, illa potissimũ fortius nos angit, vt hæreticis de finibus Christicolarum expulsis, suisque falsis doctrinis & erroribus peruersis penitus, quantum nobis ex alto conceditur, extirpatis, orthodoxa & catholica fides integra & illibata permaneat, ac populus Christianus in eiusdem fidei sinceritate, quolibet obscurationis

seposito

remoto velamine, immobilis & inuiolatus persistat. Sanè dudum plusquam omnibus retroactis temporibus in nonnullis regionibus & dominiis, præsertim in regno Bohemiæ & marchionatu Morauię, ac locis & districtibus illis vicinis, aduersus fidei catholicæ dogmata & sanctæ matris Ecclesiæ traditiones, non solum contra vnum, quinimmo contra plura fidei catholicæ dogmata insurrexerunt quidam hæresiarchæ, excæcati, schismatici & seditiosi, Luciferiana superbia & rabie lupina excæcati, dæmoniorum fraudibus illusi, de vanitate in idipsum (licet forent de diuersis mundi partibus oriundi) conuenientes, & caudas colligatas habentes damnatæ videlicet memoriæ Ioannes Vuicleff de Anglia, *Ioãnes Husz de Bohemia, & Hieronymus de Praga, qui vtinam alios secum ad infidelitatis interitum non traxissent. Nam vbi huiusmodi pestilentes personæ peruersa dogmata pertinaciter seminabant, in suæ doctrinæ pestiferæ primordio prælati, & alij iudiciariæ potestatis regimina exercentes, tanquam canes muti non valentes latrare, nec vlciscentes cum Apostolo in promptu omnem inobedientiam, hæresiarchas ipsos pestiferos & dolosos, eorum lupinam rabiem truculentam statim (vt adstricti fuerant) canonice coercere, eósque de domo Domini corporaliter eiicere non curarunt, sed sacrilegam, falsam & perniciosam ipsorum doctrinam, per longas moras negligenter conualere permiserunt: populorum multitudo illorum opinionibus falsis decepta, pro veris accepit, quæ diu mendaciter & perniciosè ac damnabiliter seminauerunt, eisque credendo, à recta fide cecidit turba multa, & errore deuio inuoluitur, proh dolor, paganorum, adeo quod per diuersa illarum, eisdemque conuicinarum partium climata, oues Christi catholicas hęresiarchę ipsi successiue infecerunt & in stercore mendaciorum fecerunt putrescere. Quapropter generalis Constantiensis synodus tantam fidelium & fidei orthodoxæ plagam & ruinam videns, exclamare compulsa est cum Augustino: Quid faciet ecclesiæ medicina, salutem omnium materna charitate conquirens, tanquam inter phreneticos & letargicos: nunquid contemnere, nunquid desistere vel debet vel potest: certe non secundum eundem, imo vtrisque fit necesse est molesta, quæ neutris est inimica. Nam & molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio, ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autem negligant, & eos perire permittant, inquit Augustinus, ista mansuetudo potius falsa crudelitas est. Proinde synodus præfata ad omnipotentis Dei gloriam, ipsiusque catholicæ fidei ac Christianæ religionis conseruationem, augmentum & animarum salutem & præseruationem, eosdem Ioannem Vuicleff. & Ioannem Husz & Hieronymum, qui inter cętera de sacro Eucharistiæ sacramento, & aliis sacramentis ecclesię & articulis fidei, aliter quàm sancta Romana Ecclesia credit, & tenet, & prędicat, & docet, quamplurima temerè & damnabiliter credere ac tenere, prędicare, atque docere pertinaciter attentabant, velut hæreticos & pertinaces ac obstinatos tam à communione fideliũ separatos, de domo Dei corporaliter eiecit, & spiritualiter eiectos declarauit, & alia nonnulla circa præmissa vtilia & salubria statuit & decreuit, per quæ alij, qui causantibus hæresiarchis eorúmque falsis doctrinis huiusmodi spiritualiter de domo Dei exierunt, per vias canonicas reducerentur ad semitas veritatis. Et quia (sicut dolenter accepimus) non solum in regno Bohemiæ & marchionatus dominiis & locis supradictis, verum etiam in quibusdam partibus & prouinciis contiguis seu vicinis eisdem, etiam nonnulli ex sectatoribus & sequacibus hęresum ac errorum hęresiarcharum prędictorum, timore diuino & pudore humano prorsus abiectis, nec de ipsorum & præsertim Ioannis Husz & Hieronymi interitu miserabili sumentes conuersionis & pœnitentiæ fructum, sed tanquam in profundũ pressi peccatorum, Dominum Deum blasphemare non cessant, ducentes in irritum nomen eius, quorum mentes pater mendacij sic damnabiliter excæcauit, vt prędictos libros, codices & opuscula, hæreses & errores continentes seu continentia, dudum etiam per synodum præfatam damnatos & damnata, ac ignibus concremanda deputata & concremata, legunt, student, ac ex eis in sui & multorum simplicium periculum, nedum contra statuta, decreta & ordinata in synodo supradicta, sed etiam contra canonicas sanctiones dogmatizare præsumunt, animarum periculum, ac puritatis fidei denigrationem, & scandalum plurimorum.

*Vuicleffus Anglus fuit natione, professione sacerdos & artium magister ingenio quidem valde acri & eloquentia non mediocri Ecclesiam Catholicã insectatus est tempore Caroli 4 Germani Cæsaris & Clementis sexti Romanorum Antistitis circiter annũ Domini 1352.

Ioannes Husz. genere Bohemus, cum Impiã Valdensiũ & Vuiclefistarũ sectã amplexatus fuisset primum apud suos doctrinæ virus euomuit donec in Cõstantiensi Concilio viuus exustus est.

Hieronymus Pragensis Ioãni Husz ætate inferior sed impostura & doctrinæ facundia superior.

rum Nos igitur attendentes, quòd error cui non resistitur, approbari videtur, ac malis & perniciosis erroribus huiusmodi resistere, ac eos de medio Christi fideliũ & præsertim de supradictis Bohemiæ & Morauię dominiis & districtibus ac confinibus & viciniis eorum, ne amplius & latiùs se extendant, funditus euellere cupientes: discretioni vestrę, sacro approbante Concilio Constantiensi, per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus vos archiepiscopi ac electi, & quilibet vestrum seu, per se vel alios, quos graues & idoneas personas spiritualem iurisdictionẽ habẽtes esse volumus, omnes & singulos cuiuscunq; dignitatis, officij, pręeminentiæ, status vel conditionis existant & quibuscunq; nominibus censeantur, qui de præexcelso, salutifero & supermirabili sacramento corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, vel de baptismate seu peccatorum confessione, pœnitentiæ pro peccatis iniunctione, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis seu fidei articulis, aliter sentire aut docere, quàm sacrosancta Romana Ecclesia & vniuersalis docet, prædicat & obseruat, aut articulos seu libros & doctrinas præfatorum hæresiarcharum Ioanis Vuicleff & Ioannis Husz & Hieronymi, per eandem Constantiensem synodum cum suis auctoribus (vt prædicitur) damnatos & damnatos, tenere, credere & dogmatizare, ac vitæ [illegible] ipsorum hæresiarcharum publicè vel occultè pertinaciter quomodolibet laudare vel approbare præsumpserint eorumq; receptores, defensores & fautores quoslibet etiam contemplatione prædictorum errorum, necnon credentes & adhærentes eisdem, tanquam hæreticos seculari Curiæ relinquatis. Receptatores quoq;, fautores & defensores huiusmodi pestiferarum personarum, quæ erroribus ipsis crediderint, nec fauore aut contemplatione errorum ipsorum, sed forte carnalis amoris causa, vel ocatione alia huiusmodi personas pestiferas receptauerint, præter pœnas ab vtroque iure talibus inflictas, per iudices cõpetentes tanta seueritate pœnarum in tam enormi scelere vltionem accipiant, quòd cedat cæteris crassantibus in templum, vt quos Dei timor à malo non reuocat, saltem coerceat seueritas disciplinæ. Cum reliquis verò, huiusmodi secta damnabili quomodolibet infectis, qui post competentem monitionem ac frequentem exhortationem, qua piè erga eos, spe correctionis & emendationis ac ad melioris vitæ frugem conuersionis, vsum est, à prædictis erroribus & secta noluerint resipiscere, & ad gremiũ vnitatem que sanctæ matris Ecclesiæ, ac fidem catholicam, quæ sola saluare potest, sine qua nulli veræ salutis subsidium contingat, plenè recognoscere & confiteri, iustitię seueritas (pro vt facti poposcerit qualitas) dulcore misericordiæ temperetur. Et nihilominus omnes Christianæ & catholicæ fidei professores, Imperator, reges, duces, principes, marchiones, comites, barones, milites, potestates, rectores, consules, proconsules, scabinos, communitates, & vniuersitates regnorum, prouinciarum, ciuitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum huiusmodi, necnon ceteros iurisdictionem temporalem exercentes, iuxta iuris formam & exigentiam auctoritate Apostolica exhortando moneatis & requiratis, vt de regnis, prouinciis, ciuitatibus, opidis, castris, villis, terris, & omnibus aliis locis ac dominiis supradictis, omnes & singulos hæreticos huiusmodi secundum tenorem Lateranensis concilij, quod incipit, *Sicut ait*, ad instar etiam irretitorum crimine vsurarum, quos publicè vel manifestè per facti euidentiam cognouerint esse tales, tanquam oues morbidas gregem Domini inficientes expellant, donec & quoque à nobis, seu vobis, vel aliis iudicibus ecclesiasticis vel inquisitionibus, fidem & comunionem Romanæ ecclesiæ tenentibus, aliud recipiant in mandatis: nec eosdem in suis districtibus prædicare, domicilia tenere, larem fouere, contractus inire, negotiationes & mercantias quaslibet exercere, aut humanitatis solatia cum Christifidelibus habere permittant. Et si tales hæretici publici ac manifesti, licet nondum per Ecclesiam declarati, in hoc tam graui crimine decesserint, ecclesiastica careant sepultura, nec oblationes fiant aut recipiant pro eisdem: bona tamen ipsorum à tempore commissi secundùm canonicas sanctiones confiscata, non occupentur per illos ad quos alias pertinerẽt, donec per huiusmodi iudices ecclesiasticos super hoc potestatem habentes, sententia declaratoria super ipso hæresis crimine fuerit promulgata. Qui autem de hæresi per iudicem competentem ecclesiasticum

Hunc locum F. Alphonsus de Castro sic aperit. In hac Bulla Martini vt ex illius contextu apertè constat solam fidem saluare idem est quod Paulus alibi dixit. Sine fide est impossibile placere Deo *Per illam igitur exclusiuã tantũmodo excluduntur aliæ sectæ, & non opera nisi tãtum illa quæ fuerunt facta sine fide quoniam hæc nullo modo iustificantẽ neque illis aliquo modo tribuitur iustitia quamuis aliquid eorum, videlicet pœnitentia, sit necessarium ad salutem.*

cleſiaſticum inuenti fuerint ſola ſupicione notati ſeu ſuſpecti, niſi iuxta conſiderationem & exigentiam ſuſpicionis qualitatémque perſonæ, ad arbitrium iudicis huiuſmodi propriam innocentiam congrua deuotione monſtrauerint, in purgatione eius canonicè indicta deficientes, & ſic canonicè purgare non valentes, aut pro huiuſmodi purgatione facienda, obſtinatione damnabili iurare renuentes, tamquam hæretici condemnentur. Qui verò dictam innocentiam monſtrare ex quando negligentia ſeu deſidia, & purgationem huiuſmodi facere omiſerint, anathematis gladio feriant, & vſque ad ſatisfactionem condignam ab omnibus euitentur, ita quòd ſi per annum in excõmunicatione huiuſmodi perſtiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Si quis vero ſuper aliquo ſæpedictæ peſtiferę doctrinę hęreſiarcharũ prædictorũ, vel al quibus articulis duntaxat ſcandaloſis, temerariis, ſeditioſis, vel piarum aurium offenſiuis, culpabilis repertus fuerit, canonicè puniatur. Si vero propter ſolam infamiam aut ſuſpicionem dictorũ articulorum, vel alicuius ipſorum, quis repertus fuerit ſupectus, & in purgatione canonica propter hoc ſibi indicta deficeret, pro cõuicto habeatur, & tamquam canonicè conuictus puniatur. Et inſuper fœlicis recordationis Bonifacij Papę octaui prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, Vt inquiſitionis negotium, renouantes & etiam exequentes, vniuerſas poteſtates dominos temporales & iudices antedictos, quibuſcumq; dignitatibus vel officiis ſeu nominibus cenſeantur, exhortando requirimus, & mandamus eiſdem, vt ſicut reputari cupiunt & haberi fideles, ac filij Eccleſiæ nuncupari, & in Chriſti nomine gloriari, ita pro defenſione fidei vobis archiepiſcopis, epiſcopis & electis, ac inquiſitionibus hæreticæ prauitatis, & aliis iudicibus ſeu perſonis eccleſiaſticis per vos ad hoc (vt præmittitur) deputandis, fidem & communionem ſanctæ matris Eccleſiæ tenentibus pareant & intendãt, prębeantque auxilium & fauorem in hæreticorum, necnon credentium, fautorum receptatorum, & defenſorum ipſorum inueſtigatione, captione, cuſtodia diligenti, cum ab eiſdem fuerint requiſiti, vt præfatas perſonas peſtiferas alios ſecum perdere molientes, in poteſtatem ſeu carcerem per vos archiepiſcopos, epiſcopos, electos, & inquiſitores pręđictos aut deputandos à vobis vel ad locum de quo vos vel ipſi mandabitis, infrà eorundem dominorum poteſtatem, rectorum ſeu iudicum diſtrictum ducant, vel duci faciant ſine mora, vbi per viros catholicos à vobis archiepiſcopis vel epiſcopis, electis ſeu inquiſitoribus, ſeu deputandis perſonis huiuſmodi, vel veſtrum aliquo deputato, ſub diligenti cuſtodia, ne fugiant, ponendo eos, etiam compedibus & manicis ferreis teneant, donec eorum negotium per Eccleſiæ iudicium terminentur, & quod de hæreſi à iudice Eccleſiaſtico competenti qui fidẽ & cõmunicationem dictę ſanctæ Romanę Eccleſiæ teneat, condemnetur, pręfati domini tẽporales ſeu rectores, iudices vel eorum officiales ſeu nuncij, ſibi relictos recipiant indilatè, animaduerſione debita puniendos. Verum ne præiudicium & ſcandalum pręfatę fidei orthodoxę religionis Chriſtianę, prętextu ignorantię quęquam in hoc circumueniri, aut verſutos homines ſub friuolę excuſationis velamine in hac materia palliare contingat, & vt de conuincendis ſeu cognoſcendis hęreticis, receptatoribus, defenſoribus, fautoribus, credentibus & adhęrentibus, necnõ de hęreſi ſuſpectis & aliis huiuſmodi peruerſa doctrina quomodolibet maculatis, plenior habeatur in futurum inſtructio, tam ad regnum Bohemię * & conuicinas illi, quam alias quaſlibet partes, in quibus hęc ſuperſtitioſa doctrina quomodolibet pullulauerit, articulos infrà ſcriptos ſectam dictorum hęreſiarcharum concernentes, pro directione dictę fidei decernimus tranſmittendos & etiam deſtinandos: ſuper quibus vobis & aliis omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, & electis, ac commiſſariis inquiſitoribus in virtute ſanctę obedientię pręcipimus & mandamus, vt quilibet eorum infrà limites & loca ſuę iuriſdictionis, necnon regno & marchianatu & locis eis vicinis pręđictis, etiam ſi loca ipſa extra iuriſdictionem eandem vltra duas dietas conſiſtant, circa extirpationem & correctionem errorũ ac hęreſum huiuſmodi ſectę peſtiferę, in fauorem ipſius fidei ortodoxę diligenter inuigilent, & omnes infamatos ſeu ſuſpectos de tam peſtifera labe ſub confeſſari criminis, excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti aut alia formidabili pœna canonica vel legali, prout, quando, & quemadmodum eis videatur expedire, & fa-

cti

** Extirpandæ hæreſis Bohæmicæ ingens fuit huic Pontifici ſtudium cum enim videret ſectarios indies creſcere & vulnus ſerpere, per legatos Cardinales Germaniã in Bohemos concitat, adeò vt Principes 40. circa milia equitum cum magno peditatu in expeditionis præſidium dederint. Dux Belli Marchio Brandeburgēſis declaratus Cardinalis Vintonēſis Anglus è latere ſummi Põtificis legatus erat. Durauit Bellũ vſque ad Baſilieñſe in quo cum Bohemis ne ſcio quod fœdus ſiue minus induciarum pactum initum eſt.*

cti requireret qualitas, ad singulos huiusmodi articulos per iuramentũ corporale prestitũ, tactis sacrosanctis Euangeliis seu sanctorum reliquiis, imagine Crucifixi secundùm quorundam locorum obseruantiam, iuxtà infrà scripta interrogatoria, ad quemlibet articulum conuenientia, respondere compellant. Nos enim contra omnes & singulos archiep. scopos, episcopos, & inquisitores, qui super extirpando heretice prauitatis fermento, & expurgando suum territorium, districtum seu locum de talibus malis & sceleratis hominibus, negligentes fuerint seu remisse egerint, vsque ad priuationem seu depositionem pontificalis dignitatis procedere intendimus, & procedemus, ac procedi faciemus, aliósque loco illorum substituemus, qui prauitatem hereticam possint & valeant confundere, & ad alias pœnas contra tales à iure inflictas, & alias grauiores (si expediat) infligendas, procedemus, procedique faciemus, iuxtà iuris & facti exigentiam, ac huiusmodi culpę & criminis fœditatem. Tenores vero quorundam articulorum seu capitulorum, de quibus supra fit mentio, sequuntur per ordinem in hęc verba.

Tenor Articulorum Ioannis Vuicleff.

Aduersus Vvicleffi hæreses complures ante Cōcilij Constātiensis sessiones viri doctissimi scripserunt. Ioannes Kynigan. Strodus. Richardus Lauinham. Guilielmus Bertho. Ioannes Gascoyn. Simō Sothray. Thomas Ascheborn. Thomas Vvinterton. Richardus Maydeston. Gualterus Disse. Robertus Hambleton. Ioannes Tyssington. Ioan. Maronis. Ioan. Marck. Guilielmus Vodfordus. *Et hi omnes Angli cum essent eadē fere ætate cum Anglo Vicleffo vixerunt. 1378.*

1 SVBSTANTIA panis materialis, & similiter substantia vini materialis, remanent in sacramento altaris.
2 Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento.
3 Christus non est in eodem sacramento identice & realiter in propria præsentia corporali.
4 Si Episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.
5 Non est fundatum in Euangelio, quòd Christus Missam ordinauerit.
6 Deus debet obedire diabolo.
7 Si homo fuerit debitè contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis.
8 Si Papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum diaboli non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte à Cæsare.
9 Post Vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in Papam, sed viuendum est more Græcorum sub legibus propriis.
10 Contra scripturam sacram est, quòd viri ecclesiastici habeant possessiones.
11 Nullus prælatus debet aliquem excõmunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum à Deo: & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus vel excommunicatus.
12 Prælatus excommunicans clericum qui appellauit ad regem vel ad concilium regni eo ipso traditor est regis & regni.
13 Illi qui dimittunt prædicare siue audire verbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei iudicio traditores Christi habebuntur.
14 Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei, absque authoritate sedis Apostolicæ siue episcopi catholici.
15 Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.
16 Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest habitu non solum actu, delinquentibus.
17 Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.
18 Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt parochiani, propter peccata suorum prælatorum, ad libitum suum eas auferre.
19 Speciales orationes applicatæ vni personæ per prelatos vel religiosos, non plus prosunt eidem quam generales, cæteris paribus.
20 Conferens eleemosynam fratribus, est excommunicatus eo facto.
21 Si aliquis ingreditur religionem priuatam qualemcunque, tam possessionatorum, quàm mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obseruationem mandatorum Dei.

22. Sancti

22 Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.

23 Religiosi viuentes in religionibus priuatis non sunt de religione Christiana.

24 Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

Prima pars est scandalosa & præsumptuosè asserta, pro quanto sic generaliter & indistinctè loquitur, & secunda erronea, pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere.

25 Omnes sunt Simoniaci qui se obligant orare pro aliis, in temporalibus subuenientibus.

26 Oratio præsciti nulli valet.

27 Omnia de necessitate absoluta eueniunt.

28 Confirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur Papæ & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

29 Vniuersitates studia, collegia graduationes & magisteria in eisdem, sunt vana gentilitate introducta, & prosunt ecclesiæ sicut diabolus.

30 Excommunicatio Papæ vel cuiuscunque prælati non est timenda, quia est censura Antichristi.

31 Peccant fundantes claustra, & ingredientes, sunt viri diabolici.

32 Ditare clerum est contra regulam Christi.

33 Syluester Papa & Constantinus Imperator errauerunt Ecclesiam dotando.

34 Omnes de ordine mendicantium, sunt hæretici: & dantes eis eleemosynam sunt excommunicati.

35 Ingredientes religionem aut aliquem ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad obseruanda diuina præcepta, & per consequens ad perueniendum ad regnum cœlorum, nisi apostatauerint ab eisdem.

36 Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus, sunt hæretici, eo quòd possessiones habent: & consentientes eis, omnes videlicet domini seculares & ceteri laici.

37 Ecclesia Romana est synagoga Satanæ, nec PP. est proximus & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.

38 Decretales epistolæ sunt apochryphæ, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti, qui studen't eas.

39 Imperator & domini seculares, sunt seducti à diabolo, vt Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.

40 Electio Papæ à Cardinalibus, à diabolo est introducta.

41 Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

Error est, si Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi Pontificis super alias ecclesias particulares.

42 Fatuum est credere indulgentiis Papæ & episcoporum.

43 Iuramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus & commercia ciuilia.

44 Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intrauerunt religiones: & sic à Papa vsque ad vltimum religiosum, omnes sunt hæretici.

45 Omnes religiones indifferenter introductæ sunt à diabolo.

Tenor Articulorum Ioannis Husz.

1 VNICA est sancta vniuersalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum vniuersitas, *& infrà sequitur:* Vniuersalis sancta Ecclesia tantum est vna, sicut tantum vnus est numerus omnium prædestinatorum. *Ioannes Hus præter magistri Vuicleffi articulos etiam alios triginta de suis adiecit eosdem*

2 Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecit quosdam actus actibus Ecclesiæ malignantium consimiles.

3 Præsciti non sunt partes ecclesiæ, cum nulla pars eius finaliter excidet ab ea, eo quod prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidet.

4 Duæ naturę diuinitas & humanitas sunt vnus Christus.

5 Pręscitus etsi aliquando est in gratia secundùm pręsentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctę Ecclesię: & pręscitus natus semper manet membrum Ecclesię, licèt aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia pręde- stinationis.

6 Sumendo Ecclesiam pro conuocatione prędestinatorum: siue non fuerint in gratia, siue non secundùm præsentem iustitiam, illo modo Ecclesia est articulus fidei.

7 Petrus non est, nec fuit caput Ecclesiæ sanctæ Catholicæ;

8 Sacerdotes quomodolibet criminose viuentes sacerdotij polluunt potestatem: & sic, vt filij infideles, sentiunt infideliter de septem sacramentis Ecclesię, de clauibus, officiis, censuris, moribus, cęremoniis & sacris rebus Ecclesię, veneratione reliquiarum, indulgentiis & ordinibus.

9 Papalis dignitas à Cęsare inoleuit: & Papę pręfectio & institutio, à Cęsaris potentia emanauit.

10 Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel alio, quòd esset caput Ecclesię particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanę Ecclesię particularis.

11 Non oportet credere, quòd iste quicunque est Romanus Pontifex, sit caput cuiuscunque particularis Ecclesię sanctę, nisi Deus eum prędestinauerit.

12 Nemo gerit vicem Christi vel Petri nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat à Deo procuratoriam potestatem: quia ad illud officium vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis authoritas.

13 Papa non est verus & manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si viuit moribus contrariis Petro: & si quęrit auaritiam, tunc est vicarius Iudę Scarioth. Et pari euidentia Cardinales non sunt veri & manifesti successores collegij aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, seruantes mandata & consilia Domini nostri Iesu Christi.

14 Doctores ponentes quòd aliquis per censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, seculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc pontifices, scribas & pharisęos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes. Nobis non licet interficere quenquam, ipsum seculari iudicio tradiderunt, & quòd tales sunt homicidę grauiores quàm Pilatus.

15 Obedientia ecclesiastica, est obedientia secundum adinuentionem sacerdotum Ecclesię, præter expressam authoritatem scripturæ.

16 Diuisio immediata humanorum operum est quòd sunt vel virtuosa vel vitiosa: quia si homo est vitiosus, & agit quidquam, tunc agit vitiose: & si est virtuosus, & agit quidquam, tunc agit virtuosè. quia sicut vitium quod crimen dicitur seu mortale peccatum, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi, sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi.

17 Sacerdotes Christi viuentes secundum legem eius, & habentes scripturę notitiam, & affectum ad ędificandum populum, debent prędicare, non obstante prętensa excommunicatione, *& infra*. Quòd si papa vel aliquis pręlatus mandat sacerdoti sic disposito, non prędicare, non debet subditus obedire.

18 Quilibet prędicantis officium de mandato accipit qui ad sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, prętensa excommunicatione non obstante.

19 Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, auaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam pręparat Antichristo. Signum autem euidens est, quòd ab Antichristo tales procedunt censurę, quas vocāt in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissime procedit cōtra illos qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maximè vsurpabit.

20 Si Papa est malus, & pręsertim si est pręscitus, tunc vt Iudas Apostolus est diabolus, fur, & filius perditionis, et non est caput sanctę militantis Ecclesię, cum nec sit membrum eius.

21 Gratia

...serè sententia, nisi quod quædam attigit quæ in articulis Vicleffi non exprimebantur. Hæreses edocuit nugacissimas & infandas quibus conatus est humanum ac diuinum ius confundere. Sed stomachi virulentam significationē cum Pragense monstrauit in contumeliam summi Pontificis, quem è solio Petri & à clauiū potestate detrudere putabat, varia de primatu apostolico obiiciēs, quæ tamē scriptura & Doctorum veterum testimoniis probantur & tuentur, vt constat ex authoribus omnium regionum qui pro Pontificis authoritate scripserunt purè & catholicè.

Huius Cardinalis in explicatione symboli cap. 20. tum in lib. 2. contra Brentium, tum in libro de authoritate summi Pontificis.
Romandus Ruffus in lib. aduersus Carolum Molinæum pro summo Pontifice.
Robertus Arbenicensis 1. tomo. de vtriusq; gladij potestate.
Io. Ecki. in lib. tribus de pri-

21 Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti indissolubiliter.

22 Papa vel prælatus malus & præscitus, est æquiuocè pastor, & verè fur, & latro.

23 Papa non debet dici sanctissimus, etiam secundùm officium, quia aliàs rex deberet etiam dici sanctissimus secundum officium, & tortores & præcones dicerentur sancti, immò etiam diabolus deberet dici sanctus, cum sit officiarius Dei.

24 Si Papa viuat Christo cõtrarius, etiam si ascenderet per rectã & legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet, quàm per Christum, dato etiam quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth, ritè & legitimè est electus à Deo Christo Iesu ad episcopatum, & tamen ascendit aliunde in ouile ouium.

25 Condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Vvicleff per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & malefacta, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quòd nullus eorum sit catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus aut erroneus aut scandalosus.

26 Non eo ipso quo electores vel maior pars eorum consenserit viua voce secundùm ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitimè electa, vel eo ipso est verus & manifestus successor vel vicarius Petri Apostoli vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico: vnde siue electores bene, siue male elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipso quo quis copiosius operatur meritoriè ad profectum Ecclesiæ, habet à Deo ad hoc copiosius potestatem.

27 Non est scintilla apparentiæ, quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conuersetur, & conseruetur.

28 Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos, sparsos per orbem terrarum, melius suam ecclesiam regularet.

29 Apostoli & fideles sacerdotes Domini strenuè in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ officium foret introductum: sic facerent, deficiente per summè possibile Papa vsque ad diem iudicij.

30 Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

Tenor Interrogatoriorum iuxtà quæ Hæretici aut de hæresi suspecti interrogari debent.

1 Super præmissis autem articulis, quilibet de eis suspectus, seu in eorum assertione depræhensus iuxtà modum interrogetur infrascriptum: In primis, vtrum cognouerit Ioannem Vvicleff de Anglia, Ioannem Husz de Bohemia, Hieronymum de Praga, seu aliquem eorum, & vnde habuerit eorum notitiã, & vtrum cum eis vel eorum aliquo, dum viuerent, conuersationem vel amicitiam habuerit.

2 Item, vtrum sciens ipsos seu aliquem ipsorum excommunicatos, scienter participauerit cum illis, reputans & dicens talem participationem non esse peccatum.

3 Item, vtrum post mortem eorum pro eisdem seu aliquo eorum orauerit, & publicè & occultè opera pietatis exercuerit, asserens eos fore beatos & saluos.

4 Item, vtrum eos vel aliquem eorum sanctos reputauerit & dixerit, & eis venerationes velut sanctis exhibuerit.

5 Item, vtrum credat, teneat & asserat, quòd quodlibet Concilium generale & etiam Constantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentet.

6 Item, vtrum credat, quòd illud quod sacrum Concilium Constantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, approbauit & approbat in fauorem fidei & ad salutem animarum, quòd hoc est ab vniuersis Christi fidelibus approbandum et tenendum: Et quod condemnat esse fidei vel bonis moribus contra-

matu S. Petri Ioannes Faber in refutatione libri Lutheri de pontificis potestate. Io. Cochleus in quarta Philippica. Robertus Belarminus in cõtrouersiis. Controuers. 3. de summo Pontifice. Gaspar Scatzgerius in controuersiis. Ioan. Driedon. lib. 4. c. 3. p. 2. de scripturis & dogmat. Ecclesi. Alber. Pighius lib. 3. 4. de 5. Ecclesiast. hierarc. Ioan. à Louanio de perpetua Cathedræ Petri protectione & firmitate. Iacob. Latomus lib. de primatu Petri. Guil. Lindanus. lib. 4. Panopliæ. Ioan. Bunderius in compendio cõcertationum lib. 31. Thomas Vvaldensis lib. 2. doctrinalis fidei. art. 1. & 3. Roffensis. in cetur. art. 25. Reginald. Pobul. lib. de summo Pontifice. Alanus Copus. dialog. 1. Nicol. Sanderus. in lib. de visibili monarchia. Ioannes de Turre cremata libr. 2. de Ecclesia. Alphonsus de Castro libr. 12. contra hæreses. Melchior Canus lib. 6. de locis. Petrus de Soto. defensione suæ confessionis à cap. 74. vsque ad finem. Galenus in Cathechetib.

Fran. Horantius de locis Catholicis.
F. Turrianus in lib. cōtra Anthoniū Sadeelem.
Caietanus de institutione & authoritate Romani Pōtificis.
Gaspar Contarenus de potestate Romani Pontificis.
Thomas Campegius in libr. eiusdem tituli.
Io. Anton. Delphinus libr. 1. & 2. de Ecclesia.
Gennadius Scholarium in defensione c. 5.
Mutius Iustinopolitanus cōtra Viretum de Pontificatu.

rium, hoc ab eisdem esse tenendū pro condemnato, credēdum & asserendum.

7 Item, vtrum credat quòd condemnationes Ioannes Vvicleff, Ioannis Husz, & Hieronymi de Praga, factæ de personis eorum, libris & documentis per sacrum generale Constantiense Concilium, fuerint ritè & iustè factæ, & à quolibet catholico pro talibus tenendæ & firmiter asserendæ.

8 Item, vtrum credat, teneat, asserat Ioannem Vvicleff de Anglia, Ioānem Husz de Bohemia, & Hieronymum de Praga, fuisse hæreticos & pro hæreticis nominandos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuisse & esse peruersos, propter quos & quas & eorum pertinacias, per sacrum Concilium Constantiense pro hæreticis sunt condemnati.

9 Item, vtrum habeat in sua potestate aliquos tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcunque alia scripta in quocunque idiomate per Ioannem Vvicleff, Ioannem Husz, & Hieronymum hæreticos, seu eorum pseudodiscipulos & sequaces editos vel translatos, edita vel translata, quòd illos vel illa ordinario loci vel eius commissario seu inquisitori sub iuramento præsentet.

Quòd si apud se scripta huiusmodi se habere non cognouerit, sed alibi, quòd illa circa suum ordinarium vel alios supradictos intrà certum terminum sibi præfigendum deponere.

10 Item, vtrum sciat aliquem vel aliquos habentes præfatorum tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcunque alia scripta in quocunque idiomate composita, siue translata, quòd illum vel illos detegat vel manifestet, pro purificatione fidei siue executione iustitiæ.

11 Item specialiter literatus interrogetur, vtrum credat sententiam sacri Constantien. Concilij super quadraginta quinque Ioannis Vvicleff, & Ioannis Husz triginta articulis superius descriptis, latam fore veram & Catholicam, scilicet, quòd sup adicti quadraginta quinque articuli Ioannis Vvicleff, & Ioannis Husz triginta, non sunt catholici, sed quidam ex eis sunt notoriè hæretici, quidam erronei, alij temerarij, & seditiosi, alij piarum aurium offensiui.

12 Item, vtrum credat & asserat, quod in nullo casu sit licitum iurare.

13 Item, vtrum credat, quòd ad mandatum iudicis iuramentum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad causam opportunam, etiam pro purificatione infamiæ faciendum, sit licitum.

14 Item, vtrum credat, quòd periurium scientèr commissum, ex quacunque causa vel occasione, pro conseruatione vitæ corporalis propriæ vel alterius, etiam in fauorem fidei, sit mortale peccatum.

15 Item, vtrum credat, quòd deliberato animo contemnens ritum Ecclesię, cęremonias exorcismi, & Catechismi aquæ baptismatis consecratæ, peccet mortaliter.

16 Item, vtrum credat, quod post consecrationem sacerdotis in sacramento altaris sub velamento panis & vini non sit panis materialis & vinum materiale, sed idem per omnia Christus, qui fuit in cruce passus, & sedet ad dexteram Patris.

17 Item, vtrum credat & asserat, quòd facta consecratione per sacerdotem, sub sola specie panis tantum, & præter speciem vini, sit vera caro Christi, & sanguis & anima & deitas & totus Christus, ac idem corpus absolutè & sub vna qualibet illarum specierum singulariter.

18 Item, vtrum credat, quod consuetudo communicandi personas laicales sub specie panis tantum, ab Ecclesia vniuersali obseruata, et per sacrum Concilium Constantiæ approbata, sit seruanda sic, quod non liceat eam reprobare, aut sine Ecclesiæ authoritate pro libito immutare. Et quod dicentes pertinaciter oppositum præmissorum, tanquam hæretici vel sapientes hæresim, sint arcendi et puniendi.

19 Item, vtrum credat, quòd Christianus contemnens susceptionem sacramentorum Confirmationis vel extremę Vnctionis, aut solemnizationis Matrimonij peccet mortaliter.

20 Item, vtrum credat, quòd Christianus vltra contritionem cordis, habita copia sacerdotis

sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, et non laico seu laicis quantumcunque bonis et deuotis.

21 Item, vtrum credat, quod sacerdos in casibus sibi permissis, possit peccatorem confessum et contritum à peccatis absoluere, et sibi pœnitentiam iniungere.

22 Item, vtrum credat, quòd malus sacerdos cum debita materia et forma et cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, verè conficiat, verè absoluat, vel baptizet, et vere conferat alia sacramenta.

23 Item, vtrum credat, quòd beatus Petrus fuerit vicarius Christi, habens potestatem ligandi et soluendi super terram.

24 Item, vtrum credat, quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit eius nomine proprio expresso, sit successor beati Petri habens supremam authoritatem in Ecclesia Dei.

25 Item, vtrum credat authoritatem iurisdictionis Papæ, archiepiscopi, et episcopi in soluendo et ligando, esse maiorem authoritate simplicis sacerdotis, etiam si curam animarum habeat.

26 Item, vtrum credat, quòd Papa omnibus Christianis verè contritis et confessis, ex causa pia et iusta possit concedere indulgentias in remissionem peccatorum, maximè pia loca visitantibus, et ipsis manus suas porrigentibus adiutrices. Et vtrum credat, quòd ex tali concessione visitantes ecclesias ipsas et manus adiutrices eis porrigentes, huiusmodi indulgētias consequi possint.

27 Item, vtrum credat, quod singuli episcopi suis subditis secundùm limitationem sacrorum canonum, huiusmodi indulgentias concedere possint.

28 Item, vtrum credat et asserat, licitum esse sanctorum reliquias & imagines à Christi fidelibus venerari.

29 Item, vtrum credat, quòd Papa vel alius prælatus propriis nominibus Papæ pro tempore expressis, vel ipsorum Vicarij, possint suum subditum ecclesiasticum siue secularem propter inobedientiam siue contumaciam excommunicare, ita quòd talis pro excommunicato sit habendus.

30 Item, vtrum credat, quòd inobedientia siue contumacia excommunicatorum crescente prælati vel eorum vicarij in spiritualibus habeant potestatem aggrauandi & reaggrauandi, interdictum ponendi, & brachium seculare inuocandi, & quòd illis censuris per inferiores sit inobediendum.

31 Item, vtrum credat, quòd Papa vel alij prælati & eorum vicarij in spiritualibus habeant potestatem sacerdotes & laicos inobedientes & contumaces excommunicandi, ab officio, ingressu ecclesiæ & administratione ecclesiasticorum sacramentorum suspendendi.

32 Item, vtrum credat, quod liceat personis ecclesiasticis absque peccato, huius mundi habere possessiones & bona temporalia.

33 Item, vtrum credat, quòd laicis ipsa ab eis auferre potestate propria non liceat, immo quod sic auferentes, tollentes & inuadentes bona ipsa ecclesiastica, sint tanquam sacrilegi puniendi, etiam si malè viuerent personæ ecclesiasticæ bona huiusmodi possidentes.

34 Item, vtrum credat, quòd huiusmodi absolutio & inuasio cuicunque sacerdoti etiam malè viuenti, temere vel violenter facta vel illata, inducant sacrilegiū.

35 Item, vtrum credat, quòd liceat laicis vtriusque sexus, viris scilicet & mulieribus, libere prædicare verbum Dei.

36 Item, vtrum credat, quod singulis sacerdotibus liberè liceat prædicare verbum Dei, vbicunque, & quandocunque placuerit, etiam si non sint missi.

37 Item, vtrum credat, quod omnia peccata mortalia, & specialiter manifesta, sint publice corrigenda & extirpanda.

Volumus insuper ac statuimus & decernimus, quòd si quis per secretam informationem per vos recipiendam, vel alias repertus fuerit infamatus seu suspectus de quacunque specie hæresis pestiferæ sectæ vel doctrinæ pestilentium Ioanis Vvicleff, Ioanis Husz & Hieronymi de Praga, hæresiarcharum, prædictorum aut de fouendo, receptando, defendendo præfatos damnatos homines, dum viuerent in humanis, vel ipsorum perfidos sequaces & pseudodiscipulos, aut ipsorum errori-

bus credendo, pro ipsis defunctis vel aliquo ipsorum post obitum orando, vel inter catholicos nominando & defendendo, vel ipsos vt sanctos colendo, prædicando vel adorando, vel aliàs circa eos suspectè agendo, citetur per vos seu alterum vestrum, personaliter coram vobis seu altero vestrum compariturus, semotis procuratore & aduocata, responsurus medio iuramento per ipsum sic (vt prædictum est) corporaliter, præstito de plena & mera veritate dicenda super prædictis articulis seu eorum singulis vel aliis opportunis, secundùm exigentiam causæ & occurrentium circunstantiarum ad arbritrum vestrum, & prout vobis seu alteri vestrum videbitur expedire, vel aliàs contra eosdem ipsorum singulos, (prout præsentibus exprimitur) vel aliàs canonicè procedatis.

** Singulis diebus Dominicis inter sacra Missarum solennia solent parrochis ex Conciliorum decretis & authoritate superiorū denunciare omnes hæreticos ac eorum complices excommunicatos cap. sicut & c. excommunicamus in c. 1. de hæret. c. 1. in fin. de sum. trinit. cū sim. vtique Tridentina Synodus. Sess. 25 ca. 2. vt publicè detestentur & anathematizentur hæreses & eorū fautores.*

Necnon præsentes literas exclusis articulis & interrogatoriis superiùs positis atq; omissis, in ciuitatibus, diœcesibus, territoriis & locis aliis, vbi tutè fieri poterit, auctoritate nostra solemniter publicetis & publicari faciatis omnes & singulos hæreticos huiusmodi, necnon sectatores ipsarum hæresum & errorum vtriusque sexus, tenentes & etiam defendentes eosdem, aut hæreticis ipsis quomodolibet publicè vel occultè in diuinis vel aliàs participantes, etiam si patriarchali, archiepiscopali, ducali aut alia quauis ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate; necnon aduocatos & procuratores quoslibet, qui hæreticos huiusmodi aut eorum credentes, sequaces, fautores, defensores & receptatores super crimine hæresis aut credulitatis, sequelæ, fautoriæ, defensionis & receptationis huiusmodi defenderint, excōmunicatos singulis diebus Dominicis * & festiuis in præsentia populi nuncietis, & per alios nunciari faciatis. Et nihilominus contra eosdem omnes & singulos vtriusque sexus, huiusmodi errores tenentes, approbantes, defendentes, dogmatizantes, ac fautores, & receptatores & defensores eorundem, exemptos & non exemptos, & quēlibet ipsorum, cuiuscunque dignitatis, status, præeminentiæ, gradus, ordinis vel conditionis (vt præfertur) existant, auctoritate nostra diligenter inquirere studeatis, & eos quos per inquisitionem huiusmodi diffamatos, vel per confessionem eorum seu per facti euidentiam, vel alias huiusmodi hæresis & erroris labe respersos repereritis, auctoritate prædicta etiam per excommunicationis, suspensionis & interdicti, necnon priuationis dignitatum, personatuum & officiorum, aliorúmque beneficiorum Ecclesiasticorum ac feudorum, quæ à quibuscunque ecclesiis, monasteriis ac aliis locis Ecclesiasticis obtinet, ac etiam bonorum & dignitatum secularium ac graduum scientiarum quarumcunque facultatum, & per alias pœnas, sententias & censuras Ecclesiasticas ac vias & modos, quos ad hoc expedire seu opportunos esse videritis, etiam per captiones & incarcerationes personarum, & alias pœnas corporales, quibus hæretici puniuntur seu puniri iubentur, aut solent iuxta canonicas sanctiones. Similiter & clericos ipsos & Ecclesiasticas personas, vsque ad degradationem inclusiuè, si eorum culpa ac pertinacia vel rebellio id exigat aut requirat, corrigatis & puniatis, ac diligenter corrigi & puniri faciatis: necnon contra eosdem, ipsorum, laicorumque bona secundùm canonicas sanctiones & legales, contra hæreticos & eorum sequaces editas, quibus eosdem sectatores siue sequaces subiacere decernimus, animosè insurgatis iuxta modum & formam supradictos. Et qui de præmissis hæresibus, vel articulis vel aliquo præmissorum infamati fuerint, ad arbitrium vestrum se purgare teneantur, alij verò qui per testes seu propriam confessionem, vel alias legitimas, probationes conuicti fuerint de prædictis hæresibus, vel articulis, vel aliquo præmissorum, eosdem articulos & errores solenniter & publicè reuocare, abiurare, pœnitentiam condignam, etiam ad immurationem (si delictum exegerit) subire cogantur: necnon quòd errores & hæreses huiusmodi cuiuscunque generis vel speciei censeantur de cætero verbo, nutu vel facto non fouebunt, seu alios ad credendum illis verbo vel facto, publicè vel occultè, directè, vel indirectè, aut alio quouis modo inducent, sufficientem, & idoneam cautionem præstare teneantur. Quòd si forsan eosdem articulos solenniter, & publicè reuocare, & abiurare, & pœnitentiam condignam, etiam ad immurationem perpetuam, vel temporalem iuxtà vestræ discretionis arbitrium sine dilatione subire, ac sufficientem cautionem quòd errores & hæreses ipsas de cætero nō tenebunt, nec fouebunt, nec alios

De pœnis hæreticorū & quomodo infligi debeant superius diximus, amplius vsque dicere decreuimus in Const. Pij. V.

ad

ad credendum, vel verbo vel facto, publicè vel occultè, directè vel indirectè, vel quouis quæsito colore inducent, præstare, seu aliquod præmissorum facere voluerint, extunc contra ipsos iuxtà qualitatem errorum ac delictorum suorum, etiam (si expediat, tanquam contra hæreticos aut hæretica labe respersos, auctoritate nostra iuxtà canonicas & legales sanctiones summariè & simpliciter ac de plano sine strepitu et figura iudicij, et etiam ex officio, appellatione seu appellationibus quibuscunque cessantibus, procedatis, ac ipsos iuxta easdem canonicas traditiones puniatis, etiam si opus fuerit curiæ seculari relinquendo: Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo, inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio eiusdem brachij secularis; Non obstantibus, tam felicis recordationis Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, qua cauetur, ne quis extra ciuitatem et diœcesim suam, nisi in certis exceptis casibus, et in illis vltra vnam dietam, à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur, seu ne iudices à sede Apostolica deputati, extra ciuitatem et diœcesim in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, siue alij vel alijs vices suas committere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesum eorundem trahere præsumant, et de duabus dietis in concilio generali, quàm alijs quibuscunque cōstitutionibus Romanorum Pontificum, tam à iudicibus delegatis, quàm personis vltra certum numerum ad iudicium non vocandis, aut alijs editis, quæ possint in hac parte vestræ iurisdictioni aut potestati eiúsque libero exercitio quomodolibet obuiare, seu si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari, seu vltrà vel extrà loca ad iudicium euocari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi et eorum personis, locis et ordinibus et nominibus proprijs mentionem, et qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam, vestræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua, cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris literis habenda sit mentio specialis. Datum Constantiæ Octauo Calend. Martij, Pontificatus nostri anno primo.

Clausula derogatoria.

Quis non videt meritissimis grauissimísque de causis Ioannem Husz & Hieronymū Pragensem in Concilio Constātiensi rogis damnatos fuisse? Soli tamen hæretici quibus nullū conuictum scelus videtur exclamant indignè Prophetas optimos exustos fuisse. Bohemi enim durius sententiæ latæ exequutionem susceperunt, vt narrat Munsterus libro tertio Cosmographiæ his verbis. Bohemi vbi audiunt magistrorū suorum interitū, furere incipiunt, concurrunt, sæuiunt, & omnia sternunt omnia obsidentes Ciuitates, monasteria & omnia religionum loca à fundamentis euertunt, infesti ante omnia fratribus Prædicatoribus, & Minoribus quorum opera perijsse magistrum suum Constantiæ queruntur. Magnam Christiani sanguinis vim profuderunt, monachos interfecerunt, moniales stuprauerunt & alia horrenda mala perpetrauerunt nedum in Bohemia sed & extra. Hactenus Munsterus. Testabor autem & hos motus turbulentiores iniuria suscitatos fuisse & indignè Bohemos conqueri de Ioannis Husz interitu, quem omnes Canones hæreticū, Cæsares perduellem & Principes pertinacem seductorē cognouerant in illo Concilio. Quod si recedere voluisset à sua pertinaci prauitate facile veniam adeptus fuisset. Non adferam testes huius negotij peregrinos sed Germanos & domesticos qui factum versiōnè vt euenit scriptis retulerunt. Vrgebat dies Concilij datus audiendis Ioannis Husz controuersijs, expectabant sacri proceres cum Sigismundo, ouem perditam in ouile Christianum reducere. Cæsar per suos nobiles & consiliarios adhortatus fuerat Hæreticum sub fide publica Constantiam venire ad purgandam pessimam de hæresi labem quam multorum exiis incurrerat. Hoc præsidio tuneri se credidit. Hinc calumniantur hæretici Concilium fidem publicam violasse. At de rei gesta veritate securi scimus nullum saluumconductum datum fuisse à Concilio quod si à Cæsare datum sit, quis ignorat ciuilem potestatem nullo modo posse Ecclesiasticam impedire a suo legitimo exercitio? Imperator quidem non Synodus suam fidem interposuit. At qui neque adhuc Eusebius probarunt nequeunquam ni fallor probaturi sunt Oecumenicam Synodum ex huiusmodi Imperatoris fide vllo modo crimini obnoxiam esse, cum vt dici solet, nostrum non alienum factum præstare rogamur. Atque pulchrè inuestor Alanus Copus Dial. 6. c. 31. istos hæc tam odiosè exacerbare de

re de quibus ne ipsum quidem Hussum questum esse meminit. Neque certè ille vllam iustam ea de re querelam instituere poterat. Tulerunt enim huiusmodi diplomata & commeatum suas secum cohærentes, & implicitas conditiones. Neque autem tacenda est ambitio illa qua stimulatus fuit vt alacriùs properaret Cõstantiam, opinabatur siquidem animi sui exotica quadam subtilitate & collusoriis schismatibus sacras Episcoporum & Doctorum acies in Concilio superaturum. gloriabatur ideo inter familiares quod omnes & singulos videre & audire vellet quicunque ipsi vllum pertinacem errorem aut hæresim imputarent vt illi conuicti, pœna talionis obstringerentur. Cum autem ingressus fuisset Constantiam, habuit quosdã peritissimos Theologos & Canonistas qui eum comitarentur interrogarent, & examinarent causam, & in illa vsque ad definitiuam sententiam procederent. Deinde cum coram sanctissima Synodo sisteret & videret insignem Cardinalium ordinem summos Ecclesiasticæ Ierarchiæ primores tot Doctorum ora, tot grauissimorum hominum vultus οὐ[illegible] Ἡρακλῆς qui prius nemini secundus erat obstupuit & de victoria desperare cœpit: vidit enim aliud esse in conspectu Sacrosanctæ Synodi prodire aliud cum rabulis Bohemis inter pocula de sacris disceptare mysteriis. Vidit multos contra se paratos testari & facilè considerauit se Patribus de tot in Bohemia excitatis aduersus clerum & omnem religionem, malis, satisfacere non posse, nisi per publicam reuocationem, & pœnitentiam. A qua cum alienissimus esset, de fuga circumspiciens in curru sese abscondit, atque ita eductus, pulchrè sibi videbatur euasisse. Sed ab insequentibus est interceptus, qui eum in palatium Ioannis XXIII. vinctum abduxerunt. Quo intellecto Rex Romanorum libenter eum propter saluum conductum liberasset nisi, inquit Vlricus, à doctis viris accepisset responsum, nullo iure deberi saluum conductum hæretico, in sua hæresi persistenti. Post octo verò dies ductus est ad monasterium Prædicatorum, vbi docti viri plerúmque eum visitarunt, vt ab hæresi conuerteretur. Neque enim perfunctoriè à Patribus Concilii cum ipso actum est, sed omnem nauarunt operam, vt pœnitentem reducerent. Qua de caussa egerunt cum eo non solum Commissarij quatuor, sed etiam plerique Cardinales, & Episcopi. Atque post fugam suam reductus, adeò clementer est in carcere custoditus, vt in eo etiam libros sua manu scripserit.

Affirmat porrò Vlricus Reichental, ciuis Constantiensis, testis ocularis, Ioannem Huss, & Hieronymum Pragensem promisisse Doctoribus, qui eos in carcere visitabant velle se & hæreses reuocare, & contrarium prædicare. Ob id pulsatas esse ter campanas in signum lætitiæ, & cantatum, Te Deum laudamus. Deinde, cum celebraretur sessio, conclusum fuisse, vt ambo retinerentur in Suenia, nec vnquam reuerterentur in Bohemiam: sed vtrique honestè prouideretur in aliquo monasterio, vbi singulis daretur sumptus pro sex personis: ita tamen vt vterque in lingua Bohemica scriberet se errasse, & à recta fide declinasse. Illi verò, tum subdolum animum aperientes, dixerunt se scripturam in Bohemiam nolle mittere, ne è cælo eos traherent, quos diuina sua doctrina Deo lucrati essent. Non multò autem post quatuor Episcopi, & nobiles aliquot Bohemi, Hussum incarceratum solicitarunt, vt errores abiuraret. Cum autem per ambages tergiuersaretur, indictus est iudicio dies, sextus videlicet mensis Iulij. Eductus ergo præscripto die ad plenam Concilij sessionem, in qua Rex ipse Romanorum, & Principes atque Proceres eius, et in insigniis regalibus seruientes, intererant, iterum monitus est vt articulos Vviclephi, sæpi, imò damnatos, reuocaret, & abiuraret. Ipse verò post excusatorias tergiuersationes tandem respondit, s[illegible]d non posse, renitente conscientia. Quo audito, vnus Episcoporum in pulpitum ascendens, præclaro sermone ad Patres Concilij tractauit, Nihil esse in orbe terrarum pestilentius hæresi. Lectus est deinde processus aduersus Hussum, longa serie rebellionem, contumaciam, clauium contemptum, & in hæresi pertinaciam, complectens. Quo perlecto, pronunciata est definitiua sententia generalis Concilij qua propter pertinaciam in hæresi, degradatio eius sex Episcopis est commissa.

Deinde subiungitur hunc in modum. Hæc sancta Synodus, Ioannem Huss, attento quod Ecclesia Dei non habeat vltrà quod agere valeat, iudicio sæculari relinquere, & ipsum curiæ sæculari relinquendum fore decernit. Ex qua appendice notum est, non satis circumspectè à quibusdam scribi, Ioannem Huss, ex sententia Constantiensis Synodi, crematum esse: cum id relictum sit iudicio sæculari. Peracta itaque degradatione, vt Cochlæus scribit, receptus est Sigismundi iussu à Ludouico Electore, Bauariæ Duce. Qui eum tradidit lictoribus, capite tonsum, & alto pileo papyraceo, in quo cacodæmones depicti erant, coronatum: cui præclarum lemma inscriptum erat HÆC EST HÆRESIARCHA. Dum ergo duceretur ad locum pœnæ, in via libros suos comburi vidit. Cùm autem ad

la

palum in medio regi nondum incenſi, alligatum ſtaret, adequitarunt Bauariæ Dux, & dominus à Pappenheim, admonentes eum, vt errores reuocando, vitæ ſuæ parceret. Ille autem reſpondit, ſe nihil niſi veritatem Euangelij docuiſſe, pro qua mori vellet. Quo dicto exuſtus eſt, & cineres, cum reliquiis, in Rhenum ſunt proiecti.

Hæc Ioannis Huſs Pſeudo doctoris hiſtoria. Cætera omnia quę in Concilio Conſtantienſi edita ſunt ex Tom 3. Concil. colligi poſſunt.

II.

Religioſi mendicantes à monaſteriis ad alium ordinem (Carthuſienſ. duntaxat excepto) abſque ſedis Apoſtolicæ licentia tranſire non poſſunt.

MARTINVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

VIAM ambitioſæ cupiditatis, religioſis potiſſimè mendicantibus præcludere cupientes, ad alios ordines, præſertim monaſticos, fucatis tamen coloribus, aſſerentibus ob frugem melioris vitæ, ac arctioris obſeruantiæ, tam ſancti Benedicti, quam Ciſtercien. Camaldulen. Vallis vmbroſæ, Canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini, vel aliorum monaſticorum ordinum conuolare nitentibus, licentiam a ſede apoſtolica, ſeu legatis, aut nunciis eiuſdem ſedis, de transferendo ſe à mendicantium ordinibus ad monaſticos ordines, ea ratione præſertim (vt veriſimiliter prout facti euidentia docet eſt præſumendum) quod liberius degant, dignitateſque, & beneficia eccleſiaſtica conſequi valeant, & ex certis aliis cauſis honeſtati non conſonis, obtinentibus, ac volentes conſeruationi ordinum mendicantiū etiam prouidere, auctoritate apoſtolica ex certa ſcientia tenore præſentium declaramus, ac decernimus, & ſtatuimus quod de cætero nullus religioſus de ordinibus mendicantium quorumcumque, & cuiuſcumque ſtatus, conditionis, vel religionis exiſtat, quomodocunque & qualitercunque poſsit vel debeat, virtute cuiuſcunque licentiæ, & indulti apoſtolici, ſeu pœnitentiariæ noſtræ curā gerentis, vel alia quauis auctoritate, hactenus, etiam per bullas apoſtolicas facultatum quarumuis, tam Legatorum & Nunciorum Sedis Apoſtolicæ, necnon Pœnitentiariæ huiuſmodi pro tempore curam gerētis, quam aliorum quorumcunque, ſub quauis poteſtate, aut authoritate, maximè de transferendis fratribus, aut aliquibus, præſertim ordinibus huiuſmodi mendicantium ad monaſticos, ſub quacunque verborum conceptione appareant, admitti vel recipi per aliquos etiam ſuperiores ordinis, ſeu monaſterij, aut loci monaſtic, ſeu alias in monachum, vel in fratrem alicuius ex ordinibus monaſticis ſupradictis, vel aliis expreſsis, & non expreſsis ordinibus (Carthuſien. duntaxat excepto) ſub pœna excommunicationis, quam tam recipientes quam recepti ipſo facto incurrant, & quā ex nunc prout extunc, contra quemlibet tranſgreſſorem quomodolibet in præmiſsis, ſcientia, & auctoritate præfatis proferimus in his ſcriptis & a nemine, niſi duntaxat à Romano Pontifice, prætterquam in mortis articulo, excommunicati huiuſmodi poſsint abſolutionis beneficium quomodolibet obtinere, & nihilominus ſecus, vel aliter facta non teneant, & nullius exiſtant efficaciæ, roboris, vel momenti. Decernentes etiam, & volentes, quod ſi quis hactenus virtute cuiuſuis licentiæ, ſeu indulti huiuſmodi, fuiſſet receptus ad aliquem monaſticum ordinem, & habitum conſuetum geſtari per monachos talis ordinis ſuſcepiſſet, ſiue profeſsionem emiſerit, ſiue non, ſub dicta pœna teneatur in monaſterio, in quo receptus fuerit, etiam ſi beneficia eccleſiaſtica, ſeu rectorias eccleſiarum quarumuis obtineat, ſtare in eius totali vocatione in huiuſmodi ordine mon. Deo, & altiſsimo deſeruire. Si quis autem prætextu huiuſmodi licentiæ cum habitu, vel ſine, quomodolibet vagando incederet, monitione præuia teneatur, & debeat infra terminum quindecim dierum à die monitionis huiuſmodi computandorum, ad eius religionem, & ordinem, vnde cum licentia, vel ſine exiuerit, redire. Quod ſi efficere neglexerit, poſt ipſum terminum, tanquā notorius apoſtata, & excommunicatus, in omnibus & per omnia debeat per quemlibet reputari, & tractari, etiam per inuocationem auxilij brachij ſecularis, quotiens fuerit opportunum. In futurum autem nullus ex profeſſoribus alicuius ex ordinibus

Syluester verbo, voti.4. §.7. affirmat non quod commutatio voti in melius abſque prælati auctoritate fieri poſſit quiquidē ideo refellitur apud Soto de iuſt. & iure lib 7.q. 4.art. 3. in quē hanc deciſionē inſtruit ſimplex votum in illud mutatur quod manifeſtū eſt eſſe melius, aut in illud de quo id quoque pacto ambigitur. Si enim liquet cōmutatio in melius poteſt auctoritate priuata fieri. Verū & ſolenne religionis in arctiore aliā vt Carthuſienſium religionem commutare permittitur cap. licet de regularib. Aliàs authoritas Pontificis neceſſaria eſt.

dinibus mendicantium huiusmodi, ad aliquem monasticum ordinem (Cartusien. duntaxat excepto) possit, aut debeat per quemcunque recipi, vel admitti, virtute alicuius licentiæ, vel indulti, absque sedis eiusdem licentia speciali, sub dictis pœnis, & nihilominus secus facta non teneatur ipso iure: huiusmodi licentiis, & indultis, necnon constitutionibus apostolicis, & mendicantiũ ordinum prædictorum, etiam si de his specialis, & expressa mentio, & de verbo ad verbum in literis nostris mentio habenda foret, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo, &c. nostræ declarationis, decreti, statuti, prolationis infringere &c. Si quis &c. Datum Gebennis. iij. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

Accidit vt lecta huius diplomatis prohibitione inciderimus in Diui Thomæ 2.2.q. vlt.art.8. lectionem cuius fructum hic congerendum illico operæpretium fore duximus, quibus varias authorum sententias adiecimus. Consulit Monacho nequaquam a sua quam elegerit semel professione discedere, ne inde cæteri scandalizentur & ne etiam prodet inconstantiam ac leuitatem. Quæ sint autem causæ quæ laxioris religionis ingressum indulgeant iusta examinandum est trutina Doctores, in his summum Pontificem dispensare scribunt. Innocent. & Abbas in cap. non est nobis dubium. de reg. idem Innoc. in cap. dilectus. num. 3. de temp. ordinand. Cardin. in cap. licet. col. 3. de reg. Archid. in cap. monachum num. 3. 20. q. 1. Francus in cap. cum singula §. vlt. co. penul. de præb. in 6. Si autem aliquando Pompilii probentur qui vt citius peruenian ad regenerationis metam, quot videntur secta cur calles cum non coalescat planta quæ sæpius transfertur eos tamen liberiùs amplexor qui egrediuntur monasteria & religionem quam professi sunt vt duriorem & arctiorem vitam eligunt, quale est institutum Carthusianorum aut Capucinorum D. Francisci quo nihil beatiùs nihil sanctiùs, nihil homine libero optabilius vt exeat ex his Scyllis & Charybdis & laberinthis mundi ad illud saluberrimum Asylum. Non probantur autem huiusmodi commutationes quæ fiunt inconsultis maioribus, id enim religiosus sponte facere non potest, sed requirendus est consensus Abbatis: verum licentia petita, & non obtenta, monachus iste transire potest. c. licet. de regula. gl. in c. cum singula. §. vlt. in verbo, canonicæ. de præben. in 6. vbi Gem. & cæteri. Butrius in c. vlt. col. 1. de renunc. Idem placuit Diuo Thomæ 2.2.q. vlt. art. 8. Calder. in consil. 25. Archiep. Floren. in summa parte tertia, tit. 16. c. 4. Syluestro in summa. in verbo, religiosus li. 4. col. & aperciùs Rebuffus in praxi beneficiorum tit. de translatione monachorum. num. 5. qui ex sententia Roma. sing. 457. domini mei presbyteri. scribit, quòd non sufficeret licentia Prioris. Et idem Rebuffus ibidem nu. 14. tradit post Soc. sen. in cons. 221. lib. 2. & post Inn. & alios in c. vlt. de renunt. quod monachus iste, qui vult transire ad aliam religionem, debet eam priùs inuenire, antequam licentiam petat.

III.

De pœnis trahentium personas Ecclesiasticas ad forum Laicale pro causis ad forum Ecclesiasticum spectantibus.

MARTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad reprimendas insolentias transgressorum, eorúmque præsumptionem refrenandam, si neruus ecclesiasticæ disciplinæ lentescat, eorum voluntas procliuior fit ad peccandum, & exemplum impunitatis periculosius in alios deriuatur. Propter quod ad præsidentis officium pertineret, sic debitam executionem adhibere iustitiæ quod commissa iam puniat & committendorum in posterum audaciam interdicat. Sane, sicut displicenter accepimus, nonnulli diuersorum regnorum & terrarum iudices, aliique officiales laici, & laicales personæ iurisdictionem in temporalibus exercentes, exercerique facientes non attendentes, quod laicis in clericos, & ecclesiasticas personas, & illorum bona, nulla sit attributa potestas, prætextu huiusmodi, quo asserant in suis dominiis ad se pertinere coercere via facti, quæ verè & ficte attentata asseruntur, etiam in quocunque loco sacro, vel religioso quantumcunque Deo dicato, ex quacunque causa, etiam si ratione delationis corporis Christi, collationis sacramentorum, & beneficiorum ecclesiasticorum venditionis factarum, aut aliarum rerum & bonorum ad ecclesiasticas personas pertinentium quomodocunque etiam si sola negatione, vel affirmatione facti interueniat & ad eos recurratur, cognitionem ad se spectare pro eo quod factum & nouitas quæ prætenduntur etiam sine alia violentia quamuis in loco spirituali et in loco spirituali et in loco sacro siue religioso eo quod immediate, vt prætenduntur, spiritualia non existant) propterea ministros ecclesiæ, & personas ecclesiasticas, quantumcunque

cunque eis causa, vel occasio vnde dependeat et deriuatur, pia, sacra, vel ecclesiastica sit, aut spiritualis ad forum suum, et ipsarum cognitionem trahunt, et respondere cogunt. Necnon procuratores fiscales in curiis temporalibus multotiens agere procurant ad quod quod deterius est, nonnulli prælati, et personæ ecclesiasticæ in superbiam et elationem dati, ad superandum, et sibi subiiciendum per tales inuentiones et cautelas alias personas ecclesiasticas, et religiosa, habent plerunque recursum, et propterea in eisdem regnis, ceteris, ciuitatibus, castris, et locis, authoritas, et iurisdictio ecclesiastica penitus absorbentur; Et nihilominus ipsi laici iudices alios laicos respondent in foro ecclesiastico super rebus quantuncunque ecclesiasticis vel spiritualibus et concernentibus immediatè ecclesiasticas personas ne respondeant, et iudicibus ecclesiasticis ne cognoscant, inhibitiones fieri sub grauibus pœnis temporalibus faciunt et procurant; et si secus fecerint etiam quandam pecuniariam excessiuam exigere, ac vastatores in domibus, et piis aliis locis ecclesiasticis et religiosis inducere, ac loca ipsa, personasque ecclesiasticas, iocalibus et paramentis ecclesiasticis, et bonis mobilibus ac aliis spoliare, illaque vendere, et alienare, fructusque, redditus et prouentus ad temporalitatem ad manus suas ponere, necnon diuersas iniurias, et molestias reales, et personales eisdem personis ecclesiasticis inferre non verentur, in Dei offensam animarum suarum periculum, ecclesiasticæ libertatis vilipendium, et plurimorum grauamen, præiudicium, et iacturam. Nos igitur aduertentes talia præsumentium temeritatem, remedia apponere et super his salubriter prouidere cupientes ac Concilij Mileuitan. ac fe. re. Innocentij Papæ III. prædecessoris nostri constitutionibus super hoc æditis, auctoritate apostolica, ex certa scientia hac nostra irrefragabili constitutione perpetuò duratura tenore præsentium statuimus, decernimus ac etiam ordinamus, quod omnes et singulæ personæ ecclesiasticæ seculares, et regulares ordinum quorumlibet, quacunque exceptione suffultæ, etiamsi Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, Abbatiali, vel alia quauis præfulgeant dignitate, quæ aliam personam ecclesiasticam, collegium, vel conuentum, in actione reali mixta, vel personali, ciuili, vel criminali, etiam occasione cuiusque submissionis, etiam iuramento vallatæ, vel alias ad forum, siue iudicium laicale, directè, vel indirectè de qua in foro ecclesiastico ordinari consueuerit, posset, vel debeat, de iure, vel consuetudine, aut alias cognoscit trahere præsumpserit, causam ipsam et omne ius ei, siue eis, in possessorio, vel petitorio in re, vel ad rem, causa, vel occasione huiusmodi quomodolibet competens, eo ipso perdant penitus, amittant, et singulares personæ, excommunicationis; capitula vero et conuentus, suspensionis, et interdicti sententias incurrant ipso facto, et si personæ ipsæ et eis in præmissis adhærentes et seruientes in aliquo rebelles fuerint et incontinenti non obedierint, omnes illas per priuationem suorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque, quæ obtinebant et in quibus et ad quæ ius quomodolibet competit et inhabilitationem ad alia in posterum obtinenda, coerceri et compelli volumus antedictas. Et nihilominus omnes et singulos iudices, et executores communitates dominia laicos, et laicales personas. postquam exceptum fuerit de non iurisdictione eorum, aut euidenter appareat huiusmodi cognitionem ad eos de iure non spectare, talia præsumentes et ea fieri mandantes, seu eorum nomine, & mandato facta, rata habentes, vel eis faciendis dantes auxilium, consilium, vel fauorem. cuiuscunque præeminentiæ, dignitatis gradus, ordinis, vel conditionis existat, seculares personas eorum videlicet singulos officiales, quocunque nomine censeantur, & consiliarios & priuatas personas, quæ præmissorum principales perpetratores existerent excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto, nullusque ab eisdem sententiis, per alium quam per Romanum Pontificem præterquam in mortis articulo constitutus absolui valeat, siue possit, & præmissa omnia, non tantum ad futura sed etiam ad præsentia, & pendentia extendimus auctoritate memorata; quodque etiam procurator fiscalis causarum Cu. Cameræ Apostolicæ contra culpabiles in præmissis desuper summaria informatione præhabita, per se vel alium seu alios, agere & procedere possit & valeat, nihilominus concedentes. Non obstante si aliquibus communiter vel diuisim a sede Apostolica sit illud tum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari nō

Priuilegio fori clericus non debet trahi ad Iudicium Laicorum & citatus coram laico non comparere tenetur. Bald. in l. generaliter col. 1. C. de Episcopis & cler. Bart. in l. 2. ff. de appel. recip. & cons. 225. Clerici siquidem à potestate & iurisdictione principis secularis & omnium & quorumcunque laicorum ante omnem humanam legem Iure diuino fuerunt ac sunt exempti secundùm gloss. in c. si Imperator 96. dist. & in c. quanquam de censib. in 6. Card. in reper. c. perpendimus. in 7. oppos. de sen. excom. Abb. Fely. & Dec. col. 2. in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constit. Rom. sing. 419. Rota. Ro. deci. 840 in antiq. in tit. de cens. Abb. in c. at si clerici. nu. 23 de Iudic.

possiat, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum, de eorum propriis nominibus ac indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet constitutionibus, priuilegiis, indultis & literis apostolicis, de quibus etiam plena, & expressa, ac de verbo ad verbum, in nostris literis habenda est mentio specialis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. nostrorum statuti, decreti, ordinationis, & voluntatis, infringere &c. Datum Romæ apud sanctos Apostolos Cal. Februarij Pontificatus nostri anno vndecimo.

Clausis Concilij Constantiensis Sessionibus hic Pontifex Italiam visitat. Consultò ne diutius Petrus de Luna schismaticus Pontifex abuteretur Pontificia authoritate, eum per suos legatos de obsequendo Pontificiis canonibus admonet, sed aerem verberans & pectus aneum & obstinatum in contemptum ecclesiæ frangere frustra conabatur. Germanis triste sui desiderium reliquit, qui supplices rogitabant vt dignaretur per aliquot tempus eorum incolere prouinciam. Galli vero non minore affectu expectabant illum per Gallias transiturum. Vtrisque respondit, Nautam debere in puppi nauis residere non in priora. Per Allobrogos & Cisalpinos suum duxit iter nec sine magno rerum discrimine & cunctando ob factiosas multorum seditiones Vrbem ingreditur.

Anno Domini. M.CCCCXXXI. Die X. Cal. Martij Romæ in palatio Apostolico S. Petri apoplexia correptus. Pontificatus sui anno decimo quarto diem clausit extremum, cuius cadauer in Basilica Lateranensi ante capita Apostolorum Petri & Pauli, sepulchro aneo conditum est sicut ipse iusserat.

EVGENIVS QVARTVS

Gabriel Condelmerius Venetus Episcopus Cardinalis Tusculanus in Concilio Constantiensi confirmatus Pontifex Max. renunciatur. Nihil fausti aut fœlicis hominum iudicio illi attulit suscepta hæc sacra dignitas, ipsius enim sedis auspiciis statim turbatus est à Colunensibus Ciuilis seditionis fautoribus. Deinde graui schismate vexatus in Concilio Basiliensi à Pontificatu priuatur subrogato Amedæo duce Sabaudiæ Eremita. A sede tamen verus Pontifex non excidit. In AEthiopiam legatos Theodorum, Petrum Didymum & Georgium mittit ad Zerah Iacob Abyssinorum Imperatorem, significans Ioannem Palæologum Imp. & Græcos conuenisse in Ecclesię (quemadmodum acta Florentinæ Synodi testantur) vnitatẽ & ad eãdem illum inuitans quod reuerenter præstitit. Nicolaum Tolentinum miraculis clarum ordinis Sancti Augustini in sanctos retulit.

I.

De Creatione. S R.E. Cardinalium.

Exactlus Concil. Florent. & Chronic. D. Anthon.

EVGENIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

IN eminenti sedis Apostolicæ specula diuina disponente clementia constituti de vniuersis orbis ecclesiis earúmque statu pacifico & tranquillo cogitare nos conuenit: sed eo propensius ad Romanam ecclesiam, quæ aliarum ecclesiarum mater & magistra aciem considerationis extendimus, quo sublatis dubiis & cõfictis seũ calliditatis opinionibus ex quibus possũt dispendia & scandala prouenire penitus confutatis ipsa Romana ecclesia pacis & quietis auctore domino dirigente optata quietudine perfruatur. Sane quamquam ex libris Romani ordinis alias ceremoniarum nuncupato & aliis ecclesiæ Roma-

næ libris seu antiquis codicibus comprehendi possit & ex illis resultet quid nominis tituli vel honoris per se certam pronuntiationem de alicuius persona in eiusdem Romanæ ecclesiæ Cardinalem per Romanum Pontificem pro tempore in secreto consistorio factam eidem personæ in Cardinalem sic pronunciatæ per promotionem huiusmodi acquiratur. Quia tamen temporibus modernis quibus aliquotiens non nulli in secreto consistorio in Cardinales assumpti fuerunt secretè & eis ex bonis respectibus insignia Cardinalatus saltem omnia, minimè assignata fuerunt, non nullarum aliter sapere quàm oportet sapere satagentium astutas considerationes & inductiones subtiles iuxta præmissa & eorum effectum non nulla dubia prodierunt. Nos ad submouendum causam & occasionem quorumcunque dubiorum quæ quomodolibet super iis insurrexere hactenus & possunt insurgere forsan in futurum, de venerabilium fratrum nostrorum Iordani Sabinen. Hugonis Penestrin. Episcoporum & dilectorum filiorum Ioannis tituli Sancti Laurentij in Lucina, Ludouici tituli sanctæ Ceciliæ, Antonij tituli sancti Marcelli, Ioannis tituli sancti Sixti, Francisci tituli sancti Clementis, Angelotti tituli sancti Marci presbyterorum, ac Lucidi sanctę Mariæ in Cosmedin, & Arduini Sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconorum eiusdem Romanæ ecclesiæ Cardinalium vnanimi consilio & consensu præsenti irrefragabili constitutione decernimus & declaramus per huiusmodi pronunciationem sic in secreto consistorio de quibusuis personis hactenus factam seu in posterum faciendam alicui sic in Cardinalem in pręteritum pronuntiato seu in posterum pronuntiando licet per eum ad Cardinalatus initium dispositus videatur nullum ius seu titulum re aut nomine acquisitum fuisse aut acquiri potuisse hactenus seu posse, neque aliquem per quempiam per scripturam, vel nominationem pro Cardinali reputari vel haberi debuisse seu potuisse hactenus vel debere seu posse quomodolibet in futurum donec & quousque de similibus consilio & consensu sic pronuntiato in Romana Curia præsentis Cardinalatus insignia, videlicet per capelli rubei traditionem, ac tituli assignationem, annulique, iuxta morem consuetum, in digito immissionem, absenti vero ab eadē Curia per huiusmodi capelli missionem realiter sint impensa, aut saltem in generali consistorio. Quódque in Cardinalem sic pronuntiatus, etiam postquam insignia huiusmodi omnia receperit: & etiam amissus fuerit & receptus, vt præfertur, in electione Romani Pontificis pro tempore vocem actiuam aut aliquo alio actu habuisse vel habere potuisse aut debuisse, siue posse vel debere minime censeatur, donec, & quousque per Romanum pontificem pro tempore existen. de similibus consilio & consensu sibi in practicādis consulendis & deliberandis negotiis Consistorij antedicti, postquam in Consistoriis aliquibus mores in talibus obseruari consuetos expertus interrogatus consiliatiuè aut consultiuè responsum dandi expressa licentia tribuatur, seu ad hunc effectum, (vt verbis vtamur communibus) ei fuerit os apertum. Decernentes irritum & inane quicquid in contrarium per quoscunque etiam prædecessores nostros aut alios quauis auctoritate scribendo, nominando, seu etiam reputando scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari. Si quis autem in Cardinalem sic pronunciatus, contra præmissa Cardinalem pertinaciter se ausus fuerint nominare, eo ipso ex tunc omni iure quod sibi quomodolibet acquisitum prætendere posset, priuatus sit, & perpetuam inhabilitatem incurrat ad huiusmodi Cardinalatus honorem. Cæteri vero in hoc ei adhærentes, vel dantes consilium seu fauorem, ipso facto sententiam excomunicationis incurrant, à qua (præterquam in mortis articulo constituti) nequeant ab alio quam à Romano Pontifice absolutionis beneficium obtinere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus, priuilegiis, indultis, concessionibus, & exemptionibus Apostolis specialibus vel generalibus, sub quacunque verborum forma, etiam pœnas & censuras in se continentibus, in contrarium editis cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo nostræ constitutionis & declarationis &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominicę 1431. 7. Cal. Nouembris Pontificatus nostri anno Primo.

Agitur an hoc diplomate de Cardinalium creatione, & statuitur ne quis efficiatur Cardinalis per pronuntiationem de eo factam in secreto consistorio donec insignia Cardinalitia hic descripta susceperit. Quomodo autem Cardinales omni expressione maiores & Ecclesiæ vtiles nō ignari aut pueri creari debeant vide Io. Dayma. & Rebuffum. de constitutionib. Hinc Honorius 4. qui solum Cardinalem Ioannē Buccamatium Episcopum Tusculanū suo pontificatu creauit, viros dicebat & eosdem doctos ac bonos non etiam rudes & rerum humanarum ignaros in tantum collegiū cooptandos esse. Lege Barbatium in tract. de Cardinalium præstantia.

Nos hinc adornabamus calamum in sequentis Diplomatis scholia, sed viri quidam præclari monuerunt ne insalutatum relinqueremus Illustrissimum Cardinalium chorum in cuius gratiam superior Eugenij constitutio delata est. Placuit consilium. Videri ergo aliquid ex authoribus ab omni fuco alienis aliquid adferre de eorum institutione ac origine. Cardinalatus antiquitatem multis Hæreticis scimus, ante Gregorij tempora emanasse, nam in Concilio Romano sub Syluestro can. 6. legimus septem fuisse diaconos Cardinales in Romana Ecclesia, præcessit autem Syluester Gregorium annis ferè trecentis, neque tamen hinc primum capit hoc nomen, non enim Concilium illud instituit Cardinales, sed solum iussit vt præter Cardinales Diaconos Rom. Eccle. essent etiam duo Diaconi ad examen Parœciarum, vt intelligitur ibid. cap. vlt. Diaconi inquit non sint plures per parochiarum examen, nisi duo & Diaconi Cardinales vrbis septem D. Hieronymi assensum hac in re non postulo quo facilius institutum antiquum Cardinalatus ostendam cum hoc nondum ab Ecclesiasticis vel historicis satis sit exploratum. Dicam tantum, toto cœlo aberrare eos qui Cardinalatus nomen nouum esse à quibusdam fastu & opulentia turgidis, inuentum nam ita nouum est & recens vt M.C. ætatem ab Augustino & à Syluestro fermè M.CC. superet cuius nominis vterque meminit, hic in dicta Romana Synod. ille, in libro primo de baptismo contra Donatistas capite sexto vbi ait. Quapropter inter nos & ipsos quodammodo Cardinales Donatistas quorum Episcopus apud Carthaginem Primianus est, iam de hac re nulla est cõtrouersia. Et post pauca quanto ergo magis eadem pars Donati in multa minutissima frustra concisa est: quæ omnes minutæ particulæ, hanc vnam multò grandiorem in qua Primianus, est de recepto Maximianistarum baptismo reprehendunt, & singulæ conantur asserere apud se tantummodo verum baptismum remansisse nec omnino esse alibi: neque in toto orbe terrarum, quo ecclesia catholica expanditur, nec in ipsa grandiore parte Donati, nec in cæteris præter se vnam ex minutissimis partibus: quæ omnes particulæ si aduertere voluerint, vocem non hominis, sed ipsius manifestissimæ veritatis & animosum spiritum suæ peruersitatis domare: non vtique ad patrem Donati maiorem, de qua præcisa præcisæ sunt, sed ad ipsius viriditatem radicis Catholicæ de ariditate propria reuertentur. Augustinus igitur Cardinales Donatistarum vocat grandioris partis presbyteros, quæ pars Carthagine erat, eiúsque Episcopus ille Primianus. Carthaginensem enim sæpenumero intelleximus Afrorum primatum. Primatem esse, vt vulgò aiunt solet. Nominis autem Etymon varios dissimiles scopulos in quos curiosi impingere possunt dum omnia metiuntur sua trutina. Cardinalis idem ferè significare videtur quod principalis siue à quo alij pendent, vt à cardine ostia dependere solent. Hinc & virtutes Cardinales apud Theologos, venti Cardinales & puncta cœli Cardinalia apud Mathematicos. Et vt habetur in c. sacrosancta ad si. 21. dist. Archidiac. in cap. vbi periculum. § hoc sacro de Elect. lib. 6. sicut cardine regitur hostium ita Ecclesia bono eorum consilio, vel eò quod Romæ residentes summo Pontifici assidentes quasi Ecclesiæ cardines Cardinales nuncupantur. In qua subinde meritò splendorem vbique diffusum consequuntur tum quia eius sunt à consiliis in eius consistorio considentes, tum præsertim quia electio summi Pontificis ad eos iure spectat vt patet per decretum Nicolai Papæ 2. in sexta Synodo can. In nom. Dom. 23. dist. Optimè ergò Leo IX. Pont. Max. in Epistola ad Michaelem cap. 32. dicit, clericos Romanæ Ecclesiæ Cardinales vocari, quod summo Pontifici proximè adhæreant, qui est veluti totius Ecclesiæ cardo. Hic quidã cerebrosi subsistũt clamitántq; in fastum & arrogantiam multa superaddita esse huic primæuæ & natiuæ apellationi, quod quidam hodie dicantur cardinales legati à latere Sed hac in parte video mihi rem esse probatu facilem, occurrit enim Concilium Sardicense paulò post Nicænum & ita ait can. 7. de appellationibus Episcoporum quod si is qui rogat causam suam iterum audiri deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit & quid existimet, & Græcè ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἀπὸ τοῦ ἰδίου πλευροῦ πρεσβυτέρους ἀποστείλοι, vt à suo latere presbyteros mittat. Non enim sunt instituti vt desides torpeant sed vt domi forisque præclaris legationibus susceptam prouinciam exequantur sunt enim vocati in partem solicitudinis cap. ad honorem extra de vsu pallij 2. q. 1. cap. de cætero, & quorum consilio summus Pontifex tot præclara immortali laude digna decernit & agenda disponit. Eorum autem officium tribus consistere videtur, quorum primum est commune cum Episcopis, presbyteris, & Diaconis & cæteris, omnes enim Cardinales aut Episcopale aut presbyterale aut diaconale officium habent. Alterum officium est summum Pontificem eligendi Postremum eidem Pontifici perpetuò assistere cumque ac in regenda vniuersa Ecclesia consilio

suis & industria adiuuare. Nam antea Cardinales neque soli neque primarii consiliarii Pontificum erant, siquidem primis sexcentis vel octingentis annis, summi Pontifices ad grauiora negotia Ecclesiae diiudicanda, cogebant concilia nationalia Episcoporum Italiae, quibus concilijs intererant quidam Cardinales presbyteri sed tamen primus locus Episcoporum erat. Id cognosci potest ex tomis Conciliorum, vbi plurima inueniuntur Concilia Romana siue Lateranensia celebrata ab anno domini trecentesimo ad octingentesimum. Rerum autem & negotiorum progressu & congerie indies augente concilia non poterant mature adeo cogi vt promptius tractarentur negotia Ecclesiae, quamobrem acciti sunt Cardinales ad consistorium quod non sine magna facilitate summus Pontifex absque graui temporis impendio in promptu habet Romae suos Consiliarios Cardinales qui etiam singulis diebus, e multis variisque rebus deliberent. Haec de Cardinalibus mihi dixisse sufficiat ne videar potius Historicum quam Scholasticum agere. Qui de iis autem ampliora cupit legat ex Theologis *Aluarum Pelagium lib. 2. de planctu Ecclesiae art. 16. August. triumphum in Sum. de potest. Eccles. q. 102. Thomam Vvaldensem lib. 2. doctrinalis fidei art. 3. c. 54. Ioan. de Turrecremata lib. 1. summae de Eccl. cap. 80. 81. 82. 83. & 84. S. Anthoninum in Sum. Theologica 3. part. tit. 6. Ioan. Anthonium Delph. lib. 2. de Ecclesia. Dominicum à Soto in 4. Sentent. 24. q. 2. art. 4. Robertum Bellarminum lib. 1. cap. 16. controuers. de clericis.* Ex veteribus Doct. *Andream Barbat. in tractatu de praestantia Cardinal. ad Bessarionem. Marc. Laudensem in tract. de Cardinal. Dominicum Iacobatium lib. 1. de Conciliis art. 12. Ioan. Hieronym. Alb. in lib. de Cardinalib. Remundum Rufum in lib. defensioni pro Pontifice & Cardinal. Rebuffum in praxi beneficiorum.* Ex Historicis. *Onuphrium Panuinum in libello de Episcopatibus, titulis & Diaconiis Cardinalium. Volaterran. lib. 21. Volffgangum Lazium lib. 2. cap. comment. reipub. Rom.*

II.

Latina Ecclesia conciliatur Graecae in vnione quarundam controuersiarum & dubitationum fidei discussarum apud patres Concilij Florentini.

EVGENIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Consentiente ad infrascripta charissimo in Christo filio nostro Ioanne Paleologo *Romanorum Imperatore Illustri, & Locum tenentibus venerabilium fratrum nostrorum Patriarcharum, & caeteris Orientalem Ecclesiam repraesentantibus.

LAETENTVR coeli & exultet terra. Sublatus est enim de medio paries, qui occidentalem orientalemque diuidebat ecclesiam, & pax atque concordia rediit, illo angulari lapide Christo qui fecit vtraque vnum, vinculo fortissimo charitatis & pacis vtrunque iungente parietem, & perpetuae vnitatis foedere copulante ac continente: postque longam moeroris nebulam, & dissidij diuturni atram nigramque caliginem, serenum omnibus vnionis optatae iubar illuxit. Gaudeat mater Ecclesia, quae filios suos hactenus inuicem dissidentes, iam videt in vnitatem pacemque rediisse: & quae antea in eorum separatione amarissime flebat, ex ipsorum modo mira concordia, cum ineffabili gaudio omnipotenti Deo gratias referat. Cuncti gratulentur fideles vbique per orbem, & qui Christiano censentur nomine, matri Catholicae Ecclesiae collaetentur. Ecce enim occidentales orientalesque patres, post longissimum dissensionis atque discordiae tempus, se maris ac terrae periculis exponentes, omnibusque superatis laboribus, ad hoc sacrum oecumenicum Cõcilium, desiderio sacratissimae vnionis, & antiquae charitatis redintegrandae gratia, laeti alacresque conuenerunt, & intentione sua nequaquam frustrati sunt. Post lõgam enim laboriosamque indaginem, tandem Spiritus sancti clemẽtia ipsam optatissimam & sanctissimam vnionem consecuti sunt. Quis igitur dignas omnipotentis Dei beneficiis gratias referre sufficiet? Quis tantae diuinae miserationis diuitias non obstupescat? cuius vel ferreum pectus tantae supernae pietatis magnitudo non molliat? Sunt ista prorsus diuina opera, non humanae fragilitatis inuenta: atque ideo eximia cum veneratione suscipienda, & diuinis laudibus prosequenda. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, Christe, fons misericordiarũ: qui tantum boni sponsae tuae catholicae Ecclesiae contulisti, atque in generatione nostra tuae pietatis miracula demonstrasti, vt enarrent omnes mirabilia tua. Magnum

Ioannes 8. Emanuelis Iunioris filius Paleologus 96. Orientis Imperator dictus est. Huius nullae commemorantur res gestae nec conari quicquam potuit circumseptus vndique ac conclusus ab hostibus & omni exutus potentia. Non diu superuixit domum reuersus a Concilio Florentino.

gnum ſiquidem diuinumq; munus nobis Deus largitus eſt: oculiſque vidimus quod ante nos multi, cum valde cupierint, aſpicere nequiuerunt. Conuenientes enim Latini & Græci* in hac ſacroſancta œcumenica ſynodo, magno ſtudio inuicem vſi ſunt, vt inter alia etiam articulus ille de diuina Spiritus ſancti proceſsione, ſumma cum diligentia & aſsidua inquiſitione diſcuteretur. Prolatis vero teſtimoniis ex diuinis ſcripturis, pluribuſque authoritatibus ſanctorum Doctorum orientalium & occidentalium: aliquibus quidem ex Patre & Filio, quibuſdam vero ex patre per filium procedere dicentibus Spiritum ſanctum, & eandem intelligentiam aſpicientibus omnibus ſub diuerſis vocabulis, Græci quidem aſſeruerunt quod id quod dicunt Spiritum ſanctum ex patre procedere, non hac mente proferunt, vt excludant filium: ſed quia eis videbatur (vt aiunt) Latinos eſſe aſſerere Spiritum ſanctum ex patre & filio procedere tanquam ex duobus principiis & duabus ſpirationibus, ideo abſtinuerunt à dicendo quod Spiritus ſanctus à patre procedat & filio. Latini vero affirmauerunt non ſe hac mente dicere Spiritum ſanctum ex patre filioque procedere, vt excludant patrem quin ſit fons atque principium totius Deitatis, filij ſcilicet, ac Spiritus ſancti, aut quod id quod Spiritus ſanctus procedit ex filio filius à patre non habeat, ſiue quod duo ponant principia, ſeu duas ſpirationes: ſed vt vnum tantum aſſerant eſſe principium vnicamque ſpirationem Spiritus ſancti, prout hactenus aſſeruerūt. Et cum ex his omnibus vnus & idem eliciatur veritatis ſenſus, tandem in infraſcriptam ſanctam & Deo amabilem eodem ſenſu eademque mente vnionem vnanimiter concordarunt & conſenſerunt. In nomine eius Sanctæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, hoc ſacro vniuerſali approbante Florentino concilio diffinimus, vt hæc fidei veritas ab omnibus Chriſtianis credatur & ſuſcipiatur, ſicque omnes profiteantur, quod Spiritus ſanctus ex Patre, & Filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam ſuumque eſſe ſubſiſtens habet ex Patre ſimul & filio, & ex vtroque æternaliter, tanquam ab vno principio, & vnica ſpiratione procedit. Declarantes quod id quod ſancti doc. & patres dicunt ex Patre per Filium procedere Spiritum ſanctum, ad hanc intelligentiam tendit, vt per hoc ſignificetur Filium quoque eſſe ſecundum Græcos quidem, cauſam, ſecundum Latinos vero, principium ſubſiſtentiæ Spiritus ſancti ſicut & Patrem. Et quoniam omnia quæ Patris ſunt, Pater ipſe vnigenito filio ſuo gignendo dedit præter eſſe Patrem, hoc ipſum quod Spiritus ſanctus procedit ex Filio, ipſe Filius à Patre æternaliter habet, à quo etiam æternaliter genitus eſt. Diffinimus inſuper explicationem verborum illorum, Filioque, veritatis declarandæ gratia & imminente tunc neceſſitate, licitè ac rationabiliter Symbolo fuiſſe appoſitam. Item in azimo ſiue fermentato pane triticeo, corpus Chriſti veraciter confici, ſacerdoteſque in altero ipſorum, Domini corpus conficere debere, vnumquemque ſcilicet iuxta ſuæ eccleſiæ ſiue occidentalis ſiue orientalis conſuetudinem. Item ſi verè pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint, & omiſſis, eorum animas pœnis purgatoriis poſt mortem purgari, & vt à pœnis huiuſmodi releuentur, & prodeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia (miſſarum ſcilicet ſacrificia, & orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueuerunt ſecundum eccleſię inſtituta. Illorumque animas qui poſt baptiſma ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutæ corporibus, prout ſuperius dictum eſt, ſunt purgatę, in cœlū mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinum & vnum ſicut eſt, pro meritorum tamen diuerſitate alium alio perfectius. Illorum autem animas qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt mox in infernum deſcendere pœnis tamen diſparibus puniendas. Item diffinimus Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in vniuerſum orbem tenere primatum, & ipſum pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum patrem, ac doctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro, paſcendi, regendi, ac gubernandi vniuerſalem eccleſiam a Domino noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam in geſtis œcumenicorum Conciliorum, & in ſacris canonibus continetur. Reuocantes inſuper

ordinem

** Græci negabāt Spiritum ſanctū à Patre, & filio procedere, adeo quidem vt hæc fuerit vna ex præcipuis cauſis propter quas à Ro. & Catholica Eccleſia deſciuerint circa annum Domini 965. tandem in Concilio Florentino, abſurdum errorem abiurāt in quem vt antiquos Doctores Eccleſiæ prætermittam: (Baſilium in fi. lib. 2. contra Eunomiū & Epiphanium in Ancorato)* *Beda de elementis Philoſophiæ lib. 1. Spiritus ſanctus (inquit) à Patre & filio procedit. *Leo nonus in Epiſtola ad Petrum Antiochenum Epiſcopum, fidē quam ad ſedem apoſtolicam miſerat approbans ſuámque ſimul ita explicans profitetur* Spiritum ſanctum à patre & filio ita procedere vt Antiochen. Epiſcopus idipſum confeſſus antè videatur. *Denique Anſelmus doctiſsimū libellū de proceſsione ſpiritus ſancti; aduerſus hunc Græcorum errorem conſcripſit.*

ordinem traditum in canonibus cæterorum venerabilium Patriarcharum, vt patriarcha Constantinopolitanus, Secundus sit post Sanctissimum Romanum Pontificem, tertius verò Alexandinus, quartus autem Antiochenus, & quintus Hierosolymitanus saluis videlicet omnibus priuilegiis, & iuribus eorum. Datum Florentiæ in sessione publica Synodali, solemniter in ecclesia maiori celebrata, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimono, pridie nonas Iulij, Pontificatus nostri anno nono.

Prælati qui in Concilio Constantiensi morabantur summo rerum & Ecclesiarum incommodo ex Pontificis sententia, claudendam Synodum statuerunt aut in aliud aptius & tranquillius tempus referendam, ne quidquam minus maturè deliberaretur aut breui dierum impendio res eorum fidei & consultationi credita obruerentur. Verum (vt refert Onuphrius) quia schisma ex parua re antea ortum fuerat, diutiúsque cum magna totius Reip. Christ. calamitate durauerat, de celebrandis Conciliis talem sententiam promulgauit, vt à fine Concilii Constantiensis non nisi ad quinquennium vsque Concilium denuo celebraretur vtque à quinquennio illo ad septennium sequens iterum Concilium congregaretur, à septennio verò ad decennium proximum tertium Concilium generale post Constantiense indiceretur deinceps singulis decenniis Romanus Pontifex Concilium generale conuocare loco idoneo teneretur, vtque hac res legis haberet locum, in quo de rebus omnibus ad fidem & rempub. christianam pertinentibus negotia transigerentur. Cum autem de loci ad Concilium congruentia mentio haberetur omnibus Papia Longobardorum in mentem venit, vbi post quinquennium Ecclesiæ ordines conuenerunt, sed grassantis pestis sæuitia inde aufugere coacti, Senas & inde Basileam Concilij Sessiones transtulerunt, quas interrupit Alphonsi Arragonū regis factio qui cum quibusdam Anticardinalibus schismate Ecclesiastico gaudebat & Petri de Luna Clementem Hispanum successorem elegerat, sed post reconciliationem Alphonsi cum Martino Rom. Pontifice coactus est se abdicare Pontificatu An. postquam sedisset fere quinto, & sic ambitionis illius schismaticæ Petri Cathedrā conscendendi ardor qui æquo iustius flagrarat in Ecclesiis extinctus est, mansitque solus Pontifex Martinus 5. quo mortuo iamprudē ab eodem indictum per Eugenium 4. Concilium continuatur Basileæ, præside Iuliano sedis legato Apostolicæ & post eius reuocationem Ludouico Cardinale Arelatensi. Illic primum cepta est ratio reducendi Græcos in vnionem Ecclesiæ Latinæ quod vt commodius fieret Pontifice operæpretium esse videbatur illos facilius coalescere si Concilio interessent, cum autem tractaretur de loco in quo conuenirent, & maior pars Concilij de ciuitate Auenionensi (vt testatur Cataldinus de Boncompagnis qui præsens adfuerat) concordaret Græci verò ciuitatem illam velut non maritimam recusarent licuit Papæ ex ea causa illud Concilium Ex Basiliensi dissoluere & ad Ferrariensem ciuitatem edicere transferendum vt ipse personaliter simul cum Græcis conueniret ac præsideret. Synodi Basiliensis præsides volebant expectare conuentus catastrophen, & precibus prouocabant Græcos vt Basileam proficiscerentur nec paterentur itineris longitudine vinci Cum autem Pontifex & Græci venire renuerent Eugenium Pontificatu indignum declarant & in eius locum elegerunt Amedeum Sabaudiæ Ducem qui Felix 5. dictus est. Huius Concilij nihil est ratum & probatum nisi quædam dispositiones circa beneficia Ecclesiastica, quæ à Concilio facta fuerant, quas pacis & vnitatis gratia Nicolaus 5. approbauit Concilium verò ipsum reprobatur in Concil. Lateran. vltimo. Sess. 11. & id nō infirmis rationibus quas Io. de Turrecremata in Sum. de ecclesia li. 2. c. 93. recenset primùm quia eos qui missi erant à Papa Eugenio 4. vt Concilio præsiderent, noluit in authoritate sua recipere, iuxta morem Conciliorum vniuersalium, deinde quia eius Concilij decreta ne Synodi quidem vnanimi consensu fuerunt conclusa, hinc quia in fraudem legatorum, quos à Castella & Anglia regibus missos in itinere esse ac Synodo iam appropinquare cognouerant, id definire festinabant, cui dictos legatos nolle assentire sciebant. Quod factum (inquit) est in Sess. 13. Præterea eiusdem Concilij decreta negat ab Eugenio 4. approbata vnquam esse, licet progressum Concilij aliquando approbasset. Cœperant iam ex hoc schismate veteres simultates altius caput extollere, & lugubre erat videre Christianam rempublicam trifariam diuisam quædam Eugenij veri Pontifici partes tuebantur, plures Amedeo Lausanna Pontificiū solium componentes, adhærebant reliqui neutrales vocabantur aut potius tepidi quidam dissimulatores qui neutrius obsecundarent authoritati. Nihil tamen antiqua sua constantia in ferendis huiusmodi iniuriis Eugenius dereliquit, inceptum Concilium Ferrariæ ob pestis

depopulationem Florentiam transtulit in quo præfuit, præsentibus Iosepho Constantinopolitano patriarcha, & Ioanne Paleologo Constant. Imperat. multisque Græcorum & Latinorum Cardinalibus & Episcopis, & ita prævaluerunt Orthodoxæ fidei authoritates Græcorum hæresim vt ipsi ea omnia quæ in superiore Eugenij diplomate continentur firmiter crediderint. Rē græcè narra: Gennadius Scholarius patriarcha Constātinopolitanus qui in eadē Synodo adfuit. Agnouerunt quoque non vi quapiam coacti neque numero suffragiorum à Latinis superati Romanæ sedis primatum, vt ex ipsius Iosephi patriarchæ constantinopolitani confessione collegimus quam in ipsa vita periodo scriptam reliquit vt habetur in Sessione vltima Concil. Florentin. Quoniam (inquit) ad extremum vitæ meæ perueni, idcirco pro meo munere dilectis filiis, benignitate Dei meam sententiam his literis palam facio. Nam quæ D. N. Iesu Christi Catholica & Apostolica Ecclesia Romæ veteris sentiat ac celebret omnia me quoque sentire credereque profiteor. ac ipsis plurimum acquiesco Beatissimum autem Patrum Patrem, ac summum Pontificem Romæque veteris Papam Domini nostri Iesu Christi Vicarium esse concedere, atque animarum purgatorium esse non inficior. Datum Florent. die 8. mens. Iunij. A. M. 1439.

Vtriusque Ecclesiæ Orientis nimirū & Occidentis Patres cum totius sanctæ Generalis Synodi consensu huius vnionis articulos manu propria subscripserunt, vt autem posteris præstita fidei nunquam violanda ratio commendetur nos nomina Græcorum hic referemus.

Ego Ioannes Palæologus, fidelis in Christo rex Imperator Romeorum, subscripsi.

Præsidens Ypertimarum, & primus totius Macedoniæ. Ego Antonius humilis metropolita Heracleus, & consiliarius Edessenorum totius Thraciæ & Macedoniæ pōtifex,* & Philothei sanctissimi patriarchæ, & sedis Apostolicæ Alexandrinæ locum tenens subscripsi.

Protosyncellus. Ego Gregori. Protosingelus* confessor spiritualis, ac Sedis Apostolicæ Alexandriæ & eius domini Patriarchæ locum tenens, subscripsi.

Gebien. ac totius Rusiæ. Ego Isidorus metropolita Syriæ* & totius Rhosi, ac domini Dorothei Patriarchæ Antiocheni, & eius sedis Apostolicæ locum tenens, subscripsi.

Ioachimi. Ego Dositheus humilis metropolita Mopsuestiæ, & Ioachini* sanctissimi patriarchæ Hierosolymitani, ac eius Apostolicæ sedis locum tenens, subscripsi.

Ego Metrophanes humilis metropolita Cyzici, ac locum tenens Ancyrensis, subscripsi.

Ego Dorotheus humilis metropolita Trapezunden. ac locum tenens Cæsareensis antistitis, subscripsi.

Ego Bessarion diuina miseratione Archiepiscopus Nicęnus, ac locum tenens Sardensis pręsulis, subscripsi.

Ego Macarius humilis metropolita Nicomedię, subscripsi.

Nemeen. Ego Ignatius humilis metropolita Toronę, ac locum tenens Nicomedien. antistitis, me subscripsi.

Ego Dorotheus humilis Metropolita Mitylenen. ac locum tenens Sidensis pontificis, me subscripsi.

Ego Damianus humilis metropolita Moldoblachiensis, ac locum tenens Sebastiensis pręsulis, subscripsi.

Ego Ioseph humilis metropolita Amasiensis, subscripsi.

Nathanael. Ego Nathanael* humilis metropolita Colossensis ac insularum Cycladum, suascripsi.

Rhodi. Ego Calistus humilis metropolita Dristensis,* subscripsi.

Ego Gennadius humilis metropolita Gannensis, subscripsi.

Ego Mathæus humilis metropolita Melitenensis, subscripsi.

Ego Dositheus humilis metropolita Dramensis, subscripsi.

Ego Sophronius humilis metropolita Anchialensis, subscripsi.

Sacellarij. Ego Bessarion Archiepiscopus Nicenus, mandato ac nomine Emmanuelis diaconi ac magni sachelarij,* Chrysocuchi vulgò nuncupati, qui eadem nobiscum sensit, subscripsi.

Ego

Ego Theodorus Zanthopulus, diaconus & magnus * sacrista, subscripsi. *Scenophylax*

Ego Micahel Ballamonum Archidiaconus, & magnus bibliothecarius, subscripsi. *magnus ecclesiarchus & Diceophylax*

Ego Siluester Syropulus, diaconus* Ecclesiarches, ac iuris seruator, subscripsi.

Ego Gregorius protecdicus diaconus Cappadocus, suscripsi.

Ego Constantinus Archipresbyter, ac locum tenens Moldoblachiensis præsulis subscrip.

*Ego Ecclesiarches venerandæ mãsionis, & sanctæ Basilicæ Magnæ lauræ montis Sancti, ac ipsius mausionis locum tenens, subscripsi. *Moyses*

Ego Athanasius olim abbas* Circunspectæ, subscripsi.

Ego Gerontius abbas sanctæ mansionis Omnipotentis, subscripsi. *monasterũ Circunspecti.*

Ego Germanus olim abbas sancti Blasij, subscripsi.

Ego Pachumius confessor ac abbas sancti Pauli, subscripsi.

Nunquam profecto incassum cecinit carmen illud Euripides in Iphigenia πιςὶν ἰλλὰς οἰδ᾽ἐν οὐδ᾽ἐν Græcia nequaquam nouit fidem. *Semper hoc nomine pessimè audiit hæc natio apud exteros, sed multò magis illi vitio vertetur, quod contra solennia iuramenta à fide & vnione tam stolidè defecerint & denuo negarint quæ Concilio Florentino authentica fide fassi fuerant & quæ Imperator & patriarcha coram approbarant & amplexi erant sui Græci domum reuersi impudentissimè repudiarint: ea dementia vt quotquot consensissent iis negarint officiũ Christianæ sepulturæ. Cuius schismatis pœna fuit Bizantini Imperij excidium. Iactura irreparabilis. Huius mali euentum biennio ante præuisum habuerant ex Nicolai. V. Pontificis sententia & epistola qua de eorum perfidia sic conquerebatur.*

Omnes gentes decretum quod sancitum est receperunt, Græci verò neque receperunt, neque spes est eos vnquam esse recepturos, quæ super concordia & vnione decreta sunt, procrastinationes enim procrastinationibus ab eis semper prætexuntur, excusationes & responsiones in singulis. Neque verò Græci arbitrentur Romanum pontificem ita esse mente destitutum, omnémque Occidentalem ecclesiam, vt non intelligat quæ in singulis dilationibus respondendo augantur. Optimè cuncta nouimus: sed toleramus in Iesum respicientes sempiternum sacerdotem, & dominum: qui sterilem illam ficum vsque ad annum tertium iussit asseruari, agricola iam ad exscindendam arborem se accingente, quia nullum fructum ferebat. O *magnam calamitatem, anno* M. CCCCLI. *hanc conscripsit epistolam, &* M.CCCCLIII. *capta est Constantinopolis iam redeamus ad nostrum Pontificem.*

Anno Christi 1443. Eugenius Florentinis frustra eum retinere volentibus Romã veniens die 28. Sept. effusa obuiam vrbana turba magnitudine, nullo non genere honoris adhibito ad portam Flaminiam noctu diuertit. Sequenti verò die ad S. Petrum iturus, paratis de more supplicationibus, pontificio habitu vrbem incedens, tumultuari populum audit ob duplicatum tributum vectigálque nouum impositũ à curtis quibusdam sanguisugis populi, quod illico mitigauit, & statim succlamatum est ab omnibus VIVAT EVGENIVS, *cum antea clamassent, Moriantur noua vectigalia eorúmq; inuentores, vt scribit Nauclerus. Eugenius tandem vir ingenio & rebus præclarè gestis fœlix, angustiis morborum senij conuictus fractus moritur & 7. Cal. Mart. 1447. sepulchro marmoreo conditus apud sacram Petri Basilicam ex cuius Epitaphio hos versus decerpsimus.*

Istius ante sacros se præbuit alter ab ortu,
Alter ab occasu Cæsar vterque pedes
Alter vt accipiat fidei documenta Latina
Alter vt aurato cingat honore caput.
Quo duce & Armenij Græcorum exempla sequuti
Romanam agnorunt AEtiopésque fidem.
Inde Syri ac Arabes, mundique à finibus Indi
Magna, sed hæc animo cuncta minora suo.
Nam valida rursum Teucros iam classe petebat
Cum petis ista illum sustulit atra dies.

NICOLAVS QVINTVS

Thomas humili genere natus, Sarzanus à natali solo appellatus summam ingenij sui admirationem ostendit in acerrimis illis disputationibus cum Græcis Florentiæ & Ferrariæ habitis vno eodemque anno Episcopatum Bononiensem, Cardinalis dignitatem & Pontificatum adeptus, cum maxima cleri & populi lætitia Romæ coronatur pridie nonas Martias M.CCCC.XLVII. Nicolaus quintus apellatus. Italiam armorum petacem authoritate sua compescuit. Christi fideles ad Iubileum celebrandum conuocauit. Constantinopolis obsidium & ruinam prædixit ob fidei & vnionis violatę Iusiurãdum: sic Orientis imperij caput in Barbarorum seruitutem abductum est, vt vaticinatus fuerat biennio toto MCCCCLIII. Pontifex fuit liberalissimus erga literatos, quos & officiis & beneficiis mirificè iuuit. Græcas & Latinas literas suo splendori restituit. AEgre ferebat aliquem doctum esse quem non nosset. Vaticanam Bibliothecam comparatis vndique veterum preclaris monumentis erexit.

I.

Concilium Basiliense infirmatur, & à Pontificatu abdicatur Amedaus.

Hoc diploma ex 4. Tom. Concil. desumptum est.

NICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VT pacis, qua nihil desiderabilius, in vniuersali Ecclesia amplissimè diffundatur & perduret serenitas, & omnium corda quæ exagitauit & defatigauit diuisio, vnitas integra ad cuiuslibet status & honoris prosperitatem consolidet, libenter secundum nostræ & Apostolicæ authoritatis plenitudinem magnitudinémque voluntatis, omnia amplectimur, per quæ non solùm super præsentibus & futuris, sed & super præteritis, vt illibata permaneant debitæ prouisionis adhibetur remedium. Cùm itaque post crebras variásque conturbationes, quibus multis ab annis sancta Dei subiacuit Ecclesia, causantibus diuisionibus, quæ inter fœlicis recordationis Eugenium Papam Quartum prædecessorem nostrum, & tunc Basileense Concilium viguerunt, hoc in nostro tempore, & ex Altissimi Dei prouidentia ineffabili interpositas, tractatúque oratorum charissimorum in Christo filiorum, Francorum, Angliæ & Renati Siciliæ Regum, necnon Delphini Viennensis primogeniti Francorum Regis illustris, pacem Ecclesiæ redditam videbamus, dum percipimus venerabilem & charissimum fratrem nostrum Amedeum primum Cardinalem episcopum Sabinensem, in nonnullis prouinciis Apostolicę sedis legatum, vicariúmque perpetuum, Felicem Papam Quintum tunc in sua obedientia nominatum, iuri quod in papatu asserebat se habere, ad huiusmodi pacem Ecclesiæ obtinendam, cessisse: eos verò qui Basileæ, postmodum Lausanæ sub nomine generalis Concilij hactenus congregati permanserunt, ordinasse & publicasse nobis tanquam vnico ac indubitato summo Pontifici obediendum esse à cunctis fidelibus, & præfatam Lausanensem dissoluisse congregationem: Desiderantes igitur toto affectu ea perficere, quibus Christi fideles suppressis & extinctis dissensionum & differentiarum seminariis, communi fruantur concordia, cuiuslibet eorum status, honoris, reputationis & quietis stabilitate firmata, qualescunque promotiones, electiones, confirmationes, postulationes, admissiones, translationes, commendas, administrationes & prouisiones ad quascunque patriarchales, metropolitanas & cathedrales ecclesias, necnon abbatiales dignitates ac monasteriorum regimina quorumcunque

Concilium Basiliense Lausanam perductum.

exemptorum

exemptorum & non exemptorum: necnon quascunque collationes, prouisiones & dispositiones quorumcunque beneficiorum Ecclesiasticorum, regularium & secularium, de iure patronatus etiam laicorum, cum cura, vel sine cura, etiam si ecclesiæ parrochiales fuerint, aut canonicatus & præbendę, dignitates maiores post pontificales in cathedralibus, vel principales in collegiatis existant, personatúsque perpetuę administrationes vel officia, etiam curata vel electiua, in quibuscunque Ecclesiis, prioratus, conuentuales aut cuiuscunque conditionis, qualitatis vel naturæ fuerint etiam alterius generis, quàm expressa, paris vel maioris, etiam si ex quauis causa tunc dispositioni Apostolicę specialiter vel generaliter reseruata, fuerint litigiosa, aut aliàs affecta, vel ad sedem Apostolicam quomodolibet deuoluta, in vim quorum seu pretextu collationum, prouisionum, reseruationum, aut aliarum dispositionum huiusmodi, seu alicuius pręmissorum, aliàs quam ex titulo priuationis factarum, pręmissarum occasionum, diuisionum ipsarum ecclesiarum, beneficiorum, dignitatum officiorum, personatuum, administrationum, canonicatuum & pręben darum habita seu adepta sit possessio, & possidentur de præsenti: admissiones etiam resignationum quorumcunque beneficiorum, dignitatum, Ecclesiarum, simpliciter vel ex causa permutationis factarum authorizationum & institutionum, pensionum item quarumcunque super quorumcunque beneficiorum ecclesiasticorum fructibus, reseruationibus & assignationibus, cum processibus & fulminationibus inde secutis, necnon vniones, annexiones, incorporationes quarumcunque dignitatum & beneficiorum Ecclesiasticorum, secularium & regularium, quibuscunque Patriarchalibus, Archiepiscopalibus, abbatialibus, vel capitularibus mensis, aut monasteriis, conuentibus, dignitatibus, canonicatibus & præbendis vel beneficiis, seu ad inuicem sub quibusuis verborum formis, dimembrationes etiam ecclesiasticarum & beneficiorum quorumcunque, ecclesiarum quoque, monasteriorum studiorumque generalium fundationes, erectiones, suppressiones & subiectiones, & quorumcunque beneficiorum creatione, exemptiones, item reuocationes pallij dationes, consecrationes, benedictiones, personarum de ordine ad ordinem translationes, infeudationes, institutiones, contractuum confirmationes, facultatis testandi concessiones, absolutiones, liberationes, quitantias super quibuscunque debitis ratione decimarum, semidecimarum, indulgentiarum, annatarum, communium & minutorum seruitiorum, vel aliàs quomodolibet dispensationes tam super ætatis quàm natalium & aliarum inhabilitatum defectibus, super incompatibilibus in quocunque numero, etiam si ad curas parochiales, matrimoniis, iuramento, ordinibus & voto etiam transmarino & rebus aliis quibuscunque, necnon absolutiones à quibuscunque excommunicationum, anathematizationum, & aliis cęsuris ecclesiasticis, interdictorum tam generalium, quàm spiritualium relaxationes, ac illarum fulminationes & appositiones iuramentorum, etiam fidelitatum relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis, aut alia inhabilitate vndecunque processerit, restitutiones etiam ad famam & honores gratiarum, indultorum, indulgentiarum, & priuilegiorum, & quascunque aliàs concessiones, ac omnia & singula, tam iustitiam quàm gratiam concernentia, siue in foro conscientię, aut contentioso, in personis aut locis, quę tempore concessionum & aliorum præmissorum obedierunt pręfato venerabili ac charissimo fratri nostro Amedeo Cardinali Episcopo, legato & vicario supradicto, tunc Felici Papę Quinto nominato, ac congregatis antedictis seu eorum alteri, tam per ipsum tunc Basilense Concilium & Amedeum in sua obedientia Felicem* Quintum nuncupatum, quàm illos qui in Basiliensi & Lausanensi ciuitatibus sub nomine generalis Concilii, congregati remanserunt, aut alium seu alios, sua aut alterius eorum authoritate etiam de latere legatos, delegatos, siue alios quoscunque ab eis vel eorum altero posteritatem habentes coniunctim vel diuisim, qualitercunque facta, gesta, concessa data, indulta, disposita & ordinata, etiam si maiora & grauiora, aut alterius cuiuscunque naturę [illegible] pręmissis existant, & specialem requirant expressionem, quę volumus & decernimus pro expressis specificè haberi, cum omnibus & singulis indè secutis. Ac etiam omnia & singula per ordinarios in dictis locis facta, pro bono pacis & vnionis Ecclesiæ, motu proprio ex certa scientia &

* Fælix P.P.V. in sua obediētia nūcupatus precibus imperatoris Frederici 3. permotus à Nicolao Papa V. ad id solicitatus, Papatū spōte deposuit & ab omnibus iuribus, rationibusque quas in eo habebat P.P. Nicolao V. S.R.E. Cardinalis Episcopus Sabinus ac collegii Cardinaliū decanus perpetuúsque totius Germaniæ Apostolicæ sedis de latere legatus ac Vicarius generalis creatus est. In quo statu per aliquot tempus viuens, vitam finiuit in Ciuitate Lausanensi omnes quoque Cardinales, vel ab eo creati, vel qui ei adhæserāt, & propterea priuati ab Eugenio fuerūt, qui hoc anno viuebant in cæterorum Cardinalium S. R. E. numerum sunt recepti.

de Apostolicę potestatis plenitudine, de Concilio & assensu venerabilium fratrum nostrorum sanctę Romę Ecclesię Cardinalium, pręsentium serie approbamus ratificamus, & etiam confirmamus, rat áque & firma haberi volumus. Necnon potiori pro cautela de personis Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum & Abbatum, quibuscunque Ecclesiis & monasteriis, quarum & quorum assecuti sunt possessiones, & possident de pręsenti, necnon de dignitatibus, prioratibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & pręb endis, commendis & beneficiis quibuscunq; etiam sedi Apostolicę specialiter vel generaliter * reseruatis, deuolutis, vel quomodolibet affectis, eorum possessoribus quibuslibet de nouo prouidemus, ac ipsorum omnium fructus, redditus & prouentus, necnon emolumenta, singula in quibuscunque & vbicunque, etiam extra diœcesim, in quibus Ecclesia, monasterium, prioratus, dignitas, seu beneficium huiusmodi fuerit, consistentia ad eorum possessores spectare & pertinere. Et quòd ipsi in suarum Ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, dignitatum & beneficiorum (prout eorum singulos concernit) possessionibus, pro huiusmodi bono pacis & vnionis, pacifici remaneant & quieti decernimus & declaramus, gratis & absque solutione communium vel minutorum seruitiorum, annatarum, aut vacantię tam nostrę camerę, quàm venerabilium fratrum nostrorum sanctę Romę Ecclesię Cardinalium collegio facienda nomina & cognomina, valorésque ipsorum beneficiorum & dignitatum, ac non obstantibus ipsorum possessorum pro expressis habentes constitutionibus & ordinationibus Apostolicis non obstantibus quibuscunque. Insuper quascunque obligationes seu debita de & super annatis seu communibus & minutis seruitiis iuxta curię nostrę consuetudinem, cæterísque iuribus nobis & sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium collegio cęterisq; officialibus debitis, si quę deberi dicerentur, occasione quarumcunque metropolitanarum & cathedralium ecclesiarum, monasteriorum, dignitatum, prioratuum, etiam conuentualium beneficiorum & officiorum huiusmodi, vsque ad præsentem diem possessoribus antedictis ex simili scientia remittimus & relaxamus, pariter & donamus: eósque qui huiusmodi debitis obligati essent, ab omni eorum solutione absoluimus & liberamus, & super illis dari quitantias petentibus aut volentibus demandamus in forma plena, debita & opportuna, fructus etiam illos, quos durante huiusmodi diuisione, ex dictis Ecclesiis, dignitatibus, beneficiis & officiis perceperunt, etiam si nobis & camerę Apostolicę debiti essent, penitus ipsis & cuilibet ipsorum remittimus de dictę sedis munificentia liberali, camerario, thesaurario, clericis camerę, collectoribus & subcollectoribus nostris quibuscunque inhibentes sub excommunicationis sententia & aliis censuris Ecclesiasticis atque pœnis, quas remissioni & inhibitionis nostris huiusmodi contrauenientes incurrere volumus ipso facto, ne fructus prædictos occasione pręmissa, dicta diuisione durante perceptos & per nos remissos, vt præfertur, à quoquã quomodolibet exigere seu extorquere præsumant. Dictorum rursus possessorum singulis aduersariis super pręfatis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, officiis & beneficiis perpetuum silentium imponentes, quascunque promotiones, impetrationes, concessiones, prouisiones & literas de super pro ipsis aduersariis & aliis quibuscunque in præiudicium ipsorum possessorum vel derogationem huiusmodi per nos confirmatorum, quomodolibet etiam si motu proprio, ex certa scientia aut plenitudine potestatis, & de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio & assensu, tam per dictum nostrum prędecessorem, quàm nos siue alium quemcunque, illius aut nostra authoritate, siue alia quacunque factas, datas, concessas & habitas, etiam in vim earum ipsis aut alicui eorum in re vel ad rem ius quęsitum foret, necnon diffinitiuas & alias etiam, quę in rem transierunt iudicatam, super ecclesiis & aliis pręmissis in Romana curia vel alias vbicunque contra dictos possessores promulgatas sententias et quęcunque inde secuta, prędictis motu & scientia ac plenitudine pro bono pacis & vnionis prædictarum cassamus, irritamus & annullamus, ac cassa, irrita, infecta, nulláque & inania ac viribus vacua declaramus & denunciamus. Illa verò ex sententiis, quę pro prædictis possessionibus super pręmissis, ac etiam quascunque alias sententias & subrogationes, quę pro quibusuis personis, partibus se defendentibus, nullarm

* *Reseruationes Pontifici dicuntur generales quando plures inducuntur sub vna ratione vt quãdo Papa reseruat beneficia vacãtia per adeptionem secundi beneficij: vel alio modo vt in extrauag. execrabilis Ioã. 22. de præbẽd. Quędam verò sunt speciales quoad certum corpus beneficij non tamen pro certa persona vt quãdo reseruat Ecclesiam Cathedralẽ suæ dispositioni vt in c. si tẽpore de Elect. in 6. Domi. cons. 30. Bonifacius & Aeneas de Fal con. in tract. reseruat. q. 2. Rebuffus de reseruat. tã gener &c.*

illarum omnium nominibus & cognominibus pro expressis habentes, & quę in rem transiuerunt iudicatam, in Basileensi seu Lausauensi ciuitatibus, seu in curia præfati venerabilis ac clarissimi fratris nostri Amedei primi Cardinalis, (vt præmittitur) legati vicariique perpetui, Fœlicis Quinti in sua obedientia nominati, vsque in hodiernum diem prolatę ac subrogationes pro altero ex collitigantibus mutuò se defendentibus factæ sunt, validas & ratas decernentes, necnon quascunque lites & causas desuper in nostra curia vel alibi contra ipsos possessores super prædictis Ecclesiis, dignitatibus, beneficiis quomodolibet procedentibus, quorum omnium, etiam si vna vel duę seu plures diffinitiuę vel alię sententię prolatę sint, status præsentibus pro expressis habentes, ad nos aduocamus, & totaliter extinguimus. Et pro maiori omnium & singulorum securitate & roboris validitate, quibuscunque personis tam Ecclesiasticis quàm secularibus, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis vel præeminentię existant, etiam si cardinalatus, patriarchatus, archiepiscopali, episcopali aut alia quacunque præfulgeant dignitate, necnon quarumcunq; tam cathedralium quàm collegiatarum & aliarum Ecclesiarum & monasteriorum capitulis, collegiis & conuentibus, ac singularibus personis earundem, illisque vel illis, ad quem seu ad quos dictarum Ecclesiarum, beneficiorum Ecclesiasticorum & officiorum electio, collatio, prouisio, præsentatio seu quæuis alia dispositio communiter vel diuisim pertinet, ac huiusmodi possessorum aduersariis, quibus per nos ac nostrum prædecessorem seu alium quemcunque factę sunt concessiones & prouisiones de huiusmodi Ecclesiis, beneficiis & officiis possessis, omnibus & singulis aliis, quorum interest vel interent quomodolibet in futurum, mandamus expressè inhibentes, videlicet patriarchis, archiepiscopis & episcopis sub suspensionis ab ingressu Ecclesię, minoribus verò personis singularibus sub excommunicationis, necnon dictorum possessorum aduersariis sub simili excommunicationis ac priuationis omnium & singulorum beneficiorum suorum quę obtinent, & inhabilitationis ad illa, & ad alia in posterum obtinenda, perpetuæque infamiæ, collegiis verò, capitulis & conuentibus sub suspensionis, à diuinis pœnis, sententiis & censuris, quas contrafacientes & rebelles (prout quemlibet ipsorum concernit) exnunc prout exnunc, & extunc prout exnunc, incurrere volumus ipso facto, ne ipsi seu eorum alter publicè vel occultè, directè vel indirectè quouis quæsito colore vel ingenio, contra declarationes, concessiones, approbationes, ratificationes, confirmationes & alia prędicta vel eorum aliquod in præiudicium, damnum & grauamen dictorum possessorum & derogationem præmissorum per nos confirmatorum, aut alicuius eorum, facere, dicere, & attentare, seu ipsi prænominati, ad quos spectat huiusmodi electio, collatio, prouisio, præsentatio seu quæuis alia dispositio, quempiam alium ad Ecclesias, dignitates, beneficia & officia seu alia promissa, hactenus sic possessa recipere & admittere, neque possessores huiusmodi super præmissis in aliquo vexare, perturbare, molestare, seu inquietare quomodolibet præsumant, sed ea omnia & singula inuiolabiliter & sine contradictione quacunque quantum in eis est, manu teneant & obseruent, dictósque possessores in possessione sua huiusmodi teneant & defendant. Si quę etiam (quod absit) per quempiam quacunque etiam authoritate nostra, contra præmissa seu eorum aliqua, aut in præiudicium dictorum possessorum seu alicuius eorum, nouitates factę fuerint seu fierent, illas ac quæcunque inde secuta exnunc prout extunc habemus & haberi volumus pro infectis. Et nihilominùs contrauenientes & rebelles huiusmodi, siue Patriarchę, archiepiscopi, aut episcopi fuerint ab ingressu Ecclesiæ: minores verò personas singulares, excommunicatos: necnon dictos aduersarios & eis auxilium dantes, vltra communicationis pœnam beneficiis & officiis suis priuatos, inhabiles & infames: capitula verò, collegia & conuentus, à diuinis suspensos per quemlibet ordinarium loci, aut alterum in dignitate constitutum, siue canonicum alicuius Ecclesię cathedralis, per quemcunq; ex huiusmodi possessoribus eligendum, & requirendum, seu executionem dandum super huiusmodi nostra voluntate in Romana curia siue extra, declarari & denunciari volumus & mandamus. Super quibus omnibus & singulis, ipsis & eorum cuilibet authoritate Apostolica damus atque concedimus facultatem reiectis

Mandat omnibus ratihabitionem collationū ac prouisionum beneficiorum.

Pœnæ in omnes & singulos contemptores huius rescripti.

in præmissis omnibus & singulis cautelis & appellationibus quibuscunque, in præiudicium præmissorum interpositis seu interponendis, quas tanquam friuolas & inanes cum inde secutis & secuturis, extunc prout exnunc, & exnunc prout extunc cassamus, irritamus, annullamus, & pro infectis haberi volumus: vicecancellario & quibusuis aliis officialibus nostris expresse inhibentes, ne ad cuiusuis instantiam super causis prætentarum appellationum huiusmodi, aut aliàs via simplicis querelæ seu restitutionis in integrum aliquam commissionem signare, siue rescriptum etiam extra Romanam curiam concedere, nec auditores causarum palatij nostri, siue ordinarij loci aut quicunque alij commissiones siue rescripta huiusmodi recipere, seu causas desuper motas & mouendas audire præsument, seu attentent. Adijcientes, quòd si vllo vnquam tempore appareret, de aliqua concessione seu declaratione per nos aut nostros seu dicti prædecessoris literæ, quascunque clausulas, etiam derogatorias, generales vel speciales sub quacunque verborum forma in se continentes, licet in illis dicatur, non obstantibus clausulis dicentibus quod illis non derogetur, nisi de eis specialis mentio fiat aut quòd de verbo ad verbum & cum toto tenore illarum inseri debeat, facta seu fienda, per quàm dictos possessores seu eorum beneficiorum aliquem in huiusmodi suorum beneficiorum possessione seu aliàs turbari, vexari, molestari, seu inquietari, aut contra huiusmodi nostras concessiones, prouisiones & alia per nos approbata fieri, atque contrauenire possit, etiam si motu proprio, ex certa scientia, siue de plenitudine potestatis & de ipsorum venerabilium fratrum nostrorum Cardinalium consilio & assensu emanarent, seu emanassent tales declarationes aut concessiones pro bono pacis & vnionis Ecclesiæ, nullatenus effectum sortiri, sed pro infectis exnunc prout extunc haberi volumus. Verùm si in obedientia prædictorum tunc nuncupati Felicis, & illorum qui Basileæ & Lausanæ sub nomine generalis Concilij tunc permanserunt, duo vel plures super vno vel pluribus beneficiis litigarent, possessio non possidenti non afferat præiudicium, sed cuilibet ius suum semper saluum conseruentur, ac etiam vnicuique maneat ius, quod ante huiusmodi diuisionem sibi quæsitum erat. Et si fuerint aliquæ Ecclesiæ seu beneficia, quarum seu quorum caput in vna obedientia, & membra in altera existant, membra reducantur ad caput. Saluo tamen, quòd membrum obtinens in illius remaneat possessione, si ius eidem competebat ante huiusmodi diuisionem. Cæterum, quia difficile foret præsentes literas ad singula, in quibus eis forsan fides facienda fuerit, loca deferre, dicta authoritate Apostolica decernimus, quòd illarum transsumpto manu publica & sigillo alicuius episcopi aut illius vicarij, seu curiæ aut superioris Ecclesiastici signato & munito perinde ac si originales literæ huiusmodi exhiberentur, fides plenaria adhibeatur, & stetur. Mandantes nihilominùs literas in simili forma pro quibuscunque particularibus personis eas petentibus & habere volentibus, illorum nominibus & cognominibus speciei expressis, cum designatione ecclesiæ, dignitatis, beneficij siue beneficiorum, aliarúmque concessionum superius designatarum, in cancellaria nostra & alibi gratis & sine solutione alicuius taxæ, saluo moderato salario scriptorum, expediri, & irritum decernimus & inane, si secùs super his à quoquam quauis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, ratificationis, confirmationis, prouisionis, decreti, voluntatis, impositionis, cassationis, remissionis, relaxationis, donationis, absolutionis, liberationis, inhibitionis, impositionis, irritationis, annullationis, declarationis, denunciationis, aduocationis, extinctionis, voluntatis, mandationis, concessionis, adiectionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Spoleti anno incarnationis dominicæ, 1449. decimoquarto Calendas Iulij, Pontificatus nostri anno tertio.

Beneficiorum omnium nominationes & collationes factæ in Concilio Basiliensi irritæ manent nec iure præscriptionis aut vsucapionis quisquam ita promissus opitulari potest.

Præter ea quæ hic ex gestis Concilij Basiliensis enumerantur, potiora illa sunt quæ ad pragmaticam sanctionē spectant apud Guaguin. [illegible] Damnatæ sunt quoque annatæ beneficiorum & deambulationes in templis dum [illegible] celebrantur Sess. 21. Cautum est ne numerus Cardinalium 24. excedat. Sess. 23. festa conceptionis & visitationis D. Mariæ confirmata fuere. Sess. 36. & 44.

Concordata

II.

Concordata & ordinata inter Federicum Imperatorem Principésque nationis Germanicæ ac sedem Apostolicam.

NICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad sacram Petri sedem, diuina dispositione sublimati, singulis quæ pro vniuersalis ecclesiæ vnione, ac pace, & tranquillitate profutura conspicimus, Apostolicæ prouidentiæ sollicitudinem libenter intendimus, & ad fœlicem eorum prosecutionem & consummationem, opem & operam impendimus efficaces. Nuper siquidem charissimus in Christo filius noster, Federicus Romanorum Rex illustris, & nonnulli alij dilecti filij, ecclesiastici, & seculares principes inclitæ nationis Germanicæ ex vna, ac dilectus filius noster, Ioannes sancti Angeli Diaconus Cardinal. in partibus illis Apostolicæ sedis de latere Legatus, per nos ad dictas partes missus, sufficienti desuper à nobis, & sede Apostolica authoritate suffultus, ex alia partibus, Romanæ Ecclesiæ & dictæ nationis nominibus, pro ipsius Ecclesiæ vnione pace, & tranquillitate, inter ecclesiam, & nationem prædictam, perpetuò solidandis & conseruandis diuersa rationabilia & vtilia ordinationes & statuta, à partibus ipsis hinc inde approbata, laudata conclusa, acceptata & concordata, fecerunt ac ediderunt, nobisque humiliter supplicari fecerunt, vt illis pro firmiori eorum subsistentia, robur Apostolicæ firmitatis adijcere, nec non auctoritatem potiorem, & decretum interponere dignaremur. Nos itaque qui statuta, ordinationes, & concordata prædicta, per nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, magnorum maturitatis, auctoritatis, & literaturæ viros diligenter examinari & discuti fecimus, eaque rationabilia & salubria tam ecclesiæ quam nationi præfatæ fore comperimus, de dictorum, & aliorum venerabilium patrum nostrorum prædictæ ecclesiæ Cardinalium consilio & assensu, Apostolica auctoritate, & ex certa scientia approbamus, ratificamus laudamus, & acceptamus, & præsentis scripti patrocinio communimus iuxtà modum & formam subsequentes. Placet nobis super prouisione ecclesiarum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque, iuris scipti reseruatione, & execrabilis, Ac ad regimen, constitutionum, modificatis vt sequitur. ad regimen ecclesiæ generalis, quanquam immeriti, superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, vt debemus, quod per nostræ diligentiæ studium, ad quarumlibet ecclesiarum & monasteriorum regimina, & alia beneficia ecclesiastica, iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis affectum, viri assumantur idonei, qui præsint & prosint committendis eis ecclesiis, monasteriis. & beneficiis prælibatis. Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis nónullorum prędecessoruum nostrorum Rom. Pont. vestigiis inhærentes, omnes Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesias, & etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus, & officia, necnon canonicatus, præbendas, & ecclesias, cæteráque beneficia ecclesiastica cum cura, vel sine cura, secularia, & regularia, quęcunque, & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personę consueuerint, seu debuerint per electionem, seu quemuis alium modum assumi, nunc apud sedem apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura: necnon per depositionem, vel priuationem, seu translationem per nos, sed auctoritate nostra factas, & inantea faciendas vbilibet: necnon ad quæ aliqui in concordia vel discordia electi siue postulati fuerint, quorum electio cassata, seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio, & admissa auctoritate nostra extiterit, seu quorum electorum, vel postulatorum & inantea eligendorum seu postulandorum electionem cassari, seu postulationem repelli aut renunciationem admitti per nos, aut auctoritate nostra continget apud sedem prædictam, velalibi vbicunque, & etiam per obitum Cardinalium eiusdem Ecclesię Romanæ, aut officialium dictę sedis quamdiu ipsa officia actualiter tenebunt (videlicet Vicecancellarij, Camerarij, septem Notariorum Auditorii, literarum contradictarum & Apostolici palatij causarum Auditorum, Correctorum, centum & vnius Scriptorum literarum Apostolicarum, & vigintiquatuor Pœnitentiariæ præfatæ sedis, & vigintiquin-

Hic Fridericus secundus fuit post Sigismundum Imperatorem qui Romã veniẽs a Nicolao 5. Summo Pontifice vna cũ coniuge coronatus est die decimo octauo Martij 1452. In coronatione Cæsarea (inquit Aeneas Syluius) apud arcẽ Sancti Petri Imperatorio nomine inter Papam & Imperatorem multa secreta tractata sunt.

que Abbreuiatorum, necnon verorum Commensalium nostrorum, & aliorum viginti quatuor Capellanorum sedis eiusdem in epitaphio descriptorum) & etiam quoruncunque Legatorum, seu collectorum, ac in terris Romanę Ecclesię Rectorum, ac Thesaurariorum deputatorum, seu missorum hactenus, vel deputandorum, aut mittendorum in posterum, nunc vacantia, & inantea vacatura vbicunque dictos legatos, vel Collectores seu Rectores, & Thesaurarios antequam ad Romanam curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis, necnon quorumlibet pro quibuscunque negotiis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia vltra duas dietas legales non distantibus iam forsam obierint, vel eos inantea ab hac luce transire contigerit. & etiam simili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, seu recreationis, vel alia quacunque causa ad quæuis loca secedentium, si eos antequam ad dictam curiam redierint in locis vltra duas dietas ab eadem curia, vt præmittitur non remotis (dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem) iam forsan decesserint, vel in posterum vacatura rursus monasteria, prioratus, dignitates, personatus, decanatus, administrationes, officia, canonicatus, pręhendas, et Ecclesias, cęteraque beneficia ecclesiastica secularia & regularia, cum cura, vel sine cura, quæcunque, & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint seu debuerint per electionem, seu quemuis alium modū assumi, quæ promoti per nos seu auctoritate nostra ad Patriarchalium, Archiepiscopalium, & Episcopalium ecclesiarum necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc quocunque modo vacantia, aut in posterum vacatura, necnon etiam per assecutionem pacificam quorūque prioratuum, personatuum, officiorum, canonicatuum, præbendarum ecclesiarum, aut beneficiorum aliorum per nos, seu auctoritate nostrarum literarum immediatè collatorum, seu conferendorum in posterum prætterquam si virtute gratiæ expectatiuæ assecutio fiet nunc vacantia & inantea vacatura, plena super præmissis omnibus, & singulis cum fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta ordinationi, dispositioni, ac prouisioni nostræ, de ipsorum fratrum consilio, auctoritate apostolica reseruamus.* Decernentes ex nunc irritū & inane, si secus super præmissis & quolibet eorum, per quoscunque, quauis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Item placet nobis, quod in Metropolitanis & chatedralibus etiam immediatè non subiectis ecclesiis, & monasteriis immeditate subiectis sedi apostolicæ, fiant electiones canonicæ quæ ad dictam sedem deferantur, quas etiam ad tempus consti. fe. rec. Nicolai Papæ III. quæ incipit, Cupientes expectantibus: & elapso dicto tempore si non præsentatæ, vel si præsentatæ, minus canonicæ fuerint, prouidebimus: & si canonicæ fuerint, eas confirmabimus, nisi ex rationabili, & euidenti causa ac de dictorum fratrum consilio, de digniori & vtiliori persona duxerimus prouidendum: prouiso quod confirmati predicti & per eos prouisi, Metropolitanis suis, & aliis præstent debita iuramenta, & alia, ad quæ de iure tenentur, etiam in monasteriis dictæ sedi immediatè non subiectis, & aliis regularibus beneficiis, super quibus pro confirmatione, vel prouisione ad dictam sedem non consueuit haberi recursus, electi, seu illi quibus prouidendum est, pro confirmatione & prouisione huiusmodi ad curiam Romanam venire non tenebuntur: ipsaque regularia beneficia sub expectatiuis gratiis non cadant. Vbi autem pro monasteriis ad dictā curiam venire seu mittere consueuerint, non aliter confirmabimus vel prouidebimus, quam superiùs de cathedralibus ecclesiis est expressum. Et de monasteriis monialium non disponemus, nisi sint exempta, & tunc per commissionem ad partes. De cæteris vero dignitatibus & beneficiis quibuscunque, secularibus, & regularibus vacaturis, vltra reseruationes prædictas (maioribus dignitatibus post Pontificales in cathedralibus, & principalibus in collegiatis ecclesiis exceptis; de quibus iure ordinario prouideatur per illos inferiores, ad quos alias pertinet). Placet etiā nobis, quod per quamcunque aliam dispositionem, sub quacunque verborum forma per nos vel auctoritate nostra factam vel faciendam, non impediamus nos, quominus de illis cum vacabunt de Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus, bene disponatur per illos ad quos eorum collatio, prouisio, præsentatio,

* Hāc materiam de beneficiis reseruatis Summo Pontifici iampridem tractarunt praeclari Iuris consulti AEgidius Bellamera in cons. 34. supposito statuto col 5. vers. ad tert. istud. Chassan. in suis decis. rub de const. q. 2. & seq. Aeneas Falco in 2. q. tract. de reser. Decius in consil. 168. reuerende Pater Ioan. de Anan. in c. audiuimus de collusio. deteg. Boerius in decis. Burdegal. 2 in fi. Thomas Campegius in tract. de Rom. Pont. potestate.

sentatio electio, seu quæuis alia dispositio pertinebat: reseruatione, aliáue quauis dispositione auctoritate nostra factis vel faciendis, non obstantibus quibuscunque. Quotiens vero aliquo vacante beneficio in Ianuarij, Martij, Maij, Iunij, Septēbris, & Nouembris mensibus specialiter dispositioni dictæ sedis reseruatis non apparuerint infra tres menses à die notę vacationis in loco beneficij, quod alicui de illo apostolica auctoritate prouisum fuerit, ex nunc & non antea ordinarius vel alius ad quem illius dispositio pertinebit, de illo liberè disponerę poterit: & ad finem vt hæc ordinatio collationum beneficiorum non reseruatorum per alternos menses possit per dictam nationem publicari, & omnes qui ea gaudere voluerint, tempus congruum habeant eam acceptandi, tunc quo ad dictam sedem, à Kalendis Iunij proximè futuris ipsa currere incipiet, & durabit deinceps, nisi in futuro Concilio de consensu dictæ nationis aliter fuerit ordinatum. Placet similiter nobis quod circa prouisionem dictæ sedis ordinandam, modus annatarum hoc modo curiat. De ecclesiis cathedralibus omnibus & monasteriis, virorum duntaxat, vacātibus, & vacaturis, soluantur de fructibus primi anni à die vacationis, summæ pecuniarum in libris Cam. apost. taxatæ, quę communia seruitia nuncupantur, & si quę excessiuè taxatę sint, quod prouideatur specialiter in grauatis regionibus secundum qualitatem rerum, temporum & regionum ne nimiū pręgrauentur, ad quod petentibus dabimus commissionem in partibus, qui diligenter inquirant & retaxent. Taxę autem pręd ctę pro media parte infra annum à die habitę possessionis pacificę totius vel maioris partis, soluantur, & pro alia media parte infra annum sequentem, & si infra annum bis vel plures vacauerint, semel tantum soluatur: nec debitum huiusmodi in successorem in ecclesia vel monasterio transeat. De cęteris verò dignitatibus, personatibus, officiis, & beneficiis secu'aribus ac regularibus quibuscunque, quę auctoritate dictę sedis conferentur, vel de quibus prouidebitur (pręterquam vigore gratiarum expectatiuarum, aut causa permutationis) soluantur annatę seu medij fructus iuxtà taxam solitam à tempore possessionis intra annum & debitum huiusmodi, similiter in successorem in beneficio non transeat. Sed de beneficiis quę valorem vigintiquatuor florenorum auri de camera nō excedunt, nihil soluatur: duretq; hęc obseruantia deinceps, nisi eam similiter in futuro concilio de ipsius nationis consensu contingat immutari. In aliis autem quæ per fe. re. Eugenium Papam IIII. etiam prædecessorem nostrum pro dicta natione vsque ad tempus futuri generalis concilij permissa, concessa, indulta, et decreta, ac per nos confirmata fuerunt, in quantum illa concordiæ præsenti non obuient, ista vice nihil volumus esse immutatum: & per hoc quod in concordatis huiusmodi, siue quibusuis aliis eorum occasione conficiendis literis, propter compendiosiorem descriptionem, Alemania specialiter appellatur, natio ipsa censeri non debet à Germanica natione distincta, seu quomodolibet separata. Et præterea quia difficile foret præsentes literas ad singula in quibus de eis forsitā fides facienda fuerit, loca, deferri, eadem Apost. auctoritate decernimus quod ipsorum transumpto Metropolitanorum dictæ nationis sigillo munito, tanquam præsentibus si exhiberentur literis plena fides adhibeatur, et perinde stetur ac si dictæ præsentes literę forent exhibitę, vel ostensę: et insuper quoque irritum et inane, si secus super his a quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrę approbationis, ratificationis, laudationis, acceptationis, commutationis, reseruationis, constitutionis et voluntatis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romę apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicę, millesimo quadringentesimo septimo, Kal. Aprilis, Pontifi. nostri anno secundo.

Collatio Beneficiorum vacantium mensibus ordinariorum hic enumerat.

Sedes Apostolica habet sex mēses sibi reseruatos in collatione beneficiorum.

Taxa annatarum in beneficiis Germaniæ. De annatis fusiùs dicemus in const. Paul. 2.

Huius constitutionis amplissimam declarationem fecit Gregorius XIII vid. inf. const. quæ in Ecclesiā.

III.

Pœnæ auxilium & subsidium præstantiū Infidelibus Sarracenis ac eorum fautoribus.

NICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. OLIM tam in generali quod in Lugdunensi postmodum substituto concilio,

* Lugdunense Concilium primum intelligit anno 1245. contra Imperatorē Fridericū & pro terra Sancta tēpore Innocentij quarti, & Friderici 2. Matthæus Palm. Plat. Onuphrius extant huius Concilij aliqua decreta in sexto decretalium. In quo Cōcilio multis pœnis illi innodantur qui præsidia infidelibus mittunt.

ciliis, per sedem Apostolicam celebratis, *in illos falsos & impios Christianos, qui contra Deum & Christianum populum, Saracenis ferrum, arma, quibus Christianos impugnēt, & lignamina galearum, & aliorum vasorum nauigabilium, deferunt ad eos, & qui eis galeas vendunt, ac naues; quique in pyraticis Saracenorum nauibus curam gubernationis exercent, vel in machinis & quibuslibet aliis, eis impendunt auxilium, vel consilium, vel fauorem, in Christianorū dispendium, & specialiter Terræ sanctæ; fuit excommunicationis sententia promulgata; ipsosque rerū suarum priuatione mulctari & seruos capientium fore censuerunt concilia supradicta; expresse quoque in ipsis præcipitur, vt talibus gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum quod de commercio tā damnato perceperint, & tantundē de suo, in subsidiū terræ præstiterint, vt æquo iudicio in quo deliquerit, puniatur. Nos itaq; gerentes corde negotia dictæ terræ, duximus hactenus statuendum, vt nullus equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quoque mercimonia, in Alexandriam, vel alia loca Saracenorum terræ Aegypti deferre, vel extrahi permittere, aut consilium, vel fauorem præstare quoquomodo præsumat; ac illos, qui contra huiusmodi constitutionem nostram ausu temerario venire tentauerint, eo ipso excommunicationis sententia decernimus subiacere, à qua non possit absolui, nisi tantum de bonis propriis, in dictę terræ Sanctæ subsidium conuertendum ex soluerit, quātum ad partes prædictas extulerit, vel miserit, & deferre, vel de ipsorum partibus extrahi permiserit, ad eosdem deferendum. Et nihilominus si personas eorum capi contigerit, in seruitutem, & capientium illorum esse volumus, in quorum ceciderint captionem. Volentes autem in hac parte solertiùs prouidere, quanto amplius exigere hoc noscitur vrgens necessitas dictę Terræ Apostolica auctoritate statuimus, vt nullus omninò aliqua victualia, vsque ad decennium, à data pręsentium computandum; alia vero pręddicta, ad aliquod, seu aliqua de eisdem, aut aliud, quolibet (victualibus sicut pręmittitur vsque ad pręddictum tempus duntaxat exceptis) quacunque occasione, vel causa, seu quouis ingenio, vel quęsito colore, vllo vnquam tempore in Alexandriam, vel partes Aegypti, seu terras Soldano subiectas, mittere vel deferre pręsumat, vel quantum in eo fuerit, mitti vel deferri permittat; auctoritate decernimus eadem, vt hi, qui contra huiusmodi statutum nostrum quolibet modo venire pręsumpserint, pręter pœnas pręddictas, quas ipso facto incurrere volumus perpetuò sint infames, & intestabilęs habeantur, ita quod nec testari, nec legata eis, seu relicta percipere valeant. Et insuper ad successiones tam ex testamento, quam ab intestato sint prorsus, & reddantur inhabiles, nec ad publica quęlibet admittantur officia sintque illis legitimi perpetuò interdicti, & postquam de huiusmodi temeritate constiterit, diebus festiuis & dominicis publicè nuntientur, et ad fiscum bona omnia deuoluantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, et constitutionis infringere, aut ei ausu temerario contraire. Si quis autem &c. Datum apud Vrbem veterem, x. Kal. Septembris, Pontificatus nostri anno quarto.

Alexandria AEgypti ciuitas ab Alexandro postquam vicisset AEgyptum condita propè ostium Nili, quod Canopicon vocatur. Huius Pōtificis temporibus parebat Soldano AEgiptio, nunc Turcæ Imperio submissa est.

IIII.

Pœna Officialium Sedis Apostolicæ & clericorum concubinariorum.

NICOLAVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Si diligenter attendimus vitia singula, quæ in conspectu populi, decus vilescere faciunt Clericale, quam odibilis sit incestus in clero, crimen incestus huiusmodi, quod plerique propter illius impunitatem, sibi blandiuntur minimè verecundum, imò quasi non fore peccatum non immerito cohibere compellimur, & præsertim eo propensiùs in curia nostra, quo illud ibidem videtur scandalosiùs, & ab aliis periculosiùs trahitur in exemplum. Hinc est, quod nos pręsentis constitutionis edicto, Vniuersis & singulis Sedis Apostolicæ Officialibus, necnon quæuis Romanæ curiæ officia exercentibus, etiam ratione officiorum huiusmodi ipsius sedis officiales non censeantur, & aliis quibuscunque clericis eandem curiam sequentibus, districtiùs inhibemus ne quisquam ex eis concubinam publicè in domo sua, aut alibi, vt illius turpi commercio liberiùs vtatur, tenet, seu qui-

cunque

cunque mulierem ad aliorum turpem vſum huiuſmodi, aut quamcunque mulierem in præſentiarum tenuerit, niſi poſt præſentium publicationem in valuis Baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe, & in cancellaria noſtra faciendam (quam etiam vim habere volumus monitionis peremptoriæ) infra nouem dies, ab huiuſmodi exceſſu realiter & cum effectu deſtiterit, ac concubinam ſeu mulierem ipſam penitus & omninò dimiſerit quodque quiſquis inantea concubinam vel mulierem talem tenere præſumpſerit, omnibus beneficiis ſuis eccleſiaſticis, necnon quæ in dicta curia obtinent vel exercent officiis ſint ipſo facto priuati, illaque ex tunc poſsint per quoſcunque alios liberè impetrari, ijdemque priuati, nec non quicunque alij concubinas & mulieres huiuſmodi, contra præſentem prohibitionem, tenere præſumentes, inhabiles cenſeantur ad beneficia obtinenda, & in dicta Curia officia huiuſmodi exercenda, nec illorum capaces efficiantur, niſi inhabilitatem ſuam antea, per dictæ ſedis literas, obtinuerint aboleri, & interim per eos in prædictis geſta habeantur pro infectis Nulli ergo omninò hominum, liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis ſtatuti, conſtitutionis, & voluntatis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis dominicæ milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſecundo, decimo Calend. Octobris, Pontificatus noſtri anno ſexto.

Clerici concubinarij & huius conſtitutionis aquitati contrauenientes priuātur officiis & inhabiles ad officia & beneficia declarantur.

De pœnis clericorum concubinariorum vide Abb. in c. cùm non liceat, de præſumpt. & in c. ex parte in 3. not. de teſtib. Io. de Ana. in c. ſignificauit de adult. Anthon. Corſetum in ſuo ſingul. 126. in verbo fornicatio. Decium in c. at ſi clerici in princip. de iudiciis. Ioan. delu. in tract. Beneficiorum, parte 3. q. 3. Marquard. de Suſanis in tract. de cœlibatu. part. 3. c. 2. Bermondum in tract. de public. concubin. Bernard. Diaz in pract. canonic. crim. c. 73. nu. 4. Ex multis autem nemo luculentiùs, exactiùs & elegantiùs de hac re ſcripſit quam Doctiſsimus Petrus de Bolo Theol. Pariſ. in Oeconomia Canonicæ prima claſſ. cap. 3. His etiam addere poteris Concil. Rhemenſ. ſub Eugenio. 2. c. 2. in tertio tomo Concil. pag. 358. Concil. Oxonienſe cap. Etſi fuit in 3. tom. Concil. pag. 764. Concil. Baſil. Seſſ. 20. in 4. tom. Concil. pag. 59. cætera ex Concilio Tridentino eluceſcunt.

Pontifex ſupradictus literarum & virorum doctiſsimorum fautor liberaliſsimus ipſe Doctus, & exercitatiſsimus in optimarum diſciplinarum facultatibus, peractis octo annis in gubernaculo nauis Petri ſine renaſcenti quotidie animi cruciatu, quod Turcis Conſtantinopolis ſubdita eſſet, ſine febri & artheticis doloribus naturæ ſatisfecit Anno Chriſti 1455. Cal. Aprilis & in Baſilicâ Principis Apoſtolorum ſepultus eſt.

CALIXTVS TERTIVS

Alphonſus Borgia è Caſtro Sauinæ Valentinæ diœceſis Hiſpanus, Epiſcopus Valentinus Iuris Vtriuſque Doctor. S. R. E. presbyter Cardinalis in legatione ſua pro Alphonſo Rege Arragonum creatus, Nicolao V. ſucceſſit. XII. Cal. Maij. M.CCCC.LV. Moribus & ætate grauis qui ſeptuageſimum annum tranſcenderat. Suſceptæ dignitatis Vaticinium longe antea habuerat à S. Vincentio ſuæ nationis homine & prædicatore celeberrimo. Officij curam grauem publico voto auſpicatus eſt. In Turcas ad eorum retundendam audaciam Hungariæ capta Conſtantinopoli inſidiantem, bellum ſacrum quod Cruciatam vocant indixit.

I.

Aduerſus hoſtes infeſtiſsimos noſtræ fidei verbum crucis prædicandum ſtatuit.

CALIXTVS Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis vniuersis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Prouincia Lombardiæ constitutis, præsentibus & futuris, salutem & Apostolicam benedictionem.

INIVNCTVM nobis desuper apostolicæ seruitutis officium, dignè tunc peragere non ambigimus, si Romanorum gesta Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ pro expugnatione letiferæ pestis hæreticæ prauitatis, prouide emanasse comperimus recensentes, innouantésque illa, pro ipsius hæresis extirpatione, & fidei apostolicæ augmento etiam nostro iuuamine roboramus. Dudum siquidem a fel. re. Innocentio Papa IIII. prædecessore nostro emanarunt literæ tenoris subsequentis.

Innoc. 4. constitutionem quam Pontifex hic inserit non habes sed eiusdē ferme argumenti & similem sup. fol. 5. adiecimus. Huius Crucis ita meminit Nauclerus qui scribit hunc Pontificem constituisse plures prædicatores diuersarum regionum qui discurrerent ad prædicādam crucem contra hæreses & qui hortarentur plebem ad contribuendum ad tā sanctū ac necessarium opus pro conducendis armigeris concedēs indulgentiam plenariam peccatorum cōtritis & confessis semel in vita & semel in mortis articulo. Ac legatos in Galliam & Vngariam ad congregādos exercitus direxit.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis præsentibus & futuris, in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem. Malitia huius temporis in diuersis mundi partibus, & maximè in Prouincia Lombardiæ peruersorum motum peperit corruptelam: ex quibus letifera pestis hæreticæ prauitatis abundantiùs solito noscitur pullulasse. Ad expurgationē pestis eiusdem iuxtà officij nostri debitum ex animo intendentes, volumus aduersus huiusmodi operarios iniquitatis, qui massā catholicæ puritatis fermento propriæ contagionis inficiunt, fideles vt consurgant, itemq; nobiscum pro euangelicis quas professi sunt legibus defendendis, salubribus adhortationibus incitari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta, districtè præcipiendo mandamus: in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus in locis vbi contra hæreticos, vobis inquisitionis officium est commissum, curetis singuli opportuna instantia, contra hæreticos eosdem, eorúmque fautores proponere populis publicè verbum crucis: & eos qui tacti zelo fidei ad extirpandam prauitatem eandem votum assumpserint, crucis charactere consignare. Vt autem vobis de prædicatione homini, & fidelibus, qui eiusdē crucis ad hoc votum assumpserint, copiosæ mercedis præmium afferatur; vobis & eisdem fidelibus, illam indulgentiam illudque priuilegium elargimur, quæ transeuntibus in terræ sanctæ subsidium in generali concilio conceduntur. Cum autem huiusmodi verbum Crucis per vos proponi contigerit, relaxandi omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui ad audiendum verbum ipsum deuotè affuerint, quadraginta, vel viginti dies, de iniunctis pœnitentiis, libera sit vobis & singulis vestrum de nostra concessione facultas. Et si forte (quod non credimus) aliqua ciuitas, vel communitas, vel persona, cuiuscunque conditionis, vel gradus, huic tam salubri negotio se opponere, seu illud præsumpserit aliquatenus impedire: vt per vos, vel per alios auctoritate nostra ad hoc deputatos, vel in posterum deputandos, liberè procedi non valeat in eodem; immo si quicunque requisiti, illud fouere neglexerint, & iuxtà officium, & posse suum studiosè iuuare, contra eos tanquam contra defensores & fautores hæreticorum, sublato appellationis obstaculo, vos vel vestrum singuli auctoritate nostra intrepidè procedatis. Contra quos, prout audacia exegerit, Reges & Principes Christianos, necnon Crucesignatos pro terræ sanctæ succursu curabimus inuocare: eam non minus expediat immo magis, fidem in locis prope positis, quàm procul distantibus defensare. Nulli ergo omninò hominum liceat, hanc paginam nostrorum mandati & elargitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Anagniæ Idib. Iulij. Pontificatus nostri anno duodecimo.

Cùm autem sicut exhibita nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, de viribus literarum earundem ab aliquibus hæsitetur: Nos ad extirpationem homini virus insanabilis, totis viribus intendētes, literas præinsertas auctoritate apostolica tenore præsentium innouamus, approbamus, & confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis, approbationis, confirmationis, & communitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit,

pscrit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ. 1458. Id. 7. Iulij Pontificatus nostri anno quarto.

Hic Pontifex festum Transfigurationis Iesu Christi instituit ad 8. Idus Augusti ob victoriam de Turca Mahomete susceptam in ipsius Albæ obsidione cuius triumphi historiam sic deduximus ex variis Historicis.

Anno Domini 1456. Mahumetes Imperator Turcarum Victoria Constantinopolitana insolentiùs elatus 150. militibus stipatus & ingenti exercitu Vngariam castrametatus est & Taurinum quod Belgradum siue Albam vocant belli fulmine obsidet, qua deuicta facilè per Illiricos sinus & Liburnorum fines Italiã deprædandam permearet. Præposterus conatus Tyranni Alba retinuit pugnatũ est cũ summo vtriusque partis discrimine. Nutabat victoria. Nunc Turcæ vincunt nunc victi iacent. Omnia confusa erant, nihil præter morientiũ eiulatus, nihil præter merentiũ suspiria audiebantur. Nec est silentio prætereunda Ioannis Capistrani Frãciscani Monachi insignis gloria qua profectò coronã obsidionalẽ iure consequutus est. Is cũ videret hostiu impetum omnium terrere animos, & belli fulmina in vrbem emittere tanta vi & pertinacia vt turribus deiectis mœnia ruinosa, nuda ac concussa relinquerentur, conscendit summum turris cacumen, nec dehortari, exclamare, & obtestari desinit quousque succensos & alacres, videret Christianos ad pugnam. Nunc dignissimus eo iustis excandescebat in Turcas, nunc Anathematis tela vibrabat, nunc gloriæ stimulo & victoriæ expectatione suos vrgebat, Crucis vexillum ostendens, opem & auxilium præsentissimum promittens. Strenuus Alcides medios volat ecce per hostes, clamoribus ac signis Cruce signatos terga vertere suadet vbi eminens periculum præuidet. Non deest tandem suo muneri pastor, maximus Calixtus qui è specula Romana hos conflictus intuebatur. Mandauit itaque vt assiduis precibus Deus flecteretur, in meridie campanis signum dari fidelibus omnibus, vt orationibus eos iuuarent qui infideles dimicabant. Hinc remansit apud nos mos ille pius & catholicus pulsandi campanas in meridie ad efflagitandas manus auxiliatrices Dei aduersus, hostis coniuratissimi conatus. Quid multa cœpit audacioris Mahometo pœnituit dũ suos milites palantes & in fugam conuersos, vidit qualiter autem cum paucis euaserit pro comperto (inquit Nauclerus) dicere præsumit nemo, quidam tamen ferunt, quod feruente pugna dum suos hortatur, sagitta in pectore vulneratus fuerit, cecideritque ac à suis raptus & nocte profunda fuga facta asportatus, & dum extra conspectum in locum tutũ venisset, rediisse Imperatorẽ Turcam ad se & interrogasse cur ad hunc locũ venerit; Deuicti sumus, (inquiunt sui) omnesque duces exercitus paucis fuga elapsis, interfecti. Quæsiuit an & machinæ ac tormenta amissa essent: omnia (inquiunt:) ad quæ is, afferte mihi venenum vt moriar potius quam cum dedecore reuertar in regnum. Tali igitur exitu Imp. Turca tumida mente solus cuncto terrarum orbi dominari cupiens cum Christianis præliatus iustitia diuina rusticana manu deuictus & superatus est, qui multarum tubarum sonitu lætus venerat, tristis humiliatúsque noctis silentio turpiter fugit. Cæsi sunt supra 40. millia hostium. Cætera quæ in hac Victoria memorabili gesta sunt breui hoc compendio scribi non possunt quæ latiùs in Bulla institutionis transfigurationis Domini nostri Iesu Christi extare scribit Nauclerus, sed eam addere potis non fuit. Hic fuit belli sacri triumphus, in cuius memoriam festum Transfigurationis 8. Id. Augusti instituit. Mortuo Alphonso rege sine legitimo hærede, Calixtus per bullas patentes regnum Apuliæ vacans vt feudum Ecclesiæ ad se solum pertinere mandans asseuerabat, Ferdinandum repugnantem anathematis reum declarans & omni fidelitatis Iuramẽto soluit eos qui suis sceptris antea deuincerẽtur. Veruntamen dũ hæc aguntur & Ferdinandus se tueri conatur, & Pontifex regni possessionem procurat, Calixtus dies quadraginta morbo correptus & extremo confectus senio, è vita migrauit, ipsúmque nepotes in basilica Sancti Petri sepelierunt in loco quem vocant Beatæ Mariæ Febris olim Apollinis templum octauo Id. Augusti, M.CCCCLVIII. Calixtũ centies & quinquagies mille aureorũ aliĳ 15000. tantum gerendi, belli Turcici gratia successori legasse perhibent. In numerum Diuorum retulit S. Vincentium. Ord. fra. Prædicat. Et Edmundum Anglum vitæ sanctitate & miraculis venerandos. Hoc præcipuo encomio posteris dissimilibus commendatur quod nunquam in minoribus dignitatibus pluralitatem beneficiorum ambierit μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα cunctis se exhibes. 1. Tim. 3.

PIVS

PIVS SECVNDVS

Æneas Syluius Picolomineus Syluij & Victoriæ filius, Doctissimus Basileæ apud omnes summa animi prudentia habitus, à Nicolao V. Episcopatum Tergestinum, à Calixto 3. Cardinalatum tit. S. Crucis suscepit, post cuius obitum cum maximo Cardinalium omnium consensu in credibilique totius Reipub. vel vniuersi potius orbis terrarum lætitia atque gaudio Pontifex Ecclesiæ renunciatus est. Die III. Non. Septemb. M. CCCCLVIII. Bellum quod in Turcas cogerat exequi fatis inuidentibus non potuit, Arragonensem reclamante Andegauio duce in regno Siciliæ confirmauit, & regia corona donauit ac eidem annui census partem relaxauit. Præclara volumina conscripsit carmine & oratione soluta. Orationes splendidissimo apparatu triginta habuit ad pacem regum & concordiam Principum. Eloquétissimus orator, Verus historiographus exercitatissimus in Cosmographiæ & situs orbis descriptione. Diuum Bernardinum & Catharinam Senensem Virginem sanctissimam canonizauit.

I.

Retractatio eorum quæ in Concilio Basiliensi scripserat in minoribus existens.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Rectori, & vniuersitati Scholæ Coloniensis, Salutem & apostolicam benedictionem.

IN minoribus agentes, nondum sacris ordinibus initiati, cum Basileę inter eos versaremur, qui se generale Concilium facere, & vniuersalem Ecclesiam repræsentare aiebant, dialogorum quendam libellum ad vos scripsimus, in quo de auctoritate Concilij generalis, ac de gestis Basiliensium, & Eugenij Papę contradictione, ea probauimus, vel damnauimus, quæ probanda vel damnanda censuimus: quantum capiebamus, tantùm defendimus, aut oppugnauimus: nihil mentiti sumus, nihil ad gratiam, nihil ad odium retulimus, existimauimus bene agere, & recta incedere via: nec mentis nostrę aliud erat obiectum, quàm publica vtilitas & amor veri. Sed quis non errat mortalis? Sapientem inquiunt philosophi nunquam errare, verum est. At quis sapiens, nisi bonus? quis bonus nisi solus Deus? Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum, inquit propheta regius. Declinauimus & nos ab vtero matris, errauimus in inuio, & non in via: ambulauimus in tenebris, & procul à vera luce recessimus: nec nobis tantum errauimus, alios quoque in pręcipitium traximus: & cęcis ducatum prębentes cęci, cum illis in foueam recidimus, forsitan & aliquos ex vobis scripta nostra decepere, & in deuia deduxerunt, quorum sanguinem si de manibus nostris requisierit Dominus, non habemus quod respondere possimus nisi nos, vt homines, peccauisse: qui arbitrantes rectum iter ostendere, obliquum monstrauimus. In misericordia tantum Dei spes nostra sita est, quę super omnia opera eius elucet. Sed haud quaquam satis fuerit diuinam misericordiam implorare, & dicere, Parce Domine, parce peccatis nostris, nisi pro viribus vulnera, quę inflixiumus, veritate curare annitamur: & sicut est in fabulis, Sagitta, quę vulnerauit, afferat opem: siue vt canit Ecclesia, Medelam inde ferat, hostis vnde lęserat. Mortem quidam prius sibi cōsciuerint quàm videri velint aliquando male sensisse: & nonnulli ne vel ad horam videantur errasse, semper errant, & dum vel minimam tolerare honoris iacturam nequeunt, totum abiiciunt, & perpetua notantur infamia, & in pessimas prolabuntur hęreses: qui ne appareant inconstantes, pertinaces efficiuntur, superbissimi hoc agunt, qui

Libros in Dialogo edidit Pius 2. de potestate Concilij Basiliensis in quibus minus prudenter dicta hac retractione reuocat, & se errasse fatetur admodum iuuenē cum aduersus Eugeniū quartum pro Basiliensi Synodo staret.

videri

videri dij, non homines volunt, quales Constantię combusti sunt nostra ætate in magno conuentu, Hieronymus & Ioannes hæresiarchę. Nos homines sumus, et vt homines errauimus: neque imus inficias, multa, quę diximus, scripsimus, egimus, damnari posse: verum non vt Arrius, Eutyches, Macedonius, aut Nestorius, et alia blasphemorum turba, ex animo damnatam viam elegimus, seducti peccauimus, vt Paulus, et ignoranter persecuti fuimus Ecclesiam Dei, et Romanam primámque sedem. Propter quod prostrati ante oculos diuinę pietatis, supplices oramus: Delicta iuuentutis meę, et ignorantias ne memineris, &c. Pudet erroris, pœnitet male fecisse, & male dictorum scriptorúmque vehementer pœnitet: plus scripto, quàm facto nocuimus. Sed quid agamus? scriptum & semel emissum volat irreuocabile verbum. Non sunt in potestate nostra scripta, quæ multas inciderunt in manus, & vulgo leguntur, vtinam latuissent, quæ sunt edita, nam si futuro in sæculo manserint, & aut in malignas mentes inciderint, aut incautas, fortasse scandalum parient. Qui hæc scripsit, inquient, in beati tandem Petri cathedra sedit, & Christi Saluatoris vicariatum gessit: ita scripsit Æneas, qui postea summum Pontificatum adeptus, Pius II. appellatus est, nec inuenitur mutasse propositum. Qui eum elegerunt, & in summo Apostolatus vertice collocarunt, ab iis scripta eius approbata videntur.* Verẽdum est, ne talia nostris aliquando successoribus obiciantur, & quæ fuerunt Æneæ, dicantur Pij, atque ab ea sede auctoritatem vendicent, aduersus quàm ignoranter latrauerunt. Cogimur igitur, dilecti filij, beatum Augustinum imitari. qui, cum aliqua in suis voluminibus erronea inseruisset, retractationes edidit. Humilis & probatissimi vir ingenij, qui suas ineptias verecundè confiteri ac corrigere, quàm impudenter defendere maluit. Idem & nos facimus: confitebimur ingenuè ignorantias nostras, ne per ea quæ scripsimus iuuenes, error irrepat, qui possit in futurum Apostolicam sanctam sedem oppugnare: nam si quem decuit inquam Romani primíque throni eminentiam, & gloriam defendere ac extollere, nos illi sumus, quos sine vllis meritis pius & misericors Deus, sola dispensatione sua, ad beati Petri solium, & dilectissimi filij sui Domini nostri Iesu Christi vicariatum euocauit. Quibus ex rebus dilectiones vestras hortamur, & in Domino commonemus, ne prioribus illis scriptis inhæreatis, aut fidem vllam præstetis, quæ supremam Apostolicæ sedis auctoritatem quouis pacto elidunt, aut aliquid astruunt, quod sacrosancta Romana non amplectitur ecclesia. Suadete omnibus, vt id solium præ cæteris venerentur, in quo saluator Dominus suos vicarios collocauit: & quòd beati Apostoli Petrus & Paulus, suo sanguine dicauerunt. nec putetis diuinam prouidentiam, quæ cuncta gubernat, & nihil negligit eorum, quæ creauit, inordinatam reliquisse militantem ecclesiam, quæ cum sit sponsa Christi, profectò à Deo est, & ordinem habet, dicente Apostolo, quæ sunt, à Deo ordinata esse. Requirit autem ordo, vt inferiora à superioribus gubernentur, & ad vnum tandem perueniatur, tanquam principem & moderatorem cunctorum, quæ infra se sunt: Sicut grues vnam sequuntur, & in apibus vnus est rex: ita & in ecclesia militanti, quæ instar triumphantis habet, vnus est omnium moderator & arbiter, Iesu Christi vicarius à quo, tanquam capite, omnis in subiecta membra potestas & authoritas deriuatur, quæ à Christo Domino Deo nostro sine medio in ipsũ influit, nec profectò in alium, tanquàm exercitus ducem, supremam authoritatem Christus principaliter deriuasset, quàm in suum vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commissam nouimus Dominici gregis curam: nec duos pluresve Petros euangelistæ commemorant, nec duos, aut plures instituit Dominus, qui suum locum tanquam capita tenerent æqualia, sed vnum constituit, vt verticem, ac ducem, & pastorem vniuersi gregis, Simonem Petrum, dicens, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & tibi dabo claues regni cœlorum: & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlo: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælo. Et, Pasce oues meas. Quæ nulli alteri seorsum dicta leguntur, nisi Petro, vt in Petro vnitas, & summa contineretur authoritas: nec alius à petra dictus est Petrus, nisi Simon: vt intelligeremus vnicum esse veræ & solidæ petræ, id est, Christi, (vt Paulus exponit) locum tenentem Simonem Petrum, qui solus pro Domino in periculo constituto exemit gladium. Petrus igitur, & succes-

Pius II. In Cōcilio Basiliensi fertur ignoranter Epistolis & orationibus persæpe impugnasse authoritatem Pontificiam.

Hæc etiam refert in Dialogo contra Bohemos Epist 130. In his (inquit) quæ sunt fidei nunquam reperta est Apostolica sedes errasse, aut adulterinis acquieuisse dogmatibus & post, Ausim dicere Romanus præsul indubitatus nemo vnquam inuentus est falsæ doctrinæ publicus assertor.

Pulchra commendatio primatus Ecclesiæ Romanæ.

sores eius Romani Põtifices primatum in ecclesia tenuerunt, & nos hodie, quamuis indigni, sola Domini voluntate digni, tenemus: & quicunque Romanæ secundùm canonicas sanctiones præficitur ecclesiæ, quam primum electus est in sacro collegio, supremam à Deo potestatem sine medio consequitur, & per ordinem in omnem diffundit ecclesiam, cuius peccata diuino iudicio punienda relinquuntur. Si quid aduersus hanc doctrinam inueneritis aut in dialogis, aut in epistolis nostris, quæ plures à nobis sunt editæ aut in aliis opusculis nostris: (multa enim scripsimus adhuc iuuenes) respuite, atque contemnite, sequimini quæ nunc dicimus, & seni magis quàm iuueni credite: nec priuatum hominẽ pluris facite, quàm Pontificem. Æneam reiicite, Pium recipite. Illud gentile nomen parentes indidere nascenti: hoc Christianum in Apostolatu suscepimus. Dicent fortasse aliqui, cum Pontificatu hanc nobis opinionem aduenisse, & cum dignitate mutatam esse sententiam. Haud ita est, sed longe aliter actum. Audite filij cõuersationem nostram: breuis narratio erit, quæ vobis, quantum ad rem attinet, veritatem aperiet, & obiectioni faciet satis. * Anno salutis primo & trigesimo supra millesimum quadringentesimum cum Dominico Capranica, quem Martinus V. in secreto consistorio Cardinalem creauerat, Eugenius IIII. spreuerat, Basileam petiuimus, ibiq; concilium inchoatum inuenimus, verum ab Eugenio reuocatum, quamuis congregati noluerant obedire, asserentes iam inceptum Concilium sine consensu patrum, qui conuenissent, haud quaquam potuisse dissolui. Iulianus aderat S. Angeli Cardinalis natione Romanus, moribus & doctrina conspicuus. Is cùm cæteris præstaret, audita Eugenij reuocatione, præsidentiam dimisit, tanquam summo Pont. vellet obedire: sed cum augesceret in dies, Eugenio vel inuito concilium, & multi ex diuersis regionibus Episcopi, & Regum legati aduentarent, Cardinales quoque ex Rom. Cur. profugi in dies nonnulli concurrerent, præsidentiam resumpsit, & auctoritatem Concilij mirum in modum extollens, eminentiam primæ sedis supprimere cœpit. Venientes Eugenij legatos, & potestatem Romanorum præsulum magnificantes, apparenter confutauit: & cum esset facundissimus, facilè persuasit auditoribus quę cupiebat. Cardinales ex vrbe profecti Eugenio infensi, vitam eius morésque carpebant: accedebant in horas cateruatim noui curiales, qui (vt est omnis multitudo maledica, & inimica principi) Eugenij nomen modis omnibus lacerabant. Nos qui ex patria iuuenes, non ex vrbe illuc migraueramus, & noua tũ primum auis ex Senensi gymnasio euolaueramus, rudes & inexperti, vera esse arbitrabamur quæcunque dicebantur: nec putabamus mentiri alios, qui nesciremus ipsi mentiri, atque vt est innatum homini, tetra & horrenda crimina odio habebamus. nec Eugenium diligere poteramus, quem tot tantique testes indignum Pontificio dicerent. Aderant legati Parisiensis scholæ, cuius est fama percelebris: affuerunt & aliquando vestri & aliorum studiorum Germanicę nationis oratores, & vno cunctiore Concilij generalis authoritatem ad cœlum efferebant. De potestate Rom. Pontificis pauci erant qui loqui præsumerent: omnes, qui publicè loquebantur, prurientes auribus, multitudini applaudebant. Accessit & ipsius Eugenij consensus, qui dissolutionem concilij à se factam, reuocauit, & progressum eius approbauit cum reconciliata synodus Eugenio videretur, & pax ecclesiæ data. Præterita enim omnia per suas literas concilij patres Eugenio sese remissuros, & pedes eius tamquam beati Petri exosculaturos promiserãt, si reuocata dissolutione, Concilio cursum permitteret, atque illi cohæreret. Nouæ intercessere discordiæ, tum aliis de rebus, tum potissimè super translatione concilij Græcorum causa in alium locum. Eugenius in Italia, non sine ratione concilium petebat: popularitas synodalis transire montes horrebat, & in Auinione aut in Sabaudia locum desiderabat. Adiuerunt per id temporis duo viri ex Italia Basiliense concilium, Nicolaus Panormitanus Archiepiscopus, & Ludouicus Pontanus, Apostolicę sedis notarius, Alfonsi magni regis oratores, qui velut duo orbis sidera, ceu Pontificij iuris, & totius ciuilis sapientiæ, duo præcipua lumina & clarissima censebantur. Hi dictis scriptisq; Concilij gesta probabant, Eugenij facta damnabant: nec erat qui aut vellet aut auderet dicta eorum refellere. Quid ageremus? audire potuimus, non discere? Rude nimis ingenium est, quod per singulos dies audita & inculcata non capit. Quales

** Aeneas legatus ad Pontificem Eugenium historiam de uia sua opinionis narrat eumque his verbis adoritur. Prius (inquit) Sanctissime præsul, nunquam Cæsaris mandata referam, de meipso pauca dicã. Scio multa de me tuis auribus inculcata esse neque bona neque digna relatu, sed neq; mentiti sunt qui me tibi detulerunt. Plurima ego dum Basileæ fui dixi scripsi & feci nihil inficior at non tibi nocere, sed Dei Ecclesiæ prodesse mens mea fuit. Errauí, quis neget? sed neque cum paucis neque cum paruis hominibus: Iulianum sancti Angeli Cardinalem, Nicolaum archiepiscopum Panhormitanũ, Ludouicum Põtanum tuæ sedis notarium sum sequutus qui iuris oculi & veritatis magistri credebantur. Verum ibi errorem deprehendi Basileæ fateor, non statim ad te conuolaui, quod plerique fecerunt, sed veritus ne ab errore in errorem prolaberer, vt sæpe*

magistri

magiſtri ſunt, tales diſcipuli euadere ſolent. Paucos inuenias Ariſtoteles, qui Platonica norint deſtruere dogmata. Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum, inquit Dominus: nec nos magiſtrum potuimus ſuperare. Iulianus nobis, & Nicolaus, & Ludouicus, & alij complures fuere magiſtri: ſchola, Baſileenſis conuentus. in quo rarò aliquis Eugenij cauſam defendit. Aduerſus Concilij dignitatem mutire aliquid, crimen hæreſis fuit. Vna omnium vox Concilium Eugenio præferebat. De ſedis Apoſtolicę præcellentia aut ſilentium, aut contemptus: Concilium cuncta ſonabant. Didicimus ergo quę audiuimus, & poſt aliquot annos, exiſtimantes nos aliquid eſſe, diximus (vt eſt apud Satyricum.) Semper ego auditor tantum? nunquámne reponam? Puduit ſemper diſcipulum agere, ſubtraximus ferulæ manum, cœpimus loqui & magiſtri perſonam induimus. Scripſimus epiſtolas & opuſcula, hoc omnibus paſſim datur: docti & indocti ſcribunt, & quę ſcripſit ipſe, nemo contemnit, niſi editionis feruorem tempus extinxerit, nobis placebant ſcripta noſtra, more poëtarum, qui poemata ſua tanquam filios amant. Nec Baſileę quemquam inueniebamus, qui ea damnaret, probant enim ſimilia ſimiles: applaudebamus nobis ipſis, & in editionibus noſtris gloriabamur, & quanquam poſtea Eugenius concilium in Italiam tranſtulerit, & cum Græcis Ferrarię, ac demum Florentiæ conuenerit, quamquam Iulianus ſancti Angeli, & Ioannes ſancti Petri Cardinales, quibus plurimum credebamus, ad Eugenium defeciſſent, quamquam pauciſſimi in fide Baſileenſi remanſiſſent, noluimus tamen credere, exiſtimantes cunctos, qui abibant metu recedere, ne bona temporalia perderent, et cum nihil haberemus, quod nobis auferri poſſet, perſeuerandum putauimus, ne partem, quæ verior nobis apparebat relinquentes detrimentum animę faceremus. Manſimus igitur Baſileę, quo ad Eugenio (vt credidimus) iuſto iudicio depoſito, Amadeus Sabaudienſis ſuffectus eſt, & Felix V appellatus: quem non vt idolum (quod erat) ſed tanquam verum Chriſti vicarium venerati fuimus, nihil ad hæc ſiniſtri putantes interceſſiſſe. At cum Fridericus Romanorum rex, Aquiſgrani coronatus, domum repetens, Baſilea tranſitum feciſſet: rogatúſq; Fœlicem illic pręſentem accedere, nullo pacto perſuaderi potuiſſet. vt honorem ei, tanquam Rom. Pontifici, exhiberet, aut publicè cum eo verba miſceret, tum primum cõſiderauimus poſſibile eſſe, quòd partem erroneam ſequeremur, quando Rex, Imperator Romanorum futurus, in tanto negotio dubius eſſet, & ad Eugenium inclinaret magis. Multum & ſæpe inter nos ipſos cogitauimus, quis eſſet modus inueniendi verum, nunquam cum volentes errauimus. Rogati in familiam Friderici tranſire, non renuimus. Erat tunc ille cum tota ferè Germania neutralis. Concilium Baſileę dicebãt eſſe Germani, & idolum * eius reſpuebant, nec Eugenio, nec Baſilienſibus plene obediebant. Placuit ad neutrales tranſire, vt verum apud eos liberius audiremus, & ſi recedendum eſſet ab vno extremorum, per aliquod medium trãſiremus ad alterum, & eorum iudicium ſpectaremus, qui non eſſent affecti cauſæ. Manſimus in aula Friderici pluribus annis, illic varias audiuimus opiniones *Neutralitatem idcirco Teutones induerant, vt concordia faciliùs inueniretur, non ex conſilio Solonis qui tumultuante ciuitate extorrē fecit eum, qui ſine parte remanſit. Multa inter neutrales didicimus: Cardinales, qui Baſileam venerant, ob priuatas inimicitias bono & ſancto viro notam inurere voluiſſe: qui tamen cuncti poſtea ad eum redierunt, & veniam errati petierunt. Fortè per id tempus Iulianus ſancti Angeli Cardinalis cuius ſupra meminimus, ex Vngaria, quæ ſibi decreta contra Turcas fuerat prouincia, Flauinianum venit, (quę hodie Vienna dicitur) præcipuum Auſtriæ columen: ſæpe cum eo ſermonem pro veteri conſuetudine miſcuimus, ſæpè de rebus Baſileenſibus diſputauimus, tuebamur antiquam ſententiam: ille nouam defendebat: extollebamus generalis Concilij auctoritatem, ille apoſtolicę ſedis poteſtatem magnopere collaudabat: dicebamus concilium Baſilienſe iure perſeueraſſe, quamuis Eugenius præſidentes reuocaſſet, & hoc eius factum accuſabamus: ille diſſolutum ſeu tranſlatum ritè concilium affirmabat, & Baſilienſium opera multis modis deteſtabatur, Baſileæque non ſynodum eccleſiæ, ſed Satanę, & miniſtrorum eius ſynagogam remanſiſſe dicebat. Diutina fuit inter nos concertatio, verum modeſta & charitate plena: ad extremum cum ſuis ſcriptis, dictiſque Cardinalem vinceremus, premeremúſq; vehementer

in Scillam incidens cupientes vitare Charybdim, ad eos me contuli qui neutrales habebantur. Nunc apud te ſum & quia ignorans peccaui mihi vt ignoſcas oro, deinde cauſam Cæſaris explicabo. Cui Eugenius. Scimus te inquit cum multis deliquiſſe, ſed erratum fatenti non poſſumus non ignoſcere. Eccleſia namq; pia mater negantis debitum nunquam remittit fatenti nunquam retinet, nos iniuriarum poſt hac præteritarum obliti, te bene ambulantem bene amabimus.

Ex Anton. par. 3. tit. 22. c. 10 §. 4. qui Baſileæ erant congregati, depoſito Eugenio Ducē Sabaudiæ Amedeū in idolum ſibi erigentes, Fœlicē V. nuncupauerunt.

AEneas Syluius primùm apud Fœlicem V. ſecretarij locũ tenens ad Fedoricum Cæſarem tranſit, cuius à Conſilijs fuit & varijs legationibus præclarè functus eſt.

vehementer, subridens ille, Tu, inquit, Ænea tabellis obsignatis agis mecum: & quoniam aliquando sensimus vt dicis, idcirco & hodie idem putas debere sentire & addictos priori sententiæ censes, verum propterea nos sumus liberi, quia mutare sententiam vsque ad mortem possumus, cur enim non liceat omni tempore, relicto falso, verum amplecti? Fateor me dixisse & scripsisse, quę refers, verùm à vero remotum errasse: at tu, qui, vt ais, me doctore Basiliensibus credere adductus es, errantem olim sectatus es, cur modo non sequeris recta monentem? Præsumpsi de meipso, dum essem Basileæ nimis, quamuis deceptus decepi, & credens prodesse, nocui. in medio Ecclesiæ docens quę non didici, cæcus erraui, & in tenebris ambulaui, reliqui tandem ecclesiam malignantium, & cum impiis sedere recusaui, reuelauit Dominus oculos meos, & consideraui mirabilia de lege sua: cognoui priorem errorem, & quantum à vero procul abiissent Basilienses, planè intellexi: adij Romanam curiam, & Eugenio, cui fueram rebellis, submisi ceruicem: à quo misericordiam consecutus, ad vnionem Græcorum nauaui operam, & illis Romanæ Ecclesiæ reconciliatis, aduersus impios Turcas legationem accepi, castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me, sed humiliatum exaltauit: quia cognito errore nō perseuerauí in eo, sed mox in viā redij, & ex magistro factus discipulus, ex magno paruus, expurgato veteri fermento, nouum hominem indui & veræ matris lacte nutritus, ad fontem veri perueni, quem sancti doctores ostendunt Græci & Latini, quorum vna vox est saluari non posse, qui sanctæ Romanę Ecclesię non tenet vnitatem, omnésque illas virtutes mancas esse ei, qui summo Pontifici obedire recusat: quamuis in sacco & cinere iacens, dies & noctes ieiunet, & oret, & in cæteris videatur legem implere: quia melior est obedientia, quàm victimę: & omnis anima potestatibus sublimioribus subiecta est, & Romanum præsulem in Ecclesię vertice constitutum esse constat, à quo nullam ex ouibus Christi exemptam nouimus. Ego ad ouile redij, qui diu errraueram extra caulas, & pastoris Eugenij vocem audiui: tu si sapias, idem facies: hæserunt pectori nostro viri, quę sæpe ad nos repetiit non sine charitate ardenti, & amore singulari. Interea ex diuersis regionibus homines doctissimi Cæsarem adierunt, quibuscum placidos de eisdem rebus miscuimus sermones, semper ad verum intenti, cuius est natura hominis auida. Multum profuit nobis Ioannes Carauaialis apostolici palatij auditor, natione Hispanus, qui Iuliano defuncto, in titulo Cardinalatus ac legatione successit: quo cum sæpe de Concilio Basiliensium amicè disputauimus. Nemo doctus ad Imperatorem venit quem de his rebus in colloquium non adduceremus. Cumque Cęsar ad vnionem Ecclesiæ procurandam in Nurimberga suæ nationis conuentum instituisset, decreuissetque summum Pontificem adhortari, vt Constantiæ nouum Concilium indiceret, legatumque mitteret, ac Basilienses pariter induceret, vt eò se transferrent, vt pax Ecclesiæ redderetur: primi Basilienses recusauere. Quod audiens Thomas Asselbachius ex Germanis insignis Theologus, Nunc, inquit, scio Basilienses spiritum sanctum non habere ductorem, quando tam æquam Imperatoris legem effugiunt: idem multi alij dixere viri doctissimi & opinione sanctitatis illustres. Quibus consideratis, caligo tandem ab oculis nostris cecidit, quæ velut aranearum tela, verum cernere impediebat. Recognouimus errorem nostrum, venimus Romam, Basilien dogma reiecimus, Eugenio Pontifici maximo caput submisimus, & reconciliati Ecclesiæ Romanæ, doctrinam eius imbuimus, & illud Hieronymi diximus, Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuę, id est cathedrę Petri communione consocior. Super illam fundatam Ecclesiam scio, quicunque extra hanc domum, agnum Dominicum comederit, profanus est, si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Tramúsque adhuc penè laici quando ad Eugenij obedientiam rediuimus. Ex Basilea clericali tantum charactere insigniti recessimus, nec vnquam sacros imbuimus ordines, nisi post veritatem cognitam, Basilien cœcitate relicta. In Austria minores ordines, ac subdiaconatum, & diaconatum recepimus, in Vrbe ad presbyteratum peruenimus. Hæc est conuersatio nostra, per hos gradus è tenebris ad lucem migrauimus, ad quam rem non parum luminis nobis attulit Thomas Saracenus * theologicæ sapientiæ celebratus, ac acutissimus interpres, qui postea in summo collocatus Apostolatu,

Adepta venia ab Eugenio Æneas Syluius dū adiret Cardinalem Aquilegiensem, Thomā Sarzanum tunc Episcopum Bononiensem fortè fortuna obuium habuit, quem cū pro veteri beneuolentia salutandum adiret, inimicum ac se fugientē & horrentem offendit, vt qui AEneam Basiliensibus rebus adhuc fauētem coniectabatur quas ille singulari odio insectabatur, sed paucis postea diebus rerum probè examine cognito perpetuum amicitiæ fœdus inierūt, adeo vt Thomas Pontifex, postea dictus Nicolaus V. hunc in Cardinalium Collegio adscripserit.

Nicolai quinti nomen accepit. His auctoribus vnam Ecclesiam catholicam & apostolicam esse didicimus matrem omnium fidelium, extra quam non inuenitur salus, sponsam Christi immaculatam, in qua omnes, qui militant, finem sibi proponunt vitam æternam. Idcirco enim in Ecclesia militanti laborant homines, & cum dæmonibus tanquam hostibus pugnant, vt pacem tandem assequantur, & cum Iesu magistro ac legifero suo in cœlesti Hierusalem triumphare, ac regnare possint. Hic finis Christiani proponitur, huc omnes Ecclesiæ militantis conatus, omnes leges, omnes regulæ tendunt, & quoniam ecclesia quidam exercitus est Deo militans, terribilis, vt castrorum acies ordinata dicitur, vni procul dubio Imperatori subiecta, ad cuius nutum cuncta referuntur Cumque pius ac max. & opt. Deus in suo sanguine fundauerit Ecclesiam, eámque voluerit ad finem vsque sæculi perdurare: quis non dixerit in ea id regimen institutum esse, quod optimum censeretur? At verò inter genera gubernationum communis Philosophorum sententia est præstare monarchiam:* & Romani, quorum toto micuit orbe dignitas, quamuis eiectis regibus duos annuos consules elegerunt, & modo tribunos addidere, modo alios magistratus inuenere: in aduersis tamen casibus, bellisque grauioribus ad vnum aliquem recurrerunt, virtute & authoritate præstantem, quem Dictatorem appellauerunt, cuius dicto non liceret aduersari, & quanquam dictaturam ab initio temporaneam instituerunt, in Iulio tamen & successoribus eius perpetua effecta est. Nec vnquam Romana res admirabilior, aut celsior fuit, quàm sub Augusto Cæsare, quando iam clausis Iani portis totus fere orbis, sub vnius hominis gubernatione quieuit. Quo tempore natus mundi Saluator monarchicum regimen cæteris prętulisse videtur gubernationibus Idem probat totius fere orbis consuetudo, cuius maximam partem gubernant reges, siue Christianos intueamur siue Barbaros. & quamuis ciuitates aliquot reperiantur, quæ cum maximè seruiant, liberas sese vocitant, sine rege viuentes, non possunt tamen effugere, quin vnũ pręferant aliis, eique tanquam capiti pro tempore obediant. Quid plura cœlestis aula nos admonet, quid illa pulchrius? quid ordinatius? quid maius, aut durabilius? quid melius, aut beatius? quamuis in ea & Angelorum diuersi sint ordines, & sanctorum spirituum innumerabiles chori, vnus est tamen omnium rex æternus Deus, qui condidit vniuersa, & nihil negligit eorum, quæ condidit, cuius filius vnigenitus Christus Iesus cum pro nostra salute venisset in hunc mundum, seruili accepta forma, Ecclesiam, de qua loquimur, in cruce patiens, suo sanguine acquisiuit, & in ea vsque in diem Ascensionis corporaliter præsedit, & tanquam dux verus & imperator, cuncta in finem suum direxit. At cum ascendisset in cœlum, eum indubitanter sui gregis pastorem, reliquit, cui dixerat, Pasce oues meas, & Tibi dabo claues regni cœlorum Neque enim dixit, & non fecit, qui solus est verax Grex Christi, Ecclesia est Pastor primus ipse Christus fuit, & pastor bonus, qui posuit animã suam pro ouibus suis. Secundus pastor Petrus extitit, ab ipso Domino institutus, atque omni potestate donatus quæ ad bene regendum commissas oues necessaria ducitur, alioqui Christus, qui sapientia patris est, & omninò sapienter egit, Ecclesię suæ haud sufficienter prouidisset, quod est nefarium asserere, & quamuis plures per orbem Ecclesiæ institutæ fuerint, & plures episcopi, id est, plures greges, & ouilia plura, & pastores plures: omnes tamen sub vno pastore, & in vno grege, atque ouili continebantur sicut & hodie continentur: quia vnus est Christi thalamus, vna sponsa, vnum ouile, & vnus pastor, & omnium episcoporum vnus episcopus Romanus prę sul, beati Petri successor, & Iesu Christi vicarius. Petrus enim in Antiochia primum sedit, deinde Romam venit, vnde cum persecutionem fugiens vellet abire, à Domino prohibitus est, & hic glorioso martyrio vitam finiuit, successore Clemente substituto, atque ita in hunc vsque diem seruatum est, vt qui Romæ sederit antistes ritè institutus per legitimum electionis tramitem, tanquam Aaron vocatus à Domino, hunc omnes Christianæ plebes, omnes populi, omnes clerici, omnes episcopi tanquam Iesu Christi vicarium, & beati Petri successorem, vniuersalis Ecclesiæ caput ac rectorem & ducem venerati sint. Inter quos plurimi pro Christi nomine asperrimos perpessi cruciatus, & morte multati, coronam martyrij susceperunt: plurimi confessores egregij vita, moribus, & doctrina fulgentes,

Optimum ac dignissimum gubernationis genus Monarchia est, quod amplissimis testimoniis apud Sanderũ de visib. Monarchia lib. 3. c. 3. post multos insignes authores probatur.

Philo in libro de confusione linguarum.

Iustin. in oratione ad gentes

Athanasius in oratione aduersus idola.

Cyprianus in tractatu de Idolorum vanitate

Hieronymus in Epistola ad Rusticum Monachum.

Ex Philosophis Ethnicis idem censet Plato in politico vel tertia medium.

Aristoteles lib. 8. Politicorum.

Seneca lib. 2. de beneficiis.

Plutar. in opusculo de Monarchia & in Solone.

Isocrates in Nicocle.

Herodotus li. 3. qui Thalia inscribitur.

Homer. in 2. lib. Iliados.

quamuis sine sanguinis effusione, non tamen sine periculis, et labore, ac volunt: te parata pro conseruanda sacri euangelij authoritate moriendi, ad cœlestem gloriã peruenere, vt Gregorij Damasi, Leonis, Innocentij Bonifacij, Benedicti, et alia nomina, inter quę tertius claruit Eugenius, ex monasterio Sancti Anastasij ad summum sacerdotium euocatus, ad quem Diuus Bernardus monachorum pater, non minus doctrinæ fulgore, quàm vitæ sanctimonia illustris, inter multa, huiusmodi verba conscripsit: Indagemus, inquit, adhuc diligentiùs quid sis, quam geras videlicet personam pro tempore in Ecclesia Dei. Tu es sacerdos magnus, summus Pontifex, tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noë patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus. Tu es, cui claues traditę sunt. Sunt & alij quidem cœli ianitores, & gregum pastores, sed tu tanto gloriosiùs, quanto & differentiùs vtrunque prę illis nomen hæreditasti. Habent illi assignatos sibi greges singulis singulos, tibi vniuersi crediti vni sumus. Nec modo ouium, sed & pastorum, tu vnus omnium pastor. Hęc Bernardus ad Eugenium III. scribit, cui supremam & omnimodam in ecclesia potestatem concedit. Quod ille de tertio testatur Eugenio, hoc nos de quarto, & omnibus aliis Romanis Pontificibus profitemur, quia dignitatis est auctoritas. Liquet igitur vnum in Ecclesia caput esse, & vnum principem: quia pax populis ex vno rectore dependet, & pluralitas principum discordiam parit. Christus Ecclesię suę in vltimo testamento pacem reliquit, & pacem multis verbis commendauit. Decuit ergo & regimen pacis amicum, id est, monarchicum, sub beato Petro, & successoribus eius administrari, cuncta præcipiens clauibus illis commissis, & cura gregis demandata. Hæc nos de Romani Pontificis auctoritate & potestate sensimus, cui & congregare generalia concilia, & dissoluere datum est: qui etsi filius est propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur: & sicuti filiationis causa venerari debet Ecclesiam, tanquam matrem, ita & prælationis causa præfertur ei, vt pastor gregi princeps populo, rector familiæ. Cum his & generalis concilij auctoritatem, & potestatem complectimur, quemadmodum & æuo nostro Constantiæ, dum ibi fuit synodus vniuersalis, declaratum definitúmque est. Veneramur enim Constantiense Concilium, & cuncta, quę processerunt, à Romanis Pontificibus nostris prædecessoribus approbata, inter quę nullum inuenimus vnquam fuisse ratum, quod stante Romano indubitato præsule, absque ipsius auctoritate conuenerit: quia non est corpus ecclesię sine capite, & omnis ex capite defluit in membra potestas. Hæc nostra sententia est, filij: hæc credimus, & profitemur: hæc iam senes, & in Apostolatus apice constituti, pro veritate asserimus, si quę vel vobis, vel aliis conscripsimus aliquando, quę huic doctrinę repugnent, illa, tanquam erronea, & iuuenilis animi parum pensata iudicia, reuocamus, atque omninò respuimus. Datum Romę apud Sanctum Petrum, sexto Calend. Maij, anno Millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio.

Diui Bernardi de primatu Papæ sententia.

Concilium Constantiense quantum ad primas sessiones vbi definit Concilium esse suprà Papã reprobatum est in Concilio Florentino & Lateranensi vltimo, quantum ad vltimas sessiones & ea omnia quæ probauit Martinus V. ab omnibus catholicis recipitur.

Doctioribus lampadem trado pro discutienda huius quæstionis controuersia quam multi in dubium reuocant An Papa sit suprà Concilium. *Et quamuis Pij secũdi constitutio tutissimum nobis offerat primatus & potestatis Pontificis argumentum, pertinaciores tamen idcircò contrarium asserentes primæ classis authores consulant huius dubij summos Oedipodas qui potestati Papæ iuris diuini & humani authoritatibus patrocinantur, in quorum numero sequentes referuntur, qui vno veluti gutture, & spiritus instinctu dicunt nullum esse Concilium perfectè Oecumenicum & omni ex parte plenum à quo Diui Petri aut eius successoris authoritas omninò absit nec enim perfecta illa ouium Christi congregatio videri potest quam primus ouium Christi pastor aut non efficit aut non approbat. Omnium enim est sequi pastorem suum ad pascua Ioan. 10. & illum quidem qui primus est omnium maximè omnium sequi. Nec immeritò ea præstantissima primatus & dominij nomina quæ in scriptura tribuuntur Christo, vnde constat eum esse supra Ecclesiam, eadem omnia tribuuntur Pontifici ac primum Christus est pater familias in domo sua quæ est Ecclesia, Pontifex in eadem est primarius & summus Oeconomus & fidelis dispensator quem constituit dominus super familiã suam, quod nemo nisi schismaticus negare audeat. Subscripsimus Pontificum, Concilio-*

rum

rum patrum & authorum clarißimorum locos qui hanc veram & orthodoxam mentem sententiam aduersus sinuosos quorumlibet hæreticorum anfractus.

AVTHORES QVI PRO PONTIFICIS SVPRA CONCILIVM POTESTATE SCRIPSERVNT.

Leo Epist. 84. ad Anastasium in fine.

Gelasius in Epistola ad Episcopos Dardaniæ.

Nicolaus 1. in Epistola ad Michaëlem.

Gregorius lib. 9. Epistol. 39. ad Theotectam Patritiam.

Paschalis Papa vt habetur cap. significasti, extr. de elect.

Innocentius III. Serm. de consecratione Pontificis.

Bonifacius VIII. in extrauag. vnam sanctam. tit. de maioritate & obedientia.

S. Bonifacius Episcopus Moguntinus. d. 4. can. si Papa.

Concil. Sinuessanum sub Marcellino circa finem.

Concil. Rom. sub Syluestro, vltimo can.

Concil. Chalced. act. 3. & Epist. ad Leonem.

Octaua Synodus general. act. 7.

Concilium Romanum V. sub Symmacho in approbatione libri Ennodij Diaconi.

Concil. Lateran. sub Alex. 3. c. licet. extr. de elect.

Concil. Constantiense & bulla edita consensu Concilij per Martinum 5.

Lateranense vltimum sub Leone X. Sess. 11.

Hilarius libro de Synodis

Photius lib. de septem Synodis

Isidorus lib. 6. Etymologiarum cap. 1.

Beda libr. de sex ætatibus in Constantino quarto.

Freculphus in fine Chronici.

Prosper in chronico anni CCCCXX.

Albertus D. Thomas D. Bonauentura, Richardus, Paludanus & alij in 4. dist. 19. vbi de clauibus agitur.

S. Antonin. 3. p. tit. 22. cap. 10. §. 4. summæ historialis & 2. p. t. 3. cap. 21. Summæ Theologiæ.

Ioannes de Turrecremata lib. 2. cap. 93. & 104. summæ de Ecclesia.

Cardinalis Caietanus in tractatu de comparatione Papæ & Conciliorum & in apologia pro tractatu prædicto.

PAPA EST CAPVT VNIVERSÆ ECCLESIÆ ETIAM SIMVL CONGREGATÆ.

Dominicus Iacobatius libr. 10. de Conciliis art. 7. in quo fusissimè questionem disputat & soluit sexaginta tria argumenta aduersariorum.

Albertus Pighius lib. 6. de Hierarchia Ecclesiæ.

Aluarus Pelagius de planctu Ecclesiæ lib. 1. art. 6.

Thomas Campegius in tractatu de potestate Romani Pontificis c. 22. & sequentibus.

Franciscus Ferrariensis in lib. 4. contra gentes c. 76.

Augustinus de Ancona in tractatu de potestate Ecclesiæ.

Franciscus Turrianus in tribus li. quos de hac questione scripsit.

Petrus de Monte in lib. de potestate Papæ & Concilij.

Franciscus Horantius in locis Catholicis circà finem libr. 5. vbi retractationum Pij 2. meminit.

Alphonsus à Castro aduersus hæreses lib. 1. c. 8.

F. à Victoria in relectione de potestate Papæ & Concilij.

Dominicus à Soto in 4. sent. dist. 20. q. 1. art. 4.

Ioannes Antonius Delphinus lib 2. de Ecclesia c. vltimo.

Nicolaus Sanderus lib. 7. de visibili Monarchia vbi agit de Concilio Constantiensi pag. 540.

Antonius de Rosellis in tractatu de Conciliis num. 40.

Henricus Boicius in rub. decretal. de constitut.

Cataldinus de Boncompagnis de trãslatione Cõcilij Basiliensis.

Panormitanus & Canonistæ ferè omnes in c. significasti de elect. extr. & can. si Papa dist. 40.

Robertus Bellarminus in quarta controuersia generali de Conciliis & Ecclesia militante.

Ioannes Slotanus Geffensis lib. disput. aduersus hæreticos de Oecumenicorum Conciliorum authoritate.

F. Panigarola in lectionibus Catholicis doctrinę Christianæ quas ab Italico idiomate in Latinum sermonẽ nostra opera conuersas in lucem emittere numine propitio speramus.

Hos authores reuoluisse in hac controuersia Lectorem non pænitebit.

II. Prohibitio

II.

Prohibitio apellandi à sententiis summi Pontificis ad futurum Concilium.

Hæc constitut. confirmatur per Innocent. 8.

PIvs Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. ad futuram rei memoriam. EXECRABILIS, & priſtinis temporibus inauditus, tempeſtate noſtra, inoleuit abuſus, vt à Romano Pontifice, IESV CHRISTI Vicario (cui dictum eſt in perſona beati Petri, Paſce oues meas; &, Quodcunque ligaueris ſuper terrā erit ligatum & in cœlis) nonnulli ſpiritu rebellionis imbuti, non ſanioris cupiditate iudicij, ſed commiſſi euaſione peccati, ad futurum Concilium prouocare præſumant: quod quantum ſacris canonibus aduerſetur, quantumque Reip. Chriſtianæ noxium ſit, quiſquis non ignarus iurium, intelligere poteſt. Namque (vt alia prætereamus, quæ huic corruptelæ manifeſtiſſimè refragantur) quis non illud ridiculum iudicauerit, quod ad id appellatur quod nuſquam eſt, neque ſcitur quando futurum ſit? Pauperes à potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita ſcelera, nutritur aduerſus primam Sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, & omnis eccleſiaſtica diſciplina, & hierarchicus ordo confunditur. Volentes igitur hoc peſtiferum virus à Chriſti eccleſia procul pellere, & ouium nobis commiſſarum ſaluti conſulere, omnémque materiam ſcandali, ab ouili noſtri Saluatoris arcere, de venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, cunctorúmque Prælatorum ac diuini & humani iuris interpretum, curiam ſequentium, conſilio, & aſſenſu, ac certa noſtra ſcientia, huiuſmodi Prouocationes damnamus, & tanquam erroneas ac deteſtabiles reprobamus; caſſantes, & penitus annullantes, ſi quæ hactenus taliter interpoſitæ reperiantur, eaſque, tamquam inanes, ac peſtiferas, nullius momenti eſſe decernimus, ac declaramus: præcipientes deinceps vt nemo audeat quouis quæſito colore, ab ordinationibus, ſententiis, ſiue mandatis quibuſcunque noſtris, ac ſucceſſorum noſtrorum, talem appellationem interponere, aut interpoſitæ per alium, adhærere, ſeu eis quomodolibet vti. Si quis autem contrafecerit, à die publicationis præſentium, in Cancellaria apoſtolica, poſt duos menſes, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis fuerit, etiam ſi Imperiali, Regali, vel Pontificali præfulgeat dignitate, ipſo facto ſententiā excerationis incurrat, à qua niſi per Romanum Pontificem, & in mortis articulo abſolui non poſſit. Vniuerſitas vero ſiue collegium, eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto: & nihilominus tam collegia, & vniuerſitates, quàm prædictæ & alia quæcunq; perſonæ, eas pœnas ac cenſuras incurrant, quas rei Maieſtatis, & hæreticæ prauitatis fautores, incurrere dignoſcuntur. Tabelliones inſuper, ac teſtes qui huiuſmodi actibus interfuerint, & generaliter qui ſcienter Concilium, auxilium dederint, vel fauorem talibus appellantibus, pari pœna plectantur. Nulli ergo omninò hominū, liceat hanc paginam noſtrorum voluntatis, damnationis, reprobationis, caſſationis, annullationis, decreti, declarationis, & mandati, infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Mantuæ, anno incarnationis Dominicæ, milleſimo, quadringenteſimo, quinquageſimo nono, quintodecimo Calend. Februarij, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Nullo pacto licet propter multa & periculoſa inconuenientia à ſententia quam ſummus Pōtifex in cauſa fidei bene prius examinata tulit apellare, alioqui nihil certi (inquit Alphonſus à Caſtro) in multis rebus ad fidem pertinētibus habere poſſemus, quia multa ſunt ad fidem pertinentia quæ per ſolam Papæ definitionem firmiter tenemus, in quibus nullam prorſus ſua definitionis cauſam Pontifex dedit.

Huius Conſtitutionis æquitas multorum tenebrionum & tumultuantium impetum & audaciam compeſcuit, qui in cauſis fidei à Papa ad Concilium apellare contendunt. Ridicula quidem apellatio quia hac via eſſemus ſemper dubij & langueremus ſine vlla ſpe medicinæ cum tanto rerum impendio, tantis diſcriminibus, renitentibus principum ſimultatibus Concilia vix congregentur. Hinc emanarent petulantiores homines qui altiùs criſtas tollerent hæreſéſque diuerſas ſomniarent vt dānati à Papa ad Concilium apellarent. Sic vnius nebulonis aut apoſtatæ dementia patres vndique conuocandi eſſent, quod nec æquum nec tolerabile eſt. Lege cum pontificia tum ciuili decretum eſſe ſcimus apellationem non deuolui niſi ad ſuperiorē l. præcipimus C. de apellat. & apellationem illam vanam haberi quæ à minore ad maiorem apellatur, apellari autem à Concilio ad Papam non contra perſpicuum eſt: ex Gelaſio in Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ Ad ſedem *inquit* Apoſtolorum de qualibet mundi

parte

parte apellandum est, ab illa autem nemo est apellare permissus. *Et ne quis periculosus interpres putaret hunc Pontificem loqui de apellationibus ab aliquo Episcopo non à Concilio rem dilucidiùs aperit, dicitque sæpe Romanos Pontifices soluisse eos, quos iniquè Concilia ligauerant, cuius rei extant exempla clarissima.*

Athanasius Episcopus Alexandrinus, & Paulus Episcopus Constantinopolitanus à Concilio depositi ad Iulium Papam appellauerunt & ab eo in suos sedes restituti sunt vt auctor est Sozomenus lib. 3. hist. cap. 7.

Flauianus Episcopus Constantinopolitanus apellauit à Concilio Ephesino II. generali ad Leonem Papam vt testatur Leo Epist. 25. ad Theodosium Augustum.

Theodoretus Episcopus Cyri apellauit à Concilio eodem Ephesino II. ad eundem Leonem vt patet ex Liberato in Breuiario c. 12. & ex Epist. Theodor. quæ extat ad finem operum Leonis.

Ioannes Chrisostomus à Concilio depositus appellauit ad Innocentium Papam vt testatur Gelasius vbi supra & idem colligitur ex Epistolis Christiani ad Innocentium. In bulla Cœnæ domini excommunicantur & anathematizantur omnes qui à Pontifice ad futurum Concilium apellant necnon eos quorum auxilio vel fauore appellatum fuerit.

III.

Canonizatio S. Catharinæ de Senis ord. D. Dominici.

PIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, vniuersis Christi fidelibus, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Homo Deo similis, quod ad imaginem & similitudinē Dei conditus est.

MISERICORDIAS Domini, quas in dies largiùs experimur, non satis explicare potest lingua mortalis. Vincunt humana eloquia, diuina beneficia. Nec homini datum est creatorem suum abundè collaudare, nec si omnes artus conuerterentur in linguas: quomodo ex nihilo creati, de non esse, producti sumus in esse: nec vel lapides, vel plantæ, vel animalia bruta, sed rationis participes, diuinorúmque capaces effecti sumus: ac non solum Angelis, sed ipsi quodammodo inuisibili & excelso Deo similes, gloria & honore coronati, super omnia opera eius, imperio potiti. Verum si nosipsos rebus cæteris comparamus, nulla creatura magis ingrata reperta est, quam homo. Si Luciferi & sociorum eius superbiam prætermus, solus inter creata, rebellis Deo ingratissimus homo est. Reliqua omnia diuinā pietatem in suo esse collaudant, nec eius vnquam præceptis aduersantur, naturę legibus parent & ea peragunt ad quæ producta sunt. Terra aratrum patitur, & suscipiens semina, tanquam sub vsuris, multiplicata reddit; & imperio Dei obediens, culta atque inculta, humano generi consulit. Saxa in ædificiorum vsum recepta, præsto adsunt, nec scissa vel excocta resistunt. Fructificant arbores in agro viuentes, & postea quàm aruerunt, aut ignem nutriunt, aut ędes tectáque sustinent. Quanta herbarum siue in foliis, siue in radicibus, siue in floribus, siue in seminibus, siue in succis inest vtilitas? Quanta in fluminibus commoditas? Quanta in lacubus ac maribus, quæ dum nauigia subeunt, inter remotissimas gentes commercia præstant? Quid animalia cætera, siue aquatica, siue terrestria? In omnibus laudatur Deus, dum naturæ iussa capessunt. Elementa & sidera, faciunt imperata. Sol peragit cursum suum, nec præscriptas Zodiaci metas excedit. Nec alieno lucens lumine, suo muneri luna deest. Nec errantes errant stellæ, certum semper & statutum iter agentes. Omnia in cœlo & in terra laudant Deum, & in officio manentia benedicunt ei, nec legi resistunt impositæ. Grauia deorsum cadunt, leuia sursum feruntur. Cuncta gratitudinem ostendunt, Deo parent atque naturæ: solus homo ingratus, inobediens ac rebellis inter creata repertus est, peruersi angeli ruinam imitatus. Ille in cœlo superbiens, creatorique similis esse cupiens, in abyssum præcipitatus, meditati sceleris pœnas dedit. Homo de limo factus, & in terra positus, suæ imbecillitatis immemor, & ipse quoque alta cupere cœpit, qui de ligno vescens prohibito, per boni & mali cognitionem æqualitatem cum Diis optauit: propter quod de paradiso deliciarum eiectus, in multas ærumnas datus est, & porta regni cœlorum clausa, mors introiuit in orbem terrarum, quæ nulli hominum parcit. Quantum filij Adæ ante diluuiū aberrauerint, & quàm procul à diuina voluntate recesserint,

Cuncta ordinē inditū obseruant & sequūtur nec preceptū transgrediuntur & quandam gratitudinem Deo ostendunt. Suffragatur Plato 10. de legibus cōpertū (inquit) hactenus à ratione ordinem procedere vbiq; & ordinem quidē nusquam aut nunquam interceptum à ratione.

Solus homo ab ordine suo discessit & æqualē suo creatori per inobedientiā facere se voluit.

 secuta

Hominibus peccato & morte tam male affectis παλιγγενεσίαν καὶ ἀνακαίνωσιν id est regenerationem & renouationem vt ab his quandoque liberaremur necessariam fuisse scribit Apostolus. Ideo Sancta Trinitas quodammodo deliberauit quo pacto collapsus homo pristino splendori restitueretur. Hanc Deus Dei filius naturam subire humanam eamque saluare dignatus est.

secuta vltio patefecit, quæ omnem carnem aquarum inundatione deleuerat, ea excepta quę cum pio Noe in arca saluata est. Cæterum neque in filiis eius nequitia ac perfidia defuit. Malignati & ipsi sunt, & in omne prolapsi nefas. Turris Babel in contumeliam Domini cœpta est, & ibi labium vniuersæ terrę diuisum. Ab his bella introducta sunt, rapinæ, tumultus, incendia, cædes, adulteria, stupra, periuria, & idolorum cultus, & quicquid malorum libido aut superbia gignit. Paucissimi vsque ad Abraham reperti sunt diuinę legis amatores: ille vero vnicum certúmque pietatis exemplum, adeò voluntati Dei sese summisit, vt proprium filium immolare non dubitaret. Propter quod in semine eius benedictæ sunt omnes gentes. Ex cuius liberis non solùm prophetæ orti sunt, diuinæ legis prædicatores, sed ipse quoque saluator Christus, secundum carnem nasci dignatus est: qui pro salute humani generis cum in forma Dei, esset æqualis patri, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & homo factus, tædia carnis subiit, tormenta & cruciatus pertulit. Et extremam mortem, nō secundùm naturam, sed violentam, sed ignominiosam; sed acerbissimam, & vix hominum tolerabilem, in ligno crucis sustinuit In quo moriens mortem nostram destruxit, & vitam reparauit. Despoliauit inferos, abduxit sanctos patres, & victor mortis, ac diaboli triumphator, cœlum iam longo tempore clausum, aperiens, ascendit, ad Patrem, nobisque viam ostendit, per quam sequi eum possemus, euangelica lege tradita, & baptismo cæterisque sacramentis apertis per quæ lapsi repararemur & saluaremur. Nec tamen tot tantisque allecta beneficiis, nostra proteruitas ac malignitas conquieuit, nec gratum exhibuit animum, nec vitia deseruit homo. Sed quo maiori præuenti sumus munere gratiarum, eo magis ingrati reperimur, & ad illicita procliuiores. Nam quomodo sublimem diligimus aut honoramus Deum? Quomodo eius mandata seruamus? Quis sacrosancto Euangelio paret? Quæ reuerentia legum? Quis canonum metus? Quæ subiectio erga superiores? Quę charitas erga inferiores? Quis æquitatis, quis iustitiæ cultus, quæ religio, qui mores hominum sunt? qui dicunt in cordibus suis, Non est Deus. Alij impia efferunt dogmata, & blasphemias in Deum cudunt Alij voluptatum serui, nil aliud cogitant, nisi quomodo libidines suas expleant. Alij opibus inhiant alienis. Alij humanum sanguinem sitiunt Rara innocentia est, eáque parū tuta. Neque propinquitatis iura prosunt, neque scriptæ, sanctæque moribus leges. Viribus & fraudibus cuncta obediunt, ita vt neque abs re princeps huius appelletur diabolus, quando pars orbis maior eius arbitrio ducitur. Nam quantum est, quod pseudoprophetæ Mahumetis infamia possidet? Orientis præcipuam portionem, & Aphricæ maxima regna, & in Hispania Granatenses: & in Græcia multæ prouinciæ sub Mahumetæ, Christum blasphemant. Nec parua est Iudæorum natio, per orbem terrarum latè dispersa, sancti Euangelij & Christianæ legis inimica. Nec desunt in Septentrione, atque in Oriente cultores idolorum in angulum Europæ: Christianitas redacta est. Nam quamuis per Asiam, ac Libyam Christiani non pauci dispersi esse ferantur, non tamen illorum sincera est fides, qui procul ab Apostolica sede inter infideles habitantes, & cum hæreticis communicantes, improba quædam sapiunt, & multis erroribus scatent. Nec Christiani qui sunt in Europa, tam re quam nomine Christiani existunt. Adumbrata quidem & ficta est multorum religio, sicut opera ipsa manifestant. Nā quotus est qui digna Christiano faciat opera? A fructibus eorum cognoscetis eos, inquit in Euangelio Dominus. Si viuimus, vt Christus iubet, Christiani sumus. Iohannes Apostolus eius filios esse homines asserit, cuius opera faciunt. Si Dei mandata seruamus, Dei proculdubio filij sumus. Sin diaboli, ad eum pertinemus, dicente Domino: Vos ex patre diabolo estis. Dura sententia, & tamen vera. Illius quisque filius est, & ad eum pertinet, cuius mandata sectatur. Quantum autem ingrati Christiani à diuinis præceptionibus procul abierint, & quantum diabolicis suggestionibus adhæserint, per sese quis intelligit. Interroget quisque conscientiam suam, et retroactam ante oculos mentis vitam collocet: et quantum ab officio veri Christiani recesserit, palam cognoscet. Quæ cum ita sint, maxima est summi Dei benignitas, et incredibilis misericordia, quæ nos tolerat et viuere sinit, expectans vt aliquando conuersi redeamus in viam. Sed inuenti sunt in omni ætate nonnulli Deo placentes, viri sancti qui

Vitiorū & morum corruptissimorum enarratio quibus hodie nominis Christiani celebrando vituperatur.

Adde hæreses, seditiones; tumultus, factiones & simultates quæ hac ætate regnant.

qui viuentes in carne, desideria carnis vicerunt, et cœlestem in terra vitam egerũt. Quorum meritis et intercessione sustentata est mundi machina, et comminatus ignis retentus, et ira Dei vltioque suspensa. Nec dubitamus, quin hodie quoque aliqui sint accepti Deo, quorum preces cœlestem nobis regem placatũ benignumque reddant. Inter alios autem qui Deo placuerunt, et diuinam nobis clementiam placauerunt, vrbis Senæ inter Etruscos nobilis, ætate nostra Bernardinum aluit, qui nobili loco natus, in adolescentiæ flore mundo renunciauit: et ingressus beati Francisci religionem, cum fratres sui ordinis procul abiisse ab institutis, et regula patris repetisset, eos acriter correxit. Et cum eos omnes in viam reducere non posset, sequestratis pluribus, quibus regulam reseruare placuit, cum his cœnobia frequentauit, quæ multa de nouo correxit et sanctissimis institutis reformauit. Circuiuit Italiam prædicando, vitia fulminauit, virtutes erexit. Mira eius abstinentia fuit, mira integritas, moderata grauitas, eloquij multa suauitas, multa doctrina. Et quoniam verus erat paupertatis cultor, hostis pecuniæ, et omnium deliciarum inimicus, semper in eius vultu ingens alacritas emicuit, & in mente summa quies, vt qui sola innocentia gaudebat, nullius sibi conscius criminis: scandalis quam pluribus in Italia obuiauit, & multa miracula perpetrauit, propter quæ adhuc viuens sanctus habebatur, & miro plebium colebatur honore, nusquam sine populi frequentia, & singulari reuerentia receptus. Qui cum apud Aquilam Marsorum vrbem, huius vitæ cursum peregisset, à Nicolao quinto prædecessore nostro, ipso Iubilei anno, cum Christianus orbis ad purgandas vitiorum sordes, frequens vrbem inuiseret, inter sanctos Christi confessores relatus est. Fuerat & in ætate superiori, parentum nostrorum memoria, in eadem vrbe, & in sexu fœmineo virgo Catherina, non minoris meriti, nec minus accepta Deo. Cuius preces in conspectu præcelsæ diuinitatis, humano generi admodum salutares, & olim fuisse & nunc esse, & in posterum fore, non dubitamus. Nam sicut peccata malorum hominum, ac blasphemia iram Dei super nos prouocant, ita & sanctorum opera rogaminaq; auertunt. Verùm Catharina quamuis angelicam vitam in terris egerit, & ante annos octuaginta decedens ad cœlum migrauerit, multisque signis, & gloriosis miraculis claruerit, non tamen adhuc inter sanctas Christi virgines à militante Ecclesia recepta erat. Neque enim Romani Pontifices, qui ante nos fuerunt, id decreuerant. Voluerat Vrbanus sextus hunc ei honorem impartiri, & post eum Innocentius septimus, ac deinde Gregorius vndecimus, qui huius virginis, & sanctæ conuersationis eius, præcipuam habuere notitiam. Sed vexati perturbatione schismatis quod eorum tempore viguit, & multis bellorum turbinibus ac molestiis agitari, diuino (vt diximus) consilio id omiserunt, ne sæuiente diuisionis procella, quod sanctum vna obedientia decreuisset, prophanum altera censuisset. Dilata est res vsque ad tempora nostra, nobisque huius sacerrimæ virginis canonizatio reseruata, tanquam conterraneę nostrę atque conciuis: vt Senensis virginis sanctitas, decreto Senensis hominis in Romana sede sedentis, prodiret in lucem. In qua re non imus inficias, affectum nos aliquem sanctum & pium traxisse. Quis est enim qui suæ vrbis præconia, suę patrię laudes, sui generis virtutes, non libenter vulgari procuret, cum id possit ritè & honestè facere? Excellentia facta, & illustres virtute homines, & in omni genere, & omni parte orbis, nemo est qui non cupidum præconizandi affectum habere videatur: libentius tamen & maiori cum iocunditate, sua in patria & in sua gente. Etsi nos quidem beatę Catherinæ sublimes dotes, nobile ingenium diuinam mentem, sacratissimam voluntatem in omni ratione quàm lætissimi vidissemus, lætiores tamen in vrbe Senensi, quę nos genuit. Siquidem meritorum eius longe magis peculiariter esse confidimus participes, quàm si virgo hæc aut in Africa, aut in Scythia, aut in India nata fuisset. Neque enim fieri potest quin sanctorum propinquitas aliquid habeat prerogatiuæ. Nihil tamen ob hanc causam plus minúsve dicere licet, quam verum est. Nec propter cognationem, aut patriæ charitatem, inter sanctos quisquam sine meritis, sine solito examine, sine consuetis solennitatibus referendus est. Quapropter etsi iucundè audiuimus beatam Catharinam Senensem esse, cuius canonizatio petebatur, non tamen in eius canonizatione quidquam omisimus ex his, quæ tanta in solennitate requiruntur.

Sena Vrbis Hetruriæ nobilis quam Bernardus Gallorũ Dux ædificauit. Plin. c. 5. lib. 3.

Bernardini Senensis vita apud Surium fideliter per eiusdem tẽporis & ordinis anonymũ scripta est. Bulla canonizationis per Nicolaum 5. est in horis Minorum antiquam.

Floruit Catharina Senensis in ordine D. Dominici summa sanctitate illustris Anno 1365. Volat. Eam voluerunt Vrb. 6. & Innoc. 7. Cathalogo sanctorum adscribere sed schismatum & tumultuum turbationibus non potuerunt.

Fridericus 3. Romanorũ Imperator, Paschalis Dux Venetorum, & Senensis Ciuitas postularunt Pontifici vt Catharinam Senensem in sanctorũ Cathalogum referret, quorũ precibus non annuit, quin prius diligens vitæ sanctitatis, & obitus Virginis facta fuisset inquisitio.

Aderant multæ preces non modo Senensis populi, verumetiam aliorum. Nam & charissimus in Christo filius, Fridericus Romanorum Imperator Augustus, simulque dilectus filius nobilis vir Paschalis Venetiarum dux, nobis supplicauit, ne hanc Virginem suo in terris honore priuatam vlterius esse sineremus, in quam multorum populorum deuotio esset incensa, & multa de ipsa miracula vulgarentur. Mantuam verò petentes, cum inter eundum apud Senenses aliquandiu super sedissemus & ibi in consistorio publico ingentia eius merita & miraculosa signa nobis essent exposita, vehementésque preces porrectę, & sanctorum Christi honores illi decerneremus: haud quaquam statim annuimus, sed pro veteri consuetudine, tribus nostris sanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus, vni Episcopo, alteri presbytero, reliquo diacono, viuę vocis oraculo commisimus, vt debitis habitis processibus de vita & moribus ipsius Catherinę, déque miraculis eius, siue in vita, siue post mortem patratis, & de reliquis ad canonizationem necessariis diligenter inquirerent, nobísque in secreto consistorio, vt moris est, fidem relationem facerent. Commissarij per annum & vltra, donec ex Mantua Romam rediissemus, rem discutientes, inuentis processibus antiquis, apud Venetos & alibi habitis, examinatísque de nouo testibus, & summa cum diligentia cunctis ponderatis, cum seorsum inter Cardinales tantum, omnium quæ inuenerant, veracem nobis relationem fecissent, ac demum per aduocatum ea quæ nobis exposuerant, in publico consistorio denuò recitari curassent, postremò conuocatis in aula nostra Romæ vniuersis, qui secum erant, in curia ecclesiarum præsulibus, assistentibus nobis Cardinalibus, iterum Commissarij præfati per organum venerabilis fratris nostri Gulielmi Episcopi Portuensis, natione Gallici, qui primus eorum erat, rursus cuncta quę inuenerãt, & ritè probata videbantur, coram explicauerunt. Ex quorum relatione, quę amplissima & ornatissima fuit, hæc summatim accepimus, quę vera, comperta, cognita & explorata sunt. Virgo Catherina ex Ciuitate Senensi oriunda, mediocribus

Virginitatis votum.

orta parentibus, prius Deo sese dedicauit, quàm Deum posset per ætatem cognoscere. Sex annos nata, vt domino seruiret, eremum concupiuit: & vrbe egressa, in cauerna, loco solitario, delituit, quamuis iubente spiritu, paululum demorata domum redierit. Angelicam salutationem edocta, quoties paternæ domus scalam ascendit, toties per singulos gradus, flexo geniculo, beatissimam virginem matrem Domini salutauit. Et anno currente ætatis suę septimo, virginitatem suam consecrauit Christo: quem suasin maiestate sedentem mirabili visione cõtemplata est, & arcana cœlestis aulæ vidit, quę non potest effari lingua mortalis. Mundanas delicias à se omnes abdicauit. Orationi totam se dedit: corpusculum suum vigiliis, ieiuniis ac verberibus afflixit. Coæquales puellas, vt idem facerent, & docuit, & suasit. Pubes effecta, scissis crinibus, mortale coniugium recusauit. Conuicia & maledicta hominum spreuit. Beati Dominici habitum, quem fœminæ gestant, de pœnitentia nuncupatę, extorsit, protinúsque impetrauit. Ancillare officium in paterna domo exercuit, nihil magis cupiens, quàm vilis apud homines & abiecta videri. Pauperibus Christi (nam id pater ei indulserat) larga manu subuenit: ægrotantibus summa diligentia ministrauit. Diabolicas tentationes & assiduas malignantium spirituum pugnas, patientię clypeo & fidei galea superauit. Incarceratos & oppressos, quibus valuit modis, consolata est. Nullum ab ea verbum non religiosum, non sanctum excidit. Omnis sermo eius, de moribus fuit, de religione, de pietate, de contemptu mundi, de amore Dei & proximi, de cœlesti patria. Nemo ad eam accessit, qui non doctior meliórque abierit. Doctrina eius infusa, non acquisita, fuit. Prius magistra visa est, quàm discipula: quippe quę sacrarum literarum professoribus, ipsísque magnarum ecclesiarum Episcopis, difficillimas de diuinitate quæstiones proponentibus, prudentissimè respondit, & adeo satisfecit, vt tanquam agnos mansuefactos remiserit, quos tanquam lupos ac leones feroces acceperat: quorum nonnulli, diuinam in virgine sapientiam admirati, distributis mox inter Christi pauperes, quas possidebant substantiis, accepta domini cruce, vitam deinde euangelicam egerunt. Summa huius virginis abstinentia fuit, & admirabilis vitę austeritas. Nam cum vini & carnium vsum prorsus abiecisset, nec pulmentariis vllis vteretur, ad extremum eo deducta est, vt nec legumina ederet, nec pane vesceretur, nisi cœlesti, quem

Vigiliæ, orationes, orbis contemptus.

Ordinis D. Dominici institutum sequitur.

Pauperibus eleemosynas largitur ære paterno.

quem verus Christianus in sacramento sumit altaris. Inuenta est aliquando à die Cinerum vsque ad Ascensionem Domini ieiunium perduxisse, sola Eucharistiæ communione contenta. Per annos circiter octo, minimo herbarum succo, eóque parum retento, & communione sacra, sustentata est. Ad cibum quasi ad supplicium petebat.* Ad communionem altaris, quę illi fere quotidiana fuit, quasi ad cœlestes nuptias inuitata esset, summa cum alacritate proficiscebatur. Cilicio sub veste vtebatur, quo carnem macerabat. Nullæ illi plumę, nulla puluinaria erant. Lectum sibi ex tabulis confecerat: atque in eo iacens, breuissimum somnum accipiebat. Raro enim vltra duas horas interdiu noctúque dormiebat. Reliquum omne tempus, vigilando, orando, prædicando opera misericordię agendo, contriuit. Spissis chordulis carnem suam macerauit: dolore capitis pene assiduo torquebatur. Æstuebat febribus: nec aliorum diuersorum morborum cruciatu carebat. Luctabatur quàm frequentissimè cum dæmonibus: multisque illorum molestiis vexabatur. Sed aiebat cum Apostolo: cum infirmor, tunc fortior sum. Nec enim in tantis laboribus deficiebat, nec charitatis opera negligebat. Assistebat miseris indigna ferentibus. Arguebat peccatores, & blandissimis verbis ad pœnitentiam reuocabat. Præcepta salutis omnibus læta dabat. Quid sectandum, quid fugiendum esset, alacri vultu ostendebat. Dissidētes summo studio componebat. Multa extinxit odia, & mortales sedauit inimicitias. Pro pace Florentinorum, qui cum Ecclesia dissidebant, & interdicto suppositi Ecclesiastico, erant, Apenninum & Alpes transire, atq; vsque in Auinionem ad Gregorium vndecimum Pontificem maximum antecessorem nostrum proficisci non dubitauit. Cui votum suum, de petenda vrbe Roma, in occulto factum, & sibi soli ac Deo notum, sese diuinitus cognouisse monstrauit. Fuit enim in ea spiritus prophetię, & multa prædixit antequam fierent, & occultissima reuelauit. Rapiebatur sæpe à spiritu, & in aëre suspensa, diuinis contemplationibus pascebatur, adeo extra se acta, vt expuncta percussáque, nihil omnino sentiret: idque frequenter ei contingebat, cum diuinissima reficeretur Eucharistia. Magnum & sanctum erat in plebibus Catherinę nomen: & vndique ad eam ægroti, & malignis vexati spiritibus, deducebantur: & multi curabantur. Langoribus & febribus in Christi nomine imperabat & dæmones cogebat ab obsessis abire corporibus. Propter quas res, duobus Romanis Pontificibus Gregorio vndecimo (cuius pauloante meminimus) & Vrbano sexto acceptissima fuit, adeò vt legationibus eorum fungeretur, multisque & magnis spiritualibus gratiis ab eis donaretur. Eadem cum vitę agonem iam peregisset, anno ætatis suę tertio circiter ac trigesimo, in vrbe Roma diem suum clausit. De cuius animę in cœlum assumptione, & gloriosa receptione, stupendę ac mirabiles reuelationes factę reperiuntur apud eas personas, quæ virginem dilexerunt, maximè verò apud eius confessorem Raimundum Capuensem sacrę Theologię magistrum qui postea generalis totius ordinis Prædicatorum pater, magister, & rector effectus est. Is namque cum Ianuę ageret, ea nocte qua virgo migrauit, hora matutina dormitorium apud imaginem matris Domini, eam contēplatus est miro splendore fulgentem, & verba ad se consolatoria dicentem. Corpus eius aliquandiu seruatum, denique in Ecclesia Fratrum Prædicatorum, quæ de Minerua dicitur, Romę conditum est non sine magna populi deuotione ac reuerentia: Cuius tactu plerique ægroti salutem consecuti sunt à Deo: & nonnullis saluti fuit ea tetigisse, quæ sacrata virginis membra tetigere. Postea quoque virgo ipsa in cœlo recepta, vota supplicantium benignè audiuit, & vt à sponso & Domino Christo suo Saluatore exaudirentur, curauit. Multi enim ex diuersis ægritudinibus curati sunt, qui audita beatę Catherinę gloriosissima fama, eius patrocinium supplices petiuere. Propterea Venetiis, vbi nunquam virgo ipsa fuerat, & multis in locis nomen eius cum veneratione receptum est, & vota ei plurima fiunt. Hæc & alia quàm plurima cum venerabilis frater noster Episcopus Portuensis, in conuentu Cardinalium & præsulum exposuisset, & liquido probata esse affirmasset, rogati singulatim tum omnes Cardinales, tum Præsules qui plurimi affuerunt, sententiam dicere, totis suffragiis beata virgo digna cœlo & astris, declamanda visa est. Nec quisquam fuit, qui non magnopere canonizationem eius faciendam probauerit. Quibus ad longum auditis, iussimus in basilica beati

Non vsu neque natura vt inquit Lucanecus Granatensis sed diuino miraculo eo vsque perueniet Diua Catharina vt licet corpusculum eius multis morbis esset obnoxium & labores suscipere intolerabiles non tamen in ea consumeretur humor ille quem radicalē vocant, nec stomachus concoquendi fungeretur aut fungi posset officio, nec vires corporea ob cibi & potus defectum frangerentur, ita vt tota ipsius vita miraculum esset quod etiam Medici fatebantur.

Vide ea quæ superius diximus sub Gregorio vndecimo de eius ex Gallijs in Vrbem reditu suadente Beata Catharina.

Pius 2. Patrum & Inquisitorũ decreto canonizandam virginẽ intelligens suggestũ apparari iussit in quo re diuina peracta orationẽ habuit de laudibus virginis qua finita Catharinã ipsam in Cathalogo sanctorũ virginũ adscripsit.

Petri Apostolorum principis suggestum magnum & ornatum apparari, super quo hodie adstante populo & clero, sermone de vita & miraculis huius virginis per nos habito, Missarum sollemnibus celebratis, & consuetis cæremoniis ritè peractis, ad canonizationem huius virginis, sub his verbis duximus procedendum Ad honorem omnipotentis & æterni Dei, patris, & filij, & spiritus sancti, ad exaltationem fidei catholicæ, & Christianæ religionis augmentum, Authoritate Domini nostri Iesu Christi, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, ac nostra, Catharinam Senensem illustris & indebilis memoriæ virginem, cuius corpus in Ecclesia Prædicatorum quæ Minerua dicitur, Romæ iacet, & in cœlesti Hierusalem, inter beatarum virginum choros, quando id eius virtus, diuina suffragante gratia, meruit, iam pridem fuisse receptam, & æternæ gloriæ corona donatam, de fratrum nostrorum consilio declaramus: eámve tanquam sanctam publicè priuatimque colendam esse decernimus & diffinimus, atque in sanctarum cathalogo virginum, quas Romana veneratur Ecclesia, redigi, & adscribi mandamus. Statuentes festum eius singulis annis prima mensis Maij dominica die, ab vniuersali Ecclesia celebrandum esse, & omnes illi honores præstandos, qui cæteris sanctis virginibus conuenire noscuntur. Et insuper sepulchrum eius in ipso festo visitantibus, septem annos & totidem quadragenas, de iniunctis eis pœnitentiis, in forma Ecclesiæ consueta misericorditer in perpetuum relaxamus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum declarationis, constitutionis, mandati, statuti, & relaxationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, tertio Calend. Iulij, Pontificatus nostri anno tertio.

Vitam, res gestas & miracula huius virginis multi authores perpetuis dignissimisque retulerunt monumentis, sed omnes ferè scripta sua ex R.P.F. Raymundi historia hauserunt qui cum piæ Virginis confessarius esset fide dignior nullis tamen repugnantibus censetur. Cum Bulla Pij II. excusa est Colon. in fol. an. 1463. Scripsit etiam nonnulla de huius Virginis præconiis Stephanus Senensis Prior Carthusiæ Ticinensis, qui antequam solitarium illud, viuendi genus, profiteretur Virginis piis colloquiis adfuit D. Anthoninus sub fine 3. par. fusiùs omnia perstrinxit. Horum autem compendium redegit Surius. pag. 915. Ludouicus Granatensis quatuor Concionibus Historiam disertè illustrat. De qua etiam extat Ioannes Pinus in libro de claris mulieribus. Qui etiam asserit vitam huius Virginis vernaculè scripsisse Nicolaum Burgium Senensem postquam superimposito sibi Ciliciolo, quo illa viuens vti solebat, & diligenti cultu adhuc asseruatur, iam semimortuus, velut repentè collectis viribus assurrexit.

IIII.

Contra facientes se promoueri ad sacros ordines sine dispensatione canonica aut legitima licentia extra tempora a iure statuta siue ante legitimam ætatem vel absque dimissoriis literis.

Huius Constit. meminit Villad. de Irregul. col. 9. quam Felicianus Scalensis Episcopus declarat in repet. c. accepta. oppos. 8. num. 34. de rest. spol. eámq; Martinus Nauarrus in suo Enchiridio confessariorũ c. 25. num. 155. tacitum scriptam.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

CVM ex sacrorum ordinum collatione, caracter inuisibilis animæ imprimatur, sacra mysteria dispensentur, & ipsarum cura tribuatur animarum: in eorum susceptione, excessus graues, tanto magis plectendi sunt, quantò ex illis maiora, in mentibus fidelium scandala generantur. Cum itaque (sicut dignorum relatione, non nisi molestè accepimus) nonnulli clerici, extra tempora à iure statuta: quidam ante ætatem legitimam: aliqui verò sine dimissoriis literis, contra sanctiones canonicas, se faciunt ad sacros ordines promoueri: nos eorundem temeritatem, tali castigatione reprimentes, vt aliis in posterum committendi similia, aditus præcludatur: authoritate Apostolica, hac constitutione perpetuò valitura, statuimus & ordinamus, quòd omnes & singuli, qui absque dispensatione canonica, aut legitima licentia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, vel absque dimissoriis literis, etiam citramontanis (præterquam si in hoc vltimo casu, per cameram Apostolicam, iuxta illius stylum ordinati fuerint, & ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri, à suorum ordinum executione, ipso iure suspensi sint;

fint;& si huiusmodi suspensione durante, in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant. Præterea, vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas, beneficiis ecclesiasticis possint iure priuari. Volumus autem quod præses nostra constitutio, in Romana curia existentes, post quindecim dies; absentes vero Italicos, post duos menses; alios vero vltramontanos, post sex menses, ab ipsius in audientia Contradictarum & Cancellaria Apostolica, publicatione & affixione, ligare incipiat. Nulli ergo omnino hominum, liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, & voluntatis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datũ Romæ apud Sanctum Petrum, anno ab incarnatione Dominica millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, quintodecimo Kal. Decembris Pontificatus nostri anno quarto.

& nondum impressum vidisse asserit. Ea autẽ omnia quæ ad huius exactiam intelligentiam spectant latè tractantur apud Petrum de Bozo prima clasiu Oeconomiæ canonicæ cap.2.§.1. & seq.

V.

Impositio decimæ super emolumentis officiorum Romanæ Curiæ pro Bello contrà Turcas.

PIVS Episcopus, &c.

QVONIAM, vt proximè publicatum est, decreuimus adiuuante domino classem parare contra Turcas, & personaliter ire in expeditionem proxima estate: ad quod opus sanctum & necessarium magna pecuniarum summa indigemus, nec tantis sumptibus Ecclesiæ facultates sufficere possunt: ea propter ad huiusmodi onera supportanda reseruamus integram decimam omnium emolumentorum & prouentuum omnium & singulorum officiorum & officialium Romanæ Curiæ cuiuscunque gradus, conditionis, & dignitatis existant. Mandamus itaque omnibus & singulis officialibus prædictis quatenus venerabili fratri L. Episcopo Ferrariensi, quem huius rei depositarium constituimus, integram & veram decimam emolumentorum quocunque modo ratione dictorum officiorum prouenientium, infrà mensem à die Dat. præsentium sequentem persoluisse debeant, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ: & nihilominus si in solutione huiusmodi cessauerint, aut renitentes fuerint, exercitio & emolumentis dictorum officiorum per annum integrum tenore præsentium priuamus, & priuatos esse declaramus: quæ emolumenta huic operi eo ipso applicamus. Non obstantibus priuilegiis indultis & literis apostolicis eisdem concessis, & aliis in contrarium facientibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum die vltima Octobris 1463. Pontificatus nostri anno sexto.

In Mantuano conuentu Principũ legatis frequentissimo actum est Pij 2. præsidio suasu vt Bellum cõmuni omnium præsidio Turcis indiceretur. In cuius fœliciorem exequutionẽ decimis super officiorum Curiæ Romanæ collectis innixus cupit. In ipso itinere apud Anconam moritur.

Placet D.N.PP. vt publicetur in audientia, & describatur in Cancellaria. Ag. Camerin.

Lectum & publicatum fuit supradictum mandatum Romæ in Cancellaria Apostolica, die quinta mensis Nouembris. Et in audientia contradictarum die eadem, & eiusdem mensis Nouembris, anno incarnationis domini 1463. Pontificatus præfati Domini nostri Pij Papæ II. anno sexto.

Hic Pontifex sedit annos sex. Breuis Pontificatus amplissima fuit gloria. Vita exitum insigni laude coronauit. Bellum nauale aduersus Turcas indictum prosequebatur, classémque petebat & anchoras Anchonæ soluere volebat, sed diuturna & lenta febre corripitur cum illic properare finem videret Cardinales ad se vocat, eos paterna pietate ad pacem & concordiam hortatur ne post occasum vitæ suæ variis distraherentur affectibus in successoris electione, tantòque orationis grauitate verba fundit vt omnes morituri hominis pietatem, & zelũ cũ eloquentia mirarentur, sicuti ex Iacobi Cardinalis Papiensis Epistola ad Franciscum Picolominæum Cardinalem Senensem intelleximus. Aderant Cardinales præcipui Pontificem summum in illa summa deliberatione Belli Turcici deficiẽtem conspicientes, quibus hoc longũ vale dicit Fratres mei dilectissimi, videtis quo adductus sum, hora mea iam venit: Deus hinc nos euocat, morimur in fide catholica, in qua & viximus nihil sentientes à Romana sede diuersum. Egimus vsque in hanc diem quod potuimus pro ouibus creditis: non pepercimus laboribus vllis, aut periculis. Bis caput nostrum obtulimus ad communem salutem. Perficere quod cœpimus potestas non

est vltra: reliqua vestra sunt. Curate vos hoc opus Dei, & labi non sinite per negligentiam fidei causam. Ad hoc enim vocati in ecclesiam estis, vt illi suis temporibus opem feratis. Mementote officij vestri, & redemptoris nostri, qui contéplator est omnium, & retribuit cuique secundum opera sua. Creuit ab initio & progressa est dignitas vestra fidei ministerio: per fidele ministerium vtique est retinenda, quærentes quæ vestra sunt non quę Iesu Christi, retinere illam diu nequaquam potestis. Habete quoque ex nunc temporalium, & videte ne quid detrimenti patrimonium commune accipiat, studium hoc omne esse vestrum oportet, dum licuit, nostrum fuit. Pręterea, fratres, conuersati vobiscum sumus & ante Cardinalatu & post in pręsulatu, ad quem nos elegistis. Conuersatio nostra sine peccato esse non potuit: ex carne enim sumus: offensus est à nobis Deus: offensa charitas vestra pro his quę in Deum peccauimus, ipse qui omnipotens est misereatur nostri: pro his vero quę in vos, rogamus, dilectissimi, vt placatis mentibus veniam morienti tribuatis: eos qui ex carne nostra sunt, et qui famulati sunt nobis, si dignos se pręstiterint, commendatos habete. Valete fratres: Pax Dei, et cœlestis gratia vobiscum sit. *Vbi hæc dixisset interruptis tum doloris tum pietatis affectu vocibus, omnes qui adstabant nutu solo & lachrimis respondebant, madida fletibus tepidis ora omnium videbantur. Iam sumpserat viaticum subito discessurus, iam sarcinam collexerat pius Pontifex. Senex deficiens sponte sacramenta omnia petiit, Orationes canonicas quas nec rerum tumultu, nec negotiorum fastidio vnquam neglexerat, in hac vltima vitæ periodo non intermisit, sibiipsi congratulabatur quod vitam miseriarum plenam, in fœliciorem statum breui commutaturus esset, ab orationibus piis ad pias exhortationes pacis & concordiæ transibat, Symbolum Athanasij constanter pronunciauit, mortem non exhorruit, non reluctantem mortem non perturbatum aut inconstantem se præbuit dum extremum spiritum efflaret, extinctus magis quam mortuus. XIX. Calend. Sept. MCCCCLXIIII. Vt corpus suum Romam deferretur mandauit. In Basilica sancti Petri conditur iuxtà altare quod erexerat, vbi caput Sancti Andreæ Apostoli è Peliponneso aduectum à Thoma Palæologo collocari magnifico sumptu cúmque maxima veneratione & supplicationibus populi ac cleri iusserat. Hunc verè Pium Pontificem obsequentissimis fauoribus venerabatur Ludouicus XI. Gallorum Rex cuius extant literæ humilitatis & amoris plenæ, quibus perpetuam in sedem Romanam obediéntiam, & pragmaticæ sanctionis abolitionem pollicetur his verbis* BEATISSIMO PATRI NOSTRO PIO PAPÆ SECVNDO OBEDIENTIAM FILIALEM. *Te Vicarium Dei viuentes, ea veneratione prosequimur, vt sacra præsertim in Ecclesiasticis rebus tua monita, veluti vocem pastoris audire, illisque parere prompta mente velimus. Te Principem totius Ecclesiæ, Antistitem sacrorum, et Dominici gregis Pastorem profitemur, & scimus, téque iubentem sequimur, tibi & beatissimi Petri Cathedræ consentimus, & iungimur. Itaque sicut mandasti, Pragmaticam Sanctionem (tuæ Sedi infensam, vtpotè quæ schismatis tempore atque per seditionem mota sit) à regno nostro, nostróque Viennensi Delphinatu & omni ditione nostra per præsentes pellimus, deiicimus, penitúsque abrogamus.* Datæ Turonis sub magno Sigillo nostro, die 27. mensis Nouemb. Anno D. 1461. & regni nostri primo.

Incredibile dictu est quantopere his literis gauisus sit Pontifex qui suauiores atque iucundiores sibi redditas fuisse nunquam antea dicebat, quibus quod summè optabat nunciabatur pragmaticam sanctionem nimium damnatam ac sublatam penitus fuisse, quas cum in Patrum conspectu recitasset lachrimas præ gaudio continere non potuit cum se tandem sedente, perniciosum virus ab Ecclesia remotum cerneret, & suo tempori datum Gallicæ nationis obedientiam ex integro ad Romanam Ecclesiam redire auxit autem gaudij copiam Antonius Noxetanus qui regio nomine nouas attulit literas prioribus non absimiles quibus idem confirmabatur petebatúrque magnificé Attrebatensem creari Cardinalem, Pontifex creatum rescripsit & cum eo Lebretum vt integrum esset regi gaudium qui pro sua religione duos Cardinales meruisset obtinere. Remisit & Antonium qui ensem sacra natiuitatis Dominicæ nocte sacratum dono regi adferret vagina inclusum ornata gemmis & auro atque his versibus eiusdem Poesi Doctissima ex tempore contextis inscriptum.

Exerat in Turcas tua me Ludouice furentes
Dextera; Græcorum sanguinis vltor ero;

Corruet

Corruet Imperium Mahumetis,& inclita rursus
Gallorum virtus,te petet astra duce.

Miro desiderio ardebat Pontifex expugnandi Turcarum Imperium. Reliqua quæ ad eius historiam pertinent ex ipsius commentariis, Platina, Onuphrio, Nauclero, & Papirio Massono edocentur.

PAVLVS SECVNDVS

Petrus ab antiqua Bemborum siue vt alij volunt Barborum Venetorum familia prognatus ab Eugenio IIII. auunculo Romam accitus & præclarè edoctus Cardinalium galerum suscepit. Hic mortuo Pio II. Pontifice Max. Sextodecimo vacatæ sedis die Pontifex nemine discrepante coronatur Romæ in gradibus ante fores Basilicæ principis Apostolorum die V. Idus Septem. MCCCCLXIIII.. Pastor natura iustus & Clemens. In Turcas Illiricum mare penè dominates Principes Christianos mutuis dissidiis intricatos excitauit. Pacis & Iustitiæ inculpatus obseruator. Georgium Pogebraciũ Bohemiæ regẽ publico consistorio hæresis reũ regno priuauit.

I.

Beneficia sedi apostolicæ reseruata ac reseruanda quouis modo vacantia & vacatura semper remanent affecta.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

AD Romani Pontificis prouidentiam & circunspectionem prouidã spectare dignoscitur dubia iuris, ex quibus lites graues oriuntur indies, suę declarationis oraculis terminare: prout negotiorum qualitate & temporum conditione inspectis conspicit in domino salubriter expedire. Cum itaque nonnulli Romman. Pontifices prædecessores nostri per diuersas eorum constitutiones quas suo tempore duntaxat durare voluerunt, quæcunque beneficia ecclesiastica quæ sui & sanctæ Rom. Eccles. viuentium & tunc existentium Cardinalium familiares continui commensales obtinebant & in posterum obtinerent eorum familiaritate durante, etiam si ab ipsa familiaritate per obitum Cardinalium eorundem vel alias recessissent, necnon illa quę etiam fructuum & prouen. Camerę Apost. debitorum Collectores: & qui ipsorum prædecessorum temporibus sua officia exercerent vniti subcollectores durantibus eorum officiis obtinebant, ac in quibus vacauerint, cum irritantis appositione decreti: & deinde prędecessoribus ipsis sublatis de medio ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter vtriusque iuris interpretes, etiam officiales Romanę curię sæpenumero hæsitatum extiterit, an beneficia huiusmodi propter reseruationem & decretum prædicta reseruata vel affecta remanserint, ita quòd nullus præter Romani Pontif. de illis disponere potuerit siue possit: reseruatione, & decreto obsistentibus supradictis. Ac propter ambiguitatem huiusmodi varias quoque iurisperitorum opiniones & disceptationes ipsas, aduertemus plerunque pro reseruatione & effectione præmissis, interdum verò è contra pronunciatum & diffinitum fore. Nos qui vigilis more pastoris semper his maturo prouidendum esse consilio non indignè censuimus: & propterea in singulis causis super quibusuis beneficiis ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet concernentibus vsque ad nostrum beneplacitum supersedere mandauimus: cupientes quemadmodum nostro incumbit officio dubiis huiusmodi finem imponere subditorum dispendiis, & ne lites fiant penitus immortales de opportuno remedio prouidere.

Philip. Probus in c. præsenti de offic. leg. libr. 6. Alex. 6. in tit. de derogat. Iurispat. in sua. reg. De hac materia constitutionem edidit Pius. 4.

uidere. Fœlicis recordationis Vrbani Quinti. Gregorij IX & Bonifacij VIII. Rom Pontificum etiam prædecessorum nostrorum, qui ad submouendas altercationum fomenta & ambiguitates huiusmodi lucidandas declarationes similes per suas literas ediderunt vestigijs inhærendo, ac prouidè considerantes effectum per reseruationem manusque appositionem eorundem prædecessorum in dictis beneficijs inesse productum, per obitum nequaquam censeri debere reuocatam. Roman. quoque Pontificis manus appositionem prædictam, tantę efficacię tantæque virtutis existere, vt si & literę apostolicę super prouisionibus beneficiorum aut de prouidendo mandatis in quibus decretum, & reseruatio huiusmodi opponuntur, ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum, facultatem tamen prouidendi de beneficijs taliter reseruatis quibuscunque alijs fuisse adeptam, huius perpetuę & irrefragabilis constitutionis edicto, de venerabilium fratrum nostrorum sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium consilio, omnia & singula beneficia ecclesiastica secularia & cuiusuis ordinis regularia: etiam si præpositatus canonicatus: præposituręs & præben dignitates, personatus administrationes vel officia fuerint & ad illa consueuerint qui per electionem assumi, eisque cura immineat animarum, vt præmittitur reseruata, & per Roman. Pontifices successores nostros canonice intrantes in posterum reseruanda, actu quouis modo vacantia, & in antea vacatura, per huiusmodi reseruationem & decretum, remansisse & remanere semper affecta, nullúmque de illis cum primum hac re contigerit præter eundem Rom. Pontificem ea vice quouismodo disponere potuisse siue posse harum serie decernimus pariter & declaramus, quòd tam in pendentibus etiam per appellationem quàm in futurum super eisdem beneficiis vt præmittitur reseruatis committendis causis per dilectos filios magistros Capellanos nostros, & causarum Palatij Apostolici Auditores, atque alios quoscunque delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obseruari, & secundùm præmissa, nec aliter sententiari & diffiniri volumus, atque mandamus, eis & eorum cuilibet, quauis alia super præmissis interpretandi facultate sublata, Decernẽtes ex nunc irritum & inane si secus super his à quocunq; quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę constitutionis, declarationis, voluntatis mandati & decreti infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationẽ omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, anno incarnationis dominicæ Millesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Horum Pontificum qui reseruationes beneficiorum sedi apostolicæ sanxerunt constitutiones nullibi recuperare potuimus.

Beneficia reseruata quomodocunque vacẽt affecta remanent.

II.

Monasteria & beneficia pijs locis vnita & de cætero non vacantia annatam singulis quindecim annis soluere tenentur.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

DECET Romanum Pontificem sic suis fore gratiis liberalem, quod in Ecclesiarum, Monasteriorum, aut clericalis ordinis personatum secularium siue regularium fauorem concessa, in Cameræ Apostolicæ, vel aliis præiudicium non redundent. Sanè dudum ad humiles vniuersorum poscentium supplicationes, & ex certis rationabilibus causis tunc expressis inducti, tam nos quam S.R.E. Martinus V. Eugenius 4. Nicolaus etiam V. Calixtus 3. & Pius 2. Põtifices prædecessores nostri quam plura diuersorum ordinum Monasteria, Prioratus, Præposituras, Præpositatus Conuentuales, nec non dignitates maiores in Cathedralibus, Metropolitanis, & principales in collegiatis Ecclesiis, administrationes quoque, officia, & beneficia ecclesiastica etiam dispositioni apostolicæ generaliter reseruata, inuicem vel aliis cathedralibus etiã Metropolitanis, vel collegiatis ecclesiis, earumque capitularibus mensis, ac mensarius, dignitatibus, collegiis, vniuersitatibus, & beneficiis, & præsertim congregationis Canonicorum regularium S. Augustini Lateranen. & de Scopeto, seu S. Saluatoris nũcupatorum, Monachorum S. Iustinæ Paduan. Montis Oliueti S. Benedicti, Cistercien. Vallis vmbrosæ, & Cartusien. ordinibus, Presbyterorumque S. Georgij in Alga Venetiarum, atque aliis monasteriis, domibus,

De Annatis & earum obligatione in beneficiorum prouisionibus constitutiones ediderunt Innoc. 8. Leo. X. Iul. 2 Iul. 3. & Paulus 4. huic non dissimiles.

hospitalibus,

hospitalibus,& fabricis,& piis locis vtriusque sexus personarum,sub diuersis modis & formis apostolica auctoritate vniuimus,incorporauimus,& annexuimus,applicauimus, atque submisimus. Propterea que Ecclesiæ,Monasteria,Prioratus,Præpositur æ, dignitates administrationes , officia , & beneficia vnita huiusmodi amplius nequaquam vacare sperantur: cumque propterea Cameræ Apostolicæ,necnon venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium collegium,& sedis apostolicæ officiales detrimentum non modicum patiantur: Nos , quorum interest eorundem Cameræ,Collegij , & Officialium indemnitati prospicere ; volentes, quemadmodum pars est,vniones,incorporationes, annexion. applicatión. & submissiones præfatæ,si alias ritè,& rationabiliter processerunt,ita in sua firmitate permaneant,quod ipsorum quibus vna cum suis oneribus vnita fuere, commodis deseruiant , & aliorum iura propterea non lædantur , auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus,& ordinamus,decernimus;Quod omnia, & singula Monasteria,videlicet illa quorum fructus,redditus,& prouentus ad summam centum floren. auri de Camera secundum communem æstimationem ascendunt annuatim, si in libris eiusdem Cameræ taxati reperiuntur , communia,& minuta seruitia,atque alia iura debita,& consueta tam ipsis Cameræ,& Collegio quam Officialibus præfatis:reliqua vero Monasteria,Prioratus,Præpositur æ,Præpositatus,dignitates, personatus,administrationes,officia,&beneficia,vt præfertur vnita pro quibus Cameræ apostolicæ annata, seu alia iura solui consueuerant , vel debebant temporibus retroactis, & de soluendo singulis certis temporibus futuris obligatio in eadem Camera per inaduertentiam facta non fuit,annatam,siue medios fructus vnius anni perpetuò sequuturos, eidem Camerario soluere teneantur & debeant. Et quod de omnibus Monasteriis,Prioratibus,Præpositatibus , dignitatibus, personatibus, administrationibus , officiis & beneficiis , vt præfertur vnitis,à quorum vnionum temporibus postquam illæ sortitæ effectum,anni quindecim effluxerunt,infra annum proxime futurum communia minuta,& alia iura seu annatas,& medios fructus huiusmodi soluere astringantur etiam singulis annis quindecim in futurum, prout multi alij similes vniones,& gratias obtinen faciunt & facere consueuerunt, & ad hoc ij quorum interest infra vnius anni spacium in eadem Camera efficaciter obligare debeant cum effectu. Alioqui si à solutione aut obligatione præmissis cessare præsumpserint,vnion.annexion.& incorporationes præfatæ habeantur penitus pro infectis,& sic vnita Monasteria Prioratus,Præpositur æ,Præpositatus , dignitates,personatus,administrationes,officia,& cuiusuis qualitatis,aut generis beneficia huiusmodi tanquam verè vacantia possint libere à sede præfata impetrari, & canonicè obtineri,ac si vniones ipsæ,& super eis confectæ literæ , processus quoque habiti per eosdem,& quæcunque inde secuta nullatenus emanassent. Non obstantibus vnion.& aliis præmissis,cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ cõstitutión ordinatio & voluntatis infringere,vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit,indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnation. Dominicæ , Millesimo quadringentesimo sexagesimo nono , Octauo Id. Ianuarij,Pontificatus nostri anno quinto.

Quædam beneficia apostolica authoritate monasteriis hospitalibus & aliis piis locis vnita sunt,quæ tamen ab hoc diplomate soluendarum annatarum non soluuntur.

Defectu solutionis vniones nulla sunt huiusmodi & subiiciuntur beneficiorum possessores pœnis ab Innocentio 8. const. 1. Apostolicæ decretis ipsáque Benefícia vacant.

De Annatis aliquid in huius constitutionis scholiis addere decreueram , sed amplior & proprior reseruatur locus , in his quæ sub Leone X. Pontifice tractentur , qui Annatarum rationem clariùs tradidit , compendij tamen vice vt pollicitis stemus harum originem retulimus Bonifacio 9 qui primus omnium annatam soluendam statuit ab his qui beneficia à sede apostolica impetrant , vt videlicet is cui de beneficio excedente valorem annuam 24. ducatorum auri prouideretur dimidiam annui valoris beneficij Impetrati soluat fisco Apostolico,& ita fuit obseruatum vsque ad tempora Leonis X. cuius tempore , vt audio,statutum fuit quod annata solueretur de pensione, quando pensio ascendebat ad ducatos XII. auri de camera. Veruntamen quicquid sit , hoc totum pendet à constitutionibus & ordinationibus apostolicis,quæ si summis Pontificibus quandocunque secundùm temporum varietatem alterantur,non debet reprehensibile iudicari.c.non debet. de consang.& affin.adeò stilus curiæ obseruabitur. Sciendum tamen est quòd annata, quando beneficium est taxatum,non plus soluitur pro ea,quàm sit in taxa,vt dixit Cassad. in Decis.

suis super reg. Cancel. Decis. XIX. & introducta fuit annata ad subuentionem Papæ & Cardinalium indigentium, sicuti & charitatiuum subsidium, vt tradit Fernandus Cordubensis, in tr. &. s. 10, de annat. quem refert Gomes. in præfatione reg. Cancell. de valore exprimen. num. 6. quinimò dixit Ioannes Eckius in suo libello, qui intitulatur Enchiridion Locorum communium contra Luteranos. in tit. de annatis, quòd Annata, descendit de iure diuino, quia loco decimæ decimarum soluitur, illum videre poteris qui annatas deffendit ab impugnatione Luteranorum. Vnum etiam sciendum est, quod si clericus obligatus ad solutionem annatæ, illam non soluerit collectori in partibus deputato, siue in camera apostolica in termino statuto, incidit in pœnam priuationis illius beneficij, pro quo annatam se soluturum in camera apostolica obligauit. Is vero qui non pro se, sed pro alio annatam soluere se obligauit, principaliter non soluens statuto tempore, non solum excommunicationis sententiam, sed etiam priuationis omnium beneficiorum, quæ obtinet, pœnam incurrit. Ita statuit Pius secundus, ac demum Innocentius octauus, vt patet per dicti Innocentij bullam, sub Anno Domini 1484. tertio decimo Calend. Martij, & hoc confirmauit Iulius secundus per eius bullam in tali materia editam, sub Anno Domini 1505. Calend. Augusti, Pontificatus sui Anno secundo.

III.

Legati Apostolici munera non recipiant siue in vasis aureis siue in equis consistent absque speciali licentia Pontificis.

Esa. 33. & 11. q. 3 c. Qui recte. Qui excutit manus suas ab omni munere iste in excelsis habitat. Quicunque volunt exequi aliquid in Iustitia veritatis tuitionem munera curare nequaquã debent quibus offunduntur tenebræ, & tanquam forti ariete percellitur æquitas.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

MVNERA excæcare oculos sapientum, & peruertere corda iustorum, sacra scriptura testatur. Vnde ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui post aurum aut argentum abiit non & qui excutit manus suas ab omni munere: de quo propheta testatur quoniam ipse in excelsis habitabit, & monumenta saxorum, sublimitas eius. Quod cum omnes facere conueniat, tum maxime seruare oportet apostolicos Legatos. & Gubernatores prouinciarum, ciuitatum, atque terrarum Romanæ Ecclesiæ subditarum, quos decet cæteris secularibus magistratibus, iustitiæ & integritatis exempla præbere, vt auaritiam odiant, & munera super innocentes non cupiant. Sane ad nostrum, non sine molestia animi, peruenit auditum, quod superioribus temporibus diuersi rectores, & gubernatores terrarum, & prouinciarum S.R.E subditarum & nonnulli Legati, etiam de latere, ad gubernationem ipsarum terrarum & prouinciarum emissi, solitum quendam sequentes abusum, munera à prouincialibus, & incolis locorum, publicè & priuatim susceperunt, etiam in vasis aureis vel argenteis, vel equis, aut victualibus, excedentes omnem modum, permissionémque canonicam: quæ quidem non solum ipsis ciuitatibus & prouinciis grauia & onerosa fuere sed etiam exemplo turpia & perniciosa opere comprobantur. Si quidem ipsis muneribus vel donis allecti, priuatæ gratiæ & factionibus, potius quam iustitiæ studuerunt, multique criminosi grauia delicta & flagitia pecunia redemerunt, atque (vt breuiter circumscribamus) impletum est in plerisque propheticum illud, quod in eorum manibus iniquitas fuit, & dextera eorum repleta est muneribus. Si quidem beatus Isidorus ait, Cito iugulabitur auro iustitia, nullámque reus pertimescet culpam, quam redimere nummis existimat. Volentes igitur talibus abusibus prouidere, & per officiales & ministros apostolicæ Sedis, omnem integritatem mũditiámque seruari, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne quisquam deinceps rectorum, aut gubernatorum, & quorumcunque officialium Romanæ ecclesiæ, vel etiam Legatorum de latere, ad regimen & gubernationem prouinciarum, ciuitatum, ac terrarum Romanæ ecclesiæ deputatorum vel deputandorũ, à prouinciis, ciuitatibus, & terris, quibus præsunt, vel officia exercent, nec à singularibus suæ legationi, regimini, vel gubernationi suppositis aliquod genus muneris, nec aurum, nec argentum, aut vestem, aut equum, vel aliquod cuiuslibet speciei munus accipiat, præter esculenta & poculenta, quæ breui tempore consumi possunt, quod tempus, ad biduum moderamur: alioquin tam dãtes quam accipientes, etiam si Pontificali præfulgeant dignitate (dummodo non sint sacrosanctæ Romanę Ecclesię Cardinales, qui in sacro collegio coram nobis, sponte sua obtulerunt, & promiserunt, non recepturos se huiusmodi munera) ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, à qua absolui non possint, nisi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constituti. Et insuper, omne id quod acceperint, & aliud tantundem reddere teneantur. Mandantes vt omnes, & singuli legati, rectores, gubernatores,

Isidorus de summo bono. l. 3. c. 88.

Excommunicantur dantes & recipientes.

Restitutioni obnoxia sunt accepta omnia.

bernatores,& alij officiales prædicti, priusquam ad sua admittantur officia: videlicet Cardinales Legati, in dicto collegio coram nobis promittere: inferiores vero in camera apostolica, de obseruanda huiusmodi constitutione nostra (quam perpetuò valere, & vim decretalis habere decernimus) iuramentum præstare teneantur, quod etiam in forma iuramentorum prȩstari solitum, adiungi & adscribi mandamus. Insuper, ne sub occasione munerum, officia inferiora in ipsis prouinciis, ciuitatibus, & terris, venalia reddantur, aut criminosi debitas pœnas effugiant, vel mulctæ pro debitis impositæ, & fisco applicandæ, in priuatas vtilitates redigantur: pari prohibemus edicto, ne Legati & gubernatores prædicti, præturas ciuitatum, & alia inferiora officia, per Romanos Pontifices conferri, confirmari, vel alias concedi solita: conferre, confirmare, aut de illis quomodolibet, sine speciali cõmissione nostra, vel successorum nostrorum ordinare prȩsumant. Pro his vero quȩ ad ipsorum Legatorum, vel gubernatorum dispositionem, vel confirmationem pertinent pro collatione officiorum, vel confirmatione nil accipiant, prȩter moderatam mercedem secretarij siue scriptorum, & sigilliferi: quam quidem in maioribus officiis, & ciuitatibus insignioribus, ad duos florenos de camera: in minoribus officiis, vel ciuitatibus minus insignibus, ad vnum florenum, in minimis vero, seu castellis, dimidium florenum similem tantum, pro salario secretarij, scriptoris, et sigilli taxamus: et limitamus. Insuper prohibemus ne aliquos reos capitalium, aut exules, bannitos, et diffidatos, sub pœna capitis, absoluere, restituere, aut pœna liberare audeant, sine Romani Pontificis licentia speciali. Præterea mulctas et condemnationes pecuniarias, camerȩ Apostolicȩ, de iure vel consuetudine applicari solitas remittere non possint aut donare, nec de illis gratiam aut remissionem facere, nisi vsque ad summam sex florenorum auri de camera, in mulcta seu condemnatione quãtumuis graui. Reuocãtes omnes cõcessiones aut facultates, in genere vel specie cuiuis Legato, rectori, vel gubernatori concessas, in quantum præmissis aduersentur: illasque pro infectis habentes: decernentes quicquid contra præmissa et quodlibet præmissorum, attentatum fuerit, nullius esse roboris vel momenti: et absolutiones, remissiones, donationes, et gratias quorumlibet Legatorum, rectorum, gubernatorũ, quacunque authoritate fungentium, in futurum contra prȩmissa fortitan faciendas, nulli penitus suffragari. Mandantes hanc constitutionem nostram in omnibus ciuitatibus Romanæ Ecclesiæ insignioribus, nunc, & singulis quibuscunque temporibus, in aduentu noui Legati seu Gubernatoris, solemniter publicari, et ab omnibus inuiolabiliter obseruari, ac de verbo ad verbum in libro ibidem aliquo autentico registrari et conseruari. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romȩ apud Sanctum Marcum, anno incarnationis Dominicȩ millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto, quintodecimo Calendas Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

Occurrit licentiori legatorum potestati qui munerum illecto viclo audent apud prouincias exteras summa vti authoritate in remouendis, submouendis, & confirmandis de gnitatibus & officiis apostolicæ sedi reseruatis.

Legati non possunt reos cuiuscunque criminis capitalis, sub pœna capitis absoluere restituere aut liberare absque licentia superioris. Vt cõstitutione Pij. 2. cautum est.

IIII.

De Institutione anni Iubilei siue anni sancti, ac illius reductione ad annum 25.

PAVLVS Episcopus &c. Ad perpetuam rei memoriam.

INEFFABILIS Prouidentia summi patris (qui pro redemptione humani generis, eiusque reconciliãda natura, Adæ præuaricatione perpetuæ mortis dãmnatione mulctata, vnigenitum suum vestem nostræ mortalitatis assumere, & post euangelicæ doctrinæ sacra rudimenta, ac vitæ ipsius actus, & conuersationis exempla crucem voluit & mortem subire) laudabili imitatione nos instruit, vt qui insufficientibus meritis vices ipsius redemptoris tenemus in terris, summis enitamur studiis gregem dominicum vigilantiæ nostræ sua præordinatione commissũ: quem callidi hostis versutia iustitiȩ limitibus sȩpȩ diuertit, auctori nostro qui nõ mortem, sed pœnitentiam desiderat peccatorum, reddere acceptabilẽ, & bonorum operum sectatorem, vt in extremi tremendique iudicij ratione reddenda, rigorem iustitiæ & vltionis meritȩ euitare possimus. Decet igitur nostrȩ mentis intuitum ad ea vigili attentione conuertere, per quȩ supremi fauoris suffragante prȩsidio, ita vniuersorum Christi fidelium animarum saluti prospiciamus vtiliter, & gratiarũ spiritualium donis salubriter consulamus, quod aduersus ipsius hostis astutias

Iubilæi Annum quem Bonifacius 8. centesimo anno quolibet &

Clemens sextus quinquagesimo instituerat celebrandum Vrbanus deinde sextus ad annum tertium & trigesimum reduxerat: hunc demũ Põtifex vt testatur extrauag. Sixti 4. Quemadmodum in 6 advigesimum quintum esse voluit Eáque temporum ratione Iubilæum celebratum esse constat.

congruo valeat antidoto subueniri, ipsique fideles æternę beatitudinis præmia largiente altissimo consequantur. Dudum siquidem cum fida relatio antiquorum haberet, quòd accedentibus ad honorandam principis apostolorum de vrbe basilicam, magnę concessę forent remissiones & indulgentię peccatorum, fœlicis recordationis Bonifacius Papa VIII prædecessor noster summo studio salutem appetẽs fidelium singulorum, & attenta consideratione recensens, quòd per beatissimos christianę fidei principes Petrum & Paulum sacrosancta Romana & vniuersalis ecclesia religionis sumpsisset exordium, ac Euangelium Christi Romę resplenduisset: vt iidem apostolorum principes, gregis dominici pastores, & eiusdem ecclesię columnę firmissimę, in speciali veneratione, & honorificentia haberentur, ipseque prædecessor fidelibus ipsis incomparabilem salutis thesaurum aperiret, de fratrum suorum consilio voluit atque decreuit, quòd omnes qui anno à natiuitate Domini millesimo trecentesimo, & quolibet anno centesimo ex tunc in antea sequuturo ad ipsorum apostolorum basilicas de vrbe accederent reuerenter, ipsá que si Romani ad minus triginta, si vero peregrini aut forenses quindecim diebus continuis vel interpollatis, saltem semel in die (verè tamen pœnitentes, & confessi) personaliter visitarent, suorum omnium peccatorum remissionem, & veniam plenissimam obtinerent. Postmodum verò sanctę recordationis Clemens Papa VI noster etiam prædecessor ex præmissis & nonnullis aliis animum suum mouentibus causis indulgentiam antedictam ad annum quinquagesimum prouida consideratione reducens, apostolica auctoritate statuit, vt omnes Christifideles qui prædictas basilicas & Lateranen. ecclesiam de quinquaginta in quinquaginta annos certo modo tunc expresso deuotè visitarent, eandem peccatorum suorum veniam consequerentur. Et successiuè pię memorię Gregorius Papa XI. similiter prædecessor noster cupiens vt Ecclesia beatę Marię maioris de vrbe cum eiusdem basilicis & Lateranen. Ecclesia indulgentię Priuilegio decoraretur prædicto, ex certa scientia voluit statuit & auctoritate prædicta ordinauit, quòd quicunque Christifideles huiusmodi indulgentiam per ipsius Clementis literas declaratam assequi affectarent, eandem Ecclesiam beatę Marię maioris sicuti Basilicas & Lateranen. Ecclesiam supradictas visitare deberent, & etiam tenerentur. Et deinde Vrbanus VI. in sua obedientia nuncupatus prouidè considerans quòd ætas hominum ampliùs solito in dies laberetur pauciores, ac desiderans quamplurimos eiusdem indulgentiæ fieri participes, cum ad ánnum quinquagesimum propter breuitatem vitę plurimi hominum minimè perueniant, vt populorum augeretur deuotio, fides splenderet, & charitas amplius incalesceret, ex eisdem & aliis non minoribus causis de fratrum suorum consilio annum quinquagesimum supradictum ad trigesimumtertium reducens, statuit de fratrum suorum eorundem consilio, et apostolicę plenitudine potestatis, quò vniuersi fideles verè pœnitentes et confessi, qui in anno à Natiuitate eiusdem Domini millesimo trecentesimo nonagesimo, et deinceps perpetuis temporibus de triginta tribus annis in triginta tres annos basilicas ac Lateran. et sanctę Marię maioris prædictę vrbis Ecclesias causa deuotionis modo præmisso visitarent, eandem consequerẽtur remissionem, & veniam peccatorum. Postremò vero postquam fœlicis recordationis Martinus v. Romanus Põtifex prædecessor noster reductionem per eundem Vrbanum factam huiusmodi ratam habens & gratam, ipsam in sua firmitate persistere, & anno trigesimotertio supradicto obseruari debere censuerat, & ad effectum deduci anno ingruente prędicto permiserat, prout obseruata extitit, Piæ recordationis Nicolaus Papa V. similiter prædecessor noster eorundem prædecessorum inhærendo vestigiis prædictas Clementis eiusdem concessionis literas ratas habens & gratas, eas de fratrum nostrorum tunc suorum consilio, & apostolicæ potestatis plenitudine innouauit & approbauit, suique scripti patrocinio communiuit, indixitque statuit decreuit & ordinauit, vt omnes Christi fideles verè pœnitentes & confessi, qui iuxtà formam in literis Clementis prædecessoris huiusmodi comprehensam in anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo quingentesimo tunc futuro basilicas. & ecclesias antedictas visitarent vt præfertur, omnium peccatorum suorum plenissimam indulgentiam consequerentur. prout in dictis literis plenius continetur. Nos igitur

Nicolaus V. Iubileum celebrauit, multa populorum in Vrbe Romana frequentia anno 1449 totúmque ferè annum illum in celebritatibus consumpsit, stationes ipsemet quotidie visitans, cum Cardinalium cœtu.

igitur qui miseratione altissimi labentibus annis regimini catholicæ, & vniuersalis ecclesiæ fuimus diuina clementia disponente præfecti, prouida consideratione non immeritò attendentes humanæ conditionis statum fragilem ad peccandum procliuem,& ad declinationem vsque adeò celeri cursu,vt præmittitur,properare breuissimum quoque vitæ spatium,& peccatis nostris exigentibus, crebras pestilentias,varios morbos læthiferos,grauissimas quoque Turcarum, & infidelium aduersus fideles persecutiones assiduas, atque vniuersam christianitatem retroactis temporibus quassatam adhuc variis non quidem minoribus iniuriis lacessiri:& calamitosis casibus & dispendiis subiacere,aliásque plurimas erumnas in Christi populos adeò inualescere, & eis atque aliis sinistris casibus plerúmque causantibus admodum pauci remissionum & indulgentiarum huiusmodi participes fieri mereantur,necnon attentè considerantes nouum vel à moribus alienum non esse pro varietate temporum,antecessorum eorundem statuta reduci ad spatium temporis breuioris,maximè pro salute animarum fidelium quam tota mente appetimus, & iuxtà datam nobis à Domino gratiam assiduè procuramus, ex præmissis & quibusdam aliis non minoribus causis ad id animum nostrum inducentibus, annum trigesimumtertium huiusmodi de venerabilium fratrum eorundem consilio,& ipsius potestatis plenitudine ad annum vigesimumquintum reducentes,authoritate, scientia,& potestate præmissis,statuimus,& ordinamus, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus annus Iubileus (plenariæ videlicet remissionis & gratiæ & reconciliationis humani generis nostro piissimo redemptori)cum omnibus,& singulis indulgentiis & peccatorum remissionibus supradictis de vigintiquinque annis cum gratiarum actione & mentis iucunditate debeat ab omnibus Christi fidelibus frequẽtari ac etiamcelebrari. Nos enim de omnipotentis Dei misericordia,& ipsorum apostolorum authoritate confisi,eisdem vtriusque sexus fidelibus qui in anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimoquinto, incipiendo à primis vesperis vigiliæ natiuitatis Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto,& vt sequitur finiendo, ac deinceps de vigintiquinque annos basilicas & ecclesias antedictas aliàs iuxta ordinationem eorundem prædecessorum deuotè visitauerint vt præfertur, plenissimam peccatorum suorum omnium veniam elargimur. Attendant igitur vniuersi fideles,qui ad rationem perspicuæ veritatis attingere quærunt, ac in statera cordis iusto libramine ponderent suorum sarcinam peccatorum, & quàm grauiter se reos constituerint erga ipsum redemptorem piissimum,diuinam contra se clementiam prouocando. Debitorum suorum etiam relegant memoriale, atque animo repetant huius defluentis sæculi cursum ad exitum continuò properare,& inexorabilem legem mortis absque vllius exceptionis beneficio omnibus esse indictam, quæ sine personarum dignitatúmque delectu cunctos reddit æquales, nihilque esse in quo vanam huius mundi gloriam inanibus extollamus titulis, dum nascentes dies mortis indicitur, ac per tacitos fallentésque decursus huius vitæ mortalitas ad extremum diem fugaci temporis mobilitet raptatur. Prouidè deinde considerent tremendi iudicij diem,in qua omnium quæ in corpore gessimus,siue bonum fuerit, siue malum,reddituri erimus rationem,& absque prouocationis effectu quisque propriam mercedem accipiet,aut æternæ beatitudinis præmia,aut mortis perpetuæ, & damnationis æternæ supplicia,quibus secunda mors finem imponere,aut ea mitigare nequibit:& tandem cum ita sit, nihilque habeat humana mortalitas quod bonorum omnium largitori dignè retribuere possit(cum nullum in se bonum inueniat, quod non sit ei liberaliter à Deo collocatum) vt mortis huius,& damnationis detrimenta euitent his atque aliis,meritoriis operibus peccata sua omni ex parte studeant expiare,vt saltem per hæc media, atque remissionum, & indulgentiarum largitionem huiusmodi quibus Christicolas omnes veluti data manu ad salutem perpetuam inuitamus,ac sanctorum meritis,& intercessionibus adiuti,ad æternam mereamur beatitudinem peruenire. Suscipiant etiam cuncti fidei catholicæ professores pa[illegible]s monita,& instituta salutis,atque pręcipua cum exultatione ad præparandum iter sibi ad gloriam sempiternam has remissionum ac indulgentiarum gratias saluberrimas,quas nos illarũ dispensatores indigni,tanquam Iesu Christi Vicarius,

Annum Iubileum quod reduxerat Vrbanus VI. ad trigesimum tertiũ reducit Paulus ad vigesimum quintum qui computatur à natali Domini ferim.

Pulchra & salutaria theoremata his qui indulgentias Iubilei consequi volunt.

Vicarius, de sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ thesauris exhibemus, vt ipsorum animas ab hostis teterrimi potestate ereptas, immortali Deo creatori nostro (sicuti supremis desideramus affectibus) exhibere, & nos cum eis superna beatitudine perfrui valeamus. Amen. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno à Natiuitate eiusdem Domini Millesimo Quadringentesimo septuagesimo, tertiodecimo Cal. Maij Pont. nostri anno sexto.

Nouis hic calculis opus habemus. Dissidet enim hæc constitutio cum multis historicis, qui vno veluti concentu reductionis anni Iubilei ad 25. annum authorem faciunt Sixtum 4. cum id tamen verè debeatur Paulo 2. Falluntur ergo post Onuphrium Platinæ continuatorem quotquot sunt qui hanc reductionem Sixto referunt authoritate fulti extrauag. Quemadmodum *quæ habetur sub titulo de* pœnit. & remiss. *quæ quidem verius rem accidisse testatur, & nostros* Historiographos *male reuoluisse constitutionis mentem, maléque dixisse, cum ad benedicendum potissimum conferat penitus cognitum habere id de quo dicendum est. Sixtus ergo fatetur Paulum ad breuius tempus annum Iubilei reduxisse his verbis.* Olim siquidem fœlicis recordationis Paulus Papa 2. prædecessor noster rationabilibus causis tunc expressis inductus de venerabilium fratrum nostrorum tunc suorum (de quorum numero tunc eramus) consilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens illud ad annum 25. Apostolica auctoritate restrinxit ac voluit statuit & decreuit ex causis prędictis quod singulis 25. annis Iubileus annus prędictus celebrari deberet quodque anno Domini M.CCCCLXXIIII. proximè futuro, videlicet à vigilia Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi idem annus Iubileus inciperet vt sequitur finiretur. *Qua in re facili coniectura eius potest Paulum quidem hoc compendium temporis in celebrando Iubileo statuisse, Sixtum vero vbi peruentum est ad 25. annorum reuolutionem celebrasse.*

V.

Casus quidam reseruati à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia sedis apostolicæ

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, &c.

Hæc constitu. habetur in Extrauag. commun. tit. de Pœnitent. & remissionib. c. etsi dominici.

ETSI Dominici gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benignè concedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus. Altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, nec cuiusuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu Christi fideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut veniæ facilitas eis peccandi tribuat incentiuum. Hac itaque consideratione habita, olim emanauit à nobis constitutio tenoris subsequentis, videlicet: Sanctissimus in Christo pater, & dominus noster, dominus Paulus diuina prouidentia Papa secundus, qui pridem super plenariis remissionibus, quæ semel in vita, & semel in mortis articulo conceduntur formam & normam instituit, ne passim sine exceptione quoruncunque criminum procliuiores redderentur homines ad peccandum: per regulam in cancellaria Apostolica publicatam statuit, & ordinauit, quòd in quibuscunque concessionibus & facultatibus absoluendi, casus infrà scripti tanquam speciales sedi Apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti: Videlicet offensæ ecclesiasticæ libertatis, Violationis interdicti ab eadem sede impositi, Criminum hæresis, conspirationis in personam aut statutum Romani Pontificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, seu rebellionis eiusdem Pontificis vel sedis Apostolicæ, Presbytericidij, Offensæ personalis in episcopum seu alium prælatum, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum, ac etiam inuasionis Romipetarum seu quoruncunque aliorum ad Romanam curiam venientium, Prohibitionis deuolutionis causarum ad dictam curiam. Delationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, Impositionis nouorum onerum realium vel personalium ecclesiis vel ecclesiasticis personis; Simoniæ super ordinibus vel beneficiis assequendis in eadem curia vel extrà contractæ: Et generaliter in casibus contentis in bulla, quæ consueuit in die cœnæ Domini per prædecessores suos Romanos Pontifices

Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi. c. vt clericorum ext. de vita & honest.

Hi casus Papales omnes traduntur in Bulla cœnæ Domini & extrauag. Sixti 4. c. 5. de pæn. & remiss. Et Concilio presertim Tridentino sess. 24. c. 7. de casuũ reseruatione.

Pontifices publicari: Considerans quòd plerunque contingit suam sanctitatem homini facultates & confessionalia tam præsentibus quàm absentibus, etiam oraculo viuæ vocis concedere (ne prætextu concessionis homini vel pœnitentes, vel confessores in suprascriptis casibus fallantur & fallant) statuit & decreuit suæ intentionis fuisse & esse per quascunque concessiones & facultates per suam sanctitatem tam scripto, quam verbo factas, & in posterum faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suæ sanctitatis licentia: quinimmò concessiones & indulta prædicta quomodo ad casus exceptos homini nulli penitus suffragari. Vt autem ipsa constitutio (quæ dudum, scilicet quinto Calend. April. anni ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi M.CCCCLXVI. Pontificatus nostri anno secundo publicata fuit) eisdem Christi fidelibus plenius innotescat, nullusque illius ignorantiam prætendere valeat in futurum, præsentibus inseri fecimus, vt ad maiorem omnium perueniat notionem. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ M.CCCCLXVIII. V. non. Mart. Pontificatus nostri anno quinto.

Nescio qua petulantiore licentia vtantur quidam scripturientes adeò maledici, vt pulchrũ decus retulisse putent cum suos in insontes rabidos componunt Iambos, & quos venerari debent audacius traducunt. Hoc malo genio est Platina, qui nec calamum nec atramentum tẽperatum habet, sed dentata charta Historiam Pontificiam instruit. Et cum in omnibus sit contumeliosus nullam vehementiorem bilis & maledicentiæ significationem dedit quam in hũc Pontificem quem linguæ conuitiis incessere & ἐπιλγωτίσθαι non cessat atrisque coloribus illum modo morosum, difficilem, luxui deditum modo astutum versipellem, bibacissimum & studiorum contemptorem depingit. Sed quis stupidus adeo sibi persuadebit tantam vitiorum Iliadem fuisse apud hominem & Venetum & senem. Nos scimus autem quo Oestro percitus Platina hæc scripserit commenta, volebat vindicem animum ostendere in eo quod à Paulo 2. lesæ maiestatis reus tanquam libellos famosos aduersus Pontifices scribens in carcerem coniectus fuerat vt testatur Volaterranus, merito pœna capitis plectendus nisi precibus Cardinalium & clementia quam etiam calumniator laudat inuictus fuisset Pontifex. Hæc fuit occasio furendi scriptis Polilogo Platinæ, quem sequutus est Nauclerus sed modestius de eo enim sic loquitur. Paulus II. vbi magistratum iniit, statim, siue quod ita pollicitus erat, siue quòd Pii decreta & acta oderat, omnes Abbreuiatores quos Pius in ordinem redegerat, tanquam inutiles & indoctos exauthorauit, eos bonis & dignitate indicta causa. spoliauit quos etiam propter doctrinam magnis præmiis aduocare debuerat. Erat quidem illud collegium refertum bonis ac doctis viris diuini ac humani iuris, inerant Poetæ & oratores quos Paulus tanquam Inquilinos & aduenas è possessione deiecit. Hactenus Nauclerus. Paria nugatur Ioannes Carion.

Onuphrius tamen longè aliud sensit de huius Pontificis vita, quem Iustitiæ pietatis diuinarúmque ceremoniarum cultorem religiosissimum, Ecclesiasticæ libertatis maiestatísque defensorem constantissimum prædicat.

Anthonius Bonfinius Rerum Vngar. decad. 4. lib. 2. pag. 548. num. 40. veriùs laudem Pauli 2 speculatus est hoc præconio, Paulus Pontifex Romanæ Ecclesiæ pastor fideliũmque Pater, nec minore animi magnitudine, quàm pietate præstaret, ad pacandam prius Italiam, deinde ad corrigendos hæreticos cohercendósque Turcos animum aduertit, vtinam consilium numina fortunassent. Quarto Pontificatus anno, cum per hyemem magna industria, & labore res Italas componere conaretur, & non satis adhuc inter partes conueniret, rerum ille dominus ac pacis auctor inter celeberrima sacra publicè pacem quibusdam conditionibus indixit, & in æde Marci, inter sacra solennia cum summo Cardinalium omnium consensu edictum edidit, quo omnibus Italiæ pacis & concordiæ interturbatoribus Christiana consuetudine ac sacris omnibus interdictum est. Hac moliebatur vt expeditiùs cætera consilia quæ ad salutem humanam intenderat, prosequeretur. Mathiam eo tempore ad facinora quæque clarissima accommodatissimum, non tam malum quam à Deo sibi datum reputabat, cuius ductu & auspiciis prophanum æquè ac hæreticum protereret, Georgium Boemiæ regem execrabilis hæreseos planè conuictũ publico grauique edicto regno ac dignitate priuauerat. An. 1478. Hæc Bonfinius. Ita vt nunquã fucos in scriptis, aut assentationes referre mens fuit, sic inuitus audio insontes lacerari & miseris modis blacteronum vnguibus excarnificari. Nonsum

Pontificum adulator, sed perperam nolo de eorum vitiis humana fragilitate contractis iudicare. Quod si aliqua in re culpandus est Paulus II. nulla turpior culpa in eum cudi potest ea ipsa quam Genebrardus de eo scribit, & vereor ne nimium Platinæ authoritati tribuerit qui illam hunicè pari fermè verborum structura primus omnium euulgauit, vel cuius Authorem summæ Conciliorum insequutus est, qui de hoc Pontifice mordaciùs scripsit his verbis, Paulus 2. Papa. 219. sub eodem Cæsare id est Friderico 3. Sacerdotio illaudabiliter procurato 6. anno 10. suæ assumptionis solus in cubilo nemine vidente secunda hora noctis Apoplexia moritur. Suo tempore omnia officia Romæ venalia erant & ferè semper beneficia & Episcopatus his committebat qui officium aliquod venale haberent vnde elici munus posset. Primum huius calumniæ verbum falsum est, in hoc enim authores omnes conueniunt vt dicant illum Pontificem renunciatum fuisse omnium Cardinalium votis & vno excepto (qui ei semper aduersarius fuerat) Ludouico Cardinale Aquilegiense nemine discrepante. Quantum ad illā beneficiorum nundinationem attinet tantum abest illum beneficiis conferendis liberaliùs indulsisse, quæ eius constitutiones probant ab omni munerum corruptela alienum extitisse. Prohibuit in primis grauiores illas exactiones quæ Camerariis exigebantur. Pepulit ab officiis multos legatos qui apud exteros Principes munera priuatim vel publicè venabantur. Grauissimis pœnis multauit fraudulenter procurantes alienationes bonorum Ecclesiasticorū. Cardinales pauperes maximè & Episcopos & Principes ac nobiles domo extorres, virgines, viduas ægrotos frequenter iuuabat, ædificauit splendidè, & templa destructa restaurauit. Quod autem omnes illum literarum & literatorum osorem faciant, planè falsum est, nec latet viros cordatos quibus fauoribus qua munificentia eos prosequutus sit, inter multos testis est Cardinalis Bessario Nicenus vir Latina & Græca facundia eminentissimus & ideo Paulo secundo charissimus quem perpetuo, senem doctissimum Nestora veluti lateri adesse volebat. Demum eximium beneuolentiæ suæ innatæ in viros Doctos specimen edidit, cum Franciscum Rueram Franciscanum Monachum pauperem sed omnibus modis Doctissimum in Cardinalium collegium aduocauit, nulla alia ratione fretus quam eximiis virtutis & eruditionis meritis. Pari literarum gratia succensus Stephanum de Varada Decretorum Doctorem clarissimum Gallum ad Cardinalatus fastigium euexit. Hæc fuerunt argumenta potiora quibus Platina in Pontificem strinxit calamum. Obiit apoplexia, fatemur equidem, sed quid culpæ homini seni, vertigine laboranti, neruorum origine atque principio læso? Mille modis miseros homines sors vna fatigat Huius Pontificis cadauer in Basilica Principis Apostolorum marmoreo sepulchro quod Marcus Barbus Cardinalis S. Marci extruxit, conditum est, Pontificatus anno septimo die. V. Cal. Aug. Anno. MCCCCLXXI.

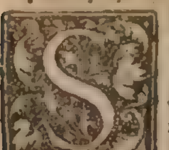
SIXTVS QVARTVS

Franciscus Roboreus vel de Ruuere Ligur ex villa Albizzola diœcesis Sauonensis Piscatoris filius summo hominum Piscatori Petro in apostolica sede successit die XV. Cal. Sept. Anno reparatæ salutis M.CCCCLXXI. Puerulus deuotus fuit regulæ sancti Francisci, in qua fœlicissimi ingenij specimen edidit. Deinde Patauij lauream magisterij in S. Theologia suscepit. Italorum Academias doctrina illustrauit. Minister Generalis sui ordinis, in collegium Cardinalium adscriptus est. Sedit in Apostolica sede Annos XIII. & dies V. Omnes Principes Christianos suis votis obsequentissimos habuit. Vrbis nouus conditor apellatus propter reparata ædificia temporum iniuria diruta. Pontem supra Tiberim maximis impensis fecit & à se Xisti pontem nominauit, cum antea ab Antonio Pio conditore vt fertur nomē sortiretur. Multa scripsit quæ doctrinam scholasticam D. Thomæ Aquinatis & Scotistarum studiosiùs aperiunt. D. Bonauenturam ordinis sui olim Cardinalem virum doctissimum, (cuius corpus Lugduni magna veneratione reseruatur) retulit.

inter diuos retulit. Festum Conceptionis D. Virginis confirmauit cum approbatione officij eius diei vt habetur in cap. 1. de Relig. in Sexto. Bibliothecam Vaticanam aduectis & comparatis ex omni Europa libris auxit & restituit.

I.

Cauetur hac constitutione ne porphyretici marmorei ve lapides, & alia ornamenta è templis ad prophanos vsus tollantur.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

CVM prouida sanctorum Patrum decreta eos sacrilegos esse diffiniant, qui Ecclesias, & loca sacra altissimo dedicata deuastant, ipsorúmque diripiunt ornamenta, sicut & illos qui de sacro sacrum auferre impia temeritate præsumunt, paríque vtrumque flagitium ac duplici pœna coerceant, decet merito nos, cui Ecclesiarum omnium cura dispositione superna commissa est, pro detestatione tanti criminis, próque statu prospero, venustate, & decore ipsarum ecclesiarum in sua decentia debite conseruandis, omni vigilantia & attentione curare, ne peruersorum crescente malitia eædem ecclesiæ & sacra Dei templa, præcipuè almæ Vrbis, nostro conspectui antepofita, suis nudentur ornatibus, & huius sceleris nequissimi patratores debitam recipiant vltionem. Sane fide dignorum relatibus nõ sine admiratione, ad nostrum peruenit auditum quòd nonnulli iniquitatis filij se inaniter Christianos esse profitentes, & à quorum oculis Dei timor, & reuerentia Christianæ religionis abscessit, de patriarchalibus, & aliis sacratissimis ecclesiis, & basilicis dictę Vrbis porphyreticos, marmoreos & alios diuersorum generum & colorum lapides ad ipsarum vsum, decorem, & ornatum deputatos ausu sacrilego abstulerunt hactenus, & in dies auferre, eósque ad diuersa loca per se vel alios asportare præsumunt, in grauem diuinæ Maiestatis offensam, ecclesiarum earundem deformitatem, detrimentúmque animarum suarum, periculum & scandalum plurimorum. Nos igitur sacrilegorum impios & temerarios ausus huiusmodi, quantum nobis ex alto conceditur, reprimere cupientes, quamuis præmissorum occasione nonnullorum prædecessorum nostrorum sanctiones, & prohibitiones variæ emanauerint temporibus retroactis, quas (in eo duntaxat quod de ecclesiarum & sacrorum locorum ornamentis, atque lapidibus antedictis minimè auferendis prohibent vel disponunt seu illos qui huiusmodi flagitiosissimos ac pene in Christiano orbe inauditos excessus perpetrare, & in his sacrilegas manus iniicere præsumpserunt, excommunicationis sententia innodatos fore declarant) in suo robore volumus permanere, omnes & singulos cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, qui ex prędictis lapidibus, siue aliis ornamentis earundem Ecclesiarum siue Basilicarum dictę Vrbis habuerint, aut in surripiendo seruando & retinendo auxilium præstiterint vel fauorem, nisi à die habitę præsentium literarum notitię, ea restituant cum effectu: scientes vero reuelent, & ad notitiam nostram saltem per minores pœnitentiarios nostros deduci faciant, maioris excommunicationis sententia à qua (nisi in mortis articulo, & debita satisfactione præuia) à nullo præterquam à Romano Pontifice absolui possint, irretitos esse: Ecclesias vero & loca alia quorum vsibus, & ornatui illa deputata fuerint, aut forsan (quod absit) deputari contigerit in futurum, tandiu Ecclesiastico interdicto subiacere, quandiu ad loca vnde priùs ablata fuere, absque diminutione aliqua fuerint reportata, harum serie declaramus. Et insuper quisquis suę salutis immemor sacrilegij crimen huiusmodi committere præsumpserint in futurum, vltra censuras prædictas, Ecclesiæ siue Basilicę à qua lapides, & ornamenta huiusmodi abstulerint, mediam libram auri pro recompensa sibi irrogatę iniurię absque diminutione aliqua soluere teneatur. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, anno incarnationis dominicę millesimo quadringentesimo septuagesimo, septimo Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno tertio.

Vetat hoc edicto Pontifex ne quis ausu sacrilego porphyreticos lapides néve marmoreos ad prophanos vsus è templis surripiat. Hoc facinus iure Pontificio perpenso sacrilegium est c. quisquis. §. 1. 17. q. 4. iure autem Ciuili non sacrilegium sed furtum hoc esse creditur l. Diui ff. ad l. Iuliã. pecul. pœna ergo furtis eo iure infligitur. Propriè perpetratur cum res sacra è loco sacro publico suffuratur Bart. in l. sacrilegij pœnã. ff. ad l. Iuliã. pec. cuius pœna de Iure Ciuili capitalis est ita Bar. d. l. sacrilegij pœnã in princip. ff.

II.

Contra asserentes non esse hæreticum à Dæmonibus expectare responsa.

SIXTVS Episc. &c. Dilecti fili Vicari Venerabilis fratris nostri Episcopi Bononien. in spiritualibus generalis.

Hæreticum est à Dæmonibus expectare responsa.

NVNTIATVM est nobis, nonnullos ordinis Sanctę Marię de monte Carmeli fratres, tantę fuisse temeritatis, vt veriti non sint disputando & prędicando in ciuitate Bononiensi eiusque comitatu asserere, non esse hęreticum & a puritate fidei alienum, dęmonum expectare responsa: ob quod aduersus ipsius fidei puritatem scandala multa exorta videntur. Nos id indignè molestéque feren. & de pręmissis certam notitiam non habentes, discretioni tuę per pręsentes committimus & mandamus, vt omni opportuna adhibita diligentia, & industria veram notitiam habere cures: an sit, qui fuerint huiusmodi assertores, & quę scandala propterea sint exorta. Quidquid autem in pręmissis inueneris in scriptis authenticè redactum ad dilectum filium Franciscum de Toleto notarium, & Datarium nostrum domesticum, sub tuo sigillo transmittas: vt ab eo de omni re certiores facti, quid agi conueniat, auctore Domino, statuere valeamus. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die decimo octauo Iunij. 1474. Pontificatus nostri anno secundo.

Quod nepharium est apud plerosq; virtutis & sanctitatis pallio tegitur: ita vt quidam dementem illam opinionem tueri ausi sint, Licere Dæmonum responsa consulere quod merum est sortilegium, qui enim talia ambiunt pugnant cum analogia nostra fidei præsertim cum nec diabolus ipse ea de quibus percunctatur non compertus habeat nisi quatenus coniectura variisque rerum causis præsagit euētus, & vt noris non gaudet vero semperq. suspicionum & odiorum semina miscet. Veruntamen secundùm August. in lib. de natura dæmonum assignantur VII causæ, vnde etiam probabiliter coniecturant futura contingentia, non tamē illa, certe certitudinaliter valent. Prima est quia vigent subtilitate naturali, quò ad operationem intellectus ipsorum: Vnde & sine discursu, qui necessarius est in nobis, rationis intelligunt. Secunda quia propter experientiam temporum, & reuelationem supernorum spirituum plura sciunt quàm nos. Vnde ex Isid. allegatur sæpiùs à Doctoribus triplici accumine scire vigent Dæmones, Subtilitate naturæ, Experientia temporum, & Reuelatione supernorum spirituum. Tertia est propter celeritatem motus, vnde quæ in Oriente fieri habent, præcedare possunt mira celeritate ad Occidentem. Quarta, quia sicut sua potentia, cum Deus permittit, possunt inducere morbos, aerem inficere, & famem inducere, ita possunt & illa prædicere. Quinta quia per signa possunt subtiliùs prædicere mortem quàm Medicus videndo vrinam & pulsum. Nam sicut ille per signa videt aliqua in infirmo, quæ simplex non considerat, ita & Dæmon ea quæ nullus homo videt naturaliter. Sexta, quia ex signis, quæ præcedunt ab animo hominis, coniecturant ea quæ sunt, vel erunt in anima, astutius prudenti viro. Sciunt enim qui instincti sunt verisimiliter secuturi, consequenter cuiusmodi opera. Septima, quia acta Prophetarum, & scripta noscunt melius quàm homines, & ex illis multa futura dependent, ideò ex illis multa futura prædicere possunt. Hæc etiām tanguntur 26 q. 4. sciendum. Catholica autem & Christiana est doctrina non licere absque grauissimo cultus & fidei christianæ neglectu à dæmonibus expectare responsa quantumuis sciolis ne vt inquit Apostolus efficiamur socij dæmoniorum. Haud enim decet vno lethale crimen videtur dæmonum potestate vti, quantumuis esse compertum eorum beneficio nobis non posse consulere. Quare multo minus licet vllo modo pro responsis habendis cum eis pacisci, non solum quod hostes nostri sint qui nullam nobis fidem nisi in nostram perniciem seruant: verum quod in Baptismo per exorcismos & cathechreses christianas eorum pompis & auxiliis renunciamus, profitentes super nos erga eos, veluti erga inimicos nostros gesturos atque adeo nullum ab illis patrocinium aut auxilium suscepturos. Est enim hostis Dei & patriæ cœlestis & noster qui ab obstinata voluntate inimicitiarum nunquam recedit. Quare Deut. 18. & 1. Reg. 28. & Leuit. 9. & sæpe in sacris literis Pythones & Magi qui eorum consilio vtuntur aut ope aut opera abominabiles habentur. Vide Caietanum in q. 90. 2. 2. S. Thomæ. Cætera quæ ad sortilegia spectant dicemus sub Leone X.

III. Indul-

III.

Indulgentiæ Rosarij Beatæ Virginis Mariæ concessæ precibus Ducis Britanniæ.

SIXTVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

EA quæ ex fidelium deuotione ad Dei omnipotentis, & gloriosæ Virginis Mariæ laudem & gloriam piè ordinata sunt, vt firma permaneant nostræ approbationis robore solidamus, ac fideles ipsos ad deuotionis opera exercenda indulgentiis & remissionibus libenter inuitamus, vt exinde reddantur diuinę gratiæ aptiores, maximè cum Catholicorum Principum id exposcit deuotio & hoc conspicimus in domino salubriter expedire. Sane pro parte dilecti filij nobilis viri Francisci Ducis, & Dilectę in Christo filię nobilis mulieris Margaritæ, eius Conthoralis Ducissę Britanię, nobis fuit nuper propositum quod in Ducatu Britannię & pluribus aliis locis crescente fidelium deuotione ab aliquo tempore citra innouatus est certus modus siue ritus orandi pius & deuotus, qui etiam antiquis temporibus à Christi fidelibus in diuersis mundi partibus obseruabatur: videlicet quod quilibet volens eo modo orare, dicit qualibet die ad honorem Dei, & Beatissimæ Virginis Marię, & contra imminentia mundi pericula, totiens Angelicam Salutationem Aue Maria, quot sunt Psalmi in Psalterio Dauidico, videlicet Centies quinquagies, singulis decem salutationibus huiusmodi orationem Dominicam semel proponendo. Et iste ritus siue modus orandi Psalterium Virginis Mariæ vulgariter nuncupatur. Vnde Dux & Ducissa præfati propter singularem & sinceram quam ad ipsam Beatam Virginem Mariam gerunt deuotionem, cupiunt ritum siue modum orandi prędictum, ad obstruendum ora aliquorum detrahentium, per Sedem Apostolicam approbari. Quare pro parte Ducis & Ducissę & aliorum fidelium plurimorum nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus ritum siue modum orandi huiusmodi approbare, aliásque super præmissis opportunè prouidere benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur tam Ducis & Ducissę quàm aliorum fidelium piam deuotionem in Christo habentium commendantes, huiusmodi supplicationibus inclinati, præfatum Psalterium, siue modum orandi prædictum, auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, illúmque tollerandum fore, ac cunctis fidelibus eo modo orare debere, & licere decernimus & declaramus. Et vt omnes & singuli Christifideles, ad deuotionis opera & prædicto modo orandum eo feruentius inducantur, quo exinde animarum suarum facilius salutem consequi sperauerint, Vniuersis & singulis Christi fidelibus præfato modo orare volentibus, vbilibet existentibus, præsentibus & futuris, pro qualibet vice qua sicut præmittitur orauerint, pro qualibet quinquagena præfati Psalterij quinque annos, & totidem quadragenas indulgentię misericorditer in domino relaxamus Præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes literas ad singula loca in quibus illis opus esset &c. Volumus &c. quod transumpto earum manu duorum Notariorum alicuius ecclesię Curię subscripto, & sigillo alicuius prælati seu in dignitate ecclesiastica &c. fides detur in omnibus & per omnia, &c. Nulli ergo, &c. Si quis, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicę millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, quarto Id. Maij, Pontificatus nostri anno quarto.

Pontifex collabentem Rosarij deuotionem pia liberalitate thesauri Ecclesiæ denuo erexit. Nõ immerito autem Pontifices multo Rosarium hoc indulgentiis donarunt. Nam si librorum multorum lectio, si Imaginarũ sanctarum aspectus, si templorũ visitatio, si reliquiarũ veneratio & alia multa dari occasiones absque Rosario possunt quibus humana mẽs ad piè meditãdum induci soleat nulla tamẽ sic vbique sempérque in promptu esse potest atque Rosarium.

Pontificatum optimi huius Pontificis variis cladibus, in orbem grassantibus insignis fuit. Tulit illud seculum multas calamitates Principum tumultus & prælia. Vidit terræmotus, fulgura, solis Lunæque d[e]fectus, Tyberis exundationes, crebriores Cometæ minaces crines. Constitutiones edidit varias in tuitionem & protectionem Romanæ sedis, ita intrepidè vt exteris Principibus veneranda & formidabilis foret. Dominicanas & Franciscanas acies sententiam conceptionis Virginis Mariæ variè distrahentes hoc decreto sedauit, vt aduersantium opinionum qualibet sine hæresis aut peccati suspicione crederetur. Exiuit tandem in Ecclesiæ commodum cura functus idib. Aug. ß. Xystus anno. M CCCCLXXIIII. febribus fractus cum fœdus initum inter Rempublicam Venetorum & reliquos Potentatus audisset, animi vt creditur eiß gaudio vitam extinxit.

INNOCENTIVS OCTAVVS

Ioannes Baptista Cibo Genuensis Ligur, educatus initiò inter Alphōsi Regis Siciliæ ministros deinde Romam veniens ob præstantissimam ingenij indolem sacerdotio sese dedit Sixto IIII. charissimus, qui eum in domesticum & Datariuã, deinde ad Episcopatum Sauonensem & Melphitensem non paruæ laudis & dignitatis officia asciuit, & in secundis Comitiis, in Illustrimum Cardinalium ordinem cooptauit. Post Sixtum communi omnium congratulatione Romani Pontificatus insignia suscepit idib. Septembris M.CCCCLXXXIIII. Innocentius dici voluit Innocentij IIII. prædecessoris memor cuius nomen sanctè pieque colebat. Pastor pacis studiosissimus cultor, in sedandis orbis dissidiis prudentissimus, natura facilis, ingenio tranquillo & exuberantis annonæ vigilantissimus instructor. Pontificale palatium miro sumptuosissimóque opere exornauit & amplificauit. Zizimum Sultanum Mahometis filium prælio à fratre Baiazethe apud Prusiam Bithiniæ victum in Vaticano honesta custodia detinuit.

I.

Pœna non soluentium Annatas debitis temporibus reuerendæ Cameræ Apostolicæ.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

APOSTOLICÆ Cameræ, ex qua non modo S.R.E. sed etiam magnum totius Christianæ Reip. subsidium prouenit, iura illæsa seruare (vt tenemur) modis omnibus cupientes, his, quæ propterea à prædecessoribus nostris emanarunt, libenter adiicimus muniminis nostri firmitatem, ac alias desuper prouidemus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Dudũ siquidem per fœlicis recordationis Pium Papam huius nominis secundum prædecessorem nostrum, accepto quod numerus debitorum dictæ Cameræ nimis auctus erat, & quod obligati pro annatis beneficiorum ecclesiasticorum, quę auctoritate Apostolica assecuti fuerant excommunicationis sententiam in eos latam (quam non soluendo in præfixo eis termino, ipso facto incurrebant) minimè curare videbantur, & per hoc animalibus sic illaqueatis periculum imminebat, & continua dictæ Cameræ damna subsequebantur, idem prædecessor cupiens tam saluti animarum, quam ipsius Cameræ indemnitatibus salubriter prouidere, prouidè ordinauit, quod omnes, qui de cætero pro annatis quorumcunque beneficiorum in dicta Camera se obligarent, si infrà eis præfixos terminos, dictæ Cameræ, aut collectoribus fructuum & prouentuum eius, in partibus existentibus, satisfacere deficerent, ipso facto lapso termino, non solum in sententiam excommunicationis inciderent sed etiam beneficiis suis pro quibus se in dicta Camera obligassent, omninò priuati forent: illi vero, qui non pro se, sed pro aliis, vt principales, se pro annatis huiusmodi obligarent, si in terminis non satisfacerent, vltrà sententiam excommunicationis huiusmodi, essent ipso facto omnibus beneficiis ecclesiasticis, quæ obtinerent, priuati: possentque talia beneficia per quoscunque liberè impetrari, prout in eiusdem prædecessoris literis desuper confectis pleniùs continetur. Cum autem (sicut accepimus) ex ordinatione prædicta, ab aliquibus temporibus citrà, ideo optati fructus non prouenerint, quia nonnulli, qui beneficia ecclesiastica per huiusmodi priuationem vacantia, pro tempore postmodum impetrarunt, super illis agendo, & qui excipiendo priuationem huiusmodi in iudicium deduxerunt, coram palatij causarum Apostolici Auditoribus, & aliis iudicibus Romanæ curię,

Repetenda sunt ea quæ superius diximus in constitut. Pauli. 2. constit. 2. incip. decet. fol. 130. quæ ampliata & declarata est per Iul. 3. Paulum. 4. & Gregorium XIII.

curiæ, auditi non fuerunt ab eisdem Auditoribus & iudicibus, asserentibus ordinationem eandem prædecessoris præfati non fuisse receptam, & moribus vtentium comprobatam, creuitque & crescit indies numerus debitorum eorundem in annatum non soluentium quæ debent, periculum & præfatæ Cameræ ac Christianę Reip prefatę, non leue præiudicium. Nos igitur volentes super præmissis opportune prouidere, eiusdem prædecessoris ordinationem, & literas prædictas, ac omnia & singula in eis contenta, authoritate Apostolica, pręsentium tenore approbamus, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decernimus, iuxtà illarum continentiam, & tenorem: ac volumus, & eadem authoritate statuimus, quod hactenus obligati Cameræ eidem ex causis prædictis, qui non soluerunt statutis eis terminis ac propterea excommunicationis sententiam, & iuxtà eiusdem prædecessoris literarum continentiam, priuationis pœnam prædictam incurrerunt (si curiales, infrà vnum: citramontani, infrà tres: & vltramontani, infrà nouem menses, à die publicationis præsentium in Cancellaria Apost. computandos) dictæ Cameræ de his quæ debebant, satisfecerint, ex tunc, eo ipso, ab excommunicationis sententia absoluti, & ad beneficia, quibus propterea iuxtà ordinationem prædictam priuati existunt, plenariè restituti censeantur: & si non soluerint in terminis prædictis, priuationis pœnam prędictam de nouo incurrant eo ipso. Quódque illi, qui in posterum se obligabunt, excommunicationis & priuationis pœnas prędictas, iuxtà eiusdem prędecessoris ordinationem, omninò incurrant: & impetrantes beneficia per huiusmodi priuationem vacantia: & similiter contra illos sic priuatos, de priuatione huiusmodi ęxcipientes: possint, & debeant per quoscunque Auditores & Iudices audiri nec eo prætextu, quod constitutio prędicta non fuerit recepta, & moribus vtentium comprobata, repelli: teneantúrque Auditores & Iudices quicunque, in causis cognoscendis in Romana curia & extrà, secundùm eandem ordinationem iudicare: sublata eis, & cuilibet eorum quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate: nec prosint obligatis prędictis quietationes, quas à collectoribus, vel subcollectoribus prędictis haberent, quę publico non probarentur instrumento Decernen. pręsentes literas ex die publicationis earum in Cancellaria Apostolica, quoscunque ligare: ac irritum, & inane, quicquid secùs super his à quoquam, quauis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quę idem prędecessor in suis literis voluit non obstare, cęterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Si quis &c, Datum Romę, apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto, XIII. Calendas Martij, Pontificatus nostri anno primo.

Plus i imposuit pœnas hic expressas non solventibus annatas, publica constitutione.

Pœnæ præstantiores post excõmunicationem non soluentibus annatas sunt priuationes & vacationes Beneficiorum.

II.

Mandat Inquisitoribus officium exequi aduersus vtriusque sexus personas sortilegiis & incantationibus dæmonum deditas.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

SVMMIS desiderãtes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit vt fides catholica nostris potissimè temporibus, vbique augeatur & floreat, ac omnis Hæretica prauitas de finibus fidelium procul pellatur. ea libenter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quę huiusmodi pium desiderium nostrum natiuum sortiatur effectum, cunctisque propterea per nostrum operationis ministerium: quasi per proui operatoris sarculum, erroribus extirpatis, eiusdem fidei zelus, & obseruantia in ipsorum corda fidelium fortius imprimatur.

Ex Malleo maleficorum.

Sanè nuper ad nostrum non sine ingenti molestia, peruenit auditum, quòd in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec non in Maguntinen. Colon. Treuiren. Saltzburg. & Bræmen. prouinciis, ciuitatibus, terris, locis, & Diœcesibus complures vtriusq; sexus personæ propriæ salutis immemores, & à fide catholica deuiantes, cum dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, aliisq; nephandis superstitionib. & sortilegiis, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum

Germania Sortilegiis, incantationibus & superstitionibus atrocissimè olim vexata est. Summum est hoc annuas, &

vuas, &

[...]em maleficarum genus cuius horrenda facinora in hac constitutione declarantur. Sunt enim quædam contra humanæ naturæ inclinationem imò omnium ferarum propriæ speciei infantes vorant & comedere solent. Sunt quæ ad innumera alia nocumenta tendunt. Hæ enim grandines & auras lesiuas cum fulminibus exagitant, sterilitatem in hominibus & iumentis procurant.

uas, & arborum fructus, necnon homines, mulieres, pecora, pecudes & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, suffocari & extingui facere, & procurare, ipsósque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis quàm extrinsecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, virósque ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant impedire. Fidem præterea ipsam, quàm in sacri susceptione Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare. Aliáque quamplurima nefanda, excessus & crimina, instigante humano generi inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum suarum periculum, diuinę maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum, ac scandalum plurimorum.

Quódque licet dilecti filij Henrici inquisitoris, in prædictis partibus Alemaniæ superioris, in quibus etiam prouinciæ, ciuitates, terræ, diœceses, & alia loca huiusmodi comprehensa fore censetur. Nec non Iacobus Sprenger per certas partes lineæ Rheni, ordinis Prædicatorum & Theologiæ professores, Hæreticæ prauitatis inquisitores per literas Apostolicas deputati fuerunt, prout adhuc existunt, Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium, quærentes plura sapere quàm oporteat, pro eo, quòd in literis deputationis huiusmodi prouinciæ, ciuitates, diœceses, terrę & alia loca prædicta, illarúmque personę ac excessus huiusmodi nominatim & specificè expressa non fuerunt illa sub eisdem partibus minimè contineri, & propterea præfatis Inquisitoribus in prouinciis, ciuitatibus, Diœcesibus, terris & locis prædictis, huiusmodi inquisitionis officium exequi non licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem & correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod in prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, terris & locis prædictis, excessus, & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura, & æternę salutis dispendio remanent impunita.

Nos igitur impedimenta quælibet, per quæ ipsorum inquisitorum officij executio, quomodolibet retardari posset, de medio submouere, & ne labes hæreticę prauitatis, aliorúmque excessuum, huiusmodi in perniciem aliorum innocentum sua venena diffundat, opportunis remediis, prout nostro incumbit officio, prouidere volentes, fidei zelo ad hoc maximè nos impellente. Ne præterea contingat, prouincias, ciuitates, diœceses, terra & loca prædicta, sub eisdem partibus Alemanię superioris, debito inquisitionis sub officio carere, eisdem inquisitoribus in illis officium inquisitionis huiusmodi exequi licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus, & per omnia, ac si in litteris prædictis prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ & loca, ac personæ & excessus huiusmodi nominatim & specificè expressa forent, auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus.

Ex est etiam decreti canonici mens 26. q. 5. vt moneantur rudes plebeculæ imposturas dæmonum cauere. Hinc sacerdotes per Ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omninò falsa esse & non à diuino sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fideliũ irrogari.

Proque potiori cautela literas & deputationem prædictas ad prouincias, ciuitates, diœceses, terras & loca, nec non personas, & crimina huiusmodi extendentes præfatis Inquisitoribus, quòd ipsi, & alter eorum, accersito secum dilecto filio, Ioanne Gremper Clerico Constantien. diœces. Magistro in artibus, eorum moderno, seu quouis alio Notario publico, per ipsos, & quemlibet eorum pro tempore deputando in prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis contra quascunque personas, cuiuscunque conditionis, & præeminentię fuerint, huiusmodi inquisitionis officium exequi ipsásque personas, quas in præmissis culpabiles repererint iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire, & mulctare. Nec non in singulis prouinciarum huiusmodi parrochialibus Ecclesiis verbum Dei fidei populo quoties expedierit, ac eis visum fuerit proponere, & prædicare, omniáque alia & singula in præmissis, & circa ea necessaria & opportuna facere, & similiter exequi liberè & licitè valeant, plenam ac liberam eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem.

Et nihilominus venerabili fratri nostro Episcopo Argentinensi, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipse per se, vel per alium, seu alios permissa vbi quando, &

do, & quoties expedire cognouerit, fueritque pro parte Inquisitorum huiusmodi seu alterius eorum legitime requisitus, solenniter publicans, non permittat eos per quoscunque super hoc contra prædictarum & præsentium literarum tenorem, quauis authoritate molestari: seu alias quomodolibet impediri: molestatores & impedientes, & contradictores quoslibet, & rebelles, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, præeminentiæ, nobilitatis & excellentię aut conditionis fuerint & quocunque exemptionis priuilegio sint muniti. Per excommunicationis, suspensionis & interdicti, ac alias etiam formidabiliores, de quibus sibi videbitur sententias, censuras & pœnas, omni appellatione postposita, compescendo, & etiam legitimis super his per eum seruandis processibus, sententias ipsas quoties opus fuerit aggrauare & reaggrauare auctoritate nostra procuret, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri, & qua cuiúsque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum: anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto Non. Decembris. Pontificatus nostri anno primo.

Germania fœdissimam strigarum nubem habuit quæ plurima mala fundebat in homines & animalia, inuocatis aperte nominibus dæmonum. Impostores autem & magicis artibus delectatos multa prodigiosa & portentosa effecisse ex Iustino, Ireneo, Tertulliano, Epiphanio Theodos. & August. certissimum est. Magis porro monstrosa ipsóque stridore pronunciationis etiam horrenda vocabula & carmina ope cacodæmonum inuenisse, & suspicasse, quibus ad præstigias suas mirabilem energiam necesse asserebant ex sacris prophanisque scriptoribus cunctis est in confesso. Apuleius etiam magico susurramine vt refert Feuardentius apud Ireneum amnes reuerti, mare colligari, ventos expirari, solem inhiberi, lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctémque teneri posse putat. Docuerunt etiam Ethnici poetæ hos mirabiles sed phantasticos & fidei Christianæ repugnantes effectus.

Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam
Carminibus Circe socios mutauit Vlyssis:
Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Et Tibullus de quadam incantatrice

Hęc, cantu finditque solum manésque sepulchris
Elicit & tepido deuorat ossa rogo.

Ouidius alterius incantatricis præconium retulit his versibus

Vipereas rumpo verbis & carmina fauces
Viuáque saxa sua conuulsáque robore terra
Et syluas moueo, iubeóque tremiscere montes
Et mugire solum Manésque exire sepulchris.

Habent autem Germani vberiorem conquerendi ansam in hac Dæmoniaca præstigia quorum quædam horrenda facinora relata fuerunt Innocentio Pontifici vt ex Historiis & examinibus Ioannis Sprenger Inquisitoris hæreticæ prauitatis & Ioannis Nider Theologiæ professoris formicario colligitur. In has autem pessimas fidei pestes iustissimis sanctionibus animaduersum est, & quamuis in hac Innocentii 8. constitutione malefica solo Inquisitorum Iudicio subiici videantur, illis tamen non excluditur quin & Diocesani etiam vsque ad sententiam diffinitiuam etiam procedere possint, vt dilucidè habetur 26. q. 5. Episcopi eorúmque ministri omnibus modis elaborare studeant, vt perniciosam & à Diabolo inuentam sortilegam & magicam artem ex parochiis suis penitus eradicent & si aliquem virum aut mulierem huiuscemodi sceleris sectatorem inuenerint turpiter dehonestatum de parochiis suis eiiciant.

III.

In eos qui in literis apostolicis qualitatem & conditionem mentiuntur quo faciliùs consequantur litterarum expeditionem.

Vt gratis habeant litterarum expeditionem quidam asserũt se esse tales quales nō sunt quod non sine iactura conscientiæ fieri potest quamobrẽ vt docet Rebuff. in praxi benefic. non sufficit exprimere vt sit quispiam familiaris alicuius Cardinalis & titulus exprimatur & consensus illius quãdo affirmatiuè fuerit dictũ esse familiarẽ. Omnia enim sunt exprimenda cũ omnibus suis qualitatibus, & circunstantiis per glos sing in verb. omnia & singula. in c. vt circa. de electio. in 6. Barb. in c. si quis presbyterorũ col. 2. de rebus Eccles. nõ alienand.

INNOCENTIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM Sicut non sine displicentia accepimus nonnulli conscientiæ suæ prodigi & auaritię insanabili morbo laborantes, vt literas apostolicas gratis expediant, & Officiales debita eorum portione defraudent, in eisdem literis se nonnunquam venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aut dilectorum filiorum Abbreuiatorum de maiori prouidentia, seu litterarum prædictarum scriptorum, necnon aliarum personarum quarumcunque ex quarum qualitatibus & priuilegiis siue antiqua consuetudine literas ipsas gratis expedire solent nepotes & quandoque germanos interdum vero familiares continuos commensales fuisse & esse affirmare, & vt tales in dictis litteris se inscribi facere ac fecisse non vereantur, cum reuera tales non fuerint in animarum suarum periculum, ac officiorum Romanę Curię non modicum præiudicium & grauamen: Nos fraudibus & deceptionibus huiusmodi prout nostro incumbit officio de remedio opportuno prouidere volentes motu proprio et ex certa scientia omnes et singulos cuiuscunque status gradus & conditionis fuerint & quocunque nomine nuncupentur qui se Cardinalium aut assistentium seu scriptorum eorundem aut aliarum personarum quaruncunque ex quarum qualitatibus et priuilegiis siue antiqua consuetudine litteras ipsas gratis expediri solent, nepotes seu germanos aut familiares continuos commensales in eisdem litteris nominauerint, cum reuera tales non fuerint: excommunicationis sententia à qua nisi per Romanum Pontificem pro tempore existentem, mortis articulo excepto, ac satisfactione præuia absolui non possint, auctoritate apostolica per præsentes innodamus. Et nihilominus concessiones et gratias in eisdem litteris contentas quascunque, ipsásque litteras hactenus expeditas expediendas viribus omnino carere eisq; & eorum singulis in aliquo suffragari non potuisse nec in futurum posse, Motu auctoritate et scientia similibus decernimus et declaramus, ac volumus quòd mandatum et decretum et declaratio nostra huiusmodi in Cancellaria apostolica publicetur, et in illius libro describatur, ac perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruetur. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis ac quibusuis priuilegiis et indultis eisdem personis concessis, quę eis aut eorum alicui quo ad præmissa volumus nullatenus suffragari, cæterisque contrariis quibuscunque. *Placet publicetur & describatur.*

Lectum & publicatum fuit suprascriptum mandatum Romę in Cancellaria apostolica die Sabbati. XXII. mensis Augusti Anno Millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo Pontificatus Sanctissimi Domini nostri Domini Innocentij Papę VIII. Anno eius tertio.

IIII.

Facultas, Licentia & modus resignandorum Beneficiorum.

Gregorius XIII. constit. Humano. de publicatione resignationum colla.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SICVT Bonus pastor super familiam domus suæ solerter inuigilans, sic prouidere, sicque diligenter debet attendere, quod inordinata & indisposita, si qua inuenerit in eadem, submota difficultate reducat pariter & reformet, sic & nonnunquam decet & expedit Romano Pontifici, in quo potestatis plenitudo consistit, & cuius, in factis per eum circa beneficia ecclesiastica gratiis adeo est solicitudinis intentionis affectus, vt in contrarium acta, nullius existant firmitatis ne beneficia huiusmodi absque canonico titulo detineri contingat, circa gratias ipsas, pro suæ circunspectionis industria, votiuę declarationis, modificationis, & reuocationis adhibere remedium, prout expedire cognoscit, desuper salubriter prouidere. Sanè (sicut accepimus) nonnulli obtenta per eos a Sede Apostolica licentia resignandi beneficia

beneficia ecclesiastica per eos pro tempore obtenta extra Romanam curiam in or dinariorum locorum, aut in dignitate ecclesiastica constitutarum personarum, seu cathedralium ecclesiarum canonicorum, per eos eligendorum, manibus, simpliciter, vel ex causa permutationis: ac eisdem Ordinariis, personis & canonicis, resignationes ipsas ab eis, & personis compermutantibus, seu simpliciter resignare volentibus extra dictam Curiam recipiendi & admittendi, ac resignata beneficia per compermutantes seu simpliciter resignantes, ipsis licentiam habentibus, & per eos ex dicta causa compermutantibus huiusmodi, simpliciter vere, idoneis personis conferendi, concessa facultate abutentes, nonnunquam licentiæ, & facultatis huiusmodi prætextu, & extra & prope Vrbem vel alium locum, in quo Romanam Curiam residere contingit, resignationes beneficiorum Ecclesiasticorum quę obtinent, simpliciter vel ex dicta causa, pro aliis beneficiis ecclesiasticis, in manibus personarum in prælaturis & ecclesiasticis dignitatibus constitutarum, aut canonicatus & præbendas in cathedralibus ecclesiis obtinentium, in dicta Curia residentium, ad id extra muros Vrbis & loci huiusmodi, propterea studiose ductarum, faciunt, & ab illis de sic resignatis beneficiis ex dicta causa, eis & compermutatibus, & simpliciter personis aliis respectiue prouisiones fieri procurant: Quandoque verò ex volentibus sua beneficia ecclesiastica resignare, ad finem vt de illis personæ eis gratę prouideatur, vel duobus inuicem permutare volentibus complaceant, & faciant quod illi, mediantibus huiusmodi licentiis & facultatibus, quod quærunt, obtineant indirectè, tam prope locum dictę Curię, quàm extra in partibus, in quibus degunt, fingunt se aliqua, persæpe tenuissima & etiam ficta beneficia ecclesiastica, & quæ nonnunquam tales personæ eis conferre procurant, ad effectum huiusmodi ex causa permutationis cum eisdem personis, pro illis beneficiis, quę personę illæ volunt ad illos peruenire, resignare virtute licentiæ & facultatum earundem: & sic de his, quę ipsi habentes licentiam huiusmodi resignant beneficiis ex dictis causis personis illis, quorum opera nonnunquam, vt præfertur ea habuerunt, & quibus complacere student, de aliis beneficiis, quæ sic fraudulenter compermutantes ipsi resignant, vt tandem ad alios perueniant, ipsis licentiam & facultatem huiusmodi habentibus prouidetur factáque sic hinc inde prouisione prędicta collata eisdem licentiam habentibus, beneficia in permutatione huiusmodi interdum illico eorum possessione non habita, & nonnunquam putantes cautius agere infra paucos dies, habita vel non habita possessione huiusmodi, in his in quibus ex dicta causa permutationem fecerunt, vel alterius personę manibus simpliciter resignant, vt de illis prouideatur personis illis, quibus prouideri intendebant illi, qui ex dicta causa illa prius resignauerunt, vt præfertur, vel illa ex causa permutationis cum illo cum quo compermutans primo permutare intendebat, resignant pro beneficio, quod primo permutans affectabat habere, & completa permutatione secunda, per quam primi permutantis beneficium illum cum quo permutare valebat, perueniat, denuo possessione etiam non habita, collatum ipsi facultatem habenti in secunda permutatione beneficium ex causa permutationis cum primo permutante, pro illo, quod ipsemet facultatem habens, in prima permutatione resignauerat beneficio primo permutanti collato resignat, & sic in huiusmodi tertio loco, facta permutatione, quod primo dimiserant, proprium beneficium recuperant, & illi primo compermutanti, cuius beneficium per eum dimissum, in prima permutatione peruenerat, ad secundò permutantem in secunda permutatione confertur, in huiusmodi tertia permutatione dimissum per dictum secundo permutantem beneficium in secunda permutatione, & sic de quorum nullus licentiam obtinet, permutandi propria beneficia per huiusmodi tres permutationes, & earum circuitum successiuè factum modo prædicto inuicem permutant, prætextu licentiæ & facultatis prædictæ: & (quod deterius est) pro earundem facultatum vsu modo prædicto illas habentes, præmia exigunt nonnunquam ab eisdem, in quorum fauores illis vtantur, aliæque diuersæ fraudes committuntur, in animarum suarum periculum, & Apostolicę auctoritatis contemptum, ac scandalum plurimorum. Quidam vero licentiis & facultatibus huiusmodi, quo ad beneficia quæ obtinent dispositioni Apostolicæ generaliter reseruata non contenti, vt plenius aliis valeant inseruire, literas

Aperit constitutionis huius causas ex variis fraudibus quæ in resignandis atque permutandis beneficiis contrahi solent.

In præmiis exigendis, tum in aliis simoniacis licitationibus fraudulenta resignationes concipiuntur. Fraus autem & dolus ex coniecturis probantur. l. dolus C. de dolo. l. quis autem § non simpliciter. ibi. si modo nulla collusionis suspicio religionẽ pratoris instruxerit. ff. si quis omissa causa testa.

Resignationes fieri debent simpliciter, sine ex causa permutationis.

re, literas licentiæ & facultatis huiusmodi, cum clausula (etiam si compermutantium seu simpliciter in eorum fauorem resignantium beneficia ecclesiastica, dispositioni Apostolicę generaliter reseruata existant) à sede præfata obtinere hactenus procurarunt, & procurant indies. Ac quamquam illi, in quorum manibus simpliciter resignarunt beneficia huiusmodi, dictarum facultatum prætextu, iuxtà literarum desuper confectarum tenorem, teneantur & debeant de nominibus & cognominibus beneficiorum sic resignatorum, & personarum, quibus illa contulerint, ac diebus collationum eorundem, agentes Camerę Apostolicę, aut collectorem, vel subcollectorem fructuum, & prouentum eiusdem Camerę debitorum, in partibus illis certificare, tamen id facere persæpe omittunt, in eiusdem Cameræ non modicum præiudicium & grauamen. Nos igitur huiusmodi fraudibus, & abusionibus obuiare volentes, hac in perpetuum valitura constitutione statuimus & ordinamus, prætextu licentiarum & facultatum huiusmodi, per nos hactenus, & Sedem prædictam concessarum & quas concedi continget in posterum, nil validè de cętero fieri posse in aliquo loco, ab eo, in quo nos & pro tempore existentes Romani Pontifices curiam suam tenere contingerit, loco per duas dietas legales non distante, & eas resignationes, licentiarum huiusmodi vigore, extra dictam Curiam per duas dietas huiusmodi fieri censeri, quæ duntaxat in locis ab eadem distantibus, ad minus per duas dietas huiusmodi, fieri continget, & non illas, quæ in locis minus distantibus starent in futurum: Quódque nullus huiusmodi licentiis & facultatibus concessis & concedendis, à nobis & Sede prędicta quandocunque in posterum, nullatenus vti valeat, nisi dum & quando beneficia ecclesiastica quæ obtinet simpliciter vel ex causa permutationis verè & non ad aliorum commodum fictè resignare intendit: contrafacientes verò, tam infra duas dietas ab Vrbe, etiam verè, quàm extra illas fictè & in fraudem resignantes, & personę resignationes huiusmodi recipientes & admittentes, ac notarij inde rogati, & testes interuenientes, eiusdem fictionis & fraudis non ignari, si Episcopi, & superiores, interdicti ingressus ecclesię: si vero alij ab eisdem fuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant. Decernentes, per resignationes ipsas quas sic contra statutum & ordinationem huiusmodi fieri contingeret, in resignantium pœna beneficia resignata vacare: collationes vero quæ fient de eisdem prætextu facultatum prædictarum, nullius esse roboris, vel momenti & haberi debere prorsus pro infectis. Et præsumentes resignationes huiusmodi fictè & non verè fieri, si illi, qui huiusmodi facultates habent, & personæ compermutantes cum eis, seu simpliciter in eorum fauorem resignantes, resignata per eos beneficia quatuor menses ante resignationes ipsas pacificè non possederint, vel ipsi resignantes intra mensem post resignationes ipsas morte præuenti fuerint, (si tamen tempore resignationum, seu permutationum eorundem infirmi erant in ea infirmitate de qua decesserint) Reuocamus quoque omnes & singulas licentias, & facultates huiusmodi, obtentas à nobis & sede prædicta ad beneficia compermutantium, seu simpliciter in fauorem habentium facultates huiusmodi resignantium, dispositioni Apostolicæ generaliter reseruata, vel ex generali reseruatione affecta, & quoad illa nolumus eas de cætero cuiquam suffragari. Et si forsan in futurum sic concederentur, quo ad compermutantium, seu simpliciter in fauorem huiusmodi facultates impetrantium resignantium beneficia reseruata vel affecta, nullius esse roboris vel momenti. Et si licentiarum huiusmodi vigore, tam ex dicta causa, quam simpliciter resignantes beneficia ecclesiastica quæcunque & qualiacunque, cum cura & sine cura, quorum fructus reditus & prouentus vigintiquatuor florenorum auri de Camera, secundùm communem æstimationem, valorem annuum excederent, etiam si ex dicta causa resignata forent, inæquales tamen illorum fructus reditus & prouentus huiusmodi existerent, vel recipientes & admittentes resignationes ipsas agentes Camerę Apostolicę præfatæ, aut collectorum, vel subcollectorum prædictos, de diebus collationum, quas fecerint, ac nominibus & cognominibus beneficiorum & personarum quibus illa contulerint, simpliciter vel inæqualitate fructuum, redituum & prouentuum subsistente, etiam ex dicta causa, quamuis inæqualitas prædicta ad dictam summam vigintiquatuor librarum non ascenderet, non certificauerint, infra vnum, si

Reuocantur licentiæ & facultates resignandi beneficia sedi apostolicæ reseruata.

Hæc latiùs traduntur in additionibus Petri Rebuffi in regulas Cancellariæ, sed in numero mensium non coheret cum hac constitutione. ait enim, prouisionem per resignationem factam non valere nisi infrà sex menses si in curia, vel infrà mensem si extra Curiam non fuerit publicata. Hæc clausula in gratiæ rescripto posita gratiam magis efficacem reddit teste Decio cons. 405. Et computatur istud tempus à die Datæ supplicationis, & non à die præstiti consensus, quamuis contrarium teneat Do. Gomes. q. 7. vide tex. in l. tali facta stipul tione. d. iure domnin.

num, si citra: infra tres menses à die collationum eorundem, si vltra menses resignationes ipsas fieri contigerit, beneficia ipsa sic collata vacare censeantur eo ipso, & vt vacantia possint liberè conferri. Et ne vtentes licentiis & facultatibus huiusmodi, valeant præmissorum ignorantiam allegare, volumus huiusmodi constitutionem nostram in audientia literarum contradictarum publicari, & in Cancellaria Apostolica describi, & præsentes in Curia extunc, absentes vero ab eadem, post duos menses, à die publicationis huiusmodi, ligari. Et in literis licentiarum huiusmodi, clausulam per quàm iniungitur collatoribus onus certificationis prædictæ, iniunctionem ipsam, iuxtà præsentis cõstitutionis seriem, de cætero per eos, qui earum expeditioni vacant, opportunè cum præfixione termini prædicti, & decreto vacationis prædictæ, si non certificent, ampliari. Non obstantibus literis licentiarum huiusmodi, ac aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Et ne de præmissis valeat ignorantia allegari, volumus quod venerabilis frater noster Rodericus Episcopus Portuensis, Sanctę Romanę Ecclesię Vicecancellarius, præsentes literas in Quinterno Cacellarię describi, & super præmissis pro quolibet petente, literas duplicatas de Curia, per eandem Cancellariam expediri faciat, etiam sub Data tunc currenti. Volentes quod quoad hoc, sub singulis Datis, sub quibus literas ipsas duplicatas contigerit expediri, præsentes literæ censeantur innouatę, & in illis contenta, totiens quotiens sub alia Data duplicabuntur, sub illa à nobis emanari. Nonnulli ergo, &c. Siquis, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, Quinto Calendas, Octobris, Pontificatus nostri anno octauo. *Placet, publicetur & describatur.* I.

Lecta & publicata fuit suprascripta const. Romæ in Cancellaria apostolica die Iouis sexta mensis Octo. anno incarnationis Domini, millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, Pont. Sanctissimi in Christo patris & D.N.D. Innocentij diuina prouidentia Papa VIII. Anno octauo.

Mutuis præliis sese lacerabant Italiæ proceres, quos Innocentius à cruentis cædibus cessare sæpius per suos nuncios adhortabatur, suáque prudentia & clementia tantum valuit apud exteros Principes vt incensos Bellorum tumultus sedaret. Deinde Ecclesiasticam disciplinam reparauit, à publicis muneribus multos flagitiosos pepulit, Vrbem à fœdo quorundam sceleratorum contubernio purgauit, ita vt Pontificatus sui temporibus vrbs quæ semper iniquam hominum consuetudinem odit à grassatoribus latrociniísque tuta fuerit, cum esset in vindicandis criminibus inexorabilis. Non pristinarum amicitiarum delectationis memor, inulta suorum reliquit scelera, filios parentum eorum qui eum Iuuenem enexerant, ad promerendam in stadio Ecclesiæ lauream, nullo personarum respectu vbi culpæ ratio postulabat suppliciis publicis dedit. Petrum & Hieronymum Bubali filios seditionis fautores acerrimos apud populum magni nominis & ob potentiam diu impunitos vna die simul securi percuti iussit, quanquam cum parente ipsorum longo antea tempore amicitiam contraxisset. Iustitiam & omnium rerum basim & fulcrum præstare sæpius attestatus cum Plutarcho dicebat Illud viuendi genus quod maximis copiis, opibus, principatibus nititur, si cum Iustitiæ dignitate coniungitur diuinum fit, sin disiungitur ab agresti vita nihil distat. Diximus superius Zeximum Turcam vinctum huius Pontificis custodiæ traditum fuisse. Incarcerationis causa modo inquirenda est, eámque tribus bolis veluti deglutiamus. Horrendo illo monstro Mahumeto magno Turcarũ Principe mortuo eius filij Baiazethes & Zeximus in moderandis Imperij gubernaculis litem adoriuntur, & audaci militum manu mutuisque cladibus se inuicem minantur. A magnatibus Baiazethes tanquam natu grandior, Zeximus verò vt ferinis & rigidissimis moribus a nonnullis Imperator optatur. Variis agitatur Constantinopolis dissidiis. Qui fauebant Baiazethis partibus illum absentem constituerunt Imperatorem. Is Bizantium veniens, inferias patris muneribus ingenti apparatu persoluit, deinde auream coronam suscepit. Zeximus indignè ferens quod præteritus esset in Monarchia Orientali cruentos tumultus excitauit quos probe superauit Baiazethes. Obsitabũdus remanẽs Zeximus fugã arripuit, patrium que relinquit æquor. Cum autẽ exul, veluti. Rhodum fugisset ab insulæ magistro aliquandiu apud Gallorũ regẽ mox Innocentio Octauo donatus est qui eũ diu in custodia tenuit, & Alexander Papa, post eum. Pertus illius Pontificatu, Carolo 8. cum

Romam venisset, traditus, veneno vt creditur, sublatus est. Lupoldum qui olim Dux Austriæ fuerat, ob crebra miracula de eo enarrata in sanctorum confessorum numero aggregauit. Pontificatum coronidem valetudine infirma compleuit. Is etenim biennio fermè antequam diē obiret, in profundum soporem & inexpugnabilem penè dormiendi necessitatem incidēds horis fermè 20. sine arteriarum motu immobilis apparebat, adeò vt in ipso morbi paroxismo Cardinales de eius interitu securi iam pro eligendo successore conuenerant quum subito reuocatis spiritibus viuus præter spem omnium apparuit. Sed post biennium eiusdem morbi grauitate obiit MCCCCXCIIVII. Calend. Augusti hora noctis quinta. Cadauer in Basilica Sancti Petri sepultum iuxtà aram quam ipsemet fecerat, vt ibi debito honore includeretur hastæ ferrum quod latus Christi perfoderat, à Baiazethe Imperatore Turcarum dono acceptum, fratris captiui libertatem apud Pontificem procurante.

ALEXANDER SEXTVS

Rodericus Boria è Lenzolia Valentinorum apud Hispanos familia, Calixti III. ex sorore nepos S. R. E. Vicecancellarius. Ciuilis ac Pontificij Iuris Doctor, Bononiæ laureatus, vir prælato ingenio duorum & viginti Cardinalium suffragiis in Conclaue existentium eligitur & coronatur pridie Idus Septemb. M.CCCCXCII. Artium liberalium Pontifex summus Admirator. Christianos Principes ad pacis studium adhortatus est, ne mutuis dissidiis inuicem raperentur, conuocatis tamen in Turcam copiis Bellū atrox exequendum statuit. Hispaniam illustrauit clarissimis Cardinalibus. Columnios pariter & Vrsinos antiquitate domus insignes Romæ variis cladibus afflixit. ANNVM MAGNI IVBILEI SEPTIMÒ CELEBRAVIT AD LIMINA APOSTOLORVM.

I.

Noui Orbis Insulæ conceduntur Regi Catholico ita tamen vt ad eas præcones Christianæ fidei mittere teneatur.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Charissimo in Christo filio Ferdinando Regi: & charissimæ in Christo filiæ Isabet hæ Reginę, Castellę, Legionis, Aragonum, Siciliç, & Granatę, illustribus salutem & Apostolicam benedictionem.

Ferdinandus Rex & Elizabetha regina gentem Saracenicam & pseudochristianos quos & Marranos vocant ab Hispanico littore & Granatæ regno armis expulerunt.

INTER Cætera diuinę maiestati beneplacita opera, & cordis nostri desiderabilia, illud profecto potissimum existit, vt fides Catholica & Christiana religio, nostris præsertim temporibus exaltetur, ac vbilibet amplietur & dilatetur, animarúmque salus procuretur ac Barbaricę nationes deprimantur & ad fidem ipsam reducantur. Vnde cum ad hanc sacram Petri sedem diuina fauente clementia (meritis licet imparibus) euecti fuerimus, cognoscentes vos tanquam veros Catholicos Reges & Principes, quales semper fuisse nouimus, & à vobis prę-clarè gesta toti pene iam orbi notissima demonstrant, nedum id exoptare, sed omni conatu, studio & diligentia, nullis laboribus, nullis impensis, nullísque parcendo periculis, etiam proprium sanguinem effundendo efficere, ac omnem animum vestrum, omnésque conatus ad hoc iamdudum dedicasse, quemadmodum recuperatio regni Granatę à tyrannide Saracenorum hodiernis temporibus per vos, cum tanta Diuini nominis gloria, facta testatur, dignè ducimur non immeritò & debemus illas vobis etiam sponte & fauorabiliter concedere per quę huiusmodi sanctum & laudabile ab immortali Deo cœptum propositum in dies feruentiori animo ad ipsius Dei honorem, & imperij Christiani propagationem prosequi valeatis. Sanè accepimus quod vos dudum animum proposueratis aliquas insulas & terras

terras firmas remotas & incognitas, ac per alios hactenus non repertas quærere & inuenire, vt illarũ incolas & habitatores ad colendum Redemptorem nostrum, & fidem Catholicam profitendum reduceretis, hactenus in expugnatione & recuperatione ipsius regn. Granatę plurimum occupati huiusmodi Sanctum & laudabile propositum vestrum ad optatum finem perducere nequiuistis, sed tandem sicut Domino placuit, regno prædicto recuperato, volentes desiderium adimplere vestrum, dilectum filium Christoforum Columbum, virum vtique dignum & plurimum commendandum ac tanto negocio aptum, cum nauigiis & hominibus ad similia instructis non sine maximis laboribus & periculis ac expensis destinatis, vt Terras firmas & insulas remotas, & incognitas huiusmodi per mare vbi hactenus nauigatum non fuerat, diligenter inquireret, qui tandem (Diuino auxilio facta extrema diligentia in mare Oceano nauigantes) certas insulas remotissimas & etiam terras firmas, quæ per alios hactenus repertę non fuerant inuenerunt, in quibus quàm plurimę gentes pacificè viuentes, & vt asseritur nudi incedentes nec carnibus vescentes inhabitant, & vt præfati Nuncij vestri possunt opinari, gentes ipsę in insulis & terris prædictis habitantes credunt vnum Deum Creatorem in Cœlis esse, ac ad fidem catholicam amplexandum, & bonis moribus imbuendum satis apti videntur, spésque habetur quod si erudirentur, nomen Saluatoris Domini nostri Iesu Christi in terris & insulis prædictis faterentur, ac præfatus Christoforus in vna ex principalibus insulis prædictis, iam vnam turrim satis munitam, in qua certos Christianos, qui secum iuerant, in custodiam, & vt alias insulas ac terras firmas, remotas & incognitas inquirerent posuit, construi & ædificari fecit. in quibus quidem insulis & terris iam repertis, aurum, aromata, & alię quamplurimę res prætiosę diuersi generis & diuersę qualitatis reperiuntur, vnde omnibus diligenter & præsertim fidei Catholicę exaltatione & dilatatione (prout decet Catholicos Reges & Principes) consideratis, more progenitorum vestrorum claræ memorię regum, terras firmas & insulas prædictas, illarúmque incolas & habitatores vobis diuina fauente clementia subiicere, & ad fidem Catholicam reducere proposuistis. Nos igitur huiusmodi vestrum sanctum & laudabile propositum plurimum in Domino commendantes, ac cupientes, vt illud ad debitum finem perducatur, & ipsum nomen Saluatoris nostri in partibus illis inducatur, hortamur vos quàm plurimum in Domino & per sacri Lauacri susceptionem, qua mandatis Apostolicis obligati estis, & viscera misericordię Domini nostri Iesu Christi attentè requirimus, vt cum expeditionem huiusmodi omninò prosequi & assumere proba mente orthodoxę fidei zelo intendatis, populos in huiusmodi insulis & terris degentes ad Christianam religionem suscipiendum inducere velitis & debeatis, nec pericula nec labores vllo vnquam tempore vos deterreant, firma spe fiduciáque conceptis quod Deus omnipotens conatus vestros fœliciter prosequetur. Et vt tanti negotij prouinciam Apostolicę gratię largitate donati liberiùs & audacius assumatis, Motu proprio non ad vestram vel alterius pro vobis super hoc nobis oblatę petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, ac de Apostolicę potestatis plenitudine omnes insulas & terras firmas inuentas & inueniendas, detectas & detegendas versus occidentem & meridiem fabricando, & construendo vnam lineam à Polo Arctico scilicet Septentrione, ad Polum Antarticum scilicet meridiem, siuę terrę firmę, & insulę inuentę & inueniendę sint versus Indiam aut versus aliam quamcunque partem, quę linea distet à qualibet Insularum que vulgariter nuncupantur *de los Azores y cabo verde*, centum leucis versus occidentem & meridiem ita quod omnes insulę, & terrę firmę repertę & reperiendę, detectę & detegendę à præfata linea versus occidentem & meridiem per alium regem aut Principem Christianum non fuerint actualiter possessæ vsque ad diem Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi proximi præteritum, à quo incipit annus præsens millesimus quadringentesimus nonagesimus tertius, quando fuerunt per nuntios & capitaneos vestros inuentę aliquę prædictarum insularum, auctoritate omnipotentis Dei vobis in beato Petro concessa, ac Vicariatus Iesu Christi, qua fungimur in terris, cum omnibus illarum Dominiis, Ciuitatibus, castris, locis & villis, iuribúsque & iurisdictionibus ac pertinentiis

vniuersis

Christophorus Columbus patria Genuensis cœlo ereno cum egregio comitatu per mare incognitum nouũ orbem primus omnium salutauit.

Auri & omnis generis aromatum diuites Insula.

Hac lege concedit Pontifex dominium noui orbis versus meridiem & occidentē Hispaniæ regibus vt infideles & Barbari docerentur Christianæ fidei institutis. Primus Præco Euãgelij qui transfretauit ad peregrina illa climata fuit Buell Catalanus ordinis S. Benedicti, quem Alexander iure publici Diplomatis sacerdotibus duodecim præfecit suumque vicarium apud illas regiones nominauit vt refert Genebrardus post Emmum in historia Gallica Indiarum Occidentalium lib. I. cap. 1.

vniuersis vobis, hæredibúsque & successoribus vestris (Castellę & Legionibus regibus) in perpetuum tenore præsentium donamus, concedimus & assignamus, vósque & hæredes ac successores præfatos illarum dominos cum plena, libera, & omnimoda potestate, auctoritate, & iurisdictione, facimus, constituimus, & deputamus, decernentes nihilominus per huiusmodi donationem, concessionem & assignationem nostram nulli Christiano Principi, qui actualiter prætatas insulas & terras firmas possederit vsque ad dictum diem natiuitatis Domini nostri Iesu Christi ius quæsitum sublatum intelligi posse aut afferri debere. Et insuper mandamus vobis in virtute sanctę obedientię (vt sicut pollicemini & non dubitamus pro vestra maxima deuotione & regia magnanimitate vos esse facturos) ad terras firmas & insulas prædictas viros probos & Deum timentes, doctos peritos, & expertos, ad instruendum incolas & habitatores præfatos in fide Catholica, & bonis moribus imbuendum destinare debeatis, omnem debitam diligentiam in præmissis adhibentes, ac quibuscunque personis, cuiuscunque dignitatis, etiam imperialis & regalis status, gradus, ordinis vel conditionis sub excommunicationis latæ sententię pœna quàm eo ipso si contrafecerint incurrant districtiùs inhibemus, ne ad insulas & terras firmas inuentas & inueniendas detectas & detegendas versus occidentem & meridiem, fabricando & construendo lineam à Polo Artico ad Polum Antarticum siue terrę firmę, & insulę inuentę & inueniendę sint versus Indiam aut versus aliam quamcunque partem, quę linea distet à qualibet insularum quæ vulgariter nuncupantur *de los Azores y Cabo verde*, centum leucis, versus occidentem & meridiem vt præfertur pro mercibus habendis vel quauis alia de causa accedere præsumant absque vestra ac hæredum & successorum vestrorum prædictorum licentia speciali. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterísque contrariis quibuscunque. In illo à quo Imperia & dominationes ac bona cuncta procedunt confidentes quòd dirigentes Domino actus vestros, si huiusmodi sanctum & laudabile propositum prosequamini, breui tempore cum fœlicitate & gloria totius populi Christiani vestri labores & conatus exitum fœlicissimum consequentur. Verum quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca in quibus expediens fuerit deferri, volumus ac motu & scientia similibus decernimus, quod illarum transumptis manu publici Notarij rogati subscriptis, & sigillo alicuius personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ seu Curię Ecclesiasticæ munitis ea prorsus fides in iudicio & extra ac alias vbilibet adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, quarto Nonas Maij. Pontificatus nostri anno primo.

Non vult tolli Pontifex ius acquisitum ceteris Principibus apud has nouas insulas.

Commeatus aut mercium ratio absque horum Pontificum conuentia in his nouis orbis insulis non exerceatur.

Huius Diplomatis Scholion ita vt varium est sic scitu vtile & necessarium. Priora quæ in ipso capite leguntur primum referunt decorem totius laudis Hispanæ sub nominibus Ferdinādi & Isabellæ, quorum auspicij fœliciter moderatum est regnum illud vndique florentissimum. Erat Ferdinandus eo nomine quintus Hispaniarum Rex, Ioannis Arragonum regis filius: mortuo Henrico quarto (qui ex coniugio nullam prolem superstitem habuerat quod eum Veneri inhabilem ac impotentem Medici iudicassent) citerioris Hispaniæ rex efficitur. Hispani enim proceres Elizabetam ad auitas coronas prætulerunt, voluerúntque illam Ferdinando copulari, vt fœlicis matrimonij concordia duo ditissima regna Arragoniæ & Castiliæ vnirentur cuius rei gratia missus fuerat à Sixto Pontifice Rodericus Borgia legatus, qui hic est Alexander VI. anno 1471. & Henrici consensu procerúmque Hispaniæ plaudentibus votis Ferdinandus vna cum coniuge legitimus regni vtriusque hæres est institutus nulli abauorum in pietatis & fidei zelo secundus. Bethicam Prouinciam vlterioris Hispaniæ quā Granatam hodie appellant à Melite rege Mauro genere & religione Mahumetano cum magnis Saracenorum copiis septingentos octoginta annos occupatam, Ferdinandus & Elizabetha receperunt. Et post longam obsidionem ciuitatis Granatæ quæ incepit à Mense Maio anni nonagesimi primi, infideles deducti ad extremam victus & commeatus inopiam desperantes de auxilio post infinitos conflictus 28 Nouemb. pacta deditionis conclusêre. Insigni omnium applausu de omni regno optimi Principes triumpharunt. Iudæos vel Christum agnoscere vel pulsos

pulsos ruderibus vertere solum coegerunt, ita vt paucis diebus expulsi sint centum & viginti quatuor millia familiarum Iudaicarum edicto regis dato ne aurum vel gemmas è regno tollerent sed commutationem bonorum suorum merces & alias res, vt potè pannum, vinum & huiusmodi secundum debitam æstimationem abducere possent. vbi quilibet Iudæus transfretando coactus est regi soluere duos ducatos, Promulgatumque fuit, quod si quis Iudæus non abiisset in termino præfixo, is corpus & bona perderet, itaque duæ galeæ neglexerunt abire ad constitutum diē ideo omnes & singuli venditi sunt & in seruitutem redacti. In itinere vero, abeuntium triginta millia, pestilentia absumpsit. Extincto itaque turpi hac hominum fæce septimo die Ianuarij anno salutis. M CCCCXCII. Rex & regina ac proceres cum exercitu decem millium equitum & quinquaginta millium peditum electorum, ciuitatem intrarunt & eius possessionem liberè acceptarunt ac Mosquitam maiorē, innumeris falsorum deorum monumentis plausibilem barbaris, in Ecclesiam dedicari mandarunt, & Sanctam fidem ciuitatem construxerunt. Ab his infidelium legionibus quidam superstites non sine infamia Marrani dicti sunt, vocabulo corrupto à Mauris, quorum moribus & superstitionibus propensiores erant Huius Victoriæ gloria, non plus debetur Ferdinando quam Isabellæ, cuius adhortatu & impulsu, hæc prædicta trophæa retulerat de Mauris Hispania. Id vnum celebre est, quod in Principum exercitu memoratur nullam fuisse prædonum, meretricum, aut ganeonum congeriem, adeò sanctè & modestè viuebatur vt verius Religiosorum quam militum conuentum dixisses, nec mirum si eum piis castris optatus illuxerit triumphus.

Ab hac memoranda perpetuis temporis monumentis victoria Catholici cognomentū sortitus fuit illóque præclaro titulo insignitus est, per Alexand. VI. Pont. Max. cuius munere & liberalitate debita, noui Orbis perrimari plagas & inuestigare peregrinas insulas in fidei christianæ augmentum auspicatur Anno M.CCCCXCII. Namque cura & commeatus liberalissimus apparatus Christophoro Columbo Genuensi miro desiderio nouas regiones ex Mathematicorum & peritissimorum Nautarum consilio inuestigandi flagranti, datus est. Is bonis auibus à Gadibus soluens Fortunatas ob aeris temperie siue Canarias à canum copia insulas mira & stupendæ fertilitatis regno Hispaniarum addidit, & quò Romanorum coloniæ nec armis nec viribus penetrare poterant illuc hodie Hispaniarum peruenerunt manus. Ad hæc, insulas quatuor proximas videlicet Sancti Saluatoris, sanctæ Mariæ conceptionis, Ferdinandæ & Hispaniolam anno Christi M.CCCCXCIII. perlustrauit, & populos Barbaros à veri Dei notitia alienos. Inde Columbus suæ profectionis optima retulit insignia quem post immensa rerum discrimina redeuntem, relictis tamen aliquot Hispanis qui populos recenter domitos gubernarent Rex & regina summa hilaritate recipiunt. Sed diu torpere ocio noluit, nouam nauigationem postulat quæ infœliciores successus non habuit. Multas in Archipelago insulas reperit quas nouo nomine cæteris commendauit. Vbi autem ad Hispaniolam peruenit turbata omnia nouit & Barbaris manibus omnes quos illic reliquerat iugulatos reperit. Lenis Imperij magnitudine feros compescuit populi motus, Vrbes condire cœpit pro rusticis & sylucstribus Tuguriis. Curiosulas quæstionis quas hac in re quidam Hispanico nomini infensi suggillans doctissimè soluit, F. à Victoria in Relectione prima & secunda de Indis.

II.

Inuentio Tituli Crucis Domini nostri Iesu Christi in Ecclesia S. Crucis in Hierusalem de Vrbe, & de Indulgentiis concessis visitantibus dictam Ecclesiam.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Vniuersis Christifidelibus præsentes literas inspecturis, Salutem & Apostolicam benedictionem.

ADMIRABILE sacramentum viuificæ Crucis, cuius signum erit in cœlo, dum Dominus ad iudicandum venerit, intra nostræ mentis arcana reuoluentes, & pia consideratione pendentes, quod in ligno eiusdem sanctissimę Crucis, Dominus noster Iesus Christus pro humani generis salute mortem subire non abnuit, vt nos de morte ad vitam reuocaret: dignum immò potius debitum reputamus, Ecclesias & loca sub ipsius sanctissimæ Crucis nomine dedicata, & præsertim in Vrbe consistentia, gratiosis indulgentiarum & remissionum muneribus decorare, vt per hoc & tanti sacramenti iugis memoria in mentibus Christi fidelium permaneant. & ipsi Christifideles, ipsius Domini gratia eos preueniente, fœlicitatis præmia consequi mereantur æterna. Cum itaque nuper, videlicet anno à Natiuitate eiusdem

Testantur omnes Historiographi temporibus Innocentii 8 inuentum fuisse titulum Crucis in Basilica S. Crucis in medio pariete occlusū dum ædem sacram ruina ferme collapsam

u

repararet Petrus Gundisalunis de Mendo ca, ibide a placido Valentiniano Imperatore ante mile annos repositum cum triplicibus characterum notis Iesus Nazarenus Re Cetera deficiunt Volaterranus, Onuphrius, Genebrard.

eiusdem Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, vltima Dominica mensis Ianuarij, dum bo. me. Petrus tt. S. Crucis in Hierusalem Cardinalis, qui tunc in humanis agebat, eandem Ecclesiam digno ornatu reparari faceret, in altiori pariete testudinis dictę Ecclesiæ repertus fuerit titulus Hebraicis, Græcis & Latinis literis conscriptus, & quid supra caput ipsius D. N. Iesu Christi, dum in ligno eiusdem S. Crucis pendebat, appositus extitit, & ipse Titulus nunc in eadem Ecclesia debita cum veneratione obseruetur, & custodiatur: Nos in Cruce huiusmodi sancta cum Apostolo gloriantes, & satagentes alios ad glorificationem ipsius inuitare, vt vitalis ligni prætio vitæ æternæ suffragia consequantur; ac cupientes, vt Ecclesia prædicta (quæ nunc titulus dilecti filij nostri Bernardini eiusdem Ecclesiæ sanctę Crucis in Hierusalem presbyteri Cardinalis existit) congruis frequentetur honoribus, & ipsi Christifideles eò libentius deuotionis causa ad eandem Ecclesiam confluant, quo ex hoc ibidem, dono cœlestis gratiæ vberius conspexerint se refectos, de omnipotentis Dei misericordia, beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus, & singulis Christi fidelibus vtriusque sexus, vere pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam ipsam in vltima Dominica mensis Ianuarij cuiuslibet anni, à primis vesperis vsque ad occasum solis ipsius Dominicæ, deuotè visitauerint, annuatim omnium peccatorum suorum remissionem, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & elargimur, præsentibus, perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod si alias visitantibus dictam Ecclesiam, aliqua alia indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus nondum elapsum duratura, eadem die per nos concessa fuerit, præsentes literæ nullius sint roboris vel momenti. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, quarto Cal. Augusti, Pontificatus nostri anno quarto.

Gallus Italiam immani sæuitia vexatus Pontificem vertere solum & Vrbem derelinquere coegit, metu enim in tanti principis aduentu omnia obruebantur. Paucis Cardinalibus & infirmo satellitio Perusiam adiit, tandem cunctando contumacissimos Gallorum animos ita sedauit vt discedentes nullis remorarentur contumeliis, aut priorum certaminum memoria. AEquus ßtatera dignitatum & officiorum dispensator extitit, Salaria doctoribus, stipendia militibus, mercedem operariis, nunquam est differre nedum auferre visus. Plura meditabatur in Ecclesiæ commodum quæ perficere non potuit morte sublatus in venenato conuiuio, M.D.III. Cal. Sept. XV. ineunte Pontificatus duodecimo anno.

PIVS TERTIVS

FRANCISCVS Cardinalis Senensis, Pij secundi Pontificis Max. ex Sorore Laodomia nepos, præclaris apud Cæsarem. Legationibus functus amplissimum patrum suffragiis summus Pontifex renunciatus est, in æde Prædicatorum ad Mineruam, quam Cardinales pro conclaui elexerant metu & minis Cæsaris perterriti qui suis votis omnia fieri volebat. Hanc tamen electionem ęquo tulit animo congratulatus est quoque patribus quod quem summopere expetebat in Petri Cathedra constituissent. Sed vt incerti sunt rerum casus atque vt ἄνθρωπος ἐςι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. Nil aliud ac vmbra atque flatus est homo, qui Pontificatus insignia tanto hominum applausu susceperat, qui Pij tertij illustre nomen sortitus fuerat, qui Ecclesiam Romanam reformare, & in pristinum motum splendorem reducere, Concilium celebrare ac Auunculi imitatione Turcarum compescere insolentiam statuerat ex vulnere crucis quo diu senex & annosus afflictus fuerat XXVI. vel vt alij volunt XXX post creationem die, Mercurij Cal. Nouemb in Solennit. S. Euangelistæ Lucæ obiit. Eius cadauer elegantissimi sumptus constructo sepulchro iuxta auunculum conditum est. De huius Pontificis laudibus & rebus gestis ante Pontificatum, extant Epistolæ Sabellici in Enneade.

IVLIVS SECVNDVS

Iulianus Ruuereæ ſtirpis inſigniis præclarus, ſed præclarior virtutum meritis. natus Sauonæ littoris Liguſtici oppido, ex Epiſcopo Carpenctoracenſi Sixti quarti patrui benigniſſimi auſpiciis Cardinalis Tit. S. Petri ad vincula, pariter maior pœnitentiarius, demum Auinionis Legatus & Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis creatus eſt. Clauſo deinde conclaui Pontifex omnium votis auguratur & coronatur die V. Cal. Decembris An. M. D. III. Pontifex nouarum rerum exorientium in Eccleſiæ detrimentum impatientiſſimus, temporum neceſſitate multis ſeuerus & bellicoſus viſus eſt. Iulij liberatæ à Gallis Italiæ titulum prætulit, Florentinam audaciam egregiè vltus eſt. In tutando Petri patrimonio ſeſe acerrimum exhibuit defenſorem, adeò vt temerè multis Belli potius quam pacis dictus ſit aſſertor. Bononiam expugnauit, Seruiam, Rauennam Forum Iulium, & reliquas Eccleſiæ terras à multis occupatas. Rempublicam Venetorum afflictis Italiæ rebus turbatam æquo animo ſuſcipit.

I.

De Simoniaca Pontificis electione & huiuſmodi ſimoniæ complicium pœnis.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM tam diuino quam humano iure, in ſpiritualibus præcipuè, deteſtabiliter ſit Simoniç labes prohibita, & lógè magis in electione Rom. Pont. Vicarij IESV CHRISTI D. N. abominabilis ſit & vniuerſali Eccleſiæ perniciosa, Nos qui regimini eiuſdem vniuerſalis Eccleſiæ (meritis licet imparibus) annuente domino præſidemus cupientes quantum cum Deo poſſumus in præmiſſis pro tantæ rei neceſſitate ac periculi magnitudine vt tenemur in poſterum ſalubriter prouidere, de fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio & vnanimi conſenſu hac noſtra perpetuò valitura conſtitutione, Apoſtolica authoritate & de poteſtatis noſtrę plenitudine, ſtatuimus, ordinamus, decernimus, & diffinimus, quod ſi (quod Deus pro ſua clementia, & ineffabili bonitate auertat) contigerit, poſtquam nos, vel ſucceſſores noſtros ſucceſſiuè ipſe Deus ab huiuſmodi vniuerſalis Eccleſię regimine abſoluerit: humani generis inimico procurante, & ambitione vel cupiditate ad hoc inclinante, ſeu impellente, electionem Romani Pontificis, ab eo, quem eligi contigerit, vel ab aliquo ſeu aliquibus de cætu Cardinalium quomodolibet votũ dantibus per ſimoniacam hęreſim in dãdo, promittendo, vel recipiendo pecunias, bona cuiuſcũque generis, caſtra, officia, vel beneficia, ſeu promiſſiones & obligationes) commiſſam per ſe vel alium, ſeu alios quomodocunque, & qualitercunque (etiam in duarum partiũ, vel omnium Cardinalium vnanimi concordia, quomodolibet, etiam per viam aſſumptionis vnanimiter, nemine diſcrepante, etiam ſine ſcrutinio factę) celebrari, vel fieri: non ſolum huiuſmodi electio, vel aſſumptio, eo ipſo nulla exiſtat, & nullam eidem ſic electo, vel aſſumpto adminiſtrandi, in ſpiritualibus & temporalibus, facultatem tribuat, ſed etiam contra dictum ſic electum, vel aſſumptum, de ſimoniaca labe, à quocunque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi poſſit, ſicut de vera, & indubitata hęreſi, ita quod à nullo pro Romano Pontifice habeatur, quinimo ipſe ſit à priori ſuo Cardinalatu, & alio quoque honore, Eccleſiis Cathedralibus, etiam Metropolitanis & Patriarchalibus monaſteriis, & dignitatibus, & aliis quibuſcunque beneficiis, & penſionibus, quę tunc obtinebat in titulum,

Execranda Simonia labes.

Electio ſummi Pontificis Simoniaco tramite procurata nulla eſt.

lum,vel in commendam,aut alias quomodocunque,eo ipſo, abſque alia declaratione,priuatus exiſtat:& idem electus,non Apoſtolicus,ſed apoſtaticus, & tãquam ſimoniacus, & hęreſiarcha,& ad prędicta omnia & ſingula perpetuò inhabilis habeatur,& ſit. Nec huiuſmodi ſimoniaca electio per ſubſequentem ipſius inthronizationem, ſeu temporis curſum,aut etiam omnium Cardinalium adorationem, ſeu obedientiam, vllo vnquam tempore conualeſcat. Liceatque omnibus & ſingulis Cardinalibus,etiam illis,qui huic ſimoniacę electioni: ſeu aſſumptioni conſenſerint,etiam poſt inthronizationem,& adorationem,ſeu obedientiam, ac etiam vniuerſo Clero,populo Romano,necnon ſubditis,& ſancti Angeli de Vrbe, ac quarumuis aliarum Romanę Eccleſię arcium pręfectis,Caſtellanis, Capitaneis & aliis officialibus) quocunque homagio,ſeu iuramento vel cautione pręſtitis,non obſtantibus) à talis electi,etiam inthronizati,obedientia,& deuotione,impunè,& quãdocunque diſcedere(ipſis,fidei Romanę Eccleſię,& obedientię futuri Romani Põtificis canonicè intrantis nihilominus aſtrictis permanentibus)& eum,vt magnũ, ethnicum,publicanum, & hęreſiarcham euitare. Ad cuius quoque confuſionem, poſſint Cardinales,qui pręfatę electioni ſe opponere voluerint, ſi pręſumpſerit ſe regimini vniuerſalis Eccleſiæ,prætextu talis electionis ingerere, auxilium brachij ſecularis contra eum implorare.

Pontifex per Simoniam electus non debet ſe Eccleſiaſtico regimini immiſcere.

Nec tales ab eius obedientia diſcedentes,tanquam tunicę Domini ſciſſores,aliquarum propter dictum diſceſſum pœnarum, ſeu cenſurarum vltioni ſubiaceant. Cardinales vero,qui eum ſic ſimoniacè elegerunt, à ſuis ordinibus,etiam Cardinalatu,titulis,& honore,ac quibuſcunque Patriarchalibus,Archiepiſcopalibus,Epiſcopalibus,& aliis prælaturis,ac dignitatibus,& beneficiis,quę in titulum,vel commendam tunc obtinebant,vel in quibus, ſeu ad quæ ius tunc habebunt,abſque alia declaratione,priuati exiſtant,niſi ab illo penitus,& cum effectu diſceſſerint, & reliquis Cardinalibus, qui huiuſmodi ſimoniæ non conſenſerint,infrà terminum octo dierum,poſtquam fuerint ab eis requiſiti, perſonaliter,ſi fieri poterit,alias per edictum publicum,ſe abſque fictione, vel fraude vniuerint,& coniunxerint. Et tunc ſi præfatis aliis Cardinalibus ſe vniuerint, & coniunxerint:in priſtinum ſtatum, & ad priſtinos honores,& dignitates, etiam Cardinalatus,ac eccleſias,& beneficia,quibus præerant,& quæ obtinebant,reintegrati,rehabilitati,ac reſtituti,& repoſiti,& ab huiuſmodi ſimoniæ labe & cenſuris ac pœnis eccleſiaſticis quibuſcunque, abſoluti eo ipſo exiſtant.

Cardinales Simoniacæ electionis participes ſuſpenduntur ab omnibus honoribus & beneficiis.

Cardinales qui electionis ſimoniacæ ſuffragiis non conſentiunt alium Pontificẽ eligendi ſanctiore vis iure non amittunt.

Mediatores verò, proxenetæ,trapezitæ tam clerici quam laici,cuiuſcunque dignitatis,qualitatis, & ordinis fuerint,etiam Patriarchali,Archiepiſcopali,ſiue Epiſcopali,vel alia ſeculari mundana,ſiue eccleſiaſtica dignitate præditi etiam quorumcunque Regum, & Principum Oratores,vel Nuncij huius ſimoniacæ electionis participes,ſint omnibus ſuis eccleſiis,beneficiis,prælaturis,& feudis,ac aliis quibuſcunque honoribus, & bonis,eo ipſo priuati,& ad ſimilia inhabiles,ac etiam actiuè & paſſiuè inteſtabiles,& eorum bona ipſo facto,ad inſtar reorum criminum læſæ maieſtatis, Fiſco Apoſtolicę Sedis applicentur,& deuoluantur,ſi prædicti delinquentes eccleſiaſtici fuerint,vel alias Romanæ Eccleſiæ ſubditi. Bona verò & feuda taliter delinquentium,non ſubditorum ſecularium,in partibus,Fiſco ſecularis principis, in cuius territorio bona ſita fuerint,ipſo facto ſimiliter applicentur. Ita tamen,quod ſi infrà tres menſes,à die quo notum fuerit illos ſimoniam commiſiſſe,vel participaſſe, Principes dicta bona fiſco ſuo actualiter hoc applicauerint, ex tunc illa Fiſco Eccleſiæ Romanæ applicata cenſeantur & ſint eo ipſo, abſque aliqua ſimili declaratione.

Fiſcus animaduertat in bona horum ſimoniacorum.

Promiſſiones quoque, & obligationes, ſiue ſponſiones propterea quandocũque,etiam ante tempus dictæ electionis,etiam extrà perſonas Cardinalium,per quoſcunque alio quomodocunque factę, cum quauis inexcogitabili ſolemnitate, & forma,etiam iuratæ, conditionales, ſiue euentuales, & in forma excommiſſarum,ex quacunque cauſa,etiam depoſiti, mutui,cambij, confeſſionis de recepto, donationis,arrendamenti,vel venditionis,permutationis vel alterius cuiuſcunque contractus,etiam in ampliori forma Cameræ Apoſtolicæ, factæ, ſint nullæ & inualidę,& ad agendum inefficaces, nullúſque illarum vigore cogi vel conſtringi poſſit in iudicio vel extrà. Liceátque omnibus,ab illis impunè,abſque aliquo metu,ſiue periurij nota,recedere. Et inſuper liceat Cardinalibus, qui electioni prędi-

ctæ

ctę simoniacę interfuerint,& à prefato sic electo discesserint, adhibitis secum aliis Cardinalibus,etiam illis,qui huiusmodi simoniacę electioni consenserunt,& postea eisdem Cardinalibus in dicta simonia non complicibus se vniuerint: si se cum eisdem vnire voluerint:alioquin sine eis,ad alterius nihilominus Pōtificis electionem, non expectata alia sententia declaratoria simoniacę electionis huiusmodi (eadem tamen presente nostra constitutione semper in suo robore permanente) liberè,aliàs tamen canonicè, deuenire, & Concilium etiam generale inducere & conuocare in loco idoneo,prout eis videbitur expedire. Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus Apostolicis, & precipuè fel. record. Alexandri Papę III,quę incipit Licet de vitanda discordia & aliorum Romanorum Pontificum predecessorum nostrorum,etiam in conciliis generalibus editis,cęterisque contrariis quibuscunque. Inhibentes postremò omnibus & singulis S.R.E. Cardinalibus, qui pro tempore erunt,& eorum sacro collegio,ne Apostolica Sede vacante, predictis contrauenire,vel contra premissa, vel aliquod premissorum statuere,disponere,& ordinare,vel aliquo modo facere seu attentare presumant,quocunque exquisito colore vel causa,sub excommunicationis latę sententię pœna, quam ipso facto incurrant,& à qua non, nisi per Romanum Pontificem canonicè electum, absolui possint,nisi in mortis articulo. Decernentes ex nunc irritum, & inane, si secùs super his,vel aliquo premissorum,à quoquam,scienter vel ignoranter,etiam per nos,contigerit attentari. Vt autem presentis constitutionis,decreti,statuti, ordinationis,ac inhibitionis nostrę tenor,ad omnium notitiam deducatur,volumus presentes literas nostras in valuis basilicę Principis Apostolorum, necnon Cancellarię,ac acie campi Florę affigi, nec aliam earundem literarum publicationis solemnitatem requiri,aut expectari debere, sed huiusmodi affixionem pro solenni publicatione,& perpetuo robore sufficere. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum,anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo quinto,XVIII. Cal.Februarij,Pontific nostri anno secundo.

Clausula derogatoriæ.

Sede vacante nihil, innouari debet.

II.

Annatarum soluendarum singulis quindecim annis pro beneficiis adeptis confirmatio.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei,ad futuram rei memoriam.

Ex debito pastoralis officij,nobis,meritis insufficientibus,ex alto commissi,quo vniquique sumus in iustitia debitores,ad ea libenter intendimus, per quæ, Cameræ Apostolicæ & venerabilium fratrum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Collegij,ac Sedis Apostolicæ officialium indemnitati prouideatur,& iura illorum illæsa seruentur:ac ea,quæ propterea à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris,processisse comperimus,ne desuetudine, incuria,aut aliàs depereant sed firma perpetuò & illibata persistant,libenter Apostolico nomine roboramus, ac aliàs statuimus,& ordinamus,prout in Domino prospicimus salubriter expedire,Dudum siquidem à fel.re.Paulo Papa II. prædecessore nostro,emanarunt literæ tenoris subsequentis. Paulus Episc.&c. *Omittitur tenor quia habetur supra f.130.*

Cum autem sicut accepimus ex huiusmodi, & quæ postea tam per fœl mem. Sixt.4.Innocen.8 & Alexand 6.etiam Rom Pontifices prædecessores nostros hactenus factæ fuerunt,perpetuis vnionibus & applicationibus ex multorum negligentia siue malitia,qui dictis literis parere in animarum suarum periculum hactenus contempserunt,dicta Camera in suis iuribus non mediocrem patiatur iacturam. Nos volentes eorundem Cameræ Collegij & Officialium indemnitati consulere,tam statutum ordinationem,decretum &declarationem prędictā quàm omnia & singula alia in ipsis prædictis literis contenta eadem auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus & innouamus, ac inuiolabiliter obseruari debere,ac omnes & singulos cuiuscunque qualitatis gradus vel conditionis fuerint,qui tempore Datæ publicationis præinsertarum literarum,soluere tenebantur, & hactenus non soluerunt,& illis,qui postea se obligarunt, seu alias ratione monasteriorum,& aliorum beneficiorum sic vnitorum, ad valorem centum florenorum auri de Camera,communi æstimatione ascendentium,vel quorum fructus, reditus,& prouentus,in eisdem libris ad similem summam taxati reperiuntur, eidem

Sequentia prioribus elucescunt vide quæ dicta sunt in constit. Pauli 2.decet. fol.130.

Cameræ soluere tenentur, ad integram solutionem eidem Cameræ de præmissis faciendam, infrà annum à die publicationis præsentium computandum, iuxta tenorem dictarum literarum, & sub pœnis in illis contentis, vt par est, omninò teneri & alligari decernimus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo quinto, V. Cal. Augusti, Pontificatus nostri anno secundo.

III.

De Appellationibus in causis criminalibus.

Appellationes solent quandoque laxiorem sceleribus petulantiã facere, cum sententiæ prorogãtur & indecisa permanent ideo non addimittũtur in causis maleficiorum nisi facto deposito. Hæc constitutio confirmatur infra per Paulum 3. const. cum sicut. & in 4. const. Etsi cuncta. & declaratur per Pium quintum.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Nicolao Prouinciæ nostræ Marchiæ Anconitanæ Thesaurario. Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

ACCEPIMVS Fisco Cameræ Apostolicæ, ipsius nostræ prouinciæ, damnum non leue inferri, delictaque impunita remanere, ex prætextu appellationum, quæ in maleficiorum causis, tum ante condemnationem, tum post, interponuntur: propter quas, cum aut ad Vrbem, aut aliò causæ ipsæ transferuntur, indecisæ, & minus pro ipso Fisco defensæ remanent. Quamobrem volentes damno & impunitati prædictis occurrere, tibi committimus & mandamus, vt nullam in aliqua causa alicuius maleficij, aut fractæ pacis, induciarum, vel treguæ (etiam si de noua causa, aut de habendo recursum diceret) appellationem admittas, aut admitti sinas per aliquem iudicem vel officialem, nisi prius effectuale depositum penes te fecerint, de pœna in qua appellans condemnatus fuerit, aut veniret condemnandus, prout in constitutionibus prouincialibus, & aliis prædecessorum nostrorum, & nostris literis (ad quas relationem haberi volumus) pleniùs continetur. Inhibentes etiam præsentibus Gubernatoribus, Vicelegatis, Locumtenentibus, & aliis quibuscunque officialibus ipsius prouinciæ, quocunque nomine nuncupatis, vt appellationem aliquam in dictis causis admittere nullo modo audeant vel præsumant, nisi per te eis prius constiterit de effectuali deposito vt præmittitur facto. Decernentes nunc irritum & inane, si secus à quocunque aliquid præsumptum fuerit attentari. Contrariis non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die decimosexto Iunij, millesimo quingentesimo sexto, Pontificatus nostri anno tertio.

Appellationum tractandi materiam grauem & arduam amplior infra patebit campus. Casus autem, quibus appellatio iure prohibetur, poterit lector colligere ex Specul. tit. de appellatio. §. in quibus. Hippol. in l. vnica. C. de rap. virg. num. 138. Nicello in concordia glo. concordia 6. & Roberto Maranta in ordine iudiciorum. 6. part. cap. de appellatione. num. 269. regula siquidem iuris est, quòd appellatio admittatur semper nisi specialiter sit iure prohibita. gl. in l. qui restituere. ff. de rei vendicatione. quæ singularis est secundùm Francum in Rubrica de appellatio. col. 5. commendant Deci. in cap. cum sit Romana. de appellatio. col. 4. Bal. in cap. pastoralis. de appellat. col. 3. idem Bal. in l. vnica. C. si de moment. poss. col. 2. Nam & in criminalibus appellatio admittenda est, secundùm Bart. in l. qui vlt. supplici. ff. de pœnis. notatur ex gl. in d. l. 1. ff. nil nouari appel. pendent. & in d. cap. non solum & ideo, vt ibidem apparet, non est sententia mandanda executioni interim dum appellari potest, quod & Fel. communem omnium opinionem tradit in cap. quærenti. de offi. deleg. Abb. & alij in c. 1. de re iudic. etiam in crimine læsæ maiestatis humanæ, cùm & in eo admittenda sit appellatio. gl. & ibi Are. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. ff. de acquir. hære. Deci. in d. cap. cum sit Romana. §. vlt. Ioan. Igneus in quæstione, An Rex Franciæ recognoscat superiorem, 17. & 18. specialiter dum allegat l. 2. C. quorum appellat. non recipiantur. Lud. Carrer. in practica criminali in prin. nu. 8. contra Roma. in dicta l. Pantonius. §. rei perduellionis. quod adeò verum est, vt & in crimine hæresis admittendam esse appellationem scripserit Bald. l. 3. C. de summa Trinita. cuius opinio falsa quidem est, vt probatur in cap. inquisitionis. de hæret. in 6. & fatetur ipsemet Bald. hoc iure canonico verum esse: non tamen iure ciuili, qua in re fallitur. cùm in hoc hæresis crimine minimè sit facienda distinctio hac in quæstione inter ius canonicum & ciuile. idque in tanti criminis detestationem institutum est, Iacobus Septimancensis doctissimè tractat in catholicis institutionibus. c. 6. explicat & Repertorium Inquisitorum, in verb. appellare. Cætera infrà discutientur.

IIII.

Contra pugnantes in Duello & duellum permittentes.

IVLIVS Episcopus, ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

REGIS pacifici qui regnat in cœlis, licet inſufficientibus meritis vices gerentes in terris, cunctorum fidelium ſtatui prout ex ſuſceptæ ſeruitutis tenemur officio indefeſſa ſolertia intendentes, ac animarum periculis obuiare cupientes, ad ea per quę vbique, præſertim in terris Rom. Eccleſię ſponſę noſtrę ſubiectis inter fideles eoſdem, cædes, rixę, & contentiones ceſſent, ſcandalum tollantur fomenta, pax & concordia vigeant, proſperiſque eorum ſucceſſibus conſulatur, opportunę prouiſionis operam impendimus, prout in domino conſpicimus ſalubriter expedire. Sanè non ſine maxima animi noſtri perturbatione accepimus, quod nonnulli fidelium prædictorum, inimico humani generis inſtigante, & aliquibus cauſis occurrentibus, & plerunque minimis & inhoneſtis ac leuibus verbis ad contumelias contentiones & diffidationes deuenientes, vt alter alterius ſanguine ſatietur, ad temporales Principes & dominos, maximè ciuitatum, terrarum, & locorum Sedi Apoſtolicæ ſubiectorum confugiunt, vt eis locum tutum, ſiue campum ad duellum, ſeu pugnandum aſſignent. Et quamuis Principes, & domini præfati duellum, ſiue pugnam eis diſſuadere, & prohibere deberent, tamen plerunque locum, aut campum tutum huiuſmodi aſſignant, maliuolumque altercantium propoſitum ad executionem augent, magiſque vni quàm alteri fauent, ex quo hominum mortes repentinę, & niſi diuina gratia præueniantur, animarum perditiones mutilationes, & vulnera, inter aſtanteſque pugnantium amicos odia, & altercationes, & ex vno inconuenienti plura oriuntur in ipſorum fidelium animarum, & corporum periculum, generiſque humani præfati iacturam pernicioſum exemplum, & ſcandalum plurimorum. Nos igitur qui fidelium prædictorum tranquillitatem & pacem ſinceris deſideriis exoptamus, ſaluberrimis Chriſtianę religionis documentis & exemplis Deum tentandum non eſſe præmoniti, ſaluatoriſque Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui Petro Apoſtolorum Principi vt gladium mitteret in vaginam mandauit, præceptis edocti, attendentes hominem homini, inter quem cognationem quandam natura conſtituit, inſidiari nefas, & gladiatoria munera & pugnationes huiuſmodi vulgares à religionis noſtrę pietate damnari, cruentaque ſpectacula à ſacris canonibus, & imperialibus legibus inhibita & improbata, ſicque pugnantes infamia notari, & diuerſis pœnis puniri, & cum omni tempore, potiſſimum tamen in otio ciuili, & domeſtica quiete publica deteſtanda eſſe, Motu proprio, non ad alicuius ſuper hoc nobis oblatę petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione, & ex certa ſcientia, hac in perpetuum valitura conſtitutione, duellorum, & gladiatorum huiuſmodi vſum damnamus & improbamus, & in terris Rom. Eccleſiæ, mediatè vel immediatè ſubiectis, per quoſcunque quauis auctoritate, & poteſtate, ac nobilitate fulgentibus, ſub excommunicationis latæ ſententię pœna è quacunque cauſa, etiam à legibus permiſſa, fieri omnino prohibemus. Dictóſque pugiles taliter pugnantes, vbique impunè capi poſſe, & puniri pro homicidio, vel vulnere, iuxta iuris communis diſpoſitionem nulla eis conſuetudine ſuffragante, ſtatuimus, corporáque in duello in terris Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectis facto morientium in ſacro ſepeliri prohibẽtes, *ſub ſimili excommunicationis pœna, & interdicti eccleſiaſtici, omnibus & ſingulis vtriuſque ſexus Ducibus, Comitibus, Marchionibus, Domicellis, Baronibus, & aliis temporalibus Dominis, Vicariis, Communitatibus, & Vniuerſitatibus ciuitatum, terrarum, & locorum præfatę Rom. Eccleſię mediatè vel immediatè ſubiectorum mandantes, ne de cætero perpetuis futuris temporibus, aliquibus cuiuſcunque dignitatis & nobilitatis fuerint, & ex quacunque cauſa, etiam à legibus non improbata, locum ſeu campum liberum ad duellum, ſeu alias ad pugnandum tutum aut quomodolibet aſſignent, concedant, ſeu tradant, aut aſſignari, concedi, ſeu tradi faciant vel permittant, ſub excommunicationis latę ſententię, & quatuor Millium ducatorum Camerę Apoſtolicę applicandorum pœna pro qualibet vice incurrenda. Et ſi huiuſmodi conſtitutionis violatores, vltra primam dictam vicem fuerint, vltra

dictas

Duellum dicitur pugna duorum ſingularis certamen quam vocant Græci Μονομαχία, eam que prohibet Duelli nomine Alexan. III. Pōtif in c. 1. de clericis pugnantib. in duello lib. 5. Decretal. tit. 14. Et Nicol. in 2. part. Decret. 2. q. 5. Ex eius Epiſtola ſcripta ad Carolum regem patruum Lotharij. Damnantur quoque Principes & alij quicunque domini temporales qui locum ad Monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerint.

** Sepultura careant perduelles, nec talibus detur S. Eucharistia cum peccent mortaliter de conſecrat. diſt. 2. §. ſed dicunt quidā defendens poteſt ſumere, imo & iſte peccat, quoniam omiſſa legitima ſe defendendi ratione ad prohibitam ſe confert Concil. Tridentin Seſſ. 25. c. 19.*

dictas pœnas feudo, seu vicariatu, quem à dicta Romana Ecclesia obtinuerint, priuatos fore Apostolica auctoritate, tenore præsentium præcipimus, mandamus, atque decernimus: non obstantibus quibuscunque statutis, & consuetudinibus, priuilegiis, indultis, & concessionibus quauis auctoritate æditis, & quibusuis concessis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentes literę nostrę postquam in valuis Basilicę principis Apostolorum, & in campo Floræ in Vrbe affixę fuerint, omnes & singulos ciues Romanos, & alios in Vrbe commorantes affixis quindecim diebus: alios verò Duces, Comites, Marchiones, Domicellos, Barones, & alios temporales Dominos, Vicarios, Communitates & Vniuersitates præfatas ciuitatum, terrarum & locorum sedi præfatę mediatè vel immediatè subditorum, decurso mense arctent, contrafacientes pœnas præfatas incurrant, in omnibus & singulis contrafacientibus personaliter & particulariter intimatę fuissent. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octauo, sexto Calendæ Maij Pontificatus nostri anno sexto.

Hæc Constitutio confirmata est per Leonem X. Clement. 7. & Greg. XIII. quibus possunt in robur & firmamentum addi quæ in Concilio Tridentino statuta sunt Sess. 25. c. 19. Ibi Principes duellum permittentes excommunicantur & committentes illud & patrini, consultores, tum spectatores habentur infames & præscriptione bonorum mulctantur. 2. q. 5. c. Monomachiam (inquit) Nicolaus Papa in lege non assumimus quam præceptam fuisse non reperimus, quia quosdam iniisse legerimus sicut sanctum Dauid & Goliam sacra prodit historia, nusquam tamen vt pro lege teneatur, alicubi diuina sanxit authoritas cum hoc & huiusmodi sectantes, Deum solummodo tentare videantur. Romani olim ad excitandos iuuenum animos huiusmodi cruenta spectacula non abhorrebant vt apparet in l. qua actione. §. si colluctatione. Ib. vide Bart. ff. ad l. Aquil. Frequentabatur adhuc Duellum tempore Friderici 1. hodie Duellum prohibetur cum omnibus id genus cruentis hominum spectaculis in l. 1. C. de gladiator. c. 1. de purga. Iul.

V.

Confirmatio constitutionis Pij secundi in appellantes à sententiis summi Pontificis ad futurum Concilium.

IVLIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SVSCEPTI regiminis nos cura sollicitat, vt eorum malitiis & audacię quorum sceleris cæcitas, & damnandę ambitionis improbitas, animas occupantes (discordiarum fautore, ac schismatum inuentore & alumno, humani generis inimico procurante) eos in illam temeritatem impellunt, vt quæ sibi à iure interdictæ, & à sanctis Patribus etiam in congregatione fidelium pro huius Sanctę Sedis dignitate, & Ecclesię vnitate seruandis, ad schismatis occasionem tollendam (quo in Dei Ecclesia perniciosior morbus inueniri vix potest) Spiritu Sancto cooperante, non minus prouidè & salubriter, quàm necessariè, decreta & statuta esse nouerint, damnata audacia, & exquisitis artibus & fraudibus attentare, temerè conentur, & eis contrauenire contendant, nunc nouorum æditione iurium, nunc antiquorum innouatione & declaratione, nunc verò extensione, & nouarum pœnarum adiectione (prout salubriter expedire conspicimus) solitis studiis obuiare curemus. Sanè licet olim fel. rec. Pius Papa II. prædecessor noster, de fratrum suorum Sanctæ Romanę Ecclesię, Cardinalium cunctorumque prælatorum, ac diuini & humani iuris interpretum, Curiam Romanam sequentium, in dieta seu congregatione Mantuana existentium approbatione, matura prius & graui præmissa discussione, & de eorundem congregatorum vnanimi consilio & assensu, ac ex certa scientia, prouocationes ad futurum concilium efficacissimis, & palpabilibus rationibus, tanquam erroneas & detestabiles damnauerit, ac sub excommunicationis latę sententię, & interdicti pœnis præceperit, ne qua persona cuiusuis dignitatis, siue etiam vniuersitas, aut collegium, quouis quæsito colore, ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis quibuscunque suis, ac successorum suorum appellationem huiusmodi interponere auderet, & contrafacientes, vna cum fautoribus suis, & consilium auxiliumve præstantibus (siue hi tabelliones essent, siue testes, siue aduocati,

Pij secundi constitutionem habes sup. fol. 120. quam in Mantuana synodo fecerat.

uocati, siue alij quicunque) non solum pœnis, & censuris prædictis, sed etiam iis quę læsę maiestatis, & hæreticę prauitatis reis imponuntur, obnoxios esse statuerat: Leonardus tamen Lauredanus Dux, Rogati, ac generale Consilium, & Commune Venetiarum, omnésque & singuli patritij & ciues communis eiusdem, vnà cum Prouisoribus, Potestatibus, Commissarijs & reliquis officialibus suis (quorum auctoritate, industria, consilio, opera, aut fauore, Ciuitates, oppida, castra & arces, ad nos & Sanctam Romanam Ecclesiam legitimè pertinentes, occupatæ fuerant, aut detinebantur) de fratrum nostrorum consilio à nobis requisiti & moniti, vt infra certum terminum, sub pœnis tunc expressis, nos & sanctam Apostolicam Sedem plenè & omni ex parte, in concessa sibi auctoritate & libertate, cum obedientia recognoscerent & redintegrarent ac Rauennam, Seruiam, Ariminum, Fauentiam, Sarsinam ciuitates, cum oppidis, castris, terris, & districtu ipsarum, cumque Cesenaten. Forliuien. ac Immolen. territorijs, castris, oppidis, terris, & locis quæ occupabant, integrè & expeditè, nobis & dictę Romanę Ecclesię, cuius iuris esse noscebantur, relaxarent atque inde recederent, nec impedirent quominus illorum ciues & habitatores, ad piæ matris suę Romanæ Ecclesię obedientiam reuerterentur: omnes eorum fautores ab auxilij in talibus præstatione deterrendo, ita quod requisitioni, monitioni & mandato nostro huiusmodi non parentes, maioris excommunicationis sententia, de simili consilio, eo ipso innodati censerentur, à qua, præterquam in mortis articulo constituti, per alium quàm per Romanum Pontificem, etiam prætextu cuiuscunque facultatis, cuicunque pro tempore concessæ, absolui non possent; (quàm quidem excommunicationis sententiam in huiusmodi non paritionis euentum, iteratis etiam vicibus aggrauauimus) paternis monitis & salutaribus iussis obsequi, prout debebant, indebitè recusantes, seu qui iuri proprio diffidunt, & superioris mandata contumaciter obaudiunt, vt quę minus iuste vsurparunt, indebitè, etiam cum animarum suarum detrimento, retineant: ad prohibitum atque damnatum remedium confugientes, à requisitione, monitione & mandato, ac sententiis, censuris, & pœnis prædictis, nulla constitutionis Pij prædecessoris, hoc expressè vetantis, habita ratione, ad futurum Concilium, temerè (vt accepimus) prouocarunt: prout etiam perditionis filij, quondam Ioannes Bentiuolus,[*] & eius nati, cùm eo a tyrannica oppressione dilectæ ciuitatis nostrę Bononię expellere decreuimus, damnabiliter fecisse dicuntur: videlicet ad futurum Concilium prædictum appellasse & prouocasse. Nos igitur quàm detestanda sit eorum peruersitas attendentes, qui proprijs innixi commodis, & nefarijs cupiditatibus mancipati, salubria decreta Patrum, & superiorum iussa spernentes, inconsutilem Christi tunicam scindere, aut etiam scissionis causam præbere contendunt, & ecclesię vnitatem diuidere, prædictę sanctę sedis apostolicę principatum tollere, & contra tot sanctorum Patrum, & sacrorum Conciliorum decreta temere et damnabiliter, magna audacia venire non erubescunt, & contrafacere non verentur: asserentes inter cætera, consulentes, persuadentes, determinantes, seu determinationi huiusmodi interessentes, sola consilij præstatione seu persuasione, deliberatione aut determinatione, quod aliquibus casibus à Romano Pontifice, seu eius sententia, vel decreto ad futurum Concilium generale appellari possit, dicta Pij prædecessoris constitutione non ligari, nisi in ipsa actuali appellatione, & illius interpositione, vel scripturę compositione, se immiscuerint: ne de cætero tali assertione se excusare, ac tale quid in posterum præsumere impunè valeant, opportunam tam immani & periculoso morbo medicinam adhibere volentes: hac generali & in perpetuum valitura constitutione, ex certa nostra scientia, & potestatis plenitudine, de Venerabilium fratrum nostrorum, sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium consilio promulgata, sanximus constitutionem Pij prædecessoris præfatam, tam citra quàm vltra montes, & in vltramontanis partibus, quo ad omnes, tam ecclesiasticas quàm seculares personas, etiam Regali dignitate ac Cardinalatus honore fulgentes, capitula, vniuersitates, communitates, & collegia, congregationes & synodos, ac parlamenta, valuisse valere, & perpetuò valitura declaramus cum suppletione solennitatis cuiuslibet etiam publicationis omissæ (cuius in illa edenda vel publicanda defectus prætendi posset, quę iuxta illam fieri re-

Venetorum duces deficientes ab obedientia Ecclesiæ Romanæ per Tyrannidem occuparunt quædam loca patrimonij

Ioannem Bentiuolum ab insolenti Principatus dominio & inueterata Tyrannide cœtusq; audacia filiorũ præpotentem Bononiis expulit Iulius Pontifex à cuius sententia ad futurum Concilium appellarat, sed sexagenarius in ipso exilio moritur.

Nemo quantumuis honoris aut dignitatis fulgore conspicuus ab huius constitutionis soluitur.

quirebatur)

quirebatur) eámque ex præterito nunc & in posterum inuiolabiliter obseruari mandamus, ipsius violatores, cuiuscunque dignitatis existant, pœnis & censuris in eadem expressis, quocunque tempore subiacere statuentes, contraria consuetudine seu potius corruptela non obstante: Decernentes & declarantes vltra pœnas impositas (quas ipso facto dictos violatores & contrauenientes incurrere volumus) ipsos & eorum quemlibet, pro veris & indubitatis schismaticis, & inconsutilis tunicæ Domini nostri Iesu Christi violatoribus & dissipatoribus, ac de catholica fide male sentientibus, habendos & reputandos, pœnisque canonicis & legalibus contra tales impositis, subiacere, & cum Dathan & Abiron, partem & damnationem habere, ipsásque etiam pœnas & earum quamlibet omnes illos incurrere volumus, cuiuscunque conditionis existant, & gradus prærogatiua fulgeant, qui in Senatu, consiliis, parlamentis, congregationibus, etiam synodalibus & prouincialibus, vel alias quomodolibet, tacitè vel expressè, voce vel scripto, per se vel alium (cuiuscunque timoris vel reuerentiæ velamine, vel prætensa excusatione, & superioris mandato non obstantibus) decreuerint, consuluerint, seu deliberauerint, vel aliorum dicta approbauerint, consilium aut vocem dederint, vt ad futurum vniuersale Concilium à nobis vel successoribus nostris Romanis Pontificibus, contra prædictam constitutionem appellare liceat, possit vel debeat: dictas pœnas ad ipsos eorum quemlibet contrauenientem in præmissis, tenore præsentium extendentes, & locum habere declarantes, omni ambiguitate cessante. Et nihilominus prouocantes & appellationes, tam per Leonardum Ducem, Rogatos, Consilium & commune Venetiarum, factas huiusmodi, quàm per quoscunque alios prædictos pro tempore faciendas, & inde secuta quæcunque (vtpote contra Pij prædictam ac præsentem constitutionem attentas) nullas, prout sunt, & inualidas, nulliúsque roboris vel momenti fuisse, & pro tempore fore, authoritate, scientia & potestate similibus, statuimus, decernimus, & declaramus: ac pro potiori cautela, cassamus & annullamus. Et vltra supradictas pœnas (quas contra constitutionis huiusmodi violatores in suo robore permanere decernimus) loca quæcunque, ad quæ violatores ipsos declinare, & in quibus scienter stare permitti contigerit, ecclesiastico supponimus interdicto: decernentes illud, quandiu ipsi violatores inibi scienter steterint vt præfertur, & per triduum post eorum inde discessum, firmiter obseruari. Ac præsentes literas in quinterno Cancellariæ etiam describi mandamus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterísque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo, nono Cal. Iulij, Pontificatus nostri anno sexto.

Num. 16.

Prouocationes à Pontifice ad futurum Concilium nullæ sunt.

Loca in quibus prouocantes reperiuntur supponuntur interdicto.

VI.

BVLLA INDICTIONIS SACRI GENERALIS CONCILII LATERANEN.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

SACROSANCTÆ Romanæ Ecclesiæ martyrum sanguine consecratæ magistræ fidei, veritatis alumnæ, omnium errorum expertis, vnicæ & immaculatæ, diuina institutione, sanctorum authoritatibus Conciliorum, canonúmque omniū testimonio, ecclesiarum cunctarum primatum tenentis fidelium matris, regimini superna dispositione præsidentis, circa religionis Christianæ puritatem, ipsiúsque vnitatem pacem & tranquillitatem, quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput Christum videlicet, cuius vices in terris gerimus, principaliter tendit, diuisionem ouilis nobis ex alto commissi, in illóque schisma, per quod Ecclesia scindi & scandalizari, gréxque dominicus nobis creditus turbari quoque modo possit, quantum cum Deo possumus prohibentes, ac damna & scandala, quæ exinde euenire possent, eneruantes, ac palmites futuros infructuosos succidere & quoscunque aliter quàm per ostium ad ouile ingredi cupientes, ac à via Domini, postquam illam semel cognouerant, retrocedentes, ad semitam veritatis reducere, vulpeculásque ex vinea eiusdem Domini per ministerium summi apostolatus expellere desiderantes, de opportunæ prouisionis remedio prouidemus, aliáque ordinamus & mandamus,

mandamus, prout conspicimus in Domino salubriter expedire. Sanè non sine graui animi nostri molestia percepimus, quòd quidam S.R.E.Card. qui nobiscum, dum versus ciuitatem nostram Bononien. pro recuperatione nonnullarum terrarum S.R.E etiam vnà cum nostra curia personaliter accederemus pro recuperandis terris huiusmodi, venire simulauerant, ex nostra licentia ab vrbe recedentes, Florentiam diuerterunt, ibíque se continuerunt, etiam postquàm nos eos per dilectum filium nostrum Franciscum tituli sancti Clementis presbyterum Cardinalem, tunc in minoribus constitutum episcopum Concordien. Datarium nostrum, per literas nostras ad nos tunc Bononiæ existentes, vocari feceramus, licèt se venturos obtulissent, nihilominus satore zizaniæ seminante, per quem morum subuersio in clero & populo frequenter irrepit, tanquàm membra insana sine causa legitima à suo capite recedentes, armis satellitibúsque stipati, imò in seipsis armis assumptis, & pro sacerdotalibus vestibus thoracem induti, & gladiis armati, Papiā se conuerterunt. Quò cum peruenissent, stimulo conscientiæ (vt credimus) agitati, per internuncios pérque Regiorum oratorum intercessiones reditum ad nos postularunt, & pro desertionis venia supplicarunt, quam benignè obtulimus. Sed ipsi, qui nobis ex officio tanquam consultores assistere, neque sine licentia à nobis & nostra curia veluti corporis membra abesse debuissent, ausi tamen sunt os in cœlum ac spiritum blasphemiæ, & cum Lucifero sedem ad Aquilonem ponere altitudinem nubium transcendere, vt se similes Altissimo construant, Pontificalem authoritatem nostram sibiipsis ascribere satagentes, conuenientes vt locustæ, acephali aggressi sunt sine Ro. Pont authoritate œcumenicum generale atque vniuersale Concilium conuocare, locum Concilij & tempus indicere, & valuis ecclesiarum ac aliis publicis locis pèr publica instrumenta etiam falsa, indictionem huiusmodi affigere & publicare, eisdémque instrumentis falsis publicè atque impudenter vti, quosdam S.R.E.Card. sui propositi socios in eorum prætenso edicto falso declarando, qui tamen & publicis & priuatis scripturis eorum proprium manibus scriptis, se illis in huiusmodi proposito neque verbo neq; scripto vnquam iunxisse, seu quomodolibet consensisse protestati sunt, nósque ac venerabiles fratres nostros eiusdem S.R.E Card. ac alios tunc expressos, vocare & requirere, vt per nos vel alios ad huiusmodi eorum Concilium accedere vellemus, non formidarunt, asserentes decennium post vltimum vniuersale Concilium, etiam contra constitutionem Concilij Constantien. quę incipit, Frequens, iam dudum effluxisse, & nos illud conuocare neglexisse, maximè cùm iurauissemus, & vouissemus illud post biennium à creatione nostra tenere, tempúsque pro homine interpellare, neque credendum fore nostra authoritate & voluntate Concilium futurum: & cùm de grauibus criminibus notoriis durantibus, vniuersalem ecclesiam scandalizantibus in capite agendum foret, ad summum Pontificem Concilij congregationem non attinere, sed secundo loco ad Cardinales, qui Pontifici in negligentia non adhæserunt, conuocationem concilij spectare. Ac vt huiusmodi eorum conuocationem & conuenticulum honestare viderentur, eísque authoritatem adiicere, hoc idem ferè per omnia, per quosdam assertos procuratores charissimorum in Christo filiorum nostrorum Maximiliani Romanorum Imperatoris electi, & Ludouici Francorum regis Christianissimi principum, sub eisdem datis, modo & forma, & similibus schedulis, præter tamen voluntatem & mentem dictorum principum (vt rationabiliter credi debet) fieri & publicari procurauerunt, & ordinauerunt. Sed hæc vt falsa, ficta, commentitiáque sunt, & non ex zelo charitatis & religionis, sed odij fomite & inimicitiæ procedentia, ita omnibus Principibus, necnon Christi fidelibus cupimus nota fieri: Quis enim tanti erroris particeps est, qui nos de negligentia erga conuocationem Concilij redarguere possit, cùm nihil nobis per vltimos vndecim annos, quibus Cardinalatus officio functi sumus, magis cordi fuerint, quàm celebrari videre generale Concilium, & Ecclesiæ Romanæ statum in melius reformari? Quid enim fœlicis recordationis Alexandro sexto Romanorum Pontifici prædecessori nostro, magis nos odiosos fecit, nisi studium & curæ generalis Concilij celebrandi? Quid nos terra marique iactauit, cùm nobis idem Alexander prædecessor esset infensus? Quid toties alpes transcendere transalpinas,

Iulius vt Pius ac patrimonij Petri studiosissimus Pontifex cum Bononiam pergeret, quo faciliùs imminenti bello opem subministraret, sibi omnibus modis infensum reddit Gallorū regem qui Maximiliani Cæsaris præsidio fultus simulque aliquot Cardinalium qui ad eū confugerant cōsilio adductus generalem Christianorum conuētum indic ndum curauit.

Priorum Conciliorum decreta obsequutus Iulius II. iurato promiserat se intra biennium ab assumptione sua in Pontificatum generale Concilium celebraturum, quod necessariis causis impeditus tam breui tempore præstare non potuit.

Romam venisset, traditus, veneno vt creditur, sublatus est. Lupoldum qui olim Dux Austriæ fuerat, ob crebra miracula de eo enarrata in sanctorum confessorum numero aggregauit. Pontificatum coronidem valetudine infirma compleuit. Is etenim biennio fermè antequam diē obiret, in profundum soporem & inexpugnabilem penè dormiendi necessitatem incidens horis fermè 20. sine arteriarum motu immobilis apparebat, adeò vt in ipso morbi paroxismo Cardinales de eius interitu securi iam pro eligendo successore conuenerant quum subito reuocatis spiritibus viuus præter spem omnium apparuit. Sed post biennium eiusdem morbi grauitate obiit MCCCCXCII. VI. Calend. Augusti hora noctis quinta. Cadauer in Basilica Sancti Petri sepultum iuxta aram quam struxi fecerat, vt ibi debito honore includeretur hastæ ferrum quod latus Christi perfoderat, à Baiazethe Imperatore Turcarum dono acceptum, fratris captiui libertatem apud Pontificem procurante.

ALEXANDER SEXTVS

Rodericus Boria è Lenzolia Valentinorum apud Hispanos familia, Calixti III. ex sorore nepos S. R. E. Vicecancellarius. Ciuilis ac Pontificij Iuris Doctor, Bononiæ laureatus, vir prælato ingenio duorum & viginti Cardinalium suffragiis in Conclaue existentium eligitur & coronatur pridie Idus Septemb. M.CCCCXCII. Artium liberalium Pontifex summus Admirator. Christianos Principes ad pacis studium adhortatus est, ne mutuis dissidiis inuicem raperentur, conuocatis tamen in Turcam copiis Bellū atrox exequendum statuit. Hispaniam illustrauit clarissimis Cardinalibus. Columnios pariter & Vrsinos antiquitate domus insignes Romæ variis cladibus afflixit. ANNVM MAGNI IVBILEI SEPTIMÒ CELEBRAVIT AD LIMINA APOSTOLORVM.

I.

Noui Orbis Insulæ conceduntur Regi Catholico ita tamen vt ad eas præcones Christianæ fidei mittere teneatur.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Charissimo in Christo filio Ferdinando Regi: & charissimæ in Christo filiæ Isabethæ Reginę, Castellę, Legionis, Aragonum, Sicilię, & Granatę, illustribus salutem & Apostolicam benedictionem.

Ferdinandus Rex & Elizabetha regina gentem Saracenicam & pseudochristianos quos & Marranos vocant ab Hispanico littore & Granatæ regno armis expulerunt.

INTER Cætera diuinę maiestati beneplacita opera, & cordis nostri desiderabilia, illud profecto potissimum existit, vt fides Catholica & Christiana religio, nostris præsertim temporibus exaltetur, ac vbilibet amplietur & dilatetur, animarúmque salus procuretur ac Barbaricę nationes deprimantur & ad fidem ipsam reducantur. Vnde cum ad hanc sacram Petri sedem diuina fauente clementia (meritis licet imparibus) euecti fuerimus, cognoscentes vos tanquam veros Catholicos Reges & Principes, quales semper fuisse nouimus, & à vobis pręclarè gesta toti pene iam orbi notissima demonstrant, ne dum id exoptare, sed omni conatu, studio & diligentia, nullis laboribus, nullis impensis, nullísque parcendo periculis, etiam proprium sanguinem effundendo efficere, ac omnem animum vestrum, omnésque conatus ad hoc iamdudum dedicasse, quemadmodum recuperatio regni Granatę à tyrannide Saracenorum hodiernis temporibus per vos, cum tanta Diuini nominis gloria, facta testatur dignè ducimur non immeritò & debemus illas vobis etiam sponte & fauorabiliter concedere per quę huiusmodi sanctum & laudabile ab immortali Deo cœptum propositum in dies feruentiori animo ad ipsius Dei honorem, & imperij Christiani propagationem prosequi valeatis. Sanè accepimus quod vos dudum animum proposueratis aliquas insulas & terras

terras firmas remotas & incognitas, ac per alios hactenus non repertas quærere & inuenire, vt illarũ incolas & habitatores ad colendum Redemptorem nostrum, & fidem Catholicam profitendum reduceretis, hactenus in expugnatione & recuperatione ipsius regni Granatę plurimum occupati huiusmodi Sanctum & laudabile propositum vestrum ad optatum finem perducere nequiuistis, sed tandem sicut Domino placuit, regno prædicto recuperato, volentes desiderium adimplerę vestrum, dilectum filium Christoforum Columbum, virum vtique dignum & plurimum commendandum ac tanto negocio aptum, cum nauigiis & hominibus ad similia instructis non sine maximis laboribus & periculis ac expensis destinatis, vt Terras firmas & insulas remotas, & incognitas huiusmodi per mare vbi hactenus nauigatum non fuerat, diligenter inquireret, qui tandem (Diuino auxilio facta extrema diligentia in mare Oceano nauigantes) certas insulas remotissimas & etiam terras firmas, quæ per alios hactenus repertę non fuerant inuenerunt, in quibus quàm plurimę gentes pacificè viuentes, & vt asseritur nudi incedentes nec carnibus vescentes inhabitant, & vt præfati Nuncij vestri possunt opinari, gentes ipsę in insulis & terris prædictis habitantes credunt vnum Deum Creatorem in Cœlis esse, ac ad fidem catholicam amplexandum, & bonis moribus imbuendum satis apti videntur, spésque habetur quod si erudirentur, nomen Saluatoris Domini nostri Iesu Christi in terris & insulis prædictis faterentur, ac præfatus Christoforus in vna ex principalibus insulis prædictis, iam vnam turrim satis munitam, in qua certos Christianos, qui secum ierant, in custodiam, & vt alias insulas ac terras firmas, remotas & incognitas inquirerent posuit, construi & ædificari fecit, in quibus quidem insulis & terris iam repertis, aurum, aromata, & alię quamplurimę res prætiosę diuersi generis & diuersę qualitatis reperiuntur, vnde omnibus diligenter & præsertim fidei Catholicę exaltatione & dilatatione (prout decet Catholicos Reges & Principes) consideratis, more progenitorum vestrorum claræ memorię regum, terras firmas & insulas prædictas, illarúmque incolas & habitatores vobis diuina fauente clementia subiicere, & ad fidem Catholicam reducere proposuistis. Nos igitur huiusmodi vestrum sanctum & laudabile propositum plurimum in Domino commendantes, ac cupientes, vt illud ad debitum finem perducatur, & ipsum nomen Saluatoris nostri in partibus illis inducatur, hortamur vos quàm plurimum in Domino & per sacri Lauacri susceptionem, qua mandatis Apostolicis obligati estis, & viscera misericordię Domini nostri Iesu Christi attentè requirimus, vt cum expeditionem huiusmodi omninò prosequi & absumere proba mente orthodoxę fidei zelo intendatis, populos in huiusmodi insulis & terris degentes ad Christianam religionem suscipiendum inducere velitis & debeatis, nec pericula nec labores vllò vnquam tempore vos deterreant, firma spe fiduciáque conceptis quod Deus omnipotens conatus vestros fœliciter prosequetur. Et vt tanti negotij prouinciam Apostolicę gratię largitate donati liberiùs & audacius assumatis, Motu proprio non ad vestram vel alterius pro vobis super hoc nobis oblatę petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia, ac de Apostolicę potestatis plenitudine omnes insulas & terras firmas inuentas & inueniendas, detectas & detegendas versus occidentem & meridiem fabricando, & construendo vnam lineam à Polo Artico scilicet Septentrione, ad Polum Antarticum scilicet meridiem, siuę terrę firmę, & insulę inuentę & inueniendę sint versus Indiam aut versus aliam quamcunque partem, quę linea distet à qualibet Insularum que vulgariter nuncupatur *de los Açores y cabo verde*, centum leucis versus occidentem & meridiem ita quod omnes insulę, & terrę firmę repertę & reperiendę, detectę & detegendę à pręfata linea versus occidentem & meridiem per alium regem aut Principem Christianum non fuerint actualiter possessæ vsque ad diem Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi proximi præteritum, à quo incipit annus præsens millesimus quadringentesimus nonagesimus tertius, quando fuerunt per nuntios & capitaneos vestros inuentę aliquę prædictarum insularum, auctoritate omnipotentis Dei vobis in beato Petro concessa, ac Vicariatus Iesu Christi, qua fungimur in terris, cum omnibus illarum Dominiis, Ciuitatibus, castris, locis & villis, iuribúsque & iurisdictionibus ac pertinentiis

Christophorus Columbus patria Genuensis cœlo ereno cum egregio commeatu per mare incognitum nouũ orbem [illegible] primus omnium inuenit.

Auri & omnis generis aromatum diuites Insulæ.

Hac lege concedit Pontifex dominium noui orbis versus meridiem & occidentẽ Hispaniæ regibus vt infideles & Barbari docerentur Christianæ fidei institutis. Primus Præco Euangelij qui transfretauit ad peregrinas illas climatas fuit Buell Catalanus ordinis S. Benedicti [illegible] quem Alexander iure publici Diplomatis sacerdotibus duodecim præfecit suúmque vicarium apud illas regiones nominauit vt refert Genebrardus post Fumum in historia Gallica Indiarum Occidentalium lib. 1. cap. 2.

vniuersis vobis, hæredibúsque & successoribus vestris (Castellę & Legionibus regibus) in perpetuum tenore præsentium donamus, concedimus & assignamus, vósque & hæredes ac successores pręfatos illarum dominos cum plena, libera, & omnimoda potestate, auctoritate, & iurisdictione, facimus, constituimus, & deputamus, decernentes nihilominus per huiusmodi donationem, concessionem & assignationem nostram nulli Christiano Principi, qui actualiter præfatas insulas & terras firmas possederit vsque ad dictum diem natiuitatis Domini nostri Iesu Christi ius quæsitum sublatum intelligi posse aut afferri debere. Et insuper mandamus vobis in virtute sanctę obedientię (vt sicut pollicemini & non dubitamus pro vestra maxima deuotione & regia magnanimitate vos esse facturos) ad terras firmas & insulas prædictas viros probos & Deum timentes, doctos, peritos, & expertos, ad instruendum incolas & habitatores præfatos in fide Catholica, & bonis moribus imbuendum destinare debeatis, omnem debitam diligentiam in præmissis adhibentes, ac quibuscunque personis, cuiuscunque dignitatis, etiam imperialis & regalis status, gradus, ordinis vel conditionis sub excommunicationis latæ sententię pœna quàm eo ipso si contrafecerint incurrant districtiùs inhibemus, ne ad insulas & terras firmas inuentas & inueniendas detectas & detegendas versus occidentem & meridiem, fabricando & construendo lineam à Polo Artico ad Polum Antarticum siue terrę firmę, & insulę inuentę & inueniendę sint versus Indiam aut versus aliam quamcunque partem, quę linea distet à qualibet insularum quæ vulgariter nuncupantur *de los Azores y Cabo verde*, centum leucis, versus occidentem & meridiem vt præfertur pro mercibus habendis vel quauis alia de causa accedere præsumant absque vestra ac hæredum & successorum vestrorum prædictorum licentia speciali. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. In illo à quo Imperia & dominationes ac bona cuncta procedunt confidentes quòd dirigentes Domino actus vestros, si huiusmodi sanctum & laudabile propositum prosequamini, breui tempore cum fœlicitate & gloria totius populi Christiani vestri labores & conatus exitum fœlicissimum consequentur. Verum quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca in quibus expediens fuerit deferri, volumus ac motu & scientia similibus decernimus, quod illarum transumptis manu publici Notarij rogati subscriptis, & sigillo alicujus personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ seu Curię Ecclesiasticæ munitis ea prorsus fides in iudicio & extra ac alias vbilibet adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, quarto Nonas Maij. Pontificatus nostri anno primo.

Non vult tolli Pontifex ius acquisitum ceteris Principibus apud Indias nouas insulas.

Commeatus aut mercium ratio absque horum Pontificum conuenia in hu nouo orbis insulis non exerceatur.

Huius Diplomatis Scholion ita vt varium est sic scitu vtile & necessarium. Priora quæ in ipso capite leguntur primum referunt decorem totius laudis Hispanæ sub nominibus Ferdinãdi & Isabellæ, quorum auspicij fœliciter moderatum est regnum illud vndique florentissimum. Erat Ferdinandus eo nomine quintus Hispaniarum Rex, Ioannis Arragonum regis filius: mortuo Henrico quarto (qui ex coniugio nullam prolem superstitem habuerat quod eum Veneri inhabilem ac impotentem Medici iudicassent) citerioris Hispaniæ rex efficitur. Hispani enim proceres Elizabetam ad auitas coronas prætulerunt, volueruntque illam Ferdinando copulari, vt fœlicis matrimonij concordia duo diti sima regna Arragoniæ & Castiliæ vnirentur cuius rei gratia missus fuerat à Sixto Pontifice Rodericus Borja legatus, qui hic est Alexander VI. anno 1471. & Henrici consensu procerúmque Hispaniæ plaudentibus votis Ferdinandus vna cum coniuge legitimus regni vtriusque hæres est institutus nulli abauorum in pietatis & fidei zelo secundus. Bethicam Prouinciam vlterioris Hispaniæ quã Granatam hodie appellant à Melite rege Mauro genere & religione Mahumetano cum magnis Saracenorum copiis septingentos octoginta annos occupatam, Ferdinandus & Elizabetha receperunt. Et post longam obsidionem ciuitatis Granatæ quæ incepit à Mense Maio anno nonagesimo primo, infideles deducti ad extremam victus & commeatus inopiam desperantes de auxilio post infinitos conflictus 28 Nouemb. pacta deditionis conclusere. Insigni omnium applausu de omni regno optimi Principes triumpharunt. Iudæos vel Christum agnoscere vel

pulsos

pulsos ruderibus vertere solum coegerunt, ita vt paucis diebus expulsi sint centum & viginti quatuor millia familiarum Iudaicarum edicto regis dato ne aurum vel gemmas è regno tollerent sed commutationem bonorum suorum merces & alias res, vt potè pannum, vinum & huiusmodi secundum debitam æstimationem abducere possent, vbi quilibet Iudæus transfretando coactus est regi soluere duos ducatos, Promulgatumque fuit, quod si quis Iudæus non abiisset in termino præfixo, is corpus & bona perderet, itaque duæ galeæ neglexerunt abire ad constitutum diē, ideo omnes & singuli venditi sunt & in seruitutem redacti. In itinere verò, abeuntium triginta millia, pestilentia absumpsit. Extincto itaque turpi hac hominum fæce septimo die Ianuarij anno salutis M CCCCXCII. Rex & regina ac proceres cum exercitu decem millium equitum & quinquaginta millium peditum electorum, ciuitatem intrarunt & eius possessionem liberè acceptarunt ac Mosquitam maiorē, innumeris falsorum deorum monumentis plausibilem barbaris, in Ecclesiam dedicari mandarunt, & Sanctam fidem ciuitatem construxerunt. Ab his infidelium legionibus quidam superstites non sine infamia Marrani dicti sunt, vocabulo corrupto à Mauris, quorum moribus & superstitionibus propensiores erant Huius Victoriæ gloria, non plus debetur Ferdinando quam Isabellæ, cuius adhortatu & impulsu, hæc prædicta trophæa retulerat de Mauris Hispania. Id vnum celebre est, quod in Principum exercitu memoratur nullam fuisse prædonum, meretricum, aut ganeonum congeriem, adeò sanctè & modestè viuebatur vt verius Religiosorum quam militum conuentum dixisses, nec mirum si tam piis castris opeatus illuxerit triumphus.

Ab hac memoranda perpetuis temporis monumentis victoria Catholici cognomentū sortitus fuit illóque præclaro titulo insignitus est, per Alexand. VI. Pont. Max. cuius munere & liberalitate debita, noui Orbis perrimari plagas & inuestigare peregrinas insulas in fidei christianæ augmentum auspicatur Anno M.CCCCXCII. Nauium cura & commeatus liberalissimus apparatus Christophoro Columbo Genuensi miro desiderio nouas regiones ex Mathematicorum & peritissimorum Nautarum consilio inuestigandi flagranti, datus est. Is bonis auibus à Gadibus soluens Fortunatas ab aeris temperie siue Canarias à canum copia insulas miræ & stupendæ fertilitatis regno Hispaniarum addidit, & quò Romanorum coloniæ nec armis nec viribus penetrare poterant illuc hodie Hispaniarum peruenerunt manus. Ad hæc, insulas quatuor proximas videlicet Sancti Saluatoris, sanctæ Mariæ conceptionis, Ferdinandæ & Hispaniolæ anno Christi M.CCCCXCIII. perlustrauit, & populos Barbaros à veri Dei notitia alienos. Inde Columbus sua profectionis optima retulit insignia quem post immensa rerum discrimina redeuntem, relictis tamen aliquot Hispanis qui populos recenter domitos gubernarent Rex & regina summa hilaritate recipiunt. Sed diu torpere ocio noluit, nouam nauigationem postulat quæ infæliciores successus non habuit. Multas in Archipelago insulas reperit quas nouo nomine exteris commendauit. Vbi autem ad Hispaniolam peruenit turbatas omnia nouit & Barbaris manibus omnes quos illic reliquerat iugulatos reperit. Lenta Imperij magnitudine feros compescuit populi motus, Vrbes condire cœpit pro rusticis & syluestribus Tuguriis. Curiosulas quæstiones quas hac in re quidam Hispanico nomini infensi suggillant doctissimè soluit, F. à Victoria in Relectione prima & secunda de Indis.

II.

Inuentio Tituli Crucis Domini nostri Iesu Christi in Ecclesia S. Crucis in Hierusalem de Vrbe, & de Indulgentiis concessis visitantibus dictam Ecclesiam.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Vniuersis Christifidelibus præsentes literas inspecturis, Salutem & Apostolicam benedictionem.

ADMIRABILE sacramentum viuificæ Crucis, cuius signum erit in cœlo, dum Dominus ad iudicandum venerit, intra nostrę mentis arcana reuoluentes, & pia consideratione pensantes, quod in ligno eiusdem sanctissimę Crucis, Dominus noster Iesus Christus pro humani generis salute mortem subire non abnuit, vt nos de morte ad vitam reuocaret: dignum immò potius debitum reputamus, Ecclesias & loca sub ipsius sanctissimæ Crucis nomine dedicata, & præsertim in Vrbe consistentia, gratiosis indulgentiarum & remissionum muneribus decorare, vt per hoc & tanti sacramenti iugis memoria in mentibus Christi fidelium permaneant. & ipsi Christifideles, ipsius Domini gratia eos preueniente, fœlicitatis præmia consequi mereantur æterna. Cum itaque nuper, videlicet anno à Natiuitate

Testantur omnes Historiographi temporibus Innocentij 8. inuentum fuisse titulum Crucis in Basilica S. Crucis in medio pariete occlusum dum ædem sacram ruina fermè collapsam

reparaset Petrus Gundisalunus de Mendoca, ibidē a placido Valentiniano Imperatore ante mille annos repositum cum triplicibus characterum notis Iesus Nazarenus Rex Cætera desiciunt Volaterranus, Onuphrius, Genebrard.

eiusdem Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, vltima Dominica mensis Ianuarij, dum bo. me. Petrus tt. S. Crucis in Hierusalem Cardinalis, qui tunc in humanis agebat, eandem Ecclesiam digno ornatu reparari faceret, in altiori pariete testudinis dictę Ecclesiæ repertus fuerit titulus Hebraicis, Græcis & Latinis literis conscriptus, & quid supra caput ipsius D. N. Iesu Christi, dum in ligno eiusdem S. Crucis pendebat, appositus extitit, & ipse Titulus nunc in eadem Ecclesia debita cum veneratione obseruetur, & custodiatur: Nos in Cruce huiusmodi sancta cum Apostolo gloriantes, & satagentes alios ad glorificationem ipsius inuitare, vt vitalis ligni prætio vitæ æternæ suffragia consequantur: ac cupientes, vt Ecclesia prædicta (quæ nunc titulus dilecti filij nostri Bernardini eiusdem Ecclesiæ sanctę Crucis in Hierusalem presbyteri Cardinalis existit) congruis frequentetur honoribus, & ipsi Christifideles eò libentius deuotionis causa ad eandem Ecclesiam confluant, quo ex hoc ibidem, dono cœlestis gratiæ vberius conspexerint se refectos, de omnipotentis Dei misericordia, beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus, & singulis Christi fidelibus vtriusque sexus, vere pœnitentibus, & confessis, qui Ecclesiam ipsam in vltima Dominica mensis Ianuarij cuiuslibet anni, à primis vesperis vsque ad occasum solis ipsius Dominicæ, deuotè visitauerint, annuatim omnium peccatorum suorum remissionem, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & elargimur, præsentibus, perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod si alias visitantibus dictam Ecclesiam, aliqua alia indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus nondum elapsum duratura, eadem die per nos concessa fuerit, præsentes literæ nullius sint roboris vel momenti. Datum Romæ apud S.Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, quarto Cal. Augusti, Pontificatus nostri anno quarto.

Gallus Italiam immani sæuitia vexatus Pontificem vertere solum & Vrbem derelinquere coegit, metu enim in tanti principis aduentu omnia obruebantur. Paucis Cardinalibus & infirmo satellitio Perusiam adiit, tandem cunctando contumacissimos Gallorum animos ita sedauit vt discedentes nullis remorarentur contumeliis, aut priorum certaminum memoria. Æquus statera dignitatum & officiorum dispensator extitit, Salaria doctoribus, stipendia militibus, mercedem operariis, nunquam est differre nedum auferre visus. Plura meditabatur in Ecclesiæ commodum quæ perficere non potuit morte sublatus in venenato conuiuio, M.D.III. Cal. Sept. XV. ineunte Pontificatus duodecimo anno.

PIVS TERTIVS

FRANCISCVS Cardinalis Senensis, Pij secundi Pontificis Max. ex Sorore Laodomia nepos, præclaris apud Cæsarem. Legationibus functus amplissimum patrum suffragiis summus Pontifex renunciatus est, in æde Prædicatorum ad Mineruam, quam Cardinales pro conclaui elexerant metu & minis Cæsaris perterriti qui suis votis omnia fieri volebat. Hanc tamen electionem æquo tulit animo congratulatus est quoque patribus quod quem summopere expetebat in Petri Cathedra constituissent. Sed vt incerti sunt rerum casus atque vt ἄνθρωπος ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. Nil aliud ac vmbra atque flatus est homo, qui Pontificatus insignia tanto hominum applausu susceperat, qui Pij tertij illustre nomen sortitus fuerat, qui Ecclesiam Romanam reformare, & in pristinum morum splendorem reducere, Concilium celebrare ac Auunculi imitatione Turcarum compescere insolentiam statuerat ex vulnere cruris quo diu senex & annosus affictus fuerat XXVI. vel vt alij volunt XXX post creationem die, Mercurij Cal. Nouemb in Solennit. S. Euangelistæ Lucæ obiit. Eius cadauer elegantissimi sumptus constructo sepulchro iuxta auunculum conditum est. De huius Pontificis laudibus & rebus gestis ante Pontificatum, extant Epistolæ Sabellici in Enneade.

IVLIVS

IVLIVS SECVNDVS

Iulianus Ruuereæ stirpis insigniis præclarus, sed præclarior virtutum meritis. natus Sauonæ littoris Ligustici oppido, ex Episcopo Carpentoracensi Sixti quarti patrui benignissimi auspiciis Cardinalis Tit. S. Petri ad vincula, pariter maior pœnitentiarius, demum Auinionis Legatus & Episcopus Cardinalis Ostiensis creatus est. Clauso deinde conclaui Pontifex omnium votis auguratur & coronatur die V. Cal. Decembris An. M. D. III. Pontifex nouarum rerum exorientium in Ecclesiæ detrimentum impatientissimus, temporum necessitate multis seuerus & bellicosus visus est. Iulij liberatæ à Gallis Italiæ titulum prætulit, Florentinam audaciam egregiè vltus est. In tutando Petri patrimonio sese acerrimum exhibuit defensorem, adeò vt temerè multis Belli potius quam pacis dictus sit assertor. Bononiam expugnauit, Seruiam, Rauennam Forum Iulium, & reliquas Ecclesiæ terras à multis occupatas. Rempublicam Venetorum afflictis Italiæ rebus turbatam æquo animo suscipit.

I.

De Simoniaca Pontificis electione & huiusmodi simoniæ complicium pœnis.

IVLIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM tam diuino quam humano iure, in spiritualibus præcipuè, detestabiliter sit Simoniæ labes prohibita, & lõgè magis in electione Rom. Pont. Vicarij IESV CHRISTI D. N. abominabilis sit & vniuersali Ecclesiæ perniciosa, Nos qui regimini eiusdem vniuersalis Ecclesiæ (meritis licet imparibus) annuente domino præsidemus cupientes quantum cum Deo possumus in præmissis pro tantæ rei necessitate ac periculi magnitudine vt tenemur in posterum salubriter prouidere, de fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio & vnanimi consensu hac nostra perpetuò valitura constitutione, Apostolica authoritate & de potestatis nostrę plenitudine, statuimus, ordinamus, decernimus, & diffinimus, quod si (quod Deus pro sua clementia, & ineffabili bonitate auertat) contigerit, postquam nos, vel successores nostros successiuè, ipse Deus ab huiusmodi vniuersalis Ecclesię regimine absoluerit: humani generis inimico procurante, & ambitione vel cupiditate ad hoc inclinante, seu impellente, electionem Romani Pontificis, ab eo, quem eligi contigerit, vel ab aliquo seu aliquibus de cætu Cardinalium quomodolibet votũ dantibus, per simoniacam hęresim in dando, promittendo, vel recipiendo pecunias, bona cuiuscũque generis, castra, officia, vel beneficia, seu promissiones & obligationes) commissam per se vel alium, seu alios quomodocunque, & qualitercunque (etiam in duarum partiũ, vel omnium Cardinalium vnanimi concordia, quomodolibet, etiam per viam assumptionis vnanimiter, nemine discrepante, etiam sine scrutino factę) celebrari, vel fieri: non solum huiusmodi electio, vel assumptio, eo ipso nulla existat, & nullam eidem sic electo, vel assumpto administrandi, in spiritualibus & temporalibus, facultatem tribuat, sed etiam contra dictum sic electum, vel assumptum, de simoniaca labe, à quocunque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi possit, sicut de vera, & indubitata hęresi, ita quod à nullo pro Romano Pontifice habeatur, quinimo ipse sit à priori suo Cardinalatu, & alio quoque honore, Ecclesiis Cathedralibus, etiam Metropolitanis & Patriarchalibus monasteriis, & dignitatibus, & aliis quibuscunque beneficiis, & pensionibus, quę tunc obtinebat in titulum,

Execranda Simoniæ labes.

Electio summi Pontificis Simoniaco tramite procurata nulla est.

etę simoniacę interfuerint,& à pręfato sic electo discesserint, adhibitis secum aliis Cardinalibus,etiam illis,qui huiusmodi simoniacę electioni consenserunt,& postea eisdem Cardinalibus in dicta simonia non complicibus se vniuerint: si se cum eisdem vnire voluerint:alioquin sine eis,ad alterius nihilominus Pōtificis electionem, non expectata alia sententia declaratoria simoniacę electionis huiusmodi (eadem tamen pręsente nostra constitutione semper in suo robore permanente) liberè,aliàs tamen canonicè, deuenire, & Concilium etiam generale inducere & conuocare in loco idoneo,prout eis videbitur expedire. Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus Apostolicis, & pręcipuè fel. record. Alexandri Papę III,quę incipit Licet de vitanda. discordia & aliorum Romanorum Pontificum pręcedessorum nostrorum,etiam in conciliis generalibus editis, cęterisque contrariis quibuscunque. Inhibentes postremò omnibus & singulis S.R.E. Cardinalibus, qui pro tempore erunt,& eorum sacro collegio,ne Apostolica Sede vacante, pręmissis contrauenire,vel contra pręmissa, vel aliquod pręmissorum statuere,disponere,& ordinare,vel aliquo modo facere seu attentare pręsumant,quocunque exquisito colore vel causa,sub excommunicationis latę sententię pœna, quam ipso facto incurrant,& à qua non, nisi per Romanum Pontificem canonicè electum, absolui possint,nisi in mortis articulo. Decernentes ex nunc irritum, & inane, si secùs super his,vel aliquo pręmissorum,à quoquam,scienter vel ignoranter,etiam per nos,contigerit attentari. Vt autem pręsentis constitutionis,decreti,statuti, ordinationis,ac inhibitionis nostrę tenor,ad omnium notitiam deducatur, volumus pręsentes literas nostras in valuis basilicę Principis Apostolorum, necnon Cancellarię,ac acie campi Florę affigi, nec aliam earundem literarum publicationis solemnitatem requiri,aut expectari debere, sed huiusmodi affixionem pro solenni publicatione,& perpetuo robore sufficere. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum,anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo quinto, XVIII. Cal. Februarij, Pontific nostri anno secundo.

Clausula derogatoria.

Sede vacante nihil, innouari debet.

II.

Annatarum soluendarum singulis quindecim annis pro beneficiis adeptis confirmatio.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei,ad futuram rei memoriam.

Ex debito pastoralis officij,nobis,meritis insufficientibus,ex alto commissi,quo vniquique sumus in iustitia debitores,ad ea libenter intendimus, per quæ, Cameræ Apostolicæ & venerabilium fratrum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Collegij,ac Sedis Apostolicæ officialium indemnitati prouideatur,& iura illorum illæsa seruentur:ac ea,quæ propterea à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris,processisse comperimus,ne desuetudine, incuria,aut aliàs depereant sed firma perpetuò & illibata persistant,libenter Apostolico nomine roboramus, ac aliàs statuimus,& ordinamus,prout in Domino prospicimus salubriter expedire, Dudum siquidem à fel. re. Paulo Papa II. prædecessore nostro,emanarunt literæ tenoris subsequentis. Paulus Episc. &c. *Omittitur tenor quia habetur supra f.* 150.

Sequentia prioribus elucesiunt vide quæ dicta sunt in constit. Pauli 2. decet. fol. 130.

Cum autem sicut accepimus ex huiusmodi, & quæ postea tam per fœl mem. Sixt. 4. Innocen. 8 & Alexand 6. etiam Rom Pontifices prædecessores nostros hactenus factæ fuerunt,perpetuis vnionibus & applicationibus ex multorum negligentia siue malitia,qui dictis literis parere in animarum suarum periculum hactenus contempserunt,dicta Camera in suis iuribus non mediocrem patiatur iacturam. Nos volentes eorundem Cameræ Collegij & Officialium indemnitati consulere,tam statutum ordinationem,decretum & declarationem prędictā quàm omnia & singula alia in ipsis prædictis literis contenta eadem auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus & innouamus, ac inuiolabiliter obseruari debere,ac omnes & singulos cuiuscunque qualitatis gradus vel conditionis fuerint,qui tempore Datæ publicationis præinsertarum literarum,soluere tenebantur, & hactenus non soluerunt,& illis,qui postea se obligarunt, seu alias ratione monasteriorum,& aliorum beneficiorum sic vnitorum, ad valorem centum florenorum auri de Camera,communi æstimatione ascendentium,vel quorum fructus, redditus,& prouentus,in eisdem libris ad similem summam taxati reperiuntur, eidem

Cameræ soluere tenentur, ad integram solutionem eidem Cameræ de præmissis faciendam, infrà annum à die publicationis præsentium computandum, iuxtà tenorem dictarum literarum, & sub pœnis in illis contentis, vt par est, omninò teneri & alligari decernimus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Si quis &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo quinto, V. Cal. Augusti, Pontificatus nostri anno secundo.

III.

De Appellationibus in causis criminalibus.

Appellationes solent quandam laxiorem sceleribus petulantiam facere, cum sententiæ prorogantur & indecisæ permanent: ideo non admittuntur in causis maleficiorum nisi facto deposito. Hæc constitutio confirmatur infra per Paulum 3. const. cum sicut. Pium 4. const. Etsi cuncta. & declaratur per Pium quintum.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Nicolao Prouinciæ nostræ Marchiæ Anconitanæ Thesaurario. Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

ACCEPIMVS Fisco Cameræ Apostolicæ, istius nostræ prouinciæ, damnum non leue inferri, delictáque impunita remanere, ex prætextu appellationum, quæ in maleficiorum causis, tum ante condemnationem, tum post, interponuntur: propter quas, cum aut ad Vrbem, aut aliò causæ ipsæ transferuntur, indecisæ, & minus pro ipso Fisco defensæ remanent. Quamobrem volentes damno & impunitati prædictis occurrere, tibi committimus & mandamus, vt nullam in aliqua causa alicuius maleficij, aut fractæ pacis, induciarum, vel treguæ (etiam si de noua causa, aut de habendo recursum diceret) appellationem admittas, aut admitti sinas per aliquem iudicem vel officialem, nisi prius effectuale depositum penes te fecerint, de pœna in qua appellans condemnatus fuerit, aut veniet condemnandus, prout in constitutionibus prouincialibus, & aliis prædecessorum nostrorum, & nostris literis (ad quas relationem haberi volumus) pleniùs continetur. Inhibentes etiam præsentibus Gubernatoribus, Vicelegatis, Locumtenentibus, & aliis quibuscunque officialibus ipsius prouinciæ, quocunque nomine nuncupatis, vt appellationem aliquam in dictis causis admittere nullo modo audeant vel præsumant, nisi per te eis prius constiterit de effectuali deposito vt præmittitur facto. Decernen. ex nunc irritum & inane, si secus à quocunque aliquid præsumptum fuerit attentari: Contrariis non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die decimosexto Iunij, millesimo quingentesimo sexto, Pontificatus nostri anno tertio.

Appellationum tractandi materiam grauem & arduam amplior infra patebit campus. Casus autem, quibus appellatio iure prohibetur, poterit lector colligere ex Specul. tit. de appellatio. §. in quibus. Hippol. in l. vnica. C. de rap. virg. num. 138. Nicello in concordia glo. concordia 6. & Roberto Maranta in ordine iudiciorum. 6. part. cap. de appellatione. num. 269. regula siquidem iuris est, quòd appellatio admittatur semper nisi specialiter sit iure prohibita. gl. in l. qui restituere. ff. de rei vendicatione. quæ singularis est secundùm Francum in Rubrica de appellatio. col. 5. commendant Deci. in cap. cum sit Romana. de appellatio. col. 4. Bal. in cap. pastoralis. de appellat. col. 3. idem Bal. in l. vnica. C. si de moment. poss. col. 2. Nam & in criminalibus appellatio admittenda est, secundùm Bart. in l. qui vlt. supplici. ff. de pœnis. notatur ex gl. in d. l. 1. ff. nil nouari appel. pendent. & in d. cap. non solum & ideo, vt ibidem apparet, non est sententia mandanda executioni interim dum appellari potest, quod & Fel. communem omnium opinionem tradit in cap. quærenti. de offi. deleg. Abb. & alij in c. 2. de re iudic. etiam in crimine læsæ maiestatis humanæ, cùm & in eo admittenda sit appellatio. gl. & ibi Are. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. ff. de acquir. hære. & Dec. in d. cap. cùm sit Romana. §. vlt. Ioan. Igneus in quæstione, An Rex Franciæ recognoscat superiorem, 17. & 18. specialiter dum allegat l. 2. C. quorum appellat. non recipiantur. Lud. Carrer. in practica criminali in prin. nu. 85. contra Roma. in dicta l. Pantonius. §. rei. perduellionis. quod adeò verum est, vt & in crimine hæresis admittendam esse appellationem scripserit Bald. l. 3. C. de summa Trinita. cuius opinio falsa quidem est, vt probatur in cap. inquisitionis. de hæret. in 6. & fatetur ipsemet Bald. hoc iure canonico verum esse: non tamen iure ciuili, qua in re fallitur. cùm in hoc hæresis crimine minimè sit facienda distinctio hac in quæstione inter ius canonicum & ciuile. idque in tanti criminis detestationem institutum est, Iacobus Septimancensis doctissimè tractat in catholicis institutionibus. c. 6. explicat & Repertorium Inquisitorum, in verb. appellare. Cætera infrà discutientur.

IIII. Contra

IIII.

Contra pugnantes in Duello & duellum permittentes.

IVLIVS Episcopus, seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

REGIS pacifici qui regnat in cœlis, licet insufficientibus meritis vices gerentes in terris, cunctorum fidelium statui prout ex susceptæ seruitutis tenemur officio indefessa solertia intendentes, ac animarum periculis obuiare cupientes, ad ea per quę vbique, præsertim in terris Rom. Ecclesię sponsę nostrę subiectis inter fideles eosdem, cædes, rixę, & contentiones cessent, scandalum tollantur fomenta, pax & concordia vigeant, prosperisque eorum successibus consulatur, opportunę prouisionis operam impendimus, prout in domino conspicimus salubriter expedire. Sane non sine maxima animi nostri perturbatione accepimus, quod nonnulli fidelium prædictorum, inimico humani generis instigante, & aliquibus causis occurrentibus, & plerunque minimis & inhonestis ac leuibus verbis ad contumelias contentiones & diffidationes deuenientes, vt alter alterius sanguine satietur, ad temporales Principes & dominos, maxime ciuitatum, terrarum, & locorum Sedi Apostolicæ subiectorum confugiunt, vt eis locum tutum, siue campum ad duellum, seu pugnandum assignent. Et quamuis Principes, & domini præfati duellum, siue pugnam eis dissuadere, & prohibere deberent, tamen plerunque locum, aut campum tutum huiusmodi assignant, maliuolumque altercantium propositum ad executionem augent, magisque vni quàm alteri fauent, ex quo hominum mortes repentinę, & nisi diuina gratia præueniantur, animarum perditiones mutilationes, & vulnera, inter astantésque pugnantium amicos odia, & altercationes, & ex vno inconuenienti plura oriuntur in ipsorum fidelium animarum, & corporum periculum, generisque humani præfati iacturam perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. Nos igitur qui fidelium prædictorum tranquillitatem & pacem sinceris desideriis exoptamus saluberrimis Christianę religionis documentis & exemplis Deum tentandum non esse præmoniti, saluatorisque Domini nostri Iesu Christi, qui Petro Apostolorum Principi vt gladium mitteret in vaginam mandauit, præceptis edocti, attendentes hominem homini, inter quem cognationem quandam natura constituit, insidiari nefas, & gladiatoria munera & pugnationes huiusmodi vulgares à religionis nostrę pietate damnari, cruentáque spectacula à sacris canonibus, & imperialibus legibus inhibita & improbata, sicque pugnantes infamia notari, & diuersis pœnis puniri, & cum omni tempore, potissimum tamen in ocio ciuili, & domestica quiete publica detestanda esse, Motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatę petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia, hac in perpetuum valitura constitutione, duellorum, & gladiatorum huiusmodi vsum damnamus & improbamus, & in terris Rom. Ecclesiæ, mediatè vel immediatè subiectis, per quoscunque quauis auctoritate, & potestate, ac nobilitate fulgentibus, sub excommunicationis latæ sententię pœna è quacunque causa, etiam à legibus permissa, fieri omnino prohibemus. Dictósque pugiles taliter pugnantes, vbique impunè capi posse, & puniri pro homicidio, vel vulnere, iuxta iuris communis dispositionem, nulla eis consuetudine suffragante, statuimus, corporáque in duello in terris Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis facto morientium in sacro sepeliri prohibẽtes, *sub simili excommunicationis pœna, & interdicti ecclesiastici, omnibus & singulis vtriusque sexus Ducibus, Comitibus, Marchionibus, Domicellis, Baronibus, & aliis temporalibus Dominis, Vicariis, Communitatibus, & Vniuersitatibus ciuitatum, terrarum, & locorum præfatę Rom. Ecclesię mediatè vel immediatè subiectorum mandantes, ne de cætero perpetuis futuris temporibus, aliquibus cuiuscunque dignitatis & nobilitatis fuerint, & ex quacunque causa, etiam à legibus non improbata, locum seu campum liberum ad duellum, seu alias ad pugnandum tutum aut quomodolibet assignent, concedant, seu tradant, aut assignari, concedi, seu tradi faciant vel permittant, sub excommunicationis latę sententię, & quatuor Millium ducatorum Camerę Apostolicę applicandorum pœna pro qualibet vice incurrenda. Et si huiusmodi constitutionis violatores, vltra primam dictam vicem fuerint, vltra dictas

Duellum dicitur pugna duorum singularis certamen quam vocant Græci Μονομαχία eámque prohibet Duelli nomine Alexan. III. Pōtif in c. 1. de clericis pugnantib. in duello lib. 5. Decretal. tit. 14. Et Nicol. in 2. part. Decret 2. q. 5. Ex eius Epistola scripta ad Carolum regem patruum Lotharij. Damnantur quoque Principes & alij quicunque domini temporales qui locum ad Monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint.

** Sepultura careant perduelles, nec talibus detur S. Eucharistia cum peccent mortaliter de consecrat. dist. 2. §. sed dicunt quidā defendens potest fumere, imo & iste peccat, quoniam omissa legitima se defendendi ratione ad prohibitam se confert Concil. Tridentin Sess. 25. c. 19.*

dictas pœnas feudo seu vicariatu, quem à dicta Romana Ecclesia obtinuerint, priuatos fore Apostolica auctoritate, tenore præsentium præcipimus, mandamus, atque decernimus: non obstantibus quibuscunque statutis, & consuetudinibus, priuilegiis, indultis, & concessionibus quauis auctoritate æditis, & quibusuis concessis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentes literę nostrę postquam in valuis Basilicę principis Apostolorum, & in campo Floræ in Vrbe affixę fuerint, omnes & singulos ciues Romanos, & alios in Vrbe commorantes affixis quindecim diebus: alios verò Duces, Comites, Marchiones, Domicellos, Barones, & alios temporales Dominos, Vicarios, Communitates & Vniuersitates præfatas ciuitatum, terrarum & locorum sedi præfatę mediatè vel immediatè subditorum, decurso mense arctent, contrafacientes pœnas præfatas incurrant, in omnibus & singulis contrafacientibus personaliter & particulariter intimatę fuissent. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octauo, sexto Calendæ Mai, Pontificatus nostri anno sexto.

Hæc Constitutio confirmata est per Leonem X. Clement. 7. & Greg. XIII. quibus possunt in robur & firmamentum addi quæ in Concilio Tridentino statuta sunt Sess. 25. c. 19. Ibi Principes duellum permittentes excommunicantur & committentes illud & patrini, consultores, tum spectatores habentur infames & præscriptione bonorum multantur. 2. q. 5. c. Monomachiam (inquit) Nicolaus Papa in lege non assumimus quam præceptam fuisse non reperimus, quia quosdam iniisse legerimus sicut sanctum Dauid & Goliam sacra prodit historia, nusquam tamen vt pro lege teneatur, alicubi diuina sanxit authoritas cum hoc & huiusmodi sectantes, Deum solummodo tentare videantur. Romani olim ad excitandos iuuenum animos huiusmodi cruenta spectacula non abhorrebant vti apparet in l. qua actione. §. si collectatione. Ib. vide Bart. ff. ad l. Aquil. Frequentabatur adhuc Duellum tempore Friderici 1. hodie Duellum prohibetur cum omnibus id genus cruentis hominum spectaculis in l. 1. C. de gladiator. c. 1. de purga. vul.

V.

Confirmatio constitutionis Pij secundi in appellantes à sententiis summi Pontificis ad futurum Concilium.

IVLIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SVSCEPTI regiminis nos cura sollicitat, vt eorum malitiis & audacię quorum sceleris cæcitas, & damnandę ambitionis improbitas, animas occupantes (discordiarum fautore, ac schismatum inuentore & alumno, humani generis inimico procurante) eos in illam temeritatem impellunt, vt quæ sibi à iure interdicta, & à sanctis Patribus etiam in congregatione fidelium pro huius Sanctę Sedis dignitate, & Ecclesię vnitate seruandis, ad schismatis occasionem tollendam (quo in Dei Ecclesia perniciosior morbus inueniri vix potest) Spiritu Sancto cooperante, non minus prouidè & salubriter, quàm necessariè, decreta & statuta esse nouerint, damnata audacia, & exquisitis artibus & fraudibus attentare temerè conentur, & eis contrauenire contendant, nunc nouorum æditione iurium, nunc antiquorum innouatione & declaratione, nunc vero extensione, & nouarum pœnarum adiectione (prout salubriter expedire conspicimus) solitis studiis obuiare curemus. Sanè licet olim fel. rec. Pius Papa II. prædecessor noster, de fratrum suorum Sanctæ Romanę Ecclesię, Cardinalium cunctorumque prælatorum, ac diuini & humani iuris interpretum, Curiam Romanam sequentium, in dieta seu congregatione Mantuana existentium approbatione, matura prius & graui præmissa discussione, & de eorundem congregatorum vnanimi consilio & assensu, ac ex certa scientia, prouocationes ad futurum concilium efficacissimis, & palpabilibus rationibus, tanquam erroneas & detestabiles damnauerit, ac sub excommunicationis latę sententię, & interdicti pœnis præceperit, ne qua persona cuiusuis dignitatis, siue etiam vniuersitas, aut collegium, quouis quæsito colore, ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis quibuscunque suis, ac successorum suorum appellationem huiusmodi interponere auderet, & contrafacientes, vnà cum fautoribus suis, & consilium auxiliúmve præstantibus (siue hi tabelliones essent, siue testes, siue aduocati,

Pii secundi constitutionem habes sup. fol. 120. quam in Mantuana synodo fecerat.

uocati, siue alij quicunque) non solum pœnis, & censuris prædictis, sed etiam iis quę læsę maiestatis, & hæreticę prauitatis reis imponuntur, obnoxios esse statuerit: Leonardus tamen Lauredanus Dux, Rogati, ac generale Consilium, & Commune Venetiarum, omnésque & singuli patritij & ciues communis eiusdem, vnà cum Prouisoribus, Potestatibus, Commissariis & reliquis officialibus suis (quorum auctoritate, industria, consilio, opera, aut fauore, Ciuitates, oppida, castra & arces, ad nos & Sanctam Romanam Ecclesiam legitimè pertinentes, occupatæ fuerant, aut detinebantur) de fratrum nostrorum consilio à nobis requisiti & moniti, vt infra certum terminum, sub pœnis tunc expressis, nos & sanctam Apostolicam Sedem plenè & omni ex parte, in concessa sibi auctoritate & libertate, cum obedientia recognoscerent & redintegrarent ac Rauennam, Seruiam, Ariminum, Fauentiam, Sarsinam ciuitates, cum oppidis, castris, terris, & districtu ipsarum, cumque Cesenaten. Forliuien. ac Immolen. territoriis, castris, oppidis, terris, & locis quæ occupabant, integrè & expeditè, nobis & dictę Romanę Ecclesię, cuius iuris esse noscebantur, relaxarent, atque inde recederent, nec impedirent quominus illorum ciues & habitatores, ad piæ matris suę Romanæ Ecclesię obedientiam reuerterentur: omnes eorum fautores ab auxilij in talibus præstatione deterrendo, ita quod requisitioni, monitioni & mandato nostro huiusmodi non parentes, maioris excommunicationis sententia de simili consilio, eo ipso innodati censerentur, à qua, præterquam in mortis articulo constituti, per alium quàm per Romanum Pontificem, etiam prætextu cuiuscunque facultatis, cuicunque pro tempore concessæ, absolui non possint (quàm quidem excommunicationis sententiam in huiusmodi non paritionis euentum, iteratis etiam vicibus aggrauauimus) paternis monitis & salutaribus iussis obsequi, prout debebant, indebite recusantes, seu qui iuri proprio diffidunt, & superioris mandata contumaciter obaudiunt, vt quę minus iuste vsurparunt, indebitè, etiam cum animarum suarum detrimento, retineant: ad prohibitum atque damnatum remedium confugientes, à requisitione, monitione & mandato, ac sententiis, censuris, & pœnis prædictis, nulla constitutionis Pij prædecessoris, hoc expressè vetantis, habita ratione, ad futurum Concilium, temere (vt accepimus) prouocarunt: prout etiam perditionis filij, quondam Ioannes Bentiuolus, & eius nati, cùm eo a tyrannica oppressione dilectæ ciuitatis nostrę Bononię expellere decreuimus, damnabiliter fecisse dicuntur: videlicet ad futurum Concilium prædictum appellasse & prouocasse. Nos igitur quàm detestanda sit eorum peruersitas attendentes, qui propriis innixi commodis, & nefariis cupiditatibus mancipati, salubria decreta Patrum, & superiorum iussa spernentes, inconsutilem Christi tunicam scindere, aut etiam scissionis causam præbere contendunt, & ecclesię vnitatem diuidere, prædictę sanctę sedis apostolicę principatum tollere, & contra tot sanctorum Patrum, & sacrorum Conciliorum decreta temerè et damnabiliter, magna audacia venire non erubescunt, & contrafacere non verentur: asserentes inter cætera, consulentes, persuadentes, determinantes, seu determinationi huiusmodi interessentes, sola consilij præstatione seu persuasione, deliberatione aut determinatione, quod aliquibus casibus à Romano Pontifice, seu eius sententia, vel decreto ad futurum Concilium generale appellari possit, dicta Pij prædecessoris constitutione non ligari, nisi in ipsa actuali appellatione, & illius interpositione, vel scripturę compositione, se immiscuerint: ne de cætero tali assertione se excusare, ac tale quid in posterum præsumere impunè valeant, opportunam tam immani & periculoso morbo medelam adhibere volentes: hac generali & in perpetuum valitura constitutione, ex certa nostra scientia, & potestatis plenitudine, de Venerabilium fratrum nostrorum, sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium consilio promulgata, sanximus constitutionem Pij prædecessoris præfatam, tam citra quàm vltra montes, & in vltramontanis partibus, quo ad omnes, tam ecclesiasticas quàm seculares personas, etiam Regali dignitate ac Cardinalatus honore fulgentes, capitula, vniuersitates, communitates, & collegia, congregationes & synodos, ac parlamenta, valuisse valere, & perpetuò valitura declaramus cum suppletione solennitatis cuiuslibet etiam publicationis omissæ (cuius in illa edenda vel publicanda defectus prætendi posset, quę iuxta illam fieri re-

Venetorum duces deficientes ab obedientia Ecclesiæ Romanæ per Tyrannidem occuparunt quædam loca patrimonij

Ioannem Bentiuolum ab insolenti Principatus dominio & inueterata Tyrannide cœtu'q; audacis filiorũ præpotentem Bononia expulit Iulius Pontifex à cuius sententia ad futurum Concilium appellarat, sed sexagenarius in ipso exilio moritur.

Nemo quantumuis honoris aut dignitatis fulgore conspicuus ab huius constitutionis soluitur.

quirebatur) eámque ex præterito nunc & in posterum inuiolabiliter obseruari mandamus, ipsius violatores, cuiuscunque dignitatis existant, pœnis & censuris in eadem expressis, quocunque tempore subiacere statuentes, contraria consuetudine seu potius corruptela non obstante: Decernentes & declarantes vltra pœnas impositas, quas ipso facto dictos violatores & contrauenientes incurrere volumus; ipsos & eorum quemlibet, pro veris & indubitatis schismaticis, & inconsutilis tunicæ Domini nostri Iesu Christi violatoribus & dissipatoribus, ac de catholica fide male sentientibus, habendos & reputandos, pœnisque canonicis & legalibus contra tales impositis, subiacere, & cum Dathan & Abiron, partem & damnationem habere, ipsasque etiam pœnas & earum quamlibet omnes illos incurrere volumus, cuiuscunque conditionis existant, & gradus prærogatiua fulgeant, qui in Senatu, consiliis, parlamentis, congregationibus, etiam synodalibus & prouincialibus, vel alias quomodolibet, tacitè vel expressè, voce vel scripto, per se vel alium (cuiuscunque timoris vel reuerentiæ velamine, vel prætensa excusatione, & superioris mandato non obstantibus) decreuerint, consuluerint, seu deliberauerint, vel aliorum dicta approbauerint, consilium aut vocem dederint, vt ad futurum vniuersale Concilium à nobis vel successoribus nostris Romanis Pontificibus, contra prædictam constitutionem appellare liceat, possit vel debeat: dictas pœnas ad ipsos eorum quemlibet contrauenientem in præmissis, tenore præsentium extendentes, & locum habere declarantes, omni ambiguitate cessante. Et nihilominus prouocantes & appellationes, tam per Leonardum Ducem, Rogatos, Consilium & commune Venetiarum, factas huiusmodi, quàm per quoscunque alios prædictos pro tempore faciendas, & inde secuta quæcunque (vtpote contra Pij prædictam ac præsentem constitutionem attentas) nullas, prout sunt, & inualidas, nulliúsque roboris vel momenti fuisse, & pro tempore fore, authoritate, scientia & potestate similibus, statuimus, decernimus, & declaramus: ac pro potiori cautela, cassamus & annullamus. Et vltra supradictas pœnas (quas contra constitutionis huiusmodi violatores in suo robore permanere decernimus) loca quæcunque, ad quæ violatores ipsos declinare, & in quibus scienter stare permitti contigerit, ecclesiastico supponimus interdicto: decernentes illud, quandiu ipsi violatores inibi scienter steterint vt præfertur, & per triduum post eorum inde discessum, firmiter obseruari. Ac præsentes literas in quinterno Cancellariæ etiam describi mandamus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterísque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Dactum Romę apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo, nono Cal. Iulij, Pontificatus nostri anno sexto.

Num. 16.

Prouocationes à Pontifice ad futurum Concilium nullæ sunt.

Loca in quibus prouocantes reperiuntur supponuntur interdicto.

VI.

BVLLA INDICTIONIS SACRI GENERALIS CONCILII LATERANEN.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

SACROSANCTÆ Romanæ Ecclesiæ martyrum sanguine consecratæ, magistræ fidei, veritatis alumnæ, omnium errorum expertis, vnicæ & immaculatæ, diuina institutione, sanctorum authoritatibus Conciliorum, canonúmque omniū testimonio, ecclesiarum cunctarum primatum tenentis fidelium matris, regimini superna dispositione præsidentis, circa religionis Christianæ puritatem, ipsiusque vnitatem pacem & tranquillitatem, quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput Christum videlicet, cuius vices in terris gerimus, principaliter tendit, diuisionem ouilis nobis ex alto commissi, in illóque schisma, per quod Ecclesia scindi & scandalizari, gréxque dominicus nobis creditus turbari quoque modo possit, quantum cum Deo possumus prohibentes, ac damna & scandala, quæ exinde euenire possent, eneruantes, ac palmites futuros infructuosos succidere & quóscunque aliter quàm per ostium ad ouile ingredi cupientes, ac à via Domini, postquam illam semel cognouerant, retrocedentes, ad semitam veritatis reducere, vulpeculasque ex vinea eiusdem Domini per ministerium summi apostolatus expellere desiderantes, de opportunæ prouisionis remedio prouidemus, aliáque ordinamus &

mandamus,

mandamus, prout conspicimus in Domino salubriter expedire. Sanè non sine graui animi nostri molestia percepimus, quód quidam S.R.E. Card. qui nobiscum, dum versus ciuitatem nostram Bononien. pro recuperatione nonnullarum terrarum S.R.E. etiam vna cum nostra curia personaliter accederemus pro recuperandis terris huiusmodi, venire simulauerant, ex nostra licentia ab vrbe recedentes, Florentiam diuerterunt, ibique se continuerunt, etiam postquàm nos eos per dilectum filium nostrum Franciscum tituli sancti Clementis presbyterum Cardinalem, tunc in minoribus constitutum episcopum Concordien. Datarium nostrum, per literas nostras ad nos tunc Bononiæ existentes, vocari feceramus, licèt se venturos obtulissent, nihilominus satore zizaniæ seminante, per quem morum subuersio in clero & populo frequenter irrepit, tanquàm membra insana sine causa legitima à suo capite recedentes, armis satellitibúsque stipati, imò in seipsis armis assumptis, & pro sacerdotalibus vestibus thoracem induti, & gladiis armati, Papiã se contulerunt. Quò cum peruenissent, stimulo conscientiæ (vt credimus) agitati, per internuncios pérque Regiorum oratorum intercessiones reditum ad nos postularunt, & pro desertionis venia supplicarunt, quam benignè obtulimus. Sed ipsi, qui nobis ex officio tanquam consultores assistere, neque sine licentia à nobis & nostra curia veluti corporis membra abesse debuissent, ausi tamen sunt os in cœlum ac spiritum blasphemiæ, & cum Lucifero sedem ad Aquilonem ponere altitudinem nubium transcendere, vt se similes Altissimo construant, Pontificalem authoritatem nostram sibi ipsis asscribere satagentes, conuenientes vt locustæ, acephali aggressi sunt sine Ro. Pont. authoritate œcumenicum generale atque vniuersale Concilium conuocare, locum Concilij & tempus indicere, & valuis ecclesiarum ac aliis publicis locis per publica instrumenta etiam falsa, indictionem huiusmodi affigere & publicare, eisdémque instrumentis falsis publicè atque impudenter vti, quosdam S.R.E. Card. sui propositi socios in eorum prætenso edicto falso declarando, qui tamen & publicis & priuatis scripturis eorum propriis manibus scriptis, se illis in huiusmodi proposito neque verbo neq; scripto vnquam iunxisse, seu quomodolibet consensisse protestati sunt, nósque ac venerabiles fratres nostros eiusdem S.R.E. Card. ac alios tunc expressos, vocare & requirere, vt per nos vel alios ad huiusmodi eorum Concilium accedere vellemus, non formidarunt, asserentes decennium post vltimum vniuersale Concilium, etiam contra constitutionem Concilij Constantien. quę incipit, Frequens, iam dudum effluxisse, & nos illud conuocare neglexisse, maximè cùm iurauissemus, & vouissemus illud post biennium à creatione nostra tenere, tempúsque pro homine interpellare, neque credendum fore nostra authoritate & voluntate Concilium futurum: & cùm de grauibus criminibus notoriis durantibus, vniuersalem ecclesiam scandalizantibus in capite agendum foret, ad summum Pontificem Concilij congregationem non attinere, sed secundo loco ad Cardinales, qui Pontifici in negligentia non adhæserunt, conuocationem concilij spectare. Ac vt huiusmodi eorum conuocationem & conuenticulum honestare viderentur, eísque authoritatem adiicere, hoc idem ferè per omnia, per quosdam assertos procuratores charissimorum in Christo filiorum nostrorum Maximiliani Romanorum Imperatoris electi, & Ludouici Francorum regis Christianissimi principum, sub eisdem datis, modo & forma, & similibus schedulis, præter tamen voluntatem & mentem dictorum principum (vt rationabiliter credi debet) fieri & publicari procurauerunt, & ordinauerunt. Sed hæc vt falsa, ficta, commentitiáque sunt, & non ex zelo charitatis & religionis, sed odij fomite & inimicitiæ procedentia, ita omnibus Principibus, necnon Christi fidelibus cupimus nota fieri: Quis enim tanti erroris particeps est, qui nos de negligentia erga conuocationem Concilij redarguere possit, cùm nihil nobis per vltimos vndecim annos, quibus Cardinalatus officio functi sumus, magis cordi fuerit, quàm celebrari videre generale Concilium, & Ecclesiæ Romanæ statum in melius reformari? Quid enim fœlicis recordationis Alexandro sexto Romanorum Pontifici prædecessori nostro, magis nos odiosos fecit, nisi studium & cura generalis Concilij celebrandi? Quid nos terra maríque iactauit, cùm nobis idem Alexander prædecessor esset infensus? Quid toties alpes transcendere transalpinas,

Iulius vt Pius ac patrimonij Petri studiosissimus Pontifex cum Bononiam pergeret, quo facilius imminenti bello opem subministraret, sibi omnibus modis infensum vidit Gallorũ regem qui Maximiliani Cæsaris præsidio fultus simulque aliquot Cardinalium qui ad eũ confugerant cõsilio adductus generalem Christianorum conuentum indici iussit curauit.

Priorum Conciliorum decretis obsequutus Iulius II. iurato promiserat se intra biennium ab assumptione sua in Pontificatum generale Concilium celebraturum, quod necessariis causis impeditus tam breui tempore præstare non potuit.

Non placuit Alexandro VI. commonitio crebrior de cogẽdo Concilio.

Anteacta vitæ integritas Pontificem incu'patum facit, aduersus suos calumniatores.

** Bernardinus Caruaial Hispanus Sabinensis moderabatur Conciliabuli habenas cui stipulabantur toto nisu Guilielmus Bissonetus Gallus Prænestinus Episcopus.*

Frãciscus Borgia Hispanus tit. S. Ceciliæ, & Renatus de Bris Gallus S. Sabinæ presbyteri, demũ Fredericus Sanseuerinus Italus tit. S. Angeli Diaconi Cardinales.

Gallias peragrare per æstus niues& glacies compulit, nisi quod nitebamur, vt à Romano Pontifice Concilium indiceretur, conuocaretur & celebraretur: Nota recensemus, & Principibus Christianis apertissima, imò in ipsis, qui nos & fratrum nostrorum Collegium criminantur, indubia plenéque comperta. Quare si anteactę vitę ratio apud prudentes de præsenti & futuro vitę rationem facit, nulla subest ratio, cur dicti Cardinales, qui à nobis recesserunt, desperent nos facturos, quod tam longo tempore, tam ardenter & non sine vitę discrimine fieri desideramus & studuimus. Aperiant oculos cordis, & odij obstacula resecent, & cogitent, qua voce, quibus oculis, qua facie promiserimus in nostra ad Pontificatum assumptione, iurauerimus & vouerimus generale celebrare Concilium, quoniam nostrę promissioni interfuerunt. Certè palpabunt, nos non sola vóce, non simulatè, sed in cordis simplicitate veritate id egisse, quod prædicant. Quòd si ea, quæ diximus, attendere nolunt, examinent & inspiciant omne studium in pontificatu nostro circa præmissa. Nónne omnes principes Christianos, qui ad obedientiam ex more prǽstandam miserunt oratores, admonuimus de celebrando generali Concilio, déque expeditione in perfidos Turcas conciliariter decernenda, assumenda, & prosequenda? Nónne primo Pontificatus nostri toto biennio Christianos potentatus pacare studuimus, vt conciliatis animis concilium iniretur? Quid vltrà facere debuimus, aut potuimus ad restituendam Ecclesiæ pacem, quod omiserimus? Nouit ipse Cardinalis,* qui edicti seu indictionis huiusmodi, & contentorum in ea se aurigam profitetur, & claui moderatorem prædicat, quid à nobis habuerit in mandatis, cùm ad Romanorum Imperatorem electum per vniuersam Germaniam illum nostrum & Sanctę sedis Apostolicę legatum misimus: communicet illa fratribus suis, qui cum illo sentire videntur, proferat monita in scriptis illi tradita, certo certius & luce meridiana clarius erit, hanc indictionis desperationem de celebrando à nobis Concilio, nedum leuem & inanem, sed falsam, irrationabilem, impossibilémque fuisse. Nulla nostra culpa, neque S.R.E. Cardinalium, dilata est generalis Concilij indictio, conuocatio & celebratio. Distulit hæc infœlicitas temporum, quæ sub eodem Alexandro prædecessore nostro vexare cœpit Italia, & adhuc vexare non cessat, & instans necessitas recuperandi terras & iura eiusdem Romanę Ecclesię. Nam propositum nostrum semper ad Concilij celebrationem promptissimum atque intentissimum fuit. Quare spiritum diffidentię deponant, & ita huiusmodi calumnię authores, reuersi ad cor, mordere desinant pastorem & patrem animarum suarum. Desinant etiam cumulari fratres suos eiusdem Romanę Ecclesiæ Cardinales. Quòd si tam ardenter illis cordi est, se caput & authores generalis concilij constituere, quid ad hanc rem facto opus sit priùs dicant: reuoluant sanctorum patrum & Romanorum vitas Pontificum: & antiquum morem indicendi & conuocandi & celebrandi Concilium: traditiones & leges super his editas à patribus, inspiciant: videbunt huiusmodi Concilia à solis Romanis Pontificibus esse indicta, & aliter indicta, rata non fuisse. Quod verò attinet ad constitutionem concilij Constantien. quæ incipit, Frequens huiusmodi. ea ad octuaginta annos seruata non fuit: & si seruata fuisset, teste piæ memorię Eugenio Papa 4. etiam prædecessore nostro, ac sacrorum canonum sanctionibus, ex causis prædictis eam licuit nobis transgredi, & quod fortius est, stante legitimo impedimento de quo suprà, eam locum non habere, certò certius est. Votum autem & iuramentum quod ex prædictis causis de iure nobis transgredi licuisset, transgressi non sumus: quandoquidem legitimo impedimento detenti, non potuimus obseruare, & quia votum & iuramentum, quantum ad hanc materiam attinet, in foro conscientiæ versantur, de æquitate canonica purgatio morę semper admittitur. Desinant nobis & fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus negligentiam impingere, quę (vt præmittitur) nulla fuit, & si qua fuisset, ipsis cum Alexandro prædecessore præfato & nobiscum manentibus, multò magis imputari posset. Quod autem docentes iuxta Prophetam, linguas suas loqui mendacium, & contra diuinum præceptum aduersus Principem populi sui maledicentes, confingunt in nos crimina, & ea quidem (vt asserunt) durantia, grauissima notoria, scandalizantiáque vniuersalem Ecclesiam, dicúntque propterea negligentibus alijs S.R.E. Cardinalibus, ad eos deuolutam Concilij congregandi

gregandi facultatem, non miramur: quoniam teste Hieronymo, schismatici, cùm dubitant causas suas damnari, in contumelias prosiliunt. Dicant prædicti, nomine tantùm Cardinales, Dathan & Abiron, Acaciúmque & Dioscorum repræsentantes, tenebrarum filij, nunquid summo Pontifici spectet & pertineat congregare Concilium, etiam si de sua causa agatur? legant vltra antiquos gesta Constantien. Concilij, in quibus se potissimùm fundant, vt ex eis, tanquam Iudæis ex proprijs codicibus, confundantur: reperiet, Ioannem Papam 23. de cuius potissimum causa agebatur Concilium Constantien. huiusmodi indixisse. Cùm ergo Concilium prædictum congregare parati fuimus, satis constat, dolosas eorum linguas locutas fuisse mendacium. Sed si hæc omnia cessarent, stantibus impedimentis prædictis, in qua negligentia dici possunt esse fratres nostri S.R.E. Cardinales huiusmodi, non requisiti ad Concilium congregandum, ita vt ad paucissimos, Ro. Pontifici eorum culpa ambitionéque infensos, schismaticos, ac extra domum Dei positos, potuerit potestas vniuersalis ecclesiæ deuolui, imò potiùs ab eis vsurpari. Adiiciamus ergo nunc huiusmodi potestatis abusum ostendere, trium mensium, & quatuordecim dierum ab eis tempus in suo (vt volunt) edicto seu conuocatione assignatum & ad œcumenicum Concilium congregandum hoc tam breui temporis spatio, poterit nationibus Christianis à Mediolano remotissimis legitimè innotuisse? Poterúntne, si innotuisset in termino, diœcesanas & metropolitanas synodos conuocare, celebrare & perficere? Poterúntne qui venturi decernerentur, ad tantum iter necessaria conquisiuisse? Poterunt Principes, accedere volentes, populis sibi subditis & status sui securitati bonę consuluisse? Poterunt, quos mittere decreuerint, procuratores aut oratores plenè informatos mittere? Vix cursor expeditus, trium mensium & semi spatio ire & redire posset sine sarcinis. Vnde & quò, ipsi, graues viros & multa secum impedimenta trahentes, sine quibus venire non possunt, putant, imò decernunt, accedere posse & oportunè? Quare si nihil aliud, indictionem Concilij, quàm attentarent in tempore præfixo, accedendi impossibilitas ipsa penitus eneruat: sed possibile fuerit, & aliqua ratione decretum, hoc ipsum Concilij tempus loci ratio, indictionem ipsam nullam facit. Locus Cconcilij, commodus esse debet tutus. Quis ignorat, (quod dolenter dicimus) vrbem Pisas prope 14. continuos annos obsessam durissime fuisse, & ad eam desolationem bello redactam, vt rarissimę domus integris parietibus in illa consistant, & ferę nullę sint, quę contignationibus & solarijs muniantur? Habitarêntne ibi S R.E. Cardinales, Patriarchę, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Principes sæculares, vel oratores eorum, communitatum item nuncij: Habitaréntne doctores celeberrimi tam diuini iuris quàm humani, ruinosas domos, ciuitatémque penitus desolatam pro celebrando œcumenico concilio? Nunquam talibus in locis scriptum est, Concilium generale fuisse celebratum. Reuoluantur omnes Conciliorum œcumenicorum historię: apparebit, patribus nostris sanctis sanè & prudentibus viris, pro celebrando Concilio ante omnia cordi fuisse, eligere ciuitatem amplam, ædificiis accommodatam, salubris aëris fertilis soli, conuehendis commeatibus facilem, quæ omnia si Pisis adesse quispiam affirmauerit, ruinę ciuitatis, ædificiorum rudera, villarum & vinearum euersiones redarguant sic dicentem. Hæc tamen si Pisis essent integra, vt non sunt nec affirmari possunt sine impudentia: quomodo est ad Pisas tutus accessus, vel in ea mansio, cum omnis Tuscia arma nunc tractet; & nos pro pastorali, quod gerimus, officio nil magis premat, quàm Florentinos & Senenses, inter quos feruet bellum, vt se armis inuicem impetant, continere? Fidem de re hac facere possunt plerique Christiani principes, à nobis sæpiùs & instantiùs requisiti, suam per literas & nuncios authoritatem & gratiam interponere, vt si inter se hi populi pacem habere noluerint per inducias saltem ab armis abstineant. Igitur cum, ex præmissis & alijs etiam notissimis causis, accessus ad Pisas, vel ibi mansio secura habenda verisimiliter credi non possit, cùm ciuitas, ipsa desolatione, habitationibus pro Concilio non sit fulta, cùm ager vastitate sit desolatus, cùm tempus in edicto seu indictione præfixum conficere non possit, & terminus assignatus ab illis, tempori pro generali Concilio celebrando dari solito, non respondeat, cùm insuper indicentes nulla sint authoritate suffulti, & si quàm habere possent, illa, vt decuit & fieri opor-

Declarat causas Iulius quibus meritò infirmentur & reprobentur acta Concilij Pisani, primùm quia soli Pontifices Romani generalia concilia indicũt, & aliter indicta rata non sunt. Deinde quia nec trimestre tempus indictionis erat satis longum in cõuocandis exteris populis, nec ciuitas Pisana diuturni Belli cladib afflicta & penè exhausta locus satis oportunus esset.

Varijs contentionibus Florentinorum deuastatus fermè fuit Pisanus ager.

tuit, imò debuit, non sint usi, cùm edictum ipsum seu conuocatio de falsitate se conuincant: nos considerantes, quanta cum difficultate & temporis diuturnitate prædecessores nostri præfati in eorum Conciliis celebratis priscas hæreses & schismata, etiam aliquando Imperiali maiestate adiuuante sustulerunt, quódque illa in totum extinguere nequiuerunt, cùm eorum aliqua (quod dolentes referimus) vsque ad hodiernum diem in sua pertinacia perdurent, quámq; calamitosa fuerint prælatis & omnibus Christifidelibus schismatum tempora, supradicta omnia, tanquam perniciosissima schismatum atque errorum seminaria, quæ aliquandiu conniuentibus oculis tolerauimus, expectantes eorum ad cor reuersionem, ob Christi charitatem zelúmque domus suę dissimulare vlterius non valemus timentes nobis improperari illud Ieremiæ, Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis vos murum pro domo Israel, verentes etiam, ne figmenta erroréfque prædicti Christifidelium minùs eruditorum mentes aliquo infidelitatis laqueo inuoluant, apud quos sæpè (vt inquit Origenes in Cantica) Pulchriora videntur mendaciorum sophismata, quàm documenta veritatis: & ne error, cui non resistitur, approbari videatur, & veritas Deique causa, & iura indefensa opprimantur, habita super his cum venerabilibus fratribus nostris eiusdem S.R.E. Cardinalibus matura deliberatione, de eorundem Cardinalium consilio & vnanimi consensu, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, prædictas indictionem, conuocationem & publicationem assertas, schismaticę conuenticulæ synagogę sathanę & ecclesię malignantium, per Dathan & Abiron authores schismatum, corúmque socios, & aliàs supradictas procuratorio nomine dictorum charissimorum filiorum nostrorum Maximiliani Imperatoris Romanorum electi, & Ludouici Francorum Regis Christianissimi, illustrium principum, factas, indictas & publicatas, omniáque & singula in eis & qualibet earum contenta, & inde secuta quæcunque quorum tenores, ac si de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro sufficienter expressis & insertis haberi volumus, tanquam à non habentibus facultatem, & ex minùs legitimis causis, ac incongruis terminis & loco, nulla, irrita & inania, non legitimè, ad scindendum & scandalizandum vniuersalis ecclesiæ vnitatem facta, ne cancerosus morbus inualescat, reprobamus, reuocamus, cassamus, irritamus & annullamus, reuocatáque irrita, cassa, reprobata, & annullata haberi volumus, ac (prout sunt) nullius roboris vel momenti fuisse & esse decernimus & declaramus. Districtiùs sub excommunicationis, anathematis & maledictionis æternę, ac dignitatum & beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque, secularium vel regularium, feudorum, indultorum, priuilegiorum, concessionum, facultatum & gratiarum priuationum ipso facto, infamię, & aliis in vniuersalem ecclesiam scandalizantes & schisma in ea discordiámque suscitantes, eísque consiliū, auxilium vel fauorem præstantes, tam à iure quàm alias promulgatis & indictis pœnis inhibemus. Necnon eisdem Cardinalibus qui à nobis recesserunt (vt præfertur) ac omnibus & singulis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, qualitatis, conditionis, præeminentię, authoritatis & nobilitatis existentibus, & quacunque ecclesiastica etiam cardinalatus, Patriarchali, Prouinciali, archiepiscopali, episcopali, abbatiali, seu seculari, regali, reginali, ac etiam Imperiali, ac aliis dignitatibus & præeminentiis fulgentibus & quos ab omni vinculo iuramenti, conuentionis, obligationis & promissionis per eos forsam facturum propterea absoluimus & liberamus, ac absolutos & liberatos fore nunciamus, ne indictionibus, publicationibus, & conuocationibus prædictis, omnibúsque aliis & singulis, vel eorum aliquo per te reprobos, aut alios præfatos, vel eorum aliquem (vt præfertur) factis, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, seu quouis quæsito colore adhæreant, accedant intersint, obediant, assistant, consilium auxilium vel fauorem præstent, aut quomodolibet intendant, vt pessima facta suis erroribus cōfusa tanquam nebula dissoluantur, etiam inhibemus. Omniáq; & singula, ciuitates, terras & loca quæcunque ad quæ peruersa Concilia, seu potiùs conciliabula, schismaticas conuenticulas synagogas ac ecclesias malignantium huiusmodi indicentes & eis adhærentes, obedientiam, consilium, auxilium vel fauorem aliquem (vt præfertur) præstantes, & eorum quemlibet declinare contigerit: & in quibus Concilia seu conciliabula, aut ecclesias malignantium huiusmodi celebrati,

Schismatis fautores & Conciliabuli protectores non solùm anathemate percussi sunt verumetiam & illi omnes qui assensum ne minimum quidem illis præbuerant. Promulgauit itaque edictum Iulius Pontifex in Ludouicum duodecimū Galliæ regem quo eū & quotquot illi omnibus & schismaticorum hæreticorū pœnis subiiciebat facta cuique potestate fortunas, regna, resque, illorum omnes occupandi Guicciard. libr. 2 histor.

celebrari, vel coadunari, & congregari contigerit, ecclesiastico subiicimus interdicto. Et nihilominus bonam intentionem nostram exequi volentes, vt antiquæ hæreses, quę in diuersis Christianorum partibus nondum extinctę sunt, & pessimum nouiter pullulans schisma extinguantur, reformationique morum tam ecclesiasticorum quàm secularium personarum, quæ de iure vel consuetudine reformationi vel determinationi Concilij subiiciuntur, bellorúmque imminentium seditioni consulatur, vnicuique, quod suum est, reddatur, iustitia & pax se inuicem osculentur, Christique fideles in pace & vnitate, in Dei nomine, non ex passionum priuatarum fomite, quæ (vt ex gestis diuersorum Conciliorum apparet) pessimos effectus parere consueuit, congregati, ad faciendum expeditionem contra infideles iam regnum Siciliæ infestantes, meliora ac nobiliora loca Christianorum occupantes, præsertim Hierusalem matrem nostram antiquam, & ex antiqua Christianorum negligentia deperditam, tacitiùs & promptius intendant. In nomine sanctę & indiuiduę Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, auctoritate omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, qua in terris fungimur, de simili eorundem fratrum consilio & assensu, œcumenicum, vniuersale ac generale Concilium in alma vrbe nostra, communi omnium patria, loco aptissimo & tutissimo, apud Lateranum, vbi plurima concilia per antiquos & patres nostros habita fuerunt, & Altissimus Petri sedem collocari voluit, literatorumque & peritorum numerus copiosus habetur, post festum resurrectionis Domini nostri Iesu Christi proximè futurum inchoandum, anno Domini 1512. die Lunæ 19. mensis Aprilis, quę erit feria 2. post octauas eiusdem resurrectionis celebrandum, & vt sequitur, authore Domino finiendum, nunciamus, conuocamus, statuimus, indicimus & ordinamus, licèt nos non lateat, hanc nouem mensium præfixionem pro sacro concilio generali celebrando, ex tot longinquis mundi partibus venturis fortassis non sufficere, & de breuitate notari posse ad tantam rem peragendam pręsertim cum à sanctis patribus Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris assignato tempori ad similia generalia Concilia congreganda non respondeat, qui nunquam minùs quàm annum ad hoc inchoandum assignasse reperiuntur. Sed quia ad Christianissimum regem prædictum, & quosdam alios Principes de inchoando generali concilio in tempore præsentibus inserto, literas dedimus: & insuper ne volentibus & nos venerabiles fratres nostros eiusdem S.R.E. Cardinales calumniari ansam daremus, si longius tempus statuissemus, visum est nobis hunc terminum assignare. Insuper præfatis & alijs venerabilibus fratribus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, monasteriorum abbatibus & prælatis, præsertim sub vinculo iuramenti ad visitandum certis temporibus limina Apostolorum Petri & Pauli, etiam tempore suæ promotionis astrictis & obligatis, non obstantibus quibusuis concessionibus, priuilegijs & indultis, eis, eorúmque ecclesijs, monasterijs & beneficijs per dictos prædecessores nostros, aut nos concessis, confirmatis & innouatis, quæ pro expressis habentes, ex certa scientia & plenitudine præmissis, cassamus, irritamus & annullamus: Omnibúsque alijs ecclesiasticis, vel secularibus, etiam regibus & principibus, cæterísque personis, quæ de iure vel consuetudine in congregationibus generalium Conciliorum solent interuenire, cessante legitimo impedimento, de quo legitimè docere teneantur, per se vel alios idoneos nuncios, procuratores, vel oratores, legitima mandata habentes, sub excommunicationis, alijsque de iure vel consuetudine, aut aliàs non accedentibus ad generale Concilium indictum pœnis mandamus, vt ad ipsum Concilium Lateranen. accedere, & vsque ad dicti Concilij conclusionem & dissolutionem per nos vel auctoritate nostra fiendã, in dicta vrbe morari debeant. Necnon charissimos in Christo nostros & eiusdem Romanæ ecclesiæ filios Maximilianum Romanorum Imperatorem electum prædictum, cæterósque Christianorum illustrissimos Reges, Duces, Marchiones, Comites & alios nobiles in virtute sanctę obedientię rogamus, hortamur, & monemus, vt opem & operam adhibeant efficaces, quòd omnes & singulę tam ecclesiasticę quàm seculares personę, in eorum regnis, ducatibus & dominijs consisten. quæ in generalibus Concilijs de iure vel consuetudine interesse consueuerunt, ad Concilium Lateranense huiusmodi, cessante impedimento prædicto, accedant,

Decimum nonum Concilium Oecumenicum Lateranense indictum est à Iulio Papa contra Concilium Pisanum, contra Turcas Cyprum Siciliam, & AEgyptum cum tota Palæstina inuadere tentantes & pro reformatione Ecclesiæ.

Principes Christiani rogantur vt sacrum cæteri Oecumenici Concilij proueniant, & impedimenta omnia excutiant quibus posset Concilium retardari.

postpositis

postpositis odiis, conciliatis in spiritu sancto, non autem passionibus repleti, verámque demum Dei facientes, & his quę ad Dei laudem, Ecclesię exaltationem, vnitatem & reformationem, schismatum verò & hæresum totalem extirpationem fideliúmque prædictorum pacem & salutem concernunt, charitate muniti intendant. Et ne ad tantum laudabile & necessarium opus accedere debentes, aliquibus de causis seu figmentis ab accessu ad dictum Concilium Lateranense quomodolibet retrahantur, omnibus & singulis in congregationibus conciliorum generalium adesse solitis, & ad dictum Concilium Lateranense venientibus, eorúmque seruitoribus & familiaribus cuiuscunque status gradus, ordinis conditionis vel nobilitatis existentibus, ecclesiasticis & secularibus, pro se & bonis eorum quibuscunque, per ciuitates, terras, & loca terrestria & maritima dictę Romanę ecclesię subiecta, ad Concilium Lateranense ad vrbem huiusmodi veniendi, & in ea morandi & liberè consistendi, & ab ea quoties videbitur recedendi, etiam post quatuor menses post dicti Concilij Lateranensis conclusionem & dissolutionem, liberum, tutum, & securum saluum conductum, ac plenam & omnimodam securitatem de consilio & potestate præmissis, damus & concedimus, aliósque saluos conductus & securitates habere cupientibus dare pollicemur, eósque benignè & charitatiuè tractabimus & suscipiemus. Mandantes sub indignationis nostræ & aliis arbitrio nostro infligendis pœnis, omnibus & singulis gentibus nostris armigeris, equestribus & pedestribus, ac arcium nostrarum Castellanis, ciuitatum, terrarumq; & locorum dictę Romanorum Ecclesię subiectorum Legatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Locatenentibus, Potestatibus, officialibus & vasallis, vt non obstantibus quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, legibus Imperialibus, statutis quoque & consuetudinibus municipalibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, aut quauis alia firmitate roboratis, quę saluo conductui & securitati præmissis in aliquo derogare, seu illos quomodolibet impedire possent, etiam si talia forent, de quibus specialis, specifica, expressa & indiuidua, non autem per generales clausulas id importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda foret, illarum omnium tenores præsentibus, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro expressis habentes, venientes ad Concilium Lateranense huiusmodi, liberè, tutè & securè transire, morari & recedere permittant, & permitti faciant, ne tantum, taleque laudabile & necessarium Concilium Lateranense distrahatur, & vt ad illud venientes, tutè & in pacis tranquillitate viuere, dicere & expedire valeant, quę omnipotentis Dei honorem concernunt, rectúsque ecclesiæ sanctæ statum. Decernentes nihilominus irritum & inane, quicquid contra indictionem Concilij Lateranensis per nos indictam huiusmodi, seu ad impedimentum, præiudicium aut dilationem eiusdem per schismaticam conuenticulam & ecclesiam malignantium prædictas, seu quemuis alium, quauis authoritate, quouis ingenio aut quæsito colore, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Insuper, vt præmissa omnia & singula ad omnium, ad quos spectat, notitiam & cognitionem deueniant, omniúmque, quæ in præsentibus literis continentur, certa & indubitata notitia habeatur, nullúsque præmissorum ignorantiam iustè prætendere possit, nec se legitimè excusare, cùm etiam ad intimandum aliquibus personaliter in præsentibus literis comprehensis, tutus non pateat accessus, literas prędictas: volumus & decernimus, pręsentes literas nostras, per aliquos curiæ nostrę cursores vel notarios publicos, in basilica principis Apostolorum & ecclesia Lateranensi, hora diuinorum, dum ibi multitudo populi ad diuina audiendum conuenire & congregari consueuit, publicè ac alta & intelligibili voce legi & publicari, & dictarum ecclesiarum portis siue valuis, & in acie Campiflorę & Cancellarię Apostolicę affigi, & ibidem per aliquod temporis spatium dimitti debere, vt ad singulorum notitiam publicámque notionem deuenire possit. Transumptisque illarum, manu publicorum notariorum factis vel subscriptis, sigillóque alicuius prælati munitis, fidem indubiam adhiberi. Omnésque & singulos in illis comprehensos, & ad quos pertinet, perinde arctari & constringi ac teneri & obligari ad obseruantiam omnium & singulorum in eis contentorum, cuiuscunque gradus & dignitatis existant ecclesiasticæ vel mundanę, post lapsum vnius integri mensis à data præsentium numerandi, in omnibus

Saluus conductus & tuta itinerum securitas ad Concilium Oecumenicum accedendi fracto impedimento conceditur.

Indictionis publicatio.

Hanc Concilij generalis indictionem propria manu subscripsit summus Pontifex, cum tribus Episcopis duodecim presbyteris, sex Diaconis S. R. E. Cardinalibus.

omnibus & per omnia, & perinde acsi personaliter & in propria persona intimatæ fuissent, & eis personaliter præsentatæ, præsentium tenore decernimus, statuimus & declaramus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo vndecimo, quintodecimo Calend. Augusti, Pontificatus nostri anno octauo.

Cardinales quidam factiosi omnem lapidem mouerant, vt è Sede Pontificia detruderent Iulium secundũ & quo citiùs voti compotes redderẽtur Synodũ Pisis cogerunt, tanta audacia dementes, vt præter alios Iulium citare non dubitarint. Monopolij præses erat Bernardinus Hispanus Sedis Apostolicæ in Germaniam legatus, in omnibus acerrimè Rege Gallorum fauente qui Iulij nomen ferre non poterat, & ob id cum à Schismate nec minis nec precibus desisteret excommunicatus est, & omnes conciliabulo præsentes graui anathemate percussit. Et meritò! Qua enim authoritate? qua potestate existimabant conuentum illum conuocari inuito Pontifice? Annon Basiliensium temeritate sapere debuerant, qui tot annis tot sumptibus in celebrando Concilio nullius momenti profunderunt? Illis profectò difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionem sese probos simulant. Eò hiabant Cardinales vt Pontifice abrogato alius eligeretur & quisque eorum hac ratione multum sibi in consequendis Petri clauibus deferebat. Ludouicus Gallorũ Rex non solum in his sessionibus adfuit, sed summa maiestate præfuit, quodquidem eo magis destruit Concilij huiusmodi fines, quo iuri repugnat Principum Imperio Concilia congregari. Quatuor causis præstantioribus equidem quibus omnis innititur effectus legitima Concilia esse æstimamus. Ex fine primum (quæ causarum prima est) qui concilio vnitas debet esse fidei & Ecclesiæ pax, deinde efficiente sit ne indictum simul & confirmatum ab eo cuius interest, quod supremam habeat in ecclesia authoritatem, quam non habet, vt aduersariorum multi somniarunt, Rex vel Imperator, sed solus summus pontifex, qui & Romanus agnoscitur, neque enim latissimè tum regnanti Tiberio Cæsari, sed Petro Apostolo olim & piscatori suas pascendas oues Christus tradidit. Quod autem in sacris nullam habeant prophani Principes authoritatem multis vtriusque testamenti patet exẽplis, Ozias rex cum esset eò quod summi Sacerdotis Azariæ vsurpare voluit officium lepra diuinitus est percussus. Oza quoque cum officij causa nutantem tetigisset archam fœderis, subito percussus à Domino interiit, non vt respondent aduersarij, quia in plaustrum imposuerat archam quam suis tulisse humeris debuerat, sed, quod ipsa mox subdit scriptura, propter temeritatem, cui sententiæ astipulatur & Iosephus in nouo testamẽto. Quid dixerit Constantinus ille magnus in Niceno Concilio ex Ruffino constat & Nicephoro. Quid Theodosius & Martianus Imperatores senserint author est Zozomenus. Quomodo Constantij Imperatoris arrogantiam libere coluberit Liberius ille Summus pontifex, quod omnium primus eam sibi potestatem vsurpasset, & concilium cogeret cui & ipse præesset declarat Theodoretus, quã etiam de re extat integra D. Hilarij ad Constantium epistola, & D. Ambrosij ad Iouinianum, vnde factum est vt ante Constantium in tertia Constantinopolitana Synodo nullus vnquam Imperatorum tãquam quicquam vsurpans iuris Concilij subscripserit actis. Clarissima quoque est quæ ad hæc omnia accedit ratio, cum enim concilium tota sit repræsentatiuè (sic vulgo loquuntur) ecclesia, neminem ea præditum authoritate vt possit concilium cogere præter eum cui Christus ecclesiam commendauit, perspicuum est, quam tamen non Tiberio potentissimè tum regnanti Imperatori, sed Petro commissam constat, nequaquam itaque Cæsarum aut regum, sed Petri potius successorum est congregare Conciliũ quid? quod potest nullus esse christianus Imperator? quid? quod fieri, potuit & (quo multis annis fuisse produnt historiæ) vt non vnus (sed duo, quorum alter in Oriente, in Occidente alter regnarit) fuerat Imperator, quid obsecro horum altero in ea maiestate cessisset, an non sic Christi (quæ vna tantum est) diuisa fuisset ecclesia? Denique in ipso Niceno Concilio, cui ne ipse quidẽ audet detrahere Caluinus, inter alia vnanimi fuit pontificum decreto sancitum, ne quis præter Romani Pontificis (qui & summus merito habetur) authoritatem concilium cogeret, neque id propterea (vt garrit Caluinus) quod ille vna sit ecclesiæ pars quam necessario adesse oporteret, si enim hoc Sancta sensisset Synodus quomodo alij permisissent Episcopi (quos ipse ambitiosissimos appellat, & quos vniuersalis concilij vnam esse partem nemo negarit) eam sibi eripi authoritatẽ vt sine Romani pontificis authoritate cogi non posset Concilium sine ipsa vero liberè possit? Quod autẽ Iulio Pontifici (quẽ in hac causa ab Aphricano Concilio conuictũ mentitur Caluinus, obiicis, quod ibidẽ Niceni concilij protulerit exemplar, in quo scriptum erat illud de-

cretũ, quod tamen in Antiochenis & Alexandrinis desiderabatur, more suo, piè videlicet facit, qui si magni illius Athanasij aliorúmque catholicorum AEgipti episcoporum ad eũdem Iuliũ epistolam post Carthaginense illud Concilium scriptã, aut legisset aut non dissimulasset, digito sane labellum compescuisset: in ea namque epistola sancti illi viri cũcta per AEgiptum Niceni Concilij exemplaria ab Arrianis aut penitus igni consumpta, aut certe mutilata, & ad eorum perfidiam deprauata narrant, quare & à Iulio fide dignum ex Romanis archiuis deprompturn & transcriptũ obnixè & petunt, quid quod Nicephorus, alioquin in Romanos Pontifices nõ admodum propensus (quippe qui Graecus) huiusmodi in Niceno concilio sancitum fuisse decretum liberè pronunciat.

Ratum est ergo omnium Doctorum placitis quod Concilium à nullo debeat indici quam à summo Pontifice & praeter superiora argumenta ex Concilio Chalcedonensi colligimus, vbi Dioscorus Alexandrinus iubetur non sedere inter Episcopos eò quod Synodum facere ausus fuisset sine authoritate Apostolicae sedis, Quod (inquit) nunquam licuit nunquam factum est. Simile quod habemus in Concilio VII generali act. 6. vbi irritum indicatum est Concilium quoddam Constantinopolitanum quia sine consensu Romani Pontificis coactum fuisset ab Imperatore.

Valentinus Imperator cum ab Episcopis rogaretur vt permitteret eis Concilium celebrare respondit refert Sozomenus lib. 6 ca. 7. Mihi qui sum in sorte plebis, fas non est talia curiosius perscrutari sacerdotes, quibus ista cura sunt quocunque voluerint loco conueniant.

Denum aduersus quoscunque Conciliabuli Pisani tutores habemus hoc Concilium Lateranense sub Iulio II. & Leone X. Sess 11 Vbi asseritur Romani Pontificis esse generalia Concilia indicere.

Iulium Pontificem omnes admirabantur quod non solum prudenti rerum moderamine temporis exulceratissimi vulnera curaret verumetiam quod schismata tam solerter compesceret. Sileant ergo Chronologi illi omnes qui sibi vt graculi assidentes hunc Pontificem Martialem & Bellonae veluti filium faciunt. Audiant illius Eulogium quod Christophorus Lacobus in amplissimo patrum senatu verè & sine fuco cecinit his verbis.

Quid pulchrius, quid gloriosius atque praestantius, quam pro patria, pro iustitia, pro libertate certare, mortémque ipsam, si oporteret, oppetere? Quemadmodum tu, pater sancte, in tam iustissimo aduersus potentissimos hostes suscepto bello ita gessisti, vt ardentissimos aestus, acerbissima frigora, noctes insomnes aduersas valetudines, omnia vitae incommoda, & ferè mortem ipsam non tamen intrepidè tuleris, sed quasi sponte tua obieris. Vnde priùs, largissima opum effusione ingenti comparato exercitu, & Bononia salus apparuit, & pulsis nouissimè ab Italia finibus hostibus, omnem gloriam, omnem immortalitatem, quam nullus vnquam Pontifex assequi potuit, tibi meritò vendicasti, Regiúmque Parmam, Placentiam tuo sacratissimo imperio subdidisti. Ex quo omnis Italiae locus, omnis populus, omnis ciuitas, omnis respublica, omnes denique priuatim & publicè gaudent iubilant, exultant. Téque omnis aeui, omnium saeculorum, omnium gentium Principem & caput appellant. Sed longè meliùs in posterum appellabunt, habebúntque, si hac tua foelicitate, fine tandem armis imposito, in pace sint omnia constituta. Quae verò ad regionum custodiam & communem populi conueniunt faciunt: iam temporis angustia praeterimus. Quum igitur tantae reipublicae vnicus atque supremus Princeps fueris institutus beatissime Pontifex, cui summa data potestas, ad diuinum iniunctum Imperium, tuum est, quemadmodum oppressam armis erexisti, amplificasti, ita moribus deprauatam ecclesiam reformare, corrigere, illustrare. In tanta namque peccandi licentia constituti sumus, vt (paucis quibusdam exceptis) nullus sit, qui virtutibus non officiis omnibus, qui leges neque minimas quidem obseruet. Omnia improbitas & intemperantia complet & occupat, omnia à recto aequitatis & iustitiae tramite deuiant, in obliquum tendũt, neque vllus est qui ad seipsum, ad cor suum, mentémque respiciat. Quisque commoditatem suam priuatámque vtilitatem praetendit. Ipsa verò respublica, ipsa ecclesia derelinquitur, & derelicta conqueritur, & languet, & plorat. Eam namque, à nonnullis integritatem eius lacerare volentibus, angi vidimus, & mirum in modum cruciari. Quam etiam penitùs lacerassent, nisi tuis viribus obstitisses, immitissime Pontifex. Videmus multiformem Centaurorum, Satyrorúmque choream, qui reipublicae huius formam quotidiè immutant, alterant, atque perturbant, qui seditiones parant, fouent, enutriunt. Videmus simulatores vndique, sophistarúmque sophistas, quos dominus in Euangelio rapaces lupos appellat, qui ouium vestimentis induti, quibusdam pietatis & religionis praestigiis mortales cunctos illudunt. In quibus

omnes

omnis impietas & libido viget, ambitio, liuor, rapacitas, tumor, saeuitia dominatur. Videmus altera ex parte rabidissimos Leones & Christiani nominis hostes, qui quotidie Christianas vires imminuunt, qui terra marique latissimum iaciant Imperium. Quos nisi diuino & praepotenti quodam numine adiuti, (vt tu quoque inhias, magnanime Pont.) quandoque oppressuri essemus, die vna profectò videremus passim per campos Italiae spatiari, ignique omnia ac ferro vastari. Hinc meritò conqueri potest ecclesia, & tanquam omnium mater, obortis lachrymis exclamare: Filios enutriui, ipsi autem spreuerunt me. Vae mihi miserae & infoelici, ex quo dignitatis culmine iniquorum manibus detracta sum? quo pacto meus mutatus color, offuscatus nitor, coelestis pulchritudo terrenis sordibus inquinata? His lamentationibus & querimoniis, ad tuos sanctissimos deuoluta pedes, in hunc modum opem humiliter implorare videtur: Terras & maria circuiui, & nullum praeter te, Iuli Pontifex beatissime, qui me magis diligeret, dignitatémque meam & salutem magis curaret, inueni. Tua sub ditione defensa sum, protecta, mirum in modum aucta. Tuis viribus & authoritate intestini cesserunt hostes, seditiosa turba recessit, à tyrannide liberata Italia. Ad te igitur supplex tanquam ad verum Principem, protectorem, Patrem, & sponsum accedo, quem oro, obsecro & obtestor, si, quae corporis sunt, & temporanea iura respiciunt, armis curasti: nunc, quae ad cuiusque animum pertinent, non armis, sed sanctissimis legibus cura. Id nanque longè facilius agere poteris, quàm quae hactenus egisti.

Pluribus aliis commendatus fuit oratoribus non adulterina nec fucata laude sed ea veri obseruatione quae in conspectu tantae Synodi solemnis esse debuit. Quinq; Sessiones celebrauit.

VII.

Homicidae non audiantur nisi se in carceribus constituant. Poena sanguinis imponi potest excedentibus XX. annum & ab homicidio non excusantur.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, &c. Venerabili fratri Antonio Flores Archiepiscopo Auinion. Prouinciae nostrae Marchiae Gubernatori. Venerabilis frater salutem & Apostolicam benedictionem.

FIDE digna relatione nuper percepimus, multa homicidia ab octo praecipuè annis citra, in illa nostra Prouincia Marchiae Anconitanae perpetrata ex eo praesertim, quod ipsi tam atrocis criminis rei, per procuratores defendi solent, & plerumque subdolis cauillationibus absolui, & quod etiam tam à nobis, quàm antecessoribus nostris Romanis Pontificibus, per commentitias & minus veras narrationes, ac etiam sub praetextu obtentae pacis, literas in forma Breuis per Cancellariam, & absolutionem sententiam, ac processuum desuper habitorum impetrauerunt. Quo exemplo plerique ad huiusmodi homicidia perpetranda procliuiores redduntur, adeò vt non tantum in priuatos, & inimicos homines, sed in fratres, & alios propinquos, praetores, & officiales populorum, & (quod non minus graue est) à sacerdotibus manus impias non abstinent. Nos igitur, qui eandem nostram & Sanctae Romanae peculiarem prouinciam paterna charitate prosequimur, eiúsq; quietem, & incrementum desiderantes: attendentes quod ex facilitate veniae, frequentius huiusmodi homicidia committuntur, salutaréque remedium his rebus adhibere volentes, Hac firma, stabili, incommutabili, perpetuóque duratura constitutione sancimus, & decernimus, vt nullus in causa criminali, ex qua capitalis, vel sanguinis, vel alia quaeuis grauior arbitrio Iudicis poena infligenda esset, maximè in causa homicidij, per procuratorem, excusatorem, defensorem, vel vt quemlibet de populo, quouis pacto admittatur: nec pater pro filio, nec Abbas pro Monacho, nec praelatus aut dominus pro subdito, vel contra, audiatur, nisi reus se ipsum prius in carcere constituerit. Et si fortè Iudex aliqua ratione inductus, ad excusandum rei huiusmodi absentiam vel innocentiam, vel aliam ob causam, aliquem ex praedictis duxerit admittendum, possit in quocunque iudicij statu, & instantia causae, etiam ad conclusionem deductae, huiusmodi criminis reum, aut conuentum, coram se ad comparendum personaliter vocare, & tanquam veritatis conscium in carceribus audire, quod si forte venire distulerit, processus, & sententia pro ipso reo lata & inde sequuta quaecunque, etiam fisco, vel parte non agente, nullius sint roboris aut momenti, prorsúsque pro infectis habeantur: quinimmò reus poenis iuris, &

In causis homicidij à patrocinio repelluntur pater pro filio, Abbas pro Monacho, praelatus aut dominus pro subdito vel contra, sed accusati iudicio personaliter sistere debent.

constitutionum dictæ prouinciæ, quemadmodum ante processum & sententiam huiusmodi erat, si obnoxius, quacunque ipsius prouinciæ consuetudine, quę corruptela dici rectius potest, non obstan. quod ipsum volumus extendi ad causas criminales prædictas, tam in curia Macerenten. quàm in aliis locorum prouincię tribunalibus, in quacunque instantia, etiam per appellationem pendentes. Dictæ præterea constitutioni, & sanctioni adiicimus, quod si quis à nobis, vel Sede Apostolica, vel à Legato de latere pro tempore dictæ prouincię, vel Camerario nostro, homicidij veniam, & remissionem, sententiarum & processuum desuper habitorum abolitionem, cancellationem, cassationem, in integrum restitutionem, seu in pristinum statum repositionem impetrauerit, etiamsi in literis super huiusmodi absolutione confectis, certæ scientię, & proprij motus, aut quæuis alię insolitę cautiuæ fuerint: teneantur & debeant literas ipsas Legato, seu Gubernatori, seu Locum tenenti, seu Rectori vel cuicunque ipsius prouinciæ præsidi exhibere: illisque exhibitis, de earum veritate, vel subreptione docere: ipséque in carceribus, vel in alio loco pro carceribus assignan. vel superioris arbitrio datis fideiussoribus, vocatis vocandis auditi, de veritate precum docere legitimè, ac narata in Breuibus, & literis ad gratiam obtinendam, & principem leniendum, & faciliùs inducen. verificare & super subreptione, vel obreptione impetratę gratiæ, in iudicio stare: quibus non obseruatis, vel in probatione deficientibus, veniam remissionem sententiarum, & processuum desuper habitatorum abolitionem, & cancellationem, & cassationem, restitutionem in integrum, seu in pristinum repositionem, pro nullis, nulliúsque stabilimenti habendas esse, reósque ipsos, iuris, dictarúmque constitutionum pœnis astrictos remanere volumus, & mandamus: dictis obtentis gratiis, & breuibus non obstan. Et non solum remissiones deinceps facien. sed etiam literas Apostolicas, in forma breuis, aut alias iam obtentas, quæ nondum effectum cancellationis, & cassationis sortitę fuerint, sub eadem forma & præsenti constitutione nostra pariter comprehēdi. Statuimus insuper quod nec ætas* minor annis xxv. homicidas ipsos excuset, & homicida sic delinquens, qui xx. annum suæ ætatis attigerit, habeatur & reputetur pro maiori in omnibus præmissis delictis. Nec propterea pœnis iuris & constitutionum, vel statutorum eximantur vel liberentur, nec apud Iudicem minoris ætatis huiusmodi consideratio alicuius sit momenti: decernentes irritum, & inane quicquid contra præmissa seu eorum aliquod attentabitur, vel quicquid, etiam à de latere Legato, seu quouis alio dictæ prouinciæ rectore, in derogationem modificationem, vel quamlibet aliam dispensationem omnium & singulorum præmissorum, in posterum contigerit attentari, sine nostra expressa licentia, quæ in scriptis ostendi possit: Nec literas Apostolicas à nobis vel Sede Apostolica prædicta pro tempore conceden. contra præmissa aut eorum aliquod cuiquam suffragari volumus, nisi per trinas literas interpellate emanatas, huic nostræ constitutioni in specie, de verbo ad verbum, & specialiter fuerit derogatum, illásque contra mentem nostram, & dictæ Sedis fore concessas, ex nunc prout ex tunc declaramus. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, priuilegiis quoque, & statutis, etiam comprehensis in volumine Constitutionum bon. me. Egidij Cardinalis Sabinen. dictæ prouinciæ legati, De procuratoribus etiam in criminali causa admitten. vel non à dicta Sede confirmatis, de quorum tenore, specifica, & indiuidua, specialis, ac de verbo ad verbum mentio habenda esset, cæterisque in contrarium facien. non obstantibus quibuscunque. Postremò, vt huiusmodi nostræ constitutionis, decreti, & voluntatis nulla deinceps allegari possit ignorantia, volumus has nostras literas per totam ipsam prouinciam publicari, easque inter alias ipsius prouinciæ Constitutiones, locorúmque statuta conscribi, & in earum constitutionum volumine redigi, prout tibi vt ab ipsis publicari, conscribi, redigique facias, committimus, & mandamus: aliis legibus apostolicis, & dictæ prouinciæ constitutionibus & sanctionibus contra homicidas, eorúmq; receptatores, & defensores editis quibus nihil intendimus derogare, in suo robore permansuris. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die vigesima nona Decembris, millesimo quingentesimo decimo, Pontificatus nostri anno septimo.

* *Vult Pontifex ætatē minorū annis 25. homicidas nō excusare, & qui annū vigesimum attigerint pro maioribus haberi. Sed ciuilium & Criminaliū decisionum studio si certo sciunt se re in omnibus pœnalibus Iudicis & ætati & imprudētiæ succurri l. fin. de reg. iur. Et Decius in hanc l. affirmat quod si pupillus committat homicidium, non punitur pœna mortis naturalis sed minori Marsi. in l. 1. in prin. nu. 91. & in l. Infans num. 5. 11. 12. & 13. & Monticam c. de cansis. 10. de offic. de leg. & Mysingerius, cent. 2. obseruat. 54. Bossius tract. causarum criminal. tit. de homicidio num. 79. An verò minor 25. an. pœna arbitraria & minori sit puniendus Zurchardus in tub. C. qui admitti num. 25. post Alexan. & alios quos citat consulendus erit.*

Ex variis constitutionibus quas Pontificatus sui temporibus edidit Iulius vna celebris omissa est, quæ dispensationem Matrimonij Henrici octaui Anglorum regis continet cuius causas hic attigisse non erit incongruum. Catharina Caroli V. Cæsaris inuictissimi matertera Ferdinandi & Elizabetæ Monarcharũ dote locupletissima, stemmate nobilissima, ætate florentissima decimo octauo Cal. Decembris desponsetur Arthuro Henrici septimi Anglorum regis filio, qui cum rei vxoriæ impotens esset, tabe pene consumptus post quintum mensem à die nuptiarum extinctus est. Catharina quæ sanctè iurabat se virginem remansisse & cum probatissimæ matronæ ex medicorum consilio testarentur eam nunquam carne coniunctam fuisse Arthuro, à parentibus Catholicis in patrium littus reuocatur, cum Rex Anglorum nouum fœdus matrimonij offert ne tam subito inter tantos heroas contracta affinitas dissolueretur. Hoc non Catholici Principes recusarunt, itaque factum est vt Iulij secundi dispensatione (ne anxius conscientiæ scrupulus relinqueretur) Catharina Henrico Arthuri fratri in vxorem data sit. Fauebant huic nouo contractui iuris diuini authoritates, & publica necessitatis commoda, sed nihil inconsultum in re tanti ponderis fieri visum est, idcirco cum res per eximios Theologos & Iurisperitos domi forisque diu agitata esset eo venerunt communia vota, nihil absque summi Pontificis relaxatione faciendum esse. Vtriusque regis legati rei seriem narrant Alexandro primùm, deinde Pio tertio, sed cum vterque Pontifex coronidem addere non potuisset citius vita defunctus, Iulius tandem adhibitis in consilium doctissimis viris nuptias futuras probauit, & pacis bonum ex hoc coniugio congratulatus est.

Datus est celebrandis nuptiis dies Ioanni Baptistæ sacer, multis de causis solennis. Postridie apud celebre S. Benedicti cœnobium noui sponsi regia diademate capitibus imponi mandarunt.

Refert Sanderus in primo libro Schismatis Anglicani præcipua capita dispensationis Papæ, additque literas quibus eiusdem æquitas & ratio optimè fulta omnibus allubescit, quæ Henrici 7. rogatu his verbis conscriptæ erant. De dispensatione matrimoniali nunquam negauimus nec suspicionem præbuimus quò minus eam facere vellemus, vt aliqui minus verè dixerunt, sed respondimus nos expectare in illa concedenda tempus magis accommodatum vt consultiùs & maturiùs fieret cum huius sanctæ sedis & vtriusque partis honore. Hæc Iulius. Pontificij rescripti idem Sanderus lib. de visibili monarchia hæc paucula refert, Romani Pontificis præcellens authoritas, concessa sibi desuper vtitur potestate, prout personarum negotiorum, & temporum qualitate pensata in Domino conspicit salubriter expedire.

Hæc diplomata omnia, nostra & amicorum opera sub nomine Iulij coacervata protulimus cuius laudibus referendis impotentiorem Musam suspicor, nec puto Pontificem satis laudari ob ditionem Ecclesiasticam tanen laboribus tantis periculis conseruatam. Et quamuis in eum multi oblocuti sunt quod bello potius quam paci natus esset, prudentiùs F. Baptista Mantuanus Carmelita eius virtutes hoc doxologico carmine complexus est.

Maximè Quercentum Princeps, & summe Sacerdos,
Qui iura & leges Diuumq; hominumq; gubernas,
Ense potens gemino, cuius vestigia adorant
Cæsar, & aurato vestiti murice Reges:
Non Italæ solùm gentes, sed tota per orbem
Sparsa tibi æternas grates Ecclesia soluit.
Nam postquam in Petri Solium te Roma leuauit,
In decus antiquum maiestatemque vetustam
Publica res Christi tandem reuocata, tyrannis,
Respirare potest, & ducere gaudia, victis.

Iam septuagenarius liberator à Gallis Italiæ Pontifex qui vitam duxerat insomnem velut pro bono Christiano ad beatam quietem aspirans in tenacem febrem incidit qua Romæ in Vaticano exhalauit spiritum IX. Cal. Martij hora XI. Cui patres in Concilio Lateranensi inferias summo mœrore dederunt.

LEO DECIMVS.

Ioannes è Medicea stirpe in Etruria potentissima, Laurentij patris liberalitate literis apprimè eruditus, in ipso iuuentutis vere moribus ac doctrina senex & grauis Cardinalium collegio cooptatur sub Innocentio VIII. Deinde in Concilio Lateranensi annos fermè XXXVII natus, Anno Christi M.D.XIII. Sabb. XIII. Calend. Aprilis cum prius per Cardinalem Ostiensem in Presbyterum & Episcopum consecratus esset Summus Pontifex coronatur Romæ. Pro expeditione bellica in Turcas indulgentias Cruciadæ publicauit. Inchoatum Concilium ad periodum vsque perduxit. Cardinales qui à Iulio II. crimine lesæ maiestatis exhauthorati fuerant in gratiam recepit. Franciscum à Paula Calabrum ordinis Minorum institutorem in numerum diuorum retulit.

I.

Hæreticum est asserere animam rationalem esse mortalem.

Hoc diploma excerptũ est ex Concil. Lateranẽsi quod apud F. Alphonsum de Castro an hæresibus & rationibus est illustre.

Clemens V in Cõcilio Viennẽsi vt habetur in Clement. lib. tit. 1 de Summ. trini. & fide Cathol. reprobat & hæreticum iudicat doctrinam quæ habet quod substantia animæ rationalis seu intellectiua verè & per se humani corporis nõ sit forma. De hac re consulendus est B. Thomas in fin. gloss. part. 1. q. 76. art. 1. & ibidem Caietanus.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio.

APOSTOLICI regiminis solicitudo nos assiduè pulsat, vt medendis animarum langoribus, quarum nos ex alto omnipotens auctor curam habere voluit, iis potissimum qui insiantius fideles nunc vrgere cernuntur, salutifero olei & vini medicamine ad instar Samaritani in Euangelio solicitam operam impendamus, ne nobis illud Hieremię obiiciatur. Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Cum itaque diebus nostris (quod dolentes ferimus) zizanię seminator antiquis humani generis hostis nõnullos perniciosissimos errores à fidelibus semper explosos in agro Domini superseminare, & augere sit ausus, de natura præsertim animę rationalis, quod videlicet mortalis sit, aut vnica in cunctis hominibus, & nonnulli temere philosophantes, secundùm saltem Philosophiam, verum id esse asseuerent, contra huiusmodi pestem opportuna remedia adhibere cupientes, hoc sacro approbante Concilio damnamus, & reprobamus omnes asserentes, animam intellectiuam mortalem esse, aut vnicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes cum illa non solum vere per se, & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in canone fel. rec. Clementis Papæ V. prædecessoris nostri in generali Viennen. Concilio edito continetur, verum & immortalis, & pro corporum quibus infunditur multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda sit. Quod manifestè constat ex Euangelio, cum Dominus ait, Animam autem occidere non possunt & alibi: Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Et cum æterna præmia, & æterna supplicia pro merito vitę iudicandis repromittit, alias incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minimè profuissent, nec resurrectio expectanda foret, ac sancti & iusti miserabiliores essent (iuxta Apostolum) cunctis hominibus. Cúmque verò minimè contradicat, omnem assertionem veritati illuminatę fidei contrariam, omninò falsam esse diffinimus, & vt aliter dogmatizare non liceat, districtius inhibemus: omnésque huiusmodi erroris assertionibus inhærentes, veluti damnatissimas hæreses seminantes, vitandos & puniendos fore decernimus. Insuper omnibus & singulis Philosophis in vniuersitatibus studiorum generalium, & alibi publicè legentibus, districtè præcipiendo mandamus, vt cum Philosophorum principia, aut conclusiones, in quibus à recta fide deuiare noscuntur, auditoribus suis legerint, seu explanauerint, quale hoc est de animæ mortalitate, aut vnitate, & mundi æternitate, ac alia huiusmodi,

iuſmodi, teneantur eiſdem veritatem religionis Chriſtianę omni conatu manifeſtam facere, & perſuadendo pro poſſe docere, ac omni ſtudio huiuſmodi philoſophorum argumenta, cum omnia ſolubilia exiſtant, pro viribus excludere atque reſoluere. Et cum non ſufficiat aliquando tribulorum radices præſcindere, niſi & ne iterum pullulent, funditus euellere, ac eorum ſemina, originaleſque cauſas, vnde facilè oriuntur, remouere: cum præcipuè humanę Philoſophiæ ſtudia diuturniora quàm Deus ſecundùm verbum Apoſtoli euacuauit, & ſtultam fecit, abſque diuinę ſapientię condimento, & quę ſine reuelatę veritatis lumine in errorem quandoque magis inducunt, quàm in veritatis elucidationem: ad tollendam omnem in præmiſſis errandi occaſionem, hac ſalutari conſtitutione ordinamus & ſtatuimus, ne quiſquam de cætero in ſacris ordinibus conſtitutus, ſecularis vel regularis, aut aliàs ad illos à iure arctatus in ſtudiis generalibus, vel alibi publicè audiendo, philoſophię aut poëſis ſtudiis vltra quinquennium poſt grammaticam & dialecticam, ſine aliquo ſtudio Theologię aut iuris Pontificij incumbat. Verum dicto exacto quinquennio, ſi illis ſtudiis inſudare voluerit, liberum ſit ei, dum tamen ſimul aut ſeorſum, aut Theologię, aut ſacris canonibus operam nauauerit, vt in his ſanctis & vtilibus profeſſionibus ſacerdotes Domini inueniant, vnde infectas philoſophię & poëſis radices purgare & ſanare valeant. Et hos canones per ordinarios locorum vbi generalia ſtudia vigent, & rectores vniuerſitatis eorundem ſtudiorum ſingulis annis in principio ſtudij, in virtute ſanctę obedientię publicari mandamus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę in publica ſeſſione, in Lateranen. ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicę, milleſimo quingenteſimo tertiodecimo, quartodecimo Calend. Ianuarij, Pontificatus noſtri anno primo.

Hæc conſtitutio decreta eſt in Concilio Lateranēſi ſeſſ. 8 quæ omnibus patribus comprobata eſt excepto Nicolao Bergamēſi & Thoma Caietano quibus hæc vltima pars Bullæ præcipiēs Philoſophis vt publicè perſuadendo doceāt veritatem fideī non arriſit.

Chriſtianæ fidei doctrina animæ immortalitatem etſi probabiles rationes non ſupereſſent credere tenemur, qui certo vitam æternam nobis poſt mortem manere in Symbolo profitemur: æternum autem eſſe non poteſt quod aliquando finietur. Hæreſis in Concilio damnata multos habuit fautores, veluti Arabes vt teſtatur Euſebius libr. 6. Hiſtoriæ Eccleſ. cap. 26. quam audaciùs defendebant Saducæi docentes nullam vitam à morte ſupereſſe ideóque nullam reſurrectionem mortuorum futuram, nec ſpiritum nec angelum eſſe credebant nec futurum iudicium, ſed ſecundum carnem ſolum prædicabant eſſe viuendum, Epicureorum dementiam ſectantes. Illóque æternitatis pabulo animam defraudare volebant, quòd eius eſt bonum. Cum enim in omnibus bonis creatis ſit quædam propenſio ad id, quod illis conducit maximè, ſic aer limpidum ſudúmque & perſpicuitatem, aqua claritatem & puritatem appetit terra ſuo pondere fertur ad ima, denique nihil eſt in rerū natura cui non ſit quod expetat & quo adepto lætetur. Multò antē magis iis anima illa ratione diuite & locupletata elucet cupido ad æternitatem illam anhelans cum ipſa nullo modo extingui poſſit. quod bonis & piis congratulandum malis vero expaueſcendum & terribile. Ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam æternam, *ſecernitur nimirum vita hominum perpetuò beatorum à perpetuis miſerorum ſuppliciis vt probè doctrina ſapiētis tradit* ſpes illorum immortalitate plena eſt.

Vtriuſque teſtamenti paginæ certiſſima de immortalitate animæ complectuntur documenta. Contemplare hominis creationem, exilium è Paradiſo deliciarum, vniuerſum illum Cataclyſmum, Abrahæ ſeparationem à Babylonica iniquitate, & in iis hæc immortalitatis quendam typum illuſtrare comperies. Quorſum enim tam immenſa beneficia populo Iſraelitico, tantam legum & reipublicæ ſuæ apparatum, ritus, ceremonias, ſacrificia inſtituta fuiſſe niſi per hæc gentem illam ad fructum capeſcendum ſupra cœleſtis fœlicitatis erudiret, & inſtituendos perduceret? Quorſum tam vberes Meſſiæ venturi promiſſiones in veteri lege? Quorſum redemptionem tanto deſiderio præſtolatio? ſi anima interitui obnoxia eſſet? Me riculoſus nimium fuiſſet Pſaltes qui deſcenſum inferni tantopere timebat. Fruſtra cecinisset luſtos in perpetuum victuros. *cum perpetuum in hac vita non inueniatur. Omnes veteris teſtamenti patres Catholicam immortalitatis animæ ſententiam coluerunt. Tobias inter cæteros exprobat Epicureos illos, Nolite ita loqui (inquit) quoniam filij ſanctorum ſumus, & vitam illam expectamus quam Deus daturus eſt his qui nunquam fidem mutant ab eo. Elias hoſpitis ſuæ filium ad vitam reuocaturus ſic orationem ſuam ad Dominum in-*

ſtruxit

struxit Domine Deus meus, reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et exaudiuit vocem Eliæ, Et reuersa est anima pueri intra eum & reuixit. Vbi sistebat? vbi morabatur anima illa separata à corpore pueri? nónne alibi erat & subsistebat viua vt iterum in carcerem includeretur prioresque functiones suas obiret. Quod autem per se subsistat facilè liquet considerata eius propria operatione quæ est intelligere. Id quod Aristoteles 3 de anima sic peracutè probauit Anima intelligit vniuersa corpora vt iustissimum est, ergo nulli est corpori mixta. Eodem etiam pacto vt refert Dom. de Soto probat visum nullo esse colore affectum quia omnes percipit colores. Enimverò id quemadmodum lingua amaro humore imbuta non valet alios sapores gustare ita si oculus colore aliquo esset immissus per illum impediretur ne posset alios colores videre. Eadem ergo analogia, si intellectus cum aliquo esset corpore commixtus, per illud impediretur ne alia posset percipere corpora, cum ergo omnia intelligat nullum habet admixtum. Si ergo in se non est corporeus per se potest absque corpore existere.

Vt autem inhæreamus tenaciùs Orthodoxæ sententiæ Theologorum de animæ immortalitate quam reuocare in dubium Barbarū & Ethnicū est, rationibus dicta firmentur, quibus se omninò deuios existimēt qui tam stolidè ambigunt de hoc præcipuo nostræ fidei Theoremate. Tales enim Epicureis ipsis peiores in Deum primum insidias moliuntur, omnemque eius prouidentiam amorem, & charitatem quam tam solenni fœdere nobiscum contraxit euertere conantur. Quibus hæc promisit cœlestia Astrea? has immortales dapes? hæc illustrissima & tuilla diuinis radiis stromata? Nónne homini? nónne iustorum animabus? Atqui quomodo eius erunt gloriæ & vitæ æternæ participes si simul cum corpore intereant? Si enim anima immortalis non est, certè Deus nullam nostri curam gerit vel non maiorem quàm brutorum animantium. Sed qui eam immortalitatem ignorarunt frustra per omnia quærendo peruagabuntur, cum præter Deum vnum nihil hominis animum expleat, Præterea cum videamus in hac lubrica & fragili vita scelestissimos dulciore fortuna tolli, prosperitatis gratiore vento protegi & etiam sanctiores excellere nullisque pro fœdissima vita obscuritate pœnis plectiant crimina suppliciis rependere, iustos verò publico hominum contemptui exponi, irrideri, vexari, malorum Iliade inuolui & cruciari, nos profectò Deū Optimū Maximum iniquitatis, & iniustitiæ accusaremus, quod inulta & impunita relinqueret peccata, virtutis verò præmia negligeret, si post mortem æternitas non superesset in qua remetirentur bona, mala verò punirentur. Suffragio tamen sacræ scripturæ protegimur dicentis Sap. 11. Excæcauit illos malitia sua & nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem sperauerunt Iustitiæ, nec iudicauerunt honorem animarum suarum quoniam Deus creauit hominem inexterminabilem ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Ex quo loco apertè conuincitur animam esse inexterminabilem idest incorruptibilem & immortalem quoniam vt ex litera patet de homine differit iuxtà animam & ipsa iuxtà corpus iuxtà quam in homine imago Dei est.

Si ingrediamur Euangelij adyta prima fronte occurrent nobis tot affabrè dicta Euangeliographorum immo ipsius diuinæ veritatis & patris consiliarij Christi de immortalitate animæ oracula, Matthæus c. 8. Extremi Iudicij sententiam & Angelorum officium in separandis malis de medio iustorum vt mittantur in caminum ignis enarrat. Christus non vult timeri eos qui occidunt corpus, cum animam occidere non possint Matth. c. 10. Illic videmus resurrectionem plurimorum, quæ fieri non potuisset nisi animæ illorum qui reuixerant superfuissent. Philosophorum placita prætereo & Platonis μετεμψύχωσιν qui prudenter animæ immortalitatem Philosophatus fuerat, multum tamen falsus in illa fanatica transmigratione quam ante ipsum asseruisse Pythagoram scribit Epiphanius contra hæres. 7. Plutarchus hanc etiam Empedocli tribuit quin & Zoroastrum omnibus his antiquiorem in lib. cui tit. est, μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ Ζωροάστρου μάγων, illam ipsam docuisse testis est Rhodiginus lib. 9. cap. 21.

Habemus certiores post Euangelia & scripturæ sacræ veritatem doctores Apostolos primum qui in confessione fidei hanc etiam animarum immortalitatem protestantur Nos filij Dei ac filij pacis quique sacram atque rectam doctrinam religionis Dei prædicamus vnum tantum Deum profitemur legis &c. Animam in nobis confitemur expertem corporis, & immortalitate præditam neque interitu deleri, vt corpora, sed immortalem esse, vt pote rationis participem & sui compotem. Clemens. libr. 6. Constit. Apostol. 11.

Nycæna

Nycæna Synodus trecentis octodecim Episcopis congregatis celebrata anno Domini 328. futuri sæculi & resurrectionis fidissima testimonia retulit voluitque etiam à mortuis suis sessionibus & decretis calculum adijci quo omnia fide digniore commendarentur posteris vt refert Nicephorus lib.8 cap.28 cum enim antequam dies concludendis & subscribendis Synodi canonibus daretur Chrysantus & Musonius Episcopi prima nota apud patres diem obijssent reliqui Episcopi subscripti ad sepulchrum eorum accesserunt cum tabulis resolutionem Oecumenici Concilij & eos tanquam viuentes hac oratione alloquuti sunt. Bonum certamen, Diui patres, nobiscum decertastis, cursum peregistis, fidem seruastis, si igitur obtinere censetis id quod à nobis actum est, quoniam nunc nullo interposito obstaculo Trinitatis splendore illustrati, clariùs id perspicitis, opus est vos nobiscum libellum subscribere. *His dictis libellum obsignatum ad tumulum eorum deposuere, noctémque totam insomnem peregere & postridiè ad eum locum rediere & signa inuiolata inuenientes libello explicato subscriptionis illorum reliquis insertas cognouere recentes adhuc in hæc verba cœptas* CHRYSANTAS ET MVSONIVS QVI CVM PATRIBVS OMNIBVS IN SANCTA PRIMA OECVMENICA SYNODO NICENA CONSENSIMVS, QVANVIS CORPORE TRANSLATI MANV TAMEN PROPRIA NOS LIBELLO SVBSCRIPSIMVS. *Quod clarius exemplum pro animæ immortalitate asserenda offerri potest? Authenticum Concilium, neque minoris est ponderis ipsa sacra scriptura, Synodos enim generales vt post plures testatur Gratian. in can. canones. Gregorius in cap. sicut Sancta Iusti. in §. 1. de Eccles. tit. colla. 9. tit. 6. in nouellis potissimum Nicænam primum Constantinopolitanam, Ephesinam, & Chalcedonensem recipiunt vt canonica scripta & quatuor sacra Euangelia. Hinc omnem dubitandi ansam de immortalitate animæ nobis præcludunt. Addamus iam authores tam Græcos quam Latinos qui ex professo Catholicæ huic sententiæ suffragia dederunt.*

AVTHORES CATHOLICI QVI ANIMAE IMMORTALITATEM DOCVERVNT.

D. Ignatius ad Trallianos Epistol. 5. & Epist. 6. ad Magnesianos, & Epist. 7. ad Tharsentes.

Confessio Beati Policarpi in Epistol. ad Phil.

Martialis in Epistolis.

Clemens in libris Confessionum.

Dyonisius Areopagita lib. de Eccles. Hierarchia. c. 2.

Ireneus lib. 2. contra hæreses c. 64. circa medium.

Tertullianus lib. de resurrectione.

Gregorius Nissenus libr. 2. Philosophiæ de anima. c. 9. & c. 7. vbi agit de prouidentia.

Clemens Alexandr. lib. 1. Pædag. c. 13. & lib. 2. c. 1.

Athanasius Alexandrinus Patriarcha in oratione contra Idola.

Tatianus oratione contra Græcos.

Gregorius Taumaturgus libello de anima ad Tatianum.

Æneas Gazæus Philosophus Platonicus, Christianus factus libro qui inscriptus est Theophrastus seu de animarum immortalitate & corporum resurrectione.

Claudius Mamercus libr. 3. de statu animæ.

Cyrillus Archiepiscopus Hierosolym. Cathec. 4. illuminatio.

Eusebius Pamphilus in Confut. lib. 8. contra hæreticos.

Arnobius libr. 2. contra gentes.

Chrysostomus in orat. de sancto Babyla & homil. 1. in Symbolum Apostolorum.

Augustinus lib. de quantitate animæ & lib. de spiritu & anima.

Hieronymus ad Rumierum.

Ambrosius lib. de bono mortis cap. 10. & lib. 2. de Abrahamo Patriarcha.

Cassianus in collationibus patrum collat. 1. c. 14.

Manuel Palæologus Imperator Orient. Orat. 6.

Thomas lib. 2. contra gentes. c. 78. & 1. parte Sum. q. 75. art. 5.

Richardus Landulphus & reliqui Doctores Scholastici in quartum sententiarum vt pote Dominicus de Soto dist. 4. q. 1. art. 1.

Nemesius Episcopus & Philosophus lib. de natura hominis.

His addi poterant plures alij huius sæculi clarissimi Theosophiæ professores qui animæ immortalitatem ab omnibus Pseudophilosophorum iniurijs egregiè vindicarunt.

II.

Causa spectantes ad forum Ecclesiasticum coram ordinariis primò discutienda. Pœna impedientium libertatem Ecclesiasticam.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio.

Clerici iure exemptionis & spe declinandi fori insolentissime sese ferunt punitionem suorum scelerum priuilegio quodam subterfugientes.

REGIMINI vniuersalis Ecclesiæ (disponente Domino) præsidentes, iuxtà pastoralis officij debitum, libenter intendimus vtilitatibus subditorum, & ad conseruandam libertatem Ecclesiasticam, & remouenda scandala, ponendam concordiam, & nutriendam quietem inter Ecclesiarum prælatos, & eorum subditos, eo propensiùs Apostolicæ sollicitudinis studium adhibemus, quo dissentionem talium fore dispendiosam experimento comprobatur, necnon indulta pariter & priuilegia eisdem subditis in ipsorum prælatorum dispendium, tam per prædecessores nostros, quàm sedem Apostolicam concessa, ita libenter moderamur, ne exinde scandala procedant, néve ex his vlli detur materia malignandi, & personæ Ecclesiasticæ à bono obedientiæ, necnon diuini perseuerantia seruitij nullatenus retrahatur. Sanè nuper ad nostrum relatio fide digna peruenit auditum, quod Canonici Patriarchalium, Metropolitanarum, & Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum & alij Clerici seculares plura præsumunt, quæ ipsis infamiam non paruam pariunt & aliis inferunt læsionem, prætextu exemptionis, & libertatis à dicta sede obtentæ, Ordinariorũ correctiones & ordinationes subterfugiunt, ac eorum forum, siue iudicium declinant, nonnulli etiam impunitatem suorum excessuum per priuilegium exemptionis obtinere sperantes, excessus ipsos committere non verentur, quos nisi per exemptionem qua gaudent crederent se defendi, nullatenus fuissent commissuri. Hinc itaque accidit, vt propter eorum audaciam, qui prætextu priuilegij exemptionis, impunitatem excessuum obtinere confidentes, nonnulla multotiens committant enormia, per quæ plurimum diffamatur Ecclesia, & scandala grauia gerantur, potissimè autem cum talia per eos, ad quos horum spectat correctio, incorrecta remaneant, seu illi ad quos spectat illa punire, negligunt. Nos volentes ne eo prætextu delicta remaneant impunita, morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam, sacro approbante Concilio, statuimus, vt de cætero illi, quibus exemptorum correctio & punitio à dicta sede demandata est, circa illam vigilanter intendant, & diligenter officij sibi commissi debitum exequantur, & quamprimum eis exemptos ipsos deliquisse legitimè constiterit, ita eosdem exemptos delinquentes puniant, quod iidem exempti metu pœnæ à suis arceantur insolentiis, & alij eorum exemplo perterriti, prosilire ad similia metito perhorrescant. Et si circa hoc negligentes fuerint, Diœcesani, & alij locorum Ordinarij, eosdem, quibus exemptorum correctio huiusmodi competit, personaliter, si illorum copia, & notitia haberi poterit: alioquin, vel si nullus in partibus exemptorum ipsorum certus inde fuerit, eos quorum sua in præmissis interesse putauerint, per edictum publicum, Cathedralium, seu aliarum Ecclesiarum locorum, in quibus exemptorum iudices huiusmodi residere, seu nullius eorundem exemptorum iudicibus existentibus, ipsos exemptos deliquisse contigerit, valuis affigendum, moneant, vt ipsi, tales exemptos delinquentes, & criminosos puniant, & castigent infrà competentem terminum, monentium ipsorum arbitrio moderandum. Et si ipsi moniti in hoc negligentes fuerint, & id adimplere neglexerint, seu recusauerint, tunc vt in eo in quo deliquerint puniantur, cognitione huiusmodi ea vice sint priuati, & se non intromittant vllatenus de eisdem: sed Diœcesani, & alij locorum Ordinarij huiusmodi, contra tales exemptos delinquentes, & criminosos, auctoritate nostra ad inquisitionem, vel per accusationem, sine aliquibus tormentis, procedere, & testes per seipsos examinare possint, ac processum ipsum (quem ratione solennitatis iuris, præterquam ratione citationis omissæ, dummodo delictum alias ritè probatum fuerit, nullum allegari vel dici posse prohibemus, sed per eos habitum clausum, & eorum sigillo munitum, ad sedis Apostolicæ examen, ipsorum exemptorum delinquentium expensis etiam in ipso processu factis, ad quarum solutionem Ordinarij ipsi possint eosdem inquisitos & accusatos compellere, per proprium, vel

Officium eorum quibus animaduersio & correctio exemptorũ demandata est.

Ordinariorum Iurisdictio contra exemptos.

vel alium nuntium quantocitius destinare procurent) apud eandem sedem, per Romanum Pontificem vel alium, cui duxerit committendum, diligenter examinandum, & ita culpabiles repertos quod ad condemnationem, vel propter sufficientia indicia, propter quę ad torturam pro veritate exquirenda procedi valeat, ad ipsos Diœcesanos, seu Ordinarios per eos auctoritate nostra in causa inquisitionis, seu accusationis, vlterius legitimè procedendum, & causam ipsam, prout iustum fuerit, terminandam, remittendum. Notarij autem dictæ sedis, quorum officium in ipsis primitiuę Ecclesiæ initiis, à fel. rec. Clem. Papa I. ad sanctorum gesta perquirenda* atque conscribenda noscitur institutũ, ad Protonotariatus officium assumpti, habitum & rochettum deferentes, & alij nostri & dictę sedis officiales actu sua officia exercentes, tam in ciuilibus quàm in criminalibus, ab omni ordinariorum iurisdictione sint exempti. Alij vero Notarij habitum Protonotariatus non deferentes, nisi illum infra trimestre, post præsentium publicationem assumpserint, & ipsi ac alij in posterum assumendi, habitum, & rochetum huiusmodi continuè non gestantes, atque alij nostri & dictæ sedis Officiales officia sua actu non exercentes, tam in criminalibus, quàm in ciuilibus, ratione causę summam xxv. ducatorum auri de Camera non excedentis duntaxat, eorundem Diœcesanorum & Ordinariorum iurisdictioni subiaceant. In ciuilibus vero causis summam huiusmodi excedentibus, plena gaudeant exemptione, & à dictorum Diœcesanorum, & Ordinariorum iurisdictione penitus sint exempti. Dignum quoque & etiam congruum, arbitrantes, quod ex sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium familiaribus illi duntaxat priuilegio exemptionis gaudeant, qui actu domestici, & continui sunt commensales, vel ab eisdem Cardinalibus ad ipsorum exequenda negotia missi vel qui recreationis causa ad tempus à Romana Curia absentes fuerint, cæteris vero etiam familiaritatis literas habentibus, quominus cohertioni Diœcesanorum & ordinariorum eorundem subiaceant, familiaritatis huiusmodi priuilegium nullatenus suffragetur, Et cum eisdem Diœcesanis, vt monasteria monialium sedi Apostolicę immediatè subiecta, in eorum Diœcesibus consistentia, semel in anno visitare possint, per Constitutionem in Concilio Viennen. æditam, quæ incipit, Attendentes. plena fuerit data facultas, illam innouamus, ac exemptionibus, & priuilegiis quibuscunque non obstantibus, districtè seruari præcipimus & mandamus. Per præmissa quoque eisdem Diœcesanis & Ordinariis, casibus quibus in exemptos à iure iurisdictio concessa est, nullatenus præiudicium generetur. Exemptiones autem de cætero absque rationabili causa, & quorum interest minimè citatis, pro tempore concessas, nullius roboris & momenti esse decernimus. Et cum ecclesiasticus ordo confundatur, si sua vnicuique iurisdictio non seruetur, Ordinariorum iurisdictioni (quantum cum Deo possumus) fauere, ac litibus finem celerius imponi, & litigantium immoderatis sumptibus, & expensis parci satagentes, Statuimus, & ordinamus, quod singulę causę, tam spirituales quàm ciuiles & mixtę, forum Ecclesiasticum quomodolibet concernentes, & beneficiales (dummodo beneficia ipsa generaliter reseruata non fuerint, & ipsorum singulorum beneficiorum fructus, redditus & prouen. xxiiij, ducatorum auri de Camera, secũdum communem æstimationem valorem annuum non excedant) in prima instantia extra Romanam Curiam, & in partibus coram Ordinariis locorum dumtaxat cognosci, & terminari, ita quod nulli ante diffinitiuam sententiam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit emissa) vllatenus admitti, nisi ab interlocutoria quę vim habeat diffinitiuę, vel è grauamine minimè concurrente negotium principale. quod per appellationem à diffinitiua sententia reparari non possit nisi aliter collitigantium aduersarij sui potentia merito perhorrescens, seu alia probabili, & honesta causa aliter quàm per proprium iuramentum saltem semiplenè probata, coram Ordinario non auderet litigare, Eo enim casu, causę ipsæ, etiam appellationum, in dicta Curia, etiam in prima instantia, committi & cognosci & terminari possint. Alioquin appellationes, & illarum, etiam aliarum causarum huiusmodi commissiones in posterum, & quicquid inde secutum fuerit, nullius sint roboris vel momenti. Iudices autem, & Conseruatores à sede Apostolica deputati, si in altero iurium graduati non fuerint, Assessorem partibus non suspectum, ab ipsis parti-

*Prothonotariorum officium in principio Ecclesiæ primitiuæ à B. Clemente ad sanctorum Martyrũ gesta perquirenda atque scribenda fuit institutũ vt legitur in historia S. Clementis Papæ & Fabiani. Refert Platina Iulium primum voluisse vt omnia ad Ecclesiã pertinentia per notarios aut per primiceriũ notariorũ conscriberentur. Solebant olim præcedere Episcopos vsque ad tempus Pij quẽ publico rescripto cõtrariũ mandauit & sic seruatur hodie vt dicit glos. reg. Cãcell. post in reg. Papa Iulij 3. in tertia parte & Lucas de pen. in rub. de magistris scriniorũ. Cod. lib. 12.

Causæ quæ spectant ad forum Ecclesiasticũ cognoscuntur in prima instantia corã ordinariis nisi in casibus hic expressis.

In Principes sæculares libertatẽ & Iurisdictionẽ ecclesiasticã impediẽtes habes constitutionem sup. Mart. V. fol. 90.

bus, vel earum altera requisiti, assumere, & secundum eius relationem iudicare tenerentur. Et quia sæpius & multiplici relatione percepimus, quamplurimas Ecclesias, & illis præsidentes Episcopos, tam citra quàm vltra montes, vexari in eorum iurisdictionibus, iuribus & dominiis, ac turbari à domicellis, Principibus, & nobilibus eorundem, qui sub colore iurispatronatus, quod in beneficiis ecclesiasticis habere contingunt, nullo priuilegio Apostolico suffulti, sine Ordinariorum collationibus, & literis, & absque aliquo saltem colorato titulo, beneficia non solum Clericis sed etiam laicis conferre, Sacerdotes & Clericos delinquentes ad eorum libitum punire, Decimas omnium rerum, & ad quarum solutionem de iure tenentur, ac Cathedralium, & alia quæ legis Diœcesanæ, & iurisdictionis sunt, & ad ipsos Episcopos duntaxat pertinent, temere auferre, fraudare, vsurpare, seu vt præmissa fiant mandare, ac ipsa & fructus quoscunque ne à ciuitatibus, terris & locis eorum extrahantur prohibere, feuda, possessiones, & prædia occupare, & indebitè detinere, seu ad feuda & bona ipsarum ecclesiarum eis concedendum, ac ecclesiastica personis per eos nominatis conferendum, minis, & terroribus, ac aliis viis indirectis inducere, & compellere, & alia quamplurima damna, iacturas, & iniurias, ecclesiis & earum prælatis ac clericis præfatis inferri, non modo permittere, sed etiam expressè mandare præsumant. Attendentes igitur quod laicis in clericos & personas ecclesiasticas, ac bona ecclesiastica, non est attributa facultas, atque æquum & iustum esse, vt in eos iura insurgant, qui illa offendere præsumunt: Necnon considerantes quantum ex his tam nostro & Apostolicę sedis honori quàm personarum ecclesiasticarum quieto & prospero statui, non sine damnanda pernicie derogetur: Ac cupientes, eos quos ad obseruantiam iurium, virtutum præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione pœnarum, quàm adiiciendarum de nouo formidine, à temerariis ausibus refrenare, Omnes & singulas constitutiones, quę super decimarum solutione, & contra violatores, & raptores Ecclesiarum & incendiarios, agrorum depopulatores, & tam S.R.E. Cardinalium, quàm venerabiles fratres nostros Episcopos, & alias personas ecclesiasticas, seculares & regulares capientes, detinentes, & eorum iurisdictionem & iura quomodolibet indebitè occupantes, aut eos in eorum iurisdictionis exercitio perturbantes, seu molestantes, eos quoque ad conferendum beneficia ecclesiastica personis per eos nominatim, aut alias de illis pro eorum libito voluntatis disponendum, & feuda ac bona ecclesiastica in emphitheosim concedendum, aut alias vendendum, temerè compellentes, Necnon statuta contra libertatem Ecclesiasticam facientes, & ad præmissa auxilium, consilium, vel fauorem præstantes, hactenus emanarunt, innouamus. Et cum ea nedum iuri contraria, sed etiam ecclesiasticę libertati opprobriosa sint quamplurimum & aduersa, vt de officio nobis credito dignam Deo possimus reddere rationem, affectibus & monitis paternis, Imperatorem, Reges, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quoscunque alios alterius cuiuscunque nobilitatis, præeminentię, potentię, seu potestatis, excellentię, vel dignitatis existentes, attente hortamur in Domino, eisdem in virtute sanctę obedientię mandantes, vt ipsi constitutiones prædictas obseruent, & faciant etiam à suis subiectis inuiolabiliter obseruari, quacunque consuetudine contraria non obstante, si diuinam offensam, & sedis apostolicę debitam vitare voluerint vltionem: Ac collationes de dictis beneficiis sic factas nullas & irritas nihilominus esse decernimus, ac illis vtentes, reddantur inhabiles ad alia beneficia ecclesiastica obtinenda, donec cum eis super hoc per sedem prædictam fuerit dispensatum. Mature quoque considerantes, quod post Christi ad cœlos ascensionem, Apostoli per singulas vrbes & diœceses, Episcopos distribuerunt, sicut Sancta Romana Ecclesia per orbem constituit eosdem Episcopos, in partem sollicitudinis vocando, onera gradatim distribuendo per Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, ac sacris etiam canonibus fuerit diffinitum, per eos pro morum correctione & controuersiarum decisione, & determinatione, ac mandatorum Domini obseruatione, fieri debere Concilium prouinciale, ac Synodum Episcopalem, vt deprauata corrigerentur, & illa facere negligentes, canonicis pœnis subiacerent, Cum conueniat nos circa ea quę rempublicam Christianam concernunt, esse intentos

In offendentes Cardinales S. R. E. habes constitutionem infr. Pij. V.

Renouantur hic singulæ omnes cõstitutiones aduersus eos qui iura ecclesiastica impediunt.

Decretũ habemus ex Concilio Chalcedonensi c. 19. de congregando Concilio Prouinciali his verb. Statuit sancta Synodus secũdum regulas patrũ bis in anno in vnum conuenire per singulas Prouincias Episcopos vbi singula quæ emerserint corrigantur. dist. 18. c. q. Lateranensis Synodus sub Leone decimo decreuit cõcilia Prouincialia quolibet triennio celebrari.

desiderantes

desiderantes canones ipsos firmiter obseruari, eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis districte iniungimus, vt de officio eis commisso dignam Deo possint reddere rationem, canones, Concilia, & Synodos huiusmodi fieri mandantes, quocunque priuilegio non obstantibus inuiolabiliter obseruent, prætérquam quo ad Concilium prouinciale, quod de cætero singulis triennijs fieri mandamus, ad illaque etiam exemptos accedere debere decernimus, priuilegio, ac consuetudine quacunque contraria non obstantibus. Circa hoc autem negligentes, pœnas in eisdem Canonibus contentas se nouerint incursuros. Et cum constitutione in Concilio Viennen. edita, quę incipit, In plerisque. vt Pont dignitatis honor seruaretur, statutum fuerit, ne Ecclesiis Cathedralibus (sine quibus spiritualia diu esse non possunt) priuatis, ac clero, & populo Christiano carentibus, de aliquibus personis pręsertim religiosis prouideretur, Constitutionem ipsam innouamus, inuiolabiliter obseruari debere volumus, atque mandamus, nisi aliqua iusta causa in Consistorio nostro secreto approbanda, alias duxerimus faciendum. Nos enim quicquid contra præmissa, vel aliquod præmissorum contigerit attentari, irritum decernimus, & inane, contraria quacunque constitutione, vel priuilegio non obstantibus. Nulli ergo, &c. Si quis autem. &c. Datum Romę in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta Basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo decimoquinto, quarto nonas Maij, Pontificatus nostri anno tertio.

III.

Montes Pietatis probantur & confirmantur.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, Sacro approbante Concilio.

INTER multiplices nostrę sollicitudinis curas, illam in primis suscipere pro nostro pastorali officio debemus, vt quę salubria & laudabilia, ac Catholicę fidei consona, & bonis moribus conformia nostro tempore non solum enucleentur, verumetiam ad posteros propagentur, & quę materiam scandali prębere possent, penitus succidantur & radicitus extirpentur, nec pullulare vsquam sinantur in agro Dominico, & vinea Domini Sabbaoth duntaxat conseri permittendo, quibus fidelium mentes pasci spiritualiter possint, eradicatis zizaniis, & oleastri sterilitate succisa. Sanè cùm olim inter nonnullos dilectos filios Sacrę Theologię Magistros ac Iuris vtriusque Doctores, controuersiam quandam non sine populorum scandalo & murmuratione exortam, & nuper his diebus innouatam esse comperierimus, circa pauperum releuationem in mutuis eis publica auctoritate faciendis, qui Montes pietatis vulgò appellantur, quique in multis Italię Ciuitatibus, ad subueniendum per huiusmodi mutuum pauperum inopiæ, ne vsurarum voragine deglutiantur à Ciuitatum magistratibus, & aliis Christifidelibus sunt instituti, atque à sanctis viris diuini verbi præconibus, & laudati, & persuasi, ac à nonnullis, etiam Summis Pontificibus prædecessoribus nostris probati & confirmati sunt, an præfati Montes à Christiano dogmate dissonantes, vel non, vtraque parte diuersimode sentiente, atque prædicante: Nonnullis enim magistris, & Doctoribus dicentibus, eos Montes non esse licitos, in quibus aliquid vltra sortem pro libra, decurso certo tempore per ministros huius Montis, ab ipsis pauperibus quibus mutuum datur, exigitur, & propterea ab vsurarum crimine iniustitiáve, seu ab aliqua certi specie mali, mundos non euadere: cum Dominus noster, Luca Euangelista attestante, aperto nos præcepto obstrinxerit, ne ex dato mutuo quicquam vltra sortem sperare debeamus. Ea enim propria est vsurarum interpretatio, quando videlicet ex vsu rei quę non germinat, nullo labore, nullo sumptu, nullóve periculo, lucrum fœtúsque conquiri studetur. Addebant etiam iidem Magistri & Doctores in iis Montibus, neque commutatiuæ, neque distributiuę iustitię fieri satis, cum tamen iustitię terminos contractus huiusmodi excedere non debeant, si debeant approbari. Idque præterea probare nitebantur, quia impensę pro huiusmodi Montium conseruatione, à pluribus (vt aiunt) debitę, à solis pauperibus quibus mutuum datur, extorqueantur, pluráque interdum vltra necessarias & moderatas impensas

Ex Concil. Lateran. Sess. 10.

Vt tollerentur pullulascentes in pietatis montibus abusus propenso animo in fœneranda pecunia studiolius serunt Trident. canones, ne quicquam amplius ex mutuatis pecuniis omni aliâ ratione lucri recipiatur, quia quod mu-

ceſſariis miniſtrorum alimenta & mercedem nec non ad alia ipſius montis onera ſuſtinenda ſatis ſit cuius etiam rei præcipuam habeat à ſede Apoſtolica facultatem. Eos autem hic Pontifex diſcuſſis Doctiſſimorum virorum opinionibus declarat eſſe licitos ſi nihil vltra neceſſarias impenſas recipiatur, quique quandoquidem ex pietatis ſeminibus confecti, & cumulati verè ſalutares & vberes pietatis fructus ferunt, hócque commodi pariunt vt multa fœnoris & vſuræ ſemina ex dominico agro conuellantur.

non abſque ſpecie mali, ac incentiuo delinquendi, quibuſdam aliis perſonis (vt inferre videntur) exhibeantur. Aliis verò pluribus magiſtris, & Doctoribus contra aſſerentibus, & in multis Italiæ Gymnaſiis, verbo & ſcripto conclamantibus, pro tanto bono, tanquam Reipublicę perneceſſario, modo ratione mutui nihil petatur neque ſperetur, pro indemnitate tamen eorundem montium, impenſarum videlicet miniſtrorum eorundem ac rerum omnium ad illorum neceſſariam conſeruationē pertinentium, abſque montium huiuſmodi lucro idque moderatum & neceſſarium ab iis ex huiuſmodi mutuo commodum ſuſcipiunt, licitè vltra ſortem exigi, & capi poſſit, non nihil licere: cum regula iuris habeat, Quod qui commodum ſentit, onus quoque ſentire debeat, præſertim ſi Apoſtolica accedat auctoritas: Quamquidem ſententiam à fel. rec. Paulo II. Sixto IIII. Innocentio VIII. Alexandro VI. & Iulio II. Roman Pontificibus prædeceſſoribus noſtris probatam à ſanctis quoque ac Deo deuotis & in magna, ob ſanctitatis opinionem, exiſtimatione habitis, Euangelicæ veritatis prædicatoribus prędicatam eſſe oſtendunt. Nos ſuper hoc (prout nobis eſt ex alto conceſſum) opportunè prouidere volentes Alterius quidem partis iuſtitię zelum, ne vorago aperiretur vſurarum, Alterius pietatis & veritatis amorem, vt pauperibus ſubueniretur, vtriuſque vero partis ſtudium commendantes: cum hæc ad pacem, & tranquillitatem totius Reipublicę Chriſtianę ſpectare videantur, ſacro approbante Concilio, declaramus & diffinimus, Montes pietatis antedictos per Reſpublicas inſtitutos, & auctoritate ſedis apoſtolicę hactenus probatos & confirmatos, in quibus pro eorum impenſis & indemnitate aliquid moderatum, ad ſolas miniſtrorum impenſas, & aliarum rerum ad illorum conſeruationem (vt præfertur) pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat, vltra ſortem, abſque lucro eorundem montium, recipitur, neque ſpeciem mali præferre, nec peccandi incentiuum præſtare, neque vllo pacto improbari, quinimo meritorium eſſe, ac laudari & probari debere, tale mutuum minimè vſurarium putari, liceréque illorum pietatem & miſericordiam populis prædicare, etiam cum indulgentiis à ſancta ſede Apoſtolica eam ob cauſam conceſſis: Ac deinceps alios etiam ſimiles Montes, cum Apoſtolicę ſedis approbatione erigi poſſe. Multò tamen perfectius, multóque ſanctius fore, ſi omninò tales montes gratuiti conſtituerentur, hoc eſt, ſi illos erigentes, aliquos cenſus aſſignarent, quibus ſi non omni, ſaltem vel media ex parte, huiuſmodi montiū miniſtrorum ſoluerentur impenſę, vt ad leuiorem æris ſoluendi portionem, medio hoc, pauperes grauari contingat, ad quos cum huiuſmodi cenſus aſſignatione, pro impenſarum ſupportatione erigendos, Chriſti fideles maioribus indulgentiis inuitandos eſſe decernimus. Omnes autem religioſos & eccleſiaſticas ac ſeculares perſonas, qui contra præſentis declarationis & ſanctionis formam, de cætero prædicare ſeu diſpenſare, verbo vel ſcriptis auſi fuerint, excommunicationis latę ſententię pœnam, priuilegio quocunque non obſtante, incurrere volumus. Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunq. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ in publica Seſſione, in Lateranen. ſacroſancta Baſilica ſolenniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo quinto decimo, quarto Nonas Maij, Pontificatus noſtri anno tertio.

IIII.

Libri non euulgentur aut Typis cudantur abſque cenſura Epiſcoporum aut Inquiſitorum hæreticæ prauitatis.

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Sacro approbante Concilio.

Ex 5. Tomo Concil.

INTER ſollicitudines noſtris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes, in viam veritatis reducere, ipſóſque lucrifacere Deo (ſua nobis cooperante gratia) valeamus: hoc eſt quod profectò deſideranter exquirimus, ad id noſtræ mentis ſedulo deſtinamus affectum, ac circa illud ſtudioſa diligentia vigilamus. Sanè licet literarum peritia per librorum lectionem poſſit faciliter obtineri, ac ars imprimendi libros, temporibus potiſſimum noſtris, diuino fauente numine, inuenta

inuenta ſeu aucta & perpolita, plurima mortalibus attulerit commoda, cum parua impenſa, copia librorum maxima habeatur, quibus ingenia ad literarum ſtudia percommodè exerceri, & viri eruditi in omni linguarum genere, præſertim autem catholici, quibus ſanctam Romanam eccleſiam abundare affectamus, facile euadere poſſunt, qui etiam infideles ſciant, & valeant ſacris inſtitutis inſtruere, fideliúmque collegio, per doctrinam Chriſtianę fidei ſalubriter aggregare: Quia tamen multorum querela noſtrum, & ſedis Apoſtolicę pulſauit auditum, quod nonnulli huius artis imprimendi magiſtri, in diuerſis mundi partibus, libros, tam Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ & Caldeæ linguarum in Latinum tranſlatos, quàm alios, latino, ac vulgari ſermone editos, errores etiam in fide, ac pernitioſa dogmata etiam religioni Chriſtianę contraria, aut contra famam perſonarum, etiam dignitate fulgentium continentes, imprimere, ac publicè vendere præſumunt, ex quorum lectura non ſolum legentes non ædificantur, ſed in maximos potius tam in fide, quàm in vita, & moribus prolabuntur errores, vnde varia ſæpe ſcandala (prout experientia rerum magiſtra docuit) exorta fuerunt, & maiora indies exoriri formidantur. Nos itaque ne id quod ad Dei gloriam, & fidei augmentum, ac bonorum artium propagationem, ſalubriter eſt inuentum, in contrarium conuertatur, ac Chriſtifidelium ſaluti detrimentum pariat, ſuper librorum impreſſione curam noſtram habendam fore duximus, ne de cætero cum bonis ſeminibus ſpinę coaleſcant, vel medicinis venena intermiſceantur: Volentes igitur de opportuno ſuper his remedio prouidere, hoc ſacro approbante Concilio, vt negotium impreſſionis librorum huiuſmodi, eo proſperetur fœlicius, quo deinceps indago ſolertior diligentius & cautius adhibeatur: ſtatuimus & ordinamus, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus, nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcunque ſcripturam tam in vrbe noſtra, quàm aliis quibuſuis ciuitatibus & diœceſibus, imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi prius in Vrbe per Vicarium noſtrum, & ſacri Palatij Magiſtrum: in aliis verò ciuitatibus, & diœceſibus, per Epiſcopum vel alium habentem peritiam ſcientię, libri ſeu ſcripturæ huiuſmodi imprimendę ab eodem Epiſcopo ad id deputandum, ac inquiſitorem hæreticæ prauitatis ciuitatis ſiue diœceſis, in quibus librorum impreſſio huiuſmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manus proprię ſubſcriptionem, ſub excommunicationis ſententia, gratis & ſine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem ſecus præſumpſerit, vltra librorum impreſſorum amiſſionem, & illorum publicam combuſtionem, ac centum ducatorum fabricæ baſilicę Principis Apoſtolorum de Vrbe, ſine ſpe remiſſionis ſuſpenſionem, excommunicationis ſententia innodatus exiſtat, ac demum ingraueſcente contumacia, taliter per Epiſcopum ſuum, vel Vicarium noſtrum reſpectiuè, per omnia iuris remedia caſtigetur, quod alij eius exemplo ſimilia minime attentare præſumant. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ in publica Seſſione, in Lateranen. ſacroſancta baſilica ſolenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo quintodecimo, quarto Maij, Pontificatus noſtri anno tertio.

Summopere aucta eſt literarum Reſpublica Typographiæ inuentione qua libros longo ſitu extinctos in publicum diem emiſit.

Ars impreſſoria in fidei periculũ maleuolorũ & perfidorum hominum opere multa cuſit.

Cõcilio Tridẽtino cautum eſt ne quis imprimat aut imprimi faciat libros quoſcũque abſque licentia & examine.

Gratum profecto & beneuolum ſummi Pontificis amplector animum, qui in hoc ampliſſimo Patrum Concilio prætereire noluerit eius commendationem & inuentum cui non ſolum ipſe ſed Eccleſia multum debere minime inficiatur. Arriſit mihi tum huius conſtitutionis ratio vt liberè dixerim piaculum fore inſalutatum hoc inuentum præterire, cum indies magis magiſque hominum ingenia ſola librorum commoditate vigeant & ad capeſſendas diſciplinarum liberalium artes, faciliùs omnes alliciantur ipſæque literarum ſtudia longè florentiſſima ſint prioris æui Academiis in quibus tanto ſtudio tanta canicie deſudatum eſt, in adipiſcenda omnis ſcientiæ cognitione. Cum etiam vt ait Hieronymus ad Marcellam huiuſmodi ſcriptorum libri, ingeniorum effigies & vera & æterna monumenta ſint. Vnde Ageſilaus teſte Plutarcho multis gratis effingere & ære ſculpere eius effigiem ſtudentibus dixit ſe animi nõ corporis monumenta poſteris relinquere velle. Nulla autẽ meo iudicio firmior aut tenacior memoria dari poteſt quam Typographiæ auxilio cum ſpecioſas ingenij noſtri merces typis deuouemus vt vtramque domũ ſolis viſitent. O fælix & nouum ſcribendi genus, quo tantum vno die ab vno homine literarum imprimitur quantum vix toto anno à plurib. ſcribi poſſet.

Magnus

Magnis impensis magno rerum sumptu vt doctissimè animaduertit Simon à Pratis in præfatio ne sua ad lib. interpret. vlt. volunt. libri venabantur, hique pauci, obscuri mendis scatentes, sed nostris temporibus adeò disciplinarum omnium magna librorum copia emanauit vt nullum amplius superfuturum sit opus, quod ab homine quanuis egenio desiderari possit. Non habuit antiquitas hoc præclarum munus, nec scribendi rationem eam habebant qua nos etiam gaudemus. His erat calamus penna. Interdum & stylo ferreo cum pugillares in itinere notabant, qui ex cereis tabellis seu ligneis erant vt legitur apud Cæcilium. Antiquos etiam scripsisse primum in cineribus, digito: arborum corticibus ferro: folijs lauri, penicillo: & membranis calamo author est Strabo de situ orbis, cuius authoritate commendatur Epistola illa lepidissima quæ est apud Guenarrum in aureis Epistolis de antiqua scribendi methodo. Brachmanes literas non cera nec libris, sed in sindonibus sulfateis coloribus effingere. Narrat Plinius lib. 7 c. 56. Babylonios coctilibus laterculis, Reipublicæ suæ instituta tradidisse. Phœnices & Ægyptios per animalium figuras sensus mentis effinxisse Diodorus Siculus lib. 4. c. 1. & Tacitus lib 11. retulerunt. Postremò inuentis litteris vt minore temporis impendio velocius scriberent excogitarunt quasdam notulas quibus quæuis citata exciperetur oratio, & celeritas manus linguam sequeretur vnde Manilius poeta astronomicus ad Augustũ li. 4. c. 4.

Ille scriptor erit fœlix, cui litera verbum est
Quique notis linguam superet cursumque loquentis
Excipiet longas noua per compendia voces.

Eusebius Cronographus harum notarum inuentum tribuit Tyroni Tullio Ciceronis liberto. Sed si Senecæ credamus Cicero erit primus author quum Cos. in Senatu Cathonis orationem quam contra coniuratos habebat velociter scribi iussit ita vt literæ dictiones referrent, & ad familiares scribens si quæ occultius perferenda erant per notas scripta. Harum abbreuiationum meminit Modestinus in l. inter eos. §. 1. ff. ex quibus causis matri. Sed iam diuina prouidentia tantis laboribus & ingeniorum immortalitati consultum est, hoc excellentissimo Typographiæ inuento, quo non scribuntur lento ocio libri, sed æneis characteribus attramento perfusis pagina torcularibus comprimitur & cuditur. Inuentum illud nostri sæculi miraculum GERMANIA in ære tractando cunctas orbis nationes excellens sibi vendicat. Nomen authoris varium est apud Historicos. Scribitur apud Nauclerum. Ioannes Guttembergius alias Gutmanus dicitur Iacobo Vympfelingio in Epitome Germanorum cap. 65. Fulgos. lib. 8 cap. 11. & Genebrardo. Polydorus vocat Petrum. Platina, Sabell. Ennead. lib. 6. Munsterus in Cosmographia Carion & inuentum huius artis ad Ioannem Faustum referunt. Quidam dicunt illum inchoasse initio Argentinæ, deinde Moguntiæ anno 1440. alij. 1451.

Volaterranus asserit duos fratres (hunc reopinor Ioannem Guttembergium & Petrum Schœfferum) Typographiam artem cœpisse Romæ anno M. CCCCLXV. Primique omnium Augustinus de Ciuitate Dei & Lactantius è prælo prodiere. Paulus Iouius antiquius hoc esse videtur fateri & à Cathaynis Indisue populis edoctum, de his enim sic scribit. Illud maxime mirandum videtur ibi, *Cathainam Sinarum regionem & vrbem Cantan* intelligi esse Typographos artifices qui libros historicos & sacrorum ceremonias continentes, more nostro imprimant quorum longissima folia introrsus quadrata serie complicentur. Cuius generis volumen à rege Lusitaniæ cum elephante dono missum Leo Pontifex humaniter nobis ostendit, vt hinc facilè credamus eius artis exempla, antequam Lusitani in Indiam penetrarint per Scytas & Moscos ad incomparabile literatum præsidium ad nos peruenisse. *Hæc Iouius. Addit Genebrardus Temistitaneos quorum vrbem teste Theuero Venetiis situ non dissimilem patrum memoria Castilij in nouo orbe occuparunt.*

Liceat ergo mihi plaudere Germaniæ cum Philippo Beroaldo hoc carmine.

O Germania muneris repertrix
Quod nihil vtilius dedit vetustas
Libros scribere quæ doces premendo.

Tot linguarum Catholicarum egregia iam prostant Typographiæ meritis monumenta, tot eximia volumina ab interitu reuocata, vt planè diuinitus datum munus Reipub. crediderim. Multum tibi debemus potentissima Germania, multum tibi debent antiqui patres & totius Enciclopædiæ tutores, sed maiora tibi deberentur nisi hoc præclarum immortalitatis inuentum omnium prima ad pessimos & maleuolos vsus & aniles hæreticorum fabulas denouisses ad exposcandas Principum mentes Hæretici Typographiam pro instrumento cœperunt.

runt. Hinc exilierunt innumeri famosi libelli, mordaces satyræ, & Lutheranæ scholæ fœdissima portenta.

Huic optimus Pontifex in hoc Oecumenico Concilio huic malo sanctissimo decreto occurrit, & ne librorum ab hæreticis editorum lectio simpliciores homines corrumpat & doctos, eruditósque in varios errores & à veritate fidei Catholicæ opiniones alienas inducat, prohibet typis mandare libros absque prævio examine superiorum.

V.

De Prædicatorum officio, eorúmque examine & approbatione superiorum.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sacro approbante Concilio.

SVPERNÆ maiestatis præsidio, per cuius ineffabilem prouidentiam cœlestia simul & terrena diriguntur, super gregem Dominicum nobis commissum, speculatoris officium (quantum imbecillitati nostræ conceditur) exercentes, totaque mente nobiscum ipsi reuoluentes inter alia complura & magna ad nos pertinere, vt munus prædicationis, quod in Ecclesia Dei præcipuum, ac pernecessarium, magníque fructus atque vtilitatis, dummodo rectè & ex sincera charitate erga Deum & proximum, præceptísque & exemplis sanctorum patrum, qui hæc profitentes cum fidei fundatione & propagatione plurimum ecclesiæ contulerunt, exerceatur: quippe quod redemptor noster primus fecit, & docuit, & eius præcepto & imitatione duodenus ille Apostolorum numerus, quasi totidem cœli, Dei veri gloriam enarrantes per orbem terrarum, vniuersum genus humanum, quod sub peccati iugo vetusta seruitute continebatur, sensim ab eorum tenebris educentes, & ad perpetuæ salutis lucem excitantes, verbum ipsum in omnem terram, & in fines orbis terræ, tum ipsi prius, tum deinde sui successores longè latéque propagauerunt, altissiméque fundarunt, vt qui nunc tantum subeunt onus, meminisse debeant, crebérrimeque secum reuoluere, præter auctoris ipsius, ac fundatoris Iesu Christi pientissimi redemptoris, Petri etiam & Pauli cæterorúmque Apostolorum & Domini discipulorum se vices, quo ad hoc officium subire, ac sustinere. Sane fide dignorum relatione percepimus, quod nonnulli prædicatores nostris temporibus (quod dolenter referimus) non attendentes, se eorum, quos diximus, & insuper sanctorum Ecclesiæ Doctorum, aliorúmque sacram Theologiam profitentium, qui assistendo iugiter Christianis, ac se falsis prophetis rectam fidem subuertere annitentibus opponentur, Ecclesiam militantem illæsam prius, per se talem eam esse manifestarunt, officium exercere, & non nisi vtilia concurrenti eorum sermonibus populo ad vitiorum extirpationem, virtutum laudem, animarum denique salutem fidelium, meditanda & perficienda debere assumere: multa tamen & varia contra institutiones & exempla, quæ diximus, quandoque etiam scandalosa populis prædicare, quod mentem certè nostram mirum in modum commouit, dum nobiscum ipsi mente voluimus, quòd illi officij immemores sui, in suis sermonibus non ad vtilitatem audientium, sed ad suam potius ostentationem laborantes, vanis quorundam auribus blandiuntur, qui ad hoc iam deuenisse apparent, vt verificetur dictum apostoli, ad Timothæum ita scribentis: Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur: quorum falsas & inanes mentes, prædicantes ipsi præfati, non modo in rectam verámque viam reducere minimè student, sed illas maioribus etiam erroribus implicant, dum sine vlla canonum attestatione, vel reuerentia, immo contra ipsas canonicas sanctiones, sacræ scripturæ sensum multifariam peruertentes, temeréque ac perperam plerunque interpretantes, contra veritatem prædicare, terroresque ac minas, multáque mala propediem affutura, iámque ingruentia, nulla prorsus legitima ratione muniti, sed suo duntaxat sensui obsequentes comminantur, repræsentant, adeóque asseuerant, plerunque etiam vana quædam, & inania, & alia huiusmodi populis ingerere, & (quod enormius est) ab æternitatis lumine, & sancti spiritus admonitione, aut infusione, illi se habere asserere audent.

Vtilissimum Ecclesiæ munus prædicatio verbi Dei quod Christus & Apostoli tam seriò subire voluerunt. Ego (ait Christus Psal. 2.) constitutus sum Rex ab eo supra Syon montem sanctum eius, prædicans præceptum eius.

Ingens abusus est vitiosa Prædicatorum farragine exortus est quem hic deplorat optimus Pontifex, sunt enim vt probè docet post Gregorium Alphonsus à Castro quidam qui in fide Christiana dispendium audēt de rebus sacris cōciones habere quas ridiculè interpretātur & effronti temeritate multa minantur, Prophetias etiam cum fidei periculo pro suo sensu traducunt.

dent: Cúmque ij sub confictorum miraculorum mendaciis, varios errores fraudésque disseminant, denique populos, quos in Euangelica doctrina sedulò instruere, & in vera fide retinere & confirmare deberent, sermones suos a sensu & præceptis vniuersalis Ecclesiæ recedentes à sacrisque constitutionibus, quas maximè sequi deberent, deuiantes auditores suos amouent, ac longe faciunt à salute. Per hæc namque & alia huiusmodi simpliciores homines, vt ad deceptionem procliuiores, a via salutis & obedientia Romanæ Ecclesiæ deuiantes, in errores varios perfacilè inducuntur. Propterea Gregorius huius muneris peritissimus, & feruore charitatis incensus, prædicatores vehementer hortatur & monet vt dicturi ad populum, prudentes cautique accedant, ne dicendi impetu, rapti, supernæ virtuti compagem insipienter discindant: sæpè namque verborum effectus amittitur, cum loquacitate importuna, vel incauta, audientium corda leuigantur. Et in nullo alio eadem ij plebem maiori damno scandalóque afficiunt, quàm cum vel tacenda prædicant, vel & inutilia docendo, eam in errorem inducunt. Quę quoniam huic sacræ religioni diuinitus institutæ, vt noua & aliena, omnino contraria esse noscuntur graui certè accurtóque sunt examine digna, ne scandalum populo Christiano, & suorum auctorum, ac aliorum animabus interitum pariant. Nos igitur sanctæ Dei Ecclesiæ (cui disponente Domino præsidemus, quæ quidem vna est, & vnum Deum prædicat, colit, ac vnam fidem firmiter & sincere confitetur, iuxta illud Prophetæ vaticinium, Qui habitare facit vnius moris in domo) vniformitatem, quantum cum Deo possumus, posthabitam reducere, & retentam conseruare, quique populo verbum Dei prædicant, tales esse cupientes, vt eorum prædicatione, Dei ecclesia nullum scandalum patiatur: & si qui corrigibiles sunt, ab his, quę proximis nostrisque temporibus præsumpserunt, cum nonnulli eorum, præter illa quæ diximus, prędicationibus non viam amplius Domini in virtute docentes, non Euangelium (vt deberent) explanantes, sed conficta miracula, & noua ac falsa vaticinia, aliáque leuia & ab anilibus fabulis parum distantia, magnúmque scandalum parientia, nulla deuotionis & auctoritatis, eiúsque improbantis, ac repellentis hæc, habita ratione, valtis clamoribus imprimere, ac suadere vbique conātes, & ne Pontificali quidem dignitate fulgentibus, & aliis Ecclesiæ prælatis parcentes quibus potius honorem, ac reuerentiam exhibere deberent, sed in eorum personas, ac statum audacter, ac temerè inuehi consueuisse, & alia huiusmodi commisisse constat, in futurum abstineant, vt tam periculosum contagiosúmque malum, ac morifera pestis radicitus euellatur, & arefactum ita penitus deleatur, vt nec memoria eius remaneat: sacro approbante Concilio statuimus & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quàm cuiuscunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi, tam de iure quàm de consuetudine, vel priuilegio aut aliàs pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatus, nisi prius per superiorem suum respectiuè diligenter examinatus, (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitę exemplaritate ad illud aptus & idoneus reperiatur: & hic, quocunque postea prędicaturus accesserit, de huiusmodi examine & idoneitate sua per literas authenticas, seu alias sui examinatoris approbatorisque, episcopis & aliis locorum ordinariis fidem legitimè faciat. Mandantes omnibus qui hoc onus sustinent, quique in futurum sustinebunt, vt Euangelicam veritatem & sanctam scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & ampliationem Doctorum, quos Ecclesia vel vsus diuturnus approbauit, legendósque hactenus recepit, & in posterum receperit; prædicent & explanent; nec quicquam eius proprio sensui contrarium aut dissonum adijciant, sed illis semper insistant, quę ab ipsius sacræ scripturę verbis, & præfatorum doctorum interpretationibus, rectè & sanè intellectis non discordant. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prædicare, vel asserere nequaquam præsumant, cum veritas dicat, Non esse vestrum nosse tempora vel momenta, quę pater posuit in sua potestate: ipsósque qui hactenus similia asserere ausi sunt, mentitos esse, ac eorum causa reliquorum etiam rectè prædicantium auctoritati non modicum detractum fuisse constet; inhibentes omnibus & singulis clericis secularibus vel regularibus

Taxat quosdam quæstuarios prædicatores fabulas insulsissimos, qui vt pecunias extorqueant lamentantur, fabulas, commentitias, falsa miracula enarrāt, quæque versum sæpe vertunt planè. Quod hominum genus exitiosissimum est.

præfatis, cæterisque cuiuscunque status, gradus, & ordinis existant, qui hoc onus assument, ne de cætero in sermonibus suis publicis, alia quæque futura ex literis sacris constanter prædicere, nec illa à spiritusancto vel divina reuelatione se habuisse affirmare, & alienas inanésque diuinationes asseuerando, aut alio quocunque modo tractanda assumant, sed ex diuinæ vocis præcepto euangelium omni creaturæ cum vitiorum detestatione, & virtutum commendatione enucleent & declarent, & pacem ac dilectionem mutuam à redemptore nostro tantopere commendatam, vbique fauentes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab episcoporum & prælatorum, ac aliorum superiorum, eorúmque status scandalosa detractione, quos coram vulgo & laicis non modo incautè, sed etiam intemperanter reprehendunt & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nominibus aperta & manifesta redargutione abstineant. Denique constitutionem fœlicis recordationis Clementis Papæ V. quæ incipit. Religiosi. quam tenore præsentium innouamus & approbamus inuiolabiliter ab eis obseruari debere decernimus, vt hac ratione ad vtilitatem populi prædicantes, & cum Domino lucrifacientes, talentum, quod ab illo acceperant, superlucrari, & eiusdem gratiam & gloriam consequi mereantur. Cæterum si quibusdam eorum, Dominus futura quædam in Dei Ecclesia inspiratione quadam reuelauerit, vt per Amos Prophetam ipse promittit, & Paulus Apostolus prædicatorum princeps, Spiritum, inquit, nolite extinguere. prophetias nolite spernere, hos aliorum fabulosorum & mendacium gregi connumerari, vel aliter impediri minime volumus. Extinguitur namque ipsius gratia Spiritus, Ambrosio teste, si incipientibus loqui feruor contradictione sopitur: & tunc Spiritui sancto iniuria certe fieri dicitur. Et quoniam res magni momenti est, eo quòd non de facili credendum sit omni spiritui, sed sint probandi spiritus teste Apostolo, an ex Deo proueniant: volumus, vt lege ordinaria tales assertæ inspirationes, antequam publicentur, aut populo prædicentur, ex nunc Apostolicæ sedis examini reseruatæ intelligantur: Quò si sine moræ periculo id fieri non valeret, aut vrgens necessitas aliud suaderet, tunc eodem ordine seruato, ordinario loci notificentur, vt illi adhibitis secum tribus aut quatuor doctis & grauibus viris, & huiusmodi negotio cum eis diligenter examinato, quando id expedire videbunt, (super quo eorum conscientias oneramus) licentiam concedere possint. Si qui autem contra præmissorum aliquod committere quidquam ausi fuerit, vltra pœnas contra tales à iure statutas, excommunicationis etiam sententiam, à qua nonnisi a Roman. Pontif. præterquam in mortis articulo constituti absolui possint, eos incurrere volumus Et eorum exemplo alij attentare similia minimè audeant, eis prædicationis etiam officium interdictum esse perpetuo decernimus. Non obstantibus constitutionibus, ordinationibus, ac priuilegiis & indultis, & literis Apostolicis, ordinibus personis præfatis, etiam in mari magno comprehensis, ac etiam à nobis forsan approbatis, innouatis, vel etiam de nouo concessis, quæ quo ad hoc nolumus eis in aliquo suffragari. Nulli ergo. &c. Si quis autem, &c: Datæ Romæ in publica sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Domini millesimo quingentesimo decimo quinto, decimoquarto Cal. Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

O verè sanctum (inquit Alphonsus à Castro) & generali Concilio dignum decretum quo nihil quo ad hoc Prædicationis munus ritè obeundum poterat censeri necessarium fuerit prætermissum. Præcepit enim vt prædicatores examinentur & quales sint approbandi declarat, & testimonium approbationis dari statuit, vt nullus se approbatum esse possit impunè mentiri. Vnum tamen solum ab omnibus adhuc desideratur: & est tam sancti Decreti executio. Nō enim scio illud vel semel fuisse executioni mandatum, nec audiui ab aliquo, qui hoc aliquando fieri vidisset. Hæc ille. Alphonsus. lib. 1. de Iust hæret. punit. c. 3.

VI.

Abrogatio pragmatica sanctionis, & de concordatis inter Sedem Apostolicā & regē Franciæ.

LEO Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, Sacro approbante Concilio. Diuina disponente clementia, per quam Reges regnant, & Principes imperant.

IN eminenti Apostolatus specula, & super gentes & regna, meritis licet imparibus, constituti, animo reuoluentes, quod etsi ea quæ pro salubri, & quieto regimine regnorum, & ad pacem & iustitiam populorum perpetua eorundem Regnorum stabilitate, Regibus præsertim de fide catholica, & de republica Christiana, & Apostolica sede benemeritis, laudabili, & prouida nostra ordinatione cum Venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus concessa, ac ad effectum hu-

Christianus Gallorū rex præclaro titulo de fide Catholica de republica Christiana & de sede Apostolica bene meritis insignitur.

Concordata ista data sunt iure priuilegij regi & regno per viam contractus.

Publicam vtilitatem concordata respiciunt, & ideo omnibus numero approbata videntur esse quæ vtilitatem rerum consentanea sunt. l. si remunerãdi. §. fin. ff. manda.

Pij 2 temporibus pragmatica sanctio abrogata est vt diximus superius fo. 128. quod liquet ex Epistola Ludouici X. deinde sub Sixto quædã tractata sunt concordata quæ nihil potuerunt apud plebem in regno Galliæ & ideo irrita, cum ipsæ leges nulla alia ex causa nos teneant quã quod iudicio populi sunt receptæ. l. de quibus causis ff de legib. senatus. cons. Rebuff. in hunc locum.

iusmodi gesta, statuta, ordinata, decreta, factáve sunt, plenam roboris obtineant firmitatem, illis nihilominus interdum sacro approbante Concilio nostræ innouationis, & approbationis robur adijcimus, vt eo firmius illibata perdurent, quo sæpius erunt nostra auctoritate, ac etiam generalis Concilij præsidio communita, efficacémque operam circa eorundem conseruationem libenter adhibemus, vt Reges & ipsorum Regnorum personę, concessionibus, priuilegia, statutis, & ordinationibus huiusmodi in domino plenè gaudentes, in pacis & tranquillitatis, ac amœnitatis dulcedine conquiescant, & in eorum solita erga eandem sedem deuotione feruentiùs perseuerent. Nuper siquidem vt ecclesia sponsa nostra in sancta vnione conseruaretur, & per Christifideles sacris Canonibus à Romanis Pontificibus, & sacris generalibus Concilijs duntaxat æditis vterentur, quasdam Constitutiones, quas de cætero loco Pragmaticæ sanctionis, & contentorum in ea, in regno Franciæ pro bono pacis, & concordię, ac illius communi, & publica vtilitate cum charissimo in Christo filio nostro Francisco Francorum Rege Christianissimo, dum Bononię cum nostra Curia essemus, tractatas, & cum eisdem fratribus nostris diligenter examinatas, & de eorum concilio cum præfato Rege concordatas, & per ipsius Regis legitimum procuratorem acceptatas, de eorundem fratrum consilio, & vnanimi consensu statuimus, & ordinamus, prout in nostris literis desuper confectis plenius continetur: quarum tenor sequitur, & est talis. ¶ LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Primitiua illa Ecclesia in angulari Petra à Saluatore nostro Iesu Christo fundata, Apostolorum præconijs elata, Martyrúmque sanguine consecrata, & aucta, vbi primum, iuuante domino, per orbem terrarum lacertos mouere cœpit, prouide attendens quantum oneris humeris impositum haberet, quot oues pascere, quot custodire, ad quot etiam remotissima loca oculos intendere oporteret, diuino quodam consilio parochias instituit, diœceses distinxit, Episcopos creauit, & Metropolitanas perfecit, vt tanquam membra capiti obsequentia, cuncta secundùm eius voluntatem salubriter in domino gubernarent, & tanquam riuuli à perenni fonte, Romana videlicet Ecclesia, deriuantes, ne angulum quidem dominici agri irrigatum dimitterent. Vnde sicut alij Romani Pontifices prædecessores nostri suo tempore omni studio curarunt vt dicta Ecclesia vniretur, & in sancta vnione sine ruga, & macula conseruaretur & omnes vepres ab eadem Ecclesia abolerentur, cui proprium est diuina opitulante gratia virtutes colere, & vitia radicitus extirpare: ita & nos tempore nostro, & præsenti durante Concilio ea facere, & curare debemus, quę vnioni, & conseruationi eiusdem Ecclesiæ conducere videtur. Ea propter omnes spinas quę vnioni huiusmodi obsistunt, & segetem domini pullulare non sinunt, tollere prorsus & extirpare, ac virtutes in vinea domini inserere satagimus. Sane inter arcana mentis nostrę reuoluentes quot tractatus inter pię memorię Pium II. Sixtum IIII. Innocentium VIII. Alexandrum VI. & Iulium II. Romanos Pontifices prædecessores nostros, & claræ memorię Reges Francię Christianissimos super abrogatione certæ constitutionis in dicto Regno Francię vigentis, quę Pragmatica vocatur, habiti fuerunt: & licet Pius II. præfatus Nuncijs ad claræ memorię Ludouicum XI. Franciæ Regem Christianissimum destinatis, tantis eidem persuaserit rationibus, vt Rex ipse Pragmaticam sanctionem huiusmodi, tanquam in seditione & schismatis tempore natam, suis patentibus literis abrogauerit, tamen huiusmodi abrogatio, nec etiam literę Apostolicę præfati Sixti super concordata cum Oratoribus præfati Regis Ludouici ad præfatum Sixtum prædecessorem destinatis habita expedirę per Prælatos & personas ecclesiasticas dicti Regni receptæ non fuerunt, nec ipsi Prælati, & personę Ecclesiasticę illis parere, nec monitis Innocentij, & Iulij prædictorum aures præbere, sed eidem Pragmaticę constitutioni inhærere voluerunt. Vnde præfatus Iulius prædecessor in præsenti Concilio Lateran. vniuersalem Ecclesiam repræsentante per eum legitime indicto abrogationis Pragmaticæ sanctionis huiusmodi negotium & illius discussionem venerabilium fratrum suorum Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, & aliorum Prælatorum congregationibus, relationemque discussorum sibi, & eisdem Concilio faciendam commisit, Gallicósque Prælatos, Capitula ecclesiarum, & Monasteriorũ Conuen-

tus

rus,ac Parlamenta,& laicos illis fauentes,cuiuscunque dignitatis,etiam si Regalis existerent,sanctione prædicta vtentes,seu illam approbantes,omnesque & singulos alios sua communiter vel diuisim interesse putantes, per edictum publicum, cum ad partes illas tutus non pateret accessus,in certis ecclesiis tunc expressis affigendum moneri, & citari infra certum competentem terminum præfigendum ad comparendum coram eo in Concilio præfato,causasque dicendum quare sanctio præfata in concernentibus auctoritatem,dignitatem,& vnitatem Ecclesiæ Romanæ,& Apostolicæ sedis,sacrorumque canonum,& Ecclesiasticæ libertatis violationem,nulla & inualida declarari,decerni,& abrogari non deberet. Et cum super iis in forma iuris in præfato Concilio Lateranensi procederetur,dictusque Iulius prædecessor, sicut domino placuit, rebus fuisset humanis exemptus, nosque diuina fauente clementia, ad summi Apostolatus apicem assumpti fuissemus, & contra Prælatos,Capitula,Conuentus,& personas huiusmodi ad nonnullos actus processissemus,tandem considerantes pacem esse vinculum caritatis, & specialem virtutem qua saluamur, dicente domino, Qui biberit aquam quam ego dabo ei bibere, non sitiet in æternum:& quod in pace consistat salus vniuersorum, Cassiodoro testante,omni quippe Regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in qua & populi proficiunt,& vtilitas gentium custoditur,matura deliberatione cognouimus,non per Nuncios,aut Legatos nostros,sed in præstatione obedientiæ filialis, quam charissimus in Christo filius noster Franciscus Francorum Rex Christianissimus personaliter nobis præstitit,hæc cum Maiestate sua coram discutere, eumque paternis hortari monitis,vt ad laudem Dei, & sui honorem prompto animo libens,ac volens dictæ Pragmaticæ sanctioni abrenunciare,& secundum Canones, & constitutiones S.R.E. quemadmodum cæteri Christiani viuere, mandatis Apostolicis,& prouisionibus,quæ à sede Apostolica pro tempore emanarent, parere & obedire vellet. Et cum ex electionibus, quę in ecclesiis cathedralibus,& Metropolitanis,ac monasteriis dicti Regni à multis annis citra fiebant, grauia animarum pericula prouenirent,cum pleræque per abusum secularis potestatis,nonnullę vero præcedentibus illicitis & simoniacis pactionibus,aliæ particulari amore, & sanguinis affectione,& non sine periurij reatu fierent,cum Electores ipsi etiam si ante electionem per eos faciendam magis idoneum,& non eum quem promissione, aut datione alicuius rei temporalis,seu prece vel precibus per se, vel alium interpositis electionem procurare didicissent,eligere sponte iurarent, iuramentum huiusmodi non seruarent, sed contra proprium huiusmodi iuramentum, in animæ suæ præiudicium venirent, vt nobis notoriè constat ex crebris absolutionibus & rehabilitationibus à nobis & prædecessoribus nostris petitis & obtentis,idè Franciscus Rex nostris paternis monitis tanquam verus obedientiæ filius parere volens,tam pro bono obedientiæ in qua magnum meritum vere consistit,quam pro communi,& publica Regni sui vtilitate, in locum dictæ Pragmaticæ sanctionis, ac singulorum capitulorum in ea contentorum constitutiones infrascriptas inuicem tractatas,& cum fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus diligenter examinatas,& de eorum consilio cum præfato Rege concordatas per dilectum filium Rogerium Barme Regni Aduocatum, Oratorem suum,ad hoc ab eodem Francisco Rege ad nos destinatum habentem ad hoc speciale & sufficiens mandatum acceptauit:De eorundem fratrum consilio,& vnanimi consensu,ex certa nostra scientia & potestatis plenitudine statuimus,& ordinamus quod de cętero perpetuis futuris temporibus loco dictę Pragmaticę constitutionis,ac omnium,& singulorum capitulorum in ea contentorum, in dicto Regno, Delphinatu,& comitatu Dien. ac Valent. nen infrascriptę obseruentur constitutiones, videlicet, Quod Cathedralibus,& Metropolitanis ecclesiis in Regno,Delphinatu, & Comitatu prædictis nunc & pro tempore etiam per cessionem in manibus nostris, & successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium sponte factam vacantibus illarum Capitula,et Canonici ad electionem seu postulationem inibi futuri Prælati procedere non possint sed illarum occurrente huiusmodi vacatione,Rex Francię pro tempore existens vnum grauem Magistrum,seu Licentiatum in Theologia,aut in vtroque,seu altero iurium Doctorem, aut Licentiatum in vniuersitate fame sa,

Reges & Principes obedire debent sedi Apostolicæ ne peccatum paganitatis incurrant: si quo presbyteri. dist. 81.

Electionũ multiplices abusus vel fiunt laicorum consensu, vel Principum secularium consilio, vel simoniacis via aut illicitis pactis.

Ad prelaturam vacantem vnum poterit regio placito nominari. text. in c. 1. 26. distinct. & ca. licet Vniversis. de testibus l. si ita relictum. in princip. ff. de legatis 2. quia Episcopatum, vnius & non duorum esse debet c. cum non ignores. de præbend.

famosa & cum rigore examinis,* & in vigesimo septimo suæ ætatis anno ad minus constitutum, & alias idoneum, intra sex menses à die vacationis ecclesiarum earundem computandos, nobis, & successoribus nostris Romanis Pontificibus, seu sedi prædictę nominare, & de persona per Regem huiusmodi nominata, per nos & successores nostros, seu sedem prædictam prouideri: & si contigeret præfatum Regem personam taliter non qualificatam ad dictas ecclesias sic vacantes nominare, per nos, & successores, seu sedem huiusmodi de persona sic nominata eisdem ecclesiis minimè prouideri debeat, sed teneatur idem Rex intra tres alios menses à die recusationis personæ nominatę non qualificatę, solicitatori nominationem non qualificatam prosequenti consistorialiter factę intimandæ, computandos, alium supradicto modo qualificatum nominare, alioquin vt dispendiosę ecclesiarum huiusmodi vacationi celeriter consulatur, ecclesię tunc sic vacanti per nos & successores nostros, seu sedem huiusmodi de persona, vt præfertur, qualificata, nec non ecclesiis per obitum apud sedem prædictam vacantibus, semper nulla dicti Regis præcedente nominatione, libere prouideri possit: decernentes electiones contra præmissa attentatas, ac prouisiones per nos & successores nostros seu sedem huiusmodi factas, nullas & inualidas existere. Consanguineis* tamē præfati Regis, ac personis sublimibus ex causa rationabili & legitima, in nominatione & Apostolicis literis exprimenda, necnon religiosis Mendicantibus reformatis, eminentis scientiæ & excellentis doctrinæ, qui iuxta sui ordinis regularia instituta ad gradus huiusmodi assumi non possunt, sub prohibitione præmissa minimè comprehensis, sed de eorum personis dictis ecclesiis pro tempore vacantibus, ad dicti Regis nominationem, per nos & successores nostros seu sedem huiusmodi liberè prouideri possit. Monasteriis verò, & prioratibus conuentualibus, & vere electiuis, videlicet in quorum electionibus forma capituli. Quapropter, seruari & confirmationes electionum huiusmodi solenniter peti consueuerunt, in Regno Delphinatu & Comitatu huiusmodi nunc & pro tempore etiam per similem cessionem vacantibus, illorum conuentus ad electionem, seu postulationem Abbatis, seu Prioris procedere non possint, sed idem Rex illorum occurrente huiusmodi vacatione religiosum eiusdem ordinis in ætate viginti trium annorum ad minus constitutum infra simile tempus sex mensium à die vacationis monasteriorum, & prioratuum huiusmodi computandorum, nobis & successoribus nostris aut sedi huiusmodi nominare, & de persona per Regem huiusmodi monasterio vacanti nominata, per nos & successores nostros, seu sedem huiusmodi prouideri: Prioratus vero personæ ad illum per eundem Regem nominatę conferri debeat: Si vero idem Rex presbyterum sæcularem, aut religiosum alterius ordinis, aut minorem viginti trium annorum, vel alias inhabilem nobis aut successoribus nostris infra dictum semestre, seu sedi huiusmodi nominaret, talis nominatus recusari, & nullatenus sibi prouideri debeat, sed Rex ipse infra trimestre à die recusationis supra dicto modo intimandę computandos, alium modo supradicto qualificatum monasterio, seu prioratui tunc vacanti nominare, & de persona ad monasterium nominata illi prouideri: ad prioratum vero nominato prioratus ipse per nos & successores nostros, seu sedem prædictam conferri debeat, alioquin dictis nouem mensibus effluxis, nulla seu de persona minus idonea, & modo præmisso non qualificata facta nominatione, ac etiam vacantibus apud sedem prædictam, semper, etiam nulla dicti Regis expectata nominatione per nos, & successores nostros, seu sedem prædictam monasteriis prouideri: prioratus vero personis, vt præfertur, qualificatis, duntaxat conferri libere possint: Electiones autem, & illarum confirmationes, necnon prouisiones per nos, & successores nostros, & sedem prædictam contra præmissa pro tempore factas, nullas irritas, & inanes esse decernimus. Per præmissa tamen non intendimus in aliquo præiudicari capitulis ecclesiarum, & conuentibus monasteriorum, & prioratuum, huiusmodi priuilegia à sede Apostolica proprium eligendi prælatum obtinentibus, quominus ad electionem Episcoporum, ac Abbatum, & Priorum iuxta priuilegia eis concessa liberè procedere possint, iuxta formam in eorum priuilegiis contentam: & si in eorum priuilegiis forma aliqua expressa non fuerit, tunc formam Concilij generalis, quapropter, seruare teneantur: dummodo de priuilegiis

** Titulus hic insignis est qui rude donatur & laurea magisterij illustribus potissimum donari solet & literis apponi, ad quem Laureatus non censetur eius qualitatis, multósque vidi sibi ipsi exosos quod talem clausulam consequi non meruerint, acie & rigore examinis prostrati.*

**Exceptio personarum a qualificatione supradicta. Primo cōsanguinei & personæ sublimes nominari possunt hac tamen cautela vt plus rationi quā voluntati, aut sanguinis affectui indulgendum sit. cle. vnica circa princip. de excess. prælat. Potest tamē causa hæc præcipua ratione comitari ex vtilitate & necessitate regni vt pote quia Episcopatus est situs iuxtà inimicos regis & oportet habere hominem potentem hinc nominabuntur consanguinei Regis. c. offic. de elect. Pan. in c. constitutus. 2. de appellat.*

legiis sibi concessis huiusmodi per literas Apostolicas, seu alias auctenticas scriptu ras docuerint, omnia alia specie probationis eis in hac adempta. Volumus quoque & ordinamus, quod in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis de cætero non dentur aliquæ gratiæ expectatiuæ ac speciales vel generales reseruationes ad vacatura beneficia, per nos & sedem prædictam non fiant, & si de facto per importunitatem, aut alias a nobis, & successoribus nostris, & sede prædicta emanauerint, illas irritas & inanes esse decernimus. In cathedralibus tamen, Metropolitanis, & collegiatis ecclesiis, in quarum statutis cauetur expresse, quod nullus ibidem dignitatem, personatum, administrationem, vel officium obtinere possit, nisi in illis actu canonicus ex stat canonicos (ad effectum duntaxat inibi obtinendi dignitatem, personatum, administrationem, vel officium huiusmodi, & non consequendum primam præbendam vacaturam creare posse intendimus. ¶ Statuimus insuper, quod ordinarius collator in vnaquaque cathedrali, ac etiam Metropolitana ecclesia canonicatum & præbendam theologalem inibi consistentes conferre teneatur vni Magistro seu Licentiato, aut Baccalario formato in Theologia, qui per decennium in vniuersitate studij generalis priuilegiata studuerit, ac onus residentiæ, lecturæ, & prædicationis actu subire voluerit, quique bis, aut semel ad minus per singulas hebdomadas, impedimento cessante legitimo, legere debeat, & quotiens ipsum in huiusmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium capituli per subtractionem distributionum totius hebdomadæ puniri possit: & si residentiam deseruerit de illis alteri prouideri debeat: & vt liberius studio vacare possit, etiam si absens fuerit à diuinis, habeatur pro præsente, ita vt nihil perdat. ¶ Præfati ordinarij collatores, seu patroni ecclesiastici quicunque fuerint, vltra dictam præbendam Theologicam, quam vt præfertur qualificato conferre teneantur, tertiam partem omnium dignitatum, personatuum, administrationum, & officiorum, cæterorúmque beneficiorum ecclesiasticorum ad eorum collationem, prouisionem, nominationem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem quomodolibet spectantem viris literatis, graduatis & per vniuersitates nominatis hoc modo, videlicet primo mense post præsentium acceptationem, & earundem publicationem, præfati ordinarij collatores dignitates personatus, administrationes, & officia ad eorum collationem prouisionem nominationem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem (vt præfertur) spectantia, graduatis huiusmodi, qui literas suorum graduum cum tempore studij debitè insinuauerint, conferre teneantur. Beneficia vero quæ in duobus sequentibus mensibus vacare contigerint, illa iuxta iuris communis dispositionem personis idoneis liberè conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare, beneficia autem quæ in quarto mense vacare contigerint, viris graduatis per vniuersitatem nominatis qui gradus & nominationis literas cum tempore studij debitè insinuauerint, conferre, seu præsentare teneantur. Beneficia vero quę quinto mense, & sexto vacare contigerint simili modo personis idoneis liberè conferre, seu personas ad illa præsentare possint. Beneficia autem quę septimo mense vacare contigerint, graduatis qui simili modo literas gradus cum tempore studij debitè insinuauerint conferre teneantur. Beneficia vero quæ octauo, & nono mensibus vacare contigerint, pari modo personis idoneis conferre, seu personas idoneas ad illa præsentare teneantur. Beneficia autem quę mense decimo vacare contigerint, graduatis nominatis qui gradus, & nominationis literas cum tempore studij debitè insinuauerint, per eosdem ordinarios conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant. Beneficia autem quę vndecimo & duodecimo mensibus vacare contigerint, per eosdem ordinarios personis idoneis iuxta iuris communis dispositionem conferri, seu ipsi ad illa præsentari debeant. ¶ Si quis vero cuiuscunque status etiam si Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiscopalis aut Pontificalis, vel alterius cuiuslibet dignitatis contra prædictum ordinem, & qualificationes superius ordinatas de dignitatibus, personatibus, administrationibus, vel officiis, seu quibusuis aliis beneficiis ecclesiasticis huiusmodi aliter quam modo præmisso disposuerit, dispositiones ipsę sint ipso iure nullę, collationésque, & præsentationes, ac dispositiones illorum ad immediatum superiorem deuoluantur, qui eisdem personis modo præmisso qualificatis prouidere teneatur, & si contrauenerit, ad alium superiorem deuoluatur

Reseruatio electionum Ecclesiarum habentium speciale priuilegium eligendi. Itaque si capitulum habeat priuilegiū eligendi prælatum de gremio non poterit eligere illum quò est extra gremiū quia non fieret iuxtà priuilegiū concessum vt l. e dicitur. Nec ipsa dictio iuxtà ponitur relatiuè hic vt in l. 1. & ibi Bald. C. de Episcopis & Clericis & exponitur pro secundum. Cle. ne Romani. § sane de elect. cle si iuxtà de præbendis & c. si is cui illa tit. in 6.

Quærit Rebuf. sus quid agendum sit si nulla præbenda Theologalis consistat & mox sibi respondet, quod debet vna deputari simul atque vacauerit arg. c. dilectus in 2 de præbendis. Angel. de Clauas. in sua summ. Arg. in verb. magister. § 8. dicit quod cæterum debet quilibet Canonicus præbēdatus dare tantū quantū valet vna alia præbenda si superfit aliquid arg. c. si. de his quæ fiunt à maior. part.

c. gratia de præbend, c. ex parte & ibi Card. q. 2. de constit. ca. ad decorem de instit. extrauag. ad regimen. de præbendis.

deuoluatur prouisio & præsentatio huiusmodi gradatim, donec ad sedem apostolicam fiat deuolutio. Præterea volumus quod collatores ordinarij & patroni ecclesiastici præfati, qui dignitates, personatus administrationes, & officia, ac beneficia in mensibus graduatis, & nominatis, assignatis vacantia, illis graduatis simplicibus, aut nominatis illa conferre, aut ad illas eos duntaxat præsentare teneantur, qui per tempus competens in vniuersitate famosa studuerint, tempus autem competens decennium in magistris seu licentiatis, aut bacchalaureis in Theologia. Septenniū vero in doctoribus, seu licentiatis in iure canonico, ciuili, aut medicinis. Quinquennium autem in magistris, seu licentiatis in artibus cum rigore examinis à logicalibus inclusiuè. aut in altiori facultate, Sexenniū autem in bacchalaureis, simplicibus in Theologia, Quinquenniū verò in bacchalaureis iuris canonici, aut ciuilis, in quibus bacchalaureis iuris canonici aut ciuilis, si ex vtroque parente nobiles fuerint, triennium esse decernimus, præfatique graduati, & nominati Collatoribus ordinariis, siue patronis ecclesiasticis, semel ante vacationem beneficij de literis gradus, seu nominationis, & de præfato tempore studij per literas patentes vniuersitatis in qua studuerint, manu scribæ, & sigillo vniuersitatis signatas fidem facere teneantur. Cum verò probatio nobilitatis fieri deberet ad effectum vt nobiles ipsi gaudere possint beneficio minoris temporis studij, tunc nobilitas ipsa per quatuor testes deponentes in iudicio coram Iudice ordinario loci in quo est natus ille de cuius nobilitate ex vtroque parente constare debet, etiam in partis absentia probari possit, teneantúrque præfati graduati, tam simplices, quam nominati, patronis ecclesiasticis, aut Collatoribus ordinariis. quibus gradus aut nominationis literas huiusmodi insinuare deberent literas suorum gradus & nominationis, certificationis temporis studij. & attestationis nobilitatis duplicatas dare, ac singulis annis tempore Quadragesimæ per se vel procuratorem suum Collatoribus, nominatoribus, seu patronis ecclesiasticis. aut eorum vicariis, eorum nomina, & cognomina insinuare, & eo anno quo præfatam insinuationem facere omiserint, beneficium in vim gradus aut nominationis huiusmodi petere non possint, & si Collatoribus ordinariis, aut patronis ecclesiasticis in mensibus deputatis, graduatis simplicibus, aut graduatis nominatis non esset graduatus, aut nominatus, qui diligentias præfatas, fecerint, collatio, seu præsentatio per Collatorem, seu patronum ecclesiasticum etiam eisdem mensibus facta alteri quam graduato vel nominato nō propter hoc irrita censeatur, si tamen graduatus simplex aut beneficium post insinuationem gradus aut nominationis in mensibus eis assignatis vacans petierit, & inter suam insinuationem, & præfatam requisitionem non superuenerit Quadragesima in qua nomen & cognomen insinuare debuerit, ad beneficium sic vacans eum capacem, ipsúmque illud consequi posse & debere decernimus. ¶ Statuimus quoque & ordinamus, quod Collatores ordinarij & patroni ecclesiastici præfati inter graduatos qui literas gradus cum tempore studij & attestatione nobilitatis debite insinuauerint, quo ad beneficia in mensibus eis deputatis vacantia gratificare possint illum ex eis quem voluerunt, quo vero ad beneficia in mensibus graduatis, nominatis, deputatis antiquiori nominato conferre, seu antiquiorem nominatum qui literas nominationis, temporis studij. & attestationis nobilitatis debitè insinuauerit, præsentare, seu nominare teneantur, concurrentibus autem nominatis eiusdem anni. Doctores licentias, Licentiatos Bacchalariis (demptis Bacchalariis formatis in Theologia, quos fauore studij Theologici Licentiatis in iure Canonico, Ciuili, aut Medicina præferendos esse decernimus) Bacchalarios iuris Canonici aut Ciuilis magistris in artibus præferri volumus. Concurrentibus autem pluribus doctoribus in diuersis facultatibus, doctorem Theologum doctori in iure, doctorem in iure canonico doctori in iure ciuili, doctorem in iure ciuili, doctori in medicina præferendos esse decernimus, & idem in licentiatis & Bacchalariis seruari debere volumus: & si in eisdem facultate & gradu concurrerent, ad datam nominationis seu gradus recurrendum esse volumus, & si in omnibus his concurrerent, tunc collator ordinarius inter eosdem concurrentes gratificare possit. Volumus autem quod nominati literas nominationis ab vniuersitatibus in quibus studuerint obtinentes in nominationum literis beneficia per eos possessa, & eorum

Graduatus in re expressus est qui in vniuersitate priuilegiata studuerit, & in ea gradum exceperit, non sub bulla.

Collationes factæ contra hunc ordinē tam pulchrè dispositum nullæ sunt & possunt deuolui ad proximum superiorē. Quæ deuolutio eo inuenta est ne diu Ecclesiæ remaneant in suspenso. cap. 2. de concess. præbend.

Data nominationum afficienda est quando nominati Doctores eiusdem facultatis concurrunt.

eorum verum valorem exprimere teneantur, alioquin literæ nominationis huiusmodi eo ipso nullæ sint & esse censeantur. Si quis veró ex dictis qualificatis, graduatis simplicibus aut nominatis tempore vacationis beneficij in mensibus eis deputatis vacantis duas obtineat præbendas, in Cathedralibus etiam Metropolitan. aut Collegiatis, seu dignitatem vel præbendam, vel aliud beneficium seu alia beneficia, quorum insimul vel cuius fructus redditus & prouen. tempore residentiæ, & horis diuinis interessendo ad summam ducentorum florenorum auri de camera ascenderent, beneficium in vim gradus seu nominationis huiusmodi tunc petere seu consequi non possit. Et insuper quod tam graduati simplices nominati, beneficia in mensibus eis assignatis vacantia petere & consequi possint secundum propriæ personæ condecentiam & conformitatem, videlicet sæculares sæcularia, & religiosi regularia beneficia ecclesiastica, ita quod sæcularis nominatus beneficia regularia in mensibus deputatis vacantia prætextu cuiusuis dispensationis apostolicæ, & è contra religiosus beneficia sæcularia petere, aut consequi minime possint. Quódque beneficia simpliciter vel ex causa permutationis in mensibus graduatis simplicibus, & nominatis assignatis vacantia eis non sint affecta, nec debita, sed ex causa permutationis cum permutantibus duntaxat, simpliciter verò vacantia beneficia huiusmodi personis idoneis per ipsos ordinario libere conferri possint. ¶ Statuimus quoque quod Parochiales ecclesias in ciuitatibus, aut villis muratis existen. non nisi personis modo præmisso qualificatis, aut saltem qui per tres annos in Theologia vel altero iurium studuerint, seu magistris in artibus qui in aliqua vniuersitate priuilegiata studentes magisterij gradum adepti fuerint, conferantur. Monemus autem præfati regni vniuersitates* sub pœna priuationis omnium & singulorum priuilegiorum à nobis & sede apostolica obtentorum, ne Collatoribus seu patronis ecclesiasticis habeant aliquos nominare, nisi eos qui secundum præfata tempora studuerint, & secundum dictarum vniuersitatum statuta ad gradus & non per saltum prouecti fuerint. Quod si secus fecerint, vltra nullitatis pœnam quam in præfatarum nominationum literis declaramus, vniuersitates ipsas nominandi priuilegium ad tempus secundum culpæ qualitatem suspendemus. Si quis autem graduatorum aut nominatorum in mensibus deputatis Collatoribus ordinariis aut personis ecclesiasticis beneficium vacans in vim gradus aut nominationis petierit, & Collatorem ordinarium in vim præfati gradus aut nominationis in processu posuerit, & aliter molestauerit, illum vltra expensarum damnorum & interesse condemnationem à fructibus sui gradus & nominationis priuandum esse decernimus, eodémque vinculo collatores ordinarios & patronos ecclesiasticos quibus graduati & nominati debitè vt supra qualificati suos gradus & nominationis literas insinuauerint, astringimus vt beneficia ad eorum collationem vel præsentationem spectantia in mensibus graduatorum simplicium & nominatorum vacantia stantibus præfatis graduatis aut nominatis debitè qualificatis, illa prosequentibus, aliis quam graduatis aut nominatis conferant, sub pœna suspensionis potestatis conferēdi beneficia in octo mensibus illo anno ad collationem eorum ac præsentationem liberam spectantibus. ¶ Statuimus quoque & ordinamus, quod quilibet Rom. Pont semel duntaxat tempore sui Pontificatus literas in forma mandati iuxtà formam inferius annotatam & non vltra dare possit hoc modo videlicet, vnum Collatorem habentem collationem decem. beneficiorum in vno habentem autem Collationem quinquaginta beneficiorum & vltra, in duobus beneficiis duntaxat grauare possit, ita tamen quod in eadem ecclesia Cathedrali, vel Collegiata Collatorem vnum pro tempore in duabus præben. non grauet. Et vt obuietur litibus quæ occasione literarum mandatorum huiusmodi oriri possent, mandata huiusmodi sub forma quæ est inferius annotata dari volumus, quam ad perpetuam rei memoriam in Cancellaria apostolica publicari, & in illius quinterno registrari mandamus, Declarantes, prosequentes huiusmodi mandata quo ad beneficia sub illis comprehensa ordinariis Collatoribus & graduatis, simplicibus & nominatis præferendos, Nósque & successores nostros iure præuentionis, dignitates, personatus administrationes, & officia, cæteráque beneficia ecclesiastica, sæcularia, & quorumuis ordinum regularia, quæcunque, & quomodocunque

B qualificata.

Prælendarum pluralitas hic excluditur. Sed si nominatus nō habeat duas præbendas quæ non ascendant ad summam hic taxatam, poterit adhuc nominationibus vti.

Collatio Ecclesiarum Parrochialium de locis hic enarratis fieri debet personis qualificatis omnibus qualitatibus superius traditis.

** Hinc patet quod vniuersitatibus tātū regnō hæc priuilegia cōstituta sint, & sic qui studet vt (inquit Rebuffus) & sumit gradum in alia vniuersitate extra regnum non habetur pro graduato quo ad hæc priuilegia data graduatis regni secus quo ad priuilegia Iuris quæ tradit Alex. in addit. ad Bart. in l. 1. C. de dignitat. ad Bart. 1 C. de dignitat. lib. 12.*

Potestas Papæ in dandis literis sub forma mandati.

Hic Pōtifex vult exprimi verum valorem etiam per promotos ad Ecclesias Cathedrales vel metropolitanas, nō per electionem, cōfirmationē & consecrationem vel post lapsum tempus de consecrando, vacāt beneficia quæ quis habentur ante Episcopatum vel Archiepiscopatum. c. cū in cunctis. §. cum verò de elect.

qualificata, tam in mensibus graduatis, simplicibus & nominatis, quam ordinariis Collatoribus præfatis assignatis vacantia, ac etiam sub dictis mandatis comprehensa liberè conferre. ¶ Statuimus insuper quod in prouisionibus quas personis quibusuis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis per nos & successores nostros, ac sedem prædictam, etiam motu proprio, etiam promotis ad ecclesias Cathedrales & Metropolitan. ac Monasteria vt obtenta per eos beneficia retinere possint fieri contigerit, illorū redditus annuus per florenos aut ducat. auri de camera, aut Torronen. seu alterius monetæ valor secundùm communem extimationem exprimi debeat, alioquin gratiæ ipsæ sint ipso iure nullæ. ¶ Statuimus quoque & ordinamus, quod in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis omnes & singulæ causæ exceptis maioribus in iure expressæ denominatis, apud illos Iudices in partibus, qui de iure aut consuetudine præscripta, vel priuilegio illarum cognitionem habent, terminari & fieri debeant. Et ne sub vmbra appellationum quæ nimium & nonnunquam friuolæ interponi consueuerunt, atque etiam in eadem instantia ad protogationem litium sæpe multipliciter iniustis vexationibus materia præbeatur, Volumus quod si quis offensus coram suo Iudice iustitiæ complementum habere non possit, ad immediatum superiorem, etiam ad nos & successores nostros, vel sedem prędictam omisso medio, nec a grauamine in quacunque instantia ante diffinitiuam sententiam quomodolibet appelletur, nisi forsitan tale grauamen extiterit, quod in diffinitiua reparari nequiret, & eo casu non nisi ad immediatum superiorem liceat appellari. Si qui verò immediatè subiectus sedi apostolicæ ad eandem sedem duxerit appellandum, causa committatur in partibus per rescriptum vsque ad finem litis, videlicet vsque ad tertiam sententiam conformem inclusiuè, si ab illis appellari contigerit, nisi propter defectum denegatæ iustitiæ, aut iustum metum, & tunc committi debeat in partibus conuicinis, & causarum expressione quę etiam de illis etiam legitimè alias quam per iuramentum coram iudicibus à sede apostolica deputandis constare debeat. Processus autem contra premissa attentatos nullos, & irritos esse volumus, ac rescripta contra premissa impetrantes, in expensis, damnis, & interesse condemnari debere decernimus, atque declaramus, Sanctę vero Romanę Ecclesię Cardinales* qui pro vniuersali ecclesia continuè laborant, necnon dictę sedis officiales officia sua actu exercentes, sub presenti decreto non intendimus comprehendi. ¶ Statuimus etiam & ordinamus, quod Iudices causas quę in partibus terminari debent, coram eis pro tempore pendentes sub pœna excommunicationis, & priuationis beneficiorum per eos obtentorum eo ipso incurrenda, infra biennium terminare debeant, pars vero diffugiens, & expeditionem ipsius causę malitiosè impediens grauissimè per eosdem Iudices mulctetur, etiam vsque ad priuationem iuris in huiusmodi processu prętensi, si eis visum fuerit, super quo eorum conscientias oneramus, ab interlocutoriis autem secundo, à diffinitiuis verò tertio duntaxat prouocare licere decernimus. Volumusque secundam sententiam interlocutoriam conformem, & tertiam diffinitiuam etiam conformem omni mora cessante executioni debitę demandari debere, quacunque appellatione interposita non obstante. ¶ Statuimus quoque quod quicunque dummodo non sit violentus, sed habens coloratum titulum pacificè & sine lite prelaturam, dignitatem, personatum, administrationem, vel officium seu quodcunque beneficium ecclesiasticum triennio proximo hactenus possidet, vel pro tempore possidebit in petitorio vel possessorio à quoquam etiam ratione iuris noviter reperti molestari nequeat, preterquam pretextu hostilitatis, aut alterius legitimi impedimenti, de quo protestari & illud iuxtà Concilium Viennen. intimari debeat: lis autem hoc casu quo ad futuras controuersias intelligatur, si ad executionem citationis, iurisque sui in iudicio exhibitionem, aut terminorum omnium obseruationem processum fuerit. Monemus etiam ordinarios vt diligenter inquirant, ne qui sine titulo beneficium possideat. & si quem beneficium sine titulo possidere repererint, declarent illi ius non competere cuiusuis temporis detentione nō obstante: deque ipsoque beneficio possit illi, dummodo non sit intrusus, vel violentus, aut alias indignus vel alteri idoneo prouideri. Et insuper statuimus, quòd quicunque clericus cuiuscunque conditionis, status, religionis, dignitatis, etiam si Pontificalis,

**Excipit Cardinales videlicet vt causa Cardinalium Romæ tractari possint & non debeant in partibus committi. Intellige, quando Romæ residerent, alioqui haberet locū iste textus & multò fortius cōtra eos ratione denegatæ Iustitiæ quia cum sint potentes in suis Episcopatibus causa subditorum cōtra eos tractari non debet in Episcopatibus, sed in locis circumuicinis & si impetretur rescriptū, solet ad senatum appellari tanquam ab abusu & dabuntur Iudices in Episcopatu proximo & hoc vsitatum est.*

fiscalis, vel alterius præeminentiæ fuerit, qui post habitam præsentium notitiam, quam habere præsumatur post duos menses post earundem præsentium publicationem in ecclesiis cathedralibus factam, quam ipsi diœcesani omninò facere teneantur, postquam præsentes ad eorum notitiam peruenerint, publicus concubinarius à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spatio sit ipso facto suspectus, quos suus superior in fabricam, vel aliam euidentem ecclesiarum vtilitatem, ex quibus ij fructus percipiuntur, conuertat: necnon huiusmodi publicum concubinarium, vt primum talem esse nouerit, mox suus superior monere teneatur, vt infra breuissimum terminum concubinam dimittat, & si illam non dimiserit, vel dimissam seu aliam publicè resumpserit, iubemus vt ipsum omnibus suis beneficiis omninò priuet. Et nihilominus ij publici concubinarij vsque quo cum eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestámque vitæ emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcunque honorum, dignitatum beneficiorum, officiorúmve sint inhabiles: qui si post dispensationem residuo vomitu ad huiusmodi publicum concubinatum redierint, sine spe alicuius dispensationis ad prędicta prorsus inhabiles existant: quodque si hij ad quos talium correctio pertinet, eos, vt prędictum est, punire neglexerint, eorum superiores tam in ipsos de neglectu, quam illos pro concubinatu modis omnibus digna punitione animaduertant. In Conciliis etiam prouincialibus, & synodalibus aduersus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem à collatione beneficiorum vel, alia condigna pœna seueriter procedatur: & si ij quorum destitutio ad nos, & sedem prædictam spectat, per concilia prouincialia, aut suos superiores propter concubinatum publicum reperiantur priuatione digni, statim cum processu inquisitionis ad nos deferantur, eadem diligentia, & inquisitio in quibuscunque generalibus capitulis, etiam prouincialibus quoad eos seruetur, pœnis aliis contra prędictos, & alios publicos concubinarios iure statutis, in suo robore permansuris. Publici autem intelligendi sunt nō solum ij, quorum concubinatus per sententiam, aut confessionem in iure factam, seu per rei euidentiam, quę nulla possit tergiuersatione celari, notorium est, sed etiam qui mulierem de incontinentia suspectam, & diffamatā tenent & per suum superiorem admoniti ipsam cum affectu nō dimittunt. Quia verò in quibusdam regionibus nonnulli iurisdictionem ecclesiasticam habentes pecuniarios quæstus à concubinariis percipere non erubescunt, patientes eos in tali fœditate sordescere, sub pœna maledictionis æternæ præcipimus, ne deinceps sub pacto, compositione, aut spe alterius quæstus, talia quouismodo tolerent, aut dissimulent, alioquin vltra prǽmissam negligentiæ pœnam duplum eius quod propterea acceperint, restituere, & ad pios vsus omninò conuertere teneantur, & compellantur. Ipsas autem concubinas, aut suspectas Prælati omnibus modis curent à suis subditis per auxilium, & brachij sæcularis inuocationem si opus fuerit penitus arcere, qui etiam filios ex tali concubinatu procreatos apud patres suos cohabitare non permittant. Iubemus insuper quod in prædictis synodis, & capitulis præmissa publicentur, & vt quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarum dimissionem moneant diligenter iniungimus. Præterea omnibus sæcularibus viris, etiam si Regali præfulgeant dignitate, ne vllum qualecunque inferant impedimentum, quocunque quæsito colore Prælatis, qui ratione officij sui aduersus subditos suos pro huiusmodi concubinatu, & aliis casibus sibi à iure permissis procedunt. Et cum omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum, sit & sub pœna peccati mortalis necessarium euitandum, monemus omnes laicos, tam vxoratos, quam solutos, vt similiter à concubinatu abstineant; nimis enim reprehensibilis est qui vxorem habet, & ad aliam vxorem, seu mulierem accedit: qui vero solutus est, si continere nolit, iuxtà Apostoli consilium vxorem ducat: pro huiusmodi autem diuini obseruantia præcepti, hi ad quos pertinet tam salutaribus monitis, quam aliis canonicis remediis omni studio laborent. ¶ Statuimus insuper, quod ad euitandum scandala & multa pericula, subueniendúmque conscientiis timoratis, quod nemo deinceps à communicatione alicuius in sacramentorum administratione, & receptione, aut aliis quibuscunque diuinis, vel etiam prætextu cuiuscunque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, su-

Concubinarij à perceptione fructuum suorum beneficiorū sunt suspensi trium mensium spacio & si interim cōcubinam nō dimiserint, vel aliā assumpserint sunt suis omnibus priuandi beneficiis & inhabiles ad omnes honores, dignitates officia & beneficia Ecclesiastica, sine dispensatione superiorū quæ non poterit illis impartiri si vomitu recidiua ad concubinam redierint.

A concubinatu pariter abstinere debent laici, tales enim iure ipso sunt infames nam non licet habere duas vxores simul l. eum qui duas. C. ad l. Iul. de adult. solebántque olim fustibus cædi. Hodie pœna vltimi supplicij plectuntur, ratione raptus, & violati matrimonij, quia plus videtur peccare qui violat matrimonij pectus & cle. facit. arg. l. 1. C. de malef. l. f. ff. de vien. nupt.

ſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneantur abſtinere, vel aliquem vitare, vel interdictum eccleſiaſticum obſeruare, niſi ſententia prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura huiuſmodi fuerit vel contra perſonam, collegiatá, vniuerſitatem eccleſiaſticam, aut locum certum, aut certam à iudice publicata, & denunciata ſpecialiter, & expreſsè, aut ſi notoriè in excommunicationis ſententiam conſiſterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiuerſatione celari, aut aliquo iuris ſuffragio excuſari, cum à communione illius abſtinere volumus, iuxtà canonicas ſanctiones. Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos ſeu prohibitos non intendimus in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari. Et quoniam ex indiſcreta interdictorum promulgatione multa conſueuerunt ſcandala euenire ſtatuimus quod nulla ciuitas oppidum, caſtrum, villa aut locus eccleſiaſtico ſupponi poſſit interdicto, niſi ex cauſa, ſiue culpa ipſorum locorum, aut domini, ſeu rectoris, vel officialium: propter culpam autem, ſeu cauſam alterius cuiuſcunque priuatæ perſonæ huiuſmodi loca interdici nequaquam poſſint, auctoritate quacunque ordinaria, vel delegata, niſi talis perſona prius fuerit excommunicata, ac denunciata, ſeu in Eccleſia publicata, aut domini, ſeu rectores, vel officiales ipſorum locorum auctoritate iudicis requiſiti, huiuſmodi perſonam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non eiecerint, aut ad ſatisfaciendum compulerint, qua etiam poſt biduum eiecta recedente, vel ſatisfaciente, mox ad diuina reſumi poſſint, quod etiam in pendentibus locum habere decernimus. Necnon Conſtitutionem de eorundem fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinâlium conſilio æditam, quam cum irritanti decreto ſtatuimus, & decreuimus, & ordinauimus, quód ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus de ceſſione regiminis, & adminiſtrationis eccleſiarum, & monaſteriorum, facta per eos, qui eccleſiis, & monaſteriis ipſis præerunt, ſeu illa in adminiſtrationem, ſeu commendam, aut vt aliis vnita, aut alias obtinebant, reſignatione aliorum quorumcunque beneficiorum eccleſiaſticorum, ſeu ceſſioni iuris in eis, vel ad ea quomodolibet competentis, aut priuatiònis, vel depoſitionis, aut cenſurarum fulminatione, etiam literis Apoſtolicis à nobis, & ſede Apoſtolica, etiam Motu proprio pro tempore emanatis, quæ in manibus Romani Pontificis factæ dicerentur contentis, etiam ſi ſuper illis narratiuis fundaretur intentio, conſtare, & apparare deberet per publica inſtrumenta vel documenta auctentica. Alioquin tã in iudicio, quam extra illud, narratiuæ, & aſſertiones huiuſmodi in præiudicium tertij minimè ſtari, nec ex illis alicui præiudicium afferri debere, niſi de huiuſmodi narratiua, & aſſertione etiam in literis Apoſtolicis facta altero ex præmiſſis modis doceretur, innouamus, illámque perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obſeruari mandamus. Et quia ad ſupradictam concordiam cum præfato Franciſco Rege ob illius ſinceram deuotionem erga nos, & ſedem prædictam oſtenſam, cum ad præſtandam nobis reuerentiam, & filialem obedientiam ad ciuitatem noſtram Bononiæ perſonaliter acceſſit, conſentimus, illámque inuiolabiliter obſeruari deſideramus, illam veri contractus, & obligationis inter nos, & ſedem Apoſtolicam prædictam ex vna, & præfatum Franciſcum Regem, & Regnum ſuum ex altera partibus, legitimè initi, vim, & robur obtinere, ac illi, & præſentibus in aliqua ſui parte per quaſcunque literas, & gratias per nos, & ſucceſſores noſtros deſuper concedendas derogari, * clauſulámque cum earundem derogatione præſentium latiſſimè extendenda, ac quod eædem præſentes literæ, & earum tenor pro expreſſis habeantur in quibuſuis ſupplicationibus pro tempore ſignatis appoſitam, nihil penitus operari, & illius vigore in literis Apoſtolicis ſuper ipſis ſupplicationibus conficiendis quicquam per quod præſentibus, aut alicui particulæ de contentis in eis derogaretur, ſeu derogari videretur, narrari non poſſit & ſic per quoſcunque iudices, etiam Commiſſarios, etiam cauſarum palatij Apoſtolici Auditores, & præfatæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales in quibuſuis cauſis ſuper præmiſſis, vel eorum aliquo pro tempore motis iudicari, diffiniri, & ſententiari debere, ſublata eis aliter ſententiandi, & diffiniendi omnimoda facultate & auctoritate, necnon irritum & inane quicquid ſecus ſuper iis vel eorum aliquo à quoquam quauis auctoritate etiam per nos & ſucceſſores noſtros præfatos ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Bonifacius Papa ſtatuit quod locus nullus pro pecuniario debito interdiceretur ſub Dat. 2. Cal. Iul. Pont. ſui anno 8. ideo Iudices reprehenduntur nimium prompti ad proferēdas eaſdem ſententias. text. extr. proui de. de ſent. excō: in com.

** Peſſundari & infirmari vult omnia & ſingula quæcunque contra hac concordata attentata, vt hac decreti clauſula facilè liquet, quæ contraria omnia diſſoluit in conſtitutione appoſita. c. ad petitionem de accuſat. gl. in clem. 1. de immunit Eccleſ. fac. l. 1. ibi. nullius momenti ff de [illegible] text. in §. vltim. in ſi. 4. diſt.*

attentari, decernimus. Volumus autem quod si præfatus Rex præsentes literas, ac omnia & singula in eis contenta, quæ in prima futura Sessione præsentis Concilij Lateranensis approbare, & confirmare facere promisimus, infra sex menses a die approbationis, & confirmationis computandos non approbauerit, & ratificauerit, & ea perpetuis futuris temporibus in Regno suo, & omnibus alijs locis, & dominijs dicti Regni per omnes Prælatos, & alias etiam ecclesiasticas personas, ac Curias Parlamentorum legi, publicari, iurari, & registrari, ad instar aliarum Constitutionum Regiarum, & de acceptatione, lectione, publicatione, iuramento, & registratione prædictis intra prædictum tempus per omnium & singulorum supradictorum patentes literas, aut aucténticas scripturas nobis non transmiserit, aut Nuncio nostro apud ipsum Regem existenti, per eum ad nos destinandas non consignauerit, & deinde singulis annis etiam legi, prout aliæ ipsius Francisci Regis constitutiones, & ordinationes, quæ in viri sunt obseruantia, obseruari debent, inuiolabiliter obseruari cum effectu non fecerit, præsentes literæ, & inde secuta quæcunque sint cassa. & nulla, nulliúsque roboris. vel momenti. Et cum omnium quę in Regno Delphinatu, & Comitatu prędictis agantur notitiam non habeamus, consuetudines, statuta, seu vsus libertati ecclesiasticæ, & auctoritati sedis Apostolicæ quomodolibet præiudicantia si qua in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis alias quàm in præmissis existant, non intendimus nobis, & eidem sedi in aliquo præiudicare, seu illa tacitè vel expressè quomodolibet approbare. Et nihilominus præfato Francisco, & pro tempore existenti Francorum Regi in virtute obedientię mandamus quatenus per se, vel alium, seu alios in dignitate ecclesiastica constitutos præsentes literas, ac omnia, & singula in eis contenta, quando & quotiens opus fuerit, publicari, & in ea inuiolabiliter obseruari faciant. Contradictores cuiuscunque dignitatis & præeminentiæ fuerint per censuras ecclesiasticas, & pecuniarias pœnas, aliáque iuris & facti quæuis opportuna remedia appellatione qualibet omnino postposita compescendo Non obstantibus omnibus supradictis: aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Hic notat Rebuffus, sapienter vt omnia, legem aut edictũ quodlibet debere legi recitari & publicari acceptari & registrari in senatu, alioqui nõ ligare vt inc & l. cum lex in princ ibi in senatu recitata. ff. de transact. fact. l. lecta in auditorio si cert. pet.

In præiudicium libertatis. Et priuilegiũ ecclesiæ, & authoritatem apostolicæ statuta qualibet lõgo vsu quantumuis firmata irrita sunt & nullius valoris Auth. cassa C. de sacros. Eccles.

Forma vero supradicti mandati Apostolici sequitur, & est talis.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili fratri Episcopo. N dilectis filijs Capitulo singulísque canonicis Ecclesiæ. N. salutem & Apostolicam benedictionem Vitę ac morum honestas aliáque laudabilia probitatis & virtutum merita super quibus dilectus filius. N. apud nos fide digno commendatur testimonio, nos inducunt, vt sibi reddamur ad gratiam liberales, Hinc est quod cupientes vt eidem. N. iuxta illius quæ olim per fel. record. Gregorium Papam VIII. prædecessorem nostrum ad tunc Episcopum Nouionen. directa extitit quæ incipit, Mandatum, & aliarum duarum illam immediate sequentium decretalium formas de Canonicatu & præbendę, aut dignitate, personatu, administratione, vel officio vestrę vel alterius Ecclesiæ, aut alio beneficio, cum cura, vel sine cura, etiam si Parochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella, siue perpetua capellania ad vestram collationem, nominationem, seu præsentationem, & aliam quamcunque dispositionem prouideri possit, Ac volentes præfato N. meritorum suorum intuitu gratiam facere specialem, ipsúmque. N. à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum pręsentium duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, necnon omnia & singula beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura quę præfatus N. etiam ex quibusuis Apostolicis dispensationibus obtinet, & expectat, ac in quibus, & ad quæ ius sibi quomodolibet competit, quæcunque. quotcunque, & qualiacunque sint, eorumque fructuum red & prouen. veros annuos valores, ac huiusmodi dispensationum tenores præsentibus pro expressis habentes, Motu proprio non ad ipsius N. vel alicuius alterius pro eo nobis super hoc oblatæ petitionis instantiá, sed de nostra mera liberalitate discre-

Mandatorum Apostolicorũ primum institutorẽ faciunt Historiæ Alexandrum 3. & c. cam te. de rescrip quæ successores deinde in vsu habuerunt vt tradit Ioan. And. not. in add ad Spec. in rub. de concess. præbend. in princip.

 tioni

Hic distinguendus stilus Sũmi Pontificis quando enim scribit Episcopo & alteri nõ Episcopo solet dicere discretioni vestræ, vt hic probatur & in c. accedẽs. de conuersion. cõiug. & c accedẽt. de priuileg. sine id soli Episcopo vel Archiepiscopo seu Patriarchæ scribat tunc solet scribere. fraternitati tuæ. c. sanè de regula. & cap. ex parte ibidem.

Animaduertendum est Beneficia vacantia in curia à nemine conferri nisi ab eo qui specia li potestate munitus fuerit. c. 2. de prabendis in 6.

Hæc clausula pleno iure summi est ponderis vt docet Guido Pap. in suis decis. q. 537. Alex. cons. 208. in 2. vol. & consil. 162. visis in fi. in 6. vol. ac consil. 140. viso. col. 2. in 7. volum. Corn. cons 305. col. 3. vol. 1. & cons. 329. col. 2. Iason. cons. 128. col. 4. in 4. vol.

tioni vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis pro alio non scripserimus qui simile mandatum, aut similem gratiam prosequatur, Canonicatum & præben. aut dignitatem, personatum, ad ministrationem, vel officium vestræ vel alterius ecclesię, aut aliud beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura, etiam si parochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria, aut capella, vel perpetua capellania fuerit, ad vestram collationem, prouisionem, pręsentationem, nominationem, seu quauis aliam dispositionem pertinens, etiam si dignitati, personatui, administrationi, vel officio huiusmodi cura immineat animarum, dummodo talis dignitas electiua non existat, cum creatione in Canonicum vestræ vel alterius Ecclesię, etiam si in ea statuto, & priuilegio expresse caueatur, quod nulli de dignitate, personatui, administratione, vel officio prouideri non possit, nisi cum effectu illius Ecclesię Canonicus existat, Canonicatum huiusmodi Ecclesiæ cum plenitudine iuris Canonici, & non obstan. de certo Canonicorum numero ad effectum huiusmodi dignitatem, personatum, administrationem, vel officium duntaxat obtinen. & non alias auctoritate Apostolica, tenore pręsentium conferimus, & de illo etiam prouidemus, si quem, quam, vel quod post mensem, postquam præsentes literæ vobis præsentatę fuerint, extra Rom. Curiam vacare contigerit, cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus & pertinen. suis eidem. N. conferatis, & de illo, aut illa prouideatis, seu ipsum ad illum, illam, vel illud præsentetis, aut nominetis, ipsúmque N. in Canonicum, & in fratrem vestrę vel alterius Ecclesię ad effectum tantum obtinendi dignitatem, personatum, administrationémve officium huiusmodi recipiatis, stallum sibi in choro, & locum in capitulo cum plenitudine iuris canonici assignetis, inducentes eundem N. vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem Canonicatus & præben aut dignitatis, personatus, administrationis, vel officij huiusmodi iuriúmque, & pertinen. vniuersorum prædictorum, defendentésque inductum, ac facien. N. vel pro eo procuratorem prædictum ad præben aut dignitatem, personatuum, administrationem vel officium, seu beneficium huiusmodi, quodcunque fuerit, vt moris est admitti, sibique de illius, vel illorum fructibus, redditibus, prouen. iuribus, & obuentionibus vniuersis integrè responderi. Non obstantibus de certo canonicorũ numero. vt præfertur, & aliis Constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac dictæ vestrę vel alterius Ecclesiæ iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus contrariis quibuscunque, aut si vobis ab Apostolica sit sede indultum, quod ad receptionem vel prouisionem alicuius minimè teneamini, quodque de Canonicatibus, & præben. seu dignitatibus, personatibus, administrationibus, vel officiis vestræ vel alterius Ecclesię, aut aliis beneficiis Ecclesiasticis quibuscunque ad vestram collationem, prouisionem, pręsentationem, nominationem, seu quamuis aliam dispositionem, communiter vel diuisim pertinen. nulli valeat prouideri per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgen. generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus huiusmodi gratię impediri valeat quomodolibet vel differri, & de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Seu si dictus. N. præsens non fuerit ad præstandum de obseruan. statutis, & consuetudinibus vestræ, vel alterius ecclesiæ solitum iuramentum, dummodo in absentia tua per procuratorem idoneum, & cum ad ecclesiam ipsam accesseris, corporaliter illud præstes Data &c.

Dilectis filiis. N. & N. ac N. officialibus salutem & apostolicam benedictionem. Hodie cupientes vt dilecto filio. N. Clerico. N. diœc. iux. à illius quæ olim per fel. record. Gregorium Papam VIII. prædecessorem nostrum ad tunc Episcopum Nouionen. directa extitit, quę incipit. Mandatum. & aliarum duarum illam immediatè sequentium decretalium formas de Canonicatu, & præben. aut dignitate, personatu, administratione, vel officio Ecclesię. N. aut alio beneficio Ecclesiastico cum cura vel sine cura prouideri posset, motu proprio venerabili fratri nostro Episcopo. N. & dilectis filiis Capitulo, singulísque canonicis ecclesiæ. N. per alias nostras literas mandauimus, quatenus si eis communiter vel diuisim pro alio non scripsissemus

semus, qui simile mandatum, aut similem gratiam prosequer etur, eidem .N Canonicatum, & præben. aut dignitatem, personatum, administrationem, vel officium, aut beneficium ecclesiæ. N aut aliud beneficium ecclesiasticum ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem nominationem, seu quamuis aliam dispositionem communiter vel diuisim pertinen. si quem, quam, vel quod, post mensem post præsentationem earundem literarum vacare contingeret, cum plenitudine iuris canonici, ac omnibus iuribus, & pertinen. suis, prout ad eos communiter, vel diuisim pertineret, conferrent, & assignarent, aut eum ad illa præsentarent, eligerent, nominarent, seu de illis prouiderent, prout in eisdem literis plenius continetur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum per vos, vel alium, seu alios, si Episcopus capitulum, & canonici prædicti canonicatum, & præben. aut dignitatem, personatum, administrationem, vel officium, aut beneficium huiusmodi eidem. N. conferre, & assignare, ac de illis etiam prouidere recusauerint, seu distulerint, aut negligentes fuerint, Canonicatum, & præben. aut dignitatem, personatum, administrationem vel officium huiusmodi cum plenitudine iuris Canonici, ac omnibus iuribus, & pertinen supradictis eidem N. conferre, & assignare, necnon eundem. N. ad illa vt moris est admittere, & in canonicum recipere, & in fratrem, stallo sibi in choro, & loco in capitulo assignatis, omniáque & singula alia in dictis literis contenta alias iuxtà earundem continen. ac formam in omnibus & per omnia facere, & exequi curetis, contradictores prout iustitia suadebit ad hoc compescendo. Non obstan. omnibus quæ in dictis literis volumus non obstare. Datum &c. Pro regularibus autem similis forma illis conueniens detur &c. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti ordinationis, suspensionis, astrictionis, declarationis, præcepti, inhibitionis, nominationis, innouationis, consensus, decreti, voluntatis, promissionis, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Deì, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ Apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sextodecimo, decimoquinto Cal. Septembris, Pontificatus nostri anno quarto.

Nota quod in beneficialibus valet id quod fit ab vno alio impedit vel voluntate non cõstat alteri, secus in alijs tex. in c. sciscitatus de re scrip. & ibi Fel. col. 6. vers. oportet notum quod est sing. secundũ Rom. sing. 13. & causa quia istis beneficialibus ista solennis additio vel requisitio non requiritur sicut in prophanis.

Nos igitur vt literæ ipsæ quę ob id præcipuè æditę fuerunt vt in corpore mystico, sancta videlicet Ecclesia, perpetua charitas, & pax inuiolata perdurent, & si qua membra dissentiant, ea commodè suo reinserantur corpori, eoque magis obseruentur, quo clariùs constiterit ipsas literas ea matura & salubri deliberatione à nobis dicto sacro Lateranen. approbante Concilio approbatas, & innouatas, quæ statutę & ordinatę fuerunt, licet ad earundem literarum subsistentiam, & validitatem, alia approbatione non indigerent, ad abundantiorem tamen cautelam, vt eo tenaciùs obseruentur, & difficiliùs tollantur, quo tantorum patrum fuerint maiore approbatione munitę, litteras prædictas cum omnibus & singulis statutis, ordinationibus, decretis, diffinitionibus, pactis, conuentionibus, promissione, voluntate, ac pœnis, inhibitione, alijsque omnibus, & singulis clausulis in eis contentis, illa præsertim qua volumus quod si præfatus. F. Rex supradictas literas, ac omnia & singula in eis contenta iuxta sex menses à data præsentium computandos non approbaret, & ratificaret, & ea perpetuis futuris temporibus in regno suo, & alijs locis, & Dominijs dicti regni per omnes prælatos, & alias Ecclesiasticas personas, ac Curias parlamentorum acceptari, legi, publicari, iurari & registrari ad instar aliarum constitutionum regiarum, & de acceptatione, lectione, publicatione, iuramento & registratione prædictis intra prædictum tempus per omnium & singulorum supradictorum patentes literas, aut autenticas scripturas nobis non transmitteret, aut nuntio nostro apud ipsum Regem existente per eum ad nos destinandum non consignaret, & deinde singulis annis etiam legi prout aliæ ipsius. F. Regis Constitutiones, & ordinationes, quæ in viridi, sunt obseruantia, obseruari debent, inuiolabiliter obseruari cum effectu non fecerit, literæ ipsæ, & inde secuta quæcunque essent cassa, & nulla, nulliusque roboris, vel momenti sacro Lateranen. Concilio approbante, Apostolica auctoritate, & potestatis plenitudine approbamus & innouamus, easque inuiolabiliter, & irrefragabiliter obseruari, & custodiri mandamus,

Clausula hæc in omnibus & per omnia *non frustra adiecta est, generalissima enim verba complectitur teste* Ludouico Ro Consi. 81. *col. 2. quo ad id & valde latissima Ange. cons. 6.*

Generaliter ad omnia beneficia regularia debet dirigi hoc mandatum ad dignitates & officia.

robitque

robûrque perpetuę firmitatis in euentum dictarum approbationis & ratificationis, & non aliter, nec alio modo obtinere, omnésque in dictis literis comprehensos ad ipsarum literarum, ac omnium & singulorum in eis expressorum obseruationem, sub censuris & pœnis, ac aliis in eis contentis iuxta earundem literarum tenorem & formam teneri, & obligatos esse decernimus, & declaramus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis quę in dictis literis volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, mandati, decreti, declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta Basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo sextodecimo, quartodecimo Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

Visa Io. Saluius. Bembus. A de Castillo.

Sequitur abrogatio constitutionis in Regno Franciæ Pragmaticæ nuncupatæ.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio. Pastor æternus gregem suum vsque ad consummationem sæculi nunquam desertus, ita Apostolo teste obedientiam dilexit, vt pro expiando primi parentis inobedientiæ peccato seipsum humiliauerit, factus obediens vsque ad mortem, migraturus vero ex mundo ad patrem in soliditate petræ, Petrum eiúsque successores vicarios suos instituit, quibus ex libro Regum testimonio ita obedire necesse est, vt qui non obierit morte moriatur, & vt alibi legitur in Ecclesia esse non potest qui Romani Pont. Cathedram deserit, quoniam Augustino, Gregorióque auctoribus, sola obedientia est mater, custósq; omnium virtutum,* sola fidei meritum possidens, sine qua quisque infidelis conuincitur, etiam si fidelis esse videatur. Itaque nos eodem Petro docente sollicití esse debemus, vt quæ à Rom. Pont. prædecessoribus nostris, præsertim in sacris Conciliis pro obedientiæ huiusmodi auctoritatis, libertatísque Ecclesiasticæ, & sedis Apostolicæ defensione maturè, & ex legitimis causis inchoata sunt, nostris studio, cura, & diligentia debitè absoluantur, & ad optatum finem perducantur, simplicium quoque animæ quarum etiam rationem Deo reddituri sumus, à dolis & laqueis tenebrarum principis liberentur. Sanè fel. re. Iulius Papa Secundus prædecessor noster post indictum ex legitimis tunc expressis causis de venerabilium fratrum suorum Sanctæ Rom. Eccl. Card. de quorum numero tunc eramus, consilio & assensu sacrum Lateran. Concilium prouidè considerans cum eodem sacro Lateranen. Concilio Bituricen. Regni Franciæ corruptelam, quam illi pragmaticam sanctionem vocant, cum maximo animarum periculo, & scandalo, ac dignitatis sedis Apostolicæ detrimento, & vilipendio retroactis temporibus viguisse, & adhuc vigere, eiusdem pragmaticæ sanctionis negotium eodem approbante Concilio discutiendum certis tunc nominatim deputatis Cardinalibus & Prælatis certæ congregationis commisit. Et quanquam sanctio præfata ex multis nullitati notoriæ subiaceret, schismáque manifestum foueret, & contineret, & propterea citatione aliqua minimè præcedente per se irrita, nulla, & inualida declarari potuisset, ex abundanti tamen cautela idem Iulius prædecessor Gallicos prælatos, capitula Ecclesiarum & Monasteriorum, parlamenta, & laicos illis fauentes, & dicta sanctione vtentes, omnésque, & singulos alios in præmissis sua communiter vel diuisim interesse putantes, per edictum publicum, cum ad partes illas tutus tunc non pateret accessus, in Mediolan. Asten. & Papien. Ecclesiarum valuis affigendum monuit, quare sanctio præfata, illiúsque corruptela, & abusio in concernentibus auctoritatem Romanæ Ecclesiæ, & sacrorum canonum, ac Ecclesiasticæ libertatis violationem nulla & inualida declarari non deberet. Cúmque dicto Iulio prædecessore in humanis agente diuersis impedimentis causantibus citatio exequi, & reproduci, ac negotium abrogationis huiusmodi plenè discuti, vt intentio ipsius Iulij prædecessoris fuerat, non potuisset, sed eodem Iulio prædecessore rebus humanis exempto, citatio ipsa legitimè executa, & per procuratorem fiscalem sacri Concilij promotorem

*Obedientia sola virtus est quæ mentis cæteras virtutes inserit insertásque custodit Greg. in 1. Reg. 15.

Pragmatica sanctio edita in Concilio Basiliensi, apud Bituriges à Carolo 7. Nonis Iul. an. 1438 in Cōcilio omniū Episcoporum Franciæ probata & in senatu Parisiensi publicata 3. Idus Iul. Gaguinus lib. 10.

Iulius ad abrogandum pragmaticā sanctionem sæpius adhortatus est Episcopos Galliæ & in Concilio Lateranensi primum voluit tale negotiū abrogationis discuti-

torem reproducta,ipsorúmque citatorum non comparentium contumacia accusata,& ad vlteriora procedi petitum fuisset,nos diuina fauente clementia ad summi apostolatus apicem assumpti,omnibus ritè pensatis,petitioni prædictæ ex certis causis nullum tunc responsum dedimus,ac deinde cum per dictos monitos, & citatos diuersa impedimenta allegarentur,quare in termino eis(vt præfertur)præfixo comparere non potuissent,vt omnis iustæ excusationis,& querelæ occasio eis auferretur,terminum citationis,& monitionis huiusmodi præfixum eodem sacro approbante Concilium ad alium tunc expressum terminum iam diu effluxum in diuersis Sessionibus pluries prorogamus. Cum autem moniti & citati prædicti sublatis iam omnibus impedimentis, effluxísque omnibus terminis coram nobis & dicto Concilio non comparuerint, nec comparere curauerint, ad allegandum causam quare sanctio prædicta nulla declarari non debeat,ita vt excusationi vltra locus non sit, possintque merito contumaces reputari, prout eos exigente iustitia reputamus: Nos mutare attendentes pragmaticam sanctionem, vel potius vt dictũ est corruptelam schismatis tempore à non habentibus potestatem editam,reliquæ Christianæ reipub. Ecclesiæque sanctæ Dei nullatenus conformem, & à cla.me. Ludouico XI.Francorum Rege Christianissimo reuocatam,cassatam,atque abolitam,auctoritatem,libertatem,ac dignitatem dictæ sedis violare, ac diminuere facultatem Rom Pont.pro tempore existen.de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Card.pro vniuersali ecclesia assiduè laborantium, virorúmque doctorum personis quibus abundat Curia,& quorum Consiliis sedis Apostolicæ,& Rom.Pont.atque vniuersalis ecclesiæ auctoritas & potestas conseruatur,negotiáque diriguntur,& in prospero statu confouentur,Ecclesiis & Monasteriis, eisdémque personis de reliquis beneficiis ecclesiasticis iuxtà eorum status exigentiam prouidendi penitus auferre:Prælatis vero ecclesiasticis illarum partium causam præbere,vt ipsi neruum ecclesiasticæ disciplinæ obedientiæ sanctum frangant,& violent, ac contra nos, & sedem prædictam eorum matrem cornua erigant,& eis ad præmissa audendum viã aperire,ipsamque notorię nullitati subiacere,nullóque nisi alicuius temporis, seu potius toleran ę cuiusdam adminiculo fulciri,etsi Rom Pont.prędecessores nostri pręfati,prout ipsi suo tempore summopere optare demonstrarunt,corruptelam,& abusionem huiusmodi,vel malignitate temporum,vel aliàs illi prouidere,& in totum occurrere non valentes,suis temporibus tolerasse visi fuerunt, considerantes tamen ab ipsius Bituricen.sanctionis editione vix annos septuaginta fluxisse, nullúmque intra hoc temporis spatium pręter hoc Lateranen. Concilium legitimè fuisse celebratũ,in quo cum(disponente Domino)constituti simus,ab eiusdem improbę Sanctionis extirpatione & totali annullatione, sine nostra & tantorum patrum in pręsenti Concilio congregatorum nota, ac nostrę & dictorum illa vtentium animarum periculo abstinere,seu desistere non posse,Augustino teste,iudicamus,atq; censemus.* Et sicut pię mem Leo Papa I.prędecessor noster,cuius in hoc libenter quoad possumus vestigia imitamur, ea quę in secunda Ephesina Synodo temerè contra iustitiam & catholicam fidem gesta fuerunt,postmodum in Calcedonen. Concilio mandauit,ac fecit pro dictę fidei firmitate reuocari, ita & nos à tam nefarię Sanctionis & contentorum in ea reuocatione,retrahi aut desistere salua conscientia,ac nostro & ipsius Ecclesię ho ore non posse,aut debere censemus. Nec illud nos mouere debet,quod Sanctio ipsa & in ea contenta in Basilien.Concilio edita & ipso Concilio instante Bituricen.congregatione recepta & acceptata fuerunt cum ea omnia post translationem eiusdem Basilien.Concilij per rec.mem. Eugenium Papam IIII.etiam prędecessorem nostrum factam à Basilien. Conciliabulo,seu potius conuenticula,quę præsertim post huiusmodi translationem Cõcilium amplius appellari non merebatur,facta extiterint,ac propterea nullum robur habere potuerint,cum etiam solum Rom.Pont.pro tempore existen.tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem,Cõciliorum indicendorum,transferendorum,ac dissoluendorum,plenum ius & potestatem habere,ne dum ex sacrę scripturę testimonio, dictis sanctorum patrum ac aliorum Romanorum Pontificum etiam prædecessorum nostrorum, sacrorúmque canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat:quorum aliqua

Contumaces declarati sunt omnes qui citati ad causas reddẽdas cur Pragmatica sanctio reprobanda non videretur, comparere noluerunt.

**Ephesinũ Concilium secũdum tẽpore Theodosij Iunioris anno* CCCCXLIX. *in quo factione Dioscori. occisus est S. Flauianus Episcopus Constantinopolitanus, & legati Romani Pontificis fugati, ac demum hæresis Eutychiana cõfirmata. Reprobata est hæc synodus à Leone in Epistola ad Clerum & populum Constantinopolitanum. Item ad Theodosium. Item ad Pulchrum quæ sunt 22.23.24. & 25 Vide Breuiariũ Liberatii c.12.& Euagrium.lib.1. 9 & 10.*

referre placuit, reliqua verò vtpotè notoria silentio præterire. In Alexandrina enim Synodo Athanasio * ibidem existente Fœlici Rom. Pontif. ab eadem synodo scriptum fuisse legimus, Nicenam Synodum statuisse non debere absque Roman. Pontif. auctoritate Concilia celebrari. Neque nos latet etiam eundem Leonem Pontif. Ephesinam secundam Synodum ad Calcedonen. transtulisse. Martinum etiam Papam Quintum præsidentibus suis in Concilio Senen. potestatem transferendi Concilium nulla consensus ipsius Concilij mentione habita dedisse, Ephesinam quoque primam Synodum Cœlestino ac Calcedonen. eidem Leoni VI. Agathoni VII. Hadriano Octauo. Nicolao Octauo etiam Constantinopolitan. Synodum Hadriano Roman. Pontifi. prædecessoribus nostris maximam reuerentiam exhibuisse, eorundémque Pontif. institutionibus & mandatis in sacris Conciliis per eos editis & factis reuerenter & humiliter obtemperasse. * Vnde Damasus Papa & cæteri Episcopi Romæ congregati scribentes de Concilio Ariminen. Episcopis in Illyrico constitutis præiudicium aliquod per numerum Episcoporum Arimini Congregatorum fieri potuisse testantur, quandoquidem constet Roman. Pontif. cuius ante omnia decebat spectari decretum, talibus non præbuisse consensum, eundémque Leonem Pontificem vniuersis Siciliæ Episcopis scribentem idem uoluisse apparet. Consueuerúntque antiquorum Conciliorum patres pro eorum quæ in suis Conciliis gesta fuerunt corroboratione, à Roman. Pont. subscriptionem, approbationémque humiliter petere & obtinere, prout ex Nicena & Ephesina ac Calcedonen. huiusmodi, & VI. Constantinopolitan. & VII. eadem Nicena, ac Romana sub Symacho Synodis habitis earúmque gestis, necnon in annali libro de Synodis manifestè colligitur quod etiam nouissimè Constanten. patres fecisse constat. Quam laudabilem consuetudinem si Bituricen. Basilien. secuti fuissent, huiusmodi molestia proculdubio careremus. Cupientes quoque huiusmodi negotium ad debitum finem perduci, ac tam vigore citationum hactenus à nobis & præfato Iulio prædecessore ex abundanti emanatarum quam aliorum præmissorum, quæ ita notoria sunt, vt nulla valeant excusatione aut tergiuersatione celari, etiam ex nostro pastorali officio procedentes, omnésque & singulos tam iuris quam facti defectus si qui forsan in præmissis interuenerint, supplentes, ex certa nostra scientia & de Apostolicæ potestatis plenitudine eodem sacro approbante Concilio, tenore præsentium præfatam pragmaticam sanctionem seu corruptelam, eiúsque approbationem quomodolibet emanatam, omniáque & singula decreta, capitula, statuta, constitutiones siue ordinationes in eodem quomodolibet contentas, seu etiam insertas, ac ab aliis prius editas, necnon consuetudines, stylum, vsus siue potius abusum ex ea in hanc vsque diem quomodolibet emanatos, seu obseruatos, nullius roboris vel momenti fuisse & esse decernimus & declaramus. Necnon ad abundantiorem cautelam eandem Bituricen. sanctionem siue corruptelam, eiúsque approbationem tacitam vel expressam, vt præfertur, & in ea contenta omnia & singula etiam inserta quæcunque reuocamus, cassamus, abrogamus irritamus, annullamus, ac damnamus, & pro infectis, reuocatis, cassatis, abrogatis, irritatis, annullatis, & damnatis haberi volumus, decernimus, & declaramus. Et cum de necessitate salutis existat omnes Christi fideles Romano Pontifici subesse prout diuinæ scripturæ & sanctorum patrum testimonio edocemur, ac constitutione fel. mem. Bonifacij Papæ VIII. similiter prædecessoris nostri, quæ incipit, Vnam sanctam, declaratur, pro eorundem fidelium animarum salute, ac Rom. Pont. & huius sanctæ sedis suprema auctoritate & Ecclesiæ sponsæ suæ vnitate & potestate cõstitutionem ipsam sacro præsenti Concilio approbante innouamus & approbamus, sine tamen præiudicio declarationis sanctæ mem. Clementis Papę V. quæ incipit, Meruit. Inhibentes in virtute sanctę obedientię, ac sub pœnis & censuris infra dicen. omnibus & singulis Christi fidelibus tam laicis quam clericis sęcularibus, & quorumuis ordinum etiam mendicantium regularibus & aliis quibuscunque personis, cuiuscunque status, gradus & conditionis existant etiam Sanctę Romanę Ecclesię Card. Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & quibusuis aliis ecclesiastica vel mundana, vel quauis alia dignitate fulgentibus, omnibusque aliis & singulis Pręlatis, Clericis, Capitulis & Conuentibus sęcularibus, & ordinum

De hac re studios' lector cõsulet Ruffinũ lib. 10. Historiæ, c. 14. & Sulpitiũ lib. secũdo sacræ historiæ, Gregorium Nazianzenum oratione in Athanasium in 2. Apologia.

* *Hoc patet ex Theodoreto lib. 5. Historiæ c. 10. vbi Damasus respondens Episcopis Concilij secundi generalis sic incipit.*

Quod (inquit) Apostolicæ sedis debitam reuerentiam exhibetis vobis ipsis magno honori est filij honoratissimi.

Item ex Epistola Concilij Antiocheni ad Iuliũ quæ sic incipit.

Domino beatissimo & honorabili patri Iulio.

Et Stephanus Archiepiscopus Carthaginensis cum tribus Concilijs ita scribit.

Domino beatissimo & sancto patri patrũ Damaso.

Et Concilium Calcedonense in Epistola ad Leonem.

Rogamus (inquiunt) tuis decretis nostrum honora iudiciũ vt firmitas tua filiis quid deceat adimpleat.

Hic est honor Sũmo Pontifici à Concilio semper exhibitus.

dinum prædictorum regularibus etiam Monasteriorum Abbatibus, Prioribus, Ducibus, Comitibus, Principibus, Baronibus, parlamentis, officialibus etiam Regiis, Iudicibus, Aduocatis, Notariis, & tabellionibus ecclesiasticis vel sæcularibus, & quibusuis aliis personis Ecclesiasticis regularibus & sæcularibus, vt præfertur, quacunque dignitate fulgentibus in præfato Regno Franciæ, Delphinatu, & vbicunque prædicta pragmatica directè vel indirectè, tacitè vel expresse vigeret quomodolibet existen. vel pro tempore futuris, ne de cætero præfata pragmatica sanctione, seu potius corruptela, quomodolibet ex quauis causa, tacitè vel expressè, directè vel indirectè, aut quouis alio quæsito colore vel ingenio in quibuscunque actibus iudicialibus vel extraiudicialibus vti, seu etiam eam allegare, vel secũdum eam iudicare, aut quosuis actus iudiciales, vel extraiudiciales secundum dictæ pragmaticæ tenorem vel capitula in ea contenta per se vel alium seu alios nullatenus facere præsumant, aut per alios fieri permittant, seu mandent, nec præfatam pragmaticam sanctionem aut in ea contenta capitula, seu decreta vlterius in domibus suis, aut aliis locis publicis vel priuatis teneant, quinimmò illam ex quibusuis Archiuiis etiam Regiis, seu Capitularibus & locis prædictis infra sex menses à data præsentium computandos deleant, seu deleri faciant, sub maioris excommunicationis latæ sententię, necnon quo ad ecclesiasticas & regulares personas prædictas omnium etiam Patriarchalium, Metropolitan. & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoque & Prioratuum etiam conuentualium, & quarumcunque dignitatum aut beneficiorum Ecclesiasticorum sæcularium & quorumuis ordinum regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda, quo verò ad sæculares præfatæ excommunicationis, necnon amissionis quorumcunque feudorum tam à Romana quam alia Ecclesia ex quauis causa obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa in posterũ obtinenda, inhabilitatísque ad omnes & singulos actus legitimos quomodolibet faciendos, infamésque ac criminis læsæ maiestatis in iure expressis pœnis eo ipso & absque vlteriori declaratione per omnes & singulos supradictos si (quod absit) contrafecerint, incurrendis, à quibus vigore cuiuscunque facultatis, ac clausularum etiam in confessionalibus quibusuis personis sub quibusuis verborum formis concessis contentarum, nisi à Ro. Pont. Canonicè intrante vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, pręterquam in mortis articulo constituti absolui nequeant. Non obstan. præmissis, necnon cõstitutionibus & ordinationibus, decretis, ac statutis apostolica, seu quacunq; alia etiam Conciliari auctoritate quomodolibet, etiam ex certa scientia, & apostolicæ potestatis plenitudine editis & emanatis, & sæpius innouatis, repetitis, confirmatis, & approbatis, quibus, illorum omnium & singulorum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur ad effectum præmissorum pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, scientia, potestate, & tenore præmissis, specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque. Aut si communitatibus, vniuersitatibus & personis singulis supranominatis, etiam Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Marchionibus, & Ducibus præfatis, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari, aut propterea priuari, & inhabiles reddi non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem [illegible] quibuscunque aliis priuilegiis, indulgentiis, & literis apostolicis generalibus, vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ pręsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectum earundem impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romę in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta Basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sextodecimo, Quartodecimo Kalend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

Paria legantur in Monitorio quod ad tollendam pragmaticam sanctionẽ antea statuerat Iulius II. in hoc Concilio Lateranensi habito. 1512.

Clausula derogatoria.

Dicturus de Pragmatica Sanctionis abrogatione quid ipsa dicatur inuestigari primum opus est. Assentior Iurisperitis qui volunt pragmaticas sanctiones esse principum rescripta,

 non.

non de priuatorum negotiis, sed corporum, ordinum & collegiorum causis, de Consilii sententia emissa quod pragmaticis & peritis viris in Concilium adhibitis interponuntur. Zeno. in l. vlt. C. de diuers. rescript. & pragmat. sanct. Fuit autem hac apud Gallos potissimum lex quædam de negotiis Ecclesiasticis summum disciplinæ Ecclesiasticæ restitutionem promittens Episcoporum quorundam sedi Romanæ infensorum consensu & regio edicto firmata. Eius origo vt narrat Pius 2. in Concilio Basiliensi in hunc modum prorupit.

Inter patres, qui Basileæ conuenerunt, & Eugenium Pontificem maximum complures viguere discordiæ, quæ multorum malorum in Christiana religione seminarium fuere, & cum supremam apud se auctoritatem esse pars vtraque contenderet, altera excommunicauit alteram; vixque tandem post multos annos, sedente Nicolao quinto in vnionem reuentum est, & in vno ouili, & sub vno pastore grex Domini conquieuit: at durante diuisione, & sedente Concilio, cum auctoritas quæ quondam episcoporum consueuit esse, non Abbatibus tantum, sed præpositis, prioribus, canonicis, simplicibus presbyteris, & vilibus monachis communicaretur, multa illic decreta præter bonum & æquum edita sunt ad eneruandam Romanæ, primæque sedis eminentiam, sicut in multitudine consueuit, quæ semper inimica principi popularem asserit libertatem. Aderant ex Gallia, Germaniáque multi inferiores gradus homines Ecclesiastici, qui cum non potuissent culpa sua in Romana curia crescere, eo se contulerant, atque ingentibus odiis Apostolicam sedem prosequebantur. Aderant & nonnulli episcopi propter scelera sua eiecti sedibus: qui duces plebis in Concilio facti condendarum legum auctores fuere, ea suadentes quæ maximè grata multitudini viderentur, & Romani Pontificis potestatem, dignitatémque restringerent. Tunc de Conciliis per decennia celebrandis statuta lex est, & vniuersali synodo subiectum esse Romanum Præsulem declaratum, in his quæ vel fidem concernerent, vel sublationem schismatis, aut vniuersalis Ecclesiæ reformationem: de numero, & qualitate Cardinalium constitutio edita, sublata annata, probibitæ reseruationes beneficiorum, his exceptis, quæ continentur in corpore iuris: electiones prælatorum, quæ magna ex parte obsoleuerant instauratæ: confirmationes episcoporum, quæ toto ex orbe ad Romanum Præsulem deferebantur, concessæ: metropolitanis, & ipsorum primatibus expectatiuæ gratiæ sublatæ, appellationes omisso medio reiectæ, etiam ad primam sedem interposita. Atque in his omnibus decretum irritans appositum, si quid aduersus ea conari Pontificem maximum, aut attentare contingeret. Ediderunt & alia multa, quæ speciem quamuis præseferrent honestatis, plena tamen fuere veneno: si codicem illorum decretorum legeris, qui per magnus est, pauca inuenias, quæ non aut primæ sedis odio, aut effrænatæ libertatis cupiditate constituta videantur. Ea cum accepissent Galliarum episcopi, Ecclesiam regni sui apud Bituriges conuocauere: & inspecto decretorum volumine, ea quæ sunt visa sibi vtilia acceptauerunt, alia reiecerunt. Perpaucas constitutiones, vt promulgatæ fuerant, in Concilio admiserunt, & alias quidem truncauerunt, alias extenderunt, tanquam legis condendæ auctoritas apud eos esset. Condiderunt suo ex arbitrio nouum decretorum codicem, in quo cuncta comprehenderunt, quæ vel Constantiæ, vel Basileæ in Apostolicæ sedis derogationem atque contemptum sancita fuere. Nec veriti sunt per se ipsos Romano Pontifici legem præscribere, atque cancellos, vltra quos progredi nequeat statuere. Erat iam sextus ac decimus annus regni Caroli: Incarnationis verò Dominicæ octauus ac trigesimus supra millesimum & quadringentesimum, cum prælati Galliarum nonis Iulij peractum pragmaticæ sanctionis librum eidem Carolo approbandum obtulerunt: qui tanquam oblitus diuinæ gratiæ, & quantis se beneficiis cumulasset Apostolica sedes: Gallorum regibus fauentissima misso Cardinali sanctæ Crucis, qui Burgundos sibi conciliauit, profanas, & iniquas constitutiones approbauit, & in omni ditione sua seruari mandauit grauissimis pœnis aduersum eos statutis, qui contrafacerent, decretúmque ipsum regis, & constituta, prælatorum pragmaticæ sanctionis nomen obtinuere. Ad quam abrogandam plures in Franciam ab Apostolica sede missi legati, dum Eugenius, Nicolaus, Calistusque vixit, nihil profecere: quarto & vigesimo demum anno, vt postea dicemus deleta, sed non penitus extincta est. Ob hanc legem prælati Galliarum, qui se futuros liberos arbitrabantur, in seruitutem maximam redacti, & quasi laicorum mancipia facti, coacti sunt in parlamento Franciæ de singulis causis respondere: beneficia vel regis, vel aliorum principum potentum nobilium arbitrio conferre, minores annis, indoctos, monstruosos, atque incestuosos ad sacerdotia pronehere. Si quos pro malefactis condemnassent, his pœnam remittere, excommunicatos absque satisfactione absoluere; nulla censurarum apud eos libera facultas mansit. Si quis Apostolicas literas in Franciam detulit, quæ prag-

matica

maticæ sanctioni aduersarentur, reus extitit mortis. De causis episcopalibus, de metropoliticis ecclesiis, de matrimoniis, ac hæresi in parlamento cognouerunt, adeóque debacchata est laicorum temeritas in Gallia, vt sacratissimum Christi corpus in pompa, vt sæpe accidit pro veneratione plebium, aut ad ægrotos pro viatico delatum, sub potenti manu regia sistere iuberetur. Episcopi, & prælati reliqui, dignique veneratu sacerdotes, ad publicas carceres raperentur. Ecclesiastica prædia, bonaque omnia clericorum leuibus de causis, ex decreto sæcularium iudicum arrestata, paterent laicis, & multas in hunc modum impietates, sacrilegia, hæreses, & ineptias pragmatica sanctio peperit, quæ a rege, aut iussa fuerunt, aut permissa illis potis, imum temporibus vbi omnia viribus iure relicto fiebant.

Pragmaticam itaque Sanctionem in detrimentum sedis Apostolicæ viguisse experientia ipsa constat adeo vt eam hæresim appellent Summi Pontifices. Sic & inscissuram Ecclesiæ & membra diaboli eam vocauit Barb. c. mandatum col. 5. de rescript. ideò Ludouic. II. antequam ad regnum peruenisset promisit Papæ Pio II. se eam deleturum hoc veri sui decreti literas vt superius diximus hac forma post solita illa animi obsequentis & deuoti in sedem Romanā indicia quæ in ipso limine Epistolarum ad Summos Pontifices mitti solent verborum tenore apud Turonenses editas misit.

Beatissime pater. Omnibus victimis potiorem obedientiam intelligentes assensimus his, quæ tuo nomine nobis aperta sunt, ipsam scilicet pragmaticam sanctionem, tibi tuæque sedi esse infensam, vtpotè quæ in seditione & schismatis tempore, atque per seditionem, sectionis à tua sede figuram, nota sit: & quæ, dum tibi, à quo sacræ leges oriuntur & manant, quantamlibet eripit authoritatem, omne ius & omnem legem dissoluit. Illud enim exoritur quod idem consiliarius in nomine tuæ sanctitatis astruxit, vt dum per pragmaticam sanctionem ipsam summa in Ecclesia tua sanctitatis authoritas minuitur, dum prælatis in regno nostro quoddam licentiæ templum præstruitur, dum congruens vnitas ad alia Regna conformitásque tolli videtur, abroganda sit ipsa pragmatica tollendáque à Regno nostro, quippe quæ aduersus tuam sedem, omnium Ecclesiarum matronam, ab inferioribus prælatis lata sit, tanquam vt scriptura loquitur: Quomodo si eleuetur virga contra leuantem se, aut baculus, qui vtique lignum est: quidquid, Beatissime pater, licèt plerique docti homines confutare niterentur atque diluere, multique nos dehortarentur abrogare sanctionem ipsam, te tamen Principem totius Ecclesiæ, Antistitem sacrorum, te Dominici gregis pastorem profitemur & scimus, téque iubentem sequimur, tibi & beatissimi Petri cathedræ consentimus, & adiungimur. Itaque, sicut mandasti, pragmaticam ipsam à regno nostro, nostróque Viennensi Delphinatu, & omni ditione nostra per præsentes pellimus, deiicimus, penitúsque abrogamus, & quam qualémve ante pragmaticæ ipsius editionem, circa Ecclesiarum, beneficiorum, aliarúmque rerum spiritualium dispositionem, censuram, moderationem in regno nostro, omníque ditione nostra, tui prædecessores Martinus quintus & Eugenius quartus Romani Pontifices habebant & exercebant, talem eandémque nostro adiutorio beatissimo Petro, tibique ipsius successori reddimus, præstamus & restituimus, cum summo Imperio, cum iudicio libero, cum potestate non coarctata. Tu enim, cum scias, quid authoritate diuinitus tibi tradita possis, quas pro Regni nostri & ecclesiarum in eo tranquillitate postulabimus, non negliges, res necessarias: poterísque semper, quod oportunum fuerit, indicare. Vtere igitur deinceps in Regno nostro potestate tua, vt voles, atque illam exerce. Nam vt hominum membra nulla contentione, capite vno, atque vna mente ducuntur, sic tuis sacris decretis ecclesiæ prælati in Regno nostro — Delphinatu consonantiam & obedientiam plenam refundent. Quòd si fortè obnitentur aliqui, aut reclamabunt, nos in verbo Regio pollicemur tuæ beatitudini, atque promittimus exequi facere tua mandata, omnis appellationis aut oppositionis obstaculo prorsus excluso, eósque, qui tibi contumaces fuerint, pro tuo iussu comprimemus & refrenabimus. Datum Turonis sub magno sigillo nostro, die 27. mensis Nouemb. Anno Domini 1461. & Regni nostri primo.

Mortuo Pio ne Ludouicus adulatorum consiliis mentem mutaret Sixtus Pontifex promissi memor ad eum legatum. Io Bell. monachum pro antiquāda dicta pragmatica misit Rex fidē datam soluere cupiens pragmaticam sublatam iri voluit, sed schola Parrisiensis restitit. Deinde quadam concordata fuerunt inter Sixtum & Ludouicum inita quæ non fuerunt recepta vt in extrauag. ad vniuersal. Eccles. regimen. de treuga. l. communibus, & Gaguin. libr. 10. in vita Lud. II.

Iulius II. cum deinde videret prædecessores suos sedulam lusisse operam in huius pragma-

ticæ sanctionis concutiendam pernicaciam quartam Sessionẽ Concilij Lateranensis celebrauit eo precipuè animo vt patrum decreto funditus extingueretur corruptela illa flagitiorum plurimorum fomes.

Mors cœpta exequi non passa est. Summus Pontifex ægrè ferebat hanc sibi ferri iniuriam. Et meritò? Quæ iura enim, quæ leges ab orthodoxis commendantur in quibus membra à capite dissentiunt, in quibus oues Pastorem nec timent nec venerantur? Pragmatica sanctio eò vergebat vt gliscentibus sæculis tandem negaretur obedientia illa tanto iure sedi apostolicæ præstanda. Eius auspicia fucatam quantumuis haberent boni publici animaduersionem potius tamen hiabant ad illam flagitiorum libertatẽ quam ad debitum Ecclesiastici ordinis cultum Habebat exitiosissimos comites ingratitudinem, & detrimentum publicum. Ingratus est qui parentes non suspicit, ast ingratissimus qui Ecclesia Romana educatus & enutritus lacte veluti eam odit & prosequitur. Damna quæ attulit hæc sanctio non melius enitescunt quam in ipsa querela totius regni, cuius piissimus Rex Franciscus I. memor est in suo de reuocanda hac corruptela edicto, & precibus facilime consequutus est vt loco Pragmaticæ sanctionis consultissima hæc concordata haberentur, quæquidem non in omnibus à pragmatica sanctione recedunt sed in his quæ ius eligẽdi inueniuntur decretũ fuit vt in posterum regi potestas nominandi, maneret iure confirmandi relicto pontifici. De qua quidem hoc tantum dicam, nullam potuisse excogitari expeditiorem eligendi rationem, & in quam minus cadere possit crimen ambitus, quàm cùm nominandi ad eum defertur arbitrium, qui nec pecunia oppugnari, nec gratia inflecti, nec precibus vinci possit. Quòd quidem facilè intelliget qui considerauerit, quàm esset olim laboriosa & periculi plena concertatio, quoties de eligendo agebatur Episcopo vel cœnobiarcha, quæ tota hodie cessat cùm ab vnius Regis nutu pendet nominatio, cui vix vnquam refragatur pontifex. Detur modo à rege opera vt q̃ ab ipso nominentur, qui munus sibi impositum sustinere possint & velint pro dignitate, quod tamen paucissimos in hodiernum diem constat, fecisse, & in posterum facturos esse nec vlla spes est, si, vt fit, ex aulicis solum nominentur Episcopi ac Cœnobiarchæ, fatebuntur cuncti a Francorum Ecclesiæ nihil potuisse esse conducibilius, quam id in vnius arbitrium conferri, qui in nominando non aliud vnquam sibi proponit quam vtilitatem Ecclesiæ cui vult prouideri.

Hæc sunt quæ de pragmaticæ sanctionis abrogatione tot annis, tot pontificibus exoptata & de concordatis inter summum Pontificem & Christianissimum regem dicere licuit quæ si vt decet obseruarentur collapsa Ecclesiasticis disciplina pristinum honorem & aurea sæcula rediré non ambigeremus.

VII.

Valor beneficiorum an sit exprimendus propter annatam soluendam ab impetrantibus quam si non expresserint an intra annum hoc facere teneantur.

An annata capi possint à Pontifice amplissimè traditur apud Gomes. in tract. suo breuium nu. 24. de quibus infra dilucidior tractandis locus superest.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS pontifex (cui tot tantáque in spiritualibus & temporalibus prouidenda incumbunt) rerum & temporum qualitate pensata, nonnulla prout ad cunctorum clericorum beneficia ecclesiastica, à sede apostolica pro tempore impetrantium commoda & vtilitates, ac litibus & fraudibus obuiandum oportere conspicit, salubriter ordinat & disponit. Nuper siquidem inter constitutiones ad laudem Dei, & Christi fidelium pacem & quietem, de fratrum nostrorum consilio, cum charissimo in Christo filio nostro Francisco, Francorum rege Christianissimo matura deliberatione concordatas, statuimus, quod in prouisionibus quas personis quibusuis Regni Franciæ ac Delphinatus & Comitatus Dien & Valentin de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis, per nos & successores nostros & sedem prædictam, etiam motu proprio, etiam promotis ad ecclesias cathedrales & metropolitanas & monasteria (vt obtenta per eos beneficia retinere possent) fieri contingeret, illorum verus annuus per florenos, aut ducatos auri de camera, aut libras Turon seu alterius monetæ valor secundùm communem æstimationem exprimi deberet, alioquin gratiæ ipsæ essent ipso iure nullæ. Cum autem (sicut accepimus) sæpe contingeret personas Regni & Delphinatus ac Comitatus huiusmodi vacatione beneficiorum in locis remotis regni ac Delphinatus, & comitatus eorundem, per obitum pro tempore vacantia intellecta, eorum veri valo-

ris notitiam haberi non posse, & veri valoris huiusmodi notitia non habita ad illa à Romano pontifice impetrandum celerem nuncium ad sedem prædictam destinare, & signaturam supplicationis super illorum impetratione, cum facultate verum annuum valorem beneficiorum huiusmodi in literarum super huiusmodi supplicationibus expeditione augendi obtinere ad effectum possessionem beneficiorum huiusmodi assequendi, literas super huiumodi impetrationibus, cum minus vera valoris beneficiorum eorundem expressione expedire, & absque eorum culpa, diligentia, & expensis pro impetratione huiusmodi obtinenda factis, & gratia eis à nobis concessa, & illius effectu frustrari, ac per posteriores (qui nulla habita diligentia cum expressione veri valoris eadem beneficia à sede prædicta impetrarunt) excludi ac desuper propterea molestari.

Cum dubitatur de vero valore potest addi clausula cum facultate verum exprimendi valorem & hoc in fine signaturæ.

Nos qui subditorum nostrorum commoda libenter procuramus, ac eos à litibus & expensis, quantum cum domino possumus releuamus motu proprio, ac ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, statuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus impetrantes beneficia ecclesiastica in regno Delphinatu, & comitatu prædictis per obitum duntaxat vacantia, si verum annuum valorem beneficiorum in literis apostolicis, quæ super dictis beneficiis expeditæ fuerint non expresserint, infra annum à die datæ literarum earundem computandum, valorem ipsum malè expressum corrigi per officiales, ad quos expeditio literarum huiusmodi pertinet, & correctiones literarum earundem fieri consueuerunt petere, ipsique officiales ipsarum literarum expeditioni præsidentes, ad eorundem impetrantium simplicem petitionem, valorem ipsorum ad verum annuum valorem, iuxtà petentium voluntatem in eisdem literis reducere & corrigere, ipsique impetrantes pro augmento valoris expressi duntaxat, annatam cameræ Apostolicæ soluere debeant & teneantur, decernentes quascunque impetrationes posteriores de dictis beneficiis, ratione non expressionis veri valoris huiusmodi, infra dictum annum factas nullius roboris vel momenti esse, & pro infectis haberi debere. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo decimosexto Cal. Octobris, Pontificatus nostri anno quarto.

Hæc possessionis materia frequentissima est vt dicis Iurisconsultus. l. Fulcinius §. cum hoc. ff. quibus ex causis in poss. eatur.

VIII.

Aduersus inuadentes domos Cardinalium armata manu & in eis aliquid surripientes eorumque fautores.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Sacro approbante Concilio.

TEMERARIORVM quorundam qui S.R.E. Card. Præcipuas Catholicæ Ecclesiæ columnas ea qua conuenit reuerentia obseruare contemnunt, & in eorum res, & bona, manus violentas ausu sacrilego iniicere non verentur, effrenata libido nos admonet, & inducit, vt ad eorum audaciam, antequam longius prorepat, comprimendam, ea quæ à prædecessoribus nostris in dictorum Card. dignitatis conseruationem prouida sunt consideratione statuta, pro illorum obseruantia firmiori nostræ innouationis munimine roboremus, extẽdamus, & ampliamus, prout temporum qualitas exigit, & tam eminenti in ecclesia Dei dignitati conspicimus in Domino salubriter expedire. Sanè ab aliquibus citra temporibus damnabilis quidam in Vrbe inoleuit abusus, & licentia delinquendi, quo dum Apostolica sede vacante per Card. in conclaui existentes de futuri Romani Pont. electione tractatur, si qua de vno ex eisdem Card. quòd in Pontificem sit electus vox prodeat etiã non vera, illius domum vulgus armis aggreditur, & super ea diripienda cum ipsius Card conclaue nondum egressi familiaribus eam custodientibus vi contendit, & sic etiam effractis foribus, aut pariete effosso aditus pateat in prædam omnium bonorum quæ ibi extant, hostiliter corruit, nisi armatorum præsidio defendatur, nonnullique quandóque reperiuntur ita temerarij & audaces, vt aliis etiam temporibus prætextu rixarum domos Cardinalium hostiliter & cum armis aggredi non verentur, in eáque morantes offendere & vulnerare, ex quibus Cardinalatus honor, i

Cardinales sunt præcipuæ Ecclesiæ catholicæ columnæ. c. ministerium. de offic. Archipresbyteri. Oldradus consil. 46. Cardin. Alexand. in c. in nomine Domini 23. dist.

De his qui temerè & nephario ausu audent inuadere domos Cardinalium & in eis commorātes offendere cōstitutio sancita est per Honoriū 3. & Bonifaciū 8. quæ in hoc opere non sita est extenditur autem hic in eorū fautores.

honori, quibus sacrosancta militans Ecclesia tanquam purpureo tota decoratur amictu, non parum detrahitur, & eorum generatur contemptus, & homicidiorum & aliorum scandalorum occasio exhibetur. Nos igitur huiusmodi temerarios conatus debita volentes animaduersione reprimere, sacro approbante Concilio, fel. record. Honorij. III. & Bonifacij. VIII. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum contra aliquem dictæ Ecclesiæ Card hostiliter insequentes, & illis præsentia, consilio, aut fauore assistentes, eósve scienter receptantes, aut defendentes, & eorum domos & ædes, vt supra, inuadentes, & eorum posteros, bona, æditas constitutiones auctoritate Apostolica tenore præsentium innouamus. Decernentes eas vbique debere perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari. Et nihilominus constitutiones easdem cum omnibus & singulis in eis contentis censuris & pœnis ad omnes & singulas personas cuiuscunque status conditionis & excellentiæ existentes, qui alicuius dictorum Card. domum tam tempore dicti conclauis, etiam si in Roman. tunc Pontificem sit electus, quàm aliàs quandocunque, & ex quacunque causa armata manu inuadentes, & in ea violenter, hostiliter aliquid diripientes, aut quemquam ex inibi existentibus vulnerantes, & eorum socios, & eos qui id fieri mandauerint, vel factum eius nomine ratum habuerint, ac ipsis inuasoribus consilium in præmissis vel fauorem præstiterint, & defenderint, extendimus & ampliamus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterísque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Data Romæ in publica Sessione, in Lateranen. sacrosancta Basilica solenniter celebrata, Anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sextodecimo, decimo septimo Kalendas Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

IX.

De erroribus Martini Lutheri & sequacium, illorúmque de Hæresi condemnatione, excommunicatione, & aliis pœnis.

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Psal. 73. d. Exvrge Domine & iudica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt tota die: inclina autem aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cuius tu *Ioan. 21.* torcular calcasti solus, & ascensurus ad Patrem, eius curam, regimen, & administrationem Petro tanquam capiti, & tuo Vicario, eiúsque successoribus instar triumphantis Ecclesiæ commisisti. Exterminare nititur eam aper de sylua, & singularis ferus depascitur eam. Exurge Petre, & pro pastorali cura præfata tibi (vt *1. Pet. 2.* præfertur) diuinitus demandata, intende in causam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris omnium ecclesiarum, ac fidei magistræ: quam tu, iubente Deo, tuo sanguine consecrasti: contra quam, sicut tu præmonere dignatus es, insurgunt magistri mendaces, introducentes sectas perditionis, sibi celerem interitum superducentes: quorum lingua ignis est, inquietum malum, plena veneno mortifero: qui zelum amarum habentes & contentiones in cordibus suis, gloriantur, & mendaces sunt aduersus veritatem. Exurge tu quoque, quæsumus Paule, qui eam tua doctrina ac pari martyrio illuminasti atque illustrasti. Iam enim surgit nouus Porphyrius,* quia sicut ille olim sanctos Apostolos iniustè momordit, ita hic sanctos Pontifices prædecessores nostros contra tuam doctrinam eos non obsecrando, sed increpando, mordere, lacerare, ac vbi causæ suæ diffidit, ad conuicia accedere non veretur, more hæreticorum, quorum (vt inquit Hieronymus) vltimum præsidium est, vt cum conspiciant causas suas damnatum iri, incipiant virus serpentis lingua diffundere: & cum se victos conspiciant, ad contumelias prosilire. Nam licet hæreses esse, ad exercitationem fidelium, tu dixeris oportere, eas tamen, ne incrementum accipiant, néve vulpeculæ coalescant, in ipso ortu, te intercedente & adiuuante, extingui necesse est. Exurgat denique omnis sanctorum ac reliqua vniuersalis Ecclesia, cuius vera sacrarum literarum interpretatione posthabita, quidam, quorum mentem pater mendacij excæcauit, ex veteri hæreticorum instituto, apud semetipsos sapientes, scripturas easdem aliter quam Spiritus sanctus flagitat, proprio duntaxat sensu,

** Porphyrius Atheniensis Philosophus natione Siculus nominis Christiani acerrimus persequutor & hostis, literas ambinas perinde ac nihil essent reprehendit, scommatum & conuitiorum in religionem Christianam studiosissimus. Niceph. lib. 5. c. 13.*

sensu, ambitionis, auræque popularis causa, teste Apostolo, interpretatur, immò verò torquent & adulterant, ita vt iuxtà Hieronymum, iam non sit euangelium Christi, sed hominis, aut quod versus est, diaboli. Exurgat, inquam, præfata Ecclesia sancta Dei, & vna cum beatissimis apostolis præfatis, apud Deum omnipotentem intercedat, vt purgatis ouium suarum erroribus, eliminatísque à fidelium finibus hæresibus vniuersis Ecclesiæ suæ sanctæ pacem & vnitatem conseruare dignetur. Dudum siquidem, quod præ animi angustia & mœrore exprimere vix possumus, fide dignorum relatu ac fama publica referente, ad nostrum peruenit auditum: immò verò, proh dolor, oculis nostris vidimus ac legimus multos & varios errores, quosdam videlicet iam per concilia ac prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, hæresim etiam Græcorum & Bohemicam expressè continentes: alios verò respectiuè vel hæreticos, vel falsos, vel scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, à falsis fidei cultoribus, qui per superbam curiositatem mundi gloriam cupientes, contra Apostoli doctrinam plus sapere volunt, quam oporteat: quorum garrulitas (vt inquit Hieronymus) sine scripturarum auctoritate non haberet fidem, nisi viderentur peruersam doctrinam etiam diuinis testimoniis, male tamen interpretatis, roborare. A quorum oculis Dei timor recessit, humani generis hoste suggerente, nouiter suscitatos, & nuper apud quosdam leuiores in inclyta natione Germanica seminatos. Quod eo magis dolemus ibi euenisse, quod eandem nationem & nos, & prædecessores nostri, in visceribus semper gesserimus charitatis. Nam post translatum ex Græcis à Romana Ecclesia in eosdem Germanos imperium,* eadem prædecessores nostri & nos, eiusdē Ecclesiæ aduocatos, defensorésque ex eis semper accepimus, quos quidem Germanos, catholicæ veritatis verè germanos, constat hæresum acerrimos oppugnatores semper fuisse, cuius rei testes sunt laudabiles illæ constitutiones Germanorum Imperatorum pro libertate Ecclesiæ, próque expellendis exterminandísque ex omni Germania hæreticis, sub grauissimis pœnis etiam amissionis pœnis etiam amissionis terrarum & dominiorum, contra receptatores vel non expellentes olim editæ, & à nostris prædecessoribus confirmatæ: quæ si hodie seruarentur, & nos & ipsi vtique hac molestia careremus. Testis est in Concilio Constantien. Hussitarum ac Vvicleffistarum, necnon Hieronymi Pragen. damnata ac punita perfidia. Testis est toties contra Bohemos Germanorum sanguis effusus. Testis denique est prædictorum errorum seu multorum ex eis per Colonien. & Louanien. vniuersitates, vtpote agri Dominici pijssimas religiosissimásque cultrices, non minus docta quam vera ac sancta confutatio, reprobatio, & damnatio. Multa quoque alia allegare possemus, quæ ne historiam texere videamur, præter mittenda censuimus. Pro pastoralis igitur officij diuina gratia nobis iniuncti cura, quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum vlterius tolerare seu dissimulare, sine Christianæ religionis nota atque orthodoxæ fidei iniuria, nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos articulos præsentibus duximus inserendos, quorum tenor sequitur & est talis.

1 Hæretica sententia est, sed vsitata, Sacramenta nouæ legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2 In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare.

3 Fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingressu cœli.

4 Imperfecta charitas morituri, fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam Purgatorij, & impedit introitum regni.

5 Tres esse partes pœnitentiæ, contritionem, confessionem & satisfactionem, non est fundatum in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis Christianis doctoribus.

6 Contritio quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, immò magis peccatorem.

* Anno salutis DCCC. in die natiuitatis Domini, prælibita matura deliberatione, Leo pontifex Romanus considerans Imperatores Constantinopolitanos ægrè id nomen tueri, & ob eam rem vrbem Romam atque Italiam magnis calamitatibus pressam, simulque retractans errores Græcorum frequenter & inobedientiam & Occidentale Imperium quasi pro derelicto à Græcis habitum, è regione verò perpendens Carolum Francorum regem potentissimum, & optimè de Ecclesia meritum, eapropter inter Missarum solennia eo die in basilica S. Petri pontifex populi Romani consensu, Carolum Imperatorem Romanorum declarat, ac diademate coronat, Pontifex item hominem minuxit cum Pipino filio quem Italiæ regem solenni decreto pronunciauit. Eo die Imperij Romani à Græcis in persona Caroli magni transitum est ad Germanos.

D 7 Ver[illegible]

7 Verissimum est prouerbium, & omnium doctrina de contritionibus hucúsque data præstantius, de cætero non facere, summa pœnitentia optima pœnitentia, noua vita.

8 Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, vt omnia mortalia cognoscas. Vnde in primitiua ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.

9 Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus quam quod misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

10 Peccata non sunt vlli remissa, nisi remittente sacerdote, credat sibi remitti: immò peccatum maneret, nisi remissum crederet: non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio sed oportet etiam credere esse remissum.

11 Nullo modo confidas absolui propter tuam contritionem, sed propter verbum Christi, Quodcúnque solueris, &c. Hic, inquam, confide, si sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quidquid sit de contritione.

12 Si per impossibile confessus non esset contritus, aut sacerdos non serio, sed ioco absolueret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

13 In sacramento pœnitentiæ ac remissione culpæ, non plus facit Papa aut Episcopus, quam infimus sacerdos: immò vbi non est sacerdos, æquè tantum quilibet Christianus, etiam si mulier aut puer esset.

14 Nullus debet sacerdoti respondere, se esse contritum, nec sacerdos requirere.

15 Magnus error eorum qui ad sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic innixi, quòd sint confessi, quòd non sint sibi conscij alicuius peccati mortalis, quòd præmiserint orationes suas & præparatoria, omnes illi ad iudicium sibi manducant & bibunt: sed si credant & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos.

16 Consultum videtur, quòd ecclesia in communi concilio statueret laicos sub vtraque specie communicandos, nec Bohemi communicantes sub vtraque specie, sunt hæretici, sed schismatici.

17 Thesauri ecclesiæ, vnde Papa dat indulgentias, non sunt merita Christi & sanctorum.

18 Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum quæ licent, & non de numero eorum quæ expediunt.

19 Indulgentiæ his qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud diuinam iustitiam.

20 Seducuntur credentes indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus vtiles.

21 Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris solummodo & impatientibus.

22 Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec vtiles: videlicet mortuis seu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt sed non publica, his qui meliora operantur.

23 Excommunicationes sunt tantum extremæ pœnæ, nec priuant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

24 Docendi sunt Christiani plus diligere excommunicationem, quam timere.

25 Romanus Pontifex Petri successor, non est Christi vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in B. Petro institutus.

26 Verbum Christi ad Petrum, Quodcunque solueris super terram, &c. extenditur duntaxat ad ligata ab ipso Petro.

27 Certum est in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse, statuere articulos fidei, immò nec leges morum seu bonorum operum.

28 Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret: adhuc non est peccatum aut hæresis, contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium vniuersale alterum reprobatum, alterum approbatum.

29 Via nobis facta est enarrandi auctoritatem conciliorum, & liberè contradicendi

cendi eorum gestis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi quidquid verum videtur, siue probatum fuerit, siue reprobatum a quocunque concilio.

30 Aliqui articuli Ioannis Husz condemnati in concilio Constantien sunt Christianissimi, verissimi, & Euangelici, quos nec vniuersalis Ecclesia posset damnare.

31 In omni opere bono iustus peccat.

32 Opus bonum optimè factum, est veniale peccatum.

33 Hæreticos comburi, est contra voluntatem Spiritus.

34 Præliari aduersus Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

35 Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

36 Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo: & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

37 Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quę sit in canone.

38 Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorum salute, saltem omnes: nec probatum est vllis aut rationibus aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut agendæ charitatis.

39 Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

40 Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viuentium, minus beantur quam si per se satisfecissent.

41 Prælati ecclesiastici & principes seculares non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores, respectiuè, quàm sint pestiferi, quam perniciosi, quam scandalosi, quam piarum & simplicium mentium seductiui, quàm denique sint contra omnem charitatem, ac S.R.E. matris omnium fidelium, & magistræ fidei reuerentiam, atque neruum ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet quæ fons est & origo omnium virtutum, sine qua facilè vnusquisque infidelis esse conuincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, vtpote grauissimis, propensius (vt decet) procedere, necnon huiusmodi pesti, morbóque canceroso, ne in agro Dominico tanquam vepris nociua vlterius serpat, viam præcludere cupientes, habita super prædictis erroribus & eorum singulis diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturáque deliberatione, omnibúsque ritè pensatis ac sæpius ventilatis cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac regularium ordinum Prioribus seu ministris generalibus, pluribúsque aliis sacræ Theologiæ, necnon vtriusque iuris professoribus siue magistris & quidem peritissimis: reperimus eosdem errores respectiuè (vt præfertur) aut articulos non esse catholicos, nec tanquam tales esse dogmatizandos, sed contra Ecclesiæ catholicæ doctrinam & traditioné, atque ab ea veram diuinarum scripturarum receptam interpretationem, cuius auctoritati ita acquiescendum censuit Augustinus, *vt dixerit se Euangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ Catholicæ interuenisset auctoritas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo vel aliquibus palam sequitur, eandem Ecclesiam, quę Spiritu sancto regitur, errare & semper errasse. Quod est vtique contra illud, quod Christus discipulis suis in ascensione sua (vt in sancto euangelio Matthęi legitur) promisit, dicens: Ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Necnon contra sanctorum patrum determinationes conciliorum quoque & summorum Pontificum expressas ordinationes seu canones: quibus non obtemperasse, omnium hæresum & schismatum, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit. De eorundem itaque venerabilium fratrum nostrorum consilio & assensu, ac omnium & singulorum prędictorum matura deliberatione prędicta, auctoritate omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra pręfatos omnes & singulos articulos seu errores, tanquam (vt pręmittitur) respectiuè hęreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, & veritati catholicę obuiantes, damnamus,

*Vehemẽs profectò Augustinus telum in oẽs qui nihil credendum clamitant nisi quod dilucidè sacra scriptura dicit. Num ergo Deum vnũ esse vniuersaque suo verbo condidisse credidissent si Mosis ætatẽ præcessissent? An resurrectionem professi fuissent si vniuersa Biblia sacra Babylonicis flammis cremari vidissẽt. Cum ergo compertum sit fidẽ nisi verbo quod sola Ecclesia Catholica custodit, probat, & intelligit, ideóque dicitur columna & firmamentũ veritatis, manẽdum est in securitate Ecclesiæ ne præcipites cum Luthero in schismata ruamus.

mus,reprobamus,atque omninò reijcimus,ac pro damnatis, reprobatis & reiectis ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi debere, harum serie decernimus & declaramus,inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ,ac sub maioris excommunicationis latæ sententiæ necnon quo ad ecclesiasticas & regulares personas, episcopalium omnium etiam patriarchalium, metropolitanorum, & aliarum cathedralium ecclesiarum,monasteriorum quoque & prioratuum etiam conuentualium,& quarumcunque dignitatum, aut beneficiorum ecclesiasticorum, sæcularium aut quorumuis ordinum regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda:quo vero ad conuentus, capitula, seu domos aut pia loca sæcularium vel regularium,etiam mendicantium,necnon vniuersitatis etiam studiorum generalium,quorumcunque priuilegiorum indultorum à sede Apostolica vel eius Legatis,aut aliàs quomodolibet habitorum vel obtentorum,cuiuscunque tenoris existant:necnon nominis & potestatis studium generale tenendi, legendi,ac interpretandi quasuis scientias & facultates,& inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda: Prædicationis quoque officij, ac amissionis studij generalis,& omnium priuilegiorum eiusdem:quo verò ad sæculares eiusdem excommunicationis,necnon amissionis cuiuscunque emphyteosis seu quorumcunque feudorum tam à Romana Ecclesia,quam aliàs quomodolibet obtentorum,ac etiam inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda:necnon quo ad omnes & singulos superius nominatos,inhibitionis Ecclesiasticæ sepulturæ, inhabilitatisque ad omnes & singulos actus legitimos,ac diffidationis,& criminis lesæ maiestatis, & hæreticorum & fautorum eorundem in iure expressis pœnis,eo ipso & absque vlteriori declaratione per omnes & singulos supradictos,si (quod absit) contrafecerint,incurrendis,à quibus vigore cuiuscunque facultatis & clausularum etiam in confessionalibus quibusuis personis,sub quibusuis verborum formis contentarum nisi à Rom.Pont. vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente præterquam in mortis articulo constituti,absolui nequeant. Omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus,tam laicis quam clericis,sæcularibus & quorumuis ordinum regularibus,& aliis quibuscunque personis,cuiuscunque status,gradus vel conditionis existant,& quacunque Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate,etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus,patriarchis,primatibus, archiepiscopis,episcopis,patriarcharum,metropolitanarum, & aliarum cathedralium collegiatarum ac inferiorum Ecclesiarum prælatis,clericis, aliisque personis ecclesiasticis, sæcularibus,& quorumuis ordinum etiam mendicantium regularibus,abbatibus, prioribus,vel ministris generalibus vel particularibus,fratribus seu religiosis, exemptis & non exemptis: Studiorum quoque vniuersitatibus sæcularibus & quorumuis ordinum etiã Mendicantium regularibus necnon Regibus, Imperatoribus Electoribus,principibus,ducibus,marchionibus,comitibus,baronibus, capitaneis, conductoribus,domicellis,omnibúsque officialibus,iudicibus,notariis Ecclesiasticis & sæcularibus,communitatibus,vniuersitatibus potentatibus, ciuitatibus, castris,terris & locis,seu eorum vel earum ciuibus,habitatoribus & incolis, ac quibusuis aliis personis ecclesiasticis vel regularibus(vt præfertur)in vniuersum orbem,vbicunque,præsertim in Alemania existentibus, vel pro tempore futuris, ne præfatos errores,aut eorum aliquos,peruersámque doctrinam huiusmodi afferre, affirmare,defendere,prædicare,aut illi quomodolibet publicè vel occultè, quouis quęsito ingenio vel colore,tacitè vel expressè fauere pręsumant. Insuper, quia errores pręfati & plures alij continentur in libellis seu scriptis eiusdem Martini Lutheri,dictos libellos & omnia dicti Martini scripta seu prędicationes,in Latino vel quocunque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores seu eorum aliqui continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omninò reiicimus, & pro omninò damnatis,reprobatis,ac reiectis, vt pręfertur,haberi volumus: mandantes in virtute sanctę obedientię & sub pœnis prędictis eo ipso incurrendis,omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus superius nominatis,ne huiusmodi scripta,libellos,prędicationes seu schedulas,vel in eis contenta capitula,errores aut articulos supradictos continentia legere,asserere,prædicare,laudare,imprimere,publicare,siue defendere,per se vel alium seu alios,directè vel indirectè, tacitè vel

Articuli Lutheri suprascripti peruersi & hæretici dogmatis instrumenta damnantur.

A prædicationis priuilegio arcetur Lutherus.

Pœna credentium & fauentium Lutheranæ hæresi.

Scripta omnia Lutheri quocunque Idiomate scripta comburi mandat.

vel expresse, publicè vel occultè, aut in domibus suis, siue aliis publicis vel priuatis locis tenere quoquomodo præsumant: quinimmò illa statim post harum publicationem vbicunque fuerint, per ordinarios & alios supradictos diligenter quæsita, publicè & solenniter in præsentia cleri & populi, sub omnibus & singulis supradictis pœnis, comburant. Quòd vero ad ipsum Martinum attinet (bone Deus) quid prætermisimus, quid non fecimus, quid paternæ charitatis omisimus, vt eum ab huiusmodi erroribus reuocaremus? Postquam enim ipsum citauimus, mitius cum eo procedere volentes, illum inuitauimus: atque tam per diuersos tractatus cum legato nostro habitos, quam per literas nostras, hortati fuimus, vt à prædictis erroribus discederet, aut oblato etiam saluo conductu & pecunia ad iter necessaria, sine metu seu timore aliquo, quem perfecta charitatis foras mittere debuit, veniret, ac Saluatoris nostri Apostolique Pauli exemplo, non in occulto, sed palam & in facie loqueretur.* Quod si fecisset, pro certo (vt arbitramur) ad quod reuers[us], errores suos cognouisset: nec in Rom. curia, quam tantopere, vanis maleuolorum rumoribus plusquam oportuit tribuendo, vituperat, tot reperisset errata: docuissemúsque cum luce clarius, sanctos Rom. Pontifices prædecessores nostros, quos præter omnem modestiam iniuriosè lacerat, in suis canonibus seu constitutionibus, quas mordere nititur, nunquam errasse: quia iuxtà Prophetam, nec in Galaad resina, nec medicus deest. Sed obaudiuit semper, & prædicta citatione, omnibúsque & singulis supradictis spretis venire contempsit, ac vsque in præsentem diem contumax atque animo indurato censuras vltra annum sustinuit: & quod deterius est, addens mala malis, de citatione huiusmodi notitiam habens, in vocem temerariæ appellationis prorupit, ad futurum Concilium, contra constitutionem Pij II. ac Iulij II. prædecessorum nostrorum, qua cauetur, taliter appellantes hæreticorum pœna plectendos, (Frustra etiam Concilij auxilium implorauit, qui illi se non credere palam profitetur) ita vt contra ipsum tanquam, de fide notoriè suspectum, immò verè hæreticum, absque vlteriori citatione vel mora, ad condemnationem & damnationem eius, tanquam hæretici, ac ad omnium & singularum suprascriptarum pœnarum & censurarum seueritatem procedere possemus. Nihilominus de eorundem fratrum nostrorum consilio, omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat: omnium iniuriarum hactenus nobis & Apostolicæ sedi illatarum obliti, omni qua possumus pietate vti decreuimus, & quantum in nobis est agere, vt proposita mansuetudinis via, ad cor reuertatur, & prædictis recedat erroribus, vt ipsum tanquam filium illum prodigum ad gremium Ecclesiæ reuertentem, benignè recipiamus. Ipsum igitur Martinum, & quoscunque ei adhærentes, eiusque receptatores & fautores, per viscera misericordiæ Dei nostri, & per aspersionem sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quo & per quem humani generis redemptio, & sanctæ matris Ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur, & obsecramus, vt ipsius Ecclesiæ pacem, vnitatem & veritatem, pro qua ipse saluator tam instanter orauit ad patrem, turbare desistant, & à prædictis tam perniciosis erroribus prorsus abstineant: inuenturi apud nos, si effectualiter paruerint, & paruisse per legitima documenta nos certificauerint, paternæ charitatis affectum, & apertum mansuetudinis & clementiæ fontem. Inhibentes nihilominus eidem Martino ex nunc, vt interim ab omni prædicatione seu prædicationis officio omninò desistat. Alioquin in ipsum Martinum, si forte iustitiæ & virtutis amor à peccato non retrahat, indulgentiæque spes ad pœnitentiam non reducat, pœnarum terror coerceat disciplinæ, eundem Martinum, eiusque adhærentes, complices, fautores, & receptatores tenore præsentium requirimus & monemus, in virtute sanctæ obedientiæ & sub prædictis omnibus & singulis pœnis, eo incurrendis, districtè præcipiendo mandamus, quatenus infra sexaginta dies, quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione præsentium in locis infrascriptis, immediatè sequentes numerandos, ipse Martinus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti, à præfatis erroribus, eorumque prædicatione ac publicatione & assertione, defensione quoque, & librorum seu scripturarum editione super eisdem siue eorum aliquo omninò desistant, librósque ac scripturas

*Nihil prætermisit Pontifex, quo Apostata Lutherus errorum & hæresis dementiã sineret & ad pœnitentiam reduceretur, sed oleum & operã perdidit hinc gloriatur ipse Lutherus quod paruifecerit cõmonita omnia, Epistol. 2. ad Leonem. 10. Carolus inquit Miltitias Beatitudinis tuę nũcius cursãs & recursans vix tandẽ etiã auxilio Frederici Electoris effecit, vt semel & iterum familiariter mecum loqueretur. Qui aliquando versati sunt in historiis Ecclesiasticis facilè vident Romani Pontificis nuncium à nullo vnquam Imperatore aut rege, tam superbè contemptũ fuisse quam à Luthero.

Ad resipiscentiã prædictũ terminum spreuit Lutherus eiusque sequaces impœnitentes remanserunt.

omnes & singulas, præfatos errores seu eorum aliquos quomodolibet continentes comburant, vel comburi faciant. Ipse etiam Martinus errores & assertiones huiusmodi omninò reuocet, ac de reuocatione huiusmodi per publica documenta in forma iuris valida, in manibus duorum prælatorum consignata, ad nos intra alios similes sexaginta dies transmittenda, vel per ipsummet (si ad nos venire voluerit, quod magis placeret) cum præfato plenissimo saluo conductu, quem exnunc concedimus, deferenda, nos certiores efficiat, vt de eius vera obedientia nullus dubitationis scrupulus valeat remanere. Aliàs si (quod absit) Martinus præfatus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti secus egerint, seu præmissa omnia & singula intra terminum prædictum cum effectu non adimpleuerint, Apostoli imitantes doctrinam, qui hæreticum hominem, post primam & secundam correptionem, vitandum docuit, exnunc prout extunc, & è conuerso, eundem Martinum, complices, adhærentes, fautores, & receptatores præfatos, & eorum quemlibet, tanquam aridos palmites in Christo non manentes, sed doctrinam contrariam catholicæ fidei inimicam, siue scandalosam, seu damnatam, in non modicam offensam diuinæ maiestatis, ac vniuersalis Ecclesiæ & fidei Catholicæ detrimentum & scandalum dogmatizantes, claues quoque Ecclesiæ vilipendentes, notorios & pertinaces hæreticos eadem auctoritate fuisse & esse declarantes, eosdem, vt tales, harum serie condemnamus, & eos pro talibus haberi ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus supradictis volumus & mandamus. Eósque omnes & singulos omnibus supradictis & aliis contra tales à iure inflictis pœnis, præsentium tenore subiicimus, & eisdem irretitos fuisse & esse decernimus & declaramus. Inhibemus præterea sub omnibus & singulis præmissis pœnis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus superius nominatis, ne scripta, etiam præfatos errores non continentia, ab eodem Martino quomodolibet condita vel edita, aut condenda, vel edenda, seu eorum aliqua tanquam ab homine orthodoxæ fidei inimico, atque ideo vehementer suspecta, & vt eius memoria omninò deleatur de Christifidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare siue defendere per se vel alium seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, publicè vel occultè, seu in domibus siue aliis locis, publicis vel priuatis, tenere quoquomodo præsumant: quinimmò illa comburant, vt præfertur. Monemus insuper omnes & singulos Christifideles supradictos, sub eadem excommunicationis latæ sententiæ pœna, vt hæreticos prædictos declaratos & condemnatos, mandatis nostris non obtemperantes, post lapsum termini supradicti euitent, & quantum in eis est, euitari faciant, nec cum eisdem vel eorum aliquo commercium aut aliquam conuersationem seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrent. Ad maiorem prӕterea dicti Martini, suorúmque complicium, fautorum & adhærentium, ac receptatorum prædictorum, sic post lapsum termini prædicti declaratorum hæreticorum & condemnatorum confusionem, vniuersis & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum cathedralium, collegiatarum, ac inferiorum Ecclesiarũ prӕlatis, capitulis, aliísque personis Ecclesiasticis, sæcularibus & quorumuis ordinum etiam mendicantium (præsertim eius congregationis, cuius dictus Martinus est professus, & in qua degere vel morari dicitur) regularibus, exemptis non exemptis necnon vniuersis & singulis principibus, quacunque ecclesiastica vel mundana fulgẽtibus dignitate, Regibus, Imperatoribus Electoribus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, communitatibus, vniuersitatibus, potentatibus, ciuitatibus, terris, castris, & locis, seu eorum habitatoribus, ciuibus & incolis, omnibúsque aliis & singulis supradictis, per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis mandamus, quatenus sub prædictis omnibus & singulis pœnis, ipsi vel eorum quilibet, præfatum Martinum, complices, adhӕrentes, receptantes, & fautores personaliter capiant, & captos ad nostram instantiam retineant, & ad nos mittant: reportaturi pro tam bono opere, à nobis & sede Apostolica remunerationem præmiúmque condignum, vel saltem eos & eorum quemlibet, de metropolitanis, cathedralibus, collegiatis, & aliis Ecclesiis, domibus, monasteriis, conuentibus, ciuitatibus, dominiis, vniuersitatibus, communitatibus,

Huiusmodi sunt pœnæ hæreticorum de quibus aliquid sub Innocentio 4. fol. 4. & Vrbano 4. fol. 20. superius dictum est.

Ne in publicum prodeant opera Lutheri, aut typis cudãtur prohibet Pontifex.

Hæretici veluti pestes animarum vitandi.

tatibus, castris, terris ac locis respectiuè tam clerici & regulares, quàm laici omnes & singuli supradicti omninò expellant. Ciuitates vero, dominia, terras castra, villas, comitatus, fortalitia, oppida, & loca quæcunque vbilibet consistentia eorum & earum respectiuè: metropolitanas, cathedrales, collegiatas & alias Ecclesias, monasteria, prioratus, domus, conuentus, & loca religiosa vel pia cuiuscunque ordinis, vt præfertur, ad quæ præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis, declinare contigerit, quam diu ibi permanserint, & triduo post recessum, Ecclesiastico subiicimus interdicto. Et vt præmissa omnibus innotescat, mandamus insuper vniuersis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium metropolitanarum, & aliarum cathedralium ac collegiatarum Ecclesiarum prælatis, capitulis, aliísque personis Ecclesiasticis, sæcularibus, & quorumuis ordinum supradictorum regularibus, fratribus religiosis, monachis, exemptis & non exemptis supradictis, vbilibet præsertim in Alemania constitutis, quatenus ipsi vel eorum quilibet sub similibus censuris & pœnis, eo ipso incurrendis, Martinum, omnésque & singulos supradictos, qui elapso termino huiusmodi mandatis seu monitis nostris non paruerint, in eorum Ecclesiis Dominicis & aliis festiuis diebus, dum inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit, declaratos hæreticos, & condemnatos publicè nuncient, faciántque & mandent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctius euitari. Necnon omnibus Christifidelibus, vt eos euitent, pari modo sub prædictis censuris & pœnis. Et præsentes literas vel earum transumptum sub forma infra scripta factum in eorum Ecclesiis, monasteriis, domibus, conuentibus, & aliis locis, legi, publicari, atque affigi faciant. Excommunicamus quoque & anathematizamus omnes & singulos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, præeminentiæ, dignitatis aut excellentiæ fuerint, qui, quo minus præsentes literæ, vel earum transumpta, copiæ seu exemplaria in suis terris & dominiis legi, affigi & publicari possint, fecerint, vel quoquo modo procurauerint per se vel alium seu alios, publicè vel occultè, directè vel indirectè, tacitè vel expressè. Postremò, quia difficilè foret præsentes literas ad singula quæque loca deferri, in quibus necessarium: volumus & Apostolica auctoritate decernimus, quòd earum transumptis manu publici notarij confectis & subscriptis, vel in alma vrbe impressis, & sigillo alicuius Ecclesiastici prælati munitis, vbique stetur, & plena fides adhibeatur, prout originalibus literis staretur & adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Et ne præfatus Martinus, omnésque alij supradicti, quos præsentes literæ quomodolibet concernunt, ignorantiam earundem literarum, & in eis contentorum omnium & singulorum prætendere valeant, literas ipsas in basilicæ principis Apostolorum, & cancellariæ Apostolicæ, necnon Cathedralium Ecclesiarum Brandeburgen. Misnen. & Mespergen. valuis affigi & publicari debere volumus: Decernentes, quòd earundē literarum publicatio sic facta, ad supradictum Martinum, omnésque alios & singulos prænominatos, quos literæ huiusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent ac si literæ ipsæ die affixionis & publicationis huiusmodi eis personaliter lectæ intimatæ forent: cum non sit verisimile, quòd ea quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus & singulis, vel eorum alicui, aut quibusuis aliis à sede Apostolica prædicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quauis forma etiam confessionali, & cum quibusuis etiam fortissimis clausulis, aut ex quauis causa seu grandi consideratione, indultum vel concessum existat, quòd interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de indulto huiusmodi mentionem, eiusdem indulti tenores, causas & formas, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur, ita vt omninò tollantur, præsentibus pro expressis habentes. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, millesimo Quingentesimo vicesimo, Decimoseptimo Calendas Iulij, Pontificatus nostri anno Octauo.

Loca omnia in quibus Lutherus Erro & profugus miserabilis declinauerit interdicto subiiciuntur.

Publicis concionibus & in amplitudine coetus Lutherus & ei adherentes haeretici declarantur.

Excommunicantur impedientes publicationem istius constitutionis.

Forma publicandi hanc constitutionem.

Clausula derogatoria.

Etsi Summi huius Pontificis autoritas satis superque valeat aduersus damnatas hæreses Martini Lutheri, acrioribus tamen coloribus depingitur apud probatos authores qui

fœdiorem

fœdiorem & locupletiorem dogmatum falsissimorum congeriem enumerant, quarum minima quidem nulla regis, digna videntur vt cum suo autore ἐς κόρακας ablegentur. Pro breuissimi scholij compendio referam singularia portenta Lutheranæ scholæ quæ cum his quæ in hac constitutione Pontificis damnantur aqua via coalescunt vel ad absurdiora vergũt, quibus cognitis facilè iudicabitur quam turpiter se incantari permittant qui somnia huius Antichristi Pseudodoctoris perfidissimi credunt.

Primum animi impetum in sacram Missam emisit quam friuolis de causis abrogandam consuluit, & apertè fatetur quo impulsore talia suadeat eius enim verba hæc sunt Diabolum & se inter sese mutuum familiariter nosse, & quod plus vno salis modio simul comederint, illúmque dulci alloquio se frequenter *conuenisse & nocte excitasse, atque stimulasse vt contra Missam scriberet & ad rem argumenta suppeditasse. Aliud somnium narrat pessimi sui genij quod è tomo Vitemb. Impressi apud Thomam Klup, vna cum præfatione Philippi Melanctonis. fol. 228 his verbis multi Catholici scriptores excerpserunt.*

Contigit me semel sub mediam noctem subito expergesieri ibi Sathan mecum cœpit eiusmodi disputationem, Audi *inquit* Luthere Doctor perdocte nosti te quindecim annis celebrasse missas priuatas pene quotidie? Quid si tales Missæ horrenda esset Idolatria? Quid si ibi non adfuisset corpus & sanguis Christi sed tantum panem & vinum adorasses? *Cui ego respondi. Sum vnctus Sacerdos: accepi vnctionem & consecrationem ab Episcopo, & hæc omnia feci ex mandato & obedientia maiorũ quare non consecrassem, cum verba Christi pronunciarim, & serio Missas celebrarim. Hoc nosti.* Hoc totum *inquit* verum, sed Turcæ & gentiles etiam faciunt in suis templis ex obedientia, & serio sacrificia faciunt: Sacerdotes Ieroboam faciebant etiam omnia certo zelo & studio contra veros Sacerdotes in Ierusalem Quid si tua ordinatio & consecratio etiam falsa esset, sicut Turcarum & Samaritanorum falsi sacerdotes falsus & Impius cultus est. Primum nosti *inquit* nullam tunc habuisti cognitionem Christi nec veram fidem, & quod ad fidem attinet nihilo melior fuisti quouis Turca. Nam Turca adeóque omnes Diaboli etiam credunt Historiam de Christo ipsum natum Crucifixum, mortuum &c. Sed Turca & nos spiritus reiecti non fidimus illius misericordiæ, neque habemus eum pro mediatore & saluatore, sed exhorrescimus, vt sæuum iudicem. Eiusmodi fidem non aliam & tu habebas cum ab Episcopo vnctionem acciperes & omnes alij vngentes simul & inuncti sic sentiebant & non aliter de Christo ideò à Christo tanquam crudeli Iudice confugientes ad Sanctam Mariam & sanctos illi erant mediatores inter vos & Christum Sic erepta est gloria Christo hoc neque tu neque alius Papista vllus poterit inficiari, ergo vncti estis, consecrati & rasi & sacrificastis in Missa vt Gentiles Ethnici non vt Christiani. Quomodo ergò potuistis in Missa consecrare, aut veram Missam celebrare? *Et postea ibidem fol.* 229. b. In his angustiis in hoc agone contra Diabolum volebam hostem retrudere armis quibus assuetus eram sub Papatu obiiciebámque intentionem & fidem Ecclesiæ, scilicet quod Missas priuatas in fide & intentione Ecclesiæ celebrassem. Etiam si ego (*dicebam*) non rectè credidi aut sensi tamen in hoc rectè credit & sentit Ecclesia. Verum Satham è contra fortius & vehementius instans age (*inquit*) prome vbi scriptum est, quod homo impius incredulus, possit assistere altari Christi & consecrare ac conficere in fide Ecclesię vbi iussit aut præcepit hoc Deus? Quomodo probabis quod Ecclesiæ intentio tibi impartiatur ad hanc tuam Missam priuatam, si tunc verbum Dei non habes, sed homines hæc docuerunt sine verbo, tunc tota doctrina hæc est mendacium. En Audaciam vestram! *Rursus in fine disputationis fol.* 240. Confessus quidem sum lege Dei conuictus coram Diabolo me peccasse, me damnatum esse vt Iudam sed verto me ad Christum cum Petro. *Hactenus Martini Lutheri cum Diabolo Dialogus. Quis autem tam solertis ingenij acumine destitutus, quis obtuso quantumuis iudicio inuenietur qui non dilucidè norit ex hac imprudentissima Lutheri Monologia vel dæmonem authorem esse contumeliarum omnium quæ in sacrum Missæ sacrificium sparsit Lutherus, vel ipsum Lutherum ab eo hausisse huiusmodi blasphemiarum rudimenta, quæ modo per varios orbis sinus fanatica impostura edocta sunt. Quis ergò non videt temere Religionis veræ nomen venari cœtus ille hæreticorum cum authorem suarum opinionum Diabolum venerentur Martini Pædagogum. Quod si huius authoritatem mentiatur Sathan, quàm sceleratus*

erit

erit omnium ore Lutherus qui tantam nequitiam tam piaculare nephas confinxit. Vtrúmque ergo eligant Lutherani diſcipuli, aut Luthero iecisſe principia dogmatis à Sathana instituto, aut ipſum Cacodæmonem primarium extitiſſe illius peſtilentis ſectæ profeſſorem. Iactent ergo quantum libuerit tertium illum Heliam tanti magiſtri, vel diſcipulum vel noui commenti mendaciſſimum impoſtorem. Iudicet tandem pius lector an Miſſa à piis reiici debeat cui Sathan infenſus eſt. Quis vnquam audiuit Sathanam diſſuadere Idololatriam, ſuperſtitionem, hypocriſim, quorum author non profligator eſt? quantò ergò maiore odio proſequitur Miſſa à diabolo eò magis veneranda & ſuſpicienda eſt. Hic itaque bis decipitur Lutherus à Sathana tam in eo vt res optimas condemnaret quam vt de præclariſſimis virtutibus ageret pœnitentiam. Vide quæ traduntur in authentica probatione Chriſtiani ſacrificij F. Petri de Bollo, tum apud Hoſmeiſterum in aſſertione Miſſæ, & Nicol. Sanderum.

Quid hauſit demũ in hac Dæmonis palæſtra Lutherus præter pſeudologias infandas, præter mendacia, præter ambitionem & ſupercilium, præter iactantiam & Thraſonis ampullata verba quibus nemini ſecundus videtur. Temporibus enim Leonis cum ambiret Cruciadæ publicationem & videret Dominicanos Auguſtinenſibus præferri cœpit in Pontificẽ debacchari. Ego *inquit,* cœpi dehortari populos, ne Indulgentiarum clamoribus aurem præberent. Mox ſcripſi epiſtolas duas ad Moguntinenſem & Brandeburgenſem Epiſcopos. Contemptus, edidi diſputationis ſchedulam, & paulò pòſt, reſolutiones. Accuſor apud Papam. Dux Saxoniæ Fridericus apud Cardinalem Caietanum à latere Legatum agit, vt ipſe, me vocato, rem componeret. Interim Germani ſuſpenſis animis expectabant euentum tantæ rei, quam nullus antea neque Epiſcopus, neque Theologus auſus eſſet attingere. Et fouebat me vtcunque aura iſta popularis, quòd inuiſæ iam eſſent omnibus artes & Romanationes illæ. *Ecce aggreſſus eſt Lutherus* quod nullus ante eum audebat tentare: & fouebat eum vtcunque aura illa popularis. *Abſque quæſtionis tormento reus confitetur ſ ambitionem gloriam popularem ei ad ſuſcipienda quælibet audendum anſam præbuiſſe.*

Eadem gloria mica punctus veteres & priſcos omnes ſacrarum ſcripturarum interpretes pro Bardis & ſtupidis habuit eúmque dicere ita ſolitum ſcribit Aurifaber: Ab eo tempore, quo Dei beneficio Paulum intelligere cœpi, non potui quemquam veterum magnifacere. Viluerunt apud me omnes. Initio quidem legebam Auguſtinum, ſed ſimul ac mihi aditus ad Paulum pateret, & intelligerem quæ eſſet iuſtitia fidei, iubebam illum valere. *Ita Lutherus apud Aurifabrum, qui etiam Hieronymum hæreticum, Origenem depravatorem ſacrarum literarum, Baſilium inutilem monachum, Ioannem Chryſoſtomum loquaculum, alios aliis nominibus æquè contumelioſis appellauit. Exemplum hoc ſecuti diſcipuli, vt præceptorem oris impudentia referrent, (illo enim vitio Lutherum laboraſſe Geſuerus ſcribit) quidam ipſorum aſſeuerabant, ſed ſuo more abſque ratione & teſtibus veteres doctrinam de gratia Dei & Iuſtitia fidei, quæ præcipuum & vnicum Eccleſiæ patrimonium eſt, leuiſſimè attingere, aut politicis opinionibus de Iuſtitia legis obſcurare & inuoluere. Alii viſi fuerunt homines futiles & inconſtantes, ex vno ore efflantes frigidum & calidum: alii ſtulti, inſani, ſtipites, beſtiæ, ſelecta organa Diaboli, Montanico ſpiritu excæcati, & propterea in æternum perditi cenſentur, niſi tamen mortis proximi reſipuerint. Et quamquam horrenda ſint iſta & dictu & auditu, ac non tam reprehenſione, quàm graui animaduerſione digna, verè tamen à me commemorari ipſos Aduerſariorum libros, qui in manibus ſunt, teſtem habeo locupletiſſimum Ioannem Aurifabrum, quo nemo ſtupide magis Lutherum colere poteſt. ſtercora enim illius etiam adorat Is igitur, de Patribus ita Lutherum domi priuatim apud ſuos pronuntiaſſe refert in eo libro cui titulus eſt Colloquia menſalia M. Lutheri:* Hieronymus legi poteſt propter ſolam hiſtoriam. Nam fidei & veræ religionis ne ſemel quidem in ſuis ſcriptis meminit. Origenem iam olim excommunicaui. Chryſoſtomum nullo loco habeo, nihil eſt enim niſi loquaculus. Baſilius planè nihil valet, totus eſt monachus, ego ne pili illum facio. Apologia Philippi Melanchthonis ſuperat omnes Doctores Eccleſiæ, etiam ipſum Auguſtinum. *Item:* Hieronymus inter Doctores Eccleſiæ numerari non debet, fuit enim hæreticus. Credo tamen illum ſaluatum per fidem in Chriſtum nihil loquitur de Chriſto, niſi quòd nomen illius in ore ferat. Nullum inter Patres ſcio, cui ita ſim inimicus atque Hieronymo, nihil enim ſcribit, niſi de ieiunio, de delectu ciborum & de virginitate. *Cyprianum ſanctiſſimum illum Martyrem, quem rectè Maiores noſtri propugnaculum Reip.*

Christianæ vocarunt, ipse infirmum Theologum affirmat, & Tertullianum inter Patres fuisse non alium perhibet, quàm inter Euangelicos sit Carolostadius, hoc est (modo iudicium Philippi de Carolstadio verum sit) hominem ferum, sine ingenio, sine doctrina sine sensu communi. Atque statim deinde subiicit: Istorum duorum ætate cœpit degenerare Ecclesia, immò verò Apostolorum ætate degenerauit. Quod alibi apud eundem Aurifabrum clarius dixit his verbis: Abrahami historiam nemo rectè intellexit à temporibus Apostolorum ne quidem ipsi Apostoli Abrahami fidem ita prædicarunt & suis coloribus depinxerunt, vt merebatur. Et miror Moysen tam simpliciter eius meminisse.

Præter hæc hæresis dogmata insa[illegible] quæ damnauit hic Leo Pontifex quæque copiosissimè & acerrimè confutauit doctrina, pietate & martyrio insignis vir Ioannes Roffensis Episcopus, pleráque alia inueniuntur apud Theologos huius temporis, ex quibus selecta quædam adiecimus, vt omnibus numeris damnatus hic nebulo appareat.

Blasphemiam de diuinitate quam Patrispassiani asserebant Deum patrem omnium passionibus & molestiis subiicientes Lutherus blanditur dum lib. de Conciliis, refert sibi negotium fuisse cum quibusdam Nestorianis, eo quod diuinitatem Christi quæ a Patre alia non est pati non posse, aduersus seipsum assererent. Eam igitur pati posse Lutherus volebat, quod hæreticam impietatem redolet.

Diuinitati infensus Dei cultum penitus abolere conatus est, nam in hodiernum vsque diem eius scholæ discipuli Ecclesiasticos ritus, obseruationes & cæremonias quas & in diuino cultu, & in sacramentis ecclesiasticis toto orbe obseruat Christi ecclesia, & ex apostolica institutione seruauit ante nos omnibus retro seculis ab initio, contemnunt, rident, & vt vera pietatis efficientes obliterare omnibus modis satagunt. Hoc nimirũ per suos satellites agens antiquus ille humani generis hostis, vt pietatem omnem, quæ cæremoniis eiusmodi fouetur, nutritur & conseruatur, tollat è mentibus hominum. Aufer enim cæremonias ab ecclesia, & apud maximam Christianorum partem (quod ille vnum agit) Dei cultum extinctum videbis, fac ne quisquam orando ad cœlum oculos aut manus leuet, nec flectat genua, nec pectus tundat, ne humi prostratus adoret, ne caput orans detegat ne cum legitur euangelium, audientes erecti stent in pedes, ne eucharistia cum ostenditur populo, omnia reuerentiæ & honoris signa exhibeantur (vtque id genus cætera prætermittantur omnia) & intra paucos dies, quod illis vnicè cordi est, omnem pietatem & quam vocamus deuotionem, quæ ritibus modísque eiusmodi & excitatur, & fouetur augeturque, penitus extinctam videbis in pectoribus hominum, & prorsus fugere Dei cultum. Nos vero, qui sumus catholicæ ecclesiæ filij, diligenter reuerentérque obseruabimus, quicquid ab illa toto orbe terrarum obseruari videmus, nec ab eius sententia, consensu ac traditione, etiam si ex euangelistarum scripturis, aut apostolorum, quas legimus, epistolis ortum ea habere non videantur, transuersum (quod aiunt) digitum discedemus, hoc nimirum scientes, antiquiorem esse Christianam religionem, quàm sint illæ scripturæ, antiquiorem ecclesiam, antiquiorem eius fidem, traditionem & obseruationem antiquiorem denique atque etiam magis vniuersalem nec minus ponderis habentem ecclesiasticæ traditionis authoritatem, quam scripturarum eiusmodi, quemadmodum superius demonstrauimus, nec quicquam dubitantes (vt illius ter sancti Leonis verbis dicamus) quin omnis Christiana ecclesiæ communis obseruantia sit eruditionis diuinæ, & quicquid ab ecclesia in consuetudinem est deuotionis receptum, de apostolica traditione & spiritus sancti prodire disciplina. De quo, etiam ecclesiæ catholicæ per omnia consentiens Augustinus ad inquisitiones Ianuarij dicit, insolentissimæ esse insaniæ, reuocare in dubium, quæ tota per orbem frequentat ecclesia, aut de his disputare, num facienda sint.

Pessimus & iniuriosissimus deinde hic hæresiarcha veteris testamenti figuras aptissimè ad Christi corpus & Missæ sacrificium collatas irridet, & exprobrat. In eodem siquidem vipereo libro de abroganda Missa priuata virulentissima scomata iaculatur in sacram Eucharistiam. Inter quæ solita sua Megæra correptus ingentissimam blasphemiam aduersus officium corporis Christi euomuit, quod D Thom. composuit. Ait enim officium illud non nisi à summo Dei hoste conflatum, nisi sint, inquit, alicuius phrenetici aut arreptitij somnia. Ibi enim inquit Melchisedech producitur panem & vinum offerens, producitur hœdus filiorum Israel immolatus panis subcinericius Heliæ, carnes Iob, manna patrum, Isaac immolatus, tanquam eucharistiæ figura. Et addit, Mirum, quod asinam Balaam, & mulam Dauid, ille asinus & mulus scilicet D. Thom. prædictis historiis non intexuerit. Perpende impiam impudentiam nimis, & inuerecundissimam blasphemiam, quam diabolus, nisi Lutheranæ effigie persona-

tus,

tui, expuere non fuisset ausus. Debacchatur enim non modo aduersus pientissimum Thomam, verùm & aduersus orthodoxam Ecclesiam, quæ illud officium singulari spiritus sancti nutu conflatum censet. Quod adeò per Vrbanum IIII. pontificem maximum inter sacra decreta relatum est. vt sup. dix. Is pontifex in clementina de reliquiis, & veneratione sanctorũ solennitatem corporis Christi instituit, eiúsque officium cantari iussit. Quod profecto adeò est oraculis vtriusque testamenti typisque consertum, adeóque ibi item figuræ veritatibus, veritatisque figuris concinnere resonant, vt non nisi sanctis flaminis symphoniam, angelorum concentum intonatam dixeris. Sed phanaticus ille dæmoniaco spiritu plenus nesciuit hostis esse Ecclesiæ, nisi bellum simul D. Thomæ indiceret. Et nisi asinus ipse iumentum esset Belial, nunquam asinum Balaam cachinnando ad hoc propositum induxisset, eodémque nomine D. Tho. subnotaret. Figuræ etenim quas hic & illic D. Thom. enarrat, non tantùm sanctorum patrum authoritate fulciuntur, sed sunt de medio sacra pagina deprompta.

Integerrimam Virginem Deiparam lacessere deinde insurgit, eámque Dei genitricem vocari non sustinet, & capitale docet eius suffragia implorare, quam hæresim egregiè dissoluit Laudanus lib. 1 de tranquillitate animi & Dialogo . Dubitantiũ.

Nec Apostolis parcit. Proclamationem sacramenti extremæ vnctionis ab Apostolo Iacobo factam damnat Et cum se videat singulari tam firmo testimonio illud retinere & è numero scripturæ canonicæ expungere conatur, vt Epistolam illam neget esse Apostoli Iacobi. Etsi Apostoli Iacobi esset dicit non licere apostolo sua authoritate sacramentum instituere, hoc est diuinam promissionem cum adiuncto signo dare. Cum hoc solius sit Christi munus proprium qui. hos artete debilem quia leuius aduersus apostoli galeam. Quo raperis Luthere, deliro senex quid agis specie aliqua cerusæ infucatum cerne mendacium tuum An nescis de tam atroci crimine Apostolum notare vt sine authoritate & contra fas eum instituisse sacramentum dicas. Nullus vnquam tibi asino simillimus fuit, nec tanta maledicentia qui diceret Apostolum fuisse tam arrogantem vt pro sacramento traderet populo, quod non esset sacramentum. Scis Apostolum non instituisse sacramentum, sed verbis illis id tradidisse populo quod ipse acceperat à Christo. Hanc Lutheri in Apostolum calumniã probe retundit F. Alphonsus à Castro aduersus hæreses lib. 14 de extrem. Vnctione.

Exitialis hostis gloriatur viuorũ & mortuorũ iniuria nã vtrisque nocere studet Viuentes à veneratione sanctorum auocat ne eorum suffragiis auxilientur, defunctos verò viuorum opera & precibus fraudat, quas cum Valdensibus & Albigensibus inutiles esse dicit. Itaque & viuorum & mortuorum hostem se esse demonstrat.

Postquam sibi persuasisset de superis retulisse triumphum Prophetæ donum venari voluit, & plura docenda tacendáque effutire cæpit, Prophetiam enim maximi esse ponderis in doctrinæ commendatione non ignorabat, Annuntiate (inquit Isaias 14.) quæ ventura sunt in futurum & sciemus quia dij estis vos. Et è contrario Deut. 18. ponitur tanquam nota falsæ doctrinæ si propheta prædixerit aliquid & non euenerit. Lutherus ergo quem Lutherani constanter Prophetam Germanicum & Heliam vocant, apud Cochlæum in actis Lutheri anni M.D XXV. prædixit fore, vt si ipse adhuc per duos annos suam doctrinam prædicaret euanesceret Papa, Cardinales, Episcopi, Monachi, moniales, turres, campanæ, Missæ &c. & tamen prædicauit postea non duos sed ferè XXII annos, & scimus verum vaticinium verum fuerit, an extinctus sit splendor sedis Apostolicæ, an Ecclesiæ pastores ablegati sint quo cupiebat hic falsus somniator. Idem Cochlæus scribit ann. M.D.XXXIII. tam constanter asseruisse Lutherum illo anno futurum diem vltimi Iudiciũ, & ipsum etiam diem designasse vt multi nec arare, nec serere voluerint, qui tamen cum plurimorum iactura inuentus est mendacissimus.

Cum ergò videret oracula sua parum fœliciter cessisse, miraculis clarere voluit, eodem enim anno vt scribit Cochlæus Nesenum in Albi misere submersum spe miraculi. vanis immurmurationibus, monstrosis ipsoque stridore pronuntiationis etiam horrendis vocabulis frustra in vitam reuocare tentauit. Sed quamuis viuenti miracula non successerint, idem tamen post mortem miraculo insigni claruit, nam eius cadauer cum deferretur in media hyeme, quo tempore corpora mortua in multos dies conseruari solent & esset inclusum in arca stannea optimè clausa, Vittembergæ sepeliretur tam tetrum odorem spirare cæpit vt nemo eum ferre potuit proinde, coacti fuerint relinquere corpus in itinere. Reliqua eius vitæ miracula futilissima narrabimus sub Adriano VI.

Laxis demum habenis in peiora proficiens vt quondam Horatiana cornicula ex hæretico-

rum plumis vestem illam noui Euangelij contexuit iampridem fraus eius per eiusdem monstri discipulos retecta, & cuique hæreticæ sui sua penna reddita. Extant libri de retectione Lutherismi. Scripsit Vicelius scripsit Fridericus Staphylus de ista fraude. Isichica veteres hæretici quibus semper inuisa fuit continentia, vt liberius effrenæ libidini indulgeret promiscuos concubitus, & vxorum varietatē voluptuariis discipulis permiserunt. Hetzerus nostri temporis insignis Anabaptista tredecim simul duxit vxores Gnosticorum & Ebionæorum impuritatem laudauit Lutherus, cuius extare Epistolas scribit idem Staphylus quibus apertis verbis fas iusque esse pronunciat maritum vnum duas legitimas vxores simul habere. Vxorem morosam talibus verbis adire virum docet, canone de vita coniugali, Si tu nolis, velit alia: recusat vxor, veniat ancilla: dimissa Vasthi, Estheram accipiat.

Hæ fuerunt crepundia Synagogæ Lutheranæ. Hinc cœpit reliquos hæresiarchas insolentissimis disputationibus obtundere, nec aliis armis quam verbo diuino gladiari voluit. Nihil credendum nisi scriptum palam exclamatus. Cum autem vt refert Lindanus in Panoplia Euangel. cap. 8. libr. 1. mordacibus & atrocibus aliquot conuitiis ab Anabaptistis lacessitus fuisset quod paruulos affirmaret baptizandos sine scripti verbi Dei testimonio quum nihil quicquam alioqui credendum vellet, quod scriptum non esset, audi obsecro quam eos acutè repellat: Vos Anabaptistæ *(inquit libello Germanice scripto)* Verbi Dei testimonium requiritis quò vobis paruulos esse baptizandos comprobem? Vos cōtrà potius vos ipsi inquam adferte scripturā quę paruulos necessariò baptizandos doceat. *Sed isthac responsione quidnam quæso dicatur insulsius? quid respondeatur stultius? Quid in axiomatis illius Lutherani defensionem afferatur inualidius? Quæ si cognita perspiciatur quid cum noui istius Euangelij axiomate confirmando vel toto, quod aiunt diametro pugnantius? quid ad Catholicæ postremum doctrinæ dogmata constituenda validius?*

Iam in canonicas scripturas vngues & obeliscos suos inicit, & cum prius docuisset nihil traditionibus Ecclesiæ fidendum, sed solius scripturæ authoritati insistendum modo quosdam sacros libros veteris testamenti qui non erant in canone Iudæorum expunxit Baruch, Tobiā, Iudith, Sapientiam, Ecclesiasticum & duos Macchabæorum libros, Tum autem ex nouo testamento alios ferè eiusdem libros sustulit. Nam Iacobi Apostoli Epistolam aridam & stramineam appellat quæstionem etiam mouet de Epistola Pauli ad Hebræos, de secunda Petri, & de secunda & tertia Ioannis, de Iuda Epistola, & Apocalypsi Ioannis Apostoli. Ea denique omnia quæ parum suis propositionibus adstipulantur irridet & excutit. Odit ea quæ hæresum capita amputant. Solet deinde sigillatim sacra verba ad suum sensum excorticare, interpretari, & plura excogitare analogiæ fidei nostræ contraria. Vnum ex multis locum adferam vbi scribitur in actis apostolicis c. 3. Petrus autem & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam, *siue vt totam vim sermonis Græci exprimam, ad horam illam orationis, quæ erat nona, hoc enim declarat illa repetitio articuli Græci cùm ait* ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην *erant igitur necessariò præter horam nonam aliæ horæ orationis idest horæ ad orationem statutæ & Apostolico vsu præscriptæ quæ nobis traditæ sunt, quo loco cum Lutherus redargui se & conuinci intelligeret qui iam in multis Ecclesiis Germaniæ canonicas horas publicæ orationis, siue officiū diuinū vt vocant deleuerat, in sua noui testamenti translatione Germanica infinitis locis deprauata accommodatè ad sua falsa dogmata ita locum hunc transtulit, Petrus autem & Ioannes ascendebant in templū circa horam nonam ad orandum, scilicet efficere voluit, quamuis constructione ipsa Græci sermonis repugnante vt videretur illa nona non fuisse ex constitutis & præscriptis ad orandum, quasi potius notatum à Luca esset qua hora ascendissent in templum quam qua hora oraturi ascendissent. Sic Ardelio in omnibus videri voluit solus* θεολογῶν *&* θεολογώτατος *scripturæ Iudex & interpres & hoc constituit axioma scripturarum nullam esse difficultatem, cum in ea omnia difficilia reddat & cæcas tenebras illis iniciat.*

Quod reliquum est ne quid superbiæ suæ desit, quod aliquando per gloriæ inanis stimulum desideretur, vult suos Discipulos pro Apostolis existimari, aut si quid Apostolorum nomine & toga dignius habetur, & à supercilioso Lutheri appellatione denominari vt cuius sequantur euangelium eius & venerentur nomen, sic ab Hæretico Manichæo Manichæi, à Caluino Caluinani, à Luthero Lutherani nomen sortiuntur. Sed feliciter nec iure cedit hoc ius appellationis cum à disciplina fidei nullum nomen ductum sit in Ecclesia præterquam illud quod Antiochiæ impositum est vt à Christo Christiani dicerentur. Vnde magnus est Athanasius in quæstionibus ad Antiochum principem q. 44. Antiochia, inquit, primò datum est oraculum,

lum, id est, facta à Deo reuelatio S. Apostolis, vt Christiani vocaremur, quamobrem noscat diligenter omnis homo, qui ad fidem Christi volens venit, quòd omnis fides quæ in terra ab hominis nomine nomen accipit, à Simone, inquam, Simoniani, à Marcione Marciani, ab Arrio Arriani, ab Eunomio Eunomiani, hæ omnes, & reliquæ à nominibus hominum, & propter ipsos sic nominatæ, non sunt fides Dei, neque Deus in ipsis est, si enim Dei fides sunt, quare sic nominantur, & gloriantur? Deinde subiungit responsionem claudens, καύχημα τῶν νῦν καυχημάτων ἡ καθολικὴ ἐκκλησία καὶ τὸ κηρύττεσθαι καὶ ὀνομάζεσθαι χριστιανοὺς ἡμᾶς ἐπαν... φωτισθέντες ... παρ' ἀνθρώπου ὀνομασθέντες, ἀλλ' ... φωτισθέντες, id est, Sũma igitur gloriatio est in ecclesia catholica, & quòd in ea prædicamur & nominamur Christiani, vt nõ ab homine nominati, sed à Deo illuminati. Mutatio igitur nominis istorum testimonium clarißimum est mutationis fidei, & si illi apud Corinthios Christum diuidebant, qui dicebant, ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ cùm alioqui vnus esset baptismus siue à Paulo, siue ab Apolline, siue à Cepha ministratus: quanto magis Christum diuidunt, qui dicunt, ego Lutheri sum, cuius euangelium aliud est ab euangelio Caluini: ego Caluini, cuius euangelium aliud est ab euangelio Lutheri: & vtriusque euangelium aliud ab euangelio ecclesiæ catholicæ per cunctum orbem diffusæ.

Non fert animus charta aut calamo abuti in describendis fanaticis huius hæresiarchæ opinionibus quæ prodita sunt & dißita apud authores doctißimos quorum præstantiores hac Leonis constitutione damnata sunt, à qua ad futurum Concilium apellauit, qui flocci faciebat concilia & Conciliorum authoritatem & cum vndique se videret proscindi eò pertinaciæ errorem momordit pro rationibus iniurias ἁμάξας βλασφημιῶν effudit. Hæc de Lutherana doctrina dicta sunto &c. Vlcus morum & vita fœdißimum aperietur in constitutione Adriani sexti in qua Lutherus à natalibus ad exitium vsque depingetur

X.

Martinus Lutherus eiúsque fautores complices & sequaces iterum excommunicantur & hæretici declarantur.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

DECET Romanum Pontificem, ex tradita sibi diuinitus potestate, pœnarum spiritualium, & temporalium, pro meritorum diuersitate, dispensatorem constitutum, ad reprimendum nefarios conatus peruersorum, quos noxiæ voluntatis adeo deprauata captiuat intentio, vt Dei timore postposito, canonicis sanctionibus mandatísque apostolicis neglectis, atque contemptis, noua & falsa dogmata excogitare, ac in Ecclesia Dei nefarium schisma inducere, aut schismaticis ipsis inconsutilem Redemptoris nostri tunicam, orthodoxæque fidei vnitatem scindere satagentibus, fauorem præbere, assistere, adhærereque non verentur, ne Petri nauicula, sine Gubernatore & remige nauigare videatur, contra tales, eorúmque sequaces, acrius insurgere, & exaggeratione pœnarum, & alias opportuno remedio ita prouidere ne iidem contemptores in reprobum sensum dati, illisque adhærentes falsis commentis, ac subdolis eorum malitiis simplicem turbam decipiant, ac in eundem errorem & ruinam secum trahant, ac veluti morbo contagioso contaminent, & ad maiorem ipsorum damnatorum confusionem; omnibus Christifidelibus publicè ostendere ac palam declarare, quam formidabilium censurarum & pœnarum illi rei existant ad hoc, vt ipsi sic declarati & publicati confusi tandem & compuncti, ad cor suum redire, & propriæ saluti consulere valeant: cæterique, eorum exemplo discant à similibus abstinere, & ab eorundem communicatorum, & anathematizatorum prohibita conuersatione & participatione, ac etiam obedientia, se penitus subtrahant, vt diuinam vltionem euadant, illorumque damnationis participes minime fiant. Sanè alias, cum quidam falsi fidei cultores, mundi gloriam quærentes, ac (humani generis hoste instigante) quamplures & varios errores, iamdiu per Concilia & prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, vtpote hæresim etiam Græcorum, & Bohemorum, vt vidimus & legimus, continentes: alios vero vel hæreticos, aut falsos, seu scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos nouiter suscitassent, & in inclyta natione Germanica seminassent: Nos nostro prout pastorali incumbebat

Hæretici precipites in ruinam suos attrahunt secum clientes.

Leo Pontifex postquam damnasset errores Martini Lutheri, & per legatos hominem induratum & omnia sursum deorsum apud Germanos miscentem ad resipiscentiã flectere non potuisset, illũ tãquã morbidum membrũ ab Ecclesiæ corpore anathematis ferro præcidit. Tum verò ille tanta animi impotentia scripsit in Pontificẽ, vt Catholica aures ferrenõ sustineãt. Hinc vt refert Surius edidit captiuitatem Babylonicam in qua præter alios Boemos & Græcos tuetur, & nõ hos sed Romanos dicit hæreticorum loco haberi oportere. Porrò Carolus Cæsar Princeps Christianissimus vbi percepit Pontificem sententia damnatos Lutheri libros, seueris propositis iussit eos flammis absumi id quod etiã factũ est per Brabantiam & in aliquot Imperij ciuitatibus.

officio, errorum huiusmodi virus pestiferum, vlterius tolerare seu dissimulare, (sine Christianæ religionis nota, atque orthodoxæ fidei iniuria) non valentes: ac huiusmodi pesti, morbóque canceroso, ne in agro Dominico, tanquam vepris nociua, vlterius serperet, viam præcludere cupientes: habita super eisdem erroribus & eorum singulis cum venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus, necnon sacræ Theologiæ, & vtriusque iuris professoribus, diligenti discussione & matura deliberatione: cum illi à Catholicę fidei traditione, & à vera diuinarum scripturarum recepta interpretatione deuiare, & contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorúmque & summorum Pontificum expressas ordinationes, seu Canones esse, reperti fuissent: Articulos siue errores ipsos, vt hæreticos, aut scandalosos seu falsos, aut piarum aurium offensiuos, & veritati catholicæ obuiantes: de eorundem fratrum consilio & assensu, & aliorum prelatorum matura deliberatione, prout in similibus consueuerunt prędecessores nostri, ac sedes Apostolica procedere, damnauimus reprobauimus, & omnino reiecimus: & pro damnatis, reprobatis, & reiectis ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi debere decreuimus, & declarauimus: ac omnibus & singulis Christifidelibus tam laicis, quam clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, & aliis quibuscunque personis quauis dignitate, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, & aliis prelatis, ac conuentibus, & vniuersitatibus, etiam studiorum generalium, necnon Regibus, Imperatori, Electoribus, principibus, ducibus marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, omnibúsque officialibus, iudicibus, notariis Ecclesiasticis & sæcularibus, communitatibus, vniuersitatibus potentatibus, ciuitatibus, castris, terris & locis, seu eorum vel earum ciuibus, habitatoribus & incolis ac quibusuis aliis personis ecclesiasticis vel regularibus per vniuersum orbem, vbicunque, præsertim in Alemania constitutis, in virtute sanctę obedientię & sub excommunicationis latæ sententiæ, ac diffidationis & criminis lesæ maiestatis, & hæreticorum, & fautorum eorundem in iure expressis ac aliis etiam tunc expressis pœnis, eo ipso, & absque vlteriori declaratione, per omnes & singulos supradictos (si contra fecerint) incurrendis præcepimus, atque mandauimus: ne prętatos eorum aliquos, peruersamque doctrinam huius, asserere, affirmare, defendere, prędicare, aut illa quomodolibet, publicè vel occultè quouis quęsito ingenio, vel colore tacitè vel expresè fouere pręsumerent. Et quia supradicti errores & plures alij in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Lutheri continebantur: libellos ipsos, & omnia dicti Martini scripta seu prędicationes, quę in Latino vel quocunque alio idiomate reperiebantur, in quibus dicti errores seu aliquis eorum continentur, similiter damnauimus, reprobauimus, atque reiicimus, & pro omninò damnatis, reprobatis, & reiectis haberi volumus: ac in virtute sanctę obedientię & sub pœnis prędictis incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus tunc expressis mandauimus, ne huiusmodi scripta, libellos, prędicationes seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos supradictos continentia legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, seu defendere per se vel alium seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expresè, publicè vel occultè, aut in domibus suis, siue aliis publicis vel priuatis locis tenere quoquomodo præsumerent. Quinimmò illa statim, post literarum nostrarum super his editarum publicationem vbicunque forent, per ordinarios & alios supradictos in dictis literis expresso, diligenter quæsita, & publicè & solenniter in præsentia cleri & populi, sub omnibus pœnis in dictis literis expressis comburerent: ipsique Martino, vt ab omni prædicatione, seu prędicationis officio omninò desisterent: alioquin eum, eiusque adhærentes, complices, fautores, & receptatores requisiuimus & monuimus, in virtute sanctæ obedientiæ, & suppradictis pœnis, districtè præcipiendo mandauimus, vt infra sexaginta dies, quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione in locis tunc expressis, immediatè sequentes numerandos, vt à prętatis erroribus, eorumque prędicatione & publicatione & assertione defensione quoque, & librorum seu scripturarum editione omninò desistant, librósque & scripturas errores huiusmodi continentes comburerent, vel comburi facerent: ac illos ipse Martinus omninò reuocaret, ac de

reuocatione

reuocatione huiusmodi per publica documenta nos certiores faceres,& cum pleno saluo conductu sibi concesso ad nos veniret, vt de eius vera obedientia omnibus plene constaret: alias eum, eius complices, adhærentes, & fautores, & receptatores & eorum quemlibet, tanquam notorios & pertinaces hæreticos fuisse & esse declarantes, eosque, vt tales harum serie condemnauimus, & eos pro talibus ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi voluimus atque mandauimus: eósque & aliis contra tales à iure inflictis pœnis, subiecimus, & illos hæreticos fuisse & esse decreuimus & declarauimus. Inhibuimus quoque sub eisdem pœnis, eisdem Christifidelibus ne eius scripta, etiam præfatos errores non continentia, tanquam ab homine orthodoxæ fidei inimico, vt eius memoria omninò de Christifidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, seu in domibus aut aliis locis, publicis vel priuatis tenere quoquomodo præsumerent, sed illa comburerent. Ipsósque Christifideles sub dictis pœnis monemus, vt ipsos hæreticos declaratos, & condemnatos mandatis nostris non obtemperantes post lapsum termini euitarent, & euitari facerent, quantum in eis esset, nec cum eis commercium aut aliquam conuersationem seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrarent. Et pro maiori Martini, suorúmque complicium, fautorum, & adhærentium & receptatorum post lapsum terminũ declaratorum hæreticorum huiusmodi confusione: eisdem Christifidelibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis prælatis Ecclesiarum capitulis, & personis Ecclesiasticis, sæcularibus & regularibus, exemptis & non exemptis, & vniuersis principibus, quacunque ecclesiastica & mundana fulgentibus dignitate, Regibus, & Imperatoris Electoribus, aliis tunc per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis, mandauimus vt ipsi & eorum quilibet, Martinum, complices adhærentes, receptantes, & fautores huiusmodi personaliter caperent, & captos ad nostram instantiam retinerent, vel saltem eos & eorum quemlibet, à suis Ecclesiis, domibus, monasteriis conuentibus, ciuitatibus, dominiis, vniuersitatibus, comitatibus, castris, & terris omninò expellerent, ciuitates vero, dominia, terras castra, villas, comitatus, fortalicia, oppida, & loca quæcunque vbilibet consistentia eorum eorumque, & eorum metropolitanas, cathedrales, collegiatas vel alias Ecclesias, monasteria, prioratus, domus, conuentus, & loca religiosa vel pia cuiuscunque ordinis forent, vt ad quæ ipsum præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis, declinare contingeret, quamdiu ibidem permanerent, & triduo post eorum inde discessum Ecclesiastico subiecimus interdicto: necnon patriarchis, archiepiscopis, episcopis, prælatis, capitulis, & aliis personis supradictis, præsertim in Alemania constitutis, sub similibus pœnis, & censuris Martinum, & alios supradictos, si elapso dicto termino mandato & monitione nostris huiusmodi non paruissent, in eorum Ecclesiis Dominicis & aliis festiuis diebus dum inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit declaratos hæreticos, & condemnatos publicè nunciarent, faceréntque & mandarent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctiùs euitari: ac omnibus Christifidelibus, vt eos euitent, pari modo sub prædictis censuris & pœnis, & literas nostras prædictas, vel earum transumptum, cui vbique stari, & plenam fidem adhiberi volumus, in eorum Ecclesiis monasteriis, domibus, conuentibus, & aliis locis, legi, publicari, atque affigi facerent. Excommunicamus quoque & anathematizamus omnes, & singulos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, præeminentiæ dignitatis, aut excellentiæ forent, qui, quominus literæ, vel earum transumpta, copiæ siue exemplaria in suis terris & dominiis legi affigi & publicari possent, facerent, publicè vel occultè, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, prout in dictis literis desuper confectis, quarum veriorem tenorem haberi volumus pro expresso: quasque vt ad Martini, & aliorum monitorum non damnatorum & declaratorum, ac sub eisdem literis comprehensorum notitiam deducerentur, in certis in Rom Cur & aliis extra eam expressis locis affigi & publicari iussimus, & per Cursores in dicta curia, extra tamen eam per certos Nuncios nostros, id exequi fecimus: ac volumus, vt illos literæ ipsæ post affixionem prædictam perinde arctarent, ac si eis eædem literæ personaliter intimatæ forent, plenius continetur. Cum autem (sicut accepimus) licet post literarum affixionem & publicationem post elapsum

Sæpius dicens est à Pŏtifice saluus cŏductus Luthero Romam veniendi sed nunquam voluit ne è tenebris ad lucem prodiret aut Palinodiam errorum caneret. Nam ante errores dănatos & precibus & proposito commodo commeatu citatur Romă sed tergiuersator callidissimus excusat se. Res agitur per legatos à quibus victus apellat ad Pontificem, demum à Pontifice ad Concilium generale. Hic subdolus artibus & concilia & Pontificem irridens neutris obtĕperaturus, efficiebat vt causa non mala fuisse videretur, ac plurimos in suas partes pertraheret.

ipsum termini seu terminorum huiusmodi in literis per nos præfixi huiusmodi seu præfixorum quos quidem terminos elapsos fuisse & esse omnibus Christifidelibus & per præsentes significamus, & fidem facimus; nonnulli ex eis, qui eiusdem Martini errores secuti fuerunt, ipsarum literarum ac monitionum & mandatorum nostrorum notitiam habentes, spiritu sanioris consilij ad cor reuersi, errores suos confitentes, & hæresim in manibus nostris abiurantes, & ad veram fidem Catholicam se conuertentes, absolutionis beneficium iuxtà facultatem eisdem Nunciis desuper concessam obtinuerint, & in nonnullis ciuitatibus & locis dictæ Alemaniæ, libri & scripturæ dicti Martini iuxtà mandata nostra publicè cremati fuerint, tamen ipse Martinus (quod non sine graui animi molestia & mentis nostræ perturbatione referimus) in reprobum sensum datus, non solum errores suos infra præmissum terminum reuocare, & de reuocatione huiusmodi nos certiores facere, seu ad nos venire contempsit: verum tanquam petra scandali peiora prioribus contra nos & hanc sanctam sedem & fidem Catholicam scribere & prædicare, & alios ad hoc inducere non est veritus: propter quod, sicut ipse iam hæreticus est declaratus, ita & alij etiam non paruæ auctoritatis & dignitatis, propriæ suæ salutis immemores, ipsius Martini pestiferam hæreticorum sectam publicè & notoriè sequentes, eique palam & publicè, auxilium, consilium, fauorem subministrantes, ipsúmque Martinum in suis inobedientia & contumacia confouentes, & alij publicationem dictarum literarum impedientes, pœnas in dictis nostris literis contentas damnabiliter incurrerunt: & hæretici meritò sunt habendi, atque ab omnibus Christifidelibus euitandi, dicente Apostolo, Hæreticum hominem, post vnam & secundam correctionem deuita: sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Vt igitur cum Martino & aliis hæreticis excommunicatis & anathematizatis & maledictis merito copulentur, & sicut in delinquendo dicti Martini pertinaciam sequuntur, ita pœnarum & nominis participes fiant, secúmque Lutherani vocem, & debitas portent pœnas cum præmissa adeò manifesta & notoria sunt effecta, & permanentes, ita vt nulla probatione aut monitione vel citatione indigeant: prout sic fore decernimus & declaramus: Martinum & alios, qui eundem Martinum in suo prauo & damnato proposito obstinatum sequuntur, ac etiam eos, qui eum etiam præsidio militari defendunt, custodiunt, & propriis facultatibus vel alias quomodolibet sustentare non verentur, ac auxilium, consilium vel fauorem, quouis modo præstare & subministrare præsumpserunt & præsumunt, quorum omnium nomina & cognomina, & qualitates, etsi quauis celsa vel grandi præfulgeant dignitate, præsentibus haberi volumus pro expressis, ac si nominatim exprimerentur, ac in illorum publicatione vigore præsentium facienda nominatim exprimi possent, decernimus: excommunicationis & etiam anathematis, necnon maledictionis æternæ & interdicti, ac in eos & eorum descendentes dignitatum honorum, & bonorum priuationis & inhabilitationis ad illa: Necnon bonorum cõfiscationis, & criminis læsæ maiestatis, & alias sententias, censuras & pœnas, etiam in hæreticos à canonibus inflictas in dictis literis contentas damnabiliter incidisse. Ciuitates quoque, terras, castra, oppida, & loca, in quibus tunc pro tempore fuerint, & ad quæ eos declinare contigerit, ac quę in illis sunt, ac alias etiam cathedrales & metropolitan. monasteria, & alia religiosa & pia loca, etiam exempta & non exempta, quæcunque ecclesiastico interdicto supposita esse ita, vt illo durante illis prætextu cuiusuis indulti Apostolici, præterquam in casibus à iure permissis, & in illis, non alias quam ianuis clausis, ac excommunicatis & interdictis exclusis, nequeant missæ & alia diuina officia celebrari, Apostolica auctoritate tenore pręsentium decernimus: illósque pro excommunicatis & anathematizatis, maledictis, interdictis, priuatis, & inhabilibus, vbicunq; locorum denunciari & publicari, ac ab omnibus Christifidelibus arctius euitari præcipimus & mandamus. Et vt in omnibus tantum in Dei Ecclesiæ suæ vilipendium, Martini & sequacium & aliorum inobedientium obstinatæ temeritatis audacia innotescat, ne morbida pecus gregem inficiat, pars quae syncera ad infectionem trahatur: vniuersis & singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium, metropolitan. cathedralium, & collegiatarum Ecclesiarum prælatis, capitulis,

Lutherus irrisit metuendum anathema Pontificis, eius tamen sequaces spiritu sanioris consilij ad cor reuersi sunt, obstinati verò & pertinaces vna cum Magistro rursus excommunicantur & pœnis hic expressis mulctantur. Interea cepit Lutherus magna acerbitate bilis scribere librũ de seculari potestate aduersus principes catholicos. Incredibile est quãta in hoc monstroso homine fuerit conuiciandi & mentiendi libido alium etiam insaniorem libellum edidit de communi fisco, quo Ecclesiasticorũ bona principibus adiudicabat. Et his omnibus perniciosum affectum in Ecclesiam spirabat.

capitulis, & personis ecclesiasticis, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium religiosis exemptis & non exemptis vbilibet constitutis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, mandamus: quatenus ipsi & quilibet eorum, si & postquam vigore præsentium requisiti fuerint, infra tres dies, quorum vnum pro primo, & alium pro secundo, & reliquum pro tertio & peremptorio termino, ac canonica monitione præmissa assignamus: eosdem Martinum & alios excommunicatos, anathematizatos, maledictos, & hæreticos declaratos, aggrauatos, interdictos, priuatos, & inhabiles, & in præsentium executione nominatos in eorum Ecclesiis Dominicis, & aliis festiuis diebus (dum maior inibi populi multitudo conuenerint ad diuina) cum Crucis vexillo pulsatis campanis & accensis candelis, ac demum extinctis in terram proiectis, & conculcatis cum trina lapidum proiectione, aliisque cæremoniis in similibus obseruari solitis, publicè nuncient, & faciant & mandent ab aliis nunciari, & ab omnibus Christifidelibus arctiùs euitari. Ad maiorem insuper præfati Martini, aliorúmque hæreticorum supradictorum adhærentium & sequacium & fautorum confusionem, in virtute sanctæ obedientiæ mandamus omnibus & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum Ecclesiarum Prælatis, vt sicut ipsi, ad sedandum schismata auctore Hieronymo, constituti fuerunt, ita nunc, vrgente necessitate, prout eorum incumbit officio, constituant se murum pro populo Christiano, non tacendo tanquam canes muti non valentes latrare, sed incessanter clamando & exaltando vocem & prędicando & prædicari faciendo verbum Dei, ac veritatem fidei Catholicę contra damnatos articulos, & hęreticos supradictos. Necnon omnibus & singulis parochialium ecclesiarum rectoribus, ac religiosis quorumcunque ordinum, etiam Mendicantium, exemptis & non exemptis, vt præmittitur, similiter in virtute sanctę obedientię mandamus, vt sicut ipsi nubes à Domino constituti sunt, ita spiritualem imbrem in populo Dei seminare, & contra supradictos articulos, vt præfertur, damnatos, sicut etiam eorum incumbit officio, publicè publicare non vereantur: Scriptum est enim, quòd perfecta charitas foras mittit timorem. Vos igitur & vestrum singuli onus tam meritorij negotij deuota mente suscipientes: vos in illius executione sic solicitos, ac verbo & opere studiosos, atque diligentes exhibeatis, quòd ex vestris laboribus, diuina nobis fauente gratia, sperati fructus aduentant, ac per solicitudinem nostram, quę causas pias gerentibus pro retributione debetur, palmam glorię non solum consequi mereamini, verum etiam apud nos & sedem prædictam non immerito valeatis de exacta diligentia vestra vberius commendari. Verum quia difficile foret pręsentes declarationis & publicationis literas ad præsentiam & personam propriam Martini, & aliorum declaratorum & excommunicatorum huiusmodi personaliter deducere, propter eis fauentium potentiam, volumus, vt affixio & publicatio præsentium literarum in valuis duarum cathedralium seu metropolitan. aut vnius cathedralis & alterius metropolitan. in dicta Alemania consistentium ecclesiarum, per vnum ex Nuntiis nostris ibidem existentibus facta, ita eos liget & arctet, Martinúmque & alios declaratos, damnatos huiusmodi, demonstret in omnibus & per omnia, ac si eis & eorum cuilibet personaliter intimatæ & præsentatę fuissent. Et quia etiam difficile foret præsentes, litteras ad singula quæque loca deferre, in quibus earum publicatio necessaria foret, volumus, & præfata auctoritate decernimus, quòd earum transumptis, sigillo alicuius pręlati ecclesiastici, seu ex Nuntiis nostris prædictis munitis, & manu alicuius publici Notarij subscriptis vbique stetur, prout præsentibus originalibus literis staretur, si essent exhibitę vel ostensę: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quę in prioribus literis nostris prædictis voluimus non obstare: ceterisq; contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę constitutionis, declarationis, præcepti, mandati assignationis, voluntatis, & decreti, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurū. Dat. Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vigesimo, tertio Nonas Ianuarij, Pontif. nostri anno Octauo.

Prælatis sub Pontifex excommunicationem Lutheri & sequacium publicare, ordine & forma hic adiecta.

Canes muti non valentes latrare dicuntur ij qui prædicationis negligunt officiū cum, hæresium monstra insurgunt.

Affixio & publicatio huius constitutionis.

Clausula derogatoria.

XI.

Inquisitoribus hæreticæ prauitatis facultas conceditur procedendi contra maleficas sortilegos & à fide apostatas.

LEO Episcopus, &c. Vniuersis & singulis locorum ordinariis ac hæreticæ prauitatis inquisitoribus in dominio Venetorum consistentibus, Salutem & apostolicam benedictionem.

HONESTIS petentium votis libenter annuimus, eáque fauoribus persequimur opportunis. Aliàs ad petitionem dilectorum filiorum nobilium virorum Ducis & dominij Venetorum cum in Brixiensi & Bergomensi ciuitatibus & diœcesibus, quoddam hominum genus perniciosissimum ac damnatissimum labe hæretica, per quam suscepto renunciabatur baptismatis sacramento, Dominũ abnegabant, & satanæ, cuius consilio seducebantur, corpora & animas conferebant, & vt illi rem gratam facerent, in necandis infantibus passim studebant, & alia maleficia & sortilegia exercere non verebantur, quod ita factum esse videbatur, vt ad eorum errorem extirpandum opportuna adhiberentur remedia. Volentes etiam eiusdem generis nonnullos indicibili pœna obstinate vitam potius perfidè amittere, quam errorem suum cognoscere maluisse, & propterea de rigoroso nimium (vt dicebatur) vestri ordinariorum contra tales processu dubitantes, Venerabilem fratrem episcopum Polensem nostrum & apostolicæ sedis apud eosdem Ducem & dominium, Nuntium vobis adiungendum duximus cum facultate per se vel alium, seu alios processus per vos habitos, seu factos examinandi, & reuidendi: & si vos inquisitores processus prædictos ritè & rectè, ac iuxta formam iuris habitos fecissetis, contra tale hominum damnatorum genus vna vobiscum procedendi & inquirendi: necnon procuratores & aduocatos, scribas cæterósque ad inquisitionis præfatæ exercitium necessarios & oportunos, officiales & ministros cum competentibus salariis deputandi, & homines prædictos (quòd redire ad ecclesiæ vnitatem vellent) clementer suscipiendi, eisque pœnitentiam salutarem iniungendi, & eos absoluendi etiam in vtroque foro, & incorrigibiles condemnandi, & brachio sæculari tradendi cæteráque quę vos de iure, vel consuetudine facere possetis, & deberetis faciendi, exercendi, & exequendi, prout in literis desuper confectis continetur. Cum igitur commissionis huiusmodi vigore præfatus Nuntius, venerabilem fratrem episcopum Iustinopolitanum in partibus illis commorantem, ad præmissa vnà vobiscum pertractanda & exequenda subdelegauerit, vósque & ipse subdelegatus in valle Comunica Brixiensis diœcesis, vbi maximè huiusmodi damnati generis homines vigent & pullulant, processeritis, ac nonnullos culpabiles repertos, & curię sæculari tradendos, necnon iam condemnatos habueritis, videtur quòd per Venetorum collegium Prætori Brixiensi mandatum fuerit, ne sententias huiusmodi exequeretur, & vobis & eidem subdelegato, ne ad executionem illarum procederetis inhiberet prout inhibitum fuit: ac expensas & salaria pro huiusmodi inquisitionis negotio necessaria submoueret, & retraheret: necnon processus contra culpabiles prędictos habitos & factos eis transmitteret seu transmitti faceret: &, quod deterius est, subdelegatum prædictum ad coram eis in ciuitate Venetiarum comparendum cogeret, & compelleret, prout coactus & compulsus fuit. Et quia propter dictas literas, in quibus dictus Nuntius adiunctus fuit, ab aliquibus hæsitatur, an propter hoc facultas vestra diminuta existat, ita quòd prout ante duas huiusmodi literas potuissetis, procedere non possitis, indecénsque & contra iuris & sacrorum canonum dispositionem, ac ecclesiasticam libertatem existat, laicos de personis & causis ecclesiasticis se intromittere, nullámque iniunctà à nobis executionem adimplere, nisi processibus, ac sententiis per eos visis & examinatis, ac si ipsi in clericos causásque ecclesiasticas superioritatem & iurisdictionem haberent: cum tamen in clericos causásque huiusmodi laicis nulla facultas attributa sit, quos obsequendi & exequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, propter quod inter Christi fideles non modicum surgit scandalum. Nos igitur ne quod ad salutem animarum, & dictarum causarum faciliorem expeditionem introductum est in damnum & percellationem conuertatur, & propterea ob diuturnitatem temporis

infœlices

De sortilegis atque maleficis quædam scripsimus in Constit. 2. Innocentij 8. sup. fol. 142. Cũ autẽ constet eas etiam inito fœdere cum dæmone hominibus variis modis insidiari prudẽter iubetur vt inquisitores in eas procedant, quia vel ea perpetrãt quæ manifestè sapiunt hæresim vt inquit Syluester lib. 3. de strigarũ & dæmonum admirandis c. 1. adde Ioan. Franciscum Picum lib. 3. Dialog. Strix. Quamobrem in striges & Sortilegos vt pœnitentia hæreticos aut vehemẽter suspectos procedi solet, quod si propriis confessionibus aut testis probationibus conuictæ fuerint, prout earũ culpa expostulauerit, statuendum erit. l. respondẽdũ ff. de pœnis.

infelices animæ huiusmodi peccatis magis grauentur, & ad omne circa hoc dubium tollendum, vos prout ante datas dictas literas de iure & consuetudine seu priuilegio procedere poteratis, necnon etiam contra maleficos & sortilegos, ac à fide apostantes, prout criminis postulauerit qualitas, procedere posse & debere, auctoritate apostolica, tenore præsentium decernimus & declaramus, vobis committentes & mandantes, vt eosdem Venetos, & illorum Ducem, ac officiales suos, ne ipsi vlterius in huiusmodi causis se intromittant, sed quod iniunctas sibi executiones, & fortè iniungendas, postquam requisiti fuerint, sine aliqua processuum, per dictos ecclesiasticos iudices factorum visione, vel examinatione promptè exequantur moneatis & hortemini. Et si hoc facere neglexerint, vel recusauerint, vos eos per censuras ecclesiasticas & alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita compellatis. Præmissis ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, statutisque & consuetudinibus ciuitatum & dioecesum prædictarum, iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, cæterisque contrariis non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die decimoquinto Februarij. Millesimo quingentesimo vigesimoprimo. Pontificatus nostri anno octauo.

XII.

Henrico Octauo Anglorum Regi & posteris Catholicis præclarum titulum DEFENSORIS FIDEI *eo quod librum plenum pietatis & eruditionis scripserat aduersus Lutherum concedit summus Pontifex.*

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, Charissimo in Christo filio Henrico Angliæ Regi illustri fidei defensori Salutem & Apostolicam benedictionē. Ex Supernæ dispositionis arbitrio, licet imparibus meritis, vniuersalis Ecclesiæ regimini præsidentes, ad hoc cordis nostri longè latéque diffundimus cogitatus, vt fides catholica, sine qua nemo proficit ad salutem, continuum suscipiat incrementum: & vt ea quæ pro cohibendis conatibus illam deprimere, aut prauis mendacibúsque commentis peruertere, & denigrare molientium, sana Christifidelium præsertim dignitate regali fulgentium doctrina sunt disposita, continuis proficiant incrementis, partes nostri ministerij, & operam impendimus efficaces. Et sicut alij Romani Pontifices prædecessores nostri catholicos Principes, prout rerum & temporum qualitas exigebat, specialibus fauoribus prosequi consueuerunt; illos præsertim, qui procellosis temporibus, & rabida schismaticorum, & hæreticorum feruente perfidia, non solum in fidei serenitate & deuotione illibata sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ immobiles persisterunt, verumetiam tanquam ipsius ecclesiæ legitimi filij ac fortissimi athletæ schismaticorum, & hæreticorum insanis furoribus spiritualiter, & temporaliter se opposuerunt: ita etiam nos Maiestatem tuam propter excelsa, & immortalia eius erga nos, & hanc Sanctam Sedem, in qua permissione diuina sedemus, opera, & gesta condignis, ac immortalibus præconiis & laudibus efferre desideramus, & ea sibi concedere, propter quæ inuigilare debeat à grege dominico lupos arcere, & putrida membra, quæ mysticum Christi corpus inficiunt, ferro, & materiali gladio abscindere, & nutantium corda fidelium in fidei soliditate confirmare. Sanè cum nuper dilectus filius Ioannes Clerk. Maiestatis tuæ apud nos Orator in Consistorio nostro coram Venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & compluribus aliis Romanæ Curiæ Prælatis, librum, quem Maiestas tua charitate, quæ omnia sedulò & nihil perperam agit, fideique catholicæ zelo accensà, ac deuotionis erga nos, & hanc sanctam Sedem feruore inflammata, contra errores diuersorum hæreticorum sæpius ab hac Sancta Sede damnatos, nupérque per Martinum Lutherum suscitatos, & innouatos, tanquam nobile, ac salutare quoddam antidotum composuit nobis examinandum, & deinde authoritate nostra approbandum obtulisset, ac luculenta oratione sua exposuisset Maiestatem tuam paratam ac dispositam esse, vt quemadmodum veris rationibus, & irretragabilibus sacræ scripturæ ac sanctorum patrum authoritatibus notorios errores eiusdem Martini confuta-

Reges & Principes Christiani de fide Catholica & Apostolica sede bene meriti solent à Summis Pontificibus eximiis titulis donari, sic Imperator aduocatus Ecclesiæ. Reges Gallorum Christianissimi, Hispaniæ Catholici, Angliæ defensores fidei dicuntur.

Nicolaus Sanderus libr. 1. de schismate Anglicano Roffensem Episcopum fuisse authorem & adiutorem Henrico libellũ hunc nominatissimum, De septem sacramentis contra Lutherum edendi, eũ quoque postea oppugnatum eruditissimè defendisse scribit.

uerat:ita etiam omnes eos sequi,ac defensare præsumentes, totius regni sui viribus, & armis persequatur: nósque eius libri admirabilem quandam, & cœlestis gratiæ rore conspersam doctrinam diligenter accurateque intuitspexissemus,omnipotenti Deo,à quo omne datum optimum, & omne bonum perfectum est,immensas gratias egimus, qui optimam, & ad omne bonum inclinatam mentem tuam inspirare,eique tantam gratiam supernè infundere dignatus fuit: vt ea scriberes,quibus sanctam eius fidem contra nouum errorum damnatorum huiusmodi suscitatorem defenderes,ac reliquos Reges,& Principes Christianos tuo exemplo inuitares, vt ipsi etiam orthodoxæ fidei,& Euangelicæ veritati in periculum, & discrimen adductæ omni ope sua adesse,opportunéque fauere vellent. Æquum autem esse censentes eos, qui pro fidei Christi huiusmodi defensione pios labores susceperunt, omni laude,& honore afficere:volentes non solum ea, quæ Maiestas tua contra eundem Lutherum absolutissima doctrina,nec minori eloquentia scripsit:condignis laudibus extollere,ac magnificere, authoritatéque nostra approbare,& confirmare:sed etiam Maiestatem ipsam tuam tali honore,ac titulo decorare,vt nostris, ac perpetuis futuris temporibus Christifideles omnes intelligant quam gratum acceptúmque nobis fuerit Maiestatis tuæ munus, hoc præsertim tempore nobis oblatum: Nos qui Petri,quem Christus in cœlum ascensurus Vicarium suum in terris reliquit, & cui curam gregis sui commisit, veri successores sumus in hac Sancta Sede,à qua omnes dignitates, ac tituli emanant,sedemus,habita super his cum eisdem fratribus nostris matura deliberatione,de eorum vnanimi consilio & assensu Maiestati tuæ titulum hunc,videlicet Fidei defensorem donare decreuimus: prout te tali titulo per præsentes insignimus,mandantes omnibus Christifidelibus, vt Maiestatem tuam hoc titulo nominent, & cum ad eam scribent, post dictionem *Regi*: adiungant *Fidei defensori*. Et profectò huius tituli excellentia,& dignitate,ac singularibus meritis tuis diligenter perpensis, & consideratis,nullum neque dignius,neque Maiestati tuæ conuenientius nomen excogitare potuissemus.Quod quotiens audies,aut leges, toties propriæ virtutis optimíque meriti tui recordaberis,nec huiusmodi titulo intumesces, vel in superbiam eleuaberis,sed solita tua prudentia humilior, & in fide Christi,ac deuotione huius Sanctæ Sedis, à qua exaltatus fueris, fortior & constantior euades,ac in domino bonorum omnium largitore lætaberis perpetuum hoc & mortale gloriæ tuæ monumentum posteris tuis relinquere: illisque viam ostendere,vt, si tali titulo ipsi quoque insigniri optabunt: talia etiam opera efficere,præclaráque Maiestatis tuæ vestigia sequi studeant. Quam,prout de nobis,& dicta Sede optimè merita est, vna cum vxore,& filiis, ac omnibus,qui à te,& ab illis nascentur: nostra benedictione, in nomine illius, à quo illam concedendi potestas nobis data est, larga,& liberali manu benedicentes, altissimum illum, qui dixit per me Reges regnant,& Principes imperant & in cuius manu corda sunt Regum:rogamus,& obsecramus vt eam in suo sancto proposito confirmet, eiúsque deuotionem multiplicet, ac præclaris pro Sancta fide gestis ita illustret, ac toti orbi terrarum conspicuam reddat:vt iudicium,quod de ipsa fecimus,eam tam insigni titulo decorantes,à nemine falsum, aut vanum iudicari possit:demum mortalis huius vitæ finito curriculo sempiternæ illius gloriæ consortem,atque participem reddat.Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud S.Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo vigesimo primo. Quinto Idus Octobris,Pontificatus nostri anno Nono.

Mira fuit in hoc Rege inconstantia nam qui antea DEFENSOR FIDEI dicebatur eiusdem acerrimus fuit persequutor vt paulò pòst dicetur sub Paulo tertio.

Inter[...] aula consistorij,ac coram illustrissimo purpuratorum cœtu à Leone Pontifice Insigni titulo DEFENSORIS FIDEI *ob librum contra Lutheri hæreses conscriptum Henricus octauus Angliæ rex donatus est. Florebat illis temporibus apud Anglicos religionis Catholicæ cultus, quem mille Insidiis euertere conabantur Germani hæretici, sed rex Pontifici Romano se se penitus deuouens ingenuè fatebatur nihil spei aut salutis extra Ecclesiam Apostolicam expectari. Primatum Romanæ sedis quem & ipse & successores postea nefariè sibi vendicarunt recognouerat & venerabatur vt ex eius scriptis,*in assertione doctissima & inexpugnabili septem Sacramentorum aduersus Lutherum art. 2. *elicitur.*

Negare

Negare (inquit) Lutherus non potest, quin omnis Ecclesia Fidelium, sacrosanctam Sedem Romanam velut Matrem Primatémque recognoscat ac veneretur, quæcunque saltem neque locorum distantia, neq; periculis interiacentibus prohibetur accessu. Quanquam si vera dicunt, qui ex Indiis quoque veniunt huc, Indi etiam ipsi, tot terrarum, tot marium, tot solitudinum plagis disiuncti, Romano tamen se Pontifici submittunt. Ergo si tantam ac tam latè fusam potestatem, neque Dei iussu Pontifex, neque hominum voluntate consecutus est, sed sua sibi vi vindicauit: dicat velim Lutherus, quando in tantæ Ditionis erupit possessionem. Non potest obscurum initium esse tam immensæ potentiæ, præsertim si intra memoriam hominum nata sit. Quòd si rem dixerit vnam fortasse aut duas ætates superare, in memoriã nobis rem redigat ex historiis. Alioqui si tam vetusta sit, vt rei etiam tanta obliterata sit origo legibus omnibus cautum esse cognoscit, vt cuius ius omnem hominum memoriam ita supergreditur, vt sciri non possit, cuiusmodi habuerit initium, censeatur habuisse legitimum: vetitúmque esse constat omnium consensu gentium, ne, quæ diu manserunt immota, moueantur. Certè si quis rerum gestarum monumenta reuoluat, inueniet iam olim protinus post pacatum orbem pleránsque omnes Christiani orbis Ecclesias obtemperasse Romanæ. Quin Græciam ipsam quanquam ad ipsos commigrasset Imperium, reperiemus tamen, quod ad Ecclesiæ Romanæ Primatum pertinebat, præterquàm dum schismate laborabat, Ecclesiæ Romanæ cessisse.

Doctrina & pietate referta erant ea omnia quæ in hoc opere Regis Angliæ legebantur, in quod loco responsionis & grati animi Lutherus incredibili vesania & maledicentissimo furore multa commenta scripsit. Deinde hic Sicophanta ad adulationes se conuertit vt pulchris verbis mentem Regis optimi deprædaretur, quibus excussis Henricus per literas inter cætera ei improperat incestas nuptias cũ virgine Deo dicata contractas. Olim apud Ethnicos virgines Vestales, si de stupro fuissent conuictæ, viuæ humo obruebantur, & constuprator verberibus ad mortem vsque mulctabatur. At nunc apud Christianos Lutherus & multi alij desertores monachi & moniales impunè totos se mancipant turpissimæ libidini, mundo illis applaudente & inexpiabile scelus, nisi resipiscant, etiam in rectè factis, præcipuo loco numerante.

Hac vltima constitutione Leo Pontifex Optimus Maximus Pontificatum coronauit. Fuit Principibus Christianis summæ admirationi ob rerum diuinarum diligentissimam curam. Eius Pontificatus auspiciis fauens Emanuel Lusitaniæ Rex Elephantem ad Vrbem misit ante mille annos Romæ non visum, Pontificísque sacram supellectilem vestibus margaritis refertissimis locupletissimè ditauit. Sibi obnixè deuotam habuit Rempublicam Romanam quæ ei gratissimi animi monumento statuam marmoream in arce Capitolina erexit & dicauit cum hac aurea inscriptione.

OPTIMO PRINCIPI LEONI X. MED. IOAN. PONT. MAX. OB RESTITVTAM INSTAVRATAMQ. VRBEM, AVCTA SACRA, BONASQ. ARTES, ADSCITOS PATRES, SVBLATVM VECTIGAL, DATVM CONGIARIVM S.P.Q.R.

Sub hoc Pontifice incœpit Mediolanense bellum. Vrbinatum Principem Franciscum Mariã Ruuerum Iulij 2. fratris filium Principatu exuit quem fratris filio Laurentio tradidit. Pandulfi Petrucij filium Sena expulit, hinc in eum coniuratio instructa, qua detecta Petrucius Cardinalis conspirationis Princeps in Adriani mole Orlandi Æthiopis manu elisis faucibus strangulatur. Ad totius Europæ reges & proceres legatos Doctissimos misit, vt tandem consopitis domesticis Iniuriis in Ecclesiæ Tyrannum Turcam bellum terra marique inferretur. Principum desides animi mutuis cladibus occæcati saluberrima Pontificis consilia neglexerunt. Huius temporibus Selynus de Thomambeyo & Ægypto triumphans summo Christianorum omnium quibus imminebat terrore. Sic orientem Turca crudelissimus, vastabat Occidentem verò pestilentissimis hæresibus ex vltimis Germaniæ finibus exortus Lutherus Apostata fœdabat. Flagrantibus votis & publicis supplicationibus tantis malis postulauit remedium Pontifex. A.[illegible]m montis Flasconis & in multis patrimonij oppidis peramplas ædes vel restituit vel à fundamentis ædificauit. Mantianam ædem aqua corriuata elegantiori ædificio exornauit. In qua florens adhuc ætate postquam Mediolanum à suis captum esse intellexisset mortuus est atrocis vt fertur toxici arreptus violentia. Cal. Decẽb. M.D.XXI. Sepultũ est in Basilica S. Petri primò cadauer deinde ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ super Mineruam translatum marmoreo Mausoleo requiescit.

ADRIANVS SEXTVS.

Traiectum Germaniæ inferioris vrbs ad Oceanum Adriano Florẽtio patria fuit. Is pauperrima familia exortus ita se dedit studiis in Academia Louaniẽsi, vt breui laurea magisterij donaretur. Doctrina & morum integritate conspicuus, præceptor Caroli V. Imperatoris, cuius ingenua liberalitate primum Episcopus Dertuensis in Hispaniis, post presbyter Cardinalis creatus est. Et cum apud Hispanos sceptra summa prudentia vnà cum Cardinale Tholetano absente Cæsare gubernaret, præter omnium expectationem Summus pontifex renunciatus est. Annos natus sexagintaquinque ab Hispania IIII. Cal. Septembris cum viginti triremibus Ostiam appulit. Expectabatur Romæ summa cleri & plebis lætitia, parabãtur triumphi & theatra; sed cessare fecit in medio opere artifices, gentilium hæc ostentationes, non Christianorum esse insignia & Ecclesiastici ordinis homines parum decere ratus. Altero post ingressum vrbis die pontificatus & coronationis insignia suscepit.

I.

Incantatores, & sortilegi Diabolo obedientiã præstantes Inquisitorũ subiiciuntur authoritati.

ADRIANVS Episcopus, &c. Dilecte fili salutem & apostolicam benedictionem.

DVDVM, vt nobis exponi fecisti, per fel. rec. Iulium Papam II. Prædecessorem nostrum, non sine magna tunc animi sui displicentia accepto, quòd per quendam Georgium de Casali, ordinis fratrum Prædicatorum professorem, & in ciuitate Cremonensi hæreticæ prauitatis Inquisitorem deputatum, in Nonnullis Lombardiæ partibus, & præsertim in locis, in quibus dictus Georgius Inquisitor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures vtriusque sexus personæ, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes certam sectam facientes, fidem quam in sacri susceptione baptismatis susceperant, abnegantes, sanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, Ecclesiasticis & præsertim Eucharistię sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumentes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes, & suis incantationibus, carminibus, sortilegiis, aliisque nefandis superstitionibus iumenta & fructus terrę multipliciter lędentes: aliáque quamplurima nefanda, excessus, & crimina eodem diabolo instigante committentes, & perpetrantes, in animarum suarum periculum, diuinę maiestatis offensam, perniciosumque exemplum, & scandalum plurimorum. Contra quas cum dictus Georgius tunc (vt asserebat) in dictis locis suę inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgij incumbebat officio, ipse Georgius processisset: nõnulli autem tam clerici quàm laici illarum partium, quærentes plus sapere quàm oportet, præmissa delicta ad eiusdem Georgij Inquisitionis officium non pertinere temere asserentes, præsumentes in populo errores & scandala seminauerunt: sicque eundem Georgium in populo odiosum reddere, & dicti Georgij officium impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediebant: ita quòd propter præmissa, personę prędictę delicta huiusmodi perpetrantes, remanebant impunitę, & alię eorum exemplo ad similia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scandalum plurimorum. Dictus prædecessor volens (ne inquisitionis officij executio quomodolibet retardaretur, & labes hæreticę prauitatis longius venena diffunderet) prouidere, dicto Georgio per quasdam suas in forma breuis literas commisit & mandauit quatenus in locis eiusdem Georgij inquisitioni deputa

De hac materia habes supra Constitutionem 2. Innocen. 8. f. 144. Et Leonis X. const. 10 fol. 216. quæ eò vergit vt detur summa potestas hæreticæ prauitatis inquisitoribus inquirendi aduersus maleficas Incantatores & sortilegos.

putaris, de excessibus huiusmodi cognoscere, & contra quascunque personas, cuiuscunque conditionis & præeminentię forent, inquisitionis officium exercere & exequi: ipsásque personas, quas in premissis culpabiles reperiret, vnà cum locorum ordinariorum vicariis, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita corrigere & punire deberet, secundùm modum contra alios hæreticos à iure ex sacris canonibus statutum: contradictores quoscunque per censuram Ecclesiasticam & alia iuris opportuna remedia compescendo. Eos verò qui in præmissis, concilium, auxilium, vel fauorem præstarent, præfatus prædecessor noster eisdem indulgentiis vti & gaudere decreuit, quibus crucesignati contra alios hæreticos, ex indulto apostolico eis concesso, tunc gaudebant & vtebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solum delicta & crimina huiusmodi contra fidem catholicam, & Christianam religionem, sub iurisdictione inquisitoris Cremonensis committuntur, & perpetrantur, sed omnibus aliis locis & diœcesibus sub iurisdictione aliorum inquisitorum dicti ordinis congregationis Lombardię, indies perpetrantur & committuntur. Et cum eadem sint delicta, eadem profectò prouisione & castigatione eis est earundem literarum tenore prouidendum. Quare tu, sicut asseris, in ciuitate Comensi vbi dictę prauitatis inquisitor existis, tam tuo, quàm omnium aliorum dictorum ordinis & congregationis hæreticę prauitatis inquisitorum vbilibet consistentium & deputatorum nominibus, fecisti nobis humiliter supplicari, vt literas prædictas ad vos extendere & ampliare, aliásque desuper opportunè dignaremur prouidere. Nos igitur huiusmodi supplicationi inclinati: literas prædictas, cum omnibus in eis contentis clausulis, in omnibus & per omnia, prout in eisdem literis continetur, ad te & ad alios ordinis & congregationis huiusmodi inquisitores, tam in præsentiarum deputatos, quàm in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi, & cuilibet inquisitorum prædictorum dirigerentur, & directę fuissent, apostolica auctoritate, tenore præsentium extendimus. Ipsásque literas tibi & illis, vt præmittitur, eisdem auctoritate & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis quæ idem Iulius prædecessor voluit non obstare, cæterísque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes literas ad singula loca, in quibus de eis fides forsan fuerit facienda deferre: volumus & apostolica auctoritate decernimus, quòd ipsarum transumptis, manu cuiuscunque notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, in iudicio & alibi, vbi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quę adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitę vel ostensę. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesimo Iulij, Millesimo quingentesimo vigesimotertio. Pontificatus nostri anno primo.

Inquisitorum officia quoquo modo impedientes excommunicantur & pœnis hæreticorum plectuntur.

Indulgentiæ concessæ inquisitoribus & eorum fautoribus quæ Crucesignatis dantur.

De his Indulgentiis habes supra fol. 4 Iuna. 4. Constitut.

II.

Fridericus Saxoniæ Dux Lutheri Mecœnas hortatur ad abiurandam hæresim & resipiscentiam vt celerius reuertatur in ouile Catholicæ Ecclesiæ.

ADRIANVS Episcopus &c. Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

SATIS & plusquam sustinuimus, dilecte in Christo, si forte Dei pietas tuam animam dignetur inuisere ac dare pœnitentiam ad cognoscendum veritatem, vt resipisceres à diaboli laqueis, à quo captiuus detineris. Nouimus te paternè monitum à fe. re prædecessore nostro, vt à te separares perniciem illam Christianæ religionis Martinum Lutherum: & cum iam toti orbi manifestæ essent scelestissimæ machinationes illius, sperauimus & te ad cor pœnitens reuersurum. Sed quoniam expectauimus vuas, & ecce qui frustra conflauit conflator, malitiæ enim tuæ non sunt consumptæ, coegit nos miseratio tui, coegit paternus amor, quo te & tibi subditos Saxones in Domino semper fuimus prosequuti, salutaribus & paternis monitis adhuc conuenire, vt vel tandem resipiscatis antequam planè in vos conueniat, quod mox subdit Propheta: Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos. Et quid dicemus vobis, quàm quod Galatis suis Paulus:

Captiuus & diabolo laqueu irretitus est qui assentitur hæreticis aut aliemis à fide opinionibus.

O insensati,

O inſenſati, quis vos faſcinauit veritati non obedire? Currebatis bene. Interrogate patres veſtros, ac dicent vobis: maiores veſtros, & annunciabunt vobis. Quod ab ætate, quo vno eodémque tempore vixere Adrianus Rom. Pont. & Carolus ille Magnus Imperator, Saxoniæ fidei plantatores, ad noſtra vſque & chariſsimi in Chriſto filij noſtri Caroli tempora, & aui & proaui veſtri, atque adeo Saxones omnes, ſemper habiti eſtis veluti pacis amatores, fidei propugnatores, & per omnia obedientiæ pacifici filij: taléſque, vt non immeritò Gregorius V. natione Saxo, olim Rom. Pont. Saxoniæ Ducem in Rom Imperatoris conſtituerit electorē. * Quomodo ergo tam cito mutatus eſt color optimus? Cur tam facilè transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Chriſti, in aliud Euangelium, quod non eſt aliud, niſi ſunt quidam, qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Chriſti? Quis vineam Domini Sabaoth tam pulchrè plantatam eſt demolitus? Certè exterminauit eam aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam. Sed væ illud à vobis, à domeſticis & amicis, à cruciatu præcordiorum. Obſecramus te fili dilecte in Chriſto, leua oculos tuos in directum, & vide vbi ſis poſtratus Conſidera quantam Eccleſiæ Chriſti, tot malis vndique circumuallatæ ac pene oppreſſæ pro opera qua illi ſubuenire debueras, cladem inſuper intuliſti. Oppugnatur foris ab infeſtiſsimo illo ac potentiſsimo Chriſtiani nominis hoſte. Diſsident intus principes Reipub. Chriſtianæ, & in mutuam armati perniciem, cruentiſsimis inter ſe odiis conflictantur: & in fraterna viſcera ferrum ſtringunt, vt vix Ethnici inter ſe crudelius. An hæc ita tibi viſa ſunt non ſatis grauia, niſi contritionem induceres ſuper contritionem, nutriens ac fouens ſerpentem illum in ſinu tuo, qui veneno linguæ ſuæ Eccleſiam & terras infecit adeo, vt nunc peruenerit gladius etiam vſque ad animam? Quanto autem pluris eſt anima, quàm corpus, tanto grauius eſt prædictis omnibus horrendum illud & plus quàm tartareum venenum, quo hæreſum ac ſchiſmatum contagione tot myriades animarum interierunt, intereúntque. Ita tibi debemus omnes, quòd nunc paſsim ab vnitate matris Eccleſiæ receditur; Quod auertatur vulgus indoctum, ac bis mille præſtigiis ac faſcinationibus retrahatur à fide, quam ſuxit ab vbere materno: Quòd baſilicæ ſint ſine plebibus, plebs ſine ſacerdotibus: ſacerdotes ſine debita reuerentia, & ſine Chriſto denique Chriſtiani: Quòd ſacramenta fidei, non ſacra cenſeantur, quod ſanctuarium Chriſti, ſanctum eſſe negetur, quòd dies feſti feſtiuis fruſtrentur ſolemniis, quòd moriantur homines in peccatis ſuis, rapiantur animæ ad tribunal terrificum, nec pœnitentia reconciliati, nec ſacra communione muniti: Quòd pulcherrimus ille tabernaculi ordo confuſus ſit, & pro Chriſtiana pace ac tranquillitate ad rebellionem, ad rapinas, ad cædes, ad incendia, cum magno ac manifeſto Chriſtianæ Reipub. diſcrimine, veluti claſſico paſſim excitati. Pro quibus egregiis tuis in Eccleſiam Chriſti meritis, quo te præmio, immo quo non ſupplicio dignum cenſebimus? At dices forte, Serpens me decepit. Dignam certo recepiſti mercedem, qui illum nutriuiſti in ſinu tuo. Sed itane ſtultus es ac ſine corde, vt in eis maximè rebus in quibus errare, damnati eſt: vni homuncioni cooperto peccatis, quàm tot ſanctiſſ. ab initio patribus, qui in lege Dei meditati ſunt die ac nocte, & quàm tot vniuerſalibus conciliis, aduerſus quæ impudens os illud velut ſepulchrum patens, ſe aperire non erubeſcit: ſanctæ denique & catholicæ Eccleſiæ, cuius ritum, conſuetudinem & decreta, à temporibus Apoſtolorum, ad nos vſque inuiolabiliter obſeruata, vnus iſte ſacrilega temeritate damnare præſumit, plus credere potueris? O cæcam dementiam, ac pluſquam Iudaicam cæcitatem! At fortaſſis hoc tibi impoſuit, quòd veterator ille Martinus & eius ſequaces, de capitulis ſcripturarum viſi ſunt ſua conformare: Et quis tandem hæreticorum ita non fecit? An non hæ ſunt veteris ſerpentis aſtutiæ, qui hac veluti eſca obducto, miſeris animabus mille technis & verſutiis ſemper eſt inſidiatus: quique, quo angularem infringeret veræ fidei lapidem, ac Chriſtianam ſcinderet vnitatem, in ſcripturarum agrum, ſuum ſeminare ſemen & peruerſam ſcripturarum intelligentiam, iampridem eſt aggreſſus? Cum itaque maximè ſemper pars Eccleſiarum, imperita turba ſit, & vix vnus reperiatur aut alter, qui ſpiritualibus oculis de ſcripturarum intelligentia dignè valeat iudicare, ſiquidem librum ſignatum legimus, quem ſolus Leo de tribu

Iuda

** Temporibus Gregorij V. circa Annum Domini 995. electores ſic Inſtitutos fuiſſe legimus. Cum Otho III hæredes ex ſe deſcédētes mares non haberet conſtituit ex Cōcilio Principum Germaniæ vt Imperatore mortuo in vrbe Franckfurt perpetuò fieret electio, electoréſque cōſtituit tres Archiepiſcopos Moguntinenſem Germaniæ Colonienſem Italiæ, Treueren ſem Galliæ nomine, & cum his alios quatuor ſæculares principes Palatinum Comitem Rheni, vt ex officio etiam eſſet dapifer, ducem Saxoniæ, qui eſſet Mariſcalcus, Marchionē Brandenburgenſem qui eſſet Camerarius, & regem Bohemiæ qui Archipincerna Imperij eſſet. Hi ſeptem principes eligendi Imperatoris ius & poteſtatem ſic acceperunt. Itaque aiunt Gregoriū quintum cognomento Imperij imbecillitate, varietateq; fortunæ, quo diutius apud Germanos ſum-*

Iuda dignatus est aperire ac soluere signacula eius: quæ tandem est ista diabolica excæcatio, vni carnali homuncioni, semper eructanti crapulam & potum, quàm reliquo orbi vniuerso, quàm tot spiritualibus patribus, quorum voluntas semper fuit in lege Domini, qui vitæ sanctimonia, ostensione spiritus, ac virtute, glorioso denique martyrio suam doctrinam comprobauerunt, in scripturarum intelligentia plus te fidei habere potuisse? O cæcitatem nouam & inauditam. Vnus apostata tibi potius persuadere, fefellisse priores vniuersos, errare posteros, & in solum se & quos decepit peruenisse Regnum Dei, peruenisse totas miserationum Dei diuitias, ac gratiam vniuersitatis: Et quid non dicimus cum propheta: Heu, heu, heu, Domine, ergo ne decepisti populum tuum? Quin potius, cur non deuitatis (secundum Apostolicum præceptum) quæstionibus ac pugnis verborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes hominũ mente corruptorum, & subuertunt corda audientium, ex operibus suis, iuxta Dominicam designationem, studuistis cognoscere filium profanum istum, qui ad vos venit primum in vestimentis ouium, lupus intrinsecus rapacissimus? Siquidem non ex foliis, non floribus, sed ex fructibus arbor cognoscenda erat. An non manifesti sunt nequissimi fructus eius? Siquidem sacrilegus hic aduersus Deum, imagines sacras, atque adeo ipsam crucem Christi, sceleratis manibus contingere, & pollutis conculcare pedibus non formidat: contra sacerdotes Dei furore impio temerariè debacchans, non desinit laicos, ad lauandas sibi in eorum sanguine manus, sedulò concitare: Ecclesiam Christi parricidalibus armis oppugnas, hoc agit assiduò, vt suffocentur homines in peccatis suis: hoc vnum elaborat, ne diuina misericordia suis sacramentis, quæ peccatorum remedia efficacia esse voluit, vulneratos in Ecclesia sua curet. Ita enim ea aut sustulit vniuersa, aut hæreseos suæ pestifero infecit veneno, vt toxicum magis requirat, quàm animarum medicinas præcepit suis, ne indignanti Deo quis satisfaciat: ne ieiuniis, orationibus, lamentationibus peccata redimat: ne hostia illa placens Deo, corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi à sacerdotibus offeratur quotidie pro peccatis nostris. Vota docet non reddere Domino Deo suo.

ma potestas remaneret illeq; cæteris præesset qui virtute & dignitate cæteris præstaret, retulisse sanctionem de Imperatore deligendo, videlicet solis licere Germaniæ principibus deligere qui Cæsar & Romanorum rex appellaretur, tunc demum Augustus & Imperator haberetur cum à Romano Pontifice benedictione præmissa coronaretur, & quod ordinauerit cum procerum Germaniæ consensu electores prædictos.

Et cum ipse sit apostata, ac professionis suæ desertor, vt plurimos sui faciat similes, sancta illa Deo vasa polluere non veretur, consecratásque Christo virgines, & vitam monasticam professas, extrahere à monasteriis suis, & mundo, imo diabolo quem semel abiurauerunt, reddere. Quod in veteri lege in vmbraticis sacerdotibus Dominus non tulit, quod ethnici idolorum suorum flaminibus omnes sunt abominati, Christi sacerdotes etiam vilissimis copulat meretricibus. Sanctos patres illos, quorum vita & doctrina illustrauit vniuersum mundum, non solum debito honore non prosequitur, sed multò quàm Cain scelestius despicit, deridet, contemnit, insectatur. Sacrosanctis omnibus vniuersalibus Conciliis impudenti ore palam contradicit ac sacrilega lingua detrahit: libertatis specie, licentiosam quandam, nullis constrictam legibus ac fere ferinam, inducere conatur. Vnde & exlex homo, contemptor ac violator legum omnium, in tantam erupit mentis vesaniam, vt sanctissimorum Patrum decreta & Ecclesiasticos canones igne publico concremare non formidarit. Et breuiter Christianam veritatem, omnem rerum ordinem, pulcherrimam denique Ecclesiæ faciem à Christo, ab Apostolis, Apostolicisque viris ac sanctissimis patribus ab initio constitutam, vnus hic post tot centenos annos discindere, inuertere, ac deformare molitur. Quod si nondum satis etiam internoscis, de Christiano magisterio, an de Antichristi spiritu ista proficiscantur: si ita fascinauit te præstigiator ille vt credere possis vnum hunc perfidissimum apostatam, velati alterum Helisæum habere duplicem spiritum Heliæ, aut alterum illc, quem se iactat, Danielem, in quo sit spiritus amplior & intelligentia scripturarum maior, quàm in omnibus olim sanctissimis illis doctissimisque viris, quàm in sacrosancta Ecclesia Catholica, quid est te vno cæcius? Aut si iam ex fructibus arborem cognoscens, in errore persistis tamen, quid te miserius? Sed esto: transfiguratus sit coram te satanas ille in angelum lucis, & quæ manifesta sunt opera carnis ac diabolica, spiritus esse & Christi opera, venenata sua facundia persuadere potuerit: nunquid non vbique vel hoc ipso prodidit,

Infanda hic recensentur Martini Lutheri facinora.

2. Cor. 11.

G cuiusnam

rum plumis vestem illam noui Euangelij contexuit iampridem fraus eius per eiusdem monstri discipulos retecta, & cuique hareticæ aui sua penna reddita. Extant libri de retectione Lutherismi. Scripsit Vicelius scripsit Fridericus Staphilus de ista fraude Isiebica veteres hæretici quibus semper inuisa fuit continentia, vt liberius effrenæ libidini indulgeret promiscuos concubitus, & vxorum varietatē voluptuariis discipulis permiserunt. Hetzerus nostri temporis insignis Anabaptista tredecim simul duxit vxores Gnosticorum & Ebionæorum impuritatem laudauit Lutherus, cuius extare Epistolas scribit idem Staphylus quibus apertis verbis fas iusque esse pronunciat maritum vnum duas legitimas vxores simul habere Vxorem morosam talibus verbis adire virum decet, canone de vita coniugali, Si tu nolis, velit alia: recusat vxor, veniat ancilla: dimissa Vasthi, Estheram accipiat.

Hæc fuerunt crepundia Synagogæ Lutheranæ. Hinc cœpit reliquos hæresiarchas insolentissimis disputationibus obtundere, nec aliis armis quam verbo diuino gladiari voluit. Nihil credendum nisi scriptum palam exclamatur. Cum autem vt refert Lindanus in Panoplia Euangel. cap. 8. libr. 1 mordacibus & atrocibus aliquot conuitiis ab Anabaptistis lacessitus fuisset quod paruulos affirmaret baptizandos sine scripti verbi Dei testimonio quum nihil quicquam alioqui credendum vellet, quod scriptum non esset, audi obsecro quam eos acutè repellat: Vos Anabaptistæ (inquit libello Germanicè scripto) Verbi Dei testimonium requiritis quò vobis paruulos esse baptizandos comprobem? Vos cōtrà potius vos ipsi inquam adferte scripturā quę paruulos necess. baptizandos doceat. Sed isthac responsione quidnam quæso dicatur insulsius? quid respondeatur stultius? Quid in axiomatis illius Lutherani defensionem afferatur inualidius? Quæ si cognita perspiciatur quid cum noui istius Euangelij axiomate confirmando vel toto, quod aiunt diametro pugnantius? quid ad Catholicæ postremum doctrinæ dogmata constituenda validius?

Iam in canonicas scripturas vngues & obeliscos suos inicit, & cum prius docuisset nihil traditionibus Ecclesiæ fidendum, sed solius scripturæ authoritati insistendum modo quosdam sacros libros veteris testamenti qui non erant in canone Iudæorum expunxit Baruch, Tobiā, Iudith, Sapientiam, Ecclesiasticum & duos Macchabæorum libros, Tum autem ex nouo testamento alios serò eundem libros sustulit. Nam Iacobi Apostoli Epistolam aridam & stramineam appellat quæstionem etiam mouet de Epistola Pauli ad Hebræos, de secunda Petri, & de secunda & tertia Ioannis, de Iuda Epistola, & Apocalypsi Ioannis Apostoli. Ea denique omnia quæ parum suis propositionibus adstipulantur irridet & excutit. Odit ea quæ hæresum capita amputant. Solet deinde sigillatim sacra verba ad suum sensum excorticare, interpretari, & plura excogitare analogiæ fidei nostræ contraria. Vnum ex multis locum adferam vbi scribitur in actis apostolicis c. 3. Petrus autem & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam, siue vt totam vim sermonis Græci exprimam, ad horam illam orationis, quæ erat nona, hoc enim declarat illa repetitio articuli Græci cùm sit ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην erant igitur necessariò præter horam nonam aliæ horæ orationis idest horæ ad orationem statutæ & Apostolico vsu præscriptæ quæ nobis traditæ sunt, quo loco cum Lutherus redargui se & conuinci intelligeret qui iam in multis Ecclesiis Germaniæ canonicas horas publicæ orationis, siue officij diuini vt vocant deleuerat, in sua noui testamenti translatione Germanica infinitis locis deprauata accommodatè ad sua falsa dogmata ita locum hunc transtulit, Petrus autem & Ioannes ascendebant in templū circa horam nonam ad orandum, scilicet efficere voluit, quamuis constructione ipsa Græci sermonis repugnante vt videretur illa nona non fuisse ex constitutis & præscri, tis ad orandum, quasi potius notatum à Luca esset qua hora ascendissent in templum quam qua hora oraturi ascendissent. Sic Ardelio in omnibus videri voluit solus Θεολόγος [illegible] τῆς scripturæ Iudex & interpres & hoc constituit axioma scripturarum nullam esse difficultatem, cum in ea omnia difficilia reddat & cæcas tenebras illis iniciat.

Quod reliquum est ne quid superbiæ suæ desit, quod aliquando per gloriæ inanis stimulum desideretur, vult suos Discipulos pro Apostolis existimari, aut si quid Apostolorum nomine & toga dignius habetur, & à superstitiosa Lutheri appellatione denominari vt cuius sequantur euangelium eius & venerentur nomen, sic ab Hæretico Manichæo Manichæi, à Caluino Caluinani, à Luthero Lutherani nomen sortiuntur. Sed feliciter nec iure cedit hoc ius appellationis cum à disciplina fidei nullum nomen ductum sit in Ecclesia præterquam illud quod Antiochiæ impositum est vt à Christo Christiani dicerentur. Vnde magnus est Athan. in quæstionibus ad Antiochum principem q. 44. Antiochia, inquit, primò datum est oracu-

lum,

lum, id est, facta à Deo reuelatio S. Apostolis, vt Christiani vocaremur, quamobrem noscat diligenter omnis homo, qui ad fidem Christi volens venit, quòd omnis fides quæ in terra ab hominis nomine nomen accipit, à Simone, inquam, Simoniani, à Marcione Marciani, ab Arrio Arriani, ab Eunomio Eunomiani, hæ omnes, & reliquæ à nominibus hominum, & propter ipsos sic nominatæ, non sunt fides Dei, neque Deus in ipsis est, si enim Dei fides sunt, quare sic nominantur, & gloriantur? Deinde subiungit responsionem claudens, καύχημα γὰρ τῶν καυχημάτων ἡ καθολικὴ ἐκκλησία καὶ τὸ κηρύττεσθαι καὶ ὀνομάζεσθαι Χριστιανοὺς ἡμεῖς ἐπ' αὐτῆς φωτισθέντες οὐ μὴ παρ' ἀνθρώπων ὀνομασθέντες, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ φωτισθέντες, id est, Sūma igitur gloriatio est in ecclesia catholica, & quòd in ea prædicamur & nominamur Christiani, vt nō ab homine nominati, sed à Deo illuminati. Mutatio igitur nominis istorum testimonium clarissimum est mutationis fidei, & si illi apud Corinthios Christum diuidebant, qui dicebant, ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ cùm alioqui vnus esset baptismus siue à Paulo, siue ab Apolline, siue à Cepha ministratus: quanto magis Christum diuidunt, qui dicunt, ego Lutheri sum, cuius euangelium aliud est ab euangelio Caluini: ego Caluini, cuius euangelium aliud est ab euangelio Lutheri: & vtriusque euangelium aliud ab euangelio ecclesiæ catholicæ per cunctum orbem diffusæ.

Non fert animus chartæ aut calamo abuti in describendis fanaticis huius hæresiarchæ opinionibus quæ prodita sunt & disſita apud authores doctissimos quorum præstantiores hac Leonis constitutione damnata sunt, à qua ad futurum Concilium apellauit, qui flocci faciebat concilia & Conciliorum authoritatem & cum vndique se videret proscindi eò pertinaciæ errorem momordit pro rationibus iniurias ἁμάξας βλασφημιῶν effudit. Hæc de Lutherana doctrina dicta sunto &c. Vlcus morum & vitæ fœdissimum aperietur in constitutione Adriani sexti in qua Lutherus à natalibus ad exitium vsque depingetur

X.

Martinus Lutherus eiúsque fautores complices & sequaces iterum excommunicantur & hæretici declarantur.

LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

DECET Romanum Pontificem, ex tradita sibi diuinitus potestate, pœnarum spiritualium, & temporalium, pro meritorum diuersitate, dispensatorem constitutum, ad reprimendum nefarios conatus peruersorum, quos noxiæ voluntatis adeo deprauata captiuat intentio, vt Dei timore postposito, canonicis sanctionibus mandatísque apostolicis neglectis, atque contemptis, noua & falsa dogmata excogitare, ac in Ecclesia Dei nefarium schisma inducere, aut schismaticis ipsis inconsutilem Redemptoris nostri tunicam, orthodoxæque fidei vnitatem scindere satagentibus, fauorem præbere, assistere, adhærereque non verentur, ne Petri nauicula, sine Gubernatore & remige nauigare videatur, contra tales, eorúmque sequaces, acrius insurgere, & exaggeratione pœnarum, & alias oportuno remedio ita prouidere ne iidem contemptores in reprobum sensum dati, illísque adhærentes falsis commentis, ac subdolis eorum malitiis simplicem turbam decipiant, ac in eundem errorem & ruinam secum trahant, ac veluti morbo contagioso contaminent, & ad maiorem ipsorum damnatorum confusionem, omnibus Christifidelibus publicè ostendere ac palam declarare, quam formidabilium censurarum & pœnarum illi rei existant ad hoc, vt ipsi sic declarati & publicati confusi tandem & compuncti, ad cor suum redire, & propriæ saluti consulere valeant: cæterique, eorum exemplo discant à similibus abstinere & ab eorundem communicatorum, & anathematizatorum prohibita conuersatione & participatione, ac etiam obedientia, se penitus subtrahant, vt diuinam vltionem euadant, illorumque damnationis participes minime fiant. Sanè aliàs, cum quidam falsi fidei cultores, mundi gloriam quærentes ac (humani generis hoste instigante) quamplures & varios errores, iamdiu per Concilia & prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, vtpote hæresim etiam Græcorum, & Bohemorum, vt vidimus & legimus, continentes: alios vero vel hæreticos, aut falsos, seu scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos nouiter suscitassent, & in inclyta natione Germanica seminassent: Nos nostro prout pastorali incumbebat officio,

Hæretici præcipites in ruinam suos attrahunt secum clientes.

Leo Pontifex postquam damnasset errores Martini Lutheri & per legatos hominem induratum & omnia sursum deorsum apud Germanos miscētem ad resipiscentiā flectere non potuisset illū tāquā morbidum membrū ab Ecclesiæ corpore anathematis ferro præcidit. Tum verò ille tanta animi impotentia scripsit in Pontificē vt Catholica aures ferrenō sustineāt. Hinc vt refert Surius edidit captiuitatem Babylonicam in qua præter alios Boemos & Græcos tuetur, & nō hos sed Romanos dicit hæreticorum loco haberi oportere. Porrò Carolus Cæsar Princeps Christianissimus vbi percepit Pontificem sententia damnatos Lutheri libros, seuerīs propositis iussit eos flammis absumi id quod etiā factū est per Brabantiam & in aliquot Imperij ciuitatibus.

officio, errorum huiusmodi virus pestiferum, vlterius tolerare seu dissimulare, (sine Christianæ religionis nota, atque orthodoxæ fidei iniuria) non valentes: ac huiusmodi pesti, morbóque canceroso, ne in agro Dominico, tanquam vepris nociua, vlterius serperet, viam præcludere cupientes: habita super eisdem erroribus & eorum singulis cum venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus, necnon sacræ Theologiæ, & vtriusque iuris professoribus, diligenti discussione & matura deliberatione: cum illi à Catholicę fidei traditione, & à vera diuinarum scripturarum recepta interpretatione deuiare, & contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorúmque & summorum Pontificum expressas ordinationes, seu Canones esse, reperti fuissent: Articulos siue errores ipsos, vt hæreticos, aut scandalosos seu falsos, aut piarum aurium offensiuos, & veritati catholicæ obuiantes: de eorundem fratrum consilio & assensu, & aliorum prælatorum matura deliberatione, prout in similibus consueuerunt prędecessores nostri, ac sedes Apostolica procedere, damnauimus reprobauimus, & omninò reiecimus: & pro damnatis, reprobatis, & reiectis ab omnibus vtriusque sexus Christi fidelibus haberi debere decreuimus, & declarauimus: ac omnibus & singulis Christi fidelibus tam laicis, quam clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, & aliis quibuscunque personis quauis dignitate, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, & aliis prælatis, ac conuentibus, & vniuersitatibus, etiam studiorum generalium, necnon Regibus, Imperatori, Electoribus, principibus, ducibus marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, omnibúsque officialibus, iudicibus, notariis Ecclesiasticis & sæcularibus, communitatibus, vniuersitatibus potentatibus, ciuitatibus, castris, terris & locis, seu eorum vel earum ciuibus, habitatoribus & incolis ac quibusuis aliis personis ecclesiasticis vel regularibus per vniuersum orbem, vbicunque, præsertim in Alemania constitutis, in virtute sanctę obedientię & sub excommunicationis latæ sententiæ, ac diffidationis & criminis lesæ maiestatis, & hæreticorum, & fautorum eorundem in iure expressis ac aliis etiam tunc expressis pœnis, eo ipso, & absque vlterior. declaratione, per omnes & singulos supradictos (si contra fecerint) incurrendis præcepimus, atque mandauimus: ne prælatos eorum aliquos, peruersámque doctrinam huius asserere, affirmare, defendere, prędicare, aut illa quomodolibet, publicè vel occultè quouis quęsito ingenio, vel colore tacitè vel expresse fouere præsumerent Et quia supradicti errores & plures alij in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Lutheri continebantur: libellos ipsos, & omnia dicti Martini scripta seu prędicationes, quę in Latino vel quocunque alio idiomate reperiebantur, in quibus dicti errores seu aliquis eorum continentur, similiter damnauimus, reprobauimus, atque reiicimus, & pro omninò damnatis, reprobatis, & reiectis haberi volumus: ac in virtute sanctę obedientię & sub pœnis prędictis incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus tunc expressis mandauimus, ne huiusmodi scripta, libellos, prędicationes seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos supradictos continentia legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, seu defendere per se vel alium seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expresse, publicè vel occultè, aut in domibus suis, siue aliis publicis vel priuatis locis tenere quoquomodo præsumerent. Quinimmò illa statim, post literarum nostrarum super his editarum publicationem vbicunque forent, per ordinarios & alios supradictos in dictis literis expresso, diligenter quæsita, & publicè & solenniter in præsentia cleri & populi, sub omnibus pœnis in dictis literis expressis comburerent: ipsique Martino, vt ab omni prædicatione, seu prędicationis officio omninò desisteret: alioquin eum, eiusque adhærentes, complices, fautores, & receptatores requisiuimus & monuimus, in virtute sanctæ obedientiæ, & suppradictis pœnis, districtè præcipiendo mandauimus, vt infra sexaginta dies, quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione in locis tunc expressis, immediatè sequentes numerandos, vt à prefatis erroribus, eorumq. prędicatione & publicatione & assertione defensione quoque, & librorum seu scriptorum editione omninò desistant, librósque & scripturas errores huiusmodi continentes comburerent, vel comburi facerent: ac illos ipse Martinus omninò reuocaret, ac de

reuocatione

renocatione huiusmodi per publica documenta nos certiores faceres, & cum pleno saluo conductu tibi concesso ad nos veniret, vt de eius vera obedientia omnibus plenè constaret: alias eum, eius complices, adhærentes, & fautores, & receptatores & eorum quemlibet, tanquam notorios & pertinaces hæreticos fuisse & esse declarantes, eosque, vt tales harum serie condemnauimus, & eos pro talibus ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi volumus atque mandauimus: eósque & aliis contra tales à iure inflictis pœnis, subiecimus, & illos hæreticos fuisse & esse decreuimus & declarauimus. Inhibuimus quoque sub eisdem pœnis, eisdem Christifidelibus ne eius scripta, etiam præfatos errores non continentia, tanquam ab homine orthodoxæ fidei inimico, vt eius memoria omninò de Christifidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, seu in domibus aut aliis locis, publicis vel priuatis tenere quoquomodo præsumerent, sed illa comburerent. Ipsósque Christifideles sub dictis pœnis monemus, vt ipsos hæreticos declaratos, & condemnatos mandatis nostris non obtemperantes post lapsum termini euitarent, & euitari facerent, quantum in eis esset, nec cum eis commercium aut aliquam conuersationem seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrarent. Et pro maiori Martini, suorúmque complicium, fautorum, & adhærentium & receptatorum post lapsum terminū declaratorum hęreticorum huiusmodi confusione: eisdem Christifidelibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis prælatis Ecclesiarum capitulis, & personis Ecclesiasticis, sæcularibus & regularibus, exemptis & non exemptis, & vniuersis principibus, quacunque ecclesiastica & mundana fulgentibus dignitate, Regibus, & Imperatoris Electoribus, aliis tunc per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis, mandauimus vt ipsi & eorum quilibet, Martinum, complices adhęrentes, receptantes, & fautores huiusmodi personaliter caperent, & captos ad nostram instantiam retinerent, vel saltem eos & eorum quemlibet, à suis Ecclesiis, domibus, monasteriis conuentibus, ciuitatibus, dominiis, vniuersitatibus, comitatibus, castris, & terris omninò expellerent, ciuitates vero, dominia, terras castra, villas, comitatus, fortalicia, oppida, & loca quæcunque vbilibet consistentia eorum cuiumque, & eorum metropolitanas, cathedrales, collegiatas vel aliàs Ecclesias, monasteria, prioratus, domus, conuentus, & loca religiosa vel pia cuiuscunque ordinis forent, vt ad quæ ipsum præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis, declinare contingerit, quamdiu ibidem permanerent, & triduo post eorum inde discessum Ecclesiastico subiecimus interdicto: necnon patriarchis, archiepiscopis, episcopis, prælatis, capitulis, & aliis personis supradictis, pręsertim in Alemania constitutis, sub similibus pœnis, & censuris Martinum, & alios supradictos, si elapso dicto termino mandato & monitione nostris huiusmodi non paruissent, in eorum Ecclesiis Dominicis & aliis festiuis diebus dum inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit, declaratos hęreticos, & condemnatos publicè nunciarent, faceréntque & mandarent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctiùs euitari: ac omnibus Christifidelibus, vt eos euitent, pari modo sub prædictis censuris & pœnis, & literas nostras prædictas, vel earum transumptum, cui vbique stari & plenam fidem adhiberi volumus, in eorum Ecclesiis monasteriis, domibus, conuentibus, & aliis locis, legi publicari, atque affigi facerent. Excommunicamus quoque & anathematizamus omnes, & singulos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, pręeminentię dignitatis, aut excellentiæ forent, qui, quominus literę, vel earum transumpta, copię siue exemplaria in suis terris & dominiis legi affigi & publicari possent, facerent, publicè vel occultè, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, prout in dictis literis desuper confectis, quarum veriorem tenorem haberi volumus pro expresso: quasque vt ad Martini, & aliorum monitorum non damnatorum & declaratorum, ac sub eisdem literis comprehensorum notitiam deducerentur, in certis in Rom Cur & aliis extra eam expressis locis affigi & publicari iussimus, & per Cursores in dicta curia, extra tamen eam per certos Nuncios nostros, id exequi fecimus: ac volumus, vt illos literæ ipsæ post affixionem prędictam perinde arctarent, ac si eis eædem literæ personaliter intimatæ forent, plenius continetur. Cum autem (sicut accepimus) licet post literarum affixionem & publicationem post elapsum

Sapiens dictus est à Pōtifice saluus cōductus Luthero Romam veniendi sed nunquam voluit ne è tenebris ad lucem prodiret aut Palinodiam errorum caneret. Nam ante errores dānatos & precibus & proposito commodo commeatu citatur Romā sed tergiuersator callidissimus excusat se. Res agitur per legatos à quibus victus apellat ad Pontificem, demum à Pontifice ad Concilium generale. His subdolis artibus & concilia & Pontificem irridens neutris obtēperaturus, efficiebat vt causa non mala fuisse videretur, ac plurimos in suas partes pertraheret.

pſum termini ſeu terminorum huiuſmodi in literis per nos præfixi huiuſmodi ſeu præfixorum quos quidem terminos elapſos fuiſſe & eſſe omnibus Chriſtifidelibus & per præſentes ſignificamus, & fidem facimus) nonnulli ex eis, qui eiuſdem Martini errores ſecuti fuerunt, ipſarum literarum ac monitionum & mandatorum noſtrorum notitiam habentes, ſpiritu ſanioris conſilij ad cor reuerſi, errores ſuos confitentes & hæreſim in manibus noſtris abiurantes, & ad veram fidem Catholicam ſe conuertentes, abſolutionis beneficium iuxtà facultatem eiſdem Nunciis deſuper conceſſam obtinuerint, & in nonnullis ciuitatibus & locis dictæ Alemaniæ, libri & ſcripturæ dicti Martini iuxtà mandata noſtra publicè cremati fuerint, tamen ipſe Martinus (quod non ſine graui animi moleſtia & mentis noſtræ perturbatione referimus) in reprobum ſenſum datus, non ſolum errores ſuos infra præmiſſum terminum reuocare, & de reuocatione huiuſmodi nos certiores facere, ſeu ad nos venire contempſit: verum tanquam petra ſcandali peiora prioribus contra nos & hanc ſanctam ſedem & fidem Catholicam ſcribere & prædicare, & alios ad hoc inducere non eſt veritus: propter quod, ſicut ipſe iam hæreticus eſt declaratus, ita & alij etiam non paruæ auctoritatis & dignitatis, propriæ ſuæ ſalutis immemores, ipſius Martini peſtiferam hæreticorum ſectam publicè & notoriè ſequentes, eique palam & publicè, auxilium, conſilium, fauorem ſubminiſtrantes, ipſumque Martinum in ſuis inobedientia & contumacia confouentes, & alij publicationem dictarum literarum impedientes, pœnas in dictis noſtris literis contentas damnabiliter incurrerunt: & hæretici meritò ſunt habendi, atque ab omnibus Chriſtifidelibus euitandi, dicente Apoſtolo, Hæreticum hominem, poſt vnam & ſecundam correctionem deuita: ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus. Vt igitur cum Martino & aliis hæreticis excommunicatis & anathematizatis & maledictis merito copulentur, & ſicut in delinquendo dicti Martini pertinaciam ſequuntur, ita pœnarum & nominis participes fiant, ſecúmque Lutherani vocem, & debitas portent pœnas cum præmiſſa adeò manifeſta & notoria ſunt effecta, & permanentes, ita vt nulla probatione aut monitione vel citatione indigeant: prout ſic fore decernimus & declaramus: Martinum & alios, qui eundem Martinum in ſuo prauo & damnato propoſito obſtinatum ſequuntur, ac etiam eos, qui eum etiam præſidio militari defendunt, cuſtodiunt, & propriis facultatibus vel alias quomodolibet ſuſtentare non verentur, ac auxilium, conſilium vel fauorem, quouis modo præſtare & ſubminiſtrare præſumpſerunt & præſumunt, quorum omnium nomina & cognomina, & qualitates, etſi quauis celſa vel grandi præfulgeant dignitate, præſentibus haberi volumus pro expreſſis, ac ſi nominatim exprimerentur, ac in illorum publicatione vigore præſentium facienda nominatim exprimi poſſent, decernimus: excommunicationis & etiam anathematis, necnon maledictionis æternæ & interdicti, ac in eos & eorum deſcendentes dignitatum honorum, & bonorum priuationis & inhabilitationis ad illa: Necnon bonorum cõfiſcationis, & criminis læſæ maieſtatis, & alias ſententias, cenſuras & pœnas, etiam in hæreticos à canonibus inflictas in dictis literis contentas damnabiliter incidiſſe. Ciuitates quoque, terras, caſtra, oppida, & loca, in quibus tunc pro tempore fuerint, & ad quæ eos declinare contigerit, ac quę in illis ſunt, ac alias etiam cathedrales & metropolitan. monaſteria, & alia religioſa & pia loca, etiam exempta & non exempta, quocunque eccleſiaſtico interdicto ſuppoſita eſſe ita, vt illo durante illis, prætextu cuiuſuis indulti Apoſtolici, præterquam in caſibus à iure permiſſis, & in illis, non alias quam ianuis clauſis, ac excommunicatis & interdictis excluſis, nequeant miſſæ & alia diuina officia celebrari, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium decernimus: illóſque pro excommunicatis & anathematizatis, maledictis, interdictis, priuatis, & inhabilibus, vbicunq; locorum denunciari & publicari, ac ab omnibus Chriſtifidelibus arctius euitari præcipimus & mandamus. Et vt in omnibus tantum in Dei Eccleſiæ ſuæ vilipendium, Martini & ſequacium & aliorum inobedientium obſtinatæ temeritatis audacia innoteſcat, ne morbida pecus gregem inficiat, parſque ſyncera ad infectionem trahatur: vniuerſis & ſingulis patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, patriarchalium, metropolitan. cathedralium, & collegiatarum Eccleſiarum prælatis, capitulis,

Lutherus irriſit metuendum anathema Pontificis, eius tamen ſequaces ſpiritu ſanioris conſilij ad cor reuerſi ſunt, obſtinati verò & pertinaces vna cum Magiſtro rurſus excommunicantur & pœnis hic expreſſis mulctantur. Interea cepit Lutherus magna acerbitate bilis ſcribere librũ de ſeculari poteſtate aduerſus principes catholicos. Incredibile eſt quãta in hoc monſtroſo homine fuerit conuiciandi & mentiendi libido aliumque etiam inſaniorem libellum edidit de communi fiſco, quo Eccleſiaſticorũ bona principibus adiudicabat. Et his omnibus pernicioſum affectum in Eccleſiam ſpirabat.

capitulis, & personis ecclesiasticis, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium religiosis exemptis & non exemptis vbilibet constitutis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, mandamus: quatenus ipsi & quilibet eorum, si & postquam vigore præsentium requisiti fuerint infra tres dies, quorum vnum pro primo, & alium pro secundo, & reliquum pro tertio & peremptorio termino, ac canonica monitione præmissa assignamus: eosdem Martinum & alios excommunicatos, anathematizatos, maledictos, & hæreticos declaratos, aggrauatos, interdictos, priuatos, & inhabiles, & in præsentium executione nominatos in eorum Ecclesiis Dominicis, & aliis festiuis diebus (dum maior inibi populi multitudo conuenerint ad diuina) cum Crucis vexillo pulsatis campanis & accensis candelis, ac demum extinctis in terram proiectis, & conculcatis cum trina lapidum proiectione, aliisque cæremoniis in similibus obseruari solitis, publicè nuncient, & faciant & mandent ab aliis nunciari, & ab omnibus Christifidelibus arctiùs euitari. Ad maiorem insuper præfati Martini, aliorúmque hæreticorum supradictorum adhærentium & sequacium & fautorum confusionem, in virtute sanctæ obedientiæ mandamus omnibus & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum Ecclesiarum Prælatis, vt sicut ipsi, ad sedandum schismata auctore Hieronymo, constituti fuerunt, ita nunc, vrgente necessitate, prout eorum incumbit officio, constituant se murum pro populo Christiano, non tacendo tanquam canes muti non valentes latrare, sed incessanter clamando & exaltando vocem & prędicando & prædicari faciendo verbum Dei, ac veritatem fidei Catholicę contra damnatos articulos, & hęreticos supradictos. Necnon omnibus & singulis parochialium ecclesiarum rectoribus, ac religiosis quorumcunque ordinum, etiam Mendicantium, exemptis & non exemptis, vt præmittitur, similiter in virtute sanctę obedientię mandamus, vt sicut ipsi nubes à Domino constituti sunt, ita spiritualem imbrem in populo Dei seminare, & contra supradictos articulos, vt præfertur, damnatos, sicut etiam eorum incumbit officio, publicè publicare non vereantur: Scriptum est enim, quòd perfecta charitas foras mittit timorem. Vos igitur & vestrum singuli onus tam meritorij negotij deuota mente suscipientes: vos in illius executione sic solicitos, ac verbo & opere studiosos, atque diligentes exhibeatis, quòd ex vestris laboribus, diuina nobis fauente gratia, sperati fructus aduenian, ac per solicitudinem nostram, quę causas pias gerentibus pro retributione debetur, palmam glorię non solum consequi mereamini, verum etiam apud nos & sedem prædictam non immerito valeatis de exacta diligentia vestra vberiùs commendari. Verum quia difficile foret pręsentes declarationis & publicationis literas ad præsentiam & personam propriam Martini, & aliorum declaratorum & excommunicatorum huiusmodi personaliter deducere, propter eis fauentium potentiam: volumus, vt affixio & publicatio præsentium literarum in valuis duarum cathedralium seu metropolitan. aut vnius cathedralis & alterius metropolitan. in dicta Alemania consistentium ecclesiarum, per vnum ex Nuntiis nostris ibidem existentibus facta, ita eos liget & arctet, Martinúmque & alios declaratos, damnatos huiusmodi, demonstret in omnibus & per omnia, ac si eis & eorum cuilibet personaliter intimatæ & præsentatę fuissent. Et quia etiam difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca deferre, in quibus earum publicatio necessaria foret, volumus, & præfata auctoritate decernimus, quòd earum transumptis, sigillo alicuius pręlati ecclesiastici, seu ex Nuntiis nostris prædictis munitis, & manu alicuius publici Notarij subscriptis vbique stetur, prout præsentibus originalibus literis staretur, si essent exhibitę vel ostensę: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quę in prioribus literis nostris prædictis voluimus non obstare: cæterisq; contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrę constitutionis, declarationis, præcepti, mandati assignationis, voluntatis, & decreti, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurũ. Dat. Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vigesimo, tertio Nonas Ianuarij, Pontif. nostri anno Octauo.

Prælatis sub Pontifex excommunicationem Lutheri & sequacium publicare, ordine & forma hic adiecta.

Canes muti non valentes latrare dicuntur ij qui prædicationis negligunt officiũ cum hæresum monstra insurgunt.

Affixio & publicatio huius constitutionis.

Clausula derogatoria.

XI.

Inquisitoribus hæreticæ prauitatis facultas conceditur procedendi contra maleficas sortilegos & à fide apostatas.

LEO Episcopus, &c. Vniuersis & singulis locorum ordinariis ac hæreticæ prauitatis inquisitoribus in dominio Venetorum consistentibus, Salutem & apostolicam benedictionem.

HONESTIS petentium votis libenter annuimus, eáque fauoribus persequimur opportunis. Aliàs ad petitionem dilectorum filiorum nobilium virorum Ducis & dominij Venetorum cum in Brixiensi & Bergomensi ciuitatibus & diœcesibus, quoddam hominum genus perniciosissimum ac damnatissimum labe hæretica, per quam suscepto renunciabatur baptismatis sacramento, Dominũ abnegabant, & satanæ, cuius consilio seducebantur, corpora & animas conferebant, & vt illi rem gratam facerent, in necandis infantibus passim studebant, & alia maleficia & sortilegia exercere non verebantur, quod ita factum esse videbatur, vt ad eorum errorem extirpandum opportuna adhiberentur remedia. Volentes etiam eiusdem generis nonnullos indicibili pœna obstinate vitam potius perfidè amittere, quam errorem suum cognoscere maluisse. & propterea de rigoroso nimium (vt dicebatur) vestri ordinariorum contra tales processu dubitantes, Venerabilem fratrem episcopum Polensem nostrum & Apostolicæ sedis apud eosdem Ducem & dominium, Nuntium vobis adiungendum duximus cum facultate per se vel alium, seu alios processus per vos habitos, seu factos examinandi, & reuidendi: & si vos inquisitores processus prædictos ritè & rectè, ac iuxta formam iuris habitos fecissetis, contra tale hominum damnatorum genus vna vobiscum procedendi & inquirendi: necnon procuratores & aduocatos, scribas cæterósque ad inquisitionis præfatæ exercitium necessarios & oportunos, officiales & ministros cum competentibus salariis deputandi, & homines prædictos (quòd redire ad ecclesiæ vnitatem vellent) clementer suscipiendi, eisque pœnitentiam salutarem iniungendi, & eos absoluendi etiam in vtroque foro, & incorrigibiles condemnandi, & brachio sæculari tradendi, cæteráque quę vos de iure, vel consuetudine facere possetis, & deberetis faciendi, exercendi, & exequendi, prout in literis desuper confectis continetur. Cum igitur commissionis huiusmodi vigore præfatus Nuntius, venerabilem fratrem episcopum Iustinopolitanum in partibus illis commorantem, ad præmissa vnà vobiscum pertractanda & exequenda subdelegauerit, vósque & ipse subdelegatus in valle Comunica Brixiensis diœcesis, vbi maximè huiusmodi damnati generis homines vigent & pullulant, processeritis, ac nonnullos culpabiles repertos, & curię sæculari tradendos, necnon iam condemnatos habueritis, videtur quòd per Venetorum collegium Prætori Brixiensi mandatum fuerit, ne sententias huiusmodi exequeretur, & vobis & eidem subdelegato, ne ad executionem illarum procederetis inhiberet prout inhibitum fuit: ac expensas & salaria pro huiusmodi inquisitionis negotio necessaria submoueret, & retraheret: necnon processus contra culpabiles prędictos habitos & factos eis transmitteret, seu transmitti faceret: &, quod deterius est, subdelegatum prædictum ad coram eis in ciuitate Venetiarum comparendum cogeret, & compelleret, prout coactus & compulsus fuit. Et quia propter dictas literas, in quibus dictus Nuntius adiunctus fuit, ab aliquibus hæsitatur, an propter hoc facultas vestra diminuta existat, ita quòd prout ante duas huiusmodi literas porrectas, procedere non possitis, indecentique & contra iuris & sacrorum canonum dispositionem, ac ecclesiasticam libertatem existat, laicos de personis & causis ecclesiasticis se intromittere, nullamque iniunctam a nobis executionem adimplere, nisi processibus, ac sententiis per eos visis & examinatis, ac si ipsi in clericos causásque ecclesiasticas superioritatem & iurisdictionem haberent: cum tamen in clericos causásque huiusmodi laicis nulla facultas attributa sit, quos obsequendi & exequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, propter quod inter Christi fideles non modicum surgit scandalum. Nos igitur ne quod ad salutem animarum, & dictarum causarum faciliorem expeditionem introductum est in damnum & percellationem conuertatur, & propterea ob diuturnitatem temporis

infœlices

De sortilegis atque maleficis quædam scripsimus in Constit. 2. Innocentij 8. sup. fol. 142. Cũ autẽ constet eas etiam inito fœdere cum dæmone hominibus variis modis insidiari prudẽter iubetur vt inquisitores in eas procedant, quia vel ea perpetrãt quæ manifestè sapiunt hæresim vt inquit Syluester lib. 3. de strigarũ & dæmonum admirandis c. 1. adde Ioan. Franciscum Picum lib. 3. Dialog. Strix. Quamobrem in strigas & Sortilegos vt contra hæreticos aut vehemẽter suspectos procedi solet, quod si propriis confessionibus aut iustis probationibus conuictæ fuerint, prout earũ culpa expostulauerit, statuendum erit. l. respondẽdũ ff. de pœnis.

infelices animæ huiuſmodi peccatis magis grauentur, & ad omne circa hoc dubium tollendum, vos prout ante datas dictas literas de iure & conſuetudine ſeu priuilegio procedere poteratis, necnon etiam contra maleficos & ſortilegos, ac à fide apoſtantes, prout criminis poſtulauerit qualitas, procedere poſſe & debere, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium decernimus & declaramus, vobis committentes & mandantes, vt eoſdem Venetos, & illorum Ducem, ac officiales ſuos, ne ipſi vlterius in huiuſmodi cauſis ſe intromittant, ſed quod iniunctas ſibi executiones, & fortè iniungendas, poſtquam requiſiti fuerint, ſine aliqua proceſſuum, per dictos eccleſiaſticos iudices factorum viſione, vel examinatione promptè exequantur moneatis & hortemini. Et ſi hoc facere neglexerint, vel recuſauerint, vos eos per cenſuras eccleſiaſticas & alia iuris opportuna remedia, appellatione poſtpoſita compellatis. Præmiſſis ac conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, ſtatutiſque & conſuetudinibus ciuitatum & diœceſum prædictarum, iuramento, confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, cæteriſque contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo piſcatoris die decimoquinto Februarij. Milleſimo quingenteſimo vigeſimoprimo. Pontificatus noſtri anno octauo.

XII.

Henrico Octauo Anglorum Regi & poſteris Catholicis præclarum titulum DEFENSORIS FIDEI *eo quod librum plenum pietatis & eruditionis ſcripſerat aduerſus Lutherum concedit ſummus Pontifex.*

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Chariſſimo in Chriſto filio Henrico Angliæ Regi illuſtri fidei defenſori Salutem & Apoſtolicam benedictionē. Ex ſupernæ diſpoſitionis arbitrio, licet imparibus meritis, vniuerſalis Eccleſiæ regimini præſidentes, ad hoc cordis noſtri longè latéque diffundimus cogitatus, vt fides catholica, ſine qua nemo proficit ad ſalutem, continuum ſuſcipiat incrementum: & vt ea quæ pro cohibendis conatibus illam deprimere, aut prauis mendacibúſque commentis peruertere, & denigrare molientium, ſana Chriſtifidelium præſertim dignitate regali fulgentium doctrina ſunt diſpoſita, continuis proficiant incrementis, partes noſtri miniſterij, & operam impendimus efficaces. Et ſicut alij Romani Pontifices prædeceſſores noſtri catholicos Principes, prout rerum & temporum qualitas exigebat, ſpecialibus fauoribus proſequi conſueuerunt, illos præſertim, qui procelloſis temporibus, & rabida ſchiſmaticorum, & hæreticorum feruente perfidia, non ſolum in fidei ſerenitate & deuotione illibata ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ immobiles perſtiterunt, verumetiam tanquam ipſius eccleſiæ legitimi filij ac fortiſſimi athletæ ſchiſmaticorum, & hæreticorum inſanis furoribus ſpiritualiter, & temporaliter ſe oppoſuerunt: ita etiam nos Maieſtatem tuam propter excelſa, & immortalia eius erga nos, & hanc Sanctam Sedem, in qua permiſſione diuina ſedemus, opera, & geſta condignis, ac immortalibus præconiis & laudibus efferre deſideramus, & ea ſibi concedere, propter quæ inuigilare debeat à grege dominico lupos arcere, & putrida membra, quæ myſticum Chriſti corpus inficiunt, ferro, & materiali gladio abſcindere, & nutantium corda fidelium in fidei ſoliditate confirmare. Sanè cum nuper dilectus filius Ioannes Clerk. Maieſtatis tuæ apud nos Orator in Conſiſtorio noſtro coram Venerabilibus fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & compluribus aliis Romanæ Curiæ Prælatis, librum, quem Maieſtas tua charitate, quæ omnia ſedulò & nihil perperam agit, fideique catholicæ zelo accenſa, ac deuotionis erga nos, & hanc ſanctam Sedem feruore inflammata, contra errores diuerſorum hæreticorum ſæpius ab hac Sancta Sede damnatos, nupérque per Martinum Lutherum ſuſcitatos, & innouatos, tanquam nobile, ac ſalutare quoddam antidotum compoſuit nobis examinandum, & deinde authoritate noſtra approbandum obtuliſſet, ac luculenta oratione ſua expoſuiſſet Maieſtatem tuam paratam ac diſpoſitam eſſe, vt quemadmodum veris rationibus, & irrefragabilibus ſacræ ſcripturæ ac ſanctorum patrum authoritatibus notorios errores eiuſdem Martini confuta-

Reges & Principes Chriſtiani de fide Catholica & Apoſtolica ſede bene meritis ſolēnt à Summis Pontificibus eximiis titulis donari, ſic Imperator aduocatus Eccleſiæ. Reges Gallorum Chriſtianiſſimi, Hiſpaniæ Catholici, Angliæ defenſores fidei dicuntur.

Nicolaus Sanderus libr. 1. de schismate Anglicano Roffensem Episcopum fuisse authorem & adiutorem Henrico libellũ hunc nominatissimum, De septem sacramentis contra Lutherum edendi, eũ quoque postea oppugnatum eruditissimè defendisse scribit.

uerat: ita etiam omnes eos sequi, ac defensare præsumentes, totius regni sui viribus, & armis persequatur: nósque eius libri admirabilem quandam, & cœlestis gratiæ rore conspersam doctrinam diligenter accuratéque introspexissemus, omnipotenti Deo, à quo omne datum optimum, & omne bonum perfectum est: immensas gratias egimus, qui optimam, & ad omne bonum inclinatam mentem tuam inspirare, eique tantam gratiam supernè infundere dignatus fuit: vt ea scriberes, quibus sanctam eius fidem contra nouum errorum damnatorum huiusmodi suscitatorem defenderes, ac reliquos Reges, & Principes Christianos tuo exemplo inuitares, vt ipsi etiam orthodoxæ fidei, & Euangelicæ veritati in periculum, & discrimen adductæ omni ope sua adesse, opportunéque fauere vellent. Æquum autem esse censentes eos, qui pro fidei Christi huiusmodi defensione pios labores susceperunt, omni laude, & honore afficere: volentes non solum ea, quæ Maiestas tua contra eundem Lutherum absolutissima doctrina, nec minori eloquentia scripsit: condignis laudibus extollere, ac magnificere, authoritatéque nostra approbare, & confirmare: sed etiam Maiestatem ipsam tuam tali honore, ac titulo decorare, vt nostris, ac perpetuis futuris temporibus Christifideles omnes intelligant quam gratum acceptúmque nobis fuerit Maiestatis tuæ munus, hoc præsertim tempore nobis oblatum: Nos qui Petri, quem Christus in cœlum ascensurus Vicarium suum in terris reliquit, & cui curam gregis sui commisit, veri successores sumus in hac Sancta Sede, à qua omnes dignitates, ac tituli emanant, sedemus, habita super his cum eisdem fratribus nostris matura deliberatione, de eorum vnanimi consilio & assensu Maiestati tuæ titulum hunc, videlicet Fidei defensorem donare decreuimus: prout te tali titulo per præsentes insignimus, mandantes omnibus Christifidelibus, vt Maiestatem tuam hoc titulo nominent, & cum ad eam scribent, post dictionem Regi: adiungant *Fidei defensori.* Et profectò huius tituli excellentia, & dignitate, ac singularibus meritis tuis diligenter perpensis, & consideratis, nullum neque dignius, neque Maiestati tuæ conuenientius nomen excogitare potuissemus. Quod quotiens audies, aut leges, toties propriæ virtutis optimíque meriti tui recordaberis, nec huiusmodi titulo intumesces, vel in superbiam eleuaberis, sed solita tua prudentia humilior, & in fide Christi, ac deuotione huius Sanctæ Sedis, à qua exaltatus fueris, fortior & constantior euades, ac in domino bonorum omnium largitore lætaberis perpetuum hoc & mortale gloriæ tuæ monumentum posteris tuis relinquere: illisque viam ostendere; vt, si tali titulo ipsi quoque insigniri optabunt: talia etiam opera efficere, præclaráque Maiestatis tuæ vestigia sequi studeant. Quam, prout de nobis, & dicta Sede optimè merita est,

Mira fuit in hoc Rege inconstantia nam qui antea DEFENSOR FIDEI dicebatur eiusdem acerrimus fuit persequutor vt paulò post dicetur sub Paulo tertio.

vna cum vxore, & filiis, ac omnibus, qui à te, & ab illis nascentur: nostra benedictione, in nomine illius, à quo illam concedendi potestas nobis data est; larga, & liberali manu benedicentes, altissimum illum, qui dixit per me Reges regnant, & Principes imperant & in cuius manu corda sunt Regum: rogamus, & obsecramus vt eam in suo sancto proposito confirmet, eiúsque deuotionem multiplicet, ac præclaris pro Sancta fide gestis ita illustret, ac toti orbi terrarum conspicuam reddat: vt iudicium, quod de ipsa fecimus, eam tam insigni titulo decorantes, à nemine falsum, aut vanum iudicari possit: demum mortalis huius vitæ finito curriculo sempiternæ illius gloriæ consortem, atque participem reddat. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo vigesimo primo. Quinto Idus Octobris, Pontificatus nostri anno Nono.

Inter[f]actis consistorij [ac] coram illustrissimo purpuratorum coetu à Leone Pontifice Insigni titulo DEFENSORIS FIDEI *ob librum contra Lutheri hæreses conscriptum Henricus octauus Angliæ rex donatus est. Florebat illis temporibus apud Anglicos religionis Catholicæ cultus, quem mille Insidiis euertere conabantur Germani hæretici, sed rex Pontifici Romano se se penitus deuouens ingenuè fatebatur nihil spei aut salutis extra Ecclesiam Apostolicam expectari. Primatum Romanæ sedis quem & ipse & successores postea nefariè sibi vendicarunt recognouerat & venerabatur vt ex eius scriptis,* in assertione doctissima & inexpugnabili septem Sacramentorum aduersus Lutherum art. 2. *elicitur.*

Negare

Negare (inquit) Lutherus non potest, quin omnis Ecclesia Fidelium, sacrosanctam Sedem Romanam velut Matrem Primatémque recognoscat ac veneretur, quacunque saltem neque locorum distantia, neq; periculis interiacentibus prohibetur, accessu. Quanquam si vera dicunt, qui ex India quoque veniunt huc, Indi etiam ipsi, tot terrarum, tot marium, tot solitudinum plagis disiuncti, Romano tamen se Pontifici submittunt. Ergo si tantam ac tam latè fusam potestatem, neque Dei iussu Pontifex, neque hominum voluntate consecutus est, sed sua sibi vi vindicauit: dicat velim Lutherus, quando in tanta Ditionis erupit possessionem. Non potest obscurum initium esse tam immensæ potentiæ, præsertim si intra memoriam hominum nata sit. Quòd si rem dixerit vnam fortasse aut duas ætates superare, in memoriã nobis rem redigat ex historiis. Alioqui si tam vetusta sit, vt rei etiam tanta obliterata sit origo legibus omnibus cautum esse cognoscit, vt cuius ius omnem hominum memoriam ita supergreditur, vt sciri non possit, cuiusmodi habuerit initium, censeatur habuisse legitimum: vetitumque esse constat omnium consensu gentium, ne, quæ diu manserunt immota, moueantur. Certè si quis rerum gestarum monumenta reuoluat, inueniet iam olim protinus post pacatum orbem pleràsque omnes Christiani orbis Ecclesias obtemperasse Romanæ. Quin Græciam ipsam quanquam ad ipsos commigrasset Imperium, reperiemus tamen, quod ad Ecclesiæ Romanæ Primatum pertinebat, præterquàm dum schismate laborabat, Ecclesiæ Romanæ cessisse.

Doctrina & pietate referta erant ea omnia quæ in hoc opere Regis Angliæ legebantur, in quod loco responsionis & grati animi Lutherus incredibili vesania & maledicentissimo furore multa commenta scripsit. Deinde hic Siccophanta ad adulationes se conuertit vt pulchris verbis mentem Regis optimi deprædaretur, quibus excussis Henricus per literas inter cætera ei improperat incestas nuptias cũ virgine Deo dicata contractas. Olim apud Ethnicos virgines Vestales, si de stupro fuissent conuictæ, viuæ humo obruebantur, & constuprator verberibus ad mortem vsque mulctabatur. At nunc apud Christianos Lutherus & multi alij desertores monachi & moniales impunè totos se mancipant turpissimæ libidini, mundo illis applaudente & inexpiabile scelus, nisi resipiscant, etiam in rectè factis, præcipuo loco numerante.

Hac vltima constitutione Leo Pontifex Optimus Maximus Pontificatum coronauit. Fuit Principibus Christianis summæ admirationi ob rerum diuinarum diligentissimam curam. Eius Pontificatus auspiciis fauens Emanuel Lusitaniæ Rex Elephantem ad Vrbem misit ante mille annos Romæ non visum, Pontificiísque sacram supellectilem vestibus margaritis refertissimis locupletissimè ditauit. Sibi obnixè deuotam habuit Rempublicam Romanam quæ ei gratissimi animi monumento statuam marmoream in arce Capitolina erexit & dicauit cum hac aurea inscriptione.

OPTIMO PRINCIPI LEONI X. MED. IOAN. PONT. MAX. OB RESTITVTAM INSTAVRATAMQ. VRBEM, AVCTA SACRA, BONASQ. ARTES, ADSCITOS PATRES, SVBLATVM VECTIGAL. DATVM CONGIARIVM S.P.Q.R.

Sub hoc Pontifice incœpit Mediolanense bellum. Vrbinatum Principem Franciscum Mariã Ruuerum Iulij 2. fratris filium Principatu exuit quem fratris filio Laurentio tradidit. Pandulfi Petrucij filium Sena expulit, hinc in eum coniuratio instructa, qua detecta Petrucius Cardinalis conspirationis Princeps in Adriani mole Orlandi AEtiopis manu elisis faucibus strangulatur. Ad totius Europæ reges & proceres legatos Doctissimos misit, vt tandem consopitis domesticis Iniuriis in Ecclesiæ Tyrannum Turcam bellum terra marique inferretur. Principum desides animi mutuis cladibus occæcati saluberrima Pontificis consilia neglexerunt. Huius temporibus Selymus de Thomambeyo & AEgypto triumphauit summo Christianorum omnium quibus imminebat terrore. Sic orientem Turca crudelissimus, vastabat Occidentem verò pestilentissimis hæresibus ex vltimis Germaniæ finibus exortus Lutherus Apostata fœdabat. Flagrantibus votis & publicis supplicationibus tantis malis postulatis remedium Pontifex. A[illegible]em montis Flasconis & in multis patrimonij oppidis peramplas ædes vel restituit vel à fundamentis ædificauit. Martianam ædem aqua corriuata elegantiori ædificio exornauit. In quo florens adhuc ætate postquam Mediolanum à suis captum esse intellexisset mortuus est atrocis vt fertur toxici arreptus violentia. Cal. Decẽb. M.D.XXI. Sepultũ est in Basilica S. Petri primò cadauer deinde ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ super Mineruam translatum marmoreo Mausoleo requiescit.

ADRIANVS SEXTVS.

Traiectum Germaniæ inferioris vrbs ad Oceanum Adriano Florētio patria fuit. Is pauperrima familia exortus ita se dedit studiis in Academia Louaniēsi, vt breui laurea magisterij donaretur. Doctrina & morum integritate conspicuus, præceptor Caroli V. Imperatoris, cuius ingenua liberalitate primum Episcopus Dertuensis in Hispaniis, post presbyter Cardinalis creatus est. Et cum apud Hispanos sceptra summa prudentia vnà cum Cardinale Tholetano absente Cæsare gubernaret, præter omnium expectationem Summus pontifex renunciatus est. Annos natus sexagintaquinque ab Hispania IIII. Cal. Septembris cum viginti triremibus Ostiam appulit. Expectabatur Romæ summa cleri & plebis lætitia, parabátur triumphi & theatra; sed cessare fecit in medio opere artifices, gentilium hæc ostentationes, non Christianorum esse insignia & Ecclesiastici ordinis homines parum decere ratus. Altero post ingressum vrbis die pontificatus & coronationis insignia suscepit.

I.

Incantatores, & sortilegi Diabolo obedientiā præstantes Inquisitorū subiiciuntur authoritati.

ADRIANVS Episcopus, &c. Dilecte fili salutem & apostolicam benedictionem.

DVDVM, vt nobis exponi fecisti, per fel. rec. Iulium Papam II. Prædecessorem nostrum, non sine magna tunc animi sui displicentia accepto, quòd per quendam Georgium de Casali, ordinis fratrum Prædicatorum professorem, & in ciuitate Cremonensi hæreticæ prauitatis Inquisitorem deputatum, in Nonnullis Lombardiæ partibus, & præsertim in locis, in quibus dictus Georgius Inquisitor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures vtriusque sexus personæ, propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes certam sectam facientes, fidem quam in sacri susceptione baptismatis susceperant, abnegantes, sanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, Ecclesiasticis & præsertim Eucharistię sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumentes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes, & suis incantationibus, carminibus, sortilegiis, aliisque nefandis superstitionibus iumenta & fructus terrę multipliciter lędentes: aliáque quamplurima nefanda, excessus, & crimina eodem diabolo instigante committentes, & perpetrantes, in animarum suarum periculum, diuinę maiestatis offensam, perniciosumque exemplum, & scandalum plurimorum. Contra quas cum dictus Georgius tunc (vt asserebat) in dictis locis suę inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgij incumbebat officio, ipse Georgius processisset: nōnulli autem tam clerici quàm laici illarum partium, quærentes plus sapere quàm oportet, præmissa delicta ad eiusdem Georgij Inquisitionis officium non pertinere temere asserentes, præsumentes in populo errores & scandala seminauerunt: sicque eundem Georgium in populo odiosum reddere, & dicti Georgij officium impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediebant: ita quód propter præmissa, personę prædictę delicta huiusmodi perpetrantes, remanebant impunitę, & alię eorum exemplo ad similia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scandalum plurimorum. Dictus prædecessor volens (ne inquisitionis officij executio quomodolibet retardaretur, & labes hæreticę prauitatis longius venena diffunderet) prouidere, dicto Georgio per quasdam suas in forma breuis literas commisit & mandauit quatenus in locis eiusdem Georgij inquisitioni deputatis

De hac materia habes supra Constitutionem 2. Innocen. 8. f. 144. Et Leonis X. const. 10 fol. 226. quæ eò vergit vt detur summa potestas hæreticæ prauitatis inquisitoribus inquirendi aduersus maleficas Incantatores & sortilegos.

pitatis, de excessibus huiusmodi cognoscere, & contra quascunque personas, cuiuscunque conditionis & præeminentię forent, inquisitionis officium exercere & exequi: ipsásque personas, quas in prȩmissis culpabiles reperiret, vnà cum locorum ordinariorum vicariis, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita corrigere & punire deberet, secundùm modum contra alios hæreticos à iure ex sacris canonibus statutum: contradictores quoscunque per censuram Ecclesiasticam, & alia iuris opportuna remedia compescendo. Eos verò qui in præmissis, consilium, auxilium, vel fauorem præstarent, præfatus prædecessor noster eisdem indulgentiis vti & gaudere decreuit, quibus crucesignati contra alios hæreticos, ex indulto apostolico eis concesso, tunc gaudebant & vtebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solum delicta & crimina huiusmodi contra fidem catholicam, & Christianam religionem, sub iurisdictione inquisitoris Cremonensis committuntur, & perpetrantur, sed omnibus aliis locis & diœcesibus sub iurisdictione aliorum inquisitorum dicti ordinis congregationis Lombardię, indies perpetrantur & committuntur. Et cum eadem sint delicta, eadem profectò prouisione & castigatione eis est earundem literarum tenore prouidendum. Quare tu, sicut asseris, in ciuitate Comensi vbi dictę prauitatis inquisitor existis, tam tuo, quàm omnium aliorum dictorum ordinis & congregationis hæreticę prauitatis inquisitorum vbilibet consistentium & deputatorum nominibus, fecisti nobis humiliter supplicari, vt literas prædictas ad vos extendere & ampliare, aliásque desuper opportunè dignaremur prouidere. Nos igitur huiusmodi supplicationi inclinati: literas prædictas, cum omnibus in eis contentis clausulis, in omnibus & per omnia, prout in eisdem literis continetur, ad te & ad alios ordinis & congregationis huiusmodi inquisitores, tam in præsentiarum deputatos, quàm in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi, & cuilibet inquisitorum prædictorum dirigerentur, & directę fuissent, apostolica auctoritate, tenore præsentium extendimus. Ipsásque literas tibi & illis, vt præmittitur, eisdem auctoritate & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis quæ idem Iulius prædecessor voluit non obstare, cæterísque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes literas ad singula loca, in quibus de eis fides forsan fuerit facienda deferre: volumus & apostolica auctoritate decernimus, quòd ipsarum transumptis, manu cuiuscunque notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, in iudicio & alibi, vbi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quę adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitę vel ostensę. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesimo Iulij, Millesimo quingentesimo vigesimotertio. Pontificatus nostri anno primo.

Inquisitorum officia quoquo modo impedientes excommunicantur & pœnis hæreticorum plectuntur.

Indulgentiæ concessæ inquisitoribus & eorum fautoribus quæ Crucesignatis dantur.

De his Indulgentiis habes supra fol. 4 Iuna. 4. Constitut.

II.

Fridericus Saxoniæ Dux Lutheri Mecœnas hortatur ad abiurandam hæresim & resipiscentiam vt celerius reuertatur in ouile Catholicæ Ecclesiæ.

ADRIANVS Episcopus &c. Dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

SATIS & plusquam sustinuimus, dilecte in Christo, si forte Dei pietas tuam animam dignetur inuisere, ac dare pœnitentiam ad cognoscendum veritatem, vt resipisceres à diaboli laqueis, à quo captiuus detineris. Nouimus te paternè monitum à fe. re. prædecessore nostro, vt à te separares perniciem illam Christianæ religionis Martinum Lutherum: & cum iam toti orbi manifestæ essent scelestissimæ machinationes illius, sperauimus & te ad cor pœnitens reuersurum. Sed quoniam expectauimus vuas, & ecce qui frustra conflauit conflator, malitiæ enim tuæ non sunt consumptæ, coegit nos miseratio tui, coegit paternus amor, quo te & tibi subditos Saxones in Domino semper fuimus prosequuti, salutaribus & paternis monitis adhuc conuenire, vt vel tandem resipiscatis antequam planè in vos conueniat, quod mox subdit Propheta: Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos. Et quid dicemus vobis, quàm quod Galatis suis Paulus: O insensati,

Captiuus & diaboli laqueis irretitus est qui assentitur hæreticis aut alienis à fide opinionibus.

O insensati, quis vos fascinauit veritati non obedire? Currebatis bene. Interrogate patres vestros, ac dicent vobis: maiores vestros, & annunciabunt vobis. Quod ab ætate, quo vno eodémque tempore vixere Adrianus Rom. Pont. & Carolus ille Magnus Imperator, Saxoniæ fidei plantatores, ad nostra vsque & charissimi in Christo filij nostri Caroli tempora, & aui & proaui vestri, atque adeo Saxones omnes, semper habiti estis veluti pacis amatores, fidei propugnatores, & per omnia obedientiæ pacifici filij: talésque, vt non immeritò Gregorius V. natione Saxo, olim Rom. Pont. Saxoniæ Ducem in Rom. Imperatoris constituerit electorē. * Quomodo ergo tam cito mutatus est color optimus? Cur tam facilè transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud Euangelium, quod non est aliud, nisi sunt quidam, qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi? Quis vineam Domini Sabaoth tam pulchrè plantatam est demolitus? Certè exterminauit eam aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam. Sed væ illud à vobis, à domesticis & amicis, à cruciatu præcordiorum. Obsecramus te fili dilecte in Christo, leua oculos tuos in directum, & vide vbi sis postratus. Considera quantam Ecclesiæ Christi, tot malis vndique circumuallatæ ac pene oppressæ pro opera qua illi subuenire debueras, cladem insuper intulisti. Oppugnatur foris ab infestissimo illo ac potentissimo Christiani nominis hoste. Dissident intus principes Reipub. Christianæ, & in mutuam armati perniciem, cruentissimis inter se odiis conflictantur: & in fraterna viscera ferrum stringunt, vt vix Ethnici inter se crudelius. An hæc ita tibi visa sunt non satis grauia, nisi contritionem induceres super contritionem, nutriens ac fouens serpentem illum in sinu tuo, qui veneno linguæ suæ Ecclesiam & terras infecit adeo, vt nunc peruenerit gladius etiam vsque ad animam? Quanto autem pluris est anima, quàm corpus, tanto grauius est prædictis omnibus horrendum illud & plus quàm tartareum venenum, quo hæresum ac schismatum contagione tot myriades animarum interierunt, intereúntque. Ita tibi debemus omnes, quòd nunc passim ab vnitate matris Ecclesiæ receditur; Quod auertatur vulgus indoctum, ac bis mille præstigiis ac fascinationibus retrahatur à fide, quam suxit ab vbere materno: Quòd basilicæ sint sine plebibus, plebs sine sacerdotibus: sacerdotes sine debita reuerentia, & sine Christo denique Christiani: Quòd sacramenta fidei, non sacra censeantur, quod sanctuarium Christi, sanctum esse negetur, quòd dies festi festiuis frustrentur solemniis, quòd moriantur homines in peccatis suis, rapiantur animæ ad tribunal terrificum, nec pœnitentia reconciliati, nec sacra communione muniti: Quòd pulcherrimus ille tabernaculi ordo confusus sit, & pro Christiana pace ac tranquillitate ad rebellionem, ad rapinas, ad cædes, ad incendia, cum magno ac manifesto Christianæ Reipub. discrimine, veluti classico passim excitati. Pro quibus egregiis tuis in Ecclesiam Christi meritis, quo te præmio, immo quo non supplicio dignum censebimus? At dices forte, Serpens me decepit. Dignam certe recepisti mercedem, qui illum nutriuisti in sinu tuo. Sed itane stultus es ac sine corde, vt in eis maximè rebus in quibus errare, damnati est: vni homuncioni cooperto peccatis, quàm tot sanctiss. ab initio patribus, qui in lege Dei meditati sunt die ac nocte, & quàm tot vniuersalibus conciliis, aduersus quæ impudens os illud velut sepulchrum patens, se aperire non erubescit: sanctæ denique & catholicæ Ecclesiæ, cuius ritum, consuetudinem & decreta, à temporibus Apostolorum, ad nos vsque inuiolabiliter obseruata, vnus iste sacrilega temeritate damnare præsumit, plus credere potueris? O cæcam dementiam, ac plusquam Iudaicam cæcitatem! At fortassis hoc tibi imposuit, quòd veterator ille Martinus & eius sequaces, de capitulis scripturarum visi sunt sua conformare: Et quis tandem hæreticorum ita non fecit? An non hæ sunt veteris serpentis astutiæ, qui hac veluti esca obducto miseris animabus mille technis & versutiis semper est insidiatus: quique, quo angularem infringeret veræ fidei lapidem, ac Christianam scinderet vnitatem, in scripturarum agrum, suum seminare semen & peruersam scripturarum intelligentiam, iampridem est aggressus? Cum itaque maximè semper pars Ecclesiarum, imperita turba sit, & vix vnus reperiatur aut alter, qui spiritualibus oculis de scripturarum intelligentia dignè valeat iudicare, siquidem librum signatum legimus, quem solus Leo de tribu Iuda

* *Temporibus Gregorij V. circa Annum Domini 995. electores sic Institutos fuisse legimus. Cum Otho III hæredes ex se descēdētes mares non haberet constituit ex Cōcilio Principum Germaniæ vt Imperatore mortuo in vrbe Franckfurt perpetuò fieret electio, electoréśque cōstituit tres Archiepiscopos Moguntinensem Germaniæ, Coloniensem Italiæ, Treuerensem Galliæ nomine, & cum his alios quatuor sæculares principes Palatinum Comitem Rheni, vt ex officio etiam esset dapifer, ducem Saxoniæ, qui esset Mariscalcus, Marchionē Brandenburgensem qui esset Camerarius, & regem Bohemiæ qui Archipincerna Imperij esset. Hi septem principes eligendi Imperatoris ius & potestatem sic acceperunt. Itaque aiunt Gregoriū quintum cognitas Imperij imbecillitate, varietateq; fortuna, quo diutius apud Germanos sum-*

Iuda dignatus est aperire ac soluere signacula eius: quæ tandem est ista diabolica excæcatio, vni carnali homuncioni, semper eructanti crapulam & potum, quàm reliquo orbi vniuerso, quàm & spiritualibus patribus, quorum voluntas semper fuit in lege Domini, qui vitæ sanctimonia, ostensione spiritus, ac virtute, glorioso denique martyrio suam doctrinam comprobauerunt, in scripturarum intelligentia plus te fidei habere potuisse? O cæcitatem nouam & inauditam. Vnus apostata tibi potius persuadere, fefellisse priores vniuersos, errare posteros, & in solum se & quos decepit peruenisse Regnum Dei, peruenisse totas miserationum Dei diuitias, ac gratiam vniuersitatis: Et quid non dicimus cum propheta: Heu, heu, heu, Domine, ergo ne decepisti populum tuum? Quin potius, cui non deuitatis (secundum Apostolicum præceptum) quæstionibus ac pugnis verborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemię, suspiciones malæ, conflictationes hominū mente corruptorum, & subuertunt corda audientium, ex operibus suis, iuxta Dominicam designationem, studuistis cognoscere filium profanum istum, qui ad vos venit primum in vestimentis ouium, lupus intrinsecus rapacissimus? Siquidem non ex foliis, non floribus, sed ex fructibus arbor cognoscenda erat. An non manifesti sunt nequissimi fructus eius? Siquidem sacrilegus hic aduersus Deum, imagines sacras, atque adeo ipsam crucem Christi, sceleratis manibus contingere, & pollutis conculcare pedibus non formidat: contra sacerdotes Dei furore impio temerariè debacchans, non desinit laicos, ad lauandas sibi in eorum sanguine manus, sedulò concitare: Ecclesiam Christi parricidalibus armis oppugnas, hoc agit assiduò, vt suffocentur homines in peccatis suis: hoc vnum elaborat, ne diuina misericordia suis sacramentis quæ peccatorum remedia efficacia esse voluit, vulneratos in Ecclesia sua curet. Ita enim ea aut sustulit vniuersa, aut hæreseos suæ pestifero infecit veneno, vt toxicum magis requirat, quàm animarum medicinas præcepit suis, ne indignanti Deo quis satisfaciat: ne ieiuniis, orationibus, lamentationibus peccata redimat: ne hostia illa placens Deo, corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi à sacerdotibus offeratur quotidie pro peccatis nostris. Vota docet non reddere Domino Deo suo.

... ma potestas remaneret illeq; cæteris præesset qui virtute & dignitate cæteris præstaret, retulisse sanctionem de Imperatore deligendo, videlicet solis licere Germaniæ principē deligere qui Cæsar & Romanorum rex appellaretur, tunc demum Augustus & Imperator haberetur cum à Romano Pontifice benedictione præmissa coronaretur, & quod ordinauerit cum procerum Germaniæ consensu electores prædictos.

ET cum ipse sit apostata, ac professionis suæ desertor, vt plurimos sui faciat similes, sancta illa Deo vasa polluere non veretur, consecratásque Christo virgines, & vitam monasticam professas, extrahere à monasteriis suis, & mundo, imo diabolo quem semel abiurauerunt, reddere. Quod in veteri lege in vmbraticis sacerdotibus Dominus non tulit, quod ethnici idolorum suorum flaminibus omnes sunt abominati, Christi sacerdotes etiam vilissimis copulat meretricibus. Sanctos patres illos quorum vita & doctrina illustrauit vniuersum mundum, non solum debito honore non prosequitur, sed multò quàm Cain scelestius despicit, deridet, contemnit, insectatur. Sacrosanctis omnibus vniuersalibus Conciliis impudenti ore palam contradicit ac sacrilega lingua detrahit: libertas specie, licentiosam quandam, nullis constrictam legibus ac fere ferinam, inducere conatur. Vnde & exlex homo, contemptor ac violator legum omnium, in tantam erupit mentis vesaniam, vt sanctissimorum Patrum decreta & Ecclesiasticos canones igne publico concremare non formidarit. Et breuiter Christianam veritatem, omnem rerum ordinem, pulcherrimam denique Ecclesiæ faciem à Christo, ab Apostolis, Apostolicisque viris ac sanctissimis patribus ab initio constitutam, vnus hic post tot centenos annos discindere, inuertere, ac deformare molitur. Quod si nondum satis etiam internoscis, de Christiano magisterio, an de Antichristi spiritu ista proficiscantur: si ita fascinauit te præstigiator ille vt credere possis vnum hunc perfidissimum apostatam, veluti alterum Helisæum habere duplicem spiritum Heliæ, aut alterum ille, quem se iactat, Danielem, in quo sit spiritus amplior & intelligentia scripturarum maior, quàm in omnibus olim sanctissimis illis doctissimisque viris, quàm in sacrosancta Ecclesia Catholica, quid est te vno cæcius? Aut si iam ex fructibus arborem cognoscens, in errore persistis tamen, quid te miserius? Sed esto: transfiguratus sit coram te satanas ille in angelum lucis, & quæ manifesta sunt opera carnis ac diabolica, spiritus esse & Christi opera, venenata sua facundia persuadere potuerit: nunquid non vbique vel hoc ipso prodidit,

Infanda hæresi censentur Martini Lutheri facinora.

2. Cor. 11.

cuiuſnam ſpiritus ſit, quòd omnis eius ſermo amarus eſt, virulentus, arrogans, ac maledicentiſſimus, nuſquàm non ſcatens conuicijs, blaſphemijs, ac ſcommatibus pluſquam venenatis, aduerſus omne Chriſtianæ pietatis, modeſtiæ, manſuetudinis ac benignitatis officium: Nunquid ita docuit Paulus, cuius ſe iactitat ſpiritum habere, cum nulla eius extet epiſtola, quæ non pacem & vnitatem, ac alias id genus virtutes redoleat? An non Romanos ſuos hortatur in Domino, vt in charitate fraternitatis ſe diligant inuicem, inuicem ſectentur quæ ſunt pacis, & quæ ædificationis cuſtodiant? Corinthijs an non teſtatur, ſe docere in Eccleſijs, Deum, non diſſenſionis, ſed pacis Deum eſſe: Et breuiter, nunquid non vbique clamat, vbique docet Euangeliſta illa tuba, vt dignè ambulemus in omni humilitate ac manſuetudine, cum patientia ſupportantes inuicem in charitate, ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, vtque deponamus omnem iram, indignationem, blaſphemiam, turpem ſermonem? Quo igitur pacto maledicentiam, amaritudinem, iram, indignationem, blaſphemiam, inflationem, iactationem, quæ ita huic peculiaria ſunt, vt illa Paulo, ac illius diſcipulis vniuerſis, qui mitis eſt ac humilis corde: non Paulini, non Chriſtiani, ſed diabolici ſpiritus eſſe certiſsima indicia, vel cæco non clariſſimè appareat? Ex verbis illius quomodo non intelligitur, Chriſtum in corde ſuo, an vero Antichriſtum haberet, ſecundum quod ipſa veritas in Euangelio ait: Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali? De abundantia enim cordis, os loquitur. Et cum ſcriptum ſit, quòd maledici regnum Dei non poſſidebunt: Item cum in Euangelio dicat Dominus, Quicunque dixerit fratri ſuo racha, reus erit Concilio: Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ incendio: illúmne eſſe Antichriſti apoſtolum, cuiquam obſcurum eſſe poterit? Qui non modo Sacerdotes Dei, ſed & Principem ſacerdotum Petri ſucceſſorem, Ieſu Chriſti in terris vicarium, tam nephandis infamibúſque nominibus, tam inauditis contumelijs, conuicijs, ac blaſphemijs, nuſquam non lacerat, diſcerpit, & inſectatur, vt ea commemorare pudica refugiat lingua, & audire horreant aures caſtæ: Qui Apoſtolicam cathedram, in qua præſedit caput Apoſtolorum Petrus, cui præfuerunt tot ſancti Pontifices, quam Eccleſiam principalem, vnde ſit exorta vnitas ſacerdotalis, ſanctus ille & glorioſus martyr Cyprianus non dubitat aſſerere, impio ac peſtilenti ore cathedram peſtilentiæ, Antichriſtianam, diabolicam, & ſi quæ potuit excogitare nefandiora, toties appellare non ceſſat: Qui ſcholas Chriſtianas, quæ tam multos doctiſſimos ſanctiſſimóſque viros, tam egregias in Eccleſia Dei columnas nobis protulerunt, impudica lingua ſua, lupanaria, Sodomas & Gomorrhas vbique vocare non verecundatur: Qui non ſatis habet, omnipotentis Dei ſacerdotes probris omnibus, conuicijs, contumelijs, ac blaſphemiis horrendis & inauditis, nunquam non publicè ac priuatim inſectari, quibuſuis canibus viliores facere, niſi etiam laicos concitet ad lauandas ſibi manus in ſanguine ipſorum: Cum tamen quanto honore haberi velit ſacerdotes ſuos, maximè autem principem ſacerdotum, idem ipſe Dominus in Deuteronomio teſtatus eſt, dicens, Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam lepram & non lepram, & iudicium intra portas tuas videbis verba variari, ſurge & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæréſque ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunque dixerint, qui præſunt loco quem elegerit Dominus: & docuerint te iuxtà legem eius, ſequeriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael, cunctúſque populus audiens timebit, vt nulus deinceps intumeſcat ſuperbia. Et Samuel cum ſperneretur à filiis Iſrael, an non dixit Dominus: Non enim te ſpreuerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos, manifeſtè oſtendens, inuiſibilem ſe contemni, cum viſibilem quis ſpernit ſacerdotem. Quare & Moſes murmuranti aduerſus ſe populo reſpondit: Non aduerſus me murmuraſtis, ſed aduerſus Dominum Deum veſtrum. Quod ſi Leuiticos illos ſacerdotes tanta honoris prærogatiua præcellere voluerit Dominus, qui exemplari tantum ac vmbræ

Sparſerat Lutherus dogmatis initio quaſdam libellos ſeditionis acerrimos ſtimulatores quibus Papam & Epiſcopos ſubiectos eſſe gladio Cæſaris exclamabat, Hortatus eſt & Catholicos Principes, vt armis omnibus Pontificē & Cardinales oppugnarent & in eorum ſanguine manus lauarent ſuas.

Scholas & Academias è quibus tot hominum doctiſſimorum Coloniæ prodeunt Lutherus damnare cœpit quod ab earum alumnis expugnaretur. A Philoſophia & Scholaſtica Theologia arcet ſuos non ignorans qui in iis benè verſatus ſit, facilè ipſius abſurdiſſima commenta. cum cognitu tum confutatu.

bræ

bræ deseruiebant cœlestium, in vmbratico illo tabernaculo sacrificiorum officia consummantes: quo tandem honoris loco eos haberi voluit, quibus tradidit claues regni cœlorum? tantámque tribuit potestatem, vt quæ ligarent super terram, ligarentur & in cœlis: & quæ soluerent super terram, soluta essent & in cœlis: vtique quorum dimitterent peccata, dimissa forent: quorum retinerent, forent & retenta? Qui non sanguinem hircorum aut vitulorum, sed hostiam viuam, sanctam, immaculatam, corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi offerunt quotidie pro peccatis nostris, conficiunt verbo suo,* ac manibus tractant, & breuiter sacramenta omnia, quibus hominibus vita salúsque tribuitur animarum, suis perficiũt orationibus. Quanto, inquam, honore hos præcellere voluerit Dominus, quis tamen dubitabit, quod nec ipse tacuit in Euangelio, quod dicit ad eos: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit & eum qui misit me? Et quid consequitur? Quod in eundem Christum blasphemus esset & maledicus, qui sacerdoti Christi blasphemat aut maledicit. An non hoc primum mandatum in retributione, Honora patrem & matrem, vt sis longæuus super terram? Qui autem maledicit patri aut matri, morte moriatur. Nunquid ad carnales tantum parentes illud est referendum? Et num minus ad eos qui nos in Christo regenerauerunt, per quos Christiani sumus; qui nobis peccata dimittunt, qui cœlestibus nos pascunt sacramentis? Quid si peccatores sunt & mali sacerdotes? Quid si parentes? Nunquid propterea eos, quos Dominus misit ante faciem suam, & ad quos dicebat: Quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo aut ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quam illi ciuitati. An non præcipit ita Apostolus, Obedite præpositis vestris, & subiacete eis? Quod si malis & peccatoribus non sit obediendum, quibus tandem? Quoniam si dixerimus, peccatum non habemus, ipsi nos seducimus: & veritas in nobis non est. Quis es, noli discurrere pastorem, noli te iudicem Dei constituere & Christi. An non ita præcipit Dominus in Euangelio, dicens: Super cathedram Mosis sederunt scribæ & pharisæi: omnia quæcunque dixerint vobis, seruate & facite: si quæ autẽ fecerint malè, facere nolite: manifestè significans, habere eos dignitatem, tametsi vitæ essent perditæ. Nunquid idem Dominus, cum postea tempore passionis alapam accepisset à seruo sacerdotis, dicenti sibi: Sic respondes pontifici? aduersus pontificem quidquam dixit contumeliosè? quin magis innocentiam suam asserens & ostendens, Si malè (inquit) locutus sum: exprobra de malo: si benè, qui me cædis? An non & Paulus, cum cæderetur in consilio iussu Ananiæ, diceretque ad eum, Percutiet te Deus paries dealbate: Et tu cædens iudicas me secundùm legem, & contra legem iubes me percuti: Audiens ab adstantibus, Sic insimulas sacerdotem Dei, maledicendo ipsum? tamen inane nomen & vmbram quandam sacerdotis cogitans, expauit? Nesciebam, inquit, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principi populi tui non maledices. Quo magis miramur, quòd ex istis diabolicæ spiritus operibus, veluti fructibus nequissimis arborem pessimam nondum cognouistis. Et quis tandem est ita hæbes animo, vt non videat quò nunc prorumpant furiosissimi conatus istius, cum vt quisque est facinorosissimus, desperatissimus aut perditissimus latro aut homicida, sub istius vexillis ac signis conueniant? Ecclesiam Christi parricidialibus armis ac sacrilegis manibus, non clam, sed palam oppugnantes, consecrata Deo loca templa & monasteria exurunt & prophanant: Christo dicatas virgines, sacerdotes, Christi & monachos crudelissime persequuntur Ecclesiarum bona diripiunt: & breuiter, rapinis, latrociniis, cædibus ac incendiis confundunt vniuersa: excæcante nimirum eos iusto Dei iudicio, & insaniam tam manifestam erumpere permittẽte, vt neminem iam latere possint scelestissimæ machinationes istius. Atque, hi qui pestifera contagione ipsius infectos sese tandem cognouerunt, schismatico errore deposito, ac hæretico furore deserto, vnitatis ac veritatis domicilium fidei sanitate repetunt, inter quos, dilecte nobis in Christo Iesu, cum & te non ex postremis reuersurum ad salutarem matris sinum sperauissimus, quem reuertentem libenter & obuiis excepissemus manibus: bona spe tandem nostra frustrati, videmus supra

** Pōtianus Papa & Martyr huic sententiæ etiam fauet, qui fuit temporibus Alexandri Imperatoris. Is enim in Epistola prima quæ est ad Fœlicem Sueritorium, hæc ait. De sacerdotibus autem Domini quos vos audiuimus cõtra prauorum hominum insidias adiuuare eorúmque causas portare, scitote vos in eo valde Deo placere qui sibi eos ad seruiendum asciuit, & familiares in tãtum sibi esse voluit vt etiam aliorũ hostias per eos acceptaret, atq; eorum peccata donaret, sibiq; reconciliaret. Ipsi quoque proprio ore corpus Domini conficiunt & populo tradunt. Hæc Pontianus.*

Patrocinio Friderici Saxonum Ducis plures tumultus excitauit per Germaniam Lutherus.

Meminerint qui Lutherano spiritu agitati in Ecclesia concordiam spirantem & obedientiæ iugum excutiunt quam odibile sit Deo crimen illud quod ab officio & superiorum debita reuerentia nos abstrahat, pœnitus exemplis in hac constitutione cōsideratis. Meminerint etiam quid acciderit primis illis seditiosis hominibus Dathani Abironi Core, cum aduersus Mosen turbas excitarent nec enim vulgari Deus crimen illorum vltus est supplicio, sed hiatu terræ sic absorberi fecit vt nullum extet omnium vestigium. Si Dominus tantū zelatus est pro figura quātum zelabitur pro veritate. Si tantus honor præstatur vmbræ nonne iustū est vt multo maiorem honorem tribuamus corpori.

petram indurauisse te faciem tuam, videmus perniciem illam animarum Lutherum sub tuo patrocinio latitantem, suum adhuc virus longe latéque spargere. Sed quoniam adhuc potens est Dominus Deus etiam de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, antequam egrediatur vt ignis indignatio eius, & succendatur, nec sit qui extinguat: ideo te fili dilecte in Christo obsecramus per viscera nostri redemptoris Domini nostri Iesu Christi, per Christianam vnitatem, per patriæ charitatem, per tuam denique ipsius tuorúmque salutem, miserere Ecclesiæ Christi, & tot iam malorum procellis vndique exagitatæ ac pene oppressæ tua maxime culpa, aliquando fer opem, miserere patriæ nostræ, quæ sinceræ olim fidei, eximiæ religionis sanctæ sub iugo Domini ac religiosæ obedientiæ insigni præcellens gloria, perniciem istam religionis Christianæ, ac fidei ac pietatis publicum hostem Martinum, in suis se peperisse ac fouisse visceribus, nunc erubescit. Miserere denique tui ipsius, tuorúmque miserere seductorum Saxonum: quos, nisi resipiscatis & quidem cito, manet præsens & certa vltio diuina, quam neque in hoc seculo effugietis, neque in futuro. Hæc dicit Dominus Deus: Audi popule stulte, audi princeps qui non habes cor: qui habetis oculos, & non auditis: Me ergo non timebitis, & à facie mea non dolebitis? nunquid non audistis, quæ fecerim in diebus antiquis? Legite scripturas in quibus putatis vos vitam æternam habere, & inuenietis, quàm grauis semper fuerit, & quam terribilis diuina vindicta in illos, qui in populo Dei schismata concitauerunt. Nunquid non legistis horribilem Diuinam vltionem aduersus Dathan & Abiron, quòd multitudinem aduersus Mosen concitassent, quos dehiscens sub pedibus terra, & aperiens os suum, deglutiuit, & omnia quæ ad eos pertinuerunt, ita vt descenderent viuentes in infernum? Et aduersus Core quem eandem ob causam cum ducentis & quinquaginta viris cælestis flamma deuorauit. Quòd si ob durius imperium fortassis, aut quorundam pastorum seu ignauiam, seu malitiam, schismata excitanda putatis: nunquid non ex libro Regum audistis adeo indignatum fuisse Dominum aduersus decem tribus filiorum Israel, & in omne semen eorum, vt dimouerit eos, & tradiderit in direptionem, donec proiiceret eos à facie sua? Ob quam tandem culpam, nisi quòd ob durius imperium Salomonis, & imprudentius arrogantiúsque responsum Roboam regis Hierusalem, scissæ fuerunt à tribu Iuda & Beniamin? Quam præsens semper fuerit Dominus vindex sacerdotibus suis, an non Saul ab regio abiectus honore, & Ozias Rex Iuda percussus lepra, propterea quòd quæ sacerdotum erant, contra sacerdotes Domini sunt ausi vsurpare, sufficienti vobis potuerunt esse argumento? Et breuiter: An non omnes testantur historiæ, vniuersos vltrice Domini manu infelici periisse exitu, qui in Christos Domini sacrilegas manus iniicere non formidauerunt? Contra autem, fœlicia & longam illis contigisse vitam, qui Christum in sacerdotibus suis venerati sunt: Moueant ergo vos exempla aliorum, & cogitate quid vobis sit expectandum, qui venerabilem Dei chorum, in manus tenetis tradere profanas: Proinde quod Dominus per Mosen præcepit vniuerso populo Israel, vt separarentur à tabernaculis Core, Dathan & Abiron, nec tangerent quidquam quod ad eos pertineret ne inuoluerentur in peccatis eorum: hoc & vobis, præcipue autem tibi dilecte fili, eiusdem Domini nostri auctoritate præcipimus & obsecramus in Christo Iesu, vt separemini à Martino Luthero, auferatis à vobis petram illam scandali, neque tangatis quod illius est, ne & vos diuina vltio inuoluat subito in peccatis illius. Expurgate quamprimum fermentum illud, quod reliquam fidei vestræ massam corrumpit, vt sitis noua conspersio, nouáque creatura. Non dedigneris fili dilecte Paulum imitari, quem sicut vicisti in Ecclesiæ Dei persecutione, tam grauem animarum perniciem sub tuo nutriens patrocinio ita reuersus ad cor, effice vt omnes intelligant tuam conuersionem: vtque qui per te sunt scandalizati, in te rursus glorificent Deum. Maximè autem hoc præsta quamprimum, vt impurum os illud obstruatur, vt capuletur blasphema lingua, quæ contra Deum ac sanctos eius loqui non cessat, & virus suum vndique spargit. Et vt propheticis vos verbis admoneamus, state super vias, & videte ac interrogate de semitis antiquis, quę sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus vestris. State, inquam, & doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. In-

terrogate

terrogate de semitis antiquis, quę sit via bona, per quam ambulauerunt patres vestri, quam demonstrauerunt tot myriades martyrum, docuerúntque tot millia confessorum, & ambulate in ea. Quod si à vobis impetrauerimus, sicut & sinceré speramus erit quod gaudeamus cum angelis de peccatore pœnitentiam agente, & perditam, ac rursus inuentam ouem humeris nostris ad ouile Domini gaudentes reportabimus, paternaque pietate quantum in nobis fuerit stolam vobis pristinam restituemus. Quòd si dixeritis, Non ambulabimus: paterné salubritérque vos monenti respondebitis. Non audiemus, Ideò audite gentes, dicit Dominus & cognoscite congregationes, quanta ego faciam eis. Luc. 15. Hier. 6.

Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia verba mea non audierunt: & legem meam proiecerunt. Sed & hoc tibi denunciamus in virtute omnipotentis Dei, & Domini nostri Iesu Christi, cuius in terris Vicarius sumus, nec te in præsenti sæculo hæc laturum impune, & in futuro æterni te ignis expectare incendium. Viuunt vnà Pontifex Adrianus & religiosissimus Imperator Carolus, meus charissimus in Christo filius & alumnus: Cuius tu edictum vere Christianum aduersus Lutheranam perfidiam, & quod talem debebat Imperatorem, non sine graui offensa, ac vilipensione Cæsareæ maiestatis violare non timuisti. Non committemus, vt quos olim cum Magno Carolo Adrianus Pontifex in Christo genuerunt, nunc Adrianus Pontifex & Imperator Carolus sub schismatico ac hæretico tyranno, hæresum ac schismatum sinamus interire contagione. Quare reuertimini ad cor, & resipiscite tu tuique miseré seducti Saxones, nisi vtrunque gladium, Apostolicum simul, & Cæsareum olim velitis experiri.

Altera pars Lutheranæ tragediæ perquirenda est vt pollicitis stemus & omnibus constet qua ratione succensus fuerit Pontifex Optimus & mitissimi ingenij ad hanc ferendam constitutionem & quam turpiter se excantari passi sint Germani principes Duces potissimum Saxoniæ ab hoc callidissimo aucupe. Sub Leone X. damnatus est doctrina, hic gesta omnia ab Apostasia ad vitæ vsque Catastrophem infanda & hæretica esse ipsis etiam lippis & tonsoribus vt est apud Aristophanem nota erant.

Genealogia Lutheri celebris est adeò vt Cochleus & Genebrardus illum ex Incubo Islebij in comitatu Mansfeldensi anno salutis M.CCCCLXXXIII. pridie Diui Martini cuius nomen in sacro lauachro suscepit natum fuisse vt credibile est profiteantur. Et profectò non puto hominem natura mitem, docilem & probis parentibus exortū in tantam Errorum Charibdim, in tantam seditionum & rixarum abyssum prolabi posse.

Pueritiam & Adolescentiam literis humanioribus exornauit apud celebriores Germaniæ Academias postmodum Iurisprudentiæ dedit operam, antequam profiteretur regulam Eremitarum Diui Augustini, in qua principia exitu longè laudatiora iecit. Vir acerrimi & petulantissimi ingenij qui curiosius omnia inuestigari volebat, incœpit necessitudine familiari iungi cum dæmone, cuius commercij non parua aut ignota indicia præ se ferebat, illud in primis quod cum inter sacra M[illegible]rum solennia vt refert Lutherus legeretur Euangelium dæmonis surdi & muti expu[illegible] illico torruens exclamaret. Non sum: Non sum. *Stupentibus omnibus accreuit maiore[illegible] fœderis cum diabolo initi, suspicionem. Indefessa studendi cupiditate commendatus, in noua Academia Vittembergensi iussu Principis Friderici Philosophiam publicè professus est, postea cùm esset in disputationibus vehemens, & sophismatibus acer Lauream Theologiæ suscepit.*

Cùm autem Leonis temporibus indulgentias publicari audiret occasione quam superius diximus fretus, cœpit palam questuarios prædicatores dānare, & mordaciter potestatem summi Pontificis in his conferendis lacerare ac vituperare. Propositiones XC. edidit quibus Indulgentias oppugnauit. Cōtra verò Tetzelius CVI propositiones euulgauit Lutheranis, planè contrarias. Hic cœpit Germania Schismatis incendium quo postea orbis Christianus conflagrauit. Variis hic cœpit fluctibus agitari Lutherus hic conscientia, hic voti professio hic fides tot sæculis probata, hic Ecclesiæ propago, hic Pontificis authoritas illic verò libertas flagitiorum omnium, illic libido, illic ambitus, illic noui dogmatis commendatio, illic obedientiæ contemptus miserum hominem anxiè vrgebant, adeò vt fateretur quod in his primis decretis stringendi calamum aduersus indulgentias similis esset fluctui maris, qui à vento mouetur

& circumfertur Nam *ex vna parte & primatum Pontificis Romani velut rem certißimam itémque purgatorium agnouit, & ex altera de modo pœnitendi aut remittendi pœnas tum in hac vita tum in futura partim dubitauit, partim impunè sentit. Deinde priorum suarum disputationum quasdam resolutiones edidit, quas Leoni X. Pontifici Maximo dedicauit vbi Epistolam suam ita claudit.* Quare, Beatissime Pater prostratum me pedibus tuæ Beatitudini offero, cum omnibus quæ sunt & habeo, viuifica, occide, voca, reuoca, approba: reproba, vocem tuam vocem Christi in te præsidentis & loquentis agnoscam. *Habebant hæc pulchra quædam pietatis & boni zeli testimonia sed futuræ & pestilentis seditione præcincta ab his enim statim ad arma prouocauit principes excitatos in odium cleri corrupti & licentioris gressus. Et cum Christus agnus mitißimus suum Euangelium dederit cum summa Clementia & humilitate, hic noua sua commenta armis & gladiis seminare voluit. Primas cathedras pharisaica gloria postulauit ne inter suas simias gregarius videretur, & licet vt in præfatione primi tomi conqueritur* Solus fuisset primò & quidem ad tantas res tractandas ineptissimus & indoctissimus *inuitis collegis summum Episcopatum moderari voluit, prædicauit hæresim, ad hæreses prædicandas suos sciolos prædicantulos misit. En, quis nouus hic Paulus cum tot Timotheis? Qui sunt isti Lenones qui pro templis Lupanaria colunt. Paulus consulit Virginitatem, Lutherus omnes ad promiscuos concubitus ad libidinis extinguendum incendiū libidine conuocat.* Hortatur Archiepiscopum *Moguntinum vt Episcopatu in Ciuili dominio mutato vxorem ducat & cæteris Episcopis tam præclaro exemplo continentiæ præluceat. Hinc non est contentus nuptias æquare Virginitati prout Iouinianus fecerat, sed adeò Virginitatem deiicere conatus est, vt non sit veritus illam conculcare ingenti maledictione vt malam & Dei præcepto contrariam. Et quanquam aliquando fassus fuisset apud Roffensem ære 30. cœlibatum esse consilium Euangelicum, nec potuisset negare quod cum Monachatu solenne votum continentiæ profiteretur, libro tamen de votis monasticis fortißima voluptatis adiecit calcaria.* Cœlibatus (*inquit*) Virginitatis aureolæ, nugæ sunt, & mera Sathanę menoac a *Et in libro de coniugali vita volens ostendere esse impoßibile seruare Virginitatem, hæc ait.* Sicut in potestate mea non est, quo minus sim mas, ita minime situm est in me vt sim sine muliere. *Et aliquibus interpositis subdit.* Crescite & multiplicamini non est præceptum, sed plusqum pręceptum, quod nos non possumus impedire, vel pretermittere, sed perinde necessarium est & magis necessarium quam edere & bibere purgari expuere, dormire, & vigilare, *Hanc doctrinam carni amicißimam & Epicureis discipulis facilem ipse suo exemplo & verbo executlatus docuit, voluitque posteritati testari fœdum suum genium. Vxorem Erynni percitus & Insanus ducit, eámque ex monialium grege furto sustulit vt similes haberent labra lactucas. Et in deploratißimis rebus Germaniæ quas tragico cothurno excitarat iocundas nuptias celebrat. Idem innumeri apostatæ sacrilegè violatis monialibus præstiterunt vt Lutherana hæresis vberior & plausibilior esset. Credulam turbam ad licentiores veneris amplexus prouocat, vult monachos frangere vota, moniales pede libero egredi claustra & omnem excutere voti & continentiæ normam. Quæ in re quot vitiorum Lernæ concurrant quis valet satis æstimare? Corpus illud Deo dicatum non vno scelere polluitur, quódque in diuinæ naturæ commu[...]onem transierat, per mysticam illam coniunctionem distrahitur, & crudeliter Chri[...] membra discerpuntur vt infœlici coagmentatione adulteræ diabolóque compingantur [...]t vbi semel quod Deo denouerat perdit & frangit qua ratione quæso illud restitui potest. Quicquid ergo comminiscatur Lutherus scortum non coniugem ter sceleratus complectitur, sacrilegus est furaturq; Deo per summum nephas quod illi denouerat & dederat. Ille nec in coniugio sed in perpetuo versatur incestu, nihilq; tam graue fingi potest, quod tanti piaculi fœditatem indignitatem, grauitatem valeat satis explicare.*

Nocturnam adhuc Venerem somnians Lutherus, functionem nullo iure probatam exequi Ecclesias Lutheranas insulsißimis gāneonibus ditare omnia Christiano, Apostolico & diuino præcepto tradita acriter oppugnare contendit. Præscripsit modum Initiationis eorum qui ad vsurpatum docendi & prædicandi priuilegium accedunt qui etiam in hodiernum vsque diem secundùm adscriptam hic Institutionem obseruatur.

Quoties ardelio quispiam vel à populo, vel à magistratu, summissus venit ad superintendentem, monetur vt attendat sedulò, quid ambiat, quantam sarcinam sit excepturus humeris: vt perstet in hæresi, neque se vel à Papistis, vel Caluinianis vllo pacto sinat aliorsum abduci:

adduci: iubetur se comparare ad cœnandum, vel tentandum (nam hæc manè peraguntur) hinc decantatur hymnus ille idem: Veni Sancte Spiritus *&c. sed partim germanicè, partim latinè nam puri Lutherani quædam latina retinent, quæ sunt maximè vulgo nota) deinde leguntur pars .cap. prioris ad Timoth. & cap. 10. Lucæ, vbi de constitutione Apostolorum, & discipulorum agitur, & pars 1. cap. ad Titum: quibus perlectis quæritur ex candidato, ecquid recipiat cuncta se præstaturum: admonetúrque vt diligenter iterum; atque iterum dispiciat, quibus præficiendus sit; vtpotè non bobus, aut ouibus: sed animabus Christo longè charissimis: ac tum scelerata cœna contaminatur: stánsque superintendens inuocat eo ferè modo, quo catholici, Spiritum sanctum: ac postremò latinè, pronuntiatur ab omnibus:* Benedicat vobis Deus omnipotens, vt faciatis fructum bonum: *sicque perficitur initiatio Lutherana traduntúrque litteræ testimoniales ordinato. Hæc igitur ad hunc modum peracta: dicuntur scripturæ, traditionique consentanea: eadem cùm in formulis catholicorum inueniuntur, dicuntur superstitiones, & inuentiones humanæ, Iudaicæ, Turcicæque prophanationes.*

Vides in Lutherana palestra etiam probari sacros ritus quibus ab Episcopis creātur sacerdotes. Vides eos fateri solos episcopos esse causas effectrices Presbyterij. Vides eos traditiones antiquitatis & Hierarchiæ Ecclesiasticæ in hac ordinatione imitari, cum tamen apud eos hæc omnia vilescant. Compellatur ergo & vrgeatur Lutherus in hunc modum reddere rationem huius instituti. Vnde tu Luthere nactus es (obsecro) potestatem conferendi presbyterium? Cedo mihi literas Apostolatus & commissionis? Vnde cœnam conficiendi, & corpus, sanguinémque Christi consecrandi facultas? nam hæc in tua cœna fateris fieri. Vnde tanta fiducia? Præterea, quis te docuit vsurpare hymnum catholicum: cùm psalmos, odásque meas prophanus exturbatas velis? Quin tu hunc quoque cum cæteris abiicis? Itáne ex horto meo transplantata diuersam induunt naturam: vt apud te bona sint, quæ apud me tantopere damnas? Quid aras in mea vitula? Quid mihi, tibique commune est? Quin puteos meos cum illis Palæstinis penitus obruis? cur exhauris? cur pro tuis venditas, visque videri euangelium? Quando agitur de meis sacramentis, ritibus, & ceremoniis, petis oracula, quibus nitar: quodnam (quæso te) hunc hymnum vsurpare docet oraculum? Deinde, quis te docuit legere, vel omninò esse legendum his in rebus aliquas scripturas, Si quid ego tentem simile meo iure: clamas præter Dei verbum nil molien dum: quæ litteræ te iubent vel hoc, vel aliud caput Paulinarum epistolarum, aut Euangelii deligere? Verba equidem sancta sunt: fateor: sed vnde compertum est tibi hæc ad rem quicquam facere. Præterea, quibus edoctus es scripturis non optimè precari etiam infensissimis hostibus? Optas vt Turcæ (& his Papistas, si Deo placet, adnumeras) intereant: hinc quis non statim intelligit, ex quo id spiritu prodeat? Putas deinceps quenquam miraturum tuos prædicantes ad rauim vsque maledictis, & contumeliis innocentes appetere: nempè maledictis initiatos? Postremò vnde habes formulam hanc orationum: Benedicat vobis Deus, *&c. Video te ex nostris mutuatum. Et quid ita libet in nobis damnare, quod tuis obtrudis instar oraculi? Et quid sibi littera illæ significant: si non meorum formulas, quas ne primi clerici negligunt. Redde quod meū est aut vapulaberis ocyus.*

Plurimis ergo suæ togæ simiis stipatus Lutherus contumeliosas suas Conciones plus æquo ingenti fulgure conuiciorum in Papam & Ecclesiam quotidie intonabat, nec vllum antiquius habebat studium quàm vt omnes suis antilogiis effascinaret Principes. Idcirco seditiosè ad suam fabulam exequendam. Imitat Liuoniæ & Sabaudiæ Duces, qui hominis perduellis fucos facilè contempserunt. Vt de propagine hæresis in Germania gloriaretur scripsit ad Baruos. Albertus Brandeburgensis Magister ordinis Teutonicorum eius imposturis facilè decipitur & Dorotheam regis Danorum filiam duxit magistri nomen in Ducis mutans. Quod indignum facinus totum in se concitauit ordinem. Vnum autem hic mirari soleo, non quod verè cordatis mirum videatur, sed quod Impostoris studium mirum in deprædandis animis deuotet. Est Saxonia Germaniæ regio nobilissima & celebris quæ initio deorum cultui adeò dedita fuerat vt à Carolo Magno triginta annis vix eo adigi potuit vt fidē Christo amplecteretur à qua nunquam hactenus recesserat: vnius attamen excucullati homuncionis voce ita est excantata vt relictis fide Catholica ad Lutherismum transierit, Imperante Lutheri Patrono Frederico Saxoniæ Duce. Eius gratia nimirum vt reuerteretur ad cor & scatebras Lutheranas egrederetur hæc Constitutio lata est. Exasperauit turbauit & agitauit adeo suum sæculum hic Apostata vt pro illo filio perditionis cuius meminit Apocalypsis Ioannis existimaretur, vbi hæc verba de Antichristo prædicta Qui habet intellectu cōputet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est numerus eius 666. *multa referre indicabant*

Martino

Martino Luthero cui conueniunt omnes conditiones bestiæ illius quæ os suum aperuit in cælum & habitantes in eo, cuique robur permittitur aduersus æternum sacrificium. Conuenientissimè compositis numerorum rationibus cum literarum nominis MARTINI LAVTER, *(quod natiuum & patrium est) valore, more Hæbreorum & Græcorum qui pro numeris literis Alphabeti vtuntur, secundum ordinem literarum conduplicato numero, primo monadum deinde decadum hinc centuriarum vt notauit Guilielmus Lindanus lib. 3. dubitantiŋ F. Feuardentij in scholiis lib. V. D. Irenei cap. 30. & Roberti Belarmini numerum nominis bestiæ idest 666. tandem perfectum comperies. Sume nomen cum cognomine Germano vel gentile vt Græcis sit* ΣΑΞΟΝΕΙΟΣ *eundem semper habebis numerum occurret tibi semper mala hæc bestia. Eadem coniectura si cognomen hæbreū parum conuulsum* לולתר LVLTER *perpendas idem iudicabis.*

Totius negocij facillimum & perspicacissimum typum adiecimus.

				Σ.	200.		
				A.	1.		
M.	30.	L.	20.	Ξ.	60.	ל	30
A.	1.	A.	1.	O.	70.	ו	6
R.	80.	V.	200.	N.	50.	ל	30
T.	100.	T.	100.	E.	5.	ת	400
I.	9.	E.	5.	I.	10.	ר	200
N.	40.	R.	80.	O.	70.		
				Σ.	200		666.
	666.				666.		

Possent his numeris plura alia nomina aptari. Si verò constaret Antichristum venisse similium esset hic collatio, & cum non iniuria omnes hæreticos Antichristos nominemus, Lutherus Antichristi nomen effugere nō potest, cui nomen, & vita magis allucinatur. Hæc attamen in quibus viri solertes ingeniosè se exercitarunt non obstant quin aliqui insigniori filio perditionis cui tanto studio viam muniunt, vaticinatum iam nomen quadret.

Lutherus ergò præambulonum Antichristi vexillifer, dirutis templis, cæsis sacerdotibus in furorem bellicum actis Principibus, virus Doctrinæ euomere non desinit, & publicè sacra Iuris Pontificij diplomata in ignem coniecit: multis audax facinus approbantibus Nā vt perditissima fuit hæresis Lutheri sic & perditissimos habuit clientes, adeo vt & grauiter conqueratur ita suos esse corruptos vt nunquam Papatu vigente, tam perditi mores tanta facinora essent, miratur lucente suo Euangelio tantas tenebras, vitiorum obortas, tantúmque scelerum incrementum factum cum lachrimis queritur. Videt eos eius exemplo Virginitatem & castitatem stupris commutare, ieiuniis reiectis totos dies Baccho, totas noctes Veneri libare, bella ciuilia excitare, turbis & seditionibus impudentia & mendaciis orbem Christianum complere, & ideo exclamat nunquam tanta scelera in Papatu fuisse, inuitúsque vt Caiphas veritatem confert. Figmenta pro vaticiniis sparsit, vt sub Leone dictum est, & cum Nesenum frustra ad vitam reuocare tentasset, bellum indixit dæmonibus, qui amicum hominem parum metuebant & obsessos ab eorum imperio liberare tentauit. Huius temerarij conatus lepidissima historia est apud Surium quam in lectoris gratiā hic subiiciā: Anno M.D.XLV. puella quædam dæmoniaca è Misnia adducta est Vuittembergam ad Lutherum, seu tertium Eliam, ea spe, quòd Lutherus dæmonem esset eiecturus. Ille quidem, vtpotè malè sibi conscius, principio valdè se difficilem præbuit, tamen tandem iussit puellam in sacrarium parochianæ Ecclesiæ introduci. Ibi suis quibusdam Luthericis exorcismis adiurat dæmonem, sed dæmon eius exorcismos irridet. Tum verò Lutherus mirè angi, discruciari, & è sacrarij ostio se velle proripere. At malus dæmon adeò obstruxit ostium, vt neque foris, neque intus reserari potuerit. Ea res etiam in maiores illum miserum angustias adduxit, iámque per fenestras erumpere conabatur, sed conatus eius cancelli ferrei retardabant. Denique securi ferrea per cancellos immissa ostium perfringi oportuit, vt Luthero pateret exitus. Faxit Dominus Deus noster, vt ad saniorem mentem redeant, qui eius hominis, nulla vitæ sanctimonia, nulla miraculorum efficacia suffulti, infaustum Euangelium magno totius Europæ malo complexi sunt. *Hæc Surius.*

Supremus

Supremus actus tragœdiæ iam educendus qui in Colloquio Ratisbonensi protestantes maximè turbauit.{ Obitus est Lutheri. Is cum litis cuiusdam componendæ causa Islebium vocatus tribus stipatis filiis ex infando Monachi & Monachæ concubitu procreatis die 17. Februarij cum ad ambas aures vsque ingurgitatus esset naturali sua crapula cui potentissimè deditus fuerat & facetiis suis omnes ad risum prouocasset, quod Sleidanus insignis mendax inficiatur, eadem nocte è viuis repentina morte sublatus est. Operis institutũ diutius remorari nepharij huius gratia hominis non decet ∘ qui ampliora vitæ suæ trophea sigillatim examinare voluerit is legat Ioannem Cochlæum qui ex professo hæc scriptis elegantissimè intexuit. Sufficiat nobis illum à Leone X. & Adriano sexto, tum reliquis Pontificibus & Concilij Tridentini authoritate hæreticum damnatum demonstrasse digito.

III.

Declaratio & reuocatio concessionum Iuris Patronatus.

SANCTISSIMVS D. N. Accepto per Sanctitatem suam quod nonnulli Romani Pont. eius prædecessores diuersis personis collegiis laicorum sub iure patronatus, facultates & indulta præsentandi, seu nominandi personas idoneas ad ecclesias etiam metropolitanas monasteria & beneficia ecclesiastica sæcularia, ac regularia, ac hospitalia, & alia pia loca ex tunc deinceps vacatura etiam interdum pro eorum hæredibus & successoribus alias sub variis modis & formis per diuersas eorum literas in perpetuum vel ad certum tempus reseruarunt & concesserunt, considerans quod per huiusmodi facultates & indulta Romanus Pontifex sæpius impeditur quo minus personas qualificatas vtiles & necessarias ad ecclesias & monasteria promouere Ac de beneficiis ecclesiasticis similibus personis prouidere, hospitalia quoque & pia loca huiusmodi personis etiam vtilibus, & Monasteriis, committere & alias de illis disponere libere possit. Ideo vt per sanctitatem suam & Sedem Apostolicam liberius de personis benemeritis dictis cathedralibus ecclesiis, & Monasteriis prouideatur, & de illis ac aliis dignitatibus beneficiis, hospitalibus, & piis locis huiusmodi disponatur, opportunè prouidere volens, felicis recordationis Innocentij Papæ octaui suæ sanctitatis prædecessoris inhærendo vestigiis omnes & singulas reseruationes & concessiones iuris patronatus, ac facultates & indulta præsentandi seu nominandi personas huiusmodi, ad ecclesias, monasteria prioratus, præposituras dignitates personatus, administrationes, officia canonicatus & præbendas aliáque beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura secularia, & ordinum quorumcunque regularia, qualitercunque qualificata, ac hospitalia, & alia pia loca, personas prædecessores & Sedem apostolicam, aut eius legatos nuncios executores & subexecutores ab anno primo Pontificatus eiusdem Innocentij prædecessoris citra quibusuis Regibus, Reginis, Ducibus & Marchionibus, ac aliis Principibus & personis, nec non Communitatibus, vniuersitatibus, confraternitatibus, & collegiis secularium personarum, cuiuscunque dignitatis status gradus ordinis, & conditionis existentibus, etiam ex motu proprio & ex certa scientia, ac de potestatis apostolicæ plenitudine, aut etiam consistorialiter & alias tam simpliciter, quàm sub quibusuis conditionibus & promissionibus, & alias quomodocunq; & qualitercunque, & ex quibusuis causis præterquàm ratione ereptionis locorum in quibus Ecclesiæ, monasteria, & beneficia prædicta consistunt ex infidelium manibus & potestate factas & concessa, quorum omnium formas & tenores eadem sua sanctitas haberi voluit pro expressis quoad metropolitan. ac alias cathedrales ecclesias & Monasteria nec non prioratus & præposituras ac alias dignitates conuentuales & alia electiua etiam si ij quibus reseruationes & concessiones facultates & indulta huiusmodi facta & concessa fuerunt quascunque conditiones eis propterea quomolibet impositas & promissiones per eos propterea factas adimpleuerint. Quo vero ad alia beneficia ac Hospitalia & pia loca huiusmodi si illi quibus reformationes & concessiones ac facultates & indulta huiusmodi facta & concessa fuerunt vt præfertur illorum occasione fructus proximè dictorum beneficiorum hospitalium piorum & locorum ad medietatem vnius annui valoris fructuum eorundem secundùm communem extimationem

Solent multi Iure Patronatus præsentari ad Ecclesiastica beneficia indigni atque incapaces, quamobrem hic Pontifex hac cõstitutione reuocat concessiones iuris Patronatus ab anno primo Pontificatus Innocentij 8. factas ex quauis causa quo ad beneficia electiua.

Innocentius 8. coronatus fuit Idus Septẽb. 14. 84. vt sup fol. 142. diximus.

de propriis eorum bonis non auxerunt vel eorum ecclesias aut Hospitalia & pia loca huiusmodi de nouo fundamentaliter non ædificarunt, seu funditus dirutas non reædificarunt, seu fundos in quibus ædificarentur ædificia in præsentiarum subsecuto non concesserunt ad quorum augmentis ædificationis reædificationis & concessionis respectu approbationem eos, qui tali iure patronatus seu præsentandi & nominandi directè vel indirectè vti voluerint, eadem sua sanctitas teneri decreuit etiam si conditionem ad quas alias quam modis præmissis tenebantur executioni demandare fuissent, & in literis reformationum & primò dictarum concessionum seu facultatum & indultorum huiusmodi cautum sit, quod dictum ius simpliciter, vel sub certis conditionibus modis & formis ex fundatione, vel dotatione pertineat, aut competere censeatur, vel perinde habeatur ac si ex fundatione vel dotatione prędicta pertineret & quod reseruationes & primo dictę concessiones facultates, & indulta huiusmodi reuocari non possint, ac clausulę etiam derogatoriarum derogatorię fortiores efficaciores & insolitę in dictis literis pro illarum preseruatione desuper adiectę sint illarum formas & tenores pro expressis habendo reuocauit cassauit & annullauit, ac ecclesias monasteria prioratus præposituras dignitates & beneficia huiusmodi ad eorum primæuam naturam pręmissis non obstantibus reduxit Decernens irritum, &c.

Hic etiam reuocat concessiones iuris Patronatus quoad alia beneficia non electiua cũ declarationibus hic expressis.

Commodior non dabitur locus vbi spaciari possimus pro Iuris Patronatus examine, quam in præsentis constitutionis scholio. Non autem hic Ius Patronatus sumi volumus ea ratione qua apud Iuris Ciuilis professores vsurpatur ex l. Diuus Claudius § Imperatores ff. de Iure Patronatus, cuius & Alexander ab Alexandro meminit lib. 4. cap. 10. genialium dierum. Sed vt constat ex Iure Canonico dicimus Ius patronatus id esse quod aliquis in Ecclesia acquiritur, eo quod ipse, vel eius auctores Ecclesiam posuerint vel ædificauerint vel suis opibus auxerint consentiente Episcopo ex quo iure cum vtilitate honos & onus resultant. Vel Ius patronatus est potestas prouidendi Ecclesiæ procedens ex beneficiis ante cõsecrationem Ecclesiæ oblatis. Colligitur hæc definitio secundùm Archidiac. ex diuersis Iuribus. Hostien. verò sic definit: Ius patronatus est potestas præsentandi instituendum ad beneficium Ecclesiasticum, addens, quod prouidentia patroni consistit circa duo, scilicet temporalia & spiritualia, tenetur enim pro temporibus esse sollicitus, ne bona Ecclesiæ dilapidentur & talem ministrum in Ecclesia eligere qui diuina officia dignè valeat celebrare. Et ius patronatus dicitur propter defensionem, quam patroni debent impendere ecclesiæ: Et non est ius spirituale propriè, cum laico competat, & ad hæredes transeat, sed est annexum spirituali, vt in cap. de iure patronat. Docto. in cap. quanto. de iudiciis. Et tribus ex causis ius patronatus acquiritur. primò scilicet ex ecclesiæ constructione, secundò ex ecclesiæ donatione tertiò ex territorij ad ecclesiam fundandam collatione De donatione, & constructione vide in dict. cap filiis 16. quæst. 7. de fundi collatione cap. Abbatem 18 quæst. 2 Et constructor, vel fundator dicitur ille, qui à principio, & de nouo construxit, & donauit. Et acquiritur ius patronatus ante consecrationem, vt dixi, Vnde ante consecrationem debet construi, & territorium vbi construitur, assignari, alias construi non posset, & dotis collatione dotari, alias construi non debet, vt in c. frigentibus & c. piæ mentis. Et debetur patrono honor, onus, emolumentum, vt præsentet, præsit, defendat, alatur egenus. Competit ergo sibi aliquid honoris, aliquid oneris, aliquid vtilitatis: honor consistit in præsentatione, & reuerentia. Onus consistit in eo quod præcipuus defensor ecclesiæ est. Vnde tenetur ecclesiam ab omnibus oppressoribus, & oppressionibus defendere. Vnde & aduocatus, & defensor dici potest. Et de rebus ecclesiæ solicitudinem debet gerere, ne defraudetur ecclesia, vt dict. cap filiis. Emolumentum, & vtilitas ei competit, quoniam in tempore suæ necessitatis sustentandus est, vt in dict. cap filiis & c. quicunque 16. q. 7. & alendus est debita ratione, ne egeat. Iuspatronatus potest donari, vel legari laico sine consensu Episcopi. Ita enim affirmarunt Doct. in cap. ex insinuatione, de iurepatr. & ibidem Abbas num. 4. ait, hanc esse communem theoricam. Et idem Abbas in ca. illud num. 5. eodem tit post Hostien. ibi communem quoque hanc esse asseruit idem Abbas in disp. quinta, incip. Angerio, columna quinta, versi. tertiò principaliter idem in cap. cùm seculum, in fine de iurepatron. post Ioannem Andream ibi, & Feder. de Senis consil. 225. sub opinio Ioan. &c, quo loco Federicus in specie consuluit, iuspatronatus laico potuisse tit. legati in codicillis relinqui. Idem placuit Rocho Curtio in tract. de iure patronatus, in verbo. Ipso.

vbi

velis à quo, quæstione septima, & Cæsari Lambertino de iurepatro. lib. primo, parte secunda, arti. 2. quarta quæstionis. Berous in c. illud, colum. antep. & pen. de iure patron. Idem in ca. 2. numero 34. eadem in specie secutus est Fede. d. consil. 225. vt scilicet legari possit iuspatronatus in codicillis etiam sine consensu Episcopi, & Croius consil. 108. num. 14.

Falsus est aliquando Felinus scribens Romanum Pontificem nunquam censeri derogare Iuri Patronorum per literas aut præiudicare, illi enim respondent classici omnes Iuris professores summum Pontificem non tantum Iuri Patronatus Ecclesiastico derogare, sed & iuri patronatus laicorum. gloss. communiter recepta in c. cum. 2. ver. Apostolicis. de præbend. Archi. in c. piæ mentis 16. q. 7. Innocent. & omnes in c. cum dilectus. de iure patron. Abb. in cap. 2. notab. 2. idem in c. illud ad finem eo. tit. & in disputatione incipienti, Augerio, colum. 5. Ioan. Andr. Domini. & Franc. in cap. 2. de præbend. in 6. latè Feli. in tract. quando literæ Apostolicæ nocent patron. col. 2. Rochus in tract. de iure patron. verb. honorificum. q. 3. post Archid. in dict. c. 2. Cæsar. Lamber. in tract. de iure patron. 1. lib. 3. par. q. 9. art. 2. quorum opinio ita intelligẽda est vt iudicemus, summũ pontificem derogare iuri patronatus laicorum nisi id expressim ex literis constiterit. Sic etenim concordi omnium prope sententia diffinitur: quemadmodum apparet ex Lapo allegat. 96. glossa in dicta clement. 2. in verb. Apostolicis. Nec in hoc aliqua est controuersia: siquidem omnes iuris vtriusque interpretes, quorum modo meminimus, & alii, qui ab his nominatim citantur passim asseuerant, non aliter censeri à summo Pontifice derogatum iuri patronatus laicorum, quàm si id fuerit literis expressum. Quod non est longius inquirendum vel ea ex causa, quia ab aliis fuerit satis rationibus, & iuribus probatum. Nam & hoc discrimen passim constituitur inter iuspatronatus ecclesiasticum, & ius patronatus laicorum, vt priorum derogatum censeatur per collationem à summo Pontifice factam, etiam si nulla fiat eiusdem patronatus in literis mentio; posteriori verò necessaria sit ad eius derogationem mentio specialis secundùm omnes in dict. c. 2. de præbend. in 6. tradit Cassad. decis. 4. tit. de prob. præter Fel. in d. tract. quando literæ Apostoli. quod col. 2. Ang. in l. sed si hac § patronum ff. de in ius voc. Lambertinus in d. q. 9. art. 3. Rota in nouis. 131. col. pen. est ad hoc text. optimus. in cap. super eo de offic. deleg.

Audiamus iam Tridentini Concilij decretum cui in hac Iurispatronatus ratione per omnia obsequendum est.

SICVTI legitima patronatuum iura tollere, piásque fidelium voluntates in eorum institutione violare, æquum non est: sic etiam, vt hoc colore beneficia ecclesiastica in seruitutem, quod à multis impudenter fit, redigantur, non est permittendum. Vt igitur debita in omnibus ratio obseruetur, decernit sancta Synodus, vt titulus iuris patronatus sit ex fundatione, vel donatione, qui ex authentico documento, & aliis iure requisitis ostendatur, siue etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliásve secundum iuris dispositionem. In iis verò personis, seu Communitatibus, vel vniuersitatibus: in quibus id ius plerumque ex vsurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior, & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur: nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quam si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes, etiam continuatæ, non minori saltem, quam quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficiis, tam secularibus, quam regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscunque aliis beneficiis, in cathedrali, vel collegiata ecclesia, seu facultates, & priuilegia concessa tam in vim patronatus, quam alio quocumque iure nominandi, eligendi præsentandi ad ea, cum vacant, exceptis patronatibus, super cathedralibus ecclesiis competentibus, & exceptis aliis, quæ ad Imperatorem & Reges, seu regna possidẽtes aliósque sublimes, ac supremos Principes, iura Imperij in dominiis suis habentes, pertinent, & quæ in fauorem Studiorum generalium concessa sunt, in totum prorsus abrogata, & irrita, cum quasi possessione inde secuta intelligantur. Beneficiáque huiusmodi tanquam libera, à suis collatoribus conferantur, ac prouisiones huiusmodi plenum effectum consequantur. Ad hæc liceat Episcopo, præsentatos à patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quod si ad inferiores institutio pertineat, ab Episcopo tamen, iuxta alia statuta ab hac sancta Synodo, examinentur alioquin institutio ab inferioribus facta irrita sit, & inanis. Patroni autem benefi-

ciorum, cuiuscunque, Ordinis, & dignitatis, etiamsi Communitates, Vniuersitat e Collegia quæcunque Clericorum, vel laicorum existant, in perceptione fructuum prouentuum, obuentionum quorumcunque beneficiorum, etiam si verè de iui epatronatus ipsorum ex fundatione, & donatione essent, nullatenus, nullâve causa, vel occasione se ingerant, sed illos liberè Rectori, seu Beneficiato, non obstante etiam quacumque consuetudine, distribuendos dimittant. Nec dictum ius patronatus vēditionis, aut alio quocumque titulo in alios contra canonicas sanctiones transferre præsumant, si secus fecerint, excommunicationis, & interdicti pœnis subiiciantur, & dicto iure patronatus, ipso iure priuati existant. Insuper accessiones, per viam vnionis factæ de beneficiis liberis, ad ecclesias iuris patronatus, etiam laicorum, subiectas tam ad parochiales, quam ad alia quæcumque beneficia, etiam simplicia, seu dignitates, vel hospitalia, ita vt prædicta beneficia eiusdem naturæ cum iis, quibuscum vniuntur, efficiantur sub iure patronatus constituantur, hæ si nondum plenarium sortitæ sunt effectum, vel deinceps ad cuiusuis instantiam fiet quacumque auctoritate etiam Apostolica, concessæ fuerint, simul cum vnionibus ipsis per surreptionem obtentæ intelligantur, non obstante quacumque in iis verborum forma, seu derogatione quæ habeatur pro expressa, nec executioni amplius demandentur, sed beneficia ipsa vnita, cum vacauerint, liberè, vt antea, conferantur. Quæ verò à quadraginta annis citra factæ, effectum & plenam incorporationem sunt consecutæ: hæ nihilominus ab Ordinariis, tanquam à sede Apostolica delegatis reuideantur, & examinentur: ac quæ per surreptionem, vel obreptionem obtentę fuerint, simul cum vnionibus irritę declarentur, ac beneficia ipsa separentur, & aliis conferantur. Similiter quoque patronatus quicunque in ecclesiis quibuscunque aliis beneficiis, etiam dignitatibus antea liberis, acquisiti à quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi, seu ex argumento dotis, seu ex noua constructione, vel alia simili causa, etiam auctoritate sedis Apostolicę, ab iisdem Ordinariis, vti delegati, vt supra, qui nullius in his facultatibus, aut priuilegiis impediantur, diligenter cognoscantur: & quos non repererint ob maximè euidentem ecclesię, vel beneficij, seu dignitatis necessitatem legitimè constitutos esse, in totum reuocent: atque beneficia huiusmodi sine damno illa possidentium, & restituto patronis eo, quod ab eis idcircò datum est, in pristinum libertatis statum reducant: non obstantibus priuilegiis, constitutionibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus. Hæc Concilium. *Quo nihil iustius in patronatus rationem constitui potest: Cessarent procul dubio rixæ fori strepitus si iustissimum æquissimum decretum, beneficiis conferrentur.*

IIII.

De his quæ seruare debent beneficia Consistorialia impetrantes.

ADRIANVS Episcopus &c. Motu proprio &c.

Sixtus IIII. & Iul. II. quorum constitutiones hic non habes ordinarunt vt expeditio supplicationum beneficiorum Cōsistorialium retrotraherentur ad datas illarū & desuper expedirentur etiā literæ dispensationis vt hic.

CVM dudum fe. recor. Sixtus Papa quartus & Iulius secundus, ac nonnulli alij prædecessores nostri prouidendo, ne illis, de quorum personis ecclesiis cathedralibus & metropolitanis, ac monasteriis consistorialibus prouidetur, seu ipsa monasteria commendantur, prorogatio consistorij præiudicium, siue occasionem litigandi inferret, constituerint & ordinauerint, quod supplicationes desuper signarentur, & datarentur, ad quarū datas cedulæ consistoriales retrotraherentur, alias nullius essent roboris vel momenti: nec non vt Camera apostolica, & sacrum dilectorum filiorum Cardinalium collegium cum periculo promotorum animarum eorum iuribus, & annatis non defraudarentur, similiter constituerint, & ordinauerint, quod literæ prouisionis, seu commendæ ecclesiarum cathedralium etiam metropolitanarum, & monasteriorum consistorialium sine literis dispensationum retentionum monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum secularium, & regularium, ac pensionum quarumcunque non expedirentur: Ac deinde pię mem. Leo Papa X. etiam prædecessor noster intellecto per eum, quod supplicationes dispensationum huiusmodi retentionum monasteriorum & beneficiorum, ac pensionum prædictarum ad partem signabantur, & de illis in cedulis con-

sistorialibus

cistorialibus nulla mentio fiebat, ad effectum vt literæ ecclesiarum, & monasteriorum prædictorum contra ordinationes prædictas liberè ad personarum prouisarum libitum expediri valeant; Motu proprio & ex certa scientia mandata & ordinationes prædictas extendens, de nouo statuerit, decreuerit, & ordinauerit quascunque supplicationes motu simili sub quibusuis datis in posterum signandas dispensationum retentionum quorumcunque monasteriorum, & beneficiorum regularium, & secularium, ac quarumcunque pensionum, & similium beneficiorum vacantium, & pensionum per huiusmodi pensiones, & commendas consistoriales nullius esse roboris vel momenti, nec in aliquo eisdem personis prouisis suffragari, sed monasteria & beneficia prædicta per huiusmodi prouisiones impetrari posse, ac pensiones cassatas & extinctas intelligi debere, nisi in cedulis prædictis super illis dispensarentur, & de beneficiis sic vacantibus prouisum esset, ac supplicationes prædictas sub quibusuis datis desuper signatas, nisi ad hoc quod ad illarum datas cedulæ prædictæ retrotraherentur, eis nequicquam suffragari: Nos prædecessorum prædictorum vestigiis inhærentes, ac fraudibus similibus occurere cupientes, constitutionem, mandata ordinationem, statutum, & decretum prædecessorum huiusmodi innouamus, illáque iuxtà eorum continentiam & tenorem obseruari debere decernimus. Mandantes dilecto filio nostro Iulio tituli Laurentij in Damaso presbytero Cardinali Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellario, & eiusdem Cancellarię nostrę Regenti, nec non dilectis filiis de maiori pręsidentia Abbreuiatoribus, & aliis officialibus, ad quos expeditio dictarum literarum etiam per Cameram nostram secretam pertinet, pręsentibus, & pro tempore existentibus, vt mandatum, ordinationes, statutum, & decretum prędecessorum huiusmodi, ac nostrum inuiolabiliter obseruent, & obseruari faciant & mandent. Constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque.

Extenduntur Pontif. constitut. Sixti & Iulij cum confirmantur.

Forma sequenda in huiusmodi impetrationibus.

Adrianus summo luctu nuncium accepit Insulam Rhodum barbara feritate captam atque dirutam, quæ profectò Christianæ ditionis meritò propugnaculum censebatur. Ipsoque die natali Christi sacro pactis conditionibus anno M.D.XXII. Sultanus Solymanus cum ingenti exercitu eam ingreditur. Sunt qui post Actij versus fingant Adrianum in Vaticano latuisse neglecto auxilio aduersus Turcarum obsidium. Sed quis ignorat seditiones & mutua prælia principum Christianorum profuisse semper hostibus nominis Christiani vt nihil vnquam attentarint nisi vbi viderũt magnum rerum incendium non posse tam citò extingui. Sic Constantinopolitanum & Trapezuntinum Imperium & reliqua Græciæ regna longè florentissima ditioni suæ comparauit furentibus nostris ad arma Principibus. Quid ergo potuisset Adrianus solus, inani ærario in summa Monarcharum discordia? Germania tot nouis schismatibus ab obedientia sedis Apostolicæ deuia, Italia exteris furore percita? Iouius aliique Italico sermone Pontificis vitam scripserunt qui illum excusant causámque in ventos reijciunt Rhodum nauigaturis contrarios. In Vngariam Cardinalem Caietanum misit cum quinquaginta ducatorum millibus ita demum erogandis si expeditio aliqua memoranda ab ijs in Turcam pararetur. Eadem pietate permagnam vim frumenti, pulueris'que tormentarij per extremas vrbes arcésque Dalmatiæ & Croaciæ misit quæ ob captam Rhodum in summo discrimine versabantur. Quid quæris? In his rebus non solum quantum potuit verum etiã supra quam potuit præstitit. Ea de causa ne diutius cum iniuria publica inualesceret Principum dissensio Pontificiam sedem, Carolum lectum Cæsarem, Henricum Angliæ, Ludouicum Vngariæ reges & pugnaces aliquot Italiæ Regulos, fœdere sacro iunxit vt omnes nec sumptibus nec armis parcerent quo Turcæ conatus rumperentur qui à capta Rhodo feroces à bello minimè cessaturi videbantur. Sed cum fœdus publicaretur in terrorem tenebrionum & tumultuariorum Principum, renum dolore laborare cœpit, quo ante quadragesimum diem absumptus fuit. Cardinalibus valedicto, commendata pace Christiana, rebus omnibus publicè priuatímque ordinatis, sacro viatico instructo. Calend. Octob. obiit. Huius Pontificis effigiem è viuo expressam in ærario habeo cum huius carminis prosopopæia.

Regnat vbi in terris prudens vir consiat & Almæ
Virtutis in terris quod meret ipsa decus
Dat mihi & hæc teneros formandos Cæsaris annos
Orbis Pontificem me quoque constituit.

CLEMENS SEPTIMVS.

Iulius Medices, Iuliani Laurentij fratris filius, Florentinus Etruſcus, Miles S. Ioannis Hieroſolymitani Leonis Papæ X. patruelis Frater, cuius authoritate Cardinalis deſignatus magnas negotiorum moles pro Pontificatu ſuſtinuit. Legatus fœderati exercitus quo Galli Mediolano ſub Leonis obitum pulſi fuere, Parmam & Placentiam Eccleſiæ recuperauit. Mortuo Adriano, tertiò vacantis ſedis menſe ineunte, ſeniorum iuniorúmque Cardinalium ſuffragiis ad pontificatum aſcendit. Die Iouis VI. Cal. Decem. M.D.XXIII. coronatur. Pontifex natura grauis diligens & aſſiduus negotiis, alienus à voluptatibus & fatali Mediceorum beneuolentia, propenſus in iuuandis & illuſtrandis viris doctiſſimis, Pompeium Colomnenſéſque perpetuò hoſtes habuit, & ſedi inſidiatores clanculario. Romam obſeſſam indigna militis licentia captam direptámque vidit. Carolo V. Bononiæ Imperij diadema dedit. Regis Æthiopię gratum in Apoſtolicam ſedem animum excepit literis & legatis ab illis remotiſſimis regionibus Romam miſſis. Maſſiliam profectus nouam amicitiam cum Francorum rege iniit. Eius neptis deſpondetur Henrico Valeſio ſecundo regis filio. IVBILÆI ANNVM M.D.XXV. OCTAVÒ CELEBRAVIT.

L.

Contra homicidas, bannitos, Iniuriarum vltores contra propinquos offendentis, & Brigoſos illorúmque fautores

CLEMENS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN Sancta B. Petri ſede diuina diſponente clementia, meritis licet imparibus conſtituti, conſiderãtes quod licèt Deus, qui ex præcipua amoris ſui dulcedine hominem ad imaginem ſuam creauit, in lege veteri populo illi rudi & inermi mandauerit proximum diligi: inimicum verò in odium haberi prætermiſerit, tamen ſecundum Euangelicam doctrinam, quæ lege veteri excellentior atque perfectior eſt: præcepit etiam inimicum diligi, & transgreſſorem huius legis vltionem expectare debere innuit, cum dixit, Qui gladio ferit, gladio peribit. Vt igitur lex ab omnibus [illegible] etur, nec gladiorum impunitas à quoquam ſperari poſſit, & qui virtutis [illegible] iore nolunt, tallem formidine pœnæ à vetitis abſtineant: ad officium noſtrum ſpectare duximus: illa quæ pro pace & quiete ciuitatum & terrarum, temporali dominio nobis & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ medietatè vel immediatè ſubiectarum, ac ciuium & incolarum in eis degentium, à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ſtatuta & ordinata fuiſſe comperimus, vt eo maiorem obtineant firmitatem, quo ſæpius fuerint Apoſtolico præſidio communita, noſtri præſidij munimine [illegible] rrob orare, ac etiam de nouo ſtatuere, & ampliare, prout rationabiles cauſæ perſuadent, & in Domino conſpicimus ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem poſtquam per fœlicis recordationis Pium Papam II. prædeceſſorem noſtrum accepto, quod à certis annis tunc elapſis citra, in terris, locis, & tenimentis dictæ Romanæ Eccleſiæ, mediatè vel immediatè ſubiectis, quamplura etiam ex leuibus cauſis commiſſa eſſe reperiebantur homicidia: idem prædeceſſor attendens crimen huiuſmodi inter alia perniciosum eſſe, & deteſtabile, & iuxtà canonicas ſanctiones debere graui animaduerſione

Vbi certus eſt autorhomicidij nō poteſt niſi ſanguine ſanguis expiari, cuiuſmodi fere Seruator legē ſanxiſſe videtur, dicens gladio periturum qui gladio occiderit.

Compendium Conſtitutionis ſ ȳ 2.

animaduersione puniri, & tanto seuerius puniendum & extirpandum fore, quanto manifestius cognoscebatur, quod ex eo scandala & plurima mala subsequebantur: ac cupiens quod eiusdem ecclesiæ mediatè vel immediatè subiecti pacifici forent & modesti, & terras ac loca prædicta Sicariis expurgare: inter alia per suas litteras statuerat, & decreuerat, quod omnes illi qui pro delicto huiusmodi forent condemnati, seu alias de ciuitate aliqua seu districtu ipsius banniti, non possent ad ciuitatem seu districtum huiusmodi quocunque tempore, seu in eis vel eorum altero moram trahere, etiam habita pace ab hæredibus & consanguineis seu filiis ipsius occisi: nec Legatus etiam de latere, aut gubernator qui pro tempore foret, vel quiuis alius posset auctoritate apostolica, seu ex officio suæ legationis aliquem homicidam seu bannitum rebannire, & reducere, seu reuocare ad ciuitatem vel districtum, aut eorum alterum: seu ei licentiam vel saluum conductum concedere, seu morandi in eis vel eorum altero in perpetuum, vel ad tempus modicum siue magnum, nec etiam ad diem vnum, siue noctem. Quod si secus per quemcunque ex prædictis factum foret, ipso facto pœna excommunicationis, sine vlterioris sententia declarationis, à qua per alium quam summum Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione, non posset absolui: ac licentia, reductio, reuocatio, saluus conductus, & cassatio processus, & banni huiusmodi, essent ipso iure nulla, nulliúsque roboris vel momenti. Incideretque etiam in pœnam ducatorum mille auri Cameræ apostolicæ applicandorum, quam Thesaurarius, cui hoc secretè vel publicè foret relatum & denunciatum, retineri faceret & mandaret, nullo semper expectato, seu requisito superioris mandato. Quod si non faceret, ipse Thesaurarius, eandem sententiam excommunicationis ipso facto, cum eisdem qualitatibus incurreret, ipséque rebannitus, reductus, siue quocunque alio modo reuersus posset & deberet capi, detineri, & incarcerari: ac de ipso, secundùm sententiam contra eum latam, iustitia fieri per Gubernatorem, Potestatem, vel alios Officiales ad quos spectaret & pertineret incontinenti sine vlteriori sententiæ notificatione, & requisitione superioris vel alterius, sub pœna ducentorum ducatorum auri Cameræ prædictæ applicandorum: quam Thesaurarius præfatus, simili modo ac superioribus faceret retineri. Et quod quæcunque appellationes interpositæ vel interponendæ ab huiusmodi vel aliis sententiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, vel à processu contra eos facto, & si lis vel instantia super eis penderet, & inhibitiones vigore ipsarum emissæ forent per Auditorem Cameræ, vel alium quemcunque ordinarium vel delegatum essent nullæ, & inualidæ: nec ad vlteriora super his, & ipsarum vigore procedi posset, aut deberet. Quinimo appellationes, lites, & causæ huiusmodi censerentur auocatæ, extinctæ & inualidæ: nec potestates siue alij officiales, quibus inhibitum foret, mandatis & inhibitionibus huiusmodi, censuris & pœnis in eis contentis astringerentur, immo tenerentur & deberent ad executionem sententiarum latarum procedere. Posset tamen in casibus à iure vel statuto promissis appellari ad Gubernatorem ciuitatis, seu prouinciæ qui infra mensem causam diffinire teneretur. Quo elapso inhibitio & instantia super eis essent nullæ; & liberè sine impedimento posset fieri executio sententiæ vel banni, ac si non fuisset inhibitum & appellatum. Quodque banniti, & condemnati propter huiusmodi crimen homicidij censerentur banniti ab omnibus locis circumuicinis vsque ad miliaria quinquaginta, infra quæ si reperti forent, possent, & deberent capitalis sententiæ, siue condemnationis pecuniariæ executiones fieri contra eos, per potestates & alios officiales ciuitatis, districtus, & loco præsidentes, sub pœnis pecuniariis, simili forma incurrendis. Ita quod omnes & singuli homicidæ, quorum delictum notorium foret, vel de homicidio infamati seu condemnati, etiam de delicto huiusmodi, & forma statuti non posset inquiri, vel aliqua pœna imponi, vel etiam si ipsius delicti, vel pœnæ pro eo impositæ auctoritate apostolica vel alterius ab ea vel à Ro. Pontifice potestatem habente esset facta remissio, cassatio, processus, & sententia annullata, vel alias quomodolibet dispensatum, per viam gratiæ vel iustitiæ remissionis: in toto vel in parte non possent habere officia vel dignitates in quibuscunque locis, ciuitatibus, & terris à quibus banniti forent, & in quibus domicilium eorum

Pius 2. quo grauius flagitiosi illi homines hominibus infensi & sanguine depasti ab omnibus arcerentur præcipit ne vbi cunque profugi essent saluo conductu gauderent ab alio quocunque principe concesso quam a Pontifice. Decretum est tamen Iurisconsultis homicidis fidem seruandam non esse, text. in § neque autem homicidis. in auth. De mandat. Princip. Vbi dicitur homicidis terminorum cautelam custodiendam non esse id est vt dicit glos. ibi quam sequitur Ioan. de Beluis. fidem non esse dandam, & si data sit non esse seruandam eiusdem fuerunt sententiæ. Signo. cons. 101. in princip. & in fin. & Pet. de Mon. in suo repert. in ver. saluum conductus & Bald. in §. item sacramenta. circa fin. de pace iur. fir.

Barbarus & indignus Christianis vltionis impetus hac constitutione compescitur, quiquidem apud Italos plurimum viget vbi qui iniuriam vlcisci nō potest, in offendentis proximos & cōsanguineos erūpit, & parum laudabile argumentum assequitur à simili vt quemadmodū iniuria facta à consanguineis alicuius cēsetur facta omnibus qui sunt eiusdē generis vel consāg. tex. lex Cornelia. in princip. & gloss. Bartol. Angel. in l. tutor. §. si tutor inimicus. ff. de suspect. tutor & l. cum scimus. C. de agric. & censit. lib. 2. Ita volunt vt iniuriā inferentis consanguinei pro eodem vindictā patiantur quod iniquum & Scyticum est, nam alterius iniuria nullus grauari debet, & vindictæ omnis ius quacūque ratione lege coerceatur etiam ciuili l. 1. C. vnde vi & vt vim. & l. 1. & 2. C. quando lic. vnic. se vind. & Abbas in c. fi. col. 3. de de consuet. & alii post alios.

eorum originémque haberent, seu alias moram traherent, vel residerent etiam si forent absoluti, rebanniti, vel alias eorum, sententia seu condemnatio, siue processus irritati, vel alias pro infectis habiti, sed perpetuo essent infames, & omni officio & dignitate priuati, nec possent ferre testimonium, nec tabellionatus officium exercere, neque admitterentur ad iudicandum, seu aliud officium exercendum, & ab omnibus actibus legitimis essent perpetuò suspensi. Quinimo si huiusmodi officia acceptarent, seu alias ad ea exercenda admissi forent: tam ipsi quam Gubernator, Legatus, aut superior, qui eum eligere, vocare, aut ipsum officium exercere, seu ei præesse pateretur, pœnam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurrerent, & sua Gubernatione priuarentur: nec gesta in iudicio vel extra iudicium, tam per eum qui admissus foret ad officium, quam per eum illud exercere passus foret de cætero valida essent, & robur obtinerent, quinimmo essent nullius roboris vel momenti. Et si Ecclesiasticæ personæ forent, sententiam excommunicationis ipso facto incurrerent, sine vlteriori declaratione, à qua pœna non possent, præterquam à Romano Pontifice, cum speciali delicti, seu homicidij huiusmodi expressione absolui: & thesaurarius Cameræ, sine vlteriori requisitione seu notificatione, aut inhibitione, vel monitione, salarium eisdem vel alteri debitum retinere deberet, si ab eo deberetur: si verò nō deberetur, Potestati, Gubernatori, vel alteri, ad quem spectaret, ab eis vel eorum altero exigi & satisfieri, sub eisdem censuris in eisdem litteris quas idem prædecessor per omnes ciuitates ecclesiæ, publico præconio publicari mandauerat. Et deinde cum in alma Vrbe nostra, instigante diabolo, pestiferum ac periculosum malum creuisset, vt si quando inter aliquos, etiam pro leuissima causa, quam brigam vocabant, rixa foret, exorta, in qua alter alterum percussisset, aut vulnerasset: percussus aut vulneratus huiusmodi, offendentis patrem fratrem, aut filium, seu alterum ex propinquis, iniuria experteret, & plerunque offensionis ignarum, aut ob huiusmodi excessus plurimum condolentem, horribili immanitate, & furiosa dementia, in vindicta suæ iniuriæ vulneraret & interdum occideret: aut aliquis propinquorum offensi ad vltionem iniuriæ propinqui sui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulneraret, vel occideret, seu vulnerari vel occidi faceret. Inde quoque iuxtà damnabilem abusum ciuitatis vtraque pars se domibus priuatis includeret, quas in contemptum summi Pontificis videlicet Principis, aut etiam Magistratuum ciuitatis armatis complebant & interdum fores domorum ac porticus Steccatis communibant, vbi tanquam ad officinas, ac Asylum scelerum, perditi homines & scelesti, ab vtraque parte conueniebant: illic inuida factio coniungeretur atrocissima sceleris immanitate concordans illic dementia, & furia esset venalis iniuria, dum ij qui nulla erant iniuria lacessiti, ad vindictam offensorum insana mente, & ferali crudelitate, coniurarent. Ij essent quorum pedes veloces erant ad effundendum sanguinem, qui viam pacis non cognouerant, inter quos fœda & obscœna commercia alearum lusus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, & obscœni agebantur incestus, ex iis oriretur Regentium rempublicam, & magistratuum contemptus, ac seditiones nonnunquam suscitarentur. Etsi quando huiusmodi rixæ & dissentiones intercederent, non solum propinqui, atque coniuncti, sed etiam extranei, vtrique parti se offerrent, quod vulgò apud eos & materno vocabulo, *fare di bene*, nuncupabatur, ex quo plerunque totius Ciuitatis studia diuidebantur, non sine graui nota, & Regentium atque reipublicæ discrimine armarentur aduersus proximos misti spiritu diaboli repleti, omne ius humanæ societatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam, damnabili abusu, conuerterent. Piæ me. Paulus Papa II. etiam prædecessor noster, per suas literas perpetuo statuerat & ordinauerat, vt quicunque extunc deinceps Baro, aut Domicellus, ac Ciuis Romanus, vel quæuis alia ecclesia secularisque persona, cuiuscunque conditionis & qualitatis existeret, quacunque etiam atroci iniuria lacessita, pro sua vel amici aut propinqui iniuria vindicanda, patrem aut filium, fratrem aut propinquum, vel alias amicum, vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunque modo realiter, vel personaliter offendere præsumeret, aut talia fieri faceret, vel mandaret: similiter qui in vrbe Roma, vel eius districtu, occasione rixæ, vel Brixæ, domum communire,

se, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes & complices ac fautores brigæ accersere, seu quācunque congregationem, & collectam hominum, ad vltionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præsumeret, per se vel alium: crimen læsæ maiestatis, rebellionis ac seditionis in Vrbe concitatæ reus censeretur, & haberetur, ac veluti talis, à competentibus iudicibus seuerissimè puniretur. Ecclesiastici vero talia perpetrantes omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio essent ipso iure priuati, & perpetuo manciparentur: ac beneficia eorum liberè per illos ad quos collatio pertinebat eorum conferrentur. Omnésque præterea talia committentes, tanquam Christianæ religioni alieni, publicæ pacis æmuli, ab omni populo, ciuitate, loco, & terra, dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiecta, essent perpetuo diffidati: eorum bona tam mobilia, quam immobilia essent ipso iure Cameræ apostolicæ confiscata. Nulli præterea talium, alicuius aperiretur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen esset ascensus, & vt magis esset famosa eorum infamia, factio testamenti actiuè & passiuè, esset eis interdicta ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni spe gratiæ aut seditionis adempta. Et præter prædictas pœnas sententiam excommunicationis & perpetuæ maledictionis incurrerent, à qua absolui non possent, nisi per Rom. Pont. præterquam in mortis articulo constituti. Illi vero qui ipsis offensis, vel offendentibus, seu brigosis adhærere, fauorem, opem, auxiliúmque promittere, aut in domibus, vel castris, locis, seu fortaliciis suis receptare, aut qui iuxtà vulgare, *fare di bene*, extunc deinceps præsumerent: tanquam fautores scelerum & conspiratores aduersus publicam pacem, omninò similis rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis inhabilitationis, aut excommunicationis, & anathematis pœnas incurrent. Et præterea vt domus & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios vt præmittitur sumere, & exercere, aut etiam qui ex vtraque parte, domos ipsas munire, aut congregationes occasione brigæ aut collectas hominum adunare, vel armis, aut armatis, seu steccatis, aut propugnaculis communicare ausi forent: in detestationem tanti facinoris, demolirentur, & vsque ad solum ad perpetuam infamiam prosternerentur. Per hoc quoque secularibus aut aliis iudicibus suis competentibus non ademerat facultatem vtendi statutis, & legibus, aduersus tales edictis vel edendis. Ac successiuè recolendæ memoriæ Sixtus Papa 4. similiter prædecessor noster, accepto per eum, quod contenta in literis Pij prædecessoris huiusmodi à certis annis tunc elapsis citra non fuerant obseruata: & ex illorum non obseruantia subditi præfatæ ecclesiæ, procliuiores fuerant ad homicidia committenda, ac fere passim quotidie homicida perpetrabantur, & homicidæ præfati ideo ad illa committenda promptiores existebant, quia sperabant latere & suorum excessuum remissionem consequi facilè posse: ac detestabilem & horrendam talium Sicariorum nequitiam, ad aliorum cautelam iuris remediis prosequi studio cupiens indefesso, habita super iis cum fratribus suis præfatæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio, per suas literas decretáque Pij prædecessoris huiusmodi, ac prout illa concernebant, omnia & singula in dictis literis Pij prædecessoris præfati con[...] approbauerat, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decreuerat ac voluerat, & de eorundem fratrum consilio, statuerat, & ordinauerat, quod condemnati eatenus & quos in posterum condemnari contingeret vbilibet, in ciuitatibus, terris, & locis prædictis pro homicidiis, siue vt principales, siue vt auxilium consilium vel fauorem præstantes, suarum condemnationum irremissionem, vt contra illas saluum conductum & licentiam securè in loco patrati criminis, vel infrà quinquaginta Miliaria, vt præfertur propinquo, nullatenus obtinere possent ab alio, quam à Ro. Pontifice: qui pro tempore esset, & alicuius alterius, etiam Legati de latere remissio nemini suffragaretur. Et si forsan contingeret eundem Rom. Pont. ad remissiones, siue saluum conductum, huiusmodi procedere, talis remissio per præoccupationem processisse censeretur, & nemini prodesse posse, nisi in illa verus literarum Sixti prædecessoris huiusmodi tenor de verbo ad verbum, non autem per clausulas idem importantes insertus foret, ac specificata & determinata causa exprimeretur, quæ eundem Ro. Pontificem

Brigæ fautores & brigosos ipsos pœnis plecti varios statuit Paulus 2. vt tanquā lesæ maiestatis rebellionis ac seditionis rei omnibus dignitatibus exauthorati infames haberentur, bona fisco Cameræ Apostolicæ applicarentur.

Sixtus quartus impatiēs tumultuum & seditionum quæ ex Brigarum libidine committebantur, Pij 2. renouauit edictum.

Habes titulum de Sicariis C. ad l. Cornelium de Sicariis. Sic auctore Suida λῃστῶν γένος σικάριοι τὰ ἐπικάμπη ξίφη φορέσαντες ... *latronum genus Sicas enim Romani incuruos gladios vocant.*

 ad hoc

Iulius confirmat constitutionē Pij 2. & Sixti 4 contra homicidas quamquidem extēdit ad bānitos pro quocunque crimine cum brigosos ac eorum fautores.

induceret ad derogandum eisdem literis Sixti prædecessoris, quæ cum tam matura deliberatione ab eodem prædecessore emanauerant. Et demum sanctæ me. Iulius Papa II. etiam prædecessor noster, habita super iis cum fratribus suis, tunc dictæ Ecclesiæ Cardinalibus, deliberatione matura, & de illorum consilio literis Pij & Sixti prædecessorum huiusmodi, & prout illas concernebant, omnia & singula in eisdem literis contenta per quasdam approbauerat, & innouauerat, ac robur firmitatis perpetuæ obtinere debere decreuerat. Ac illas ad bannitos, exititios, & rebelles, aut alios pro quocunque alio crimine capitali, à quibusuis officialibus, tam in dicta Vrbe, quam extrà eam, & in terris eidem Ro. Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis ius dicentibus pro tempore condemnatos, ac brigosos nuncupatos, pacem, iuxtà ordinationes dictæ Vrbis apostolica auctoritate approbatas, facere recusantes: necnon ius sibi met contra alios dicentes, aut caualcatas sine Ro. Pontificis, aut officialium suorum speciali licētia facientes, vel mouentes, præfata auctoritate de eorundem fratrum consilio extenderat. Ac vniuersis & singulis tam laicis quam ecclesiasticis cuiuscunque status, gradus, ordinis, excellentiæ, & dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, Domicellis, necnon Comitatibus, Vniuersitatibus ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & aliorum quorumcunque locorum dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum, districtè præcipiendo mandauerat & inhibuerat, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exititios, & rebelles, aut pro alio capitali crimine condemnatos, aut brigosos, pacem facere recusantes, seu ius sibi contra alium dicentes, aut caualcatas facientes, vel mouentes, in eorum ciuitatibus, castris, seu locis aliis quibuscunque recipere, & retinere, seu auxilium, consilium vel fauorem directè vel indirectè, publicè vel occultè, per se vel alium præstare, aut in eorum domibus seu Castris vel locis recipere, & receptare præsumerent. Et si aliquis contra inhibitionem & mandatum huiusmodi quouis modo, directè vel indirectè, de cætero venire præsumeret, Idem Iulius prædecessor omnes & singulos sic contrauenientes, excommunicationis maioris, & anathematis sententiam, à qua non nisi ab ipso Iulio prædecessore & eisdem successoribus, præterquam in mortis articulo constituti, & debita satisfactione præmissa, absolui possent, incurrere, eósque omnibus & singulis priuilegiis, gratiis, libertatibus, indultis, exemptionibus, immunitatibus realibus, & personalibus, ac Ciuitatibus, Terris, locis, & Dominiis eorum, dignitatibus, & honoribus, iuribus, & officiis, ac etiam feudis & concessionibus quibuscunque, quæ à Rom. prædicta: & quibuscunque aliis ecclesiis, obtinere noscebantur, sub quacunque verborum forma & tenore ac cum quibusuis efficacissimis & insolitis clausulis, etiam præseruatiuis ab incursu pœnæ priuationis, eo ipso priuatos & inhabiles & indignos ad illa, & quælibet alia in posterum obtinenda, & quoscunque actus legitimos exercendos forè nunciauerat, Et illa per ipsum Iulium prædecessorem & successores suos absque aliqua declaratione super incursu pœnæ priuationis huiusmodi, aut citatione eorum qui priuationis pœnam incurrerent facienda, aliis personis in feudum seu Vicariatum aut alias, aut per lapsum temporis concessionis, aut finitam lineam, ac dictam Cameram reuertissent, liberæ concedere, ac alias de illis disponere posse decreuerat, & declarauerat; Necnon ciuitates, terras, castra, & loca prædicta Cam. præfatæ confiscauerat, incorporauerat, applicauerat, & appropriauerat, ac confiscata, incorporata, & appropriata esse, sicque contrauenientes, pro rebellib. eiusdem ecclesię haberi, & censeri debere voluerat, eorum subditos & vassallos, & Arcium, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prędictorum castellanos, à quocunque fidelitatis iuramento, quo ipsi essent, quomodolibet adstricti penitus absoluēs: ciuitates quoque, terras, castra, & loca prędicta, si ad eiusdē ecclesię obedientiam se non reducerent, seu in pręmissis quomodolibet delinquerent, etiam quorumcunque eis auxilium, consilium vel fauorem, quouis modo, directè vel indirectè, publicè vel occultè pręstantium, etiam quacunque ecclesiastica vel mundana, etiam regali pręfulgeant dignitate & excellentia, vt pręfertur, & ad quę eos declinare contingeret, ecclesiastico subiiciens interdicto, tamdiu firmiter obseruando, donec ibidem forent, etiam per triduum post inde discessum, illos quoque qui aliquem scirent culpabilem in prędictis, & eidem Iulio prędecessori

Pœna eorū qui fauent bannitis & brigosis aut eos defendunt quacunque via de quibus habes constitutionem Pij V.

Interdicto subiiciūtur loca ad quæ declinant rei. Scientes autem & non reuelantes pœnis hic expressis implicantur.

prędecessori

prędecessori vel successoribus suis intra trium dierum spatium non referrent, vel alicui per quem ad eum fideliter referretur, similes pœnas incurrere voluerat. Et insuper per eundem Iulium prędecessorem accepto, quod cum nonnulli ciuitatum, terrarum castrorum & locorum tam Regni nostri Sicilię citra Pharum, quam aliarum partium dictę Ecclesię subiectarum, etiam Vrbi prędictę adiacentium: qui propter homicidia: aliáque nephanda, per eos perpetrata, excessus crimina & delicta, & alias eorum demeritis id exigentibus, à Ciuitatibus, Terris, Castris & locis eorum seu in quibus tunc morabantur, exules, & rebelles, & banniti, quòd in illis propterea secure morari nequirent: alij de Ciuitatibus, Terris Ecclesię subiectis, ad regnum & alias partes adiacentes huiusmodi: alij autem ex regno, & adiacentibus partibus prędictis ad Ciuitates, Terras, Castra, & loca eidem Ecclesię subiecta prędicta, etiam dictę vrbi adiacentia, se transferrent: Nonnulli Barones, Proceres, & Domini, seu Vicarii in temporalibus Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum ac regni & partium adiacentium prędictorum, eorúmque officiales, & subditi dictos homicidas Bannitos, criminosos, atque rebelles homines scienter expectare, & (quod grauius erat) protegere & defendere, non formidabant, se reos tantorum scelerum per homicidas, & alios Bannitos prędictos perpetratorum apud Deum constituentes, & tam ipsis homicidis, & malefactoribus quam aliis similia, & grauia delicta perpetrandi, & committendi audaciam, & scelerum huiusmodi impunitatem tribuentes, in animarum suarum periculum, iustitiæ conculcationem, ac dictę Sedis auctoritatis contemptum, & scandalum plurimorum, idem Iulius prædecessor Motu proprio, omnes & singulos Barones, Proceres, Milites, ac dominos, & Vicarios in temporalibus Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum eorundem, necnon nostros & eorundem Baronum, procerum, militum, & dominorum Vicarios, officiales, & subditos, per suas literas requisierat, & monuerat, eisque & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis latæ sententiæ pœna quam contra facientes eo ipso incurrerent, districtius inhibuerat, ne homicidas, bannitos, criminosos, rebelles, aliósque infames homines præfatos, qui propter eorum delicta banniti, in locis originis suæ, aliis regnorum, ciuitatum, terrarum, Castrorum, & aliorum locorum prædictorum propter eorum malam vitam, commorari non poterant, extunc de cætero, nullatenus receptare, aut eis consilium, auxilium, vel fauorem, quouis quæsito colore, præstare præsumerent. Quinimmo tales ad eorum dominia declinantes seu in eis commorantes, capi, & ad forum, seu iustitias, vel officiales, ad quos punitio & castigatio criminum, & excessuum per eos perpetratorum vt præfertur de iure vel consuetudine pertinebant, & spectabant, destinare: aut si partibus læsis & offensis vtilius foret, illos iuxtà criminum, & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, ad pœnas iure statutas in locis vbi deprehensi forent procedere procurarent. Cum fœlici memoriæ Leo Papa X. etiam prædecessor noster accepisset, & re ipsa cognouisset, quod nequissimi Sicarij eo ad perpetranda homicidia, & mala omnia committenda procliuiores reddebantur, quo in opprobrium iustitiæ, & animi sui indignationem, non tantum in Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis ipsius Ecclesiæ subiectis, & non subiectis dictæ Vrbis conuicinis, sed etiam in Vrbe ipsa intra ædes, & palatia retinebantur & recipiebantur, aut fauore Ducum, Marchionum, Baronum, Domicellorum, Dominorum temporalium, armorum, Capitaneorum, dictorúmque, & aliorum Magnatum auxilio confouebantur: Iudicum quoque & officialium animaduersio in eos sæpe & sæpius omissa fuerat: Idem Leo prædecessor Motu simili, & ex certa scientia, priores literas Iulij prædecessoris huiusmodi, ac omnia & singula in eis contenta, per suas literas approbauit & innouauit: Adiiciens, & de Apostolicæ potestatis plenitudine statuens, quòd si Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, armorum, Capitanei, ductores, magnates, Principes, Communitates, & officiales Ciuitatum, Terrarum, & Locorum dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum, Homicidas, Bannitos, Exitios, rebelles, aut pro quocunque crimine capitali pœna damnatos, necnon Brigosos pacem facere recusantes, treuguarum siue induciarum violatores seu fractores, ius sibimet contra alium dicentes, caualcatas,

Pœnis hic subiiciuntur Receptatores homicidarum, Bannitorum & Brigosorum, quod hominum genus pestilentissimum est bonis legibus, Plato dialogo II. de legibus pœna mortis eos esse plectendos his verbis scribit, Siquis rem furto sublatam receperit in eadem culpa sit, qua ille qui furatus est, qui exulem seu quemuis huiuscemodi fugientem susceperit morietur. Iure vero Cæsareo eadem pœna qua ipsi latrones & banniti recepti, puniuntur. l. 1. ff. de recept. & l. 1. C. de iis qui latro occulta. qui sanè textus etsi dicat pari pœna puniri attamen subiicitur vel supplicio corporali, aut dispendio facultatum pro æqualitate personæ & iudicis æstimatione. Vide Menochium. de arbit. Iudic. lib. 2. centur. 4.

ant armatas, vel vltra numerum decem hominum coadunatas facientes propria auctoritate, vel mouentes ad eorum Terras, Ciuitates, Castra, loca, Territoria, & Dominia declinantes, non solum reciperent, retinerent, vel eis auxilium consilium opem & fauorem, tacitè vel occultè, directè vel indirectè præstarent, aut contra mandata & inhibitiones in eiusdem Iulij prædecessoris literas contentas, deuenirent: sed etiam si eosdem manu forti non acciperent, apprehenderéntque, & captos ad mandatum Romani Pontificis pro tempore existentis, aut suorum officialium exhiberent, traderéntque: non solum omnes & singulas sententias, ac etiam priuationis pœnas in eisdem literis expressas, verumetiam læsæ maiestatis, & verum, ac nulla iuris aut hominis fictione confectum crimen eo ipso incurrerent: & in eos sic contrafacientes modo & forma, quibus in veros criminis læsæ maiestatis reos à iure procedi debere statutum erat, procederetur, & tam ad prædictas quam huiusmodi læsæ maiestatis criminis à iure inflictas pœnas exequutiuè deueniretur. Et insuper omnia & singula per Iulium prædecessorem, vt præfertur, & per Leonem prædecessorem huiusmodi innouata, ac de nouo statuta, & illis adiecta perpetuæ firmitatis robur obtinere, ac inuiolabiliter obseruari debere decreuit, prout in singulis literis prædictis plenius continetur.

Post receptatores, opem auxilium vel fauorē tacitè siue expressè inferentes subnectit aduersus quos habes constit. Pij. 4. Pij V. & Gregorij 13. Tales inter receptatores cōnumerari solent auxilium autem tribus temporibus præstari solet primò ante delictum perpetratum, secundo in ipso actu perpetrandi delictum, tertiò post delictum commissum quæ tēpora i.e. ab omnibus distinguūtur vt recenset Blancus in practica criminali in verbo postquā vidimus num. 10. qui exempla auxilij cuiusque recensuit.

CVM autem sicut facti notorietas attestatur, plures Vrbis, Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, locorum, & tenimentorum, ac Regni, & partium prædictorum contra literas prædecessorum huiusmodi, elata ceruice deuenire, & se aduersus iustitiæ clypeum, & tutelam rebelles constituere præsumant, ac censuras & pœnas prædictas in eisdem literis contentas, sensu reprobo paruipendere non vereantur in animarum suarum perniciem, diuinæ maiestatis offensam, & reipublicæ læsionem: Nos quorum est, sceleratorum insolentiis, quibus aduersus Deum & proximum, ac prædictæ Sedis auctoritatem veluti Catholicæ professionis inimici sæuiunt, salubriter reprimendis, ne ipsorum inualescat præsumptio, & peruersitas extollatur intendere, sed criminosorum temeritatem (vltrice iustitia) cohibere: ne literæ prædictæ quæ prouida deliberatione ab ipsius prædecessoribus emanarunt contemptibiles reddatur, sed excessuum perpetratores, debita animaduersione puniantur, opportunis remediis prouidere volentes, Motu proprio, non ad aliquorum nobis super sic oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia, singulas Pij, Pauli, Sixti, Iulij, & Leonis prædecessorum literas huiusmodi, cum statuti, ordinationis, extēsionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiscationis, incorporationis, applicationis, voluntatis, & mandati, ac omnibus & singulis aliis in eis respectiuè contentis clausulis, auctoritate Apost. tenore præsentium, approbamus, & innouamus: ac perpetua roboris firmitate subsistere, & per singulos, quos literæ ipsæ concernunt, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ, suspensionis, diffidationis criminis legæ maiestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, ac aliis censuris & pœnis ecclesiasticis & temporalibus in eisdem literis contentis, quas contrauenientes eo ipso incurrant, perpetuò inuiolabiliter obseruari debere decernimus. Illásque etiam ad hoc, vt homicidæ Sicarij, exitij, criminosi, rebelles, aliíque infames, propter homicidia, aut alia nephanda per eos perpetrata, excessus, crimina, & delicta, in ciuitatibus, Terris, Castris, vel locis eorum, seu in quibus tunc morabantur Banniti & condemnati, etiam habita pace ab hæredibus filiis seu consanguineis occisorum, aut partium lesarum, non solum à locis circunuicinis vsque ad quinquaginta millia, sed etiam ab omnibus & singulis Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis etiam Regni, & partium prædictorum, nobis & dictæ Romanæ Ecclesiæ quomodolibet mediatè vel immediatè subditis, Banniti, & exules sint & esse censeantur; nec in illis seu eorum aliquo, etiam prætextu cuiusuis licentiæ saluiconductus, remissionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ, per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentæ, moram trahere possint: & si in eos resederint, vel reperti fuerint, capi, detineri, & incarcerari: ac iuxta criminum, & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, & literarum Pij prædecessoris huiusmodi tenorem sub pœnis in eisdem literis contentis per officiales Ciuitatis, Terræ, Castri, vel loci in qua vel in quo deprehensi fuerint, debitis pœnis plecti,

Præcludit Pontifex subterfugiū his qui volunt Bannitum manere posse vbique. præterquā in loco delicti à quo bānitus est, nam etsi Pius 2. 50. miliari tantum constituerat terminorum exilij, vult is quibuscunque terris ac locis S. R. E. eos exules esse debere.

plecti ſeu inde educi, & ad forum ſeu officiales, ad quos criminum & exceſſuum eorundem punitio de iure vel conſuetudine pertinet remitti debeant: extendimus & ampliamus. Et nihilominus promiſſa omnia & ſingula, prout per Pium, Paulum, Sixtum, Iulium, & Leonem prędeceſſores prę̨fatos ſtatuta, & ordinata inhibita decreta, & declarata fuerunt, ita vt Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Ciues, Officiales, & perſonę, ac alij ad quos prędictę, & preſentes literę concernunt, ac ipſorum ſinguli, literas & in eis contenta huiuſmodi non obſeruantes, & illis quomodolibet, directè vel indirectè contrauenientes, ac eis adhęrentes, eorúmque fautores, & complices, ſingulas cenſuras, & pœnas prędictas, eo ipſo abſque alia declaratione incurrant, & incurriſſe cenſeantur de nouo. Quodque Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini in temporalibus, Vicarij, & Feudatarij, Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, & locorum etiam Regni & partium prædictarum nobis & eidem Eccleſię immediatè ſubiectorum, aliquos noſtros & dictæ Eccleſiæ hoſtes, & inimicos, aut ſubditos exules, bannitos & facinoroſos cuiuſcunque ſtatus vel conditionis fuerint, publicè vel occultè, vllo vnquam tempore recipere & acceptare nullatenus præſumant. Etſi aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contigerit, illos ex eorum dominiis vel territoriis huiuſmodi expellere, ſeu ad ſimplicem iuſſionem vel requiſitionem noſtram vel ſucceſſorum noſtrorum quo voluerimus, ſeu ſucceſſores ipſi voluerint iure conduci facere, Ac quod præmiſſa à ſuis ſubditis inuiolabiliter obſeruentur, omni excuſatione ceſſante cum effectu curare, ſub ſimilibus priuationis & rebellionis ac criminis læſæ maieſtatis pœnis, ſi contrafecerint eo ipſo incurrendis. Necnon vt homicidæ, fautores, & complices præfati facilius capi, & puniri poſſint: quod communitates ciuitatũ, & vniuerſitates terrarum, Caſtrorum, & locorum, in quibus ſeu quorum territorio, diſtrictu, & ditione dicta homicidia perpetrabuntur, ſub interdicti eccleſiaſtici, & duorum milium per communitates, ac mille ducatorum per vniuerſitates, necnon ciuitatum terrarum, & locorum eorundem domicilij, Barones, Vicarij, aut alij in temporalibus domini, ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ, & quinque milium ducatorum auri camerę apoſtolicæ irremiſſibiliter applicandorum eo ipſo, abſque alia declaratione incurrendis pœnis, eoſdem homicidas, complices, & fautores ſtatim capere, ac omnem exactiſſimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem etiam facere teneantur capi facere: Et ſi eos capere nequiuerint, ſtatim commiſſum homicidium vniuerſitatibus, ſeu incolis, & habitatoribus oppidorum, circumuicinorum, ad quę declinabunt, aut declinare poterunt notificari, communitates vero & domini in temporalibus prædicti, ad quorum ditionem tales declinabunt, cum primum id ad eorum notitiam deuenerit, eos apprehendere ſeu apprehendi: Quod ſi non potuerint, ſimiliter id vniuerſitatibus ſeu incolis & habitatoribus vicinorum, oppidorum, & locorum, ad quę declinabunt, aut veriſimiliter declinare potuerunt inſinuare, & captos ad eorum Iudices ordinarios traducere & tradere ſub ſimilibus pœnis teneantur, & debeant, ſtatuimus, ordinamus, inhibemus, & declaramus. Et ne facilitas venię incentiuum præbeat delinquendi, quibuſuis dictę ſedis Legatis etiam de latere, ac Nunciis, & Prouinciarum Rectoribus, necnon noſtris & dictę Romanæ Eccleſiæ Vicariis in temporalibus pro tempore exiſtentibus, & præfatis communitatibus omnem ſuper abſolutionibus homicidiorum huiuſmodi per nos & prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices, ac ſedem eandem ſub quauis forma, & verborum expreſſione conceſſam, approbatam, & innouatam auctoritatem, & facultatem, reuocamus, caſſamus, irritamus, & annullamus. Et ſi quando ſimiles abſolutiones per nos & prędeceſſores noſtros Romanos Pontifices ac ſedem præfatam concedi contigerit, illas per iudices & officiales, ad quos pertinet, niſi trinę literæ apoſtolicæ, ſub interuallo vnius menſis pro ſingulis literis huiuſmodi cum expreſſa derogatione præſentium, deſuper emanauerint, nullatenus admitti vel obſeruari volumus. Quocirca dilectis filiis Franciſco tituli Sanctæ Mariæ in Transtyberim presbytero Cardinali, noſtro, & pro tempore exiſtenti Camerario, Cameræ Apoſtolici, Clericis, & Pręſidentibus, ac vniuerſis & ſingulis Legatis Prouinciarum noſtrarum,

Expellantur banniti è territoriis ad quos confugiunt.

Idem confirmauit Pius 4. & Pius V.

Facultates concessæ quibuscumque absoluendi ab homicidiis reuocantur.

Cardinalis S. Mariæ Transtyberim deputatur executor istius constitutionis.

Communitates tenentur capere homicidas & complices, eorúmque fautores tradere magistratui puniendos.

& alis Rectoribus, & Gubernatoribus, ac Officialibus ciuitatum, terrarum, & partium prædictarum, nobis & dictę ecclesię mediatè vel immediatè subiectarum, Motu simili mandamus: quatenus pręsentes literas solenniter in singulis prouinciis, ciuitatibus: terris & locis prędictis, publicari, necnon omnia & singula in eis contenta inuiolabiliter obseruari faciant & mandent: Contrafacientes quosuis cuiusuis status, gradus, ordinis, vel præminentię sint, sententias, censuras & pœnas antedictas damnabiliter incurrisse declarent, & declarationem huiusmodi per eos faciendam, in libris maleficiorum conscribi & annotari mandent & faciant. Necnon capitales prædictas sententias à Ministris Iustitię absque alicuius incursu irregularitatis exequi procurent: Reales autem irremissibiliter exigant, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Necnon pro exactione pœnarum pecuniarum huiusmodi contra communitates & vniuersitates, ac eorundem inobendientium in temporalibus dominorum vasallos, propter eorum huiusmodi inobedientiam, repræsalias concedant, nec realiter & cum effectu exequi faciant, Attentius hortantes & requirentes in domino Barones & domicellos ac in temporalibus dominos dicti regni, necnon illius Prouinciarum, ciuitatum, terrarum, & locorum gubernatores & officiales pro tempore existentes, vt præfatos homicidas fautores & complices capiant, & capi procurent, captósque ad præsides nostrarum Prouinciarum, vnde ipsi homicidæ fautores & complices originem traxerint conduci, & eis realiter consignari similiter cum effectu faciant. Non obstan. constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quæ dicti prædecessores in præfatis eorum literis voluerunt non obstare contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum. quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo quarto. Pridie Idus Iunij, Pontificatus nostri Anno primo.

Ad officiales sedis apostolicæ debent remitti homicidæ & eorum complices.

Clausula derogatoriæ.

II.

Dispensationes in gradibus prohibitis scienter contrahentibus non conceduntur & huiusmodi matrimonia dissolui debent.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis, salutem & Apostolicam benedictionem.

QVIA Plerunque in futurorum euentibus imbecillitas humani iudicij adeò fallitur, vt quod vtile non solum coniectura, sed etiam attenta, & prouida consideratio pollicebatur, id prorsus inutile, ac animarum saluti maximè damnosum reperiatur, propterea nonnunquam expedit, vt gratiæ, quæ olim consultò, & rationabili de causa concedi videbantur, multo consultius in posterum denegentur id quod necessitas præsentis prouisionis euidenter ostendet. Sanè postquam fel. record. Clemens Papa Quintus, prædecessor noster in concilio Viennensi eos, qui diuino timore postposito, in gradibus consanguinitatis, & affinitatis contra canonicas sanctiones matrimonia scienter in suarum periculum animarum contrahere præsumpsissent, excommunicationis sententiæ ipso facto decreuerat subiacere, præcipiendo ecclesiarum prælatis, vt tales tamdiu excommunicatos publicè nunciarent, seu nunciari facerent, donec separarentur ab inuicem, & beneficium absolutionis obtinerent. Sedes Apostolica & Romani Pontifices prædecessores nostri, considerantes grauia oriri posse scandala, si matrimonia huiusmodi scienter contracta & carnali copula consummata per diuortium dirimerentur, ad obuiandum huiusmodi scandalis, & ne mulieres perpetuò diffamatæ remanerent, inducebantur ad dispensandum cum illis qui in gradibus huiusmodi prohibitis matrimonia ipsa scienter contraxisset. Propter quod multi volentes in gradibus prohibitis matrimonia contrahere, ac sperantes veniam & absolutionem ac dispensationem à sede prædicta facilius obtinere posse, illa passim contrahere & carnali copula sub ea spe

Clemens V. in Concilio Viennensi vt habetur in Clem. tit. 1. c. vnico. de consang. & affinit. decretum edidit quo scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito vel cum monialis excommuni-

ea spe consummare præsumpserunt. Quæ abusio & corruptela cum iamdiu propter inueteratam hominum malitiam & nimiam dictæ sedis in absoluendo ac dispensando facilitatem adeo creuerit; vt cupientes in gradibus prohibitis huiusmodi contrahere nullo pacto id facere vereantur, & vnde scandalis remedia petebantur, inde scandalorum materia & occasio nata videatur. Nos quorum interest agrum domini ita colere, vt virtutes in eo crescant, abusiones verò quæcunq; tollantur, ac malis moribus via & additus omnis præcludatur, huiusmodi fraudibus & dolis per quos multi dispensationes in præiudicium animarum à nobis extorquere, ac clementia & misericordia Apostolica sub spe veniæ vt experientia rerum magistra docet, peccandi viam pandit, abuti non cessant, obuiare volentes habita super his cum fratribus nostris matura deliberatione, de ipsorum fratrum consilio, omnibus denunciandum seu intimandum duximus, quod in posterum cũ illis qui in gradibus prohibitis matrimonia scienter contraxerint, etiam si illa cõsummauerint, non intendimus dispensare, sed illa (scandalis quæ oriri posse formidaretur, minimè attentis) omninò separari mandabimus, absolutionem duntaxat petentibus misericorditer concessuri: cum gratia dignus non sit, qui canonum conditorem contemnit, illique cum animæ suæ detrimento iniuriam facit. Et vt intentio nostra facilius ad effectum perducatur, ac omnibus innotescat, vobis & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, quatenus præsentes literas seu earum transumpta, quibus manu publici notarij subscriptis, & alicuius prælati, seu in ecclesiastica dignitate constituti sigillo munitis, eandem prorsus fidem, ac ipsis originalibus litteris præstari volumus, in singulis ecclesiis ciuitatum & diocœs. vestrarum, etiam vulgari sermone publicari, & ipsarum ecclesiarum valuis affigi faciatis: ne aliquis vllo vnquam tempore, huius nostræ incommutabilis intentionis & voluntatis ignorantiam prætendere seu allegare possit. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo vigesimo quarto, sextodecimo Cal. Septembris, Pontificatus nostri anno primo.

...catur ipso iure & publicari debet & vitari de hac re vide Concil. Trident. Sess. 24. de reform. matrim. c. 5. & Beat. Anthon. tract. de excommunic. c. 34. Couarruui in lib. 4. Decretal. part. 2. c. 3. §. 2. num. 8.

Non temerè à Dec. cons. 311. col. 1. Paris. cons. 14. num. 13. lib. 2. Socin. iun. cons. 86. num. 6 lib. 2. Crauet. cons. 281. col. 3. Iurisconsultis celeberrimis Matrimonium grauissimum negotium videri dictum est adeò vt causæ capitali illud æquent, pro leuissimo tamen hodie habetur, vt passim matrimonia contrahantur nulla alia ratione quam nescio cuius fœdæ libidinis gratia. Veruntamen hac in re nunquam grauius peccatur quam cum cæco impetu ducimur ad copulam nulla impedimentorum habita consideratione. Quod si legibus ciuilibus vt patet ff. de ritu nuptiarum. l. sorores l. semper & l. finali & ferè cunctis eiusdem tituli. & l. si adulterium cum incestu. ff. ad l. Iuliam de adulter. & compluribus aliis, certi personarum gradus sunt à pactis connubiorum repulsi, multò ergo sanctiori iure Ecclesia fungitur vt eosdem valeat diffinire gradus. Quod si in cæteris rebus corruptela emanat grauis in detrimentum Christianæ reipublicæ, hic grauior & pestilentior existit, cum quis spe dispensationis gradus prohibitos [illegible] Quamobrem Clemens septimus ne diutius tales abusus serperent in Ecclesia hanc con[illegible] tulit, qua licentiores dispensationum facultates comprimuntur. Et profectò illa com[illegible] iure [illegible] naturali & diuino à quo secedere summum nephas. Quis non beluinum dicat patrem filiæ fratrem sororis, hymeneos accipere? An non etiam bestiæ abhorrent tales congressus? Scribunt enim tum Aristoteles lib. 9. de historia animalium cap. 47. tum & Plinius lib. 8. cap. 42. de camelo & equo, qui operimento contectas matres superuenire coacti, postquã agnouerũt matres esse alter camelarium morsu dentis interemit: alter verò se præcipitem dedit. De his ergo quidquam hic loqui nostra non est intentio, cum & portenta quædam videantur. Missa facio hæc quæ in primis secundis & tertiis gradibus consanguinitatis habentur, nec mihi cum Iosepho libr. 2. antiq. cap. 14. possum talia matrimonia persuadere contra quæ natura prorsus reclamare videtur. Et ideò tantopere damnantur qui incestas nuptias ambiunt vt pœnis adulterij puniantur gl. Bart. & Doct. in l. si adulterium cum incestu. in princ. ff. de adult. gloss. & communis in l. inter literas. ff. eod. tit.

Nuptiis incestis imposita confiscandorum bonorum pœna, per auth. incestas. C. de nupt. etiã hodie ipso iure absque vllius declarationis interuentu infligitur, comm. affirmat Ber de concub. num. 11.

cub.num.11.cum seq.non tamen vel illam pœnam, vel alio eo loci indictam is luet, qui iure canonum incestas nuptias, si iure ciuili non incestas contraxerit. quod magis com. humaniter ac diligenter ostendit Foler.in pract.crim.canon num.95 quem refert, ac sequitur Iul Cla. in pract. § incestus ver. quaero. Tametsi contrarium sequentibus doctorum calculis exceptiõ scripserit Dec.cons.158.num.1.ad finem quem & iidem cum aliis citant, & non immeritò damnant.

Falluntur autem multi qui ea irretiti sunt sententia vt affirment Romanum Pontificem minimè posse dispensare vt matrimonium contrahatur in aliquo ex gradibus prohibitis cap. 18, Leuit. Quod quidem facit & potest quoties iustissima causa id suadet. Sic text in ca. literas. de restitut. spoliat. intelligendus est, cum dixit in certis gradibus Papam non posse dispensare in aliquos verò non, consueuisse id agere quamuis possit.

Porrò vt liquet ex hac Clementis constitutione causam in dispensationibus exigimus, vt is, qui eas concedit, quo ad Deum tutus sit. Item is qui eis vtitur, eodem modo absque animæ periculo, vitam agat. Causa tamen inter alias esse potest scandalum, quod ex dissolutione iam contracti matrimonij sequeretur. Proles etiam ex consanguinea suscepta, text. in cap. quia circa. de consang. notat Rom. cons 307. ne cogatur vir, prole suscepta, ab eius consortio matrem filiorum expellere. Hoc tamen non est omnino verum: sed locum habet in prole bona fide suscepta, & sic ignoranter: aliqua proles mala fide suscepta, cum crimen incestus præ se ferat, non potest recta iustitia principem mouere ad dispensandum, vt contrahentes perseuerent in coniugio, vel contrahant matrimonium. tex & ibi Host. Ioan. And. Abb. & Prep. in c. cum haberet. de eo, qui duxit in matrimo. l. qui in prouincia. §. 1. ff. de ritu nupt. Imo si ante impetrationem dispensationis matrimonium contractum fuit scienter, vt dispensatio teneat necesse est hoc in ipsa petitione exprimere Regu. Cancell. ibi gl. 47. ex his quæ in cap. postulanti. de rescript. notantur. Quod si matrimonium scienter à consanguineis contractum fuerit ea intentione, & prauo consilio, vt cum eis in dispensatione mitius agatur, atque impetretur facilius ob euitandum scandalum, huius consilij: & fraudis mentio exponenda est Romano Pontifici, alioqui dispensatio non tenet, etiam si mentio matrimonij scienter contracti facta fuerit, ita egregiè Marti. Nauar in repet. cap. si quando. de rescrip. col. 14. quib. omnib. addenda est gl. in d. cap. quia circa. quam ibi dicit sing. Abb. ex ea notans, dispensationem, tacita veritate, vel obiecta falsitate, impetratam, ipso iure nullam esse, si tamen id contingat circa ea quæ principem mouere poterant ad non concedendum, vel eum à facili concessione auertere ex d. cap. postulasti. cap. fin. de filiis presyb. in 6. notat. optimè Fel. in cap. ad audientiam in 2. colum. 14. de rescript.

In his Ducer sequentur Cõcilij Tridẽtini pattres apud quos sic legimus. Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium trahere sumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat, idq; in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subiiciatur pœnis. Non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cuius salubria præcepta temerè contempsit. Si verò solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimoniis vel nulla omninò detur dispensatio, vel rarò: idq; ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

III.

Quatuor Cardinales deputantur, quibus pro bello contra Turcas facultatem concedit vendendi & alienandi bona R. Cam. apostolicæ & Romanæ Ecclesiæ, & aliorum Ecclesiarum in locis eiusdem Rom. Ecclesiæ ac dominij Florentiæque consistentium.

86. dist. pulchinoriam. CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.
SI pro pauperum alimonia, pro redimendis captiuis, pro templi ædificatione, vel augmento cœmeterij docent sancti doctores Gregorius, Hieronymus, & Ambrosius res Ecclesiæ & etiam sacra vasa debere vendi, condemnéntque acriter sacerdotem aliter facientem, vt in sacris est ita Canonibus definitum, si pro euidenti vtilitate cuiuslibet, etiam paruæ reputationis ecclesiæ bona licitè alienantur, quod

tur, quod quando non vna, non duæ, non denique plures: sed sacrosancta Romana Ecclesia, ac omnes & singulæ Vrbis Ecclesiæ, totaque Respublica Christiana in tanta sint necessitate constitutæ, vt de illarum bonis omnibus temporalibus & spiritualibus de illarummet destructione totali, de summa rerum, de gentibus nunc Christum colétibus deletione, denique de ipsa fide Christi, ac de eius defensione agatur? Quandoquidem Rhodum, Belgradum, ac denique (proh dolor) Regnum Vngariæ, quæ propugnacula, & antemurale ditionis Christianæ erant, per immanissimum Turcarum tyrannum nuper occupata, ecclesiæ inibi constitutæ penitus destitutæ & destructæ, illorum etiam Christifidelium inibi habitantium bona direpta, Christifideles vtriusque sexus occisi, pueri captiui, & fidem Christi abnegare coacti fuerunt. Ipsiusque Tyranni rabies, desiderium, & voces in almam Vrbem Romanam, eo quod ibi sedes Petri est collocata & ad Vicarium Christi, quem ipse præ cæteris odit, plano iure spectare, ipsámque basem: radicem, ac fundamentum fidei Christianæ esse, & in qua sola rempublicam Christianam, & fidem Christi cóseruari cognoscit, indesinenter anhelent. Pro cuius resistentia furoris, petente claræ memoriæ Ludouico Rege Vngariæ à nobis pecuniarum auxiliũ, licet Camera apostolica propter bella, etiam ante in partibus Italiæ vigentia, & binas non longo intermedio tempore sedis Apostolicæ vacationes, tempore nostræ ad summum apostolatus apicem assumptionis, nedum redditibus orbata, verum etiam ære alieno nimis grauata existeret: nihilominus ex proprio nostro patrimonio aliqua dena millia ducatorum ad ipsum Ludouicum Regem misimus. Nunc autem considerantes paupertatem ipsius Cameræ, quoque ad præseruandum quod remanet, & si Deo placuerit, recuperandum iam occupata, magna pecuniarum summa est inter alia necessaria, habitis super his cum venerabilibus fratribus nostris eiusdem Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus pluribus tractatibus, ac deliberatione matura, de ipsorum fratrum consilio & vnanimi consensu consistorialiter habito, ex nostra certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, piæ me. Vrbani V. & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum qui quadam imminente tunc necessitate, bona monasteriorum, & piorum locorum vendiderunt, vestigiis inhærendo, venditiones & alienationes quascunque per venerabilem fratrem Alexandrum Episcopum Ostiensem, ac dilectos filios nostros Andreã S. Priscæ, & Franciscum S. Mariæ Transtiberinæ tituli presbyteros, & Paulum S. Eustachij diaconum Cardinales, aut aliorum, seu alios de eorum mandato de castris, oppidis, illis, casalibus, prædiis, dominiis terris, feudis, censibus, bonis immobilibus & pretiosis mobilibus quibuscunque qualitatis, quantitatis, valoris, & æstimationis, etiam si speciali nota digna existant, Cameræ, ac Romanæ Ecclesiæ prædictarum, & quorumcunque monasteriorum, congregationum, ecclesiarum, etiam Cathedralium, Metropolitan. & patriarchalium, basilicarum, ordinum, hospitaliũ, etiam S. Ioannis Hierosolymitani & S. Antonij ac religiosorum & piorum locorum etiam quantumcunque priuilegiatorum & exemptorum ac habentium quod in generali ac etiã speciali & indiuidua expressione nisi certis modo & forma seruatis, non veniant in Vrbe præfata, ac Ciuitate Florentina, necnon quibuscunque ciuitatibus, & locis eidem Romanæ Ecclesiæ, ac Illustriss. domino Florentin in temporalibus subiectis consistentium quibusuis personis, etiam laicis in perpetuum pro quibusuis pretiis sibi oblatis, etiam si ipsa pretia longè minora quam ante infelix tempus huiusmodi reperiri poterant, existant, de cetero absque consensu Patriarcharum; Archiepiscoporum, Episcoporum, Conuentuum, Capitulorum, & personarum Cameræ, ecclesiarum, monasteriorum, congregationum basilicarum, ordinum militiarum, hospitalium, & religiosorum, & piorum locorum huiusmodi & nullis tractatibus, nullisque solennitatibus desuper habitis, & seruatis quomodolibet faciendas, quarum necnon quorumcunque instrumentorum & scripturarum occasione præmissorum quomodolibet pro tempore confectorum, & quæcunque ad validitatem, efficaciam, ac durationem præsentium, ac huiusmodi venditione & alienatione quomodolibet necessaria, & opportuna præsentibus pro sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis. necnon modos & formas ad hoc indiuiduò seruatis haberi volumus, plenam roboris firmitatem obtinere, &

Occurrit Pontifex summa rerum necessitate & periculo coactus Turcarum furori quorum rabies totã Europam minabatur. Sultanus siquidem gentis huius Imperator paulò antequam ad Pontificatum euectus esset Clemens 7. Vrbem Belgradum, Vngariæ propugnaculum & Rhodum insulam 7. mense obsidionis cœpit. Postremò Anno 1527. cum Christiana respublica tum bellis intestinis tum externis dogmatibus laborabat. Budam diripit magna Christianorum strage. Rex Ludouicus cum fuga salutem sibi quæreret lapsus in paludem suffocatus est.

perpetuò inuiolabiliter obseruari debere, ipsósque emptores, eorumque heredes & successores quoscunque in perpetuum veros, & indubitatos Dominos bonorum venditorum, & alienatorum huiusmodi respectiuè existere: Ac de illis sicuti de aliis eorum bonis patrimonialibus disponere liberè & licitè posse: Nec desuper modo aliquo, etiam ex quacunque quantumcunque vrgentissima causa molestari posse: Ac de euictione necnon ad releuandum eos, & eorum quemlibet à quacunque molestia, & quocunque impedimento Cameram Apostolicam, necnon Roman. & alias Ecclesias, ac monasteria, & congregationes, militias, hospitalia, & loca huiusmodi, ac etiam Collegium Sanctæ R. E. Cardinalium teneri, etiam insolidum, illorúmque immobilia, & se mouentia bona quæcunque ad hoc obligata, & hypothecata esse etiam in forma Cameræ efficaciter, & validè, & ad hoc vbique cogi & compelli posse: Et sic per quoscunque tam ordinaria quàm delegata, & mixta authoritate fungentes Iudices, & personas, etiam S. R. E. Cardinales vbique iudicari, cognosci, atque decidi debere, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, cognoscendi, ac decidendi facultate: Necnon irritum & inane quidquid secus super iis a quocunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Ac obligationes, & hypothecas huiusmodi, etiam ex nunc factas fuisse & esse censeri volumus. Necnon dictis Alexandro Episcopo, & Andreæ, ac Francisco, & Paulo Cardinalibus ad venditiones, alienationes, obligationes, hypothecas, & alia præmissa, ac desuper opportuna quælibet instrumenta, necnon quæcunque in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria vel opportuna faciendi plenam & liberam concedimus facultatem, & auctoritatem. Et nihilominus vniuersis & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & in dignitate ecclesiastica constitutis personis, eorúmque Vicariis & officialibus, necnon canonicis, Metropolitanis, & aliarum Cathedralium ecclesiarum vbilibet constitutis per apostolica scripta mandamus, quatenus eorum quilibet auctoritate nostra faciat venditiones, alienationes, & instrumenta vigore præsentium faciendas, ac easdem præsentes literas, & in eis contenta quæcunque plenum effectum sortiri, ac ab omnibus inuiolabiliter obseruari: iisque, ac bonis emptis & alienatos huiusmodi emptores ipsos, ac omnes & singulos, quos quomodolibet concernunt pacificè frui, & gaudere, nec permittant quemquam contra tenorem præsentium aut ipsorum instrumentorum, modo aliquo molestari, impediri, aut inquietari: Contradictores quoslibet, & rebelles etiam per quascunque de quibus eis placuerit censuras & pœnas, ac alia iuris remedia appellatione postposita compescendo: Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus piæ me. Bonifacij VIII etiam de vna, & in Concilio generali de duabus dietis edita, ac Symachi quæ incipit Non liceat Papæ. necnon Pauli II & Benedicti XII. Roman. Pontificum prædecessorum nostrorum, & aliis apostolicis, etiam conciliaribus, ac prouincialibus, et sinodalibus constitutionibus & ordinationibus, necnon statutis & consuetudinibus, ac fundationibus, necnon bona huiusmodi, etiam cum expressa prohibitione, quod nullatenus vendi vel alienari possint, & si contrarium fieret, venditiones, & alienationes huiusmodi nullius roboris vel momenti existant, ipsaque bona sic vendita vel alienata eo ipso deuoluantur, sed deueniant ad aliorum delinquentium seu donantium dispositionem etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis per prædictos, & quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos & Sedem prædictam etiam per viam generalis legis, & statuti perpetui ac Motu proprio ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, ac consistorialiter, ac etiam quibusuis irritatiuis, annullatiuis, reuocatiuis, cassatiuis, modificatiuis, præseruatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis, mentis attestatiuis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus efficacissimis & insolitis clausulis quomodolibet etiam pluries concessis confirmatis & innouatis, quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut exquisita forma seruanda foret,

Permittit in subsidiũ belli Turcici bona Ecclesiastica alienari illaque empta rata esse vult emptoribus inxta ac venditoribus.

Decretum irritans.

Venditionũ & alienationum cura quibus commissa.

Multis Pontificum decretis atque constitutionibus cautũ erat ne quis bona Ecclesiastica alienare audeat quibus omnibus hac constitutione derogat Clemens septimus.

foret. Et in eis caueatur expressè, quod illis nullatenus derogari possit, illorum omnium, necnon quorumcunque testamentorum, instrumentorum, literarum, supplicationum, & scripturarum occasione præmissorum quomodolibet confectorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis, necnon modos, & formas ad id seruandos pro indiuiduo seruatis habentes, hac vice duntaxat, illis alias in suo robore permansuris, harum serie specialiter et expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ Millesimo quingentesimo vigesimo sexto, decimo Cal. Nouembris, Pontificatus nostri anno tertio.

De hac bonorū Ecclesiasticorū alienatione habes supra const. Greg. 9 fol. 1.

IIII.

Bononiam iturus Pontifex pro componenda pace Italiæ & bello in Turcas decernendo electionem Pontificis successoris in alma Vrbe fieri debere declarat si ante reditum mortem obire contigeret.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

CVM charissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum, & Hispaniarum Rex Catholicus in Imperatorem electus, intellexisset Turcarum tyrannum potentissimo exercitu ad denuo Regnum Hungariæ inuadendum & occupandum venire, cognoscénsque propterea non solum Regnum ipsum, sed totam Rempublicam Christianam in maximo versari discrimine, ac desiderans Ferdinando Regi Hungariæ fratri suo dulcissimo, ipsique Reipublicæ Christianæ opem ferre, prout ad eius officium, cum aduocatus Ecclesiæ existat, pertinere cognoscebat, omnibus suis regnis dimissis, quamprimum ad Italiam venit, offerens pacem illam, quam Iesus Christus in cœlum ascendens suis reliquit discipulis, Regibus & Principibus Christianis, ac Italiæ potentatibus, sine qua eidem Turcarum tyranno resisti non posse cognoscebat, & pro huiusmodi vniuersali pace facilius componenda nuper nobis suis literis significauit plurimum expedire, vt in ciuitate nostra Bononiæ quam celerius fieri posset insimul conueniremus, vt totam Italiam tandem à tot calamitatibus liberaremus, illique pacem daremus, vt illa placata, illius potentatus ac barones vnitis animis & viribus non solum dicto Turcarū tyranno resisti, sed ipse cum toto eius exercitu profligari, possit. Nos eius pium & honestum desiderium plurimum in domino commendantes, etsi ex graui infirmitate, qua tot mensibus detenti fuimus, conualuerimus, tamen pristinas corporis vires adhuc non recuperauimus, occasionem tamen rei bene gerendæ, & tam necessarij boni omittere nolentes, cognoscentes ad officium nostrum pertinere pro salute gregis dominici nobis commissi, periculo vitæ nos exponere, & ad ciuitatem ipsam Bononiæ omni celeritate & mora cessante nos conferre, in alma tamen Vrbe nostra causarum, & literarum apostolicarum audientiam relinquentes, ac relinquere declarantes ad effectum, vt si ante reditum nostrum ad Vrbem ipsam nos ab hac luce migrare contingeret, in ipsa vrbe, in qua audientiam memoratam relinquimus, & non in ciuitate Bononiæ, seu alio loco, in quo, tempore obitus nostri, cum nostra Curia resideremus, electio Romani Pontificis fieri debeat, nisi ipsa Vrbs tunc interdicta, vel contra Ecclesiam Romanam in manifesta rebellione persisteret, seu de impressione dubitaretur, sicut alias ex causis tunc expressis, proximis annis circa electionem Pontificis in euentum obitus nostri, ita & nunc etiam prouidere desideramus & intendimus. Habita igitur super his cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, & diligenti examine, & de eorundem consilio, & vnanimi consensu, causarum & literarum apostolicarum audientiam in ipsa Vrbe post nostrum ab ea discessum remanere, ad effectum, vt si ante reditum nostrum ad ipsam Vrbem, nos ab hac luce migrare contingeret, ibi & non alibi vbi nos mori contingat, electionem Romani Pontificis celebrari debere, nisi Vrbs tunc ipsa interdicto subiaceret, vel esset apertè rebellis, aut inibi de impressione dubitaretur, vt præfertur. super quo, maioris partis Cardinalium tunc ibidem existentium decisioni stari,

Concisō exercitu regis Vngariæ ipsaque Vngaria igne & ferro vastata, Ferdinandus in regem electus est à Bohemis & Vngaris.

Carolus cupit ciuiles clades & bella domestica dirimi vt communi marte conatibus Turcæ resistant Principes:

Pontifex Bononiam ire decernit vt cum Carolo Imperatore pax componatur & ad Bellum sacrum cogantur acies.

Mortuo Pontifice electio successoris nullibi fienda est nisi Romæ.

Electio Pontificis contra hanc constitutionem facta nulla est & contra eam dispensatio non valet.

& tunc in ciuitate Castellana, seu Vrbeuetana, aut Perusina seruato scripturæ huiusmodi ordine, fieri debere, dummodo illæ ecclesiastico interdicto subiectæ seu rebelles non fuerint, vt præfertur. Ac per fe.re. Alexandrum III. Licet de euitanda, & Gregorium X. in Lugdunens. Vbi periculum, &. Ne Romani, incipientes, per Clementem V. Romanos Pontifices prædecessores in Viennens. conciliis circa electionem eandem hactenus æditas constitutiones, & alias extrauagantes in omnibus in eis contentis seruari, & in suo robore permanere debere volumus, atque decernimus. Nos enim electionem alibi contra præsentium tenorem per eosdem Cardinales factam, nullam & irritam fore, ipsósque Cardinales ad aliam benedictionem Romani Pontificis, seruata eorundem præsentium literarum forma, procedere debere, & per eos contra præmissa nullatenus dispensari posse etiam decernimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem. &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ, milesimo quingentesimo vigesimo nono, Pridie nonas Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

Afflictis Italiæ rebus suppetias Principum concordia daturus Pontifex, nihil eorum omittit quæ solertis sunt ingenij in tanto prouinciarum discrimine, Cæsarem Potentissimum ideò sibi infensum habebat, quod numeroso milite totius Italiæ Imperium minari videbatur: vt ex suis ad eundem literis coniicimus, quas hic apponemus vt facilius proueliamur ad præsentis Constitutionis intelligentiam. Icto fœdere cum Gallorum & Anglorum regibus, Venetis, Heluetiis & aliquot Italiæ Principibus aduersus Cæsarem illud incendium quo tota fermè Italia flagrauit incœpit. Illiúsque fœderis confidentia vt insolentem Hispanorum audaciam vlcisci posset pontifex, bellique gerendi iustam se habere caussam demonstraret ad Imperatorem in hæc ferme verba irritabiles literas dedit: Non opus esse arbitramur longo sermone ad demonstrandum quo studio quibúsve curis & actionibus à nostri Pontificatus initio tum pacem communem totius Christiani nominis, tum priuatim tuam nobiscum coniunctionem procurauerimus. Sunt enim omnia acta cogitatáque nostra tibi æquè nota ac nobis. Illud vero silentio præterire non possumus, nihil nos vnquam prætermisisse, quod vel ad boni pastoris erga vniuersum gregem officium, vel priuatim ad fidelis amici animum erga te pertineret: cuius tamen voluntatis atque amoris erga te nostri eum sumus exitum consecuti, vt repulsi à beneuolentia & coniunctione tua semper fuerimus. Quocirca ad ea consilia à quibus & natura & voluntate omni tempore abhorruimus, necessario sumus compulsi, licet serius quam & rerum indignitas & honoris nostri publicique commodi ratio postulabat. Iam enim patientia nostra ad negligentiam rerum publicarum conuertebatur, nisi tandem arma caperemus, quæ & iustitiæ & Italiæ libertati, & nobis ipsis præsidio essent. Etenim vt caussas breuiter attingamus, quibus adacti sumus ita facere, meminisse potes, antequam ad Pontificiam dignitatem assumeremur, nos summopere tibi addictos fuisse, ex quo rerum tuarum is exitus esset, quem tute optabas, neque laboribus neque periculis aut impensis nos pepercisse. Et postquam ad Pontificatus honorem vocati fuimus, tuiq; hostes magnas in Italia copias haberent, etsi pro dignitate abstinendum nobis ab armis operepretium fuisset, tamen ne te tuáque negotia impedita relinqueremus, non solum Florentinorum auxilia, sed Romanæ etiã Ecclesiæ copias in tuis subsidiis & castris versari permisimus, nec pecunias cessauimus tuis suppeditare, donec depulsum illud periculum fuerit. Quod si idem postea in sequenti bello, quod ad Ticinum confectum est, non præstitimus, id non voluntati nostræ erga te imminutæ, sed Pontificatus dignitati, quæ communis in nobis patris personam exposcit, potius adtribuẽdum est, præsertim quum tu ipse videre potueris, quæ nobis esset cura rerum tuarum. Nam si societatem hostium tuorum sequi voluissemus, maxima nobis præmia non solum proponebãtur, sed iam parata erant, & tui tam facilem victoriam nunquam nacti fuissent, ob quam quum sublata omnis contentio videretur, cum tuis Ducibus fœdus iniuimus, & quo ali ac sustineri exercitus tuus posset, plusquam mediocrem auri summam dedimus, ea conditionè vt à finibus nostris exercitus abduceretur, restitueretúrque pecunia, si tu fœderi cum illis inito non consentires. Quod quamquam minimè apud te ratum fuerit, nihilominus neque aurum recuperauimus, & contra promissa in Romanæ Ecclesiæ locis diutius exercitus tui bona pars versata, nullum crudelitatis, nullum auaritiæ aut immanitatis genus in nostros prætermisit. Quamobrem cum ita à te & à tuis accepti essemus, vt nulla meritorum nostrorum ratio haberetur, nemini mirum esse debet, si quæ in tui detrimentum à Ferdinando Piscari

Marchione occulta consilia haberi cœperant, cum ad nos delata essent, non penitus aspernati sumus. Cæterum quum tui Mediolanense imperium occupassent; circumuallaréque perrexissent Franciscum Sfortiam à te toties declaratum Mediolani Ducem, tantam indignitatem (vt verum fateamur) ægrè quidem tulimus, & cunctis propè Christianis principibus auxilium conferentibus, pro communi Italiæ periculo non neglexìmus arma, ita tamen, vt oratorem tuum qui pro componendis (vti aiebat) rebus venerat ad nos, interea audiremus, & relapsi in pristinam conciliandæ amicitiæ spem & perpetuitatem, beneuolentiæ nostræ fructum tibi polliceremur, modo per te Mediolanensium Duci, etiam si quo pacto errasset, clementia impartiretur, sine qua res Italiæ eo tempore securitatem habere non poterant. Sed tu plus iniquis tuorum quàm par erat consiliis fidei adhibens: pro clementia iustitiæ rigorem obtulisti, quæ tamen nescio quomodo iustitia appellari possit, quum iudicium atque sententiã pœna antecesserit, & Princeps tui hactenus semper obseruantissimus, incognita caussa iam septimum mensem acerrimam tuorum obsidionem patiatur. Quibus tot & tantis caussis de te diffidere, & quodammodo desperare coacti sumus, nostrámque amicitiam, quam tu toties repudiasti, multis & magnis Principibus adiungere, quorum optimum in Christianam rempublicam animum si essemus aspernati, non pastoris & communis patris laudem sed superbi & insolentis nomen acquisiuissemus. Habes rationem actorum & consiliorum nostrorum, quæ idcirco à nobis summatim explicata est, vt non solum coram Deo (is enim inspector est cordis) sed etiam coram hominibus testatam optimam voluntatem nostram relinquamus.

His literis obiicit Cæsar animum pacis studiosissimum sed boni publici & proprij conseruatorem acerrimum. Pontifex à Columnensibus qui Cæsari fauere videbantur succensus ob palatij Vaticani direptionem eiúsque supellectilis iacturam Bellum Cæsarianis inferendum censuit. Sed pace reualescente infirmatur Pontificis apparatus, idibúsque Martias cum humanissimis Cæsaris literis ita conscriptæ sunt pacis leges vt Lanoius Cæsaris fecialis, Borbonium Principem à Gallis Profugum & in Insubribus magnis copiis præcinctum ab vrbis Romanæ direptione auerteret. Lanoius conciliatæ pacis inter Papam Cæsarem testis se id facturum pollicitus, exercitui obuiam proficiscitur. Sed nihil nec precibus, nec pacis gratia, nec Cæsaris edicto apud Borbonium efficere potuit militibus pacis exosum nomẽ habentibus & Romanæ prædæ inhiantibus. Quid plura? Inuito Catholico Cæsare imò eo inscio Borbonius Lutheranis aliquot Germanorum militibus comitatus (quamquam sua morte primus eam perfidiam luerit) pridie nonas Maij anno M.D.XXVII. per portã Xisti in vrbem impetum fecit, & posteritati testatum est, quantum crudelitatis, furoris, & vindictæ in homine Christiano nomine indigno inuentum sit. Miles Atheus diripit, incendit, sacra omnia prophanat, ipsúmque Pontificem repentino tot hostium impetu consternatum in arce S. Angeli obsidet. Nihil vnquam lugubrius Roma experta est. Audiuit casum Vrbis summo mœrore Cæsar, & iniuriam Pontifici & Pastori gregis Christiani factam ferre noluit, eúmque in pristinam libertatem illico restituere fecit. Hac tristissima in profusissimum gaudium vertebat Lutherus, sed voluptas tanta breuissima fuit, Pontifice non diu post cum Carolo Cæsare amicissimè coniuncto. Pacandi enim dissidij gratia statim ex Hispania triremibus ab Auria Genuam aductus, rectà Bononiam contendit, quò iam paulò antè Calend. Nouemb. Clemens peruenerat; Romámque rebus omnibus prouidè (vt ex hac constitutione liquet) consultis componendæ pacis causa dimiserat. Huius Augustissimi & fœlicis conuentus fines ac ordinem à Paulo Iouio postulabimus, qui rem omnem dilucidè & eleganter scriptis testatus est.

Excipitur Cæsar triumphali pompa summis honoribus, incredibili omnium lætitia, ipse paludatus, & militaribus armis, vna dempta galea vndique protectus albo insignis equo, regio sumptu phalerato, à Mutinensi porta in forum prouehitur. Præcesserant quaterna vexilla, cum leuis, tum grauis armaturæ Belgarum equitum, sagulis, cristis, & colorum varietate ita inter se distinctis turmis, vt quorum ducum essent, ab ipso insignium & vestitus argumento facilè noscerent. Successit inde peditatus toties victor, non tam opimis hostium spoliis exornatus, quàm armorum fulgore ac aspectus feritate terribilis, ad trucem tympanorum sonitum, & graue tibiarum modulos, gradu superbè composito, sub signis introductus. Quadratam vmbellam auro purpuráque distinctam gymnasiarchæ, & celeberrimi bonarum artium professores in togis sericis præferebant. Latus Cæsaris à decora Bononiensium iuuentute non custodiæ, sed honoris causa cingebatur. Prætor vrbanus, & decuriones cum vexillifero, & à Quadragintauirali magistratu, primoribúsque patritiis splendidissimi succedebant. Constitit in medio foro Antonius Leua æger pedibus, sed viuacibus oculis pugnacissi-

mi ducis habitum præseferens, ac vt magis ob recentem bellica constantia & rerum gestarum gloriam, omnium oculis offerretur, in sublimi sella gestatur, hinc veterana Germanorum legione, illinc Hispanorum cohortibus, ita prædensa acie directis, aut obuersis, & tormentis in fronte collocatis, vt exercitus concursurus esse videretur. Erant iuxta Cæsarem illustres reguli, auro in laciniis vel solido bracteato, vel acu pingente inducto, vel ad luxuriem conciso, itémque exquisitis armorum & equorum ornamentis maximè superbi. Secundum eos prælata est Romana Aquila aureo in vexillo picta, ac item candidum aliud vexillum purpurea cruce distinctum, sub quibus totius aulæ familia ex flore gentium omnium delecta, & nobilissimi Hispaniæ sacrati religione equites Cæsaris vestigia sequebantur. Prætorianus miles custodia corporis assuetus, diuersis sub signis Hispanus, Belga, Germanus, in croceis sagis agmen extremum clausit, & quicquid in foro spatij reliquum fuerat, occupauit. Erat erectus in Petroniani templi vestibulo peramplus ligneus suggestus, peristromatis, & aulæis ad loci dignitatem vndique protectus, in quo Cardinales & episcopi, cæteriq; minores sacerdotes purpurati, suo quisque ordine consederant. In medio autem prealta in sede mitratus Pontifex Cæsarem expectabat. Ille itaque nobilioribus tantùm regulis, principúmque legatis sibi ascitis, equo descendit, subeuntem per gradus Cardinales duo deduxere. Tum verò vt prodiit, omnium oculi in duos longè maximos terrarum orbis dominos sunt coniecti. Explorabat enim quisque valde suspensus & tacitus, propter memoriam veteris dissensionis & recentis amicitiæ, an ora ipsa interiores sensus nunquam ex toto fallentia, subitis illis affectionum & nutantis animæ momentis obedirent. Erat vultus Cæsaris in gestu militari & graui, blanda quadam lenitate, verecundiáque perfusus. Clementis verò facies ita subito ad eius occursum exhilarata est, vt vel ob id maximè lætari crederes, quòd illum multo humaniorem & augustiorem quàm putarat, esse conspiceret. Varia si quidem ab Hispaniis, & falsa quidem, de Cæsare plerique malignè retulerant, & multi etiam vltro trepidis animis, propter acceptas tot inusitatas clades, sibi illum fingebant, vti alterum Ariouistum, aut Rotomalcem, aliquo scilicet vultu Cimbrico & feritate Gothica metuendum, ac ipsius denique militibus, ferocia & spiritus immanitate persimilem, qui deuictis & stratis tot hostium exercitibus, tot vrbibus direptis, vastatisque prouinciis, diuina ac humana omnia dira confusione miscuissent. Sed iam fuerat exceptus Genuæ, Placentiæ cognitus, Parmæ demum, Regij, & Mutinæ, cum summa omnis generis hominum gratulatione salutatus, vtpote qui passim humanitatis, abstinentiæ, pietatis, atque iustitiæ monumenta, absque vllo vel superbiæ, vel crudelitatis, vel libidinis vestigio reliquisset. Enimuerò, quo nihil est in rege popularius & gratius, aditum cunctis, atque aures summa benignitate & singulari patientia præbuerat, dederátque obiter responsa spei, æquitatisque plenissima, quæ propositis postulatorum sigillatim rectissimè responderent. Illam verò militum licentiam diuturna impunitate confirmatam iis qui vel oblata rapuerant, vel ante diem arroganter stipendia flagitarant, supplicio protinus affectis, ita represserat, vt illo quod teneret longè maximo omnium imperio dignissimus haberetur. Sed nec enim (quanquam ætate fortunáque florentem) vllæ vnquam vel licitæ voluptates, à perpetuis rerum maximarum consultationibus auocabant, ita vt in eo simul iuuentæ decor eximius ad Martiam laudem emineret, & consilia senili maturitate propriis nō alienis cogitationibus exquisita, elaborata, directáque manerent. Nunquam enim præclarum, nobile & firmum eius ingenium, vel irarum impetus perturbarat, vel cæca vindictæ libido pupugerat, vel vlla humana mollities, quod recta sentiret, expugnarat. Erat eius vultus, vt hoc quoque curiosi minimè desiderent, argenteo & gra[illegible] modo pallore dilucidus, oculi cærulei, suaues, nulla acri seueritate formidabiles, & ij quidem ad ingenuum pudorem virilémque modestiā instituti. Nasus à medio clementer assurgebat, quod magnitudinis animi signum in Persarum etiam regibus ab antiquis fuit obseruatum: mentum erat ad exiguam venustatis iniuriam paulo prominentius, & quod grauitatis speciem addebat, subcrispa & flauenti barba conuestitum: capillum verò fulgore pallentis auri, more Romanorum Cæsarum circum tonsum ostendebat. Porrò statura corporis, vt in ipso ætatis integra flore & prosperrima valetudine, non ab inerti succo, sed à valido neruorum nexu longè firmissima: perampla item robustaque manus ad stringendum ferrum idoneæ, crura autem venustissimè extantibus toris trunci proportione directa, quod tum maximè apparebat, quum equo veheretur. Tanta enim ei inerat cum dignitate equitandi peritia, vt nullus eo armato, atque equum incitante & in gyrum reflectente, vel pulchrior, vel viuidior, vel in ferendo armorum pondere patientior eques reperiri posse videretur. Cæterùm ad pontificis pedes flexo genu prolutus, ac mox dex-

tera læti arridentísque Pontificis erectus ad osculum, Hispanica oratione, Veni, inquit, sanctissime pater ad pedes tuos, quod summo voto semper expetiui, vt fessis Christianæ Reip. rebus communi consilio succurramus: oro Deum Opt. Max. qui me huius voti compotem fecit, vt nostris consiliis adsit, atque hic aduentus meus Christianis omnibus sit salutaris. Tum Pontifex, certè hoc ipso congressu, inquit, sicuti Deus immortalis, & sancti cælites certissimi sunt testes, mihi nihil vnquam fuit antiquius, & iam superis gratias ago quòd te videam prospere atque fæliciter mari terráque perductum, résque eo deductas intuear, vt te authore de concordia omnium & solenni pace minimè desperemus. Obtulit subinde Cæsar auri signati circiter libras decem: deductúsque est summa comitate à Pontifice ad templi limen: atque ita digressi Cæsar ad aram maximam supplicaturus superis contendit: Pontifex verò in prætorium cũ vniuerso sacerdotũ ordine continuò est reuersus. Nec multo post Cæsar & ipse prætorium intrauit cui parata erant summæ ædium partes, ita coniunctæ Pontificiis, vt inter vtriusque cubilia solus interesset paries, aditum præbẽte portula, vt quum vellent, ignaris omnibus remotísque arbitris, interdiu noctúque, de summis rerum negotiis familiarissimè disputarent. Eo modo sæpe arcana inuicem, mutua & syncera animi liberalitate detegendo ac odiorum origines ad fatalem vim & consiliariorum & ducum insaniam referendo, facilè Diis bene iuuantibus viam inuenere, qua pax egregiè componi, & tot malis & funestis incommodis optatus finis imponi posse videretur. Veneti per Gasparem Cõtarenum diuini ingenii & fœlicis industriæ legatum non proferendi imperii, sed tuendæ publicæ omnium libertatis causa, aduersus Cæsarem arma cœpisse testabantur. Proinde eas vrbes quas in Apulia, Galliáque togata possiderent, Cæsari atque Pontifici statim esse reddituros, adiuturósque pecunia Cæsarem, si ille erga Franciscum Sfortiam clementia & lenitate liberaliter vteretur. Cæsarem etiam ipse Pontifex ab initio belli fuerat obtestatus, vt Sfortiam deprecantis Italiæ precibus condonaret, vel humani iuris æquitate, si ei falso perfidiæ contumelia fuisset imposita, vel illa præclara clementiæ virtute, qua reges Diis immortalibus æquantur, si in maiestatem aliquid ingrato infidelique animo lapsus admisisset. Ad quam quidem rem singulare Pontificis studium, ac insignis authoritas momenti plurimum afferebat iis consiliis approbandis, quæ honesta, tuta, decora, atque vsu omnibus commoda censerentur. Nemo enim eo grauius atque prudentius de magnis rebus disputare, & diuersas sententiarum opiniones acutius ponderare, confutaréque didicerat. Addebant dictis fidem vtriusque fortunæ facta pericula, & quæ Christianos animos facilè perstringit, illa inueterata religionis opinio: & ea quoque erat promissa barbæ intempestiua & veneranda canities, vt apud Cæsarem cuncta piè & grauiter æstimantem, & carceris & tot cladium memoriam facilè renouaret. Sed tanta erat altitudo iudicii Cæsaris, tanta moderatissimi eius animi religio, & tantum denique pacis & concordiæ studium, vt nihil regali fastigio dignius atque præstantius existimaret, quàm omnia consilia ad verum decus, ad solidam pietatem & animi magnitudinem reuocare, vt arma in Turcas, adeò inter nos impiè fœdéque tractata verterentur. Euocatur extemplò Bononiam Franciscus Sfortia: procumbit ad eius pedes, redditóque diplomate, quo illum data fidei vbiq. terrarum Cæsar saluum & tutũ esse iubebat, salutem, imperium, & spes denique omnes vni Cæsaris probitati, fideique committit. Quoniam innocentia fretus, omnia se ex illius æquitate humanitatéque sperare prædicabat. Tum verò stupentibus cunctis, videre licuit quantò Cæsar esset omni sua fortuna maior & excelsior. Ergo vbique victor & triomphator, supplicem in gratiam recipit, Mediolanensium ducem appellat, & tabulis Augustalibus ritè confectis, totum ei paternum regnum adiudicat, neque amplioris pecuniæ tributum imponit, quàm ab initio & ante defectionem imponendum esse censuisset. Nec multò post Calend. Ianuarii; solennis adiecta precatione sacra peraguntur, ab incredibili hominum frequentia, exoptatum afflictis Italiæ populis, insperatæ pacis nomen excipitur. Præsentes Clemens Pontifex & Carolus Cæsar, orante Romulo Amasæo viri eloquentissimi voce Christiani nominis conseruatores, ac optimi maximi Italiæ parentes appellantur. Obortas prægaudio lachrymas vt continere viri rogati, optimi ciues, sanctissimi sacerdotes, legati regum omnium. Ab his auspiciis fœlicissimæ concordiæ ad coronationem Cæsaris, quæ solennis & omnium celeberrima fuit eo ipso die Matthiæ Apostolo dicato, qui erat natalis Cæsaris semper ei faustus. Summa Sacrorum fuit vt Cæsari humeris & brachio dextro illinito de manu Pontificis insignia imperii traderentur sceptrum scilicet aureum, denudatus ensis pomum aureum. Corona deinde bicipiti fastigio multisque adamantibus insignis capiti imponeretur. His gestis Cæsar piè inflexo genu Pontifici obedientiam perpetuam promittit.

Interdicto

V.

Interdicto Ecclesiastico pro pecuniariis debitis Prouinciæ ciuitates aut castra non supponantur.

Innocent. & Hostiens. super c. Quæsiuit de iis quæ fiunt à maiore parte capit. & Bonifac. 8. in Extrauag. prouidè sanxit ne pro pecuniario debito vel cuiusuis pecuniæ quantitate possit iudex ordinaria vel delegata potestate locum vel populum interdicere. Secus vt ait Archid. de interdicto singularis persona.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. LICET ea, quæ per Romanum Pontificem pro Christifidelium animarum salute quotidie facta fuerunt, plenam obtineant roboris firmitatem, nonnunquam tamen Romanus Pontifex illa libenter approbat, & concedit, vt eo firmius illibata persistant, quo magis suo fuerint præsidio communita. Dudum siquidem fe. re. Bonifacius Papa VIII. prædecessor noster libenter prouidè attendens, quod vt frequentius, quamuis non sine causa, sine culpa tamen multorum, interdicti sententiæ proferuntur, quodque erant nonnulli iudices nimis prompti ad proferendas easdem etiam in negotiis, siue causis, quæ interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radice, perspicuis indiciis procedere arguebantur, quoque interdicti tempore diuina organa suspendebantur, & laudes, nec ecclesiastica sacramenta ministrabâtur, vt solebant, tollebâtur mortuis siue minuebantur suffragia, præsertim per oblationem frequentem hostiæ salutaris, adolescentes & paruuli participantes rariùs sacramenta minus inflammabantur, & solidabantur in fide, fidelium tepescebat deuotio, hæreses pullulabant, & multiplicabantur pericula animarum, constitutionis suæ prouidit edicto, vt nulla prouincia, ciuitas, castrum, villa, locus, territorium, vel districtus auctoritate ordinaria vel delegata supponeretur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel cuiusuis monetæ, vel pecuniæ, quacunque occasione, vel causa, seu quouis quæsito colore, pro eo maximè, quod ipsorum Domini Rectores, vel officiales, quocunque nomine censerentur aut incolę, seu habitatores, aut singulares personæ ipsorum tunc status, seu statuendis, ordinatis, vel ordinandis terminandis huiusmodi debitum, seu quantitatem non soluissent eatenus, aut inantea persoluerent, decernens extunc irritum, & inane si secus extitisset attentatum, vel contingeret attentari, illúdque reuocauit omninò. Non obstantibus quibuscunque contractibus, obligationibus, pactis, conuentionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, consensibus, processibus, & sententiis tunc desuper habitis, & habendis iuramentorum pœnarum spiritualium, & temporalium, seu mulctarum appositione, vel quacunque alia firmitate vallatis, nisi talis suppositio interdicti eatenus foret facta, vel inantea fieret de apostolicæ sedis speciali licentia, & expressa, per ipsius patentes literas apparente. Nos igitur cupientes, vt ea quæ pro animarum Christifidelium salute per prædecessores nostros matura deliberatione ordinata & facta fuerunt, perpetuis futuris temporibus firmiùs obseruentur, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac potestatis plenitudine, literas prædictas, & in eis contenta, auctoritate apostolica, tenore præsentium approbamus, & innouamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus, illáque inuiolabiliter obseruari debebere decernimus, atque mandamus, ac potiori pro cautela omnia in eis contenta de nouo facimus, & ordinamus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac obligationibus in forma Cameræ, necnon omnibus aliis, quæ præfatus prædecessor in dictis literis voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo, nono Cal. Iunij, Pontificatus nostri anno Septimo.

Inualescit pessimus mos apud plerósque qui ob pecuniarias causas adigunt in interdicti laqueos vrbes & oppida vnde sacra cultus Christiani religio [illegible] luescit & cótemnitur, cum tamen seriò & multis interminationibus ante Clementem septimum prohibitum sit sacris canonibus, quorum meminere Abb. & Fel. in cap. ex rescripto. & plerique alij statim citandi, quosquidē seruari iussit inuictissimus Hispaniarū rex Carolus Cæs. Pinciæ anno 23. cap. 11. & rursus anno 25. Toleti. cap. 24. quos ipse intelligerem non solum interdicto generali decreto in aliquam ciuitatem, aut villā & in speciali interdicto in aliquam ecclesiam è pluribus vnius oppidi, aut ciuitatis. sunt enim iudices seculares, & Regij, quorum ministerio facilime quiuis cogi poterit æs alienum soluere absque innocentium periculo, & damno, quod prouenit ex his interdictis, licet Calderin. in tracta. de Eccle. interd. colum. 8. Ioan. And.

Ioan. And. Domin. Franc. in cap. præsenti. ist. tit. Floren. 3. par. tit. 26. cap. 3. col. 2. Felin. in cap. sanè. in 2. de offic. delegat. colum. intellexerint prædictam extrauagantem constitutionem in interdicto generali vt secus sit in particulari, quod poterit decerni ad exactionem pecuniæ iure debitæ, ne obstet tex. in cap. 3. de pœnis. Qua in re conuenit reipublicæ Christianæ ita moderamen, & medelam adhiberi, quod non temerè hæc interdicta ecclesiastica, nec passim decernantur. cap. quæsiuit. de his, quæ fiunt à maior. par. c. extat memorabilis Basiliensis concilij constitutio, sessione 20. anno M.CCCCXXXIII. cuius hic meminisse libuit quia illius concilij decreta de fide, & censuris, ac beneficialibus causis fuere postea approbata per Nicolaum quintum summum Romanæ Ecclesiæ pontificem. Quin & in Pragmatica sanctione Gallicana expressim eadem decisio vt admodum vtilis exponitur in hunc sanè modum.

Statuit hæc sancta Synodus, quòd nulla ciuitas, oppidum, castrum, villa aut locus Ecclesiastico supponi possit interdicto, nisi ex causa, seu culpa ipsorum locorum, aut domini seu rectoris, vel officialium, propter culpam autem seu causam alterius cuiuscunque priuatę personę huiusmodi loca interdici nequaquam possint, authoritate quacunque ordinaria, vel delegata, nisi talis persona prius fuerit excommunicata, aut denunciata, seu in Ecclesia publicata, ac domini, seu rectores, vel officiales ipsorum locorum authoritate iudicis requisiti huiusmod. personam excommunicatā infra biduum inde cum effectu non eiecerint, aut ad satisfaciendum compulerint, qua etiam post biduum eiecta recedente, vel satisfaciente, mox diuina restitui possint. hactenus Basiliensis synodus præ oculis semper habenda, vt ex ea iudices Ecclesiastici percipiant quanta cum maturitate consilij sit Ecclesiasticum ferendum interdictum.

VI.

Filius Presbyteri ex fornicatione natus habere non potest beneficia Ecclesiarum in quibus Pater præfectus fuit nec valet dispensatio in contrarium.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. AD canonum conditorem non est dubium pertinere, cum statuta à se, vel prædecessoribus suis, ad animarum Christi fidelium salutem edita, propter eorum abusum, qui successu temporum malitia hominum succrescente magis indies dignoscitur obesse, quam prodesse animaduertit, ne vlterius obesse valeat, prouidere. Sanè postquam fe. re. Alexander Papa III. prædecessor noster filios præsertim Sacerdotum in Ecclesiis paternis succedere prohibuerat, eásque nihilominus, media intercedente persona filios ipsos habere disposuerat, cum passim Sacerdotes, vt ecclesiis suis eorum filij potirentur satagentes, in Alexandri prędecessoris huiusmodi dispositione cōfisi ecclesias suas, quas ad eorum peruenire filios gestiebant, in fauorem personarum quæ ecclesias ipsas, etiam illarum possessione non habita, in ipsorum resignantium filios, ex fornicatione genitos, illico mox resignare, ipsique filij ecclesias ipsas, dispensatione super defectu natalium, quem ex dictis Sacerdotibus resignantibus geniti, patiebantur, etiam patris nomine expresso, obtentą consequi hactenus consueuerint, profecto perniciosum semper, & abominabile, ac in grauem diuinæ maiestatis offensam tendere, videlicet, quod ipsi presbyteri eorum crimen, quod erat occultum, non sine turpitudine, ab inordinatum spuriorum filiorum amorem detegere non erubescerent. Iudicauimus propterea quod vbi tempus quo omnia palam fieri, & præsentium ratio quid in futurum cauendum sit, admonere, meritò mouemur, & ad tollendum huiusmodi abusum necessarium arbitrati sumus eiusdem Alexandri prædecessoris canonem corrigere potius quam talia cum tanto hominum scandalo tolerare. Habita igitur super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio & vnanimi consensu, auctoritate apostolica, tenore præsentium statuimus, & ordinamus quod de cætero filij presbyterorum ex fornicatione nati ecclesias cathedrales, etiam Metropolitanas, ac monasteria, quib. eorum patres præfuerunt, seu illa, & illas dignitates etiam maiores, & principales, personatus, administrationes, & officia, etiam curata, & electiua, & alia quæcunque beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura, sæcularia, & quorumuis ordinum ad regularia, quæ presbiteri & clerici, ac religiosi eorum patres in titulum, vel commendam, aut administrationem ad tempus, seu in perpetuum aliquando obtinuerunt, nullo vnquam tempore quoque modo obtinere possint, nec cum eis super hoc dispensare intendimus. Et si quas dispensationes per nos concedi contige-

Illegitimus sed nec quidem legitimus potest habere beneficium in quo pater fuit præfectus, siue (vt dicunt) proximè ministrauit. ca. ad extirpandas de filiis Presbyter. Præpos. in Summ. 56. dist. in fi. cap. ex parte. de testibus. Ne beneficia iure hæreditario & sanguinis concedi videantur c. ex transmissa. & c. conquerente de filius presb. cap. 1. de præbend. néve successio procedat in beneficiis c. venerab. circa finē ver. insuper de elec. Vbi Panor. quē sequitur Dec. in c. inter. no. 2. de rescript.

xit, tanquam per præoccupationem, & contra mentem nostram in concessas, eis nullatenus suffragari, talesque dispensationes nostris volumus exulare temporibus. & quod nobis licere non patimur, nostris successoribus iudicamus. Non obstantibus præfati Alexandri prædecessoris, & aliis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transumptis manu alicuius notarij publici scriptis, & sigillo alicuius prælati, vel personę in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ pręsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo tertio, nonas Iunij, Pontificatus nostri anno Septimo.

VII.

De beneficiis quæ ad Cardinalium collationem pertinent.

Optimum Pontificis studium in vniuscuiusque Iure conseruando nititur.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & D. N. D. Clemens diuina prouidentia Papa VII. qui alias volens cuilibet ius suum conseruari, vestigiis, fel. re. Adrian. Papæ VI. prædecessoris sui inhærendo, quæcunque facultates & indulta conferendi beneficia Ecclesiastica per quoscunque prædecessores suos Romanos cum concessa, quo ad beneficia ad aliorum collatorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem seu quamuis aliam dispositionem, de iure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet spectantia, etiam si illis ac eorundem inferiorum collatorum consensu concessa fuissent duntaxat, per aliam constitutionem suam secunda Iunij, Pontificatus sui anno septimo in Cancellaria Apostolica publicatam reuocauit & annullauit: Et cui innotuit quod propter diuersitatum facultatum & indultorum eisdem, Cardinalibus super se vel alios beneficiis Ecclesiasticis cum cura & sine cura, secularibus & regularibus, ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, institutionem, seu quamuis aliam dispositionem ratione Ecclesiarum quibus præerant, & titulorum suorum, ac monasteriorum & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum per eos in titulum & commendam, ac alias pro tempore obtentorum communiter vel diuisim pertinentibus, etiam dispositioni apostolicę specialiter vel generaliter reseruatis, seu affectis extra Romanam Curiam vacantibus perinde ac si gratiæ expectatiuæ speciales vel generales reseruationes, ac regulę, & constitutiones beneficiorum reseruatorię, dispositionésque Romani Pontificis de illis sic vacantibus pro tempore nullatenus emanassent, ac consensu eorundem Cardinalium procuratorum suorum ad prouisiones & quasuis alias dispositiones de illis in dicta Curia vacantibus per Romanum Pontificem faciendas in expeditione desuper literarum præstanda alioquin prouisiones, & dispositiones Romani Pontificis huiusmodi nullę forent concessorum, & varias clausulas in literis super huiusmodi facultatibus & indultis confectis adiectas, diuersę confusiones & lites oriebantur, & non solum ipsi inferiores ordinarij collatores grauati esse noscebantur, sed etiam dispositiones Apostolicę de huiusmodi beneficiis etiam per resignationem apud sedem Apostolicam vacantibus sępius impediebantur: volens super hoc vt decet prouidere, ac huiusmodi facultates, & indulta ad rectitudinis semitam iustitia suadente reducere & in melius reformare, Statuit & ordinauit, vt Cardinales ipsi quoad vixerint soli per se vel alium seu alios, quem vel quos ad hoc duxerint deputandum, seu deputandos, etiam quando & quoties eos de licentia sua à Romana Curia etiam vbilibet & vltra montes abesse contigerit, de quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis, cum cura vel sine cura, secularibus & quorumuis ordinum regularibus, quæ ad collationem, prouisionem præsentationem, electionem, institutionem, seu quamuis aliam similem vel dissimilem dispositionem suam de iure vel consuetudine, tam ratione titulorum suorum Cardinalatuum, ac Cathedralium, etiam Metropolitan. quibus eos præesse contingeret, quam etiam aliarum Ecclesiarum, ac quorumcunque monasteriorum etiam consistorialium, prioratuum, præpositurarum præpositatuum, dignitatum, personatuum, administrationum, & officiorum, aliorúmque beneficiorum Ecclesiasticorum

Cardinales beneficia ratione titulorum aut monasteriorum vacantia in detrimentum reseruationum apostolicarum, & ordinationũ inferiorum conferre non debent.

siasticorum secularium,& quorumuis ordinum regularium,quæ ex concessione, & dispensatione Apostolica in titulum,& commendam, vel administrationem, aut quocunque alio titulo obtinebant,& in posterum obtinerent,communiter vel diuisim, quomodolibet & quocunque iure vel titulo pertinebant, vel spectabant, aut in futurum pertinere vel spectare contingeret, etiam si secularia,canonicatus, & præbendæ,dignitates,etiam post Pontificales maiores,seu principales, personatus, administrationes,vel officia in cathedralibus,etiam metropolitanis,vel collegiatis Ecclesiis,regularia vero monasteria non tamen consistorialia,prioratus,præposituræ,præpositatus,dignitates etiam conuentuales,personatus,administrationes,vel officia canonicatus & præbendæ, cæteráque beneficia huiusmodi consueuerunt, qui per electionem,aut quemuis alium modum assumi,eisque cura immineat animarum,ac beneficia huiusmodi ex eo quia illa obtinentes,aliquorum prædecessorum suorum Romanorum Pontificum aut S.R.E Cardinalium etiam viuentium familiares continui commensales aut dictæ sedis Notarij,Subdiaconi,Acoliti,Capellani,literarum Apostolicarum Abbreuiatores, & Scriptores, Concubicularij, Nuntij,aliique Romanæ Curiæ officiales quocunque nomine nuncupati fuerint, seu ex quauis alia causa dispositioni Apostolicæ specialiter, vel alias(præterquam ratione familiaritatis continuæ commensalitatis familiarium suorum continuorum commensalium,qui nunc sunt,seu alias dum etiam Cardinalatus honore fungebantur fuerunt, aut quádiu regimini militantis Ecclesię præfuerit,erunt generaliter reseruata,vel ex generali reseruatione Apostolica affecta existant seu fuerint, quæ extra dictam curiam quomodolibet etiam illorum commendis cessantibus vacare contigerit)quibusuis personis de quibus sibi videbitur etiam quæcunque, quotcunque,& qualiacunque beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura obtinentibus,& expectantibus prouidere,& illa eis conferre,ac de illis alias disponere liberè & licitè valeant,perinde ac si collationes & commendę,seu expectatiuę,gratię,speciales reseruationes,vniones,annexiones,& incorporationes, mandata etiá de vniendo,& quæuis alię dispositiones etiam eisdem S.R.E. Cardinalibus etiam motu proprio,vel ad eorum instantiam hactenus concessa, vel in posterum concedenda,tam per Sanctitatem suam seu Romanum Pontificem pro tempore existentem,quam Legatos de latere,& Cardinales quoscunque,etiam motu simili & ex certa scientia,ac cum quibusuis prægnantibus & efficacissimis ac insolitis clausulis non emanassent,seu emanarint. Et quod regulæ cancellarię Apostolicę dignitatum maiorum & principalium,aliorúmque beneficiorum etiam Cardinalium, aut Romanorum Pontificum,non sanctitatis suę familiarium continuorum commensalium,seu eorundem & dictę sedis officialium, seu alias quouis modo reseruationes generales vel speciales continentes siue inducentes,constitutiones, aut alias quomodolibet affectionem facientes ad dicta monasteria,prioratus præposituras,præpositatus,dignitates,personatus,administrationes,officia,canonicatus, & præbendas,aliáque beneficia nullatenus se extendant,sed de ipsis quę pro tempore quomodolibet extra Curiam prædictam,etiam cessantibus commendis illorum quę commendata fuerunt, vacare contigerit vt præfertur,liberè disponant perinde ac si collationes,& commendę,seu gratię expectatiuę speciales, & alię reseruationes,affectiones,vniones,constitutiones,& mandata huiusmodi non apparerent. Si verò in dicta Curia per obitum,vel promotionem,aut quamuis aliam dimissionem pręterquam per resignationem in manibus sanctitatis suę,aut successorum suorum Romanorum Pont.vacare,& de illis sic vacantibus vel vacaturis per eandem sanctitatem suam vel sedem Apostolicam disponi contigerit,etiam si beneficia huiusmodi etiam ex quauis causa, etiam ex eo quod illa obtinentes pro tempore dictę sedis notarij,subdiaconi,acoliti capellani,cubicularij,nūtij,abbreuiatores,& scriptores,seu alij officiales,aut quauis alia qualitate aliquam aliam generalem reseruationem vel affectionem inducentes qualificati,aut prędecessorum suorum Romanorum Pontificum seu aliorum eiusdem Romanę Ecclesię Cardinalium etiam tunc viuentium,non tamen sui,vt pręfertur,familiares continui commensales fuerint vel existant, dispositioni Apostolicę generaliter reseruata fuerint, & ipsi officiales,ac familiares beneficia huiusmodi commendę,vel vnionis, aut quouis alio

Declaratio priuilegij quo Cardinales gaudet in conferendis beneficiis.

Regulæ Cancellariæ quæ reseruationem aut beneficiorū affectionem inducunt ad istas Cardinalium collationes atqi beneficia non se extendunt.

De collatione beneficiorum in Curia vacantium.

Absentibus Cardinalib. eorum procuratorum assensus accedere debet literis vt valida habeantur.

titulo obtinuerint, quod in expeditione literarum Apostolicarum super illorum collatione & prouisione huiusmodi, ac commenda, aut quauis alia dispositione (Ecclesiis tamen cathedralibus, & monasteriis consistorialibus exceptis) tunc ipsorum Cardinalium, si in eadem Curia pręsentes fuerint per seipsos, si vero eos ab illa etiam pro sua voluntate vbilibet, etiam vltra montes de licentia sanctitatis suę abesse contigerit, eorum ad id per eos deputati procuratoris expressus accedat assensus, alioquin gratię & literę desuper conficiendę nullius sint roboris vel momenti. Decernentes reseruationes affectiones regulas, constitutiones, ordinationes, collationes, & commendas, gratias, expectatiuas, reualidationes, extensiones, mutationes, nominationes, facultates, vniones, & mandata, ac dcetera in illis contenta, quoad impediendum dictos Cardinales quominus in pręmissis sua ordinaria auctoritate vti valeant, vt pręfertur, ad dicta beneficia ad eorum dispositionem vt præfertur pertinentia nullatenus se extendere, ac per quoscunque etiam sedis Apostolicę Legatos etiam de latere, & nuncios nunc & pro tempore deputatos, quauis etiam speciali facultate fungentes, de beneficiis prædictis nullatenus prouideri vel disponi posse, ac irritum & inane si secus super præmissis à quoquam quauis auctoritate etiam per sanctitatem suam & dictos Legatos, ac Nuncios scienter vel ignoranter contigerit attentari. Et quæcunque alia indulta eisdem Cardinalibus super conferendis beneficiis Ecclesiasticis, & eorum consensum in dispositionibus illorum apud sedem prædictam vacantium requirendo, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores suos, ac per sanctitatem suam tam sub plumbo quam in forma breuis, etiam Motu simili & ex certa scientia, ac de Apostolicę potestatis plenitudine, & cum quibuscunque prohibitoriis, ac derogatoriarum derogatoriis, & aliis etiam quantuncunque efficacissimis & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis hactenus contra formam & tenorem præsentis constitutionis quomodolibet concessa, quorum omnium tenores, formas, & effectus sanctitas sua haberi voluit pro sufficienter expressis reuocauit & annullauit, ac quicquid ipsorum sic reuocatorum indultorum prætextu per ipsos Cardinales fieri, & attentari contigerit, nullius roboris vel momenti fore decreuit. Voluit nihilominus quod ij quibus iidem Cardinales aliqua beneficia Ecclesiastica reseruata vel affecta huiusmodi quorum fructus &c viginti quatuor ducatorum auri de Camera secundum communem æstimationem valorem annuum excedant, indultorum huiusmodi vigore per se vel alium contulerint, infra quatuor si citra, & octo menses si vltra montes, collationes ipsæ fiant à tempore habitæ possessionis eorundem beneficiorum computandos, nouas prouisiones super beneficiis ipsis sic conferendis à sede prędicta impetrare, & literas desuper in totum expedire, ac annatam propterea Camerę Apostolicę debitam cum effectu soluere teneantur, alioquin eisdem lapsis mensibus beneficia ipsa vacare censeantur eo ipso. Voluítque per alios à sede prædicta duntaxat liberè impetrari, nisi illi quibus collata fuerint legitimo sint impedimento detenti vel ipsis petentibus huiusmodi nouas prouisiones & protestantibus, quod per eos non fiat, contigerit illas sibi denegari, & insuper &c.

Reseruationum, ordinationum, aut nominationum quorumcunque statuta non comprehendunt nec impediunt istas collationes Cardinalium.

Decretum irritãs.

Indulta quæcunque hactenus contra formam istius constitutionis concessa reuocantur & irrita habẽtur.

Prouisio Cardinalium non prius rata habetur quin a sede Apostolic. fuerit solutis annatis firmata.

VIII.

Annatæ Cameræ Apostolicæ non debentur ex beneficiorum pensionibus annuum valorem viginti quatuor ducatorum non excedentibus.

CLEMENS Episcopus &c. Motu proprio &c.

CVM sicut nobis innotuit licet ratione fructuum &c. beneficiorum Ecclesiasticorum valorem annuum vigintiquatuor ducatorum auri de auro communi ęstimatione non excedentiũ annatæ Cameræ Apostolicæ non debeantur, nec solui aut exigi consueuerint, & minus ratione pensionũ quantitã vigintiquatuor ducatorum auri similiũ non excedentiũ annatæ aliquæ retroactis tẽporibus exactæ aut solutæ fuerint, nihilominus à certo tẽpore citra præsidentes dictæ Cameræ & alij officiales Romanæ Curię ad quos exactio annatarũ pertinet, sub prætextu quod in prouisionibus & alijs dispositionibus beneficiorum Ecclesiasticorum super quorum fructibus &c. valorem vigintiquatuor ducatorum excedentibus aliquæ pensiones annuæ cuiuscunque etiam minoris quantitatis vigintiquatuor ducatorum reseruatæ

Quidam dicunt quod de pensione non est soluenda annata, cum pensio non sit beneficium. c. quamuis. & ibi Doct. de præbend. in 6. notat Card.

natæ existant, illorum & vigintiquatuor non excedentibus, aut attingentibus de facto exegerint: Nos qui vnicuique in iustitia debitores sumus, super ijs congruis remedijs prouidere volentes, ac ratione pensionum, quarum quantitas vigintiquatuor ducatorum auri de Camera non excedit, nullas annatas Cameræ aut officialibus prædictis deberi declarantes, ex certa nostra scientia, & deliberatione statuimus quod de cætero ex quibusuis pensionibus quantitatem vigintiquatuor ducatorum huiusmodi non excedentibus nulla annata quouis prætextu exigatur, nec per illos quibus pensiones ipsæ resignatæ fuerint soluatur, neque solui debeat, sic tamen quod in pensionibus & alijs dispositionibus beneficiorum super quorum fructibus similes pensiones annuæ minoris quantitatis vigintiquatuor ducatorum, & quantitatem vigintiquatuor ducatorum similium non excedentes resignatæ fuerint, ex talibus pensionibus nihil deduci debeat. Districtius inhibentes Cameræ præsidentibus, ac alijs officialibus prædictis sub excommunicationis, & à perceptione emolumentorum officiorum suorum ad nostram & Apostolicæ sedis beneplacitum suspensionis in eorum singulos latæ sententiæ pœnis, ne de cætero ratione huiusmodi pensionum quantitatem vigintiquatuor ducatorum non excedentium aliquas annatas quouis prætextu exigere, seu quominus literæ resignationis illarum expediantur impedire vel differre quoquo modo præsumant, alioquin literas ipsas tam per Cancellariam, quàm Cameram Apostolicam per eos ad quos literarum expeditio pertinet absque manuum illorum appositione liberè expediri posse decernimus, ac ad id eis liberam facultatem concedimus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterísque contrarijs quibuscunque. Volumus autem quod præsens mandatum ad hoc quod ad plenam, & indubitatam notitiam deueniat, in Cancellaria Apostolica more solito publicetur, & in quinterno Cancellariæ ad perpetuam rei memoriam describi debeat.

in cle 2 q 9. de off ord in contrarium tamen est veritas, quòd imò de pensione solui debet annata, nam licet non sit beneficium, constat tamen ex fructibus beneficij, ex quo extrahitur & ita obseruat curia Romana, sicut stilus curiæ habet, quando aliquis prouidetur de beneficio, super cuius fructibus est alicui reseruata annua pensio, tunc in expeditione literarum prouisionis beneficij, soluitur annata detractata pensione Et quando beneficiũ excedit summam 24. duc. auri soluitur annata.

IX.

Institutio Fratrum reformatorum ordinis Minorum S. Francisci de obseruantia.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. IN suprema militantis Ecclesiæ specula, licet immeriti, disponente Domino constituti, inter multiplices nobis ex debito pastoralis officij incumbentes curas, illa potissimum premimur: Vt qui sub voluntariæ paupertatis habitu militantes, in humilitatis spiritu deuotum, & sedulum altissimo impendere satagunt, famulatum, non solum ad id sublatis impedimentis intendant, verum etiam id eo ardentius efficiant, quò maiores sibi viderint exhiberi commoditates. Et ex hoc fit, vt quæ antea ex rationabilibus causis è prædecessoribus nostris ordinata videbantur, ea interdum reformemus, & in melius ordinemus, prout iuxtà temporum & personarum qualitatem, id in Domino conspicimus salubriter expedire. Sanè postquam fel. rec. Leo Papa decimus prædecessor noster, ex certis tunc expressis causis, voluerat, & declarauerat, sub nomine Reformatorum, ac purè, & simpliciter regulam beati Francisci obseruantium, comprehendi omnes, & singulos obseruãtes, tam de familia, quam Reformatos sub ministris, ac fratris Amadei, de Colletanis, Clarenis, de Sancto Euangelio, de Capucio, Discalceatos nuncupatos, aut alios similes quocunque alio nomine nuncuparentur, & regulam beati Francisci huiusmodi purè, & simpliciter obseruarent: ex quibus omnibus vnum corpus insimul efficiens, eosdem ad inuicem perpetuò vniuerat: ita quod deinceps, omissa diuersitate nominum prædictorum, Fratres Minores Sancti Francisci regularis obseruantiç simul, vel distinctiuè nuncuparentur, & nuncupari possent, & deberent: Omnésque vt præfertur, vnitos Generali, & Prouincialibus Ministris, & Custodibus dicti ordinis, in quorum Prouincijs, & Custodijs respectiuè morabantur, in omnibus, & per omnia, secundum regulam eãdem, subiici deberent. Cum nonnulli ipsius ordinis professores sicut fidei relatione percepimus, Spiritu Sancto inflammati, vt beati Francisci alumni, & veri filij affectent regulam ipsam beati Francisci purè, & plenè iuxta illius literam, & declarationes bonæ memoriæ Nicolai Tertij, ac Clementis Quinti, Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum firmiter

Quidam minoritæ B. Franciscum instituti & monasticæ eorum disciplinæ authorem esse recognoscãt ab eius tamen regula aliquantulum licẽtiore animo exiliuerũt vt sunt Conuentuales. Hinc reformatio ordinis primùm cœpit sub S. Bernardino Senense anno 1412. qui congregationem de Obseruantia nuncu-

patum instituit. Deinde anno 1460 B. Amadeus Lusitanus aliam reformatam erexit congregationē quæ tēporibus Pauli II. Pont. Max. Romæ in monte aureo ecclesiam S. Petri obtinuit quámq; Sixtus 4. multis locupletauit priuilegiis. Eodem modo fuit instituta alia cōgregatio Clarenorum ita ab auctore nuncupata. Similiter & alia eiusdem quam tertij ordinis S. Frãcisci vocant. Hos omnes vnire voluit Leo X. vt omissa diuersitate nominum prædictorum antiqui institutoris nomē atque regulam retinerent. Postremò temporibus Clementis vel iure postliminij perfectior & integrior omnium congregatio quam Fratrum Capucinorum vocant exorta est.

firmiter obseruare: Nos, qui in sinceris eorum conscientiis delectamur, quique ab ineunte ætate, ad huius Ordinis professores, & Ordinem ipsum totum singularem gessimus deuotionis affectum, nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis quam immeriti sustinemus, ad ipsos faciendos dulcibus, & gratiosis fauoribus attentè prosequendo tanto prouocamur ardentius, quanto intenta mente frequentius cogitamus fructus vberes, quos ex Regulæ præfatæ arctiori obseruantia ipsi Religioni, & toti vniuersitati Ecclesiæ speramus prouenturos: Attendentes etiam quod in his, quę animæ salutem respiciunt, ad vitandos grauantes remorsus, pars securior est tenenda. Igitur tam pia, & feruenti Fratrum prædictorum intentione commoti ad peragendum diligentius, quod ab eisdem desideratur, studia nostra duximus conuertenda. Habita igitur super his cum Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinalibus, ac aliis de ipso ordine ad plenum informatis matura deliberatione: de eorundem Cardinalium vnanimi consilio, his nostris in perpetuum valituris, statuimus, & ordinamus, ac in virtute sanctæ obedientiæ districtius præcipiendo mandamus: Quod prædictis fratribus, dictam strictiorem obseruantiam desiderantibus, per præfatos Generales, & Prouinciales Ministros, cæterósque dicti ordinis Prælatos, & quemlibet ipsorum, cui, vel quibus hæ nostræ, vel earum transumpta præsentatæ, vel præsentata fuerint, assignentur loca, quantum fieri poterit, contigua, quatuor, vel quinque, iuxtà numerum Fratrum eorundem. Et si in futurum plures fratres voluerint se vitæ præcedentium conformare: & ab eis acceptati fuerint: nullus eos impedire possit. Sed Minister Prouinciæ, cum Diffinitoribus in Prouinciali capitulo teneantur alia loca, quantum possibile fuerit, contigua prædictis, eis assignare: & prioribus addere. Quæ quidem loca Fratres prædicti expropriare possint superfluis, & pretiosis, & ea in vtilia, & necessaria commutare, mediante Syndico à Nicolao Tertio prædecessore ordinato. Et Generalis, ac Prouinciales Ministri, & eorum commissarij non possint impedire prædictos à dicta strictiori obseruantia ipsius Regulæ iuxta prædictas declarationes Nicolai, & Clementis, nec à suo bono modo viuendi, quem inter se, pro dicta arctiori obseruantia, ordinauerint. Nec etiam impediantur, quin vilioribus, & repetiatis induantur. Et quin nudis pedibus ambulent, Sed qui non poterint, portent calopodia: vt cæteris conformentur. Forma autem habitus, & Capucij sit cæteris dictæ obseruantiæ fratribus conformis. Volumus etiam, quod Fratres recipiendi, seu vestiendi per Fratres in dicta strictiori obseruantia viuentes, examinentur iuxtà Regulam, per Ministrum Prouincialem, & ab ipso, cum consilio ipsorum acceptentur. Nec possint quicunque dicti Ordinis Prælati, sine præfatorum Fratrum consensu, ad loca prędicta mittere alios Fratres: Nec prædictos ab ipsis locis amouere: nisi ipsi petierint: In Prouincialibus verò Capitulis remoueantur per Ministros Prouinciales, & Diffinitores à locis prædictis illi Fratres, quos custos, vt infra eligendus, cum consensu maioris partis Vocalium dictorum locorum, duxerit amouendos. Insuper statuimus, quod prædicti Fratres, in dicta strictiori obseruantia viuere volentes, habeant in singulis Prouinciis, vbi fuerint, custodem vnum ex ipsis, quem sibi ipsi petierint à Ministro Prouinciali, vel ab eo, qui præest capitulo, simul cum Diffinitoribus confirmandum, & assignandum. Qui habeat absolutam potestatem plenariè in hoc tantum: vt Fratres prædictos visitet, moneat, & corrigat, ac manuteneat in dicta strictiori obseruantia Regulæ, Ordinationum, & gratiarum eis à nobis, & successoribus nostris, pro tempore existentibus Romanis Pontificibus, & prædictis Ministris Generalibus concessarum, & concedendarum in futurum: & in dicto suo bono modo viuendi. Nec propter hoc impediatur Minister Prouincialis, quin visitare possit eosdem, & corrigere delinquentes. Qui etiam Custos ire possit ad capitulum Generale, cum Ministro Prouinciæ, ad intimandum necessitates, & opportunitates dictorum Fratrum.

De Ministris ordinis reformati.

Ordinamus etiam quod Custos, Guardiani, & Discreti prędictorum locorum vadant ad capitula Prouincialia: in quibus habeant vocem actiuam, & passiuam, sicut cæteri Vocales. In quibus capitulis custos prędictus pręsentet Ministro Prouinciali, & Diffinitoribus Fratres idoneos ad officium Guardianatus. Ex quibus tantum fiant Guardiani supradictorum locorum. Possit etiam idem Custos intra

infra annum, cum consensu maioris partis conuentus singuli remouere Guardianum ab eius officio: & alium substituere, quem Minister Prouincialis confirmet. Custos verò à Fratribus prędictis eligi, vsque ad triennium: Quo custode infra annum decedente, Guardiani dictorum locorum alium, quem sibi viderint expedire, petant à Ministro, vel eius commissario confirmari, & assignari: quem Minister ipse, siue eius commissarius benignè confirmet: & assignet. Possit quoque dictus custos, si Fratribus eisdem expediens visum fuerit, esse Guardianus vnus dictorum locorum. Si igitur Ministri Prouinciales, vel eorum commissarij his prędictis contrauenerent, siue alicui eorum, immediatè Fratres prędictorum locorum subiciantur Ministro Generali. Etsi (quod absit) Minister Generalis prędictus eos impedire tentauerit: vel eis in præmissis, aut in aliquo præmissorum fauere neglexerit: Volumus præfatis Fratribus, ad Apostolicam sedem: & ad totius ordinis protectorem liberum patere recursum: à quo, si quis eos impedire præsumpserit, sententiæ excommunicationis quam ex nunc, prout ex tunc, ferimus in his scriptis illico subiacere, auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus, & promulgamus. Quocirca moderno, & pro tempore existenti Cameræ Apostolicæ generali Auditori necnon vniuersis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & Ecclesiarum Prælatis, ac quibuscunque in dignitate Ecclesiastica constitutis, per Apostolica scripta mandamus; quatenus ipsi, & eorum singuli, præsentes nostras literas, & in eis contenta quæ unque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum fratrum supradictæ strictiori obseruantiæ, seu alicuius eorum, super hoc requisiti fuerint, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant eosdem omnibus, & singulis prædictis pacifice frui, & gaudere: Non permittentes eos desuper per quoscunque quauis auctoritate fungentes quomodolibet indebitè molestari: vel quouis quęsito colore, vel ingenio directè, vel indirectè perturbari aut aliter quomodolibet inquietari, contradictores quoslibet per censuras Ecclesiasticas, & alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis: necnon ipsius Leonis Decimi, & quorumcunque aliorum prædecessorum nostrorum literis: etiam Bulla aurea, Mari magno, vel aliis quibuscunque, dictisque ordinis statutis, priuilegiis & indultis, etiam iuramento: confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis: etiam in forma breuis, etiam anno præsenti, vel sub quibuscunque verborum formis, solemnitatibus, clausulis etiam insolitis, & quantumcunque fortissimis dicto ordini, vel quibuscunque Prælatis eiusdem concessis, vel concedendis in futurum: etiam si tales forent, quod pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales, mentio habenda foret: quibus omnibus, illorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum præsentibus insererentur, pro plenè, & sufficienter expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Cæterum, quia difficilè foret prę sentes literas ad quælibet loca, vbi opus fuerit, deferri, volumus, & Apostolica auctoritate decernimus, quod transumptis earundem manu Notarij publici signatis, & alicuius Prælati Ecclesiastici sigillo munitis, ea prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ adhiberetur, si præsentes originales literę exhiberentur, & ostenderentur. Nulli ergo, &c Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo trigesimo secundo, sextodecimo Calendas Decembris, Pontificatus nostri anno nono.

Ingressus prohibetur ad claustra monialium hac constitutione, absque licentia ministrorũ. vide de hac re Gregorij XIII. constitutionem.

Aduersus fratres vagantes & Apostatas.

Pœna impedientium executionem istius constitutionis.

Hic casus reseruatur sedi Apostolica per Bullam cœna Domini.

Irrita habentur omnia qua repugnant huius constitutionis decreto.

Clausula quibus omnibus priuilegiis derogatur.

Lesa maiestatis protoparentum crimen perpetua infamia posteritati erogatum, multos à vita præsentis desiderio reuocauit, ita vt nulla ferinis & Barbaris moribus natio crassóque sub aere nata inueniatur qua aliquantulum miseriarum impetu circumuallata, tot crudelissimis hostibus obsessa terra marique, vitam non fastidierit. Hinc vita contemptus exortus est, hinc sapientissimorum hominum resolutiones edocta ex ipsa vita discedendum esse tanquam ex hospitio non tanquam ex domo Hinc homini constanti pelluntur ista ineptia pene aniles, & vt Cygni prauidentes quid in morte boni sit cum cantu & voluptate moriuntur, sic viri pij

hominem

hominem istum exuentes, & sibiipsis mortui, Christo autem viuentes excellentem illam vitæ methodum Philosophantur. Sunt etenim Apostolicæ doctrinæ conformes, summum animi gaudium fore dissolui ab hac corporis compage & esse cum Christo, mortificantes membra sua quæ sunt super terram. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati temnentes orbis caducos honores. Vt perfecti haberentur imperfectas mundi delitias fugerunt. Insequuti sunt Eliam igneo curru ad astra scandentem, pallium terrestre & graue relinquunt quo liberiùs & celerius, celsos intueantur penates. Vt summum Doctorem audirent in Oreb collegio cum Moise calceos exuerunt, & quemadmodum in palestra olim athletæ nudis vnctisque corporibus luctabantur ne vnguibus aduersariorum acciperentur, sic optimi isti Misocosmi omnem excutiunt corporis optatum, & affectum consanguineorum, stirpis & honoris quo fortius fortem & dolosum illum luctatorem, aggrediantur. Omnium primus qui in nascentis orbis exordio huius sydereæ vitæ Rudimenta iecit commendatur Enoch qui ideo morti non fuit obnoxius ad fœlices Paradisi campos translatus. Sic Plinius cæteriq; rerum historias texentes primos rerum inuentores laudibus prosequuntur, quanto pulchriùs est commendare viros qui primi viam alicuius arripuerunt virtutis. Hinc tantis laudibus isdem optimus patriarcha Enoch apud Genesim celebratus est, quod religione pia ductus, & curis omnibus amplissimi sui dominij derelictis, primus cœperit inuocare Domini nomen. Et certè non ob aliud nisi vt memoriæ mandemus quanti existimet Deus primos executores earum rerum quæ ad cultum suum & fœlicis vitæ finem spectant. Quemadmodum enim Arietem ducem gregis quem aggregarium appellant cæteri sequuntur, in eundem modum multi mirantur primariũ in aliqua virtute quasi ducem. Hic est lapis Lydius, hic est diuinus magnes alios ad commendabiles actiones attrahens, est Cynosura quæ grauis multos homines ducit per æquor huius sæculi ad portum optatum regni cælestis! O fœlices mentes ô valida pectora! ô sanctissimi duces qui ingenti animi fortitudine muniti vexilla portantes anteeunt ne alij animum deiiciant & terga vertant. Et quemadmodum Patriarcha Iacob misit Iudam ante se in AEgiptum vt nuntiaret Ioseph, quod manebat, expectabátque eum apud Iessem, ita & Deus hos viros primarios mittit vt referant vbi ipse est, nempe apud virtutis, Religionis & Solitudinis oppidum. Hinc Assertor noster noluit silentio præterire dum Apostolorum nomina texuntur quis primus sequutus illum fuerit ait enim apud Matthæum primus Simon qui dicitur Petrus & apud Ioannem meminit scriptura quod Ioannes venerit primus ad monumentum.

Hæc summa mentis alacritate præfari voluit vt cunctis notum sit quam præclarè de republica Christiana meriti sint summi illi ordinum regularium Patriarchæ, quantas lucrifecerint animas, quam multos deuios ab AEgipto in amœnissimos vitæ contẽplatiuæ hortos adduxerint. Expertus est orbis & indies experitur quid commodi attulerint Diui Dominici Asseclæ, quantum hactenus profuerint Beati Francisci clientes, at nunquam vel me iudice à primis huius ordinis fundamentis splendidior euasit hæc congregatio quam ab eo tempore quo Capuccini patres collapsam Beati Francisci regulam atque disciplinam restituerunt. Tunc iterum effulsit prisca illa tãti ordinis tẽporum iniuria flaccida religio, integritas, pietas, deuotio, & flagrans charitas. O beatum sæculum! in quo videmus reflorescere antiqua Patrum munera Quis putasset inter tot Principum odia, inter tot Lutheri agmina superesse pijs viris Asylum Monachi Apostatæ Lutheri consilio claustra egrediuntur, votifragi nuptiatores hæreses innant. Capuccini sanctum Seraphici ordinis institutum ad natiuum splendorem & perfectionem pristinam reducunt illustrant, & augent. Huius reparatæ disciplinæ primus author fuit quidam frater Matthæus Bascus ordinis Minorum de obseruantia professus, qui in Piceno seu Marchia Anconitana impetrata à Clemente septimo facultate initium auspicatus est, cuius exemplo, vitæ sanctitate, & concionum admirabili profectu, nònnulli alij ex eodem ordine minorum de obseruantia excitati idem vitæ genus amplexi sunt, inter quos primarius fuit quidam insignis Religiosus frater Ludouicus ex foro Sempronij cum fratre suo germano, qui à Clemente septimo obtinuit, vt non solùm ipse cum fratre suo, sed etiam quicunque alius, siue Religiosus sui ordinis, siue Laicus esset, liberè & licitè posset hunc habitum Capuccinorum inducre, & in eo trium votorum professionem iuxta Sancti Francisci institutum emittere, quemadmodum literæ Apostolicæ anno 1526 die vero 18. Maij. Pont. eiusdem anno tertio desuper editis adhuc testantur. Post quarum literarum publicationem quidam alij fratres eiusdem ordinis Minorum de obseruantia sese illis paulatim adiunxerunt, ita vt breui tempore duodecim numerum expleuerint, & de communi consilio prædictum fratrem Matthæum Generalem, per quem vniuersa regeretur congregatio, elegerint. Quorum fama & nomen

nomen Dei zelo & vitæ exemplo clarum cum omnes fermè partes Italiæ peruasisset, ita ordo propagatus est ferunt habitum eiusdem coloris, quo alij S. Francisci Religiosi vtuntur, sed tunicam paulò asperiorem & villosam cum capucio in vertice acuto & ad tunicam consuto sine pectorali, & multi ipsorum interius cilicio vtuntur, nudis pedibus plerunque incedunt, & quandoque præsertim tempore hyberno senibus & aliis debilioribus calceorum soleas tantùm cum cingulo, cui hærent, habentium vsus conceditur.

Hoc præclarum vitæ institutum ita vt ab omnibus laudatur, sic à vera & Christiana pietate cul[...] exolitur. Quamuis multi reclament votis eorum qui hanc profitentur regulam ita enim comparatum est vt semper cœptis bonorum repugnent.

Hic profectò meritò obiurgandi censentur patres qui parum filiorum saluti consulentes eos à pietatis tramite deterrent, edocéntque nihil ipsa vita puritate & monastica professione Deo & hominibus odibilius esse. O dirum patrem! ò sæuam matrem, ò parentes crudeles & impios imo non parentes sed peremptores quorum dolor salus pignoris quorum consolatio mors filij est, qui malunt perire cum eis quam regnare sine eis. Fidelis sermo & omni acceptione dignus quia si impium est contemnere matrem, contemnere propter Christum piissimum est. Nam qui dixit. Honora patrem & matrem ipse etiam dixit. Qui amat patrem & matrem plusquam me non est me dignus. Gladium tenet hostis vt me perimat & ego de matris lachrimis cogitabo. Odira abusio, domus ardet ignis instat à tergo & fugienti prohibetur egredi, euadenti suadetur regredi & hoc ab his qui in ipso incendio positi sunt & obstinatissima dementia ac dementissima obstinatione, fugere periculum nolunt. Proh dolor si contemnitis mortem vestram cur appetitis & meam. Sileant omnes persuasiones Rhetorum, & Poetarum commenta qui tantum nos debere patriæ conqueruntur, horum iugulabitur opinio, exemplo eorum qui omnia reliquerunt vt sequerentur Christum. Delicatus ille est cui patria dulcis, fortis, cui omne solum patria est, perfectus vero cui Mundus exilium. Illi Christus diuitiæ, Christus pater, frater, sorores, amici, Laudetur Deus qui tot certos calles summi boni miseris ostendit mortalibus.

X.

Electionem Romani Pontificis successoris, declarat fieri debere iuxta aliam eius constitutionem quam habes sup. fol. 259. in euentum eius obitus ante reditum ad Almam Vrbem.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. LICET variæ constitutiones pro euitanda discordia in electionem Romani Pontificis etiam circa locum celebrandæ ipsius electionis à nostris prædecessoribus salubriter sint editæ, tamen sicut accepimus, si nos ab alma Vrbe aliquandiu absentaremur, & ante reditum nostrum ad ipsam Vrbem nos pro diuina voluntate decedere contingeret, à nonnullis asseritur quod per constitutiones hactenus editas circa locum celebrandæ electionis huiusmodi non sit pro conditione huius temporis ex omni parte satis prouisum & id dudum cum versus Bononiam ad conueniendum illuc vna cum charissimo in Christo filio nostro Carolo Romanorum Imperatore semper Augusto tunc in Imperatorem electo pro consulendo rebus Italiæ, & totius reipublicæ Christianæ, nos contulissemus prouidere attendentes, habita tunc super his cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, & diligenti examine, de eorundem fratrum consilio, & vnanimi assensu per alias nostras literas voluimus atque decernimus causarum, & [...] apostolicarum audientiam in dicta Vrbe post nostrum tunc ab ea discessum remanere, ad effectum vt si nos ante reditum nostrum ad ipsam Vrbem ab hac luce migrare contigisset, & ibi non alibi vbi nos mori contigisset electio Romani Pontificis celebrari debuisset, nisi Vrbs ipsa tunc interdicto ecclesiastico subiecta, vel apertè rebellis fuisset, aut inibi de impressione dubitatum, super quo maior parti Cardinalium tunc ibidem existentium decisionem stari debuisset, & tunc in Ciuitate Castellana vel Vrbe veterana aut Perusina seruato scripturæ huiusmodi ordine fieri debuisset, dummodo illæ etiam ecclesiastico interdicto subiectæ, seu rebelles non fuissent, ac per fel. rec. Alexandrum III. Licet de euitanda, & Gregorium X. Lugdunens. Vbi periculum, & Ne Romani incipientes, per Clementem V. Romanos Pontifices prædecessores nostros

Variis his temporibus agitata fuit respublica Christiana dissidiis, ad quæ dissentienda Massiliam summus Pontifex nauigat. Pontificia siquidem dignitatis inesse videbatur commune omnibus parentem atque beneuolū profiteri, neque adeo Gallorum regē tanti nominis, & qui Christianæ religionis sæpius defensa propagataq. titulos præferret, contemnendum existimare, vt

nostros in Viennens. conciliis circa electionem eandem hactenus editas constitutiones, & alias extrauagantes in omnibus alias seruari, & in suo robore permanere debere, ac electionem alibi contra literarum nostrarum desuper confectarum tenorem per eosdem Cardinales factam nullam & irritam fore, ipsósque Cardinales ad aliam electionem Romani Pontificis seruata earundem literarum forma procedere debere, & per nos contra præmissa nullatenus dispensari posse. Et deinde cum nos iterum pro simili necessitate ad dictam ciuitatem Bononiæ conferre, & inibi præfato Carolo Imperatore ex Germania redeunte ad similem effectum conuenire necesse fuisset, nos de similiter eorundem fratrum consilio literas prædictas per alias nostras literas innouauimus, prout in eisdem literis plenius continetur. Cum autem nos de proximo pro nonnullis nostris & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac orthodoxæ, & catholicæ fidei, totiúsque reipublicæ Christianæ arduis negotiis & ex vrgentissimis causis ad ciuitatem Viennam vel alium locum magis opportunum minoris, vel maioris ab Vrbe distantiæ, prout nobis conuenire videbitur, non sine graui nostræ, ac totius curiæ nostræ incommodo nos conferre, ac inibi cum charissimo in Christo filio nostro Francisco Francorum Rege Christianissimo conuenire & ad certum tempus a dicta Vrbe nos abesse necesse esset: Nos propterea circa electionem Romani Pontificis in euentum decessus nostri domino ita volente ante reditum nostrum ad eandem Vrbem pari modo vt debemus prouidere volentes, habita etiam super hoc cum ipsis fratribus matura deliberatione, & de simili eorundem consilio, & assensu priores literas nostras prædictas auctoritate apostolica tenore præsentium innouamus, ac plenum firmitatis robur obtinere, illásque necnon omnia & singula in eis contenta, in euentum ipsius decessus nostri ante reditum nostrum ad eandem Vrbem, circa electionem futuri Romani Pontificis in omnibus & per omnia inuiolabiliter obseruari debere, ac per dictos Cardinales contra præmissa nullatenus dispensari posse, necnon totum id & quicquid ab eisdem Cardinalibus quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo tertio, tertio nonas Septembris, Pontificatus nostri anno decimo.

colloquium cupienti piéque petenti, quum id ipse his Cæsari dederit: omnino denegetur. Anne dicet exscindi, aboleriq; posse Lutheranæ hæresis malum, quàm si Franciscus Concilio faueat, authoritate & viribus adsit, & in eam præsertim causam, sensus, & consilia Galliæ plena pietatis cũ Cæsare coniungat? sed profectò ea mente in Galliã profectus est, vt pacẽ atque otiũ confirmaret & Reipublicæ trãquillitati consuleret. Hæc Iouius.

Alterum colloquium cum Rege Gallorum habiturus Clemens Pontifex è Roma Massiliam nauigare constituit precibus Regis, reclamante Cæsare tamen, petit. Rex multos myoparones & celoces disponi iubet qui omnia diligenter & alto mari & omnes oras perlustrarent ne quod illi periculum incauto crearetur. Cuius aduentum etiam dum expectaret Massiliæ finitima loca peragrabat, Massiliam quoque ipsam raptim interea venit, vt videret num omnia ad illum excipiendum rectè curata essent.

Mense Octobri ex turri, Taxiana & speculatoria conspicitur classis qua Papa nauigabat, vnde signo dato myoparones & celoces magno numero obuiam illi prodeunt, quibus multi nobiles cum tubis & lituis vehebantur. Quum portum ingrederetur, à turre speculatoria, Ioanea & cœnobio Victoriano, multisque aliis editioribus locis strepitu amplius trecentarum maiorum machinarum salutatur, quibus reciproco boatu à triremibus reddito, totus portus & loca finitima incendio corripi videbantur. His rebus confectis è naui ad Victorianam ædem versus (ea est è regione vrbis portu [illegible] oposito) ad palatium Mommorencij descendit, quem locum ille parauerat quo eum exciperet, donec ciuitatem cum splendore ingrederetur. Idem Mommorencius (huic enim Rex omnem de excipiendo papa curam commiserat) duo in ciuitate ornanda palatia, vnum Papæ alterum Regi parauerat. Inter illa vicus intererat, in quo amplissimam aulam lineam extrui iusserat, quæ [illegible] ad vtrumque palatium esset: quæ tanta etiam magnitudine erat, vt eum cardinalium consistorium capere posset, eum illic etiam Papa cum Rege congredi. Hæc omnia passim maximi pretij aulæis ornata erant. Papa illud palatium quod ei trans portum paratum esse diximus, delecto, domum se quisque in posterum diem recipit, quo se vt vrbem ingrederetur parauit. Ingressus ille summo splendore & magnificentissimo apparatu instruitur. Ipse cathedra sedens, humeris duorum baiulorum ornatu Pontificatus insignis gestatur, nisi quòd capiti tiara deest. Sequuntur cardinales celeberrimis vestibus, mulis pontificalibus inuehentes: tum ducissa Vrbini separatim splendidissimè

mè sese inferens, quam nobiles tum viri tum mulieres tum è Gallia tum ex Italia comitantur. Ea subsequente populi frequentia stipatus Papa ad locum vbi commoraretur paratum peruenit: tum omnes domum redeunt. Tanti splendoris pompa absque vllo tumultu aut turba administrata est. Dum vrbem ingreditur, Rex interim myoparone ad eum locum vnde Papa discesserat, nauigat, vt inde postridie profectus clientelæ Papalis officium supplex humi ad pedes stratus, vtpote Rex Christianissimus, præstaret. Postridie rex ipse cum Eleonora regina, tribus liberis affuit, totius Galliæ nobilitatem trahens. Nec multò pòst in solenni Cardinalium Episcoporùmque consessu medius inter liberos ingenua procumbens, hilari osculo exceptus, allocutusq; est. Orauit tum Latinè & luculenter Ioannes Bellaius Episcopus Parisiensis, quum eum congressum summæ fœlicitatis maturum tum publicæ pacis fructum, fessibus Christianorum rebus allaturum ominaretur. Grauissimis inde consultationibus extracti aliquot dies tanto consiliorum silentio, vt ne arbitrum quidem, qui lumen proferret, nocturnis colloquiis admitterent: ii; forum enim cubicula paries tantum cum secretis foribus dirimebat. Fama erat, vtrunque mutuis cum lachrymis recentes calamitates defleuisse, repetisséque origines antiquorum consiliorum veluti vno ordine connexis erroribus, quibus demum in tantas carceris miserias decidissent. Nec deerant curiosi abditarum rerum interpretes, qui subtiliter excepta auribus, vel ingenii libidine conficta enumerando, Clementi grauem inuidiam apud Cæsarem conflarent, quasi ille iam regi certissimo fœdere iungeretur, vt quum per occasionem commeatu virium lacertos possent, in Italia bellum renouarent, quo simul & hic Mediolanum recuperet, & ille Rhegio & Mutina potiretur.

Transigitur demum matrimonium inter Aurelii alterius regis filii & Catharinæ Medicæ Vrbini Ducissæ Papæ neptis pactis conditionibus quas liberè Pontifex tanti Regis affinitatem ambiens excepit. Nuptiæ amplissima & magnificentissima pompa celebrantur, Papa ipso nuptialia verba nuncupante. Sacra celebrantur pontificia celsitudine, faustis coniugii ominibus omnia fauere videntur. Cæterum Massiliæ conuiuiis, saltationibúsque triginta quatuor dies insumpti tanta principum minorúmque ordinum contentione & cura implendis totius munificentiæ ac humanitatis officiis, vt is conuentus, eæq; nuptiæ, neque iocundiore comitate, neque effusiore sumptu, neque liberiore lætitia celebrari potuerint. Aderant tres regis filii, in quos ora hominum vertebantur. In Francisco Delphino eminebat ingenium graue, multa reconditarum rerum recognitione defixum. Henricus autem iucunditate animi, corporis & cultus militari habitu, sermonis alacritate, Gallorum naturæ similior, studia fauentis populi promerebatur. In Carolo autem puero id erat decus oris, ea eruditi & admirabilis ingenii suauitas, vt nemo eo rege, prole fœlicior haberetur. Honestauit nuptias Heleonora regina serenitate, modestia, munditiis tanto rege dignissima. Nec indigna erat noua nupta regio fastigio, quum haud dubiè Leonis decimi maioris patrui indolem magnitudine excelsi liberalisque animi, honestissimisque moribus referret. Ipse autem Franciscus sua peculiari liberalitatis laude supra cæteros principes maximè insignis seipso splendidior apparuit, singulis enim Cardinalibus opulentæ ex Gallicæ sacerdotiis pensiones dono datæ, honestatique sunt amplissimis muneribus, qui vel studio partium, vel Pontificis gratia pollebant, & ii ante omnes præcipua benignitate, qui optimarum literarum, & præstantis ingenii fama noscebantur. Hos rex ipse omnis elegantiæ arbiter, & nobilissimarum artium peracutus æstimator, in summam familiaritatem erudito sermone pertrahebat. Neque passus est se donis à Pontifice superari. nam quum Pontifex monocerotis bicubitale cornu aurea cælata basi inclusum, ad depellenda epulis venena [illegible], id latissimo aulæo rependit, in quo Belgarum arte suprema Christi cœna cum [illegible] serico atque auro intexta visebatur. Dedit & cupiditati Hippolyti Medicæi Cardinalis, quum ingenuo pudore maiora dona repudiasset mansuefactum leonem eximiæ proceritatis, quem è Mauritania Hariadenus Barbarossa cum legatis transmiserat. Discessurus autem Pontifex, quatuor viros Gallos legit in senatum, commendatione atque iudicio regis [illegible]. Hi fuere. Odettus Castellio, cui Annetus Memorantius aulæ magister erat auunculus, & Philippus Bononius Albani frater, & Claudius Giburtus Philippi Schabotti Thalassiarchæ auunculus, & Ioannes Venerius ab innocentia comitatéque ingenii regi carus, & cæteris ætate superior.

Cùm geniales isti dies haberentur inexpectati accesserunt ad Pontificem regis Angliæ Legati, vt precibus vrgerent Pontificis consensum ad dirimendum matrimonium quod Henricus antea cum Catharina Cæsaris Matertera legitimè contraxerat. Illi autem insolentius pulsi vt regiæ libidini obsequeretur in ipso Pontificis cubiculo contra ipsa iura Pontificis

mentem extorquere putabant minabantur prouocationem à sententia si parum arriderent ad Concilium nescio quod futurum. Offerunt regem Christianissimum pro patrono in gratiam Regis & pro antiqui fœderis i nun necessitudi ie his vatem liberè respondit, Alijs in rebus omnibus se fratris animum Henrico præstiturum, sed in iis quæ cōtra religionem fierent nec velle cuiquam associari.

Pontifex expectabat resipiscentiam regis vt saltem post expletam libidinem cum Anna Bolena quam susceperat ab ea quam adulterio cognouerat (O nephandum incestum: O helluonium libidinis genus) ad meliorem vitæ callem reuocaretur summa indulgentia ferre sententiam in illum differebat Romani tamen reuersus & causa illius ac Catharinæ diligentissimè examinata sententiam tulit in hæc verba.

Sententia diffinitiua Clementis Papæ septimi pro matrimonio Henrici Octaui Angliæ Regis cum Catharina, & contra secundas eiusdem nuptias cum Anna Bolena. Data Romæ Anno Domini 1534. Pontificatus Clementis vndecimo.

CVM pendente lite coram nobis, dilecto filio Capisuccho capellano nostro, ac sacri Palatij Apostolici causarum auditori & Decano, à nobis in Consistorio Reuerendissimorum commissa, inter charissimos in CHRISTO filios nostros Catharinam & Henricum Octauum Angliæ Reges, de & super validitate matrimonij inter eos contracti, præfatus Henricus dictam Catharinam eiecerit, & de facto cum quadam Anna matrimonium contraxerit, contra mandata & decreta tam admonitionis, quàm inhibitionis in literis in forma Breuis, etiam de consilio fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium emanatis, contenta, temerè & de facto attemptando.

Idcircò nos de illius potestatis quam CHRISTVS Rex regum nobis, licet immeritis, in persona Beati Petri concessit, plenitudine, in throno iustitiæ pro tribunali sedentes, & solum DEVM præ oculis habentes, per hanc nostram sententiam, quam ex nostro mero officio, ac de venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium consistorialiter coram nobis congregatorum consilio, ferimus, eiectionem & spoliationem dictæ Catharinæ Reginę à quasi possessione iuris cōiugalis, & Reginalis dignitatis, in qua tempore huiusmodi motæ litis erat, & matrimonium inter prædictum Henricum Regem & Annam prædictam contractū, cùm prædicta omnia notoria & manifesta sint, prout ita esse declaramus, nulla iniusta & attemptata fuisse & esse, ac nullitatis, iniustitiæ, attemptatorúmque vitio subiacuisse & subiacere, prolémque susceptam seu suscipiendam illegitimam fuisse & esse, præfatamque Catharinam Reginam, ad suum pristinum statum & quasi possessionem iuris coniugalis & reginalis dignitatis restitui & reponi debere, dictúmque Regem dictam Annam à cohabitatione sua & quasi possessione iuris Coniugalis & Reginalis eiicere, & amouere debere; in his scriptis pronunciamus decernimus & declaramus, restituimus, & reponimus, eiicimus amouemus. Eadémque nostra sententia, & ex consilio & mero officio nostro prædicto, pręfatum Henricum Regem maioris excommunicationis & alias censuras & pœnas in dictis literis contentas, ob earum non paritionem & contemptum damnabiliter incurrisse & incidisse, ac ab omnibus CHRISTI fidelibus euitandum fuisse & esse, declaramus & mandamus.

Et nihilominus volentes cum eodem Henrico Rege, nomine pij patris benignè & clementer agere, censurarum prędictarum declarationem, vsque. & per totum mensem Septembris proximè futurum, ad hoc, vt sententię & mandatis nostris prædictis commodius parere possit, suspendimus. Et si infrà dictam Catharinam in pristinum statum, quo tempore litis motę erat, non restituerit, pręfatámque à sua cohabitatione & quasi possessione iuris Coniugalis & Reginalis non abiecerit, & dicta attemptata cum effectu non purgauerit, ex nunc, pro vt extunc pręsenti declarationi locum esse volumus & decernimus. *Hic cædium & schismatum per Angliam initium fuit. Qui hæc omnia sigillatim examinare voluerit legat primum librum Nicolai Sanderi de schismate Anglicano.*

In prelatos

XI.

In prælatos & Principes vsurpantes dispositiones beneficiorum sedi apostolicæ reseruatorum aut impedientes eius prouisiones contra formam concordatorum inter eandem sedem apostolicam & nationem Germaniæ.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. ADMONET nos incumbentis nobis pastoralis officij cura, vt non solum nobis; sed etiam cunctorum Christifidelium, & præsertim ecclesiasticarum personarum profectibus diligenter intenti illorum occurramus dispendiis, & quæ in cuiuscunque ipsorum præiudicium siue noxam quauis etiam auctoritate prodiisse comperimus, salubriter reformemus. Sanè dudum ad nostram peruenit notitiam, qualiter nonnulli Archiepiscopi, & Episcopi, ac ecclesiarum Prælati, nonnulli etiam Principes, & domini temporales inclitæ nationis Germanicæ, post miserabilem Vrbis direptionem collationes, & dispositiones beneficiorum ecclesiasticorum nobis, & sedi apostolicæ etiam virtute concordatorum inter sedem, & nationem præfatas reseruatorum temerè vsurpare præsumpserint, ac collationes & dispositiones nostras, & dictæ sedis de illis factas admittere contempserunt, nedum in nostrum & ipsius sedis vilipendium, sed etiam in iurium nostrorum & eiusdem sedis, ac illorum quibus de ipsis beneficiis prouidimus, aut in quorum fauorem alias disposuimus, seu prouideri & disponi mandauimus, graue præiudicium. Et quamuis contra præsumptores & contemptores huiusmodi in bulla, quæ quotannis in die cœnæ Domini de more lecta fuit, declarauimus, & protestati fuerimus, quod in præmissis, & aliis quibuscunque iuribus dictæ sedis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vndecunque & quomodocunque quæsitis, seu quærendis per quoscunque actus contrarios, aut quomodolibet præiudicantes, tacitos vel expressos à nobis, vel ab eadem sede quomodolibet factos vel faciendos, aut quemcunque temporis fluxum, vel patientiam, vel tolerantiam nostram nobis aut eidem sedi nullatenus præiudicari debere, aut quomodolibet posse: tamen sicut non sine animi nostri mœrore, intelleximus, nonnullis ex Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, Principibus, & dominis prædictis, adhuc à præmissis desistere non curarunt, nec de præsenti curant, quinimmo, quod deterius est, ne prouisiones apostolicæ admittantur, per sua mandata etiam pœnalia prohibere non verentur, in animarum suarum graue periculum, & aliorum Prælatorum, ac Principum catholicorum dictæ nationis perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. Nos igitur, qui à dictis concordatis, quæ olim Romanæ Ecclesiæ, & dictæ nationis hominibus, pro ipsius Ecclesiæ vnione, ac pace, & tranquillitate inter Ecclesiam & nationem prædictas, perpetuò solidandis, & conseruandis laudata, conclusa, & accepta fuerunt, nullatenus recedere intendimus, ne dicti præsumptores, & contemptores, aut per eos in dictis beneficiis intrusi ex huiusmodi temeraria pręsumptione gloriari valeant, neve ipsi intrusi ex adulterinis eorum titulis aliquem fructum reportent, nec illis quibus de beneficiis prędictis per nos aut dictam sedem, seu eius authoritate prouisum extitit, & in futurum prouidebitur, per alicuius temporis fluxum, seu aliquam patientiam, vel tolerantiam pręiudicium fiat, aut factum censeatur, ex pastoralis officij debito prouidere volentes, ac concordatis prædictis firmiter inhęrentes. Motu proprio, & ex nostra matura deliberatione, ac certa scientia, auctoritate apostolica, de apostolicę potestatis plenitudine, tenore præsentium declaramus pętensas collationes, & alias dispositiones de quibuscunque beneficiis ecclesiasticis cum cura, & sine cura, nobis: & dictę sedi, vt pręfertur, reseruatis, per Archiepiscopos, Episcopos, Pręlatos, ac sęculares Principes, & dominos quoscunque dictę nationis, seu ad eorum pręsentationem, vel nominationem, etiam per ordinarios ipsorum beneficiorum collatores à tempore dictę direptionis citra contra tenorem, & formam dictorum concordatorum quomodolibet factas, & in posterum faciendas, personis quibus aut in posterum fient, nisi sint per nos, aut nostra, vel dictę sedis auctoritate approbatæ, nullum titulum, vel colorem ipsa beneficia possidendi tribuisse, aut in futurum tribuere, sed & illos pro malęfidei possessoribus, & merè intrusis ab omnibus haberi, & censeri, ac fructus per eos

Clade Romanæ vrbis licentia multæ collationes beneficiorum inique vsurpatæ sunt.

Bulla cœnæ domini excommunicantur qui iura apostolica sedis violare nituntur aut eius iurisdictionem concutiunt aut impediunt.

In Principes quosdam dispensationes beneficiorū vsurpātes contra formam concordatorum sedi apostolicæ reseruatorū & punitiones apostolicas non admittentes.

ex beneficiis huiusmodi perceptos & percipiendos, nullo vnquam tempore suos facere, sed illorum restitutionem in vtroque foro efficaciter obligatos esse, & ad illorum restitutionem, ad eorum quorum interest, seu etiam fisci nostri instantiam, omnibus viis iuris, & remediis compelli posse & debere, & eos nullo vnquam tempore beneficio regularum de annali & triennali pacifico possessore gaudere potuisse, aut posse. Illis vero quibus eadem beneficia per nos, aut auctoritate nostra vel dictę sedis tenore & forma concordatorum huiusmodi seruatis collata, seu commendata sunt, aut in futurum conferentur, vel commendabuntur, necnon ecclesiis & locis ecclesiasticis, ac collegiis, quibus perpetuò, vel ad tempus eadem auctoritate vnita sunt, aut in posterum vnientur, ac omnibus illis qui in executione literarum apostolicarum eis concessarum per constitutiones, seu mandata Archiepiscoporum, Episcoporum, Pręlatorum, Principum, vel dominorum prędictorum, hactenus quomodolibet impediti fuerunt, aut in posterum impedientur, dictas regulas, quemcunque temporis fluxum seu patientiam, vel tolerantiam minimè obstare debere, quominus contra dictos intrusos, & intrudendos quocunque tempore iudicialiter experiri valeant. Decernentes sic per quoscunque iudices & commissarios, quauis auctoritate fungentes, Sanctę Romanę Ecclesię Cardinales, & Palatij Apostolici causarum Auditores sententiari, interpretari, & iudicari debere, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter sententiandi, interpretandi & iudicandi facultate, & potestate, ac irritum & inane si secus super iis ab eis, vel quibuscunque aliis quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hactenus aut in posterum contigerit attentari. Non obstantibus regulis & aliis pręmissis, aliisque constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cęterisque contrariis quibuscunque. Vt autem pręmissa ad omnium notitiam deducantur, volumus & mandamus præsentes in Cancellaria apostolica more solito publicari, & in quinterno eiusdem Cancellariæ describi. Præterea quia difficile foret præsentes literas ad singula loca, in quibus de eis forsitan fides facienda foret, deferre, eadem apostolica auctoritate decernimus, quod ipsarum transumptis, manu alicuius notarij publici inde rogati subscriptis, & sigillo alicuius personæ ecclesiasticæ in dignitate constitutæ munitis, ea prorsus in iudicio, & extra, & alias vbilibet fides indubitata adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem. &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo trigesimo quarto. Calen. Iunij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Collationes beneficiorum contra formam concordatorum factæ adulterinæ & inualidæ sunt, & hac ratione qui prouisiones consequuntur tanquam malæ fidei possessores non præscribūt, & ad restitutionē fructuū tenentur.

Premissis iuxta tenorem concordatorum à sede apostolica, iura quæcunque reseruantur etiā agendi quandocunque contra eos qui obliquo calle ad beneficia intrusi sunt.

XII.

Consensus præstandi in beneficiorum resignationibus.

SANCTISSIMVS in Christo pater & D.N.D. Clemens diuina prouidentia Papa. VII. Constitutionem suam de consensibus in Cancellaria, vel Camera apostolica extunc de cætero præstandis quo ad materias Franciæ infra tres menses, in aliis vero infra quindecim dies à die extensionis eorundem consensuum computandos in libris solitis & auctenticis annotandos, ad obuiandum fraudibus, quæ in retardatione anotationis consensuum huiusmodi committebantur, nuper editam declarando, voluit quod dicta tempora non à die extensionis consensuum in dictis libris, cum ipsa constitutio sic nihil operaretur, nec per eam dictis fraudibus aliquo obuiaretur, sed à die præstationis eorundem consensuum intelligi debeant. Et quoniam nonnunquam præstantur consensus super supplicationibus nondum ad registrum missis, seu adhuc penes Datarium suum existentibus, & notarij non possunt tales consensus in dictis libris annotare, nisi videant huiusmodi supplicationes registratas, seu expeditas, & sæpe labuntur dicta tempora antequam ipsæ supplicationes ad registrum mittantur seu expediātur. Voluit & declarauit quod tunc & eo casu dicta tempora à die qua Datarius huiusmodi supplicationes ad registrum vel summistam miserit, computari debeant, diem autem missionis huiusmodi de cætero annotabit Datarius pro tempore in calce supplicationum consensuum aliquem requirentium per hæc verba videlicet. Missa die tali; N. Datarius

Ex retardatione annotationis consensuū graues sæpe subboriūtur fraudes.

Declarat quo die incipiat currere terminus præfixus ad adnotandum consensus.

N. Datarius, quæ verba voluit ad plenam probationem missionis prædictæ sufficere: Præterea voluit quod notarij de talibus consensibus rogati in annotatione illarum in dictis libris facienda teneantur de die missionis huiusmodi, sicut de data supplicationum, expressam mentionem facere, vt die præstationis consensuum, & die missionis supplicationum huiusmodi simul iunctis ex illorum inspectione euidenter appareant ipsi consensus infra tempora prædicta in dictis libris annotari: & notarij requisiti de cętero ad ponendum aliquos consensus in libris prędictis, si ex inspectione dierum præstationis consensuum, ac missionis supplicationum videant dicta tempora ad annotandum consensus, vt præfertur præfixa esse lapsa, consensus tales in dictis libris annotare nullatenus præsumant, sub pœnis in dicta priori constitutione contentis. Et nihilominus annotatio de illis sit extra tempora prædicta pro tempore facta, ipsique consensus sic annotati viribus omninò careant, nulliusque sint roboris vel momenti. Narratiua quoque per verbum Hodie vel Nuper in literis apostolicis super materiis ad quarum expeditionem consensus aliquis requiritur pro tempore expeditis posita, contra præmissa minimè attendi debeat, nec aliquem effectum operetur. Insuper intelligens Sanctitas sua in profectione sua versus Massiliam, & durante Sanctitatis suæ ab Vrbe absentia, ac per aliquos dies ante, & postquam plures consensus fuisse præstitos, qui propter varia impedimenta infra dicta tempora iuxtà dictam constitutionem in libris prædictis annotari non potuerunt: Ad consulendum indemnitati partium, dat ac concedit Notariis Cancellariæ & Cameræ prędictis licentiam & facultatem; quod omnes consensus à die recessus Sanctitatis suę ab Vrbe versus Massiliam vsque ad eius in Vrbem felicem reditum, videlicet à die nona Septembris vsque ad diem decimam Decembris Anni M. D. XXXIII. ac per quindecim dies ante recessum, & alios quindecim dies post reditum huiusmodi pręstiti in libris prędictis pro absentibus infra tres menses, & pro præsentibus infra quindecim dies à die publicationis pręsentis constitutionis computandos annotare possint & valeant. Necnon consensus huiusmodi sic annotandos, ac etiam de mandato Sanctitatis suę, vel Datarij sui iam annotatos in omnibus valere & validos esse perinde ac si infra tempora dictę prioris constitutionis in eisdem libris annotati fuissent. Decernens sic per quoscunque Iudices & commissarios quauis authoritate fungentes in quibusuis causis motis & mouendis & etiam per appellationem adhuc pendentibus interpretari, ac iudicari debere. Ac irritum, &c. si secus fiat. Constitutione prędicta cum pœnis in ea indictis alias in suo robore permanentibus.

Notarij debent diem missionis per datarium Papæ in calce supplicationum appositæ adnotare in libr. R. cam. apost.

Itineris summi Pontificis versus Massiliam deliberatio.

Decretum irritans.

Romam reuersus Pontifex Maximus, molesti itineris victo labore peregrinationem terrestrem absoluit vt cœlestem vitam incolat, & votorum ferme compos cum videret animos principum sua opera paci compositos, haud diu superuixit lento morbo cruciatus VII Cal. Octob. rebus humanis excessit. Cadauer in Basilica Sancti Petri, post ad Ecclesiam S. Mariæ super Mineruam translatum ibidem sepultum est. Præcipua huius Pontificis gesta ex nostris in suas constitutiones scholiis declarauimus. Sed ingrata obliuione negligendum non est quod paucis Petri successoribus accidit, quodque à multis memoriæ consecratum est, Grati videlicet mentis Symbolum quod publico diplomate AEtiopiæ rex testatus est in sedem Romanã. Eius literarum seriem hic conscripsimus lect. non minus iocundam quàm vellem.

Fœlix sancte pater, qui à Deo effectus [illegible] consecrator, & sancti Petri sedem obtines, tibi data sunt claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris, vel solueris super terram, erit ligatum, vel solutum in cœlis, sicut dixit Christus, & ita in Euangelio Matthæus scribit: Ego Rex cuius nomen leones venerantur, & Dei gratia Atani Tingil, id est Thus virginis vocor, quod nomen est à baptismate, nunc verò in ipso suscepti regni initio assumpsi nomen Dauid, dilectus à Deo, columna fidei, cognatus stirpis Iuda, filius Dauid, filius Salomonis, filius columnæ Syon, filius seminis Iacob, filius de manu Mariæ, filius Nahu per carnem, Imperator magnæ & altæ AEthiopiæ, magnorum regnorum & ditionum, & terrarum, Rex de Xoa, de Caffate, de Fatigar, de Angote, de Baru, de Bellinguangue, de Adeon, de Vangue, de Goiame, vbi Nilus oritur, de Amara, de Baguemidri, de Ambea, de Vague, de Tigrimhao, de Sabbaym, vnde fuit regina Sabba, de Bernegaes, & dominus vsque ad AEgyptum. Ea prouincia omnes sunt in mea potestate, pleræq. aliæ magnæ, & item paruæ, quæ nunc à me nequaquam

quatuam numerantur, neque regna & prouincias suis nominibus expressi, veluti superbia, & vana gloria inductus. verùm ob id vt summus Deus magis ac magis laudaretur, qui singulari benignitate tot amplissimorum regnorum Christianæ religionis superioribus meis regibus imperia tribuisset, sed profectò me clariore gratia inter alios Reges dignum fecit, vt religioni continuè inseruirem. Quoniam me Abel dominum fecerit, hostem Maurorum & Gentilium quia adorant idola Mitto ad deosculandos pedes sanctitatis vestræ more cæterorum Christianæ fidei regnum fratrum meorum, quibus neque religione, neque potentia sum inferior. Ego etenim in Regnis meis sum columna fidei, neque externis innor auxiliis, quum in solo Deo spem & opem reponam, qui me sustinet, & gubernat ab eo tempore quo. Angelus Dei allocutus est Philippum, qui fidem doceret Eunuchum potentis reginæ Candacis reginæ Aethiopiæ, quæ à Hierosolyma Gazam pergebat. Philippus tum baptizauit Eunuchum: & Eunuchus demum Reginam cum magna parte familiæ & populi eius, qui nunquam desierunt esse Christiani, omnique sequenti tempore perstiterunt fortes in fide, prædecessores verò mei nulla alia ope adiuti, quàm diuina, fidem in latissimis Regnis propagarunt, quod & ego quotidie efficere contendo. Maneo etenim intra maximos regnorum meorum fines, vt Leo ingenti sylua circundatus & septus aduersus Mauros obsidentes: & alias nationes fidei Christianæ inimicissimas, quæ nolunt audire verbum Dei, neque cohortationes meas, & ego gladio accinctus eos persequor, & paulatim extrudo diuino scilicet fretus auxilio, quod nu[illegible] quã mihi deest, quod secus accidit regibus Christianis. Nam si regnorum suorum fines extendunt id facilè possunt assequi, quoniam alter alteri fert opem, & auxilia subministrat, iuuantúrque benedictione vestræ sanctitatis, cuius particeps ego sum, cùm in libris meis literæ habeantur, quas superioribus temporibus Papa Eugenius cum benedictione misit ad Regem semen Iacob. Qua accepta, & tradita per manus benedictione, ego fruor, & magnopere lætor, cæterùm ego in magna habeo veneratione sanctum templum in Hierusalem, ad quod sæpissime mitto oblationes debitas per nostros peregrinantes. Et multo plures & pinguiores mitterem, nisi itinera à Mauris, & infidelibus obsiderentur. Nam præter illud, quod dona nostra & thesauros nunciis eripiunt, etiam eos liberè pertransire non permittunt. Quòd si paterent itinera, in familiaritatem, & commercium Romanæ Ecclesiæ deuenirem, vti fit à cæteris Christianis regibus, quibus in religione Christiana non sum inferior, & ita vt illi credunt, vnam fidem rectam & ecclesiam confiteor, credóque sincerissimè in sanctam Trinitatem & in vnum Deũ, & in virginitatem dominæ nostræ virginis Mariæ, & articulos fidei teneo & obseruo vti ab Apostolis conscripti fuerunt. Nunc Deus optimus maximus potentissimi, & Christianissimi Regis Emanuelis iter patefecit, vt per legatos conueniremus, & in fide coniuncti Christiano cum Christianis Deo inseruiremus. Sed dum in aula mea eius oratores essent, allatum est eum vitam cum morte commutasse, filiúmque eius, fratrem meum Ioannem paterni regni sceptrũ accepisse. Vnde sicuti ex patris morte summum senseram dolorem, ita ex filij fœlici in regnum assumptione, mirificè sum lætatus, adeo vt sperem nos communibus copiis & viris per regiones Maurorum pessimorum terra marique ita aperturos, atque eos magno terrore illato sedibus & regnis esse depulsuros, vt commodo pacatóque itinere Christiani Hierosolymitanum templum petere, & liberè commeare possint. Atque ego in primis sicuti vehementer exopto diuini amoris particeps esse possim in templo apostolorum Petri, & Pauli, cupio autem ingenti desiderio consequi sacrosanctam benedictionem à Vicario domini nostri Iesu Christi. Nam proculdubio sanctitas vestra Dei est Vicarius, & cùm à peregrinis, qui ex regionibus nostris ad Hierusalem, atque inde Romam non sine miraculo eunt, & redeunt, multa de sanctitate vestra ab his audio, quæ mihi incred[illegible] [illegible] afferunt voluptatem & gaudium. Sed multò maiorem omninò caperem lætitiam, si mei [illegible]atores breuiore itineris compendio vti possent, & noua referrent. Sicuti antequam moriar a[illegible]quando allaturos spero, non sine gratiâ Dei omnipotentis. Qui vos in sanitate, & sanctitate cons[illegible]et. Amen. Exosculor autem pedes sanctos & supplex oro, vt benedictionem ad me mittat. In nomine Dei Patris omnipotentis creatoris cæli & terræ, visibilium & inuisibilium. In nomine Dei filij Iesu Christi. qui est idem cum ipso à principio mundi, & est lumen de lumine, & Deus verus de Deo vero In nomine Dei spiritus sancti Dei viui qui processit ex Deo patre. H[illegible] literas is ego Rex mitto, cuius nomen leones venerantur, & Dei gratia vocor Atani Tinghil, id est, Thus virginis, filius Regis Dauid, filius Salomonis, filius Regis per manum Mariæ, filius Nahu per carnem, filius sanctorum Petri & Pauli per gratiam. Pax sit tibi iustè domine pater sancte, potens, pure, sacrate, qui es caput pontificum omnium, & neminem metuo, cùm nemo possit tibi maledicere.

ledicere. Qui es vigilantissimus supra animas, curator & amicus peregrinantium, consecrator magister & prædicator fidei, & earum rerum hostis quæ conscientiam offendunt, amator optimorum morum, vir sanctus quem omnes laudant, & benedicunt. O fœlix sancte pater, ego tibi reuerenter obedio, quum sis pax omnium, & cuncta bona merearis, & ita æquum vt omnes tibi obedientiam præstent, sicuti sancti Apostoli præcipiunt apud Deum, hoc verè vestrum est, ita etiam præcipiunt vt venerentur Episcopos, Archiepiscopos & Prælatos. Similiter, vt loco patris amemus, & loco Regis vereamur, & tibi vti Deo fidem habeamus. Propterea dico ego humiliter ad terram genibus flexis tibi pater sancte, sincero admodum corde, quod tu pater meus es, & ego filius tuus. O pater sancte potentissime, cur neminem vnquam ad nos misisti, vt certius de vita salutéque mea cognosceres? Quum tu sis pastor, & ego ouis tua. Bonus etenim pastor sui gregis nunquam obliuiscetur, nec tibi à regionibus vestris nimium semotus debeo existimari, vt nuncij ad me nequeant peruenire, cùm ex remotissimis terrarum regnis Portugalliæ Rex Emanuel filius tuus oratores ad nos commodissimè miserit, & si Deus eum ad se in cœlum euocare distulisset, ea quæ tum agitabamus proculdubio fœlicem exitum habuissent, nunc verò maximè opto prospera & salutaria de sanctitate vestra per certos nuncios audire, neque enim vnquam verbum à sanctitate vestra recepi, quum aliqua tamen à nostris, qui ex voto peregrinantur audierim, sed hi cùm neque meo nomine proficiscantur, neque quidquam literarum à vobis afferant, in certa fide nobis percunctantibus dicunt se ab Hierosolyma, deinde solutis votis ad visitanda Apostolorum limina Romam peruenisse, cùm intelligant ea loca facilè peti, quod à Christianis teneantur, & certè summam capio ex eorum sermonibus voluptatem, quoniam dulcissima cogitatione sancti vultus tui imaginem intueor, quæ mihi angeli formæ simillima videtur, & illum sicuti angelicam me diligere venerarique fateor, sed profectò mihi esset gratius atque iucundius verba tua, tuásque literas deuotissimè contemplari. Atque ita nunc te oro vt nuncium tuum cum benedictione ad me mittere velis ad exhilarandum cor meum. Nam cùm in religione & fide consentiamus, id mihi ante omnia videtur expetendum, suppliciterque item oro, vt amicitiam meam ad instar annuli quem induis in digitum, & torquis aurei quem humeris imponis, in intimum cor reponere velis, vt mei memoria nunquam ex animo vestra deleatur. Gratus etenim verbis & literis amicitia maximè crescit, quum eam sancta pax complectitur, è qua omnis humana lætitia facilè prouenit. Quemadmodum enim is qui vehementer sitit, frigidam maximè aquam desiderat, vt in sacris scripturis habetur, ita animus meus ex nunciis & literis, quæ ex remotissimis terris deferuntur, incredibile gaudium concipere solet, neque tantummodo de sanctitate vestra, si aliqua audiero, verum si certa de singulis terræ Christianæ Regibus referentur, mirum in modum lætabor, sicuti his accidit qui præliando opima spolia reperiunt & legunt. Hoc enim facillimè fieri potest, postquam Rex Portugalliæ totum ad iter aperuit, qui ad nos iampridem legatos suos misit, cum strenuissimis equitibus, dum pater meus Rex Emanuel adhuc esset in humanis, neque tum aut demum à quoquam alio Rege Christiano, vel ipso pontifice aut nuncium, aut omnino literas recepimus. Quamquam in nostris Archiuiis proaui nostri earum literarum memoria conseruetur, quas Papa Romanus nomine Eugenius ad has terras misit, quum regnaret semen Iacob Rex regum in vniuersa AEthiopia Rex metuendus. Præscriptio autem literarum hæc erat, Eugenius Romanus pontifex filio dilecto nostro regi ex semine Iacob regi regum in vniuersa AEthiopia maximè metuendo, &c. In summa autem literarum significabat filium suum Ioannem Palæologum, qui biennio ante esset mortuus regem regum Romæorum ad sacrosanctam synodum celebrandam euocatum fuisse, & cum eo Iosephum Patriarcham Constantinopolitanum venisse cum magno numero Archiepiscoporum & Episcoporum & omnis generis Prælatorum, in quibus etiam fuissent procuratores Patriarcharum Antiocheni, Alexandrini, & Hierosolymitani. Qui omnes secum sanctæ fidei & religionis amore firmiter coniunxissent, constitutáque vnitate ecclesiæ sublatas fuisse antiqui temporis difficultates non sine diuino auxilio quæ erronea & religioni contraria videbantur quibus rebus rite sancitis & constitutis ipse Papa omnibus singularem lætitiam peperisset. Hunc autem [illegible] Papæ Eugenij ad vos mittimus, quem incorruptum seruauimus, totum etiam Pontificiæ benedictionis ordinem & potestatem misissemus, nisi harum rerum nimis magnum volumen esse videretur, quum magnitudine librum Pauli ad gentes omninò superet. Legati verò qui tunc à pontifice ad nos deuenerunt, fuere Theodorus, Petrus, [illegible] & Georgius seruus Iesu Christi. Tu verò Sanctissime pater rectè feceris, si eunuchi vestros libros inspiceris, vbi harum rerum, de quibus scribimus, vti facile arbitror aliqua

memoria reperiatur. Itaque sancte pater si aliqua ad nos perscribes, firmiter existimato cuncta in nostros libros diligentissimè fore conscripta, vt posteris nostris earum rerum sempiterna memoria relinquatur. Et certè is mihi beatus esse videtur, cuius memoria custodita literis in vrbe sancta Roma, & in sede sanctorum Petri & Pauli conseruatur. Hi enim sunt domini regni cœlorum, & totius mundi iudices. & quoniam ita credo, propterea has mitto literas, vt mihi gratia pareatur apud sanctitatem vestram, & vestrum sanctissimum senatum, vt inde sancta benedictio mihi proueniat, & bonorum omnium incrementum. Obnixè etiam precor sanctitatem vestram, vt mihi mittere velit aliquas sanctorum imagines, & præcipuè beatæ Mariæ virginis, vt sepissimè sit in ore atque memoria mea nomen vestræ sanctitatis, & continuam ex muneribus vestris capiam voluptatem. Idcirco etiam vehementer postulo, vt mihi artifices mittatis qui imagines fabricent, atque item enses & arma bellica omnis generis, itémque cælatores auri atque argenti, & fabros lignarios præcipuè architectos, qui domos ex lapide construant, & tegulas ex plumbo cuproque ducere sciant, quibus domorum tecta proteguntur. Ad hoc etiam nobis admodum chari erunt, qui vitrum conflare, organáque musica scitè facere & doctè pulsare sciant. Itémque fistulatores & tibicines. Hos verò artifices ex domo vestra præcipuè mihi mitti vellem, vel si horum domi vestræ exigua erit copia, ab aliis regibus filiis vestris eos sanctitas vestra poterit impetrare, quoniam vestris imperiis & nutibus facilè obediunt. Hi cùm ad me peruenerint, pro meritis summo in honore habebuntur, ex liberalitate mea mercedem amplam accipient, & si domum aliquis redire concupiscet, præmiis abundè ornatus abibit vti placuerit, quando nec inuitum quemquam sim retenturus, cùm fructum aliquem ex eius industria percepero. Nunc ad alia transeundum est, & iam à te postulo sanctissimè pater, cur non hortaris reges Christianos filios tuos, vt arma deponant, & vti fratres decet inter se concordes esse velint? postquam ipsi oues tuæ sunt & tu ipse earum? optimè quidem tua sanctitas nouit, quid euangelium præcipiat, quod dicit: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Nam si Reges animis & fœdere certo consentient, facillimè Mahumetanos omnes delebunt, & pseudoprophetæ sepulchrum, quod in vrbe Mecha est, fœlici irruptione disturbabunt & diruent. Ob hanc rem da operam pater sancte vt inter eos bona pax fiat, & certum fœdus amicitiæ percutiatur: hortaréque eos, vt mihi adesse atque opem ferre velint, cum in regnorum meorum finibus à Mahumetanis Mauris pessimis hominibus sim ex omni latere circundatus. Ipsi autem Mauri Mahumetani inter se mutuis auxiliis vtuntur: regésque cum regibus, & reguli cum regulis aduersus nos sincerè & constantissimè conueniunt. Mihi Maurus quidam admodum est vicinus; cui finitimi alij Mauri arma, equos, atque instrumenta bellica suppeditant. Hi sunt reges Indiæ, Persidis, Arabiæ, atque Aegypti. Quibus de rebus singularem animo indies capio molestiam, cum hostes Christianæ religionis fraterna charitate inter se coniunctos pace firma conspiciam, Reges verò Christianos fratres meos nihil omninò istis iniuriis commoueri, neque vllam opem mihi afferre, vti certè deceret Christianos, postquam fœdissimi filij Mahumetis inter se mutuis opibus adiuuantur. Neque ego is sum qui ad id militares copias postulem, cum milites mihi supersint orationes & supplicationes tantum peto, locúmque gratiæ apud sanctitatem vestram & reges fratres meos exopto: quærenda enim mihi est hæc rebuscum amicitia, vt copiosè his rebus quas supra postulaui, ad terrorem Maurorum sim instructus, & Christiani nominis vicini mei intelligant reges fratres meos singulari studio mihi fauere, atque opem ferre. quod certè ad commune decus pertinet postquam in vna religionis & fidei veritate consentimus, & in eo consilio sumus permansuri. Quod firmum [illegible] atum erit cum eo quod vtilius eueniet. Deus itaque desideria vestra impleat super laude [illegible] Iesu Christi, & Dei patris nostri, quem omnes laudant per omnia secula: & tu domine pater [illegible] nctè complectere me cum omnibus sanctis Iesu Christi, qui sunt Romæ, & pariter in hos an [illegible] recipiantur omnes incolæ regnorum nostrorum, & qui Aethiopiam inhabitant, & reddantur gratiæ Domino Iesu Christo cum seruitio vestro. Has verò literas sanctitas tua accipiet de manu fratris mei Ioannis Regis filij potentissimi Emanuelis per oratorem nostrum Franciscum Aluarez.

Hæc Epistola apud plures authores celebris est sed Pontifici [illegible] edi celebrior, ipsique Clementi septimo omnium celeberrima, qui tanti regis obedientiam plausibili vultu excepit. Erat enim Pontifex studiosissimus Apostolicæ sedis honoris, & pro zelo in eius dignitate æstuabat. Fuit hac in re Leone dissimillimus, quod minus liberalitatem coleret. Dedit tamen omnia inquit Iouius vel semper nolens quæ suo more benigna pietas denegauit. Nunquam infimorum etiam hominum vel preces vel spes ipsas iratus aut fastidiens abrupit.

PAVLVS

PAVLVS TERTIVS.

Alexander Farnesiorum antiqua & nobili Romæ familia oriundus Petri Aloysij filius Leone X. ex Diacono S. Eusthachij Episcopus Tusculanus à Clemente septimo Ostiensis, Senatúsque princeps institutus, Septuagenarius Comitiis Vaticanis Patrum suffragiis electus & Non. Nouemb. An. M.D.XXXIII. Summus Pontifex coronatus est. Carolum V. Imperatorem & Franciscum regem Galliæ principes Potentissimos ad Pacem adhortatus est. Regem Henricū Schismatis Anglicani fautorem & hæresum acerrimum defensorem anathemate damnauit. Concilium Generale indixit. Fœdus cum Imperatore & Venetis aduersus Turcas percussit. Societatem nominis Iesu confirmauit.

I.

Hereticos & infideles in Regno Portugalliæ & Algarbiorum degentes, ad fidem reuocat, & redeuntes absoluit, condemnationes remittit, & priuilegiis & exemptionibus quibus alij Christifideles vtuntur, eos gaudere posse decernit.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

ILLIVS vices in terris gerentes, qui non vult mortem transgressorum, sed potius conuersionem: transgressoribus huiusmodi ianuam pietatis, & misericordiæ libenter aperimus. Dudum siquidem, postquam per fœlicis recordationis Clementem Papam Septimum prædecessorem nostrū, accepto quod in plerisque partibus Regni Portugalliç, & dominiis charissimi in Christo filij nostri Ioannis Portugalliæ, & Algarbiorum Regis illustris, nonnulli ex Hebraica perfidia ad Christi fidem conuersi, Christiani noui nuncupati, ad ritum Iudęorum, à quo discesserant, redire, & alij qui Hebraicam sectam, nunquam professi erant, sed Christianis parentibus procreati, ritum eundem obseruare, & alij Lutheranam, & alias deprauatas hęreses, & errores sequi, ac sortilegia hęresim manifestè sapientia instigante humani generis inimico committere non verebantur, in grauissimam Dei offensam, & orthodoxę fidei scandalum, dictus prędecessor dilectum filium Didacum de Sylua fratrum minimorum Sancti Francisci de Paula professorem, in suum & Apostolicę sedis Commissarium, ac super pręmissis inquisitorem in Regno, & dominiis prędictis, cum plena facultate contra de huiusmodi criminibus reos, aut suspectos inquirendi, eósque carcerandi, puniendi, & corrigendi, per quasdam constituerat, & deputauerat. Et deinde ex certis rationabilibus causis prędictas, & quascunque alias literas suas: ac super illas eatenus eidem Didaco, & quibusuis aliis etiam locorum ordinariis super pręmissis co[illegible] facultates, & commissiones per alias ad suum beneplacitum suspēderat, ac [illegible]abili Fratri Marco Episcopo Senogallien. nostro tunc suo, & dictę sedis a[d] dictum Regem Nuntio inter alia mandarat dederat: Vt Didaco, & ordinis p[ræ]dictis, ac aliis existentibus posteriores literas prędictas intimaret, & suspensio[n]em huiusmodi inuiolabiliter obseruari faceret. Ac postmodum per eundem p[ræd]ecessorem etiam accepto: quod nonnulli ex suspectis de criminibus prędict[is] [a] quadraginta annis, vel circa ex Iudaismo, & Mahometica, & aliis sectis qui[b]us tunc obcęcati erant, ad fidem Christi, & illius sacrum baptisma suscipiendum coacti fuerant, alij verò licet sponte sua conuersi, seu de parentibus Christianis procreati fuissent, tamen ob prædictorum indiscreta commercia, vel alia diabolica instigatione persuasi etiam in prædictas, & alias diuersas hæreses, & errores eodem instigante inimico lapsi fuerant, aliáque quam plurima crimina commiserant, & in dies committebant, idem prædecessor, Motu pro-

Temporibus Ioannis serenissimi regis Portugalliæ quidā ex hæbraica perfidia ad Christi fidem conuersi in vanas superstitiones & falsi cultus hæreses prolapsi fuerunt, quos constitutio decernitur.

Aduersus nouas hæreses horum pseudochristianorum deputatur Frater Didacus commissarius & Inquisitor.

prio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, per alias suas sub plumbo literas omnes, & singulos vtriusque sexus, tam nouiter conuersos, quàm alios quoscunque de præmissis culpabiles, aut suspectos ex dictis regnis, & dominiis oriundos, ac in eis degentes forenses, & alienigenas vndecunque venissent, qui tempore publicationis ipsarum posteriorum literarum per eundem Marcum Episcopum, & nuntium, vel ab eo deputandos in singulis ciuitatibus, & diœcesis regnorum, & dominiorum huiusmodi facienda, in illis domicilium, vel habitationem habuissent, ac etiam illorum filios, nepotes, & descendentes, tam tunc præsentes, quàm absentes, seu qui ab eisdem regnis, & dominiis alias recessissent, etiam si exules, & banniti forent, qui eidem Marco Episcopo, & Nuntio, vel alicui alteri ex sacerdotibus, & confessoribus per ipsum Marcum Episcopum, & Nuntium, ad id deputandis, præsentes videlicet in regnis: & dominiis prædictis infrà tres à die eiusdem publicationis, absentes vero ab eis infra quatuor, seu plures aut pauciores qui arbitrio dicti Marci Episcopi, Nuntij, viderentur esse necessarij à die earundem posteriorum literarum per eos habendæ notitiæ computandos menses, prædicta, & alia quæcunque, quotcunque, & qualiacunque sua crimina, excessus, delicta & peccata, confessi forent, ac quorum nomina, & cognomina in aliquo libro vel memoriali per eosdem confessores descripta forent, etiam si illi Ecclesiastici sæculares, aut quorumuis ordinum regulares militiarum milites, ac in quibusuis gradibus, dignitatibus, & ordinibus constituti, & tam illi quam alij laici, & vtriusque sexus personæ cuiusuis status, & ordinis existerent, etiam si illi catenus, & in futurum dictis mensibus durantibus in regnis, & dominiis prædictis, vel extrà illa tanquam hæretici sententialiter condemnati, & vt tales ipsi, & illorum bona publica aut pro talibus accusati, inquisiti, publicè vel occultè diffamati, & vt tales reconciliati, & contra eos sententiæ desuper latæ, & exequutæ, vel illi propterea carcerati extitissent ab omnibus, & singulis per eos catenus perpetratis, etiam hæreses, & ab catenus fide apostasias, blasphemias, & alios quoscunque, etiam maximos errores sapientibus, etiam quantumcunque grauibus, & qualificatis peccatis, criminibus, excessibus, & delictis, etiam sub generali expressione de iure vel alias non venientibus, & specialem notam requirentibus, necnõ excommunicationum, suspensionum, interdictorum, & aliis Ecclesiasticis, & temporalibus, corporalibus etiam capitalibus sententiis, censuris, & pœnis à iure vel ab homine, etiam à præfatis, & qui pro tempore forent, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis huiusmodi præmissorum, & alia occasione vel causa latis, & promulgatis, etiam si in illis ab eisdem quadraginta, & vlterioribus annis insorduissent, ac illorum absolutio eidem prædecessori, & pro tempore existenti Romano Pontifici, & eidem sedi, etiam iuxta illarum quæ in die Cœnæ Domini legi consueuerant, & aliarum literarum, & processuum Apostolicorum tenorem, & alias quomodolibet reseruata existeret, quorum omnium qualitates quantitates, & circunstantias, etiam haberi voluit pro expressis, à prauitatis videlicet hæreticæ huiusmodi in vtroque foro ciuili, criminali, & contentioso conscientiæ, & animæ penitus & plenariè, à reliquis vero criminibus prauitatem huiusmodi non sapientibus in foro conscientiæ duntaxat, ex tunc prout ex ea die, & è contra præuia, quoad forum conscientiæ, cordis contritione, & oris confessione, auctoritate Apostolica absoluit, ac eosdem carceratos, vel alios detentos & exules etiam à carceribus, exiliis, & bannis, quibus occasione criminum hæresis, & apostasiæ, ac blasphemiæ huiusmodi detenti existebant, relaxauit & liberauit, ac relaxari, & liberari mandauit.

Clemens septimus absoluit & à pœnis soluit conuertentes se ad fidem infra terminum eis præfixũ & hoc vt non clementia sit & iuris ratione comitatur nam qui veniunt infra tempus gratiæ, licet eiusmodi fuerint moniti non tamen sunt coacti si à nemine sunt præuẽti ad quod bene facit. ff. ad Tertul. l. 1. §. mater. cum seq. Fertur etiam quod post tempus gratiæ admittendi sunt re integra vt pote qui aliquis non fuit personaliter requisitus nec etiam cõtra eum probationes sint receptæ qui tamen post hæc tempora venerit indignus est profectò quo reiiciatur, & veniam consequatur hic. licet errorem deteg. l. 1. C. de his qui latro. occul.

Et tam illis quam aliis alia occasione vel causa detentis, vel exulibus, donec ab eis à quibus detinebantur relaxarentur, & ab eis à quos id spectaret, saluus conductus, & aliæ necessariæ securitates eis concederentur, dicti menses currere non inciperent dummodo ipsi à die notitiæ posteriorum literarum, in aliquam hæresim cecidisse, vel in veteri errore perstitisse non conuincerentur, concessit. Necnon cum eis, tam præsentibus, quàm absentibus, ac etiam cum clericis, & aliis sæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus, Ecclesiasticis personis, etiam quæcunque, quotcunque, & aliacunque beneficia Ecclesiastica sæcularia, & quorumuis ordinum regularia, etiam si sæcularia canonicatus, præbendas, dignitates, etiam

maiores

maiores post Pontificales,& principales,ac conuentuales,personatus, administrationes,& officia etiam curata,& electiua in cathedralibus, etiam Metropolitanis, & collegiatis Ecclesiis, regularia verò beneficia huiusmodi monasteria etiam dignitates Conuentuales, præceptoriæ etiam curatæ,& electiuæ,& alias cuiuscunque qualitatis essent obtinentibus,etiam si Archiepiscopali,Episcopali,Abbatiali, Magistrali & alia quacunque dignitate præfulgerent,super irregularitate per eos præmissorum hæresis,& apostasiæ, & blasphemiæ criminum occasione , vel causa: ac etiam quia sic ligati missas,et alia diuina officia forsan, nō tamen in contemptum clauium celebrassent,aut alias illis se immiscuissent contracta, et cum iis qui promoti non erant,vt ad omnes etiam sacros , et presbyteratus ordines promoueri, et in illis tam illi quam qui tunc, etiam post dicta crimina perpetrata , & absolutionem huiusmodi promoti erant, etiam in altaris ministerio ministrare ac beneficia Ecclesiastica,etiam vt præmittitur,& alias qualitercunque qualificata, eis canonicè conferenda recipere,illáque,& alia per eos tunc obtenta retinere,ac etiam tam ipsi Ecclesiastici,& regulares , ac milites , quam laici, ac mulieres,corúmque filij, nepotes,& descendentes, ad gradus,honores,ordines,officia,& alia assumi, illáque suscipere , & exercere, ac illis, & aliis similibus , & dissimilibus iam susceptis vti; necnon vestes sericeas,& panni cuiuscunque,etiam rubei coloris,ac aurum,argentum,gemmas,et alia iocalia,necnon ensem,et arma eorum statui condecentia deferre,super equos,et mulas equitare,ac aliis omnibus,et singulis priuilegiis exemptionibus,fauoribus,gratiis,immunitatibus,libertatibus,et concessionibus, quibus alij Christifideles, corúmque filij,& nepotes , ac ab eis descendentes vtebantur, potiebantur,et gaudebant,ac vt potiri , et gaudere poterant quomodolibet in futurum,vti,potiri,et gaudere liberè,et licitè valerent in omnibus,et per omnia,perinde ac si ipsi eorúmque aui,proaui,parentes,et alij genitores veri Christiani fuissent,et nunquam à fide deuiassent,dispensauit,eique pariter indulsit.

Conuersi maturè ad fidem Ecclesiæ factu pristinorū errorum maculis purgantur , illique & eorum successores ad honores & dignitates habilitantur

Restituuntur priuilegijs quibus vero Christiani & fidei Orthodoxæ cultores gaudent.

NECNON omnem inhabilitatis et infamiæ maculam siue notam circa eos præmissorum occasione,tam ex propriis,quam illorum parentum, consanguineorum,et affinium culpis,et sententiis,corúmque executionibus,et alias quomodolibet insurgentes,ab eis penitus,et omninò aboleuit : ac confiscationes bonorum si quæ eatenus factæ fuerant, quorum tamen possessio pro eodem fisco apprehensa non fuerat , necnon processus contra eos formatos , sententiasque latas, ac dictis mensibus durantibus formatas , et ferendas , necnon informationes,et alia quæcunque acta,et gesta ordinaria , et extraordinaria in iudicio , et extra contra eos eatenus facta , ac ex tunc prout ex ea die,et è contra,eisdem mensibus facienda, quorum omnium tenores,et merita similiter haberi voluit pro expressis , cassauit, irritauit,aboleuit, & annullauit,ac cassata, irrita, deleta & anullata fore decreuit, ipsáque bona sic confiscata , & confiscanda eis à quibus ablata fuerant, si eidem fisco incorporata non essent,remisit, donauit,& restituit, illósque,& illa in pristinum, & cum in quo ante præmissa , & tempore baptizati fuerant , erant , statum restituit,reposuit & plenariè reintegrauit.

Confiscationes bonorum fisco incorporatorum & processus, & sententias cōtra eos latas delenit.

NECNON statuit & ordinauit , quod omnes & singuli confessores prædicti quibusuis eis durantibus mensibus supradictis , confessis etiam de dictis criminibus, non culpabilibus neque suspectis in dicto libro describendis , si id petiissent, pro illorum super præmissis tutiori [illegible] aliquam cedulam , vel scripturam authenticam manu propria subscriptam , vel ipsius Nuntij sigillo munitam,in testimonium præmissorum gratis, absque alia exactione concedere possent , & deberent,quæ perpetuis futuris temporibus per eos exhibita vel ostensa illam habentes,vel etiam absque illa in dicto libro descripti, & annotati, tuti & securi permanerent,& de prædictis criminibus hæresim apostasiam , & blasphemiam sapientibus per ipsos culpabiles, vel suspectos perpetratis vsque ad diem Datę eiusdem cedulę,vel testimonij,seu in eodem libro annotationis,& descriptionis nullatenus inquiri possent,ac quod præmissorum occasione ipsis describendis, vel suas cedulas prædictas habituris,& illorum filiis,& descendentibus in nullo præiudicari, nec præiudicium afferri, nec reconciliati recenseri , etiam ex eo quod dictorum delictorum , seu aliquorum ex eis veniam petiissent , vel ab eis absoluti fuissent, nec

Habentes fidem à confessoribus vel in eorum libris annotatos vt hic securos esse declarauit.

Hæresum & errorum abiuratio fieri debet ab his qui duce pœnitentia matri Ecclesiæ reddi cupiunt.

etiam si forsan in aliquem prędictorum errorem in posterum reincidissent, vel alias quomodolibet deprehensi extitissent, relapsi viderentur, neque aliquod inditium etiam minimum contra eos oriri, allegari, vel deduci posse in iudicio, vel extra, indulgentia, remissio, & alia in damnum, iniuriam, vel aliud incommodum illorum retorqueri nequirent. Quodque si aliqui iam essent condemnati de criminibus hęresis huiusmodi, vel eorum crimina iam essent in iudicio omnibus notoriè probata, ipsi secundum Ecclesiastica statuta errores suos abiurare, illosque publicè renuntiare deberent. Quibus abiuratis, & renuntiatis idem Nuntius eius arbitrio pœnitentias eis iniungendas, vel iniunctas, non tamen in alias publicas sed secretas pœnitentias commutare: ac reconciliatis quibus aliqua publica pœnitentia per quoscunque iudices. & inquisitores fuisset iniuncta, etiam illam veluti ipsi inquisitores etiam commutare potuissent, vel consueuissent in alia pietatis opera commutare, & cum illis dispensare valeret: Ac quod si ex supradictis condemnatis, vel inquisitis accusatis, aut reconciliatis, seu relapsis fuissent aliqui qui se contra iustitiam grauatos esse assererent, ac propterea cuperent, vt iterum eorum causę audirentur, liceret eis ad dictum Nuntium recurrere, & personaliter coram eo comparere, & se ipsos in eo statu in quo tunc esse reperirentur, de integro defendere, sic tamen quod si iterum in defensione sua ipsos succumbere contingeret tunc tanquam ob causam delictorum huiusmodi relapsi legitima pœna punirentur, cæteri vero secretam pœnitentiam susciperent, quæ loco legitimæ, & canonicæ pœnæ quam pati debuissent ipsius Nuntij arbitrio ipsis imponeretur. Et nihilominus ij qui relapsi nō essent, dictis literis, & illarum effectu gauderent, ac quod dicti condemnati, aut inquisiti accusati vel recōciliati si iterum in hæresis crimen relabi eos contingeret, pro relapsis puniri possent, habita tamen diligenti deliberatione quod si ex ipsis aliqui essent, qui se violenter ad fidei sacramentum suscipiendum pertractos esse docerent, illis non ita imputentur culpæ, vt in posterum relapsorum pœna tenerentur.

Relapsi legitimis plectuntur pœnis.

QVÓDQVE ij qui publicè de crimine hæresis diffamati non tamen conuicti, seu accusati essent, quorum perfidia ex publica voce, & fama ad aures ipsius Nuntij perueniret, proprio iuramento, & duobus vel tribus testibus compurgatoribus fidedignis per eundem diffamatum eligendis seipsos secretè, & extraiudicialiter coram eorum Nuntio, seu deputato aliquo in præsentia duorum testium, vel proprij sacerdotis loco eorum abiurare possent; Qui omnes accusati, inquisiti, condemnati, reconciliati, & publicè diffamati modo, & forma præmissis, cæteri vero præmissa tantum confessione, & absque aliqua publica pœnitentia eis iniungenda, plenariam, & totalem veniam, & alia supradicta consequi, & obtinere, ipséque Nuntius omnia, & singula supradicta, & quæcunque alia quæ alij Inquisitores, Commissarij quicunque per quascunque prædicti prædecessoris, & dictæ sedis literas, ac etiam de iure, vel consuetudine facere, gerere, & exercere possent, facere, gerere, & exercere liberè, & licitè valeant: Ac quod si aliqui ex prædictis omnibus, tam nouiter conuersis, quam aliis pręsentibus, & absentibus reperirentur, qui gratiam modis præmissis durantibus dictis mensibus suscipere nollent, lapsis eisdē mensibus, gratiis per dictas posteriores literas concessis, nullo modo gaudere possent. Qui tamen ad sui excusationem aliquid afferre vellent benignè & secundùm Christianam mansuetudinem audirentur, eorum iura, & defensiones ad eundem prædecessorem per dictum Nuntium sub suo sigillo clausa mitterentur.

Diffamati publicè de crimine hæresis.

QVÓDQVE contra nouiter conuersos, aut filios, & descendentes eorum, confessos, vel non confessos, quorum tamen excusationes, per Nuntium, aut deputatos præfatos, siue eorum aliquem receptæ, & ad dictum prædecessorem transmissæ essent, in negotio inquisitionis ordinariæ, vel extraordinariæ super criminibus prædictis iuxtà formam literarum prædictarum vsque ad annum à die ipsarum publicationis, etiam supersederetur, quia interim dictus prædecessor, tam super eodem negotio, quam etiam circa illorum futuram vitam opportunè prouidere intendebat: Districtius inhibens omnibus, & singulis etiam iudicibus Ecclesiasticis, & secularibus, ac prælatis inquisitoribus ordinariis, seu delegatis quacunque auctoritate, potestate, & dignitate, etiam Pontificali, Archiepiscopali, Principali, &

De nouiter conuersis ac eorum filiis & successoribus.

Patriarchali,

Patriarchali, ac statu, gradu, conditione, & præeminentia, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, ac tali qualitate de qua expressa mentio fieri deberet pollentibus, a præfato prædecessore, seu sede prædicta, etiam ad instantiam eiusdem Regis deputatis, sub excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiis, ac beneficiorum, & officiorum per eos obtentorum priuationis pœnis, ne aliquos de præmissis hæresis, apostata, aut blasphemia culpabiles, aut suspectos, qui gratiis prædictis iuxtà posteriorum sub plumbo literarum tenorem gaudere deberent, si quos sub aliqua custodia, vel carceribus tenerent, aut in exilium misissent, amplius detinerent, aut contra eos ad vlteriora procederent, immo captos relaxarent, & exules ad patriam securè redire permitterent, & in eorum statu in quo erant ante occasiones, condemnationes, carcerationes, exilia, & bannimenta huiusmodi existebant, reponerent, accusatoribus verò, denuntiatoribus testibus inquisitoribus iudicibus, promotoribus, & aliis quibusuis sub similibus censuris, & pœnis, ne contra supradictos, etiam nonculpabiles nec suspectos præmissorum occasione se intromittere, neque aliquos ad testificandum, vel accusandum, seu denunciandum inducere, vel aliàs illos super præmissis, vel illorum occasione molestare quoquo modo præsumerent: Ac decernens omnes, & singulos in præmissis inobedientes, vel contrauenturos easdem sententias, censuras, & pœnas eo ipso incurrere, & beneficia per eos tunc obtenta eo ipso vacare, & ab ipso prædecessore, ac quibusuis illorum ordinariis collatoribus impetrari, & conferri posse, ipsasque impetrationes, & collationes, ac alias dispositiones, alias legitimè factas valere, plenámque roboris firmitatem obtinere, ac easdem posteriores literas de subreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis defectu notari, vel impugnari non posse, nec sub quibusuis reuocationibus, modificationibus, limitationibus, & suspensionibus quarumcunque similium vel dissimilium literarum, ac etiam per eundem prædecessorem, & sedem præfatam factis, & faciendis nullatenus comprehensas, sed semper ab illis exceptas esse, & quoties reuocatæ, vel limitatæ essent, toties in pristinum & eum in quo tunc existebant statum restitutas, & reintegratas existere: Necnon illarum transumptis manu notarij publica subscriptis & sigillo eiusdem Nuntij munitis eandem prorsus tam in iudicio, quã extra illud fidem adhibere debere, quæ ipsis posterioribus literis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Præmissis inobedientium pœna.

SICQVE in præmissis omnibus per præfatos, & quoscunque alios inquisitores, & iudices etiam S.R.E. Cardinales in quacunque instantia, siue in iudicio coram eis etiam nunc, & in futurum penden. iudicari, sententia, & definiri debere sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, sententiandi, & definiendi facultate: Ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate, etiam per ipsum prædecessorem, scienter vel ignoranter contineret attentari. mandans præfato Nuntio, vt per se, vel alium, seu alios posteriores literas huiusmodi, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando, ac quoties opus esset solenniter publicans ac in præmissis efficaciter assistens, faceret easdem literas posteriores literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, et quando, ac quoties opus esset firmiter obseruari, ac singulos quos prædictæ posteriores literæ concernebant, illis pacificè gaudere. Nec permitteret eos desuper per inquisitores, et iudices præfatos, seu quoscunque alios quomodolibet [illegible], molestari, vel perturbari ac contradictores quoslibet, & rebelles per cen[illegible]as, et pœnas Ecclesiasticas, et alia opportuna iuris remedia appellatione po[illegible]lita compesceret: inuocato etiam ad hoc si opus fuisset auxilio brachij secul[illegible]. Ioannem vero Regem præf[illegible]tum rogans, et hortans in domino, vt pro sua [illegible] hanc sanctam sedem deuotione, et obseruantia ipsi Marco Nuntio suis aucto[illegible]tate, et fauore assistens, non permitteret ipsum Marcum Nuntium circa pręmiss[illegible]um exequutionem: aut illos qui sub eisdem posterioribus literis comprehende[illegible]antur, quo minus iuxtà ipsarum literarum tenorem gaudere possent, quomodol[illegible]bet turbari, aut impediri. Non obstantibus præmissis, ac pię memoriæ Bonifaci[illegible] Papæ VIII. et aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum suorum, ac al[illegible]s apostolicis, necnon in generalibus, ac prouincialibus, et synodalibus concilijs e[illegible]itis generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus etiam ab eisdem prędecessoribus, etiam pluries emanatis, legibus imperialibus,

Iudiciũ & sententiæ quibuscunque aduersus præmissa lata eis derogatur.

Clausula derogatoria.

libus, necnon etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, officij inquisitionis, & ecclesiarum, ac regnorum, & dominiorum prædictorum, illorúmque ciuitatum, & locorum, etiam municipalibus statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, etiam in corpore iuris clausis, ac etiam in forma breuis literis, etiam per dictos prædecessores, & sedem huiusmodi, etiam inquisitoribus prædictis, tum ad instantiam eiusdem Ioannis, & aliorum quorumcunque Regum, & Reginarum, aut etiam Motu proprio, & de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, etiam apostolicæ potestatis plenitudine, ac cum quibusuis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliísque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis concessis, & innouatis, etiam si in eis caueretur expresse, quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis inibi expressis modis, & formis derogari posset: quibus omnibus, etiam pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda esset, tenores: ac si de verbo ad verbum, ac forma in illis tradita obseruata inserti essent, pro sufficienter expressis habens illis alias in suo robore permansuris, ea vice dumtaxat. Motu simili specialiter, & expresse derogauit, contrariis quibuscunque, seu si inquisitoribus, & iudicibus prędictis, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim eadem esset sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possent per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et deinde posteriores literas prędictas non alia ratione, nisi vt præfato Regi qui multa ad Christi gloriam pertinentia super huiusmodi absolutionis concessione eidem prædecessori per specialem eius oratorem significare velle præmonuerat satisfaceret, edi, & per dictum Marcum Episcopum, & Nuntium publicari per alias in forma breuis literas prohibuit.

Expressæ apponuntur clausulæ derogatoriæ.

Pontifex editis aliis literis constitutionem suam publicari prohibuit, & deinde illam non solum publicationem sed & executionem fieri mandat.

Iubet ne noui isti Christiani pœnitentes in quisitione vexentur vel molestentur.

Ac postmodum tam dilecto filio Henrico de Meneses eiusdem Regis Nuntio ad ipsum prædecessorem ob hanc causam specialiter destinato, quam venerabili Fratri Martino Archiepiscopi Funchallen. suo apud eundem prædecessorem oratore auditis, ac omnibus, & singulis quæ per eos aduersus prædictæ absolutionis concessionem acta, & in scriptis data fuerant, mature consideratis, sufficientíque ad omnia ex vrbanitate dato responso, & quid ad ea per eundem Regem replicaretur, per quatuor menses, & plus eo expectato, per alias in forma breuis literas statuit, declarauit, & voluit, quod literæ absolutionis huiusmodi in omnibus, & per omnia eam vim, & auctoritatem haberent, ac si in regno prædicto iuxta illarum tenorem publicatę fuissent. Addens quod si per eundem Regem, ac per eius ministros, aut populum effectum foret, vt prędicti noui christiani secure non possent ea adimplere, quæ dictus prædecessor in prędictis absolutionis literis adimplenda esse mandauerat, vt prædictam absolutionem consequi valerent, ipsi nihilominus in eis, quę ad potestatem ipsius prędecessoris temporalem pertinebant, quo ad forum contentiosum absoluti, & liberi esse censerentur, ac nullo modo ratione prędictorum delictorum extunc per viam inquisitionis, seu visitationis ordinarie, vel extraordinarie molestari, vel inquietari valerent. Mandans eidem Marco Episcopo, & Nuntio quam ad id specialiter executorem constituerat, quod eius, & dictę sedis nomine illius declarationem, & voluntatem huiusmodi sub eisdem comminationibus, & censuris exequi faceret, quæ in prędictis veniç literis sub plumbo datis continebantur. Non obstantibus dictis, tam sub plumbo, quam in forma breuis emanatis literis, quibus illorum omnium tenores pro sufficienter expressis habens ipse Clemens prędecessor derogauit, cęterísque contrariis quibuscunque. Postmodum autem cum dicti Martinus Archiepiscopus, & Henricus etiam apud nos oratores nobis exposuerint, quod licet postea præfatus Rex responsiones suas ad causas prędictas misisset, putarétque per eas constare ad absolutionem prędictam sub forma pręfata, etiam causis quæ dictum prędecessorem ad id induxerant, non obstantibus procedi non debuisse, tamen quia præfatus prædecessor, cui cum infirmitate grauaretur, ipsi Martinus Archiepiscopus & Henricus oratores ipsius responsiones quę tempore dictę infirmitatis ad eorum manus peruenerant, tradere non

Paulus Pontifex ex causis hic expressis mandat supersedere executionem dictæ constitutionis Clementis 7.

non potuerant, nesciens responsiones prædictas relatas esse, ac putans ipsum Regem ex eo, forsan quod causæ prædictæ ad eum missæ ita validæ viderentur, vt congruè ad eas responderi non posset, ipsas responsiones tanquam non vrgentes missas non esse, præmissa in vltimo datis literis contenta statuerat, & ordinauerat. Quódque nos responsiones ipsas debite attendere, & considerare, ac maturare in hoc negotio, ex quo dictorum regnorum quies non parum pendebat prouidere vellemus, apud nos nomine ipsius Regis institissent, nos responsiones prædictas per ipsos oratores nonnullis viris doctrina, integritate, grauitate, experientia decoratis examinandas tradidimus, ea intentione, vt habita illorum relatione, in hoc negotio, prout ad nostrum spectabat officium, prouideremus, præfato Marco Episcopo, & Nuntio ne etiam vigore prædictarum, & quarumcunque aliarum literarum à præfato prædecessore emanatarum; ac vniuersis, & singulis de hæresi, & à fide apostasia culpabilibus, seu suspectis, ne modo aliquo literas absolutionis publicare, aut si publicatę forent eis vti, inquisitoribus autem prædictis, ne vigore literarum per ipsum prędecessorem super eorundem deputatione; vt prefertur concessarum, ordinariis vero ne facultates eis de iure, vel consuetudine concessię vigore aliquem ex dictis de hęresi, & apostasia culpabilibus, & suspectis occasione criminum per eos commissorum modo aliquo molestare auderent, vel pręsumerent, donec aliud per nos desuper ordinatum foret, per quasdam interim inhibentes.

Doctissimorum hominum cōsilio adiutus Pontifex fuit in hoc negotio.

VOLVMVS quoque, vt si qui ob crimina hujusmodi carceribus mancipati inuenirentur, nisi relapsi forēt, data idonea cautione de ipsos carceres quoties per eos, ad quos spectabat desuper requisiti forent intrando, et si eorū bona manib. fisci deuenissent, aut ad eius instantiā sequestrata essent, absq; alia cautione ex præfatis carceribus relaxarentur. Et demū cum prędicti viri discussis, & maturè consideratis per eos rationibus huiusmodi, & aliis quæ consideranda erant, literas absolutionis per dictum prædecessorem, vt præfertur, cōcessas, executiōnis debitæ demandandas esse nobis retulissent, nos præfato Marco Episcopo, & Nuntio per alias nostras, etiam in forma breuis literas dedimus in mandatis, quatenus ad executionem dictarum absolutionis literarum iuxta illarum tenorem in omnibus, & per omnia perinde ac si earum literarum executionem per dictas literas non suspendissemus & vt supra dictum est, non inhibuissemus procedere, prout in eisdem literis, quarū omnium tenores hic pro sufficiēter expressis haberi volumus, plenius continetur.

Relaxantur incarcerati data cautione.

Pontifex supersessoriam renouauit & ad illam constitutionis executionem procedi mandauit.

CVM autem sicut accepimus literę absolutionis huiusmodi, si illa forma quoad nonnulla in ipsis literis contenta seruetur, de facili absque scandalo executioni demandare non possent, pręsertim cum pro nonnullis sedem apostolicam concernentibus causis dictum Marcum Episcopum, & Nuntium qui super præmissis executor, vt præfertur, deputatus fuit, breui ad nos vocare intendamus: Nos ex præmissis, & aliis causis animum nostrum mouentibus literas ipsas suum prout conuenit, ad obuiandum animarum periculis, effectum sortiri volentes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, & apostolicæ potestatis plenitudine volumus, & decernimus, quod literæ veniæ prædictę, quę vt accepimus iam diu ordinariis regni, & dominij prædictorum, vel eorum officialibus pro maiori parte intimatę fuerunt, quo ad absolutionem, & omnia alia in eis contenta eam vim, & auctoritatem habeant perinde ac si in regno, & dom[illegible] prædictis iuxta ipsarū literarum formam in omnibus & per omnia publicat[illegible] & noui Christiani ab eisque descendentes, omnésque alij ab Hebræis orig[illegible] quomodolibet trahentes in præfatis literis comprehensi de hæresi, & aliis prædictis criminibus culpabiles, & suspecti, & in regnis, & dominiis præfati[illegible] vel extra illa tanquam hæretici inquisiti accusati, publicè vel occultè diffam[illegible], etiam si eorum crimina in iudicio notoriè probata fuissent, & tanquam hære[illegible] sententialiter condemnati, & vtales ipsi habiti conuicti reconciliati, & eoru[illegible] bona publicata, & contra eos sententiæ desuper latę, & executæ, & pœnę publicè [illegible]iunctæ, vel illi propterea carcerati confessiones, abiurationes, renunciationes, [illegible]rgationes, pœnitentias iniunctas, & iuxta dictarum literarum formam iniun[illegible]endas, omniáque alia in dictis literis contenta adimpleuissent, & per eos realite[illegible] adimpleta, & cum effectu completa fuissent. Decernentes quod in foro temporal[illegible] ciuili & criminali, etiam contentioso, de omnibus & singulis

Confirmatio & innouatio constitutionis.

gulis criminibus per dictas literas veniæ eis, vt præmittitur, remissis, etiam hactenus quomodolibet per eos, qui tempore Datæ dictarum literarum sub plumbo in regno, & dominiis prædictis morabantur, & alios ab Hæbreis descendentes in dictis literis veniæ comprehensos perpetratis, plenariè absoluti, & liberati sint, & intelligantur, prout nos etiam eos Motu, scientia, & potestate similibus plenariè absoluimus, & liberamus. Volentes quod quo ad forum fori ad aliquam confessionem, abiurationem, renuntiationem, purgationem, pœnitentiam, aliorúmque in dictis literis contentorum executionem, paritionem, & diligentiam non teneantur, tam quo ad hæresis, apostasiæ, blasphemiæ, & alia prædicta crimina, quam in foro conscientiæ, duntaxat quoad ea, & omnia alia delicta, & excessus prauitatem huiusmodi non sapientia, quæcunque, quotcunque, & qualiacunque fuerint, dummodo eorum errata, & excessus alicui per eos eligendo confessori sacramentaliter corde contriti, & ore confessi fuerint, absque aliqua publica pœnitentia eis iniungenda, in omnibus & per omnia suffragari volumus.

A publica pœnitentia cui ob hæresim tenebantur soluuntur, dummodo errores & excessus confessori sacramentaliter corde contrito confessi fuerint.

DECERNENTES quod ob confessionem, & contritionem prædictas quomodolibet omissas nullo pacto temporaliter, & in foro contentioso, & ciuili quominus plenarium præmissorum effectum liberè consequantur, impediri, molestari, seu perturbari possint, ac per eos eligendis confessoribus ipsos, & eorum singulos à præmissis absoluendi plenariam, & generalissimam potestatem, & facultatem concedimus & impartimur: Necnon eosdem carceratos, vel alios detentos, & exules etiam à carceribus, exiliis, & bannis quibus occasione criminum hæresis, & apostasiæ, ac blasphemiæ huiusmodi detenti, & condemnati existunt, relaxamus, & liberamus, ac relaxari, & liberari mandamus; ac omnibus & singulis aliis priuilegiis, exemptionibus, fauoribus, gratiis, immunitatibus, libertatibus, & concessionibus in dictis literis veniæ contentis, & quibus alij Christifideles, eorúmque filij, & nepotes, ac ab eis descendentes vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant in omnibus, & per omnia perinde ac si ipsi, eorúmque aui, proaui, parentes, & alij genitores veri Christiani fuissent, & nunquam à fide Catholica deuiassent, de specialis dono gratiæ plenissimè dispensamus, eisque pariter indulgemus, omnémque inhabilitatis & infamiæ maculam siue notam circa eos præmissorum occasione tam ex propriis, quam illorum parentum, consanguineorum, & affinium culpis, & sententiis, earúmque executionibus, & aliis quomodolibet insurgentes, ab eis penitus, & omninò abolemus: Ac confiscationes bonorum si quæ hactenus etiam post dictas literas veniæ in dictis regnis, & dominiis factæ fuerint, quorum tamen possessio pro fisco ante datam literarum veniæ sub plumbo per eundem Clementem prædecessorem nostrum concessarum apprehensa non fuerit: Necnon processus contra illos, & illorum singulos formatos, sententiásque latas, necnon informationes, & alia quæcunque acta, & gesta ordinaria in iudicio, & extra contra eos hactenus similiter, etiam post dictas literas facta, quorum omnium tenores, status, & merita, etiam præsentibus haberi volumus pro latissimè expressis cassamus, irritamus, delemus, & annullamus, ac cassata, irrita, deleta, & annullata fore decernimus, ipsáque bona sic confiscata eis à quibus ablata fuerint, & eis mortuis eorum heredibus, & successoribus, si eidem fisco vt præmittitur incorporata non sint, plenissimè remittimus donamus, & restituimus, eósque, & illa in pristinum, & eum in quo ante præmissa, & tempore quo baptizati fuerant, erant, statum restituimus, reponimus, & plenariè reintegramus: Et insuper auctoritate, & tenore supradictis statuimus, & ordinamus, Volumus, & mandamus quod prædicti liberi, & plenariè absoluti, tuti & securi remaneant, & de hæresim, & apostasiam, ac blasphemiam sapientibus, ac aliis criminibus, & excessibus supradictis per ipsos vsque ad diem Datæ præsentium quomodolibet perpetratis nullatenus inquiri, accusari vel molestari possint, ac quod præmissorum occasione ipsis, vel illorum filiis, & descendentibus in nullo præiudicari, nec præiudicium afferri, nec reconciliati censeri, etiam ex eo quod dictorum delictorum, seu aliquorum ex eis veniam petierint, vel ab eis absoluti fuerint, nec etiam si forsan in aliquem prædictorum errorum in posterum reinciderint, vel alias quomodolibet deprehensi extiterint.

Condemnati carceribus, exiliis pro quibuscunque criminibus hæresis vel blasphemiæ aut apostasiæ liberantur.

Indultis quibus Christiani gaudent restituuntur illisque confiscationes remittuntur.

titerint, relapsi videantur, neque aliquod ex præteritis indicium, etiam minimum contra eos oriri allegari, vel deduci posse in iudicio vel extra, indulgentia, remissio, & alia in damnum, iniuriam, vel aliud incommodum illorum retorqueri nequeant.

DISTRICTIVS inhibẽtes omnibus & singulis etiam iudicibus ecclesiasticis & sæcularibus, ac prælatis, inquisitoribus ordinariis, seu delegatis, quacunque auctoritate, potestate, & dignitate, etiam Pontificali, Archiepiscopali, Primatiali, & Patriarchali, ac statu, gradu, conditione, & præeminentia, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, & tal. qualitate de qua expressa mentio fieri deberet pollentibus etiam à nobis seu sede prædicta, etiam ad instantiam eiusdem Regis deputatis, & pro tempore deputandis, sub excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiis, & beneficiorum, ac officiorum per eos obtentorum priuationis pœnis eo ipso nisi paruerint incurrendis, ne aliquos de hæresi, apostasia, aut blasphemia, & aliis premissis culpabiles, aut suspectos, qui gratiis prædictis iuxtà præsentium tenorem gaudere debent, si quod sub aliqua custodia, vel carceribus teneant, aut in exilia miserint, amplius detineant, aut contra eos ad vlteriora procedant, immò captos relaxent, & exules ad patriam redire permittant, & in eorum statu in quo fuerunt, & ante accusationes, condemnationes, carcerationes, exilia, & bannimenta huiusmodi existebant, reponebant, accusatoribus, vero denunciatoribus, testibus, inquisitoribus, iudicibus, promotoribus, & aliis quibusuis sub similibus censuris, & pœnis, ne contra supradictos delictorum hæresim, à fide apostasiam, ac blasphemiam, sapientium hactenus commissorum occasione se intromittere, nec aliquos ad testificandum, vel accusandum, seu denunciandum inducere, vel alias illos super præmissis, vel illorum occasione molestare quoquõ modo presumant: Ac decernentes omnes, & singulos in præmissis inobedientes, vel contrauenientes easdem sententias, censuras, & pœnas eo ipso incurrere, & beneficia per eos vacare, & à nobis, & quibusuis illorum ordinariis collatoribus impetrari, & conferri posse, ipsásque impetrationes, & collationes, ac alias dispositiones alias legitimè factas valere, plenámque roboris firmitatem obtinere, ac easdem præsentes literas de subreptionis vel obreptionis vitio, seu intentionis nostræ defectu notari vel impugnari non posse, nec sub quibusuis reuocationibus, modificationibus, limitationibus, & suspensionibus quarumcunque similium vel dissimilium literarum, ac etiam per nos & sedem eandem factis, & faciendis nullatenus comprehensas, sed ab illis semper exceptas esse, & quotiẽs reuocatæ vel limitatæ fuerint, toties in pristinum, & eum in quo ad præsens existunt statum restitutas & reintegratas existere: Necnon illarum transumptis manu notarij publici subscripti, eandem prorsus tam in iudicio, quam extra illud fidem adhiberi decere, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ: Sicque in præmissis omnibus per præfatos, & quoscunque alios inquisitores, & iudices, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales in quacunque instantia siue iudicio coram eis etiam nunc & in futurum pendente, iudicari, sententiari, & diffiniri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, sententiandi, & diffiniendi facultate, ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus fratribus [illegible] Tranen. & Vlixbonen. Archiepiscopis, ac Episcopo Ferrarien. per h[illegible] pta mandamus, quatenus ipse vel duo aut vnus eorum per se vel alium seu [illegible] easdem præsentes pro maiori prædictorum notitia, & in eis contenta qua[illegible] vbi & quando, ac quoties opus fuerit, etiam in Romana curia, ac eius lo[illegible] olitis, & consuetis publicantes, & in præmissis efficaciter assistentes faciant [illegible]sentes, & in eis contenta quæcunque vbi & quando, ac quoties opus fuerit fir[illegible] obseruari, ac singulos quos ipsæ præsentes concernunt, illis pacificè gaude[illegible] necnon quibuscunque habentibus interesse instrumentum intimationis huiusmodi cum insertione earundem præsentium omni contradictione & excusatione cessante tradant, & concedant, seu tradi & concedi faciant: Non permittentes eos desuper per inquisitores & iudices præfatos, seu quoscunque alios quomodo[illegible]ber impediri, molestari, vel perturbari. Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras, & pœnas ecclesiasticas, & alia iuris opportuna

Contrauenientium pœnæ hic descriptæ.

Beneficia aliis dantur & conferuntur, eorúmque collationes ac dispositiones pro validis habentur.

Tranen. Vlyxbonen. Archiepiscop. ac Episcopus Ferrariensis huius constitutionis executores deputantur.

remedia appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Ne autem super anno in quo futuræ vitæ dictorum nouorum Christianorum modus iuxtà voluntatem dicti Clementis prædecessoris dari debet, aliqua dubitatio oriatur, volumus, & dicta auctoritate decernimus ipsum annum à die Datæ præsentium incipere. Non obstantibus præmissis, ac etiam fe. re. Bonifacij Papæ VIII. & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, & aliis apostolicis, necnon in generalibus, ac prouincialibus, & synodalibus conciliis æditis generalibus vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus etiam ab eisdem vel à nobis etiam pluries emanatis, legibus imperialibus, necnon etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, officij, inquisitionis, & ecclesiarum, ac regnorum, & dominiorum prædictorum, illorúmque dignitatum, & locorum, etiam municipialibus statutis, & consuetudinibus, sententiis, priuilegiis quoque, indultis, etiam in corpore iuris clausis, ac etiam in forma breuis literis etiam per nos, & prædecessores nostros, & sedem huiusmodi, etiam inquisitoribus prædictis, etiam ad instantiam eiusdem Ioannis, & aliorum quorumcunque Regum, & Reginarum, aut etiam Motu proprio, & de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, etiam apostolicæ potestatis, plenitudine, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis concessis, approbatis, & innouatis, etiam si in eis caueatur expressè, quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis inibi expressis modis, & formis derogari possit: quibus omnibus (etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis illorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habendi, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, ac forma in illis tradita obseruata inserti forent, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat harum serie, Motu, scientia, & potestatis plenitudine prędictis specialiter & expresse derogamus) contrariis quibuscunque. Seu si inquisitoribus, & iudicibus prædicti si, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod carcerati, vel sub cautionibus relaxati, qui de hæresi, aut à fide, apostasia, seu blasphemia hæresim sapiente condemnati, aut conuicti fuerint, aut desuper confessionem fecerunt, abiurationem super hoc coram aliquo iurisdictionem habentes per eos eligendo publicè facere omnino teneantur. Et abiuratione huiusmodi facta, etiam absque publica pœnitentia per eos facienda, iuxtà formam prædictarum sub plumbo confectarum literarum omninò relaxentur. Datum Romę apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die duodecima Octobris, millesimo quingentesimo trigesimo quinto, Pontificatus nostri anno primo.

Executorum facultas potestas & Iurisdictio in huius Constitutionis procurando effectu.

Clausulæ derogatoriæ.

II.

Henricus Octauus Rex Angliæ ob hæreses & iniustum vxoris repudium cum complicibus atque fautoribus excommunicatur, regno p[illegible]r, eius cum Anna Bolena suscepta soboles illegitima & infamis declaratur.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM redemptor noster ideò illum, qui ipsum negauerat, Petrum videlicet, vniuersę Ecclesię pręficere voluerit, vt in sua culpa disceret aliis esse miserendum: non immeritò Romanus Pontifex, qui ipsius Petri in dignitate successor existit; debet etiam in officio exercendę misericordię ipsius esse successor. Sed cùm in eum dirigitur misericordia; qui ex hoc fit insolentior, & obstinatior, aliósque secum trahit in perditionem, debet esse Romanus Pontifex postposita in eum misericordia omnem seueritatem adhibere, quo membrum illud putridum ita à corpore separetur, vt reliqua membra absque metu contagionis salua remaneant, præsertim cum pluribus curis adhibitis, & multo tempore in hoc consumpto morbo

Causæ huius constitutionis.

quotidie

quotidie magis inualescere, ipsa experientia comprobat. Alias cum nobis relatum fuisset, quod Henricus Angliæ Rex, præter ea, quæ matrimonium de facto, & contra prohibitionem ecclesiæ temerariè contractum, concernebant, quasdam leges seu generales constitutiones subditos suos ad hæresim, & schisma agentes ædiderat, & bonæ memoriæ Ioannem tt. sancti Vitalis presbyterum Cardinalem Roffen. publicè damnari, & cap. puniri, ac alios quamplures prælatos, necnon alias personas ecclesiasticas hæresi, & schismati huiusmodi adhærere nolentes: carceribus mancipari fecerat. Nos licet illi, qui talia nobis retulerant tales essent, vt nullo modo de veritate suorum dictorum ambigendum esset, Cupientes tamen respectu ipsius Henrici Regis, quem antequam in has insanias incideret, peculiari quadam charitate prosequebamur, prædicta falsa reperiri, de eis informationem vlteriorem habere procurauimus, & inuenientes clamorem ad nos delatum verum esse: ne nostro officio deessemus, contra eum procedere decreuimus, iuxtà formam quarundam literarum nostrarum, quarum tenor sequitur. Et est talis.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

EIVS qui immobilis permanens sua prudentia ordine mirabili dat cuncta moueri, disponere clementia vices, licet immeriti gerentes in terris, & in sede iustitiæ constituti, iuxtà prophetæ quoque Hieremiæ vaticinium dicentes, Ecce te constitui super gentes, & regna, vt euellas, & destruas, ædifices, & plantes, præcipuum super omnes Reges vniuersæ terræ, cunctósque populos obtinentes principatum, ac illum qui pius, & misericors est: & vindictam ei, qui illam præuenit paratam, nec quos impœnitentes videt seuera vltione castigat, quin prius comminetur, in assiduè autem peccantes, & in peccatis perseuerantes, cum excessus misericordię fines pretereunt, vt saltem metu pœnę ad cor reuerti cogantur, iustitię vires exercet, imitantes: ex incumbenti nobis apostolicę solicitudinis studio perurgemur, vt cunctarum personarum nostrę curę cœlitus commissarum salubri statui solertius intendamus, ac erroribus, & scandalis, quæ hostis antiqui versutia imminere conspicimus, propensius obuiemus, excessúsque, & enormia, ac scandalosa crimina cõgrua seueritate coerceamus, & iuxta apostolum inobedientiam omnium promptius vlciscendo illorum perpetratores debita correctione sic compescamus, quod eos Dei iram pronocasse pœniteat, & ex hoc aliis exemplum cautelę salutaris accedat. Sanè cum superioribus diebus nobis relatum fuisset, quod Henricus Anglię Rex, licet tempore Pontificatus fel. rec. Leonis Papę X. prędecessoris nostri diuersorum hęreticorum errores sępe ab apostolica sede, & sacris Conciliis prętéritis temporibus damnatos, & nouissimè nostra ætate per perditionis alumnum Martinum Lutherum suscitatos, & innouatos zelo Catholicæ fidei, & erga dictam sedem deuotionis feruore inductus, non minus doctè, quàm piè per quendam librum, per eum desuper compositum, & eidem Leoni prædecessori, vt eum examinaret, & approbaret oblatum confutasset, ob quod ab eodem Leone prædecessore, vltra dicti libri cum magna ipsius Henrici Regis laude, & commendationes approbationem, titulum Defensoris Fidei reportauerit, à recta fide, & apostolico tramite deuians, ac propriæ salutis fame, & honoris immemor, postquam charissima in Christo filia nostra Catherina Angliæ Regina Illustri sua progenie coniuge, cum qua publicè in facie Ecclesiæ matrimonium contraxerat, & per plures annos continuauerat, ac ex qua di[illegible] constante matrimonio prolem pluries susceperat, nulla legitima subsistente causa, & contra ecclesiæ prohibitionem dimissa, cum quadam Anna Bollena muliere Anglica dicta Catherina adhuc viuente, de facto Matrimonium contra[illegible]at, ad deteriora prosiliens, quasdam leges, seu generales constitutiones æder[illegible] non erubuit, per quas subditos suos ad quosdam hæreticos, & schismaticos arti[illegible]los tenendos, inter quos & hoc erat, quod Romanus Pontifex Caput Ecclesiæ & Christi Vicarius non erat, & quod ipse in Anglica Ecclesia supremum caput [illegible]istebat, sub grauibus etiam mortis pœnis cogebat, & his non contentus diab[illegible]lo sacrilegij crimen suadente, quamplures prælatos etiam Episcopos aliásque personas ecclesiasticas, etiam regulares, necnon sæculares sibi vt hæreticos, & schismaticos adhærere, ac articulos prædictos sanctorum patrum decretis, & sacrorum Conciliorum statutis, immo etiam ipsi euangelicę veritati

Pontifex vir magni animi summæq; prudentiæ cum videret in dies Regem Angliæ debacchari crudelius in pios atque Catholicos multósque ob veritatẽ & conscientiæ confessionem eius Tyrannia occidi Cardinalem præcipuè Roffensem, ad hanc ferendam constitutionem quasi inuitus compulsus est. Illum enim non latebant pia præstita officia Regis Angliæ sedi apostolicæ vt dilucidè conijcitur ex eo quod in præmium & insigne veluti grati & Christiani sui obsequij à Leone decimo defensor fidei dictus est vt sup. diximus.

 contrarios,

contrarios,& tanquam tales alios damnatos approbare,& sequi nolentes,& intrepidè recusantes capi, & carceribus mancipari, Hisque similiter non contentus mala malis accumulando, bonæ memoriæ Io. tt. sancti Vitalis presbyter Cardinalis Rossen. quem ob fidei constantiam, & vitæ sanctimoniam ad Cardinalatus dignitatem promoueramus, cum dictis heresibus: & erroribus consentire noller, horrenda immanitate, & detestanda seuitia publicè miserabili supplicio tradi, & decollari mandauerat,& fecerat,excommunicationis,& anathematis,aliásque grauissimas sententias censuras, & pœnas in literis:ac constitutionibus recolendę memorię Bonifacij VIII.& Honorij III. Rom.Pont. prædecessorum nostrorum desuper æditis contentas, & alias in tales à iure latas damnabiliter incurrendo, ac regno Angliæ,& dominiis,quæ tenebat.necnon regalis fastigij celsitudine,ac pręfati tituli prærogatiua, & honore se indignum reddendo. Nos licet ex eo, quod prout non ignorabamus Henricus Rex in certis censuris ecclesiasticis, quibus à pię memoriæ Clemente Papa VII. etiam prædecessore nostro postquam humanissimis literis, & paternis exhortationibus, multisque nuntiis, & mediis, primo, & postremo,etiam iudicialiter,vt pręfatam Annam à se dimitteret,& ad prædictæ Catherinæ suæ verè coniugis consortium rediret frustra monitus fuerat, innodatus extiterat, Pharaonis duritiam imitando longum tempus in clauium contemptum insorduerat, & insordescebat, quod ad cor rediret vix sperare posse videremus: ob paternam tamen charitatem, quia in minorib constituti donec in obedientia, & reuerentia sedis prædictę permansit,eum prosequuti fueramus, vtque clarius videre possemus, an clamor qui ad nos delatus fuerat (quem certe etiam ipsius Henrici Regis respectu falsum esse desiderabamus) verus esset, statuimus ab vlteriori contra ipsum Henricum Regem processu ad tempus abstinendo huius rei veritatem diligentius indagare.

Omnem mouit lapidem summus Pontifex vt aiunt, nullámque præter misit operã qua posset Rex anglus repudij mutare consilium tot legatis tot literis tot precibus vsus est ad flectendum Regem in æquioris cõsilij rationem vt nihil supra. Satius enim ducebat eum Ecclesiæ obsequentem addictum vt antea fuerat retinere quam contumacẽ immorigerum & porro hostem quod pessimi exempli esset & infinita mala ex se pareret. Verum cum nihil proficeret piis monitionibus censuris Ecclesiasticis in eũ vsus est, Rex verò insordescendo deterior euasit.

CVM autem debitis diligentiis desuper factis clamorem ad nos,vt præfertur delatum,verum esse,simulque quod dolenter referimus,dictum Henricum Regem ita in profundum malorum descendisse,vt de eius resipiscentia nulla penitus videatur spes haberi posse, reperiremus. Nos attendentes veteri lege crimen adulterij notatum lapidari mandatum,ac authores schismatis hiatu terrę absorptos,eorúmque sequaces cœlesti igne consumptos, Elimámque magum viis Domini resistentem per apostolum æterna seueritate damnatum fuisse, volentésque ne in districto examine ipsius Henrici Regis & subditorum suorum,quos secum in perditionem trahere videmus, animarum ratio à nobis exposcatur, quantum nobis ex alto prouidere contra Henricum Regem,eiúsque complices, fautores, adhærentes,& sequaces, & in præmissis quomodolibet culpabiles, contra quos ex eo quod excessus,& delicta prædicta adeò manifesta sunt, & notoria,vt nulla possint tergiuersatione celari, absque vlteriori mora ad executionem procedere possemus benignius agendo decreuimus infra scripto modo procedere Habita super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum consilio, & assensu præfatum Henricum Regem, eiúsque complices,fautores,adhærentes, consultores, & sequaces, ac quoscunque alios in præmissis, seu eorum aliquo quoquo modo culpabiles,tam laicos, quam clericos, etiam regulares, cuiuscunque dignitatis,status,gradus,ordinis,conditionis, præeminentiæ, & excellentiæ existant,quorum nomina,& cognomina perinde ac si præsentibus insererentur pro sufficienter expressis haberi volumus per viscera misericordiæ Dei nostri hortamur, & requirimus in Domino, quatenus Henricus Rex à prædictis erroribus prorsus abstineat & constitutiones,seu leges prædictas,sicut de facto eas fecit, reuocet,casset,& annullet, & à coactione subditorum suorum ad eas seruandas,necnon carceratione,captura,& punitione illorum, qui ipsis constitutionibus, seu legibus adhærere,aut eas seruare noluerint,& ab aliis erroribus prædictis penitus,& omninò abstineat.& si quos præmissorum occasione captiuos habet relaxare, Complices verò,fautores, adhærentes, consultores, & sequaces dicti Henrici Regis in præmissis,& circa ea ipsi Henrico Regi super his de cętero non assistant, nec adhæreant: vel faueant,nec ei consilium,auxilium, vel fauorem desuper præstent, alias si Henricus Rex, ac fautores, adhærentes, consultores, & sequaces,

hortationibus

hortatoribus,& requiſitionibus huiuſmodi non annuerint cum effectu, Henricum Regem, fautores,adhærentes, conſultores,& ſequaces,ac alios culpabiles prædictos,auctoritate apoſtolica,ac ex certa noſtra ſcientia, & de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine tenore præſentium, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ, à qua etiam prætextu cuiuſcunque priuilegij vel facultatis,etiam in forma confeſſionalis,cum quacumque efficaciſſimis clauſulis,à nobis,& ſede prædicta quomodolibet conceſſis,& etiam iteratis vicibus innouati,ab alio,quam à Romano Pontifice,præterquam in mortis articulo conſtituti, ita tamen quod ſi aliquem abſolui contingat,qui poſtquam conualuerit, niſi poſt conualeſcentiam monitioni,& mandatis noſtris huiuſmodi paruerit cum effectu in eandem excommunicationis ſententiam reincidat,abſolui non poſſint. Necnon rebellionis,& quo ad Henricum Regem, etiam perditionis regni, & dominiorum prædictorum,& tam quo ad eum quam quod ad alios monitos ſupradictos ſupra & infraſcriptis pœnis, quas ſi dictis monitioni,& mandatis,vt præfertur, non paruerint,eos & eorum ſingulos ipſo facto reſpectiuè incurrere volumus, per præſentes monemus,eiſque,& eorum cuilibet diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus Henricus Rex,per ſe, vel procuratorem legitimum, & ſufficienti mandato ſuffultum,infra nonaginta complices,verò,fautores,adhærentes,conſultores,&ſequaces,ac alij in præmiſſis quomodolibet culpabiles ſupradicti ſeculares, et eccleſiaſtici, etiam regulares, perſonaliter,infra ſexaginta dies compareant coram nobis ad ſe ſuper præmiſſis legitimè excuſandum, et defendendum, alias videndum,et audiendum contra eos,et eorum ſingulos,etiam nominatim; quos ſic monemus,quatenus expediat,ad omnes, et ſingulos actus, etiam ſententiam diffinitiuam,declaratoriam, condemnatoriam, & priuatoriam, ac mandatum executiuum procedi.

QVOD ſi Henricus Rex,& alij moniti prædicti intra dictos terminos eis,vt præfertur,reſpectiuè præfixos non comparuerint, prædictam excommunicationis ſententiam per tres dies,poſt lapſum dictorum terminorum animo,quod abſit,ſuſtinuerint indurato, cenſuras ipſas aggrauamus,& ſucceſſiuè reaggrauamus.Henricúmque Regem priuationis regni, & dominorum prædictorum, & tam eum quam alios prædictos monitos prædictos,& eorum ſingulos, omnes ſingulas alias pœnas prædictas incurriſſe,ab omnibúſque Chriſtifidelibus cum eorum bonis perpetuo diffidatos eſſe. Et ſi interim ab humanis decedat, eccleſiaſtica debere carere ſepultura,& auctoritate & poteſtatis plenitudine prædictis decernimus, & declaramus, eóſque anathematis maledictionis,& damnationis æternæ mucrone percutimus: Necnon quæ Henricus Rex quomodolibet, & ex quauis cauſa tenet,habet,aut poſſidet, & quandiu Henricus Rex, & alij moniti prædicti, & eorum ſinguli in aliis per dictum Henricum Regem non tentis,habitis, aut poſſeſſis permanſerint,& triduo poſt eorum inde receſſum,& alia quæcunque,ad quæ Henricum Regem, & alios monitos prædictos poſt lapſum dictorum terminorum declinare contigerit,Dominia,Ciuitates, Terras, Caſtra, Villas,& Oppida,Metropolitanáſque,& alias Cathedrales,cæteráſque inferiores Eccleſias,necnon Monaſteria,Prioratus,Domos,Conuentus,& loca religioſa, vel pia cuiuſcunque, etiam ſancti Benedicti, Cluniacen. Ciſte[illegible] Præmonſtraten. ac Prædicatorum, Minorum,Eremitarum ſancti Auguſt[illegible],Carmelitarum,& aliorum ordinum, ac Congregationum,& Militiarum qu[illegible]umcunque in ipſis dominiis, Ciuitatibus, Terris, Caſtris,Villis,Oppidis,& lo[illegible] exiſtentia: Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, ita vt illo durante in illis etia[illegible] prætextu cuiuſcunque apoſtolici indulti eccleſiis,monaſteriis,Prioratibus,do[illegible]bus, Conuentibus,locis ordinibus, aut perſonis, etiam in illis alias quam clau[illegible]inanis; & excommunicatis, & interdictis excluſis nequeant Miſſæ,aut alia d[illegible]ina officia celebrari.Et Henrici Regis, complicumque, fautorum,adhærentium [illegible]conſultorum,ſequacium, & culpabilium prædictorum filij pœnarum,vt in hoc[illegible]aſu par eſt,participes ſint omnes,& ſingulos eiuſdem Henrici Regis ex dicta A[illegible]a,ac ſingulorum aliorum prædictorum filios natos: & naſcituros,alióſque deſce[illegible]entes,vſque in eum ad gradum quem iura pœnas in caſibus huiuſmodi exte[illegible]unt (nemine excepto, nulláque minoris ætatis,aut ſexus, vel

Pōtifex iterum atque iterum per viſcera miſericordiæ hortatur Angliæ regem vt tan tē caligine ab oculis libidine ſedè faſcinatis remota ad cor redeat, à prædictis ſceleribus & erroribus reſipiſcat, iniquas leges abroget, Tyrannidis impetum cōpeſcat, aulam cruore innocentiū non aſpergat, & ſuos ad improbitatē comprobandam non cogat. Deinde ſub pœna perditionis regni Rex inter nonaginta dies,cæteri ſub pœna excommunicationis latæ ſententia inter ſexaginta ad Tribunal Romanū vel per ſe vel per procuratores citantur.

vel ignorantię,vel alterius cuiusuis causę habita ratione) dignitatibus, & honoribus in quibus quomodolibet constituti existunt, seu quibus gaudent, vtuntur, potiuntur, aut muniti sunt;necnon priuilegiis, concessionibus gratiis, indulgentiis immunitatibus,remissionibus,libertatibus,& indultis,ac dominiis,ciuitatibus, terris,castris,villis,oppidis,& locis,etiam commendatis,vel in gubernium concessis, & quę in feudum,emphyteosim,vel aliis à Romanis,vel aliis Ecclesiis, monasteriis,et locis ecclesiasticis,ac secularibus Principibus,dominiis,potentatibus, etiam Regibus, et Imperatoribus, aut aliis priuatis,vel publicis personis quomodolibet habent;tenent,aut possident,ceterisque omnibus bonis mobilibus;iuribus,et actionibus,eis quomodolibet competentibus,priuatos,dictáque bona feudalia, vel emphyteotyca,et alia quęcunque ab ecclesiis quomodolibet obtenta, ad directos dominos,ita vt de illis liberè disponere possint,respectiuè deuoluta,et eos qui Ecclesiastici fuerint,etiam si religiosi existant, ecclesiis etiam cathedralibus, & Metropolitan.necnon monasteriis,& prioratibus,præposituris,dignitatibus,personatis, officiis canonicatibus,& præbendis, aliisque beneficiis ecclesiasticis per eos quomodolibet obtentis priuatos,& ad illa, ac etiam in posterum obtinenda inhabiles esse,similiter decernimus,& declaramus, eósque sic respectiuè priuatos ad illa, & alia quæcunque similia ac dignitates,honores administrationes & officia, iura, ac feuda in posterum obtinenda, auctoritate & scientia, ac plenitudine similibus inhabilitamus. Ipsiusque Henrici Regis,ac regni omniúmque aliorum dominiorum,ciuitatum,terrarum,castrorum,villarum,fortaliciorum,arcium, oppidorum, & locorum suorum etiam de facto obtentorum magistratus, iudices, castellanos, custodes,& officiales,quoscunque necnon communitates, vniuersitates, collegia, feudatarios,vassallos subditos, ciues,incolas, & habitatores etiam forenses, dicto Regi de facto obedientes,tam sæculares,quam si qui ratione alicuius temporalitatis ipsum Henricum Regem in superiorem recognoscant etiam ecclesiasticos, à præfato Rege,seu eius complicibus,fautoribus,adhibentibus, consultoribus, & sequacibus supradictis deputatis à iuramento fidelitatis iure vasallatico, & omni erga Regem,& alios prædictos subiectione absoluimus, & penitus liberamus. Et nihilominus sub excommunicationis pœna mandantes, vt ab eiusdem Henrici Regis,suorumq; officialium,iudicum,& magistratuum quoruncunque obedientia penitus, & omninò recedant,nec illos in superiores recognoscant, neque illorum mandatis obtemperent. Et vt alij eorum exemplo perterriti discant ab huiusmodi excessibus abstinere eisdem auctoritate,scientia,& plenitudine,volumus, ac decernimus,quod Henricus Rex,& complices, fautores,adhærentes, consultatores, sequaces,& alij in præmissis culpabiles,postquam alias pœnas prædictas; vt præfertur, respectiuè incurrerint, necnon præfati descendentes,ex tunc infames existant,& ad testimonium non admittantur;testamenta, & codicillos, aut alias dispositiones etiam inter viros concedere,& facere non possint, & ad alicuius successionem ex testamentò,vel ab intestato,necnon ad iurisdictionem, seu iudicandi potestatem,& ad notariatus officium, omnésque actus legitimos quoscunque (ita vt eorum processus,siue instrumenta atque alij actus quicunque,nullius sint roboris,vel momenti)inhabiles existant,& nulli ipsis, sed ipsi aliis super quocunque debito,& negotio,tam ciuili,quam criminali,de iure respondere teneantur. Et nihilominus omnes,& singulos Christifideles sub excommunicationis,& aliis infrascriptis pœnis monemus, vt monitos, excommunicatos, aggrauatos, interdictos, priuatos, maledictos, & damnatos prædictos euitent, & quantum in eis est, ab aliis euitari faciant, nec cum eisdem,seu præfati Regis ciuitatum,dominiorum, terrarum, castrorum,comitatuum,villarum,fortaliciorum, oppidorum, & locorum prædictorum,ciuibus,incolis,vel habitatoribus,aut subditis,& vasallis,emendo,vendendo,permutando,aut quamcunque mercaturam,seu negotium exercendo, commercium, seu aliquam conuersationem, seu communionem habeant, aut vinum,granum,sal, seu alia victualia,arma,pannos, merces,vel quasuis alias mercantias,vel res per mare in eorum nauibus,triremibus, aut aliis nauigiis,siue per terram cum mulis, vel aliis animalibus deferre, aut conducere, seu deferri, aut conduci facere,vel delata per illos recipere,publicè, vel occultè,aut talia facientibus

Henrici Vasalli & subditi tum ab ipsius obedientia ac illi præstito iuramento absoluuntur tum etiam ne in vlla re deinceps) obediant eisdem mandat Pontifex.

Commercium cum Anglis prohibet,omnésque cum illis contra dictum factos aut faciendos irritos facit.

bus auxilium, consilium, vel fauorem publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, quouis quæsito colore, per se: vel alium, seu alios quoquo modo præstare præsumant.

QVOD si fecerint, vltra excommunicationis prædictæ, etiam nullitatis contractuum, quos inierint necnon perditionis mercium, victualium, & bonorum omnium delatorum, quæ capientium fiant, pœnas similiter eo ipso incurrant. Cæterùm quia conueniens non videtur, vt cum his, qui ecclesiam contemnunt, dum præsertim, ex eorum pertinacia spes corrigibilitatis non habetur, hi qui diuinis obsequiis vacant conuersentur, quod etiam illos tutè facere non posse dubitatum est, omnium & singularum Metropolitan. & aliarum cathedralium, cæterarúmque inferiorum ecclesiarum: & monasteriorum, domorum, & locorum religiosorum, ex piorum quorumcunque, etiam sancti Augustini, sancti Benedicti, Cluniacen. Cistercien. Præmostraten. ac Prædicatorum, Minorum, Carmelitarum, aliorúmque quorumcunque ordinum & militiarum, etiam hospitalis Hierosolymitani, Prælatis, Abbatibus, Prioribus, præceptoribus, præpositis, ministris: custodibus, guardianis, conuentibus, monachis, & canonicis, necnon parochialium ecclesiarum rectoribus: aliisque quibuscunque personis ecclesiasticis in regno, & dominiis prædictis commorantibus sub excommunicationis, ac priuationis administrationum, & regiminum monasteriorum, personarum, administrationum, ac officiorum, canonicatuumque, & prebendarum, parochialium ecclesiarum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcunque quomodolibet qualificatorum, per eos quomodolibet obtentorum pœnis mandamus, quatenus infra quindecim dies, post omnes, & singulos terminos prædictos elapsos, de ipsis regno, & dominiis, dimissis tamen aliquibus presbyteris in ecclesiis, quarum curam habuerint, pro administrando baptismate paruulis, & in pœnitentia decedentibus, ac aliis sacramentis ecclesiasticis, quæ tempore interdicti ministrari permittuntur: exeant, & discedant, neque ad regnum, & dominia prædicta reuertantur, donec moniti, excommunicati, aggrauati, reaggrauati, priuati, maledicti, & damnati prædictis monitionibus, & mandatis nostris huiusmodi obtemperauerint, & meruerint à censuris huiusmodi absolutionis beneficium obtinere, seu interdictum in regno, & dominiis prædictis fuerit sublatum.

PRÆTEREA si præmissis non obstantibus Henricus Rex, complices, fautores, adhærentes, & sequaces prædicti in eorum pertinacia perseuerauerint, nec conscientiæ stimulus eos ad cor reduxerit, ita eorum forte potentia, & armis confidentes, omnes & singulos Duces, Marchiones, Comites, & alios quoscunque, tam seculares, quam ecclesiasticos, etiam forenses, de facto dicto Henrico Regi obedientes, sub eiusdem excommunicationis, ac perditionis bonorum suorum (quæ, vt infra dicitur, similiter capientium fiant) pœnis, requirimus, monemus, quatenus omni mora, & excusatione postposita, eos & eorum singulos, ac ipsorum milites, & stipendiarios, tam equestres, quam pedestres, aliósque quoscunque, qui eis cum armis fauerint de regno, & dominiis prædictis, etiam vi armorum, si opus fuerit expellant, ac quod Henricus Rex, & eius complices, fautores, adhærentes, consultores, & sequaces mandatis nostris non obtemperantes prædicti de ciuitatibus, terris castris, villis, oppidis, fortalitiis aut aliis locis regnis & dominij prædictorum, se non intromittant, prouideant, eis sub omnibus & singulis pœnis prænictis inhibentes, ne in fauorem Henrici, eiúsque complicium, fautorum, adhærentium, consultorum, & sequacium, aliorúmque monitorum prædictorum mandatis nostris non obtemperantium, arma cuiuslibet generis offensiua, vel defensiua, machinas quoque bellicas, siue tormenta, artiliarias nuncupatas) sumant, aut teneant, seu illis vtantur, aut armigeros aliquos, præter consuetam familiam parent. aut ob Henrico Rege, complicibus, fautoribus adhærentibus, consultoribus, & sequacibus, vel aliis in regis Henrici fauorem paratos, quouis quomodolibet quauis occasione vel causa, per se vel alium seu alios publicè vel occultè, directè vel indirectè teneant, vel recipiant, aut dicto Henrico Regi seu illius complicibus fautoribus, adhærentibus, consultoribus, & sequacibus prædictis, consilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet ex quauis causa, vel quouis quæsito colore siue ingenio, publicè vel

Prælatis ac personis Ecclesiasticis mandat vt regno Angliæ, aliisque locis qui Henrico subsunt quam primum possint exeant.

Principibus viris ac Ducibus Angliæ cæterisque nobilibus præcipit, vt vi ac armis se Henrico opponant illumque è regni finibus eiicere mandantur.

occultè, directè, vel indirectè, tacitè vel expressè; per se vel alium seu alios super præmissis, vel aliquem præmissorum præstent, seu præstari faciant quoquo modo.

Cæterorum Regum & Principum cum Henrico confœderationes, contractus pacta & conuenta omnia quouismodo stabilita, irrita omninò facit & nulla eosdémque vt Henricum & cæteros Ecclesiæ rebelles facris armis prosequantur donec Apostolicæ sedi se submiserint errorésq; agnouerint in Domino hortatur Pontifex.

PRÆTEREA ad dictum Henricum Regem facilius ad sanitatem, & præfatę sedis obedientiam reducendum omnes Christianos Principes, quacunque etiam Imperiali & Regali dignitate fulgentes, per viscera misericordię Dei nostri (cuius causa agitur) hortamur & in Domino requirimus, eis nisi Dominus, qui Imperatore & Rege inferiores fuerint, quos propter excellentiam dignitatis à censuris excipimus, sub excommunicationis pœna mandantes ne Henrico Regi eiusque complicibus, fautoribus, adhęrentibus, consultoribus, & sequacibus, vel eorum alicui per se vel alium seu alios, publicè vel occultè, directè vel indirectè, tacitè vel expressè etiam sub prætextu confœderationum aut obligationum quarumcunque etiam iuramento, aut quauis alia firmitate roboratarum, & sæpius geminatarum, à quibus quidem obligationibus, & iuramentis omnibus, nos eos & eorum singulos eisdem auctoritate & scientia, ac plenitudine per præsentes absoluimus, ipsásque confœderationes, & obligationes tam factas, quam in posterum faciendas, quas tamen (inquantum Henricus Rex & complices, fautores, adhęrentes, consultores, & sequaces prædicti circa præmissa, vel eorum aliquod se directè vel indirectè iuuare possent) sub eadem pœna fieri prohibemus, nullius roboris vel momenti, nullásque, irritas, cassas, inanes ac pro infectis habendas fore decernimus & declaramus consilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet præstent, quinimò si quis illis, aut eorum alicui ad præsens quomodolibet assistant, ab ipsis omninò, & cum effectu recedant. Quod si non fecerint postquam præsentes publicatę & executioni demandatę fuerint, & dicti termini lapsi fuerint omnes & singulas ciuitates, terras, oppida, castra, villas & alia loca eis subiecta, simili ecclesiastico interdicto supponimus, volentes ipsum interdictum donec ipsi principes à consilio auxilio, & fauore Henrico Regi & complicibus, fautoribus, adhærentibus, consultoribus, & sequacibus prædictis pręstando, destiterint perdurare.

Vt prædictæ personæ rebelles & insideles Henrici sequaces vbicunque terrarum apprehendi ac intercipi possint in seruos ipsi. & omnia ipsorum bona capientibus cedãt.

INSVPER tam principes prędictos, quam quoscunque alios, etiam ad stipendia quorumcunque Christifidelium militantes & alias quascunque personas, tam per mare, quam per terras, armigeros habentes, similiter hortamur, & requirimus, & nihilominus eis in virtute sanctę obedientię mandantes, quatenus contra Henricum Regem, complices, fautores, adhęrentes, consultores, & sequaces prędictos, dum in erroribus prędictis, ac aduersus sedem prędictam rebellione permanserint, armis insurgant, eósque & eorum singulos persequantur, ac ad vnitatem ecclesię, & obedientiam dictę sedis redire cogant, & compellant, & tam eos quam ipsorum subditos, & vassallos, ac ciuitatum, terrarum, castrorum, oppidorum, villarum, & locorum suorum incolas, & habitatores, aliásque omnes, & singulas personas supradictis mandatis nostris, vt præfertur non obtemperantes, & quæ pręfatum Henricum Regem, postquam censuras, & pœnas prędictas incurrerit, in domum quomodolibet, etiam de facto recognouerint, vel ei quouis modo obtemperare pręsumpserint, aut qui eum ac complices, fautores, adhęrentes, consultores, sequaces, ac alios non obtemperantes prędictos, ex regno & dominiis prędictis, vt pręfertur, expellere noluerint, vbicunque eos inuenerint, eorúmque bona mobilia & immobilia, m[illegible]rias, pecunias, nauigia, credita, res, & animalia, etiam extra territorium dicti Hen[illegible] regis vbilibet consistentia, capiant. Nos enim eis bona, mercantias, pecunias, naui[illegible] res, & animalia prędicta sic capta, in proprios eorum vsus conuertendi, eisdem [illegible]horitate, scientia & potestatis plenitudine, plenariam licentiam, facultatem, & aut[illegible]itatem concedimus: illa omnia eosdem capientes plenariè pertinere, & spectare, [illegible] personas ex regno, et dominiis prædictis originem trahentes, seu in illis dom[illegible]lium habentes, aut quomodolibet habitantes, mandatis nostris prędictis non [illegible]temperantes, vbicunque eos capi contingerit, capientium seruos fieri decernente[illegible] pręsentésque literas quo ad hoc ad omnes alios cuiuscunque dignitatis, gradus, [illegible]tus, ordinis, vel conditionis fuerint, qui ipsi Henrico Regi, vel eius complicibu[illegible] fautoribus, adhęrentibus, consultoribus, et sequacibus; aut aliis monitionibus, [illegible]t mandatis nostris huiusmodi, quo ad commercium non obtemperantibus; vel [illegible]orum alicui: victualia

arma

arma, vel pecunias subministrare, aut cum eis commercium habere, seu auxilium, consilium, vel fauorem, per se, vel alium, seu alios publicè, vel occultè, directè vel indirectè, quouis modo contra tenorem præsentium præstare præsumpserint extendentes.

Prælatis omnibus mandatur, vt dictum Henricum & suos cõplices, in suis Ecclesiis publicè excommunicatos denuncient.

Et vt præmissa facilius iis quos concernunt innotescant, vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & Patriarchalium Metropolit. & aliarum cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum prælatis, capitulis, aliisque personis ecclesiasticis sæcularibus, ac quorumuis ordinum regularibus: necnon omnibus, & singulis, etiam mendicantium ordinum professoribus, exemptis, & non exemptis, vbilibet constitutis, per easdem præsentes sub excommunicationis, & priuationis Ecclesiarum, Monasteriorum, ac aliorum beneficiorum ecclesiasticorũ, graduum quoque & officiorum necnon priuilegiorum, & indultorum quorumcunq;, etiam à sede prædicta quomodolibet emanatorum, pœnis ipso facto incurrendis, præcipimus, & mandamus, quatenus ipsi, ac eorum singuli, si, & postquam vigore præsentium desuper requisiti fuerint, infrà tres dies immediatè sequentes præfatum Henricum Regem, omnésque alios & singulos, qui supradictas censuras, & pœnas incurrerint: in eorum Ecclesiis, & Dominicis, & aliis festiuis diebus, dum maior inibi populi multitudo ad diuina conuenerit, cum crucis vexillo, pulsatis campanis, & accensis, ac demùm extinctis, & in terram proiectis, & conculcatis candelis, & aliis in similibus seruari solitis cerimoniis seruatis, excommunicatos publicè nuncient, & ab aliis nunciari, ac ab omnibus arctius euitari faciant, & mandent: necnon sub supradictis censuris, & pœnis, præsentes literas, vel earum transumptum, sub forma infrascripta confectum, infrà terminum trium dierum, postquam vt præfertur, requisiti fuerint, in ecclesiis, monasteriis, conuentibus, & aliis eorum locis publicari, & affigi faciant.

Omnes denique excommunicat, qui huius Apostolicæ contra Henricũ scripti præsentem publicationẽ sine executionem post-ea, cùm assignatum tempus completum fuerit quomodo impediuerint.

Volentes omnes, & singulos cuiuscunque status, gradus, conditionis præeminentiæ, dignitatis aut excellentiæ fuerint, qui quominus præsentes literæ vel earum transumpta copiæ, seu exemplaria, in suis ciuitatibus, terris, castris, oppidis, villis, & locis legi, & affigi, ac publicari possint, per se, vel alium, seu alios, publicè vel occultè directè, vel indirectè impediuerint, easdem censuras & pœnas ipso facto incurrere. Et cum fraus, & dolus nemini debeant patrocinari, ne quisquam ex his, qui alicui regimini, & administrationi deputati sunt, infra tempus sui regiminis, seu administrationis, prædictas sententias, censuras, & pœnas sustineat, quasi post dictum tempus sententiis, censuris, & pœnis prædictis amplius ligatus non existat, quemcunque qui dum in regimine, & administratione existens, monitioni, & mandato nostris, quo ad præmissa, vel aliquid eorum obtemperare noluerint, etiam deposito regimine, & administratione huiusmodi, nisi paruerit, eisdem censuris, & pœnis subiacere decernimus. Et ne Henricus Rex, eiúsque complices, fautores, adhærentes, consultores, & sequaces, aliique quos præmissa concernunt, ignorantiam earundem præsentium literarum, & in eis contentorum prætendere valeant: literas ipsas (in quibus omnes, & singulos, tam iuris, quam facti, etiam solennitatum, & processuum citationúmque omissarum defectus, etiam si tales sint: de quibus specialis, & expressa mentio facienda esset: propter notorietatem facti, authoritate, scientia, & potestatis plenitudine similibus, supplemus) in Basilicæ Principis apostolorum: & Cancella[illegible] Apostolicæ de Vrbe: & in partibus, necnon, & in collegiatæ beatæ Mariæ B[illegible]gen. Tornacen. & parochialis de dunKerKe oppidorum Morinensis Diœcesis Ecclesiarum valuis affigi, & publicari mandamus, decernentes quòd earundem literarum publicatio sic facta, Henricum regem, eiúsque complices, fautores adhærentes, consultores, & sequaces: omnésque alios, & singulos, quos literę ipsæ quomodolibet concernunt perinde eos arctent, ac literæ ipsæ eis personaliter lectæ: & intimatæ fuissent, cum non sit verisimile, quòd ea, quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere. Cæterùm quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca, ad quæ necessariò esset deferri: volumus, & dicta authoritate decernimus, quod earũ transumptis manu publici notarij confectis: vel in Alma vrbe impressis: ac sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, vbique eadem fides adhibeatur: quæ originalibus adhiberetur

Atque ne Henricus ac sui, ignorantiam vllam prætendant earum rerum, quæ in his litteris cõtinentur, decernit, vt vicinioribus Angliæ locis, præsertim Tornaci, Brugis, Dunkirki, quæ Belgij ciuitates sunt, & Ecclesiarum primariarum valuis affigantur, & in iisdem Ecclesiis publicè recitentur

beretur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ monitionis, aggrauationis, reaggrauationis, declarationis percussionis, suppositionis, inhabilitationis, absolutionis, liberationis, requisitionis inhibitionis, hortationis, exceptionis, prohibitionis, concessionis, extensionis, suppletionis, mandatorum, voluntatis, & decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei: ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo trigesimo quinto, tertio Cal. Semptembris Pontificatus nostri anno primo.

DVM autem postea ad dictarum literarum executionem deueniendum esse statuissemus, cum nobis per nonnullos Principes, & alias insignes personas persuaderetur, vt ab executione huiusmodi per aliquantum tempus supersederemus, spe nobis data, quòd interim ipse Henricus Rex ad cor rediret & resipisceret, Nos qui, vt hominum natura fert, facilè credebamus, quòd desiderabamus, dictam executionem suspendimus: sperantes, (vt spes nobis data erat) ex ipsa suspensione correctionem, & resipiscentiam, non autem pertinaciam, & obstinationem: ac maiorem delirationem, vt rei effectus edocuit, prouenturam. Cum itaque resipiscentia, & correctio huiusmodi quam tribus fere annis expectauimus: non solùm postea sequuta non sit, sed ipse Henricus Rex quotidie magis, se in sua feritate: ac temeritate confirmans, in noua etiam scelera prorupérit. Quippe cum non contentus viuorum prælatorum, & Sacerdotum crudelissima trucidatione, etiam in mortuos & eos quidem quos in sanctorum numerum relatos, vniuersalis ecclesia pluribus sæculis venerata est, feritatem exercere non expauit. Diui enim Cantuarien. Archiepiscopi, cuius ossa, quæ in dicto regno Angliæ potissimum ob innumerata ab omnipotenti Deo illic perpetrata miracula, summa cum veneratione in arca aurea in ciuitate Cantuarien. seruabantur, postquam ipsum diuum Thomam, ad maiorem religionis contemptum, in iudicium vocari, & tanquam contumacem damnari, ac proditorem declarari fecerat, exhumari, & comburi: ac cineres in ventum spargi fecit: omnem plane cunctarum gentium crudelitatem superans: cum ne in bello quidem hostes victores sæuire in mortuorum cadauera soliti sint: ad hæc omnia ex diuersorum regum, etiam Anglorum: & aliorum Principum liberalitate donaria ipsi arcæ appensa, quæ multa, & maximi precij erant sibi vsurpauit. *nec putans ex hoc satis iniuriæ religioni intulisse, monasterium diuo illi Augustino, à quo Christianam fidem Angli acceperunt, in dicta ciuitate dicatum, omnibus thesauris, qui etiam multi, & magni erant spoliauit, & sicut se in belluam transmutauit: ita etiam belluas quasi socias suas honorare voluit feras, videlicet in dicto monasterio, expulsis monachis, intromittendo, genus quidem sceleris: non modo Christifidelibus, sed etiam Turcis inauditum, & abominandum. Cum itaque morbus iste a nullo quantumuis peritissimo medico alia cura sanari possit, quam putridi membri abscisione: nec valeret cura huiusmodi, absque eo, quòd nos apud Deum causam hanc nostram efficiamus, vlteriùs retardari ad dictarum literarum quas ad hoc, vt Henricus Rex, eiusque complices, fautores, adhærentes, consultores, & sequaces: etiam super excessibus per eum nouissimè, vt præfertur, perpetratis, intra terminum eis quo ad alia, per alias nostras prædictas respectiuè præfixas, se excusare, alias pœnas in ipsis literis contentas incurrant, extendimus, & ampliamus publicationem, & deinde, Deo duce, ad executionem procedere omnino statuimus. Et quia à fide dignis accepimus: quòd si ipsarum, & præsentium literarum publicatio, in Diepe Rothomagen. vel Boloniæ Abiaten. Diœc. oppidis in Franciæ, aut ciuitate Sancti Andreæ, seu in oppido Calistren. Sancti Andreæ Diœc. in Scotiæ regnis, vel in Thuamen. Ardferten. Ciuitatibus, vel Diœc. dominij Iberniæ fiat, non solùm tam facilè, vt si in locis in dictis literis expressis fieret, sed facilius ipsarum literarum tenor, ad Henrici: & aliorum, quos concernunt, præsertim Anglorum notitiam deueniret. Nos volentes in hoc opportunè prouidere, motu, scientia, & potestatis plenitudine proprijs, decernimus, quòd publicatio literarum superius dictarum, quarum insertioni superiùs factæ: ac ipsis originalibus quoad validitatem

Pontifex auditis nouis Henrici sceleribus, cum amplius quod faceret aut speraret non haberet sententiæ suæ in Henricum latæ publicationem & executionem, quam hactenus ob eas patentia affectus causas quas ipse hic exponit cohibuerat, omninò iam faciendam & prosequendam decreuit.

Qui regius quæstor tunc erat, confessus est tantum auri, argenti, ac lapidum pretiosorum & sacrarum vestium vi ex vno illo Diui Thomæ monumento ablatum esse, quantum viginti sex plaustra boum ingentis onerauerat, vt ex eo coniicere liceat quàm innumerabiles thesauros ex cæteris sanctorum monumentis atq; adeò ex templis, oratorijs & monasterijs omnibus idem Rex corraserit.

hesitatem publicationis, seu executionis presentium, fidem adhiberi volumus, in duobus ex locis presentibus literis expressis, alias iuxta supradictarum, & presentium literarum tenorem facta, etiam si in locis extra Rom. Curiam in dictis preinsertis literis specificatis huiusmodi publicatio non fiat, perinde Henricum regem, & alios quos concernit, praesertim Anglos afficiat, ac si Henrico regi, & aliis predictis, presertim Anglis personaliter intimatę fuissent. Quódque presentium transumptis, iuxtà modum in praeinsertis literis expressum factis, tam in iudicio, quam extrà, eadem fides adhibeatur, quę originalibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensae. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quae in dictis literis volumus non obstare, caeterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romae apud sanctum Petrum: Anno incarnationis Dominicae. M. D. XXXVIII. decimo sexto. Cal. Ianuarij. Pontificatus nostri annno quinto.

Henrici Octaui Angliae regis, perfidia, religionis contemptus, & Tyrannis hac constitutione damnatur. Mira commutatio. Ille qui edito praeclaro volumine insanam Lutheri haeresim oppugnauerat & ob eam rem fidei Catholicae defensoris specioso titulo à Leone X. ornatus fuerat, patriae Religionis desertor propter infandā libidinem factus est. Ardebat furioso amore in Annam Bolenam quam ex adulterio vxoris Thomae Boleni equitis aurati susceperat virginem imò meretricē aulicam, quae ob effrenem veneris procacitatem primum Equa Anglicana deinde cum in regis Gallorum familiaritatem ascita fuisset Mula regia passim nuncupabatur, procera quidem magnitudinis & virilis, facetiis, salibus & mundo muliebri elegantia percelebris. Cupido flagitiosus cor regis lancinat. Contemptis prudentum monitis, spretis Ecclesiae & Iuris canonibus, neglecta Summi Pontificis aduersus tale foedus multis laqueis dignā potestate filiam incestus & adulterij in coniugalē thorum recepit, & vxorem legitimam Catharinam Caesaris materteram Ferdinandi Catholici Hispaniarum regis filiam expulit, & publico edicto iussit ne quis in posterum illam reginae nomine vel Henrici vxoris appellatione dignaretur. Infandas nuptias pij omnes Theologi, Academiae Senatus & ipsa Pontificis authoritas, quae cum eas consensu non approbaret, rex omnem pietatis & religionis veterem cultum exuit, assentatoribus praebet aures, & pestilentem Lutheranorum haeresim amplectitur. Postmodum omni genere crudelitatis in Catholicos bacchatur velut alter Achab, multis procerum caedibus aulam funestat. Ridiculum cunctis nomen Papae exhibuit. Per Calendaria per indices, per scripta patrum per totum ius canonicum, per scholasticos Doctores Papae nomen lituris vndique obscurari iussit. Nouas Strixiae Letanias imprecationum contra Papam refertas, nam loco petitionis illius quae pro domino apostolico ex antiqua patrum Ecclesiae institutione per vniuersum orbem Catholicae fidei fieri solet, impia haec verba apponi imprimique voluit. Ab Episcopi Romani Tyrannide, & detestandis enormitatibus libera nos Domine. *Haud secus oculis haec ingerebantur quibus pietas & sedis apostolicae commendatio cordi erat. Dolore veluti tabescentes varios & metus & officij fluctibus angebantur. Tandem horum omnium primus Reginaldus Polus Cardinalis librum edidit in Regem Henricum, quo primatum Ecclesiae Anglicanae à rege audacius vsurpatum doctissimè damnabat, nephanda flagitia, adulterij, incestus, crudelitatis vt eò liberius apud omnes rex proscinderetur detegebat, locúmque poenitentiae demōstrabat. Ast induratissimus Pharao eò crudelius Catholicorum exitium molitur: Polum laesae maiestatis reum & patriae proditorem declarat & cum in eum stomachi virus euomere non posset propter absentiam eius matrem fratres sorores & familiam extinxit. Protrahit inde eos omnes qui non probabant quae faciebat, Roffensem Cardinalem, & Thomam Morum Angliae Cancellarium postquam diu in Carcerem vinctos detinuisset in publicum Theatrum produci iubet vt eandem morte praesente deterriti alienum animum vestigiis deponerent. De his sic tristissimam narrationem auspicatur Surius & Nicolaus Sanderus.*

Ad decimum Calendas Iulias An. M D XXXV. Ioānes Fischerus Episcopus Roffensis, quo nihil aut doctius aut sanctius Anglia protulit, penè iam decrepita aetate, ad iudicium primo: deinde, quòd Henrici Primatum Ecclesiasticum nollet confiteri, ad mortem producitur: qui simul ac scenam, in qua gloriosum certamen consummaturus erat, è longo conspexisset, abiecto, cuo senex nixus est baculo, Eia, inquit pedes officium facite parum itineris iam restat. *Constitutus autem in loco martyrii, sublatis in coelum oculis,* Te Deum *(inquit.)* lauda-

 mus.

mus, te Dominum confitemur. Quem hymnum vbi totum absoluisset, ceruicem securi subiecit, animam Deo reddidit, iustitiæ coronam accepit. Caput hastili affixum, & in ponte Londinensi omnium oculis expositum, quo diutius ibi suspensum manebat, eò magis floruisse, ac venerabilius factum esse dicitur, ob quam causam loco amotum tradunt.

Rexit Roffensis Ecclesiam triginta tribus annis, eámque sanctissimis institutis, vitaque sua in continuis vigiliis, laboribus, ieiuniis, Eleemosynis, omnibúsque Episcopo dignis operibus transacta memorabilibus exemplis, ita ornauit, vt tanquam virum Dei, cum omnes vbique amarent & suspicerent. Charitate verò Episcopali ac plene Apostolica ita ardebat, vt & sæpe alias, & maximè in celebrioribus ieiuniis, ac singulis ferè sextis feriis, ipse non solum carceres & publica Xenodochia visitaret, sed omnium in ciuitate sua pauperum, ægrotorum, ac quouismodo afflictorum priuatas ædes circuiret, consilióque consolatione, ac copiosa pecunia vbi opus esset singulos subleuaret. In quibus officiis, & in peregrinos, præsertim verò literatos hospitalitate sua, omnia lubentissimè expendit.

Cùm esset Regis mandato primùm apprehensus & in carcerem ducendus, satellites mox in omnem supellectilem inuoluentes, in pecuniam quoque, quam putabant hominem, senem & longæuum Episcopum copiosam recondidisse, inquirunt diligentiùs; cúmque omnes loculos, ac cásque cæteras curiosè lustrassent, nec quicquam nummorum inuenissent, tandem incidunt in cistam ferreis laminis benè munitam, variisque seris ac pessulis septam, quam magna spe & auiditate perfringunt: ibique cilicium, flagellum, ac cætera disciplinæ instrumenta, tantummodò reperiunt, quibus vir Dei solebat corpus suum, alioquin senio ac laboribus iam confectum castigare, cum aliquot nummulis, quos semper post pœnitentiam factam solebat pauperibus erogare, ita expectatione ac præda frustrati, cum magno pudore ac admiratione abierunt.

Vixit hic grandæuus confessor, difficillimo in carcere, viribus etiam omnibus senio & sollicitudinibus penè iã exhaustis, additis præterea voluntariis & assuetis castigationibus corporis sui, supra omnem expectationem, ac sanè non sine miraculo, quindecim totos menses, conseruatus à Deo, vt tam glorioso martyrio, tanquam sancti sanguinis effusione, Romanæ Sedis prærogatiuam contra iniqui Regis tyrannidem propugnaret.

De illo die quo Roffensis ad mortem ducebatur, Morus, (quod tamen Rex vetuerat) certior factus cùm vehementer timeret ne fortè ipse martyrij corona excideret, ad Deum conuersus. Confiteor (inquit) tibi domine, quòd tantam gloriam non sum meritus: non sum ego iustus et sanctus sicut Roffensis tuus, quem de vniuerso regno isto tibi secundùm cor tuum eligisti, sed tamen si fieri potest, particeps fiam domine calicis tui. Hæc & alia his similia cum lachrymans diceret, nec vultu (quem alioqui placidissimum habebat) dolorem dissimulare iam posset, putabant illum filij huius seculi mortem timere, & ideò vt Regi obediret, adduci posse. Venerunt ad eum hac de causa multi principes viri, sed cum nihil proficerent, ad postremum vxori Aloysiæ mandatum est negotium, vt viro suaderet, ne ipsam ne liberos, ne patriam & vitam, qua diu adhuc frui posset, pro derelictis haberet. Cum verò vxor Mori hæc apud eum occineret: Et quàm diu Aloysia mea (inquit Morus) potero hac vita frui? Tum illa, totis viginti annis mi vir, si Deus voluerit. Vis ergò (ait Morus) vt æternitatem viginti annis commutem? Næ tu imperita es mercatrix, mea vxor: nam si annorum viginti millia diceres, aliquid tu quidem diceres: sed tamen ad æternitatem quid esset?

Itaque cum Morus de sententia dimoueri non posset, allati sunt ei omnes libri, tanquam instrumenta quæ illum ab amore seculi abducta[illegible] æternæ vitæ desiderio inflammabant, atramentum quoque & calamos abstulerunt, ne cum [illegible] in posterum, literarum haberet commercia. Tunc ille fenestris cubiculi perpetuò clausis, nihil aliud quam Deo & sanctis meditationibus vacabat. Porrò cum carceris custos ab eo quæreret quid ita in tenebris sederet quid (inquit) facerem? nónne sublatis mercibus, claudenda est officina? Merces suas dixit libros suos, ac verè quidem officinam in carcere aperuit Morus, in qua proposuit omnia sua venalia, vt pretij loco cœlum acciperet. Scripsit in carcere duos elegantissimos libros, vnum idiomate Anglicano, quem inscripsit, Desolatio in tribulatione, alterum latinè, de passione Christi. Cúmque ad illa Euangelij verba peruenisset, Et iniecerunt manus in Iesum, in ipsum quoque iniectæ sunt manus, nec vltra ei licuit quicquam addere.

Porrò hoc anno mense Iulio eductus ex arce Londoniensi, sistitur iudicibus à Rege designatis. Ibat debilis scipione fultus longo itinere, sed vultu animoque minimè perturbatum præ

se

se ferente, donec ad locum ventum est. Ibi primum hortari eum cœperunt ad resipiscentiam sed ille Deum rogat, vt in sententiam ipsum confirmet. Deinde obiecta diluit, licet multum iam debilitato corpusculo ex carceris diuturnitate & morbo: qua res permouit iudices, vt illata fere omnia se purgat, secundo inueniat facultatem. His peractis, vocati sunt ex gentis instituto Duodecim viri, vt inter se consultarent, num Morus in decretum Parlamenti maliciose peccasset: illi breui inter se habita deliberatione, reuersi ad iudices aiunt, Reus est mortis. Mox à Cancellario in eum prolata sententia est. Tum ille mentem suam coram omnibus explicauit de Decreto Parlamenti, quod rex esset habendus caput Ecclesiæ Anglicanæ, atque totis septem annis se diligentissimè veterum scripta & concilia euoluisse, nec tamen vsquam inuenire potuisse, hominem laicum vel secularem caput esse posse Ecclesiæ in rebus Ecclesiasticis, sed interstrepebant quidam, nec orationem eius perturbare potuerunt, licet esset iustissima. Inde reducitur in carcerem, vbi priusquam ad turrim ventum esset, miserabile accidit spectaculum. Erant Moro filia Margareta elegantis formæ, optimis moribus, rara eruditione. Ea vbi cognouit in patrem mortis prolatam sententiam, pietate in parentem & acerrimo animi dolore permota, per medios satellites via qua poterat perrupit, & in patris amplexum ruens, quod voce non poterat, nimio præpedita mœrore, lachrymis vberrimis testata est, nempè summam pectoris sui ægritudinem & angores. Verum pater, satellitum permissu, constanti vultu iussit eam missos facere eiusmodi singultus, & animo infracto ferre præsentem rerum statum. Sic enim, inquit, visum est Deo: & tu iampridem conscia es arcanorum pectoris mei. Iam verò Patre ab illa decem vel duodecim passibus progresso, illa non ferens immodicos doloris aculeos, ex tam præsenti parentis amantissimi periculo eius animum vehementer pungentes, rursus accurrit ad Patrem, amplectitur abeuntem, sed ab illo neque lachrymas vllas fundente, neque faciem in rugas aut mœrorem contrahente, hoc solum audit, Vale, & Deum ora pro salute animæ meæ. Fuit haud dubie grauis tentatio tanto viro, sed qui iam pro veritate semel vitam cum sanguine profundere prorsus deliberarat, Christi amori omnium quantumuis propinquorum amorem posthabuit, vt se verum & inuictum Christo martyrem consecraret. Ita quidem nos de tali viro sentire congruum est, qui cum posset in illo regno rebus omnibus esse florentissimus, tamen ne Deum offenderet, ipsam quoque vitam perdere maluit. Idem autem ipse, cum esset regni Cancellarius, quandiu rex Catholicam tuebatur religionem, seuerè in eos animaduertere solitus erat, qui Lutheri aut alterius dogma hæreticum sequerentur. Deinde septimo Iulij caput illi præcisum est.

Non in Roffensem & Morum solos diram effrenati animi sui crudelitatem testatus est: Carthusienses, Brigittani, Frãciscani, quotidie spectaculum triste hominibus dabant. Nihil passim audiebatur præter frequentes piorum cædes ab Arce Londinensi singulis fermè diebus noua crudelitatis exempla erumpebant. Hinc Hæresis audacius e specubus Anglicis ima Cerberea cœpit attollere capita. Hic videre est verum Paulus Pontifex maximus iure ne an iniuria hanc constitutionem in Henricum ediderit, aut quicquam festinanter nimis hac in re fieri voluerit. Expectatur, rogatur, adhortatur. Sed frustra, rex effascinatus, à Deo derelictus & exulans à membris Ecclesiæ quotidiè labebatur in peiora consilia. Bona Ecclesiastica sacrilegijs multè decoxit, aulicis dedit, & ganneonibus monasteria repleuit. Interdum Anna Bolena exteros amplexus rege inscio adamabat eoque peruenit infanda voluptas vt & Georgium Bolenum fratrem quo occultaretur magis crimen ad venereum congressum compulerit. Qua de causa à Rege alienatur & ob incestum ac adulterium damnata cum eodem fratre, & certis aulicis quibus ad libidinem explendam vsa fuerat securi publicè percussa est. Rex vxorem Ioanna Semeira nupsit. Antiquas regni leges violat, & nouis constitutionibus ad denegandum omnem religionis pacis & fidei cultum suos miseros subditos adegit. Has hæreses post Papæ ecclesiæ abrogatum primatum instituit: primum in ipsis sacramentis is mutabat omnia pro sua libidine: nam primò affirmabat cum Catholicis, septem esse Ecclesiæ sacramenta: sed cum Lutheranis dicebat, tria esse tantum à Christo instituta, Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam, cætera quatuor, vt minoris momenti minúsque necessaria, ab Ecclesia esse postea adiuncta. Deinde in sacrificio altaris & in ipso canone multa peruertebat: nam expungebat vbique Pontificis nomen, & suum, loco eius supponebat omnes etiam orationes in Missa pro summo pastore prohibebat. In sacramento autem Pœnitentiæ, etsi confessionem necessariam esse diceret: tamen à Christo institutam esse negabat, satisfactionis nomen omnino abijciebat. Orare quidem pro defunctis iubebat, purgatorij tamen nomen nullo modo permittebat. Ordinis sacramentum fatebatur, sed in eo tractando & tradendo infinita permiscebat: imo nouam formam

niani ordinandi episcopos ipse præscripsit. Sacerdotes à coniugio prohibebat; monachis tamen multis qui sacerdotes non essent, vxores permittebat. Votorum castitatis & viduitatis necessariam esse persolutionem volebat: cum ipse nihilominus omnes qui viginti quatuor annis minores essent, à Monasteriis exire & ad sæculum reuerti cogeret, grandæuos etiam quoscunque permitteret. Postremò, vt plura huius generis non percurram, cum ipse in sancta sanctosque omnes, & in eorum memoriam beneuolus ac deuotus videri vellet, interea tamen, Ecclesiarum ornamenta, sanctorum reliquias ac donaria, & quicquid erat preciosum, expilabat, & in suũ fiscum redigebat: adeò vt vel nullam plenè religionem aut fidem coluisse eum verè existimes: vel vt alterum quendam Mahometem, profanum quoddam Alcoranum ex diuersarum opinionum ac religionum assuturus, ingenio proprio voluisse constituere. Quia aduersabantur iniquis cœptis Tyranni his mors erat præsentissima. Martyrum tumulos D.D. Albani Edmundi & Thomæ Cantuariensis expilat, sed in D. Thomam crudelius efferatur. Illum enim etiam mortuum ingenti odio prosequebatur & traditorem vocat.

Æstimari difficulter potest, quantam stragem sacrarum ædium, monasteriorum ac templorum, profanus iste Nabuchodonosor in hac vltima sua vastatione ediderit. Vir quidam doctus illius temporis his duobus versiculis, sic rem expressit.

Millia dena vnus templorum sustulit annus.
Quàm timeo in pœnas, vix satis vnus erit.

Vtcunque tamen fuerit de numero, qui sine controuersia maximus erat: illud certè constat monasteria Anglicana eo tempore fuisse celeberrima non solum monumentorum antiquitate, rerùmque sacrarum præstantia, verumetiam opum affluentia & ædificiorum splendore quodam singulari: quæ omnia Henricus direpta prius ac deuastata, solo æquauit, nec vel Bibliotecis, vel vllis literarum antiquitatisve monumentis pepercit, illud barbarum, subinde vsurpans: Cornicum nidos esse penitus disturbandos, ne postea iterum ad cohabitandum conuolent. Quicquid igitur maiorum nostrorum pietas, industria, religio, aut deuotio, à primo die quo fides Christi sedem fixit in illo Regno, per tot retro sæcula considerat, constituerat, congregauerat aut elargita fuerat in religionis Christianæ cultum, sub viris monasticis aut fœminis singularem vitam profitentibus: id totum absorpsit Henrici libido, breuissimo temporis spatio terminata. Ad vnius enim anni voluptates non sufficiebat, vt post explicabitur: nunc autem cætera prosequemur. Cum iam rex grauiori ægritudine premeretur de reconciliatione cogitans: sed timore innatæ suæ crudelitatis nemo fidele consilium dare audebat. Et si quis aliquid pium consulebat, aderat illico impius parasitus aut dehortator.

Ne nihil tamen boni in vniuersa vita fecisse videretur, néve tam moriens nullam sui memoriam apud pauperes relinqueret, voluit beneficium quoddam egregium, vt videbatur, in ciuitatem Londinensem conferre. Itaque tertio nonas Ianuarii, vigesimo nempe & quinto die ante mortem iussit aperiri ac purgari Ecclesiam Fratrum sancti Francisci, quæ post euersionem monasterii ad eum vsque diem clausa, omnique spurcitie oppleta remanserat. voluitq; Missam in ea celebrari eamque parochialem fieri: quo ipso die Episcopus de Rochester Regis eleemosynarius pro concione ad populum, Regis pietatem ac munificentiam collaudauit, iterásque promisit, quibus sua maiestas in vsus pauperum perpetuos, prædictam Ecclesiam Franciscanorum, iam Regia authoritate parochialem factam, vna cum sancti Bartholomæi hospitali eidem annexo, annuisque censibus aureorum fere mille duabúsque aliis parochialibus Ecclesiis, sancti Nicolai & sancti Eduini, ciuitati Londinensi dono dabat ea conditione, vt omnes istæ tres Ecclesiæ, in vnam illam quæ monachorum erat, coalescerent eamque perpetuis deinde temporibus hac inscriptione notarent, Ecclesia Christi ab Henrico Octauo Angliæ Rege fundata. *Atque hæc fuit illa insignis restitutio quam Henricus pro mille plus minus monasteriis dirutis & pro decem millibus Ecclesiarum direptis ac dissipatis mortis hora aduentante fecit. Vnam scilicet Ecclesiam parochialem erexit alienis ex bonis, nec eam absque duarum aliarum sublatione hospitale quoque adiecit, quod suum non erat, atque ita vitæ exitus reliquo vitæ curriculo respondit.*

Vt autem ingenium studium & mores Henrici paucis perstringamus: à bonis quidem literis nunquam alienus fuit, imò liberalium artium Doctores [illegible], & quibusdam Pro[illegible] bus auxit stipendia Episcopos, præter vnum Crammerum Cantuariensem, qui ad hoc [illegible] est, vt in diuortio nefario illius libidini subseruiret) & doctos nominauit, & [illegible]: adeò vt plerique eorum postea tam Edouardo quam Elizabethæ regnantibus, ob Catholicæ fidei confessionem carceres & vincula subierunt. Sacramentum Eucharistiæ, animo semper in honore

nore

note habuit. Itaque cum paulò ante mortem sub vnica specie (quòd semper obseruauit) communicaturus, de cathedra in qua sedebat, assurgeret, vt genibus in terram defixis, Saluatoris nostri corpus adoraret: Zuingliani autem qui astabant, dicerent, posse maiestatem suam in hac imbecilli valetudine sedentem in cathedra Eucharistiam percipere, illis respondit: si me non modo vsque ad terram adiicerem, sed & sub ipsam terram submitterem, ne sic quidem satis honoris huic sanctissimo Sacramento mihi videret delaturus: Denique nulla ferè in re à fide Catholica discessit: praterquam libidinis & luxuria causa. Penitus enim à carne sua victus & superatus, ob repudium Catharinæ non permissum, Pontificiam potestatem abiecit: Monasteria etiam euertit, partim quòd monachi & religiosi Fratres maximè omnium repudio eius aduersarentur: partim quòd bonis Ecclesiasticis inhiaret, quo suppeteret, vnde sumptus effusiores in epulas, meretrices, & insanas substructiones faceret.

Nec ingenij acumen, nec iudicij grauitas ei deerat, si quando alicuius negotij seria inuestigationi seipsum dedisset, maximè horis matutinis. Nam in prandio vt inebriaretur sæpissimè ei contigit; id quod lenones, adulatores, atque hæretici, (quibus aulam atque etiam cubiculum eius Anna Bolena, & aliæ iam vxores quam concubinæ repleuerant) cum animaduertissent: nihil ei præterquam pomeridiano tempore, aut suggerebant in aliorum perniciem, aut in suam rem commendabant. Et alij quidem obseruabant momenta in quibus aluum copiosiùs exonerauerat, quòd tunc hilarior solito esset: alij dum alea luderetur, sponte damnum & fraudem ab illo inferri sibi patiebantur: vt cum viderent illum ob victoriam omnibus lætitiis perfusum, illi vicissim se omnia sua iam perdidisse subinferentes, vel innocentis alicuius bona, vel plumbum quo monasterium aliquod tegeretur, vel alicuius Ecclesiæ campanas, vel simile quippiam maximi pretij emendicarent. Alius etiam ob porcellum egregiè assatum (quo genere cibi libentissimè vescebatur) alius ob Exedram regiam commodiori ab igne distantia dextrè locatam, alius denique quòd in lusu aleæ elegantius se ac facetius gereret, non beneficio solum, sed etiam honore auctus dicitur.

Mortuus est Henricus Londini ad quintum Calendas Februarij, anno Dominicæ incarnationis millesimo quingentesimo quadragesimo sexto, quo etiam in tempore moritur Lutherus in Germania: & ad duos inde menses, Franciscus Gallorum Rex Christianissimus. Fuit Henrici mors tum Anglis grata, qui eum iam oderant, tum externis etiam principibus vtilis, maximè Carolo Cæsari, qui bellum Germanicum ingressus, ex insigni victoriarum suarum frequentia, certissimum hostem habiturus fuisset illum, qui tam prosperam eius fortunam æquo animo nunquam tulisset. Scotiæ etiam percommodè accidit, quæ Iacobo Rege quinto paulò ante orbata, iam eius filia Maria, quatuor tantummodò annos nata parebat. Gallis præterea res erat iucunda, quia maior nouo ipsorum Regi Henrico dabatur commoditas, sui regni principia benè constituendi. Hæc fuit vita Henrici Anglorum regis deploratissima futuris sæculis historia.

III.

Institutio & confirmatio societatis nominis Iesu.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

REGIMINI Militantis ecclesiæ meritis licet imparibus, disponente domino, præsidentes, & animarum salutem prout ex debito pastoralis officij tenemur, solicitis studijs exquirentes fideles quoslibet, qui vota sua in id exponunt apostolici fauoris gratia confouemus, aliásque desuper disponimus, prout temporum & locorum qualitate pensata, id in domino conspicimus expedire. Nuper siquidem accepimus, quòd dilecti filij Ignatius de Loyola, & Petrus Faber, ac Iacobus Lyanez, necnon Claudius Iayus, Paschasius Broet, ac Franciscus Xauyer, necnon Alfonsus Salmeron, & Simon Rodericus, ac Ioannes Coduri, & Nicolaus de Bobadilla, presbyteri Pampilonen. Gebennen. Seguntin. Toletan. Visen. Ebredunen. & Palentin. Ciuitatum & Diœc. respectiuè in artibus magistri in vniuersitate Parisien. graduati, & in Theologicis studiis per plures annos exercitati Spiritu sancto (vt piè creditur) afflati, iamdudum è diuersis mundi regionibus descendentes in vnum conuenerunt, & socij effecti, abdicatis huius seculi illecebris, eorum vitam perpetuò Domini nostri IESV CHRISTI, atque nostro & aliorum successorum nostrorum Romanorum Pontificum seruitio dedicarunt, & iam quam pluri- Prima auspicia Societatis Iesu.

bus annis laudabiliter in vinea domini se exercuerunt, Verbum Dei præuia sufficienti licentia, publicè prædicando, fideles priuatim ad benè beatéque viuendum exhortando, & ad pias meditationes excitando, hospitalibus inseruiendo, pueros & personas rudes ea quæ ad Christianam hominis institutionem sunt necessaria, docendo, & demum omnia charitatis officia, & quæ ad animarum consolationem faciunt, vbique terrarum vbi peregrinati sunt, multa cum laude obeundo. Cúmque ad hanc almam Vrbem se contulerint, & in charitatis vinculo persistentes ad perficiendam & conseruandam eorum societatis in Christo vnionem, quandam viuendi formulam iuxtà ea quæ ad propositum sibi finem conducere vsu didicerunt Euangelicis consiliis, & Canonicis patrum sanctionibus conformem ediderunt, factum est, vt ipsorum sociorum vitę institutum sub dicta formula comprehensum non solum à multis probis viris, & Deum zelantibus laudetur, verum etiam à quibusdam ita approbetur, vt illud etiam sequi velint. Formulæ autem prædictæ Tenor sequitur, & est talis; Quicunque in societate nostra quam IESV nomine insigniri cupimus, vult sub crucis vexillo Deo militare, & soli domino, atque Romano Pontifici eius in Terris Vicario seruire, post solenne perpetuæ castitatis votum, proponat sibi in animo se partem esse societatis, ad hoc potissimum institutæ vt ad profectum animarum in vita & doctrina Christiana & ad fidei propagationem per publicas prædicationes, & verbi Dei ministerium spiritualia exercitia & charitatis opera, & nominatim per puerorum, ac rudium in Christianismo institutionem, ac Christifidelium in confessionibus audiendis spiritualem consolationem præcipuè intendat, curétque primo Deum, deinde huius sui instituti rationem quæ via est quædam ad illum semper ante oculos habere, & finem hunc sibi à Deo propositum totis viribus assequi.

Vnusquisque tamen secundum gratiam sibi à Spiritu sancto subministratam, & vocationis suæ proprium gradum, ne quis fortè zelo vtatur, sed non secundum scientiam, cuius proprij, cuiusque gradus iudicium & officiorum discretio, ac distributio tota sit in manu præpositi seu prælati per nos eligendi, vt congruus ordo seruetur in omni bene instituta communitate necessarius.

Qui quidem Præpositus de consilio consociorum constitutiones, ad constructionem huius præpositi nobis finis conducentes in consilio condendi auctoritatem habeat, maiori suffragiorum parte semper statuendi ius habente.

Consilium vero intelligatur esse in rebus quidem grauioribus, ac perpetuis maior pars totius societatis quæ à pręposito commodè conuocari poterit, in leuioribus autem & temporaneis, omnes illi, quos in loco vbi præpositus noster residebit præsentes esse contigerit. Iubendi autem ius totum penes præpositum erit.

Sint omnes socij & non solum in primis professionis suæ foribus, sed quoad vixerint quotidie animo voluant societatem hanc vniuersam & singulos sub sanctissimi Domini nostri Papæ, & aliorum Romanorum Pontificum successorum eius, fideli obedientia Deo militare, & quamuis Euangelio doceatur, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter profiteamur omnes Christifideles Romano Pontifici tanquam capiti, ac Iesu Christi Vicario subesse, ad maiorem tamen nostræ societatis humilitatem, ac perfectam vniuscuiusque mortificationem, & voluntatum nostrarum abnegationem summopere conducere, Iudicauimus singulos nos, vltra illud commune vinculum, speciali voto astringi: Ita vt quicquid modernus & alij Romani Pontifices pro tempore existentes iusserint, ad profectum animarum & fidei propagationem pertinens, & ad quascunque prouincias nos mittere voluerit, sine vlla tergiuersatione aut excusatione illico quantum in nobis fuerit exequi teneamur, siue miserit nos ad Turcas, siue ad quoscunque alios infideles etiam in partibus, quas Indias vocant, existentes, siue ad quoscunque hæreticos seu schismaticos seu etiam ad quosuis fideles. Quamobrem qui ad nos accessuri sunt, & antequam huic oneri humeros suos ponant, diu multúmque meditentur an tantum pecuniæ spiritualis in bonis habeant, vt turrim hanc, iuxtà consilium dominicum possint consummare hoc est an Spiritus sanctus, qui illos impellit, tantum illis gratiæ polliceatur vt huius vocationis pondus, illo adiuuante se laturos sperant, & postquam Domino inspirante, huic Iesu Christi militiæ nomen dederint,

die

die noctuque succincti lumbos, & ad tam grandis debiti solutionem prompti esse debebunt.

Ne qua autem possit esse inter nos missionum, ac prouinciarum huiusce modi, aut ambitio vel detractio, profiteantur singuli se nunquam directè aut indirectè de huiusmodi missionibus quicquam cum Romano Pontifice curaturos, sed omnem hanc curam Deo & ipsi Pontifici tanquam eius Vicario, & societatis Præposito dimissuros. Qui quidem præpositus sicut cæteri etiam profiteatur, se nihil de suimet ipsius missione in alterutram partem, nisi de societatis consilio, cum dicto Pontifice esse curaturum.

Voueant singuli se in omnibus, quæ ad regulæ huius nostræ obseruationem faciunt, obedientes fore societatis præposito.

Ille autem iubeat ea quæ ad constructionem propositi sibi à Deo & à societate finis cognouerit esse oportuna.

In præfatione autem sua benignitatis, ac mansuetudinis, charitatisque Christi Petri Paulique formulę semper sit memor, tam ipse quam consilium ad normam hanc assiduè spectent.

Et nominatim commendatam habeant institutionem puerorum ac rudium in Christiana doctrina decem præceptorum, atque aliorum similium rudimentorum quæcunque secundum circunstantias personarum, locorum, ac temporum illis congrua videbuntur. Etenim maximè necessarium circa prouidentiam huius rei diligenter præpositum & consilium inuigilare, cum & in proximis ædificium fidei sine fundamento non possit consurgere, & in nostris periculum sit, ne vt quisque erit doctior ita prouinciam hanc tanquam primo aspectu minus speciosam forsitan detractare conetur. Cum tamen re vera nulla sit fructuosior vel proximis ad ædificationem vel nostris ad charitatis & humilitatis simul officia exercenda. Subditi verò tum propter ingentes ordinis vtilitates, tum propter nunquam satis laudatum humilitatis assiduum exercitium pręposito in omnibus institutum societatis pertinentibus parere semper teneantur, & in illo Christum veluti præsentem agnoscant, & quantum decet venerentur.

Cum autem experti fuerimus iucundiorem, puriorem, & ad proximi ædificationem aptiorem esse vitam ab omni auaritiæ contagione quam remotissimam & euangelicæ paupertati quam simillimam: Cúmque sciamus dominum nostrum Iesum Christum seruis suis regnum Dei solum inquirentibus necessaria ad victum & vestitum esse subministraturum.

Voueant singuli & vniuersi perpetuam paupertatem, declarantes, quòd non solùm priuatim, sed neque etiam communiter possint pro societatis sustentatione, aut vsu ad bona aliqua stabilia, aut ad prouentus seu introitus aliquos, ius aliquod ciuile acquirere, sed sint contenti vsu tantum rerum sibi donatarum, ad necessaria sibi comparanda recipere.

Possint tamen habere in Vniuersitatibus, Collegium seu Collegia habentia redditus census seu possessiones, vsibus, & necessariis studentium applicandas, retenta penes præpositum & societatem omnimoda gubernatione, seu superintendentia super dicta Collegia & prædictos studentes, quoad Gubernatoris, seu Gubernatorum, ac studentium electionem, ac eorundem admissionem remissionem receptionem, exclusionem, statutorum ordinationem circa studentium instructionem, ædificationem ac correctionem victus vestitúsque eis ministrandi modum, atque aliam omnimodam gubernationem, regimen ac curam, sic tamen vt neque studentes dictis bonis abuti, neque societas in proprios vsus conuertere possit, sed studentium necessitati subuenire.

Qui quidem cognitionem in spiritu & literis eorum profectum, & post sufficientem probationem, in societatem nostram admitti possint.

Socij omnes quicunque in sacris fuerint, quamuis beneficia ecclesiastica, aut eorum redditus non habeant, teneantur tam singuli priuatim, ac particulariter, & non communiter ad dicendum officium secundum ecclesiæ ritum.

Hæc sunt quæ sub præfati domini nostri Pauli, & sedis apostolicæ beneplacito, de nostra professione typo, quodam explicare potuimus, quod nunc fecimus, vt summatim

summatim scriptione hac informaremus tum illos qui nos de nostro vitæ instituto interrogant, tum etiam posteros nostros, si quos, Deo volente, imitatores vnquam habebimus huius viæ, quam cum multas magnásque habere annexas difficultates fuerimus experti, opportunum iudicauimus etiam statuere.

Ne quis in hac societate recipiatur, nisi diu ac diligentissimè fuerit probatus. Cúmque prudens in Christo, & vel doctrina, seu vitæ Christianæ puritate apparuerit conspicuus tunc demum admittitur ad Iesu Christi militiam, qui tenuibus cœptis nostris fauere dignetur ad gloriam Dei Patris: cui soli sit semper decus, & honor in sæcula, Amen. Cum autem nil in præmissis reperiatur quod pium non sit, aut sanctum.

Nos (vt iidem socij, qui nobis super hoc humillimè supplicari fecerunt, in eorum pio viuendi proposito eo promptiores existant, quo se maiori sedis apostolicæ gratia complecti cognouerint, & præmissa per nos approbari viderint) præmissa omnia & singula tanquam ad spiritualem profectum eorundem sociorum, & reliqui Christiani gregis opportuna, apostolica auctoritate, tenore præsentium ex certa scientia approbamus, confirmamus, & benedicimus, ac perpetuæ firmitatis munimine roboramus, ipsósque socios sub nostra & huius sanctæ sedis apostolicæ protectione suscipimus: eis nihilominus concedentes, quòd particulares inter eos constitutiones, quas ad societatis huiusmodi finem, & Iesu Christi domini nostri gloriam, ac proximi vtilitatem conformes esse iudicauerint, condere liberè & licitè valeant. Non obstantibus generalis Concilij, & felicis recordationis Gregorij Papæ X prædecessoris nostri, ac quibusuis alijs constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem quòd in societate huiusmodi vsque ad numerum sexaginta personarum formulam viuendi huiusmodi profiteri cupientium, & non vltra admitti, & societati præfatæ aggregari duntaxat valeant. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quadragesimo, quinto Cal. Octob. Pont. nostri anno sexto.

Fluctibus variis & summa temporum Tyrannide agitatam Ecclesiam sponsam Charissimam Christus nunquam deserit, sed miris solatur donis, innumeris illustrat gratiis ac fauoribus nullo turbine, nullis procellis nullo hæreticorum ariete turris hæc firmissima in qua lapis lapidi fide ac charitate firmißimè coheret atque coniungitur percelli aut concuti potuit. Præualuerunt sæpius infideles exilem numerum Christianorum, numerosiores & locupletiores fuerunt hæreses grege catholico, nunquam tamen Ecclesiæ fax & lampas extincta est. Emicuit semper inter cædes, odia, persequutiones lumen illud quod nunquam deficiet. Mirum ecce bonitatis diuinæ in Ecclesiam suam specimen quod his temporibus in quibus præcipiti exitio videbantur duci, eo certior gratior effulsit amor ille cælestis, eo promptius nostris misertus est incommodis. Dum deridetur paßim nomen Papæ, Petri claues contemnuntur. Lutherus peßimi dogmatis venena per Germaniam pestilenti lingua effundit, Rex Angliæ turbulentißimæ mentis inauditam crudelitatem in Catholicos exercet, dum sacri cultus pietas, religionis feruor penitus extinctus videtur, dum superseminat inimicus hostis zizania, adsunt diuino pneumate acciti Patres societatis Iesu qui Petri sedem illustrant in Lutherum arma diuini eloquij parant, Tyrannos aggrediuntur, lolium ab agro dominico euellunt & fidei Christianæ præclarißimi buccinatores verbo & exemplo cunctis prælucent. Frustra aduersus hæc propugnacula conatur Lutherus, frustra multiplicantur qui veritatem Christi premunt, frustra Rex Angliæ muros Syonis euertere contendit, adsunt nobis noua hæc præsidia quorum Dux & antesignanus veluti Clarißimum & natalium splendorum conspicuus IGNATIVS LOYOLA *Cantaber extitit. Is cum valido lacerto pro regis & patriæ salute arcem Pompeiopolitanam à Gallica obsidione defenderet, bombarda icto altero crure comminuto, altero grauißimo vulnere accepto ab hostibus capitur, qui tamen pauci innata humanitate & beneuolentia commoti hominem tam male Martis premiis donatum domum paulo post remiserunt. Ab his vulneribus summum pharmacum animæ exiluit. Hoc bellum grata pacis auspicia dedit, tutius nauigat Ignatius post naufragium, iam non dißimilis videtur Zenoni qui cum multo diuitius lucro ab exteris rediret in patriã, postea quam naufragio bona perdidisset dixisse legitur* εὖ ποιεῖ ἡ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. *Bene facit fortuna*

fortuna cum nos ad Philosophiam admonet. Age fortuna sentio quid velis, ad Philosophiam me vocas, venio quò vocas. Vt hæc iactura cessit huic Philosopho in maximum lucrum, sic lachrimosum & funestum bellum Ignatio summum dedit animæ gaudium. Ex milite factus est Dux insignis illius amplissimæ societatis quæ sub nomine Iesu per vniuersum orbem propagata est. Hæc mutatio dexteræ excelsi. Cùm iaceret in grabato velut Lemnius ille eiulator, annum integrum, & ingentes pateretur dolores, nullum præsentius solamen piis meditationibus vel amicorum salutari colloquio habuit. In hoc tristi ocio, vitas sanctorum è capite ad calcem reuoluit quibus summæ Philosophiæ Christianæ exempla traduntur. Hic docetur spernere mundi illecebras, hominem in homine superare, totis votis ad beatas cœli sedes & ad summum illud bonum eniti. Hic plausibiles audit sanctorū choros suis cœptis fauere. Virum ætate florentem (vix enim vigesimum sextum vitæ annum attigerat pulsis) ambitus, honoris, & opum illiciis aspera & rigida pœnitentia decreta sibi sponte statuere nonne his temporibus corruptissimis morum esse dixeris. Curatis vulneribus loricam in humile pallium commutauit, ad celeberrimum Montis serrati templum se contulit vbi vestibus lautioribus & sericis exutus quas pauperi cuidam dedit laceras rursus induit. Non adulatur aut blanditur carni, summam Pœnitentiam nullo modo fucatam instruxit. Literis assiduò inuigilat. Hierosolymam se confert. E Hierosolyma primò Complutum, post Salmanticam visitat ibique literis dat operam. Lutetiæ Parisiorum multis exhantlatis laboribus Theologia laurea illustratur, in Hispaniam rursus proficiscitur anno salutis M.D.XXXVI. illius pietate, pœnitentia, optimis moribus & vitæ sanctitate allecti viri clarissimi illud vitæ institutum sequuti sunt. Ex his fuere Petrus Faber, Franciscus Xauier, Iacobus Laynes, Claudius Haius, Ioānes Coduriu Alphonsus Salmeronius, Simon Rodericus Lusitanus, Nicolaus de Bonadilla, Paschasius Broet. Hinc optimo zelo æstuātes, per vrbes primū Venetæ ditionis sacra iecerunt ordinis rudimēta incredibili diuini honoris & fidei catholicæ studio. Flagrantibus votis Hierosolymam versus peragrare cupiebant vt infidelibus euangelij lumen prædicarent, sed fracto fœdere quod Venetorum respublica cum Turcis percusserat tutus ad sacra Palestinæ loca aditus non patuit. Lætabatur summus Pontifex videns nouos hosce operarios missos ad excolendam vineam Domini nullis laboribus nullis periculis aut animo frangi, aut à cœptis retardari, ideò publico diplomate hanc sodalitatem nomine Iesu conspicuam confirmat variis priuilegiis commendat, vt in omnibus officiis pietatis ac religionis Romano Pontifici peculiariter se suámque operam pollicerentur, ipsiusque iussu quæuis periculorum ac laborum in religione propaganda subirent & quocunque demum terrarum, ac infidelium errantium, ac peccatorum instructionē & conuersionem ab eo mitterentur, mox absque omni contradictione etiam non petito viatico, tanquam à Christo missi proficiscerentur, & ab his pulcherrimis institutis edocti vocarunt societatem Iesu eiusque nomen ad extremos vsque Indos AEthyopes, atque Antipodes diffuderunt. Huius sodalitij præclarissima trophea domi forisque parta testantur nostri temporis omnes penè historiographi immortali autem laude dignus ab hac patrum societate effulsit miraculis clarus Franciscus Xauerius. Constat enim ex Indicis literis, quas ij, qui cum eo versabantur, huc miserunt, ab eo paralyticos, surdos, mutos, cæcos esse curatos, mortuum quoque ad vitam reuocatum, & cùm mortuus deferretur ad Insulam Goam ex Malacca, maris tempestatem sedatam, denique corpus eius post XV. menses à morte integerrimum, & suauiter olens repertum, cùm tamen iacuisset per multos menses calce obrutum: nec dubium est, quin vsque ad hanc diem integrum & incorruptum conseruetur.

Videt hæc nostra ætas duos è diametro dissimiles Beatum Xauerium, & infœlicem Lutherum. Conferantur hæc Xauerij præconia cum Lutheri vita, & morte: Lutherus deserit monasterium, ducit vxorem post votum continentiæ, bellum indicit Papæ: Franciscus ingreditur ordinem religiosum, seruat diligentissimè votum continentiæ: obligat se Papæ voto obedientiæ peculiari, & ab eo missus in extremas mundi oras proficiscitur. Certè isti contrariis itineribus incedunt, vt necesse sit alterum eorum aberrare à recta via. Quis poterit melior esse iudex, quàm Deus, qui scrutatur renes, & corda? Quomodo autem potuit Deus apertius sententiam suam explicare, quàm tribuendo vni donum singulare miraculorum, & conseruando corpus eius præter naturæ ordinem perpetuò incorruptum: cùm interim alter ne vnam quidem muscam excitare potuerit, & corpus eius præter naturæ etiam ordinem subitò putrescere cœperit, idque in hyeme, quando gelu omnia rigebant, & ita putrescere, vt intra arcam stanneam fœtor contineri nequiuerit?

Si quid reparatæ pietatis & disciplinæ Ecclesiasticæ habent Germani, Galli, & Angli id

profectò debent piissimis patribus societatis Iesu, illis grates referat India, quod tenebris sepulta iubar Sydereum Euangelij conspexerit. Quibus verò ac quantis rerum discriminibus persunguntur satis intelligit qui noui orbis historias legere dignatur. Hac Iusti voluminis magnitudinem desiderant. Interim grati animi pignore hoc diploma confirmationis societatis Iesu à R. P. Claudio Aquauiua præposito Generale acceptum in posteritatem gratiam & huius operis commendationem hic accessisse fatemur.

IIII.

Fratribus Capuccinis mandat, ne fratres de obseruantia absque licentia eorum prælatorum recipiant neque retineant.

PAVLVS Episcopus &c. Ad futuram rei memoriam.

ROMANI Pontificis Prouidentia circunspecta, vt illa quæ per eum sunt rationabiliter ordinata, firmiter obseruentur, cum opus est, remediis prouidet opportunis Dudum siquidem per nos accepto, quod ex eo quod nonnulli ordinis fratrum Minorum de obseruantia nuncupatorum professores, ad domos & loca fratrum dicti ordinis minorum Capucinorum nuncupatorum, absque Prælatorum suorum licentia, se transferebant, graues contentiones & lites quibus eorum status perturbabatur, exortæ fuerant. Nos cupientes huiusmodi contentiones & lites nostræ prouisionis remediis terminari, matura super his cum nonnullis ex venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, quibus causam huiusmodi examinandam commiseramus, deliberatione præhabita, per alias nostras in forma breuis literas, sub diuersis censuris & pœnis in eisdem literis contentis inhibuimus, ne dicti fratres Capucini quempiam ex dictis de obseruantia professoribus, quouis prætextu absque Prælatorum suorum licentia in scriptis habita recipere & retinere, nec dicti de obseruantia ad eos se transferre præsumerent, prout in eis literis latiùs continetur. Cum autem (sicut accepimus) dicti fratres Capucini nuncupati, præfatos de obseruantia professores, contra dictarum nostrarum literarum tenorem, prætextu cuiusdam assertę licentię à nobis viuę vocis oraculo (vt prætendunt) in antiquatum discordiarum & litium suscitationem & scandalum plurimorum passim recipere non vereantur; Nos in præmissis opportunè prouidere volentes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, omnibus & singulis congregationis Capucinorum huiusmodi professoribus, in virtute sanctę obedientię, & sub excommunicationis, aliisque in eisdem literis nostris appositis censuris, & pœnis eo ipso facto incurrendis, auctoritate Apostolica tenore præsentium, districtè præcipimus, & mandamus ne de cætero quempiam ex dictis de obseruantia professoribus, etiam si in seculari vel cuiusuis alterius religionis habitu ad eos confugerent, huiusmodi assertę licentię viuę vocis oraculo à nobis obtentę, aut alio quouis prætextu, absque huiusmodi Generalium, seu Prouincialium Prælatorum suorum licentia in scriptis habita, contra dictarum literarum continentiam, & tenorem, recipere seu retinere præsumant. Quocirca dilectis filiis Gubernatori almę Vrbis nostrę, ac Curię causarum Camerę Apostolicę generali Auditori, in dictaq; Vrbe in spiritualibus generali Vicario nostro, necnon vniuersis & singulis venerabilibus fratribus Archiepiscopis & Episcopis, & dilectis filiis eorum in spiritualibus Vicariis generalibus, firmiter committimus & mandamus, quatenus ipsi vel eorum aliqui statuta & ordinationes huiusmodi, necnon omnia, & singula in eis contenta firmiter, ac inuiolabiliter obseruari faciant, non permitten. aliquid per quoscunque, quacunque dignitate, præeminentia, & auctoritate fungentes, contra pręsentium tenorem quomodolibet attentari, contradictores quoslibet, & rebelles per censuras Ecclesiasticas & alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, eosque quotiens eis censuras, & pœnas prędictas incurrisse constiterit legitimis super his habitis processibus, censuras, & pœnas huiusmodi incurrisse publicè declarari, seu declarari facian. Inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Non obstant. pręmissis, ac Fœl. Rec. Bonifacij Papę VIII. prędecessoris nostri de vna, & in concilio generali de duabus dietis, dummodo vltra tres dietas quis vigore pręsentium ad iudicium non trahatur ac quibusuis aliis constitutionibus,

Primam illam constitutionem qua prohibuerat Capuccinis Pontifex ne fratres Obseruantes reciperent absque licentia eorum superiorum hic non habes.

Executores istius constitutionis.

Clausula derogatoria.

constitutionibus,& ordinationibus Apostolicis,priuilegiis quoque indultis & litteris Apostolicis,etiam in forma breuis,per quoscunque Rom.Pontifices prędecessores nostros,& nos ac Sedem Apostolicam, sub quibuscunque tenoribus & formis,ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis,aliisque efficacioribus & insolitis clausulis quomodolibet concessis confirmatis & innouatis; quibus,etiā si pro illorum sufficienti derogatione,de illis eorúmque totis tenoribus specialis, & indiuidua ac de verbo ad verbum,non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quęuis alia expressio habenda foret,tenores huiusmodi prę-sentibus pro sufficienter expressis habentes,hac vice duntaxat illis alias in suo robore permansuris, specialiter & expresse derogamus, cęterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod pręsentium transumptis sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę signatis,ac manu alicuius publici Notarij subscriptis,eadem prorsus fides in iudicio & extra adhibeatur,quę originalibus ipsis adhiberetur,si forent exhibitę vel ostensę. Datum Romę, apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris. Die V. Augusti Millesimo quingentesimo quadragesimo primo,Pontificatus nostri anno Septimo.

V.

Proponentes in suis concionibus falsas propositiones & scandalosas Inquisitorum Iurisdictioni submittuntur.

PAVLVS Episcopus, &c. Ad futuram rei memoriam.

IN Apostolici culminis specula diuinæ gratiæ munere collocati, nihil magis esse nostri officij duximus,quam sedulò ac diligenter omnia circunspicere, quæ catholici nobis commissi gregis custodiæ,ac conseruationi conferant, illámque in primis curam suscipere, & quæ materiam scandali præbere possent penitus succidantur,ac radicitus extirpentur,nec ea vsque pullulare sinantur. Cum itaque sicut accepimus in nostræ Bononiæ ac Mediolani, & quamplurimis aliis Italiæ ciuitatibus & locis, nonnulli seculares ac etiam religiosi prætextu quorundam indultorum,ac concessionum priuilegiorum & exemptionum,à sede apostolica per ipsos obtentorum,& ab inquisitoribus hæreticæ prauitatis,in eisdem ciuitatibus & locis,per sedem apostolicam,aut illius auctoritate deputatis illorum iurisdictione exemptos, prætendentes varias propositiones scandalosas & erroneas, ac piarum mentium offensiuas, & quandoque etiam hæresim sapientes, ac catholicæ fidei minus consonas, Christianæque pietati & bonis moribus minimè conformes publicè proponere, ac disputare,& pro viribus sustinere, necnon populis prædicare non sine magno Christifidelium animarum periculo, ipsiúsque fidei detrimento, & totius religionis opprobrio temerè audeant & præsumant. Nos qui desideranter in votis gerimus, vt fides præfata nostris prosperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur, attendentes non ideo ab apostolica sede priuilegia & exemptiones concedi solitas esse,vt per ea scandala& fidei diminutio generentur,sed potius ad ea tollendum & ipsam fidē augendum,volentésq; ne de cætero per propositiones & prædicationes huiusmodi in perditionē(quod absit)animæ fideliū prolabantur,obuiare,& ne exemptionū prædictarū prætextu valeant taliū præsumptores in eorū tam detestabili temeritate perdurare, eorúmque iniquitas remaneat impunita,mo[illegible] huiusmodi necessariā adhibere medelā,Motu proprio & ex certa nostra sc[illegible],volumus,statuimus,& ordinamus,ꝙ inquisitores prę-fati in tota Italia,& in insula Chij deputati,& in posterū deputādi,cōtra omnes & singulos tam seculares quam religiosos,quorumuis ordinum etiam Mendicantium professores,cuiuscunque sexus,gradus,status,conditionis,dignitatis,& preęminentiæ,non tamen Episcopalis existant; qui propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, errores continentes, hæresim sapientes, ac alias catholicæ fidei minus consonas,Christianæque pietati, & bonis moribus minime conformes huiusmodi,vel earum quaslibet in posterum asserere,seu publicè proponere,& populis prædicare audeant,vel pręsumant,iuxtà auctoritatem & potestatem eis inquisitoribus à iure aut alias quomodolibet traditam & concessam procedere & inquirere,

Solenne illud debet esse cōcionatoribus vt toto conatu attendāt ne incautè quidquam ab eorum ore euolet quod vel scandalū vel hæresim inter concionādum sapiat, tales enim Inquisitorū Iurisdictioni & authoritati subsunt nō obstantibus eorū priuilegiis aut exemptionibus.

rere,suámque iurisdictionem exercere debeant. Necnon eis contra illos iuxtà prædictam potestatem, vt præfertur procedendi & inquirendi,& iurisdictionis huiusmodi exercendæ facultatem quatenus opus sit eadem auctoritate de nouo concedimus: decernentes præsentibus nostris literis, nisi per signaturam manu nostra signatam minime derogari posse, irritúmque & inane quidquid secus super his à quoque quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari: districtiúsque inhibentes locorum ordinariis sub interdicti ingressus Ecclesiæ & suspensionis à regimine, & administratione suarum ecclesiarum, necnon ciuitatum & locorum quorumlibet dominis Gubernatoribus, & Rectoribus, & aliis quibuscunque sub excommunicationis latæ sententiæ, ac bonorum suorum priuationis pœnis, eo ipso si contra fecerint incurrendis, ne inquisitores præfatos, quominus contra propositiones præfatas; vel earum quaslibet sub indultorum, concessionum, priuilegiorum, & exemptionum eorundem, & quouis alio prætextu asserentes, proponentes & prædicantes huiusmodi procedere, inquirere, eorúmque iurisdictionem exercere liberè possint & valeant quouis modo per se vel alium seu alias directè vel indirectè impedire præsumant: Non obstan. præmissis & apostolicis in prouincialibus, & synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus, constitutionibus & ordinationibus, necnon ordinum eorundem iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, priuilegiis quoque & exemptionibus prædictis quibusuis, seu quibuscunque tenoribus & formis, & per nos & sedem apostolicam concessis, confirmatis & innouatis: quibus etsi pro sufficienti illorum derogatione, de illis illorúmque totis tenoribus specialis, specifica & expressa, non autem per clausulas generales idem importantes mentio habenda foret, tenores huiusmodi pro sufficienter expressis habentes, hac vice duntaxat, illis alias in suo robore permansuris, specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes nostras literas originales ad singula loca quo opus foret destinare, volumus & decernimus, quod earum transumptis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides indubia, in iudicio, & extra vbicunque exhibitæ fuerint, detur, ac eisdem stetur, ac si originales literæ ipsæ exhibitæ forent, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die 14. Ianuarij, Millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus nostri anno octauo.

Idem statuit Pius 4.

Pœna impedientium inquisitores super præmissis.

Clausula derogatoria.

VI.

Spolia prælatorum & aliarum Ecclesiasticarum personarum facultate sine testandi decedentium ad Reuerend. Cam. apostol. spectare & pertinere declarat.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. ROMANI Pontificis prouidentia circunspecta, dubia quæ litium dispendia afferre possent, in suæ declarationis arbitrio tollit, ac desuper statuit, & ordinat, prout rerum qualitate pensata, conspicit in Domino salubriter expedire, Cum itaque, sicut accepimus, à nonnullis nimium curiosis, qui iura Cameræ apostolicæ vsurpare, ac Cameram præfatam illis defraudare vellent, in dubium redigatur, an res, & bona, spolia nuncupata Prælatorum, etiam Pontificali, vel alia maiori dignitate fulgentium, cæterarúmque personarum ecclesiasticarum secularium & regularium, tempore obitus ipsorum remanentia, ex eo quod Romano Pontifici pro tempore existenti, & Cameræ præfatæ reseruata fore, aliqua generali apostolica constitutione, forsan non caueatur ad Cameram prædictam iure legitimo spectare, & pertinere debeant. Nos, & si satis euidenter constet, & appareat, prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, & nostram indubiam intentionem, & voluntatem semper fuisse, vt spolia huiusmodi, ad dictam Cameram, & non ad alios spectarent, & pertinerent, & quod pro eadem Cameræ exigerentur, & recuperarentur, cum prædecessores præfati diuersos dictorum spoliorum, vt ad Cameram prædictam spectantium, & pertinentium collectores, & exactores in variis prouinciis & locis deputauerint, & constituerint, & nos deputauerimus, & constituerimus,

Hæc constitutio confirmatur & ampliatur per Iul. III. Pium. 4. & Pium. V.

stituerimus, variç quoque literæ ab eisdem prædecessoribus, & à nobis super exactione aliquorum eorundem spoliorum in quibus spolia huiusmodi ad præfatam Cameram spectare expressè continebatur, emanauerint, ac semper de illis dicti prædecessores per pleràsque alias literas, tanquam de rebus ad Cameram prædictam pertinentibus, donando, vel transigendo, aut alias diuersimode dispo fuerint, & nos disposuerimus necnon ea ab antiquissimo tempore citra, dictæ Cameræ nostræ nomine exacta: & inter iura ipsius Cameræ connumerata fuerint: ne tamen præmissorum veritas deprimi, & mendacium desuper in præfatæ Cameræ præiudicium, locum sibi vendicare valeant: attendentes quod iniquum esset, si ex apostolicæ sedis benignitate, vel alia rationabili causa, ad singula quæque loca collectores non destinantur, iura ipsius Cameræ propterea depereant, dubium huiusmodi enucleare, ac in præmissis opportunè prouidere volentes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine declaramus res & bona huiusmodi, spolia, vt præfertur, nuncupata, in quibusuis regnis, ac dominiis, tam citra, quam vltra montes, & maria consistentia, quæ pro tempore post obitus Prælatorum, & personarum prædictarum, quantumcunque etiam, vt præfertur, vel alias quomodolibet qualificatarum, etiam Cardinalatus honore fulgentium, qui vel nullo condito testamento, vel absque sufficienti facultate, aut vltra quantitatem, de qua facultatem habuerint, condito, decesserunt, decedent, remanserunt, remanent, & remanebunt, etiam quod ad illa recuperandum aliqui Collectores deputati non fuerint, ad Cameram apostolicam: & non ad alios, etiam cathedralibus, etiam Metropolitanis, & Collegiatis, ac aliis ecclesiis, monasteriis, cæterísque beneficiis ecclesiasticis, cum cura, & sine cura secularibus, & quorumuis ordinum regularibus vtcunque qualificatis successores illa in titulum, commendam, administrationem, & alias quomodolibet pro tempore obtinentes, etiam si ad illa vigore prætitis tituli, ius regrediendi, seu accedendi, vel ingrediendi, concessum fuerit, spectasse, & spectare: illáque tanquam ad ipsam Cameram spectantia, perpetuò colligi, & recuperari potuisse, & posse, atque debere, ac ita, vt præfertur, eorundem prædecessorum & nostram intentionem, & voluntatem semper fuisse, fidem facimus, & attestamur per præsentes. Decernentes sic, & non aliter per quoscunque tam ordinaria, quam delegata & mixta auctoritate fungentes iudices & personas, vbique in quacunque instantia iudicari, diffiniri, & decidi debere, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, interpretandi ac decidendi, facultate, necnon irritum & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilecto filio Guidoni Ascanio Sfortię Sancti Eustachij Diacono Cardinali, Camerario nostro, eiúsque in Camerariatus officio successoribus committimus & mandamus, quatenus exactioni & recuperationi spoliorum huiusmodi incumbant, & illa ad Cameram apostolicam prouenire, ac præmissa ab omnibus inuiolabiliter obseruari faciant, nec permittant Cameram ipsam: vel eius agentes desuper modo aliquo molestari, impediri, vel inquietari, contradictores, &c compescendo inuocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, & quibusuis apostolicis, ac in prouincialibus & synodalibus cócilijs editis generalibus, vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, necnon quarumcunque ecclesiarum & monasteriorum, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alias roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis, quibus illorum tenores, præsentibus, ac si de verbo ad verbum insererentur pro sufficienter expressis habentes hac vice duntaxat, illis alias in suo robore permansuris, specialiter, & expressè derogamus, cæterísque contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria apostolica, & Camera prædicta publicentur, & inter constitutiones extrauagantes ad perpetuam rei memoriam valiturę conscribantur. Nulli ergo, &c. declarationis attestationis, decreti

Dubitatur an spolia ecclesiasticarũ personarũ decedentium Papæ debeantur, nec parua dubitandi curiosis est occasio, cum vt inquit Pontifex forte non caueatur, nec constitutionibus Pōtificiũ liquet sedem Apostolicam ante Paul. 3. sibi reseruasse & sua cameræ prædicta spolia verbũ enim forsan significat dubitationi l. 1. § 1. ff. de reuēd. & quamuis responderi possit quod casualiter iuxta materiã subiectam significat certitudinē vt resoluit Felin. in c. accedens. 1. col. 5. vt lite non contest. non tamen videtur occurrere hic talis materia subiecta ratione cuius verbum prædictum debeat impropriari.

R mandati

mandati, derogationis, & voluntatis infringere, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quadragesimo nono, tertio nonas Ianuarij, Pontificatus nostri anno octauo.

Anno à natiuitate Domini 1542. die Lunæ, vigesima Martij, præsentes retroscriptæ literæ lectæ & publicatæ fuerunt in plena Camera apostolica & ex mandato ipsius decreto registratæ libro de curia &c.

Lecta & publicata fuit in Cancellaria Apostolica die 23. Martij 1542. anno Pont. D.N. octauo.

Lectionum varios anfractus in huius scholij de spoliis collectione non sequar, nec omnium Iurisperitorum scripta reuoluam vnius duntaxat Nauarri opera & consilio vsus, qui hanc Papæ Constitutionem doctissimè interpretatus est & omnibus ferme apiculis aliquid decreuit dubij aut asperioris intellectus. Primum omnium notat illa verba Regulariũ *&c. & Inferius* quorumuis ordinum regularibus *& miror cur regulares hac constitutione comprehendantur cum omnia quæ acquirit prælatus vel alius beneficiarius regularis acquirat monasterio vel Ecclesiæ cuius est beneficiarius cum non possit personæ suæ quicquam quærere c. cum olim. 2. de priuileg. vbi latè Innocent. c. in præsentia de probat. Auth. ingressi. C. de sacros. Eccles. c. non dicatis 12. q. 1. Vt ergo vitemus hos scopulos multis videtur quod extrauagans hæc solum habeat locum in beneficiariis regularibus habentibus mensas separatas, & reditus separatos à mensis, & reditibus Monasteriorum & conuentuum, & ecclesiarum suarum, & non in aliis, quæ tamen responsio non videtur firma, tum quia eadem ratio idem videtur concludere in istis, sicut in illis, quia etiam istis habentibus mensas separatas, & reditus separatos, omnia quæ illi quærunt, quæruntur Monasteriis, vel ecclesiis per prædicta. Tum quia consequeretur nulla spolia relinquere prælatum regularem, qui solus administraret aliquam abbatiam amplissimam, & tempore mortis suæ sustentato conuentu suo, & omnibus oneribus, relinqueret decem millia scutorum reliquata.*

Consequeretur item, quòd commendatarius cui commendata esset huiusmodi Abbatia quam ipse solus gubernaret, nulla posset relinquere spolia quia nullam mensam, nec reditus separatos à mensis, vel reditibus conuentus & Ecclesiæ haberet, quod videtur contraire menti huius extrauag. Quare videtur dicendum, hanc extrauagantem intelligendam esse de omnibus prælatis & beneficiariis regularibus, tam non habentibus mensas separatas, quàm habentibus, qui soli sine capitulis, & discretis vel deputatis ab eis in consiliarios, seu discretos eorum possunt dispendere reditus suos absque limitatione. Et potest assignari illa ratio diuersitatis, quòd licet quæsita per hos, quærantur Monasteriis, & ecclesiis, sicut quæsita per illos, hi tamen possunt in vita pauperibus, & operibus piis impendere illa soli, sine vllius alicuius consensu, & ita sunt reuocabiliter quæsita. Alij vero non possunt dispendere illa iam quæsita, quod facit vt non censeantur spolia, sicut in simili, bona stabilia, siue immobilia quæsita per beneficiarium secularem, & donata ecclesiæ in vita eius non censentur spolia, licet quæsita & nondum donata ecclesiis, vt latè conclusimus in Apolog. prædicta q. 1. Mon. 37. Et ratio huius rationis est, quòd libertas illa quam habet beneficiarius regularis dispendendi quæsita ex reditibus suis dum viuit, sine vllius alterius consensu, facit, vt quadam tenus non videantur quæsita suis Monasteriis, & Ecclesiis, quamuis reuera sint quæsita, sicut & res legata nondum acceptata, quæritur quidem legatario ipso iure, à morte testatoris, sequuta hereditatis aditione. l. à Titio. ff. de furt. sed reuocabiliter ante acceptationem, post eam vero, irreuocabiliter.

Ne autem nimis arctentur verba constitutionis, animaduertit quod ibidem dicitur Variis Prouinciis, & locis, *per quæ docetur, non solùm spolia Ecclesiasticorum Italiæ, sed etiam aliarum prouinciarum, fuisse, ac esse reseruata Papæ quod confirmatur, eo quòd eadem ratio, idem iuris in omnibus suadet. l. Illud. ff. ad legem Aquil. c. 2. de transact. prael. Clarius hoc exprimitur paulò pòst ibi, in quibuscunque Regnis, & Dominiis, tam citra, quam vltra montes, & maris, &c.*

Rursus notanda sunt illa verba, Variæque literæ *certo apparet quod licet Romani Pontifices per constitutionem generalem expressim non reseruauerint sibi spolia, per alias tamen literas declararunt illa ad se pertinere, quod sufficere videtur. argu. cap. si Romanorum. 19. distinct. & §. sed & quod Principi placuit, legis habebat vigorem. instit. de iure natu. gent. & ciuil.*

& ciuil. Qui §. tanto magis locum habet in Papa totius Ecclesiæ Romanæ Principe, quàm in alijs secularium Principibus, quanto immediatius accipit ipse suam potestatem à Deo, quàm illi, & quanto liberiorem, quam illi. c. Quodcunque. 24. q. 1. c. In nouo. 21. distin. & c. cuncta per mundum. 9. q. 3. cum notatis in c. 1 de constit.

Postremo concludit ex mente Pontificis quod omnia spolia ecclesiasticorum non solum secularium, sed etiam regularium, non solum minorum & maiorum, sed etiam maximorum etiam patriarcharum, & Cardinalium non solum in Italia, sed etiam vbique gentium, citra & vltra montes, & maria etiam si relinquunt successores per regressum & coadiutorias, spolia inquam, non solum futura, sed etiam præterita & præsentia spectare, ac semper ad S. Sedem Apost. & ita spectare, vt non spectent ad alios.

VII.

Tridentini sacri Oecumenici Concilij Indictio, suspensio translatio & prosecutio.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

INITIO nostri huius Pontificatus, quem non ob merita nostra, sed propter suam bonitatem Dei omnipotentis prouidentia nobis commisit: cernentes iam tum in iniquas perturbationes temporum quorque incommoda rerum ferè omnium nostra pastoralis solicitudo, & vigilia esset vocata, cupiebamus quidem mederi christianæ reipublicæ malis, quibus illa iamdudum vexata, & propemodum oppressa est. Sed ipsi etiam, vt homines circundati infirmitate, ad tantum onus tollendum impares vires nostras esse sentiebamus. Nam cum pace opus esse intelligeremus ad liberandam & seruandam à plurimis impendentibus periculis rempublicam, omnia inuenimus odiis, & dissentionibus plena dissidentibus præsertim principibus iis inter se, quibus summa rerum pene omnis à Deo permissa sit. Cum vnum ouile, & vnum pastorem dominici esse gregis ad integritatem christianæ religionis, & ad cælestium bonorum spem in nobis confirmandam necessarium duceremus, schismatis, dissidiis, hæresibus erat christiani nominis diuulsa iam pene, & lacerata vnitas. Cum tutam, atque munitam ab infidelium armis, atque insidiis rempublicam optaremus, nostris erratis, nostráque cunctorum culpa, Dei videlicet ira, peccatis nostris imminente Rhodus fuerat amissa, Vngaria vexata, conceptum, & mediatum contra Italiam, contráque Austriam, & Illyricum terra marique bellum, cum impius, & immitis hostis noster Turca nullo tempore requiesceret, nostrorúmque inter se odia, & dissensiones suam bene gerendæ rei occasionem duceret. Igitur (vt dicebamus) in tanta hæresum dissensionum, bellorúmque tempestate, tantisque excitatis fluctibus, cum essemus ad moderandam, & gubernandam Petri nauiculam vocati, nec viribus ipsi nostris satis fideremus, primum coniecimus in Domino cogitatus nostros, vt ipse nos nutriret, animúmque nostrum firmitate, & robore, mentem consilio, sapientiáque instrueret. Deinde animo repetentes maiores nostros sapientia admirabili, & sanctitate præditos sæpe in summis christianæ reipublicæ periculis remedium optimum, atque opportunissimum œcumenica Concilia & Episcoporum generales conuentus adhibuisse: ipsi quoque animum ad generale habendum Concilium adiecimus: exquisitisque Principum sententiis, quorum nobis videbatur vtilis in primis, & opportuna ad hanc rem esse consensio, cum eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere inuenissemus, œcumenicum Concilium, & generalem omnium Episcoporum, aliorúmque patrum; ad quos pertineret, conuentum in ciuitate Mantuæ indiximus, anno incarnationis Domini (sicut literis, & monumentis nostris testatum est) millesimo quingentesimo trigesimo. Pontificatus nostri tertio decimo Cal. Iunij inchoandum spem prope certam habentes fore, vt cum illic in nomine domini essemus congregati, ipse sicut promisit Dominus, in medio nostrum affuturus, & bonitate, ac misericordia sua omnes temporum procellas, omniáque pericula spiritu oris sui facilè depulsurus esset. Sed vt semper insidiatur piis actionibus humani generis hostis, primum contra omnem spem, & expectationem nostram denegata fuit nobis Mantuana ciuitas, nisi aliquas conditiones subiremus ab institutis maiorum nostrorum, & conditione temporum nostráque, ac huius sanctæ sedis, ac nominis eccle-

Turcæ Solimani furor inter Principum Christianorum dissidia rursum Pannoniam ingreditur: Pestū recipiunt cum multa & horrenda Christianorum strage. Feruntur eo bello supra viginti millia ex nostris interempta. Budā deinde surripit & sublatam aris Mahometi sacrificat. Mox misit è suis qui Austriā & Morauiā trāspius incendiis & cædibus vastarent.

Ad pacem Christianorū Principum firmādam & restituēdam antiquam Ecclesiæ Catholicæ religionem generale Conciliū Mantuæ celebrādum indixit & 10. Cal. Iunij. 1537. inchoandum indixit.

Pontifex mutato loco Concilii Vincentiam designauit quæ est ad Meduacum citra Apenninũ Venetæ ditionis ciuitas.

sastici dignitate, libertatéque prorsus alienas, quas in aliis nostris literis expressimus. Quapropter alium inuenire locum, aliámque deligere ciuitatem necesse habuimus, quæ cum non statim nobis occurreret idonea, & apta, ad sequentes Calendas Nouembris prorogare Concilij celebrationem fuimus coacti. Interim sæuus, & perpetuus hostis noster Turca ingenti classe Italiam adortus, aliquot oppida in littoribus Apuliæ cepit, vastauit, diripuit, prædas hominum adegit. Nos in maximo timore, & periculo omnium muniendis littoribus nostris, finitimisque auxilio iuuandis fuimus occupati. Nec tamen interea destitimus consulere, & hortari christianos Principes, vt de idoneo ad habendum Concilium loco, quid sentirent, nobis exponerent: quorum cum essent incertæ, variæque sententiæ; tempúsque diutius, quam erat opus, videretur extrahi, nos optimo animo, atque, vt arbitramur, etiam consilio, Vicentiam elegimus, Vrbem copiosam, & Venetorum qui eam concedebant, virtute, auctoritate, potentia, cum aditum patentem, tum stationem omnibus liberam, atq; tutam in primis in se habentem. Sed cum iam tempus longius progressum esset, nouæque Vrbis electionem omnibus significari conueniret, iámque calendæ Nouembris appetentes facultatem huius diuulgationis excluderent, hyémsque esset propinqua: rursus altera prorogatione tempus Concilij differre in proximum sequens ver, Maiique futuras calendas compulsi fuimus. Quare firmiter constituta, atque decreta, cum & nos ipsos, & cætera omnia ad eum bene agendum Deo iuuante, celebrandúmque conuentum pararemus: plurimum reputantes interesse cum celebrationis Concilij, tum vniuersæ Christianæ Reipublicæ Christianos Principes pace inter se, & concordia consentire, charissimos in Christo filios nostros Carolum Romanorum Imperatorum semper Augustum, & christianissimum Regem Franciscum duo præcipua christiani nominis firmamenta atque subsidia orare atque obsecrare instituimus, vt ad colloquium inter se, & nobiscum vna conuenirent, quorum quidem apud vtrunque literis, Nunciis, & à latere nostro missis ex venerabilium fratrum nostrorum numero Legatis sæpissimè egeramus, vt ex simultate, & dissidiis ambo in vnum fœdus, & piam amicitiam vellent conuenire, labentibúsque succurrere christianis rebus, quarum seruandarum cum essent illis potestas à Deo præcipuè tributa, si id non agerent, & ad commune christianorum bonum sua consilia non dirigerent, acris, & seuera ratio eidem Deo ab ipsis reddenda esset. Qui aliquando precibus nostris annuentes, Nicæam se contulere, quo nos quoque longum iter, & senili ætati nostræ vehementer contrarium Dei, & pacis conciliandæ causa suscepimus. Neque prætermisimus interea cùm tempus Concilij præstitutum, calendæ videlicet Maiæ appropinquarent, tres legatos summæ virtutis, & auctoritatis à latere nostro de numero eorundem venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Vincentium mittere, qui initium concilij facerent, Prælatósque vndique venientes exciperent, & ea, quæ iudicarent esse opus, agerent, & tractarent, quoad nos ab itinere, & negotio pacis reuersi omnia accuratius dirigere possemus. Interim verò in illud sanctum opus maximéque necessarium, tractationem videlicet pacis inter Principes incubuimus, & quidem omni animi studio, omni pietate, ac diligentia. Testis est nobis Deus, cuius freti clementia nosmetipsos itineris, & vitæ periculo exposuimus. Nostra testis conscientia, quæ nihil habet re quidem, in quo nos arguat, aut prætermissæ, aut non quæsitæ ad pacificandum occasionis: Principes ipsi testes, quos iam sæpe, támque vehementer nunciis, literis, legatis, monitis, hortatu, precibúsque omnibus obsecraueramus, vt simultates deponerent; vt societatem coirent, vt christianę reipublicę in maximum, & propinquum iam adductę discrimen communibus studiis, & subsidiis opitularentur. Iam verò testes illę vigiliæ, atque curę, illi diurni, nocturníque animi nostri labores, graues solicitudines, quas ob hanc rem, & causam plurimas iam suscepimus: nec tamen ad optatum exitum nostra consilia, & acta adhuc perducta sunt. Ita enim visum Domino Deo est, quem tamen non desperamus aliquando optata nostra benignius respecturum: ipsi quidem, quantum in nobis fuit, nihil quod esset nostro pastorali officio debitum, in hac re omisimus. Quod si qui sunt, cui actiones pacis nostræ in aliam interpretentur partẽ, dolemus equidẽ, sed tamen in dolore nostro gratias Deo omnipotenti

Carolo & Francisco officiosè se offert Pontifex senio fractus & pollicetur Nicã pro pacis studio venturum. Omnes ergo ad eũ mense Iunio 1538. quo præscriptũ erat coierunt. Vbi cum neque multorũ dierum opera neque vlla ratione tunc quidem à bello ad integrã pacem, quo ipse Pontifex respiciebat, eos quiuisset traducere nouissimè rem eò deduxit, vt non sine summo honore sui & magna omnium bonorum voluptate, induciæ fierent decennales.

potenti

potenti agimus, qui ad exemplum, & doctrinam patientię nostrę suos voluit Apostolos haberi dignos qui pro nomine IESV, qui pax nostra est, contumeliam paterentur. Verum in illo congressu, colloquióque nostro, quod Nicææ habitum est, etsi peccatis nostris impedientibus inter duos Principes vera, & perpetua pax non potuit confici, inducię tamen decennales factę sunt, quarum opportunitate nos sperantes & sacrum Concilium commodius celebratum iri, & deinde ex Concilij auctoritate perfici posse pacem apud Principes, instituimus vt & ipsi venirent ad Concilium, & Prelatos suos presentes ducerent, absentésque accerserent. Qui cum de vtroque se excusassent, quod & ipsis redire in regna sua tum necesse esset & Prelatos quos secum habuissent, itinere, atque impendiis fessos atque exhaustos recreari, & refici oporteret, nos hortati sunt vt aliam quoque prorogationem temporis habendi Concilium decerneremus. Qua in re concedenda cum essemus aliquantum difficiles; literas interim à legatis nostris, qui Vicentię erant accepimus, transacto iam, & longius preterito Concilij ineundi die, vnum vix, aut alterum ex externis nationibus Prelatum Vicentiam se contulisse. Quo nuncio accepto cum videremus eo tempore nulla iam ratione haberi Concilium posse, ipsis Principibus concessimus, vt differretur tempus agendi Concilij vsque ad sanctum Pascha, diémque festum futurę dominicę resurrectionis. Cuius nostri precepti, expectationísque decretę literę Genuę anno incarnationis Domini millesimo quingentesimo trigesimo octauo, quarto Cal. Iulij factę, publicatéque sunt: atque hanc dilationem eo propensius fecimus, quod pollicitus est nobis vterque Princeps legatos suos Romam ad nos se missurum, vt ea, quę ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Nicææ ob breuitatem temporis potuerant omnia confici, Romæ commodius coram nobis agerentur, & tractarentur. Et ob hanc rationem etiam à nobis ambo petierunt, vt hæc pacificationis procuratio Concilij celebrationi preponeretur, cum ipsum Conciliũ pace facta, multo deinde vtilius, & salutarius christianę reipublicę futurum esset. Semper enim hęc pacis spes nobis inducta, Principum nos voluntatibus assentiri hortata est. Quam spem vehemẽter auxit post discessum à Nicęa nostrum ipsorum duorum Principum inter se beneuola, amicáque congressio, quę maxima nostra cum lætitia à nobis intellecta, confirmauit nos in bona spe, vt tandem aliquando nostras preces apud Deum exauditas, & vota pacis accepta esse crederemus. Hanc igitur pacis conclusionem cum & expectaremus, & vrgeremus, nec solum duobus antedictis Principibus, verum etiam charissimo in Christo filio nostro Ferdinando Regi Romanorum videretur actionem Concilij, nisi pace facta, suscipi non oportere, cunctique à nobis per literas, suósque Oratores contenderent: vt alias rursus temporis prorogationes faceremus, præcipuè autem instaret Serenissimus Cæsar promisisse se demonstrans his, qui à catholica vnitate dissentiunt, se operam suam apud nos interpositurum, vt aliqua concordiæ ratio iniretur, quod ante suam in Germaniam profectionem aptè non posset fieri. Nos eadem semper spe pacis, & tantorum Principum voluntate adducti, cum præsertim cerneremus ne ad dictum quidem Resurrectionis festum aliquos alios Prælatos Vicentiam conuenisse, prorogationis nomen iam fugientes, quod tam sæpe frustra fuerat repetitum, celebrationem generalis Concilij ad nostrum & sedis apostolicæ beneplacitum suspendere maluimus: itaque fecimus; & de suspensione huiusmodi literas ad singulos supradictorum Principum decima die Iunij millesimo quingentesimo trigesimo nono dedimus, sicut ex illis perspicuè potest intelligi. Ea itaque suspensione necessariò per nos facta, dum tempus illud magis idoneum à nobis, pacisque aliqua conclusio expectatur, quæ & dignitatem postea, frequentiámque Concilio, & christianæ reipublicæ præsentiorem salutem erat allatura, christianæ interea res in deterius quotidie prolapsæ sunt Vngaris Rege ipsorum mortuo Turcarum vocantibus: Ferdinando Rege bellum in eos mouente: Belgis ad defectionem à Cæsare ex parte quadam incitatis, cuius defectionis comprimendæ causa per Galliam amicissimè, & cum Rege christianissimo concordissimè magno beneuolæ inter eos voluntatis iudicio transiens in Belgas Serenissimus Cæsar, & illinc deinde in Germaniam profectus conuentus Germaniæ Principum, & ciuitatum tractandæ eius, quam dixerat, concordiæ causa

Induciæ decennales vix quinquennium durarunt anno enim 1543. Rex Gallus scribit ad summum Pontificem quibus vehemẽtissimè perstringit Carolum Cæsarem iámque animo totius in bellum inclinatus, suis extraordinarium imperat stipendium quinquaginta millia peditum. Copiis omnibus equitum & peditum coactis in Pannoniam proficiscitur Landresiũ capit mirificè communit & Landæ viro egregiè militari seruandum committit.

Misit tres Cardinales legatos Paulus Pontifex ad Concilium, sed feruente bello inter Cæsarẽ & Gallum in aliud tempus prorogatum est.

Comitia Imperij habita sunt Ratisbonæ tum Turcis resistendi tum religionis componendæ causa. Adfuit illic Cæsar Venit eò pariter legatus è Latere Cardinalis doctissimus Gaspar Contarenus, nec principes Lutherani abesse voluerũt cum suis concionatoribus qui in priuatis hospitijs concionabantur & in Papæ authoritatem summis conuiciis debacchabantur.

habere cœpit. Sed cum spe pacis iam deficiente, ille quoq; modus curandæ in conuentibus, tractandæque concordię ad maiores potius discordias concitandas aptus esse videretur, inducti fuimus ad pristinum Concilij generalis remedium, idque per legatos nostros S. R. E. Cardinales ipsi Cæsari obtulimus. Quod etiam postremo, & præcipuè in Ratisponensi conuentu egimus, cum illic Dilectus filius noster Gaspar tituli Sanctę Praxedis Cardinalis Contarenus summa doctrina, & integritate Legatum nostrum ageret. Nam cum id, quod ne accideret antea veriti eramus, ex eius conuentus sententia peteretur à nobis, vt ab Ecclesia dissentientium quosdam articulos tolerandos declararemus, quoad per œcumenicum Concilium illi examinarentur, & deciderentur, idque nobis vt concederemus, neque Christiana, & Catholica veritas, neque nostra, & sedis Apostolicæ dignitatis permitteret, palam potius Concilium, vt quamprimum fieret proponi mandauimus. Neque verò in alia vnquam sententia, & voluntate fuimus, quam vt primo quoque tempore Concilium œcumenicum, & generale congregaretur. Sperabamus enim ex eo, & pacem populo Christiano, & Christianæ Religionis integritatem posse recuperari: verum tamen id cum bona gratia & voluntate christianorum Principum habere volebamus. Quam voluntatem dum expectamus, dum obseruamus (tempus absconditum, tempus beneplaciti tui ò Deus) aliquando tandem decernere compulsi sumus omnes illi tempus beneplacitum Deo, cum de rebus sanctis, & ad christianam pietatem pertinentibus consilia ineuntur. Quapropter videntes, maximo quidem animi nostri cum dolore, rem christianam quotidie in peius ruere, Vngaria à Turcis oppressa, Germanis periclitantibus, cæteris omnibus metu mœroreque afflictis, nullius iam Principis consensum expectare, sed tantum Dei omnipotentis voluntatem, & christianæ reipublicæ vtilitatem attẽdere constituimus. Itaque cum Vincentiam amplius non haberemus, cuperemúsque cum vniuersæ christianorum saluti, tum Germanicæ nationis incommodis in eligendo per eos nouo Concilij habendi loco consulere, aliquotque locis propositis ipsam Tridentinam ciuitatem ab ipsis desiderari videremus, nos etsi in citeriore Italia commodius omnia tractari posse iudicabamus, ad eorum tamen postulationes nostram voluntatem, paterna charitate deflexímus. Itaque Tridentum ciuitatem elegimus, qua in ciuitate œcumenicum Concilium ad proximè Calendas Nouembris haberetur, idoneum locum illum statuentes, quo ex Germania quidem, aliísque Germaniæ finitimis nationibus facillime ex Gallia, Hispania, cæterísque prouinciis remotioribus non difficiliter Episcopi, & Prælati conuenire possent. Dies autem Concilij ea nobis spectata est quæ spatium in se haberet & publicandi per christianas nationes nostri huius decreti, & facultatis omnibus Pręlatis ad veniendum tribuendæ. Quo minus autem annuum tempus præfiniremus mutando Cõcilij loco, sicut quibusdam constitutionibus alias præscriptum est, ea res fuit in causa, quod longius extrahi spem sanandæ aliqua in parte christianæ reipublicæ, quę tot detrimentis, & calamitatibus affecta est, noluimus. Et tamen videmus tempora agnoscimus difficultates, quid sperari possit ex consiliis nostris incertum esse intelligimus. Sed quia scriptum est: Reuela Domino vitam tuam, & spera in eo, & ipse faciet: magis Dei clementiæ, & misericordiæ confidere, quam nostrę imbecillitati diffidere constituimus. Sæpe enim fit in bonis operibus incipiendis, vt quod humana consilia, non valent, diuina virtus efficiat. Huius igitur ipsius Dei omnipotentis patris, & filij, & spiritus sancti, ac beatorum eius Apostolorum Petri & Pauli auctoritate, qua nos quoque in terris fungimur freti, atque subnixi, de Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, & assensu, sublata amotáque suspensione, de qua supra commemoratum est quam per se præsentes tollimus, & amouemus, sacrum œcumenicum, & generale Concilium in ciuitate Tridentina loco commodo, & libero, omnibúsque nationibus opportuno ad Calendas proximas Nouembris anni præsentis ab Incarnatione Domini millesimo quingentesimo quadragesimo secundo incipiendum, prosequendum, & eodem Domino adiuuante ad ipsius gloriam, atque laudem, & christiani totius populi salutem absoluendum, perficiendúmque indicimus, annunciamus, conuocamus, statuimus, atque decernimus. Omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres nostros Patriarchas,

Concilium bello hactenus impeditũ in Tridentina ciuitate celebrandum fore decreuit Ioãnes Maria de Monte & Marcellus Ceruinus qui Pontifices Maximi alter ab altero postea fuere tum Polo Cardinale Tridentum ablegati sunt.

Archiepiscopos,

Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, quam alios quoscunque, quibus iure, aut priuilegio in Conciliis generalibus residendi, & sententias in eo dicendi permissa potestas est requirentes, hortantes, admonentes, ac nihilominus eis in vi iurisiurandi, quod nobis, & huic sanctæ sedi præstiterunt, ac sanctę virtute obedientiæ, aliisque sub pœnis iure, aut consuetudine in celebrationibus Conciliorum aduersus non accedentes ferri, & proponi solitis, mandantes, arctéque præcipientes, vt ipsimet (nisi forte iusto detineantur impedimento, de quo tamen fidem facere compellantur) aut certè per suos legitimos Procuratores, Nuncios sacro huic Concilio omninò adesse, & interesse debeant Supra autem dictos Imperatorem; Regémque Christianissimum, necnon cæteros Reges, Duces, Principes, quorum præsentia, si alias vnquam, hoc quidem tẽpore maximè, sanctissimæ Christifidei, & christianorum omnium saluti futura est salutaris, rogantes atque obsecrantes per viscera misericordiæ Dei, & Domini nostri Iesu Christi, cuius fidei veritas, & religio, & intus, & extra grauiter iam oppugnatur, vt si saluam volunt christianam esse rempublicam, si se Domino obstrictos, & obligatos pro maximis illius erga se beneficiis intelligunt, ne deserant ipsius Dei causam, & negotium: ipsimet ad sacri Concilij celebrationem veniant in quo ipsorum pietas: atque virtus communi vtilitati, salutique sua, ac cæterorum, & temporali; & æternæ, plurimum est profutura. Sin autem (id quod nollemus) accedere ipsi non potuerunt, ac graues saltem viros Legatos cum auctoritate mittant, qui personam Principis sui quisque & cum prudentia, & cum dignitate possint in Concilio referre. In primis verò vt id curent, quod ipsis facillimum est, vt ex suis cuiusque Regnis, ac Prouinciis Episcopi, & Prælati sine tergiuersatione, & mora ad concilium proficiscantur. Quod maximè quidem à Prælatis, Principibúsque Germaniæ Deum ipsum atque nos impetrare æquum est, vt cum eorum pręcipuè causa, ipsísque cupientibus Concilium indictum sit, & in ea ciuitate indictum, quæ ab eis est desiderata nõ grauentur ipsi sua cunctorum præsentia id celebrare & ornare. Quo melius atque commodius quæ ad integritatem, & veritatem christianæ religionis, quæ ad bonorum morum reductionem emendationémque malorum, quæ ad christianorum inter se tam Principum, quam populorum pacem, vnitatem, concordiámque pertineant, & quæ ad repellendos impetus barbarorum, & infidelium, quibus illi christianitatem obruere moliuntur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus pręeunte, & lumen sapientiæ suæ, ac veritatis mentibus nostris præferente, agi indicto sacro œcumenico Concilio, & conspirante omnium charitate consuli, tractari, confici, ad optatósque exitus deduci quamprimum & quam optimè possint. Atque vt nostræ hæ literæ, & quæ in eis continentur ad notitiam cunctorum, quorum oportet, perueniant, néve quis illorum ignorantiæ excusationem prætendat, cum præsertim etiam non ad omnes eos quibus nominatim illę essent intimandę, tutus forsitan pateat accessus, volumus, & mandamus, vt in basilica Vaticana principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranensi cum ibi multitudo populi ad audiendam rem diuinam congregari solita est palam clara voce per curiæ nostræ cursores, aut notarios aliquos publicos legantur, lectæq; in valuis dictarum Ecclesiarum, itémque cancellarię apostolicę portis, & Campi Florę solito loco affigantur, vbi ad lectionem, & notitiam cunctorum aliquandiu expositæ pendeant. Cúmque inde amouebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis affixa. Nos enim per lectionem, publicationem affixionémque huiusmodi, omnes, & quoscunque quos antedictę nostrę literę comprehendunt, post spatium duorum mensium à die literarum publicationis, & affixionis ita volumus obligatos esse, atque astrictos, ac si ipsismet illę coram lectę, & intimatę essent, transumptis quidem earumque manu publici notarij scripta aut subscripta & sigillo personę alicuius ecclesiastica in dignitate constitutę munita fuerint, vt fides certa, & indubitata habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo quadragesimo secundo vndecimo Calendas Iunij, anno octauo.

Principes & reipublicæ Christianæ moderatores pii, Pontificiis adhortationibus non defuerunt, Concilium siquidem legatorum suorum opera cohonestauerint, sibi tamen Lutherani Principes in Vuormatiensi conuentu inter alia palam testati sunt, se Concilium Tridentinum, quod Pontifex rursus indixerat pro legitimo non agnoscere, & licet antea à Pontifice ad futurum Concilium prouocarint nihil tamẽ illis magis infensum proponitur ipsa sacro Synodo.

Concilij Tridentini suspensio.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Et si

cunctis

cunctis quidem in rebus conficiendis si illæ statuto tempore terminari nequeunt, temporis opportunitatem attendere expedit, id tamen in grauioribus reipublicæ christianæ causis,& negotiis,& per Romanos Pontifices cum ad eum ipsorum negotiorum explicatio pertinet,maximè conuenit obseruari,vt per opportunitatem ipsam eadem negotia prosperum valeant habere successum. Quam enixè nos semper œcumenici & generalis Concilij celebrationem concupiuerimus, & quo propterea studio & animi sollicitudine huic rei,ac inter christianos principes paci & concordiæ incubuerimus,tot labores per nos(præsertim cum ea de causa Niceam nos contulimus)suscepti tot Nuncij & Legati ad eosdem Principes,propterea à nobis missi,tot super ea re à nobis ad illos datę literę, totiens per nos denique in dictum Concilium huiusmodi,tótque prælatis,& aliis,qui ad illud venire tenentur, vt omninò accederent,transmissa mandata & hortationes, reddunt testimonium veritatis Concilium enim ipsum Mantuę primo,deinde Vicentiæ ad quam propter ea tres à latere nostro ex venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium numero legatos misimus, & nouissime Tridenti per nostras literas sub Datum Romę apud Sanctum Petrum vndecimo Kal.Iunij anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo quadragesimo secundo,in quibus ne idem reputamus,cur in Mantuan.& Vicent.in Ciuitatibus prædictis Concilium huiusmodi celebrari nulla ratione valuerit,explicauimus, ad Kalendas Nouembris, quę proximè præterierunt incipien. & prosequen. & Domino adiuuante ad ipsius gloriam,& laudem,ac christiani totius populi salutem absoluen.indiximus,annunciauimus, & conuocauimus omnes ex omnibus locis tam venerabiles fratres nostros Patriarchas,Archiepiscopos,Episcopos,quam dilectos filios Abbates,& alios quoscunque,quibus iure,aut priuilegio in Conciliis generalibus residendi & sententias in eo dicēdi permissa potestas est,requirentes,hortantes,& admonentes,ac eis in vim iuramenti nobis & sedi apostolicę prædictę & virtute sanctæ obedientię ac sub certis tunc expressis pœnis,mandantes,vt ipsimet,nisi forte iusto detinerentur impedimento,aut per suos procuratores,& nuncios huic sacro Concilio omninò adesse, & interesse deberent, Necnon charissimos in Christo filios nostros Carolum Imperatorem semper Augustum,& Franciscum Regem Christianissimum cæterósque Reges,Duces,& Principes,christianos, ne Dei causam & negotium desererent,sed ipsimet ad sacri huiusmodi Concilij celebrationem venirent, & si venire possent, saltem graues viros legatos, cum auctoritate, qui personam Principis sui & prudentia,& dignitate possent in Concilio referre,mitterent, curaréntque,vt ex suis cuiusque regnis & prouinciis Episcopi,& Prælati sine tergiuersatione & mora ad Concilium proficiscerentur,rogauimus,& obsecrauimus, sperantes œcumenici Concilij celebrationem huiusmodi,ad quam pro agri Dominici purgatione,sæpe antea deuenire(vt præfertur)frustrà conati eramus,eo saltem tempore Dei benignitate,ac clementia omnino successuram esse.Literísque nostris prædictis publicatis, cùm postquam nuncios nostros speciales pro pace inter dictos Principes tractanda destinaueramus, odia & simultates inter eosdem Principes augeri, & iam cum ab vnoquoque eorum per alterum ab induciis nostro interuentu Niceæ inter eos facti discessum esse prætenderetur, arma tractari & bellum moueri cerneremus,duos summæ auctoritatis viros inter cætera animi ornamenta pacis studiosissimos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales à latere legatos ad eosdem Carolum Imperatorem,& Franciscum Regem misimus Qui ipsis nostro nomine in quæ,pericula ex eorum discordiis vniuersa respublica christiana breui esset ventura, exponerent, eósque per viscera Domini nostri Iesu Christi ad pacem inter se mutuò complectandam, & rempublicam christianam à tot, tantísque imminentibus periculis liberandam quam maximè possent hortarentur. Ac apparente iam die,pro qua (vt præfertur) Concilium indixeramus, quum in eodem proposito,& desiderio illud omnino celebrandi persisteremus, dilectos filios nostros Petrum Paulum sanctæ Balbinæ Parisium,& Ioannem sancti Vitalis Moronum,titulorum presbyteros ac Reginaldum sanctæ Mariæ in Cosmedim tunc sanctorum Nerei, & Achilei Diaconum, Polum, nuncupatos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales nostros & dictæ sedis legatos de latere summæ virtutis, do-

Mantuæ primùm deinde Vicentiæ Concilium generale celebrãdum indixit Paulus tertius.

Vt simultates & tumultus, post inducias exortos frangeret Pontifex duos Cardinales ad Cesarem & regem Galliæ misit.

ctrinæ, & auctoritatis viros ad ipsam ciuitatem Tridentinam, vt Episcopos, Prælatos, & alios ad Concilium venientes exciperent, atque ea quæ ad concilij celebrationem huiusmodi necessaria essent, seu opportuna facerent, destinauimus. Necnon quam plures ex eisdem Prælatis, singulis ad illos nostris datis literis admonuimus, vt frequentes Concilio huiusmodi interesse vellent. Demùm cum spe pacis per dictos Legatos nostros inter eos componendę ex iis quæ ab eisdem Legatis acceperamus, ferè destitueremus, ne quod reliquum erat in facultate nostra, omitteremus, pręfatos Carolum imperatorem, & Franciscum Regem diuersis nostris ad eos datis literis hortati sumus, vt pro concilianda inter eos aliqua concordia nobiscum in aliquo commodo loco ad quem Ætati nostrę non parcentes, nos profecturos esse pollicebamur, conuenirent, vtq; desiderium nostrum pacis colloquij, & Concilij celebrationis huiusmodi re ipsa comprobaremus, è nostra propria sede profecti Bononię venimus vt motis (quod speramus per appropinquationem nostram ipsorum principum animis, concordię statui, celebrationisque ipsius concilij securiùs, & feruentiùs instari: & fluctuanti reipublicę christianę aliquod salutare remedium afferri posset. Iterúmque post aduentum nostrum huiusmodi Prælato prædictos per diuersas alias nostras literas admonuimus, vt exemplo quam plurimum Prælatorum qui ex Vrbe nostra ad locum concilij de mandato nostro se contulerant, ad illud accedere amplius non tardarent. Cum autem dicti Carolus imperator, & Franciscus rex suorum Regnorum, & dominiorum tuitioni intenti, cui se propter vigentia inter ipsos bella vacare oportere asserebant, nobiscum conuenire recusauerint: ac licet postmodo Petrus Paulus, & Ioannes, ac Reginaldus Cardinales, & Legati prædicti, pro prędicto concilio ad ipsum accesserint, ac inibi sex menses & vltra, non sine aliqua dictę sedis indignitate expectando permanserint, nihilominus præter eos, qui ex alma Vrbe (vt præfertur) venerant, admodum pauci Prælati inibi conuenerint, quinimmo sicut prouinciarum diuersitas affert, diuersimodè se excusauerint, & alij bellorum motus alij, itinera non tuta, ac viarum pericula, alij diuersa alia impedimenta attulerint: Nos propterea prædictos Petrum Paulum, & Reginaldum Cardinales, & Legatos vt ab eis, quo in statu res essent, & quid super celebratione concilij sperari posset, intelligeremus accersiuimus. Cúmque Carolum Imperatorem Germaniam petere, & per Italiam iter facturum esse intelligeremus, Nos apud eundem Carolum Imperatorem, cum quo in oppido Busseti conuenimus, tam per nos ipsos, quam per venerabiles fratres nostros Sanctę Romanę Ecclesię Cardinales qui tunc nobiscum aderant, pro pace huiusmodi omni cura, & diligentia, quod etiam cum præfato Francisco rege non minori studio antea pluribus literis egeramus, institimus. Cum vero nihil hactenus proficere potuerimus, & à Petro Paulo, & Reginaldo Cardinalibus, & Legatis prædictis, ac ex præfati Ioannis Cardinalis, & Legati, necnon cæterorum Prę latorum in dicta ciuitate Tridentina existentium literis, quorum ferè singulorum super ea re sententiam exquisiuimus, cognouerimus, & nos ipsi clarè perspiciamus vigentibus tot in locis inter eosdem Principes bellis, ac immanissimo Turcarum Tyranno cum validissimo exercitu Vngariæ regnum inuadentium, eiúsque copiosa, & munitissima classe iam mare inferum ingressa cuius conatibus quantum vires nostræ (licet impares) suppetent, resistere (vt tenemur) intendimus, non posse ad præsens (Domino forsan ob peccata nostra sic permittente) nostram super huiusmodi concilio intentionem impleri. Quinimmo eandem actionem concilij in aliud opportunius, & commodius tempus, quo dignitas & frequentia concilio, & reipublicæ christianæ præsentior salus afferri possit, differrendam esse, sperantes ex Dei bonitate, & misericordia post tenebras lucem, & aliquando tandem, quod breui futurum speramus, & optamus, concilium ipsum celebrari posse. Volentes interim generalem christianorum defensionem à periculis propter infidelium mare & terram infestantium impetus imminentibus quantum in nobis erit procurare & almæ Vrbi sedi nostræ, ac orbis capiti omniúmque perfugio, quæ nobis ab ea diutiùs absentibus ob ipsorum infidelium incursiones non leue periculum subire posset, nostra præsentia quod necesse est, cæterisque præsidiis succurrere: ac conscientiis, & commoditatibus Prælatorum, qui ad ipsum concilium venire tenentur

Pontifex prouectioris ætatis incendium bellorũ extinguere cupiens bononiam pficiscitur spe ponendæ pacis cum Cæsare colloquiturus, sed colloquium renuere videbatur Imperator nimiũ lacessitus. Quamobrẽ Pontifex tantum Principẽ demulcendum ratus, Alexandrũ Farnesium Cardinalem magnis itineribus Genuã misit, breuique eius iuuenis opera ingeniǫ́q; cũ summa quoque ad persuadendum inesset authoritas, Cæsar adductus est vt ad Buxetum cum Pontifice iungeretur M.D.XLIII. Pontifex prior Buxetum venerat ad vndecimum Cal. Iulij, postridie totius aulæ cõcursu Cæsar oppidum ingressus fuerat vbi sine Pontifex id vel maximè conatus est à Cæsare impetrare, vt pace cum Gallo cõposita in Turcam arma conuerteret.

ne propter ipsius Concilij celebrationis incertitudinem, molestia aut incommodo afficiantur, paterna charitate consulere, habita super his cum eisdem fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, de eorum consilio & assensu celebrationem concilij huiusmodi vsque ad aliud opportunius, & commodius tempus per nos declarandum, apostolica auctoritate tenore præsentium suspendimus, & suspensum esse nunciamus, ac pœnas contra Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & alios in posterioribus literis indictionis concilij huiusmodi comprehensos inflictas, vsque ad tempus prædictum, quo concilium ipsum omnino prosequi intendimus, relaxamus: Necnon eosdem Petrum Paulum & Reginaldum Cardinales Legatos, ac Ioannem Cardinalem, & Legatum præfatum ab eodem Concilio ad nos, & sedem prædictam reuocamus, ac Prælatis in eadem ciuitate occasione Concilij huiusmodi existentibus inde vsque ad tempus per nos declarandum prædictum, quo eosdem Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates, ac alios in literis posterioris indictionis Concilij huiusmodi comprehensos sub periurij, ac aliis in eisdem literis contentis pœnis Concilio prædicto iuxta formam ipsarum literarum adesse, & interesse volumus, recedendi licentiam concedimus. Decernens ex nunc irritum, & inane, si secus super his à quocunque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nos enim vt hæ nostræ literæ, & in eis contenta quæcunque ad notitiam omnium, quorum interest, perueniant, sciántque cuncti, se ad tempus declarandum prædictum quo Concilium huiusmodi prosequi, & continuare ac dante Domino perficere intendimus, præsto esse debere, & ad id sub pœnis prædictis teneri, nec aliquis illorum ignorantiæ excusationem prætendere possint: Volumus, & mandamus, vt in basilica sancti Petri de Vrbe, cum inibi populi multitudo ad diuina audienda conuenerit, palam clara voce per Curiæ nostræ cursores, aut notarios aliquos publicos legantur, lectæque in dictæ basilicæ, necnon cancellariæ apostolicæ valuis affigantur, vbi ad lectionem, & notitiam cunctorum aliquandiu expositæ pendeant. Cúmque inde amouebunt, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa: transumptis quoque earum quæ manu publici notarij scripta aut subscripta, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitæ fuerint, vt fides certa, & indubitata habeatur, pariter mandamus, atque decernimu. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Bononiæ anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quadragesimo tertio. Pridie nonas Iulij, Pontificatus nostri anno nono.

Reuocatur atque suspenditur S. nodus vsque ad opportunius & commodius tempus per Pontificem declarandum.

Forma publicandi hanc constitutionem.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo quadragesimotertio, indictione prima, die verò Mercurij decimanona mensis Septemb. Pont. sanctiss. in Christo patris, & D. N. D. Pauli diuina prouidentia Papæ III. anno nono, retroscriptæ literæ apostolicæ, lectæ, publicatæ, & affixæ fuerunt in basilica principis apostolorum de Vrbe dum diuina celebrarentur, & populi multitudo ad diuina audien. conuenerit, & valuis, seu portis Cancellariæ apostolicæ, dimissísque eisdem retroscriptis literis in eisdem locis per multum temporis spatium affixis, dimissísque copiis earundem retroscriptarum literarum in eisdem valuis similiter affixis per nos Io. Dolatoris, & Mathurinum Menardi prælibati S. D. N. Papæ cursores.

Facultas Legatorum transferendi Concilium.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri, Ioanni Mariæ Episcopo Prænestino, & dilectis filiis Marcello tit. S. crucis in Ierusalem presbytero, ac Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin Diacono, Cardinalibus nostris, & apostolicæ sedis Legatis de latere, salutem & Apostolicam benedictionem. Regimini vniuersalis ecclesiæ, meritis licet imparibus disponente Domino præsidentes, nostri officij partes esse putamus, vt, si quid grauius causa Reipublicæ christianæ constituendum sit, id non modo tempore opportuno, verum etiam loco commodo, & idoneo perficiatur. Cum itaque nos nuper, postquam suspensionem celebrationis sacri œcumenici, & vniuersalis concilij, alias per nos in ciuitate Tridentina ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium concilio & assensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis, vsque ad aliud opportunius,

Initio anni illius fœlicissimi quo Cæsar perduelles hæreticos Germaniæ superauit Legati Pontificis actu intemperem excusantes monente Pontifice relicto Tridento Bononiam se contulerunt.

opportunius, & commodius tempus per nos declarandum, de simili consilio, & assensu factam, audita pace inter carissimos in Christo filios nostros, Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Franciscum Francorum Regem christianissimum: conciliata, pari consilio & assensu sustuleramus, & amoueramus nequeuntes ipsi tunc legitimè impediti, ad dictam ciuitatem personaliter accedere, & eidem concilio interesse, vos nostros, & apostolicę sedis legatos de latere, in eodem concilio de simili consilio constituerimus & deputauerimus, vósque ad eandem ciuitatem, tanquam pacis angelos, destinauerimus, prout in diuersis nostris desuper confectis literis plenius continetur. Nos, ne tam sanctum celebrationis concilij huiusmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quouis modo impediatur, aut plus debito differatur, opportunè prouidere volentes, Motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicę potestatis plenitudine, parique consilio & assensu, vobis in simul, aut duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimento, seu inde fortè absente, quandocunque vobis videbitur, concilium prędictum de eadem ciuitate Tridentina ad quamcunque aliam commodiorem, & opportuniorem, seu tutiorem ciuitatem de qua vobis etiam videbitur transferendi, & mutandi, ac illud in ipsa ciuitate Tridentina supprimendi, & dissoluendi, necnon Prælatis, & alijs personis concilij huiusmodi ne in eo ad vlteriora in dicta ciuitate Tridentina procedant, etiam sub censuris, & pœnis ecclesiasticis inhibendi, ac idem concilium in alia ciuitate huiusmodi, ad quam illud transferri, & mutari contigerit, continuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud prælatos & alias personas concilij Tridentini huiusmodi etiam sub periurij & alijs in literis indictionis concilij huiusmodi expressis pœnis reuocandi, eidémque sic translato & mutato concilio, nomine & auctoritate predictis, presidendi, ac in eo procedendi, cęteráque in premissis, & circa ea necessaria & opportuna, alias iuxtà priorum vobis directarum literarum continentiam & tenorem faciendi statuendi, ordinandi, & exequendi, plenam & liberam apostolica auctoritate tenore pręsentium concedimus potestatem, & facultatem, ratum, & gratum habituri, quidquid per vos in præmissis factum, statutum, ordinatum, executúmque fuerit, idque facturi, authore Domino inuiolabiliter obseruari: Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, octauo Cal. Martij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Viuente Paulo Tertio bienni spatio, annis M.D.XLVI & seq. quibus concil. Tridenti & Bononiæ celebratum fuit decem Sessiones habitæ octo priores Tridenti dua reliqua Bononiæ. prima q. ibidem Sessio die 21. Aprilis M.D.XLVII. celebrata fuit.

Sub Clemente septimo Cæsar nullum aliud promptius remedium excogitauit aduersus Lutheri hæreses, & Germanorum schismata quam si Oecumenicum Concilium cogeretur. Quamobrem literas ad summum Pontificem misit vt huius rei perficiendæ curam suscipere vellet simul capita aliquot miseræ Reipublicæ Christianæ vtilitati consona & ad hæreticam prauitatem corrigendam ad Turcicos furores reprimendos & dissidia inter Principes Christianos componenda pertinebant. Clemens acceptis literis Cæsaris, viris quos apud se à consilijs habebat doctrina & eruditione præstantibus imperat vt demum legant & examinent, deinde sententiam ad se referant quo videat quid ad ea responderi operæpretium sit. Re propensi & vigili animo considerata in hanc communem descenderunt sententiam, vt quod primum attinet de reformandis & refutandis hæresibus, illud salutare imprimis videretur, quum concilium totius Ecclesiæ nominatim & priuatim huius rei causa instituteretur, si quidem illuc admitterentur hæretici, vt potestas illis disputandi fieret, quò impias opiniones defensarent, quæ à sacrosanctis conciliis iampridem damnata essent: rem permissi exempli fore, & periculum non obscurum esse vt in posterum licere putarent, quæcunque constituta antiquitus, decreta & diuturna obseruatione confirmata essent, ea in dubium & quæstionem reuocare. Ita principia ipsa & capita fidei controuersijs nouis subinde agitari & versari ... & vllum doctrinæ cuiusquam certum fundamentum constitui posse. Ex quibus illati rursus innumeræ occasiones extarent vel recentium errorum, vel veterum, ... daretur, sola comprodirent. Si autem nullus illis ad concilium aditus neque dicendæ causæ damnatos esse dicerent, authoritate se conuinci non paterentur, si imò palam ... quibus Patres concilij veteribus vene, secum durius quàm cum Arrianis ... sentirent, exponere concederetur. Ceastis audientiam fecerint, quum quæ d...

Huiusmodi expostulationibus non expectato concilij exitu discederent, atque ita quos in fraudem & errorem induxissent, his verbis eorum contumaciam fouerent. Præterea, inquiūt, si illis non est religio conciliis vetustis repugnare, iisque authoritatem derogare, quî sperandum est eos futuri concilij iudicio acquieturos? Qui contradicere semel audebunt, quàm grauis offendiculi res nostro seculo erit, concilium nequicquam coactum fuisse, maximè si Papæ & Cæsari vel propter Turcicas incursiones vel propter principum Christianorum dissensiones, desit facultas armis exequendi quæ aduersus inobsequentes istos & rebelles constituta fuerint? Tertio loco, quum omnium hæreticorum præfracta semper fuerit contumacia, hodierni isti, omnes qui vnquam fuerunt obstinati animi pertinacia superant, qui se scripturæ verba sectari prædicant, sacrorum Conciliorum authoritatem & Patrum interpretationes repudiant, qui tamen Spiritu diuino afflati ea illustrarunt quæ ex solo & mero diuinorum librorum scripto flexiloqua videbantur & ambigua. Quæ quum ita sibi, verendum esset, ne si res Sacramentaria & Ecclesiæ authoritas in dubium & in quæstionem caderent, nunquam eò adducerentur vt manus darent: quo non solùm fieret vt nihil conuocando concilio profectum esse videretur, verùm etiam vt grauissimè eorum mentes percellerentur qui ab eo longè maiora sperassent. Ad hæc si istorum, quum concilium conuocari postulant, ea mens est, vt tantisper in suis prauis dogmatibus maneat dum conuocetur & omnibus præfectis dimittatur (quòd palàm ex iis intelligi potest quæ in comitiis Imperialibus Augustæ habitis adduxerunt) quum postquam etiam in diem certam indictum fuerit, nec maturius anno conuocari queat, nec conuocatum dimitti ante aliquot annos nedum menses, intra quòd spatium aliquid turbarum oriturum esse sperant, vt illud vel infectum dirimatur, vel si absoluatur, præstari non possint quæ constituta fuerint; quis non videt interim eos inde praua doctrina perseueraturos, & pœnas quas Cæsari luere deberent, non luituros.

QVOD *alia causa conuocandi concilij adfertur, vt impetus Turcæ infringantur, docebant, quum illius copiæ adeo magnæ & paratæ sint ad Christianorum fines infestandos, nimirum lōgum fore Concilij habendi tempus expectare: potius id dari operam oportere, qua ratione illius impetus sustineri & repelli possint: quæ omnia nimis serò factum iri, si hoc tempus expectaretur. Quinetiam multos, qui quum debeant, nolunt tamen ad propulsandum hunc hostem operam & opes conferre, materiem hanc speciosam negligentiæ & moræ nactos dicturos esse morem se concilio gesturos, atque auxilium quantum ex omnium sententia visum fuerit, laturos. Præterea Turcam ipsum, vel si nondum tam maturè Christianis bellum inferre cogitasset, tamen hanc conuocationem aduersus se haberi certiorem factum, & magis festinaturum & maiores copias adducturum esse, quò huius concilij sententiam, quam ad se opprimendum constitutam arbitraretur, opprimeret. Postremò si hæretici ad sanitatem & concordiam Ecclesiasticam reduci non possent, sicque à concilio re non perfecta discederent, periculum esse ne cum Turca se coniūgant (quemadmodum Vaivoda apud Transsyluanos fecerit) ea spe vt opes Ecclesiasticas occupare & teneret, vt libertatem verbo (vt iactant) Euangelicam, re Mahumetanæ impietati persimilem vsurpare liceat. Hinc verò Christianæ gentis interitum & perniciem consequuturam, aut certè perpetuum nobis cum illis bellum conflatum iri, non secus ac Turcis aduersus nos intercesserit ac etiam num extet.*

His itaque rebus tanta consilij varietate nutantibus diem obiit Pontifex Clemens. Flagrāt eò vehementius incendia, quo segnius nullum extinguendi paratur remedium. Cæsar tandem animo impauidus & constans Comitia Imperij Ratisponæ habenda conuocat, ibique Principibus Germaniæ pollicetur se curaturum cum Pontifice Paulo 3. vt intra bienniū generale Concilium celebraretur. Annuit votis Cæsaris Pontifex. Multa aguntur colloquia Induciæ nimium fragiles tractantur, quæ ad grauiorem internecionem tantummodo parandam aliquid solaminis præstabant. Conuentus quoque procerum Imperij Vormatiæ celebratus est, cui Lutherus in hac Tragœdia pulchrè personatus interfuit. Celebratur deinde Norimbergēsis omnium penè Principum & liberarum Germaniæ ciuitatum legatis illustris, in quo cum de dogmatum dissidiis & religionis controuersiis tractatum esset, quærentibus locum Concilio [illegible] rerum nouatoribus à Pontifice nouo loco medio propemodum inter Italiam & Ger[illegible]tres Cardinales Tridenti generale Conciliū, circiter Calend. Nouembris, tertio indictum est. & [illegible]rum precibus Cæsar [illegible] vt fœliciter auspicaretur. Expectabantur illic protestantes quo[illegible] debitores subterfugia quærunt [illegible] conuentum apud Pontificem impetrarat, sed lenti veluti fidei publicæ defectum, data enim fides, [illegible]us amant, ad Synodum venire noluerunt, non ob [illegible] & sententia, Germanorum confecta est, vt

ipsime

Ipsimet Germaniæ Principes responderunt, quando summus Pontifex hac de re ad eos Legatos misit, petens vt ipsi suo arbitrio fidem publicam, qua vellent forma, conficerent: se illis libenter esse subscripturum. Cæterùm caussa non veniendi fuit scelerum magnitudo, vulnerata & meticulosa conscientia, quæ omnia etiam securissima reformidat: propositum in veteri errore pertinaciter permanere, nec sacri Concilij admonitionibus, nec Ecclesiæ doctrinis acquiescere velle. Principes tamen Catholici hortatu summi Pontificis per legatos optatissimis concilij Oecumenici auspicijs non defuerunt, ex ipsius synodi actis videre est quanto oratorum apparatu iidem optimam eorum mentem in sedem apostolicam fidémque ac obedientiam professi fuerint. Aliquot ex eorum orationibus singularia excerpsit Sanderus.

Anno M.D.XLV. *Didacus à Mendocis coram legatis Pontificiis itaque fatetur, & narrat,* Dominum de Granuela Episcopum Attrebatensem & seipsum à Carolo V. Romanorum Imperatore Augusto Tridentum missos fuisse, vt generali Concilio Tridentino, quod Paulus 3. Summus Pontifex indixisset, Cæsareę Maiestatis nomine interessent. *Quæ etiam in Oratione idem Didacus agnoscit,* Summi Pontificis munus atque pręcipuum officium esse, vt indicto Concilio Christianę Reipublicę non desit.

Anno Domini. 1546. Franciscus à Toleto *ad eandem Synodum Tridentinam à Carolo 5. missus, testatur* Cæsaream Maiestatem illud tempus vehementissimo animi gaudio amplexatam esse, quo per sanctissimum Dominum Paulum 3. Publicati patefactiq; Concilij Oecumenici dies populo Christiano faustissimus primùm illuxisset.

Ioannes 3. Portugalliæ Rex in literis suis ad Paulum tertium Papam: Nulla *(inquit)* res conceptam de Sanctitate tua opinionem æquè, vt Oecumenici Concilij indictio confirmauit. Quamobrem supplex ipse Sedis Apostolicę filius, Sanctitatem tuam oro, atque obtestor, quàm modestissimè possum, vt ad omnem se difficultatem confirmet, ne animum contrahat, ac remittat.

Francorum Rex Franciscus Petrum Danesium ad Synodum Tridentinam à Rom. Pontifice indictam allegauit. Danesius autem in Oratione, quam ad Synodum habuit, sic habet: Cùm Franci Romanam Ecclesiam, cui ille Apostolorum Princeps præsedisset Petrus, orbis terrarum Principatum semper obtinuisse, eiúsque Episcopum capitis loco, reliquis magno consensu Episcopis habitum esse, didicissent, piè hoc quoque ac pręclosè fecerunt, vt qui & Ecclesiam & Episcopum præcipuè sibi colendos proposuissent, vtriusque & opes opibus suis augerent, & quum res posceret, pericula periculis item suis propulsarent.

Et iterum postea: Ab his profectus Maioribus Christianissimis Rex Franciscus cùm animaduerteret, quantam semper vim habuisset ad res continendas, esse vnum in Ecclesia Romanum Episcopum, vtpote Petri Successorem, reliquorum & dignitate, & authoritate Principem, ad quem cæteri vt ad Caput referrentur, qua maximè re, nostra hęc in terris militans Ecclesia, illius in cœlo triumphantis effigies quędam agnosceretur: non minori cura ac studio prouidit, nequa inde secessio defectione vllam ob causam accideret.

Anno Domini 1550. Iulius 3. Pontifex factus mox celebrat Iubileum. Ac primo Pontificatus sui anno Concilium œcumenicum, quod antea inchoatum fuerat Tridenti, sed ad tempus aliquod intermissum, de nouo indixit. Cui Concilio Pius demum quartus finem imposuit. Cuius tempora etsi cum Iulio tertio minimè concurrunt, tamen ne ea, quæ ad Tridentinum Concilium pertinebant, nimium disiungerentur: hunc in locum cætera Imperatorum & Regum Christianorum mandata visum est aggregare.

Mandatum Ferdinandi Imperatoris. Cùm Beatissimus in Christo Pater D. Pius 4. S. Romanę ac vniuersalis Ecclesię Pontifex maximus ad id nos hortatus sit: Oratores nostros constituimus, vt vices nostras in Concilio Tridentino gererent, ratum habituri, quicquid per illos actum fuerit, &c.

Mandatum Sebastiani Portugalliæ Regis. Constituimus N. nostrum Oratorem ad ea nostro nomine Tridenti agenda, quę ad cęterorum membrorum cum Romano Pontifice Catholicę Ecclesię supremo pręside, & Christi Vicario, Sanctáque Sede Apostolica omnium Ecclesiarum parente & Magistra, vnionem, hęresum errorumque extirpationem, & morum reformationem, & reliqua, quę ad Catholicę religionis augmentum fidei exaltationem & Christiani nominis hostium debellatio-

nem, expedire & conducere Sacro Concilio & eidem nostro Oratori videbuntur.

Carolus Gallorum Rex ad Concilium Tridentinum à Pio 4. indictum misit Guidonem Fabrum, qui testatur in Oratione sua, eundem Carolum Regem allegasse Ludouicum Sangelesium ad Pium 4. Pontificem Magnum, vt ipsum Pontificem currentem quidem sponte sua ad Concilij procurationem acrius incitaret: Galliæq; vulnera ita nudaret, ita detegeret Pontifici ceu parenti bono: vt tamen ea ipsa ne deduci quidem alia ratione, nisi libero Concilio, nedum curari penitus, aut sanari posse contenderet.

Mandatum Philippi Hispaniarum Regis. Cùm beatissimus in Christo Pater, & Dominus noster D. Pius 4. diuina prouidentia Sacrosanctæ Romanæ sedis Pontifex Maximus, *vniuersale Concilium Tridentinum continuandum indixerit: illustrem Dominum N. Procuratorem constituimus,* vt coram Reuerendissimis S. R. E. Cardinalibus, à Beatissimo Pontifice Legatis nominis, *aliisque patribus ibidem congregatis nostro nomine compareat.*

Literæ Ducis Florentiæ ad Legatos Concilij Tridentini. Cum summo effectu, summáque pietate iam inde à Maioribus nostris Sanctam sedem apostolicam, summósq; Pontifices Iesu Christi Domini nostri Vicarios, & Catholicam Ecclesiam in fide ac sinceritate patrum nostrum coluerim semper ac studiosè obseruauerim: officij ac reuerentiæ meæ fore arbitratus sum, ne in sancta ista tantorum Patrum vniuersali Syndo, authore Deo, Summóque Pontifice pientissimo congregato, cessarem, quin pro virili mea per Ioannem hunc studiosissimum Legatum nobilitate natalium, fide, moribus, ac doctrina insignem, reuerendissimis atque illustrissimis DD. v strıs adessem, qua optimum sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ fidei alumnum decet promptitudine atque obsequio. *Sequitur mandatum eiusdem Cosmi Medices Florentiæ ac senatum Ducis in eandem sententiam.*

Literæ Reipub. Venetiarum ad Concilium Tridentinum. Cum Pio 4. digna Dei prouidentia Sacrosanctæ Romanæ atque vniuersalis Ecclesiæ Pont. Max. (vt christiani gregis incolumitati salutique consuleret) vniuersali placuerit in ista vrbe Tridento haberi concilium, quod sanctum & venerabile omnibus semper habitum est, ac propterea eò mandauerit conuenire tot singulari sapientia ac Religione præditos viros, qui christianam disciplinam diuina imprimis cura fauente, in suam restituant integritatem ad nos etiam pertinere visum est, pro summa nostra in Christum Seruatorem ac Dominum pietate, ac iuuandæ Religionis desiderio próque ea, quæ eundem Pont. Max. Christi Vicarium in terris gerentem prosequimur, obseruantia, quæ omnia à Maioribus nostris edocti, perpetuò retinere & volumus & debemus: præter ecclesiasticos nostræ ditionis viros; quos istuc se cónferre quàm primùm curauimus, nostros certos ac graues homines eodem legare, qui nostro nomine sancto isti consilio intersint ac faueant.

Mandatum septem Cantonum Heluetiorum. Nos sacrosanctæ apostolicæ sedis obedientes filios ac defensores ostendimus ab antiquo.

Adamatus Orator septem Cantonum Heluetiorum. Pius Pontifex Maximus œcumenicum concilium in hac Tridentina ciuitate aperuit. Itaque Lucernenses, Vranienses, Surthienses, Syluanienses suprà, & subtus Syluam, Turgienses, Friburgenses, & Solodorienses, qui erga sedem Apostolicam, & vestrum hunc sanctissimum ordinem bene semper fuerunt affecti, noluerunt & ipsi in re tam necessaria, & in publica quasi totius orbis causa suos Oratores desiderari. Cupiunt enim maximè, & vehementer exoptant, hoc vobis testatum relinquere se quidem, quód ad fidem, Religionem & obedientiam attinet, itémque alacritatem & studium iuuandi Romanam Sedem, nullis populis, qui christiani censentur, cedere. Gratias enim Deo agunt, quód eius munere sibi datum est, quod iis viribus, quibus inuicti ferè semper extiterunt, in huius sedis beneficium semper vsi sunt. Quorum fidem satis erit hoc tantùm argumento comprobasse, quód cùm sint ipsis fide hostibus coniunctissimi: nunquam tamen adduci potuerunt, vt in eorum peruersa dogmata aliquando concederent. quin potius eis semper constantissime restiterunt: Et hoc apertissimè declararent, quando initio cum ipsis fide hostibus Religionis causa bello, immanissimum ac nephandissimum Ecclesiæ hostem Zuinglium Hæresiarcham

siarcham peremerunt, exactúmque è cadaueribus combusserunt. Hęc autem testari placuit, vt quique exploratissimum & persuasissimum habeant, Heluetios erga Romanam sedem tales semper fore, quales omnibus pro sæculis fuerint.

Sigismundus Poloniæ Rex ad Tridentinam Synodum misit Valentinum Præmisliensem Episcopum, qui loco suo eidem Synodo assisteret, cum literis inscriptis, ad S.R.E. Cardinales Concilij Legatos. *Valentinus autem indictionem Concilij Deo primùm, deinde* Beatissimo ac Maximo Pontifici Pio 4. *acceptam fert.*

Philibertus Sabaudiæ Dux in literis ad Synodum Tridentinam. Et Pontifici Summo qui hoc tam salubre medicamentum adhiberi voluerit, & vobis omnibus maximę sunt agendæ gratiæ.

Reynaldus Ferrerius Orator Christianissimi Regis in oratione apud Concilium habita. Vos Itali, vos Hispani Patres, appello: periculum ex aliis facite, vobis quod ex vsu fiet, cuius magis intersit, hanc veram & seriam disciplinæ Ecclesiasticæ emendationem fieri, quàm Romani Episcopi Pontifici Maximi, summi Christi Vicarij, Petri successoris, in Ecclesia Dei supremam potestatem habentis.

Martinus Royas Portalenbens Magni Magistri ac totius Orbis Hierosolymitani Orator in generali congregatione: De magistro & societate nostra id vobis, amplissimi Patres sanctè præmitto, quæ ab hoc sanctissimo conuentu decreta emanabunt, pro iis omnibus non fortunas modò & facultates, sed etiam vitam & sanguinem, si opus fuerit, esse effusuros. Cùm in Hospitalitate & christiana militia, piè ac fortiter exercendis Ordo noster perpetuò incumberet, omnipotente Deo, summorum Pontificem Principum, aliorúmque piorum hominum animos permouente) tandem effectum est, vt non exiguum facultatum atque fortunæ acceperint incrementum, *Et quę sequuntur. His præclarissimis hominum vndequaque Doctissimorum functionibus illustris fuit Tridentina Synodus & omnibus solennis. Horum autem omnium sententia vergebant vt Sedis Apostolicæ decus eò altius emineret quo magis à Christo commendatur, aduersus ingruentes hæreses & schismatum monstra. Plaudamus ergo Tridentino Concilio à Romanis Pontificibus non sine diuini numinis impulsu indicto. Veneremur Tridentinam Synodum à Legatis Ecclesiæ Romanæ gubernatam, ab Archiepiscopis, & Episcopis ex omni gente confluentibus celebratam, ab Imperatoribus Romanis, primum Carolo 5. deinde Ferdinando agnitam, & in magno pretio habitã, à Regibus Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, Poloniæ, Hungariæ, Bohemiaque per Legatos suos frequẽtatam, à Rebuspub. Venetorum & Heluetiorum, itémque à Ducibus Sabaudiæ, Florentiæ, & aliis Regnorum Præfectis, Ordinúmque Magistris, studiosè ac summo cum honore obseruatam. Aderant præterea insignes Theologi, de quorum dictis paulo antea nonnihil, eruditissimisq; quæ ad nostrum propositum accommodari queãt, sumpsimus. Porrò vt tot viri omnium Ordinũ ac generum in vna, eadémque fide non semel, sed ter sub diuersis Pontificibus & Imperatoribus Romanis tanto cum sumptu & labore suo conuenirent, vt tot annis post internalla etiam plura & impedimenta grauissima tamen simul persisterent, vt in tanta linguarum, morum, & ingeniorum varietate omnes idipsum in Domino saperent ac sentirent, vt tot quæstiones, quot alias nunquam in vllo Concilio propositæ fuerint, tanta cum diligentia & doctrina deciderent, vt postremò tantum Concilium fæliciter absoluerent, finémque & manum vltimam, idque oblatrantibus vndique Hæreticis, imponerent, hoc quale opus sit, ille cogitet, qui oculis suis videt nihil simile vel in vnaq; quapiã Prouincia per Protestantes vnquã effici potuisse, etiamsi illud sæpissimè, frustrà tamen semper, tentauerint. Conuenerunt Lutherani & Caluinistæ quot vicibus, quot in locis, quanta cum quorundam Optimatum cura & impensa? Et tamen quis nescit, nunquam eos aut in tanto etiam infima sortis Theologorũ numero conuenisse, quantus Episcoporum Tridenti affuit? Aut tot mensibus simul perstitisse, quot annis Tridentina Synodus perdurauit, aut ita discessisse ad postremum, vt acquiescerent vni sententiæ, ac eandem fidem de Eucharistia cæterisq; articulis inter ipsos agitatis, vel reciperent ipsi, vel alios docerent.*

Nihil obfuit illustri splendori Patrum Tridentinorum hæretica petulantia, qui de literariũ diuinarum veritate saluteque labantis Republicæ in consensu gẽtium omnium disputabant. Inuidia soli Lutherani crepebant & famosis libellis apud imperitos Pontificiam potestatem & Concilij authoritatem detrahebant, modo locum, modò præsides, modò aliud atque aliud criminabantur, vt celerius præcipites ruerent quo omnes ruunt qui Ecclesiæ Catholicæ & apostolicæ authoritatem non suspiciunt.

Ieiuniorum

VIII.

Ieiuniorum & supplicationum pro pace Christianorum Principum exoranda publicatio.

Hac constitutio desumpta est ex praxi beneficiorum Petri Rebuffi Iuris Doctoris & C. nunc in vniuersitate parisiensi publici professoris.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

QVO in statu respublica christiana constituta sit, & quæ pericula extremæ calamitatis immineant, satis ab omnibus cognosci arbitramur. Non enim solum vno malo premimur, sed multis externis, & internis mixtis. Hinc enim perpetuus christiani nominis hostis nostris imperiis, ac regnis ditatus, & potentior ac vicinior iam factus, reliquis afflictæ christianitatis inhians, dissensiones nostrorum principum lætus aspicit. Neque aspicit solum, sed fouet, & ad suum lucrum vertit. Habet namque domesticum exemplum occupati hoc astu & via per maiores suos, Orientalis Imperij, quod tunc Græci eodem quo nunc nos laboramus morbo, hæresibus & intestinis bellis laborabant. Illinc verò nos, quamuis ex tanto christianorum populorum numero pauci admodum relicti, tamen hoc non valente, tenues virium nostrarum, reliquas assiduè inter nos consumimus, & paratiores ad prædam reddimus, miscendoque omnia, ac Deum magis ac magis in dies offendendo, omnem operam damus, vt pericula ipsa satis per se ceruicibus nostris imminentia maturentur & augeantur. Quorum malorum omnium radix & principium quoniam est discordia, ideo nos vsque ab initio nostri Pontificatus hoc per Dei gratiam præuidentes, rectum iter tenere & æquum patrem nos omnibus præbere studuimus.

Discordia omnium malorum principium & fomes.

Neque aliquid inquam, omisimus quantum in nobis fuit: quod ad pacem inter Principes christianos conciliandam attineret à qua re etsi labores nostri toties ante hac incassum suscepti deterrere nos poterant, volentes tamen cum Apostolo Paulo perseuerare, dum licet, in omni patientia & doctrina, nouissimè intelligentes christianos exercitus in hyberna deductos esse, statim nostrum & apostolicæ sedis legatum de latere, ad charissimos in Christo filios nostros Carolum quintum Romanorum Imperatorem semper Augustum, & Franciscum Francorum Regem christianissimum iterum pro pace misimus. Verum quum omne datum optimum desursum proficiscatur à Patre luminum, & pax speciale donum sit Dei.

Studium pontificis in procuranda pace & concordia inter Reges Christianissimum & Cæsarem.

Eam desuper petendam & orandam censentes, ac considerantes, quod ad vnius preces diuina prouidentia non concedit, id eam aliquando multiplicatis intercessoribus largiri, & quod per prophetam conqueritur, quod nemo eius iræ Precibus & orationibus se opponeret, necnon edocti in sacris literis patres nostros ieiunio & fletu ac orationibus diu pura fide & syncera charitate factis, Dei iram sæpius placasse & quo dissidio concordiam, pro bello pacem, & victoriam impetrasse. Idcircò cùm multum valeat oratio ecclesiæ assidua, omnes vtriusque sexus fideles tam in alma vrbe nostra, quam in quibuscunque regnis, dominiis, prouinciis, ciuitatibus, oppidis, terris, & locis, per vniuersum orbem constitutos requirimus & hortamur in domino, vt ad eundem dominum nostrum se conuertendo, Postquam ex publicatione per ordinarios locorum facienda præsentium notitiam habuerint quarta ac sexta feriis immediatè sequentibus, orationibus, & eleemosynarum erogationibus vacent, & qui ætatis legitimæ fuerint, nisi iusto impedimento teneantur, sabbathi sequenti etiam ieiunent, interim cordis contritione & oris confessione suam conscientiam exonerare omni studio procurantes. Etsi ipsa die sabbathi aliàs ieiunium ab ecclesia indictum fuerit, illud aliquanto arctiore victus ratione, & cibi potúsque abstinentia quàm ecclesiæ ritus communiter consueuit, pro cuiusque tamen viribus obseruent. Vtque Deum sibi magis propitium reddant, die dominica dictam diem sabbathi immediatè sequentis sacratissimum corporis Christi deuotè percipiant, Deum ex intimo cordis exorantes, vt calamitates populi sui pretioso filij sui sanguine redempti, tandem miseratus toti orbi christiano pacem, vnitatem, & concordiam largiri dignetur, vt sic eius fideles ab omnibus aduersitatibus liberati, & in tranquillitate constituti diuinæ maiestati eius deuotum exhibeant famulatum. Vt dictum sacramentum tranquilliori conscientia recipere valeant, nec ab hoc ex absolutionis difficultate retrahantur, atque etiam vt eorum oratio quanto puriori animo, tanto ad impetrandam misericordiam & gratiam

Modus & ratio consequendi has indulgentias.

diuinæ

diuinæ bonitatis sit acceptior, omnibus & singulis Christifidelibus supradictis, vt confessores sibi eligere valeant, presbyteros seculares, vel cuiusuis ordinis regulares, qui confessionibus eorum diligenter auditis, Eos & eorum quemlibet à quibuscunque eorum peccatis, criminibus & delictis quantumcunque grauibus & enormibus, etiam sedi apostolicæ reseruatis, etiam in bulla quæ in die cœnę Domini legi consueuit, contentis, & à censuris propterea incursis.

Præuia tamen emendatione cum pœnitentia & debita satisfactione hac vice duntaxat absoluere, ac pro commissis sibi pœnitentiam salutarem iniungere, ac vota quæcunque per eos emissa, castitatis & religionis votis duntaxat exceptis, in alia pietatis opera commutare valeant, facultatem dicta auctoritate apostolica impartimur. Et insuper vt eosdem Christifideles etiam præmiis cœlestibus ad hoc inuitemus, omnibus & singulis christifidelibus supradictis qui præmissa adimpleuerint ac processionem desuper indicendam & ordinandam in oratione & absque strepitu ac contentione secuti, aut qui aduersa valetudine, seu alio legitimo impedimento detenti, huiusmodi processioni interesse nequeuntes, eleemosynam iuxtà eorum deuotionem alicui pauperi Christi eis bene viso piè elargiti fuerint, vel si indigentes existant, quinquies orationem dominicam & toties salutationem angelicam pro pace & fœlici statu militantis ecclesiæ, orantes deuotè recitauerint, de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius authoritate confisi plenissimam peccatorum suorum remissionem in domino concedimus & elargimur.

Indulgentia ab omnibus peccatis reseruatis sedi Apostolicæ.

Et vt hæc omnia ad multorum vtilitatem peruenire valeant, simul & misericors dominus pluribus exoretur, omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, vt quamprimum præsentes literæ ad eorum manus peruenerint, eas siue earum transumptum manu alicuius prælati seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ subscriptum, vbique per eorum prouincias diœceses vel ecclesias, absque vlla fraude vel quæstu cum gratiis, concessionibus, facultatibus & indulgentiis suis. gratis publicari faciant in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, constitutionibus & ordinationibus apostolicis & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Præsentibus postquam in vrbe ac ciuitatibus & diœcesibus prædictis publicatæ fuerint, aut ad supradictorum christifidelium aures peruenerint, & quartæ ac sextę ferię ac dominica dies, præfati elapsi fuerint, minime valituris. Datum Romæ apud S. Petrum annò incarnationis Domini 1543. 5. Id. Decembr. Pontificatus nostri anno X.

Fraus & quæstus prohibentur.

Pacis studium omnibus Reipublicæ moderatoribus Principibus potissimum seriò curari debet ne eorum subditi bellico furore rapiantur lacerantur & miseram degant vitam. Infelix enim patria illa habetur in qua Principes tranquillitatis contemptores mutua internecione gaudent. In turbas & discordias pessimo cuique plurima vis, pax & quies bonis artibus indigent. In pacem causa & merita spectantur, vbi bellum ingruit, innocentes & noxij iuxta cadunt. Omnium rerum & parens & nutrix est pax, Bellum repente semelque quicquid est pulchrum, obruit extinguit abolet omniumque Iliadem & Lernam malorum in vitam mortalium effundit. Grata pacis insignia vt in vere ipso omnia virent sic omnia vigere videntur, crescunt opes, vigent leges floret respublica disciplina, feruet religio, valet æquitas, pollet humanitas, vberior est quæstus pauperum splendidior opulentia diuitum. His omnibus pacis fructibus carebat ætas Pauli III. Pontificis, ob crudeles & indies exasperatas Cæsaris & Regis Gallorum discordias. Vbique terrarum sæuiebat Mars horum potentissimo Principum satellitio cũ Martem dico non vnum aliquod malum dico, sed malorum omnium oceanum. Implacabiles illæ Principum rixæ ingentem farraginem calamitatum inuexerant rebus humanis, & multò grauiora minabantur. His dissidiis gaudebant omnes, nouis opinionibus distrahebant & subinde nouas struebant Ecclesiæ insidias, Turca vigil prædam huius discordiæ habebat. Quid faceret optimus parens Pontifex in tanto rerum tumultu inter has plagas quid cogitaret nisi de placandis numinibus iustè in homines iratis. Quid ergo? Omnes ad Domini misericordiam confugere precipit, publicas supplicationes & ieiunia omnibus Catholicis iniungit, & è thesauro Ecclesiæ locupletissima dona elargitur. Deinde per legatos has literas ad Cæsarem & Francorum regem Franciscum pro pace ineunda scripsit.

Extant autem apud Onuphrium ex cuius monumentis decerpta sunt, illásque hic apponimus vt omnibus constet quanto studio pastor gregis Christiani sollicitus pacis commodi, quantumque à factionibus & dissidiis alienus fuerit.

PAVLVS III. PAPA DILECTO FILIO CAROLO V. ROMANORVM IMPERATORI AVGVSTO.

CHARISSIME in Christo fili noster, salutem & apostolicam benedictionem. Mirum fortasse Maiestati tuæ videri poterit, nos hunc laborem procurandæ inter te & Christianissimum Francorum Regem pacis, toties à nobis aliàs, ac nouissimè per Legatum ad te missum frustra tentatum, nunc repetere: Sed si eadem Maiestas tua officium nostrum, quale in hoc esse debeat, recordata fuerit, si statum afflictum Christianitatis respexerit, profectò eadem maiestas tua, quæ æquitate & sapientia pollet, & nos quod agimus valdè necessariò agere fatebitur, & æquiori animo has nostras literas leges: quas nobis Dei honor, salus populi Christiani, proximique, ac grauissimi periculi omnibus imminentis, metus ac dolor expressit. Quamuis iam inde ab initio pontificatus nostri, sicut tuæ maiestati notum est, nihil antiquiùs nobis fuerit, quàm lenire vestras iras, per quas viam infensissimo hosti aperiri ad Christianitatis exitium videbamus, atque ob eam caussam literas, nuncios legatósque nostros sæpiùs ad vos miserimus. Nósque etiam ipsi Nicæam nauigauerimus, licet hactenus à Deo (nostris forsan peccatis obicem, inter nos & illius gratiam ponentibus) non meruerimus obtinere, vt nostræ preces & hortationes ad pacem à vobis exaudirentur. Tamen quo ad nobis suppetet vita, nunquam à nostro officio, captáque via cessandum nobis putabimus. Sancta enim instantia (fili charissime) & pia opportunitas, & tuæ Maiestati videri debet, nos non cedere labori aut repulsæ, ad salutem omnium communem, quæ si vnquam antea, hoc maximè tempore & communi hoste Turca in maximum est adducta discrimen. Siquidem ille per se potentissimus, occasione etiam nostrarum discordiarum fretus, & mari inualuit qua parte antea inferior putabatur, & Hungariam propè occupauit. Magna etiam nunc elatus fiducia, ex iis quæ nouissimè gesta sunt, ita vt viribus nostris attritis, suis adauctis, valdè timendum sit, nec omninò dubitandum, quin sequenti anno graue vulnus Christianitati infligat, nisi Dei misericordia nos iuuerit, ad quæ mala impendentia cum remedium die noctuque conquireremus, nullum sanè aliud post opem diuinam nobis occurrit, nisi vestra concordia, & vniuersale Concilium. Quod cum iamdudum indictum, nuperrimè Tridenti conuocauerimus tanquam loco omnibus idoneo, & præcipuè ad tranquillandam Germaniam apto, cuius quidem inclytæ nationis præcipuam curam hæc sancta sedes semper habuit, vt debuit: miserimusque eò iam tres S. R. E. Cardinales, alterum nobis restat, vt vestræ conciliationis curam, quam vis hactenus infeliciter tentatam, nunc acriùs repetamus, quam cum æqua hinc inde charitate, animique nostri synceritate & erga vtrunque vestrum beneuolentia semper tractauimus, nullúmque nostri laboris retulimus, quemadmodum ex literis legati ad te missi molestissimè intelleximus, parte autem altera, certissimis nuntiis & literis cognouimus, ipsum Turcam maximos apparatus terra marique facere, ad nos proximo vere inuadendos. Nos considerantes, quod stante hoc inter te & Regem Christianissimum bello, nulla eidem Turcæ poterit ratione obsisti: postea autem prouidentia sera futura est: Statuimus enim Dei adiutorio vt nihil intentatum relinquamus, experiri iterum per nos ipsos, id quod hactenus per literas, nuntios & legatos nostros assequi non potuimus, nullaque ætatis nostræ vel temporis, aut alterius ratione habita, prodire ipsi ex nostra Sede, versusque vos iter facere colloquij vobiscum habendi causa, sperantes si non nostræ, saltem eius cuius vicem gerimus reuerentia, vos nostrum congressum pro salute præsertim publica non esse recusaturos, sed aliquem ad locum nobis propiorem venturos, in quo cum vtriusque vestrum commodo, & securitate congredi nobiscum, vt ea in hoc, vtinam non extremo Christianitatis periculo, explicare vobis possemus, quæ Deus omnipotens inspirauerit, ad publicam omnium fidelium, vestrámque etiam priuatam vtilitatem. Quamobrem ita nos vrgente nostri officij debito, Maiestatem tuam per Dei misericordiam rogamus, vt nobis facultatem huius colloquij præbere, interimque ab armis cessare, & viam tabellariis, & aliis per nos ad hoc mittendis, aperire, facere Dei & Christianitatis caussa velit. Decreuimus enim postquam qualicunque Dei iudicio, nos tali tempore, talibus periculis, in hoc loco reperimus, nullas prætermittere partes vel patientiæ, vel industriæ quæ ad nos nostrúmque officium pertineant: sperare tamen volumus, quod vos pro bonitate, & singulari vestra prudentia, huiusmodi periculis animaduersis, quódque

nos

nos nullo alio respectu monemur nisi salutis publicæ, quæ ad vestram propriam redundat, cum tanquam potentissimi principes plus quàm cæteri in communi ruina amittere possitis, & plus Deo debeatis quàm cæteri: propterea memores vestræ dignitatis atque officij, & conuenire alicubi nobiscum, & nostris fidelissimis monitis aures præbere non recusabitis: Cum iam dudum prospicere potueritis, quod ad æqualitatem nostri in vos amoris pertinet, nos omni affectu vacuos esse, atque hunc laborem nostra certè ætati non leuem, nulla alia nisi nostri officij ac diuini obsequij, communisque salutis caussa suscipere. Hortamur insuper Serenitatem tuam, vt velis pro sua pietate curare atque perficere, vt omnes prælati tuorum regnorum tam Hispaniæ quàm Neapolis & Siciliæ, aliorumque tuorum dominiorum, ad Concilium quàm citius proficiscantur, sicut ex officij sui debito, ac nostra etiam iussione facere tenentur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris. Die XII. Nouembris, anno M.D.XLII. pontificatus nostri anno nono.

PAVLVS III. PAPA DILECTO FILIO FRANCISCO FRANCORVM REGI CHRISTIANISSIMO.

CHARISSIME *in Christo fili noster, salutem & apostolicam benedictionem. Etsi vereri possumus, ne hoc nostrum officium suadendæ inter te, & serenissimum Cæsarem pacis, toties iam à nobis frustra tentatum, quódque his literis nunc repetere instituimus, nimis crebrum aut immodicum tuæ Maiestati videatur, propterea quod iam inde, & ab initio pontificatus nostri continuata, & nunquam intermissa cura, literis, nuntiis, & legatis, & nostris antea & nuperrimè ob eam rem missis, demùmque nos ipsi Nicæam profecti, nihil aliud egimus: tametsi eadem tuæ Maiestatis pro tua sapientia animum ad nostrum officium, necessitatémque Christianitatis, & pericula illi impendentia retulerit speramus eam, & boni consulturam esse hanc nostram toties repetitam instantiam, & æquo animo has nostras literas perlecturam: quod vt facere velis, studiosè abs te petimus. Si enim vnquam antea (fili Charissime) pax inter vos expetenda, & omnibus modis procuranda fuit, hoc certè tempore magis est. Cum hostes Turcæ, illi quidem antea potentissimi, nunc etiam opinione maritimarum virium aucti, & iis, quæ proximè apud Pestum in Hungaria sunt gesta, elati, maximos terra, marique exercitus in dies apparere dicuntur, sicut nobis certissimè significatum est: nec verò possumus dubitare, quin his copiis afflictam dissensionibus & attritam viribus Christianitatem, & ipsam præcipuè Italiam Vere proximo inuadant, nec sperare si inuaserint, eis posse alia ratione obsisti, quàm si Dei clementia, per huius quem suademus pacis beneficium, nos à potentissimo hoste tueri voluerit. Quamobrem nos hanc curam die noctuque voluentes, vt si qua possumus ratione his malis occurramus, nullum aliud remedium post diuinam opem, nisi in Concilio vniuersali, vestráque concordia, reperimus. Cùm ipsum Concilium iampridem, vt tua Maiestas nouit indictum, nuperrimè Tridenti conuocauerimus, loco tam omnibus idoneo, tum ad tranquillãdam Germaniam, cuius rei summo desiderio tenemur (vt debemus) maximè apto, illuc etiam tribus legatis nostris S. R. E. Cardinalibus iam destinatis: Restat nobis alterum, vt pacis inter vos curam repetamus, eò nunc acriùs, quo magis & propius vrget periculum, vt sicut facere debemus, nunquam ab officio nostro desistamus. Considerantes igitur omnem postea operam fore nobis & incassum futuram, si ad vestram discordiam externum bellum & potentissimi hostis impetus accesserit: statuimus, Deo adiuuante, priusquam omnes corruant experiri iterum per nos ipsos id, quod per nostros legatos obtinere non potuimus, nulla neque temporis, neque nostræ ætatis, aut alterius respectus ratione habita, prodire ipsi ex nostra Sede, iterque versus vos arripere, colloquij vobiscum habendi caussa, sperantes vos si non nostræ at illius cuius vices gerimus reuerentia, nostrum congressum præsertim pro salute publica non esse recusaturos, sed aliquem ad locum nobis propiorem venturos. & cætera, vt in præcedenti.* His lector æquus erit existimator studiosissimi pacis procurandæ animi quo summus Pontifex ducebatur.

IX.

Declaratio exemptionum ob numerum duodecim filiorum.

PAVLVS Papa Tertius Motu proprio, &c.

CVM, sicut accepimus, dilecti filij Sebastianus de Monteacuto, & Benuenutus Oliuerij, mercatores Florentini, à nobis in Camera nostra apostolica,

 dobana

dohanas almæ vrbis nostræ, necnon Grasciæ, ac Ripæ, & Ripettæ, ad certum tempus nondum finitum, & pro certa annua notabili pecuniarum summa, ac cum pactis, & capitulis in instrumento desuper celebrato latius contentis; & inter cætera quod nullus præterquam S.R.E. Cardinales, ac Præsidentes, & clerici Cameræ & qui in dictis capitulis comprehenduntur pro eorum vsu à solutione dohanæ huiusmodi sit exemptus conduxerint, nonnulli etiam forenses, & qui in ipsa Vrbe cum eorum familia nequaquam habitant, sub certis coloribus, & præsertim quod plures filios procreauerint, & quandoque numerum duodecim filiorum suppleri, quandoque etiam defunctos filios in dicto numero duodecim connumerari satagentes, & nonunquam numerum prædictum filiorum excedere asserentes, & siue sub prætextu paupertatis, siue ex aliis causis, & occasionibus, etiam per fauores & mendicata suffragia, exemptiones, & immunitates à solutione pedagij, passus, & gabellæ almæ Vrbis prædictæ extorserunt, & in dies extorquere quamplures nituntur, & huiusmodi affectatas exemptiones, & pro rebus etiam mercimoniis, ad almam Vrbem conductis, vt vendant extendi, & sibi obseruari debere prætendunt: quo fit vt appaltatores prædicti contra formam dictorum capitulorum plures lites, & controuersias sustinere & quandoque etiam fiscum nostrum pro obseruatione capitulorum huiusmodi, & emendatione damnorum in iudicium trahere, & non modica damna sufferre & expensas subire cogantur: idque tandem in nostrum Cameræ nostræ apost. damnum redundare dignoscatur, tum ex huiusmodi refectione damnorum, tum etiam quod cessantibus huiusmodi molestiis, nisi prouentus dictæ dohanæ diminuti, sed illæsi, & intracti existerent, in futuris locationibus meliorem conditionem Cameræ prædictæ pro sublеuandis ipsius oneribus afferrent. Nos itaque cupientes quod ea placita sunt & dictis appaltatoribus etiam cum iuramento promissa, & in instrumentis & capitulis quomodolibet, etiam successiue quandocunque cum Camera apostolica initis, & celebratis contenta, inuiolabiliter obseruentur, eorumque; & Cameræ nostræ apostol. cæ prædictæ indemnitati quantum possumus consulere, ac ne etiam huiusmodi excogitatis artibus via fraudibus aperiatur aliásque in præmissis opportunè prouidere: Motu proprio, &c. ac ex certa nostra scientia & de apostolicæ potestatis plenitudine de præmissis certam notitiã haben. & habere in testan omnes & singulas causas huiusmodi ad nos aduocantes, illásque penitus extinguentes, declarantésq. intentionis nostræ fuisse & esse, quod quo ad solutionem dictarum dohanarum, capitula conuentiones, & pacta cum Camera nostra celebrata obseruentur: Exemptiones vero, & immunitates quæcunque hactenus quomodolibet concessæ, pro illis duntaxat, qui numerum duodecim filiorum superuiuentium habent quousque in communi viuunt, ac in ipsa Vrbe cũ eorum familiis continuo degunt, etiam pro vsu solum eorum, non autem pro mercimoniis, & aliis rebus, quæ ad ipsam vrbem vt vendant, per eos vehuntur, & seu vehi, & apportari faciunt, pariter obseruentur: Omnes & singulas exemptiones, immunitates, & priuilegia aliàs à nobis concessa & emanata, quo ad dictas dohanas almæ Vrbis, illis aliàs in suo robore permansuris, reuocamus, cassamus, & annullamus, ac pro cassis, irritis, & nullis habétes, eis nullatenus suffragari. Sicque per quoscunque, etiam sacri palatij apostolici causarum Auditores, & S.R.E. Cardinales, & alios, etiam Romanę Curiæ officiales, & iudices, quocunque nomine nuncupentur, & dignitate fungantur, sublata eis & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, diffiniri, & interpretari debere, irritum quoque & inane quicquid secus à quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter attentari contigerit, decernimus. Mandantes dilecto filio nostro Guidoni Ascanio Sforciæ S.R.E. Cardinali Camerario nostro, necnon Pręsidentibus, & Clericis Cameræ prædictæ vt præmissa obseruent, & ab aliis inuiolabiliter obseruari faciant mãdent, Non obstantibus præmissis, constitutionibus, & ordinationibus apostolicis quomodolibet desuper concessis tam sub plumbo, quam per breue, & sub quibusuis verborum expressionibus, & clausulis etiam fortissimis derogatoriarum derogatoriis, irritantibus & aliis decretis, ac singulorum præmissorumque omnium & aliorum hic forsan latius generaliter. vel specialiter de necessitate exprimendorum tenores, nomina & cognomina, qualitates, prærogatiuas singulorum in dictis

Causa quibus impulsus est Pontifex ad ferendam hanc constitutionem.

Exemptio ob numerum duodecim filiorum decernitur.

Reuocatio præcedentium exemptionum.

Executores huius constitutionis

Clausula derogatoria.

priuilegiis

priuilegiis comprehensorum, ac causas, & circunstantias, & compendia, perinde ac si specificata mentio, & indiuidua, ac de verbo ad verbum expressio facta foret, & non per clausulas generales idem importātes, pro plene sufficienter expressis habentes, cæterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque &c.

Etsi omnibus ipsius naturæ gratia liberos gignere concessum esse videatur multisque sobolis multitudo anxia sit, commendantur tamen apud historicos parentes multæ prolis, qui iure optimi coniugij illa fœcunditate locupletati sunt, nam extra illud nihil vel fœlix vel fausti vel legitimi expectari potest. Zonaras Annalium thomo secundo Lamech Poligamiæ Institutorem ob numerosam liberorum congeriem retulit, Artaxerxes pariter vt refert Iustinus lib. 10. ex pellicibus centum & quindecim suscepit liberos ex vxore tres tantum. Apud eundem Iustinum libro trigesimo nono legimus Hyerotimum Arabum Regem prole fortunatissimum Regem & antiqui & sui seculi Principes superasse prolis copia, sexcentos enim filios vario Pellicum congressu habuit. vulgaris est apud Plutarchum historia Scyluri Scytharum regis cui superstites octuaginta liberos masculos reliquit. Embracius Britanniæ Rex, Bruti qui primus ibi regnauit abnepos viginti quinque filios & triginta filias generauit: sed vt parum laudis promerentur qui vel scortis vel illicita veneris impetu plures excipiunt spurios sic mea sententia qui ex legitimi matrimonij copula domum, vel vrbem clara prole fœcundant digni sunt qui & priuilegijs constitutis gaudeant & ab omnibus prosequantur amore hic etiam Ethnicis antiquo vsu comparatum esse scimus, Romanos magistratus ad coniugium & prolem excitandam non solum pœnis coercere solicitos fuisse repugnantes, sed & præmijs inuitare iuuentutem Persæ ingentia munera his qui plures habebant filios proponebant quorum Reges si quando Persidem adirent singulis mulieribus ai sobolis inuitamenta singulos aureos dare consueuerunt, prægnantibus verò duplices, vt pulchrè legitur apud Herodotum lib. 1. & Strabonem lib. 15. mulieribus vero quæ trium liberorum natos solent etiam viuo patre testari, & bonis disponere & negotia gerere ex Senatusconsulto Tertulliano § 10. Inst permissum fuisse constat Hac de causa voluerunt Cæsares numerum liberorum parentes excusare à muneribus municipalibus ex rescripto diui AElij Pertinacis vt habetur. l. semper. §. legem ff. de iur. immun. cuius verba hic adscripsimus.

Εἰ καὶ μὴ πάντων λειτουργιῶν ἀφίησι τοὺς πατέρας ὁ τῶν τέκνων ἀριθμὸς ἀλλ' οὖν ἐπειδὴ ἑκκαίδεκα παῖδας ἔχειν διὰ τοῦ βιβλίου ἐδήλωσας, οὐκ ἔστιν ἄλογον, ὥστε συγχωρῆσαι σχολάζειν τῇ παιδοτροφίᾳ, καὶ ἀνίεμέν σε τῶν λειτουργιῶν, id est; Etsi non ab omnibus muneribus dimittit patrem natorum numerus: tamen quia sedecim pueros habere te per libellum notificasti: non est irrationabile, vt concedamus filiorū educatione remitto tibi munera. Eiusdem argumenti & roboris legem tulit Leontius consularis Palestinus his verbis, Si quis decurio pater sit duodecim liberorum honoratissima munerum quiete donetur quam habes C. de decur lib. 10 cui astipulatur glos. in verbo oneribus. l. 1. C de his qui nu. lib. prop. p. sup. à muner. excus. lib. 10. Ex pluribus Ciuitatum statutis singulare illud Mediolanense omnium veluti Pontificiis constitutioni conuenientissimum referam quo immunitas datur parentibus, ob numerum duodecim liberorum illudque clarius explicat Plotus in suo docto repertorio ad legem si quando. C. vnde vi Huius scholij ampliorem lucem qui desiderat animum discendi cupidum explebit apud Alexand. consil. 120 columna pen. & vel lib. 5. & Marian consil. 208. nu. 15. lib. 30. Rip in l. ex facto. num. 15 ff. de vulg & pupil. substit.

X.

Qui tempore Naufragij, vocati à Patronis Nauium vel Barcarum, auxilium eis ad bonorum præseruationem vel recuperationem præstiterint, quartam partem bonorum præseruatorum: aut recuperatorum lucrantur. Perturbatores autem & occupatores multas pœnas incurrunt.

PAVLVS Papa III. Motu proprio. &c.

ACCEPIMVS Per statuta nostræ Ripæ salubrem dispositionem factam extitisse, tenoris, quod si pro tempore Mercatores seu Nautæ mari nauigantes & eorum naues & barcæ vinis, & alijs mercibus, rebus, & bonis, pro vsu Curialium, oneratæ versus nostram Almam Vrbem seu dictam Ripam ducentes, & miserabiliter casu inopinato naues & barcæ huiusmodi sic oneratæ naufragium paterentur nauésque & barcas huiusmodi naufragas, seu bona in eis existentia, aliqui ab eo-

rum dominis & patronis ad id requisiti, per se ipsos recuperauerint, vel in recuperatione auxilium præstiterint, tales recuperatores & auxiliatores quartam partem bonorum, & rerum mercantilium huiusmodi, in dictis nauibus & barcis, sic naufragium passis existentium, eorum ope & auxilio recuperatorum lucraretur, & aliæ tres quartæ remanentes ad dominos & patronos dictarum nauium & barcarum spectarent & pertinerent, & hoc quidem per fe. re. Nicolai. V. prout in suis literis desuper confectis & in libris statutorum dictæ Ripæ registratis, plenius continetur concessu fuisse. Accepimus etiam quod temporis diuturnitate statutum, & gratia huiusmodi in dissuetudinem abierunt: Et domini locorum, & Terrarum siue temporales siue ecclesiastici, ad quorum Terras, & loca, naues, & barcæ huiusmodi propter naufragium perueniebant, illas ad se ipsos appropriabant, & illorum domini bonis propriis priuabantur, propter quod Mercatores, & Nautæ cum eorum mercibus ad dictam Ripam venire se retrahebant, & sic nostræ Almæ Vrbi, & illius Curialibus non modicum præiudicium inferri videbamus. Propterea huiusmodi inconuenientiis per aliam nostram gratiam proxime præinsertam opportune prouidimus, per quas si aliquam ex dictis barcis naufragium pati, vel propter violentiam maris ad loca prædicta casu peruenire, vel iactum bonorum alleuiandæ nauis gratia fieri pro tempore contingat, illis tantummodo, qui à dominis nauium, & barcarum, illarum personis curam, & gubernium tantum habentibus super tali naufragio in auxilium vocati fuerint, & huiusmodi personis, sic vocatis, si ab imminentis, & præsentanei naufragij periculo, aut bona iam deperdita recuperauerint, his casibus quartam partem bonorum, & rerum in huiusmodi barcis existentibus, & illorum auxilio siue opera sic recuperatorum concessimus, & donauimus: Sed quia in dicta præinserta gratia nostra non fit mentio specifica de dicta quarta parte bonorum, sed quod dictæ personæ, sic vocatæ, tantum statuta, & consuetudinem allegare possint continetur. Et propterea etiam accepimus quod nonnulli iudicant, & dictam nostram gratiam praue intelligentes, ad personas etiam non vocatas extendunt, & sic intelligi debere prætendunt, & illum non habere locum nisi in casibus meri naufragij, & iactus, sed si naues & barcæ huiusmodi integræ vi tempestatis ad littus maris peruenerint, & terram dominorum aliquorum, & attigerint, maximè si pro officialium ipsorum præsentium & iussum eorum dominorum nomine sit illis auxilium præstitum, tunc præstari debere, loci consuetudine debere allegant, & sic intelligi debere satagunt. Nos volentes inconuenientiis huiusmodi obuiare Motu proprio, & ex certa scientia, ac plenitudine potestatis, declaramus nostræ intentionis in concessione præinsertæ nostræ gratiæ fuisse, & esse quod tantummodo vocati, & requisiti ab illis dominis, & personis pro prædictorum recuperatione quartam partem, pro modo bonorum, & rerum recuperatorum, in dictis nauibus, siue barcis, sic naufragium passis, alleuiatis, siue aliter ad littus integrè peruentis, & arenæ commissis, vel alio inopinato casu deperditis, existentium, & eorum opera, & industria, ac auxilio cum prædictis mercibus recuperatis, lucretur, si tamen prædictæ recuperationi actualiter cum eorum personis, non per præsentiam tantum incubuerint, & recuperauerint (aliis personis siue dominis locorum quocunque titulo nuncupatis, siue Cardinales S. R. E. & prædictorum locorum officiales, & aliæ quæcunque personæ priuatæ, siue ecclesiasticæ, siue seculares sint, vel pro tempore fuerint, penitus exclusi) (alias autem tres quartas remanentes, fuisse, & esse, ac restitui & remanere debere ipsorum dominorum, vt prius fuerant: Et pro pleniori firmamento de nouo talibus personis, tantummodo & forma quibus supra, & non aliter, quartam illam pro modo, & rata bonorum recuperatorum, à die dictæ præinsertæ gratiæ naufragium passorum, siue alleuiatorum, vel aliter integrè ad littus peruentorum, & in futurum præuenientorum, alleuiandorum, & naufragium patiendorum, quoquomodo donamus, ac capiendi facultatem concedimus. Alias vero personas modo, & forma præmissis nō vocatas quacunque dignitate etiam Cardinalatus honore & dignitate fulgentes, & ecclesiastica dignitate insignitas, quorumcunque locorum vel terrarum, vel mediate vel immediatè Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subiectorum fures, raptores, latrones, ac rebelles sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ esse censemus, ac pœnis, & censuris iuxta

Vt Pontificio decreto Cæsareum respondeat subiicitam Honorij & Theodosij l. de submersis. C. de naufragiis. lib. 11 cuius hæc verba sunt. De submersis nauibus decernimus vt leuato velo ista causa cognoscantur & si quispiā de talibus negotiis aliquid accepisse detegitur iudex apud quem constiterit, his conquerentibus qui nocantur pro qualitatibus personarum mulctādi remouendi, proscribendique habeat potestatē. Idémque annotauit Bald. & Barbat. tractatu de præstantia Cardinali. q. 11. nu. 1. vers. facit elegans.

iuxta seriem, & tenorem præinsertæ gratiæ aliarum; literarum puniri mandamus Decernentes irritum & inane quicquid in contrarium attentari contingerit in futurum: Volumus etiam quod præsenti nostro motui proprio per quamcunque nostram signaturam etiam motu proprio emanatam, & in futurum emanandam etiam si de eorum clausulis derogatoriis mentio fiat nisi ilius expressa mentio, de verbo ad verbum habeatur nullatenus derogatum censeatur. Præcipientes Clericis Cameræ apostolicæ, Gubernatori, Auditoribus sacri palatij, Senatori Vrbis, Cameræque nostræ Auditori, ac quibuscunque officialibus, & iudicibus quauis auctoritate fungentibus quatenus in præmissis, Dominis, & patronis, seu nautis nauium & barcarũ, sic naufragio oppressarum, aduersus quascunque personas etiam ecclesiasticas, aliterque, vt præfertur, se gerentes, assistant, & pœnis dictis afficiant, cum inuocatione brachij secularis, quatenus fuerit: Constitutionibus & ordinationibus apstolicis nec non priuilegiis, & indultis ipsorum locorum statutis & consuetudinibus, quas tanquam corruptelas, & abusus iudicamus, indultisque quibuscunque specialiter concessis quibuscunque aliisque in contrarium facien. non obstan. omnium præmissorum tenores, & formas pro expressis habentes.

X I.

Coniugatæ mulieres non habitantes in aliquo honesto loco, cautiones de non offendendo à maritis petere aut ex alia causa cum illis litigare nequeunt.

PAVLVS Papa III. Motu proprio, &c.

CVM, sicut accepimus, diuersæ mulieres coniugatæ almæ Vrbis, seu in ea commorantes tam Romanæ, quam forenses, forsan affectantes vitam ad earum libitum inhonestam ducere, vbi se ab earum maritis super earum inhonesta vita, aut prauis moribus argui vident, eos à quibus se amari sciunt, maritis suis in fideiussores quod ipsæ eos non offendent, nec offendi facient, pro diuersis pecuniarum summis etiam excessiuis iudicialiter, aut alias similem cautionem ab eisdem maritis suis exigant: & illis eam quandoque præstare nequeuntibus illos carceribus mancipari, & quandoque ad triremes delegari procurent & faciant, vel si earum mariti prædicti cautionem huiusmodi eis præstent, illius clypeo fretæ vitam ad earum libitum inhonestam ducant, in diuinæ maiestatis offensam, ac scandalum plurimorum. Nos volentes ex debito nostri officij pastorali præmissis occurrere, Motu simili modernis, & pro tempore existentibus almæ Vrbis prædictæ Gubernatori, & Senatori, ac curię causarum Camerę apostolicę generali Auditori, & quibusuis aliis Romanę Curiæ officialibus seu iudicibus vel marescallis, quacunque auctoritate etiam seculari fungentibus, districtiùs inhibemus, ne de cętero ad cuiusuis mulieris coniugatę instantiam eius virum ad fideiubendum, & sibi sub aliqua quantumuis modica pecuniarum summa de eam non offendendo, nec offendi faciendo, cauendum cogere, aut monere, seu ipsam mulierem coniugatam ad quouismodo cum viro suo quauis occasione litigandum admittere pręsumant, nisi ipsa mulier in loco honesto, aut apud mulierem honestam bonę conditionis & famę, aut in domo sanctę Marthę de Vrbe, in qua quęlibet mulieres coniugatę seu ob earum malam vitam & violatum thorum offendi timentes recipiuntur, & donec cum earum maritis reconcilientur, charitatiuè tractantur, & sustentantur, cum effectu habitauerit, & vixerit. Nos enim exnunc omnes & singulas cautiones & fideiussiones per maritos vxoribus suis alibi quam in loco honesto, & apud mulierem honestam, seu in dicta domo S. Marthę habitantibus hactenus pręstitas, vnica tamen pręcedente monitione, & in posterum pręstandas, nullas, irritas, & inanes, nulliusque roboris vel momenti fore, & illarum, etiam si iuramento vallatę sint, executionem fieri non posse ac dictos maritos, si qui in exilium relegati, vel ad triremes transmissi propter pręmissa fuerint dictos triremes exire, & ad Vrbem libere redire posse, ac irritum, &c. decernimus Mandantes venerabili fratri Philippo Episcopo Saluciarum moderno, & pro tempore existenti nostro in eadem vrbe eiusque districtu in spiritualibus Vicario generali, quatenus inhibitionem & decretum nostrum huiusmodi perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruari faciat cum effectu:

Libidine succensæ mulieres nõnulla contra maritos agebãt pro cautionibus de non offendendo vt liberiore pede ad illecebras ferrentur.

Romæ mulieres fœdifragæ & adulteræ iniuriæ vindictam fugientes, donec cũ earum maritis reconciliarentur in domum sanctæ Marthæ se recipiebant.

Cautiones de nõ offendendo præstitas vel præstandas reuocat.

Vicarius Papæ exsecutor huius constitutionis.

ctu: contradictores quoslibet & rebelles, ac sibi in præmissis non parentes, per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas, ac alia opportuna iuris & facti remedia appellatione postposita compescendo, ac censuras & pœnas ipsas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac stylo palatij, & curiarum Gubernatoris, Senatus, & Auditoris Cameræ huiusmodi necnon earundem curiarum etiam iuramento & c.roboratis statutis, et consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, et literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus, et formis, ac cum quibusuis clausulis et decretis in contrarium quomodolibet concessis et præsentium, etiam absque eo quod registrentur, aut illius data opponatur, solam signaturam sufficere, et vbique fidem facere in iudicio et extra, regula contraria non obstantibus, decernentibus.

Quod Paulus tertius de mulieribus vrbis decernit ad cæteras quascunque regiones extendi potest cum vnum idémque imperium in vxores omnibus viris sacris matrimonij legibus datum sit, quamuis quidam ex historicis nimis videantur indulsisse muliebri officio quasdamque referant mulieres à Semiramide (vt reor) edoctas quæ in homines ipsos sceptra gesserũt, Spartarum enim mulieres minime muliebris animi viris imperant & œconomicis negotiis vt scribit Aristoteles Politicon lib. 2. c. 7. præsunt, id autem iure vix probatur tanquam e diametro ipsi naturæ iuri repugnãs nec ita censeo vxores subesse viris vt tyrãnidem potiusquam officiosum imperium patiantur, viri enim dominentur vxoribus vt corpori animus non vt corpus lædat, sed vt ab omni iniuria ratione duce illud tueatur. Nam ius vxorium vt pulchre tradit Chrisostomus Iauellus tract. 2. lib. 5. in Etic. Aristot. de iusto polytico œconomicum est cum vxor magis sit socia quam serua, idcirco prudenter vxori male tractationis contra virum dabatur actio illaque frequentissima erat apud antiquos vt videre licet apud Senecam lib. 3. decl. 7. & Plutar in Lysandro pariter in vxoricidas iracundo impetu, Plato lib. 9. de legib. sic statuit. Si vir vxorem aut vxor virum ex ira, necauerit purgatur similiter vt dictum est de homicida ex ira & triennium integrum exulet & cum redierit nec sacris cum liberis communicet nec vna mensa vtatur. Quod si genitor aut filius non seruet impietatis reus à volente quolibet accusatur. Nulla iura tam fauent vxoribus vt eas à viriis potestate eximant, quinimo castigationis moderatam potestatem maritis in eas concedunt vt pulchrè differit Signorol. Homod. cons. 63. Titus Calce. num. 3. ex l. si adulterium. §. Imperator. ff. de adulter. Alex. cons. 115. nu. 2. lib. 4. Decius in l. Vt vim. num. 22. de Iust. & Iur. nec videntur ratione optima & verissima destitui cum mulier virili Imperio & legibus deuicta sit: vt fuse legitur apud Tiraquel. de legib. connub. l. 1. nu. 8. & 12. & Menoch. cas. 364. num. 8. lib. 2. Centur. 4. de arbitr. iud. Hic ergo spectare videtur Pontificis constitutio qua licentiores vxorum affectus coercentur ne imposterum audeant iugum ab officio excutere cum vt liberius eorum libidini consulant contra maritos agunt pro cautionibus de non offendendo in cuiusquidem constitutionis elucidationem occurrit primum quod habetur cap. ex transmissa. §. si autem de restitut. spol. ext. Si autẽ capitali odio ita mulierem vir prosequatur quòd merito de ipso diffidat, alicui probæ & honestæ mulieri vsque ad causæ decisionem custodienda studiosius committatur in loco vbi vir vel parẽtes eius mulieri nullam possint violentiam inferre vbi gloss. in verb. sufficienti cautione vult sufficientem cautionem dici si pignora vel fideiussores dentur. ff. manda. l. si mandato Titij. §. vlt. & Iudicem accipere cautionem in securiorem mulieris tutelam. cap. quoniam §. vlt. vt lit. non contest. ext. Capitale autem odium illud intelligi volunt DD. quod contractum est ex accusatione capitali instituta, vt post Bart. in l. 3. §. vlt. num. 3. vers. si non item occidit ff. de adimend. legat. affirmant multi. Quod autem liberius pensum credimus absolutum communi Doctorum consensu profitemur vxorem non restitui viro capitali odio eam prosequenti & refert Abb. in cap. 1. nu. 2. vt lit. pend. prapos. in cap. de illis colum. penult. vers. duodecimum. propter capitalem, & colum. vlt. versi. 19. casus de spons. Neque etiam sub cautione quam hic Pontifex reuocat cum muliebri fragilitati fidendum non sit. sicut responderunt Bald. in cons. 4. lib. 3. & Cranet. cons. 31. nu. 4. quos consulendos in promptiorem huius constitutionis enarrationem. Ea enim præstitimus tantum quæ perfectam glaciem ostendunt vt liberius Lector doctiores adeat à quibus optimis excusis omnibus amplissima commentaria reputatur.

Prohibitio

XII.

Prohibitio ne quis bona naufragantium in portibus aut ripis locorum maritimorum ad euitandum periculum tempestatis iacta diripiat vel occupet etiam sub prætextu & consuetudine.

PAVLVS Papa III. Ad perpetuam rei memoriam.

ACCEPIMVS Nuper, quod dudum, cum fe. re. Iulius Papa II. prædecessor noster, plurimorum lamentabili querela didicisset, quibus christifideles maris periculo, se & eorum merces exponebant, vt Curię Romanę, & illius Curialium commodis, & mercibus, per eos ad eandem curiam mari aduectis, prouideretur: quia tamen quandoque eorum naues vegetibus vini, & aliis mercibus, rebus & victualibus onustę, contrariis ventis impulsę, & tempestatibus actę, miserabiliter naufragium patiebantur, ac fluctibus maris violenter eiectę integrę quandoque ad littus perueniebant, aut terram alicuius Domini, etiam temporalis, attingebant, nonnũquam etiam aliquarum mercium, & rerum iactum faciebant, alleuiandę nauis gratia, ne naufragium paterentur. animo illa recuperandi, non pro derelictis habentes, ac cum ab incolis & habitatoribus, ac Gubernatoribus ciuitatum, terrarum, & locorum, iuxtà quorum littora naues ipsę, naufragium huiusmodi patiebantur vel bona iactata peruenirent: sperent eorum calamitati auxilia meritoria præstari, ac in re tam luctuosa, & pietate & miseratione digna opem ferri, propriis oculis cernebant in calamitatem suam consolatione, seipsos mercibus, ac vegetibus, quæ beneficio Dei, & maris periculo ad littus saluę peruenerant, damnabili & execranda cupiditate spoliari & priuari, ipsiq; spoliantes & rapientes, & locorum domini, illa ad eos ex antiqua consuetudine spectare, eáque licet retinere posse affirmari pręsumebant. quo fiebat, vt nautę ipsi ab huiusmodi mercium ad vrbem nostram vectione retrahi cogebantur, non absque Curię Romanę & Vrbis iactura, nisi desuper opportunè prouideretur. Idem Iulius prædecessor considerans, tam ciuili quam canonica lege licere vnicuique naufragium suum impunè colligere, ac iacta in mari, alleuiandi oneris causa, recuperare, illáque diripientes furtum committere, & grauiter delinquere, ac christianos naufragium patientes, rebus suis spoliantes, diuersis pœnis puniri: & propterea consuetudinem prædictam, tanquam contra regulam fidei, qua vnus alteri auxilio esse tenentur, merito corruptelam appellari. neminíque suffragari debere, cuiuscunque temporis cursu munitam: Volénsque (sicut eius incumbebat pastorali officio) omnium mari terráque. ad almam Vrbem nostram venientium securitati & tranquillitati prouidere, periculisque huiusmodi obuiare, ac venientium ad almam Vrbem ex omnibus mundi partibus. tanquam ad matrem de necessariis cum opulentia prouidere, nec non animarum eorundem Christifidelium saluti consulere, Motu proprio non ad alicuius sibi super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de eius mera deliberatione, & ex certa sua scientia: consuetudinem capiendi, & retinendi bona, per naufragium vel iactum, leuiandi nauis gratia, aut alia necessitate vrgente, factum ad littora maris, ciuitatum, terrarum, & locorum Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum pertinentia, allegari non posse, illámque nulli, in iudicio vel extrà illud, suffragari debere, auctoritate apostolica decreuit & declarauit: Et vltra pœnas tam à lege, quam à canone contra tales spoliantes bonis suis christianos naufragium patientes, & raptores in littore maris, ciuitatum, terrarum & locorum, Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum. hactenus inflictas, quas pro potiori cautela innouauit & confirmauit, talium spoliantium cuiuscunque auctoritatis, & dignitatis forent, bona, & iura quæcunque præmissa, confiscauit & publicauit, illáque Cameræ apostolicæ confiscata, & publicata, & locorum dominos id fieri permittentes, excommunicatos eo ipso fore decreuit, & etiam declarauit: Dictósque raptores in flagranti crimine repertos, vt latrones, & grassatores, puniri posse, alias vt fures (prætterquam si nautis in manifesto naufragij & submersionis periculo constitutis) eorum opem & auxilium implorantibus, & exposcentibus: non absque vitæ discrimine, in personarum, & rerum conseruatione auxilio fuerint, vel alias ab imminentis, & præsentanei naufragij periculis, ipsorum

Ludouicus Lopez inter Theologiæ Scholasticæ professores minime gregarius asserit in prima par. Instr. Conscienc. c. 145. peccare cum restitutionis obligatione qui surripit aliqua eorũ quæ in mari amittuntur neq; enim sunt pyratarum neque infidelium siue ex mari siue ex littore accipiat. c. excõmunicatio. de raptor., l. si quis ff. de incendi. ru. & naufrag. & l. ἀξίωσις ἐυδαίμονος. Deprecatio Eudæmonis. ff. ad l. Rhodiam de iactu.

labore,& omnia liberauerint, & saluos reddiderint, aut bona iam deperdita recuperauerint. His enim casibus, eos statuto, & consuetudine iuuari, illaque allegari posse, ac illis stari debere decreuit. Et vt Christifideles ad præmissa allicerentur, ac ab eis naufragium huiusmodi patientibus, promptiora subsidia præberentur, omnibus & singulis vtriusque sexus christifidelibus, qui auxilium, consilium & fauorem, naufragium patientibus, in reparatione,& conseruatione suorum bonorum præstiterint decem annos, & totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentiis, misericorditer in Domino relaxauit. Et nihilominus Camerario, Clericis,& Præsidentibus ac auditori Cameræ, præfatæ commisit, & mandauit, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios, præmissa, vbi, quoties, & quando opus foret, publicantes, facerent illa à quibusuis personis, cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus inuiolabiliter obseruari, ac pro illorum subsistentia firmiori, etiam scripturas desuper necessarias expedirent: contradictores per censuram ecclesiasticam aliáque iuris remedia (appellatione postposita) compescendo, prout in literis apostolicis eiusdem Iulij prędecessoris nostri desuper confectis: plenius dicitur contineri. Cum autem, sicut ex plurimorum Ripæ & Ripettæ almæ Vrbis nostræ mercatorum, ac etiam nautarum, non sine lamentabili querela, ac nostra molestia intelleximus, præinsertæ literæ à Iulio præfato prædecessore nostro editæ in abusum, in non modicum tam ipsorum mercatorum & nautarum, quam ciuium Romanorum, & Curialium & dictam Vrbem incolentium transiuerint: Quamobrem nos vestigiis eiusdem Iulij prædecessoris nostri inhærere volentes, Motu, scientia, & potestate similibus, tenore præsentium, pręfati Iulij prędecessoris nostri literas, in omnibus & per omnia, ac sub pœnis & censuris de quibus in ipsis literis,& prout in eis continetur, quatenus opus sit, confirmantes, & innouantes, illas ab omnibus ad quos quomodolibet spectat,& pertinet ac spectare, & pertinere poterit in futurum, sub pœnis de quibus in eis, inuiolabiliter obseruari mandamus. Et nihilominus dilectis filiis nostro Guidoni Ascanio, S.R.E. Cardinali de Sancta Flora nuncupato, Camerario nostro, necnon Prę sidentibus, & clericis Camerę apostolicę, ac Dominico de Nigris, ad prę sens dictę Ripę Prę sidenti, seu Camerario, modernisque & pro tempore existentibus, quatenus literas Iulij prędecessoris nostri prę fati inuiolabiliter, prout in eis continetur, ab omnibus ad quos spectat, illas per edictum publicum denuò publicantes,& publicari in locis eis visis mandantes, inuiolabiliter obseruari mandent & faciant. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, aut dignitatis fuerint, per pœnas & censuras, de quibus in eis compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus apostolicis, necnon priuilegiis,& indultis, quibusuis personis contra tenorem literarum Iulij prædecessoris huiusmodi forsan concessis, confirmatis & innouatis: quibus illorum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, quoad effectum præsentium, specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die tertia decima Martij, millesimo quingentesimo quadragesimo quinto, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Naufragium patientibus qui auxiliares & opitulares manum præbent indulgentiis his expressis ditantur.

Executores huius constitutionis.

XIII.

Obseruanda ab his qui impetrant beneficia tanquam certo modo vacantia.

SANCTISSIMVS, in Christo Pater,& D.N.D. Paulus diuina prouidentia Papa III. qui in crastino assumptionis suæ ad summi Apostolatus apicem, cupiés eorum fraudibus obuiare, qui viuentium beneficia, illorum præsertim, quibus aut propter senium, aut propter infirmitatem imminebat vitæ periculum, impetrabant, vt illis decedentibus, tanquam collitigantes in illorum iuribus facilius surrogarentur, per quãdam eius const. inter alia voluit, vt deinceps nullus in iure, vel ad ius, in beneficio defuncti, quod illo viuente in casib præmissis, vel similibus impetrauit, aliquo modo surrogetur, ac surrogatio,& gratia si neutri, si nulli, seu nouæ proui-

uæ prouiſioni, aut perinde valere, taliter impetrāti nullatenus ſuffragaretur: quod etiam ſtrictiſſimè obſeruari mandauit in impetrationibus beneficiorum, per priuationem & amotionem ex quibuſuis criminibus & exceſſibus forſan perpetratis, etiam ſi vſque ad diffinitiuam ſententiam, quæ tamen in rem non tranſiuiſſet iudicatam, proceſſum foret. Ac per alias conſtitutiones ſuas ſeu Cancellariæ apoſtolicæ regulas, voluit ſtatuit & ordinauit quod quicunque beneficium eccleſiaſticum tunc per annum immediatè præcedentem pacificè poſſeſſum, & quod certo modo vacare penderet, ex tunc deinceps impetraret nomen, gradum, & nobilitatem poſſeſſoris eiuſdem, & quot annis illud ipſe poſſediſſet, ac ſpecificam, & determinatā ex qua clare conſtare poſſet, quod nullum ipſi poſſeſſori in dicto beneficio ius cōpeteret, cauſam in huiuſmodi impetratione exprimere. & infra ſex menſes ipſum poſſeſſorem ad iudicium euocari facere, cauſamque ex nunc deſuper infra annum, vſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè proſequi deberet, & teneretur, alioquin impetratio prædicta, & quæcunque inde ſecuta, nullius exiſterent firmitatis, & idem impetrans, de damnis, & intereſſe poſſeſſorem prædictum propterea contingentibus ei ſatisfacere. Et ſi poſſeſſorem ipſum iniuſtè, friuolè, & indebitè moleſtaſſe repertus exiſteret, quinquaginta florenos auri perſoluere Cameræ apoſtolicæ eſſe aſtrictus, nec aliud quam præmiſſæ vacationis modus, etiam per literas ſi neutri, aut ſurrogationis, vel alias, ſibi quoad hoc, vt beneficium huiuſmodi ea vice conſequi, vel obtinere valeret, quomodolibet ſuffragaretur, illudque nullatenus inantea litigioſum propterea cenſeretur. Et cui fidedignorū relatione innotuit quod huiuſmodi voluntate, ſtatuto, & ordinatione non obſtantibus, multi cæca cupiditate ducti, ab beneficia eccleſiaſtica, alios, etiam quandocunque multo antea tempore canonicè eis collata, & poſſeſſa, quos valetudinarios, ſeu ſenio confectos conſpiciūt, aut alias certo modo, cito defecturos, vel eorum beneficia dimiſſuros ſperant improbe, ac per media illicita aſpirantes, huiuſmodi beneficia tanquam certo modo vacantia, & abſque alio titulo, ſeu minus canonico detenta, à ſede apoſtolica impetrabant, & illorum poſſeſſoribus, litem ſuper dictis beneficiis ſic poſſeſſis, mouebant, & cauſas huiuſmodi contra eos committi faciebant, & alias illos nunc titulos fingendo, nunc crimina impingēdo, in ipſis beneficiis inquietabant, & moleſtabant, nec cauſas ipſas (prout etiam iuxta conſtitutionem prædictam tenebantur) expediri facere curabant, ſed in longum protrahebant, expectātes obitum dictorum poſſeſſorum, vt in iure eiſdem poſſeſſoribus in dictis beneficiis, vel ad illa competente ſurrogarentur. Sicque per indirectum eiſdem impetrantibus votum captandæ mortis dictorum poſſeſſorum præbebatur, ipſique poſſeſſores indebitè vexabantur, ac laboribus & expenſis fatigabantur. Et ſæpenumero vexationem huiuſmodi illicitis mediis redimere cogebantur, & quandoque deſtituti, ſeu deſperati in anxietatem ducebantur, eorumque beneficia reſignare ſeu permutare, ac etiam illorū collatores, quominus de beneficiis per obitum dictorum poſſeſſorum vacantibus, & propter lites huiuſmodi malitioſe & fraudulenter motas ſeu confictas, liberè diſponere, & ſua ordinaria auctoritate in præmiſſis vti poſſent, impediebantur, in animarum ipſorum impetrantium periculum, & dictorum poſſeſſorum graue præiudicium, & ordinariæ poteſtatis huiuſmodi collatorum læſionem: Attēdentes malitiis hominum non eſſe indulgendum ſed potius obuiandum, ac volentes ipſorū beneficia obtinentium quieti, & ſecuritati prouidere, conſtitutionem prædictam innouando, & ad impetrantes beneficia illorum, qui aliquo euidenti impedimento detinerentur, quamuis ſenio confecti, aut infirmitate detenti non forent, extendendo. etiam voluit. ſtatuit, & ordinauit, quod de cætero impetrantes beneficia eccleſiaſtica cuiuſcunque qualitatis, per priuationem, & amotionem vel alias propter commiſſa exceſſus, & crimina, vacantia vel vacatura in ſupplicatione deſuper porrecta, exceſſus, & crimina ipſa, ac eorum qualitates, necnon modos, & cauſas tales, ex quibus de iure priuatio incurſa, aut facienda cenſeatur, & ſimiliter impetrantes etiam per modum deuolutionis beneficia, tanquam certo modo vacantia, & ab aliis etiam non ſenio confectis, nec infirmitate aut impedimento detentis tanquam nullo ſeu minus canonico titulo poſſeſſa, modum vacationis illorum in ſupplicatione deſuper porrecta, ſpecificè, & determinatè, ac diſpoſitiuè exprimere tenea-

Beneficia ab aliis per annum poſſeſſa impetrantes exprimere debēt quæ hic habentur.

Multi cæca ambitione & cupiditate [illegible] impetrabant beneficia illa tanquam certo modo vacantia, ante obitum eorum qui illa poſſidebant.

Vexationem redimere illicitò medio.

Nemo antequā ſit certus de morte, beneficiū poſſidentis impetrare non debet. [illegible] poteſt. Dec. conſ. 398. in tanta De mine. c. circa fi. & l. in fin. col. 3. C. de pactis.

neantur, & antequam decretum citationis à iudice, cur causa commissa fuerit per se vel procuratorem eorum petant, coram eo iuramentum, quod credunt ea, quæ sic expresserunt, vera esse, & posse ea probare, corporaliter præstare, & deinde excessus, & crimina aut modum vacationis huiusmodi proponere, & deducere, & intra octo dies obseruationem termini ad articulandum, per eum vel per procuratorem suum, suo ordine, & loco ita quod si ipse terminus sic non seruetur, dicti octo dies, post obseruationem termini secundo loco seruati, quicũque is fuerit, cucurrisse censeatur, factam immediate sequentes probare necnon ex tunc infra annum similiter, à die impetrationis eorum computandum, causam contra eosdem possessores, vsque ad diffinitiuæ sententiæ prolationem inclusiuè prosequi debeant, & teneantur. Quodque impetrationes de beneficio tanquam per priuationem, & amotionem, vel alias propter commissa excessus, & crimina vacantibus, vel vacaturis, absque causæ seu causarum priuationis, & amotionis, aut excessuum, & criminum vacationem huiusmodi causantium, necnon tanquam de certo modo vacantibus, etiam per modum deuolutionis, absque modi vacationis specifica expressione, etiã prætextu quarumcunque clausularum quomodolibet implicitarum, & quantumcunque prægnantium, etiam quod causæ, & excessus, ac crimina, necnon modi vacationum huiusmodi in literis pro expressis habeantur, vel etiam dispositiuè exprimi possint disponentium in supplicationibus insertarum, eisdem impetrãtibus nullatenus suffragentur, & quæcumque surrogationes per ipsos impetrantes de beneficiis, quæ etiam cum huiusmodi expressione impetrauerint, tanquam litigiosis, in iure, vel ad ius eorum quos huiusmodi excessus, & crimina perpetrasse, aut quorũ beneficia per deuolutionem, aut alias, certo modo vacasse narrauerint, à sede apostolica, vel Legatis eius quomodolibet impetrandæ seu etiam Motu proprio concedendæ, nisi quod impetrantes excessus, & crimina, aut modum vacationis huiusmodi intra dicto dies obseruationem dicti termini ad articulandum factam, quo ad excludendos post dictos dies ipsos impetrantes approbatione excessuũ, seu criminum, aut modi vacationis prædictorum nihil operari volumus contra possessores beneficiorum, quæ impetrauerint, probauerint, etiam si alia excessus, & crimina, priuatione: aut priuationis declaratione digna, etiam ante lapsum dictorum octo dierum probauerint, nullius sint roboris vel momẽti. Quodque surrogationes huiusmodi, si ij contra quos huiusmodi, impetrationes fient, in itinere propter id suscepto, quod post executionem citationis, etiam per edictum factæ, etiam si de dictorum citatorum notitia aliter non apparuerit, propterea attentatũ præsumatur, defuncti fuerunt etiam si senes, aut valetudinarij, seu impediti, vt prætertur, non extiterint, aut etiam ij, contra quos huiusmodi impetrationes fient, morte violenta decesserint licet nullum penitus argumentum, aut nulla coniectura habita fuerit, quod collitigans id fecerit, aut de tali morte culpabilis, seu conscius fuerit locum non habeant. Et si post lapsum dicti anni vel etiam eo durante, & istis octo diebus post dicti termini ad articulandum, absque probatione prædictorum excessuum seu criminum aut modi vacationis per ipsos impetrantes, vel eorum procuratores obseruationem ipsis, contingat possessores dictorum beneficiorum, seu aliquos ex eis decedere aut eorũ beneficia simpliciter, vel ex causa permutationis, aut alias quomodolibet, in Romana Curia, vel extra eam, vacare non censeantur propterea beneficia ipsa litigiosa, de huiusmodi beneficiis sic vacantibus prouideri, & alias libere disponi possit in omnibus & per omnia, ac si contra dictos possessores aliqualis modo præmisso mora non fuisset. Et nihilominus impetrantes prædicti ad ambita beneficia huiusmodi obtinenda censeantur perpetuo inhabiles, necnon vexatæ parti omnia damna, interesse & expensas persoluere teneantur, ac omnibus & singulis beneficiis ecclesiasticis, per eosdẽ impetrantes obtentis, se triennio suspensos inuenerint. Quibus, si se in eis propria temeritate inieccerint, ipso iure priuati sint ac calumniosè de periurio, iuxta canonicas sanctiones, puniantur. Decernens nouas prouisiones super impetrationibus prædictis pro tempore, etiam antequam dicti octo dies elapsi fuerint, ijs in quorum fauorem emanauerint, in fraudẽ huiusmodi constitutionis non suffragari. Et si ijs qui impetrationes modo prædicto fecerint, beneficia sic impetrata resignauerint, quandocunque id fecerint illis, quibus de beneficiis

Forma de cætero seruanda in impetrationibus beneficiorum.

Occurrit Pontifex variis nundinationibus quæ in beneficiis impetrandis obseruantur eorum præcipuè qui vel senio vel ægritudine tabescunt tanquam vacantium. Ideo per cap. 1. de cõcess. prabẽd. qui in viuorum sacerdotum loco ponuntur hoc ipso sunt ab Ecclesiastica communione pellendi qui se passi sunt successores viuis sacerdotibus adhiberi, vbi Panorm. dicit quod si aliquis occuparit beneficium viuentis & postea illud impetrauerit à Papa cum vacaret non habita mentione primæ occupationis non valet collatio tãquam subreptitia Bertrand. cõsil. 19. ex themate in 2. vol.

neficijs huiusmodi per resignationem de eis factam & admissam prouisum fuerit, præsenti constitutioni subiacere, & in eodem statu in quo dictus resignans tempore huiusmodi resignationis erat, quo ad hoc censeri & esse Sicque in præmissis omnibus iudicandum fore, sublata &c. irritum quoque &c.

Præclaris Pontificatus muneribus functus Paulus tertius grandeuus námque senex & iniuriarum turbulentissimi sui sæculi impatiens in grauem febrim, incidit, à qua paulatim deuictus corpus languidum animus rebus magnis & reipublicæ Christianæ vtilibus deditus reliquit & ad superos vnde venerat remeauit ætatis suæ anno octuagesimo primo, salutis M.D.XLIX. Pontificatus vero XV. Dei vero XXVIII. Suprema eius vox fuit Cardinalibus vt optimum sibi successorem deligerent ampliore commendatione hic non indiget Pontifex quem satis commendant prædicta constitutione in totius Ecclesiæ commodum, iuris tutelam & principum Christianorum concordiam edita.

IVLIVS TERTIVS.

Ioannes Maria de Mone tà castello Monte S. Sabini vnde maiores suos duxerunt ortus patre Vincentio Iurisconsulto dictus est. Celebriores Italiæ Academias illustrauit, iisdẽ insigni doctrinæ munere illustratus, vnde cum in Concilio Lateranensi sub Iulio II. adolescens orationem habuisset, omnium animos fauore & beneuolentia sibi deuinxit, & in his maximè Pauli tertij à quo inter patres purpuratos adscribitur eóque mortuo circa sexagesimũ quintum ætatis annum M. D. LVIII. Cal. Martij die Cathedræ S. Petri Apostolorum Principis Summus Pontifex coronatur. Pro Placentia & Parma bellum suscepit. Oecumenicam Synodum cuius ipse sub Paulo 3. præses fuerat inchoatam & aliquanto post tempore suspensam ad ipsas Calend. Maij. M.D.LI. eadem in Ciuitate continuauit Iudæorum librum Thalmud. blasphemiis & pudendis commentis refertum aboleuit. Hæreticos ad hæresis abiurationem inuitauit. IVBILÆI ANNVM CELEBRAVIT ANNO M.D.L.

I.

Beneficiorum fructus, tempore obitus Beneficiatorum inexactis, ad successores in Beneficiis spectant.

IVLIVS Papa III. Motu proprio, &c.

CVM, Sicut nobis nuper innotuit, diuersi diuersorum beneficiatorum etiam Episcoporũ, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum, ac Sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalium pro tempore decedentium heredes, non solum bona relicta spolia nuncupata sic decedentium Beneficiatorum Episcoporũ, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum, ac etiam Cardinalium verumetiam fructus &c. ecclesiasticos, ac pecunias & res alias per ipsos beneficiatos episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, & alios Prælatos, ac etiam Cardinales ante eorum obitum non exactos, etiam si eorum solutionis dies ante obitum ipsorum non aduenerit, sub eo forsan prætextu quod pro tempore ante obitum huiusmodi decurso debebantur exire, & quandoque solutionem debitorum per ipsos beneficiatos, & Cardinales dum viuerent contractorum, & legatorum per eos in sua vltima voluntate etiam ad pias causas factorum subterfugere, ac heredes Cardinalium huiusmodi paramenta, & ornamenta capellæ ipso-

De spoliis clericorum vide ea quæ superius sub Paulo 3. fol. 314. diximus.

læ ipsorum Cardinalium, quæ iam tempore quod eius initij hominum memoria non habetur, capellæ apostolicæ, in qua missæ papales celebrantur, & ex qua pauperibus Prælatis ad Romanam curiam pro tempore confluentibus, & paramenta ecclesiastica cum quibus in processionibus, & aliis solennitatibus per Romanos Pontifices fieri solitis incedere possint, non habentibus subuenitur, deuolui consueuerunt, occupare, ac solutionem quingentorum ducatorum auri de Camera, qui post obitum singulorum Cardinalium pro pretio annuli eis in eorum ad Cardinalatum assumptione adhiberi soliti, Cameræ apostolicæ persoluuntur, declinare contendant, & satagant. Nos attendentes fructus, &c. & pecunias ac res alias occasione ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum ecclesiasticorum pro tempore prouenientes, licet postquam ad manus Beneficiatorum peruenerunt, & cum aliis ipsorum Beneficiatorum fructibus, &c. & pecuniis, & rebus commissi, seu ipsis Beneficiatis incorporati, sunt non vlterius in ecclesiasticis, sed potius ipsorum Beneficiatorum propriis, & ab eis acquisitis bonis iudicari & propterea quodammodo pro secularibus, & profanis haberi & de eis testandi aut alias disponen. facultas eisdem Beneficiatis per sedem Apostolicam concedi consueuerit, nihilominus donec in manibus eorum, qui illos tanquam ecclesiasticos, seu ex ecclesiis, monasteriis beneficiis prædictis prouenien. & pro talibus conseruant aut vt tales detinent, ipsique beneficiati pecunias huiusmodi realiter non exegerint, & fructus, &c. non perceperint, necnon aliis eorum bonis commiscuerint, & sibi incorporauerint, semper ipsarum ecclesiarum quarum ipsi Beneficiati sunt, ac verè ecclesiasticos esse & censeri debere, & propterea iuri non congruere, vt ipsi beneficiati de rebus certis ipsarum ecclesiarum quæ omni iure alienari prohibentur disponere, etiam in eorum vltima voluntate possint, nec ipsis Beneficiatis etiam episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis & aliis, ac Cardinalibus pro tempore defunctis, eorum hæredes, qui vt plurimum sunt laici, in præiudicium successorum Beneficiatorum fructus, &c. ac res, & pecunias inexactos huiusmodi, os boui trituranti alligando exigant, & hæredes Cardinalium mala malis addendo, bona capellæ apostolicæ debita occupent, seu quod Cameræ, & creditoribus, ac legatariis debent. Volentes in præmissis opportune prouidere, motu simili, &c. declaramus nostræ intentionis nunquam fuisse, nec esse, quod quiuis quorumcunque Beneficiatorum etiam, vt præfertur, episcoporum Archiepiscoporum, Patriarcharum & aliorum Prælatorum, etiam Cardinalium vbilibet, etiam in Romana curia, aut districtu, pro tempore decedentium, siue ex testamento, per ipsos Beneficiatos etiam vigore facultatum quarumcunque eis in specie, vel in genere, etiam prætextu quorumcunque capitulorum, ac statutorum, & ordinationum, etiam nostrorum, sub quibusuis tenoribus, & formis, ac alias quomodolibet concessorum condito, siue ab intestato hæredes, fructus, &c. ac pecunias, & res alias per ipsos sic defunctos Beneficiatos, etiam Episcopos, Archiepiscopos Patriarchas, & alios Prælatos ac Cardinales ante eorum obitum non exactos, etiam si pro tempore ante obitum huiusmodi decurso debeantur, ac eorum solutionis dies Beneficiatis, & Cardinalibus viuentibus aduenerit, & per ipsos beneficiatos, & Cardinales non steterit quominus illos exegerint, quinimmo omnem pro illorum exactione necessariam diligentiam, etiam iudicialiter agendo fecerint, quoquo modo exigere, aut etiam sponte oblatos percipere: Aut cruces, candelabra, imagines, patenas calices, & alia cuiusuis sortis, tum aurea, quam argentea vasa, & iocalia, ac quæuis ornamenta, & alia vtensilia capellæ singulorum Cardinalium pro tempore decedentium, cæteraque tam ad ipsam capellam, quam eius ministros circa altaris ministerium, & celebrationem missæ pertinentia pro se retinere, aut solutionem quingentorum ducatorum huiusmodi euitare possint, sed quod de cætero perpetuis futuris temporibus fructus, &c. ac pecuniæ, & res, vt præfertur, inexacti huiusmodi ad ipsorum sic defunctorum beneficiatorum, etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & aliorum prælatorum, & Cardinalium in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis prædictis successores, qui ex illis, quorum solutionis dies ante obitum Beneficiatorum huiusmodi aduenerit, omnia ipsorum Beneficiatorum etiam, vt præfertur, Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum, etiam Cardinalium debita, & ad pias causas facta legata, si aliunde ex aliis

Hæredes beneficiatorum actionem instruebant pro exigendis fructibus beneficiis, tempore eorum obitus inexactis.

Ad discutiendas omnes huius rei controuersias Pontifex declarat huiusmodi hæredes tam ex testamento, quam ab intestato fructus inexacto exigere, non posse, sed illos spectare ad beneficij successores qui inde debita & legata soluere debent si aliunde persolui nequeant.

aliis ipsorum Beneficiatorum bonis solui non possint, soluere teneantur, liberè deuenire, & in posterum deueniant, ac per eos, & non hæredes prædictos exigi possent, & in posterum possint, necnon cruces candelabra, imagines, patenas, calices, vasa, iocalia, ornamenta, paramenta vtensilia, & alia ad capellam singulorum Cardinalium, & eius ministros, vt præfertur, pertinentia & ad eandem capellam apostolicam pertinerent, & spectarent, ac in posterum pertineant, & spectent, & per agentes pro ea realiter, & cum effectu capi, & apprehendi possent, & deberent, ac in posterum possint, & debeant, Ac hæredes Cardinalium tam hactenus defunctorum, quam pro tempore decedentium quingentos ducatos huiusmodi eidem Cameræ persoluere tenerentur, & in posterum teneantur. Et propterea successores in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis huiusmodi fructus, &c. ac pecunias, & res per eorum successores non exactos, liberè, & licitè percipere, exigere, & leuare, ac solutis, si aliunde vnde soluant non erit, vt præfertur, debitis, & legatis prædictis, quod residuum fuerit in suos vsus, & vtilitatem conuertere, Necnon agentes pro capella apostolica, cruces, candelabra, imagines, patenas, calices, vasa, iocalia, ornamenta, paramenta, vtensilia, & alia prædicta propria auctoritate liberè capere & apprehendere posse. Ac hæredes Cardinalium, tam hactenus defunctorum, quam aliorum pro tempore decedentium, ad cruces, candelabra, & alia prædicta agen. pro dicta capella apostolica realiter, & cum effectu consignandum. Et eosdem quingentos ducatos agentibus pro eadem Camera, vt præfertur, soluendum teneri & obligatos esse, ac ad id omnibus iuris, & facti remediis cogi, & compelli posse, sicq; in præmissis omnibus, & singulis casibus ad præsens occurren. seu penden. per quoscunque, &c. in quauis causa, & instant. sublata &c iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, &c. decernimus. Non obstantibus præmissis, constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, statutis &c. priuilegiis quoque indultis, ac testandi, & alias de dictis rebus, & bonis disponendi facultatibus, capitulis & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam per modum statuti, & ordinationis perpetuorum, Motu proprio, &c. aut alias quomodolibet etiam per nos ac dictam sedem concessis, initis, & emanatis, quibus omnibus, etiam si de illis, &c. eorum tenores, &c. hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, & sufficienter derogatum esse decernimus, cæterisq; contrariis quibuscunque. Volumus autem hæredes ipsorum beneficiatorum qui iam ante præsentium publicationem pecunias, ac fructus per ipsos beneficiatos exactos huiusmodi exegerint, per successores in beneficiis huiusmodi amplius præsentium vigore molestari non posse, necnon præsentes in Cancellaria apostolica, vt moris est publicari, & in illius quinterno inter alias constitutiones perpetuas ad perpetuam rei memoriam describi. Placet motu proprio. I.

Ornamenta spectare ad reuerendam Cameram Apostolicam decernit.

Lecta & publicata fuit suprascripta regula, constitutio, & ordinatio, Romæ, in Cancellaria apostolica, anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo, die vero vigesima sexta mensis Iunij, Pontificatus prædicti sanctissimi in Christo patris, & D.N. D. Iulij diuina prouidentia Papæ III. anno Primo.

A. Lomellinus Custos

Prima declaratio dictæ constitutionis.

DVDVM ex certis tunc expressis rationabilibus causis per quandam constitutionem nostram perpetuò duraturam, inter alia Motu simili declarauimus, nostræ intentionis nunquam fuisse necesse, quod quiuis quorumcunque beneficiatorum etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium vbilibet etiam in Romana curia aut eius districtu pro tempore decedentium siue ex testamento per ipsos beneficiatos etiam vigore quarumcunque facultatum eis in specie vel in genere, etiam prætextu quorumcunque capitulorum ac statutorum, & ordinationum etiam nostrorum sub quibusuis tenoribus, & formis, ac alias quomodolibet concessorum condito, siue ab intestato, hæredes fructus, &c. ac pecunias, & res alias, per ipsos sic defunctos beneficiatos etiam Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, & alios Prælatos, ac Cardinales ante eorum obitum non exactos, etiam si pro tempore

Declarat hac breui appendice superiorē constitutionem

pore

pore ante obitum huiusmodi decurso deberentur, ac eorum solutionis dies Beneficiatis, & Cardinalibus viuentibus aduenissent, ac per ipsos Beneficiatos, & Cardinales non stetisset quominus illos exigissent, quinimmo omnem pro illorum exactione necessariam diligentiam etiam iudicialiter agendo fecissent, quoquo modo exigere aut etiam sponte oblatos percipere tunc, vel in posterum possent, sed quod ex tunc de caetero perpetuis futuris temporibus fructus, &c. ac pecuniae, & res, vt praefertur inexactos huiusmodi ad ipsorum sic defunctorum beneficiatorum etiam Episcoporum. Archiepiscoporum, Patriarcharum, Praelatorum, & Cardinalium in ecclesiis, monasteriis, etiam beneficiis ecclesiasticis, quorum fructus, &c. ac pecuniae & res huiusmodi essent successores, qui ex illis quorum solutionis dies ante obitum beneficiatorum huiusmodi aduenissent, omnia ipsorum beneficiatorum etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Praelatorum, & Cardinalium debita, & ad pias causas facta legata, si ex aliis ipsorum beneficiatorum bonis solui non possent, soluere tenerentur, liberè deuenirent, ac per eos & non haeredes praedictos exigi possent, & propterea successores in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis huiusmodi fructus, &c. ac pecunias, & res per eorum praedecessores non exactos licere & licitè percipere, exigere, & leuare, ac solutis si aliunde vnde soluerentur non esset, debitis, & legatis praedictis, quod residuum foret in suos vsus, & vtilitatem conuertere posse, sicque in praemissis casibus etiam tunc occurrentibus seu pendentibus iudicari & definiri debere, ac irritum &c. decreuimus prout in eadem constitutione, quam in Cancellaria apostolica, vt moris erat, publicari, & in illius Quinterni inter alias constitutiones perpetuas ad perpetuam rei memoriam scribi voluimus, plenius continetur. Cum autem sicut plurium fidedignorum relatione nobis nuper innotuit, constitutioni nostrae praedictae per Beneficiatos, ac haeredes praedictos diuersae fraudes fieri possint per Beneficiatos videlicet fructus &c. ac pecunias & res alias, vt praefertur, non exactos, legatos per eos in extremo eorum vitae, & dum alterius viuere desperant, ad pias causas pro tempore factis absorbendo, per haeredes verò diuersa debita iam extincta, & de quorum extinctione successores in beneficiis informati esse non possunt, pro validis & veris supponendo, Sicq; successores praefatos fructibus, &c. ac pecuniis, & rebus aliis non exactis frustrando in animarum suarum periculum, & successorum praedictorum detrimentum non modicum Nos fraudibus huiusmodi occurrere, & ne verbis & non rebus legem imposuisse videamur, prouidere volentes, Motu simili &c. Constitutionem nostram praedictam, solum legata quae per ipsos Beneficiatos etiam Episcopos, Archiepiscopos Patriarchas, Praelatos, & Cardinales dum in sanitate constituti extiterint, ad pias causas facta fuerint, & debita quae occasione beneficiorum ad quae fructus, &c. ac pecuniae, & res inexacti huiusmodi pertinuerint, contracta extiterint, de quibus successores in beneficiis informationem verisimiliter habere possunt, & debent, comprehendere, & in eis tantum intelligi debere, ac successores praefatos ad aliorum quam, vt praefertur, ad pias causas factorum legatorum, & occasione ipsorum beneficiorum contractorum debitorum solutionem minimè teneri, nec ad id etiam vigore constitutionis nostrae praedictae cogi aut compelli posse. Sicque in omnibus & singulis etiam ad praesens occurrentibus seu pendentibus casibus per quoscunque &c. in quauis causa, & instan. sublata, &c iudicari & diffiniri debere, ac irritum, &c decernimus, & declaramus Non obstantibus omnibus quae in dicta constitutione nostra voluimus non obstare. Decernentes praesentes in dicta Cancellaria, vt praefertur, publicari, & describi debere.

Tenor prioris constitutionis.

Successores beneficiatorũ possunt fructus ex beneficij huiusmodi non exactos licitè percipere exigere & leuare.

Ne Legata pia summa iniuria defraudarentur huius cõstitutionis declarationẽ fiendam esse censuit Iulius tertius.

Quomodo haec constitutio se habeat circa legata & debita declaratur.

Placet & ita Motu proprio decernimus. I.

Lecta & publicata fuit suprascripta Regula Romae in Cancellaria apostolica anno incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo quinquagesimo, die verò quarta mensis Augusti, Pontificatus praelibati sanctissimi D. N. D. Iulij diuina prouidentia Papae III. Anno primo.

Lomellinus Custos.

Secunda declaratio eiusdem constitutionis.

DVDVM ex certis tunc expressis rationabilibus causis per quandam constitutionem nostram perpetuò duraturam inter alia Motu simili declarauimus

nostrae

nostrę intentionis nonnunquam fuisse nec esse quod quiuis quorumcunque beneficiatorum etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & aliorum Prælatorum ac S. R. E. Cardinalium vbilibet etiam in Romana Curia aut eius districtu pro tempore decedentium, siue ex testamento per ipsos beneficiatos etiam vigore quarumcunque facultatum eis in specie vel in genere etiam prætextu quorumcunque capitulorum, ac statutorum, & ordinationum etiam nostrorum sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac alias quomodolibet concessorum condito, siue ab intestato hæredes fructus, &c. ac pecunias & res alias per ipsos sic defunctos beneficiatos etiam Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, & alios Prælatos, ac Cardinales ante eorum obitum non exactos, etiam si pro tempore ante obitum huiusmodi decurso deberentur, ac eorum solutionis dies beneficiatis, & Cardinalibus viuentibus aduenisset, ac per ipsos beneficiatos, & Cardinales non stetisset quominus exegissent, quinimmo omnem pro illorum exactione necessariam diligentiam etiam iudicialiter agendo fecissent, quoquo modo exigere, aut etiam sponte oblatos percipere tunc vel in posterum possent, sed quod ex tunc de cætero perpetuis futuris temporibus fructus, &c ac pecuniæ & res, vt præfertur, inexacti huiusmodi ad ipsorum sic defunctorum Beneficiatorum etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Prælatorum, & Cardinalium in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis ecclesiasticis quorum fructus &c. ac pecunias, & res per eorum prædecessores non exactos liberè, & licitè percipere, exigere, & leuare, ac solutis, si aliunde vnde soluerentur non essent debitis, & legatis prædictis, quod residuum foret in suos vsus, & vtilitatem conuertere posse, sicq; in præmissis casibus, etiam tunc occurrentibus, seu pendentibus iudicari, & diffiniri debere; ac irritum &c decreuimus, prout in eadem constitutione quam in Cancellaria apostolica publicari, & in illius quinterno inter alias constitutiones perpetuas ad perpetuam rei memoriam describi voluimus, plenius continetur. Cum autem, sicut nobis nuper innotuit, licet nos per constitutionem nostram prædictam, solum ecclesiis, monasteriis, & beneficiis in locis in quibus collectores fructuum, & prouentuum Cameræ apostolicæ debitorum deputari, seu esse non consueuerant consistentibus, & circa quæ ius commune seruari debet, prouidere intellexerimus, nihilominus diuersæ personæ eandem constitutionem nostram ad ecclesias, monasteria, & beneficia, etiam in locis in quibus collectores huiusmodi deputari, seu esse consueuerunt, consistentia, & in quibus diuersæ consuetudines diuersaque particularia iura, seu priuilegia vigent, trahere, & extendere conentur contra mentem, & intentionem nostras, ac in fraudem, & detrimentum quam plurium. Nos fraudibus, & detrimentis huiusmodi occurrere, ac mentem, & intentionem nostras in præmissis declarare volentes, Motu simili, &c. constitutionem eandem solum ecclesias, monasteria, ac beneficia ecclesiastica in locis in quibus collectores prædicti deputari, seu esse non consueuerant comprehendere, & ad tantum extendi, nec in ecclesiis, monasteriis, & beneficiis in locis in quibus iidem collectores deputari, seu esse consueuerunt consistentibus locum habere, aut effectum aliquem sortiri posse, aut debere. Et omninò ea non obstante, consuetudine, & particularia iura, seu priuilegia cuiuslibet loci in quo collectores huiusmodi deputari, seu esse consueuerunt, in præmissis vigentia obseruari, & executioni demandari, Sicque in præmissis omnibus, & singulis etiam ad præsens occurrentibus, seu pendentibus causis per quoscunque &c. sublata &c. iudicari, & diffiniri debere, ac irritum &c. decernimus, & declaramus. Non obstantibus omnibus quæ in eadem constitutione nostra volumus non obstare, præsentes in præfata Cancellaria, vt præmittitur publicari, & describi debere decernentes.

Cohæret argumenti fermè serie cum priore constitutione hæc declaratio.

Causa huius declarationis.

Hæc constitutio non se extendit ad beneficia locorum in quib. collectores a camera deputantur.

Placet, & ita declaramus.

Lecta & publicata fuit supradicta regula, siue declaratio Romæ in Cancellaria apostolica Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, die verò Iouis decima octaua mensis Iunij, Pontificatus præfati sanctissimi D.N.D. Iulij diuina prouidentia Papæ III. anno Secundo.

Resolutio est eorum omnium qui egregiis lucubrationibus quæstionem illam de diuisione fructuum beneficij eius anni quo mortuus fuerit qui beneficium habuit elucidarunt vt finibus

ctus ante obitum collectos ad hæredes defuncti pertinentes verò ad Ecclesiam vel successorem integrè pertineant.l.si vsufructuarius. ff.quibus mod. vsufruct. amit.hoc sanè placuit gloss.& ibi Doctor.in capitulo si propter de rescript.& in capit præsenti. de offic. ordina. in 6 præsertim Domi.& Franco.ibi gloss.in l.1.C.de annonis ciuilibus.libro 11.Hostien.Henri. Cardi.Imola & aliis in capitulo vltimo.de pecu.clerico Corser.in singul. in verbo, clericus. tradit Matthæ.de Afflic.in ca. it.1.§ his consequenter.hic finitur lex.probat id optimus textus,in pragmatic.sanct.tit de annatis.§. item quot. atque ita hanc opinionem fatetur communem esse Alberic. in l. diuortio numero 12. & licèt gloss. in dicto cap. præsenti. exigat fructus esse collectos & in horrea reconditos,vt defuncto debeantur, & eius hæredibus alioquin sine.idem gloss in dicto cap si propter,& in l si fur.in princ.ff de vsufruct. & in l.ex diuerso.in princ ff.de rei vend.verius tamen est satis esse quod fructus sint à fundo separati, licèt non fuerint reconditi.Cardina.Imol.& Barba.in dicto cap.vltimo, ad finem. Albert.in dicto numero 12.Domi.in dicto cap.si propter.Franc.in dicto capit.præsenti.Salic.in l si pater. C. de vsufruct.Flori in l.qui scit .§.si alieno.ff.de vsur. quorum opinio communis est secundum Tiraquell in lib. 2.de retract.§.5.gloss 4.in princip. Sic etiam si agri pertinentes ad ecclesiasticum beneficium,aut domus aliáve prædia ad pensionem annuam locata fuerint; mortuo possidente beneficium,pensiones eius anni ad eum pertinebunt,iuxtà distinctionem l. defuncta.ff.de vsufruct.superius traditam.versic.de pensionibus,vt in hac specie scribit Ange.consilio 345.num.7.versi.sexto.Cui adde Cardi consi.110.Sed in hac ipsa quæstione,cum apud me compertum satis sit,non esse æqualem vsufructuarium clerico habenti ecclesiasticum beneficium:quemadmodum ostendi in dicto capitulo cum in officiis,& videam redditus ac fructus beneficiorum à iure dari sacerdotibus ob ministerium,quod ecclesiis exhibent in earum regimine & cura,aliisve diuinis obsequiis.c.cum secundùm.de præb.existimo æquius,& iure verius esse,fructus eius anni quo mortem clericus obierit indistinctè pro rata temporis ad defuncti hæredes pertinere,quod expressum adserit Albe.in dicto num.12. & quamuis Barto & alij ibidem,& glo.in pragm.sanct.dicto.§.item quod hoc idem asserere tentauerint nihilominus ausi non sunt ab ea sententia, quam communem esse diximus,discedere: mihi sanè probatissima illa est Alberici opinio:præsertim ex ratione dicta l.diuortio. Imo eam procedere, constanter arbitror etiam in renunciante beneficio ecclesiastico: ob eandem rationem aduersus Alberic.qui in eo casu communem sententiam veram esse existimat,his quæ diximus,accedit non incongrua ratio. quam adsumpsimus à Dominico cap præsenti.§ porro.suprà citato.vbi ex eo tex. not.fructus agrorum,& prædiorum ipsius ecclesiastici beneficij, eiusque redditus constitutos,ac designatos esse à canonibus pro oneribus sustinendis totius anni:donec noui fructus collecti fuerint,atque inter alia ecclesiæ onera connumerantur stipendia ipsis ministrantibus debita,quod palam expressum est in dicto §. porrò. rationi igitur conueniens est pro rata temporis fructus ecclesiastici beneficij diuidendos esse inter defuncti hæredes & successorem,aut ipsam ecclesiam.

II.

Impedientes officium Inquisitorum hæreticæ prauitatis pœnis hac constitutione expressis mulctantur.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

LICET à diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris etiā per speciales constitutiones in corpore iuris insertas fuerit rite & salubriter sancitum atque decretum, vt sæculi potestates & Domini temporales ac prouinciarum ciuitatum, terrarum & locorum quorumcunque rectores, quibuscunque dignitatibus vel officiis aut nominibus censeantur, diœcesanis Episcopis & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in ipso inquisitionis negotio faueant & assistant nemoque ex prædictis potestatibus, dominis, & rectoribus eorumque officialibus, de crimine hæresis, cum merè sit ecclesiasticum, quoquo modo cognoscat vel iudicet, neque diœcesano Episcopo vel Inquisitori ipsius inquisitionis negotio incumbenti se opponere aut ipsum aliquatenus impedire vel impedientibus auxilium, aut fauorem scienter dare audeat, perpetuæ damnationis sententia in eos qui contra prædicta fecerint promulgata, quam si per annum animo sustinuerint pertinaci, ex tunc velut hæretici condemnentur: vsque adeo tamen in omnibus fere non solum Italiæ, verumetiam aliis prouinciis, ciuitatibus, terris, & locis complurium laicorum, vt acce-

Pius V. huius constitutionis tū piæ tum necessariæ inquisitorum officij memor pœnas præscripsit in turbulentos quoscunque huius flagitij fautores.

pimus

pimus, mundanæ gloriæ processit ambitio, vel sacrorum Canonum inscitia, vel ecclesiasticæ disciplinæ contemptus, vt in animarum suarum perniciem atque interitum diœcesanos episcopos & inquisitores à sede Apostolica institutos inquisitionis officium exercentes, alij sub iustitiæ prætextu ne vlli scilicet fiat iniuria, impedire, alij vero sub pietatis colore vt sontes scilicet seuerius puniatur, se ipsis diœcesanis episcopis & inquisitoribus adiungere, & vna cum eis de ipso hæresis crimine cognoscere, processus formare, formatosque suo iudicio submittere non erubescant. Cui sane morbo iam nimis late progredienti, solitam ac salutarem Ecclesiæ medicinam pro nostra pastorali solicitudine afferre cupientes, sæculi potestates dominos temporales, ac prouinciarum ciuitatum, terrarum & locorum rectores supradictos, necnon quascunque alias seculares personas, tam priuatas quam publico quouis munere fungentes requirimus & monemus, ac eis Iesu Christi redemptoris nostri (cuius vices, licet immeriti, gerimus in terris) nomine præcipimus, ne diocesanos episcopos & inquisitores ipsos in suo inquisitionis negotio vllo modo impediant seu perturbent, neque se in hæresis crimine cognoscendo vel iudicando, quouis etiam assistentiæ & fauoris colore, causa vel occasione (nisi quatenus ab ipsis diœcesanis episcopis aut inquisitoribus spontanea & libera eorum voluntate fuerint requisiti) se ingerant ordinationes, prouisiones & leges quascunque de ipsius criminis cognitione latas sacris Canonibus obsistentes, & ecclesiasticam iurisdictionem impedientes, sine mora abrogent & deleant, prout etiam nos eas omnes inualidas fuisse & esse decernimus, & declaramus, ac ex nunc pro abrogatis & deletis haberi volumus & mandamus. Qui monitis his nostris non obtemperauerint, quive scienter in prædictis consilium, aut fauorem dederint, nouerint se nõ solum per sacras dictorum prædecessorum nostrorum constitutiones, verumetiam per hanc nostram sanctionem siue sententiam & declarationem perpetuo duraturam (quam auctoritate omnipotentis Dei ac beatorum apostolorum Petri & Pauli, ac nostra in ipsos non obtemperantes, quacunque illi præfulgeant dignitate, in his scriptis proferimus) communione fidelium & omnium ecclesiasticorum sacramentorum perceptione priuatos: ac maledictionis, ac execrationis æternæ vinculo ligatos, anathematisque & maioris excommunicationis mucrone percussos, ita vt nemo vnquam in præmissis delinquens, nisi à nobis & successoribus nostris canonicè intrantibus, etiam prætextu quarumcunque facultatum, concessionum & gratiarum, etiam confessionalium nuncupatarum, etiam à nobis & dicta sede hactenus emanatarum, vel in posterum emanandarum, specificam & expressam ac alias quam per verba generalia de præsentibus literis nostris mentionem non facientium, præterquam in mortis discrimine absolui possit. Quibus etiam censuris ipsos diœcesanos episcopos & inquisitores subiacere volumus si laicos secum quomodocunque de ipso crimine cognoscere aut iudicare permiserint. Vt autem præmissa omnia ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iustè prætendere possit, volumus ex apostolica auctoritate decernimus quòd præsentes literæ per aliquos Cursores nostros aut Notarios publicos in Basilicæ principis apostolorum de Vrbe & Ecclesiæ Lateranen. ac Cancellariæ apostolicæ Valuis, necnon acie campi Floræ, vt moris est publicentur, earum exemplo in singulis valuis & acie huiusmodi affixo & dimisso. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo, Quintodecimo Kalendas Aprilis Pontificatus nostri Anno secundo.

Inquisitores hæreticæ prauitatis impedientes officium inquisitoris pœnis hic expreßis mulctantur. De hac re. Dec. in c. 1. num. 6. de offi. deleg. Card. in Clem. 2. de hæret. Alber. de Rosat. in tract. statutorũ. part. 3. q. 10. vers. est tamen aduertendum.

Variæ summorum Pontificum leguntur constitutiones in directorio Inquisitorum quibus cauetur ne quis eorum obsit officio quo minus Ecclesiasticæ disciplinæ authoritas effulgeat, & hæresis stirpitus euellatur. Multi nihilominus dubitant an contra tales statuta sit pœna legitima. Quibus breuißima hæc paradigmata proscripsit. Quamuis certò constet Iurisdictionem & potestatem delegari solummodo ad causas hæresis seu de his quæ pertinent ad fidem vt exter. in c. per hoc & in c. accusatus §. de quæstion. de hære. lib. 6. & propter hoc non videatur suam iurisdictionem extendere ad alia sibi non commissa iudex non attentet, vt 25 q. 6. amputata. & C. si à non compe. iudi. per totum tamen si aliquis impedieris verbis, vel factis

inquisitorem circa executionem ipsius officij, quòd ipse inquisitor poterit circa talem im pedientem procedere & eum punire, quod probatur, & ostenditur multis rationibus. Pro m quia tales impedientes officium inquisitionis incidunt in suspitionem hæresis, siue fautoria, & excommunicationem incurrunt, vt d. c. inquisitionu. §. fi. & c. vt officium §. denique, de hæreti. lib. 6. vt dictum fuit supra de fautoribus, cum ergo inquisitor habeat suam iurisdictionem contra hæreticos, & de hæresi suspectos, mirum si contra impedientes suam iurisdictionem se extendit. Secundò quia si non possent impedientes punire, iam non possent suum officium explicare, rectè ergo poterunt punire impedientes quasi etiam hoc eis videatur esse commissum: nam quotiens aliquid alicui demandatur, demandatur etiam illud, sine quo illud nequeat explicari ff. de iurisdic om. iudi. lib. 2. & casus extra de of deleg c. præterea, & c. pastoralis Tertiò quia ex quo mandata est inquisitoribus iurisdictio. videtur eis etiam mandata coertio ff de off. eius cui man. est iurisd. l. si imò rectè faciunt si impedientes puniunt, quia tenentur defendere suam iurisdictionem in pœnali iudicio. vt ff de offi. præsi l. obseruandum. si quis ius dicen. non obtem. l. Quartò quia iudex potest punire excessus commissos circa officium, & ideò non mirum si inquisitores puniunt delinquentes circa eorum officium impediendo illos, vt C de testi. l. nullum. & ff. de pœnis. l. minor. extra de offic. deleg. c. præterea. Quod autem inquisitores hoc possunt, habetur text. expressus extra eo vt officium. §. denique, lib. 6. & in quadam extrauag. Clemen. quæ incipit, ab omnibus, vnde dictus. §. denique sumptus fuit. quæ quamuis non sit in libris tamen quia est iuri consona, & in fauorem fidei, & in sustentationem officij, est seruanda, in d. c. vt officium habetur. & nota quòd admonentur omnes rectores, & potestates qui circa executionem dicti officij fuerint requisiti, quòd debeant inquisitoribus præstare auxilium, consilium, & fauorem, vt in d. c. vt officium. §. statuimus [illegible] habetur.

III.

Concilium Tridentinum [illegible] Ciuitate Bononiæ, ad Ciuitatem Tridentinam reuocat; & Prælatis [illegible] prosequendo assistant.

E Bononiensi iteram Tridentinam Sanctam Synodum indixit Pontifex, quo multi Catholici doctores, Sacerdotes Episcopi Archiepiscopi, & in his tres Imperij electores Cæsaris iussu conuenerunt. Nam ex Lutheranis nemo vnquam adduci potuit vt eò proficiscerentur. Anno tamen spatio sessiones sex habita, quadam decreta in his promulgata quæ reformationē clericorum respicerent 16. Sess. anno M.D.LII. turbulentissimo

IVLIVS [illegible] seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

[illegible] ad tollen[illegible] religionis nostræ dissidia, quæ in Germania longo tempore non [illegible] orbis perturbatione, & scandalo viguerunt, bonum opportunum, & expe[illegible] videatur, sicuti etiam charissimus in Cristo filius noster Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, nobis per suas literas, & nuncios significari fecit, vt sacrum œcumenicum generale concilium per felicis recordat. Paulum Papam III. prædecessorem nostrum indictum, & per nos tunc Cardinalatus honore fungentes atque ipsius prædecessoris nomine, vna cum duobus alijs S. R. E. Cardinal. ipsi concilio præsidentes inceptum ordinatum, & continuatum, in quo plures publicæ, & solemnes habitæ fuerūt sessiones, pluráque tam in causa fidei, quam reformationis promulgata decreta, multáq; etiam ad vtramque causam pertinentia examinata, & discussa, ad ciuitatem Tridentinam reducatur. Nos ad quos, & summos pro tempore Pontifices spectat generalia concilia indicere, & dirigere, vt ecclesiæ pacem, & Christianæ fidei, atque orthodoxæ religionis incrementum ad omnipotentis Dei laudem, & gloriam procuremus, & quantum in nobis est tranquillitati Germaniæ, quæ sanè prouincia retroactis temporibus in vera religione, ac sacrorum conciliorum, & sanctorum patrum doctrina excolenda, exhibendaque maximis Pontificibus Christi redemptoris nostri in terra vicariis, debita obedientia, & reuerentia nulli christianorum prouinciæ fuit vnquam secunda paternè consulamus, sperantes per ipsius Dei gratiam, & benignitatem futurum, vt Reges omnes, ac Principes Christiani iustis, piisque nostris in hac re votis annuant, faueant atque assistant, venerabiles fratres Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, omnésque alios & singulos, qui de iure, vel consuetudine vel priuilegio, conciliis generalibus interesse debent, quosque idem prædecessor noster in suis indictionis, & aliis quibuscunque desuper confectis, & publicatis literis concilio interesse voluit, per viscera misericordiæ domini nostri Iesu Christi hortamur, requirimus & monemus, vt proximis futuris Calendis Maij, quem diem ad ipsum concilium in eo, in quo nunc reperi e tur, statu, resumendum, & prosequendum, præuia matura deliberatione, ex certa

nostra

nostra scientia & de apostolicæ auctoritatis plenitudine, ac venerabilium fratrum nostrorum eiusdem S.R.E. Cardinalium consilio, & assensu, statuimus, decernimus, & declaramus, in ipsa ciuitate Tridentina legitimo cessante impedimento conuenire, & se congregare, ac ipsius Concilij continuationi, & prosecutioni omni mora postposita, incumbere velint. Nos enim operam sedulò daturi sumus, vt eodem tempore, in eadem ciuitate nostri omnino adsint Legati, per quos, si per ætatem nostram valetudinémque, & sedis apostolicę necessitates personaliter adesse nequiuerimus, Spiritu sancto duce ipsi concilio præsidebimus. Quacunque ipsius concilij translatione, & suspensione, cæterísque contrariis non obstantibus quibuscunque, ac præsertim illis quæ idem prædecessor noster in suis literis prædictis, quas cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis, & decretis in suo robore permanere volumus, atque decernimus, & quatenus opus sit innouamus, voluit non obstare. Irritum nihilominus decernentes & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo, 18. Cal. Decemb. Pontificatus nostri anno primo.

auctore Mauricio Saxonum duce rebellium multorum acie stipato Oenipontéque (quod tridui spatio à Tridentino abest) occupato dissolutum est passimque vicini hostis furore perterriti Tridento discessere.

IIII.

Iudaeorum priuilegia & indulta.

IVLIVS Papa III. Vniuersis & Singulis Hebræis in Ciuitatibus, Oppidis, Terris, Castris, & Locis, Prouinciarum, Campaniæ, maritimæ Latij, & Sabinæ ac Ciuitatibus Castellan. & Nepesin. necnon Castris Fani Scrofani, Arignani, Castri noui, & Formelli degentibus viam veritatis agnoscere, & agnitam custodire.

CVM sicut accepimus, vos ratam vigesimæ per Sedis Camere Apostolicæ necessitatibus omnibus & singulis Hebræis totius status Ecclesiastici per nos nuper impositæ vos tangentem in dicta Camera integrè persoluere promiseritis, & ad id sufficienter in eadem Camera per sin. orem quondam Benedicti de Ciuitalauinia & Salamonetum Magistri Gaij di Mateno, ac Vitalem Manasci de Anania, necnó Sanctorum Appulum habitatorem Carpineti Hebræos tanquam Procuratores vestros pro vobis de rato promittentes vos obligaueritis prout Instrumento per dilectum filium Hieronymum de Tarano ipsius Cameræ Notarium desuper rogato plenius dicitur contineri. Nos volentes more pij patris benignè vobiscum agere, vt nostram mansuetudinem sæpius agnoscentes ad saniorem spiritum aliquando redeatis. Vos & quemlibet vestrum ab omnibus & singulis criminibus excessibus & delictis quantumcunque grauibus & enormibus homicidij & læsæ maiestatis, ac falsæ monetæ criminibus duntaxat exceptis per vos vel aliquem vestrum hactenus perpetratis etiam si de illis inquisiti seu condemnati essetis, vel aliquis vestrum inquisitus vel condemnatus esset, dummodo pœnæ propterea depositæ seu exactæ non fuerint Apostolica auctoritate tenore præsentium absoluimus & liberamus atque pœnas exinde per vos incursas quo ad fiscum, vobis gratiosè remittimus & relaxamus, & insuper omnes & singulos Commissarios tam occasione criminum & delictorum quam vigesimæ huiusmodi hucusque contra quos quomodolibet deputatos reuocamus & pro reuocatis haberi volumus & mandamus, Decernentes etiam ac statuentes quod de cætero contra vos & vestrum quemlibet in causis criminalibus nisi iuxta formam iuris communis ac constitutionum Prouinciarum Ciuitatum & locorum prædictorum & per iudices competentes procedi nequaquam possit. Quodque nulla communitas ac vniuersitas, vobis coniunctim siue diuisim aliquas collectas datiuas aliáue onera ordinaria siue extraordinaria etiam per viam statuti consuetudinis imponere seu imposita à vobis exigere possit nec debeat, sed seruetur ibi & alibi vbique locorum prædictarum Prouinciarum Ciuitatum Terrarum & locorum generalis consuetudo eorundem, & non alias: Quodque commissarij seu officiales, & Iudices ac personæ etiam Episcopali aliáve ecclesiastica dignitate vel officio fungentes vos ad delationem alicuius signi per Hebræos gestari soliti contra tenorem vestrorum & cuiusque vestrum Capitulorum & tolerantiarum nullo modo compellere seu molestare aut quicquam innouare,

Exceptis lesæ Maiestatis, homicidij, & falsæ monetæ piaculis absoluitur à quibuscunque delictis Hebræis cõceditur contra reos autem tantorum criminũ procedatur iuxta formam iuris & constitutionum locorum.

Paulus 4. Iudæis signum glauci coloris deferre iussit.

care, nec vos ad sibi præstandum seu commodandum equos aut aliquod genus supellectilium cogere:seu vexare,nec ex dictis Prouinciis Ciuitatibus terris & locis expellere,nec vobis aliquem nouum viuendi modum imponere, nec ad recipiendum seu hospitãdum equos milites vel alios,nisi id tam Christianis quam hebræis generaliter pro tempore imponatur,& necessitas vrgeat cogere & compellere præsumant,nec debitoribus vestris & cuiuslibet vestrum qui modum eorum debita vobis satisfaciendi habuerint cessiones bonorum per eos pro tempore faciendæ nec dilationes moratoriæ aut saluisconductis triennales vel ad aliud longius seu breuius tempus illis per nos seu alios superiores pro tempore concessis seu concedendis quas & quos pro expressis habentes ex nunc quo ad vos & vestrum quemlibet reuocamus.Ita quòd quo ad concessa reuocatio huiusmodi prius intimetur aliquo competenti termino vnam mensem non excedente debitori assignato nullatenus suffragetur Et insuper Episcopis eorumque Vicariis & officialibus,ac quibusuis aliis personis tam ecclesiasticis quam secularibus dictarum Prouinciarum ciuitatum & locorum sub suspensionis à diuinis,ac Mille ducatorum auri ipso facto per quemlibet ipsorum contrafacientem incurrendis & præfatæ cameræ applicãdis pœnis expressè inhibemus ne filios vestros tam mares quam fœminas vobis inuitis violenter auferre seu subducere,nec præter formam sacrorum canonum quomodolibet baptizare debeant vel præsumant,ac vobis & vestrum cuilibet, quod Notarij christiani de omnibus cõtractibus per vos tam inter christianos quam hebræos super rebus & negotiis vestris ex forma capitulorum vestrorum toleratis & permissis pro tempore faciendis absque alicuius conscientiæ scrupulo & pœnæ incursu ac iuxtà formam capitulorum,& tolerantiæ vobis desuper per nos seu cameram præfatam concessæ rogari & instrumenta desuper publicata conficere possint necnon quod ad habitandum domus per dictas ciuitates Terras & loca passim inter christianos conducere valeatis,ac christiani ipsi vobis domus prædictas liberè,& impunè absque alicuius conscientiæ scrupulo locare possint concedimus, & nihilominus Legato Vicelegato seu Gubernatori dictarum Prouinciarum in virtute sanctæ obedientiæ ac sub indignationis nostræ Locatenentibus verò potestatibus,Iudicibus ac aliis officialibus & personis ad quos spectat & pro tempore spectabit,necnon cõmunitatibus & vniuersitatibus Ciuitatum terrarum & locorum prædictorum sub excommunicationis latæ sententiæ ac Mille ducatorum auri eidem cameræ applicandis pœnis mandamus quatenus supradicta omnia, & singula vobis & cuilibet vestrum obseruent,& quantum in eis fuerit ab aliis per dictas & alias de quibus sibi videbitur pœnas obseruari faciant,& mandent,Præmissis ac cõstitutionibus & ordinationibus apostolicis statutis & consuetudinibus Prouinciarum ac ciuitatum Terrarum & locorum huiusmodi iuramento confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus,Priuilegiis quoque ac indultis Apostolicis illis cõcessis confirmatis & innouatis,Quibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes hac vice duntaxat illis alias in suo robore permansuris specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis nequaquam obstantibus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die viij.Iunij.M.D.L I.Pontificatus nostri Anno secundo.

Reuocat dilationes quæ debitoribus Iudæorum antea concessæ erant.

Hoc habetur ex Cõcil. Tholetano 4. ca 56. & refertur d. 45. ca. de iudæis. cuius verba hæc sunt. De Iudæis autem præcipit S. Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferri. Illos enim paruulos inuitis parentibus baptizare perinde est ac adultis vim inferre.

Acuta & celebris quæstio suboriri potest ex huius Pontificis constitutione, vtrum pueri Iudæorum vel aliorum infidelium inuitis parentibus sint baptizandi. Nec absre putandum est hac copula disiunctiua Iudæos ab infidelibus discriminari. Infideles enim si quis velit vniuersa descriptione complecti Iudæos, Turcas, hæreticos, sic licet infidelem dicere eum, qui veritatem orthodoxam ignorat, sed si velis seorsim infidelitatem ab hæresi & apostasia distinguere tum erit is, qui vel verum Christum (vt Iudæi) vel qui omnino verum Deum (vt Turcæ & Idololatræ) ignorat. Non enim par est ratio de omnibus. Primus ergo omniũ Scholasticæ Theologiæ D. Thom. his dubiis asserta accurata distinctione namque medetur vel fidelium filios rationis vsum habere aut secus. Hinc duas elicuit conclusiones quibus disceptiendis totum negocium versatur, quorum prima hæc est infideles vsus rationis participes ad fidem Christianam frequentibus admonitionibus amplectendam per baptismum induci possunt etiam reclamantibus parentibus. Dilucida deinde probationum congerie locupletatur. Quamprimum

primum enim quis vt aiunt excesßit ex Ephœbis aut annos quibus & discretionis & iudicij ratio firmior & senior adolescit nullus videtur subijci authoritati quantum ad ea quæ sunt vel iuris diuini, vel naturalis, adeò vt & matrimonium contrahere reluctante parentum Imperio, quod est ius naturæ valeat, sed iustius & æquius potest in salutis præsidium baptismum suscipere quod iuris est diuini. Secus de his quæ sunt ciuilis iuris. Habetur enim rigidior ætatis consideratio, & patriæ potestatis authoritas latiùs se extendit.

Secunda Conclusio, his incubit fulchris. Filij infidelium rationis vsum impotes, nec ius liberi arbitrij habentes non debent inuitis parentibus baptizari, vt ex ipsius canonis Concilij Tholetani authoritate in annotationibus Constitutionis diximus. Cui opitulantur rationes aliquot non ieiunæ nec aniles. Prima, ne parentum violetur ius & officium quibus cœlesti lege demandata est cura instruendæ & educandæ sobolis, & summa viderentur iniuria affici; si hoc iure spoliarentur. Sic & antiquitus tanta erat parentum fidei efficacia vt illa pueri saluarentur.

Secunda fidei detrimentum hinc facilè exiliret, naturali namque vinculo coniuncti filij cum parentibus patriam infidelitatem non sine Apostasiæ periculo iterum insequerentur.

Tertia ex ipsius Ecclesiæ statuto stabilitur, quæ nunquam solita est paruulos inuitis parentibus baptizare. Dominicus de Soto in 4 sent. dist. 5 q. vnic. art. 10. hanc quæstionem egregiè disseruit, & postremo in hanc descendit sententiam, his verbis. Respondeo (si mea illius sit authoritatis assertio) quod propter hæc tria membra rationis facta, non auderem in tali casu factum condemnare imò laudarem fortè & facerem saltem si furtim & clanculò parentibus insciis, baptizari posset. Imò etiam si illi scirent nisi sic subsisterent, vt sine scandalo id fieri non posset Etenim iniuria hæc quam hactenus ostendimus parentibus irrogari non est tam superstitiosè, sed secundum prudentum iudicium intelligenda.

V.

In eos qui retinent beneficia seu eorum possessiones apprehendunt literis apostolicis desuper prius non expeditis.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & D.N.D. Iulius diuina prouidentia Papa III. Cui nuper innotuit quod licet alias fœ. re. Gregorius X. in generali concilio Lugdunen sua generali constitutione sanciuerit quod nullus extunc de cætero administrationem dignitatis ad quam electus esset priusquam celebrata de ipso electio confirmaretur sub œconomatus, vel procurationis nomine, aut alio de nouo quæsito colore in spiritualibus vel temporalibus per se, vel per alium pro parte vel in totum gerere vel recipere aut illis se immiscere præsumeret, Omnes illos qui secus fecissent, iure, si quod illis per electionem quæsitum foret decernens eo ipso priuatos. Et piæ me. Bonifacius VIII. etiam sua perpetua valitura constitutione sanciuerit, vt Episcopi, & alij Prælati, Superiores, necnon Abbates, Priores, & cætera monasteriorum regimina exercentes quocunque nomine censerentur, qui apud sedem aposto. promouerentur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus reciperent, ad commissas eis ecclesias, & monasteria, dictæ sedis literis eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem huiusmodi continentibus non confectis, accedere, vel bonum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumerent, nullique eos absque dictarum literarum ostensione reciperent, aut eis parerent, vel intenderent. Quod si forsan contra præsumptum fuisset, quod per Episcopos, Prelatos, Abbates, Priores & alios monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum foret, irritum haberetur, nec quicquam interim iidem Episcopi, vel Prelati, Abbates, Priores, vel regimina exercentes de ecclesiarum vel monasteriorum eorundem prouentibus perciperent. Et re me. Paulus III. Rom. Pont. predecessores nostri quibuscunque tabellionibus publicis sub excõmunicationis latæ sententiç pœna inhibuerit; ne ex tunc de cetero de transumptis supplicationum preterquam habentiũ clausulam, quod earum sola signatura sufficeret ac decreto, & concessione literarum, seu mandatorum possessionem beneficiorum ecclesiasticorum vigore supplicationum huiusmodi apprehendi, rogari deberent neve illa scribere, vel subscribere, aut quouis modo auctenticare, vel partibus trudere presumerent, volens, & apostolica auctoritate statuens inter cetera, quod partes transumptis, seu literis, aut

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi vt habetur cap. auaritiæ. de ele. & elect. potest. in 6. statuit electos ante confirmationẽ administrare nõ debere vel per se vel per alios in totum vel in parte sub quocunque colore, & qui contra fecerint ipso iure priuari suo iure ex electione quæsito.

Fructus iure non recipiunt nec beneficij prouentibus gaudēt qui ante literarum expeditionem se ad beneficij possessionem intrudunt.

mandatis huiusmodi, extunc deinceps venientes, ac illorum prętextu possessionem huiusmodi apprehendentes fructus quos ex illis pro tempore perciperent suos nō facerent. Quinimò ad beneficia in eisdem transumptis & literis, ac mandatis expressa efficerentur ipso facto perpetuò inhabiles, & ad restitutionem fructuum ex illis pro tempore perceptorum in vtroque foro tenerentur. Decernens sic iudicari debere, ac irritum &c. Et successiuè sanctitas sua attendens quod ante confectionem literarum gratia apostolica est informis, inter alia voluerit, statuerit, & ordinauerit, quod iudices in Romana Curia vel extra eam pro tempore existentes, etiam si essent S.R.E. Cardinales, vel causarum palatij apostolici Auditores, aut quicunque alij iuxtà supplication. super impetration. signatarum tenores, & formam iudicare deberent etiam decreto irritanti adiecto. Nihilominus diuersi Episcopi & alij Pręlati superiores, & Abbates literis super dispensation. retinendi beneficia per eos antequam promouerentur, aut eorum electiones confirmarentur obtenta per prędictam sedem pro tempore concessis minimè confectis, beneficia per eos obtenta prędicta retinere, & diuersę alię personę ecclesiasticę possessionem beneficiorum ecclesiasticorum eis dicta auctoritate conferri, seu commendari, vel in eorum fauorem vniri, aut alias disponi concession. literis apostolicis desuper non expeditis, apprehendere pręsumunt, inhabilitatem & alias pœnas in sanctionibus, & inhibitione, ac voluntate, & statuto prędictis contentas damnabiliter incurrendo in animarum suarum periculum. Volens periculis animarum huiusmodi latius occurrere, sanctiones, & inhibitionem, ac voluntatem, & statutum huiusmodi, quorum tenores sanctitas sua, ac si de verbo ad verbum insererentur haberi voluit pro expressis, approbans, & innouans, ac perpetuo obseruari debere decernens, & sanctiones ipsas ad inferiora beneficia ecclesiastica quęcunque, & quomodocunque qualificata amplians, & extendens, hac sua in perpetuum valitura constitutiones statuit; & ordinauit quod omnes & singulę personę ecclesiasticę tam seculares, quam quorumuis ordinum regulares, cuiusuis status, gradus, ordinis vel conditionis existant, etiam si Episcopali, vel Archiepiscopali, aut Patriarchali, vel alia maiori dignitate præfulgeant, quod de cætero literis super dispensation. retinendi beneficia per eos antequam promoueantur, aut eorum electiones confirmentur obtenta, eis per sedem eandem pro tempore concessis minimè confectis, beneficia ipsa retinere, aut possessionem alicuius, seu aliquorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, vel sine cura secularium vel quorumuis ordinum regularium quæcunque, & qualitercunque qualificatorum eis dicta auctoritate apostolica conferri, seu commendari, aut in eorum fauorem, & commodum vniri, seu alias disponi concession. literis apostolicis super collatione, seu commenda, aut vnione, seu alia dispositione huiusmodi non expeditis per se, vel per alium, seu alios eius nomine, etiam supplicationum seu sumptorum vel transumptorum huiusmodi, aut collationum eis postmodum de ipsis beneficiis tanquam etiam tunc certo modo in supplication. expresso vacantibus, ordinaria vel alia quauis auctoritate factarum prætextu, apprehendere præsumpserint, aut per alios apprehensam ratam, & gratam habuerint, ipsorum beneficiorum non possessores, sed meri, & nudi detentores, ac violenti, & sine aliquo titulo in eis intrusi censeantur, & pro talibus habeantur, & reputentur, nec fructus suos faciant, sed ad illorum restitutionem vt præfertur, teneantur, & obligati existant, constitutiones seu dictæ Cancellariæ regulæ de annali, & triennali possessore in illis locum non habeant, nec eisdem detentoribus, & intrusis in aliquo suffragentur, quinimmo beneficia per eos tempore promotionis suæ, aut eorum electionis, confirmationis, obtenta, literis super dispensatione ea retinendi sibi concessa non expeditis retinentes, aut possessionem beneficiorum literis apostolicis super illis non confectis apprehendentes, seu per alios apprehensam ratam, & gratam habentes, beneficia sic retenta, aut apprehensa, & omne ius, quod in illis, vel ad illa pro tempore quomodolibet habuerint, eo ipso amittant illisque, & illo priuari, ac ad illa de cætero obtinenda perpetuo inhabiles, nec illa vlterius, & prætextu noui tituli aut nouæ commendæ vel vnionis, seu alterius dispositionis, etiam apostolica auctoritate facta assequi valeant. Sed beneficia ipsa tanquam de iure, & facto vacantia aliis conferri, seu commendari, & per

In Episcopatibus & Abbatiis vt inquit Rebuffus. reg. de pub. resig gloss. 18. nu. 35. iure priuatus est qui administrat ante confirmationem, nec potest se opponere ne incidat in pœnā illius c. auaritiæ nec impetrare literas saisinæ aut manu tenētiæ quia non habet solidum ius ante confirmationem d. c. auaritiæ, & c. fin. de elect. lib. 6.

Quamuis possessor triennalis non debeat molestari in possessorio nec in petitorio id tamen intelligendum est possessione literis Apostolicis cōfirmata alias irrita est possessio & fructuum restitutioni obnoxia. Vide. Gomesin reg. de triennal. q. 17.

per quosuis tam ab eorum ordinariis collatoribus, quam à sede prædicta liberè impetrari possint, & si beneficia ipsa litigiosa fuerint, collitigantes in omni iure, & ad omne ius quod beneficia retinentibus, aut possessionem apprehendentibus huiusmodi in eisdem beneficiis, vel ad illa quomodolibet competebat, aut competere poterat, eo ipso absque aliquo iuris, aut hominis ministerio surrogentur & surrogari esse censeantur, ac in eorum fauorem causa desuper pendens aduocata, & lis extincta fuisse, & similiter esse censeantur. Quódque de cætero supplicationes, etiam manu nostra, & motu proprio signatæ, nisi habuerint clausulam, quod eorum sola signatura sufficiat, nullam aliam quam per literarum super illis conficien. fidem aut probationem faciant, seu præstent, nec vlla eis in aliquo alio casu fides adhibeatur, aut adhiberi possit. Decernentes sic & non aliter tam in eadem curia quam extra eam, & in partibus per quoscunque iudices, ac commissarios quauis etiam apostolica auctoritate prædicta fungentes, etiam causarum palatij huiusmodi Auditores, & ipsius Romanæ Ecclesiæ Cardinales in quauis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate, iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, &c.

Signatura in supplicationibus

Placet, publicetur, & describatur. I.

Lecta & publicata fuit suprascripta regula Romæ in Cancellaria Apostolica, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio, die verò Sabbathi vigesima septima mensis Maij, Pontificatus prælibati sanctissimi in Christo patris, & D.N.D. Iulij diuina prouidentia Papæ III. anno quarto.

VI.

Pœna blasphematorum, aleatorum & baratteriorum.

IVLIVS Papa III. Ad futuram rei memoriam.

IN MVLTIS Deprauatis moribus, vitiosisque consuetudinibus, quæ in nostram hanc Almam Vrbem propter eius amplitudinem magnumque aduenarum vndique in eam concursum, simul cum pluribus eximiisque virtutibus, atque egregiis veræ pietatis exemplis irrepserunt ad quas nos tollendas, & extirpandas, omnem aciem mentis, & cogitationis nostræ intendimus: nihil est quod animum nostrum magis exulceret, & confodiat, quam horribilis, atque impia & christianis auribus intolerabilis, diuini nominis blasphemia. Cum audiamus sacratissimum Dei & IESV CHRISTI Domini nostri nomen, quod super omne nomen cœlestia venerantur, terrestria adorant, inferna contremiscunt (quod ne temere quidem à quopiam propter eius sublimitatem, ac maiestatem, vsurpandum fit) passim prauorum efferatorumque hominum vocibus scindi, vnaque cum eius sanctissimæ & immaculatissimæ Genitricis, & venerabilium sanctorum, & amicorum ipsius summi Dei nomine, detestantes blasphemiis maledictisque lacerari, vt minime mirandum sit, si à christianis populis in tantis calamitatibus constitutis, diuinæ iracundiæ flagella non amoueantur, *propterea quod iuxta sapientis dictum, A viro multum iurantis domo, non discedet plaga. Quare nos huiusmodi execrandum abusum simul cum cæteris omnibus, quantum cum eiusdem Dei adiutorio fieri poterit extirpare volentes, vt hanc ipsam Vrbem domicilium, ac sedem Spiritus sancti, omnibus inquinamentis mundatam, ac purgatam, domino Deo per omnia placentem habeamus in hunc qui sequitur modum quo ad præfatum horrendum blasphemiæ crimen, motu proprio, ex certa nostra scientia, & voluntate, inuocata Dei omnipotentis, iustitia, decernimus, statuimus & ordinamus, Blasphemantes scilicet Deũ patrem omnipotentem, vel eius filium vnigenitum Dominum, & redemptorem nostrum Iesum Christum, seu Spiritum sanctum, particulariter, & explicite, vel generaliter, & implicitè attribuendo diuinæ maiestati quæ illi minime cõueniunt, vel remouendo quæ eam decent, primo cõuicti, si diuites fuerint, compellantur ad soluendum scuta auri quadraginta, si verò pauperes, soluant decem, quæ si nequeant numerare, luant in corpore. Secunda vice cõuictus nobilibus siue diuitibus, siue pauperibus duplicetur pęna pecuniaria proportionabiliter ad primam huiusmodi mulctam, Atque insuper incurrant infamiam, & inhabilitatem ad beneficia quęcunque

** Cladium & miseriarum potiores causæ sũt execrandæ hominum blasphemiæ. Robertus Caperi filius in æde S. Crucis Aurelien sis flexit genib. dum supplex coram crucifixi imagine preces funderet voce cœlitus demissa intellexit se frustra pacis et trãquillitatis expetiare nisi prius è regno blasphemos penitus extinguerer. Comment. prag. sanct. in prolog. Pipinsec 3. Paschæ. F. 1. Benedicti in sum. Gallica. peccatorum. 1. lib. c.13. in appendice.*

ad gradus, dignitates, & honores obtinendos. Vilibus conuictis perfodiatur lingua. Tertia vice conuictis nobilibus, tam diuitibus, quam pauperibus, triplicetur pœna pecuniaria respectiuè vt supra. Vlterius sint ipso iure priuati beneficiis ecclesiasticis, & officiis quibuscunque, dignitatibus, titulis, magistratibus, honoribus sint intestabiles tam actiuè, quam passiuè, Sint inhabiles ad ferendum testimonium. Sint banniti publicè per triennium ab Vrbe. Vilibus imponatur fustigatio aut deportatio ad triremes per triennium, & exulent perpetuo. Idem seruetur contra blasphemantes ipsius D.N. Iesu Christi matrem beatissimam semper virginē mariam Blasphemi in sanctos vel sanctas Dei, corrigantur seuerè arbitrio DD. Iudicum, habita ratione qualitatis, & grauitatis criminis, cum cæteris circunstantiis iure attendēdis. Volumus autem, & statuimus, vt omnes pœnæ pecuniariæ exigendæ, applicentur, tantummodo sustentatitioni Orphanorum vtriusque sexus Catechumenorum & puellarum. Iudices verò tam horrendi, & impij criminis deputamus, & instituimus RR. DD. Inquisitores nostros generales, quos volumus posse addere præstitutis pœnis, & maximè in corpore, si modus blasphemiæ ob grauitatem, impietatem, vel malitiam, id exposcat. Partes eorūdem DD. Iudicum erunt, declarare si dubium occurrat, qui nobiles, qui plebei, qui diuites, qui pauperes sint habendi. Insuper ne sacrilegia, & mortifera hæc pestis, si lateat, minus curari vel præcidi possit, ex omnipotentis Dei auctoritate mandamus omnibus & singulis cuiuscunque sint gradus, & conditionis qui sciuerint aliquos blasphemasse vt supra, quod eos denuncient infra triduum Reuerendis Iudicibus vel per se ipsos, vel per chirographum, modo & ordine inferius exprimendo. Sicque omnes, & singulos indistricto Dei iudicio requirimus, & eorum conscientias aggrauamus. Monendo tamen eos, quod si constiterit, aliquem scientem noluisse denunciare cuiuscunque fuerit status dignitatis, & conditionis, præter vltionem iustitiæ diuinæ, quam ei annūciamus, & præter culpam mortalem, quam incurret ob inobedientiam, & ob neglectum honorem Dei, punientur eisdemmet pœnis, quibus blasphemi, & sic eos mulctari præcipimus: non enim solum digni sunt pœna aut supplicio qui ea faciunt, sed & qui nō corrigunt facientes. Cupientes denunciare secretè, scribant, in chirographo nomē Blasphemi, speciem, locum, & diem blasphemię, & si placuerit apponere nomen proprium, addant duos vel saltem vnum testem, si vero maluerint ipsi denunciantes supprimere nomina propria, adscribent tres vel saltem duos in chirographo qui sint testes de blasphemia, & illud per religiosam personam, per spiritualem patrem, cui confidant, mittant vni cui voluerint ex Reuerendis Iudicibus ordinatis quibus ita ad deferendum electis pręcipimus in virtute Spiritus sancti & sanctę obedientię, quod nemini habeant reuelare denunciantes testes, vel denunciatos, nisi tribunali iam decreto, in quo volumus seruari omnino secretos, tum denunciantes tum testes non secus ac seruantur in causa fidei. In condemnando pro hoc execrabili scelere, stabitur duobus testibus fidedignis poterit haberi loco testis vnius denuncians si medio iuramento denunciet, diligenter obseruata qualitate, integritate, & reliquis circunstantiis tum denūciantis, tum alterius testis. Si qui (quod Deus auertat) inuenti fuerint denunciantes, vel attestantes falso, subeant pœnas blasphemorum, & illomet ordine, & nihilominus seuerissimis, & grauissimis pœnis, etiam in corpore affligantur, ac ad triremes perpetuo deputentur Blasphemis non accusatis, nec denunciatis, si episcopus humili & contrito corde accusent, si de eorum iniquitate veniam putant, condonamus omnes pœnas à nobis impositas, interim tamen lachrimis orationibus, & cęteris voluntariis pœnitentiis, peccatum maxime detestabile tęstimant in Misericordia Domini. Quia vero compertum habemus, ludos quos barattarias vulgus appellat, pręter multas iniquitates quibus causam præbent, blasphemiam maximè enutrire, gignere, & euomere, ideo auctoritate nostra, in spiritu Domini, pręsenti decreto nostro & Motu proprio amouemus, dānamus, prohibemus omnes huiusmodi barattarias tanquam semina plurium impietatum. Et qui in posterum ausi fuerint eas manutenere vel exercere, volumus ac iubemus eos carceribus mancipari de facto, & puniri pœnis à iure contra Aleatores statutis Et insuper arbitrio DD Iudicum pręfatorum & mulctari grauissimè pro trāsgressione huius nostrę prohibitionis, à qua nullum excipimus, cuiuscunque sit gradus, dignitatis,

Blasphemiæ pœna iure diuino est mortis, & lapidatio Leui. 2. cap. 24. Iure canonico blasphemus cogitur ad publicā pœnitentiam ante fores ecclesiæ faciendam modo & forma posita in cap. 2. de maled. Iure autem ciuili est pœna mortis. text. est clarus in auth. vt non luxurientur contr. nat. in fi. & ita affirmāt & concludunt DD. Lod. in prac. crim. c. 51. num. 26. & Iul. Clarus. prac li. 5. §. blasphemia vers. sed quæro, sed hæc pœna licet diuina & humana lege constituta fuerit hodiernis tamen temporibus ob defectum religionis & iustitiæ non seruatur, vt dicit Lucas de Penna in l. omnes col. 3. versic. secundò quæritur. C. de delatoribus. lib. 10.

dignitatis, vel conditionis & pro hac causa duntaxat cassamus, irritamus, annullamus quamcunque prętensam licentiam, vel exemptionem. Volumus autem quod pręsentium transumptis manu alicuius notarij publici scriptis, & sigillo personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fides adhibeatur tam in iudicio quam extra, quę pręsentibus originalibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensę. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, Die prima Februarij, millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto. Pontificatus nostri anno quarto.

Ex pluribus flagitiis hac constitutione damnatis vnum omnium teterrimum ac fœdissimum tetrioribus coloribus depingendum hic selegi quo cognito illo nihil improbius, impudentius atque scelestius cognoscatur. Blasphemia est noua voce belluam circundatam videris. Eius Etymologiam Graci deducunt ἀπὸ τοῦ βλάβειν τῆς φήμης id est à nocendo fama. Alij ἀπὸ τοῦ βάλλειν φήμας, quia proiicit famam suam qui alijs detrahit. Blasphemia autem est dicere tacite vel verbo aliquid tribuendo Deo quod illi minime conuenit, aut auferendo ab eo quod illi conuenit, vel tribuendo creatura id quod solius est Dei. Blasphemiam definit Hugo de Sancto Victore in libro de fructu carnis & Spiritus cap. 6. sic inquiens Blasphemia est cum quadam probrosa irreligiositate conuitiosorum iaculata in altum maledictio, aut est diuini vel humani nominis diminutio iurando vel exprobrando facta. In huius sceleris vestibulo adest Spiritus Blasphemia, quem cum Blasphemia aliquid maioris habere discriminis fatetur Bonauentura dist 43. in comment. super literam Magistri: habent enim se hac duo vt ille ait tanquam generale & speciale. Omnis spiritus Blasphemia est blasphemia non tamen è contrario Spiritus blasphemia est affectus & desiderium vituperationis diuina. Spiritus blasphemia sic spirat ad odium Dei, sicut spiritus sanctus ad Dei amorem. Immane & horrendum profecto scelus quod non sine causa Theologis dicitur irremissibile, non quod non remittatur, sed quod ad illius expiationem vt inquit Beda nullam agit debitam pœnitentiam qui illud semel commisit, quoniam propter illius nimiam malitiam Deus illi auxilium suum subtrahet sine quo fores pœnitentia non patent vel secundùm Alexandrum de Ales ideo dicitur irremissibile, quia prouocat oculos diuina maiestatis ad non miserendum vel non remittendum. Peccatum illud est contra Spiritum sanctum vt ex ipsius Graci textus lectione docetur apud Matthaeum 12. nam vbi latina versio dicit Spiritus Blasphemiæ non remittetur in hoc sæculo neque in futuro *Graci habet ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις Blasphemia spiritus non remittetur hominibus. Syrus verò sic legit* גודפא דין דעל רוחא בשתבק לבני בשא *id est Blasphemia verò qua est contra spiritum vel vt interpretatus est F. Ioannes Benedicti in summa peccatorum, Conuitium autem quod est contra spiritum sanctum non remittitur filijs hominum. Pro blasphemia, Gracum potius quam Syrum sequutus posuit conuicium, & superaddidit* sanctum *quod in hac Syriaca sententia non habetur sed vir doctus prasidio fortassis non caret quo hac sua interpretatio probetur. Mutanda tamen non sunt ea qua semper certam interpretationem habuerunt vt scribit Paul. Iurisconsultus in l. minime l. 22. de legib. lib. 1. ff. tit. 3. Sed vt cumque sit nihil est quod Scholion & obtenebret, aut sceleris grauitatem leniat, cuius formam & varia genera solerter inquirit eiusdem summa lib. 1. cap. 13 cui paucula hic ex Galeno Catechesi. LXII. addimus. Primum Blasphemia genus est, dum Deo adscribimus, quod ipsi non conuenit: vt si ego cum nostri temporis hareticis dicam Deum esse tam cyclopem, ac durum, vt nullo peccatorum discrimine, siue sit immissio diabolica, siue aliunde nata cogitatio, seu plenus consensus, voluntariúmque nefas, aquè hominem gehenna cruciatibus adiudicet. Huc reducuntur, quicunque affingunt Deo, qua sacra scriptura, aut ex illa deprompta ratio non agnoscit. Deinde quando negamus Deo, quod illi est proprium, vtpote quòd sit iustus: quòd velit homines instituere pœnitentiam, & lugere pristinas impuritates: quòd minimè gratis peccatores in gratiam sit recepturus, hoc est, nisi prius de seipsis exigant pœnas. Si nunc igitur, cum huius tempestatis Iouinianis, Deum iniustum esse dicas: omnia peccata súsque déque ferre: tam esse bonum, vt sit ignoscere paratus, cùm primùm filij Dei mortem otiosa quadam animi figuratione somniarint siue interim illam imitentur viuendo, siue non: si denique veternosum, & Epicureum Deum facias: peccas in hanc partem Tertiò, quando quis id, quod est Deo Peculiare, tribuit creatura, vel sibi, vel alijs, vel cuipiam denique rerum creatarum: vt si crederemus non Deum reuera & propriè hominem iustificare, sed vel aquam, vel verba, vel hominem ipsum id per se prastare: quales erant olim Iudaizantes, ac Pelagiani, quorum*

 rum

rum; illi legem & opera humana: isti liberum arbitrium sine Dei gratia iustificationem adferre docebant: cùm ea omnia nil sint aliud, quàm omnipotentiæ diuinæ instrumenta. Postremò quando palam maledicimus Deo, vel sanctis, vel rebus sacris: nam quicquid in ista committitur redundat in Deum. Cæterùm putant nonnulli non fore blasphemiam, qui membra Christi nominaret: quem ego non puto liberatum iri à grandi sacrilegio, si vel deierando, vel contumeliæ causa tale quid vsurpet. Vt omittam illorum immanem impietatem, qui Christi membra (horrendum scelus) quæ in nobis natura leges contegi volunt, arripiunt ad sua flagitia. Ne quis autem ista nimium stoicè dici causetur libenter gradus hic quosdam agnoscimus. Nam blasphemiarum alia est in mente tantùm: alia in impulsu, ac motu: quædam in sermonem vsque prorumpit, idque vel ex praua consuetudine, vel repentino furore, nulla aut minima intentione, móxque lapsum incautæ linguæ sequitur dolor animi retractantis. Si quid horum fiat, putant veniale: nisi tanta sit blasphemia, vt materiæ grauitas formæ naturam induat. Sequitur, veluti præcedentis peccati germana soror, Tentatio Dei, quod nunc etiam vitium magnoperè regnat: vt omnia peccata post hæreseon colluuiem solent exundare. Ea autem est, dum quis vult capere significans experimentum potestatis, scientiæ, aut voluntatis Dei. Huius grauitas colligi potest ex interdicto: Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in loco tentationis*, & ex Christi exemplo, qui nobis huius peccati fugam ostendit. Si enim is, qui optimè norat, Dei filius, quanta esset Dei scientia, potentia, & quæ illius voluntas, noluit experimentum capere: multò sanè diligentiùs id fugere debemus. Primus autem huius peccati modus est, si quis dicat: si Deus est omnipotens, agitque hominum curam, seruet me: actum se præcipitem è monte deiiciat. Quasi verò Deus nostræ libidini potentiæ suæ fidem allegaret. Idem statuendum de aleatoribus, & eo hominum genere, qui per auaritiam, & impietatem, vbi discrimen adeunt suarum diuitiarum, experiri se dicunt, si est Deus: aut se negaturos Deum esse, si contingat. Secundus est, quando tentat homo Dei scientiam, vúltque eius secretorum esse conscius, aut experiri nunquid norit omnia Deus, quæ quanta sit impudentia, quis non videt? Scilicet creatura vilis dicet sui creatori: nisi te hoc scire isto modo prodas, nil omnino scis: vel, si in angustiis positus, nisi hinc eripiar: nescit me Deus ad hunc modum liberare. Tertius Dei voluntatem explorat, illámque suæ cupiditatis veluti addicit seruituti: vt si quis se non crediturum profiteatur Deum esse in sacramento: nisi Deus illius se prodat oculis, & hoc indicio manifestet hæreticisne, an Catholicis debeat fidem adhibere. Hic autem, ne quis infirmior percellatur, nemo censere debet esse nefarium in aliqua graui causa humiliter Dei voluntatem inquirere.*

Ingrediamur iam legum ciuilium penates vt certius exploremus quomodo fœdissima hæc bellua cohibeatur, frenetur & pœnis meritissimis mulctetur. Iure itaque ciuili pœna blasphemantium vt in annotationibus diximus capitalis est, illísque mors indicitur, sed in desuetudinem abiit, tametsi aliquando obseruatur in blasphemos maligno deliberato, & doloso proposito ita Bald. & Salicet. in l. 2. C. de reb. cred. Alex. cons. 33. nu. 7. lib. 6. Boer. q. 301. num. 11. Pius primus qui sedis circa annum Salutis 142. vt est relatum in c. si quis per cap. illum. 22. q. 1. blasphemos laicos, anathemate, clericos depositione puniendos esse sanciuit. Postremò Leo X. in Concilio Lateranensi hoc decretum edixit in blasphemos quod nos huic Iulij constitutioni tanquam propriæ sedi addendum esse oportunum fore duximus. Cuius hæc verba sunt. Ad abolendam verum execrabilem blasphemiam, quæ in maximum diuini nominis, & sanctorum contemptum supra modum inualuit, statuimus & ordinamus: vt quicunque Deo palam, seu publicè maledixerit, contumeliosisq; ac obscœnis verbis, Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam eius genitricem expressè blasphemauerit: si munus publicum iurisdictionémque gesserit, perdat emolumentum trium mensium: pro prima & secunda vice dicti officij. Si tertiò deliquerit ille, eo ipso priuatus existat. Si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso quod de delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum quæcunque habuerit, fructibus applicandis vt infra, vnius anni mulctetur & hoc si pro prima vice, qua blasphematus ita deliquerit. Pro secunda verò si ita deliquerit, & conuictus fuerit, si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur si autem plura quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quòd si tertiò eius sceleris arguatur, & conuincatur, dignitatibus ac beneficiis omnibus quæcunque habuerit, eo ipso priuatus existat: ad eáque vlterius retinenda inhabilis reddatur, eáque liberè impetrari, & conferri possit. Laicus verò blasphemus, si nobilis fuerit, pœna vigintiquinque ducatorum mulctetur, & pro secunda vice quinquaginta fabricæ Basilicæ principis Apostolorum, de vrbe applicandorum,

plicandorum, & aliis, vt infra deducitur, pro tertia verò nobilitatem perdat. Si verò ignobilis ac plebeius fuerit, in carcerem detrudatur. Quod si vltra duas vices publicè blasphemus deprehensus fuerit, mitra infami per integrum diem ante fores ecclesiæ principalis monstratus stare cogatur. Si verò pluries in hoc ipsum peccatum lapsus fuerit, ad perpetuos carceres, vel ad triremes, damnetur, ad iudicis deputati arbitrium. In foro autem conscientiæ, nemo blasphemiæ reus, absque grauissima pœnitentia, seueri confessoris arbitrio iniuncta, possit absolui. Qui verò Sanctos reliquos blasphemauerit, arbitrio iudicis rationem personarum habituri; mitius aliquando puniri volumus. Statuimus etiam vt seculares iudices, qui contra tales blasphemiæ conuictos, non animaduerterint, eosq; iustis pœnis minimè affecerint, quantum in eis fuerit, quasi eidem sceleri obnoxij, eisdem quoque pœnis subiiciantur. Qui verò in illis inquirendis puniendisque diligentes, & seueri fuerint, pro qualibet vice decem annorum indulgentiam consequantur, & tertiam partem mulctæ pecuniariæ habeant. Quicunque vero blasphemantem audierint, eum verbis acriter obiurgare teneantur, si citra periculum suum id fieri posse contingat, eundémque deferre, vel notificare apud Iudicem ecclesiasticum; seu secularem intra triduum debeant. Quod si plures dictum blasphemantem simul audiuerint, singuli eum accusare teneantur, nisi fortè omnes conuenerint, vt vnus pro cunctis tali fungatur officio. Quos omnes in virtute sanctæ obedientiæ hortamur & monemus in Domino, vt pro diuini nominis honore ac reuerentia in suis domibus, ac cæteris præmissa omnia seruari, exactissimè exequi mandent, ac faciant, vberrimam ab ipso Domino Deo tam boni operis, ac pij mercedem habituri Similémque annorum decem indulgentiam ab Apostolica sede consequuturi, cum tertia parte mulctæ, qua dictus blasphemus plectitur, quoties tale scelus puniendum curauerint. quam quidem indulgentiam & reliquam tertiam mulctæ partem, accusatori blasphemiæ nomen deferenti, similiter concedi & assignari volumus, aliis pœnis contra huiusmodi blasphemos; per sacros canones expressis: nihilominus in suo robore manentibus. Hactenus Synodus Lateranensis.

Huius Synodi decretum excerpsimus ex lib. 2. Variarum Resolutionum Couarruuiæ & Menoch. De arbit. Iudicũ. apud quos fusiore sententiarum copia, discutitur controuersia Blasphemiæ. Quanta vero sit criminis huius grauitas & indignitas, D. Chrysost. de prouidentia Dei hom. 1. hoc exemplo declarat. In lege inquit veteri scriptum est, qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Hoc in veteri testamento quando puerilia præcepta, quando lac, quando pedagogus, quando figura & vmbra. Quid igitur dicemus de his, qui nunc in gratia & rerum ipsarum veritate sunt, non patri aut matri maledicentibus, sed ipsi vniuersitatis rerum Deo? Quo enim supplicio afficientur? qualis animaduersio? quis igneus amnis? quis vermis sempiternus? quæ tenebræ exteriores? quæ vinc. la? quis stridor? quis ploratus scelerum magnitudini satis esse possit? Omnes cruciatus qui nunc sunt, quique futuri sunt, minores iusto sunt animo ira affecto, ac eo vsque improbitatis prolapso. Hactenus ille. Quamobrẽ meritò dominus cum his simili oratione poterit expostulare. Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, propter quod eorum vultis me lapidare? Quod perinde est, ac si diceret. Ego vos ad imaginem meam condidi, ego vos innumeris suppliciis vestra causa toleratis ad vitam reuocaui, ego bona ipsa quibus aduersus gloriam meam abutimini, largitus sum, ego os ipsum & linguam qua aduersum me insanitis, contuli: ego membra vestra quibus mihi bellum infertis, & condidi, & condita seruo: propter quod igitur horum munerum vultis me lapidare? Quis autem hac iustissima domini expostulatione non erubescat? non elinguis fiat? non se innumeris suppliciis pro hoc tanto scelere dignum putet? Quanto rectius, quanto iustius, sanctus martyr Polycarpus qui ante iudicis tribunal positus, cum à perfido iudice hanc vocem audisset, iura fortunam Cæsaris, & dic conuicia in Christum, & dimitto te: ille contra sanctissime respondit, octoginta annis seruio Christo, & nil me læsit vnquam, quomodo possum maledicere regi meo, qui vitam mihi donauit?

Fabius Monteleo. de practica arbitrali, parte 4. nu. 739. scribit hodie pro iudicis arbitrio blasphemos puniri, à quibus non dissentit Ias. l. 3. §. iurari. nu. 14. de iureiur. idem placuit Io. Corasio in Arest. Tolosano annot. 36. Bossius trac. causarum criminalium, tit. De inquisitione. nu. 1. qui scribit, hoc casu cum atrox est blasphemia, iudicem posse statuere pœnam mortis, & sensit Iacobus Simancas in praxi Hæreseos, tit. 9. casus aliquot esse arbitrarios ostendit relata constitutio Lateranensis. Iudex itaque pro personæ & facti qualitate, pœnam indicere poterit; nam is qui blasphemare consueuit, & qui incorrigibilis est, grauiter puniendus est, quod annotarunt Abbas & cæteri in cap. 2. de maledicis.

S. Ludouicus Rex Gallus linguam blasphemorum ferro candenti adurere iussit. Anno 1254. Heltan. annal. 11.

Lege antiqua vti superius diximus homines audientes blasphemiam in Deum obturabant aures suas & vestimenta scindebant insignum doloris vt patet Act. cap. 6. & Matth. c. 26.

Decisionibus Boerij didicimus 301. pro blasphemia quendam fuisse prius lingua perforata condemnatum ad ignem & alium decapitatum.

Anthonius Zanza vt refert Iulius Clarus d. § 5. lib. 5. pract. crim. propter atroces blasphemias iussus fuit si aptus erat remo transmitti ad triremes perpetuo, sin minus suspendi 19. April. 1549.

Alphonsus Hispaniæ blasphemos variis pœnis sagaci prius facto indagine puniri voluit præsertim quod plebeius pro prima blasphemia verberetur pro secunda notetur in labiis ferro candenti signo crucis, pro tertia lingua mutilis fiat eique abscindatur.

Refert idem Boerius quantum exosos habuerint Blasphemos Reges Christianissimi Ludouicus XII. & Carolus octauus quorum lege præter alias pœnas pro sexta blasphemia labium superius, pro septima inferius abscinditur ita quidem vt dentes appareant, pro octaua verò blasphemia lingua amputatur.

Nunc iure constitutionis Hispaniæ regum blasphemus pro prima blasphemia punitur carcere vnius mensis pro secunda exilio sex mensium à loco habitationis, & mille quadrantum pœna in tres distribuendum partes quorum vna accusatori alia Iudici tertia pauperibus competit. Pro tertia verò blasphemia lingua clauo perforabitur. Huiusmodi fuit edictum Caroli V. Imperatoris Toler. an. 1525.

Sic Blasphemos execrantur leges & Senatus vt blasphemi testimonium non audiant in his causis quæ testes exigunt omni exceptione maiores, vt praclarè & sapienter tradit Alex. in cons. 15. 2. lib. 5 col. 4. Dec. cons. 163 num. 10. Thom. Gram. voto 22. num. 5. & 6.

Sed quæstio non inutilis prorumpit vtrum regibus aut principibus quibus diuum est iustitia duce blasphemos punire, iisdem etiam liceat facere gratiam & remissionem blasphemantibus Deum aut Virginem Mariam vel sanctos? Id minime licere videtur. Nam ius diuinum vult, blasphematorem debere acriter puniri, & hoc Deus Moysi præcepit, dicens: Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, vt scribitur in Leuit. 24. Ergo ipse Imperator, Dux, & quilibet Princeps secularis inferior, non potest facere gratiam blasphemo: quia esset tollere legem Dei, & superioris, si pœna blasphemo remitteretur per gratiam, cùm Imperator, & Princeps, & Dux non possit tollere legem Dei superioris: vt ait Beatus Thomas 2. 2. q. 67. art. 4. ibi: Iudex enim inferior non habet potestatem absoluendi reum à pœna contra legem à superiore sibi positam, &c. & probatur in l. formam. C. de offic. præfec. prat. Or. Iura enim diuina semper firma atque immutabilia permanent Instit. de iur. nat gen. & ciuil. §. sed naturalia quidem iura. Et cùm per blasphemiam fiat iniuria Deo, sine blasphemia fiat in Deum, siue in Virginem Mariam, siue in Sanctos, est clarum, quòd Imperator, Dux, & Princeps, non possunt per eorum gratiam remittere iniuriam, factam Deo, & sic non possunt facere gratiam alicuius pœna blasphemo, cum non sit eis facta iniuria, nec eorum subditus, sed Deo eorum superiori: Et non potest inferior remittere iniuriam factam superiori: per tex. in l. 1. ver. pensemus. c. si quis per mal.

Superest vt flagrantibus votis diuinum numen imploremus vt Iudices & Magistratus pertinaci fortassis sopore lentos nimium in huius sceleris punitione excitentur, ne diutius inultum maneat in commune Reipublicæ Christianæ detrimentum, & ne cum iustè dominus in nos irascitur scelera nostra puniens perdat iustum cum iniusto. Cúmque illud crimen secum trahat multitudinis perniciem, ideo & à multitudine voluit illud obrui & lapidari Leuit. 24. vt omnes hoc typo intelligant (inquit Hesychius) homines blasphemos non tantum sibiipsis creare periculum sed vniuersam Rempublicam in commune salutis discrimen adducere.

VII.

Declaratio circa solutionem Annatarum.

IVLIVS Papa III. Motu proprio, &c.

CVM Sicut non sine animi nostri molestia accepimus, dilectis filiis Officialibus Romanę Curiæ de annatis eis pro parte suorum emolumentorum in electione

ne eorum Collegiorum assignatis participantibus annatas eis & Cameræ nostræ apostolicæ de quindennio in quidennium, ratione vnionum &c perpetuarum per sedem apostolicam hactenus factarum pro tempore debitas non indagantibus, & earum exactionis possessionem seu quasi adipisci, ac eas congruis temporibus exigere non curantibus, ac in mora & negligentia eas exigendi diutius permanentibus, factum sit, vt quamplures ex annatis huiusmodi, in obliuionem & desuetudinem iurium dictæ Cameræ deuenerint, & exinde Officia dictæ curiæ eorum occurrente vacationes, longe minori emolumento in alios tranferri oportuerit, & adhuc oporteat, in ipsis Cameræ & aliorum quorum interest præiudicium, & detrimentum non modicum, Et insuper debitas annatarum huiusmodi eas non soluentes sententias & censuras ecclesiasticas, ac etiam dissolutionis vnionum &c. huiusmodi pœnas in constitutionibus à diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris super persoluendis dictis annatis editis cõtentas incurrerint, & vnionibus &c. prædictis vt præfertur dissolutis, in ipsis beneficiis antea vnitis intrusi remanserint, & fructus eorundem beneficiorum suos non fecerint, quinimo ad eorum restitutionem nobis & dictæ Cameræ teneantur Nos qui superioribus diebus vt Cameræ & Officialium prædictorum, ac venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium iura præseruaremus, ac eorum indemnitati consuleremus, quascunque constitutiones antea per dictos prædecessores pro annatis prædictis, & communibus ecclesiarum, & monasteriorum quorumcunque semel tantum, aut de de quindennio in quindennium persoluendis editas, per nostra sub plumbo confectas literas approbauimus, & innouauimus. Volentes cum debitoribus annatarum & communium huiusmodi non iuxta iuris rigorem, sed paterno affectu agere: Motu simili &c. fructus, redditus & prouentus beneficiorum vnitorum huiusmodi per debitores annatarum & cõmunium prædictorum, vt præfertur, indebitè præceptos, & propterea nobis & præfatæ Cameræ debitos, eisdem debitoribus, (dummodo infra decem dies à die publicationis præsentium in acie campi Floræ, & valuis Cancellariæ apostolicæ faciendæ computandos, de omni & toto eo de quo occasione annatarum, & communium huiusmodi vsque in præsentem diem etiã pro rata temporis decursi, debitores existunt præfatæ cameræ, cui annatas & communia prædicta, quæ officiales præfati per decem annos à lapsu primi quindennij computandos exigere quoquomodo cessarunt, loco fructuum &c. indebitè perceptorum ac nobis & præfatæ Cameræ, vt præmittitur, debitorum, ac in recompẽsam expensarum quæ pro recuperatione annatarum, & communium huiusmodi & satisfactione mercedis ministrorum ad recuperationem annatarum & communium prædictorum necessariò deputãdorum faciendæ erunt, ac refectione damnorum & interesse quæ ob negligentiam Officialium huiusmodi eidem Cameræ hactenus obuenerunt, & aliis rationalibus causis animum nostrum mouentibus, apostolica auctoritate per præsentes applicamus, appropriamus, & incorporamus, & realiter cum effectu satisfacient pro tempore præterito, omnibus, & singulis priuilegiis, indultis facultatibus iuribus, & gratiis, quæ eisdem Officialibus, ac eorum Collegiis super perceptione annatarum, & communium huiusmodi quomodolibet competit eis saluis, & integris ac in suis robore & efficacia quo ad futura remanentibus,) perpetuo dicta auctoritate gratiosè remittimus, & elargimur, eosque ab illis etiam perpetuo liberamus & absoluimus. Mandantes dilectis filiis Guidoni Ascanio sanctæ Mariæ in via lata Diacono Cardinali de sancta Flora nuncupato, Camerario & Magistro Francisco Massario de Aspra generali Thesaurario nostris, per nos alias ad dictarum literarum nostrarum & cõtentorum in eis executionem per alias nostras in forma breuis literas deputatis, quatenus, coniunctim, & alias iuxta dictarum literarum in forma breuis cõtinentiam, & formam procedentes, per se ipsos vel alias personas ad hoc ab eis deputandas, annatas, & communia huiusmodi exigant, & exigi faciant. Nos enim eisdem Guidoni Ascanio Cardinali & Camerario, ac Francisco Thesaurario pro effectu exactionis annatarum & communium huiusmodi omne & singulos illorum debitores, sub singulis literis nostris prædictis comprehensos etiam per edictum publicum constituto summariè &c. de non tuto accessu tam in curia quam extra eam citandi, monendi, & requiredi, ac eis & aliis quibus

Huius constitutionis declaratio à superiorib. pendet, vt liquet ex const. sub Paulo 2. fol 131. Innocentio Octauo. fol. 35. Leone X. fol. 206.

Executores ad huius constitutionis effectum procurandum deputati.

liis quibus & quoties opus fuerit, etiam sub sententiis, censuris & pœnis ecclesiasticis ac etiam pecuniariis, arbitrio eiusdem Guidonis Ascanij Cardinalis & Camerarij, seu alterius personę ecclesiasticę ab eo deputādę ferendis statuendis ac applicādis, etiam simili edicto inhibendi, ipsosque debitores ad solutionem annatarum & communium, in quorum exactionis possessione seu quasi eosdem Officiales à dictis decem annis citra non fuisse reperterint, vel si annatas & communia huiusmodi in dicto termino non soluerint fructuum, redditu um, & prouentuum, per eos, vt prefertur, indebitè perceptorum, per sententias & censuras ecclesiasticas etiam interdicti tam localis quam personalis per eundem Guidonem Ascanium Cardinalem & Camerarium, seu alias personas ecclesiasticas ab eo vt prefertur deputandas, quotiens opus fuerit, ferendas & promulgandas, necnon quascunque pœnas & alia iuris & facti remedia tam per Guidonem Ascanium Cardinalem & Camerarium, quam Franciscum Thesaurarium prefatos statuenda & ordinanda, etiam cum inuocatione auxilij brachij secularis cogendi, & compellendi, ac cum eisdem debitoribus super eo quod ratione annatarum & communium huiusmodi debebunt pro ea rata & quantitate quę eisdem Camerario & Thesaurario videbitur, etiam citra medietatem debiti transigendi & componendi: & eos pro eo quod soluerint, ac etiam pro vniuerso debito si illud soluerint, aut super quo vt prefertur transegerint & composuerint, plenissimè quietandi: & in quibuslibet prouinciis & locis vnā, seu plures personas idoneas cum simili aut limitata potestate substituendi ac in premissis omnibus & singulis summariè & simpliciter, ac alias more Cameral i procedendi: aliáque in premissis & circa ea quomodolibet necessaria vel opportuna faciendi, gerendi, & exercendi: necnon eisdem Camerario per se, aut personas ecclesiasticas ab eo vt prefertur deputandas, omnes & singulos qui sententias & censuras predictas vt premittitur incurrerint ab eisdem sententiis censuris & pœnis prçuia satisfactione aut compositione absoluendi, & liberandi amplissimam facultatem & potestatem concedimus per presentes. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacij Papę VIII. de vna, & concilij generalis de duabus dietis, dummodo vltra tres aliqui auctoritate presentium non trahatur, & quibusuis aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis cęterisque contrariis quibuscunque.

Pœna non soluentium annatas.

Derogatoria clausula.

Placet & ita Motu proprio applicamus, remittimus, & mandamus.

Die septima mensis Aprilis, 1554. Presentes retroscriptæ literæ affixæ & publicatæ fuerunt in valuis Cancellariæ Apostolicæ ac in acie Campi Floræ, iuxtà tenorem retroscriptarum literarum per Medardum Nicolai S.D.N. Papæ Cursorem. Germanus Letus Magister Cursorum.

VIII.

Contra Hebræos retinentes libros Thalmudi & alios, in quibus nomen IESV Saluatoris nostri, cum blasphemia, aut alias ignominiosè nominatur.

VNIVERSIS & singulis venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filiis aliis locorum ordinariis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM sicut nuper non sine animi nostri molestia accepimus, licet alias venerabiles fratres nostri S.R.E. Cardinales hæreticæ prauitatis in vniuersa republica Christiana inquisitores generales certum Hebraicorum librorum volumen Ghemarot Thalmud nuncupatum, nonnulla indigna & legem diuinam, orthodoxámque fidem offendentia continens, de mandato nostro damnauerint, & igne comburi fecerint, nihilominus inter ipsos Hebræos adhuc esse dicantur diuersi libri diuersas contra Christum redemptorem nostrum, eiúsque sanctissimum nomen & honorem blasphemias & ignominias continentes, Nos in præmissis opportunè prouidere volentes, vobis, & vestrum cuilibet per præsentes committimus & mandamus, quatenus singulis vniuersitatibus Hebræorum infra limites iurisdictionis vestræ consistentibus ex parte nostra intimetis & notificetis, quod elapsis quatuor mensibus à die intimationis, & notificationis huiusmodi, omnes & singuli libri, in quibus nomen IESV Saluatoris nostri, quod Iesout hanozri dicitur, cum

De libro Thalmud Iudæorum superius sub Innocentio 4. dictum est.

blasphemia, aut alias ignominiosè nominatur tam in eorum Synagogis, & locis publicis quam priuatis domibus, & alias vbique locorum diligentissimè exquirantur, & qui libros huiusmodi penes se quoquo modo habere reperti fuerint debitis pœnis tam pecuniariis, & confiscationis bonorum, quam si eorum contumacia, aut qualitas delicti id exegerit, corporis etiam vltimi supplicij, ac alias prout à fide Christi apostatantes puniuntur, irremissibiliter puniantur, & nihilominus eisdem quatuor mensibus elapsis per vos, vel alium seu alios, quos ad hoc duxeritis deputandos, libros huiusmodi cum omni quos diligentia inquiratis, & studiosè inuestigetis, inquirique & inuestigari faciatis, & eos, quos libros huiusmodi penes se habere repereritis, pœnis quibus apostatantes præfati puniuntur, omninò & irremissibiliter puniatis: Non permittentes de cætero eosdem Hebræos (qui in memoriam passionis Dominicæ à Sancta matre Ecclesia tolerantur, vt aliquando mansuetudine nostra allecti ad verum Christi lumen diuino afflante spiritu, conuertantur) à quibusuis etiam apostolica auctoritate fungentibus occasione cuiusuis sortis librorum apud eos existentium (dummodo blasphemiam, vt præfertur, non contineant) nisi de nostro expresso mandato, quomodolibet vexari aut molestari: Contradictores quoslibet & rebelles, ac vobis in præmissis non parentes per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas ac etiam pecuniarias arbitrio vestro moderandas & applicandas, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo ac legitimis super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras & pœnas prædictas etiam iteratis vicibus aggrauando inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac ipsorum Hebræorum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis quomodolibet concessis, ac etiam iterum vicibus, approbatis & innouatis. Quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod si interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem: Et quia difficile foret, præsentes literas ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda erit deferri, volumus, & dicta auctoritate decernimus, quod transumptis præsentium manu notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ ecclesiasticæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die xxix Maij Millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto. Pontificatus nostri anno quinto.

Iudæi ideo tolerantur quia de eorum conuersione non desperat mater Ecclesia.

P Innumeris portentis refertus est liber Iudæorum Thalmud qui est ipsorum verbum Dei non scriptum, in quo inueniuntur innumerabiles errores, de quibus vide Sixtũ Senensem libro secundo bibliothecæ sanctæ R. Salomon, quem Iudæi maximi faciunt, in comment. cap. 2. Genes. in illud; (Hoc nunc os ex ossibus meis;) dicit Adamum cum omnibus bestiis & feris carnaliter congressum, nec potuisse libidinem explere quousque ad Euæ amplexus, peruenit, idem in c. 28. Num. in illud: (In Calendis autem offeretis holocaustum Domino.) Ipse legit holocaustum Domini, & dicit præceptum esse offerri holocaustum in die nouilunij pro peccato Dei, quod commisit cùm diminuit lumen lunæ, quam fabulam narrat idem R. Salomon in cap. 1. Gen. in illud. duo luminaria magna. Idem in cap. 4. Deuteron. in illud, (Creauit Deus hominem dicit,) Adamum fuisse tam procerum, vt capite cœlum tangeret, dum esset in terra, similia passim occurrunt in libris Iudæorum.

Iulium III. Pontificem Maximum Ecclesia Orientalis officiosè Pastorem gregis Christiani & in terris Christi Vicarium recognouit cum enim Assiriæ mortuo Simone Mama, totius orientis trans Euphratem vsque ad Indos Metropolitano, Patriarcha sibi constituisset Simonem Sulakan, Danielis filium de familia Bellu monasterij, de Hormisd. ordinis S. Basilij in vrbe Muzalana quæ est in insula Tigridis fluminis eundem virum ad apostolicam sedem, vt eius electio confirmaretur misit, cuius fidei confessio apud Onuphrium pulchrè habetur. Litterarum

rum autem quas attulit Iulio tertio exemplar è Syraica lingua fidissimo interprete transla-tum hic subiiciam.

EPISTOLA ECCLESIAE NESTORIANAE PRO PA-*triarchæ Metropolitani confirmatione demandata & è Syriaco in Latinum ad verbum traducta per Andræam Masium.*

PATRI *patrum, & pastori maximo, concinnanti mitras, vngentique sacerdotes, & cingenti zonis, Petro temporis nostri, ac Paulo dierum nostrorum, & cingulo comprehendenti vniuersum cœtum Christianorum. Qui es loco Christi domini nostri, tu sedes in sede alta & sublimi principis apostolorum, tenentis claues regni cœlestis, cui ore suo salutari dominus noster dixit; Quidquid ligaueris in terra, erit ligatum in cœlo; & quidquid solueris in terra, erit solutum in cœlo: & super eam fundauit ecclesiam suam, aduersus quam portæ inferni nihil valebunt in generatione generationum. Nunc porrò tibi eam dedit Christus Deus noster, & seruator noster, vt sedeas super eam. Tu item es fons, cuius aquæ non deficiunt, & quisquis sitiuerit, æquum est vt ex te bibat aquas viuales, vt sedet sitim suam. Tu es lucerna quæ non extinguitur, sed illustrat omnes creaturas, vt candela quæ est super candelabrum. Et vt Ioannes Baptista, qui posuit dexteram suam super caput Christi Dei nostri. Et in te videt lumen vniuersa respublica Christiana, quæ est proles ecclesiæ sanctæ. Tu es murus fortis ciuitatis, & matris ciuitatum, Romæ magnæ, quam piscatus est princeps discipulorum Petrus, & prudens architectus Paulus, qui lumen præbuerunt omnibus hominibus distentis atque implicatis errore Satanæ. Tu es caput omnium patrum, sicut erat Petrus caput omnium discipulorum, cui vt est data sedes alta & sublimis in terra, sic his vltimis temporibus alta excelsáque est sedes tua, ipsa Roma magna & celeberrima. Sed quid extendimus verba coram tua sublimitate, paruum est os nostrum, & breuis lingua nostra: te verò ipse Christus qui te elegit ad hanc functionem, exaltauit atque in sublime extulit, fecitque sibi vas quod conueniat gloriæ suæ. Quapropter scito domine pater noster electe, hoc est Papa, (cuius vita custodita sit in domino, amen) quòd nos serui tui miseri peccatores Nestoriani sumus pupilli absque patre, & absque gubernatore, neque superest super nos fermentum patrum, nullus Metropolita, sed soli duo aut tres Episcopi. Habebamus enim quendam Patriarcham retrò ab annis centum, qui nullum constituebat Metropolitam, nisi de stirpe, ac genere, familiáque sua, atque ea familia illam consuetudinem vsurpauit inde à centum annis vsque adhuc. Nunc porrò vnus solus superest Episcopus ex ea prosapia, qui & ipse conatus est per impudentiam ita agere, vt egerunt illi qui ipsum fuere. Verùm nos non acceptauimus, neque proclamauimus ipsum; sed subitò conuenimus ex omnibus locis orientalibus, & ex omnibus ciuitatib. & pagis, quæ sunt circum ciuitatem Mozal, hoc est Attur, in vicina Niniues, ex Babylonia, ex Cartha, ex Arbela, ex insula quæ est in medio Tygris fluminis Edem, ex Tauris Persiæ, ex Nisibi, ex Marde, ex AEmed, ex Hasan Cepha (hoc est arce petræ, aut rupe forti) & ex reliquis locis Orientalibus ad Mozal, viri magnates, & sacerdotes, ac monachi reliquique in Christum credens populus, pro more, & constitutionibus canonum antè obseruatorum: atque interrogauimus scrutatique sumus inter omnes: sed non inuenimus vllum, præter hunc, præditum charitate, & ingenio, doctum, vt doctorem, ac temperantem, cælibémque excellentem, insigni vitæ probitate, & reuerentia, cui nomen & appellatio, magister noster Siud. Eum igitur per vim ex loco habitationis suæ deduximus in medium cœtum credentium, visúmque est fœliciter omnibus hunc esse, & dixerunt hunc esse idoneum ad hanc viam. Postquam autem fœliciter ita nobis visum est, subitò conscripsimus ei has literas apertas ad tuam celsitatem, quamquam indigni, misimúsque ipsum ad pedes tuos sanctos, & vnà cum ipso viros tres summos primates inter credentes, Adamum, Thomam & Caleph. Cæterum ascenderunt cum ipso versus Ierusalem circiter septuaginta animæ ex optimatibus selectæ, qui erant nostræ professionis, atque viatico comitatúque eos instruximus secundum veterem consuetudinem. Proinde supplices petimus à paternitate tua sublimi, vt simul atque peruenirent ad te, conficias negotia ipsorum, ne restet derisio, & ludibrium inter gentes, & eos qui sunt professionis nostræ: ita vt non audeamus quenquam hominum intueri. Obsecramus itaque te, & eum qui tibi concessit hoc donum altissimum, vt mox vbi ad te peruenerint, ordines eum nobis Patriarcham, hoc est, Catholicum, ne maneamus pupilli absque patre, & gubernatore, ac pastore, & perturbetur ordo noster ob fermentum sacerdotale, relinquamurque velut oues sine pastore,*

nec

nec pereat labor quem sustinent ex Oriente in Occidentem? Nam Dominus noster dixit in euangelio suo ad discipulos suos: Gratis accepistis, gratis date omnibus quibus opus est de fonte vitæ. Et scribas ipsi literas & epistolam, désque ipsi viaticum benedictionis: & benedicito locis orientalibus, vt exultet cor nostrum. Itaque discedant abs te gaudentes: sicut gaudebant Magistri Persæ in Bethlehem, & de natiuitate Domini nostri, & sicut descenderunt pastores in speluncam, atque vt imbuerint Angeli gaudio mulieres, & alios. Præterea hoc scito pater noster excelse, quòd sacerdotium nostrum à priscis temporibus ex Roma fit, quæ est sedes Petri principis Apostolorum: verùm ex quo confusus est ordo Christianorum à filiis Hagar Aegyptiæ, interrupta est via nostra ad vos inde à spacio trecentorum annorum vsque ad hunc diem. Nunc porrò quandoquidem misimus hunc ad pedes tuos sanctos, obtestamur ne remoreris ipsos, ne nos maneamus confusi, & relinquatur cor nostrum apud ipsos, doleátque anima nostra. Sed citò remittito ipsos, quia sitimus ad videndum eos sicut terra quæ sitit aquas, consicitque prorsus citò citò. Sed non est æquum vt multis vtamur verbis apud celsitatem tuam: neque enim digni sumus. Et tu ipse nosti quòd quando filij egent, parentes ipsorum explent illorum indigentiam. Cæterùm Christus dominus & Deus noster custodiat & seruet Reges vestros: & benedicat locis vestris ad preces dominæ nostræ Mariæ, quæ peperit lucem & vitam, & domini Ioannis Baptistæ. Ita fiat

ALTERA NESTORIANORVM EPISTOLA QVI ELE-
ctum Patriarcham suum vsque Hierusalem deduxerunt, ad Pontificem Romanum cuius primatum & dignitatem obnixè venerantur.

PATER *patrum, & pastorum maxime, qui concinnas mitras, & vngis sacerdotes, atque incingis zonis: Petrus temporis nostri, & Paulus dierum nostrorum, ac cingulum quod comprehendit vniuersos Christianos: qui es loco Christi domini & Dei nostri: sedésque super sedem Petri Apostoli, & te tenentis claues altitudinis & profunditatis, ad quem dixit dominus noster: Quod ligaueris, erit ligatum, & quod solueris, erit solutum, & super eam petram ædificauit ecclesiam suam sanctam. Nunc porrò dedit eam tibi Christus Deus noster, vt ex ea dispenses ordines ecclesiasticos pro eo ac opus fuerit gregi Christi, quem tradidit tibi, ne perturbaretur per lupos, qui ipsi odio prosequuntur, periretque grex Christi, atque incurreret in malum: quicquid autem perit, reposcitur à pastore. Tibi tradidit sanctam suam ecclesiam, vt eius egestatem expleas eo thesauro qui non deficit, & eo fonte cuius aquæ nunquam exhauriuntur, & quantumuis multi ex eo bibent, augescit, non autem minuitur. Tu es loco Petri, & prudentis architecti Pauli, qui omnes mortales illustrant eo munere quod ipsis datum fuerat à Spiritu Sancto, & à pastore cœlesti, qui suo sanguine illos redemit ab errore diaboli, & mutorum idolorum. Quia tu es pater vniuersi populi Christiani, sicut Petrus caput omnium discipulorum, cui obuenerat sors docendæ Romæ magnæ & celebris. At hoc nostro tempore tibi illam dedit Deus, & elegit te, collocauitque super eam, tradiditque eam tibi, quia ita ipsi placuit. Et elegit te sicut Hieremiam ex vtero matris suæ, & sicut Ioannem filium Zachariæ, qui dignus fuit vt imponeret dexteram suam capiti Christi Dei nostri, & sicut Athanasium & reliquos patres veteres. Sed quid longa facimus verba coram tua celsitate, quum simus indigni, qui te elegit, is te exaltauit. Cæterùm scias, ô domine pater, cuius vita custodita esto quod nos serui tui Nestoriani Orientales sumus pupilli absque patre, electo qui dare possit ordines sacerdotales. Neque supersunt apud nos Metropolitæ, quorum est ordinare Catholicum: sed soli pauci Episcopi, Episcopus Arbelæ, Episcopus Salmasti, Episcopus Adurbeigan, Enenostigi conuenimus in insulam, quæ est intra Tygrim flumen eden, fecimúsque compactum inter nos, & misimus pro hoc monachum Siud, & deduximus ipsum per vim de sua statione in medium populi: atque vniuersus populus testabatur de ipso, esse eum vtilem ad hanc viam. Igitur cùm considerassent, approbassentque ipsum omnes greges, illico ascenderunt cum ipso ad Hierusalem primates nominis, magnificus Mesiud, & Abdias Ephraim, ac magnificus Chabib, prætérque hos alij Monachi & sacerdotes, ac diaconi, laicique atque intrauimus, conuenimúsque ad Monachum benedictum, & gubernatorem probum, dominum Paulum: cuiúsque saecularium spiritualis in sancta Sion, in cænaculo benedicto in quo ille habitat, retulimúsque ab ipso epistolam ad dignitatem tuam, per Iacobum interpretem, & scripsit nobis tres epistolas ad tuam celsitatem, multúmque gaudebat de nobis. Nos verò de-*

dimus magistro nostro Simd, atque cum ipso misimus tres viros primates, Thomam, Adamum & Calepli ante pedes tuos. Nunc igitur petimus à celsitate tua absolutio negotium ipsorum, & ordinato illum in Catholicum, datóque ipsi potestatem per verbum tuum, vt possit conferre gradus ecclesiasticos prout opus habuerit grex, pro more Patriarcharum, & vt ligare possit & soluere pro consuetudine Patrum, & Canonum Apostolicorum. Itaque oramus te pater noster ne sis illis in mora, ne maneat cor nostrum apud ipsos sed cito remitte ipsos & scribito ipsi literas & epistolas ac benedictio locu nostru. Iam verò esto saluus & custodiatus in domino nostro.

Arthritide laborans Iulius III. cum seueriore victus regimine medicorum consilio ad sedandos dolores vteretur, grauiorem contraxit morbum (sic fumum fugientes in ignem incidimus, curris quispiam ne pluuia madesceret & in foueam præfacatus est) à quo diem obiit die Sab. X. Cal. Martij inter horam decimam nonam & vigesimam. Pontificatus anno quinto, mense primo, & die 16. Corpus conditum est in Sacello S. Andreæ Apost. apud Basilicam Principis Apostolorum.

MARCELLVS SECVNDVS.

Etruscum habuit parentem è Ceruina familia non minoris notæ, in agro Piceno natus, optimis disciplinis præclarè eruditus Clementi VII. charissimus, à Paulo III. Doctorum æquissimo æstimatore primum Episcopus Eugubinus, ac legatus in Belgium apud Cæsarem, decima Patrum ordinatione Presbyter Cardinalis tit. S. Crucis in Ierusalē creatus est & post Iulium 3. solenni pompa Anno M.D.LV. Pontifex Maximus inauguratur. Marcelli nomen Adriani VI. exemplo allectus retinuit. Cibi ac vini parcissimus. Omnium dignitatum sublime quoddam, sed æquè difficillimum in Pontificatu recognoscebat. Affines & propinquos nec Romam venire nec Petri patrimonio locupletari voluit.

I.

Prorogatio subsidij triennalis trecentorum millium scutorum super fructibus beneficiorum à Paulo III. impositi ad Triennium.

MARCELLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

HIS proximis diebus quibus fel. rec. Iulius Papa Tertius prædecessor noster, sicut Domino placuit rebus est humanis exemptus, Camera Apostolica ea in egestate reperta fuit, vt neque ipsius prædecessoris exequiæ modo solito, neque Conclauis expensæ commodè fieri potuerint, quinimo ad eas satis rem ſtè faciendas oportuerit multum æs alienum cum graui ipsius Cameræ iactura contrahere. Verum, cum ex ordinariis eiusdem Cameræ redditibus huiusmodi dissolui, & moles expensarum, quæ pro orthodoxæ fidei defensione, & status S.R.E. conseruatione nobis indies subeūdæ sunt, sustineri nequeant cogimur ad solita præfatæ Cameræ subsidia, præter mentis nostræ institutum recurrere. Cum itaque alias de anno videlicet millesimo quingentesimo quadragesimo tertio proximè præterito piæ mem. Paulus Papa Tertius, etiā prædecessor, noster animaduertens ex variis onerum impositionibus, tunc vigentibus nihil aliud magis euenire, quam Commissariorum, & aliarum personarum cum Camera Apostolica contrahentium lucra, ac subditis ipsis innumerabiles expensas, ipsis forsan principalibus oneribus grauiores: Volens in præmissis opportunè prouidere, de fratrum suorum de quorum numero tunc eramus consilio cum laudabili sea directione cunctis impositionibus extraordinariis sublatis vnum vnicui-

Ære alieno grauata Camera Apostolica subsidio leuatur.

cuique

cuique subsidium trecentorum millium scutorum per totam ditionem ecclesiasticam pro triennio soluendum & exigendum imposuerit, & cum subsidium huiusmodi spontanea subditorum voluntate acceptatum fuisset, & ex eo summa trecentorum millium scutorũ, huiusmodi ad Cameram præfatam annuatim præuenire non posset ad supplendam summæ deficienti, aliud quartæ partis fructuum à congregationibus regularibus italiæ. & aliud vnius decimæ a sæcularibus, ac aliud etiam quartæ partis fructuum ecclesiasticorum a regularibus personis ab eisdem cõgregationibus separatis per totam Italiam existentibus, necnon reliquum vnius vigesimæ ab Hebræis ditionis ecclesiasticæ exigenda, & per eos, ac omnes alios ad quos spectabat triennio durante dictæ Cameræ apostolicæ annis singulis integrè persoluenda subsidia, etiã imposuerit: Et subsidia huiusmodi Paulus primo ad duo successiuè, & deinde Iulius prædecessores præfati ad reliquum extunc immediatè subsecutura triennia prorogauerint, prout in diuersis ipsorum prædecessorum desuper confectis literis plenius continetur, ipsaque subsidia quiete & sine aliquo cõmissariorum, & expensarum grauamine, & cum maxima subditorum, & personarum quæ illa soluerunt satisfactione exacta fuerint: Nos considerantes subditos, & congregationes, ac Hebræos præfatos ex notorietate nostrarum, & dictæ sedis necessitatum onus subsidiorum eos tangentium vt antea fecerunt libenti animo subituros, trecentorum millium scutorum his modo, & forma quibus vltimo loco exactum fuit, & quartæ partis fructuum congregationum regularium italiæ, ac vigesimæ Hebræorum ditionis ecclesiasticæ subsidiorum impositiones huiusmodi, necnon conuentiones desuper cum eisdem subditis per ipsorum prædecessorum agentes super præmissis factas, & initas, earum ac omnium, & singularum perinde confectarum scripturarum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, ad aliud triennium à fine vltimo dicti triennij computandum, & deinde necessitatibus nostris prædictis durantibus ad nostrum, apostolicæ sedis beneplacitum, apostolica auctoritate, tenore præsentium extendimus, & prorogamus, ac extensas, & prorogatas, necnon trecentorum millium, iuxtà conuentiones prædictas, & quartæ partis fructuum congregationum, ac vigesimæ Hebræorum huiusmodi subsidia integrè & iuxta verum eorum valorem ad vltimo dictum triennium, vt præfertur, computandam solui & exigi: ac Cameram prædictam pro necessitatibus huiusmodi præuenire debere decernimus, & quatenus opus sit singula vltimo dicta subsidia in locis, & terminis, ac sub modis, & formis prædictis singulis annis exigenda pro vltimo dicto triennio, & ad beneplacitum huiusmodi de nouo imponimus, & imposita esse decernimus. Nosque circa dilecto filio Guidoni Ascanio, sanctæ Mariæ in Via lata Diacono Cardinali de sancta Flora nuncupato, Camerario nostro, quem vltra ordinariam sui Camerariatus officij auctoritatem subsidiorum huiusmodi Collectorem generalem, cum facultate tot quot sibi videbuntur necessarij Commissarios ad singula vltimo dicta subsidia exigentium deputãdos, necnon quæcunque dubia declarandi & qualescunque compositiones & concordias cum singulis congregationibus, & Hebræis supradictis, etiam de nouo, si sibi videbitur faciendi, & ordinandi, constituimus, & deputamus) per præsentes committimus, & mandamus, quatenus vltimo dicta subsidia iuxta eius prouidam ordinationem exigi, & ad dictam Cameram apostolicam peruenire faciat, contradictores quoslibet, & rebelles per censuras ecclesiasticas, & pœnas etiam pecuniarias eius arbitrio infligendas, & applicandas, ac appositionem interdicti, aliaque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis decernentes subditos, ac congregationes & Hebræos prædictos a vltimo dicta subsidia singulis annis ac modis & formis præmissis vltimo dicto triennio, & beneplacito huiusmodi durantibus integrè soluendum, omni contradictione cessante teneri. Ac declarantes quod omnes, & singuli pensionarij Congregationum earundem seu ij quibus loco pensionum fructus Congregationum huiusmodi in toto vel in parte reseruati sunt, cuiuscunque, conditionis, vel dignitatis existant (S. R. E. Cardinalibus & dilectis filiis fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani duntaxat exceptis) ad subsidij quartæ partis fructuum huiusmodi præstationem in omnibus,

Etsi Marcellus piissimus vt refert Onuphrius in mentem induxisset se vectigalia & onera publica per superiores pontifices imposita, vel absoluturũ vel ad modestã quandam rationem reducturum, initio tamen Pontificatus ærario exhausto, & magno ære alieno insuper contracto: coactus est præter animi sui sententiam propositum mutare & subsidium illud triennale trecentorum millium aureorum à Paulo 3. indictum continuare, quod tempus præscriptum exactum esset quo in maximis Romanæ Ecclesiæ necessitatibus subleuari posset. Sedis enim apostolicæ stabiles reddi[tus] sunt CL. millia aureorũ, reliqui ex hoc subsidio, & XXX millia qui ex sibi hau[riun]tur priori pecuniarum indictione quartã partem reditum congregationum regularium ac vigesimam Hebræorum, adiunxit.

Quod vectigal Cardinalium pauperum sustentationi addicere decreuerat. Eius præcipua cura erat æs alienum Ecclesiæ soluere. Quo perfecto, quæ de vectigalibus minuendis, vel tollendis constituerat ocyßimè exequi. Id vt faciliùs fieret se neque bella gesturum: neque insanis substructionibus vacaturum aut propinquis suis principatus empturum publicè professus est. Qua parsimonia illud sibi certò persuadebat, breui Ecclesiam Romanam ære alieno liberaturum. Cum aliquando eius mensæ cochlear & alia instrumenta antea apposita, essent argentea sufficere dixit, clibanũ pro argenteo æreum voluit & ex in pecunias vsibus apostolicæ sedis conflari iußit.

& per omnia perinde, ac si illa eis nominatim, & expressè per præsentes imposita fuissent, clausulis, & decretis in literis apostolicis reseruationum pensionum, & fructuum huiusmodi appositis, etiam quod pensiones, & fructus huiusmodi ab omni decima, subsidio charitatiuo, & quouis alio onere, tam ordinario, quam extraordinario quauis etiam apostolica auctoritate, etiam pro expeditione tam defensiua, quam offensiua contra Turcas, & alios Infideles, aut reipublicę christianę ab illorum conatibus quauis defensione, ac etiam pro recuperatione Terræ Sanctæ, seu fabricæ basilicæ principis Apostolorũ de Vrbe, vel pro alia necessitate, seu inexcogitabili causa à Romano Pontifice pro tempore existente, etiam motu, & scientia similibus impositis, vel imponendis, exempti sint, disponentibus nequaquam obstantibus pro rata teneantur, & efficaciter astricti sint. Quodque congregationes ipsæ super quarum fructibus pẽsiones, seu quarum fructus sic assignati, seu reseruati existunt, possint satisfacere ratam pensionariorum suorum, seu eorum quibus fructus sunt reseruati, ac liberè postmodum sua propria auctoritate penes se seu pro se retinere totum illud quod pro ipsis pensionariis, seu pro eis quibus fructus huiusmodi sunt reseruati re ipsa, & cum effectu persoluerint. Et nihilominus pensionarios, ac eos quibus fructus huiusmodi reseruati sunt, per agentes dictæ Cameræ apostolicæ ad solutionem quartæ partis pensionum, ac fructuum reseruatorum huiusmodi respectiue vltimo dicto triennio durante, iuris, & facti remediis opportunis cogi, & compelli posse volumus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon congregationum, & illarum ordinum huiusmodi iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ac quibusuis priuilegiis, indultis & exemptionibus, ac etiam in corpore iuris clausis immunitatibus, & literis apostolicis eisdem ordinibus & congregationibus, ac illorum locis, & personis generaliter, vel specialiter sub quibuscunque verborum formis, & expressionibus ab eadem sede concessis. Quibus, & literis apostolicis reseruationum, pensionum, ac fructuum huiusmodi, necnon quibusuis obligationibus, etiam in forma Cameræ cum iuramenti, & censurarum, ac mandati executiui susceptione, vel alias desuper factis, etiamsi de illis eorũque totis tenoribus de verbo ad verbum mentio, seu quæuis alia expressio habenda sit, & in eis caueatur expressè, quod per huiusmodi clausulas generales, etiã specialem mentionem importantes eis derogatum non censeatur nec derogari videatur, nisi sub certis modo, & forma in eis expressis tenores huiusmodi pro expressis, habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque. Aut si pensionariis, vel aliis percipientibus fructus congregationum huiusmodi, ac ipsis congregationibus, & ordinationibus, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultũ, quod ad solutionem, vel præstationem alicuius subsidij minimè teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, suspendi, vel excommunicari, seu propter ea grauari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis indultis, & literis apostolicis generalibus, vel specialibus quorumcunque tenorum existant per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter nõ inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quoad præmissa volumus nullatenus suffragari. Vt autem præsentes ad omnium notitiam deducantur, eas in valuis Basilicarum principis Apostolorum, & S. Ioannis Lateranen. de dicta Vrbe affigi, seu appẽdi volumus, quæ eas suo quasi sonoro præconio publicabunt, vt iis quos præmissa contingunt, quod ad ipsos non peruenerint: aut ea ignorauerint, nullam possint executionem prætendere seu ignorantiam allegare, cum non sit verisimile apud ipsos remanere incognitum, quod tam patenter omnibus extitit publicatum. Ceterum quia difficile foret præsentes ad singula loca in quibus expediens fuerit deferre volumus, & auctoritate apostolica prædicta decernimus quod earundem præsentium transumptis manu alicuius ex dictæ Cameræ apostolicæ Notarius subscriptis & sigillo Camerarij nostri munitis, ea prorsus fides in iudicio & extra in omnibus, & per omnia adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ

hibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctũ Petrum Anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, quartodecimo Calendas Maij, Pontificatus nostri Anno Primo.

Vnicam huius Pontificis constitutionem hic retulimus. Fatis publico bono inuidentibus hunc citius post coronationem mors sustulit. Cum enim parum esset prospera valetudine, & publicis muneribus Comitiorum & rerum gerendarum pertinacius incumberet fatigatus duodecimo Pontificatus die febri corripitur à qua decimo postea occubuit. Magno sui apud omnes relicto desiderio, cadauer biduo inhumatum in basilica S. Petri die Mercury Cal. Maij M D.LV. conditum est.

PAVLVS QVARTVS.

Ioannes Petrus Caraffa Neapolitanus, Ordinis Diui Dominici institutũ in ipsa pueritia petiit, sed hinc à parentibus optimo proposito reclamantibus vi abductus est, & ad Archigymnasia frequentiora Italię literis instituendus demissus palmam retulit sacræ Theologiæ, Latinis, Græcis iuxtà ac Hebræis literis apprimè edoctus. Quamobrem apud Pontificem sui nominis splendor plurimum effulsit, à quo Archiepiscopatu Theatino donatus est, sed spretis orbis oblectamentis contemplationi penitus se addixit, infulas Episcopales relinquit, nouum collegium Patrum Theatinorum à Theate oppido sic dictorum Clementi septimo anno M.D.XXVIII. confirmatum, & hodie in Italia celebre instituit. Demum Pontificiis litteris Pauli III. Romam euocatur, illicǫ; Cardinalis præsbyter tituli S. Clementis designatus Marcello I. successit Anno M.D.LV. Cal. Iunij. Multa edicta tulit ad reparandam Ecclesiæ disciplinam. Hispanorum nomen odit Gallorum studiosissimus. Illi solenni decreto S. P. Q. R. statuam marmoream in Capitolio initio statim Pontificatus erexit.

I.

Annullatio alienationum quorumcunque bonorum Ecclesiasticorum; in damnum Ecclesiarum.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

INIVNCTVM nobis desuper, meritis licet imparibus Apostolicæ seruitutis officium, mentem nostram continuò pulsat vt bona ecclesiastica, quæ cæca hominum cupiditate occupata detinentur, nostræ operationis ministerio, ad ius, & proprietatem eorum, quorum antea erant, omninò reducantur. Cùm itaque (sicut nobis innotuit licet alias fe. re. Symmachus Papa prædecessor noster prædium Ecclesiæ pro aliqua necessitate quouis modo alienari, aut iura ecclesiæ in vsufructuum dari prohibuerit, & lege huiusmodi omnes Custodes astringi, ac donatorem, ac censuatorem, & venditorem honorem perdere, & qui præmissis subscriberet, anathema esse cum eo, qui daret, siue reciperet, nisi restituerentur, & quaslibet ecclesiasticas personas contradicere, & cum fructibus alienata reposcere posse, hócque non solum in Ecclesia Ro. conseruari, verumetiam in vniuersis per prouincias ecclesiis conuenire voluerit. Et piæ me. Paulus Papa 2. etiam prædecessor noster omnium rerum, & bonorum ecclesiasticorum alienationem, omnémque pactum, per quod ipsorum

De prohibitione alienationũ bonorum Ecclesiæ primam habes totius huius operis constitutionem sub Gregor. 9. fol. 1. Cor. 2. vol. cons. 189. & Barb. in 5. vol. cons. 6. in 2. col. & seq. Lud. Rom. cons. 3 6.

ipsorum dominium transferretur, ac concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium necnon infeudationem, vel contractum emphiteuticum, præterquam in casibus à iure permissis, ac de rebus, & bonis in emphiteosim ab antiquo concedi solitis fieri prohibuerit. Et si quis contra huius posterioris prohibitionis seriem de bonis, & rebus eidem quicquam alienare præsumeret, alienatio, hypotecha, concessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi nullius omninò essent roboris vel momenti, & tam qui alienaret, quam qui alienatas res, & bona reciperet sententiam excommunicationis incurreret, & nihilominus res, & bona alienata huiusmodi ad ecclesias monasteria, & loca pia, ad quæ antea pertinebant, liberè reuerterentur. Nihilominus à nonnullis annis citra diuersæ personæ tam seculares, quam ecclesiasticæ complura castra, terras, oppida, ciuitates, & loca, tam Romanæ prædict[illegible], quam diuersarum cathedralium, etiam Metropolitan. & aliarum ecclesiarum necnon monasteriorum, domorum, & aliorum regularium locorum, ac hospitalium, & aliorum piorum locorum, prætextu diuersarum alienationum, eis de castris terris oppidis, ciuitatibus, & locis prædictis in euidens damnum ecclesiarum monasteriorum, domorum, hospitalium, & aliorum regularium, & piorum locorum, seu alias non seruatis solemnitatibus à iure requisitis factarum occupauerint, & occupata detinuerint, & detineant de præsenti, ac exinde factum sit, vt non solum ecclesiarum, monasteriorum, & domorum Prælati, ac hospitalium, & aliorum regularium, & piorum locorum huiusmodi Rectores, qui ex fructibus, redditibus, & prouentibus castrorum, terrarum oppidorũ, ciuitatum, & locorum huiusmodi ecclesias, monasteria, & domos, hospitalia, & alia loca prædicta gubernabant, & illustrabant, ac eorum ministris alimoniam præbebunt, notabiliter sint damnificati, verumetiam Roman. Pontif. qui antea egenis, & miserabilibus personis, præsertim nobilibus ad hanc almam Vrbem pro tempore confugientibus alimenta abundè subministrare consueuerat, vix se, & familiam suam sustentare, ne dum aliis alimenta subministrare possit, in diuinæ maiestatis offensam, & ordinis clericalis opprobrium, ac plurimorum Christifidelium scandalum. Nos præmissa conniuentibus oculis pertransire nequeuntes quinimò cupientes eis, quantum cum Deo possumus, opportunum remedium adhibere, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine omnes & singulas alienationes, & in emphiteosim, seu sensum perpetuum, aut tertiam vel aliam generationem, seu hominis vitam, aut aliud tempus vltra triennium locationes, vel occasiones, seu permutationes, hypothecas, & obligationes de quibus castris, terris, oppidis, ciuitatibus, & locis, aut aliis bonis immobilibus, seu rebus, & iuribus, tam spiritualibus quam temporalibus eiusdem Romanæ, & quarumcunque cathedrarum, etiam Metropolitan. & aliarum ecclesiarum, necnon monasteriorum, domorum, & aliorum regularium locorum, & quorumuis beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura, secularium, & quorumuis ordinum regularium, necnon hospitalium, & aliorum piorum locorum quorumlibet, per quoscunque etiam Rom. Pontif. prædecessores nostros, seu eorum auctoritate, vel mandato Camerarios suos & clericos Cam. apost præsidentes, ac quosuis ecclesiarum monasteriorum, & domorum Prælatos, & beneficiatos necnon hospitalium, & aliorum regularium, & piorum locorum Rectores, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existentes, etiam si Cardinalatus honore pollerent, in damnum Ecclesiæ, seu non seruatis solemnitatibus à iure requisitis, aut alias nulliter hactenus factas, & contractus superinde sub quibusuis formis, & verborum expressionibus habitos & celebratos, etiam si iuramento vallati existant;* & quantumuis longa temporis præscriptione robur sumpsisse dici possint, ac ipsius Romanæ Ecclesiæ fauorem aut commodum concernant, eorum omnium tenores ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis habentes, apostolica auctoritate, tenore præsentium rescindimus, irritamus, cassamus, & annullamus, ac viribus omninò euacuamus, ac pro rescissis, irritis, cassis, & nullis, ac penitus infectis haberi volumus. Ipsosque detentores ad castra terras, oppida, ciuitates, & loca occupata, ac bona, res, & iura prædicta Rom & cathedralibus, etiam Metropolitan. ac aliis ecclesiis, necnon monasteriis, domibus, hospitalibus

Iulius hic annullat alienationes quæ factæ sunt à prædecessoribus in damnum Ecclesiarum vel non seruatis solennitatibus. Sũt enim hæ duæ potiores causæ sine quibus contractus labefactatur, & irritatur auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. Eccles. Ecclesiasticarum itaq. alienationes absque diligenti causæ cognitione & negotij transactione irritæ atque inutiles futuræ sunt. Soc. cons. 25. libr 1. Dec. cons. 142. Rebuff. in c. sine except. 12. q. 2.

Minime talis cõtractus seu alienatio iuramento confirmatur, & consequenter si iuramentũ præstitum foret ab alienante nequaquam iure alienationis possit in emptorẽ trãsferri, cum iurãtis potest si non subsit. apud Iulianum § fin. ff. de leg. 1. & l. inter stipulantem. § sacram. ff. de verb. oblig. ita voluit Bart. col. fin. in l. si quis ff. de fideius.

ſpitalibus, & beneficiis, ac regularibus, & piis locis relaxandum, & de fructibus, tam hactenus perceptis, quam in poſterum percipiendis realiter ſatisfaciendum teneri, & ad id etiam ſententiis, cenſuris, & pœnis eccleſiaſticis, ac etiam pecuniariis, omnibúſque aliis opportunis iuris, & facti remediis cogi, & compelli poſſe. Sicque in præmiſſis omnibus & ſingulis per quoſcunque iudices, & commiſſarios, quauis auctoritate fungentes, etiam cauſarum Palatij apoſtolici Auditores, & ipſius Rom. Eccleſ. Cardinales, ac eorum collegium in quauis cauſa, & inſtantia, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate iudicari, & diffiniri debere ac ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto, Pridie Iulij, Pontificatus noſtri anno primo.

PAVLVS IIII. *Oeconomiam Eccleſiæ Romanæ multorum incuria diſſectam, & inopem ſubleuaturus edicto decreto prædia & bona Eccleſiarum malè & ſimoniacè alienata, quæ à multis aut occupata, aut temerè empta fuerant, magno multorum damno poſſeſſoribus deturbatis reſtituiuſſit. Simoniam & omnem prohibitum quæſtum ab Eccleſia Romana fugauit nihil q. apud eum minus gratiæ conſequutum eſt ipſa beneficiorum cauponatione. Oſio antiquo familiari Datario declarato Datariatus redditus ſuſpendit, eúmque ſeuerè monuit: vt nullas pecunias pro impetrandarum quarumlibet rerum, quæ conceſſione parum dignè viderentur, compoſitionibus acciperet, optimus enim Pontifex multa nefariè hoc munere cogi ab his quibus exulcerata eſſet conſcientia praua auri cupiditate exiſtimabat. Omnium enim Pontificum ſemper fuit animus ab illi tiis illis abſolutionis diſpenſationis aut compoſitionis licitationibus alienus, variiſq; pœnis ſceleſti illis Venditores modo funeris, modo perpetuis carceribus tanquam Simoniæ & peculatus rei flagitium expiarunt. Inſciis tamen Pontificibus tanti abuſus flagrant, vt frequenter hæretici nobis obiiciant omnia eſſe venalia Romæ & omnium quantumuis grauiſſimorum criminum præſcripto pretio pœnis liberari flagitioſos. Quod vt indignum dictu ſic factu incredibile ſemper viſum eſt iis qui reuoluunt horum Pontificum conſtitutiones quibus nihil antiquius eſt quam pœnitentiariæ officium reformare, vt ſub Pio V. dicetur. Hic ergo Pontifex cum officiis omnibus conſuluiſſet, etiam ſibi & Pontificiæ ſedi prodeſſe voluit. Plurima erant temerè nimis alienata, ob belli, & cladium publicarum ſubſidium, quorum contractus irritos eſſe declarauit. Sciebat vir probè eruditus in vtraque iuris pagina alienationes rei Eccleſiæ regulariter prohiberi, non ignorabat res Eccleſiæ humanæ conuentioni nullatenus ſubiectas eſſe. Veruntamen non deſunt caſus quibus bona Eccleſiæ alienari poſſint. Vt ergo ex oppoſitis effulgeat lux huius conſtitutionis, dicamus primum quomodo hæc alienatio permittatur, & qua ratione irritetur & annulletur. Commune eſt omnium Iuriſperitorum conſultum res Eccleſiæ non poſſe alienari, niſi ex cauſa neceſſaria, vel vtili Eccleſiæ, vel ex cauſa pietatis, vel damni euitandi Curt. Iun. conſ. 130. num. 3.*

Hæc dilucidè tractantur apud Menochium & breuibus his verbis comprehendi poſſunt. Prima cauſa eſt neceſſitas vt cum æs alienum imminet. Secunda, cùm ob cauſam pietatis vt in redemptionem captiuorum vel alimoniam pauperum c. horum. 12. q. 2. Tertia vtilitas gl. in l. cùm hi. §. eam tranſactionem. in ver. alimentarius. & ibi Bal. & Ang. ff. de tranſact. Abb. Sic. & Al. in c. 1 de his quæ fiunt à præl. gl. in c. 1. ne ſede vacan. & Alex. in l. cum tex. de fideiuſſ. Ro. conſ. propoſitum. & conſ. 453. Quarta cauſa incommoditatis vel minoris vtilitatis c. terulas. 12. q. 2. Abb. in c. nulli liceat. de reb. Eccleſ. non alien. Perpenſis cauſis iuſtis alienationis, vnum adhuc videtur ſummopere neceſſarium: nempe Solemnitas. cap. 1. de reb. eccl. non alien in 6. & in clem. 1. eod. tit. gl. in verb. redire. in c. extra de in integ. reſt. Spretis etenim nec obſeruatis ſolennitatibus contractus geſtus cum eccleſia infirmatur. auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſ. eccl. Quomodo ergo fieri debeant rerum eccleſiaſtic. alienat. & quæ requirantur ad earum alienationum ſolennitates, paſſim doct. in c. 1. & in c. cum apoſtolica. extra. de his quæ fiunt à præl. ſine conſenſu. c. & præſertim ibi Io. de Imo. & in conſ. 115. & 116. & gloſ. & idem Do. de S. Gemin. in c. 1. de reb. eccl. non alien. & Maria. Soci. Sen. in conſ. 15. & in conſ. 23. in 1. vol. Bart. Soc. in conſ. 55. in 4. vol. Alex. de Imol. in conſ. 17. in 4.

vol. cons & nouissimè Rolan. à Valle, in cons 15 in 1. to tractant. Sed quæritur cum tractatus de forma in alienatione rei ecclesiasticæ sit, an iste tractatus pluries fieri debeat, an verò vnus sufficiat? Ad hanc quæstionem respondet dubitatione Speculator inquiens, quod iste tractatus debet pluries fieri, saltem ter & de quaibet vice publicum debet fieri instrumentum: quod durum videtur in tit. de loca. §. sequitur. vers. & scias. lib. 4. parte 3. Verùm vnicum tractatum sufficere firmat ibidem Io. And in verbo, videtur: nisi in nigris monachis S. Benedicti, vigore constitutionum dicti ordinis, requirentium tractatum duorum dierum interpellatorum. Et hanc sententiam approbant Domini. de S. Gemin. in d. c. tibi. gl. in verbo. tractatus. Maris Soc. Sen. in d. cons. 29. nu 19. ver. & debet. Quare vnicum tractatum sufficere com. opi. doct. receptum est. Io. de Imo. in d. c nu 15. vers. an autem sufficiat vnicus tractatus. ext. de his quæ fiunt à prælat. sine consensu c Maria. Soc. in d. cons. 15 nu. 33 & in d. cons. 29 nu. circa fi. Cuius quæstionis quoque mentionem facit Io. Bertach. in tract. de episc in 4. par. §. de potestate episc. in temporal. circa res eccle. nu. 123. 58, q. in 2. vol. tract. doct. & Rolan d. cons. 15. in prin 1. vol.

Ob defectum solennitatis itaque & causa legitima Pontifex declarat irritas & inanes priores quascunque annullationes in detrimentum Romanæ Ecclesiæ, quam leges omnium longissima præscriptione bearunt. Centesiana enim præscriptio aduersus eam requiritur: quod probatur in d. authe. quas actiones. & in cap. ad audientiam. ca. cum nobis. de præscr. cap. nemo. 16. quæst. 3. modò in præscriptione principale damnum & præiudicium fiat Romanæ ecclesiæ: alioqui si principale damnum inferiori fiat, licèt quodammodo ex hoc & Romanæ ecclesiæ præiudicetur, præscriptio ordinaria sufficiet: sicuti innuit ipse Romanus Pontifex in d. cap. ad audientiam ibi, principaliter. quo in loco gl. sensit quòd possit quis tempore ordinario præscribere ius vtile alicuius rei aduersus obtinentem illud à Romana ecclesia quæ directum habet, cuique in ipso directo non præiudicatur. Eandem opinionem sequuntur Card. Imol. Abb & Fel col. penult. in d cap. ad audientiam Rom. consi. 169. col. penul. Baldus de præscrip io 5. part. prin. col. 6. vers. secundò limita: & esse communem opinionem fatetur Soc. consi 166. lib 2. col. 19. tametsi Host Ioan. Andre & Anton. in d c. ad audientiam. existiment adhuc in hac specie requiri centum annorum præscriptionem ipso domino directo ignorante: nam sciente, ipse Host. sentit sufficere triginta annorum præscriptionem tex. in c. 1. §. atque per triginta si de feudo fuer. controuer. quod & Panor. atque Imol concedunt. Hostiensis distinctionem sequuti: in quo aduertendum est, quia si dominus directus receperit à feudatario seruitia, aliaque directi dominij iura per triginta annos, nullam poterit allegare ignorantiam, & ideò quo ad vtile dominium præscriptis triginta annorum sufficiet. iuxtà gl. & communem, quam etiam sequuntur Ias in l. 1. col pen. C. de ser. fugiti. idem Ias. in l. vlt. C. de sacros. eccl. col. 6. Ang. & Imo in l. vsucapionem ff. de vsucap. Abb cons. 18. & cons. 62. lib. 2. col. vltim. & Aymon. Sauilli. in tract. de antiquit tempo. 4 parte. §. absolutis num. 27. 28. Quòd si contigerit vera ignorantia domini directi, non sufficiet hæc præscriptio, qua ipse valeat contradicere, & hunc præscribentem vtili dominio priuare, cùm non cogatur dominus directus nouum feudatarium inuitus admittere: quemadmodum Hosti. Ioan. Andr. Antoni. Abb. & Imola in d. c. ad audientiam. & Socin. in d. cons. 266. significare, & asserere videntur de huius consule Couarruuiam.

Pontificiæ constitutionem fultam iuris authoritatibus hoc scholio testati sumus, vt ad illius explicationem nihil amplius desiderari possit.

II.

In Trinitarios & Diuinitatem Iesu Christi, aut eius Conceptionem de spiritu sancto ex intemerata Virgine negantes.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam:

CVM quorundam hominum prauitas atque iniquitas eo vsque nostris téporibus processerit, vt ex illis, qui à catholica fide aberrant & desciscunt, plurimi quidem non solùm diuersas hæreses profiteri, sed etiam ipsius fidei fundamenta negare præsumant, & eorum exemplo multos in interitum animæ deducant: Nos cupientes, pro nostro pastorali officio & charitate huiusmodi homines, quantum cum Deo possumus, à tam graui & pestilenti errore auocare, ac cęteros ne in talem impietatem labantur, paterna seueritate admonere, omnes & singulos, qui hactenus asseruerunt,

asseruerunt, dogmatizarunt, vel crediderunt Deum omnipotentem non esse Trinum in personis, & incomposita omninò indiuisáque vnitate substantiæ, in vnum vnamet simplici diuinitatis essentia. Aut Dominum nostrum Iesum Christum non esse verum Deum eiusdem substantiæ per omnia cum Patre, & Spiritu sancto aut eundem secundum carnem non esse conceptum in vtero Beatissimæ sempérque Virginis Mariæ de Spiritu sancto, sed sicut cæteros homines ex semine Ioseph. Aut eundem Dominum ac Deum nostrum Iesum Christum non subiisse acerbissimam Crucis mortem, vt nos à peccatis & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æternam reconciliaret. Aut eandem beatissimam Virginem Mariam non esse veram Dei matrem, nec perstitisse semper in virginitatis integritate ante partum scilicet, in partu, & perpetuo post partum, ex parte omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Apostolica auctoritate requirimus & monemus quatenus infra spatium trium mensium à publicatione præsentium in Romana Curia, quo ad residentes in ea modo infrascripto, extrà eam vero: quo ad alios in illa non residentes, modo & forma diœcesanos statuendis, facienda incipiendorum, quos pro primo, secundo, & tertio, ac peremptorio termino, ac monitione canonica eis & eorum cuilibet assignamus, ab eorum assertione, dogmatibus, & crudelitate huiusmodi, ac quibuscunque aliis in fide prædicta erroribus, in quos hactenus lapsi sunt, resipuisse, & ad vnitatem ecclesiæ redeundo: assertionem, dogmata, & crudelitatem, ac alios errores huiusmodi in manibus inquisitorum hæreticæ prauitatis, ciuitatum, & locorum, quibus ad præsens degunt, realiter & cum effectu abiurasse, & infra alios tres menses à die abiurationis huiusmodi inchoandos, de eadem abiuratione venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, dictę hæreticæ prauitatis inquisitoribus generalibus plenam fidem fecisse debeant: Nos enim eiusdem Dei omnipotentis exēplo, qui non vult mortē peccatoris, sed vt cōuertatur & viuat, omnes & singulos, qui, vt præfertur, ab assertione, dogmatib. & crudelitate, ac aliis errorib. prędictis resipuerint, & ad vnitatē ecclesię redeūdo, assertionē, dogmata, & crudelitatē, ac alios errores huiusmodi sponte abiurauerint, & de eadē abiuratione præfatis inquisitorib. generalib. fidē fecerint, ac pœnitētiā priuatā per dictos particulares inquisitores eis iniūctam cum effectu adimpleuerint, a prædictis & quibusuis aliis quantūuis grauibus & enormibus hæresibus, & à fide Christi apostasiis, ac in eadē fide erroribus: necnon excōmunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque sententiis, censuris & pœnis tam ecclesiasticis, quàm temporalibus, etiam bonorum priuatiuis & corporis afflictiuis, ac capitalibus in tales à iure, vel ab homine latis & promulgatis; & per eos pręmissorum occasione incursis (dummodo delati, aut inquisiti, seu relapsi non sint) dicta auctoritate tenore præsentium in vtroque foro absoluimus & liberamus, ac cum eis super irregularitate, quam propterea contraxerint, etiam si sic ligati Missas & alia diuina officia, etiam forsan in contemptum clauium celebrauerint, aut illis aliàs se immiscuerint. Quódque ea ipsa irregularitate & cæteris præmissis, non obstantibus qui promoti non fuerint, ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines promoueri, & in illis tam ipsi, quàm qui iam etiam post incursam hæresim promoti fuerint, in altaris ministerio ministrare. Necnon tam clerici, quàm laici, & vtriusque sexus personę, eorúmque filij, nepotes, descendentes, ad gradus, honores, ordines, & officia, ac alia quæcunque assumi: illáque suscipere, & exercere liberè & licitè valeant. auctoritate & tenore prædictis, de specialis dono gratiæ dispensamus, eísque pariter indulgemus, necnon omnem inhabilitatis & infamiæ maculam, siue notam circa eos præmissorum occasione quomodolibet insurgentem ab eis penitus & omninò abolemus. Et insuper cum errores, quos supra narrauimus, ita graues & nefandi sint, vt illi, qui in eos decidunt, excusationem non habeant, sed subuersi potius atque immanes, quàm hæretici meritò dici possint. Hac nostra perpetuò valitura constitutione sancimus, quòd tam illi, qui hactenus in ipsos errores, vel eorum aliquem, lapsi sunt, & infra supradictum terminum non resipuerint, & ea, quæ supradiximus non adimpleuerint, quàm omnes & singuli alij, qui in futurum in illos, vel illorum aliquem quomodolibet prolabentur, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, pro subuersis & elapsis in hæresim haberi

Primus omnium qui de Christi diuinitate dubitarunt fuit Ebion Anno salutis octogesimo sub Domitiano Cæsare & Cleto Papa. Philaster tamen hunc errorem Carpocrati cuidam tribuit tanquam primò illud patrono & post illud Cherinto & deinde Ebioni qui dicit fuisse Cherinti discipuli. Post istos vt idem Philaster ait hunc errorem tutatus est Theodorus quidam Bizantinus qui in persecutione pessimus Christum Saluatorē negauit à quo tempore cœpit docere Christum esse purum hominē & non Deum. Hinc deinde errorem tueri voluit Paulus Samosatenus in Syria qui dixit Christum fuisse quidem hominē iustum non autem Deum.

& vt relapsi Curiæ seculari tradi, & per ipsam curiam debitis pęnis in relapsos statutis puniri possint, in omnibus & per omnia perinde acsi vere & realiter in hæresim relapsi essent, & eos relapsos esse constaret. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cęterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præmissa omnia ad eorum, quorum interest notitiam deducantur: nullusque de illis ignorantiam prætendere, ac se legitimè excusare possit. Volumus & dicta auctoritate decernimus, quòd pręsentes literæ seu earum transumptum, cui, si manu Notarij publici subscriptum, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitum fuerit, eam prorsus fidem in iudicio & extra adhiberi statuimus quæ ipsius literis adhiberetur, si originaliter exhiberentur, in eadem Curia per aliquos Cursores nostros in Basilicæ principis Apostolorum, & Ecclesiæ Lateranen. de Vrbe, ac Cancellariæ apostolicæ Valuis, & Acie campi Floræ, vt moris est: extrà Curiam verò prædictam, modo & forma per venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, ac alios ecclesiarum prælatos, quibus in virtute sanctæ obediéntiæ per easdem præsentes mandamus, vt literas, siue transumptum huiusmodi vbique per eorum prouincias, diœceses & ecclesias sincera charitate publicent & publicari faciant, statuendis, publicentur, earum exemplo in singulis locis, in quibus publicatio ipsa fiet, affixo, & dimisso. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinto. Septimo Id. August. Pontificatus nostri Anno Primo.

Publicatio huius constitutionis.

Egregium certamen ingredior aduersus tria fœdissima hæresis monstra, à quo tuta mihi victoriæ laurea remanet sub insigniis fidei & veritatis vexillo. Primũ horum Trinitati, alterum Christo Deo & Dei filio. Tertium Virgini Mariæ insidiatur, sed frustra. Vt ergo singulari manu conterantur, in Trinitatem impetus primò com; escere oportet, qui variis modis eam lacerant. Opus hoc arduum & audax, hic labor meis viribus impar, multo difficilior se prebet exitus quam periocha, exclamare cogor cum Poeta.

Si quis amet tanto sua tradere vela profundo
Et facile tantas remum tentare per vndas
Vndiuomo det terga mari prope littoris oram
Radat, eat lex vela ratis tum spiritus aura
Ille sacer, Cynosura fides his cla ibus adnet.

Trinitatis mysteria quis digne valet perscrutari? quis Aristotelicis ratiocinationibus nixus audebit hos meandros ingredi, quis de his loquetur quæ Christiano silentio adorari debent, non friuolis rimari quæstiunculis.

Antequam progrediar vlterius per hoc vastissimum pelagus occurrit mihi Augustinus lib. de trinitate c. 3. Nullibi errari peius, neque laboriosius inquiri, neque fœlicius inueniri, quam cum de Trinitate agitur. Nam generationem Dei quis enarrabit? vt ait Esaias c. 53. De supersubstantiali secretissimáque Deitate ait Dyonisius Areopag. neque dicere quicquam, neque cogitare præsumendum est; aliter quam sacra eloquia piè, admodúmque castè nobis tradiderunt. Et expositor symboli apud Cyprianum quomodo pater genuerit filium nolo discutias, nec te curiosius inseras in profundis huius arcani ne fortè dum inaccessæ lucis fulgorem pertinacius perscrutaris exiguúmque ipsum qui mortalibus diuino munere concessus est perdas aspectum. Non hic opus est ignaris Palæstritis Trinitariorum insultus non mearum esse virium, arbitror in hos arma parare, aliunde subsidium quærendum est. En adsunt acerrimi defensores qui de Trinitate tam doctè tam pulchrè scripserunt.

Senex hic optimus Discipulus Apostolorum D. Martialis Epistola ad Burgegalenses, sic scribit: cap. 10. Scitote intelligentes, quòd vltrà omnem intelligentiam angelicarum potestatum, & virtutem vera diuinitas excellit, quam impossibile est etiam ab ipsis spiritus angelicis comprehendi. Sola Trinitas in diuinitate vnitatis seipsam nouit: hæc enim ante secula in claritate suæ æternitatis permanebat, nihil in se diminutum, vel quod augeri possit in se continens, sed vnius æternitatis, vnius voluntatis, vnius essentiæ, vnius sanctitatis, vnius puritatis, &c. *vides ibi Trinitatem personarum in vnitate substantia exprimi.*

D. Dionysius Areopagita, libro de diuinis nominibus, cap. 3. ex D. Hierotheo, de oratione scrib-

ne scribens sic loquitur: Quando super bonum & bonorum principium perfectissimam Dei trinitatem inuocamus castissimis precibus & intellectu tranquillo affectúque ad diuinam vnionem apto, precamur, tunc nos etiam ipsi Trinitati adsumus.

Audiamus iam Athanasium lib. de definitionibus. Si quis de diuinitate quærat, quot confiteris naturas? responde, vnam, Hypostases autem tres, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, quorum tantum vna natura est & essentia, vna potestas, regnum & potentia. Tres autem sunt hypostases, tres characteres, & tres personæ. Atque essentia quidem genus, natura & forma, idem sunt: persona, item caracter, hypostasis, indiuiduum & proprium, etiam ipsa vnum sunt. Naturam cuiusque rei dicas & essentiam & genus, vt homo, arbor, &c. Hypostasim, vt Petrus natus, primus.

Tertullianus verò aduersus Praxeam, sic scribit. Monarchiam, hoc est, vnicum imperium Dei, hæretici tenentes, Trinitatem personarum negabant in Deo, falsum tamen hoc, quia sermo vel verbum semper fuit apud Deum, & nunquam separatus à Patre, tamen prolatus Filius à Patre, ipse enim dixit, Ego & Pater vnum sumus, protulit autem Filium Pater, sicut radix fruticem, fons fluuium, sol radium, nam istæ species probolæ sunt, id est, producentes earum substantiarum ex quibus prodeunt. Nec dubitauerim dicere, Filium & radicis fructum, & fontis fluuium, & solis radium: quia omnis origo parens est, & omne quod ex origine profertur, progenies est; Multò magis sermo Dei, qui etiam propriè nomen filij accepit. Nec frutex tamen à radice, nec fluuius à fonte, nec radius à sole discernitur, sicut nec à Deo sermo. Ideóque secundum horum exemplorum formam, profiteor me duos dicere, Deum & sermonem eius, Patrem & Filium eius. Nam & radix & frutex duæ res sunt, sed coniunctę, & fons & fluuius duæ species sunt, sed indiuisæ: Sol & radius, duę formę sed cohęrentes: omne quod prodit ex aliquo, secundum sit eius necesse est de quo prodit: non ideò tamen est separatum. Secundus autem vbi est, duo sunt & tertius vbi est, tres sunt. Tertius autem est Spiritus à Deo & Filio. Sicut tertius à radice fructus à fructice: & tertius à fonte riuus ex flumine: & tertius à Sole apex ex radio. Nihil tamen à nutrice alienatur, à qua proprietates suas ducit. Ita Trinitas per consertos & connexos gradus à Patre decurrens, & monarchię nihil obstrepit: οἰκονομίας, id est, dispensationis statutum protegit. Sic alius Pater, alius filius, alius Spiritus sanctus. Alium intellige non substantię, sed personę nomine. *Hæc Tertullianus*

Iustinus *qui secundo à Christo nato sæculo eximium Triadis posteris documentum reliquit in libro de recta fidei explicatione, initio:* Vnus, (*inquit*,) reuera est vniuersitatis huius Deus, qui in Patre, Filio, & Spiritu sancto agnoscitur cùm namque ex substantia sua Pater Filium genuerit, atque ex eadem Spiritum produxerit, iure optimo, quę vnam habent eandémque essentiam, vna, atque eadem dignantur Diuinitate. *Et infrà probat, non esse creaturam Filium & Spiritum, sed vnum Deum creatorem cum Patre. In apologia ad Senatum, & ad Antoninum, Atheos illos censet qui personarum Trinitatem in diuinitate consistere negant.*

Ignatius in epistola ad Antiochenos, Abiiciendos erores Gentilium, vt nec multitudo Deorum introducatur, nec prætextu vnius Dei negetur Iesus Christus. Hic euertenda sunt gigantea illa propugnacula furentium in Christi diuinitatem.

Non Arrianorum aut Samosatenorum perfidissimam hæresim hic Paulus Quartus sua constitutione, sed ipsis peiores & teteriores nouos quosdam hæreticos diuinitatem Christi oppugnantes anathematis fulmine damnat. Arrianus & Samosatæ manes torqueantur pro infandi sceleris pœnis. Ast quam odibilè & odiosum est nostra tēpora homines aluisse qui horum dementiam sectentur. Ex his fuit Dux veluti Michael Seruetus, qui è Schola Lutherana primum exiliens turbulentissimo & audaci spiritu inaudita schismata spargere cœpit: prophetico spiritu sua verba duci gloriabatur, sed cum solenne illi fuisset nouis hæresibus commendari non diu inter discipulos Caluini numerari voluit: ægrè ferebat quod inter Caluinistas nihil adhuc tentatum esset in Trinitatis vituperium, Deorum Trinitatem suis edocuit. hinc ad Arrianismum delapsus est omnibus hæresiarchis sui temporis inuisus extitit, nec vnquam apud Primæuos suos communiones allicere aut ad sui sceleris defensionem attrahere potuit. Non dubito illum pœnituisse Caluinianam coluisse necessitudinem publicis rogis.

Geneuæ. Iniquo atque Impatienti animo tale supplicium pertulit, duobus propemodum annis ante huius constitutionis decretum. Exitus flagitiosi huius Pseudodoctoris non deterruit plures discipulos, quominus extincti Magistri renouaretur hæresis. Georgius Blandrata, Paulus Alciatus, Lelius Socinus, Franciscus Dauid, & omnis illa ministrorum colluuies. Valentinus Gentilis eiusdem fuit notæ, Italiæ oriundus ex Consentia Geneuam ad Caluinum quem Tertium velut Filium venerabatur ob insigne nominis decus quod apud exteros consequutus fuerat, curiositas & præsumptio illum fecere exulem Italia vt ranas coleret Lemani Lacus.

Cum igitur insano illo spiritu impulsus, in renouando Arianismo pertinax occupatus esset, interim ab alto spiritu Caluinus agitur, vt se Valentino opponat, sic inter se dæmonibus colludentibus. Valentinus fit reus hæreseos apud tribunal hæretici magistratus, vbi metuens Valentinus Caluini seueritatem, & ad memoriam reuocans incendium illud formidolosum quo in eadem vrbe, eodem auctore Caluino, Seruetus paulò antè perierat, vt tempori seruiret, errorem se suum agnoscere simulauit. Itaque ex sententia Iudicum ad pœnitentiam publicam datus, depositis vestibus, solo excepto indusio, nudis pedibus, detecto capite, facem accensam manu gestans, præeunte præcone, totam vrbem sic obiuit: deinde à magistratu supplex veniam petiit, librum ipse suum in ignem abiecit: ac iure iurando promisit, non abiturum se Geneua, nisi prius à magistratu veniam impetraret.

Sed præclarus iste Apostolus Arrianus, postquam tam insigni palinodia & inconstantia renascentem Arianismum decorauerat, voluit etiam eundem ornare periurio. Quare Geneua clanculum se proripuit, & cum apud Gallos, Heluetios, Polonos, aliásque gentes Arianismum suum seminare conatus esset, & ad primum periurium, alterum, ac tertium addidisset, tandem anno vndecimo à morte Serueti apud Bernam Heluetiorum à Zuinglianis comprehensus, & capitis damnatus meritas suæ temeritatis pœnas dedit, qui tametsi dum in vinculis & carcere seruabatur, se Martyrem primum suæ sectæ esse iactaret, ac diceret, Martyres cæteros pro Christi gloria mortuos, se autem primum omnium pro eminentia Dei Patris mortem oppetere, tamen, vbi nuncium mortis accepit, ita expauit, atque expalluit, vt omnes omnino aditus supplicij euadendi quæsierit, paratus etiam doctrinam suam contemnere si iudicum animos inflectere potuisset. Exstant acta publica Geneuensium in caussa Valentini, necnon integra historia de supplicio eiusdem à Bernensi Pastore conscripta. Ex quibus hæc pauca, quæ sunt commemorata, colligimus.

Superiora ergo omnia eò reducantur, vt Trinitarij omnes duræ ceruicis conuincantur, & legitimis huius constitutionis pœnis subiaceant. Faxit Deus Opt. Max. vt posteritas tam nephanda somnia non experiatur. Pessimè consultum est regionibus, vbi hæc monstra grassantur. Fides Catholica clypeus nobis est aduersus renascentes illas hydras. Habemus sacram scripturam. Concilia suffragantur nobis. Fauent Patrum decreta. Leges Cæsareæ non desunt. Iustin. Cæsar. in l. incipiente. τὴν σωτῆρα καὶ δεσπότην, *&c. tit. de summa Tri. C. sic inquit* πιστεύομεν εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα κύριον ἰησοῦν χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς πνεῦμα τὸ ἅγιον, μίαν οὐσίαν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι προσκυνοῦντες, μίαν θεότητα, μίαν δύναμιν, τριάδα ὁμοούσιον, *&c. id est.* credimus itaque vnum Deum omnipotentem, & in vnum Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei & in Spiritum sanctum; vnam essentiam in tribus hypostasibus siue subsistentibus personis adorantes vnam Deitatem, vnam potestatem, trinitatem consubstantialem.

Iussit Constantius Cæsar in omnibus locis & vrbibus, claudi templa idolatrarum seu Paganorum, vt refert Nicepho. Callistus lib. 8. Ecclesiasticæ historiæ c. 18. & 25. cuius constitutio extat in Codice Theodosiano lib. 16. tit. 10. l. 4. & in C. Iustinianeo, in l. 1. titulo de Paganis & sacrificiis & templis eor.

Vnum adhuc latentium mysteriorum Hæbrea lingua desumptum. Moses meminit Sanctissimæ Trinitatis 1. Geneseos בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ Berescit bara elohim & haschamaim veet haaretz. *Quæ verba latinis sic reddita habes. In principio creauit Deus cœlum & terram. Occultum autem & magnũ quid habetur ipsis literis Hæbreis, nam si iuxtà regulas quas ipsi Hæbrei tradunt si elementa eadem diuulsa cupiamus & quæ de eis conflari dictiones possunt ritè coagmentamus, fulgebunt nobis mira quædam & arcana Trinitatis mysteria, vt pulchrè colligunt Rabini* ברא *bara id est, Trinitas Pater, Filius, Spiritus sanctus, nam litera prima* ברא*, est* ב *significat* בן *Filium:* ר *verò* רוח *ruach Spiritum, &* אב *ab Patrem. vbi ruach Spiritum, poni in medio Patris & Filij, tanquam ab vtroque procedentem, non sine mysterio videmus.*

Adsunt

Adsunt tertij agminis hostes qui Beatissimam Virginem Mariam variis commentis dilacerant, eiusque intemeratam Virginitatem proscindunt & ipsam grauissimis criminibus onerant. Quid ais ô castissima Virgo generis lætitia nostri, & salus? Quid cessas cœli regina. Quomodo horum scelestissimorum insaniam pateris, cur hiatu terræ non absorbentur qui tantam iniuriarum farraginem, & pestilentissimi animi virus euomunt. Quidam te importunam clamitant, vt Caluinus & Musculus in 12. cap. Matth. Quidam Eulogium sanctissimum quo salutata es ab Angelo magicum exorcismum existimant vt Gualterus in 3. Marci. Quidam indignè ferunt quod specioso & meritissimo illo titulo Reginæ cœli & Dominæ mundi deceris vt Marlorat. Caluini in 1. cap. Luc. Alij miserrimæ sortis vt Brent. in 1. Luc. & Bur in 2. Luc. te Christum naturali ratione peperisse vociferantur, téque per incogitantiam eò delapsam garriunt vt te Deo aliquando prætuleris. Nec possum nec debeo Centuriatorum Magdeburgensium infanda somnia referre quum non erubuerint scribere te ô execrandum commentum statuto tempore more aliorum coniugum Iosephi exoptasse amplexus. Impudentior his multa dixit Beza in Colloquio Poissiacensi. Nónne hæc sunt insignia manifestissima doctrinæ eorum? Quid habet recessus impurissimi huius frontis? Quanto melius quanto sanctiùs tuis laudibus concinendis gloriantur patres tum Græci tū Latini. Opponantur tua præconia his impurissimis blatteronibus. Quis non credet potius sacræ scripturæ quam libellis istis famosis hæreticorum? Proferam testes omni exceptione maiores. Præter Anselmum, Rupertum, Bernardum, Andræam Hierosolymitanum, Fulgentium aliosque summos buccinatores Virgineæ laudis, Petrum Chrisologum audite effascinatæ Hæreticorum mentes. Quantus sit Deus, ait ille satis ignorat ille, qui huius Virginis mentem non stupet, animum non miratur: pauet cœlum, tremunt Angeli, creatura non sustinet, natura non sufficit: & vna puella sic Deum in sui pectoris capit, recipit, oblectat hospitio, vt pacem terris, cœlis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum cœlestibus parentelam, ipsius Dei cum carne cōmercium, pro ipsa domus exigat pensione. Dictis vix consequi possum, quātis refulgeat Beatissima Virgo laudū, & honoris titulis, soli Hæretici cæco impetu digladiātur in huius Deiparæ celsitudinem, qua in re ipsis Turcis meo iudicio scelestiores videntur. Quandoquidem Turcæ Deum, Deique filium esse negent illum tamen Prophetam maximum de Maria Virgine natum fatentur. Sed missa faciamus testimonia eorum qui veluti membra putrida è Christi corpore excisa sunt. Consulamus potius veterum sententias, ingrediamur sacros lares Cyrilli Alexand. qui lib. 6. in Ioh. ca. 15. & lib. 1. de fide recta ad piemissimas reginas stultos eos vocat, qui Virginem sanctam non esse Deiparam audacius asserunt, eósque incidere in turpissimas hæresis latebras vt dicant duos esse filios Dei.

Chrisostomus Liturgiam præclaris hisce Virginis encomiis illustrat. Sanctissimæ incontaminatæ, super omnes benedictæ gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, cum omnibus sanctis memoriam agentes, omnem vitam nostram Christo Deo nostro commendemus. Et postea: Verè dignum & iustum est glorificare te Deiparam & semper beatissimam, & penitus incontaminatā matrem Dei nostri, &c. Idem hom. de Ioanne Babtista: Vult scire quomodo de Virgine natus sit, & post natiuitatem mater ipsa sit Virgo? Clausa erant ostia, & ingressus est Iesus. Habebat carnes, habebat ossa: & clausa erant ostia. Nescis quomodo factum sit, & das hoc potentiæ Dei. Da potentiæ Dei quia de Virgine natus sit & tamen ipsa Virgo fuerit Virgo post partum, &c. Nazianzenus. Si quis ad Sanctam Mariam Deiparam non credit extra diuinitatem est. Quòd autem omnes sacri doctores sentiant beatam Dei genitricem fuisse semper virginem, res est tam aperta, vt non sit opus eorum testimonia impræsentiarum adferre, quoniam vix aliquem librum sermonum ad populum reperies, in quo non sint plurima sacrorum doctorum pro hac re testimonia. Et hoc non solùm sensere Latini, sed idem etiam clamant Græci scriptores. Hoc enim sentit Theophylactus Græcorum recentissimus, idem sæpe clamat Damascenus, idem docet Chrysostomus, idem sentit Basilius, præcipuè in quodam sermone de humana Christi generatione. De Origene non est opus dicere, quum in plerisque locis eam prædicet virginem perpetuam. Beatus Ireneus Lugdunensis episcopus temporibus Apostolorum valdè vicinus, qui fuit discipulus Polycarpi martyris: is inquam nunquam Dei genitricem (quod sciamus) appellat nisi nomine virginis.

Ad colophonem vsque bonis auibus deuexit nos fœlix hæc Beatæ Virginis Mariæ laus cui tanquam indiuisæ Triadis dilectissimæ laus & gloria decantetur in æternum.

Pœna

III.

Pœna Religiosorum extra claustra vagantium & Apostatarum pœna.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

In huius Constitutionis confirmationem vide Concilium Tridentinum Sess.14.c.11.de reformatione. Et Sess.25.cap. 19.de regularibus.

POSTQVAM diuina bonitas, nos (licet immerito) ad summi apostolatus fastigium assumere dignata est, nunquam cessauimus abusus qui in Ecclesia Dei, seu nimia sedis apostolicæ indulgentia, seu hominum malitia irrepsisse cernuntur, pro viribus tollere, & Ecclesiam ipsam in pristinum candorem restituere, diuersas ad hoc saluberrimas constitutiones edendo, & inuiolabiliter obseruari mandãdo. Verum cum non omnia vno & eodem tempore excogitari, ne dum perfici potuerint, quinimo circa ea sit nobis singulis fermè diebus aliquid enitendũ, abusui Apostasiæ, quæ per regulares personas sub diuersis falsis prætextibus quotidie incurritur, vlterius parcendum non esse censuimus. Nam licet diuersi Romani Pontifices prædecessores nostri, per eorum constitutiones complura contra Apostasiam huiusmodi ediderint statuta & ordinationes, nondum tamen est plenum contra eam adinuentum remedium. Quinimo diuersi diuersorum, etiam Mendicantium ordinum religiosi, propriæ salutis immemores, Deique timore postposito, sub prætextu alij videlicet, quod religioni & ordini in genere ob varias confictas causas astricti non sint & superinde sententiam declaratoriam obtinuerint, Alij quod beneficium ecclesiasticum curatum assecuti sint, Alij quod extra regularia sui ordinis loca standi, & alicui beneficio ecclesiastico deseruiendi à suis superioribus licentiam habeant & alij diuersis aliis confictis coloribus, Alij vero nullo suffulti prætextu, sed temeritate propria contra proprium iuramentum per eos in eorum professione præstitutum, & regularia sui ordinis instituta extra claustra suorum regularium locorum degunt, & in seculo aliqui habitu sui ordinis retento, aliqui illo abiecto in habitu presbyterorum secularium, & complures in habitu laica li temerè vagantur. Et postquam Deo fidem fallere non sunt veriti, cætera omnia quantumuis grauissima & detestanda, leuia & licita reputantes, Alij parochianos eorum curæ commissos falsam doctrinam docere, & prauis opinionibus, ac hæresibus replere, aliis vxores ducere, alij siue paupertate eos cogente siue diabolico instinctu secularibus, & mechanicis negotiis se dare, Alij seditionibus popularibus, coniurationibus contra principes, & alios, ac quibusuis aliis seuis actibus se implicare, & omnia nequissima facere præsumunt, in grauissimam, diuinæ maiestatis offensam, & religionis opprobrium, ac animarum suarum perniciem, & aliorum Christifidelium scandalum, Quamobrem considerantes Apostatas huiusmodi infinitis erroribus in eadem Dei ecclesia causam præstare & propterea volentes contra apostasiam ipsam pleniùs prouidere & eam quantum nobis ex alto conceditur de medio tollere, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de apostolicæ potestatis plenitudine omnes & singulos, qui post professionem per eos in ætate legitima constitutos in aliquo approbato, etiam militari ordine purè, & liberè emissam vel si ante ætatem legitimam professi fuerint, post illam per eas in ipsa ætate legitima constitutos purè, & liberè, ratam, & gratam habitã temeritate propria, aut quouis prætextu, vel causa, etiam si se religioni & ordini non astrictos esse sine causæ cognitione & his quæ à iure requiruntur, seruati omnibus, vel non legitimè probatis, declarari obtinuerint, aut beneficium ecclesiasticum, etiam curatum non procedente legitima dispensatione possideant, vel alicui beneficio ecclesiastico, etiam curato alterius nomine deseruiant, extra claustra suorum regularium locorum degunt, aut in posterum degent, omnibus & singulis beneficiis ecclesiasticis cum cura & sine cura, secularibus, aut sui, vel cuiusuis ordinis regularibus per eos quomodolibet obtentis, & de cetero obtinentibus cuiuscunque qualitatis fuerint, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ecclesiasticis, eis quomodolibet reseruatis seu assignatis, necnon Baccalariatus, Licentiaturæ Doctoratus, & Magisterij, ac quibusuis aliis in iure canonico, vel Ciuili, aut Theologia, seu Medicina, vel artibus aut quauis alia facultate gradibus, per eos etiam antequam religionem ingrederentur obtentis, seu assecutis, necnon quocunque ministerio ecclesiastico, apostolica auctoritate, tenore præsentium penitus & omnino priuamus, ac ad illa, & alia, quæcunque

Religiosi diuersorum ordinum non sine Apostasiæ crimine & grauissimo scãdalo extra claustra religionum vagantur.

Pœnæ in eos qui post ordinis institutum solenni voti professum & confirmatum, atque probatum religionem derelinquunt liberioris vitæ cupidi.

quæcunque,& qualiacunque in posterum obtinenda,seu fructus, redditus & prouentus ecclesiasticos percipiendos,aut gradus assequendos perpetuò inhabilitamus & ab executione quorumcunque ecclesiasticorum,etiam sacrorum, & præsertim Presbyteratus ordinum, necnon omni ministerio ecclesiastico prędicto perpetuò suspendimus priuatósque,& inhabiles,ac suspensos esse,Necnon beneficia ipsa de iure,& de facto etiam ad hoc vt eorum ordinarij collatores ea alijs liberè conferre possint & nisi ea intra tempus à Lateranensi Concilio statutum contulerint:collatio beneficiorum eorundem ad immediatum illorum superiorem, & demum ad nos,ac pro tempore existentem Rom.Pont.deuoluatur Patroni quoque eorundem beneficiorum personas idoneas intra tempus à iure statutum ad ipsa beneficia præsentare possint,& nisi præsentauerint,eorum libera collatio ad ordinarium spectet & pertineat,vacare,ac reseruationes fructuum redditũum,& prouentuũ huiusmodi expirare decernimus,ita vt de cætero ipsi apostatæ,quamdiu vixerint, aliqua beneficia ecclesiastica obtinere vel aliquod officium ecclesiasticum exercere aut fructus,& redditus,& prouentus ecclesiasticos,seu super illis pensiones annuas percipere vel exigere,seu curam animarum, vel aliquod ministerium ecclesiasticum exercere,aut sacramenta ecclesiastica ministrare,seu missam celebrare,aut prætextu ordinum in quibus constituti erunt,aliquid facere, vel exequi nequeant,& prouisiones,seu commendæ,ac reseruationes fructuum, redditũum, & prouentuum ecclesiasticorum,necnon assignationes pensionum annuarum eis etiam dicta auctoritate,etiam cum præsentium toto earum tenore inserto plenaria derogatione pro tempore factæ nullæ sint,& irritæ,ac viribus omninò careant, nec aliquod eis ius,aut titulum beneficia possidendi,aut fructus redditus,& prouentus seu pẽsiones huiusmodi exigendi, vel percipiendi,tribuant. Ipsique sic priuati inhabiles, & suspensi fructus suos non faciant,sed ad illorum restitutionem teneantur. Et nihilominus si curam animarũ exercere vel ecclesiastica sacramẽta ministrare, seu missam celebrare aut prætextu ordinum suorum prædictorum aliquid facere, aut aliquid ministerium ecclesiasticum exequi præsumpserint:tanquam suspensi ab executione ordinum suorum,& in illis contra suspensionem ipsam, & in contemptum clauium ministrantes condignis pœnis omninò puniantur. Et vt omnis vagandi occasio apostatis huiusmodi tollatur, volumus & sancimus,quod quæuis tam ecclesiasticæ,quam seculares personæ cuiuscunque status,gradus,ordinis conditionis, & preæminentiæ etiam si Archiepiscopali,Patriarchali,aut alia maiori ecclesiastica dignitate,etiam Cardinalatus honore,seu mundana,etiam Marchionali, Ducali,aut alia maiori auctoritate,seu excellentia præfulgeant, aliquem Apostatarum eorũdem receptare seu nutrire vel illis quominus ad eorum monasterium,seu domum vel alium locum regularem redeant fauorem, aut auxilium, seu consilium præstare non præsumant, & si eos receptauerint,vel illis vt præfertur,fauerint aut auxilium,seu consilium præstiterint & per Ordinarium loci sub quo moram trahent committi à præmissis non destiterint,sententiam excommunicationis eo ipso incurrant. Et si patroni alicuius beneficij ecclesiastici siue sint laici,siue clerici aliquem ex eisdem Apostatis ad beneficium de eorum iure patronatus existens tunc vacans præsentauerint,præsentationes huiusmodi sint eo ipso nullæ,irritæ, & inanes,ac viribus careant,& ipsi patroni iure præsentandi alios ad eadem beneficia pro ea vice tantum priuati existant. Quodque superiores Ordinum quos ipsi professi fuerint & ordinarij locorum in quibus ipsi Apostatæ pro tempore degent, tam cõiunctim quam diuisim eosdem Apostatas vt ad eorum monasteria redeant requirere,& si ad dicta monasteria redire cessauerint distulerint,vel recusauerint, eos secundùm ordinis disciplinam monitione præuia, per censuras ecclesiasticas & pœnas etiam corporis afflictiua ad redeundum cogere,& compellere possint,inuocato etiãad hoc si opus fuerit,auxilio brachij secularis. Quod si regularis ordo hoc non patiatur auctoritate nostra prouidere valeant,vt talibus apud eadem monasteria in locis competentibus,si absque graui scandalo fieri poterit, alioquin in alijs religiosis domibus eiusdem ordinis ad agendam inibi pœnitentiam vitæ necessaria ministrentur Si vero apostatæ huiusmodi se in his inobedientes præstiterint, sint etiam auctoritate nostra maioris excommunicationis sentẽtia eoipso innodati,

Religiosi vagantes ad sacramentorum administrationem non recipiantur.

Pontifices Romani exosos semper habuerunt inconstantes & errones illos religiosos quibus nullum vitæ Institutũ placet,& apud omnes omnia experiri satagunt. Leo Papa in Bulla vnionis excommunicat fratres de obseruantia qui trãsmigrant ad conuentuales itẽq; conuentuales eosdem receptãtes. Compend. priuil. vel conuent.

Ne lectoris intentio distrahatur in huius nominis Apostasia repetitione sciendum est, religiosos extra claustra vagantes pro Apostatis & infidelibus non haberi, Apostasia est enim triplex, perfidia scilicet qua quis recedit à fide vt Iulianus Apostata de hac habetur 2. q. 7. non potest. Item alia est Apostasia inobedientiæ qua scilicet transgreditur spontanea voluntate præceptum. Similiter & qui sacris canonibus obedire cōtemnit de hac habetur. 3. q. 4. alieni & extr. de maior. obed. Item irregularitatis & hæc est duplex vna est qua quis recedit à statu religionis assumptæ 47. dist. quantumlibet. 16. q. 1.

nodati, & superiores sui eos excommunicatos esse declarent, & nuncient, ac vt tales ab omnibus suis subditis nunciati, & publicari faciant. Teneanturque ipsi Apostatæ cuiuscunque ordinis, congregationis, & habitus fuerint, Biretum nigrum duabus lineis albis ex tela confectis, & digito humano latis ab vna extremitate ad aliā extremitatem circunductis distinctum, & per totam eius circunstantiam simili linea alba suffultum, ita vt omnes lineæ præfatæ oculis intuentium manifestè appareant, continuè gestare. Etsi sine bireto huiusmodi deprehensi fuerint possint pro huiusmodi inobedientia non solum per suos superiores, verumetiam per quoscunque, tam ecclesiasticos, quam seculares Iudices, & Magistratus condignis pœnis puniri & ad delationem ipsius Bireti, vt præfertur, distincti, & suffulti omnino compelli. Decernentes quod de cætero, qui aliquem ordinem approbatum, vt præfertur tacitè, vel expressè professus fuerit, & se illi ordini non astrictum esse contenderit, vel alias quouis modo, siue retento, siue dimisso habitu extra regularia loca ipsius ordinis de iure aliquo casu stare posse putauerit, vel quauis ratione, aut prætextu super hoc postulauerit, seu suplicauerit, literas quas à nobis seu officio Pœnitentiariæ nostræ obtinebit Cardinali Protectori, seu viceprotectori ipsius ordinis in curia residenti, & procuratori generali ordinis dirigi, & præsentari facere, ac coram eo in hoc negotio, cum plena causæ cognitione procecedere teneatur alias omnia & singula, per ipsum professū in præmissis gesta, nullius sint roboris, vel momenti, literæque aliis directæ nullam iurisdictionem tribuant. Quodque omnes & singulæ translationes] de Apostatis ipsis ad alium ordinem etiam per nos aut prædecessores nostros, vt per officium pœnitentiariæ huiusmodi hactenus factæ quas deinceps fieri contigerit, nisi ad arctiorem, vel parem ordinem factæ fuerint & ipsi sic translati in monasteriis in quibus regularis obseruantia vigeat, actu maneant, nullæ sint, & irritæ ipsique sic translati, ad pristinum ordinem etiamsi in ordine ad quem translati fuerint professionem in eo emitti solitam emiserint, redire teneantur. Et si post vnam & secundam monitionem sibi à Prælatis, seu superioribus ordinum è quibus translati sunt, factam redire distulerint, aut neglexerint, liceat ipsis Prælatis seu superioribus procedere contra eos modo, & mediis contra Apostatas statutis. Et nihilominus præfatos sic translatos, & vt præfertur, non redeuntes, administratione cuiuscunque ecclesiastici beneficii, seu officij, & prælaturæ perpetuò priuamus, & priuatos esse, necnon bona quæcunque mobilia, seu immobilia, ac census, redditus, & prouentus iura, & actiones per eosdem fratres, tam egressos, & eiectos, quam ad alium ordinē, vt præfertur, translatos, seu de licētia suorum superiorum extra eorum monasteria stantes, tempore quo extra monasteria sui ordinis steterint acquisita, etiāsi acquisitiones huiusmodi ab ipsis fratribus ex redditibus beneficiorum ecclesiasticorum cum cura ab ipsis obtentorum, seu detentorū, aut ex propria industria seu artificio, mercatura, vel ex testamento, seu successione ab intestato quorumuis consanguineorum affinium, vel amicorum suorum, aut quorumcunque aliorum factæ sint, non Fisco nostro, aut Cameræ nostræ apostolicæ sed religioni, aut monasteriis in qua seu quibus primo professi fuerint eo ipso applicata esse, & censeri debere decernimus, & declaramus, ita vt iuxta regularia religionis monasteriorum huiusmodi instituta omnino distribui, & dispensari, Nec super illis per protectores, aut superiores religionis & monasteriorum prædictorum, aut quosuis alios quacunque auctoritate fungentes aliqua compositio, seu concordia, aut remissio fieri possit, Sicque & non alias aliter nec aliomodo in præmissis omnibus & singulis per quoscunque Iudices, & Cōmissarios, quauis etiā dicta Apostolica auctoritate fungentes etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales in quauis causa & instantia, sublata eis & eorum quilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate iudicari, & diffiniri debere, ac si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Et quoniam experientia rerum magistra docente, cognouimus priuilegia cunctis fere ordinibus concessa recipiēdi professos aliorum ordinum in eorum monasteriis, domibus, & regularibus locis materiam præstare apostatis huiusmodi per sæculum euagendi, præsertim cum diuersi ordinum huiusmodi superiores Prælati apostatas huiusmodi recipiāt

& postquam

& poſtquam illis eorum habitum regularem exhibuerint, eis ſtandi extra monaſteriũ licentiam concedant: nos abuſui huiuſmodi occurrere volentes, omnia & ſingula priuilegia & indulta apoſtolica quibuſuis ordinibus monaſteriis & domibus, ſeu aliis regularibus locis (Cartuſienſis & Eremitis Camaldulenſi eremo realiter degentibus duntaxat exceptis) ſuper recipiendis Canonicis regularibus, ſeu Monachis, vel fratribus aliorum ordinum per quoſcũque Romanos Pontifices prędeceſſores noſtros ſub quibuſuis verborum formis, & tenoribus, & etiam motu proprio, aut alias quomodolibet conceſſa, etiam Mare magnum nuncupata, quoad facultatem recipiendi eoſdem canonicos regulares, ſeu Monachos, & fratres pœnitus, & omninò reuocamus, caſſamus, irritamus, & nullatenus, & viribus pœnitus & omninò vacuamus.

Except. Cartuſian. & Eremus. Camaldulenſ. reuocantur priuilegia recipiẽdi fratres aliorum ordinum.

Mandantes vniuerſis & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aliiſque Diœceſanis, & locorũ ordinariis, ne ipſi per ſe vel alium ſeu alios præſentes literas & in eis contenta quæcũque, vbi, & quomodo, ac quoriens opus fuerit, ſolenniter publicantes, faciant dicta auctoritate noſtra eaſdẽ præſentes literas plenariæ, & totali executioni demandari eos qui illis contrauenerint, iuxtà ipſarum literarum continentiam, & tenorem cõdignis pœnis plectendo & puniendo: ac contradictores quoſlibet, & rebelles, eiſq; in præmiſſis non parentes, per ſententias, cenſuras, & pœnas eccleſiaſticas aliáque opportuna iuris remedia, appellatione poſtpoſita compeſcendo necnon legitimis ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas prædictas etiam iteratis vicibus, aggrauando, inuocato ad hoc etiam ſi opus fuerit auxilio brachij ſecularis: Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, ac monaſteriorum, & aliorum regularium locorum, necnon ordinum quorumcũque etiam iuramento cõfirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apoſtolicis, etiam Marimagno, ſeu bulla aurea, aut alias quomodolibet nuncupatis, ſeu per officium pœnitentiariæ huiuſmodi expeditis, eiſdem Apoſtatis, ſeu tranſlatis, ac noſtro ſancti Spiritus in Saxia de Vrbe ordinis ſancti Auguſtini, & quibuſuis aliis Hoſpitalibus necnon B. Mariæ redemptionis captiuorum, & de Mercede, ac quibuſuis aliis monaſteriis, & regularibus locis, ſub quibuſcũque tenoribus & formis: ac cum quibuſuis etiam derogatorum derogatoriis, aliiſque efficatioribus & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, aut alias quomodolibet conceſſis ac etiam iteratis vicibis approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica expreſſa, & indiuidua, ac verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua exquiſita forma ſeruanda eſſet, tenores huiuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſeruata inſerta forent, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, contrariis quibuſcunque. Aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem.

Locorum ordinariis publicandi hanc conſtitutionem cũra, demandatur.

Clauſula derogatoria.

Vt autem præſentes literæ ad omnium quorum intereſt notitiam deducantur, nec aliquis earum ignorantiam prætendere, aut contra eas ſe excuſare valeat, dicta auctoritate apoſtolica ſtatuimus, atque decernimus, vt ipſęmet literæ vel earũ tranſumptũ (cui manu Notarij publici ſubſcripto, & ſigillo alicuius perſonę in dignitate eccleſiaſtica conſtitutę munito eam prorſus fidem in iudicio & extra adhiberi debere volumus, quę ipſis originalibus literis adhiberetur ſi facto & realiter exhiberentur) in Baſilicę principis Apoſtolorum, & eccleſia S. Ioan. Lateran ac Cancellarię apoſtolicę valuis, & acie campi Florę per aliquos ex curſoribus noſtris publicentur, earum exemplo in ſingulis valuis, & acie prędictis affixo, & dimiſſo. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud ſanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo, tertiodecimo Calend. Auguſti, Pontificatus noſtri Anno Quarto.

Publicationis forma.

tæ,& inanes,nullumque alicui ius in ipsis beneficiis,vel ad illa tribuant,nec aliquis earum vigore fructus suos faciat,sed ad eorum restitutionem teneantur possintque beneficia,tam sic impetrata quam per eos antea obtenta,tanquam modo præmisso vacantia nobis , & Rom.Pontifice pro tempore existente duntaxat liberè impetrari.Volumusq.statutum,ordinationem,&decretum nostra huiusmodi,etiam quoad monasteria monialium,& alia beneficia per moniales, aut alias mulieres obtineri solita locum habere,Non obstant.constitutionibus,& ordinationibus,ac quibusuis priuilegijs,indultis & literis apost.quibusuis personis,etiam vt præmittitur,qualificatis,etiam in forma confessionalis & quod interdici,suspendi, vel excommunicari nequeant quomodolibet concessis,quæ eis contra præmissa in aliquo suffragari non posse decernimus,ceterisque contrarijs quibuscunque. Cæterum ne quispiam statuti,& ordinationis,ac decreti nostri huiusmodi ignorantiam prætendere possit,volumus præsentes quarum solam signaturam sufficere decernimus , in ædium residentiæ præfati Datarij, & Cancellariæ apost.valuis,& acie campi Floræ per aliquem ex cursor.nostris publicari,& earum exemplum inibi,affigi, & dimitti,publicationemque & affixionem huiusmodi omnes & singulos arctare perinde, ac si eædem præsentes illis personaliter intimatæ,& insinuatæ,fuissent,contrarijs non obstan.quibuscunque.

Placet Motu proprio. I.

V.

De Ambientibus Papatum,aut viuente Papa,de futuro Pontifice eligendo tractantibus eorúmque complicum,ac fautorum pœna.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei,Ad perpetuam rei memoriam.

CVM secundum Apostolum , nemo debeat sibi honorem assumere, sed qui tanquam Aaron vocatur à Deo,facile ab omnibus iudicari potest, quam grauiter excedant,errent & peccent qui tam inferiores,quam superiores dignitates ecclesiasticas,& ipsam denique beati Petri,sedem apostolicæ dignitatis culmen & apicē à Deo Optimo Maximo,è quo omnia bona procedunt, nulla prorsus humana ope,nec cuiusuis auxilio,consilio,vel fauore interueniente,prouenire non arbitrantur, sed illas tanquam venales aut alias in dispositione mortalium constitas,diuersis modis,& medijs ambire,& assequi,seu potius vsurpare præsumunt. Nam vt Romanæ & cuiuslibet alterius,tam ante,quam post Domini Dei, & redemptoris nostri Iesu Christi in terris aduentum,benè institutæ reipublicæ de ambitu,& contra ambitus reos sanctissimè promulgatas,& inuiolabiliter obseruatas leges,ad præsens omittamus,nonne huiusmodi detestabile ambitus scelus,etiam iure diuino grauissimè punitur,cum Absalon, qui regnum genitoris sui adhuc viuentis ambiebat, ex mulo cui insederat eleuatus,capillis capitis sui quercui suspensus remāsit,& à Ioab tribus lanceis in corde transfixus fuit? Nonne illud sacrorum Conciliorum à sancta Dei Ecclesia receptorum. & approbatorum auctoritas diuersimode detestatur & punit,cum quemcunque presbyterum,aut diaconum,seu clericum,qui Papa incolumi,& eo incōsulto subscriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pictatia promittere,seu sacramentum præbere tentauerit, aut aliquod suffragium polliceri vel de hac causa priuatis conuenticulis factis,aliquid deliberare,& decernere præsumpserit,loci sui dignitate,& communione priuandum,anathematisque pœna plectendum censeat,& propter occultas fraudes , & coniurationum huiusmodi secretas insidias si quis harum actionum particeps , consilia eorum , qui de Pontificali agunt ambitu,ad notitiam ecclesiæ deferat & rationali probatione conuincat,eum non solum ab omni culpa purgatum remanere,verumetiam remuneratione non indigna subleuari velit,& statuat,& exinde non modo sacrorum canonum,sed etiam secularium legum interpretes peritissimi & probatissimi,ambientes Papatum,aut super eo Papa viuente,& inconsultò tractantes seu conuenticulas facientes,crimen læsæ maiestatis in primo capite,& simoniacæ hæreseos incurrere decreuerint,non sine clara & aperta ratione , cum omnis tractatus de loco,dignitate,& bonis alicuius viuentis,eo non consentiente, ab vtroque iure prohibeatur,&

Aduersus Ambitus reos, Cæsares suas etiam tulerunt leges testis est titul. 26. C. lib. 9. in quo ambitiosus per obreptionem officia impetrans cassatur & etiam deportatur. Bald. Pœna est etiam centum aureorū & infamiæ. ff. eod. tit. XIII. Cuius etiā meminit Suet. in Aug. Paul. lib. 5 sent.c.32.

reprobetur præsertim cum inde præstetur votum captandæ mortis, quod sacri canones, & venerandæ leges passim abhorrent & detestantur. Accedit quod cum inter Pontificem, & ecclesiam contrahatur spirituale coniugium, quod fortius est carnali, grauissimæ pœnæ ex vtriusque iuris censura imponuntur iis, qui constanti matrimonio, de alio coniuge tractare præsumunt. Quare cum peccatis exigentibus, plures indies beati Petri sedem, nobis viuentibus, & inconsultis ambire, & conuenticulas superinde facere dinoscantur, & ad hoc suffragia S.R.E. Cardinalium obtinere, & quodam modo subharrare procurent, & satagant: Nos cupientes huiusmodi detestabilis ambitus, & illi coniuncta simoniacæ hæreseos, & læsæ maiestatis crimina, non solum nostris, sed etiam successorum nostrorum Romanorum Pontificum pro tempore existentium temporibus perpetuò abolere, & non solum ex vsu, sed etiam ex mentibus hominum, præsertim in electione Romani Pontificis, qui Domini Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi in terris vicarius existit, radicitus euellere, & in præmissis pro tantæ rei necessitate, & periculi magnitudine, vt tenemur, salubriter prouidere habita super his cum venerabilibus fratribus nostris ipsius S.R.E. Cardinalibus deliberatione matura de eorum consilio, & vnanimi assensu, hac nostra perpetuò valitura constitutione, apostolica auctoritate & de nostræ apostolicæ potestatis plenitudine, omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ac priuationis, & quasuis alias sententias, censuras & pœnas dudum à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, aut sacris Conciliis, seu sanctorum Patrum nostrorum decretis statutis, capitulis, canonibus, constitutionibus, & ordinationibus contra sic ambientes quomodolibet latas, & promulgatas, approbamus, & innouamus, ac perpetuo obseruari, & in viridi obseruãtia, si forsan in ea non sint, reponi, & esse debere. Necnon quoscunque in præmissis, tam nostro, quam successorum nostrorum prædictorum tempore, publicè, vel oculte, aut alias quomodolibet delinquentes, cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existant, etiam si Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, aut alia ecclesiastica dignitate, seu Cardinalatus honore, vel mundana etiam Ducali, Regali Reginali, aut Imperiali auctoritate, seu excellentia præfulgeant, & eorum quemlibet sententias, censuras, & pœnas prædictas incurrere volumus, atque decernimus: Et nihilominus considerantes dignum esse, vt quos Dei timor a malo non reuocat, ecclesiasticæ saltem coherceat seueritas disciplinæ, de similibus consilio, & assensu, ac auctoritate, & plenitudine potestatis volumus & declaramus statuimus, ordinamus, & decernimus, quod sententiis, censuris, & pœnis prædictis in suis robore, & efficacia remanentibus, ac effectum suum sortientibus, omnes, & singuli, tam clerici, quam vtriusque sexus laici, qui per se, vel alios nobis viuentibus, & inconsultè, verbis, vel scriptis, aut nunciis cum aliquo de futuro Pontifice eligendo, hactenus tractarunt, vel tentarunt seu in posterum Romano Pontifice viuente, & inconsulto tractabunt, vel tentabunt, etiamsi vt præfertur, qualificati, & dignitate, honore, & auctoritate, & excellentia prædictis præditi existant, sint ipso iure, & facto, absque alia desuper ferenda sententia excommunicati excommunicatione maiori & maledictione æterna damnati, & ab excommunicatione, & maledictione huiusmodi per alium, quam per nos, & Romanum Pontificem pro tempore existentem, præterquam in mortis articulo, absolui non possint, incurrerintque & incurrant respectiuè crimen simoniacæ hæreseos, & læsæ maiestatis in primo capite, ac priuationem omnis etiam Episcopalis, Archiepiscopalis, Patriarchalis, cuiusuis alterius maioris, vel minoris dignitatis ac Cardinalatus honoris, necnon Ducalis, Regalis, Reginalis, & Imperialis auctoritas, & excellentiæ ac omnium & singularum ecclesiarum cathedralium, etiam Metropolit. & patriarchalium, monasteriorum quoque ac prioratuum, aliorumque beneficiorum, et officiorum ecclesiasticorum cum cura, et sine cura secularium ac quorumuis ordinum regularium per eorum quemlibet obtentorum, necnon quorumuis fructuum reddit
uum, et prouentuum ecclesiasticorum, ac pensionum annuarum super similibus fructibus, reddi
tibus, et prouentibus reseruatorum, et assignatorum, ac Regiorum, Dominiorũ, feudorum, et bonorum spiritualium, et temporalium, vel mistorũ, etiam patrimonialium, et allodialium, necnon iurũ patronatus, et iurisdictionum quarumcunque

carentque

Quemadmodũ indignum est eius ambire cõiugium cuius maritus nondũ è viuis sublatus est sic & sedem beati Petri viuo ambitionis circuitu viuente Pontifice optare periculosum est, & simoniacum.

Confirmatio & innouatio pœnarum contra ambientes Papatum.

Pœnæ electionẽ Pontificis, procurantium ante ipsius summi Pontificis obitum eoque inconsulto.

careántque voce actiua, et passiua, ac effecti sint, et efficiantur respectiuè perpetuò inhabiles et incapaces omnium dignitatum, honorum, bonorum iurium, et legitimorum actuum, perpetuaque infamia vbique gentium sint notati, et notentur respectiuè, nec infamia huiusmodi ab eis aboleri, neque ipsi vllo vnquam tempore ad vocem, dignitates, honores, bona, iura, et actus huiusmodi, nisi ex speciali verbo, et mādato nostro, seu Romani Pontificis pro tempore existentis, nostra, seu illius manu propria subscripto, ac specifica, et indiuidua reatus, et culpę suę qualitate expressa restitui possint. Quodque similes sententias censuras, & pœnas respectiuè incurrerint, & incurrant ipso iure & facto, ac sine alicuius sententiæ prolatione, omnes, & singuli, etiam vt præmittitur qualificati, & dignitatibus huiusmodi præditi, cuiuiuis sexus, & ordinis existant qui per se, vel alium, seu alios à die nostræ ad summi apostolatus apicem assumptionis vsque in hanc diem in præmissis, aut eorum aliquo quoduis auxilium, consilium vel fauorem, seu operam verbis vel scriptis, aut re, vel facto, seu promissione, pollicitatione, suasione, vel his omnibus insimul, aut quouis aliomodò directè vel indirectè, vel incidētaliter præstiterunt, seu in futurum quouis etiam successorum nostrorum Romanorum Pontificum tempore præstabunt, aut in præmissis mediatores proxenetæ, nuncij, mandatarij procuratores, seu trapezitæ fuerunt, vel in posterum, vt præfertur, erunt seu alias se in præmissis quouis modo intromiserunt vel immiscuerunt, seu in posterum etiam tempore successorum huiusmodi habebūt, nisi ea nobis, aut successoribus nostris, quorum tempore id continget, vel alteri, cui id per nos, vel successores prędictos cōmissum fuerit, per se, vel alium seu alio cum primum commodè potuerunt reuelauerint etiamsi in pręmissis aliquod aliud auxilium, consilium, vel fauorem, aut opem non pręstiterint. Nos enim iis qui pręmissa reuelauerint, etiam si complices fuerint, non solum veniam, sed etiam gratiam, & pręmia pollicemur, prout etiam successores nostros pręfatos facturos esse confidimus, ad hoc vt eorum iudicio participes tanti criminis valeant coerceri: Et si quis vllo vnquam etiam dictorum successorum nostrorum tempore pręsentes literas, & in eis contenta quęcunque iniusta, illicita, vel iniqua existere, aut in toto, vel in parte non valere, seu aliquo tempore non valitura esse, vel à nobis sic fieri non potuisse, aut non debuisse, ausu temerario asserere pręsumpserit, cuiuscunque dignitatis existat, etiam si Cardinalatus honore, aut Regia, vel Imperiali pręeminentia, & excellentia pręfulgeat, ipso iure & facto anathematis mucrone percussus sit, & contra eum, tanquam verè schismaticum & hęreticum, inquiri, & tanquam talis puniri, eiúsque memoria damnari possit. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis necnon cuiusuis conclauis capitulis, etiam iuramento, confirmatione Apostolicā, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, quibusuis personis sub præsentibus comprehensis, per quoscunq; Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem Apostolicam etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac simili potestatis plenitudine, aut consistorialiter seu alias quomodolibet concessis, & etiam iteratis vicibus approbatis & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & indiuidua, ac de verbo ad verbum non autē per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio, habenda aut exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso & forma in illis tradita obseruata inserta forent præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permāsuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, & sufficienter derogatum esse decernimus ceterísque contrariis quibuscunque. Vt autem pręsentes literæ ad omnium quorum interest notitiam deducantur, nec aliquis earum ignorantiam prætendere valeat, volumus eas in basilicæ principis apostolorum de Vrbe & Cancellariæ apostolicæ valuis, ac acie Campi Floræ per aliquos ex Cursoribus nostris publicari, earumque copiam inibi affixam dimitti necnon publicationem, & dimissionem copiæ affixæ huiusmodi sufficere, & omnes quos eædem

Pœna complicum & fautorum.

Præmia reuelantium.

Clausulæ derogatoriæ.

literas

literæ tangunt arctare perinde, ac eis personaliter intimatæ & notificatæ fuissent. Nulli ergo, &c. Si qui autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo: decimoseptimo Kal. Ianuarij, Pontificatus nostri Anno quarto.

Quo plus altiora & difficiliora sunt honorum fastigia eò magis hominum mentes ad illa æstuant. Pontificiam sedem omnium dignitatum excellentissimam ambiunt, qui à Spiritu sancto non vocati repulsam patiuntur, exiles verò pauperes, docti tamen & vitæ integritate insignes Petri cathedrā conscendunt quæ diuites indoctos, fastuosos, & Sybariticis cultus studiosos semper odit & præsertim ambitiosos, qui iniquitate aut iniustitia sæpissimè comitantur. Colludunt ea inuicem mater & filia iniquitas & ambitio. Vtinam multorum penetralia ingrederetur sententia Diui Bernardi. Quoties (inquit) hominibus præesse desidero toties Deum meum præire contendo tunc verè non sapio quæ Dei sunt. Idcircò cum nullis vigiliis nullis laboribus parcat animus aliquid magni & decoris ambiens, sanctis canonibus cauetur ne quis Papatum ambire auderet, nec prece nec precio. Lucrentur alibi multorum suffragia hic nihil electioni suffragetur nisi quod cælesti numini beneplacitum est. Nullos quod sciam inuenio per vim aut largitionem ingressos fuisse tantum munus. Sæuientibus Tyrannidis furoribus in Ecclesia nemo nisi coactus volebat pastoris summi officium. Nunquam legimus iure hæreditario Pontificiam sedem ad cognatos deuenisse, vel consanguineorum ambitu successores electos fuisse. Res hæc maiorem & ampliorem historiæ narrationem quam breuissimæ annotationi locum desiderat, sed hoc duntaxat illustrabitur, vt omnibus compertum sit, Pontifices Romanos nunquam id iuris habuisse, vt ad eos decretum instituendi successorem aliquando peruenerit. Primùm Clero electionis ratio delegata fuit, deinde Cardinalibus, nihil vnquam profuit, vel stirpis auctoritas, vel fauor vel opulentia. Huius præcepti referta sunt Conciliorum decreta, & leges, Summis etiam Pontificibus non ignotum quæ vis eundum sit ad electionē tanti honoris. Bonifacius II. instituit ne quispiam sibi in Pontificatu successorem deligeret quod postea multi Pontifices confirmarunt. Bonifacius deinde III. habita Synodo Episcoporum duorum & LXX Presbyterorum XXX Diaconorum trium statuit ne quis sub tremendo anathematis fulgure in locum demortui Pontificis subrogaretur, nisi tertia saltem post obitum eius die, vtque pari pœna abdicarentur qui largitionibus & gratia Pontificatum venari studerent. Nemo hactenus conquestus est de illegitima Pontificis electione, nisi hæreticus & Pontificiæ laudis hostis. Exemptis clero eligendi Pontificem potestate, Cardinales semper id pro summo sacramento habuerunt, vt nemo nisi multis annis antea probatus & omnium voce dignus existimatus admitteretur.

Refert Platina sub Gregorio VII. verba quibus in Pontificibus eligendis olim vterentur Cardinales quæ nos hic adiunximus. Nos Sanctæ Romanæ Cardinales, clerici, acolyti, subdiaconi, presbyteri, præsentibus Episcopis, Abbatibus, multisque cum ecclesiastici tum laici ordinis elegimus hodie, decimo Cal. Maij in Basilica S. Petri ad vincula anno salut. M. LXXIII. in verum Christi Vicarium Hildebrandum Archidiaconum, Virum multa doctrinæ magnæ pietatis, prudentiæ, iustitiæ, constantiæ, religionis, modestum, sobrium, continentem, domum suam gubernantem pauperibus hospitalis in gremio sanctæ Matris Ecclesiæ liberè à teneris annis vsque ad hanc ætatem educatum: doctum quodquidem cum ea potestate Ecclesiæ Dei præesse volumus qua Petrus Dei mandato quondam præfuit. Addimus his ea quæ habentur, lib. 1. Decretal. tit. 6. de electione quæ Alexander III. apud Lateranum statuit pro legitima & vera Pontificis electione hoc fermè verborum tenore. Licet de vitanda discordia in electione Rom. Pontificis manifesta satis à prædecessoribus nostris constituta manauerint, quia tamen sæpe post illa per improbæ ambitionis audaciam grauem passa est ecclesia scissuram, nos etiam ad malum hoc euitandum de consilio fratrum nostrorum & sacri approbatione Consilij aliquid decreuimus adiungendum. Statuimus ergo, vt si fortè (inimico homine superseminante zizaniam) inter Cardinales de substituendo summo Pontifice non poterit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus pars tertia concordare noluerit: aut sibi alium præsumpserit nominare, ille absque vlla exceptione ab vniuersali Ro. Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confisus (quia de ratione esse non potest) sibi nomen Episcopi vsurpauerit, tam ipse quàm ij qui eum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis priuatione multentur, ita vt viatici etiam eis (nisi tantum in vltimis)

communio

communio denegetur: & si non resipuerint, cum Datan & Abiron (quos terra viuos absorbuit) accipiant portionem. Præterea si à paucioribus quàm à duabus partibus aliquis electus fuerit ad Apostolatus officium, nisi maior concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & prædictæ pœnæ subiaceat si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum canonicis constitutionibus & aliis ecclesiis præiudicium generetur, in quibus debet maioris & sanioris partis sententia præualere: quia quod in eis dubium venerit, superioris poterit iudicio definiri. In Romana verò ecclesia speciale aliquid constituitur, quia non poterit ad superiorem recursus haberi. Ex quibus quidem Alexandri verbis intelligimus discordiam vitandam in electione Episcopi vrbis, déque ea fugienda iam decretum à prædecessoribus fuisse. Quin & illud assequimur ad solos Cardinales iam reductam eligendi facultatem, quæ prius Cleri populique Romani fuit.

VI.

Hæreticorum & Schismaticorum pœnæ.

PAVLVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM ex apostolatus officio, nobis, meritis licet imparibus, diuinitus credito, cura Dominici gregis nobis immineat generalis, & exinde teneatur pro fidei illius custodia, & salubri directione, more vigilis Pastoralis, assiduè vigilare, & attentius prouidere, vt qui hac ætate, peccatis exigentibus, propriæ prudentiæ innitentes licentiùs & perniciosiùs solito contra orthodoxæ fidei disciplinam insurgunt, & superstitiosis, ac fictitiis adinuentionibus sacrarum scripturarum intelligentiam peruertentes, catholicæ ecclesiæ vnitatem & inconsutilem Domini tunicam scindere moliuntur, ab ouili Christi repellantur, nec magisterium erroris continuent, qui discipuli veritatis esse contemnunt: Nos considerantes rem huiusmodi adeò grauem, & periculosam esse, vt Romanus Pontifex, qui Dei & Domini nostri Iesu Christi vices gerit in terris, & super gentes, & regna plenitudinem obtinet potestatis, omnesque iudicat, à nemine in hoc seculo iudicandus, possit si deprehendatur à fide deuius redargui, & quod vbi maius intenditur periculum, ibi est plenius & diligentius consulendum, ne pseudoprophetæ, aut alij etiam secularem iurisdictionem habentes simplicium animas miserabiliter illaqueent, innumerabilesque populos eorum in spiritualibus, aut temporalibus curæ & regimini commissos, secum in perditionem, & damnationis interitum trahant, nec aliquando contingat nos abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta in loco sancto videre, cupientes quantum cum Deo possumus pro nostro munere pastorali vulpes vineam Domini demoliri satagentes capere, & lupos ab ouilibus arcere: ne canes muti videamur nequeuntes latrare, & perdamur cum malis agricolis, ac mercenario comparemur, Habita super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, deliberatione matura, de eorum cõsilio, & vnanimi assensu omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ac priuationis, & quasuis alias sententias, censuras, & pœnas à quibusuis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris aut pro talibus habitis etiam per eorum literas extrauagantes, seu sacris Conciliis ab ecclesia Dei receptis, vel sanctorum Patrum decretis & statutis, aut sacris canonibus, ac constitutionibus, & ordinationibus apostolicis contra Hæreticos, aut schismaticos quomodolibet latas, & promulgatas, apostolica auctoritate approbamus & innouamus, ac perpetuò obseruari, & in viridi obseruantia, si forsan in ea non sint, poni, & esse debere, necnon quoscunque qui hactenus à fide catholica deuiasse, aut in aliquam hæresim incidisse, seu schisma incurrisse, aut excitasse, seu commisisse deprehensi, aut confessi, vel conuicti fuerint, seu (quod Deus pro sua clementia, & in omnes bonitate auertere dignetur) in posterum deuiabunt, seu in hæresim incident, aut schisma incurrent, vel excitabunt, seu cõmittent, & deuiasse, seu incidisse, aut incurrisse, vel excitasse seu commisisse deprehendentur, aut confitebuntur, seu conuincentur, cuiuscunque status, gradus, ordinis conditionis, & præeminentiæ existant, etiam si Episcopali, Archiepiscopali Patriarchali, primatiali, aut alia maiori dignitate ecclesiastica, Cardinalatus honore & apostolicæ sedis vbiuis locorum, tam perpetuæ, quam tẽporalis legationis mu

De Pœnis hæreticorum vide quæ scripta sunt sup. sub Innocentio 4. fol. 4. cum legib. Imperialib. fol. 20.

Confirmatur cõstitutionum Pontificum in hæreses & hæreticorum fautores.

Quibus pœnis hæretici plectantur docent sacri canones & legum ciuilium statuta. Hæreticum autem illũ dicimus qui pertinaciter errat in fide, etiã autem necessaria sunt, vt quispiam propriè dicatur hæreticus. vnum quod fuerit Christianus alterũ quod erret in fide Catholica tertium quod sciens erret, eligens errorem contrarium catholicæ veritati & in ea electione includitur pertinacia. c. dixit apostolus. 24. q. 3. Turrecremata lib. 4. de Ecclesia, parte secunda, cap. 23.

nere, vel mundana etiam Comitali, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate, seu excellentia præfulgeant, & eorum quemlibet sententias, censuras, & pœnas prædictas incurrere volumus, atque decernimus. Nihilominus considerantes dignum esse, vt qui virtutis amore à malis non abstinent, metu pœnarũ ab illis deterreantur, & quod Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges & Imperatores, qui alios docere, & illis bono exemplo, vt in fide catholica contineantur, esse debẽt, præuaricando grauius ceteris peccant, cum nõ solùm seipsos perdant, verumetiam alios innumerabiles populos eorum curæ & regimini creditos, seu alias eis subditos, secum in perditionem & puteum interitus trahant, de similibus consilio & assensu hac nostra in perpetuum valitura constitutione, in odium tãti criminis, quo nullum in ecclesia Dei maius, aut perniciosius esse potest, de apostolicæ potestatis plenitudine sancimus, statuimus, decernimus, & diffinimus, quod sententiis censuris, & pœnis prædictis in suis robore & efficacia remanentibus, ac effectum suum sortientibus omnes & singuli episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces Reges, & Imperatores, qui hactenus vt præfertur, deuiasse, aut in hæresim incidisse, seu schisma incurrisse, excitasse, vel commisisse deprehensi, aut confessi, vel conuicti fuerint, & in posterum deuiabunt, aut in hæresim incident, seu schisma incurrent, vel excitabunt, aut committent, & deuiasse, seu in hæresim incidisse, vel schisma incurrisse, aut excitasse, seu commisisse deprehendentur, aut confitebuntur, seu conuincentur, cum in hoc inexcusabiliores cæteris reddantur, vltra sententias, censuras, & pœnas prædictas, sint etiam eo ipso absque aliquo iuris aut facti ministerio suis ordinibus, & cathedralibus etiam Metropolitan. Patriarchalibus, et Primatialibus ecclesiis, ac Cardinalatus honore, et cuiusuis legationis munere, necnon voce actiua et passiua omnique auctoritate, ac monasteriis, beneficiis & officiis ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus & quorumuis ordinum regularibus, quæ ex quibusuis concessionibus, & dispensationibus apostolicis in titulum, commendam, et administrationem, aut alias quomodolibet obtinuerint, et in quibus vel ad quæ ius aliquod habuerint, necnon quibusuis fructibus, redditibus et prouentibus annuis super similibus fructibus redditibus, et prouentibus eis reseruatis et assignatis, Dominatibus quoque Baroniis, Marchionatibus, Ducatib Regnis, et Imperio penitus, et in totum perpetuo priuati, et ad illa de cætero inhabiles, et incapaces habeanturque pro relapsis, et subuersis in omnib. et per omnia perinde, ac si prius heresim huiusmodi in iudicio publicè abiurassent, nec vllo vnquam tempore ad eorum pristinum statum aut cathedrales Metropolitanas, Patriarchales, & Primatiales Ecclesias, seu Cardinalatus honore seu mundana, etiam Comitali, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate & excellentia pollentibus haberi, tractari, & reputari, & vt tales euitari, omnique humanitatis auxilio destitui debeant. Et qui ius patronatus, aut nominandi personas idoneas ad cathedrales etiam Metropolitanas & Patriarchales ac primatiales ecclesias seu monasteria vel alia beneficia ecclesiastica per priuationem huiusmodi vacantia habere prætenderint nec illa diutinæ vacationis exponantur incommodis, sed de seruitute hæreticorum erepta, personis concedantur idoneis, quæ illarum populos in semitas iustitiæ fideliter dirigant, teneantur, ad ecclesias, monasteria, & beneficia huiusmodi alias personas idoneas infra tempus à iure, vel ex eorum concordatis seu compactis cum dicta sede initis statutum, nobis seu pro tempore existenti Romano Pontifici præsentare, alioquin tempore huiusmodi elapso plena & libera ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum prædictorum dispositio ad nos, & Romanum Pontificem prædictũ eo ipso pleno iure deuoluatur & insuper qui ipsos sic deprehensos aut confessos, vel conuictos scienter quomodolibet receptare, vel defendere, aut eis fauere, vel credere seu eorum dogmata dogmatizare præsumpserint, sententiam excommunicationis eo ipso incurrant, efficianturque infames, nec voce persona scriptis, vel nuncio aut procuratore aliquo ad publica, seu priuata officia, aut consilia, seu synodum, vel concilium generale, vel prouinciale, nec conclaue Cardinalium, aut aliquam fidelium congregationem, seu electionem alicuius, aut testimonium perhibendum

Pœna Prælatorum Regum & magnatum à fide Catholica deuiantium.

bendum admittantur, nec admitti possint. Sint etiam intestabiles, nec ad hæreditatis successionem accedãt: nullus præterea cogatur eis super aliquo negotio respondere. Quod si forsan iudices extiterint, eorum sententiæ nullam obtineant firmitatem, nec aliquæ causæ ad eorum audientiam deducantur, & si fuerint aduocati, eorum patrocinium nullatenus recipiatur: si verò tabelliones extiterint instrumenta confecta per eos nullius penitus roboris, vel momenti. Et insuper clerici omnibus & singulis eccl. siis, etiam Cathedralibus, Metropolit. Patriarchalibus, & Primatialibus, ac dignitatibus, monasteriis, beneficiis, & officiis ecclesiasticis, etiam vt præfertur qualificatis per eos quomodolibet obtentis, & tam ipsi, quam laici, etiam vt præmittitur qualificati, & dignitatibus prædictis præditi quibuscunque Regnis, Ducatibus, dominiis, feudis, & bonis temporalibus per eos possessis priuati existãt eo ipso, Regnaque, Ducatus, dominia, feuda, & bona huiusmodi publicentur, & publicata sint, efficianturque iuris & proprietatis eorum qui illa primo occupauerint si in sinceritate fidei, & vnitate S.R.E. ac sub nostra, & successorum nostrorum Romanorum Pontificum canonicè intrantium obedientia fuerint. Adiicientes quod si vllo vnquam tempore apparuerit aliquem Episcopum etiam pro Archiepiscopo seu Patriarcha, vel primate se gerentem, aut prædictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem etiam vt præfertur, Legatum, seu etiam Romanũ Pontificem ante eius promotionem, vel in Cardinalem, seu Romanum Pontificem assumptionem à fide catholicâ deuiasse, aut in aliquam hæresim incidisse, seu schisma incurrisse vel excitasse, aut commisisse, promotio, seu assumptio de eo etiam in concordia, & de vnanimi omnium Cardinalium assensu facta, nulla, irrita, & inanis existat, nec per susceptionem muneris, consecrationis, aut subsecutam regiminis, & administrationis possessionem, seu quasi, vel ipsius Romani Pontificis inthronizationem, aut adorationem, seu ei præstitam ab omnibus obedientiam, & cuiusuis temporis in præmissis cursum conualuisse dici, aut conualescere possit, nec pro legitima in aliqua sui parte habeatur, nullámque talibus in Episcopos seu Archiepiscopos, vel patriarchas aut primates promotis seu in Cardinales, vel Romanum Pontificem assumptis in spiritualibus, vel temporalibus administrandi facultatem tribuisse, aut tribuere censeatur: sed omnia & singula per eos quomodolibet dicta, facta, gesta, & administrata, ac inde secuta quæcunque viribus careant, & nullam prorsus firmitatem, nec ius alicui tribuant, sintque ipsi sic promoti, & assumpti, eo ipso absque aliqua desuper facienda declaratione omni dignitate, loco, honore, titulo, auctoritate, officio, & potestate priuati, liceatque omnibus & singulis sic promotis, & assumptis, si à fide antea non deuiassent, nec hæretici fuissent, neque schisma incurrissent, aut excitassent vel commisissent, subditis personis, tam clericis secularibus & regularibus, quam etiam laicis, necnon Cardinalibus, etiam qui electioni ipsius Pontificis antea à fide deuij, aut hæretici, seu schismatici interfuerint, seu alias consenserint, & ei obedientiam præstiterint, eumque adorauerint, ac castellanis, præfectis, capitaneis, & officialibus etiam almæ Vrbis nostræ, & totius status ecclesiastici, etiam eisdem sic promotis, vel assumptis homagio, seu iuramento, vel cautione obligatis, & obnoxiis ab ipsorum sic promotorum, vel assumptorum obedientia & deuotione impune quandocunque recedere, eosque vt magos, ethnicos, publicanos, & hæresiarchas euitare, eisdem subditis personis fidelitati, & obedientiæ futurorum Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Primatum, Cardinaliũ, & Romani Pontificis canonicè intrantis nihilominus astrictis remanentibus, ad maiorem ipsorum sic promotorum, & assumptorum, si eorum regimen & administrationem continuare voluerint, confusionem, contra eosdem sic promotos, & assumptos auxilium brachii secularis implorare, nec propterea tales ab ipsorum sic promotorũ & assumptorum fidelitate, & obedientia præmissorum occasionum recedentes, tanquam tunicæ Domini scissores aliquarum censurarum, seu pœnarum vltioni subiaceant. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon priuilegiis, indultis, & literis apostolicis eisdem Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, Primatibus, & Cardinalibus ac quibusuis aliis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, seu etiam consistorialiter, aut alias quo

Fautores defensores & receptatores hæreticorũ sunt proximi hæreticis & credentibus non tamen sunt tales nec puniũtur paribus pœnis cum eisdem hæreticis & credentibus. Quispiam ergo tribus modis fautor dici potest hæresis Io. Calderi. de hæret. c. 5. de fauto. videlicet sola cõmissione, vel negligentia, vel cooperatione, & facto seu cõsilio vel verborum probatione.

Dissentit ab hac Pontificis constitutione factum Pij 2. Pontificis qui quanuis hæresim Basiliensis Concilij tutasset post assumptionẽ eius ad pontificatum retractationem fecit.

modolibet concessis, & etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, ac etiam in corpore iuris clausis, necnon quibusuis capitulis, conclauis, etiam iuramento, aut confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & per nos ipsos iuratis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus cæterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ ad omnium quorum interest, notitiam deducantur, volumus eas, seu earum transumptum (cui manu Notarij publici subscripto, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munito plenam fidem adhibere debere decernimus) in basilicæ principis apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ apostolicæ valuis, atque in acie cāpi Floræ per aliquos ex cursoribus nostris publicari, & affigi, eorumq; copiam imbi affixam dimitti, publicationemque, affixionem, & copiæ affixæ dimissionem huiusmodi sufficere, & pro solemni & legitima haberi, nec aliā publicationem requiri, aut expectari debere. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, quinto decimo Calendas Martij, Pontificatus nostri Anno Quarto.

Publicatio constitutionis.

VII.

Reuocatio facultatum reuidendi, & expurgandi Libros Hebræos, quibuscunque concessarū.

PAVLVS Papa Quartus, ad futuram rei memoriam.

APOSTOLICAE Sedis prouidentia circunspecta nonnunquam ea quæ consultè statuerat, ex saniori iudicio consultius reuocat, prout ex rerum euentu cōspicit in Domino salubriter expedire. Dudum siquidem fel. rec. Iulius Papa III. prædecessor noster, dilecto filio Iacobo Giraldini laico Maceraten. qui vt dictus prædecessor acceperat, in Italia linguæ & legis Hæbraicæ professor existebat, & de Iudaica cæcitate, ad veri luminis agnitionem sacrum Baptisma suscipiendo, diuina dispositione peruenerat, in honorem & augmentum religionis Christianæ, & vt dictus Iacobus quoad viueret in ea commodius sustentari valeret, omnes & quoscunque, nullis prorsus exceptis, libros, scripturas, & documenta Hæbræorum, tam in Synagogis, & archiuiis, quam aliis publicis & priuatis locis almæ Vrbis, & aliarum ciuitatum, terrarum, & locorum eidem prædecessori, & S. R. E. mediatè vel immediatè subiectorum existentia, tam manuscripta, quam impressa, & ex tunc de cætero imprimenda, reuidere posset, apostolica auctoritate concessit, cumque in quacunque controuersia, seu differentia, quæ in expurgatione dictorum librorum inter Christianos & Hebræos occurrere, interpretem elegit, & deputauit, necnon sub excommunicationis pœna vnicuique etiam in libris, seu lingua huiusmodi perito, ne in reuisione, & interpretatione huiusmodi se intromittere, aut dictum Iacobum quouis quæsito colore impedire, vel perturbare auderet, vel præsumeret inhibuit, ac tunc & pro tempore existenti Cameræ apostolicæ Thesaurario mandauit, vt omnibus iuris & facti remediis Hebræos huiusmodi, & illorum superiores, atque vniuersitatem, tam coniunctim, quam diuisim ad libros, scripturas, & dogmata sua hebraica in medium exhibendum. Et eidem Iacobo de salario competenti, seu alij sibi alias pro lectura in Ciuitate Maceraten. assignato simili respondendum cogeret, prout in nostris inde confectis literis, cum dictus prædecessor antequam eius literæ desuper conficerentur, sicut Domino placuit, rebus fuisset humanis exemptus, plenius continetur. Cùm autem inconueniens & periculosum existat, vt reuisio & expurgatio librorum huiusmodi particulari personæ committatur, præsertim cum aliqui inde occasionem arripere possint, præsumendi quod errores, superstitiones, & deliramenta in ipsis libris contenta, si per expurgationem huiusmodi abolita non fuerint, per nos, & dictam sedem approbentur. Nos præmissis occurrere volentes, prædictas & quascunque alias similes concessiones, electiones, & deputationes quibusuis aliis, tam Christianis, etiam clericis secularibus, vel quorumuis ordinum regularibus cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ existentibus, quam Hebræis etiam ad fidem Christi cōuersis

Iacobus Giraldinus Hebraicæ linguæ professor priuilegio legendi libros hæbreos Iudæorum donatus.

uersis per dictum prædecessorem, & quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem eandem sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia ac de apostolicæ potestatis plenitudine, aut alias quomodolibet factas, earum & literarum super eis confectarum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis, & insertis habentes, dicta auctoritate, tenore præsentium reuocamus, cassamus, irritamus, & annullamus, ac viribus penitus euacuamus, & pro reuocatis, cassis irritis & nullis viribusque penitus vacuis habemus, & ab aliis haberi, easque nemini suffragari posse, aut debere decernimus. Districtius inhibentes Iacobo & aliis tam Christianis, quam Iudæis Præfatis, ne concessionibus, electionibus, & deputationibus huiusmodi uti, aut in aliquo se iuuare vel earum prætextu aliquid facere, aut attentare præsumant. Nõ obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die quartadecima Aprilis, millesimo quingentesimo quinquagesimo nono, Pontificatus nostri Anno Quarto.

Inanibus iterum Iudæorum fabulis remoramur, quibus discutiendis labor est non ingratus variis salibus permixtus. Quæ ergo in vltima Iulij III. constitutione non præstitimus in Thalmud insaniam hoc scholio resarcietur vt ambæ constitutiones inuicem coalescant. Mihi autem longè latéque per antiquas Historias peruaganti, & in priscorum monumentis penè defatigato occurrit ex nostri sæculi authoribus clarissimus Doctor Granatensis offerens librum Hispanum introductionis fidei, quem ob elegantiorem phrasis [illegible] excellenti modo Iudæorum & Atheorum commenta damnarent illico amplexus sum. & licet Idioma Hispanum non ita bene calleam ita me tamen iuuit dilucida, & iocunda historiæ series, vt absque Delio natatore & interprete facilitatem in dicendo & fidelitatem in interpretando sequutus sim. Introductionis ergo fidei parte 4 tractatu 2. cap. XXII. somnia Talmudistarum sic exorditur.

Temporibus Benedicti XIII. Medicus quidam è Iudeo Christianus factus & in sancto lauachro Hieronymus de sancta fide dictus Hebreorum doctrina eminentissimus iussu summi Pontificis librum edidit quo sacræ scripturæ testimonio Christi Messiæ aduentum explicatissimè probabat, cui & adiunxit aliquot insignia fabularum & somniorum libri illius quem Iudæi Thalmud vocant. Hoc absolutum opus Papæ & piis omnibus multum placuit, quod è Latino postea in Lusitanum sermonem cæcis animabus & delusis ex hac paganitate hominibus illas Hispaniæ oras habitantibus consulturus Fæl. record. Casparus Archiepiscopus de Goa transtulit. Ex quo quædam selegi quibus limpidissimè veluti è speculo videre fas fuerit qua dementia irretiti sint qui tanto errori insenescunt. Illud Thalmud (quod doctrina interpretatur) annis circiter CCCC à Christo passo cœtu in Babylone congregato Hebreorum Rabini composuere Rabana, & Rab Ase legis p[illegible] ne qui Euangelia Iesu Christi igni cremanda censuerunt, & pro vero & instructissimo volumine tale commentum haberent, in quo omnia quæ verbo Deus Mosi loquutus est comprehensa esse negarentur. Sed vt quamplurima alia fingunt sic & hoc adinuenere quod nec ratione, nec scripturæ authoritate quantumuis tenuissima apricentur.

Hæc Iudaica somnia Decies exuperant Biblia sacra codicis crassitie citra Glossarum tum antiquarum tum nouarum profusissimam congeriẽ. Vt autem nouis isti somniatores apud eandem plebeculam maioris & locupletioris fidei præsidio fulcirentur sua dogmata edictis infixerunt, ne quis ea non secus ac decalogum aspernaret aut irrita diceret. In hoc autem Lex Mosis ab hac noua traditione interfuit quod mitius punirentur contemptores legis diuinæ quam Rabinorum. Illius rei leuiter puniebantur, huius non nisi extremo supplicio flagitium expiabant.

Sed antequam auspicemur huius pseudodoctrinæ narrationem, Christianum lectorem præmonitum velim nihil esse adeo iniquum, sceleratum, fanaticum quod facilè non credatur ab his qui diuino præsidio caret, & eo facilius quo execrandum aliquod blasphemiæ genus in Christum continet, quo tamen & lux ianua & iter, ad veritatis cognitionem, sine quo homo cæcus, deuius & erro in Laberinthos inextricabiles ruit, & quemadmodum appetituum & passionum carnis nullus equè furentior aut durior est illo qui ad generationem humanam ratione duce naturaliter suffragatur, cuius stimuli minime vinci & contundi possunt nisi

 gratia

gratiæ diuinæ ope,sic & homines libidine illa animi æstuantes huius egeni & inermes præsidij in turpes & abominabiles ruunt hæreses. Hæc dicta sunto, vt omnibus notum sit, librum Thalmud vt pote compositum ab egeno spiritu & gratiæ dono, tanta salebrosæ narrationū spurcitia scatere vt verius lenocinium aut lupanar aliquod miserarum animarū quam quicquam aliud esse dixeris. Exhorret animus referens. Inuitus feror ad hanc lectionem: quā castæ aures vix ferre poterunt, sed his perpensis facilius corruet nephanda hæc scriptura, & clarius damnabitur iniqua ipsa errorum & blasphemiarum congeries. Et ne videamur aduersariorum ignorare locos quos arguimus, singulis obiectionibus singularem & libri & capitis distinctionem non obliuiscamur, ne quidquam commentitiū aut inuentione dolosa confictum à nobis esse opinetur Christianus lector. Ridicula ista quamuis & Agelastis ipsis cachinnum mouerent, illum potius ad fletus & lachrimas vrgeant, vt miserum ... cæcorum istorum vicem doleamus qui quo magis delusi sunt eo pertinaciùs se verè in Dei præceptis & voluntate edoctos profitentur.

Elementa ergo Thalmudicæ doctrinæ primum inquirentibus mox impia blasphemiæ incendia flagrare videmus. Illic modo Deo tollitur potentia, modo sapientia exuitur, eluditur veritas, damnatur Iustitia, modo fœdè traducitur sanctitas.

In libro qui BERACHOT *inscribitur primi cap. Nox diuiditur in tres partes, in quacunque harum affirmant Deum Leonis rugitu in hæc verba erumpere Væ mihi qui destruo domum meam, & templum meum & inter gentes mundi captiuo filios meos. In eodem capite sequentia cornicatur Rabi Ioseph. Domum desertam aliquando apud Hierosolymam ad preces fundendas ingresso obuius mihi factus est Elias, qui me hac salutatione suscepit, Pax tibi Magister, ego vero eum ista Pax tibi Domine Magister. Et dixit mihi fili quæ est illa vox quam audiui in hac domo deserta? Respondi autem. Vocem audiui instar columbæ clamantem & dicentem. Væ mihi qui destruo domum meam, & comburo templum meum Elias respondit mihi. Fili Deus non semel tantum sed singulis diebus hæc dicere solitus est: Cum Israel orationis causa Synagogam ingreditur, Deus hæc verba præfari solet. Beatus ille Rex quem filij ita glorificant in sua domo, sed væ Patri qui filios captiuat & eiicit à Mensa paterna. Hæc sunt verba supradicti capitis, quibus Spiritus Blasphemiæ Iudæorum aperitur qui Deo manus & potestatē auferre eumque sceleri subiicere conatur.*

Vt cum impotentiæ a potentiæ suæ diuinæ arbitrio arcere satagunt, sic omnem eius sapientiam infirmam veluti & debilem arguunt, illique aniile & fatuum quoddam exercitium tribuunt, sic in ipso statim vestibulo libri Hauoda Sara *nuncupati, sciscitantibus quid agat Deus, cui operi vacet? an totos dies torpore sine labore transigat parum seriè respondent tribus primis diei horis illum legi studere, tribus deinde sequentibus edocere eos qui ante rationis vsum moriuntur tribus aliis, iudicio totius mundi præesse, tribus deinde postremis luctari cum dracone Leuiath. Noctu verò super Cherubinum leuissimū equitare & decem & octo mundis suo opificio creatos visitare. Tales esse labores & lucubrationes Dei post orbem conditum narrant antequam verò conderetur illum tum struendis, tum struendis destruendis mundis sedulam nauasse operam concionantur.*

In Berachot *prin. cap. dicunt post templi Hierosolymitani ruinam, non super fuisse Deo præter quatuor cubitos spatii in quibus posset* Halar, *Lectionis quoddam Talmudicæ genus ediscere. Credúntque illū primas & beatiores diei horas in reuoluendis Thalmud canonibus dicare. O pudenda commenta.*

Veritatem pariter apud Deum non inueniri docere contendunt cum in libr. Baua Metiha *cap. 1. quod incipit* Meca Haboet *hæc dicat Rabi Ismael. Maxima est res pax, quia Deus mentiri non erubuit, vt poneret pacem inter Abraham & Saram.*

Quis putaret tantam errorum Lernam apud homines hospitari? fuerunt Absurdiora somnia, dum ipsum Deum peccatis obnoxium faciunt, vt scribitur in Hulin *in cap.* Elloe Torephot *sup. Gen. illa verba. Creauit Deus duo luminaria magna, quæ quidem purulentissimis commentis cingunt, vt nemo non miretur, vbi phanatici isti talia excogitarint. Scribit Rabi Simeon quod in instanti creationis vtriusque lampadis mundi Sol & Luna erant æquales. Deum autem his verbis alloqui volui Luna. Domine decet ne duos reges vna & eadem corona vti? Quamobrem iussit Deus, vt aliquantulum Lunæ lux deficeret Sol illa id impatienti animo ferens dixit? En Domine cur tale lucis meæ detrimentum fieri iussisti cum vera dixerim? Tunc Deus vt illius votis obsequeretur, dixit, ... vbi pœnæ idonee ... Sol die tantum suos emitteret radios ... & inter ... dies.*

Luna

Luna verò pertinacius repugnans, dixit Domine quid Soli & candelæ, quid prodest fax in conspectu Solis?

Tunc dixit Dominus: Ego faciam populum meum tuis mensibus sua notare tempora. His noluit placari Luna, adeo vt coactus sit Deus culpā fateri, præceperit q; Moysi, vt in illius expiationem sub nouilunio pro holocausto hircus offerretur. Voluntque in hac hæresi opitulari authoritate 28. cap. Numer. vbi hircus pro peccato offerri iubet Dominus. Videant iam illi quibus est sal in pectore verum iustè constituta sit pœna mortis in eos qui tanta portenta non credunt.

Pari vesania periti dicunt in Baua Bratua *in cap.* Hamor *quod Raba filius Rabhana cum peregre proficisceretur rogatus fuit à quodam agazone ad illi ostendum montem Sinai, quod minimè renuit, cúmque simul progredirentur se vocem audiuisse testatur dicentem Heu me miserum! Quis me liberabit à Iuramēto quod feci? Cúmque reuerteretur ad suorum palæstram retulit Archirabino quod audiuerat, qui cum diris minis obiurgarunt damnantes impiam negligentiam, quæ cum audisset querulam vocem Domini iuramentum conquerentis non respondisset Domine, Ego te ab hoc iuramento absolue. Quod iuramentum Rabi Salomon in glossa dixit obstrinxisse Deum propter Israelis captiuitatem. Quis vnquam nouit magis futiles fabulas?*

His puerilibus nugis adeò sese dederunt Thalmudistæ, vt gloriosum esse ducant his implere Thalmud paginas in contemptum legis diuinæ. Sic & in Cahedrin *cap. incip.* Arbamitor *super illa verba Leuit. 20.* Homo de filiis Israel & de aduenis qui habitant in Israel si quis dederit de semine suo idolo Moloch morte moriatur, populus terræ lapidabit eum. *Volunt ea pro suo mentis arbitrio ita torqueri vt cum loquatur textus de semine intelligendus sit, hominē non peccare nisi cum vnicum dat filium Idolo, secus cum omnes offert. Id erat cōsecrare filios cū parentes illos sacerdotibus dabāt qui incenso igni in conspectu idoli cremandos inijcerent. Cum ergo textus dicat, Si quis dederit, innuit peccatum esse filium dare sacerdoti ad offerendum Moloch, nullum esse autem peccati reatum cum ipsimet patres illos propriis manibus sacrificant, & pro eo quod dixit Semen, minimè putant comprehendi eos aut peccati legi subiici, qui vel patres, vel fratres, vel cognatos, vel seipsos Idolo deuouent.*

In eiusdem libri & capitis serie docent eos non peccare qui vel amore vel timore pulsi idolatriam committunt. Declarat ista Rabi Salomon, Amore, cum quis à potentiore precatur: timore, cum minis ad adorandum adigitur. Sed quis non videt hæc quaqua versum repugnare scripturæ authoritati. Nōnne pulchritudine mulierum Madianitarum succensi Israelitæ adorantes idolum Phegor sceleris tanti luunt pœnas? Nónne diuino edicto occisi sunt viginti quatuor millia hominum? Nónne laqueo suspendi iussit Dominus Principes & Duces sceleris populi conscios. Quod si Phinees iram Domini non auertisset, actum erat de tota Israelis progenie. Cúmque res ita se habeat, vt testatur Numeri 25. Historia vnde in tantam audaciam efferascunt isti nebulones, vt velint sententiam Domini labefactari eorum commentis.

Sic & Iosephi castitatem in fœdam libidinem commutare in Hulici *cap.* Colhabazar *dicunt illum ex desiderio explendæ libidinis cubiculum introisse vxoris Pharaonis, sed cum in optatos amplexus se daret Angelum Gabrielem excisis testibus eum ad venerem impotentem reddidisse. Longè aliud cum sacra scriptura sentiunt Christiani omnes, sciunt animum Ioseph muliebri illicio frangi non potuisse, & reginam AEgyptiam primo congressu fuisse inferiorem, frustráque Cupidinis telum in Ioseph torsisse quod cum irritum vidisset, alia aggrediendum vía putabat, haud quaquam animum despondens, sed totam Veneris Panopliam in Ioseph struxit. Videtis quantam iniuriam in Ioseph innocuum eiaculentur pessimi Sicophantæ.*

His naniis obscuriores addentes fabulas gloriantur miris verborum fucis cuiusdam doctoris Rabi Simeon filij Ioax sic apud 3. cap Iora Thrasonum in more superbientis. Dignus sum adeò & iustus vt nihil bonitati meæ refragetur, ita vt multis placeret omnes homines à natiuitate mea exortos vsque ad hodiernum diem saluos fore in extremo iudicio minimè dubitent. Et si filius meus Alazar mecum esset, nobis liceret liberare á die iudicij omnes quotquot nati sunt ab orbe condito vsque ad hæc tempora. Postremò si Ionathas filius Husiel nobiscum iungeretur possemus tres simul omne genus humanum redimere à creatione, vsque ad finem mundi. Proh Deum atque hominum fidem quis credet vnquam impiam ventosam,

& acidam istam doctrinam habuisse aliquando discipulos. Habet profecto, & plus æquo maiorem sectatorum numerum. Sic enim incantant Thalmudistæ mentes suorum sequacium vt dicant huius Hæresis inscios & ignaros apud inferos cruciari.

Omnis pietatis & Iustitiæ expers est Talmud doctrina, ad malos mores lata illic patet via, non solum maledicere licet parentibus verumetiam & Deo, vt iubetur in Cathedrin *cap.* Arba mihot. *Qui maledicit Deo culpæ non reus est, nisi in quantum nomen Domini proprium* Sem ha mephoras *singulare sumit, quod si illi addat vnum ex his tribus* Adonai, Elohim, Sabaot *impunitus esto. In eiusdem libri cap.* Ellu *multa sunt homicidia. & cap. 9 Reus communi Iudicum ore damnatus liberatur, asserunt enim impossibile esse sine æquitatis iniuria quempiam nemine discrepante damnare. Et libr.* Hulin *Accusans quempiam iniustè iniqui testimonij si ante accusati supplicium accusatio falsa comperiatur pœna falsi plectetur, insonte cæso liber est impius accusator. O pulchra iustitiæ Pharisaicæ indicia. Non ergo temerè sancitum est Pontificis Innocentij quarti, Iulij tertij, & Pauli quarti ne quis lectione Iudæorum librorum delectetur à qua nihil nisi impium & pestilentissimum exhauriri potest. Genus hoc hominum superis & mortalibus inuisum vbique suas sparsit insanias, & sanctæ Christianorum doctrinæ insidiatur. Tanto odio Iudæos Christiani nominis flagrasse scribit Iustinus Martyr in Dialogo, vt ex sacris Bibliis plurima deleuerint quibus Christum crucifixum Deum verum & hominem esse, vnicumque orbis redemptorem & Messiam promissum a Deo disertè docebatur vt ea nullis glossematibus possent alio detorquere qualia sunt quæ ibidem subnectit de Esdra, Hieremia & Psal. 96. è cuius versu decimo deleuerunt à ligno, cum prius esset Dicite in gentibus qui Dominus regnauit à ligno. Docet Irenæus quomodo oracula Prophetarum Rabbini detorserint ad impia somnia vt tenebris sepeliretur Lux Euangelij, & Christi gratia. Archisinagogus Tripho apud eundem Iustinum dicit Messiam nullam potestatem habiturum imò ne seipsum quidem agniturum donec venerit Elias qui vnctione ipsum inauguret. Primo homini affingebant duas vxores (ait Augustinus lib. 2. contra aduers. legis cap. 1.) ex quibus genealogias infinitas texebant & infructuosissimas quæstiones.*

VIII.

Archiepiscopi & Episcopi cuiuscunque ordinis professores, ad claustra suorum ordinum redeuntes, ad officia, & dignitates assumi non possunt.

PAVLVS Papa Quartus. Ad perpetuam rei memoriam.

IN sacra beati Petri sede, meritis licet imparibus, diuina dispositione collocati, ad ea per quæ sub religionis iugo, Domino famulantium quieti consulitur, & ambitionis via præcluditur, diligenter intendimus, & in his nostris pastoralis officij partes fauorabiliter impartimur, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Cum itaque, sicut nobis innotuit, nonnulli Episcopi, & Archiepiscopi diuersorum ordinum professores dignitates, & officia, etiam superioritates nuncupata suorum ordinum ambientes ad hoc vt ad illa assumi eaque obtinere valerent, ab eorum ecclesiis, quibus præerant, etiã munere consecrationis per eos suscepto, per sedem apost. absolui procurauerint, & ad claustra suorum ordinum redeuntes, se ad dignitates, & officia, ac superioritates huiusmodi diuersis modis viis assumi, ea ue consequi sategerint, & exinde quamplures dissensiones & contentiones, ac religionis inobedientiæ exortę fuerint, & indies exoriant in animarum suarum periculum & dictorum ordinum opprobrium ac scandalum plurimorum, Nos præmissis, prout ex debito pastoralis officij tenemur prouidere volentes, Motu proprio & ex certa nostra scientia volumus, & apost. auctoritate statuimus, & ordinamus, quod nullus cuiusuis ordinis, seu religionis professor Episcopus seu Archiepisc. postquam munus consecrationis huiusmodi susceperit, etiam si à vinculo ecclesię cui præfuerat per sedem candẽ absolutus, eique quod in suo ordine remanere, & ad dignitates ac officia, & superioritates huiusmodi assumi, eaque obtinere posset per sedem eandem seu illius auctoritate concessum foret, ad dignitates, aut officia, seu superioritates huiusmodi cuiuscunque qualitatis existant, & quouis nomine nuncupentur eligi seu assumi, aut obtinere nullatenus possit & ineligibilis, ac ad ea obtinenda perpetuò inhabilis existat; Ac quæuis indulta, concessiones, dispensationes,

Archiepiscopi & Episcopi suscepti pastoralis muneris infulis ad officia suorũ ordinum assumi non possunt.

sationes,& facultates,ac aliæ gratiæ ei,tam à nobis& sede prædicta,etiam per literas apost.etiam in forma breuis , vel alias ab eius legati,seu nunciis, aut maiori pœnitentiario nostro,quam à superioribus dictorum ordinum , ac quibusuis aliis etiam ad id potestatem & auctoritatem habentibus sub quibuscunque tenoribus & formis,ac cum quibuscunque etiam derogatoriarum derogatoriis,aliisque efficacioribus,& insolitis clausulis irritantibusque, & aliis decretis , etiam motu & scientia similibus,& desuper hactenus concessa, & in posterum conceden. nulla & inualida,nulliusque roboris vel momenti sint & esse censeantur. Et si quis eum de cætero ad dignitates seu officia,aut superiores huiusmodi scienter elegerit , iure eligendi perpetuò careat:ac voce actiua & passiua eo ipso priuatus existat. Reuocãtes & cassantes,& annullantes,omnia & singula indulta,concessiones, dispensationes,facultates,& gratias huiusmodi,quorum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus haberi volumus pro expressis : Ac decernentes irritum & innane quicquid super his à quoquam quauis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis,necnon dictorum ordinum iuramento , confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis,statutis,& consuetudinibus priuilegiis quoque indultis , & literis apostolicis Episcopis & Archiepiscopis prędictis , ac quibusuis alias concessis,cæterisq; contrariis quibuscunque. Volumus autem,& dicta auctoritate decernimus quod præsentium literarum transumptis manu Notarij publici subscriptis,& sigillo alicuius curiæ ecclesiasticæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio & extra adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ , vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris , die decimanona Iulij, Pontificatus nostri anno quinto.

Electionis iura amittunt qui eligunt ad dignitates & officia ordinis exemptos ab ordine.

IX.

De Lenonum, & eorum complicum pœnis.

EX ORDINE,& de mandato Reuerendissimi Domini Saluatoris Pacini huius almæ Vrbis Gubernatoris.per præsens bannimentum, & proclama omnibus denunciatur,&intimatur quod Sanctiss. D.N.D.Paulus diuina prouidentia Papa Quartus,volens sceleribus,quæ ex vitio,& luxuria carnis in dicta Vrbe indies perpetrãtur,quantũ cum Deo potest occurrere,viuo vocis oraculo statuit,& decreuit,ac sua irrefragabili constitutione sanciuit,quod omnes & singulæ vtriusque sexus personæ,quæ aliquam puellam,aut aliam iuuenculam ex eius patria,aut alio loco in quo tunc honestè viueret,vestes,aut alia id genus bona eis pollicendo, seu quauis alia corruptione seduxerint,& ad ipsam Vrbem adduxerint,easque, aut aliquem puerum in eadem Vrbe quomodolibet prostituerint tanquam omni priuilegio cuiuscunque ordinis,vel dignitatis(iuxta constitutionem fel. rec. Innocencij Papæ Quarti prędecessoris sui,quæ incipit pro humani generis) priuati, & nudati,ac per leges seculares ipso iure & facto condemnati per ordinarios sanctitatis suæ Iudices seculares,nulla ab eadem sanctitate sua desuper expectata declaratione,seu mentis suæ intentione,irremissibiliter hoc modo puniantur,Lenones videlicet,& lenæ,circa prostitutionem masculorum versantes,& cum eis circa prostitutionem ipsam agentes,vel consentientes necnon Lenones, & lenæ puellam, seu aliam iuuenculam inuitam assumentes,& ad necessitatem nutrientes, ac postmodum prostituentes,& lucrum ex eius prostitutione captantes,quotquot fuerint, vltimo supplicio afficiantur. Hi vero qui corrupto comite stuprum puero suaserint, aut puellam viginem super violatione eius pudicitiæ interpellauerint,seu ad hoc ei quicquam donauerint,vel prætium,vt id assequerentur dederint.aut domum ad hoc eis commodauerint,seu quicquid aliud ad effectum præmissorum fecerint, flagitio perfecto,capitali pœna plectantur,eo autem imperfecto, in aliquam Insulam deportentur,& inibi perpetuo relegentur,& qui in præmissis comites corrupti fuerint,eisdem pœnis subiaceant. In cæteris vero casibus Lenones, & lenæ huiusmodi qui de cætero lenocinij artem exercuerint, fustibus per Vrbem publice cesi,ab

Hæc constitutio in lenones turpissimos qui quæstum in prostituendis virginibus corradunt eósque qui præpostera Veneris infandum vsum excolunt lata est. Lenones autem vt inquit Iul. Clarus lib. 5. Sent. Pract. crimin. §.fin. & lenæ puniuntur pœna mortis, vt est tex. in Auth. de len. §.praeconizamus.col. 3. sed de consuetudine non puniũtur pœna mortis,sed tantummodo flagellantur cum mitra

hac Vrbe perpetuò exulare cogantur Et qui domos suis eisdem Lenonibus vellent de cætero scienter locauerint, vel si ignorantes id fecerint, nisi post quam hoc eis notificatum fuerit illos expulerint, domum sic locatam eo ipso amittant & ea realiter, & cum effectu priuentur, & spolientur & insuper pœnam mille scutorum auri ab eis auferendorum, & in pios vsus conuertendorum ipso facto incurrant. Voluit quoque eadem Sanctitas sua, & præfato Gubernatori simili viuæ vocis oraculo mandauit, vt statutum, & decretum, ac sanctionem suam huiusmodi, quæ per ante, ac si sub nomine sanctitatis suæ in scriptis redactæ, & per eandem sanctitatem suã motu proprio subscripta, & signata forent, & literæ apostolicæ desuper sub plumbo confectæ essent, plenariam fidem facere, & eis indubiam fidem adhiberi debere decreuit, per publicum bannimentum, & proclama omnibus quorum interest denunciari, & intimari faceret, decernens denunciationem, & intimationem huiusmodi eos omnes ligare, & arctare, perinde ac si præmissa omnia eis ex parte sanct. suæ, aut per literas apost. personaliter intimata, & notificata, ac de verbo ad verbũ recitata fuissent, in contrarium facien. non obst. quibuscunque.

dicit Nunius de les corregidores, fol. 201. nu. 15. vel affician ur aliqua alia pœna arbitrio iudicis, & ita esse consuetudinem attestatur Prat. Lodoici, c. 89. nu. 43. Ita etiam in Regno Hispaniæ solere practicari dicit Ant. Gom.

X.

Lites causæ & inter Cardinales quomodolibet vertentes summi Pontificis decisioni reseruantur.

PAVLVS Papa Quartus Motu proprio, &c.

CVM sæpius etiam dum in minoribus eramus in mente reuoluentes quam indecens & scandalosum foret inter S. R. E. Cardinales iudicialiter coram alio, quã summo Pontifice experiri, & postmodum ad summi apostolatus apicem assumpti cum diuersis S. R. E. Cardinalibus colloquendo, conceptum & intentionem nostram præfatam explicantes huiusmodi nostrum propositum collaudauerint, & ad inueniendum modum, per quem præmissis prouideretur nos exhortati sint. Nosq; etiam in publica signatura mentem nostram fore, quod causæ huiusmodi per nos tantum terminarentur publice declarauimus, licet super hoc aliqua scriptura confecta non fuerit. Ac volentes omnino declarationem nostram huiusmodi plenum effectum sortiri debere, tenore præsentium, omnes & singulas lites & causas inter quoscunque S. R. E. Cardinales super quibusuis rebus & bonis tam ecclesiasticis, quàm secularibus necnon ecclesiis monasteriis, prioratibus hospitalibus, & piis locis, ac aliis quibuscunque beneficiis ecclesiasticis secularibus, vel quorumuis ordinum regularibus, seu illorum spolio, vel attentatis, aut innouatis, rebusque aliis, & illorum occasione coram quibusuis Iudicibus, etiam eiusdem S. R. E. Cardinalibus aut palatii apostolici causarum Auditoribus in quauis instantia, ac etiam in negotio executionis, vel restitutionis in integrum quomodolibet vertentes, & pendentes, etiam si ad illarum instructionem & conclusionem sit processum. Quorum omnium status, &c pro expressis haberi volumus ad nos in eisdem statu & terminis in quibus reperiuntur aduocamus, cognitionèmque & decisionem illarum nobis reseruamus Decisionique & terminationi per nos super illis faciendæ appellatione quocunque etiam alias de iure admissibili reiecta & postposita, standum acquiescendum, & patienter omninò parendum, & obediendum fore, statuimus, & ordinamus. Ac similiter in litibus & causis, quæ de cætero inter eosdem S. R. E. Cardinales exoriri cõtigerint, obseruari, volumus, & mandamus: Inhibentes omnibus & singulis Iudicibus tam ordinariis, quàm delegatis ac quacunque auctoritate fungentibus: in virtute sanctæ obedientiæ, ne in causis inter Cardinales prælatos pendentibus, ipsisque ordinariis ne in illis quæ de cætero coram eis introducerentur ad aliquem actum absque speciali rescripto, manu nostra signato procedere, aut aliquid attentare audeant, vel præsumant. irritum quoque & inane quicquid in contrarium fieri contigerit, sublata eis alias iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate decernimus Præsentésque in Cancellaria apostolica publicari, & ab omnibus inuiolabiliter obseruari mandamus Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, priuilegiis quoque, & indultis eisdem S. R. E. Cardinalibus per quoscunque Romanos Pontifices, ac nos in genere, vel in specie cõcessis, confirmatis,

Causarum Cardinalium decisiones summis Pontificibus reseruata.

confirmatis, & innouatis, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus expressa, ac de verbo ad verbum mentio specialis facienda foret, quorum omnium & singulorum tenores continentias & formas pro expressis haberi volumus, & cæteris contrariis quibuscunque.

Placet Motu proprio. I.

Lecta & publicata fuit præscript. constitutio Romæ in Cancellaria Apostolica, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo quinto, die verò Iouis, nona mensis Ianuarij.

XI.

Dispensationes matrimoniales in secundo gradu non conceduntur contrahentibus matrimonia scienter in gradibus prohibitis.

PAVLVS Episcopus, seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Ab eo tempore, quo diuina bonitas nos (licet tanto oneri impares) regendæ vniuersalis eius Ecclesiæ præficere dignata est, nunquam cessauimus cogitare, quo pacto singuli abusus nostra diligentia tollerentur, diuersas superinde constitutiones, iuxta casuum exigentiam quotidie promulgando, & publicando. Hinc est quod cum (sicut nobis nuper innotuit) à nonnullis annis citra introductum sit, vt qui matrimonium in secundo consanguinitatis, vel affinitatis gradu contrahere anhelant, scientes se dispensationem à sede apostolica super eodem matrimonio contrahentes, postquam contractum fuerit, reportaturos, matrimonium ipsum de facto contrahant, & carnali copula consument, excommunicationis sententiam in Concilio Vienen. contra matrimonia in gradibus prohibitis scienter contrahentes promulgatam damnabiliter incurrendo. Et deinde sub prætextu, quod si diuortium fieret inter eos, grauia exinde inter eos & eorum consanguineos, & affines scandala possent verisimiliter exoriri, & mulier perpetuo diffamata remaneret, absolutionem necessariam, & dispensationem opportunam, quas sibi debitas concedi expostulēt, sicque absolutionem, & dispensationem (quas alias non obtinerent) eo prætextu vt plurimum reportent in scandalum plurimorum. Nos considerantes premissa causam tribuere delinquendi, & incestum committendi, ac ex delicto, loco pœnæ, commodum & appetitus satisfactionem reportari, maliciis hominum occurrere volentes, per has nostras omnibus innotescere volumus, quod nos lapso tempore, infra quod notitia præsentium in partibus, ex quibus similes dispensationes peti contingit verisimiliter haberi potuerit, absolutiones & dispensationes huiusmodi ex prætextu prædicto, etiam si proles ex matrimonio sic contracto subsecuta fuerit, nullatenus sed solùm ex causa vrgentissima pro bono publico, & à iure considerata, per nos tantùm, & non alium approbanda, concedemus, & quod dispensationes ex alia causa nostris temporibus perpetuò exulabunt, quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicantes. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, Idibus Decembris, Pontificatus nostri Anno primo.

Dispensatio in gradibus affinitatis parcius dari debet. Nam vt verum sit matrimonium & legitimum necessariò requiritur vt ij contrahant qui iure non prohibentur contrahere & hoc merito vt loquuntur dici potest esse de substantia contractus.

Inter constitutiones huius summi Pontificis obliuioni non est prætereundum quod apud exteros singulari iure gessit, dum multas celeberrimas ecclesias cathedrales fecit. Id muneris & gratiæ Pontificiæ excepit India in qua Malacinensem & Cochinensem ecclesias Metropolitanas instantibus precibus Regis Portugalliæ fecit. Sic & in Belgio Regiæ ditionis Prouinciæ idem praeditæ. Quod scilicet quia satis perutile, & post rei usu non ingratum fore intelligimus hic ex Archiuis Romanis decerptum adscripsimus.

Paulus Quartus Pontifex Maximus, cum mentis suæ aciem pro pastorali officio, & Ecclesiarum omnium sollicitudine conuertisset, ad eam inferioris Germaniæ partem, quæ Philippo Hispaniarum Regis Catholici ditioni hæreditario iure subiecta est, sciens messem quidem ibi multam esse, operarios autem paucos, propterea quod cum ea regio antiquitus erectionum Cathedralium Ecclesiarum suarum tempore sparsim, & infrequenter admodum habitaretur, à tot iam tantisque populis, & gentibus incolitur, vt pro oppidorum celeberri-

morum, quibus vbique referta est frequentia, & castellorum, pagorúmque multitudine, pauca admodum ibi sunt Ecclesiæ Cathedrales. Quo fit, vt tam pauci Episcopi non ea, qua opus esset diligentia, tantam animarum multitudinem regere possint, quod quibusdam eorum hoc est etiam difficilius, quod ipsorum Diœcesani lingua institutisque differunt, & quidam eorum etiam eiusmodi priuilegia habent, vt ipsos ad sedem episcopalem non liceat euocare, ita nec fidei doctrina, & piè viuendi præceptis commodè instrui, nec si quid deliquerint, facilè corrigi ab Episcopis suis possint. Ad ipsos verò Episcopos visitandos, admonendos, & ita officio continendos, ne vna quidem in tota illa tam celebri, & tam longè, latéque patente regione Ecclesia est Metropolitana, sed illæ, quibus subiecti sunt extra fines ipsius Philippi Regis sunt, earúmque Archiepiscopi propter multa, & varia impedimenta, nullis suffraganeis suis vsui iampridem fuerant, ad quæ tanta incommoda cum hoc quoque accedat, quod cum ea regio omni ferè ex parte cincta sit, & obsessa à populis schismaticis propter assiduas hæreticorum insidias, dolos, & fraudes, pestiferásque doctrinas, catholica illic fides, & animarum salus in maximo discrimine, ac periculo versatur. His causis adductus, precibus etiam annuere volens, & pio desiderio satisfacere ipsius Philippi Regis, qui pro sua pietate: & Catholicæ fidei studio, hac de re cum eo, & sæpe, & per quam diligenter per literas, & nuncios egit: habita, sicut rei magnitudo postulabat, cum S R.E. Cardinalibus deliberatione matura, tam grauiter periclitanti in illis partibus fidei orthodoxæ: & animarum saluti aptissimum esse remedium duxit, si veterum Ecclesiarum in illa regione positarum diœceses commodioris regiminis caussa divideret, nouísque erectis Cathedralibus Ecclesiis eiusmodi præficerentur Episcopi, qui tum exemplo, tum verbo commissas sibi oues pascant, & proborum, eorumque doctorum virorum copia muniti, idoneorúmque operam ministrorum adiuti, illas aduersus insidiantium luporum rabiem tueantur, defendant, & custodiant, & Metropolitanæ aliquot Ecclesiæ opportunis eius regionis locis erigantur, ad quas commodè adiri possit, quibus qui præfuturi sunt suffraganeos suos in officio contineant. Apostolica igitur auctoritate, & ex S. R. E. Cardinalium consilio, ad Dei Omnipotentis honorem, & ipsius Sanctæ Ecclesiæ vtilitatem, Cameracensem, Traiectensem, Atrebatensem, Tornacensem Ecclesias, ciuitates, & diœceses Remensi, Coloniensiq; Ecclesiis, & prouinciis, quibus erant Metropolitico iure subiectæ: Item Mechliniense, Antuerpiense, Harlemense, Dauentriense, Leouardiense, Gruningense, Middelburgense, Buscoducense, Ruremundense, Namurcense, Audomarense, Iperense, Gandauense, Brugense, frequentissima Cameracensis, Traiectensis, Tornacensis, Leodiensis, Morinensis, diœcesium oppida, à suis quodque eorum diœcesi & Prouincia exemit. Auulsit quoque eas Coloniensis, Osnaburgensis, Monasteriensis, & Padeburnensis diœcesium partes, quæ in Philippi Regis distributione erant, quas Ecclesiis Cathedralibus ab se institutis distribuit. Veteres verò episcopales sedes, Cameracum & Traiectum ac Mechliniam oppidum Ecclesias archiepiscopales constituit, reliqua tredecim oppida Cathedrales sedes erexit, quas hac ratione trium Metropolitanarum suffraganeas esse voluit Cameracensi quidem Metropolitanæ, Atrebatum, Tornacum, antiquæ Episcopales Ecclesiæ, ex nouis verò Audomarum, & Namurcum subiecit. Traiectensi Archiepiscopali nouas sedes episcopales Harlemensem, Dauentriensem, Leouardiensem, Gruningensem, Middelburgensem attribuit. Nouam Mechliniensem Metropolitanam nouis Episcopatibus Antuerpiensi Gandauensi, Brugensi, Iperensi, Buscoducensi, Ruremundensi præesse voluit, cunctásque has Episcopales & Archiepiscopales sedes iuris patronatus Philippi Regis, & hæredum eius esse constituit. Cum quo de ipsarum Ecclesiarum redditibus, quibus episcopi, & canonici ali possent, transegit.

Plurima alia celeberrima diplomata edidit quæ parui fuerunt ponderis ob temporum tumultus & iniurias. Variis rebus gestis posteris insignis fuit huius Pontificatus, quædam enim illo sedente contigerunt quæ pluribus luctum quibusdam gaudium tulerunt. Illis enim temporibus diem obiit Augustæ & fœlicis memoriæ Carolus V. Imperator. Pax Galliæ Philippi II. Hispaniarum, & Henrici II. Galliarum Regum fœderibus, & nouo Sydere effulsit, sed noua hæc gaudia acerbum secum duxerunt dolorem. Cùm enim Rex Christianissimus Isabellæ filiæ Regi Hispano desponsatæ, non solùm Principum frequentia, ac solenni pompa, verumetiam Heroicæ suæ celsitudine exornare vellet, equestria certamina proposuit, quibus non solùm interfuit sed summo etiam regni & principum luctu atque mœrore præfuit. Hæc omnia cùm breuius in Chronicis nostris adnotata sint hic liberiore calamo post multos Atticæ fidei scriptores narrabimus. Hastiludia erant illa inprimis solennia, (vti Panathenæa altera) fatalia profectò, quibus erecto animo Rex vna cum Guisano, Ferrario affi-

ma

ne, atque Nemurte (quos ab vniuerso equestris ordinis sodalitio, & spectata virtute, & bellica gloria honoratos delegerat) manifesta horum ludorum promulgatione, confidenter omneis hastas Europæ (tanquam alter Achilles) prouocauerat. Contenderat verò primo atque item secundo decursionum illarum die, Martis iste pullus cum athletis, cataphractis, strenuè acriter ac fortiter. Cum autem hastas gloriosa lacertorum iactatione & brachio connitente iactasset, vi torsisset, vibrassetque, itaque in concursu illo vno atque item altero, dum labori non parceret, sibiipsi molestus atque iniurius, ex lassitudine, violento motu, atque agitatione corporis (vti accidere necesse fuit) artus quodammodo dormire tertia hastiludiorum die, sensit. quod vbi cōiunx Regina præ cæteris animaduertit, precibus instabat atque blandissimè obsecrabatur, vt eo die maritus decursione desisteret, inquiebat enimuero, honori suo cum nudiustertius cum pridie eum, laudatissimis duabus decursionibus quibus tot & tales viros, equitésque defatigasset Rex, ac vicisset, fecisse satis. id quod eius vxor tunc quidem enixius orabat, quam non ferunt, sed asseuerant multi, in somnis eadem nocte visum suisse sibi cum vulnere confossum & exanimem (ceu quandam subsequentis cadis imaginem) vidisse. Præterea cum Gallicus vates antea occultè pronuntiasset, ad vitæ eius periculum pertinere ista ludicra hastarum, (id quod in popularibus rumusculis ac sermunculis non obscurè circunferebatur) Regem etiam eius diei mane, familiarissimi quique & admissionales, cum exantlato labore defatigatum reperissent, (vti rumores aiunt) amicissimis verbis dissuaserant, vt ne tertium se ludis committeret, eum enim supérque prioribus duabus eius contentionibus, vniuerso equitatus ordinis palmam laudis & gloriæ præreptam dixerant. Porrò bonorum consiliorum tunc quidem (vt si quando alias) Rex negligens, somnium vxorium, & oracula contempsit. Quæ tamen omnia in luctuoso exitu probauit: vltro in occursum fatorum irruens. Armatus siquidem (vt antea) & equo generoso vectus in palestram cum splendore summo descendit: in eáque duabus amplius horis, summa contentione atque ardore egregiè est præliatus. His rebus triduo ferè, & præclare semper gestis, Pyrusta gaudium Henricus in concione circunstantium equitum, est gauisus, nam cum eo die finis hastiludii fuerit futurus, paucique ei equis hastis vibrarent, Mongomerium Gallum, Hordei Scoti Prætorianæ cohortis præf. F. nominatim euocatum, prouocauit. Hic Mongomerius (in quem oculi omnium coniiciebantur) dum imperata facit, ad classici signum, & tubarum clangorem equo admisso occurrentem Regem magna vi excepit. Verum (ô diram sortem) cum hastæ in pectus regium duro brachio impactæ, cuspis partim disiecta, partim in multas minutissimas particulas, ramentáque dissipata, in aerem sublime ferretur, ecce simul cum ictu impressionis violentæ, trunci (quem adhuc pressa manu tenebat Mongomerius) acies, galeæ Regalis ocellum (ita angustum illam foraminum διαφάσιν, necessitati seruientes, appellamus, quibus radium visus certius dirigunt ac iaciunt à lumine vndique circumcluso armati equites) offendit nescio qua incuria apertum itaque sublenato eo ocello (quem Rex, quod ab illa concursatione, finem facere suarum decursionum deliberatum habebat, noluerat additis clauiculis præcludi) per aduersum galeæ hiatum labrúmve: dextrum oculum Regis confodit Mongomerius, sic vt contus cerebro hæserit: letali accepto vulnere, prinsquam semiuiuum animus deficeret, sanguinolentúmque Regem delinqueret spiritus, occurrentes certatim admissis equis cuncti equites, (vt ne sanguine atque tabo deformatus ex equo laberetur) sustinuerunt, coniunctisque dexteris, ex Ephippio atque stapedibus sustulerunt, qui euentus præter expectationem, dici nequeat, quanto cum dolore, tum animarum consternatione non modo vniuersum theatrum affecerit, ac perturbarit, sed ipsum etiam victorem. Cœlum pro re nata ruere videbatur: aut terra ignis commisceri. At Rex confestim detractis armis, in sedecula primum deinde in triclinio est sepositus. Quo statim vndique accersita exquisitorum Medicorum iudicia, letum, mortémque denuntiarunt, qui medici etsi omnem operam perinde atque Vnctores ei nauabant, alexipharmaca & cataplasmata adhibuissent, tamen remediis neutiquam cederet plaga, letale malum succlamabant. idem vt perspexit And. Vesalius, in Anatomice omnium, qui ad hanc ætatem vixerint, medicorum facile Princeps, quem Philippus gener, è Belgio citatis equis, & magnis itineribus eò ad opem socero ferendam, allato nuncio miserat, conspecta plaga, ob perdolatas, concussásque testulas, ac cuticulam cranei, Chironium (inquit) vulnus. Interea vero dum doloribus distraheretur Rex, nullius æquè eum pœnituit atque suæ temeritatis ac opinationis. etsi quando paululum se remittebat dolor, (id quod raro fiebat, pelliculis intestinis effluentis cerebri læsis ac collisis) grauissimè suspirabat, dolebátque, se fortunæ summa iniuria, in lecto, desidiosa ista morte incumbere.

ſemper enim aut in acie, aut in memorabili quodam conflictu potius mori constituisse. Porrò, poſteaquam nullis humanis adminiculis, nullis officiis Aeſculapiorum, nullis contentionibus Archiatrorum impendentis fati vis reprimi aut repelli potuit, vndecimo (vt inſanabile vulnus ei inflixit fortuna, aut voluntaria leuitas ſatius) VI. Id. Iul. vitam hanc cum morte commutauit, natus annos quadraginta, cum regnaſſet duodecim. Cuius mors humanis iudiciis variè exaggerabatur, aliis immaturã illam, aliis horribilem, acerbam, miſerabilem, multis nominibus funeſtam, denique indignam tanto Rege exclamantibus.

Regni Gallorum casus omnes fermè ingenti pauore concuſſit, & ſummi Pontifici cum mœrore mortem intulit XV. Cal. Septemb. Anno M. D. LIX. ætatis LXXXIII. menſe vno diebus XXII. Pontificatus verò quarto ſupra menſem ſecundum & diem XXIIII. Spiritus aſtra petit terra cadauer habet. Morientis ſuprema vox fuit, Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi in domum Domini ibimus.

PIVS QVARTVS.

Ioannes Angelus Bernardini Medicei Mediolanenſis filius ſummæ & admirandæ rebus gerendis prudentiæ Paulo IIII. mortuo ſummus Pontifex non ſine diuini Conſilij & bonitatis gratia poſt varias contentiones concordibus ſuffragiis eligitur in ipſis Natalis Domini feriis Anno M.D.LX. Epiphaniæ demum feſto de more coronatur, biennio maior ſexagenario. In pietatis inſigne decus cui pronus fauebat Pius IIII. vocari voluit. Ferdinandi Cæſaris legatos quos Paulus Quartus ſuſcipere neglexerat audiuit, & Caroli V. in fratrem tranſlata Imperij ſceptra probauit. Palicanum ditionem omnem (ex qua triennio ante Latino bello extruſus fuerat) M. Ant. Columnæ reſtituendam curauit. Carolum Caraffam Cardinalem leſæ maieſtatis reum & factionum facilè principem iudicibus capitis damnandum dedit. Concilij Tridentini Seſſionibus finem impoſuit. Philippum II. Hiſpaniarum Regem inuictiſſimum ad Bellum in Turcas gerendum precibus & præſidio oblato adhortatus eſt. Prælatos Græcos in Calabria Romanæ Eccleſiæ Epiſcopis ſubiecit. Rhodianis Militibus ob deuictũ hoſtem Chriſtiani nominis apud Melitam inſulam per literas gratulatus eſt. Virgini Chriſti Matri templum in colle Quirinali magnificentiſſimum ad Thermas Diocletianas ſtruxit.

I.

Declaratio conſtitutionis Pauli IIII. editæ contra religioſos extrà clauſtra vagantes & Apoſtatas.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SEDIS Apoſtolicæ ſolertia dum ad ſalutare quorundam remedium extructa in eorum detrimentum vergere conſpicit, ne quod illis profuturum maternitate ſumma produxit comperiatur noxium incauto munere effici, ceteris prouiſionis opem afferre conſueuit, prout in Domino conſpicit ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem poſtquam fel. rec. Paulus Papa Quartus prædeceſſor noſter [illegible] quodam apoſtaſiæ in pleróſque ordinis Fratrum Minorum profeſſores [illegible] excitatus per quaſdam ſuas in forma breuis literas venerabili fratri noſtro [illegible],

Rodolpho

Rodulpho Episcopo Portuen. Cardinali de Carpo nuncupato dicti ordinis protectori dederat in mandatis, vt ipsius ordinis Magistros & Ministros moneret, eisq; præciperet, quod in singulis prouinciis eorum iurisdictioni subiectis, omnes & singulos eiusdem ordinis professores, qui ex quauis causa quantunque iusta, & iuridica apparente propria temeritate, aut prætextu quarumuis etiam dicti Pauli, & aliorum prædecessorum nostrorum in simili forma, vel sub plumbo confectarum, seu pœnitentiariæ apostolicæ literarum quorumcunque tenorum existerent, extra domos suas regulares eorum habitu regulari, siue retento, siue abiecto degebant, vel ex tunc in posterum degerent, etiam per iudices & ministros seculares personaliter apprehendi, & detineri facerent, dummodo infra modicum tempus eorundem Magistrorum & Ministrorum arbitrio moderandum dictos apprehensos, & detentos ipsis Magistris & ministris consignare deberent, eorumque qui prætextu literarum huiusmodi domos ipsas exiuissent, tam Apostolicas, quam pœnitentiariæ literas prædictas præfati Magistri & Ministri viderent, discuterent, & examinarent, ac tam super veritate, quam super sufficientia causarum in dictis literis expressarum, & narratarum diligenter inquirerent, & tam eos quos falsum narrasse, aut causam minus sufficientem expressisse, vel in seculo inique versatos esse, quam eos quos propria temeritate domos regulares prædictas exiuisse comperissent, perpetui carceris, vel ad tempus, seu aliis pœnis debitis punirent, & compescerent. & qui ex vera causa per eos approbanda literas ipsas ad tempus impetrassent, si impedimento sublato, seu alias ad claustrum redire vellent, nec aliquod canonicum obstaret, eos benignè reciperent, & charitatiuè tractarent, Dictus Paulus prędecessor quod diuersorum Romanorum Pontificum etiam prędecessorum nostrorum constitutionibus contra Apostatas editis decretis supplere studens, & apostasię morbo peramplius mederi intendens, Motu proprio, & ex certa scientia sua, ac de apostolicæ potestatis plenitudine certis aliis suis literis per quarum posteriores priores quo ad ea in quibus posterioribus aduersabantur reuocauit omnes & singulos cuiuscunque religionis, seu ordinis regulares. qui post professionem per eos in ętate legitima constitutos in aliquo approbato etiam militari ordine purè & liberè emissam, vel qui ante ętatem legitimam professi fuissent post illam per eos in ipsa ętate legitima constitutos purè & liberè ratam, & gratam habitam, temeritate propria, aut quouis prętextu vel causa, etiam si se religioni & ordini non astrictos esse sine causę cognitione, & illis quę à iure requiruntur, quo ad easdem seruari omissis, vel non legitimè probatis, declarari obtinuissent, aut beneficium ecclesiasticum, etiam curatum non pręcedente legitima dispensatione possiderent, vel alicui beneficio ecclesiastico, etiam curato alterius nomine deseruirent, extrà claustra suorum regularium locorum degebant, aut ex tunc in posterum degerent, omnibus & singulis beneficiis ecclesiasticis per eos quomodolibet obtentis cuiuscunque qualitatis forent, & ex tunc de cetero obtinendis ac fructibus, redditibus, & prouentibus ecclesiasticis eis quomodolibet reseruatis, & assignatis, Necnon quibusuis in quacunque facultate gradibus per eos etiam antequam religionem ingrederentur assecutis, necnon quocunque ministerio ecclesiastico penitus & omnino priuauit, ac ad illa et alia quęcunque et qualiacunque ex tunc in posterum obtinenda, seu fructus, redditus, et prouentus ecclesiasticos percipiendos, aut gradus assequendos perpetuo inhabilitauit. et ab executione quorumcunque ecclesiasticorum etiam sacrorum et precipuè presbyteratus ordinum, necnon omni ministerio ecclesiastico prædicto perpetuo suspendit, priuatosque & inhabiles, ac suspensos esse, necnon beneficia ipsa de iure & de facto, etiam ad hoc vt eorum ordinarij Collatores ea aliis libere conferre possent, & nisi ea infra tempus à Lateranen. Concilio statutum contulissent, collatio beneficiorum eorundem ad immediatum illorum superiorem, & demum ad eum pro tempore existentem Rom. Pontificem deuolueretur, patroni quoque eorundem beneficiorum personas idoneas infra tempus iure statutum ad ipsa beneficia præsentare possent, & nisi præsentassent, eorum libera collatio ad ordinarium spectaret & pertineret, vacare, ac de illis solum per eum & eidem præfatam disponi posse, necnon reseruationes fructuum reddituum & prouentuũ huiusmodi extingui & expirare decreuit, Ita vt extunc de cætero ipsi Apostatæ quandiu

Pauli IIII. constitutionem in religiosos vagantes habes sup. fo. 376. const. postquam.

Declaratio pœnæ à Paulo IIII latæ in eos qui iugum ordinis professi excutiunt.

A Beneficiis & muneribus etiam ante religionem susceptis exuti, & ad dignitates habendas inhabiles redduntur.

quandiu viuerent aliqua beneficia ecclesiastica obtinere, vel aliquod officium seu ministerium ecclesiasticum exercere vel exequi, aut fructus redditus & prouentus ecclesiasticos vel super illis pensiones annuas percipere vel exigere, seu curam animarum exercere, aut sacramenta ecclesiastica ministrare, seu missam celebrare, aut prætextu ordinum in quibus constituti forent aliquid facere vel exequi nequirent, & prouisiones seu commendæ, ac reseruationes fructuum redditū & prouentuum ecclesiasticorum, necnon assignationes pensionum annuarum eis etiam apostolica auctoritate, etiam cum dictarum literarum toto carū tenore inplenaria derogatione pro tempore factæ, nullæ essent & irritæ, ac viribus carerent nec aliquod eis ius aut titulum beneficia possidendi, aut fructus redditus & prouentus, seu pensiones huiusmodi exigendi vel percipiendi tribuerent, ipsique sic priuati inhabiles & suspensi fructus suos non facerent sed ad illorum restitutionem tenerentur: Et nihilominus si curam animarum exercere vel ecclesiastica sacramenta ministrare, seu missam celebrare, aut prætextu ordinum suorum prædictorum aliquid facere, vel aliquod officium seu ministerium ecclesiasticum exequi præsumerent, tanquam suspensi ab executione ordinum suorum, & in illis contra suspensionem huiusmodi contemptum clauiū ministrantes, condignis, pœnis omninò punirentur. Voluitque & sanciuit quod quæuis tam ecclesiasticę quàm seculares personæ cuiuscunque status aliquem Apostatarum eorundē receptare, seu nutrire, vel illis quominus ad eorum monasteriorum seu domum vel alium locum regularem redirent, fauorem auxilium seu consilium præstare non præsumerent, & si eos receptarent seu mitterent, vel illis vt præfertur fauerent seu auxilium vel consilium præstarent, & per ordinarium loci sub quo moram traherent commoniti à præmissis non desisterent, sententiam excommunicationis eo ipso incurrerent, & si patroni alicuius beneficij ecclesiastici siue laici siue clerici aliquem ex eisdem Apostatis ad beneficium de eorum iurepatronatus existens tunc vacans præsentarent præsentationes huiusmodi essent eo ipso nullæ irritæ & innanes ac viribus carerent, & ipsi patroni iure præsentandi alios ad eadem beneficia pro ea vice tantum priuati existerent quodque superiores ordinum quos ipsi professi forent, & ordinarij locorum in quibus ipsi Apostatæ pro tempore degerent tam coniunctim quam diuisim eosdem Apostatas vt ad eorum Monasteria redirent, si eis expedire videretur, charitatiuè requirere, etsi adidicta Monasteria redire cessarent differrent vel recusarent, eos secundùm ordinis disciplinam monitione pręuia per censuras ecclesiasticas & pœnas etiam quoad penultimo dictas literas corporis afflictiuas ad redeundum cogere & compellere possent, inuocato etiam ad id si opus foret auxilio brachij sæcularis. Quod si regularis ordo id non pateretur, auctoritate sua prouidere valerent, vt talibus apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absq; graui scandalo fieri posset, alioqui in aliis religiosis domibus eiusdem ordinis ad agendum inibi pœnitentiam vitæ necessaria ministraretur. Si vero Apostatæ huiusmodi se in iis obedientes præstarent essent Apostolica Auctoritate prædicta maioris excommunicationis sententia eo ipso innodati, & superiores sui eos excommunicatos esse declararent & nunciarent, ac vt tales ab omnibus suis subditis nunciari & publicari facerent. Tenerenturq; ipsi Apostatæ cuiuscunque ordinis cōgregationis & habitus forent Birretum nigrum cum duabus lineis albis sub certa ibidem expressa forma confertum continuè gestare, & si sine birreto huiusmodi deprehensi forent, possent pro huiusmodi inobedientia non solum per suos superiores, verum etiam per quoscunque tam ecclesiasticos quam seculares Iudices & Magistratus condignis pœnis puniri, & ad declarationem ipsius birreti omnino compelli. Decernens quod ex tunc de cetero qui aliquem ordinem approbatum, vt præfertur, tacitè vel expressè prorsus foret, & se illi ordini non astrictum esse contenderet, vel alias quouismodo siue retento siue remisso habitu extra regularia loca ipsius ordinis de iure aliquo casu stare posse putaret, vel quauis ratione vel prætextu desuper postularet vel supplicaret literas quas ab eos, seu officio dictæ pœnitentiariæ obtineret Cardinali protectori seu Viceprotectori ipsius ordinis in curia residenti & procuratori generali eiusdem ordinis dirigi & præsentari facere, ac coram in eo illis negotio cum plena causæ cognitione procedere teneretur, alias omnia

Omni iure fungēdi officiū exuti sunt Apostatæ.

In Apostatarum fautores & receptatores.

Apostatæ vt internoscantur à cæteris Birretum nigrum duabus lineis albis distinctum ferre tenentur.

omnia & singula per ipsum professum in præmissis gesta nullius essent roboris vel momenti, literæque aliis directæ nullam iurisdictionem tribuerent. Quódque omnes & singulæ translationes de Apostatis ipsis ad alium ordinem etiam per ipsum Paulum vel alios prædecessores nostros, seu per Officium pœnitentiariæ huiusmodi eatenus factæ, & quas extunc deinceps fieri contingeret, nisi ad arctiorem vel parem ordinem factæ forent, & ipsis sic translatis in Monasteriis in quibus regularis obseruantia vigeret actu manerent, nullæ essent irritæ, ipsique, sic translati ad pristinum ordinem, etiam si in ordine ad quem translati forent promissionem in eo emitti solitam emisissent, redire tenerentur, & si post vnam & secundam monitionem sibi à prælatis vel superioribus ordinum è quibus translati erant factam redire differrent, aut negligerent liceret ipsis prælatis aut superioribus procedere contra eos modo & mediis contra Apostatas státutis. Et nihilominus præfatos sic translatos, & vt præfertur, non redeuntes administratione cuiuscunque beneficij ecclesiastici seu Officij & prælaturæ perpetuò priuauit & priuatos esse: Necnó bona quæcunque mobilia seu immobilia, ac census redditus & prouentus iura & actiones per eosdem fratres tam egressos & eiectos quam ad alium ordiné vt præfertur translatos seu de licentia suorum superiorum extra eorum monasteria stantes, tempore, quo extra Monasteria sui ordinis stetissent acquisita etiam si acquisitiones huiusmodi ab ipsis fratribus ex redditibus beneficiorum ecclesiasticorum cum cura vel sine cura ab eis obtentorum seu detentorum, aut ex propria industria seu artificio mercatura, vel ex testamento aut successione ab intestato quorúuis consanguineorum affinium & amicorum, aut quorumcunque aliorum factæ essent non fisco suo aut Cameræ Apostolicæ, sed religioni aut monasteriis in qua seu quibus primo professi forent eo ipso applicatas esse & censeri debere decreuit & declarauit, Ita vt iuxtà regularia religionis seu monasteriorum huiusmodi instituta omninò distribui & dispensari deberent, nec super illis per protectores aut superiores religionis & monasteriorum prædictorum seu quosuis alios quacunque auctoritate fungentes aliqua compositio, seu concordia, aut remissio fieri posset. Sicque & non alias aliter nec alio modo in præmissis omnibus & singulis per quoscunque iudices & commissarios quauis etiam dicta apostolica auctoritate fungentes, etiam causarum palatij apostolici auditores, & S.R.E. Cardinales in quauis causa & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari & diffiniri debere, ac si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decreuit, Necnon omnia & singula priuilegia & indulta apostolica quibusuis ordinibus, monasteriis, & domib. seu aliis regularibus locis (Carthusien. & Eremitis Camaldulen. in Eremo realiter degentibus duntaxat exceptis) super recipien. canonicis regularibus seu monachis vel fratribus aliorum ordinum per quoscunque Rom. Pont. similiter prædecessores nostros, sub quibusuis verborum formis & tenoribus etiam motu simili, vel alias quomodolibet concessa etiam Maremagnum, nuncupata, quo ad facultatem recipiendi eosdem canonicos regulares seu monachos vel fratres penitus & omninò reuocauit, cassauit, irritauit, annullauit, & viribus penitus & omninò euacuauit, Vniuersis & singulis venerabilibus fratribus nostris tunc suis Patriarchis Archiepiscopis & Episcopis, ac aliis diœcesanis & locorum ordinariis vniuersarum literarum huiusmodi executionem mandando, ac constitutionibus, ordinationibus, statutis consuetudinibus, priuilegiis, indultis, & tunc expressis derogando; Prout in singulis ipsius Pauli prædecessoris literis prædictis respectiuè plenius continetur. Cum autem, sicut accepimus, licet singulæ literæ prædictæ à zelo religionis eiusdem Prædecessoris emanauerint, nihilominus cum post illarum publicationem per ordinarios locorum ad earum executionem procedi cœptum foret, maxime in omnibus regnis & prouinciis rumores, lites, & contentiones, ac grauia scandala multipliciter exorta fuerint cum propter maximum ipsorum Apostatarum, & translatorum numerum, tum etiam ex quo multi prætenderent vel prætendebant damnari in dictis literis omnes fere vniformiter nulla inter causam & causam, ac lepram, & lepram differentia & distinctione habita damnabantur, cum tamen plerique eorum prauis dispensationibus, &

Translationes Apostatarum ad alium ordinem laxiorem non valent.

Non redeuntes ad primarium religionis votú ab administratione cuiuscunque beneficij Ecclesiastici seu officij priuabuntur, Pauli 4. decreto.

Reuocatio priuilegiorum.

Grauissima scandala, ab Apostatis excitata.

incultis, ac licentiis ab eorum superioribus, & à sede apostolica ex iustis & rationabilibus causis concessis muniti forent, & nihilominus quamplures ex eis zelo conscientiæ aut pœnitentia ducti literis prædictis parere, & monasteria à quibus egressi fuerant redire sese paratos exhiberent, sed ab eorum superioribus, nullatenus reciperentur, sicque ob earundem literarum rigorem magis confusionibus involuti, ac miseriis & calamitatibus oppressi, omnibus remediis destituti, ac perpetuis, censuris innodati, ciboque spirituali & temporali priuati remanerent, ita quod vel fame perire, aut in extremam desperationem adduci cogerentur, aliique Christifideles ob magnam dictarum Apostatarum multitudinem vix eorum conuersationem effugere, & exinde excommunicationis incursum euadere possent, & propterea verisimile sit, quod si bonitati diuinæ eiusdem prædecessoris vitam Paulo vlterius prorogare placuisset, ipsemet literas suas huiusmodi zelo charitatis, vt par erat, ad iustam moderationis formam & æquitatem reduxisset. Nos igitur pro pastoralis officij nostri debito omnibus ius & iustitiam, vt decet, ministrare, neminique iniuriam inferre aut quemquam suis iuribus, ac legitimis defensionibus priuare, aut alias indebitè molestare volentes, sed singulorum christifidelium animarū saluti ante omnia prospicere cupientes singularum literarum prædecessoris huiusmodi tenorem ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis habentes, habita super his cum nonnullis venerabilibus fratribus nostri. S.R.E. Cardinalibus super hoc negotio specialiter deputatis deliberatione matura, Motu simili ac ex certa scientia nostris & de simili potestatis plenitudine omnes & singulos Apostatas seu translatos in dictis literis comprehensos & ahuc in sæculo vagantes, cuiuscunque ordinis fuerint, à quibusuis excommunicationis, suspensionis & interdicti, ac aliis sententiis, censuris & pœnis quas ob non paritionem literarū prædictarum, seu alias quomodolibet incurrerunt, hac vice duntaxat, specialiter & expressè absoluimus & liberamus. Necnon super irregularitate per eos contra tenorem dictarum literarum missas celebrando seu alias se diuinis immiscendo forsan contracta, dummodo in contemptum clauium id non egerint, misericorditer in domino dispensamus, ac absolutos, & liberatos ac dispensatos fore censemus, singulásque literas prædictas ac in eis contenta & inde sequuta quæcunque ad formam iuris & sacrorum constitutionum reducimus & reducta fore, Sicque ab infra scriptis, & quibusuis aliis iudicibus ac prædictis auditoribus & Cardinalibus, sublata eis & eorum cuilibet quauis iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari & interpretari debere, ac quicquid secus à quoquā quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari irritum & inane decernimus. Et nihilominus omnes & singulas lites & causas hactenus coram quibusuis ordinariis vel delegatis iudicibus etiam in Ro. Cu. introductas, & in quacunque instantia contra dictos apostatas vel translatos vel alias inter quasuis personas præmissorum occasione pendentes, etiam si instructæ sint, ad nos aduocamus, ac causas tam ad nos aduocatas in statu & terminis quibus reperiuntur reassumendas, necnon quam & quas quæcunque personæ ecclesiasticæ & regulares ac etiam sæculares, necnon cōuentus, collegia, & vniuersitates dicta occasione sua in præmissis communiter vel diuisim inter se putantes, contra dictos Apostatas, vel translatos, aut alios quoscunque actiuè vel passiuè ciuiliter vel criminaliter, ac realiter & personaliter vel mixtim habent & mouent, aut habere vel mouere volent & intendent, cum omnibus & singulis incidentibus dependen. emergen. annexis & connexis totoque negotio principali, quo ad professos videlicet in alma Vrbe & eius districtu & alios in ea præsentes dilecto filio nostro Iacobo tituli S. Mariæ in Cosme in præsbitero Cardinali Sabelio nuncupato nostro in dictis Vrbe & districtu Vicario generali, seu eius locumtenenti, extra Curiam vero Ordinario loci, ac Superiori monasterij in quibus prima & originaria professio per quemlibet ex Apostatis & translatis prædictis emissa asseritur, nec non obtinenti primam dignitatem in ecclesia cathedrali, seu Metropolitan. vel alij superiori loci huiusmodi, seu antiquiori canonico pro tempore residenti per eos coniunctim, visis in primis & diligenter inspectis & examinatis dispensationibus, facultatibus, licenciis, & indultis per eosdem Apostatas & translatos quomodolibet obtentis, ac processibus desuper habitis, & causis in eis allegatis

Præsenti Pontificis constitutione soluuntur pœnæ quas Paulus Tertius in Apostatas decreuerat.

Ab irregularitate ob sacra celebrata dispensat, & Pauli 4. constitutionem mitius ad iuris formas interpretandam esse dicit.

Apostatarum causas coram quibuscunque iudicibus introductas ad Vicarij vrbis Tribunal aduocat.

allegatis maturè discussis, ac prout iustum & æquum fuerit verificatis, & probatis, summariè simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, ac sola veritate inspecta, appellatione postposita audien. cognoscen. & iuxta iuris & sacrarũ constitutionum dispositionem sine debito terminan. committimus & mandamus, Ac eisdem iudicibus omnes & singulos prædicta occasione citandos etiam per edictum publicum, constito etiam summariè & extraiudicialiter de non tuto accessu citandi, necnon illis & aliis quibus, vbi, quando, & quoties opus fuerit, etiam sub sententiis, censuris, & pœnis ecclesiasticis ac etiam pecuniariis eorum arbitrio imponendis moderandis & applicandis etiam per edictum simile inhibendi, Necnon quoscũque Apostatas & translatos huiusmodi qui sine canonica dispensatione, aut licentia in sæculo vagari reperti fuerint, ad monasteria à quibus exiuerunt, aut alia regularia, vel alia honesta loca, prout melius pro ipsorum animarum salute eis visum fuerit, super quo ipsorum iudicum conscientiam oneramus reuerti seu intrare faciendi & compellendi, ac quæcunque alia quæ per eos in præmissis statuta & ordinata fuerint debitæ executioni demandandi, ac quascunque executiones per quosuis iudices ordinarios vel delegatos in vim literarum prædecessoris huiusmodi alias contra iuris formam factas causa cognita retractandis & annullandis, & in pristinum statum reducendis, contradictores quoslibet & rebelles per censuras, & pœnas ecclesiasticas, appellatione postposita compescendi, nec non censuras & pœnas prædictas incurrisse declarandi, atque illas legitimis desuper habendis seruatis processibus etiam iteratis vicibus aggrauandi interdictum ecclesiasticum prout iuris fuerit apponendi, & auxilium brachij sæcularis, si opus fuerit, inuocandi, cęteráque in pręmissis & circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna faciendi & exequendi plenam & liberam concedimus facultatem. Non obstantibus pręmissis literis prædecessoris, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon priuilegiis, indultis, & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis ac cum quibusuis clausulis & decretis quotiescunque, & per quoscunque, ac quibuslibet, & ex quibusuis causis, necnon intuitu consideratione contemplatione, & ad instantiam quorumuis aut etiam motu scientia ac plenitudine similibus, etiam quod nonnulli ex dictis ordinibus professores se de causis eis per sedem ipsam delegatis, nisi sub certis modo & forma ibidem contentis intromittere minimè teneantur, concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris quoad præmissa duntaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod singuli Apostatæ & translati huiusmodi, vt præfertur, absoluti, pœnitentiam per eorum confessorem sibi pro excessibus prędictis iniungendam facere omninò teneantur, Quodque ante quam sententiæ seu declaratoriæ per supradictos iudices à nobis deputatos ferendæ paruerint, à celebratione missarum & quocunque altaris ministerio omninò abstineant. Volumus autem quod infra sex menses à die publicationis præsentium ipsi Apostatæ seu translati licentias eorum ac dispensationes & indulta supradictis iudicibus pręsentent, sententiam declaratoriam desuper ab eisdem promulgari, ac causam realiter & cum effectu totaliter expediri faciant, quo termino elapso & causa, vt pręfertur non expedita, dicti Apostatæ, & translati in easdem censuras & pœnas in quibus ante publicationem pręsentium erant, reincidisse eo ipso censeantur, nisi per ipsos iudices steterit, aut alio legitimo impedimento per ipsos iudices arbitrando dicti Apostatę & translati detenti fuerint. Cęterùm quia difficile foret pręsentes literas ad singula quęque loca in quibus eis vtendum erit deferri, volumus similiter & prędicta Apostolica auctoritate statuimus atque decernimus, illarũ transumptis siue manu scriptis, dicti Vicarij sigillo, & illius, seu publici notarij subscriptione munitis eandem prorsus fidem vbique locorum in iudicio & extra adhibendam fore, quę ipsis pręsentibus adhiberetur si forent exhibitę vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo, tertio, nonas Aprilis. Pontificatus nostri anno Primo.

Vagantes vbi redire voluerint ad priora clau-stra recipi iubet.

Clausulæ derogatoriæ.

Pœnitentia iniuncta à confessoribus exequenda est ab Apostatis.

Dispensationes & indulta præsentare debent Apostatæ iudicibus.

II.

A decimis, subsidiis & aliis oneribus exemptæ sunt moniales.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

DE statu Ecclesiarum & Monasteriorum quorumlibet curæ nostræ diuina dispositione commissorum paterna diligentia cogitantes, ad ea per quæ illorum, ac personarum præsertim fœminei sexus in illis sub regulari castimonia Altissimo famulantium statui & opportunæ subuentioni valeat salubriter prouideri, ipsæque personæ semotis perturbationibus vniuersis in pacis, & quietis amœnitate diuinis officiis liberius vacare valeant libenter attendimus, ac in iis nostri pastoralis officij partes fauorabiliter impartimur. Hinc est quod nos motu proprio non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate omnes & singulas Abbatissas, Priorissas, Ministras, Moniales, & Sorores quorumcunque Monasteriorum, Domorum, & regularium locorum Monialium, & Sororum quorumuis Cistercien. Præmonstraten. sanctæ Claræ necnon sancti Benedicti, & sancti Augustini, ac Tertij ordinis sancti Francisci, & aliorum quorumuis ordinum, etiam sub cura & regimine, ac secundum regularia instituta Fratrum Minorum de Obseruantia nuncupatorum & Eremitarum eiusdem sancti Augustini degentium in Lombardia, & quibuscunque aliis Italiæ partibus consistentium, ipsaque monasteria, domos, & loca deductis quatuordecim ducatis auri de Camera pro victu cuiuslibet Monialis seu Sororis, alios redditus non habentia, eorumque possessiones, & alia quæcunque bona mobilia & immobilia quæcunque decimarum, & subsidiorum ac aliorum onerum quomodolibet nuncupatorum per nos, & sedem apostolicam seu eius Legatos & Nuncios aut quoscunque alios quauis auctoritate fungentes, etiam pro expeditione contra Turcas, vel fidei tuitione, ac Fabrica Basilicæ principis Apostolorum de Vrbe, aut quauis alia vrgentissima causa pro tempore impositorum solutione, ex certa nostra scientia, auctoritate apostolica, tenore præsentium in perpetuum prorsus eximimus, & liberamus. Et nihilominus omnibus & singulis Collectoribus, Subcollectoribus, ac Commissariis, necnon quibuscunque aliis ad decimarum & subsidiorum huiusmodi exactionem deputatis, & pro tempore deputandis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub nostræ indignationis, ac excommunicationis latæ sententiæ pœnę districtius inhibemus, ne Abbatissas, Priorissas, Ministras, Moniales, & Sorores, Domos, Monasteria, & loca prædicta, etiam vigore quarumcunque literarum à nobis, vel sede prædicta pro tempore emanatarum, etiam si in eisdem contineatur quod ad quæuis exempta Domos Monasteria, & loca se extendant, vel alterius cuiuscunque tenoris existant ipsius sedis sibi concessæ facultatis, nisi de præsentibus earumque toto tenore, ac de dictis ordinibus & nomine eorum quibus dictorum ordinum cura, gubernatio, & protectio pro tempore commissa fuerint, plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes fecerint mentionem, ad soluendū decimas, seu subsidia, aut onera huiusmodi quouis modo cogere, aut compellere, seu alias præmissorum occasione eas molestare, seu inquietare præsumant. Quocirca dilectis filiis Cameræ Apostolicæ Locū tenenti, ac almæ Vrbis nostræ Vicario in spiritualibus generali, necnon vniuersis & singulis venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis, & Episcopis, & etiam dilectis filiis eorum in spiritualibus Vicariis generalibus, cæterisque ecclesiarum Prælatis per præsentes committimus & mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios eisdem Abbatissis, Priorissis, Ministris, monialibus, & Sororibus in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, easdem præsentes, & in eis contenta quæcunque inuiolabiliter obseruari faciant, Non permitentes ea ac Domos, Monasteria, & loca huiusmodi per Collectores aut Subcollectores, & Commissarios præfatos, seu quoscunque alios contra earundem præsentium tenorem quomodolibet molestari, contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas ecclesiasticas, ac alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, censuras, & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis.

Pius 4. à subsidiis & à solutione decimarum eximit Moniales. Declarationem autem huius constitutionē habes infra in Pij V. & Gregorij XIII. const.

Prohibitio ne Commissarij monasteria Monialium variis collectionibus exonerent.

Clausula praeseruatiua.

Executores huius constitutionis.

cularis. Non obstantibus præmissis, ac fel. rec. Bonifacij Papæ VIII. prędecessoris nostri de vna, & in Concilio generali de duabus dietis edita, dummodo non vltra tres dietas vigore præsentium ad iudicium non trahatur, & aliis constitutionibus priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis, etiam in forma breuis, aut aliis quibuscunque per quoscunque Rom. Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos & sedem prædictam, etiam cum quibusuis irritatiuis, annullatiuis, reuocatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis, aut derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, etiam pluries, ac alias quomodolibet concessis confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiam si talia forent, quod pro eorum derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter et expressè derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod earundem præsentium transumptis sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiast. constitutę munitis, et manu alicuius Notarij publici subscriptis eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ originalibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo, Nonis Aprilis, Pontificatus nostri Anno Primo.

III.

Publicationes resignationum beneficiorum.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & D.N.D. Pius diuina prouidentia Papa IIII. Qui in crastinum suæ ad summi Apostolatus apicem assumptio-nis, prædecessorũ suorum vestigiis inhærendo, inter alia statuit, & ordinauit, prout etiam singuli prædecessores præfati statuere, & ordinare consueuerant, quod quæcunque beneficia ecclesiastica in Romana Curia resignata, nisi de illis factæ resignationes infra sex menses à die Dat. supplicationis, & non à die præstiti consensus computandos, si verò extra dictam Curiam factæ sint infra mensem extũc vbi beneficia ipsa consisterent, publicatæ forent, vel possessio illorum ab eis quos id contingeret petita extitisset, si resignantes illa postmodum in eorundem resignatorum beneficiorum possessione decederent, non per resignationem, sed per obitum huiusmodi vacare censerentur: Collationes quoque, & quæuis aliæ dispositiones, de illis tanquam per resignationem vacantibus factæ, & inde sequuta quæcunque nullius sint roboris, vel momenti: Et cum nuper innotuit non nullos etiam iuris peritos, & dictæ Curiæ officiales, ac causarum Palatij Apostolici Auditores, contendere quod resignationes de beneficiis in manibus prædecessorum expirauerint non subiiciantur, & sub statuto, & ordinatione Sanctitatis suæ, tamquam futura, & non præterita concernentibus non comprehenderentur, & hoc occasionem præstare, vt fraus fiat legi, & resignationes huiusmodi infra dictos sex menses non publicentur, nec ipsorũ resignatorum beneficiorum possessio ab eis quos id contingit petatur, quinimmo resignantes ipsi beneficia per eos resignata, vsque ad eorũ obitum sine aliquo titulo detineant, & eorum fructus percipiant, in animarum suarum perniciem, & personarum de eisdem beneficia tanquam per obitum vacantibus pro tempore prouisarum detrimentum, Non immemor quod fe. re. Paulus Papa IIII. S.S. prædecessor per similem eius constitutionẽ, sub die Quinta mensis Maij Pontificatus sui Anno Tertio, in Cancellaria Apostolica publicatam, difficultates quæ exinde oriebantur aut exoriri poterant declarauit, Volens periculis animarum occurrere, & indemnitati personarum huiusmodi consulere, declarationi prefatę dicti sui prędecessoris inhęrendo, pręsentis suę constitutionis perpetuò valiturę tenore declarauit suę intentionis semper fuisse, & esse, vt quęcunque resignationes de quibusuis beneficiis ecclesiasticis etiam in manibus prædictorum huiusmodi eatenus factæ, & non dum suum plenarium effectum sortitę, etiam si infra sex menses obitum eorũdem prędecessorum pręcedentes factę, nec super illis consensus temporũ eorumdem prę

Limitatur huius constitutionis decretũ quãdo publicatio nõ posset fieri eo loco vt pote ob periculũ belli pestis ob insidias inimicorum vel aliud iustum periculũ per text. in cap. vbi periculum. § porro de electionib. in 6. & c. statuimus de offic. deleg. libr. 6. Clemens. Caueant de elect. Clem. vna. de foro cõpet. Cle. vna. de concess. prebẽd. & sic docet Romanus cons. 33. quia sufficit aliquid fieri per æquipollens, quando sic non potuit implerĩ pro forma.

ccceſſorum prēſtiti fuerint, ſtatuto, & ordinationi ſuis prēdictis ſubiicerentur, & ſubiiciantur de prēſenti,& ſub illis comprehenderentur, & comprehendantur prēſenti,& in futurum. Quodque ſi non ſapere facto ſtatuto,& ordinationi huius huiuſmodi, ij qui beneficia prēdicta in manibus eorundem predeceſſorum prēgrauerant, in eorundem reſignatorum beneficiarorum poſſeſſione decederent, ſiue deceſſerint, beneficia ipſa non per obitum huiuſmodi vacare cauſarentur Collationes quoque & quęuis alię diſpoſitiones de illis tanquam per reſignationem vacantibus,factas,& faciendę,& inde ſecuta & ſequenda quęcunque, nullius eſſent, & in poſterum ſint momenti. Decernens ſic non aliter per quoſcunque iudices & Commiſſarios quauis etiam apoſtolica authoritate fungentes etiam S.R.E. Cardinales & cauſarum palatij apoſtolici huiuſmodi Auditores, in quibuſuis etiam per appellationem penden.& in poſterum moueri cauſis & quauis eorum ſubſtantia ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi authoritate & facultate iudicari diffinire interpretari debere ac irritum.] Iacet publicetur & deſcribatur.

IIII.

Epiſcopalis reſidentia Et non reſidentium pœnæ.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

Reſidentiæ paſtoralis neceſſitas etſi omnibus modis hiſce temporibus exceptetur dirè tamen negligitur, paſtorum luxu & incuria: qui profectò minime paſtoris nomine honorandi ſunt ſed potius mercenarij. Intelligant autem illos diuino iure obligari ad reſidentiam, & pontificio cuius teſtis eſt hac conſtitutio cum variis decretis vt habetur c. Epiſcopus, de conſecrat. diſt. 3 Prælatus ergò debet intereſſe diuinis officiis in ſua eccleſia, vt in d. c. Epiſcopus. Nec poteſt per dioceſim vagare, niſi cauſa viſitationis, vt in c. placuit. 7.

De ſalute gregis Dominici nobis ex alto commiſſi,attentius cogitantes,eo libenter intendimus,per quę grex ipſe continua ſuorum cum eo reſidentia Paſtorum præſeruetur à noxiis,& in deuium prolabens ad rectitudinis tramitem reducatur,vt Paſtores ipſi reſidentiam ipſam,prout tenentur,commodius facere,ac circa ipſius gregis curam libentius,ac feruentius inuigilare, & illum ab errorum præcipitiis præſeruare,ac in fide orthodoxa,& deuotione noſtra continere valeant,opem,& operam efficaces impendimus,prout rerum,& temporum qualitate penſata conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Hinc eſt,quod nos Motu proprio, non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatę petitionis inſtantiam, ſed de noſtra mera deliberatione,vniuerſos,& ſingulos venerabiles fratres noſtros Epiſcopos,Archiepiſcopos,Primates,& Patriarchas ab eccleſiis,& Diœceſibus ſuis abſentes in virtute ſanctæ obedientiæ,ac ſub interdicti ingreſſus eccleſiæ pœna, eo ipſo, abſque alia declaratione incurrenda,diſtrictè percipiendo monemus,vt omnibus poſtpoſitis quanto citius,in Romana Curia videlicet moram trahentes, intra vnum, extra eam vero in Italia intra duos,extra vero Italiam exiſtentes,intra quatuor menſes à die publicationis præſentium in locis infraſcriptis faciendam computandos,ſe itineri committere,& legitimis itineribus ad eccleſias ſeu diœceſes ſuas proficiſci, & ſeſe perſonaliter conferre, ac ibidem,vt tenentur,reſidere,& paſtorale officium exercere debeant. Si quis autem à Patriarchali,Primatiali,Metropolitan, ſeu Cathedrali Eccleſia ſibi quocunque titulo,nomine ſeu iure commiſſa quacunque illæ dignitate,gradu & præeminentia præfulgeant legitimo impedimento, ſeu iuſtis & rationabilibus cauſis ceſſantibus,ſex menſibus continuis extra ſuam Diœceſim morando abfuerit,quartæ partis fructuum vnius Anni fabricæ Eccleſiæ, & pauperibus loci per ſuperiorem eccleſiaſticum applicandorum pœnam ipſo iure incurrant,Quod ſi per alios ſex menſes in huiuſmodi abſentia perſeuerauerit, aliam quartam partem fructuum ſimiliter applicandam, eo ipſo amittat: creſcente verò contumacia,ac ſeueriori ſacrorum Canonum cenſuræ ſubiiciatur, Metropolitan.Suffraganeos,Epiſcopos abſentes,Metropolitan. vero abſentem, Suffraganeus,Epiſcopus antiquior reſidens,ſub pœna interdicti ingreſſus eccleſię ipſo iure incurrenda,infra tres menſes per literas,vel nuncium Romano Pontifici denunciare teneatur:qui in ipſos abſentes, prout cuiuſque maior aut minor contumacia exigerit,ſuæ ſupremæ ſedis auctoritate animaduertere,& eccleſiis ipſis de Paſtoribus vtilioribus prouidere poterit,ſicut in domino nouerit ſalubriter expedire: Eoſdē autem Patriarchas,Primates,Archiepiſcopos,& Epiſcopos mandatis noſtris parentes,& apud ſuas eccleſias,ſeu earum Diœceſibus perſonaliter reſidentes ſpecialibus fauoribus,& gratiis proſequi volentes,vt liberiùs & commodius earum officio fungi

fungi valeant, eis, & eorum cuilibet vt quando residerint, etiam prætextu quorumcunque delictorum & excessuum atrociorum, etiam hæresis & lesæ maiestatis criminum per eos quomodolibet commissorum, ad comparendum personaliter in Romana Curia per quoscunque Iudices ordinarios vel delegatos, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, nisi vigore specialis commissionis manu nostra, vel Romani Pontificis pro tempore existentis signatę, trahi, aut citari non possint nec debeant atque aliter factas citationes & censuras in eis appositas, ac inde secuta quæcunque nulla & irrita, ac nullius roboris & momenti fore, ac eos minime afficere aut arctare statuimus & ordinamus. Necnon eos & eorum quemlibet ab omnibus & singulis decimis, subsidiis, & aliis oneribus ordinariis & extraordinariis quomodolibet nuncupatis, per nos & successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes: ac Sedem apostolicam etiam Motu proprio & ex certa scientia, ac etiam consistorialiter etiam ad instantiam Regum & Principum quomodolibet, & ex quauis etiã quantumuis vrgentissima, iustissima, ac pia, & necessaria causa, etiam pro defensione fidei Catholicæ, ratione dictarum ecclesiarum nũc & pro tempore impositis, illorúmque solutione, auctoritate apostolica, tenore præsentium ex simili scientia penitus & omninò eximimus & liberamus, nec ad id dilectis filiis modernis & pro tempore existentibus S. R. E. Camerario necnon Cameræ Apostolicæ Thesaurario, Præsidentibus, & clericis, ac decimarum, subsidiorum, & aliorum onerum huiusmodi Collectoribus, & Subcollectoribus, seu Exactorib. & Commissariis ad id pro tempore deputatis, etiam vigore quorumcunque priuilegiorum indultorum, & literarum, etiam præsentibus derogantium ac illarum totum tenorem de verbo ad verbum exprimentium eis quomodolibet concessorum & concedendorum cogi, seu compelli, & ob non solutionem, huiusmodi aliquas sententias, censuras & pœnas incurrere posse decernimus, Illisque & quibusuis aliis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub nostræ indignationis, necnon excommunicationis, aut suspensionis, ac priuationis suorum officiorum & beneficiorum, quæ obtinent, & pro tempore obtinebunt, eo ipso incurrendis pœnis, eosdem Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas sic in dictis Ecclesiis, vel earum Diœcesibus residentes, quandiu in illis residerint, vt præfertur, ad solutionem decimarum, subsidiorum, & onerum præfatorum cogere, ac propter illorum non solutionem excommunicationis aut alias sententias, censuras, & pœnas promulgare quoquomodo audeant seu præsumant districtiùs inhibemus, Et in insuper eisdem episcopis, Archiepiscopis, Primatibus & Patriarchis, sic vt præmittitur residentibus, vltra priuilegia & indulta eis per quoscũque Romanos pontifices prædecessores nostros ac Sedem apostolicam & Generalia, & Cancellariæ apostolicæ Regulas concessa, quæ in suo robore permanere volumus, tãquam dicta Sede delegatis in quibuscunque ciuilibus criminalibus, vel mistis causis contra quoscunque clericos sæculares particulares, ac etiam extra eorum Monasteria seu regularia loca degentes regulares quomodolibet exemptos auctoritate nostra procedere, & causas ipsas cognoscere, fineque debito terminare ac quicquid terminauerint exequi & obseruari facere, ipsosque exemptos pro tempore delinquentes iuxta eorum excessus & delicta punire, corrigere, & omnem iurisdictionem in eos exercere, omniaque alia & singula in præmissis & circa ea quomodolibet necessaria & opportuna quæ nosmet facere, exercere, & exequi possemus in omnibus & per omnia facere, exercere, & exequi liberè licitè valeant, plenam & liberam licentiam ac facultatem auctoritaté & tenore predictis concedimus. Decernentes ab eorum ordinationis, interlocutionibus & decretis ante diffinitiuam sententiam vel vim diffinitiuæ habentem, & vbi agetur de morum correctione nullatenus etiam ad nos & Sedem apostolicam appellari posse: & nihilominus per appellationes quascunque contra præsentium tenorem quomodolibet interpositas minimè causas deuolui, aut etiam per quasuis inhibitiones etiã quibusuis censuris & pœnis eis a quibusuis iudicibus ordinariis vel delegatis forsan faciendas illarum vlteriorẽ cognitionem & expeditionem, & vbi de morum correctione agetur etiam legitimam executionem minimè impediri, aut censuris & pœnis huiusmodi ligari aut retardari censere, Sicque præmissis omnibus & singulis per quoscunque Metropolitan. aut alios Iudices & Commissarios etiam

q. 1. & c. placuit. 10. q. 2. sermato, quod dicitur de conse. dis. 3. c. Episcopus. & vide Panor. in c. magna, de voto, dicentem, quòd sine consensu Capituli Episcopus non potest amittere votum peregrinationis quod tenet ibi etiam Inno. cum hoc sit negotium magnum. not. in c. quanto, de his, quæ fiunt à præla. Notat ibi etiam Panor Episcopũ non posse emittere votum longæ peregrinationis sine licentia Papæ: secus autem vbi peregrinatio nõ esset longa.

Vide sanctum Thom. in secunda secundæ. q. 195 & ibi Cardinalem doctissimum dicentem quòd Episcopus tenetur ex præcepto diuini iuris ad residendum personaliter in suo episcopatu. licet sit secretarius sedis Apostolicæ, vel auditor Rotæ, vel consiliarius Regis: quia non ideo excusantur à residentia, & sunt tales in ecclesia Dei, veluti monstra in natura. Dicit etiã ibi, quòd Episcopatus, & Car-

distalatus sunt de numero incompatibilium de iure allegat. ccx. in c. bonæ memoriæ. 1. est de postula prælat. Quicquid sit de consuetudine quæ abusus potius appellanda est, debet residere in ecclesia sua, alias a communione suspēditur triennio. c. si quis in clero. 7. q. 1. sed non est in vsu.

etiam palatij apostolici auditores & S.R.E. Cardinales sublata eis aliter iudicandi & interpretandi, aut diffiniendi potestate iudicari, diffiniri, aut interpretari debere, necnon irritum & inane quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes venerabilibus fratribus nostris Feltr. & Pisauren. ac Amerin. Episcopis per apostolica scripta, Motu simili quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum, per se vel alium, seu alios præsentes literas & in eis contenta quæcunque vbi & quando opus fuerit, & quotiens pro parte eorundem Episcoporum, Archiepiscoporum, Primatum, & Patriarcharũ, seu alicuius eorum desuper requisiti fuerint solenniter publicantes, eisque in pręmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant eadem auctoritate nostra illos & eorum singulos omnibus & singulis præmissis pacificè frui, gaudere: non permittentes eos desuper per eosdem Camerarium, Thesaurarium Præsidentes & Clericos, necnon Collectores & Subcollectores & Exactorę & Commissarios præfatos, sed quoscunque alios quomodolibet indebitè molestari. Contradictores quoslibet & rebelles per similes censuras & pœnas ecclesiasticas, ac alia opportuna iuris & facti remedia, appellatione postposita compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus censuras, & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiã ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis Non obstantibus fel. rec. Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dũmodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur, & aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac quibusuis Cameræ præfatæ statutis, decretis, & declarationibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alias roboratis, necnon priuilegiis, indultis, exemptionibus etiam Marimagno, aut alias nuncupatis Conseruatorum deputationibus, & eorum ac aliis inhibitionibus, quibus dicti Episcopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ, deferre minimè teneantur, sed illis reiectis, ac non obstantibus in dictis causis, vt pręfertur procedere, & illas iure debito terminare possint, ac literis apostolicis eisdem Cameræ Camerario, Thesaurario, Præsiden. & Clericis, ac Collectoribus, Subcollectoribus & Commissariis, ac exemptis, necnon Regibus & Principibus præfatis ac dilectis filiis Archipresbytero, & capitulo ecclesiæ nostræ Lateranen. necnon hospitali nostro S. Spiritus in Saxia de Vrbe, & quibusuis aliis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam Motu & scientia similibus concessis, approbatis & innouatis, quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, indiuidua & expressa ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, & quæ aduersus præmissas nemini suffragari posse volumus, contrariis quibuscunque. Aut si Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, Et quia difficilè foret præsentes literas ad singula in quibus fides forsan facienda foret loca deferri, volumus & eadem auctoritate decernimus quod earum transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Curiæ ecclesiasticæ vel personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio & alibi vbi opus fuerit, quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Quod publicatio præsentium cum dimissione copiæ in valuis Basilicæ principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ: ac in acie Campi Florę eosdem præfatos, & eorum singulos etiam à dicta Curia absentes, sic vt præfertur monitos, arctet, & afficiat, perinde ac si præsentes literæ eis, ac eorum cuilibet personaliter intimatæ forent. Nulli ergò, &c Si quis autem, &c Datum Romæ apud S. Marcum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo Pridie Nonas Septembris, Pontificatus Nostri anno primo.

Clausula derogatoriæ.

Prælatorum negligentiam quis nescit præstantiores dedisse causas tumultuum omnium quibus hodie tota Respublica flagrat, quis nescit introductis Mercenariis & absentibus pastoribus lupos in ouile Christi fecisse. Priscis non vtar exemplis, recentiora habemus apud nos qui hæresis & perduellionum cohortibus vndique cingimur. In Comitiis Galliæ ad aquas vitreas quidam Episcopus eloquentissima oratione habita sic visus est omnem referre mali causam hominum negligentiæ. Et quia nobis hac in re multum conducit tres aut quatuor periodos ex illius lectione è Gallico in Latinum versas hic adscripsi. Regem itaque Gallorum his verbis post eximium Exordij apparatum alloquebatur. Religio & obedientia Rex optime ita sibi inuicem adhærent, vt neutrum sine altero subsistere possit. Multum autem doleo quod apud exteros diuulgatum sit, quantum hac populus tuus spreuerit, fregerit & violauerit. Variis hic opinionibus distractus reuerentiam debitam Ecclesiæ & iustitiæ ministris oblitus est. Magnatum & superiorum authoritatem irridet, in tantúmque Chaos adductus cernitur, vt Isaiæ vaticinium de regni Ierosolymitani destructione optimè nostris quadret diebus, tunc inquit erit sicut populus, sic sacerdos, & sicut seruus, sic Dominus eius, sicut ancilla, sic Domina eius, sic & emens, sic ille qui vendit, sicut fœnerator, sic is qui mutuum accipit, sicut qui repetit, sic qui debet: Dissipatione dissipabitur terra & direptione prædabitur. Dominus enim loquutus est verbum hoc. Præposteri ordinis tumultum & confusionem hoc vaticinio præuidebat. Plebs effrænata indies deterior euadit. Qui iura summo omnium metu & reuerentia docebant ludibrio habentur, & Regis nomen quod olim militaria tormenta præcellebat multorum arrogantia contemnitur. O mores! ò mala tempora! quæ subita rerum vicissitudo, nihil aliud passim auditur, quam seditio, rebellio, legum Regisque contemptus. Quod pace & iustitia obseruari debet, manibus pedibusque cum armorum rabie retinetur. Ecclesiastica dignitas talibus vituperiis ab his nepharijs deuenustatur, vt vix sacerdos ordinem suum profiteri audeat. Innumera mala supersunt, quæ remedio potius quam publicatione indigent. Verum quo facilius conualescant morborum causæ inuestigandæ veniunt, lynceorum etiam oculorum iudicio, quas nemo Religioni imputabitur, sed ipsa religio ansam præbuit iis qui ea probè vti nescierunt. Cogor prolixiore eloquutionis serie vti in re potissimum longa & amplissimi thematis, quo rerum omnium typi explicatius, vobis aperiantur.

Doctrina illa Rex potentissime quæ tuorum subditorum delusit imo incantauit mentes non vno aut altero die sed triginta annorum curriculo propagata est. Hanc primum quidam Pseudoprophetæ magno sanctitatis apparatu, summa pietatis dissimulatione, capite in humeros demisso, vitia omnia auaritiam potissimum execrantes edocuerunt. Et quo facilius expiscarentur incautos homunculos nihil ipso nomine sacro Iesus ore proferebant, cuius dulcedo tanta est, vt obturatas quantumuis aures rimari & penetrare valeat. Quadringenti aut quingenti fermè huius farinæ Doctores, inuenta sine pastore oue, sine duce grege, sine doctore cathedra, statim & facili accessu populorum rudium corda venari sunt, eorúmque plurimum valuit apud imperitum & nouitatis auidum vulgus noua authoritas. Mirari itaque desinamus si tantis fallaciis miseræ hæ auiculæ inescatæ sint. Dicam autem quo pacto tantis mali calamitatibus occursum sit & à dignioribus exordiri ægre doleo quod æstuantibus bellis ciuilibus, Principibus mutuo sua regna dilaniantibus summi Pontifices (protestor me verbo nequaquam Romanam sedem arguere) parum adeo operæ dederint ad sedandos illos furores perniciem orbis nostri seditione minantes. Reges Galliarum mei maiores ad euellendas hæresis latè serpentes radices, exilia, cruces, rogos, confiscationes, capitum diminutiones vltima denique supplicia constituerunt, sed à spe exciderunt votis & cœptis suis dolo malo decepti. Iustitiæ ministri huiusmodi statuta in priuatum commutarunt commodum. Senatus sub nimio legis zelo talia exequi minus sincerè voluerunt. Diuiderunt inuicem spolia prædarum. Iniustum impium sub pallio iustitiæ & pietatis operati sunt. Episcopi accepti talenti immemores & rationis reddendæ parum solliciti otio & genio curantes cuticulam diu oscitarunt, & decoxerunt vanis sumptibus, non sine magno scandalo suos prouentus. Quadringenti visi sunt commorari Parrhisiis effusis & deductis magnificentiis quamdiu ignes & arma ouile & diœcesim deuorabant. Temporibus illis committebantur Ecclesiastica munia aut ignaris, aut pueris, aut pietati regulari penitus alienis, Ecclesiæ oculi Episcopi caecutiebant, Ecclesiæ columnæ debiles grauem ruinam minabantur. Hæc fuerunt ampla argumenta schismatica debacchandi in nos, ita vt nihil audiretur in eorum Synagogis quam mera scommata in turpem Ecclesiasticorum contumeliam. Proh miserè delusa cohors (dicebant) qui tibi præficiuntur marsupium potius quam animum curant, vt habeantur optimi pastores corporum

mortem, non animarum salutem expetunt. Quis nisi mentis impos talia audire potuit? quis Catholicus iusto succensus dolore non fatebitur magnam nostris sæculis attulisse eiusdem Prælatorum negligentiam. Et quod dictu acerbius est, tempore quo viri graues lapsis debuerant succurrere rebus nobis dati sunt Pastores insulsi inepti illecebris dediti, & pastoralis functionis ignari. Cardinales & Antistites non veriti sunt vltrò etiam Occonomis & Phaleratoribus opima conferre beneficia. Minoris classis Presbyteri se se exosos fecerunt omnibus ob plebeium viuendi ritum, ignorantiam crassam, sordidum lucrum & scandala quam plurima quæ narrata, & mihi, & auditoribus fastidium parerent. Hæc sunt remedia quæ huius regni langoribus in initio morbi parata sunt. Illa est occasio quæ populos ab officio separauit, quæue potestatem ecclesiasticam atque ciuilem contempsit. Expleremus iam tandem quibus modis prouisum iri necesse fuerat, quáve methodo deuios ad cultum catholicæ vnionis & regij diadematis honore reducere possit. Hic labor hoc opus est. Parcat mihi tua Maiestas inuictissime Princeps, si licentiore lingua quæ mea conscientia suggillat eloquar, omnia enim eò vergunt, vt tua sceptra maiore honore quam antea reflorеant, pertinacésque hominum insaniæ consopiantur.

Vnicum omnium remedium iustè indignatum nobis Deum precibus, vigiliis & piis mentibus flectere censeo. Maxima quandoquidem nos mala expectant nisi resipiscuerimus qualia regni Iuda amplitudinem minabantur tantis Prophetiis tot signis & portentis, vt prima fronte illa sacra biblia lectori offerant. Gallia profectò iampridem amplissimum extitit Miseriarum theatrum. Terra cum fastidio parturit, antiquam vbertatem auara recondit multos ad exitia duxit. Mors inopinata violenta & crudelis homines armis clarissimos domi forisque strenuos trucidauit. Vrbes dirutæ raptæ exustæ sunt, nec illis opitulari voluit magnanimorum Ducum fortitudo. Hæc tamen vix nos commouent ad flectenda numina, nos nostris infirmitatibus gratulamur, nos inter enses & ignes gaudemus rerum infortunatos euentus expectantes. Nullus est tandem qui propitium exoret Deum, nemo sacras thuribus adolet aras, omnia iacent, omnia indies in peius ruunt. His verbis conquerebatur apud Gallum Regem Episcopus Monslucius. Non minore autem gratia & lepore doctissimus Petrus de Bollo in 2. & 3. Oeconomiæ Canonicæ Class. prælatorum à grege absentiam cingentibus septa ouilis vndique dirissimis lupis arguit. Varias excitant in Ecclesia Dei tragedias plus æquo prælati negligentes in pastorum electione, Multi ex hac incuria turmatim & certatim non pastores sed mercenarij euaserunt: semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales infructuosæ, eradicatæ: fluctus feri maris despumantes confusiones scandala, sidera errantia quibus procella tenebrarum æternis in ærumnis, nisi festinet ad resipiscentiæ portum seruata est, vt conqueritur sanctus Iudas in epistola. Hi sunt qui sicuti impios filios Helisæum tantum in diuitiis lucrum exigunt nihil interim curantes, quomodo cultus Dei præstetur & sic populum à pietate & charitate retrahunt. se solos ditare, & ocio torpentes beare satagunt, quidam magnatum coquinas inseruiunt, alij aulicos sequuntur luxus, alij venationibus, alij certo lucro sed sordido, dant operam. Pauci ecclesias ouiles crediti venerantur, non vt eorum propagetur salus, sed vt optimos prouentus recipiant. Ast his video quosdam responsuros protritum illud excusationis crassæ dicterium. Qui per alios facit, per se facere videtur, sic reges nauigant, sic diuites ædificant. Fateor, verum nec illi vocantur naucleri nec hi architecti, at quidem isti sacerdotes quum nihil sacerdotis ipso nomine retineant, hoc insigni titulo gloriantur, honorem ac censum veris sacerdotibus debitum exigunt, dici volunt & haberi quod non sunt, hinc fit vt mala nostra non sine lachrymis experta sint pastorum negligentiam multum commodi & decoris detraxisse gregi catholico. Sed quo colore? Quibus versutiis excusabuntur? Quo vultu? Qua audacia inertiam illam animi desidiam tuentur? Qui beneficia beneficiis accumulant, qui nec oues cognoscunt, nec ab eis cognosci ob turpia vitia volunt, qui operas insulsorum hominum conducunt ad gerendas vices, qui vicariis inutilibus præsentiam apud gregem redimunt, ô dementiam inuincibilem! non agitur res ludicra, non de caprarum ouium, aut Taurorum cura agitur, sed de animarum salute & studio, periclitantur horum pastorum negligentia tot animarum milia pro quibus liberandis Christus sanguinem suum fudit, sed in primis naufragatur ipse pastor de singulis ouibus domino rationem redditurus. Nec satis constant pertinacia ista excusationum deliria, habeo vicarios integros & eruditos. Si vsquam sibi permittat pastor cessare, alibi cesset potius, si delinquere, vbiuis delinquat potius quam in hoc negotio longè omnium periculosissimo. Perspiciat ergo amabo, vtrum si rex selectissimum medicum eligat, cui iusta stipēdia pro ratione

sue facultatis exoluat ferre queat, vt vbi corporis salus, vbi vita corporis periclitatur ei per alium seruiat, si ergo in medico corporali industria personæ expetitur & optatur quis negeт tanto id instius in medico spirituali, quanto temporali vitæ spiritualis præstat? Est denique pastor auriga, nauclerus, dux fidelisque seruus, ac dispensator mysteriorum Dei. Et tamen si ad Rempublicam spectes ciuilem, quisnam mortalium permitteret hæc per vicarios exhiberi? Cur ergo Deus id permittet. Re vera naturæ ius id aperiè reclamat? Sunt etiam ad arcendum hostes custodes & vigiles, quod absentes esse nequeunt. Quin verò non solum in pastores ipsos prauos indignari solet Deus verùm & ob ipsorum prauitatem indignationes dimanant in populum, sic enim legitur Num. 18. Excubate in custodia sanctuarij, & in ministerio altaris ne oriatur indignatio mea super filios Israel. Sed audiamus Ezechiæ oraculum postquam enim ait Deus. Væ pastoribus Israel, eorúmque negligentiam in consolandis infirmis, &c. recensuit, subdit. Ecce dispersæ sunt oues meæ eò quod non esset pastor & factæ sunt in deuorationem omniũ bestiarum agri, & ego de manibus pastorum meorum oues meas requiram. His sanè pastoribus expediens fuerat vt mola asinaria apposita collo demergeretur in profundum maris. Non erat qui animam poneret, qui congregaret dispersa, qui confracta consolidaret, sed bene qui tonderet. Imperantes cum austeritate, impingentes cornibus, honores putantes se consequntos non onera requiret ergo eas bonus pastor & hæc erit mercenariorum pœna vel maxima, ne sub occasione omnium seipsos pascant, & opes congregent & requiret verus pastor ouem centenariam quæ perierat. Huic sententiæ adstipulatur elegiographus Propheta Ieremias, Væ pastoribus qui dispergunt & dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus, Hanc comminationem euitare nequeunt multi ex nostris pastoribus, quos idem alloquitur Dominus: Vos dispersistis gregem, & eiecistis eum, & non visitastis eum ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum suorum, ait Dominus: O quam grauis est hæc mulcta quæ Deus terrorem incutit iis qui sunt negligentiores. Idcircò nos rex magnus & clarissimus philosophus Salomon consolatur in Prouerb. 27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui tuósque greges considera, non enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur tibi in generatione & generationem quod consilium explicatius ore salutifero Christi domini nostri apparet. Ego sum pastor, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Expressum autem & absolutum ponit præceptum his qui curam pastoralem susceperunt dicens ter ad Petrum, Pasce oues meas pasce, inquit, non pascere fac oues meas.

Defectum proculdubio charitatis & dilectionis erga gregem creditum hunc neglectum parere existimo. Quos enim amarent eos diligentius & chariore affectu obseruarent, ne rerum gurgitibus absorberentur, aut insidiis luporum perderentur. Adde quod labor iste digno præmio pensatur, & quamuis vt inquit Dominicus de Soto fructuum temporalium odor sit suauis suauior tamen esse debet Christi charitas quæ rem inprimis difficilem dulcorare valet. Quod si parum momenti sunt illæ minæ, & præcepta non desunt. Tollitur ius beneficij, male receptorum prouentuum restitutio indignè possidentem noctè die que lancinat, conscientiam torpentem arguit, canonicisque pœnis tandem subiiciũtur qui lanam & corium ouium absque præstiti officij ratione accipiunt imò vt verius dicam furantur.

In Concilio Calcedon. cap 17. definitum fuit vt excommunicaretur Episcopus qui in suo Episcopatu non resideret. In Antioch. Concilio vetitum fuit ne Episcopi suas omnino ecclesias exirent In Sardicensi canon. 14. constitutum ne Episcopi omninò vltra tres dies, dominicos abesse possent. In Lateranensi cap. 32. & in decretalibus tit. de cler. non resid. Multa extantur Pontificum decreta de residendo. Ac ne solo iure ecclesiastico putetur id firmatum accedit, tum naturæ ius, tum etiam diuinum quod non sic accipiendum est, vt beneficia ecclesiastica putemus iure naturæ instituta, sed quod postea quam iam instituta sunt natura postulat, vt quisque ecclesiæ, quam regendam suscepit, adsit, hoc etiam modo venditio, & emptio etsi non natura sed gentium iure introducta sunt, tamen posteaquam introducta sunt: naturæ iure postulat, vt neque venditor emptorem, neque rursum emptor venditorem fallat. Hoc autem modo postulare naturam, vt qui ministerium habet ecclesiasticum apud illud resideat, licet nihil aliud vrgeret, vel solum tamen pastoris nomen conuinceret, quod personalem planè actionem significat, sicut doctoris aut medici & cætera officiorum personalium nomina. Quemadmodum ergo nemo potest per alium docere aut curare, nisi velit doctoris & medici nomen amittere: Ita nec per alium potest quisquam creditum sibi gregem pascere. Accedit quod pastores seruator dicit lucem mundi & salem terræ & quod nulla prorsus alia dictum est ratione nisi quia debet verbo doctrinæ, populo lucem afferre veritatis & exemplo

hominum mitigare & moderari affectus, quomodo igitur pastorem dicemus eum qui ouibus non adest aut potest magis absentem curare suas oues quam lux absens aerem illuminare, vel sal ea quæ nunquam attigit condire poterit. Denique cum verissimum sit illud, omnia ecclesiastica beneficia habere pro fundamento iustitiam commutatiuam vnde sumpta est Apostoli sententia Qui non laborat: non manducet, qui ecclesiæ suæ non adest, ac proinde non laborat nullos omnino fructus debet colligere. Nec quicquam facit ad rē quod respondent, satis esse per vicarium laborare, alioqui secundum eandem regulam satis esset per vicarium manducare. Iure autem diuino obstringi ad residentiam pastores frequenter sacræ testantur literæ, Sic enim dictum est Leuitis & sacerdotibus antiquis qui nostrorum gesserunt typum Excubate in ministerio tabernaculi, quod tamen nemo potest, nisi præses quam autem expellent sententiam qui gregem deserunt pastores ex Propheta, immo ex Domino audiant, quod pinguerat occidebatis, et Gregem meum de manu eorum requiram. & iterum sanguinem eorum de manu vestrarum requiram. Et alias dispersisti gregem meum, & occidistis & non visitastis. Accedit quod quatuor illa boni pastores conditiones quas tanquam notas ponit Dominus sic eius apud omnes exigunt præsentiam, vt alias omninò præstari possint. Primā enim, nimirum quod pro ouibus suis animam ponat, quomodo præstabit absens? Secundam quod veniente lupo non fugiat quomodo explebit qui abest, Tertiā quod omnes suas oues nominatim cognoscat, quis absens efficiet? Quartam quod oues vocem eius audiant, quomodo curabis qui nullam omnino audit apud eas vocem. Hinc facit quod pastorem ecclesiæ Petrum Christus instituens non ait, tot in annos singulos repones prouentus, sed, Pasce oues meas, & Paulus, Attendite vobis & vniuerso gregi, Qui est absens, nec pascit nec gregi attendit? Confert alio etiam loco pastoris erga ecclesiam, cum patrisfamilias in domum industria. Qui domus suæ curam non habet, quomodo ecclesiæ Dei diligentiam adhibebit? domum suam quis bene regit nisi qui adest & rursus, obedite (inquit) præpositis vestris ipsi enim vigilant tanquam rationem reddituri, Si pastoris est vigilare, quemadmodū non potest absens quisquam vigilem agere ita nec pastorem. Obseruandum tamen tres à Theologis dici causas quibus absque piaculo nonnunquam abesse licet pastori.

Prima est personæ propria impedimentum, vt pote si ægrotet, aut à tyranno solus ad supplicium quæratur: quod tamen semper intelligendum est anteposita ecclesiæ vtilitate, si enim solius animarum & ecclesiæ vtilitas personalem eius requirit præsentiam: nullus omnino morbus, nec vlla persecutio impedire debet, aut potest quo minus apud eam residere teneatur: eo quòd præcipuum sit pastoris munus vt animam suam, pro ouibus ponat, quemadmodum miles stipem accipit menstruam, vt si opus fuerit pro principe mortem etiam oppetat, sic etiam omnino facere debet & pastor, qua de re extat integra B. Aug. ad Honoratum Epistola in qua inter cætera, sic ait, Fugiant de ciuitate in ciuitatem cùm eorum quisquam specialiter quæritur, ne ab aliis qui non ita quæruntur deseratur ecclesia, sed præbeant cibaria conseruis suis, quos non posse aliter viuere norunt. Itaque cum petitur vita pastoris, fugere licet, quando petitur vita omnium, non licet.

Secunda causa est emergentis alicuius negotij magnitudo quæ tamen vt superior intelligenda est, nimirum si negocium quod pastor gerit absens, ecclesiæ tantam aut maiorem adferat vtilitatem quam adferret eius præsentia.

Tertia est personæ conditio vt notatur 21. q. 1. Canon. illud, id est, si quis sit tam excellenti probitate, & doctrina vir, vt ecclesiam melius absens quam alius fortasse præsens gubernare possit.

Præclarè ac sapienter Tridentini Patres sub huius Pontificis temporibus canones sacrosanctæ Synodi residentiam episcopalem, his verbis commendarunt. Sacrosancta Synodus, eisdem præsidentibus Apostolicæ sedis Legatis, ad restituendam collapsam admodum ecclesiasticam disciplinam, deprauatósque in clero, & populo Christiano mores emendandos se accingere volens. ab iis, qui maioribus ecclesiis præsunt, initium censuit esse sumendum, integritas enim præsidentium salus est subditorum. Confidens itaque per Domini, ac Dei nostri misericordiam prouidámque ipsius Dei in terris Vicarij solertiam omninò futurum, vt ad Ecclesiarum regimen, onus quippe angelicis humeris formidandum, qui maximè digni fuerint, quorúmque prior vita, ac omnis ætas, puerilibus exordiis vsque ad perfectiores annos per disciplinæ stipendia ecclesiasticæ laudabiliter acta testimonium præbeat, secundum venerabiles beatorum Patrum sanctiones assumantur, omnes Patriarchalibus, Primitialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus ecclesiis quibuscunque, quouis nomine, ac titulo præfectos

monet,

monet, ac monitos esse vult, vt attendentes sibi & vniuerso gregi, in quo Spiritus sanctus docuit eos regere ecclesiam Dei quam acquisiuit sanguine suo, vigilent sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant, implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ouium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus à supremo iudice requirendus, custodiæ minimè incumbant, cùm certissimum sit, non admitti pastoris excusationem, si lupus oues comedit, & pastor nescit ac nihilominus, quia nonnulli, quod vehementer dolendum est, hoc tempore reperiuntur, qui propriæ etiam salutis immemores, terrenáque cœlestibus, ac diuinis humana preferentes, in diuersis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine ouili derelicto, atque ouium sibi commissarum cura neglecta, se detinent occupatos, placuit sacrosanctæ Synodo antiquos canones, qui temporum, atque hominum iniuria penè in desuetudinem abierunt, aduersus non residentes promulgatos innouare, quemadmodum virtute præsentis decreti innouat, ac vlterius, pro firmiori eorundem residentia, & reformandis in ecclesia moribus, in hunc, qui sequitur, modum statuere, atque sancire. Si quis à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, seu cathedrali ecclesia sibi quocunque titulo, causa nomine seu iure commissa, quacunque ille dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeat, legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus sex mensibus continuis extra suam diœcesim morando abfuerit, quartæ partis fructuum vnius anni, fabricæ Ecclesiæ, pauperibus loci per superiorem ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrat. Quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente verò contumacia, vt seueriori sacrorum canonum censuræ subiiciantur, Metropolitanus suffraganeos episcopos absentes, Metropolitanum verò absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens, pœna interdicti ingressus ecclesiæ eo ipso incurrenda infra tres menses per literas, seu nuntium Romano Pontifici denunciare teneatur, qui in ipsos absentes, prout cuiuscunque maior, aut minor contumacia exegerit supremæ sedis authoritate animaduertere, & ecclesiis ipsis de Pastoribus vtilioribus prouidere poterit, sicut in Domino nouerit salubriter expedire.

V.

Clericorum bona ex illicita negotiatione acquisita, veniunt sub nomine Spoliorum, & spectant ad R. Cam. Apostolicam.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

DECENS esse censentes, & æquum, vt nos, qui alios in sua iustitia confouemus, Cameræ apostolicæ iura non negligamus quinimo, ne prætextu incertitudinis, illa ab aliquibus vsurpari, aut super eis dubia aliqua oriri contingat, ita nostræ declarationis remedio prouideamus, quod à nemine desuper dubium aliquod aliquod deduci possit. Cum itaque, sicut accepimus à nonnullis vertatur in dubiũ an res, & bona per clericos, etiam in sacris ordinibus constitutos ex negotiatione illicita aut alias contra sacros canones, acquisita, vti Spolia, vel alias ad Cameram præfatam iure legitimo spectare & pertinere debeant, Nos omnes desuper hæsitationis materiam submouere, ac cauillationibus, & alterationibus, ac litibus viam præcludere, & denique malitiis eorum qui iura dictæ Cameræ vsurpare satagunt obuiare, aliásque in præmissis opportunè prouidere volentes, Motu proprio & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine decernimus, & declaramus, omnia & singula res & bona cuiuscunque qualitatis, & quantitatis existentia, ac in quibusuis regionibus, & regnis ac dominiis, tam citra, quam vltra montes, & maria consistentia, per quosuis clericos tam seculares quam quorumuis, etiam mendicantium ordinum, ac militiarum regulares, etiam in sacris ordinibus constitutos cuiuscunque status, ordinis, & conditionis fuerint, ac Archiepiscopali, Episcopali, vel alia maiori dignitate præfulgeant, ex negotiatione illicita aut alias contra sacros canones quomodolibet acquisita quæ pro tempore post obitũ eorum, qui etiam ex facultate quam habuerint testandi, condito testamento, vbiuis locorum decesserint, & decedent, aut quibus illos, etiam eis viuentibus priuari & eis destitui contigerit, & præsertim quondam Andreæ Iapiro de sancto Ioanne Rotundo presbyteri, seu religiosi, extra Roman. Curiam ad illam forsan veniendo

Bona omnia clericorum per negotiationem illicitam quæsita, quæ tempore obitus eorũ inuenta fuerint, ipso iure pertinent ad S. R. Ecclesiam consequunt quoque per quoscunque personas Ecclesiasticas via quacunque sacris canonibus prohibita.

defuncti hactenus remanserunt, remanent, & remanebunt ad eandem Cameram, & non alios, etiam in quibusuis cathedralibus, etiam Metropolitan. & collegiatis, ac aliis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus: Militiis cæterisque beneficiis ecclesiasticis cum cura sæcularibus & quorumuis ordinum regularibus, qualitercunque qualificatis successores, illa in titulum, commendam, administrationem, communionem, ac alias quomodolibet pro tempore obtinentes, etiam si ad illa, vigore prioris tituli, ius regrediendi, seu accedendi, aliquibus concessum fuerit, spectare, ac sub nomine spoliorum venire, illáque vti spolia ad Cameram ipsam pertinentia perpetuo colligi, & recuperari potuisse, posse, ac debere. Et ita per quoscunque Iudices quauis auctoritate fungentes in quacunque instantia, sublata eis quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere. Necnon irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes dilecto filio nostro Guidoni Ascanio Sanctæ Mariæ in via lata, Diacono Cardinali de Sancta Flora nuncupato, Camerario nostro, & eius in camerariatus officio successoribus, quatenus spolia ipsa, prout alia ipsius Cameræ iura, exigi, & recuperari, ac præsentes inuiolabiliter obseruari faciat, nec permittat Cameram ipsam, vel pro ea agentes, desuper modo aliquo molestari, perturbari, aut inquietari. Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras, & pœnas ecclesiasticas, & appellatione postposita, compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, censuras, & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus, aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus fe. re. Bonifacij Papę viij. prædecessoris nostri de vna: & Concilij generalis de duabus dietis, & aliis constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnō ecclesiarum monasteriorum, ordinum militiarum, & beneficiorum prædictorum iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis illis, & dilectis filiis illorum capitulis, conuentibus superioribus, & personis, sub quibuscunq; tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam Motu, & scientia similibus, concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim, ab apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam, & expressam, de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo, nonis Nouembris, Pontificatus nostri Anno Primo.

Hæc constitutio non indistinctè lata est ab hac enim tria genera personarū soluuntur videlicet Cardinales & decedētes in Curia & ij qui priuilegio speciali vel generali testandi vtati nec suorum officiorum, vel aliis haberent, etiam si extra curiam decederent: quorum tertium intelligendum videretur, summodo testati decederent, vel haberent clausulam qua fieret facultas cognatis eorum succedendi eis ab intestato, facultas enim testandi nō potest prodesse nisi testetur cui facta est illa, vt palam est, argu. l. ex imperfecto. & l. Hac consultissima, C.

Nullum antiquius negotium debet vrgere & sollicitos reddere eos quibus commissa est cura pascendi animas quam cæleste, illud lucrum & fœnus talenti cælitus sibi crediti, id tamen multis in contemptum abiit iis qui diligentius student auaritiæ quam Deo ita vt non illos Dei ministros sed sinistros negotiorum trapezitas existimes nec mirum sit si tam fœdè Sacerdotij nomen apud vulgus laceretur aut creditu difficile sit plus obesse quam prodesse videantur. Dum inaugurantur ad ministerium Ecclesiasticum pollicentur se solum Deū in hæreditatis partem accepturos, perfidè tamen breuissimi lucelli gratia à fide data recedunt & in quæstus auiditate toto conatu insudant clamat Euangelista neminem posse Deo & Mammonæ famulari, docet Paulus parum decere negotia sæcularia eos qui spiritualibus dediti sunt. Sic enim venalis non solum fertur anima sed & ipsa sacra in animarum perniciem venalia veluti locantur tum Sacerdotes hisce cupiditatis & auaritiæ spiculis saucij, effrontes veluti scurræ, laicorum res ambiunt varia pacta transigunt vt domus & familia augeantur. Hæc profectò lucri auiditas animos absorbet mendacia nutrit & dolos nectit, atque vt inquit S. Thomas hæc ars habet speciem mali, & ideo interdicta est clericis. His ergò flagitiis optimè occurrit Apostolorum Canon 7. quem sic accepimus Episcopus aut Presbyter aut Diaconus nequaquam sæculares curas assumant, sin autem, eiiciantur, & can. 27. Clericus fideiussionibus inseruiens abiiciatur. Et can. 80. Diximus quòd non oporteat Episcopum aut presbyterum publicis se administrationibus immittere, sed vacare & admodum se

exhibere

exhibere vilibus Ecclesiasticis, communi igitur inducito hoc non facere aut deponitor. Et can. 82. statuitur vt Episcopus aut presbyter aut Diaconus militiæ vacans deponatur. Concilium generale Calcedonense can. 3. sic sanxit. Peruenit ad sanctam Synodum quod quidam qui in clero videntur Electi propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiunt & secularia negotia sub cura sua suscipiunt, Dei quidem mysterium paruipendentes secularium verò discurrentes domos & propter auaritiam patrimoniorum suscipientes sollicitudinem. Prohibet itaque sanctum hoc magnumque Concilium nullum deinceps aut episcopum aut clericum aut monachum possessiones conducere aut negotiis secularibus se immiscere præsertim pupillorum, si forte leges imponunt inexcusabilem curam aut Ciuitatis episcopus Ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere percipiat aut orphanorum & viduarum earumque personarum omni defensione carentium quæ maximè Ecclesiastico indigent adiutorio & propter Domini timorem causa deposcat, si quis autem de cætero transgredi statuta tentauerit qui est huiusmodi ecclesiasticis increpationibus subiacebit. Hactenus Concilium Calcedonense. Hac de causa Pius IIII. Variis editis constitutionibus, & superiore potissimum omnem negotiationis curam Sacerdotibus interdixit, & facultatē disponendi de bonis illicito illo negotiorū abusu partis abstinuit necnon huiusmodi testamenta irrita declarauit & singula illa bona vice spoliorum haberi voluit quæsita præsertim tum illicita negotiatione, tū ex beneficiis contra iura retentis, ex officiis secularibus contra iura exercitis, ex arte medica & chirurgica, vel alia eis prohibita, ex obsequiis item indecenter Regibus, & aliis secularibus personis contra statuta canonum exhibitis, sunt, reseruata Papæ arg. cap. Præterea, &c. Cum iam dudum, &c. de multa de præb. quæ de iniusta retentione beneficiorum loquuntur, & c. 1. & 2 & c. sed nec procuratores villarum, & c. Sententiam sanguinis, & c. secundum ne cler. vel mona. per quæ complura officia & contractus, & obsequia erga laicos clericis & monachis prohibeantur argumento item ca. tua. de homici. per quod & notata ibi vetantur eisdem ars Chirurgiæ, & medicinæ, & c. 1. & 2. de postul. per quæ vetantur esse aduocati coram iudicibus secularibus, & aliorum, de quibus est armata militia clerici arma portantes, cum ei annotatis de vita & honest. cleri. & tradita Thom. 2. 2. q. 40. art. 2. quæ omnia videntur limitanda, ne procedant in clericis secularibus in minoribus tantum ordinibus constitutis, & carentibus beneficiis ecclesiasticis saltem sibi ad victum sufficientibus, ij enim videntur posse iustè exercere officia & artes, præstare obsequia Regibus, & aliis secularibus. Conducere item prædia, & villas, sicut & alij laici arg. c. de postul. quod à contrario sensu probat secundùm gloss. eius receptam postulare posse coram iudicibus secularibus, etiam in causis profanis, licet id prohibeatur constitutis in sacris, etiam si non habeant beneficia, & constitutis in minoribus, si habeant illa sufficientia, eadémque ratione videntur limitanda ne procedant in constitutis in sacris non habentibus vnde viuant, neque in habentibus beneficia tenuia victui suo imparia, quoniam etiam isti possunt eiusmodi officiis, & artibus, victum sibi quærere arg gloss. cap. clericus victum. 91. dist. & glo. cap. canonum, 14. q. 4. iuxta doctrinam Panor. in d. cap. 1. de postul.

VI.

Constitutio Pauli 4. super alienationibus bonorum Ecclesiasticorum reducitur ad viam & terminos iuris communis.

PIVS Papa IIII. Motu proprio &c.

PROVIDA Romani Pontificis circumspectio, ea quæ tertiis suadentibus causis emanarunt, ex aliis non minus attendendis rationibus, ad rationis tramitem reducit: prout rerum qualitate digesta salubriter conspicit expedire. Dubium siquidem fe. re. Paulus Papa IIII. prædecessor noster ex certis tunc expressis & nobis notis causis Motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnes & singulas alienationes & in emphyteosim seu censum perpetuum, aut tertiam vel aliam generationem seu hominis vitam aut aliud tempus vltra triennium, locationes vel concessiones seu permutationes, hippothecas & obligationes de quibusuis castris terris oppidis ciuitatibus, & locis, aut aliis bonis immobilibus, seu rebus et iuribus tam spiritualibus quam temporalibus Romanæ Ecclesiæ, & quarumcunque Cathedralium etiam Metropolitanarum & aliarum Ecclesiarum, necnon Monasteriorum domorum, & aliorum regularium locorum, & quo-

Pauli 4 constitu habes sup. fo. 367. immediate nobis.

& quorumuis beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura & sine cura, secularium & quorumuis ordinum regularium, necnon hospitalium & aliorum piorum locorum quorumlibet per quoscunque Ro. Pontifices prædecessores suos, seu eorum auctoritate vel mandato per Camerarios suos & clericos Cameræ Apostolicæ præsidentes, ac quosuis Ecclesiarum Monasteriorum & domorum prælatos & beneficiatos, necnon hospitalium & aliorum regularium & piorum locorum Rectores cuiuscunque dignitatis status gradus ordinis & conditionis existentes, etiamsi Cardinalatus honore pollerent, in damnum Ecclesiæ, seu non seruatis solemnitatibus à iure requisitis, aut alias nulliter hactenus factas, & contractus superinde sub quibusuis formis & verborum expressionibus habitos & celebratos, etiam si iuramento vallati existerent, & quantumuis longa temporis præscriptione robur sumpsisse dici possent, ac ipsius Rom. Ecclesiæ fauorem & commodum concernerent, per suas sub plumbo expeditas literas rescindit, irritauit, cassauit, & annullauit ac viribus omninò vacuauit. Voluitque detentores Castrorum terrarum oppidorum ciuitatum & locorum prædictorum ad illa ac bona res & iura præfata Rom. & Cathedralibus etiam Metropolitan. ac aliis ecclesiis, necnon Monasteriis domibus & hospitalibus, necnon beneficiis piis locis relaxan. & de fructibus tam hactenus perceptis quam in posterum percipien. realiter satisfacien. teneri, & ad id etiam sent. cen. & pœnis ecclesiasticis ac etiam pecuniariis, omnibúsque aliis opportunis iuris & facti remediis cogi & compelli, ac quicquid secus super iis à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attentari irritum & inane decreuit. Et deinde exequutionem dictarum literarum fieri cupiens, motu simili tunc Curiæ Cameræ Apostolicæ generi Auditori coram quo iam constitutio prædicta seu illius transumptum prædictum reperiebatur, tam ad tunc procuratoris Fiscalis pro iis, quæ Rom. Ecclesiam & sedem & Cameram Apostolicam concernebant, quam ad singulorum aliorum Ecclesiarum Monasteriorum domorum hospitalium beneficiorum & piorum locorum prædictorum, quod coram eo ad exequutionem huiusmodi petendam comparerent, prælatorum seu procuratorum sindicorum œconomorum aut alias quomodolibet ad id faciendum mandatum seu potestatem legitimam habentium instan. singulorum castrorum terrarum oppidorum aliorumque bonorum immobilium, seu rerum & iurium prædictorum detentores ad illos illas & illa, respectiuè relaxandum, & de fructibus præfatis satisfacien. vel quamobrem id facere non tenerentur docendum sub excommunicationis latæ sententiæ, necnon pecuniariis ipsius Auditoris arbitrio moderan. & applican. pœnis etiam per edictum publicum constito summariæ, &c. de non tuto accessu moneret, requireret, & elapso tempore & termino in singulis monitoriis huiusmodi per eum statuendo illisque non comparen. illico, seu illis etiam comparentibus, & vt præfertur non docentibus, seu alias constituto sibi summariè simpliciter, & plano, sine vlla terminorum substantialium nuncupatorum, aut alterius cuiuscunque telæ iudicialis obseruatione, de alienationibus seu locationibus permutationibus hypotecis vel obligationibus præfatis, & qualibet earum, & qui in damnum Ecclesiæ seu loci à qua vel quo factæ fuisse prætendebantur, tenderet, seu non seruatis solemnitatibus à iure requisitis aut alias nulliter factæ forent, & quatuor terminis consuetis ad docendum, tam suis quam ipsius Auditoris monitorialibus literis vt præfertur decernen. paruisse cen. & aduersus ipsos non parentes ad declarationem incursus censurarum & pœnarum prædictarum, & post declarationem huiusmodi ad earundem censurarum & pœnarum aggrauationem, necnon interdicti, & brachii secularis inuocationem, etiam vnico contextu simul & semel procederet & totaliter exequeretur ac exequi mandaret, & faceret, quacunque appellatione remota commisit & mandauit, cum potestate non solum detentores ipsos præsentes sed etiam anteriorum detentorum si qui forent pro fructibus perceptis, & alios quoscunque tam in decretis quam in exequutionibus decernendarum monitorialium huiusmodi nominandos, etiam sub similibus cen. & pœnis inhibendi, & contra inobedientes, seu contrauenientes simili modo vt supra proceden. & illos si qui ex monendis præfatis pupilli aut minores forent, ad legitimè comparen. citandi, & eis non comparen. & absentibus, & non parentibus de curatore ad litem huiusmodi

Alienationes locorum Ecclesiæ & locationes vltra triennium in damnum Ecclesiæ non seruatis solemnitatibus factas annullauit & rescindit Paulus 4.

Detentores & occupatores bonorum malè alienatorum ad restitutionem compelluntur.

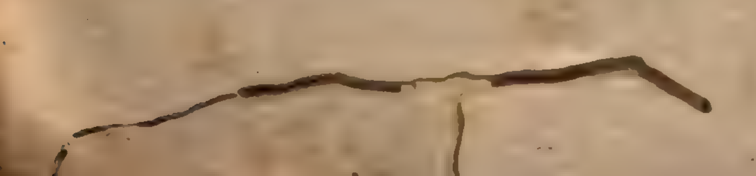
Deputatio Iudicis pro decisione controuersiarum huiusmodi alienationum.

huiusmodi procidendi, & in præmissis etiam diebus & horis præterquam in honorem Dei feriatis, ac alias iuxta ordinationem curiæ suæ in similibus stilum, & in omnibus & singulis præmissis tam per se quam per suum in ciuilibus Locumtenentem seu alium ab eo subdelegatum procedendo aliisque facultatibus necessariis et opportunis, et forsan etiam alia fecit prout in dictis literis et motu proprio desuper manu propria signato plenius continetur. Cum autem sicut accepimus occasione literarum et motus proprij huiusmodi diuersæ lites quæstiones et controuersiæ ortæ, ac diuersa grauamina læsiones perturbationes et incommoda diuersis personis generata et illata, ac literæ et motus proprij huiusmodi rigorosæ exequutioni demandatæ fuerint et earundem personarum animarum molestiam non modicam, plurimorum ad nos querelę delatæ fuerint, et indies deferantur, conquerentium potissimum de rigore vel potius iniustitia literarum et motus proprij prædictorum, præsertim facta interpretatione prout à nonnullis dicitur esse facta, quod contra illos, non possit opponi legitima præscriptio temporis, neque compensatio vel etiam pro melioramentis competens retentio, et pro fructibus bona fide percepti et consumptis excusatio, neque fori declinatio, minusque appellatio, aliáve iuris communis remedia, et quod alienationes factæ à Ro. Pont. solemnitatibus alias à iure requisitis et etiam ad commodum et fauorem et ex de necessitate S. R. E. non valeant, Nos arbitrantes indemnitati Ecclesiarum per anteriores Canones esse abunde prouisum, ad quietem & tranquillitatem singulorum Christi fidelium nostris potissimum temporibus, sinceris exoptantes affectibus, ad tollendum omnem querelarum prædictarum occasionem, literarum & motus proprij prædictorum veriores, necnon processuum desuper formatorum & sententiarum latarum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur Necnon quarumcunque litium desuper forsan motarum & pendentium status ac materia ac nomina & cognomina iudicum & collitigantium præsentibus pro expressis haben. volentes, consideratione etiam dilectorum filiorum populi Romani, vbi propter literas & motum proprium prædict. nouitates nullæ factæ esse dicuntur literas & motum proprium huiusmodi quo ad penden. & futuras censuras, ac si nunquam emanassent ad ius commune & terminos & viam iuris communis ex certa nostra scientia & de Apostolicæ potestatis plenitudine omninò reducimus, reuocamúsque, cassamus, & annullamus, ac virib. vacuamus. Quo vero ad eas causas in quibus vigore literarum & motus proprij prædictorum ad sententiæ prolationem est processum illos contra quos est sententiatum, ut sint propterea censuris huiusmodi absoluimus, concedimúsque & volumus, quod etiam si ab eisdem sententiis non appellauerint aut interpositas per eos appellationes deserta remanserit, ac etiam ad earundem sententiarum exequutionem processum fuerit, possint nihilominus firma remanente exequutione iam facta, præ eorum & cuiusq; eorum libito voluntatis super sententiarum exequutionúmque huiusmodi & quorumcunque inde secutorum iniustitia & nullitate coram suis competen. ordinariis siue specialiter delegatis Iudicibus agere, & expediri in causis quæ ipsis secundum iuris communis dispositionem posthabitis, bulla, & motu proprio prædictis procedi, & sententiari & diffiniri debeat. Ita vt si huiusmodi sententiarum cum inde secutis à dictis ordinariis vel Iudicibus specialiter delegatis per viam nullitatis vel iniustitiæ reuocari contigerit etiam quod vnica sententia sit in fauorem priorum possessorum exequutioni demandetur, firma manente appellatione quo ad caput deuolutum. Et ita per quoscunque Iudices quauis auctoritate fungen. etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales sublata &c. Irritum quoque, &c iudicari & diffiniri præsentiumque (quas vim legis in perpetuum habere volumus) solam signaturam sufficere, & postquam per Cursores locis consuetis more solito publicatæ fuerint, statim omnes afficere, & earum transumptis vnius ex dilecti filij nostri in alma Vrbe Vicarij Iudicibus manu subscriptis, eiusdémque Vicarij sigillo obsignatis, non minus quam ipsis originalibus credi, & fidem adhiberi decernimus, & declaramus. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis renunciationibus, & de non contrauenien. obligationibus desuper factis etiam iuramento, quod quo ad hoc relaxauimus vallatis, priuilegiis quoque indultis & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum

Executionem constitutionis Pauli 4. variæ multæque dissidia comitabantur. quamobrem eam mitiore & dulciore iuris remedio declarauit Pius 4.

Absoluit Pontifex condemnatos à censuris & causas decidendas mandat reuideri secundum iuris communis dispositionem.

motu proprio & scientia similibus quomodolibet concessis, &c. Quibus omnibus & singulis in literis latiss extenden. etiam si de illis &c tenores, &c. hac vice dunta xat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis & consuetis.

Datum Romæ apud sanctum Marcum tertio Idus Septembris Anno Primo.

VII.

Indictio prosecutionis Sacri Concilij Tridentini.

Sub Paulo IIII. Concilium Tridentinum cum Germaniam armis & discordiis ardere videret, omnes fere Episcopos Germanos præsertim principes electores suis cõsultũ Ecclesiis & Concilio abiisse, decreuit tanta necessitati non reluctari & ad meliora tempora retinere vt patres quod eis agere nõ liceret suis omnibus prospectũ ad suas Ecclesias regredi valerẽt. Hinc suspensa fuit sacra Synodus per bienniũ. Tandem sub Pio IIII. prosequuta.

PIVS Papa IIII. Ad perpetuam rei memoriam.

AD Ecclesiæ regimen, licet tanto oneri impares, sola Dei dignatione vocati, statim circunferentes mentis oculos per omnes reipublicę Christianæ partes cernentésque non sine magno horrore, quam longè latéque pestis hæresum, & schismatis peruasisset, & quanta Christiani populi mores correctione indigerent, in eam curam, & cogitationem, pro suscepti muneris officio incumbere cœpimus quemadmodum ipsas hæreses extirpare, tantumque. & tam perniciosum schisma tollere, moresque adeo corruptos, & deprauatos emendare possemus. Cum autem intelligeremus ad hæc sananda mala aptissimum esse remedium, quod sancta hæc Sedes adhibere consueuisset, œcumenici generalisque Concilij eius congregandi, & Deo iuuante celebrandi, concilium cepimus. Indictum illud quidem antea fuit à fe. re. Paulo III. & eius successore Iulio prædecessoribus nostris, sed variis de causis sæpius impeditum, & interpellatum perfici non potuit. Siquidem Paulus cum id primo in Vrbem Mantuam, deinde Vicentiam induxisset; quasdam ob causas in literis eius expressas id primo suspendit. postea Tridentum transtulit. Deinde cum quibusdã de causis ibi quoque eius celebrandi tempus dilatum fuisset, tandem suspensione sublata, in eadem ciuitate Tridentina inchoatum fuit. Verum cessionibus aliquot habitis, nonnullis decretis factis, ipsum postea concilium aliquibus de causis accedente etiam Sedis Apostolicæ auctoritate, Bononiam transtulit. Iulius autem qui ei successit, in eandem ciuitatem Tridentinam id reuocauit, quo quidem tempore facta alia quædam decreta sunt. Sed cum noui in propinquis Germaniæ locis tumultus excitati fuissent: & bellum in Italia, & Gallia grauissimum exarsisset, rursus Concilium suspensum, & dilatum fuit, adnitente nimirum humani generis hoste, aliásque ex aliis difficultates, & impedimenta obiiciente: vt tantum Ecclesiæ commodum, quod prorsus auferre non poterat, saltem quam diutissimè retardaret. Quantopere vero interea auctæ fuerint, & multiplicatæ, ac propagatæ hæreses, quantopere schisma creuerit: sine maximo animi dolore nec meminisse possumus, nec referre. Sed tandem pius, & misericors Dominus, qui nunquam ita irasci tur, vt misericordiæ obliuiscatur, Regibus, & Principibus Christianis pacem & vnanimitatem donare dignatus est. Qua nos occasione oblata, maximam in spẽ venimus, ipsius misericordia freti, forte vt his tantis quoque Ecclesiæ malis eadem Cõcilij finis imponatur. Nos itaque ad schisma, hæresésq; tollendas, ad corrigendos, & reformandos mores, ad pacem inter Christianos Principes conseruandam, celebrationem eius non esse duximus diutius differendam. Habita igitur cum Venerábilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, factis etiam concilij nostri certioribus carissimis in Christo filiis nostris Ferdinando Romanorum Imperatore electo, & aliis regibus, atque Principibus, quos quidem, sicut de eorum summa pietate, & sapientia nobis pollicebamur: paratissimos ad ipsius Concilij celebrationem adiuuandam inuenimus, ad Dei omnipotentis laudem & gloriá, atque Vniuersalis ecclesiæ vtilitatem de eorundem fratrum nostrorum consilio & assensu, Sacrum œcumenicum & generale Concilium, authoritate eiusdem Dei & beatorum Petri et Pauli Apostolorum, qua nos quoque in Terris fungimur, *freti & subnixi in Ciuitate Tridẽtina ad sacratissi diem Resurrectionis Dominicæ proxime futurum indicimus & ibi celebrandum sublata suspensione statuimus atque decernimus. Quocirca venerabiles fratres nostros omnibus ex locis Patriarchas Archiepiscopos Episcopos & dilectos filios Abbates cæterosque quibus in Concilio generali accedere & sententiam dicere iure communi vel ex priuilegio vel ex antiqua

**Matth. 16. cap. quanto de translat. Episcop. ca. vlti. vt Eccl. benefi. c. ad Apostolicæ. §. pen de re iudic. in 6. c. 1. de homicid. & lib. Pelagius 2. in 1. Epist. circa princip.*

antiqua consuetudine licet, vehementer in domino hortamur & monemus atque etiam districte præcipiendo mandamus in virtute sanctæ obedientiæ in vi quoq; iuramenti quod præstiterunt & sub pœnis quas in eos, qui ad Concilia generalia conuenire neglexerint sacris sciunt esse canonibus constitutas vt ad Concilium ibi celebrandum conueniant intra eum diem nisi forè fuerint impedimento legitimo præpediti, quod tamen impedimentum per legitimos procuratores Synodo probare debebunt. Monemus propterea omnes & singulos quorum interest in interesse ve potuit in Concilio esse non negligant. Carissimos vero in Christo filios Romanorum Imperatorem electum cæterosque Reges & Principes quos optandum sanè esse Concilio interesse possent hortamur & rogamus vt si ipsi interesse Concilio non potuerint vt Oratores suos prudentes graues & pios viros vtique mittant quo ipsorum nomine illi intersint, curentque diligenter pro sua pietate vt ex eorum Regis atque dominij prælati sine recusatione ac mora tam necessario tempore, Deo & Ecclesiæ officium suum præstent, eosdem etiam curatos esse minime dubitantes: vt per ipsorum regna, & dominia tutum, ac liberũ iter Prælatis, eorumque familiaribus, comitibus, & alijs omnibus ad Concilium euntibus, & ab illo redeuntibus pateat, benigneque, ac comiter omnibus in locis recipiantur, atque tractentur, sicut ad hoc nos attinet, ipsi quoque curabimus, qui nihil omnino prætermittere decreuimus, quod ad tam pium, & salutare opus perficiendum à nobis in hoc loco constitutis præstari possit: nihil, vt Deus scit, quærentes aliud, nihil propositum habentes in hoc Concilio celebrando, nisi honorem ipsius Dei, dispersarum ouium reductionem, ac salutem & perpetuam Christianæ Reipublicæ tranquillitatem ac quietem. Vt verò hæ literæ, & quæ in eis continentur, ad omnium quorum oportet, notitiam perueniant: nec quisquam ea excusatione vti possit, quod illa ignorauerit: præsertim cum non ad omnes, quos de his literis certiores fieri oporteret, tutus forsitan pateat aditus, volumus & mandamus: vt in Basilica Vaticana Principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranen. tunc cum in eis populus, vt Missarum solennibus intersit, congregari solet, palam, clara voce à cursoribus nostræ cursoribus, seu Notariis aliquibus publicis recitentur, & postquam recitatæ fuerint, ad valuas earum Ecclesiarum, itemque Cancellariæ Apostolicæ, & in loco solito Campi Floræ affigantur ibique quo legi, & omnibus innotescere possint, al quandiu reliquantur. Cum autem inde amouebuntur: earum exempla in iisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, & affixionem omnes, & singulos, qui his literis comprehenduntur, post duos menses à die publicationis, & affixionis earum volumus perinde astrictos, & obligatos esse, ac si ipsimet illæ coram æditæ, & lectæ fuissent. Transsumptis quoque earum que manu publici alicuius Notarij scripta, subscriptave, & sigillo ac subscriptione alicuius personæ in dignitate ecclesiastica cõstitutæ munita fuerint vt sine dubitatione vlla fides habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo. &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo Sexagesimo, tertio Kal. Decembris Pontificatus Nostri Anno Primo.

Concil. carthag. 3. c. 43. & Sess. 24. cum Trid. c. 2. in fin. de reformat.

Sublata quacunque suspensione auspicata sit prosequutio Concil. Trid. XVIII mens. Ian. anno M.D.LXII. Prima Sess. 16. Febr. eiusdem anni habita est de librorum delectu & omnibus ad Concilium fide publica inuitandis.

VIII.

Prostitutis & impudicis mulieribus ornatus pudicarum mulierum prohibetur.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

CVM nostræ intentionis semper fuerit, omni cura, solicitudine & diligentia, ea præsertim quæ ad ornatum & decorem huius almæ nostræ Vrbis tendere dignoscuntur, fouere, ampliare & augere, illisque vndequaque prospicere: cumque gratiæ & statuta huiusmodi quo sæpius Apostolicæ potestatis plenitudine & robore fuerint communita & confirmata, efficaciora & validiora redduntur, & sint firmius perpetuis futuris temporibus permansura: Cum igitur acceperimus per fe. rec. prædecessores nostros Iulium III. & Paulum IIII. dilectis filijs pro tempore existentibus Almæ Vrbis Conseruatoribus specialiter demandatum, ne muliebrem ornatum per pudicas & honestas mulieres Romanos deferri solitum,

materno sermone (*il lenzolo*) nuncupatum, à meretricibus vel aliter impudicè & inhonestè viuentibus mulieribus intercipi vel deferri permitterent, & paterentur & vt rhedarum vsum (*dicti lizecchi*) quominus præfatæ improbæ vitæ mulieres in illis incederent, pariter interdicerent sub pecuniariis & aliis eorum arbitrio infligendis applicandis & exequendis pœnis. Nos prædicta omnia & singula vitæ & morum honestati plurimum conferre, animaduertentes, motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, prædicta omnia & singula, et inde hactenus subsecuta approbamus, confirmamus, nostrumque et Sedis Apostolicæ robur illis impartimur, et quatenus opus sit de nouo concedimus et indulgemus, plenúmq; illi robur adiicimus. Et nē pudicis huiusmodi ornatus, ab impudicarum manibus exceptus, à pudicis et honestis forrasse dum illis destituti, et propterea derelinqui contingat. Itaque omninò inter pudicarum, et impudicarum habitus apparens differentia, volumus præcipimus et expressè mandamus, vt Matronæ et aliæ quibus ob probitatem vitæ, habitus et ornatus huiusmodi conuenit, siue pedestres siue in rhedis per Vrbem incedentes ornatæ dicto habitu deferendo vt dicitur (il lenzolo) publicè cant et progrediantur, illudque deferre debeant et teneantur. sin autem excommunicationis, et latæ sententiæ pœnas ipso facto incurrant, non nisi à nobis, vel ad id specialiter potestatem habente absoluendis Priuilegiis. Indultis constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis cæterisque contrariis non obstantibus quibuscunque.

Mulierum pudicarū ornatus à meretricibus distinctus.

Antiquis tanto precio habita est modestia vt nulli illius excedere metas vnquam fas fuerit. Discreta illis erant indumenta pro qualitatum & facultatum ratione & vt ridiculum est purpurea veste induere simias sic multo turpius honesta mulieris aut virginis pallio pudidum scortum incedere Hoc vt indignum ita & prohibitum hac Pij quarti constitutione. Olim certum erat discrimen vestium Matronæ etenim & spectatæ pudicitiæ mulieres capillo & toga ad talos demissa discriminabantur à meretricibus, istis flaua coma, illis nigra data erat vnde Iuuenalis.

Et nigrum flauo crinem abscondente galero
Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Vbi Poeta loquitur de Messalina, Claudij Imperatoris vxore, quæ matronalem pudicitiam mentiens, nigros crines ferebat: sed, vt erat omnium impudentissima, cum ad lupanar iret suam libidinem expletura, ne agnosceretur, flauo galero caput tegebat. Et huc quoque spectare potest quod Horatius lib. 1 Car. Ode 5. Pyrrhæ meretrici flauum crinem tribuit.

Cui flauam religas comam
Simplex munditiis?

Et ante eos Euripides in Electra, introducit Electram hæc de Clytemnestra, matre impudica, dicentem.

Ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκεις κόμης. *Id est.*
Flauos speculi indicio cincinnos componebas.

Verumtamen his Ouidius Fastorum li. 2. minimè conuenire videtur cum ornatum Lucretiæ matronæ castissimè his versibus describit.

Forma placet niueusque color, flauique capilli,
Quique aderat nulla factus ab arte decor.

Et Catullus in Argonauticis, siue de Nuptiis Pelei, & Thetidos de Ariadna loquens.

Non flauo retinens subtilem vertice mitram.

Et in epig. de Coma Berenicis.

Fixa corona foret: sed nos quoque fulgeremus
Deuotæ flaui verticis exuuiæ.

Fuit etiam toga talaris muliebris pudicitiæ indumentum quemadmodum meretrices succinctiore veste vterentur gestabant etiam omnes matronæ pro capitis tegumento tenues vittas insigne pudoris vt loquitur Ouidius, denegabantur autem meretricibus vt colligimus ex Seruio lib. 7. Æneidos in illum versum.

Soluite crinales vittas canite Orgia mecum.

Vittarum huiusmodi plena sunt varia Poemata. De his Tibullus li. 1. elegia 6. Sic cecinit.

Sit modò casta doce: quamuis non vitta ligatos
Impediat crines, nec stola longa pedes.

Ouidius

Ouidius lib. 3. Fastorum, de Silvia Sacerdote Vestali.

Ignibus Iliacis aderam, cum lapsa capillis
Decidit ante sacros linea vitta focos.

Et lib. 4. de Veneris festo.

Rite deam colitis Latiae matrésque nurúsque,
Et vos quis vittae, longáque vestis adest.

Et lib 2. de Trist. volens ostendere, se libros de Arte, non scripsisse grauioribus foeminis, post horum versuum repetitionem.

Este procul vittae. mox addit,
Ecquid ab hac omnes rigidas summouimus arte,
Quas stola contingi, vittáque sumpta vetat?

Colligamus iam ex scriptoribus prophanis quantus olim fuerit ornatus mulierum, tum ex Christianis quomodo ille damnetur & Christiana professione indignus censeatur. Conqueritur Clitipho apud Terentium de ingenti illo muliebris cultus apparatu.

Non cogitas (inquit) hinc.

Quibus verbis abundè insectatus est foeminarum vitium in pulchritudine comparanda, quod alij longiore sermone ac passim vituperare non desinunt, namque omni tempore hoc vitium se extulit, magnúmque campum scriptoribus reliquit, vbi eloquentiae vires exercerent, & Clemens etiam Alexandrinus, cum & vt philosophus, & vt Christianus suae aetatis luxum amplius iam ferre non posset, ad huiusmodi vitium coercendum multa praecepta sibi exquirenda esse putauit, quae in libros τοῦ παιδαγωγοῦ coniecit: sed vt proprius ad Latini poetae mentem accedam, existimo ipsum illic Sybaritarum morem respexisse, apud quos legem fuisse produnt, anno priore mulieres inuitandi, si quas ad conuiuium, aut publicum aliquod sacrificium interesse vellent, concedebant enim ipsis illud spatium, quo se comere, atque ornare per otium possent: meminit autem huius legis Plutarchus in conuiuio septem sapientum, neque non Athenaeus Δειπνοσοφιστῶν lib. 12. his verbis. Συβαρῖται ἐξωκείλαντες εἰς τρυφὴν ἔγραψαν νόμον τὰς γυναῖκας εἰς τὰς ἑορτὰς καλεῖν, καὶ τοὺς εἰς τὰς θυσίας καλοῦντας πρὸ ἐνιαυτοῦ τὴν κλῆσιν ποιεῖσθαι, ἵνα ἀξίως ποιούμεναι τοῦ χρόνου, τὴν δ' ἐσθῆτα καὶ τὸν λοιπὸν κόσμον προάγωσιν οὕτως εἰς τὰς κλήσεις, hoc est, In delicias soluti Sybaritae legem sanxerunt, vt mulieres ad festa vocarentur, atque eas, quae vocarentur ad sacrificia, oportebat per annum priorem apparatum comparare, quò dignum tempore vestium, aliusq; mundi muliebris facientes in conuentus adducerentur: neque verò hoc quicquam incredibile videbitur: qui de Sybaritarum luxu cognita habuerit, quae apud diuersos scriptores huius generis plura memoriae prodita sunt.

Romanorum luxus vt in omnibus non vulgaris fuit: sic & in vestium profusione superbia notatur apud authores. Valerius lib. 5. tit. secundò scribit: Sancitum fuisse à Romanis, vt foeminae purpurea veste, & aureis segmentis vti possent. Et idem lib. 2. tit. 1. inquit, vini vsum olim Romanis foeminis fuisse ignotum, ne in aliquod dedecus prolaberentur, quia proximus à Libero patre temperantiae gradus ad inconcessam Venerem esse consueuit. Caeterùm, vt non esset tristis earum, & horrida pudicitia, sed honesto comitatis genere temperata esset, indulgentibus maritis, & auro abundanti, & multa purpura vsae sunt, quo formam suam concinniorem efficerent, summa cum diligentia capillos cinere rutilarunt, & hac potissimè cultus, & ornatus voluptate gaudent foeminae, vt suprà dixi. Hinc est, quod foeminis cura cultus subripi non potest, vt dicit Cornelius Celsus, lib. [illegible] & sunt duae res, quae nunquam satis ornantur, nauis, & mulier, vt scribit Plautus in Poenulo.

Etiam habetur apud Tit. Liuium lib. 34. Munditiae, ornatus & cultus foeminarum insignia sunt his gaudent, & gloriantur. facit dictum [illegible] cum ait, [illegible] à [illegible] viris munditias mulieribus laborem [illegible] Hunc mundum muliebrem appellauere maiores nostri, de quo Vlpianus in l. arg. §. mundus ff. de auro & arg. leg. [illegible] mundus muliebris est, quo mulier mundior fit. & post aliqua subdit differentia inter mundum muliebrem, & ornamentum. Mulier enim potest esse munda, non tamen ornata, vt fit in his, quae se mundauerint lotae in balneo, neque se ornauerint. Contra est aliqua post somnum statim ornata, non tamen emundata. & amplè huiusmodi differentia per Tiraq. in l. 3. connubiali. § est & Valerij & in d. l. satis comprobat mulieres, maximè vxoratas, debere ornari cultu honestiori. testis est Macrobius lib. 2. Satur. loquens de Iulia, Augusti filia, quae, cùm aliquando propter profusiorem seu licentiorem vestitum offendisset oculos patris tacentis, postera die

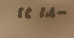
mutanis cultus sui morem. & latum patrem, affectata seueritate, complexa est. At ille, qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit. Et quantum hic ait, in filia Augusti probabilior est cultus, non defuit patrocinio suo Iulia, his verbis: Hodie enim me patris oculis ornaui, heri viri. Ideò dicit Bald. in cons. 30. in c. viso testamento excels. 4 in 5 vol. quòd viduæ, (quoniam maritis carent quibus sunt caræ) non debent tam preciosa atque nitida vestimenta ferre, quam quæ maritos habent, quasi hic omnino liceat maritatis. Cùm ornatus mulierum fiat gratia viri l. si vt certo. § interdum. ff. commodati.

Sed quanto rectius, sanctius, iustius scribit Ambrosius Dæmonum infernalium esse cætum, fastum mulieris ornatæ, quanto sapientius sacri doctores hæc detestantur quantò verius Diuus Cyprianus contra immodicum fœminarum ornatum, citat illud Pauli, 1 ad Timoth. Sint mulieres cum verecundia, & pudicitia componentes se: &c. Et 1. Pet. 3. Sit in muliere non exterius ornamentum, &c. Non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri. aut indumenti vestimentorum cultus, &c. Item illud Isaiæ. 3. Pro eo quod exaltatæ sunt filiæ Syon, & ambulauerunt erecto collo, decaluabit Dominus verticem, &c deinde subdit. Quis nam id execretur & fugiat quod aliis fuerit exitio, quis id appetat, & sumat, quod ad necem alterius pro gladio fuerit & telo, si hausto poculo moreretur ille qui biberet, venenum scires esse lethale, quod acceptum potuit occideret nec ederes inde, nec biberes, vnde interiisse alios ante conspiceres. Nunc quanta ignorantia veri, est id velle quod & nocuerit semper & noceat: & putare quod inde ipsa non pereas, vnde alios periisse cognoscas, Nec enim Deus aut purpureas, aut coccineas oues fecit, nec margaritis contexta serica, & numerosa compage diggestis monilia Deus instituit, quibus ceruicem fecit, absconderet, vt operiatur illud quod Deus in homine formauit, conspiciatur desuper id quod Diabolus adinuenit, An vulnerata inferri auribus Deus voluit, quibus & innocens adhuc infantia, & mali secularis ignara crucietur, vt postea de aurium cicatricibus & cauernis preciosa grana dependeant Cypr. de hab. Virg. vtinam insanis istis mulieribus prodessent cùm tot doctis cõctionibus, sed eiusdẽ Cypriani monitio dicentis. Quod ornari deputas, quod putas comi, impugnatio est ista diuini operis, præuaricatio veritatis. Non metuis oro quæ talis es, ne cũ resurrectionis venerit dies artifex tuus te nõ cognoscat? ne dicat, opus hoc meũ non est: & hæc imago nostra non est: Cutẽ falso medicamine polluisti, crinem adulterino colore mutasti, expugnata est mendacio facies, figura corrupta est: vultus alienus est, Deum videre non poteris, cum oculi tibi non sint, quos Deus fecit, sed quos Diabolus infecit. Illum tu sectata es, rutilos atque depictos oculos serpentis imitata es de inimico tuo compta, cum illo pariter arsura. Hæc oro non cogitanda sunt Dei seruis, non die semper atque nocte meditanda? Viderint quid sibi nuptæ per placendi studium, de solatio blandiantur: quos dum in excusationem suam proferunt ad societatem criminosi consensus asciscunt.

Vox faucibus hæret quoties audio vocem illam Dei Apoc. 18. Væ ciuitas illa magna, quæ amicta erat purpura & bysso, & deaurata auro & omni lapide precioso, &c quomodo depopulata atque destructa est? &c. Nonne mulierum luxus præsentes clades molitur. Nonne Christus dissuasit maximè solicitudinem illam vanam vestimentorum Matth. 6. de vestimentis quid soliciti estis? Considerate lilia agri, &c. Ob id preciosa quærere vestimenta, res Gentilium est, non Christianorum. Sunt enim qui putant non fore peccatum deferre preciosas vestes. Quòd si hoc verum esset, Ioannes Baptista de vilitate vestimenti non fuisset commendatus. Matth. 3. Cuius vestis erat de pilis camelorum, neque Christus dissuasisset solicitudinem vestimentorum Matth 6.

Paulus quoque 1. Ad Timoth. 2. tradens formam ornandi viris ac mulieribus, inquit de mulieribus: Mulieres in habitu ornato cum verecundia & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste preciosa, sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona. Non vult Apostolus vt ornatè mulieres intrent Ecclesiam, quemadmodum accedunt conuiuium vel choream Nec sic tortis crinibus, id est, preciosis velis, cathenis aureis in collo suspensis, aut margaritis in annulis, vel preciosa & sumptuosa veste. Quid enim es nisi cinis & terra, & homo defectuosus atque mortalis? Quam deuotionem mentis tibi vel alij potest conferre tam luxuriosus vestitus in Ecclesius? Aut quam pudicitiam & honestatem Christianam præfert tam insolens vestitus? Quis non superbum ac luxuriosum iudicet eum, quem sic ornatum atque talem videt, qui malo illo ornatu atque exemplo multa mala prouocat?

Sunt præterea tales communiter venditores corporum. Nam sicut hædera pendens ante ta-

te ta-

te tabernam, designat vinum vendibile: sic hic notatur impudicitia. Vnde tales sunt vna cum hypocritis similes sepulchris dealbatis, foris preciosis, & caetera, Matth. 23. Et similes aeterno fimi, niue, cooperto. Nã mulier ornata, est deauratũ vel depictum quoddam foetidũ interius sepulchrum. Ob id etiam diues ille qui quotidie induebatur purpura & bysso, apud inferos torquetur. Non ergo absque peccato est preciosus vestitus. Vnde Greg. Nemo vestimenta preciosa, nisi ad laudem humanam defert, vt scilicet in caeteris honorabilior appareat. Nam nemo vult indui preciosis vestimentis, vbi non videtur.

Sed quid de illis, qui tot scissuras & formas habent vestimentorum, tot coloribus incertis, vti videmus in domibus regum, sic indui vestimentis mollibus, & abundare maximum illum abusum? Nescitur iam prae nimia ambitione, qua forma vestium nobis paranda sit: nec ibi fit respectus pauperum, nec aspectus aliorum necessariorum, pro domo, vxore & pueris conseruandis: totum in vestimenta exponitur. Et sic pauperes in pera, attamen diuites secundum vestimenta apparemus. Omnes tales sunt veneratores diaboli, qui per vnius vestimenti formam & scissuram multos alios capit. Sed ad mundi regnum & domos regum spectant, non ad caelum. Nam qui mollibus vestiuntur, inquit Christus, in domibus regum sunt.

Apostolus ad Ephesios 6. Coloss. 3. docet, quòd parentes debent filiis duo: disciplinam, id est, eruditionem, & correctionem, id quoque senes debent iuuentuti. Sed illa negligimus, & omnibus viribus insudamus, quatenus ornati sint, & diuitias habeant. Sic fouemus corpus & animam occidimus, peiores lictoribus qui solùm corpus occidunt, non autem animam. Ob id saepe priuentur parentes pueris propter nimiam illam superbiam, &c.

Praeterea Apostolus Petrus docet quoque vitare tam inhonestum habitum etiam legitimos, dicens. Sit honesta conuersatio mulieri ad virum, non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, vti in perlis, cingulis, marsupiis, cultellis, vaginis, annulis, coraliis, &c. calceamentis, tunicis, &c. haec enim omnia exteriora sunt. Non enim in ipsis exterioribus consistit integritas interioris nam cum pulchra sit virtus in quolibet corpore in simplici ac humili speciosior apparet. Cordis ergo pietas omnibus monilibus pyropis & margaritis locupletior existit. Laudentur ergo illae quae deposito meretricio cultu modesto ornatu excellentem animi thesaurum testantur, & hanc Pontificis constitutioni obsequuntur.

IX.

Praelati quandiu intersunt Concilio Tridentino gaudent priuilegiis Alternatiua quoad collationem beneficiorum, indulto exemptionis à solutione decimarum & aliorum onerũ.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam,

CIRCVMSPECTA Romani Pont. prouidentia, singulorum merita et obsequia debita meditatione cõsiderans, illos prout equũ est, specialibus fauoribus et gratiis prosequitur, quos vniuersalis Ecclesiae obsequiis iugiter intentos laborare, ac diuersas expensas subire cognoscit. Hinc est, quod nos, qui dudum omnia, et singula beneficia ecclesiastica cum cura, et sine cura secularia, et quorumuis ordinum regularia qualitercunque qualificata & vbilibet existentia, in singulis Ianuarij, Februarij, Aprilis, Maij, Iulij, Augusti, Octobris, Nouembris mensibus alias quam per resignationem extra Ro. Curiam vacatura, ad collationem prouisionem, praesentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem quorumcunque, collatorum & collatricum secularium & regularium, non tamen Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, aut aliorum sub concordatis inter sedem apostolicam & quoscunque alios initis, & per eos, qui illa acceptare & obseruare debuerant acceptatis & obseruatis, quae laedere non intendebamus comprehensorum, quomodolibet pertinentia nostrae dispositionis per constitutionem nostram desuper editam & in Cancellaria apostolica publicatam reseruauimus, & deinde per eandem constitutionem venerabilibus Fratribus nostris, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis apud suas ecclesias, seu in illarum dioecesibus, pro tempore residentibus gratificari volentes, eisdem Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis, quod quotiescunque, & quandocunque apud eorum Ecclesias seu in eorum dioec. residerent duntaxat, de quibusuis dignitatibus, personatibus administrationibus, officiis, canonicatibus, & praebendis, ac aliis beneficiis ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus, ac quorumuis ordinum regularibus, ad eorum collationem, prouisionem.

Reseruat sibi Pontifex quorundam beneficiorum collationes.

uisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus, quæ in singulis Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus vacare contingeret, dummodo dispositioni apostolicæ generaliter reseruata, vel ex generali reseruatione apostolica, affecta non essent, etiam si præsentationes, nominationes, vel electiones eorum, quæ saluæ procedere consueuissent, reseruatione præfata non obstante, quam quod ad eos locum habere noluimus, liberè disponendi facultatem concessimus. Et successiuè eosdem Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas, vt circa gregem sibi commissum feruentius inuigilarent, quamdiu ipsi apud suas Ecclesias, seu in illarum diœcesi huiusmodi residerent, ab omnibus & singulis decimis, subsidiis, & aliis oneribus ordinariis, & extra ordinariis quomodolibet nuncupatis, per nos, & successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes, ac sedem apostolicam, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac etiam consistorialiter, etiam ad instantiam Regum, & Principum, quomodolibet, & ex quauis etiam quantumuis vrgentissima, iustissima, ac pia, & necessaria causa, etiam pro defensione fidei catholicæ, tamque dictarum Ecclesiarum, tunc & pro tempore impositis, illorumque solutione, per alias nostras literas exemimus, & liberauimus, ad labores, & impensas graues, quas præfati & alij Episcopi, & Patriarchæ sacro œcumenico & generali Concilio in ciuitate Tridentina indicto pro tempore interessentes sustinere coguntur, debitum respectum habentes, ac animo reuoluentes eos inibi residentes vniuersali Ecclesiæ deseruire, & cum causa reipublicæ christianæ absunt ab Ecclesiis quibus præsunt, aut in quibus beneficiati existunt, præsentes, & residentes meritò reputari debere, Motu proprio non ad eorundem Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Abbatum, Generalium ordinum, cæterorumque præfatorum, vel quorumuis aliorum pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia præfatis, qui apud suas ecclesias, seu in earum diœcesi residebant, & alternatiua huiusmodi gaudebant in dicto Concilio, quandiu illud durauerit residendo, & inibi interessendo, necnon tempore ad illud accedendo, & inde legitima subsistente causa recedendo, & ad ecclesias suas redeundo, alternatiua, & exemptione huiusmodi vti, & gaudere liberè, & licitè valeant in omnibus & per omnia ac si apud suas ecclesias seu in eorum diœc. prædictas personaliter residerent in omnibus, & per omnia concedimus, & indulgemus, dictamque exemptionem, & alternatiuam ad ipsos, ac vniuersos & singulos alios venerabiles fratres nostros Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas, etiam ad hoc vtilli, ac eorum singuli qui in dicto Concilio iam forsan ad præsens resident, aut ad illud in posterum accedent, quod quandiu Concilium ipsum durauerit, & ipsi interfuerint, dicta alternatiua gaudere possint; & occasione Episcopalium, Archiepiscopalium, vel Patriarchalium ecclesiarum, aut monasteriorum, vel aliorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura, secularium, & quorumuis ordinum regularium, quæ etiam ex quibusuis concessionibus, & dispensationibus apostolicis, in titulum, & commendam, ac alias quomodolibet obtinent, in posterum obtinebunt, quæcunque, quotcunque, & qualiacunque sint, quæ omnia præsentibus pro expressis haberi volumus, ad solutionem quorumcunque subsidiorum, seu decimarum Collectoribus, seu Subcollectoribus, aut aliis executoribus, vel quibusuis aliis personis quauis auctoritate fungentibus cogi possint, Motu, & scientia similibus extendimus, & ampliamus. Mandantes vniuersis, & singulis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, quatenus ipsi vel duo aut vnus eorum, per se vel alium seu alios, faciant auctoritate nostra præsentes literas ab omnibus ad quos spectat inuiolabiliter obseruari, contradictores per censuras ecclesiasticas, ac alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo. Non obstantibus quibusuis apostolicis, necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, Aut si eisdem Collectoribus, & Subcollectoribus, & quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et quia difficile foret præsentes literas ad singula, in quibus de eis

Facultas conceditur Episcopis & aliis prælatis in earum Ecclesiis residentibus disponendi de beneficiis reseruatis non vacantibus.

Exemptio à solutione decimarum.

Paribus gaudent priuilegiis fratres qui intersunt Concilij Tridentini sessionibus.

Executorum deputatio.

Clausulæ derogatoriæ.

deeis fides forsan facienda fuerit, loca deferre, Volumus & eadem auctoritate decernimus, quod ipsarum transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Curiæ ecclesiasticę, vel personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides in iudicio, & extra, vbi opus fuerit adhibeatur, quę pręsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensę. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Millesimo quingentesimo sexagesimo primo, Calendas Martij, Pontificatus nostri anno secundo.

X.

Beneficiorum Apostolicæ sedi reseruatorum fructus à die vacationis vsque ad diem prouisionis reseruantur.

PIVS Papa IIII. Ad futuram rei memoriam.

CVPIENTES malitiis nonnullorum, qui in possessione Monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum dispositioni Apostolicæ reseruatorum pro tempore vacantium sine iusto titulo, ac sine literis Apostolicis, vt illorum fructus durante vacatione huiusmodi vsurpent, se intrudere non verentur, occurrere, & Cameræ nostræ apostolicæ grauissimis oneribus in aliqua parte subleuandis quantum cum Deo possumus consulere, Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, déque Apostolicæ potestatis plenitudine omnes & singulos fructus reditus & prouentus, ac iura, obuentiones, & emolumenta quæcunque quomodolibet & qualitercunque nuncupata omnium & singulorum Monasteriorum etiam Consistorialium, & beneficiorum ecclesiasticorum cum cura, & sine cura secularium, & quorumuis ordinum regularium nobis & sedi Apostolicæ tam per constitutiones Apostolicas, quam Cancellariæ Apostolicæ regulas editas & edendas, seu alias quomodolibet, & ex quauis causa generaliter, vel specialiter reseruatorum, seu affectorum in partibus Italiæ in quibus Collectores, & Subcollectores spoliorum, & iurium Cameræ Apostolicæ prædictæ esse consueuerunt, ac earum Ciuitatibus & diœc. consistentium, per obitum, & alias quouismodo præterquam per decessum illa obtinentiũ. pro tempore vacantium, à die ipsorum Monasteriorum & beneficiorum vacationis pro rata temporis usque ad diem prouisionis seu commendæ de eisdem beneficiis & Monasteriis per nos faciendæ, de qua per literas nostras sub plumbo, & non aliter constare debere volumus, eidem Camerę auctoritate apost. tenore præsentium reseruamus, applicamus, incorporamus, & appropriamus, illáque ei reseruata, applicata, incorporata & appropriata esse, & fore, & ad illam spectare & pertinere, nullúmque præter nos, & dictam Cameram aut dilectum filium Donatum Matthæum Minalem, ac pro tempore existente Thesaurarium nostrum ac Spoliorum & aliorum iurium ipsius Cameræ Collectorem generalem vel eius Subcollectores ea percipere, exigere, & recuperare, vt alias se in illis intromittere posse, aut debere tenore præsentium statuimus, & ordinamus. Et nihilominus ne aliquod impedimentum huic nostræ ordinationi occurrat, quibusuis Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis in virtute sanctę obedientię, ac sub suspensionis à diuinis, & interdicti ingressus ecclesię quo ad Archiepiscopos & Episcopos, quoad verò alios inferiores etiam sub excommunicationis & aliis arbitrij nostri, & quod omnes sub priuationis facultatis conferendi beneficia in eorum mensibus pro tempore vacantia pœnis districtè præcipimus & inhibemus, ne beneficia dispositionis Apost. reseruata seu affecta prædicta quouis prætextu causa aut quæsito colore cuiquam conferre seu de illis prouidere, aut in illis vel eorum possessione sese intromittere quoquomodo audeant vel pręsumant Sicque in pręmissis omnibus & singulis per quoscunque quauis auctoritate fungentes Iudices, Commissarios, personas, sublata eis & quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & authoritate, iudicari, & diffiniri debere. Irritum quoque & inane decernimus, si secus super his àquoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes eidem Donato Matthęo, & pro tempore existenti Tesaurario, & Collectori, vt nostro & dictæ

Applicatio R. Cameræ Apostolicæ fructuum beneficiorum sedi Apostolicæ reseruatorum seu affectorum à die vacationis vsque ad diem prouisionis.

Inhibitio ne Episcopi audeant quidquã in beneficiorum reseruatorum iniuriam tentare.

Cameræ nomine fructus, redditus, prouentus, iura, obuentiones, et emolumenti huiusmodi per se vel eius subcollectores prædictos, etiam propria auctoritate exigat, percipiat, et leuet, sibique nihilominus consignari, et tradi ab omnibus ad quorum manus peruenerint prorata prædicta per censuras & pœnas ecclesiasticas per personas ecclesiasticas ab eo eligendas, fulminandas, & alia opportuna iuris & facti remedia quacunq; appellatione postposita, facias & curet, inuocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, super quibus omnibus & singulis plenam & liberam illi per præsentes concedimus facultatem. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac Monasteriorum & illorum ordinum, ac beneficiorum prædictorum etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis & literis apostolicis, illis & quibusuis aliis personis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis, etiam motu & scientia similibus concessis confirmatis & innouatis, quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis specifica expressa & indiuidua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliasin suo robore permansuris, hac vice duntaxat harum serie specialiter & expresse derogamus, illaque aduersus præmissa nullatenus suffragari posse, siue debere decernimus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod ex fructibus, redditibus, & prouentibus per dictum Thesaurarium, & etiam Deputatos pro rata huiusmodi percipiendis onera quæcũque dictis beneficiis incumbentia similiter pro rata temporis supportari debeant. Quódque præsentium manu Notarij publici subscriptis transumptis, sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, seu curiæ ecclesiasticæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die 25. Aprilis M.D.LXI. Pontificatus nostri Anno Secundo.

Reseruationes beneficiorum huius constitutionis argumentum dederunt, & quamuis omnis definitio in iure periculosa sit reseruátionem tamen beneficij ecclesiastici vacaturi per potestatem habentem ad se factam auocationem post Aeneam de falcon. q. 1 princip. nu. 1 dicimus. Huius originem non incertum, sed varium deprehendimus. Thomas Feltrius in tract. Reseruat. sui habuisse auspicia reseruationes scribit Nicolai primi temporibus anno Domini M.CCC.LX Gomez reseruationes inuentas esse scribit in Proœmio Regularum Cancellariæ à Ioanne XXII. anno M.CCC.XXII. Sunt qui harum authorem Clementem V. anno DCCC.V. & à successoribus Pontificibus amplificatas esse iudicet. Semper autem fiunt ex iusta causa, & iniquum foret arbitrari Summum Pontificem aliorum iurisdictiones impedire aut turbare velle, vt ex cap. non nos. 40. dist. cap. quamuis. de rescriptis. in 6. licet sola Papæ voluntas ad conficiendam reseruationem sufficiat. cap. in memoriam. 19. dist. gloss. in verb. canonico. in fine. cap. olim de verb. signif.

Duplicia reseruationum genera constituunt doctores ex quibus vna est generalis, alia verò specialis. Temporibus autem Alexandri VI. Pontificis à quibusdam Doctoribus excogitata fuit, & postea vsitata tertia species. videlicet reseruatio mentalis, quia Papa reseruabat beneficium vel in specie, vel in genere per bullam, vel breue, vt personæ gratæ prouideret, quam non exprimebat: sed in mente retinebat. & sic in nullius expressæ personæ fauorem facta erat reseruatio, tunc enim dicebatur mentalis, quasi in mente retenta, quoad promissionem personæ, de qua etiam infrà latiùs loquemur.

Rursus generalis reseruatio duobus modis à doctoribus consideratur, vno, ratione loci, videlicet. vt illa censeatur, quæ beneficiorum pluralitatem comprehendat, vt si vnius Prouinciæ vel Diœcesis concessa sit beneficiorum reseruatio, prout dicimus de interdicto generali, per cap. cùm in partibus, de verb. signif. & de ista meminit Feder. de Sen. in tract. de rer. permut. Alio modo dicitur generalis, regulariter ac propriè loquendo, quæ est ex dispositione iuris communis introducta, vt de vacantibus in Curia, de qua loquitur tex in cap. 2. de preb in 6. vel. de

vel de vacantibus per obitum venientium ad Curiam, iuxtà dispositionem cap. præsenti. eod. tit in 6. & de quibus loquitur extrauag. Ad regimen: atque de hac generali loquuntur iam dictæ decisiones.

Item reseruatio specialis multipliciter consideratur, aliquando est specialissima ratione personæ obtinentis præposituram, V. G. quam tenet Sempronius. Ratione loci, puta in Ecclesia Cathedrali, & ratione personæ, cui prouidetur, puta Titio. Aliquando est personalis, ratione beneficij, loci & personæ cui prouidetur, sed non ratione personæ obtinentis beneficium, puta, sit reseruatio præposituræ primò vacaturæ in Ecclesia Mediolanen. pro Gaio. Et aliæ dantur speciales secundum casuum varietatem, & de his loquitur Geminia cons. 12. in 1. col. & Aegid. cons. 53 col. 5.

Alio modo dicitur specialis reseruatio: quæ secundùm decisiones supradictas est introducta per Regulas Cancellariæ, vltrà illas, quæ sunt à iure communi, vel extrauag. Ad regimen, in quantum vltrà ius commune disponunt.

In generali beneficiorum reseruatione non veniunt episcopatus, vt per gl. & doct. in c. 2. de præb. in 6 & ideo videmus; quòd lex simpliciter loquens de beneficiis, non intelligitur de Cathedralibus Ecclesiis, nisi de eis specialem faciat mentionem, vt per Roman cons 340. in 1. col. volentem, quòd constitutiones quæ sæpe fiunt à Pontificibus, vt literæ beneficiorum intra tres menses expediantur, non habeant locum in episcopatibus. Tamen veniunt Abbatiæ, vt latè per Gemin. in d. c. 2. improbantem glosam ibi volentem contrarium, cum qua tandem transit Lap. alleg. 54. & Philip. in eo. c. 2. & Collectan. in c. fin. 2. col in 8 q. de præb. simpliciter transit cum gl. Io. Andr. quæ opinio prius fuit Archidiaconi, & ibi Ioan. Monach. in cap. inquisitores, de hær. vbi refert, vidisse declarari, quòd appellatione generali dignitatum, non comprehenditur Abbatia nisi speciali mentione excipiatur.

Iam videndum est vtrum reseruationes quæ fiunt viuente Pontifice eiusdem morte extinguantur. Initio intelligendum erit quod si Papa reseruauerit dispositioni suæ aliqua beneficia, morte eius extinguitur reseruatio: secùs, si reseruauerit dispositioni Sedis Apostolicæ, quia est perpetua, cum Sedes non extinguatur: ita dicunt gloss. & Doctor. in Clement 1. de probat. per text. in c. si gratiosè, de rescript. in 6. vbi per Archid. Io. Andr. & alios Federic. de Sen. consil. 111. in princip. Quod si facta fuerit reseruatio sub clausula dispositioni nostræ, & Sedis Apostolicæ, licèt præcedat dispositioni nostræ, tamen si facta fuerit motu proprio, largè intelligetur, vt morte non extinguatur, ita Domin. in d. c si gratiosè, ad fin. de rescript. in 6. & Decis. consil. 168. in 3. colum. Non omitto, quod Lap. alleg. 85. ad fin. vlt. quòd si Papa concesserit ordinario collectori, vt possit quatuor beneficia reseruare, quòd licèt Papa decesserit re integra, quod per eius obitum talis gratia tanquam perfecta, quoad Papam, non expiret, per not. in c. si super gratiis de offi. deleg. in 6. & in c. si cui de præb. in 6.

Hæc pauca quæcunque appetiuitum selegimus ex multis Iurisconsultis vt reseruationis locus impositorum insignior appareat. Sed notandum est quod ex illis tribus reseruationis speciebus S. Tridentina Synodus non modo has mentales reseruationes abstulit, sed quascunque pariter gratias ad vacaturas mandatáve de prouidendo, & expectatiuas nemini amplius etiam Collegiis, Vniuersitatibus, Senatibus, aliisve singularibus personis, etiam sub indulti nomine, neque Illustrissimis adhuc Cardinalibus, aut ad tertiam summam, vel alio quouis colore concedi decreuit. Quinimmò hactenus concessis vti licere vetitum esse statuit, atque penitus abrogauit, in Sess. 14. c. 19 de reform. in c. decernit sancta Synodus.

XI.

Birretum viride deferendum petentibus alternationes dilationes siue beneficium ex cap. Odoardus. & peruenit.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

CVPIENTES Mercatoribus & aliis personis tam Almæ Vrbis nostræ ciuibus, quam forensibus in ipsa Vrbe cum quibusuis personis contrahendi omnē possibilem securitatem concedere, & omnem viam, ac etiam omnes dilationes, per quas Mercatorum & aliorum personarum debitores à debitorum solutione subterfugere, seu se quoquomodo subtrahere, & creditores eorum creditis defraudare, aut supplantare possent, de medio tollere, ac remedium opportunum præmissa ne sint adhibere, & vt debitores ipsi à præmissis, si non Dei omnipotentis, saltem hu-

manæ ignominiæ timore abſtineant,& ſic eorundem mercatorum & perſonarum firmitate prouidere volentes, & conſiderantes Motum proprium à fe. rec. Paulo Papa Quarto prædeceſſore noſtro quod ex tunc de cætero alternatiuæ, ſignificationes, & dilationes quæcunque niſi iuxtà iuris diſpoſitionem ac formam ſtatutorum ipſius Vrbis concedi nullatenus poſſent,& qui illas obtinuiſſent, & ex tunc in futurum obtinerent, ſemper Birretum Viride portare tenerentur emanatum, Circa ipſorum debitorum malitiam ſeu malos homines non ſufficere, Cum ipſum Birretum Viride niſi poſtquam ad alternatiuam vel alias dilationes admiſſi fuerint portare non teneantur, & ſic beneficio temporis in graue creditorum præiudicium & iacturam gaudeant. Nos igitur Motu ſimili,&c. per præſentes perpetuò ſtatuimus, & ordinamus,quod de cætero quicunque debitores ſeu in forma Cameræ,aut alias quomodolibet obligati, quamcunque alternatiuam, ſignificationem, vel aliam quamcunque dilationem etiam ſecundum Capitulum Odoardus.vel Peruenit. ſeu inhibitionem aliquam à Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Auditore ſeu eius Locumtenente,aut almæ Vrbis Vicario,vel Gubernatore,vel Senatore ſeu aliis ipſius Vrbis iudicibus etiam Commiſſariis,aut etiam Carcerum Vrbis Viſitatoribus petere non poſſint,niſi ſe prius coram illis dictum birretum viride geſtando præſentauerint,& ipſum birretum viride publicè & ſecretè ſub fuſtigation. per Vrbem pro prima vice,& triremium pro ſecunda,qua ſine dicto birreto reperti fuerint,deferre,per ſe vel ſuos legitimos procuratores ipſis abſentibus promiſerint, & medio iuramento affirmauerint,ac aliter à prædictis,& aliis quibuſuis iudicibus etiam vigore ſpecialis commiſſionis, noſtra aut ſucceſſorum noſtrorum manu ſignatæ, vel ſignandæ obtentæ & obtinendæ, alternatiuæ, & ſignificationes aut dilationes quæcunque etiam ſecundùm iuris formam nullæ ſint,& ipſis debitoribus etiā ſi Clerici exiſtant,nullatenus ſuffragentur, Mandantes eiſdem Auditori Cameræ, vt huiuſmodi conſtitutionem & ordinationem perpetuò & inuiolabiliter etiam in quibuſcunque litibus & cauſis hactenus motis obſeruari faciat,& mandet,contra omnes & ſingulos præmiſſis in aliquo contrauenientes per cenſuras & pœnas ac etiam pecuniarias & alia remedia opportuna ſibi viſa etiam manu regia procedendo, Præmiſſis ac quibuſcunque conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis,ac ipſius Vrbis ſtatutis & reformationibus,cæteriſque contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Volumúſque quod præſentium ſola noſtra ſignatura ſufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, quacunque regula contraria non obſtante.

Paulus 4. ſtatuit debitores obtinentes alternatiuas vel dilationes teneri deferre birretum viride ſed Pius V. declarat debitores tenere geſtare dictum birretum coram iudicibus vrbis antequam inhibitionem obtineāt & promittere ipſum de cætero deferre.

674 *Vt faciliùs huius conſtitutionis efficacia comprehendatur, ſubiiciam duo illa capita à quibus dependet ex lib. 3. Decretal. decerpta tit quidem XXII. de fideiuſſoribus, & tit 23. de ſolutionibus. Primum illud eſt quo clericus tenetur præſtare cautionem de ſoluendo cum venerit ad pinguiorem fortunam, his verbis,*

Odoardus clericus propoſuit, quod cum P. clericus. D. laicus, & quidam alij ipſum coram officiali archidiacono Remen. ſuper quibuſdam debitis conueniſſent, idem in eum recognoſcentem huiuſmodi debita, ſed propter rerum inopiam ſoluere non valentem, excommunicationis ſententiam promulgauit,& infra.

Mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quòd prædictus O. in totum vel pro parte, non poſſit ſoluere debita ſupradicta: ſententiam ipſam ſine difficultate qualibet relaxetis, recepta prius ab eo idonea cautione, vt ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit: debita prædictas perſoluat.

Alterum quod etſi prius ſit ordine in decretalibus poſterius tamen eſt in hac conſtitutione compellit clericos ſeruare fideiuſſorem indemnem per aſſignationem redditurum ſuorum & tale eſt.

Peruenit ad nos ex conqueſtione R. clerici, quod cum ipſe pro C. & P. clericis mercatoribus Bononienſibus fideiuſſerit, illis præſcriptam pecuniam non ſoluentibus, coactus eſt ſatisfacere de eadem. Ne igitur diſpendium patiatur, vnde videtur præmium meruiſſe Bononienſi epiſcopo dedimus in mandatis, vt ſuper debitis illis, inſtrumenta, quæ ſunt apud creditores inſpiciat, & eorum tranſcripta ſuo ſigillo ſignata, vobis mittere non poſtponat. Mandamus itaque diſcretioni veſtræ, quatenus ſi ex confeſſione prædictorum clericorum, vel alias legitimè vobis rem ita ſe habere conſtiterit, moneatis eoſdem; vt memorato R. pecuniam, quam pro eis ſoluit, reſtituant, ipſumq; ſeruent indemnem, alioquin de redditibus eorum, præſcripta debita faciatis exolui;& damna etiam, quæ propter hoc pertulit, reſarciri, aut prædictos redditus ſibi aſſignetis tandiu ſine moleſtia detinendos,

dos, donec ipsa damna resarcita fuerint, & debita sine diminutione soluta. Præfatos verò clericos si religionem & iuramenti sui eos violasse constiterit, ab officio & beneficio suspendatis.

De hac materia aptissimè scripserunt, Bald. §. fin. Instit. de action. Lud. Gomes. in reg. cancell. de annali possessione & latius in tractatu signaturæ reg. 88.

XII.

Institutio & erectio Militiæ S. Stephani sub regula Sancti Benedicti per Cosmum Medicem Hetruriæ & Senarum ducem eiusque priuilegia & confirmatio.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

HIS quæ pro Religionis propagatione, & fidei catholicæ defensione ac animarum salute, prouidè facta esse noscuntur, vt firma perpetuo & illibata persistant, libenter apostolicis muniminis rebus adiicimus & desuper disponimus, prout catholicorum Principum nobis & Apostolicæ Sedi deuotorum pia vota exposcunt, & id in Domino conspicimus salubriter expedire. Dudum siquidem pro parte dilecti filij Nobilis viri Cosmi Med. Florentiæ & Senarum Ducis nobis exposito, quod ipse ad Dei laudem & gloriam, ac fidei catholicæ defensionem, Marisque Mediterranei ab infidelibus tuitionem, ac posteritati suæ decus & honorem cupiebat vnam Militiam sub certo approbato ordine per eum eligendo cum dote competenti ex suis proprijs bonis assignanda, pro vno Magistro, certóque Militum numero ac aliarum in Hispanijs vel alibi ritè institutarũ Militiarum instar, in eius Dominio erigere, & instituere si sibi ad id nostra & Sedis prædictæ licentia suffragaretur Nos præfato Cosmo Duci, vt ad Dei honorem & gloriam, aliósque effectus præmissos in dicto dominio & loco ac æde sacra sibi bene visis, vnã Militiam sub Regula sancti Benedicti, vel alterius approbati ordinis, ac sub inuocatione, & cum insignijs de quibus sibi videretur decentibus, postea priuilegijs facultatibus & indultis à nobis & dicta Sede decorandam, cum dote conuenienti per eundem Cosmum Ducem arbitrio suo vt præfertur assignanda pro vno Magistro, qui videlicet ipse Cosmus quoad viueret, & deinde pro tempore existens Florentiæ Dux esse deberet, & certo militum per ipsum Magistrum pro tempore existentem, tam primæua erectione huiusmodi, quam ex tunc deinceps perpetuo instituendorum, ac habitu regulari donandorum, & ad regularem ordinis huiusmodi professionem admittendorum numero, sub eiusdem Magistri obedientia, ac cum pactis, capitulis, conditionibus, & stabilimentis, per dictum Cosmum Ducem edendis, & per nos & dictã Sedem postmodum approbandis, ad aliarum Militiarum prædictarum instar, sine tamen alicuius præiudicio erigere, & instituere, ac pro Militiæ Militumq; præfatorũ salubri directione, quæcunq; ordinationes & statuta per nos vt præfertur confirmandi, cõdere posset, licentiã & facultatẽ per alias nostras in forma Breuis literas concessimus, Cum autẽ sicut accepimus, idem Cosmus Dux omnipotentem Deũ, vt Christianũ decet principẽ, honorare proximo prodesse, vitamq; beatam promereri desiderans, in immensæ Maiestatis diuinæ, ac gloriosissimæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, totiusque cœlestis Curiæ gloriam & honorem earundem literarum vigore, vnam sub inuocatione & protectione beati Stephani Militiam militum S. Stephani nuncupandorum, sub regula eiusdem sancti Benedicti, erexerit, & instituerit, illique nonnullos fructus redditus & prouentus ac bona pro eius dote assignauerit: volueritque quod eius Milites præfati in sua receptione charitatem, castitatem coniugalem & obedientiam expresse profitentur charitatem nempe cui tanquam solidæ basi militia ipsa innitetetur, honorem Dei rebus vniuersis præponendo sacræ scripturæ præceptis parendo, sedis prædictæ mandata seruando, pro fide catholica pugnando, iustitiam colendo, pauperibus subueniendo, captiuos ab infidelibus vinculis recuperando, & finaliter sese vltroneos cuicunque periculo pro Christianæ Religionis defensione, & pro eius augmento non solum facultates, propriam vitam exponendo: Castitatem vero siue pudicitiam, nullam aliam fœminam præter propriam vxorem carnaliter cognoscendo obedientiam autem in omnibus sibi per Magistrum vel eius Locumtenentem, aliósve militiæ superiores, iuxtà illius ordinationes & statuta iniunctis bono & hilari animo diligenter exequendis, ac salubri Militiæ Militúmque prædictorum regimine, & perpetuitate,

Cosmus à Medices institutũ militiæ quod proposuerat noluit inscio Pontifice erigere.

Pia officia quibus Militiã Sancti Stephani profitentes sese deuouent, quorum præcipuum est captiuos redimere, quæcunque discrimina in Christianæ religionis tutelam pati & castitatem seruare.

quamplura Canones, & statuta ac ordinationes super ipsorum Militum regula, super Militiæ statutis & constitutionibus, super Militum officio ac professione, super pœna transgressoribus regulę statutorúmq; infligēda, super modo milites, ad professionem recipiendi, illorum habitu, ecclesia & cultu diuino, Hospitalitate communi thesauro, Capitulo generali, Magno Magistro, officiis & dignitatibus Militiæ, Militū officio exercitio, & cōmendis contractibus, alienationibus, & locationibus, necnon prohibitionibus & pœnis, ac super aliis prouisionibus rebúsque ad diuini numinis cultū, Militię decus Religionis augmentū, & animarum salutem facientibus ediderit atque sanciuerit, prout in illis variisque capitulis desuper Italico sermone in vno quinterno distinctè conscriptis, ac de nostro mandato per dilectum filium nostrum Ioannem Baptistam tt. S. Clementis presbyterum Cardinalē Cicada nuncupatum diligenter examinatis ac perlectis & emendatis, ac per nos manu propria subscriptis plenius continetur. Nos pręfati Cosmi Ducis pium & laudabile institutum, vt pote fidei catholicæ exaltationem, & alia pia opera concernens, plurimum in domino collaudantes, necnon erectionis, institutionis statutorum, canonum ordinationum, & capitulorum ac super illis confecti quinterni prædictorum, & inde secutorum, veriores tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, ac ipsum Cosmum Ducem, quem speciali dilectione prosequimur, in hoc suo laudabili Militiæ Christianę promouendæ proposito confouere, ac specialibus fauoribus & gratiis prosequi volentes, Motu proprio non ad ipsius Cosmi Ducis vel alterius pro eo nobis super hoc oblatę petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate erectionem, institutionem, assignationem, aliaque omnia & singula canones, statuta ordinationes & capitula prædicta, ac prout illa concernunt cætera in prædicto quinterno contenta, & inde secuta quęcunque, Apostolica auctoritate tenore præsentium ex certa scientia confirmamus & approbamus, ac illis perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, necnon omnes & singulos iuris & facti defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem supplemus: Et nihilominus potiori pro cautela Militiam prædictam eisdem modo & forma quibus per ipsum Cosmum Ducem erecta instituta est de nouo ex simili scientia eadem authoritate perpetuò erigimus & instituimus, illique sic erectæ, omnia & singula, fructus & alia mobilia & immobilia, res & bona illi per eundem Cosmum Ducem hactenus concessa, & deinceps tam per eum quam alios quoscunque licite concedenda etiam perpetuo applicamus & appropriamus, Necnon canones, statuta, ordinationes & capitula prædicta de nouo statuimus & ordinamus. Ac eundem Cosmum, & pro tempore existentem Florentiæ Ducem in Magnum Magistrum eiusdem Militiæ, cum honoribus, oneribus prærogatiuis & facultatibus quibus alij aliarū Militiarū dicta auctoritate confirmatarum Magistri inter suos Milites quomodolibet vtuntur fruuntur & gaudent, similiter perpetuo constituimus, & deputamus. Illique prædicta immutandi & reformandi, ac alia quæcunque ordinationes & statuta ad eiusdem Militiæ directionem faciētia licita & honesta ac sacris canonibus minime contraria quotiens sibi videbitur condendi facultatē concedimus: Ac præmissa omnia & singula valida & efficacia fore, suósque plenarios & integros effectus sortiri, & per Milites fratres & alias eiusdem Militiæ personas aliósq; quomodolibet inuiolabiliter obseruari debere: Ac eosdem Milites & religiosos ab illis nullatenus resilire posse sed ad illorum obseruationem teneri & efficaciter obligatos fore, censurísque & pœnis ecclesiasticis ac etiam pecuniariis ad id compelli posse: Et sic per quoscunque iudices quauis auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac si secus super his a quoquam quauis auctoritate scienter vel ignorāter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Quocirca venerabili fratri nostro Episcopo Amerin & dilectis filiis Vicariis venerabiliū fratrū nostrorum Floren. & Pisan. Archiepiscoporum spiritualibus generalibus motu simili per apostolica scripta mādamus, quatenus ipsi vel duo aut vnus eorum, per se vel aliū seu alios præsentes literas & in eis contenta quęcunque vbi & quando opus fuerit, & quotiens pro parte dicti Cosmi, & pro tēpore existentis Florētiæ Ducis fuerint requisiti solenniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio

Statuta Dux Florentiæ condidit in ordinis instituti normam & perfectionem.

Statuta probantur & confirmantur Pontificia authoritate.

Dux ipse eiusq; successores Florentiæ Duces huius militiæ Archimagistri & summi præfecti creantur.

Decretum irritans.

dio assistentes, faciant auctoritate nostra præsentes literas & in eis contenta huiusmodi firmiter obseruari. Ac Cosimum & pro tempore existentē Florentiæ Ducem, necnon Milites præfatos, ac singulos aliosque ipsæ literæ concernunt & concernent in futurum, illis pacifice gaudere, non permittentes eos desuper per quoscunque quomodolibet indebite molestari, Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras & pœnas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, Necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstātibus fœlicis recordationis Bonifacij Papæ VIII prædecessoris nostri, qua cauetur nequis extra suam ciuitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra vnā dietam à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur, seu ne Iudices à sede prædicta deputati extra ciuitatem vel diœcesim in quibus deputati fuerint contra quoscunque procedere aut alij vel aliis vices suas committere præsumant, & de duabus non tribus dietis in Concilio generali edita, & quibusuis aliis cōstitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac quarumcunque aliarum etiam Hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitan. Militiarum iuramento confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis illis ac dilectis filiis illarum Magistris conuentibus, & fratribus sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam motu & scientia similibus ac cōsistorialiter, etiam per viam contractus ac vniuersæ legis, & ad Imperatorum, Regum, aut aliorum Principum instantiam, ac aliis quomodolibet concessis approbatis & innouatis, quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica indiuidua & expressa ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo primo, Kalend. Februarij, Pontificatus Nostri Anno Tertio.

Rebelles & contradictores huius Pontificis priuilegiis pœnis his expressis multantur.

Clausula derogatoria.

Cæ. Glorierius

Sequitur concessio Priuilegiorum Milit.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Altitudo diuinæ prouidentiæ nullis præscripta limitibus, nullisque terminis comprehensa, cœlestia pariter, & terrestria inscrutabili ratione dispensat, & mortalium mentes, ad ea, per quæ beneuolentia, & feruenti deuotione Catholicorum Principum ad id tendentium, & suam in nos, & Romanam gerere comprobantur Ecclesiam mediante, personarum quarumlibet sub regulari obseruantia degentium optata salus vndique proueniat animarum, diuinúsque cultus suscipiat incrementa, incitat. Vnde nos, quibus meritis licet imparibus, vniuersalis Ecclesiæ regimen eadem est prouidētia creditum, iuxta Sedis Apostolicæ officium, pro eorum meritis dexteram in eos liberalitatis nostræ extendere censemus, quo ipsi in perseuerantia laudabilium operum feruentius animentur, quorum exemplo prouocati, ad similia facilius inducantur. Hinc est, quod nos dilectos filios nobilem virum Cosmum Medices Florentiæ, & Senarum Ducem, Magnum Magistrum Militiæ S. Stephani sub regula S. Benedicti, & conuentum eiusdem Militiæ in Ducatu Florentiæ per eundem Cosimum Ducem de licentia nostra institutæ, specialibus fauoribus, & gratiis prosequi volentes, eosdem & eorum singulos à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, à iure vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluen-

Diuina prouidētia nullis arctatur limitibus.

absoluentes, & absolutos fore censentes, Motu proprio non ad eorum, vel alicuius pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate omnes & singulos ipsius Militiæ Milites, Priorem, cæterosque ministros ecclesiæ dicti Conuentus, & alias personas, etiam in sacris, & presbyteratus ordinibus constitutas, etiam quæcunque, quotcunque, & qualiacunque cum cura, & sine cura beneficia ecclesiastica obtinentes, eorumque beneficia, commendas, res, & bona quæcumque ab omni iurisdictione, superioritate, visitatione dominio, & potestate quorumuis Archiepiscoporum, Episcoporum aliorúmque locorum ordinariorum Apostolica auctoritate tenore præsentium ex certa nostra scientia perpetuò eximimus, & totaliter liberamus, illósque dicto Cosmo Duci, & Magno Magistro in spiritualibus & temporalibus, eis modo & forma quibus in ipsius Militiæ statutis, & ordinationibus continetur, immediatè subiicimus, & supponimus, ita quo ipsi locorum Ordinarij nullam in eos iurisdictionem, superioritatem, dominium, vel potestatem, etiam ratione cuiuscunque contractus delicti, vel alterius rei vbicunque iniatur contractus, committatur delictum, & res ipsa consistat, exercere valeant, sed milites, Prior, & aliæ personæ huiusmodi de iustitia coram solo Magno Magistro prædicto, vel eius deputato respondere debeant. Decernentes quoscunque processus contra illos, vel eorum aliquem tam per ipsos locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios, seu quosuis alios, quam Magistrum, vel eius deputatum prædictos, pro tempore factos, & quaslibet etiam excommunicationis, vel suspensionis, aliásque sententias promulgatas nullas, & inualidas, nulliusque roboris, vel momenti fore. Ac singulis Militibus coniugatis, etiam bigamis, aliisque presbyteris, vt singulas pensiones annuas vsque ad summam ducentorum ducatorum auri de Camera super quorumuis Cathedralium, etiam Metropolitan. & aliarum Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, Canonicatuum, & præbendarum dignitatum, personatuum, administrationum, & officiorum aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura, secularium, & quorumuis ordinum regularium, fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, obuentionibus, & emolumentis alias sibi canonicè reseruandas accumulatiuè, cum quibusuis aliis pensionibus annuis, quas illos ex quouis alio priuilegio apostolico pro tempore percipere contigerit, & continget, ad vitam percipere, exigere, & leuare, ac in suos vsus, & vtilitatem conuertere, illasque ad aliquam expeditionem contra infideles accedendo aut in ea existendo, in toto, vel parte, simul, vel successiuè quando sibi videbitur etiam in mortis articulo in cuiusuis personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, aut Canonici Cathedralis Ecclesiæ, & in dictæ Militiæ militum manibus, etiam quęcunque, quorûcunque, & qualiacumque beneficia ecclesiastica obtinentium, & expectantium fauorem, absque aliquo possessorum beneficiorum huiusmodi habendo consensu, transferre in omnibus, & per omnia perinde prout militibus Sancti Pauli, & Piis nuncupatis per Sedem Apostolicam indultum extitit etiam citra Cruciatæ obligationem Necnon tam illis quam cęteris omnibus Militibus, ac Priori, & Ministris, etiam presbyteris, & beneficiatis eiusdem Militię, vt de quibuscunque tam stabilibus, quam mobilibus bonis pecuniarum summis gemmis, & lapidibus, preciosis, aliisque rebus cuiuscunque qualitatis, & quantitatis, ac valoris existant per eos etiam ratione beneficiorum ecclesiasticorum quorumlibet per eos obtentorum, ac alias vndecunque, & quomodolibet acquisitis, & ad illos quouis modo spectantibus dummodo quintam illorum partem Conuentui prędicto relinquant, inter quoscunque consanguineos filios etiam spurios, & alios illegitimos, aliasque quantumuis incapaces personas testari, ac alias etiam per codicillos, donatione inter viuos causa mortis, & alia quacunque via, prout sibi videbitur disponere ac illa in pias, & non pias, alias tamen licitas causas erogare, Ac priori Ecclesię dicti Conuentus pro tempore existenti, vt quoties sibi placuerit missam, ac alia diuina officia in prędicta, aliisque dictę Militię Ecclesiis in habitu Pontificali cum mitra, & baculo pastorali celebrare ac post missam, dummodo ibi non sit præsens aliquis catholicus Antistes, vel de illius consensu, ibidem benedictionem Christi populo impartiri. Et tam ille, quam singuli presbyteri Milites eiusdem Militiæ vnum curatum beneficium ecclesiasticum à dicta Militia dependens seu illi vnitum, aut incorporatum,

Milites Sancti Stephani à iurisdictione ordinariorum liberantur.

Pensiones conceduntur coniugatis & bigamis militibus de beneficiorũ quomodocumque Ecclesiasticorum fructibus & prouentibus, illas tamen reuocauit Pius V.

Milites S. Stephani gaudebant indulto disponendi de bonis quomodocumque acquisitis & ad fauorem illegitimorum, quod tamẽ irritum & iuri dissonum reuocauit Pius V.

incorporatum, etiam si parochialis Ecclesia, vel eius perpetua vicaria fuerit, si ad hoc sufficientes, & idonei fuerint, & beneficium huiusmodi alias sibi canonicè conferatur, recipere, & retinere liberè, & licitè valeant, auctoritate, & tenore prædictis de specialis dono gratiæ dispensamus, sibique pariter indulgemus. Et insuper quod nullus ex Magistro, & Militibus pro tempore existentibus, aliisque personis dictæ Militiæ propter eius regulam, statuta, & capitula nunc & pro tempore edita non obseruata, vel minus rite adimpleta in peccatum mortale incidat, præterquam inobedientiam, & contumaciam pluries commissam, & continuatam, & ab ipsa religione rebellionem, & alios casus peccatum huiusmodi ex diuinis præceptis, sacrisque Canonibus generantes. Quodque Religionis & Militiæ huiusmodi bona, possessiones, & fructus, redditus, & prouentus quæcumque tam per Magnum Magistrum commendis, aliisque beneficiis dictæ Militiæ, in illorum institutione, quam deinceps, illis, dictoque Conuentui, & eius personis quomodolibet assignanda, concedenda, & applicanda, sub quibusuis decimis, subsidiis, aliisque ordinariis, & extraordinariis oneribus per nos, & Romanos Pontifices pro tempore existentes ac Sedem Apostolicam ex quauis causa quantumuis necessaria etiam pro Cruciata Sancta, & defensione contra infideles nullatenus comprehendantur, neque ad illorum annatarumque, seu illorum dimidiam fructuum redditium, & prouentuum beneficiorum, & in illorum prouisionibus faciendam solutionem teneantur, sed ab illis excepta sint, & esse censeantur, nisi ea, quæ hactenus oneribus huiusmodi fuerunt, & de præsenti sunt obnoxia, Et quod nulla pensio annua super alicuius commendæ, vel alterius beneficij militiæ huiusmodi fructibus etiam ex resignatione in manibus Ro. Pontificis aut alia quauis probabili causa, nisi in persona personæ dictæ militiæ etiam per ipsum Pontificem reseruari, neque commendæ, & alia beneficia dictæ militiæ pensionibus huiusmodi aliter quam vt præfertur onerari possint. Et si pensiones desuper aliter assignari contingat, assignationes ipsæ nullius sint roboris, vel momenti, nec titulares beneficiorum huiusmodi ad illarum solutiones teneantur, neque ad id censuris ecclesiasticis aliisve pœnis compelli possint, etiam perpetuò statuimus & ordinamus, Propterea vt ipsi Milites Ecclesiæ Catholicæ, fideiumque defensionem contra infideles animo feruentiori, minorique perdendæ lucis humanæ si æternam inde nanciscendam prospiciant, metu suscipiant, de omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, vniuersis & singulis Militibus, & aliis eiusdem militiæ, personis, qui expeditione tam maritima, quam terrestri contra infideles, vel hæreticos nedum hostilibus armis, sed etiam aliquo quouis mortis genere, de peccatis suis corde contriti, & ore confessi, vel saltem statutis à iure temporibus confitendi propositum habentibus in virtute fidei Catholicæ decesserint, ac tam Militibus & personis præfatis, quam quibusuis aliis vtriusque sexus, etiam vere pœnitentibus, & confessis seu confitendi propositum habentibus, vt præfertur, qui Ecclesiam Conuentus huiusmodi, quæ sub inuocatione S. Stephani Papæ, & martyris est consecranda, in singulo die festiuitatis eiusdem S. Stephani Papæ, & martyris secunda Augusti à primis vesperis vsque ad occasum solis festiuitatis huiusmodi annuatim deuotè visitauerint, ac pro pace inter Principes Christianos confouenda ter orationem dominicam, & totidem salutationem angelicam recitauerint, plenariam omnium, & singulorum peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem. Qui vero de bonis sibi à Deo collatis vnam eiusdem Militiæ commendam fundauerint, vel dotauerint, aut construxerint, & Militiæ prædictis ad eius subuentionem, & onerum illi incumbentium supportationum faciliori supportatione aliquid iuxta facultatum suarum modum, piamque intentionem donauerint vel legauerint, eas omnes indulgentias, quas Hospitalis sancti Joannis Hierosolymitani benefactores consequuntur, sine illorum præiudicio misericorditer in Domino similiter perpetuo concedimus & elargimur, Ac indulgentias, priuilegia, exemptiones, statuta, & alia præmissa nullo vnquam tempore de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ defectu notari vel impugnari posse: neque sub quibusuis similium, vel dissimilium indulgentiarum priuilegiorum, exemptionum, statutorum, & aliarum gratiarum suspensionibus,

Exemptio à solutionibus decimarum & aliorum onerum.

Beneficia militum S. Stephani non possunt grauari pensionibus nisi pro personis eiusdem militiæ.

Indulgentiæ cõceduntur militibus ad prælium contra fideles accinctis.

reuocationibus, limitationibus, alijsque contrarijs dispositionibus à nobis & successoribus nostris, ac sede prędicta quauis de causa quantumlibet iustissima pro tempore ęmanatis, & emanandis comprehendi sed semper ab illis excepta, & quotiens illa emanabunt, totiens in pristinum statum restituta, & de nouo concessa esse, & censeri. Et sic in pręmissis per quoscunque iudices, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus super his à quocumque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Quocirca venerabilibus nostris Muran. & Aretin, ac Pistorien. Episcopis, per apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut vnus eorum per vel alium seu alios præsentes nostras literas, & in eis contenta solemniter publicantes, dictisque Cosmo Duci & Magno Magistro, ac Conuentui in pręmissis efficacis defensionis pręsidio assistentes faciant auctoritate nostra literas, & in eis contenta huiusmodi firmiter obseruari, ac quos literę ipsę concernunt & concernent in futurum, & eorum singulos illis pacificè gaudere, non permittentes eos desuper per quoscunque contra earundem literarum tenorem quomodolibet indebitè molestari, Contradictores quoslibet, & rebelles per censuras, & pœnas ecclesiasticas auctoritate nostra appellatione postposita compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, censuras, & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij sęcularis. Non obstantibus fœlicis recordationis Bonifacij Papę VIII. prędecessoris nostri, qua cauetur nequis extra suam Ciuitatem vel Diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra vnam dietam à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur, seu iudices à sede præfata deputati extra ciuitatem vel diœcesim, in quibus deputati fuerint contra quoscunque procedere, aut alij, vel alijs vices suas committere præsumant, Et de duabus dietis in Concilio generali edita, dummodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur: & alijs apostolicis ac in prouincialibus et synodalibus Concilijs editis, specialibus, vel generalibus constitutionibus, et ordinationibus necnon dictæ Militiæ etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, vsibus, & naturis contrarijs quibuscunque, Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem si alias visitantibus dictam Ecclesiam erigendam modo præmisso aliqua alia indulgentia in perpetuum vel ad certum tempus nondum elapsum duratura per nos concessa fuerit, præsentes literæ quo ad indulgentiam in eis contentam nullius sint roboris vel momenti, Quodque beneficia eisdem Militibus conferenda huiusmodi, debitis propterea nõ fraudentur obsequiis, & animarum cura in eis, si qua illis immineat nullatenus negligatur. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, Non. Iulij, Pontificatus Nostri Anno Tertio.

Publicatio priuilegij ad Cosmum Ducem Florentinum.

Clausulis praeseruatiuis iunguntur Clausulæ derogatoriæ.

Declaratio beneficiorum & indulgentiarum.

Equitum siue Militum duo sunt discreta genera, quidam enim sunt militiæ Ecclesiasticæ voto castitatis deuincti, quidam sæcularis, vt Equites Regij, & Torquati: de his præsens non instituitur sermo. sed vt scholion cũ Pontificis constitutione conueniat de quibusdam ordinibus militaribus qui Sancti Stephani ordinem erectum à Duce Florentino Cosmo à Medicis præcesserunt enumerabimus.

Primi omnium antiquitate & nobilitate fulgidiores Hyerosolimis claruerunt sub nomine S. Ioannis Baptistæ, Templariorum, & S. Mariæ Teutonicorum distincti. Horum primò sunt equites qui è Hierosolimis Rhodum insulam, à Gotfredo Rege concessam ab anno salutis MCCCVIII. vsque ad MDXXI. habitarunt à qua tandem Turcico furore eiecti in Melitam insulam se receperunt vbi hodie Christianæ Reipublicæ propugnacula tuentur.

De templariis superiùs diximus sed vt eorum penè extincta memoria refficetur. Legimus IX. viros huius ordinis authores extitisse circa annum Domini M.CXVII. sub Pontifice Gelasio quorum Principes Hugo de Paganis Goffredus de S. Alexandro. Hi primum deuotio-

nis

nis gratia Herosolimis, non longè è sepulchro Domini habitantes Christianos peregrinos hospitio cum charitate suscipiebant, eósque sacra loca adeuntes contra grassatores armis defensabant & pro religione pugnabant. Nullam tunc habebant amictus, vel regulæ formulam, incedebant simplici mantello rubea cruce exornato, summa abstinentia & ieiunij obseruatione commendati, Christianorum præsertim Patriarchæ Hierosolimitani eleemosinis victitantes, quoquidem vitæ genere diu celebres permanserunt, sed ab illo recedentes diuitias ingentes amplexi sunt quæ eorum exitiũ lugubres causas dederunt.

Teutonicorum ordo ex duobus prioribus exilsens, paulopost enituit in quo arma & hospitalitas beneficiorum exercentur. Huius institutor fuit vir Teutonicus qui post Hierosolimas à Christiano exercitu receptas cum noua sua gentis Colonia vxore & liberis remanere voluit, vt omnibus peregrinis è Germania ad sanctum sepulchrum aduolantibus opem suppetias & commeatum largiretur Qui neque linguam noscent, neque diuersorium haberent domum suam Xenodochium constituit, addito mox Patriarchæ auctoritate, diuæ genitricis sacello, cui paulatim turba ingens sese curandis agrotis dicauit. Nec solùm è plebe, sed plerique nobiles, magnique viri, qui sumpto demùm candido amictu cum atra cruce in hanc hodie cernimus potentiam atque frequentia venere. Nec nisi è suo genere admittunt, barbámque nutriunt.° Hi demùm deperditis Hierosolymis vnà omnes patriam antiquam repetiere, eúmque locum quem nunc Prutentiam vocant pulsis infidelibus occupauerunt quoque ordines huiuscemodi plures, conspiciuntur. In Hispania Milites primum S. Iacobi de Spata ord. S. Augustini. In quo magister primus Petrus Ferdinandi sub Alexandro III. Pont. qui rem probauit. cuius vectigal annuum CL. aureorum millia regum Hispaniæ munere concessum est.

Alios esse milites quos Calatrenenses (à loco sic dictos) ponit Polydorus in lib. inuent. rer. Istius militiæ fuit auctor Rex Sanctius, in anno 1.160. nigrum amictum cum cruce rubra portant. Sub ordine Cisterciensi profitentur. Et istiusmodi etiam sunt in Lusitania, quam Portugalliam vocamus, milites Iesu Christi, quos (teste Platina) Ioan. xx. sub Dionysio Rege anno Domini 1325 instituit, vt essent, qui ex officio Saracenorum insultibus Bethicam id temporibus tenentibus resisterent: Crucem rubram affigunt pallio seu mantello: Huius ordinis est gubernator Abbas Alcobasiani monasterij, Cisterciensis congregationis, Vlisbonensis diœcesis, & conscribendi & exauctorandi milites habet potestatem.

Sunt etiam alteri, apud Alcantaram oppidum in Regno Castellæ milites, de quorum initio parum recitant scribentes. Iacobus, Rex Aragoniæ, duos etiam ordines militum circiter annum salutis 1212. ordinauit: quorum alteros S. Mariæ de redemptione captiuorum: siue de mercede vocari voluit, quibus captiuos redimere onus incumberet. Pallio vtuntur albo cum nigra cruce. Alteros Montesiæ milites, rubra cruce munitos nuncupauit, vtranque militiam Gregorius IX. sua auctoritate approbauit. De his militibus etiam, & ordine eorum, ponit Volaterranus in sua antropologia, lib. 21. cap. ordines militares. quem videas.

Ordo Equitũ S. Mariæ mercedis, anno 1212. à Iacobo Arragoniæ Rege sub regula Diui Augustini fuit institutus, ad redimendos Christianos captiuos è seruitute infidelium. Hi super veste alba nigram crucem ad pectus habent.

Ordo Equitum Montensium eodem anno, & ab eodem Rege erectus, & vterque anno 1230. à Gregorio IX. confirmatus est.

Ordo Equitum Iesu Christi in Regno Lusitaniæ anno 1320. à Ioanne Papa 22. (vt fertur) initium habuit super Veste nigra crucem semirubeam ferunt.

Ordo Equitum Stolæ, ab Alphonso Hispaniarum Rege Ferdinandi filio, anno 1368. in Ciuitate Burgensi erectus habet stolam rubeam, tres digitos latam, quam more Leuitarum ad altare ministrantium sibi imponunt.

Ordo Equitum S. Lazari ante alios omnes, anno 360. à Diuo Basilio Magno institutus, & à Summis Pontificibus Damaso primùm, deindè etiam Innocentio & Honorio tertiis in S. sedis Apostolicæ protectionem receptus, & posteà ab Alexandro Papa IIII. sub regula Diui Augustini cum diuersis priuilegiis confirmatus temporum iniuria defecerat, sed nostra ætate per Summum Pontificem Pium IIII. restitutus est in integrum, in superiori veste ad latus sinistrũ, & armigeri ad latus dextrũ gestant crucẽ viridem, de quo superius fol. 7. diximus.

Ordinem Equitum S. Stephani Papæ, sub regula Diui Benedicti ex confessione & approbatione Pij IIII. Pont. Max. Anno 1561. Cosmus primus magnus Ethruriæ Dux instituit cum hoc signo, vt super veste non modò talari ordinis, verùm etiam ordinaria ad latus

sinistrum rubeam crucem ferunt. Cuius privilegia hac constitutione declarata sunt. De laudibus autem Ducis Florentiæ integra extat sub Pio quinto constitutio quam nos locupletiore scholio illustrabimus in illius gratiam, & principis verè Christiani & religiosissimi memoriã.

XIII.

Officij Apostolicæ Pœnitentiariæ reformatio.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN sublimi beati Petri Solio, meritis licet imparibus, superna dispositione locati, statim ab ipso nostri Pontificatus initio, officij nostri esse duximus, vt omni adhibita diligentia errores, quos circa omnes gradus & hominum conditiones, nimia forsan licentia, & impunitate magno cum animi mœrore hisce potissimum temporibus committi animaduertimus, prouidentiæ nostræ ministerio corrigere, & emendare, ac ea, quæ hominum licentia crescente, deformata essent, reformare, illaque præsertim circa Romanæ Curiæ officia, & tribunalia ad veram debitamque formam, & obseruantiam reducere curaremus. Hinc est, quod nos ad pœnitentiariæ nostræ officium in quo morum censura, & animarum salus præcipue vertitur, nostræ considerationis oculos dirigentes, & attendentes in eo plures, & diuersos abusus propter superiorum temporum licentiam, & incuriam irrepsisse, ne illi sese latius diffundant, quantum in nobis est, occurrere volentes, habita desuper cum ven. fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura ipsoque maiore Pœnitentiario, ac eius officialibus auditis, & eorum iuribus diligenter visis, ac omnibus maturè consideratis, de ipsorum concilio auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus, & ordinamus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus pro tempore existens maior Pœnitentiarius, ac eiusdem Penitentiariç Regens: Correctores, Scriptores, Procuratores, ac alij quicunque eius officiales, & ministri ab eorum omnium, quæ in intrascriptis Capitulis, & prohibitionibus continentur, concessione, & expeditione penitus cessare, & abstinere debeant.

Aliam reformationem edidit Pius V. qua omnes Pœnitentiariæ facultates declarauit.

Et in primis idem Pœnitentiarius abstineat à communicationibus vltimarũ voluntatum, & earum derogationibus.

Quæ cauere debet Pœnitentiarius.

Necnon ab vnionibus perpetuis, & suppressionibus, ac translationibus beneficiorum ecclesiasticorum, & applicationibus vnius beneficij alteri beneficio, & illarum confirmationibus.

Item à concessione iurispatronatus, seu præsentandi ad beneficia ecclesiastica propter augmentum fructuum, sed tantum ex causa fundationis vel dotationis illud concedere possit.

Similiter abstineat a licentiis standi extrà pro monialibus ex quacunque causa.

Necnon à declaratoriis pro religiosis propter vim & metum, quos in ingressu religionis, vel emissione professionis sibi illatos fuisse prætendant, quando post emissam professionem huiusmodi susceperunt sacros ordines in religione, etiam si asseratur, quod eisdem vi, & metu durantibus, illos susceperint, In aliis autem casibus declaratoriæ ipsæ comitantur ordinario loci & vocato Priore Monasterij, in quo fuerit emissa professio, & nunquam in curia, etiam si pars & testes præsentes essent.

Nec concedant Religiosis licentias standi extra propter infirmitates & similia impedimenta, & nec etiam pro subuentione parentum, aut pupillorum, vel aliorum consanguineorum, nisi obtenta licentia suorum superiorum, & in facultatibus pro religiosis eisdem transeundi de ordine ad ordinem, etiam in casibus à iure permissis apponatur semper clausula, quòd perpetuò ibidem in claustro Domino famulari teneantur.

Apostatis vero absolutionem non concedat, nisi ea lege expressa, vt statim ad claustrum proprij ordinis redeant, vel ad alium ordinem transeant, æqualis, vel arctioris obseruantiæ, vt ibi perpetuam vitam agant.

Nec illis, aut aliis translatis prædictis indulgeatur, vt beneficia ecclesiastica obtinere, vel illis vti mercenarij deseruire, aut alias etiam de superiorum licentia

extra

extra claustrum quoquo modo degere valeant.

Similiter non concedat commissiones alienationum, vel permutationum, aut affrancationum, aut aliarum confirmationum de bonis ecclesiasticis in forma, quæ dicitur, Si in euidentem pro rebus, quarum redditus annuus summam viginti ducatorum auri de Camera excedat, & commissiones huiusmodi semper ordinario loci, & alteri personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ coniunctim committantur, Et si de ipsius ordinarij interesse, vel præiudicio agatur, tunc loco ipsius. Committantur Metropolitano, Et si res ad ipsum Metropolitanum pertineat ordinario viciniori, & nunquam similes concedantur commissiones quando agitur de alienatione iurisdictionum, vel vassallorum ad ecclesiam quouismodo pertinentium.

Præterea ne ordinarij in corrigendis subditorum excessibus impediantur, & delicta impunita remaneant nõ concedat absolutiones, vel mãdata, de absoluendo ab homicidiis, vel aliis grauibus delictis, etiam occultis, pro quibus de iure ciuili pœna capitalis imposita sit, præterquam in foro conscientiæ duntaxat, In reliquis vero minoribus, & leuioribus excessibus, de quibus tamen delinquens non fuerit citatus, vel inquisitus, committere possit ordinario, vt imposita illi pœna eius arbitrio eum etiam in foro fori absoluat, ipsúmque ab executione ordinum si secum super irregularitate dispensatum fuerit, similiter eius arbitrio suspendat, Episcopis tamen, vel eorum superioribus, aut aliis prælatis Sedi Apostolicæ immediatè subiectis, & quibusuis personis in terris Ecclesiæ, & multo minus in Vrbe delinquentibus, ab aliquibus delictis extra forum conscientiæ absolutionem minime concedere possit:

Caueat etiam Pœnitentiarius ne in absolutionibus à Simonia reali, vel conuentionali, etiam occulta, vnquam concedat vt ipsi Simoniaci beneficia, super quibus Simoniam commiserunt seu pecunias, vel alia pro illis accepta, aut fructus exinde post commissam Simoniam perceptos in toto vel in parte retinere, possint, quinimo in absolutionibus huiusmodi apponatur clausula quod vterque ad beneficium, super quo fuit commissa Simonia, perpetuo inhabilis existat.

Et insuper homicidæ voluntario, etiam alias canonicè absoluto altaris ministerium, aut ascensum ad superiores ordines, & restitutionem, aut retentionem beneficiorum, quibus ipso iure quis priuatus vel priuandus sit, concedere minime valeat.

Nec minus literas de promouendo ad sacros ordines, ac etiam ad primam tonsuram à quocunque Catholico Antistite, nisi allegetur iusta causa, propter quam ab ordinariis suis promoueri, nec ab eis, aut eorum officialibus literas dimissorias obtinere valeant, & tunc concedi possint à quocunque ordinario, vel pro eo Pontificalia exercente, & si causa allegata falsa fuisse deprehendatur, sic promoto ab executione ordinum per suos ordinarios suspendi, vel illa etiam perpetuo priuari possint.

Similiter idem Pœnitentiarius non concedat absolutiones à iuramento, nisi ad effectum agendi duntaxat.

Nec dispensationes matrimoniales, in forma gratiosa, sed semper committantur ordinariis prout alias fieri consueuit.

Neque concedat religiosis licentiam suscipiendi gradum doctoratus, vel magisterij contra statuta ordinis, nisi ex aliqua probabili causa, & nisi de licentia suorum superiorum.

Nec absolutiones à fructibus indebitè perceptis, ratione intrusionis beneficio, vel ob non promotionem, aut alium tituli defectum, etiam in foro conscientiæ, nisi facta restitutione fructuum huiusmodi.

Nec etiam absolutiones concedat pro vsurpata iurisdictione, vel violata libertate ecclesiastica etiam in foro conscientiæ (nisi cum clausula) Satisfacto prius de damnis, & expensis parti læsæ.

Neque facultates testandi iuxta formã quinterni simpliciter, sed cum clausula, dummodo non supra summam centum ducatorum etiam ad pias censuras, ac pro seruientibus. Religiosis vero etiam extra claustrum, etiam cum apostolica dispen-

 satione

dispensatione degentibus, facultates testandi nullo modo concedantur.

Et insuper non confirmet gesta per ordinarios, aut alios inferiores illis de iure communi non concessa, nec suppleat eorum defectus:

Minus etiam dispenset super ætate promouendorum ad sacros ordines de iure requisita, nec tempus præfatis ad munus consecrationis suscipiendum à iure statutum vltra tres menses, & terminum anni Rectoribus parochialium ecclesiarum & aliis quibusuis ac sacros etiam presbyteratus ordines suscipiendos à iure, aut in fundatione beneficiorum quomodolibet constitutorum extra casus à iure permissos vltra sex menses minime prorogare valeat.

Et vltrà præmissa abstineat etiam ab expeditionibus quibuscunque, quæ sibi per literas suarum facultatum expresse non conceduntur, nisi alias de iure communi in casibus, de quibus agetur ordinario concessæ reperiantur. Nec suffragetur prætextu consuetudinis seu stili, aut quasi possessionis ipsius maioris pœnitentiarij, & prædecessorum suorum in similibus concedendis, etiam si consuetudo aut stilus, vel quasi possessio, huiusmodi per literas ad facultatem suarum generaliter approbata reperiantur.

Volumus insuper quòd officium sacræ Pœnitentiariæ Sede Apostolica vacante in omnibus, & singulis quæ ad forum fori quomodolibet pertinent, penitus & omninò conquiescat. Quódque earum tantum pro animarum salute expedire valeat, quæ forum conscientiæ respiciunt.

Districtius inhibentes moderno, & pro tẽpore existẽti maiori Pœnitentiario in virtute sanctæ obedientiæ, ac Regenti, Correctoribus, scriptoribus, procuratoribus, reuisoribus, sigillatoribus, aliisque dictæ Pœnitentiariæ Officialibus quibuscunque sub nostræ indignationis, & excommunicationis latę sententię, necnon priuationis, & amissionis suorum huiusmodi, & aliorum Officiorum & beneficiorum quorumcunque per eos obtentorum, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda, aliisque grauioribus nostro & pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio infligendis, & applicandis pœnis, ne de concessionibus, & expeditionibus sibi per præsentes interdictis contra præmissorum tenorem etiam prætextu quorumuis priuilegiorum, & indultorum eis quomodolibet concessorum se intromittere quoquo modo audeant, seu præsumant.

Decernentes quascunque concessiones, gratiasque, ac expeditiones deinceps ab eodem officio pœnitentię contra pręsentium tenorem (quod absit) pro tempore emanatas, etiam si in illis asseratur, viuę vocis oraculo, ac de mandato nostro & pro tempore existentis Roman. Pont. speciali, & expresso factas fuisse, nullas nihilominus, & inualidas, ac extortas, & surreptitias esse, & censeri, neminique propterea suffragari posse, & ita per quoscunque locorum ordinarios, ac Iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac eiusdem S.R.E. Cardinales, sublata eis, & eo quilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri, debere, irritum quoque & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis priuilegiis quoque & indultis eidem Maiori Pœnitentiario, ac eius officio, etiam illius erectione, & institutione etiam Motu proprio consistorialiter, ac de fratrum eorundem consilio & assensu, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, & alias quomodolibet, etiam per fœlicis recordationis Eugenium Quartum, Sixtum etiam Quartum, & Paulum Tertium, ac alios quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos concessis approbatis, & innouatis, ac decretis, & censuris, in illis appositis. Quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis specifica, indiuidua & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, contrariis quibuscunque,

Aut

Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, indultis, & literis apostolicis generalibus, vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus præsentium impediri valeant quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus specifica, indiuidua, & expressa, ac de verbo ad verbum habenda esset in eisdem literis mentio specialis.

Vt autem præsentes literæ ad omnium notitiam deducantur, & omnes quorum interest, vel interesse poterit, omninò afficiant, Volumus, & mandamus illas in Palatij nostri apostolici, ac officij Pœnitentiariæ huiusmodi valuis, & acie Campi Floræ affigi, & per aliquod temporis spacium, relicta ibidem copia, detineri, vt ij quos literæ ipsæ concernunt, seu concernere poterunt, quomodolibet in futurum, quòd ad ipsorum notitiam non peruenerint, vel illas ignorauerint, quominus eos arctent perinde, ac si eis personaliter intimatæ forent, nullam possint excusationem prætendere, vel ignorantiam allegare. Cum non sit verisimile apud eos remanere incognitum, quod tam patenter extiterit publicatum. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c, Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo secundo. Quarto Non. Maij, Pontificatus Nostri Anno. Tertio. *Literarum publicatio.*

XIIII.

Indulgentiarum gratiæ ab omnibus officialibus gratis expediantur.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

DECET Romanum Pontificem quem Dominus noster Iesus Christus Vicarium suum cęlestibus thesauris dispensandis in terris constituit, prouidere, vt sicut ipse thesauros huiusmodi et gratias cęlestes gratis acceptas ad honorē Dei, et illius Sanctorum, animarúmque Christifidelium salutem absque lucro dispensat idem quoque à Romanę curię officialibus quibus literarum apostolicarum super gratiis à sede apostolica pro tēpore concessis expeditio incumbit, obseruetur. Quapropter inconueniens esse censentes pro concessionibus indulgentiarum quę in solis meritis passionis eiusdem Domini nostri Iesu Christi, et eius gloriosorum Martyrum, et Sanct. consistunt aliquid temporale exigere; nos premissis prout nostro incumbit officio de remedio oportuno prouidere volentes, Motu proprio, et ex certa nostra scientia, dilectis filiis modernis, et pro tempore existentibus Sanctę Romanę Ecclesię Vicecancell eiusque in Cancellaria Apostolica Locumtenen. necnon Summistę scriptoribus illorumque pro tempore Rescribendario Computatori, Receptori, et Defensoribus, necnon Secretariis literarum apostolicarum, illarúmque tam maioris, quam minoris presidentię Abbreuiatoribus, ac sollicitatoribus, plumbique et Registri magistris Collectoribus, earumdemque literarum apostolicarum Registratoribus, Bullatoribus, Fratribus barbaris nuncupatis, & illorum famulis, necnon in registro suplicationum manu, & in præsentia nostra signatorum magistris, & scriptoribus, aliisque Romanæ Curiæ officialibus, & personis etiam eorum officia ex causa quantumuis onerosa obtinentibus cuiuscunque qualitatis, & conditionis existant, ac quocunque nomine appellentur, in virtute sanctæ obedientię, & sub maioris excomunicationis latæ sententię, necnon amissionis ad semestre omnium emolumentorum eorum officiorum quæ ipso iure quoties contrafecerint, fabricæ basilicæ principis Apostolorum de vrbe applicata esse censeantur, & etiam inobedientia etiam priuationis eorundem officiorum ipso facto incurrendis pœnis apostolica auctoritate tenore præsentium præcipimus, & mandamus, quatenus videlicet in regestro suplicationum magistri, & scriptores huiusmodi vltra salarium inibi pro signaturis ordinariis exigi solitum alij verò officiales literas apost. tam sub plumbo, quam in forma breuis super gratiis indulgentiarum, & peccatorum remission. etiam plenariarum tam pro viuis quam defunctis, tam ad tempus quam perpetuò, ad futuram seu perpetuam rei memoriam, vel

Christi passio est labrum veluti ex quo omnia bona effluunt in cuius meritis & gloriosorū martyrum ac sanctorum indulgentia & omnis gratia dona consistunt.

vel alia forma, ac cum quauis narratiua pro quibusuis particularibus personis, seu ecclesiis etiam Cathedralibus, & Collegiatis, Monasteriis, Prioratibus, Capellis perpetuis, Cancellariis, Oratoriis, Hospitalibus, Capitulis, Collegiis, Conuentibus, Confraternitatibus Societatibus, Vniuersitatibus, & quibuscunque aliis piis locis a nobis, & successoribus nostris Roman. Pontificibus, etiam facultatem eligendi confessorem cum votorum commutatione in se continentibus pro tempore Citra tamen clausulam porrectionis manuum adiutricum concessis, & concedendis confectas gratis pro Deo vbique per eorum officia absque aliquę taxæ regalium, seu iocalium, aut cuiusuis alterius generis solutione, vel exactione quantumuis ordinaria, vel extraordinaria, omnibus recusatione & contradictione cessantibus, illico nullo alio à nobis aut altero desuper expectato mandato expediant, & prosequentibus illarum expeditionem, etiam si partes, quorum intuitu fuerint concessæ in Ro. Curia non sint præsentes, sed longè ab illa absint, expeditas tradant & consignent. Mandantes dilectis filiis nostro & pro tempore Ro. Pont. Datario, & eisdem Cancellariæ Regenti, quatenus ipsi, vel alter eorum per se vel alium seu alios præsens mandatum nostrum per omnes, & singulos ad quos spectat inuiolabiliter obseruari faciant, Inobedientésque & rebelles quoscunque censuras, & pœnas antedictas incidisse declarent, dictásque pœnas ab illis irremissibiliter persolui, & in arcam collegij dictæ fabricæ inferri, & reponi, & si contra præceptum hoc nostrum exactum aliquid fuerit, illicò eis qui illud soluerint, integrè restitui curent, pro celeriori huius mandati nostri obseruatione, dictarúmque pœnarum exactione & ablati restitutione, mandatum executiuum si eis videbitur contra eosdem inobedientes, & rebelles quoties opus fuerit, decernant, & relaxent. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac dictorum officialium collegiorum institutionibus & erectionibus, nec non statutis etiam iuramento &c. roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis eisdem Vicecancellario Summistæ, officialibus, et personis, ac collegiis etiam in eorum institutionibus, et erectionibus huiusmodi sub quibuscunque tenoribus, etiam formis derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus et aliis etiam vim contractus inducen. decretis concessis, confirmatis, et innouatis eis aut eorum alicui quo ad præmissa volumus nullatenus suffragari, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præceptum, et mandatum nostrum huiusmodi ad hoc vt ad plenam & indubitatam notitiam deueniant, in dicta cancellaria publicentur, & in illius libro describantur, ac perpetuis futuris temporibus inuiolabiliter obseruentur.

Pœnæ eorum qui huius constitutionis æquitatem & placitum contemnunt.

Affixum & publicatum fuit suprascriptum mandatum Romæ in Cancellaria Apostolica, anno incarnationis Dominicæ 1562. die verò septima mensis Nouembris, Pontificatus præfati Sanctissimi Domini nostri Papæ anno tertio.

XV.

Prohibitio deferendi, retinendi, & vendendi Archibusettos breuiores mensura duorum palmorum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CVM vices eius, licet immeriti, geramus in terris, qui de cœlo ad ima descendens, pro salute humani generis seipsum ad Crucis patibulum obtulit, omni quo possumus studio, continuo inuigilare debemus, vt omnis prorsus occasio, homicidia, tanquam in eiusdem humani generis perniciem tendentia, committendi, quantum in nobis est, submoueatur. Et quia experientia cognouimus, quamplura ex illis tormentulis igneis, Archibusetis vulgariter nuncupatis (quæ occulte, deferri possunt, & ad necem inferendam aptiora, & fere ineuitabilia esse videntur) in dies committi, & perpetrari, nec hactenus ob proclamata, etiam sub grauissimis pœnis, à Rectoribus Prouinciarum, & terrarum, nobis & S.R.E. subiectarum, ab illis deferendis, ob sicariorum copiam, & audaciam, cessari, aut abstineri, quinimo passim, & indistinctè, non secus ac cætera arma minus prohibita, ab omnibus fere gestari, Nos propterea volentes proditorium, & abominabile, & detestandum armorum genus

genus huiusmodi penitus & omnino destruere, ac ab alma Vrbe, aliisque terris nostris prædictis, in totum eliminare, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus nemini cuiuscunque sit dignitatis, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ, licere genus armorum huiusmodi, quod breuioris duorum palmorum mensuræ existat publicè vel occultè, tam per Vrbem, ciuitates, & loca nostra prædicta, quàm etiam in itineribus quoquemodo, aut quouis etiam militiæ, aut executionis iustitiæ prætextu deferre, minusque in domibus aut alibi retinere, vendere, emere, aut permutationis, in solutum dationis, pignoris, vel quæcunque alio titulo recipere; quinimo quicunque illa habuerint, intra viginti dierum spatium, à die publicationis præsentis constitutionis in locis infrascriptis facienda computandum, in alma Vrbe nostra illius Gubernatori; in aliis vero locis prædictis, Rectori, vel Præsidi, aut etiā Gubernatori, seu cuiuis alij superiori loci in quo ea habentes fuerint, denunciare, & ad eum perferre, seu perferri facere, ac penes ipsum in loco ad id deputando, seruanda dimittere teneantur. Qui vero contrafecerit, dictumque genus armorū, lapsis dictis viginti diebus, retinuerit, crimen læsæ maiestatis, & rebellionis ac pœnas pro illo à iure inflictas, eo ipso incurrat. Inhibentes prout tenore præsentium inhibemus omnibus, & singulis, etiam de latere nostro Legatis, ne sub indignationis nostrę, & quibuscunque Vicelegatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Præsidentibus, ac aliis nostris, & Sedis Apostolicæ seu ciuitatum & terrarum prædictarum officialibus, ne sub suspensionis à diuinis, ac excommunicationis latæ sententiæ, aliisque arbitrij nostri pœnis, cuiquam tale genus armorum, sub quouis colore deferendi, vel alias vt præmittitur retinendi, licentiam, & facultatem ad quodcunque etiam breuissimum tempus concedere audeant vel præsumant. Decernentes nihilominus licentias, & facultates sic concedendas, nullas penitus & inualidas existere, ac illis non obstantibus, eos qui sub illarum clypeo dictum genus armorum detulerint, aut vt præmittitur retinuerint, pœnas predictas omninò incursuros, illosque irremissibiliter puniendos fore, & contra omnes, & singulos huic nostræ constitutioni contrauenientes, ad Fisci nostri instantiam, & etiam ex officio procedi, & inquiri posse, ac ad pœnarum prędictarum executionem deueniri omninò debere. Vt autem pręmissa ad omnium notitiam deducantur, nec aliquis prętextu ignorantię excusari possit; volumus quod pręsentes literę per aliquos Curię nostrę Cursores, ac Basilicę Principis Apostolorum de vrbe. Ecclesię Lateranen. necnon Cancellarię Apostolicę valuas ac in acie Campi Florę affigantur, & publicentur. Quodque earum transumptis, manu Notarij publici subscriptis, sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis certa, & indubitata fides adhibeatur, prout ipsis literis originalibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensę. Et transumpta huiusmodi Legati, Vicelegati, Rectores, vel Pręsides aut Gubernatores, seu alij Superiores Prouinciarum, terrarum oppidorum & locorum prędictorum, per publicum preconem publicari, & valuis Cathedralis, seu Matricis Ecclesię loci, ac palatij eorū residentię affigi faciant; publicationemque & affixionem predictas, lapsis dictis viginti diebus, perinde omnes arctare, ac si personaliter intimatę forent. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, priuilegiis quoq. & indulgētiis, quibuscunque personis forsan concessis, confirmatis, & innouatis, assertis consuetudinibus, quas (si quę forent) per pręsentes improbamus, nullasque, & inualidas esse declaramus, Et quæ omnia (illorum tenores pro sufficienter expressis habentes) reuocamus et annullamus, nullaque et irrita esse decernimus, cęterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romę apud sanctum Petrū, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo primo, pridie Non. Martij, Pontificatus nostri Anno tertio.

Pius quartus grauissimus corruptorum morum censor, hanc constitutionem contra deferentes pugiones cultellos & aliud genus armorum breuioris mensuræ trium palmorum amplificauit.

Archibusetti breuiores mensura duorum palmorum prohibentur.

Irrita & inanes sunt omnes licentiæ contra hanc constitutionem ab officialibus elargita.

Forma & effectus publicationis.

Eò vsque processit hominū dementia vt in seipsos varia cedis & excidij instrumenta excogitarint. Ferrum & reliqua metalla quæ natura in eorū vsum ac vtilitatem denouerat ad horrenda tormenta conuertit. Hinc primùm structæ sunt insidiæ Siccarensibus, gladiis, sed hæc non satis esse hominū machinis visa sunt crudeliora quo liberiùs se mutuo enecarent rebus potuerūt. Quondā antevsum armorū pugnis vnde nomen habet pugna, deindè vnguibus,

dentibus, aut calcibus certabant, vt ait Lucretius:

Arma antiqua manus vngues, dentésque fuerunt,

5 Exin fustibus pugnari ceptum est, vt ait Herodotus lo 4. postea Aries, Scorpio, Balista, Arcuballista, Carrobalista, Vinea, Turres, Musculi, Testudines, Plutei, Onager, Plumbata, Scala Sambuca, Exostra, Thelenum, Malleoli, antiquos ad hostes trucidandos in pretio habebantur, Sed hæc nostris temporibus mitiora veluti neglecta sunt, fulmen Iouis imo dæmonum boatus imitari voluerunt. Pugnatur siquidem machinis quales nulla vnquam Ethnicorum feritas aut vlla Barbaries adinuenit. Execrabile prorsus & tremendum Bombarda inuentum exeris.

Monstrum damnabile terris,
Quod ferri, lapidúmque globos iaculatur & ignes,
Nube diem & tetra obtexens caligine soles
Inuentum Germane tuum.

Esto quodam Germanica ingenia cæteris præstant in arte tractando, vt absoluta quæ quotidie edunt opera docent. Illis enim ingenuè inuentũ Typographiæ & Bombardæ debemus. Sunt tamen qui huiusmodi apud priscos etiam fuisse velint ex versibus Maronis,

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas,
Dum flammas Iouis & sonitus imitatur Olympi.
Quatuor hic inuectus equis & Lampada quassans
Per Graium populos, mediæq; per Elidis vrbem
Ibat ouans: diuumq; sibi poscebat honorem
Demens qui nimbos & inimitabile fulmen
Aere & quadrupedum cursu simularet equorum.

Certior tamen Historicorum sententia est Monachum quendam Germanum circa annum Domini Millesimum suprà Trecentesimum octuagesimum, hæc belli tonitrua primùm protulisse. Quæquidem primùm à Germanis dono Venetis data cum hi apud Clodiam fossam Genuenses obsiderent fuerunt. Nobilitarunt tale inuentum prosa Pandulphus, Cathaneus versu. Iacobus Sappulensis congruum fuisse ait Authorem tantæ machinæ opus imbuisse. Ab hac enim innumera excidia promanarunt. Deindè hominũ maleuolentia has grãdiores machinas tormento compendio reduxerunt, vt in Catapultis Sclopetis videmus quibus insidiantur plerunque hosti. Quamobrem hic Pontifex vt grassatorum tum proditorum perfidiæ occurreret, ne e pallio aut pera tegerentur hæc nefaria conatus instrumenta reos facit maiestatis & rebellionis qui deferunt, retinẽt ac vendunt Archibussetos siue Pistoletos, vt vulgus Gallorum loquitur breuiores mensura duorum Palmorum.

XVI.

Reformatio Rotæ Palatij Apostolici.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

IN throno iustitiæ, super omnes gentes, & regna, meritis licet imparibus superna dispositione constituti, ad ea quæ iuris & iustitiæ cultum, ac obseruantiam concernunt, dirigimus potissimum aciem nostræ mentis, vt vniuersis nationibus ad sedem Apostolicam omnium fidelium matrem, & magistram, pro litium, & cõtrouersiarum inter eos vigentium decisione recurrentibus, longis iudiciorum curriculis sublatis, ac minoribus quam fieri poterit dispendiis, opportunè consulatur. Sanè postquam nos circa Curiæ nostræ reformationem solerti studio intendentes, reliquorum einsdem Curiæ Tribunalium, & Officiorum emendationem, & correctionem cum Dei auxilio, & venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilium, fœliciter peregimus, demùm ad Palatij nostri Auditorium, in quo vniuersorum Christifidelium grauiores causæ per duodecim summæ virtutis, & doctrinæ viros, ex omnibus mundi partibus magna cum diligentia conquisitos, maturè cognoscuntur, & magna cum integritate, & iustitia terminantur, animum adiecimus, Et licet in eodem Tribunali pauca admodum correctione digna offenderimus, nihilominus vt nihil intactum relinqueremus, nonnulla potiùs pro litibus abbreuiandis, ac partium dispendiis euitandis, vel saltem minuendis, vocatis ipsius Auditoribus, ac pluries tam in voce quam in scriptis auditis, prouidenda censuimus.

Auditores Rotæ Apostolicæ exquisitæ fidei & integra eruditionis.

Et idcircò de eorundem fratrum nostrorum consilio, statuimus, & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus, ad tollendum multiplicationem commissionum, & parcendum laboribus, & expensis litigantium, vnica commissio in qualibet instantia sufficiat, & illius vigore auditor causam sibi commissam cognoscere, & cum omnibus & singulis dependentibus, & emergentibus, ac alias quomodolibet incidentibus decidere valeat. Possit etiam auditor sine noua commissione præfigere terminum ad docendum de attentatis, ac nullitatibus, & causis propter quas quis in integrum restitui debeat, ac illo elapso, & non docto, ad causę expeditionem procedere, necnon remissorias decernere, dilationes concedere, liquidationes fructuum in partibus delegare, ac omnia & singula alia vsque ad finalem sententiarum suarum executionem inclusiuè facere, quæ de iure Ordinarij facere possunt.

Leges & statuta reformationis Rota Palatij Apostolici.

Prorogationes autem fatalium sæpiùs, & passim non concedat, sed tantum ex aliqua præuia illius cognitione, arbitrio Rotæ.

Auditor tamen in aliqua honesta causa, siue magni, siue parui momenti existat, etiam si eius decisio clari iuris esse videatur, diffinitiuam sententiam, vel interlocutoriam vim diffinitiuæ habentem ferre non valeat, nisi causa in Rota proposita, & habitis votis coadiutorum, nisi partes in actis expressè consenserint quod causa sine voto eorundem Coadiutorum expediri possit. Idémque in aliis quibusuis præiudicialibus decretis volumus, si actor vel reus negotium in plena Rota cognoscatur instititerit.

Item sententiæ latæ per Auditores prout in cedula, vt moris est. vel per viam termini pro seruato sui scribantur & publicentur in actis intra quindecim dies, & in vltima anni audientia latæ, infra mensem, alioquin pronuntiationes huiusmodi pro circunductis habeantur.

Termini etiam pro seruatis habiti, & cedulæ ipsarum sententiarum, quæ interdum per alium Notarium actuarium ipsius causæ ad referendum accipi consueuerunt, referantur ipsi Notario causę eadem vel sequenti die qua recipiuntur. In vltimis verò audientiis, saltem infra triduum: & si Auditor qui pronunciauit prout in cedula, vel terminum habuit pro seruato, retinuerit citationem penes se, illam Notario causæ similiter intra prædictos dies consignare debeat, alias termini huiusmodi circumducti, & irriti censeantur.

Auditor verò non pronunciet in causa, nisi perfecto registro; & illo ad Rotam delato, vna cum dictis testium, illisque ac iuribus in eadem Rota, prout res exegerit, lectis. In vltima verò anni audientia, ac quandocunque agetur de ferenda declaratoria contra contumacem, etiam registro non perfecto, ex originalibus pronuntiare valeat. Ita tamen quod pars ad cuius instantiam pronunciatum fuerit: registrum ipsum pro actorum conseruatione quanto citiùs perfici curare teneatur.

Et insuper Auditor partibus petentibus copiam decisionis in causa factæ, cum iuribus, ac rationibus, tradere debeat, prout antiquitus laudabiliter fieri consueuit.

Causæ autem propriæ Auditorum, & eorum familiarium, ac consanguineorum, vel affinium vsque ad secundum gradum iuxtà ius Canonicum computandum, non cognoscantur in Rota.

Nec Auditores in eorum domibus substitutos, vel Doctores aut alios iurisperitos, etiã consanguineos, qui substituti, vel Aduocati, aut Procuratoris officio fungantur, aut in casibus totalibus, vel eorum processibus sese quoquomodo intromittant, nec Aduocatos & Procuratores, aut aliquos ex suis notariis habeant. Item Aduocati, aut Procuratores consanguinei, vel affines vsque ad secundum gradum, alicuius Auditoris ac etiam illius Notarij, in causis coram eo pendentibus nullatenus patrocinari valeant.

Nec Auditores compellant, aut aliquomodo inducant partes per se, vel per alios, vt assumant certum Aduocatum vel Procuratorem, seu electio huiusmodi omninò ipsarum partium arbitrio relinquatur.

Item Decanus, & alij Auditores, præsertim antiquiores attendant, ne aliquid non solùm contra ius, sed nec etiam contra stilum, & decisiones antiquas factas in

Rota, quæ impressæ habentur, quoquomodo decidatur, etiam prætextu æquitatis in iure non scriptæ, nisi maxima cum ratione, & discussione, omnibus votis, seu saltem illorum duabus tertiis partibus, aliter faciendum esse iudicauerit.

Deinceps etiam in causis pendentibus non attendantur aliquę nullitates, præterquam ex defectu iurisdictionis, citationis, vel mandati, nisi causa nullitatis specialiter ante datam præsentium commissa reperiatur.

Et à liquidatione fructuum, & expensarum taxatione, semel tantum appellare liceat, ita quod duæ conformes rem iudicatam faciant.

Auditores verò casus sibi commissos, pro sola partium importunitate ad Cancellariam remittere non possint, sed tantum habita licentia à Summo Pontifice, vel ex iustis causis deductis in Rota, & ab ea probatis.

Et si Auditor cognouerit in actis adesse suspicionem criminis, remittat acta huiusmodi, vel illorum exemplum prout res exegerit ad iudicem ordinarium. Et si causa criminalis præiudicialis fuerit causæ ciuili, in eius cognitione supersedeat. Et quandocunque Iudex ipse ordinarius, in causis criminalibus coram eo pendentibus, indiguerit depositionibus testium, vel aliquibus scripturis ad causas criminales facientibus, teneatur Auditor illas, vel earum exemplum, vt præfertur, exhiberi facere.

Vt autem debitus modus sportulis imponatur, non possint Auditores partibus per se vel alium quouismodo sportularum nomine aliquid petere, vel exigere, sed nec sponte dantibus vltra taxam infrascriptam accipere, videlicet. In causis pecuniariis seu prophanis, aut quæ alias pretio nummario quoquomodo æstimari possint, si æstimatio res de qua agetur non excedat summam mille ducatorum, vsque ad aureos decem; à mille verò vsque ad decem millia, vigintiquinque: à decem millibus vsque ad viginti millia, quinquaginta, abinde suprà vsque ad quamcunque summam, centum.

In beneficialibus verò, si redditus annuus de quo agetur non excedat summam centum ducatorum, similiter decem: à centum verò vsque ad mille, vigintiquinque; à mille vsque ad tria millia, quinquaginta: abinde verò supra, centum aureos pro sportulis cuiuscunque sententiæ diffinitiuæ duntaxat, vt præfertur accipere valeant. Si verò causa æstimationem non facilè recipiat, sportulæ moderatæ pro rerum & personarum qualitate, iuxtà taxas prædictas recipi possint, nec aliquid vltrà non solùm ipsis Auditoribus, sed nec eorum familiaribus, vel consanguineis, aut aliis quibusuis personis, directè vel indirectè, quouis quæsito colore vel ingenio, exceptis esculentis & poculentis quæ triduo consumi possint, ipsarum sententiarum, aut Auditorum intuitu præstari possit.

Quas quidem sportulas iuxtà taxam prædictam, apud Notarium causæ post subscriptam sententiam, & Notario traditam, & non anteà, deponi, & Auditori consignari volumus, quódque Notarius depositionem, & consignationem huiusmodi in actis notare, & specificare teneatur.

Officia verò Notariorum Rotæ non conferantur nisi personis peritis, & idoneis, quæ per seipsos illa exercere sciant, & exerceant, nisi aliqua legitima causa impediantur. Nec eo casu officia aliquibus attentare, aut substitutos deputare valeant, nisi à proprio Auditore approbati fuerint, qui insuper de officio fideliter exercendo arbitrio Auditoris cauere debeant. Et pro ipsorum substitutorum facto Notarij ipsi, quoad interesse partium, tanquam principaliter obligati omninò teneantur.

Districtiùs præcipientes modernis, & pro tempore existentibus Auditoribus, & eorum Decano in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ, & excommunicationis latæ sententiæ, aliisq; nostro & pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio infligendis pœnis, vt præsentem constitutionem nostram singulis annis in prima audientia, vnà cum aliis constitutionibus antiquis legi & publicari faciant, & illam, ac omnia & singula in ea contenta diligenter obseruent: ab eorum Notariis, & aliis quatenus ad eos pertinet, obseruari curent cum effectu.

Decernentes nihilominus irritum, & inane, si secus super his ab ipsis vel quibusuis aliis, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non

Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus apostolicis, ac ipsorum Auditorum Collegij, etiam iuramento,confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis,statutis,& consuetudinibus,priuilegiis quoque, indultis, & facultatibus eisdem Auditoribus, & Collegio,etiam motu proprio, & consistorialiter, sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis,in genere vel in specie, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros,aut etiam nos concessis, approbatis,& innouatis:quibus omnibus etiam si pro illorum derogatione,de illis,eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, & expressa,ac indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes,mentio habenda,seu quæuis alia exquisita forma seruanda foret, tenores huiusmodi pro sufficienter expressis habentes, specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque, aut si præfatis Auditoribus, vel quibusuis aliter vel diuisim ab eadem sit sede indultum,quod interdici,suspendi,vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Clausula derogatoria.

Vt autem præsentes literæ ad omnium notitiam deducantur, nullúsque illarum ignorantiam prætendere valeat,volumus,& mandamus, illas in eiusdem audientiæ Palatij nostri,ac Cancellariæ Apostolicæ valuis.& acie Campi Floræ, per aliquos cursoribus nostris affigi, & per aliquod temporis spatium, relicta ibidem earum copia affixa,detineri, & exinde omnes,& singulos quorum interest, vel interesse poterit quomodolibet in futurum, afficere, ac si eis personaliter intimatæ forent. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, sexto Cal.Ianuarij,Pontificatus nostri anno tertio.

XVII.

Reformatio Conclauis in electione Romani Pontificis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei,Ad perpetuam rei memoriam.

IN eligendis ecclesiarum Prælatis, quibus & humana & diuina ministeria committuntur, quantam adhiberi curam oporteat, testantur patrum nostrorum sacratissimæ constitutiones,quas illi magna seueritate de Episcoporum, & aliorum Prælatorum qualitate ediderunt propterea quod à bonis bona omnia videlicet charitas,vigilantia,ecclesiastica disciplina, denique animarum eis commissarum salus proficisceretur,à malis vero contra non nisi mala,nempe auaritia, negligentia,fastus,& animarum periculum possit expectari. Quod si in quibuslibet ecclesiarum Pastoribus tantopere prouidendum est, ne quis assumatur indignus, maiorem certe,& perspicaciorem diligentiam in Romano Pontifice eligendo, qui cæteris Pastoribus est præfuturus,& totius dominici gregis curam habiturus, oportet adhiberi. Hac sancta meditatione permoti prædecessores nostri,& præsertim fel.recor. Alexander III.Gregorius X.Clemens V.Clemens VI & Iulius II. nonnullas constitutiones sanxerunt ad prouidendum, vt summorum Pontificum electiones liberè,& rectè, & maturè fierent. Sed quoniam res humanæ semper in deterius prolabuntur, nisi sit qui eas assiduè retineat & conseruet, verendumque sit ne aliquando propter earum constitutionum transgressionem suborti abusus longius serpant & progrediantur. Nos quantum cum Deo possumus futuris casibus & periculis occurrere volentes,eorundem prædecessorum nostrorum constitutiones, tum innouando,tum declarando, & pro rerum & temporum necessitate supplendo, de fratrum nostrorum vnanimi consilio atque assensu definimus, statuimus,& declaramus,vt cum Pontificem de hac vita migrare contigerit, Cardinales præsentes decem tantummodo diebus iuxta dicti Gregorij prædecessoris constitutionem in Concilio Lugdunen.editam, Cardinales absentes expectare teneantur,& interim solitas nouem continuorum dierum exequias omnino peragant,nec vllo prætextu vlterius differant.Et quid impedimento esse possit quominus exequiæ ipsæ nono die absoluantur, si quandoque per obseruantiam alicuius magni,& præcipui festi Cardinalibus videretur officium exequiarum intermitti debere,

Apostoli Petri successor,Christi Vicarius præcipua maxima diligentia eligendus est,ne quid perperam fiat in huius electione quod in animarum perniciem vergat.

Pontificum varia cõstitutiones circa naturãc & integrã Pontificum electionem.

Nouemdialia & exequia summi Pontificis.

debere, dies illi sic intermissi innumerum nouem dierum nihilominus computari debeant, & impensa quæ in eis pro exequiis facienda esset, inter pauperes Christi distribuatur. Ac vt superfluis quoque sumptibus, qui iam in immensum excreuerunt, modus imponatur, funus simplicius quam consueuerit fiat: ita vt illius ratione (præter regalia Populo Romano præstari solita) decem millium ducatorum summam pannis lugubribus, & regalibus tam Camerarij & Clericorum ac aliorum Cameralium, quam aliorum quorumcunque ministrorum & officialium, ac aliis omnibus omninò computatis impensa non excedat. Summa autem decem millium huiusmodi vel si collegio visum fuerit etiam minor, ac nullo modo maior, per tres Cardinales antiquiores vnum videlicet de quolibet ordine & Camerarium proportionabiliter pro rata distributionis alias fieri solitæ, inter prædictos omnes & singulos diuidatur. Lapsis vero decem diebus à die obitus Pontificis, ingressus Conclauis nullatenus prorogetur aut differatur, sed sequentis die missa de Spiritu sancto celebrata siue Cardinales absentes venerint siue non, qui fuerint præsentes statim Conclaue ingredi teneantur, & ingredientes ipsi absque mora aliqua omissa omninò Capitulorum confectione primis diebus fieri solitorum, in electionis negotio procedant & singulis diebus scrutinium fiat, & in primo scrutinio etiam accedere liceat. Si qui vero forte intrare voluerint, vel ingressi absque manifesta infirmitatis causa iuramento medicorum & à maiori parte Cardinalium per secreta suffragia approbata exiuerint, dictæ constitutionis Gregorij X. pœnam incurrant: Declarantes nihilominus quod postquam Card. præsentes aliis Cardinalibus etiam de latere Legatis, aut alia quacunque etiam publica causa etiam cum licentia summi Pontificis absentibus vlterius non expectatis, post tamen lapsum dictorum decem dierum à morte Pontificis electionem siue intra siue extra Conclaue fecerint, electio sic facta ex itineris aut alterius etiam probabilis, & notorij ipsorum Cardinalium absentium impedimenti prætextu impugnari minime valeat, quum publica vtilitas ex matura electione proueniens cuius alteri rationi præferri debeat. Sedis autem vacatione durante, collegium Cardinalium in iis que ad Pontificem maximum dum viueret pertinebant, nullam omninò potestatem aut iurisdictionem habeat, neque gratiam neque iustitiam faciendi, aut factam per pontificem mortuum executioni demandandi, seu ea omnia futuro Pontifici reseruare teneatur. Neque de statu temporali Romanæ Ecclesiæ, neque de pecuniis Cameræ Apostolicæ aut Datarij, vel pro solutione debitorum ante obitum Pontificis quomodolibet contractorum, aut alias ex quauis (casibus infrascriptis duntaxat exceptis) quicquam disponere, nec contra dictam Gregorij constitutionem pro se ipsis aliquid percipere, nec æs alienum vltra necessarios sumptus præsentibus comprehensos contrahere debeat, neque Camerarius, Thesaurarius, Datarius, Depositarius, Castellanus arcis sancti Angeli, aut alij Officiales contra harum constitutionum tenorem, Collegio obedire teneantur, siue debeant: quinimo si eis in talibus obtemperauerint, aut ipsi Cardinales vel officiales eorum officiis contra præmissa aliquid attentare præsumpserint, de suo proprio Cameræ apostolicæ plenariæ satisfacere, & pecunias erogatas restituere, ac quæuis damna ad eligendi Pontificis arbitrium resarcire cogantur. Quod autem expendi possit erit præfata decem millium ducatorum summa. Illud item quod pro victu familiæ Pontificiæ ante Conclauis ingressum, ac post ingressum pro pauperum Officialium palatij tanquam per Camerarium & Priores ordinum describendorum victu ac etiam pro eleemosynis sede vacante fieri consuetis, Itemque pro defensione terrarum Ecclesiæ vel partis earum; Necnon pro regalibus Populo Romano, & illius Magistratibus, ac custodia Vrbis, & Conclauis, illiúsque prouisionibus opportunis necessarium erit. Quæ vero impensa pro defensione terrarum, & locorum Ecclesiæ, & securitate ac prouisionibus Conclauis facienda sit, Cardinales præsentes per secreta suffragia ordinare debeant, ita vt maioris partis sententia obtineat id, quod obseruandum erit, etiam in Gubernatoribus Vrbis tam vltra pontem, quam citra, & aliis Officialibus etiam pro status Ecclesiastici regimine si opus fuerit eligendis. Si vero vltra prædicta aliquod grande periculum immineret, cum omnibus & singulis Cardinalibus præsentibus iuxtà ordinationem Gregorij X. aut saltem

Exequiarum & Pompa funebris expensa.

Post decem dies ab obitu Pontificis cõclaue ingredi debent Cardinales.

Cardinalium absentia nec repugnari nec obesse debet Pontificis electioni.

Potestas Cardinalium ad qua extendatur sede vacante.

duabus illorum tertiis partibus per secreta suffragia videretur celeriter occurrendum, tunc Collegium iuxta maioris partis sententiam similiter per secreta suffragia de remedio opportuno, ac prouide de necessaria impensa prouidere possit & debeat. Statuimus etiam quod tres Cardinales antiquiores, vnus videlicet ex quolibet ordine vna cum Camerario post Pontificis obitum, reliquos Cardinales congregandi, & occurrentes necessitates in congregationibus generalibus proponendi, & vt Conclaue bene vndique claudatur curandi ius habeant. Ipsorum autem officium tertia die post Conclauis ingressum omninò expiret, eorumque loco tres alij sequentes in ordine, quolibet tertio quoque die, cum eodem Camerario in eadem potestate succedant. Camerarij quoque, & maioris pœnitentiariæ officia, quæ etiam Sede vacante durante, ita durare decernimus. & declaramus, vt non solum ea que præsenti constitutione prohibetur. & quæ Pontifice viuente exercere non consueuerunt, seu à quibus pro eiusdem Pontificis reuerentia aut alias quomodolibet abstinebant minime vsurpent, sed Camerarius, ac Præsidentes, & Clerici, aliique Ministri & officiales Cameræ Apostolicæ exactioni pecuniarum eidem Cameræ debitarum, ac promissionibus ratione Sedis vacantis iuxta præmissa necessario faciendis duntaxat incumbere, & propterea à solutione debitorum ante Pontifici obitum contractorum, aut illorum declaratione, rationum solidatione, extractionibus frumentorum, remissionibus delictorum assecutionibus delinquentium & quibuscunque aliis expeditionibus tam gratiam quam iustitiam, aut illarum executionem quomodolibet concernentibus omninò abstinere debeant. Pœnitentiarius verò & eius officiales ea tantum facere & expedire valeant, quæ ad forum conscientiæ pertinet, in reliquis officium eorum conquiescat. Itaque à quibuscunque matrimonialibus, & aliis dispensationibus, ac absolutionibus, & declarationibus, necnon quibusuis aliis expeditionibus forum (quod aiunt) fori, mixtim, vel separatim quomodolibet respicientibus omninò abstineant, alioquin in quibus tam Camerarius Pœnitentiarius, & alij prædicti etiam de licentia aut mandato totius Collegij contrafecerint, ea nulla, & irrita sint, ac nemini suffragetur. Et nihilominus eorum excessus & inobedientiæ rationem, Pontificis arbitrio quandocunque reddere teneantur Literis etiam nostris super reformatione Cameræ, & Pœnitentiariæ huiusmodi editis in suo robore permansuris. Datarij verò ministerium per eiusdem Pontificis obitum omninò expiret ita vt non solum datas per eum antea notatas extendendi potestatem minime habeat, sed quascunque supplicationes gratiarum, & iustitiæ penes eum, aut eius ministros adhuc existentes etiam si datatæ fuerint, Collegio Cardinalium statim sub sigillo clausas præsentare teneatur futuro Pontifici seruandas. Quod si contra præmissa quicquam ad cuiusuis etiam Cardinalis instantiam attentare præsumpserit, irritum, & inane existat, & nihilominus falsi crimen incurrat, illius rationem futuro Pontifici redditurus. Prohibentes insuper ne Cardinales, & prælati Signaturæ gratiarum, & iustitiæ præfecti Sede vacante supplicationes & commissiones aliquas, etiam si supplicantes, paruas, vt moris est, antea obtinuerint. signare valeant, sed officia eorum omninò cessare intelligantur. Quod si aliter fecerint, pro excessibus huiusmodi futuri Pontificis arbitrio puniantur. Mandamus quoque quòd Cellæ conclauis Cardinalibus sorte distribuantur, nec liceat eas etiam infirmitatis prætextu mutare, aut desuper ædificare, vel illas dilatare, sed quilibet, etiam Decanus, sit sua sorte contentus. Post Conclauis verò ingressum interdicimus, & expressè prohibemus sub officiorum, & beneficiorum priuationis pœna, atque etiam sub alia arbitrio Gubernatoris ad custodiam Conclauis deputari soliti infligenda, ne quis immediatè supra aut infra Conclaue, seu à lateribus habitare, vel morari possit. Quæ loca muris claudi, & à Præsidentibus custodiæ Conclauis, ac à dicto Gubernatore sæpius visitari debeant. Et si qua fraus commissa fuerit, teneatur ipse Gubernator sub periurij pœna eo ipso incurrenda, & alia arbitrio futuri Pontificis infligenda, delinquentes huiusmodi Cardinalibus pro tempore deputatis reuelare, curareque, vt delinquentes ipsi carcerentur, & acriter. Teneantur quoque Cardinales pro tempore deputati cellas Cardinalium & alia Conclauis loca sæpius visitare, & diligenter perquirere ne in ipsius Conclauis muris, aut laquearibus seu pauimentis vetita fo-

ramina

Cura conclauis penes quos esse debeat.

Officiales camere incumbant sede vacante exactionibus pecuniarum.

Reformatio Pœnitentiaria habetur supra 436.

Extincto Pontifice, cessat Datarij officium.

Cella conclauis sorte distributa.

Vicinia conclauis periculosa electioni, apud quod habitare nemini licet.

Visitatores Cardinales locorum conclauis.

ramina fiant. Et si quid tale deprehensum fuerit, auctores priuationis officiorũ, & beneficiorum, ac aliis etiam corporalibus, & seuerissimis pœnis Gubernatoris, ac etiam futuri Pontificis arbitrio afficiantur, & conscij de præmissis eisdem pœnis teneantur nisi statim, si intra Conclaue fuerint, eisdem Cardinalibus deputatis, si vero extrà conclaue Gubernatori, & prælatis præpositis reuelauerint. Qui quidem Gubernator, & prælati sub periurij pœna in hoc inuigilare & opportunè prouidere debeant. Quilibet autem Cardinalis in Conclaui duobus seruientibus Clericis, vel Laicis contentus sit. Infirmus autem, & grauiter affectus à maiori parte Collegij per secreta suffragia tertius ad summum indulgeri possit. Qui seruientes familiares domestici & continui commensales ipsius Cardinalis, & ab anno ante fuisse & tunc esse debeant, & non mercatores, ministri principum, domini temporales & iurisdictionem habentes, neque fratres aut nepotes Cardinalium, etiam si expensis eorum viuerent.

Qui debeant famulari Cardinalibus in conclaui congregatis.

Et de qualitatibus Conclauistarum Cardinales deputati ante Conclauis ingressum diligenter inquisitionem habere, & eos approbare, ac post ingressum denuo diligenter prouidere debeant. Sacrista quoque cum vno clerico coadiutore in officio Sacristæ, duo quoque Magistri ceremoniarum Conclaue ingrediantur Missis celebrandis, & aliis quæ ad ipsos pertinent vacaturi. Adsit præterea vnus vel duo religiosus pro confessionibus audiendis à maiori parte Cardinalium per secreta suffragia eligendus, vnus collegij Secretarius tantum, Duo Medici, vnus Chirurgus, vnus Aromatarius cum vno aut duobus seruientibus, vnus Faber lignarius, vnus Cementarius, duo Barbitonsores, cum vno aut duobus seruientibus. Item octo aut decem seruientes publicæ vtilitati, & commoditati omnium, veluti pro lignis portandis, pro verrendo Conclaue, & similibus necessariis ministrandis, qui omnes à Collegio Cardinalium, non tamen ex familia alicuius Cardinalis, per fabas secretas eligantur: ita tamen vt is obtineat, qui plura vota tulerit, & eis salaria de publico persoluantur. Quod si vltra præfatas personas, in Conclaui aliquis inuentus fuerit, expelli statim debeat. Et si quis vspiam se occultasse deprehendatur, ignominiosè expellatur, & infamia notetur, & officiis atque beneficiis priuetur, conscij verò sub eadem pœna illos Collegio reuelare teneantur, præmium reportaturi si indicauerint. Clauso Conclaui nulli ad colloquium etiam extra portam, Conclauis etiam Principum oratores, nisi ex magna, & vrgenti causa a maiori parte Collegij approbanda admittatur. Et si quis forte (quod absit) clam ipsum Conclaue, & aliunde quam per ostium ingrediatur, omni honore gradu ac officio & beneficio ipso facto priuatus existat, & tradatur curiæ sæculari acerrimis pœnis puniendus. Litteras vero aut cuiusuis generis scripta ad eos, qui in Conclaui erunt, seu nuncium vel notam, aut signum mittere, seu recipere, aut contra. è Conclaui ad eos, qui foris erunt, vllo modo liceat, qui contrafecerint, quacunque dignitate etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, pœnæ excommunicationis latæ sententiæ subiaceant, absoluendi facultate præterquam in mortis articulo, soli Pontifici maximo reseruata, à quo nihilominus pro qualitate delicti vltra dictam excommunicationis pœnam puniendi erunt. Prohibentes etiam super futura electione Pontificis sponsiones, quas excommissas vocant, fieri, & si forte contra præsentium tenorem factæ fuerint, illas nullas & irritas in iudicio, & extra fore, & omninò censeri, & contrafacientes ac proxenetas arbitrio Gubernatoris, & futuri Pontificis puniri debere decernimus, Cardinales autem primo ipso die quo Conclaue ingressi fuerint, tam in prandio, quam in cœna vno solo ferculo vnius speciei tantum eoque moderato, & alias iuxtà constitutionem præfati Clementis VI. qualificato contenti sint & esse debeant nec quisquam in alterius cella vel de alterius ferculo vescatur. Prælati quoque ad custodiam Conclauis deputati sub pœna periurij, & suspensionis à diuinis, maxima & exquisita diligentia vtantur in inspiciendis ac perscrutandis epulis & aliis rebus ac personis Conclaue intrantibus, & de eo exeuntibus ne sub earum rerum velamine literæ aut notæ vel signa aliqua transmittantur Quod si tale quid inuentum fuerit, familiares Cardinalium aut alij delinquentes pœnam priuationis officiorum, & beneficiorum, ac inhabilitatis ad obtenta, & obtinenda incurrant, Et vlterius per Gubernatorem carceribus mancipentur, ex in-

Probatio Conclauistarum.

Quæ personæ immorari possint in conclaui.

Pœna ingredientium conclaue clausum.

Literæ & epistolæ non mittantur.

de man

de mandato noui Pontificis minimè relaxandi, sed eius arbitrio acrius puniendi. omni facultate collegio Cardinalium in fauorem quorumcunque qui in præmissis, vel eorum aliquo deliquerint omninò interdicta Conclauistæ vero & quicunque alij seruientes conclaue ex causa infirmitatis manifestæ, & notabilis à medicis medio iuramento probatæ, & de consensu deputatorum, quorum etiam conscientiam desuper oneramus, & non aliter exituri nullo modo reuerti possint, sed eorum loco alij eodem prorsus tempore, quo infirmi exibunt, ingrediantur Statuimus etiam, & declaramus, quod si forte aliquis Cardinalis saltem in Diaconatus ordine constitutus non fuerit, is nullatenus ad eligendum admitti debeat. Cardinales autem per viscera misericordiæ Domini Nostri Iesu Christi enixè rogamus, & hortamur, ac eis nihilominus sub diuini interminatione Iudicii præcipimus, & mandamus, vt attendentes magnitudinem ministerij quod per eos tractatur, in dandis suffragiis, ac aliis omnibus & singulis electionem quomodolibet concernentibus, omni dolo ac fraude, factionibus & animorum passionibus remotis: ac principum sæcularium intercessionibus, cæterisque mundanis respectibus minimè attentis, sed solum Deum præoculis habentes, sese purè liberè, sincerè, quiete, & pacificè gerere, & habere debeant, Nec pro ipsius Pontificis electione conspirationes condicta pactiones, & alios illicitos tractatus inire, signa, aut contra signa votorum suorum alteri dare, minasve aliquibus inferre, tumultus excitare, aut alia facere per quæ electio retardetur, vel minus liberè suffragia præstentur per se, vel alium directè, vel indirectè, quouis colore, vel ingenio audeant vel præsumant. Quod si secus fecerint, aut contra prohibita in præsenti constitutione aliquid admiserint, vltra diuinam vltionem, arbitrio futuri Pontificis pro modo culpæ in eos quandocunque animaduerti possit. Quia vero parum esse iura condere, nisi forent qui executioni ea demandarent, statuimus, & ordinamus, vt Prælati, Rectores, Officiales Vrbis, ac Principum Oratores, illustres viri, quos omnes à Collegio pro custodia conclauis eligi continget (eligere autem Collegium debebit eos qui ad id magis idonei videbuntur) præmissa omnia plenè, & inuiolabiliter ac sine fraude, & dolo aliquo obseruari faciant, de quo corporale iuramentum coram ipso collegio ante ingressum conclauis, & quoties opus fuerit, præstare teneantur: quæ quidem nisi fecerint, vel si in eis dolum, & fraudem commiserint, prædictas pœnas & cæteras in dicta constitutione Gregorij X contentas incurrant. Volumus autem neque per Prælatos, neque per Rectores aut officiales præfatos vltra quam præmittitur, Cardinales arctari, neque præsentes has nostras constitutiones per Collegium Cardinalium vllo modo alterari corrigi aut immutari posse, sed illas coram omnibus de verbo ad verbum in prima congregatione post obitum Pontificis fieri solita, & deinde post conclauis ingressum legi, & iurari eo modo quo leguntur, & iurantur constitutiones Iulij II & aliorum prædecessorum, nostrorum quorum constitutionibus, & pœnis in eis contentis vltra præmissa per hanc nostram constitutionem derogare non intendimus, sed magis eas confirmare innouare & comprobare Et ne dissensionis occasio aut schismatis oriatur volumus censurarum, & excommunicationum præfatarum, & aliarum quarumcunque prætextu Cardinales à Pontificis electione actiuè, vel passiuè excludi nullo modo posse, quasquidem excommunicationes, & censuras ad electionis effectum tantum, illis alias in suo robore permansuris, suspendimus, & suspensas esse volumus, & declaramus. Decernentes quoque excommunicationes, & censuras ipsas eum solum afficere, qui deliquerit, non autem alios conclaui durante cum eo conuersantes, Ac præsentes nostras vbicunque electionem summi Pontificis etiam extra Vrbem fieri contigerit, locum habere & obseruari debere Ac insuper illas in valuis basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ apostolicæ, ac in acie campi Floræ per aliquos cursores nostros legi, & publicari, ac illorum copiam ibidem affixam dimitti, & deinceps omnes & singulos Cardinales etiam absentes & præsentes, & futuros, & alios quoscunque quorum interest vel interesse poterit quomodolibet in futurum afficere, & ligare, nullumque earum ignorantiam prætendere posse, ac si eis personaliter intimatæ forent præmissis ac aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli

Custodes concla ui curent ne sub epulis & aliis literæ &c. mandentur.

Egredientibus conclaue ingressum iterum non pateant fores.

Cardinales in Diaconatus ordine constituti ad eligendum vocem non habeãt.

Conclauis custodes præmissa faciant seruari.

Cardinales immutare non possunt hanc constitutionem.

Excõmunicationes suspenduntur ne differatur effectus electionis.

Forma & effectus publicationis.

ergo,&c Si quis autem,&c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, Septimo Id. Octobris, Pontificatus Nostri Anno Tertio.

Leges quæ in Comitiis Romani Pontificis seruari debent superius sub Gregorio X. enarrauimus, sed prætermissa est ratio cur conclauis vsus in creatione Romani Pontificis inuentus fuerit. Anno Dominicæ natiuitatis M.CCLXVIII. Clemẽs Papa IIII. Viterbij, vbi cum curia sua toto penè sui pontificatus tempore permanserat, in die Sanctæ Cæciliæ ægrotare cepit, & octauo die post morbo, seniòque confectus iij Kalend. Decembris obiit. Cuius cadauer honorificè ad Ecclesiam Prædicatorum sanctæ Mariæ ad gradus Viterbij sepultum est. Quo mortuo vacauit sedes propter Cardinalium discordiam annos duos, menses IX. & diem. Et porro vita functo, Cardinales, qui tunc in curia Romana præsentes erant numero XVII in creatione futuri Pontificis dissentire ceperunt, electionisque ratio adeò discordiis agitata est, vt propè in triennium protraheretur Sæpius siquidem congregati negocium conficere nulla ratione valuere, dum vnusquisque ipsorum ad pontificatum aspirans, nemini cedere vellet. Eo autem tempore nequaquam, vt nunc consuetudo est, cardinales in conclaui recludebantur, sed summo mane singulis diebus, si Romæ erant, Laterani: vel in basilica sancti Petri, aut alibi prout occasio sese offerebat: sin autem extra vrbem, in Ecclesia Cathedrali illius ciuitatis, in qua tunc commorabatur, vnà conueniebant, perinde ac nostro tempore faciunt cùm congregationem sunt habituri, de Romani Pontificis electione tractantes. Innocentius V. primus in conclaui Papa renunciatus est, è præclaro fratrum prædicatorum ordine assumptus.

XVIII.

Naturalium spuriorum legitimationes annullantur & reuocatio facultatum eo modo legitimandi.

Comitum Palatinorum in legitimandis illegitimis non vulgare est priuilegium. Clericorum enim filii natalibus possunt restitui à Comite Palatino facultatẽ natalibus restituendi ab Imperatore adepto vt refert Socin. in consil. 65. Curt. Iun. consil. 84. nu. 7. Non posse autem quempiam legitimare nisi in suo priuilegio specifica legeretur facultas ipsos legitimandi. l. Iubemus. C. de emancipat. liber. arguendo de emãcipatione ad legitimationem quod argumentum secundum cõmunem doct.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

QVAMVIS à sede Apostolica ad quam negotiorum multitudo vndique confluit curis continuò plena innumeris, nonnulla interdum ex quibusdam causis aliquando per occupationem ac importunam petentium instantiam concedantur, quæ in alieni iuris præiudicium tendunt & detrimentum, non debet reprehensibile videri si Rom. Pontifex ad cuius prouidentiam pro debito pastoralis officij spectat super his debitè prouidere, illa rationabilibus, & iuridicis causis maturis, & attentius deinde cognitis quandoque reuocat, & annullat, ac in statum redigit rationis. Sane cum fide digna plurimorum relatione non sine animi nostri molestia intellexerimus nonullos Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac prætextu quorundam sibi concessarum facultatum Comites Palatinos, & alios multos spurios & naturales, & forsan incestuosos etiam in præiudicium venientium ab intestato, & vocatorum ex testamento ad fideicommissa, ac hæreditates & legata, vel donationes ita legitimasse vt in huiusmodi fideicommissis hæreditatibus aut legatis, vel donationibus, non obstantibus testatorum voluntatibus succedant, ac proinde variæ contentiones, & scandala in graue multorum præiudicium, ac animarũ iacturam hactenus exorta sint, & in præsentiarum exoriantur. Nos illa vtpote contra ius, & æquum existentia ne de cætero fiant opportune prouidere, necnon eorum quos hoc ipsum tangit, ac tangere poterit, quomodolibet in futurum indemnitati consulere volentes, Motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia, ac potestatis plenitudine, omnes, & singulas legitimationes de quibuscunque naturalibus spuriis per Romanos Pontifices prædecessores præfatos, ac Comites Palatinos huiusmodi, & quoscunque alios ad id facultatem habentes in præiudicium vocatorum ex fideicommisso, aut testamento, vel quauis alia valida tamen dispositione, sub quibusuis tenoribus, & formis, ac cum quibusuis verborum formis, & expressionibus, ac efficacissimis & insolitis clausulis, & etiam irritantibus decretis, etiam Motu simul, etiam Consistorialiter, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, etiam cum derogatione Regulæ, seu Constitutionis de non tollendo iure quæsito, ac aliis cautelis quomodolibet factas (nondum tamen adhuc viuentibus vltimis bonorum huiusmodi possessoribus Per quorum obitum ad legitimos predictos deuol-

ui

ui deberent, effectum sortitas, nec ius inde consecutas) necnon eorundem Comitum Palatinorum, & aliorum facultates legitimandi habentium, ad hoc tantum vt deinceps tales legitimationes in præiudicium fideicommissorum, & aliarum dispositionum huiusmodi facere non pssint, auctoritate apostolica tenore præsentium perpetuò reuocamus, cassamus, & annullamus. Necnon quascunque lites, & controuersias quas illarum status, & causarum merita, nomina que, & cognomina Iudicum, & colligitantium præsentibus pro sufficienter expressis habentes, in Romana Curia, vel extra eam super præmissis motas, & indecisas pendentes, in statu, & terminis in quibus reperiuntur harum serie ad nos aduocamus, cassamus, & extinguimus. Necnon partibus litigantibus, & Iudicibus coram quibus illæ pependerunt, seu forsan adhuc pendent indecisæ perpetuum silentium imponimus iuxta declarationem prædictam, ac imponi volumus, & mandamus: Districtius inhibentes eisdem Iudicibus ne in eisdem causis, necnon Comitibus Palatinis, ac aliis facultatem legitimandi huiusmodi habentibus in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub nostræ indignationis quo ad Comites, & alios facultatem legitimandi huiusmodi etiam aliter quam vt præfertur habentes, & aliorum quorumcunque illorum facultatum, priuilegiorum, & indultorum cassationis, annullationis, & totalis reuocationis, necnon decem millium ducatorum auri de Camera quoties contrauenerint, ipsi Cameræ Apostolicæ applicandorum pœnis similibus de legitimationibus deinceps se respectiuè contra dispositionem, & declarationem nostram huiusmodi intromittere quoquomodo audeant, seu præsumant; Decernentes Comites Palatinos, & alios quoscunque legitimandi facultatem habentes, vt præfertur, nullas in præiudicium fideicommissorum, & voluntatum testatorum huiusmodi legitimationes in posterum facere posse, & aliter factas, & forsan faciendas iuxtà dispositionem, & declarationem nostram huiusmodi restringi, & limitari, ac sic in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, seu eorum Locatenentes, ac S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate interpretari, iudicari & diffiniri debere, necnon irritum, & inane quicquid secus super his à dictis Comitibus, & Iudicibus, vel quibusuis aliis quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus nostra de non tollendo iure quæsito, quatenus opus sit, ac aliis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac prædictis, & quibusuis aliis facultatibus, priuilegiis, indultis, & literis apostolicis eisdem Comitibus Palatinis, quibusuis aliis, etiam proprio Motu, ac alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim à prædicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem & qualibet alia dictę sedis indulgentia generali, vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam, vel totaliter non insertam effectus huiusmodi literarum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis. Vt autem præsentes literę ad omnium notitiam deducantur, nec aliqui de illis ignorantiam aliquam prętendere valeant vel allegare, volumus ipsas pręsentes literas quo ad legitimationes apostolica auctoritate factas vbiuis locorum, quo vero ad illas quę ex Imperiali concessione factę fuerunt, in terris nobis, & Romanę Ecclesię mediatè & immediatè subiectis, in casibus in quibus illa in Terris huiusmodi de iure fieri permittitur, locum habere, & effectum sortiri debere, necnon in valuis Cancellarię Apostolicę, ac acie Campi Florę affigi, & publicari, ac eos quos concernunt perinde arctare, ac si eis personaliter intimatę forent, cum non sit verisimile apud eos remanere incognitum quod tam patenter extitit publicatum. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, Kal. Ianuar. Pontificatus nostri anno tertio.

sententiam recentiores est: Iason in Consil. 184. in 2. vol. & cons. 40. in 3. vol.

Annullantur legitimationes de naturalibus spuriis facta in præiudicium vocatorum ex testamento dummodo non sint sortita effectum. Reuocantur quoq; facultates legitimandi in præiudicium vocatorum ex testamento.

Comites Palatini non possunt legitimare contra formulam huius constitutionis.

Decretum irritans, & Clausula derogatoria

In terris Romanæ Ecclesiæ subiectis potentior est huius constitutionis effectus.

Quamuis hæc constitutio nõ vbiq; suos sortiatur effectus, eius tamẽ æquitas multorũ iudicio firmata facit vt de legitimatione paucula quædam subiiciam. Primum ergo inuestigabimur, quibus concessa sit auctoritas obscuros natales illustrandi aut legitimandi spurios. Summus Pontifex matrimonium prohibitum iure canonico sua dispensatione ratum faciens, videtur prolem ex eos susceptam legitimam reddere cap. referente, vbi glossa. vers. promißionem. qui filij sint legitimi.

Matrimonium contractum vbi de eius validitate plures dubitant, discutit dubia illa omnia, si Pontificio diplomate pro legitimo habeatur, illiusque proles legitima dicitur, c. quod nobis. qui filij sint legitimi.

Dispensatio Summi Pontificis legitimans matrimoniũ, in gradibus prohibitis filios etiam hinc susceptos legitimat, ante illam approbationem, si eius mentio Principi fiet. Princeps enim vt doctè sentit Couarruuias qui matrimonium ratum habet, ita coniugium approbat, ac si ab initio nulla extante prohibitione contractum fuisset, vnde liquido sequitur prolẽ coniugio adhærentem legitimam esse. Ex eo etiam quod legitimũ constituit illud matrimonium idem efficit, ac si a tempore cõtract. probatum fuisset Abb. in c. per venerabilem. nu. 22. Ant. in tract. de legitimatione lib. col. 6. Sic videmus legitimationem factam approbatione matrimonij esse validiorem & efficaciorem aliis legitimationibus. Bur. cons. 18. nu. 8. & 23. doct. in c. tanta. ext. qui filij sint legit. vbi etiam dicit istam legitimationem esse fortiorem ea, quæ fit rescripto sequitur Menoch cons. 174. nu. 14. lib. 2. hanc materiam vltra alios, & ab eis selectes pertractant Petr. Duen. Reg. CCCL. Ant. Gabr. in tit. de legit. Rolan. à Vall. cons. vlt. lib. 2. Menoch. cons. 16. lib. 1. & cons. 174. lib. 2. Bur. cons. 10. cons. 12. & cons. 16. Villalobos in ver. legitimus. Viu. in vers. filij nati, ex legitimo matrimonio. Soarez in vers. legitimatio ob matrimonium.

Ius pariter legitimandi competit Regi vel Principi eos qui eius imperio subiiciuntur. Nam Princeps minimè potest natalibus restituere, vel legitimum efficere sibi non subditum, quo ad bona intra alterius imperij, aut regni fines existentia. Iura ènim docent neminem posse erga subditum voluntariam exercere iurisdictionem respectu rei quæ extra ipsius iurisdictionem existit, vt acutè scribit Ludouicus Gomez in cap. fin. § fin. nu. 26. de constitutionibus. in 6. Domin. in c. cum ex eo in gl. subiectos de elect. in 6.

Papa vrgentißima ratione tum publicæ vtilitatis causa & Christianæ Religionis commodo ductus secularis subditum legitimum reddere, etiam quo ad munera & bona temporalia potest, vt habetur in c. venerabilem. Id autem leui causa ciuilis iurisdictionis præstare nequit. Nicolaus de Vbaldis in tract. de success. ab intest. fol. 11. col. 5.

Clericus sacris ordinibus candidatus in iis quæ spectant ad iura hæreditatis paternæ legitimationem à Principe sæculari obtinere potest ea ratione quod legitimatio sit actus ipsius Principis. Bart. in l. Gallus. § forsitan ff. de legitim. & posthum. Paulus in l. posthumos. ff. ibidem. Quorum sententia licet à multis oppugnetur tutißima manet.

Postremò Princeps filios, tanquam subditos filij splendorem natalium augere potest. d. c. per venerabilem § insuper. E contrario qui Cæsari vel Regi subest, & ab eo potestatem habet legitimandi, filium legitimare non potest, nisi particulari priuilegio ac licentia id valeat. Decius in cap. 3. de probationibus. & in l. qui iurisdictionem.

Qua via & methodo consequatur legitimatio, differitur variis modis. Primùm cum filij illegitimi postulatur legitimatio apud Principem, nihil negligendum ex his quæ vel Principem ad denegandam natalium restitutionem, vel eum auertere à facili, & forsan neglecta, ac minimè circunspecta concessione flectere possent. Cum enim iusta trutina librantur postulata eò facilius vel voti compos efficitur qui iusta; vel repulsam patitur qui iniqua postulat. Qua de causa qualitas legitimandi generis, patria, exprimenda est, Nimirum an sit naturalis vel spurius, vel incestuosus ne priuilegium legitimationis iniuria extorqueatur, aut surreptitium videatur, vt præclarè decretum est apud Paulum. ibi in l. sed si hac § patronum ff. de in ius voc. & in c. per venerabilem. col. penul. & fin. qui filij sint leg. Oldr. 247. Alb. in rub. C. de nat. lib. Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. nu. 38. Nicol. de Vbal. de successiõn. ab intest. fol. 10. col. 4. Ant. in d. c. per venerabilem. nu. 15 & ibi Abb. nu. 27. Aut Rosel. de legitimation. fol. 14. c. de causa formali. col. 3. & esse hanc communem opinionem testatur additio ad Marti. Laud. in tract. de legitimat. fol. paruo 10. col. 1. Qualitates autem illæ specialiter & particulariter non in genere enucleentur, vt affirmarunt Bal. in l. eam quam, col. 12. C. fideicom. Alex. cons. 195. nu. 5. 6. lib. 2. Fel. c. postulasti. num. 2. vbi latè declarat, de rescript.

Les.

Ias.cons.12 col.1. ver.tertio dicta lib.3. Soc.sen.cons.47.num.26. & num 40 lib.4. Decius cons.573 num.4. Soc.iun.cons 99.num.38 lib.2. Marsil.sing. 492 in legitimatione. Rips l. ex facto. § si quis rogatus.num.2.ad Trebel. & Rolan à Valle cons.89 num.40.lib. 1. His accedit Ant.Rosell.tracta.de legitimat. Magni siquidē sunt ponderis notæ illæ ad legitimationis priuilegiū, Illius enim vana est legitimatio qui in incestu natus spurietatis qualitates nō expressit. Bald.d.l. eam quam.in 8. col. vers. sed pone quidam. C.de fideicommissis. Si quis enim impetrauit à Principe se legitimari dicens se natum ex congressu soluti & solutæ cum esset natus ex adulterio, talis legitimatio iure nō constat Bal.in l.præscrip.vers.ego dico.in 5. col. Opus est etiam narrare spuriorum parentem quod concubinam ex qua legitimandum suscepit non possit in vxorem ducere iusta impediente causa. Ruinus cons.66 nu.27. in fine, lib.3. inquit esse etiam narrandam qualitatem matris filij legitimandi, an sit ex plebeia vel nobili stirpe oriunda.

Multi qui in hac legitimatione iampridem laborarunt hanc potissimum quæstionem agitarunt vtrum in legitimatione concedenda à Principe sint cognati, agnati ve ipsius parentis conuocandi sint. In hanc autem communem sententiam deuenerūt: Agnatorum neque cognatorum citatio, vel consensus non requiritur in legitimationem quam pater suo consensu potest & probat. His enim pro voluntatis arbitrio liberè bona propria distribuere possit. Nec quippiam videtur esse iniurius si filium propriumcōsentiat à Principe legitimum fieri. Bart. l Gallus.§. & quid si tantum.ff.de liberis & posthumis. Curt. Iun.cons 70.nu.1. cons.157. nu.3 Ias.cons 10.lib.3. Boer.decis.121. Tiraq in l.si vnquam.vers.susceperit.nu.53.de reuo. dona. Soc. cons 42. in præsenti consultatione.vol. 4. Dec.cons.367. incip. viso puncto. circa fin. & in cons 307.viso puncto.circa prin. & cons.698.in causa Soc Iun.cons.242.vol.1. Vbi autem legitimatio fit stantibus filiis legitimis, & naturalibus quia de ipsis debet fieri mentio: quinimò eis inuitis, legitimatio fieri non potest cùm soleat fieri tantum in defectum legitimorum. Dec. ibidem Bart.in l Gallus.§ quidam rectè ff.de liber. & posthum.cuius opinionem communiter approbari asserit Soc cons. 226.in 2.vol. nu.3. & eo casu potest quis in legitimatione filij sui præiudicare suis agnatis, cognatis & consanguineis etiam non citatis, cùm liberum erat ipsi patri illos omnes consanguineos suos à successione sua excludere, & extraneis sua bona relinquere. Soc. cons.251. nu.11. vol.2. nisi adessent filij legitimi & naturales: nam tunc eis inuitis non posset filius naturalis legitimari. auth. item si quis. C.de natura.liber Bald in l. nam ita ff. de adop. quod Ias videtur approbare in d. §. & quid si tantùm & hæc etiam procedunt in filio spurio, qui ad patris requisitionem poterit legitimari etiam cognatis, agnatis, & aliis consanguineis non citatis, vbi nulli sunt liberi legitimi & naturales.

Deinde antequam progrediantur legitimationis cœpta vlterius citandus est sub illa conditione, si sine liberis institutus pater illegitimi decesserit: cùm illegitimatus hunc substitutum excludat: vt docet Couarr. ; Illa etenim bona, quæ pater obtinet, non sunt eius liberæ dispositioni subiecta: sed omninò sunt restituenda substituto, hanc igitur illationem probat Anch.cons 427. Alex.cons.67.in 1.vol. & est communis opi secundùm Deci.cons.85 col.pen. & Crot.tum in d. §. & quid si tantum fol 12.col 2.qui eam sequuntur. Ias. tamen ibi col. pen. contrarium tenet ex eo, quod si vera esset communis opinio, nunquam locus esset legitimatio, excluso substituto: cùm substitutus vocatus minimè consentiret restitutioni natalium. Ego verò non consulerem principi, vt illegitimum legitimum efficiat in præiudicium substituti, nihilominus tamen consensus substituti non erit necessarius, etiam si citandus sit, vnde cessat ratio Ias. Cuius opinio: etiam si vera foret aduersus communem, non tamen negat in rescripto huius legitimationis fore necessariam mentionem huius substitutionis: quod Carol. Ruinus sensit in d. §. & quid si tantum.ad fin

Porrò, quod modo diximus, viuente patre, legitimationem fieri posse, non vocatis ipsius patris intestati hæredibus, seu successoribus: est etiam intelligendum, si mortuo patre legitimatio fiat, ex præuia tamen ipsius patris voluntate, quod Bart.notat in d.§. & quid si tantum. in fin.quem alij ibi sequuntur. probat [illegible] auth. item sine C.de natur.libe. Bar.in l.2.col. 3.ff.de vulga.l.6.tit.25.par.4.

Superest vt videamus quibus fulcris constet & firma permaneat, nullisq; pedibus claudicet legitimatio & vtrum legitimatus sit verè legitimus originali legitimitate, quæ ex matrimonio descendit. Qua in re consulendus est Menochius qui Cons.CCLXVI.nu. 50.contrarium asserit, cum lex vtatur in hac fictione. Quia efficere non potest, quod verè si

natus ex coniunctione matrimonij, qui non fuit natus: sed tamen eum lex habet pro tali. Ita procedit opinio eorum, qui dixerunt: legitimatum non esse verè & propriè legitimum: ij sanè intelligendi sunt, vt loquantur respectu legitimitatis ordinariæ. Alind occurrit dubium an legitimatus sit verè legitimus vt legitimitas sit actus iuris ciuilis (nihil enim aliud est legitimum esse quam esse habilem ad ea quæ sunt de iure ciuili) & tunc dicendum est legitimatum esse verè legitimum: cum habilitatem hanc concedere possit Princeps, sicuti videmus Principem posse facere filium adoptiuum verè legitimum absque vllo naturæ primordio. Et ob id (subiungit Natta) dicere possumus, quod legitimatus secundum veritatem est legitimus secundum fictionem verò est legitimè natus.

Axioma singulare ex iuris adytis subiiciam quod superiora omnia complectitur. In præiudicium legitimorum filiorum legitimatio non valet. Idcirco optimè additur rescripto legitimationis hæc clausula. Sine præiudicio eorum qui intestato successuri sunt. *Quæ tamen paulo accuratius considerata hæc innuere videtur vt legitimatus ex testamento admittatur attamen mortuo patre intestato excludatur ab agnatis & cognatis intra quartum gradum cæteros verò vxorẽ & fiscum ipse filiis excludat. Huic sententiæ calculum dederunt Nicol. de de Vbal. in tract. de success. ab intest. fol. 12. col. 3. & 4. Corn. cons. 2. in 1. vol. Decius. Cons. 338. col. 3. & cons. 393. col. 2. & Soci. Iun. cons. 97. num. 43. & cons. 126. num. 21. lib. 2.*

XIX.

Decisio & sententia litis Canonicorum regularium ordinis S. Augustini congregationis Lateranensis aduersus Monachos ordinis S. Benedicti congregationis Casinens. alias S. Iustinæ de Padua, pro præcedentiæ authoritate.

PIVS Papa IIII. Ad futuram rei memoriam.

SEDIS Apostolicæ prouidentia circunspecta, ne rursus ea quæ in controuersiis inter personas Ecclesiasticas, præsertim Altissimo sub regulari professione famulantes exortis, pro tranquillo Religionis statu prudenter ordinauit, in molestos contentionis anfractus relabantur, maiorem solet, dum id res ipsa requirit, adhibere cautionem. Sane nuper postquam sicut nobis innotuerat, ab antiquis vsque temporibus, etiam supra 100. annos retroactos, lis & causa seu controuersia inter dilectos filios Rectorem Generalem, & Canonicos Regulares S. Augustini congregationis Lateranensis ex vna, ac Monachos S. Benedict. Ordinis Cassinen. alias Sanctæ Iustinæ de Padua congregationum partibus ex altera, Super illorum præcedentia seu iure præcedendi suborta, & coram diuersis iudicibus in nostro Palatij Apostolici auditorio ventilata, ac demum non sine animi nostri molestia in œcumenico Concilio Tridentino, inter earundem congregationum Abbates renouata fuerat: Nos considerantes lites, & controuersias huiusmodi in Ecclesia præsertim inter Religiosas, & reformatas personas quæ relictis mundi vanitatibus votum suum humilitatis spiritu, domino, & Deo nostro, qui se pro nobis vsque adeo humiliauit, vt formam serui acciperet, persoluere profitentur, non modicum illi præclaræ Deoque præcipue dilectæ virtuti, quæ est humilitas, labem infundere, populóque scandalum generare, ac propterea illas omni ratione submouendas publicæque religionis tranquillitati, ac ministrorum Dei reconciliationi, & mutuæ dilectioni quamprimum consulendum esse rati. Motu proprio dictas causas, & controuersias vbilibet, & coram quibusuis iudicibus motas & in quibusuis instantiis indecisas pendentes, ab eisdem iudicibus ad nos auocauimus illasque dilectis filiis nostris Ioanni Michaeli Sanctæ Anastasiæ Saraceno, Ioanni Baptist. S. Clementis Cicadæ, ac Bernardino Scoto, nuncupatis S.R.E. Presbyteris Card. audiendas cognoscendas & decidendas per quandam motus proprij schedulam, & inde illas per aliud nostrum rescriptum eisdem Cardinalibus per eos audiendas tantum, nobisque referendas commisimus. Qui quidem Cardinales dictis partibus earumve procuratoribus & aduocatis pluries auditis, dubiisque emergentibus ad plenum discussis, & resolutis, comperto satis per eos ex compluribus literis Apostolicis diuersisque aliis documentis rationibus, & probationibus, quod ipsi Canonici fuerunt, & sunt de illis clericis à sancto Augustino, quinimo à sanctis Apostolis institutis, eosdem Canonicos tam suæ antiquæ institutionis huiusmodi,

Antiquam litigium Canonicorum regularium Diui Augustini & monachorum S. Benedicti super præcedentia.

Cardinalibus tribus controuersia discutienda proposita fuit.

modi, quam etiam dignitatis clericalis, qua eos ſtatim quod profeſſionem regularem emittunt, inſignitos eſſe oportet, aliarúmque qualitatum in eis exiſtentium ratione, dictámque illarum congregationem Lateranen. præfatos Monachos, & eorum congregationem Caſſinen. præcedere debere cenſuerunt, & concluſerunt, ſuamque concluſionem huiuſmodi ad audientiam noſtram iuxta vltimi noſtri reſcripti præfati tenorem retulerunt. Vnde nos illorum relatione intellecta, eaque per nos diligenter examinata, quoniam eam in omnibus ſuis partibus veritati & iuri conſonam comperimus, per noſtram diffinitiuam ſententiam pronunciauimus, ſententiauimus, decreuimus & declarauimus, Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares congregationis Lateranen. vti clericos dimiſiſſe Superiori veſte, pallio, ſeu cappa, in linea veſte, clericalique habitu incedentes (quod etiam in alma Vrbe conſuetum fuerat, & tunc obſeruabatur) in proceſſionibus, & omnibus aliis actibus publicis, & priuatis, tam in dicta Vrbe, noſtroque, & aliorum Romanorum Pontificum ſucceſſorum noſtrorum conſpectu, quam alias in vniuerſis, & quibuſcunque aliis Ciuitatibus, Terris, Oppidis, & Locis, Abbates, Prælatos, & Monachos ordinis S. Benedicti congregationis Caſſinen. prædictos præcedere debuiſſe, & debere, ac eoſdem Abbates, Prælatos, & Canonicos Regulares, dictamque eorum congregationem, vt præfertur incedentes, dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis S. Benedicti, & eorum congregationi in omnibus & ſingulis præmiſſis præferendos anteponendos, & in digniori loco collocandos fore, & eſſe: Abbates vero dictarum congregationum ſingulariter, & de per ſe abſque eorum conuentibus in Conciliis Generalibus, prouincialibus, & ſynodalibus, ac aliis actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates de iure vel de conſuetudine locum, & votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter ſeſe iuxta ſingulorum ipſorum Abbatum ibidem interuenientium priorem, & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, ac illorum promotione duntaxat, non autem congregatione, & ordinis cuius ſint, attentis præcedere, & præferri, & in digniori loco collocari debuiſſe, & debere, prout ex tunc prætulimus, anteposuimus, & collocauimus, præferrique anteponi, & collocari mandauimus: actiones quoque moleſtationes, oppreſſiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quęcunque per Abbates, Prælatos, & Monachos prędictos, & eorum congregationem Caſſinen. eiſdem Abbatibus, Prælatis, & Canonicis regularibus congregationis Lateranen. ſuper prędictis omnibus, & ſingulis, & illorum occaſione quomodolibet factas, pręſtitas, & illatas, factáque pręſtita, & illata fuiſſe & eſſe temerarias, illicitas, indebitas, & iniuſtas, temerariáque illicita, indebita, & iniuſta, ac de facto pręſumptas, & pręſumpta, illatáque & illa Abbatibus, Prælatis & Monachis congregationis Caſſinen. huiuſmodi feciſſe, & facere minime licuiſſe, neque licere de iure. Et Propterea de, & ſuper illis ac dicto iure prętendendi, omnibuſque & ſingulis aliis pręmiſſis perpetuum ſilentium imponendum fore, & eſſe, & tunc impoſuimus prout in reſcripto, relatione, & ſententia prędictis plenius continetur. Ne autem de ſententię aliorum que pręmiſſorum validitate vllo vnquam tempore dubitari, ac propterea vel alio quouis pręrextu rem mature diſcuſſam, & iudicatam, rurſus in controuerſiam retrahi, neue denuo in Eccleſia Dei inter tales perſonas religioſas, contentiones exoriri, ac populo ſcandala generari contingat, tempeſtiue prouidere, ac ſupremam huic negotio manum apponere cupientes, necnon veriores literarum ſingulorum prædeceſſorum, ac reſcripti proceſſus, relationis ſententiæque præfatorum, & inde ſecutorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, Motu ſimili, non ad ipſorum Abbatum, Prælatorum, & Canonicorum regularium congregationis Lateranen, vel alterius pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex mera deliberatione, & certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ad effectum executionis dictæ ſententiæ tantum omnes, & ſingulos proceſſus & ſententiæ præfatorum defectus etiam ſubſtantiales, ſi qui forſan in eiſdem interuenerint, harum ſerie ſupplemus, ac eandem ſententiam vna cum eius proceſſu validos, & efficaces eſſe, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & inuiolabiliter ab omnibus obſeruari debere, nec partes ipſas ab eis vllo vnquam tempore quouis prætextu quæſitóue colore reſilire poſſe, ſed ad illorum obſeruatio-

Canonicis præcedentia iure tribuitur.

In fauorem Canonicorum, lata ſententia.

Abbatum in publicis cœtibus præcedentia.

Sententiæ inuiolabilis obſeruatio & integer effectus.

Irritantur quælibet iudicia in constitutione edita.

obſeruationem teneri, cenſuriſque, & pœnis tam Eccleſiaſticis, quam pecuniariis ad id cogi, & compelli, ipſque Monachos eorúmve congregationem aduerſus ſententiam aliáve præmiſſa in priſtinum ſtatum quouis quæſito colore vel ingenio reſtitui, nec illa oppugnantes audiri, Præſentéſque literas de ſubreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, aut alio quouis defectu notari, ſeu impugnari poſſe: ſicque, & non aliter per quoſcunque Iudices, & Commiſſarios etiam S.R.E. Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid ſecus à quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus, præmiſſáque omnia perpetuò ſtatuimus. Et quod ita fiant, & obſeruentur, volumus, atque mandamus, ſimiliter venerabili fratri Epiſcopo Amerin. & dilectis filiis noſtro in alma Vrbe, & eius diſtrictu Vicario in ſpiritualibus, ac Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Auditori Generalibus, per præſentes motu pari mandantes, quatenus ipſi, vel duo aut vnus eorum per ſe vel alium, ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Rectoris Generalis, & Abbatum prælatorum, ac regularium Canonicorum S. Auguſtini congregationis Lateranen. præfatorum, vel alicuius eorum fuerint requiſiti ſolenniter publicantes, ac illis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant auctoritate noſtra illos ſuppletione, decreto, ſtatuto, voluntate, & mandato, aliiſque præmiſſis pacificè frui, & gaudere: Non permittentes eos vel eorum quempiam deſuper per quoſcunque quomodolibet indebitè moleſtari, perturbari, vel inquietari. Contradictores quoſlibet, & rebelles per ſententias, cenſuras, & tam Eccleſiaſticas, & pecuniarias etiam arbitrio ſuo moderandas, & applicandas quam etiam priuationis beneficiorum Eccleſiaſticorum per ipſos contradictores obtentorum pœnas, aliáque iuris remedia, appellatione poſtpoſitâ compeſcendo, ac legitimis ſuper his habendis, ſeruatis proceſſibus, illos ſententias, cenſuras, & pœnas huiuſmodi incurriſſe declarando, illóſque etiam iteratis vicibus aggrauando, & interdictum Eccleſiaſticum reponendo, inuocato etiam ad hoc ſi opus ſit, auxilio brachij ſæcularis. Non obſtantibus præmiſſis, ac fel. rec. Bonifacij Papæ VIII prædeceſſoris noſtri de vna, & Concilij ac aliis quibuſuis conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon Monaſteriorum, & ordinum, ac congregationum præfatorum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, vel conſuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apoſtolicis illis eorumque ſuperioribus, ac perſonis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis, clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis in genere vel ſpecie etiam motu & ſcientia ſimilibus quomodolibet conceſſis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis: quibus omnibus illorum tenores pro ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus contrariis quibuſcunque, aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim ab Apoſtolica ſit ſede indultum quod interdici ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Volumus autem quod præſentium tranſumptis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutę munitis in iudicio, & extra vbilibet locorum plena & indubia, eadémque prorſus fides adhibeantur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die decima octaua Ianuarij milleſimo quingenteſimo ſexageſimo quarto Pontificatus Noſtri Anno Quinto.

Deputatio executorum huius conſtitutionis.

Clauſula derogatoria.

Tenor ſententiæ prædictæ.

CHRISTI nomine inuocato, pro Tribunali ſedentes, & ſolùm Deum præ oculis habentes per hanc noſtram diffinitiuam ſententiam, quam ferimus in his ſcriptis, in cauſa, & cauſis, quæ coram nobis, & quas dilectis filiis noſtris Ioanni Michaeli Saraceno tit. S. Anaſtaſiæ, Ioanni Baptiſtæ Cicadæ tit. S. Clementis, ac Bernardino Scoto tit. S. Mathæi S.R.E. Cardinalibus primo audiendas, cognoſ-

cendas, & per eos decidendas, & terminandas, & deinde per præfatos Cardinales per Apostolica nostra rescripta nobis referendas commisimus, inter dilectos filio Abbates prælatos, & Canonicos regulares Ordinis S. Augustini, congregationis Lateranen. & vniuersam congregationem ex vna, & prælatos, Abbates, & Monachos Ordinis S. Benedicti congregationis Cassinen. alias S. Iustinæ de Padua nuncupatos, & dictam eorum congregationem, de & super præcedentia, & iure inter eos præcedendi, tam in processionibus quam in generalibus, & synodalibus, seu prouincialibus Conciliis, omnibusque actibus publicis, & priuatis, rebusque aliis in actibus causæ & causarum huiusmodi latius deductis, & illorum occasione in prima seu alia versæ fuerunt, & vertentur instantiis, partibus ex altera causa huiusmodi coram dictis Cardinalibus ad plenum ventilata, ac sæpius auditis partibus, & dubiis in ea plenè discussis, & resolutis, ac visis de iure videndis, & demum per dictos Cardinales nobis matura desuper facta relatione, pronunciamus, sententiamus, decernimus, & declaramus Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares congregationis Lateranen. vti Clericos dimissa superiori veste, pallio, seu cappa, in linea veste, clericalique habitu incedentes (quod etiam in alma nostra vrbe Romæ consuetum fuit & nunc obseruetur, in processionibus, & omnibus aliis actibus publicis, & priuatis tam in dicta Vrbe nostra, nostróque & successorum nostrorum conspectu, quàm aliis vniuersis, ac quibuscunque aliis Ciuitatibus, Terris, oppidis, & locis, dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis ordinis Sancti Benedicti Cassinen. præcedere debuisse, & debere, eosdemque Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares, dictamque eorum congregationem vt sup. incedentes dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis S. Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & singulis præmissis præferendos, anteponendos, & digniori loco collocandos fore, & esse: Abbates vero dictarum congregationum Lateranen. & S. Benedicti singulariter, & de per se absque eorum conuentibus, in Conciliis generalibus, prouincialibus, & synodalibus, & aliis actibus publicis, & priuatis in quibus Abbates de iure, vel de consuetudine locum, & vocem habent, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter sese iuxtà singulorum ipsorum Abbatum ibidem interuenientium, priorem & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, ac illa promotione duntaxat, non autem congregatione, & ordine cuius fuerint attentis, præcedere, ac præferri, & indigniori loco collocari debuisse, & debere, prout præferimus, anteponimus, collocamus præferrique anteponi & collocari respectiue mandamus actiones quoque molestationes, oppositiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per præfatos Abbates, Prælatos, & Monachos dicti ordinis, S. Benedicti, & dictam eorum congregationem eisdem Abbatibus, Prælatis, Canonicis regularibus dicti ordinis, & eorum congregationi de, & super prælatis omnibus, & singulis, & illorum occasione quomodolibet factas, præstitas, & illatas factaque præstita, & illata fuisse & esse temerarias illicitas, & indebitas, & iniustas temeraria, que illicita, indebita, & iniusta, ac de facto præsumptas, & præsumpta, illásque, & illa præfatis Abbatibus, Prælatis & Monachis fecisse, & facere nemine licuisse, nec licere de iure. Et propterea de, & super illis, ac dicto iure præcedendi vt suprà, omnibus aliis, & singulis præmissis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, ac imponimus, vtramque partem in expensis iuris & causis absoluentes.

Ita est I.

Ita refero, & censeo pronunciandum esse Ioannes Michael Cardinalis Sarracenus.
Ita refero, & censeo pronunciandum Ioannes Baptista Cardinalis S. Clementis.
Ita refero, & censeo pronunciandum esse Bernardinus Cardinalis Tranen.

XX.

Confirmatio Sacri Concilij Tridentini.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Benedictus Deus, & pater domini Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis: qui respicere dignatus Ecclesiam suam sanctam, tot procellis, & tempestatibus agitatam atque vexatam, & grauius laborantem, indies 2. Cor. 1.

Paulus 3. vt suo perius constat primus Concilium Tridentinum indixit.

apto tandem ei subuenit optatóque remedio. Ad plurimas, & perniciosissimas hæreses extirpandas, ad corrigendos mores, restituendam Ecclesiasticam disciplinam, ad pacem, & concordiam Christiani populi procurandam, indictum iampridem in Ciuitatem Tridentinam œcumenicum, & generale Concilium à piæ memoriæ Paulo III. prædecessore nostro, & sessionibus aliquot habitis cœptum fuerat. Ab eius autem successore Iulio in eandem Vrbem reuocatum, post alias sessiones celebratas variis impedimentis, & difficultatibus obiectis, ne tum quidem peragi potuerat. Iraque diutius intermissum fuerat, non sine maximo mœrore piorum omnium, cum quotidie magis Ecclesia eiusmodi remedium implorare. Nos autem post susceptum Sedis Apostolicæ regimen, tam necessarium, ac salutare opus sicut pastoralis sollicitudo monebat, diuinæ misericordiæ fiducia perficere aggressi, adiuti pio studio Charissimi in Christo filij nostri Ferdinandi Romanorum Imperatoris electi, & aliorum Christianorum Regum rerum publicarum, ac principum; tandem consecuti sumus, quod nec in diurnis nec nocturnis curis laborare destitimus: quodque à patre luminum assiduè precati sumus. Cum enim eam in vrbem vndique ex Christiani nominis nationibus conuenisset nostris conuocata literis, & sua etiam ipsorum pietate excitata episcoporum, & aliorum insignium Prælatorum maxima, & œcumenico Concilio digna frequentia, præter plurimos alios pios, & sacrarum literarum scientia, diuiniq́ue, & humani iuris cognitione præstantes viros, præsidentibus ipsi Synodo sedi Apostolicæ Legatis, nobis adeò concilij libertati fauentibus: vt etiam de rebus Sedi Apostolicæ propriè reseruatis liberum ipsi concilio arbitrium per literas ad Legatos nostros scriptas vltrò permiserimus quæ de sacramentis, & aliis rebus quæ quidem necessariæ visæ sint, tractanda, definienda, & statuenda restabant, ad confutandas hæreses, ad tollendos abusus, & emendandos mores à sacrosancta synodo summa libertate, diligentiàque tractata & accuratè, ac maturè admodum definita, explicata, statuta sunt. Quibus rebus perfectis Concilium tanta omnium qui illi interfuerunt concordia peractum fuit vt consensum eum planè à Domino effectum fuisse constiterit, idq́, in nostris atque omnium oculis valdè mirabile fuerit. Pro quo tam singulari Dei munere supplicationes statim in alma hac vrbe indiximus, quæ Cleri, & populi pietate celebratæ fuerunt, laudésque & gratias diuinæ maiestati meritò persoluendas curauimus, cum eiusmodi Concilij exitus spem magnam, & propè certam attulerit fore vt maiores indies fructus ad Ecclesiam ex ipsius decretis constitutionibúsque perueniant. Cum autem ipsa sancta Synodus pro sua erga sedem Apostolicam reuerentia, antiquorum etiam Conciliorum vestigiis inhærens, decretorum suorum omnium, quæ nostro, & prædecessorum nostrorum tempore facta sunt, confirmationem à nobis petierit, decreto de ea re in publica sessione facto. Nos ex Legatorū literis priùs, deindè post reditum eorum ex iis quæ Synodi nomine diligenter retulerunt, postulatione ipsius synodi cognita, habita super hac re cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardi deliberatione matura sanctíque Spiritus in primis auxilio inuocato, cum ea decreta omnia Catholica, & populo Christiano vtilia, ac salutaria esse cognouissemus ad Dei omnipotentis laudem, de eorundem fratrum nostrorum consilio, & assensu, in Consistorio nostro secreto illa omnia, & singula auctoritate apostolica hodie confirmauimus: & ab omnibus Christifidelibus suscipienda, ac seruanda esse decreuimus: sicut harum quoque literarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & suscipi obseruaríque decernimus. Mandamus autem in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis a sacris canonibus constitutis, aliísque grauioribus, etiam priuationis, arbitrio nostro infligendis, vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis quibusuis ecclesiarum Prælatis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & dignitatis sint, etiam si Cardinalatu honore præfulgeant, vt eadem decreta & statuta in ecclesiis suis, Ciuitatibus, & diœcesibus, in iudicio, & extrà iudicium diligenter obseruent, & à subditis quisque suis, ad quos quomodolibet pertinent, inuiolabiliter faciant obseruari contradictores, quoslibet, & contumaces per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas, etiam in ipsis decretis contentas, appellatione postposita compescendo; inuocato etiam, si opus fuerit, brachij secularis auxilio

Prosequutio Concilij sub Pio 4.

Synodi Tridentinæ ex omnibus orbis partibus prælati Episcopi, Oratores, ordinū Generales Principum ambasiatores interfuerunt.

Confirmatio Concilij Tridentini.

Ad Cal. Maij 1564. Tridentini Concilij decreta in his quæ spectant ad reformationē & ius positiuum ligare incipiunt.

Iuramenta aduersantia Concilij canonibus nulla sunt.

Ipsum

Imperatores & Principes ad obseruationē Concilij procurandā adhortantur.

Ipsum verò charissimum filium nostrum Imperatorem electum, cæterósq; Reges, Respublicas, ac Principes Christianos monemus, & per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi obtestamur, vt qua pietate Concilio per Oratores suos affuerunt, eadem pietate, ac pari studio diuini honoris, & populorum suorum salutis causa, pro sedis quoque Apostolicæ, & sacræ Synodi reuerentia ad eiusdem Concilij exequenda, & obseruanda decreta Prælatis, cum opus fuerit, auxilio, & fauore suo adsint, neque aduersantes sanæ, ac salutari Concilij doctrinæ, opiniones à populis ditionis suæ recipi permittant, sed eas penitùs interdicant. Ad vitandum præterea peruersionem, & confusionem quæ oriri posse si vnicuique liceret prout ei liberet in decreta Concilij commentarios, & interpretationes suas edere, Apostolica auctoritate inhibemus omnibus, tam ecclesiasticis personis cuiuscunque sint ordinis, conditionis, & gradus, quam laicis, quocunque honore, ac potestate præditis. Prælati quidem sub interdicti ingressus Ecclesiæ, aliis verò quicunque fuerint sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, ne quis sine auctoritate nostra audeat vllos commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllúmve omninò interpretationis genus super ipsius Concilij decretis quocunque modo edere, aut quicquam quocunque nomine, etiam sub prætextu maioris decretorum corroborationis, aut executionis, alióve quæsito colore statuere. Si cui verò in eis aliquid obscuriùs dictum, & statutum fuisse eámque ob causam interpretatione, aut decisione aliqua egere visum fuerit, ascendat ad locum quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apostolicam omnium fidelium magistram, cuius auctoritatem etiā ipsa sancta Sinodus tam reuerenter agnouit. Nos enim difficultates, & controuersias si quæ ex eis decretis ortæ fuerint nobis declarandas, quemadmodum ipsa quoque sancta Synodus decreuit, reseruamus: parati, sicut ea de nobis merito confisa est, omnium prouinciarum necessitatibus, ea ratione quæ commodior nobis visa fuerit, prouidere. Decernentes nihilominus irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Vt hæc autem ad omnium notitiam perueniant, neue quis excusatione ignorationis vti possit, volumus & mandamus, vt hæ literæ per aliquos Curiæ nostræ Cursores in Basilica vaticana principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranen tunc cum in eis populus, vt missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam, & clara voce recitentur, & postquam recitatæ fuerint ad valuas earum Ecclesiarum itemque Cancellariæ Apostolicæ, & in loco solito Campi Floræ affigantur, ibique vt legi, & omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquantur. Cum autem inde amouebuntur relictis de more ibidem exemplis in alma vrbe ad impressionem tradantur, quo commodiùs per Christiani nominis Prouincias, & Regna diuulgari possint. Transumptis quoque earum, quæ manu alicuius publici Notarij scripta subscriptione alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita fuerint, fidem sine vlla dubitatione haberi mandamus, atque decernimus, Nulli ergo &c. Si quis autem &c Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Tertio. Septimo Kal. Februarij, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Interpretationes & commentaria super Concilij decreta prohibētur.

Declaratio Concilij Pontifici reseruata.

Idē statuit Concil. Trid. Sess. 25. cap. vlt.

Forma & effectus publicationis.

Post varia & turbulentissima bellorum ciuilium tum seditionum hæreticarum tempora, Principum quoque dissidiis sopitis fœlicissimus Tridentini Concilij datus est exitus, quod à Paulo III. Iulio III & Marcello II. Paulo IIII. variis in locis celebratū & à Pio 4. in Tridentinam ciuitatem restitutum atque continuatum fuerat In summo illo Prælatorum conuentu Sessiones nouem veteribus sexdecim addita sunt quibus confectis omnium voce postulata est ab apostolica sede Concilij confirmatio ad quam procurandam legati Romā petierunt vt hac attestatione Vicecancellarij summi Pontificis traditur his verbis.

Nos Alexander S. Laurentij in Damaso Diaconus Cardinalis, de Farnesio, S. R. E. Vicecancellarius, fidem facimus & attestamur, qualiter hodie Mercurij, XXVI, Ianuarij, M.D. LXIIII. Pontificatus Sanctissimi D. nostri D. Pij, diuina prouidentia Papa Quarti, anno quinto, in Consistorio secreto apud S. Petrum Reuerendiss. D D mei, Cardinales Moronus, & Simoneta, nuper reuersi à sacro Concilio Tridentino, cui vti Sedis Apostolicæ Legati præerant: petierunt ab eodem Sanctiss. D. nostro vt infra.

Resp. Fiat, fiat. Amen, Amen.

Card. Anathema cunctis hæreticis.

Resp. Anathema, anathema.

Post hæc mandatum fuit à Legatis, & Præsidentibus sub pœna excommunicationis omnibus Patribus, vt, antequam discederent è ciuitate Tridentina, subscriberent manu propria decretis Concilij, aut ea per publicum instrumentum approbarent, qui omnes deinde subscripserunt.

Durauit omninò annos quinque biennium sub Paulo I I I. *annum sub Iulio* I I I. *biennium iterum sub Pio* I I I I. *Vniuersis porro Concilij decretis subscripserunt patres, quibus ea potestas erat* CCLV. *Hi fuere legati Cardinales* I I I I. *Moronus, Varmiensis, Simoneta, Nauagerius: Cardinales non legati duo, Lotharingus, Archiepiscopus Remensis, & Madrucius electus Tridentinus: Patriarchæ tres, Hierosolymorum, Aquileiensis, Venetus, Archiepiscopi* XXV. *Episcopi* CLXVIII. *Abbates* VII. *Procuratores absentium cum legitimo mandato* XXXIX. *Magistri generales ordinum* VII. *interfuere tantæ synodo, præter eos qui subscripserunt, oratores Cæsaris Ferdinandi, Regum Francorum, Hispaniæ, Lusitaniæ, Venetorum, Heluetiorum, Ducum Bauariæ, & Florentiæ, iuris Cæsarei Pontificijque doctores Concilio necessarij erant, Auditor rotæ, aduocatus consistorialis, promotor, Theologi clerici non claustrales* XX. *ex quinque Mendicantium ordinibus circiter* LXX. *à suis magistris, varijs principibus, & Episcopis vel missi, vel euocati. Ex ordine Prædicatorum* XX. *Minorum obseruantium* X. *totidem conuentualium. Eremitarum* XV. *Carmelitarum* X. *Seruorum aliquot. Ministri Concilij præter commissarium & Secretarium qui Episcopatus fungebantur fuere, Scribæ duo, Cursores duo, ceremoniarum magister, Medicus, Depositarius, Fererius, Diaconus & subdiaconus cum cantoribus* XII. *Grandem huic concilij celebrationi pecuniarum summam absumpsit Pontifex Pius, quippe qui menstrua ad vitæ sustentationem salaria Legatis, cunctis inopia pressis Episcopis & sacerdotibus, omnibusque ministris liberalissimè tribuerit. id muneris antiquitus imperatorum erat.*

Graui morbo detinebatur Pontifex cum finem impositum Concilio Tridentino intellexit à quo tanto nuncio solatium multum reualuit. Et quamprimum varias constitutiones ad eius obseruationem edidit, octo Cardinales præfecit, qui id sedulò curarent vt hoc motu proprio patet.

Motus proprius S.D.N.D. Pij diuina prouidentia Papæ Quarti, per quem deputantur octo Reuerendiss. Cardinales, qui faciant obseruari reformationes ab ipso editas, nec non decreta sacri œcumenici, & generalis Concilij Tridentini.

Pius Papa I I I I. *Motu proprio, &c. Alias nonnullas constitutiones, & ordinationes, reformationem maioris Pœnitentiarij, ac sacræ Pœnitentiariæ nostræ, ac Vicarij nostri, ac eius officij, necnon Camerarij, & cameræ Apostolicæ, ac illius causarum Auditorum, necnon palatij Apostolici causarum Auditorum, ac Gubernatoris, & capitolinæ, & contradictarum, aliorumque almæ vrbis nostræ, ac Romanæ Curiæ tribunalium, & officiorum concernentes edidimus: quæ tamen (vt intelleximus) ab eorundem officiorum, & tribunalium præfectis ac officialibus minus diligenter obseruantur. Cum autem omnino nostra voluntas sit, vt illa, & pariter decreta sacri Concilij Tridentini in his quæ ad eorum officia spectant, ab eisdem omnino obseruentur: Nos propterea considerantes, parum esse iura condere, nisi sint, qui ea executioni demandari faciant, & in præmissis, prout ex debito pastoralis officij nobis iniuncti licet imparibus meritis obligamur, salubriter, & vtiliter prouidere, præfatasque constitutiones, & ordinationes, ac decreta Concilij, quas & quæ hic haberi volumus pro expressis, inuiolabiliter obseruari volentes: Venerabili fratri nostro Ioanni Episcopo Tusculano Morono, Ioan. Michaeli S. Anastasiæ Saraceno, ac Ioan. Baptistæ S. Clementis Cicadæ, necnon Michaeli S. Sabinæ Alexandrino, Clementi S. Mariæ in ara cœli, & Ludouico S. Cyriaci in Thermis Simonetæ, ac Carolo S. Martini in montibus Borromæo presbyteris, necnon Vitellotio S. Mariæ in Porticu Vitellio nuncupatis, titulorum diacono, Cardinalibus committimus, & mandamus quatenus ipsi, seu eorum maior pars, coniunctim, vel diuisim, eorum arbitrio etiam tanquam executores dictarum literarum, constitutionum, & decretorum prædictorum, constitutiones, & ordinationes, ac decreta præfata, iuxta tenorem earum ac literarum desuper confectorum, per quoscunque pœnitentiariæ, Vicariæ, & cameræ, ac Rotæ curiarum, ac tribunalium prædictorum iudices, & officiales, sub excommunicationis latæ sententiæ, ac priuationis officiorum, & alijs Cardinalibus bene visis, etiam pecuniarum, eo ipso incurrendis pœnis, firmiter*

obseruari faciant, & cum effectu, nisi tam in executione dictorum decretorum Concilij: quàm dictarum literarum nostrarum, aliqua dubietas, aut difficultas emerserit, quo casu ad nos referant, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. ac eos, qui literis, & decretis prædictis, & eorundem Cardinalium mandatis non paruerint, extunc, prout ex ea die, & è contra, illorum officiis priuatos, necnon ad illa, & alia Romanæ curiæ officia imposterum obtinenda inhabiles, ac ipsis ab eisdem officiis sic priuatis: illa tanquam per priuationem vacantia à Datario nostro vendi, & à quibusuis personis idoneis pro pretiis conuenientibus emi, liberè, & licitè posse auctoritate nostra curent, nuncient, decernant, ac declarent, prout nos harum serie nunciamus, decernimus, & declaramus. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Pœnitentiariæ: & curiarum, ne[c]non tribunalium prædictorum statutis: &c. etiam iuramento, &c. roboratis: priuilegiis quoque indultis: & literis Apostolicis illis, ac dictis Officialibus, & Tribunalibus sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam motu simili, &c. & alias quomodocunque concessis: &c. Quibus omnibus, &c. illorum tenores, &c. hac vice latissimè derogamus, eaq. aduersus præmissa nullatenus suffragari volumus cæterisque cõtrariis quibuscũque, &c.

Sub ipsa auspicatissima fine Concilij Tridentini insignes duas fidei professiones editas fuisse notauit Sanderus quas huic rei conuenientissimè adscripsimus.

Professio fidei R. D. Abd-Isu Patriarchæ Assyriorum Orientalium, &c. facta sub S. D. N. Papa Pio Quarto.

Ego Abd Isu filius Ioannis de domo Martia ex Ciuitate Gezira in Tigri flumine, olim Monachus Ordinis Sancti Antonij, Monasterij Sanctorum Rabæ & Ioannis fratrum electus primas siue Patriarcha Ciuitatis Muzal, in Assyria Orientali, iuro, quòd ita corde credo, & ore confiteor, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ fidem, approbatis omnibus & singulis illis, quæ ipsa approbat, & damnatis similiter omnibus, quæ ipsa damnat, amplector, & perpetuò me amplexurum, & retenturum esse profiteor, & promitto, & omnes fratres meos Metropolitas, siue Episcopos ac Diœcesanos quouis modo meæ iurisdictioni subiectos, ita credendum, & tenendum esse docebo, & modis omnibus, quibus potero, persuadere conabor, ita me Deus adiuuet & hæc sancta Dei Euangelia. *In quorum omnium fidem, hanc meæ fidei professionem, & attestationem manu mea scripsi, & subscripsi coram Reuerendissimis & illustrissimis Dominis D. Michaele Titulo Sanctæ Sabinæ, Alexandrino, & Domino Marco Antonio Tituli Sancti Marcelli, Amulio, vulgariter nuncupatis, S. R. E. Presbyteris Cardinalibus, Romæ die VII. Martij. An. Dom. M. D. LXII.*

Alia Professio eiusdem Patriarchæ, qua iurat, se credere, recipere & tenere omnia Decreta Conciliorum, præsertim Tridentini, &c.

Ego Abd-Isu, nunc Dei & Apostolicæ Sedis Primas, siue Patriarcha Ciuitatis Muzal, in Assyria Orientali, sub cuius iurisdictione multi Metropolitæ, Episcopi, & Diœcesani continentur (videlicet, Arbel Metropolis, Sarana, Hancaua Episcopatus, Chepriam Metropolis, Caamleys, Athushe Episcopatus, Nassybim Metropolis, Macchaxazim, Tallescaui, Mardin Episcopatus, Sseerte Metropolis, Axzen Episcopatus, Elchessen Metropolis, Zuch & Mesciara Episcopatus, Gurgel Metropolis, Fseo Episcopatus, Amed Metropolis, Chiaruchia, Hayn, Tammir Episcopatus, quæ omnes simul regiones subsunt Turcarum Imperio, *Ormi superior Metropolis, Vscini, & Cuchia Episcopatus, Ormi inferior Metropolis. Durra, Soldos, Eschinuch, Episcopatus, Esburgan Metropolis, Nare Gien nunc Episcopatus Salamas, Metropolis, Baumar, Schiadaihan, Vaschan Episcopatus: omnes* Persarum Reges, vulgò Sophi *nuncupatos subiecti: in India verò* Lusitania subiecta, *Cuschin Metropolis Cananor Metropolis, Goa Metropolis, Calicuth Episcopatus, cui subest Carongol ciuitas, quæ adhuc ab Idolatris, & Ethnicis hominibus possidetur)* Iuro & polliceor) *cum mihi non liceat ad sanctam sacram Tridentinam Synodum accedere, sed necesse sit, vt ad Patriarchatum meum me transferam, qui meo eget auxilio, & ne sine custode me absente permaneat* tam meo quam eorũ nomine, quos omnes ex corde Sanctę Romanę Catholicę Ecclesię partes tenere non dubito *inhærendo iuramento fidelitatis, aliàs per me confecto, siue per me præstito: Iuro, inquam, & polliceor,* omnia nos tenere, & credere, quæ in sanctis Oecumenicis Conciliis hucusque sunt acta & secundùm eorum decreta promitto omnes filios nostros instituere, & præcipuè in iis, quæ Sancta sacra Oecumenica Tridentina Synodo terminabuntur. De cuius legitima congregatione nihil penitùs dubito, sed ei & meo, & eorum nomine reuerenter & humiliter me subiicio, vocatúsque ad hanc seu ad aliam

sanctam

sanctam Synodum, cum dictis fratribus meis libenter semper accedam. Sic me Deus adiuuet & hæc sancta Euangelia. *Quod cùm ita sit miror aduersarios non posse moueri ad resipiscentiam & sedis Apostolicæ honorem quam tam impiè lacerant.*

XXI.

Græci in his quæ Orthodoxum diuini cultus ritum pertinent ordinariorum Iurisdictioni subiciuntur.

PIVS Papa IIII. Ad futuram rei memoriam.

ROMANVS Pontifex præcipuus æquitatis, & religionis assertor facultates, & gratias ab Apostolica Sede concessas, ex quibus tempore procedente animarum pericula, & inter Catholicos scandala prouenire animaduertit, pro sui pastoralis officij debito, maturè reuocare consueuit. Sanè nonnulli locorum Ordinarij nuper ad audientiam nostram referri curarunt, quod in quampluribus Regni Siciliæ citrà, & vltrà Pharum, & aliis Christiani nominis ciuitatibus, & locis magna Græcorum tam religiosorum, & secularium clericorum, quam laicorum multitudo reperitur, qui Ecclesiæ Græcæ mores, & ritus obseruantes seque suos proprios eiusdem nationis Prælatos habere hac illis, non autem locorum ordinariis subesse, sed immunitatum, aliorúmque priuilegiorum sibi per fe. recor. Leonem X. Paulum III. Iulium III. & forsan alios Rom. Pon. prædecessores nostros, & dictam Sedem antiquitus concessorum prætextu, se ab eorundem Ordinariorum iurisdictione & superioritate exemptos esse prætendentes, impunitate sibi proposita, in diuersas hæreticas nefariásque opiniones, & absurda deliramenta possint prolabuntur asserentes inter alias eorum Blasphemias nullum esse defunctorum purgatorium Rom. Pon. aliquam in eos iurisdictionem, vel auctoritatem habere negantes, indulgentias ab illo concessas damnantes, Ecclesiasticas sententias, censuras ab eo latas spernentes, Sanctissimæ Dei genitricis virginis Mariæ, Beatorum Apostolorum, & Aliorum Dei Sanctorum festiuitates ab Ecclesia Rom. sanctisque Patribus ordinatas, nó obseruantes, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum suis infantibus in Baptismo exhibentes inhumata defunctorum cadauera superstitione quadam impia, & plusquam barbarica è sepulchris eruentes, ignéque comburentes, Ordinariorum locorum, quos, habitant, visitationem, iurisdictionémque contemnentes, & Ecclesiasticam disciplinam perturbantes, ac demum huiusmodi aliisque suis opinionibus erroneis atque sacrilegis populos Latinos inficientes, correctionem legitimam suæ prætensæ exemptionis clypeo repellentes, in suis impietatibus abusibúsque consenescunt, & immoriuntur, in suarum vicinorúmque populorū, præsertim simplicium animarum perniciem, & scandalum plurimorum. Nos igitur prouidè considerantes eiusdem Sedis intentionem nunquam fuisse exemptionem, aliúdve priuilegium à se concessam iri, vt inde scelerum impunitas, & animarum periculum emergat, abusibus, & periculis huiusmodi, quantum cum Deo possumus tempestiuè obuiare volentes, ac quarumcunque exemptionum, aliorúmque priuilegiorum dictis Grecis, eorumque Prælatis, Rectoribus, Abbatibus, & aliis tam Sancti Basilij, & alterius ordinis regularibus, quam secularibus, ac etiam laicis personis quocunque nomine nuncupatis, per præfatos, & alios quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros, ac nos, & Sedem præfatam in genere, vel in specie hactenus concessorum ac etiam iteratis vicibus approbatorum, & innouatorum literarúmque desuper confectarum, & inde secutorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes. Motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, omnes & singulas exemptiones, ac prout illas concernunt, desuper confectas literas præfatas ad hoc videlicet vt ipsi locorum Ordinarij quascunque Græcorum Ecclesias, Monasteria, Prioratus, & alia pia loca tam secularia, quam cuiusuis ordinis regularia, eorúmque Prælatos etiam si Episcopali, Archiepiscopali, ac maiori dignitate præfulgeant, necnon Abbates, Rectores, Ministros, & quasuis alias eiusdem nationis personas in suis Ciuitatibus, & diœc. consistentia quoties opus fuerit, visitare, ac in illis suam ordinariam iurisdictionem, plenámque, & omnimodam superioritatem, in iis, quæ Dei cultum Sacramentorum

Iurisdictionem ordinariam recusantes Græci in varios errores collapsi.

Impia Græcorum scandala.

Græci hoc pontificio rescripto subiiciuntur potestati ordinariorū in his quæ pertinent ad Dei cultum.

mentorum administrationum, & animarum salutem, hæresúmque extirpationem concernunt, exercere & exequi liberè, & licitè valeant, reliquis ipsorum Græcorum diuinis celebrandis, aliisque ritibus à Sede Apostolica approbatis, necnon priuilegiis, & gratiis Apostolicis intactis remanentibus, auctoritate Apostolica, tenore præsentium perpetuò reuocamus, cassamus, & annullamus, ac reuocatas, cassatas, & annullatas esse, nec ipsis Græcis clericis, vel laicis eorúmve Parochiis, Ecclesiis, cœnobiis, aut aliis piis locis in aliquo suffragari, sed illos omnes, & singulos locorum, in quibus moram traxerint, Ordinariorum visitationi, correctioni, punitioni, iurisdictioni, & omnimodæ superioritati in præmissis subesse, illisque tanquam superioribus suis, suarúmque animarum pastoribus humiliter obedire: Et sic per quoscunque iudices & commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam S.R.E. Cardinales, sublata eis quauis aliter iudicandi facultate, iudicari & definiri debere, ac quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Per hoc tamen non intendimus quod ipsi Græci ab eorum græcanico ritu distrahantur, vel aliàs desuper quoquomodo per locorum Ordinarios, aut alios impediantur. Et quia difficile foret præsentes ad diuersa loca, in quibus illarum exhibitio forsan erit necessaria, circunferri, volumus & eadem auctoritate similiter decernimus, quod earundem præsentium transumptis etiam impressis, notarii publici manu subscriptis, & personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillo signatis, plenaria, & indubitata eaque prorsus adhibeatur fides in iudicio, & extra quæ præsentibus adhiberi deberet, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die decima sexta Februarij, millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Ritus & cæremonias Græcorum antea approbatas reseruat.

Decretum irritans.

Clausulæ derogatoriæ.

XXII.

Prohibitio legendi libros hæreticos & reuocatio licentiarum antea concessarum.

PIVS Papa IIII. Ad perpetuam rei memoriam.

CVM pro munere, quod sustinemus, id præcipue nobis propositum habeamus, & omni studio, diligentiáque curemus vt omnes Christi fideles tam grauibus calamitosísque temporibus in recta, & Catholica fide contineamus id agere, & prouidere necesse est, vt omnem omnibus aberrandi ab ea occasionem submoueamus. Nemini autem mirum videri debet, si Romanus Pontifex nonnunquam facultates aliquas quas ipse, vel prædecessores eius probabili adducti ratione concesserint postea reuocet, cum ipso rerum vsu edoctus animaduerterit, eas iustiore de causa esse reuocandas. Ad notitiam nostram peruenit ex data nonnullis licentia habendi, & legendi libros hæreticos aliis de hæresi suspectos, ad hæreses, & errores qui in eis libris continebantur, refellendos non raro euenire solere, vt illis ipsis eorum librorum lectio noceat, quibus ob eam causam concessum fuerit, vt aliis prodesse possent, vt illis ipsis hæresibus, & erroribus propter humanæ mentis imbecillitatem eos implicans, à quibus se alios reuocaturos esse confisi fuerat. Huic rei prouidere, & animarum periculo quantum fieri potest pro pastorali solicitudine occurrere cupientes, cogitantésque nobiscum, nuper in sacro Generali Concilio hæreses horum temporum ita confutatas, atque damnatas fuisse, vt tanta Synodi auctoritas, cuius decreta huius sanctæ sedis auctoritate cum deliberatione matura confirmata, & comprobata sunt, ad vitandos errores, & Catholicæ fidei veritatem agnoscendam sufficere omnibus debeat, nec vllius præterea confutatio requiratur, à se prædecessorum nostrorum præsertim fel. rec. Iulij III. & Pauli IIII. vestigiis inhærentes, Motu proprio & ex certa scientia nostra, ac deliberatione matura omnes, & singulas facultates habendi, & legendi libros Lutheranos, aut aliorum hæreticorum, seu de hæresi suspectos omnibus tam clericis secularibus, aut regularibus, quam laicis cuiuscunque status, gradus, ordinis vel conditionis sint, etiam Episcopali, vel Archiepiscopali, aut alia maiori Ecclesiastica, seu seculari dignitate præfulgeant, inquisitoribus, & commissariis hæreticæ prauitatis à Sede Apostolica deputatis

Concilij Tridentini decreto de non legendis libris hæreticorum iungitur hæc confirmatio.

Synodi Oecumenicæ authoritas aduersus omnes hæreses confundendas sufficit, nec opus est librorum hæreticorum emendicato suffragio ad veritatis defensionem.

deputatis,quoad eo officio fungentur,exceptis) à nobis aut quocunque prædecessorum nostrorum seu Apostolicæ sedis legatis, maioríve Pœnitentiario vel quibuscunque aliis quibuscunque verborum formis,& clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis,irritantibúsque, & aliis decretis quomodolibet etiam motu, & scientia simili ad hoc tempus concessa,auctoritate Apostolica tenore præsentium reuocamus,& pro reuocatis & irritis,perinde ac si nunquam concessæ fuissent,habemus,& haberi volumus. Inhibentes omnibus sub censuris, sententiis, & pœnis tam à Sacris Canonibus, quam à sede Apostolica ad hoc tempus constitutis in eos,qui huiusmodi libros legant,aut habeant, ne quis eorum posthac eis facultatibus,vti neue vllos omninò libros huiusmodi improbatos,& prohibitos,aut quos in posterum à Sede Apostolica inquisitoribúsve hæreticæ prauitatis,aut locorum ordinariis improbari,prohiberiq. contigerit,legere,haberéve quacunque de causa audeat. Impressores autem, & Bibliopolas,& alios,quicunque eiusmodi libros,habent,habuerintve(Inquisitoribus,&commissariis iisdem duntaxat exceptis)monemus, & cuilibet eorum in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna incursus criminis hæresis,& aliis contra hæreticos à iure inflictis,& irrogatis tam Ecclesiasticis,quam temporalibus sententiis,censuris, & pœnis præcipimus, ac mandamus, vt eos libros intra sexaginta dies à die,quo hæ literæ publicatæ fuerint numerandos,quorum viginti pro primo,alios viginti pro secundo,reliquos viginti pro tertio,ac peremptorio termino,& monitione Canonica eis assignamus, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Ciuitatibus,in quibus ij libri sint tradant, atque consignent. Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque: aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum,quòd interdici,suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam,& expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Vt vero hæ literæ & quæ in eis continentur, ad omnium, quorum oportet notitiam perueniant: nec quisquam ea excusatione vti possit:quod illa ignorauerit,volumus,& mandamus, vt in Basilica Vaticana principis Apostolorum,& in Ecclesia Lateranensi tunc:cum in eis populus, vt Missarum solemnibus interesse,congregari solet,palam clara voce à Curiæ nostræ Cursoribus,seu Notariis aliquibus publicis recitentur, & postquam recitatæ fuerint,ad valuas earum Ecclesiarum,itemque Cancellariæ Apostolicæ,& loco solito campi Floræ affigantur,ibique quò legi,& omnibus innotescere possint,aliquãdiu relinquantur: Transumptis quoque earum quæ manu alicuius publici notarij scripta,subscriptáve,& sigillo ac subscriptione alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita fuerint,vt sine dubitatione vlla fides habeatur,mandamus,atque decernimus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris,die XXIIII. Martij.M.D.LXIIII.Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Reuocantur facultates iampridem concessæ legendi libros hæreticos aut de hæresi suspectos.

Libri hæretici inquisitoribus locorum consignentur.

XXIII.

Index librorum prohibitorum ex decreto Concilij Tridentini approbatur.

PIVS Papa IIII. Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINICI gregis custodiæ Domino disponente præpositi, vigilis more pastoris non desistimus ipsi gregi ab imminentibus periculis, quanta maxima possumus cura,& diligentia præcauere, ne propter negligentiam nostram pereant oues, quæ preciosissimo Domini Iesu Christi sanguine sunt redemptæ. Et si autem quæ ad fidei veritatem patefaciendam,& ad horum temporum hæreses confutandas pertinebant,in œcumenico,& generali Concilio Tridentino, sancti spiritus assistente gratia,nuper adeo enucleata,ac definita fuerunt,vt facile iam sit vnicuique sanam Catholicamque doctrinam à falsa adulterinaque internoscere:tamen cum librorum ab hæreticis editorum lectio non modo simpliciores homines corrumpere soleat,verum sæpe etiam doctos eruditosque in varios errores,& à veritate fidei Catholicæ alienas opiniones inducere:huic quoque rei esse duximus prouidendum.Cum autem aptissimum ei malo remedium esse sciremus,si componeretur atque ederetur index siue catalogus librorum, qui vel hæretici sint,vel de

Hunc Indicem habes sub calce Concilij Tridentini.

Lib. ri hæreticorũ corrumpunt bonos, & doctos, nec vlla eſt via qua magis poſſit occurri hæreſib. ne in populo oriantur & ne exorta vltra graſſentur quam ſi tales libri ex quibus hæreſis venenum facilè quis incautus bibere poteſt prohibeantur.

hæretica prauitate ſuſpecti, vel certe moribus, & pietati noceant, id negotium ad ſacrã Tridentinam Synodum reieceramus. Ea vero ex tanta Epiſcoporum, & aliorum doctiſſimorum virorum copia delegit ad eum conficiendum Indicem multos cum doctrina, tum iudicio inſignes prælatos ex omnibus fere nationibus. Qui quidem non ſine maximo labore, plurimiſque vigiliis, eum Indicem tandem, Deo iuuante, perfecerunt, adhibiti etiam in conſilium lectiſſimis quibuſdam Theologis. Peracto autem Concilio, cùm ex ipſius Synodi decreto is Index nobis oblatus fuiſſet; vt ne ante ederetur, quam à nobis approbatus fuiſſet: Nos doctiſſimis quibuſdam, probatiſſimiſque prælatis eum accuratiſſimè legendum, examinandúmque tradidimus, & ipſi etiam legimus. Cum igitur eum magno ſtudio, acri iudicio, diuturna cura confectum, & præterea commodiſſimè digeſtum eſſe cognouerimus. Nos ſaluti animarum conſulere, eamque ob cauſam prouidere cupientes, ne libri & ſcripta cuiuſcunque generis quæ in eo improbantur, ſiue vt hæretica, ſiue vt de hæretica prauitate ſuſpecta, ſiue vt pietati, ac morum honeſtati inutilia aut aliqua correctione ſaltem indigentia, poſthac à Chriſtifidelibus legantur, ipſum Indicem vna cum regulis ei præpoſitis, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, approbamus, imprimíque ac diuulgari, & ab omnibus vniuerſitatibus Catholicis, ac quibuſcunque aliis vbique ſuſcipi, eaſque regulas obſeruari mandamus, atque decernimus. Inhibentes omnibus & ſingulis tam Eccleſiaſticis perſonis ſecularibus, cuiuſcunque gradus, ordinis, & dignitatis ſint, quam laicis quocunque honore ac dignitate præditis, ne quis contra earum regularum præſcriptum, aut ipſius prohibitionem Indicis libros vllos legere, haberéve audeat. Si quis autem aduerſus eas regulas, prohibitionémque fecerit: is quidem, qui hæreticorum libros, vel cuiuſuis auctoris ſcripta propter hæreſim vel falſi dogmatis ſuſpitionem damnata atque prohibita legerit, habueritve, ipſo iure in excommunicationis pœnam incidat: eamque ob cauſam in eum tamquam de hæreſi ſuſpectum inquiri, & procedi liceat, præter alias pœnas ſuper hoc ab Apoſtolica ſede, ſacriſque Canonibus conſtitutas. Qui autem libros alia de cauſa prohibitos legerit habueritve, præter peccati mortalis reatum, Epiſcoporum arbitrio ſeuere ſe nouerit puniendum: Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis contrariis quibuſcunque: aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, ne excommunicari poſſint per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Vt hæc autem ad omnium notitiam perueniant neve quis excuſatione ignorationis vti poſſit: volumus, & mandamus vt hæ literæ per aliquos Curiæ noſtræ Curſores in Baſilica Vaticana Principis Apoſtolorum, & in Eccleſia Lateranenſi tunc, cum in eis populus, vt Miſſarum ſolemnibus interſit, congregari ſolet, palam, & clara voce recitentur, & poſtquam recitatæ fuerint, ad valuas earum Eccleſiarum, itemque Cancellariæ Apoſtolicæ, & in loco ſolito campi Floræ affigantur: ibíque vt legi, & omnibus innoteſcere poſſint, aliquantiſper relinquantur. Cum autem inde amouebuntur, earum exempla in iiſdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, & affixionem, omnes, & ſingulos qui his literis comprehenduntur, poſt tres menſes à die publicationis & affixionis earum numerãdos, volumus perinde aſtrictos, & obligatos eſſe ac ſi ipſiſmet illę editę, lectéque fuiſſent. Tranſumptis quoque earum quę manu alicuius publici notarij ſcripta, ſubſcriptáve, & ſigillo, ac ſubſcriptione alicuius perſonę in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutę, munita fuerint, eãdem ſine vlla dubitatione haberi mandamus, atque decernimus. Datum Romę apud Sanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die vigeſima quarta Martij, Milleſimo Quingenteſimo Sexageſimo Quarto, Pontificatus Noſtri Anno Quinto.

Tridentina Synodus delegit quoſdam præclaros, doctos & eruditos ad conficiendum indicẽ librorum prohibitorum.

Publicatio legendi aut habendi libros prohibitos.

Duabus his præcedentibus conſtitutionibus in hoc ſcholio ſingularia quædam de libris Hæreticorum *omni blaſphemia & mendaciorum refertis & ſcriptis virulentiſſimis præcepta adferam. Vt ergò rem ordine aggrediamur ab iis qui ſcripturas ſacras deprauant, & ad tuendas hæreſes in contrarius vertunt. Nemo neſcit quam turpiter Epicuri de grege porci cœleſtes margaritas pedibus conculcarint & ſpreuerint. Nullus eſt fermè ſcripturæ locus*

adeò

à Deo apertus & dilucidus qui ab adulterinis manibus & iniuriis se prorsus vindicet. Sunt enim illæ (vt apud Pighium non minùs verè quàm festiuè dixit quidam, nósque alibi de legibus ciuilibus & principum edictis scripsimus) velut nasus cereus qui se horsum illorsum & in quam volueris partem, trahi, retrahi, fingique facilè permittit: & tanquam plumbea quædam Lesbiæ ædificationis regula, quam non sit difficilè accommodare ad quiduis volueris. Suam illis amussim adhibere oportet, non plumbeam aliquam, & æquè facile flexibilem, sed firmam rigidam, sed illam columnam, illud firmamentum veritatis catholicæ, inquam ecclesiæ communem sensum & sententiam. Cum autem omnia in euersionem & iacturam illius conentur cum eorum quotquot extant opera omnia letale odium feritatis spiraret; cum inquam nihil suauissimi odoris ab his cloacis possit hauriri, quare tam sedulò reuoluentur scripta illa tam fœdè quæ in nos & in salutis nostræ perniciem debacchantur.

Libri illi à patribus sacri Concilij Tridentini damnati, & omnes qui ex hæreticorum officina prodeunt sunt veluti quidam perennes fontes qui perpetuum virus scaturiunt, aut quædam radices Aconiti, ex quibus mortifera enascuntur venena. sunt veluti quidam canales qui noxios liquores instillant. His Lutherus sui noui Euãgelij documenta sparsit, sic & Galliæ nostræ hæretici varios libellos famosos pulchrè adornatos festiuis salibus imò contumeliosissimis dicteriis respersos in Summum Pontificem in disciplinam ecclesiasticam sæpiùs ediderunt: His primùm credulos homines & fatuas mulierculas ad eorum somnia allexerunt, ad iniurias effundendas inuitarunt, & eos cuicunque legere volenti vltrò dederunt. Impunè ferebantur per amplissimas ciuitates, vt semper aliquas deprædarentur mentes, fidem catholicam minuerent, prælatos in odium traducerent, obedientiam maioribus denegarent, & nephandã vitiorum libertatem suaderent & quandiu nemo huius mali Principij obstitit, inscurabile vulnus euasit. Hic cancer fermè per Europã serpit. Si puteus ex quo populus ad potum haurit aquas veneno inficeretur, Princeps profectò aut Magistratus meritò tanti sceleris reus videretur, si puteum ex quo bibentes perirent nollet obstruere. Annón illi hostes sunt consultissimi & animarum excidij conscij qui Hæreticorum libros intoxicatos dæmonis pernicie legere permittunt? Annón videntur concedere ea quæ cum prohibere possint non prohibent? Nam vt præclarè à Symmaco Papa dictum est, Non grandis est differentia an lethum inferas, vel admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere qui hanc cùm possit non excludit. Eiusdem fuit sententiæ Innocentius primus, vt habetur apud Gratianum cap. error. 83. dist. negligere inquit, cum possit perturbare peruersos, nihil est aliud quàm fouere, nec caret scrupulo occultè societatis qui manifesto facinori desinit obuiare. Faciendis quippe culpam habet, qui quod potest negligit emendare.

Sapientissimè ergo summi Pontifices hoc genus lectionis omnibus numeris detestantur quos secuti imperatores suis sanctionibus voluerunt hanc librorum colluuiem ignibus dari, & publicis flammis perimi. Constantinus qui primus Imperatorum orthodoxam fidem amplexus est Arrianorum bibliothecas comburi iussit, & iustissimis minis effrænem licentiam libros huiusmodi legendi compescuit. Rescriptum Cæsareum quod habetur apud historiam tripartitam lib. 2. cap. 15. in huius sententiæ robur atque firmamentum subiiciam.

Victor Constantinus maximus Augustus, & Episcopis, & populo Malignos & impios Arrius imitatus, dignum est vt illorum quoque suscipiat vltionem. Sicut ergo Porphyrius diuinæ pietatis inimicus, iniqua volumina contra religionem proferens, dignam promouerit munire mercedem, & talem, per quam imposterum esset opprobrium: & plurima compleretur infamia: & nunc placuit Arrium, & consectatores eius vocari Porphyrianos, vt quorum mores imitati sunt, eorum vocabulo perfruantur. Super hoc autem, si qua conscriptio ab Arrio facta reperitur, igni tradatur, vt non solùm praua eius doctrina depereat: sed neque vlla eius possint remanere commenta. Hoc etiam præcipio, si quis conscriptiones Arrij celasse comperitur, & non reperta proferens igne consumpserit: mortis supplicio subiacebit. Mox enim, vt in hoc fuerit captus, capitalem incipiat vltionem, Deus vos custodiat.

Elapsis centum & quinquaginta annis post tempora imperij Constantini Valentinianus & Martianus Augusti contra Eutychetis & Apollinaris sectatores pœnas varias statuerunt hoc edicto.

Nulli insuper Eutychianistæ vel Apollinaristæ publicè vel priuatim conuocandi cœtus, vel circulos contrahendi, & de errore hæretico disputandi, ac peruersitatem facinorosi dogmatis asserendi tribuatur facultas. Nulli etiam contra venerabilem Calcedonensem Synodum liceat aliquid vel dictare, vel scribere, vel edere, atque emittere, aut aliorum dicta vel scripta

super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilegi scriptorum audeat monumenta seruare. Quod si qui in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. Eos verò qui discendi studio adierint de infausta hæresi disputantes: decem librarum auri quæ fisco nostro inferendæ sunt, iubemus subire dispendium.

Vltimo etiam supplicio coerceantur, qui illicita docere tentauerint. Omnes verò huiuscemodi chartæ ac libri funestum Eutychetis scilicet & Apollinaris complexi fuerint dogma, incendio concremantur: vt sacrilegæ peruersitatis vestigia flammis combusta. Aequum namque est, vt immanissima sacrilegia par pœna magnitudo percellat. scientibus moderatoribus prouinciarum, eorumque apparitoribus, defensoribus etiam ciuitatum, quod si ea quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus aut neglexerint, aut aliqua permiserit temeritate violari: denarum librarum auri mulctam fisco nostro inferre cogantur: insuper etiam existimationis suæ periculum sustinebunt.

Eandem legem tulerunt Theodosius, & Valentinianus, vt habetur lib. 1. C. de hæreticis. Damnato portentosæ superstitionis auctore Nestorio, nota congrui nominis eius inuratur gregalibus, nec Christianorum appellatione abutantur, sed quemadmodum Arriani, ab Arrio, lege diuæ memoriæ Constantini ob similitudinem impietatis, Porphyriani à Porphyrio nuncupantur, sic vbique participes nefariæ sectæ Nestorij Nestoriani vocentur: vt cuius scelus sunt in deserendo Deum imitati, eius vocabulum iure videantur sortiri. Nec verò impios libros nefandi, & sacrilegi Nestoriani aduersus venerabilem orthodoxorum sectam decretáque sanctissimi cœtus antistitum Ephesi habiti scriptos, habere aut legere, aut describere quisquam audeat; quos diligenti studio requiri, ac publicè comburi decernimus: ita vt nemo in religionis disputatione aliquam supradicti nominis faciat mentionem, aut quibusdam eorum habendi concilij gratia in ædibus aut villa, aut suburbano suo aut quolibet alio loco conuenticulum clam aut apertè præbeat. Quos omnes cœtus celebrandi licentia priuari statuimus: scientibus vniuersis violatorem huius legis publicatione bonorum esse coercendum.

Pari ratione pulsi Summi Pontifices iusta sanxerunt decreta. Leo primus huius nominis Pontifex in Epistola quadam ad Toribium Asturigensem Episcopum cap. 15. sic ait: Curandum est, & sacerdotali diligentia maximè prouidendum vt falsati codices, & à syncera veritate discordes, in nullo vsu lectionis habeantur. Apocrypha autem scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorum, multarum habent seminarium falsitatum, non solùm interdicendæ, sed etiam penitus auferendæ sunt, atque ignibus concremandæ. Quamuis enim sint in illis quædam, quæ videantur speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis: sed per fabularum illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione seductos, laqueis cuiuscunque erroris inuoluant. Vnde si quis Episcoporum, vel apochrypha haberi per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomine eos codices in Ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione corrupti, hæreticum se nouerit iudicandum: quoniam qui alium ab errore non reuocat, se ipsum errare demonstrat. Hæc Leo Papa vir sanctus iuxta, ac doctus. Quid autem Gelasius Papa de hæreticorum libris censuerit faciendum, liber Pontificalis declarat, qui vitam huius Gelasij describens, hæc inter alia refert. Huius temporibus inuenti sunt Manichei in vrbe Roma, quos in exilio deportari præcepit, quorum quoque codices ante fores Basilicæ S. Mariæ incendio concremauit. Hæc in libro Pontificali de Gelasio dicuntur.

Sic Iulius III. & Paulus IIII. pullulascentibus Lutheranorum & Caluinistarum hæresibus obuiarunt maturis edictis, quæ nos hic adscribimus, vt in secunda huius operis editione suis in locis & ordinibus cum cæteris constitutionibus distribuantur. Sic Iulius exorditur.

CVM meditatio cordis nostri ad id potissimum tendat, vt fides Catholica vbi augeatur, & floreat: ad ea libenter intendimus, per quæ omnis ab ea declinandi occasio tollantur. Sane cum sicut nobis nuper innotuit ex facultatibus, quæ aliquibus vt libros hæreticos aut de fide suspectos, etiam ad effectum eorundem librorum errores repellendi tenere, & legere possent aliquando concessæ fuerunt, non ij qui sperabantur fructus hactenus prouenerint, quinimmo diuersa inconuenientia subsecuta sunt: Nos præmissis occurrere, & Christifidelium animarum saluti consulere cupientes, Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostris certa scientia, & matura deliberatione, omnes, & singulas facultates & licentias legendi, & tenendi libros Lutheranos, aut alios hæreticos, seu de fide suspectos, quibusuis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis existentibus

etiam

etiam si Episcopali, vel Archiepiscopali, aut alia maiori dignitate Ecclesiastica, seu seculari præeminentia præfulgeant) inquisitoribus, seu commissariis super hæretica prauitate ab Apostolica sede pro tempore deputatis, durante ipsa deputatione duntaxat exceptis) à quibusuis prædecessoribus nostris, ac nobis, & dicta sede Apostolica, seu eius legatis, etiam de latere, aut maiori pœnitentiario nostro, vel quibusuis aliis, sub quibuscunque verborum formis & expressionibus, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis clausulis irritantibusque, & aliis decretis quomodolibet etiam, motu, & scientia similibus hactenus concessas, Apostolica auctoritate tenore præsentium reuocamus, irritamus, et annullamus, et pro reuocatis, irritis, et penitus infectis, quo ad omnia habemus, et ab aliis haberi volumus: Districtius inhibentes personis præfatis sub sententiis, censuris, et pœnis contra similes libros tenentes, aut legentes, tam à sacris canonibus, quàm à nobis, & sede Apostolica hactenus inflictis, et promulgatis, ne de cætero facultatibus, et licentiis prædictis vti, aut earum prætextu, seu alias quomodolibet libros prædictos, aut quosque alios hactenus reprobatos, aut in futurum reprobandos tenere, aut legere præsumant: Et insuper omnes, & singulos librorum Impressores, & Bibliothecarios, ac libros quomodolibet vendentes, quascunque alias personas, libros Lutheranos, aut alios hæreticos, seu Lutheranam, aut aliam falsam doctrinam in se continentes, vel à nobis, & dicta sede quomodolibet, ex quauis causa etiam ex nostra, & dictæ sedis speciali licentia, seu permissione penes se habentes, cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis, aut præeminentiæ existant, etiam si vt præfertur pontificali, aut alia quacunque etiam maiori ecclesiastica vel mundana dignitate præfulgeant (dictis inquisitoribus, & commissariis, vt præfertur, exceptis) dicta Apostolica authoritate & earundem tenore præsentium requirimus, & monemus, ac eis, & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub incursu hæresis, ac omnibus contra hæreticos de iure inflictis, & promulgatis tam Ecclesiasticis, quàm temporalibus sententiis censuris, & pœnis districtè præcipiendo mandamus, quatenus infrà spatium sexaginta dierum à die publicationis præsentium, modo, & forma infrascriptis faciendæ computandorum, quorum viginti pro primo, & alios viginti pro secundo, ac reliquos viginti dies pro tertio, & peremptorio termino, ac monitione eis, & eorum cuilibet in iis scriptis assignamus: omnes & singulos libros Lutheranos, aut alios hæreticos, seu Lutheranam aut aliam falsam doctrinam in se continentes, vel à nobis, & dicta sede quomodolibet reprobatos penes se eos ex quauis causa, etiam mercaturæ, & ex nostra ac eiusdem permissione ac licentia etiam speciali, vt præfertur, existentes, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in ciuitatibus in quibus libri huiusmodi existunt, consignasse debeant realiter, & cum effectu.

Habemus denique Pauli 4. decretum quod non minore ratione contagiem hæreticorum librorum lectione detestatur his verbis.

Quia in futuris euentibus adeò humani fallitur incertitudo iudicij: vt quod verisimili coniectura vtile videbatur progressu temporis damnosum appareat: nonnunquam Romanus Pontifex: quod consultè statutum esse videbatur, consultius reuocat, prout temporis, & personarum qualitate pensata in Domino conspicit salubriter expedire: innotuit siquidem nobis quod diuersi tam clerici sæculares, & diuersorum ordinum regulares, quàm laici qui se Lutheranis: & aliis huius sæculi hæreticis resistere, & eorum errores, ac falsas opiniones confutare posse præsumebant, & ad hoc ipsorum hæreticorum libros legendi facultatem sibi à sede Apostol. concedi extorserant, se lectioni librorum huiusmodi ita dediderunt vt propriæ innitentes prudentiæ, & à recta Domini via aberrantes, ipsorum hæreticorum fallaciis, & superstitiosis, ac falsis adinuentionibus irretiti remanserint, & qui alios ab erroribus reuocare temerè arbitrabantur, ipsi in puteum interitus prolapsi sint. Nos considerantes, quod Spiritus vbi vult spirat, & quod sine eius numine nullum bonum prouenit, propterea satius esse cum simplicitate cordis ad eum recurrere, & cum eius adiutorio orthodoxam fidem in catholicis & à sancta Romana Ecclesia approbatis libris exquirere, quam falsitates Hæreticorum per lectionem eorum librorum detegere velle, volentes præmissis inconuenientibus, quantum cum Deo possumus, occurrere, & ne similia de cætero contingant, opportunè prouidere, omnes & singulas licentias, & facultates legendi libros hæreticorum, seu de hæresi suspectos aut à nobis, seu generalibus hæreticæ prauitatis in singulis Prouinciis, aut Regnis deputatis inquisitoribus damnatos & reprobatos quibuscunque tã clericis secularibus, vel vt præfertur, regularibus, quam laicis cuiuscunque status, gradus, ordinis conditionis, & præeminentiæ existant, etiam si Abbatiali, Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali primatiali, aut alia maiori ecclesiastica dignitate, seu etiam Cardinalatus honore, vel Marchionali, Ducali, Regia, vel Imperiali auctoritate, seu excellentia præfulgeant (generalibus inquisitoribus præfatis duntaxat

excepisset per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos etiam viuæ vocis oraculo, & sedem prædictam, seu eius pœnitentiarium maiorem, vel quosuis ordinarios, aut diœcesanos, seu alios, etiam per literas apostolicas in forma breuis, seu sub plumbo expeditas sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, ac ex quibuscunque causis, seu prætextibus, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, & alias quomodolibet concessas, apostolica auctoritate, tenore præsentium, reuocamus, cassamus, irritamus, & annullamus, ac viribus penitùs euacuamus. & pro reuocatis, cassis, irritis, & nullis haberi, eásque nemini suffragari posse, aut debere decernimus. Omnibus & singulis clericis, & laicis etiam, vt præfertur, qualificatis, non tamen generalibus inquisitoribus præfatis, aut quibus hoc per nos specialiter iniunctum fuerit, S.R.E. Cardinalibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ aliisque censuris, & pœnis ecclesiasticis, & etiam temporalibus in legentes libros huiusmodi hactenus editis & promulgatis à quibus non nisi à nobis, aut pro tempore existente Romano Pontifice seu singulis inquisitoribus prædictis, præterquam in mortis articulo absolui possint, districtius inhibentes, ne libros huiusmodi ex quauis causa, vel prætextu, publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore legere, aut apud se tenere, seu imprimere, vel venales habere præsumant: ac mandantes eisdem censuris: & pœnis prædictis, vt infrà terminum eis à singulis inquisitoribus huiusmodi per eorum publicum edictum locis affigendum publicis statuendum libros ipsos officio inquisitionis hæreticæ prauitatis huiusmodi omninò consignent: & qui de eisdem libris notitiam aliquam habuerint, seu personas ipsos libros legentes, aut apud se tenentes, vel imprimentes, aut venales habentes sciuerint, id quod sciuerint, ac nomina & cognomina libros ipsos legentium, aut apud se tenentium, vel imprimentium, aut venales habentium, & qualitatem eorundem librorum prædicto officio omnino reuelent, & notificent.

Et quamuis nihil Pontifices precepissent, habemus tamen Tridentini Concilij decretum de non legendis libris hæreticorum cui toto conatu obsequendum est.

XXIIII.

De Electionibus ad regimina Monasteriorum, Præpositurarum, & aliarum dignitatum Conuentualium.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & dominus noster dominus Pius diuina prouidentia Papa Quartus.

Electiones eorũ qui præficiuntur monasteriis præpositurıs & aliis dignitatibus cõuentualibus debent per Pontificem confirmari.

AD cuius peruenit notitiam, quod licèt alias omnia monasteria virorum, valorem ducentorum florenorum auri communi æstimatione excedentia, necnon prioratus, præposituras, ac alias Conuentuales, & Præceptorias generales, ordinumquorumcunque, dispositioni suæ generaliter reseruauerit, ac propterea illorum prouisiones, & ad ea quæ speciali priuilegio eligendi sibi per Sedem Apostolicam concesso sufsulta sunt, Canonice factarum electionum confirmationes, ad Sanctitatem suam, & dictam Sedem pertinere noscantur: nihilominus plerique Religiosi cæca nimis ambitione agitati, partim electiones de suis personis ad monasteria, prioratus & alias dignitates conuentuales huiusmodi, vel priuilegium eligendi prædictum habeant, vel illo careant, nullo iuris ordine seruato, nullaque boni vel æqui ratione habita, temerè fieri, factásque per ordinum superiores, aut locorum ordinarios de facto confirmari partim vero nedum priusquam electiones de se ad monasteria & alias conuentuales dignitates eligendi priuilegio suffulta factæ; ritæ confirmentur: sed ne electi quidem canonici, se in regimine, & administratione tam in spiritualibus quàm temporalibus monasteriorum, aliarúmque dignitatum vacantium eorundem, ac illorum bonorum immiscere non verentur, in animarum suarum periculum, auctoritatis Apostolicæ contemptum, & plurimorum scandalum: Volens tantis qui paulatim in religiosos irrepserunt abusibus, & ausibus nimis licentiosis aliquando, sicut par est, occurrere, suamque Sedi præfatæ prærogatiuam asserere, Omnes & singulas electiones quarumuis personarum ad regimina monasteriorum, prioratuum, præpositurarum, & aliarum dignitatum conuentualium, ipsarumque electionũ confirmationes per quoscunque cuiusuis status, gradus, ordinis, & conditionis existant, & quauis etiam Archiepiscopali, patriarchali,

Annullantur electiones factæ absque sedis Apostolicæ prouisione vel confirmatione.

chali, aut maiori præfulgeant dignitate hactenus si præsumptas, nullas inualidas, ac pro nullis inualidis & prorsus infectis habendas esse, personasque sic vt præfertur electas & confirmatas monasteria, aliasque dignitates huiusmodi sine legitimo titulo possedisse & possidere, Necnon illorum fructus, redditus & prouentus indebitè percepisse & percipere Ac personas ipsas ad absolutionem, & habilitationem super his, necnon confirmationem electionum de se factarum à Sanctitate sua seu Romano Pontifice pro tempore existente, aut Sede prædicta, infra sex menses à data præsentium computandos impetrandum ac literas Apostolicas super huiusmodi confirmatione in totum expedien. omninò teneri declarauit. Et nihilominus hac sua perpetuò valitura constitutione statuit & ordinauit, quod nullus de cætero seu in regimine & administratione monasterij vel alterius dignitatis conuentualis, ad quod seu quam illum eligi contigerit in spiritualibus vel temporalibus antequam ritè celebrata electio à sanctitate sua aut Romano Pontifice pro tempore existente, & Sede prædicta confirmata, & literæ Apostolicæ desuper expeditæ fuerint, per se vel alium in toto vel in parte quouis quæsito colore immiscere, aut ad illud vel se recipi facere, vel alias pro eius prælato gerere præsumant. Decernens omnes & singulos qui secus fecerint, iure si quod illis ad monasteria vel eorum regimina, & administrationes, ac alias conuentuales dignitates per electionem huiusmodi fuerit quæsitum, eo ipso priuatos, & deinceps ibi ineligibiles esse, ipsaque monasteria & alias dignitates ab eadem sede impetrari posse, qui verò similes electiones confirmare præsumpserit, eo ipso Superiores ordinum videlicet suis dignitatibus priuatos, Ordinarios autem locorum etiam si Archiepiscopali & maiori præcellant dignitate ingressum Ecclesiæ interdictum, eosque ab ecclesiarum suarum regimine & administratione suspensos existere.

Forma desuper in futurum seruanda.

Pœnæ aliter electorum vel electiones confirmantium.

Placet publicetur & describatur. I.

Lecta & publicata fuit suprascripta Regula Romæ, in Cancellaria Apostolica, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimoquarto, Die vero Martis vltima mensis Octo. Pontificat præfati S. D. N. Papæ Anno Quinto.

In electionibus plura vitia contingunt summo ecclesiæ detrimento. Multi enim quæ sibi à iure interdicta nouerunt exquisitis fraudibus vsurpare conantur, & propria auctoritate muneribus creditis funguntur etsi superiorum consensu minimè probata sit talis electio. Ac de causa Gregorius in Concilio Lugdunensi sicuti relatum est in c. auaritiæ. de elect. in 6. electum ante confirmationem, administrare non debere, quòd si secus fecerit, punitur pœna priuationis electionis. Quinimò censuit ibidem gl. ad finem, pœnas indici arbitrio etiam posse ex Gulielmi opinione. Efficitur etiam ineligibilis secundo loco, quod in eo canone ab omnibus annotatum est: & apud Petrum Buisson in tract. de elect. par. 1 c. 8. Dubitari etiam solet, an quod de electione statuto Gregorius: locum etiam habeat in præsentatione Et locum habere in præsentationibus dignitatum à clericis factis, non autem in his quas faciunt laici patroni, annotauit Geminianus in eo c. auaritia, ad finem.

XXV.

Decreta Concilij Tridentini circa reformationem & ius positiuum ligare cœperunt Kal. Maij M.D.LXIIII.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SICVT ad sacrorum Conciliorum decreta ac Canones, authoritas, atque confirmatio Apostolicæ sedis, & debet, & solet accedere. Ita si qua super eis exorta sit dubitatio, eiusdem sedis iudicio, & declaratione tollenda est. Ad aures nostras peruenit multos esse qui dubitent ex quo tempore cœperint decreta sacri Generalis Concilij Tridentini ad reformationem, & ius positiuum dumtaxat spectantia eos ad quos pertinent obligare, illa præsertim quæ tempora certa præstituunt ad prouinciales diœcesanasque Synodus celebrandas, ad Sacros ordines suscipiendos, ad religionem profitendam, ad parochiales Ecclesias aliáque beneficia Ecclesiastica quæ eiusdem Concilij decretis retineri prohibitum fuit resignanda, & ad cum plures res huiusmodi exequendas, alias omnes ad prædictam reformationem iusque

iusque positiuum tantum spectantes quæ obseruari aut euitari debeant. Nos itaque vt omnis controuersia dubitatióque tollatur, Motu proprio eam rem prout rationi iuri, & æquitati conuenire censuimus, duximus declarandam. Nam etsi ipsius Concilij decreta etiam de venerabilium fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium consilio, & assensu in Consistorio nostro secreto confirmata à nobis fuerunt, sub finem mensis Ianuarij, & ab eo etiam tempore apud hanc sanctam sedem obseruari cœperunt, quia tamen non parum temporis in eis Romæ diligenter emendandis, ímprimendis necessarió consumptum fuit, & iure etiam communi sancitum est, vt Constitutiones nouæ vim non nisi post certum tempus obtineant, æquum nobis, & iustum visum est, prædicta decreta omnia ad dictam reformationem iusque positiuum dumtaxat spectantia à Kal. Maij proximé præteriti omnes obligare cœpisse eam diem excusationem cuiusquam, quod ea ignorauerit, admittendam, atque ita Apostolica auctoritate declaramus, ac definimus, & ab omnibus iudicari debere mandamus, atque statuimus. Decernentes irritum, & inane, si quid secus à quoquam quacunque dignitate, auctoritate, & potestate prædito contigerit iudicari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, aliisque in contrarium facientibus quibuscunque Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo Sexagesimo quarto, Quintodecimo kal. Augusti, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Constitutione nouæ vim non nisi post certum tempus obtinēt.

XXVI.

Priuilegio singulari Cardinales inquisitores habent potestatem tenendi atque legendi libros hæreticos & aliis licentiam dandi eos tenendi legendi & interpretandi.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

CVM inter crimina, quæ animaduersione digna sunt, & in corrigendo exempla cunctis præbere debeant, hæresis sit grauius, & cæteris detestabilius: ideo cum nobis maximé displiceat, & ne illud latius serpat, pro illo extirpando, cunctis etiā de crimine huiusmodi infectis, & illius fautoribus, ne ad deteriora (quod Deus auertat) delabantur, per nos modicum inuigilandum sit. Cumque annis præteritis, & etiam forsan vsque in hodiernum diem in diuersis mundi partibus (pró dolor) hæreses, & falsa dogmata pullulauerint, & adhuc pullulent, sollicitante humani generis inimico, minúsque etiam cuiuscunque correctionis prætextu pullulare cessent: Propterea dilectos filios nostros, Ioannem Michaelem sanctæ Anastasiæ Saracenum, Ioannem Baptistam Sancti Clementis Cicadam, Ioannem Suauium Sanctæ Priscæ Romanum, Michaelem sanctæ Sabinæ Alexandrinum, Clementem Olera sanctæ Mariæ de Araceli, Ludouicum sancti Ciriaci in Thermis, Simonetam, Carolum Sancti Martini in Montibus, Borhamæum presbyteros, ac Vitellotium sanctæ Mariæ in Porticu Diaconum Vitellium, Cardinales nuncupatos, pro erroribus, qui occasione quarumcunque hæresum dietim contingunt, reprimendis, & seu hæresibus huiusmodi, & illarum fautoribus, Domino Nostro Iesu Christo auxiliante extirpandis, deputauerimus: ac eos in Inquisitores, seu in sanctæ Inquisitionis congregatione deputatos, cum omnimoda potestate, constituerimus: & cum sæpe contingat, ne Catholici, & Christicolæ veneno huiusmodi sectæ, & illius fautorum afficiantur, ac etiam pro negotiorum, & causarum pro tempore incurrentium expeditione ac hæreticorum, qui etiam ad presens carceribus in alma Vrbe nostra mancipati existunt, ac pro tempore mancipentur, deprehensione & eorum ad veram doctrinam reductione: nonnullos seu quamplures libros ab ipsis impiis hereticis, & sectę Lutheranę fautoribus compositos, & in lucem editos: ac qui indies successu temporis edentur, & componentur, ac etiam aliquando oporteat, pro conseruanda religione in cordibus Catholicorū, eisdem libris, & hereticorum deceptionibus fraudibus, & dolis ac machinationibus respondere, vel à viris catholicis, ac sacrę doctrinę, peritis responderi facere, stantibusque constitutionibus hactenus per nos editis, & per Indicem librorum correctorum de mandato nostro, vel alias factum prohibitionibus factis eosdem libros pro huiusmodi erroribus reprimendis

Cardinales deputati aduersus hæreticam improbitatem, possunt legere libros hæreticos.

mendis tenere, & legere dubitent: ac vt filij obediẽtię eoſdem libros percipere vt accepimus) non audeant Ad omnem igitur hęſitandi materiam, & conſcientię ſcrupulum in eis tollendum, Motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia, & de apoſtolicę poteſtatis plenitudine, de eorundum Ioannis Michaelis, Ioannis Baptiſtę, Ioannis Suauij, Michaelis, Clementis, Ludouici, Caroli ac Vitellotij, Cardinalium fide, probitate & conſtantia, ſingularem tum notitiam tum fiduciam habentes eiſdem Cardinalibus vt durante eorum officio, & quandiu Inquiſitioni huiuſmodi pręfuerint, quoſcunque, quęcunque, quoſcunque, & qualiacunque quorumcunque tum modernorum & futurorum infidelium, & hęreticorum, aut hęreſis & cuiuſcunque impietatis, vel ſuperſtitionis, vel reprobatę lectionis condemnatorum, vel ſuſpectorum, ac etiam incertorum vel diſſimulatorum auctorum, & ſcriptorum, atque etiam Huguenotorum commentaria, tractatus, libros collectanea, expoſitiones, annotationes, interpretationes, verſiones, & alia cuiuſcunque inſcriptionis & argumenti opera, quocunque nomine nuncupata, Latino, Gręco, Hebręo, aut quocunque alio etiam vulgari cuiuſcunque regionis ſermone compoſita, tam manu ſcripta, quam à quibuſcunque impreſſoribus, & in quibuſcunque locis etiam nominatim prohibitis, vel ſuſpectis, ſeu etiam ſine impreſſorum, & locorum ac temporis titulo, ac abſque locorum ordinariorum, & hęreticę prauitatis Inquiſitorum, aut aliorum ad id deputatorum licentia, & approbatione impreſſa: etiam ex profeſſo contra nos, & pro tempore exiſtentem Romanum Pontificem, & Sanctam Romanam Eccleſiam, ac Sedem Apoſtolicam prędictam compoſita, & conſcripta, ac etiam diuulgata: necnon hęreſes, & errores ſeu reprobatas, & damnatas diſciplinas continentia, necnon impreſſorum, & auctorum, aliorumque id genus hominum damnatorum memoriam, & nomina præſeferentia, tam per officium Sanctę Romanę, & vniuerſalis Inquiſitionis quam alias quomodocunque, & qualitercunque in genere vel in ſpecie pro tempore prohibita in quibuſuis mundi partibus, ad quas eos accedere contigerit, & potiſſimum in alma Vrbe noſtra, & Romana Curia habere, tenere, legere abſque aliquo conſcientię ſcrupulo & cuiuſcunque ſuſpicionis vel infamię, aut cenſurarum Eccleſiaſticarum incurſu liberè & licitè poſſint & valeant. Ita quod in futurum nullatenus ſuper retentione librorum ſcripturarum extractionum, explicationum, & commentariorum huiuſmodi, moleſtari, vel argui ſeu inquiri poſſint, plenam, & liberam licentiam, facultatem, & auctoritatem concedimus, & impartimur, ac deſuper cum eis indulgemus. Diſtrictiùs inhibentes quibuſuis aliis tam Eccleſiaſticis, quam ſæcularibus perſonis etiam quacunque auctoritate, præcellentia, & dignitate fungentibus, etiam Cardinalatus honore præditis, ne eoſdem libros, extractus, ſeu ſcripturas, & commentaria huiuſmodi etiam præfertur ſpecificata, quouis quæſito colore, etiam cuiuſuis priuilegij à nobis, & prædeceſſoribus noſtris vel ab ipſo Sanctæ Inquiſitionis officio hactenus conceſſis prætextu, penes ſe retinere, legere, & explicare, abſque Cardinalium prædictorum noua facultate, & licentia ſub excommunicationis maioris, & latæ ſententiæ pœna, quam eo ipſo in his ferimus ſcriptis, ac aliis pœnis à conſtitutionibus ac ſacris Canonibus inflictis, & Indice huiuſmodi contentis, audeant ſeu præſumant, Ac decernentes irritum, & nihilominus eiſdem ſupranominatis Cardinalibus dilectis filiis noſtris quando eis vel eorum maiori parti videbitur, & placuerit in plena congregatione tantum ſimilem licentiam concedendi quibuſcunque perſonis cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, & præeminentiæ exiſtentibus, ſupradictos libros etiam cuiuſcunque damnatæ lectionis tenen. haben. legen. & interpretandi, ſeu explicandi ad tempus vel in perpetuum, & conceſſam reuocandi, ſimiliter licentiam, & facultatem concedimus, & impartimur de gratia ſpeciali. Non obſtan. Lateranen. & quorumcunque conciliorum, ac aliis Apoſtolicis, necnon in Prouincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus, conſtitutionibus, & ordinationibus ſtatutis, &c. etiam iuramento roboratis, Priuilegiis quoque indultis, & literis Apoſtolicis pro tempore exiſtentibus Sanctæ Inquiſitionis huiuſmodi maioribus Inquiſitoribus, & quibuſuis, etiam S.R.E. Cardinalibus, cæteriſque ad dictum officium in dicta Vrbe, & alibi deputatis, ac alibi deputatis, ac alias in genere vel in ſpecie etiam cum

Non eſt data ſuperioribus poteſtas in deſtructionem ſed in ædificationẽ nec licet ſuperioribus quod non licere expedit. Ideò etſi facultas concedatur hac cõſtitutione Cardinalibus inquiſitoribus legendi aut habendi libros hæreticos ea fit ratione potiſſimum vt facilius intelligãt hæreticas cauillationes & ſophiſmata vt illis diſcuſſis ea retũdant atque reuincant.

Vide ea quæ hac in re edidit Gregorius IX. conſt. vt peſtiferarum.

censurarum,& pœnarum incursu, aliisque decretis, & clausulis sub quibuscunque tenoribus, & formis etiam Motu proprio, &c. seu etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis: quibus omnibus etiam si de illis,&c. tenores, &c. hac vice latissimè specialiter, & expressè derogamus esse decernimus cæterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis.

Fiat Motu proprio. I.

Et concessionibus, in impartionibus, indultis, inhibitione, singulis decretis, derogatione, declaratione, de ac pro omnibus, & singulis præmissis, vt supra latissimè exten. Et cum opportuna si videbitur executorum deputatione, &c. etiam sub censuris, &c. Cum potestate aggrauandi, &c. Inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Et cum derogationibus, constitution. de vna, & de duabus dietis, non tamen vltra tres: ac prædictorum, & quorumcunque aliorum quomodolibet contrariorum ad effectum, &c. latissimè exten & quod præsentis nostri Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, regula contraria non obstante, ceu videbitur literę per breue nostrum cum præmissarum omnium, & singulorum etiam qualit. ac omnium, & cognominum consultorum huiusmodi maiori, & veriori, specificatione, & expressione expediri possint. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sexto Kal, Septemb. Anno Quinto.

XXVII.

Contra quoscunque in confidentiam recipientes vel retinentes ecclesias & beneficia Ecclesiastica.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVM Pontificem in excelsa militantis Ecclesiæ specula constitutum, vigiles mentis oculos, non solum in absentium extendere, sed potissimum in præsentium domesticorumque fratrum, & filiorum suorum mores diligenter perscrutandos, aliquando reflectere, ac eos, præsertim quos in Apostolicæ solicitudinis partem euocauit altissimus, ne dum ab omni pactionis illicitæ contagione verum etiam ab eius omnimoda suspitione vacuos, & immunes conseruare decet, vt qui cæteros illustris officij sublimitate antecellunt, eosdem prisca etiam illa morum integritate præstare dignoscantur, Sanè licet dudum, cum certam simoniacæ prauitatis speciem, quam, beneficiorum confidentiam vocant, etiam Rom. Cur. atque adeo in sacrum ven. fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium collegium, quasi per cuniculos irrepsisse, ac nonnullos ex ipsis fratribus, nimia quadam facilitate seu potius importunis amicorum familiariúmque precibus adductos beneficia Ecclesiastica in confidentiam huiusmodi recepisse, & frequenter recipere intelleximus, hanc illicitam beneficientiæ exercendæ, seu amicitiæ colendæ viam, à tanto saltem collegio prorsus eliminare cupientes, eosdem fratres in Consistorio nostro secreto, non semel admonuerimus, huic aliena beneficia custodiendi modo ne assuescerent, neve illa hoc pacto reciperent, vtque sic recepta admitterent: nihilominus nuper ad aures nostras peruenit, eorum aliquos monitionis nostræ imo potius suimet oblitos ea quæ custodienda receperent beneficia nondum tamen dimisisse. Et insuper illos, & nonnullos alios, etiam Patriarchas, Archiepiscopos, & alios Episcopos, ac etiam Cameræ Apostolicæ Clericos, Ecclesias monasteria, dignitates, & alia beneficia huiusmodi, in fauorem resignata, cessa, vel alias dimissa, acceptasse, aut de illis, per obitum vel alias vacantibus, à nobis, & prædecessoribus nostris, seu etiam ab ordinariis, & aliis inferioribus collatoribus, etiam ad patronorum præsentationem, ad alterius commodum sibi prouideri obtinuisse, illáque, ac etiam alia aliter vacantia: sibi in titulum, commendam, vel administrationem, aut alias dicta auctoritate concessa, quandoque in resignantium, seu etiam aliorum fauorem cessisse, vel alias dimisisse, Ac sibi propterea pensiones annuas, ac fructus, redditus. & prouentus Ecclesiarum, Monasteriorum, dignitatum, & aliorum beneficiorum huiusmodi, in toto vel in parte, etiam aliquando cum facultate illas, & illos transferendi, ac etiam collationem, prouisionem, præsentationem, & aliam dispositionem beneficiorum Ecclesiasticorum ad eorundem Ecclesiarum, Monasteriorum,

Occurrit Pontifex dolosis beneficiorum collationibus quæ profecto irritam & falsam faciunt possessionem. Non intrãt siquidem tales per ostium sed aliũde conscendẽtes fures sunt & latrones non enim firmatur tractu temporis quod de iure ab initio nõ subsistit vt est iuris axioma.

Monasteriorum,& dignitatum Prælatos pro tempore existentes,ac alios huiusmodi beneficia pro tempore obtinentes pertinentium,necnon regressus, siue accessus, & ingressus ad Ecclesias,etiam Cathedrales, Monasteria, ac alia diuersa beneficia Ecclesiastica,sibi reseruari procurasse,& obtinuisse,ad hoc videlicet, vt confidentes sic decimarum apostolicarum, vel communis dicti Collegij,& annatæ, aliorúmque iurium dictæ Cameræ debitorum, solutionem eludant,integrisque beneficiorum, etiam in mensibus Apostolicis vacantium, aut alias dispositioni sedis Apostolicæ generaliter reseruatorum collationibu ,ac interdum vt beneficia ipsa, tempore procedente,in aliquorum tunc forsan de iure inhabilium,& incapacium, vel nondum adhuc natorum fauorē,* cedantur seu resignentur,vel vt personæ inhabiles, & incapaces huiusmodi,etiam laici,pensionibus,ac fructibus, redditibus, & prouentibus ecclesiasticis fruantur,& gaudeant,seu potius illis,& facultate transferendi prædicta abutantur,in animarum suarum periculum,& perniciosum exemplum. Quare nos hanc Cardinalium eorundem in monitionibus nostris parendo incuriam,& tam illorum quam cæterorum Prælatorum,etiam clericorum,ac aliorum quorumcunque indignam fallaciam, conniuentibus oculis diutius minime dissimulandam, sed huic errori, ne radices altius agat; occurrendum tandem esse censentes. Et quoniā hanc ipsorum,qui monitioni nostræ non parentes,beneficia huiusmodi confidentiam vt præfertur retinuerunt, & fructus ex eis indebitè vel percipiendo,vel alios nomine suo,etiam per simulatas illorum locationes, & fictas de receptis quittantias,ac donationes & remissiones percipi sinendo, grauiter excesserunt Cardinalium metam,potius ex immoderata erga suos indulgētia, quam aliquo præceptorum nostrorum spretu processisse facilè putamus: Idcirco omnes & singulas Ecclesias,etiam metropolitanas,& alias cathedrales,ac monasteria, etiam consistorialia prioratus,præposituras prępositatus, dignitates etiam maiores,& principales,etiam conuentuales,personatus administrationes,& officia, cæteráque beneficia ecclesiastica,cum cura,& sine cura,secularia,& quorumuis ordinum,regularia,etiam de iurepatronatus,etiam laicorum,etiam nobilium, & illustrium,etiam ex fundatione, & donatione existentia per eiusdem Rom Ecclesiæ etiam Episcopos Cardinales,& quoscunque alios,etiam Patriarchas,Archiepiscopos,& alios Episcopos,ac etiam eiusdem Cameræ Clericos,in titulum, commendam,vel administrationem, aut alias; huiusmodi confidentiam iure prohibitam cuiusuis personæ,vt præfertur,contemplatione vel intuitu, quouis modo recepta, illorum liberam collationem, & dispositionem nobis & Sedi Apostolicæ harum serie reseruantes,ipso iure à die receptionis eorundem vacauisse,& vacare: Ac fructuum,& pensionum reseruatione,ac facultates transferendi,& collationis beneficiorum concessiones,eis vt præmittitur factas,ac regressus siue accessus,& ingressus concessos huiusmodi cessasse,& cessare, ac extinctos esse,Et eosdem Cardinales,seu quosuis alios,à prima die receptionis beneficiorum huiusmodi, citra fructus,redditus,& prouentus earundem ecclesiarum,monasteriorum,dignitatum,& aliorum beneficiorum, ac pensiones prædictas indebitè percipere, suosque facere non potuisse, neque debuisse,sed illos omnes,& singulos ad Cameram eandem deuolutos fuisse,& esse,illique deberi,ac ipsos,Cardinales, & alios, ad quorum manus quomodolibet peruenerunt,& eorum hæredes ad integram illorum restitutionem in vtroque foro teneri, & ad id opportunis iuris remedijs compelli debere auctoritate apostolica,tenore præsentium decernimus, & declaramus. Et insuper vniuersis& singulis tam eiusdem Ro.Ecclesię Cardinalibus etiam Episcopis,quam Prælatis,& clericis,& aliis prædictis, præsentibus & futuris, ne deinceps vllo vnquam tempore aliquas ecclesias,monasteria,dignitates vel alia beneficia, etiam de dicto iure patronatus vti præfertur existentia,aut fructus vel pensiones aut regressus,seu excessus in confidentiam prædictam,aut ad effectum reseruationum huiusmodi sibi postmodum cedentibus procurandum, recipere præsumant, Cardinalibus videlicet & aliis Prælatis huiusmodi, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interdicti ingressus ecclesiæ, reliquis vero sub maioris excommunicationis latæ sententiæ pœna,per contrafacientes eo ipso incurrenda,á qua nisi à nobis, aut Rom. Pontifice pro tempore existente,præterquam in mortis articulo constituti,absolui

*Ingentem cladē ecclesiasticæ disciplinæ hæc beneficiorū collatio attulit. Cogor vti Senecæ verbis in his corruptissimis temporibus in quib. nepotari beneficia videmus. Huius constitutionis æquitas non latuit Iustinianum qui noluit enim episcopum fieri, qui filios aut nepotes haberet etiā legitimos Auth. quomodo oportet episc.&c. §. Sā.imus igitur. Innocentius in cap.1 de testa nō credidit posse talem sine dispensatione promoueri ad vllam ecclesiasticam dignitatem. Clemens quartus è Gallia Narbonensi Pontifex, nepotem suum quum rescisset habere tres simul præbendas, iussit vnam tantùm, quam vellet,sibi retineret, alias relinqueret. Ab amicis autem admonitus aliquid amplius indulgendū nepoti, respondit ecclesiæ dispensator verè sanctissimus, non plus tribuendum cognationi quàm Christo, qui sua manda-

uis in pias dicta sacra causas pauperes erogari, nō carni & sangui ni tradi legurienda, quod perinde est, ac si protensa manu pontifex, indicās homines bonos, doctos, honestos, futuros & verbi & patrimonij Iesu Christi dispensatores fideles dixisset, Hi sunt & frater meus, & filius, & nepos. Benedictus duodecimus itidem ex Gallis pōtificibus vnus, Auenione sedens affinitatibus & cognationi tam nihil tribuit, vt suu Papā responderit nullos habere consanguineos. Quid causa est? nisi quia per hos ecclesiastica substantia persolicitari solet?

nequeant, districtius inhibemus Ac quascunque collationes prouisiones, prosectiones, commendas reseruationes, facultates etiam transferendi ac regrediendi, siue accedendi & ingrediendi, ac alias dispositiones de ecclesiis, monasteriis, dignitatibus & aliis beneficiis eorumque fructibus, & beneficiorum collationibus per nos, & alios Rom Pontifices successores nostros, etiam motu proprio, seu consistorialiter, aut etiam per ordinarios, & alios inferiores collatores, etiam ad patronorum eorundem præsentationem, & alias quomodolibet cum interuentu confidentiæ huiusmodi, expressè siue occultè, ac de iure præsumpto, & alias contra præmissa, pro tempore factas, nullas, & inualidas, nulliusque roboris vel momenti fore, neque cuiquam suffragari, sed ecclesias, monasteria, dignitates, ac alia beneficia huiusmodi, ipso iure vacare, ac nostræ & Sedis Apostolicæ dispositioni reseruata, fructúsque, & pensiones Cam eræ Apostolicæ applicatos, vt præfertur esse, & censeri: Sicque in præmissis omnibus & singulis, per quoscunque Iudices, & Commissarios etiam ipsius Ecclesiæ Roma. Cardinales, sublata eis quauis aliter interpretandi facultate, etiam per præsumptiones, & coniecturas legitimas, & eorum arbitrio (cum alias cōfidentias huiusmodi in lucem erui, & probari non posse constet) procedendo, iudicari, & diffiniri debere: Ac quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane similiter decernimus. Non obstantibus fel. record Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna, & concilij generalis de duabus dietis, ac aliis constitutionibus apostolicis, necnon collegij præfati iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et ne quisquam vllo vnquam tempore præsentium ignorantiam prætendere possit, volumus & eadem auctoritate decernimus, quod ipsæ præsentes literæ ad Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe valuas, per aliquem ex Cursoribus nostris, illarum copia ibi affixa, & dimissa, & etiam in Cancellaria Apostolica de more publicentur, Ac in eisdem Cancellariæ quinterno, ad maiorem partium illas in iudicio producere volentium, commoditatem describantur. Nulli ergo. &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, Decimo septimo Kalen. Nouembr. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

XXVIII.

Premotio Doctorum & aliorum cuiuscunque artis & facultatis professorum cum professione fidei præstanda.

Lupi rapaces dicuntur heretici qui caulis gregis Christiani insidiantur.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. IN sacrosancta beati Petri principis Apostolorum cathedra, meritis licèt imparibus, hisce procellosis militantis ecclesiæ tempestatibus constitutos, plurimùm nos oportet esse sollicitos, vt Domini gregem curæ nostræ commissum non solum ab apertis rapacium luporum vndecunque caulis obstrepentium insultibus, sed etiam a magis formidolosis pestifera rūvulpecularum domi latitantium insidiis, per prouidum pastoralis officij ministerium, ipso Domino cooperante præseruemus, ac illis omnes nocendi occasiones, quantum cum Deo possumus, vbilibet auferamus. Cum itaque iuxta notum Sanctissimi Vatis oraculum, timor Domini, sine quo vera Religio, & Catholicæ fidei puritas nullibi reperitur, sapientiæ sit initium, & qui vel in scientiis proficere, vel eas alios docere parant, supremum illum sapientiæ parentem, benignúmque largitorem deuoto sanæ fidei obsequio demereri, veráque sinceræ religionis pietate sibi conciliare debeant. Idcircò hanc fidei puritatem scientiis, doctrinísque quibuslibet tum tradendis, tum addiscendis, tanquam necessariam basim constituere, & ne simplicia nonnullorum adolescentium, res nouas audiendi cupidorum, ingenia in naufragos blandientium hæresum scopulos impudentes impingant, occurrere cupientes, Motu proprio, & ex certa

Prou. 1.

scientia

scientia nostra, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, quod deinceps nullus Doctor, Magister, Regens, vel alius cuiuscunque artis, & facultatis professor, siue clericus, siue laicus, ac sæcularis, vel cuiusuis ordinis regularis sit, in quibusuis studiorum generalium Vniuersitatibus, aut Gymnasiis publicis, aut alibi ordinariam, vel extraordinariam lectoris Cathedram assequi, vel iam obtentam retinere, seu alias Theologiam canonicam vel ciuilem censuram, Medicinam, Philosophiam, Grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuscunque Ciuitatibus, Terris, Oppidis, ac locis, etiam in Ecclesiis, Monasteriis, aut conuentibus regularium quorumcunque, publicè vel priuatim quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus huiusmodi habere, vel exercere. Neque Doctores ipsi, aut Vniuersitatum, seu Gymnasiorum eorundem Rectores, Cancellarij, vel alij superiores, sed nec etiam Palatini Comites, aut alij particulares facultatem eruditos viros ad eosdem gradus promouendi, etiam à nobis, & apostolica sede, vel alias vndecunque habentes, scholares, tam Laicos quam clericos, & cuiusuis ordinis regulares, vel alios quoscumque quantalibet eruditione præditos, ad vllum gradum in eisdem facultatibus suscipiendum recipere, & admittere, neque Doctores, Magistri, & Scholares ad electionem alicuius in Rectorem, vel Cancellarium Vniuersitatis, aut Gymnasij procedere; Nec ipsi Scholares, vel alij quantumlibet docti, & alioqui habiles, gradus huiusmodi, vel eorum aliquem, palam, vel priuatim recipere valeant, Nisi Doctores videlicet, ac Regentes, Magistri, & alij professores tam ad Cathedras, & lecturas recepti, in Italia infra sex menses à die publicationis præsentium computandos, reliqui vero ad Cathedras, & alias lecturas ibidem in posterum assumendi ante illorum receptionem in rectoris, vel aliorum superiorum, Eligendi autem in Rectores, vel Cancellarios ante illorum electionem, vel saltem admissionem in Ordinarij loci, vel eius in spiritualibus Vicarij; Ac promouendi Scholares: & alij præfati ante illorum promotionem in eisdem Ordinariis, seu eius Vicarij, aut Doctorum aliorúmue promouentium manibus, præuio etiam processu, vel debita informatione, quantum eis sufficere videbitur, super Religione, Fideque Catholica, Rectorum, Cancellariorum, Doctorum, Lectorum, & promouendorum eorundem per ipsos locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios rite facta præcedente, eandem Catholicam fidem, verbis, iuxtà formæ infrascriptæ tenorem conceptis palam, & solemniter profiteri teneantur Et desuper instrumentum publicum confici, ac de processu, seu informatione, & fidei professione in Priuilegio Doctoratus, vel alterius gradus huiusmodi specialis, ac de verbo ad verbum mentio, & relatio fidei debeat, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo statuimus, & ordinamus. Ac omnibus, & singulis earundem Vniuersitatum, & Gymnasiorum Rectoribus, Doctoribus, & aliis superioribus, ac alias facultatem doctorandi habentibus, cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ fuerint, etiam si Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel maiori dignitate, etiam Cardinalatus honore, ac Ducali, vel alia etiam Regia, & Imperiali auctoritate præfulgeant, ne quem in Vniuersitatibus, Ciuitatibus, Oppidis, vel aliis locis sibi in spiritualibus, vel temporalibus subiectis, aliter Cathedras, aut alias lectiones retinere, consequi, vel ad gradus promoueri respectiuè patiantur, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interdicto ab ingressu Ecclesiæ, quo ad Antistites, quo verò ad inferiores, sub excommunicationis latæ sententiæ, necnon priuationis omnium, & singulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum ecclesiasticorum per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso per contrafacientes incurrendis pœnis districtiùs inhibemus: ac quascunque receptiones, promotiones, electiones, & admissiones absque processu, certáque de religione, & Fide Catholica notitia, ac dicta fidei professione sic (vt præfertur) præcedente, pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliúsque roboris, vel momenti esse, neque cuiquam in iudicio, vel extra suffragari posse, Sicque per quoscunque Iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari & diffiniri debere quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordi-

Omnes qui vel ad docendum assumuntur in publicis academiis vel qui doctoratus insignia suscipiunt prius Catholicam fidem profiteantur iuxta formam hic præscriptam.

Rectores, Cancellarij, Academiarum non eligantur, & scholares ad aliquem gradum non promoueantur nisi seruatis præmissis.

Superiores, caueant ne quid in diminutionem aut contemptum huius constitutionis eueniat.

nationibus Apostolicis, ac Vniuersitatum, & Gymnasiorum, Ordinum, & locorum quorumcunque, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis facultatibus & literis Apostolicis eisdem Vniuersitatibus, & Gymnasiis, ac Ordinibus, & locis, eorúmque Rectoribus, Doctoribus, Superioribus, etiam in temporalibus Dominis, Comitibus Palatinis, & aliis etiam regularibus personis præfatis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus, etiam vim contractus inducentibus clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam per nos, ac sedem præfatam, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine, similibus, seu ad quorumuis, etiam Imperatorum, Regum, Rerumpublicarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, & alias quomodolibet concessis, ac etiam pluries approbatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum vetiores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis, & inserti habentes, specialiter, & expressè motu simili derogamus contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ne autem quispiam præsentium ignorantiam prætendere, vel excusationem allegare possit, sed ipsæ ad omnium notitiam deducantur, Volumus, & mandamus, quod eædem præsentes in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ nostræ valuis, ac acie Campi Floræ per aliquem ex cursoribus nostris affixæ, copia illarum ibi dimissa: omnes in Italia intra tres, extra vero illam existentes intra sex menses proximos ab ea die affixionis computandos perinde arctent ac si illis personaliter intimatæ fuissent. FORMA DICTÆ PROFESSIONIS FIDEI HÆC EST. Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula quæ continentur in Symbolo fidei, quo S.R.E. vtitur videlicet, Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium. Et in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum. Et ex patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, Genitum non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cœlis. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est, Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundùm scripturas. Et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritũ sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex patre, & filioque procedit. Qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per Prophetas. Et vnam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen. Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram scripturam, iuxtà eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia, cuius iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum, admitto, nec eam vnquam nisi iuxta vnanimem consensum Patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse vera, & propria sacramenta nouæ legis, à Iesu Christo Domino nostro instituta, atq; ad salutem humani generis, licet nõ omnia singulis necessaria, scilicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto. Omnia, & singula quæ de peccato originali, & de iustificatione in Sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector, & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium

Promotiones & receptiones quæcunque non obseruatis quæ hac constitutione iubentur irritæ sunt & inanes.

Decretum irritans.

Clausula derogatoria.

Forma professionis fidei.

propitiatorium pro viuis, & defunctis atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, vna cum anima, & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, quam conuersionem Catholica Ecclesia transubstantionem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi, Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuuari. Similiter, & Sanctos, vna cum Christo regnantes, venerandos, atque inuocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias esse venerandas. Firmiter assero imagines Christi, ac deiparæ semper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, & venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in ecclesia relictam fuisse, illarúmque vsum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum matrem, & magistram agnosco. Romanoque Pontifici beati Petri Apostolorum Principis successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo, ac iuro. Cætera item omnia à sacris Canonibus, & œcumenicis Conciliis, ac præcipuè sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atque profiteor: simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque ab Ecclesia damnatas, & reiectas, & anathematizatas, ego pariter damno, reiicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo saluus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & immaculatam vsque ad extremum vitæ spiritum constantissimè Deo adiuuante retinere, & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum. Ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, idibus Nouembris, Pontificatus nostri Anno Quinto.

Habuerunt semper Milites tesseras & insignia quædam quibus fidem datam Duci & militiæ profitentur, deinde armis induuntur quæ sibi ille præscribit tesseram quoque illam in prælio accipiunt quo ab hostibus discriminentur, sic & qui altioris & sublimioris trophæi Christi nimirum militiæ adscribuntur per baptisma, fidem Christo Domino dant, & renunciant Satanæ, de iis quæ agenda sunt vel fugienda diligenter admonentur, exorcizantur, catechizantur, vnguntur tanquam athletæ, armantur donis gratiæ, & signo crucis Christi principis & Domini sui, quod pro Symbolo etiam belli spiritualis habent. Rursum etiam qui in Ecclesiastica authorandi sunt, (maximè qui futuri sunt aliorum duces) quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus spirituales nequitias in cœlestibus, eos ante omnia fide astringi decet suo imperatori, Christi Vicario: hæreticis autem atque hæresibus nuncium remittere, legésque militiæ suæ certas accipere, ne victus aliquando dicat, Non putaramquod dementis & inconsulti esse perhibetur.

Idcirco sacrosancta generalis Tridentina Synodus explicitam professionem fidei facere iubet eum primum ij electi fuerint: tam vt iureiurando ad ritè obeundum munus suum obligentur, quàm vt in confessione veræ fidei & catholicæ, armaturam habeant: scutum scilicet fidei, & galeam spei salutis, cum gladio spiritus, quod est verbum Dei. Hæc est insignis Panoplia Christiani hominis. Sic & qui præficiuntur cæteris vt docti doceant, præscriptam hic fidei formam profiteri iubentur hoc Pontificio rescripto.

XXIX.

Dispensationes de non residendo in fauorem studij non valeat sine consensu ordinariorum.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & Dominus noster D. Pius diuina prouidentia Papa IIII. ad cuius aures nuper peruenit, nonnullos curata vel alias sacros ordines, aut personalem residentiam requirentia beneficia obtinentes, sub prætextu quod literis operam dare cupiebat, post confirmationem Concilij Trid.

Absentes excusantur studentes ca. cũ ex eo. de elect. in 6. Sed nulli Põtifex absentiã ordinario rũ consensu probari, vt cuã iubetur c. relatum de cleric. nõ resid. Sed teste Rebuffo de consuetudine non petitur nec requiritur in sæcularibus clericis hæc licentia quæ cõsuetudo valet vt Innoc. Hostiens. & alij docent in ca. inter quatuor de cleric. nõ resid. & c. relatum ibidẽ vbi alternatiuè loquitur de literis suorũ superiorum studio literarum.

per Sanctitatem suam sanctam, & publicatam secum vt literarum Studio in loco vbi illud vigeat generale, actu insistendo, ratione beneficiorum per eos obtentorum huiusmodi vsque ad quinquennium, vel aliud tempus tunc expressum, dummodo infra primum illius annum subdiaconi fierent, ad reliquos ordines promoueri minime tenerentur, & tam iidem quod interim, quam alij, etiam ad eosd. in ordines vel eorum aliquem seu aliquos promoti, quod similiter studentes beneficiis per eos obtentis, per Vicarios idoneos, per locorum ordinarios etiam congrua fructuum beneficiorum huiusmodi portione illis assignata vel alias deputandos in diuinis deseruiendo, animarum curam illis imminentem exercendo, & alia incumbentia onera supportando, vsque ad simile tempus personaliter in eisdem beneficiis residere non tenerentur, & nihilominus interea omnes eorundem beneficiorum fructus percipere possent, per ordinariam Sanctitatis suæ Signaturam seu pœnitentiariæ suæ officium dispensari sibique pariter indulgeri obtinuerunt, nullum in his vel fraudi vel circumuẽtioni locum præsertim quo ad absentes à Rom. Cur. de quorum qualitatibus facilis notitia haberi non potest, quantum humana ratione prouideri potest relinquere volens, Concilij etiam Tridentini decretis inhærendo huiusmodi dispensationes, & indulta hactenus concessa, ac tam ipsius pœnitentiariæ, quam Apostolicas, & alias desuper confectas, & conficiendas literas, processusque habitos, & habendos, per easdem dictis absentibus nullatenus suffragari, nisi singulorum ordinariorum locorum in quibus singula beneficia huiusmodi consistunt consensus gratis præstandus ad id accedat, Apostolica auctoritate declarauit, decernens irritum &c.

Placet publicetur, & describatur. I.

Lecta, & publicata fuit suprascripta Regula Romæ in Cancellaria apostolica, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, die vero veneris vigesima quarta mensis Nouembris, Pontificatus præfati S. D. N. Papæ Anno Quinto.

Tanti semper fecerunt summi Pontifices literarum studia vt in earum fauorem diuersa constituerint priuilegia his qui liberè eorum famulatui sese deuouent ex his vnum singulare in hac constitutione habemus quo excusantur à residentia qui cum licentia Ordinariorum ratione studij absentes sunt, quamuis absentes nihil percipere debeant de fructibus beneficiorum. Nam iuri minimè consonum est pari mercede gaudere absentes aliis Curis irretitis cum his qui diurnis nocturnisque officijs innueribus intersunt. Cordato Lectori applaudet hæc sententia consideranti legis naturalis, & diuinæ rationem, consiliorum, sanctorúmque patrum decreta, cùm ex his appareat decimas, cæterosque ecclesiasticos reditus non alia ratione nec alio iure habentibus sacerdotia, beneficiaque ecclesiastica præstari, quàm si & operas in ministerio ecclesiæ impenderint, quæ ab ipsis canonibus indictæ, & institutæ fuerint, quemadmodum ante nos diligentiùs, & doctiùs primæ classis doctores edocuerunt. Attamen tantus est studiorum fauor vt absentibus beneficiorum fructus non denegentur ac si residerent. c. fin. de magist. confirmatur in Tridentino Concilio sess. 5. de reform. c. 1. in fin. cap. licèt. de præb. c. tuæ. de cler. non resi. cap. cùm ex eo. de elect. in 6. & c. 2. de priu. eo. lib. gloss. in c. proposuisti. in ver. quod in templo. 82. dist. & in c. de quibusdam. arg. illius text. & ibi Archid. num. 13. & Dom. 37. dist. de iure ciuili. est gl. in auth. vt cler. qui rece. in prin. & in l. qui sub prætextu de sacr. eccl. quam citat Bal. in proœm. decret. sub num. 26. Tritum est illud axioma iuris abesse, non videtur, qui studiorum causa abest. l. quæsitum. & ibi not. Bart. de leg. 3. & pro residentibus habentur, prædictis iuribus & Clem. 1. §. cæterum. de sta. mon. & quia studens dicitur laborare pro commodo, & vtilitate totius ecclesiæ d. c. cum ex eo. & ibi Dom. in prin. c. 1. & tot. ti. de mag. glo. in c. si. in ver. in scholis. de magist. & dicitur studere, vt posteà ecclesiæ melius seruiat. arg. l. diuortio. §. non solùm ff. sol. mat. Bald. in l. qui sub prætextu. nu. 2. C. de sacr. eccl. Sed illud priuilegium ampliandum est, vt non solùm ad liberales disciplinas solito suo fauore extendatur verum etiam, tam ad studentes in sacra Theologia, quàm in eos qui dant operam iuri ciuili vt tenet Lap. in cap. 2. de priu. in 6. sentit Abb. cons. 88. col. 3. vers. tertio. vol. 1. vbi putat in omnibus scientijs, præterquam in prohibitis de fructibus percipiendis beneficiorum procedere, & dicit Domin. in d. c. cùm ex eo. num. 8. quòd legibus incumbere potest clericus ad cognitionem canonum, & idem aiegi. in c. 1. 37. dist. licèt alij omnes communiter contrarium teneant. Caldar. cons. 2. de magist. consuluit, quòd

si ame

si ante Monasterij ingressum esset quis in iure ciuili peritus, liceat ei Abbatis licentia doctoratus gradum in ea facultate assumere, ostendendo id vtilissimum esse monasterio, refert Fely. in c. cùm dilecta. num. 19. de rescr. & hanc partem contra communem sententiam confirmo, per text. in c. 2. de priuil. in 6. vbi disponitur, quòd in Curia Romana vigeat studium iuris diuini, & humani, canonici videlicet & ciuilis, & ibi studentes recipiant integrè prouentus ecclesiasticos sicut studentes in studio generali, vnde innuit quòd iuri quoque ciuili operam dantes beneficiorum fructus vbique percipiant, licèt ibi gl. in fin. aliter intelligat.

Verum tota controuersia & status veluti huius constitutionis eò vergit vt intelligatur vtrum priuilegium absque licentia superiorum validum & firmum permaneat. Diximus in additionibus iure prohiberi quod consuetudine licitum est, nam etsi debeant clerici studiorum causa à superiore suo licentiam petere. cap. relatum. & ibi not. gl. in ver. prælatorum. & Io. de Imo. nu. 3. & in d. c. tua. vbi Imo in prin. & in c. inter quatuor. de cler. non resi. Arch. in d. c. de quibusdam sub nu. 14. Io. Andr. in cap. 2. de priuil. in 6. Bal. in Benedict. Gregor. num 13. Perusi. in c. 2. not. 2. ne cler. vel monach. in 6. qui etiam requirit consensum capituli: habetur in d. sess. 23. ca. 1. per Host. in sum. de magist. §. fin nu. 9. Iean. de Sel. in tract. benef. in 4. par. q. 6. num. 12. nec sufficit petere, nisi obtineatur secundum Abb. in d. c. relatum. num. 5. quando autem non vult concedere Episcopus, ad superiorem diximus recurrendum, & quando esset in remotis à Vicario posse peti, vt tradit Abb. cons. 88. col. 3. vol. 1. per c. cùm nullus. de temp. ord. in 6. Ratio esse potest, ne indociles, se conferrent ad studia contra mentem illorum iurium, & ne multitudo nimia idem faceret. Contrarium tamen sentit Fely. in d. c. fin. in fin. de magist. post Lap. in c. 2. de priuj. in 6. & per. Instit. de testam. mil. nu. 10. & videtur probari in d. c. relatum, aliter, ac alij intelligendo: nam postquàm dictum fuit, quòd non residentes poterunt amoueri, subiungitur, nisi fortè de licentia suorum prælatorum, vel studio literarum, vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse: Vnde duos casus videtur excipere, alter est, quando absunt cum licentia, Alter autem quando causa studiorum, vel alia honesta causa, & sic innuit, quòd tunc non exigatur licentiæ petitio. Præterea consuetudo est optima legum interpres l. si de interpretatione. ff. de legib. Consuetudo autem in multis locis est, ac vbique ferè, vt clerici se ad studia conferant sine licentia suorum prælatorum & ea quidem valet, vt de vtroque testis est Panor in d. c. tuæ. sub nu. 5. & Imol in c. ex tua nu. 9 de cler. non resid. Soci in d. c. fin. nu. 6. & Fely. in si. de magist. Bart. Bolog. in auth. habita, nu. 382. C. ne fil. pro patre. Probatur etiam per text. in d. c. fin. de magist. ibi percipiant de licentia sedis Apostolicæ. debet enim intelligi, de licentia generaliter concessa authoritate illius constitutionis, vnde non oportet aliam impetrare, vt not gl. pen & quamuis ille text. loquatur in Theologis, & secus esse dicant in aliis facultatibus Maria. Socy. ibi nu. 6. Imo. in d. c. licet. in princ. & Bal. post Nic. de Mattar. in d. auth. habita sub nu. 34. nihilominus idem dicendum videtur de studentibus iuri ciuili.

XXX.

Forma professionis fidei & iuramenti quod præstare debent prouisi de beneficiis ac Dignit. Ecclesi. Monasteriis & aliis locis ordinum regularium & Militiarum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INIVNCTVM nobis Apostolicæ seruitutis officium requirit, vt ea quæ Dominus omnipotens, ad prouidam Ecclesiæ suæ directionem, sanctis Patribus in nomine suo congregatis diuinitus inspirare dignatus est, ad eius laudem, & gloriam incunctanter exequi properemus. Cum itaque iuxtà Concilij Tridentini dispositionem omnes quod deinceps Cathedralibus, & superioribus Ecclesiis præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, Canonicatibus, & aliis quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis, curam animarum habentibus, prouideri continget, publicam orthodoxæ fidei professionem facere, seque in Rom. Ecclesiæ obedientia permansuros spondere, & iurare teneantur: Nos volentes etiam per quoscunque quibus de Monasteriis, Conuentibus, Domibus, & aliis quibuscunque locis regularium quorumcunque ordinum, etiam Militiarum quocunque nomine vel titulo prouidebitur idem seruari, & ad hoc vt vnius eiusdem fidei professio vniformiter ab omnibus exhibeatur, vnicáque, & certa illius forma cunctis innotescat, nostræ sollicitudinis partes in hoc alicui minime desiderari, formam ipsius præsentibus annotatam, publicari, & vbique gentium per eos ad quos ex decretis ipsius Concilij, &

alios prædictos spectat, recipi, & obseruari ac sub pœnis per Concilium ipsum in contrauenientes latis, iuxta hanc, & non aliam formam professionem prædictam solemniter fieri, auctoritate Apostolica tenore præsentium districtè precipiendo mandamus, huiusmodi sub tenore. Ego. N. firma fide credo, & profiteor omnia, & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo Sancta Romana Ecclesia vtitur videlicet. Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, visibilium omnium & inuisibilium Et in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum, & ex patre natum ante omnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis. Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas. Et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex patre, filioque procedit. Qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui loquutus est per prophetas Et vnam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum: Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi sæculi. Amen. Apostolicas, & Ecclesiasticas, traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum, admitto, nec eam vnquam, nisi iuxta vnanimem consensum patrum accipiam, & interpretabor. Profiteor quoque septem esse verè, & propriè sacramenta nouæ legis à Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licèt non omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, Matrimonium, illáque gratiam conferre: & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio, & admitto Omnia, & singula quæ de peccato originali, & de iustificatione in sacrosancta Trid Synodo definita, & declarata fuerunt amplector, & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, propriũ, & propiciatorium sacrificium pro viuis, & defunctis: atque in sanctissimo Eucharistiæ sacramento esse verè realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem, vna cum anima, & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini, in sanguinem: quam conuersionem Catholica Ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi, Constanter teneo Purgatoriorum esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuuari. Similiter & sanctos vna cum Christo regnantes, venerandos, atque inuocãdos esse eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias esse venerandas. Firmiter assero, imagines Christi, ac Deiparæ semper virginis, necnõ aliorũ Sanctorum habendas & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesiarum relicta fuisse, illarumque vsum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo. Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum matrem, & magistram agnosco. Romanóque Pontifici, Beati Petri Apostorum Principis successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo, ac iuro. Cætera item omnia à sacris Canonibus, & œcumenicis Conciliis, ac præcipuè à sacrosancto Tridentina Synodo tradita, diffinita, & declarata indubitanter recipio atque profiteor, simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque ab Ecclesia damnatas, & reiectas, & anathematizatas; ego pariter damno, reiicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo saluus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integrã & immaculatam vsque ad extremum vitæ spiritum constantissimè, Deo adiuuante,

Tenor professionis fidei.

Articuli fidei.

Septem sacramenta.

Sacrificium propitiatorium.

Purgatorium.

Ecclesia Romana Catholica Apostolica.

te, tenere, & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum Ego idem N. spondeo, voueo ac iuro: sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. Volumus autem, quòd præsentes literæ in Cancellaria nostra Apostolica de more legantur. Et vt omnibus facilius pateant, in eius Quinterno describantur, ac etiam imprimantur. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1564. Idibus Nouembris Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Fidei professionem à Pio 4. editam prioribus omnibus Sacrosanctæ Ecclesiæ sanctionibus respondere videmus. Fuit enim etiam in ipsius incunabilis præscriptus ritus confessionis fidei, quem omnes profiteri tenebantur qui Christiani nominis insignia illustres & insigniti erant. Huius Christianæ militiæ tessera est fides, Symbolo ipso Apostolico velut ex compendio totius nostræ doctrinæ explicata. Illud enim Symbolum nihil aliud esse dicimus quam breuem Epitomen quæ constet collatis capitibus & articulis nostræ fidei quibus inest peculiaris ad credendum difficultas & fidei exercitium, quod & Irenæus fidei regulam vocat, quam appellationem ab eo mutuati videntur Tertullianus lib. de præscr. lib. de vellandis virginibus, & lib. contra Hermogenem. Augustinus lib. 1. de fide & symbolo & Chrisostomus ho. in symbolum. Quod verè Apostolicum est nec illud negant hæretici, nam & protestantes Synagogæ hoc symbolum suis tyronibus proponunt credendum. Sic & ipse Lutherus in sua fidei capitibus. Solus tamen Caluinus quod ego sciam pessimè torquetur, & miris ambagibus tergiuersatur ne in suis Pseudologicis institutionibus illud Apostolicis acceptum referre cogatur sine scripto Dei verbo. Etsi doctorum auctoritas apud hunc parui existimetur nimis, inculpatum tamen addam testimonium ex quo verissimè elicitur Apostolos esse huius Symboli authores. Clemens Romanus auritus testis & oculatus Epist. 1. ad Iacobum ait Christo resurgente & ascendente in cælum, misso sancto Spiritu, collata Apostolis scientia linguarum adhuc in vno positi, Symbolum quod nunc fidelis tenet ecclesia, vnusquisque quod sensit, dicendo condiderunt, vt discedentes per inuicem hanc regulam per omnes gentes prædicarent. Et Ambrosius Epistola ad Siricium, aliísque Episcopos per Aemiliam asserit: sed si Doctrinis (inquit) non creditur Sacerdotum, credatur oraculis Christi, credatur monitis Angelorum dicentium, quia non est impossibile apud Deum omne verbum, credatur Symbolo Apostolorum quod Ecclesia Romana intemeratum semper custodit & seruat.

His duobus adstipulantur Cyrillus Hierosolymitanus in Cathechesibus, Cyprianus, Martyr expos. Symbol Hieronymus Epistola ad Pammachium, Ambrosius Epist. 81. & serm. 38. August. ser. 115. & 181. de tempore Leo magnus serm & Epist. 13 Isidorus lib. 2. de eccl. officiis. cap. 23. & Petrus Chrisologus passim. Nec dubito illud Apostolis in suis sacris mysteriis decantasse, vt certo coniicio ex Beati Iacobi sacra Lyturgia & Dyonisi Areopag. cap. 3. Eccles. Hierarch. & Diuo Germano ad missam Chrisostomi qui dicūt optimè fuisse institutum vt ab omnibus etiam laicis decantaretur vt ediscerent. Sit vt ex antiquis lectionibus colligimus tantus fuit huius Symboli vsus, vt neque baptismus, neque confessio, neque aliud sacramentum ministretur: quin adsit hoc Symbolum vel suffragetur eius intelligentia vt lib. 2. decretorum, cap. 62. ex Rem. Conc. docet Burchardus, vbi vetatur, ne quis ad exomologesim admitteretur, nisi Symbolum recitaret. Omitto quæ alia habet in locis ex Cabilonen. Aurelianen. Agathen. Parisien. aliisque Conciliis, quibus præcipitur vt omnes tam Latinè, quam vernaculè Symbolum discant, & intelligant, ne quis ad baptismum pro puero stipulator accederet, qui Symbolum non pronuntiasset, quam legem etiam in cathecumenorum susceptione iubentur sacerdotes adseruare; vtque parentes curent liberos suos edoceri capita Symboli. Grauissimè verò patres Remen. Conc. c. 8. dixerunt neminem seruari posse, qui non Symbolum memoria teneat, & intelligat. Toletanum autem conc. 3. can. 2. tradit istud Symbolum non tantum hunc vsum habere, vt per eius recitationem quispiam euadat particeps sacramentorum Ecclesiæ, sed ad iustitiam, & cordis purificationem conferre plurimùm, & eò pertinere quòd Paulus inquit Rom. 10 corde credi ad iustitiam, ore autem confessionem fieri ad salutem: ne huc adferam Agathensis Concil. c. 9. concilii item sexti generalis can. 78 Moguntiaci. c. 45. vbi partim recitari, partim prædicari Symbolum iubetur, & illud otiosum non est, quod nostri maiores monebant rusticos, vt priusquam in syluas, & agros conferrent sese aliquid operis facturi, recitarent Symbolum, eóque se à lenioribus maculis expiarent.

Multi tamen anxius conqueruntur cur summa illa nostræ fidei scriptis velata non fuerit

hoc dubium discutiunt Hieronymus ad Pammachium & Isidorus lib. 2 .cap. 2 offic. & lib. 6 cap. vltimo de Etimon dicentes Apostolos noluisse Symbolum mandare literis, quoniam prædictum erat ab Ieremia, nouam legem non in tabulis cereis, aut lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus describendam, vt omittam quòd in fidelibus ista misteria diligentissimè celata volebant. Ex quibus omnibus apparet, hoc Symbolum inter ἄγραφα fuisse. His primis rudimentis ferocientes quoscunque hæreticos qui nolũt cuiquã assentiri, nisi exploratum habere se putent deuincimus. Nos quidẽ firmiter assensum præbemus his omnibus quæ diuinitus ad credendum reuelantur: nec est vt clancularij obtrectatores hanc nostram adhæsionem irrideant. Fides nostra vt Damasceni verbis vtar dicitur συγκατάθεσις ἀπολυπραγμόνητος, id est, assensio non multum curiosa quia nequaquam curiosè sciscitatur quomodo vel cur quicquam fiat. Hic assensus catholicus non est insanus strepitus verborum aut indocta dementia quæ est in quibusdam capitosis hæreticis qui ad omnia rogos(?)ensces, neque habent cuiusquam pensi, sic ne veritati quod arripuere semel consonum nos vero liberè susceptam fidem nostram & christianæ nostræ militiæ sacramentum protestamur.

Huc pertinere videntur quædam quæ ad fidei confessionem ex ipsius attributis faciunt. Præcepta enim fidei actio est ipsa eiusdem confessio, ad salutem tantum necessaria vt alioquin fides ipsa nihil prosit dicente Apostolo corde creditur ad iustitiam ore autem confessio fit ad salutem quo loco obseruandum non immerito putat Aug. prudenter D. Paulum ipsi fidei tribuisse iustitiam eius autem confessioni salutem quia nimirum quemadmodum fieri potest vt quandoque verè quis iustus sit nec tamen consequatur salutem quia inter ea duo multa veniunt obseruanda nempe præcepta ex quæ nisi obseruet quis salutem non consequitur: ita fieri potest vt veram quis fidem habeat, nec tamen eam palam profiteatur Diuum siquidem Petrum nemo dixerit fidem illam quam rogatus coram Christo & corã Apostolis confessus est amisisse cum Christum postmodum se nosse negauit quia tamen eam non est tunc etiam professus plurimum peccauit, fide igitur etiam in corde occultata poterit, quis esse iustus saluus nequaquam nisi eam cum res postulat fuerit professus. Obseruandum secundo fidei confessionem non ore tantum sed & omnibus externis signis ac cæremoniis quibus deprehendi potest fieri D. tamen Paulus eam quæ ore fit quod ea præstantissima sit ac perfectissima tantum nominauit obseruandum tertio non omni loco & tempore ad fidei sua confessionem obstringi Christianum affirmatiua siquidem (vt vocant præcepta cuiusmodi fidei est confessio) non semper sed tantum cum tempus postulat aut res, ad sui obseruantiam Christianos obstringunt notandum verò vel maxime tum rem postulare, vt nostram, siue ore siue externis eis signis & cæremoniis fidem profiteamur quando ex nostra ea in re dissimulatione vel detrimentum passura videtur religio vera falsáque confirmantur vel infirmus quispiam offenderetur id quod ex scripturis sacris satis licet colligere. Videmus religionem suam nõ semel Paulum dissimulasse vt pote cum Tymotheum circuncidit ac ipse caput suum tanquam Nazareus totondit quod tamen tantum abest detrimentum intulerit religioni vt quemadmodum ipse declarat multo magis ea dissimulatione Euangelium propagarit Iudæis (inquit ille) Iudæis & omnia omnibus factus sum vt omnes lucri facerem. Sic fortassis accipiendum est quod ad Galat. dicitur Petrum reprehendisse Paulus, alioqui quid obsecro admiserat Petrus quod non fecisset etiam Paulus: vt disertis exprimitur verbis Orig. & Hieron. Sed desiderabatur maior fortassis in Petro circunspectio & prudentia quia enim obseruarat Paulus intempestiua illa Petri dissimulatione detrimenti non nihil passam religionem lucri autem nihil fecisse zelo accensus fidei Petrum quamuis alioqui præferendum liberè reprehendit hoc modo liquet satis cui sit tribuenda victoria in illa quæ fuit inter Hieron. & Aug de cessatione legalium disceptatione. Vrget siquidem ex merito Aug. Petrum vere fuisse reprehensibilem asserit autem & quidem veraciter Hieron. non tantum misericordia animi seruatione sed etiam reipsa nonnunquam & simulasse & dissimulasse Paulum huius etiam generis super quædam in veteri testamento exempla apud regem idolatriam dissimulauit Dauid quisnam esset, sic tamen vt nullum fuerit religionis dispendium. Sic Naaman ab Elizeo impetrauit vt citra piaculũ liceret sibi in æde Rẽmon sese incuruare cum rex idolatra in eadẽ æde Remmon adoraret neque enim in tanta idololatrarum multitudine quicquam id mali erat exempli. Sic denique simulauit se Iehu esse cultorem Baal, idque non vt eum coleret sed potius vt eius cultores tolleret. Non defuerunt tamen variæ hæreses, quæ hanc sententiã de confessione fidei virulentissimis telis expugnarunt Helchesaitæ fidem ore tenus negare, cùm necessitas vrgebat, quiddam indifferens esse dicebant, modò interiore cogitatione rectè de fide sentiretur. Hanc doctrinam Origenes in concione publica, sceleratam & impiam appellauit. Euseb. lib. 6 .cap. 31. &

Clemens

Clemens in 4. Strom. declarat, *laudari martyrem, qui confessus est, vituperari autem, qui negauit.* Item Presbyteri atque Diaconi Ecclesiæ Romanæ, apud Cyprianum lib. 2. Epist. 7. *scribunt: Cùm totum fidei Sacramentum in confessione Christi nominis intelligatur esse digestum, qui fallaces in excusatione præstigias quærit, negauit, & qui vult videri propositi aduersus Euangelium vel edictis, vel legibus satisfecisse, hoc ipso iam paruit, quòd videtis paruisse se voluit.*

Ceratas habeamus aures obstrepentibus hisce somniatorũ commentis, vbique quales simus fateri non erubescamus & quandiu nauis nostra vadosum & spumiferum mundi æquor sulcat habeamus semper fidem pro anchora. Fidem inquam non otiosam aut ingratam, sed viuã & antiquissimam. Audimus fidem vbique iactari sed quotusquisque nostrũ est qui illã transmittat in mores & affectus quique etiam à torpenti sopore bonorum operum eam liberet, plures sunt miserè effœminati qui nihil fidei exercitij largiuntur, sed Deus optimè cognoscens, quæ in nostram vtilitatem vergunt primùm voluit nos figere pedem in fide quæ viam aperit secátque glaciem, deinde sacramenta contulit in quibus esset vsus & exercitium fidei quam rebus corporeis excitarent & perficerent. Et singulis ætatis nostræ temporibus & omnibus animæ nostræ symptomatibus optimè consuluit. Nascimur miseri, ignari, cæci, baptismus vindicat nos ab omnibus peccatis: & virtutes, gratiámque multiplicem reponit, & exutos Adamo peccatore, induit Christo. Mox grandiusculi ruimus in multa peccata: en alterum sacramentum, Confirmationem, quæ denuò refingit: & ne laboribus exhausti succumbamus, semper in promptu Eucharistia, quæ vires instauret, spiritualibúsque succis vegetet animam, nec sinat labascere. De sacramentis ordinis, & coniugij nil dicam: quæ, dum noua sobole piorum genus intercidere non sinunt, videntur futuram immortalitatem meditari. Ad postremum, cùm emigrandum est, in ipso vitæ exitu excubat sanctissima vnctio, quæ reliquam peccatorum sarcinam diripit supremum facturis iter & perpurgatos transmittit ad Deum. Hæc sunt illa preciosissima munera quæ nos à Christo collata esse superiore fidei professione profitemur, quorum altissima mysteria fide duce intelligimus. Si verò aliquantulum flaccida fuerit: aut claudicans nostra fides, tum etiam si validus ingruerit ventus confidenter cum Diuo Petro ingeminemus Domine salua nos perimus, Domine iube nos venire ad te, aderit promptissimus auxiliatur Christus, nec deerit nobis nisi primum nobisipsis defuerimus, & donec portum desideratissimum attingamus post varias procellas consolatorium illud nostri nauigij κέλευσμα cantabimus.

Salue rerum opifex Optime, Maxime,
Salue cœlitum splendor amabilis,
Vitæ conscius omnis,
Quauis morte potentior.
Te solum canimus vocibus impigre
Maiorem omnibus, & qui magis omnia
Conseruare cupis, quàm
Rerum perdere gloriam.
Tu reddis variis seminibus grauem
Tellurem, teneris vitibus occupas
Montes, nec sua Pontus
Natura bona negligit.
En qui turbinibus conquerimur, simul
Infaustos agimus: ter miseri dies,
Sæuo sydere tristes,
Sulcamus mare turgidum.
Sæuis horrisonæ Tethydos vndique
Iactamur fluuiis, interitum mora
Spondet, Nil superest quam
Mox illidere Syrtibus.
Adsis perfugium rebus in asperis
Certum, suppetias exulibus ferens,
Atræ nubila noctis
Læto sydere discute.
Neu Cymbam penitus turbinis impetus,
Aut tristis Boreas, aut Notus obruat
Da fœlix Cynosuræ,
Aut sublime Elices iubar
Audi vota, preces, & lachrymas simul,
Et qui pectoribus pulsat in intimis
Singultum, facilisque
Nostris consule casibus.
Adsis tot miseris cladibus impiger,
Adsis perpetuò, scilicet aureæ
Ætatis memor, & da
Litus visere patrium.

Sit nobis semper tutissimum præsidium fides illius clypeo semper vtamur, nam fateri æquissimum est neminem sine Fide ad Christum posse venire, atque sine ea impossibile esse placere Deo. Diuus Paulus ne tantam quidem Fidem quæ montes transferat, nec angelicam scientiam vel pilisfacit si desit charitas, hoc est quod dicit Christus per Ioannem in hoc scimus quoniam cognouimus Deum, si mandata eius obseruamus. Hæc ad bene beatéque viuendum clarissima est philosophia quæ neminem Fidelem & ex ipso Pontificio decreto & sacrosanctæ Synodi Tridentinæ latere debet quã qui non audit Ethnicus & publicanus habendus.

XXXI.

De reſidentia Prælatorum & aliorum animarum curam habentium.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN ſuprema militantis Eccleſiæ ſpecula meritis licet inſufficientibus diuina diſpoſitione conſtituti, cunctos non ſolum vigilantiæ noſtrę commiſſos dominicos greges, ſed etiam ſingulorum paſtorum ſuorum actus intenſa noſtrę mentis acie colluſtrantes, ſtudium efficax operámque ſedulam ad hoc omninò ita tuimus adhibere, vt quemadmodum operoſum ſacri Concilij Trident. progreſſum: felicémque exitum Domino cooperante pręſtitimus, ita ſanctiſſima illius decreta, ipſorum præſertim qui in Apoſtolicę ſollicitudinis partem vocati ſunt Paſtorum officium concernentia: non tepidè, neque diſſimulanter exequamus. Sanè licet in Concil. pręfata ſaluberrima fuerit ordinatione decretum, quod omnes: & ſinguli venerabiles fratres noſtri Patriarchę, Primates, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & alij beneficiati apud Eccleſias ſponſas ſuas reſidere teneantur: nonnulli tamen (quod nõ ſine animi noſtri mœrore referimus) adeò ſui gregumq́; quos olim deperditos ſaluator noſter proprio ſanguine redimere dignatus eſt, ſibi creditorũ obliti ſunt, vt etiam nunc in alma Vrbe, vel alibi commorantes: & ſacroſancta ſpiritualis matrimonij inter eos, ſuáſque Eccleſię ſolenniter contracti iura confundentes, ſponſas ſuas in longa quaſi viduitate redactas, & prædictas Eccleſias quocunque ſibi conceſſas inuiſere, & apud illas, vt probos & prouidos patresfamilias decet, reſidere non curent, in perditione animarum ſuarum, & ſubditorum ſuorum ac pernicioſum exemplum, & ſcandalum plurimorum Nos hanc illorum contumaciam alicuius etiam temporalis pœnæ metu frangendam, ſeu conuincendam eſſe cenſentes, Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnibus, & ſingulis Patriarchis, Primatibus, & Epiſcopis præfatis, ac aliis quibuſcunque etiam quauis auctoritate, dignitate, gradu, vel præeminentia præfulgentibus, dictas Eccleſias in commendam, vel adminiſtrationem, aut alio quouis nomine obtinentibus, & aliis quibuscunque beneficiatis curam animarum habentibus, qui iuxta decreti ſuper Reſidentia in Conc. prædicto promulgati tenorem, perſonalem in ſuis Eccleſiis reſidentiam facere tenerentur, in virtute ſanctæ obedientiæ, vltra pœnas in dicto decreto Concilij contentas, etiam ſub priuationis eorum à regimine, & adminiſtratione Eccleſiarum ſuarum, ac aliis noſtro, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis ſucceſſoris noſtri arbitrio imponen. pœnis diſtinctè præcipiendo per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus omni mora ceſſante in eiſdem ſuis Eccleſiis iuxta formã, & tenorem dicti Concilij perſonaliter reſideant, Et nihilominus, ſi quos mandato noſtro huiuſmodi (quod abſit) non parere contigerit, ne etiam tales abſentes melioris in hac parte conditionis, quam cæteri in ſuis Eccleſiis reſidentes exiſtant, hac noſtra perpetuò valitura ſanctione per præſentes ſtatuimus, & ordinamus, quod deinceps omnia, & ſingula mobilia, & immobilia etiam in vrbe vel eius diſtrictu exiſtentia, & ſe mouentia, res, & bona, iura, & actiones cuiuſcunque qualitatis, valoris: ac & vbicunque locorum conſiſtant, ac Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios quoſcunque etiam quauis auctoritate, dignitate, gradu, & præeminentia præfulgentes, Eccleſias prædictas in titulum, vel Commendam. ſiue adminiſtrationem, aut alio quouis nomine obtinentes, & alios quoſcunque beneficiatios curam animarum habentes qui extra prædictas Eccleſias, ac diœc. etiam in Romana Curia, aut alibi degentes, & iuxta decretum, & formam Concilij huiuſmodi non reſidentes deceſſerint pertinentia, & per illos ſuarum Eccleſiarum: ac quorumcunque Monaſteriorum, Prioratuum Præpoſiturarum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura, & ſine cura ſecularium, & regularium, quæ illi quomodolibet obtinuerint, ac fructuum redditwum, & prouentuum Eccleſiaſticorum, necnon penſionum annuarum ſibi ſuper ſimilibus fructibus redditibus, & prouentibus reſeruatorum, & aſſignatarum occaſione quæſita: etiam ſi facultatem ſpecialem de illis, aut eorũ parte teſtandi, & alias liberè diſponendi à nobis, & à quibuſcunque aliis Roman. Pontificibus prædeceſſoribus, & ſucceſſoribus noſtris etiam cum clauſulis quod facultates

Ipſe per ſe beneficiarius, & non per Vicarium beneficio deſeruire debet. Quando magnum grauéque negociũ alicui demandatũ eſt, nõ poteſt hoc alteri delegare faciendum: (in fi. cap. vlt. de off. deleg.) ſed nihil eſt animarũ cura neque grauius neque excellentius in eccleſia Dei: (cap. quũ ſit. de ætat. & qual. præf.) ergo non debet hac in re adminiſtranda Vicarius ſubſtitui. Aliud item eſt in eccleſia reſidere, aliud eccleſiæ deſeruire. cap. vnico. de cler. non reſid. in 6. Ceſſat hic iuris regula, Qui per aliũ facit, perinde eſt, ac ſi per ſe faceret. Vt enim in bello gerendo Vicarij dari non ſolent: ita nec in beneficiis adminiſtrandis & curandis. Illud abhorrẽt duces hoc noſtri canones. Legitur Antoninum Pium Ro. imperatorem & ſummum Pon-

cultates huiusmodi reuocari nõ queant, aliisque irritantibus decretis obtinuerint, & in vim illarum literarum desuper confectarum de rebus, & bonis huiusmodi tanque disposuerint, tanquam spolia ad Cameram Apostolicam legitimè pertineant. Liceatque dilectis filiis moderno, & pro tempore existenti Commissario nostro generali, & suis dictæ Cameræ deputatis in euentu decessus huiusmodi solitum inuentum super rebus, & bonis præfatis conficere, illáque prout de reliquis clericorum spoliis fieri solet, ad dilecti filij nostri, moderni, & pro tempore existentis generalis Thesaurarij manus redire, dictæque Cameræ applicare, cuiusuis licentia desuper minime requisita, Ac facultates desuper confectas literas prædictas etiam motu, & scientia similibus etiam in recompensam laborum, & obsequiorum etiam nobis, & Ecclesiæ Romanæ dictæque Sedi impensorum quomodo libet concessas, & etiam iteratis vicibus approbatas, illorum omnium tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, in euentum obitus huiusmodi etiam si in vrbe, aut eius districtu, vel alibi extra suas Ecclesias (vt præfertur) contigerit, ex nunc prout ex tunc, & è contra in dictæ contumaciæ pœnam eiusdem potestatis plenitudine, & tenore reuocamus, cassamus, & annullamus, & tam eas, quam earum prætextu quomodolibet pro tempore condita facta que testamenta codicillos, legata, donationes, & alias dispositiones quaslibet etiam ad pias causas, vel in remunerationem seruitiorum nulla & inualida, nulliúsque roboris, vel momenti fore, neque cuiquam contra præsentium tenorem suffragari, & sic per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, & S.R.E. Cardinales in quauis instantia, sublata eis & eorum cuilibet quauis alias iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus à quoquam quauis auctoriate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Per hoc autem nostris, & Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum ordinationibus, reseruationibus, & decretis: quoad Prælatorum, & aliorum beneficiorum etiam in suis Ecclesiis, aut diœc. residentium, & ibi decedentium, quæ etiam ampliamus, & extendimus ad habentes Ecclesias in vrbis districtu, ibique residentes, & decedentes spolia Cameræ Apostolicæ applicata hactenus emanatis, nullatenus præiudicare, neque quicquam in eis alterare intendimus, sed ea in suo robore, vt antea manere volumus, præterquam quoad eos qui in suis Ecclesiis iuxta formam prædicti Concilij resederint, & specialem licentiam testandi habuerint: hac enim tantum saluam eis esse volumus, ita vt generalis licentia testandi eis quamquam residentibus minime suffragetur, sed sola speciali quam habuerint tueri se possint. Cæterum vt præceptum, mandatum, statutum, ordinatio, reuocatio, cassatio decretum, & alia præmissa præsentésque literæ ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullúsque possit aliquam illorum ignorantiam prætendere, vel excusationem allegare, sed illa perpetuo firma, & illibata permaneant, volumus, & mandamus quod eædem præsentes in Basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, & Cancellariæ nostræ valuis, ac acie Campi Floræ per aliquem ex Cursoribus nostris affixæ copia illarum ibi dimissa ab ea die omnes perinde arctent, ac si illis personaliter intimatæ fuissent. Non obstantibus præmissis, ac in fauorem Curialium per fel. rec. Sixtum IIII. Leonem X. Iulium III. & quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam per nos editis, & approbatis, nec aliis literis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, septimo Kal. Decembris Pontificatus Nostri Anno Quinto.

...tificem, sacrificiũ nunquam vllum fecisse per Vicarium: nisi quum æger fuisset. Qui exercitũ ac præsidium deserit, qui extra castra per prolixum tẽpus euagatur, est desertor. l. 3. §. desertor. ff. de re milit. Ad prophanæ militiæ similitudinem, quisquis non manet assiduus in beneficio sibi assignato, sed ab illo recedit, ecclesiasticæ militiæ desertor nominatur in can. placuit. 21. q. 2. Nobis igitur in statione manendum est, & militandum. cap. 3. de cler. nõ resid. De quibuscunque dignitatibus ecclesiæ, text. est in can. peruenit. & seq. 7. q. 1. cap. 2. cap. ex parte. tit. proximè præcedenti. De prabendis & canonicatibus in cap. pen. eiusdem tit. De leuioribus ac simplicibus beneficiis, vel solidoriis. 20. habetur in c. conquerente. eodem. De parochiis in c. extirpanda. §. qui verò.

XXXII.

Facultates & Iurisdictiones Marci Sitici de Altemps, Germani Presbyteri Cardinalis Constantiensis totius Status Ecclesiastici legati de latere.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Marco Sitico Basilicæ S. Duodecim Apostolorum presbitero Cardinali Constantien. nuncupato in vniuersæ

niuersæ nostræ,& S.R.E.ditionis statu nostro, & Apostolicæ Sedis Legato de latere,salutem,& Apostolicam benedictionem.

DVM inter mentis nostræ arcana reuoluimus, quòd licet apud nos sit potestatis plenitudo diuinitus constituta,fines tamen humanæ possibilitatis excedere, & singula quæque officij nostri munia per nos ipsos exoluere nequimus, ad id facile inducimur, vt aliquos ex venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus viris ex pluribus electis,quod timor Domini iugiter exercet in nostræ sollicitudinis partem,non solum in spiritualibus, sed etiam aliquando in temporalibus assumamus quibus vices nostras supplentibus nósque sua laudabili corporatione ab oneris humeris nostris incumbentis grauitate alleuiantibus,singulas ministerij nostri partes facilius exequamur. Sanè licet ab initio nostri Pontificatus nihil magis exoptauerimus,quàm vniuersam ditionem Ecclesiasticam nostrosque subditos personaliter inuisere,& vt bonum decet principem eorum necessitatibus, etiá oculari inspectione prouidere,nihilominus tot grauissimis satisque omnibus notis curis hactenus distracti fuimus, vt hoc nostrum desiderium adimplere nequiuerimus. Vnde cum huic voto nostra hæc ætas ingrauescens etiam alia quæque quotidie emergunt impediméta prorsus obstare videantur,nobis id quod per nos ipsos commodè præstare nequimus,per aliquem ex ipsis fratribus nostris exoluere cupientibus,tu qui etiam secundum carnem nostram ex sorore nepos existis, & cuius solertiam,fidem, prudentiam ac in negotiis obeundis dexteritatem, tum pluribus legationibus,ac publicis muneribus à te diligenter gestis,tum etiam familiari experientia compertam habemus in primis occurristi, qui hoc ipsum iuxtà animi nostri sententiam præstare posses. Quamobrem mentis nostræ oculos ad multiplices virtutes tuas quibus illarum largitor altissimus personam tuam insignire dignatus est dirigentes,sperantesque,qui hoc visitationis officium benè,iustè, & fideliter scies,voles,& poteris,ac omnia,& singula ad nostrum,& dictæ sedis statum & honorem pertinentia prudenter,ac fideliter administrabis,circumspectionem tuá de fratrum nostrorum consilio in omnibus,& singulis prouinciis,Ciuitatibus,Terris,Castris,Oppidis,& locis status Ecclesiastici ad nos, & Ro.Ecclesiam mediatè vel immediatè spectantibus,pro nobis,& eadem sede legatum de latere tenore præsentium ac de Apostolicæ potestatis plenitudine,creamus, constituimus, & deputamus,Dantes, & concedentes tibi plenam, liberam & omnimodam potestatem, facultatem & auctoritatem,omnia & singula, quæ ad officium legati de latere de iure consuetudine, & aliàs quomodolibet pertinent agendi, & exercendi, ac Ciuitates, Terras, Castra, Oppida, & loca prædicta eorumque territoria districtus, necnon ciues habitatores, incolas & personas cuiuscumque dignitatis status,gradus,& conditionis fuerint,prout cœlestis gratiæ infusio diuináque prouidentia prudentiæ tuæ suggesserit in temporalibus visitandi reformandi, corrigendi,&,si opus sit puniendi,necnon omnimodam in eos tibi commissam iurisdictionem etiam cum gladij potestate exercendi Ciuiles,& criminales matrimoniales,beneficiales Eccl. profanas,mixtas causas quaslibet, quæ tamen in Roma Cur. cognosci possint secundùm formam Conc. Trid.infra terminos legationis huiusmodi pendentes,ac motas,vel mouendas, per te vel alium seu alios,etiam summariè simpliciter, & de plano sine strepitu,& figura iudicij sola facti veritate inspecta,ac manu regia etiam quacumque appellatione remota, etiam in quibus quæuis latæ sententiæ fuerint,quæ in rem iudicatam transitum fecerint, & tamen de iure rescindendæ essent etiam si perempta instantia vel lapsa sint ad appellandum, seu prosequendum fatalia,prout qualitas causæ, & causarum huiusmodi exegerit audiendi,cognoscendi,decidendi, & terminandi. Hæc nos quomodolibet aduersus sententias, etiam pro Fisco latas,ac lapsum fatalium instantiæ peremptionem, & rem iudicatam ex causa iusta in integrum restituendi, & in pristinum statum reponendi. Ac solemnitates quascunque (substantialibus tamen exceptis) in contractibus omissas,& alia quæcunque requisita supplendi,iuramenta in quibusuis contractibus apposita relaxandi, & contrahentes, à periuriis incursus ad effectum agendi absoluendi. Necnon causarum cognitionem ac discussionem, & decisionem vna cum incidentibus,emergentibus dependentibus,annexis, & connexis aliis, vel

Cardinalibus legatis vices suas committit summus Pontifex.

Encomium Cardinalis Pontificis Pij 4. ex sorore nepotis.

Deputatio legati per ditiones status Ecclesiastici.

Facultas eiusdē legati, visitandi, reformandi, & corrigendi populos.

Causas cognoscendi summariè &c.

Restituendi in integrum.

Solemnitates in contractibus supplendi, & iuramenta relaxan.

aliis coniunctim vel diuisim, ac generaliter, vel specialiter, tam infra terminos dictæ legationis quàm extra illos summariè, ac alias (vt præfertur) cum simili vel limitata potestate prout tibi videbitur cõmittendi, ac ad te eas cum placuerit, & alias quauis causas etiam Romæ pendentes à quibuscunque Iudicibus ordinariis, vel etiam per nos, & Sedem præfatam, etiam per signaturam manu nostram, & proprio motu factam, ac per literas sub plumbo vel in forma Breuis expeditas delegatis, toties quoties opus fuerit, & in quocunque statu etiam si fuerit conclusum in causa, etiam inuitis, reclamantibus, contradicentibus, & quomodocumque etiam ad nos appellantibus partibus auocandi, & illos alij vel aliis committendi, & lites huiusmodi cum tibi videbitur penitus extinguendi perpetuumque silentium partibus imponendi, Ac homagia, & fidelitatis iuramenta nomine nostro, & dictæ Ro. Ecclesiæ recipiendi: literasque in forma si in euidentem pro rebus Ecclesiæ alienatis vel alienandis vsque ad summam reedituus annui quinque ducatorum concedendi, contractus de huiusmodi rebus Ecclesiæ in similem vtilitatem alienatis, vel alienandis, etiam cum omnium defectuum, & solemnitatum, præterquam substantialium suppletione confirmandi, Et insuper omnes, & singulas tam Ecclesiasticas etiam religiosas quã seculares personas cuiuscunque excellentiæ nobilitatis præeminentiæ auctoritatis status, ordinis congregationis, conditionis, & religionis existant, & in quauis dignitate constitutas, quas iustitia suadente puniendas cognoueris inquirendi, illásque monendi carcerandi, ac prout iustum fuerit, & tibi videbitur expedire puniendi, & castigandi eosque etiam quemlibet ipsorum suis dignitatibus, & honoribus, Comitatibus, Baroniis, Dominiis Ciuitatibus, Terris, Castris, locis, Feudis, Retrofeudis, Vicariatibus, Officiis, Iurisdictionibus, Gradibus Iuribus, rebus & bonis omnibus priuandi, & destituendi, ac ea omnia & singula, quæ tibi videbuntur dictæ Romanæ Ecclesiæ confiscandi, Fiscóque Apostolico applicandi, & incorporandi in Ciuitatibus, Terris locis, territoriis, & districtibus memoratis, & quoslibet ipsorum Præsides, Gubernatores, Rectores, & Prouinciarum, Generales, Auditores, Locatenentes, Vicerectores, potestates, Capitaneos, Custodes, Arciumque Castellanos, Iudices, Priores, Antianos, Barisellos, Marescalios, & quoscunque alios temporales generales, vel speciales quorumque nomine, vel titulo censeantur, vel nuncupentur. Officiales ab eorum officiis cum expedire videbitur perpetuo, vel ad tempus etiam, simili manu, & appelatione remota suspendi, priuandi, deponendi & amouendi, eosque sindicandi, corrigendi, castigandi, & quacunque pecuniaria, vel corporali, etiam vltimi supplicij pœna puniendi, ac in eorum locum alios ad arbitrium tuum, fideles tamen & idoneos creandi, ordinandi, constituendi, & deputandi, necnon culpabiles ciuiliter, vel criminaliter per te vel alium seu alios etiam in quibuscunque locis ciuitatibus, & terris, præfatis, etiam Feudatariorum aliorumque dominorum cuiuscunque dignitatis, existentium nos, & sedem prædictam quouis modo recognoscentium capiendi carcerandi, & dictos Feudatarios ad auxilium circa hoc præstandum cogendi, & casu quo præfati Feudatarii, vel alij culpabiles & inquisites præfatos consignare, vel auxilium contra illos tibi præstare noluerint aut quouis modo directè, vel indirectè executionem contra præfatos capiendos impedierint illis quatenus id omni mora cessante faciant, & exequantur etiam sub pœna rebellionis & amissionis eorum status, & dominij vtilis vel directi præcipiendi illosque puniendi ipsorum demerita, pœnasque comminatas per te, vel Delegatum tuum executioni demandandi, & querelas contra ipsos, & alios quoscunque per quouis propositas, & proponendas, prout etiam tibi videbitur expedire, summariè simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & iudicij figura simili manu regia omni appellatione remota, & alias vt præfertur audiendi emendas, & alias satisfactiones debitas similiter exigendi, ac inter Barones, Dominos temporales, nobiles ciues, & personas alias seculares: necnon Communitates, Vniuersitates, & populos, ac omnes alios, & singulos discordes, & dissidentes, ac odia simultates, & inimicitias in dicto statu directè vel indirectè exercentes pro honore eiusdem Ecclesiæ; ac in confusione hostium & rebellium ipsius pro eo tempore, ac sub illis pactis conditionibus, capitulis, modis, & pœnis, de quibus tibi videbitur expedire pacem & concordiam tractandi componendi, conclu-

Causas aliis cõmittendi.

Causas ad se auocandi etiam à Iudicibus à Papa delegatis.

Fidelitatis iuramenta recipiendi.

Puniendi quoscunque & eorũ bona cõfiscandi.

Officiales status Ecclesiastici coercendi, alios eorũ loco deputandi.

Delinquentes capiendi etiam in Terris Feudatariorũ & aliorũ.

Feudatarios, & alios auxilium denegantes puniendi.

Inimicitias inter quoscunque componendi paces firmandi & inducias inducendi.

dendi,& firmandi,treguas & inducias inducendi ipsosque ad eorum obseruantiam sub quibuscunque sententiis,censuris Ecclesiasticis, & pecuniariis,corporalibúsque pœnis,de quibus videbitur compellendi, ac inobedientes, illas incurrisse declarandi.

Bannitos remittendi, & absoluendi.

Homicidas & exules etiam ex aliis causis bannitos, seu iqualitos, vel processatos pro pace & concordia Ciuitatum, terrarum, & locorum, ac ciuium incolarum,& habitatorum prædictorum quiete,à quibusuis etiam multiplicibus homicidiis,assassiniis,sacrilegiis, & aliis excessibus per eos vbilibet perpetratis à quibusuis sententiis, censuris & pœnis tam ecclesiasticis, quàm temporalibus etiam bonorum confiscationis corporis afflictiuis, ac etiam vltimi supplicij illatiuis, in eos tam à iure quam ab homine latis,ac alias per eos quomodolibet incursis,in vtroque foro absoluendi,liberandi, & in pristinum statum,necnon ad honores, famam propriam,& bona etiam fisco incorporata restituendi,ac huiusmodi homicidas,& delinquentes ad nostram,& dictæ Sedis gratiam,& obedientiam reducendi.Super inhabilitatibus,& irregularibus,ac infamiis; quas propterea incurrerint, cum eisdem,& quolibet illorum,& super quibuscunque delictis,etiam rebellionis, &lesæ maiestatis,etiam in primo capite,homicidiis etiam appensatis, & studiose ac proditoriè,& cum armis prohibitis per quascunque Vniuersitates, Communitates,vel particulares personas,tam sæculares,quàm Ecclesiasticas,& etiam regulares commissis,vel perpetratis aut in posterum perpetrandis,dispensandi, ac nostro,& Cameræ Apostolicæ nomine componendi, & concordandi. Saluum conductum,quibuscunque homicidis exulibus rebellibus,& aliis delinquentibus præfatis ad tempus vel in perpetuum arbitrio concedendi,& concessos reuocandi,moderandi,& limitandi,ac ab omnibus quibus hucusque facultas, & potestas similes saluos conductus,tam in ciuilibus quam in criminalibus à iure,consuetudine priuilegio,vel est attributa illam reuocandi,& ab illis abdicandi eisque ne deinceps simili facultate vti præsumant,districtius inhibendi,

Saluos cõductus delinquentibus concedendi.

Collegationes,confederationes pactiones conuentiones, societates, & ligas contra dictam Ecclesiam vel bonum pacis status ipsius,ac preiudicium,& damnum Prouinciarum,Ciuitatum,terrarum castrorum,& locorum Communitatum,& territoriorum districtuum ac ciuium incolarum, & habitatorum eorundem per quoscunque initas, & ineundas reuocandi cassandi,& annullandi,& pœnas sub illis adiectas, & adiiciendas remittendi,& iuramenta relaxandi,nouas collegationes,confederationes,& ligas cum quibusuis fieri sub pœnis tibi bene visis prohibendi tam vniuersitatum, & Collegiorum,quam particularium possessiones, & bona quæcunque occupata, iniustè, vel iniquè detenta,ab illorum occupatoribus,& detentoribus quibuscunque priuatos, ad loca,res, bona,& iura sua absque vitio spolij & quacunque appellatione remota reducendi, restituendi,& reintegrandi. Finesque limites & terminos cum quibusuis,& inter quoscunque Communitates,Vniuersitates & particulares,malè positos amouendi,& alios vbi tibi visum fuerit ponendi. Generales insuper & particulares exercitus in auxilium præfatæ Ecclesiæ,& pro tuitione status pacifici Prouinciarum,Ciuitatum,terrarum,& locorum prædictorum, contra quoscunque eiusdem Ecclesiæ hostes,& rebelles,inobedientes,ac status pacifici,huiusmodi perturbatores quandocunque, & quotiescunque ex quauis causa, quæ tibi videbitur honesta colligendi,faciendi,& congregandi,præsidia quorumcunque Vicariorum dictæ Ecclesiæ subiectorum ad huiusmodi exercitus, & militaria,ac quæcunque alia per eos,aut ipsorum aliquem debita seruitia,tam realia,quàm personalia quotiens opus esse agnoueris requirēdi,& conuocandi. Hostes quoque rebelles, & contradictores quoslibet per amotionis,priuationis,depositionis,relegationis,& proscriptionis, perpetuæ,vel temporalis,ac bonorum suorum confiscationis sententias,prout ad ipsam Ecclesiam pertinuerit sublato cuiuscuius appellationis obstaculo,compescendi,ac realiter exequendi. Parlamenta generalia, vel particularia in dictis Prouinciis,ciuitatibus, terris, & locis, seu aliquo eorum quotiescunque,& quandocunque pro statu,& honore nostro & memoratæ Ecclesiæ,ac pace & tranquillitate status,necnō Ciuitatum,terrarum castrorum,& locorum prædictorum, etiam particularium personarum, cum ibi videbitur expedire, conuocandi,aduocandi,faciendi,statuendi,exequendi,& mandandi. Reformationes,statuta,decreta, ordinationes

Confederationes contra bonũ pacis initas annullandi,

Bona iniustè occupata recuperandi & eorum dominos absque vitio spolij ad ea reintegrandi.

Terminos inter cõmunitates, & alios male positos eius arbitrio ponendi.

Exercitus contra pacis perturbatores congregãdi.

Hostes & rebelles appellatione remota compescendi.

Parlamẽta quandocunque conuocandi.

Reformationes & statuta in tẽporalib. edendi.

ordinationes, & leges generales siue particulares in temporalibus sub pœnis & censuris arbitrio tuo imponendis, & applicandis; edendi, condendi, & publicandi, quæ à nobis ex nunc prout ex tunc postquam sic à te edita fuerint condita, & statuta esse decernimus. Ac statuta, constitutiones, ordinationes à nobis seu quibuscunque prædecessoribus nostris Rom. Pon. in temporalibus factas moderandi, & reformandi, Mœnia, Palatia publica, arces, pontes, & vias publicas, ac portus & litora reficiendi, & restaurandi, illáque demoliendi, ac iterum reædificandi & construendi, & pro illis quibuscunque particularibus, vel Communitatibus; ac etiam Prouinciis quæcunque præcepta sub pœnis tibi bene visis faciendi, illáque exequendi, etiam quacunque appellatione remota. Syluas & nemora Communitatum & Vniuersitatum, ac etiam particularium personarum cedendi, & aperiendi, cedíque & aperiri, quacunque appellatione remota, mandandi, soluto tamen pretio Dominis quibus de iure soluendum erit. Priuilegia, immunitates; ac concessiones merè gratiosas, etiam indulta quæcunque quibuscunque Communitatibus vel particularibus personis quomodocunque per nos & prædecessores nostros Ro. Pon. ac Sedem prædictam hucusque concessa, confirmata, approbata, & innouata reformandi, vel arbitrio tuo in totum vel in partem reuocandi. Conuentiones, & pacta, & capitula inter præfatas Communitates, Vniuersitates, & particulares personas, & dictam Cameram super præmissis tractandi, componendi stabiliendi: Et vt te gratiosum erga personas tuæ legationis præbere possis: quotquot tibi videbitur Comites Palatinos, Acolitos, & Capellanos, & etiam Notarios nostros, & dictæ Sedis auctoritate Apostolica creandi, & recipiendi, ac aliorum nostrorum, & dictæ Sedis Notariorum, & Accolitorum, Capellanorum, & Aulæ Lateranen. Comitum numero, & consortio fauorabiliter aggregandi, ita quod omnibus et singulis priuilegiis prærogatiuis, indultis, exemptionibus gratiis, libertatibus, & immunitatibus, ac indulgentiis gaudeant & vtantur, ac vti, & gaudere possint, quomodolibet in futurum, quibus alij nostri, & dictæ Sedis Notarij, Accoliti, Capellani, & dictæ aulæ Comites Palatini vtuntur & potiuntur, exhibendique insignia Notariorum huiusmodi, recepto tamen ab eis solito fidelitatis debitæ iuramento. Ac omnia & singula alia, huiusmodi legatione durante, gerendi, disponendi, mandandi, exequendi, ordinandi, & executioni demandandi, cum omnibus & singulis incidentibus, emergentibus, dependentibus, annexis & connexis eorum, quæ ad huiusmodi legationis officium liberámque plenariam & integram Prouinciarum Ciuitatum, Terrarum, & aliorum locorum prædictorum administrationem regimen, & præmissorum executionem quomodolibet pertinent, ac spectare & pertinere possent, & ad nostrum dictæ Sedis honorem, ac statum pacificum & tranquillum Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum & locorum prædictorum tuo regimini commissorum vtilia esse prospexeris, ac necessaria quomodolibet opportuna, & quæ nos ipsi, si præsentes essemus, facere, gerere, & exequi possemus, seu etiam deberemus, nihil nobis penitus reseruantes Non obstantibus nostris, de non tollendo iure quæsito, ac de annali triennali possessore, necnon fe. rec. Pauli Papæ II. & Pauli IIII. Roma. Pon. prædecessorum nostrorum de rebus Ecclesiæ non alienandis, ac aliis constit. & ordinat. Apostolicis, ac Cancellariæ Apostolicæ regulis, necnon Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, Feudorum, & locorum prædictorum, necnon Ecclesiarum etiam Cathedralium, Monasteriorum, Prioratuum, Præpositurarum, ac Religiosorum locorum; & Ordinum, ac Congregationum quorumcunque etiam exemptorum, ac Rom. Eccl. & Sedi prædictæ immediatè subiectorum, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus priuilegiis quoque indultis & literis Apostolicis Prouinciis, Ciuitatibus Terris, Communitatibus Vniuersitatibus, Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, & aliis locis Regularibus, Ordinibus, & Congregationibus huiusmodi eorumque Superioribus, Magistratibus, & personis per nos, vel Sedem prædictam, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam cum quibusuis etiam derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, etiam in vim contractus concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione de

Pontes, & vias publicas &c. restaurandi.

Syluas aperiendi.

Priuilegia à sede Apostolica quibuscunque concessa reformandi & reuocandi.

Comites Palatinos, Apostolicos, & Capellanos, & Notarios Apostolicos, creando.

Omniáque alia faciendi, quæ ipsemet pontifex si præsens esset facere posset.

Clausula derogatoria.

illis, illorumque totis tenoribus specialis specifica expressa & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, & in eis caueretur expressè, quod in eis nisi sub certis inibi expressis modis & formis, aut nullatenus & per nos & Sedem prædictam derogari possit illorum tenores ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, easque cuiquam cuiuscunque excellentia etiam honore Cardinalatus fulgenti, & cuiuscunque præeminentiæ, nobilitatis dignitatis, status gradus, ordinis, religionis, congregationis, vel conditionis fuerit, aut Collegio, vel Vniuersitatibus hac in parte suffragari volumus, cæterisque contrariis quibuscunque. Et insuper processus, sententias, censuras, & pœnas quos, & quas per te, vel alium seu alios à te deputatos in præmissis fieri, infligi, vel promulgari, ac omnia & singula alia per te, vel delegatos tuos in præmissis fieri vel mãdari contigerit exnunc prout extunc rata, & grata habemus, & confirmamus, ac si à nobis ipsis facta fuissent. Teque ac delegatos tuos ad aliquem de gestis per te vel eos nomine tuo vllo vnquam tempore alicui reddendam rationem minime teneri, nec ad id cogi posse decernimus. Vt autem prædicta omnia & singula plenius & vtilius valeas exercere: Vniuersis & singulis Præsidentibus, Gubernatoribus, Rectoribus, Vicerectoribus Locatenentibus, Potestatibus, Capitaneis, Vicecomitibus militiæ nostræ necnon equitum, & pedituum Capitaneis, Marescallis, & Prouisionariis ad nostra, & præsentata Ecclesiæ stipendia militantibus, cæterisque officialibus, & Arcium Castellanis præsentibus, & futuris, necnon quibuscunque Communitatibus Vniuersitatibus, & particularibus personis nobis & eidem Ecclesiæ subiectis cuiuscunque Ecclesiasticæ vel mundanæ dignitatis, status, gradus, ordinis, religionis congregationis, vel conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ pœna districtè percipiendo mandamus, quatenus tibi, & à te deputatis huiusmodi legationis, officio durante, iuxta tibi concessas facultates præmissas in omnibus, & per omnia etiam in assignatione possessionis Arcium, & fortalitiorum, etiam absque aliqua nostrorum contrasignorum traditione per te facienda, plene, & efficaciter parere & intendere, necnon mandata tua reuerenter suscipere & exequi studeant cum effectu. Tu igitur dilecte fili, diuina gratia & Apostolico fauore suffultus hoc tibi per nos iniunctum onus, cum nostra benedictione, & prompta deuotione læto que animo suscipiens taliter in eius executione studiosum solertemque te exhibere studeas, quod ex fructibus & laboribus tuis cœlesti gratia tibi fauente sperati fructus adueniant, tuque per sollicitudinis tuæ ministerium vltra humanæ laudis præconium, illamque quæ iustus iudex vniuscuiusque iustitiæ cultoris meritis pro sua bonitate retribuit æternę palmam glorię feliciter consequi merearis in cælis. Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, octauo Kal. Nouembr. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

Confirmatio gerendorum per ipsorum Cardinalem, Legatum, vel eius Delegatos.

Præceptũ, quod omnes Officiales, & alij obediant Legato.

Hortatio Pontificis, vt Legatus onus Legationis suscipiat, & studiosè exequatur.

Sacrosanctum omnibus sæculis & gentibus legatorum numus hoc scholio cõmendare iubet huius Pontificis constitutio, nullus etenim accomodatior superstes erit locus huius discutiendæ materiæ, in reliquis diplomatibus quem nos data opera selegimus, vt eã omnia quæ ad Legatorum materiam pertinere opinamur hic innotescant. Nec est quod mihi succenseant lectores si cum his quæ Romanæ sunt solum Curiæ ea quæ ad Principes spectant in elucidiorem huius argumenti rationem coniungere non dubitem. A quibus & quando Legatorum & fæcialium effulsisse ferant munera nostri non est instituti narrare, illa enim & antiquissima & celeberrima omnibus tum ad sedandos plebis motus, tum ad conciliandam pacem, ad indicendum hostibus bellũ summo in precio extitisse scimus. Verum si sciscitemur nominis Etymologiã aliquid mali exorietur quod nos ad faciliorẽ officiũ perceptionem eueheat. Varro peritissimus linguæ Latinæ percunctator putat Legatos à legendo dictos esse quod publice lecti, & publicis suffragiis ex multis selecti ad obeundas foris præclaras functiones mitterentur. Sic & apud Gallos, Hispanos, & Italos Ambassadores dici coniicio à verbo Græco ἀμβαδίζειν quod mittere est.

Romanorum Consules amplissimis fouebant honoribus qui legationibus functi erant

eos

tes autem legebant plerunque ex plebe, (non enim semper qui plus valent fauore & gratia Principum insignis legationis expeditione funguntur) nonnunquam ex prætoribus assumebantur. Ex plebe vt C. Marius: ex pretorio ordine vt Q. Fabius Max. Rutilianus qui quinque consulatibus summa cum laude peractis, omnibúsque beneuolæ Reipublicæ stipendiis ornatus periculosum bellicæ legationis munus subire non est grauatus teste Valerio Maximo lib. 2. c. 1. de more quem maiores obseruabant in Vrbe, & lib. 5. cap 7. circa principium, cum Liuio lib. 4. tertiæ decadis non procul à fine. Erant pariter apud Romanos legationes liberæ, quæ ornamenti tantum causa à Senatu impetrabantur quales sunt & illæ apud nos quæ committuntur honoris gratia certis nobilibus aulicis, titulóque tenus geruntur & obeuntur. Huius legationis liberæ meminerunt Plutarchus Gracchus.

Bonum illum legatum fingimus qui non semper aulæ illecebris deditus aut ineptiis morionum aut parasitorum commendatus non sordidi lucri cupidus assentatorum fautor non polilogus & imprudens, non ambitus spiculis perculsus, sed qui dotibus mentis præclarè locupletatus quique pro comite prudentiam & consilium pro satellitio æquitatem & fidelitatis solenne sacramentum habeat. His nobilibus insigniis addendæ sunt fortunæ fauores, nec vires corporis & naturæ negligendæ sunt facultates. Primùm ergo & præcipuum legati munus in oratione constituentes sæpiùs oratoris nomine Latini legatum intelligũt. Præstãtior enim laurea eius qui legatum agit eloquentia est vt eius auspitiis quæ velit persuadere aut dissuadere consulat aut dehortetur. Quamobrem summi oratores vt liberiùs & promptiùs muneris crediti partes obirent, priùs politioris & cultioris sermonis elegantiam imitati sunt. Veruntamen nomine eloquentiæ indignam censeo phaleratam verbositatem aut concinnũ & fucatũ sermonum aceruum, sed eloquentem oratorem illum dicimus qui cùm literarum splendore vitæ morúmque candorem coniunctũ præ se fert, idcircò vt eloquentia ac eruditione præstarent prisci illi oratores se docẽdos peritis rerũ magistris crediderunt. His titulis cõmendatur Carneades, Critolaus, Cyneas, Demosthenes. Grammatici, & Sophistæ qui verba & voces solummodo meditantur & pulchrè compositum orationis ostendunt corticem, nullo verò solidæ doctrinæ præsidio tecti, à legationis munere arceantur. Nec miror si minùs prosperè succedant legationes Principum, quæ vt plurimùm committuntur his qui vel in vibrandis astis, vel in demulcendis muliercularum auribus, vel in congerendis pecuniis aptiores existunt quam in hisce fungendis muneribus. Legatorum ætatem nihil moror ne si senes mittendos esse & prolixæ barbæ hominem imberbi iuueni præferendum dixerim mihi obtrudatur illud à iuuene legato apud Principem vsurpatum quod & Græcis Epigrammatibus legitur.

Εἰ τὸ τρέφειν πώγωνα δοκεῖ σοφίαν περιποιεῖν,
Καὶ τράγος εὐπώγων αὔτ᾽ ὅλος ἐστὶ Πλάτων.
Si promissa facit sapientem barba, quid obstat
Barbatus possit quin caper esse Plato.

Huc facit quod apud Plutarchum in Symposiacis legitur ἐκ πώγωνος σοφοὶ καὶ ἀπὸ πώγωνος σοφισταὶ καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι. *Barba tenus sapientes, barba sophistæ, barba Philosophi. Si Legatorum laudem barba metiri oporteret hircos primam laudem adepturos nemo ignorat. Sed vt in senio omnem legati decorem non constituo, sic & iuuenibus parum secura esse grauiora negotia vsu compertum est.*

Malè consultum est Regi cuius Legati, imprudentes, molles, leues, & inexpertes eliguntur. Eximium hoc munus eximiis viris conuenit. Idcirco vt diligentius adornarentur à viris eruditione, & prudentia præstantissimi Cæsares dederunt varia priuilegia Legatis quæ tanquam sacrosancta impunè nunquam violata fuisse legimus. Ius Legatorum sanctum fuit & venerabile adeo cum hominum præsidio vnitum, tum diuino iure defensum, vt etiam inter hostes & bellorum furores incolume semper permanserit, hinc pulchre Statius lib. 2. Thebaidos huius iuris meminit,

--Sed iussa patris tutique regressus,
Legato, iustásque preces vicere furorem.

Vbi Lactantius fidelissimus interpres tutis regressus inquit, quod Legatum nefas esset interfici: Sacrosancta enim sunt Legationis officia, citatque illud Ciceronis, primo orat. Orator etiam inter hostes semper incolumis versari potest. In gratiam quoque Legatorum scripta est lex illa si quis ff. de legationibus, cuius hæc verba sunt. Si quis legatum hostium pulsasset, contra ius gentium id commissum esse existimetur quia sanctius habentur Legati. Et ideo si cum legati apud nos essent gentis alicuius: bellum cum eis inductum sit: responsum est liberos

eos manere. id enim iuri gentium conuenit esse. Itaque eum qui legatum pulsasset, Quintus Mucius dedi hostibus quorum erant legati, solitus est respondere, quem hostes si non recepissent quaesitum est an ciuis Romanus maneret: quibusdam existentibus manere, aliis contra: quia quem semel populus iussisset dedi, ex ciuitate expulisse videretur: sicut faceret cum aqua & igni interdiceret, in qua sententia videtur Publius Mucius fuisse. Id autem maximè quaesitum est in Hostilio Mancino, quem Numantini sibi deditum non acceperunt: de quo tamen lex postea lata est, vt esset ciuis Romanus; & praeturam quoque gessisse dicitur.

Luctuosissimus semper patuit violatae legationis exitus: & bella grauia inde excitata fuerunt, vtrique parti damnosissima. Testes habeo exteros atque domesticos. Nota est ridicula illa contumelia Dauidis regis oratoribus illata cum illos barba eis media abrasa & vsque ad nates veste circuncisa apud Ammonitas excepti & inauditi remissi fuissent. Hinc exarsit ingens bellum quod per totam Syriam flagrauit, & iniuriam violatae legationis durè vltus est. 2. Reg. 10. 1. Paral. 19.

Quis consulto Herodoto lib. 7. nescit pestilentiam vltricem fuisse violatae legationis Persarum in Lacedaemonios quae omnes ferè Vrbes depopulata est, & quasi haec ad iniuriam suis legatis factam parua essent coactis copiis rex Persarum in Lacedaemonios bella mouit, & grauissimis cladibus qui suos oratores eius nomine aquam terrámque petentes in puteum demerserunt, omnésque tanti facinoris conscios variis poenis torsit.

Tyrij qui Alexandri caduceatores inhumaniter trucidarunt: & eorum cadauera insepulta piscibus maris dederunt iuris gentium violati meritissimas tulere poenas: nam Alexander suorum facialium acerba nece commotus, Tyrum famigeratissimam vrbem obsidit & septimo mense obsidionis expugnauit. Incolarum sex millia interfici & ciuium laribus ignem inijci iussit. Vt refert Q. Curtius lib. 4.

Legationis violatae posteris exemplum reliquere Corinthij qui petulanter Romanos conuitiis incesserunt & insolenter lotio perfuderunt: quam indignitatem ferendam non esse Romani iudicarunt, & Lucio Mumio duce ingentem exercitum in eos miserunt, qui superbam vrbem post longam obsidionem expugnauit, incendit, soloque aequauit, peruasit etiam vltio ad alias vrbes, nam Thebae & Chalcis, quae Corinthiis auxilio adfuerant, ex senatusconsulto dirutae sunt, vt legimus apud Strabonem lib. 7. & Liuium dec. 5. lib. 4.

Vt mulierum imbecille genus est sic ad vindictam audax, & promptissimum cum excandescit in iram. Dicti testis est Teuca Illyricorum regina, apud quam cum Romanorum legati quiritarentur, de variis iniuriis quibus Pyraticam exercentes nauigationem in eos vtebantur, prima fronte humaniter satis Legatorum orationem audiuit, & pollicetur se breui curaturam, ne qua ab Illyricis publicè iniuria Romanis hominibus inferretur; prohibere verò, ne priuatim è mari quam quisque posset vtilitatem caperet, non esse regibus consuetum. Vnus autem ex legatis respondit optimum morem esse, priuatas iniurias vlcisci, iniuriaéque iniuriam passos. Ideo Romanos operam daturos, vt breui regias illas consuetudines regina emendare cogeretur. Eo libero responso exacerbata regina, legatum in itinere redeuntem obtruncari iussit. Romani tanti facinoris fama exciti, bellum ilicò Illyricis indixere, quod tam exitiale & perniciosum illis fuit, vt post varias acceptas clades Romanorum iugum ferre coacti fuerint, & verbis ferox regina tributum pendere, à mari abstinere, nisi cum duobus lembis exarmatis, & maxima Illyrij parte excedere.

Artaxerxes suorum legatorum necem Romanorum nece vltus est, vt scribit Herodotus lib. 2. & Zonaras annalium tomo. 2.

Iouius narrat Achomatem Baiazetis eius nominis secundi Turcarum Imperatoris filium natu maximum à patre euocatum vt imperium regendum assumeret, cum refragantibus praetorianis id obtinere non posset, & re infecta in Cappadociam prouinciam suam reuerti coactus esset, repulsae dolore atque ignominia extimulatum, coactis copiis minorem Asiam occupare decreuit. Cognito filij consilio Baiazetes, legatos ad eum mittit, qui ipsius insaniam lenirent, aut (si fieri non posset) bellum indicerent. At ille furore plenus, principem legationis bellum atque extrema quaeque comminantem in conspectu iugulari & caeteros ante vesperam castris excedere iussit. Baiazetes eam indignitatem à filio cum ferre non posset, bellum omnium ducum suasu illi indixit, quod gestum est per Selymum filium natu maximum. Clamabant praetoriani qui in statione erant, ita vt Baiazetes exaudiret, non ferendam esse temerarij hominis audaciam, sed protinus sceleri armis obuiam eundum. Impunitate ac mora valescere malorum vires, si cunctetur imperator, ac mitius agat, cum mox auxilium atque operam frustrà à

militibus

militibus imploraturum. Mustaphas quoque & Bostanges ac cæteri, qui Selymi rebus occultè studebant, atque hæc per idoneos homines singulari calliditate in vulgus militum spargi curauerant, mussitare primo, atrocitatem sceleris admirari, veluti damnarent quidem crudele factum, authorem verò minimè criminarentur. Mox vbi Baiazetem proprio ardore & vocibus militum satis incitatum, & ex fiducia superioris victoriæ ad vlciscendum iniuria paratum vident, quàm acerbissimè & crudelissimè in Achomatem inuehuntur: eum vt parricidam vt Imperij hostem, bello persequendum censent: tolluntque subinde ad cœlum laudibus militum fidem atque virtutem, qui pro salute ac dignitate Imperatoris nouos vltro labores sibi expeterent. Ita Achomates astu atque solertia ducum, patris iracundia, atque omnium denique militum iudicio hostis declaratur: decernuntur prætorianæ cohortes, & magna pars Europæi equitatus, quibus primo quoque tempore aduersus eum in Asia bellum geratur. At quum belli dux virtute armorúmque peritia insignis deligendus esset, atque ea maximè cura ad Bassas pertinere videretur cœpere omnes aspernari honorem illum, & pro se quisque id munus abnuere, atque indignum esse testari, vt seruis auspitiis imperatoris filius oppugnaretur: milites quoque nihil se aduersus regiam prolem ausuros prædicabant, nisi vnus ex ipsa Othomannorum domo copiis & summæ rerum præficeretur. Tandem bellum hac potissimum causa legatorum violatorum susceptum eum habuit infortunatissimum vt ipse Achomates vita, prouincia, & imperij successione, quæ sibi ætatis prærogatiua debebatur, spoliaretur.

Ex his videmus etiam apud truculentissimos illos populos ius gentium & Legatorum priuilegia summa & inuiolata fide permansisse. Nouimus etiam Turcarum Imperatorem qui hodie rerum potitur ægrè tulisse ipso inscio quosdam Tumultuarios regis Poloniæ legatos anno 1583 occidisse.

Quod si aliquando malè tractentur in aulis Principum eius contumeliæ potius præstant occasiones siue cum insolentiùs sese ferunt, siue cùm audaciùs loquuntur Principi, aut aliquid non seruato legationis decoro perperam vel dicunt, vel faciunt, aut qui dicenda, tacendáque effutiunt. Narrat Sigismundus in historia Moscouitica Venetarũ quendam Legatum apud Moscouitarum Imperatorem nullo honore, nulla reuerentia, nulla salutatione præuia Legationem exorsum fuisse. Credo quod religionis Christianæ hostis infestissimus esset, aut quod contra suam Rempublicam arma sumpsisset, quem si salutasset, patriam summittere ac subiicere visus fuisset. Quam tamen ob irreuerentiam, despectúmque indignatus imperator, clauo trabali pileum eius capiti affixi iussit, vt in hoc statu quandiu legatus esset permaneret, suique huiusce officij non obliuisceretur. Nec verò factum barbari laudo qui iura naturæ ac gentium violauit: vt nec quoque legati imprudentiam vel impudentiam potiùs dissimulo, qui iura humanitatis & hospitalitatis prætermisit. Cordatum itaque decet illum qui publico munere fungitur ne in eum quadret quod Alexander Macedo censuit de his qui auderent verba facere minùs consultè & maturè vel qui veluti conducti præcones nimis adularentur. Beneuolentia capta principis modesto exordio, non patheticè nec affectatè nimis legationes causas & fines aperiant. Deinde secum habitent: nam cum omnium oculi in peregrinos coniecti sint, maximè in eos, qui legatione funguntur, & cùm suarum actionum diligentes obseruatores habeantur, circumspectè & cautè omnia agere debent, & nemini nisi exploratæ fidei quod in mandatis habent communicare, quia reip. arcana detegi hostibus, vt ipsi reip. perniciosissimum, ita legatis ipsis perniciosissimum, vt Badoario Venetorum apud Turcas legato accidit, qui in componenda cum Solymano pace, Nauplium & Epidaurum Peloponnesis vrbes, & Nadinum atque Labranam Dalmatiæ castella, tradere coactus est, vnde atroci inuidia Venetiis apud omnes ordines deflagrauit. Sic & vt narrat Antonius Bonfinius rerum Vngaricarum lib. 8. decad 1. Legatus in Longobardos Garipaldus Taurinacum dux præter mandata regis plura faciens & seditiones mouens cæditur. Sic toties apud Liuium laudantur Romanorum legati quod non modò fideliter mandata executi fuissent, sed quod nunquam legationis metas transgrederentur. Ad quid concessa sunt tã insignia iura, quid conferunt tot honores, tot populi applausus, si indignis tribuantur? si immeritis, si seditiosis, si perduellionibus, si collusoribus desertoribus, & patriæ hostibus tribuantur? Non aliunde gaudent immunitate domi forisque Legati quàm vt liberiùs exequantur vices commissas, patriæ, & regno, & publicæ vtilitati consulant. Spartiæ gratia, patriæ focos quorum fumo etiam solabatur Vlysses relinquunt eis etiam dantur præmia eorum qui publica onera subeunt. Discrimina varia patiuntur, at patriæ amor hæc omnia lenit. Post triennium liberantur ab his publicis functionibus. Et quocunque versati fuerint iura Ciuitatis nõ amittunt. Caius. l. eius qui apud hostes. ff qui testam.

Ne nimium

Ne nimium autem aberremus à mente Pontificis videndum est quibus priuilegiis exornentur legati Pontificij qui non ex prætorio ordine aut ex inferiori classe prælatis, sed in senatu patrum Purpuratorum leguntur & ideò Cardinales à latere nuncupantur & aliis legatis siue missis siue natis titulorum excellentia variisque prærogatiuis illustriores sunt. c. 1. & c. excom. & c. nolentes de offic. leg. cap. 1. lib. 6. vbi proconsulibus æquiparantur, illustris nomine insigniti, vt dicit Bald. in cap. pen. de officio legati. Alij vero legati præsidibus prouinciarum, vt est tex. gl. & doct. in cap. 2. de offic. deleg. in 6. Sunt qui ex professo iura singularia Legatorum à latere scripserunt, horum lucubrationibus adiuti selectiora quædam commodato veluti accepimus quæ compendio huius scholij multum faciunt. Primum id iuris inesse legato de latere affirmant vt possit conferre beneficia durante legationis tempore cap. 2. de offic. deleg. in 6. Fely. in rubr. de offic. delegat. colum. secunda. Abb. in c. si quis clericum. colum. tertia. de foro comp. Cassad. decis. 1. num. 3. de decret. Bald. in l. aliquando, versi. 14 de offic. procons. & legat. & Dec. cons. 128. Roland. à Vall. 46. in princip. libr. 1. ita autem amplietur vt si reperiatur facta collatio à Papa, & à legato, si ille, cui fuit facta collatio à legato reperiatur in possessione beneficij, quod præferatur illi, cui fuit facta collatio à Papa nisi collatio Papæ esset anterior, & appareret de die factæ collationis. Roland. late d. consi. 46. num. 18. 19. 20.

Deinde legatus de latere potest conferre beneficia etiam iuris patronatus laicorum ex præscriptione. Butr. in cap. dilectus, col. tertia, de offi. de leg. Feder. de Sen. consi. 65. colum. 1. Dec. consil. 117. col. 2. Paul. de Citad. in tract. de iure patron. 7. part. q. 9. Si hæc paulo latiùs explicentur deductis authorum sententiis intelligemus quòd legatus de latere potest non solum conferre beneficia iuris patronatus acquisita ex præscriptione, sed etiam ex consuetudine, & priuilegio cum hæc tria parificentur, c. nouit. vbi gloss. in verbo consuetudinem. de iudic. Felyn. in cap. accedentes. de præscript. Alexand. consi. 24. colum. fin. Roland. d. consi. 46. num. 12. lib. 1. vbi hanc opin. tanquam comm. sequitur Roch. de Cure. in tract. de iure patron. in 3. quæst. in 2. limit. Cassad. decis. 3. de probat. quamuis plures hanc opin. insicientur.

Verumenimvero hæc cautura exceptione non carent, fallitur enim amplitudo huius priuilegij in iure patronatus ex fundatione, dotatione, vel constructione. Cassad. decis. 7. de iure patronat. Roland. à Vall. d. consi. 46 num. 9. vbi de comm. opin. testatur, dicens quod legatus de latere non potest conferre beneficia iuris patronatus ex fundatione, dotatione, vel constructione.

Fallit 2. quando collatio facta à legato de latere non valeret, puta quia fuisset facta excommunicato, qui est incapax actiuè & passiuè. Decl. in c. illa quotidiana. de electio. Botr. decis. 229. col. 1. Roland. d. consi. 46. num. 33.

Ampliatur hoc dictum, in ea fuisset facta collatio excommunicato occulto: quia in his, quæ geruntur cum excommunicato occulto non ratione publici officij, sed priuati concernentia eius particularem authoritatem, siue alterius, si acta huiusmodi sunt excommunicato prohibita, non valent, etiam quòd putaretur non excommunicatus. cap. cum dilectus. vbi gl. & doct. de consuet. Felyn. in c. ad probandum col. pen. de re iudi. Cassad. decis. 1. vbi dicit ita fuisse Romæ iudicatum. Verumtamen collatione beneficiorum solet Papa absoluere excommunicatum in collatione beneficiorum ab excommunicatione & aliis censuris Alber. de Rosat. in l. à procedente in princi. C. de dilatio. Superiora priuilegia, & quæ in Pij 4. constitutione continentur declarauit & magna ex parte reuocauit vt infrà dicetur.

Superest vt de reditu Legatorum aliquid dicamus, qui non minore animi prudentia curandus est quam ingressus, Turpius eijcitur quam non admittitur hostis. Quamobrem legati Principum tum Romanorum Pontificum ita sibi cauere debent quod etiam Pontificis & Cæsareis rescriptis cauetur ne munerum & turpi quæstus corruptela ducantur nam quemadmodũ causarum patronus stipendia patrocinij nõ ab alio quam à cliente recipit ne vna eadémque fidelia ambas videatur dealbare parietes sic & legatus qui functionis suæ præmia ab alio quam à Principe suo excipit suspitionem proditionis non effugit. Venalis enim proponitur fides legato cuius ambitio fauores, aut dignitates aut munera sitit. Sic Callias, sic Epicrates, sic Thimagoras, sic Æmilius Scaurus, sic Caluinius, quod auarè nimis & cum quæstu functas quantumuis legationes peregissent capitali pœna bonisque fisco adscripti tum lege Iulia repetundarum mulctati fuerunt. Laudo prudentissimum Venetiarum senatum consultum quo capitale est legato in legatione munera ambire. Idque suo periculo expertus fuisset Hermolaus Barbarus vir Patritius nisi propria morte solatus fuisset. Nam vt refert

Paulus Iouius cum Romæ legationem ageret, & ab Innocentio octauo, in præmium virtutis Episcopatum Aquilensem accepisset, tacitis senatorum suffragiis damnatus est, qui nihil inusitatæ eius virtuti extra leges tribuendū putarunt. Nolo tamen legatum Xenia recusare quæ sunt beneuolentiæ Principis pignora ne inurbanus appareat. Sed procire & latrare veluti post munera periculosum est ei qui cura summi negotij delegata est cùm legatorum semper in muneribus capiendis damnata sit auaritia. Huiusce generis Legati fuere vt refert Iouius Aloisius Soderinus, qui nihil vsque adeò graui negotio dignum ab vsu rerum præter familiæ nomen præferebat, & Andreolus Nicolinus assiduus & diligens potiùs mercator quàm senator, atque item Robertus Boncius, quē iampridē Thomæ Soderini soceri propinquus quominùs enixè cōcordiæ studeret, maximè suspectū faciebat. Hos vbi Bononiā peruenerunt, Clemens VII Pontifex quòd nec satis dignitatis, nec satis industriæ, synceræq; voluntatis & fides in his conspiceretur, adeò contempsit, vt effusè rideret quod ad se pro eximiis senatoribus mercatores, nec primæ quidem classis è Florentia misissent. Nam quod ad eiusdem legationis existimationem maximè pertinuit, apparitores ministrique vectigalium Bononiensium, in ipsorum sarcinis nexi auri filorum ad telas aureas texendas, magnam vim mercimonij causa, vt portorium subterfugerent, deprehenderant. Quæ calliditas inepta negotio longè grauissimo, tanquam inuoluta tenuissimi lucri sordibus, eo validius ridenda fuit, quòd nihil certi ad conficiendam pacem pro latis mandatis attulissent, atque ita Clemens ridente etiam Cæsare, mercatorum auaritiam atque imperitiam in maximarum rerum consilio periculóque, ad exiguam lucri spem vocatam stomachatus, sic pertinaciam insaniæ proximam exprobraret, vt indè non obscurè explosi dimitterentur. Vbi verò domum sunt reuersi, quòd nihil omninò pepigissent, tanquam patriæ dignitatis egregiè memores atque constantes, ab ipsa factiosorum multitudine laudati celebratique sunt, gementibus bonis ciuibus, qui desperata concordia nullum nisi maximè funestum belli atque obsidionis exitum expectabant.

Claudatur iam hoc scholium Platonis consilio qui huiusmodi legem tulit de Legatis lib. 2. de legibus. Si legatus vel præco falsò quæ sibi commissa sunt nuntiauerit, vel dicenda tacuerit, vel rursus ab hostibus, vel amicis rediens, aliter quàm acceperit retulisse reperiatur, quasi mercurij Iouisque mandata ac legationes contempserit in iudicium deferatur, & iudices pro rei magnitudine, quid pati, aut dare ipsum oporteat si damnatus fuerit statuant.

XXXIII.

Munera & dignitates apud Principes Nuncij Apostolici ambire non debent.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei Ad perpetuam rei memoriam.

Etsi Romanum Pontificem quem dominus omnipotens in persona Principis Apostolorum Ecclesiæ militanti sponsæ suæ præficere dignatus est in eius vniuerso corpore à noxiis quæ passim in illud irrepunt præseruando, plurimum decet esse sollicitum, in hoc tamen eum multo magis inuigilare necesse est, ne per importunum suorum propriorum Ministrorum qui frequenter ab eius latere ad diuersos orbis Principes peregrè mitti solent, ambitum, dum videlicet eorum non nulli inordinato cursu ad dignitates qualibet anhelant, & ad hoc principum fauores dē merendo Pontificiam, & Ecclesiæ pro qua missi fuerunt causam vel impudenter prodere, vel certè remissius agere non verentur, genuinus ille clericalis candor deturpetur debitus Prælatorum pudor inter laicos requiratur, integritatis aliqua persuasio minuatur, & ob illorum fluxam fidem immoderatamque cupiditatem Ecclesiasticus ordo scandalosè blasphemetur. Siue considerantes quod annis præteritis aliqui quorundam Roman. Pontificum prædecessorum nostrorum, ac etiam nostræ apostolicæ sedis Nuncij ad diuersos Principes sæculares etiam pro seriis grauibúsque dictæ sedis negociis missi, muneris sui decorisque nimium obliti in detestandum prælaturarum aliorumque ecclesiasticorum atque adeò Cardinalatus honorum ambitionem collapsi, ad illos alia qualibet quam sanctissima Aaronis via peruenire satagentes, commendatitias super hoc literas, & indebitos fauores ab ipsis Principibus emendicare non erubuerunt, & quod eis recto tramite gradiendo non dabatur assiduis, & quibus, non obsequi difficile fuisset Principum efflagitationibus extorserunt, in seimet qui per ostium non intrarunt animarum periculum & prauum aliorum exemplum. Nos itaque reseratum his artibus aditum huiusmodi ne cæteris item pateat diligenter occludendum esse censentes,

Hac constitutio præcedentis scholij colophoni respondet, quo ostendimus quam indignum sit legatum postulare munera, sic turpe Nuncios Apostolicos suffragia & fauores principum emendicare ad consequendas dignitates.

habita etiam cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in Consistorio nostro secreto matura super hoc deliberatione ac de illorum consilio, & vnanimi assensu hac perpetuò valitura sanctione vniuersis & singulis nostris, & quorumuis Roman. Pontificum successorum nostrorum Nuncijs, alijsque ad quosuis Imperatores, Reges, Reginas, Duces, & alios sæculares Principes pro tempore ex quauis causa missis, cuiuscunque status, gradus, ordinis vel præeminentiæ sint, etiamsi Episcopali, Patriarchali, vel alia maiori præfulgeant dignitate sanctæ obedientiæ, & sub maioris excommunicationis latæ sententiæ, ac priuationis omnium & singulorum Cathedralium etiam Metropolitan. & aliarum Ecclesiarum, ac Monasteriorum etiam Consistorialium, necnon aliarum dignitatum etiam maiorum, & principalium personatuum, administrationum, & officiorum ac Canonicatuum, & præbendarum, cæterorumque beneficiorum ecclesiasticorum cum cura & sine cura, sæcularium, & quorumuis ordinum regularium etiam ex quibusuis concessionibus, & dispensationibus apostolicis in titulum Commendam Administrationem, & alias quomodolibet, ac etiam Romanæ Curiæ, & aliorum etiam sæcularium cuiuscunque qualitatis etiam quę ex causa onerosa assecuti fuerint officiorum per eos obtentorum ac inhabilitatis ad illa, & alia similia vel dissimilia in posterum obtinenda, necnon infamię perpetuę per contrafacientes eo ipso incurrendis pœnis auctoritate apostolica harum serie districtius inhibemus, ne deinceps similes Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, aut aliorum Principum sęcularium commendationes, preces aut alios etiam vocales, aut in scriptis fauores, ad aliquas Pontificias, aut alias dignitates sęculares, vel regulares, aut etiam Cardinalatus, vel alios honores, & officia ecclesiastica consequendum, aut sibi vel alijs consanguineis & necessarijs suis quoquomodo per ipsum Roman. Pontificem conferenda per se vel alium seu alios directè vel indirectè quomodolibet ambire seu procurare, neuè illis etiam vltro sibi per Principes sponte oblatis vti præsumant vel audeant: eadem auctoritate & præsentium tenore statuentes quod omnes & singuli in præmissis delinquentes nulla alia monitione præcedente, & absque processu desuper habendo, sententias & pœnas præmissas item ipso facto eo ipso incurrant. Quoque ad illos sententias, & pœnas huiusmodi damnabiliter incurrisse legitimè probandum, & omnino conuincendum solæ Principum ipsorum literæ vel preces etiam per suos apud sedem prædictam Oratores verbotenus porrectæ plenam, indubiam & sufficientem in iudicio, & extra fidem faciant, nec ad id alterius probationis admi[n]iculum requiratur. Ac decernentes ita per quoscunque iudices, & commissarios etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate iudicari & diffiniri debere. Necnon ex nunc irritum & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ne quis autem inhibitionis, & statuti prædictorum ignorantiam prætendere valeat, volumus præsentes literas in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ apostolicę valuis per aliquem Cursoribus nostris earum exemplum ibi affigendo, & dimittendo publicari, publicationemque, & affixionem huiusmodi singulos & post duos menses immediatè sequentes non secus afficere, ligare & perinde arctare, ac si literę ipsę personaliter illis intimatę fuissent. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac quibusuis etiam iuramento confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, cęterisque contrarijs quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si qui autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum Aanno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimoquinto, Quintodecimo Kal. Iulij, Pontificatus Nostri Anno Sexto

Commendatitiæ illæ literæ sępius à summis pontificibus impetrant sin minus extorquent pro indignis beneficiis.

Ex ipsis Principum literis rei damnabuntur inobedientiæ nuncij Apostolici.

XXXIIII.

Facultas C. procedendi contra Prælatos & alios curam animarum habentes & in eorum Ecclesijs non residentes.

PIVS Papa IIII. Motu proprio, &c.

CVM tam Sacrosanctum œcumenicum Concilium Tridentinum, quam etiam

tiam per nostras literas, siue Bullas etiam desuper emanatas, & inter alias sub. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo Quingentesimo Sexagesimo quarto, Septimo Kal. Decemb. Pontificatus Nostri Anno Quinto, Mandatum sit omnibus Episcopis, Archiepiscopis, & aliis quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro eis sacrificium offerre, verbique diuini prædicatione sacramentorum administratione, ac bonorum omnium exempla pascere, pauperum aliorúmque miserabilium personarum curam paternam gerere, & signanter munera pastoralia, & eis diligenter incumbere, & assistere, aliaque facere quæ in dicto Sacro Concilio, & in dictis nostris literis, siue Bullis continentur. Quæ omnia nequaquam ab eis præstari, & adimpleri possunt, cum gregibus suis non inuigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more oues suas deserunt, & propterea debuissent, omnes, & singuli Episcopi, Archiepiscopi, & alij in dignitatibus Ecclesiasticis constituti, & præfecti, & quibus animarum cura existit, iuxtà diuina præcepta, & prædicti œcumenici Concilij, ac præinsertarum nostrarum literarum seu Bullarum vim, formam, continentiam, & tenorem ad eorum respectiuè Ecclesias, necnon ac alia beneficia quibus personalis residentia requiritur, ad effectum in eis personalem residentiam faciendi se se contulisse, ac omnia & singula in eisdem præceptis, Concilio, & literis siue bullis respectiuè contenta adimpleuisse, & obseruasse. Attamen sicut accepimus, multi, & multi præfatorum præceptorum, & mandatorum contemptores, animarúmque suarum propriæ salutis immemores, in dictis dignitatibus Ecclesiasticis, quibus cura animarum imminet, ac Episcopalibus, & Archiepiscopalibus respectiuè constituti præmissa facere, & adimplere hactenus minime curarunt, sed distulerunt, & differunt in graue animarum suarum, gregúmque sibi commissorum periculum, & ouium suarum perniciosum exemplum, & scandalum, sententias, & cen. & pœnas propterea sibi inflictas temere, & damnabiliter incurrendo. Quæ omnia cum non sint conniuentibus oculis, aut impunè prætermittenda, sed grauiter, vt cæteris transeant in exemplum, cum iam per tot menses inobedientes fuerint censuras præfatas sustinen. Motu proprio, & ex certa nostra scientia deque potestatis nostræ plenitudine, Dilecto filio nostro Alexandro Riario Cameræ apostolicæ Generali Auditori, cui alias etiam seu prædecessori suo viuæ vocis oraculo commisimus, vt dictos Episcopos, Archiepiscopos, & alias personas Ecclesiasticas animarum curam haben. non residentes, pœnas præfatas in dicto Concilio, & literis siue bullis nostris contentas incurrisse declararet, & ad illarum effectualem executionem, aliaque grauiora procederet, viuæ vocis oraculo commisimus tantum quoque nonnulla monitoria contra certos Episcopos, & alias personas præfatas in vim commissionis nostræ huiusmodi sibi factæ tunc decreuerat, & relaxauerat, ne in posterum de illius iurisdictione dubitari contingat, denuo eidem Auditori nostro nunc est. eum Auditoratus exercenti auctoritate nostra committimus & mandamus, quatenus statim tam contra Episcopos, Archiepiscopos, & alios quoscunque prælatos, tam in Vrbe, quàm alibi, & vbique locorum existen. & in propriis, necnon residen. constituto sibi quàtum sufficere videbitur summarie simpliciter & de plano, sola veritate inspecta, & manu regia de inobedientia prædicta, vsque ad sententiam exclusiuè procedat, & deinde nobis referat, vt nos in Consistorio nostro secreto de fratrum nostrorum concilio, vt moris est, ad sententiam priuationis, & depositionis prælatorum inobedientium huiusmodi procedere valeamus, prout procedere intendimus, quo vero ad alios curam animarum haben. vsque ad sententiam inclusiuè procedat, & exequatur iuxtà formam, & tenorem dicti Concilij, & literarum nostrarum prædictarum cum eisdem facultatibus, vt supra, ac alia faciat, & exequatur prout in dictis literis, siue bullis continetur, cum potestate citandi, inhiben. excommunicandi, suspendendi à diuinis, declarandi, interdicendi, aggrauandi, reaggrauandi, carcerandi, & brachium seculare decernen. relaxan. & exequendi, aliaque facien. necessaria quomodolibet, & opportuna, Contrariis quibuscunque non obstan. Et quod præsentis nostri motus proprij sola signatura sufficiat, ac vbique fidem faciat in iudicio, & extrà, regula contraria, & aliis quibuscunque, quibus omnibus expressè derogamus, nonobstan.

Impigrè hac de residentia edictum curauit Pontifex, quò somnolentos excitaret Præsules de grege minus sollicitos illúdque sæpius renouauit iuxta Concilij Tridentini sanctiones, quod disciplinæ ecclesiasticæ restitutionem cupiens ab iis qui maioribus Ecclesiis præsint maximam censuit esse ineundum pastoralem residentiam summopere commendans.

Placet, Motu proprio. I.

Anno à Natiuitate Domini Millesimo quingentesimo sexagesimoquinto, Indictione octaua, die vero vndecima mensis Maij, Pontificatus Sanctissimi in Christo patris, & D.N.D. Pij diuina prouidentia Papæ Quarti Anno Sexto supradictæ literæ affixæ, & publicatæ fuerunt in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ apostolicæ valuis, & in acie Campi Floræ dimissis ibidem in locis prędictis præsentium literarum copiis affixis per nos Iulium Parinum, & Ioannem Guerardi prælibati Sanctiss. D.N. Papæ Cursores.

XXXV.

In dispensationum impetrationibus, gradus cognationis qualitates remotiores & propinquiores exponendæ.

Matrimonium celebrandi qui facultatem dispensatione Pontificia in gradibus prohibitis postulant, nihil debent omittere eorum quæ, vel remorari, vel citiùs consequi dispensatione possunt, idcircò vult Pontifex gradus remotiores & propinquiores declarari. Collaterales enim cognationis gradus partim canonicis prohibentur, sed à his vsque ad quartum gradum inclusiuè.

SANCTISSIMVS in Christo Pater & Dominus Pius diuina prouidentia Papa IIII. ad cuius notitiam peruenit, quòd multi viri, mulierésque inuicem diuersis consanguinitatis, seu affinitatis gradibus ex communi seu ab eodem stipite surgentibus coniuncti, matrimonij vinculo copulari cupientes, dispensationé super remotiori gradu à Sanctitate sua, & Romano Pontifice pro tempore existente, vel Sede Apostolica solent impetrare absque eo, quod dispensanti aliquam gradus propinquioris qui forsan expressus, Pontificem aut Sedem à dispensando, vel auerteret, vel certe retardaret cognitionem suggerant, literas postmodum super gradu propinquiori declaratorias, iuxtà constitutiones fe. re. Greg. XI. & Clem. VI. Ro. Pont. Sanctitatis suæ prædecessorum desuper respectiuè editas, inscio dispensante expediri procurantes, Circumspectiuis deinceps in huiusmodi dispensationibus concedendis procedere, ac propterea cuncta prorsus obstacula, & quicquid dispensationi concedendæ verisimiliter obesse posset, ne videlicet aliquid ab ipso dispensante rerum ignaro contra mentem suam in animarum contrahentium periculum emergat, clarius iudicari, seque de singulis obstaculis plenè certiorari volens, Quod in quibuscunque dispensationibus quas pro matrimonio, scienter vel ignoranter contracto vel contrahendo in quibusuis prohibitis consanguinitatis, aut affinitatis, seu mixtis gradibus ab eadem Sanctitate sua, vel quouis Romano Pontifice successore suo pro tempore existente, seu dicta Sede impetrari, vel alias etiam motu proprio concedi contigerit commissionibusque desuper etiam Ordinarijs locorum faciendis, ac literis quibusuis inde conficiendis, non solum de remotiori, sed etiam de proximiori, aut de proximioribus gradibus, quicunque illi fuerint eorumque distantia, specialis, & expressa mentio fieri debeat, Alioquin dispensationes, declarationes, ac inde conficiendæ literæ huiusmodi processusque habendi per easdem, nullius sint roboris vel momenti, & pro infectis habeantur. Constitutionibus prędecessorum huiusmodi cęterisque contrariis nequaquam obstantibus, hac sua perpetuò valitura sanctione, auctoritate Apostolica statuit & ordinauit. Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam S.R.E. Cardinales sublata eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & diffiniri debere. Ac quicquid secus super iis à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentare contigerit irritum, & inane decreuit.

Placet publicetur describatur. I.

Lecta, & publicata fuit suprascripta Regula, seu Constitutio Romæ in Cancellaria Apostolica, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, Die vero Iouis vigesima, mensis Septembris Pontificatus prçlibati Sanctissimi Domini Papę Anno Sexto.

XXXVI.

Fraudulentæ & dolosæ permutationes beneficiorum prohibentur.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus noster, Dominus Pius diuina prouidentia Papa IIII. ad cuius aures peruenit, nonnullos beneficia ecclesiastica per eos obtenta, in amicorum aut alias sibi gratarum personarum fauorem

etiam

etiam in ordinariorum illorum collatorum manibus, contra iuris dispositionem, resignare cupientes, certam fictę permutationis formam excogitasse, per quam se beneficia huiusmodi ex causa permutationis, alias de iure approbatę, pro quodam imaginario nec vsquam reperibili beneficio (quod beneficium de Pertica, seu alio nomine vocant) illud per suppositiuum compermutantem suum obtineri asserentes & non alias, in dictis manibus resignant, talesque resignationes ex causa prætensæ permutationis admitti, ac de suis veris beneficiis, tanquam per dictas resignationes vacantibus, eisdem fictis compermutationibus seu potiùs ipsimet compermutantes sibi prouideri procurant, hac indirecta via beneficia in aliorum fauorem simoniacè resignando in sacrorum canonum fraudem, & animarum suarum periculum. Proinde considerans illud fictitium de pertica aut alias nuncupatum incertum, incorporeum, & inane nullibique reperibile reuera non esse beneficium, ac propterea veram cum eo permutationem fieri non posse (tametsi non desint qui subtili potiùs quam vera ratiocinatione contrarium pertinaciter asseuerare nitantur) ac propterea ecclesiam sanctam curæ suæ diuinitus commissam hoc prauo abusu fraudulentóque conuento salubriter emendare volentes, hac perpetuò valitura constitutione prohibuit, ne quis de cætero tales permutationes simulatas facere neque beneficium de pertica, aut aliud huiusmodi fingere: néve locorum ordinarij seu quiuis alij resignationem alicuius beneficij ex causa prætensæ permutationis cum beneficio de pertica huiusmodi seu quouis alio quocunque nomine sic dolosè & in fraudem nominato factæ, vel faciendæ, tãquam meram fraudem sapientem tanquam verè & virtualiter in fauorem alterius factam, ac propterea illicitam admittere præsumant. Decernentes omnes & singulas beneficiorum resignationes, prætextu permutationis huiusmodi, earúmque subsecutas admissiones, ac prouisiones & alias dispositiones quauis etiam apostolica auctoritate faciendas, nullas & irritas, nulliúsque fore roboris vel momenti, irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Nundinationes variæ in beneficiis permutandis fieri solent, quæ iure non consistunt. c. quæsitũ. de rerum permut. Vt autem licita sit permutatio tria requiruntur quæ dilucidè discutiuntur. c. cum olim de rer. permut.

XXXVII.

Habitus & tonsura Clericorum.

PIVS Papa IIII. Motu proprio &c.

NOS pro pastoralis officij nostri sollicitudine, Ecclesiasticam disciplinam temporum difficultate ac hominum malitia licentiáque in deterius labentem, quantum nobis ex alto conceditur, in pristinam sacrorum canonum obseruãtiam reducere cupientes, considerantésque conueniens esse, vt clerici maximè qui in sacris ordinibus constituti aut beneficiati existunt, cuiuscunque gradus, existant non solùm interius vitæ munditia ac virtutum splendore, cæteris præfulgentes, verum etiam exterius in eorum habitu & vestitu gratiam & motum honestatem quam ipsos decet præseferant, statuimus, decernimus & ordinamus, quod omnes & singuli clerici qui dignitates, personatus Canonicatus & præbendas, parochiales ecclesias, aut alia quæcunque beneficia ecclesiastica qualiacunque sint obtinent, vel qui in quibusuis sacris ordinibus constituti sint, qui in hac Alma Vrbe nostra permanent & moram trahunt, & in illo incedant cum debita & congrua tonsura, vestes exteriores ante infra genua se extendentes, ita vt à vestibus & sagiis laicorum omninò differant, gestent sub pœna excommunicationis, ac sub aliis, ac etiam crescente eorum contumacia beneficiorum priuationis, arbitrio nostro, seu dilecti filij nostri Iacobi tit. S. Marię in Cosmedin. in hac Alma Vrbe eiusque districtu Vicarij generalis, imponendis pœnis in euentu contrauentionis incurrendis. Mandantes propterea eidem Iacobo Card. Vicario quatenus ordinationem, statutum & decretum huiusmodi per quoscunque cuiuscunque gradus & conditionis existant, per censuras ecclesiasticas, & alias pœnas pecuniarias arbitrio suo imponendas quacunque appellatione remota, manu regia obseruari faciat. Contra dictores, &c. Sublata, &c. Sicque per quoscunque, &c. irritumque, etc. et. Non obst. præmissis contrariisque quibuscunque latissimè extenden.

Tonsura clericorum semper fuit antiquitus veneranda, ita vt Aniceetus prohibuerit sub pœna anathematis comam nutrire. Pontificio cætui consentiunt quæ statuit Concil. Carthaginensi c. 45. his verbis. Clericus iuxta professionem & in habitu & in incessu probet. Idẽ statuit Conc. Lateran. can. 16.

XXXVIIII.

Declaratur exemptio ob numerum duodecim filiorum.

PIVS Papa IIII. Motu proprio &c.

Quæ iure donentur qui multitudine proles locupletati sunt disimus sub Paulo 3 const. cum sicut.

QVIA, licet præuominatus fel. rec. Paulus Papa III. prædecessor noster, rationabilibus causis prænarratis, præinsertum Motum proprium ediderit, nihilominus tanta est hominum importunitas, vt etiam à Procuratore nostro Fiscali nobis fuit expositum, quod multæ similes, & dissimiles prænarratæ exemptiones postea tam ab ipsomet Paulo III. quam à Iulio III. Marcello II. & Paulo IIII. successoribus Pontificibus, & etiam à nobis, etiam sub signatura Motus proprij extortæ fuerunt, vnde Dohanæ Vrbis, illarumque Dohanerij in easdem, & forsan maiores, quam in præinserto narrantur difficultates & controuersias denuo inciderunt, cum magno etiam nostro, & Cameræ detrimentum retorqueatur. Nos igitur eisdem quibus præfatus Paulus prædecessor, & aliis rationabilibus animum nostrum mouentibus rationibus & causis, & persertim quia nunc multo plures sunt ex prouentibus dictarum Dohanarum in certos vsus per ipsam Cameram assignatæ summæ, ita quod nihil restat, vnde summæ pro exemptionibus huiusmodi defalcari sumi, seu detrahi possint, omnes & singulas lites & causas premissorum occasione quomodolibet in quacunque instantia & coram quibuscunque instantiis, & cetera quibuscunque iudicibus penden. ad nos pari modo aduocamus, & extinguimus. Omnesque & singulas gratias per quoscunque prædecessores nostros, & etiam per nos quomodolibet, & ex quacunque etiam maxima causa, præter expressas in capitulis inter Cameram, & Doanerios præfatos stipulatis concessas, exemptiones immunitates, ac priuilegia, quo ad præfatas Almæ Vrbis Dohanas, earumque Dohanarum solutionem, & inuiolabilem obseruationem dictorum capitulorum cum Doaneriis præsentibus, & futuris per eandem Cameram factorum, & faciendorum, præterquam pro Piis & miserabilibus locis, & pro illis dumtaxat, quibus ob numerum duodecim filiorum concessæ & concessa fuerint, & quousque duodecim illi superstites in communi viuent, in ipsaque Vrbe cum eorum familiis continuo degent & pro rebus dumtaxat quas aliunde (excepto vino, quod pro eorum vsu in Ripa Almæ Vrbis nostræ in barca existen. comparauerint, in Vrbem ipsi met suo sumptu conuehi facient pro suo proprio vsu tantum, non autem pro mercimoniis & aliis rebus, quæ ad Vrbem, vt vendantur per eos, seu per alios conuehentur, seu quas ipsi aliter quam pro vsu proprio conuehi, & portari facient, in cæteris autem rebus & pro aliis personis, nullis prorsus exceptis, præsentium tenore cassamus, irritamus, annullamus, & reuocamus, ac pro cassis, irritis, & nullis habemus, haberique, & eis nullatenus suffragari volumus. Insuper super eo quod res & bona præfata etiam victualia, quas & quæ immunitates præfatas habentes pro suo vsu velle, & esse dicent, debeant fieri mandata in scriptis subscripta per patremfamilias, si viuet, aut illo defuncto per illum ex ipsis duodecim filiis qui erit maior natu, aut qui domus regimen habebit, etiam cum iuramento attestari, res bona & victualia huiusmodi esse pro eorum vsu proprio, & ad eorum instantiam esse aducta: Et quod etiam Fachini, Gestatores, & Barilarij, quorum opera in illis deferendis vsi fuerint, fiat solita fides quomodo res, bona, & Victualia præfata in ipsorum immunitatem habentium domum delata, & recondita fuerint, alias Dohanerij non debeant immunitates ipsas admittere, sed consuetam ab aliis non immunibus solutionem exigant: Et insuper quod si contingat aliquem ex ipsis filiis ob prælaturam fortasse adeptam, vel ob aliam quamcunque causam propriæ suæ familiæ, & sibi inseruientium numerum augere, non debeat immunitas præfata suffragari pro numero personarum, vt præfertur, seu aliàs quomodolibet accrescentium, sed suffragetur, admittaturque dumtaxat pro numero, & habita ratione personarum quæ erant tempore impetratæ immunitatis: Et si ipsi Dohanerij aliter quam vt præfertur immunitates ipsas receperint, pro illis quantitatibus, in quibus præmissa excedent, & non obseruabunt, Camera non teneatur eis facere aliquam remissionem: Et sic per ipsos Camerarium, & Clericos Cameræ, & alios quoscunque iudices etiam S.R.E. Cardinales in quacunque instantia, sublata &c. iudicari irritumque &c. quicquid secus

Declaratio exemptionum ob numerum duodecim filiorum.

Deputantur qui huius constitutionis effectum præstarent.

Clausula derogatoria.

Sola signatura sufficit.

secus &c. decernimus. Mandantes Camerario, Præsidenti, & Clericis præfatis, vt reuocationem, cassationem irritationem, & annullationem, ac decretum nostrum huiusmodi, omniaque & singula alia præmissa, sub indignationis nostræ pœna obseruent, & ab aliis inuiolabiliter obseruari mandent & faciant. Non obstantibus præmissis, constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, priuilegiis, indultis, & immunitatibus prædictis, tam sub plumbo, quàm per breue aut alias hactenus, vt præfertur, concessis, & in futurũ, etiam Motu proprio, & manu nostra propria concedendis, sub quibuscunque verborum expressionibus, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibus & aliis quantumcunque fortissimis decretis, etiam si de illis pro illorum sufficienti derogatione certa & expressa forma, & indiuidua, ac de verbo ad verbum expressio, seu insertio, facienda esset, illorum omnium tenores &c. pro expressis &c. cæterisque in contrarium facien. quibuscunque. Præsentis autem cedulæ solam signaturam regula contraria non obstan. sufficere, & eius exempla manu vnius ex Notariis Cameræ prædictæ subscripta, vbique in iudicio, & extra fidem facere, in librisque Cameræ præfatæ consuetis registrari volumus, & mandamus.

Placet Motu proprio I.

Die xix. Decembris M.D.LXXVI. Suprascripti duo Motus proprij fel. rec. Pauli III. & Pij IIII. Rom. Pontificum ex decreto in plena Camera facto admissi fuerunt, & Registrati in libris eiusdem Cameræ, scilicet libro. 3. signaturam diuersorũ Pontificium, per me Notarium tento, fol. 81.

Tideus de Marchis.

Die secunda Ianuarij 1577. suprascriptarum binarum literarum Apostolicarum copiæ sic impressæ affixæ, & publicatæ fuerunt in acie Campi Floræ, & aliis locis publicis per me Alexandrum Parabiaccum Cursorem,

Io. Freyte Mag. Curs.

Paucis mensibus antequam diem obiret summus Pontifex Pius 4. Melita siue per syncopem Malta insula a Turcis ingenti exercitu prælioq. nauali obsessa est. Eam rem præsentiens Garzias Toletanus classis regiæ præfectus 400. fortissimis militibus insulam muniuit. Illucescebat dies sancto Elmo sacra cùm horrendo impetu & imperterritè arcem sancti Elmi oppugnant, cædunt, cæduntur, horrenda tormentorum tonitrua triduò iaciunt tandem furenti impetu illam inuadunt & in desperationem totam fermè insulam adigunt. Superabant enim classium & militum multitudine ter quatérque Christianos & facile eis erat palmam consequi, cùm vt inquit Liuius in armorum vi sita sit vrbium potentia quæ nulla est absque numerosis copiis Obsidionis auspicia fœliciores habuere successum. Dum enim in hoc periculosissimo discrimine versatur tota insula animos & vires auxit opportunissimo præsidio Pius 4. Romanus Pontifex qui quidem omni qua potuit ratione opem tulit conscripto milite & certa pecunia in illud bellum exequendum, adiuncta etiam magna pulueris tormentarii copia, sua enim & totius populi Christiani causa agebatur: ne deperdita insula Europæ propugnaculo facilis aditus immanissimo Christianorum hosti in Italiæ fines pateret. Duce itaque Pompeio Colũna vt refert Hieronymus Comes in descriptione Melitensis obsidionis sexcenti pedites Neapoli mittuntur quos multi strenuæ fortitudinis nobiles publicæ salutis amore perciti propriis stipendiis secuti sunt. Incredibile dictu est, quantum fessis militibus solatij attulerint noua hæc præsidia. Iam semiuicti vincunt, necessitas & desperata victoria in hoc calamitatum conflictu virtutem accendunt Nihil enim Iosepho teste, in bello necessitate pugnacius: & iure quidem illis obuenit calamitas, qui nullã miseris clementiam exhibent, quæ tutum iter ad laudem & decus ostendit: sed immiti vindicta famam extendere gestiunt. Qui magno atque infracto animo sunt, si inito cum hostibus certamine nulla spes victoriæ effulserit, sed potius ad hostes inclinare victoria videatur, non despondebunt animos, cum pertinaci impetu exultantes, & iam de victoria securos hostes proterere, atque in fugam vertere in liceat, qui in animum inducunt fortibus viris victoriam fugientem retrahere, & à victoribus extorquere non prorsus impossibile: si ab audacia consilium capiant, animóque renoluant, quod est a Procopio dictum: Fortuna ipsa rebus desperatis ad optima quæque & maxima audendum compellit. Hac animi magnitudine etsi Melitenses iam viderent S. Elmi arcem occupari, & Christianos dirissimè cruciari, laniari & barbara feritate in mare iactari animo tamen

men minimè exciderunt & gloriosum commori in hoc generoso certamine satiùs duxerunt quàm Tyranno cadere. Valetanus magnus equitum magister, tum animi prudentia, tum virium lacerto rem omnem moderabatur. Porrò dum in his angustiis res essent Melitensium præsidia commoda illis è Sicilia superuenêre, licèt tardiusculè ob maris tempestatem, octoginta equites Melitensis ordinis & sexcenti pedites. Horum aduentus mirificè eorum recreauit animos. Crescebant indies Turcarum vires, Regis Algerij classibus, Christianorum quoque valido insultu minuebantur. Iam enim post varios exhantlatos labores equites hostes temnere cœperant. Tandem ad Calend. Augusti concrematus est à nostris hostium pons, quem aduersus mœnia fecerant. Paucis post diebus rursùs barbari in oppidum irruunt; sed frustrà, suorum trecentis desideratis. Arctissimè tum temporis obsidebatur oppidum à Turcis, ita vt nostri vix vnquam tuto vel respicere extrà muros possent, nedum pedem extra oppidum efferre. Habent enim Turcæ magnam displodendorum sclopettorum peritiam, quibus nostros continenter impetebant. Per id tempus cùm adeò & oppidi & Burgi tormentorum pilis essent muri prostrati, vt vel plaustris peruium esset iter, vtrumque locum summa vi Turcæ inuadunt, tantúsque erat ab vtraque parte tormentorum, sclopettorum, armorum, clamorum sonitus, vt insula omnis corruere videretur. Eo tumultu excitatis oppidanis, equites omnes ex vrbe egressi, in fugam compulerunt hostes qui aquam seruabant, quibus vt auxiliaretur, reliquò ab oppido inuadendo se reuocant, properántque ad suos, sed vtrobique succumbunt. In eo prælio è nostris centum ceciderunt, & totidem vulnerati sunt: Turcæ ampliùs mille & quingenti interfecti sunt. Iterùm Turcæ ferociore impetu oppidum adoriuntur, sed incassum non paucis suorum trucidatis ad quæ bis insultantibus, bis à nostris reiiciuntur 7. Calend. Septemb. terribilior redintegrata est pugna in qua nostri de Turcis reportarunt triumphum cumque pessimè consultum esse suo exercitui animaduerteret Turca: & properantibus Christiani præsidij copiis sibi suique præsentissimum excidium minari, sarcinas colligere & classicum canere iussit. Præter tormenta & alias exuuias viginti tria cadauerorum millia reliquerunt. Annotarunt quidam à barbaro hoste ad septuaginta octo millia pilarum in insulam coniecta. Singulorum equitum nomina qui pro Deo, pro religione, pro republica Christiana dimicantes preciosa morte diem obierunt, alibi memoriæ ergò enumerauimus. Et est sanè etiam plurimùm laudanda Pij IIII. Pontificis Maximi erga Rempub. Christianam paterna sollicitudo qui amplissimas toto orbe diuulgauit condonationes, quas Indulgentias vocamus, vt iis inuitaret Christianos omnes ad precandum Deum pro salute Melitensium & totius Ecclesiæ. Nec dubitandum est, eas Christianorum preces ferocissimi hostis truculentos conatus vel maximè eneruâsse. Postremò etiam Catholico & inuictissimo Hispaniarum regi Philippo maximæ ab omnibus habendæ sunt gratiæ, quòd Melitensibus in tanta rerum difficultate non sine magnis impendiis opem tulit. Congratulandum est denique equitibus ex nobilioribus Europæ familiis oriundis. Ob hanc victoriam præter solennes supplicationes Pontifex multa lætitiæ signa dedit, militiæ. Qui haud ita longè pòst vehementi catharro, febre accedenti, morbo ex victus intemperantia hausto, laborans, Cardinalium aliquot rogatu centum aureorum millia sororis filio Hannibali Comiti Altæmptio (si tamen se mori contigisset) donauit, cuncta verò Ecclesiæ sacramenta Christiano ritu pientissimè à sororis filio Carolo Cardinale Borromeo (id nemini, quod sciam, Romanorum pontificum adhuc contigisse legimus) Paleotus & Syrletus Cardinales lectulo astantes, extremas preces, quas animæ commendationem dicimus, religiosissimè recitarunt. Ipse attentè integris adhuc sensibus, cuncta audiuit, eis nouissimè pro se suscepti laboris gratias egit. Dictu mirum, decimo antè mense, cùm Syrletum sacra purpura honore donaret, Hunc (inquit) in senatum allegimus, vt quemadmodum Paulo IIII morienti officiosè adfuit, ita etiam suis precibus nostram ex hac vita migrationem apud Deum adiuuet. Id præsagium fuisse, euentu comprobatum est. Ad extremo nullo de more patrum cœtu congregato octauo ægritudinis die, hora noctis secunda, quæ diem Dominicum V. Idus Decemb. anni D.LXV. sequuta est, hæc verba proferens: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace, è rebus humanis excessit, ætatis anno LXVI. mense VIII. die IX. Pontificatus verò V. mense XI. die XV. Corpus Basilicæ Vaticanæ illatum, Latértio ad tempus extructo solio conditum est.

Huius Pontificis temporibus Roma & pace & tranquillitate ciuium floruit sæpius enim id pro Apophthegmate in ore habebat. ME PONTIFICE ROMA SEMPER ERIT TVTISSIMVM PIORVM HOMINVM PERFVGIVM ATQVE RECEPTACVLVM.

PIVS

PIVS QVINTVS.

Anthonius Ghiſilerius in oppidulo Boſchi agri Alexandrini è familia admodum humili natus annum agens XV. Diui Dominici inſtitutum profeſſus, ex antiqua ordinis diſciplina nomen aſſumpſit Michaelis. Hinc egregiè doctus in Philoſophicis & Theologicis exercitationib. Romā pedeſter veniens, Paulo IIII. ob inſignem pietatem & morum grauitatem Hæreticorum inquiſitioni præficitur, Epiſcopatu Nepeſino donatur & in Collegium Cardinalium vocatur tandem mortuo Pio IIII. Summus Pontifex omnium ſuffragiis coronatur die natalitio ſuo XVI. Cal. Ianuarij, in feſto S. Antonij, ineunte eius vitæ anno LXII. Aduerſus Turcas cum Catholico Hiſpaniarum rege & Venetiis ſacrum fœdus iniit. Regi Gallorum Ciuilibus cladibus perduellionum afflicto auxiliarem exercitum miſit. Angliæ Reginam & Nauarram excommunicauit. Ex Pontificio ærario pecuniam ad Melitenſem Inſulam muniendam erogauit. Conſanguineos parciſſimis honoribus auxit. & multorum precibus victus vnum ex eis Cardinalitio galero donauit. Eccleſiaſticam diſciplinam illuſtrauit, & vrbem facinoroſis corruptiſſimiſq; hominibus purgauit. Quotidie ſacrificabat, ſi id non poterat omninò tamen ſacroſancto Miſſæ ſacrificio intererat. Academiam Romanam & Bononienſem auxit.

I.

Medicorum in curandis infirmis officia.

PIVS PP. Ad perpetuam rei memoriam.

SVPER gregem Dominicum noſtræ vigilantię diuinitus creditum vigilis ſpeculatoris, prout nobis deſuper conceditur, exiſtentes officium, ad ea, per quę animarum ſaluti cum diuini gloria conſuli valeat, libenter intendimus, vt Chriſti fideles poſt Baptiſmum in peccata lapſi, per ſacramentum pœnitentię DEO reconcilientur. Sanè, cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccatis proueniat, dicente Domino languido, quem ſanauerat, Vade noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat, ac propterea prouidè fel. recor. Innocentius III. prędeceſſor noſter Medicis pręceperit. vt, cum eos ad ęgrotos vocari contigerit: ipſos ante omnia moneant, vt animarum Medicos vocent, ne cum eis hoc in extrema ęgritudine conſ[illegible] ſuadetur, in deſperationis articulum incidant. Nos igitur volentes hoc tam ſalutare præceptum nulla temporis præſcriptione aboleri, ſed ſemper obſeruari, conſtitutionem pręfatam auctoritate apoſtolica tenore pręſentium innouamus, & hac noſtra in perpetuum valitura conſtitutione ſtatuimus, & decernimus, quod omnes Medici cum ad infirmos in lecto iacentes vocati fuerint, ipſos ante omnia moueant, vt idoneo confeſſori omnia peccata ſua iuxtà ritum S.R.E. confiteantur neque tertio die vlterius eos viſitent niſi longius tempus, infirmo confeſſor ob aliquam rationabilem cauſam, ſuper quo eius conſcientiam oneramus, conceſſerit, & eis per fidem confeſſoris in ſcriptis factam conſtiterit, quòd infirmi, vt pręmittitur, peccata ſua confeſſi fuerint. Coniunctos vero ac omnes familiares & domeſticos infirmi in Domino rogamus, & monemus, vt de infirmitate parochum certiorem faciant, ac tam parochus, quam coniuncti, & familiares pręfati infirmum ad confeſſionem peccatorum ſuadeant, & inducant. Quod ſi qui Medicorum pręmiſſa non obſeruauerint, vltra pœnas in dicta conſtitutione contentas,

Innocentius 3. conſtitutionem tulit vt medicò antequam auſpicarentur curationis modum ſuaderent imprimis confeſſionē & confiteri renuentes ampliùs non viſitarent alioquin pœnis hic expreſſis mulctari iuſſit.

Sſ quas

Medici tenentur iurare obseruationem horum omniū cùm laurea magistrali in Academiis decorantur.

quas incurrere, declaramus, perpetuo sint infames, & gradu medicinę, quo insigniti erant, omninò priuentur, & à Collegio, seu vniuersitate Medicorum eiciantur, ac pœna etiam pecuniaria arbitrio ordinariorum, vbi deliquerint, mulctentur. Et, vt hęc omnia inuiolabiliter obseruentur, volumus, & eadem auctoritate pręcipimus, & mandamus, vt nullus posthac vbique locorum Medicina Doctoretur, aut ei quomodolibet medendi facultas à quouis collegio & vniuersitate concedatur, nisi omnia in pręsenti nostra constitutione contenta medio eorum iuramento, coram Notario publico & Testibus obseruare in eorum manibus, vel Ordinarij iuuerint, & de huiusmodi iuramentis in priuilegio, seu licentia medendi specialis mentio fiat. Quod si collegia, & vniuesitates præfatæ non recepto à promouendis iuramento huiusmodi, eosdem ad gradum prædictum promouerint, aut eisdem medendi licentiam præstiterint, pœnam priuationis facultatis alios vlterius doctorandi incurrant. Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus, & singulis venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis, quatenus in Ciuitatibus, & diœcesibus propriis præsentes nostras literas publicari faciant, ac iuramentum prædictum à Medicis iam promotis, seu licentiam medendi habentibus, omnibus iuris remediis exigant, neque aliquos ad medendum in ciuitatibus, & diœcesibus prædictis admittant, nisi eis constiterit eosdem iuramentum huiusmodi præstitisse, & contumaces, & iurare, ac iuramentum huiusmodi iam præstitum exhibere recusantes gradu medicinæ, & omnibus priuilegiis eisdem Medicis, tàm coniunctim, quam diuisim eis, & eorum cuilibet concessis per quoslibet etiam Romanos Pontifices priuent, ac ab ingressu Ecclesiæ arceant donec resipuerint. Non obstantibus præmissis, Priuilegiis, indultis, literis Apostolicis, quibusuis personis collegio, & vniuersitati sub quibusuis verborum formis, & tenoribus concessis Quæ omnia quo ad effectum validitatis constitutionibus nostræ, tantum reuocamus, cassamus, & annullamus, & omnes Principes seculares, ac alios Dominos & Magistratus temporales rogamus, requirimus, & obsecramus per viscera misericordiæ Iesu Christi eisdem in remissionem peccatorum nihilominus iniungentes, quod præmissis omnibus eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, assistant, & suum fauorem, & auxilium præstent, ac contrafacientes pœnis etiam temporalibus afficiant. Volumus autem quòd præsentes literæ in Cancellaria, & acie Campi Floræ publicentur, & inter constitutiones extrauagantes perpetuo valituras conscribantur: Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, Volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius prælati munitis eadem protsus fides vbicunque adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, Die 8. Martij. M.D.LXVI. Pontificatus Nostri Anno Primo.

Promotos medicos ordinarij ad hoc decretum etiam Iureiurando obseruandum coerceant.

Clausulæ derogatoriæ.

Medicinam diuinitus institutam medendu hominum infirmitatibus docent egregio commento illi qui eius inuentum Apolloni tribuunt, illudque posteris communicasse scribunt vt apud Ouidium Metamorphos. lib. . his verbis gloriatur.

Inuentum medicina meum est opiferq; per orbem,
Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.

Hinc fit vt Salomon Egregius Rex & Philosophus Medicos in republica honorandos esse propter necessitatem docuerit. Materialium artiū illustrissima Medicina cuius Pedissequæ omnes quæ ad vitam victūmque paratæ sunt, etiam fabricæ genera omnia, nam quod araimus, quod ædificamus ea omnia ad vitæ finem diriguntur, cuius magister est Medicus. Nec satis considerate dixit Plato solam coquinariam Medicinæ seruam esse, nam et agricultura & architectura & alia omnia quæcunque seruant, id quod semper corporis, sæpè etiam animi est in nobis. Addam quod & reliquæ fermè artes vix possunt suo munere fungi, vbi humorum harmonia deest, vbi aliquid quod temperiem faciat abest, vel quod ordinem perturbet in nostro corpore adinuenitur. Cum & Medicina ex Hippocratis sententia in libro de flatibus, sit πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις, ἀφαίρεσις μὲν τῶν ὑπερβαλλόντων, πρόσθεσις δὲ τῶν λειπόντων. id est. Adiectio & subtractio. Adiectio deficientium, subtractio superantium. Nec aliter doctum est à Galeno cap. 1. artis medicinalis Medicinam esse scientiam, salubrium, insalubrium, & neutrorum.

neutrorum. Vt autem qui hanc ritè profiteatur artem plura scitu, cognitúque necessaria sunt adeò quod multi velint illum probatum esse medicum, qui τὴν ἐγκυκλοπαιδείαν absoluerit. In medico (scribit Scaliger) nulla esse potest perfectio sine illa encyclopadia: quæ homini viam munit ad fœlicitatem. Medicum effinges Doctum, probum, lenem, diligentem, maturum, fortunatum, Deo fretum, non sua vel scientia, vel opera vel successu tumidum, non cuiusmodi vulgò turbam videmus à primis literarum rudimentis continuò se ipsam eò nomine vendi tantem inuidam maledicam, obtrectatricem nouam speciem Cynicorum, auaram, temulentam, supremam, ignauam simul atque ignaram. Talem denique qualem, & nos in nostris Iconographicis Emblematibus depinximus sub Icone Medicinæ.

Præcipuum tamen medici officium in fidelitate & diligentia situm esse arbitramur vt nimirùm non quæstus gratia auidioris, aut imperitia quidquam agat quod in perniciem sanitatis & vitæ periculum vergat Et cum in his grauiter peccent, grauiùs tamen & iniquiùs peccant cum ægrotū visitantes omnem in pharmacis salutis spem constituunt ingentia pollicentur, corpus semimortuum fouent, leniunt, excitant, speciali delectu ciborum iuuant, animam verò ægri breui morituri inter grauissimos peccatorum paroxismos relinquunt; nec iubent tempestiuè medicos spirituales ex ipsius apostoli consilio accersiri, cum tamen maximam & lethalem corradant culpam, si absque viatico animam illi efflauerint. Quamobrem post patrum sententias hanc constitutionem edidit, Pius V. qua iubet medicos accedentes ad infirmos, curare imprimis, vt ipsi morbo grauati priùs spiritualibus medicamētis alleuientur. Primùm exorandus est Deus in cuius manibus versantur sortes hominum. Dei enim opus est, opera autem nostra, & si quid prosperè accidit id beneficio diuino adscribatur, vt probè facit Iapis ille Vergilianus.

> *Non hæc humanis opibus, non arte magistra*
> *Proueniunt: neque te Aenea mea dextera seruat:*
> *Maior agit Deus.*

Quid igitur in causa? si malè cedant salutaria quantumuis pharmaca? si Moly, si Panacea vota non secundent, cùm summus medicus negligitur? Ast inquiens medici ea præstamus quæ sunt artis è cuius præceptionibus nefas est, ne transuersum quidem vnguem recedere. Sed cuiuslibet operis suscepti exitus cœlesti numinis voluntati commendandus est. Patienter feruntur quæ in fortunæ bona fiunt, sed quæ animæ iacturam comitantur, & vitæ pretioso thesauro insidiantur, vix æquo animo possunt placari. Plura incommoda veniunt ægrotis τὰ ἔξωθεν ab euentu, veluti aere, sole, rore, mœrore, metu, & aliis, at longè infestiora prodeunt à medico amente, negligente, auaro, & precipite, & ideò iuris Cæsarei sanctionibus, tenetur, fitq; reus homicidij cum sua causa pessimè consulitur ægroto. Sunt tamen tutissima præcepta, quibus ab his contumeliosissimis discriminibus liberari potest. Primùm ergò sit peritus in arte, quàm profitetur, ne cæcus, viam examinet baculo ad medendos morbos. l. illicitas. §. sicuti. ff. de offic. præsid. Secundùm, quòd admoneat infirmum, vt præcaueat ab his, quæ sibi sunt nocumento futura. text. in d. c. tua nos. Nec tamen tenentur semper & continuò adesse ægroto, secundùm Host. Anch. & Doct. in d c. tua nos. nisi ægrotus propter maximum ægritudinis periculum custodia indigeret: tunc equidem tenetur medicus vel præsens esse, vel admonere, vt diligenter custodiatur. Sic Host. censet in summa. de æta. & qualit. §. ordo. vers. ex post facto. quem refert, & sequitur Ripa. in tract. de peste. parte vlt. §. medicorum. nu. 48. quo in loco multa adducit de medicis imperitis an & hi teneantur, si infirmus ob eorum culpam moriatur. est enim text. in d. c. tua nos qui probat, his mortem ægroti imputari. idem constat in d § sicut. vbi Alber. existimat, medicum imperitum, cuius causa ægrotus mortem obierit, pœna extraordinaria, non ordinaria puniendum fore. l. 3. §. 1. de siccar. notat Ripa in d. §. medicorum hinc meritò Iouianus Pontanus dixerit in Charonte, Liberiùs medici viuunt, vt quibus permissum sit hominem impunè occidere. Medicos enim non modò lex absoluit ab homicidio, verùm mercedem quoque eis statuit.

II.

Aboletur consuetudo & facultas celebrandi Missas vespertino tempore.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & dominus noster dominus Pius diuina prouidentia Papa V ad cuius notitiam peruenit, quod nonnulli cathedralium etiam forsan Metropolitanarum, Collegiatarum, & aliarum Ecclesiarum, necnon monasteriorum, Conuentuum domorū, & aliorū piorū locorum sæcularium, & di-

Ecclesia trinam sacri Missæ sacrificij celebrationem permisit in hac solemni natiuitatis Christi ob triplicem eius natiuitatis mysterium, vt inquit Scotus in 4. Sent. dist. 13. q. 2. art. 2. Nam propter æternā natiuitatem ex parte qua nobis occulta est, in nocte cantatur Missa cuius introitus est, Dominus dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Et propter spiritualem qua vt legitur 2. Petri 1. Christus oritur tanquam Lucifer in cordibus nostris, canitur Missa in aurora cuius introitus Lux fulgebit hodie super nos. Ac demum propter temporalem visibilem que natiuitatem in calce adijcitur tertia Missa clara luce cuius introitus est Puer natus est nobis. De hac trina celebratione extat canon Noste. de consecrat. dist. 1.

uersorum ordinum, ac militiarum regularium Prælati, Capitula, Clerici, Fratres, aliique superiores & personæ antiquum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum institutis missarum celebrandarum temporibus peruertere satagentes, diuersas licentias, & facultates missas, quæ media nocte, & seu in aurora Natiuitatis ac de mane Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, & forsan aliarum festiuitatum iuxtà prædictum ritū celebrari consueuerant, de sero etiam forsan circa solis occasum vigiliæ festiuitatum earundem in suis Ecclesiis, & Capellis celebrandi, seu celebrari faciendi ab Apostolica Sede, vel eius legatis, ac etiam maiori Pœnitentiario pro tempore existente variis prætextibus impetrauerunt, illisque iampridem vtuntur hoc ab antiquo catholicæ Ecclesiæ instituto sanctorúmque Patrum decretis deuiare considerans, ac propterea hunc abusum ab ecclesia Dei submouere volens omnes, ac singulas, licentias, & facultates huiusmodi hactenus etiam, Motu proprio, vel quorumuis etiam Imperatorum, Regum, & aliorum principum contemplatione, & ex quibusuis causis quomodolibet concessas, ac Apostolicas, & alias literas desuper confectas, illarum omnium tenores pro sufficienter expressis habens apostolica auctoritate, ex certa scientia reuocauit, ac omninò cassauit, & annullauit hac præsenti perpetuò valitura constitutione quibusuis Prælatis, Capitulis, Clericis Fratribus, aliisque superioribus, & personis eorundem Ecclesiarum Monasteriorum, Conuentuum, domorum, & aliorum piorum locorum in virtute sanctę obedientię, & sub indignationis suę, ac perpetuę suspensionis à diuinis pœna districtiùs inhibens, ne deinceps Missas vespertino tempore huiusmodi licentiarum, & facultatum huiusmodi, aut alio quouis prętextu celebrare, vel celebrari facere pręsumant, ac mandans locorum Ordinariis, vt eandem pręsentem constitutionem sub prędictis & aliis sibi beneuisis pœnis per quoscunque pręlatos capitula, clericos, fratres, superiores, & personas huiusmodi inuiolabiliter obseruari faciant, contradictores quoslibet auctoritate apostolica compescendo. Non obstantibus pręmissis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon Ecclesiarum, Monasteriorum, conuentuum, domorum, & aliorum locorum prędictorum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis eisdem Ecclesiis, monasteriis, domibus, & locis, illorumque capitulis, conuentibus, superioribus, & personis ac ordinibus sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, aut eorum contemplatione etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus ipsa sanctitas sua illorum tenores pro expressis habens, specialiter expressè derogauit, illáque quoad præmissa, cassauit penitus, & annullauit, cęterisque contrariis quibuscunque decernens pręsentes, earúmque copias per aliquem ex suis Cursoribus in Basilicę Principis Apostolorum de Vrbe & Lateranensi ac Cancellarię Apostolicę valuis affixas, omnes cum primum earum notitiam habuerint, perinde afficere, ac si illis personaliter intimatę fuissent.

Placet, & ita mandamus M.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quigentesimo sexagesimo sexto, Indictione nona, die vero xxviij, mensis Martij Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & D. N. S. Pij diuina prouidentia Papa quinti Anno primo suprascriptæ literæ lectæ, affixæ, & publicatæ fuerunt in locis suprascriptis vt moris est per me Bernardinum Andreultium apostolicum Cursorem.

Scipio de Octauianis Magister Curs.

Hæretici quibus nihil adeò tam sanctum tam piè institutum est quod eorum contumelias effugiat, volunt sacrum missæ sacrificium esse tam nudum vt simpliciter celebrari debeat, absque tanta ceremoniarum varietate cum nulla additamenta hac sacra mysteria patiantur. Mirum esset proculdubio si tales phanatici somniatores, vel vera dicerent, vel noua commenta non excogitarent. Verùm si ita ad amussim celebranda est Missa, vt nihil in illa fieri debeat, nisi quòd Christus cum Apostolis fecit in Cœna, deberet Ecclesia semper Missam celebrare,

inter

inter cœnandum, siue post cœnam, siue manè, siue vesperi, nullo temporis discrimine facto. Quod profectò antiquæ Apostolorum & Ecclesiæ consuetudini refragatur, vt ipse Diuus Cyprianus testatur lib. 2. epist. 3. ad Cæcilium scribens. Quum cœnamus ad conuiuium nostrum, plebem conuocare non possumus, vt sacramenti veritatem omni præsente celebremus. Ait enim non manè, sed post cœnam, mixtum calicem obtulit Dominus. Nunquid ergo dominicam post cœnam celebrare debemus vt sic mixtum calicem frequentandu dominicu offeramus? Christum offerre oportebat circa vesperam diei, vt hora ipsa sacrificij ostenderet, occasum & vesperam mundi, sicut in Exod. scriptum est. Et occident illum omne vulgus synagogæ filiorum Israel ad vesperam. Et iterùm in Psalmis. Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Nos autem resurrectionem Domini manè celebramus. Et S. August. ad inquisitionem Ianuarij. Liquidò apparet (inquit) quando primùm acceperunt discipuli, corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos nunquid tamen propterea, calumniandum est vniuersæ Ecclesiæ, quod à ieiunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, vt in honore tanti sacramenti, in os Christiani, priùs dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideò per vniuersum orbem mos iste seruatur. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi aut cœnati fratres ad illud sacramentum accipiendum conuenire debent, aut sicut faciebant, quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere. Nam saluator quò vehementiùs commendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideò non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis (per quos Ecclesias dispositurus erat) seruaret hunc locum. Vnde dicit Apostolus, Cætera quum venero ordinabo. Vnde intelligi datur, quia multum erat, vt in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur. Idem quoque ibidem tantum tribuit consuetudini, vt dicat nullam esse in his meliorem disciplinam, graui prudentiq; Christiano, quam vt eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quamcunque fortè deuenerit. Quod enim (inquit) neque contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos viuitur societate seruandum est. Illa enim quæ non scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicuti quod Domini passio & resurrectio, & ascensio in cœlum: & aduentus de cœlo Spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrantur. Hactenus ille.

Prudenter itaque summus Pontifex Missas vespertino tempore celebrari vetat, non enim sacra illa peragenda sunt mysteria noctu vel post cibum sumptum nam Christus ipse in hoc sacramento præsens est qui ait Ioan. 9. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est, venit nox, quando nemo potest operari. Quamdiu in mundo sum, lux sum mundi: radix autem diei ad sacra facienda non debet sumi à medio noctis, sed à solis ortu. At neque expectandus est solaris corporis aspectus, sed Aurora, quando eius splendor apparere incipit. Vnde duo illa loca Marci. 16. & Ioan. 20 in quorum vno legitur; quòd mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole, & in altero, quòd venerunt cùm adhuc tenebræ essent, Aug. de consensu Euangelistarum hoc pacto conciliat, quòd in auroræ crepusculo sit ortus est sol, vt tamen tenebræ non sint dissolutæ. Statum enim tempus ex Ecclesiæ authoritate ab initio auroræ vsque ad meridiem metiri potest quamuis ex priuilegio multi antelucanas Missas celebrent & magnatibus quibusdam priuilegio conceditur vt eis per horam à meridie celebretur sed vt plurimum hoc munere abutuntur, qui iocis, næniis variisq; ludorum generibus insomnes agũt noctes vt ad meridiem vsque soporem augeant & pigro veterno ocientur.

III.

Ordinationes circa diuini cultus venerationem pauperum curam, cadauerum super terram depositarum amotionem. Pœna simoniacorum Blasphematorum, Concubinariorum & Sodomitarum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuum rei memoriam.

CVM primum apostolatus officium diuina nobis dispositione commissum suscepimus, statim omnem curam, et cogitationem nostram in dominici gregis fidei nostræ crediti salute defiximus, et Christifideles Deo iuuante ita dirigere

Pius V. summi Pontificatus culmen conscendēs egregia virtutum suæ & pietatis testimonia edidit in reformandis moribus, & reformationem à Pontificia familia inchoatam est, dicebat enim familiā se habere velle quæ & vita & exemplo cæteris exemplo sit, nec tam ministrorum numerum aut cultu corporis quā virtutem & integritatem sibi spectandā constituit. Frugaliter vixit adeò vt veriùs Anachoreta quam Pontifex diceretur: ordinis primum professi religiosissimus obseruator. Deinde quæ ad diuini cultum religionem faciebant præcepit iuxta antiqua patrum decreta & sacros Concilij Tridentini canones.

statuimus, vt à vitiis & peccatis abstinentes, iter, quod ad vitam æternam ducit, insistant. Cum autem ad omnia, quę diuinam maiestatem aliquo modo possent offendere mouenda, mentis nostrę aciem intenderimus, ea primum, & sine mora emendare decreuimus, quę Deo prę ter cętera displicere, & iram eius prouocare cum diuinę docent scripturę, tum grauissima exempla declarant, nempe diuini cultus neglectum, simonię labē, blasphemię crimen, libidinis naturę contrarię vitium execrandum, propter quę populi & nationes, bellorum, famis, & pestilentię calamitatibus, iusta Dei vltione sępe plectuntur, Et si autem contra eos, qui tam grauia crimina admiserint, multę à Prędecessoribus nostris constitutiones editę fuerunt, tamen quia parum est leges edere, nisi sint qui eas debitis temporibus exequantur, Idcirco ne qui forsan ex tolerantia sperare impunitatem audeant, scientes plerosque pœnarum grauitate magis quam Dei timore arceri solere à voluntate peccandi, omnes & singulas sententias, censuras, & pœnas contra eos qui talia deliquerint latas confirmamus, & apostolica auctoritate innouamus, nec de earum rigore quicquam relaxamus, admonemusque eos qui talia perpetrare veriti non fuerint, non solum subituros eas pœnas, quæ sacris sunt Canonibus constitutæ, sed eas etiam quas leges ciuiles comminantur, & nostri quoque arbitrij discreto pro personarum qualitate constituet. Mandantes ciuitatum, & locorum status nostri Ecclesiastici pro tempore Ordinarijs, & Gubernatoribus, illis quidem sub pœna suspensionis à diuinis, his verò sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vt quos debitum Deo cultum in Ecclesiis non tribuere, aliisque nefandis criminibus pollutos esse compererint, comprehendi curent pœnis afficiendos competentibus. Scituris etiam ipsis Iudicibus, quod si post hanc nostram constitutionem in castigandis huiusmodi delictis negligentes fuerint, primum quidem Dei omnipotentis iudicio obnoxij erunt, deinde nostram quoque incurren. indignationem. Vt autem pœnarum certitudo cunctis facilius innotescat, nonnullas hic duximus exprimendas, aliis nihilominus contra huiusmodi criminum reos à iure statutis in suo robore manentibus.

Vt igitur Deo optimo maximo, gloriosæ virgini, & sanctis omnibus debitus honor deferatur, Gregorij Decimi prædecessoris nostri constitutionem innouantēs, ac statuta in Tridentino Concilio obseruari volentes, statuimus, & ordinamus, vt ad Ecclesias sit humilis, & deuotus ingressus, quieta conuersatio, deuotis orationibus instant, & omnes genibus flexis sanctissimum Sacramentum adorent, ad nomen Iesu Christi domini nostri cum exhibitione reuerentiæ caput inclinent, nullus in dictis Ecclesiis seditionem faciat, tumultum excitet, clamores moueat, impetusue committat, cessēt vana, fœda, & profana colloquia, risus immoderati, & strepitus omnes iudiciorum, & alia quæcunque quæ diuinum officium perturbare possunt. Nullus intra Ecclesias deambulare audeat, siue præsumat dum celebrantur sacra missarum mysteria, & alia diuina officia. Qui verò prædicta petulanti animo contempserint, præter diuinæ vltionis acrimoniam, nostri quoque arbitrij pœnas incurrent, quæ omnia locorum quoque Ordinarij in suis ecclesiis facient obseruari. Quicunque verò in Ecclesiis, dum ibi sacrificium Missæ, & diuina celebrantur officia, aut verbum Dei prædicatur, deambulare, vociferari, aut verso tergo ad sanctissimum irreuerenter sedere, aut aliquid, quod scandalum generet, aut diuina perturbet officia, facere præsumpserit, pœnam vigintiquinque ducatorum incurret, prǫter alias arbitrio nostro imponendas, & moderandas pœnas, & qui non habebit in ære luet in corpore, aut exilio mulctabitur. Qui vero in Ecclesiis cum mulieribus impudicis, siue etiam honestis colloquiū scurrile habuerit, aut alios inhonestos actus fecerit, vigintiquinque ducatorum pœnam incurrat, & carceris per mensem. Qui in Ecclesiis, vt supra, obscœnis, & inhonestis verbis aut signis vsus fuerit, aut alia fœda colloquia cum personis quibuscunque habuerit, decem aureorum pœna mulctetur, aut alias corporaliter puniatur, Mandamus præterea omnibus, & singulis Cathedralium, Collegiatarum, & Parochialium Ecclesiarum Capitulis, Rectoribus, Vicariis, Sacristis, Ostiariis, & aliis ipsarum custodibus, quatenus præfatos omnes in Ecclesiis delinquentes admoneant, & vt in eis vetita fieri non permittant, vel saltem ipsis Ordinariis, vel Officialibus nostris puniendos deferant, quod si facere neglexerint, pœnam duorum aureorū vice qualibet incurrēt.

Colloquia & confabulationes in Ecclesiis prohibentur domū enim domini decet sanctitudo hinc fit vt à veneratione, & casto cultu templū dicatur Græcè ναός.

Paupertas

Pauperes quoque mendicantes, seu eleemosynas petentes per Ecclesias tempore missarum, prędicationum, aliorumque diuinorum officiorum ire non sinant, sed eos ad valuas Ecclesiarum stare faciant, sub pœna duorum aureorum Capitulis infligenda pro qualibet vice, nisi eos eiici curauerint, & parochis dimidij aurei. Religiosis etiam claustralibus pręcipimus in virtute sanctę obedientię, vt in Ecclesiis suis deputent aliquem, qui tales eiiciat, & si negligentes fuerint, grauissimè ab ordinario corripiantur, quod si illi parere recusauerint, grauissimas pœnas incurrent, & pro qualitate personarum etiam corporaliter punientur arbitrio nostro, siue superiorum.

Sub diuinis non debent pauperes in Ecclesiis Eleemosynas petere.

Et vt in Ecclesiis nihil indecens relinquatur, iidem prouideant, vt capsæ omnes, & deposita seu alia cadauerum conditoria super terram existentia omninò amoueantur, prout alias statutum fuit, & defunctorum corpora in tumbis profundis infra terram collocentur.

Cum verò dierum festorum obseruatio ad Dei cultum maximè pertineat, & in lege diuina præcipiatur, cupientes abusus prauos, qui ex eorum inobseruantia inualuerunt, omninò corrigere, & antiquorum canonum statuta renouantes mandamus, vt omnes Dies dominici, & præcipuè in honorem Dei, Beatæ Mariæ Virginis, Sanctorum Apostolorum feriati, cum omni veneratione obseruentur, & omnes in diebus præfatis ecclesias frequentent, diuinis officiis deuotè intendant, ab omni illicito, & seruili opere abstineant, mercatus non fiant, profanæ negociationes & iudiciorum strepitus conquiescant. Qui vero in diebus præfatis opus aliquod illicitum fecisse deprehensus fuerit; præter diuinam vltionem, & amissionem animalium quibus ad vecturam vtetur, etiam graues pœnas incurret arbitrio nostro, seu Vicarij nostri in vrbe. In aliis autem locis arbitrio ordinariorum, vel aliorum magistratuum, ita vt præuentioni locus sit. Quibus omnibus districtè pręcipimus vt hæc diligenter obseruari procurent, illas etiam festiuitates, quæ iuxta consuetudinem locorum solemniter celebrari consueuerunt, iuxtà laudabilem consuetudinem debita cum reuerentia obseruari faciant, sub pœnis arbitrio ipsorum imponendis, & moderandis.

Religiosa festorum dierum veneratio, in quibus nihil fieri debet quod sanctitatem & pietatem non spiret vt inquit Clemens Rom. lib. 3. c. 42. & lib. 5. c. 10. & lib. 7. c. 31. const. Apostol.

Et vt Simoniacæ prauitatis, labes, prorsus aboleatur constitutiones antecessorum nostrorum contra Simoniacos æditas, & præsertim Pauli II. inuiolabiliter obseruari madamus, & delinquentes tam in sacrorum ordinum receptione, quam in beneficiorum assecutione, statutis etiam inferius pœnis nostra auctoritate affici volumus. Quicunque igitur detestabile crimen Simoniacæ prauitatis commisisse conuictus fuerit in consequendis ordinibus, eo ipso sit ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates Ecclesiasticas simoniacè acquisiuerit, illis sit ipso iure priuatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quæscunque alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium Ecclesiasticum simoniacæ adeptus fuerit, illis similiter sit ipso iure priuatus, & ad fructuum omnium, quos perceperit, restitutionem teneatur, & perpetuo sit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia ecclesiastica. Si quis autem tale crimen pluries commisisse conuictus fuerit, præter supradictas pœnas etiam corporaliter puniatur, & ab ordinibus ecclesiasticis degradatus à fidelium consortio eiiciatur. Qui verò ordines, & beneficia simoniacè contulerint, pœnis à iure statutis puniantur, cuiuscunque gradus, conditionis, dignitatis, etiam si Episcopi, Archiepiscopi, vel maiores fuerint. Caueant præterea quicunque, ne in sacramentorum exhibitione Simoniacum aliquid faciant, alioquin grauissimè puniantur per locorum ordinarios, qui huiusmodi criminis reos cum maxima seueritate coercere procurent, iuxta Concilij Tridentini statuta.

Aduersus Symoniacos habes Concil. Trident. decretum Sess. 24. c. 1 C. de reformat.

Ad abolendum vero nefarium, & execrabile blasphemiæ scelus quod in antiqua lege Deus morte puniri mandat, & imperialibus quoque legibus receptum est, nunc autem propter nimiam Iudicum in puniendo segnitiem, vel potius desuetudinem, supra modum inualuit, Leonis X. prædecessoris nostri in nouissimo Lateranen Concilio statuta inuocantes, Decernimus vt quicunque laicus Deum, & dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam eius genitricem expressè blasphemauerit, pro prima vice pœnam vigintiquinque ducatorum

De Blasphemantium pœnis vide quæ sub Iul. 3. super dicta sunt const.

ducatorum incurrat, pro secunda pœna duplicabitur, pro tertia autem centum ducatos soluet, & ignominia notatus exilio mulctabitur. Qui vero plebeius fuerit, nec erit soluendo, pro prima vice manibus post tergum ligatis ante fores ecclesiæ constituetur per diem integrum, pro secunda fustigabitur per Vrbem, pro tertia lingua ei perforabitur, & mittetur ad triremes. Quicunque clericus in hoc blasphemiæ crimen incurrerit, pro prima vice fructibus vnius anni omnium & quorumcumque beneficiorum suorum pro secunda beneficiis ipsis priuetur, pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus deponatur, & in exilium mittatur. Quòd si clericus nullum obtinuerit beneficium, pœna pecuniaria, vel corporali pro prima vice puniatur, pro secunda carceribus mancipetur, pro tertia verbaliter degradatur, & ad triremes mittatur. Qui reliquos sanctos blasphemauerit, pro qualitate blasphemiæ, atque personæ arbitrio Iudicis puniatur.

De Sodomitarū infando scelere infra dicetur const. Horrendū.

Si quis crimen nefandum contra naturam, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ perpetrauit, Curiæ seculari puniendus tradatur: & si clericus fuerit omnibus ordinibus degradatus simili pœna subiiciatur.

Concubinariorū pœnæ vide Concil. Trident. Sess. 24 c. 8. de reformat.

Monemus præterea omnes locorum ordinarios, & in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipimus, vt statuta Tridentini Concilij contra concubinarios tam clericos quàm laicos edita, districtè faciant obseruari, reddituri Deo, ac nobis, si id omiserint rationem.

Et vt præmissorum delictorum simoniæ, blasphemiæ, ac stupri nefandi notitia facilius habeatur, volumus quòd in singulis casibus non solum per accusationem, & inquisitionem, sed etiam simplicem, & secretam denunciationem procedatur per quoscunque iudices, alias tamen de iure competentes, tam ratione delicti, quam personarum, ita quod inter eos locus sit præuentioni.

Falsorum accusatorum pœnæ, & falsi testes quibus pœnis mulctentur diximus in nostra lectione de iudicibus.

Monemus præterea omnes, & singulos, vt solum Dei timorem præ oculis habentes, & non alia animi praua affectione ducti, culpabiles tantum deferant, innocentes non vexent. Quod si aliqui ex calumnia aliquos denunciasse comperti fuerint, eos ad pœnam talionis teneri volumus, & mandamus.

Mulctæ autem pecuniariæ applicabuntur pro duabus partibus locis piis arbitrio nostro in Vrbe, extrà vero, ordinariorum, pro tertia accusatori, qui delinquentes detulerit.

Principes huius constitutionis effectum procurare & tueri debent.

Mandamus autem Principibus, Comitibus, & Baronibus omnibus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ feudatariis, sub pœna priuationis feudorum, quæ ab ipsa Ecclesia Romana obtinent. Reliquos verò Principes Christianos, & Terrarum Dominos hortamur in domino, & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, vt pro diuini nominis reuerentia, & honore, præmissa omnia in suis dominiis, ac Terris exactissimè seruari faciant, vberrimam ab ipso Deo mercedem tuam bonis operis recepturi.

Clausula derogatoria.

Non obstantibus quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac exemptionibus, priuilegiis, indultis, facultatibus, & literis apostolicis quibusuis capitulis conuentibus, militibus ordinibus, & personis cuiuscunque qualitatis, & conditionis existentibus, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam Motu proprio alia quomodolibet, concessis, approbatis, & innouatis, quibus, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Volumus autem quod præsentium transumptis etiam in præmissis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prælati munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, Kal. Aprilis, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Felicissima regiminis apostolici exordia hic Pontifex à reformatione, tum Vrbi, tum Ecclesiæ vtilissima duxit. Et ita Pontificatum gessit, vt veterum Pontificum pietatem, &

morum sanctitatem referre videretur. Initiò vt refert Surius omnem ambitus vim extinxit in qui vellent obliquo tramite promoueri, qui ve aut amicorum precibus, aut antiqua huius Pontificis necessitudine confisi dignitates temerè postulabant. Vix fuerat summus Pontifex renunciatus in ipso Cardinalium cœtu quidam ex insigni familia petiit Episcopatum quendam. Respondit Pontifex, se quidem illi cupere summoperè gratificari, nec defuturum, si alia in re prodesse ei posset, sed Episcopatum tamen minimè collaturum, quòd ad tantam functionem parùm idoneus esse videretur, non satis literis & eruditione instructus. Cùm autem ille suæ eruditionis testimonium proferret, Ego, inquit Pōtifex, hac in re, quæ mihi satis cognita est, testes minimè requiro. Ita ille in ea petitione repulsam passus est. Porrò ad Cardinales adhuc præsentes conuersus Pontifex, hortatus est, ne quicquam ab ipso peterent, quod vel contra diuinum obsequium, vel contra Concilium Tridentinum, vel contra ordinem & rem Ecclesiæ facere videretur. Addidit etiam, se quidem in rebus licitis & honestis Christianos principes iuuare constituisse: contra verò, si quid præter fas & decorum peterent, nulla se ratione illis daturum.

Vt sol exoriens nebulas & caliginem discutit vt ventus aream purgat, ita nomen ipsum noui Pontificis nebulas dissipat, & scelestissimos virorum ... & vrbem terra illa impurissimorum hominum colluuione purgauit. Pessimè eos habebat quod viderent summum scelerum vindicem imperium assequutum fuisse. De eo sic narrat Surius.

Capta fuit per hos dies nauis longa insignis cuiusdam piratæ, in qua Christiani octoginta captiui vsebantur, qui decem & eo ampliùs annis miserrimam pertulerant seruitutem. Eos, cùm Romam venissent, Pontifex humanissimè accepit, & vestibus atque pecunia donauit. Exemplo integerrimæ vitæ illius permulti ad meliorem frugem se recipiunt, adeò vt etiam ex Iudæis ampliùs centum, doctrina & opibus præstantes, ad Christianam religionem accesserint. Porrò in vsum Catechumenorum emit Pontifex magnificentissimas ædes, quibus etiam suos reditus haud contemnendos attribuit.

Pontificatus initiò Augusto mense morbus periculosus vrbem inuasit, ita vt plurimi cū tota familia decumberent pessimè affecti. Ibi sanè videre erat Pij Pontificis singularem pietatem. Nam singulis misit pecuniam, omnibus decem medicos adhibuit, multáque alia solatia insigni liberalitate impertiuit, adiunctis etiam religiosis viris, qui animorum curam gererent. Dici facilè non queat, quanta iam in Clero & populo cernatur sub hoc Pontifice Romæ morum reformatio: & licèt iam senio affectus sit, attamen ipse vult audire, videre, cognoscere controuersias pleraque omnes: assiduus incumbit precibus, multùm ieiunat, in victu summa vtitur temperantia, quotidiéque rem diuinā facit, quod profectò mirum videri queat in tanta ætate. sed vt ipse quoque fatetur, inter hæc tot tantáque negotia, quibus continenter occupatur, tam prospera aliquandiu vsus est valetudine, vt vix vnquam rectius valuerit.

A piratis redimi curauit nepotem suum exigua quidem pecunia, fortassè Turcis nescientibus quod esset Pontificis nepos. Hunc ad se accitum, non alio habitu videre voluit, quam quo fuerat vsus dum sederet ad remos captiuus, qui vilis erat. Admonuit autem eum sanè grauiter: vt ex anteacta miserrima in ea seruitute vita, disceret ad bonam frugem se recipere, & Deo seruire. Deinde equo & equestri officio, vnde centum aureos annuos habeat, donatum ad suos remisit. Hoc & pleraque alia facilè testantur, quam non sit studiosus cognatos, & propinquos suos ad honores prouehendi.

Solebant adhiberi instrumenta musica, quoties Pontificis & Cardinalium habebatur consistorium. Eam consuetudinem voluit sublatam. Crebro vrbis Ecclesias visitat, & ad Clerum concionatur. Familiam suam magno studio reformat, quod sciat indè exempla manare ad Ecclesiasticos omnes: vt ipsi quoque se suóque ad ipsius exemplum componant. Initiò mensis Octobris familiares suos omnes conuocauit, concionem ad eos habuit, & inter alia, quæ in obseruanda præscripsit, voluit vt singuli suum indicarent nomen, ordinem & sacerdotia. Sacerdotes vt minimùm ter in hebdomada sacrificium faciant, cæteri præsertim diaconi & subdiaconi, saltem quintodecimo die communicent, edixit. Sacris ordinibus initiatos, aut Ecclesiæ prouentus percipientes, habitum iussit ferre clericalem atque consuram, nec vestes habere nisi ex lana simplici absque vllo serico. Turgida fœmoralia pati non vult. Aulicos suos omnes, ne ocio tempus malè perdant, iussit sacræ lectioni, quam ter in hebdomada sacri Palatij Magister habet, interesse. Fiunt etiam in aula prælectiones Philosophicæ. Porrò non paucos suis libros Ecclesiasticorum scriptorum dedit, vt in legendis, dum

Pontificem vicissimè observant, tempus vtiliter transigant. Nihil in suorum moribus, habitu, colloquiis, & tota denique viuendi ratione vitiosum, & quod praui sit exempli, tolerat. Præfecto custodiæ corporis sui mandauit, det operam, vt milites sui tranquillè & sine insolentia viuant.

Impudicas mulieres, publico proposito edicto, ab vrbe expelli iussit. Erant tum Romanorum plerique, qui se vehementer opponerent, dicerentque, si meretrices ab vrbe excluderentur, magnum id Reipub. annui quæstus dispendium allaturum: Pontifex tandem ita eis silentium imposuit, vt asseueraret se cum tota Curia sua aliò migraturum: nisi illa hominum fæx profligaretur. Ita illæ coactæ sunt discedere, interim tamen nonnullæ in vicis ignobilibus ob peiora vitam latè relictæ sunt, cùm priùs in viis publicis & splendidis ædibus magno numero habitarent. Quædam ex iis quæ præ cæteris maiorem infirmis animis tentationum & ruinarum materiam præbituræ videbantur, à tota ditione Ecclesiastica nominatim relegatæ sunt.

Alio quoque edicto vetuit, ne quis ex iis qui Romæ degunt, hospitia publica & caupenas Vrbis conuiuandi & compotandi gratia adeat, nec quisquam in iis ludere sinatur. Eo edicto multa flagitia & peccata resecata sunt, effectumque vt hospitia aduenarum commoditati seruiant. Nebulo quidam obscurus maledico quodam Pasquillo vel famoso carmine Pontificem contumeliosè proscidit. Is tandem comprehensus, & Pontifici oblatus, cùm ab omnibus diceretur seuerissimè plectendus, iussus est à Pontifice carmen suum recitare, tum exponere, cuius vel consilio vel voluntate id scripsisset. Dicente eo se non nisi mali dæmonis id instinctu composuisse, Pontifex respondit: Si tu mihi vt summo Pontifici maledixisses, non ferres impunè. At nunc quia in fratrem Michaelem, in monachum scarponem, in Cardinalem Alexandrinum conuicia iactasti, abi liber quouis. Ego vero humilitatem generis mei, vitæ & habitus, semper & animo retinebo, & libens confitebor, & ero vilis, & abiectus in oculis meis [illegible] facto & parentissimo iniuriarum animis exemplum.

[illegible] ditione accuratissimè edixit, vt itinera à latronibus tuta seruentur: [illegible] pœnam exacturum ab illis, in quorum vicinia id accidisset. [illegible] abiectis Dei benignitate ad fidem sanam Catholicæ Ecclesiæ reuertisse [illegible] Pontifex sensit, mirificè gauisus est, datisque ad illos humanissimis literis hortatus est ad perseuerantiam. Mirum enim in modum lætatur resipiscentia eorum, qui fraude diaboli in [illegible] prolapsi sint. Cognatos suos & consanguineos omnes iussit ab vrbe abscedere, præter nepotem Cardinalem, & alterum in Collegio Germanico literis incumbentem: in quo apparet animus ab omni immoderata erga suos affectione prorsus liber. Cardinalibus quoque grauiter mandauit, vt familiam suam ad morum honestatem informent & à luxu se contineant. Hæc officioso furto decerpsimus è Surio.

Euocauit quandoque ad se Cardinales, qui præsunt inquisitioni, itémque Rotæ auditores, (quod iudicium est in vrbe exactissimum atque præcipuum) reliquosque qui Romæ iudiciis præsunt, doctissimaque oratione hortatus est omnes, vt in exercendis iustitia syncerOS & integros se præbeant: ex meretricibus multæ ad fructuosam resipiscentiam redierunt. Academiam Romanam quam Sapientiam vocant Professorum socordia collapsam & sterilem noua prole fœcundauit. In magistratum iura violantem pœnis publicis animaduertit. Apostatas & religionis professæ habitum mentientes anathemate percussit. Cardinalibus alieno ære in iniuriam creditorum obstrictis parcere noluit. Senectus variis molestiis obsita nunquam Pontificem exhausit, à seruitiis vel piis muneribus tanti honoris pondera non mutarunt onera, vt præclarè illi congratulatus est orator Ducis Ferrariensis hoc præclarissimo virtutum elogio, Nunquam, inquit, tu honores secutus es: sed rectè semper itinere gradientem, & de sola virtute solicitum, & de aliis rebus non laborantem, ipsi te vltro sunt honores consecuti. Nihil te Cardinalatus dignitas immutauit: nisi quod vt tua virtus à pluribus cognosceretur effecit: eandem quam priuatus comitatem atque affabilitatem, eundem cultum, eandem vitæ ac disciplinæ seueritatem retinuisti. Vna erat omnium vox, neminem esse qui maiore libertate sententiam diceret, qui minus ad gratiam loqueretur, qui quæ vera rectaque erant constantiùs aut animosiùs tueretur. Itaque non in sermone tantum, sed in vultu ipso ac nutu tuo magna inesse putabatur auctoritas. Tanto igitur & tam repentino omnium consensu Pontifex renunciatus es, vt si cui fortè adhuc dubium fuerat, hominum ne iudicio, an diuino numine summi Pontifices crearentur, quod tamen nemini vnquam bono dubium fuit, ea tota dubitatio proximis comitiis sublata esse videatur.

De pœnis

IIII.

De pœnis naufragantium bona occupantium.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

CIRCA pastoralis officij nobis, meritis licet imparibus, desuper commissi curam (quantum nobis ex alto permittitur) inuigilantes assiduè ad ea, per quæ singulis erroribus, & excessibus obuiatur, ac personis quibuslibet, præsertim fœmineį sexus virginitatem suam altissimo vouentibus sub Religionis iugo Christo Saluatori in castitatis holocausto famulari affectantibus à semita iustitiæ, & honestatis declinantibus, ne quicquam in eis reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam & diuinam merito possit offendere Maiestatem, opportunè succurritur, libenter intendimus, ac in his nostræ vigilantiæ partes propensius impartimur prout id in domino salubriter expedire conspicimus. Hac igitur perpetuò valitura Constitutione, inhærentes etiam Constitutioni fel. rec. Bonifacij Papæ viij. prædecessoris nostri, quæ incipit, Periculoso, & decretis Concilij Tridentini super clausura Monialium editis auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus, atque perpetuò decernimus, vniuersas & singulas Moniales præsentes, atque futuras cuiuscunque Religionis, Ordinis, vel Militiarum, etiam Hierosolymitanum sint, vel in posterum in quibusuis Monasterijs, siue domibus recipientur, & tacitè, vel expressè Religionem professæ, etiam si Conuersæ, aut quocunque alio nomine appellentur, etiam si ex institutis, vel fundationibus earum Regulæ ad clausuram non teneantur, nec vnquam in earum Monasterijs, seu domibus etiam ab immemorabili tempore ea seruata non fuerit, sub perpetua in suis Monasterijs, seu domibus de cætero debere permanere clausura iuxta formam dictæ Constitutionis fel. rec. Bonifacij Papæ viij. predecessoris nostri, quæ incipit. Periculoso. in sacro Concilio Tridentino approbatæ, & innouatæ, quam nos auctoritate præfata etiam approbamus, & innouamus in omnibus, & per omnia, ac illam districtè obseruari mandamus. Quod si aliquæ Moniales forsan reperiantur, quæ consuetudine etiam immemorabili, aut instituto, vel fundatione regulæ suæ fretæ, animo obstinato huic clausuræ resistant, aut quoque modo reluctentur, Ordinarij vna cum superioribus earum omnibus iuris, & facti remedijs compellant easdem tanquam rebelles, & incorrigibiles ad præcisè subeundam dictam clausuram, & perpetuò obseruandam. Mulieres quoque, quæ Tertiariæ, seu de pœnitentia dicuntur, cuiuscunque fuerint ordinis in congregatione viuentes, si & ipsę professę fuerint, ita vt solemne votum emiserint ad clausurā pręcisè, vt pręmittitur, & ipsę teneantur. Quòd si votum solemne non emiserint, Ordinarij vna cum Superioribus earum hortentur, & persuadere studeant, vt illud emittant & profiteantur, ac post emissionem, & professionem eidem clausurę se subijciant quòd si recusauerint, & aliquę ex eis inuentæ fuerint scandalosè viuere, seuerissimè puniantur. Cæteris autem omnibus sic absque emissione professionis, & clausura viuere omninò volentibus interdicimus, & perpetuo prohibemus, ne in futurum vllam aliam professuram eorum ordinem, Religionem, Congregationem recipiant. Quòd si contra huiusmodi hanc nostram prohibitionem, & decretum aliquas receperint, eas ad sic viuendum omninò inhabiles reddimus, ac illarum quaslibet professiones, & receptiones irritas decernimus, & nullas, prout etiam præsenti decreto irritas facimus, & annullamus. Porrò ne Moniales, vel Tertiariæ prædictæ propter hanc clausuram detrimentum, aut incommodum aliquod in earum necessitatibus maximè impertinentibus ad illarum victum patiantur sed vt eis opportunè consulatur, auctoritate Apostolica præfata statuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus Ordinarijs, & superioribus earum, vt curent colligi fideliū eleemosynas per Conuersas, quæ non sint professæ, vel si professæ fuerint, sint tamen ætatis annorum quadraginta, & in domibus contiguis, extra tamen Monasterium degant, & non ingrediantur clausuram aliarum Monialium, nisi in casibus ex earum Constitutionibus permissis, & de earum domibus exire non possint pro huiusmodi eleemosynis colligendis, nisi de licentia Ordinarij, vel earum Superiorum. Et de cetero nullæ aliæ Conuersæ professæ recipi amplius etiam de consensu suorum Superiorum vel

Clausura monialium sacris canonibus frequentissimè cōmendatur. Bonifacij const. habes in 6. de stat. regul. & Concil. Tridēt. Sess. 24. cap. 5.

Moniales tacitè vel expressè religionem professæ clausura obstringantur.

Receptiones monialium irritæ sunt, nisi summa clausuræ habeatur obligatio.

prælatorum possint. Quòd si aduersus hanc nostram prohibitionem receptæ fuerint, illarum receptio nulla, irrita, & inanis sit prout ex nunc nullam irritam facimus, & annullamus. Quòd si prædicto modo necessitatibus Monialium, & Mulierum Tertiarum prædictarum succurri sufficienter non poterit, mandamus ipsis Ordinariis & superioribus earum, vt ipsi prouideant de aliis personis piis, & Deo deuotis, quæ fidelium eleemosynas colligant, vel alias eo meliori & commodiori modo quo fieri poterit, etiam ex opere manuum ipsarum Monialium, & Mulierum prædictarum arbitrio Ordinariorum, & Superiorum earundem, prout eis congruentius expedire videbitur, prouideatur, & succurratur. Et ne propter Monialium numerum excessiuum clausuræ obseruatio violetur, inhærentes etiam similiter dispositioni dictæ Constitutionis Bonifacij, & Concilij Tridentini decreto, Monialibus prædictis, & illarum Superioribus, & Ordinariis districtè inhibendo præcipimus, & mandamus, ne plures in earum monasteriis recipiant & admittant, siue recipi, & admitti permittant quàm ex propriis redditibus ipsorum Monasteriorũ, vel consuetis eleemosynis commodè sustentari possint. Mandantes propterea in virtute sanctæ obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij & interminatione maledictionis æternæ vniuersis venerabilibus fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis, quatenus in Ciuitatibus, & diœc. propriis nostras publicari faciant, ac in monasteriis monialium sibi ordinario iure subiectis, in his verò quæ ad Roman. mediatè, vel immediatè spectant Ecclesiam, Sedis apostolicæ auctoritate vnà cum superioribus eorundem monasteriorum clausuram, vt præmittitur, quàm primum poterint seruari procurent. Contradictores, atque rebelles per censuram ecclesiasticam apellatione postposita, compescendo, inuocato ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij secularis. Ac, vt hoc tam salutare decretum facilius obseruetur, omnes principes seculares, & alios dominos, & magistratus temporales rogamus, requirimus, & obsecramus per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi, eisdem in remissionem peccatorum iniungentes, quod in præmissis omnibus eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, & aliis monialium Superioribus assistant, ac suum fauorem, & auxilium præstent, ac impedientes pœnis etiam temporalibus afficiant. Præmissis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus etiam per sedem Apostolicam approbatis, & confirmatis, priuilegiis quoque indultis, literis Apostolicis etiam in fundatione, & institutione eisdem monasteriis, vel domibus, & monialibus sub quibuscunque verborum formis, & clausulis irritantibus, & aliis decretis quibuslibet concessis, confirmatis ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro sufficienter expressis, quo ad effectum validitatis nostræ constitutionis tantùm derogamus, contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, aut suspendi non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressã, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinarij locorum quo ad alia nullam sibi credant iurisdictionem, vel potestatem aliquatenus eis attributam. Volumus autem, quod præsentes literæ ad valuas Basilicæ beati Pauli apostolorum principis, & in Cancellaria nostra, ac acie campi Floræ publicentur, & inter Constitutiones extrauagantes perpetuò valituras conscribantur. Et, quia difficile foret præsentes ad singula quæcunque loca deferri, Volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis eadem fides vbicunque habeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c Si quis autem &c. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis M.D.LXVI. quarto Kal. Iunij Pontificatus nostri anno primo.

Decreto monialiũ numero præficiendo quod sacra Tridentina Synodus sanciuit id certè diligenter obseruari debet, ne vnquam ab illa regula discedatur, nisi fortasse insignem aliquam bonorum accessionem fieri contingat. Tunc enim bonorũ aucta vel diminuta portione numerum etiam monialiũ minui vel augeri conueniens erit.

Monialium commendationem ex institutis antiquitate & reuerentia extulit Augustinus

nus libro de bono Virginali: Quippe inquit nulla Virgo sacrata nascitur, nec est hoc proles carnis & sanguinis. Si harum quaeritur mater, ecclesia est. Non parit Virgines sacras, nisi virgo sacra. Virgo illa, quae desponsata est vni viro, castã exhiberi Christo, vt scribit Polydorus de inuentoribus rerum lib. 4. ca. 10. Vbi dicit Apostolos primo, deinde Pontifices, exemplo Vestalium Virginum, introduxisse foeminarum religionem, vt vterque sexus domino in castitate famularetur, & in collegiũ coiuere, ac sanctissimis institutis à patribus acceptis, vitam Virginitate dignam agere coeperunt. Nam Mathaeus Apostolus in Aethiopia, cui ea prouincia obtigit, posteaquam Regem (vt in eius vita legitur) cum vxore & toto Regno ad fidem conuerterat, item illius filium à morte suscitauerat, filiam postremò Virginem nomine Iphigeniã sacro velamine consecrasse dicitur. Ex quo apparet, iam tunc coepisse foeminas per hunc modum Deo dicari. Sunt tamen qui tradant. (quae cum Hieronymo familiaritatem habuit) primam foeminarum ausam esse, id institutum Romae profiteri. Alij asserunt, Helenam, Constantini matrem Virgines sacras primitus legisse, quae publico stipendio nutrirentur, seu quae puritate vitae [illegible] precibus indesinenter laudem Dei praedicarent. Haec Polydorus, vbi plura alia de constitutis summorum Pontificum circa praedictam religionem.

Cum ergò tantus sit virgineae laureae decor, & monialium excellentissimum institutum soleat blanditiis & illecebris mundi vndique obsidi, proinde cautum est sacris canonibus, ne hominibus ad eas ingressus liberè pateat, néve illis egressus ad compita, ad spectacula permittatur. Haec libertas peperit tragicas querelas, & infestissima sacrilegia. Multae fallaci carnis illicio seductae ad apostasiam ad Veneres amplexus sese dederunt, cum excucullatis monachis, aut aliis turpissimis impostoribus. In eos qui Moniales violant statutae sunt iure Caesareo poenae. Venus enim cum Moniale commissa punitur poena capitis, vt est text. in §. poen. in auth. de sanct. Episc. Iure diuino atque in foro conscientiae excõmunicatur Sacrilegus ille Monialem violans excõmunicatur & è Christianorum consortio depellitur, nisi in mortis articulo absoluitur. c. impudicas de c. Virginibus 27. q. 1. Quod si haec parum valent libidinosis istis lenonibus? Si haec parum prosunt impudicis istis meretricibus qui sacrum virginitatis votũ mentiuntur eos Ethnica exempla moueant. Olim Vestales, quae ad tempus Diis virginitatem vouerant, virgis caedebantur ad necem vsque: deinde lege sancitum est, viuas defodi, auctor est Dionysius Halicar. lib. 1. antiq. Rom. & Pomponius Laetus de sacerdotiis Romanorũ, vbi de Vestalibus agens sic scribit, Vestalem ob incestum poenas hoc modo luisse. Vinctae efferebantur in sandapila per medium forum vsque ad portam Collinam, ibi tumulus impudicarum Vestalium inter muros eminet, in quo est parua cauerna subterranea, ad quam per foramen scalis descenditur, in qua est stratus lectulus & lucerna ardens, & panis, lac, oleum ne fame intereat. Deponitur haec Vestalis, & capite velato in supplicium ducitur. Pontifex cum arcana quadam pronuntiauit, cum sacerdotibus terga vertit, & statim Vestalis in cauernam demittitur, inde fossa tellure repletur, vsque ad operculum ea die silentium & moestitia in tota vrbe est. Haec ille. & alia de his plura Alex. ab Alex. lib. 5. dierum Genialium c. 12. ad fin. quibus accedit Plutarchus in problemate 69. qui rationem reddit multiplicem, cur viuae defoderentur, hodie verò moniales quae se corrumpi patiuntur, ea poena plectuntur, vt perpetuo carceri includantur cap. impudicas. 27. q. 1.

Huic ergo periculo obuiam itum est Concilio Tridentino placitis quibus seriò cauetur ne licentiore gressu moniales audeant claustra septa, ne monasterij egredi. Egressum enim talem comitantur semper luctus querimonia & scandala. Solet enim muliebre genus credulum nimis per frequentes huiusmodi circuitus lasciuias deambulationes facillimè decipi.

Vt ab illecebris Virgines Deo sacrae omninò abdicentur iubet Pontifex vt nunquam illis limen Monasterij egredi liceat vtque vaga & licentioris gressus includantur de hac clausura monialium pulchrè scripsit Franciscus Bonhomius Episcopus Vercellanus. Quod si apud Ethnicos virginum tanta fuit cura quanto maior debet esse earum quae Deo Virginitatem deuouere ne infando incestu, & sacrilegio adulterentur. Refert Plutarchus Phidiam Atheniensem statuarum clarissimum propudiosam Venerem ita finxisse vt pedibus testudinem calcaret tacitè significans domi manendum silendumque. Idem narrat AEgyptiis hunc morem fuisse vt nuptae sandaliis non vterentur ne videlicet domo vnquam prodirent. Quid agendum est his quae Christo nupserunt? Marcella Romana Matrona miserat Hieronymo & Paulae filiaeque eius Eustochio Xenola, nempe carcos, calices, sellam, ea Hieronymus allegoricè interpretatur. Sellam interpretatur vt foras pedes virgo non moueat. Idem serio & frequenter hanc cantilenam de custodia sanctimonialis decantat, vbique frequentius monet, quam vt

cellarum suarum secretis tegantur. Sic enim scribit ad Eustochium. Itaque obtestor te coram Deo, & Christo Iesu, & electis angelis eius: ne vasa templi Domini, quæ solis sacerdotibus videre concessum est, facilè in publicum proferas: ne sacrarium Dei quisquam profanus aspiciat. Oza autem quum non licebat tangere attingens, subita morte prostratus est. Neque enim vas aureum, & argenteum tam charum Deo fuit, quàm templum corporis virginalis. Præcessit vmbra nunc veritas est. Ezechias thesaurum Dei monstrat Assyriis: sed Assyrij non debuerunt videre, quod cuperent. Scribit quoque Tertullianus ad Christianas mulieres quas à publico deterret: & quando illis fas sit in publico conspici, item docet: Quæ autem vobis causa est structius prodeundi, cum remotæ sitis ab his quæ ad alios indigent. Nam nec templa circuitis, nec spectacula postulatis nec festos dies Gentilium nostis. Propter ipsum enim conuentum, & mutuum videre ac videri omnes pompæ in publicum proferuntur, aut luxuria negotientur, aut gloria insolescat. Vobis autem nulla procedendi causa non tetrica. Aut imbecillis aliquis ex fratribus visitandus, aut sacrificium affertur, aut Dei verbum administratur. Quodvis horum grauitatis & sanctitatis negotium est. Quod si maximè necesse sit vt foras eundum sit virginibus, nunquam tamen Hieronymus illis permittit, vt sola aliqua eat, sed vna omnes. Quæ viuunt in monasterio, inquit, & quarum simul magnus est numerus, nunquam solæ nunquam sine matre procedant. De agmine columbarum, crebro accipiter vnam separat, quam statim inuadat & laceret, cuius carnibus & cruore saturetur. Morbidæ oues suum relinquunt gregem, & luporum faucibus deuorantur. Quales verò comites secum habere debeat honesta mulier in publicum prodiens, scribit his verbis Hieronymus. Habeto tecum viduarum virginum choros, habeto tui sexus solatia. Ex ancillarum quoque moribus dominæ indicantur. Certè cum tecum sancta mater, & lateri tuo amita hæreat virgo perpetua, non debes periculosè externorum consortia quærere, in tuorum societate secura.

Quomodo autem clausura Monialium curari debeat, egregiè docet idem Episcopus Vercellanus elegantissimo ordine, in quo primum monasterij rationem habet, deinde quibus personis illud, vel ingredi, vel habitare liceat aperit, de his autem nihil dicam cùm pro locorum consuetudine, vel variari, vel infirmari contingat, vbi vel necessitas, vel vtilitas suadet. Ædificij tantum selectiorem Archetypum referimus, ad cuius instar omnia cœnobia virginum instruantur.

Vnaquaque monialium Ecclesia, quæ in posterum fit, ad hanc, quæ infra describitur, formam construatur, quæ verò constructæ iam sunt, ad illam, quo ad eius fieri potest, proximè reducantur, nullo enim pacto diutiùs ferendum videtur, interiorem monialium Ecclesiam, vbi illæ diuina recitant, atque vnde Sanctissimum Sacramentum, cum in Missa eleuatur spectantes adorant, in exterioris Ecclesiæ finibus, quanquam à superiori parte, sitam esse, neque aliter, quàm tabulato distinctam, quæ quidem ex re plura, quàm quæ nunc referrè oporteat, oriuntur incommoda, rectæ clausuræ rationi aduersantia.

Ecclesia igitur vnica tantum naui constabit, eius longitudinis, quæ transuerso pariete diuisa, & exteriori etiam pro monialium frequentia sufficiat.

In pariete intermedio, quo exterior ab interiore Ecclesia diuiditur, fenestra sit, vnde moniales sacerdotem celebrantem audiant, sacratissimámque hostiam, cum eleuatur, spectent adorénque, ab altaris superficie altè cubitum vnum, & vncias quatuor extructa.

Altitudinis autem duorum circiter cubitorum.

Duobus calathris ferreis, inter se quinque circiter vncias distantibus, muniatur.

Quæ calathra singula ita frequentibus virgis compacta sint, vt vna ab altera non ampliùs, quàm vnciam cum dimidia distet, atque inter se ita diuersis foraminibus inserta sint vt à suo quoque loco amoueri diuellíve non possint.

Valua autem ab interiori parte sera, & claue, quæ ab ipsa tantum monasterij præfecta seruetur, muniantur.

Vbi fenestra est ab altaris, vel Ecclesiæ latere, omni ratione curetur, vt illa obstructa alia super altari construatur.

Si qua præterea fenestra vlla, ostiúve, rota, fenestella, vel rimula, per quas è monasterio in Ecclesiam, aut etiam sacristiam aspectus, vel auditus pateat, aut etiam aqua in lauachrum ad abluendas manus infundatur, omnes statim obstruantur, atque obturentur omninò.

Interior autem monialium Ecclesia pauimentum ab omni parte æquale habeat, sine vlla etiam ad altare ipsum gradu, nisi vbi ad fenestellam communionis ascenditur.

Humiliúsque omninò exteriori altaris pauimento cubito saltem vno: aut etiam, si patiatur

tiatur situs, vno cum dimidio.

Chori sedes, vbi nondum extructæ sint, quæ omnes moniales commodè capiant, congruo fabrili opere conficiantur quamprimum, ac lectoralia item, quæ in medio choro collocentur. Ecclesiæ interiori adiungatur campanarum turris, quæ humilior quidem aliis, ac depressior multò esse debet, vt ex ea neque ostium, neque fenestra vlla, ac ne rimulæ quidem extra monasterium, neque in Ecclesiam, aut etiam Sacristiam vlla ex parte prospectus sit. Foramina, vnde funes campanarum ducendi sunt, exigua sint omnino, neque paulò, quam necesse sit, latiora. In fornice ipso, ex quo primum tabulatum constare debet, ostiolum sit, licet, per quod ad summam turrim, cum oportuerit, ostendatur, sed bina pessulis ac clauibus diuersis clausum perpetuò sit, quas claues perfecta item: & confessarius asseruent.

Fenestellæ ad vsum audiendi confessiones in medio parietis inter monasterium monialium, & confessarij domicilium interiecti construatur, quæ decem vncias alta, & duo circiter lata, clathris ferreis, & lamina minutis foraminibus perforata, telaque præterea nigra adiecta, ita sit munita, vt aperiri nunquam possit, sed neque etiam vlla ex parte dimoueri.

Collocutionis autem locus, siue, vt vocant, parlatorium, propè monasterij ianuam extruatur in quo fenestra nulla sit, quæ ab interiore monasterij parte quauis ratione lumen recipiat: neque etiam intrinsecus ab exteriori. Fenestræ autem ipsæ collocutionum clathris ferreis duplicibus in pariete firmiter infixis munitæ sint, quinque minimum vncias vno ac altero distantibus. Clathra verò singula inter se vnciam cum dimidia, atque ita alternis foraminibus inuicem infixa, & compacta, vt nulla ex parte dimoueri possint. Lamina quoque ferrea ad clathrum inferiùs adiiciatur, & parieti firmiter agglutinetur, cum foraminibus vnciam vnam inuicem distantibus, eiúsque magnitudinis; quæ ciceris granum vix capere possit. Hæc præterea lamina tela nigri coloris, telari instrumento clauiculis affixa obducatur, vt ne per foramina illa spectari liceat, at verò, vt aperiri interdum possit, in medio laminæ fenestellinia extruatur, quæ vncias octo vndique latè pateat, licet: sera tamen, & claue obseretur. Aperiri nulli possit, præterquam monialium parentibus, fratribus, fratrúmque vxoribus, & fratrum item, vel sororum filiis, at ne iis etiam quidem, cum dies festi, aut ieiuniorum, aut communionis incidunt, nec vero præsertim aduentus, & quadragesimæ tempore. Tunc siquidem nullum ad colloquendum, nisi necessitatis causa, admitti volumus, ac iubemus. In hospitio, aut forestiria, vt aiunt, loco fenestra nulla prorsus sit, neque rota, neque foramen aliquod, vnde aspectus, vel auditus in monasterium pateat. Cùm autem necessitatis causa alicui dandus erit cibus, per communem rotam expendatur.

Tecta verò omnia, tam hospitij, quàm parlatorij, & domicilij sacerdotis Confessarij, alteriúsve cuiusque ædificij extra Monasterium constructi omni ratione curetur, vt à Monasterij ipsius tectis omnino seiuncta sint. At illud omninò præcipimus, vt loca omnia supradicta ab omnibus Monasterij locis, pariete saltem intermedio vsque ad tectum, ducto, recta disiungantur. Fenestræ ampliores quæ in atrio cubiculari, vel, vt aiunt, in dormitorio sint, altæ à pauimento sex, aut septem cubitos emineant.

Horti verò ac viridaria nimis ampla, quæ quotidiano virorum labore indigent, ad congruam magnitudinem redigantur: tum vt clausuræ leges arctiùs, ac seueriùs seruentur, tum vt minori monialium impensa parietes, quos vbique altius tolli oportet, reficiantur, & extruantur.

Ianuæ, ostiáve in vnoquoque Monasterio nec plura, quàm duo sint, quorum vnum pro vehiculis, ac iumentis necessario introducendis, alterum pro reliquis necessitatibus communiter asseruiat, quod auditorij ostium dicitur. Ianuæ vero omnes hospitij, & parlatorij sub primum noctis crepusculum omninò obseratæ sint, alioquin iis, quorum culpa id serius acciderit, grauiter ab ordinario plectantur.

Omnes autem qui ex necessitatis vel officij ratione monasterium ingrediuntur, cum nulla moniali collocantur nisi cùm monasterij præfecta. De his quæ ad cultum & integritatem morum pertinent plura colloqui, non fere animus, at his addi uelim silentiū. Est murmur impium quod audit Dominus est & tacitum gratúmque murmur quo non desinunt gemere. Hic sileant affectus carnis, sed audiantur gemitus Spiritus. Sacras Virgines non terreat ætas tenera, sexus fragilis corpusculi, imbecillitas, sathanæ potestas, omnia possunt in eo qui elegit infirma mundi, vt confunderet fortia, elegit stulta vt pudefaceret sapientes. Non est quod metuat pusillus grex quoniam qui eum tuendum suscepit, vicit mundum. De clausura Monialium vide latiùs Oeconomiam Canonicam. 3. Class. cap. 3.

V.

De clausura Monialium cuiuscunque ordinis & religionis.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

Locorum Maritimorum incolæ bona naufragantium sitientes & naues mercibus ditissimas locupletas diripientes vbi procellis & irato cælo periclitantur his pœnis mulctantur.

CVM nobis nuper ex parte Dilecti filij Martini de Ayala Romæ cõmorantis, Consulis protectoris & defensoris ac generalis procuratoris in rebus Maritimis & Mercantilibus, Nation. Hispanorum, Neapolitanorum & Seuulorum, Mediolanensium cæterorumq; subditorum Charissimi in Christo filij nostri Philippi Hispaniarum ac vtriusque Siciliæ, &c. Regis Catholici in alma Vrbe nostra ac Ripis, & portibus, Terrarum & locorum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subiectorum expositum fuerit non sine maxima nostra displicentia, quòd retroactis temporibus cum maximo damno, & periculo miserorum nautarum, & mercium cõductorum naues & nauigia diuersis mercibus onusta, propter Maris infortunium, & in dictis portibus, fugamque ab infidelibus, & aliis inimicis arreptam, aliosvé inopinatos casus ob quos nonnulli naues, & nauilia deseruerunt, & ab eorundem inimicorum conatibus euasi fuerunt, eorumque personas nauibus, & mercibus in eis cõductis omissis, in terra aliique periti in mari saluas effecerunt naufragia passi fuerunt in portibus, plagiis, & ripis locorum maritimorum prædictæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ non sine maximo damno patronorum nauilium, & nauium prædictarum ac mercium conductarum, & detrimento Terrarum & locorum dictæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ad quæ prædictæ naues & nauilia cum suis mercibus sæpissime tendebant, ibidem in beneficio, & abundantia ipsarum terrarum exponenda erant, & quod occurrentibus ad loca prædicta nautis, & conductoribus mercium præfatarum pro salute eorum necnon nauium & mercium ipsarum nanciscenda, existimantes se securos esse expectan. inter Christianos & amicos consequi opem & fauorem fratrum amicabilem, prout ratio & æquitas id postulant, officiales non solùm penes eos non repererunt auxilium præfatum, quinimo maius impedimentum, quia contra omne ius diuinum & humanum addẽdo damno, & afflictis afflictionem, cum maxima Dei, & nostra, ac proximi offensa, ab eisdem habitatoribus & officialibus terrarum præfatarum damnum & tribulatio illata fuit etiam cum minis, & comminationibus, & illi naufragantes ab eisdem eorum bonis, & mercibus, quas domino permittente à tali infortunio liberarunt, & liberabant, animo diabolico, & peruerso priuati fuerunt, dicta bona, & merces occupando, & detinendo ac si essẽt infidelium, Barones dominique temporales & ecclesiastici officiales talium locorum sub prætextu naufragij, & specie prætentionis, ac directi iuris illa ad se spectare, & pertinere asserebant, vsurpando dictas naues, & nauilia mercesque qua auferunt à propriis patronis in scandalosum, peruersum, & iniquum exemplum, quod non solum repugnat religioni Christianæ præsertim in Terris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ huiusmodi, quæ omnes ad se venientes benignè amplectitur, verum etiam contra omem humanam & ciuilem legem & iuris æquitatem mentemque nostram, quæ est vt omnes Christifideles qui in dictis Terris S.R.E. contractabunt sint patroni suorum bonorum, de illisque possint liberè disponere, sintque bene, & amicabiliter tractati & non debeant modo aliquo vexari nec molestari. Quapropter nos prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo, volentes præmissis occurrere, damnisque & scandalis ne veniant quantum possumus obuiare, Motu simili, &c. Auctoritate Apostolica, & de certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine ad perpetuam rei memoriam statuimus, & ordinamus, firmiterque & inuiolabiliter obseruari mandamus in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis, necnon decem millium ducatorum auri largorum Cameræ Apostolicæ applicandorum pœnis, quatenus in Vrbe Roma, suisque portibus & ripis, ac Ciuitate Anconitana, aliisque omnibus, & singulis ciuitatibus terris castris, ripis, portibus, & plagiis tam versus Adriaticum quam Mediterraneum Mare dictæ S.R.E. mediatè vel immediatè subiectis, & etiam prælatorum, dominorumque temporalium & Baronum dictarum, terrãrum, in quibus est commercium Maritimum, persona aliqua cuiuscunque gradus ecclesiastici, vel sæcularis communiter vel diuisim officialis, aut priuatus, & præsertim Ostien. & Portuen.

Iuri non solum diuino sed humano & naturali absonissimum est alienæ calamitati calamitatem addere & in alterius detrimentum locupletari.

Episcoporum

Episcoporum & quorumcunque aliorum Cardinalatus honore fulgen. desuper non audeat vel præsumat aut permittat præbere impedimentum, aut genus aliquod molestiæ præstare dictis nautis, & mercium conductoribus subditis prædicto Regi Catholico, & aliis quibuscunque, & cuiuscunque nationis qui cum bono, & iniquo tempore infortunium aut naufragium patiatur in dictis Ripis vel prope Ripas, aut intra mare seu in aliqua parte illius, aut partibus, seu plagiis (quod Deus auertat) aut quouis alio voluntario, necessitato, infortunato, aut pacifico modo eos inibi applicare contingat in quamcunque Ripam, portum aut plagiam dicta tum Terracum S.R.E. huiusmodi, quinimo illi fauore, & ope gratiose recipiantur & benigne tractentur, restituendo, & restitui faciendo res, & bona eorum in talibus nauibus conducta si ea per aliquam, vel aliquos detineri, & occupari contingat, & in posterum occupabuntur, & detinebuntur, libere absque eo quod eos ad soluendum iura aut aliquid aliud cogant & compellant, ad effectum vt stante huiusmodi bona comportatione eorum querelæ cessent, & illi libentiori animo conducant ad loca præfata se, & eorum merces. Et licet alias fel. rec. Paulus Papa III. & Iulius etiam tertius prædecessores nostri per eorum Motus proprios & literas in forma breuis, vel alias concesserant dicto Martino Consuli auctoritatem recuperandi, & libere recipiendi nauilia, naues, & merces naufragium passas, dictis subditis nostris, & illas propriis patronis restituendi, & restitui faciendi ab illis personis illa occupantibus, propterea approbando, & confirmando dictum breue, & Motus proprios, omnesque alias patentes, & concessiones tam Apostolicas quam Regias quomodolibet emanatas & concessas, ac in illis contenta & inde secuta quæcunque, illis in suo robore permanentibus, & quæ sub dictis pœnis inuiolabiliter obseruari mandamus, ipsum Martinum in naufragiis commissarium generalem deputamus, non obstan. quacunque concessione, ordinatione, decreto in contrarium forsan emanato, quacunque via & modo & ad instantiam quarumuis personarum aut personarum cuiuscunque status, gradus, & conditionis existen. quarum tenores pro plene & sufficienter expressis haberi volumus, ac si de verbo ad verbum inserti essent, quibus expresse derogamus, per præsentes concedimus, & impartimur facultatem, & auctoritatem dicto Martino Consuli, vt ipse tanquam talis Consul, & protector ac generalis procurator, & defensor nationum præfatarum repræsentando personas interesse habentes in talibus nauilis, nauibus, & mercibus, & tanquam persona legitima possit pro se suosque ministros in societate dictorum patronorum præsentibus aut illis absentibus etiam ipsi patroni in absentia dicti Martini Consulis suorumue ministrorum & deputatorum coniunctim, vel diuisim possint exigere, recuperare nauilia, naues, ac merces præfatas naufragium passas siue directas in mari aut extra mare aut in aliqua illius parte, partibusque & plagiis atque Ripis, aliquoque quouis loco vbi reperientur. Et quia euenire solet quod tales naues & nauilia ac merces in eis conductæ non sunt propriæ aut patronorum talia nauilia conducentium, seu patronantium, aut ea assecurantes interessati sunt, volumus etiam quod si patroni & nautæ seu aliæ personæ saluas effecerint aut recuperauerint dictas merces vel earum partem seu nauilia præfata, nō possint modo aliquo de eis disponere absque nutu & voluntate dicti Martini Consulis, qui solerter inquirere debeat de mercibus saluis, & perditis, vsque quo veritatem omnino comperiat, ad hoc ne sub prætextu naufragii aut protectionis mercium in mare interesse habentes modo aliquo damnificati aut defraudati seu suis priuati existant. Et insuper, quod omnes, & singuli quarumcumque generis patroni debeant & teneantur cum omni diligentia saluare, & custodire bona quæcunque per eos conducta & naufragantia, neque illa tamquam perdita dimittere, sed ipsum Consulem pro opportuno remedio certiorare in beneficium, & saluationem ipsorum bonorum naufragantium, ita quod ipsis patronis siue nautis deficientibus in aliquo præmissorum naufragia huiusmodi & quæcunque, & exinde prouenientia ipsorum patronorum culpæ imputentur, & ad interesse ac damna teneantur, Ac si contingat ab aliqua persona seu personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existen. & nostram monitionem huiusmodi ignoran. in toto, vel in parte detinere merces, res, & bona aliqua in eis conducta fur-

In eos qui naufragantium bona ditantur similem superius habes constitutionem sub Iulio 3.

Pœna à Pio V. Pontifice constituta in impedientes naufragium patientes aut bona naufragantiū occupantes constituta quæ confirmatur in Bulla cœnæ Domini.

Recuperatio bonoris naufragio dissipatorum.

Qui illa recuperat bona naufragantia quomodo de illis disponere possint.

 tiue,

tiuè, & coactè vel prætextu prætentionis naufragii vel alio quocunque modo, eadem nihilominus dictus Martinus Consul recipere, exigere, & recuperare, & a detinentibus personis illa dictis patronis ad quod ea de iure spectant, & pertinent restitui facere absque aliqua exactione seu detractione prætextu dictæ prætentionis aut alio quæsito colore, seu solutione aliquibus personis ecclesiasticis vel sæcularibus, Baronibus, Comitibus, aut Triremium Capitaneis, Castellanis, Gubernatoribus, Commissarijs, seu cuicunque alteri cuiuscunque conditionis præeminentiæ, & status sit, facienda, Cui Consuli compellendi, & restitui, ac castigari faciendi tales vsurpatores, & detentores plenam & liberam facultatem, & auctoritatem concedimus. Quibus personis expressè in virtute sanctæ, & sub pœnis præfatis mandamus, quatenus dimittant, & sinant præfatos patronos nauium, & naulium nationum præfatarum, & quarumcunque aliarum, eorum Consulem, & Ministrum seu ministros illa omnia recuperare, & alias de eorum nauibus, nauilijs, mercibus, & bonis conductis etiam derelictis, & iis tam per mare vagantibus quam prope terram, & in Ripa consistentibus liberè disponere absque aliqua molestia, vel impedimento illis directè vel indirectè præstan. nec debeant se intromittere in dictis rebus naufragatis, nec naufragio præfato, nisi in eo ad quod per dictos patronos, Consulem & Ministrum erunt requisiti, & vocati pro eorum ope, & fauore, nec sub aliquo prætextu, vel colore dicto Martino Consuli, aut eius Ministris seu deputatis præfatis in libero exercitio sui officii generalis consulatus, & commissariatus huiusmodi, & ad illud spectan. aliusque supradictis aliquod impedimentum, molestiam, aut perturbationem præstent, seu præstari permittant, quinimmo ei, & eis omne auxilium, & fauorem in præmissis, & circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna ad quæ præfati nostri subditi quotiescunque pro parte dictorum Consulis ac Ministrorum in licitis, & honestis erũt requisiti præstare teneantur, quibus eis videlicet, qui à dicto Martino Consule, & Ministris vocati erunt ad recuperationem adiuuauerint, per dictum Consulem ex pensis rerum liberatarum in quarum beneficium, elaborauerint in laboris subsidium dabitur quod iustum, & honestum erit iuxtà meritum illorum qui in saluandis huiusmodi rebus, & bonis interuenerint, licet fraternitatis charitas in talibus calamitosis euentibus eos ad id obliget atque cogat. Et vt Christi fideles ad premissa alliciantur, aut naufragium huiusmodi patientibus ab eis propitiora subsidia prębeantur, omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, qui auxiliũ, consilium, & fauorem naufragium patientibus in reparatione, & conseruatione suorum bonorum pręstiterint, decem annos & totidem quadragenas de iniunctis eis pęnitentiis in Domino relaxamus, Mandantes dictis nostris subditis tam Ciuitatis Vetulæ, & Ostiæ, Porti, & Neptuni, ac Pilottis illarum, ac etiam Anconæ, ac habitatoribus omnium Terrarum Riparum, portuum, & plagiarum necnon patronis, & nautis nauium, nauiliorum, Triremium, biremiũmque Capitaneis, & Barcharum conductoribus, & piscatoribus, ac aliis quibuscunque personis existentibus, & habitantibus in aut prope vel vbi talia naufragia accidere contingat, sub pœna solutionis tanti quanti bona naufragata valuerint, & quæ ob defectum adiutorij amitterentur quatenus illico postquam à patrono Consule aut deputatis vocati fuerint, occurrant, & festinanter accedant cum eorum Barchis ac Triremibus, & biremibus, ad adiuuandum, & saluandum ea omni cum diligentia, ac si eorum propria essent, solutis tamen eis pro eorum labore expensis mercium conductarum, & rerum saluatarum his, quæ consuli videbitur prout labor eorum exegerit, & non possint petere nec petant aliquid aliud, nec quartam nec partem, nec ius aliquod rerum saluatarum præter supradicta, Concessione, statuto, consuetudine, ordinatione, vsu, & quibusuis aliis minime obstantibus penitus cassamus, & suffragari nolumus. Volumus autem quod in locis seu territoriis vbi naufragium præfatum eueniet, Dominus, vel Domini, aut Communitas talis loci teneantur consignare in manibus nostræ iustitiæ, & Ministrorum illius latronem, seu latrones vsurpatorem, seu vsurpatores, detentorum, seu detentores huiusmodi rerum naufragatarum, alias teneantur soluere totum damnum, & expensas in tali naufragio aut illas dependen. passa, seu patienda, ac passas, & seu patiendas, Et si aliquid forsan

Præcepit Pontifex omnibus suppetias præbere Consuli ad recuperationem horum bonorum delegato.

Indulgentiæ largiuntur auxiliantibus.

Domini locorũ in quibus naufragia fiunt debent citius opitulari naufragantibus.

Antequam bona naufragij dilapidentur Iudices Comites Barones & Domini locorum reos debent prosequi.

forsan occurrerit super præmissis quod dictus Consul non possit accommodare, & concludere, recurratur ad nos, & seu dilectum filium Vitellotium Camerarium nostrum & S.R.E. quem & nullum alium illud decidere, & finire posse volumus, etiam cum facultate, & auctoritate amplissimè puniendi, & castigandi quoscunque latrones & prædatores, etiam vsque ad pœnam capitalem, Volentes etiam per præsentes præfatum Cardinalem Camerarium merum, & verum iudicem, & executorem in causis Maritimis naufragiorum, & etiam quorumcunque assecurationum super quibus lis & controuersia aliqua inter quoscunque euenire posset, ex causa tamen dictorum naufragiorum, cum opportuna auocatione à quibuscunque iudicibus, non tamen Romanæ Curiæ fore, & esse debere, necnon auctoritate præfata concedendo dicto Consuli eiúsque deputatis prout concedimus eisdem, vt pro ipsorum securitate, & defensione cuiuscunque generis arma tam offensiua, quàm defensiua, in toto Dominio, & per totum Dominium Ecclesiasticum scilicet in omnibus terris, & locis Maritimis, & mari conuicinis per quindecim milliaria à terra distantibus liberè, & licitè portare possint, & valeant quibuscunque bannis editis seu edendis, & aliis quibuscunque Apostolicis constitutionibus & ordinationibus non obstant. Et nihilominus pro obseruatione præmissorum motu, & scientia nostris præfatis præcipiendo mandamus Dilecto filio Vitellotio Camerario nostro, necnon Clericis præsiden. Cameræ Apostolicæ, ac prælatis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, necnon vniuersis, & singulis tam Almæ Vrbis quàm aliarum quarumcunque S.R.E. mediatè, vel immediatè subiectarum Prouinciarum Terrarum, & locorum, Vicelegatis, Gubernatoribus, Locaten. Potestatibus, Iudicibus, & aliis quouis nomine nuncupatis iusdicentibus, & iustitiæ ministris, necnon Illustribus & Mag. viris Dominis Ducibus, Marchionibus, & Baronibus, Domicellis, Nobilibus, Castellanis, Triremiúmque Ducibus & Capitaneis, ac quorumcunque locorum Communitatibus seu vniuersitatibus omnibúsque & singulis aliis particularibus personis, ad quos quomodolibet spectat, seu in futurũ spectabit, seu spectare poterit, & Sanctę Romanę Ecclesię prędictę mediatè, vel immediatè subiectis, quatenus prꝗmissa omnia, & singula inuiolabiliter obseruent, & obseruari faciant, & sub pœnis, & censuris antédictis, necnon rebellionis, & priuationis omnium, & singulorum bonorum, seu officiorum, ac confiscationis, & publicationis quorumcunque bonorum per eos, & ipsorum quemlibet obtentorum incurrendique in crimine læsæ maiestatis. Contradictores &c. cum amplissima facultate, & auctoritate dictos raptores, grassatores, & deprædatores & latrones, in fragranti crimine, seu delicto repertos puniendi, & castigandi, ad effectum, vt huiusmodi iustis querelis cessantibus, dict. mercatores, & nautę eo libentiùs cum suis nauigiis, nauibus, & mercibus ad Vrbem ipsam loca que prædicta, Sanctę Romanę Ecclesię prędictę securius, & tutius accedant. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, necnon statutis, & consuetudinibus, etiam municipalibus quarumcunque terrarum, & locorum in contrarium forsan editis, ac priuilegiis, indultis, & literis Apostolicis quibusuis personis, necnon ciuitatibus, oppidis, locis, castris portibus, Maritimis, sub quibuscunque verborum formis, & tenoribus, ac cum quibuscunque clausulis & decretis, & contractibus, & Motu proprio &c. ac alias concessis, quibus omnibus &c illorum tenores &c. pro expressis habentes, hac vice latissimè derogare placeat, cæterísque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod pręsentis nostri Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, regula contraria non obstante, seu si videbitur literę in forma Breuis expediri possint.

Camerarius S. R.E. Iudex istarum causarum deputatur.

Consulis famuli & satellites armati incedere possunt.

Facultas & deputatio executorum.

Clausula derogatoria.

Placet Motu proprio M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Octauo Kal. Maij, Anno Primo.

Ad legem Iuliam de vi publica teneri diximus sub Iulio tertio eos qui bona naufragantium diripiunt. Et meo iudicio fauere debent leges his qui publicæ vtilitatis causa pelago se credunt cum tot tantisque rerum discriminibus. Omnium enim negotiorum periculosissimum est nauigatio l. ciuitas. C. de officio rector Prouinc. Nec culpanda est prudens illa Methanea Catonis Censorij qui eorum quæ in vita egerat se pœnitere potissimum dicebat quod nauigio

votum esset quò pedestri itinere peruenire potuisset. Hinc Anacharsis Scytha dum aliquem qui nauigauerat interrogasset quanta esset spißitudo tabularum nauicarum atque respondisset quatuor digitorum tantillum tunc Anacharsis inquit à morte abiunsti, & iterum interroganti cuidam an nauigantes inter mortuos vel inter viuos referret, in vtroque dixit numero pono sentiens maximum esse nauigationis periculum. sic Ouidius.

Nam prope tam lætum quam propè cernit aquam. Nec minus prudenter dicebat Plutarchus primo Symposiacωn λέγει μὲν ὁ παρὰ γῆν περίπλους, δὲ ὁ παρὰ θάλατταν περίπατος. Nauigatio iuxta terram, rursum ambulatio quæ fit iuxtà mare iucundißima est.

Ingentis cladis naufragia fiunt etiam expertißimis nautis cœlo irato, ventis ferocibus at plura accidere puto ob ipsorum nautarum infanda scelera quo hominũ genere nihil magis impium nihil crudelius, aut a Deo alienius est. In singulis fluctibus in cuiuslibet ventũ rigidiore halitu ad infandas blasphemias fugiunt. Deum ipsum pro ludo in tranquillo cursu, in aduerso pro hoste aut pro pecude habent. Quas non audiuimus contumelias? quæ non execrabilia verba? haud multum abest illud Palinuri Virgiliani.

--- Non si mihi Iuppiter author
Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cœlo.

Quamuis autem ferocientes isti homines nunquam prosperum mare mereantur, illis tamen nulla ferenda est iniuria, quin potiùs cum procellis agitantur auxiliandi; & si quid ex naufragio deperditum fuerit, tutum esse debet, & restituendum, qui secus faxit constitutionibus principum extra ordinem punitur l. 1. ff. ad l. Iul. de vi priua.

VI.

Contra homicidas & Bannitos illorumque complices & receptatores.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SVPERNAE dispositionis arbitrio gregis Dominici curæ præsidentes inter varias animi solicitudines, quæ ex pastoralis officij ministerio nobis incumbũt, illam à nobis potissime amplectendam esse putamus per quam inter singulos gregis eiusdem fideles, præsertim vero nobis, & Romanæ Ecclesiæ subditos pax, & concordia confouentur, seditiones sedantur scandalis obuiatur, & animarum salus procuratur, Vnde ea quæ sedula meditatione hactenus a diuersis Romanis Pōtificibus prædecessoribus nostris præmissorum ratione gesta fuisse ac ordinata comperimus, quo sæpius fideles ipsi illa prospicient innouari, eò feruentius ac promptius ad illorum obseruationem excitentur, confirmanda, innouãda nostræque auctoritatis munimine roboranda esse censemus, aliasque desuper disponimus prout in domino conspicimus expedire.

Pius II decreuit homicidas non posse remitti nec assecurari ab officialib. sciebat enim quam inhumanum & exosum Deo esset hominem in hominem crudeliter & bellunino more debacchari.

Sanè aliàs postquam fœ. re. Pius Papa II. prædecessor noster, per eum accepto, quod à certis tunc elapsis annis citra in terris, & locis, & tenimentis dictæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectis, quamplura etiam ex leuibus causis commissa esse reperiebantur homicidia, idem prædecessor attendens crimen huiusmodi inter alia perniciosum esse, & detestabile, & iuxta canonicas sanctiones debere graui animaduersione puniri, & tantò seuerius puniendum, & extirpandum fore quantò manifestius cognoscebatur quod ex eo scandala, & plurima mala subsequebantur, ac cupiens quod eiusdem Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiecti, pacifici forent & modesti, ac terras, & loca prædicta sceleratis expurgare, inter alia per suas literas statuerat, & decreuerat, quod omnes illi qui pro delicto huiusmodi forent condemnati, aut alias de ciuitate aliqua, seu districtu, ipsius banniti, non possent ad ciuitatum seu districtuum huiusmodi quocunque tempore, seu in eis vel eorum altero moram trahere etiam habita pace ab hæredibus, & consanguineis, seu filiis ipsius occisi, nec Legatus etiam de Latere aut Gubernator qui pro tempore foret vel quiuis alius posset auctoritate Apostolica seu ex officio suæ legationis aliquem homicidam, seu bannitum rebannire, & reducere, seu reuocare ad ciuitatem vel districtum aut eorum alterum, seu ei licentiam vel saluum conductum concedere, seu morandi in eis, vel eorum altero in perpetuum, vel ad tempus modicum, siue magnum, nec etiam ad diem vnum, siue noctem. Quod si secus per quemcunque ex prædictis factum foret, ipso facto pœnam excommunicationis

nis sine vlterioris sententiæ declaratione, à qua per alium, quàm per summum Pontificem, & tunc facta de hoc speciali expressione, non posset absolui, ac licentia, reductio reuocatio, saluus conductus, & cassatio processus, & bandi huiusmodi essent ipso iure nulla, nulliusque roboris vel momenti, incideretque etiam in pœnam auocatorum mille auri Cameræ Apostolicæ applicandorum, quam Thesaurarius, cui hoc secretè, vel publicè foret relatum, & denunciatum retineri faceret, & mandaret, nullo super hoc expectato seu requisito superioris mandato. Quod si nō faceret ipse Thesaurarius, eandem sententiam excommunicationis ipso facto cum eiusdem qualitatibus incurreret, ipseque rebannitus, reductus, siue quocunque alio modo reuersus posset deberétque capi, detineri, & incarcerari, ac de ipso secundùm sententiam contra eum latam, iustitia fieri per Gubernatorem, Potestatem vel alios Officiales ad quos spectaret, & pertineret incontinenti, sine vlteriori sententiæ notificatione, requisitione superioris vel alterius, sub pœna ducentorum ducatorum auri Cameræ præfatæ applicandorum, quam Thesaurarius præfatus simili modo, & forma, ac sub similibus censuris faceret retineri, & quod quæcunque appellationes interpositæ, vel interponendæ ab huiusmodi vel aliis sententiis, siue grauaminibus contra homicidas latis, vel è processu contra eos facto, & si lis vel instantia super eis penderet, & inhibitiones vigore ipsarum emissæ forent per Auditorem Cameræ vel alium quemcunque ordinarium, vel delegatum, essent nullæ, & inualidę, nec ad vlteriora super his, & ipsarum vigore procedi posset, aut deberet. Quinimmo appellationes, lites, & causæ huiusmodi censerentur auocatę, extinctæ, & inualidę, nec Potestates seu Officiales, quibus inhibitum foret, mandatis, inhibitionibus litis pendentiis, censuris & pœnis in eis contentis astringerentur, imo tenerentur, & deberent ad executionem sententiarum latarum procedere, posset tam in casibus à iure vel statuto pręmissis appellari ad Gubernatorem Ciuitatis Prouincię, qui infra mensem causam diffinire teneretur, quo elapso inhibitio, & instantia super eis essent nullę, & liberè sine impedimento posse fieri executio sententię vel banni, ac si non fuisset inhibitum & appellatum. Quodque banniti, & condemnati propter huiusmodi crimen homicidij censerentur banniti ab omnibus circumuicinis locis vsque ad milliaria quinquaginta, infra quæ si reperti forent, possent & deberent capitalis sententiæ, siue condemnationis pecuniariæ executiones fieri contra eos per Potestates, & alios Officiales, ciuitatibus, districtui, & loco pręsidentes, sub pœnis pecuniariis simili forma incurrendis, Ita quod omnes, & singuli homicidæ quorum delictum notorium foret, vel de homicidio infamati, seu condemnati, etiam si de delicto huiusmodi forma statuti non posset inquiri, vel aliqua pœna imponi, vel etiam si ipsius delicti vel pœnæ pro eo impositæ auctoritate Apostolica, vel alterius alicuius, vel à Romano Pontifice potestatem habente, esset facta remissio, cassatio, processus, & sententia annullata, vel alias quomodolibet dispositum per viam gratiæ vel iustitiæ remissionis in toto, vel in parte, non possent habere, officia vel dignitates in quibuscunque locis, ciuitatibus, & terris, à quibus banniti forent & in quibus domicilium eorum originem, que haberent, seu alias moram traherent, vel residerent, etiam si forent absoluti, rebanniti, vel alias eorum sententia seu condemnatio siue processus irritati, vel alias pro infectis habiti, sed perpetuò essent infames, & omni officio, dignitate priuati, nec possent ferre testimonium nec tabellionatus officium exercere, neque admitterentur ad iudicandum seu aliud officium exercendum & ab omnibus actibus legitimis essent perpetuò suspensi, quinimo si huiusmodi officia acceptarent, exercerent, seu alias ad ea exercenda admissi forent, tam ipsi quàm Gubernator Legatus aut superior qui eum eligere, vocare, aut ipsum officium exercere fecerit præesse pateretur, pœnam quingentorum ducatorum auri ipso facto incurrerent, & sua gubernatione priuarentur, nec gesta in iudicio, vel extra iudicium tam per eum qui admissus foret ad officium, quam per eum qui illud exercere passus foret de cætero valida essent & robur obtinerent, quinimo essent nullius roboris, vel momenti, & si ecclesiasticæ personæ forent, sententiam excommunicationis ipso facto incurrerent sine vlteriori declaratione, à qua pœna non possent præterquam à Rom. Pont. cum speciali delicti, seu homicidij huiusmodi expressione

Appellationes à condemnationibus in causis homicidij nullas esse voluit.

Homicidij criminis rei & ob illud flagitium banniti debent exulare à locis circumuicinis vsque ad milliaria 50.

Clemens verò voluit eos penitus Romanæ Ecclesiæ solum vertere.

sione absolui: Et Thesaurarius Cameræ sine vlteriori requisitione, seu notificatione, aut inhibitione, vel monitione salarium eiusdem, vel alteri debitum retinere debere, si ab eo deberetur, si vero non deberetur, Potestati, Gubernatori, vel alteri ad quem spectaret, ab eis vel eorum altero exigi, & satisfieri sub eisdem censuris in eisdem literis quas idem prædecessor per omnes ciuitates Ecclesiæ publico præconio publicari mandauerat.*

*De pœnis homicidiorum latiùs dissseritur in humus constitutionis scholio, ex variis locorum legibus & statutis. Iure canonico quod semper Ecclesia mansuetudinem spirat: laicus pro homicidio excommunicatur, clericus autem deponitur præterea, & priuatur beneficiis. Iure verò Cæsareo homicida punitur pœna legis Corneliæ de sicar. vt est text. in l. 1. ff. ad l. Corn. de sicar. vt est text. in l. 1. ff. ead. l. quæ pœna est in nobili deportatio & bonorum omnium confiscatio vt est text. in l. 3. §. legis Corneliæ. eod. tit.

Cum sæpius contingeret, quod offensionis ignarus, aut ob huiusmodi excessus condolens, horribili immanitate, & furiosa dementia in vindictam iniuriæ vulneraretur, & interdum occideretur, aut aliquis propinquorum offensi ad vltionem iniuriæ propinqui sui, vt præmittitur, propinquum offendentis vulneraret, vel occideret, seu vulnerari, vel occidi faceret inde quoque iuxtà damnabilem abusum ciuitatis vtraque pars se domibus priuatis includeret, quam in contemptum summi Pontificis videlicet Principis, ac etiam Magistratuum Ciuitatis, armatis complebant, & interdum fores domorum ac porticus, steccatibus, vbi tanquam ad officinas, ac asylum scelerum perditi homines, & scelesti ab vtraque parte conueniebant, illic inuidia, factio coniungeretur atrocissima sceleris immanitate concordans, illic dementia, & furia esset venalis iniuria dum hi qui nulla erant iniuria lacessiti, ad vindictam offensorum insana mente, & seruili crudelitate coniurarent, hi essent quorum pedes veloces erant ad effundendum sanguinem, qui viam pacis non cognouerant inter quos fœda, & obscœna commercia, alearum lusus, pecuniarum effusio, patrimoniorum dissipatio, diræ blasphemiæ & obscœni agebantur incestus, ex his oriretur regentium Rempublicam, & Magistratum contemptus, ac seditiones nonnunquam suscitarentur. Et si quando huiusmodi rixæ, & dissentiones intercederent, non solùm propinqui, atque coniuncti, sed etiam extranei vtrique parti se offerrent, quod vulgo Apuleos, & materno vocabulo (*fare di bene*) nuncupabatur, ex quo plerunque totius ciuitatis studia diuidebantur & non sine graui nota regentium atque discrimine reipublicæ armarentur aduersus proximos miseri spiritu diaboli repleti omne ius humanæ societatis, omnem charitatem, omnem ciuilem concordiam damnabili abusu subuerterent piæ memoriæ Paulus Papa II. etiam prædecessor noster per suas literas perpetuò statuerat, & ordinauerat, vt quicunque extunc deinceps Baro, aut Domicellus, aut ciuis Romanus vel quæuis alia ecclesiastica, secularisque persona cuiuscunque conditionis, & qualitatis existeret, quacunque etiam atroci iniuria lacessita pro sua, vel amici, aut propinqui iniuria vindicanda, patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel alias amicum, vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunque modo realiter, vel personaliter offendere præsumeret, aut talia fieri faceret, vel mandaret, similiter qui in Vrbe Roma, vel eius districtu occasione rixæ vel brigæ domum communire, armatos receptare, aut tenere, vel adhærentes, & complices, ac fautores brigæ accersere, siue quamcunque conuentionem, congregationem, & collectam hominem ad vltionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præsumeret per se vel alium, crimen læsæ Maiestatis, rebellionis & seditionis in Vrbe concitare reus censeretur, & haberetur, ac veluti talis à competentibus Iudicibus seuerissimè puniretur, Ecclesiastici verò talia perpetrantes omni dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio essent ipso iure priuati, & perpetuò manciparentur, ac beneficia eorum liberè per illos ad quos collatio pertinebat eorum conferrentur. Omnèsque præterea talia committentes tanquam Christianæ Religionis alieni publicæ pacis æmuli, ab omni populo, ciuitate, loco, & terra dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiecta essent, perpetuò diffidati eorum bona tam mobilia, quàm immobilia essent ipso iure Cameræ Apost. confiscata. Nulli præterea talium alicuius aperiretur ianua dignitatis, aut honoris Ecclesiastici vel mundani, seu ad alicuius loci regimen esset assensus. Et vt magis esset famosa eorum infamia, factio testamenti actiuè & passiuè esset eis interdicta ad actus legitimos nullus eis pateret aditus, nulla porta panderetur, omni spe, gratia, aut dispensationis exempta.

Paulus II. in Brigosos & inimica vnius ex consanguineis facta vltionem caco impetu capientes constitutionem edidit.

Et præter prædictas pœnas sententiam excommunicationis, & perpetuæ maledictionis incurrerent, à qua absolui non possent nisi per Romanos Pontifices, præterquam

teranam in mortis articulo constituti. Illi vero qui ipsis offensis, vel offendentibus, seu brigosis adhęrere, fauorem, opem, auxiliumq; promittere, aut in domibus, vel castris, locis, seu fortalitiis suis receptare, aut qui iuxtà vulgare (*fare di bene*) extunc deinceps præsumerent tanquam fautores scelerum, & conspiratores aduersus publicam pacem omninò similis rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis, ac excommunicationis, & anathematis pœnas incurrerent. Et prętereà vt domus, & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios: vt premittitur, sumere, & exercere, aut etiam qui ex vtraque parte domos ipsas munire, aut congregationes, occasione brigę, aut collectas hominum aduna re, vel armis, aut armatis, seu steccatis, aut propugnaculs communire ausi forent, in detestationem tanti facinoris demolirentur, & vsque ad solum ad perpetuam infamiam prosternerentur, per hoc quoque sæcularibus, aut aliis iudicibus suis competentibus non ademerat facultatem vtendi statutis, & legibus aduersus tales editis, & edendis.

Homicidarū, fautores, rebellianu & conspirationis suspicionem fugere nequeunt.

Et successiuè recolendæ memoriæ Sixtus Papa IIII. similiter prædecessor noster accepto per eum quod contenta in literis Pij prædecessoris huiusmodi à certis annis tunc elapsis citra non fuerant obseruata, & ex illorum non obseruantia subditi præfatę Ecclesiæ procliuiores erant ad homicidia committenda, ac ferè passim quotidie perpetrabantur, & homicidæ præfati ideò ad illa committenda promptiores existebant, quia sperabant latere & suorum excessuum remissionem consequi facilè posse, ac detestabilem & horrendam sicariorum nequitiam talium ad aliorum cautelam iuris remediis prosequi studio cupiens indefesso, habita super iis cum fratribus suis præfatæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio per suas literas, statuta, decretáque Pij prędecessoris huiusmodi ac prout illa concernebant omnia & singula in dictis literis Pij prædecessoris præfati contenta approbauerat, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decreuerat, ac voluerat & de eorundem fratrum consilio statuerat, & ordinauerat, quod condemnatis eatenus, & quos in posterum condemnari contingere vbilibet in ciuitatibus, terris, & locis prædictis pro homicidio, siue vt principales, siue vt auxilium, consilium, vel fauorem præstantes, suarum condemnationum remissionem, aut contra illas saluum conductum, & licentiam securè in loco patrati criminis, vel infrà quinquaginta milliaria (vt præfertur) propinquo nullatenus obtinere possent ab alio quàm à Rom. Pont. qui pro tempore esset, & alicuius alterius etiam Legati de Latere remissio nemini suffragaretur, & si forsan contingeret eundem Rom. Pont. ad remissiones siue saluum conductum huiusmodi procedere talis remissio per præoccupationem processisse censeretur, & nemini prodesse posset, nisi in illa verus literarum Sixti prædecessoris huiusmodi tenor de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes inferiùs insertus foret: ac specifica, & determinata causa exprimeretur: quę eundem Rom. Pont. induceret ad derogandum eisdem literis Sixti prędecessoris, quę cum tam matura deliberatione ab eodem Sixto prędecessore emanauerant.

Sixtus IIII. Pij secundi contra sumentes vindictam in propinquos offendentis confirmauit.

Et subsequenter sanctę mem. Iulius Papa II. etiam prędecessor noster habita super iis cum fratribus suis tunc & dictę Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum consilio literas Pij & Sixti prędecessorum huiusmodi prout illas concernebant, omniáque & singula in eisdem literis contenta per quasdam approbauerat, & innouauerat. ac robur firmitatis perpetuò obtinere debere decreuerat, ac illas ad bannitos, seditiosos, & rebelles, aut alios pro quocunque alio crimine capitali, à quibusuis officialibus tam in dicta Vrbe: quam extrà eam, & in terris eidem Rom. Eccl. mediatè, vel immediatè subiectis iusdicentibus, pro tempore condemnatos, & brigosos nuncupatos pacem iuxtà ordinationes dictę vrbis Apostolica auctoritate approbatas facere recusantes: necnon ius sibimet contra alios dicentes, aut caualcatas, siue Romani Pontificis aut Officialium suorum speciali licentia facientes, vel mouentes, pręfata auctoritate de eorundem fratrum consilio extenderat, ac vniuersis & singulis tam laicis, quàm Ecclesiasticis cuiuscunque status, gradus, ordinis, excellentiæ, & dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, Domicellis, necnon communitatibus, vniuersitatibus ciuitatum,

Iulius II. constitutiones superiorum Pontificum in brigosos & homicidas latas extendit ad condemnatos & bannitos pro quocunque delicto capitali.

terrarum, caſtrorum, & aliorum quorumcunque locorum dictæ Eccleſiæ mediatè, vel immediatè ſubiectorum, diſtrictè præcipiendo mandauerat, & inhibuerat, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exitioſos, & rebelles, dicentes, aut caualcatas facientes, vel mouentes in eorum ciuitatibus, caſtris, ſeu locis alijs quibuſcunque recipere, & retinere, ſeu auxilium, conſilium, vel fauorem directè vel indirectè, publicè vel occultè per ſe vel alium præſtare, aut in eorum domibus, ſeu caſtris, vel locis recipere, & receptare præſumerent, & ſi aliquis contra inhibitionem, & mandatum huiuſmodi quouis modo directè vel indirectè de cætero venire præſumerent, idem Iulius prædeceſſor omnes, & ſingulos ſic contrauenientes excommunicationis maioris, & anathematis ſententiam, a qua non niſi ab ipſo Iulio prædeceſſore, & eiuſdem ſucceſſoribus (præterquam in mortis articulo conſtituti, & debita ſatisfactione præmiſſa) abſolui poſſent, incurrere, eoſque omnibus, & ſingulis priuilegijs gratijs, libertatis, indultis, exemptionibuſque immunitatis realibus, & perſonalibus, ac ciuitatibus, caſtris terris, locis, & dominijs eorum dignitatibus, & honoribus, iuribus, & officijs, ac etiam feudis, & conceſſionibus quibuſcunque, quæ à Romana præfata, & quibuſcunque alijs Eccleſijs obtinere noſcebantur, ſub quacunque verborum forma, & tenore, ac cum quibuſuis efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis etiam præſeruatiuis ab incurſu pœnę priuationis eo ipſo priuatos, & inhabiles, ac indignos ad illa, & quælibet alia in poſterum obtinenda, & quoſcunque actus legitimos exercendos fore nunciauerat, & illa per ipſum Iulium prædeceſſorem, & ſucceſſores ſuos abſque aliqua declaratione ſuper incurſu pœnæ priuationis huiuſmodi, aut citatione eorum qui priuationis pœnam incurrerent facienda, alijs perſonis in feudum ſeu vicariatum, aut alias, ac ſi per elapſum temporis conceſſionis, aut finitam lineam ad dictam cameram reuerſa eſſent, liberè concedere ac alias de illis diſponere poſſe decreuerat, & declarauerat. Necnon ciuitates, terras, caſtra, & loca prædicta Cameræ præfatæ confiſcauerat, incorporauerat, applicauerat, & appropriauerat, ac confiſcata, incorporata, & appropriata eſſe, ſicq; contrauenientes pro rebellibus eiuſdem eccleſiæ haberi, & cenſeri debere voluerat, eorum ſubditos, ac vaſallos, & arcium, ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum prædictorum Caſtellanos à quocunque fidelitatis iuramento quo ipſi eſſent quomodolibet aſtricti penitus abſoluens, ciuitates quoque terras, caſtra, & loca prædicta, ſi ad eiuſdem eccleſiæ obedientiam ſe non reducerent, ſeu in præmiſſis quomodolibet delinquerent, & etiam quorumcunque eis auxilium, conſilium vel fauorem quouiſmodo directè vel indirectè, publicè vel occultè præſtantium etiam quacunque eccleſiaſtica, vel mundana, & regali præfulgerent dignitate, & excellentia, vt præfertur, & ad quem eos declinare contigeret, eccleſiaſtico ſubiiciens interdicto tandiu firmiter obſeruando; donec ibidem foret etiam per triduum poſt inde diſceſſum. Illos quoque qui aliquem ſcirent culpabilem in prædictis, & eidem Iulio prædeceſſori, vel ſucceſſoribus ſuis intra trium dierum ſpatium non referrent, vel alicui per quem ad eum fideliter referretur ad ſimiles pœnas incurrere voluerat. Et inſuper per eundem Iulium prædeceſſorem accepto quod cum nonnulli ciuitatum, caſtrorum, & locorum tam regni noſtri tunc ſui Siciliæ citra Pharum, quàm aliarum partium dictæ Eccleſiæ ſubiectarum etiam Vrbi prædictę adiacentium, quàm propter homicidia, aliqua nefanda per eos perpetrata exceſſus, crimina, & delicta, & alias eorum demeritis id exigentibus à ciuitatibus, terris, caſtris, & locis eorum, ſeu in quibus tunc morabantur exules, rebelles, & banniti, quod in illis propterea ſecurè morari nequirent, alij de ciuitatibus, terris, caſtris, & locis dictę Eccleſię ſubiectis ad Regnum, & alias adiacentes huiuſmodi, alij autem ex Regno, & adiacentibus partibus prædictis, ad ciuitates, terras, caſtra, & loca eidem Eccleſiæ ſubiecta prædicta etiam dictæ vrbi adiacentia ſe transferrent, nonnulli Barones, Proceres, & Domini ſeu Vicarij in temporalibus ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & locorum, ac regni, & partium adiacentium prædictorum, eorúmque Officiales, & ſubditi dictos homicidas, bannitos, criminoſos, atque rebelles homines ſcienter receptare, & quod grauius erat protegere, et defendere non formidabant ſe reos tantorum ſcelerum per homicidas, & alios bannitos prædictos perpetratorum apud Deũ conſtituentes, & tam ipſis homicidis

Pœna fautorum & contrauenientium huic constitutioni.

Iuramento fidelitatis liberatio.

Receptatores ſceleratorum, ad ſcelera propenſiorem audaciã incutiunt.

cidis,& malefactoribus,quàm aliis ſimilia,vel grauia delicta perpetrandi,& committendi audaciam,& ſcelerum huiuſmodi impunitatem tribuentes in animarum ſuarum periculum,iuſtitiæ conculcationem,ac dictæ ſedis auctoritatis contemptũ & ſcandalum plurimorum:idem Iulius prædeceſſor Motu proprio omnes , & ſingulos Barones,Proceres,Milites , ac Dominos, & Vicarios in temporalibus ciuitatum,terrarum caſtrorum ,& locorum eorundem,necnon noſtros , & eorundem Baronum,procerum, Militum, & Dominorum Vicarios,Officiales,& ſubditos per ſuas literas requiſierat,& monuerat, eiſque,& eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ,& ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam contrafacientes eo ipſo incurrerent, diſtrictiùs inhibuerat,ne homicidas,bannitos, criminoſos,rebelles, aliòſque infames homines præfatos , qui propter eorum delicta banniti in locis originis ſuæ,ſeu aliis regnorum,ciuitatum,terrarum , caſtrorum,& aliorum locorum prædictorum propter eorum malam vitam commutari non poterat , extunc deinceps nullatenus receptare,aut eis conſilium,auxilium, vel fauorem quouis quæſito colore præſtare præſumerent. Quinimò tales ad eorum dominia declinantes,ſeu in eis commorantes caperent , & ad forum ſeu iuſtitias , vel Officiales ad quos punitio,& caſtigatio criminum,& exceſſuum per eos perpetratorum,de iure vel conſuetudine pertinebant,& ſpectabant destinare,aut ſi partibus læſis,& offenſis viſius foret,alios iuxta criminum,& exceſſuum per eos perpetratorum qualitatem ad pœnas à iure ſtatutas in locis vbi deprehenſi forent procedere procurarent.

Præterea fœlicis memoriæ Leo Papa X.etiam prædeceſſor noſter ſimiliter per eum accepto quod nequiſſimi Sicarij eò ad perpetranda homicidia , & mala omnia committenda procliuiores reddebantur,quo in opprobrium iuſtitiæ & animi ſui indignationem non ſolum in ciuitatibus,terris,caſtris, & locis ipſius Eccleſiæ dominio ſubiectis, & non ſubiectis dictæ Vrbis conuicinis , ſed etiam in Vrbe ipſa intra ædes, & Palatia retinebantur,& recipiebantur , aut ob fauorem Ducum, Marchionum,Comitum,Baronum,Domicellorum , Dominorum temporalium, armorum Capitaneorum,Doctorumque,& aliorum Magnatum auxilium confouebantur,Iudicum quoque,& Officialium animaduerſio in eos ſæpe , & ſæpius omiſſa fuerat,idem Leo prædeceſſor Motu ſimili, & ex certa ſcientia priores literas Iulij prædeceſſoris huiuſmodi,ac omnia , & ſingula in eis contenta per ſuas literas approbauerat , & innouauerat. Adiiciens , & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuens quod ſi Duces,Barones,Marchiones,Comites, Domini temporales , Vicarij,Feudatarij,armorum Capitanei,Doctores,Magnates,Principes , Communitates,& Officiales Ciuitatum , Terrarum, & locorum dictæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubiectorum,homicidas,bannitos,exititios, rebelles , aut pro quocunque crimine capitali pœna damnatos , necnon brigoſos pacem facere recuſantes treugarum ſiue induciarum violatores,ſeu fractores , ius ſibimet contra alium dicentes,caualcatas aut armatas , vel vltra numerum decem hominum coadunatas facientes propria auctoritate,vel mouentes:ad eorum terras,ciuitates,caſtra ,loca, territoria , & dominia declinantes non ſolum reciperent,retinerent,vel eis auxiliũ, conſilium,opem,fauorem tacitè,vel occultè directè, vel indirectè præſtarent , aut contra mandata , & inhibitionem in eiuſdem Iulij prædeceſſoris literis contentas deuenirent,ſed etiam ſi eoſdem manu forti non acciperent , apprehenderentque, captos ad mandatum Romani Pontificis pro tempore exiſtentis,aut ſuorum Officialium exhiberent,traderentque,non ſolùm omnes,& ſingulas ſententias, ac etiam priuationis pœnas in eiſdem literis expreſſas , verùmetiam læſæ maieſtatis reatum , & verùm ac nulla iuris aut hominis fictione confectum crimen eo ipſo incurrerent,& in eos ſic contrafacientes modo & forma quibus in veros criminis læſæ Maieſtatis reos à iure procedi debere ſtatutum erat, procederetur, & tam ad præfatas quàm huiuſmodi læſæ Maieſtatis criminis à iure inflictas pœnas executiuè deueniretur. Et inſuper omnia & ſingula per Iulium prædeceſſorem,& vt præfertur per Leonem huiuſmodi innouata,& de nouo ſtatuta , & illis adiecta perpetuæ firmitatis robur obtinere,& inuiolabiliter obſeruari debere decreuerat.

Leo X. Iul. II. conſtitutionē in homicidas & Brigoſos ratam haberi voluit.

Imponit quoque pœnas Dominis locorum S.R.E. ſubditorum & Iuriſdictionum officialibus bannitos non capientibus.

Porrò ad notitiam ſimilis memoriæ Clementis Papæ VII.pariter prædeceſſoris noſtri peruenit plures Vrbis,ciuitatum,terrarum,caſtrorum,locorum, & tenimen-

Clemens VII. cõfirmauit cõſt. Pij II. Paul. II. Sixt. IIII. Iul.II. Leon. X.

tenimentorum, ac regni, & partium prædictorum contra literas prædecessorum huiusmodi elata ceruice deuenire, & se aduersus iustitiæ clypeum, & regulã rebelles constituere præsumant, ac censuras, & pœnas præfatas in eisdem literis contentas sensu reprobo paruipendere non verebantur, in animarum suarum perniciem, diuinæ Maiestatis offensam, & reipublicæ læsionem, idem Clemens prædecessor ne literæ præfatæ quæ prouida deliberatione ab ipsis prædecessoribus manauerant, contemptibiles redderentur, sed excessiuum perpetratores debita animaduersione punirentur, opportunis remediis prouidere volens, Motu proprio non ad aliquorum eidem super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de sua mera liberalitate, & ex certa scientia singulas Pij, Pauli, Sixti, Iulij, & Leonis prædecessorum literas huiusmodi, cum statuti, ordinationis, extensionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiscationis, incorporationis, applicationis, voluntatis, & mandati, ac cum omnibus, & singulis aliis in eis respectiue contentis clausulis, auctoritate Apost. per suas literas approbauerat, & innouauerat, ac perpetua roboris firmitate subsistere, & per singulos quos literæ ipsæ concernerent, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ suspensionis, diffidationis, criminis lęsæ Maiestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, & aliis censuris, & pœnis ecclesiasticis, & temporalibus in eisdem literis contentis, quas contrauenientes eo ipso incurrerent, perpetuò inuiolabiliter obseruari debere decreuerat, illasque etiam ad hoc vt homicidæ, sicarij criminosi, rebelles, atque infames propter homicidia, aut alia nefanda per eos perpetrata, excessus, crimina, & delicta in ciuitatibus, terris, castris, vel locis eorum seu in quibustunc morabantur banniti, & condemnati etiam habita pace ab heredibus, filiis, seu consanguineis occisorum, ac partium læsarum, non solùm a locis circumuicinis vsque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus & singulis ciuitatibus, terris, castris, & locis, etiam regni & partiũ prædictarum nobis & dictæ Romanæ ecclesiæ quomodolibet mediate vel immediate subiectis banniti & exules essent et esse censerentur, nec in illis seu eorum aliquo etiam pretextu cuiuslibet licentiæ, salui conductus, remissionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratię per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentę moram trahere possent: Et si in eis residerent, vel reperti forent, capi, detineri, & incarcerari, ac iuxta criminum, & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, vel literarum Pij prædecessoris huiusmodi tenorem, sub pœnis in eisdem literis contentis per Officiales ciuitatis, terræ castri, vel loci, in qua vel in quo deprehensi forent debitis pœnis plecti, seu inde educi & ad forum seu Officiales, ad quos criminum & excessuum eorundem punitio, vel de iure, vel de consuetudine pertineret, remitti deberent extenderat & ampliauerat. Et nihilominus præmissa omnia, & singula prout per Pium, Paulum, Sixtum, Iulium, & Leonem prædecessores præfatos statuta, & ordinata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, ita vt Duces, Barones Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Ciues, Officiales, & personę, ac alij quos prędictę literę concernebant, ac ipsorum singuli literas & in eis contenta huiusmodi non obseruantes, & illis quomodolibet directè, vel indirectè contrauenientes, ac eis adhęrentes; eorúmque fautores, & complices, singulas censuras, & pœnas prędictas eo ipso, absque alia declaratione incurrerent & incurrisse censerentur. Quodque Duces, Barones, Marchiones, Comites, in temporalibus Vicarij, & Feudatarij, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum, etiam regni, & partium prædictarum sibi & eidem Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum, aliquos suos & dictæ Ecclesiæ hostes, & inimicos, aut subditos, exules, bannitos, & facinorosos cuiuscunque status, vel conditionis essent publicè, vel occultè vllo vnquam tempore recipere, & acceptare nullatenus præsumerent: Et si aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominiis vel territoriis huiusmodi expellere, seu ad simplicem iussionem suam, vel successorum suorum quò voluisset, seu successores ipsi voluissent, tutè conduci facere. Ad quod præmissa à suis subditis inuiolabiliter obseruarentur omni excusatione cessante cum effectu curare, sub similibus priuationis

Bannitos ob homicidia non obstantibus conditionibus & pactis cũ hæredibus occisorum à terris S.R.E. subiectis exulare iussit.

Hæ pœnæ in receptatores impositæ ampliantur.

Communitates & Barones locorum in quibus homicidia committuntur debent homicidas & eorum complices omni via persequi.

Facultates absoluendi ab homicidiis quibuscunque concessis reuocantur.

tionis,& rebellionis, ac criminis læsæ Maiestatis pœnis si contrafacerent eo ipso incurrendis. Necnon vt homicidæ fautores,& complices præfati facilius capi, & puniri possent, quod Communitates ciuitatum,& vniuersitates terrarum, castrorum & locorum in quibus seu quorum territorio, et districtu, et ditione dicta homicidia perpetrarentur sub interdicti ecclesiastici,& duorum millium per Communitates, ac mille ducatorum per vniuersitates, necnon ciuitatum, terrarum, et locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarij, ac alij in temporalibus domini, sub maioris excommunicationis latæ sententiæ, et quinque millium ducatorum auri Cameræ apostolicæ irremissibiliter applicandorum eo ipso absque alia declaratione incurrẽdis pœnis, eosdem homicidas, complices, fautores statim capere, et omnem exactissimam diligentiam, de qua per publica documenta fidem facere tenerentur, capi facere, nequeunt, statim commissum homicidium vniuersitatibus, seu incolis, et habitatoribus oppidorum, et locorum circumuicinorum ad quæ declinarent, aut declinare possent notificari. Communitates verò, et domini in temporalibus prædicti ad quorum ditionem tales declinassent, cùm primum id ad eorum notitiam deuenissent, eos apprehendi facere, quod si non possent, similiter id vniuersitatibus, seu incolis, et habitatoribus vicinorum oppidorum, et locorum ad quę declinarent, aut verisimiliter declinare possent insinuare, et captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, et tradere sub similibus pœnis tenerentur, et deberent, statuerat, ordinauerat, inhibuerat, et declarauerat. Et ne facilitas veniç incentiuum prębeat delinquendi, quibusuis dictę sedis Legatis de Latere, ac Nunciis, et prouinciarum Rectoribus, necnon nostris et dictę Romanę Ecclesię Vicariis in temporalibus pro tempore existentibus, et pręfatis Communitatibus, omnem absolutionis homicidiorum huiusmodi per nos, et pręedecessores nostros Romanos Pontifices, et sedem eandem, sub quauis forma, et verborum expressione concessam, approbatam et innouatam auctoritatem, et facultatem reuocauerat, cassauerat irritauerat, et anullauerat. Et si quãdo similes absolutiones per eum, et successores Romanos Pontifices, ac sedem præfatam concedi contingeret, illa per Iudices et Officiales ad quos pertineret, nisi tunc literę Apostolicæ sub interuallo vnius mensis pro singulis literis huiusmodi cum expressa derogatione pręsentium desuper emanarent, nullatenus admitti vel obseruari voluerat.

Pius IIII. superiores in homicidas constitutiones confirmauit, voluitque eum qui cõmiserat homicidium animo deliberato ac præmeditato maximè per insidias posse ac debere capi ac vltimo affici supplicio quia sic est de iure diuino quod vbique viget & vigere ac seruari debet in omni mundi parte.

Fęl. memorię Pius Papa IIII. similiter pędecessor noster Pij II. Pauli, Sixti, Iulij Leonis, et Clementis pędecessorum literas huiusmodi, cum statutorum, ordinationum extentionum, ampliationum, reuocationum, cassationum, irritationum, annullationum, decretorum confiscationum, incorporationum, applicationum, voluntatum hortationum, requisitionum, et mandatorum, ac omnibus et singulis aliis in eis respectiuè contentis clausulis dicta auctoritate apostolica per suas literas approbauit,& innouauit, ac perpetua oboris firmitate subsistere, & per singulos quos literæ ipsę concernebant,& concernerent in futurum, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamię suspensionis, diffidationis, criminis læsæ Maiestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis,& interdicti, ac aliis censuris, et pœnis ecclesiasticis, et temporalibus, ac corporis afflictiuis in eisdem literis contentis, quas contrauenientes eo ipso incurrerent, perpetuò inuiolabiliter obseruari, illásque etiam ad homicidas, sicarios, exititios, criminosos, rebelles, aliósque infames, propter homicidia et, alia nefanda per eos perpetrata excessus crimina et delicta, etiam ad hoc vt ipsi in ciuitatibus, terris, castris, vel locis eorum, seu in quibus tunc morabantur banniti, et condemnati etiam habita pace ab hæredibus, filiis, seu consanguineis occisorum, aut partium læsarum, non solum à locis circumuicinis vsque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus et singulis ciuitatibus, terris, castris, et locis, etiam regni, & partium prædictorum nobis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè quomodolibet subiectis banniti, & exules essent, & esse censerentur, nec in illis, seu eorum aliquo etiam prætextu cuiusuis licentiæ, saluiconductus, remissionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere possent. Et si in eis residerent, vel reperti essent, capi, & detineri, & incarcerari, ac iuxtà criminum & excessuum per eos perpetra-

Bannitus etiam ab vna ciuitate regni videtur bannitus ab omnibus ciuitatibus eiusdem regni text. in d. l. non dubito & ibi hoc voluit Alber. in de Rosat. ff. de c. post lim. reuers. per Alber. in quarta parte statut. q. 85. incip. quod si aliquis.

torum qualitatem, & literarum Pij II. & Clementis prædecessorum huiusmodi tenorem, sub pœnis in eisdem literis contentis per Officiales ciuitatis, terræ, castri, vel loci, in qua, vel quo deprehensi forent, debitis pœnis plecti, seu in iudicium educi, & ad forum seu Officiales, ad quos criminum, seu excessuum eorundem punitio de iure vel consuetudine pertineret, remitti deberent, extendi, & ampliari debere, & in eis locum habere decreuit. Et nihilominus præmissa omnia, & singula prout per Pium II Paulum, Sixtum, Iulium, Leonem, & Clementem prædecessores præfatos statuta, ordinata, extensa, ampliata, reuocata, cassata, annullata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, etiam ad hoc, vt Duces, Barones, Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Ciues, Officiales, & personæ, ac alij quos prædictæ & præsentes literæ, concernunt ac ipsorum singuli literas, & in eis contenta huiusmodi non obseruantes, & illis directè, vel indirectè quomodolibet contrauenientes, ac eis adhærentes, eorumque fautores, & complices, singulas censuras, & pœnas prædictas eo ipso absque aliqua declaratione incurrerent, & incurrisse censerentur. Utque Duces, Barones, Marchiones, Comites, domini temporalibus, Vicarij, & Feudatarij, ciuitatum, terrarum castrorum, & locorum etiam regni, & partium prædictorum sibi & eidem Ecclesiæ immediatè subiectorum aliquos suos, & dictæ Ecclesiæ hostes, & inimicos aut subditos exules, bannitos, & facinorosos cuiuscunque status, vel conditionis essent, publicè, vel occultè vllo vnquam tempore recipere, vel acceptare nullatenus præsumerent. Et si aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominiis, vel territoriis huiusmodi expellere, seu ad simplicem iussionem, vel requisitionem suam, & successorum suorum, quò vellet, & successores ipsi vellent, tutè conduci facere, ac quod præmissa ab eius subditis inuiolabiliter obseruentur omni excusatione cessante cum effectu curare, sub similibus priuationis, & rebellionis, ac criminis læsæ Maiestatis pœnis si contra fecissent eo ipso incurrendis: Necnon vt homicidæ fautores, & complices præfati facilius capi & puniri possent, quod Communitates ciuitatum, & vniuersitates terrarum, castrorum & locorum, in quibus seu quorum territorio, districtu, & ditione dicta homicidia perpetrarentur, sub paribus interdicti ecclesiastici, & duorum millium per Communitates, ac mille ducatorum per vniuersitates, necnon ciuitatum, terrarum, & locorum eorundem Domicelli, Barones, Vicarij & alij in temporalibus domini sub maioris excommunicationis latæ sententiæ, & quinque millium ducatorum auri præfatæ Cameræ irremissibiliter applicandorum eo ipso, absque alia declaratione incurrendis pœnis, eosdem homicidas, complices, & fautores statim capere, ac omnem exactissimam diligentiam, de qua per publica documenta ipsi etiam facere tenerentur, capi facere, etsi eos capere non possent, statim commissum homicidium vniuersitatibus, seu incolis & habitatoribus oppidorum, & locorum circumuicinorum ad quæ declinabunt, seu declinare poterunt notificari. Communitates verò, & domini in temporalibus prædicti ad quorum ditiones tales declinabunt, cum primum id ad eorum notitiam deueneri, eos apprehendere, seu apprehendi facere, quod si non potuerint, similiter id vniuersitatibus seu incolis, & habitatoribus vicinorum locorum ad quæ declinabunt aut verisimiliter declinare poterunt, intimare, & captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, & tradere sub similibus pœnis tenerentur, & deberent, de nouo statuit, ordinauit, inhibuit, & declarauit. Et similiter quibusuis dictæ sedis Legatis etiam de Latere, ac Nuncijs, & prouinciarum Rectoribus, necnon suis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ Vicarijs in temporalibus pro tempore existentibus, & præfatis Communitatibus omnem super absolutionis homicidiorum huiusmodi per eum, & prædecessores suos sedem eandem, sub quauis forma, & verborum expressione concessam, approbatam & innouatam auctoritatem, & facultatem reuocauit, cassauit, irritauit, & annullauit. Et si quando similes absolutiones per eum, & successores suos Romanos Pontifices, & sedem præfatam concedi contingeret, illas per iudices, & Officiales, ad quos pertineret, nisi trinæ literæ Apostolicæ sub interuallo vnius mensis pro singulis literis huiusmodi cum expressa derogatione præsentium desuper emanarent, nullatenus admitti, vel obseruari voluit, prout in singulis literis prædictis continetur.

Pœnas hic expressas ampliauit Gregorius XIII.

Hæc cum prioribus cohærent.

Domini illarum tenentur officiales qui negligunt persequi bannitos & homicidas.

Reuocatio facultatum concessarum absoluendi ab homicidio.

Cum

Cum autem statim vbi nos ad summi apostolatus apicem diuina cooperante prouidentia assumpti fuimus, ob earundem literarum non obseruationem in eisdem ciuitatibus, terris, & locis, ac etiam in alma Vrbe nostra varias dissensiones, discordias, & odia vigere, latrocinia, & homicidia, aliáq; nefandissima crimina perpetrari, ac prefatos Pium II, Paulum, Sixtum, Iulium, Leonē, Clementem, ac Pium IIII. prędecessores pro felici ac tranquillo statu & cōmmodo personarum tam dictæ Vrbis quàm aliarum ciuitatum, terrarum, & locorum prędictorum, pręmissa statuisse, & peregisse perspexerimus: Idcirco nos quoque eadem ratione quietis videlicet ac pacis moti, habita super his cum venerabilibus fratribus nostris eiusdem Sanctę Romanę Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura, ac de illorum vnanimi consilio & assensu singulas Pij II. & Pauli, ac Sixti, necnon Iulij, & Leonis, & Clementis, & Pij IIII. pręd ecessorum literas huiusmodi, cū statutorum, ordinationum, extensionum, ampliationum, reuocationum cassationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiscationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requisitionum, & mandatorum, omnibúsque & singulis alijs in eis respectiue cōtentis clausulis apostolica auctoritate prædicta tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innouamus, illisq; perpetuum, et inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, et singulis quos illę cōcernunt penitus ac sub prędictis per contrafacientes irremissibiliter incurrendis pœnis obseruari, volumus atque decernimus, easdemque literas ad hoc, vt si homicidę, sicarij banniti in ciuitatibus terris, castris, et locis prędictis cuiquam damna aliqua intulerint, ipsique damnis taliter illatis à ciuitatum communitatibus ac terrarum, castrorum, et locorum huiusmodi vniuersitatibus capti, et deprehensi non fuerint, sed taliter delinquentes impune euaserint, communitates, ac vniuersitates huiusmodi præter hoc quod ad damnorum quorumcunque sic illatorum parti lęsę damnáque huiusmodi patienti, eorúmque hęredibus plenariam restitutionem, et satisfactionem omninò teneantur ad tantundem quantum damna illata huiusmodi extimata fuerint, Camerę apostolicę realiter et cum effectu persoluendum omnino sint astricti, auctoritate, et tenore pręfatis extendimus, et ampliamus. Mandantes eisdem communitatibus, et vniuersitatibus quatenus ipsę in virtute sanctæ obedientię, et sub maioris excommunicationis, ac alijs nobis, et pro tempore existenti Romano Pontifici beneuisis pœnis, eosdem sicarios, et bannitos in eorum ciuitatibus, terris, castris, et locis commorantes, seu per eas, et ea transeuntes capere, et ad populum conuocandum, et coadunandum campanas pulsare, eósque sic captos ad carceres conducere, aut curię temporali consignare omninò teneantur.

Hic Pontifex acerrimus iustitiæ defensor, quamprimum culmen Apostolicæ sedis adeptus est prædictas cōstitutiones Pij II. Pauli II. Sixti IIII. Iul. II. Leo. X. Clemētis VII & Pij III. confirmauit.

Quocirca dilectis filijs Vitellotio S. Mariæ in via lata Romanæ Ecclesiæ Camerario, & Cameræ præfatæ Thesaurario Præsidentibus, Clericis, ac vniuersis, & singulis Legatis, & Vicelegatis Prouinciarum nostrarum, & alijs Rectoribus, ac Officialibus ciuitatum, terrarum, & partium prædictarum nobis, & dictæ sedi mediatè, vel immediatè subiectarum districtè præcipiendo mandamus, quatenus præsentes literas solenniter in singulis prouincijs: ciuitatibus, terris, & locis prædictis publicari, necnon omnia & singula in eis contenta inuiolabiliter obseruari faciāt & mandent. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscunque status, & præeminentiæ fuerint sententias censuras, & pœnas pręfatas damnabiliter incurrisse declarent, & declarationem huiusmodi per eos faciendam in libris maleficiorum conscribi, & annotari mandent, & faciant: Necnon capitales pręfatas sententias à ministris iustitię absque alicuius incursu irregularitatis exequi procurent, ac realiter & irremissibiliter exigant, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Necnon pro exactione pœnarum pecuniarum huiusmodi contra communitates, & vniuersitates ac in eorundem inobedientiam in temporalibus dominorum vassallos propter eorum huiusmodi inobedientiam repręsalias concedant, necnon & cum effectu exequi faciant, Attentius hortantes, & requirentes in domino Barones & Domicellos, ac in temporalibus dominos dicti regni, necnon illius Prouinciarum, ciuitatum, & locorum Gubernatores, & Officiales pro tempore existentes, vt pręfatos homicidas, & fautores, & complices capiant & capi procurent, captósque ad præsides nostrarum Prouinciarum, vnde ipsi homicidæ,

Ad emendationem damni obligari vult communitates locorum in quibus banniti damnū aliquod intulerint & capti non fuerint.

 fautores,

fautores,& complices originem traxerunt, conduci,& eis realiter consignari similiter cum effectu faciant. Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis quæ dicti prædecessores in præfatis eorũ literis voluerunt non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari nonpossint per literas apostolicas non facientes plenam,& expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionẽ. & quibuscunque aliis priuilegiis, indulgentiis,& literis apostolicis generalibus, vel specialibus super recipiendis bannitis, homicidis,& brigosis, ac aliis prædictis quorumcunque tenorum existant, per quę præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri,& de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quo ad hoc cuiquam nolumus vllatenus suffragari. Volumus autem quod præsentes literę nostrę postquam in valuis basilicę Principis Apostolorum,& in Campo Florę de Vrbe affixę fuerint, omnes et singulos ciues Roman. et alios in Vrbe commorantes elapsis quindecim diebus, alias vero Duces, Comites, Marchiones, Domicellos, barones, et alios temporales Dominos, et Vicarios, Communitates, et vniuersitates ciuitatum, terrarum & locorum sedi pręfatę mediatè et immediatè subiectorum huiusmodi decurso mense arctent,& contrafacientes pœnas prędictas incurrant in omnibus & per omnia, perinde ac si eis omnibus,& singulis contrafacientibus personaliter,& particulariter intimatæ fuissent. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, tertio Nonas Iulij, Pontificatus nostri Anno Primo.

Verè à Priscis Prouerbium illud iactatum est, Ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ λύκος. Nulla siquidem supersunt hominibus antiqui amoris & concordiæ semina, ita exasperatum est malum, vt in mutuam internetionem omnes coalescant. Nemo est qui illico non currat ad gladios, ad enses vbi primum leuiuscula ratione offensus est. Nulli vult parcere iratus. Ira nihil aliud est quam conceptum homicidium, & cædium scaturigo. Pro audacissimo satellitio habet ambitionem & inuidiam quarum stimulis veluti malo æstro percita nepharia quæcunque audent. Manus tunc patricido sanguine fœdantur, & incredibili ferocitate detestantur homines cum diuidunt illud quod Deus tam mirabili potentia connexuit. Tremendum nonne illud præceptum summi Dei innotuit auribus nostris NON OCCIDES. *Ille qui hoc præceptum edidit de non occidendo, se & summo odio prosequi viros sanguinum per Prophetam fatetur. Talesque prædonis sæuissimi animatum esse satellites, & fratrum accusatoris clientes dicit Euangelista. Quis tantum duceris non exhorret? Quis vile mancipium huius Draconis fieri cupiet? Quis exuto sacro innocentiæ pallio cupiet fœdissimo huius antiqui hostis sacco inuolui ad tenebras perpetuas detrudendus. Quot exigantur supplicia, & cædes, quibus pœnis homicidij reatus expietur nullo dilucidiore exemplo speculari potest, quam ex Caini Fratricidio. Videte quomodo Moses ingenuus pictor in libris originis mundi referat illum fraterna cæde cruentum, æstuantem, furentem, ægerrima conscientia tabifactum ad Dei vocantis vocem exanimari, sceleris Apologiam falsò moliri, tergiuersari, mox ad facinoris mentionem horrido tremore concuti, veluti tartareo flagello percitum, aut lictore sæuissimo insequutum horrescere, fugere, desperare? Iam miseri infestos sensit fratris sui Abel manes, quibus veluti furiarum facibus stimulatus, vagus & incertis sedibus per vastum orbem fertur, nec sustinet eum tellus fraternæ cædis conscia, sed à natali solo atque paternis laribus eiectus, infœlicem vitam procul à parentibus atque in exilio agit. Atque hinc fortasse desumptum est quod Plato de homicidis scribit: quibus vtile sit vt à locis vbi cædem commiserint sese subducant, ne ab interfectis agitentur, λέγεται δὲ ὡς ὁ θανατωθεὶς ἄρα βιαίως ἐν ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκὼς θυμοῦται τῷ δράσαντι νεοθνὴς ὤν, καὶ φόβου καὶ δείματος ἐμπιμπλάμενος διὰ τὴν βίαιον πάθην αὐτὸς, ὁρῶν τὸν ἑαυτοῦ φονέα ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς ἑαυτοῦ συνηθείας ἀναστρεφόμενον δειμαίνει, καὶ ταραττόμενος αὐτὸς ταράττει κατὰ δύναμιν πάσῃ τῇ μνήμῃ σύμμαχον ἔχων αὐτόν τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ. διὸ δὴ χρεὼν ὑπεκστῆναι τῷ παθόντι τὸν δράσαντα τὰς ὥρας πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ ἐρημῶσαι τοὺς ἑαυτοῦ οἰκείους τόπους συμπάσης τῆς πατρίδος, id est. Dicitur quod violenter interfectus in libera audacia*

Clausula derogatoria.

vitæ

viuat, & recens interfectus in percussorem suum grassetur, & cum ipse metu & pauore, propter violentam calamitatem impletus sit, etiam percussorem suum in consuetis suis locis agentem pauore implet, & territus ipse percussorem suum etiam terret quanta potest vi, cum eum in memoria habeat cum suis facinoribus. Propterea necessarium est vt interfector subducat se interfecto per omnia totius anni tempora, & totius patriæ consueta loca vitet. Hæc Plato.

Nec tamen mirari debemus, si Cain fratricida, furiosum illum corporis gestum, quo fratrem impiè occidit, perpetuò membrorum omnium tremore ac motu testetur, cùm idem propemodùm Lucanus scribat de ciuili Bello Pompeiano, in quo frater contra fratrem pugnauit, & arma tulit. Victis siquidem Pompei partibus, Iulij Cæsaris milites, luctuosa parta victoria, victorum manibus agitari cœperunt, & parum rationis compote motu, ipsoque gestu suo, quasi prælia quædam figurabant, vt Cain aliquem in illis agnosceres fratricidam.

Quos agitat vesana quies, somnijque furentes,
Thessalicam miseri versant in pectore pugnam:
Inuigilat cunctis sæuum scelus, armaque tota
Mente agitant, capuloque manus absente mouentur.

Mallent scio homicidæ mille rotis quati, mille clauis confodi, mille gladibus perimi, quam renascentis vermis conscientiæ perpetuis pungi vrgeri, & lacerari morsibus. Illa est synderesis quæ homicidæ spectra ingentia repræsentat, & cædis memorem faciunt, adeò vt quod est in vita suauissimum illis insuaue sit. En inquit Conscientia testis peracti flagitij, cur me sancias cruentis hisce telis, cur tranquillam quietem turbas. Quin sinis me meo tandem hospitio pacifice frui. Cur pateris ita voluntatem excantari, vt ad inhumana illa scelera manus armet, & in tui similem ferociter excandescat. Audesne Dei tui opificium omnibus numeris absolutum vno ictu destruere. Quis hoc non homine indignissimum iudicet? Quis hoc scelus neget ab vllo, quam ipso Deo, expiari debere, in cuius vergit summam contumeliam? Si nil aliud occurreret grauitatem declarandam: vel hoc vnum sufficeret, quod illam ipsam creaturam suam Deus ipse, veluti si furore percitus Tharas aliquis in sua lutea idola desæuiat, abrumpit, illumque Spiritum, quem indiderat, aufert in huius nefarij criminis vltionem. Quin videtur ipsa natura hoc hominum pectoribus inseruisse. Vsqueadeò cædem execratur Deus: terrenique numinis ædem destrui tam iniquo semper tulit animo: vt pientissimum Dauidem religiosè meditantem augustissimum templum extruere Domino Deo suo, misso Propheta, reuocarit ab opere, tantum, quia multum sanguinis in iusto bello aduersariorum legis Dei profuderat. Et illud nouissimum est, quid Semei probro verteret ipsi Dauidi, Egredere, egredere (inquiebat) vir sanguinum. Nullum enim sceleratius conuitium adinuenire poterat homo natus ad maledicendum, quàm si vocaret homicidam. Quibus ergo tantum scelus minuebitur pœnis, quo supplicio pensabitur?

Voluntarij homicidij flagitio variæ pœnæ non sufficiunt qui gladio occidit, gladio puniri debet: nec vllius loci refugio tueri. Habemus de hac re non legem Lycurgi, non Platonis, non Iustiniani, sed summi Dei quam eius legatus: & Propheta Moses retulit. Deut. cap. 19. in quo sic dicitur: Si quis odio habens proximum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque percusserit illum, & mortuus fuerit, fugeritque ad vnam de supradictis vrbibus, mittent seniores ciuitatis illius, & arripient eũ, ne de loco effugiat, tradéntque in manu proximi, cuius sanguis effusus est, & morietur, non misereberis eius, & auferes noxium sanguinem de Israel, vt bene sit tibi. Ecce ergò, quòd de iure diuino, occidens hominem animo deliberato, & per insidias, quod debet mori, & ad aliquam ciuitatem fugere non potest, nec in ea tutè viuere, etiamsi quod in ea non deliquerit, sed debet capi, & remitti ad ciuitatem, in qua, seu cuius territorio commisit dictum homicidium, vt in ea moriatur, ac decapitetur. Veruntamen auri corruptela homicidia multa inulta manent, & dolendum est quod pro homicidio animo deliberato commisso, non imponatur pœna mortis, sed pecuniaria, quia præbet audaciam delinquendi, & esset contra ius diuinum, quo imponitur pœna mortis, Host. Abb. Panor. & D. Ant. de But. in c. si. de consuet. Archid. Lapus, & Doct. c. si. ne cler. vel monach. in 6. Doct. post Paul. in c. 2 de consuet. in 6. Bald. l. cunctos populos. col 8. vers. 9. ad quæstiones. C. de sum. Trin. & in auth. cassa. vers. tertiò quæro. C. de sacros. Eccl. & in § ad nostram. de prob. & in rub. de offi deleg. & hoc sequitur Fel. in rub. de homicid. & Aret. cons. 57. col 8.

Sic etiam non valeret statutum, nec consuetudo, si imponeret pœnam mortis naturalis pro homicidio casu commisso, contra & præter voluntatem occidentis, vbi occidens daba

operam

operam rei licitæ, puta, ligna incidendo, & casu occidit aliquem, contra quem odium non habebat, nam talis homicida de iure diuino non debet mori, sed viuere. Et si aufugiat in vnã ciuitatem, non debet remitti ad aliam ciuitatem, in qua casu occidit dictum hominem: nam sic dicitur in Deut. cap. 19. Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri, & nudius tertius, nullum contra eum odium habuisse comprobatur, sed abisse cum eo simpliciter in syluam ad ligna cedenda, & in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio, amicum eius percusserit, & occiderit, hic ad vnam supradictarum vrbium confugiet, & viuet, ne forsitan proximus eius, cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus prosequatur, & apprehendat eum, si longior via fuerit, & percutiat animam eius, qui non est reus mortis, quia nullum contra eum, qui occisus est, odium prius habuisse monstratur, & pondera illud verbum, qui non est reus mortis. Et sic de iure Diuino talis homicida, occidens casu sibi non inimicum, dando operam rei licitæ, non debet mori, sed viuere, & dicitur innocens, & innoxius, vt dicitur in Deuterono. cap. 19. Ergo statutum, & lex, & consuetudo, si fieret in contrarium, quòd talis homicida deberet mori, seu capite naturali, vel alia pœna, etiam pecuniaria, puniri non valeret, ex quo esset contra ius diuinum, dicens talem homicidam esse innoxium, & innocentem, & non debere remitti ad ciuitatem, vel locum, in quo, seu qua occidit, vt habetur in Deut. cap. 19.

Iura enim Diuina sunt immutabilia, & contra ea non potest fieri lex, nec statutum, nec induci consuetudo, & si fiant, vel inducantur non valent, cap. super eo. de vsuris. ca. litteras. de restit. spoliat. Ias. in l. 1. num. 48. C. de sum. Trin. & fid. cathol.

VII.

Serui & captiui post baptismum libertatem consequuntur.

PIVS Papa V. Motu proprio &c.

DIGNVM, & rationi congruum esse videtur, vt ea quæ ex veteri instituto Officium Senatus Cameræ Vrbis, & ipsius Conseruatores, vel alias illis concessa existunt, munimine apostolicæ superioritatis in posterum roborentur, & in vsum, si adhuc non existant, reducantur. Nos siquidem, qui etiam in minoribus constituti semper, & continuè Romanum Populum paterno dilectionis amore prosecuti sumus, & ipsius priuilegia, ea maximè, quæ Christiano Populo necessaria, & vtilia esse videntur confirmare desideramus. fel. rec. Pauli Papæ III. prædecessoris nostri, qui per suas in forma breuis literas, ipsos Conseruatores & Populum in facultate & priuilegio mancipia quæque sclauos vulgariter nuncupata, qui Baptizati, & Christiani prius facti fuerint, ad Cameræ ipsius Vrbis officium, ac illius Conseruatores pro eorum libertate confugientia, prout ex veteri consuetudine hactenus, vt ipse prædecessor narrauerat, Conseruatores præfati tum ex speciali priuilegio Pontificali, tum imperiali potestate ab aspero seruitutis iugo liberandi facultatem habuerant, etiam si lapsu temporis deperdita fuissent, reintegrauit, vestigiis inhærendo, Motu simili, & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine eosdem Conseruatores pro tempore existentes speciali fauore prosequentes, ac literas apostolicas Pauli prædecessoris, ac si de verbo ad verbum insererentur pro expressis habentes, illasque in totum iuxtà illarum tenorem confirmantes, ipsos Conseruatores, ac officium Senatus Cameræ Vrbis in iurisdictionem, facultatem & potestatem mancipia quæcumque sub iugo seruitutis quomodolibet alligata ad huiusmodi senatus Cameræ Vrbis officium pro tempore existen. ac ipsos Vrbis Conseruatores confugientia, ac libertatem acclamantia, per eosdem Conseruatores libertate donare, & Romani Ciues, liberique homines effici possint, prout ipse Paulus prædecessor reintegrauerat, reintegramus, ac pro potiori cautela de nouo damus, concedimus, & gratiose impartimur. Itaque mancipia seu sclauos eadem, quæ ab eisdem in posterum liberabuntur, pro liberis hominibus, & Romanis ciuibus in omnibus, & per omnia vbique haberi, teneri, & reputari debere, Dantes & concedentes eisdem mancipiis sic vt præfertur ab eisdem Conseruatoribus libertatis facultatem in iudiciis contra quascunque personas standi, contrahendi, testandi, & alia faciendi, quæ cæteri ciues Romani liberi homines facere consueuerunt, & faciunt, & ea in omnibus, & per omnia habere, &

Mancipia & captiuos à seruitute liberandi potestas quæ.

Libertatis insignia.

libera esse decernimus, volumus & mandamus, ac ex nunc prout ex tunc, & è contra omni iuri cuiuslibet statutorum, consuetam ordinarios, quàm delegatos etiam quacunque iurisdictione fungentes iudices, & personas, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, sententiandi, & diffiniendi facultate, potestate, & auctoritate, iudicari, sententiari & diffiniri debere, ac quicquid secus scienter, vel ignoranter contra præsentium tenorem fieri, & attentari contigerit, irritum & inane decernentes. Non obstantibus Motu proprio & seu literis forsan desuper per viam decreti vel alias per dictum Paulum prædecessorem sub Dat. Romæ apud sanctum Petrum Quinto Idus Nouembris, Anno Pontificatus sui Quintodecimo, supradictam suarum literarum in forma breuis etiam forsan ad instantiam dicti Populi Romani decretis, derogatoriis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon dictæ Vrbis etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, reformationibus, & decretis, ac quibusuis priuilegiis, indultis, & literis apostolicis in genere vel in specie per quoscunque alios Rom. Pontifices prædecessores nostros tam sub plumbo, quàm in forma breuis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam irritantibus, & aliis in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis Quibus omnibus, tenores illorum, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, ac omnibus illis, quę dictus prædecessor voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque, Volumus autem quod sola signatura præsentium sufficiat, & vbique in iudicio & extrà fidem faciat, regula contraria non obstante, seu si videbitur, literę desuper per breue nostrum seu sub plumbo, aut alias prout melius videbitur expediri possint. Et quo ad illos seruos duntaxat, qui antea vt pręfertur sacro baptismatis lauacrho mediante, Christiani facti fuerint, & non de aliis, Datum Romę apud Sanctum Marcum Quinto Idus Septembris Anno Primo.

Deteriorù non debent esse conditionis qui ab infideli seruitute ad Christianismum se se deuouent. Quamobrem ruis Pontifex humanitatis iura eò dilucidiùs in Christianis splendescere quod Christi amorem & gratiam in eos collatam clariùs præceteris profiteantur. Cum ergo à Barbara Tyrannis serui liberati Patrocinio Christianorum se se credunt non debent barbarè, sed Christianè tractari. Veruntamen Christiani capti in bello etiam iustissimis à Christianos non efficiuntur serui capientium. Imponatur hic silentiū causidico argutulo iactanti legis Corneliæ & postliminij fictionem, hæc omnia hic cessare dicimus propter charitatem quæ in Christo omnibus eius religionem professis communis est: sicuti expressim adnotarunt Bar. in l. hostes ff. de capti. Alb. in c. sicut in 3. de iureiur. col. 4. & ibi Aegidius à Bellamera num. 20. Saly. in l. ab hostibus. col. 1. C. de captiuis. Ioan de Terra Rubea contra rebelles tract. 1. art. 10. regul. 1. et 21 part. 4. sed apud nos capti bello seruantur, præstitáque pecunia in redemptionis præmium, quam Græci λύτρα appellant, veniam recedendi impetrant facilimè. senfere tamen Alci. in l. hostes. ff. de verb. sign. & Claudius Cantiunc. in in 6. item ea quæ hostib. Insti. de rer. diui prædictam communem sententiam inter Christianos obtinere sicuti Bar. & qui eum sequuntur probarunt. Iubet autē summus Pontifex Ciues Romanos fieri suscepto sacro Baptismate qui sub tutela Ciuis cuiuspiā Romani confugiunt & in hac re semper vt pulchrè differit Lactantius lib. 2. cont. gent. Romani tametsi tum Ethnici crederent seruos curæ esse superis, vt illis non sanè sed liberaliter & Clementi seruitute vterentur.

VIII.

Renouatio facultatum concessarum Græcis Latino more & Latinis Græco ritu celebrandi Missas & alia diuina officia.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

PROVIDENTIA Romani Pontificis plurimum circumspecta nonnunquam ea quæ certis suadentibus causis per eius prædecessores gesta sunt, ex aliis non minus rationabilibus causis alterat, & ad pristinum statum reducit, *Pontificia prouidentia.*

prout æquitas suadet, & in domino conspicit expedire. Sanè cum ad notitiam nostram peruenerit, quod nonnulli presbyteri tam Græci, quam Latini antiquũ S.R.E. ritum tam in celebratione Missarum, quàm aliorum diuinorum officiorum peruertere satagentes, diuersas licentias, & facultates, missas, & alia diuina officia Græci Latino more, ac Latini Græco ritu celebrandi ab apostolica Sede, vel eius Legatis, ac etiam maiore Pœnitentiario pro tempore existente variis prætextibus impetrarunt, illisque iampridem vtuntur, hoc ab antiquo catholicæ Ecclesiæ instituto, sanctorumque patrum decretis deuiare considerantes, propterea hunc abusum ab Ecclesia Dei extirpare, & submouere volentes, omnes, & singulas licentias, & facultates huiusmodi hactenus etiam Motu proprio vel quorumuis etiam Imperatorum, Regum, & aliorum Principum contemplatione, & ex quibusuis causis quomodolibet concessas, ac Apostolicas & alias literas desuper confectas, illarum omnium tenores pro sufficienter expressis habentes, Apostolica auctoritate ex certa scientia hac præsenti nostra perpetuò valitura constitutione reuocamus, cassamus, annullamus, & irritamus, quibusuis presbyteris tam Græcis, quàm Latinis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ, ac perpetuæ suspensionis à diuinis pœnis districtius inhibentes, ne deinceps presbyteri Græci præcipue vxorati Latino more, & Latini Græco ritu, huiusmodi licentiarum, & facultatum, aut alio quouis prætextu Missas, & alia diuina officia celebrare, vel celebrari facere præsumant. Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis quatenus in ciuitatibus & diœcesibus propriis præsentes nostras literas publicari, & sub prædictis, & aliis sibi beneuisis pœnis per quoscunque Prælatos, Capitula, Clericos, Fratres, Superiores, & personas quaslibet inuiolabiliter obseruari faciant. Contradictores quoslibet auctoritate Apostolica compescendo. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon ecclesiarum, monasteriorum, conuentuum, domorum, & aliorum locorum, quorumcunque etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis eisdem ecclesiis, monasteriis, domibus & locis, illorumque capitulis, conuentibus, superioribus, & personis, ac ordinibus sub quibuscunq; tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiã derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam ad Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, aut eorum contemplatione, etiam Motu proprio, & ex certa scientia ac alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, illorũ tenores pro expressis habentes, specialiter, & expressè derogamus, illaque quoad præmissa cassamus penitus, & annullamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentes literæ ad valuas beati Petri Apostolorum Principis, & Cancellariæ nostræ, ac in acie Campi Floræ publicentur, & inter constitutiones extrauagantes perpetuò valituras conscribantur. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius prælati munitis eadem prorsus fides vbicunque adhibeatur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romę apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, tertiodecimo kal. Septembris, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Antiquus Ecclesiæ ritus non euertendus aut immutandus.

Renouatio facultatum concessarum Græcis celebrandi Latino ritu & Latinis ritu Græco.

Publicatio huius constitutionis.

Forma & effectus huius publicationis.

Hebreis, Hebraicè, Græcis, Græcè, Latinis, Latinè, sua celebrare mysteria concessum est. Tria enim illa Idiomata sunt generalissima, & per totum orbem receptissima, quibus & Apostoli Euangelium publicarunt apud exteros. Et in horum regionibus non vulgari populorum sermone, sed communibus his linguis quas per ditiones illas Mystagogæ vsurpant, diuina persiciuntur, & sacra volumina conscribuntur. Nec omnibus licet sacrarum literarum energiam & efficaciã, rimari, ne religiosus sermo promiscuo multorum interuentu videatur. Mysteria nostra verè sunt mysteria, id est, secreta & arcana, quæ euulgata speciosum

speciosum mysterij nomen perdunt. Mysterio non vulgari peragendo lingua aptatur non vulgaris. Qui sacrarum Historiarum ipsum vestibulum ingressus est, apprimè nouit virum Apostoli Germanicè, Hispanicè, Gallicè, Sarmaticè, Gotticè. Libicè, Anglicè Missæ celebrationem conscripserint? Intelliget an non semper destinata fuerint tria illa praecipua Idiomata Hebrei, Graeci, & Latini sermonis sacris Lythurgiis Ad hodierna vsque tempora in Occidentali Ecclesia, Latinè quemadmodum & Græca, Græcè, & apud alios, plerósque Orientales Hæbraicè officia diuina vsu legitimo & frequentissimo leguntur. Nunquam autem legimus in antiquitatum monumentis vernacula lingua sacra persoluta fuisse, idq; ne fieret nouissimè prohibuit Concil. Trid. Sess. 22. cap. 8. At audio quosdam suggillatores hæreticæ perfidiæ cornicari hæc longè secus se habere quam puteni, cùm enim Græci Græcè celebrent, possunt & Germanicè, Germani sacra soluere. Belle omnia, sed falsa consequentio, ex malè intellecta argumenti assumptione. Apud Græcos non propterea Græcè diuina mysteria celebrantur, vt vulgus quæ geruntur intelligat, vel quia lingua illis vernacula est, sed propter diuersos ritus harum ecclesiarum: quæ sicut ceremoniis discretæ sunt, ita diuersas habent linguas, non modò vernaculas, sed etiam communes quibus non plebs in suis congressibus, sed eruditi vtuntur. Nusquam enim per vniuersum orbem in templis populi cuiusquam vernaculæ linguæ vsus retinetur, sed eius solum quæ toti illi Ecclesiæ est communis nobis Latina, Græcis, Græca. Et in hac ratione versatur Pontificis sancta constitutio.

IX.

Nobilis artis agriculturæ priuilegia & statuta confirmantur.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

PIA deuotio, & assidua cura, & diligentia, quas dilecti in Christo filij, Consules, & Collegium nobilis, & antiquæ artis Agriculturæ Vrbis, erga nos, & sanctam Sedem Apostolicam almamque Vrbem nostram incessanter exhibent, nos inducunt, vt quæ ad dicti Collegij conseruationem, & augmentum fore dignoscimus liberaliter, & proprio motu concedamus. Cum igitur dilecti filij prædicti nuper antiquissima eorum statuta id vsu exigente emendauerint, & suppleuerint, multaque etiam de nouo, quæ ad necessariam dicti Collegij conseruationem, & augmentum necessaria visa fuerunt, statuerint, & addiderint, quæ omnia diligenter inspici, & emendari mandauimus, prout inspecta, & emendata fuerint. Nos igitur attendentes quod opera, cura, diligentia, & impensa prædictorum dilectorum filiorum, Deo Optimo Maximo fauente factum est, vt Ciuitas nostra, quæ retroactis têporibus mari inuecto, & vndique perquisito frumento indigebat, nostris felicissimis têporibus no solum frumento abundet, sed etiá quod plus est vicinis, & exteris terra, marique iá agri Romani frumentū subministrari possit, prout sæpissime sub ministratum fuit, & quod non minus est aer nostræ Almæ Vrbis ex assidua agrorum cultura siluarum, & nemorum extirpatione palustriumque locorum exiccatione factus est tutior, clementior, & salubrior, & considerantes quod qui agrorum culturæ incumbunt non debent litibus, & per diuersa Tribunalia trahi, ne forte à cultura propter lites, dum eorum finē prosequi cupiunt retrahantur, ac etiam attendentes, quod de rebus spectantibus ad artē nullus magis, quam ipsi de arte cognoscere, & terminare valent: cupientesque dictum Collegium, illiusque Consules, & eorumdem iurisdictionem amplioribus gratiis, & fauoribus prosequi, eosdem dilectos filios à quibuscunque censuris ad effectum validitatis præsentium absoluentes, & absolutos fore censentes Motu proprio, & ex certa nostra scientia ac de Apostolicæ potestatis plenitudine statuta prædicta sicut prædictum est reformata, & emendata, & suppleta tenore præsentium approbamus, confirmamus, & emologamus, eisdemque nostrum, & Sedis Apostolicæ robur adiicimus, eaque auctoritate peritis inter homines de arte prędicta, deq; rebus spectātibus ad artē, iuxta eorūdē statutorum declarationem cuiuscunque status gradus, & conditionis existant etiā si clerici & curiales Romanę Curię sequentes, aut quocunque alio priuilegio muniti existant seruari volumus & mandamus, eosdēmque dictis Consulibus, eorumque iurisdictioni pro rebus spectantibus ad artem supponimus, subiicimus, & sub-

Agricultura commendationē agit summus Pontifex quæ omnibus populis semper summo in pretio habita est. Eam ob causam AEgyptij agricultura cæteris præstitere nationibus, quòd ibidem Rustici homines à sacerdotum cœtu Regéque aut militibus prædia mercati parua mercede iā inde à pueritia præberēt operas rei rusticanæ vt est apud Diodorum Siculum lib. 2.

 mittimus.

sione absolui:Et Thesaurarius Cameræ sine vlteriori requisitione,seu notificatione,aut inhibitione,vel monitione salarium eiusdem , vel alteri debitum retinere debere,si ab eo deberetur,si vero non deberetur,Potestati,Gubernatori,vel alteri ad quem spectaret,ab eis vel eorum altero exigi,& satisfieri sub eisdem censuris in eisdem literis quas idem prædecessor per omnes ciuitates Ecclesiæ publico præconio publicari mandauerat. *

*De pœnis homicidiorum latiùs disseritur in huius constitutionis scholio, ex variis locorum legibus & statutis. Iure canonico quod semper Ecclesia mansuetudinem spirat laicus pro homicidio excōmunicatur clericus autem deponitur præterea privatur beneficiis. Iure verò Cæsareo homicida punitur pœna legis Corneliæ de sicar. vt est text. in l. 1. ff. ad l. Corn. de sicar. vt est text. in l. 1. ff. ead. l quæ pœna est in nobili deportatio & bonorum omnium confiscatio vt est text. in l. 3. §. legis Cornelia. eod. tit.

Cum sæpius contingeret,quod offensionis ignarus, aut ob huiusmodi excessus condolens,horribili immanitate,& furiosa dementia in vindictam iniuriæ vulneraretur,& interdum occideretur,aut aliquis propinquorum offensi ad vltionem iniuriæ propinqui sui,vt præmittitur,propinquum offendentis vulneraret,vel occideret,seu vulnerari,vel occidi faceret inde quoque iuxtà damnabilem abusum ciuitatis vtraque pars se domibus priuatis includeret,quam in contemptum summi Pontificis videlicet Principis,ac etiam Magistratuum Ciuitatis,armatis complebant,& interdum fores domorum ac porticus,steccatibus,vbi tanquam ad officinas,ac asylum scelerum perditi homines,& scelesti ab vtraque parte conueniebant,illic inuidia,factio coniungeretur atrocissima sceleris immanitate concordans,illic dementia,& furia esset venalis iniuria dum hi qui nulla erant iniuria lacessiti,ad vindictam offensorum insana mente, & seruili crudelitate coniurarent, hi essent quorum pedes veloces erant ad effundendum sanguinem,qui viam pacis non cognouerant inter quos fœda, & obscœna commercia, alearum lusus, pecuniarum effusio,patrimoniorum dissipatio,diræ blasphemiæ & obscœni agebantur incestus,ex his oriretur regentium Rempublicam,& Magistratum contemptus,ac seditiones nonnunquam suscitarentur.Et si quando huiusmodi rixæ, & dissentiones intercederent,non solùm propinqui,atque coniuncti , sed etiam extranei vtrique parti se offerrent,quod vulgo Apuleos,& materno vocabulo(*fare di bene*)nuncupabatur,ex quo plerunque totius ciuitatis studia diuidebantur & non sine graui nota regentium atque discrimine reipublicæ armarentur aduersus proximos miseri spiritu diaboli repleti omne ius humanæ societatis, omnem charitatem , omnem ciuilem concordiam damnabili abusu subuerterent Piæ memoriæ Paulus Papa II.etiam prædecessor noster per suas literas perpetuò statuerat , & ordinauerat,vt quicunque extunc deinceps Baro aut Domicellus , aut ciuis Romanus vel quæuis alia ecclesiastica,secularisque persona cuiuscunque conditionis,& qualitatis existeret,quacunque etiam atroci iniuria lacessita pro sua , vel amici,aut propinqui iniuria vindicanda,patrem, aut filium,fratrem,aut propinquum, vel alias amicum, vel domesticum offendentis vulnerare, mutilare, occidere,vel quocunque modo realiter , vel personaliter offendere præsumeret, aut talia fieri faceret, vel mandaret,similiter qui in Vrbe Roma, vel eius districtu occasione rixæ vel brigæ domum communire,armatos receptare,aut tenere,vel adhærentes,& complices,ac fautores brigæ accersere , siue quamcunque conuentionem , congregationem,& collectam hominum ad vltionem iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare præsumeret per se vel alium,crimen læsæ Maiestatis, rebellionis & seditionis in Vrbe concitare reus censeretur,& haberetur, ac veluti talis à competentibus Iudicibus seuerissimè puniretur, Ecclesiastici verò talia perpetrantes omni dignitate,honore,ordine,officio, & beneficio essent ipso iure priuati, & perpetuò manciparentur,ac beneficia eorum liberè per illos ad quos collatio pertinebat eorum conferrentur. Omnésque præterea talia committentes tanquam Christianæ Religionis alieni publicæ pacis æmuli,ab omni populo,ciuitate , loco, & terra dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiecta essent,perpetuò diffidati eorum bona tam mobilia , quàm immobilia essent ipso iure Cameræ Apost confiscata Nulli præterea talium alicuius aperiretur ianua dignitatis , aut honoris Ecclesiastici vel mundani,seu ad alicuius loci regimen esset assensus. Et vt magis esset famosa eorum infamia,factio testamenti actiuè & passiuè esset eis interdicta ad actus legitimos nullus eis pateret aditus nulla porta panderetur , omni spe,gratia, aut dispensationis exempta.

Paulus II. in Brigosos & iniuria viri ex consanguineis facta vltionem exco impetu capiētes constitutionem edidit.

Et præter prædictas pœnas sententiam excommunicationis,& perpetuæ maledictionis incurrerent,à qua absolui non possent nisi per Romanos Pontifices, præterquam

terquam in mortis articulo constituti. Illi vero qui ipsis offensis, vel offendentibus, seu brigosis adhgrere, fauorem, opem, auxiliumq; promittere, aut in domibus, vel castris, locis, seu fortalitiis suis receptare, aut qui iuxtà vulgare (*fare di bene*) extunc deinceps præsumerent tanquam fautores scelerum, & conspiratores aduersus publicam pacem omninò similis rebellionis, confiscationis, depositionis, priuationis, inhabilitatis, ac excommunicationis, & anathematis pœnas incurrerent. Et preterea vt domus, & habitationes principalium offendentium, qui vindictam in alios: vt premittitur, sumere, & exercere, aut etiam qui ex vtraque parte domos ipsas munire, aut congregationes, occasione brigç, aut collectas hominum adunare, vel armis, aut armatis, seu steccatis, aut propugnaculis communire ausi forent, in detestationem tanti facinoris demolirentur, & vsque ad solum ad perpetuam infamiam prosternerentur, per hoc quoque sæcularibus, aut alijs iudicibus suis competentibus non ademerat facultatem vtendi statutis, & legibus aduersus tales editis, & edendis. *Homicidarũ fautores, rebellionis & conspirationis suspicionem fugere nequeunt.*

Et successiuè recolendæ memoriæ Sixtus Papa IIII. similiter prædecessor noster accepto per eum quod contenta in literis Pij prædecessoris huiusmodi à certis annis tunc elapsis citra non fuerant obseruata, & ex illorum non obseruantia subditi præfatç Ecclesiæ procliuiores erant ad homicidia committenda, ac ferè passim quotidie perpetrabantur, & homicidæ præfati ideò ad illa committenda promptiores existebant, quia sperabant latere & suorum excessuum remissionem consequi facilè posse, ac detestabilem & horrendam sicariorum nequitiam talium ad aliorum cautelam iuris remedijs prosequi studio cupiens indefesso, habita super iis cum fratribus suis præfatæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio per suas literas, statuta, decretáque Pij prędecessoris huiusmodi, ac prout illa concernebant omnia & singula in dictis literis Pij prædecessoris præfati contenta approbauerat, & robur perpetuæ firmitatis obtinere debere decreuerat, ac voluerat & de eorundem fratrum consilio statuerat, & ordinauerat, quod condemnatis eatenus, & quos in posterum condemnari contingeret vbilibet in ciuitatibus, terris, & locis prædictis pro homicidio, siue vt principales, siue vt auxilium, consilium, vel fauorem præstantes, suarum condemnationum remissionem, aut contra illas saluum conductum, & licentiam securè in loco patrati criminis, vel infrà quinquaginta milliaria (vt præfertur) propinquo nullatenus obtinere possent ab alio quàm à Rom. Pont. qui pro tempore esset, & alicuius alterius etiam Legati de Latere remissio nemini suffragaretur, & si forsan contingeret eundem Rom. Pont. ad remissiones siue saluum conductum huiusmodi procedere talis remissio per præoccupationem processisse censeretur, & nemini prodesse posset, nisi in illa verus literarum Sixti prædecessoris huiusmodi tenor de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes inferiùs insertus foret: ac specifica, & determinata causa exprimeretur: quç eundem Rom. Pont. induceret ad derogandum eisdem literis Sixti predecessoris, quç cum tam matura deliberatione ab eodem Sixto prędecessore emanauerant. *Sixtus IIII. Pij secundi contra sumentes vindictam in propinquos offendentis confirmauit.*

Et subsequenter sanctę mem. Iulius Papa II. etiam prędecessor noster habita super iis cum fratribus suis tunc & dictę Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura, & de illorum consilio literas Pij & Sixti prędecessorum huiusmodi prout illas concernebant, omniáque & singula in eisdem literis contenta per quasdam approbauerat, & innouauerat, ac robur firmitatis perpetuò obtinere debere decreuerat, ac illas ad bannitos, seditiosos, & rebelles, aut alios pro quocunque alio crimine capitali, à quibusuis officialibus tam in dicta Vrbe: quam extra eam, & in terris eidem Rom. Eccl. mediatè, vel immediatè subiectis iusdicentibus, pro tempore condemnatos, & brigosos nuncupatos pacem iuxtà ordinationes dictę vrbis Apostolica auctoritate approbatas facere recusantes: necnon ius sibimet contra alios dicentes, aut caualcatas, siue Romani Pontificis aut Officialium suorum speciali licentia facientes, vel mouentes, prefata auctoritate de eorundem fratrum consilio extenderat, ac vniuersis & singulis tam laicis, quàm Ecclesiasticis cuiuscunque status, gradus, ordinis, excellentiæ, & dignitatis, Ducibus quoque, Comitibus, Baronibus, Domicellis, necnon communitatibus, vniuersitatibus ciuitatum, *Iulius II. constitutiones superiorum Pontificum in brigosos & homicidas latas extendit ad condemnatos & bannitos pro quocunque delicto capitali.*

terrarum

terrarum, castrorum, & aliorum quorumcunque locorum dictæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiectorum, districtè præcipiendo mandauerat, & inhibuerat, ne aliquis eorum homicidas, bannitos, exitiosos, & rebelles, discentes, aut causas facientes, vel mouentes in eorum ciuitatibus, castris, seu locis aliis quibuscunque recipere, & retinere, seu auxilium, consilium, vel fauorem directè vel indirectè, publicè vel occultè per se vel alium præstare, aut in eorum domibus, seu castris, vel locis recipere, & receptare præsumerent, & si aliquis contra inhibitionem, & mandatum huiusmodi quouis modo directè vel indirectè de cætero venire præsumerent, idem Iulius prædecessor omnes, & singulos sic contrauenientes excommunicationis maioris, & anathematis sententiam, à qua non nisi ab ipso Iulio prædecessore, & eiusdem successoribus (præterquam in mortis articulo constituti, & debita satisfactione præmissa) absolui possent, incurrere, eosque omnibus, & singulis priuilegiis gratiis, libertatis, indultis, exemptionibúsque, immunitatis realibus, & personalibus, ac ciuitatibus, castris terris, locis, & dominiis eorum dignitatibus, & honoribus, iuribus, & officiis, ac etiam feudis, & concessionibus quibuscunque, quæ à Romana præfata, & quibuscunque aliis Ecclesiis obtinere noscebantur, sub quacunque verborum forma, & tenore, ac cum quibusuis efficacissimis, & insolitis clausulis etiam præseruatiuis ab incursu pœnę priuationis eo ipso priuatos, & inhabiles, ac indignos ad illa, & quælibet alia in posterum obtinenda, & quoscunque actus legitimos exercendos fore nunciauerat, & illa per ipsum Iulium prædecessorem, & successores suos absque aliqua declaratione super incursu pœnæ priuationis huiusmodi, aut citatione eorum qui priuationis pœnam incurrerent facienda, aliis personis in feudum seu vicariatum, aut alias, ac si per elapsum temporis concessionis, aut finitam lineam ad dictam cameram reuersa essent, liberè concedere, ac alias de illis disponere posse decreuerat, & declarauerat. Necnon ciuitates, terras, castra, & loca prædicta Cameræ præfatæ confiscauerat, incorporauerat, applicauerat, & appropriauerat, ac confiscata, incorporata, & appropriata esse, sicq; contrauenientes pro rebellibus eiusdem ecclesiæ haberi, & censeri debere voluerat, eorum subditos, ac vasallos, & arcium, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prædictorum Castellanos a quocunque fidelitatis iuramento quo ipsi essent quomodolibet astricti penitus absoluens, ciuitates quoque terras, castra, & loca prædicta, si ad eiusdem ecclesiæ obedientiam se non reducerent, seu in præmissis quomodolibet delinquerent, & etiam quorumcunque eis auxilium consilium vel fauorem quouismodo directè vel indirectè, publicè vel occultè præstantium etiam quacunque ecclesiastica, vel mundana, & regali præfulgerent dignitate, & excellentia, vt præfertur, & ad quem eos declinare contigeret, ecclesiastico subiiciens interdicto tandiu firmiter obseruando; donec ibidem foret etiam per triduum post inde discessum. Illosquoque qui aliquem scirent culpabilem in prædictis, & eidem Iulio prædecessori, vel successoribus suis intra trium dierum spatium non referrent, vel alicui per quem ad eum fideliter referretur ad similes pœnas incurrere voluerat. Et insuper per eundem Iulium prædecessorem accepto quod cum nonnulli ciuitatum, castrorum, & locorum tam regni nostri tunc Siciliæ citra Pharum, quàm aliarum partium dictæ Ecclesiæ subiectarum etiam Vrbi prædictę adiacentium, quam propter homicidia, aliqua nefanda per eos perpetrata excessus, crimina, & delicta, & alias eorum demeritis id exigentibus à ciuitatibus, terris, castris, & locis eorum, seu in quibus tunc morabantur exules, rebelles, & banniti, quod in illis propterea securè morari nequirent, alij de ciuitatibus, terris, castris, & locis dictę Ecclesię subiectis ad Regnum, & alias adiacentes huiusmodi, alij autem ex Regno, & adiacentibus partibus prædictis, ad ciuitates, terras, castra, & loca eidem Ecclesiæ subiecta prædicta etiam dictæ vrbi adiacentia se transferrent, nonnulli Barones, Proceres, & Domini, seu Vicarij in temporalibus ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum, ac regni, & partium adiacentium prædictorum, eorúmque Officiales, & subditi dictos homicidas, bannitos, criminosos, atque rebelles homines scienter receptare, & quod grauius erat protegere, et defendere non formidabant se reos tantorum scelerum per homicidas, & alios bannitos prædictos perpetratorum apud Deú constituentes, & tam ipsis homi-

cidis

Pœna fautorum & contrauenientium huic constitutioni.

Iuramento fidelitatis liberatio.

Receptatores sceleratorum, ad scelera propensiorem audaciã incutiunt.

cidis,& malefactoribus,quàm aliis similia,vel grauia delicta perpetrandi,& committendi audaciam,& scelerum huiusmodi impunitatem tribuentes in animarum suarum periculum,iustitiæ conculcationem,ac dictæ sedis auctoritatis contemptũ & scandalum plurimorum:idem Iulius prædecessor Motu proprio omnes, & singulos Barones,Proceres,Milites, ac Dominos, & Vicarios in temporalibus ciuitatum,terrarum castrorum,& locorum eorundem,necnon nostros, & eorundem Baronum,procerum,Militum, & Dominorum Vicarios,Officiales,& subditos per suas literas requisierat,& monuerat, eisque,& eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ,& sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam contrafacientes eo ipso incurrerent, districtiùs inhibuerat,ne homicidas,bannitos, criminosos,rebelles, aliósque infames homines præfatos, qui propter eorum delicta banniti in locis originis suæ,seu aliis regnorum,ciuitatum,terrarum, castrorum,& aliorum locorum prædictorum propter eorum malam vitam commutari non poterat, extunc deinceps nullatenus receptare,aut eis consilium,auxilium, vel fauorem quouis quæsito colore præstare præsumerent. Quinimò tales ad eorum dominia declinantes,seu in eis commorantes capi, & ad forum seu iustitias, vel Officiales ad quos punitio,& castigatio criminum,& excessuum per eos perpetratorum,de iure vel consuetudine pertinebant,& spectabant destinare,aut si partibus læsis,& offensis vtilius foret,illos iuxta criminum,& excessuum per eos perpetratorum qualitatem ad pœnas à iure statutas in locis vbi deprehensi forent procedere procurarent.

Præterea fœlicis memoriæ Leo Papa X.etiam prædecessor noster similiter per eum accepto quod nequissimi Sicarij eo ad perpetranda homicidia, & mala omnia committenda prócliuiores reddebantur quo in opprobrium iustitiæ & animi sui indignationem non solùm in ciuitatibus,terris,castris, & locis ipsius Ecclesiæ dominio subiectis, & non subiectis dictæ Vrbis conuicinis, sed etiam in Vrbe ipsa intra ædes, & Palatia retinebantur,& recipiebantur, aut ob fauorem Ducum, Marchionum,Comitum,Baronum,Domicellorum Dominorum temporalium, armorum Capitaneorum,Doctorumque,& aliorum Magnatum auxilium fouebantur,Iudicum quoque,& Officialium animaduersio in eos sæpe, & sæpius omissa fuerat,idem Leo prædecessor Motu simili, & ex certa scientia priores literas Iulij prædecessoris huiusmodi,ac omnia, & singula in eis contenta per suas literas approbauerat, & innouauerat. Adijciens, & de Apostolicæ potestatis plenitudine statuens quod si Duces,Barones,Marchiones,Comites, Domini temporales, Vicarij,Feudatarij,armorum Capitanei,Doctores,Magnates Principes, Communitates,& Officiales Ciuitatum, Terrarum, & locorum dictæ Ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectorum,homicidas,bannitos,exititios, rebelles, aut pro quocunque crimine capitali pœna damnatos, necnon brigosos pacem facere recusantes treugarum siue induciarum violatores,seu fractores, ius sibimet contra alium dicentes,caualcatas aut armatas, vel vltra numerum decem hominum coadunatas facientes propria auctoritate,vel mouentes:ad eorum terras,ciuitates,castra, loca, territoria, & dominia declinantes non solum reciperent,retinerent,vel eis auxiliũ, consilium,opem,fauorem tacitè,vel occultè directè, vel indirectè præstarent, aut contra mandata, & inhibitionem in eiusdem Iulij prædecessoris literis contentas deuenirent,sed etiam si eosdem manu forti non acciperent, apprehenderentque, captos ad mandatum Romani Pontificis pro tempore existentis,aut suorum Officialium exhiberent,traderentque,non solùm omnes,& singulas sententias, ac etiam priuationis pœnas in eisdem literis expressas, verùmetiam læsæ maiestatis reatum, & verùm ac nulla iuris aut hominis fictione confectum crimen eo ipso incurrerent,& in eos sic contrafacientes modo & forma quibus in veros criminis læsæ Maiestatis reos à iure procedi debere statutum erat, procederetur, & tam ad præfatas quàm huiusmodi læsæ Maiestatis criminis à iure inflictas pœnas executiuè deueniretur. Et insuper omnia & singula per Iulium prædecessorem,& vt præfertur per Leonem huiusmodi innouata,& de nouo statuta, & illis adiecta perpetuæ firmitatis robur obtinere,& inuiolabiliter obseruari debere decreuerat.

Porrò ad notitiam similis memoriæ Clementis Papæ VII.pariter prædecessoris nostri peruenit plures Vrbis,ciuitatum,terrarum,castrorum,locorum, & tenimen-

Leo X. Iul. II. constitutionẽ in homicidas & Brigosos ratam haberi voluit.

Imponit quoque pœnas Dominis locorum S.R.E. subditorum & Iurisdictionum officialibus bannitos non capientibus.

Clemens VII. cõfirmauit cõst. Pij II. Paul. II. Sixt. IIII. Iul. II. Leon. X.

tenimentorum, ac regni, & partium prædictorum contra literas prædecessorum huiusmodi elata ceruice deuenire, & se aduersus iustitiæ clypeum, & regula rebelles constituere præsumant, ac censuras, & pœnas præfatas in eisdem literis contentas sensu reprobo paruipendere non verebantur, in animarum suarum perni-

Bannitos ob homicidia non obstantibus conditionibus & pactis cũ hæredibus occisorum à terris S.R.E. subiectis exulare iussit.

ciem, diuinæ Maiestatis offensam, & reipublicæ læsionem, idem Clemens prædecessor ne literæ præfatæ quæ prouida deliberatione ab ipsis prædecessoribus manauerant, contemptibiles redderentur, sed excessuum perpetratores debita animaduersione puniretur, opportunis remediis prouidere volens, Motu proprio non ad aliquorum edem super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de sua mera liberalitate, & ex certa scientia singulas Pij, Pauli, Sixti, Iulij, & Leonis prædecessorum literas huiusmodi, cùm statuti, ordinationis, extensionis, additionis, inhibitionis, decreti, declarationis, confiscationis, incorporationis, applicationis, voluntatis, & mandati, ac cum omnibus, & singulis aliis in eis respectiue contentis clausulis, auctoritate Apost. per suas literas approbauerat, & innouauerat, ac perpetua roboris firmitate subsistere, & per singulos quos literæ ipsæ concernerent, sub excommunicationis, anathematis, maledictionis, infamiæ suspensionis, diffidationis, criminis læsæ Maiestatis, seditionis, rebellionis, confiscationis depositionis, priuationis, inhabilitatis, & interdicti, & aliis censuris, & pœnis ecclesiasticis, & temporalibus in eisdem literis contentis, quas contrauenientes eo ipso incurrerent, perpetuò inuiolabiliter obseruari debere decreuerat, illasque etiam ad hoc vt homicidæ, sicarij criminosi, rebelles, atque infames propter homicidia, aut alia nefanda per eos

Hæ pœnæ in receptatores impositæ ampliantur.

perpetrata, excessus, crimina, & delicta in ciuitatibus, terris, castris, vel locis eorum seu in quibustunc morabantur banniti, & condemnati etiam habita pace ab hæredibus, filiis, seu consanguineis occisorum, ac partium læsarum, non solùm a locis circumuicinis vsque ad quinquaginta milliaria, sed etiam ab omnibus & singulis ciuitatibus, terris, castris, & locis, etiam regni & partiũ prædictarum nobis & dictæ Romanæ ecclesiæ quomodolibet mediatè vel immediatè subiectis banniti & exules essent et esse censerentur, nec in illis seu eorum aliquo etiam prætextu cuiusuis licentiæ, salui conductus, remissionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos desuper quomodolibet pro tempore obtentę moram trahere possent: Et si in eis residerent, vel reperti forent, capi, detineri, & incarcerari, ac iuxta criminum, & excessuum per eos perpetratorum qualitatem, vel literarum Pij prædecessoris huiusmodi tenorem, sub pœnis in eisdem literis contentis per Officiales ciui-

Communitates & Barones locorum in quibus homicidia committuntur debent homicidas & eorum complices omni vi persequi.

tatis, terræ castri, vel loci, in qua vel in quo deprehensi forent debitis pœnis plecti, seu inde educi & ad forum seu Officiales, ad quos criminum & excessuum eorundem punitio, vel de iure, vel de consuetudine pertineret, remitti deberent extenderat & ampliauerat. Et nihilominus præmissa omnia, & singula prout per Pium, Paulum, Sixtum, Iulium, & Leonem prædecessores præfatos statuta, & ordinata, inhibita, decreta, & declarata fuerant, ita vt Duces, Barones Marchiones, Comites, Domini temporales, Vicarij, Feudatarij, Capitanei, Magnates, Principes, Communitates, Ciues, Officiales & personę, ac alij quos prędictę literę concernebant, ac ipsorum singuli literas & in eis contenta huiusmodi non obseruantes, & illis quomodolibet directè, vel indirectè contrauenientes, ac eis adhęrentes, eorúmque fautores, & complices, singulas censuras, & pœnas prędictas eo ipso, absque alia declaratione incurrerent & incurrisse censerentur. Quodque Duces, Barones, Marchiones, Comites, in temporalibus Vicarij, & Feudatarij, ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum, etiam regni, & partium prædictarum sibi & eidem Ecclesiæ

Facultates absoluendi ab homicidiis quibuscunque concessis reuocantur.

mediatè vel immediatè subiectarum, aliquos suos & dictæ Ecclesiæ hostes, & inimicos, aut subditos, exules, bannitos, & facinorosos cuiuscunque status, vel conditionis essent publicè, vel occultè vllo vnquam tempore recipere, & acceptare nullatenus præsumerent: Et si aliquos ad eorum dominia, & territoria confugere contingeret, illos ex eorum dominiis vel territoriis huiusmodi expellere, seu ad simplicem iussionem suam, vel successorum suorum quò voluisset, seu successores ipsi voluissent, tutè conduci facere Ad quod præmissa à suis subditis inuiolabiliter obseruarentur omni excusatione cessante cum effectu curare, sub similibus priua-

tionis

tionis,& rebellionis, ac criminis læſæ Maieſtatis pœnis ſi contrafacerent eo ipſo incurrendis. Necnon vt homicidæ fautores,& complices præfati facilius capi, & puniri poſſent,quod Communitates ciuitatum,& vniuerſitates terrarum,caſtrorum & locorum in quibus ſeu quorum territorio,et diſtrictu,et ditione dicta homicidia perpetrarentur,ſub interdicti eccleſiaſtici,& duorum millium per Communitates, ac mille ducatorum per vniuerſitates, necnon ciuitatum, terrarum, et locorum eorundem Domicelli,Barones,Vicarij,ac alij in temporalibus domini, ſub maioris excommunicationis latæ ſententiæ, et quinque millium ducatorum auri Cameræ apoſtolicæ irremiſſibiliter applicandorum eo ipſo abſque alia declaratione incurrẽdis pœnis,eoſdem homicidas,complices,fautores ſtatim capere, et omnem exactiſſimam diligentiam,de qua per publica documenta fidem facere tenerentur, capi facere,nequeunt,ſtatim commiſſum homicidium vniuerſitatibus, ſeu incolis, et habitatoribus oppidorum, et locorum circumuicinorum ad quæ declinarent, aut declinare poſſent notificari. Communitates verò, et domini in temporalibus prædicti,ad quorum ditionem tales declinaſſent, cùm primum id ad eorum notitiam deueniſſent,eos apprehendi facere, quod ſi non poſſent, ſimiliter id vniuerſitatibus,ſeu incolis,et habitatoribus vicinorum oppidorum,et locorum ad quę declinarent,aut veriſimiliter declinare poſſent inſinuare,et captos ad eorum Iudices ordinarios traducere, et tradere ſub ſimilibus pœnis tenerentur, et deberent,ſtatuerat,ordinauerat, inhibuerat, et declarauerat. Et ne facilitas venię incentiuum prębeat delinquendi, quibuſuis dictę ſedis Legatis de Latere, ac Nuncijs,et prouinciarum Rectoribus,necnon noſtris et dictę Romanę Eccleſię Vicariis in temporalibus pro tempore exiſtentibus,et pręfatis Communitatibus, omnem abſolutionis homicidiorum huiuſmodi per nos, et prędeceſſores noſtros Romanos Pontifices,et ſedem eandem, ſub quauis forma, et verborum expreſſione conceſſam,approbatam et innouatam auctoritatem,et facultatem reuocauerat, caſſauerat irritauerat,et anullauerat.Et ſi quãdo ſimiles abſolutiones per eum,et ſucceſſores Romanos Pontifices,ac ſedem præfatam concedi contingeret,illa per Iudices et Officiales ad quos pertineret, niſi ttinę literę Apoſtolicæ ſub interuallo vnius menſis pro ſingulis literis huiuſmodi cum expreſſa derogatione pręſentium deſuper emanarent,nullatenus admitti vel obſeruari voluerat.

Pius IIII. ſuperiores in homicidas conſtitutiones confirmauit, voluitque eum qui cõmiſerat homicidium animo deliberato ac præmeditato maximè per inſidias poſſe ac debere capi ac vltimo affici ſupplicio quia ſic eſt de iure diuino quod vbique viget & vigere ac ſeruari debet in omnì mundi parte.

Pię memorię Pius Papa IIII.ſimiliter pędeceſſor noſter Pij II.Pauli,Sixti, Iulij Leonis,et Clementis prędeceſſorum literas huiuſmodi,cum ſtatutorum,ordinationum extenſionum,ampliationum,reuocationum,caſſationum,irritationum, annullationum,decretorum confiſcationum, incorporationum, applicationum, voluntatum hortationum,requiſitionum,et mandatorum, ac omnibus et ſingulis alijs in eis reſpectiuè contentis clauſulis dicta auctoritate apoſtolica per ſuas literas approbauit,& innouauit,ac perpetua roboris firmitate ſubſiſtere, & per ſingulos quos literæ ipſę concernebant,& concernerent in futurum, ſub excommunicationis,anathematis,maledictionis,infamię ſuſpenſionis,diffidationis, criminis læſæ Maieſtatis,ſeditionis,rebellionis,confiſcationis,depoſitionis, priuationis, inhabilitatis,& interdicti,ac alijs cenſuris,et pœnis eccleſiaſticis,et temporalibus, ac corporis afflictiuis in eiſdem literis contentis,quas contrauenientes eo ipſo incurrerent,perpetuò inuiolabiliter obſeruari,itáſque etiam ad homicidas,ſicarios, exititios,crimino ſos,rebelles,alióſque infames,propter homicidia et,alia nefanda per eos perpetrata exceſſus crimina et delicta, etiam ad hoc vt ipſi in ciuitatibus, terris,caſtris,vel locis eorum,ſeu in quibus tunc morabantur banniti, et condemnati etiam habita pace ab hæredibus,filiis,ſeu conſanguineis occiſorum, aut partium læſarum,non ſolum à locis circumuicinis vſque ad quinquaginta milliaria, ſed etiam ab omnibus et ſingulis ciuitatibus,terris,caſtris,et locis,etiam regni, & partim prædictorum nobis, & dictæ Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè quomodolibet ſubiectis banniti, & exules eſſent, & eſſe cenſerentur, nec in illis, ſeu eorum aliquo etiam prætextu cuiuſuis licentiæ, ſaluiconductus, remiſſionis, reductionis, reuocationis, vel alterius gratiæ per eos deſuper quomodolibet pro tempore obtentæ moram trahere poſſent. Et ſi in eis reſiderent, vel reperti eſſent, capi, & detineri,& incarcerari, ac iuxtà criminum & exceſſuum per eos perpetra-

Bannitus etiam ab vna ciuitate regni videtur bannitus ab omnibus ciuitatibus eiuſdem regnì text.in d. l. non dubito & ibi hoc voluit Alber. in de Roſat.ff.de c. poſt lim. reuerſ. per Alber. in quarta parte ſtatut.q. 85. incip. quod ſi aliquis.

Cum autem statim vbi nos ad summi apostolatus apicem diuina cooperante prouidentia assumpti fuimus, ob earundem literarum non obseruationem in eisdem ciuitatibus, terris, & locis, ac etiam in alma Vrbe nostra varias dissensiones, discordias, & odia vigere, latrocinia, & homicidia, aliaq; nefandissima crimina perpetrari, ac prefatos Pium II, Paulum, Sixtum, Iulium, Leonē, Clementem, ac Pium IIII. prędecessores pro felici ac tranquillo statu & cōmmodo personarum tam dictæ Vrbis quàm aliarum ciuitatum, terrarum, & locorum prędictorum, prēmissa statuisse, & peregisse perspexerimus: Idcirco nos quoque eadem ratione quietis videlicet ac pacis moti, habita super his cum venerabilibus fratribus nostris eiusdem Sanctę Romanę Ecclesię Cardinalibus deliberatione matura, ac de illorum vnanimi consilio & assensu singulas Pij II. & Pauli, ac Sixti, necnon Iulij, & Leonis, & Clementis, & Pij IIII. prędecessorum literas huiusmodi, cū statutorum, ordinationum, extensionum, ampliationum, reuocationum, cassationum, irritationum, annullationum, decretorum, confiscationum, incorporationum, applicationum, voluntatum, hortationum, requisitionum, & mandatorum, omnibúsque & singulis alijs in eis respectiue cōtentis clausulis apostolica auctoritate prædicta tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innouamus, illisq; perpetuum et inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, et singulis quos illę cōcernunt penitus ac sub prędictis per contrafacientes irremissibiliter incurrendis pœnis obseruari volumus atque decernimus, easdémque literas ad hoc, vt si homicidę, sicarij banniti in ciuitatibus, terris, castris, et locis prędictis cuiquam damna aliqua intulerint, ipsique damnis taliter illatis à ciuitatum communitatibus ac terrarum, castrorum, et locorum huiusmodi vniuersitatibus capti, et deprehensi non fuerint, sed taliter delinquentes impune euaserint, communitates, ac vniuersitates huiusmodi (præter hoc quod ad damnorum quorumcunque sic illatorum parti lęsę damnáque huiusmodi patienti, eorúmque hęredibus plenariam restitutionem, et satisfactionem omninò teneantur) ad tantundem quantum damna illata huiusmodi extimata fuerint, Camerę apostolicę realiter et cum effectu persoluendum omninò sint astricti, auctoritate, et tenore prefatis extendimus, et ampliamus. Mandantes eisdem communitatibus, et vniuersitatibus quatenus ipsę in virtute sanctæ obedientię, et sub maioris excommunicationis, ac alijs nobis, et pro tempore existenti Romano Pontifici beneuisis pœnis, eosdem siccarios, et bannitos in eorum ciuitatibus, terris, castris, et locis commorantes, seu per eas, et ea transeuntes capere, et ad populum conuocandum, et coadunandum campanas pulsare, eósque sic captos ad carceres conducere, aut curię temporali consignare omninò teneantur.

Hic Pontifex acerrimus iustitiæ defensor, quamprimum culmen Apostolicæ sedis adeptus est prædictas cōstitutiones Pij II. Pauli II. Sixti IIII. Iul. II. Leo. X. Clemētis VII & Pij III. confirmauit.

Quocirca dilectis filijs Vitellotio S. Mariæ in via lata Romanæ Ecclesiæ Camerario, & Cameræ præfatæ Thesaurario Præsidentibus, Clericis ac vniuersis, & singulis Legatis, & Vicelegatis Prouinciarum nostrarum, & alijs Rectoribus, ac Officialibus ciuitatum terrarum, & partium prædictarum nobis, & dictæ sedi mediatè, vel immediatè subiectarum districtè præcipiendo mandamus, quatenus præsentes literas solenniter in singulis prouincijs, ciuitatibus, terris, & locis prædictis publicari, necnon omnia & singula in eis contenta inuiolabiliter obseruari faciāt & mandent. Contradictores quoslibet & rebelles, cuiuscunque status, & præeminentiæ fuerint sententias censuras, & pœnas prefatas damnabiliter incurrisse declarent, & declarationem huiusmodi per eos faciendam in libris maleficiorum conscribi, & annotari mandent, & faciant: Necnon capitales prefatas sententias à ministris iustitię absque alicuius incursu irregularitatis exequi procurent, ac realiter & irremissibiliter exigant, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Necnon pro exactione pœnarum pecuniarum huiusmodi contra communitates, & vniuersitates, ac in eorundem inobedientiam in temporalibus dominorum vassallos propter eorum huiusmodi inobedientiam reprę salias concedant, necnon & cum effectu exequi faciant, Attentius hortantes, & requirentes in domino Barones & Domicellos, ac in temporalibus dominos dicti regni, necnon illius Prouinciarum, ciuitatum, & locorum Gubernatores & Officiales pro tempore existentes, vt prefatos homicidas, & fautores, & complices capiant & capi procurent, captósque ad præsides nostrarum Prouinciarum, vnde ipsi homicidæ,

Ad emendationem damni obligari vult communitates locorum in quibus banniti damnū aliquod intulerint & capti non fuerint.

fautores,& complices originem traxerunt,conduci,& eis realiter consignari similiter cum effectu faciant. Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus apostolicis,ac omnibus illis quæ dicti prædecessores in præfatis eorũ literis voluerunt non obstare,cæterisque contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum,quod interdici,suspendi, vel excommunicari nonpossint per literas apostolicas non facientes plenam,& expressam,ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionẽ,&quibuscunque aliis priuilegiis,indulgentiis,& literis apostolicis generalibus,vel specialibus super recipiendis bannitis, homicidis,& brigosis,ac aliis prædictis quorumcunque tenorum existant,per quę præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri,& de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quo ad hoc cuiquam nolumus vllatenus suffragari. Volumus autem quod præsentes literę nostrę postquam in valuis basilicę Principis Apostolorum,& in Campo Florę de Vrbe affixę fuerint, omnes et singulos ciues Roman. et alios in Vrbe commorantes elapsis quindecim diebus,alias vero Duces, Comites, Marchiones,Domicellos, Barones,et alios temporales Dominos,et Vicarios,Communitates, et vniuersitates ciuitatum,terrarum & locorum sedi pręfatę mediatè et immediatè subiectorum huiusmodi decurso mense arctent, & contrafacientes pœnas pręfatas incurrant in omnibus & per omnia,perinde ac si eis omnibus,& singulis contrafacientibus personaliter,& particulariter intimatæ fuissent. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, tertio Nonas Iulij, Pontificatus nostri Anno Primo.

Clausula derogatoria.

Verè à Priscis Prouerbium illud iactatum est, Ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ λύκος. Nulla siquidem supersunt hominibus antiqui amoris & concordiæ semina, ita exasperatum est malum, vt in mutuam internetionem omnes coalescant. Nemo est qui illico non currat ad gladios, ad enses vbi primum leuiuscula ratione offensus est. Nulli vult parci iratus. Ira nihil aliud est quam conceptum homicidium, & cædium scaturigo. Pro audacissimo satellitio habet ambitionem & inuidiam quorum stimulis veluti malo æstro percita nepharia quæcunque audent. Manus tunc parricido sanguine fœdantur, & incredibili feritate detestantur homines eum diuidunt illud quod Deus tam mirabili potentia connexuit. Tremendum omnino illud præceptum summi Dei innotuit auribus nostris N O N O C C I D E S. *Ille qui hoc præceptum edidit de non occidendo, se & summo odio prosequi viros sanguinum per Prophetam fatetur. Talesque prædonis sæuissimi animatum esse satellites, & fratrum accusatoris clientes dicit Euangelista. Quis tantum ducem non exhorret? Quis vile mancipium huius Draconis fieri cupiet? Quis exuto sacro innocentiæ pallio cupiet fœdissimo huius antiqui hostis sacco inuolui ad tenebras perpetuas detrudendus. Quot exigantur supplicia, & cædes, quibus pœnis homicidij reatus expietur nullo dilucidiore exemplo speculari potest, quam ex Caini Fratricidio. Videte quomodo Moses ingenuus pictor in libro originis mundi referat illum fraterna cæde cruentum, æstuantem, furentem, ægerrima conscientia labefactum ad Dei vocantis vocem exanimari, sceleris Apologiam falsò moliri, tergiuersari, mox ad facinoris mentionem horrido tremore concuti, veluti tartareo flagello percitum, aut lictore sæuissimo insequutum horrescere, fugere, desperare? Iam miseri infestos sensit fratris sui Abel manes, quibus veluti furiarum facibus stimulatus, vagus & incertis sedibus per vastum orbem fertur, nec sustinet eum tellus fraternæ cædis conscia, sed à natali solo atque paternis laribus eiectus, infœlicem vitam procul à parentibus atque in exilio agit. Atque hinc fortasse desumptum est quod Plato de homicidis scribit: quibus vtile sit vt à locis vbi cædem commiserint sese subducant, ne ab interfectis agitentur,* λέγεται δὲ ὡς ὁ θανατωθεὶς βιαίως ἐν ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκὼς θυμοῦταί τε τῷ δράσαντι νεοθνὴς ὤν, καὶ φόβου καὶ δείματος ἀνάπλεως διὰ τὴν βίαιον πάθην αὐτὸς πεπληρωμένος, ὁρῶν τὸν ἑαυτοῦ φονέα ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς ἑαυτοῦ συνήθως ἀναστρεφόμενον δειμαίνει, καὶ ταραττόμενος αὐτὸς ταράττει κατὰ δύναμιν πάσας. τὸν δράσαντα μεμνημένος ... ἐκχωρεῖν αὐτὸν τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ ... τὸν δράσαντα τὰς ὥρας πάσας τοῦ ἐνιαυτοῦ ... τοὺς ἐμπάντας τῆς πατρίδος, *id est. Dicitur quod violenter interfectus in libera audacia*

viuit

viuat, & recens interfectus in percussorem suum grassetur, & cum ipse metu & pauore, propter violentam calamitatem impletus fuerit, etiam percussorem suum in consuetis suis locis agentem pauore implet, & territus ipse percussorem suum etiam terret quanta potest vi, cum enim in memoria habeat cum suis facinoribus. Propterea necessarium est vt interfector subducat se interfecto per omnia totius anni tempora, & totius patriæ consueta loca vitet Hæc Plato.

Nec tamen mirari debemus, si Cain fratricida, furiosum illum corporis gestum, quo fratrem impiè occidit, perpetuò membrorum omnium tremore ac motu testetur, cùm idem propemodum Lucanus scribat de ciuili Bello Pompeiano, in quo frater contra fratrem pugnauit, & arma tulit. Victis siquidem Pompei partibus, Iulij Cæsaris milites, luctuosa parta victoria, victorum manibus agitari cœperunt, & parum rationis compote motu, ipsoque gestu suo, quasi prælia quædam figurabant, vt Cain aliquem in illis agnosceres fratricidam.

Quos agitat vesana quies, somnijq; furentes,
Thessalicam miseri versant in pectore pugnam:
Inuigilat cunctis sæuum scelus, armaq; tota
Mente agitant, capuloq; manus absente mouentur.

Mallent scio homicidæ mille rotis quati, mille clauis confodi, mille gladibus perimi, quam renascentis vermis conscientiæ perpetuis pungi vrgeri, & lacerari morsibus. Illa est synderesis quæ homicidæ spectra ingentia repræsentat, & cædis memorem faciunt, adeò vt quod est in vita suauissimum illis insuaue sit. En inquit Conscientia testis peracti flagitij, cur me saucias cruentis hisce telis, cur tranquillam quietem turbas. Quin sinis me meo tandem hospitio pacifice frui. Cur pateris ita voluntatem excantari, vt ad inhumana illa scelera manus armet, & in tui similem ferociter excandescat. Audê'ne Dei tui opificium omnibus numeris absolutum vno ictu destruere. Quis hoc non homine indignissimum iudicet? Quis hoc scelus neget ab vllo, quam ipso Deo, expiari debere, in cuius vergit summam contumeliam? Si nil aliud occurreret grauitatem declarandam: vel hoc vnum sufficeret, quod illam ipsam creaturam suam Deus ipse, veluti si furore percitus Tirsras aliquis in sua lutea idola desæuiat, abrumpit, illumq; Spiritum, quem indiderat, aufert in huius nefarij criminis vltionem. Quin videtur ipsa natura hoc hominum pectoribus inseruisse. Vsqueadeò cade execratur Deus: terrenique numinis ædem destrui tam iniquo semper tulit animo: vt pientissimum Dauidem religiosè meditantem augustissimum templum extruere Domino Deo suo, misso Propheta, reuocarit ab opere, tantum, quia multum sanguinis in insto bello aduersariorum legis Dei profuderat. Et illud nouissimum est, quid Semei probro verteret ipsi Dauidi, Egredere, egredere *(inquiebat)* vir sanguinum. *Nullum enim sceleratius conuitium adinuenire poterat homo natus ad maledicendum, quàm si vocaret homicidam. Quibus ergo tantum scelus minuebitur pœnis, quo supplicio pensabitur?*

Voluntarij homicidij flagitio variæ pœnæ non sufficiunt qui gladio occidit, gladio puniri debet: nec vllius loci refugio tueri. Habemus de hac re non legem Lycurgi, non Platonis, non Iustiniani, sed summi Dei quam eius legatus: & Propheta Moses retulit. Deut. cap. 19. in quo sic dicitur: Si quis odio habens proximum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque percusserit illum, & mortuus fuerit, fugeritq; ad vnam de supradictis vrbibus, mittent seniores ciuitatis illius, & arripient eũ, ne de loco effugiat, tradentque in manu proximi, cuius sanguis effusus est, & morietur, non misereberis eius, & auferes noxium sanguinem de Israel, vt bene sit tibi. Ecce ergò, quòd de iure diuino, occidens hominem animo deliberato, & per insidias, quòd debet mori, & ad aliquam ciuitatem fugere non potest, nec in ea tutè viuere, etiam quòd in ea non deliquerit, sed debet capi, & remitti ad ciuitatem, in qua, seu cuius territorio commisit dictum homicidium, vt in ea moriatur, ac decapitetur. Veruntamen auri corruptela homicidia multa inultæ manent, & dolendum est quod pro homicidio animo deliberato commisso, non imponatur pœna mortis, sed pecuniaria, quia præbet audaciam delinquendi, & esset contra ius diuinum, quo imponitur pœna mortis, Host. Abb. Panor. & D. Ant. de But. in c. fi. de consuet. Archid. Lapus, & Doct. c. fi. ne cler. vel monach. in 6. Doct. post Paul. in c. 2. de consuet. in 6. Bald. l. cunctos populos. col 8. vers. 9. ad quæstiones. C. de sum. Trin. & in auth. cassa. vers. tertiò quæra. C. de sacros. Eccl. & in §. ad nostram. de prob. & in rub. de offi. deleg. & hoc sequitur Fel. in rub. de homicid. & Aret. cons. 57. col 8.

Sic etiam non valeret statutum, nec consuetudo, si imponeret pœnam mortis naturalis pro homicidio casù commisso, contra & præter voluntatem occidentis, vbi occidens daba

operam

operam rei licitæ, puta, ligna incidendo, & casu occidit aliquem, contra quem odium non habebat, nam talis homicida de iure diuino non debet mori, sed viuere. Et si aufugiat in vnã ciuitatem, non debet remitti ad aliam ciuitatem, in qua casu occidit dictum hominem: nam sic dicitur in Deut. cap. 19. Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri, & nudius tertius, nullum contra eum odium habuisse comprobatur, sed abisse cum eo simpliciter in syluam ad ligna cedenda, & in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio, amicum eius percusserit, & occiderit, hic ad vnam supradictarum vrbium confugiet, & viuet, ne forsitan proximus eius, cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus prosequatur, & apprehendat eum, si longior via fuerit, & percutiat animam eius, qui non est reus mortis, quia nullum contra eum, qui occisus est, odium prius habuisse monstratur, & pondera illud verbum, qui non est reus mortis. Et sic de iure Diuino talis homicida occidens casu sibi non inimicum, dando operam rei licitæ, non debet mori, sed viuere, & dicitur innocens, & innoxius, vt dicitur in Deuterono. cap. 19. Ergo statutum, & lex, & consuetudo, si fieret in contrarium, quòd talis homicida deberet mori, seu capite naturali, vel alia pœna, etiam pecuniaria, puniri non valeret, ex quo esset contra ius diuinum, dicens talem homicidam esse innoxium, & innocentem, & non debere remitti ad ciuitatem, vel locum, in quo, seu qua occidit, vt habetur in Deut. cap. 19.

Iura enim Diuina sunt immutabilia, & contra ea non potest fieri lex, nec statutum, nec induci consuetudo, & si fiant, vel inducantur, non valent, cap. super eo. de vsuris. ca. litteras. de restit. spoliat. Ias. in l. 1. num. 48. C. de sum. Trin. & fid. cathol.

VII.

Serui & captiui post baptismum libertatem consequuntur.

PIVS Papa V. Motu proprio &c.

DIGNVM, & rationi congruum esse videtur, vt ea quæ ex veteri instituto Officium Senatus Cameræ Vrbis, & ipsius Conseruatores, vel alias illis concessa existunt, munimine apostolicæ superioritatis in posterum roborentur, & in vsum, si adhuc non existant, reducantur. Nos siquidem, qui etiam in minoribus constituti semper, & continuè Romanum Populum paterno dilectionis amore prosecuti sumus, & ipsius priuilegia, ea maximè, quæ Christiano Populo necessaria, & vtilia esse videntur confirmare desideramus, fel. rec. Pauli Papæ III. prædecessoris nostri, qui per suas in forma breuis literas, ipsos Conseruatores & Populum in facultate & priuilegio mancipia quæque sclauos vulgariter nuncupata, qui Baptizati, & Christiani prius facti fuerint, ad Cameræ ipsius Vrbis officium, ac illius Conseruatores pro eorum libertate confugientia, prout ex veteri consuetudine hactenus, vt ipse prædecessor narrauerat, Conseruatores præfati tum ex speciali priuilegio Pontificali, tum imperiali potestate ab aspero seruitutis iugo liberandi facultatem habuerant, etiam si lapsu temporis deperdita fuissent, reintegrauit, vestigiis inhærendo, Motu simili, & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine eosdem Conseruatores pro tempore existentes speciali fauore prosequentes, ac literas apostolicas Pauli prædecessoris, ac si de verbo ad verbum insererentur pro expressis habentes, illasque in totum iuxta illarum tenorem confirmantes, ipsos Conseruatores, ac officium Senatus Cameræ Vrbis in iurisdictionem, facultatem & potestatem mancipia quæcunque sub iugo seruitutis quomodolibet alligata ad huiusmodi senatus Cameræ Vrbis officium pro tempore existen. ac ipsos Vrbis Conseruatores confugientia, ac libertatem acclamantia, per eosdem Conseruatores libertate donare, & Romani Ciues, liberique homines effici possint, prout ipse Paulus prædecessor reintegrauerat, reintegramus, ac pro potiori cautela de nouo damus concedimus, & gratiose impartimur. Itaque mancipia seu sclauos eadem, quæ ab eisdem in posterum liberabuntur, pro liberis hominibus, & Romanis ciuibus in omnibus, & per omnia vbique haberi, teneri, & reputari debere, Dantes & concedentes eisdem mancipiis sic vt præfertur ab eisdem Conseruatoribus libertatis facultatem in iudiciis contra quascunque personas standi, contrahendi, testandi, & alia faciendi, quæ cæteri ciues Romani liberi homines facere consueuerunt, & faciunt, & ea in omnibus, & per omnia habere. Si

Mancipia & captiuos à seruitute liberandi potestas qua.

Libertatis insignia.

libera esse decernimus, volumus & mandamus, ac ex nunc prout ex tunc, & è contra omni iuri cuiuslibet statutorum, consuetam ordinarios, quàm delegatos etiam quacunque iurisdictione fungentes iudices, & personas, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, sententiandi, & diffiniendi facultate, potestate, & auctoritate, iudicari, sententiari & diffiniri debere, ac quicquid secus scienter, vel ignoranter contra præsentium tenorem fieri, & attentari contigerit, irritum & inane decernentes. Non obstantibus Motu proprio & seu literis forsan desuper per viam decreti vel alias per dictum Paulum prædecessorem sub Dat. Romæ apud sanctum Petrum Quinto Idus Nouembris, Anno Pontificatus sui Quintodecimo, supradictam suarum literarum in forma breuis etiam forsan ad instantiam dicti Populi Romani decretis, derogatoriis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon dictæ Vrbis etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, reformationibus, & decretis, ac quibusuis priuilegiis, indultis, & literis apostolicis in genere vel in specie per quoscunque alios Rom. Pontifices prædecessores nostros tam sub plumbo, quàm in forma breuis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam irritantibus, & aliis in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, tenores illorum, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, ac omnibus illis, quę dictus prædecessor voluit non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque, Volumus autem quod sola signatura præsentium sufficiat, & vbique in iudicio & extrà fidem faciat, regula contraria non obstante, seu si videbitur, literę desuper per breue nostrum seu sub plumbo, aut alias prout melius videbitur expediri possint. Et quo ad illos seruos duntaxat, qui antea vt pręfertur sacro baptismatis lauacro mediantę, Christiani facti fuerint, & non de aliis, Datum Romę apud Sanctum Marcum Quinto Idus Septembris Anno Primo.

Deterioris non debent esse conditionis qui ab infideli seruitute ad Christianam se se deuouent. Quamobrem vult Pontifex humanitatis iura eò dilucidius in Christianis splendescere quod Christi amorem & gratiam in eos collatam clariùs prætereis profiteantur. Cum ergo à Barbara Tyrannia serui liberati Patrocinio Christianorum se se credunt non debent barbarè, sed Christianè tractari. Veruntamen Christiani capti in bello etiam iustissimis à Christianos non efficiuntur serui capientium. Imponatur hic silentiũ causidico argutulo iactanti legis Corneliæ & postliminij fictionem, hæc omnia hic cessare dicimus propter charitatem quæ in Christo omnibus eius religionem professis communis est: sicuti expressim adnotarunt Bar. in l. hostes ff. de capti. Abbas c. sicut in 3. de iureiur. col. 4. & inibi Aegidius a Bellamera num. 20. Saly. in l. ab hostibus. col. 1. C. de captiuis. Ioan de Terra Rubea contra rebelles tract., art. 10. reg. il 1. tit 21 part. 4. sed apud nos capti bello seruantur, præstitáque pecunia in redemptionis præmium, quam Græci λύτρα appellant, veniam recedendi impetrant facilimè. Confere tamen Alex. in l. hostes. ff. de verb. sign. & Claudius Cantiuncula in § item ea quæ hostib. Insti. de rer. diui prædictam communem sententiam inter Christianos obtinere sicuti Bar. & qui eum sequuntur probarunt. Iubet autẽ summus Pontifex Ciues Romanos fieri suscepto sacro Baptismate qui sub tutela Ciuium cuiusuis Romani confugiunt & in hac re semper vt pulchrè disserit Lactantius lib. 2. c. inst. gent. Romani tametsi tum Ethnici crederent seruos curæ esse superis, vt illis non sæuè sed liberaliter & Clementi seruitute vterentur.

VIII.

Renouatio facultatum concessarum Græcis Latino more & Latinis Græco ritu celebrandi Missas & alia diuina officia.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

PROVIDENTIA Romani Pontificis plurimum circumspecta nonnunquam ea quæ certis suadentibus causis per eius prædecessores gesta sunt, ex aliis non minus rationabilibus causis alterat, & ad pristinum statum reducit, *Pontificia prouidentia.*

prout æquitas suadet, & in domino conspicit expedire. Sanè cum ad notitiam nostram peruenerit, quod nonnulli presbyteri tam Græci, quàm Latini antiquũ S.R.E. ritum tam in celebratione Missarum, quàm aliorum diuinorum officiorum peruertere satagentes, diuersas licentias, & facultates, missas, & alia diuina officia Græci Latino more, ac Latini Græco ritu celebrandi ab apostolica Sede, vel eius Legatis, ac etiam maiore Pœnitentiario pro tempore existente variis prætextibus impetrarunt, illisque iampridem vtuntur, hoc ab antiquo catholicæ Ecclesiæ instituto, sanctorumque patrum decretis deuiare considerantes, propterea hunc abusum ab Ecclesia Dei extirpare, & submouere volentes, omnes, & singulas licentias, & facultates huiusmodi hactenus etiam Motu proprio vel quorumuis etiam Imperatorum, Regum, & aliorum Principum contemplatione, & ex quibusuis causis quomodolibet concessas, ac Apostolicas & alias literas desuper confectas, illarum omnium tenores pro sufficienter expressis habentes, Apostolica auctoritate ex certa scientia hac præsenti nostra perpetuo valitura constitutione reuocamus, cassamus, annullamus, & irritamus, quibusuis presbyteris tam Græcis, quàm Latinis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ, ac perpetuæ suspensionis à diuinis pœnis districtius inhibentes, ne deinceps presbyteri Græci præcipue vxorati Latino more, & Latini Græco ritu, huiusmodi licentiarum, & facultatum, aut alio quouis prætextu Missas, & alia diuina officia celebrare, vel celebrari facere præsumant. Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis quatenus in ciuitatibus & diœcesibus propriis præsentes nostras literas publicari, & sub prædictis, & aliis sibi beneuisis pœnis per quoscunque Prælatos, Capitula, Clericos, Fratres, Superiores, & personas quaslibet inuiolabiliter obseruari faciant. Contradictores quoslibet auctoritate Apostolica compescendo. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon ecclesiarum, monasteriorum, conuentuum, domorum, & aliorum locorum, quorumcunque etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis eisdem ecclesiis, monasteriis, domibus & locis, illorumque capitulis, conuentibus, superioribus, & personis, ac ordinibus sub quibuscunq; tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiã derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam ad Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, aut eorum contemplatione, etiam Motu proprio, & ex certa scientia ac alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, illorũ tenores pro expressis habentes, specialiter, & expresse derogamus, illaque quoad præmissa cassamus penitus, & annullamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentes literæ ad valuas beati Petri Apostolorum Principis, & Cancellariæ nostræ, ac in acie Campi Floræ publicentur, & inter constitutiones extrauagantes perpetuò valituras conscribantur. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius prælati munitis eadem prorsus fides vbicunque adhibeatur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romę apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, tertiodecimo kal. Septembris, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Antiquus Ecclesiæ ritus non euertendus aut immutandus.

Reuocatio facultatum concessarum Græcis celebrandi Latino ritu & Latinis ritu Græco.

Publicatio huius constitutionis.

Forma & effectus huius publicationis.

Hebreis, Hebraicè, Græcis, Græcè, Latinis, Latinè, sua celebrare mysteria concessum est. Tria enim illa Idiomata sunt generalissima, & per totum orbem receptissima, quibus & Apostoli Euangelium publicarunt apud exteros. Et in horum regionibus non vulgari populorum sermone, sed communibus his linguis quas per ditiones illas Mistagogæ vsurpant, diuina persoluntur, & sacra volumina conscribuntur. Nec omnibus licet sacrarum literarum energiam & efficaciã, rimari, ne religiosus sermo promiscuo multorum interuentu violetur. Mysteria nostra verè sunt mysteria, id est, secreta & arcana, quæ euulgata

speciosum

speciosum mysterij nomen perdunt. Mysterio non vulgari peragendo lingua aptatur non vulgaris. Qui sacrarum Historiarum ipsum vestibulum ingressus est, apprimè nouit virum Apostoli Germanicè, Hispanicè, Gallicè, Sarmaticè, Gotticè, Libicè, Anglicè Missæ celebrationem conscripserint? Intelliget an non semper destinata fuerint tria illa præcipua Idiomata Hebrei, Græci, & Latini sermonis sacris Lythurgiis. Ad hodierna vsque tempora in Occidentali Ecclesia, Latinè quemadmodum & Græca, Græcè, & apud alios, plerósque Orientales Hæbraicè officia diuina vsu legitimo & frequentissimo leguntur. Nunquam autem legimus in antiquitatum monumentis vernacula lingua sacra persoluta fuisse, idq; ne fieret nouissimè prohibuit Concil. Trid. Sess. 22. cap. 8. At audio quosdam suggillatores hæretica perfidia cornicari hæc longè secus se habere quam puteni, cùm enim Græci Græcè celebrent, possunt & Germanicè, Germani sacra soluere. Belle omnia, sed falsa consequutio, ex malè intellecta argumenti assumptione. Apud Græcos non propterea Græcè diuina mysteria celebrantur, vt vulgus quæ geruntur intelligat, vel quia lingua illis vernacula est, sed propter diuersos ritus harum ecclesiarum: quæ sicut ceremoniis discretæ sunt, ita diuersas habent linguas, non modò vernaculas, sed etiam communes quibus non plebs in suis congressibus, sed eruditi vtuntur. Nusquam enim per vniuersum orbem in templis populi cuiusquam vernacula linguæ vsus retinetur, sed eius solum quæ toti illi Ecclesiæ est communis nobis Latina, Græcis, Græca. Et in hac ratione versatur Pontificis sancta constitutio.

IX.

Nobilis artis agriculturæ priuilegia & statuta confirmantur.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

PIA deuotio, & assidua cura, & diligentia, quas dilecti in Christo filij, Consules, & Collegium nobilis, & antiquæ artis Agriculturæ Vrbis, erga nos, & sanctam Sedem Apostolicam almamque Vrbem nostram incessanter exhibent, nos inducunt, vt quæ ad dicti Collegij conseruationem, & augmentum fore dignoscimus liberaliter, & proprio motu concedamus. Cum igitur dilecti filij prædicti nuper antiquissima eorum statuta id vsu exigente emendauerint, & suppleuerint, multaque etiam de nouo, quæ ad necessariam dicti Collegij conseruationem, & augmentum necessaria visa fuerunt, statuerint, & addiderint, quæ omnia diligenter inspici, & emendari mandauimus, prout inspecta, & emendata fuerint. Nos igitur attendentes quod opera, cura, diligentia, & impensa prædictorum dilectorum filiorum, Deo Optimo Maximo fauente factum est, vt Ciuitas nostra, quæ retroactis tēporibus mari inuecto, & vndique perquisito frumento indigebat, nostris felicissimis tēporibus nō solum frumento abundet, sed etiā quod plus est vicinis, & exteris terra, marique iā agri Romani frumentū subministrari possit, prout sæpissime sub ministratum fuit, & quod non minus est aer nostræ Almæ Vrbis ex assidua agrorum cultura siluarum, & nemorum extirpatione palustriumque locorum exiccatione factus est tutior, clementior, & salubrior, & considerantes quod qui agrorum culturæ incumbunt non debent litibus, & per diuersa Tribunalia trahi, ne forte à cultura propter lites, dum eorum finē prosequi cupiunt retrahantur, ac etiam attendentes, quod de rebus spectantibus ad artē nullus magis, quam ipsi de arte cognoscere, & terminare valent: cupientesque dictum Collegium, illiusque Consules, & eorumdem iurisdictionem amplioribus gratiis, & fauoribus prosequi, eosdem dilectos filios à quibuscunque censuris ad effectum validitatis præsentium absoluentes, & absolutos fore censentes Motu proprio, & ex certa nostra scientia ac de Apostolicæ potestatis plenitudine statuta prædicta sicut prædictum est reformata, & emendata, & suppleta tenore præsentium approbamus, confirmamus, & emologamus, eisdemque nostrum, & Sedis Apostolicæ robur adiicimus, eaque auctoritate peritis inter homines de arte prędicta, deq; rebus spectātibus ad artē, iuxta eorūdē statutorum declarationem cuiuscunque status gradus, & conditionis existant etiā si clerici & curiales Romanę Curię sequentes, aut quocunque alio priuilegio muniti existant seruari volumus & mandamus, eosdémque dictis Consulibus, eorumque iurisdictioni pro rebus spectantibus ad artem supponimus, subiicimus, & sub-

Agricultura commendationē agit summus Pontifex quæ omnibus populis semper summo in pretio habita est. Eam ob causam AEgyptij agricultura cæteris præstitere nationibus, quod ibidem Rustici homines à sacerdotum cœtu Regéque aut militibus prædia mercati parua mercede iā inde à pueritia præberēt operas rei rusticanæ vt est apud Diodorum Siculum lib. 2.

mittimus. Et sic per quoscunque Iudices tam ordinarios, quàm delegatos iudicari, decerni, & diffiniri volumus, & mandamus, sublata aliter iudicandi, & interpretandi facultate. Irritum quoque, & inane decernen. quicquid in contrarium contigerit attentari. Volumus autem quod de subreptione, & obreptione, aut intentionis defectu, præsentis nostri Motus proprij quouis modo opponi non possit, attento quod Motu proprio Non obstan. præmissis, ac quibuscunque priuilegiis, & indultis etiam quibusuis personis, ac iudicibus ordinariis, siue delegatis etiam Dobaneriis Almæ Vrbis respectu affidatorum damnum dantium in segetibus, & casalibus Vrbis per nos; & quoscunque Romanos Pontifices editis, quorum omnium priuilegiorum, & indultorum tenores hic pro sufficienter expressis, perinde ac si de verbo ad verbum inserta, & expressa forent, haberi volumus, cæterisque contrariis quibuscunque. Et quod præsentium sola signatura sufficiat, & vbi fidem faciat, attento quod in Vrbe.

Fiat Motu proprio. M.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum quinto id. Septembris. Anno primo.

Agricolarum priuilegia & agriculturæ commendationem ciuilium Romanorum iuri Pius V. Pontifex Romanus pijssimè comminiscitur. Vsu enim comparatum est vt quæ vitæ necessaria sunt & frequentissimi vsus paulatim contemnantur, & inter vilissima munera delitescant. Rempublicam tribus præcipuè membris stabiliri, dicebant Philosophi, Sacerdotio, Nobilitate, & Plebe. Duo prima omnium penè Doctorum calamis illustrata & commendata sunt, de hisque ambitiosos & superciliosos editos videmus libros, sed pauci vel nulli rem plebeiam, & rusticam aggressi sunt. Egregiè tamen ruris delicijs allectus librum edidit de Priuilegijs rusticorum. Renatus Chopinus Andegauensis in suprema Curia Parisiensi causarum Patronus, in quo singularia quædam iura: enumerat in gratiam Agricolarum statuta. Vt seriùs abducerentur, ab agro in vrbem, ab aratro, ad subsellia, ab vsu rerum Rusticarum, ad insolitam litem, atque iudicium, & in his maximè facere videntur, quæ hac constitutione addita sunt. Prudenter itaque iubet Ruricolas, oneribus extraordinariis, aut fori, strepitu impediri, aut remorari ab agrorum cultura, cùm intersit Reipublicæ, ne arua inculta maneant. l. 1. C. de colon. fund. patrim. lib. 11. Necessaria est enim teste Platone operatio agriculturæ qua præparatur alimentum sine quo ciues seruari in vita non possunt. Hinc, & olim censoria nota putabatur agrum malè colere, aut minùs arare, quàm verrere. Vt inquit Plin lib. 18. cap. 3. & 6. Ast quomodo ritè agrorum culturæ operam nauabunt qui ad forum, ad vincula, ad carceres inuiti trahuntur; & quod deteriùs est etiam cum iniuria. Meliùs consultum fuit Indorum villicis, qui à bello reliquóve opere liberi, ac immunes ætatem omnem in aruis colendis consumebant Auctore Diodoro. lib. 3. Ingens est prisco sæculo præsentis diaphonia: ætas hæc ferrea quæ tot quotidie cladium aceruos adinuenit, solet furorem suum in miseros agricolas saeuì irè. Impatientius ferret hanc iniquitatem Alexander 5. qui ea qua præstabat pietate voluit etiam sæuientibus vndique militum copiis agricolas & boues aratores in tutela fideque publica recipi. Dirutis vrbibus cæsis ciuibus priscos duces agricolas incolumes dimisisse narrant historiæ. Tanta erat agrorum cura antiquis legibus, vt nec impignorari aratoria instrumenta obtentu æris alieni permiserint, quo minus à labore agri colendi cessarent Rustici, aut terræ fœcunditas in detrimentum publicum torperet aut ociaretur. Constant. in l. executores. & Honorat. ac Theodos. Aug. in l. pignorum. C. quæ res pign. Hæc tamen rusticorum immunitas non extenditur ad fiscales, & decimales actiones. Fare age tu qui omnia deprædaris: qui ingrato latratu pauperis agricolæ substantiam inhias qui omnia tibi deberi censes, pro pecuniola audésne fratrem ad restim vsque adigere? Ita nè cæcus factus es, vt nullam relictam tibi esse legem opineris diligendi proximum, & vitam pro illius salute profundendi? Ingrederis, odia spirans satellitio stipatus nebulonum, qui nihil nisi ruinas & lites quærunt tenues penates rustici? Quid agis? vt creditos nummos qui fortassis bis in anno superfœtarunt scelesto fœnore soluat? Quid agis? vt inopis familia illud iuguletur, rustica mancipia, totius domus animata instrumenta dirupis, imò furaris æqui iustique fuco. Tandē miser cum vxore natisque cogitur stipē hostiatim quærere, & otio abuti liberalissimo. Fauent leges agricolis, sed mutatis calculis violantur. Tantum abest vt instrumentis agricolationi aptis parcant, quin illi qui assiduò quæstu ruris premuntur: ipsa etiā

arua

arua & quæcunque alia deuorare percupiant. Vsitatissima est Antichresis & hypotecaria fundi possessio his qui rustica prædia ambiunt.

Etsi vigilantibus iura subueniant, Rustici tamen cum maturi temporis & aeris clementia coguntur agricolationi intendere sæpius excusantur: ita vt etsi forum non adierint, non mulctentur iuxta Pauli opinionem lib. 1. ad edictum in l. ex quacunque causa. ff. si quis in ius voc. Indulgendum est enim villicanti, & in agris occupato: quum res rustica sit eiusmodi. Vt si quid serius fiat tardè compensetur, si quid sero fecerit agricola omnis opera serio faciet, tempestiuè enim agricultura famulari sibi vult. Hodie creditores omni iure deposito nec sementis spem, nec aeris temperiem considerant dum in odium rustici exarserunt. Si ad diem condictum reditum solarium, aut vectigale prædiarium, nummísve constitutum non solueris; quam miserè tractatur, laceratur, minatur, ab his harpyis, ab his crudelissimis qui nihil habent hominis dempto nomine. Hinc depopulantur tenues lares pauperis agricolæ rimantur & spoliantur Operotheca: hinc & sub specie recti in ius & carceres ducuntur insontes. Quis feret hæc? nemo hercule nemo?

Hodie nullum mortalium genus est infæliciore sortis aut deterioris conditionis ipsis Agricolis, ab antiqua illa iuris gratia exciderunt. Post aurea Paradisi secula hæreditario iure vocem illam minacissimam experti sunt. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. *Terræ cultura quemadmodum omnium laborum honestissima videtur, ita etiam vt laboriosissima homini à Deo imperata est.*

Atqui neque tellus ipsa, inter graues & assiduos labores, crebrò aratro proscissa, & subacta, respondere auaris agricolarum votis solet: sed tanquam pœnas hominibus reposcat, & inobedientiam eius vindicet, in varias herbas, & easdem sæpe noxias luxuriare solet: quod & Deus homini comminatus, & Vergilius in eis versibus sic testatur.

Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos
Esset rubigo, segnisq́; horreret in aruis
Carduus, intereunt segetes, subit aspera sylua
Lappæq́; tribulíq́; interq; nitentia culta
Infœlix lolium, & steriles dominantur auenæ.

Adde quod si sæuit bellum non, in hostes bachatur: miserrimus agricola mali præstantiorem partem, suis humeris excipit: vastantur agri & fructus annui absumuntur: vt eleganter conquisitus Virgilianus ille pastor.

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has segetes? en quo discordias ciues
Perduxit miseros? en queis conseuimus agros.

Nec est quod miremur si priuilegia Agricolarum consenescere videamus cum & agricolæ multum ab antiqua probitate degenerarint. Simplex & sincera vita priscorum agricolarũ id nominis obtinuit vt sancta Rusticitas diceretur. can. Sancta quippe rusticitas. 2. q. 7. ex Hieronymo ad Paulinum. Eaque vulgò iactabatur omnia palam habere, teste glosa in §. item Seruiana in verb. coloni. Instit. de action.

X.

Declaratio cõstitutionis Pij IIII. super expressione gradus propinquioris in dispensationibus.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & Dominus noster Dominus Pius diuina prouidentia Papa V.

ATTENDENS per quandam constitutionẽ dudũ per fel. recordat. Pium Papã IIII. Sanctitatis suæ prædecessorem editam, qua cauetur, quod in dispensationibus matrimonialibus, pro diuersis consanguinitatis, seu affinitatis ex eodem stipite prouenientibus gradibus coniunctis non remotioris solùm, prout olim fieri solebat, sed etiam propinquioris graduum expressa mentio fieri debeat, alioquin dispensationes, ac desuper confectæ literæ nullius sint roboris vel momenti, prout in dicta constitutione plenius continetur, à dispositione iuris communis, & laudabili, ac antiquo Rom. Cu. stylo, nimium recedi, ac fauorem matrimonij debitum restringi: Volensque propterea iuri & stylo prædictis, necnon piæ me. Gregorij XI. & Clementis VI. Rom. Pont. etiam Sanctitatis suæ prædecessorum vestigiis inhærendo, sacramento & libertati matrimonij, quantum cum Deo potest fauere, statuit, & ordinauit quod de cætero in quibuscunque dispensationibus quas pro matrimoniis

Pij IIII. constitutionem habes sup. fol. 500. const. Sanctissimus quæ decreuit in dispensationibus gradus propinquiores exprimendos.

contractis, aut contrahendis inter viros & mulieres, inuicem diuersis prohibitis consanguinitatis seu affinitatis, aut mixtis ex communi, seu ab eodem stipite surgentibus, quicunque illi sint, dummodo primum quoquomodo non attingant, cum in eo Sanctitas sua nunquam dispensare intendat, gradibus coniunctos, ab eadem Sanctitate sua & pro tempore existente Romano Pontifice, aut Sede Apostolica impetrari, vel alias concedi contigerit, ac literis commissionibusque desuper etiam locorum ordinariis faciendis gradus remotior attendatur, trahatque secum propinquiorem, ac ob id sufficiat remotiorem tantùm gradum exprimere, obtentis tamen postea super propinquiore literis declaratoriis iuxta Gregorij & Clementis prædecessoris huiusmodi constitutiones, quas quo ad hoc innouauit, & inuiolabiliter obseruari mandauit, dispensationésque seu dispensandi commissiones, ac desuper confectas literas, & processus habitos per easdem dispensatis, seu his cum quibus dispensari mandatur propter proximioris gradus huiusmodi non expressionem, de subreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis defectu notari non posse, sed in omnibus, & per omnia suffragari, perinde ac si in literis seu commissionibus huiusmodi de proximiore, seu vtroque gradu, specialis & expressa mentio facta fuisset: Sicque per quoscunque Iudices & Commissarios, etiam S.R.E. Cardinales sublata eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secùs super his à quocunque quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decreuit, Constitutione Pij prædecessoris huiusmodi cæterisque contrariis non obstantibus quibuscunque.

Clausula derogatoria.

Placet, publicetur & describatur. M.

Lecta & publicata fuit suprascripta regula Romæ in Cancellaria Apostolica, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, die verò Martis vigesima Mensis Augusti, Pontificatus præfati Sanctissimi D.N. Papæ Anno primo.

Ex graduum cognitione & cõsideratione solent dispensationes in matrimoniis vel difficilius cõcedi vel penitùs negari. Falluntur attamen multi qui libidine iuuenilis ardoris æstuantes nuptias cum cognatis contrahunt: sperantes facillimè pontificia authoritate dispensatum iri matrimonium, illudque per copulam confirmari & consummari. Sed hoc intelligitur in matrimoniis quæ sunt iuris & nullo impedimento remorantur tum consensu maiorum firmãtur alias enim vel solent incestus vel pudenda pacta contrahi vel tragicæ fornicationes, nisi ritè & postuletur dispensatio, & ad dispensationem obtinendam iustæ causæ non desint. Quamobrem Tridentina Synodus optimè & iustè voluit dispensationum rãtionem altius perpendendam esse statuitque vt ignoto aut obliquo pacto matrimonia contracta tanquam clandestina prohiberentur & irrita decernerentur, quæ vel inuitis, vel irritis parentibus à temulentis & effrenæ mentis iuuenibus puellisq. peraguntur. Et profectò si primò honestatis causa consulerent parentes minime tot incestus viderentur non tantas dispensationes in gradibus prohibitis tam auidè illi venarentur. Cautè profectò vult Pontifex in dispensationum impetrationibus, causas & gradus narrari, vt vel repulsam patiantur, vel pro graduũ cõditione indulgeãtur & probentur Matrimonia. Nunquam enim solet dispensatio concedi nisi vrgens ratio, & necessitas vrgeant, vel quod aliter fieri nequeat vt in his matrimoniis exploratum habetur. Dispensatio cuiuscunque rei inter maiora & grauiora negotia reponitur quæ causæ cognitionem requirit & consultationẽ. Parcissimè solebant Cæsares quidquam concedere nisi præsentibus & iis duntaxat qui iustas petendi causas habuissẽt. Hodie multi impudentissime volunt à sacris legibus solui, quod nepharium & temerarium est, eique deteriùs cum hac præposterè nimis consequantur.

XI.

Tres declarationes decreti Concilij Tridentini circa impedimenta cognationis spiritualis & affinitatis ex fornicatione quo ad matrimonia post confirmationem Concilij contracta & de cætero contrahenda.

SANCTISSIMVS in Christo pater & Domin. Nost. Domin. Pius diuina prouidentia Papa V.

AD cuius notitiã peruenit, quod cum in decretis sacri Concilij Tridentini certæ tantùm

tantùm personæ enumerentur, inter quas duntaxat cognatio spiritualis deinceps contrahatur ab aliquibus reuocatur in dubium, an qui vltra personas in dictis decretis enumeratas quomodo cognatione spirituali ante confirmationem dicti Concilij coniuncti erant, absque dispensatione Apostolica matrimonium post dictam confirmationem contrahere potuerint, ac hodiè, & de cætero contrahere possint, cum antè prædictam confirmationem id facere de iure minimè liceret.

Concil. Trident. Seß. 24. de reformat. Matr. enumerat certas personas inter quas spiritualis cognatio deinceps contrahatur.

Et insuper cum eisdem decretis statuatur, affinitatem, quæ ex fornicatione contrahitur, in illis solummodò attendi debere qui primo vel secundo affinitatis gradu coguntur, ab aliquibus pariter dubitetur, An matrimonia inter personas, quę ante confirmationem dicti Concilij tertio vel vlteriori huiusmodi affinitatis gradu coniunctæ erant, post confirmationem eiusdem Concilij absque dispensatione Apostolica contracta & quæ deinceps contrahi contigerit, dirimi debeant.

Sanctitas sua ad tollendum omne dubium, eos qui ante confirmationem prædicti Concilij cognationem spiritualem contraxerunt, dummodo non sint ex personis in dictis decretis enumeratis, & inter quas tantùm Concilium voluit deinceps contrahi, hanc cognationem spiritualem matrimonij vinculo inter se absque dispensatione aliqua liberè, & licitè copulari posse, ac matrimonia etiam post confirmationem huiusmodi, absque dispensatione sedis Apostolicę inter eas iam contracta valere, plenámque roboris firmitatem obtinere.

Et similiter matrimonia post confirmationem Concilij absque dispensatione Apostolica sequuta, & quæ de cætero sequentur, inter personas quæ ante dictam confirmationem, affinitatem (infrà tamen secundum gradum ex fornicatione prouenientem) contraxerant, propter huiusmodi affinitatem dirimi non debere sed valida, & efficacia existere declarauit.

Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam S.R.E. Cardinales, sublata eis quauis aliter iudicandi & interpetrandi facultate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secùs super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit irritum, & inane decreuerit.

Placet publicetur & describatur. M.

Lecta, & publicata fuit subscripta regula Romæ in cancellaria Apostolica anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, die verò Martis vigesima mensis Augusti, Pontificatus præfati Sanctissimi D.N. Papæ Anno Primo.

A. Tomellinus Custos.

Sequitur circa impedimenta cognationũ spiritualiu.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Cum illius vicem licèt minimè suffragantibus meritis, geramus in terris, de cuius vultu prout iudicium, & vident oculi æquitatem, officij nostri debitam prosequimur actionem, sic obscuros sacrorum canonum sensus ita aperire studemus, vt piis Christi fidelium mentibus nulla dubitandi occasio relinquatur.

Affinitas ex fornicatione in primo vel in secundo gradu duntaxat.

Sanè licèt ex eo quod in Concilio Tridentino decretum fuerit cognationem spiritualem inter eos tantum contrahi, qui suscipiunt baptizatum de baptismo, ac baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, necnon baptizantem, & baptizatum baptizatique patrem & matrem, in reliquis personis, quę per antiquos canones occasione cognationis huiusmodi contrahere prohibeantur, omne impedimentum sublatum esse videatur, adhuc tamen ab aliquibus dubitari accepimus, an saltem impedimentum cognationis spiritualis huiusmodi inter maritum vel vxorem suscipientis, & baptizatum, necnon inter maritum vel vxorem suscipientis, & patrem ac matrem baptizati vigeat, propterea quod prohibitum de vno coniuge, de altero etiam prohibitum esse videatur.

Dubiorum superiorum declaratio.

Nos piarum mentium quieti, & matrimoniorum fauori (quantum ex alto nobis permittitur (consulere volentes, à præcisis verbis Concilij minimè discedendum,

Impedimenta matrimonij ob cognationem spiritualem.

dum in præmissis esse censuimus. Et propterea nullum amplius impedimentum ratione cognationis huiusmodi subesse decernimus & declaramus, quominus inter dictos maritum vel vxorem suscipientis, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem, & quascunque alias personas tam ex parte suscipientis, quam baptizantis & baptizati, in dicto Concilio nominatim non expressas, matrimonium libere & licitè contrahi possit, & ita ab omnibus iudicari debere mandamus atque statuimus.

Decernentes irritum inane, si quid secùs à quoquam quacunque dignitate auctoritate, & potestate prædito contigerit iudicari.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, aliisque contrariis quibuscunque.

Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra Apost. & acie campi Floræ de morte publicentur, & inter constitutiones perpetuo valituras describantur: Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, quod earum transsumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, quarto Calendas Decembris, Pontificatus nostri Anno Primo.

Tertia declaratio circa impedimenta cognationis spiritualis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cognatio spiritualis inter baptizatum, & susceptores, inter parentes baptizati, & baptizantis.

AD Romanum Pontificem spectat canonicas sanctiones, quæ expressiorem sensum postulare videntur, re diligenter perspecta ita declarare, & alias prouidere, vt omnis dubietas de piis Christifidelium mentibus euellatur. Sanè postquam ex eo quod Tridentina Synodus impedimentum affinitatis ex fornicatione proueniens, per quod non solùm matrimonium contrahi prohibetur, sed etiam posteà factum dirimitur, ad eos tantùm restrinxit, qui primo & secundo gradu coniunguntur, in vlterioribus verò gradibus statuit matrimonium posteà factum non dirimi, à pluribus Christifidelibus, vt accepimus, est dubitatum, an licet in vlterioribus gradibus huiusmodi matrimonium contractum non dirimatur, adhuc tamen iuxta antiquos canones contrahi prohibeatur.

Declaratio dubij.

Et propterea nos omnem ambiguitatem tollere, & animarum tranquillitati, ac matrimonij libertati quantum cum Deo possumus consulere volentes, Declaramus, & Apostolica auctoritate decernimus, nullum hodie impedimentum remanere quominus in vlterioribus gradibus huiusmodi liberè & licitè matrimonium contrahi possit.

Decretum irritans.

Et ita ab omnibus iudicari debere mandamus atque statuimus, decernentes irritum & inane si quid secùs à quoquam quacunque dignitate, auctoritate & potestate prædito contigerit iudicari, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, aliisque contrariis quibuscunque.

Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra apostolica, & in acie campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones perpetuò valituras describantur, & quia difficile foret eas ad singula quæque loca deferri, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c.

Datum Romæ Apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M.D LXVI. Calend Decembris, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Ampla patet area huic materiæ de cognatione spirituali, & affinitate ex fornicatione contracta, quam aggredi nolumus, nisi priùs decreta Concilij Tridentini quæ his rescriptis Pontificis declarantur nobis illucescant ac primum illud audiamus de cognatione spirituali Sess. 24. c. 2. hæc verba decernens.

Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in

casibus

asibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia: in quibus vel non sine magno peccato perseueratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens sancta Synodus huic incommodo prouidere, & à cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit: vt vnus tantum siue vir, siue mulier, iuxtà sacrorum canonum instituta, vel ad summum vnus, & vna baptizatum de Baptismo suscipiant: inter quos, baptizatum ipsum, & illius patrem, & matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur. Parochus, antequam ad baptismum conferendum accedit, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem, vel quos elegerint; vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum: vel eos tantum ad illum suscipiendum admittant, & in libro eorum nomina describat, doceatque eos quam cognationem contraxerint: ne ignorantia vlla excusari valeant. Quod si alij vltra designatos, baptizatum tetigerint: cognationem spiritualem nullo pacto contrahant: constitutionibus, in contrarium facientibus, non obstantibus. Si Parochi culpa, vel negligentia secus factum fuerit: arbitrio ordinarij puniantur. Ea quoque cognatio quæ ex confirmatione contrahitur: confirmantem, & confirmatum, illiúsque patrem, & matrem, ac tenentem non egrediatur: omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omninò sublatis.

Aliud paulò post in affinitatem quæ contrahitur ex fornicatione decernit quod maiore parte innititur tit. iur. can. de eo qui cogn. consang. vxor. suæ.

Præterea sancta Synodus, eisdem, & aliis grauissimis de causis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractum inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo & secundo gradu coniunguntur, restringit: in vlterioribus verò gradibus statuit, huiusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere.

Singula sigillatim discutienda sunt. Ex sacris Concilij placitis docemur quomodo cognatio spiritualis habeat suos ortus, nimirum per duo sacramenta Baptismi & confirmationis, vt fusè habetur. 3. q. 1. de cogna. spir. Cognatio enim spiritualis per generationem spiritualem succrescit, generatio autem spiritualis per Baptismum fit, & per confirmationem confirmatur: confirmatio enim, vt inquit Soto nihil aliud est quàm augmentatio quædam Baptismatis gratiæ per Baptismum enim recipitur esse spirituale, & per confirmationem irroboratur Christianus ad publicam fidei defensionem, sicut per generationem fit homo, & per quantitatis augmentum Validus homo. Hic exoritur dubium verum hæc cognatio spiritualis quæ fit inter Anadochos: siue susceptores baptizati & ipsum baptizatum per procuratores euenire possit. Magnates & principes hic alloquor qui omnia fastuosa quadam amplitudine exequi volentes quæ sunt de essentia summi negotij aspernantur. Mittunt Proceres ministros & vicarios ad suscipiendum paruulum in fonte baptismatis: sed hi nomine tenus patrini habendi sunt, Anadochi officium est actus personalis. Quæ in actione personali suapte natura consistunt nequeunt per procuratorem fieri. Cùmque officium susceptoris id exigat vt præsens adsit, teneat & suscipiat puerum fidemque testetur reuera nemo per procuratorem valet esse susceptor, vt cognationem ipse contrahat, ij enim tantum sunt patrini qui paruulum suscipiunt, vt probè sentire videtur. Dionys. c. 2. & vlt. eccl. Hierarch. cùm dixit Assumentes sacerdotes susceptori, suique accessus duci consignant. *At verò compaternitas duobus modis contrahitur: scilicet inter baptizantem, similiter & inter susceptorem & baptizati parentes: præterea inter baptizatum & coniuges baptizantis & susceptoris, & idem est de confirmatione. Itaque radix & centrum cognationis spiritualis est habitudo baptizantis & suscipientis ad baptizatum, & inde transfertur cognatio inter parentes baptizati, vt sint baptizantis susceptores spirituales affines. Et ratio huius est, quod cùm baptizans & susceptor sint spirituales baptizati, & qui eum genuerunt, sint patres carnales: fit vt inter se sint compatres, id est simul patres eiusdem filij diuersis rationibus. Et similiter baptizans & susceptor eandem cognationem transmiserunt in suas coniuges, vt pari ratione sint baptizati affines.*

Expedita ratione cognationis spiritualis ostendimus modum gradúsque: videamus iam tandem quæ sit illa affinitas cuius Pontifex meminit quæ ex fornicatione oritur. Multi Scholasticæ Theologiæ professores, vt refert Dominicus à Soto negant quidem per impudicum concubitum talem contrahi affinitatem: quam opinionem complures iurisconsultorum super

c.1.eod.tit.lib.6.sequuntur,quos refert Syluest.verbo Matrimon. 8.q.7.§.5. At verò D. Tho. impresentia tum,& Albertus Magnus,& antiqui nihil hæsitantes aiunt,perinde contrahi affinitatem concubitu fornicario, ac ex maritali. Idem tenet gl. in c. Si quis.30.q.4. Et re vera qui non opinantium numero , sed pondere rem fuerit speculatus , aliud sentire nequibit. Enimuerò ratio huiusmodi cognationis à coniuge in coniugem transmittendæ non est spiritualis virtus animorum,quæ est coniugio,aut in dissolubile vinculum,sed quia ambo sunt vna caro: vt canones aiunt,quæ vtique ratione per matrimonium duntaxat ratum nisi fuerit consummatum , non transmittitur , in commistione autem fornicaria similiter vir & fœmina efficiuntur vna caro, quia vt ait Paul.1. Corinth. 6. qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur:ergo per eandem transfertur cognatio. Et confirmatur hoc planè. Quoniam ob hanc eandem rationem supra diximus per fornicarium concubitum contrahi affinitatem Sed ait Ricardus , ob id non contrahi per fornicationem : quia spiritualis cognatio per purè carnalem non contrahitur. Hoc tamen gratis dictum est: nam tam purè carnalis commistio est coniugalis quàm fornicaria:quia puri carnale non eo dicitur,quod sit peccatum:siquidem coniugalis actus, qualis est clandestinus contra prohibitionem ecclesiæ, posset esse peccatum, sed dicitur carnalis,quia est commistio carnis cum carne.

Suo colore notatur hic Affinitas impura quæ hactenus multa fouit scorta & adulteria, quæ illicita venere gaudet efficiátque vt cuius violarit quis pudicitiam eius sororem ducere nequeat , vel neptem propter illiciti complexus necessitudinem. Atque hæc res porrigebatur olim ad quartam seriem,sed latitudinem huius incommodi Tridentini canones ad solas sororem,ac neptem sororis nimirùm filiam restrinxerunt.

XII.

Quæstuarij prædicatores tolluntur.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei,Ad perpetuam rei memoriam.

PETSI Dominici gregis saluti semper intenti,singulis cum humilitate poscentibus ea benignè concedere nos & prædecessores nostri studuerint , per quæ peccatorum mole deposita salus ipsis succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciant Altissimo , qui eas nobis sua bonitate commisit : id tamen propensiori studio nos præcauendum esse censemus ne cuiusuis indulgentiæ, remissionis,vel facultatis obtentu Christifideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur,aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentiuum,& exinde clauium auctoritas deducatur in contemptum , & Christifideles quamplurimum scandalizentur. Sanè cùm ad auditum nostrum ex diuersis mundi partibus quamplurimæ querelæ perlatæ fuerint, quod vigore diuersarum Indulgentiarum, & facultatum per prædecessores nostros , ac etiam nos vel auctoritate nostra tam fabricæ nostræ basilicæ Principis Apostolorum & Ecclesiæ S. Ioannis Lateranensis de Vrbe,ipsiusque Ecclesiæ,necnon S. Ioannis , & S. Lazari Hierosolymitan. ac S. Spiritus in Saxia,& S Ioannis Lateranen.ac S.Iacobi Incurabilium,de eadem Vrbe,necnon S. Elmi,& S. Bouis,ac S. Gothardi,& S. Leuguzoni necnon S. Nicolai,& S. Bernardi Montis Iouij, necnon S. Leonardi , ac S. Marthæ , necnon sanctissimi Crucifixi Siracusan.ac S. Mariæ de Monte Serrato,hospitalibus, ac etiam S. Sebastiani prope,& extra muros dictæ vrbis necnon S Antonij de S. Antonio Vienen. diœcesis & Redemptionis captiuorum nuper Neapoli instituto monasteriis , illorumque,ac diuersis aliis Ecclesiis,Monasteriis,Hospitalibus,Militiis,confraternitatibus, Societatibus , & piis locis concessarum multi quæstores ex eisdem indulgentiis lucrum temporale tantum quærentes nominibus fabricæ Ecclesiarum,Hospitalium Monasteriorum,Militiarum,Confraternitatum,societatum, & piorum locorum in diuersis ciuitatibus,& diœcesibus quæstas facere,Confratres describere,Capellas,& Oratoria erigere,illisque erectis Indulgentias huiusmodi communicare,& in diuersis gradibus à iure prohibitis dispensare,ac plura etiam concedere,quam eis vigore facultatum prædictarum licitum sit, ipsique lucro intenti . pecuniásque potiusquam Christifidelium salutem quærentes, ac eisdem indulgentiis sic abutentes,quæstum ex illis particularem facere conantur, variósque & diuersos Quæstores,Commissarios,Procuratores,Receptatores,Thesaurarios,Factores, Nuncios,

Facilitas veniæ audaciã peccandi concedit.

Quæstores ex publicationibus indulgentiarum sibi quæstum corradere non debent.

Nuncios,& alios ministros constituere,qui non solùm supradicta,sed etiam plura alia eis nunquam concessa facere,& concedere, necnon locorum ordinarios, illorumque in spiritualibus Vicarios generales,& Officiales,ac Ministros , ecclesiarúmque & ordinum Prælatos , Superiores & personas, quæstas huiusmodi impedientes censuris Ecclesiasticis innodare,& alias in pluribus grauiter excedentes,in diuinæ maiestatis offensam, ac suarum,& Christifidelium animarum perniciē,ac ordinariorum perturbationem , & piarum mentium scandalum præsumunt. Nos qui Deo propitio gregis Dominici meritis licèt insufficientibus curam gerimus,& illum spiritualis Thesauri elargitione* cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem,ex præmissis & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus,felicis recordationis Calixti Quarti,Clementis VII.Pauli III.Iulij similiter III.& diuersorum aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes , Motu proprio non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam,sed de mera nostra voluntate,& deliberatione omnes , & singulas indulgentias etiam perpetuas , & peccatorum remissiones fabricæ & Ecclesię huiusmodi, necnon S. Ioannis Hierosolymitani etiam pro constructione,& ædificatione illius nouæ ciuitatis prædictis,in quibusuis aliis hospitalibus , monasteriis,ecclesiis domibus,militiis,ordinibus etiam mendicantium,congregationibus , confraternitatibus,& vniuersitatibus,& piis locis illorumque ordinibus,capitulis,conuentibus, magistris,superioribus,& tam secularibus quàm quorumuis etiam mendicantium ordinum regularibus personis,tam singulariter , quàm vniuersaliter per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros,ac etiam nos sub quibuscunque temporibus,& formis,ac cum quibusuis clausulis & decretis , etiam Motu proprio , & ex certa scientia, ac ex quibusuis etiam vrgentissimis causis , etiam causa redemptionis captiuorum,& alias quomodolibet concessis: pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adiutrices,& quæ quæstuandi facultatem quomodolibet continent,illarum omnium tenores,formas , derogationes & decreta præsentibus pro expressis habentes auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò reuocamus cassamus,irritamus,& annullamus,ac viribus vacuamus. Et insuper perpetuò hac nostra valitura constitutione decernimus,quod exnunc de cætero sub indignationis nostrę pœna pretextu indulgentiarum, & facultatum per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros,ac nos,& sedem Apostolicam etiam Motu simili,ac sedis apostolicæ Legatos,& alias quomodolibet concessarū,& quas à nobis & sede prædicta in posterum verbo literis ac quauis alia scriptura etiam manu nostra signata etiam cum clausula quod sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei,aut cruciatæ sanctæ,vel cuiuscunque alterius pię causę etiam priuilegiatæ concedi quomodolibet contigerit,nullus quauis etiam Episcopali Archiepiscopali,& patriarchali aut maiori dignitate etiam Cardinalatus honore,seu etiam regali, vel temporali excellentia præfulgeat,audeat vel presumat quæstas facere,aut nuncios quæstores, Commissarios Thesaurarios,Receptores pro illis recipiendis in dictis hospitalibus,ecclesiis,domibus , monasteriis ,militiis , & aliis supranominatis vel pro eis aut illorum nominibus alibi constituere , & deputare nisi ex speciali licentia,& ex certa scientia nostra,& Romani Pontificis pro tempore existentis, de qua per literas nostras,& eiusdem Romani Pontificis pro tempore existentis locorum ordinariis,vel eorum in spiritualibus Vicariis,seu Officialibus derogationem præsentis nostræ costitutionis illius tenore de verbo ad verbum inserto expresse continentes. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari constare debeat.Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis,Primatibus,Archiepiscopis, & Episcopis,quatenus in Ciuitatibus,& diœcesibus suis præsentes nostras literas publicare , & obseruare debeant,rogantésque omnes,& singulos Principes seculares,& alios Dominos & Magistratus temporales , eisque per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi in remissionem peccatorum suorum iniungentes , quatenus in pręmissis eisdem Patriarchis,Primatibus,Archiepiscopis,& Episcopis assistant , & suum auxilium,& fauorem pręstent cum auxilio,brachij secularis.Non obstantibus præmissis,ac

** Indulgentiæ sunt spiritualis Thesauri ecclesiæ elargitiones quæ debent conferri in eiusdem ecclesiæ vtilitatem quod intelligitur in bonū commune eius. Nam cum thesaurus sit bonū commune , non nisi pro alio bono communi dispensari valet.*

Indulgentiæ facultatem quæstuādi habentes reuocantur.

Questores huiusmodi arcentur ipsu Concilij Tridentini. Attamen piis compertum est pecuniam quæ à suscipientibus erogatur non habere rationem pretij quasi sit coemptio, sed est subsidiaria eleemosyna ille ipsi seruiens , sicut neque eleemosyna quæ sacerdoti offertur pretium est missæ: sed sacerdotis alimentum.

sis, ac quibusuis apostolicis necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon fabricæ Ecclesiæ, Hospitalium, Monasteriorum militiarum confraternitatum, ordinum capitulorum, conuentuum aliorumque locorum prædictorum, & quorumuis illorum membrorum, Ecclesiarum etiam Cathedralium, & Metropolitanarum etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus stabilimentis vsibus & naturis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis illis, & præsertim S. Ioannis, & S. Lazari, ac S. Spiritus in Saxia, hospitalibus, necnon S. Antonij de S. Antonio, & sanctorum Nicolai, & Bernardi Montis Iouij monasteriis ipsorumque monasteriorum hospitalibus, singulorumque eorum Conuentibus, Superioribus, & personis præfatis, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores, ac nos, & sedem apostolicam sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriorum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam motu simili, & ex certa scientia, ac quauis etiam Imperiali, vel Regali, consideratione, vel instantia, & alias quomodolibet côcessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, indiuidua, & expressa: non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc seruanda forent, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes, motu scientia, & potestatis plenitudine similibus specialiter & expresse derogamus, & sufficienter derogatum esse volumus contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra Apostolica, & acie Campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones perpetuò valituras describantur. Et quia difficile foret easdem præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur, si originaliter forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c.

Varia indulgentiæ variis piorum locorum ordinibus concessa.

Forma publicationis.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, sexto idibus Feb. Pontificatus nostri Anno Secundo.

Memini me superius post nostri temporis Chronologias dixisse ingrauescentis hæresis initiis summum addidisse calcar prædicatorum inscitiam. Spe nescio cuius quæstus exilierunt inscio Pontifice multa pollicebantur, qui indulgentias terras mariaq. ipsum q. cœlũ eorum iuri subesse iactitabant vt plebis animos rudes & imperitos nouitatisque auidos eluderent. Non sic instrui cupit Prædicatorum munus Paulus, quorum labores merces amplissima Christus est quorum quæstus lucrum animarum. Sic gloriatur vas electionis in suis concionibus. Quæ est (*inquit*) merces mea vt cum Euangelizem gratuitum efficiam Euangelium Christi. *Isti verò quæstores ruderibus etiam & flagris è suggesto detrudendi nisi de pera & ventre saginando concionantur, adeò petulci & petaces vt ipsa sacra etiã venalia in quæstus gratiam offerant. Eos itaque penitus extinxit sacram Tridentina Synodus Sess 5. cap. 9. & ante Concil. Trid. iam exosum fuerat. Quæstorum nomen Patribus. Synod. Lateranen. cap. 62. sub Innoc. 3. cap. cum ex eo de pœnit. & remissi. Sufficiet nobis audisse Tridentinum decretum.*

Cum multa à diuersis antea Conciliis, tam Lateranensi, ac Lugdunensi, quam Viennensi, aduersus prauos eleemosynarum Quæstorum abusus remedia tunc adhibita, posterioribus temporibus reddita fuerint inutilia, potiusque eorum malitia ita quotidie magno fidelium omnium scandalo, & querela excrescere deprehendatur, vt de eorum emendatione nulla spes amplius relicta videatur: statuit, vt posthac in quibuscumque Christianæ religionis locis eorum nomen, atque vsus penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi exercendum vllatenus admittantur non obstantibus priuilegiis, ecclesiasticis, monasteriis, hospitalibus, piis locis, &

quibusuis

quibuscunque, cuiuscunque gradus, status, & dignitatis personis, concessis, aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus. Indulgentias vero, aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christi fideles decet priuari, deinceps per Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit, quibus etiam eleemosynas, atque oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur: vt tandem cœlestes hos Ecclesiæ thesauros non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri, omnes verè intelligant. Hæc Concilium.

XIII.

Parrochialium Ecclesiarum collatio.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam,

IN conferendis beneficiis ecclesiasticis, & præsertim Parochialibus Ecclesiis personis dignis & habilibus, quæ in loco residere, & per se ipsos curam exercere valeant, quantam diligentiam adhiberi oporteat, Alexander III: Lateranen. & Gregorij X. Lugdunen. generalibus conciliis, ac Innocentij similiter III. & aliarum Romanorum Pont. prædecessorum nostrorum editæ constitutiones testantur. Quod vt diligentius, ac rectiùs perficiatur, statuit etiam Synondus Tridentina, vt occurrente vacatione parochialis Ecclesiæ etiam generaliter, vel specialiter, etiam vigore indulti in fauorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aut alias quomodolibet reseruatæ, vel affectæ, debeat Episcopus habita notitia vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea Vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore prouideatur. Et deinde Episcopus, & qui iuspatronatus habet, intra decem dies, aut aliud tempus ab Episcopo præscribendum aliquos clericos ad regendum Ecclesiam idoneos Examinatoribus iuxta formam eiusdem Synodi deputatis, nominet, & non nisi ab eisdem Examinatoribus per cursum aliorum Examinatorum etiam tanquam magis idoneo ab Episcopo iudicato & electo de ecclesia prouideatur: alias prouisiones, seu institutiones omnes præter formam prædictã factæ, surreptitię censeãtur. Sed quoniam res humanæ semper in deterius prolabuntur, nisi sit qui eas retineat, ac debitæ executioni demandet, & verendũ sit ne propter constitutionum huiusmodi transgressionem maximi abusus oriantur: Nos ad quorum notitiam non sine graui nostra molestia peruenit nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis & Episcopis occurrente vacatione parochialium ecclesiarum eas nullo aut minus ritè seruato examine, præsertim illo quod concursum fieri debet, ex Concilio Tridentino, vel etiam ritè seruato, personis minus dignis, carnalitatis aut alium humanæ passionis affectum non rationis iudicium sequentes contulisse, & de eis prouidisse, volentes quantum cum Deo possumus huiusmodi ac etiam futuris periculis occurrere, eorundem prædecessorum nostrorum constitutiones præfatas, etiam innouando, auctoritate Apostolica tenore præsentium omnes & singulas collationes, prouisiones, institutiones, & quasuis dispositiones Parochialium Ecclesiarum ab eisdem Episcopis, & Archiepiscopis, ac quibusuis aliis collatoribus tam ordinariis, quàm delegatis S.R.E. Cardinalibus, ac sedis apostolicæ Legatis, vel Nunciis præter & contra formam ab eodem Concilio Tridentino, præsertim in examine per concursum faciendo præscriptam factas aut in futurum faciendas, nullas, irritas, ac nullius roboris, vel momenti fore, & esse, nullumque prouisis ius, aut titulum etiam coloratum possidendi præbere, & parochiales Ecclesias huiusmodi, vt prius ante collationes huiusmodi vacabant, exnunc vacare statuimus, decernimus, & declaramus, eásque omnes pro tempore sic vacantes nostræ & sedis Apostolicæ, seu eorum quibus ius conferendi eas præterquam Episcopis, & Archiepiscopis, qui curam dicti examinis iuxtà decretum Concilij habere debent competet, dispositioni reseruamus. Insuper ne parochiales ecclesiæ diu in suspenso maneant in maximum animarum periculum quarumcunque parochialium Ecclesiarum, quarum dum pro tempore vacant, ad Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas & quosuis alios ordinarios collatores in mensibus ordinariis collatoribus etiam per nostras regulas assignatis prouisio & colla-

Iure Concilij Tridentini hæc constitutio firmatur Sess. 7. c.13. & Sess. 24. c.18. de reformat. tradentis formam conferendi parochiales Ecclesias vt nimirum præficiendi parochiis examinentur de legitima munerum functione, caueántque Episcopi Parochias in suspenso sine pastore relinquere quod quidem est improbatum priscorum sanctionibus vt Romanis legibus absque tutore viuere minores.

tio spectat & pertinet, de quibus idem Episcopi & Ordinarij prædicti intra sex mensium spatium à die vacationis earundem perfecto examine iuxta formam Concilij Tridentini præfati non prouiderint, ac illarum etiam quarum collationes nobis, & dictæ sedi generaliter vel specialiter & ex quauis causa reseruatæ, seu effectæ existunt, aut alias ex indulto sedis apostolicæ competunt, ad quas occurrente illarũ vacatione Episcopi & Archiepiscopi præfati personas per examen concursu multo habito iuxta dicti Concilij Tridentini formam approbatas, & magis idoneas non elegerint, aut electas nobis, vel successoribus nostris, aut iis ad quos collatio spectabit, pro collatione obtinenda intra quatuor mensium spatium à die illius vacationis non significauerint, necnon Parochialium ecclesiarum similium, qui iurispatronatus ecclesiastici, vel aliorum seu clericorum & laicorum simul fuerint, si præsentatus intra tempus eisdem patronis à iure præfixum prævio examine iuxta formam dicti Concilij approbatus petatur, institutioque ipsa per duos menses à die præsentationis dilata fuerit, collationem, prouisionem, institutionem, ac omnimodam dispositionem nobis & ipsi Sedi, ac personis indulta huiusmodi conferendi, prouidendi, seu instituendi obtinentibus respectiuè reseruamus, data tamen in Parochialibus Iurispatronatus optione ipsis patronis, vt institutio ad ordinarios spectabit, ipsis ordinariis illam facere negligentibus, & vltra dictos duos menses deferentibus, possint pro huiusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem ordinarium, aut ad sedem apostolicam. Prohibentes etiam eisdem ordinariis ne tempus decem dierum, eisdem ordinariis & patronis ab eodem Concilio Tridentino ad nominandum idoneos clericos coram deputatis Examinatoribus præfixum, vltra alios decem dies prorogare audeant, vel præsumant. Districtiùs inhibentes ne quis præter Romanos Pontifices, aut alios indulta huiusmodi obtinentes, vt præfertur quacunque sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficiis sic reseruatis (vt præfertur) disponere, vel circa illa etiam per viam permutationis, vel alias renouare quoquo modo præsumat. Vt autem non solùm dignis, seu magis idoneis repertis iuxta eiusdem Concilij decretum Parochiales ecclesiæ conferantur, volumus & eadem auctoritate decernimus, quod si Episcopus minus habilem posthabitis magis idoneis elegerit, possint ij qui reiecti fuerint à mala electione huiusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exempta fuerit, ad viciniorem ordinarium vti nostrum, & Sedis huiusmodi delegatum, aut alias ad ipsam sedem Apostolicam appellare, ac prælectum ad nouum examen coram ipso appellationis Iudice & eius examinatoribus prouocare, & constito de prioris eligentis irrationabili iudicio, eoque reuocato, Parochialis, magis idoneo per eundem iudicem appellationis auctoritate nostra (quatenus collatio ad Episcopum à quo appellatum fuit spectaret) conferatur, alias eidem magis idoneo per iudicem appellationis approbato conferenda remittatur ad eum ad quem collatio, prouisio, vel institutio spectabit. Hæc tamen appellatio interposita interim non impediat aut suspendat, quominus electio per ordinarium primo loco facta interim debitæ demandetur executioni, & prouisus ab eadem Ecclesia causa appellationis huiusmodi dependente non amoueatur. Et si quis à sententia per iudicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipsam Apostolicam appellabit. Si secùs in præmissis omnibus & singulis actum aut attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Volumus autem quod præsentium transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio & extra adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ, quodque literæ ipsæ Cameræ & Cancellariæ Apostolicarum, & Audientiæ causarum Palatij Apostolici valuis, & in acie Camp: Floræ dimissis inibi copiis publicatæ & affixæ, omnes ita afficiant & arctent, ac si illis personaliter intimatæ fuissent. Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, quintodecimo Kal. Aprilis, Pontificatus nostri Anno Secundo.

Beneficium omnium per diocæsim curam aliquam habentiũ collatio, ordinatio, institutio, ad solum pertinet Episcopum de iure. can. omnes Basilicæ can. nullus. 16. q. 7. quod ibi per Archidiac. pluribus agitatur. c. constitutis. de religios. domib. cũ. 1. de stat. monachorum.

Collationes Parochialium reuocat summus Pontifex nisi Ordinarij de eis seruata forma non prouiderint in tempore & modo hic expresso.

Prudentissimè summus Pontifex in Constitutionis exordio Concilij Lateranensis memin

mor est, ex cuius decretis pracipua in Beneficiorum collationibus habenda pracepta enumerantur. Fuit illud Concilium apud Lateranum Romæ sub Alexandro 3. & Innocentio 3. celebratum, ad reparandam potissimum cleri disciplinam, & beneficiorum collationem ordinandā. in illo legimus, inter alia vetitū fuisse, Ne quis vnus plures occuparet ecclesias: quandoquidem in vno, talium multitudo canonibus inimica est. cap. supra de cler. non resid. cap. 5. supra hoc tit. quæ duo, dicti Concilij Lateranensis fragmenta sunt. Illud autem fuisse multa prouidentia prohibitum scribit Innocentius tertius. Prouidentia (authore Cicerone) est per quam futurum aliquid videtur, antequàm eueniat: ipsa sapientia appellata est prouidentia, nam sapientis est prouidere, vnde viros prouidos appellant prudentes, solertes rerum causarúmque consultos & experientes. Leges verò & constitutiones futuris dant formam negotiis, l. leges. 2. C. de legib. Prisci illi sancti patres & prouidi maiores nostri, firmissimæ ecclesiæ columnæ, ruituram hanc aliquando prauiderunt ob immodicum luxum, auaritiam, & ambitionem sacerdotum: Nemo quippe nocentior est ecclesiæ Dei, quàm qui peruersē agens, & omni exæstuans cupiditate, nomen sacerdotis habet, can. nemo. 83. dist. can. transferunt. 24. q. 3. Propter auaritiam, impuritatem, iniquitates, & peccata sacerdotum prædas captantium, animas deuorantium, sanguinem fundentium, opes & precium quærentium, legem contemnentium, prophetæ omnes vno Spiritu Dominum Deum ostendunt euertisse templum sanctum suum Hierusalem, ac populum Iudaicum perdidisse. Tren. 4. Ezech. 22. Auertat hanc iram Christus ab ecclesia sua. Lateranensis Sinodi patres magna prouidentia occurendum malo putauere: legibusque multis antiquū beneficiorum quærendorum & possidendorum modum aliquem esse voluerunt: atque ita censebant, Incomparabiliter satius esse minus habere, & melius honestiúsque viuere. Quas quidem plusquam centuriatas leges oportebat esse sacrosanctas & inuiolatas, vtpote, quæ magnis totius orbis Christiani comitiis rogatæ, latǽque sunt, & sæpiùs repetita ex virtute publici status. can. Sanctorum. 70. dist. can. 1. dist. 89. can. Vnio. 20. q. 3. can. per laicos. 16. q. 7. & 21. q. 1. can. 1. 2. 3. 4. supradictis c. 3: & 5. c. dudum. 2. suprà de elect. c. Quum sing. de præb. in 6. Et vbi non? Sed, quæ reuerentia legum? Quis metus, aut pudor est vnquam, properantis auari?

Dispensatores Episcopi si se institutos esse intelligant bonorum ecclesiasticorum non dissipatores, sanctis decretis huius Concilij obsequerentur, & precipuè Tridentini in quo hæc omnia de collatione Parochialium ecclesiarum tradita sunt. Iubet Lateranensis Synodus vt qualiacunque beneficia in Ecclesia intra sex menses conferantur ab eo, cui ius est conferendi datum, quod si facere negligat, hæc potestas in alium transfertur. c. 2. de con. præbend. Visa tum est hæc illis patribus sufficiens negligentiæ punitio, qua minimè contentus Innocentius 3. addidit vltrà, vt qui beneficium vacans quomodo hic dicitur, ab alio tamen possessum, mox dum vacare sciuit: non contulit: de suo tantum tribuat ecclesia vacanti, quantum fuerit ab iniusto beneficij possessore perceptum: vt is quem maior sequitur culpa, maiori plectatur vindicta. can. Quis sanctitas 50. dist.

Vacantibus Parochiis quomodo prouidendum sit accuratè per omnia statuit Concilium Tridentinum, vt nimirùm Episcopus quamprimum intellexerit ecclesiā pastore aut præfecto siue per obitum, siue per resignationem destitutam esse curet vicarium constituere. qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de rectore prouideatur. Clerici autem ad illam regendam Ecclesiam nominati examinentur ab examinatoribus Episcopi non pauciribus quam tribus iisque Magistris ac Doctoribus in Theologia siue Iure Canonico. Absit simonia in examinis ratione, cuius & rationem reddere teneantur aliquando in prouinciali Synodo: si opus fuerit. Cui licebit si quæ in supradictis circa examinationis formam addenda: remittendáve esse censuerit prouidere. Hæc carptim in Epitomen ex cap. 18. Sess 25. Concil. Trid retulimus.

De parochiis autē ampliora dicere nō possumus, his quæ in scholiis Oeconomiæ Canonicæ diximus. Nominis originem vetustissimum censemus. Parochus appellatur Sacerdos, qui sub se parochiam habet: quam & regere dicitur. cap. 1. de cappel monach. Parochiani, populus habitans in parochia: quo in loco sibi quis domicilium constituit, hospitiúmve conduxit, eius est parochianus. cap. 2. de sepult. in 6 & per Hostien. in summa dicti tit. de paroch. Non minùs quàm decem distinctæ domus & familiæ parochiam facere possunt. can. vnio. 10. q. 3. quæ voce antiqua Latina, ibi Mancipia nominentur, ideò quia domus illas, ceu iure quodam cœlestis domini sibi subiectas, proprias, ac perpetuas parochus habet. De parochia sæn, quam Budæus primum censet appellatam paræciam ab accolatu fani, sacrâque vicinia. Cura vulgò nominatur.

Detinum

XIIII.

Dotium constituendarum moderatio.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

QVONIAM nos pluries iustis causis moti, cohortati sumus dilectos filios nostros Conseruatores Cameræ almæ Vrbis & Pop. Rom. vt vellent in modum publici Statuti moderari ac limitare quantitatem, vsque ad quam in futurum ascendere possent dotes mulieribus in ipsa Vrbe inter Romanos seu inter eos & exteros, aliosque suprascriptos constituendæ ac dandæ, ipsi ùsque propterea in diuersis eorum etiam publicis Consiliis negocio tractato prius, curam faciendi moderationem, & limitationem prædictam, illamque cum pœnis capitulis & clausulis opportunis in scriptis redigendam, Conseruatoribus & aliis superius descriptis demandauerint, & præinserta scriptura sic vt supra exemplata est in eodem publico Consilio lecta & maturè discussa fuerit, per ipsum Concilium approbata & in modum publici statuti publicata. Nos cupientes vt inuiolabiter obseruetur, Motu simili statutum ipsum subscriptum prout iacet, cum omnibus suprascriptis ordinationibus in omnibus & per omnia, etiam apostolica nostra auctoritate ex certa nostra scientia perpetuo laudamus, & approbamus & confirmamus omnesque & singulos tam iuris quàm facti & solemnitatum etiam verbalium forsan amissarum defectus si quis in præmissis interuenerunt eadem auctoritate Apostolica supplemus, Et pro abundantiori cautela maiorique ipsius Statuti omniumque suprascriptorum efficacia, etiam nos per eadem verba, statutum ipsum, ac suprascriptas omnes ordinationes de nouo facimus atque inuiolabiliter perpetuò obseruari & ad executionem per illos ad quos spectat inconcusse demandari, volumus & mandamus. Volentes quod huius nostræ cedulæ sola signatura sufficiat, & clausula contraria non obstante in iudicio & extra fidem faciat. Et quod præmissis ac præinserto statuto & huic nostræ cedulæ ac dispositioni per nos & successores nostros nunquam sufficienter derogatum esse censeatur, nisi in publica signatura proposita supplicatione cum huius nostræ cedulæ insertione, derogatio fuerit concessa. Decernentes irritum & inane si quid in contrarium fieri contingat. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, aliisque dictæ Vrbis statutis reformationibus & consuetudinibus etiam iuramento & cæt. roboratis, cæterisque in contrarium facientibus quibuscunque.

Statutum Romanum de constituenda dote Pontificia hac constitutione probatum & confirmatum est.

Placet Motu proprio. M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Nono Kal. Iunij. Anno Secundo.

Hæc constitutio sine scholio, nec scholium sine his quæ iniuncta sunt constitutioni vix intelligi potest. Quamobrem hic addendum esse statutum, cuius meminit Pontifex censeo quo faciliùs ad perceptionem huius materiæ prouehamur. Illudque hic adscribam prout natiua sua significatione Romæ vernacula lingua Italorum relatum est quæ cum nonnullam Latinæ affinitatis habeat, non erit intellectu obscura.

Statuimo & ordinamo che nessuna persona Romana di qualunche stato, grado, o preeminentia si sia, etiandio clerico, ardisca ne presuma, constituire, promettere, pagare, riceuere, tanto in danari contanti quanto in argento, oro, gioie, prouentioni, o altre cose, etiandio mobili è se mouenti, ragioni, & attioni, dote & acconcio in vna, o piu volte che passi, o ecceda, & computata etiandio cassa bianca, baule, e boccale. la somma e quantita de ducati quattro milia e cinquecento de Carlini, à ragione di dieci carlini per ducato, Ne sia licito à questo contrauenire, per alcun patto, o consentimento etiam giurato da farsi per li contrascritti & altre terze persone. per causa, o occasione di accrescere somma dotale, constituir pegno, o qualunche modo far fraude à questo statuto, ad effetto ch'il marito, o la donna, o altri per essi vengano ad hauer vso della detta somma de ducati quattro milia e cinquecento in alcun modo, o via diretta, o indiretta alla pena di mile ducati simili da incorrersi per ciascuno che contrafarà, e da applicarsi per la quarta parte all' accusatore qual sera tenuto secreto, l'altra quarta all'esequutore, e per lo resto alla fabrica dello palazzo de gli magnifici Signori Conseruatori della Camera di questa alma Città di Roma, e nientedimeno volemo, che pagata, o non pagata la detta pena tutto quello che oltra la detta somma si desse,

o vero

o vero ancora con interuento di terze persone sotto quale color si sia, di donatione, paraferno, o altro titolo etiam in persona della donna, qual similmente prohibimo sotto la pena predetta ipso facto sia applicato alla fabrica del palazzo delli prefati magnifici Signori Conseruatori.

Et ancora volemo, che colui constituisce, dà, ouero promette in alcun modo oltre la somma predetta, o suo herede, o successore, ouero la donna per laqual fosse data per verum tempo venendo il caso della restitutione, possa ridimandare il sopra piu & habbi perduta ogni attioni che in ciò & sopra ciò li competesse, e detta sopra più s'applicui ipso iure alla fabrica predetta come di sopra, ordinando che tutti simili contratti, o priuate scritture quali sopra ciò si facessero siano quanto alla detta quantita eccessa ipso iure nulli et inualidi, e per vigore di essi nulla esequutione se ne possa fare quanto alla quantita eccedente di ducati quattro milia e cinquecento.

Ancora prohibemo à tutti simili Notarij, che non ardiscino nepresumino rogarsi d'alcun instrumento qual sia contra la prohibitione soprascritta, ne far scrittura che sia incerta, o che se referisca à quella cedula priuata, o qualunche altra scrittura, o arbitrio di huomo, sotto la pena del falso, e di scudi ducento per ciaschedun di loro che contrafarà, e de applicarsi come di sopra, e detti contratti non inualidi ipso iure & nullius fidei & essi notarij s'intendano nondimeno priuati in perpetuo di loro officij. Et similmente prohibimo che nessuna persona possa in ciò come mezzano intrauenire o altrimente presumere far cedula priuata, ouero esser testimonio in contratto, o cedula che fosse contra la prohibitione predetta, alla detta pena da incorrersi & applicarsci come di sopra, Vogliamo ancora che nelle soprascritte prohibitioni & pene, siano compresi, Baroni, Cortigiani, o Forastieri etiandio Clerici che apparentaranno con Romani, tanto originarij, come fatti cittadini & incoli di Roma, e tanto dando e promettendo quanto receuendo e stipulando, ouero come Mezzano, Notario, testimonio, Fideiussore, & promissore, o in qualunche altro modo se intramettono: pur che vno delli consorti, cioè, o sposa, o marito, o sposo, o moglie sia Romano originario, ouero fatto cittadino, pur incola di Roma, Ne sia licito alla sposa poi che se ne sarà gita à marito: o prima, mostrare o far mostrare à pompa, o altramente tanto in publico: come in priuato, in presenza di personi, che non siano di casa, le robbe che saranno nelle casse e sponsalitie, quali vogliamo non possano eccedere in numero di dua, alla pena di ducati cinquecento da incorersci & applicarsi come di sopra, Non sia medesimamente lecito al sposo, donare piun d'vna veste alla sposa, laquale sia conforme alli habiti liciti per le vltime refermationi sopra ciò fatto, alla pena predetta, E non sia lecito à Padre, o Madre, o altra congiunta persona della sposa, donar al sposo, o ad altri per lui, direttè, ouero indirette nel tempo della subarrattione, o prima, o poi alcun vaso, bacile, bocale, copa, nappo, catena, o altro dono, tanto d'oro, come d'argento, denari, gioie, perle, drappi, o altre cose etiandio non simili alla pena predetta de ducati 500. & perdita delle robbe d'applicarsi come di sopra. Non sia lecito alli parenti dello sposo nell'atto della subarratione donare alla sposa alcun dono: eccetto che Padre, Madre, Fratelli, e Sorelle carnali, e consobrini del sposo alla detta pena. Non sia licito alla sposa e suoi, al tempo della subarratione, dar fazzoletti o cosa simile ad altre persone, che à coloro, che li e permesso di donare, & che donaranno come di sopra alla pena predetta. Hactenus statutum.

Videamus iam vtrum iure firmetur, & primùm percontetur iurisconsultus, Quid sit Dos. Breuibus verbis respondet esse patrimonium mulieris. l. Pomponius Philadelphi, ff. famil. erciscund: quod propterea marito datur à parente vel ab extraneo, vt onera matrimonij sustineat. l. dotis fructus. & l. res in dotem. ff. de iure dotium: & pulchrè apud Cuiatium discriminatur à donatione propter nuptias. Dos (inquit) est quæ datur marito vxoris nomine. Donatio propter nuptias quæ propter dotem datur vxori mariti nomine. Dos est donatio propter nuptias vxoris Donatio propter nuptias est dos mariti atque ideo quæ donantur propter nuptias ἀντίφερνα vocantur l. vlt. C. de donat. ant. nupt. vel prop. nup.

Dotem omnem vel profectitiam vel aduentitiam dicimus. Profectitia est quæ à principalibus personis id est à parente virilis sexus profecta est de bonis vel factor ius. l. 5. de iure dotium. l. vn. §. & vt plenius. C. de rei vxor act. l. 4. C. de coll. Aduentitia quæ à quouis alio vel ex ipsius mulieris bonis data est. l 5. § si pater. de iure dotium. Cuiatius negat Græcos probe nominis vim cum Etymologia contulisse dum opinantur quod profectitia dos dicatur ἀποδημητικὴ quasi à profectione id est peregrinatione & aduentitia παραγιγνομένη quasi

ab aduentione & præsentia personæ. Sed passim hæc occurrunt apud Iurisconsultos.

Dotis verò conferendæ quæ sit habenda ratio sagaciter trutinandū est vt omnia Constitutioni Pontificis cohereant qua pretium Dotis statuitur quod superare in constituenda dote absque excessus vitio non liceat. Iuri & æquitati consonum esse videtur Dotem minorem legitima constitui nec posse nec debere. Hanc sententiam mutuis præsidiis legum rationes non infirmæ tuentur. Ex quibus tale suboritur argumentum verè suis partibus constans nullisque sophismatum versutiis redimitum, è cuius assumpto optima consequētia elicitur. Subrogatum sapit naturam eius cuius loco subrogatur. Dos dicitur subrogata loco legitimæ. Ergo dos minor legitima esse non debet. Videmus vtramque propositionem ritè conflari & elaborari, sunt & ambæ affirmatiuæ primáque ducitur authoritate l. si cum. §. iniuri. ff. si quis qui can. §. fuerat. Inst. de act. Minorem vero defendit Bartol. in l. Titio centum. §. Titia genero. num. 6. ff. de cond. & demonst. Cap. in cons. 165. col. 3. vt secundum necessariam illationem verè dicamus Dotem non minorem esse debere legitima. Hæc est opinio cui adstipulantur Bald. Alex. Capra & plures alij quos recenset Socin. sen. in cons. 100. num 11. vers. Et ita sæpius lib. 3. & idem Socin. cons. 57. verior tamen atque sapientior illa est sententia quæ docet dotem esse constituendam pro modo facultatum & dignitate natalium viri ac mulieris Ita vt dos mensuram non sumat à quantitate legitimæ quia tunc certa esset sed mensuram recipit à qualitate viri & vxoris. Atque ita minus legitima constitui potest. ex l. cum post. §. gener. ff. de iure dotium & l. si filiæ. de leg. 3. Ne autem fluctuent verba nostra in variis Doctorum opinionibus, regionum consuetudinibus multum virium referendum esse censeo, ita vt illa mihi congrua dicatur dos quæ constituitur secundùm morem regionis vt tradunt Corn. in cons. 3. nume. 3. libr. 3. & in cons. l. nume. 16. libr. 4. & egregiè Socin. sen. in cons. 57. num. 30. lib. 4. Paris. in cons. 62. col. vlt. lib. 2. & Roland. in cons. 86 num. 16. lib. 1. Hæc omnia prudentis viri arbitrio relinquimus. Ast immodicos illos excessus dotium moderari & cohibere debet Principis authoritas exemplo statuti confirmati Pontificio diplomate. & inuictissimi Cæsaris Caroli V. qui in Conciliis Madritij habitis legem tulit de dote à parentibus assignanda filiabus. Felin. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de constitut. num. 58. Curtius senior cons. 27. num. 28. Refert Postellus lib. de Magistratibus Atheniensium c. 33. Venetiorum statutū esse imprimis laudabile quo cauetur ne quantumuis diues pater vltra sex millia ducatorū aureorum dotis nomine filiæ dare audeat. Massilienses homines fingi dotem illam opimam asserebant quæ centum aureos non excederet. Ingratum hoc esset nostris iuuenibus apud quos virtus est post nummos. Soluit vt in illius vita scriptum reliquit Plutarchus lege constitutione mulier quid præter tres vestes & quædam pauci empta vasa secum importaret, & rectè quoniam efficit dos ampla vt viris deinde dominentur mulieres, quod memoriæ prodidit Aristoteles lib. 8. Ethic c. 10. & apud Plautum in asinaria sic conqueritur Demenetus senex Argentum accepi, dote Imperium vendidi.

XV.

De Spoliis Clericorum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis prouidentia circumspecta ad ea solicitudinis suæ partes potissimum conuertit, per quæ singulis Ecclesiis debita obsequia, & opportuna subuentionis auxilia minime subtrahantur. Cum itaque, sicut accepimus, non nulli Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates, seu Commendatarij, ac alij beneficia Ecclesiastica obtinentes, proprij honoris, & salutis immemores, etiam prætextu facultatum testandi eis per Sedem Apostolicam concessarum, in eorum vltimis voluntatibus res sacras, ac vasa, ornamenta, & paramenta Ecclesiastica, aliáque cultui diuino dicata quandoque ex fructibus Ecclesiasticis per eos acquisita, non Ecclesiis, & Monasteriis, ac beneficiis, quibus præfuerunt, seu à quibus prouentus Ecclesiasticos, & stipendia acceperunt, prout rationi, & honestati consentaneum foret, sed aliis locis, etiam aliquando non piis, ac interdum eorum consanguineis, & affinibus relinquere, ac Cameræ Apostolicę Collectores prætextu quod illa sub appellatione spoliorum veniant, tanquam eiusdem Cameræ spolia exigere, & percipere non erubescant, in maximum Religionis dedecus, ac Ecclesiarum, Monasteriorum, & beneficiorum eorundem detrimentum, ac relinquentium ani-

De spoliis clericorum & bonis ex illicita negotiatione congestis superiùs diximus sub Pio IIII. constit: Decens.

marum

matum periculum, scandalúmque plurimorum: Nos abusibus, scandalisque huiusmodi prouidere, ac singularum Ecclesiarum, & Monasteriorum, ac beneficiorum indemnitati, animarúmque quorumlibet saluti consulere volentes. Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra perpetuo valitura constitutione statuimus, ordinamus, decernimus, & declaramus, quod de cætero omnia & singula ornamenta, & paramenta ac vasa, necnon Missalia, & Gradualia, ac Cantus firmi, & Musicæ, aliique quomodolibet nuncupati libri, & aliæ sacræ, etiam auri, & argenti, ac quæcunque alia bona per quoscunque Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, seu Commendatarios, & alios quoscunque beneficia Ecclesiastica, cum cura, & sine cura, secularia, & quorumuis ordinum regularia in titulum, vel commendam, aut alias quomodolibet obtinentes quocumque nomine, vel titulo censeantur, etiam si de illis, & eorum qualitatibus specialis, & expressa mentio habenda foret, ad vsum, & cultum diuinum, etiam in eorum priuatis ędibus, & capellis, vel oratoriis destinata tempore eorum obitus ex testamento, vel ab intestato relicta, sub quibusuis facultatibus testandi, & alias disponendi de bonis per eos ex altari, vel alias quomodolibet acquisitis per quoscunque Ro. Pon. predecessores, & successores nostros, ac nos, sub quibusuis tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam Motu proprio, & alias quomodolibet cõcessis, & concedendis minime comprehendantur, Nec sub appellatione spoliorum veniant, sed ad singulas Ecclesias, Monasteria, etiam consentu carentia, et beneficia huiusmodi, in quibus resederint, aut quibus præfuerint, seu quę alias obtinuerint, omninò spectent, et pertineant ac spectare, et pertinere, itáque post eorum obitum eisdem Ecclesiis Monasteriis, et beneficiis, etiã si in Romana Curia, et procul ab illis decesserit, vel ad illa nunquam accesserint, etiam si antea Ecclesiarum, & Monasteriorum regimini cesserint, vel beneficia huiusmodi renunciauerint, eo ipso applicata, & incorporata sint, & esse censeantur Ita quod liceat illis defunctis in eisdem Ecclesiis, monasteriis, & beneficiis successoribus, ac Ecclesiarum, & monasteriorum huiusmodi Capitulis, & Conuentibus, respectiuè alia propria auctoritate liberè apprehendere, ac eorum Ecclesiis & Sacristiis applicare, & incorporare, ac quæcunque donationes, ac relicta, legata testamenta, & codicilli, & aliæ vltimæ voluntates, seu spolia desuper contra præsentis constitutionis nostræ tenorem quomodolibet pro tempore facta, quoad præmissa, nulla, & inualida, nulliusque roboris, & momenti existant & personis etiam Ecclesiasticis, seu locis, etiam piis, aut Ecclesiasticis aliis quibuscunque, in quarum, seu quorum fauorem pro tempore facta fuerint, minime suffragentur, nec per ea eisdem personis, seu locis, vel aliis Ecclesiis huiusmodi aliquod ius in rebus prædictis, vel ad illas acquiri possit. Quinimo res sacras, ac alia bona prædicto quocunque nomine, vel titulo pro tempore detinentes, ad alia ecclesiis, & monasteriis, ac beneficiis per defunctos quomodolibet acquisitis, vt prefertur, iuxtà præsentium tenorem realiter, & cum effectu restituendum, & consignandum quibusuis dispositionibus de illis in contrarium quomodolibet factis minimè attentis, omnino teneantur, & ad id per censuras & pœnas etiam furti & sacrilegii, *ac alia iuris, & facti remedia opportuna cogi, & compelli possint, & debeant. Insuper ne deinceps contingat insolentia spoliorum Cameræ apostolicæ Collectorum, vel subcollectorum aliquas Ecclesias, nec hominum quenquam damno, & iniuria affici, nec cuiquam de cætero vertantur in dubium, quæ res habendæ sint nomine spolij, simili modo statuimus, decernimus, & declaramus, quod quæcunque scanna, cathedræ, arcæ, & etiam ligneæ, vel lapideæ, etiam marmoreæ, mensæ, & tabulæ, ac quæcunque dolia, seu vasa vinaria vacua, & alia similia supellectilia domestica per quosuis presbyteros, seu clericos ab humanis pro tempore eorum obitus in Ecclesiis, seu eorum domibus Ecclesiarum earundem, vel alibi vbiuis locorum relicto, etiam si ex fructibus, & prouentibus beneficiorum, quæ dum viuerent, obtinebant acquisita fuerint, sub spoliorum appellatione minime veniant, nec pro spoliis vllo modo reputari possint. Præterea quod nullum spolium Cameræ præfatę fieri, nec quicquam à quibusuis spoliorum Cameræ huiusmodi Collectoribus, vel subcollectoribus exigi possit per obitum illius, qui, dum viueret vnum, vel plura beneficia Ecclesiastica obtinuerit cuius, ve

Ex his colligimus aliqua bona esse Ecclesiastica empta de reditibus Ecclesiasticis, ac relicta beneficiarijs morientibus, quæ non sunt bonis adnumeranda spolijs, nec bonis eorum patrimonialibus, nec quasi patrimonialibus. Nam bona illa de quibus hac extrauagans loquitur sunt huiusmodi quia nec sunt, nec erunt post hæc spolia neque Cameræ Apostolicæ nec collectores eius possunt ea sibi vendicare, nec beneficia ex testamẽto vel ab intestato cuipiam illa donare vel relinquere.

**Fur & sacrilegus est qui talia bona occupat vel occupata tenet qualis iure non esset nisi prædicta bona ipso iure pertinerent ad Ecclesiam. arg. l. 1. de fur. c. Quisquis. §. sacrilegij: & can. sacrilegium. 17. q. 4.*

quorum insimul fructus reditus,& prouentus, triginta ducatorum auri de camera secūdum communem æstimationem valorem annuum non excesserint aut qui pensiones annuas super quibusuis fructibus Ecclesiasticis vsque ad dictum valorem annuatim perceperit,dummodo tamen is se ab omni illic ita negotiatione,& à sacris canonibus prohibita abstinuerit. Ita quòd si quis dictorum collectorum aliquid ex bonis quorumuis defunctorum, qui similia beneficia obtinuerint, seu similes pensiones perceperint, prætextu spoliorum eiusdem cameræ percipere, aut alias contra præsentes nostras literas attentare præsumpserit,ad totalem bonorum per eum perceptorum teneatur,ac id via iuris,etiam per similes censuras,& pœnas cogi, & compelli possit, & debeat. Districtius inhibentes quibusuis cameræ prætatæ spoliorum collectoribus nunc, & pro tempore existentibus, ne sub indignationis nostræ & priuationis eorum officiorum pœna in ornamentis,& paramentis,ac vasis, & libris præfato cultui diuino dicatis,ac alias in rebus sacris, necnon supellectilibus prȩfatis quomodolibet se intromittant, nec in eorum inuentariis tamquam spolia redigant,seu describant,sed ornamenta,& paramenta,necnon vasa,& libros aliaque diuino cultui dicata huiusmodi Ecclesiis,& monasteriis,Capellis, & aliis beneficiis huiusmodi,eorumque Rectoribus,& aliis prȩfatis liberè dimittant,& cō signent,ac consignari faciant cum effectu,ac supellectilia prędicta in locis,vbi constiterint,relinquant. Ac decernentes sic in prȩmissis omnibus,& singulis per quoscunque iudices,& commissarios, quauis auctoritate fungentes sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi,& interpretandi facultate, & auctoritate iudicari,& definiri debere,ac irritum,& inane,quicquid secus super iis, à quoquam quauis auctoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis filiis curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori, & singulis locorum ordinariis,ac maiorem dignitatem, post Pontificalem in vniuersis Ecclesiis Cathedralibus, & Metropolitan. pro tempore obtinentibus per apostolica scripta, Motu simili mandamus,quatenus ipsi vel duo, aut vnus eorum præsentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi,& quando opus fuerit, ac quoties pro parte quorumcunque in præmissis interesse habentium,vt præfertur,fuerint requisiti,solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta quæcunque firmiter obseruari,ac singulos,quos literæ ipsæ concernunt, illis pacificè gaudere, Non permittentes eos desuper quomodolibet indebitè molestari, Contradictores auctoritate nostra,appellatione postposita,compescendo. Non obstantibus apostolicis ac in Prouincialibus, & synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus,& ordinationibus,necnon Ecclesiarum,& Monasteriorum huiusmodi iuramento,confirmatione apostolica,vel quauis firmitate alia roboratis, & statutis,consuetudinibus,facultatibus testandi,aliisque priuilegiis,indultis, & literis apostolicis,quibusuis concessis,approbatis,& innouatis,etiam si de illis,eorumque totis tenoribus specialis,& expressa mentio facienda esset, illorum tenores, pro sufficienter expressis habentes illis in reliquis in suo robore permantibus, ceterisque contrariis quibuscunque Volumus autem,quòd si aliqui s ex Patriarchis, Episcopis,Abbatibus,seu Commendatariis, & aliis beneficiatis præfatis pluribus Ecclesiis,seu Monasteriis,pro tempore simul,vel successiuè præfuerit, seu plura beneficia obtinuerit,ornamenta,& paramenta,ac res,& bona prædicta ad illa omnia habita ratione fructuum, & temporis,quo eadem beneficia possedit, omninò pertineant,& proportionabiliter inter ea diuidantur. Quodque præsentes literæ in Cancellaria nostra apostolica,& acie Campi Floræ,de more publicentur, & inter Constitutiones perpetuò valituras describantur. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri,volumus,& etiam declaramus earum Transumptis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillatis, eadem prorsus fides in iudicio,& extra,adhibeatur,quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ,vel ostensæ. Nulli ergo &c Si quis autem &c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum,anno incarnationis Dominicæ ,1 5 6 7. Tertio. Kal. Septembris. Pont. nostri anno secundo.

Negotiatio clericis prohibita.

Quæ nomine spoliorum non comprehenduntur.

Clausula derogatoria.

Constitutio

Constitutio Pontificis reserat apertissimè quæ sint illa quæ nomine spoliorum intelligenda veniant, & quamuis varijs distrahuntur sententijs doctores, nos tamen hac in re caduceatorē habemus Nauarrum qui enucleatissimè nodum soluit, & vt à rebus sacris incipiamus, quāuis nullius hominis dispositioni illæ subiiciantur quoad verū dominiū. §.nullus.& §.sacra inst. de rer. diuis. vsus tamē illarū honestus conceditur aliquādo laicis Pontificis nihilominus hæc noua dispositio cōprehendit præfata bona etiā si nō essent aliqua benedictione consecrata, cōprehendit enim paramenta & missalia, & libros cātus firmi, & musici, quæ nusquam vt plurimùm benedicuntur, comprehendit item illa quæ ad agendum officia diuina etiam extra ecclesias oratorijs priuatis habentur, vt patet ex litera, comprehendit etiam quæ beneficiarij relinquunt in morte posteaquam beneficia ex quorum reditibus illa comparata fuerant: ante renunciauerunt, vt patet ex litera. Comprehenduntur item illa, de quibus beneficiarij testati fuerunt, etiam cum legitima testandi facultate, non autem comprehendit illa quæ beneficiarij habent empta ad donandum alicui Ecclesiæ diuersæ à sua, vel ad permutandum cum aliquibus eiusdem generis, vel alijs sibi necessarijs, quoniam à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus iura noua exprimunt. l. præcipimus. C. de app. At ius hoc nouum solum excipit ab antiquo ea quæ sunt ad vsum ecclesiasticum deputata, qua ratione etiam non comprehenduntur in prædictis aulæa, & tapetes, quæ beneficiarius habet principaliter ad domum suam ornandam, licet nonnunquam ea commodet ecclesiæ vel alij ad agendum festiniores dies sacros, neque comprehendit ea quæ in vita post, vt ante renunciatum beneficium commutauit, vel donauit, quia extrauagans nullum impedimentum adiicit ei quominus in vita eis pro suo arbitrio alias canonicè vti possit, & vt dictum est: à iure antiquo non recedimus: nisi quatenus in nouo exprimitur.

Aduertendum item est, quod per hanc extrauagantem limitatur extrauagans Iulij III. supra relata, per quam fit plenissima libertas testandi beneficiariis morientibus: in curia, hac enim statuit ne habeat locum in præfatis bonis vt patet in ea, nec refert in loco ecclesiarum vel procul ab eis decedant, nec an resederit: vel nunquam ad eas accesserint, nec an Eclesiæ sint collegiatæ: vel simplices. Et in ea exprimitur, etiam scamna, Cathedræ, arcæ, & cætera bona quæ hic nominantur, eximuntur à numero spoliorum, cum tamen iure antiquo debuissent eis annumerari, si fuerunt quæsita ex reditibus ecclesiasticis, & ita quoad hoc ius nouum inducitur, licet quoad ea quæ constaret esse comparata ex bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus ius antiquum contineat, & ita vtitur verbo (decernimus) & (declaramus) quorum prius, tanquam iuris noui signum, refertur ad illa posterius, verò scilicet (declaramus) quod est, signum iuris antiqui, vt suprà dictum est, refertur ad posteriora, quæ declaratio æqua quidem est ac S.D.N. æquitate digna, ac tollendis murmurationibus, & molestijs hæredum, & cognatorum beneficiariorum tam apta, quod eorum sublatio iusta causa videri possit, vt huiusmodi supellectilis, quæ vt plurimum non sunt magni valoris, permittantur prædictis hæredibus, etiam si alioqui diuites sint. Quibus sine iusta causa non posse donari aliqua ex reditibus ecclesiasticis quæsita, sine intuitu paupertatis, definiuit Conc. Trid. Sess. 25. cap. 1. de reform.

Laudamus hic summi Pontificis æquitatem & mansuetudinem tum liberalitatem dignissimam quod nullus beneficiarius, vel pensionarius, qui dum viueret, non habuit in beneficiis vel pensionibus ecclesiasticis maiorem reditum quam 30. ducat. auri de Camera, non censeatur in morte relinquere aliqua spolia, cuius ratio firma est, videlicet illa quæ beneficiarius facit reliqua ex reditibus ecclesiasticis parcè viuendo, & se mortificando, fieri ei patrimonialia, adeò vt de illis perinde in vita, & morte disponere possit, ac de patrimonialibus ex ea enim efficaciter colligit quòd qui beneficiarius non habet maiorem reditum quam 30. ducat. auri de Camera, non potest relinquere spolia, quia eget illis ad se honestè sustentandum, & ita quicquid relinquerit, ex eis parcè viuendo, fit patrimoniale, vel quasi patrimoniale ipsius, quod non cedit spolijs, nec iure spoliorum capi debet, & quia collectores Cameræ Apostolicæ & aliorum qui sibi ius spoliorum prætendunt multos beneficiarios sine causa vexabant, rem se dignam, & multis miseris clericis commodam præfatus sanctissimus per hanc declarationem fecit.

Postremò videmus Pium V. iustè in nundinatores & Cauponatores Episcopos indignari iuxta illud Hieronymi Negotiatorem Clericum tanquam pestem fuge. cap. negotiatores. 88. dist. Nihil enim superis æquè ac hominibus exosum magis visum est illo clerico qui sordido lucro studet ditari.

XVI.

Declaratio Portionum assignandarum in perpetuum vicariis Parochialium vnitarum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

AD exequendum pastoralis officij debitum, vigilantibus studiis intendentes, ad ea, per quæ Cathedralium aliarúmve ecclesiarum, necnon monasteriorum, beneficiorum, seu collegiorum, ac aliorum piorum locorum prospero profectui, diuinique cultus augmento, & opportunæ congruæque substentationi parochialium ecclesiarum eisdem vnitarum statui fœliciter dirigendo, & personarum in illis curam animarum exercentium vtilitati recta & prouida moderatione consuli, & salubriter prouideri valeat, libenter interponimus nostræ solicitudinis partes. Hinc est quod nos, ad quorum aures (quod non sine animi nostri molestia referimus) peruenit nonnullos ex venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, in deputandis Vicariis, ac in assignatione portionum Vicariis perpetuis parochialium dictis ecclesiis, monasteriis, beneficiis, collegiis, vel locis piis perpetuò vnitarum ex Concilio Tridentino facienda, ita modum excessisse, vt parum aut nihil ex fructibus, redditibus, & prouentibus parochialium ecclesiarum sic vnitarum ecclesiis monasteriis, beneficiis, collegiis, aliisve locis piis remanserit, ob idque multæ ortæ sint, super hoc controuersiæ circa interpretationem decreti Concilij. Nos ad eas tollendas animum intendentes, considerantésque vniones ipsas ideò à prædecessoribus nostris factas esse, vt ex redditibus, & emolumentis beneficiorum vnitorum, ecclesiis, monasteriis, collegiis, beneficiis, & locis piis quibus illa vniuntur, faciliùs onera eisdem incumbentia supportentur, & promptiùs à ministris ecclesiasticis, in eisdem diuina officia celebrentur, hospitalitas seruetur, aliáque charitatis opera exerceantur, ac etiam vt nihilominus cura animarum dictarum parochialium laudabiliter exerceretur, Motu proprio, & ex certa nostra scientia auctoritate apostolica hac nostra perpetuò valitura constitutione statuimus, & ordinamus, ac declaramus, quemadmodum etiā de ipsius Concilij mente fuisse colligimus, Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos præfatos in assignatione portionis ipsis Vicariis perpetuis ex prædicto Concilio ipsorum Prælatorum arbitrio facienda ita se continere & arbitrari debere, vt non maior centum, nec minor quinquaginta scutorum annorum summa computatis omnibus etiam incertis emolumentis & aliis obuentionibus communiter percipi solitis eis omninò assignetur, nisi Vicariis temporariis solitum fuisset plus assignari, siue in quantitate, aut quota fructuum, pecuniaque numerata, fundo seu alia re stabili portio huiusmodi constituatur, cuiuscunque valoris parochialis ecclesia vnita fuerit, & habita etiam ratione redditum, & onerum loci, cui parochialis ipsa vnita fuerit, ita quod portiones vltra, vel infra dictas summas scutorum centum, & scutorum quinquaginta hactenus assignatæ, vel imposterum forsan assignandæ, quo ad excessum, & defectum huiusmodi nullius roboris & momenti existant, & ad summas prædictas reductæ & auctæ respectiuè censeantur, nisi tamen valor annuus ipsius parochialis vnitæ habita ratione (vt præfertur, minor sit quinquaginta scutis, quo casu portio assignata, vel assignanda Vicario perpetuo non debeat excedere summam annuam valoris dictæ parochialis, sed sufficiat quod omnes fructus eius duntaxat, attribuantur ipsi Vicario perpetuo. Et quoniam iniquum esset, eos qui commodis priuantur, eadē onera quæ priùs sustinebant debere sufferre, volumus, & statuimus, quod ecclesiæ monasteria, collegia, beneficia, & pia loca huiusmodi, in quorum parochialibus ecclesiis vnitis continget Vicarias prædictas erigi pro quantitatibus fructuum ipsis vicariis perpetuis assignatorū ad solutionem [illegible] quam nobis & Cameræ Apostol. soluunt vlterius non teneantur [illegible] detractio fiat ad ratam certorum, quæ de fructibus dictarum parochialium percipiuntur. Ita tamen quod Vicarij perpetui, qui pro tempore deputabuntur teneantur accipere à Sede Aposto. nouam prouisionem suæ deputationis, & soluere annatam pro portione fructuum, redditũum, & prouentuum [illegible] assignata, & expedire literas apostolicas, nec aliàs ad possessionem [illegible] Vicariarum perpetuarum, & seruitium earundem parochialium ada[illegible] soluta annata, & [illegible]

De Portionibus assignandis vicariis perpetuis habes decretū Concil. Trid. Sess. 7. cap. 5. De vnionibus verò late ibidem tractatur Sess. 14. cap. 9. & Sess. 24. c. 13. & 15. de reformatione.

Portionum assignandarū quantitas declaratur vt non sit maior centum, nec minor quinquaginta scutorum.

Vicarij tenentur ad annatas ante fructuum receptionem.

expeditis literis Apostolicis nouæ prouisionis, vt præfertur: alioquin integrum quindennium solui debere, nec Vicarij prædicti antea tuta conscientia fructus percerpere possint. Volumus insuper, & ita mandamus, quod dicti Vicarij perpetui non ad liberam ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum ecclesiis vnitis ponentur, cum ipsorum ordinariorum, seu eorum Vicariorum prçuio examine approbatione deputentur. Et si dictæ parochiales vnitæ erant monasteriis regularium mendicantium, possint à superioribus dictorum monasteriorũ nominari ex ipsis mendicantibus, quos si ordinarij præuio examine per se, aut eorum Vicarios faciendo idoneos ad curam animarum exercendam inuenerint, & ita pro idoneis approbauerint, teneantur in Vicarios, ad nutum tamen Superiorum suorum amouibiles, deputare. Idémque etiam seruetur in regularibus monachis tantum, dummodò in ea parochiali, in qua vnus ex eis monachis fuerit, seruata forma prædicta, Vicarius deputatus, habitent cum eo saltem quatuor alij ex dictis monachis. Sicque per quoscunque iudices quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet qauis aliter iudicandi, & interpretandi potestate, iudicari, & interpretari debere: Necnon irritum, & inane decernimus quicquid secùs è quoquam quauis auctoritate attentatum forsan est hactenus, vel posterum contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra apostolica, & ad valuas Principis Apostoloum de Vrbe de more publicentur, & inter constitutiones perpetuò valituras describantur. Et quia difficile foret eas ad singula quæque loca deferri, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ, Nulli ergò, &c. Si quis autem, &c.

Ordo electionis Vicarij perpetui.

Decretum irritans.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Cal. Nouembris, Pontificatus nostri Anno Secundo.

Tenues reditus vnius Ecclesiæ ad exoluendum sacrorum ministrorum munus ægrè sufficientes aliquâ accessione augere iubet Concil. Tridẽtinum, siue diuiorũ vnione, siue parte quadam fructuum Sess. 7. de refor. cap. 6. & Sess. 14. de reform. cap. 9. Sic Ecclesiæ illa quarum prebendæ adeò exiles & exiguæ sunt vt sustinendo decenti Canonicorum gradui pro loci & personarum qualitate non sufficiant, cum Episcopi & Capituli consensu aliquot, beneficia sibi adijciscunt non tamen regularia, vel si hac ratione egestati non prouideatur aliquibus ex iis suppressis cum patronorum consensu si de iure patronatus laicorum sint, quarum fructus & prouentus reliquarum præbendarum distributiones quotidianis applicentur eos ad pauciorem numerum reducere liceat, ita tamen vt tot supersint quæ diuino cultui celebrando ac dignitati Ecclesiæ commodè valeant respondere. Consensum autẽ patroni hic requiri dicimus quia vnio facta de huiusmodi beneficiis sine consensu patroni non valet vt per Thomam Fastoli in suis dubiis in 2. causa in 6. dubio dicentem quod ita tenuit maior pars Dominorum de Rota, quem refert & sequitur Roch. in d. tract. suo. de Iure patron. in verbo honorificum q. 3. vers. in quantum etiam & Felin. in tract. suo quando lic. apost. not. patr. Eccles. ini princip. potest. Nec Episcopus bona Ecclesiæ patronatæ conuertere potest in prębendas vel vt deseruiat necessitatibus alterius sine consensu patroni, vt est sententia apud multos recepta. Alb. in cap. suggestum de iure patron. & per Roch in d. tract. suo loc. supr. q. 3. col. 3. vers. item beneficiis. Id autem potius in decori & honesti quam necessitatis gratiam fieri existimem. Pari rationis & priuilegij patronorum gressu Vicarij perpetui constitui non possunt absque consensu eius qui habet ius conferendi, eligendi & præsentandi. Nam vt fiat ista perpetuatio requiritur authoritas Episcopi & consensus patroni quia aliàs præiudicaretur patrono qui habet præsentare nouum rectorem, si rector non posset sibi eligere vicarium, quasi velint indirectè præiudicari patrono cum præiudicatur rectori futuro. Hanc quæstionem agitant Doctores & Card. in Clemen. vnic. in 12. q. de offic. & cap. proposuit de fil. presbyter.

Legitima ergo causa vnionis beneficiorũ meo iudicio censenda est paupertas, qua beneficiarij quipiam ita premuntur vt nec sunt soluendo iura Episcopalia nec habent vnde possint congrui sustentationem consequi. Cõgrua enim sustentatio consideratur ex qualitate personæ

& ex

& ex regionis consuetudine in qua est ipsum beneficium prout maiores, minores requirit expensas tametsi eadem sit personæ conditio. Nam pro moribus eorum quibuscum viuimus, & inter quos versamur nobis vtendum est Augustino can. 1. dist. 40. Attamen sic sunt hæc omnia referenda, vt beneficiarius habeat vnde viuat, non vnde luxurietur. 44. dist. Insufficiens ergo tenue atque impotens apello beneficium quod alere rectorem cum sua familia commodè & honestè non potest can. studeat. 50. dist. c. 1. de iust. Tam sterilia & exigua Beneficia tametsi nomen beneficij occupent, tamen non implent, qui beneficium minus sufficiens habet perinde est ac si nullum haberet. Sic iubet Synodus Tridentina vnionem fieri propter huiusmodi paupertatem. Quæ beneficia vniri possint superfluum esset quærere cùm regulariter omnia id possint, sed non potest vniri dignius minùs digno, vnde Parochialis ecclesia non potest vniri capellaniæ sed è contrario, nisi Papæ auctoritas succurrat. cap exposuisti. de præbend. Vniones autem sine causa factæ surreptitiæ videntur iuxtà eiusdem Concilij sententiã fiuntquoque vel ad tempus, vel in perpetuum, c. 1. ne sede vacan. Petr. Paris. cons. 5. vnio. in 4. vol. Perpetua vnio est quando exprimitur vt perpetua duret. c. exposuisti ibid. de præbend. vel quando dicitur ad perpetuam memoriam aut quando fit ad sedis beneplacitum. cap. si gratiosa de rescrip. lib. 6. vel si fiat contemplatione ecclesiæ. c. 1. ne sede vacan. quæ non moritur. c. si gratiosæ. de rescrip. lib. 6. Temporalis vnio est quando ad tempus fit, vtpote ad vitam eius cui conceditur, & sic fit contemplatione personæ. d. c. ne sede vacan. & per eius mortem expirat. c. quoniam Abbas. de offi. deleg. Verùm in dubio, vt inquit Rebuffus vnio præsumitur facta contemplatione Ecclesiæ, quia Ecclesiæ magis fauendum est, quam personæ d. cap. 1. & c. requisisti, de test. Eò iam deuenimus vt probè sciamus in vnionibus beneficiorum quæ sint requisita: superest vt de Vicarijs perpetuis harum vnionum aliquid ex mente Pontificis declarantis Concilium Tridentinum aliquid subijciamus. Non constituitur Vicarius perpetuus quando vnitur beneficium simplex: sed tantùm quando Ecclesia Parochialis gl. & canones. in clem. vnic. de offic. Vicar. & Gemin. cons. 86. in caus. Traiectens. Statuit Synodus Tridentina quod ordinarij etiam per idoneorum Vicariorum deputationem & congruæ portionis fructuum assignationem omninò prouideant, vt animarum cura nullatenus negligat, & beneficia ipsa debitis obsequijs minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus quibuscunque, etiam cum iudicum specialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmissis nemini suffragantibus. Deinde iubet locorum ordinarios annis singulis beneficia curata visitare, qui solicitè prouidere procurent, vt per idoneos Vicarios etiam perpetuos nisi ipsis Ordinarijs pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur ab eis cum tertia parte fructuum, aut maiori, vel minori arbitrio ipsorum ordinariorum, portione etiam super certa re assignanda ibidem deputatos animarum cura laudabiliter exerceatur. Quamobrem in literis vnionis semper hæc clausula addi solet quando fit vnio Parochialis Ecclesiæ, congrua portione ex fructibus, &c. eiusdem Ecclesiæ Parochialis pro perpetuo inibi Vicario per loci ordinarium instituendo ex qua se commodè sustentare Episcopalia iura soluere, & alia eidem Ecclesiæ incumbentia onera supportare valeat, reseruata. Cùm verò vnitur beneficium nõ Curatum non solet poni ista clausula nec affirmatiuè, nec conditionaliter quod est notandum pro vnionibus.

Hæc in re bifariam peccari solet, vel cum ita pingues & optimæ assignantur portiones Vicarijs perpetuis, vt nihil ex hac vnione beneficijs vnitis fructus, vel emolumenti accidat, vel cùm ita redditus omnes decoquuntur, & extenuantur, vt nihil Vicarijs remaneat. Quamobrem Pontificia hac constitutione certa quantitas pecuniæ decernitur, quæ nec addi, nec minui possit in vtriusque damnum, siue perniciem, ita vt non maior centum, nec minor quinquaginta scutorum annuorum summa computatis omnibus alijs emolumentis communiter percipi solitis hisce Vicarijs assignetur. Quaquidem sanctione religiosè obseruata Vnionis maiores & ampliores percipientur fructus & beneficij paupertati ita opitulabitur vt ministerium liberius & melius exerceatur.

XVII.

Agitatio Taurorum & aliarum bestiarum prohibetur.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

DE salute gregis Dominici nostræ curæ diuina dispensatione crediti, prout ex debito pastoralis officij astringimur, solicitè cogitantes, fideles cunctos gregis eiusdem ab imminentibus corporum periculis etiam animarum pernicie perpetuo

arcere

arcere studemus. Sanè licèt detestabilis Duellorum vsus à diabolo introductus, vt cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex decreto Concilij Tridentini prohibitus fuerit, nihilominus adhuc in plerisque Ciuitatibus, & aliis locis, quamplurimi ad ostentationem virium suarum & audaciæ, in publicis priuatisque spectaculis, cum Tauris, & aliis feris bestiis congredi non cessant, vnde etiam hominum mortes, membrorum mutilationes, animarúmque pericula frequenter oriuntur. Nos igitur considerantes hæc spectacula, vbi Tauri, & Feræ in circo vel foro agitantur, à pietate, & charitate Christiana aliena esse, ac volentes hæc cruenta turpiáque dæmonum, & non hominum spectacula aboleri, & animarum saluti quantum cum Deo possumus prouidere, Omnibus & singulis Principibus Christianis quacunque tam ecclesiastica, quàm mundana etiam Imperiali, Regia, vel quauis alia dignitate fulgentibus, quouis nomine nuncupentur, vel quibusuis communitatibus & Rebuspublicis, hac perpetuo nostra Constitutione valitura sub excommunicationis, & anathematis pœnis ipso facto incurrendis, prohibemus & interdicimus, ne in suis Prouinciis, Ciuitatibus, Terris, Oppidis & locis, huiusmodi spectacula, vbi Taurorum aliarúmque Ferarum bestiarum agitationes exercentur, fieri permittant. Militibus quoque cæterisque aliis personis, ne cum Tauris & aliis bestiis in præfatis spectaculis, ipsis tam pedestres, quàm equestres congredi audeant, interdicimus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Clericis quoque tam regularibus, quàm sæcularibus beneficia ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis sub excommunicationis pœna ne eisdem spectaculis intersint, similiter prohibemus. Omnesque obligationes, iuramenta & vota, à quibusuis personis, Vniuersitate vel Collegio de huiusmodi Taurorum agitatione, etiam vt ipsi falso arbitrantur, in honorem Sanctorum, seu quarumuis ecclesiasticarum solennitatum, & festiuitatum, quæ diuinis laudibus, spiritualibus gaudiis, piisque operibus, non huiusmodi ludis celebrari, & honorari debent hactenus factas, & facta, seu in futurum fienda, quæ, & quas omninò prohibemus, cassamus & annullamus, ac pro cassis, nullis, & irritis haberi perpetuò decernimus atque declaramus. Mandamus autem omnibus Principibus, Comitibus, & Baronibus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ feudatariis, sub pœna priuationis feudorum, quæ ab ipsa ecclesia Romana obtinent, Reliquos verò Principes Christianos, & Terrarum dominos prædictos hortamur in Domino, & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, vt pro diuini nominis reuerentia & honore, præmissa omnia in suis dominiis, ac terris huiusmodi exactissimè seruari faciant, vberrimam ab ipso Deo mercedem tam boni operis recepturi: Ac vniuersis venerabilibus fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque locorum ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, quatenus in Ciuitatibus, & diœc. propriis præsentes nostras literas sufficienter publicari faciant, & præmissa etiam sub pœnis, & censuris ecclesiasticis obseruari procurent. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac exemptionibus, priuilegiis, indultis, facultatibus, & literis Apostolicis, quibusuis personis cuiuscunque qualitatis, & conditionis existentibus, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam motu proprio, ac alias quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra apostolica, & acie Campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones perpetuò, valituras describantur, & earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Cal Nouembris, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

Duellorum vsus à diabolo introductus cædem humanam vbique sitiente in Concilio Tridentino damnatur vt in Sess. 25. c. 19.

Taurorum & aliorum bestiarum agitatio prohibetur.

Vetitum clericis sub pœna excommunicationis & priuationis beneficiorum his spectaculis interesse.

Publicatio.

Ludorũ & spectaculorũ varia genera protulit antiquitas quæ nostra ætas, veteris ampla

variè imitata est. Commendantur ad hodiernum vsque diem quatuor illa Græcis spect[illegible] sive certamina celeberrima quæ Archia Poeta hoc tetrasticho Græco elegantèr expressit.

Τέσσαρες εἰσὶν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα, τέσσαρες ἱροί,
Οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων.
Ζηνὸς, Λατωΐδαο, Παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο.
Ἆθλα δὲ τῶν, κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς,

Quos Latinos sic fecit Volaterranus.

Græcia concelebrat duo bis certamina sacra
Quorum hominum duo sunt, sunt duo cælicolum
Sacra Iouis, Phœbiq; Palæmonis Archimoriq;.
Dona Oleaster erunt, Mala, selina, Pitys,
Vel vt Alciatus inquit
Præmia sunt Pinus, poma, apium, atque olea.

Primum Hercules in Iouis honorem constituisse dicitur in Olympia vbi stadium fecit tanto cæteris maius quanto eius mensura pedis præpolleret, ibique primū decertasse & Palmā consecutum fuisse scribūt Olympici ludi multum illustres habentur apud Pindari Odas Horū meminit Diodorus Siculus lib.5.c.3. Statius lib.6. Thebaidos. Cælius Rhodigin lib.13. cap.17. Pausanias lib.5. Plutarchus in Theseo. Victorum Olympici certaminis præmium Olea erant, coronabantur siquidem Oleastro, vel Callistephano quod genus oleæ est insigne valeris.

Secundum Delphis celeberrimum certamen fuit Phœbo dicatum ob Pythonem serpentem interfectum cuius institutum & auspicia sic cecinit Ouidius lib.1. Metamorphos.

Instituit sacros celebri certamine ludos
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos
Hic iuuenum quicunque manu pedibúsque, rotáve
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.

Varijs modulorum generibus & Musicis instrumentis certamen persiciebatur, in quo Chrisothemis primus vicit in hymnorum cantu, deinde Thamyras vt author est Pausanias vincentibus Laurea dabatur, ex frondibus & baccis ipsius Lauri cuius diues fuit Delphus.

Tertium Palæmonis aut Melicertæ Athamantis filij ex cæde paterna ab Ino matre liberati, Neptuni apud Isthmon Achariæ iuxta Corinthum in Megarensium sinu sacrum, vbi eiusdem Neptuni phanum est picearum arborum luco circumclusum, victores apiu coronam postea Pineam præmium habebant.

Quarto Nemea sacra ob Archemorum puerum Lycurgi filium ab Hypsipile nutrice educatur, & in Sylua Nemea defunctum victoresque apio coronari solebant, ideo quod super hanc herbam reptantem puerum à Dracone interemptum fabulentur Poetæ. Inde fuit Græcis corona Apij sepulchralis, & luctus testis. Ludorum Nemeorum meminit Strabo lib. 8 Probus & Seruius interpres Virgilij in eum locum lib.3. Georg.

Cuncta mihi Alphæum linquens, lucosq; Molorchi.

Histriones huiusmodi habuit varios Græcia, & prout rerum vel temporis conditio optabat diuersa equestria & gymnica constituebat certamina. Horum ludorum nomina sæpissime à Dijs nomen sortiebantur, vt sunt Megalenses Apollinares, Circenses, Saturnalia, dijs inferis, Cereales, Liberalia, Martiales, Quirinales, qui & Romani dicti, sicut & alij sub Regibus editi, qui nihil haberent peregrini. Item Augustales à Tiberio instituti. Hæc nomina à dijs, & diuis Alia à locis, in quibus numina colerentur, quales Capitolini in honorem Iouis, Iunonis nomine Reginæ, ac Mineruæ. Postea prius numinibus priui ludi, sicut & sacra separata. ne siquid erroris accidisset: cui Deo expiandum foret, ignorarent. Quibusdam tamen fiebant simul, vt Cereri & Libero. Item geminis fratribus Græco ritu. Quos ædiles darent, in iis non licebat vti vel tuba, vel fistula, vel cantu, sed tibia tantum videntur autem funebres ab ipsis solis edi solitos: sicut & Circenses, & Apollinares. Nam Megalenses quoque edebant, sed non soli. Præerant enim Prætores prætextati, vnde purpura Megalensis. Prætor mappam candidam mittebat in eum qui aurigaret. In ludis primariæ, partes quatuor. Pompa cum thensis pro Deo cui fierent. Certamina curruum, fabulæ, pugna in arena. Naumachia quoque aliquando editi.

Hic mos Ethnicus [illegible] etiam ad Christianos transiit non sine vituperio: apud multos enim ita inualuit, vt sacri dies maximè turbentur fœdissimè constuprentur. Vrgent Bachanalia Orgia, & cætera huiusmodi nugarum commenta. Fiunt quoque ludi

celebre

elebres in quibus omnis spurcitia & lascivia nidor abest: qui vel ad Pompam, vel ad Principum celsitudinem sunt. His Regum aulæ scatent, vbi vel geniales dies, vel solennes nuptiæ, vel pacis vel victoriæ omina celebrantur. Nec his aliquando caret Roma iussu Pontificis vt sub Paulo II. legimus, qui creatis aliquot Cardinalibus & tota Italia à seditionibus & bellis ciuilibus pacata maiorum more Romanorum ludos & publicum epulum instituit. Concurrere simul asini equi, equæ, Bubali magna omnium & incredibili voluptate. Receptus hic mos introducendi ad publica certamina bestias à Romanis primum commendatur, apud quos nonnulla ad spectacula tantum vt Cameiopardalus, & Phœnix alia etiam ad pugnandum Elephanti, Panthera, Leones. Vrsi Rhinoleroces visebantur. Scevola primus Leonũ pugnas dedit Pompeius CCC. V. Diuus Iulius CCCC. Cautum S. C. ne Affricanos in vrbem portarent. Contra quod S. Consul. Cor Aufidius fecit Circensium apparatum. Augustus Tigrem dedit. Cor. Dometius centum Vrsos Numidios cum totidem venatoribus ex AEthiopia, alij negãt vllum vrsum in Numidia. Tragicum est profecto cede illa delectari ideo summus Pontifex prudenter intelligens hæc spectacula semper cruore aut luctu finiri prohibet ne in posterum agitentur. Hæc sunt in Hispania potissimum frequentissima.

Author Instructorij Conscientiæ refert sententiam Nauarri interrogati super hac taurorum agitatione hac constitutione prohibita, vt existimet eadem prohibitionẽ non procedere in ea agitatione taurorum, ferarúmque: quæ exercetur moderate, taliquæ cautela adhibita, vt probabiliter credi possit eam non consecutura notabilia nocumenta personalia, puta mortes vulnera, ossium rupturas, & id genus alia, quia propter hæc vitanda pericula, lata est lex. Cessante autem ratione, & fine legis cessat eius dispositio, & quia iuxta limites rationis legis, debet restringi, vel extendi lex, & quia ex prohemio legis solet causa legis conijci finalis. l. fin. ff. de hæret. instit. & c. quia propter. de elect.

Igitur si ea moderatione qua illustris Isabella prima regina Catholica permittebat agitari tauros nempe cornuum cuspidibus præcisis, & nimia agitantium temeritate coercita, tutisque refugijs opportunè constitutis: non esset sic agitare tauros peccatum mortale, & hæc satis circunspecta & cauta resolutio est contra Metinam qui aliquantulum licentiosè contra prædictam prohibitionem Pij V. loquitur absolutè sine limitatione asserens agitationem taurorum culpa mortali carere, etiam si aliquando ei dantes operam se exponant periculo, quia inquit respublica hos lusus elegit: quo equites exerceantur ad bellum pro bono communi. Igitur cum bonum commune præferendum sit particulari, agitare tauros non erit mortale, sed certè cum alia sint commodiora, & minus periculosa præludia belli, quam agitationes istæ taurorum, quibus ad prædictum finem communem se possunt milites exercere. præsertim cum quidam strenuus expertúsque dux, asseuerauerit quasi experientia teste huiusmodi agitationem taurorum magis docere fugere hostes quam eos aggredi, non debuisset, tam audacter sine limitatione Metina id affirmare perstante tali Pij V. extrauagante, vt videtur in contra. vbi Pius V clericis tam regularibus, quam sæcularibus beneficia ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis sub excommunicationis pœna, ne eisdem spectaculis intersint prohibet & si quis ibi mortuus fuerit, siue miles sit, siue alia persona congrediendo cum bestiis, vt ecclesiastica careat sepultura decernitur.

XVIII.

Ordinis Minimorum Sancti Francisci de Paula fratres inter ordine mendicantium comprehenduntur.

PIVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam

APOSTOLICÆ Sedis benignitas sicut ex debito pastoralis officij erga omnes fideles generaliter affectum charitatis extendit sic eos quos sub regularis obseruantiæ iugo diuino cultui emancipatos esse cognoscit speciali tenetur patrocinio confouere. Exponi sane nobis nuper fecerunt dilecti filij fratres Ordinis Minimorum S. Francisci de Paula iamdudum apost. auctoritate approbati, quòd licet inter alia eis concessa priuilegia & indulta omnia & singula quatuor Mendicantium ordinum priuilegia ad Ordinem Minimorum huiusmodi, ac illius professores, & domos, eorumque Ecclesias Sedem Apostolicam extensa, & ampliata fuerint. & propterea fratres Ordinum huiusmodi etiam sub Mendicantium nomine comprehendi debeant, nec super præmissis à quoquam molestari possint.

Mendicantium nomine comprehendi debẽt Fratres Minimi.

Cùm tamen (sicut eadem expositio subiungebat) ex eo quod nos nuper in quadá declaratione per nos sub Mendicantium fratrum ordinib. certis tunc expressis de causis facta præter S. Dominici, & S. Francisci, ac Eremitarum S. August. necnon Carmelitarum Mendicantium Ordines etiam in illis B. Mariæ Seruorum inseri voluimus, ac propterea facile à quibúsdam dubitari meritò posset, quod si Ordinis Minimorum fratres huiusmodi sub illis cõprehendi voluissemus, Nos specialem etiá de illis mentionem omninò fecissemus. Quare ne super præmissis vnquam dubitari contingat, iidem fratres nobis humiliter supplicari fecerunt, vt super præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur, Nos attendentes, eos (cum actu mendicent) non nisi honesta de causa in Mendicantium Ordinem esse adscriptos, ac propterea sua priuilegia illæsa conseruare volentes, eorumque & eorum quemlibet à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, necnon quarumcunque litium, & causarum statua, ac merita, nomina, & cognomina iudicum coram quibus illæ pendent, ac colligantium, aliorumque, necnon quorumcunque priuilegiorum, indultorum, exemptionum, & immunitatum eis concessarum præsentibus pro expressis habentes, causaque huiusmodi ad nos harum serie auocantes, illasque penitus, & omnino extinguẽtes, ac litigantibus huiusmodi perpetuum super præmissis silentium imponentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, omnia & singula priuilegia, immunitates, exemptiones, facultates, gratias, libertates, indulta, & alias gratias, tam per nos nuper, quàm quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & Sedem eandem quomodolibet Mendicantibus Ordinibus concessa, ad præfatum Minimorum Ordinem de nouo extendimus, & ampliamus, ipsosque verè Mendicantes esse, & sub Mendicantium Ordinibus esse, & comprehendi debere, Necnon omnia, & singula Concilij Tridentini decreta pro Mendicantibus Ordinibus declarata, & modificata, etiá pro ordine Minimorum huiusmodi declaramus, & modificamus. Districtius in virtute S. obedientiæ, ac aliis arbitrio nostro infligen. pœnis inhibentes quibusuis locorum ordinariis, ac aliis quibuscunque ne eosdem fratres ordinis Minimorum contra eos sic concessa priuilegia molestare, inquietare, vel perturbare audeant, vel præsumant. Decernentes quoque præsentes literas vllo vnquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari nullatenus posse, minusue sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus modificationibus, limitationibus, restitutionibus, & aliis contrariis dispositionibus tam per nos, quàm etiam successores nostros quomodolibet, ac cum quibusuis etiam derogatoriorum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque decretis pro tempore factis, & faciendis quorumcunque tenorum existant, includi, sed illis non obstantibus in suis robore & efficacia persistere, & quoties illæ emanabunt toties in pristinum statum, restitutas, repositas, & plenariè reintegratas, etiam sub data per ipsos fratres ordinis Minimorum eligenda de nouo concessas esse, & ita incommutabilis voluntatis & intentionis nostræ esse, et ad hoc vt perpetua firmitate subsistant, vim validi & efficacis contractus inter dictam sedem, & præfatorum ordinum Mendicantium fratres huiusmodi habere. Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum palatij apostolici Auditores, ac S. R. E. Card. sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus fratribus Archiepiscopo Theatino, & Episcopo Amerino, ac dilecto filio Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori per præsentes committimus, & mandamus quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se vel alium, seu alios præsentes literas & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorumdem fratrum ordinis Minimorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate

Actu mendicant qui Minimorum D. Francisci de Paula institutũ profitentur.

Priuilegia fratrum Mendicantium.

Clausula præseruatiua.

Decretum irritans.

Archiepiscopus Theatinus, & Episcopus Amerinus, cum generali auditore cameræ Apostolicæ constitutionis exequutores deputantur.

auctoritate nostra ipsos fratres ordinis Minimorum huiusmodi voluntate statuto, declaratione,& aliis præmissis omnibus,& singulis pacifice frui , & gaudere. Non permittentes eos per quoscunque quomodolibet indebitè molestari. Contradictores quoslibet,& rebelles per sententias,censuras,& pœnas ecclesiasticas,aliaque opportuna iuris & facti remedia appellatione postposita compescendo. Et nihilominus legitimis super his habendis seruatis processibus,censuras,& pœnas ipsas etiā iteratis vicibus aggrauando,inuocato etiam ad hoc(si opus fuerit) auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus præmissis,ac fe re. Bonifac. PP. viij. prædecessoris nostri de vna,& Concilij generalis de duabus dietis,dummodo vltra tres dietas,quis vigore præsentium ad iudicium non extrahatur,& aliis necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis specialibus,vel generalibus Constitutionibus,& ordinationibus:ac quibusuis etiam iuramento,confirmatione apostol.vel quauis firmitate alia roboratis statutis,& consuetudinibus priuilegiis quoque indultis,& literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus , & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis,aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis,irritantibus quoque & aliis decretis in genere,vel in specie,& quomodolibet per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros præfatos,ac nos,& Sedem præfatam,etiam motu proprio,& ex certa scientia,etiam consistorialiter , & de fratrum nostrorum consilio,necnon Apostolicæ potestatis plenitudine concessis,confirmatis,& innouatis. Quibus omnibus,etiam si de illis,eorumque totis tenoribus specialis,specifica , & expressa mentio , seu aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret,tenores huiusmodi,ac si de verbo ad verbum inserti forent,præsentibus pro expressis,habentes,illis alias in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter,& expresse derogamus,contrariis quibuscunque , aut si aliquibus communiter,vel diuisim ab eadem sit sede indultum,quod interdici,suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas,non facientes plenam, & expressam , ac de vebo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Clausulæ in derogationibus apponi solitæ.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annullo piscatoris, Die nona Nouembris M.D.LXVII. Pont.nostri anno secundo.

Ordo Sancti Francisci de Paula anno M.CCCCXC. institutus fratres Minimos ab humilitate sic dictos comprehendit,& hoc Pontificio indulto inter religiosos mendicantes annumeratur : & priuilegiis mendicantium gaudet, vt amplissimè legitur in diplomate Iulij II. An.1506 concesso. Pium , sed asperum vitæ genus profitentur qui perpetuis ieiuniis attenuati , nec carnibus, ouis, aut lacticiniis , sed oleribus duntaxat & pisciculis vescuntur Venent siquidem ex Patriarcha instituto , vt audio seiunium illud quod plusquam quadragesimale est, quódque à paucis religiosè ita obseruatur. Olim butyrum & caseum in quadragesima nefas erat attingere, nunc nec oua quidem nonnulli & interdum à carnibus abstinent ex Episcoporum consensu. Philo narrat Marci discipulos præter panem & aquam nihil gustasse,quibus obsonij loco sal accedebat. Aridis victitasse item nostros maiores testantur Epiphanius in Aerio & Charactere & Thimotheus Alexand. suis can. 8. & 9. Vinum vix puerperis concedebatur sanos autem & prospera valetudinis illud gustare in quadragesima , & quartis sextisque ferijs scribit præter Epiphanium , & Timotheum Balsamon. Huius sanctimoniæ pauca iam restant vestigia. Falluntur heretici qui nos rigidioris abstinentiæ cultores succensent, nósque donis cœli & terræ contemptores asserunt. Desinant nos hac nota pingere,tantùm abest, vt patrum in victu & ieiunij præceptis abstinentiā veneremur qui tempora ieiunij in lautissimas epulas commutauerimus. Desinant inquam seueritatem abstinentiæ damnare , quin potiùs nos violati ieiunij reos agant. Quod si illius quædam firmior remaneat obseruatio , non apud plebem , non apud magnates, non apud Prælatos , sed apud pauperes quosdam monachos , aut Minimos, aut quosdam studiosissimos pietatis Anachoretas inuenietur. Illic prisca lucet ieiunij regula, non mollissima aut quæ propter socium , vt vulgo dicitur , frangatur aut irritetur , sed quæ auitam sanctimoniam, pietatis seruorem , & orationis, & abstinentiæ ingem consuetudinem spiret. Illic lautissimè animus nectare Sydereo , illic frugaliter oleribus pascitur corpus. Altero enim hospes ille dignior & charior carioribúsque dapibus cibandus.

Illic non audiuntur voces quorundā delicatorum qui cum fastidio reiiciunt plebeios ci-

bus, dolent enim tales de ventre saginando quærimonias instruere, quas pulchrè refert Hieronymus. Legumina (inquit) ventosa sunt: caseus stomachum grauat: lac capiti nocet: potum aquæ non sustinet pectus, caules nutriunt melancholiam: choleram porri accendunt: pisces de stagno aut de lutuosa aqua meæ penitùs complexioni non congruunt: quale est hoc, vt in omnibus fluuijs, agris, hortis, cellarijs reperiri vix possit, quod comedas? Puta te quæso monachum esse non medicum: nec de complexione iudicandum, sed de professione. Parce obsecro primum quieti tuæ, parce conscientiæ, conscientiæ non dico tuæ, sed alterius scilicet quid prope te sedens & edens de tua singularitate murmurat, & de tua superstitione scandalizatur. Idem super Cantic. serm. 30. Hæc quamuis multa Parerga indicentur Paupertati tamen & ieiunio Minimorum aptißimè respondent.

XIX.

Congregatio Sancti Hieronymi Iesuatorum inter ordines mendicantium comprehendi debet

PIVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam.

Pontifices priuilegia religiosorum ampliare & seruare solēt pro religionis & Ecclesiæ vtilitate.

ROMANVS Pontifex priuilegia Religiosis Altissimo famulantibus à Sede Apostolica concessa, illis nedum conseruare, sed aliis etiam Religiosis concessa ad eos quandoq; extendere, & ampliare consueuit, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sane sicut accepimus, licet inter alia priuilegia dilectis filiis Congregationi Fratrum Sancti Hieronymi Iesuatorum nuncupatorum, cuius fratres illam pro tempore ingredientes professionem per Religiosos Ordinis Sancti Augustini emitti solitam, expresse emittere, & in communi viuere soliti sunt, concessa priuilegia, etiam omnia, & singula priuilegia, exemptiones, immunitates, gratiæ, & indulta ordini Eremitarum eiusdem Sancti Augustini, & illius professoribus, ac forsan aliis ordinibus Mendicantium concessa, ad ipsam Congregationem, & illius fratres, eorumque domos, & Ecclesias per Sedem Apostolicam extensa, & ampliata fuissent. Et propterea Congregatio huiusmodi, & illius fratres dictis priuilegiis gaudere, & sub Mendicantium numero comprehendi debeant, nec super præmissis à quoquam molestari possint. Cunque nos nuper in quadam declaratione per nos super Mendicantium fratrū ordinibus certis tunc expressis de causis facta vltra S. Dominici, & S. Francisci, ac Eremitarum Sancti Augustini necnon Carmelitarum mendicantium ordines, solum in illis Ordinem beatæ Mariæ Seruorum inseri voluerimus. Et propterea facile à quibusdam dubitari merito posset, quod si dictam Congregationem, & illius fratres sub illis comprehendi voluissemus.

Quæ mouerint Pontificem ad hanc ferendam constitutionem.

Nos specialem etiam de illis omninò fecissemus mentionem. Nos itaque, attendentes eos (cum actu mendicent) non nisi honesta de causa in Mendicantium ordinibus huiusmodi esse adscriptos, ac propterea sua priuilegia huiusmodi illæsa conseruare volentes, ac quarumcunque litium, & causarum status & merita, ac nomina & cognomina iudicum, coram quibus illæ pendent, & colligantium, aliorúmque, necnon quorumcunque priuilegiorum, indultorum, exemptionum, & immunitatum ipsi Congregationi concessorum, tenores præsentibus pro expressis habentes, Motu proprio non ad ipsius Congregationis, vel illius fratrum aut alicuius ex eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, ac ex certa scientia, & de eiusdem sedis potestatis plenitudine, omnia, & singula priuilegia, immunitates, exemptiones, facultates gratias, libertates, indulta, & alias gratias tam per nos nuper, quàm quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros, & Sedem eandem quomodolibet Mendicantibus ordinibus concessa, eorum omnium ac desuper, & tam sub plumbo, quàm in forma Breuis confectarum literarum tenore, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis, & insertis habentes, ad ipsam Congregationem Iesuatorum, illiúsque fratres, domos, ecclesias, & loca quæcunque de nouo quoad ea quæ eorum regulæ, & modo viuendi non repugnant tantum, auctoritate apostolica tenore præsentium extendimus, & amplius ipsósque verè Mendicantes, & sub Mendicantium ordinibus esse, & comprehendi debere. Necnon omnia, & singula [illegible] decreta pro Mendicantibus huiusmodi declarata, & [illegible] Congregatione huiusmodi,

modi, eiúsque fratribus declaramus, & modificamus. Districtius inhibentes quibusuis locorum ordinariis, ne dictam Congregationem, illiúsque fratres contra eis sic concessa priuilegia molestare, inquietare, vel perturbare audeant, vel præsumant. Decernentes quoque præsentes literas vllo vnquam tempore de subreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quouis alio defectu notari, vel impugnari nullatenus posse, minúsue sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, modificationibus, limitationibus, restitutionibus, & aliis contrariis dispositionibus tam per nos, quàm etiam successores nostros, quomodolibet, ac etiam cum quibusuis etiam derogatoriarum, aliisq; efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibus decretis pro tempore factis, & faciendis, quorumcunque tenorum existant, includi, sed illis non obstantibus in suis robore, & efficacia persistere: & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum statum restitutas, repositas, & plenariè reintegratas, & sub data etiam per ipsos eligenda de nouo concessas esse, & ita incommutabilis voluntatis, & intentionis nostræ esse. Et ad hoc, vt perpetua roboris firmitate subsistant, vim validi & efficacis contractus inter sedem apostolicam, & præfatos ordines Mendicantium, & Congregationem huiusmodi illiúsq; fratres habere debere. Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam causarum palatij apostolici Auditores, ac S. R. E. Card. sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari debere: irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus fratribus Amerin. & Maceraten Episcopis, ac dilecto filio Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori, per præsentes Motu simili committimus, & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque dum & quando ac quoties opus fuerit, & pro parte Congregationis vel illius fratrum huiusmodi, aut alicuius eorum fuerint requisiti, solenniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos & eorum quemlibet dictis priuilegiis, exemptionibus, facultatibus, gratiis, & indultis, dictis ordinibus mendicantibus concessis, pacificè frui & gaudere, ac præsentes literas obseruari: non permittentes eos desuper per quoscunque quomodolibet molestari, perturbari, aut inquietari: Contradictores quoslibet & rebelles per censuras ecclesiasticas appellatione postposita compescendo: ipsásque censuras etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus præmissis, & fe. re. Bonifacij PP. viij prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur, ac quibusuis litispendentiis, quas nos harum serie ad nos auocamus, illásque extinguimus, & litigantibus huiusmodi perpetuum silentium imponimus, ac apostolicis, necnon in Prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis specialibus vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusuis etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibúsque & aliis decretis ac clausulis, etiam motu proprio etiam consistorialiter, & de fratrum nostrorum consilio concessis, confirmatis, & pluries innouatis. Quibus omnibus etiam si de illis, eorúmque, totis tenoribus specialis, specifica expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi ac si de verb ad verbum insererentur: præsentibus pro plenè & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus. Cæterisque contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sedem indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, Die decimanona Nouembris, millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

Congregatio Iesuatorum priuilegiis mendicantium potitur.

Inhibitio ne quis audeat congregationem istam Iesuatorum molestare.

Decretum irritans.

Executores huius constitutionis.

Clausulæ derogatoriæ.

Congregatio

Congregatio Iesuatorum sancti Hieronymi nuncupata, & à sancta sede Apostolica 1555. approbata fuit. Is autem ordo non eam ob rem S. Hieronymi appellatur, quòd ab eo fuerit institutus, sed quia cum Religiosi non multò post institutionem ordinis huiusmodi habito præcipuorum conuentu vnanimi consensu & voluntate sanctum Doctorem sibi patronum delegerunt & Protectorem, cui rei illud magno testimonio esse videtur, quòd Monasteria & Ecclesias suas magna ex parte S. Hieronymo dedicarunt. Quod nomen à S. Doctore ductum vt perpetuum haberent Alexander VI. anno. 1492. ad Pontificatum assumptus concessit, sanciens ne in posterum simpliciter Iesuati, sed cum adiuncto fratres Iesuati S. Hieronymi dicerentur. Initium verò originem iuxta eiusdem ordinis annales & historias habuit à quodam pio viro Ioanne Columbino Senensi inter beatos (vt refertur) relato. Gerunt tunicam albam & cappam cicercula colorem seu subpidum referentem absque capucio, cuius loca cum domo egrediuntur, gestant in capite genus quoddam albi tegumenti manicæ simile. Trium votorum professionem completo probationis anno aliorum Religiosorum ex instituto S. Augustini viuentium more emittunt. Regulam habent peculiarem ex cuiusdam Episcopi, qui inter illos professus fuerat, præscripto. In studia literarum non incumbunt, nec sacris initiantur; habent confessario & Sacellanos modò Presbyteros seculares & modò aliorum Religiosos. Quòd si quis doctrina præditus, ipsorum consortio aggregetur, superiorum permissu aliquid temporis literarum exercitio tribuere potest, alij non. Qui ante ingressum studuit, & cupit fieri Sacerdos, difficulter licentiam obtinet: sacrisque ordinibus susceptis habetur loco Sacellani, & ad ordinis officia ægrè promouetur, surgunt circa mediam noctem ad chorum, in quo tamen nunquàm canunt, aut legunt, sed pro matutinis & aliis horis canonicis alias precationes ac spirituales meditationes quisque per se habent. Exercentur circa visitationem infirmorum, & diuersa alia officia atque opera manualia ad vitandum otium, qualia sunt hortorum, quos habent amplos & bene dispositos, cultura, aquarum ex herbis, floribus, aliisque rebus varia distilatio & expressio, reparatio fenestrarum vitrearum, necnon alia similia artis & corporis exercitia quamplurima, quibus etiam sibi subueniunt. Reguntur omnes à Generali, & singula monasteria à Prioribus.

XX.

Fratrum Amadæorum & Clarenorum sub ordine fratrum Minorum Sancti Francisci de obseruantia vnio.

Diuus Franciscus ordinis Minorum institutor plures fratres sub vnica regula collegit.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

BEATVS Christi Saluatoris Confessor Franciscus dum adhuc mortalis huius vitæ spacia decurreret, ardentissimo cœlestium amore captus, nec sibi tantum illa, sed quamplurimis hominum fieri potest, quæsita cupiens, totúsque in ipsum incumbens quæ ordinis minorum initia fuerunt, confluentes ad se veluti ad meliorem frugem vndique fratres suos in vnam familiam collegit, collectósque ipsorum omnium vitam & mores ad vnam eandémque regulam dirigens, iis præceptis instituit, ea disciplina formauit, quæ ad coniunctionem atque adeo vnionem inter illos conciliandam ac tuendam maximè pertinerent, humilitatem illis præcipuè amplectendam proponens, qua humana hæc omnia & fluxa, quod eiusdem Saluatoris consilium fuerat, aspernati, solidam ac permanentem à Deo fœlicitatem expectarent. Itaque ab ipsa familia suas operas ad præscriptam rationem grauiter conferente, Domini Dei nostri ager egregie cultus vberrimos & præstantissimos fructus continuò protulit & subinde profert, atque vt speramus, proferet in dies suauiores & largiores. Verum quoniam eadem familia, quæ vna ab vno constituta fuerat, in quasdam quasi partes paulatim ita concessit, vt iam non vna, ne ipso quidem, quo à patre suo vocata est, nomine consistat, sed variis agnominibus, cum de illa, vel illa parte agitur, sit distinguendum. Propterea nos nec animorum quidem, aut mentis inter eos, quos exterius ita rebus seiunctos cernimus, interiorem coniunctionem sperare tuto valemus, quin etiam quando in eam de qua supra diximus, spem erecti ab eiusdem ordinis fratribus optima quæque, & maxima ad Dei gloriam, & militantis Ecclesiæ vtilitatem & optamus. & sane pro ea, quam in hoc præcelsæ dignitatis fastigio collocati, nostro muneri debemus, diligentia exigimus, non sinimus carere cura, ne forte rebus ita neglectis, quod Deus Optimus Maximus auertat, magna inde scelum incommoda subeamus. Igitur

Minoritana familia populosissima in plures congregationes diuersorum cognominum segregata fuit.

qua

qua possumus ope post peritum à Deo auxilium cauere volentes, atque hinc potissimum incipientes, Motu proprio atque ex certa scientia & matura deliberatione nostra Apostolica auctoritate, denique Apostolicę potestatis plenitudine, Amadæorum, & Clarenorum, etiam della Becca nuncupatorum S. Petri in Monte Aureo, & S. Hieronymi, siue S. Bartholomæi in Insula de Vrbe, aliarúmque quarumlibet prouinciarum respectiuè fratrum ordinis S. Francisci eorundem institutiones, congregationes, conuentus, denominationes nomina, & vocabula quę cunque, necnon quatenus regularibus institutis fratrum dicti S. Francisci ordinis familiæ, minorum de obseruantia vocatorum, discrepant eorum regula, instituta, constitutiones, statuta, consuetudines & ritus, modúmque & normam viuendi interdicimus & prohibemus, illáque necnon illorum promissiones, confirmationes, & approbationes Apostolica auctoritate factas, & illorum causa priuilegia, indulta, gratias, & litteras, etiam è sede Apostolica, & forsan occasione concordiarum inter ipsos fratres initarum confirmatorias, ac motu scientia, potestatísque plenitudine similibus, vel etiam consideratione, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, & aliorum Principum concessa, & quibuscunque concepta formulis, ac suffulta decretis, quorum omnium tenores iis litteris haberi volumus pro expressis, extinguimus supprimimus, reuocamus, cassamus, & in perpetuum penitus & omninò omnia tollimus. Eos autem omnes, & singulos fratres, qui eiusmodi segregationum, & denominationum erant, cum eorum omnibus domibus, Ecclesiis, Oratoriis, & locis quibuscunque vbicunque consistant, fratribus ord. minorum familiæ de obseruantia vocatis eorúmque Congregationi aggregamus, atque vnimus. Et sic in posterum ex nunc perpetuò aggregatos, & vnitos esse dictis de obseruantia adhærere, & eisdem quibus illi vtuntur, regula, regularibus institutis professione moribus, habitu, ac viuendi forma, ac agnominibus, & denominationibus vti, ac vnam familiam tantum de cętero esse, eisdèmque Generalibus, seu Prouincialibus Ministris, cæterisque superioribus, aut officialibus, quibus illi subsunt, aut pro tempore suberunt, subiectos esse, & in eadem immediatè cum illis obedientia Deo seruire, purè, ordinariè, & vniformiter, nulláque prorsus re, nullóque discrimine seiunctos aut dissimiles habere decernimus. Quinimo vt hæc puriore conscientia ac tranquilliore animo præstare valeant, debeántque, & non aliter, eosdem priorum institutorum rituúmque & aliorum supradictorum iis scilicet dumtaxat, quibus ab institutis, & ritibus fratrum de obseruantia differebat, necnon si quibus quauis ratione, aut modo, iuuere, aut facto iis tenebantur, vel etiam tenentur, aut teneri se opinantur, promissione, professione, iuramento, aut voto quorum obseruatio scandalum aut perturbationem iudicio superioris cæteris allatura esset, absoluimus & libera nuismandantes ipsorum vniuersis, & singulis, vt præmissa non impediant, neque eis vlla ex parte vlla ratione, vllóque modo resistant, vel auersentur, ac nihil faciant, vel experiantur, aut tentent, quominus plenè, aut celeriter, aut facile suos effectus consequantur. Neque vt ea vitent, secularium habitu latant, vel quantum Clerici seculares ad aliquos ordines minores, vel maiores promoueri præsumant. Neque vero ad alias religiones, aliósve ordines etiam paris vel arctioris regulæ, regularísque obseruantiæ transeant, sine licentia Sedis Apostolicæ speciali, sed præfatis fratribus de obseruantia, eorúmque Congregationi & obedientiæ adhæreant, & omnibus aliis supradictis quamprimum pareant, & obsequantur re ipsa. Quòd si eorum quispiam secus fecerit, omnes illásmet sententias, censuras, & pœnas eo ipso incurrat, & patiatur, quæ meræ Apostatæ ipsi tam iuxtà canonicas sanctiones, quàm dicti ordinis regularia instituta incurrant, patiantur, ac perinde contra illum, siue ab ordinariis locorum, siue ab ipsis superioribus fratrum de obseruantia ad quos pertinet, procedatur, & seuerè animaduertatur. Et si quando ad obedientiam reuersus in aliorum consortium receptus fuerit, vocis tam actiuæ quàm passiuæ, suorúmque ordinum omnium perpetuò careat. Cæterum vt vniuersa Congregatio fratrum huiusmodi de obseruantia hoc additamento quasi nouis colonis aucta placida simul, perpetuáque pace fruatur, conquiescant: neque vno tantum nomine, sed vna etiam mente consistant, nulláq; ibi altercandi occasio surrepat, eisdem Motu scientia, & potestatis plenitudine statuimus

Regulæ fratrum Minorum de obseruãtia reliquæ omnes congregationes respondere debent in regulæ & professionis instituto.

Monasteria, cœnobia congregationum omnium quæ D. Francisci institutũ profitentur ord. Minorum familiæ aggregantur & vniuntur.

Ne quid constitutionis effectũ remoretur, impedimenta omnia iuramenti aut promissionis soluit.

Pœnæ recusantium vnionem.

tuimus, & ordinamus, vt nullus ex veteribus fratribus de obseruantia quemquam sic nouiter aggregatorum recordatione priorum nominum, aut vitæ, vel alias quocunque modo irritare, aut Amadæum, vel Clarenum, seu alia, quàm de obser-

Priscam appellationem Minorum de obseruantia non Amadæorum aut Clarenorum retinere iubet.

uantia nuncupatione appellare audeant. Qui contra ausus fuerit, à suo superiori grauiter puniatur, ipsi quin etiam sic aggregati fratres suos gradus, & quæ ratione suorum graduum priuatim habent, priuilegia, facultates, & auctoritates, institutis tamen regularibus de obseruantia expressè non contraria, vt prius retineant. Vniuersi verò iisdem priuilegiis, facultatibus, immunitatibus, prærogatiuis, indultis, & gratiis indistinctè fruantur, & potiantur, quibus & ipsi veteres, ac quoties prouincialia, vel generalia Capitula habebuntur, ita horum quisque pro ea in qua ipse fuerit, prouincia, si tamen alias vocem in Capitulo habiturus fuisset, illis intersit, quemadmodum & veterum quilibet intersit vel interesse poterit, & pariter vt illi tam in eisdem capitulis ipsorum capitulorum electione, quàm extra capitula superiorum, ad quos pro tempore pertinebit, dispositione, ad quoscunque gradus, & quæcunque officia, in quibuslibet prouinciarum, sub quibus deget, Conuentibus, &

Priuilegia generalia declarantur.

domibus regularibus, tam antiquis, quàm nouiter vnitis de obseruantia promoueri & assumi valeat. Denique ita vtrique semper inter se agant, vt cæteris pares, sola antiquitate alteri alteris præferantur, ita scilicet, vt inter gerentes pares gradus vel pares ordines, suscepti gradus, vel ordinis, inter alios vero emissæ professionis tempora inspiciantur, & prout quisque antecedit tempore, siue sit ex veteribus, siue ex nouiter aggregatis loco in Choro, & Capitulo, processionibus, ac quibuscunque aliis prærogatiuis antecedat, seruata interim graduum, & ordinum maioritate. Præterea nulla omninò domus, quanuis parua, & exigua, nullúsque locus regularis, vbi dicti fratres hactenus ante aggregationem de ipsis, vt supra factam habi-

Iniussu Pontificis loca regularia non deserantur.

tare soliti sunt, ad ipsos quacunque ratione pertinens, relinquatur absque permissione nostra expressa. sed tot fratribus vnaquæque continuò habitetur, quot ibi commodè esse, & alij poterunt, & quæ eisdem domibus eleemosynæ, vel alio nomine pia hominum largitione offerentur, subsidia pariter si quæ ad restaurationes, fulcimenta, vel alium vsum fabricarum, necnon ad Ecclesiarum lumina & ornatum, vasorúmque, ac ceteræ suppellectilis comparationem tradita, legata, relicta, aut quocunq; nomine donata sunt, etiam consideratione prioris institutionis, quæ ibi tunc vigebat, ac contemplatione Congregationum, quarum tunc temporis erant, illarúmque nomine expresso eadem omnia, & alia insuper quæcunque,

Regimen & gubernatio Monialium penes quos esse debeat.

quauis aliter donantium huiusmodi dispositione absumenda, nouis habitatoribus, in supradictos tantum, neque alios vllos conuertendo vsus, omni prorsus quantum ad vnionem præfatam pertinet, caducitate eiúsve prætensione seclusa, integrè debeantur. Gubernatio quoque & cura quorumcunque Monasteriorum Monialium, quæ antea Conuentibus, aut superioribus huiusmodi domorum, & locorum demandata erat, ad illos pertineat, qui ibi erant, in posterum: Proinde possit Generalis Minister in omnibus quarumcunque Prouinciarum Domibus, sicut supra, vnitis, donec Generalem, vel in ipsa Prouincia, in qua illæ sitæ fuerint, Prouinciale Capitulum celebretur, officiales & fratres siue ex veteribus, siue ex

Ministris Generalibus, facultas in instituendis officialibus vsq; ad generalis capituli celebrationem durans.

nunc aggregatis, siue etiam ex vtrisque, quo & qui sibi visi fuerint arbitrio suo liberè deputare, & ad illarum regimen & directionem mittere. interea vero temporis ipsi fratres sic nouiter aggregati, si citramontani fuerint, in illius, in qua nati sunt, si verò vltramontani, in illius, cuius maluerint Prouinciarum domibus regularibus sint & maneant, vsquequo aliter constituatur, & ipsos ad aliam domum, aliúmve locum mitti siue Capituli, siue Generalis Ministri huiusmodi ordinatione contingat. Porrò in Capitulo Prouinciali Mediol. fratrum de obseruantia, quod Mediolani proximè celebrabitur, omnibus Prouinciæ Mediol. regularibus domibus de obseruantia, tam antiquis, quàm nunc vnitis, vt præfertur, de Guardianis aliisque officialibus, & superioribus, ac fratribus, qui illas regere, & in illis esse debeant, ex vtrorúmque fratrum veterum scilicet, & nunc aggregatorum numero indifferenter, alias tamen ex more inter fratres de obseruantia prius obseruato prouideatur, idem deinceps in cæteris, quæ per Prouincias subinde celebrabuntur capitulis quoad ipsarum Prouinciarum numero, terminisque & denominationibus

nibus ea ratio atque distinctio habeatur, quæ inter fratres de obseruantia ante has ipsas litteras habebatur. Nuper autem aggregatæ domus in eam Prouinciam transeant, & in ea numerentur, intra cuius fines quæque consistit, & cum pro tempore Prouinciale Capitulum celebrandum erit, ij tantum ad illud conueniant, qui ex illa Prouincia fuerint, in qua tunc Capitulum celebrabitur. In ipso vero Mediolanensi, quod primum omnium post has literas propediem celebrandum est, quicunque ex fratribus ne aggregatis, qui ante aggregationem à nobis vt suprà factam, vbicunque locorum degentes erant, & Prouincia S. Petri in Monte Aureo de Vrbe, & in illa comprehendebantur, & idcirco vocem in Capitulo habeant, quoniam literarum ignari illuc forte omnes se conferrent, possint quidem liberè omnes hac vice celebrationi adesse, sed ij tantum ex eis iam nunc ibi vocem habeant & suffragia ferant, qui sunt ex illis domibus, quæ iuxta aggregationem prædictam intra antiquos limites & fines Prouinciæ Mediolanensis fratrum de obseruantia sunt sitæ has porrò literas, & his literis contenta decreta, statuta, ordinationes & alia omnia vsque adeo firma, & valida, atque obseruanda esse volumus, vt nunquam reuocari, aut infringi, vel suspendi, nunquam de voluntatis, aut mentis nostræ defectu oppugnari possint, nunquam aduersus & restitutionem in integrum, reductionem ad terminos iuris, au aliud quodcunque gratiæ vel iustitiæ remedium quisque impetrare, vel etiam ab aliis impetrato, aut motu simili concesso vti valeat ex quauis causa quantumlibet rationabili, & ita de his omnibus & singulis, ac simul quod hæc eadem aliquibus eiusmodi statutorum, & ordinationum reuocationibus, suspensionibus, & aliis contrariis dispositionibus, generalibus vel specialibus, ab eadem sede Apostolica pro tempore factis, non comprehendantur, sed ab aliis semper excepta sit, sicque à quibuscunque iudicibus ordinariis, & delegatis, & causarum Palatij Apostolici Auditoribus, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, etiam de latere Legatis, in quauis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter interpretandi, & iudicandi facultate & auctoritate, interpretari, & iudicari debeat, necnon quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari irritum & inane decernimus. Propterea dilectis filijs Carolo tit. S. Praxedis presbytero Cardinali Borrhomæo nuncupato, dicti ordinis Protectori, & correctori, necnon pro tempore existenti eiusdem ordinis generali Ministro mandamus, vt ambo, vel ipsorum alter has literas, & quicquid in proximo Prouinciali Capitulo Mediolanensi vtroque, vel altero ipsorum præsidere pro suprascriptorum omnium executione, & obseruatione ordinabitur, faciant per se, vel alium, seu alios ab omnibus & singulis fratribus præfatis exactissimè obseruari. Contradictores quoslibet, & non parentes, ac rebelles per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, ac etiam graduum officiorum, & vocis, tam actiuæ quàm passiuæ priuationem, ac cætera, quæ sibi videbuntur opportuna iuris & facti remedia, quacunque prorsus appellatione postposita, & etiam reiecta, compescendo, atque eosdem in sententias, censuras, & pœnas prædictas incidisse declarando, eásque sæpius aggrauando adhibita etiam, si opus fuerit manu militari, & inuocato auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac nostræ de non tollendo iure quæsito, ac piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna, & in consilio generali editis de duabus dictis, aliisque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon ordinis, & congregationum huiusmodi iuramento confirmatione Apostolica, & quauis alia firmitate roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, & indultis Apostolicis illis per quoscunque Romanos Pontifices, ac sedem Apostolicam, & etiam nos sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis in genere & in specie concessis, & quotiescunque confirmatis & innouatis, & Mare Magnum nuncupatis, ac quibuslibet aliis indulgentiis, & literis Apostolicis, quæ per his literis non expressa, vel etiam non inserta harum effectus & executio impediri valeret, vel tardari, & de quibus quorumcunque totis tenoribus habenda esset mentio specialis. Volumus etiam quod harum literarum exempla, etiam impressa dicti Caroli Cardinalis, & protectoris, aut Generalis, seu alicuius Prouincialis Ministri fratrum sigillo, & eiusdem Caroli Cardinalis secretarij, vel ipsiusmet Generalis

Prouinciæ fines non mutentur pro locorum aggregatorum conditione.

Constitutio irreuocabilis in aliã formam torqueri non potest.

Decretum irritans.

Executorum deputatio & facultates.

Clausula derogatoria.

aut Prouincialis Ministri manu obsignata, eandem fidem in iudicio, & extra iudicium vbique locorum faciant, quàm hæ litteræ ipsæ facerent, si ostenderentur, vel exhiberentur. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, decimo Kalen. Februarij, Pontificatus nostri anno tertio.

Qui Diui Francisci cœlitus præuisam Genesim, mores incorruptos, & vitæ sanctitatem cum ordinis augusti institutum speculatus fuerit illum nouum sydus fulxisse Ecclesiæ facilè comperiet. Ex huius ordinis sodalitio viri percelebres exorti sunt qui & sanctitate & vitæ integritate cum doctrina excellentia chorruscarunt, multique hodie aucta laude regulæ commendantur, ita vt nulla vel frequentior vel amplior monastices professio ipsis Minoribus in Ecclesia habeatur. Ab hoc ordine quatuor ad regendam Petri nauem assumpti sunt, Nicolaus IIII. *qui & Hieronymus Asculanus,* Alexander V. *qui & Petrus Cretensis,* Xistus IIII. *qui & Franciscus de Ruuere Saonensis, &* Xistus V. *qui & Fœlix Perretus ex Oppido Montalt hodie fœlicissimè sedens in Cathedra Petri. Omnes autem summi Theologi extitere. Cardinalium verò turba ingens, inter quos Bonauentura præpollet. Mirùm incrementum sumpsit hic ordo, à varijs Patribus excultus, & in integrum restitutus. Primum enim cum laxior fieret, & ab asperitate & vigore primi instituti licentior & liberior euasisset à Bernardino Senense M.CCCCXII. reformatus est, cuius reformationis asseclæ fratres de Obseruantia dicti sunt. Deinde anno 1460. B. Amadæus Lusitanus aliam reformatam erexit congregationem, quæ temporibus Pauli II. Pont. Max. Romæ in Monte aureo Ecclesiam sancti Petri obtinuit, vbi etiam nostra ætate Monasterium habet: quam Sixtus IIII. multis ornatam Priuilegijs ordini S. Francisci ascripsit, ea tamen ratione, vt à priori congregatione S. Bernardini esset distincta, & proprio vteretur regimine, cum qua tamen communem retinent habitum. Eodem modo fuit instituta alia congregatio Clarenorum ita ab auctore nuncupata, quæ etsi eodem fermè vtatur habitu: diuersum tamen ab alijs Magistratum, & sua propria statuta habet. Similiter est alia eiusdem ordinis congregatio, quem tertij ordinis Sancti Francisci vocant: huius Religiosi ferunt tunicam cum capucio in pectore acuto, calceati incedunt, & egrediuntur maiori ex parte desuper gestant mantellum, quo etiam Calepodita interdùm vtuntur, habent sub proprio regimine diuersa Monasteria in Italia & Hispanijs, præsertim Romæ ad sanctorum Cosmæ & Damiani ædem. Cum autem Pio V. Pont. Max. sanctæ me. grauiter displiceret, quod eadem familia, quæ vna ab vno (S. videlicet Francisco) constituta fuerat, in quasdam quasi partes paulatim ita concessisset, vt iam non vna, ne ipso quidem, quo à patre suo vocata est nomine consisteret, sed varijs agnominibus, cùm de illa: vel illa parte agitur, esset distinguendum. Proptereà motu proprio atque ex certa scientia & matura deliberatione, Apostolica auctoritate, deq. Apostolicæ potestatis plenitudine Amadeorum & Clarenorum etiam de La Becca nuncupatorum, S. Petri in monte Aureo, & S. Hieronymi, siue S. Bartholomæi in insula de vrbe, aliarumque quarumlibet Prouinciarum respectiuè Fratrum ordinis S. Francisci, eorundem institutiones, congregationes conuentus, denominationes, nomina, & vocabula quæcunque, necnon quatenus regularibus institutis fratrum dicti S. Francisci ordinis familiæ Minorum de obseruantia vocatorum, discrepant eorum regulæ, instituta, constitutiones, statuta, consuetudines & ritus, modúmque & normam viuendi interdixit & prohibuit, illasq. necnon illorum promissiones, confirmationes, & approbationes, auctoritate Apostolica factas, & illorum causa, priuilegia, indulta, gratias & literas etiam à Sede Apostolica, &c. quorum omnium tenores in suis literis Romæ anno Incarnationis Dominicæ M.D.LXVII. X. Cal. Febr. Pont. sui anno tertio editis haberi voluit pro expressis, extinxit, suppressit, reuocauit, cassauit, & in perpetuum penitus & omninò omnia sustulit. Eos autem omnes & singulos fratres, qui eiusmodi congregationum & denominationum erant, cum eorum omnibus domibus, Ecclesijs, Oratorijs, & locis quibuscunque vbicunque consistant, fratribus ordinis Minorum familiæ de obseruantia vocatis, eorúmque congregationi aggregauit atque vniuit. Et sic in posterùm ex nunc perpetuò aggregatos & vnitos esse, dictis de obseruantia adhærere, & eisdem, quibus illi vtuntur, Regula, regularibus institutis, professione, moribus, habitu, ac viuẽdi forma, ac cognominibus, & denominationibus vti, ac vnam familiam tantùm de cætero esse, eisdémque Generalibus seu Prouincialibus Ministris, cæterisque Superioribus aut Officialibus, quibus illi subsunt, aut pro tempore suberunt, subiectos esse, & in eadem immediatè cum illis obedientia Deo seruire,*

pure,

purè, ordinariè, & vniformiter, nullâque prorsus re, nullóque discrimine seiunctos aut dissimiles habere decreuit.

Enituit semper huius Pontificis in reparandis cleri, corruptis moribus deuotio. Summopere conatus est, vt regularis vita studiosiùs obseruaretur. Nouerat enim monasticam disciplinam & quid ei conferendum esset non ignorabat. Non sufficere dicebat Monachis quod locum habitúmve mutassent, nisi etiam commutationem illam sequeretur animus ab omni affectu rerum terrenarum alienus. Illum tantum diem vixisse se computet religiosus in quo voluntates proprias abnegauit in quo malis desiderijs restitit, quem sine vlla regulæ transgressione duxit. Illum deuixisse computent qui puritatis & sanctæ meditationis habuit lucem, quem non conuersatio tenebrosa mutauit in noctem illum inquam applicat ad vitam suam, cuius vsus peruenit ad animam suam, vt præclarè scribit Euseb. Sic debet Monachus vndique seipsum circumspicere, & immobilem tenere animi oculum ad suam custodiam, quasi si per medios laqueos semper incedat. Athanasius.

XXI.

Lite pendente fructus apud personam à Iudice eligendam deponi debent.

PIVS, Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CORDI nobis est lites minuere, & à laboribus subditos, maximè personas ecclesiasticas diuino cultui deditas, releuare. Sanè cum (sicut accepimus) in plerisque Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis earum constitutionibus, & statutis etiam à sede apostolica approbatis & confirmatis cautum sit, quòd occurrentibus litibus, & controuersiis inter prouisos de dignitatibus, officiis, canonicatibus, & præbendis, portionibus, & præstimoniis, cæterisque beneficiis ecclesiasticis qualitercunque qualificatis, tam ordinaria, quam apostolica auctoritate tam super illorum prouisione, seu institutione, aut possessione, quàm illorum idoneitate, & habilitate, aut alias ex quauis causa, & eorumdem ad dignitates, canonicatus, & præbendas, cæteráque beneficia ecclesiastica prædicta admissione, & receptione, & capitulum, & canonicos, cæterásque capitulares personas, ad quos admissio, & receptio tam de iure, quam ex consuetudine spectat, & pertinet, aut etiam alias personas ecclesiasticas asserentes beneficia prædicta ad se de iure spectare ipsi sic prouisi interim beneficiorum huiusmodi fructus, ac distributiones non percipiant, sed capitulum, & canonici illas vel in suos vsus, & vtilitatem conuertendas seu restituendas ei, cui de iure restituendæ erunt, recipiant, prout in dictis constitutionibus & statutis, seu consuetudinibus continetur, quod factum est, vt lites huiusmodi immortales efficiantur, nec earum optatus finis videri possit: Hinc est, quòd nos hac nostra perpetuò valitura cõstitutione auctoritate apostolica statuimus, atque decernimus, quod fructus, redditus, & prouentus, ac distributiones, cæteraque emolumenta, quæ vigore constitutionum, consuetudinum, & statutorum prædictorum à capitulo, & canonicis recipienda (vt præmittitur) erant, amplius non ab eisdem capitulo, & canonicis recipiantur, sed penes personam fide, & facultatibus idoneam per iudicem, coram quo causæ huiusmodi pendere repertæ fuerint, eligendam, & nominandam deponantur restituenda ei, cui de iure postea restituenda fuerint Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes in quauis instantia iudicare debere, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate. Irritum quoque, & inane decernimus, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis apostolicis necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, et quarumuis ecclesiarum prædictarum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis statutis, et consuetudinibus etiam immemorabilibus, priuilegiis quoque, indultis, et literis apostolicis illis, eorumque capitulis, et superioribus per quoscunque Roman. Pontifices prædecessores nostros, ac nos, et sedem apostolicam sub quibuscunque tenoribus, et formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, necnon irritantibus, et aliis decretis etiã

Beneficiorum litigiosorum fructus lite pendente sequestrari debẽt Ioan. And. in clausulis Iuris in verb si autem fiat. 4. mod. col. vlt. quod Iudex ex æquitate ne iudicium reddatur elusorium, quia subest aliqua suspicio in prima instantia etiam super fructibus rei immobilis potest sequestrũ apponere. Iac. Puteus. Decisio. lib. 8. dec. 150.

Motu proprio, et ex certa scientia, ac quauis etiam Imperiali, vel Regali consideratione, vel instãtia, et alias quomodolibet concessis, approbatis, et innouatis Quibus omnibus (etiam si pro illorum sufficienti derogatione specialis, specifica, indiuidua, et expressa, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, perinde ac si tenores huiusmodi de verbo ad verbum nihil penitus omisso inserti, et forma in illis tradita obseruata foret pro sufficienter expressis habentes) specialiter et expressè derogamus, contrariis quibuscunque. Volumus autem quòd præsentium Transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, et sigillo alicuius personę in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, et extra adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Quodque literæ ipsæ Cancellariæ apostolicarum, et audientiæ causarum Palatij apostolici valuis, et in acie Campi Floræ dimissis inibi copiis, publicatæ, et affixæ omnes ita afficiant, et arctẽt, ac si illis personaliter intimatę fuissent. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Dat. Romę apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1568. tertio Kal. April. Pontificatus nostri anno tertio.

Non dubito hanc diuersitatem scholiorum multis fastidium, paucis verò delectationem adferre, vt qui tam frequenter ab equis, ad asinos, vt aiunt, transeamus, itaque vagentur constitutionum materiæ, vt nostris exercitationibus nullus sit perscriptus, aut prauisus scopus. Disseruimus aliquando de Iudicum officiis, nunc de graui illa prouidentia qua sequestrationem fructuum lite pendente curare debet agere decreuimus. Sequestrationum originem & causas cogitanti mihi occurrit axioma illud iuri non solùm naturali, sed & diuino consonum, quo prohibetur omninò locupletatio & cumulus cùm alterius detrimento vel iniuria. Quamobrem prudentissimè: vt Decius in illud scribit, & in l. sicut pæna & in l. nam hoc natura ff. de cond. indeb post Iasonem & ait ad euitandam iacturam sequestrationes introductas. Ne quis cum alieno damno ditescat: æquum est bona sub æqui tutela custodiri & deponi. Hinc ex Iurisconsultorum lucubrationibus edocti sequestrationem duplicem dicimus. Quadã est voluntaria quando partes litigij vnanimes consentiunt rei litigiosæ apud aliquem depositum. Et hæc potest fieri semper ante iudicium, vel pendente iudicio. l. 1. in princ. ff. deposit. l. si soluturus. ff. de solutionibus. Quædam verò est contentiosa, seu vt nonnulli vocant necessaria sequestratio, quæ per iudicem decernitur causa cognita, etiam inuitis vtrisque litigatoribus, vel altero eorum petente. Sequester is est teste Modestino apud quem plures eandem rem de qua controuersia est deposuerunt, à sequendo dictus quod eius fidem vtraque pars sequatur.

Sequestratio necessaria non priuat quem possessione sua & ideò manus regis vel iudicis non tollit possessionem, vt not. C. de prohib. sequestr. l. 1. in fin. Propter contumaciam est permissa sequestratio. ext. de dolo & contumacia c. ex literis, & ibi not Innoc. & C de prohi. sequestr. vnica per Cyrum & vbi omninò ignoratur quis sit in possessione iudex potest sequestrari facere possessionem apud se, donec in iudicio possessorio ordinario constet quis verè possidet, vt docet Orianus in rub. de causa poss. & proprietat. col. 9. vers. sic autem per dictas. post Bald. in l. vnica. C. de prohib. sequest. Rebuffius in concord. tit. de annatis nullam fieri debere sequestrationem dicit post triennalem possessionem. Verùm in casibus in quibus est prohibita sequestratio possessionum vel fructuum, quod est regulare, potest fieri pernumeratio inuentaria ad sciendum quantum, & quantum percipietur ex fructibus. ff. de ventre in poss. mit. l. 1. §. eligitur. & ita not ff. de appel. l. Imperatores. §. fin. per Bald. & ideò agere volens petitione hæreditatis potest petere pernumerari, & inuentarisari bona hæreditaria præscriptione inuentaria: vt not. C. de iure fisc. l. facultas. per And. de Va. & not in alleg. in l. si fideiussor §. fin. per Bald.

Qui cupiet nosse quot & quibus casibus sequestratio fieri permittatur id affatim intelliget per gl. in c. dilectus. extr. de sequestr. poss. & fruct. & per Bald. in l. fideiussor. §. fin. ff qui satisdare cogant. & in l. 1. C. de prohib. sequest. per Abb in d. c. dilectus. Sequestrationis remedium vnum solum, illúdque præsentissimum tradit imperator, nimirum satisdationem. l. fin. C. de ord. cogn.

Renouatio

XXII.

Reuocatio facultatis Comitum Palatinorum concedendi lauream Magistralem Doctoratus.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam

QVAMVIS à sede Apostolica ad quam negotiorum multitudo vndique confluit, curis omninò plenè innumeris nonnulla interdum ex iustis causis concedantur, quæ successiuis temporibus in publicum detrimentum, & alieni iuris præiudicium tendere noscuntur, non debet reprehensibile videri, si Romanus Pontifex, ad cuius prouidentiam pro debito pastoralis officij spectat super iis debitè prouidere, illa rationabilibus, & iuridicis superuenientibus causis deinde cognitis quandoque reuocat, & annullat, ac in statum redigit rationis. Sanè cum fide digna plurimorum relatione non sine animi nostri molestia intellexerimus, nonnullos Comites Palatinos, & diuersos alios prætextu facultatum sibi à Romanis Pontificibus, & Sede Apostolica concessarum quam plurimos tam laicos quam Clericos, tam iure ciuili, quam Canonico, & Theologia, nullo, aut non debito examine præuio, in doctos, & inhabiles, Doctores Licentiatos & Magistros creasse, promouisse, vti ad dignitates, ceteráque beneficia ecclesiastica faciliùs assumerentur, & de eis prouiderentur in animarum suarum iacturam, & quamplurimorum scandalum: Nos huiusmodi scandalis, quantum in nobis est obuiare, & alias ne de cætero inhabiles ad huiusmodi gradus admittantur, prouidere volentes, Motu proprio non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & ex certa scientia nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra perpetuò valitura constitutione omnia, & singula facultates, & indulta eisdem, Comitibus, ac etiam quibusuis Officialium Romanæ Curiæ Collegiis, singulisque aliis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & præeminentiæ; existentibus, ad Doctoratus, Licentiaturæ, & Magisterij gradum promouendi per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & sedem apostolicam, ac etiam nos etiam Motu scientia & potestatis plenitudine similibus quomodolibet concessa, confirmata, & innouata, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, auctoritate apostolica tenore præsentium perpetuò reuocamus, cassamus, & annullamus, ac decretis Concilij Tridentini inhærentes decernimus, & declaramus, eos, qui à Comitibus, & aliis præfatis promoti fuerunt quo ad dignitates cæteraque beneficia ecclesiastica, nulla gradus prærogatiua frui & gaudere posse, vel debere. Et sic præmissis omnibus, & singulis per quoscunque iudices etiam causarum Palatij apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, interpretari, iudicari, & diffiniri debere, Necnon irritum, & inane quicquid secus super iis à quoquam auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, ordinationibus apostolicis, ac præfatis, & quibusuis aliis facultatibus, priuilegiis, indultis, & literis apostolicis eisdem Conuentibus, & Collegiis, necnon quibusuis aliis etiam ex quauis causa etiam vrgentissima, aut in vim contractus inter eos, & sedem prædictam initi, vel ex causa onerosa, etiam motu proprio, ac consistorialiter, & aliasquomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus omnibus illorum omnium tenores ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, quo ad hunc effectum specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ ad omnium notitiam deducatur, volumus quod in Cancellaria nostra apostolica, & acie Cāpi Floræ de more publicantur, & inter Constitutiones perpetuo valituras describantur. Et quia difficile foret eas ad singula quæque loca defferri, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius prælati munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo & c. Si quis autem & c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1568. kal. Iunij Pontificatus nostri anno tertio.

Nullo præuio examine Comites illi Palatini laicos & seculares in qualibet facultate promouebant.

Priuilegiis carēt Doctorum qui creantur à Comitibus Palatinis.

Concil. Trid. Sess 22. c. 2. de reformat. & Sess 24. c. 11. de reform.

Decretum irritans.

Clausulæ derogatoriæ.

In vtroque iure frequentissimæ habentur Comitum, & variæ pro administrationis dignitate appellationes, vt sunt Comites Archiatrorum qui medicis aulæ regiæ præerant. l. vnic.

vnic. qui à presbyt. tyro. C. Theod. Comites auri, Comites formarum, riparum, & aluei Tiber. portuum. Comites commerciorum, Comites domesticorum, l. restituendæ. C. de aduoc. diuers. iud. Comites domorum, qui habent curam Incolarum & Inquilinorum domorum l. vlt. C. vbi caus. fisc. Comites, Excubitarum, Fœderatorum, Horreorum, Metallorum, militum, & rerum priuatarum. Habent etiam Comitis nomen qui à consiliis principis sunt, vt Comites sacri consistorij. l. 4. C. de aduoc. diuers. iud. l. 2. C. de comitib. consistor. lib. 12. Item comites sacrarum largitionum comites sacri patrimonij inter hos enumerantur comites Palatini, de quibus Pontificis constitutio agit, illisque præcipuè incumbebat cura remissorum notariorum, & iudicum negligentiam arguere, à Prouincialibus tributa exigere & consueta deposcère. Grauissima pœna proponitur ei qui comitis Palatini dignitatem principe inscio vsurpat, nimirùm vt extremo supplicio puniatur, quia deliquit in ipsum principem à quo auctoritatẽ habere fingit. arg. l. 1. C. de priua. carcer. & c. parates. 13. q. 1. Et quamuis tales comites comitatu careant tamen quia habent voluntariam iurisdictionem & dignitatem præferuntur quibuscunque alijs non habentibus comitatum cum territorio, vt tenet Iac. de S. Georg. in tit. feudorum in verb. Comes. Multis priuilegijs gaudent, sed eorum eximium promouendi ad gradum doctoratus, licentiaturæ & Magisterij restringit Pontifex post Concilium Tridentinum, iubétque eos priuilegio doctorum priuari quoad dignitates & beneficia ecclesiastica qui Palatinorum Comitum authoritate promouentur.

XXIII.

Declaratio Concilij Tridentini cap. 3. Sess. 24. de reformat. matrim. super impedimento publicæ honestatis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

AD Romanum spectat Pontificem sua solicitudine diligenter prouidere, vt sacrorum Conciliorum decreta ita suæ declarationis adminiculo dilucidentur, quod nulla desuper dubitandi occasio cuiquam relinquatur.

Concil. Trid. Sess. 24 de refor mat. c. 3. incip. Iustitiæ publicæ &c.

Sanè ad aures nostras peruenit, multos esse, qui dubitent, an decretum œcumenici Concilij Tridentini Sessione vigesima quarta de reformatione matrimonij capitulo tertio, quo cauetur impedimentum publicæ honestatis, vbi sponsalia valida non fuerint, prorsus tolli, vbi verò valida fuerint, non excedere primũ gradum in vlterioribus gradibus non possit huiusmodi prohibitio seruari de sponsalibus per verba (vt aiunt) de futuro tantum conceptis intelligatur, vel etiam matrimonia per verba de præsenti contracta non tamen consummata, quæ interdum sponsalia appellantur, comprehendat ita vt etiam eo casu impedimentum inde proueniens sublatum fuerit.

Publicæ honestatis, quæ ex sponsalibus (vt inquit) contrahitur nullus iam aut vix vllus est vsus quoniam sponsalia de futuro quam rarissimè fiunt.

Nos itaque vt omnis difficultas, dubitatioque tollatur, attendentes, quod spõsaliorum appellatione, qua dictum Concilium vtitur, non nisi impropriè matrimonium verbis de præsenti conceptis contractum continetur, quodque agitur de correctione iuris veteris quo casu secundum proprietatem verborum duntaxat procedendum est, præsertim cum longè maiorem prohibitionis in matrimonio per verba de præsenti contracto, quam in sponsalibus de futuro vigere à nemine dubitetur: idcirco Motu proprio auctoritate Apostolica tenore præsentium declaramus, & diffinimus decretum Concilij huiusmodi omninò intelligendum esse, & procedere in sponsalibus de futuro duntaxat, non autem in matrimonio sic (vt præfertur) contracto, sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis casibus, & gradibus, quibus de iure veteri ante prædictum decretum Concilij introductum erat. Et ita ab omnibus iudicari debere, mandamus, atque statuimus.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, aliisque contrariis quibuscunque,

Volumus autem quod præsentes literæ in Cancellaria nostra, & acie Campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones perpetuo valituras describantur. Et quia difficilè foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis, manu alicuius Notarij subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis eadem prorsus fides vbicunque adhibeatur si forent exhibitæ vel ostensæ, Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum

Romæ

Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo octauo Cal. Iulij Pontificatus nostri Anno Tertio.

Ecclesiæ Christianæ & generis humani seminarium matrimonium, vt ritè contrahatur & celebretur multa diuino & humano iure requirit, odit enim impedimenta illa quibus homines ad nuptias contrahendas inepti efficiuntur. Ex his vnum aperitur hac constitutione nimirùm impedimentum publicæ honestatis, quodquidem vt habetur c. duo pueri. § qua igitur. de clandest. despons. impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iã contractũ. Per Sponsalia siquidẽ impedimentũ contrahitur, quod matrimonium tum impedit tum subinde dirimit, quod licet propriè non sit affinitas, est tamen quippiam ei simile, nempe publica honestas. Decretum est Alexandri 3 cap. ad audientiam. & cap. iuuenis. de sponsal. & cap. vnico. eod. tit. lib. 6. & cap. discretionem. de eo qui cogn. consang. vxor. Quod autem illa non sit propriè affinitas, probatur: nam cùm sponsalia non consummata perfectam non obtineant matrimonij rationem, sed quandam inchoationem ac præparationem, consequens sit, vt nec propriè affinitatem ingenerent, sed quidpiam aliquantulo minus. Vnde publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus proueniens, robur trahens ab ecclesiæ institutione propter eius honestatem. Consequitur ergò vt citra copulam carnalem contrahatur: nam si copula superueniat cum maritali affectu, id affinitatem transit. Quòd si contra conclusionem obiicias. Sponsalia non faciunt perpetuum vinculum, nam genere multis modis dirimuntur, neque faciunt obligationem cohabitandi, neque facultatem mutuam corporum: ergo nullum impedimentum matrimonii secum adferunt. Negatur consequentia quoniam sponsalia nullum adferunt impedimentum ex se ratione nodi quem in se habent, sed ratione vinculi matrimonij ad quod ordinantur & referuntur. & ideò sicut matrimonium est perpetuum vinculum ita & publica honestas, quæ ex sponsalibus contrahitur, est perpetua.

De hac re consulendus est B. Thom. in quæstionibus additis ad tertiam partem. q. 55. art. 4. Olim lis erat de hac in re inter Theologos atque Iurisperitos quam Tridentini patres prudenter ademerunt. Nam peractis sponsalibus etiamsi vel alterius morte, vel qualiter ex causa non successisset matrimonium nihilominus interdictus erat contractus cùm alterutrius cognatis vsque ad quartum gradum itaque cum ea res magna frequenter adferret incommoda, Patres sanxerunt, vbi sponsalia robur habitura non fuerint vinculum istud locum non habere, vbi autem rata fuere volunt rem in primo gradu consistere.

XXIIII.

Tertij Ordinis S. Francisci de Pœnitentia reformatio,

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

EA est officij nostri ratio, vt cum de cæteris Ecclesiæ nobis commissæ. Ordinibus, vel in sua integritate continendis, vel ad institutum reuocandis curam perpetuam capiamus maiore tamen solicitudine eadem illa in religiosorum sodalitatibus requirimus, quos ideo Altissimus in suum sibi sanctuarium segregauit, vt cæteros fideles viam doceant qua & ipsi æternæ salutis beatitudinem consequantur. Itaque inter cæteras religiones fratrum quoque Tertij ordinis Sancti Francisci de pœnitentia nuncupati in Congregatione viuentium ac tribus votis substantialibus astrictorum status nos commouet, vt ad illum reformandum studia nostra conferamus quando vel ex tam multis quæ bonæ memoriæ Rodulphus Episcopus Ostiensis Cardinalis Carpensis nuncupatus dicti ordinis Protector, sedis apostolicæ auctoritate fretus in reparanda horum disciplina præclare & salubriter edidit, religionem hanc parum admodum profecisse agnouimus.

Rhodulphus Episcopus Ostiensis Cardinalis Carpensis ordinis protector.

Proinde nos hac præcipua morbi causa ex propria Præsidentium, & aliorum Ministrorum negligentia, vel inscitia comperta in communem dicti ordinis salutem alia ratione intenti, De nobis attributæ potestatis plenitudine officia Ministratus & visitatoris generalis dicti ordinis perpetuò extinguimus, & abolemus, ac ministrum Visitatorem, & Vicarium generalem eiusdem ordinis officio, vsu & exercitio omnimodè interdicimus, edictóque prohibemus ne vllus posthac Minister, Vicarius ac Visitator generalis de dicto ordine habeatur.

Extinctio officij visitatoris, Ministri & Vicarij tertij ordinis.

Cæterum vt deinceps Ordo ipso vtiliorum Rectorum consilio, & opera diri-

gatur, nos diuersorum etiam Prædecessorum nostrorum ordinationes sequentes, Vniuersos, & singulos fratres, sorores, professos, & conuersos necnon domos, monasteria, & loca virorum, & mulierum ac custodias, & prouincias per vniuersum orbem constitutas, gregémque ipsum vniuersum Tertij ordinis vtriusque sexus Generali, & Prouincialibus Ministris ordinis Fratrum Minorum de Obseruantia nuncupatorum prout in eorum prouinciis consistunt, ita perpetuó supponimus, vt Minister generalis in vniuerso ordine Prouinciales vero ordinis Minorum de obseruantia in suis quisque prouinciis plenum ius liberámque auctoritatem, ac in spiritualibus, & temporalibus iurisdictionem omnimodam habeant, Domos omnes ac Monasteria, & loca quæcũque, necnon personas vtriusque sexus, tam in capite, quàm in membris visitandi & corrigendi, vagantes, & quoscunque alios puniendi, carcerandi, mutandi, transferendi ordinibus officiis, & administrationibus deponendi, excommunicandi, suspendendi, interdicendi, & restituendi, ac etiam super iis & cæteris, omnibus ordinem ipsum illiusque domos, & personas vtriusque sexus quomodolibet concernentibus, eorum tamen regulæ prædictæ, & sacris canonibus, ac præsentibus literis non contrariis statuendi, mutandi, innouandi, & exequendi, quemadmodum illis est in suo proprio ordine attributum.

Subiicitur tertius hic ordo generalibus Ministris fratrum minorum de obseruantia.

Præcipimus igitur in virtute sanctæ obedientiæ vniuersis, & singulis Fratribus, & Sororibus Tertij Ordinis prædicti vbilibet constitutis, vt Generalem, & Prouinciales ministros Ordinis Fratrum Minorum de Obseruantia, tanquam patres, & Superiores suos, eorumque monita & mandata humiliter & deuote recipiant, & re ipsa adimplere procurent, alioquin contradictores quoslibet, & rebelles, sententiæ, censuræ, & pœnæ quos quisque ipsorum ritè tulerint in eosdem ipso facto volumus subiacere. Pari quoque ratione eis Cardinalem protectorem Fratrum de Obseruantia in protectorem tribuimus, qui etiam in eosdem omnes curam, & auctoritatem obtineat, quam alius quisque plenissimè hucusque compertitur habuisse.

Tertij ordinis superiores, & protectores.

Statuentes præterea quod futuris omnibus Capitulis prouincialibus Fratrum Tertij Ordinis huiusmodi pro Visitatorum Prouincialium, & aliorum officiorum electione, fratrum diuisione, & salubri cuiusque Prouinciæ directione annis singulis celebrandis, aut Generalis aut eius Commissarius, aut in cuius Prouincia capitulum illorum habebitur, Prouincialis minister Ordinis Minorum de Obseruantia huiusmodi semper præsideat, aliter verò celebrata, ac omnia in eis decreta pro ratis habeantur.

Capitulu huius ordinis in esse debet auctoritas superiorũ.

In ipsis autem Capitulis Prouincialibus Visitatorum Prouincialium electione idoneis fratribus Tertij Ordinis huiusmodi per secreta suffragia, & alias eo modo, quo de fratrum Minorum de Obseruantia prouincialibus celebretur per Ministrum generalem prædictum ante omnia confirmetur.

Visitatores quomodo eligendi.

Hæc vero officia Annalia duntaxat esse, & in singulis Capitulis prouincialibus prædictis resignari debeant, ita vt lapso primo anno illa vacare censeantur.

Officia elapso anno vacant.

Poterunt tamen ipsimet Visitatores prouinciales rursus in sequentem annum & eo finito etiam in tertium, si idonei reperientur, eodem modo eligi & confirmari, sed omnes suis huiusmodi officiis, quandocunque perfuncti, denuo ad illa nisi transacto Sexennio nequeant reuocari.

Cæterum omnes & singuli fratres & sorores Tertij Ordinis huiusmodi in sua quisque prouincia Visitatori suo tanquam Superiori in omnibus quæ suis regularibus institutis non aduersantur, obediant.

Visitatori cuiusq; que prouinciæ obediendum.

Omnes vero Visitatores prouinciales huiusmodi sic electi tanquam vices gerentes Ministrorum prouincialium ordinis fratrum minorum de obseruantia, & illis subditi prædicandi, & docendi munus in singulis vtriusque sexus domibus, conuentibus, & locis suę cuiusque prouincię obire, eamque in sibi subditos fratres & sorores iurisdictionem, quam ipsimet Ministri prouinciales ordinis Minorum de obseruantia obtinent, in omnibus, & per omnia exercere, ac quandoque opus erit confessiones omnium & singulorum fratrum, & sororum tertij ordinis huiusmodi per se vel alios suæ regulæ sacerdotes idoneos audire, illosque ab omnibus & singulis sententiis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque censuris,

Facultates visitatorum prouincialium.

suris.& pœnis ecclesiasticis,necnon peccati criminibus & delictis dummodo talia non sit propter quæ Sedes Apostolica merito consulenda foret,in foro conscientiæ duntaxat absoluere,& pro commissis pœnitentiam salutarem iniungere, ac cum Clericis,& Presbyteris eius ordinis super irregularitate si quam sententiis & censuris huiusmodi illaqueati missas,& alia diuina officia, non tamen incontemptum clauium celebrauerint,vel alias sese illis immiscendo contraxerint,dispensare,liberè,& licitè valeant.

Ad hæc nullos omninò fratrum,& sororum Tertij Ordinis huiusmodi, qui prædicta tria vota substantialia fecerint,,etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum,dispensationum,indultorum,permissionum Apostolicorum,aut etiam inueteratæ consuetudinis voto repugnantis , seu quacunque alia causa proprium quicquam,aut priuatum liceat obtinere,sed omnia etiam priuatim,ac intuitu cuiuscunque personæ donata,oblata,& concessa vbique communia, & indiuisa omnibus Religiosis esse debeant. Quicunque vero pecuniam,aut aliam rem qualemcunque causa concessam prælato suo celauerit,furti reus censeatur , & tanquam fur puniatur . Eam tamen diligentiam superior cuiusque domus adhibeat, vt de communi ipsius domus singulis iuxta exigentiam consulatur.

Nihil possideatur in hoc ordine vel propriè vel priuatim.

Præterea sorores dicti Tertij Ordinis in communi in domibus, monasteriis, vel hospitalibus,aut alia Congregatione viuentes , & dicta tria vota substantialia Religionis emittentes sub perpetua clausura maneant,nullusque frater,aut confessor earum,vel quicunque Prælatus ad domos, monasteria , vel alia loca sororum huiusmodi in communi,& collegialiter viuentium, nisi quibus ex officio incumbit , & in casibus necessariis à iure permissis , & tunc cum vno, vel duobus sociis prouectis & honestis ingredi audeat,qui secus fecerit carceribus mancipetur,omnibusque administrationibus,& officiis deponatur.

Clausura perpetua obligentur sorores huius tertij ordinis.

Ipsarum vero sororum,& omnes alij Confessores , & sacri Concionatores, Generalem vel Prouincialem Ministrum approbantur.

Probatio confessorum & prædicatorum per superiores.

In cæteris autem omnibus quæ ad religiosam vitam pertinent illa prædicti fratres,& sorores Tertij Ordinis obseruare teneantur , quæ à Prædicto Rodulpho Episcopo,& protectore,vigesima octaua Aprilis , Anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono fuerunt ordinata, substantiã totius huiusmodi regulæ maximè continentia,quam fe. rec Nicolaus Papa Quartus prædecessor noster ad incrementum fidei catholicæ approbauit,ita tamen vt præsentibus nullatenus aduersentur.

Quæcunque verò dubia in eis contigerit exoriri,illa omnia Generalis.& Prouinciales Ministri Ordinis Minorum huiusmodi debeant declarare,quorum declarationi & determinationi eorum regulæ,& præsentibus nõ contrariæ stari debeat.

Dubiorum discussio & declaratio reseruatur Generali.

Ac decernentes præsentes literas de subreptionis , vel obreptionis vitio , seu intentionis nostræ defectu nullo vnquam tempore notari , seu impugnari posse, aut debere,nec aduersus eas,& in eis contenta quæcunque restitutionem in integrum , aut reductionem ad terminos Iuris,vel aliud quodcunque gratiæ,seu gratiæ seu iustitiæ remedium quisquam impetrare,vel etiam ab aliis impetrato , aut Motu proprio concesso vti valeat ex quauis causa quantumlibet rationabili , ac omnia & singula præmissa aliquibus eiusmodi ordinis statutorum, aut quibusuis aliis reuocationibus,suspẽsionibus,limitationibus,& aliis cõtrariis dispositionibus vel specialibus per quoscunque Rom. Pont successores nostros pro tempore factis non comprehendantur,sed semper ab illis excepta sint.

Sicque per quoscunque Iudices quauis auctoritate fungentes , etiam causarum Palatij apost. Auditores,ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium,etiam de Latere Legatos,in quauis causa,& instantia, sublata eis,& eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debeat,Necnon irritum,& inane quicquid secus super iis per quoscunque quauis auctoritate etiam prætextu priuilegiorum,facultatum, dispensationum , & indultorum apostolicorum , quæ quoad hoc penitus abolemus, aut quouis alio quæsito colore scienter , vel ignoranter contigerit attentari. Insuper vniuersis, & singulis fratribus , & sororibus Tertij ordinis huiusmodi , eorúmque domibus , mo-

Clauſula præſeruatiua.

naſteriis, & locis omnia & ſingula priuilegia, indulgentias, diſpenſationes, & indulta apoſtolica fratribus, & ſororibus dicti ordinis Minorũ de obſeruantia, etiam quoad Sacramentorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem, & receptionem quomodolibet conceſſa, & concedenda quæcunque ſint & fuerint, præſentibus tamen non repugnantia ita vt illis omnibus & ſingulis pariformiter, & æquè principaliter vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant concedimus, & indulgemus. Cæterum omnibus, & ſingulis fratribus, & ſororibus Tertij Ordinis huiuſmodi diſtrictiùs iniungimus, vt præſentes noſtras literas humiliter recipiant, & quæcunque in eis expreſſa, ac per eas ſtatuta, decreta, & mandata ſunt, alia deſuper à nobis non expectata iuſſione, aut mentis noſtræ declaratione firmiter cuſtodiant, & in omnibus ſtudioſè obedire procurent.

Decretum irritans.

Quin etiam dilectis filiis noſtris Carolo tt. Sanctæ Praxedis Preſbytero Cardinali Borrhomæo nuncupato dicti ordinis protectori, & illius Miniſtro generali per apoſtolica ſcripta mandamus, vt ipſi vel eorum alter eaſdem præſentes, ac quicquid pro earum executione & obſeruatione in dictis futuris capitulis prouincialibus miniſtris ordinis fratrum minorum de obſeruantia huiuſmodi ſtatuetur, ordinabitur, & decernetur in omnibus, domibus, monaſteriis, & locis virorum & mulierum, ac ab omnibus & ſingulis fratribus, & ſororibus tertij ordinis huiuſmodi inuiolatè faciant per ſe, vel alium, ſeu alios obſeruari, Contradictores quoſlibet & rebelles, ac etiam proteſtantes, & reclamantes, eiſque auxilium, conſilium, vel fauorem publicè, vel occultè, directè vel indirectè, quouis quæſito colore vel ingenio præſtantes tam Eccleſiaſticos quàm Laicos cuiuſcunque dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis fuerint per ſententias, cenſuras & pœnas Eccleſiaſticas cæteráque iuris, & facti remedia opportuna appellatione poſtpoſita compeſcendo, legitimiſque ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas prædictas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſecularis. Non obſtantibus noſtra de non tollendo iure quæſito, & piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. etiam prædeceſſoris noſtri de vna, & in Concilio generali edita de duabus dietis, aliiſque Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, Necnon tertij ordinis, illiúſque domorum, & etiam mulierum Monaſteriorum prædictorum iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque indultis & literis apoſtolicis illis, eorúmque ſuperioribus, & perſonis, ac eorum ſingulis per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, & nos, & Sedem Apoſtolicam, etiam per modum ſtatuti perpetui, ac initi & ſtipulati contractus, ac alias ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis clauſulis & decretis in genere & in ſpecie conceſſis, confirmatis, ac etiam aliis reformationibus quotieſcunque, ac quocunque tempore factis, & promulgatis etiam Mare magnum, & Bulla aurea nuncupatis, ac quibuſlibet aliis indultis, & exemptionibus Apoſtolicis ſpecialibus & generalibus quorumcunque tenorum exiſtant, per quę præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorúmque totis tenoribus habenda ſit in noſtris literis mentio. Quæ omnia contra earundem præſentium tenorem nolumus eiſquam in aliquo ſuffragari.

Priuilegia minorum de obſeruantia huic tertio ordini conceduntur.

Facultas deputatorũ executorum.

Clauſula derogatoria.

Per prædicta tamen non intendimus reformationi fratrum, & ſororum tertij ordinis huiuſmodi in Hiſpaniarum Regnis conſtitutis in aliquo præiudicare, quominus litteræ noſtræ deſuper editæ, & quæcunque illarum vigore pro rerum locorum, & perſonarum qualitate, & exigentia facta ſunt, præſentibus non conformia, poſſint quoquo modo impediri, vel retractari.

Reformationi fratrũ & ſororũ tertij ordinis in Regno Hiſpaniæ hæc reformatio nihil immutat vel addit.

Denique volumus quod ipſarum præſentium exempla etiam impreſſa, dictióue pro tempore exiſtentis Protectoris, aut miniſtri generalis, vel Prouincialis ſigillo, & ſecretarij cuiuſuis eorum, vel Notarij publici manu obſignata eandem illam fidem vbique locorum in iudicio & extrà illud faciant, quàm ipſæ præſentes ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo ſexageſimo octauo. Quin. Non. Iulij, Pontificatus noſtri anno tertio.

Reſarcanda

Reparandæ disciplinæ Monasticæ studio propensus piissimus Pontifex extinxit atque aboleuit regimen, hoc est, officia Ministri, Vicarij, & visitatoris generalis tertij ordinis eiusdem S. Francisci cum submissione omnium vtriusque sexus huius tertij ordinis Monasteriorum generali Ministro & Prouincialibus ordinis fratrum Minorum de obseruantia nuncupatorum, prout in eorum Prouinciis consistunt: & ita perpetuò supposuit, vt Minister generalis in vniuerso ordine: Prouinciales verò ordinis Minorum de obseruantia in suis quisque Prouinciis plenum ius, liberámque authoritatem, ac in spiritualibus & temporalibus iurisdictionem omnimodam habeant. Damus omnes ac Monasteria & loca quæcunque, necnon personas vtriusque sexus, tam in capite, quàm in membris visitandi & corrigendi, vagantes & quoscunque alios puniendi, carcerandi, mutandi, transferendi ab ordinibus, officiis, & administrationibus deponendi, excommunicandi, suspendendi, interdicendi, & restituendi, &c.

XXV.

Residentia in parochialibus ac canonicatibus Ecclesiis iniungitur.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

CVPIENTES pro nostri pastoralis officij munere Christifidelium animarum saluti quantum cum Deo possumus salubriter consulere, & parochialibus Ecclesiis ab earum parochis, prout tenentur, in diuinis debite & laudabiliter deseruire, inhærendo etiam decretis sacri Concilij Tridentini, motu proprio, & ex mera deliberatione certaque scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra perpetuò valitura constitutione, omnes, & singulos Rectores parochialium Ecclesiarum cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ fuerint, in quibuscunque Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, Diœcesibus, ac aliis Christiani Orbis partibus consistentes, qui parochialem Ecclesiam ac canonicatum, aut dignitatem, etiam post Pontificalem maiorem, seu principalem in quibusuis Patriarchalibus, aut Metropolitanis vel Cathedralibus, seu collegiatis Ecclesiis, seu aliud quodcunque beneficium Ecclesiasticum, etiam quarumcunque dispensationum à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, seu etiam à nobis hactenus quomodolibet impetratarum, ac literarum Apostolicarum desuper expeditarum titulo, quas omnes hac præsenti constitutione abolemus, & reuocamus, seu quocunque alio prætextu obtinet, cum prima, & præcipua debeat esse cura animarum, eos ad residendum in Ecclesia parochiali, & ibi in diuinis deseruiendum, debitoque eorum officio fungendum omninò teneri, & obligatos esse, ac ad id per Episcopos, & aliorum locorum ordinarios, etiam tanquam Apostolicæ sedis delegatos, sub sententiis, & censuris Ecclesiasticis, ac pecuniariis arbitrio eorum declarandis, ac etiam priuationis dictarum parochialium, & aliorum quorumcunque beneficiorum pœnis, quacunque appellatione remota, cogi, & compelli posse, & debere auctoritate Apostolica tenore præsentium statuimus, præcipimus, & ordinamus. Eos tamen sic residentes in Ecclesiis parochialibus omnes, & singulos fructus, redditus, & prouentus, etiam canonicatus sui, vel dignitatis, seu alterius cuiuscunque beneficij, exceptis duntaxat quotidianis distributionibus, & aliis quæ ex iusta causa absentes percipere non solent, lucrari volumus. Sicque per quoscunque iudices, & Commissarios, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, interpretari, iudicari, & diffiniri debere: Necnon irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari, decernimus, & declaramus. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis dispensationibus, & exemptionibus literisque Apostolicis desuper confectis, necnon Apostolicis in Prouincialibusque, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, & etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, & priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis quibusuis personis in genere, & in specie, & aliàs quomodolibet concessis & approbatis, in posterumque

Pastores qui longius à grege illis commisso peregrinantur hac constitutione coercentur, cui & adstipulatur Concilium Lateranense in quo quemadmodum & in Tridentino sancitũ fuit vt Ecclesiasticũ ministerium nunquam committatur nisi personæ quæ residere in loco & curã Ecclesiæ per seipsum valeat exercere. Idem statuit Cœlestinus cap. ex parte. & Innoc. c. qualiter. & duob. seq. Et in Concil. Sardin. can 14. & in Agathensi. 7. q. 1. can. si quis. & can 9.

rumque concedendis,& approbandis,quibus omnibus,etiam si de illis, eorúmque totis tenoribus specialis,specifica,& indiuidua,non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda,aut alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum tenores,ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes,illis aliàs in suo robore permansuris,hac vice duntaxat ad effectum præsentium specialiter,& expressè,derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod harum literarum transumptis etiam impressis,manu Notarij publici subscriptis,ac sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides tam in iudicio,quam extra adhibeatur,quæ presentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo & c. Si quis autem & c. Dat. Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ 1568. Oct. Idib. Iulij Pontificatus nostri anno tertio.

Mala & corruptißima ista tempora harum constitutionum de residentia copiam suggerunt, quæ & nullius fermè ponderis sunt apud maleuolos quosdam gregis Christi pastores. Olim de hac residentia nulla mouebatur quæstio cùm singuli pastores diligenter attenderent Christi, hodie ita agitatur hæc controuersia, vt difficilè sit persuasu multis residentiæ obligationem non solùm diuino, sed humano iure firmatam sicuti superiùs dictum est varijs in locis. Controuersia hæc perinde inanis & superuacanea mihi videtur ac si quis reuocaret in dubium vtrum Custos arcis ab hostibus obsessæ deberet abesse à custodia & excubijs, aut vtrum ianitor cui cura claudendi, recludendique commissa est debeat ad ianuam residere. Et cui nauis gubernatio incumbit ad clauum sedere, aut Medicus per Vicarium vulnera curare aut qui Principis pueri Pedagogiam suscepit per alium munus absoluere debeat. In hæc tamen sæcula deuenimus in quibus nulla relicta est cura gregis pastoribus, nullus amor, nulla sollicitudo. Pastorum est Christi iussu attendere gregi suo, & insomnes agitare noctes, vt tranquillè grex viuat. Cùm aliquando Thebani ciues certis quibusdam diebus solutiùs compotationibus indulgerent atque voluptatibus fruerentur Epaminondas Dux eorum solus vigil ac sobrius arma lustrabat, & vrbis deambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, respondit se sobrium esse ac vigilare quo cæteris liceret temulentos esse ac dormire. Narrat Plutarchus regi Persarum hunc fuisse morem, vt semper vnum quempiam haberet cubicularium cui hoc muneris esset commissum, vt manè regium thalamum ingressus his verbis illum expergefaceret Surge Rex ac negotiis cura aliquando rationem villicationis tuæ redditurus. Vtinam essent apud prælatos qui eos à pigro sopore excitarent, vt vel muneris recordarentur, nec tam persidè à grege recederent cum eorum præsentia maximè requiritur. Tales profectò negligentes pastores Christiano nomine indignos iudico si enim verè Christiani essent, nec in illis quotidie refrigeret charitas altiùs cogitarent quale quantúmque sit munus eorum qui Christi animarũ tanto precio coẽptarum curam recipiunt. Cùm autẽ de residentia agenda monentur fatuã habent illã apologiam quod vicaria opera munus adimpleant. O deliros homines Siccine vicarios habebitis qui tantã negligentiam expient Christi carceribus, siccine per vicarios metiuntur vobis beneficiũ munera, sic per vicarios editis aut bibitis? Habemus (inquiunt) conductitios presbyteros, & portatiles Episcopos qui curam gerant omnium. Habetis equidẽ, sed nihilominus furto & sacrilegio veluti corraditis quicquid luxus vester prodigit. Acidum dictu nimis hoc est, quod nos superiùs in constitutionibus Pij IIII. tædium attulit. Ne tamen desit monitoris ratio libens rogarim malos pastores, qui potiùs inuigilant vanitati quàm virtuti, & pecuniæ quàm pecori, vt vxori Ecclesiæ adhæreant, quæ pulchra est & decora: vt calcato dæmonum fastu Christum æmulentur, qui se humiliauit formam serui accipiens, vt infirmitatis suæ conscij curam ouium melioribus relinquant, ne pluris fiat apud eos ouium vellus, quàm animarum salus. Bonos verò pastores longè horum dissimiles oro, vt luceat lux eorum coram hominibus, vt exemplum sint fidelium in integritate, in grauitate, in castitate, in charitate, in verbo, in opere, nec abscondant Talentum domini, sed profectus illorum sit omnibus manifestus. Attendant doctrinæ, & instent, vt probetur illorum ministerium summo illo sacerdoti secundum ordinem Melchisedech, qui cùm illos sic inuenerit vigilantes, super omnia bona eos constituet: & in gaudium iubebit introire. Idcircò hic Pontifex Concilij Tridentini rigidus obseruator tres Cardinales præposuit agnoscendas causis, quibus Episcopi Romæ commorentur, vt si idonea non sint, aut absentiam à grege non excusent ad suas diœceses remittantur.

Has

XXVI.

Fratres prædicatores præcedunt reliquos mendicantes.

PIVS V. Ad perpetuam rei memoriam.

DIVINA disponente clementia omnium mortalium Iudices in terris constituti, nos id potissimum curare decet, vt vnicuique quod suum est, sublatis quibuslibet iurgiis, & litium dispendiis tribuatur, veritas, iustitia, & pax inuicem se amplexentur, honórque, & ordo debitus inter omnes, præsertim religiosos, nobiscum sub vno, & eodem vexillo Deo militantes seruetur. Cum itaque nuper accepe rimus, quod sacer ordo fratrum Prædicatorum præ ceteris aliis Fratrum Mendicantium ordinibus, à Sede Apostolica primo etsi approbatus & confirmatus fuerit, illiúsque professores in processionibus, & aliis actibus, ac ministeriis publicis, & priuatis tam coram Romano Pontifice in eius Capella, generaliúmque Conciliorum sessionibus, & congregationibus, quam plerisque aliis Christifidelium partibus, primum locum inter alios fratres Mendicantes obtineant, tamen si ad Religionis propagationem in Ciuitatibus, & aliis locis, in quibus aliorum ordinum Mendicantium Religiosi Conuentus, & domos prius habebant, domos, aliáve Religiosi loca pro eorum habitatione ædificarunt, seu construi fecerunt, aut iam ædificata receperunt, sæpe contingit, quod aliorum ordinum fratres mendicantes, antiquitatis Ecclesiam, vel suorum Conuentuum, & domorum, quas in eisdem locis prius habuerunt, seu aliis prætextibus, dictos ordinis Prædicatorum fratres in processionibus, & aliis actibus, ac ministeriis prædictis contingentibus, præcedere satagunt, præeminentiámque, & locum debitum eisdem denegant, & impediunt, quo fit, vt non solum inter eos intestina odia, & dissensiones in eorum animarum perniciem ac cæterorum Christifidelium scandalum non modicum, sed etiam forsan lites, & controuersiæ iudiciales quandoque subortæ sint, & indecisæ pendeant. Nos qui de antiquitate, & præeminentia cuiuslibet ordinis fratrum Mendicantium plenam, & indubitatam notitiam habuimus & habemus eorum honoris, & iurium conseruationem, ac pacem, & quietem inter eos confouere, necnon scandala inde quomodolibet orta, quæue oriri possent, remouere paterno affectu zelantes, Motuproprio non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia ac mera deliberatione nostris, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, litem, & causam quamcunque, seu quæstionis, & controuersię materiam quæ desuper vbilibet in Romana Curia, vel extra eam, etiam in nostro causarum Palatij Apostolici Auditorio in quacunque instantia, inter quoscunque quomodolibet pendeant, illarum statum, & merita, & non aliqua sententia, etiam in contradictorio iudicio à quouis iudice ordinario, vel delegato, quæ in rem transiuerit iudicatam, contra ipsos fratres prædicatores super hoc prolata fuerit, ac alia etiam necessariò magis exprimenda, præsentibus pro expressis habentes, ad nos aduocamus, & penitus extinguimus, ac fratribus aliorum quorumcunque ordinum Mendicantium super his perpetuum silentium imponimus. Et nihilominus fratres ipsos ordinis Predicatorum primum digniorem, & honorabiliorem locorum ordinum Mendicantium religiosos, etiam si tales essent, qui non generali sermone comprehenderentur, sed nota, & expressione speciali indigerent, tam in sessionibus & congregationibus quorumcunque generalium, Prouincialium, & synodalium Conciliorum, quam Processionibus, ministeriis, & aliis actibus publicis, vel priuatis, in quibuscunque Ciuitatibus, oppidis, Terris, Castris, & aliis locis obtinere, & speciali præeminentia omninò gaudere perpetuò debere, etiam si illic Ecclesias, domos, aut Conuentus non habuerint, seu habeant, aut aliorum ordinum Mendicantium fratres, & religiosi in eisdem Ciuitatibus, & locis antiquiores pro tempore eorúmque Ecclesiæ, capellæ, domus, & loca regularia ibi primo instituta, & fundata fuerint, eosdémve Fratres Prædicatores adhuc, etiam per centum annorum, aut diuturnius, vel alias quantumuis longè magis immemorabile tempus præcedere consueuerint, declaramus, statuimus, & etiam diffinimus, Districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis maioris, eo ipso incurrenda pœna, omnibus, & singulis quorumcunque

Hæc constitutio reuocata & declarata fuit per Gregoriū XIII. in constit. Exposcit pastoralis.

Aduersatur scandalis quæ pro præcedentia inter Mendicantes occurrebant.

Lites & controuersiæ quæ mouebantur inter fratres prædicatores pro iure præcedentiæ hac cōstitutione dissoluuntur.

que

que aliorum Mendicantium ordinum pro tempore Religiosis inhibentes, ne de cætero præmissorum occasione ordinum Fratrum Prædicatorum huiusmodi, illorúmque pro tempore religiosos quoscunque molestare, inquietare, perturbare, aut quoquo modo impedire audeant, vel præsumant, supplentes in hoc citationum, omnésque alios tam iuris, quam facti, & quarumcunque aliarum solemnitatum, etiam substantialium, & processuum defectus. Ac decernétes, præsentes nostras literas de subreptionis, vel obreptionis, intentionísve nostræ an alio quouis vitio, seu defectu, nullo vnquam tempore impugnari posse, ac constitutionem nostram de non tollendo cuiquam per quamcunque gratiam, seu concessionem, aut declarationem ius quæsitum, aduersus locum sibi vendicare non posse, nec debere, Sicq; in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios, quauis auctoritate fungentes, etiam S.R.E. Cardinales, & causarum dicti Palatij Apostolici Auditores, in quauis causa, & instantia etiam per appellationem pendentem, iudicari, & diffiniri debere, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter interpretandi, & iudicandi facultate, ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Cæterum vt declaratio, statutum, diffinitio, inhibitio, aliaque omnia, & singula præmissa inuiolabiliter obseruantur, vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, ac aliis Ecclesiarum Prælatis; & personis in dignitate Ecclesiastica constitutis, necnon Metropolitan. & aliarum Cathedralium Ecclesiarum Canonicis eorundem Archiepiscoporū, & Episcoporum officialibus, seu Vicariis in spiritualibus generalibus, vbilibet constitutis per Apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ committimus, & mandamus, vt has literas nostras, & in eis contenta quæcunque inuiolabiliter obseruent, ipsi duo, aut vnus eorum, per se, vel alium, seu alios vbi, quando, & quoties opus fuerit, & pro parte dictorum fratrum prædicatorum, vel aliquorum ex eis fuerint requisiti, eis efficacis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos huiusmodi literis nostris, & in eis contentis quibuscunque pacificè frui, & gaudere, non permittentes à Religiosis quorumcunque aliorum ordinum Mendicantium, vel quibuslibet aliis, quacunque auctoritate fungentibus, super præeminentia, & aliis antedictis contra earundem nostrarum tenorem, quomodolibet molestari, inquietari, perturbari, aut impediri, contradictores, & rebelles quoscunque, status, gradus, ordinis, conditionis, & dignitatis cuiusuis existentes, per censuras Ecclesiasticas, & pœnas etiam pecuniarias arbitrio eorum moderandas, & applicandas, quacunque appellatione postposita, compescendo. Et nihilominus eos, qui sententiam excommunicationis antedictam, censuras, & alias pœnas per eos, aut aliquem eorum pro tempore latas incurrerint, legitimis super his habendis seruatis processibus, illas incidisse declarent, necnon aggrauare, etiam iteratis vicibus, curent inuocato ad id, si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, & nostra huiusmodi nostra de non tollendo cuiquam ius quæsitum, & aliis Apostolicis, quam in quibusuis generalibus, Prouincialibus, vel synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus, domorumque, ordinum & locorum prædictorum etiā iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, fundationibus, statutis, vsibus, naturis & consuetudinibus, priuilegiis quoq; indultis, & literis Apostolicis, fratribus Mendicantibus aliorū ordinū quorumcunque eorumq; Ecclesiis, capellis, domibus, & locis, & superioribus in specie, vel genere, tā per felic. Sixtū Papam IIII. quam alios quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, etiam Bulla aurea Mare Magnum nuncupata, contentis, ac per nos, Motu proprio Consistorialiter, etiam per modum legis & statuti perpetui, iteratis vicibus, cum quibusuis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus clausulis, ac irritantibus, & aliis decretis, concessa pro tempore in contrarium forsan reuocantibus, etiamsi eis expresse caueretur, quod nisi per trinas distinctas literas cum temporis interuallo competenti termis distinctis vicibus illi eos concernunt, intimandas derogatum esse non censeatur, aut alia forma in id seruanda sit concessis, approbatis & innouatis: Quibus omnibus & singulis etiam si de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, expressa, & indiuidua mentio habenda esset, illorum

Fratres prædicatores præcedunt cæteros mēdicantes.

Inhibitio ne quis hanc præcedentiam impedire audeat.

Executorum deputatio.

Axioma illud ius quæsitum non tollendum cuiquam hic habetur.

illorum omnium, & singulorum tenores, vim & [illegible] de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, formaque in eis tradita, obseruata [illegible], pro sufficienter expressis habentes, illis alia in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse, latissime derogamus, & cæteris contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, ac eorum personis, locis, ordinibus, & nominibus mentionem. Et quoniam difficile esset præsentes literas ad singula quæcunque loca deferri, volumus, & eadem Apostolica auctoritate etiã decernimus, quod illarum exemplis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis sigilloque alicuius Prælati, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, seu Curiæ Ecclesiasticæ munitis, in iudicio, & extra, vbi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberentur eisdem præsentibus originalibus, si exhiberentur, vel ostenderentur. Datũ Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris. Die 27. Augusti. 1568. Pontific. nostri anno tertio.

Pontificem hoc diplomate ordini quem olim profitebatur nulla alia ratione gratificari quàm in sui nominis gratiam velle, vanum esset arbitrari, illúdque creditu difficillimum erit iis quibus eius prudens virtutum non personarum existimatio nota fuerit. Gratum equidem animum & propensum semper habuit Dominicanorum ordini: sed id faciebat illustrissimus hominum huius Instituti sequacium splendor & insignis Ecclesiæ vtilitas quam mirum in modum auxerunt Fratres prædicatores. Si enim æquis iudiciis expendamus, quantum profecerint collabenti Ecclesiæ decori, si inquam animo reuoluamus rerum gestarum seriem, haud immeritò illis primarium decus concedi inter reliquos ordines mendicantium iudicabimus. Quot priscos huius sacri instituti patres enumerarem, quot posteriorum, quot nostræ memoriæ, quos nostræ ætatis recenserem, qui Ecclesiam, qui fidem Catholicam, quã rem literariam ornarunt, locupletarunt, & nobilitarunt. Suspenso vultu iam mineatur præclarum illud Catholicæ Christi Ecclesiæ columen Diuum Dominicum huius sacræ congregationis Patriarcham. Is (vt breuibus, & carptim vitam ipsius perstringam) ex Hispaniæ partibus, oppido Calaroga, diocesis Oxomen. illustri Guzmanorum familia, Pat. e Felice, Ioanna matre anno 1170. natus, pueritiam sub auunculi Archipresbyteri magisterio, diuinis officiis dedicauit. Adolescentiam, iuuentutisq; partem Palentiæ, diuinarum humanarúmque rerum studiis, honestis moribus, ac misericordiæ operibus, ad vsque necessariorum librorum & propriæ supellectilis pro sustentatione pauperum venditionem, instituit, reliquam verò inter canonicos (quos regulares vocant) sub Augustini regula, adeò prudenter egit ac sanctè, quòd eorum collegio in ecclesia Oxomen. ab Episcopo Didaco Archipresbyter, siue (quod dicunt) supprior præfectus fuit. Virilem porrò ingressum ætatem Didacus, idem Regum Castellæ ac legionis legationem obiturus in Gallias, itineris comitem asciuit. Quo cùm in Aquitaniam & Auxitanam oram regressus, gentem ferè totam Albigensium veneno infectam, ac penè perditam reperit. Cuius miseratus calamitatem, cum Episcopo suo duodecim Abbatibus Cistertiensis ordinis, quos cum suo legato, Innocentius Papa tertius illò miserat, se adiungens, duobus annis opem & operam hæreticis conuertendis impendit. Sed quasi hæc prouincia sibi ac suis fratribus deberetur. Legato, Episcopo: ac Abbatibus post duos annos ad sua reuersis Beatus Pater, fidei Zelo succensus, cum paucis sibi adhærentibus sociis (quos fratres nominari placuit) decem annis perstitit indefessus in opere, irrisionibus, contumeliis, ac minis hæreticorum, eisque fauentium, nec ad horam cedens, quin etiam eorum vesaniam & errores, non verbis tantum aut ratiocinationibus, sed sanctioribus exemplis, & miraculis (vtpote, libello suæ fidei, quem ter igni tradiderant æque ter ex igne penitùs illæso prosiliente) conuincens, totum adiecit animum ad hæresiam radicitus extirpandam. Fauit eius votis & operi summus Pontifex, iniuncto ei censuræ seu (quam vocant) inquisitionis hæreseos munere. Quo quidem ipse beatus pater primus omnium ornatus est. Vtque felicius negotium procederet Monasterium Prullianum receptionem nobilium Fœminarum, ab hæresi aut hæreticorum peruersitate reuocatarum siue perseueratarum, apud Phanum Iouis erexit. Subinde voluntarios atque fideles viros, qui armis pro fideĩ & fidelium defensione pugnarent elegit, quos fratres de militia dicti sunt, cessante autem militiæ ratione, fratres de pœnitentia & tertii ordinis Beati Dominici appellauit multas his

exemptiones, immunitates, & gratias plurimi Romani Pontifices contulere, præcipuè autem Innocentius III. etiam regulam digessit & approbauit, sub qua non pauci per orbem vtriusque sexus Christifideles pia vota Deo reddentes inseruiunt. Horum igitur opera, & disputationum congressibus, magis autem adhortationibus & exemplis, destructis aut saltem profligatis ibidem hæreticis & hæresibus, sæuus ille cancer, siue negligentia, siue inscitia prælatorum atque doctorum, per Italiam quoque serpere, imò peruadere incipiens Beatum virum eò traxit, vt quem meditatus fuerat, institueret ordinem fratrum, qui in humili habitu voluntariam rerum temporalium abdicationem profitentes, liberi sanam atque Catholicam doctrinam ac mores honestos: verbo docerent, atque exemplo persuaderent. Huic ordini idem Innocentius III. nomen indidit Prædicatorum, cuius & confirmationem Beato Dominico Romæ cum Fulcone Tolosano Episcopo, propter Concilium Lateranens. degenti promiserat, si vna cum fratribus, aliquam, ex antiquis patribus regulam quam profiterētur legisset. Electa ergo apud Tolosam. Magni patris doctoris pariter ac prædicatoris, Augustini regula eique nonnullis arctioris vitæ formulis (quas constitutiones dixerunt) additis, cùm Romam reuersus fuisset, Innocentium vita functum, & Honorium similiter tertium ei suffectum reperit, à quo non solùm ordinis confirmationem quam prædecessor promiserat impetrauit, sed & multis indultis ac priuilegiis donatus est, munere præsertim sacras literas in apostolico palatio docendi, quod ipse pro dignitate prosequutus est gratiosè simul & doctè exponens, ac annotationibus illustrans Epistolas beati Pauli, & Apocalypsim. Hinc factum arbitror vt Romæ sacri Palatij Magistri semper ex hoc ordine assumantur. Eodem quoque tempore, Monialibus quas de mandato. D. Papæ colligendas & reformandas acceperat, domum quam cum fratribus incolebat apud sanctum Sixtum reliquit, susceptis de liberalitate summi Pontificis domo & ecclesia sanctæ Sabinæ. Anno itaque 1216. 11. Cal. Ianuarij Ordo fratrum prædicatorum confirmatus est, & ad ipsum receptus Magister Reginaldus Aurelianensis decanus, cui grauiter decumbenti, Beata Virgo Dei genitrix intercessione beati Dominici sospitatem, & scapulare per ipsum ac fratres ordinis deinceps in habitum perpetuò gestandum contulit. Non est facilè dictu, quam breui tempore post confirmationem & habitus receptionem creuerit opinio sanctitatis ergà fratres & beatum Dominicum, cooperante gratia verbis eius, & sermonem confirmante sequentibus signis curationum à diuersis languoribus, etiam suscitationis trium mortuorum, & aliis mirabilibus, adeò quòd intra quinque quibus superuixit annos, mire creuerit eius familiam.

O fœlix vitæ institutum ô beatū ordinem patris huius sanctissimi auspiciis qui in hac turbulenta rerum tempestate vberrimos pietatis producit fructus, videt renascentes Palmas Martyrū, Laureas Virginum & insignia sui sancti muneris. Nemo tam parum in serie Chronicarum versatus est qui non probe colligat, quantum lucis, magnitudinis, & dignitatis additum sit Christi Ecclesiæ præclaro hoc Prædicatorum Dominicanorum ordine. Isti sunt qui tot animas Christo lucrifecerunt in plagis Orientalibus, qui maximo vitæ periculo Indos ad Euangelij lucem adhortati sunt, adeo vt nullus sit orbis cuneus vbi præcentio digna Domini sobolesnon prædicetur. Noua quotidie eriguntur huius familiæ templa, apud vastissimas noui orbis regiones. Vnde Dei summa benignitas apparet qui quantum hominum furor in conuellendis sacrarum religionum domiciliis laborat, tantum ipse & longè magis de eis propagandis, & longè latéque diffundendis videtur esse sollicitus. Verum si Patriarcha sanctus viueret & monasteriorum cerneret ruinas quas in Christianissimo Galliarum regno tota Anglia & Scotia & Germania penè vniuersa Caluinistæ & Lutherani rabida nescio qua inuidia compulsi ediderunt, non leuem sanè deplorandi haberet occasionem. Nam pro viginti vel circiter Dominicanorum cœnobiis quæ in Bohemia, Hussitæ solo æquarunt vel certè fratribus sui ordinis abstulerunt, ducenta propemodum in his prouinciis planè versa in profanos vsus conuersa, vel direpta vel multis partibus conuulsa & depopulata conspiceret.

Huius sacri ordinis meritis pulsus Pontifex illum primum inter ordines mendicantium constituit. Quatuor enim sunt, hic qui Prædicatorum dicitur, Minorum, Eremitarum, & Carmelitarum sub ord. omnes August. præter Minores. Discutis quoque affectus illos præeminentiæ quæ certis gloriosis ex his plurimos torsit qui prima subsellia sibi vendicant. Prædicatorum ordo nimirum insignior & antiquior præcedentia iure potitur., annuentibus etiam ipsis Minoritis: quod quidem non Pontificis Dominicani Pij V authoritate probatur verumetiam id not. gloss. in cap. quorundam de ele. in 6 & in sim. de pactis & Archid. in cap. 1. de decimis in 6. Ioan. de Turrecremat. in c. Episcopus 17. per Franc. in rub. de maiorit. & obed in tertia &

4 Col

4. col. Decius plura loquitur Iab. Philip. Berg. in suo supplemento Chronicorum, libr. 13. faciunt quæ dicit Philippus Decius in cons. 116. col. 1. ad finem.

XXVII.

Pœna Clericorum nephandi criminis reorum.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. HORRENDVM illud scelus* quo pollutæ fœdatæque Ciuitates à tremendo Dei iudicio conflagrarunt, acerbissimum nobis dolorem inurit, grauiterque animum nostrum commouet, vt ad illud quantum potest comprimendum, studia nostra conferamus. Sanè Lateranensi Concilio dignoscitur constitutum, vt quicunque Clerici, illa incontinentia quæ contra naturam est, propter quā ira Dei venit in filios diffidentiæ, deprehensi fuerint laborare, à Clero deiiciantur, vel ad agendam in Monasteriis pœnitentiam detrudantur. Verum ne tanti flagitij contagium impunitatis spe, quæ maxima peccandi illecebra est, fidentius inualescat, Clericos huius nefarij criminis reos grauius vlciscendos deliberauimus, vt qui animæ interitum non horrescunt, hos certè deterreat ciuilium legum vindex gladius Secularis. Itaque quod nos iam in ipso Pontificatus nostri principio hac de re decreuimus, plenius nunc, fortiusque persequi intendentes, omnes & quoscunque Presbyteros, & alios Clericos seculares, & regulares, cuiuscunque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico præsentis Canonis auctoritate priuamus. Ita quod per Iudicem Ecclesiasticum degradati, potestati statim seculari tradantur, qui de eis illud idem capiat supplicium, quod in laicos hoc in exitio deuolutos, legitimis reperitur sanctionibus constitutum. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, tertio kal. Septembris, Pontificatus nostri Anno tertio.

* *Hoc scelus horrendum & nephandum Sodomia est & sic appellatur apud DD. Barbā cons. 64 lib. 1. Alex. de Neuo cōs. 90. Burr. cons. 58. Calcan. cōs. 110. Decius cons. 90. Marsil. cons. 28.*

Cogit nos infandum hoc scelus breuissimæ constitutioni amplissimum superaddere scholium. Ast horreo fœdis sermonibus nineam paginam fœdare. Castissima decent castissimos lectores. Castis auribus præteruehātur. En quale hoc monstrū surgit, super is atque inferis odibile, teterrima libidine bellnino more furens. A Sodoma hoc exitiabili scelere destructa Sodomia vocatur. Et vt inquit Origenes videtur Deus in huius peccati vindicta quasi oblitus miserationum suarum: præuenisse diem iudicij qua in igne est reuelandus. Voluitque Deus vltionem Sodomorum manere perpetuam in memoria: ipsos autem peccatores noluit ardere vsque in præsentem diem, sed semel incensos sub terra occultauit cum terra illa vsque in præsens ignis vestigia seruat & in superficie & in fructibus quæ ex ea oriūtur. Sunt enim ibi quædam poma pulchra quidem aspectu: quæ tamen si premantur: cinerem euaporant. Denique inter peccata quæ ad Deum clamare dicūtur hoc est vnum & omniū maximum. Vnde Deus quasi incredulus dicit: descendam & videbo, si tantum nefas perpetrauerint hi qui ad imaginem meam conditi sunt. In tantum autem hoc vitio Græci & Romani quondam laborauerunt: vt & clarissimi philosophorum Grecia haberēt publicè concubinos: & Hadrianus artibus eruditus: Antinoum consecrauerit in Deum, templūmque ei ac victimas & sacerdotes instituerit, & ex eo AEgypti ciuitas ac religio nomen acceperit. Inter scorta quam in fornicibus spectaculorum pueri steterunt publicæ libidini expositi, donec sub Constantino Imperatore Christi Euangelio coruscante & infidelitas diuersarum gentium, & turpitudo deleta est Hieronymus. Dicamus illud. Nero in puerum quendam Sporum nomine insani (proh pudor) deperibat amore: cui dempta virilitate: in sexum fœmineum reluctante natura transformare nisus non sine dote & ornatu exquisitissimo qualis coniugibus Cæsarum esse consueuerat, magnifico apparatu nuptiarū in domum suam publicè euocatum, habebat legitimæ vxoris loco. Propter hoc autem & huiusmodi probra nonnulli hunc Neronem resurrecturum vt Antichristum futurum suspicantur, Alij nec occisum putant, sed subtractum potiùs vt putaretur occisus & viuus occultari, donec reueletur suo tempore: admirante tamen Augustino eos qui sic opinantur. Cæterum huius immunditiæ quæ præter naturam est authorem fuisse dæmonem nemo ibit inficias: qui se & incumbam fœminis & viris succubum non rarò ostendit. Vnde mira portenta narrantur apud Historiographos.

Sunt qui Persas execrabiles hos concubitus inuenisse putent, & hinc ἁβρυνομένους *vocari. Xerxes potentissimus ille Persarum rex, refertus omnibus præmiis donisque fortunæ: non equitatu, non pedestribus copiis, non nauium multitudine, non infinito pondere auri contentus præmium proposuit, qui inuenisset nouam voluptatem, qua ipse inuenta non fuit contentus. Neque enim vnquam finem inueniet libido. Sunt qui masculam hanc Venerem à Laio originem habuisse dicant, quod Athenæus sentire videtur,* φασὶ τὸν τοιούτων ἐρώτων κατάρξαι Λάϊον ξενωθέντα παρὰ Πέλοπι, καὶ ἐρασθέντα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Χρυσίππου, ὃν καὶ ἁρπάσαντα καὶ ἀναθέμενον εἰς ἅρμα εἰς Θήβας φυγεῖν, *id est, Aiunt huiusmodi amores incœpisse Laium cum hospitio susceptus esset à Pelope. Eius enim filium Chrysippum cum diligeret, rapuit: & in currum impositum, Thebas abduxit. Quàm verò familiare execrabile hoc vitiũ Græcis fuerit, declarat Athen.* ὅλως δὲ τοὺς παιδικοὺς ἔρωτας τῶν ἐπὶ ταῖς θηλείαις προκρίνουσι πολλοί, παρὰ γὰρ ταῖς ἄλλαις ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν ἐπὶ τῆς ἑλλάδος σπουδασθῆναι τόδε τὸ ἔθος, *id est, Sunt multi qui puerorum amores longè præponunt mulierum amori. In Græcia in multis bene constitutis ciuitatibus studiosè hic mos exercetur. Et* πέρσας δὲ παρ' ἑλλήνων φησὶν ἡρόδοτος μαθεῖν τὸ παισὶ μίγνυσθαι, *id est, Herod. inquit, Persas puerorum amorem à Græcis didicisse, Constans fama est tam Græcorum quàm Latinorum scriptorum, teterrimam hanc libidinem apud Thraces primum incœpisse Orpheum antiquissimum vatem, quod Ouidius canit, 10. Metam.*

Ille etiam Thracum populis fuit author: amorem
In teneros transferre mares. citráque iuuentam,
Aetatis breue ver, & primos carpere flores.

¶ Sunt huius portentosæ libidinis authores, à pientissimis Iudæorum regibus, meritissimo supplicio affecti, & ne tantum malum latius serperet, prorsus extincti. Horret animus meminisse, & miratur tantam olim in orbe fuisse infœlicitatem, vt sublimia ingenia, execrabile hoc peccatum, vel leue putarent esse, vel etiam risu dignum & condonandum. Putat Flaccus satius esse prodigiosam hanc libidinem committere, quàm in adulterium incidere. Nullus vnquam hominum Iulio Cæsare fuit animi magnitudine præstantior. Verum vir totius orbis domitor & terror, hoc scelere prostratus & victus est, Gallico triumpho milites triumphantis currum sequentes scelera eius ioci loco cecinerunt. Est Curionis patris in Cæsarem dicterium: eum omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem esse. Quid in Augusto ad summam fœlicitatem desiderari potuit? at in hoc vitio summè infœlix repertus est. Fuit cœna eius secretior in fabulis, quæ vulgò δωδεκάθεος *vocabatur, eam, cùm turpitudinis plena sit, explicare in animo non est. Omitto Tyberij Cæsaris, in recessu Caprensi, nefandam libidinem, Caligulæ turpem pæderastiam referre non lubet, neque operæ precium est. In qua libidinum monstra non inciderunt plebs populúsque cùm Imperatores ipsi tam horribilia flagitia designarent? Neque iniuria Claudius Imperator laudatus est. quod solus è Cæsarum familia, expers in mares libidinis fuit. Fuit aliequi vir ad literas & eruditionem ingenio satis fœlici, cæterùm ad rempublicam administrandam planè rudis & inepto. Verum hanc suam in Republica tarditatem, hac vnica sua castitate abundè pensauit. Omnem certè hanc cæcitatem, in qua caligabant, in hac teterrima libidine iudicanda planè discussit, & illuminauit Christi doctrina, quæ longè latéque in orbe coruscante sceleris huius atrocitatem patefecit.*

Legibus iam apud omnes Christianos comparatum est, teterrimæ huius libidinis conuictos à Sodoma Sodomitas appellari, & atroci ignis supplicio affici. Tantum rigoris in hominum mores Christi doctrina inuehere potuit Neque iniuria in nephandos illos homines seuera hæc pœna decreta est, qui imbecillam ætatem, & præsidio indigentem, libidini suæ depopulandam, fœdandamque substrauerint. Non potest hæc res pro magnitudine sceleris enarrari. Nihil ampliùs istos appellare possum, quàm impios & parricidas, quibus non sufficiat sexus à Deo datus, nisi & suum sexum profanè, ac petulanter illudant. Neque tamen negauerim complures apud ethnicos fuisse, qui natura duce, & ingenij fœlicitate, perspicere potuerunt, quàm graue scelus hæc mascula & præpostera Venus esset, idq. magis prauo mentis decreto & iudicio electa, quàm naturæ iure concessa. Romana illa seueritas Scatiniam legem promulgauit, quæ huic teterrimæ libidini obuiam iret, súntque complures apud Romanos hac lege damnati. Scatiniam hanc legem opprobrat Lauronia viris, & quæ exercenda in pædicones esset. Pudicitiam, scribit Cicero, cùm eriperet militi tribunus militaris in exercitu C. Marij propinquus eius Imperatoris, interfectus ab eo est, cui vim afferebat,

facere

facere enim probus adolescens periculosè quàm perpeti turpiter malebat. Atque hunc ille vir summus, scelere absolutum, periculo liberauit. Execratur idem Cicero poetam Alcæum, non aliam ob causam, nisi ob hunc puerorum amorem. Fortis vir in summa republica cognitus, quæ de iuuenum amore scripsit Alcæus? Aphranium togatarum comœdiarum scriptorem proscindit Quintilianus, ob nefandum hunc puerorum amorem. Aphranius, inquit, in togatis excelluit, vtinam non inquinasset argumenta, fœdis puerorum amoribus mores suos fassus. Plinius hanc Venerem incessit iis verbis. In hominum genere, ait, maribus diuerticula Veneris excogitata, omnia scelere naturæ. Idem Bardesanes de hoc vitio in hunc modum scribit. Ab Euphrate, ait, vsque ad Orientalem Oceanum, cui furtum, vel cædes obiicitur, non magno mœrore torquetur, qui verò pudorem masculo eripuit: si res in lucem venerit, magnitudine ignominiæ, seipsum interficere cogitur. Scribunt veteres scriptores, Orpheum poetam & huius libidinis authorem: à mulieribus interfectum: quod puerorum amorem, suo prætulisset.

Ipsis Barbaris barbarum & brutum illud scelus visum est, imò & belluinam feritatem excedere. Nihil magis naturæ ordinem & leges diruit hoc præpostero concubitu. Omnia viuentia vt inquit Philosophus 1. Polit. & 2. de anima, & 2. Metaph. naturaliter appetunt continuationem sui in esse, scelestissimus autem Sodomita dissipat & perdit illud quod est hominis esse tanquam in principio naturali. Hic confunditur iuris naturalis sanctio, quæ etiam inuiolabilis est ipsis brutis. ff. de iust. & iur. l. 1. §. ius naturale, vbi sic dicitur. Ius naturale est quod omnia animalia docuit. Nam istud ius non solùm humani generis proprium est, sed omnis animalia quæ in cœlo, quæ in terra, quæ in mari nascuntur: omnium quoque commune est hinc descendit maris atque fœminæ coniunctio quam matrimonium appellamus, hinc liberorum procreatio, hinc educatio, videmus cætera quoque animalia etiam istius iuris peritia censeri. & Inst. de iure nat. in princip. Idem dicitur, & in Decret. 1. cap. Ius naturale. Idem clarissime habetur in Auth. in quibus modis naturales legitimi. § licet.

Rabinorum sententiæ Sodomitam homicidam appellant: ideò quod qui proiicit semen suum est, sicut ille qui occidit animam, quia homicida occidit corpus, peccatum verò contra naturam occidit animam. Imò duas animas, scilicet suam & eius in quem committit Sodomiam. Hoc videtur satis expressum. 33. q. 2 c hoc ipsum. §. hoc autem licet homicidam & Sodomita destruant naturam humanam, tamen peius Sodomita destruit, quia homicida desinit hominem remanente anima immortali, iterùm corpus reassumptura. Sodomita verò occidit, vt non sit homo vitam impediendo, vt scilicet non generetur homo. Stupendum dictu est quod Augustinus scribit, Deum fere desiisse incarnari ob vitium contra naturam in humana natura. Etiam idem Augustinus dicit quod longè maius crimen est quam agnoscere matrem vt 22. q. 7. adulterij. Quā graue sit pluribus authoritatibus & rationibus ostenditur ab Alber. de asser Cathol. 28. q. num. 23 quam sit nephariurn & abominabile, grauissimæ pœnæ, & ignibus cœlestibus consumptæ ciuitates non testimonio solum, sed maximo terrori debent esse sic & Sancta Christiana verecundissima virgo vt legitur apud. Sur. de Vitis SS, to. 3 fol. 788 c. 30. Incredibili eiulatu sæpius deplorabat totum fere genus humanum corporis pollutione corrumpi eáque causa iram dei vniuerso propè orbi Christiano imminere. Ita in hoc peccatum excandescunt iura diuina & humana, vt duodecim pœnas in illud fulminent & iaculentur. Prima est infamia Quid enim propudiosum, infame aut turpe magis ipsis Sodomitis Deo & hominibus, sic & leges eos infames appellant. ff. de postuland. l. 1 §. remouet. C. de adult. l. cùm vir Et ex hoc prohibentur Sodomitæ: vt non possint facere testamentum. Argumentum. ff. de testam. l si cui: quia vt habetur. C. de adul. l. cùm vir. surgunt leges armantur iura contra eos, & infames efficiuntur ipso iure. Nam leges Sodomitæ non patrocinantur: ad ostendendum quantæ infamiæ sit hoc vitium Dominus Deus in punitione eius submersisset Sodomam, Gomorram, Seboin. Adamam, & segor. v. ciuitates ad perpetuam infamiam: locus ille versum est in mare salsum.

Vnde Petrus Damianus in libello Gomorreano inquit. Hoc vitium omnia fœdat: omnia maculat: omnia polluit. Et quantum ad se: nihil purum: nihil mundum esse permittit. Hæc ille. Hæc est terribilis punitio quam videmus continuò. Est enim Sodomita tantæ infamiæ: vt omnes eum exhorreant, omnis familia, omnis parentela, omnis vicinatus & propria vxor exhorret, omnes eum maledicunt. Vnde Psalmographus. 52. corrupti sunt, & abominabiles facti sunt.

Secunda punitio est excommunicationis. Tales enim debent excommunicari. Argumentum prima Cor. 5. sumitur. Iudicaui in virtute Domini nostri Iesu Christi tradere huiusmodi sathanæ in interitum carnis. Et iterùm Apostolus prima Corinth. 3. Si quis violauerit templum Dei: disperdet illum Deus. Quæ omnia separationem sonant, & excommunicationem, vnde ex consequenti excisus & excommunicatus traditur ipse Sodomita diabolo. Ait enim Petrus Damianus in loco[l], vt sup.[l] Hoc vitium Sodomiticum: à Deo animam, separat & dæmonibus iungit. Hæc pestilentissima Sodomorum regina, siue tyrannidis legibus obsequentem, hominibus turpem Deo reddit odibilem: hæc ille. Et iterùm ibi. Væ tibi infœlix anima de cuius interitu tristantur angeli insultant plausibus inimici, facta es præda crudelium, spolium impiorum. Aperuerunt super te os suum, inimici tui sibilauerunt: fremuerunt dentibus & dixerunt deuoremus eũ: præda dæmone digna. Qui profectò diabolus: licet recipiat Sodomitam, & eum sine incubatum retineat: tamen vt dicitur in compendio theologiæ: cum ad facinus Sodomiticum induxerit: recedit non sufferens tantam abominationem, sed vadit ad parandum ignem æternum postea redit. Et si fuerint clerici, hoc vitio pessimo conuicti priuantur beneficio 81. dist. c. si qui à modo vel ab officio suspenduntur: ibi. & si suspensus huiusmodi celebrat diuina, perpetuò deponitur. extrà de vita & honest. cleric. c. de cleri. & potest de gradari clericus laborans hoc vitio & tradi curiæ seculari puniendus. Nam hoc crimẽ est grauius hæresi crimine lesæ maiestatis & symonia pro obtinẽdo episcopatu: & pro falsificatione literarum apostolicarum, & calumnia seu contumelia contra episcopum suũ. In quibus casibus clericus degradatur: vel clerici huiusmodi à clero remouẽtur: & ad agendam pœnitentiam in monasterio detruduntur. Laici verò excommunicantur, & à societate fidelium segregantur extrà de excess. prælat. c. clerici, vbi sic dicitur. Quicunque illa incontinentia quæ contra naturam etiam propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne consumpsit: deprehensi fuerint: deiiciantur à clero: vel ad agendam pœnitentiam in monasteriis detrudantur: hæc ibi. Contra autem laicos dicit tex. ibidem. Si laici fuerit excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni hæc ibi. Item sodomitæ repelluntur ab aduocatione & à postulando: & ab honoribus cum sint infames. Item eorum bona omnia debent confiscari Extra de hæreticis. c. Cum secundùm leges. Et sic potest dici illud eiusdem Damiani in libro Gomorreano Quisquis in hunc extremæ perditionis abusum[l]: fuerit lapsus à superna patria, exul efficitur à Christi corpore separatur totius Ecclesiæ authoritate confunditur: omnium sanctorum patrum iudicio codemnatur hæc ille. Tales pœnæ legum & Iurisconsultorum consensu firmantur.

Rebuffus in tract. de pacificis poss. num. 208 censet, sodomitam non posse eligi ad ecclesiasticum beneficium, nec validam esse collationem beneficij eidem factam: quod Lamberti. in dict. art. 18. latiùs probare conatus est. Quibus multa patrocinantur, quæ de huius nefandi criminis grauitate traduntur, præsertim à S. Th. 2. 2. q. 154. art. 11 cap. vsus. cap. adulterij. 32. q. 7. l. cùm vir nubit in fœminam, viros paritura quid cupiatur? C. de adulter. cap. infames. 3. q. 7. l. 1. §. remouet. ff. de postulan. Auth. vt non luxurientur contra naturam collat. 6. §. 2. Inst. de pub. iud. c. in archiepiscopatu. de raptorib. cap. vt clericorum. de vita & honest. clericor. Huius criminis authorem non posse facere testamentum, etiam ante accusationem & condemnationem, probare conantur Anastasius Platus inter consilia Barba cons. vlt. lib. 1. Guiliel Benedictus in cap. Raynuntius. de testam. verbo mortuo itaque testatore in 1. enim 134. Dec. in l. 1. C. de secundis nupt. num. 8. At Speculat. tit. de instrumen. edi ione. §. compendiosè. versi. 13. asseuerat, Sodomitam huius criminis damnatum testari non posse: quasi velit, hunc ante damnationem testari iure posse. Sed prior opinio ex eo probatur, quod sodomita sit ipso iure infamis. dict. l. cum vir. vbi gl. l. 1. §. remouet. & ibi gl. ff. de postul. cap. infames. 4. q. 7. infamis autẽ ipso iure testari prohibetur l. si cuius. § vlt. ff. de testament. Et præterea huius criminis author ipso iure dominio bonorum priuatur, quod glossa notat in c. cùm secundùm leges. de hæret. in 6. verbo, naturæ contrarias. Baldus in auth. incestas. C. de incest. nupt. quo circà glossa in §. testes, in verbo, intestabiles. Inst. de testa. censuit, pati[illegible]es muliebria esse intestabiles: ergo à fortiori agentes atque ita in terminis sodomitas testamentum condere non posse, & conditum, antequam sint condemnati, annullari, consuluit Anastasius Platus inter consilia Barbatiæ consi. vlt. lib. 1 quem secuti sunt Decius in d. l. numero 7. C. de secund. nupt. Cotta in d. memorab. in verbo, Pedicones. Bellenus consilio vltim. numero 2. & Platus in l. si quando numero 311. in fin. C. vnde vi quibus addo Marsi. sing. 597. contra naturam. & Curtium in l. in testamento. numero 23. C. de impub. & aliis subst. Alcia.

l. inter

l. inter stuprum.num. 4. de verb.sign. & Tiraq.in l si vnquam.in verbo, reuertatur. num 384. C.de reuo dona. Bossius tract.causarum criminalium, titulo, De stupro detestabili in masculos.num.2.

Tertia punitio est sterilitas. Sæpe qui fuerunt vel qui sunt dediti huiusmodi vitio: sunt steriles. Ne arbor infœlix sobolescat.

Quarta pœna est flagellationis. Nam cum apostolus Col.2. nominet immundiciam: & libidinem subiungit. Propter qua venit ira Dei in filios incredulitatum vbi doctores dicunt, quod maximè vitium Sodomiticum: est per quod concitatur & prouocatur Deus ad mittendas pestilentias fames, sterilitates tempestates, & vrbium excidia vt patet in authentico vt non luxurientur contra naturam, vbi ait Imperator. Propter enim talia delicta & fames & terremotus & pestilentia fiunt. Propterea admonemus omnes abstinere ab huiusmodi vitiis vt non suas perdant animas. Idem etiam dicitur. 32. q. 7. flagitia, in gl. Inficit enim aerem: & homines terram corrumpit & subuertit. Exemplum patet in Sodomæ subuersione. Gen 19. Patet etiam in vniuersali diluuio. De cuius tempore dicitur. Gen.6. Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram.

Quinta punitio dicitur contemptus, vsque à Deo spernitur pessimus Sodomita: vt non sit amplius homo, sed vilior bestia. Propterea Philosophus in 7. Eth. Sodomia continetur sub bestialitate. Immo est inferior atque deterior bestiis. Vnde septimò Ethic. dicitur: Homo prauus etiam deterior bestia. Et quis magis prauus, magisque sceleratus pessimo Sodomita? Poliphemi responsum Nunquam enim visa est bestia cum bestia per modũ non naturalẽ concumbere, vnde Petrus Damianus vbi supra. Nunquam asinus stimulo concumbendi cum asino rugitus emisit. Hoc ergo perditi homines perpetrare non metuunt: quod ipsa quoque bruta animalia perhorrescunt, hæc ille. Et sic patet quòd Sodomita punitur à natura quæ transfert eum in bestiam: & peius efficitur ea, cuius naturaliter homo est Dominus vt habetur. Gen.1. & 1. Politicorum.

Sexta punitio dicitur separatio. Certè conueniens est si natura abiicit sodomitam: vt etiam propria vxor ipsum abiiciat. Etenim comprehenso marito in vitio Sodomitico: diuortium fieri & denegari debitum potest. Non enim debet huiusmodi fœtidus: matrimonij sacramento coniungi: à quo meretur omninò repelli. Quamobrem vtriusque fori decreto propter crimen sodomiticum separatatur coniugium, vt est text. in cap. omnes excusationes. 32. quæst. septima. Et est communis opi. vt attestatur Lamaer. de iure patr. in prima parte, lib. 2. quæst. num. 1. art. 18. in fin. Didac. super 4. decret. fol. 132. num 6. Inno. autem in d. c. dicebat, quòd propter sodomiam, quam maritus cum aliis exerceret, non poterat vxor separari à thoro viri, nisi quando maritus vellet etiam vxorẽ ad illud trahere. Et opin. Inno. dixit esse magis communem Floria in cap. maritus. de adul. quem refert Anan. ibi num 3. Sed certe prima opin. est magis communis, & tenenda, si enim propter adulterium fit thori separatio, vt dixit Iul. Clarus lib.1. §. Adulterium, vers. Alia quoque, multo magis propter hoc crimen debet fieri posse, quod est multo grauius, & ex quo magis læditur matrimonium. Et ita hanc opin. contra Inno. dicit esse magis communem Abbas in d. cap. maritus. in fin. quem refert Pract. Contradi, fol 374. num. 4. Barb. consil 94. num. 8. libr. 1. vbi etiam subdit, quòd ita de consuetudine obseruatur.

Quatuor vltimæ pœnæ cæteris grauiores quadruplices sunt, tres primæ temporales, vel igne, vel ferro exequuntur quarta terribilior est æterna damnationis nisi gratia & misericordia elucescant, & summa pœnitentia expietur. Pœna Sodomiæ de iure Ciuili est pœna mortis tam in agente quàm in patiente, vt est text. in l. cum vir nubit in fœminam. C. de adul. & est communis conclusio, vt dicit Soc. Iun. in d. cons. 7. num. 3. Ant. Gomez. super l. 80. Tauri, num 32. Et nota, quòd quamuis ille text. videatur imponere pœnam gladij, idest amputationis capitis, tamen de consuetudine est, quòd Sodomitæ igne comburantur, vt dicit Angel. in d. l. cum vir nubit in fœminam, quem refert Afflic. super tertia parte constit. Regni Rub. 42 in princ. post num. 13. Pract. Io. deci cap. 96. num. 12.

Vltima punitio dicitur damnationis. 1. Cor. 6. Neque masculorum concubitores neque molles, regnum Dei possidebunt. Et meritò. Nam dicit D. Albertus magnus, in 2. sent. dist. 35. quod hoc scelus, est contra naturam, contra rationem, contra gratiam, & ex consequenti contra gloriam. Quo igitur ibunt nephandissimi sporcissimi, fœtidissimi, sceleratissimi Sodomitæ? Ad Tartara, ad perpetuos rogos. Vnde prudentissimus doc. Petrus Damianus in libello Gomorreano ait. Hoc vitium Sodomiticum infernum aperit: paradisi ianuam

clamans

claudit: cœlestis Hierusalem ciuem: tartaricæ Babylonis facit hæredem. de stella cœli stipulam exhibet ignis æterni; abscidit membrum ecclesiæ, & in ipsum vorax proiicit gehennæ æstuantis incendium. Hæc ille. Et iterum ibidem. Sodomita enim inter homines in terra despicitur, & cælestium ciuium contubernio reprobatur, fit sibi cœlum ferreum terra ænea. Neque illud potest pondere grauatus assurgere, neque hic sua mala diutiùs occultare. Dictum est satis.

XXVIII.

Pœna impedientium sanctum officium inquisitionis hæreticæ prauitatis.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

SI De protegendis cæteris omnibus Ecclesiæ ministris, quos in fidem & clientelam nostram à Domino recepimus, cura nobis quotidiana insidet, quanto maiore studio eam nos solicitudinem capessere necesse est, vt qui in sacro Inquisitionis hæreticæ prauitatis officio versantur, sub tutela inuiolatæ auctoritatis huius sedis periculorum omnium expertes, quæque munera ad exaltationem fidei Catholicæ exæquantur? Cum itaque generis impiorum vis quotidie magis inualescat, qui omnibus malis artibus prædictum officium subuertere ministrosque functionibus disturbare moliuntur, eo iam nos detrusit necessitas, vt nefariam, & scelestam illorum audaciam acerbiore castigationis verbere reprimamus. Hac igitur generali constitutione de fratrum nostrorum consilio sancimus, vt quicunque siue priuatus, siue cuncta ciuitas, siue populus, siue dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo illustris, quemuis ex inquisitoribus, Aduocatis, Procuratoribus Notariis, aliisve ministris prædicti officij, vel Episcoporum id munus in sua Diœcesi, aut prouincia obeuntium, seu accusatorem, denuntiatorem, aut testem in causa fidei quomodocunque productum, vel euocatum occiderit verberauerit, deiecerit, seu perterrefecerit, quique Ecclesias, ædes, aliásve res, siue publicas, siue priuatas officij aut ministrorum expugnauerit, inuaserit, incenderit, expilauerit, aut libros, literas, auctoritates, exemplaria, regesta, protocolla, exempla, scripturas, aliáve instrumenta siue publica, siue priuata vbicunque posita combusserit, diripuerit, seu interuerterit, seu ex incendio, aut direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerit, seu qui in conflagratione, expugnatione, aut direptione etiam inermis, siue capiendi, siue comburendi, siue supprimendi causa fuerit, siue res, aut personas seruari, defendiue prohibuerit, quiue carcerem, aut aliam custodiam, seu publicam, seu priuatam effregerit, vinctum extraxerit, seu emiserit, capiendum prohibuerit, captúmve eripuerit, receperit, occultauerit, seu facultatem effugiendi dederit, seu iusserit id fieri, qui cœtum, concursúmve fecerit, siue vt aliquid prædictorum fieret omnes accommodauerit, siue aliàs auxilium, consilium, aut fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter præstiterit, licet nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, vel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, succensum direptúmve, nullum denique damnum re ipsa sit secutum: nihilominùs is sit anathemate præsentis canonis auctoritate ligatus, idem quoque læsæ Maiestatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, ac quocunque alio beneficio temporali, & perpetuo eo ipso priuatus, secularis iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipsas pœnas exigat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per constitutiones legitimas irrogantur, bonis, rebusque omnibus fisci iuribus applicatis, vti etiam est de damnatis hæreticis per sanctiones canonicas constitutum: eius filij paterna infamia subiecti, omnis, & cuiuscunque hæreditatis, successionis, donationis, & legati siue propinquorum, siue extraneorum omninò sint expertes, eisdem prætereà portæ nunquam pateant dignitatum. Nemo autem expurgationem habere, aut causam vllam proponere, vel prætendere possit, qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admiserit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse. Quod porrò de prædictis eorumque filiis statuimus illud idem de omnibus clericis, & presbyteris secularibus, & presbyteris secularibus, & quorumuis ordinum etiam exemptorum regularibus, & quacunque etiam Episcopali, & maiori dignitate præditis, ac etiam priuilegio quomodocunque suffultis, decernimus exequendum, ita vt ipsi beneficiis & offi-

cijs

Ipso iuris statuto excommunicatur qui directè vel indirectè aut quocunque modo impedit officium inquisitionis in causa hæresis, & si per annum in ea animo indurato perstiterit tanquam hæreticum potest condemnari vt in inquisitionis de hæreticis lib. 6. & ibi per Doctores & maximè per Dominicum. Quamobrē Pius Pontifex in eos qui vel insidiantur officio Inquisitorum dato impedimēto aut qui eorum deprædantur bona carceres frangunt pœnas hic descriptas statuit.

ciis omnibus ecclesiasticis, præsentium auctoritate priuati, per iudicem ... ecclesiasticum, hæreticorum more degradentur, demum potestati seculari traditi, pœnis prædictis laicorum instar subiiciantur; Pontificum tamen, causis nobis, & successoribus nostris reseruatis, vt re quæsita, & nobis renunciata contra eos ad depositionem, & aliàs pœnas prædictas procedamus, vti criminis atrocitas videbitur postulare, Quicunque autem pro talibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint, in easdem illas pœnas, quæ in hæreticorum fautores à sacris constitutionibus inferuntur, ipso facto se nouerint incidisse. Verum si quis etiam huiusmodi criminum conscius vel affinis, siue religionis studio, siue pœnitentia ductus rem adhuc incognitam retexerit, supplicio liberetur. Cæterum eam omnium, & quarumcunque absolutionem rationem à prædictis criminibus, necnon habilitationum etiam ad famam, & honores, ita deinceps habendam optamus, vt successores nostri nullas nisi saltem semestri post cuiusque assumptionem ad huius dignitatis fastigium excurso, ac precibus apud suppremum officium inquisitionis hic institutum verificatis, concedant. Decernentes omnes, & quascunque huiusmodi absolutiones, habilitationes, & restitutiones, quæ precibus sic non verificatis de cætero fient, nemini prorsus prodesse, sed nec præsentibus, nisi toto ipsarum tenore ad verbum inserto, & gratia ex certa Romani Pontificis scientia facta, & propria manu subsignata, vlla in parte derogari, nec derogatum censeri debere, & si illis ex quacunque causa aliter derogari contigerit, derogationes huiusmodi nullius prorsus fore roboris, & momenti. Iubemus igitur vniuersos, & singulos Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & cæteros Ecclesiarum Prælatos per vniuersum orbem constitutos vt per se, vel alium, seu alios præsentes literas, aut earum exempla in suis quisque prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, & locis solenniter publicare, & quantum in se est, firmiter obseruari procurent, contradictores quoscunque per censuras, & pœnas Ecclesiasticas appellatione postposita compescendo, ipsasque censuras, & pœnas etiam iteratis vicibus aggrauãdo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem vt præsentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunque curiæ Ecclesiasticæ, vel prælati sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem vbique locorum faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ vel ostensæ. Cæterùm omnes orbis terrarum Principes, quibus gladij sæcularis potestas ad malorum vindictam est commissa, per eam quam se tueri promiserunt fidem, obtestamur, ita suas quisque partes siue in præstando ministris prædictis auxilio, siue in criminum post Ecclesiæ sententiam animaduertione, interponere, vt eorum quoque præsidiis ministri ipsi tanti officij munus pro Dei æterni gloria, & religionis incremento feliciter exequantur, amplissimum à Domino præmium recepturi, quod fidei prædictæ assertoribus in æternæ beatitudinis consortio præparauit. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Cal. Aprilis, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Episcoporum causæ Romano Pontifici reseruantur.

Qui pro reis huiusmodi intercedunt aut suffragia postulant pœnas hæresis incurrunt.

Impunitatem consequuntur qui hæc delicta reuelauerint.

Forma absolutionis horum criminum.

Executorum deputatio.

Turbulentissimi quidam adeò execrantur Iustitiæ solenne munus, vt omnia scelera inulta manere velint & manibus pedibusque digladientur quoties in flagitiosos animaduertitur. Nolunt hæc impunè pati leges. statuúntque seuerissimè puniendum qui iudicem impedit ne suam Iurisdictionem exerceat. quiue in ius vocatum vi eximit quo minus in iudicium sistat qua in re extat. l. ex hoc edicto. ff. de eo per quemquam retulit, Vlpianus his verbis. Ex hoc edicto aduersus eum qui dolo fecit quo minus quis in iudicium vocatus sistat in factum actio competit quanti actoris interfuit eum sisti. *Lege ius est id quod populi iussu sancitum est. Quod genus est vt in ius eas cum vocero. Adeo vt rapere, inuitúmque ducere & trahere permissum esset. Terent. in Eunuch. Si vim facies in ius ducito hominem Horatius Satyra 9.*

--casu venit obuius illi
Aduersarius, & quo turpissime? magna
Exclamat voce, & licet attestari? ego vero

Oppono auriculam, rapit in ius, clamor vtrinq;
Vndique concursus.

Ergo si dum ego alium in ius voco, id est, vt Nonius Marcellus interpretatur, duco vel traho, tu eum vi eximas, etsi priuatim mea non intersit, publico tamen iure me spolias, & per te fit quo minus ego id ius quod populi iussu in commune omnibus propositum est, obtinere valeam. Itaque & mihi, qui quamuis in nullo priuato, quippe cum calumniari voluerim, in publico tamen iure læsus sum: & contra te qui publicum ius turbasti, actionem prætor merito dari debere censuit. Quidam non solum hac ratione Iuris effectum remorantur verumetiam clancularijs insidijs Iudicem prosequuntur ne ius dicat. Sunt & qui delegatorum Iurisdictionem impediant, quos & ipse delegatus punire potest cap. 1. de offi. deleg. & ibi d. gloss. vlt. Abb. num. 6. Felin col. pen. Dec. num. 5. & num. 14. 16. & probat. cap. Significasti ibi Abb. in vlt notab. eod. tit. de offi. deleg. & extenditur etiam hæc sententia ad delegatum inferioris a Principe. Sic censet Inno. Butr. Bald. & alij plures in d. c. 1. de offi. deleg. Extenditur etiam vt procedat in delegato impropriè sicut est in Inquisitorem hæreticorum ita Dec. in d. c. 1. num. 6. de off. deleg post Cardinalem in Clem. 2 de hæretic. & idem scripsit Alber. de Rosat. in tractat. statutorum parte 3. q 18. vers. est tamen aduertendum.

XXIX.

Titulo pensionis aut beneficij ex decreto Concil. Trident. promoueri debent clerici ad Sacerdotium.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS Pontifex sacrorum Conciliorum auctor & interpres illa quæ in huiusmodi Concilijs à prudentibus patribus in Spiritusancto legitimè congregatis salubriter sancita sunt, pro sui pastoralis officij debito dum æquitas, & honestas, & decus suadet, sicuti declarare, & moderari, ita etiam ad alios casus extendere consueuit. Sanè cum non deceat diuino ministerio ascriptos cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere sacro Tridentini Concilio inter alia decretum fuit, ne quis deinceps Clericus secularis, quamuis aliàs moribus, scientia, & ætate esset idoneus, ad sacros ordines promoueretur, nisi prius legitimè constaret eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficienter, pacificè possidere, vel aliàs ordinari non posset nisi iuxta decreti ab ipso Concilio desuper editi formam, & tenorem. Cum autem nulla in huiusmodi decreto religiosorum Clericorum mentio facta fuerit, ac propterea nonnulli (vti molestè accipimus) certorum ordinum Religiosi seu Canonici, vel Clerici, intra claustra monasteriorum, seu domorum more regularium in communi viuentes, qui nonnunquam, seu nonnisi ad certum tempus professionem emittunt, & ex claustro exire, & dimitti ad sæculum redire liberè & licitè possunt, Religionis prætextu absque titulo sufficientis beneficij, nec iuxta dicti decreti tenorem ad sacros ordines se promoueri prætendunt. & à nonnullis Episcopis passim promoueantur, atque inde plerunque illud inconueniens eueniat, vt sic promoti, & è claustro exeuntes, & per sæculum vagantes, vel mendicare, vel sordidum quæstum exercere, non sine ipsorum dedecore, ac ordinis vilipendio, & quamplurimorum Christi fidelium scandalo cogantur. Nos igitur qui singulorum Dei ministrorum honorem, & decus (quantum in nobis est) sinceris exoptamus affectibus, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac perpetuò valitura sanctione, decretum prædictum de Clericis sæcularibus loquens ad omnes & singulos etiam cuiuscunque ordinis Clericos religiosos siue sæculares more religiosorum viuentes in communi non professos harum serie extendimus, & ampliamus, ac religiosis, & aliis prædictis non professis, vt ad sacros ordines promoueri, necnon omnibus & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus, vt ordines ipsos huiusmodi Religiosis personis impendere, nisi obseruata forma dicti decreti nos virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ pœna interdicimus, & prohibemus, ac contrafacientes per annum à præstatione talium ordinum ipso iure suspendimus. Statuentes, & decernentes

Quod Concilio Tridentino de promotione ad Sacerdotium cũ titulo decretum est id prius in Calcedonensi Synodo deliberatũ fuerat, ne quis scilicet ad sacros ordines admitteretur sine titulo hoc est nisi ad alicuius præfecturam Ecclesiæ aut ministerium esset vocatus aut titulo professionis siue patrimonij sufficienter prouisus. Pariter & Vrbanus irritam ordinationem esse voluit quæ fit absque titulo. Vide Cõcil. Trid Sess. 23. c. 2. de reformat.

nentes promotiones quarumlibet religiosarum personarum prædictarum ad ordines huiusmodi contra ipsius decreti Concilij Tridentini formam, etiam cuiusuis licentiæ illis ab Apostolica Sede, vel illarum Superioribus cuiuscunque dignitatis, status, gradus, & præeminentiæ existant, etiamsi Pontificali dignitate fungantur, vel Cardinalatus honore præfulgeant concessæ, prætextu factas, executione prædictorum ordinum omninò carere, nullasque prorsus, & irritas existere, sicque promotas personas in altaris ministerio ministrare non posse. Quinimò ministrantes privilegiis exemptionibus, immunitatibus & aliis gratiis Clericis concessis omnino priuari, & irregularitatis, aliasque in dicto decreto contentas pœnas eo ipso incurrere, à quibus nisi à Romano Pontifice, vel in mortis articulo minimè absolui possint. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quorumuis monasteriorum, & ordinum, etiam iuramento, & confirmatione Apostolica, vel quasi firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, illis, illorumque superioribus, & personis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis, etiam derogatoriorum derogatoriis, aliisq; efficacioribus efficacissimis, restitutiuis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, & in specie, ac aliàs quomodolibet etiam irritatis vicibus concessis, confirmatis, & innouatis, quibus omnibus, etiamsi aliàs pro illorum sufficienti derogatione de illis, illorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, formas datas, & decreta in illis imposita, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Et vt præsentes literæ ad omnium notitiam perueniant, neue quis illarum ignorantia excusari possit, volumus, & Apostolica auctoritate decernimus præsentes literas ad valuas Principis Apostolorum de vrbe, & Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie campi Floræ publicari & earum exempla affigi, & imprimi, illarumque exemplis etiam impressis manu alicuius Notarij publici, & sigillo prælati Ecclesiastici, vel eius curiæ obsignatis, eandem prorsus fidem adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, Pridie Idus Octobris, Pontificatus Nostri, Anno Tertio.

Promotiones nō seruata forma Concilij Tridentini factæ nullæ sunt & inanes.

Clausulæ derogatoriæ.

Forma publicationis.

Promotionem Clericorum ad sacros ordines latè distinguit author Oeconomiæ Canonicæ nósque in illum Paragraphum tituli beneficij pensionis diis patrimonij quid hac in re iure consultum sit, diximus Nemo itaque ordinetur sine certo titulo, id est, sine certa possessione, instáque possidendi causa. Nam quos inopes clericos ordinat Episcopus, hos alere iure cogitur. Aliàs quidem est agitatum in hac, quæ sequitur, & similibus speciebus, Habeo titulum beneficij, sed sine possessione, an sufficiens esse dicatur ad ordinationem, & promotionem? Respondeo quòd non: sed me oportet ipsum beneficium siue rem cuius titulo promoueor obtinere, verùm is qui habet solum titulum beneficij sine possessione non dicitur habere beneficium: nam habere cum effectu accipiendum est, in fin. l. Nomen filiarum. ff. de verb. sig. propterea, Innocentium puto semper (& rectè quidem) exposuisse, Sine titulo, id est, sine ecclesiastico, vel alio beneficio. Titulum pro re ipsa capiens. Vult Pontifex Clericos regulares & sæculares hoc pacto promoueri ne vel descedentes è Claustris sordidè viuant aut quod quam officio indignum faciant.

XXX.

Forma contrahendi census.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CVM onus Apostolicæ seruitutis obeuntes, cognouerimus innumeros celebratos fuisse, & indies celebrari censuum contractus, qui nedum non continentur intra limites à nostris antecessoribus eisdem contractibus statutos, verum-

Annui redditus qui pecunia soluendi frequenter cōstituuntur vulgo census appellari solent collocantur autem super re immobili.

etiam quod deterius est, contrarus omninò pactionibus, propterea ardentem auaritiæ stimulum, legum etiam diuinarum manifestum in contemptum præferunt, animarum, prout tenemur saluti consulentes, ac piarum mentium petitionibus etiam satisfacientes, tam graui morbo, læthiferoque veneno salutari antidoto non mederi.

Hac igitur nostra constitutione statuimus, censum seu annuum redditum creari, constituiue nullo modo posse, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & quæ nominatim certis finibus designata sit.

Rursum nisi verè in pecunia numerata, præsentibus testibus, ac Notario, & in actu celebrationis instrumenti, non autem prius recepto integro, iustoque pretio.

Solutiones quas vulgo anticipatas appellant, fieri, aut in pactum deduci prohibemus.

Conuentiones directè, aut indirectè obligantes ad casus fortuitos eum, qui alias ex naturę contracta, non tenetur, nullo modo valere volumus.

Pacta illicita sunt impedientia alienationem rei censualis.

Quemadmodum nec pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, quia volumus rem ipsam semper, & liberè, ac sine solutione laudemij, seu quinquagesimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, tam inter viuos, quam in vltima voluntate alienari.

Vbi autem vendenda sit, volumus Dominum census aliis omnibus præferri eique denunciari conditiones quibus vendenda sit, & per mensem expectari.

Dominus census præfertur in re censuali vendenda.

Pacta continentia morosum census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium, seu certas expensas, aut certa salaria, aut ad salaria, seu expensas medio iuramento creditoris liquidandas, aut rem censui subiectam, siue aliquam eius partem amittere, aut aliud ius ex eodem contractu, siue aliunde acquisitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere, ex toto irrita sint, & nulla.

Imo & censum augeri, & nouum creari super eadem vel alia re in fauorem eiusdem, aut personæ per eum suppositæ pro centibus temporis vel præteriti, vel futuri, omninò prohibemus.

Sicuti etiam annullamus pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem alias de iure, & ex natura contractus non spectarent.

Census ab initio repeti non potest.

Postremo census omnes in futurum creandos non solum re in totum vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, volumus ad ratam perire, sed etiam posse pro eodem pretio extingui. Non obstante longissimi etiam temporis, ac immemorabili, immo centum, & plurium annorum præscriptione, non obstantibus aliquibus pactis directè, aut indirectè talem facultatem auferentibus, quibuscunque verbis, aut clausulis concepta sint.

Cum vero traditione pretij redditus extinguendus erit, volumus per bimestre ante id denuntiari ei, cui pretium dandum erit, & post denuntiationem, intra annum tamen, etiam ab inuito pretiū repeti posse, & vbi pretium nec volens intra annum exigatur, volumus nihilominus quandocunque reditum extingui posse, præuia tamen semper denuntiatione de qua supra, & non obstantibus his, de quibus supra, idque obseruari mandamus etiam quod plures ac plures denunciatum fuisset, nec vnquam effectus secutus fuisset.

Pacta etiam continentia precium census extra casum prædictum; ab inuito, aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti posse, omninò prohibemus.

Contractusque sub alia forma posthac celebrandos fœneratitios iudicamus.

Fœneratitij iudicantur contractus aliter quā hac constitutione præscriptum sit celebrati.

Et ita illis propterea non obstantibus quicquid vel expresse, vel tacite contra hæc nostra mandata dari, remitti, aut dimitti contingat, à Fisco volumus posse vendicari. Hanc autem salutiferam sanctionem nedum in censu nouiter creando, verumetiam in creato quocunque tempore alienando, modo post publicationem constitutionis creatus sit perpetuò, & in omnibus seruari volumus.

Declarantes precium semel censui constitutum nunquam posse ob temporum, aut contrahentium qualitatem, seu aliud accidens, nec quo ad vltimo contrahentes minui vel augeri.

Et licet legem ipsam ad contractus iam celebratos non extendamus, illos tamen omnes in quos sub alia forma peruenerunt census, hortamur in Domino, vt

singulos

singulos contractus e.... naturæ bonorum religiosorum subiiciant, & animarum saluti consulant.

Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, statutis & consuetudinibus, necnon priuilegiis, & literis etiam per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis, necnon irritantibus decretis, ex quauis causa, etiam per modum legis vniuersalis, aut alias quomodolibet editis, siue in fauorem vniuersitatum, Communitatum Collegiorum, Congregationum, Ciuitatum, & locorum concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, quatenus directè, vel indirectè, præsenti nostrę constitutioni in toto, vel in parte contrarientur, specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

Nec augeri nec minui debet pretium census simul constituti.

Volumus autem quod præsentes in Cancellaria, & acie Campi Floræ publicentur, & inter constitutiones extrauagantes perpetuò valituras conscribantur.

Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & etiam declaramus, quod earum transumptis etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius Prælati munitis, eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Clausulæ derogatoriæ.

Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, quartodecimo Kalendas Februarij, Pontificatus nostri anno quarto.

Decretum irritans.

De censu vix potest ordiri sermo, quin & illicò de censoribus aliquid dicendum non occurrat. Cum enim Ciuitate crescente augendus esset census consulibus hic officio non sufficientibus, constituti sunt Censores, quam historiam latius prosequitur Fen. sub tit. de censorib. Est autem census æstimatio rerum & bonorum cuiusque facta, secundum quam tributa pendebantur. Et quotiens census agebatur, numerus ciuium recognoscebatur: censum enim agere est recensere hominum facultates: & censum constituere, qui soluebatur populo, aut Principi viritim in signum subiectionis. cap. magnum. cum gl. 11. q. 1. vbi refertur de censu soluto etiam à Christo Cæsari imperatori Ser. tul. 7. Romanorum rex: omnes describere & æstimare rem suam iuratos iussit, primùsque censum egit. Et inuenti sunt vt lib. 4. testatur Halicar. octoginta quatuor millia septingentique Romani ciues. Et ita deinceps multos ad annos per consules census acti sunt. Posteà vt scribit Fene. loco prædicto, cùm ob multa & varia bella àbque ciuiles seditiones populus incensus remansisset, id est capita & patrimonia ciuium non essent professa, vel descripta, augendúsque vt hic dicitur, esset census, nec diffiniri per consules belli implicitos posset, circiter annum tricentesimum post vrbem conditam constituti sunt censores sic dicti, quòd ad eorum censionem & arbitrium populus censeretur. Hinc Liui. in 4. ab vrbe condita hic annus censuræ initium fuit, rei à parua origine ortæ, quæ deinde tanto incremento aucta est, vt morum, disciplinæque Romanæ penes eam regimen senatus: equitumque decoris dedecorisque discrimen sub dictione eius magistratus publicorum ius, priuatorúmque locorum vectigalia pop. Rom. sub nutu atque arbitrio essent, Cic. in orat. pro Cluentio, censores dicit esse præfectos moribus magistros veteris disciplinæ & seueritatis. De prædictis plura inuenias vlterà Fe. & Pomp. Letum ex Plut. in AEmilio, & Liuio in 39. lib. de bell. Maced. vbi scribit quòd licet talis honor à principio spretus fuerit à primoribus ciuitatis, ex post tamen de eo inter summos viros Catonem, Scipionem, & alios magna fuit contentio. Census autem dicitur iure Pontificio contractus quidam, quo habens plenum rei dominium eam alteri tradit, quo ad ipsum dominium vtile directum pro centum aureis, ea pactione, vt perpetuò ex ea re sibi decem aurei annui soluantur, quemadmodum notatur in c. constitutus. de reli. domib. Bar. in l. 1. §. 1. ff. de publica. Imo. in c. 2 ad audientiam. col. 2. de reb. eccl. ex quibus constat differentia inter contractum census, & emphyteusis, siquidem emphyteusis contractus tunc dicitur, quando dominus rei ipsam sub annua pensione, vel propter aliud pretium simul & recognitionis solutionem alteri tradit quo ad vtile dominiũ, reseruato sibi dominio directo. Forma vero contrahendi census hic præscribit Pontifex iubetq; census imponi super re immobili fructifera & certis confinibus designata, & in pecunia numerata in actu celebrationis instrumenti.

XXXI.

Reformatio pœnitentiariæ Apostolicæ.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN omnibus rebus humanis nihil tam perfectè institui, nihil vllis legibus, sanctionibusque tam diligenter muniri potest, quin id lubrica, & præceps malorumque effectrix cupiditas nouis quotidie artibus peruertere atque corrumpere moliatur. Quocirca omnes ad huius præcelsæ dignitatis fastigium euecti, perpetua quadam necessitate coguntur, nusquam oculos à commisso sibi grege auertere, sed continenter vigiles circumferre, vt quandocunque vsus poscit, nouis modo veteribus corrigendis, vel ad vsum reuocandis, ea quæ paulatim deprauata sunt, in melius reformentur. Quod quidem nos iam inde ab ipso Pontificatus nostri principio, & libenter fecimus, & quantum in nobis est, illud idem statutum vrgere, & persequi, annuente Deo, conamur: neque quicquam nobis est vel præclarius, vel optabilius, quam vt collapsos à vetere disciplina mores ad pristinam suam integritatem denuò erectos, & in agro Domini à prauatum consuetudinum sentibus omnia diligenter perpurgata videamus. Sed ne dum ea quæ ad communem totius corporis salutem pertinent, tantopere procurantur, quisquam nos accuset, quod eam partem, quæ nobis proxima est, negligamus, neque vllius vlceribus necessarium salutis remedium applicemus, diuino auxilio freti, Curiæ nostræ vniuersæ reformationem iamdudum oculis nostris obuersantem aggredi decreuimus: pro qua & si antehac nonnulli prædecessores nostri multa sanctè & salubriter ordinarunt, hominum tamen fragilitate non ita multò pòst, aut neglecta, aut corrupta sunt, aliis atque aliis aliena suo sibi officio vsurpantibus, & dictæ Curiæ expeditiones inuicem confundentibus, quarum singulis sagax illa vetustas proprium, & distinctum, pro cuiusque diuersitate, & materiæ genere officium, tanto studio assignauit. Vnde nos operæpretium fore arbitrati illud in primis conari, vt quod cuique ordini, quod cuique officio congruit, ad illud idem reuocetur, demum sapienter prouidere, & prouidenter statuere per quos viros, quibusque modis Curiæ prædictæ negocia pro rerum, temporum, & locorum qualitate deinceps dirigantur. Atqui cæteris omnibus illa anteponere necesse est, ex quibus pendere dignoscitur periculum animarum: Nos huiusce reformationis exordium à Pœnitentiariæ nostræ officio capere instituimus eiusque rei causa omnem auctoritatem ordinariam, & delegatam, omniaq; priuilegia, facultates, & indulta, ideo duximus reuocanda, vt habita de ministrorum qualitate numero, functionibus, & officiis ratione explicita nouam futuris formam de integro præscribere valeamus; qua ipsum Pœnitentiariæ officium certis quibusdam facultatibus, quæ aliis officiis magis conueniunt, exoneratum atque expeditum dehinc ea quæ animarum salutem præcipuè concernunt, attentiore studio prosequatur.

Malorum omnium effectrix cupiditas iura omnia & statuta euertere solet.

Reformatio exorditur ab his rebus è quibus pendere dignoscitur grauius periculum animarum.

Primum igitur omnium de huiusmodi officio, ministris & functionibus rationem prodere volentes, De Apostolicæ potestatis plenitudine omnia & singula loca, seu officia Referendariorum, & Correctorum, & Reuisoris, necnon functiones, & exercitia Scriptorum, qui viginti septem, & Procuratorum, qui viginti quatuor sunt quorumque procuratorum octo officia ad dispensationem pro tempore existentis maioris Pœnitentiarij pertinere noscuntur, in eodem pœnitentiariæ officio perpetuò supprimimus, & abolemus: eorumque Scriptorum, & Procuratorum rationem aliorsum habituri, illos omnes iam nunc ab ipso Pœnitentiariæ officio amouemus.

Officiarij quidam inutiles expunguntur.

Ac dictum officium dehinc maiore Pœnitentiario, Regente, Datario, vno Correctore, vno magistro in Theologia, vno Doctore in Decretis, duobus Procuratoribus, duobus Scriptoribus, & vno Sigillatore (quos pro futuris rebus, & negotiis illius satis esse duximus) perpetuò constare volumus.

Illorumque omnium officiorum in ipso Pœnitentiariæ officio constitutorum venditionem, aut quamuis aliam ad voluntatem tacitam, vel expressam ea dimittentium dispositionem, expressè prohibemus: sed illa omnia Probis, & Peritis gratis omninò, & sine aliqua dimittentium, aut aliorum quorumcunque acceptione concedantur

Pœnitentiarij officium est personale.

concedantur quod si secus factum fuerit, quæcunque concessione de illis pro tempore factæ, nullius sint roboris, vel momenti.

Præterea statuimus, & ordinamus, vt deinceps in perpetuum maior Pœnitentiarius officium suum per seipsum exerceat: quare sit Presbyter, magister in Theologia, seu decretorum Doctor, & si causa legitima à Romano Pontifice admissa, absens, seu impeditus fuerit, vnum alium ex sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus prædictis qualitatibus insignitum sibi pro Pœnitentiario surroget: qui interim hoc munus etiam per seipsum prosequatur: literásque non Pœnitentiarij delegantis, sed suo proprio nomine iubeat expediri.

Officiorum prohibetur nundenatio.

Similiter Reges, Datarius, Magister in Theologia, & decretorum Doctor viri eximia doctrina præstantes, casuumque conscientiæ periti.

Item Corrector in decretis stylo, cæterisque Pœnitentiariæ rebus diligenter versatus & instructus.

Ac etiam Sigillator probatæ vitæ, & vti id munus postulat omnium officij expeditionum peritus

Qui omnes maioris Pœnitentiarij cura & sollicitudine delecti, & à Romano Pontifice confirmati, ad suum quisque officium admittantur.

Procuratores quoque, & Scriptores, prædicti vita, moribusque integris ornati ad suum quique officium exercendum idonei.

Quales esse debeant Regens, Datarius & Theologiæ magistri Corrector Sigillator, Scriptores & procuratores.

Adhæc omnes prædicti officij ministri, etiam Procuratores, & Scriptores sint Presbyteri, vel certè in aliquo ex sacris ordinibus constituti, huiusmodi arcanorum continentissimi: quorum etiam iuramento de fidelitate præstando adscribatur, quod nec occultus casus huiusmodi, nec personas vnquam cuiquam extra officium reuelabunt: qui secus fecerint, non leuius quam Presbyteri peccatorum confessiones prodere audentes, puniantur.

Procuratoriæ autem, & Scriptoriæ officia ita demum à maiore Pœnitentiario illis concedantur, qui prius à Regente, & Correctore super vita, moribus, ætate, scientia, & aliis qualitatibus requisitis diligenter, ac propositis edictis, & mora sex dierum præcedente per concursum examinati, & idonei comprobati fuerint: alioquin omnes concessiones, etiam si à Romano Pontifice ex aliqua causa pro tempore factæ fuerint pro irritis habeantur.

Officiales Pœnitentiariæ debent esse in sacris ordinibus cōstitut., iudicio maturo, & arcanorum continentissimi.

Omnes verò supradicti officia sua per seipsos cum diligenter, tum etiam fideliter exerceant, solique præsentes & actu exercentes, nisi legitimè impediti, & fructus & emolumenta percipiant: quorum singulis certum, statumque aliunde stipendium cuique conueniens assignare intendimus: quo solo contenti esse debeant, nihilque aliud etiam sponte oblatum, à partibus, aut aliàs siue pro expeditionis celeritate, siue pro alio extraordinario labore, tam procurando, quàm scribendo, aut recognoscendo, capere possint, quicunque secus fecerint officio suo huiusmodi priuati excommunicationis quoque sententia innodati ex ipso censeantur: cuius absolutionis beneficium ab alio, quàm Romano Pontifice (excepto mortis articulo) nequeant obtinere.

Vt autem negocia vniuersa qua decet puritate, & diligentia dirigantur, prædictus Regens petitiones, casusque omnes ad prædictum officium deductos in primis examinet diligenter: quæque perspicua, & secundùm communem in eodem officio cursum absque difficultate expediri consueuerunt, eadem expediri iubeat: nihilque omninò vel ordinatum, aut clausum, nisi prius ab ipso recognitum & probatum, Procuratores expedire incipiant: Dubia verò vel obscura, vel difficultate obstructa, Regens ipse ad maiorem Pœnitentiarium referat, vt diligentius examinentur: demum in eius signatura proposita, cum maturo omnium iudicio decidantur.

Stipendiis sint contenti, & nihil vltra etiam à sponte offerentibus accipere debent sub pœnis hic expressis.

Cæterum materiæ omnes siue conficiendæ, siue scribendæ inter procuratores, & Scriptores, cura sigillatoris æqualiter diuidantur.

Sed vt literæ prædictæ stylo suo conscriptæ, sanæ & incorruptæ emittantur Corrector prædictus, antequam illæ scribantur, schedulas siue minutas earum à prædictis Procuratoribus conficiendæ, cum supplicatione expedita diligenter recognoscat, examinet, & corrigat, vt inde literæ ipsæ mundæ, & integræ, rasurisque prorsus

Regenis Pœnitentiariæ officium.

Correctoris. prorsus carentes expediantur. Itemque super omnibus materiis tam ordinariis, quàm extraordinariis supplicationes, vbi illis opus erit, in totum expediri debeant prius quam ad expeditionem literarum super illis quoquo pacto procedatur.

Sigillatoris. Denique Sigillator prædictus literas omnes eatenus recognoscat, vt manus requisitæ illis appositæ sint: & eorum datæ cum libello supplicationis concordent: deinde ipsius sigillo Pœnitentiariæ obsignet, obsignatas, & in totum gratis vbique expeditas, tunc demum eas procurantibus resignet.

Expeditio literarum gratis fieri debet. Illud autem sanctè & inuiolabile apud officium prædictum volumus obseruari: vt nihil prorsus pro literarum confectione, & expeditione, nec aliàs etiam pro charta, atramento, cera, capsula, cordulis, aliisque rebus ad ipsam expeditionem pertinentibus exsoluantur: rationem aliunde habituri, vnde hæc omnia, simulque ministrorum omnium stipendia debeant comparari.

Sigillator custos omnium scripturarum pœnitentiariæ. Sed ne quid rerum dictæ Pœnitentiariæ lapsu temporis pereat, neglectúm ve iaceat, Sigillator ipse omnia exemplaria, literas, scripturas, & instrumenta quorumque priuilegiorum, facultatum, concessionum, prohibitionum, reformationum, & cæterorum omnium dictum officium Pœnitentiariæ in vniuersum, & priuatim concernentium, fideliter, ac cum periculo suo asseruet, deque his omnibus authenticum inuentarium, ac regestum conficiat: cui quicquid postea additum, statutum, concessum, vel vetitum erit, illud totum qualecunque quamprimum adscribatur: & sic deinceps hæc omnia in futurorum Sigillatorum fidem cum eisdem conditionibus, & periculis deponantur.

Officialium iuramenta. Ad retinendam verò in dicto officio puritatem, & confirmandam singulorum fidem, districtè præcipimus, vt iuramenta quæ in admissione officialium requiruntur, ad præsentem nostram reformationem accomodata quotannis in manibus dicti maioris Pœnitentiarij debeant irritari.

Monemus insuper omnes & singulos supradictos, vt caueant diligenter, ne in officiorum suorum exercitio fraus, vel dolus quoquo pacto admittantur, vel capcio inducatur: neue ipsi partibus quicquam dolosè, & fraudulenter suggerant, quò faciliùs optata impetrare possint: sed solùm petitiones iustas, rationabiles, & honestas recipiant, & proponant. Quod si dolum, vel fraudē fecisse, aut quidquam vel minimum pro labore, aut aliàs quoquo modo accepisse conuicti fuerint, præter illas censuras, & pœnas, quę contra talia admittentes quomodocunque propositę sunt, in pœnam priuationis officiorum suorum incurrant, & ad futura inhabiles, infamesque reputentur: prout nos illos priuatos, inhabiles, & infames declaramus eo ipso.

Inobedientum pœna.

Decretum irritans. Decernentes ex nunc irritum, & inanè, quidquid secus super prędictis, aut eorum aliquo à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Clausulæ derogatoriæ. Non obstantibus nostra de non tollendo iure quęsito & aliis Apostolicis constitutionibus, ac de certo officiorum prędictorum numero etiam pluries à Romanis Pontificibus reducto, necnon officij Pœnitentiarię huiusmodi iuramento, cōfirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, vetere stylo, & consuetudinibus quantocunque tempore obseruatis cęterisque contrariis quibuscunque.

Depulsa igitur omnis auaritię fœditate, pro se quisque piam, castamque mentem ad impositum sibi munus pro Dei ęterni gloria, & Christifidelium salute acriter intendat: & pro virili parte conetur, vt cuncta prospera, & hoc tanto officio digna succedant: sedesque apostolica probene gestis condignæ laudis præconio in singulis Christiani orbis partibus plenius celebretur: Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Quintodecimo Cal. Iunij. Pontificatus nostri, Anno Quarto.

Quam turpiter Romanæ sedis sanctitatem proscindant Heretici ex eo videre est quod augentur vbique omnia licere Romæ precio, & quodlibet facinus certis nummis expiari. Longe aliud factum se habet, vt ex hac Pij V. constitutione colligitur, qua omnes abusus (siquo hic icem

hactenus steterint) pœnitentiaria extinguntur tolluntur, & cohibentur, tam sanctè & grauiter vt nulla calumniandi vis relicta sit subdolis istis calumniatoribus aut iniquis censoribus. Tantum abest vt rem spiritualem summus Pontifex deducat in æstimationem quinimo prohibet ne quidquam sumatur aut accipiatur pro expeditione cera, charta, sigillo literarum, dispensationum, absolutionum & gratiarum huiusmodi. In hoc tamen exploduntur stolidi illi hæretici qui somniarunt hæc conuicia in sedem Apostolicam vt dicant pœnitentiariæ officium esse simoniacum quoddam figmentum in quo authoritate Papæ omnium peccatorum condonationes elargiantur constituto pretio. Hoc diplomate horum tenebrionum maledicentissima ora obserata sunt.

XXXII.

Iudæorum ab omnibus locis ditionis S.R.E. exterminium & exilium.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam HEBRÆORVM gens sola quondam a Domino electa, quæ diuinis eloquiis infusa, cœlestium mysteriorum particeps esset, quantum ceteris omnibus gratia, & dignitate excelluit, tãtum postea incredulitatis suæ merito contempta, & neglecta in præceps meruit deturbari, quod adueniente temporis plenitudine perfida & ingrata suum Redemptorem indigna morte peremptum impiè reprobarit. Amisso namque sacerdotio, legis auctoritate adempta, propriis deiecta sedibus, quas tamquam lac, & mel fluẽtes, clementissimus, & benignissimus Deus iam inde à prima ipsius gentis origine illi præparauerat, terrarum Orbem tot iam sæculis pererrans, inuisa, probris contumeliisq; omnibus obiecta, fœdas, & infames quasque artes, quibus famem tolerare possit, haud secus quam vilissima mancipia, cogitur attrectare. Sed Christiana pietas hunc ineluctabilem casum in primis commiserans, illam humanius satis apud se passa est diuersari, vt scilicet crebro illius intuitu passionis Dominicæ memoria fidelium oculis frequentius obuersetur, simúlque ea exemplis, doctrina, monitis, ad conuersionem, & salutem (quæ reliquiis Israel, Prophetæ oraculo futura est) amplius inuitetur: à qua, si Christianorum sedibus explosa, ad eas gentes quæ Christum non norunt diuerteret, magis magisque aliena redderetur. Verumtamen illorum impietas pessimis omnibus artibus instructa, vsque eo processit, vt iam pro communi nostrorum salute expediat tanti morbi vim celeri remedio prohibere. Nam vt tam multa vsurarum genera omittamus, quibus Hebræi egentium Christianorum substantiam vsquequaque exinaniuerunt, perspicuum satis putamus eos furum, & latronum receptores, atque participes, qui quasque res ab iis surreptas, & interuersas non modò profanas, sed etiam diuino cultui seruientes ne internoscantur, aut ad tempus supprimere, aut alio transferre, aut omninò transformare conantur, plerique etiam specie tractandæ rei proprio exercitio conuenientis, honestarum mulierum domos ambientes, multas turpissimis lenociniis præcipitant, quodque omnium perniciosissimum est, sortilegiis, incantationibus, magicisque superstitionibus, & maleficiis dediti quamplurimos incautos, atque infirmos Satanæ præstigiis inducunt, qui credant euentura prænunciari, furta, thesauros, res abditas reuelari, multáque præterea cognosci posse quorũ ne inuestigandi quidẽ facultas vlli omnino mortalium est permissa. Postremo cognitum satis, & exploratum habemus, quàm indignè Christi nomẽ hæc peruersa progenies ferat, quàm infesta omnibus sit, qui hoc nomine censentur, quibus denique dolis illorum vitæ insidietur. His, aliisque grauissimis rebus adducti, & augescentium quotidie ad Ciuitatum nostrarum perniciem scelerum grauitate permoti, cogitantes præterea supradictam gentem præter mediocres ex oriente commeatus nulli Reipublicæ nostræ vsui esse, nostris verò populis qui præsertim à nobis aliquanto remotiores sunt, conducibilibus fore illius nomen flagitia miserias aliunde ad se relatas audire quàm vllo charitatis stimulo eam in suo deinceps sinu vt antehac confouere auctoritate præsentium præcipimus, vt omnes & singuli vtriusque sexus Hebræi in omni ditione nostra temporali, & sub ea consistentium Ciuitatum, Terrarum, & locorum domicellorum, Baronum, aliorúmque dominorum temporalium,

Iudæorum populus Dei electus ob incredulitatis & perfidiæ reatum vbique neglectus.

Quare Iudæi inter Christianos commerari patiantur.

Iudæi præter vsuram: sortilegia, & incantationes exercent.

lium, etiam merum, & mixtum Imperium, ac vitæ necisque potestatem, & quamcunque aliam iurisdictionem, aut exemptionem habentium, de ipsis omnino finibus intra trium mensium spatium postquam præsentes literæ hic fuerint publicatæ, omnino excedant. Quibus prætentis quicunque siue incolæ, siue peregrini, siue præsentes, siue futuri in quacunque dictæ ditionis Ciuitate, Terra, vel loco, etiam Domicellorum, Baronum, Dominorum, & aliorum exemptorum prædictorum quandocunque inuenti fuerint rebus omnibus spolientur, & Fisci iuribus applicentur, mancipia Romanæ Ecclesiæ fiant, & in perpetuam seruitutem asserantur, dictáque Ecclesia illud idem ius in eos quod cæteri Domini in seruos, & mancipia, sibi debeat vendicare (Vrbe Roma, & Ancona dumtaxat exceptis) vbi eos solos Hebræos, qui nunc eas habitant, ad prædictam memoriam amplius excitandam, persequendásque cum orientalibus negotiationes, mutuósque commeatus cum eisdem permittimus tolerandos, cum eo tamen, vt nostras, & prædecessorum nostrorum, aliásque canonicas de eis constitutiones studeant obseruare, sin minus, in pœnas omnes quæ dictis constitutionibus continentur, quásque ad hoc innouamus, eo ipso incidant. Futurum enim speramus eos qui præsentiæ nostro, & huius sedis conspectui proximi sunt, noxæ metu à maleficiis temperaturos, & interdum aliquos (vti antehac nostro quoque hortatu satis multis contigit) lumen veritatis cum gaudio agnituros. Sed neutri ad alteros, nec in alium dictæ ditionis locum vllo tempore demigrent, nec proficiscantur, neque quempiam ex proscriptis ad se recipiant, si seruitutis iugum, & supplicia voluerint euitare. Iubemus igitur omnium Prouinciarum, Ciuitatum, & locorum dictæ ditionis Legatos, Gubernatores, Præsidentes, Prætores, & Magistratus, ac etiam locorum ordinarios, necnon Domicellos, Barones, Dominos, & exemptos supradictos, ac quotiescunque alios ad quos id pertinet, vt quisque pro se, nulla alia à nobis expectata iussione, aut mentis declaratione omnia prædicta quamprimum exequantur, & caueant diligenter ne vlli posthac Hebræi ad ipsas Prouincias, Ciuitates, & loca etiam Domicellorum, Baronum, & aliorum prædictorum ex quacunque causa amplius accedant. Quicunque vero etiam de iis qui Romæ, & Anconæ nunc sunt, excurso trimestri proximè inuenti in quacunque dictæ ditionis parte, etiam quæ Dominij temporaliter eorumdem Domicellorum, Baronum, Dominorum, & exemptorum sit, statim Ecclesiæ prædictæ mancipati in seruitutem perpetuam coniiciantur, quorum etiam ceruicibus grauiores pœnas impendere significamus, vt ceteri eorum exemplo discant quanti fuerit hanc nostram prohibitionem temerè neglexisse. Non obstantibus prædictis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, legibus, Communibus, & municipalibus Prouinciarum, Ciuitatum, & locorum prædictorum, necnon Cameræ Apostolicæ iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, & conuentionibus cum Hebræorum prædictorum vniuersitate etiam sub fide publica pactis, priuilegiis quoque, indultis, exemptionibus, & literis Apostolicis omnibus, ac etiam prædictis Domicellis, Baronibus, & Dominis, ipsorumque Ciuitatibus, Terris locis, & populis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem prædictam, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ac alias quomodocunque & sub quibuscunque tenoribus, & formis, & ex quibusuis causis, etiam onerosis, ac cum restitutionibus præseruationibus, derogatoriarum, derogatoriis, aliisque fortioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis in genere, & in specie quotiescunque concessis, confirmatis, & sæpius iteratis vicibus innouatis. Quæ omnia & singula etiam si de eis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis habentes, quatenus prędicta impedire, vel differre, aut alias illis obesse possent, harum serie de simili potestatis plenitudine specialiter & expressè reuocamus, & abolemus, viribusque, & effectu prorsus carere, ac quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter attentari, contigeri, irritū, & inane decernimus, cęterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem vt pręsentium, exempla

Iudæi iubentur infrà tres menses vertere solum & discedere ab oris dominij Romanæ Ecclesiæ.

Temporibus huius Pontificis quidam Iudæi Christianam fidem susceperūt, Surio, & Genebrardo, testibus.

Huius constitutionis exequutionem curare debent Barones & gubernatores.

Clausulæ derogatoriæ.

pla

pla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunque curię ecclesiasticę, aut Prælati sigillo obsignata eadem illam prorsus fidem vbique locorum faciant, quam ipsę pręsentes facerent, si essent exhibitę, vel ostensę. Nulli ergo &c. Si quis autem &c.

Datum Romę apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, Quarto Cal. Martij, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Vaticinia Iudæorum excidij frequentissima sunt in sacra scriptura. Nihil aliud conqueruntur, Ieremias, Isaias, & cæteri Prophetæ qui tristissimis elegiis futuras miserias induratissimi, & pertinacissimi populi dolent. Nihil valuerunt monitiones, nihil tot Prophetarum ad saluberrimam viam consilia: Excæcati sunt sicut scriptum est. Dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos, vt non videant, & aures, vt non audiant vsque in hodiernum diem. Et Dauid dicit, Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in captionem, & in scandalum, & in retributionem obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. Qui locus post Psaltem ab Apostolo relatus à septuaginta interpretibus ita legitur. Incrassatum est cor populi huius & auribus grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt, ne fortè videant oculis suis, & auribus suis audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem illos. Textus sic conspicitur Hebraicæ veritatis.

הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Non idolatriæ flagitium, non prophetarum, sed Messiæ cædem illis tantam malorum congeriem attulisse credimus. Hoc crimen veluti maiestatis ad posteros emanauit, lepra illa hæreditario iure transit ad infidelem illam colluuiem. Nec est quod ignorantia seipsos excusent, aut vulneris causas ignotas esse, hæc meritò patiuntur, quoniam exacerbauerunt Spiritum Sanctum Domini. Parua esse equidem mala illa, quæ Iudæi perpessi sunt in captiuitatibus videbuntur, si cum his quæ post Christi mortem pertulerunt conferantur. In illis statuta fuit meta, & tempore consumptus dolor, in hac mors est solatium & vita supplicium, perpetuò deterior & periculosior inualescit morbus. Priores calamites certum habuerunt exitum hæc nullo fine præscribitur. Si quis igitur eiusmodi calamitatum differentias conquirat, nimirum quinque reperiet. Principio antiquiorum calamitatum, quæ acciderunt Iudæis ante Domini nostri ortum, tres fuerunt omnium grauissima, & super alias memorabiles, prima fuit Aegyptiaca, secunda Babylonica, tertia, quam sub rege Antiocho Epiphane, tempore Machabæorum Iudæi tulerunt. Inter quas & præsentem Iudæorum calamitatem, quinque vt dixi notari possunt discrimina. Nam primò, illas Deus & venturas prædixit, & quanto tempore duraturæ erant, præsignificauit: siquidem, vt est in libro Genes. cap. 15. prædixit Deus Abrahæ, posteros eius peregrinaturos in Aegypto, seruituróque annis quadringentis: his autem exactis, excussoque seruitutis iugo, terram Chanaan possessuros, Babylonicam captiuitatem, prænunciauit Deus per Hieremiam, vt ab eo scriptum est, cap. 25. & 29. tempus quoque eius captiuitatis, annorum duntaxat septuaginta futurum prædixit. Miserabilem cladem & calamitatem, qua afflicti contritique sunt ab Antiocho, & futuram, & tribus annis ac dimidio mansuram, prædictum est à Daniele ca. 8. sui vaticinij. Hanc verò calamitatem, qua iamdiu toto orbe conflictantur Iudæi prænunciauit quidem hoc loco Gabriel euenturam, sed finem eius non indicauit: quo silentio, & durationis eius reticentia, satis ostendit nullo eam tempore terminandam. Quinimo, non obscurè id demonstrauit, cùm dixit, desolationem vrbis templi, & Iudaicæ gentis captiuitatem, vsque ad consummationem & finem permansuram. Postea, longissima priorum captiuitatum, fuit Aegyptiaca quæ tamen centum quinquaginta annos non excessit. Loquor enim de seruitute & afflictione, quam in Aegypto Iudæi post mortem Ioseph pertulerunt: namque habitatio seu peregrinatio Iudæorum in AEgypto quadringentis triginta annis definitur à Mose in cap. 12. Exod. Captiuitas autem Babylonica longè breuior fuit: videlicet septuaginta annos minimè supergressa. At hæc Iudæorum calamitas transactis iam vsque adhuc mille quingentis annis, nihilominus tamen sicut fuit ab initio, eodem nunc statu aut etiam peiori & miserabiliori permanet.

Fælicissimis tandem illis miseriis datus est finis, ast desolatio illa qua premuntur

Iudæi hodie à Christo passo vsque ad sæculorum finem perdurabit, vt colligitur ex Danielis oraculo, & clade & excidio Vrbis Hierosolymitanæ sub Vespasiano & Tito comprobatur. Cuius miseriæ malorum Oceanum extorri, & profugo illo populo attulisse videntur. Hierosolymitani excidij testes sunt antiqui historiographi, qui illius luctuosissimi belli enumerant euentus. Peruia & notissima sunt omnibus. Taceo multiplicem & atrocissimam pestilentiam diu multúmque cùm innumerabilium hominum interitu, grassatam, tantámque famem, vt etiam matres filiorum suorum visceribus pascerentur. Taceo immanes ruinas, publicè priuatimque factas, vastissimáque incendia & alia mala, longè maiora existimatione hominum, & vel memoratu horrenda. Dicam tantùm breuiter de Iudæorum cæde eo bello factæ sanè incredibili: nisi Iosephus, spectator, nec minima eius belli pars, eam memoriæ prodidisset. Sic autem scribit cap. 16. & 17. lib. 7. de bello Iudaico. Captiuorum omnium qui toto eo bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millium notatus est numerus. Mortuorum verò per omne tempus obsidionis, numerus vndecies centena millia comprehendit. Ex his verò, qui tanto exitio superfuere, qui proceri & formosi corporis erant, triumpho seruati sunt: residuæ multitudinis, septemdecim annos transgressi, in AEgyptum missi sunt, operibus destinandi: plurimos autem per prouincias Titus distribuit, in spectaculis, ferro & bestiis consumendos. Qui autem infra decimum & septimum ætatis annum erant, diuenditi sunt. Hæc Iosephus. Hanc funestissimam Iudæis calamitatem, altera, quinquaginta post annos, principatu Adriani imperatoris, consequuta est: eò tantùm minor, quòd ex priori calamitate minùs in ea gente superfuerat, in quod sæuiri posset. Narrat Eusebius lib. 4 cap. 6. historiæ ecclesiasticæ: innumerabilium Iudæorum tunc factam esse cædem. Atque vniuersæ genti Iudæorum, ex illo tempore, prorsus interdictum est, ne pedem in agrum Hierosolymitanum aliquando inferrent. Quin etiam legis decreto vetitum est, (nempe sic in mandatis dederat Adrianus) ne quisquam Iudæorum eò accederet, vnde vel prospicere vrbem Hierusalem posset. Cúmque Hierusalem fuisset tunc Iudæorum gente orbata, & exteris hominibus frequentata ad honorem AElij Adriani victoris, veteri mutato nomine deinceps AElia appellata est. Sic Eusebius.

Inter alia multa & hoc narrat Iosephus, tantam fuisse obsessorum, partim fame, & pestilentia: partim seditiosorum ferro morientium multitudinem vt viæ, plateæ, cloacæ, fossæque cadaueribus complerentur: nec aliter quàm lutum, vel stercus, cadauera conculcarentur & proiicerentur. Et quamuis à primo institutum esset sumptu publico mortuos sepeliri, quod ex illis intolerabilis ac pestilens fœtor efflaret, tamen quia nec homines nec loca innumerabilibus sepeliendis sufficiebant, in valles eos ex muro præcipitabant. Quas, circumiens Titus imperator, vbi plenas cadaueribus vidit, altámque saniem tabefactis è corporibus defluentem, ingemuit, & extentis manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse. Hæc Iosephus lib. 6. de bello Iudaico cap. 14.

Hæc flagella, hæc malorum tonitrua minimè tamen potuerunt cæcitatem infidelissimæ huius gentis auferre, vel ad resipiscentiam cogere. Efferatissima & obstinatissima persuasione effascinati negant Messiam venisse. Ex Dyonisij Carthusiani in Danielem commentariis hic adscripsimus cuiusdam Rabbini Samuelis, ad Rabbinum Isaac Epistolam ab hinc sexcentis propè annis scriptam, quæ apprimè Iudæorum fabulas de futuro Messia aperit, cuius hæc verba sunt. Videtur Domine mi, Danielis prophetia, quæ scribitur 9. capite, iam completa esse: vbi sic dicitur: post sexaginta duas hebdomadas occidetur Christus, & veniet populus cum principe venturo: destruétque ciuitatem & domum: & erit consummata destructio desolationis perpetua. Et non est, Domine mi, dubium, quin destructio perpetuæ desolationis sit hæc captiuitas, in qua iam sumus. Nam iam sunt mille anni, & apertè dicit Dominus per prophetam, quod erit desolatio perpetua propter occisionem Christi, sicut est desolatio nostra post occisionem Christi. Non enim comminatus est desolationem perpetuam, nisi post occisionem Christi. Et si voluerimus dicere, quod ante occisionem Christi fuerimus in desolatione, respondent nobis Christiani, quod ante illam mortem non fuit desolatio nisi septuaginta annis, & post hoc, fuimus reducti in terram promissionis, & fuimus apud Deum in gratia & honore. Certè Domine mi, non video euasionem: de facto enim probatur nobis, quod postquam à reædificatione templi completæ fuerunt septuaginta hebdomades annorum, tunc fuit Iesus occisus à patribus nostris, & postea venit dux, scilicet Titus, & populus, scilicet Romani, & fecerunt nobis secundùm prophetiam istam. Hodie sunt mille anni, & nihilominus in ira Dei sumus: & tamen nos in ipso speramus, expectantes adhuc venturum Messiam,

& reuersuros nos in terram promißionis, & ciuitatem atque templum instauraturos, futuróque in gratia & honore apud Deum: nec desolationem hanc fore perpetuam, sed temporalem, Heu mi Domine, non est ista excusatio, & euasio consona, & vana videtur talis expectatio? Hæc ille Rabbinus.

Longum hic esset enumerare Iudæorum clades, quas per tot secula, Christi Euangelio in orbe fulgente sustinuerint. Longam & diuturnam hanc captiuitatem, nec ipsi diffitentur præter spem illis accidere vnam hanc calamitatem, quæ patrum nostrorum memoria affecti sunt, à Christianißimo illo Hispaniarum rege Ferdinando, huc afferre libet, quandoquidem hæc adeò atrox fuit, vt nihil vnquam fere vel tristius vel acerbius se passos nec ipsi quidem diffiteantur. Erat in Hispania iam olim ingens Iudæorum multitudo, illuc translata, cum primum gens illa è suis sedibus eiici cœpta erat, quod in lib. Chronicarum quas Seder holam *vocant sic legitur.*

בא אספסיאנוס והחריב הבית והגלה את ישראל
והרבה מבית דוד ויהודה לאספניא

Id est Venit Vespasia. & destruxit templum, transtulitque Israel & plurimos de familia Dauid & Iehuda in Hispaniam. Incredibile est quantopere creuerit gens impia in Hispaniæ oris. Plurimum certè ibi poterant Iudæi multitudine, diuitiis, auctoritate, vt etiam metuendi viderentur. Expugnauerat iam Ferdinandus Granatam cum Bethica, in quam tanquam in Hispaniæ angulum Sarraceni sese abdiderant, éstque sic vniuersa Hispania Christi Euangelio acquisita. Secundam hanc victoriam Iudæos quoque ex Hispania facessere iußit. Mirum dictu est quanta fuerit Iudæorum emigrantium multitudo & quanta impiorum colluuione, & pudenda sentina, tum Hispania fuerint leuata. Aiunt supra quadringenta & viginti Iudæorum milia fuisse, qui Hispaniam multorum annorum patriam tum reliquerint. Atqui neque emigratio illa Iudæis innoxia erat, sed summa rerum omnium & hominum iactura illis stetit. Itaque multi naufragio, pestilentia quamplurimi, fame, maxima pars eorum absumpti sunt, vt Christianis etiam in tanta calamitate, in qua diuinæ iustitiæ gloria delectabat homines, tamen extrema adeo patientes, commiserationem faceret & dolorem. An putabimus in tanta infœlicis huius exercitus copia, nullos fuisse viros, qui tantam iniuriam armis propulsare non potuissent? Fuerunt quidem, vt opinor, multa milia. Sed ceciderunt iam olim acres illi Iudæorum spiritus, & manus metu torpuerunt, vt gladium fœmori accingere non possent. Emarcuit enim fœmur Iacob. Senserunt Iudæi ante Christum natum varias à variis gentibus clades, sed post filij Dei humanitatem, longè grauißimã supremã hanc ferunt, ex qua nunquã cap t excerent, neque in integrũ restituentur.

Pius V. perpendens quantam malorum & criminum colluuiem ex hac hominum profugorum & exulum clade vrbi Romanæ remaneret, quot vsuris & extorsionibus Christianam Rempublicam vexarent, noluit eos iure hospitij longiùs in ditionibus status ecclesiastici commorari, & multis Romanis ciuibus reclamantibus quibus volupe erat fœnore Iudaico ditari & piscari in aqua turbida eos eiecit. Hinc miserè exules & vagi errant vbique nec certum habent solum, ita vt & Prophetiæ verißimæ comperiantur, & pulchrè à Prudentio Poeta Christiano dictum sit.

Exilis vagus, huc illuc, fluctantibus errat
Iudæus, postquam patria de sede reuulsus,
Supplicium pro cæde luit: Christiq; negati
Sanguine respersus, commissa piacula soluit.

Neque cuiquam mirandum accidat, Iudæos hanc tam manifestam, testatámque oraculis prophetarum, atque suorum malorum experientia comprobatam, de Meßiæ aduentu & morte doctrinam, non videre atque intelligere. Siquidem, hæc ipsa cæcitas, vna est de multis aliis, & quidem maximis Iudæorum pœnis, quibus illi propter necem Meßiæ, à Deo puniti sunt. Duplici enim pœnarum genere mulctati sunt: vnum fuit corporale, & hoc triplex, amißio regni ac dignitatis perpetua vrbis ac templi desolatio, & sempiternum exilium, innumeris malis miseriisq; refertum. Alterum pœnæ genus fuit spirituale, tantò sanè grauius & exitialius priore, quantò & potioribus bonis eos spoliauit, & acerbioribus malis affecit. Et hoc duplex: excæcatio mentis & abduratio cordis, videlicet ad intelligenda credendaq; atque amplectenda quæ ad Meßiam pertinebant. Reliqua sunt concionatoru non Commentatoris.

XXXIII.

Pœna retinentium beneficia in confidentiam.

Nouis fraudibus nouæ constitutiones eluduntur.

In causis confidentiarum iudices remissiores.

Fraudulenta beneficiorum perpetuatio.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INTOLERABILIS multorum peruersitas, qui sacrosanctas constitutiones nouis quotidie fraudibus eludere nituntur, sępe illarum auctores in necessitatem adducit cautius prouidendi, quo pertinacium animi ab improbis conatibus grauiore sanctione proposita reprimantur. Bene quidem & prouidenter fœlicis recordationis Pius Papa Quartus prędecessor noster ad tollendam fiduciarię mancipationis beneficiorum ecclesiasticorum corruptelam, statuit, & decreuit, vt ipso iure vacarent Ecclesię, Monasteria, cęteráque beneficia Ecclesiastica in confidentiam à quibuscunque, etiam Sanctę Romanę Ecclesię Cardinalibus, cuiusuis personę contemplatione, vel intuitu recepta, liberam illorum dispositionem sibi, & Apostolicę Sedi reseruando, Nec valerent ipsorum collationes, seu concessiones, nec fructuum, nec pensionum reseruationes, nec facultates illas transferendi nec regrediendi, seu accedendi ad Ecclesias, Monasteria, beneficia supradicta, illáque recipientes, fructus, pensiones, & alias res eorundem indebitè perciperent, Prohibens quibuscunque etiam sub censuris ecclesiasticis, ne quid huiusmodi amplius auderent. Ac etiam decreuit omnes & quascunque prouisiones pręfectiones, collationes, commendas, & alias dispositiones de Ecclesiis, Monasteriis, & beneficiis, necnon reseruationes fructuum, pensionum, rerum, & iurium, ac etiam transferendi, regrediendi, accedendi, & ingrediendi, aliásque facultates, siue per se, siue per futuros Romanos Pontifices, etiã Motu proprio, ac consistorialiter, siue etiam per ordinarios collatores, etiam ad patronorum pręsentationem, cum interuentu confidentię huiusmodi, siue expressè, occultè, ac de iure pręsumpto, & alias contra prędicta pro tempore factas, nullius momenti fore, nec cuiquam suffragari, sed Ecclesias, Monasteria, & beneficia huiusmodi ipso iure vacare, ac prędictę dispositioni reseruata esse, sicq; per quoscunque etiam per pręsumptiones, & coniecturas legitimas, & alias eorum arbitrio procedendo cum alioqui confidentias huiusmodi in lucem erui, & probari non posse constaret, iudicari & diffiniri debere Necnon irritum & inane quicquid secus contigeret attentari, quemadmodum confectis super his literis suis plenius continetur, Veruntamen propter improbas multorum cupiditates, prædicta, quæ ad purgandum hac pernicie Ecclesiam, & animarum salutem ab ipso prædecessore edita sunt, in multis deprehendimus viam aperuisse grauius delinquendi. Si quidem cum frequentibus plurium querelis pridem concitati, quod iudices in causis huiusmodi confidentiarum expędiendis remissiores essent, omnes & singulas causas ipsas vbicunque, & inter quoscunque motas ad nos aduocauissemus, ac omnimodam huiusmodi causarum præsentium, & futurarum, rerumque omnium ex ipsis resultantium cognitionem nobis & successoribus nostris reseruauissemus, & super quibusdam coram nobis processum fuisset, variis inde, nec leuibus coniecturis intelleximus vitium quidem confidentiæ occultè irrepsisse, sed plerisque causis præsumptiones, & coniecturas, quæ ad illud probandum deducuntur, minime sufficere, eiusque rei causa plurimos qui ante literarum prædictarum editionem huiusmodi confidentias exercebant, vbi cognouerunt obstructam veritatem propter difficultates probandi in iudiciis confidentias ipsas contempta constitutione prædicta, Ecclesias, Monasteria, & beneficia sic recepta, vt prius retinere, alios, fructus, pensiones, & alias eorum exemplo ad similia & grauiora sidentius commoueri. Multi enim ipsa beneficia iure retinere nequeuntes, alij ne cogantur ad sacros ordines, ad residentiam, ad incedendum in habitu clericali, vt ad bellum proficiscantur, vt inimicos occidant, alij vt alieno nomine lites agant, aut defendant alij propter crimina incapaces, quidam vt purgato delicto, vel absolutione consecuta illa repetant, eadem in alios deponunt, & in plerisque fructus ipsorum aut eis ministrantur, aut quibus ipsi statuunt, sępe laicis, & inhabilibus, Plerique vel senes, vel infirmi, vt beneficia in domibus suis perpetuent illa renunciarunt & renunciant in alios, qui vel profanam familiam cedentium de fructibus ecclesiasticis alant, vel illa etiamnum infanti-

bus

bus, aut nascituris asseruent, facto interdum circuitu retrocessionis, cum reseruatione fructuum, & aliarum rerum, aut accessu, præsertim ab illis qui præstandorum iurium Cameræ Apost. sunt immunes, alijs beneficiis Ecclesiasticis onusti, aut Ecclesiastico ordini sese mancipare refugientes, aut merè laici beneficia Ecclesiastica alijs conferenda procurant, vt de illis postmodum ad libitum suum disponatur, fructus etiam percipientes illorum. Adhæc plerique ordinarij, & alij collatores, ac etiam patroni laici curant deponenda beneficia, vt fructus seu pensiones capiant eorundem, aliisque faciant ministrari. Alia item per multa eiusce modi admittuntur, quibus immaculata rerum diuinarum puritas impiè violatur, disciplinæ ecclesiasticæ neruus corrumpitur, & imminens patratur exitium animarum. Quare nos volentes periculosam talium audaciam noui iuris subsidio cohibere, præsentium auctoritate statuimus, vt siquis quacunque auctoritate ecclesiam, vel monasterium aut aliud beneficium ecclesiasticum qualecunque ex resignatione, vel cessione cuiuscunque personæ simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis, cum regressu, vel accessu, etiam sola dimittentis intentione receperit, vt illa vel illud etiam in euentum regressus, vel accessus, eidem dimittendi vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alij vel alijs concedantur, vel pensiones soluantur, ex eisdem hæc confidentia censeatur. Itidem si ordinarius, vel alius collator contulerit ante hac, aut conferat in futurum beneficium ecclesiasticum quouis modo vacans, ea conditione tacita, vel expressa, vt postea in alterum pro arbitrio Collatoris, seu alterius cuiuscunque contra iuris communis ordinationem disponatur siue vt de eo prouisus, fructus illius, vel partem ad vtilitatem vel libitum conferentis vel decedentis, aut alterius reliquat, & remittat, seu pensionem illi vel illis, quem vel quos idem collator, aut cedens, vel alius per se vel alium scripto, aut verbo iusserit seu significauerit, persoluat, & pariter si à patrono etiam laico, vel alteri præsentatori, seu electori contigerit, aut contingat id fieri. Adhæc si clericus prædictæ Cameræ, aut Cardinalis, aut alius à solutione iurium ipsius Cameræ, vel etiam Cancellariç Apostolicç exemptus, post resignationem vel cessionem alicuius extranei, de ecclesia, monasterio, vel alio beneficio ecclesiastico in se, apostolica vel alia auctoritate factam & admissam, illam vel illud etiam confectis literis Apostolicis, & possessione apprehensa, in eandem resignantem vel cedentem, modico spatio interiecto, veluti duorum aut trium mensium retrocesserit, aut retrocedat in futurum, & ex illa retrocessione fructus ecclesiç, seu monasterij, aut beneficij, vel eorum pars, seu quid aliud super illis reseruatum, aut regressus, & ingressus ad illam vel illud, ipsi clerico, vel Cardinali, aut alij exempto sit fueritue concessus. Postremò si quis crimine aliquo absolutus, aut cum quo super irregularitate dispensatum est denuo receperit quacunque auctoritate ecclesiam monasterium, vel aliud beneficium ecclesiasticum, quod ante, vel post commissum delictum, aut contractam irregularitatem dimiserit, in quibus horum casuum confidentiç prauitas sit contracta, casusque huiusmodi literis prędictis comprehendantur, ac si illis specialiter expressi fuissent, licet ipsum confidentiç crimen alterius tantum partis conscientia sit admissum. Ad probandum verò plenè confidentiarum abusum, inter alias etiam hę prçsumptiones, & coniecturç habeantur legitimè. Videlicet. Si quis post cessam ab se ecclesiam, vel monasterium, aut beneficium, & publicatam resignationem, seu cessionem, captamque à successore possessionem sese in illa, vel illo, seu rebus illius, per se vel alium, seu alios de facto ingesserit, aut fructus perceperit, aut quicunque successor illi, vel eius propinquis ipsos, aut partem aliquam remiserit eorundem. Si recipiens beneficium constituerit dimittentem vel eius parentes, aut propinquos procuratores ad percipiendum, vel locandum fructibus perceptis, aut percipiendis donationem fecerit. Si vel sola procuratoris depositione, vel libris rationalibus mensariorum ex parte dimittentis, expeditio quæ personam recipientis concernit, prosecuta sit, simulque expensç pro ea necessariæ ab illo factç fuerint. Denique si quis pro concessione alicui facta, quacunque auctoritate de beneficio Ecclesiastico per se, vel alium, seu alios intercesserit, vel alias in negotio concessionis sese immiscuerit quoquo modo, deinde aliquid de fructibus talis beneficij de facto, etiam per manus professoris, ac etiam simplicis donationis titulo perceperit,

Immaculata rerum diuinarum puritas violatur.

Præsumptiones & coniectura legitima habentur aduersus cõfidentia abusus.

ceperit, seu de illo postmodum ad voluntatem intercessoris fuerit dispositū quandocunque. Testes autem de quaq; re singulares singulas probare valeant præsumptiones, & coniecturas, pluresque huiusmodi præsumptiones, & coniecturæ plenam probationem faciant in prædictis. Cæterùm criminosi, & cæteri omnes, qui ad prohibendum in casibus simoniæ testimonium recipi possunt, ad prædicta omnia admittantur. Sed ne quisquam etiam vana fiducia fretus, non intendendi contra se iudici, in crimine perseueret, vtque hoc malum grauioris censuræ stimulo vsquequaque prohibeatur, omnes & singulos, qui hucusque Ecclesias, Monasteria, beneficia fructus, pensiones, aliásve res, intercedente hoc confidentiæ vitio receperunt, ac retinent, nisi statim ad se reuersi & resipiscentes celeri dimissione sibi prospexerit, & quicquid tale admiserint in futurum, etiam omnibus & singulis aliis Ecclesiis, Monasteriis, dignitatibus, administrationibus, officiis, & beneficiis obtentis, quæ pariter sub dicta reseruatione comprehendi volumus, necnon fructibus, pensionibus, & aliis rebus Ecclesiasticis, ac etiam Romanæ Curiæ, & aliis officiis temporalibus præsentium auctoritate priuamus, & ad futura inhabiles decernimus, & in iuris subsidium excommunicationis sententia innodamus, à qua nullus, nisi in mortis articulo constitutus, ab alio quàm à Romano Pontifice, absolutionis beneficium valeat obtinere. Nos enim aduocatione causarum huiusmodi, & reseruatione cognitionis illarum rerúmque omnium inde emergentium, nobis, & prædictis successoribus, vt prædictum est facta causis illis dumtaxat exceptis, quæ iam coram nobis pendere noscuntur, ac etiam iis quas ratione Ecclesiarum, & Monasteriorum, quorum dispositio in Consistorio fieri consueuit; aut debet, itémque contra ordinarios, collatores, Episcopos, & alios Superiores prælatos, etiam Cardinales haberi contigerit, vti iam aliis nostris literis statutum est audiendis, decidendis, & terminandis, harum serie prorsus relaxata, decernimus ita deinceps quoscunque Iudices ordinarios & delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac prædictæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & ipsorum quicunque quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, vbique iudicari, interpretari, & diffiniri debere, necnon irritum & inane quicquid secus in prædictis per quoscunque, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter, contigerit attentari. Quocirca omnibus locorum ordinariis districtiùs iniūgimus, vt in suis quisque Ecclesię, Ciuitatibus, Diœcesibus, & locis etiam exemptis, ad prædicta studiosè attendant, & quatenus illis relaxauimus, in delinquentes seuerè animaduertant, si diuinę Maiestatis iudicium, dictæque Sedis censurā voluerint euitare. In ceteris verò causis, & negotiis (nobis & prędictis successoribus exceptis) eosdem locorum ordinarios pręsentium auctoritate delegamus, vt gratia, & fauore postpositis, pro se quisque, cum venerit vsus, contra prędictos omnes sub ipsa exceptione comprehensos diligenter inquirant, suoque inquisitiones omnes sigillo obsignatas ad prędictam Sedem quamprimum transferant, vt nos & prędicti successores in causis huiusmodi procedentes, quod iustum fuerit decernamus. Nos enim singulis ordinariis ipsis prędictos omnes, & quoscunque alios, etiam exēptos, etiā per edictum publicum, constito prius summariè, & extra iudicialiter, de non tuto ad illos accessu, citandi, & monendi, eisq; ac iudicibus ordinariis, & delegatis, aliisque personis quibusunque, ne prędictorum executionem quoquomodo impediant, vel aliàs in illis sese interponant, etiam per simile edictū inhibendi, eosdemque, ac alios contradictores, & rebelles, quoscunque per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, ac omnia alia iuris, & facti remedia opportuna compellendi, auxilium brachij sęcularis, quandocunque opus erit inuocādi, cęteraque in prędictis omnibus, & singulis necessaria faciendi, & exequendi, plenam, & liberam tenore pręsentium concedimus facultatem. Non obstantibus fœl. rec. Bonifacij Papę Octaui predecessoris nostri de vna, & in Concilio generali edita de duabus dietis, aliisque Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus, quodque Episcopis, Collatoribus, & pręlatis prędictis, etiam Cardinalibus, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim à prędicta sit sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari, aut contra indulta huiusmodi ad iudicium trahi non possint per literas Apostolicas non facientes plenam,

Confidentiæ criminis reo pœnis hic expressis afficit.

Pius IIII. constitutionem edidit in Prælatos & Cardinales beneficia in confidentiam reseruātes.

Ad quos causæ deuoluantur.

Clausula derogatoria.

plenam, & expressam, & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, indulgentiis, & literis Apostolicis, generalibus, vel specialibus, quorumcunque tenorum existant, per quę pręsentibus non expressa, aut in totum non inserta effectus pręsentium, aut attributę prędictis ordinariis iurisdictionis explicatio, seu exercitium, vel executio impediri valeat quomodocunque vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, cæterisque contrariis quibuscunque. Literis prædecessoris huiusmodi nihilominùs in suo robore duraturis. Volumus autem, vt præsentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunque Curiæ Ecclesiasticæ, eiúsve Prælati sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem in iudicio & extra vbique locorum faciant, quam ipsæ pręsentes facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo sexagesimo nono. Cal. Iunij. Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Tota hæc constitutio referta est pœnarum in varios beneficia possidentium abusus, quorum plus æquo copiosiorem seriem Ecclesia experitur & indies repullulascentem videt. Hæc remedio potius quam quærimonia exigēt. Nō potuit profectò Christi Ecclesiā maior inuadere calamitas, quàm dum victus prætextu, insatiabilis, quæ est, teste Diuo Paulo, radix omnium malorum, auaritia ministrorum animis insedit, quæ quoslibet quo indoctiores, eo impudentiores impellit ad ambienda munera Ecclesiastica. Quod quidem iam suo tempore exoriri ægrè ferēs vir sanctissimus & doctissimus Gregorius Nazianzenus, ita scribit in suo Apologetico: Pudet me aliorum, qui cùm cæteris nihilo sint meliores, atque adeò magnum quid esset si nō multo deteriores, illotis, vt dicitur manibus & profanis animis ad res sanctissimas se ingerunt, & priusquam digni sint ad sacra accedere, suggestum sibi vendicant, & circa sacram mensam se comprimunt ac trudunt, vt qui non exemplar virtutis, sed victus parandi rationem & materiam hunc ordinem esse existiment, neque munus rationi reddendæ obnoxium, sed magistratum cuius nulla est examinatio. Hactenus Nazianzenus, qui quod indigni se ad ordines ingerant ecclesiasticos, hanc statuit esse causam, quòd ordinem esse statuant victus parandi rationem & materiam. Hinc nobis profluxere tot beneficiorum collationes, & de beneficiis prouisiones, & cùm esset prouidendum ecclesiæ, prouideretur personæ, & licet dicatur beneficium dari propter officium, nihil tamen minus curetur quàm officium, idémque videatur & personæ cui prouisum est esse beneficium, & ecclesiæ quæ à pastore negligitur veneficium. Peccata hæc admodum grauia nemo esse diffitetur non tantùm connexa, sed etiam cohærentia beneficiorum multitudini. Guymerius refert in gl. ad verbum, censeatur. §. Insuper. de collat. in prag. determinatum quondam fuisse tempore Gulielmi Episcopi Parisiensis, per vniuersitatem Parisiensem, beneficiorum modum intra quem quisque consistere debeat. Maioribus nostris grauissimis viris tum visum est, duo beneficia, quorum vnum Parisienses libras. 20. valeret, ab vno teneri cum salute ac sine lethali noxa non posse, decretum hoc, regnante D. Ludouico anno Christi 1238. quod annales Francorum, & alia historiæ tradunt. O fugax tempora! Nunc, creuerunt & opes, & opum furiosa libido. Ad ducentos aureos qui peruenit, & iam licèt, his contentus ad alia beneficia, per leges quidem pragmaticæ sanctionis, non aspiret. §. quòd si quis ex dict. n. de colla. Si quo vitam honestè transigas, tibi contigerit ab ecclesia, vel aliunde, quid fur & sacrilegus res aliis debitas inuadis? Iure cogitur Episcopus ordinatis à se competentem assignare titulum quo viuant: si tamen de sua paterna hæreditate subsidium vitæ nequeant habere. cap. Episcopus. supra hoc tit. quod obtinet (vt ibi scribit Inno.) siue quis expressè siue tacitè sit ordinatus sub titulo sui patrimonij, Innuens, quòd à diuitibus clericis non est exigendus titulus: competentis enim patrimonij dominus clericus sine alio titulo ad sacros promoueri potest. cap. Tuis. supra. Nec huiusmodi diuitibus ecclesia prouidere debet, quibus sua sufficiunt, quod habet ecclesia (prout est à Prospero scriptum cap. 10. lib. 2. de norma ecclesiasticorum) omnibus nihil habentibus habet commune, nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt, erogare debet: quando nihil aliud sit habentibus dare, quam perdere tantum clericos illos conuenit ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus nulla parentum, vel propinquorum suffragantur bona. 1. q. 2. cano. clericos. & seq. In rebus ecclesiæ non habet Episcopus aliam potestatem, quam vt eas dispenset habentibus necessitatem: sibi nihil omnino sumere debet, nisi quod necessarium est: si ta-

men ipse, aut qui cum eo sunt fratres, indiguerint aliquo, id est, tantùm vt necessitatem non patiantur can. Episcopus. 10. q. 2. can Ex his & seq. & can. vlt. 12. q. 1. si priuatim possideas, quod tibi sufficiat, ecclesiasticam rem nullam debes vsurpare can. Quod autem. 23. q. 7. Est vbi Gratianus sentit eos cogi debere, cessante necessitate, beneficiis renunciare, quibus necessitatem patientibus collata fuerant. 25. q. 1 in fin. q. Ex his etenim aliena rapere conuincitur (ait Hieronymus) qui vltrà necessaria sibi retinere probatur. in prima. dist. 42. Hæc vera norma est: quam qui non seruat, ab Augustino, Iudæ proditori comparatur, improbo loculorum dominicorum expilatori, & in peculatum incidisse dicatur. can. quid ergo. 23. q. 4. Peculatus reus est, quisquis pecuniam sacram & religiosam abstulerit, interceperit, in rem suam verterit. l. 1. & 4 ff. ad leg. iul pecul. Lex, ecclesiæ bona nomina Iesu Christi patrimonium, & Christi pecunias. 12. q. 2. can. 1. c. Quum secundum supra eodem. quæ in pauperes & clericos distribui pro communi vtilitate voluit, non propriis cuiusquam vsibus & voluptatibus applicari. Aliter qui expendunt, vt fures ad restitutionem tenentur, ex authoritate Arch. & Dom. §. 1. 44. dist. Fels. in c. Postulasti. de rescrip. cap. de quarta de præscrip.

Ad hæc certè maledicta tempora peruentum est, vt & mulieribus (nescio quibus) promotiones ad beneficia & ordines quoscunque sacros pro bestiis terræ vestiant facilè concedantur, & si id modo aliquo fieri posset, vereor ego, ne id per eas ipsas fieri velint. Sed sanè est, quòd pro libito voluntatis hæc omnia facilè ab habentibus conferre illa antiqua maturitas in beneficiis ecclesiasticis, & sacris ordinibus conferendis? vbi nunc zelus domus Dei est? Quid est, qui ita confers, quod ad reddendam rationem pro inutili ecclesiæ ministro te adstringas? & dare animam pro anima velis? tales enim meo iudicio alacres, & voluntate ad gehennam perpetuam properant: sistant gradum (quæso) & sibi consulant. Quid enim talibus proderit in illo die iudicii fuisse episcopos, abbates, dignitatesque aliàs habuisse in ecclesiis, curam animarum, vel alia quæcunque ecclesiastica beneficia vocarique in hoc misero seculo ab hominibus Rabbi: & ob animarum detrimentum puniri à plus enim habenti, plus exigetur: quod constat ex verbis Matthæi 25. c. Domine quinque talenta tradidisti mihi &c. & Lucæ. 6. de villico diffamato apud suum dominum, qui inquiens illi. Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ &c. Quis alius est villicus, quàm prælatus ecclesiæ potissimum, qui multa inter manus habet legitimè administranda? & de eis omnibus rationem redditurus? Caueat sibi quisque, si vult: quia quisque etiam suum onus est portaturus, & non solùm onus proprium, imò & quamplurimorum aliorum nec quis ex his verbis nostris stomachari debet, cum neminem pulsemus specialiter. Ego enim omnes bonos arbitror quod si ita sit (quod faxit Deus) hæc præ oculis habent vt in eorum sancto proposito persisterent, caueantque ne in errores & abusus quos diximus cadant sub pœna damnationis perpetuæ. & si qui tales sint (quod absit) putent errores suos corrigere quod si non fecerint multo magis eis valuisset animarum brutorum fuisse pastores, quàm animarum. Nec, qui ita promotus est, maximè ad beneficia curata ecclesias, dignitates, per ignorantiam poterit se excusare, quia proprio iaculo seipsum confoderet quasi allegaret turpitudinem propriam: & sic non audiendus c. 1. & c. inter dilectos de dona. c. cum super quæstione de concess. præb. c. sicut. de testib. c. nemini. 15. q. 3 c. non sanè. 14. q. 5. l. cùm profitearis. C. de reuocand. dona. l. transactione finita: de transact. eodem lib. l. si seruus plurium ff. de leg. 1. & l. 1. ff. de conductione ob turp. caus. cum similibus. Et nedum ita ignorantes, & pueri simul, & quasi tales, qui adhuc pendere deberent à maternis vberibus quod in maximum ludibrium est ordinis clericalis: in Concilio Carthaginensi tempus vigintiquinque annorum ad ordinandos diacones fuit statutum. c. placuit. 77. dist. & in Agathen. Concilio presbyteris, & episcopis tempus triginta annorum, & sic, vt in ætate perfecti viri essent. c. episcopus eadem dist. quod si aliter faciant episcopi à collatione ordinum suspendi debent. c. vel non est de temporibus ordinat. vt in quo peccauerunt, puniantur. c. qui & humanis & c. de viro. 12. q. 2 c. reuertimini. 16. q. 1. & l. si fugitiui. iuncta gl. ibi in verbo amputato. ff. de seruis fug. Cardinalis verò ab eorum executione vsque ad ætatem legitimam sunt suspendendi d. c. vel non est. & sic licet ordinatio non fiat in ætate legitima nihilominus ordines recipiunt, sed eorum executio vsque ad legitimam ætatem suspenditur. c. ex ratione. de ætate, & qualit. Et sic defectus ætatis non impedit ordinis collationem: sed tantùm earundem vsque ad legitimam ætatem exercitium. Adde ad hoc cap. consultationem cap. sanè. c. cùm quidam de temporibus ordinandis. hodie tamen nihil horum inspicitur, sed passim docti, indocti, iuuenes, senes, & vt in summa agam, quicunque vult: assumitur, vnde certè fit (vt frequens experientia didicitur) hoc reisque christicolis, maximo esse

scandalo &

scandalo & plebis contemptu.

Non est quod quisquam mihi succenseat licentioris linguæ dicacitatem, quod in beneficiarios Sacerdotes indignus patissimum ita rigidus Censor videar. Solent enim quidam e arguere & reprehendere quibus carent. Dei & Ecclesiæ amor id facit, & innata pietas qua condolemus huius temporis vlceribus, non sic beneficia dispensanda esse censuerunt prisci Patres. Ambitus varios cuniculos, inextricabiles versutias cauponandi beneficia aduuenit absque ætatis, & prudentiæ discrimine. Quis non doleat Christi hæreditatem quasi successionis nō meritorum iure venari? Aucupantur puerulis beneficia quæ senes & doctos decerent, illa in confidentiam recipiuntur donec matura adoleuerit ætas. Sic factis iniquis adhibetur semper iustitiæ fucus. Siccine beneficia nepotantur, vt superius sub Pio IIII. diximus? Hinc etiam effectum est, vt cùm quispiam solutus canone Ecclesias aliquot possit obtinere amico suo gratificans, & nomen sui ei accomodans per fauorabile, sed (celestium nescio quod custodi nos *nundinatoriæ artis vocabulis vtendum est) non suscipiat Ecclesiam, quam vt qui nullos inde prouentus percipiat, nunquam adeat, aut ei ita reseruetur, vt absque functione officij, beneficiū fructibus luxurietur.*

XXXIIII.

Rosarij Beatæ Virginis Mariæ Indulgentiæ.

PIVS Papa Quintus, Ad perpetuam rei memoriam.

CONSVEVERVNT Romani Pontifices, & alij Sancti patres prædecessores nostri cum bellis corporalibus, vel spiritualibus premerentur, aut aliis tentationibus vexarentur, quo faciliùs ab illis euaderent, & tranquillitatem adepti, Deo quietiùs, & feruentiùs inseruirent, & vacarent diuinam opem implorare, & Sanctorum suffragia per supplicationes, seu per Litanias deposcere, ac oculos cum Dauide in Montes leuare, certa spe confidentes, inde illis auxilia affutura. Quorum exemplo adductus, & Spiritusancto, vt piè creditur, afflatus Beatus Dominicus ordinis Fratrum Prædicatorum auctor, (cuius institutum, & regulam cum in minoribus essemus, expressè professi sumus) simili, qua nunc temporis occasione, quo Albigensium hæresis partes Galliarum, & Italiæ miseræ vexabantur, & tam multos excæcauerat sæculares, vt in Domini sacerdotes, & clericos sæuissimè furerent: leuans in Cœlum oculos, & Montem illum Gloriosæ Virginis Mariæ Almæ Dei Genitricis, quæ germine suo tortuosi serpentis caput obtriuit, & cunctas hæreses sola interemit, ac benedicto fructu eius ventris. Mundum primi parentis lapsu damnatum saluauit, & de quo sine humanis manibus abscissus est lapis ille, qui ligno percussus gratiarum aquas affluenter produxit, respiciens modum facilem, & omnibus peruium, ac admodum pium orandi, & præcandi Deum Rosarium, seu Psalterium eiusdem Beatæ Mariæ Virginis nuncupatum, quo eadem Beatissima Virgo salutatione Angelica centies, & quinquagesies, ad numerum Dauidici Psalterij repetita, & oratione Dominica ad quamlibet decimam cum certis meditationibus totam eiusdem Domini Nostri Iesu Christi vitam demonstrantibus, interposita, veneratur, excogitauit, excogitatum per S. R. E. patres propagauit, orandique modo prædicto per asseclas Beati Dominici fratres, videlicet ordinis prædicti diuulgato, & à nonnullis accepto, cœperunt Christi fideles iis meditationibus accensi, iis precibus inflammati in alios viros repente mutari, hæresum tenebræ remitti, & lux Catholicę fidei aperiri, & ad hanc orandi formam pro locorum diuersitate Sodalitates per fratres eiusdem ordinis ad hoc à suis Superioribus legitimè deputatos institui, & Confratres in eis describi. Nos quoque illorum prædecessorum vestigia sequentes, militantem hanc Ecclesiam diuinitus nobis commissam his temporibus tot heresibus agitatam tot bellis, prauisque hominum moribus atrociter vexatam, & afflictam cernentes lachrymabundos, sed spei plenos oculos in montem illum, vnde omne auxilium prouenit, leuamus, & singulos Christifideles ad simile faciendum benignè in Domino hortamur, & monemus. Vtque faciliùs modus ille ab omnibus cum ea, qua decet, deuotione, & mentis Religionisque Christianæ sinceritate amplectatur; auctoritatis nostræ partes, quantum nobis ex alto conceditur, fauorabiliter impartientes, modum

Diuus Dominicus diuino numine edoctus Rosarij instituit.

Virgo germine suo caput antiqui serpentis attriuit.

Meditatio & oratio coniunguntur in Rosario.

dum orandi & præcandi prædictum, omniaque, & singula indulta, indulgentias peccatorum remissiones, relaxationes immunitates, priuilegia, & aliàs gratias per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & dictæ Sedis, etiam de latere Legatos, ac alios Apostolica ad id auctoritate suffultos, iuxta præcandi modum prædictum orantibus, & Confraternitatibus, seu Sodalitatibus, sub dicto Rosario institutis, & illarum Ecclesiis, seu Altaribus, aut Cappellaniis, vel Confratribus, ac Sodalibus, tam Motu proprio, & ex certa scientia, siue in genere, vel in specie, quam aliàs quomodolibet, etiam pluries concessa, confirmata, & innouata, quorum omnium, & singulorum tenores, & compendia, præsentibus haberi volumus pro expressis, & insertis, eadem auctoritate harum serie perpetuò confirmamus & approbamus, ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus. Necnon potiori pro cautela, præmissa omnia eisdem modo, & forma, quibus concessa reperiuntur, etiam perpetuò innouamus, Ac omnibus, & singulis Christifidelibus vtriusque sexus Confratribus per dilectos filios modernos, & pro tempore existentes, fratres ordinis prædicti in suis, & tam per eos, quàm per alios Sacerdotes, etiam in aliis Ecclesiis à dilecto filio, etiam moderno, & pro tempore existente ipsius ordinis Generali Magistro, vel eius Vicario dumtaxat deputatos, in huiusmodi Sodalitatem, seu Confraternitatem Rosarij receptis, & descriptis, Ecclesias, Altaria, & Cappellas huiusmodi visitantibus, necnon Deo preces iuxta Rosarij modum prædictum effundentibus, quod omnibus, & singulis indultis, indulgentiis, peccatorum remissionibus, relaxationibus, priuilegiis, & aliis gratiis præfatis frui, vti, potiri, & gaudere, Necnon eisdem Confraternitatibus, seu Sodalitatibus, quod illarum ad id deputati Confratres omnia, & singula oblationes, & legata, seu donationes, aut alias quouismodo, siue in testamento, siue codicillis, aut alia vltima, vel inter viuos volũtate illis relicta, & erogata, quæcũque quotcunque, & qualiacunque, etiam si speciali nota digna sint, percipere, exigere, leuare, & in Confraternitatum huiusmodi pios vsus conuertere, etiam ordinarij loci, aut cuiusuis alterius licentia desuper minime petita, liberè, & licitè possint. Et insuper quo quisque ad se numero Confratrum præfatorum aggregandum promptior, & alacrior fiat, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus, & singulis Confratribus prædictis per deputatos prædictos descriptis, vere pœnitentibus, & confessis, qui prima vice, qua descripti fuerint, sanctissimum Eucharistię Sacramentum in aliqua Ecclesia, aut Cappella dictæ Confraternitatis perceperint, & vnam saltem quinquagenam Rosarij recitauerint, & pro tranquillitate Sanctæ Matris Ecclesiæ orauerint, necnon qui in mortis articulo constituti salutaris pœnitentiæ, & viatici Sacramento muniti fuerint, plenariam omnium, & singulorum peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus, & elargimur. Qui verò in Resurrectionis Domini Nostri Iesu Christi, & Annuntiationis, ac Assumptionis eiusdem Beatæ Mariæ præfatum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, & partem Rosarij, vt præfertur, recitauerint, decem annos, & totidem quadragenas eisdem autem Confratribus, qui in reliquis Domini Nostri Iesu Christi & Beatæ Mariæ Virginis præfatorũ festis diebus, in quibus sacra ipsius Rosarij mysteria recensentur, vnã saltẽ Rosarij quinquagenam recitauerint, necnõ aliis omnibus, & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, etiam nõ Confratribus, qui in eiusdem Rosarij Processione, quę mense quolibet fieri consueuit, deuote interfuerint, & pariter Cõfratribus præfatis qui ipsum Rosariũ integrũ quaslibet hebdomada deuote recitauerint, septẽ annos, & totidem quadragenas de iniunctis sibi pœnitentiis, etiã misericorditer in Domino relaxamus. Decernẽtes Cõfratres, & alios præfatos à quoquã desuper molestari, Pręsentésque literas de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis, alióve vitio, aut intentionis nostræ defectu notari, argui, vel impugnari, & limitationibus, sub quibusuis similiũ, vel dissimiliũ gratiarũ reuocationibus, alterationibus, suspensionibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendi non posse, sed quoties illæ emanauerint, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, de nouo etiam sub posteriore data per ipsos deputatos Confratres eligenda concessas, ac perpetuo validas, & efficaces esse, & fore, suosque plenarios, & integros effe-

Pius V. ad excitandum maiorẽ Christi fidelium deuotionem rosarij indulgentias & indulta omnia confirmat.

Confratres Rosarij oblationes & legata quæcunque recipere posse decernit vt conuertãtur in pios vsus confraternitatum.

Indulgentiæ concessæ à summo Pontifice confraternitatibus Rosarij.

Rosarium integrum qualibet hebdomada deuotè recitandum.

Clausulæ praeseruatiuæ.

ctus

ctus sortiri debere; Et ita per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, & S.R.E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac ex nunc irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibusuis Apostolicis, ac in Prouincialibus, & Synodalibus conciliis æditis generalibus, vel specialibus, constitutionibus, & ordinationibus, ac Cancellariæ Apostolicæ regulis editis, & edendis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in iudicio quam extra adhibeatur, quæ præsentibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die decimaseptima Septembris, millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Pontificatus nostri anno quarto.

Decretum irritans.

Clausulæ derogatoriæ.

De Rosarij Institutione & primordiis hæc circumfertur historia. Cum olim hæretica pestis grassaretur in Italia & Francia, præsertim ab hæreticis Albigensium, inter alia remedia quibus sanctissimus Patriarcha beatus Dominicus vsus est, sicut constat ex literis Apostolicis, ad extirpandas huiusmodi hæreses, hoc potissimum remedio vsus est vt patrocinium implorarent sanctissimæ Virginis per eius deuotissimum Rosarium. Siquidem hæc est beatissima virgo de qua canit Ecclesia, Gaude Maria Virgo, quia cunctas hæreses sola interemisti in vniuerso mundo. Est enim hic orandi modus accommodatissimus omnibus hominum conditionibus & statibus, facilis quidem non modò doctis, verùmetiam rudibus & indoctis: cuius quidem beneficio multa nobis atque amplissima à liberalissima Dei manu conferuntur beneficia, mutantúrque homines ex feris & crudelibus ac barbaris moribus ad ciuilem & sanctum quendam cultum atque vitam. Cæterùm in huiusmodi sancta deuotione complexus est beatissimus Patriarcha noster Dominicus duplicem illum celeberrimum orandi modum, videlicèt orationis mentalis, & vocalis. Vocalis enim orandi modus est cum recitantur ore quindecim Pater noster & centū ac quinquaginta Aue Maria, ad similitudinem psalterij Dauidis, vbi sunt centum & quinquaginta psalmi, vnde etiam factum est vt non modò Rosarium, verùmetiam psalterium appelletur. Recitatur etiam precatio Dominica quindecies ad similitudinem Cantici graduum in quo sunt quindecim Psalmi. Mentalis autem modus orandi est cum contemplamur quindecim præcipua mysteria redemptionis nostræ. Reduxit autem beatus Dominicus ad tres partes orationem ipsam vocalem, datis vnicuique parti quinque Pater noster siue dominicas precationes & quinquaginta salutationes Angelicas, siue Aue Maria. Mentalem autem orationem vt rosæ assimilaretur distribuit in triplicia mysteria videlicet gaudiosa, dolorosa, & gloriosa, iuxta tria quæ reperiuntur in ipsa rosa, videlicet flores, spinæ, & folia. Quinque igitur mysteria gaudiosa quæ correspondent foliis, sunt ista, Annuntiatio, Visitatio, Natiuitas Domini, præsentatio eiusdem in templo, & inuentio etiam in eodem templo. Quinque mysteria dolorosa quæ correspondent spinis, sunt oratio Christi in horto, item flagellatio, corona spinea, baiulatio crucis, & denique crucifixio. Quinque mysteria gloriosa quæ correspondent floribus sunt ista, Resurrectio, Ascensio, missio spiritus sancti, Assumptio virginis, denique Coronatio eiusdem. Tria igitur sunt Rosaria minima quæ constant vnum rosarium integrum, quoniam triplicia sunt mysteria quæ contemplantur in hac deuotione Rosarij. In huiusmodi autem triplicium mysteriorum recitatione siue meditatione ita nos gerere possumus, vt vel postquam tertiam Rosarij partem absoluerimus, quinque mysteria suo ordine contemplemur: vel etiam post singulas precationes dominicas, & decem salutationes Angelicas, mysteria sigillatim, suo ordine meditemur ac contemplemur. Quid autem excellentius excogitari potest ipsa precatione Dominica & salutatione angelica? Siquidem à Christo altera, altera verò ab Angelo contexta est. Ex his autem conflatur ipsum Rosarium, quod est instar paradysi cuiusdam, vel spiritalis zodiaci distincti sole, luna & astris suis, quæ quidem suos dant motus opportunos & conuenientes, potestque per huiusmodi zodiacum spatiari anima ipsa deuota, efficiens & circunducens circulos suos, atque cōmemorās in meditatione huiusmodi mysteriorum. Nec verò solùm fructus amplissimos reportat in spirituali meditatione qui huiusmodi rosarium percurrit meditando eius mysteria verùmetiam indulgentias multas refert ac reportat concessas à variis summis Pontificibus,

quas quidem vbicunque obuias poterit quilibet videre. De his latius infrà vbi addam motum proprium Sanctissimi Gregorij XIII. de institutione festi sanctissimi Rosarij in memoriam felicissimæ illius victoriæ quam Christianorum exercitus reportauit de Turcis infensissimis hostibus Christiani nominis, quod festum institutum est celebrari prima Dominica Octobris, quo die contigit victoria illa sempiternis historiis dignissima.

XXXV.

Cosmus à Medicis Reipublicæ Dux, eiúsque successores magni Ducis titulo honorantur Pontificio munere.

In principes de republica Christiana benemeritos Pontificum fauor & beneuolentia.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS Pontifex in excelso militantis Ecclesiæ Throno disponente Domino super gentes & Regna constitutus post perlustratas suæ indefessæ mentis acię Orbis Christiani Prouincias circumspecta sua prouidentia præclaros, ac Principes viros, qui de Sancta Sede Apostolica, fideque Catholica bene mereri videntur, singulari suæ benignitatis clementia, quantum sibi ex alto conceditur, augere, eosque insignibus, ornamentis, ac speciosis honorum titulis decorare, atque illustrare consueuit necnô aliàs disponit, prout temporum, locorum, & personarũ qualitate pensata, conspicit in Domino salubriter expedire. Sanè cum nos his nostris luctuosissimæ tempestatis diebus animo nostro diu multumque grauissimo cum dolore versaremus, quot, & quantæ pestiferarum hæresum sectæ, quotidie vndique erumperent, diraque, & exitiosa perditorum hominum à fide Catholica aberrantium semina passim serperent, & vsquequaque propagarentur, omnia Italiæ loca circumspicientes, Ethruria Prouincia nobilitatis decore, & antiquitatis nomine à maioribus celebrata, cuius maxima pars quæ nobis, & ipsi Apostolicæ Sedi subiecta non est, ab omnibus ferè lateribus ditioni nostræ Ecclesiasticę contermina, atque coniuncta existit, nobis præcipuè occurrit, quam diuinæ primum bonitatis gratia, solicitudineque, ac vigilantia nostra, deinde præstantissimi, ac Religiosissimi eius principis virtute, consilio, diligentia, præ cæteris intactam, & incorruptam, ab huiusmodi que perniciosa labe, & contagione sathanæ etiam conseruatam esse côspicimus. Huc accedit, quod profectò magnopere nos mouet, Sedem Apostolicam, cum ob regionis vicinitatem, tum propter loci opportunitatem gratissima plerumque obsequia atque etiam commoda subministratis ab Ethruscis auxiliis à multis iam ante sæculis recepisse, idque complures Romanos Pontifices prædecessores nostros, & præsertim fe. re. Innocentium IV. Clementem etiam IV. Gregorium X. Benedictum XI. Martinum V. & Leonem X. luculenter testatos fuisse, adeò vt tam eandem Prouinciam, quam eius Rectores, & Magistratus ob peculiarem eorum erga Romanam Ecclesiam deuotionem, & obseruantiam propenso, paternoque affectu, variis gratiis, honoribus ac priuilegiis [illegible] honestandos, atque ornandos esse dixerint. Quibus rebus debita meditatione mature consideratis, attendentes quoque in primis, quod dilectus filius nobilis vir Cosmus Medices Reipublicæ Floren. Dux maiorem, in dies suæ eximiæ virtutis splendorem, feruentioremque Catholicæ Religionis cultum & in administranda iustitia præcellens studium, ex eo tempore, quo imperare cœpit nusquam prætermissum, laudabiliter præseferre non cessat. Quod omnibus in occasionibus, [illegible] ac prædecessoribus nostris, & Apostolicæ Sedi prompto ac libenti [illegible] semper studuerit. Quod nos, & eandem Sedem ab ipso nostri Pontificatus initio continuato debitæ reuerentiæ honore coluerit, mandatis nostris filiali obedientia paruerit, honestis nostris petitionibus obsequentissimè morem gesserit. Quod à nobis requisitus, copia nostra pecuniis, peditatu, [illegible] præsertim pro ferendo auxilio Charissimo in Christo filio nostro Carolo Francorum Regi Christianissimo, aduersus eius rebelles & hæreticos, [illegible] millia, vltra alia, illi mittendo, [illegible] Quod [illegible] si vsus venerit, ad Catholicæ fidei defensionem [illegible] vltrò pollicetur, Quod pro Inclyta [illegible] Mi-

Ethrariæ prouincia commendatio.

Ethrusci suppetias tulerunt Apostolicæ sedi.

Cosmus Medices laudatur à religione & iustitiæ cultu.

A liberalitate præsidij ferendi pro rege Gallorum aduersus hæreticos.

Ab expectatione maioris virtutis incrementi.

litiam

litiam Sancti Stephani ad sanctę fidei exaltationem, ac propagationem instituerit, bonis ditauerit & ampliauerit. Quod vniuersæ propè Prouinciæ Ethruriæ inperscrutabili Dei iudicio ad summæ dignitatis potestatem ciuium Florentinorum assensu vocatus felicissimè præsit ac dominetur. Quod delatum sibi admirabiliter Principatum admirabilius regat, & moderetur, illumque incomparabili prudentia ac sapientia in pacis ac iustitiæ amœnitate ab ineunte eius ætate diligentissimè contineat & conseruet. Quòd terra marique existat. Quod Piratis, facinorosis, sicariis, quietis, & ocij turbatoribus, necnon nostris, & huius sanctę Sedis rebellibus, & aduersarij hostis acerrimus, scelerumque & delictorum seuerus vindex sit, Quòd numerosa ac frequenti populorum ei subditorum Deo benedicente multitudine, copiosis grandibusque redditibus, & amplissimis prouentibus gaudeat, & fruatur Quod validus peditum, & æquitum numerus in omnes vsus ei præsto sem per esse possit. Quòd quamplures Florentissimas Vrbes, tam Cathedralium, quàm earum nonnullas Metropoliticarum Ecclesiarum dignitate insignes, ac studiorum generalium vniuersitatibus ornatas, munitissimos portus, validissimas arces, loca tutissima, triremium classem paratam, & instructam tam ad Tyrrheni sui maris, quàm etiam ad nostræ oræ maritimæ tutelam habeat. Quod rerum omnium copia, ditionis amplitudine, locorum vbertate, continua vitæ felicitate, demumque gentis celebris admodum, & opulentæ viribus firmissimè subnixus vigeat. Quod cuncta hæc ipsa bona per immensam Dei omnipotentis benignitatem sibi clargita ad diuinum honorem & gloriam paratissima semper fore profiteatur. Quod absoluta potestate ratione liberi & directi dominij Florentini nemini sit subiectus, ita vt iuxtà distinctionem piæ memoriæ Pelagij similiter Roma. Pont prædecessoris nostri vti Rex & magnus Dux ac Princeps meritò existat, & inter cæteros Magnos Duces, ac Principes re ipsa esse, censeri, & commutari possit, & debeat. Nos igitur tot ac tantis rationabilibus, dignisque de causis, clarissimis quoque ipsius Cosmi Ducis erga nos, & Sedem eandem meritorum, & officiorum monumentis inducti, firmaque spe freti, quod is, & eius successoribus collati nostri in eos beneficij memores debitam nobis, futurisque Romanis Pontificibus grato animo fidei ac deuotionis sinceritatem, perpetuò exhibere, conseruareque studebunt, attendentes etiam quod sanè plurimi facimus, dictum Cosmum Ducem, ac dilectum filium nobilem virum Franciscum eius filium primogenitum arctis admodum affinitatis sanguinis & necessitudinis vinculis cum charissimo in Christo Filio nostro Maximiliano in Imperatorem electo, & maximis Christiani nominis Regibus coniunctos esse, eosque à nobilissima stirpe Medicea multis honoribus & titulis decorata, & ex qua tot illustres proceres, ac tres Romani pontifices prodierunt, ortum habere. Propterea eundem Cosimum Ducem specialibus fauoribus, & gratiis paternè benigneque prosequi volentes, ipsumque à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, Motu proprio non ad ipsius Cosmi Ducis seu alterius pro eo nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia, maturaque deliberatione, & mera liberalitate nostris, ac de supprem e nostræ Apostolicæ potestatis plenitudine tam dictorum prædecessorum, quàm etiam Alexandri III. & Innocentij pariter III. ac Pauli IV. similiter prædecessorum nostrorum. Qui Portugalliæ, & Bulgarorum, ac Blanchorum, necnon Hiberniæ Reges, & vt tunc Dux Bohemię Rex in suis literis nominari possit, respectiuè crearunt, constituerunt, & concesserunt, aliorumque Romanorum Pontificum erga diuersos Principes exempla sequentes. vestigiisque inhærentes, vt potissimum cæteri Principes hoc exemplo inuitati ad bene de sancta hac Sede promerendum incitentur, eundem Cosimum Ducem; eiusque successores pro tempore existentes Duces perpetuis futuris temporibus in Magnos Duces, & Principes prouinciæ Ethruriæ sibi pro maxima illius parte subiectæ. & in ipsa prouincia respectiuè auctoritate Apostolica tenore præsentium creamus, constituimus pronunciamus, & declaramus, Magnorumq; Ducem Ethrurię prouinciæ vt præfertur eius subiectæ nomine,

Ab erectione & institutione militiæ S. Stephani cuius priuilegia superius habentur sub Pio 4 const. His quæ pro.

Ab acerbissima flagitiosorum expugnatione.

Ab opib. vrbium & populorum copia.

Stirps Medicea tres Pontifices Romanos protulit.

nomine, titulo, & denominatione extollimus, & amplificamus, Necnon eos d
Cosmus Magnus dux Ethruriæ renunciatur. Ethruriæ prouinciæ eis subiectæ Magnos Duces, & Principes ab omnibus no
nari, appellari, inscribi, dici, haberi, censeri, & tractari debere volumus, præcipim
ac mandamus, atque Cosmum Magnum Ducem, eiúsque successores præfa
omnibus & singulis exēptionibus, immunitationibus, libertatibus, fauoribus, p
eminentiis, prærogatiuis, indultis, priuilegiis, aliisque quibuslibet gratiis, & hon
ribus quibus alij verè liberi, & directi Domini, ac Magni Duces, & principes etia
Ducali, aut alia quauis etiam maiori dignitate præfulgentes, ac quacunque libe
& absoluta potestate fungentes, in genere vel specie, in quibuscunque locis, pom
pis, sessionibus, celebritatibus, cæremoniis, & actibus publicis vel priuatis, tam d
iure, quàm de consuetudine etiam in Aula nostra Vaticana, & vbique terrarum
etiamsi aliqui alij Magni & similes Duces & Principes præsentes fuerint, quoqu
modo vtuntur, fruuntur, potiuntur, & gaudent, seu vti, frui, potiri, & gaudere in fu
turum quomodolibet poterunt, & soliti sunt, non quidem ad illorum instar, se
pariformiter, & absque vlla prórsus differentia vti, frui, potiri, & gaudere posse, ac
debere: Et insuper in euidens clarumque propensæ nostræ voluntatis erga dictum
Cosmum Magnum Ducem testimonium, certamque dilectionis significationem
eum amplioris quoque gratiæ, & fauoris prærogatiua, maximè dignum censentes,
vt iuxta sententiam Clementis Quarti prædecessoris nostri prædicti, ex maiori de-
core ornatuum, maioritas appareat dignitatis ipsum Cósmum Magnum Ducem
& eius Successores huiumodi Regali Corona, vt inferius depingi mandauimus,
Insignia ducalis honoris. qua super eorum gentilibus insignibus ad illustrius, nobiliusque ipsorum decus,
& ornamentum vti, eamque portare, ferre, & gestare, depingique & insculpi face-
re liberè & licitè possint, & valeant, motu, scientia, ac potestatis plenitudine
similibus decoramus, exornamus, & insignimus, decoratosque, exornatos, & in-
signitos fore, & esse, Præsentesque literas de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut
intentionis nostræ, seu quocunque alio defectu ex quauis etiam quantumlibet
iustissima, & vrgētissima, rationabilique causa nullo vnquam tempore à quoquam
notari, vel impugnari posse, sed illas validas & efficaces perpetuò fore, & esse, suos-
que plenarios, totales, & omnimodos effectus sortiri posse ac debere in omnibus
& per omnia ac si consistorialiter, & de fratrum nostrorum consilio factæ, & ipso
Consistorio nostro secreto lectæ fuissent, sicque per quoscunque Iudices etiam
Imperiali, Regia, Ducali, vel quauis alia excellentia, ac dignitate præditos, & alios
Commissarios qualibet auctoritate fungentes, etiam causarum Sacri Palatij no-
stri Auditores, & Sāctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuili-
bet quauis aliter iudicandi, sententiandi, diffiniendi, & interpretandi, facultate, &
auctoritate, iudicari, diffiniri, & interpretari debere, ac quicquid secus super his à
quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum
& inanè decernimus, & declaramus. Non obstantibus quibusuis constitutionibus
& ordinationibus Apostolicis, ac Prouinciarum, Ciuitatum, & Locorum quorum-
libet statutis, & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel
quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis
illis, & quibusuis aliis personis etiam Ducibus, quibus forsan per Sedem Aposto-
Priuilegia summorum Ducum. licam concessum sit, quod priuilegiis, præeminentiis, fauoribus, indultis, & gratiis
ad instar Magnorum Ducum, perinde ac si ipsi Magni Duces realiter, & cum effe-
ctu essent, vti, & gaudere possint in genere vel in specie, sub quibuscunque tenori-
bus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, & quantum-
cunque efficacissimis clausulis, & decretis quomodolibet concessis, confirmatis, &
innouatis (Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis,
specifica, & expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum mentio seu quæuis alia
expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc seruanda esset, eorum om-
nium tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes illis alias in suo ro-
bore permansuris, hac vice dūtaxat ad effectum præsentium specialiter, & expres-
sè derogamus, totaliterque, & latissimè derogatum esse volumus, & decernimus)
cæterisque contrariis quibuscunque. Salua nihilominus in nostris dictis Prouin-
ciæ, Ciuitatibus, & locis, nostra, & Romanæ Ecclesiæ auctoritate, iurisdictione, &
potestate

potestate necnon Imperatoris,& Regum superioritate,iurisdictione,ac quibusuis iuribus respectiuè,in locis mediatè, vel immediatè eis subiectis, ac citra aliquod præiudicium Ciuitatum, Terrarum, & Locorum in eadem Hetruriæ Prouincia consistentium, quæ non sunt ditiones dicti Cosmi Ducis, nec ei quomodolibet subiecta sunt,neque aliquo modo obediunt. Nulli ergò,&c, Si quis autem,&c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Sexto Cal. Septempris, Pontificatus Nostri, Anno Quarto.

Cosmi à Medices æquitate & strenuissima in vindicandis S.R.E. illatis iniuriis fortitudine accensus Pius V. Pontifex illum titulo magni Ducis Ethruriæ *voluit eius propositi nuntiū præclara legatione Michaelis Bonnelli Cardinalis ex sorore Papæ nepotis in cōspectu Primorum Florentinæ reipublicæ 13. Decemb. Ann. 1569. excepit. Et vt testaretur gratum suum animum in Pontificis gratiam illicò Romam versus itineri se accinxit exarcharum & Regulorum Italiæ solent apparatu comitatus. Vrbem ingressus salutatur à Patribus purpuratis hac enim magnificentia scelera summi Principes Reges aut Imperatores recipi: & per Madruccium & Alciatum Cardinales apud Pontificem deducitur, & insolita celsitudine commendatur. Hinc postero die inter sacra Missarum solennia Ducali corona & pallio exornatur, & Pontificij muneris insigni rosa donatus ad sacrum fœdus in Turcas suscipiendum inuitatur. Pollicitam fidem supra sub Pio IIII. soluere nequeo. Decreueram hic addere fusiorem narrationem ceremoniarum solennis huius honoris, tum eiusdem Magni ducis pompam funebrem, sed hæc omnia ad manum tempestiuè non habui cum feruentioris prœli ratio postularat, adeo vt multa compendiosè dicantur quæ ampliorem rerum seriem desiderarent. Hoc quantulumcunque sit ex Chronicis Italicis descerpsimus clerico consulet Lector Candidus.*

XXXVI.

Contra offendentes S.R.E. Cardinales.

PIus Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INFELICIS Sæculi pericula miserati, dolorem comprimere non valemus. quòd nefarij homines, iustorum sanguinem sitientes, ad illorum quoque perniciem infestiore animo incumbant, quos Spiritussanctus membra constituit præcipua Ecclesiæ Dei quàm suo sibi sanguine acquisiuit. Magna igitur ratione post alios felicis recordationis Bonifacius Papa Octauus de fratrum suorum consilio perpetua constitutione sanciuit, vt si quis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem fuerit hostiliter insecutus, aut percusserit, aut ceperit, aut mandauerit id fieri, sociúsque fuerit facientis, factúmve ratum habuerit, seu dederit consilium, vel fauorem, aut receptauerit, aut defenderit scienter eundem, tanquam læsæ Maiestatis reus, perpetuò sit infamis: & prætereà diffidatus, bannitus, & intestabilis. Omnia eius ædificia ruinæ perpetuæ subiaceant, nullus ei debita reddere, nullus ei in iudicio respōdere teneatur, bonis omnibus fisco, vel reipublicæ applicatis. Idem etiam feudis, beneficiis & officiis spiritualibus, & temporalibus sit ipso iure priuatus, sed & ipse insectans excommunicationis sententiam incurrat, quàm solus Romanus Pontifex, excepto mortis articulo, valeat relaxare. Sed hęc nec quidem constitutio, propter abdita consceleratorum consilia, omninò satis esse noscitur ad huiusmodi sacrilegia * amplius prohibenda. Qui enim alicui vim inferre sibi proponunt, id secreto, in occulto vt maximè machinantur veluti impium illud facinus indicat in personam dilecti filij nostri Caroli tituli Sanctæ Praxedis Presbyteri Cardinalis Borrhomæi, Ecclesiam Mediolanensem Sanctissimis Institutis studiose informantis proximè attentatum. Quæ res nos grauius commouet, vehementiúsque excitat omnia exquirere vt nobilissimæ corporis nostri partes vndique protegantur. Quibus enim præsidio erimus, quibus suppetias afferemus, quos denique tutabimur, si Templi Dei bases, si clarissima Ecclesiæ lumina, si speciales filios, qui pro animabus populorum, pro fide, pro iustitia, pro vnitate peruigilant, inultos deseramus? Itaque sanctioni prædictæ de simili fratrum nostrorum consilio adiicientes, Statuimus, vt quisquis, etiam à nudo consilio, aut simplici fauore,

In eos qui offendūt S.R.E. Cardinales, habes processum bullæ Cœnæ Domini §. 11. & Hieronymum de Torris cons quodam quod reperies in fin. Anthonij de Butrio.

** Sacrilegium hoc tanto maius esse censetur quanto persona quæ patitur maior est. gl. in verb. sacrileg. c. fœlicis. de pœnit. in 6. de pœnit. dist. 1 aut facta. C. de Episcop. & Cleric. l. si quis in hom*

aut omninò à cæteris prædictis alienus, quempiam auctorum, administrorum, vel consciorum coniurationis, siue conspirationis, aut commissi, committendiue criminis in personam Cardinalis, illorúmue fautorum, receptorum, vel occultatorum, siue ex renunciatione sibi protinus vel per interpositam personam aut literas facta, cognouerit, siue ex scripturis, cœtu, conatu, concursu, insidiis, aliisve signis, & indiciis qualemcunque scientiam habuerit, vel etiam coniecerit, quiue horum quicquam intellexerit, quantumcunque res aliàs occulta sit quamprimum id Rom. Pont. si in Curia fuerit, si autem ordinario loci, vel si Cardinalis ipse ordinarius extiterit, propinquiori Episcopo, & si crimen nondum commissum fuerit, etiam ipsi Cardinali properet reuelare.] Quicunque verò etiam non subditus, & omninò extraneus defecerit, cuiuscunque dignitatis fuerit, prædicto sit excommunicationis laqueo innodatus, pariterque maiestatis reus infamiam, & omnes pœnas prædictas eo ipso incurrat. Eadem nihilominus constitutione quoad reliquas eius partes, ac cæteris omnibus sanctionibus canonicis, & ciuilibus, ad talium coertionem editis, in suo robore duraturis. Porrò si quis ad sanitatem reuertens, rem adhuc incognitam retexerit, omni noxæ plenius liberetur. Cæterùm loci Ordinarius secreto cur casum ad se delatum, prædicto Pontifici primo quoque tempore nunciare, & interim rem omnem ab stirpe exquirere, & si necessitas tunc postulet, seculare quoque brachium adhibere. Sed ne quisquam horum ignorationem valeat excusare, iubemus præsentes valuis Ecclesiæ Sancti Ioannis Lateranensis, & basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, vbi publicabuntur appendi, eisque detractis earum exempla eo in loco relinqui, & ea pariter ab omnibus locorum ordinariis in suis Ecclesiis, locisque insignibus promulgari. Quia verò difficile nimis esset ipsa præsentes, quocunque illa opus erit perferre. Volumus earum exempla etiam impressa, Notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici, eiusue curiæ sigillo obsignata eandem illam prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbique gentium facere, quám ipsæmet præsentes facerent, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo nono. Quartodecimo Cal. Ianuarij, Pontificatus Nostri Anno Quarto.

Extendantur pœna constitutionis Bonifacij o-ctaui in scientes & non reuelantes.

Hæc constitutio subsignata fuit per XXXV. Cardinales.

Cardinalium institutionem, originem, & priuilegia fusè enarrasse superius memini. Ex multis autem priuilegiis quibus gaudent vnum hac constitutione ostenditur præstantissimam. Immunitas nimirum & securitas, aduersus quoscunque, qui eos, vel verbo, vel facto impetere auderent. Pœnas enim varias in tales tanquam in sceleratos & læsæ maiestatis consceos statuit Pius V. Curiosis tamen hoc videbitur vero minus consonum. Sed Ludouicum Bologninum controuersiæ iudicem habeant qui integrum cons. 73. edidit super hac quæstione, Verum insultans Cardinalem Episcopum, vel Prælatum incurrat crimen læsæ maiestatis. Sic & Cardinales propter amplissimam eorum dignitatem inter personas egregias annumerantur. Rom. sing. 172. And. Barb. in toto illo tract. de præstantia Cardinalium & alius apud Gendil tract. de potestate Cardinalium. Breuitati consulturus non addam cap. 5. Fœlicis recordat. quod situm est in 6. tit. X. de pœnis in inse[?]quentes, percutiente, aut capientes Cardinales, & eius criminis soccos, huius rei studiosus lector sitim illic explebit.

XXXVII.

Ecclesia Lateranensis de Vrbe præcedit omnes Vrbis & Orbis Ecclesias.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INFIRMA qui conditio, sæpe officit, vt res vel maximè perspicuæ, & immemorabiles, perplexi erroris caligine, sensim obductæ, in grauia discrimina prolabantur. Quo genere incommodi affecta sacro sancta Ecclesia nostra Lateranen. post tot insignes ruinas, quæ ei tenebrosis illis sæculis acciderant, quibus plerique omnes Rom. Pont. aut Religionis studio, aut componendæ pacis gratia, aut bellorum periculo, longe ab Vrbe, sæpe enim in Galliis agebant, de summa quoque iuris sui, & honoris prærogatiua perperam laborauit. Etenim longo post interuallo, quam fel. rec. Leo Papa IIII. parta de Saracenis spectabili victoria, Vrbem

Sæpius diruta est Lateranensis Ecclesia aut hostium sacrilegio, aut incendio.

sui

sui nominis, præsidiumque ad Vaticanum statuerat, cum reduces deinceps Pont. in aliis Vrbis Ecclesiis vti cuique tutum aut commodum erat concederent prædicta Ecclesia, ex tam multis direptionibus, quasi solitudine facta Sacerdotes Basilicæ Principis Apostolorum cum parilis vetustatis gloria, tum nomine & dignitate illustres & insignes ab ea rerum commutatione, prædictum sibi ius nixi sunt vindicare. Quam rem non ferens Gregorius Papa XI. qui etiam tunc Auinioni sedebat, vt omnem dubitationem eximeret, declarauit, & definiuit, prædictam Ecclesiam Lateranen. præcipuam Sedem suam dictæ Basilicæ, ac cæterarum omnium Vrbis & Orbis Ecclesiarum maximum, supra illas omnes locum tenere, sed dicti Sacerdotes translato inde prorsus Pontificum domicilio, elatiores quandocunque res tulit audentius institerunt, donec Pius Papa Quartus antecessor noster merito commotus quos in cleri conuentu & supplicationibus res turbæ intercederent, molestæque dissentiones fierent, huic tamen controuersię finem constituere volens, causam vniuersam dilecto filio Magistro Francisco Sermento causarum Palatij Apostolici Auditori commisit audiendam, & omni appellatione præcisa penitus terminan. qui vocatis vtrinque Capitulis, in ipsa causa rite procedens, definitiua sententia ex communi aliorum dicti Palatij Auditorum consilio nuper prolata declarauit ius præcedendi, & prærogatiuam honoris, locique nobilioris ac supremi etiam supra canonicos beneficiatos clerum, & personas prædictæ Basilicæ in processionibus solemnibus, & decretis, cęterisque omnibus actibus publicis, & priuatis ad Canonicos beneficiatos, & clerum dictæ Ecclesiæ Lateranen. omninò pertinere. Quin etiam perpetuo silentio his rebus imposito, res iudicata ita executioni mandata est, vt habitis postea Cleri conuentibus ac supplicationibus, sacerdotes omnes prædictæ Ecclesiæ Lateranen. supremum ibi locum etiam supra omnem clerum dictæ Basilicæ re ipsa obtinuerint. Quo circa nos tuendi iuris studio, hanc sententiam atque declarationem, & definitionem, & literas prædicti Gregorij Papæ, & quæcunque in literis ipsis continentur, Motu proprio certaque quam habemus prędictorum omnium scientia, auctoritate Apostolica approbamus. & confirmamus, deque Apostolicæ potestatis plenitudine supplemus omnes, & quoscunque iuris & facti defectus, si qui in processu & actibus reperiantur inesse, & vti ipse Gregorius Papa optimo iure fecit itidem definimus, iubemusque Capitulum & Sacerdotes personasque omnes dictæ Basilicæ vbique semper sententiæ, & definitioni parere. Statuentes vt nulla omninò ipsorum prouocatio, & testificatio, vel reclamatio siue in iudicium producta, siue clam interiecta, præterita & futura noceat, nec prorsus vim habeat materiamue denuo tribuat litigandi. Præcipimus igitur atque interdicimus eisdem ne posthac quicquam audeant suscitare quicũque siue vniuersi, siue singuli contrafacient, vel nitentur eos canonicatu præbenda dignitate beneficio, & officio priuamus priuatosque ad futura inhabiles declaramus eo ipso. Decernentes sic in his, & aliis omnibus supradictis per eosdem Iudices, & quosuis alios omni & quacunque aliter iudicandi, & interpretandi facultate penitus adempta vbique iudicari debere, ac irritum & inane quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus contrariis quibuscunque. Volumus autem, vt præsentes in Cancellariæ Apostolicæ libro appellato quinterno describantur, ipsorumque exempla notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici eiusue Curiæ sigillo obsignata eandem illam omninò fidem in iudicio & extra illud, vbique locorum faciant, quod ipsemet præsentes facerent si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c.

Gregorius XI. declarauit Basilicam S. Ioannis esse maiorē cæteris Vrbis & Orbis Ecclesiis.

Lis præcedentiæ soluitur sententia DD de Rota, in fauorem Lateranensis Ecclesiæ.

Confirmatio sententiæ Gregorij XI.

Clausulæ derogatoriæ.

Datum Romæ apud sanctum Petrum xij. Cal. Ianuarij, Anno Domini M.D.LXIX. Pontificatus nostri Anno Quarto.

Templis antiquis atque piis Augustissima Roma, Lateranensis Ecclesiæ antiquitate & prisco tum Cæsarum, tum Pontificum solio nobilitatur, hinc fit vt primatum adepta sit inter reliquas sacras ædes Vrbis & orbis, cædentibus huius auitæ gloriæ æmulis. Controuersia siquidem agitata fuerat inter Lateranenses Canonicos pro præeminentia iure quam antea soluerat Gregorius XI. cuius rescriptum iussu Pontificis Dominorum Apostolici Palatij De Rota confirmatur. Addam ex Onuphrio Panuino antiqua Lateranensis Ecclesiæ monumenta.

Familia Laterana, à qua ædes Lateranenses vocatæ, multa mentio est in historiis Romanis, Tabulæ consulares Capitolinæ. L. Sextium Lateranum primum è plebe, Iulius Capitolinus Sextelium Lateranum cum T. Vero Imperatore. Fasti alij consulares eundem cum Aquillio Orfito consule profitentur, Antiquus lapis Augustæ Vindelicorum, App. Claudium Lateranum consulem. Cornelius Tacitus lib. 15. Plautium, Lateranum Cos. designatum, à Nerone interfectum. In cuius domo Basilicam Lateranensem postea exædificatam fuisse, in epitaphio Fabiolæ tradit D. Hieronymus. Sex. Aurelius Victor alium Lateranum copiarum ducem, virum Consularem præcipuum, Seueri Imperatoris amicum commemorat. Egregias ædes Lateranas in monte Cœlio, Iuuenalis satyra 10. Iulius Capitolinus in vita Marci Imp. Sex. Victor in vita Seueri, P. Victor, & Sex. Rufus in libris de regionibus Vrbis Romæ repetunt. Victor quidem sic: Seuerus Imperator Lateranum, Cilonem, Annulinum, Bassum cæterósque alios ditauit, ædibus quoque memoratu dignis, quarum præcipuas videmus quæ Parthorum dicuntur, & Laterani. Egregias has ædes progressu temporis possedit Fausta Augusta Maximiani Herculij filia, Constantini Pij Imperatoris vxor, vt libro 6. Contra Donatistas tradit Optatus Mileuitanus Episcopus. Qui auctor est, Miltiadem Episcopum Romanum XIX Episcoporum Concilium Romæ in domo Faustæ Lateranensi celebrasse, anno salutis CCCXIII. Cõstantino, & Licinio Augg. III. Consulibus VI. nonas Octobris, in caussa Cæciliani Episcopi Carthaginensis. Quo anno IIII. Idus Decembris, Miltiadi Papa mortuo, successit. S. Siluester: cuius rogatu (vt Damasus tradit) Constantinus Imperator aliquot Romæ magnas Basilicas, in his Lateranensem in S. Saluatoris honorem, cum propinquo palatio, in ædibus vxoris Faustæ construxit, sanctóque Siluestro donauit.

Huius sacrosanctæ Basilicæ frequens in vetustis Ecclesiæ monumentis mentio est. Prudentius libro primo contra Symmachum Vrbis præfectum, vbi plebem Romanam in Christum credidisse commemorat, ita scribit.

Post hinc ad populum conuerte oculos: quis in Vrbe est
Qui Iouis infectam sanie non despuat aram?
Omnis qui celsa scandit cœnacula vulgus
Quique terit silicem variis discursibus atram,
Et quem panis alit, gradibus dispersus ab altis.
Aut Vaticano tumulum sub monte frequentat,
Quo cinis ille latet genitoris amabilis obses.
Cœtibus aut magnis Lateranas currit ad ædes,
Vnde sacrum referat regali chrismate signum.

Eximiam huius basilicæ præstantiam testantur hi versiculi, qui passim per ecclesiam incisi leguntur.

Aula dei hæc similis Synai sacra iura ferenti,
Vt lex demonstrat, hic quæ fuit edita quondam
Lex hinc exiuit mentes quæ ducit ab imis,
Et vulgata dedit lumen per climata sæcli

Flauius Constantius fœlix victor magister vtriusque militiæ Patricius, & consul ordinarius, & Padusia illustris fœmina eius vxor voti compotes de proprio fecerunt.

Extabant & alio versus, quamquam barbari, lectu tamen digni.

Agnoscant cuncti sacro baptismate functi
Quod domus hæc munda nulli sit in orbe secunda
Nam quum Papalis locus hic sit, & cathedralis,
Primatum mundi meruit sine lite rotundi:
Contendat nemo secum de iure supremo
Omnis ei cedit locus, & reuerenter obedit.
Hunc Constantinus in cœlum mente supremus
Lepra mundatus intus, forisque nouatus
Fundauit primus factum quod in ordine scimus,
Et series rerum cogit nos scribere verum.
Christi successor primus, fideique professor
Petrus ab hac sede laxauit retis prædæ
Claue potestatis recludens regna beatis,

Supra

Supra peryſtilium exterioris baſilicæ porticus, eiuſdem propemodum ſententiæ, & hi verſus ſunt.

Dogmate Papali datur ac ſimul imperiali
Quod ſim cunctarum mater caput eccleſiarum.
Hinc ſaluatoris cœleſtia regna datoris
Nomine ſanxerunt cum cuncta peracta fuerunt.
Sic vos ex toto conuerſi ſupplice voto
Noſtra quod hæc ades tibi chriſte ſit inclyta ſedes.

In abſida vero baſilicæ ſupra marmoream ſedem, quæ in medio extat ante aram maximam, vbi papa ſedere ſolet quando ſacris intereſt, ſunt & alij verſus, ſic.

Hæc eſt papalis ſedes & pontificalis
Præſidet, & Chriſti de iure Vicarius iſti,
Et quia iure datur ſedes Romana vocatur,
Nec debet vere, niſi ſolus Papa ſedere,
Et quia ſublimis, alij ſubduntur in imis.

Veteres Romani Pontifices, Leo, Hilarius, Gelaſius: Symmachus, Gregorius, & alij antiquitus epiſcoporum Italicorum concilia, pro ſtatus eccleſiaſtici conſtitutione, apud S. Petrum celebrare ſolebant. Poſtea cum minus commode, tute, & ſalubriter propter diſtantiam loci, ſolitudinem Vaticani, & eccleſiæ frigidiorem locum, ſacerdotum conuentus in Baſilica Vaticana haberentur: eaſdem Synodos Laterani congregarunt.

Primus (quod ſciam) Symmachus Papa Laterani duo concilia celebrauit, pro ſchiſmate ſuo tempore orto, tollendo, cum alibi niſi cum periculo ea celebrare non poſſet S. Martinus papa & Martyr contra Monothelitas hæreticos, Stephanus iij. contra ſchiſmaticos, & pro nouo Pontificu Romani comitiis, Hadrianus pro Caroli magni Francorum regis priuilegiis, Nicolaus Papa pro cauſa Ioannis archiepiſcopi Rauennatis. Sergius III. & Ioannes X. pro reformatione eccleſiæ Leo VII. pro Othonis Imperatoris priuilegio, Leo IX. aliquot, Nicolaus II. duo, Alexander II. ſex, Gregorius VII. decem, Victor III. vnum. Paſchalis II. quatuor: pro ſacroſanctæ eccleſiæ poteſtate: & iure tuendo, concilia maxima Laterani celebrarunt. Ex omni vero orbe Latino Generalia Concilia Calliſtus II. Innocentius II. Alexander III. Innocentius III. & nouiſſimè Leo X. in eadem Baſilica conuocarunt.

Conſtantini pii Imperatoris exemplum in de nouo ædificandis & exornandis Vrbis Baſilicis, etiam cæteri Imperatores orthodoxi ſecuti ſunt, nam ſub Xiſto Papa III. eius rogatu Placidius Valentinianus Auguſtus in Baſilica Lateranenſi refecit faſtigium argenteum, quod à Barbaris ſublatum fuerat bello Gothico, librarum M.DC X. Carolus Rex Francorum Imperator à Leone Papa tertio conſecratus, obtulit Lateranenſi Baſilicæ crucem auream cum gemmis hyacinthinis, quam idem Pontifex in litaniis ſe præcedere conſtituit, iuxta S. Imperatoris rogatum: eam verò furto ablatam, & ornamentis ſuis ſpoliatam. Leo IIII. inuentam auro & margaritis: gemmiſque hyacinthinis & praſinis exornauit, & pulcherrimam refecit, iuſſitque vt more maiorum ante Pontificem in litaniis præferretur. Hilarius quoque Simplicius, Hormiſda, Gregorij ſecundus, & tertius, Hadrianus, Leones tertius, & quartus, Nicolaus, Sergius tertius, Innocentius ſecundus, Lucius ſecundus, Anaſtaſius quartus, Alexander tertius, [illegible] tertius, Innocentius tertius, Martinus quintus Eugenius quartus, Nicolaus quintus, Xyſtus quartus, Alexander ſextus, Paulus tertius, & alij Romani pontifices, multa aurea, argentea: ſericea dona huic Baſilicæ obtulerunt. In ſacrario nono ſunt adhuc duæ argenteæ cruces magnæ, & deauratæ, in quibus eſt de ligno crucis: quæ in litaniis ſancti Marci portantur: ſunt variis ſignis, & picturis, noui, veteriſque teſtamenti ornatæ. Extant præterea, gemmis, eo loco tres paruæ cruces argenteæ deauratæ & margaritis refertæ, & alia crux aurea quam Rex Luſitaniæ Milio ſecundo donauit, ille vero Baſilicæ Lateranenſi eam conceſſit.

Inter hæc præclariſſima huius templi monumenta Baptiſterium Lateranenſe commendatur. Hinc legimus in vita Papæ Adriani Regem Francorum Carolum magnum cum clero, & populo Romano ſabbato ſancto ſtetiſſe in baſilica Lateranenſi, quouſque in baptiſterio ſacramentum baptiſmatis Pontifex conficeret. Operoſum nimis eſſet recenſere ſanctorum reliquias quibus hoc templum ſanctè locupletatum eſt. His & multis aliis de cauſis iure ſingulas omnes Orbis Eccleſias antecellere debet vt pro antiquitatis religionis & ſummo cultus laude hoc priuilegio penſetur omnium celeberrimum templum.

XXXVIII.

In tribus casibus egredi è claustris monialibus licet.

Conc. Triden. decretum istud habes in Sess. 25. c. 5. de reg.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. DECORI, & honestati omnium sanctimonialium, quarum Iesus Christus Dominus noster sponsus est, vt in puritate, & castitate superædificantes, in ipso fœliciter inhabitare valeant, consulentes, ea quæ illarum existimationi detrahere possent, decet nos consultò summouere. Sanè periculo & scandalo plena res est; ac regulari obseruantiæ vehementer aduersatur, sanctimoniales aliquando parentes, fratres, sorores, aut alios agnatos, vel cognatos, necnon Monasteria, & alia filiationes nuncupata, etiam eis subiecta visitandi, aut infirmitatis causa, alióve prætextu à Monasteriis, exire, & per sæcularium personarum domus discurrere, & vagari, quo veluti colore eximium quoque honestatis, & pudicitiæ decus in discrimen committunt. Vnde nos malo huic pro nostro Pastoralis officij debito salubriter occurrere volentes, inhærentes etiam decreto sacri Concilij Tridentini, de clausura Monialium disponenti, ac aliis nostris literis super huiusmodi clausura editis adiicientes, volumus, sancimus, & ordinamus nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarúmve Monialium, etiam Cartusiensium, Cisterciensium, Sancti Benedicti, & Mendicantium, & quorumcunque aliorum ordinum etiam Militiarum, ac statuum, graduum conditionum, dignitatum, ac præeminentiarum existentium, etiam à Regia, vel Illustri prosapia ortarum, de cætero etiam infirmitatis, seu aliorum Monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum, parentum, aliorúmve consanguineorum visitandorum, aliáve occasione, & prætextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidimiæ, quæ tamen infirmitas, præter alios ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumberet etiam per Episcopum, seu alium loci ordinarium, etiam si prædicta Monasteria ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur, cognita & expressè in scriptis approbata sit, à Monasteriis præfatis exire, sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare liceret. Aliter autem, quam vt præfertur, egredientes, seu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, necnon comitantes, ac illarum receptatrices personas, siue laicas, aut sæculares, vel Ecclesiasticas consanguineas, vel non, excommunicationis maioris latæ sententiæ vinculo statim eo ipso absque aliqua declaratione subiacere, à quo præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolui nequeant. Et insuper tam egressas, quam præsidentes, & alios Superiores prædictos eis licentiam huiusmodi concedentes, dignitatibus, officiis, & administrationibus per eas, & eos, tunc obtentis, priuamus, & illas, & illos ad obtenta, & alia in posterum obtinenda inhabiles, necnon licentias & facultates, seu indulta, & priuilegia exeundi à Monasteriis, & extra illa standi à nobis, seu alio Romano Pontifice prædecessore nostro, ac Sedis Apostolicæ Nunciis, & Legatis, etiam de latere, ac maiori pœnitentiario, aut ordinum prædictorum Superioribus, aliisve personis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis restitutiuis, præseruatiuis, mentis [illegible] etiam nouam gratiam, & datam concedentibus, aliísque efficacioribus, & efficacissimis, ac insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis in genere vel in specie, etiam motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine etiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, necnon S.R.E. Cardinalium intuitu, & contemplatione, ac instantia, vel alias quomodolibet concessa (quæ prorsus abolemus) ac literas desuper confectas, & in posterum concedendas, & conficiendas nullas, & inualidas, nulliusque roboris, ac momenti fore, nec illas habentibus, & habituris suffragari posse, & ita per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus: Mandantes vniuersis, & singulis Venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub obtestatione di-

Nemini sanctimonialiũ liceat post professionem exire à monasterio, etiam ad breue tẽpus quocunque prætextu, nisi causis hac constitutione declaratis.

Licentias concedentium pœna.

Reuocatio licentiarum iampridem concessarũ.

Decretum irritans.

tini iudicij,& interminatione maledictionis æternę,quatenus per se,vel alium,seu alios præsentes literas in Ciuitatibus,& diœcesibus propriis quolibet anno publicent,omniaque in illis contenta,necnon prefatum decretum ipsius Concilij, quod incipit Bonifacij VIII. diligenter,& inuiolabiliter sub censuris Ecclesiasticis,aliisque præfatis pœnis,& in eodem decreto contentis,obseruent,& obseruari faciant, & procurent,Contradictores quoslibet, & rebelles,ac præmissis non parentes, etiam aliis pœnis auctoritate nostra,appellatione postposita compescendo:Necnon legitimis super his habendis seruatis processibus pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando,interdictum Ecclesiasticum apponendo.Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sęcularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus,& ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus cõmuniter,vel diuisim ab eadem sit sede indultum,quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam,& expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Aliis Apostolicis constitutionibus,& iuribus, de huiusmodi clausura disponentibus, nihilominus in suo robore duraturis.Cęterum volumus quod pręsentium transumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis,& sigillo alicuius Prelati munitis,eadem prorsus fides vbique Terrarum,tam in iudicio,quam extra adhibeatur, quę eisdem pręsentibus adhiberetur,si forent exhibitę,vel ostensę. Nulli ergo,&c. Si quis autem,&c. Datum Romę,apud Sanctum Petrum,anno Incarnationis Dominicę,millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Kal. Februarij, Pontificatus nostri anno quinto.

Deputatio & facultates executorum huius constitutionis & Concilij Tridentini.

Clausulæ derogatoriæ.

Casus quosdam enumerat Pontifex quibus Moniales à lege strictissima clausuræ soluuntur. Primus est, Incendium, secundus Pestis, tertius Lepra. His vrgentibus & necessitate premente, Monialis potest effugere à septis monasterij. Seuerus adeò hic Pius V. voluit videri Clausuræ monasticæ Censor, vt nec precibus procerum quorundam Moniali cuidam Neapolitanæ salubrioris recuperandæ valetudinis gratia, facultatem egrediendi à cœnobio, & ad Thermas eundi concesserit, satiùs fore existimãs virginem commori cum gratia sponsi Christi, quam inuiolabile voti iurisiurandum frangere. Maior non est admittenda libertas monialis, nisi quam voti religio ei tribuit. Fingunt enim varia commenta necessitatis quæ luxuriari liberius volunt inter sęcularium delicias, vt testantur tot & tam frequentissima scandala quæ comitantur licentiores illos affectus. Hinc Apostatrices innumeræ, & votifragæ Virgines, miserè voluptatibus excantatæ inueniuntur, irrident, & prostituuntur. Hæc quidem omnia nuptiatoribus nostris ignota non sunt, sed libidinis voluptate occæcati ruptis pudicitiæ & pudoris vinculis in [illegible] ruunt thalamos, hircorum & suum more in libidinem sudant, sacrilegia sua con[illegible]ium vocantes, hoc enim prætexunt nomine culpam.

Quàm verò coniugia [illegible] apud reliquum vulgus, vt rata recepta sint, vel illud satis coarguit, quod nemo ne[illegible] patricius, neque plebeius. nuptiatoribus illis. neque filiam in matrimonium vnquam [illegible] dignatus est, neque filium coniugij titulo dare, nisi si quem huc fœda eg[illegible], vt libe[illegible] suis haud alia via consulere poterit. Ineunt ergo ipsi inter sese conn[illegible], quorum [illegible]ter ipsos [illegible] vitia sunt, id[illegible] ridente plebe, & prouerbium illud in eos iaciente: Casus ca[illegible]am duxit. Ac[illegible] hic Hieronymus locuples, & ipse testis tractat enim idem argumentum, quo votorum nuncupationem illibatam esse debere scribit. Si autem acceperis vxorem, non peccasti. Aliud est non peccare, aliud benefacere. Et si nupserit virgo, non peccauit. Non illa virgo, quæ semel Deo cultui dedicauit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit. Si autem hoc de viduis dictum obiecerit, quanto magis de virginibus praualebit: cum etiam iis non liceat, quibus aliquando licuit? Virgines enim quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt, quàm incestæ. Sed quid [illegible] prohibet alterum testem huic adiicere, nempe Ambrosium, vt Domuitatus iudicio causam nostram probemus. Est virginitas ipsa sæpe multorum scriptis prædicata, sed à nullo vnquam sublimius laudibus ornata est quam ab Ambrosio. Vitio verterunt nonnulli sanctissimo viro, quod virginitatis prædicatione, complures puellas à matrimonij instituto auertisset. Quod tamen adeò non metuit Ambrosius, vt etiam lubens agnoscat, Vtinam, inquit conuinceret, vtinam tanti criminis probaretur effectus: Non vererer inuidiam, si efficaciam recognoscerem. Initiatas, inquit, sacris mysteriis, & consecratas integritati puellas nubere prohibes.

prohibes. Vtinam potuissem reuocare nuptias. Vtinam possem flammeum nuptiale pro integritatis velamine mutare. An indignum videtur, vt sacratæ virgines à sacrosanctis altaribus non abducantur ad nuptias? Et quibus licet sponsum eligere, non licet Deum præferre? Liquet ergo ex hac tot classicorum Theologorum doctrina, vosfragorum nuptias incestas esse & summenianas, & scelerata rei honestum vocabulum prætexere. Illis vt in superiore constitutione eiusdem argumenti diximus nefas erat ipsis vestalibus meta phani aut templi egredi, hodie virgines quæ claustris mancipatæ insomnes agunt noctes, vt vel exeant, vel sacrilego furto surripiantur, & libidini complaceant.

XXXIX.

Elizabet prætensa Regina Angliæ, hæretica cum suis adhærentibus declaratur, ac omni iure Regni, & dignitate priuatur: Eiúsque Subditi ab omni fidelitatis, & obsequii debito liberantur, & ei de cætero obedientes anathematizantur.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Potestas cœlitus Petro & successoribus delegata.

REGNANS in excelsis, cui data est omnis in Cœlo, & in Terra potestas, vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, extra quam nulla est salus, vni soli in Terris videlicet Apostolorum Principi Petro, Petríque successori Romano Pontifici, in potestatis plenitudine tradidit gubernandam. Hunc vnum super omnes gentes, & omnia Regna Principem constituit, qui euellat, destruat, dissipet, disperdat, plantet, & ædificet: vt fidelem Populum mutuæ charitatis nexu constrictum, in vnitate Spiritus contineat; saluúmque, & incolumem suo exhibeat Saluatori. Quo quidem in munere obeundo, nos ad prædictæ Ecclesiæ gubernacula Dei benignitate vocati, nullum laborem intermittimus, omni opera contendentes, vt ipsa vnitas, & Catholicę Religio (quam illius auctor ad probandam suorum fidem, & correctionem nostram, tantis procellis conflictari permisit) integra conseruetur. Sed impiorum numerus tantum potentia inualuit, vt nullus iam in Orbe locus sit relictus, quem illi pessimis doctrinis corrumpere nõ tentarint, adnitente inter cæteros flagitiorum serua Elizabeth prætensa Angliæ Regina, ad quam veluti ad asylum omnium infestissimi profugium inuenerunt. Hæc eadem Regno occupato supremi Ecclesiæ capitis locum in omni Anglia, eiúsque præcipuam auctoritatem atque iurisdictionem monstruose sibi vsurpans, Regnum ipsum iam tum ad fidem Catholicam, & bonam frugem reductum, rursus in miserum exitium reuocauit.

Henricus octauus Rex Angliæ hæresim introduxit in illo regno. vt sup. in Paulo 3.

Vsu namque veræ Religionis, quam ab illius desertore Henrico octauo olim euersam, claręe memoriæ Maria Regina legitima, huius sedis præsidio reparauerat; potenti manu inhibito, secutisque, & amplexis Hæreticorum erroribus, Regium consilium ex Anglica nobilitate confectum diremit; illúdque obscuris hominibus Hæreticis compleuit, Catholicę fidei cultores oppressit. Improbos concionatores, atque impietatum ad ministros reposuit. Missę sacrificium Preces, Ieiunia, ciborum delectum, Cœlibatum, ritúsque Catholicos abolevit. Libros manifestam hęresim continentes, toto Regno proponi: impia mysteria, & instituta ad Caluini pręscriptum à se suscepta, & obseruata, etiam à subditis seruari mandauit. Episcopos Ecclesiarum, Rectores, & alios Sacerdotes Catholicos, suis Ecclesiis, & beneficiis eiicere, ac de illis, & aliis, rebus Ecclesiasticis, in Hęreticos homines disponere, déque Ecclesię causis decernere ausa; Pręlatis, Clero & Populo ne Romanam Ecclesiam agnoscerent, néve eius pręceptis, sanctionibúsque Canonicis obtemperarent, interdixit: plerósque in nefarias leges suas venire, & Romani Pontificis auctoritatem atque obedientiam abiurare, séque solam in temporalibus, & spiritualibus dominam agnoscere, iureiurando coegit: pœnas, & supplicia in eos, qui dicto nõ essent audientes, imposuit, easdémq; ab iis, qui in vnitate fidei, & prędicta obedientia perseuerarunt, exigit: Catholicos Antistites, & Ecclesiarum Rectores in vincula coniecit, vbi multi diuturno languore, & tristitia confecti, extremum vitę diem miserè finiuerunt. Quę omnia cum apud omnes nationes perspicua, & notoria sint, & grauissimo quamplurimorum testimonio ita comprobata, vt nullus omnino locus excusationis, defensionis, aut tergiuersationis relinquatur. Nos multiplicantibus aliis, atque aliis super alias impietatibus, & facinoribus. & prę-

Elisabeth Regina hæretica, e iã fuit & est: committendo multos errores, his expressos.

terea

terea fidelium persecutione, Religionisque afflictione, impulsu, & opera dictę Elisabetę quotidie magis ingrauescente; quoniam illius animum ita obfirmatum atque induratum intelligimus, vt non modo pias Catholicorum Principum de sanitate, & conuersione preces, monitionesque contempserit, sed ne huius quidem Sedis ad ipsam, hac de causa Nuncios, in Angliam traiicere permiserit, ad arma iustitię contra eam de necessitate conuersi, dolorem lenire non possumus, quod adducamur in vnam animaduertere, cuius maiores de Rep. Christiana tantopere meruere. Illius itaque auctoritate suffulti, qui nos in hoc supremo Iustitię throno, licet tanto oneri, impares, voluit collocare, de Apostolicę potestatis plenitudine, declaramus prędictam Elisabeth Hęreticam. & Hęreticorum fautricem, eique adherentes in prędictis, anathematis sententiam incurrisse, esseque à Christi corporis vnitate pręcisos: Qui etiam ipsam prętenso Regni prędicti iure, necnon omni, & quocunque dominio, dignitate, priuilegioque priuatam & item proceres, subditos, & populos dicti Regni, ac cęteros omnes, qui illi quomodoqunque iurauerunt, à iuramento huiusmodi, ac omni prorsus dominij fidelitatis, & obsequij debito, perpetuò absolutos, prout nos illos pręsentium auctoritate absoluimus, & priuamus eandem Elisabeth prętenso iure Regni, aliisque omnibus supradictis; Pręcipimusque, & interdicimus vniuersis, & singulis proceribus, subditis populis, & aliis prędictis, ne illi eiusue monitis, mandatis, & legibus audeant obedire: Qui secus egerint, eos simili anathematis sententia innodamus. Quia verò difficile &c. Datum Romę, apud Sanctum Petrum, V. Kal. Mart. 1569.

Prisci reges Angliæ de fide Christiana bene meriti.

Propter huius apostolici scripti publicationem ac defensionem, vnus aut alter maiori zelo præditi, mox Londini, vbi ipsum pseudoepiscopi palatij valuis affixum fuit, extremum supplicium læsæ maiestatis condemnati, constanter subierunt: Catholicis cæteris vel quia non agnoscebant iuridicè publicatum, obseruarénique vicinos Principes ac prouincias Catholicas, ab assuetis cum illa commerciis non abstinere: vel quia paulò post, promulgatore Pio V. mortuo, non sciebant à successore suo renouatum ac confirmatum: vel saltem (licet priora causarentur) propter metum, in ipsius obedientia permanentibus. Hæretici verò palàm, vt puerorum terriculamenta, ita se prorsus contemnere simulabant, licet reuera, de rei euentu, quem ex omni antiquitatis memoria luctuosum esse cernebant, vehementer dubitantes, dicerentur secreto Romæ, per quosdam magnos viros de sententiæ reuocatione plurimùm, sed frustrà laborasse. Sicut enim de Saule legitur, quòd post auditam Samuelis sententiam, spiritum timoris ac vexationis, furor etiam & incredibile odium in Sacerdotes Dei, perturbatum eius animum inuasit: ita etiam in istis contigit, vt ex illo die nunquam animis quiescere potuerint, quòd Ecclesiæ Catholicæ semper exinde crescentis augmentum, non minori eos molestia affecit, quàm Saulem prosperitas affligebat. Illud autem in primis eos malè habuit, quòd hoc indicium ab alio Pontifice profectum sit, qui omnium bonorum calculis sanctissimus, & ipsorum Protestantium opinione in optimis multorum seculorum Pontificibus habebatur.

Hæc E[lizabetha] contra ipsam sententia, & Catholicorum nouis incrementis quotidianis non mediocriter offensa Elizabetha conuocatis ordinibus, leges valdè iracundas & cruentas contra veteris fidei cultores promulgauit: quibus primùm cauetur, ne quis Elizabetham hæreticam, schismaticam, infidelem vsurpatricémve sub pœna capitis vocet.

Item ne quis aliam quamcunque certam personam nominet, cui regnum vel in vita, vel post mortem ipsius deberi dicatur, excepta Elizabethę naturali prole. *Ea enim sunt ipsa decreti verba. In eam enim hominū vel adulationem vel necessitatem ita perduxit hæresis, vt quod illud nobilissimum regnum illegitimæ illius Regis sui proli ægrè vnquam concessisset, nunc naturali, id est, spuriæ soboli Reginæ, in cuius sexu fornicationis peccatum est fœtus, non denegarint: pariter & reipublicæ ex proximi successoris ignoratione, extremum periculum, & Elizabethæ incontinentiam prodentes. Ita vt cum ridiculè sibi primatum Ecclesiæ Anglicanæ vendicaret pulchrè quidam de ea cecinerit.*

Sollicitus dum quæro modum cur Papa vocetur
Anglorum virgo quæ diadema gerit
Hunc tandem inueni seruorum est serua seruorum
Cur ita? se seruis subiicit illa suis.

Deinde quia tum primum

mum cœpta sunt, per presbyteros & alias personas deuotas in regnum inserri ad Catholicorum consolationem, varia symbola sacra: prohibent sub pœna peculatus, id est, proscriptionis bonorum omnium & perpetuorum vinculorum, ne quis afferat, acceptet, vel gestet vlla sacra munuscula quæ Roma ad communionis Ecclesiasticæ testificationem mitti solent, qualia sunt, Agnus Dei, cruces, imagines, calculi benedicti, aut alia quæcunque à Pontifice vel ipsius authoritate consecrata.

Bullas autem, Breuia Apostolica, instrumenta, aut scripta cuiuscunque generis Roma deferre, capitale statuitur. *Eodémque tempore, vt Sacerdotum operas salutares impedirent, decernunt esse crimen læsæ Maiestatis*, quemquam in sacramento pœnitentiæ ab hæreseos, aut schismatis culpa absoluere, vel Ecclesiæ Romanæ reconciliare, aut verò absolui vel reconciliari. *Quibus etiam comitiis*, eorum omnium qui propter religionem in exteras regiones traiecerant bona & possessiones (*ne extra regnum haberent, vnde se alerent*) regio fisco addicuntur. *In quas leges cum multi deuoti Catholici vel verè offenderent, vel saltem calumnia legum irretiti tenerentur: alij carceribus, alij bonorum proscriptione, alij etiam morte mulctabantur, tam Sacerdotes quam vtriusque sexus laici omnium ordinum.*

Atque inter cætera quæ hoc tempore dum Catholici innocentes rapiuntur passim ad supplicium, acciderunt, istud in ciuitate ac vniuersitate Oxoniensi memorabile contigit. Cum enim de quodam Roulando Ginseo, qui pro Catholica religione reus causam dicturus comparuit, iudicium de præcidendis ei auribus (quòd plebeius esset) ferretur, vix sententiam hæreticus iudex pronunciauerat, cùm morbus repentinus & exitialis Prætorium illud vniuersum inuadens, nec alia loca ciuitatis aut homines attingens, ipsos iudices & assessores omnes, Prouinciæ quoque præfectum summum subito corripuit, duodecimq; præterea iuratos ad hoc viros, vt pro consuetudine, hominem vel reum vel innocentem denunciarent, sic occupauit, vt ipsi statim: iudices verò, assessores, & præfectus prædictus, aliqui non post horas multas, reliqui post paucos dies ad vnum omnes interierint, & cum illis eodem morbo, loco, & tempore correpti, non minùs quam quingenti variis extra vrbem locis paulò pòst extincti fuerint.

Reginæ consiliarij hoc casu verè mirabili attoniti, miserunt mox Londino quosdam, qui adiunctis sibi philosophis & medicis illius Academiæ, disquirerent, vnde ista lues ante inaudita, potuerit aduenire. Sed aliis alia coniicientibus, nec vlla in natura causa res adinuenta probabili, id solùm potuerunt tandem respondere, magicis artibus rem omnem procuratam esse à Papistis, sicut & ante multos annos, hæretici concionatores dixerunt, cùm viderent populũ Catholicum turbatum quòd Londini Paulinæ Ecclesiæ pyramis, primo illo sanctissimi corporis Christi profesto in quo falsa Caluinistarum officia sunt introducta, de cælo fulmine tacta conflagraret: quo etiam igne non pyramis tantum, sed & totum amplissimi ferè in orbe templi tectum cum prophana cœna Caluinica mensa incendebatur. De his & aliis quamplurimis Reginæ flagitiis, consule Sanderum

XL.

Impositio sex decimarum super fructibus, & pensionibus Bene[illegible] Italiæ præterquã Dominij Venetorum, pro præsidio contra Turcas, collectoris[illegible] facultates.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad per[illegible]uam rei m[illegible]emoriam.

Cyprum insulam Turca inuasit An. M.D. LXXII.

CHRISTIANA Respub. quo redacta sit [illegible]quantisque [illegible]commodis conflictetur, omnibus perspicuum esse non ambigimus: quando i[illegible]ter maximos amplissimorum Regnorum tumultus, ab impiis hominibus contra p[illegible]oprios Principes iam diu (peccatis nostris facientibus) concitatos, cruentásque pa[illegible]m cædes, sæuissimus Turcarum Tyrannus, intelligens summos Reges intestin[illegible] bello implicatos, atque confectos, ingentes excercitus cogit, potentissimam class[illegible]m instruit, vt quas sibi in arcano instituit Christianorum partes, improuiso ador[illegible]ut, insitamque expleat feritatem: Nam etsi opprimendi Cypri causa fama vagatu[illegible], & id Venetis indixerit, ipsique alioqui hoc coniicientes ad defendendum bellum [illegible] Cyprium egregias numerosásque eo militum manus classe traiicere maturant, quibu[illegible] nos iam pecunia succurrimus, & quibus possumus rebus necessariis subuenire c[illegible]amur, certum tamen non scimus eiúsne sit ille concilij propius accedere, atque [illegible]uisæ sibi Italiæ portus idoneos opprimere, vt itinere patefacto in reliquam It[illegible]liam.

ſtiam, & aliâs Fidelium Prouincias pro libito irrumpere poſſit Quare prouiſa quoquo verſus omnia ſint neceſſe habentes, vt quacunque illius furor irruerit, potentibus armis reprimatur. Hoc cum vbique factum iri vehementer expetimus, & quæ poſſumus auxilia cuique egenti impertimur, tum etiam à nobis illud ſedulò curandum eſt, vt omnes oræ maritimæ muniantur, præſidia diſponantur, noui equitum peditumque delectus primo quoque tempore habeantur. Sed immenſi ſumptus quos Principibus Chriſtianis pro ſua & fidei defenſione laborantibus, vbi res tulit, ſuggeſſimus, & pro exercitu quem ſuperiore anno in Galliam contra hæreticos miſimus, ac pro tutela Auinionis, comitatuſque noſtri Venuſini, tamdiu ſuppeditauimus, & nunc ad tenendas ibi aliàs nouas, quas imminentibus quotidie magis dictorum Hæreticorum periculis proximè decreuimus, Militum copias, amplius facere compellimur. Aliæ item diuerſorum generum calamitates vſque eò temporalem Rom. Eccl. ſtatum afflixerunt, ita Cameram Apoſtolicam ordinario prouentu exinaniuerunt, vt ſi repente vis aliqua ingruerit, ad eam propulſandam neceſſaria manifeſto ſint defutura. His nimirum anguſtiis, & difficultatibus circumuenti & obſeſſi, omnia prius conari decreuimus, quàm ſubditos noſtros aliis oneribus & miſeriis nimium affectos, grauioris ponderis acceſſione vexare.

Exercitus pro rege Chriſtianiſſimo Carolo IX.

Quare habita pro rei grauitate cum fratribus noſtris deliberatione matura, ad peculium Eccleſiæ (cuius cauſa vt maximè agitur) de neceſſitate conuerſi, Indicimus & imponimus ſex integras Decimas omnium & quorumcunque fructuum, reddituum, prouentuum, iurium, obuentionum, diſtributionum quotidianarum, & emolumentorum ordinariorum, & extraordinariorum omnium & quarumcunque Eccleſiarum Patriarchalium, Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, & Parochialium, necnon Monaſteriorum, & Conuentuum, ac etiam Menſarum, Patriarchalium, Archiepiſcopalium, Epiſcopalium, Abbatialium, Capitularium, & Conuentualium, Prioratuum quoque, Præpoſiturarum, Præceptoriarum, Canonicatuum, Præbendarum, Dignitatum, Perſonatuum, Adminiſtrationum, & Officiorum, cæterorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura & ſine cura, ſecularium, ac Sancti Benedicti, S. Auguſtini, Cluniacenſis, Ciſtercienſis, Præmonſtratenſis, S. Baſilij Humiliatorum, Syluestrinorum & (qui proprietates, redditúſque certos ex priuilegio, vel aliàs poſſident) Mendicantium, ac quorumcunque aliorum ordinum vtriuſque ſexus, necnon Congregationum regularium & præterea Hoſpitalium etiam pauperum hoſpitalitatem non exercentium, ſeu bona & redditus vltra infirmorum neceſſitates, & alia pro quibus inſtituta ſunt, pia officia exercenda poſſidentium, necnon Beatæ Mariæ Theutonicorum, Sancti Lazari de Altopaſſu, Templi Dominici [illegible] aliarum Militiarum (Hoſpitalis Sancti Io Hieroſolymitani, quæ pro ſui tut[illegible] [illegible] dictos Turcas, & alios infideles alienis auxiliis continuò eget, dum[illegible] excepta) in omni Italia, præter dominium prædictorum Venetorum ([illegible] clerum vniuerſum cauſa huiuſmodi expeditionis in Turcas iam onera[illegible] [illegible]ſiſtentium, ſecundum verum annuum valorem fructuum, [illegible] [illegible]uentuum & aliorum prædictorum.

Impoſitio ſex decimarum.

Ac [illegible] indicimus & impon[illegible] ſex aliàs Decimas omnium & quarūcunque penſionum annuarum ſuper fruct[illegible]bus, redditibus, prouentibus; iuribus obuentionibus, emolumentis, [illegible] diſtributionibus, ſupradictis aſſignatarum, & aſſignandarum percipiendas, ex[illegible]ndas & leuandas ab omnibus, & quibuſcunque Epiſcopis, Archiepiſcopis, Prim[illegible]ibus, Patriarchis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, ac cæteris cuiuſcunque dignita[illegible]s. ſtatus, & conditionis perſonis prædicta quocunque iure, & titulo obtinent[illegible], & obtenturis, necnon Oeconomis, & adminiſtratoribus perpetuis & tempor[illegible]bus, vſufructuariis, ac fructus penſiones, res & alia huiuſmodi iura ex quacunq[illegible]e cauſa ſibi Apoſtolica auctoritate in toto, vel in parte reſeruata habentibus, & [illegible]abituris, ſecularibus, & regularibus, Ordinum, Congregationum, Militiarum, [illegible] Hoſpitalium prædictorum, necnon ab ipſis Eccleſiis, Capitulis, Conuen[illegible]bus, Ordinibus, Congregationibus, Collegiis, Hoſpitalibus, Millitiis, me[illegible]ſis, [illegible] locis quocunque priuilegio, & exemptione reali, perſonali, & mixta, antiqua, [illegible] immemorabili, pacifica, & continua ſuffultis.

Qu[illegible]s [illegible] ad hoc efficaciter obligatos pro vna intra proximū Diem Feſtum

Sancti Michaëlis Archangeli, qui mense Septembri incidit, & pro alia intra eundem Festum Anni proximè futuri, & pro tertia partibus æqualibus intra illum ipsum Diem Festum consequentis protinus Anni, Cameræ prædictæ, & illius procuratoribus ad id constituendis omninò volumus persoluisse.

Pœna non soluentium impositas decimas.

Quicunque verò decimas huiusmodi nullo modo, vel non integrè scienter, aut non secūdum verum annuum valorem fructuum, redditumm, prouentuum, iurium, obuentionum, distributionum, & emolumentorum, siue non in terminis constituendis exhibuerint, seu in illorum exhibitione malitiam commiserint, siue fraudem, Ecclesiarum Antistites suspendimus à diuinis; Capitula verò, Conuentus, & Collegia quæcunque Ecclesiæ interdicto supponimus, ac singulares personas Antistite inferiores excommunicationis sententia innodamus.

Cæterùm ad prædictas Decimas consequendas, præcipimus etiam omnibus cōductoribus, censuariis, & locatoribus proprietatum, fructuum rerum, & iurium prędictorum, etiam huiusmodi pensionibus oneratorum, vt vtrasque Decimas nomine Dominorum & pensionariorum ad computum suæ quisque locationis, omnibus verò possessoribus, vsufructuariis, & aliis pensiones soluere debentibus, vt ipsi etiam Decimas pensionum huiusmodi nomine pensionariorum Cameræ, & procuratoribus prædictis integrè persoluant.

Decem pro centenario.

Decernentes Decimas fructuum, redditumm, prouentuum, & aliorum iurium prædictorum secundùm communem illorum æstimationem arbitrandas, aliàs verò pensionum Decimas ad rationem Decem pro Centenario præstari debere, & secundùm ea prædictos omnes insolidum cogendos esse, ipsarumque Decimarum procuratores à quibus libuerit integrè exigendi optionem facultatemq; habere.

Nequę vllas omninò immunitates, & exemptiones, etiem ex causa resignationis, censionis, iuris, concordiæ, conuentionis, & quacunque alia graui & onerosa occasione, quocunque modo concèssas, & interim concedendas, integram solutionem huiusmodi minuere, vel impedire, neque possessores, vsufructuarios, aut alios pensiones huiusmodi soluere debentes, etiam si ipsi iuri & actioni petendæ vel retinendæ portionis, & ratæ partis pensionarios contingentis iureiurando renuntiauerint, & illam liberè donauerint, & facultati repetendi renunciauerint, atque ex forma dictæ Cameræ amplissima cauerint, modo aliquo obligari, nec ad id pro dicto tempore constringi posse.

Omnes verò confessiones, & quittantias receptionis Decimarum à Procuratoribus, & Ministris Cameræ prædictæ, tam conductoribus censuariis, & locatoribus nomine suorum principalium, quàm etiam ipsis, necnon possessoribus vsufructuariis, & aliis pensiones soluere debentibus, nomine pensionariorum faciēdas, perinde valere, atque in iudicio & extra illud vbique locorum fidem facere, ac si ipsismet principalibus & pensionariis præsentibus [illegible] nubus, factæ, & exibitæ fuissent.

Conductores autem, qui pretium locationis domini [illegible]imè anticipauerint locationem suam huiusmodi, quam ad hoc proroga[illegible] ad integram satisfactionem, vt prius etiam adueniente successore conti[illegible].

Sicque per quoscunque Iudices ordinarios, & del[illegible]atos eti[illegible]n causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales in q[illegible]auis causa [illegible] instantia, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi [illegible]cultate & auctoritate, vbique iudicari & diffiniri debere, necnon irritum & inane [illegible]quicquid secus per quoscunque scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Decimarum collectores.

Vt autem omnia supradicta, sicut causa, vrgens postulat, dil[illegible]genter & fideliter exequantur, Dilectum filium nostrum Alosyum tituli Sancti Cl[illegible]nencis Presbyterum Cardinalem Cornelium nuncupatum, Camerarium nostrum [illegible] cuius integritas & experientia iam pridem nobis perspecta est, generalem omnium [illegible] Decimarum Prædictarum Collectorem in vniuersa Italia, cum omnibus & quibu[illegible]unque priuilegiis, iurisdictionibus, & iuribus, quæ omnes alij ante hac huiusmo[illegible] Collectores habuerunt, auctoritate prædicta tenore præsentium constituimus, & [illegible]dinamus, eique plenam liberam, & absolutam potestatem, facultatem, & auctori[illegible]tem tribuimus, omnes ipsas Decimas Cameræ prædictę nomine vbique procura[illegible]

prædictos

prędictos omnes,tam coniunctim,quàm diuisim ad integram illarum solutionem, vti prædictum est,faciendam,etiam per edictum locis publicis affigendum,monédi , & requirendi, non parentes,fraudantes, & cæteros contumaces in censuras & pœnas prædictas incidisse declarandi,proprietates, res, fructus , & alia bona ipsorum etiam manu Regia apprehendendi , & vsque ad condignam satisfactionem retinendi , contradictores,& perturbatores,molestatores , & rebelles quoscunque eisque auxilium,consilium,vel fauorem,publicè,vel occultè quouis quæsito colore præstantes , cuiuscunque dignitatis, gradus, ordinis fuerint , prædictis aliisque censuris & pœnis Ecclesiasticis ,necnon pecuniariis, cæterisque iuris & facti remediis opportunis compellendi,illasque etiam iteratis vicibus aggrauandi,dignitatibus,beneficiis,& officiis omnibus priuandi & amouendi,& ad futura inhabiles faciendi , interdictum Ecclesiasticum apponendi , auxiliumque brachij secularis quodque opus fuerit inuocandi. Ad sanitatem verò reuersos , qui debitè satisfecerint , ab omnibus censuris & pœnis supradictis in forma Ecclesiæ consueta absoluendi,super irregularitate forsan incursa dispensandi , & ad pristinum statum omninò restituendi. Præterea collectores , & subcollectores fide & facultatib. idoneos in omnib.ciuitatib.terris,& prouinciis, Italiæ prædictæ quotquot viderit expedire , cum simili aut limitata , non tamen absoluendi potestate constituendi, eumque vel eos arbitrio suo reuocandi,negligentes & morosos remouendi,ac aliú seu alios surrogandi,quotiescunque ei videbitur,In delinquentes & suspectos per se vel alium seu alios,etiam simpliciter & de plano , ac sine strepitu & figura iudicij inquirendi & meritis pœnis puniendi,modos & formas in prædictis seruandis præscribendi,dubia quæcunque in præmissis forte oritura declarandi , & prorsus omnia,& quæcunque circa ea necessaria,& opportuna faciendi,statuendi, & exequendi,etiam si talia forent quæ mandatum exigerent magis speciale,quàm pręsentibus est expressum.

Contumaces & rebelles cogendi.

Non obstantibus Fel.recor Bonifacij Papæ VIII.de vna , & in Concilio generali edita de duabus dietis,ac aliis Apostolicis constitutionibus,necnon Ecclesiarum,monasterium,ordinum,congregationum,hospitalium, militiarum, & locorum,prædictorum iuramento,confirmatione Apostolica,vel quauis firmitate alia roboratis statutis,& consuetudinibus, stabilimentis, vsibus,& naturis. Quodque prælatis & personis prædictis,eorumq; Ecclesiis & locis,vel quibusuis aliis communiter vel diuisim à prædicta sit Sede indultum , quod interdici , suspendi , vel excommunicari nó possit per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam,ac de verbo ad verbum, de indullo, necnon personis, earumque nominibus, cognominibus, Ecclesiis,monasteriis ordinibus,& locis huiusmodi mentionem,& quibuslibet aliis priuilegiis exemptionibus , immunitatibus illis in genere & in specie quomodocunque [illegible]s.confirmatis,& innouatis,etiam solutione decimarum aliter quam [illegible]ndùm antiquam taxam, & nisi in vniuersali decimarum per vrbem impositi[illegible]ri prohibentibus,necnon promissionibus,donationibus, obligationibus , [illegible]renunciationibus,vinculis, & cautelis in assignatione prædicta[illegible]is , quibus per impositionem decimarum huiusmodi pensi[illegible]m nemin[illegible]m teneri,[illegible]que eas quoad præmissa contra quemquam locum habere declaramu[illegible] aliisque indulgentiis,& literis Apostolicis.generalibus,& specialibus , cuiuscun[illegible]ue tenoris existant , per quæ præsentibus non expressa , aut omninò non inser[illegible] , effectus earum impediri valeat quomodoslibet vel deferri, & dequibus quoru[illegible]nque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis,quæ omnia [illegible]ontra præmissa nolumus cuiquam in aliquo suffragari , necnon aliis huiusmodi imposionibus & concessionibus ad tempus nondum elapsum per nos [illegible]ctis cæterisque contrariis quibuscunque.

Clausula derogatoria.

In percipiendis autem decimis prædictis constitutionem piæ me. Clementis V.in Concilio Vienen.editam,quod decimæ ad monetam currentem communiter leuari, nec calices,libri,cæteraque Ecclesiarum ornamenta diuino cultui dicata,ex causa pignoris capi , recipi , vel distrahi , aut alias quomodoslibet occupari debeant volumus obseruari.

Sacra vasa ne impignorentur.

Cum etiam præcipimus,ne quisquã etiam plura quanticunque valoris benefi-

cia Ecclesiastica, seu plures pensiones, aut fructus, seu talia mixtim obtinens, pro litera & sigillo quitantiæ vniuersalis, si illam habere voluerit, vltrà vnum carlenum conficientem quatrenos triginta septem huius monetæ, soluere teneatur, nec ad aliud onus etiam prætexu Cambij compellatur.

Quia verò difficilè nimis esset præsentes literas quocúque illis opus erit perferre etiam volumus vt illarum exemplis etiam impressis & notarij, publici manu, ac Aloysij Cardinalis & Camerarij prædicti, aut alterius, collectoris seu prælati Ecclesiastici, eiúsve curie sigillo obsignatis eadem prorsus fides in iudio & extra illud vbique locorum adhibeatur, quæ illis ipsis adhiberetur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis auté. &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo, Pridie Idus Maij, Pontificatus Nostri Anno Quinto.

In sacri fœderis aduersus Turcas initi præsidium super fructibus & pensionibus beneficiorum decimas imponit Pontifex quæ eo alacrius & celerius persoluendæ erant quod in publicam vtilitatem & Christianorum hostis excidium destinatæ erant. Quos effectus fœlix sortita sit pugna illa paulò inferiùs dicetur.

XLI.

Tonsores Monetæ, tam aureæ, quàm argenteæ, vltimi supplicij pœnam incurrunt.

Pecuniarum vsus.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

CVM nil magis humanæ vitæ commercio sit necessarium, quàm pecuniarum vsus, quæ hominibus cuncta humano victui necessaria præbent, decet Romanum Pontificem ad ea libenter intendere, per quæ pecuniæ ipsæ non solum nó adulterentur, verum etiam in primæuo illarum statu ab omnibus illesæ conseruentur, Quod & si cunctis in locis, præcipuè tamen in hac Alma Vrbe nostra, quam gloriosi Apostolorum Principes martyrio suo consecrarunt, & ad quam veluti cómunem omnium matrem gentes vndequaque concurrunt, singulisque aliis dominiis, Terris, & locis, nobis, & Sedi Apostolicæ mediatè, vel immediatè subiectis, curandum est, vt & ad illam venientibus vitiorum exempla non proponantur, & qui busuis id peccandi materies succidatur. Attendentes itaque quod licet monetarum aurearum tonsoribus vltimi supplicij de iure sit inflicta pœna, argenteas tamen monetas tondentibus, satis minor pœna imposita sit, Ac animo reuoluentes quam par sit vtriusque delictum, cum ij qui argenteas minuunt, nulla alia de causa ab aurearum mutilatione, nisi ob earum defectum subsistant, ac propterea eodem iuris rigore, in vtroque sæuiendum esse, æquum reputantes. Motu simili, &c. hac nostra perpetuò valitura cóstitutione statuimus, eos qui arge[illegible]dent monetas vltimi supplicij, & ea qua aureorum tonsores hactenus puniti [illegible] & de iure puniri debent, pœna puniendos esse, & ita ab omnibus, quibus Iud[illegible]icium tam in Alma Vrbe nostra, quam alibi in toto statu Ecclesiastico [illegible] est, quouis nomine censeantur, & quauis auctoritate præfulgeant, iniu[illegible] volumus, & mandamus. Districtius inhibentes singulis Terrarum [illegible] locorum [illegible] Ciuitat[illegible] dominis in temporalibus, ne Iudices præfatos in præ[illegible] illis hoc mo[illegible]o sequentes, sub excommunicationis, &c. impedire, molestare, vel [illegible]quietare au[illegible]eant, vel præsumant. Decernentes quoque sic, & non aliter per præfatos & quosc[illegible]nque alios Iudices &c. etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E. C[illegible]rdinales, sublata &c. iudicari debere. Irritum quoque, &c. Non obstantibus præ[illegible]illis, ac quibusuis Apostolicis necnon in Prouincialibus, & synodalibus Concilij[illegible] editis specialibus vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus, ac legibus, e[illegible] in Imperialibus, etiam in corpore iuris clausis, ac tam municipalibus, & par[illegible]cularibus, quam quibusuis aliis etiam iuramento, &c. roboratis statutis, & c. priuil[illegible]quoque indultis, & literis Apostolicis, etiam Motu simili, &c. etiam Consi[illegible], &c. concessis, &c. quibus omnibus, illorum tenores. &c. hac vice latissime de[illegible]amus, cæterisque contrariis quibuscunque cum clausulis opportunis, & consue[illegible].

Fiat Motu proprio M.

Et quod quorumcunque priuilegiorum, stabilimentorum, pœnarum, [illegible]

Monetarum tonsores vltimo supplicio afficiuntur.

tum, legum, & aliorum necessariorum tenores habeantur pro expressis, seu in toto, vel in parte exprimi, ac de verbo ad verbum inseri possint. Et de declaratione, sanctione, mandato, inhibitione, decreto, & aliis præmissis, quæ hic pro repetitis, habeantur, & ad partem perpetuò in forma gratiosa. Et cum deputatione, quatenus opus sit, iudicium, qui assistant, &c. inuocato, &c. sæcularis. Cum derogatione dictarum latissimè extenden. Et cum decreto opportuno, quod vt præsentes ad omnium, quorum interest notitiam deducantur, nullúsque dinceps aduersus eas aliquam excusationem prætendere, aut ignorantiam allegare queat, quod illę imprimantur, & in valuis Basilicę Principis Apostolorum, & Sancti Ioannis Lateranensis, ac Cancellarię Apostolicę necnon acie Campi Florę affigantur, & inibi earum copię dimittantur, quódque affixio huiusmodi omnes perinde afficiat, ac si fuissent personaliter exhibitę, intimatę, & ostensę. Quodque earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prelati, aut personę in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quę ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensę. Et quod pręsentis Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, regula quacunque contraria, nō obstante, seu literę super illis cum maiori pręmissorum expressione, per Breue expediri possint. *Clausula derogatoria.*

Fiat M.

Datum Romę, apud Sanctum Petrum, octauo Kal. Nouembris, Anno quinto.

Tondens monetam, eámque radens, vel tingens, si liber est bestiis, subiicitur: si seruus, vltimo afficitur supplicio, l. quicunque. ff. de falsis: vbi est communis omnium adnotatio. Et item in l. 2. C. de falsa moneta. & in c. quanto. de iureiur. quod procedit in tondente radentéve monetam auream, aut auro tingente numos, alterius metalli, non in alio, secundum Hipppo. in cōs. 71. Regia Hispanorū tamē l. 9. tit 7. part. 7. probat huius criminis reū arbitrio Regis puniendum fore. Sic & Constantinus Imperator ad Leontium Præfectum Prætorio scribit eum, qui circuli mensuram exterioris in solido aureo adroserit, puniendum esse capite, vel flammis: vel alia pœna mortifera, vt expressim cautū est in l. 1. tit. 22. lib 9 codicis Theodosiani. pragmatica verò regū Catholicorū, qua de moneta constituta est, §. 67. in hac ipsa specie sanxit, tondentem monetam, aut numismata puniendum esse indistinctè pœna mortis, & amissionis omnium bonorum. Quod quātū attinet de mortis pœna deducitur à prædicta lege Constantini, & ex l. vlt. C. de veteris numismat. potestate. lib. 11. Idem obseruatur in Gallia.

XLII.

Reuocatio Priuilegiorum, & consuetudinum Ecclesiarum, aliquid recipiendi in collatione aut alia prouisione seu admi[illegible] possessionem Beneficiorum.

PIVS Episcopus se[illegible] seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

DVRVM [illegible] incommodum arbitramur, quod ecclesiarum ministri in iis quæ ad ip[illegible] [illegible]ntationem subpeditant, dispendia patiantur. Quocirca cum [illegible]m, sim[illegible]que prohibenda ab Ecclesia Dei auaritiæ prauitatem, c[illegible] ante hac [illegible]nctiones [illegible]nimè satis esse intelligimus, nouæ constitutionis subsidio cogimur pro[illegible]idere. Cùm [illegible]aque alias ex plurium Ecclesiarum Cathedralium & Collegiataru[illegible] constitutionibus, aut ex praua consuetudine obseruari intelligeretur, vt in e[illegible]ctione, præsentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, vel [illegible]ia prouisione, siue admissione ad possessionem alicuius Cathedralis Ecclesiæ, v[illegible] beneficij, canonicatuum, aut præbendarum vel partem prouentuum, seu ad d[illegible]tributiones quotidianas certæ conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutio[illegible]es, promissiones, compensationésve illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Eccl[illegible]iis dicuntur Turnorum lucra, interponerentur, licet Sancta Synodus Tridenti[illegible]a hæc detestata mandauerit Episcopis, vt quæcunque huiusmodi quæ in vsu[illegible] pios non conuerterentur, atque ingressus eos qui simoniacę labis, aut sordidæ auaritiæ suspitionem haberent, fieri non permitterent, ipsíque diligenter de eorum constitutionibus, siue consuetudinibus super prædictis cognoscerent, & illis tantum quos probarent exceptis, reliquias vt prauas & scandalosas reiicerent, *Collationes beneficiorum gratis sunt expedendæ.*

eos vero qui aduersus prædicta quauis ratione commisissent, pœnis contra simoniacos editis teneri decreuerit: multorum tamen indomita cupiditate tam prædicta, quàm alia ad beneficium & commodum ipsorum ministrorum edita, aut omninò contemnuntur, aut in varios sensus traducta perperam eluduntur. Quare nos pro diuini cultus exercitio, simulque euocatorum ad illam auxilio plenius, euidentiusque consulendum fore, rati, reuocamus & abolemus, omnia & quæcunque priuilegia, consuetudines, & statuta quorumcunque Ecclesiarū Cahedralium & Metropolitanarum, ac maiorum, necnon collegiatarum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, aut alio quouis præsidio munita, ac etiam supra hominum memoriam, & longissimo ac quotocunque tempore etiam continuò obseruata, siue pro soluendis Ecclesiarum, vel Prælatorum debitis, siue pro supportandis illorum oneribus, siue aliis etiam maioribus, maximis & vrgentissimis causis concessa, & approbata, ac etiam multiplicatis vicibus innouata, extensa, & moderata, quod vacantibus ipsarum Ecclesiarum dignitatibus, canonicatibus, prębendis, portionibus, beneficiis, officiis, fructus, ac etiam quotidianæ distributiones ex eis primo ab ipsa vacatione Anno, aut longiore, vel etiam breuiore tempore prouenturi, mensæ Episcopali, seu capitulari aliòue loco integrè vel partim remaneant, seu applicentur, aut in communes vsus cedant, seu inter alios canonicos, & personas Ecclesiæ, seu Capituli diuidantur. Quodque nullus etiam Apostolica auctoritate prouisus in canonicum recipi, aut ad dignitatem, seu portionem, beneficium vel officium admitti, vel aliàs in eius possessionem induci possit, nisi prius de obseruandis huiusmodi priuilegiis, consuetudinibus, & statutis iuramentum præstiterit, & obtentæ illorum derogationi, ac fructuum, & distributionum perceptioni renunciauerit, seu capitulo, & personis prædictis cesserit, seu (vt appellant) dulciaria, aut quid aliud præstiterit, Quorum omnium tenores, causas, & effectus habemus præsentibus pro expressis, quibuscunque illa concepta sint formulis, necnon irritantibus, & aliis decretis roborata: Volentes ea omnia vires & effectum de cætero non habere. Præcipimus igitur & interdicimus omnibus Episcopis, Capitulis, Collegiis, & personis ad quos id pertinet, ne post hac fructus, aut distributiones huiusmodi, nec prorsus vllam eorum partem retineant, neue ipsorum cessionem, vel renunciationem, aut dulciaria, vel alia quomodocunque petant, vel exigant, aut quemquam siue ordinaria, siue Apostolica auctoritate prouisum, ad pręstandum huiusmodi iuramentum inducant, aut illi prædicta non facienti possessionem impediant, vel remorentur. Quicunque contrafecerint, si Ecclesiarum Antistites, tamdiu à pontificalis officij exercitio sint suspensi, donec satisfactione præuia illis per sedem Apostolicam suspensio relaxetur: capitula verò, & collegia quæcunque Ecclesiastico subiaceant interdicto, [illegible]gulares personæ in excommunicationis sententiam incurrant, à qua, nisi [illegible] mortis articulo constituti, ab alio quam à Rom. Pont. absolutionis benefi[illegible] nequeant obtinere, Decernentes huiusmodi præstita iuramenta non tene[illegible] quemquam illis obligari, quinimò iurantes in huiusmodi censuram incide[illegible] N[illegible] & inane quicquid secus super his per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus statuimus, vt vbicunque huiusmodi fructus, & distributiones fabricæ, vel sacristiæ, aut alterius pij loci vsibus vl[illegible]a semestre tempus reperiuntur concessi, horum duntaxat dimidia pars ipsi sacristiæ, vel fabricæ, apud pios locos deinceps tribuatur, alteram verò beneficiati prædicti, integrè percipiant. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscunque aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, decreto prædictæ synodi, ac etiam constitutione fe. re. Ioannis Papæ XXII. quæ incipit, Suscepti, & aliis iuribus hac de re disponentibus nihilominus aliàs in suo robore duraturis. Cæterùm per prædicta non intendimus illis præiudicare capitulis, collegiis, mensis, aut personis fructus & distributiones inter vocationem beneficiorum, & eorum collationem, [illegible] possessionis apprehensionem prouenientes ex statuto, & consuetudine, vel priuilegio huiusmodi percipientibus,

clemen-

Reuocatio & irritatio priuilegiorum.

Decretum irritans.

vel retinentibus, quominùs ipsi illos interim vt anteà exigere valeant & habere. Postremò volumus, vt præsentium exempla etiam impressa, Notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici eiusue Curiæ sigillo obsignata eandem illam prorsus fidem vbique locorum in iudicio & extra illud faciant, quam facerent ipsæmet præsentes, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo, Pridie Cal. Iunij, Pontificatus Nostri, Anno Quinto.

Collationes beneficiorum hodie vario precio non ea ratione qua sacris Canonibus decernitur & Concilij Tridentini Sess. 24, cap. 14. de reformatione iubetur solent licitari & in pactum deduci, quod tamen impium & execrabile est nam purè fieri debent hoc est absque pacto aliquo, conuentione, vel conditione. c. fin. de pactis, & cano. quam pio. 1. quæst. 2. Huiusmodi enim conuentiones symoniam inducunt, cap. cum pridem. de pact. Siue tacitè, expressè, siue directè fiant, cano per laicos. 16. q. 7. facit regula iuris, Actus legitimi &c. de reg. iur. in 6. & quod per dominum de Ancharano notatur ibi. Quod autem dico conditionem in colla. inducere symoniam: hoc verum est, nisi talis conditio sit, quæ de sui natura insit in ipsa collatione. Puta si collator dicat, confero tibi talem ecclesiam vel præbendam si vacet, vel si capax es eiusdem. Talia enim vel similia actum non faciunt conditionalem: quia quæ in beneficiorum collatione de iure tacitè insunt, sine aliquo vitio symonia exprimi possunt, ita notat Pan. in c. significasti de elect. in c. olim. in 1. de restitut. spolia. & c. ad audientiam de præscr. hanc igitur ex prædictis elicio regulam. Ea quæ tacitè insunt, si exprimuntur, nihil operantur. Pro hac regula adfero tex. in l. 2. ff. de leg. 1 & in l. conditiones ff. de condit. & demon. Aliter autem nec pactum, nec conditio in spiritualibus valent: cum talis conditio vel pactum turpe sit, & sic cessare debeat. dict. c. quam pio. 1. q. 2. tanquam inducens symoniam. cap. cum pridem. de pact. vel tacitum sit, vel at expressum. dicto cano. per laicos. 16. q. 7. Turpe pactũ potest etiam dici, quod de re sacra, seu spirituali fit. d. c fin. de pactis. Et tale pactũ turpe nullam secundùm Canones inducit obligationem c. vnusquisque. c. in malis promissis c. non semper promissa. c. diffinitio. c. si ad pactum. & c. mulier. 22. q. 4. Et nedum tale pactum turpe inimicum est canonibus, imò nec secundùm leges seruandum est, nec obligat. l. generaliter. & l. veluti ff. de verb. oblig. l. si vnus ex argentariis. §. pacta ff. de pactis. l. si remunerandi. §. rei turpis. ff. mandati. & §. quod turpi instituta de inutil. stipu.

X.LIII.

Confirmatio institutionis, Priuilegiorum, Societatis, Crucesignatorum.

PIVS Papa V. ad perpetuam rei memoriam.

SACROSANCTÆ Romanæ, & vniuersali Ecclesiæ diuina disponente clementia, meritis licet insufficientibus præsidentes, omnem pastoralis nostri officij curam, atque vigilantiam in id potissimum adhibere debemus, vt fides Catholica vbique Terrarum quantum in nobis est, integra, inuiolataque conseruetur, & impij, ac detestanda Hæreticorum conatus, ipsam vnam fidem violare satagentium omnibus rationibus reprimantur. Vnde si quę ad iuuandum huiusmodi nostrum p[illegible] debitu alias piè instituta, ac concessa fuisse à prædecessoribus nostris comperimus, libenter approbamus, & aliàs desuper disponimus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Cum itaque inter cæteras, quæ in Ecclesia Dei hactenus institutæ sunt Christifideliũ Societates, illa satis vberes, Christianæ Religionis fructus afferre videatur, quæ sub Crucesignatorum vocabulo ad assistendum Hæreticæ prauitatis Inquisitorib. auxiliúmq; quando, & quoties opus sit, in Catholicę fidei negotiis aduersus Hæreticos, etiam vita ipsa præstandũ, instituta existit, vt non immeritò diuersis Rom. Pontificib. prædecessoribus nostris specialibus gratiis & priuilegiis fuerit decorata, Nos attendentes, quod ea maiorẽ obtinẽt roboris firmitatem, quæ plures Apostolicæ confirmationis præsidio sunt cõmunita, vtque paternum nostrum erga ipsam societatem charitatis affectum ostendamus, eiusdẽ Societatis Crucesignatorũ creationem, & institutionem, ac priuilegia, quæ sunt in vsu, necnon indulgentias, prærogatiuas, facultates, gratias, & indulta quæcunque, eidem societati, & illius vtriusque sexus Confratribus Crucesignatis pro tempore existentes, tam per Innocentium III. Innocentium VIII. Iulium II.

De Societate Crucesignatum aduersus hæreticos Innoc. III. habes. sup.

Leonem X Clementem VII. quàm quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis hactenus quomodolibet concessa, & confirmata decretis tamen Concilij Tridentini non repugnantia, necnon literas desuper emanatas, aliorum omnium, & singulorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus approbamus, & innouamus illisque perpetuæ, & inuiolabilibus firmitatis robur adiicimus, omnesque, & singulos iuris, & facti defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem, supplemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quòd præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem vbique fides adhibeatur, quæ ipsis Præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris, die tertiodecimo Octobris, millesimo quingentesimo septuagesimo, Pontificatus nostri Anno quinto.

Irridebunt dementissimi Iconomachæ huius constitutionis scholium Crucis Christi præconio instructum, qui templum non esse contendunt, nec hominem Christianum in quo vel imagunculam crucis aspexerint. Cruce signatis attamen hæc priuilegia deuouentur. Quid soluto cachinno reprehendis impiè? Religiosissimúmne Pontificis arguis fauorem in eos qui ob fidei & Catholici cultus tutelam tesseram gerunt salutiferæ crucis. Quæ est hæc cæcitas? Iam in tuum pertinacissimũ caput his argumentis digladiabor. Absoluta iam Christi passione non vetatur primo mandato ne crucis imaginem pingamus: id quod primum hinc patet quod non est contra finem præcepti, auget enim potius quàm imminuit vnam honoris Dei partem. Accedit, quod si post traditum præceptum priusquam fieret illa crux in qua pretium nostrum soluit Christus, licuit quandam effingere imaginẽ quæ crucis esset figura futuræ, multo magis licebit præteriti per crucem beneficij memoriam, aliqua ipsius imagine refricare: maximè cùm ecclesiam Christianam viuentibus etiam Apostolis, & toto deinceps tempore id factitasse constet. Testis est Abdias Babilonis Apostolorum discipulus, qui in vitis sanctorum Ioannis, Iacobi, Simonis, Iudæ Andreæ, Matthæi, Bartholomei, Thomæ, & Philippi, hos omnes signo crucis se signasse narrat. Docet etiam Dionysius Areop lib. de ecclesiastica Hierarchia cap. 4. omnibus sacramentis esse commune, vt signo crucis perficiantur, quod ipse cap. 5. & 6. σφραγίδα appellat. Martialis in epistola ad Burdegalenses cap. 8. crucem inquit Domini, in quem credidistis: Deum verum, & Dei filium semper in ore, in membris, in signo tenete Hippolitus illi coæuus lib. quem de quadam virgine scripsit, docet cum illa ad libidinem à iudice tentata recusasset; facinus ac prouidè in prosti[illegible] [illegible]truderetur, signo crucis fuisse liberatam, vt author est Palladius hist. c. 149 qui & se librum [illegible] legisse testatur Iustinus. q. 118. earum quas Christianis gentes proponebant, rogatus a [illegible] cur orientem versus orarent Christiani respondet, quia volunt Deo semper [illegible]tra [illegible]gere quamuis enim (inquit) dextera ne an sinistra se quis signet, nibil intersit: [illegible] dextera se Christiani signant & quæsti. 122. Christianis inquit cum bap[illegible]untur, si[illegible] [illegible]primitur. Tertull. ad omnem ait progressum atque promot[illegible] ad omnem [illegible]ditum atque exitum, ad lauacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sed[illegible]a, quæcunque [illegible] exercitia in nos tenet, frontem crucis signaculo terminis, & rursus latebis: nec tu cum lectulo [illegible] tuum & corpusculum signas, & in fine, non furtina signatio: non trepida gratulatio. [illegible] idem etiam habetur principio lib. quem Scorpiacum inscripsit. Cyprianus lib. 4. epistol[illegible]. Muniatur (inquit) frons vt signum Dei incolumes seruetur, muniatur os vt Dominum su[illegible] Christum victrix lingua fateatur & lib de Simplicie prælatorum: ait Azariam propterea [illegible] fronte lepra concussum quia ea corporis parte signare se solent qui Dominum permerent[illegible]. & sermone de lapsis frons, inquit, cum signo Dei pura, diaboli coronam ferè non potuit co[illegible]ma se Domini reseruauit. Coæuus ipsi Cornelius epistola ad Fabianum, docet Nouatum à dæm[illegible]bus fuisse correptum quia non ritè fuerat Baptisatus impresso signo crucis. Author Euse[illegible] Cæsariensem Originis lib. 3. Iob scribit solitos Christianos cibum & potum cruce signare. sicut & quicquid sumerent Gregorium Neocæsariensem frequenter signo crucis vsum, author est Greg. Nissenus in eius vita. Minutius fœlix lib. cont. gentes euidenter satis ostendit quàm

[illegible] ipsum

ipsius ætate usitata fuerit inter christianos crux Lactantius Firmianus lib. 4. cap. 26. & 17. Epiphan. heresi 30. & Basil. lib. de sancto Spiritu c. 27. primum & communissimum christianorum dogma sine scripto ab Apostolis traditum, aiunt esse, ut se cruce signetur. Diuus Chrysostomus Homel. 55. in cap. 16. Matth. neminem igitur pudeat horum salutis nostræ Symbolorum atque signorum, sed coronam, læto animo circumferamus Christi crucem, omnia enim quæ ad salutem nostram conducunt, per ipsam consummantur, cùm regeneramur crux Christi adest cum sacratissimo cibo alimur; & in ordine consecrandi statuimur, hoc utique victoria insigne semper nobis assistit, quapropter & in penetralibus & in parietibus, & in fronte ac ubique crucem inseramus. Ambros. serm 47 docet ut quicquid agamus, à signo crucis incipiamus Hieron. tom. 1. epistola ad Eustochium, ad omnem inquit, actum atque promotum manus pingat Domini crucem. Augustinus negat ullum Sacramentum ritè sine signo crucis perfici rursus, asserit reges Christianos in fronte crucem impressam gestare. Serm. autem 131. de tempore crucem, inquit, illam in qua Christus crucifixus est, nos in fronte gestamus, idem serm. 19. de sanct. ad fin. crucifixus, inquit, noster à morte surrexit, & cælos ascendit, crucem nobis in memoriam suæ passionis reliquit, crucem reliquit ad sanitatem, hoc signum præsidium est amicis, obstaculum inimicis huius crucis mysterio rudes catechizentur, eodem mysterio fons regenerationis consecratur, eiusdem crucis signo per manus impositionem, baptizati dona gratiarum accipiunt, cùm eiusdem crucis caractere Basilicæ dedicantur, altaria consecrantur, cætera sacramenta cum interpositione dominicorum verborum conficiuntur sacerdotes & Leuitæ per hoc signum ad sacros ordines promouentur & uniuersaliter omnia ecclesiæ sacramenta. In huius virtute perficiuntur, qui hoc mare absque naufragio trāsire desiderat crucem non deserat donec ad portum perueniat, hæc cursum nostrum dirigit ad agonem nos instruit, in certamine adiuuat, ad victoriam prouehit, ad coronam perducit, maleficia destruit, & omnia dæmonum machinamenta ad nihilum redigit, &c. Non ignoramus interea Iulianum Apost. sui temporis Christianis obiecisse quod hodie catholicis Caluinistis quorum Nænias diluit luculenter satis Cyrillus, illis respondens quem qui ea de re plura cupit, consulat. lib. 6 contr. Iul.

Venerandi Signi crucis usus quatuor de causis Christianis frequentatus est. Primùm ad refricandam dominicæ passionis memoriam. Secundò ad mysterij intelligentiam. Tertiò, ad vim eius exprimendam. Quartò, ad venerationem. Primus usus non indiget explicatione, Secundus ab August. explicatur epistola. 191. c. 14. & exemplo. 120. c. 15. idq; ex Apostolo qui ait. Ut possitis assequi quæ sit latitudo, & longitudo, & altitudo, & profunditas, Docet autem totam Christiani professionem figura crucis explicari, & cruce omnes mundi partes attingi, quod alibi latius prosequens crucis latitudinem dicit eius brachia, quibus Christi designatur charitas, quæ non amicos tantum veruetiam inimicos complectitur: profunditatem esse quæ sub terra latitat ac significare christianæ vitæ fundamentum humilitatem: longitudinem esse eam partem [illegible] est inter terram & gratiā, ac denotare perseuerantiam in bonis operibus, sublimitatem [illegible] esse ad quam caput inclinatur, & significare finem vitæ esse Deum: hæc inquit [illegible] gust. allegoricè nam sensum literalem esse alium non ignorabat Prosper. lib. Prom. [illegible]

Quod autem pro[illegible] virtu[illegible] & vim quandam ad multa efficatem quàm signo crucis inesse pe[illegible] [illegible] Christiani viterentur, vel ex eo constat quod signum illud imprim[illegible] etiam rebus ad me[illegible] nihil facientibus, utpote, aqua, oleo, vestibus, & cibis: id quod apertis veter[illegible] testimoniis [illegible] obatur Tertull. nobis, inquit, fides præsidium est, si non & ipsa percutere [illegible] diffidentia, signandi statim & adiurandi ex ungendi bestiæ calcem denique hoc modo [illegible] subuenimus donati à Deo ea potestate quàm amplius dedicauit morsum viperæ [illegible]. Origenes homilia 8. ad diuersos, Gaudentes leuemus hoc signum in humeris nostris, vi[illegible] toriarum vexilla portemus, immortale labarum portemus in frontibus nostris, cùm dæmones hoc viderunt contremiscent, qui aurata capitolia non timent, crucem D. Aug. 2 de Symbolo ad cathecumenos docet eos fuisse propterea crucesignatos, ut dæmones terrerentur. Accedit ad hæc omnia ipsius etiam Dei testimonium quod Constantino contra Maxentiū bellū [illegible] cælitus conspecta fuerit crux, his inscripta verbis IN HOC VINCE, *ut author est Eusebius lib. 9. c. 10 Zonaras [illegible] & Sozomenus li. 1. c. 37. Quibus accedit magnum illud testimonium Artemij ducis sub Constante qui coram Iuliano apostata ut refert August. Tenchus lib. 2. de Constant. donatione, asseuerabat se cum toto exercitu signum crucis oculis conspexisse, ac literas legisse.*

Tertium argumentum quo signi crucis virtus probatur, est ipsa experientia, apud Lactant. enim legimus signo crucis expulsos dæmones, quemadmodum & apud Greg. Nazianzenum orat. prima cont. Iulian. & apud Gregorium Nissenum in vita Greg. Neocæsariensis & apud Athanasium in vita S. Anthonij, & Epiphan. cont. Ebioneas, & Hieron. in vita S. Pauli & Hilarion apud Palladium hist. c. 54. & in vita Iacobi, & Theodoretum hist. ecclesiast. lib. 5. cap. 21. qui & morbos signo crucis narrat curatos, & Aug. lib. 23. de ciuit. c. 8. apud Seuerum Sulpitium D. Martini signo crucis extincta incendia ac venenosas bestias legimus interfectas & apud Theodoretum in vita Iuliani, & Martini qui & in sequentibus cap. narrat signo crucis occisos sua ætate dracones. Quod autem signo crucis quandam exhibuerunt Christi venerationem argumentum est quod ante mille trecentos annos illis vitio datum est à gentibus quod cruces ligneas adorarent, & religiosi crucis ab ipsis sunt appellati, vt constat ex Tertull. in apolog. & c. 16. quod nullum certè locum habuisset, nisi Christianos signum crucis venerantes gentiles vidissent: & ex Minutio fœlici lib. cont. gentiles, quibus licet ipse respondeat nos cruces non adoramus neque optamus, oramus, non tamen crucis venerationem tollit, sed negat tantum illam à nobis vt gentiles putabant, adorari, id est, tanquam deos aut deorum imagines. Vnde sicut ex obiectione intelligimus eo seculo in veneratione crucem habitam, ita ex responsione, qualis ipsa fuerit adoratio, perspicuum est. Obiecit idem Iulianus apostata Cyrillo, vt est apud eundem lib. 6. videre. Refert & Damascenus verba Hieronymi cuiusdam presbyteri ad eandem Iudæorum calumniam respondentis. Asterius quoq; in hist. S. Euphemiæ quæ septima Synodo recitatur. Signum, inquit, crucis est quod venerari solent Christiani: & passim depingere. Constantinus ille magnus ad nati seruatoris annum quasi 300. labarum insigne imperatorium vt narrat Eusebius, in crucis signum mutauit: cùm autem labarum solenne milites adorare, nunquam profectò pius princeps crucem pro labaro erexisset, si eius venerationem idolatriam putasset, quin eo potius consilio, vt testatur Theodoretus, & Sozomenes crucem erexit, vt ea ratione milites ad amplectendam fidem verumq. Deum, Christum inquam per eius crucem venerandam induceret. Rogatus magnus ille Athanasius, cur crucis potius imaginem quam spongiam aut aliud quispiam instrumenti quibus nostram perfecit Christus salutem, adorarent Christiani, respondit id fieri, vt cùm adorarent crucem, non eius materia, id est, ligna, sed formam, id est, imaginem adorare eos constaret, quod possumus, inquit, probare, in ignem coniectis lignis. Ambrosius lib. de incarnatione dominica sacramento cap. 7. Cùm diuinitatem, inquit, in eo & crucem adoramus, nunquid Christum diuidimus? Sedulius antiquus ille Scotus lib. 5. Paschalis carminis sic ait,

Ne ne quis ignoret speciem crucis esse colendam
Quæ Dominum portauit ouans, ratione potenti
Quatuor inde plagas quadrati colligit orbis.

Citat etiam Damascenus in Apologeticis, præclarum ill... Leontij testimonium de crucis veneratione: Denique in sexto Synodo editus erat can... ...ucis veneratione, qui & in septima recitatur.

Non absre itaque Summi Pontifices crucesignatos piis f... ...illustrant, iubéntque sales vbique præclaro signo crucis incedere. Sic teste Nicep... lib. ... 6. refert Constantinum magnum vt memoria continua milites Christum co... e ... ...s eorum signo crucis exornasse atque in nummis, imaginibúsve f...e. Crucis m...steria, & tr...phos palàm cecinerunt vates omnes, nec desunt eius pr...a apud C...istianos qui tesseram à nomine Saluatoris nostri accipiunt. Addam hic Sibillæ carmen ...rædicentis Christum crucifigendum quæ & in Acrostichis meminit de cruce. Et præcipuè li. ... oraculorum de eadem cruce sic cecinit.

ὦ ξύλον ὦ μακάριστον ἐφ' ᾧ θεὸς ἐξετανύσθη
οὐκ ἕξει σε χθὼν, ἀλλ' οὐρανὸν οἶκον ἰδοῦσα.
ἡνίκα ἀστράψει, τὸ νέον θεοῦ ἔμπυρον ὄμμα, id est,
ô lignum, ô fœlicissimum, in quo Deus extensus est
Non capit te terra, sed cœleste domicilium inspiciet,
Quando fulgebit noua facies Dei ignita.

In perpetuum Christi nominis & fidei decus crucis vexilla hac constitutione commēdātur, cuius auspiciis hostes nostri terrerentur.

Contra

XLIIII.

Contra fraudulentos & dolosos decoctores.

PIVS Papa V Motu proprio, &c.

POSTQVAM eo vsque humana processit intemperantia, vt Christifideles qui in sacri baptismatis susceptione diabolo, ac omnibus vanitatibus eius sponte ac solemniter renunciatur, diabolica fraude seducti, ita mundi huius illecebras expetant, vt pro illis assequendis, non modo filij prodigi in Euangelio per Dominum demonstrati exempla sequentes, sua luxuriose viuendo profundant, verum etiam illis absumptis, aliena appetant, grande es alienum a proximis suis qui id eis, prout mutuum fert hominum commercium, sub variis instrumentorum obligationibus liberaliter mutuant, extorquendo, ac deinde dum id eis sub paupertatis specie restituere negligunt, proximos suos vna cum tota familia aliquando mendicare cogunt, facere nullo modo possumus, quin & Pastoralis officij debito, cui dispo nente domino præsidemus, moniti, & ea qua Christus prior dilexit nos charitate impulsi, clementiæ, & misericordiæ reiectis viis, iustitiam & iudicium in tales acriter insurgendo assumamus, iurisque rigorem acriorem reddamus, vt saltem per hoc eos quos timor domini à malo non retrahit, vltimi supplicij pœna exterreat sicque vniuersas Dominici gregis oues ad ouile ad quod, dante domino, omnes dirigi cupimus, salubre perducamus. Sane licet alias fe. re. Paulus Papa III. prædecessor noster inter cætera dilectis filiis Paulo Romano concessa priuilegia per quasdam suas literas voluerat, quod dilationes quæcunque nisi iuxtà dispositionem iuris ac formam statutorum almæ Vrbis concedi nullatenus possent, & qui illas obtinerent, semper biretum viride portare tenerentur, ac alias prout in dictis literis continetur. Nihilominus diuersi iniquitatis filij, præmissis nō attentis, propriaque temeritate confisi, postquam propriis eorum bonis non aduersa fortuna, aut fortuitis casibus, siue hostium incursu, vel ventorum, marisque violentia atque iniuria (quod quidem vel certe ferendum esset, cum ab iis facile caueri nequeat humana prouidentia) sed sua ipsorummet incuria, negligentia, prodigalite, atque luxu in explendis propriis voluptatibus, penitus dilapidatis, proximos suos ad varia eorum bona sibi mutuanda sub spe restitutionis compulerunt, illis similiter profusis, creditores suos, cessione bonorum deludentes, ac tam literas præfatas quàm alia per nos contra huiusmodi decoctores, *fallitos* nuncupatos, edita statuta deridere audent, in graue Apostolicæ auctoritatis vilipendum, proximorum suorum detrimentum & grauamen, ac animæ suæ periculum non modicum. Nos præmissa conniuentibus oculis pertransire nequeuntes, & attentè considerantes nulla allia de causa in fures vltimi supplicij pœnam esse impositam, nisi vt talia perpetrandi hominibus via interclusa, liberum esse vnicuique sua absque periculo possidere & vti, hos autem adeò furibus latronibus similes esse, vt ab illis in nihilo differant, nisi vt quod eis nisi cum vitæ periculo agitur, hoc decoctoribus impunè liceat, volentesque propterea, vt quod imò grauius delictum, parem etiam sortiatur pœnam, iurisque rigorem in hos grauiorem reddere, ac genus hoc hominum tanquam humano generi infestum, è christianorum coetu segregandum merito esse diiudicãtes, omnium & singularum legum & constitutionum tam Imperialium, quàm Apostolicarum, etiam in corpore iuris descriptarum tenores & forma, ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus pro expressis habentes, sine illarum aliquo præiudicio, quinimò illas reualidantes & confirmantes, Motu proprio hac nostra perpetuò valitura constitutione sancimus, & declaramus, quod deinceps perpetuis futuris temporibus quęcunque persona, tam sęcularis, quàm Ecclesiastica, etiamsi clericali & Ecclesiastico foro gaudeat, cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existat, & quacunque dignitate tam mundana, etiamsi Domicellus, Comes, aut aliter Nobilis aliquando fuerit, quàm Ecclesiastica, non tamen Episcopali, præfulgeat, qui omnem eorum substantiam non præmissis de causis fortuitis, sed incuria, negligentia, prodigalitate, & luxu suis, proprias voluptates explendo, & cupiditatibus non mediocri intemperantia seruientes subuerterint & dilapidauerint, necnon qui se bona sua decoxisse simulantes, illa in fraudem

Propriis consumptis & decoctis aliena appetere nefario modo iniquum.

Pius IIII. vt sup. birbetur obtinentibus alter natiuas & dilationes birretum viride deferre iussit.

Qui bona fide negotiantes infortuniis quibusdam infaustisq; successibus in pauperiem prolapsi sunt lucitè possunt potiri beneficio legis dum cedunt bonis ne carceribus macerentur. l. 1. C. qui bonis ced. poss. Attamen multi sunt qui dilapidatis luxu & gula bonis omnibus & ingenti ære alieno onusti cessione bonorum creditores fraudulenter eludunt.

creditorum suorum occultant, & eorum pecuniam totam in eorum vtilitatem fortasse conuerterint, vt eorum creditores ad secum componendum facilius alliciant vltimi supplicij, & ea qua fures ipsi de iure vel consuetudine, aut particulari vel municipali statuto plecti solent, puniri debent. Mandantes tam verbis præfatæ Gubernatori, & Curię causarum Cameræ Apostolicæ Generali Auditori, quàm omnibus & singulis nostris & sedis Apostolicæ in quibuscunque prouinciis legatis & vicelegatis, necnon quarumcunque Ciuitatum, terrarum, oppidorum, & locorum, nobis & eidem Sedi tam mediatè, quàm immediatè subiectarum Gubernatoribus, Prætoribus, Capitaneis, Commissariis, & aliis quibuscunque iudicibus quauis etiam subdelegata potestate fungentibus, vt præsentes nostras inuiolabiliter in eorum iudiciis obseruent, nec contra tales, nisi illarum forma seruata, procedere audeant vel præsumant. Districtiùs quoque inhibentes quibuscunque terrarum, oppidorum & locorum dominis in temporalibus in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis, &c. pœnis, ne sic in præmissis iudicantes, eorum, seculari auctoritate molestare, inquietare, perturbare, vel impedire audeant vel pręsumant. Decernentes postremò præsentes, & desuper conficiendas literas nullo vnquam tempore de surreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ defectu notari, minusque sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, comprehendi, vel illis derogari nullo modo tacitè vel expressè posse, nisi de illis eorumque totis tenoribus ac eorum Datum de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio & expressio facta fuerit, aliterque factas derogationes nullius roboris vel momenti fore, & tanquam tales à nemine attendi, nec vlli suffragari posse, Sicque per quoscunque Iudices, &c etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, & S.R.E. Cardinales, eorumque Collegium sublata, &c. Irritum quoque, &c. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis Apostolicis, necnon in prouincialibus & synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, ac legibus etiam Imperialibus, etiam in corpore iuris, vt præfertur, clausis, ac quibusuis etiam municipalibus & particularibus etiam iuramento, &c. roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, &c. sub quibuscunque tenoribus, &c. etiam motu simili, &c. etiam consistorialiter, &c. ac sub quibusuis verborum formis concessis, &c. Quibus omnibus etiamsi de illis &c. illorum tenores, &c. illis alias, &c. latissimè specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis oportunis, & consuetis.

Fiat Motu proprio M.

Et quod quorumcunque statutorum, constitutionum, & legum, &c. tenores habeantur pro expressis, seu in toto vel in parte exprimi, aut de verbo ad verbum inseri possint. Et de sanctione, statuto, declaratione, decreto, inhibitione, mandato, & aliis præmissis, quæ hic pro repetitis habeantur, & [illegible] perpetuo in forma gratiosa & cum oportuna, si videbitur iudicum de[illegible] requisitione, &c. inuocato, &c. sæcularis Et cum opportuno decreto quo vt præsentes ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullusque deinceps ad quos eas aliquam excusationem prætendere, aut ignorantiam allegare queat. quod illæ imprimantur, & in valuis Basilicæ Principis Apostolorum, & S. Ioannis Lateranen ac Cancellariæ Apostolicæ, necnon in acie Campi Floræ affigantur, & inibi earum copiæ dimittantur. Quodque affixio huiusmodi omnes perinde afficiat, ac si fuissent personaliter inhibitę, intimatę, & ostensæ. Quodque earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensę. Et quod præsentis Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio & extra, regula quacunque contraria non obstante, seu literæ super illis cum maiori præmissorum expressione per breue expediri possint.

Fiat M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Cal. Nouembris, Anno Quinto

Decoctores fraudulenter ad cessionem bonorum non admittendi sed vltimo supplicio plecti debent.

In fraudem creditorum quidam fingunt se variis versuris omnia bona decoxisse vt pin-
guiores habeant loculos post cessionem bonorum, tales hic Decoctores dicuntur, Latinis Italis
falliti, Gallis Banqueroutiers, qui quidem cum sint banniti licitè possunt occidi vt scribit
Dec. in cap. t. qua in ecclesiarum numero 14, de constit. qui tamen nec iure, nec ratione hanc
suam probat opinionem. Ego quidem eam probo & iurisconsultorum calculos hic ascribi non
ignoro Lege 12. tabularum cautum est vt decoctores graui pœna plectătur, nam olim carcere
mancipabantur, ac compedibus quindecim ponderis vinciebantur: author est Gellius lib. 10.
noct. Attica. capit. 1. meminit gloss. 1. in gloss. item & in eo quod postmodum C. qui bo. ced.
poss quæ inquit, hos decoctores esse dandos, dilacerandos creditoribus. hinc Theodosius &
Valentinia. Imperato. in l. quilibet. C. de decurio. lib. 10. hos decoctores esse ictibus plum-
batarum subiiciendos constituerunt. sunt plumbata flagelli genus, vt meminit Platina de
vitis Pontificum, in vita Cornelij primi. Accedit, iure nostro grauissima infamiæ nota affici
consueuisse, ita Bald, cons. 400. Castus, lib. 5. quin omni beneficio priuantur, vt illo excus-
sionis. gl. l. vlt. §. vlt. ff. de iis quæ in fraud. cred. latè Ias. §. vlt. inst. de actio. Paris. cons.
94. num. 11. lib. 2. qui num. 58. rectè intelligit de decoctoribus illis, qui non fortuito, sed sua
culpa decoxerunt, alia sunt apud Ruinum cons. 90. num. 13. lib. 4. Soc. Iun. cons. nu. 14. lib. 2.
Benue Stracchum tract. de decocto. parte. 3. & doctè apud Budæum in annotat. in Pandectas
d l. si hominem §. quoties. ff. de poss.

XLV.

Publicis Concionibus prohibetur disputatio de Conceptione B. Virginis Mariæ.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.
SVPER speculā Domini, viribus licet exiguis, constituti prophetæ solicitu-
dinem imitantis, Die, noctuque ad diuersos Ecclesiæ status nostræ mentis aciem
intendimus, studiose prouidentes, vt communi Domino ab omnibus gradibus fide-
liter seruiatur ac illis maximè, quibus digniora ministeria diuini Spiritus fauore
credita sunt, inter quos diuini verbi prædicatores adnumerandos esse nemo dubi-
tare poterit, qui eorum munus ab ipso Domino consecratum, Apostolis præcipuè
iniunctum fuisse animaduertet, qui si adepto gradu dignè fungerentur, euangeli-
zantes pacem, annunciantes bona, prædicantes salutem, non solùm vox eorum dul
cis, verum & speciosi pedes viderentur, & fraternæ salutis vberes fructus referentes,
multam fiduciam haberent in die Domini: Verum quod neque sine animi dolore
accepimus, nec referre possumus quidam diuersorum ordinum Regulares, Clerici-
que sæculares omissis quæ diuinæ maiestatis gloriam, & sanctissimæ Dei genitri-
cis aliorúmque diuinorum venerationem, atque fidelium pietatem, promouere po-
terant quod Apostolus in[illegible] arguit, languent circa quæstiones, & pugnas
verborum, ex quibus o[illegible] inuidiæ, & contentiones cæteráque vitiorum mon
stra. potissimum ve[illegible] de gloriosæ Virginis Mariæ Conceptione sermo incide-
rit, tam pertinacit[illegible] pr[illegible] alterutra parte contendunt, ac si de illis dogmatibus es-
set, quæ cor[illegible] cre[illegible] stitiam, ore confiteri ad salutem necessarium est. Qui-
bus ill[illegible] conue[illegible] re videtur, dicunt: ait Dominus cum ego non sim lo-
cu[illegible] cum S. R. [illegible] omnium Ecclesiarum magistra, & doctrix disciplinæ de ea re
hucusque non de[illegible] nierit, nemo absque temeritate, præiudicare, vel alterius partis
sententiam damna[illegible]e potest; & quasi desint præclarissima inuentricis gratiæ merita
quæ nec angelica [illegible]uidem lingua satis dignè referri possunt, & cum ex illo vberri.
mo fonte, puteóq[illegible] aquarum viuentium non possint saluberrimas haurire aquas,
quibus fidelis populus, magna cum vtilitate, atque dulcedine, reficeretur, ad dissipa-
tas cisternas occurrunt, stultas scilicet, & sine disciplina quæstiones, quæ generant
lites; quas nec frequens multitudo intelligere, nec viri sapientes: qui capiunt, vtili
ter percipere valeant, præsertim quoniam, vt experimento didicimus ipsorum
Concionatorum, qui ad quæstiones huiusmodi proponendas faciliùs erumpere
solent maior numerus materiæ difficultatem prorsus ignorantes, neque intelli-
gentes, quæ loquuntur, aut de quibus affirmant, simplicium animos, indiscretę de-
uotionis obtentu, vel potius loquacitatis, & ostentationis effectu, ad tumultus &
multates concitant, quos tumultuantes atque diffidentes componere, sedareque
potius

Quæstiones & disputationis de conceptione Beatæ Virginis Mariæ tollendæ.

In prædicatores qui varias obscuriorum quæstionum ambāgibus aniles controuersias & simultates fidei periculosas excitant.

potius oportebat. Cumque paruulis in Christo lac infundere, prouectis solidum cibum apponere deberent, dum in huiusmodi controuersiis interminatis versantur, omnibus vbera proferunt arentia quod non absque maledictionis nota legimus in Propheta. Nos igitur qui prædecessorum nostrorum saluberrima decreta pro viribus salua esse cupimus, potissimum illa quæ à sacrosancta Synodo Tridentina denuò sunt confirmata, liberam cuique facultatem relinquentes opinandi huius controuersiæ quamlibet partem prout, vel magis pium, vel magis probabilem esse iudicauerit. Prędictorum igitur, Concionatorum, aliorumque contentioni, atque temeritati populorumque scandalis occurrere studentes, Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, statutum fe. re. Sixti IV. prædecessoris nostri, super ea re, quod à præfata Synodo innouatum est (illud præsentibus, ac si de verbo ad verbum esset insertum, pro planè & sufficienter expresso, & inserto habentes) Apostolica auctoritate tenore præsentium, confirmamus, & approbamus, Atque vt deinceps efficiamus à cunctis obseruemus perpetuò statuimus, & ordinamus, ac per Apostolica scripta mandamus, quatenùs nemo cuiuscunque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis existat, popularibus concionibus, vel vbicunque promiscua, virorum, & mulierum multitudo conuenire solet de huius controuersiæ alterutra parte disputare rationibus vel doctorum auctoritate asserendo propriam sententiam & contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac ipsa quęstione, cuiusuis pietatis, aut necessitatis prætextu vulgari sermone scribere, vel dictare præsumant. Qui contrafecerit suspensionis pœnam à diuinis absque noua declaratione, ipso facto incurrat si modo fuerit in sacris constitutus & quocunque pręterea gradu siue dignitate, vel administratione fungantur, illis omnibus sit ipso iure priuatus, & ad eadem, vel similia munera obtinenda perpetuæ inhabilitatis censuræ ipso etiam facto sit obnoxius, super quibus nisi à Romano Pontifice pro tempore existente dispensari, siue absolui non possit. Et nihilominùs aliis pœnis, si opus fuerit à proprio prælato pro delicti mensura infligendis subiiciatur, prout subiicimus. Cæterùm quamdiu per Apostolicam Sedem, altera pars diffinita non fuerit, oppositaque sententia condemnata liceat viris doctis, in Academiæ disputationibus, siue generalium, aut prouincialium Capitulorum, vel vbi aliàs intersunt, qui rem capere possunt, nec scandali vlla subest occasio, de illa quæstione disserere, & argumentis vtramlibet partem, vel asserere, vel impugnare, dum tamen neutra, veluti erronea prędicetur, seruenturque illa omnia quæ à dicto Syxto prædecessore nostro statuta sunt, quorum singula, vt præfertur, etiam quantum ad alias pœnas, duximus innouanda, & innouamus per præsentes. Vt autem hæc nostra constitutio, & præmissa omnia [illegible] eorũ omniũ, quorum interest, notitiam congruentius peruenire possint, in virtute [illegible] sanctæ obediẽtiæ, & sub pœna suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, etiã eo ipso incur[illegible]da, si in his, quę mandamus exequendis se negligentes, exhibuerint, præcipi[illegible] & [illegible]andamus, omnibus, & singulis locorum ordinariis, ac eorundem vicar[illegible] [illegible] officialibus quibuscunque, & aliis singulis ad quos quomo[illegible] [illegible] [illegible] quatenùs huiusmodi nostram constitutionem sing[illegible] suæ diœc[illegible]is, vel distri[illegible]us Prędicatoribus, & aliis quibus expedire iudicauer[illegible] opportunè insinuent, & publicent, ac insinuari, & publicari faciant Et ne quis in posterum q[illegible]oquomodo ignorantiam de præmissis possit prætendere, aut se contra præmiss[illegible], valeat excusare, Volumus, & similiter eadem auctoritate decernimus, & manda[illegible]us, quod præsentes literæ per aliquos ex nostris Cursoribus in Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensis, ac Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, valuis, ac in acie Campi Florę de Vrbe de more publicentur, & affigantur, & illis inde amotis remaneant in eisdem locis earumdem exempla affixa, quę publicatio, & affixio ita omnes, ad quos spectat afficiant, & arctet, ac si illis personaliter intimatæ fuissent. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusuis indultis, & literis Apostolicis, quibusuis personis, etiam quantumcunque qualificatis, & in quacunque etiam Cardinalibus, Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, & quauis alia dignitate, & honore constitutis, etiam quod interdici, suspendi, vel excommu-

Confirmatur decretum Sixti IIII. approbati à Concil. Trid. Sess. 5. de peccat. original.

Suspensionis pœnam à diuinis incurrunt qui in conspectu plebecula pertinaciter alterutrã opinionum de conceptione B. Virginis Mariæ concionantur.

In publicis Academiis & in coetu virorum Doctorum debent agitari huiusmodi quæstiones.

Forma & effectus publicationis.

nicari nequeant quomodolibet concessis, quæ eis contra præmissa in aliquo suffragari non posse decernimus cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus insuper, & decernimus, quod præsentes vim perpetuæ, & irrefragabilis constitutionis obtineant, & quod illarum transumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur quæ præsentibus literis adhiberetur, si ostensę, vel exhibitæ forent, Regula Cancellariæ nostræ Apostolicæ quacunque in contrarium disponente, non obstante. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo prid. Cal. Decembris, Pontificatus nostri Anno quinto.

Clausula præseruatiua.

Orationes, & supplicem animum cum omni laudum cumulo BEATISSIMÆ, SANCTISSIMÆ, INTEMERATÆ, VIRIGINI DEIPARÆ, *vt eius præsidio & suppetiis operis portum, & fœlicem vitæ exitum consequi merear offero pro lucubratiuncula(?) ... do dedicoque.*

XLVI.

Humiliatorum ordo extinctus.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

QVEMADMODVM solicitus pater quem vnicè charum educauit filium, via salutis ingressum reuocare cupiens primum hortatur, indulget, prætermittit, increpat, alia præterea, atque alia tentare non desinit, dum quod expetit, modo aliquo consequatur, omnia denique expertus, cum nihil iam proficere intelligit, desperata prorsus salute, omnem de illo parentis animum eiicit, domo expellit, indignum existimans, qui parta hæreditate fruatur Sic Romanus Pontifex, quem diuina Maiestas patrem, & pastorem omnium Ecclesiæ suæ ordinum constituit, sicubi quampiam sacrarum Congregationum à Regula, & vitæ præscripto aberrare percipit, modo admonendo, modo corripiendo, connititur, eam, vel primis institutis restituere, vel certe, quo pacto emendatam in aliquo statu illis magis cohærenti continere, omnibus tandem ad illius sanitatem conquisitis, vbi salutaria remedia fastidire, & viam iniquitatis obstinatiùs procedere, atque adeò in prauum induresscere animaduertit, vt potius confringi, quam corrigi possit, omni curatione reiecta, de ipsa remouenda decernit, ne inueterati atq; indomiti mali vis, in alias insurgat, eisque exitio sit futura. Quod (vt nostrum hac in re studium flagrat) cum in plurimis, tum maximè in fratrum Humiliatorum familia enixè curauimus, nihil inexpertum relinquentes, [illegible] illa multis iampridem modis affecta, & si non protinus, certè accommoda [illegible] moderatione directa ad pristinum institutum paulatim regrederetur. E[illegible]m postquam dilectus filius noster Carolus, tituli Sanctæ Praxedis, Presbyte[illegible] Ca[illegible]nalis Borrhomæus, huius ordinis Protector, & Apostolicæ Sedis delegatu[illegible] anir[illegible] [illegible]ertens dictos Fratres in luxum iampridem effusos esse, mul[illegible] cult[illegible] diuini, de obedientia, & vita, vt antea communi, deque mo[illegible] recipiendorum, & ed[illegible]ndorum Religiosorum, prouidenter statuerat, intelligeremus eos illa cæteraque o[illegible]nia Regulæ suæ instituta, omninò aspernari, vitáque omnium voluptatum varietate confertam ducerere, ac præpositos, & qui ex eo ordine rerum administrationem habebant, bonam magnamque fructuum partem veluti propriam in vanitatibus mundanis, turpitudinibusque flagitiosè profundere, innumeraque scelera committere. Nos vias omnes, quę illos in aperta huiusmodi pericula atque incommoda coniecerant, excindere conati, pleraque alia de ipsorum vita, moribus, & proprietate Regulæ inimica, deque modo, & tempore gubernandæ cuiusque præpositurę, necnon ratione administrationis bonorum, & dispensatione prouentuum, aliisque muneribus, & officiis, ad prolapsi huius status, & disciplinæ regularis reparationem maximè conferentibus, edidimus, sperantes illa prosperos tandem successus dicto ordini allatura. Sed obsistente bonarum rerum perturbatore, plerique omnes (quoniam otio, & desidia nimium assueuerant) regulæ instituta, & emendationem abhorrentes, etsi statuta, & præcepta nostra com-

Congregationes à regula aberrantes ordenias admonet & corripit, Pontifex.

Cardinalis Borromaus Apostolica sedis legatus protector ordinis humiliatorum.

Reformationem ordinis Humiliatorum edidit Pius V.

muni consensu palam, acceptarunt, clam tamen quibus illa modis supprimerent comminiscentes, nefarias protestationes in occulto fecerunt, necessarios suos, & alios potentiores laicos ad intestinas seditiones concitarunt, suasores praeterea, & impulsores ad intimos summorum Principum Ministros duxerunt, qui magnis praemiis, & pollicitationibus eos pellicerent, in animos praedictorum Principum inducere, vt nos ad illam rescindendam inclinarent, multaque alia de ea tollenda prauis artibus sunt conati, vt turpem illam, & flagitiosam vitam suam retinerent, letalesque mundi voluptates sequerentur, inter quos non defuit, qui altius praecipitatis, etiam à Catholica fide ad Haereticos, & impia illorum dogmata declinarit. Quibus cognitis, omnium grauissimum impoenitentiae peccatum in eis animaduertimus, qui toties frustra correpti, in eadem obstinatione perdurare contendunt, non satis habentes talia attentare, nisi, & ij, qui inter ipsos qui posse putant, illis in primis qui saluti eorum sedulò inuigilant, exitium machinentur, illius stimulis concitati, qui scelestum Iudam in funestum auaritiae morbum iniecisse non contentus, etiam ad prodendum Dominum suum pecunia impulit. Huius nimirum spiritus nequissimi ductu quondam Hieronymus Lignana Praepositus praepositurae Sancti Christophori Vercellen. & plures alij conscelerati huius ordinis, in necem dicti Caroli Cardinalis propitiatoris sui conspirantes, vt pecuniam ad tantum nefas expeditam conficerent, de trucidando in primis dilecto filio, Fabio Simoneta Fratre dicti ordinis, prouentuum praepositurae Bredae Mediolanensis depositario, apud quem nummos inuenire credebant, secreto conuenerunt, inde ad Ecclesiam dictae praepositurae, in qua ipsum orantem laqueo suffocare decreuerant, profecti, sed inter se de modo aggrediendi misericordia Saluatoris nostri, discordes, hoc conatu destiterunt, mutatoque consilio sacra aurea, & argentea furati sunt Quibus clam venditis, seu pignori datis praedictus Hieronymus quendam Donatum Fariam comprofessorem suum, apostatam, pacta pecunia induxit, vt ipsum Carolum Cardinalem occideret, qui nacta loci, & temporis opportunitate, in eum vesperi de more in sacello cum familia precantem, vt transuerberaret, sclopum glandibus confertum, igne admoto exonerauit, sed telorum parte ad vestes orantis exinanita, aliis vtrinque in proximo violentia ictus defixit, innocētem diuina pietas saluum, & incolumen conseruauit. Quare ambo, & quidam alij huius nefandi criminis participes, postea capitis poenas debitas persoluerunt. Quando igitur familiam praedictam, nulli studio ad Ecclesiae Dei vtilitatem proficienti incumbentem, nulli disciplinae Ecclesiasticae deditam, nullum omninò futurae virtutis specimen ostendentem, tam detestandis facinoribus infectam, tam atroci sacrilegio contaminatam, & praeterea impoenitentem, atque incorrigibilem agnoscimus, omni de illa spe prorsus exclusa, ipsam tādem [illegible] constituimus, tanquam malam arborem fructus pessimos proferentem. Habita itaque cum fratribus nostris deliberatione matura de illorum consilio, & nobis [illegible] potestatis plenitudine, extinguimus, & abolemus ordinem praedictorum fratrum Humiliatorum, officium Praepositi Generalis, ac Prouincialium, & [illegible] ministeria ordinis, sic suppressi, necnon omnia, & quaecunque statuta, consuetudines, decreta eiusdem, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel alia quacunque firmitate munita, & pariter priuilegia, & indulta generalia, & specialia, quorum omnium tenores ac si ad verbum insererentur, praesentibus habemus pro expressis, quibuscunque illa concepta sint formulis, necnon irritantibus aliis decretis, & vinculis roborata. Priuamusque Generalem, ac caeteros omnes Praepositos, & fratres, omnes praepositutis, dignitatibus, administrationibus, officiis & beneficiis Ecclesiasticis, cum cura, & sine cura, necnon domibus, Conuentibus & bonis immobilibus, mobilibus, & se mouentibus, in Italia, & vbicunque gentium constitutis, sacra quocunque, & communi supellectile, ac ipsorum omnium vsu, vsufructu, administratione, ac possessione spirituali, & temporali, ac etiam iure, & actione, siue per statuta nostra, siue alias quomodolibet pertinente. Ac tollimus eis omnimodam facultatem, ius, & auctoritatem, generalia, Prouincialia, & alia capitula de caetero celebrandi, Volumus tamen, vt omnes fratres qui nunc sunt, qui professionem regularem emiserunt, deinceps in domibus, & locis, quos eis cum victu, & aliis necessa-

Humiliati luxu & ambitione deperditi variis flagitiis delectabantur.

Insidiae Humiliatorum aduersus Cardinalem Borrhomaeum.

Ordo fratrum Humiliatorum qui sub regula S. Benedicti anno 1189 à quodam Beato viro Ioanne Nouocomensi institutus fuerat, Pio V. ob flagitia innumera hic expressa extinctus est. Gestabant habitum instar presbyterorum secularium sed totum album cum pileo rotundo.

riis proximè assignandos curabimus, omninò redigantur, vt ibi vitam ducant regularem suæ professioni conformem sub cura, & visitatione ordinariorum locorum, aut alterius vel aliorum, quos eis duxerimus delegandos, vel iuxta iuris communis dispositionem transeant ad pares, vel strictiores ordines approbatos. Nouitij verò, & alij quicunque non professi, detracto Religionis habitu, ex professorum consortio, & domibus expellantur. Quibus professoribus nominatim præcipimus atque interdicimus, ne posthac quemquam expulsorum aut omninò alium, etiam vouentem, ad professionem, vel habitum admittant, nec nouas domos, vel loca recipiant, vel acquirant, quod si secus fiat, professio sit inanis, neminemque obliget, neque in genere, sic professum. Nouarum domorum, seu locorum receptiones, vel acquisitiones, viribus, & effectu careant, & contrafacientes, excommunicationis sint sententia eo ipso innodati, à qua nullus, nisi in mortis articulo constitutus absolui possit, absque Romani Pontificis licentia speciali. Cæterùm intendentes, & cultui diuino, & Ecclesiæ Ministris, quamprimum prospicere, omnes præposituras, dignitates, personatus, administrationes, officia, cęteraque beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, quę deinceps secularia sint, per priuationem prędictam, apud Sedem Apostolicam vacantia, necnon domos, Conuentus, loca supellectilem, bona, fructus, res, actiones, & iura supradicta eorumque proprietatem, & dominium nostrę, & dictę Sedis liberę dispositioni, specialiter, & expressè reseruamus. Decernentes irritum, & inane quicquid secus per prędictos, aut quoscunque alios scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem vt præsentium exempla Notarij publici manu, & personę in dignitate Ecclesiastica constitutę, sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem in iudicio, & extra illud, vbique locorum faciant quam ipsęmet pręsentes facerent, si essent exhibitę, vel ostensę. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romę, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, 1577. Id. Februarij, Pontificatus nostri Anno sexto.

Fratribus professis huius ordinis scelerum minime consciis ad parem vel laxiorem viuendi regulam transire conceditur.

Beneficia ob huiusmodi extinctionem clarantia sedi Apostolica reseruat.

In Longobardia tres Religiosi, ordinis Humiliatorum non modò in sacris, verumetiam in dignitate constituti, coniurationem inter se fecerant: è viuis tollendi R. D. Carolum Cardinalem Borromæum Archiepiscopum Mediolanensem, & cuidam, non quidem sacris initiato sed tamen eius ordinis professo, Apostatæ negotium id efficiendi dederant, qui Mediolani diuersans: capta ea occasione in domo archiepiscopali in Cardinalē flexis genibus in Oratorio precantem sclopeto glandem coniecit, sed diuina manu antistitem protegente, globus non penetrauit. Qui coniecerat, post aliquot menses captus, ac Mediolanum ductus, coniurationem detexit, & manu truncatus, candentibusq; forcipibus laceratus, extremo tandem mortis supplicio affectus est. Complices etiam comprehensi, & inita inter se coniurationis scelus [illegible] Summo Pontifice conse[illegible] solenniter degradati sunt, ac per Curiam secularem capite cæsi. Cuius rei amp[illegible] reddit testimonium Bulla ad extinctionem totius ordinis prædicti, propter hanc [illegible] diuersas alias causas, præsertim impœnitentiā & incorrigibilitatē [illegible]. Quæ extinctio [illegible] tenore declaratur Spiritus nequissimi ductu, quondā Hiero. Lignana [illegible] præpositura S. Christophori Vercellenensi, & plures alij consceleratí ordinis Humiliatorū in necē Caroli, tituli sanctæ Praxedis Presbyteri Cardinalis Borromæi huius ordinis Protector, & Apostolicæ Sedis delegatis, propitiatoris sui conspirantes, vt pecunia ad tantum nefas expetitam conficerent, de trucidando in primis dilecto filio Fabio Simoneta fratre dicti ordinis prouentuum præpositura Bredæ Mediolanensis depositario, apud quem nummos inuenire credebant, secretò conuenerunt, inde ad ecclesiam dictæ Præpositura, in qua ipsum orantem laqueo suffocare decreuerat, profecti, sed inter se de modo aggrediendi, misericordia Saluatoris nostri discordes, hoc conatu destiterunt, mutatóque consilio, Sacra aurea, & argentea furati sunt. Quibus deinde venditis seu pignori datis, prædictus Hieronymus quondam Donatum [illegible] Comprofessorem suum, Apostatam, pacta pecunia induxit, vt ipsum Carolum Cardinalem occideret, qui nacta loci, & temporis opportunitate, in eum vesperi de more in Sacello cum familia precantem, vt transuerberaret Sclopum glandibus confertum igne admoto exonerauit, sed telorum parte ad vestes orantis exinanita, aliis vtrinque in proximo violentia [illegible] defixis innocentē diuina pietas saluum & incolumem conseruauit. Quare ambo, & quidam alij huius nefandi criminis participes, postea capiti pœnas debitas persoluerunt, &c.

XLVII.

Regulares cuiuscunque Ordinis etiam Mendicantes, Lectores, aut in Theologia graduati non possint sæcularium confessiones audire nisi sint ab ordinariis approbati.

Tota hæc constitutio comitatur authoritate Concilij, Tridentini Sess. 24. c. 15. de reformat.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis prouidentia circumspecta nonnunquam gesta per eum rationabilibus & honestis suadentibus causis moderatur & commutat in melius, prout in domino conspicit salubriter expedire. Nuper siquidem quasdam declarationes & moderationes circa nonnulla Concilij Tridentini decreta regulares personas ordinum Mendicantium eorúmque instituta concernentia edidimus & promulgauimus: Et quia vti accepimus illarum vigore sacerdotes regulares prædictorum Ordinum quandoque minus idonei, & inhabiles confessionibus sæcularium audiendis ab eorum superioribus præpositi absque aliqua Episcoporum, sed sola Magistri Ordinis Generalis, aut Prouincialium ministrorum approbatione admittuntur. Nos super his pro debito pastoralis officij prout tenemur salubriter prouidere volentes, tenore præsentium hac nostra constitutione perpetua sancimus, decernimus & declaramus, decretum Concilij Tridentini de approbatione Regularium audiendis confessionibus sæcularium præpositorum ab Episcopis facienda obseruari debere, etiam in omnibus Regularibus, quorumuis Ordinum etiam Mendicantium, etiam sub regulari disciplina viuentibus, etiam si sint lectores, aut in Theologia etiam de superiorum suorum licentia, graduati, vel promoti vel à suis Magistris Generalibus, vel Prouincialibus, Ministris, sæcularium confessionibus audiendis expositi. Volumus tamen eos qui semel ab Episcopo in ciuitate & diœcesibus suis præuio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non examinari Ab Episcopo autem successore pro maioris conscientiæ suæ quiete examinari de nouo poterunt. Inhibentes cuiuscunque Regularibus quorumuis Ordinum, etiam Mendicantium vt præfertur, ne vigore deputationis, & approbationum ab eisdem Magistris, & Ministris, prouincialibus, etiam quod illarum occasione ab Ordinariis huic vsque tolerati fuerint, absque speciali in posterum licentia, & approbatione ab Ordinariis obtinenda sæcularium confessiones audire præsumant. Decernentes irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac nostris literis prædictis, & aliis postea quibuscunque regularibus concessis, & forsan extensis, quas quo ad ea quæ præsentibus aduersantur & contrariantur, penitus, & omninò reuocamus, cassamus, & irritamus, necnon monasteriorum, & aliorum regularium locorum, ac ordinum quorumcunque, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis, quoque indultis, & literis Apostolicis, etiam Mari magno, seu bulla aurea, aut alias nuncupatis, quibusuis monasteriis, & regularibus locis, sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis. aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus & aliis decretis, etiam Motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu alias quomodolibet concessis ac etiam iteratis vicibus approbatis & innouatis, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus, specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso & forma in illis tradita obseruata inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ ad omnium quorum interest notitiam deducantur, nec aliquis earum ignorantiam prætendere, aut contra eas se excusare valeat, dicta auctoritate statuimus & decernimus, vt ipsemet literæ, vel earum transumptum in basilica Principis Apostolorum de Vrbe, sancti Ioannis Lateranensis, ac Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac in acie Campi Floræ per aliquos ex Cursoribus nostris publicentur, earum

Regulares ante approbationem ab Episcopo non debent, audire Confessiones sæcularium.

Decretum irritans.

Clausula derogatoria.

Forma publicandæ constitut.

rum exemplo singulis valuis & acie prędictis affixo & dimisso. Verum quia difficile foret pręsentes literas ad singula quęque loca in quibus de eis fides facienda erit, deferri, volumus & dicta auctoritate decernimus, quod earundem literarum transumptis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Pręlati seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio & extra illud, quę eisdem pręsentibus adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensę. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c

Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo septuagesimo primo, octauo Idus Augusti, Pontificatus nostri Anno Sexto.

Confessorum munus vt arduum & difficile est, sic viros & Iudicio & prudentia maturos & summa eruditione conspicuos expostulat. Nec omnibus presbyteris, sed iis duntaxat qui ab ordinario probantur delegata facultas audiendi confessiones vt exactè traditur hac Pontificia constitutione. Potestas siquidem consecrandi & potestas absoluendi inter se maximè differunt: Hæc potestas clauium clarius splendescit. Oportet vt concurrat vtraque potestas scilicet ordinis & Iurisdictionis ad conferendum absolutionis sacramentum. Confessarius legitimus potestatem ordinis siue sacramentalem immediatè accipit à Christo in collatione ordinum, potestatem verò Iurisdictionis recipit ab Ecclesia, idcirco istam potest auferre Ecclesia, illam verò Deus. Quamobrem Ecclesiæ authoritate debent probari qui foro conscientiæ præsidere cupiunt vt omnibus ornentur conditionibus optimi confessoris, quas dilucidè enarrant Scholastici Doctores quorum sententias enucleantissimè colligit Lopesius 1. parte Instructorij Conscientiæ.

XLVIII.

Coadiutoriarum, regressuum & accessuum reuocatio.

PIVS Episcopus seruorum seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis prouidentia circumspecta nonnunquam gesta per prædecessores suos rationabilibus & honestis suadentibus causis moderatur & reuocat, prout id Ecclesiarum indemnitati conspicit in domino expedire, Hinc est quod nos volente omnem hæreditariam beneficiorum Ecclesiasticorum successionem de Ecclesia Dei tollere, ac libertati beneficiorum huiusmodi prouidere, & vt de persona magis vtili & idonea, prout requiritur, faciliùs prouidere valeat, Omnes & singulos regressus, accessus, etiam euentuales, aut pœnales, ac coadiutorias etiam de consensu, aut alias quomodolibet sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis efficacissimis, etiam Motuproprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, clausulis irritantibus, & aliis decretis quomodolibet per quosuis Romanos Pontifices prædecessores nostros, ad beneficia ecclesiastica, cum cura & sine cura, secularia, & quorumuis ordinum regularia, etiam si secularia Canonicatus & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia in Cathedralibus etiam Metropolitanis aut collegiatis Ecclesiis & dignitates ipsæ in Cathedralibus etiam Metropolitanis post pontificales maiores, seu collegiatis Ecclesiis huiusmodi principales, Regularia verò beneficia huiusmodi, Monasteria etiã consistorialia, prioratus, præpositurę, dignitates etiam conuentuales, personatus, administrationes, vel officia etiam claustralia, ac hospitalia præceptorias etiam hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani, etiam quarumuis aliarum militiarum quibusuis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, etiam Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali dignitatate, aut Cardinalatus honore pollentibus concessos, super quibus literæ Apostolicæ integraliter hactenùs expeditę nõ fuerunt, etiamsi in Plombaria nostra aut penes Summatorem nostrum reperiantur, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine auctoritate Apostolica tenore præsentium reuocamus, cassamus, abolemus. Mandantes dilectis filiis nostris Vicecancellario, & dicto Summatori, cæterisque officialibus tam Cancellariç Apostolicæ, quàm Cameræ nostræ ad quos spectat, in virtute sanctæ obedientiæ. & sub indignationis

Coadiutoriarũ abusum tollit Concil. Trid. Sess. 25. de reform. c. 7.

Coadiutoriarũ reuocatio si beneficium super quibus literæ Apostolicæ integraliter expeditæ non fuerint.

nostræ pœna, ne in futurum super dictis gratiis regressus, accessus, & ingressus, nec non coadiutoriarum literas expediant aut relaxent. Decernentes ex nunc irritum & inane quicquid illorum prætextu contra præmissa scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac etiam nostra de non tollendo iure quæsito regula, cæterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ ad omnium, quorum interest, notitiá deducantur, nec aliquis, earum ignorantiam prætendere, aut contra eas se excusare valeat, dicta auctoritate statuimus & decernimus, vt ipsæmet literæ vel earum transumptum in Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, sancti Ioannis Lateran. ac Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac acie Campi Floræ per aliquem ex cursoribus nostris publicentur earum exemplo in singulis valuis, & acie prædictis affixo & dimisso. Verum quia difficile foret præsentes literas, quod eorūdem literarum transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prælati seu personæ in dignitate Ecclesiastica cōstitutę munitis, & eadē prorsus fides adhibeatur in iudicio, & extra illud quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo primo. Pridie Id. Septembris, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

Prohibetur ne Camerales officiarij literas desuper expediant.

Decretum irritans.

Corruptissima hæc sæcula varios quotidie parturiunt abusus illosque potissimum in his rebus quæ deberent esse ab omni abusus proteruia aliena. Irrepserunt inter beneficia Ecclesiastica scandala quamplurima, quæ vel necessitatis, vel vtilitatis fuco teguntur. Hæc passim obscurantia Ecclesiasticum decorem euellit & eradicat Pius V. Episcopis desidibus & pigris iubet ne in posterum dentur Coadiutor. Hæc periculosissima animarum curam habentium consuetudo ita inualuit vt Coadiutor hæres viuentis esse cœperit quod ipsum quoque introductum est per eam quam vocant (cuiusmodicunque ea sit) electionem & accessum, propterea quòd Diuus Augustinus Valerio Hipponensi Episcopo non successerit, sed accesserit. Hinc etiam fuerunt sæpenumero Ecclesiæ eiusmodi hominibus commendatæ, vt oues lupis commissas esse dicas. Cum aliquando cautum fuisset vt ad sex ad summum menses Ecclesiæ commendarentur, inita est ratio vt essent commendæ quas vocant perpetuæ, maximè earum Ecclesiarum, quas si Canones exactè obseruarentur, ne possent quidem administrare ij quibus commendantur.

XLIX.

Statutum de fructibus, quos amittunt, qui horas Canonicas non recitant.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam

Ex proximo Lateranensi Concilio pia, & salubris sanctio emanauit, vt, quicunque habens beneficium ecclesiasticum, cum cura, seu sine cura, si post sex menses, quam illud obtinuerit, diuinum officium, legitimo cessante impedimento, non dixerit, beneficiorum suorum fructus pro rata omissionis officij, & temporis, suos non faciat, sed eos tanquam iniustè perceptos in fabricas ipsorum beneficiorum vel pauperum eleemosynas eroga re teneatur. Verum quia in horum amissione tenentur, cuiusmodi rata prędictæ ratio sit habenda. Nos hoc certius, atque expressius prouidere volentes, statuimus, vt qui horas omnes Canonicas vno vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficij, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, si quotidie diuiderentur: qui verò matutinum tantum dimidiam, qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam, qui harum singulas, sextam partem fructuum eiusdem diei amittat: tametsi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis Canonicis cum aliis præsens adfuit, fructusque & distributiones forte aliter assignatas, sola præsentia iuxta statuta, consuetudinem fundationem, vel alias sibi lucrifecisse prætendat. Is etiam præter fructuū, & distributionum amissionem. Item ille, qui primis sex mensibus officium non dixerit, nisi legitimum impedimentum ipsum excusauerit, graue peccatum intelligat admisisse. Declarantes præstimonia, præstimoniales portiones, & quæcunque alia beneficia, etiam nullum omninò seruitium habentia obtinentes, cum prædi-

Præceptū de dicendis horis Canonicis sub pœna amissionis fructuum beneficij habetur varijs in locis iuris canonici 92. dist. c. Si quis præb. & extr. de celeb. miss. & de offic. Iudi. ordinarij.

ctis pariter contineri. At quicunque pensionem, fructus, aut alias res ecclesiasticas vt clericus percipit, cum modo prædicto ad dicendum officium paruum Beatæ Mariæ Virginis decernimus obligatum, & pensionum, fructuum, rerumque ipsarum amissioni obnoxium. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicę 1572. duodecimo Kal. Octobr. Pont. nostri anno sexto.

Præter ea quæ copiosissimè in Oeconomia Canonica leguntur, singularia quædam de precibus canonicis recitandis hic adscribsi. Ab eo tempore quo diuinitus primum è medio plebis selecti sunt qui essent sacerdotes Dei altiss. sacerdotes semper fuit officium orare pro populo, adeò, vt peccata populi dicerentur comedere quod disertis etiam verbis asserit Apostolus dicens, omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum. In nouo test. tametsi Christus verè summus sacerdos vno sacrificio sui corporis in cruce mundi peccata tulerit, orationis tamen necessitatem ne ipsi quidem aduersarij tollunt cuius certè præcipua cura non dubium, quin sit ecclesiæ ministris peculiaris id quod apertè docet Iacob: infirmatur quis (inquit ille) in vobis, vocet ecclesiæ presbyteros, vt orent super eum. Quo loco sicut ecclesiæ ministrorum vult esse proprium vt pro aliis orent: Ita eorum quam efficaciores esse preces non obscurè demonstrat. Perinde siquidem est, ac si dixisset, si quis ægrotat, medicum vocet nam eius proprium ægrotis est mederi. hoc vt eludat Caluinus, vult presbyterorum nomine non quidem sacerdotes aut ecclesiæ ministros, sed iuxta vim vocis, seniores qui maiore solent probitate ac grauitate pollere, esse intelligendos idque contra omniam Apostolorum: ac veterum tum omnium qui Apostolorum temporibus vicini fuerunt, consuetudinem: alioqui proferat ipse è tot venerandæ antiquitatis cateruis vel vnum suæ sententiæ fauorem. Certè Paulus non ætatem sed ordinem denotat, cùm ait, cum impositione manuum presbyteri, & rursus. Qui bene præsunt presbyteri, & alibi, Reliqui te Cretæ vt constituas per ciuitates presbyteros, & in actis, cùm constituissent illi per singulas ecclesias presbyteros, & rursus. Statuerunt ascendere Hierosolymam ad Apostolos & presbyteros. Clemens certè lib. 2. constit. c. 24. & Iren. lib. 4. c. 44. Tertull. lib. de pœnit. & lib. de baptism. aliique antiquiores vbicunque nomen presbyterorum vsurpant, non nisi in nostram sententiam id faciunt. Quod ad secundum caput attinet, quamuis Christus conceptis nos verbis orare docuerit. Pater noster &c. præter eam tamen orationem quam meritò dominicam dicimus, in Ecclesia semper fuisse alias preces constat, vtpote Psalmos, Hymnos, Lectiones, Antiphonas, & Orationes. Psalmos fuisse testatur Paulus, inquiens. Cum conuenitis, vnusquisque vestrum Psalmum habet, &c. & alibi, commonentes vosipsos in Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus, & rursus loquentes vobisipsis in Psalmis, Hymnis, & canticis spiritualibus. Vide quam libenter hæc tria Paulus coniungat, Psalmos, Hymnos, & Cantica, quæ sic distinguit Hier. vt Psalmos dicat locum Aethicum, id est, mores continere, Hymnos, Dei laudem, Cantica autem ad gratiarum actionem & beneficia Dei, vtpote ad ... redemptionē, & c referri putet. Quin etiam ipso Christi tempore certam fuisse quandam precationem quæ à sumpto cibo caneretur, ac laudem Dei cum cantu fuisse ... co..., Et hymno, inquit, dicto, exierunt q. d. Solennibus precibus de m... Post Christum Psalmos fuisse vnam partem Christianorum precum indicat Dionys. Areopag. in omnibus doce... sacerdotum ministeriis solitos fuisse decantari Psalmos, Accedit Clemens lib. 2. const. c. 63. ... dicens diebus Dominicis à Christianis pro more recitari manè Psal. 62. Deus Deus meus ad te de luce, Vespere autem Psal. 140. Domine ad te clamaui, &c. Tribus locis idem significat Tertull. in exhort. ad cast. Recogitemus inquit ipsam constantiam nostram, quam aliud aliud se homo sentiat cum sua vxor cessit, si orationes facit ad Dominum, in proprio est cœlo, si scripturæ incumbit, totus illic est, si Psalmum canit, placet sibi, & lib. de Veland. Virg. ad fin. Quantam castigationem merebuntur etiam illæ quæ inter Psalmos & in quantumque Dei mentione retectæ perseuerant, & lib. ad vxorem prope finem. Sonant inter duos Psalmi, & hymni, & mutuò prouocant, quis meliùs Deo suo canat. Vnde orta est hæreticorum emulatio, vt ferè semper ad imitationem ecclesiæ aliquos sibi Psalmos finxerint, testis est Tertull. lib. de carne Christi. Remisso inquit Alexandro cum suis sillogismis quos in argumentationibus torquet, etiam Psalmis Valentini, &c. & Epiphan. scribit Hieracem Heresiarcam Psalmos composuisse, suosq; discipulos vt eos canerent edocuisse. Simile se è est quod Aug. de Donatistis ait epistola 119. c. 18. Lectiones autem quæ nunc

inter

inter preces canonicas leguntur, partim ex veteri, partim nouo testamento, partim etiam ex sanctorum historiis: eiusdem videntur antiquitatis, quod testatur Philo Iudaeus lib. de vita contemp. Inter alia quae in precibus Christianorum fuisse dicit numerans λόγια θεοπνευστα διὰ τῶν προφητῶν quae videntur esse veteris testamenti. Deinde scripta antiquorum virorum & principum Christianorum, quae videntur esse lectiones ex Apostolorum historiis. Ex D. quoq; Aug. lib. 22. de ciuit. c. 8. & serm. de miraculis S. Stephani colligitur morem fuisse, vt loco lectionis in ecclesia recitaretur libellus publica authoritate confirmatus qui scribebatur mox vbi ab alio quouis sancto aeditum esset miraculum. Rabanus Maurus lib. de instit. cleric. c. 81. scribit Hebraeorum esse traditionem vt inter preces, lectiones recitantur, quod vel hodie à Iudaeis vidimus obseruari, Antiphonae à D. Ignatio dicuntur institutae in Antioch. ecclesia idque ad angelorum imitationem quos strophas & antistrophas cantantes audierat, vt author est Cassiod. lib. 1. hist. tripartita cap. 9. & Isid. lib. de off. c. 7. Orationes semper in ecclesia fuisse, easdemq; publicas ac succinctas notius est quam admonitione egeat, fuerunt ergò semper sed variae tamen. De Tertio capite idē quoque sentiēdū, semper enim publicus aliquis erat locus, orationi publicae destinatus, cuiusmodi in vet. test. erat templū quod Salomonis dicebatur, in quo vel orabant, vel si peruenire non poterāt, eò semper orantes vultum conuertebant, hinc est quod Daniel apertis domus suae fenestris templum dum oraret respiciebat, accedit etiam quod ipse Christus domum patris sui domum vocat orationis, idem non obscurè significat Apostolus dicens, Annon domos habetis ad manducandum num ecclesiam Dei contemnitis? Accedit quod Petrus oraturus ascendit in templum. Christianorum autem templum quod σεμνεῖον & μοναστήριον appellat Philo Iud. describit ex quo vel vno solo verbo patet eo lib. cum de Christianis agere neque enim legimus vnquam apud gentes fuisse locum orationis μοναστήριον dictum, accedit Iust. Mart. qui in secunda pro Christianis apologia dicit certum fuisse locum ad quem orationis gratia Christiani conuenirent Tertull. initio lib. cont. Valentinum antiquorum templorum etiam formam describit: dicens, Columbae nostrae simplex est domus, etiam in aeditis, & semper apertis in lucem, amat enim figuram Spiritus S. amat orientis Christi figuram.

De quarto capite idem quoque est indicium: in septē enim tempora preces canonicae hodie distinctae sunt, quod satis quadrat cum scripturis vel enim his precibus Deum laudamus, iuxtà illud, septies in die laudem dixi tibi, vel quoties peccamus, toties veniam petimus, iuxta illud, septies in die cadit Iustus, &c. haec autem quae iam addiximus testimonia in eiusdem sensum adfert D. Basil serm. de inst. monach. Primùm orandi tempus iuxtà antiquissimum sanctorum virorum institutum, est nocturnum, iuxtà illud, media nocte surgebam, ad confitendum tibi, & illud, memor fui nocte nominis tui, & rursum in noctibus, extollite manus vestras &c. & alibi Lauabo per singulas noctes lectum, & iterum meditatus sum nocte In corde meo, & alibi, Ad annunciandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. Quid: quod ipsum Christum in oratione pernoctasse legimus, & apostolos media nocte orasse: haec igitur eadem consuetudo in ecclesiam a[illegible] cunabulis inualuit quod testatur Clemens lib. 8. const. c. 42. scribens duas orationes quas [illegible] Christiani nocte recitare: ac Plinius secundus, Christianorum preces vocat, hymnos [illegible]canos. Tertull. quoque lib. de corona mil. docet Christianos nocte solitos, ad oration[illegible] conuenire, & Cypr. lib. de orat. dominica, ad finem, inquit: sint nocturnis horis precum [illegible] pigra & ignaua dispendia. Sunt qui putant quatuor vel tribus [illegible] vicibus noctis [illegible] Christianos conuenisse, ita tamen vt prima vigilia Ps[illegible]os aliquot quidam ad hoc designati sacerdotes canerent, secunda, alij, alios, tertia, alij, alios, quarta autem appropinquante aurora omnes simul conuenire solebant ad canendas Deo laudes: (vnde fortasse trium nocturnorum, & laudum in ecclesiis nomen hodie perseuerat, omnia iam simul cantentur) quod significare fortesse volebat Hieron. in epistola ad Eustachium, dicens, bis térque noctis surgendum ad orationem. Prima autem tertia, sexta & nona hora orationum ex propheticis & apostolicis literis desumpta videntur vespere (inquit David) mane & meridie narrabo misericordiam tuā. Daniel quam tribus temporibus singulis diebus orasse legitur, quae à vetustissimis authoribus de horis canonicis accipienda dicuntur, hinc Cypr. inuenimus, inquit, obseruasse tres pueros, in fide fortes, in captiuitate victores, horam tertiam, sextam & nonam in orationibus celebrandis, & Hieron. tria, inquit, sunt tempora quibus quotidie Deo flectenda sunt genua, horam tertiam, sextam, & nonam ecclesiastica traditio intelligit: & in actis hora tertia missus est Spiritus sanctus in apostolos, cùm conuenissent (vt vero simile est) ad orandum.

vandum, & Petrus hora sexta ascendit in superiorem domum ad orandum: ac hora orationis nona in templum se contulit ad orandum hinc Cypr. dicit has horas orandi antiquus obseruatas. De prima apud eundem quoque Cypr. testimonium extat non obscurum. Nobis, inquit, fratres dilectissimi præter horas antiquitus obseruatas, orandi, & spacia & sacramenta creuerunt, nam & manè orandum est, vt resurrectio domini in matutina celebretur, hic certè manifestum est de matutina aliqua oratione loqui, ea autem non potest esse nocturna, quam nos hodie matutinam dicimus de nocturnis enim precibus iam prius egerat, tertia autem est vna harum quas antiquitus dixit obseruatas, reliquum est ergo vt eadem sit hora quam ille hoc loco matutinam, nos hodie primam dicimus. Vnde colligimus à vero alienum esse, quod ait Cassiod. in suo primum ministerium reliquis orandi horis iam olim receptis, primam fuisse additam. De vesperis testamentum est apud Hier. epist. ad Eustochium & apud Ambros, lib. 3. epist. 2. & Theodoretum in hist sanctorum. c. 17. De completorio Ambr in Psal. 118. Loquitur comparans Christianos auibus quæ cum concedunt cubitum suauius canunt. De omnibus simul horis fusè satis disputat Basil. serm. 1. de instit. monach & in regulis disputatio. fusius interrogatione. 37. & Hieron. ad Eustoch. tom, 1.

Vt autem omnes clerici & Sacerdotes quotidie canonicas horas recitarent, sub Aug. ætatem in Agathensi primum Concilio, c. 30. fuit decretum similiter in Laodicensi c 18. Obseruandum hoc loco, cùm horarum sæpe fecerimus mentionem, eas non esse eius generis cuius sunt quibus diem noctémque distinguimus, hæ enim æquales sunt, canonicæ inæquales sunt enim antiquus Iudæorum mos totum diem artificialem in duodecim æquales partes diuidere, noctémque in totidem, quarum quæque erat hora iusta, quæ tamen inter sese inæquales erant propterea quod dies illi artificiales, quorum erant illæ partes, inter sese non sunt æquales hunc itaque in modum accipiendi sint omnes scripturæ loci, in quibus de horis est sermo vt in ea parabola quæ describitur paterfamilias qui primo mane, hora tertia, sexta, nona & vndecima exiit, &c. Est igitur hora tertia hoc modo accepta diei ante meridiem medium, totius autem artificialis diei pars quarta, hora sexta meridies: hora nona, diei post meridiem, medium, duodecima, finis. Huc spectat, quod ait Christus, Nónne duodecim horæ diei sunt ad huius ergo partitionis quasi imitationem à primis Christianis sic videtur orandi tempus distributum, vt quoniam nunquam non orare, humana tum imbecillitas, tum necessitas non permittit, quoad eius fieri possit, quasi obseruetur, quod dictum est, Oportet semper orare, & illud, sine intermissione orate, cum enim ter in quáque hora, quæ diei (vt dictum est) artificialis quarta semper pars est, oramus, singulis quodammodo diei artificialis orare censemur. Non itaque absre Hieron. in epist. ad Eustochium, & Basil. in regulis fusius explicatis interrog. 27 ac Beda in Luc. c. 18. eum locum (Oportet semper orare) de horis canonicis interpretati sunt. Cætera quæ ad constitutionem pertinent alibi dicta sunt.

L.

Appellationum causæ in criminalibus infra sex menses expediri debent.

PIVS Papa V, Motu proprio, &c.

LICET maximè consentaneum, nobisque præcipuè cordi sit, vt delinquentes condignis pœnis afficiantur, tamen re ipsa experiendoque cognouimus quamplures subterfugiis & cauillationibus legum disciplinam euitare. Siquidem compertum est eos, qui tam in alma Vrbe nostra, quàm in prouinciis ditionis Ecclesiæ in pœnis pecuniariis condemnantur, clypeo appellationum suffultos, ab aliis Iudicibus inhibitiones obtinere. Cumque tam dicti Iudices appellationum, quã qui coram eis iura Fisci & Cameræ sunt promoturi, de rei & causæ qualitate minus informati existant, ac ipsi appellantes non modo appellationem suam prosequi non curant, quinimo illius expeditionem totis viribus satagunt retardare, quo fit, vt modo officialium mutatione, quæ interim contingit modo alio quouis prætextu condemnatio obliuioni tradatur, & sic delicta in impunitatem, & exinde ditionis nostræ tranquillitas perturbationem, ac ipsa etiam Camera apostolica detrimentum non modicum consequatur. Quibus malis prouidere volentes cum remedium appellationis contra Iudicium iniuriam à legibus introductum minimè tollere intendamus, saltem cum eo homines abuti, & illud in calumniam versum prospiciamus, illius tempus limitandum & restringendum duximus, vt eo magis

Apellatio est triplex, videlicet quædam à sententia diffinitiua de qua tractatur. ff. & C. de Appellationibus Quædam ab interloquutoria sententia quam require in l. 2. ff. de Appellat. recip. vel non. Quædam denique ab actibus extraiudi-

c alibus cuius fit mentio in l. 1. 1. §. solent. ff. Quando appellan sit. Appellatio intra decē dies tantum potest interponi. auth. Hadre. C. de apellat. Apellatio illa quæ in causis criminalibus contigit debet iuxta hoc rescriptum infra sex menses finiri.

hominum malitiis occurrâtur, & bene viuere volentium quieti & securitati consulatur. Hac igitur perpetuo valitura constitutione decernimus, vt lata in causis criminalibus sententia continente pœnam pecuniarum Fisco nostro applicandam, appellantes ab ea (in casibus tamen quibus aliàs de iure communi permissa est appellatio, & seruatis iis, quæ ex forma constitutionum apostolicarum circa depositum facien. seu cautionem præstan sunt seruanda) teneantur infra sex menses à die ipsius interpositæ appellationis computandos, ita coram Iudice appellationis causam suam prosequi, vt etiam expeditionem reportent, quibus elapsis & expeditione coram Iudice à quo, ad quamcunque Fisci instantiam, etiam si acta fuerint transportata, sententiam præfatam debitæ executioni omni mora postposita demandare, ita vt effectualis incameratio subsequatur. Verum ne malitia Iudicis ius litigatorum efficiatur deterius, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ ac priuationis officiorum, etiam si illa ex causa onerosa obtineant, ac refectionis omnium damnorum & interesse, quibuscunque Iudicibus totius status nostri ecclesiastici quacumque dignitate & præeminentia fulgentibus etiam si Legati. Vicelegati, ac prouinciarum Gubernatores existant, committimus & mandamus, vt appellantibus sine mora acta & processus quoscumque effectualiter tradi curent & faciant, & ipsi Iudices ad quos respectiuè, bona fide & omni versutia semota ad causarum legitimam expeditionem procedant, scituri nos acriter vindicaturos si per eorum quempiam in præmissis fuerit appellantibus ipsis præiudiciũ generatum. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac quibusuis legibus, & statutis, cæterisque in contrarium facientibus quibuscunque.

Placet Motu proprio M.

Anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi millesimo quingentesimo septuagesimo primo, indictione decimaquarta, die verò decimasexta mensis Octobris, Pontificatus Sanctissimi in Christo patris, & Domini nostri, Domini Pij diuina prouidentia Papæ Quinti Anno Sexto, Suprascriptæ literæ affixæ fuerunt ad valuas Cancellariæ Apostolicæ, & in acie Campi Floræ, per me Ioannem de Soya Cursorem.

Iure statutum est illud quod vno contextu fieri potest, varias temporum intercapedines non postulare secundùm Spec. in tit. de his quæ fiunt à Prælato sine cons. cap. 1 col. vers sed pone. & not. in l. 1. in pr. ut. ff. de verb. oblig. Sic & iustitiæ effectus non debet longis impedimentis remorari quod tamen plærúnque fit in appellationibus quæ clauo vt aiunt suspenduntur ita vt delicta inulta remaneant, cum graui bonorum detrimento, bonis enim nocere videtur qui malis parcit. Iubet ideo Pontifex breui tempore infra sex menses appellationibus causarum criminalium finem imponi ne hac indulgentia & desidia languescat iuris authoritas. Ex auth. ei qui C. de temporib. appellat. Appellans debet prosequi causam appellationis intra annum quo elapso prior sententia rata manet nisi longius tempus impetratum fuerit.

LI.

In ambientes dignitates officia Iurisdictionum precio.

** Non spes nec fauor e electioni Iudicis suffragari debent publicis virtutis, eruditionis, & prudentiæ suffragiis opus est. Non aptè vtitur Pius V. voce illa suffragij, cum ... [illegible]*

PIVS Papa V. Motuproprio, &c.

ETSI Romani Pontificis continua, indefessaque meditatio circa subditorum suorum commodum, & vtilitatem continuè implicatur, ac quæ iis, quos vt filios tenerè diligit, obesse posse credit, de medio tollit: negociorum tamen multitudine pressa singula indies singulos considerans illorum executionem, etiam dietim disponit, vt & negocia ipsa salubrius dirigantur, ac ipsi subditi paulatim suis in eos amoris cognoscant iudicia. Sanè licet alias ne ordo iustitiæ præuerteretur, & ex certis aliis inibi expressis causis per ciuiles constitutiones salubriter fuerit statutũ, vt Iudices, & alij iustitiæ Administratores sine quoquo suffragio* fieri debeant grauissimis etiam iniunctis pœnis, qui præmissam constitutionem transgredi ausi quoquomodo fuissent: accepimus tamen nuper, non sine animi nostri displicentia, nonnullos pro consequendis officiis, & dignitatibus iurisdictionis exercitium habentibus pecunias, & alias res soluere, & permittere aliquibus Curialibus, quorum

intercessione

intercessionibus,& fauoribus talia officia,& dignitates obtinent Licetque nos pro nostri Pastoralis officij debito præmissa conniuentibus oculis pertransire nequeuntes,omnem adhibuerimus diligentiam,vt tam ambitiosi huiusmodi,quàm pecuniarum huiusmodi receptores,& stipulatores,tam publicè,quàm secretè reperirentur; nihilominus exinde nihil certi expiscari hactenus potuimus,Cupientes igitur præmissis modum aliquem imponere,ac eos, quos ciuilium pœnarum timor à similibus non coercet,per Canonicas sanctiones ac authoritate Apostolica omninò deterreri,& auaritiæ huiusmodi genus iuri,& iustitiæ huiusmodi tam obnoxium de medio tollere,constitutionis ciuilis,ac pœnarum per illas statutarum tenorem, & formam præsentibus pro expressis habentes,Motu simili,&c.& ex certa nostra scientia,ac de Apostolicæ potestatis plenitudine,omnes,& singulas leges, constitutiones,statuta,& decreta contra delinquentes huiusmodi,tam à iure ciuili, quam à sacris Canonibus facta,ac in illis contenta,punitiones:& pœnas quascunque in tales inflictas harum serie innouamus,easque idem robur, eandemque vim obtinere volumus,atque statuimus quod,& quam habuissent,& haberent, si hactenus ad vnguem obseruatæ fuissent,vel à nobis per præsentes emanerent.Insuper quoque, vt earum vsus pœnarum multiplicatione stabilior efficiatur, hac nostra perpetuò valitura constitutione,quamque vim legis,etiam inuiolabilis habere sancimus legibus,constitutionibus,statutis, & decretis prædictis præiudicium non inferendo, quinimo illis addendo,decernimus,& ordinamus,quod de cætero perpetuis futuris temporibus nemini cuiuscunque dignitatis,status,gradus,ordinis, & conditionis fuerit,liceat mediante pecunia,vel solutione,& traditione,ac promissione aliarum rerum,etiam per interpositas personas,aut alias quouis modo faciendas, aliquas dignitates,& officia exercitium,& administrationem iurisdictionis habentia procurare,assequi,vel obtinere,ac si quis his præsentibus contrauenisse quoquomodo dici,aut censeri potuerit, ipsum contrauenientem, eo ipso confiscationis omnium bonorum,degradationis & amissionis,tam priuilegij doctoratus,quàm quorumcunque per eum obtentorum officiorum tam sæcularium,quàm Ecclesiasticorum,ac demum vltimi supplicij pœnas irremissibiliter incurrere volumus. Cæterũ, vt fraudibus,quæ circa præmissa exoriri possent facilius occurratur,pari modo statuimus, quòd vbicunque, & quandocunque compertum fuerit per interpositam personam aliquas pecunias,seu alias res traditas,seu promissas fuisse alicui Curiali familiari,vel cuicunque alteri personæ pro officiis,& dignitatibus iurisdictionis administrationem habentibus,is qui officium huiusmodi obtinuerit se à præmissis, attenta interpositione personæ huiusmodi nullatenus excusare queat:quinimo nulla admissa ignorantiæ excusatione ipso iure præsumatur solutionem,& promissionem huiusmodi de eorum qui officia,& dignitates similia obtinuerunt consensu,& mandato penitus esse facta,iisdemque propterea pœnis subiacere omninò intelligatur.Postremo ne ij qui in præteritum talia officia, seu dignitates solutionibus, seu promissionibus mediantibus impetrauerint,credant se per presentes absolutos esse;eisdem Motu scientia, & potestatis plenitudine perpetuò,declaramus eos pœnas in tales à iure communi inflictas incurrisse, & contra eos ad pœnarum huiusmodi prosecutionem procedi posse. Eos vero qui similibus mediis aliqua officia, & dignitates similiter iurisdictionis administrationem habentia obtinent, si in futurum quippiam vnquam vigore præcedentium promissionum in assecutione officij huiusmodi factarum soluerint,ipso iure,& facto pœnas in hac nostra constitutione contentas incurrere, præsentésque nostras tam eos qui in futurum officia similia,& dignitates solutionibus, & promissionibus præcedentibus obtinebunt quàm eos qui iam obtinuerunt,si in futurum aliquid manutentionis in eis,aut alia causa soluerint ligare volumus Decernentes contra præmissa quoduis pactum, etiam iuramento vallatum,ac instrumenta,& aliàs forsan desuper editas scripturas minimè in causa esse posse quominus soluere habentes, si pro præmissis soluerint, pœnas præsentibus contentas incurrant.Nos enim pacta,conuentiones, promissiones,& scriptas,ac alia quæcunque quomodolibet vt præfertur initia exinde cassamus,irritamus,& annullamus,eósque à iuramentis, & aliis nexibus prædictis absoluimus,necnon præsentes,& desuper forsan conficiendas literas perpetuis futuris tem-

discrepet ab intentione & effectu constitutionis. Est enim suffragium vox illa qua dabatur in comitiis & in tabellis descrìbebatur, qua vnusquisque suã declarabat voluntatem de aliquo magistratu creando aut reo damnando. Initio autem verò & palam ferebantur tabellaria leges, qua suffragia tabellis discuti voluerunt. Verum suffragium aliquando vt sciitè notat Oldendorpus pro auxilio. vt in Tit. C. de suffrag. Nam quod in Nouellis legitur: vt Iudices sine quoquo suffragio fiant. *insulsissimè versum est è Græco Iustiniani. C. Sed à Gregorio Holoandro homine Doctissimo sic restitutũ est vt præsides absque vlla datione pecuniæ ad officia mittantur.*

Non

Tollit nō ſolum nundinationes officiorum Pontifex verumetiā & media illa quibus ambitur seu aliquod in aſſequenda dignitate.

ris temporibus durare, ac omnes, & ſingulos à data præſentium irremiſſibiliter ligare volumus, illáſque nullo vnquam tempore de ſurreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, vel quopiam alio defectu notari, aut ſub quibuſuis reuocationibus, & derogationibus comprehenſi nullatenus poſſe, Sicque per quoſcunque Iudices, &c. & cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata, &c. iudicari debere, irritum quoque, &c. decernimus. Non obſtantibus præmiſſis, ac quibuſuis conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis ac quibuſuis etiam Almæ Vrbis, & aliarū ciuitatum, oppidorum, terrarum, & locorum etiā iuramento &c. roboratis, ac prouincialibus, municipalibus, ac particularibus ſtatutis, ac legibus, etiā imperialibus, & in corpore iuris ſcriptis, priuilegiis quoque &c. etiam motu ſimili &c. etiam conſiſtorialiter &c. quibus omnibus illorum tenores &c. hac vice latiſſimè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Vt autem præſentium tenor omnibus innoteſcat, nullúſque earum ignorantiam allegare queat, eas in valuis Baſilicæ principis Apoſtorum, ac ſancti Ioānis Lateranenſ. & in acie Campi Floræ de Vrbe publicari mandamus, ipſáſque ſic publicatas omnes, & ſingulos, quos illæ concernunt, ita afficere volumus, ac ſi eſſent omnibus perſonaliter intimatæ. Decernentes quoque præſentium earundem ſolam ſignaturam ſufficere, & vbique fidem facere, in iudicio & extra regula quacunque contraria non obſtante, Ac illarum tranſumptis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo Almæ Vrbis Gubernatoris, aut alterius alij Iudicis ſigillatis eandem prorſus fidem adhiberi, quæ ipſis originalibus literis adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Promiſſiones factæ ſunt irritæ & inanes.

Placet Motu proprio. M.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Non. Decembris Anno ſexto.

Extenditur conſtitutio etiam ad recipientes pecunias & mediatores.

Pœnæ in ambitioſos reos à iure ciuili ſtatutæ confirmantur hac conſtitutione.

CVM nuper, ne ordo iuſtitiæ peruerteretur, & ex certis aliis cauſis animum noſtrum mouen. fuerint confirmatæ omnes, & ſingulæ leges, conſtitutiones, ſtatuta, & decreta contra ambientes officia iuriſdictionis adminiſtrationem habentia, ea quæ pretio, ſeu promiſſionibus acquirend. tam à iure ciuili, quàm à ſacris canonibus facta, ac in illis contenta punitiones, & pœnas quaſcunque in tales inflictas innouauerimus, eaſque idem robur, eandemque vim obtinere voluerimus atque ſtatuerimus, quod, & quam habuiſſent, & haberent, ſi hactenùs ad vnguem obſeruatæ fuiſſent, vel à nobis emanaſſent: Inſuperque vt earum vſus pœnarum multiplicatione ſtabilior efficeretur, per noſtram conſtitutionem perpetuò valituram, quam vim legis etiam inuiolabilis habere voluimus, decreuimus inter cętera, quod perpetuis futuris temporibus nemini cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, & conditionis fuerit, liceat mediante pecunia, vel ſolutione, & traditione, ne promiſſione aliarum rerum etiam per interpoſitas perſonas, au[illegible] quo[illegible]ſmodo faciendis aliquas dignitates, & officia, exercitium, & adminiſtrationem iu[illegible]dictionis habentia procurare, aſſequi, vel obtinere ſub grauiſſimis pœnis in dicta noſtra conſtitutione, quàm hic de verbo ad verbum pro expreſſa haberi volumus, & mādamus, expreſſis: Attendenteſque quod fortè probabiliter dubitari contingat, an dicta noſtra conſtitutio comprehendat recipientes huiuſmodi pecunias, ac res, ac promiſſiones ſibi factas ſtipulantes, vt officia prędicta exercitium, ac iuriſdictionis adminiſtrationem habentia conferri faciant, ac mediatores, & interpoſitas perſonas: Propterea nos motu ſimili, & ex certa ſcientia, & de poteſtatis plenitudine hac noſtra perpetuò valitura conſtitutione declaramus, & quatenùs opus ſit, addendo prædictæ noſtræ conſtitutioni decernimus, quòd dicta noſtra conſtitutio, ac omnes, & ſingulæ pœnæ in ea expreſſæ perinde ligent, & afficiant omnes, & quoſcunque cuiuſuis dignitatis, gradus, conditionis, ac præeminentiæ exiſtant, qui pro huiuſmodi officiis iuriſdictionis adminiſtrationem habentibus conferendis, ac mediatores, & interpoſitas perſonas quaſcunque pecunias vel aliàs res, et ſuprà receperint, ac ſi prædicti in dicta noſtra conſtitutione comprehenſi eſſent, & de illis in

Extenditur conſtitutio ſuperior in mediatores.

ea expreſſa

ea expressa mentio facta esset. Necnon præsentes, & desuper conficiendas forsan literas perpetuis futuris temporibus durare, ac omnes, & singulos à data præsentium irremissibiliter ligare volumus, illásque nullo vnquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quodpiam alio defectu notari, aut sub quibusuis reuocationibus, & derogationibus comprehendi nullatenus posse: Sicque per quoscunque Iudices, &c. & causarum palatij apostolici Auditores ac S.R.E. Cardinales, sublata, &c. iudicare debere, irritum quoque &c.

Placet Motu proprio. M.

Datum Romæ apud sanctum Petrum pridie Idus Februarij, Anno septimo.

Venalia sunt passim senatus & Iurisdictionis forensis officia vt minimè mirer si & ipsa iudicia aliquando venentur precio, quamuis venales sententias quæ in mercedem à corruptis iudicibus proferuntur etiam citra interposita prouocatione auxilium iampridem à Diuis Pontificibus infirmas esse decretum sit l. venales. C. Quam prou. non est necess. Nunc vbique omnia venalia comperiuntur, vrbs quoque ipsa si emptorem inuenerit vt dixit ille apud Salustium. Tanti mali causas exploranti mihi occurrit truculentissima cupiditas, & auri fames cui nihil satis esse videtur. Ita vt omnes pauperiem fugientes infamem & parum laudabilem rerum copiam exquirant. De diuitiis ergo & Paupertate aliquid dicendum operepretium existimaui, vt concinna varietate progimnasmatum nostra in multas Pontificis constitutiones splendescant & frequentiore applausu excipiantur. Primum ergo amentes illos censeo qui impigrè sitiunt dignitates & officia nefario tramite, vt locupletentur & seipsos è luto honestæ paupertatis euehant. Meo iudicio præstaret tenui saltem, mediocri fortuna contentum esse quemlibet, nihilque subire quod honestati non esset consonum, quam summos inter & magistratus & honores, ea vel tentare, vel committere, quæ dum mentem ab omni distrahunt æquitatis via, vitam pariter infamant, & nomen homini extinguunt. Fateor quidem ingenuè, cunctis odiosam esse pauperiem, propterea quòd à multis quæ in deliberationem veniūt arceat, careat amicis, & sollicitudinem pariat, atqui de cura minimum vel nullum prorsus sit negocium. Nam quis nisi mentis expers, vel ab omni cura vacat? Nec adeo dolendum est, quod deliberationes impediat, nisi quatenus & honestæ sint & vtiles, quod autem amicis careat habet malè. Id enim fit præter ius & æquum, nam tum exactè perpenditur amicitiæ probitas, cùm debilis est fortuna, neque potest prosperis in rebus verum de amicis ferri iudicium: Sed nostris quod mirum in modum displicet. Ita visum est temporibus, vt cùm pauperi amicus sit nemo, nihili passim & fiat, & quod aiunt, vbique iaceat, quódque durius est & peius multò, nosse veliat eam, vt tamen de cæteris, aliquando ne parentes quidem. Ego nihilominus (quantum ad me pertinet) vt summum secludam rerum defectum, qui Græcis πτωχεία sonat, est enim & moribus claris, infestus: & ad turpia facilis, pluris semper feci nec minoris adhuc facio, tamen bonorum supellectilem, quam πενίαν vocant, vt qua quis non minus commodè quàm sine luxu, tum sibi, tum familiæ suæ possit satisfacere, quàm supremam illam diuitiarum congeriem, in qua vel optimus quisque constitutus non aberret. Rapiunt siquidem mentem hominis velit, nolit, opes amplissimæ, eiúsque ad copiam semper maiorem intendendo, ita sibi vendicant, vt suo propè iure non committant viuere. sic diues quilibet, cum eo meritissimò venit conferendus, qui vel intercutem vel hidropisim patitur, hic enim quo plus bibit hoc sitit amplius, ille, quo abundat magis, hoc ardentius diuitias expetit. Impiger extremos (quod ex Venusino poeta legitur) currens mercator ad Indos, per mare pauperiem fugiens per saxa, per ignes, concurrit tandem dolus fœnus, & id genus multa, quæ vt virtutem deduceretur, ita nullam habent cū æquo consuetudinem. Credunt nihilominus istiusmodi homines, dum plus æquo cogendis pecuniis intenti sunt, vltrà cæteros sapere multum, persuadéntque sibi primam vitæ fœlicitatem in rerum opulentia sitam esse, neque admittunt psalmographi regis consilium, quo vult neminem ex diuitiarum opulentia inebriari debere Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere, neque perpendunt imò negligunt, quod in sacris legitur, Quid prodest homini si mūdum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? aut nullam esse condignam rebus mundanis cum anima commutationem: Ea siquidem vt paulòpost legitur, plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum, & quod alibi de diuite seruator noster loquutus est. Facilius est enim camelum

per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei. *Adhæc in sacra pagina passim constat reiectos ferè semper diuites, ibi in Deiparæ virginis Cantico, Diuites dimisit inanes, & ex Euangelio D. Lucæ*, Diues in inferno sepultus. *Nam à delitiis quibus hac in vita largiter fruimur ad æternas dubium est non parum aditum. Falluntur qui diuites beatos esse putant, vt pulchrè cecinit Vergilius in culice vers 78.*

Quis magis optato (inquit) queat esse beatior æuo,
Quàm qui mente procul pura sensúque probando
Non auidas agnouit opes, non tristia bella,
Non funesta timet validæ certamina classis:
Non spoliis dum sancta Deum fulgentibus ornet
Templa, vel euectus finem transcendit habendi
Aduersum sæui vltrò caput hostibus offert.

Proinde Solomon cui sapientiæ titulus datus est, non ab re nec diuitias, nec paupertatem, à summo rerum omnium conditore poscebat,

רֵאשׁ וָעֹשֶׁר אַל תִּתֶּן לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי

Id est, Paupertatem & diuitias ne dederis mihi, nutri me pane demensi mei. Causam verò sic reddit. Ne forte satier, & negando dicam, quis est Dominus? aut ne fortè paupertate oppressus, furtum committam & assumam nomen Domini mei. Porrò quod Sapiens tantopere diuitiarum affluentiam deprecetur, nulla alia causa est, nisi quod luxum & vitiorum examina secum trahere soleant, superbiam quoque, atque alia infinita mala, ad hæc homo seipsum dediscere solet, & subitò alius fieri, quod Euripides *ait.*

ὅτι πλοῦτος ἐξώκειλε τὸν κεκτημένον
εἰς ἕτερον ἦθος οὐκέτ᾽ ὢν τὸ πρὶν ἦν.
Diuitiæ Dominum torquent in alium
Morem, non in quo prius erat.

Diuitias nempe comitantur fastus, luxus, ebrietas, libido, similis farinæ multa quibus vacat pauperies. Nec desunt (proh dolor) qui seipsos dum minus pro sententia cadit negocium. cacodæmonum vinculis constringunt, vel laqueo suffocent, vel aqua pessumdent, vt q; alios prætermittam. Quid de Marco Crasso summo illo diuite dicturus sum? Qui cùm Romanorum omnium foret ditissimus, idémque eloquentissimus, nobilissimus, iurisconsultissimus, & Pontifex maximus, vt Aulugelij scripta ex Asellione fidem faciunt, eo tamen auiditatis rerum deuenerat, vt insatiabilis quoad vixit, semper fuerit eius in cogendis pecuniis animus tantúsque ardor, vt nemini satis esse minimorum iudicaret, nisi posset Romanorum exercitum suis redditibus alere. Quare, videtur non adeò factum incommodè, vt bello per eum & ipsius filium in Parthos pecuniæ cupidine suscepto, abscissum eius caput auro liquefacto compleretur præsertim vt aurum quod perpetuò sitiuerat: & cuius copia quantumuis magna satiari non poterat sorberet, indéque fieret satur. Porrò subtilis opum conditio, qua quis & sibi & suis vtrumque potest ab inedia cauere, tum quod magis ad virtutem faciat, tum quod ipse Deo Opt. Max. nonnihil gratior videatur. Cum inquit pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non. Deinde, pauperes euangelizantur, *& alibi* Beati pauperes: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. *Denique apud psaltem regium, Qui & desertus [illegible] officio in regem vocatus fuit legitur.* Suscitans de puluere egenum, & de stercore erigens pauperem. *Tandem, quia Deus ipse pauperes elegit, vt & sibi præsentia temporis adessent, & cæleste consequerentur regnum, ad quos superbos requirendo: sese conuertit semper ampliore dubio procul laudum congerie debet extolli, Ea siquidem artes, à quibus vt abhorrent, sic alieni ferè semper sunt diuites inuenit, leges moderandis vrbibibus, bona pro parte studuit excogitari, At quid non facit? anes, canes, simias, edocet, etiam naturalem præter instinctum arcet pigritiam, ingenium suscitat, fugat somnum, quódque multoties negauit natura id sibi parat, tum industria, tum labore, hac exemplis licet vel paratissimis demonstrare. Primùm sic de ipsa paupertate scribit* Theocritus, πενία ὦ Διόφαντε μόνα, τὰς τέχνας ἐγείρει· αὕτα τῶ μόχθοιο διδάσκαλος· οὐδὲ γὰρ εὕδειν ἀνδράσιν ἐργατίναισι κακαὶ παρέχοντι μέριμναι, *Paupertas inquit Theocritus ô Diophande sola artes excitat, ipsa laboris magistra est, neque enim dormire viris laboratoribus malæ præbent angustiæ, Deinde Persius.*

Quis expediuit psitaco suum χαῖρε
Picas quis docuit verba nostra conari?

Magistra

Magister artis ingeniiq; largitor venter,
Negatas artifex sequi voces,
Quod si dolosi spes refulserit nummi,
Coruos Poetas & Poëtidas picas
Cantare credas pegaseium melos.

Et quod paupertas ipsa leges hominibus tradiderit, testatur ea quæ de frumentis dispensendis, & reprimendo mensarum sumptu scripta est, quarum vtraque paupertati consulit, denique, quod paupertas, quamplurimos ad bonarum artium & disciplinarum amorem compulerit, nónne qui tenui sunt fortuna, vt plurimum consequendis, vel liberalibus, vel mechanicis artibus se dedunt quo & vrgentem à dentibus famem aliámque quamlibet alias venturam à se necessitatē propellant? Fiuntq; aliqui clarissimi artiū professores aliqui peritissimi concionum expressores, nonnulli etiam in architectos doctissimos euadunt, quorum vt argumentis constat euidentissimo, timeo bona pars si haberet, vnde posset victum trahere, longè maiorē artium notitiam faceret. Præterea, quod ingenium moderetur, & ad honesta conciteт paupertas, docet Dionysius tyrannus, qui aliquando regno propulsus, hominum alioqui quotquot tunc terra sustinebat sceleratissimus, Corinthi ludum aperiens, à morum intemperantia non parum ad mansuetudinem declinauit. Hac videlicet rerum mutatione commonstrans non esse plus satis fortunæ credendum, cùm ex regni potestate quam habebat, in ludi moderatoris calamitatem ceciderit. Insuper, quis nescit quanti semper fecerit paupertatem Cornelia Gracchorum mater? quæ filios commonstrando summis pro diuitiis supputabat. Nunquid & Phocion clarissimus Atheniensium philosophus pluris rerum tenuitatem, quàm opulentiam fecisse videtur, quum legati Philippi Macedoniæ Regis ingentia proferrent ei munera, hortarentúrque vt caderet, quibus etsi non admodum egeret, liberos tamen eius fore necessaria, quibus difficile futurum erat, in anxia paupertate ad paternam gloriam conscendere. Si mei (inquit Phocion) similes erunt, idem hic agellus alet, eos, qui me ad hanc deuexit dignitatem, si dissimiles nolo meis impensis illorum ali augerique luxuriam. Valerius quoque Publicola, qui primus omnium cum Iunio Bruto Romæ, consulatum gessit, sic paupertatem amplexus est, vt illi post mortem nihil nec celebrandis exequiis, nec cōponendo funebri foco, superesset. Attilius etiā Calatinus, vt de eo quod sentit Valerius maximus dicā ex aratro ad Romanorum imperium citatus, pauperes nonnihil consolatur, sed diuites non minus erudit dum solidæ laudis cupidini non vult necessariam esse friuolam externorum comparationem. Postremò constat plures claris parentibus ortos, ad summum honoris apicem deuectos fuisse, quàm qui splendidis orti natalibus, aliquid amplioris gloriæ, maioribus paruerint. Quemadmodum Publius Rutilius qui vltima penè confectus inopia, suā tandem industria Consulatum adeptus, Siculis leges ministrauit eósque à prædonum & fugitiuorum bello liberauit. Publius item Venditius, qui de Crassi copiis primo triumphum duxit, deinde victor magnificè capitolinum ingressus est, qui aliquando captiuus turpiter in carcere vixerat. Quod profectò pluribus agerem, nisi passim id omnes testarentur historiarum paginæ, igitur vt semel dicam eorum qui valent cerebro nemo negabit me etiam illam quam prædiximus bonorum possessionem, non minus ad obtinendum ingenij cultū accommodatiorem esse, sed paratiorem multò quàm sit amplissimus ille rerum cumulus. Rarò quippe videas pauperem iuuenem fastui profusioni deditum, rarius pigrum, vinosum, violentum, audacem, quæ quidem omnia nec tantum me Hercule cum virtute conueniūt: sed & hic & maioribus sarcinis ferè nunquam non grauatus est locuples, atqui non inficiabor quantum rarissimè contingat, vt idem & diues possit & bonus haberi. Sunt enim diuitiæ virtutis, vt docet Aristoteles τὰ ὄργανα, neque quo Cicero testatur vt præclaras res agat in facultates desunt, frequenter accidit. Est enim quod impossibile, vt facilè emergant: & in magnos viros euadant, quorum virtutibus obstat Res (vt sentit Iuuenalis) angusta domi. Verùm vt huc spectat, quoniam teste Gellio l. lib. 2. c. rerum quædam bona sunt, quædam mala cætera dubia, vel indifferentes, bona quidem: vt virtutes: malæ quæ vitium participant: indifferentes reliqua, nimirum quæ inter has mediæ sunt: vt opes coniugium: vita, mors, voluptas: labor, aliáque id genus media vocabula: Vituperio diuitiarū illud additur quod his multi male vtuntur. & opibus præstent quod animo & eruditione exequi deberēt, nam minime cōcedimus munerum fortunæ gratia abuti in consequendis vel obtinendis falsò dignitatibus, sic enim ambitus culpa vetari nec dirimi potest. Quamobrē id seuerè prohibetur. l. hac lex ff. ad l. Iul. de ambitu. nec hac nefaria venūdatione venudētur sacra iura & administrationū officia.

Cambiorum

LII.

Cambiorum illicitorum declaratio, & prohibitio.

Cambiũ est commutatio rerum ad res siue pecunia ad pecunias Syn vel vsur. 4. n. 1. Caiet. verb. cambium.

PIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN eam pro nostro Pastorali officio curam diligenter incumbimus, vt Domini Nostri ouibus opportuna pro animarum salute remedia adhibere minimè differamus. Cum itaque ad aures nostras peruenerit, legitimum cambiorum vsum, quem necessitas, publicâque vtilitas induxit, sæpenumero ob illiciti quæstus cupiditatem sic deprauari, vt sub illius prætextu, vsuraria prauitas à nonnullis exerceatur: Nos petitionibus, quæ super his nuper nobis factæ sunt, hac perpetuò valitura decretali respondendum esse duximus, vt neque dolosis sua fraus suffragetur, neque ignaros perdat inscitia: sic enim Pastoris officium exequimur, dum gregem nobis commissum ab æternæ damnationis periculo eripere modis omnibus studemus. Primum igitur damnamus ea omnia cambia, quæ sicca nominantur, & ita configuntur, vt contraentes ad certas nundinas, seu ad alia loca cambia celebrare simulant, ad quæ loca ij, qui pecuniam recipiunt, literas, quidem suas cambij tradunt, sed non mittuntur, vel ita mittuntur, vt transacto tempore vnde processerant, inanes referantur, aut etiam nullis huiusmodi literis traditis pecunia ibi denique cum interesse reposcitur, vbi contractus fuerat celebratus, nam inter dantes, & recipientes vsque à principio ita conuenerat, vel certe talis intentio erat, neque quisquam est, qui in nundinis, aut locis supradictis huiusmodi literis receptis solutionẽ faciat. Cui malo simile etiam illud est, cum pecuniæ, siue depositi, siue alio nomine ficti cambij traduntur, vt postea eodem in loco, vel alibi cum lucro restituantur.

Pœna aduersus vsurarios statuta fusè legĩtur apud I. V. Doctores. Pan. de vsur. c. quia in omnibus. Host. Bernar. Ioan. And. eod. tit. c. quia in omnib. Deci. cons. 170. Glo. de iud. c. dispendiosam. Archid. 14. q. cap. Quid dicam. Lau. Hug. & Goff. Ioan. Cal. Alex. cons. 29. num 6. l. 1. Ias. cons. 155. in rub. de vsur.

Sed, & in ipsis cambiis, quæ realia appellantur, interdum (vt ad nos prafertur) Campsores præstitutum solutionis terminum lucro ex tacita, vel expressa conuentione recepto, seu etiam tantummodo promisso, differunt. Quæ omnia nos vsuraria esse declaramus, & ne fiant districtius prohibemus. Porrò ad tollendas quoque in cambiis, quantum cum Deo possumus, occasiones peccandi, fraudésque fœneratorum, statuimus, ne deinceps quisquam audeat siue à principio, siue, alias certum, & determinatum interesse, etiam in casum non solutionis pacisci, neque Realia cambia aliter quam pro primis nundinis, vbi illæ celebrantur, vbi verò non celebrantur, pro primis terminis iuxtà receptum locorum vsum exercere!, abusu illo prorsus reiecto, cambia pro secundis & deinceps nundinis, siue terminis exercendi. Curandum autem erit in terminis, vt ratio habeatur longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus solutio destinatur ne dum longiores præfiguntur, quam loca destinatæ solutionis desiderant fœnerandi detur occasio. Quicunque contra hanc nostram constitutionem commiserit, pœnis à sacris Canonibus contra vsurarios inflictis, se nouerit subiacere Eos vero, qui conspirationes fecerint, vel congestam, vndique pecuniam ita ad se redegerint, vt quasi monopolium pecuniæ facere videbuntur pœnis, quæ à iure contra exercentes monopolia, constitutę sunt teneri sancimus. Volumus autem quod præsentes literæ in Camera Apostolica, & ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ, etiam Apostolicæ publicentur, & in ipsa Camera describantur. Et quia difficilè foret eas ad singula quæque loca deferri, quod earum transumptis etiam impressis, manu alicuius eiusdem Cameræ, vel alterius Notarij subscriptis, & sigillo dictæ Cameræ, vel Prælati Ecclesiastici munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quinquagesimo septuagesimo, quinto Calend. Februarij, Pontificatus nostri Anno sexto.

A diuitiis ad vsuras ordine conspicuo feruntur nostra scholia per concomitantiam. ita vt raro iam iam separentur. Opes illicita lucra pariunt. Menandri est sententia lucrum malum damnum semper adferre Κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει *Et Chrysostomum pruden-*

tur

iet non minus quàm verè dixit sæpe exiguum lucrum fraude quæsitū magnas opes rectè partas euertere. Nihil est enim quod faciliùs omnia corrumpat quàm fraus. Quod si Capsam illam sera, ostio rectè quoque communieris, tamen frustra id facis siquidem fraudem inclusum intus habes violentissimum prædonem qui quid inueniet diripit. Rapacissimum, & auidissimum monstrum hoc diplomate damnatur quod vsura est. Cuius descriptionem hic aptamus, eiusq; diffinitionem exploramus. Est enim vsura nullius omninò rei precium sed vsus rei mutuo datæ. Vel est quicquid vltra sortem mutuatam percipitur. Nominis Etymologiam breuiter adscripsimus in annotationibus Lopesij, vt Latinis ab vsu, Græcis à partu Hebræis à morsu vocetur. Dicitur enim vsura, quicquid propter vsum sortis accedit: Græcè τόκος à τίκω, id est, pario. velet Græcis filium significat. Vnde etiā Latinis dicitur fœnus, quasi fœtus, eo quòd nummus numum pariat. quod contra naturam est, vt pulchrè tradit Aristoteles politicôn libro primo capitulo septimo, dicens quod ἡ ὀβολοστατική, id est, ars fœneratoria, siue vsura, meritò odio habetur, quoniam quæstum facit à numo, cum non adhoc institutus sit: commutationis enim causa nummus, non à natura sed à νόμῳ, id est, lege inductus est, quasi medij seu fideiussoris vice, quod libro quinto Ethicorum latius prosequitur. Fœnus autem se ipsum maius facit, vnde & nomen (scilicet τόκος quod partum significat) venit: quia sicut illa quæ pariuntur similia gignentibus sunt: ita in fœnore, nummus numum parit. Hinc maximè præter naturam hunc quæstum esse colligit Aristot. & Suidas ex Aristophane in nubibus ait, τόκον siue vsuram esse feram quendam beluam, ἀργυριότοκον, quæ per menses & dies amplius argenti semper gignit serpente tempore & D. Bernardus in libro de cura rei familia. quem referunt Calderi. in repetitio capituli nauiganti. in quinta opposi. de vsu. Salic in auten. ad hæc. C. eodem, quæst. vigesimaquarta. simili tropo inquit, quod vsura est latro legalis prædicens quod intendit (scilicet rapere) Idem similis est vsura morsui aspidis, vnde Hebræis à morsu dicitur, vt Exodi 22. si mutuò dederis pecuniam populo meo pauperi, qui tecum est, non eris ei tanquam exactor, neque inferes ei morsum, siue, neque impones ei vsuram. Per morsum enim Hebraico schemate fœnus quo nocetur proximo intelligitur Deuteronom. 23. ibi Ne morsum inferas fratri tuo &c. alienum mordebis &c. Hinc appositè grauiterque scripsit Ioan. Chrysost. super illud Matth. 5 Et volenti mutuare. similis est, inquit, pecunia vsurarū morsui aspidis. Percussus enim ab aspide quasi delectatus vadit in somnum, & per suauitatem soporis moritur; quia tunc venenum latenter per omnia membra decurrit. Sic qui sub vsura accipit, sub tempore quasi beneficium sentit: sed vsura per omnes suas facultates decurrit, & totum conuertit in debitum. Hactenus Chrysost. Pari schemate Bal. consilio 449. Ius naturale, libro tertio ait, quòd vsurarius similis est vermiculo ligni (hunc esse puto qui latinè Cossus, Græcè ξυλοφάγος dicitur, quem Plin. libro decimoseptimo natural. histo. teredinem vocat, & tanquam delicatissimum cibum in delicijs fuisse refert, quod etiam autumat Hieronym. contra Iouinia.) quia vermiculus (verba sunt Bal.) ad tactum lenis apparet, sed dentes habet ita durissimos, quòd omne lignum rodit & deuorat: Ita & vsurarius est vermis patrimonium rodens, & quamuis naturaliter eueniat quod animus maiora facinora magis detestetur tamen in vsurario contrarium est, quia quanto maiores vsuræ, tanto dulciores sunt. Et sicut ignis comburit infinitum, si combustibile habeat sibi approximatum: ita vsurarius, tanquam ignis inferni deuorat & rodit quanto plus habet in marsupio. Vide si vacat apud Bal. ibi vbi latius vi[illegible]et. Sed tamen ignis ille in suos tandem authores conuertitur, eosque deuorat, nedum in alio seculo, vt Iacobi 5 sed etiam plerunque in hac vita: conturbat enim domum suam qui sectatur auaritiam, Prouerbiorum 15. Et vetus testatur parœmia, malè parta malè dilabi. Quàm pulchrè Hesiodus: Ne malè lucreris, mala lucra æqualia damnis.

Definitionē iam tandem præscriptam vsuræ propius examinandam amplectemur primum ergo obseruemus varia esse rerum discrimina, sunt enim res quæ ipso vsu minimè consumuntur, vt agri, iumenta, ædes &c. Sunt autem inter hæc tres differentiæ.

Prima, vsus rerum quæ vsu consumuntur non distinguitur quod ad contractum attinet, ab ipsis rebus & earum substantia, neque enim propter substantiam, sed propter ipsum, res in contractum veniunt: quare cum solo vsu perit ipsa rerum substantia, ab ipso non censetur distincta earum autem rerum substantia quæ vsu non consumuntur, quo ad contractum attinet, ab ipso vsu censetur esse distincta, quia eiusmodi rebus vti possumus salua earum substantia.

Secunda differentia est, quæ ex hac nascitur, vsus rerum quæ vsu consumuntur dominiū transferri non posse nisi transferatur & vsus, & è contra vsum earum sine dominio transfer-

ei quàm non posse, qui enim pecuniam vinum, aut frumentum dat ad vsum, ipsam quoque dat earum substantiam, & earum illum constituit dominum. Potest nihilominus earum rerum quæ vsu non consumuntur, vsus dari sine earum dominio: qui enim equi sui vsum cuipiam dat, non continuò facit eum equi illud dominium.

Tertia doctrina est, vsus earum rerum quæ vsu consumuntur, non habet vllam æstimationem sine ipsarum substantia, aliarum autē rerum vsus per se, etiam præter earum substantiam nonnullam habet æstimationem: & hinc sumit originem & quasi radicem suam peccatum quod in omni vsura latet: quod vsura nihil aliud sit quam precium rei quæ mutuo datur, cuius licet vsus ab ipsa eius substantia non sit distinctus, ab ipsa tamen substantia venditur separatus.

Tria igitur certissima sunt agnoscendæ vsuræ signa. Primum si contractus habeat speciem mutui, quia quemadmodum vbi non est in contractu venditio ibi non potest esse iniustitia, ita vbi non est similitudo quæ de mutui, non potest esse vsura. Cæterùm an contractus re vera habeat mutui speciem, ex rebus subiectis cognoscendum est, Si enim res de quibus fit contractus, vsu consumuntur, mutuum est, sin minus mutuum non est.

Secundum signum est, si pro vsu rei quæ mutuo datur, accipiatur aliquid quod pecunia æstimari possit. Hinc enim fit vt vsura sit si quis pecuniam mutuò det: ea lege, vt qui nunc accipit, astringatur iam danti, alias est si indiguerit mutuare. Quamuis debeat hoc ipsum alter alteri ex charitate & gratitudinis ergò: ipsa tamen obligatio æstimari potest pecunia idem quoque sentiendum de cæteris conditionibus quæ mutuò accipienti imponuntur.

Tertium signum est, si precium accipiatur ratione ipsius mutuationis. Si enim alia ratione accipiat quis aliquid, vsura non erit. Sit enim qui mutuo dat pecuniam eo animo vt eum cui mutuat, amicitiam sibi conciliet, etiamsi ex ea amicitia propter mutuum inita sequatur aliquod emolumentum quod æstimari possit pecunia non tamen erit vsura.

Vsuram diuino iure esse prohibitam non est dubium, id quod ex multis scripturæ locis patet, vt Exod. 22. Leuit. 25. Deut. 26. 2 Esdr. 5. & alias sæpe. Cæterùm num iure quoque naturali, prohibita sit, verti potest in quæstionem quæ tamen facilè diluitur. Si enim natura vsuræ ea est (vt re vera est) quæ in suprapposita definitione explicatur, omnis profectò vsura contra ius etiam naturale esse conuincitur. In omnibus siquidem vsuræ cōtractibus necessariū est vnum è tribus inueniri. Aut enim eadem res bis venditur, vt cum res primum ipsa venditur, deinde eius vsus qui tamen ab eius substantia non est distinctus aut venditur tempus, id est, expectatio solutionis aut certè venditur, nihil quæ tamen omnia sunt naturæ legi contraria. Hinc patet qua tandē ratione fuerit antiquitus Iudæis in alienigenas permissa vsura neque enim per dispensationem vt multi putant fuit permissa, sic vt ex re illicita fieret quasi licita, id quod in furto Iudæorum de Aegypto exeuntium factum legimus. Quod enim contra ipsam naturæ legē militat, ex illicito fieri licitum non est, neque enim in eo Deus qui naturæ vim non rumpit, dispensauit, neque enim permisit, vt paulatim Iudæos in terram promissionis infirmaret, si enim ea ratione eis vsuram permisisset, id tantum cum gentibus eis quorum possessuri ibant terram exercere concessisset qui tamen omnibus gentilibus fieri permisit, neque tanquam omnium bonorum externorum Dominus id fecit, tradens Iudæis eorum per vsuram possessionem, si enim voluisset eis omnium tradere bonorum tanquam dominus possessionem, quid opus erat his ambagibus? Accedit quod eo modo incurrisset Deus aliarum omnium gentium offensionem malo Iudæorum exemplo: &. quod si hoc intellexissent Iudæi, profectò sine vllo exemplo suas inter gentes vsuras auxissent sine modo. Superest ergo vt promiserit tantùm Deus vsuram quantum ad impunitatem, vt qui fratri suo ad vsuram daret pecuniam, & peccaret, & puniretur, qui autem alienigenæ, peccaret quidem, sed non puniretur: quod vel ex eo solo patet quod toto eo c. Deut. 23. de pœnis agitur hinc sequitur falsam esse eorum opinionem qui putant in nouo testamento non esse prohibitam vsuram, ex id colligentes quod dictum est. Oportuit te committere pecuniam meam nummulariis vt ego quod meum erat, cum vsuris vtique acciperem: hoc sanè loco quamuis videatur, Christus tamen vsuram non probat: sed vtitur tantum argumentandi genere ex opinione aduersarij sumpto, vt scilicet quia putabat seruus Dominum suum vsurarium debuit ipsius pecuniam dedisse ad vsuram. Alij putant vetitam esse vsuram cum dicitur. Date mutuum, nihil inde sperantes cum tamen ibi non de vsura sed de charitatis perfectione agatur, etiam si ex eo loco manifestè colligatur vsuram esse contra ius diuinum. Si enim postulat charitatis præceptum vt egeno mutuum demus sine vlla vicissitudinaria mutuationis expectatione multo

certe magna

verè magna postulat vt sine vsuris mutuo demus. Neque tamen propriè autem in septimo mandato prohibetur vsura, quæ si vera est, illum furtum est, Neque hic sequenda sunt leges ciuiles quæ omnem vsuram committunt vsque ad centesimam: eam videlicet quæ singulis mensibus pro centum mutuò datis reddere cogit vnum siue nummum siue aureum: cuiusmodi leges inueniuntur in 22. lib. digestorum, & in Codic. titulo de vsuris. Hæ enim leges impunitatem tantum faciunt, securitatem conscientiæ non faciunt, quia ea actio cum ipso naturæ iure pugnat.

Quamuis ipsa, vsura naturæ sine peccato non consistit, quia tamen erga contractus semper versatur, contractus autem ex singulis circumstantiis sunt examinandi: fit aliquando vt eiusmodi sint contractus, circumstantiæ vt eis tollatur vsura naturæ, harum autem quædam ab omnibus probantur, nempe damnum emergens, & lucrum cessans. De his compendiosè loqui nequeo cùm amplissimus abusus omnem scholij laconismum excedat, istaque potius aurum cambiatorem quam iurisconsultum deceant.

XIII.

In authores librorum famosorum.

PIVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis prouidentia circumspecta ad ea solicitudinis suæ partis potissimum conuertit, per quæ inter singulos gregis eiusdem fideles, præsertim vero nobis, & Romanæ Ecclesiæ subditos pax, & concordia confouentur, seditiones euitantur, scandalis obuiatur, & animarum salus procuratur. Cùm itaque iracundia sit perturbatio immanis, affectione dura, violenta potentia, cædium causa, calamitatis socia, iacturam concilians & dedecus, pecuniarum pernicies, atque perditionis origo, eáque potissimum ex iniuriis verbo, vel scriptis, vel facto illatis nascatur: Nos qui non sine maxima mentis nostræ perturbatione sæpenumerò accepimus, quod licet tam per Sacras Leges, quàm Canonicas Sanctiones, sub certis etiam grauissimis pœnis prohibitum fuerit, ne quis famosum libellum componere audeat, & repertum siue domi, siue in publico, vel in quocunque loco, aut corrumpere, vel igne comsumere teneatur prius, quàm aliter inueniat, & nulli fateatur inuentum, & qui secus fecerit quasi auctor huiusmodi delicti eisdem pœnis subiaceat: nihilominus considerando, quod in dies crescente malitia, quàm plures iniquitatis filij, perditionis alumni pœnas prędictas paruipendentes easque variis fraudibus euitare satagentes, ausu temerario non erubescunt variis modis non nullos Principes & Prælatos, nobiles, publicas & priuatas personas variis iniuriis, & conuitiis afficere eorumque famæ, & honori detrahere, sub quodam ficto colore quarundam literarum incerto auctore scriptarum, nedum ab Vrbe nostra, sed etiam ex diuersis prouinciis in quibus nedum ea quæ in vnaquæque regione successerunt narrantur, sed ea etiam quæ in futurum quodam eorum temerario iudicio fore opinantur, adeo vt plerunque odia, inimicitiæ seditiones, rixæ & homicidia permulta oriantur, in diuinæ maiestatis offensam, animarum periculum, perniciosum quoque exemplum, & scandalum plurimorum. Volentes pręmissis quantum possumus obuiare, considerantes attentius quod plures pœnarum grauitas quam Dei timor arcere solet à voluntate delinquendi, & propterea tanto periculo occurrere volentes, ac tam nefarios præsumptores & facinorosos homines atrocibus pœnis torpescere, vt metus pœnæ meta huiusmodi præsumptionis existat: huius perpetuæ, & irrefragabilis constitutionis edicto pœnas omnes tam temporales, quàm Ecclesiasticas in talia præsumentes per Sacras Leges, & Canonicas Sanctiones latas, & promulgatas auctoritate Apostolica approbantes & innouantes, ac ad omnes, & singulos prædictos, qui forsan sub illis comprehensi non essent, extendentes & ampliantes, statuimus & ordinamus, quod deinceps perpetuis futuris temporibus nemo cuiusuis qualitatis, dignitatis etiam Ecclesiasticæ status gradus, ordinis, & præeminentiæ fuerit, audeat nec præsumat libellos famosos, nec literas monitorias vulgo appellatas *Lettere d'Auisi*, continentes conuicia, iniurias vel famæ & honoris alicuius læsionem, nec aliquam scripturam in qua de futuris successibus disseratur, vel eáque coram nobis, vel aliis ad vniuersalis Ecclesiæ sta-

Ex iracundia & malo animo velut è causis primariis solent libelli famosi indicari, nam pœna libelli famosi nemo tenetur, nisi dolo malo illud fecerit, ediderit, composuerit, vel ab alio factum non lacerauerit, sed alijs dolo malo publicauerit vel manifestauerit; tex. in l. lex Cornelia. §. si quis librum versicu. dolóve malo fecerit. ff. de iniur. Et istud probatur ex alternatiua, dolóve malo fecerit. de quo in d. §. si quis librum. Nam cùm in d. §. si quis librũ dicatur, Si quis librum ad infamiam alicuius pertinentem scripserit, composuerit, ediderit, dolóve malo fecerit, quo quod

certos quosdam casus constituit.lib.2.Centur.3.cas 263.de arb.iud.quibus vel moderatur, vel augetur pœnæ ratio.

Primus est, cùm quis libellum famosum composuit, & publicauit, vel alteri publicandum curauit, tùm iste punitur ea pœna capitis.l. vnic.C.de famo libel.vel aliquando deportatur.c.2.quis.q.1.efficitur etiam intestabilis.l.ob carmen.ff.de testibus.& iure Pontificio verberibus afficitur: & interdum excommunicatur.c. 1.c.2. & c. 3. qui 5. q. 1. & ibidem scribunt Gemin. Archiep.& Ioan. de Turre crema. Syluester Prierius in summa, in verbo, libellus. num. 5. Placa lib.1. Epito.delicto.cap.3.ad finem. Iulius Clarus lib.5.sententia.§.vlt.q.68. vers.libelli famosi.

Secundus est casus cùm is, qui libellum hunc famosum composuit, illud non publicauit, nec publicandum curauit, sed casu fuit ab aliquo publicatus, hoc casu crederem hunc eisdem pœnis feriendum esse: quandoquidem is primam causam præstitit infamandi illum, & suæ imprudentiæ adscribere debet, quòd ita compositum libellum apud se retinuerit. Nam non dicitur facti pœnituisse, quia si pœnituisset, facilè ei erat illum lacerare & comburere. Conijcitur ergo suo consensu factam esse publicationem, iure ergo pœna ordinaria meretur puniri.

Tertius est casus, cùm quis libellum famosum composuit, illum lacerauit antequam tota eius series, vel forma publicaretur, cum solùm fama quædam generalis extaret libellum aliquem famosum fuisse ab authore isto compositum. Hoc in casu opinor nullam pœnam esse huic compositori indicendam, cùm antequam prodiisset ad aliquem extrinsecum actum, facti pœnituerit. Quæ sanè pœnitentia excusat.

Quartus est casus, cùm quis libellum hunc famosum non composuit, sed ita compositum casu reperiit, nec illum, vel lacerauit, vel deleuit, vel combussit, sed publicauit. Hic eadem pœna capitali plecti debet.d.l.vnica §.1.C.de famo.libel, Ea est ratio, quia hic præsumitur libelli compositor: ita senserunt omnes in cap.1.ex illo text.5.c.1. Syluester Prierius, in summa.in verbo, libellus, ad finem. vers aduertendum est tertiò. Accedit quod sine huius opera frustrà libellus fuisset compositus. Hic ergo qui delictum ad effectum perduxit, puniri meretur. Cæterùm, si hoc in casu ciuiliter ageretur aduersus hunc libelli inuentorem & publicatorem, pœna erit arbitraria ex iuramento læsi adhibita iudicis taxatione, vt in aliis iniuriis sancitum fuit.§. pœna. Inst. de iniuriis. & in specie ita scribit Syluester.in d.summa, in verbo, libellus. in fine. qui subiungit hunc etiam in foro conscientiæ teneri ad restitutionem famæ.

Quintus est casus, cùm quis libellum hunc famosum tantummodo reperit, atque ita illum non publicauit. Sed illum vbi inuenit reliquit; vel secretò apud se retinuit. Opinor hoc in casu hunc nullam pœnam mereri. Siquidem tex.d.l.vnic §.1. C.de famos.libel. copulatiuè requirit., quod libellum repererit & publicauerit, ita quòd vbi deest publicatio, cessat pœna, quemadmodum & ibidem senserunt Baldus in summario & apertius Salic.in fin. Bonifacius vitalis in praxi maleficiorum, sub rub. de famo. libel.num. 5. & Syluester in dicto verbo, libellus ad finem.vers.aduertendum est tertio.& Petrus Placa lib.1.Epito.deli. to.c.3.num. 2. vers.his tandem prænotatis. Ea est ratio (vt paulo ante admonui) quod inuenire libellum nil diffamato nocet, sed publicare illum maximè officit. cum publicatio ad effectum perducat delictum. Cæterùm Ant. Gome. tract.de delictis.c.6.nu.1 opinatur hunc talem iudicis arbitrio puniri. & illum refert, nec improbat Placa d.c.num.2.in fine. Ego verius opinor, nullo modo puniri.

Sextus est, casus, cùm aliquis non cõposuit nec inuenit libellum famosum, sed ab altero curiositate quadã accepit, vt exẽplum inde sumeret, & apud se haberet. Hoc in casu respondi semel rogatus, hunc nõ puniri aliqua pœna. Quãdoquidẽ constat eum nõ fuisse huius libelli auctorẽ nec illum publicasse: si enim è manu aliena illum est consequutus, apparet eum esse publicatum. Præterea, dicebam nihil potuisse imputari illi sumenti exemplum, quòd non lacerauerit, cum in sua facultate non esset lacerare inuito eo à quo exemplar illud acceperat: futurum enim fortè erat, quòd si eo reluctante lacerasset, cum illo ad arma deuenisset. Habenda ergo erat ratio scandali, & propriæ salutis ac periculi. Præterea in ea controuersia dixi cessasse omnem ambiguitatem, cùm is qui transcribendum libellum sumpsit, cœpit transcribere, & deinde pœnituit. Cætera quæ ad libellorum famosorum materiam pertinent apud eundem Menochium explicatissimè traduntur.

LIIII.

Prohibitio deferendi pugiones cultellos & aliud genus armorum breuius mensura trium palmorum.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

Pius IIII. prohibuit ne tormenta illa quibus glandes igne iaculantur mensura duorum palmorum breuiora ferrentur ut habetur sup.

CVM vices eius licet immeriti geramus in terris, qui de cœlo ad ima descendens, pro salute humani generis seipsum ad crucis patibulum obtulit, omni quo possumus studio inuigilare debemus, vt omnis prorsus occasio homicidia tanquam in eiusdem humani generis perniciem tendentia committendi, quantum in nobis est, submoueatur. Et quia experientia cognouimus quamplura ex armis breuioribus, quæ occulto deferri possint, & ad necem inferendam aptiora, & ferè ineuitabilia esse videntur, in dies committi, & perpetrari, inhærentes vestigiis fe. me. Pij Papæ IV. prædecessores nostri, qui volens proditorium, & abominabile & detestandum armorum genus huiusmodi penitus & omninò destruere, & ab Alma Vrbe, aliisque terris status nostri ecclesiastici in totum eliminare, Motu suo proprio, & in perpetuum valitura constitutione sanciuit, nemini cuiuscunque dignitatis, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ licere tormenta ignea archibusetta vulgariter nuncupata breuioris mensuræ duorum palmorum, modo, & forma, & sub grauissimis pœnis etiam quæ pro crimine læsæ maiestatis à iure inflictæ sunt, & prout latiùs in dicta constitutione edita pridie nonas Martij, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo primo, quam, & eius totum tenorem hic pro inserto haberi volumus, continetur. Nos propterea attendentes, quòd eadem ratio militat etiam in aliis armorum generibus, quæ occultè deferri possunt: cupientes quod metu eiusdem pœnæ à similium armorum delatione, & eorum vsu quilibet abstineat, Motu nostro proprio, & ex certa nostra scientia & potestatis plenitudine, dictæ constitutioni fe. me. Pij Papæ IV. prædecessoris nostri addentes, hac nostra in perpetuum valitura constitutione sancimus nemini cuiuscunque dignitatis, gradus, ordinis, conditionis, aut præeminentiæ existat, licere pugiones, cultellos, nec aliud quoduis genus armorum breuioris mensuræ trium palmorum, exceptis tamen cultellis aptis ad incidendum panem qui tamen esse non possint maioris longitudinis vnius palmi, & sine cuspide, & vt vulgo dicitur *spontati*, in Vrbe nostra, Ciuitatibus & locis Status nostri ecclesiastici, & suburbiis quouis modo, aut etiam quouis militiæ, aut executionis iustitiæ prætextu deferre. Qui verò contrafecerint, dictúmque genus armorum detulerint, pœnas in constitutione prædicta expressas incurrant. Inhibentes prout tenore præsentium inhibemus omnibus & singulis, etiam de Latere nostro Legatis, ne sub indignationis nostræ & quibuscunque Vicelegatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Præsidentibus, ac aliis ministris, & sedis apostolicæ, seu ciuitatum, & terrarum præfatarum officialibus, ne sub suspensionis à diuinis, ac excommunicationis latæ sententiæ, aliisque arbitrio nostro pœnis cuiquam tale genus armorum sub quouis colore deferendi licentiam, & facultatem ad quodcumque etiam breuissimum tempus concedere audeant, vel præsumant. Decernentes nihilominus licentias, ac facultates sic concedendas, nullas penitus & inualidas existere, ac illis non obstantibus, eos qui sub illarum clypeo dictum genus armorum detulerint, pœnam præfatam omninò incursuros illósque irremissibiliter puniendos fore, & contra omnes & singulos huic nostræ constitutioni contrauenientes ad fisci nostri instantiam & etiam ex officio procedi, & inquiri posse, ac ad pœnarum præfatarum executionem deueniri omninò debere. Vt autem præmissa ad omnium notitiam deducantur, nec aliquis prætextu ignorantiæ excusari possit, volumus quòd præsentes nostræ per aliquos nostros curiæ nostræ Cursores ad basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Ecclesiæ Lateranensis, necnon Cancellariæ valuas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur, quódq; earum transumptis manu Notarij publici, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem & indubitata fides adhibeatur, prout ipsis literis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ: Et transumpta huiusmodi Legati, Vicelegati, Rectores, vel Præsidentes, aut Gubernatores, seu alij superiores prouinciarum, ciuitatum, terrarum,

Constitutionem Pij 4. de Archibusetis extenditur ad pugiones & cultellos breuiores mensuræ duorum palmorum.

Licentia aduersus hanc constitutionem annullantur.

Forma & effectus huius constitutionis.

rum, oppidorum, locorum prædictorum per publicum præconem publicari, & valuis cathedralis seu matricis ecclesiæ, loci, ac palatij eorum residentiæ affigi faciant, publicationémque, & affixionem præfatas lapsis viginti diebus perinde omnes arctare, ac si personaliter intimatæ forent. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, priuilegiis quoque & indultis quibuscunque personis forsan concessis, & assertis consuetudinibus, quas si quæ forent per præsentes improbamus, nullásque & inualidas esse declaramus, & quæ omnia, illorum tenores pro sufficienter expressis habentes reuocamus, & annullamus, nulláque & irrita esse decernimus, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c.

Placet Motu proprio M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, pridie Idus Februarij Anno Septimo

Insidiæ quotidie hominum in homines callidiores & sceleratiores adinueniuntur. Qui vitæ proximi inuident, non destituuntur pessimis inuentis quibus malam mentem adimpleant. Præsentissima habent venena, gladios & enses, & vt his liberiùs vtantur eos pro libidine adaptant, & struunt. Cum ergo sæuissimè grassentur vbique siccarij & proditoriè omnia tentent, siccásque breuiores recondant quibus homines nihil tale cogitantes trucident, iubet Pontifex ne quis his breuioribus gladiis latentē animi iram abscondat, aut secum gestet. Aduersus Proditores & proditionis conscios facit tota hæc constitutio cuncta tollit media quibus solent clancularie aduersari hominibus. Dicam ergo post Æschillum in Proteo ligato circa finem.

Didici enim odisse proditores
Nec est vitium quod magis hoc respuam.

LV.

Declaratio constitutionis editæ circa illegitimorum inhabilitatem ad succeden. in bonis acquisitis ex rebus Ecclesiasticis & aliis bonis.

PIVS Papa Quintus, Ad futuram rei memoriam.

AD Roman. spectat Pont. sua sollicitudine indefessa, diligenter prouidere, vt ea quæ ab eo emanata sunt, ita suæ declarationis adminiculo dilucidentur, quod nulla desuper dubitandi occasio cuiquam relinquatur. Licet etenim nos alias postquam fel. re. Pius Papa Quartus prædecessor noster per eum accepto, nonnullos Romanos Pontifices prædecess. nostros tunc suos, ac prætextu quarumdam sibi concessarum facultatum Comites Palatinos, & alios multos spurios naturales, & forsan incestuosos etiam in præiudicium venientium ab intestato, & vocatos ex testamento ad fideicommissa, ac hæreditates, & legata, vel donationes, ita legitimasse vt in huiusmodi fideicommissis, hæreditatibus, aut legatis, vel donationibus, non obstan testatorum voluntatibus, succederent, vnde variæ contentiones, & scandala in graue multorum præiudicium exorta erant, & tunc exoriebantur, illa vtpote contra ius, & æquum existentia de cætero ne fierent, opportunè prouidere, necnon eorum, quos hoc ipsum tangebat, vel tangere posset quomodolibet in futurum indemnitati consulere volens, per quasdam sub Dat. Cal. Ianuarij Pontificatus sui Anno Tertio, omnes & singulas legitimationes de quibuscunque naturalibus spuriis per Romanos Pontifices prædecessores prædictos, & Comites Palatinos huiusmodi, & quoscunque alios ad id facultatem habentes in præiudicium vocatorum ex fideicommisso, aut testamento, vel quauis alia valida dispositione sub quibusuis tenoribus & formis, & alias quomodolibet factas (nondum tamen ad huc viuentibus vltimis bonorum huiusmodi possessoribus, per quorum obitum ad prædictos deuolui deberent, effectum sortitas, nec ius in re consecutas.) Necnon eorumdem Comitum Palatinorum, & aliorum facultates legitimandi habentium ad hoc tantum, vt deinceps tales legitimationes, in præiudicium fideicommissorum, & aliarum dispositionum huiusmodi facere non possent, Apostolica auctoritate perpetuò reuocauerat, cassauerat, & annullauerat. Nos deinde per quasdam nostras sub Datum sexto Calen. Februarij, Pontificatus nostri anno sexto confecta

Legitimationes naturaliũ spuriorum factas in præiudicium vocatorum ex testamento annullauit Pius IIII.

Comites Palatini priuilegio legitimandi iure ciuili gaudent.

dunt, ac dictus Sanctus de eodem Barnaba tunc presbytero illegitime natus fuit, & defectum natalium patitur, rebusque aliis in actis causæ, & causarum huiusmodi deductis, & illorum occasione deducendis in Rom. Curia pendentibus, partibus ex altera, contingit dubitari, an contra tales illegitimos dictę nostræ literę editę, loquantur, & intelligantur etiam de bonis patrimonialibus, ipseque Bartholomęus sit pauper, & eius facultates ad substinendum litem non suppetāt, ac propterea dictus Bartolomęus cupiat mentem, & intentionem nostram super pręmissis expressè declarari. Nos huiusmodi dubium elucidare & voluntatem nostram patefacere volentes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de Apost. potestatis plenitudine, tenore pręsentium, declaramus, dictas literas nostras loqui, & intelligi, etiam de quibuscunque bonis patrimonialibus, tam mobilibus, quàm immobilibus, & se mouentibus, iuribus, & actionibus quibuscunque, sicque etiam ab initio intentionis, & incommutabilis mentis nostræ fuisse, & esse, attestamur. Ac ita in præmissis omnibus censeri, ac per præfatos, & quoscunque alios Iudices etiam Curiæ, & Palatij Apost Auditores, & S.R.E. Cardinales, & de latere Legatos, sublata ipsis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, & si secus super iis à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obstantibus præmissis, & quacunque alia litis pendentia, necnon constitutionibus, & ordinationibus Apost. ac regula nostra de non tollendo iure quæsito in Cancell. Apost edita, ac legibus, & statutis, iuramento, confirmatione Apost. vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apost. in contrarium quomodolibet concessis, necnon omnibus aliis, quæ in dictis literis nostris volumus non obstare, cæterisque contrariis non obstan. quibuscunque.

Dubia exorta an ipsa constitutio intelligatur etiam quoad bona patrimonialia.

Declaratio & dissensio dubij.

Decretum irritans.

Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die v. Martij 1572. Pont. nostri Anno Septimo.

Legitimationum materiam amplissimè satis deduximus sub Pio IIII. sup. quam absque tadia hic reuocare nolumus, ne tanta lectionum mole, & nobis & lectori probè satis prouisum non sit.

LVI.

De Confraternitatibus Doctrinæ Christianæ in singulis Ciuitatibus, & Diœcesibus erigendis, & earum Indulgentiis.

PIVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam.

Ex debito pastoralis officij, nobis, meritis licet imparibus, ex alto commissi, ad ea libenter attendimus, per quæ diuinus cultus fideliúque deuotio vbique suscipiat incrementum, ac ipsos fideles ad id indulgentiis, & remissionibus inuitamus vt Christifideles ipsi per temporalia quæ egerint consequi valeant præmia felicitatis æternæ. Nos igitur attendentes, quod infantes & pueri bonis moribus & exercitiis educati quasi semper vitam pudicam, honestam, & exemplarem ac aliquando sanctam agunt, è conuerso autem qui parentum carentia, seu paupertate, aut incuria vel ignauia, non sic educati, persæpe ducuntur in exitium, & quod peius est, secum ducunt plures in interitum, vnde si diligentor educati, & in doctrina Christiana instructi fuerint, à vitiis, & multis aliis erroribus retraherentur. Considerantes etiam, prout ex fide dignis relatibus intelleximus, quod nonnulli approbatæ vitæ Christifideles charitate omnium suprema virtute, circa tam pium, tamque reipublicæ saluberrimum opus accersiti, in singulis festiuitatibus & Dominicis diebus in diuersis Ecclesiis & locis hoc opus sanctissimum amplexi sunt, & ibi eosdem infantes & pueros ac alias miserabiles personas Christianæ veritatis ignaras congregari faciunt, & eos bonis moribus, & sana doctrina instruunt, ac diligenter in via mandatorum Domini dirigunt, ex quo saluriferi fructus hactenus prouenerunt, & in dies magis auxiliante Domino no prouenire speramus. Et quod ad hoc opus sanctissimum vbique locorum exercendum, præfatos Christifideles paternis fauoribus & indulgentiarum muneribus inuitaremus, proculdubio non

In his schismaticorum tenebris summa est habenda Doctrinæ Catholicæ ratio, quam Pius Pontifex hoc diplomate curandā sedulo iubet. Cathechefes varias emisit nouū Euangelium, falsissimas & insanas, partim Latinas partim vernaculas, quasmdocti Pædotribæ, & Pastores interdum male

octauus, dicunt fidem quidem omnibus esse necessariam: eum tamen credere non posse, qui nesciat quæ sint credenda, nec ne: neque fidem ad salutem sufficere, sed iuxta Pauli doctrinam, necessariam oris esse confessionem: in quem vsum sexti Concilij Patres, c.78 præcipiunt quinta feria omnes qui illuminantur, apud Episcopos, & presbyteros fidei quandam recitationem instituere. quod Laodiceni Patres antea de catechumenis, & hebdomada magna feria quinta intelligendum esse demonstrant. Huc adde inter omnes Catholicos conuenire, omnibus quantumcunque rudibus, adlaborandum: vt ea, quæ Ecclesia seruat in sacramentis, recolit in præcipuis festiuitatibus, defendit contra cuiusque tempestatis diuersos hæreticos, norint vniuersi: quorum in Tridentina Synodo videre est clarissimam descriptionem.

LVII.

Reseruatio Beneficiorum vacantium, Sede Episcopali vacante.

SANCTISSIMVS in Christo pater, & Dominus noster, Dominus Pius diuina prouidentia Papa Quintus, Cupiens pauperibus Clericis & aliis bene meritis personis, de beneficiis ecclesiasticis prouidere, omnia & singula beneficia ecclesiastica cum cura & sine cura, sæcularia, & quorumuis regularia qualitercunque qualificata, & vbilibet existentia Sede Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, & primitiali quarumcunque Ecclesiarum Cathedralium, etiam Metropolitanarum, Patriarchalium, & Primitialium, pro tempore pastoribus destitutarum vacante, quomodolibet vacantia, & vacatura, tam in prædictis, quàm aliis Ecclesiis, necnon Ciuitatibus, & diœcesibus quibuscunque, ad eorundem Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum & Primatum collationem, prouisionem, præsentationem electionem, seu quamuis aliam dispositionem quomodolibet pertinentia, dispositioni suæ reseruauit. Sicque in præmissis per quoscunque, &c sublata, esse iudicari debere, irritum quoque, &c. decreuit. *Beneficia reseruantur vt bene meriti prouideantur.*

Placet publicetur, & describatur M.

Lecta, & publicata fuit suprascripta regula Romæ in Cancellaria Apostolica Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, die vero nona Mensis Martij, Pontificatus prælibati Sanctissimi Domini Nostri Papæ Anno tertio.

De reseruationibus beneficiorum dictum est suprà copiose. Ea quæ intellectum huius constitutionis sagacissimè edocent habentur apud Calder. in Cons. 22. de præbend. Felin. in c. 1. in 4. col. de præscript. Panor. de potest. cap. sede vac. q. 10. num. 23. atque Put. decis. 88.

LVIII.

Forma obseruanda in confectione, & expeditione literarum Apostolicarum super gratiis resignat. beneficiorum.

PIVS Papa V. Motu proprio. &c.

COGIT nos necessitas, vt nouam futuris aliquot huius Curiæ negociis formam imponere curemus. Quocirca dilectis filiis S. R. E. Vicecancellario, literarum Apostolicarum Abbreuiatoribus, & in illarum expeditione dicto Vicecancellario assistentibus, Summatori, cæterisque omnibus ad expeditionis munus in Curia & Camera Apostolica & vbicunque gerentibus, tenore præsentium auctoritate Apostolica mandamus, vt deinceps si per omnibus gratiis, & concessionibus Apostolicis de quibusuis beneficiis cum cura, & sine cura, sæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus, etiam apud sedem Apostolicam vacantibus, & dispositioni Apostolicæ reseruatis, in quibus addita fuerit clausula. Et in forma dignum, literas Apostolicas expediant in eadem forma quæ aut Episcopum diœcesanum, aut ad Vicarium generalem, aut ad officiales eiusdem Episcopi disiunctiuè, ad electionem impetrantis dirigantur, cum limitationibus, & clausulis infrascriptis, videlicet de parochialibus Ecclesiis, vel earum parochialibus Ecclesiis duntaxat,

xat,& per resignationem vacantibus in dictis litteris post verbum mandamus, vt si sibi constiterit, quod dictus N. resignans, si in sacris ordinibus constitutus existat aliundè viuere possit, ac per diligentem examinationem per te adhibitis examinatoribus ad hoc Concilio Tridentino designatis, si isthinc sint vel esse debent in diœcesana synodo deputati, sin autem absque illis faciendam dictum I. resignatarium ad hoc idoneum esse repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, Ecclesiam prædictam, cuius,&c.& inferius post verba. Cùm omnibus iuribus, & pertinentiis suis eidem Ioanni, quibuscunque aliis sese ad examen prædictum, etiam per mutuum concursum admitti, & sibi de dicta Ecclesia prouideri petentibus penitus exclusis, infrà triginta dies postquam præsentes literæ tibi præsentatæ fuerint, auctoritate nostra conferas,& assignes,&c.

In cæteris vero literis de quibusuis aliis beneficiis per eandem resignationem vacantibus similiter post verbum mandamus inferatur, vt si sibi constiterit, quod dictus N. quatenus in sacris ordinibus constitutus existat, aliunde commodè viuere possit, ac per diligentem examinationem dictum I. idoneum esse repereris, super quo tuam conscientiam oneramus, Canonicatum,& præbendam prædictam, quorum,&c. Et inferius post verbum, pertinentiis suis, eidem I. intra 30 dies postquam præsentes literæ tibi præsentatæ fuerint, auctoritate nostra conferas,&c.

Propterea in omnibus mandatis prouisionum, seu commendis de quibuscunque beneficiis,& Monasteriis per similem resignationem, seu cessum vacantibus, ad finem ante clausulam decreti irritantis, addatur hæc clausula, videlicet. Cæterum ne dum prodesse studemus, aliqua forte irrepat iniquitas in exitium animarum, tu attente his circumspicias, an ex prædictæ N. & I. prædictorum super dicta resignatione, val cessione, vt fuerit, quàm nos nullo huculque vitio laborare deprehendimus, intercesserit simoniæ labes, aut alia illicita pactio, vel etiam corruptela, nos eum,&c.

In reliquis autem prouisionibus, & commendis quarumcunque curatorum, & simplicium beneficiorum sæcularium, & regularium prædictorum etiam reseruatorum aliter quàm per resignationem quouis modo vacantibus, videlicet quoad parochiales Ecclesias, vel earum perpetuas vicarias dumtaxat, post verbum mandamus, vt si per diligentem examinationem per te adhibitis examinatoribus ad hoc, vt suprà vsque oneramus, ecclesiam prædictam cum omnibus iuribus, & pertinentiis suis eidem Io. intra triginta dies,&c. conferas.

Et similiter in omnibus aliis eadem forma seruetur omissa clausula adhibitis examinatoribus.

Et deinde super omnibus huiusmodi literis, etiam aliç literç executoriç dari debeant directè, vel ad Metropolitanum, vel vni ex propinquioribus Episcopis, siue eorum Vicario vel officiali disiunctiuè, aut nomine dignitatis Episcopi expressè quãdo alij executores super hoc à nobis dati pro tempore adfuerint videlicet pro parrochialibus Ecclesiis per resignationem vacantibus in hunc modum, videlicet Fratri Archiepiscopo N. salutem, &c. Hodie cum dilectus filius N. nuper parochialis Ecclesiç Rector de N.& N diœcesis dictam Ecclesiam quam tunc obtinebat, per certum procuratorem suum ad id ab eo specialiter constitutum in manibus nostris spõte & liberè resignasset, nosque resignationem huiusmodi duxissemus admittendam, venerabili fratri Episcopo N. per alias nostras literas dedimus in mandatis, vt si constaret, quod N in sacris ordinibus constitutus existeret aliunde commodè viuere posset ac per diligentem examinationem per eundem Episcopũ adhibitis examinatoribus ad id à Concilio Tridentino designatis, si isthic sint, vt esse debent in diœcesana synodo deputati, sint autem sine illis faciendam dilectum filium N. Clericum dictç diœcesis ad id idoneum esse reperiret clausulam prçdictam per resignationem eandem tunc vacantem,& antea dispositioni Apostolicç reseruatam, etiam si illa alias quouismodo, aut ex alterius cuiuscunque personç vacaret cum illis forsan annexis, ac omnibus iuribus,& pertinentiis suis prçdictos Io. quibuscunque aliis sese ad examen prçdictum,& dies per mutuum concursum admitti,& sibi de dicta Ecclesia prouideri petentibus penitus exclusis, intra triginta dies postquam dictç literç prçsentatç fuerint auctoritate nostra conferret, & assignare,

gnare, prout in dictis literis plenius continetur. Quocirca fraternitati tuę, &c. mandamus, vt si dictus Episcopus eandem Ecclesiam intra prędictos 30. dies ipsi Io. non contulerit, & assignauerit, tu illis elapsis postquam tibi constiterit, quod dictus Io. si in sacris ordinibus constitutus existit, aliunde commode viuere possit, vt prefertur ac solertem examinationem à te etaim adhibitis tribus vel pluribus aliis probis, & peritis viris quam primum facien. prædictũ N. idoneum esse reperetis super quo tuam conscientiam oneramus, prædictam Ecclesiam cum annexis, ac iuribus, & pertinentiis supradictis eidem N. quibuscunque aliis huiusmodi cõcurrentibus prorsus exclusis, dicta auctoritate conferre, & de illa etiam prouidere procures, inducens per te vel alium, seu alios ipsum N. vel Procuratorem suum eius nomine incorporalem possessionem Ecclesiæ, ac annexorum iurium, & pertinentiarum prædictarum, & defendens inductum amoto exinde quolibet detentore ac faciens illi de Ecclesiæ & annexorum eorundem fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, & obuentionibus vniuersis integrè responderi, contradictores, &c. Non obstantibus omnibus, quæ in dictis literis voluimus non obstare, aut si pro tempore existenti Episcopo N. vel quibusuis aliis communiter vel diuisim Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possit per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum tu attentè isthic circumspicias, an ex parte N. & I prædictorum supradictæ resignationi, vt fieret intercesserit simoniæ labes, aut alia illicita pactio, vel alia corruptela. Dat. &c.

In cæteris vero beneficiis prædictis per similem resignationem vacantibus, vt supra Venerabili Archiep. N. salutem, Hodie cum dilectus filius F. nuper Canonicus B. Canonicatum, & præbendam Ecclesiæ B. quos tunc obtinebat per certum Procuratorem suum, &c. vt supra diximus admittendum, venerabili fratri nostro Episcopo N. per alias nostras literas dedimus in mandatis, vt si ei constaret, quod dictus F. si in sacris ordinibus constitutus esset, aliunde commodè viuere posset, ac per diligentem examinationem dilectum filium N. Clericum N. diœcesis ad idoneum esse reperiret, Canonicatum, & præbendam præfatos per resignationem eandem tunc vacantes & antea Apostolicæ dispositioni reseruatos, etiam si illi alio quouis modo, aut ex alterius cuiuscunque persona vacaret, cum illis forsan annexis, & plenitudine iuris canonici, & omnibus iuribus, & pertinentiis suis prædicto Io. intra triginta dies postquam dictæ literæ deputatę forent auctoritate nostra conferret, & assignaret, prout in dictis literis plenius continetur. Quocirca fraternitati tuæ, &c. mandamus, vt si dictus Episcopus eosdem Canonicatum, & præbendã intra prædictos triginta dies ipsi Io nõ contulerit, & assignauerit tu illis & ipsis postquam tibi constiterit, quod dictus F. si in sacris ordinibus constitutus sit aliunde commodè viuere possit, vt præfertur, & per similem examinationem quam primum faciendam præfatum Io. idoneum esse reperetis, super quo tuam conscientiam oneramus, Canonicum, & præbendam prædictos cum omnibus annexis de plenitudine iuris Canonici, ac omnibus iuribus, & pertinentiis prædictis eidem Io. conferre, & de illis, etiam prouidere dicta auctoritate procures vel inducens per te, alium vel alio ipsum Io. vel Procuratorem suum eius nomine incorporalem possessionem Canonicatus, & præbendæ, ac annexorum, iuriumque, & pertinentiarum prædictarum, & defendens inductum amoto exinde quolibet detentore, ac faciens illum uel pro eo Procuratorem prædictum ad præbendam huiusmodi in dicta Ecclesia in Canonicum recipi, & in fratrem stallo in Choro, & loco, in Capitulo dictæ Ecclesiæ cum iuris Canonici plenitudine assignatis, sibique de Canonicatus, & præbendæ, ac annexorum eorundem fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, & obuentionibus vniuersis integrè responderi. Contradictores, &c. Non obstantibus omnibus, quæ in dictis literis voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque, aut si pro tempore existente Episcopo, & dilectis filiis Capitulo B vel quibusuis, &c. mentionem, Cæterum tu attentè isthic circumspicias, &c Dat &.

¶ Aliis autem prouisionibus, siue commendis huiusmodi beneficiorum alias vacantibus, alia forma executoria concipiatur, quæ literæ congruunt principali.

Similiter quando Vicario, vel officiali prædicto huiuſmodis literas, tam pro principali quam, pro executoria dirigi contigerit commun eis formula ſeruatis aliis omnibus ſupradictis ordinetur.

Cæterùm omnibus mandatis de præbendis, vel commendæ Monaſteriorum etiam reſeruata, tam eorum, quæ extra Conſiſtorium expediuntur quam etiam mulierum vetus forma commiſſaria ſicubi deſueuit, reſtituatur, ac literæ deſuper expediantur cum clauſula, quod delegatus de meritis, & idoneitate promouendi ſe informet, & ſi eum ad regimen, & adminiſtrationem Monaſterij repererit idoneum conſcientiam illius onerando prouideat, vel commendet intra triginta dies, vt ſupra, & deſuper forma executorialium etiam concipiatur, quæ ſuis prouiſionibus correſpondeant, Denique in ipſis commendis poſt verbum idoneum repereris, interſerantur verba ad monaſterium, vel beneficium in commendam obtinendum.

Volentes præſentes tam in dicto Cancellariæ libro quinterno nuncupato, quam etiam Camera prædicta regiſtrari, & ab omnibus inuiolabiliter cuſtodiri.

Ac decernentes irritum, &c. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinat onibus Apoſtolicis, ſtylo Cancellariæ, & Cameræ Apoſtolicæ quantocunque temporum ſeruato, cæteriſque contrariis quibuſcunque.

Placet, & ita Motu proprio mandamus M.

LIX.

Reuocatio facultatum conceſſarum Legatis, & Nunciis Apoſtolicis

SANCTISSIMVS in Chriſto pater, & Dominus noſter, Dominus Pius diuina prouidentia PP. Quintus, qui nuper in Conſiſtorio ſuo ſecreto quoſcunque ſuos, & Sedis Apoſtolicæ Legatos in Italia per prædeceſſores ſuos conſtitutos, de fratrum ſuorum S. R. E. Cardinalium conſilio reuocauerat, cupique innotuit diuerſos, ſuos & eiuſdem ſedis Legatos, etiam de Latere, ac Nuncios per eoſdem prædeceſſores creatos, & deputatos prætextu facultatũ eis conceſſarum forſan ob Prouinciarum, & locorum, in quibus Legati, & Nuncij munere funguntur, à Romana Curia diſtantiam, & exinde ignoram eis Sanctitatis ſuæ mentem ea aliquando concedunt a quibus eadem Sanctitas ſua obtinet, & obtinere decreuit, volens præmiſſis occurrere, ac intendens ipſorum Legatorum & Nunciorum facultates reformare omnia, & ſingula facultates, & indulta, quibuſuis, ſint, & dictæ Sedis Legatis, & de Latere Nunciis in quibuſuis Regni, Prouinciis, Ducatibus, Dominiis, Ciuitatibus & locis, tam citra, quàm vltra montes per quoſcunque Rom. Pont. prædeceſſores ſuos ac Sedem Apoſtolicam, Conſiſtorialiter creatis, etiam deputatis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis declarationibus, atteſtationibus, & reuocationibus, præſeruatis, ac derogatoriarum, derogatoriis aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis, etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, & ex quibuſuis, etiam vrgentiſſimis cauſis, ac quauis conſideratione, etiam Conſiſtorialiter conceſſa, quorum omnium tenores, & formas, ac decreta in illis appoſita Sanctitas ſua haberi voluit, pro expreſſis, quoad nondum ſunt effectum ſortita, reuocauit, caſſauit & annullauit. Ac quicquid prætextu facultatum, & indultorum reuocatorum huiuſmodi poſt publicationem præſentis Conſtitutionis contigerit attentari, irritum, & inane decreuit. Statuto, ordinatione, & declaratione ſuis in craſtinum aſſumptionis ſuæ editis quibus voluit ipſos Cardinales in Conſtitutionibus per eandem auctoritatem ſuam in poſterum edendis, & publicandis non comprehendi, niſi illæ eorum fauorem concernerent, vel ipſæ Conſtitutiones de eorundem Cardinalium, vel maioris partis eorum Conſilio editæ forent, nequaquam obſtantibus.

Indulta & iura ſingularia Legatorum, & Nunciorum apoſtolicæ ſedis minuuntur.

Placet publicetur, & deſcribatur M.

Lect. a,

Lecta,& publicata fuit suprascripta regula Romæ in Cancellaria Apostolica, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo sexagesimo quinto. Die verò Martis decimanona mensis Februarij, Pontificatus prælibati Sanctissimi Domini Nostri Papæ, Anno primo.

De legatis & legatorum potestate amplissimum superius habes Scholium.

LX.

Exemptio monasteriorum, piorúmque locorum, ab onere hospitandi Milites.

PIVS Papa V. Motu proprio,&c.

CVM, sicut non sine graui dolore nobis innotuit omnia, & singula seu quàmplurima huius almæ Vrbis, ac etiam status nostri ecclesiastici conuentus, & monasteria,& alia ecclesiastica, & pia loca tam sæcularia, quàm regularia,& à personis religiosis quomodolibet inhabitata, eo tempore, quo equites, & milites eiusdem almæ Vrbis ac status ecclesiastici præfati pro defensione ipsius vrbis, & status aduersus infestissimum Turcarum tyrannum, vel ob alias quæ pro tempore sese offerunt causas expediri,& ad diuersos eiusdem status loca transmitti contingit, ab eiusdem equitibus,& militibus perturbentur,& molestentur, ipsique conuentus, monasteria,& alia ecclesiastica,& pia loca in eorundem equitum, seu militum distributione nonnullos eorundem equitum, & militum intra eorum domos,& monasteria hospitio excipere,& recipere cogantur, in maximum eorum detrimentum, diuini cultus perturbationem, grauissimum religionis dedecus, Dei optimi offensam,& non solum præter omnem nostram intentionem, verum etiam intolerabilem animi nostri amaritudinem, Qua propter nos in præmissis quantum cum Deo possumus de optimo remedio celeri manu prouidere, ac monasteriorum,& aliorum ecclesiasticorum,& piorum locorum huiusmodi personarum Deo altissimo die noctuque famulantium quieti, integritati,& decori consulere volentes, Motu simili,& ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine vniuersis,& singulis tam dictæ almæ Vrbis, quàm totius status præfati Gubernatoribus Potestatibus, Ducibus & Capitaneis, Communitatibúsque,& Vniuersitatibus,& aliis ad quos spectat pertinet, ac spectabit, & pertinebit quomodolibet in futurum, ne deinceps perpetuis futuris temporibus in eorundem militum & equitum distributione, tam in transeundo quàm inibi commorando Communitatibus,& vniuersitatibus videlicet ne dictos equites, ac milites eisdem monasteriis, cœnobiis, domibus,& aliis ecclesiasticis, & piis locis sub duorum millium ducatorum auri Cameræ Apostolicæ ipso facto applicandi & aliis arbitrij nostri pœnis quouis quæsito colore causa ingenio, siue prætextu distribuere siue assignare vel ad illos recipiendum,& hospitio excipiendum cogere, ipsis vero Capitaneis & Ducibus ne eosdem suos equites,& milites sub indignationis nostræ, ac priuationis officiorum suorum aliisque etiam arbitrij nostri pœnis in dictis monasteriis, cœnobiis, domibus,& aliis ecclesiasticis,& piis locis, etsi Communitates & vniuersitates ipsæ eadem loca eisdem assignauerint, distribuant. Gubernatoribus verò & ipsarum ciuitatum,& locorum Prætoribus, ac aliis officialibus quibuscunque quo minus præmissa ab ipsis Communitatibus & vniuersitatibus, ac Capitaneis,& Ducibus fiant, sub eiusdem indignationis nostræ ac etiam priuationis officiorum suorum præfatorum respectiuè pœnis auctoritate Apostolica sinant, vel permittant, inhibemus, præcipimus, committimus. Et insuper tam illis, quàm equitatibus & militibus præfatis, ne monasteria, cœnobia, & loca pia huiusmodi in personis, rebus,& bonis aut alias desuper quomodolibet molestare, perturbare, impedire, & inquietare, seu molestari, perturbari, vel alias inquietari facere audeant, seu præsumant, in virtute sanctæ obedientiæ,& sub iam dictis pœnis eadem auctoritate inhibemus præcipimus, committimus & mandamus, ipsa monasteria, cœnobia, domos,& alia ecclesiastica,& pia loca ex nunc ab eisdem militibus, & equitibus, ac onere illos hospitio excipiendi, Motu,& auctoritate similibus eximédo,& totaliter liberando, ac libera & immunia faciendi. Necnon dilectis filiis nostris Vitellorio Cardina

Hospitio excipi non debent milites apud monasteria.

Pœna in constitutionis contemptores.

Cardinali Vitellio nuncupato, & pro tempore existenti S.R.E. Camerario, ac præsidentibus & clericis Cameræ Apostolicæ, vt eisdem monasteriis, & piis locis in præmissis efficacis defensionis præsidij assistentes non permittant illa, seu eorum personas à prædictis militibus, & equitibus, illorumque hospitio grauari contra præsentium tenorem, sed literas & exemptiones huiusmodi eis desuper concedant ac fauorabiliter defendant, etiam præcipimus, & mandamus: Et sic per quoscunque Iudices sublata, &c. iudicari, &c. debere: Irritumquoque, &c. decernimus. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis statutis etiam iuramento, &c. roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis quibusuis etiam prædictis, ac aliis quibusuis etiam prædictis, ac aliis quibusuis personis sub quibuscunque tenoribus, ac alias in contrarium quomodolibet concessis & concedendis. Quibus omnibus illorum tenores, &c. latissimè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque cum, clausulis opportunis.

Clausula derogatoria.

Et cum absolutione ad effectum, &c. & de commissione, mandato, inhibitione, præcepto, exemptione, liberatione, decreto, derogatione, aliisque, præmissis extendendis perpetuò in forma gratiosa, & si videbitur cum opportuna executorum deputatione qui assistant, ac sub censuris, & pœnis etiam pecuniariis, &c. cum facultate grauandi, &c. inuocato, &c. sæcularis, cum opportuna dictarum derogatione latissimè extendenda, & quod præmissorum omnium, singulorum etiam maior, & verior specificatio, & expressio fieri possit in literis etiam ad partem pro quolibet monasterio, & pio loco si videbitur per breue nostrum expediendis, seu si videbitur præsentis nostri Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio extraque, regula contraria non obstante.

Placet Motu Proprio, & ita mandamus. M.

Militum insolentia, crudelitas, & libido eò peruenit vt etiam pro bello iusto militis nomen odiosum sit, ita vt non deceat sacra & pia loca tam feros hospites fouere, quod secus esse si modum affectibus præscriberent. Bellum iustum à iustis & pijs geri debet non ab his qui exuta omni humanitatis religione nulla semina referunt Christiani nominis. Sic vbi quodam militum permittitur libidini, vbi non minùs à sociis, quàm ab hostibus accipitur detrimenti, vbi vastatur prouincia, diripiuntur miseri, virgines, ac matronæ constupantur, omnia cædibus, furtis, violentia, grassatione replentur: quis non videt bellum esse sceleratissimum? Imò quid tali milite, quid inquinatissimo exercitu, omniq; vitiorum genere contaminatissimis armis piissimi alioqui principes fœliciter gerere queant? Illud certè meritò magis hac ætate, si ab orco, redire contingeret, vociferaretur ille Poeta: Nulla fides pietásque viris, qui castra sequuntur. *Quid precor cucullato monacho cum milite galeato, & loricato, quid precibus sacris cum ingenti armorum strepitu, quid meticulosis mulieribus cum horrendo Cataphractorum satellitio, iustè ergo prohibet Pōtifex ne hospitentur apud sacra loca & cœnobia tales malè criminis nuncij.*

LXI.

Concessio gratiarum tam spiritualium quam temporalium aliis per Rom. Pont. proficiscentibus ad subsidium Terræ Sanctæ concessarum pro iis, qui vel personis, vel facultatibus adiuuerint hoc præsens bellum contra Turcas.

PIVS Papa V. Motuproprio, M. &c.

VNIVERSIS, & singulis Christifidelibus præsentes literas inspecturis, salutem, & apostolicam benedictionem. Cum nos pro pastoralis officij diuinitus nobis iniuncti, cura, ac solicitudine diuino auxilio ac iuri pro vniuersæ Christianæ Reipublicæ bono, ac tutela, cum charissimo in Christo filio nostro Philippo Hispaniarum Rege Catholico, ac dilectis filiis nobili viro Duce, & Senatu Venetorum aduersus perfidissimum, importunissimumque Turcarum tyranum, efferata rabie cuncta Christianæ ditionis regna prouincias, & alia loca incendiis, ferro cædibus expugnantem, atque vastantem, nō minus salutare quam necessarium fœdus iniuerimus, iamque admirabili Dei clementia, & beneficio naualem, gloriosissimamq; victoriam felicissimè consecuti fuerimus, modoque à nobis Principibus fœderat.

Fœdus factum initum.

fœderat.

fœderatis copiæ tam maritimæ, quam terrestres, vt cœptam contra tetc:r mum hostem expeditionem, monstrante Deo, persequamur, summis viribus, summo studio, summa diligentia comparentur, atque instruantur. Attamen considerantes immanem Turcarum potentiam, infinitamque multitudinem, qua potissimum res Christianorum omni tempore miserabiliter perculisse, atque afflixisse non ignoramus, magnopere idoneum, & opportunum esse censemus, si Christiani maiori quo fieri poterit militum numero, bellicoque apparatu contra hostilem ferociam insurgere conabuntur, sic enim facilius sperandum est felicia nostra cœpta adiuuante Domino, fore indies fœliciora, atque optatum exitum graui cum hostium formidine, ac pernicie habitura. Itaque decreuimus omnes, & singulos fideles ad pijssimum, iustissimumque bellum, vbi de Iesu Christi Domini, & Saluatoris nostri causa, & gloria, Christianique nominis salute (sicut omnes apertè vident) in primis agitur, monere, requirere, & enixè hortari, prout monemus, requirimus, & hortamur per præsentes, vt vnusquisque sanctissimum hoc bellum vel personis, vel facultatibus adiuuare velit. Negabit enim seruus Domino opes temporales largiter exhibere, cum Dominus seruum viuere faciat, & habere, ipsique demum diuitias largiatur æternas, & si Deus subiit mortem pro homine, dubitabit homo mortem subire Deo? Quod vt eò libentius, & alacrius cuncti facere studeant, quo ex hoc spiritualibus muneribus, & temporalibus quoque gratiis à nobis se refectos, pariter & munitos esse cognouerint, de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Apostolorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis Deus, licet indignis, ligandi, & soluendi contulit, potestate, omnibus, qui ad subueniendum huic sacro bello in personis propriis, & expensis se se contulerint: Necnon eis, qui non in personis propriis illuc accesserint, sed suis tantũ expensis iuxta facultem, & qualitatem suam viros idoneos destinauerint, donec milites nostri ibi fuerint, commoraturos, Et illis similiter, qui licet alienis expensis propriis tamen personis belli laborem, & pericula sustinuerint, Ac demum eis, qui de bonis sibi à Deo collatis congruam ad id portionem benignè erogauerint, plenissimam, & amplissimam omnium peccatorum suorum, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, & eandemmet, quam Romani Pontifices prædecessores nostri Cruce signatis proficiscentibus ad subsidium Terræ Sanctæ concedere soliti fuerunt, veniam, remissionem & absolutionem tenore præsentium indulgemus, & elargimur. Bona insuper proficiscentium ad bellum huiusmodi, ex quo profecti fuerint, sub beati Petri, & nostra protectione suscripsimus, necnõ vt talia sub Archiepiscoporum, & omnium Prælatorũ Ecclesiæ Dei tutela consistant, & nullam de iis, quæ dum fuerint in dicto bello quiete possident, sustineant quæstionem: sed integra maneant, & quieta: quinimò in quibusuis eorum causis, & litibus, coram quibus vertuntur, omninò supersederi debere, donec de eorum obitu, vel reditu certissimè cognoscatur, statuimus, & mandemus. Ad vsuras quoque, si iuramento teneantur alicui, non cogantur, verum absoluti maneant, & quieti. Quod si quisquam contra attentare præsumpserit per censurãm ecclesiasticam appellatione postposita, compescatur. Si quis autem creditorem contra tenorem præsentium ipsos ad solutionem coegerit vsurarum, eum ad illarum restitutionem appellatione etiam remota, simili censura compelli volumus. Iudæos verò ad remittendas ipsis vt præfertur vsuras etiam per Principes, & sæcularem compelli præcipimus potestatem, & donec eis remiserint, tam in mercimoniis, quam aliis rebus, & commerciis sub excommunicationis sententia per ordinarios promulganda vniuersis Christifidelibus iubemus communionem omnimodam ipsis hebræis denegari. Mandantes quibuscunque locorum ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, vt statim præsentes literas, vel earum transumpta per suas quisque diœceses publicari, & etiam per prædicatores ad populi notitiam absque vllo quæstu deuenire quam primum curent, & faciant. Non obstan. præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiã impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica cõstitutæ munitis eadẽ prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur originalibus literis, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, decimosecundo

Sanctissimum bellum illud dicitur quod contra hostem publicum fidei geritur.

Communio hebreis deneganda.

cundo Martij millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, Pontificatus nostri anno septimo.

Turcarum Imperium maximum sumpsisse incrementum ferri violentia non sine damno testantur qui orientis celebriora loca huic Tyranno parere conspiciunt. Qui inquam Mahometicam impietatem & Turcicam tyrannidem Antichristi nomine intelligunt, manifestè percipiunt, eam nunc Aegyptiis, Arabibus, Libyis, & Aethiopibus, longè latéque imperare: sciunt etiam reliqua regna, id est, Syriam, Armeniam, Asiam minorem, Thraciam, Bulgariam, Peloponesum hostibus, illis in ditionē venisse. Et nostro hoc seculo cœlestem iram prouocantibus, & aduersum nos dimicantibus peccatis nostris accepimus Hungariam, Negropontem, Rhodū, Cyprúmque bellum istis manus dedisse. Legimus præterea inter Germanos Lutherum suis cantionibus & scriptis tanquam classico, Antichristum euocasse, his verbis: Turcis non esse resistendum, nec tributa pendenda, nec collectas facienda ad inferendum Turcis bellum; Præliari aduersus Turcas est repugnare Deo, *Contra crassissimam istā impietatē obtrudo sacrum fœdus nunc in Turcas susceptum, mutuis copiis Pontificis Regis Catholici, & Venetorum Reipublicæ iunctis. quo Barbari hostis iam de tota insula Cypri triumphantis & audaci supercilio Europam minantis impetus retusus domitus, & ingenti clade ad extremos maris sui sinus relegatus. Sanctæ huius expeditionis summus Imperator designatus fuerat Ioannes ab Austria, & sacro vexillo donatus, cuius strenua & insigni fortitudine victoria qualem à Christo passo maiorem nec fœliciorem parentum ætas vidit consequuta est, quæ cùm passim ab omnibus chronographis fusè commendetur, eiúsque cops. sa illucessat series sub Gregorio XIII. in institutione festi Rosarij. Triumphi Christiani partaq; signa Romā delata in Basilicis S. Ioannis in Laterā Principis Apostolorum & Ara cœli huc vsque videtur. Quandiu verum miles in castris fuit Pius Pontifex singulis diebus sacrificium feriáque 2. 4. & 6. cuiusque hebdomadis ieiunauit. Singulis triremibus Capuccinos strictiores regulæ D. Francisci monachos præposuit qui milites ad pugnam animarent. Naupactium perpetuò celebre erit ob hostium Christiani nominis stragem numerosissimam. Bellum hoc sacrum pulchrè describitur in Austriade Ioannis Ruffi Hispani, tanta elegantia vt Virgilij & Homeri gratiam illum æquare suo idiomate dicas.*

LXII.

Miserabiles personæ in causis discussionum, cæteris aliis creditoribus præferuntur, pro eorum creditis, vsque ad summam scutorum quinquaginta.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

ACCEPIMVS multos pauperes, & personas miserabiles reperiri, qui cum alicuius sint creditores, de eorum credito volentes sibi satisfieri, comparent in causis discussionum bonorum eorum debitoris, iura sua producentes: verum ipsi aut quia non priores, potiorésve, aut quia vt priores, nec potiores sint, propterea euenit, quod dum eorum creditum in maximum ipsorum præiudicium consequi non valent sæpissimè fiat quod eorum pauperrimæ familiæ non modicum ipsorum carúmque dedecus mendicare cogantur. Nos itaque, huiusmodi personarum miseriis compatientes, eisdémque in præmissis subuenire volentes, Motu simili, & non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera voluntate & deliberatione, & ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine Apostolica auctoritate volumus ac perpetuò statuimus & ordinamus, quod si in causis huiusmodi in Tribunali dilecti filij Alexandri Riarij nostri & Cameræ Apostolicæ Auditoris tam motis, quàm mouendis in futurum comparuerint creditores vsque ad summam scutorum quinquaginta inclusiuè pro quolibet, qui verè sint miserabiles personæ, iis de eorum credito, etiam quod non sint priores, satisfieri possit & debeat. Mandantes propterea præfato dilecto filio Alexandro Riario Aditori nostro, quatenus constito sibi prius etiam summariè, & extraiudicialiter, ac quantum sibi sufficere videbitur, de præmissis paupertate & miseria, dictos pauperes ad satisfactionem eorum crediti admittat eisque satisfieri mandet, & faciat realiter & cum effectu, plenámque & liberam ac omnimodam sibi in & super præmissis eadem Apostolica auctoritate tenore præsentium

In fauorem & compassionem pauperum lata constitutio.

tium

tium concedimus facultatem. Cùm potestate quos, quibus, vbi, quando, & quoties opus fuerit, etiam per edictum publicum constito summariè & extraiudicialiter de nouo tuto accessu, ac etiam sub ecclesiasticis sententiis, censuris, & etiam pecuniariis pœnis, aliisque arbitrio suo imponendis, & moderandis, & applicandis, citandi, monendi, & inhibendi, & in euentum non paritionis declarandi, aggrauandi, reaggrauandi, & excommunicandi, interdicendi, auxiliúmque brachij sæcularis, si opus fuerit, inuocandi seu adhibendi, necnon perpetuum desuper silentium omni & quacunque appellatione & recursu remotis, imponendi, omniáque & singula alia faciendi, dicendi, gerendi, mandandi, & exequendi in præmissis & circa ea necessaria seu quomodolibet opportuna. Sicque etiam in præmissis ab omnibus censeri, ac ita etiam per quoscunque alios iudices, &c. sublata, &c. iudicari, &c debere, irritúmque, &c. decernimus & declaramus de gratia speciali. Non obstantibus præmissis, ac dicta nostra de non tollendo iure quæsito, & quibusuis aliis Apostolicis, vniuersalibus, prouincialibúsque, & Synodalibus, ac municipalibus constitutionibus, & ordinationibus, specialibus & generalibus, necnon etiam Vrbis & Curiæ Romanæ etiam iuramento, &c. roboratis statutis &c. vsibus, naturis, stylis, & etiam nouis reformationibus, priuilegiis in genere vel in specie sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibúsque, aliisque decretis, &c. etiam Motu proprio & consistorialiter, &c. ac alias in contrarium quomodolibet concessis, &c. in posterúmque concedendis, necnon legibus etiam pontificiis, & imperialibus, &c editis & edendis, quibus omnibus etiam si de eis, &c. eorum tenores, &c. pro plenè & sufficienter expressis habentes, latissimè hac vice derogamus cæterisque contrariis quibuscunque, statum, &c. & merita causarum huiusmodi, ac præmissorum omnium & aliorum necessariorum tenores, &c. etiam pro plene & sufficienter expressis habentes. Volumus autem præsentem nostrum Motum proprium perpetuis temporibus durare, ac illius solam signaturam sufficere, & vbique in iudicio & extra fidem facere, regula contraria non obstante.

Pœna arbitraria.

Decretum irritans.

Placet Motu proprio M.

Fauet constitutio personis miserabilibus, in quibus pauperes iure numerantur, quorum causæ fauorabiles conspiciuntur. Causa enim pauperum dicitur miserabilium personarum pauperes miserabiles vocantur. c. 1. & ibi Pan. de postul & in cap significantibus, vbi etiam Abb. de offi. deleg. & per Alber. in dictiona. in ver. miserabilis, sed causa miserabilium personarum dicitur pia, Spec. in tit. de instrum. editio. §. nunc aliqua. vers. & scias quòd relicta. Felyn. in d. c. significantibus, num. 6. ergo causa pauperum dicitur pia. Itaque dicebat Bald. in l. illud, in princip. C. de sacros. eccl. quòd vbicunque sit donatio piis locis, pauperibus, vel pro redemptione captiuorum dicitur pia, & quòd sit verum quòd paupertas sit pia causa corroboro vltra prædicta, nam valet argumentum de loco ad personam & è contra. l. 1. §. offilius. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi exi. iuncta. l. 2. eod. tit. & est bonus text. in c. peruenit. iuncto c. cum ecclesia. extr. de immun. eccl. Et valet argumentum à loco ad rem & è contra, vt l. pen. ff. de iust. & iur. & in l. si quis ita legauerit. de aur. & arg. lega. Ias. in l. vinum num. 6 si cert. pet in fin. Sed locus pauperum, quod hospitale dicitur, est pius quando erectum est episcopi auctoritate. Abb. in d. consi. 31. facti contingentia, col. 2. post gl. in Clemen. quia contingit de relig. domi. & Bal. in l. orphanotrophos. C de episc. & cleric. gaudétque omnibus priuilegiis concessis ecclesiis. l. omnia priuilegia. C. de epi. & cle. Arch. in c. si ex laicis. 10. q 1 Abb in c. ecclesiæ. col. 1. ext. de immun. eccl. & in c. cùm sit generale. col. 1. de foro comp. t. Alex. lib. 2. consi. 209. in princ. Calder. in consi. 1. de relig domi. Corn. in cons 206. licet in hac consulta. col. 1. lib. 1. Capra in consi. 54. circa primum, col. pen. & Dec. in cons. 488. in causa. num. 4. & bona hospitalium æquiparari bonis ecclesiarum, consuluit Pau. Castr. in cons. 295. in fi. & Dec. in cons. 504. in casu occurrenti. col. 1. cum concor per Nicol. Euer. in centu. in loco ab eccl. ad pia loca. & Cor. lib. 3 cons. 57. in causa, col. 1. ergo ipsorum quoque pauperum personæ & res, & causa, piæ dici debent, quod adhuc stringitur, nam si loca pauperum dicuntur pia, & fruuntur immunitatibus fauore & causa pauperum, vt in l. sancimus, la 2. ibi huiuscemodi piis consortiis. C. de sacrosanct. eccl. & not.

Bald. in d. l. omnia. per illum text. à fortiori & ipsi pauperes piè appellati & diminuti atque potiri debent, vt maior sit causa quam causatum, l. de accessionibus. §. itaque ff. de diuer. temp. præscr. & per Bart. in auth. multò magis C. de sacros. eccl. Non iniuria itaque prosequuntur in causis discussionum cæteris creditoribus.

LXIII.

Reuocatio priuilegiorum de recipiendis & retinendis Fratribus alterius ordinis.

Priuilegia recipientiũ fratres alterius ordinis reuocantur.

PIVS Papa V. Motuproprio, &c.

QVÆCVNQVE sacrarum Religionum statum offendere noscuntur, nostrum nos incitat officium, de medio remouere. Quanquam enim de cohibendis regularibus ad alium ordinem translatis sancta Synodus Tridentina salubri consilio decreuit, vt nemo, cuiuscunque ordinis, prælatus, vel superior vigore cuiusuis facultatis, illorum quempiam ad habitum, & professionem admittere possit, nisi vt de ordine, ad quem transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuò maneat. Multi tamen superiores, & prælati, obtentu priuilegiorum, quamplurimos Apostatas, & alios diuersorum ordinum ad se ob iurgia, contentiones, leuitatem, & malefacta vt maximè fugientes, eo etiam consilio receptare non desinunt, vt illorum opera in curandis infirmis, gerendisque eorum locorum rebus, & negotiis vtantur, ex qua re plerique solutiores effecti, & quasi impunitatem assecuti, non personas tantum eorum ordinum, vnde animaduersionis metu forte exierant, sed & ipsorum ordinum ritus, moresque maledictis insequuntur. Quocirca cum eiusmodi priuilegia veniant abroganda, quandocunque insigniter comperiuntur nocere, vel etiam scandala generare. Nos his, aliisque rationabilibus causis adducti, & vt quibuslibet huiusmodi effugia præcludamus. De nobis attributæ potestatis plenitudine reuocamus, & abolemus omnia, & quæcunque priuilegia, facultates, dispensationes, & indulta, præter iuris communis dispositionem emanata recipiendi, vel retinendi fratres, monachos, canonicos, & alios etiam laxiorum ordinum professores quibuscunque ordinibus, monasteriis, hospitalibus, militiis, & piis locis, etiam sancti Antonij Viennen. sancti Spiritus in Saxia de Vrbe, sancti Ioannis Hierosolymitani, Iesu Christi, sancti Iacobi de Spatha, sancti Lazari Hierosolymitani, eorúmque ecclesiis, membris, superioribus, & personis, per quoscunque Romanos Pont. prædecessores nostros, ac nos & Sedem apostolicam tam in ipsorum monasteriorum, hospitalium, & locorum institutione, quàm deinceps quomodocunque, ac quotiescunque, etiam per modum statuti perpetui, ac initi, & stipulati contractus, & alias sub quibuscunque tenoribus & formis ac cum quibusuis restitutionibus, præseruationibus, mentis attestationibus, derogatoriarum derogatoriis, aliisque fortioribus, efficacioribus efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deque simili potestatis plenitudine, etiam pauperum infirmorum miserabilium, & cuiuscunque alterius pij operis intuitu, ac etiam ex quibuscunque aliis causis, quantumuis grauibus, charitatiuis, & necessariis, etiam consideratione, vel ad supplicationem Imperatorum, Regum, aliorúmque Principum, necnon S. R. E. Cardinalium, deque illorum consilio, & matura deliberatione prius habita, concessa, confirmata, ac etiã multiplicatis vicibus innouata, extensa, vel etiam moderata. Cassamus quoque, & annullamus, quo ad illa, omnes apostolicas, & alias literas super iis cõfectas ac processus, & alia inde secuta quæcunque. Ac volumus ea omnia vires, & effectum de cætero non habere, ita vt posthac illorum sic reuocatorum prætextu Prælati, & superiores prædicti, aut alij quicunque nullum prorsus alterius, etiam laxioris ordinis, vel obseruantiæ regularem, etiam specialem transeundi ad ipsos licentiam iuxta huiusmodi priuilegia duntaxat ferentem, ad habitum, & professionem regularem in suis quisque monasteriis domibus, locis, vel ordinibus etiam vt in claustro perpetuò maneãt, admittant, nec omnino quemquam recipiant, vel retineant. Eos vero quos in aliquo ex casibus supra dictis vigore huiusmodi priuilegiorum tantum, ac præter iuris communis dispositionem iam habent translatos ad eorum superiores, & loca eius ordinis, vnde erant profecti, quam primum remittant. De-

cernentes

cernentes admissiones, receptiones, & retentiones huiusmodi nulla firmitate subsistere, neminemque prorsus illi voto illiue regulæ, vel obseruantiæ etiam iuramento, aliáue solennitate promissæ obligare, necnon irritum, & inane quicquid secus per prædictos, aut quoscunque alios quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quicunque verò aliquem contra huius nostræ reuocationis tenorem admiserint, aut receperint, aut illos, aut quos iam habent, modo prædicto translatos, aut receptos retinuerint, ipsos omnibus, & singulis dignitatibus, administrationibus, beneficiis, officiis, fructibus, & pensionibus ecclesiasticis præsentium auctoritate priuamus, & ad futura inhabiles esse volumus eo ipso. Quocirca omnibus locorum ordinariis, in quorum diœcesibus loca prædicta consistunt, per apostolica scripta mandamus vt per se, vel alium, seu alios de translatis prædictis auctoritate nostra cognoscentes, in eos, quos contra hoc præscriptum nostrum degere inuenerint, ac etiam recipientes, vel retinentes reiecto quocunque exemptionis priuilegio, animaduertant, ipsósque præterea translatos, & retentos, ad priores ordines, & disciplinam remittere procurent. Contradictores quoscunque per censuras, & pœnas ecclesiasticas, cæteráque iuris & facti remedia opportunè, quacunque appellatione postposita, compescendo, Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Monasteriorum, Hospitalium, Militiarum, ordinum, & locorum prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis consuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis, quódque Prælatis, & superioribus prædictis, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim à prædicta sit sede indultum, quod literis reuocatoriis sub quacunque formula editis nullatenus, vel nisi modis, & formis in huiusmodi indultis contentis parere, & ob non paritionem aliquas censuras, & pœnas incurrere, aut alias interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, necnon Monasteriis, Hospitalibus, Militiis, & Ordinibus huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, exemptionibus, indulgentiis, & literis apostolicis generalibus, & specialibus, etiam Motu, scientia, & potestatis plenitudine prædictis concessis, cuiuscunque tenoris existant, per quæ præsentibus non expressa, vel omninò non inserta, effectus, earũ expediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorúmque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ omnia nolumus cuiquam contra prædicta in aliquo suffragari cæterísque contrariis quibuscunque. Volumus autem vt ipsarum præsentium exempla edantur, eadémque etiam impressa, notarij publici manu & Prælati ecclesiastici, eiusue curiæ sigillo obsignata, eandẽ illam vbique locorum fidem in iudicio, & extra illud faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Siquis autem, &c. Datũ Romæ, apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Pridie Idus Octobris. Pontificat nostri anno quarto.

Censura Ecclesiastica videntur in contradictores.

Decretum irritans.

LXIIII.

Deputatio Cardinalium Hæreticæ prauitatis generalium Inquisitorum, & declaratio, quod, quæ maior pars eorundem in Congregatione interuenientium facit valeat, ac si omnes interuenirent.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

CVM fœ. rec. Pius IV. prædecessor noster per suum specialem Motumproprium subdata Romæ apud Sanctum Marcum, quarto nonas Augusti, anno quinto sui Pontificatus, Ioannem Michaelem sanctæ Anastasiæ Saracenum, & Ioannem Baptistam sancti Clementis Cicadam, ac Ioannem sanctæ Priscæ Romanum, necnon Clementem sanctæ Mariæ in Aracœli monelium, & Ludouicum Sancti Cyriaci in Thermis Simonetam, & Carolum Sancti Martini in Montibus Borrhomæum presbyteros, ac Vitellotium Vitellium Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconum, & successiuè per alias literas in forma breuis, Franciscum Alciatum Sanctæ

Susannæ titulorum miseratione diuina Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales cum facultatibus, iurisdictionibus, & auctoritatibus, prout in eisdem literis in forma Motusproprij, & forsan aliis antea, vel postea concessis latiùs continetur, in officio supremo in Alma Vrbe, & Curia Romana, ac tota Republica Christiana Sanctæ Inquisitionis hæreticæ prauitatis Inquisitores, eiusque causarum audientia cognitioni, expeditioni, & terminationi præfecit, & deputauit: Nos postquam diuina prouidentia ad summi Apostolatus apicem assumpti fuimus, considerantes eosdem præfectos Cardinales in varijs, ac diuersis publicis negotiis ob eorum experientiam, & doctrinam implicitos, & occupatos esse, vt dictum officium concernentes eò celerius expediri possint, quo illi præpositi aliis negociis fuerint minus implicati loco ipsorum, quibus etiam aliorum quorundam negociorum ad Sedem Apostolicam spectantium curam dedimus, in eodem sacro officio Inquisitionis hæreticæ prauitatis deputauimus Inquisitores dilectos filios nostros Bernardinum Scotum tituli Sancti Matthæi, Scipionem tituli Sanctæ Anastasiæ Rebibon, Franciscum tituli Sanctæ Crucis in Hierusalem Paciechum, Ioannem Franciscum de Gãbara tituli Sanctæ Prudentiæ S.R.E. Cardinales. Ne tamen in posterum, de eorum iurisdictione hæsitari contingat, Motu simili, & ex certa nostra scientia deputationem huiusmodi tenore præsentium approbamus, & confirmamus, & quatenus opus sit de nouo eosdem quatuor Cardinales generales hæreticæ prauitatis in eisdem Alma Vrbe, Curia Romana, ac tota Republica Christiana creamus, confirmamus, & deputamus. Et insuper pro faciliori earum expeditione statuimus, decernimus, & ordinamus, vt quicquid per maiorem partem præsentium, vel aliquibus absentibus per duos ex prædictis Cardinalibus deputatis, qui in Congregatione pro dicto officio interuenerint, seu, conuenerint, dictum, gestum, statutum, ordinatum, decretum, terminatum, seu sententiatum extiterit, sit validum, & firmum ita, & taliter, quod nullo modo impugnari possit, perinde, ac si omnes, & singuli Cardinales prædicti in dicta Congregatione interuenissent, & conuenirent, & maior pars eorum consensisset: cum plena, & omnimoda iurisdictione auctoritate, & potestate dicto officio, ac omnibus prædictis Cardinalibus, & eorum prædecessoribus per nos, vel alios summos Pontifices aliàs quomodolibet concessis, & attributis. Irritum, &c decernentes Non obstantibus præmissis, ac quibusuis aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & omnibus illis, quæ nos, & prædecessores nostri voluerunt, & volumus non obstare, cæterisque contrariis quibuscunque. Decernentes solam præsentis nostri Motusproprij signaturam sufficere, & vbique in iudicio, & extra fidem facere, regula contraria non obstante.

Inquisitores Cardinales.

Placet Motu proprio M.

LXV.

Causæ beneficiorum confidentialium ad Pontificem euocantur.

PIVS Papa V. Motu proprio, &c.

Licet fel. record. Pius Papa Quartus prædecessor noster postquam certam simoniacæ prauitatis speciem beneficiorum confidentiam vocatam, etiam in Romana Curia, atque adeo in sacrum venerabilium Fratrum nostrorum, tunc suorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, Collegium quasi per cuniculos irrepserat, ac nonnullos ex fratribus nimia quadam facultate, seu potius importunis amicorum familiariúmque precibus adductos, beneficia in confidentiam huiusmodi recepisse, & tunc frequenter recipere intellexerat, háncque illicitam beneficentiæ exercendæ, seu amicitiæ colendæ viam à tanto saltem Collegio prorsus eliminare cupiens, eosdem fratres in suo Consistorio secreto non semel admonuerat huic aliena beneficia custodiendo modo ne assuescerent, néve illa hoc pacto reciperent sed sic recepta dimitterent. Cúmque ad aures suas peruenisset eorum aliquos monitionis huiusmodi immo potius sui met oblitos ea quæ custodienda receperant beneficia nondum tamen dimisisse, & insuper illos & nonnullos alios etiam Patriarchas, Archiepiscopos & alios Episcopos, Ecclesias Monasteria, dignitates, & alia beneficia in eorum fauorem resignata, cessa, vel alias dimissa accepisse, illáque in titulũ, commendam, vel administrationem, aut alias auctoritate Apostolica concessa quã doque

Simoniaci fœneres vsitatissimi in confidentiis beneficiorũ.

Pius IIII. contra recipiẽtes beneficia in confidentiam constitutionem tulit.

doque in resignantium, vel cedentium, seu etiam aliorum fauorem cœpisse, vel alias dimisisse, ac sibi propterea fructus Ecclesiarum, Monasteriorum, dignitatum, & aliorum beneficiorum huiusmodi in toto, vel in parte, ac regressus, siue accessus, & ingressus ad Ecclesias, Monasteria, & beneficia huiusmodi sibi reseruari procurasse, & obtinuisse, ad hoc videlicet, vt confidentes sic decimarum Apostolicarum, vel communis dicti Collegij, & annatæ, aliorúmque iurium dictæ Cameræ debitorum solutionem eluderent, & alia tunc expressa fecisse in animarum suarum periculũ, & perniciosum exemplum. His & aliis tunc expressis occurrere volens, per suas sub plumbo expeditas literas, Ecclesias, & Monasteria, ac beneficia huiusmodi ipso iure à die receptionis eorum vacauisse, & vacare, ac fructuũ reseruationes, vt præmittitur factas, ac regressus, siue accessus, & ingressus concessos huiusmodi cessasse, & cessare, ac extinctos esse, & alia similiter tunc expressa decreuerit, & declarauerit, cum prohibitionis, & decreti, ac aliis clausulis etiã tunc expressis, prout in ipsis literis plenius cõtinetur. Tamen pro eo, quod ipse Pius prædecessor sibi ipsi, & successoribus suis præmissorum, & in eisdẽ literis cõtentorũ cognitionem, & dictarũ literarum executionẽ prout debebat nõ seruauit, cũ vt plurimũ, istæ confidentiæ inter S.R.E. Cardinales, & Archiepiscopos, Episcopos, & alios potentes viros sint, & inferiores iudices ad eos pro eorũ dignitatibus, gradibus, vel officiis, aut potentia respectum habentes ac etiã quia nullus est, qui cõtra eos se instigatorẽ, aut accusatorẽ ostendere, aut propalare velit in iustitia desuper exhibenda, & ministranda, ac præfatis Pij prædecessoris literis exequendis se negligentes aut morosos reddunt. Quo fit, vt ad aures nostras nõ sine animi nostri displicentia peruenit, vt nonnulli sacros canones, seu literas Pij prædecessoris huiusmodi parui pẽdẽtes non vereãtur in animarum suarum perniciẽ Ecclesias etiã Cathedrales, & Metropolitanas, Monasteria prioratus, & alia beneficia secularia, & regularia in confidentiã, quam simoniacã prauitatem sapere non ignorant, acceptare, & retinere, seu illa in vim assertorum regressum, siue accessuũ, & ingressum sic, vt præfertur, eis concessorũ, & effectum, vt aiunt, fortiorẽ consequi & habere velle: Nos qui post nostrã ad summi apostolatus apicẽ diuina fauente clementia assumptionẽ inter alias nobis imminẽtes curas hoc præcipuè, & maximè cordi habuimus prout habemus, huiusmodi cõfidentias de medio tollere, & in sua pertinacia circa huiusmodi Ecclesiarũ Monasteriorũ, & beneficiorũ detentionem, seu assecutionẽ, persistentes nisi resipiscant debitis visis pœnis plecti, ac vnicuique prout ex nostro vniuersali, & pastorali, officio tenemur, in his iustitiã ministrare, & ne abusus vel potius delictũ huiusmodi vlterius fidelium animas illaqueatas tenendo progrediatur, omni debito, & celeri remedio prouidere volentes: Motu simili, &c. ac ex nostra certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, præmissorũ omniũ cognitionẽ, & literarum prædictarũ executionẽ nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus canonice intrantibus reseruantes, prout harum serie reseruamus omnes, & singulas confidentiarũ huiusmodi contra quoscunque etiã eiusdem S.R.E. Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, & alios quoscunque coram quibuscunque iudicibus, etiã ad hoc specialiter delegatis, etiã sacri Palatij Apostolici causarũ Auditoribus, ac S.R.E. Cardinalibus motas, & pendentes in eisdem statu, & terminis, in quibus reperiuntur, ac etiã alias quascunq; similiũ confidentiarũ causas contra supradictos, & alios quoscunque de cætero mouendas, seu ad nos quomodolibet deferẽdas per nos summariè, simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicij sola facti veritate inspecta etiã per viã inquisitionis, seu ex nostro officio, aut alias nobis expedire videbitur procedendo, audiendas, cognoscẽdas decidendas, fineque debito terminãdas, & totaliter exequendas ad nos auocamus, decisionique, & terminationi per nos super illis faciendæ appellatione quacunq; etiã alias de iure admissibili reiecta, & postposita standũ, ac acquiescẽdũ, & omninò parendũ, & obediendũ fore statuimus, & ordinamus, sicque mẽtis, & voluñtatis nostræ incõmutabilis esse dicimus decernimus, & declaramus. Certificantes prout certificamus, & attestamur omnib & singulis supradictis, in ipsis causis eos in eorũ prætensis iurib. & aliis quæ corã nobis dicere, & allegare, seu prætẽdere voluerint audiẽdo iustitiã, vt per est, nos ministrare paratos existere. Non obst &c. Dat. Romæ apud S. Petrum 1568.

Confidentiæ beneficiorũ cum paciscuntur inter potentes & maioris notæ viros facilius à iudicibus tolerantur qui non audent in eos, quidquam conari.

Idcirco ne hæc Simoniæ molimina inulta manerent eorũ decisionem ad se euocat Pontifex.

Appellationes nõ admittendæ.

Clausula derogatoria.

Vir Sanctus Pius V. longiore vita dignus exhaustis multis laboribus in Republica Christianæ vtilitatem, de absoluendo vitæ itinere cogitauit. Elegantissimam in illius funere orationem habuit Muretus Doctus, doctum appello simpliciter Stoico more, ex cuius calce tres aut quatuor periodos hic accommodatissimè excepi. Duo sunt (inquit) cum ad extremū vitæ ventū est, etiam spectatæ virtutis viros de gradu deiicere interdum solent, doloris acerbitas, & metus mortis cum iuxta Philosophum terribiliū terribilissimū dicatur Mors. Et sūt tamē qui quādiu à se mortis periculū abesse confidunt, dolorem satis fortis animo ferunt. Sunt etiam, qui, dum ne graui, & diuturno dolore crucientur, imminentem mortis necessitatem satis æquo animo expectant. Qui autem vtrumque præstet, vt neque doloris acerbitate ac diuturnitate frangatur: neque aduentantis atque imminentis mortis metu terreatur, ei pectus incredibili quadam fortitudine armatum esse ac munitum necesse est. Quæ laus si cui vnquam meritò tributa est, huic certè omnium confessione tribuenda est. Qui cum quadraginta totos dies tantam vim doloris perpessus sit, quanta maxima cadere in hominem potest, nunquam tamen vllam vocem parum se dignam emisit. Mortem autem sibi ab ipso morbi principio certam atque exploratam ita non exhorruit, vt de ea sine vlla prorsus aut vultus, aut animi perturbatione loqueretur: planéque ostenderet eam à se, vt Diuus Paulus ait, in lucro poni. Ac ne cui dubium sit, præsciuisse eum, sibi ex illo morbo moriendum fore, duas apertas atque illustres eius rei significationes dedit. Vnam, quod Cardinalem Alexandrinum pridie parasceues, hoc est vicesimo nono ante ipsius obitum die, sacrosanctam Eucharistiam sibi porrigentem, & vsitata verborum formula vtentem, iussit insistere, & ita verba concipere vt in iis tantum sit, qui sanctissimum illud sacramentum pro viatico accipiunt, vt paulò pòst ad aliam vitam cōmigraturi. Altera n quod cum, ob quandam morbi leuationem, depulsum ab eo esse mortis periculum, constans opinio esset, septem illa præcipua vrbis templa inuisere voluit, eiusque itineris, quanquam viribus morbi grauitate & longinquitate defectus, magnam partem pedibus confecit, apertè profitens, velle se eorum reliquias postremum videre, quos se, non multò pòst visurum esse speraret in cælo. Mortem antē illius & præcesserunt multa prodigia, terræ fremitus, terræmotus, fluminum inundationes, crebri fulminum ictus, & secuta est tanta populi consternatio, vt eius desiderium vix longo tempore mitigari posse videatur. Sed nos quidem alienissimo reipub. tempore optimo & præstantissimo principe orbati sumus: ille autem, vt confidimus è tenebris ac vinculis corporis in lucem libertatémque perductus, promissā piis omnibus possidet hæreditatem: ita vt mors ipsius, si sortem nostram respicimus luctu & lamentationibus: sin ipsum, cultu & gratulationibus prosequenda sit. Hæc Muretus. Sanctissimam animam 7. Cal. Maias anno Domini M. D. LXXII. vbi diutius calculo & dysuria laborasset Deo reddidit. Diutius forsan victurus nisi ex innato quodam pudore qui prohibuit ne partes corporis occultas Medicis curandas daret hoc malum contraxisset, quod patientissimè tulit diceretque in ipso dolorum conflictu Domine adde ad dolorem dummodo addas ad patientiam. Corpus primum in æde Petri Romæ conditum deinde ad Boschi Monasterium quod paulò ante condiderat translatum.

* *
*

GREGORIVS

GREGORIVS XIII.

Hugo Boncompagnus & patria & genere nobilis, patre Christophoro Bononiensis Ciuitatis Patricio natus, vtriusque Iuris laurea summo Clarissimorũ professorũ Academiæ applausu decoratur, ibique magna laude & frequentissimo auditorũ concursu iura docet. Romæ deinde Palatium Apostolicum insigni mentis in rebus gerendis prudentia illustrauit, quamobrem Pontifici Pio IIII. admodum charus Pænestanæ Ecclesiæ præficitur ita vt paulò pòst inter Purpuratos eligeretur. Mortuo deinde Pio V. 4. Id. Maij an. M.D.LXXII. Summus Pontifex coronatur Religionis Catholicę studiosissimus noui orbis insulis per Societatis Iesu Patres conuertendis & instituendis magnam diligentiam insumpsit. Errantes ab Ecclesia populos Angliæ, Scotiæ, Germaniæ, Vngariæ, Bohemiæ, atque Græciæ reuocauit, illisque magnificentissima Collegia instruxit vt eorum alumni aliquando Ecclesiæ prodessent. Prudenter seditionum & bellorum ciuilium procellas placauit. Ægrè tulit Venetos sacrum fœdus aduersus Turcas initum dissoluisse. Iuris canonici monumenta restituit. Regi Christianissimo in hæreticorum tumultus suppetias tulit, illius electionem reclamante Maximiliano Imperatore in Regno Poloniæ apud Ratisbonam Morono legato probauit. Reges Iapponios sedi Romanæ officiosè se se offerentes fortunatus senex amplexus est. IVBILEVM AD LIMINA APOSTOLORVM INCREDIBILI PEREGRINORVM FREQVENTIA CELEBRAVIT.

I.

Prohibitio depingendi aut venales proponendi Agnos-dei à Romano Pontifice benedictos.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

OMNI certè studio, & opera à nobis procurandum est, vt ea tollantur, quæ non conueniunt, ac nostrum, & aliorum bonorum piorúmque Christifidelium animos offendunt. Itaque prouidè considerantes certas formas innocentissimi Agni imagine figuratas, & per Romanos Pontifices statutis temporibus consecrari solitas, sicut Agni puri & mundi à summo Pontifice benedicuntur, ita ab omnibus postmodum Immaculatas, non autem auro, & coloribus vllis depictas, sed in sua albedinis mundicie sanctificatas congruenti cum reuerentia tenere, & conseruari debere. Statuimus, & ordinamus, ac sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda prohibemus, & interdicimus ne quisquam siue vir, siue mulier sæcularis, aut Ecclesiastici etiã regularis ordinis ille sit, & quocunque gradu, conditione statu, nomine, dignitate, & honore præcellat, posthac in perpetuum Agnosdei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, neque depingi, aut miniare facere, nec illos venales proponere, seu tenere quouis prætextu, qualibétve de causa audeat. Verum eos albos, & mundos Agnum illum purum, & innocentem repræsentantes, qui occisus preciosissimo sanguine suo nos redemit, & decenter, ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & custodiri præcipimus: & ita ab omnibus fieri, & censeri debere decernimus. Mandantes omnibus, & singulis loco-

Primo anno Pontificatus Pontifices & singulis septennium benedicuntur agni Dei.

rum ordinariis per vniuersum Christianum Orbem constitutis, eorúmque Vicariis in spiritualibus generalibus, vt præsentem nostram constitutionem, & prohibitionem in suis quisque Ciuitatibus, & diœcesibus statim publicare procurent, ita vt ad omnium notitiam quamprimum peruenire possit. Quicunque vero inobedientes fuerint, præter excommunicationis pœnam, quam vt præfertur incurrent, etiam aliis pœnis ipsorum ordinariorum seu Vicariorum plecti, & mulctari volumus, & iubemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis cæterísque contrariis quibuscunque. Volumus, & iubemus etiam quod præsentium literarum exemplis, etiam impressis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati Ecclesiastici obsignatis plena eademque prorsus fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo secundo. Octauo Kal. Iunij Pontificatus nostri Anno primo.

Inobedientibus excommunicatio inflicta.

Solennes habent summi Pontifices benedictiones: quibus vel sacra peragunt, vel fœliciter ominantur populo Christiano. Tales Pontificum Eulogiæ dicuntur S. Petri benedictiones, quæ multiplices sunt, singularem autem hic adscripsimus, qua consecrantur Agni-Dei. Rem narramus iis qui Romam aliquando visitarunt vulgatissimam, sed dignissimam ac multis nominibus efficacissimam si sigillatim ceremoniæ, antiquitatis vsus, & significationes considerentur. Hic optatissima vsus sum opera, & tabulis æneis Laurentij Cabilonij Vercellani presbyteri, qui cum Romæ ageret apud illustrissimũ Cardinalem Granuelanum insigniter in sacrorũ Romanorum fastis, & summorũ Pontificũ solennibus ceremoniis oblectabatur domũ tandem reuersus fœlicis itineris egregias coniecturas dedit. Cúmque tabulis æneis depictam ostenderet celeberrimam illam Eulogiam Agnorum Dei illico sagacius & enucleatius percunctari quo destinata singula haberentur incœpi. Curiosula quadam talia edicendi cupiditate ducebar, cúmque nullo modo liberius assequi me posse existimabam, quam si virum integræ fidei & harum rerum eruditissimum interpellarem. Agnorum Dei signa jam antiquitatem etiam apud priscos diuinorum officiorum scriptores commendari intelligebam, eoque impensius mirabar soliditatem aduersariorum qui hæc ad excantationes magicas & impiè & indignè referunt. Scilicet insulsissimus Lutherus Catholicæ doctrinæ antistes erit, Petro & Petri successoribus imò & ipso Christo præferendus? Scilicet syncerum candidum, robustumque Ecclesiæ testimonium minuetur hæreticis commentis? In Chrismatis, vel vt Dionysius ait τελετουργ[illegible] χρίσματος, hoc est, perfectionis Chrismatis, tum in aqua benedicta rationem plaustra & naues conuitiorum euomerent. Ast pudeat illos (dicebam) qui tam parum in antiquis scriptoribus versati hunc ritum Catholicum traducere conantur. Asserebam vna aliquando legeramus apud Alcuinum Caroli magni Imperatoris præceptorem c. 1. de sabbathi sancti. & Amalarium eius discipulum lib. 1. c. 1. Hi aduersus crassissimam hæreticorum ignorantiam scribunt sabbatho sancto, manè Archidiaconum fundere ceram in vase mundo, & misceri in ea oleum, & facere similitudinem agnorum, eosque seruari in loco mundo. In Octauis vero Paschæ dari eos agnos post communionem populo, ad fumigandum in domibus suis pro quacunque necessitate seu ad ponendum in agris & vineis propter illusiones diabolicas, siue contra fulgura, & tonitrua.

Scribit præterea VVidmanstadius, Cancellarius Austriæ, sacræ ceræ illius imagines, quas agnos Dei appellant, in Vaticanæ basilicæ apside tessellati operis, ara Pontificia imminente, ex Constantiniani operis structura exstare, quas ei olim Marcellus secundus Pontifex maximus sanctissimúsque iam tum priuatus, velut argumentum ceremoniæ, ante Constantini magni imperium vsitatæ, ostenderit. His probabam Agnorum Dei antiquitatem multorum annorum centuriis in Ecclesia Romana perdurasse, sed recentiorem postulabam testis oculatissimi authoritatem. Aderant nostro illo colloquio Vercellani quidam festiuo ingenio, ac sanctis & planè incorruptis moribus. Nulla vi ex pulmonibus verba eruit ab ore vt aiunt & ordine conspicuo rem omnem vt optabam, narrauit, quorum omnium nulla interuenisset ἀμνημοσύνη, vbi tempore consultum sui huic constitutioni luculentissimum adferre scholium. Inter plerasque dicebat non quolibet aut quouis tempore agnos cereos benedici, sed Romano duntaxat Pontifice, tempore Paschalis anno primo sui Pontificatus, & deinde singulis, septennis annis. Ritum consecrationis talem esse prædicabat. Primò, Pontifex benedicit aquã,

secundo

secundo, aqua per modum crucis infundit Balsamum, & sicerum chrisma: tertio multas preces & benedictiones fundit super ceras agnorum: quartò, cum solennitate cubiculari in peluibus argenteis agnos Pontifici deferunt, quos ipse in aquam immergit, astantes autem Prælati decenter extrahunt, & vt siccenter reponunt, vsque ad Sabbathum in albis, Sabbatho autem hoc, peracta communione, Pontifex competenti ritu agnos distribuit, primum Cardinalibus, & Episcopis in eorum mitras, dum illi manum eius, hi autem genu dextrum, osculantur, postea protonotariis, & reliquis, qui in manus, qui ad pedis osculum prouoluuntur. Hæc loquebantur propositæ etiam totius rei Icone accuratè rem omnem oculis intuentium referente. Virtutem vero efficaciorem sacrorum illorum Amuletorum ex ipsis orationibus consecrationi aptissimis aperuit, quarum vnam ex lib. 1. ceremoniarum Pontif. excerptam retulit. Sic enim orat Pontifex, Deus omnium sanctificationum, Dominator Dominus, cuius pietas sine fine sentitur has cereas formas, innocentissimi agni imagine figuratas benedicere † & per inuocationem tui sancti nominis sanctificare & † consecrare † digneris, vt per eius tactum & visum, fideles inuitentur ad laudes, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum, ventorum rabies, infesta tonitrua temperentur, fugiant, atque tremiscant maligni Spiritus ante sanctæ Crucis vexillum, quod in illis exsculptum est. Omnipotens sempiterne Deus, sicut ille agnus, de cuius sanguine postes & superliminaris domus linebantur, immolatus, populum tuum à persecutione Aegyptiaca media nocte liberauit, & quemadmodum ille agnus, innocens, tua voluntate immolatus in ara crucis, Iesus Christus, filius tuus, protoplastum nostrum de diabolica potestate eripuit, sic isti agni immaculati virtutem etiam accipiant, quos consecrandos offerimus, in conspectu diuinæ maiestatis tuæ. Tu eos bene † dicere, sancti † ficare, & conse † crare digneris, vt tua largiflua benedictione sanctificati eandem virtutem accipiant contra omnes diabolicas versutias, & fraudes malignorum Spirituum, vt illos deuotè super se ferentibus nulla tempestas præualeat, nulla aduersitas dominetur, nulla aura pestilens, neque aeris corruptio, nullusque morbus caducus, nulla maris procella, & tempestas, nullum incendium: neque vlla iniquitas, dominetur eis, neque præualeat homo: partus cum matre incolumis conseruetur, per intercessionem vnigeniti filij tui, Domini nostri, Iesu Christi. Ita istos agnos bene † dicere, san cti † ficare, & conse † crare, digneris, quatenus eos deuotè deferentes ob reuerentiam & honorem nominis tui liberentur ab omni inundatione aquarum, & ab omni fluctuatione diabolica tempestatis, & a morte subitanea, per virtutem passionis Iesu Christi, filij tui benedicti. Quæsumus Domine hos agnos, quos de cera virginea in tuum honorem formauimus, sacra & perenni vnda, balsamoque sacri chrismatis, perfusos, bene † dicere, sancti † ficare, & conse † crare digneris, quatenus a te benedicti, virtutem accipiant, contra omnia diabolica tentamenta: & omnes portantes tuti esse possint inter aduersa & prospera, vt tua consolatione accepta, nullum periculum timeant, nullamque formident vmbram, nulla fraudis diabolicæ aut versutia humanos eos noceat: sed fortitudine tua virtutis roborati, tua consolatione glorientur, qui verè paracletus diceris, & in Trinitate perfecta viuis, & regnas. Sic eos deferentes tuearis, protegas, & defendas, ab omni periculo incendij, fulguris, procella, & tempestatis: & ab omni aduersitate custodi, per mysterium passionis tuæ: & sic eos digneris ab omnibus periculis tueri, & in puerperio laborantes, sicut matrem tuam ab omni periculo liberasti, & Susannam de falso crimine, & beatam Theclam, virginem & martyrem tuam, ab incendiis, & Petrum à vinculis absolutum, illæsum abire fecisti: ita nos ab hoc sæculo illæsos abire facias, vt tecum sine fine viuere valeamus. Virtus sacri huius amuleti certius quoque colligitur ex Octosticho illo Vrbani Quinti cum tribus agnis ad Græcorum Imperatorem misso quod his verbis.

> *Balsamus, & munda cera, cum chrismatis vnda,*
> *Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum:*
> *Fonte velut natum, per mystica sanctificatum.*
> *Fulgura desursum depellit, & omne malignum.*
> *Peccatum frangit, vt Christi sanguis, & angit.*
> *Prægnans seruatur, simul & partus liberatur.*
> *Dona confert dignis virtutem destruit ignis:*
> *Portatus mundè de fluctibus eripit vndæ.*

Guilielmus Hessius Canonicus & Theologus Louaniensis hæc non veriùs sed elegantiùs explicauit hoc Epigrammate,

> *Quale sit, & qua vi venerabile polleat agnus*

Σταυροφόρα signum carmine disce breui
Punica cera subest, mixtumque opobalsamum vnda,
Chrismáque: Pontificis cuncta sacrata prece.
Pellitur hoc signo tenta to dæmonis atri,
Et pietas animo surgit, abitque tepor.
Hoc aconita fugat, subitaque pericula mortis:
Hoc & ab insidiis vindice tutus eris.
Fulmina ne feriant, ne sæua tonitrua lædant,
Ne mala tempestas obruat ipsum habe.
Vndarum discrimen idem præpulsat, & ignis,
Illáque ne noceat vis inimica, valet.
Hoc facilem partum tribuente, puerpera fœtum
Incolumem mundo proferet, atque Deo.
Vnde rogas, vni tam magna potentia signo?
Ex Agni meritis, haud aliunde fluit.

Hæc variis etiam comprobentur atque firmantur experimentis & miraculis nostra & priscorum ætate editis. Bona fide refert Molanus quid Hispano cuidam amuletum Agni in collo gestanti contigerit. Anno 1568. cum Princeps Auraicus numeroso exercitu in Brabantiam irrumpere tentaret, In agro Iuliacensi prope Traiectum ad Mosam, quendam Hispanum captiuum habuit, quem, capitis damnatum, milites arbori alligatum, sclopetis vel bombardis traiicere conabantur. Verum frustra in illum sua coniiciunt tormenta ænea. Tantum enim abfuit vt illum sic arbori alligatum bombardis transuerberare, vt nec creberrimis ea ictionibus ipsum lædere potuerint. Quo viso, ipsi obstupefacti, cœperunt eum suis spoliare vestibus, arbitrantes hominem occultis quibusdam armaturis communitum, quas vis tormentorum penetrare non potuerit. Verùm nihil præsidij ab ipsis inuenis inuentum fuit, præter dependens ex collo amuletum Agni, quo eidem sublato, primo ictu bombardæ extinctus, occubuit. Pleraque alia miracula euenerunt. Verum quia his copia superabundat ideo vilescunt. Sic solem quod quotidie oriatur nihilifacimus, Eclipsim vero quod rarius eueniat miramur. Cætera quæ in constitutione traduntur per se satis patent.

II.

Reseruatio mensium Apostolicorum & alternatiua pro Episcopis residentibus.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus Gregorius diuina prouidentia Papa 13. Cupiens pauperibus Clericis, & aliis benemeritis personis prouidere omnia beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura sæcularia, & quorumuis ordinum regularia, qualitercunque qualificata, & vbicunque existentia, in mensibus Iulij, Augusti, Octobris, Nouembris, Ianuarij, Februarij, Aprilis, & Maij vsque ad quinquennium à die publicationis præsentis constitutionis computandum extra Romanam Curiam, aliàs, quàm per resignationem quocunque modo vacatura ad collationem prouisionem, præsentationem, electionem, & quamuis aliam dispositionem quorumcunque collatorum, & collatricum sæcularium, & quorumuis ordinum regularium, (non tamen S.R.E. Cardinalium, aut aliorum sub concordatis inter Sedem Apostolicam & quoscunque alios initis, & per eos, qui illa acceptare & obseruare debuerunt acceptatis & obseruatis, quæ laedere non intendit comprehensorum quomodolibet pertinentia) dispositioni suæ generaliter reseruauit. Volens in supplicationibus, seu concessionibus gratiarum, quæ in dictis beneficiis tunc vacantibus etiam Motuproprio fient de mense, in quo vacauerint dispositione mentionem fieri, alioquin gratias nullas esse, Ac priuilegia & indulta Apostolica disponendi de huiusmodi reseruationibus nunquam comprehendantur, etiam cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, ac fortioribus efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, quibusuis personis & Collegiis, cuiuscunque dignitatis, gradus, ordinis, & conditionis existentibus quomodolibet concessa aduersus reseruationem huiusmodi nullatenus suffragari.

Concordata Pontifex non repugnat.

Insuper Sanctitas sua ad gratificandum Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis intenta ipsis quandiu apud Ecclesias, aut diœceses suas personaliter reside-

rint dumtaxat de omnibus,& quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis cum cura, & sine cura sæcularibus,& regularibus ad liberam ipsorum dumtaxat, non aliorum cum eis dispositionem,seu præsentationem,vel electionem pertinentibus,quæ inantea mensibus Iunij, Augusti, Octobris,Decembris,Februarij, & Aprilis extra Curiam ipsam vacare contigerit(dummodo aliàs dispositioni Apostolicæ reserua ta,vel affecta non fuerint)libere disponendi facultatem concessit, Ac etiam voluit, quod si ipsi in collatione, aut alia dispositione beneficiorum in aliis sex mensibus videlicet,Iulij,Septembris,Nouembris,Ianuarij,Martij,& Maij vacaturorum(quæ etiam dispositioni suæ,vt præfertur reseruauit)seu etiam aliorum dispositioni suæ, & dictæ Sedis aliàs quomodolibet reseruatorum, vel affectorum sese intromise rint,aut quominus prouisiones,& gratiæ Sanctitatis suæ de illis debitum effectum consequantur impedimentum quoquomodo præstiterint, vsu & beneficio prædictę facultatis eo ipso priuati existant,ac collationes,& aliæ dispositiones de beneficiis illius prætextu deinceps faciendæ nullius sint roboris,vel momenti,illi verò qui gratiam alternatiuæ prædictæ acceptare voluerint acceptationem huiusmodi per patentes literas suo sigillo munitas declarare:& literas ipsas huc ad Datarium Sanctitatis suæ transmittere teneantur,quibus ab eo receptis, & recognitis, tunc demum, & non antea vti incipiant supradicta. Decernens in prædictis omnibus per quoscunque,&c,iudicari debere,ac irritum,&c.

Reseruationes mensium Apostolicorum.

Placet,& publicetur V.

Lecta, & publica fuit supradicta regula Romæ in Cancellaria Apostolica, Anno Incarnationis Dominicæ,millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, die verò Iouis 26.mensis Iunij, Pontif.S.D. N. Gregorij diuina prouidentia Papæ 13.Anno primo.

Hac constitutione S. Dominus noster Gregorius XIII. in mensium apostolicorum reseruatione apertissimè dicit se concordata lædere nolle, nam clarissimus iurisconsultus sciebat apprimè quòd concordata Pontifices derogare non censentur propter cuiusdam pacti naturam,quæ in similibus concordatis est, quòd pactum tolli non possit, prout coram Puteo fuit alias tentum decis. 226. In vna Germana concordatorum lib. 3. & sentit Gambar. de legat. lib. 3. nu. 207. fol. 78 qui licet aliter sentire videatur ex ratione nam legatus est Ordinarius: tamen respondet Put. decis. 345. in vna Augustana, lib. 2. in fin. dicens, esse superinductum non naturalem. Et pro hac parte ponderetur Gabriel. de iure quæsito non tollend. q.5.& 6 pro qua pariter adduci posset conclusio illa gloss. in verbo. in decurionibus l.3.C de silentiariis lib.12. videlicet per generalem dispositionem nunquam tolli posse ... priuilegium alicui concessum, de qua per Loffred. con 31. col. penult. & Gabriel. de legibus, conclus. 1. atque ex aliis, quæ missa facimus.

III.

Contra Famigeratores nuncupatos Menantes,eorúmque famosos libellos.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam

EA est rerum humanarum infelicitas,vt non vetera tantum vitia pertinaciter aduersus omnem legum latorum tolerantiam luctentur, & quamuis actibus compressa suppliciis renascantur,sed noua etiam indies,& Superioribus sæculis ignota succrescant,Quo nos pro iniuncto nobis diuinitus munere diligentius adniti,par est,vt,& illa,coerceamus,& horum,quæ se nunc primum offerunt,antequam se corroborent,radices ipsas si qua ratione possumus,amputemus.Cum igitur haud ita pridem in Vrbe nostra, secta quædam emerserit hominum improbè curiosorum, qui quoscunque de publicis priuatisque negotiis, vel aliunde rimari possent, vel ipsi etiam pro sua libidine comminiscuntur domi, tortique facta infecta, vera,falsa,nullo discrimine proponunt,recipiunt,& scriptitant ita,vt inde rei, iam artem quasi quandam instituerint,ac plerique eorum, etiam vili mercedula conducti

Ingeniosissima hac ætas hominum ad nequitias excogitandas.

ducti, harum rerum commentatiolos, ex falsis plerumq; vulgi rumoribus, incerto auctore collectos, huc illuc mittitent, aut etiam tanquam primum ex Vrbe ad diuersa loca missos, deinde iisdem illis ex locis in Vrbem remissos circumferant, ac venditent, quibusuis non tantum de præteritis arbitratu suo nugantur, sed etiã quid ex hac, aut illa re, euenturum sit, stolidè vaticinantur. Nos qui, & facile prospicimus, & rerum experimentis edocti sumus, quæ quantaque mala ex eo proueniant, cum & sæpius sparguntur falsa pro veris, seu obliquè, ac quodam quasi colore quæsito multorum existimatio, & fama violatur, his ac talibus incommodis occurrere cupientes, huius constitutionis auctoritate prohibemus, ne quis in posterum, tales commentarios conficere, neue ab aliis confectos, recipere, describere, spargere, aut ad alios mittere audeat. Qui horum quid fecerit, ipso facto perpetua ignominiæ nota affectus, sine vlla spe veniæ, ad triremes aut perpetuò aut ad tempus pro admissi qualitate damnetur. Qui vero huiusmodi commentariorum, aut scriptorum quidquam vndecunque, & à quocunque receperit, id quam primum Vrbis nostræ Gubernatori significare & eidem omnia consignare debeat. Quod si non fecerit, ipsum pœnis prædictis decernimus subiacere. Antiquis tamen contra scribentes, aut mittentes libellos famosos editis, nihilominus in suo robore duraturis. Volentes præsentium exemplis, etiam impressis Notarii publici manu, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eandem illam vbique fidem in iudicio, & extra adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo secundo. Kal. Septembris, Pontificatus nostri Anno primo.

Ad triremes Famigeratores damnantur.

IIII.

Indulgentiæ Confraternitati doctrinæ Christianæ concessæ ampliantur.

GREGORIVS Papa XIII. Vniuersis Christifidelibus præsentes literas inspectoris salutem, & Apostolicam benedictionem.

ILLIVS qui pro grege Dominico Saluatione in ara Crucis immolari non abnuit, vices licet immeriti gerentes in Terris omni studio circa salubrem Reip. Christianæ directionem, & augmentum intendimus, & vt ad ea Christifidelium vota facilius concurrant, ipsos Christifideles spiritualibus muneribus inuitamus; Cum itaque sicut nuper accepimus. Dudum fel. record. Pius Papa V. prædecessor noster per suas literas omnibus, & singulis vtriusque sexus Christifidelibus tunc expressis, qui essent descripti in Societatibus seu Confraternitatibus, ad pueros, & alios Christifideles in bonis moribus & doctrina Christiana erudiendos, in quocunque loco deputatis, ac pueros, & Christifideles rudes huiusmodi in præmissis bene instruerentur, in eiusdem certis diebus, & temporibus tunc expressis, quadraginta dies de iniunctis eis pœnitentiis Apostolica auctoritate relaxauerit, prout in dictis literis quas idem prædecessor perpetuò valere decreuit, plenius continetur, Nos tam gratiis, & spiritualibus muneribus prosequi volentes, dictos quadraginta dies ad centum dies, auctoritate Apostolica tenore præsentium extendimus, & amplificamus, ita quòd personæ supradictæ præmissa adimplendo non solum dictos quadraginta dies, sed centum dies Indulgentiæ præfatis rudes, & temporibus vt præfertur in totum consequantur, & consequi possint. Præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Volumus autem, vt præsentium transumptis, manu alicuius publici Notarij subscriptis, & sigillo alicuius in dignitate Ecclesiastica constituti munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris, die vigesimoprimo Octobris, millesimo quinquagesimo septuagesimo secundo. Pontificatus nostri anno primo.

Pius V. confraternitates Doctrinæ Christianæ quadraginta dierum indulgentiis donauit.

V.

Indulgentia pro Confratribus Societatum Doctrinæ Christianæ

SANCTISSIMVS D.N. Gregorius Papa XIII per suas literas sub dat. Tusculi Anno Domini, millesimo quingentesimo septuagesimosexto, VI Kal. Iun. Anno

Anno quinto. Concessit omnibus,& singulis vtriusque sexus Christifidelibus, qui in dictam Confraternitatem, Doctrinæ Christianæ, ex nūc deinceps intrauerit, in eorum ingressu huiusmodi quotiescunque peccata sua confessi fuerint, & sacram Communionem receperint, decem annos,& totidem quadragenas de iniunctis eis pœnitentiis.

Item concessit dictis Confratribus vtriusque sexus si confessi fuerint,& receperint sacram Communionem, decem annos,& totidem quadragenas bis in anno.

Item concessit dictis Confratribus descriptis,& describendis centum annos indulgentiæ quotiescunque in huiusmodi sancto exercitio se occupauerint.

Item dictis Confratribus quotiescunque se in vnum congregauerint, & de rebus ad promotionem & felicem successum institutionis puerorum in doctrina per tractauerint, centum dies de iniunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in Domino misericorditer relaxauit.

Item dictis Confratribus qui singulis annis semel iuxta determinationem & prouidam ordinationem suorum Superiorum verè pœnitentes, & confessi sacram Communionem receperint, necnon eisdem similiter contritis & pœnitentibus pro tempore decedentibus, in cuiuslibet eorum mortis periculo plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concessit & elargitus est. Dictis literis perpetuis futuris temporibus duraturis.

VI.

Facultas quinque Cardinalium Deputatorum, super recognitione indicis, & expurgatione librorum prohibitorum.

GREGORIVS, Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam,

Dilectis filiis Guilielmo Sancti Laurentij in Panisperna Sirleto, Gabrieli S. Martini in Montibus Paleoto, Archangelo S. Cæsarei Triceanen. Felici S. Hieronymi Illyricorum de Montealto:* & Vincentio S. Nicolai in carcere Iustiniano nuncupatis presbyteris Cardinalibus salutem,& Apostolicam benedictionem.

Hic ex Cardinale creatus est Pontifex maximus post Gregorium XIII.

VT Pestiferarum opinionum disseminandarum omnis tollatur occasio, & conscientiarum tranquillitati, quantum in nobis est, consulatur vehementer cupimus Indicem librorum prohibitorum in eam formam primo quoque tempore redigi, vt Christifideles intelligant, quos libros tuto legere possint, & à quibus abstinere debeant neque vlli cuiquam super ea re scrupulus, aut dubitatio relinquatur. Cuius rei quoniam vobis cura ab hac sancta Sede mandata est, vt in suscepto munere maiori cum auctoritate versari, idque liberius atque expeditius ad finem, Deo fauente, perducere valeatis,& prætera hoc opus remotis aliorum expurgationibus, quæ diuersitatem afferre possent, in publicum vniformiter prodeat, omnes,& quascunque facultates ad omnia infrascripta cuiuscunque status, ordinis,& conditionis personis a prædecessoribus nostris,& prædicta Sede ex quibusuis causis, ac sub quibuscunque tenoribus,& formis concessas reuocantes,& abolentes neminique posthac quocunque modo suffragari debere, necnon irritum & inane quicquid secus super his per quoscunque scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernentes, vobis quorum fides prudentia,& experientia satis perspecta est, seu maiori vestrûm parti, vt etiam adhibitis spectatæ fidei viris sacræ Theologiæ,& Canonum peritis sæcularibus,& regularibus, quibus solis & ad hunc dumtaxat effectum libros prohibitos tenendi,& legendi licentiam tribuere possitis omnes,& quascunque obscuritates,& difficultates in ipso Indice, & eius regulis exortas,& imposterum emergentes declarare, aperire,& definire: libros hæreticorum aut suspectorum, aut quoquo modo improbatorum scriptorum expurgare, quos libros prohibendos prohibere, quos permittendos esse censebitis permittere, in eo indice non comprehensos reponere permissos tollere, venales qui videbuntur vbique locorum, etiam prohibere, prohibitos, ac peritorum opera expurgatos, & à vobis probatos, legendos,& tenendos permittere, quæ videbuntur addere mutare, supplere,& emendare. Vtque res ipsa facilius, vtiliusque peragatur, vniuersis, & singulis

Potestas Cardinalibus recognoscendi libros suspectos.

& singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, cæterisque locorum ordinariis, & præterea doctoribus, Magistris, Bibliopolis, Impressoribus, Librariis Mercatoribus Gabellariis, cæterisque omnibus cuiuscunque gradus, ordinis, aut dignitatis, vt in omnibus, quæ ad dicti Indicis explicationem, reformationem, & directionem pertinere videbuntur, vobis prorsus obtemperent, vestramque sine vlla refragatione iussionem, & auctoritatem sequantur, sub pœnis, & censuris arbitrio vestro imponendis præcipere, cæteraque omnia eodem pertinentia, & alias super iis necessaria, & opportuna, prout vobis in domino animarum saluti, & tranquillitati videbitur expedire facere, & exequi valeatis plenam, & liberam auctoritatem & facultatem concedimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem harum exemplis, Manu notarij publici, aut Secretarij vestri subscriptis, & sigillo alicuius vestrum munitis eandem prorsus vbique fidem adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimosecundo. Idibus Septembris, Pontificatus nostri Anno Primo.

Indici librorum prohibitorum Concilium Tridentinum certa quædam axiomata & regularum capita præscripsit, quæ exactissimè docent quis delectus, quæve ratio in discernendis huiuscе farinæ libris haberi debeat.

I Libri omnes, quos ante annum M. D. XV. aut Summi Pontifices, aut Concilia œcumenica damnarunt, & in hoc Indice non sunt, eodem modo damnati esse censeantur, sicut olim damnati fuerunt.

II Hæresiarcharum libri, tam eorum qui post prædictum annum hæreses inuenerunt, vel suscitarunt, quàm qui hæreticorum capita, aut duces sunt, vel fuerunt, quales sunt Lutherus, Zuinglius, Caluinus, Balthasar Pacimontanus, Suuenchfeldius, & his similes, cuiuscunque nominis, tituli, aut argumenti existant, omnino prohibentur. Aliorum autem hæreticorum libri, qui de religione quidem ex professo tractant, omninò damnantur. Qui verò de religione non tractant, à Theologis Catholicis iussu Episcoporum, & inquisitorum examinati, & approbati permittuntur. Libri etiam Catholicè conscripti, tam ab illis, qui post lapsum ad ecclesiæ gremium rediere, approbati, à facultate Theologica alicuius vniuersitatis Catholicæ, vel ab inquisitione generali, permitti poterunt.

III Versiones scriptorum etiam ecclesiasticorum, quæ hactenus editæ sunt à damnatis auctoribus, modò nihil contra sanam doctrinam contineant, permittuntur. Librorum autem Veteris Testamenti versiones viris tantum doctis & piis iudicio Episcopi concedi poterunt: modò huiusmodi versionibus, tanquam elucidationibus vulgatæ editionis ad intelligendam sacram Scripturam, non autem tanquam sano texto vtantur. Versiones verò noui Testamenti ab auctoribus primæ classis huius Indicis factæ, nemini concedantur: quia vtilitatis parum, periculi verò plurimum lectoribus ex earum lectione manare solet. Si quæ verò annotationes cum huiusmodi, quæ permittuntur, versionibus, vel cum vulgata editione circumferuntur, expunctis locis suspectis à facultate Theologica alicuius Vniuersitatis Catholicæ, aut inquisitione generali, permitti eisdem poterunt, quibus & versiones. Quibus conditionibus totum volumen Bibliorum, quod vulgò Biblia Vatabli dicitur, aut partes eius concedi viris piis & doctis poterunt. Ex Bibliis verò Isidori Clarii Brixiani prologus & prolegomena præcidantur: eius verò textum nemo textum vulgatæ editionis esse existimet.

IIII Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quàm vtilitatis oriri, hac in parte iudicio Episcopi, aut inquisitoris stetur, vt cum consilio Parochi, vel confessarij Bibliorum à Catholicis auctoribus versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex huiusmodi lectione non damnum, sed fidei, atque pietatis augmentum capere posse. quam facultatem in scriptis habeant. Qui autem absque tali facultate ea legere, seu habere præsumpserit, nisi prius Bibliis Ordinario redditis, peccatorum absolutionem percipere non possit. Bibliopolæ verò, qui prædictam facultatem non habenti Biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint, vel alio quouis modo concesserint, librorum pretium, in vsus pios ab Episcopo conuertendum, amittant, aliisque pœnis pro delicti

qualitate

qualitate eosdem Episcopi arbitrio subiaceant. Regulares verò non nisi facultate à Prælatis suis habita ea legere, aut emere possint.

V Libri illi, qui hæreticorum auctorum opera interdum prodeunt, in quibus nulla, aut pauca de suo apponunt, sed aliorum dicta colligunt, cuiusmodi sunt Lexica, Concordantiæ, Apophtegmata, Similitudines, Indices, & huiusmodi, si quæ habeant admixta, quæ expurgatione indigeant, illis Episcopis, & Inquisitoris vnà cùm Theologorum Catholicorum consilio sublatis, aut emendatis, permittantur.

VI Libri vulgari idiomate de controuersiis inter Catholicos & hæreticos nostri temporis disserentes, non passim permittantur: sed idem de iis seruetur, quod de Bibliis vulgari lingua scriptis statutum est. Qui verò de ratione bene viuendi, contemplandi, confitendi, ac similibus argumentis vulgari sermone conscripti sunt, si sanam doctrinam contineant, non est cur prohibeantur, sicut nec sermones populares vulgari lingua habiti. Quod si hactenus in aliquo regno, vel prouincia aliqui libri sunt prohibiti, quod nonnulla continerent, quæ sine delectu ab omnibus legi non expediat, si eorum authores Catholici sunt, postquam emendati fuerint, permitti ab Episcopo, & Inquisitore poterunt.

VII Libri, qui res lasciuas, seu obscœnas ex professo tractant, narrant, aut docent, cùm non solùm fidei, sed & morum, qui huiusmodi librorum lectione facilè corrumpi solent, ratio habenda sit, omninò prohibentur, & qui eos habuerint, seuerè ab Episcopis puniãtur. Antiqui verò, ab Ethnicis conscripti, propter sermonis elegantiam, & proprietatem permittuntur: nulla tamen ratione pueris prælegendi erunt.

VIII Libri, quorum principale argumentum bonum est, in quibus tamen obiter aliqua inserta sunt, quæ ad hæresim, seu impietatem, diuinationem, seu superstitionem spectant, à Catholicis Theologis, Inquisitionis generalis auctoritate expurgati, concedi possunt. Idem iudicium sit de prologis, summariis: seu annotationibus, quæ à damnatis auctoribus, libris non damnatis apposita sunt, sed posthac non nisi emendati excudebantur.

IX Libri omnes, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Æeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, siue in quibus continentur Sortilegia, Veneficia, Auguria, Auspicia, Incantationes artis Magicæ, prorsus reiiciantur. Episcopi verò diligenter prouideãt, ne Astrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus successibus, fortuitisve casibus, aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audeãt. Permittuntur autem iudicia, & naturales obseruationes, quæ nauigationis, agriculturæ, siue medicæ artis iuuandæ gratia conscripta sunt.

X In librorum, aliarúmve scripturarum impressione seruetur, quod in Concilio Lateranensi, sub Leone Decimo, Sessione decima statuta est. Quare, si in alma vrbe Roma liber aliquis sit imprimendus, per Vicarium summi Pontificis, & sacri Palatij Magistrum, vel per personas à Sanctissimo Domino nostro deputandas, prius examinetur. In aliis verò locis ad Episcopum, vel alium habentem scientiam libri vel scripturæ imprimendæ, ab eodem Episcopo deputandum, ac Inquisitorem hæreticæ prauitatis eius ciuitatis, vel diœcesis, in qua impressio fiet, eius approbatio & examen pertineat, & per eorum manum propria subscriptione, gratis & sine dilatione imponendam, sub pœnis & censuris in eodem Decreto contentis approbetur, hac lege, & conditione addita, vt exemplum libri imprimendi authenticum, & manu auctoris subscriptum, apud examinatorem remaneat, eos verò, qui libellos manu scriptos vulgant, nisi ante examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subiici debere iudicarunt Patres deputati, quibus impressores: & qui eos habuerint, & legerint, nisi auctores prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, & in fronte libri vel scripti, vel impressi authenticè appareat: probatióque, & examen, ac cætera gratis fiant. Præterea in singulis ciuitatibus, ac diœcesibus, domus, vel loci, vbi ars impressoria exercetur, & bibliothecæ librorum venalium sæpius visitentur à personis ad id deputandis ab Episcopo, siue eius Vicario, atque etiam ab Inquisitore hæreticæ prauitatis, vt nihil eorum, quæ prohibentur, aut imprimebatur, aut vendatur, aut habeatur. Omnes verò librarij, & quicunque librorum venditores habeant in suis bibliothecis indicem librorum venalium, quos habent, cum subscriptione dictarum personarum, nec alios libros habeant, aut vendant, aut quacunque ratione tradant sine licentia eorundem deputandorum, sub pœna amissionis librorum, & aliis arbitrio Episcoporum, vel Inquisitorum imponendis. Emptores verò, lectores, & impressores eorundem arbitrio puniantur. Quòd si alicui libros quoscunque in aliquam

ciuitatem introducant, teneantur eisdem personis deputandis renunciare: vel, si locus publicus mercibus eiusmodi constitutus sit, ministri publici eius loci prædictis personis significent libros esse adductos. Nemo verò audeat librum, quem ipse vel alius in ciuitatem introduxit, alicui legendum tradere, vel aliqua ratione alienare, aut commodare, nisi ostenso prius libro, & habita licentia à personis deputandis: aut nisi notoriè constet, librum iam esse omnibus permissum. Idem quoque seruetur ab hæredibus, & executoribus vltimarum voluntatum, vt libros à defuncto relictos, siue eorum indicem illis personis deputandis afferant, & ab eis licentiam obtineant, priusquam eis vtantur, aut in alias personas quacunque ratione eos transferant. In his autem omnibus & singulis pœna statuatur vel amissionis librorum, vel alia, arbitrio eorundem Episcoporum, vel inquisitorum, pro qualitate contumaciæ, vel actus.

Circa verò libros quos Patres deputati aut examinarunt, aut expurgarunt, aut expurgandos tradiderunt, aut certis conditionibus, vt rursus excuderentur, concesserunt, quicquid illos statuisse constiterit, tam Bibliopolæ, quàm cæteri obseruent. Liberum tamen sit Episcopis, aut Inquisitoribus generalibus secundùm facultatem, quam habent, eos etiam libros, qui his Regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis regnis, aut prouinciis, vel diœcesibus expedire iudicauerint. Cæterùm nomina cùm librorum, qui à Patribus deputatis purgati sunt, tum eorum, quibus illi hanc prouinciam dederunt, eorundem Deputatorum Secretarius notario sacræ vniuersalis Inquisitionis Romanæ descripta Sanctissimi Domini nostri iussu tradidit.

Ad extremum verò omnibus fidelibus præcipitur, ne quis audeat contra harum Regularum præscriptum, aut huius Indicis prohibitionem libros aliquos legere, aut habere. Quod si quis libros hæreticorum, vel cuiusuis auctoris scripta, ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita, legerit, siue habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat. Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, iudicio Episcoporum seuerè puniatur.

VII.

De clausura monialium & eleemosynis eis præstandis.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Concil. Trid. Sess. 25 cap. 5. de regul. & Monial.

DEO sacris virginibus, quæ, contemptis illecebris seculi, diuinis se obsequiis mancipatunt, æquissimum est præcipua quadam à nobis, ac singulari sollicitudine prouideri, tum vt ab eis omnia quæ sanctum ipsarum propositum impedire posset, remoueantur, tum etiam vt eis in cultu Dei castè, ac religiosè permanentibus, quæ ad victum necessaria sunt, subministrentur. Et quidem post sacri Concilij Tridentini decretum, quo constitutio fel. rec. Bonifacij Papæ viij prædecessoris nostri, quæ incipit, Periculoso, renouatur, prohibens ne aut ipsis Monialibus ex Monasteriis suis egredi, aut vlli cuiuscunque sexus, aut ordinis personæ ad eas ingredi liceat, Et præterea vniuersis Episcopis præcipitur, vt in omnibus Monasteriis sibi subiectis, in aliis verò Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram sanctimonialium, vbi violata diligenter restitui, vbi verò inuiolata, conseruari maximè procurent. Piæ memoriæ Pius Papa V. etiam prædecessor noster victui quoque, & necessitatibus ipsarum prospicere cupiens, cum superiora illa approbasset, atque innouasset, eademque omnia etiam in Monialibus quarumcunque Militiarum etiam Hierosolymitanæ omnibusque aliis tacitè, vel expressè religionem professis, quocunque nomine censerentur, locum habere decreuisset ne illæ quicquam detrimenti necessitatibus suis hac occasione paterentur, etiam præcepit locorum ordinariis, & superioribus earum, vt fidelium eleemosynas per conuersas non professas, vel professas quidem sed ætatis saltem quadraginta annorum & iam pridem conuersas, quæ in domibus, contiguis extra tamen Monasterium degerent, colligendas curarent ita tamen vt prædictæ Conuersæ neque clausuram aliarum Monialium, nisi in casibus permissis ingrederentur nec ex illis ipsis habitationibus suis ad tales eleemosynas colligendas sine permissu ordinariorum, aut superiorum suorum exire possent. Quod sine hoc quidem sufficere videretur, idem Pius prædecessor mandauit ipsis

Pij V. constitutiones huius rei habes sup.

ordinariis,

ordinariis,& superioribus,vt negotium darent aliquibus personis piis tales eleemosynas colligendi,aliaque arbitratu suo prospicerent quæ ad sublevandam Monialium inopiā expedire iudicarent.Cum autem sicut accepimus,multæ Moniales,etiam quæ Tertiariæ vocantur, sub solenni religionis voto perpetuaque clausura degentes aliæque,talibus literis comprehensæ, & in ipsa clausura permanentes,multis prætetea ad se sustentandas necessariis egeant neque vsque ad hoc tempus vllo sufficienti remedio earum necessitatibus subuentum sit Quin etiam aliæ Tertiariæ citra vllum solenne huc vsque votum viuant, quæ ad tuas suorumue domos neutiquam rediture essent, sed sub solenni religionis voto, & clausura prędictis permanerent.si earū congruæ sustentationi prouideretur: Nos qui illas necessariis rebus destitui nolumus, certioresque facti sumus in multis ciuitatibus, oppidis,villis,aut aliis locis tam in Ecclesiis,& Monasteriis, quam Hospitalibus, Collegiis,Confraternitatibus,aliis locis piis,etiam quę à priuatis hominibus,tum Ecclesiasticis,tum Laicis multas,ac diuersas eleemosynas Christi pauperibus erogari,Considerantes in eiusmodi personas,vel in primis exercendam esse charitatem quę,voluntaria paupertate suscepta ac omni hominum cōmercio segregatę Deo seruiunt,& assiduis precibus,iram ipsius ob peccata conceptam à Christiano populo deprecantur,Illud quoque cogitantes,si eis ad tales eleemosynas petendas ad loca prędicta conferre se liceret,vix fore,vt prędicta Monasteria, Ecclesię, loca, ac personę eis singulis non tantum saltem tribuerent,quantum singulis aliis pauperibus eodem concurrentibus solent, vniuersoilli Deo deuotarum mulierum generi de opportunę,ac sufficientis subuentionis auxilio prouidere cupientes, De nobis attributę potestatis plenitudine statuimus,& ordinamus, vt omnes, & quicunque Patriarchę,Primates Archiepiscopi,Episcopi,& alij Ecclesiarum Prelati, necnon Abbates,Priores,Prępositi,& alij Ecclesias Patriarchales,Primatiales,Metropolitanas,Cathedrales,& alias Ecclesias,necnon Monasteria,Prioratus,Pręposituras,Canonicatus,Prębendas,Dignitates,Personatus,Administrationes, Officia, cęteraque beneficia ecclesiastica cum cura,& sine cura,secularia,& sancti Benedicti,sancti Augustini,Cistercien Cluniacen.Pręmonstraten,Cartusien.Camaldulen.sancti Basilij,Cassinen.alias sanctę Iustinę,Montis Oliueti,sancti Saluatoris, ac Lateranensis & Cruciferorum, seu Fratrum sancti Hieronymi, necnon Prędicatorum, Minorum,Minimorum & Carmelitarum, Eremitarum eiusdem sancti Augustini, Seruorum beatę Marię, sanctę Clarę,& quorumcunque aliorum tam virorum, quam mulierum etiam Mendicantium ordinum,& Congregationum, & Militiarum regularia,etiam de iure patronatus laicorum,etiam nobilium,Ducum, Regum,& aliorum Principum existentia in titulum, commendam, administrationem,& alias quomodocunque obtinentes,necnon Rectores,Gubernatores, Confratres, Administratores,cęterique omnes,qui ratione illorum, necnon Capitulorum,Conuentuum,Mensarum Hospitalium etiam Laicorum,& per Laicos administrari solitorum,Christifidelium Confraternitatum, Scholarum, Collegiorum, ac aliorum piorum locorum quocunque nomine nuncupatorum, & in quibusuis mundi partibus consistentium,quę singulis annis,mensibus hebdomadis, vel diebus ex Ecclesiarum,Monasteriorum,Prioratuum,Officiorum,Dignitatum & Beneficiorum,ac Congregationum, Hospitalium, Confraternitatum, Scholarum, Collegiorum,piorum,& aliorum locorum prædictorum fructibus, redditibus, & prouentibus pauperibus Christi aliquas eleemosynas in pane,frumento,farina,vino edulijs pecunia,seu aliis ad victum, vel vestium pertinentibus, etiam ad supplicationem & preces & per cedulas,& bolettina aut alias distribuere, & elargiri ab immemorabili tempore consueuerunt, aut alio quocunque iure tenentur, ex dictis fructibus,& prouentibus,& quoad Hospitalia prædicta ex iis, quæ seruata in illis actuali Hospitalitate supersunt,seu superfuerint,necnon quæcunque personæ particulares etiam laicæ,vel vniuersitates etiam laicorum quæ testamento,vltima voluntate,vel alia dispositione,etiam inter viuos aliquas tales eleemosynas facere tenentur dimidiam partem omnium,& quarumcunque eleemosynarum,& largitionum huiusmodi quocunque nomine nuncupatarum quocunque tempore, & modo dari solitarum etiam si speciali nota dignæ,& secundùm pias defuncto-

Eleemosynarū colligendarum cura per conuersas non professas,vel professas quidem,sed prouectioris ætatis exequi debent.

Voluntariam paupertatem vouentibus liberalius debent elargiri piorum Eleemosynæ.

Monialibus religiosè clausuram obseruantibus medietas eleemosynarū pro Christi pauperum victu & vestitu destinatarum & erogandarum applicatur.

cum aut aliorum voluntates sub certa forma ab eis in testamento, vel alia quacunque dispositione distribuendæ sint, dummodo non in certas personas, nec ad certos vsus pios alios, quam victus, & alimenta pauperum distribuantur quibuslibet prædictarum Monialium, etiam Tertiariarum sub solenni religionis voto & perpetua clausura de cætero viuentibus, & in terris & locis, quorum pauperibus huiusmodi eleemosynæ distribuuntur, consistentibus, verè, realiter, & cum effectu, & absque vlla eleemosynarum & largitionum huiusmodi petitione, exactione & côquisitione aut alia desuper à nobis expectata iussione, aut mentis nostræ declaratione, ac quibusuis mora subterfugio, ac exceptione cessantibus, & eiectis dare, atque distribuere omninò teneatur, & quam dimidiam partem nos illis applicamus: Vt autem præmissa omnia cum charitate, & pietate procedant, & efficaciter suum effectum sortiantur, vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum ordinarijs per Apostolica scripta mandamus, vt quisque per se, vel alium seu alios ad præsentium executionem in suis Ciuitatibus, & Diœcesibus procedens, ab Ecclesijs, Monasterijs, Hospitalibus, Confraternitatibus, Scholis, Collegiis, locis & Ecclesiasticis ac laicis personis prædictis, etiam quomodolibet exemptis dimidium eleemosynarum huiusmodi exigant, ac proportione, vt ordinarijs ipsis locorum æquum esse videbitur, singulis pauperum Monialium etiã Tertiariarum Monasterijs huiusmodi suarum Ciuitatum, & Diœcesum, etiam si alijs superioribus subiectæ sint, cum effectu distribuant. Nos enim eisdem locorum ordinarijs etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegatis, ac cuilibet illorum tam per se, quam alium, vel alios præmissa faciendi, ac etiam contradictores quoslibet, & rebelles per pœnas pecuniarias eorundem Ordinariorum, & cuiuslibet illorum arbitrio infligendas, & applicandas, ac in subsidium sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia quacunque appellatione postposita, respectiuè compescendi, auxiliúmque brachij sæcularis inuocandi, aliáque in præmissis, & circa ea necessaria, & opportuna faciendi, gerendi, mandandi, & exequendi, plenam, & liberam facultatem, & auctoritatem concedimus, & impartimur. Insuper, quia valde rationi consonum est, vt etiam ij, qui ipsis Monialibus etiam Tertiarijs indigentibus præfatis consanguinitate aliqua sunt coniuncti, aliquod in præmissis subsidium conferãt cum ratio sanguinis, & debitum charitatis, & honestatis id expostulet, singulis locorum Ordinarijs committimus, vt omni eos officio & diligentia monere eisque persuadere studeant, parentes verò, & fratres, alios, ad quos illas, si in seculo permansissent, dotare pertinebat, vel ad quos bona, & successione deuenerunt & qui, si eas nuptui tradidissent, multò amplius, quam ingredientibus Monasteriorum dedissent, vel qui si eas nunc domi retinerentur quibuscunque viis ipsi beneuolis inducant, vt Monialibus etiam Tertiarijs prædictis iuxta eorum facultates charitatiuè subueniant scituri id sibi etiam ad animarum salutem plurimum profuturum. Cæterum quod attinet ad conuersas professas, quas prædictus Pius prædecessor per prædictas literas sub certis conditionibus iam contentis permisit posse manere extra monasteria pro colligendis eleemosynis eisdem locorum ordinariis iniungimus, vt quibus monasterijs prædictarum Monialium quotidianis laboribus computatis, supradicta, vel alia qualibet ratione de sufficienti subuentione, & sustentatione prouisum esse cognouerint, easdem conuersas sub eadem clausura cum alijs Monialibus reducant, neque à suis monasterijs amplius exire permittant: Conuersas verò non professas, & profiteri nolentes dimisso habitu domum remittant neque alias in futurum, nisi professionem suo tempore emissuras, atque sub perpetua clausura mansuras in monasteria huiusmodi recipi permittatur. Quod autem idem Pius prædecessor statuit de cætero nullas alias Conuersas professas recipi amplius etiam de consensu suorum superiorum posse, ita esse intelligendum declaramus, præter illas Conuersas, quæ extra monasterium in domibus contiguis degerent. Eleemosynarum vero prædictarum contributionem, & applicationem durare, & valere decernimus ac suos effectus ad plenum sortiri debere, donec numerus Monialiũ etiã Tertiariarũ huiusmodi, quem per ipsos locorum ordinarios etiam in Monasterijs ab eorum cura & regimine quomodocunque exemptis, cum illarũ superiorum interuentu stabiliri, & ordinari

Dimidium Eleemosynarum huiusmodi Ordinariorũ opera debet in singula loca distribui.

Iure sanguinis egenis monialibus parentes & affines opitulari debent.

Declaratio constitutionis Pij V. circa conuersas professas & non professas.

& ordinari neque supra illum numerum alias recipi posse, etiam de consensu superiorũ suorum, volumus, & mandamus) ita imminutus fuerit, vt reliquæ Moniales, & Tertiatiæ ex propriis redditibus Monasteriorum ipsorum, vel consuetis eleemosynis se commode sustentare queant: super quo eorundem ordinariorum cõscientia oneramus, ita tamen vt decentibus singulis ex tribus earundem Monialium partibus, tertiæ quoque earundem eleemosynarum partis distributio, & sic successiuè in totum extinguatur, atque in pristinum statum sub debitis, aut solitis oneribus reuertantur, & remaneant. Declaramus præterea nullis Monialibus etiam Tertiariis licere habere ostium, per quod ex Monasterio introiri possit in ipsarum Monialium ecclesiam exteriorem, in quam secularibus ad missas, & diuina officia patere solet accessus, sed omninò muro struendum, neque itidem licere Monialibus etiam Tertiariis egredi à ianua Monasterij, quæ est pro clausura ipsius Monasterij, etiam ad claudendum aliam vlteriorem ianuam, qua patere solet aditus secularibus venientibus vel ad rotam, vel ad crates, seu loca colloquiis destinata, quæ vulgo parlatoria vocantur, sed ad pulsandum ipsam ianuam clausuræ, quæ loca, cum saltem pro causis prædictis patere soleant secularibus, extra clausuram cẽseri debent, etiam quo tempore clausa sunt. Insuper quoscunque Dominos, & Magistratus temporales in Domino hortamur, monemus, & requirimus, vt ad omnẽ ipsorum ordinariorum, aut ad alicuius ipsorum petitionem, vel simplicem requisitionem illis in præmissis assistentes omnem opportunum fauorem, & auxilium præstent, & exhibeant. Ipsis denique Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis præcipimus, & mandamus, vt has præsentes nostras literas (quarum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eandem vbique fidem in iudicio & extra adhiberi debere volumus, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitę, vel ostensæ) singuli in sua Ciuitate, & Diœcesi publicent, ac publicari easque iuxta earum continentiam, & tenorem vna cum prædictis, ac aliis prædicti Pij V. & aliorum prædecessorum nostrorum literis, & constitutionibus, & iussionibus pro integra clausuræ instauratione, custodia firmitate editis inuiolabiliter obseruent, & obseruari faciant, Non obstantibus testatorum, & aliorũ voluntatibus, ac fundationibus, & Bonifacij prędicti de vna, & Concilij generalis de duabus, non tamen tribus dictis, ac quibusuis aliis Apostolicis, necnon in prouincialibus, & Synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusuis ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum ordinum Hospitalium, Militiarum, Confraternitatum, Collegiorum, & aliorum piorum locorum prędictorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegiis quoque indultis, exemptionibus, libertatibus, gratiis, & literis Apostolicis ecclesiis, monasteriis, & ordinibus, Hospitalibus, Confraternitatibus, Collegiis, & piis locis, ac eorum superioribus, & personis sub quibuscunque tenoribus, & formis ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibus quoque, & aliis decretis in genere vel in specie, ac alias quomodolibet concessis, confirmatis, approbatis, & pluries innouatis, etiã si in eis caueatur expresse, quod illis nisi sub certa inibi expressa forma, aut alias derogari non possit: Quibus omnibus & singulis, etiã si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbũ insererentur pręsentibus pro plane & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus contrariis, quibuscũque, aut si supradictis, vel aliis ab Apostolica sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergò, &c. Si quis autem &c. Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, Tertio Kal. Ianuarij, Pontificatus nostri anno primo.

Iterum præcipitur clausura Monialibus inuiolata obseruatio. Antiquissimi enim ritus est atque probatissimi instituti vt cum sacram Virginitatem Deo vouerint vni illius cultui dicatæ, quo à mũdi oblectamentis, & tentationibus remotiores sunt, eo tutius, liberiusque ac sanctius, Christo Domino tanquam sponso dilectissimo seruiant. Atque illa quidẽ (vt est perpetuò deuotionis munere insignis fœminæus sexus) ieiuniis & orationibus, aliisque vitæ spiritalis exercitationibus quibus maximè ira Dei placatur, non mediocrẽ afferre possunt opem rebus Ecclesiasticis adeò, ac perturbatis.

VIII.

Institutio Festi Sanctissimi Rosarij.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

1. Thess. 5. c.

Monet Apostolus in omnibus gratias agere, monent quoque sacrarum literarum historiæ insignia Dei beneficia tum vt ei à quo accepta sint, meritæ referantur gratiæ, tum vt fideles quibus collata sunt, illorum memores ad diuinum cultum magis in dies excitentur, solénibus annis festiuitatibus celebranda esse. Quod cum multoties institutum fuerit, tum veró maximè cùm Deus patrum nostrorum populum suum à seruitute Ægyptiaca per manum fortem liberauit. Nobis itaque non minora beneficia quotidie à Deo optimo maximo accipimus, inter quæ illud singularissimum superiore anno ab ineffabili ipsius clementia nobis cõcessum fuit, vt Turcarum classis & numero longè superior, & præteritis collatis victoriis à Christianorum classe virtute Domini nostri Sabbaoth decertante, die septimo Octobris non longè à Corinthiaco sinu penitus deuicta & quassata fuerit, qua nempe victoria vniuersum populum Christianum ab impiissimi Tyranni faucibus diuino munere ereptum fuisse, inficiari nemo potest: Apostoli præcepto parere & sanctorum patrum exempla sequi volentes, vt huius ingentissimi beneficij anniuersaria habeatur memoria, instituere omninò decreuimus. Quia veró preces ad Deum oblatæ, eò gratiores ad illius conspectum ascendunt, quò dignioribus intercessoribus, & pio aliquo orandi modo offeruntur, memores beatum Dominicum ordinis prædicatorum institutorem, cum, & Gallia, & Italia à perniciosis premeretur hæresibus, ad iram Dei placandam, & beatissimæ virginis intercessionem implorandam, piissimum illum orandi modum instituisse quod Rosarium aut Psalterium beatissimæ virginis Mariæ nuncupatur; animaduertentes quoque eadem die septima, quæ tunc fuit dies Dominica prima dicti mensis Octobris, fraternitates omnes sub dicti Rosarij nuncupatione militantes, per vniuersum orbẽ iuxta earum laudabilia instituta & consuetudines processionaliter incedentes, pias ad Deum preces effudisse, quas per intercessionem beatissimæ virginis ad dictam victoriam consequendam multùm profuisse piè credendum est, operæ pretium nos facturos esse existimauimus, si ad tantæ victoriæ cælitùs proculdubiò concessæ memoriam conseruandam, & ad gratias Deo & Beatissimæ Virgini agendas festum solemne sub nuncupatione Rosarij in prima Dominica mensis Octobris singulis annis celebrandum institueremus. Quocirca motu proprio & de Apostolicæ potestatis plenitudine, ad laudem Dei & Domini nostri Iesu Christi, eiúsque gloriosæ virginis matris, tenore præsentium decernimus, vt de cæteró perpetuis futuris temporibus, qualibet prima die Dominica mensis Octobris, per vniuersi orbis partes, in his videlicet Ecclesiis in quibus altare vel capella Rosarij fuerit, ab omnibus & singulis vtriusque sexus Christi fidelibus festum solemne sub nuncupatione, Rosarij prædicti sub duplici maiori officio, ad instar aliarum solemnium festiuitatum celebretur & sanctificetur, eadémque die officium de beatissima Virgine nouem lectionum more ecclesiastico persoluatur & recitetur. Decernentes præsentes quas perpetuò valere volumus, nullo vnquam tempore de subreptionis vel obreptionis, aut nullitatis seu alio vitio, vel intentionis nostræ, aut alio defectu notari, argui, vel impugnari posse, sed plenarios effectus sortiri debere: sicque per quoscunque iudices, quauis auctoritate fulgentes, etiam causarum Palatij Apostolici auditores, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, aut interpretandi facultate, & authoritate iudicari & interpretari, & definiri debere. Ac ex nunc irritum & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Contrariis quibuscunque non obstantibus. Volumus autem quod præsentium transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica cõstitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur tam in iudicio, quam extra, quæ præsentibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ

Classis Selimi Turcarum Imperatoris in sinu Corinthiaco apud Naupactũ deuicta.

Psalterij siue Rosarij Beatissimæ Virginis Mariæ institutor D. Dominicus.

Prima Dominica Octobris festum Rosarij celebrandum.

Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die primo Aprilis, millesimo, quingentesimo septuagesimo tertio. Pontificatus nostri anno primo.

Sacri fœderis sub Pio V. initi fœlicissimum exitum Gregorius expertus est, diémque illum victoriæ Christianis perpetuò inter fastos habendum maiuxit, in hac festi sanctissimi Rosarij Deiparæ Virginis institutione. Quamobrem seriem historiæ sub breuitate contractam referemus iuxtà ea quæ scripserunt Ludouicus de Marmol, Ferdinandus Herrera, & Hieronymus Costiol, cum Ioanne Ruffo in Austriade egregio Buccinatore huius trophæi.

Considerans Pontifex Pius V. incommoda multa quæ contra Rempubl. Christianam inflicta fuerant sæpe à nefario Turca, & præsertim quòd non minora incommoda imminerent à Sultano Selimo qui tunc regnabat, nisi tanto imminenti malo prouideretur, hortatus est Catholicum Regem Philippum ad prælium ineundum contra infensissimi Turcarum regis immanitatem, tùm etiam hortatus fuit senatum Venetianum, docens eis: non sufficere quidem potentiam vnius duntaxat Christiani principis contra Turcarum immanitatem, proptereaq; conuenientissimum esse vt fieret vnio quædam ad debellandum nefandum dominatum, & prostrandum superbiam Turcarum regis. Pollicitúsque est se pro sua virili præstiturum quæ ad se pertinebant, eos verò hortabatur ad huiusmodi vnionem apprimè necessariam Reipublicæ Christianæ. Statim igitur Catholicus Rex Philippus tam iustis & piis hortationibus Summi Pontificis condescendit: simul etiam Venetorum senatus, præsertim cum magna incommoda sibi tunc imminerent: nam hoc tempore Turcarum rex inuaserat Cypri regnum. Itaque facta huiusmodi vnione electus fuit in generalem ducem totius exercitus heros ille Ioannes Austriacus vir magna virtute, qui audiens incommoda quæ infligebant Turcæ tunc regionibus Christianis, gestiebat iam ad pugnam animo suo inuicto & bellicoso. Siquidem vastauerat tunc Turca aliquas Venetorum insulas, videlicet Cephaloniam, Zanthem, & alias huiusmodi, insuper etiam in captiuitatem arripuerunt Turcæ triremem quandam Christianorum, ex qua intellexerunt de vnione facta inter principes Christianos: & monuerunt ea de re Sultanum Selimum magnum Turcam. Insuper etiam ducentos milites interfecit Turcarum exercitus apud Xumaram castrum quoddam Venetorum. Tum præterea apud insulam Corfu vocatam, stragem multam, multáque incommoda pepererunt, deprædantes quæcunque potuerant, atque hoc modo recesserunt Turcæ cum opimis spoliis, non audentes impugnare arcem ipsam, & propugnaculum. Venit igitur Turcarum exercitus cum septem millibus captiuis ad Corinthiacum sinum, vt ibi milites refocillarentur in amœnitate & fertilitate illius regionis. Ibi igitur resciuit Christianorum principum classem aduentantem, quo accepto nuntio magnopere gauisus est Turcarum exercitus, existimans se certam habere victoriam: vnde & preciosissimam quandam vestem præfectus ipse Turcarum dedit ei qui tam optatum sibi nuntium adportauerat. Soluit igitur feliciter Christiana classis ex Messina die 16. Septemb. 1571. cum intentione & animo conferendi manum cum hoste, quamuis talis intentio palam non diuulgaretur. Nauigantésque Christiani viderunt non sine multis lacrymis & dolore, damna innumerabilia quæ in Corfu insula inflixerant Turcæ, noluerúntque præ commiseratione ibi quiescere, sed vlterius progressi sunt ad portum S. Ioannis. Quò cum peruenissent, resciuerunt vicissim vtrique exercitus, & certiores redditi sunt de locis in quibus versarentur. Nauigantésque vlterius Christiani peruenerunt in Caphaloniam, vbi nuntium acceperunt de captura siue expugnatione illustris illius ciuitatis Cypri vocatæ Famagosta. Cumque intellexisset inuictus Princeps Ioannes Austriacus, crudelitatem & inhumanitatem Turcarum qua vsi fuerant contra illam ciuitatem, longè aliter quàm pacti fuissent, animosior factus est ad certamen. Itaque constituit ordinem commodissimum & prudentissimum in suo exercitu, disposuitq; vniuersa quæ disponenda & ordinanda erant mira prudentia & industria, ad conferendum cum hoste. Erant autem ducentæ & nouem triremes Christianorum: sex insuper magna nauigia, & quadraginta ex aliis communibus. Ex quibus Catholicus Rex Philippus stipendiis suis sustentabat triremes octuaginta vnam, cum multis aliis communibus nauigiis. Itaque quindecim erant triremes Hispaniæ, triginta Neapolitanæ, decem Siculæ, tres Genuenses, vndecim Andreæ de Oria, quatuor Lomelini, quatuor Negronis, duæ Georgij Grimaldi, duæ Stephani Marini, vna Saurini, tres militum S. Ioannis, tres ducis Sabaudiæ, duodecim Summi Pontificis, in quibus etiam contribuebat dux Florentiæ, centum & nouem Venetarum cum sex magnis nauigiis. Præfectus igitur classis Turcicæ cum sciret appropinquantem exercitum Christianorum cum deliberatione conferendi manum,

cœpit magno exiliens gaudio tanquam certus iam secundùm opinionem suam potiundi rerum, & exploratam sibi habens & persuadens victoriam, ordinare acies suas & phalanges nauales. Die igitur Dominica 7. Octobris, cœperunt se inuicem vtræque copiæ prospectare prope sinum Corinthiacum: fudit autem preces suas ad Dominum animosissimus & prudentissimus Princeps Austriacus cum vniuerso exercitu, atque signo facto suam stationem & aciem singulæ triremes obtinuerunt. Deinde generosus Dux quandam conscendens scapham siue nauigiolum præferens vexillum quoddam cum imagine crucifixi, cœpit animare exercitum suum huc atque illuc discurrens, vt paratiores essent ad viriliter præliandum, quamuis iam ex seipsis animati satis essent & paratissimi ad sanguinem suum pro Christo fundendum. Rediens postmodum ad principem triremem suam, eduxit vexillum in altum, in quo erat imago Crucifixi, & ad pedes eiusdem posita erant insignia summi Pontificis, ad quarum insignium dexteram erant insignia Catholici Regis, & ad sinistram insignia Venetiana. Videns igitur vniuersus exercitus vndique Domini nostri Iesu Christi imaginem, supplices ad eum tetenderunt palmas atque preces magna cum deuotione & reuerentia efferentes eis vitam suam & sanguinem vniuersum. Tum etiam religiosissimi & integerrimi viri multi qui ibi aderant, dispersi per vniuersum exercitum cœperunt animare suis prædicationibus & hortationibus vt poterant vniuersos milites, notificaruntque eis & declararunt indulgentiam permagnificam quam concedebat Summus Pontifex. Ex quibus omnibus animosissimi redditi sunt Christiani milites ad præliandum, nequaquam recusantes vitam suam in discrimen exponere, si modò hoc discrimen vocandum est, & non potiùs gloria sempiterna. Appropinquabat ergò classis Turcica primùm quidem secundo vento, sed postmodùm restantes experientes ventos, paulò tardiùs contractis velis, accedebant remigantes. Itaque hoc modo Christiani triremes suis quæque locis & stationibus opportunè collocatæ sunt hoc modo, Princeps triremis ad dexteram triremem habebat principem Summi Pontificis, cui præsidebat Marcus Antonius Colona, ad sinistram verò triremem Principem Venetianam habebat, cui præsidebat Sebastianus Venierus. Ad latus autem Pontificiæ triremis principis erat triremis ducis Sabaudiæ cum Domino Leni & de principe Vrbino. Ad latus verò Venetianæ principis erat Genuensis cum generali suo Hectore Spinolâ, vbi etiam erat princeps Parmensis. Aderat etiam claudens huiusmodi alas princeps triremis militum S. Ioannis, cui præsidebat frater Petrus Iustinianus: ad sinistram verò huius erat triremis Lomelina, in qua erat Paulus Ioannes Vrsinus. Ad subsidium autem Principis triremis Austriacæ aderat patrocinatura triremis, tum triremes socias suas habentes, quæ erant septuaginta hoc ordine constitutæ. Porrò in dextero cornu constitutus etiam erat Andreas de Oria cum quinquaginta triremibus. Augustinus Barbarigus aderat in sinistro cornu, qui erat prouisor generalis Venetianus, cum aliis quinquaginta triremibus. Ante verò præcedebant sex magna nauigia triplici distincta ordine, vt suis tormentis bellicis quibus munitissima erant, pugnarent primùm & interrumperent longè exercitum antequam præliaretur cum ipsis triremibus. Denique Marchio S. Crucis aderat cum triremibus triginta, & vna post principis seu in triariorum loco. Cæterùm erant in vniuerso exercitu octo millia militum Hispanorum duodecim millia militum Italiæ, & denique tria millia aliorum militum spontaneorum variarum nationum, præter alios ordinarios milites qui reperiebantur in singulis triremibus. In opposito verò Turcarum exercitu erant ducentæ triginta triremes, & septuaginta magna nauigia, denique milites numero centum viginti millia. Dispositus autem erat Turcarum exercitus in figuram semicirculi siue dimidiæ Lunæ. In cornu verò dextrò aderat Mahometus Bey gubernator Corinthiacus, in sinistro Aluchus Alinus gubernator Argelli, habens quisque sexaginta triremes. In medio autem positus erat Alinus præfectus cum centum triremibus. Cæterùm inuictus Austriacus mandauerat ipsi nauclero triremis suæ, vt diligenter contueretur principem triremem Turcicam, & rectà ad eam contenderet tam animosè & confidenter vt nulla nauigia quæ eam affectabantur, sibi proponerent spem effugiendi, sed potiùs, aut victoriam reportarent, aut ibidem vitam suam terminarent. Porrò præfectus Turcicæ classis constituerat ne tormenta bellica vlla ratione detonarent, priusquàm appropinquassent ipsi Christianorum exercitui, & cominùs præliari possent: veruntamen coacti sunt Turcæ huiusmodi intentum suum mutare, nam magna illa nauigia Christianorum quæ præibant, vbi viderunt se posse pertingere tormentis suis bellicis quibus munitissima erant, ad copias Turcarum, statim cœperunt globos suos contra Turcas transmittere, & mirabili quodam animo, vehementia & celeritate. Austriaca tire-

mis

mis primùm tormenta sua soluere cœpit, adeò vt vix dimidiatam tormentorum bellicorum partem exonerassent Turcæ, cùm iam se obrutos viderunt impetu, fulgure & tonitruo Christiani exercitus. Tam vehemens ergò fuit pugna primùm quidē inter duas prætorianas triremes vtriusque exercitus, vt modò hæc modò illa victa videretur nam in Turcica triremes erant in subsidio septem triremes & duo magna nauigia, quæ semper milites suppeditabant animosos & bellicosos. In principe autem Christianorum, erat flos ipse militiæ: erant etiam acies ipsæ ordinatissimè dispositæ, in alia àcie aderant centum milites exercitatissimi, & veterani, in alia item acie viginti quinque non minùs exercitatissimi, item in alia. Item alij viginti quinque robustissimi; & reliqui in suis stationibus singuli versabantur. Denique inuictus princeps Austriacus cum aliis illustribus & heroicis viris aderat semper mandans, consulens, animans, hortans ad ea quæ necessaria esse videbantur. Hic quidem animosè cùm intendissent Christiani in Principem Turcarum triremem, sed tamen repulsi fuissent, durasséque iam conflictus ipse spatium sesquihoræ: tandem animosiores facti Christiani, sequentes heroem virum Lopexium Figuerca, ingressi sunt in triremem principem Turcarum, & eam obtinuerunt, interficientes ipsum Alinum præfectum & eos qui cum eo erant, insuper etiam impiissimum & abominabile Mahumeticum vexillum prostrauerunt & conculcauerunt, erecto Christianorum vexillo ibidem, atque pleno ore maxima cum iucunditate & subito victoriam personare cœperunt, vt hoc modò penitùs qui præliabantur cæteri Turcæ exanimarentur, & Christiani omnes animarentur, dulcissimo victoriæ nomine in eorum aures influente, grauásque maximas pro tam singulari beneficio Deo optimo maximo omnes egerunt. Cæterùm cum adhuc Turca quædam triremis insolescere vellet & inuadere Hispaniam principem triremem, animosè quidem ac viriliter à Marco Antonio Colona superata & capta est, sicut aliæ multas ceperat præsidio Pontificiæ principis triremis. Princeps etiam Vrbinus in trireme ducis Sabaudiæ admirabiliter se gessit. Nec minùs etiam se ad mirabilem & inuictum exhibuit Paulus Vrsinus. Princeps insuper Parmensis non solùm viriliter præliabatur ex ea trireme in qua constitutus erat, verùmetiam tanquam simplex quidam miles non dubitabat se ingerere in medias armorum flammas atque fulgura, quem etiam nonnulli illustres viri imitati, honorificentissimè præliati sunt: & pro Christo obierunt. Princeps Venetiana triremis quàm heroicè se gesserit, vix potest pro dignitate explicari. Porrò triremes quæ erant in cornu dextro: non perinde prosperum habuerunt successum, nam impares expertæ sunt inimici vires, imparémque congressum & nimis superexcedentem, cùm infiniti propè essent Turcæ qui eas adorsi sunt. Vnde quamuis admirabiliter planè pugnasset triremis militum S. Ioannis, tandem tamen magnam stragem in heroicis illis viris ediderunt Turcæ, præsertímque Aluchus Alinus superueniens cum innumeris Turcis qui nondum pugnauerant, neque defessi adhuc erant ex longa pugna. Sed tandem frater Petrus Iustinianus qui in captiuitatem redactus fuerat, simul cum triremi sua, liberatus est subsidio & industria Neapolitanæ cuiusdam triremis. Denique videns Aluchus Alinus ipse quòd res Turcicæ desperatæ essent: & iam victoriam obtinuissent Christiani, decreuit ornare fugam cum paucis quibusdam nauigiis quæ eum secuti sunt. Cæterùm aliæ duæ quæ supererant triremes militum S. Ioannis, videntes quantam crudelitatem Turcæ exercuissent in principe sua triremi, tam strenuè se gesserunt, vt cùm vicissent tres triremes cum quibus pugnabant, omnes Turcas qui in eis erant gladio interimerent. Porrò cùm perillustris Ioannes de Cardona Generalis triremium Sicularum, redisset ab obeunda quadam legatione ad quam missus fuerat ab inuicto Principe Ioanne Austriaco, viderétque aliquas triremes Turcicas insidiis manentes, validissimè se gessit contra eas cum triremibus suis, atque easdem superauit & prostrauit, omnem eis præcindens aditum ad Christianorum exercitum inuadendum, quamuis non sine maxima iactura suorum militum. Insuper etiam hoc tempore non erat otiosus Andreas ab Oria, sed potiùs tanquam exercitatissimus in præliis, vt posset eos omnes superare atque in captiuitatem redigere. Tum etiam inuictus Princeps Austriacus cùm vidisset triremes siculas subsidio indigere, accurrit ad eas validissima manu ita aduersarios oppugnans, vt eos ad fugam cogeret atque compelleret. Insuper etiam cùm triremis quædam Turcica impugnaretur validissimè ab ipsis Christianis in qua quidem trireme erant duo filij Alini præfecti, quorum nomina erant Mahumetus Bey, & Alinus Bey, tandē capta est à Christianis, & in captiuitatem redacti duo illi filij præfecti. Tandem verò congregatæ principes triremes Christianorum, conuenerunt ad locum vnum per quem effugere debebant Turcicæ triremes quæ superfuerant, atque ibidem amplissima

spolia reportarunt, adeò vt solummodo euaderet Aluchus Alinus cùm quatuor triremibus & vigintiquinque nauigiolis. Caeterùm ex Christianis huiusmodi naualis conflictu interierunt quatuor millia militum: inter quos erant nonnulli perillustres viri, qui strenuè se gesserunt in ipso praelio. Ex Turcis autem interierunt viginti millia, inter quos fuerunt ducenti principes viri, & triginta gubernatores prouinciarum, & centum & sexaginta duces, in captiuitatem autem redacti sunt duo millia. Atque hic quidem ponitur minimus numerus qui reperitur in historiis: nam variant historiae circa huiuscemodi numerum. Praeterea Christianorum captiui libertate donati sunt duodecim millia ex variis nationibus. Item centum & sexaginta triremes reportarunt Christiani, & duodecim magna nauigia, triginta autem triremes submersae sunt: & quamplurima etiam alia spolia reportarunt Christiani, inter quae fuerunt multa insignia Turcica, & denique praecipuum vexillum magni Turcae. Et quoniam Ponto nox atra iam incumbebat, & procellosus quidem turbo imminebat, decreuerunt Christianae copiae in proximum portum concedere: vt ibi possent fessi milites refici & recreari: vt deinceps posset vlteriùs progredi ad domandam magis ac prosternendam Turcicam potentiam, sed cùm hyems intraret, & vulnerati essent multi: ac deniq; commeatus essent necessarij, decreuit inuictus princeps Austriacus redire iam ex ipso conflictu post partam victoriam immortalem, non sine maximo emolumento Christianae Reipub. & nominis Christi gloria & exaltatione, quandoquidem placuit Christo Domino potentiam suam ostendere contra feritatem & immanitatem hostium Christianorum, etiam insigni beneficio Ecclesiam suam donare & exornare. Itaque plaudebant regiones omnes, prouinciae, & vrbes, felici principi Ioanni Austriaco, & gratias agebant primùm Deo Opt. Max. pro tanto accepto beneficio, deinceps etiam beatissimo Pontifici, qui hortator extitisset tam heroici facti, & denique Catholico regi, quandoquidem tam promptum se exhibuerat ad huiusmodi salutarem hortationem Summi Pontificis amplectendam, simul etiam Senatui Veneto, propterea quòd facile statim beatissimi Pontificis hortatus complexus fuisset tam singulares & vigilantissimos vniuersae Reipublicae Christianae. Insuper etiam in memoriam sempiternam tam diuinae victoriae, non solùm vt supra diximus, instituit summus Pontifex Gregorius 13. festum Rosarij celebrandum eodem die quo victoria parta est per singulos annos, verùm etiam Catholicus Rex Philippus Toleti instituit vt celebraretur huiusmodi solennitas in perpetuum, quod etiam in multis aliis ciuitatibus seruatur. Summus verò Pontifex Pius V. qui cum aliis perillustribus praelatis erat in oratione positus eo tempore quo parta est victoria quique illius coelitus accepit nuncium tanti fecit hoc beneficium diuinum, vt non solùm pro eo gratias maximas Deo egerit, & fieri mandauerit, verùmetiam ipse in ipsis pecuniis quas in terris sibi subiectis cudi mandauit, ex altera quidem pecuniae facie effigiem suam posuerit, ex altera huiusmodi victoriam imprimi iusserit.

Victoria huius foelicissima auspicia pulchrè narrauit Austriadis Poeta, asseritque longè ante illa à Turcis prodigiis quibusdam praeuisa fuisse. Haec ex illis Poematibus Hispanicis clarius patent in trophaei gloriam & inuictam Ducis Ioannis ab Austria celsitudinem. Fatebantur enim vnum ex multis haeroibus Austriacum strenua fortitudine excelluisse, & excidij Turcici causas praestantiores dedisse.

Dos Turcos, o de pura couardia,
O presagos del caso per ventura
Quisieron ser testigos este dia
Desde vna roca de sublime altura,
Huydo auian de su compañia
En el silencio de la noche oscura,
Algunos dias antes que el terrible
Recuentro fuesse cierto, ni creyble.

Miran la nuue escura temerosa
Embuelta en humo hasta el cielo alçarse,
Y la sonante llama presurosa
Sembrada crecer luego y leuantarse,
En imagen y forma pauorosa
Cinco galeras suyas abrasarese,
Y viendo aquel estrago manifesto
El vno al otro Turco dixo aquesto.

Estauan pues los dos filosofando
Attonitos y fuera de sentido,
El dudoso succesio recelando,
Continuo dellos con razon temido,
La importante victoria ponderando,
Y el miserable estado del vencido
Mirauan de hora en hora temerosos
Casos funestos tristes y espantasos.

Dime Roayme amigo, que visiones
Son estas que nos tiennen espantados
Quien vino a perturbar nuestras regiones
Que aili dexa a los Turcos lastimados;
Espanto fuimos y a de la naciones,
Mas la iniusta mudança de los hados
Nos quiere hazer oy tan dura ofensa
Que iamas no se espere recompensa.

Ves como se nos muestra claramente
El fin aduerso de la infausta guerra.
No ves vna quadrilla diligente
De nuestra armada çabardada en tierra,
Sin otra que la fuerça vehemente
Del ancho Po profundo cierra,
De la qual no se veni a duras pœnas,
Sino garceses rotas las entenas.

O don Iuan de Austria para mal nascido,
Del Turquesquo poder cuchillo fiero,
Mas que todos los hombres atreuido,
Principio en nuestros daños verdadero,
Si agora tu fortuna tal ha sido,
Si te has assi mostrado en lo primero
Quales seran los triunfos y despoios
Que en otro tiempo miraran tus oios?

Que se podra esperar de tu ventura
De tu madruo seso, y verdes años?
Que fuerça puede estar de ti segura
Despues destos presentes de sengaños?
O estremo de dolor y desuentura.
O cielo coniurado en nuestros daños,
Temiste a dicha que los Othomanos
Auian de rendirte con sus manos.

No sin admiracion estoy atento
(Respondio el otro Turco) a tus razones,
Y lo que en ellas dizes, veo y siento
Que no es duda que sufre opiniones
Valgamonos del buen conocimiento,
Huyendo el rostro en estas ocasiones,
Y pues tenemos tales enemigos
No pretendamos amas que ser testigos.

IX.

Executio literarum Apostolicarum, & declaratio Concilij Tridentini.

GREGORIVS Episcopus, &c. Ad futuram rei memoriam.

AD ROMANI Pontificis prouidentiam circumspectam pertinere dignoscitur, dubia super sacrorum Conciliorum decretis pro tempore insurgentia, sic suæ declarationis oraculo dilucidare, & interpretari, vt exinde litium dispendia inter fideles quoslibet valeant submoueri. Accepimus sanè nuper quodlibet multoties Romanus Pontifex, vt prouisiones, & gratiæ per eum de beneficiis pro tempore vacantibus, ac suæ, & Sedis Apostolicæ dispositioni, & ordinationi reseruatis, in fauorem diuersarum personarum sibi gratarum, & acceptarum factæ, executioni debitæ demandentur, & ne (dum literæ Apostolicæ sub plumbo desuper expediuntur) beneficia ipsa ab aliquibus indebitè occupentur, aut aliqua in spiritualibus, & temporalibus detrimenta sustineant, nonnunquam corporalem possessionem ipsorum beneficiorum, & illis annexorum, iuriumque, & pertinentiarum quomodocunque Sedis, & Cameræ Apostolicarum nominibus apprehendi, ac omnes, & quoscunque fructus, redditus, & prouentus beneficiorum, & annexorum eorundem percipi, exigi, eosque integros personis prædictis, postquam ipsas literas sub plumbo expeditas haberent, vna cum dicta possessione consignari, quandoque verò, dum literæ sub plumbo huiusmodi expeditæ existunt, vt ius suum vnicuique illorum conseruetur, & temerariorum audacia debita castigatione compescatur, ac ipsæ literæ Apostolicæ facilius debitæ executioni, vt par est, demandentur, prouisos de beneficiis in corporalem realem, & actualem possessionem beneficiorum, & annexorum, iuriumque, & pertinentiarum prædictorum induci, & inductos in ea manuteneri amotis quibuslibet intrusis detentoribus ab eisdem, aliaque fieri, & exequi per diuersas suas in forma breuis, & sub Annulo Piscatoris confectas literas mandet, & percipiat certis inibi modo & forma tunc præscriptis, dilecto filio causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ generali Auditori, seu aliis executoribus desuper deputatis, quibus omninò parendum esse. Nihilominus, nonnulli beneficiis prædictis inhiantes, ac gratias prædictas eludere, eorumque intrusiones, & detentiones improbè tueri satagentes, executionem literarum in forma breuis huiusmodi, & facultatem per eas ipsis executoribus attributam diuersis dubiis, & cauillationibus remorentur, & processus per eosdem executores desuper habitos, & formatos, ac inde secuta quæcunque nulla, & inualida, nulliusque roboris, vel momenti esse, neque attendi debere contendunt, sub prætextu, quòd in decreto sacri Concilij Tridentini, sessione vigesimaquarta, capitulo vigesimo, dispositum fuerit, quod causæ omnes ad forum Ecclesiasticum, quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales, sint in prima instantia coram ordinariis locorum dumtaxat cognoscantur, exceptis his, quæ iuxta Canonicas sanctiones apud Sedem prædictam sunt tractandæ, vel quas ex vrgenti rationabilique causa iudicauerit Summus Pontifex Romanus, per

Sedi Pontificiæ interest oraculo suæ declarationis Conciliorum decreta interpretari.

Executiones literarum Apostolicarum quomodo remorentur.

nus, per speciale rescriptum signaturæ suæ eius manupropria subscribendum committere, aut auocare. Verum cum decretum huiusmodi Concilij concessionem prædictarum literarum in forma breuis, & illarum executionem nihil efficiat, neque per illos causa, seu instantia introducatur, sed merè, executiuè procedi mandetur, literæ quoque in forma breuis annulo Piscatoris munitæ non minoris sint efficaciæ, & auctoritatis quam rescripta signaturæ Rom. Pont. eius manu propria subscripta; Nos in his nostræ debitæ declarationis cautelam adhibentes, ac prouisorum prædictorum ius aduersus dubia & cauillationes huiusmodi, æquitate & iustitia suadentibus perseuerare volentes, necnon prædictarum, & quarumcunque literarum in forma breuis super capienda possessione nomine Cameræ huiusmodi, aut in fauorem literarum sub plumbo expeditarum tam à prædecessoribus nostris quàm nobis, & dicta Sede hactenus concessarum, tenores ac litis, & causæ si quæ desuper executæ sunt statum & merita, nominaque & cognomina iudicum executorum, & collitigantium præsentibus pro sufficienter expressis habentes Motu proprio, non ad ipsorum prouisorum aut aliorum nobis pro eis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia ac de mera nostra deliberatione decernimus, & declaramus per concessionem literarum in forma breuis, sub annulo Piscatoris super capienda possessione quarumcunque beneficiorum dispositioni Apostolicæ reseruatorum seu affectorum Sedis, & Cameræ Apostolicarum nominibus apprehendenda, & eiusdem possessionis in fauorem prouisorum ab ipsa Sede de eisdem beneficiis postquam literas sub plumbo super prouisionibus huiusmodi habuerunt expeditas relaxatione, necnon assistentia ipsis prouisis literas desuper sub plumbo expeditas habentibus præstanda, & aliorum inibi expressorum executione facienda quæ mandata executiua sunt, & summariam dumtaxat causarum propter quas illæ emanarunt cognitionem requirunt, decretis Concilij huiusmodi non contraueniri, nihilque præiudicij illis inferri vel eorum formam in aliquo violari, neque indici aut censeri, vel executionem literarum earundem propterea in aliquo suspendi siue remorari, aut facultatem literarum executores ipsos & ab eis deputatos sub executoris facultate sibi per easdem literas, vt præfertur concessas, vti, frui, gaudere, & contra illis non parentes ad declarationem incursus pœnarum, & censurarum in eisdem literis in forma breuis contentarum ac inuocatione brachij sæcularis procedere, alia omnia & singula in eisdem literis contenta (illarū tamen forma seruata) facere & exequi libere &, licitè potuisse, & posse, necnon processus desuper habitos, & formatos habendosque, & formandos, ac inde secuta, & sequenda quæcunque firma, valida, & efficacia fuisse, & esse & fore, suosque integros, & plenarios effectus sortiri debere in omnibus & per omnia. Præsentes quoque literas de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quoquam alio defectu notari, impugnari, vel inualidari nullatenus posse. Sicque in præmissis omnibus & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios quacunque auctoritate fungentes, etiam Palatij Apostolici Auditores, & S.R.E. Cardinales (sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate) iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane, si secus super his à quoquam, quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Districtiùs inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus, & singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existentibus, & quauis etiam Episcopali, Archiepiscopali, vel alia maiori dignitate, & Ecclesiastica etiam Cardinalatus honore fungentibus, & quauis sæculari potestate fungentibus ne decreto, & declarationi nostris prædictis, quouis quæsito colore directè vel indirectè contrauenire audeant, vel præsumant. Et nihilominus vniuersis, & singulis nostris, & dictæ Sedis Nuncijs, ac locorum ordinariis, eorumque officialibus, quatenus ipsi, & eorum singuli per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quecunque vbi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte prouisorum & executorum & subexecutorum prædictorum seu quarumcunque aliarum personarum in præmissis interesse habentium vel alicuius ex eis fuerint requisiti solenniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciat auctoritate nostra prædictos prouisos, & subexecutores, seu alios in præmissis

Causæ beneficiales in prima instantia coram ordinariis locorum decidendæ.

Executio literarum Apostolicarum impediri non debet.

Decretum irritans.

Clausulæ præseruatiuæ.

missis interesse habentes, eorúmque singulos, decreto, declaratione, inhibitione, & aliis præmissis pacificè, frui, & gaudere, ac præsentes literas, & in eis contenta huiusmodi ab omnibus quos illa concernunt, & concernent quomodolibet in futurum inuiolabiliter obseruari. Non permittentes aliquem desuper contra illarum tenorem quomodolibet indebitè molestare, Contradictores quoslibet, & rebelles per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, ac legitimis super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras, & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus fe. re. Bonifacij Papæ VIIj. prædecessoris nostri de vna, & in Cócilio generali edita de duabus dietis (dummodo non vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur) aliisq; Apostolicis, necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum quod interdici suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum quia difficile foret præsentes literas ad singula loca vbi opus fuerit deferre, volumus, & dicta auctoritate decernimus, quod earum transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides iudicio, & extra adhibeatur, quę ipsis originalibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Executorum deputatio & facultates.

Clausula derogatoria.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die decima Iulij, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Pontificatus nostri Anno Tertio.

X.

Indictio Sancti Iubilei, pro visitantibus Basilicas SS Petri, & Pauli, ac Sancti Ioannis Lateranen. & B. Mariæ Maioris de Vrbe, Anni 1575.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINVS, ac Redemptor noster Iesus Christus, qui pro ineffabili charitate sua serui formam accipiens, acerbissimam Crucis mortem subire dignatus est, vt Deo patri genus humanum reconciliaret, atque in sortem hęreditatis æternæ donaret, volens nostræ plenius succurrere imbecillitati, & donum hoc pretiosissimo ipsius sanguine acquisitum copiosius communicare, ne elapsis post regenerationis lauacrum opportunum eiusdem diuinæ misericordiæ deesset subsidium, Beato Petro Apostolorum Principi, eiúsque deinceps successoribus suis in Terris Vicariis Sanctæ Catholicæ Romanæ Ecclesiæ (quæ cæterarum omnium caput, mater, & magistra est) potestatem dimittendi peccata plenissimam reliquit, ac thesauro præterea immenso meritorum eiusdem passionis, cui etiam Gloriosissimæ semper Virginis Mariæ, omniúmque Sanctorum merita accedunt) idcirco ditauit Ecclesiam sponsam suam, cúmque prædictis Beato Petro, & successoribus dispensandum commisit, vt eo cæteri fideles pro temporalibus pœnis ex remissis culpis sæpius remanentibus ad satisfaciendum adiuti, ad percipiendos cœlestis gratię fructus expeditiores redderentur. Quarum rerum consideratione adducti, diuinęque bonitatis exuberantia confisi Romani Pontifices prædecessores nostri, animarúmque saluti toto animi sensu prospicientes, pro facultate dispensandi thesaurum prædictum illis credita, Sanctum Iubileum statutis annis, Priores quidem longioribus interuallis, alij verò breuioribus, & posteriores vigesimo quinto quoque anno celebrandum decreuerunt, quo scilicet tempore idem Ecclesia thesaurus ad salutarem eorum lætitiam depromeretur, qui ea causa Almam inuiserent Vrbem, quam prædictis Princeps Apostolorum, & doctor gentium, totque deinceps Christi Martyres suo sanguine consecrarunt. Quocirca dictorum prædecessorum pium salaberrimúmque institutum secuti, de fratrum nostrorum assensu Iubilei celebrationem

Cum Iubileum in ea haberi debeat Ciuitate quæ dignitate cæteris præstet id quod tam. præclara solennitas suo veluti iure poscere videtur consequens est vt Romæ celebrari debeat. Ita enim fiet vt in ea habeatur ciuitate quæ sicut olim sub Imperatoribus cunctis gentibus dominabatur ita nūc sub vero cœlestiq; Imperatore Christo saluatore nostro & eius Vicario,

Pontifice scilicet Romano in animos quoque ipsius Dominium obtinere demonstratur. Locuples est Roma singulari thesauro pretiosarum reliquiarum quæ Christianæ religionis feruorem accendunt, & Martyrum monumentis quibus piè oblectantur hominum mentes. De his consule Thomam Trecerum.

tionem proximè sequenti anno, millesimo quingentesimo septuagesimoquinto, a primis vesperis, quæ vigilia est diei Festi proximè futuri Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, incipiendam, & per totum annum ipsum finiendam, vniuerso Christiano populo quanto maiore possumus animi gaudio indicimus. Quo quidē anno durante, qui verè pœnitentes & confessi, Beatorum Petri & Pauli Apostolorum Basilicas, & Sancti Ioannis Lateranensis, ac Sanctæ Mariæ Maioris in Vrbe Ecclesias triginta continuis vel intermissis diebus semel saltem in die, si Romani, vel vrbis incolæ fuerint, si vero peregrini, quindecim diebus deuotè eodem modo visitauerint, ac pro ipsorum totiusque Christiani populi salute pias ad Deū preces fuderint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem, quemadmodum etiam prædecessores nostri concesserunt, consequentur. Et qui post iter ad Vrbem huius deuotionis causa susceptum, illud proficere ob aliquod legitimum impedimentum non potuerint, aut in morbum inciderint, & siue in via, siue in Vrbe ipsa ab humanis excesserint verè pœnitentes, & confessi, hos quoque pro eorum pia, ac prompta voluntate ipsius Indulgentiæ, ac doni participes fieri volumus. Monemus itaque, & hortamur omnes Christifideles, qui sacro huic cœtui interesse poterunt, vt humanæ vitæ miserias, sæculi huius vanitatem, dierúmque paucitatem, qua ad mortem, & districti examinis diem assiduè properamus, contra vero immensa cælestis vitę gaudia, summam fœlicitatem perpetuā æternamque beatitudinem attentè considerantes, & animo reuoluentes, ita conscientias suas examinare, & omnium peccatorum vitiorumque maculis, & sordibus purgare studeant, simulque bonis, & sanctis operibus, atque Orationi adeo intenti sint, vt tanti huius gaudij, & Ecclesiasticorum munerum largitionis verè participes fieri, & in altero postea sæculo præmium vberrimum consequi mereantur. Quare mandamus omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterísque Ecclesiarum prælatis, vt suos quisque populos diligenter curent ea omnia edocendos, quæ ad remissionis, & Indulgentiæ prædictæ adipiscendæ præparationem fuerint opportuna, debita in eos pietatis, & misericordiæ opera exercendo. Rogamus quoque in Domino charissimum in Christo filium nostrum Maximilianum Rom. Regem in Imperatorem electum, ac Reges, & Principes omnes Christianos quo magis merita ipsorum in fouenda hac peregrinantium pietate apud Deum crescant, & tanti tamque boni operis participes efficiantur, vt viarum securitati ad eorundem peregrinorum commodum prospicere, egentibúsque beneficio, & eleemosynis succurrere velint. Vt autem præsentes literæ in omnium notitiam facilius perferantur volumus earum exemplis, etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, ac personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillo munitis eandem prorsus fidem haberi, quæ haberetur ipsis præsentibus, si exhibitæ forent, & ostensę. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicę, millesimo quingentesimo quarto, sexto Id. Maij, Pontificatus nostri anno secundo.

Gregorij Temporibus Iubilæi indicta est celebratio quæ prioribus omnibus cum peregrinorum frequentia, cum Christianorum omnium applausu solennior atque plausibilior visa est. Rerum gestarum seriem sparsim illis temporibus ab his, vel qui vrbem visitabant vel à reducibus summa mentis & conscientiæ alacritate in patriam acceptam legimus. Compendiose tamen quædam de iubilæi institutione, ceremoniis & fructibus ad ipsum quæ ex prioribus saltem à Patribus Romanæ Ecclesiæ iampridem celebratum audiui. Sunt qui putent apud Polidorum Virgilium, & Nauagerium edocti Bonifacium Iubilæi indulgentias primum instituisse verum ne nos quoque huius esse sententiæ iudicemur, præmittendum est prorsus quidem quando haberi cœperit ignorari, quod tamen Bonifacij tempora multis annorum curriculis quamquam non eadem qua postea solennitate in vsu fuerit, & à pluribus fide dignis senioribus (id enim magna diligentia perquiri curauit) Bonifacius ipse acceperit & diplomate illo quod de ipso iubilæo edidit, haud obscurè designauit. Habet enim hæc verba, Antiquorum habet fida relatio, quod accedentibus ad honorabilem Basilicam Principis Apostolorum de vrbe concessæ sunt magnæ remissiones & indulgentiæ peccatorum. *In his controuertitur difficultas, nec in antiquitate, nullas authoritas consistit, siquidem*

fit, siquidem

stit, siquidem illum inductum fuisse existimo secundum rerum & temporum vtilitatem. IVBILEI autem praestantiam antiquissima est ex veteris & noui testamen pagina, videturque cœpisse in ipsius nascentis orbis initio cum dulci fruerentur mentium IVBILO protoparentes nondum tenebris peccatorum excæcati. Ipsa quoque IVBILEI antiquitas comprobatur, quod & in lege naturæ videatur adumbrari. Nam, vt locupletissimi testes sunt Eusebius & Beda, anno quinquagesimo (quem apposite IVBILEO conuenire superius, idemq; non infrugiferè iterabitur inferius) peracto vniuersali cataclysmo: Noe ex arca prodiit, & Deus tam benignum sese humano generi exhibuit; vt eius amore non cunctis viuentibus modo benedixerit: sed etiam cum eo illud inierit fœdus: vt in posterum mundum hunc diluuij aquis se nunquam summersurum, sit pollicitus.

Tertio id ipsum hinc quoque conuincitur manifestè, quòd in lege Mosis IVBILEVS ipse praeclaro typo demonstretur. Etenim cùm Deus ea, quæ ad quinquagesimi anni requiem pertinebant, in sacro Leuitico disposuisset, si quemadmodum scriptura docet, omnia in figura contingebant illis, quid aliud intelligi volebat, nisi verum factúmque nouæ legis IVBILEVM? Neque enim obstare putandum est, quòd hic non pro quinquagesimo anno tantum, sed pro centesimo, trigesimotertio, atque vigesimoquinto institutus sit, ille solum haberetur quinquagesimo. Non enim videtur necessarium, vt figura omni ex parte figuratum demonstret, alioquin neque æneus serpens Christum, neque rubrum mare baptismum, neque Isaac & Ismael (vt cætera omittamus) duo designassent testamenta. Cùm tamen id, tam Euangelio, quàm Paulinis Epistolis, apertissimè contradicat. Huc accedit, quia sat esse videtur, vt in præcipuis conformentur mysteriis, quod IVBILEO nostro respectu antiqui IVBILEI conuenire, sit cuilibet vtrumque accuratè contemplantis compertissimum.

Demum ne pluribus agamus rationibus IVBILEVM antiquitus exordium habuisse ex quibusdam Christi gestis dilucidè conijci potest. Primum quidem, quoniam in mundum veniens, illum modo quodam instituit. Nam, vt id clarissimis ostenderetur indiciis, voluit gaudium illud magnum, quod commune foret omni populo, ab Angelo pastoribus nunciari, & à cœlestium spirituum multitudine gloria in altissimis Deo, & in terra pax bonæ voluntatis hominibus cani. Atqui hæc omnia ceu quædam ipsius IVBILEI effecta, functionésque esse luce clarius comprobantur. Etenim si vnquam ob meliorem, meritisque cumulatiorem subditorum vitam gaudendi occasio offertur ecclesiarum pastoribus, eo præsertim tempore offerri ex his, quæ mox dicturi sumus, manifestum efficietur. Exultant populi, quod per graui eriminum onere subleuati in sanctitate & iustitia Deo coram ipso deseruiant. Quo fit, vt, quòniam bonis eorundem fidelium operibus glorificari dicitur: gloria sit Deo in altissimis: Sed in in terra pax bona voluntatis hominibus, quòd à culpis omnibus prorsus absoluti, atque à pœnis cunctis erepti, cum Deo, cum proximo, cúmque seipsis pacem habere dicantur. Adhæc cùm Magdalenæ, & adulteræ peccata pepercisset: necnon cum latroni nulla satisfactionis facta mentione pollicitus esset paradisum: quid aliud intelligendum putamus, nisi quòd, quemadmodum & supra dicebatur, ipse veri absolutissimique IVBILEI auctor iam IVBILEVM celebrare, ipsumqué aliis prædicare cœpisset? Qua etiam de causa, nimirùm vt scirent omnes verum iam adesse IVBILEVM, omnes quotquot sub grauissima criminum sarcina laborarent, vt ad se pergerent (quod eos leuare, & reficere, atque veram ipsorum animabus requiem donare vellet) alliciebat. Cum ergo (vt quàm paucissimis quæ diximus, colligamus) sacer IVBILEVS antiquissimus sit, quæ autem antiqua sunt (si spiritalia fuerint) digniora censeantur, profectò fieri non potest, vt non sit IVBILEVS ipse dignissimus.

Iam non exspatiabor in amplissima illa Indulgentiarum Iubilæi materia, admiratur potius illos cœlestes thesauros qui largiuntur iis qui purè & sincerè cum nitido mentis candore eaprestitere quæ ad hos fructus consequendos proponuntur, Quare & quando à centesimo ad quinquagesimum & deinde ad vigesimum annum Iubilei annus reuocatus sit superius diximus, solis iam solennibus ceremoniis inhæremus quæ non carent mysteriis vt pulchrè eas tradit, Angelus Pientinus Ord. Præd. Theologis. Appropinquante (inquit) iam sacri IVBILEI anno, in iocundissimo admirabilis Ascensionis Domini nostri die, non absque magna solennitate in D. Petri Ecclesia: atque tam latino, quàm vulgari, communique sermone, in duobus suggestibus summorum Pont. leguntur diplomata, quibus sacer indicitur IVBILEVS. Mox quatuor Vrbis locis affiguntur. Nunciatur ergo ipso Ascensionis die IVBILEVS: non quidem ea tantum de causa, quia Deus IVBILEI anno sese benigniorem præstiturus sit, quemad-

modum

modum & cœlum Ascensionis tempore serenius, magisque aëris nubibus cernitur expurgatum sed etiam quia non parum videatur ea die delineari IVBILEVS, *vt ex plurium à seruitutis iugo liberatione, ex magnifica munerum largitione, atque ex communi fidelium lætitia suaderi potest. Porrò Latino ac materno idiomate diplomata illa publicantur, non tantùm vt à doctis pariter & indoctis, ab Italis simul, & ab aliis, quot quot Latino vtuntur sermone, probè intelligantur, verumetiam vt aliorum quoque idiomatum cuncti homines (alio enim modo apud quoslibet loquuntur periti alio verò imperiti) hoc sibi quoque concedi cognoscant. Móxque in quatuor Vrbis singularibus locis* IVBILEI *affigi iubentur diplomata, vt significetur Christianos quos ibi à quatuor mundi plagis, scilicet ab Oriente, ab Occidente, ab Austro, & ab Aquilone Romam ad ipsius* IVBILEI *peragenda solennia conuocari.*

Secundùm verò ceremoniarum genus est, quòd vbi tempus quo inchoari debet sanctus IVBILEI *annus, aduenerit: in natiuitatis Domini vigilia mirabilis instituitur processio communisque supplicatio, ad quam: præter ingentem vtriusque sexus multitudinem, conueniunt omnes principum Oratores, omnes Romanæ curiæ præpositi, omnes vrbis Magistratus sacrum illustrissimorum Cardinalium collegium, necnon sanctissimus Christi Vicarius Pont. Max. Inchoatur ergò in natiuitatis Domini nostri vigilia* IVBILEVS *ea præsertim de causa, quod veteris legis status, cuius imaginem gerit sacri aduentus decursus, (hanc enim ob rem Messiam tunc inuocamus, vtquè iam veniat, iis, ac similibus verbis deprecamur: Domine præstolamur aduentum tuum, vt citò venias, & dissoluas iugum captiuitatis nostræ) iam suum assecutus sit terminum: ac propterea quemadmodum pro synagoga habemus ecclesiam, pro prophetis Apostolos, pro sacrificiis sacramenta, & pro lege euangelium: ita etiam opus sit, vt pro veteri* IVBILEO *subrogetur, colatúrque eo potissimum tempore nouus. Vnde, cùm ipsius* IVBILEI *virtute, vberius, & copiosiùs auferantur iniquitates, mundanus seruilisque timor procul pellatur, & diuinum gratiæ regnum, quod in Dominica oratione petimus aduenire, extendatur, latúmque videatur sumere incrementum, non sine ingenti lætitia, magnóque iubilo canitur,* Iudea Hierusalem cras egredimini & Dominus erit vobiscum. *Rursus:* Crastina die delebitur iniquitas terræ, & regnabit supper nos saluator mundi. *Porrò processio illa insignis celebratur, vt hinc agnoscatur quanta charitatis concordia conari deberent, quicunque præclarissimo Christiani nomine gloriantur, vnà cum suo ipsorum Præside, Pontifice videlicet Romano, illius sanctissimi anni atque sacri* IVBILEI *Romæ interesse solenniis*

Sed tertium ceremoniarum genus est, quod Summus Pontifex sacris indutus vestibus magna cum maiestate ad sanctam D. Petri portam procedens, malleúmque tenens eam tribus ictibus aperit. Quo in loco non inane fuerit diligenter animaduertisse, portam illam haud immeritò sanctitatis nomine insigniri. Quicunque enim per eam: vti conuenit, ingrediuntur, à peccatorum omnium inquinamentis dubio procul emundantur. Scriptum namque est: Hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam. *Et eodem in loco:* Aperite mihi portas iustitiæ, & ingressus in eas confitebor Domino *Neque enim ignoramus hæc sacræ scripturæ loca in ipsius portæ reseratione a Summo Pont. decantari, atque propterea non ineptè in hanc sententiam vsurpari posse. Si ergò per eam ritè ingredientes à criminum sordibus expiantur, si iusti tantum per ipsam pariter intrare debent: etsi propterea porta iustitiæ nuncupatur (neque obstat sacri eloquij tropus, quo plurali nomine pro singulari vtimur) nónne sancta congruenter nuncupetur? Sed eam quoque ob rem sanctitatis nomine appellatur, quod supernæ ciuitatis aditum, ceu figura quadam insinuare videatur. Cum autem ciuitas illa tam sancta sit, vt nihil coinquinatum, nihil immundum, sicut in Apocalypsi dicitur, in eam ingredi possit, atque sancta sanctorum nonnunquam appelletur: cumque propterea & ipsius porta maxima sint sanctitate prædita: iure sanè factum est, vt porta illa sancta nominetur. Tandem hac quoque de causa eo nomine illam designari crediderim, quòd speciali benedictione, lustralis aquæ (quam benedictam merito nuncupamus:) aspersione, aliisque diuinis ritibus, vt ex ceremoniis, quibus anno 1525. cum eas clauderet, vsus est Clemens huius nominis vii. elici potest, materia illa, qua claudenda est, Deo Opt. Max. dicatur. Quo fit, vt nemini mirum esse debeat, si Christianorum plerique per eam ingredi non audeant, nisi prius genu flexi pias preces effuderint: si postes religiosè deosculentur, si lapides, lateres, calcem, vbi aperitur, tanta pietate colligunt, serico inuoluunt, atque domum deferunt. Quæ enim Deo dicata fuerint, vt suprà comprobatum est, sancta*

sunt.

sunt, suáque propterea veneratione digna.

Aperitur autem porta illa in ipsius anni sancti inchoatione, primo quidem, vt intelligatur eo anno nulli non patere Ecclesiã, nulli, si IVBILEVM lucrari velit, eius ingressum denegari. Cum enim apud Christianos olim in vsu fuerit, quod à multis relatũ est, & in sacris canonibus fieri præcipitur: vt quicunque in grauiora quædam prolaberentur facinora, ex ecclesiæ liminibus pellerentur, & quousque demandatas pœnitentias absoluissent, ipsius ecclesiæ ingressus penitùs interdiceretur. Vbi verò eas peregissent, sicq; scelera illa existimari possent expiasse: ad ecclesiam redire, atque in eam ingredi permitterentur.

Porro à summo totius Ecclesiæ Antistite porta sancta reseratur, vt significetur ipsum tantùm illius ditissimi thesauri habere claues, eiúsque ianuam aperire, & quatenus expedire ei videtur, ex eo subditis suis elargiri posse. Quo fit, vt non incongruè, quantum ad rem hanc de ipso dici possit: Aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Rursus in materiali Ecclesia, vt ex iis, quæ in ipsius Dedicatione, dedicationisque solemniis leguntur, colligi potest, modo quodam supernam ciuitatem adumbrata Petro autem eiúsque successoribus illius cœlestis Ciuitatis à Domino collatæ fuerint claues (ei namque dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c. Et tibi dabo claues regni cœlorum) nonne ratio poscit, vt ille huius templi portam aperiat, cui collatæ fuere ipsius cœlestis regni claues.

Neque autem putandum est absque mysterio portã illã tribus ictibus à Pontifice Max. sacri IVBILEI tempore aperiri. Primo enim id arbitror ea fieri ratione, vt significetur Sum. Pont. thesaurum cunctis Christianis eo tempore communicaturus. Nam si terrarum orbis, communi cosmographorum consensu, tribus partibus, nimirum Europa, Africa, & Asia, diuiditur, in his omnibus Christiani aliqui inueniuntur: profectò, cum sacer IVBILEVS cunctis, qui Christo nomen dedere, in fidei & charitatis vinculo copiosè condonari debeat, eisq; propterea ditissimus ille thesaurus omnibus impartiri, non irrationabiliter statutum est, vt totidem percussionibus ianua illa in ipsius IVBILEI anni exordio cunctis, quotquot adesse possent, spectantibus reseretur. Deinde neminem pium latere arbitror tam admiranda esse sacri IVBILEI solennia, vt eius causa, qui in cœlo, & qui in terra, necnon & qui in purgatorio sunt, maximo afficiuntur gaudio: sicque tribus personarum generibus idem pretiosum ecclesiæ ærarium modo aliquo erogetur, id quoque sensibili quodam signo innuetur: porta illa trina mallei percussione conuenit aperiri. Sed si absque fide, spe, & charitate prædictum indulgentiarum thesaurum impossibile est cuiquam communicari, nequaquam inaniter philosophari censendus esset, qui diceret, idcircò etiam eadem porta tribus ictibus patefieri: quo, quid ad ipsius thesauri participationem potissimum requiratur, insinuetur.

Quarto verò loco psalmi, hymni, & antiphonæ quædam ex diuinis deprompta eloquiis interim magno iubilo à clero decantantur: non solùm eam ob rem, vt insinuetur quanta angelorum, cæterorúmque, sanctorum lætitia in triumphante Ecclesia sacer recolatur IVBILEVS, aut ea de causa, vt quicunque ceremoniis illis præsentes fuerint, rectè intelligant, quàm religiosè ac piè debeat in militante ecclesia à Christifidelibus celebrari: sed ob illam maximè, vt omnia eiusdẽ IVBILEI significentur, atque agnoscantur mysteria.

Verum, cùm quatuor ecclesias vrbis sanctis stationibus destinatas visere iubeantur quicũque IVBILEI participes fieri concupiscunt: & in earum qualibet porta illa, quæ meritò sancta dicitur, debeat aperiri: ad hoc exercendum munus (propterea quod qui per alium facit, vt ex Aristotele, dicitur, De regulis iuris, per seipsum facere videatur) suos destinat legatos, vt hoc quoque pacto, & maxima prorsúsque insolita ipsius thesauri insinuetur erogatio: & eos omnes, præsertim qui ecclesias illas adierunt: sanctorum meritis, quemadmodum in sua extrauagante innuit Bonifacius 8. ditiores fieri designetur.

Quintum demum ceremoniarum genus est, quod porta illa, quæ adueniente IVBILEI tempore a Summo Pontifice apperiri consueuisse dicebatur, ipsius IVBILEI anno peracto, non absque solennitate clauditur ab eodem. Faxit Deus Opt. Max. vt hæc cum lectoribus piis atque Catholicis anno M. D. C. experiri occulatissimè & dignissimè possimus.

XI.

Contra dantes vel recipientes pro obtinenda aliqua gratia apud sedem Apostolicam.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Anathemate damnauit Bonifac. 8. recipientes & dátes munera in gratiam consequendi aliquid à Sede Apostolica.

AB IPSO Pontificatus nostri principio quàm maximè possumus enitimur atque contendimus, vt domus & curia nostra à sordibus expurgetur. Cum salubri consilio incumbens fel. recor. Bonifacius Papa viij. excommunicauit & anathematizauit omnes Clericos, religiosos, & laicos vtriusque sexus, siue familiares Curiæ, siue vndecúmque alios, qui aliquod pactum facerent, seu quid paruum vel magnum promitterent, vel promissione occulta vel manifesta, siue sub verbis generalibus & plenè non expressis, siue specialibus & apertè expressis facta, quicquam darent aut reciperêt pro iustitia, siue gratia, siue pro se, pro alio, in causis vel iudiciis, seu alias per literas Apostolicas, & quibuscúnque aliis modis apud Sedem Apostolicam obtinenda, & eam sententiam ad promittentes, & acceptantes, dantésque & recipientes duxit extendendam: Illos etiam qui sibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa esse scientes, vel alicui per quem ad se fideliter referretur, simili voluit sententiæ subiacere: Ac decreuit, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam, absque speciali mandato sub absolutionis beneficium valeret obtinere, nisi in mortis articulo constitutus: Sed nec quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset pauperibus quantum illis dedissent. Iustitiæ verò, siue gratiæ expeditiones sic obtentæ nullius prorsus essent roboris, vel momenti: & scienter illis vtentes simili sententia innodauit: ac reseruans sibi absolutionem eorum cum prædictis, ad pœnas similes in omnibus obligauit. Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, vt plerique cupiditate improbi quæstus potentiorum suffragationibus adnixi, huiusmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpissimè nundinentur. Alij alios, quos gratia præstare arbitrantur, donis pollicitationibus, ambiant. Quidam etiam se talium operã atque industriam pretio & muneribus quæsisse affigant. Quæ cum pessima sint, & Curiæ prædictæ existimationem grauissimè offendant: in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Constitutionem prædictam cum suis censuris & pœnis omnibus innouamus: eásdemque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum quæ adscripsimus, dantésque illis & aliis supradictis auxilium, consilium, vel fauorem. Quin etiam eos omnes omni beneficio, & officio ecclesiastica & sæculari, siue temporali siue perpetuò ipso iure priuamus, ac priuatos esse declaramus, & præterea infamia subiectos perpetuò, ac inhabiles ad illa & alia esse volumus. A quibus etiam, prout quæque res, erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris sint exemplo. Illis tamen qui rem adhuc incognitam, complicésque fautores, & socios retexerint, impunitas concedatur.

Expeditiones simoniacè adepta annullãtur. Confirmatio constitutionis Bonifacij VIII.

Augentur pœnæ in ambientes precio officia gratias Apostolicas.

Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Nonis Nouembris, Pontificatus nostri Anno Tertio.

XII.

Iubilei anni Sancti pro Catholicis Anglis.

GREGORIVS Papa XIII. Vniuersis Christifidelibus præsentes literas inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

Temporibus Iubilei Pij Catholici apud Anglos metu machinationũ quæ frequentissimè erãt in eos qui antiquum Christianæ religionis affectum spirabant non poterant ad limina Apostolorum properare. Totoculi, tot, ora, tot hostiũ in-

SALVATOR Dominus noster Iesus Christus Dei filius, qui sui preciosissimi sanguinis effusione de manibus aduersarij nostri, quærentis quem deuoret, nos eripere dignatus est. ad hoc nobis licet immeritis vices suas committere hac ligandi, & soluendi potestatem tradere voluit, vt pro gregis Dominici salute, hos potissimum accepto remissionis tempore, & Anno Iubilei Apostolicos cogitatus plenius effundamus. Hinc est, quod cum, sicut accepimus, Christifideles, Catholici Angli, tum existentes in Aglia, tum extra Agliam per varias regiones dispersi, ad percipiendos præsentis anni Iubilei fructus Romam venire nequeant, illi quia non habent liberam ex Anglia egrediendi potestatem hi quia pro fide Catholica exules, & bonis priuati, non possunt, tam longi itineris impensas, & labores sustinere, vel alia habent, eaque iusta impedimenta: Propterea nos pro vniuersalis Pastoris officij debito, paternaque erga Christianos omnes charitate illorum animarum saluti prospicere volentes, omnibus vtriusque sexus Anglis Catholicis prædictis vere pœnitentibus, & confessis, quod in locis, vbi eos esse contigerit, quatuor Ecclesias

elesias si tot adfuerint, sin minus tres, vel duas, & earum singulas, vel vnam tantum vbi plures non fuerint, quindecim vicibus Religiosè visitauerint, ac Omnipotenti Deo preces deuote effuderint, & alia in literis nostris indictionis Anni Iubilei contenta adimpleuerint: qui vero in Anglia vbi nulla Ecclesia, vt accepimus, publicè permittitur Catholico more Deum adorari, vel alibi, vbicunque fuerint, quouis legitimo impedimento detenti, iuxta pręscriptum prudentis Confessoris pro cuiuslibet statu, & conditione, ac loci, & temporis ratione habita faciendo, & operando, vel si Confessoris copia haberi non poterit, cum vera cordis contritione, Rosarium seu Coronam quindecies Beatę Marię Virginis deuotè recitando, omnes, & singulas Indulgentias & peccatorum remissiones, etiam plenarias consequantur, & eorum quilibet consequatur, quas consequerentur, & consequi possent si in hoc pręsenti anno Iubilei, diebus, ad id statutis quatuor adid deputatas Basilicas, & Ecclesias Almę Vrbis, & extra illius muros pro quibus visitandis Iubileum, & indulgentię prędictę concessę sunt, personaliter visitarent, & eorum cuilibet visitaret, Et ad effectum huiusmodi Confessores, Presbyteros, sæculares vel cuiusuis ordinis regulares, qui confessionibus eorum diligenter auditis eos, & eorum quemlibet à quibusuis peccatis, criminibus & delictis quantumcunque grauibus, & enormibus etiam Apostolicæ Sedi reseruatis, etiam in Bulla cœnæ Domini contentis, iniuncta eis pœnitentia salutari, absoluere possint, eligere valeant, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium literarum exemplaribus, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem vbique fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die trigesimo Martij, millesimo quingentesimo septuagesimo quinto Pontificatus nostri anno tertio.

fidia. Idcirco Gregorius summus Pontifex illis largitur iubilei fructus in patria consequi. Cùm enim bellorum ac religionis tumultus impedimento sunt quominus fideles peregrè proficiscantur solet Romanus Pontifex eâ etiã absentibus erogare vt tam optato bono perfruantur.

XIII.

Confirmatio Priuilegiorum Franciscanorum fratrum de obseruantiis ac Sanctæ Claræ & tertij ordinis de Pœnitentia.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam,

EX BENIGNA Sedis Apostolicæ prouisione prouenire dignum est, vt personæ Deo deuotæ sub regulari castimonia Domino militantes pia deuotione proficiant, vnde Romanus Pontifex quandoque per prædecessores suos pro religionis conseruatione, & augmento, ac personarum earundem quiete, & commodo concessa approbat, & innouat ac approbata & innouata Apostolica auctoritate communit. Sane pro parte dilecti filij Christophori de Capite Fontium moderni Generalis ministri ordini Fratrum Minorum de obseruantia nobis nuper expositum fuit, quod cum inter operarios, qui ad excolendam vineam Domini Sabahot Dei gratia ordo ipse fratrum minorum magnos probitatis, & doctrinæ, ac animarum fructus semper olim attulerit, & quotidie afferre conetur, & exinde pro suis sanctis studiis, honestisq. laboribus, proque salute animarum, ab Apostolica Sede, cuius continuè pacem, & dignitatem ordo idem fortiter tutatus est, tam spiritualia quàm temporalia subsidia, ornamentáque acceperit, & accipiat, quibus & sua sancta officia, ac vitam suam regularem faciliùs, atque magis expeditè transigere possint, & cæteræ religiosæ personæ, ordinésque alij exemplo ipsorũ promptiores, alacrioresque ad sua officia persoluendam reddantur, cumque etiam ex ipsius sedis prouisione, ac benigna dignatione prouenire dignoscatur, vt Romanus Pontifex quandoque prædecessorum suorum Romanorum Pontificum gesta innouet, ac Apostolica Auctoritate innouata, & restaurata muniat, & fulciat, & in pristinum statum reponat, ac reducat, necnon propterea nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri nonnullas gratias concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, absolutiones etiam plenarias, libertates, prærogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, declarationes, facultates, ac omnia & singula priuilegia, & indulta tam spiritualia, quàm temporalia, etiam per signaturam, aut per oracula vi-

Christophorus de Capite fontium Generalis Minister ordinis fratrum Minorum confirmationem priuilegiorũ à Pontificibus concessorũ postulat.

uæ vocis tam pro foro conscientiæ, quàm foro fori, tam prædictis fratrum minorum, quàm Sanctæ Claræ, ac tertio de pœnitentia nuncupato ordinibus, illorúmque superioribus fratribus, monialibus, & sororibus, ac vtriusque sexus personis, & Monasteriis, Domibus, ecclesiis, & locis quibuscunque dictorum ordinum nunc & pro tempore existentibus in genere vel in specie, etiam per modum communicationis siue extensionis priuilegiorum inter se, ac etiam cum aliis quibuscunque ordinibus mendicantibus, & non mendicantibus concesserunt, aut iam concessa confirmarunt, & approbarunt: prout in singulis processibus, & literis eorundem prædecessorum desuper confectis plenius dicitur contineri. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, illa quæ sæpius apostolica auctoritate præfata munita existunt maiorem obtineant roboris firmitatem, dictusque Christophorus Minister Generalis cupiat priuilegia, facultates, concessiones, indulta dispensationes, & singulas alias huiusmodi etiam per nos approbari, innouari, & cõfirmari, pro parte eiusdem Christophori nobis fuit humiliter supplicatum, vt eisdem priuilegiis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus fauoribus, conseruatoriis, declarationibus facultatibus, dispensationibus, gratiis, concessionibus, indulgentiis, indultis pro illorum obseruantia nostræ approbationis robur adiicere, aliásque in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui omnium votis præsertim illis, quibus sub suaui religionis iugo diuinis laudibus, & Christianæ religionis augmentum incumbentium personarum tranquillitati, & commoditati consulitur, libenter annuimus, eaque fauoribus prosequimur opportunis huiusmodi supplicationibus inclinati, præmissa ac omnia singula alia priuilegia, immunitates, exemptiones, libertates, prærogatiuas, fauores conseruatorias declarationes facultates, dispensationes, gratias, concessiones, indulgentias, & indulta spiritualia, & temporalia etiam per modum communicationis & extensionis inter se, & cum aliis ordinibus mendicantibus, & non mendicantibus, eidem fratrum Minorum regularis obseruantiæ, ac Sanctæ Claræ, & de pœnitentia tertio ordinibus etiam in congregatione sub trium votorum substantialium professione & eorundem superiorum ordinis minorum regularis obseruantiæ huiusmodi obedientia degentibus, ipsorúmque Superiorum fratribus monialibus sororibus ac vtriusque sexus etiam singularibus personis, necnon monasteriis Domibus, Ecclesiis, & locis quibuscunque in genere, & in specie, etiam per solam signaturam, etiã viuo vocis oraculo, vt præfertur aut alias tam præfatos, ac quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros ac nos, & Sedem prædictam, quàm Imperatores, Reges, & alios Principes sub quacunque forma, & expressione verborum concessa, ac etiam iteratis vicibus approbata, necnon cum omnibus, & singulis in eis contentis clausulis decretis, & declarationibus singulas desuper confectas literas, & in eis contenta, & inde secuta quæcunque illorum omnium tenores, & formas datas effectus, & decreta in illis apposita ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes dicta auctoritate Apostolica tenores præsentium ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, quatenus sint in vsu, & sacris canonibus & decretis sacri Concilij Tridentini non aduersentur, approbamus, & confirmamus, & innouamus, perpetuámque roboris firmitatem obtinere & firmiter obseruari, necnon ordinibus fratrum minorum regularis obseruantiæ & Sanctæ Claræ, ac tertio de pœnitentia nuncupato etiam in congregatione sub obedientia fratrum minorum de obseruantia huiusmodi degentibus Superioribus fratribus monialibus etiam tertiariis nuncupatis, Sororibus, Personis, Monasteriis, Domibus, Ecclesiis, & locis præfatis, etiam per modum communicationis & extensionis huiusmodi suffragari, illisque frui, vti, & gaudere quando & quoties opus fuerit & posse, & debere in iudicio & extra, ac etiam in foro conscientiæ in omnibus, & per omnia, perinde, ac specialiter & expressè eisdem fratrum minorum, ac Sanctæ Claræ, & tertio de pœnitentia nuncupato ordinibus concessa fuissent, decernimus supplentes, omnes & singulos & alios quoscunque defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem. Quocirca venerabilibus fratribus Corduben. & Laodicen. Episcopis ac dilecto filio Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori per easdem præsentes committimus, & mandamus, quatenus ipsi

Priuilegia fratrum Minorum de obseruantia confirmata quatenus sacris canonibus & Concilio Tridentino beneplacita & approbata sunt.

Duo Episcopi cũ generale Auditore Cameræ Apostolicæ deputantur ad executionem huius constitutionis.

ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium seu alios faciant auctoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta quæcunque plenum eorum effectum sortiri, illisque omnes quos concernunt, pacificè frui, & gaudere. Non permittentes quemquam desuper per quoscunque quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles, etiam per quascunque, de quibus eis videbitur, censuras & pœnas ecclesiasticas, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita cōpescendo, ac legitimas super his habendis seruatis processibus, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus, Super Cathedram, Bonifacij & Dudum. Viennen concilij, ac Clemētinæ, religiosi, de priuilegiis, & Dudum. de sepulturis, ac etiam Ex frequentibus. de sententiæ excommunicationis, ac extrauagante, Ad conditorem. Ioannis vigesimi secundi, cum aliis constitutionibus eandem prædictæ materiam extrauagantis tangentibus, seu concernentibus, ac regulis cancellariæ Apostolicæ editis, & in futurum edendis, ac piæ memoriæ Bonifacij Papæ Octaui etiam prædecessoris nostri de vna, & in concilio generali de duabus dictis editis, dummodo non vltra tres dietas aliquis præsentium vigore ad iudicium extrahatur, aliisque Apostolicis constitutionibus, ac prouincialibus, capitularibus, generalibus, & specialibus, constitutionibus, & ordinationibus etiam in vltimo generali Lateranen. concilio celebrato aliis conciliis editis, necnon statutis, & consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, etiam in forma breuis per Leonem decimum, Clementem septimum, Paulum tertium, Iulium etiam tertium, Paulum Quartum, Pium etiam Quartum prædictos, ac etiam Pium Quintum, & quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros ac etiam nos, & Sedem eandem, etiam Motu proprio, ac scientia & potestatis plenitudine similibus, ac cum quibusuis irritatiuis, annullatiuis, cassatiuis, etiam priuilegiorum eorundem reuocatiuis, restrictiuis, reseruatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis, mentis attestatiuis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis, & insolitis clausulis quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, etiam quod in eis caueatur expresse, quòd illis nullatenus, aut non nisi sub certis modo, & forma derogari possit, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita, obseruata, insertis forent præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis, habentes, illis etiam in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus: Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, cæterisque contrariis quibuscunque. Verum quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca, in quibus forte opus esset deferri volumus, & pariter Apostolica auctoritate decernimus, quod illarum transumptis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, seu curiæ Ecclesiasticæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio & extra illud adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die vigesimoprimo, Martij millesimo quingentesimo septuagesimo quinto. Pontificatus nostri anno tertio.

Clausula derogatoria.

Pōtificum diplomatibus derogatur.

XIIII.

Erectio Collegij Germanici Romæ sub regimine quinque Cardinalium protectorum & presbyterorum societatis Iesu.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

POSTQVAM

POSTQVAM Deo placuit omnipotenti, qui ex summa misericordia, & bonitate sua, vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, humilitatem nostram ad vniuersalis Ecclesiæ regimen vocare, ex quo tempore nos, eisdem adiuuante gratia ea cogitare, & vrgere non destitimus, quæ sicut officij nostri ratio postulat, ad diuinum vbique cultum & ecclesiasticam disciplinam restaurandam & augendam animarúmque salutem procurandam maximè cognouimus pertinere. In primis verò animo recolentes amplissimam Germaniæ Prouinciam perpetuis superioribus sæculis inter cæteras fortissimæ ipsius nationis laudes, atque virtutes, tanto synceræ fidei, & Christianæ religionis cultu eminere solebat, vt reliquis Christianæ Reipublicæ partibus non minori exemplo, quàm ornamento, atque decori esset, nunc tot tantisque in ea instinctu Satanæ excitatis de religione dissidiis in miserandum, in modum afflictam & deformatam esse, vt nemo vel mediocri pietate præditus sine lacrhymis tam grauem animarum iacturam recordari, nedum intueri queat, eam præcipuè curam suscepimus, vt quibuscunque possimus modis, nullis laboribus, nullisve sumptibus parcentes apta sanandis illius vulneribus remedia adhibeamus. Ac præter alia, quæ & literis scribendis, & Nunciis in quasdam Germaniæ partes hac ipsa de causa mittendis; agere aggressi sumus considerantes fel. recordationis Iulium Papam III prædecessorem nostrum optimo quidē consilio Collegium in Vrbe alendorum, & latinis, græcis, habeat eisque literis, Logica, Physica, aliisque liberalibus disciplinis, & sacra demum Theologica, ac piis, & Christiano homine dignis moribus instituendorum Germanicæ nationis puerorum causa erexisse, vti ij nō per solum boni doctique euaderent, sed ad patriam remeantes, habendis concionibus, ac disputationibus, refellendis hæreticibus fideique orthodoxæ veritati dilucidandæ, ac præterea exercendæ animarum curæ, aliisque piis, & sanctis operibus apti, & idonei essent, & quam maximum in Ecclesia Dei fructum ex se proferrent, tamen id eius cœptum atque conatum, tum propter obitum ipsius, tum ob varias quæ postea sequutæ sunt temporum & rerum difficultates, parum processisse, nullumque incrementum suscepisse, quin potius quasi destitutum, ac prætermissum esse, quoniam nec redditus vllus, nec quicquam fere certi attributum ei Collegio fuerat. & ob id exiguum admodum puerorum huiusmodi numerum præ magnitudine Prouinciæ & messis quæ in ea est, hoc tempore ali & institui. Nos propterea ad opus hoc eidem nationi adeo vtile, & salutare totis viribus promouendum, animum & mentem nostram conuertimus. Quocirca ad Dei omnipotentis laudem sanctæque ipsius Ecclesiæ incrementum, præcipuamque Germanicæ nationis salutem, & commodum, Motu proprio, & ex certa scientia nostra auctoritate Apostolica Collegium prædictum Germanicum appelandum renouantes illud rursus de integro in alma Vrbe nostra erigimus & instituimus, Volumusque in eo posthac non minus quàm centum pueros ex vniuersa Germaniæ, Septentrionalibusque illi adiacentibus regionibus colligendos, dictis scientiis ac disciplinis, necnon sacris canonibus institui atque erudiri. Ad quorum sustentationem redditus annuos decem millium aureorum ipsi Collegio attribuimus, quos ex Cameræ nostræ Apostolicæ pecuniis quotannis volumus numerari, distributa in menses singulos pro rata solutione, quoad totidem redditum summa in bonis stabilibus eidem Collegio à nobis fuerit prouisum. Cæterum cum Societatis presbyterorum Iesu in hoc educandorum instituendorúmque puerorum munere diligentia fides integritas, & in aliis huiusmodi Collegiis & in hoc ipso satis cognita sit, atque perspecta, volumus idem Collegium atque Scholares sub ipsorum sicut adhuc fuit regimine institutione doctrina atque obedientia esse: Necnon Collegium ipsum illiúsque Rectores, Gubernatores, Magistros Præceptores, atque Scholares pro tempore in eo existentes, eorúmque bona mobilia, & immobilia cuiuscunque qualitatis & quantitatis, in dicta Vrbe vel extra ac alias vbique locorum consistentia, ab omni iurisdictione, correctione, visitatione, dominio, superioritate, & potestate pro tempore existentis Senatoris & Consulum, ac conseruatorum, & Reformatorum dictæ Vrbis, necnon Rectoris studij generalis aliorúmve quorumcunque Iudicum & Officialium in ipsa Vrbe, vel alias vbilibet constitutorum, Illáque ac in propriis eorum rebus & bonis cum

Germaniæ religionis & pietatis cultu semper claruit, nunc infuscatur hæreseos tenebris.

Iulius Tertius Romæ collegiū instituit in gratiam Germanicæ nationis, vt illic literis humanioribus, tum Philosophiæ atq; Theologiæ præceptis instituerētur pueri, quod tamen diu incultū ēporum iniuria, nūc opera Summi Pontificis Gregorij 13. & societatis Iesu Patrum multum commendatur.

Pro professorum & iuuentutis instituenda substentatione decem millium ducatorum annui reditus applicantur.

eis

eis contrahentes à solutione & exactione quorūcunque pedagij, gabellæ, bollettini decimarum, & cuiusuis alterius tam ordinarij quàm extraordinarij oneris, ex qua cunque causa impositorum, & imponendorum eximimus & prorsus liberamus, ac sub beati Petri, & Sedis Apostolicæ, atque nostra protectione suscipimus, nobisque, & dictæ Sedi immediate subiicimus, ac liberos immunes & exemptos declaramus. Atque insuper eidē Collegio, & Scholaribus, Rectoribus, & Gubernatoribus, vt omnibus & quibuscunque priuilegiis, exemptionibus, libertatibus, facultatibus, & indultis, quibus Studium generale almæ Vrbis, & illius rector, Doctoréśque, & in eo legentes quouis modo vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum non solum in eorum instar, sed æqualiter & pariter vti potiri, & gaudere valeant in omnibus, & per omnia concedimus, & indulgemus, illáque eis communicamus. Necnon Senatori, Consulibus, Conseruatoribus, Reformatoribus, Rectoríque, & aliis Iudicibus, Officialibus, & personis prædictis, ac pro tempore existenti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerario, Præsidentibúsque, & Clericis Cameræ Apostolicæ, ac quibusuis Commissariis ad exactionem onerum præfatorū pro tempore deputatis, ne quarumcūque literarum eis sub quibuscunque tenoribus, & formis concessarum prætextu, Collegium Scholares, Rectores, & Gubernatores prædictos, seu eorum aliquem in præmissis quomodolibet molestent, seu molestari permittant, districtius inhibemus. Et præterea Regentibus, ac Superioribus dicti Collegij, cum assistentia tamen Cardinalium Protectorum, qui pro tempore constituti fuerint, seu alicuius eorum, vel de ipsorum consilio, & expresso consensu, illos quos in dicto Collegio, & alibi per debitum tempus studuisse, ac scientia, & moribus idoneos esse repererint, in prædictis facultatibus ad Baccalaureatus, Licentiaturæ, Doctoratúsque, & Magisterij gradus seruata forma Concilij Viennen. iuxta vniuersitatis eiusdem Vrbis consuetudinem seu alias promouendi, & ipsorum graduū solita insignia eis exhibēdi, Quodque in facultatibus supradictis sic promoti illas legere, & interpretari, ac de eis disputare, & quoscunque gradus, seu gradibus huiusmodi conuenientes actus exercere, ac omnibus, & singulis priuilegiis, gratiis, fauoribus, prærogatiuis, & indultis quibus alij in prædicta seu aliis vniuersitatibus, & alibi iuxta illius, & aliorum Vniuersitatum huiusmodi constitutiones, & mores, ad gradus prædictos promoti de iure, vel consuetudine vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, vti potiri, & gaudere possint, ac debeant, perinde. ac si gradus prædictos in ipsa vniuersitate iuxta consuetudines, & mores prædictos suscepissent, concedendi, & indulgendi, liberam eadem auctoritate damus facultatem, & potestatem. Præterea. vt eiusdem Collegij conseruationi, bonoque regimini, tam in his, quæ ad scholarium institutionem, & disciplinam, quàm quæ ad victum vestitum, aliáque huiusmodi necessaria pertinent, opportunius consulatur & promptū eis paratúmque auxilium sit, Venerabiles fratres nostros Ioannem Moronum Hostien. & Alexandrum Farnesium Prænestinen. Episcopos, ac dilectos filios Marcum Sancti Georgij ab Altaemps, Ptolomæum Comen. Sanctæ Agathæ, ac Ludouicum Madruccium Sancti Honuphrij titulorū S.R.E. presbyteros Cardinales, eiusdem Collegij Protectores, & defensores, constituimus, & deputamus, quorum consilio, & ope, tam supradicta, quàm quæcunque alia ad eosdem in Collegio admittendos scholares retinendósve, atque de beneficiis Ecclesiasticis prouidendos spectantia agantur, statuantur, & ordinentur: Dantes eisdem, & pro tempore existentibus Protectoribus plenam, & liberam facultatem, & auctoritatem pro salubri directione, & conseruatione dicti Collegij, illiúsque bonorum, & rerum, ac iurium tam temporalium, quam spiritualium, Oeconomos, Aduocatos, Procuratores, aliósque Ministros, & officiales in eo deputandi, amouendíque, & alios eorum loco sufficiendi: ordinationes prætereа, & statuta (æqua tamen, & honesta, sacrisq; Canonibus. & Concilio Tridentino non repugnantia) faciendi, & edendi, eáque cum opus visum fuerit, reuocandi, immutandi, corrigendi, aliáque de nouo condendi, quæ postquam facta, edita, reuocata, immutata, & correcta fuerint. perinde haberi volumus, ac si auctoritate Apostolica approbata & confirmata essent, illáque ab omnibus Rectoribus, Magistris, scholaribus, aliisque personis in Collegio seruientibus,

Collegium Germanicum priuilegiis studij vrbis Doctorum donatur.

Professores Collegij Germanici possunt suos ad gradus Baccalaureatus, licentiaturam, doctoratus & Magisterij promouere.

Quinque Cardinales protectores collegij Germanici.

Facultas protectorum deputatorum.

seruientibus, & ministrantibus inuiolabiliter obseruari, ac iuxtà eorundem dispositionem à quibusuis Iudicibus, sublata quauis aliter iudicandi facultate, iudicari, & diffiniri debere: & si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus, ordinationibus Apostolicis, & dictæ Vrbis iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem Senatorib. Consulibus, Conseruatoribus, Reformatoribus, Camerario, Vniuersitatibus, ac earum collegiis, Rectoribus, & personis, aliisque prædictis, necnon prædictæ Vrbi, & Populo Romano sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam, iteratis vicibus concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque

Clausula derogatoria.

Vt verò etiam temporalibus commodis spiritualia munera addamus, quibus fidelium deuotio, & merita crescere magis, & augeri possint: De omnipotentis Dei misericordia ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate, nostráque confisi, omnibus, & singulis Scholaribus, qui in id Collegium recepti fuerint, in ipso ingressu, ac deinde in exitu, siquidem confessi, & contriti sacram communionem deuotè perceperint, atque etiam si in eodem Collegio decedere eos ab humanis contigerit, in mortis articulo plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem concedimus, & elargimur. Volumus insuper vt præsentium transumptis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo communi dicti Collegij, aut alicuius curiæ Ecclesiasticæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides in iudicio, & extra alias, vbicunque opus fuerit, habeatur, quæ haberetur eisdem præsentibus, si exhibitæ forent, vel ostensæ Nulli ergo, &c Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, octauo Id Augusti Pontificatus nostri Anno secundo.

Indulgentiæ scholasticis studiosis collegij Germanici in ingressu & exitu.

XV.

Exemptiones collegij Germanici eiúsque scholarium.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VT CÆTERI de Rep. benemeriti immunitate interdum iuuandi sunt, ita maximè eorum ratio hac in re habenda est quos ad fidei catholicæ incrementū in sinu nostro confouemus. Quocirca vt Collegium Germanicum pridem à nobis in Vrbe nostra de integro institutum, in quo non minus quàm centum pueros ex vniuersa Germania Septentrionalibúsque illi adiacentibus regionibus colligendos liberalibus scientiis ac disciplinis necnon sacris Canonibus & Theologia instituti atque eruditi volumus & ad illorum sustentationem redditus annuos decem millium aureorum ipsi Collegio perpetuò attribuimus, speciali priuilegio prosequi volentes. Motu proprio deque nostra mera liberalitate, Collegium præfatum eiúsque res & bona quæcúnque præsentia & futura, ac ipsius Collegij Scholares, & alios in eo degentes ab omnibus & singulis Portarum Molendinorum Farinæ trium pro centenario, ac quatuor Iuliorum pro quolibet vegete vini solui solitorum aliisq; Datiis, Vectigalibus, Angariis, ac Terræ Marisq. Gabellis & Dohanis ordinariis & extraordinariis hactenus quomodolibet impositis & posterum quandocunque quauis occasione vel causa etiam de necessitate exprimenda imponendis, etiam ad instar exemptionis dilectorum filiorum Cameræ Apostolicæ Clericorum, etiam ratione Ripæ & Ripettæ Dohanæ terræ, ac etiam Grasciæ nuncupatæ Vrbis prædictis, necnon Carnium, vinorum, pannorum lini, lanæ serici, & quarumcunque aliarum rerum ad humanum victum & vestitum necessariarum ex toto statu nostro Ecclesiastico & quibuscunque aliis locis extra dictum statum consistentibus ad Collegiū præfatum, tam per Terratum quàm per Mare & aquam dulcem ac alias quomodolibet conducendorum, ac etiam iam ad dictum Vrbem quomodolibet.

Centum pueri ex Germania & septemtrionalib. regionibus Germaniæ vicinis instituuntur bonis literis & pietati Romæ in collegio Germanico liberalitate Pontificia.

modolibet conductorum ac in ea existentium & pro eodem Collegio in magna seu parua quantitate tam in Barchis quàm in Magazenis, & aliàs vbilibet emendorum auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò eximimus & liberamus, & liberèque immunia & exempta esse volumus. Districtius inhibentes omnibus & singulis tam Vrbis quàm status prædictorum Gabellarum Datiorum, & Vectigalium eorundem Datiariis, Conductoribus, seu Apaltatoribus, cæterisq; ad quos spectat & spectare poterit quomodolibet in futurum, ne Collegium præfatum illiúsque Scholares & personas vel pro eis agentes & eorum bona quæcunque aut eorum quemlibet directè vel indirectè quouis quæsito colore molestare, impedire, vel perturbare audeant seu præsumant. Quinimmo eis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant ipsos, & eorum quemlibet immunitate, exemptione, & aliis præmissis pacificè frui, & gaudere. Ac decernentes irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon dictæ Vrbis & Dohanarum prædictarum ac quorumcúnque Tribunalium & Curiarum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem Tribunalibus & Curiis, illorúmque Iudicibus, necnon Apaltatoribus & Dohaneriis prædictis, ac quibuscunque aliis personis sub quibuscunque tenoribus & formis ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus & aliis decretis in genere vel in specie, etiam Motu & scientia similibus ac alias quomodolibet etiam iteratis vicibus concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiam si pro sufficienti eorum derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa indiuidua ac de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & formà in illis tradita obseruata, inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transumptis etiam impressis manu Notarij publici eisdem Collegij Secretarij subscriptis & sigillo communi eisdem Collegij munitis, eadem prorsus fides in iudicio & extra ac alias vbicunque opus fuerit adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis &c.

A subsidiis, gabellis, & impositionibus scholares collegij Germanici immunes.

Inhibi ie ne officiales collegium Germanicum perturbent aut molestent.

Decretum irritans.

Clausula præseruatiua.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Idibus Iulij, Pontificatus nostri Anno Tertio.

Sequitur concessio Iurisdictionis, & Facultatum Protectorum dicti Collegij Germanici.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Pro nostri muneris officio æquum est prouidere, vt qui in scholis bonarum disciplinarum operam dant à perturbationibus quantum potest liberentur. Quocirca Collegium Germanicum pridem à nobis in Vrbe nostra institutum, in quo non minus quàm centum pueros ex vniuersa Germania Septentionalibusque illi adiacentibus Regionibus colligendos, liberalibus scientiis, ac disciplinis, necnon sacris Canonibus, & Theologia instrui, atque erudiri volumus, & ad illorum sustentationem redditus annuos decem millium aureorum ipsi Collegio perpetuo attribuimus, speciali priuilegio prosequi volentes, Motu proprio Venerabilibus Fratribus nostris Ioanni Ostien. Morono & Alexandro Prænestin. Episcopis Farnesio, ac dilectis filiis nostris Marco Sancti Georgij ab Altaemps, & Ptolomeo Sanctæ Agatæ Comen. ac Ludouico Sancti Honuphrij titulorum Madrutio nuncupatis, Presbyteris Cardinalibus, eiusdem Collegij Protectoribus, & Defensoribus, à nobis constitutis, ac eorum cuilibet, omnes & singulas causas ciuiles, criminales, & mixtas dicti Collegij, illiusque Collegialium, Scholarium, Rectorum, Magistrorum, Oeconomorum, Aduocatorum, Procuratorum, aliorumque Ministrorum, & Officialium pro tempore existentium, Collegium prædictum, illiusque res iura actiones, & bona concernentes duntaxat, tam actiuè, quàm passiuè per seipsos aut

Theologia & Iuris canonici professores in Collegio Germanico celeberrimi.

aut quemlibet ipsorum, vel eorum, aut cuiuslibet ipsorum Auditorum, seu Auditores, aut alium, vel alios qui eis videbuntur, etiam summarie simpliciter, & de plano, ac sine strepitu, & figura Iudicij necnon manu Regia, nullaq; tela iudiciaria, seruata, sed sola facti veritate inspecta, atque etiam omni, & quacunque appellatione, remota audiendi, cognoscendi, decidendi, & fine debito terminandi, vel etiam delegandi, & ad hunc effectum quoscunque citandi, ac quibus, & quoties inhibendum fuerit, etiam sub pœnis pecuniariis, & aliis eorum arbitrio, ac in subsidium iuris, censuris Ecclesiasticis, inhibendi. Cæteraque omnia in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria & opportuna faciendi, & exequendi, liberam auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus facultatem. Decernentes irritum & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac stylo Palatij & Romanæ Curiæ, necnon quorumcunque Tribunalium Vrbis prædictæ iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem Tribunalibus, & Curiis, illorumque Iudicibus etiam eisdem Palatij Auditoribus ac quibusuis aliis personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, in genere vel in specie, etiam motu & scientia similibus, aut alias quomodolibet in genere vel in specie, ac alias concessis, approbatis, & innouatis, Quibus omnibus etiam si pro sufficienti eorum derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso & forma in illis tradita, obseruata, inserti forent, præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim, ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem Volumus autem quod præsentium transumptis, etiam impressis manu Notarij publici, dictique Collegij Secretarij subscriptis & sigillo communi eiusdem Collegij munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud ac alias vbicumque opus fuerit adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus si exhibitæ forent, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c.

Causarum cognitio Germanici collegij ad Cardinales protectores delegata.

Facultas procedendi summariè & sine strepitu & figura Iudicij.

Decretum irritans.

Clausula derogatoria.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto. Idibus Iulij Pontificatus nostri, Anno Tertio.

Germania multis nunc hæresibus effascinata ab antiqua patrum religione aberrauit, fuit enim semper celerrima fidei Catholicæ propugnatrix nunc variis schismatibus respersa. Quadraginta duo imperatores Germanici nominis hucusque regnarunt, qui pacem & religionem in occidente inter varios sæpe tumultus gloriosè conseruarunt. Primarij inter eos religionis, patriæve defendendæ causa magis, quam priuato commodo aut inanis gloriæ cupiditate impulsi bella susceperunt, quibus suum & gentis nomen gloriosum reddiderunt. Hi sunt, Carolus magnus Otto magnus, Conradus magnus, Conradus Francus & Carolus acerrimus religionis defensor & Saracenos, & Saxones insanis superstitionibus seruientes feliciter perdomuit, & Longobardos pacem in Italia turbantes funditus excidit. Otho tulit sanctionem principum electorum, qua imperialis dignitas supra quingentos annos in Germania retenta, varios præterea tumultus in Italia excitatos viriliter compescuit. Conradus expeditionem ad Hierosolymas suscepit, in qua ad Meandrum fluuium cum Turcis fœliciter dimicauit. Non ignota est Austriacorum Imperatorum virtus in extinguendis hæreticis monstris quamobrem ne latius serperet letale illud vulnus seminari varia instituit Pontifex vt in his Germanorum soboles fideius instrueretur & fidem ac doctrinam capesseret, sub institutione & cura patrum Societatis Iesu, ex his vnum Romæ celebre est quod multis priuilegiis

vilegijs & decem millium aureorum redditibus locupletatum est ex quo veluti ab quo Troiano strenua virorum doctissimorum acies aduersus hæreses & ignorantiæ monstra prosiciscuntur.

XVI.

Eleemosynæ Hospitalis Corcyrensis applicantur Hierosolymitano.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CVM dilecti filij Magnus Magister, & conuentus Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, qui insulam Melitam Italiæ propugnaculum aduersus Turcas defendendam susceperunt, eámque hactenus strenuè & constanter, vt omnibus notum est, tutati sunt, maximis necessitatibus premantur, & grauissimis periculis, quæ ab ipsis Turcis eis imminere videntur, expositi sint, decreuimus eos, quibus possumus modis, & rationibus adiuuare. Itaque cùm dux & Dominium Venetorum cum Turca pacem inierint, nec amplius Hospitali Corcyrensi pro Christianorum militum subuentione opem & auxilium ferre opus sit: Motu proprio, & ex certa scientia, maturáque deliberatione nostra quascunque eleemosynas, suffragia & subsidia, quæ à Christifidelibus pro dicto Hospitali Corcyrensi hactenus sunt erogata, & imposterum erogari contigerit, dictis magno magistro & Conuentui Hierosolymitano in eorum necessitates exponenda, auctoritate Apostolica tenore præsentium donamus, concedimus, & elargimur: ac dilectum Hieronymum de Guette dictę Religionis conseruatorem, & ad nos Oratorem destinatum collectorem generalem omnium pecuniarum, quæ ex eleemosynis prædicto Hospitali Corcyrensi iam factis aut faciendis hactenus prouenerunt, & prouenient in futurũ cum facultate deputandi per ciuitates, terras, & loca quæcunque subcollectores sibi beneuisos tam ordinis sui Hierosolymitani, quàm alias personas ecclesiasticas vel seculares, cùm facultate ad hoc opportuna, de qua sibi videbitur, harum serie constituimus, & deputamus: mandantes in virtute sanctæ obedientiæ omnibus locorum ordinarijs quibus curam colligendi eleemosynas pro dicto Hospitali Corcyrensi dedimus, vt visis præsentibus seu earum transumptis authenticis pecunias, & eleemosynas prædictas subcollectoribus ipsius religionis Hierosolymitanæ sub debita quietantia cum effectu tradant, & consignent, seu tradi, & consignari mandent, & faciant quas sic traditas benesolutas esse volumus, & mandamus. Non obstantibus literis in fauorem dicti hospitalis Corcyrensi per fel. rec. Pium V. prædecessorem nostrum, ac nos, vt præfertur, emanatis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quę originalibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensę.

Anno 1529. vt legitur in nostris chronicis equites Hierosolymitanos è Rhodo pulsos Melitam Pontificio & Cæsareo fauore habitarunt.

Datum Romę apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die vndecima Aprilis, millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, Pontificatus nostri anno primo.

Sacrum fœdus siue vinculum post mortem Pij Pontificis cuius studio & sumptibus fuerat conciliatum, à Venetis dissoluitur, dum clam sociis Victores à victo Turca magno ære & integra Cypri cessione pacem turpiter promercantur, pertæsi Dei hostes vincere, nisi interim per totius Mediterranei emporia suam quæstuosam mercaturam exercerent, nec recordati illud Græcorum apud Pachymerem lib. 5. historia. Cum Hostibus Crucis geratur bellum, vbi & victoria laudabilis est, & vinci salutare. Item, Pax colenda, vbi Dei iacturam facimus, rursus bellum gerendum, vbi religio periclitatur.

Pij V. & Gregorij XIII. liberalitate & fidelium Eleemosynis locupletissimum Nosodochium instructum fuerat Corcyræ vbi ex classibus sacri fœderis Christiani varijs vulneribus saucij summa sollicitudine curarentur Sed dissoluto fœdere, iubet Pontifex Eleemosynas collectas Corcyrensi Hospitali remanere Hierosolymitano, ne ab inutilibus hominibus aut ganeonibus absumerentur.

XVII.

Reuocatio quarumcunque licentiarum ingrediendi monasteria & loca monialium

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VBI GRATIAE & indultae ab hac Sede concessa, successu temporis incommodum afferre noscuntur, expedit illa salubri praesidentis consilio submoueri. Proinde Sanctimonialium quieti, & tranquillitati consulere, ac omnia quae illas à spiritualium rerum cogitatione, & exercitio auocant, impedimenta tollere periculaque, & scandala ab eis remouere cupientes auctoritate praesentium reuocamus, & abolemus omnes & quascunque licentias, ac facultates ingrediendi Monasteria, Domos, & loca Monialium, ac etiam virorum quorumuis Ordinum quibusuis etiam Comitissis, Marchionissis Ducissis, & aliis cuiuscunque status & conditionis mulieribus, ac etiam omnes, & quascunque licentias ingrediendi monasteria, Domos, & locos ipsarum Sanctimonialium, quibuscunque viris etiam eiusdem status & dignitatis tam à praedecessoribus nostris, quàm etiam à nobis, & sedis Apostolicae Legatis, aut aliis ex quibusuis quantumcunque vrgentibus causis sub quibuscunque tenoribus, & etiam derogatoriis, reuocatorum restitutoriis, aliisq; efficacioribus clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis etiam motu proprio & ex certa scientia, deque Apostolicae potestatis plenitudine, atque ad Imperatoris, Regum Reginarum, aliorumue Principum contemplationem, vel supplicationem concessas, confirmatas, ac etiam iteratis vicibus renouatas, Cassamusque, & annullamus literas desuper confectas & processus habitos per easdem. Inhibentes eisdem qui illas obtinuerunt, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda, super qua à nemine nisi à Romano Pontifice (praeterquam in mortis articulo) absolutionis beneficium possit impertiri, ne ipsarum licentiarum praetextu Monasteria huiusmodi quouis modo ingredi audeant. Abbatissis verò necnon Abbatibus, Conuentibus, ac aliis Monasteriorum vtriúsque sexus superioribus, & personis quocunque nomine vocentur, districtè praecipimus sub eadem excomunicationis poena, necnon priuationis dignitatum, beneficiorum & officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illū & alia in posterum obtinenda ne in Monasteria, Domos, & loca sua quenquam praetextu huiusmodi licentiarum & facultatum ingredi faciant vel permittant. Quin etiam sub eisdem poenis ipso facto incurrendis prohibemus atque interdicimus omnibus & quibuscunque personis Ecclesiasticis & saecularibus ac etiam ordinum quorumcunque etiam Mendicantium regularibus, ne praetextu licentiarum ab Episcopis, vel Superioribus, quibus illas concedendi in casibus necessariis tantum ex decreto Concilij Tridentini tribuitur ne Monasteria ipsa Monialium pro libito, sed necessitatibus vrgentibus dumtaxat ingredi, neue Moniales sub eisdem poenis illos aliter admittere praesumant. Non obstantibus praemissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, Monasteriorúmque & ordinum praedictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, exemptionibus, & indultis Apostolicis illis eorúmque superioribus praedictis, ac aliis quibuscunque per quoscunque Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac nos & dictam Sedem sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis concessis, & confirmatis, ac etiam iteratis vicibus innouatis, quibus omnibus, eorum tenores, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur praesentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, caeterisq; contrariis quibuscunque. Quoniam autem difficile esset praesentes ad omnia loca perferri, volumus earum exemplis etiam impressis manu notarij publici, & sigillo personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis: eandem fidem in iudicio & extra illud vbique locorum adhiberi, quae adhiberetur praesentibus, si essent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo, &c. Si quis autem &c.

Sacri Concilij Tridentini decreto Sess.25. de regul. Ingredi intra septa monasterij monialiū nemini liceat cuiuscunque aut conditionis sexus vel aetatis fuerit sine licentia Episcopi aut superioris in scriptis obtenta sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda.

Prohibitio vtendi licentiis pro casibus necessariis nisi ipsis necessitatibus vrgentibus.

Datum Romae apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae, millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, Idibus Iunij, Pontificatus nostri anno quarto.

Declaratio

XVIII.

Declaratio constitutionis à Nicolao V. editæ circa collationes beneficiorum vacantium in mensibus sedi Apostolicæ reseruatis iuxtà formam concordatorum nationis Germanicæ.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

QVÆ in Ecclesia Dei incommoda inferunt, nostra nos expedit animaduersione remouere, Cum itaque per literas fel. record. Nicolai Papæ V. nationi Germanicæ pro illius virtute, & concordia cum Sede Apostolica inter alia concedatur, vt quoties aliquo vacāte beneficio Ecclesiastico, in mensibus Ianuarij, Martij, Maij, Iulij, Septembris, & Nouembris in quibus vacantium Germaniæ beneficiorum Ecclesiasticorum dispositio dictæ Sedi specialiter reseruata est, non apparuerit intra tres menses à die notæ vacationis, in loco beneficij, quod alicui de illo Apostolica auctoritate prouisum fuerit, ex tunc, & non antea ordinarius, vel alius ad aliquem illius dispositio pertinet, de illo disponere possit, & sæpenumero contingat, vt antequam inquisitio quam plerumque etiam in concursu plurium, siue in partibus, siue apud dictam Sedem fieri oportet in vitam, mores, & doctrinam eorum, quibus de dictis beneficiis per Sedem eandem prouidendum est, compleri possit, aut antequam de ipsis prouisionibus, seu de mandatis, quæ ad inquisitiones, & prouisiones huiusmodi faciendas ab eadem Sede impetrantur, vel Motuproprio procedunt literæ Apostolicæ conficiantur, vel etiam antequam mandata ipsa à Iudicibus, ad quos directa sunt, recipiantur, vel recepta impediantur, interdum quoque literis Apostolicis expeditis & gratia purificata, seu mandatis prædictis receptis, & inquisitione completa, antequam omnimoda executio perficiatur propter diuersa impedimenta, quæ frequenter succedunt, tempus trium mensium, ex quo vacatio beneficij in loco ipsius nota est, expiret, ac proinde ordinarij locorum, aut alij ad quos talium beneficiorum dispositio, cessantibus Apostolicis reseruationibus, pertinet ab ipso tempore prædicto licet priusquam illud laberetur, prouisionis siue alterius dispositionis de illis à dicta Sede iam gratia facta fuerit (quod ipsum ad tribuendum, & quærendum ius satis superque esse certa iuris interpretatione frequenter declaratum est,) illa tamen conferre contendant: Qua de causa multis religione, & pietate insignibus, quando ij post ostensum virtutis, & doctrinæ suæ speciem atque inde emensos labores, & sumptus beneficiis potiri deberent, alij præoccupatores obtentu ordinariæ collationis huiusmodi contra aduersantur: Nos indignum rati, quod temporis mora, quam ad perscrutandum accuratius talium probitatem, industriam & alia requisita intercedere pro vtilitate Ecclesiæ necesse est, locum iuris aperiat, attendentesque verba prædicta (in loco beneficij) cum verbis notæ vacationis, quæ protinus antecedunt coniungi, & ad illa dūtaxat referri, ac voluntatem concedentis, sensumque concessionis, & literarum prædictarum sic esse, vt dispositio beneficij intra tres menses à die notæ vacationis à Sede prædicta fieri, deque gratia facta alicubi apparere debeat, quemadmodum re inter vtriusque iuris interpretes iampridem controuersa summa ratione iudicatum apparet: vix enim est, vt itineribus non modo infestis, aut prohibitis, quod ferè semper aliquo contingit, sed etiam expeditis quis ex tam longinquis regionibus ad dictam Sedem profectus, & in ea ad expediendum negotium, vel paulisper moratus, in easdem se recipere tanta temporis angustia possit. Quocirca æquitate, & iustitia suadentibus, præsentium auctoritate declaramus concessionem Nicolai Papæ, & literas prædictas locum omninò non habere, quod ordinarij, aut alij collatores prædicti, post lapsum trium mensium ex die notæ vacationis in loco beneficij disponere possint de illis beneficiis prædictis, aliàs sub concessione, & literis prædictis cōprehensis extra Ro. Cu. in mēsibus prædictis quoquomodo vacantibus vel vacaturis, de quibus intra dictum tempus trium mensium per Romanum Pontificem, ac dictam Sedem qualiscunque gratia vel dispositio, aut concessio facta fuerit: Ne tamen cuiquam licitum sit factam à Sede prædicta dispositionem huiusmodi in longum obtegere: illi quibus deinceps gratiæ huiusmodi concedentur, earum concessionum, fidem, & testimonium intra tres menses à die notæ vaca-

Nicolaus V. concessit facultatem ordinariis locorum Germaniæ disponendi de beneficiis vacantibus in mensibus sedi Apostolicæ reseruatis, nisi fuerit à dicta sede prouisum.

Declaratio constitutionis Nicolai V. ex variis locorum & ordinariorū, impedimentis nationi Germanorum fauorabilis.

Beneficiorum dispositiones cōtra hanc declarationem latas annullatas & irritas esse decernit.

Collatorum inobedientium pœna.

tæ vacationis in loco beneficij huiusmodi, vel dictis collatoribus significare, vel in ipso beneficij loco publicare quoquomodo teneantur. Decernentes omnes, & quascunque dispositiones de dictis beneficiis ab eisdem collatoribus post significationem, seu publicationem huiusmodi pro tempore factas, nullas, & inualidas nulliúsque roboris, vel momenti fore. Sicque in quibusuis pendentibus, & futuris iudicari debere. Necnon irritum, & inane quicquid secus super his ac eis collatoribus, aut quibuscunque aliis scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quod si fortè quisquam collatorum prædictorum fuerit præsentium violator, eum à beneficiorum, & officiorum collatione tandiu suspendimus, donec ipse veniam petens restitutionis gratiam à Sede prædicta meruerit obtinere. Cæterum volumus vt præsentium transumptis, etiam impressis Notarij publici manu, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo sexto, Kal. Nouembris, Pontificatus nostri anno quinto.

Collator à collatione suspenditurqui beneficiũ in iniuriam huius constitutionis contulit.

Reseruationum materiam citrà compendij metas extendimus superius sub Pio 4. nunc accuratius inuestigandum est quæ sint concordata reseruationũ facta in gratiam Germanorũ sub Nicolao 5. Nam Ioannes tunc Diaconus Cardinalis, in partibus istis idonea cũ potestate & Legatus Apostolicus existens, ita cum Frederico Imperatore, aliisque ecclesiasticis, & secularibus loci Principibus concordauit Ipséque Nicolaus V. anno. 1447. 14. Calend. Aprilis firmitatis robore communiuit.

Nec enim, vt breuiter exponam, aliud concordata Germaniæ continent, nisi extrauagantium execrabilis, atque ad Regimen moderationem, cùm reseruationum à communi iure duntaxat præscriptarum, peculiari retentione. Permittitur tamen illis in Metropolitanis, Cathedralibus, atque etiam immediatè non subiectis Ecclesiis, & Monasteriis immediatè Sedem Apostolicam recognoscentibus: canonica electio, infra tempus Constit. Nicolai IIII. incip. cupientes facienda. Alioquin ad sanctam Sedem deuoluta censeatur. Cuius electionis confirmationem à Christi vero Vicario efflagitare tenentur, clausula tali addita videlicet, Nisi ex rationabili, & euidenti causâ, ac de dictorum fratrum Cardinalium nostrorum consilio, de digniori & vtiliori persona duxerimus prouidendum.

Porrò, Papa sibi reseruat Monasteriorum Monialium exemptorum dispositionem & tunc per commissionem ad partes. Cætera verò beneficia, & dignitates vult vt illi conferant, ad quos antea spectabant. In mensibus tantùm Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris, dispositione quauis alia, reseruatione, gratiis expectatiua quæcunque sub verborum forma factis, & faciendis, non obstantibus. In reliquis autem sex anni mensibus collationem illis indulget in euentum in quem Sum. Pont. beneficia omnia huiusmodi pro tempore vacantia infra trimestre spatium à die in beneficij loco vacationis, non contulerit. Alia pleraque complectitur ad hanc de qua sermo est, collationem minimè pertinentia, de quorum intellectu habetur plenè per Cassiod. d. decis. vnica de pactis.

XIX.

Bona Regularium extra claustra degentium, veniunt sub nomine spoliorum, & spectant ad Reuerendam Cameram Apostolicam.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

OFFICII nostri partes sedulo præstare tenemur, vt dubia, quæ ab aliquib. falso sub prætextu, vel nimis subtiliter excitata, in Cameræ nostræ Apostolicæ præiudicium tendunt, declaratione nostra dilucidentur. Nuper accepimus quod etsi fel. rec. Pius Papa IIII. prædecessor noster constitutionem, & quæcunque in illa continebantur per piæ memoriæ Paulum Papam IIII. etiam prædecessorem nostrum contra Apostatas, editam, per quam intra cætera decreuit bona quæcunque mobilia & immobilia, ac census, redditus, & prouentus, iura, & actiones per regularem ordinem professos extra claustra suorum regularium locorum, etiam de licentia suorum superiorum degentes, tempore quo extra claustra huiusmodi fuissent

Bona quæ prælati & alij beneficiarij regulares relinquũt inconsumpta connumerantur spoliis ex Pij 4. & Pij V. & Gregorij XIII.

fuissent acquisita, etiam acquisitiones huiusmodi ab ipsis professis ex redditibus beneficiorum ecclesiasticorum cum cura vel sine cura per eos obtentorum seu detentorum, aut ex propria industria, seu artificio mercatura, vel ex testamento, siue successione ab intestato quorumuis consanguineorum, affinium, vel amicorum suorum aut quorumcunque aliorum factæ essent, non fisco, aut Cameræ Apostolicæ, sed religioni, aut monasteriis, in quo, seu quibus primo professi fuissent, eo ipso applicata esse & censeri debere, ad iuris & sacrarum constitutionum formam reduxerit: Necnon præfata bona regularium extra claustra, vt præfertur, degentium siue mendicantium siue non mendicantium aut militiarum professorum etiam si loca, & canonicales portiones aut dignitates in cathedralibus, vel collegiatis Ecclesiis cuiusuis ordinis regularibus obtinuerint, ac Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, Primatiali, vel quauis alia præfulserint dignitate, post eorum obitum ad eandem Cameram Apostolicam, & iuxta constitutionem fel. recordat. Pauli Papæ iij super spoliis sub Dat. videlicet, tertio nonas Ianuarij, Pontificatus sui Anno Tertio promulgatam, legitimè spectent & pertineant, idque per Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, dum Collector generalis ad recuperandum spolia regularium specificè deputatus fuerit, apertè demonstratum extiterit, ac in possessione illa exigendi, ac recuperandi eadem Camera merito semper fuerit, nihilominus nonnulli vano sub dictæ constitutionis Pauli iiij. prædecessoris præfati prætextu contrarium aliquando asserere non dubitarint. Nos omnem circa prædicta dubitandi occasionem dimouere simulque æquitate, & iustitia suadentibus, eiusdem Cameræ indemnitati, ne in dies molestiis, & incommodis afficiatur, consulere volentes præsentiũ auctoritate, Declaramus res, & bona quæcunque per dictos regulares extra claustra ecclesiarum, monasteriorum, domorum, & quorumcunque regularium locorum degentes, quocunque iure, & actione, siue ex causa testati, siue intestati acquisita, & in posterum acquirenda vel ad eos delata in quibusuis prouinciis, dominiis regnis & locis consistant nisi iidem, ad quos illa spectauerint, sufficienti fuerint testandi, aut de illis disponendi facultati suffulti eaque legitimè vsi fuerint, ad eandem Cameram pleno iure pertinuisse & spectare, ac bona quæcunque eorundem sub spoliorum nomine comprehensa per ipsam Cameram, eiusque nomine à quibuscunque illa quandoque occupantibus & detinentibus recuperari, ac vindicari posse, & posse, ac iuxta Pauli iii. & aliorum prædecessorum nostrorum literas eadem Camera apostolica in huiusmodi bonis spolia nuncupatis verè vniuersaliter succedente, quod ipsa Camera quæ cæteris hæredibus, & successoribus ampliori est priuilegio munita, cuique merito magis fauendum est dum in eam rerum, & bonorum dominium, ac possessio nulla traditione præcedente transeat, in quacunque bonorum & spoliorum siue ad seculares, siue ad regulares dum viuerent, spectantium successione, quibuscunque in rebus, siue pecuniis illa consistant, etiamsi nominatim aut alia speciali nota illa designanda essent, quæ ad eandem Cameram iure spoliorum pertinuerunt, pertinebunt in posterum, omni prorsus fictione penitus cessante, ius & nomen veri hæredis in eisdẽ spoliis habere, illiúsque naturam sortiri, ac veri hæredis priuilegiis, & iuribus in quibuscunque bonis pecuniis, iuribus, & actionibus vti ante hac potuisse, & nunc posse, idque eorundem prædecessorum, ac nostræ etiam intentionis semper fuisse, & esse auctoritate præsentium declaramus: sicque per quoscunque Iudices in quibusuis causis, etiam per appellationem, aut alia pendentibus, & futuris, ac in quacunque causa, vel instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & diffiniri debere: necnon quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentatum forsan hactenus, vel in posterum contigerit attentari, irritum, & inane decernimus Mandantes dilecto filio Magistro Ludouico Tabernæ Notario, & Thesaurario, necnon spoliorum ad dictam Cameram pertinentium in vniuersa Italia Collectori generali nostro, eiusque in dictis officiis successoribus, quatenus præsentem nostram declarationem, & in ea contenta quæcunque inuiolabiliter obseruari curet, & faciat, non permitendo eandem Cameram contra illius seriem quacunque ratione vel causa, aut quouis quæsito colore, vel ingenio directè, vel indirectè

diplomate. Attamen iure constat quod omnia quæ acquirit prælatus, vel alius beneficiarius regularis, acquirit monasterio, vel ecclesiæ, cuius est beneficiarius quum non possit suæ personæ quicquam quærere, cap. cùm olim. 2. de priuileg. vbi latè Innoc. receptus ab omnibus. ca. in præsentia. de probat. auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. cap. Non dicatis, 12. q. 1. vbi gloss. celeberrima, & receptissima habet, regularem non esse dominum vestis quotidianæ qua vestitur, nec eam possidere nomine suo, instar serui, l. id vestimentum. ff. de pecul. & l. quod seruus. ff. de acquir. poss. & latius tradidit in Apolo. Nauarrus. q. 1. Mon. 9. vsque ad 18. & consequenter omnia videntur esse impensa, & insumpta ante mortem illorum tanquam quæ sunt quæsita Monasteriis, & Ecclesiis eorum, ita vt non possint dici spolia.

ctè molestari, aut perturbari: contradictores quoslibet, & rebelles per opportuna iuris, & facti remedia, ad demum per sententias, censuras & pœnas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo: necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras, & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando: inuocato etiam ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon ecclesiarum, & ordinum, vel militiarum, cuius illæ fuerint monasteriorumque, vel regularium locorum etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis earundem ecclesiarum præsulibus: capitulis, ac monasteriorum, regulariumque locorum conuentibus, illorumque ordinibus, superioribus, & personis, necnon ciuitatibus, prouinciis, dominiis, & regnis, in quibus bona, vel pecuniæ collocatæ, aut illarum reditus percipiendi forsan fuerint, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, & ad fauorem religionis concessis, confirmatis: & innouatis quibus omnibus (etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica & expressa, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, aut quæuis alias expressio habenda esset, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris) hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, contrariis quibuscunque: aut aliquibus communiter, vel diuisim ab apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet aliis priuilegiis, & indultis generalibus, vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus præsentium impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quo ad hoc volumus eis nullatenus suffragari. Cæterum præcipimus præsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & dicti Thesaurarij seu alterius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ sigillo munitis, eandem prorsus finem adhibendam in iudicio, & extra, quæ præsentibus adhiberetur, si exhiberentur, vel ostenderentur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesimoprimo Ianuarij. millesimo quingentesimo sexagesimoseptimo.

Clausula derogatoria.

XX.

Erectio Collegij Græci in Vrbe, deputatio ac facultates Cardinalium illius Protectorum.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN Apostolicæ Sedis specula disponente Domino meritis licet imparibus constituti, ad vniuersarum gentium populorúmque Christi fidem colentium salutem procurandam ita nos esse agnouimus debitores, vt non minùs longè, quàm iuxtà positis charitatis & vigilantiæ nostræ studium impartientes quod expedire censemus, hucusque pro viribus exequamur. Itaque cum Christiani Orbis partes mentis nostræ oculis perlustramus, inter varias horum temporum ærumnas animum nostrum iubet miseratio Græciæ Nationis, quæ diu olim literarum scientiarúmq; eruditione præstans & imperij floruit sublimitate, postea Turcarũ subiecta Tyrannidi, ad extremam fuit redacta calamitatem, & quod miserrimum est corporum seruitutem sequuta est captiuitas animorum, quia in scientiarum omnium ignorantiam Græciæ populi deuenerunt, vt vix vllus inter eos reperiantur, qui illas profiteri, & alios docere possit, atque adeò omnes qui Episcoporum, presbyterorum, alteriúsque Ecclesiastici ordinis gradum inter eos obtinent fœdissimis, ignorantiæ tenebris obuoluti, sacræ Theologiæ rudes, Catholicorum dogmatum ignari, & orthodoxorum religionis semita, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium matris & magistræ obedientia, recedentes, in varios errores, & schismata

Imperij & literarum omnium disciplinarum laude floruit olim Græcia.

mata prolapsi sunt, & laicos in eandem erroris foueam secum pertraxerunt. Quocirca cupientes antiquam & celebrem Nationem ab huiusmodi ignorantiæ, & eorum caligine ad veritatis lucem & salutis viam reuocare, nullum id aptius remedium a nobis existimauimus posse adhiberi, quàm si in Alma hac Vrbe nostra collegium erigatur, in quo pueri & adolescentes Græci ex ipsa Græcia, & aliis Prouinciis, ac locis vbi commorantur conquisiti, alantur, & Græcis literis, liberalibus disciplinis, ac scientiis præsertim Theologia, Ecclesiasticis præterea ritibus, à viris probatę fidei & doctrinę sedulò instituantur, & postquam in Catholicę fidei firmitate solidati fuerint, & in huiusmodi studiis profecerint, ad eorum Prouinciam & loca redeuntes alij, qui monasticam vitam maluerunt profiteri, cęteros monachos, & religiosos Catholicè instruere, & ad monasticam disciplinam regularémque obseruantiam à qua penitus declarare videntur, iuxtà sanctorum Patrum instituta reuocare studeant. Alij autem qui in clerum adscribentur, nationis suę populis prodesse & pręesse animarum curā exercere, verbum Dei sincerè prędicare, Populos ab erroribus & schismate promouere, & ad salutarem orthodoxæ fidei veritatem reducere possint: Reliqui verò, qui in laicali vita permanserint, publice per Ciuitates aliorum Græcorum, filios eiusdem fidei rudimenta & veritatem, literásque & artes liberales edocere, ac similiter in orthodoxæ religionis cultu continere valeant, Atque ita diuina fauente gratia sperari possit, sana & integra fidei prædicatio & doctrina in ipsa Græcia, & totius præterea Orientis partibus, aliquando restituatur. Priscorumque gentis eiusdē patrum lumina clarescant. Proinde ad omnipotentis Dei gloriam, sanctæ fidei Catholicæ exaltationem animarum eorumdem Græcorum salutem, ac perpetuam ipsorum cum Ecclesia Romana vnionem, Motu proprio, certáque scientia déque Apostolicæ potestatis plenitudine, vnum Collegium Græcorum puerorum, & adolescentum in eadem Vrbe nostra, loco ad id statuendo auctoritate Apostolica, tenore præsentium erigimus & instituimus, eique dotis nomine centum scuta auri ex nostris, & Cameræ Apostolicæ pecuniis, donec, aliter opportunè prouideatur in singulos menses soluenda assignamus. Præterea cum Cathedralis Ecclesia Chisamen. insulæ Cretæ certo modo vacauerit, & vacet ad præsens. Nos considerantes Ecclesiam ipsam clero populoque Latino, exceptis paucis quibusdam Canonicis, qui tamen ab immemorabili tempore, siue ob tenuitatem præbendarum, siue alias ob causas ibi nunquam resederunt, sed Cydonię ibi propinquæ habitatæ soliti sunt, omninò carere conuenitu iudicauimus, subsidium aliquod Collegio prædicto in sustentationem Scholarum ex huius Ecclesiæ fructibus applicare, donec Deo dante talis constitui possit Episcopus, qui etiam clero & populo Græco sacramenta, & quæ sunt pontificalis ordinis valeat ministrare, quare omnes dictæ Chisamen Ecclesiæ fructus redditus & prouentus omniaque iura, obuentiones & emolumenta, exceptis ducentis scutis annuè administratori, seu Vicario qui à nobis eidem Ecclesiæ deputabitur persoluendis, & annua pensione centum scutorum auri similium quam venerabili fratri nunc Episcopo Milonien. vt commodius sustentari possit, assignari decreuimus ipsi Græcorum Collegio à nobis erecto ad annos quindecim, eadem auctoritate Apostolica applicamus, attribuimus & assignamus, ita vt ab ipsius Collegij procuratoribus propria auctoritate ea omnia exigi, percipi, & leuari, prædiaque domus & bona quæcunque locari, aliáque ac opportuna & necessaria fieri possint. Volumus autem idem Collegium, illiúsque Rectores, Oeconomos, Magistros, Præceptores, atque Scholares pro tempore in eo existentes, & eorum domesticos Officiales, & Ministros, ipsiúsque Collegij bona mobilia & immobilia cuiuscunque qualitatis & quantitatis in dicta Vrbe & extra, ac alias vbique locorum consistentia, exempta esse ab omni iurisdictione, correctione visitatione, dominio, superioritate, & potestate pro tempore existentis Senatoris Conseruatorum Reformatorumque dictæ Vrbis, necnon Rectoris Studij Generalis, Vicarij Vrbis, & ordinariorum locorum, aliorúmve quorumcunque Iudicum & officialium in ipsa Vrbe, vel alias vbilibet constitutorum. Collegiumque ipsum etiam propriis eius rebus, & bonis cum ipso, & eius nomine supradicta contrahentes à solutione & exactione omnis, & cuiuscunque pedagij, gabellæ, bullettini, decimarum, & cuiuscunque

Gracia Tyrannidi, Turcarum subiecta.

Collegium Græcorum Romæ institutum.

Educationis & instituti collegij fructus.

Assignatio redituum.

Eximitur collegium à potestate & iurisdictione Senatorum Conseruatorum Romanorum & Rectoris generalis studij authoritate.

A solutione gabellarum.

alterius tam ordinarij, quàm extraordinarij oneris ex quacunque causa impositorum & imponendorum eximimus, & prorsus, Orbisque & dictæ Sedi immediatè subiicimus, ac liberos immunes & exemptos declaramus, eidemque quoque Collegio, & Scholaribus, Rectoribúsque, & Oeconomis omnibus & quibuscunque priuilegiis, exemptionibus, libertatibus, facultatibus, & indultis, quibus studium generale almæ Vrbis, & illius Rector, Doctoréśque in eo etiam actu legentes quouis modo vtuntur potiuntur, & gaudent, ac vti, potiri, & gaudere valeant, in omnibus & per omnia concedimus & indulgemus, illáque eis communicamus. Necnon Senatori, Conseruatoribus, Reformatoribus, Rectoríque, & aliis Iudicibus, officialibus, & personis prædictis, ac pro tempore existenti Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerario, Præsentibusque & Clericis Cameræ Apostolicæ, ac quibusuis Commissariis ac exactionem decimarum, & aliorum onerum præfatorum pro tempore deputatis, ne quarumcunque literarum eis sub quibuscunque tenoribus & formis concessarum prætextu, Collegium, Scholares, Rectores, Oeconomos, Officiales & Ministros, seu eorum aliquem in præmissis quouis modo molestent, seu molestari permittant districtius inhibemus. Et præterea Regentibus, ac Superioribus dicti Collegij cum assistentia tamen Cardinalium protectorum, qui pro tempore fuerint, siue alicuius eorum, vel de ipsorum concilio, & expresso consensu illos, quos in dicto Collegio, & alibi per debitum tempus studuisse, ac scientia, & moribus idoneos esse repererint, ad Bacchalaureatus licentiaturæ, Doctoratúsque Magisterij gradus, seruata forma Concilij Viennen. iuxta Vniuersitatis eiusdem Vrbis consuetudinem, seu alias promouendi, & ipsorum graduum solita insignia eis exhibendi: quodque sic promoti facultates, in quibus studuerunt legere & interpretari, & de eis disputare, & quoscunque gradari, seu gradibus huiusmodi concernentes actus exercere, ac omnibus & singulis gratiis, fauoribus, prærogatiuis, & indultis quibus alij in prædicta, seu aliis vniuersitatibus, & alibi iuxtà illius, & aliarum Vniuersitatum huiusmodi constitutiones & mores, ad gradus prædictos promoti de iure, vel consuetudine vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum vti potiri, & gaudere possint, & debeant perinde, ac gradus prædictos in ipsa Vniuersitate iuxta consuetudinem, & mores prædictos suscepissent concedendi, & indulgendi liberam eadem auctoritate tribuimus facultatem. Insuper vt ipsius Collegij conseruationi bonoque regimini, tam in his, quæ ad institutionem & disciplinam, quæ ad victum & vestitum aliáque huiusmodi necessaria pertinent opportunius consulatur, Dilectos filios nostros Iacobum Sanctæ Mariæ in Trasltiberim Sabellum, & Gulielmum Sancti Laurentij in Panisperna Sirletum, ac Iulium Antonium Sancti Bartholomæi in Insula Sanctæ Seuerinæ titulorum presbyteros, necnon Antonium Sanctæ Mariæ in Cosmedin. Diaconum Carafam, nuncupatos Cardinales eiusdem Collegij Protectores, & Defensores constituimus & deputamus, quorum concilio & ope supradicta, & alia quæcunque ad eosdem in Collegio admittendos Scholares retinendósve, ac admittendos spectantia agant, & ordinent. Dantes eisdem & pro tempore existentibus protectoribus plenam & liberam facultatem & auctoritatem pro salubri directione & conseruatione dicti Collegij, illiúsque bonorum & rerum ac iurium, tam spiritualium, quàm temporalium Oeconomos Aduocatos procuratores, aliósque ministros, & officiales in eo deputandi, amouendique, & alios eorum loco sufficienti ordinationésque, & statuta licita tamen & honesta sacrisque canonibus, & Concilio Tridentino non repugnantia faciendi, & edendi, eaque cum visum fuerit reuocandi, immutandi, corrigendi, aliáque de nouo condendi quæ postquam facta edita, reuocata, immutata, & correcta fuerint, perinde haberi volumus ac si auctoritate Apostolica approbata, & confirmata essent, illáque ab omnibus Rectoribus, Magistris, Scholaribus, aliisque personis in Collegio seruientibus & ministrantibus inuiolabiliter obseruari, ac iuxta eorundem dispositionem, & quibusuis Iudicibus sublata eis, quauis aliter iudicandi facultate iudicari, ac diffiniri debere: Et si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obstantibus constitutionibus: & ordinationibus Apostolicis, & dictæ Vrbis iuramento, confirmatione Apostolica

Priuilegiis studij publici ditatur.

Gradus concedendi potestas.

Cardinales protectores Collegij.

Decretum irritans.

Clausula derogatoria.

stolica,vel quauis alia firmitate,roboratis statutis, & consuetudinibus,priuilegiis quoque indultis,& literis Apostolicis eisdem Senatori, Conseruatoribus, Reformatoribus,Camerario,Vniuersitatibus,ac earum Collegiis,Rectoribus, & personis,aliisque prædictis,necnon præfatæ Vrbi, & Populo Romano sub quibuscunque tenoribus & formis,ac cum quibusuis clausulis, & decretis,etiam iteratis vicibus concessis,approbatis,& innouatis quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes,illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter,& expresse derogamus,cæterisque cõtrariis quibuscunque. Nulli ergo,&c Si quis autem,&c.

Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo septuagesimo sexto. Idibus Ianuarij, Pontificatus nostri Anno Quinto.

XIX.

Institutio, professio ac Priuilegia Monachorum Prouincia Hisp. Ordinis S. Basilij.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

COGIT MVNERIS apostolici ratio de omnium religiosorum statu nos esse sollicitos, atque eorum curam suscipere diligentem, qui reiectis mundi delitiis & illecebris antiquorum sanctorum Patrum exemplo in solitudines concesserunt,ieiuniis,orationibus, & cælestium contemplationi assiduè insistentes, vt cum talium numerum alicubi auctum intelligimus, ipsorum vitam, & mores sub certa alicuius approbatæ regulæ norma ad Dei gloriam, & eorundem salutem prouidè dirigamus.

Ad nostram siquidem peruenit notitiam,quod cum viginti ab hinc,vel circiter annis quondam Matthæus de la Fuente de Halmiruete Toletan. diœc. dum soli Deo placere studeret, vna cum duobus vel tribus sociis in Eremum del Tardon Corduben.diœc se recepisset, & in ea proprio labore victum parans pauperem vitam duceret,nonnulli alij eius exemplo,& religiosæ vitæ fama commoti,seculi curis posthabitis eadem viuendi rationem amplexi sunt, & se illis socios adiunxerunt.ipsum præterea Matthæum per loci ordinarium ad sacros, & presbyteratus ordines fuisse promotum.

Matthæus della Fuente Hispanus huius ordinis institutum primum professus est in eremo del Tardon.

Et licet Eremi cultores inter se distinctas cellulas inhabitarent, eos tamen consueuisse ad eundem Matthæum tanquam,eorum Patrem,& superiorem, à quo in via Domini instruerentur recurrere, statutisque horis in quodam Oratorio ad piè orandum simul conuenire,ac sub dicti Matth[æi] voluntaria obedientia degere, hincque viuendi morem eo vsque fuisse seruatum,donec ad eorum notitiam constitutio felicis recordationis Pij Papæ V. prædecessoris nostri deducta fuit, qua sancitum est,ab iis,qui in Congregationibus sub obedientia voluntaria viuerent, quorum habitus à presbyteris sæcularibus esset distinctus,prout ipsorum erat,professionem omninò esse emittendam,electa ab ipsis vna sub qua degerent ex Regulis approbatis.

Nam postquam idem Matthæus, & socij constitutionis huius certiores facti fuerunt, Regulam Sancti Basilij eorum viuendi instituto, vt censuerint magis accommodatam,ad cuius præscriptum Altissimo pium exhiberent in habitu humilitatis obsequium,delegerunt. Et deinde Matthæus professionem iuxtà dictam Regulam emittere volens,presbyterum ex suis sociis Eremitis,in cuius manibus profiteretur,suo arbitrio eligit,& in eius manibus tria vota iuxtà regulam prędictam quantum in se fuit professus est. Reliqui verò omnes Eremitæ in dicti Matthæi manibus similem professionem emiserunt, & derelicto cellularum vsu in domos apud Eremum del Tardon, vt præfertur,& Vallis dei Galleguillos Ispalen. diœc. propriis eorum manibus ad Monasterij formam constructas, clausuraque munitas numero quadraginta,& vltra demigrarunt,vbi religiosorum,& Monachorum more viuerent,prout de præsenti [viuunt] horasque canonicas in Choro. & Missas conuentualiter quemadmodum in aliis [Mon]asteriis fieri consueuit, iuxtà Roma-

Eremum incolentes antiquam Monachatus solitudinem excolunt qui D. Basilij regulam sequuntur.

nam vsum celebrarunt, necessariaque ad vitam propriis manuum laboribus iuxta eorum institutum parando, nec eleemosinas petierunt, nec oblatas acceperunt.

Matthæi della Fuente Abbatis primi huius congregationis successor Didacus Vidal.

Religiosisque in prædictis locis sic, vt præfertur, redactis, idem Matthæus in vtriusque domibus quasi illæ in Monasteria iam erectæ essent, nonnullorum qui periti habebantur consilium sequutus, Abbatis munere donec vixit sine canonica prouisione functus fuit, & post eius obitum credentes religiosi prędicti Monasteria veri, & legitimi Abbatis regimine esse destituta, alium Religiosum ex eorum numero, videlicet dilectum filium Didacum Vidal in eiusdem Matthæi locum elegerunt.

Cum autem iidem Eremitæ prædictam professionem in manibus eius qui illam recipiendi facultatem non habebat emiserint, eadémque possessio nulla, & inualida reddatur, ac del Tardon, & Vallis del Galleguillos Domus, & Eremitoria huiusmodi in Monasteria Ordinis Sancti Basilij adhuc canonicè erecta non fuisse nec esse constet.

Monasteria huius ordinis præpositis, & alumnis canonicè institutis exornantur.

Nos dictorum Eremitarum statui opportunè consulendum esse existimantes, ipsosque, & eorum singulos à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, Ad omnipotentis Dei gloriã, & Christianæ Ecclesiæ propagationẽ prædicta del Tardon, & Valis de Galleguillos Eremitoria, seu Domos in Monasteria dicti Ordinis Sancti Basilij, cum suis ecclesiis, & Conuentibus, necnon Mensis, Sigillis, Arcis, aliisque omnibus insignibus ad id requisitis, & consuetis, ac in singulis dignitatem Abbatialem, administrationes, & officia, in aliis Monasteriis ipsius Ordinis haberi solita pro Abbatibus, & Monachis ad iustum numerum Conuentus, monasticum cultum, & regularem disciplinam ibidem obseruaturis, perpetuò erigimus, & instituimus. Ac illis sic erectis, eorúmque Mensis, bona, census, actiones, & iura omnia suarum cuiúsque domorum, seu Eremitoriorum sic in Monasteria erectorum perpetuò applicamus, & appropriamus.

Ac ipsorum Monasteriorum sic erectorum, Abbatibus, Conuentibus in suis quisque ecclesiis prædictis sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum cum debitis honore, & reuerentia habendi, & retinendi. Missas, & alia diuina Officia latina lingua secundum consuetudinem, seu ritum Roman Ecclesię, & iuxta Breuiarium, & Missalem. Roman ex decreto Concilij Tridentini nouissimè restituta, & iussu prędicti Pij Papę edita, donec aliud sedi apostolicę expedire videbitur celebrandi, recitandi, & cantandi, licentiam tribuimus.

Prima illa monasteria erecta in eremo del Tardon, & Galleguillos ac S. Mariæ de Ouiedo & alia in regnis Hispaniarũ constructa ordini S. Basilij subiiciuntur.

Ipsaque sic erecta Monasteria del Tardon, & de Galleguillos, ac etiam Monasteriorum S. Mariæ de Ouiedo eiusdem Ordinis Sancti Basilij Giennen. diœc. à felicis recordationis Pio Papa IIII. erectum, & institutum, & à nobis per nostras literas in foma Breuis Monachis eiusdem ordinis in Italia existentibus, sub vnius Abbatis seu Pręsidentis generalis in toto Ordine eligendi obedientia subiectum, ac perpetuò coniunctum, & quęcunque alia Monasteria eiusdem Ordinis Sancti Basilij in Hispaniarum Regnis in posterum construenda & erigenda, dicto Ordini Sancti Basilij seu obedientia futuri, & pro tempore existentis Abbatis, seu Vicarij generalis, eiusdem Ordinis aggregamus, annectimus, & incorporamus, eadémque sic erecta, & erigenda Monasteria, eorúmque Abbates, & Monachos sub immediata nostra, & sedis apostolicę protectione recipimus, illáque & illos ab omni Ordinarij iurisdictione, auctoritate, & potestate eximimus penitus, & liberamus.

Itaque tamen, vt tam del Tardon, & Galleguillos, quàm de Ouiedo, & alia in dictis Regnis sub eadem Regula in futurum construenda, & erigenda Monasteria, vt prefertur, postquam constructa, & erecta fuerint, vnam faciant, & inter se constituant Prouinciam Hispaniarum nuncupandam, in qua prouinciale Capitulum vnoquoque triennio per Abbates, & Monachos, à Conuentibus, singulorum Monasteriorum suorum deputandos celebretur, & in eo vnus Visitator eligatur, qui cum primum electus fuerit, eo ipso apostolica auctoritate confirmatus censeatur

nulla

nulla alia requisita confirmatione, nisi eidem Capitulo Abbatem, vel Vicarium eiusdem Ordinis generalem contigerit præsidere, vel esse præsentem, cuius auctoritate eo casu omninò debeat confirmari, dictęque Prouinciæ Monachi secundum Regulam eiusdem sancti Basilij quam profitentur de cętero viuere.

Atque vt Monachi prędicti del Tardon, & Galleguillos in habitu cum reliquis dicti Ordinis Monachis etiam in Italia existentibus conueniant, loco habitus Grisei, seu Brunei coloris cuiusmodi in pręsentiarum gerunt, monasticum habitum nigrum, prout etiam aliàs Monachis dicti Monasterij de Ouiedo per dictas literas concessimus deferre, & ita in posterum reliqui omnes eiusdem ordinis, & Prouinciç Monachi futuri eodem habitu regulari, vti debeant.

Habitus Monachorum huius ordinis.

Pręterea eisdem, ac Prouinciç Hispaniarum Monasteriis quibuscunque, ac aliis membris, & locis ab ea dependentibus, illorumque Abbatibus, Prelatis, Monachis, & personis omnia priuilegia, indulta, immunitates prerogatiuas, exemptiones, libertates, gratias, & indulgentias Ordini Sancti Basilij prædicti, necnon congregationi Montis Casinen. aliàs S. Iustinæ de Padua Ordinis S. Benedicti, tã per nos quàm per alios Roman. Pontifices prædecessores nostros, sedémque prædictam alias in genere, vel in specie quomodolibet concessa (quatenus vsu recepta sint; & Concilij Tridentini decretis aliisque sacris canonibus, & ipsius ordinis Sancti Basilij institutis non aduersentur) concedimus & communicamus.

Priuilegia ordinis S. Basilij, & congregationis S. Iustinæ de Padua concessa Pōtifex concedit Monasteriis huius ordinis prouinciæ Hispaniarum.

Ac insuper vt eadem monasteria feliciter in via domini dirigantur, prædictorum omnium Monasteriorum dictæ Prouinciæ Conuentibus, & monachis præcipimus, vt quamprimum prouinciale Capitulum eorundem Monasteriorum Prouinciæ Hispaniarum celebrent, in quo vsque ad numerum viginti eorum Abbates, & conuentum discreti, seu Procuratores, & monachi habitu, vel professione in eisdem Monasteriis, tam de Ouiedo, quam del Tardon, & Galleguillos antiquiores, donec tot Monasteria dicti ordinis sancti Basilij in eadem Prouincia erecta fuerint, quod illorum Abbates, & Conuentuum discreti, seu procuratores in eodem Capitulo congregandi eundem numerum viginti constituant, conueniant.

Atque in eo ex monachis eiusdem Prouinciæ vnum quem magis ad id habilem, & idoneum duxerint eligẽdum, in eorum Visitatorem ad Triennij tempus, & eo completo, successiuè in prouinciali capitulo tertio quoque anno, vt præmittitur, celebrando eligant.

Qui omnem in quibuscunque Monasteriis pręclictę Prouinciç iurisdictionem habeat, & exerceat, ipsorúmque Monasteriorum monachis tam in capite, quam in membris visitet, corrigat, & reformet, salua semper & reseruata dicti Abbatis, seu Vicarij eiusdem ordinis generalis pro tempore existentis etiam in præmissis obedientia, auctoritate, & superioritate, ac capitulis prouincialibus huiusmodi præmissis, & electioni Abbatum, quorum munus etiam triennale erit, per Monachos singulorum Monasteriorum faciendæ assistat, vel ad assistendum electioni huiusmodi alium ex dictæ Prouinciæ Monachis specialiter deputet.

Visitatores ordinis ad triennium eligendi.

Prædictus autem Visitator Prouinciæ Hispaniarum huiusmodi, necnon Monasteria Abbates, Monachi, & personæ dictæ prouinciæ Hispaniarum prædicto Abbati, seu Vicario generali, vniuersi Ordinis Sancti Basilij in Italia, pro tempore eligendo constituendo, vel deputando subiecti existant, & ab eo dependeant. Ita vt idem Abbas, seu Vicarius generalis pro tempore existentes tam in dictum eiusdem prouinciæ Hispaniarum pro tempore Visitatorem, quam in prædicta, & alia omnia eiusdem prouinciæ erecta, & erigenda Monasteria, Abbates, Priores, & alios Prælatos, ac Monachos & personas pro tempore existentes, plenam & omnimodam iurisdictionem auctoritatem, & superioritatem habeat dictúmque Visitatorem, Monasteria, Abbates, Priores, & Prælatos, ac Monachos, & personas, tam in capite, quàm in membris visitare corrigere, & reformare simul, vel ad partem valeat, ipsique Visitator, Abbates, Priores, & Prælati, ac Monachi & personæ dicto Abbati seu Vicario generali pro tempore existenti tanquam membra capiti subiaceant, eiusque monitis, & mandatis in præmissis & aliis omnibus, omni prorsus

Visitatoris iura & facultates.

appellatione, reclamatione, & recursu postpositis, parere & obedire, illúmque etiam ad eos, vel dicta Monasteria diuertere seu pro visitatione huiusmodi, aut aliàs accedere contigerit, honorificè & benignè recipere, & pertractare teneantur.

Idémque Visitator Prouinciæ Hispaniarum in eiusdem Abbatis generalis electione pro tempore facienda, ac aliis rebus ad vniuersum Ordinem Sancti Basilij pertinentibus, pro quibus pertractandis aliarum Prouinciarum Visitatores, & Superiores euocabuntur, conuenire debeat.

Ac in electione Abbatis generalis huiusmodi idem Visitator actiuam, & passiuam vocem habeat.

Necnon eidem visitatori, & capitulo prouinciali congregatis, tam hac prima vice quam in posterum singulis Trienniis quæcunque statuta, & ordinationes licita, & honesta, sacris Canonibus, ac prædicto Concilio Tridentin. dictíque ordinis regularibus institutis, ac generalibus illius ordinationibus, & constitutionibus non contraria condendi, & postquam condita fuerint illa in toto, vel in parte iuxta rerum, & temporum qualitates mutandi, reformandi, illáque in toto, vel in parte tollendi, & abrogandi aliáque denuo statuendi, quæ tamen ab Abbate, seu vicario dicti ordinis generali, & in eius defectum à S. R. E. Cardinale eiusdem ordinis Protectore, qui tunc erit, approbari debeant, licentiam, facultatem concedimus.

Ordinationes fieri posse decernit Concil. Trid. decretis & sacris canonibus consonas.

Cæterum personis Eremitoriorum, seu Domorum, del Tardon, & de Galleguillo sic in Monasteria erectorum, & earum statu quamprimum consulenda esse, rati, Dilectis filiis prædictis Sanctæ Mariæ, & Sancti Benedicti Ispalen. ordinis eiusdem Sancti Benedicti Monasteriorum Abbatibus, per Apostolica scripta mandamus, vt ipsi, vel aliter eorum illos singulos in Monachos, & fratres suorum quemque Monasteriorum del Tardon, & Galleguillos admittant, & ab eis professionem regularem dicti ordinis Sancti Basilij, si illam sponte emittere voluerint, recipiant, facientes eos sincera ibi in Domino charitate tractari.

Sed & eos qui in prædictis Domibus, seu Eremitoriis del Tardon, & de Galleguillos sub voluntaria obedientia per annum, & vltra iam permanserint, statim vbi præsentium notitiam habuerint, ad profitendum, vt præfertur, omninò teneantur quod vt faciant præcipimus præsentes.

Ordinum professio post annum emittenda.

Postremò animaduertentes eosdem del Tardon, & de Galleguillos post prætensam professionem in dicti Matthæi manibus sic præfertur emissam pro verè professis habitos fuisse, decernimus, & declaramus illos iuxta exemptiones, ac priuilegia ordinis Sancti Basilij, vel aliàs concessa ad solutionem decimarum frugum, & animalium ac aliarum rerum, quæ ex suarum manuum labore à die professionis prætensæ huiusmodi vsque ad hæc tempora collegerunt, ac in posterum vsque ad nouæ professionis tempora colligent, vel administrabunt, minime teneri, nec obligatos fuisse, aut esse, nec ad id per locorum ordinarios aut alios quoscunque, ad quos decimarum earundem collectio spectat, cogi siue compelli posse.

Irritúmque, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quinetiam eos vniuersos, & singulos à solutione prædicta absoluimus, & liberamus.

Quocirca venerabili fratri nostro Patriarchæ Alexandrin. & dilectis filiis Archidiacono Ecclesiæ Ispalen. ac Abbati Sanctæ Fidei in Ecclesia Granaten. per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte prædictorum, & aliorum quorum interest, interfuerit, aut interesse poterit, aut præsentes literæ quomodolibet concernent, fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate nostra easdem literas, & quæcunque in illis continentur firmiter obseruari. Non permittentes eos, vel eorum aliquem desuper à quibuscunque indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes per iuris, & facti remedia opportuna, ac demum per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas appellatione postposita compescendo. Ac legitimis super his habendis seruatis seruandis processibus illos sententias, censuras, & pœnas huiusmodi incurrisse declarando, illásque etiam iteratis vicibus aggrauando,

Exemptio à solutione decimarum.

inuocato

Inuocato etiam adhoc si opus fuerit auxilio brachij secularis.

Non obstantibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna,& Concilij generalis de duabus dietis, dummodo vltra tres aliquis vigore præsentium ad iudicium non trahatur,& quibusuis alijs constitutionibus,& ordinationibus apostolicis,ac ordinis prædicti, illiúsque Monasteriorum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis cum quibusuis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, ac cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, aliísque efficacioribus,& insolitis clausulis, irritantibúsque,& alijs, decretis in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis,& innouatis, quibus omnibus, etiam si de illis, eorúmque totis tenoribus habenda esset mentio specialis, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis,& incertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus,cæterísque contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter,vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Executorum deputatio & facultates.

Clausula derogatoria.

Volumus autem præsentium exemplis manu Notarij publici subscriptis,ac sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eandem prorsus fidem in iudicio, & extra haberi, quæ eisdem præsentibus haberetur exhibitis,vel ostensis. Nulli ergo,&c. Si quis autem,&c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo septuagesimo septimo, Octauo Cal. Iulij,Pontificatus nostri anno sexto.

XXII.

De Reformatione Ordinis S.Basilij,ac Abbatum,& aliorum,Officialium electione,& officiis Priuilegiorúmque,exemptionum,& Indultorum confirmatione.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

BENEDICTVS Dominus Deus noster, à quo sancti sui intelligentiæ Spiritu repleti,tanquam imbres sapientiæ suæ eloquia emiserunt, eúmque in oratione confessi sunt.Quo gratiæ munere beatus Basilius cognomento magnus,à diuina benignitate locupletatus,omnis bonitatis tantæq; in se beneficentiæ auctori, quod recepit fertilissimi agri more, cum centesimo reddidit incremento. Nam præter ea quæ effudit Theologicæ scientiæ eloquentiæque flumina,quæque edidit continentiæ abstinentiæ, & susceptorum pro Christo laborum tolerantiæ documenta,adoptatos sibi nouæ sobolis fœtus, in cœnobiaque procul à communi viuendi ratione segregatos in compositum Ordinem redegit,& salutaribus præceptis instituit,vt perpetua futurorum temporum successione verbo & opere à se instructi Deum confiterentur, Catholicæque Ecclesiæ ornamento essent, atque in dubiis rebus adiumento.

Basilij ordo antiquissimus est ab anno 306. inchoatus qui in Oriente vbi olim celeberrimus fuit & diu floruit propter Turcarum & aliorum infidelium multiplicem infestationẽ & oppressionem magna ex parte defecit.

Qui vitæ sanctitate,& doctrina insignes toto terrarum orbe, maximè verò in Asia, Palestina, Thracia, Græcia, & Italia multis sæculis floruerunt,Postea verò (quod non sine maximò animi nostri merore recensemus)temporibus culpis,exorientium schismatum dissentionibus,Ordo ille alibi penitus corruit, alibi ita fuit imminutus,vt disciplina regulari laxata,charitas illa pristina deferbuerit,Monachique alij alio dispersi sine capite sicuti oues sine pastore errauerint, in aliquibus autem ne vestigium quidem Monastici remanserit instituti, monasteria euersa,& bona fuerint dissipata.

Cui incommodo(quod à nobis nostri Apostolatus ratio exposcit)prouidere, ipsúmque Ordinem pristinæ dignitati,regularique obseruantiæ,quantum Domino adiuuante possumus, restituere volentes vt quàm primum, in Agro Domini vberes fructus maiorum suorum, & præcipuè tanti Patris, & Magistri exemplo edere valeant maximè expedire duximus à Monasteriis,quæ in Italia,& in vtriúsque Siciliæ Regnis consistunt,quorum plagas propius inspeximus, huiusmodi Ordinis

dinis instaurationem inchoare, ipsaque Monasteria in vnum Congregationem iuxta constitutionem felicis recordationis Innocencij Papæ III. Prædecessoris nostri in Concilio generali editam, quæ incipit In singulis, ac Concilij Tridentini decreta redigere, & vt hæc facilius optatum consequi possent effectum, primum Generale Capitulum dicti ordinis celebrari mandauimus, in quo Abbas Generalis, qui in singula prædicta & alia eius ordinis Monasteria Conuentus], & regularia loca vbicunque sub obedientia nostra, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ illa fuerint illorúmque personas absoluta sit auctoritate præditus. Ac præterea Visitatores, Procurator generalis, & alij Officiales, quorum electio in capitulo generali facienda esset in Monasterio sancti Philareti eiusdem ordinis Miltensis diœc. in festo Pentecostes proximè præterito eligerentur, illo prius de more in dicto per dilectum filium nostrum Guilielmum tit. sancti Laurentij in Panisperna presbyterum Cardinalem Sirletum nuncupatum dicti apud nos Ordinis sedémque apostolicam Protectorem, dilecto filio Paulo Abbate Monasterij Castri Villariis ordinis sancti Benedicti Cassinensis diœc. Congregationis Cassinensis, eidem Capitulo eiusdem Guilielmi Cardinalis nomine præsidente, ac in eius manibus, antequam ad electionis negotium procederetur, per Priores, & alios Monachos Monasteriorum dicti Ordinis sancti Basilij præsentes, vocémque in Capitulo generali habere debentes, professione regulari, quæ per monachos eiusdem ordinis S Basilij emitti debet, expressè emissa.

Electiones in Generali capitulo fieri debent.

Nicolaus Antonius Abbas Generalis S. Basilij.

Et tandem cum pro electionibus, vt præfertur celebrandis iam in vnum conuenissent, vocatis omnibus, qui voluerunt, potuerunt, & debuerunt, electionibus huiusmodi commodè interesse, die ad eligendum præstituta, vt mos est, dilectum filium Nicolaum Antonium Abbatem Monasterij S Nicolai de Butramo dicti ordinis sancti Basilij Hieracensis diœc. in Abbatem generalem ac si duos Visitatores & vnum Procuratorem generalem, aliósque Officiales per secreta suffragia elegerunt.

Nos autem reductionem eorundem Monasteriorum, Priorum, & Monachorum in congregationem & Capitulum dictique Capituli indictionem, & præsidentiam ac electiones huiusmodi ratas, & gratas habentes, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, déque apostolicæ potestatis plenitudine easdem tenore præsentium approbamus, & confirmamus, omnésque tam iuris, quàm facti, ac omissarum solennitatum etiam substantialium, vel ex ordinis prædicti sancti Basilij statutis requisitarum defectus, si qui interuenerit, in eisdem supplemus.

Abbatis potestas.

Et nihilominus prædictum Nicolaum Antonium Abbatem eidem congregationi vniuersæ in Abbatem generalem præficimus, curam illius vniuersam, & in spiritualibus, & temporalibus plenissimè committendo, ita vt ipse, & Abbas generalis pro tempore electus, æque vt alij aliorum Ordinū in congregationes reductorum Abbates generales, & Præsidentes in suisque Capitulis, Congregationibus, & ordinationibus de iure, priuilegio, & consuetudine habent, & exercent, habere, & exercere possunt, & omnimodam superioritatem iurisdictionem, & auctoritatem habeat & exerceat, tam in ea omnia quæ in Italia & Regnis prædictis sunt, quam etiam in sanctæ Mariæ de Ouiedo Genuensis, & del Tardon Cordubensi, ac vallis del Gallguillos Ispalensis diœc. eiusdem ordinis sancti Basilij Prouinciis Hispaniæ, dudum à nobis in regnis Hispaniarum institutæ, & prorsus in alia quęcunque Monasteria, domos, & loca in eadem Prouincia sub regula sancti Basilij hactenus erecta, & in posterum erigenda, eorumq; Abbates, Conuentus, monachos, & personas, quę nos pridem cum monachis eiusdem ordinis sancti Basilij in Italia existentibus, & eorum congregationi prædictę sub obedientia inde futuri Abbatis seu Vicarij generalis eiusdem congregationis perpetuò coniunximus, eaque, necnon visitatorem eiusdem Prouincię Hispanię Abbati, seu Vicario generali congregationis huiusmodi in Italia pro tempore eligendo subiecimus, & ab eo dependere decreuimus inter alia quemadmodum nostris diuersis literis prioribus, videlicet cal. Maij secundo, posterioribus verò octauo cal. Iulij sexto, Pontificatus nostri annis dat. plenius continetur.

Iubemus itaque vniuersos, & singulos eiusdem Congregationis sancti Basi-

lij Abbates, priores, & Prælatos, necnon Monachos, & alias quaseunque personas, ipsi Abbati Generali, tanquam membra capiti, & eorum legitimo superiori in omnibus, quæ ad officium Abbatis Generalis pertinent, eorumque animæ salutem, regularísque obseruantiæ rationem concernunt, prompte & humiliter obedire.

Et vt habitus, qui exterius geritur, religiosis mentis affectibus pariter respondeat, statuimus, vt omnes Congregationis eiusdem professores eundem habitum à Nouitiis distinctum ex panno nigri coloris cum Caputio siue Cucula Monachali omninò deferant, velut iex antiquo eiusdem Ordinis instituto prisci patres & Monachi gestare solebant. *Panno nigri coloris cum caputio induuntur Monachi huius ordinis.*

Atque omnes eiusdem ordinis sancti Basilij Monachi & Religiosi, qui in dicto Ordine iam admissi sunt, ad professionem regularem eiusdem Ordinis in manibus Abbatis, si ibi fuerit vel prioris Monasterij in quo reperientur, expresse emittant. Deinceps vero nemo in dicto Ordine, illiúsque Monasteriis ad eiusdem Ordinis habitum regularem, siue tacitam, siue expressam admittatur, nisi in ætate legitima constitutus, anno demum integro in probatione iuxtà eiusdem Concilij Tridentini decreta perstiterit.

Generale autem Capitulum in quo de Ordinis prædicti reformatione, & regulari obseruantia agendum erit tertio quoque anno celebretur *A triennio ad Triennium celebrandum est capitulum generale.*

Eorundem, siue Abbatis generalis, siue Procuratoris, item generalis munera, siue Officia Triennalia sint: licebit tamen in eodem Capitulo generali, vbi manifeste cognitum fuerit expedire, eosdem omnes, aut eorum aliquos Triennium in eodem quod gesserint officio, nec vltra confirmare: qui tandem ab eisdem muneribus absoluti, saltem per aliud simile Triennij spatium officio vacent. *Triennialia officia.*

Cæterùm si dicto Guilelmo Cardinali, & pro tempore dicti Ordinis Protectori videbitur opportunum, ac quousque ille id expedire censuerit. concilium, & auxilium alicuius Abbatis Congregationis Cassinensis, in huiusmodi Capitulis celebrandis, ex longa consuetudine & experientia plenius instructi, ad ipsum Capitulum generale poterit adhiberi, qui eiusdem Protectoris auctoritate etiam eidem Capitulo præsideat generali. *Præses capitulorum generaliũ.*

In singulis verò Capitulis generalibus locus in quo proximè futurum Capitulum generale celebrandum sit designetur.

Electiones autem per suffragia secreta fiant prout Concilij Tridentini prædicti decretis est statutum.

Ad hæc vt ipsi Monachi degentes in Monasteriis in quibus mensa Conuentualis non est ab Abbatiali seperata, quæque clericis secularibus, & aliis cuiuscunque gradus, & dignitatis, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant commendata sunt, obsequiis altissimi liberius vacare possint, mensam Conuentualem à mensa Abbatiali distinguimus, & ab eisdem Monasteriis quoúsque illa commendata fuerint, eam bonorum stabilum proprietatum iuriúmque partem, quæ tamen inter immobilia censeantur, perpetuò dismembramus, atque diuidimus, quæ ad alendum solitum monachorum, & ministrorum numerum, ac victum & vestitum, aliàque ad eorum sustentationem necessaria comparanda sufficiant, eosdémque Commendatarios ad assignandum totidem bona proprietates, & iura prædicta contra tempus per eundem Guilelmum Cardinalem protectorem præfigendum omninò teneri volumus. Hæc autem bona stabilia, proprietates, & iura sic per nos dismembrata necnon omnia alia mobilia, & immobilia, quæ ex piorum fidelium testamentis, legatis, largitionibus, aut alias quomodocunque ipsis Conuentibus, & monachis in posterum donata, concessa, & relicta fuerint, pro quorum consecutione monachi Conuentum eorundem nomine etiam in iudicio agere, & experiri, ac in illo interuenire valeant, sed & oblationes atque eleemosynas in eorumdem Monasteriorum ecclesiis erogandas pro constituenda mensa Conuentuali in singulis Monasteriis prædictis, ac pro augmento earundem mensarum Conuentualium etiam perpetuò applicamus, & appropriamus. *Electiones fiere in suffragiis.*

Nihilominus tamen Commendatariis incumbat prout tenetur in eisdem Monasteriis, quæ Conuentum habent, Monasteriorum, & ecclesiarum eorundem reparationi, ac aliis ad diuinum cultum necessariis prouidere quorum Monasteriorum *Monasteria commendata.*

Claustra, & ædificia pro vsu monachorum constructa, ad monachos prædictos in eis permanere contigerit, eorum liberi atque absoluti iure esse decernimus. Liceat porrò Abbatibus, Prioribus, cæterisque dicti ordinis monachis, & religiosis, corporalem possessionem bonorum sic dismembratorum, & applicatorum, ac vt præfertur assignandorum cum primum illa per Commendatarios assignata fuerint, & Claustrorum, ac ædificiorum, Monasteriorum prædictorum Conuentum habentium, per se vel alium seu alios propria auctoritate absque alicuius iudicis ministerio liberè apprehendere, & apprehensa retinere, ac eorundem bonorum siue proprietatum & iurium fructus in communes eorundem monachorum & ministrorum vsus & vtilitatem conuertere, ipsorúmque Christianorum, & ædificiorum libero vsu pacificè frui, & gaudere quorumuis licentia super his minimè requisita.

Bonorum & fructuum possessio.

Vt autem prædicta Monasteria ordinis sancti Basilij sic in vnam congregationem redacta, eliminatis omnibus abusibus, in via domini quotidie magis proficiant, conuentus omnium Monasteriorum virorum conuentum habentium dicti ordinis sancti Basilij, quę iam in Italia, & prędictis Regnis erecta sunt, quætunq; quotcunque, & qualiacunque sint & per quoscunque etiam Sanctæ Romanæ Ecclesię Cardinales in titulum, commendam, vel administrationem, aut alias obtineantur, dignitatibus Abbatialibus eorundem semper saluis, ita vt de eis quotiescunque vacabunt per Rom. Pont. & sedem prædictam omni tempore disponi liberè debeat, & sine præiudicio iurium eiusdem sedis, quæ inuiolata permanere volumus, ac etiam de Ouiedo & del Tardon, ac vallis del Galleguillos prędictorum, necnon omnium, & quorumcunque aliorum, quæ deinceps a congregatione & monáchis prædictis Deo adiuuante erigentur & construentur in eisdem Italia, & Regnis, ac Prouinciæ Hispaniæ, ipsi congregationi in perpetuum aggregamus.

Monasteriorum aggregatio.

Ac Monasteriis, Conuentibus, Prioribus, & monachis prædictis, necnon conuersis, & oblatis, aliisq; etiam dictorum Monasteriorum sancti Basilij Religiosis, & personis vt de cætero omnibus & quibuscunque priuilegiis, prærogatiuis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, indulgentiis, fauoribus, gratiis, & indultis tam spiritualibus, quàm temporalibus, congregationi prædictæ Cassinensi, illiúsque personis & locis per quoscunque Rom. Pont. prædecessores nostros ac nos & dictam sedem in genere & in specie concessis, confirmatis, & innouatis, ac etiam per viam communicationis, ad eandem congregationem Cassinen. extensis, quibus illis vtuntur, potiuntur, & gaudent, & vti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum (quæ tamen vsu recepta sint, & sacris canonibus, ac dicti concilij Tridentini decretis, ipsiúsque ordinis sancti Basilii institutis non aduersentur) vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant concedimus & indulgemus.

Confirmatio priuilegiorum.

Exemptio à iurisdictione ordinariorum.

Eandémque congregationem sancti Basilij, illiusq; Conuentus, monachos & personas quascunque ab omni Ordinariorum locorum, ac etiam eorum qui Monasteria dicti ordinis etiam Archimandritatus appellata in Commendam, vel aliàs quomodolibet obtinuerint, eundémque Ordinem Sancti Basilij expresse professi non fuerint iurisdictione, authoritate, & potestate penitus eximimus, & liberamus, ac sub nostra & Beati Petri protectione immediatè suscipimus. Ita tamen vt omne sub dicta exemptione comprehensi, Abbatis Generalis, Visitatorum, Abbatuum, Priorum, & aliorum Officialium, tam in dicto generali Capitulo, quam extra illud canonicè electorum, & aliorum, qui pro tempore eligentur, iurisdictioni, visitationi, morúmque correctioni iuxtà eandem regulam Sancti Basilij, ac eius Ordinis instituta omninò, prout eorum incumbit muneri sint subiecti.

Abbatis & visitatorum generalium in reparanda ordinis collapsa disciplina officium.

Insuper Abbati generali, & Visitatoribus in Capitulo generali deputatis, vt Monasteria, Prioratus & alia loca, ac Abbates, Priores, Conuentus, & personas congregationis prædictæ iuxtà dicti Concilij decreta & regularia instituta prædicta visitare, & tam in Capite, quam in membris reformare, delinquentes inobedientes & rebelles corrigere puniri & castigare, regularia dicti Ordinis Sancti Basilij instituta in illis exactè custodienda introducere, ac in dicto Capitulo Generali pro tempore congregatis eiusdem Congregationis Monachis quæcunque statuta, & ordinationes ad salutare ipsius congregationis regimen, & ad regularem obseruantiam pertinentia (tamen & honesta, ac sacris Canonibus, & Concilij Tridentini decretis,

Decretum irritans.

decretis, necnon regulæ sancti Basilij prædictis minimè contraria, an ipso tamen Guilielmo Cardinale & pro tempore existente dictæ congregationis Protectore antequam promulgentur examinanda, & approbanda condere valeant licentiam tribuimus.

Guilelmus Sirenus Cardinalis protector & deputator huius constitut.

Decernentes supradicta omnia perpetuũ inuiolata fore, sicq; per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, in quauis causa, & instantia, sublata cuique aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari debere, necnon irritum & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Sed ne præsentium literarum effectus in longum protrahatur Guilielmo Cardinali prædicto præcipimus, vt per se, vel alium, seu alios ipsas præsentes literas, & quicquid in eis continetur ab vniuersis & singulis ordinis & congregationis sancti Basilij prædicti Abbatibus, Prioribus, & Monachis alijsq; prædictis, & dictorum Monasteriorum & Archimandritatuum prædictorum commendatarijs etiam vt præfertur qualificatis inuiolatè faciat obseruari, & ad assignandum & cum effectu tradendum pro monachorum & ministrorum numero alendo, ac mensa Conuentuali in his monasteriis quibus eorum conuentus existunt partem bonorum & proprietatum, ac iurium, claustráque & ædificia prædicta liberè consignandum intra duos menses à die publicationis earundem literarum hic de more constitutionum & literarum apostolicarum facienda numerandos, etiam per priuationem monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum ab eis obtentorum, cæteráque omnia iuris & facti remedia opportuna compellat. Nos enim illi, & pro tempore existenti protectori per se vel alium seu alios contra commendatarios omnes monasteriorum & locorum Conuentuum prædictorum sic in congregationem reductorum, qui congruam assignationem bonorum, proprietatum, ac iurium dismembratorum præstituto tempore facere distulerint, recusauerint, negauerint, vel etiam quouis modo impediuerint, cæterósque omnes sua in præmissis quomodolibet interesse putantes etiam per edictum locis publicis affigendum citandi, & monendi, ac contra eos & prorsus contra quoscunque alios contradictores & rebelles, eisque auxilium, consilium, & fauorem publicè vel occultè præstantes, etiam summariè simpliciter & de plano ac sine strepitu & figura iudicij, sed sola facti veritate inspecta, omni & quacunque appellatione remota, procedendi: & ad hunc aliorúmque præmissorum omnium executionem & effectum, tam eisdem quàm etiam quibuscunque Iudicibus & personis etiam sub censuris & pœnis ecclesiasticis, ac etiam per simile edictum, inhibendi, censuras & pœnas ipsas etiam sæpius aggrauandi, interdictum ecclesiasticum apponendi, auxiliúmque brachij secularis vbicunque opus fuerit inuocandi, necnon partem proprietatum & possessionum mensarum Abbatialium prædictarum, quæ ad redditum annuum pro victu & alijs ad vsum soliti monachorum, & ministrorum numeri satis sint arbitrio eiusdem Guilielmi Cardinalis & pro tempore protectoris, vel eorum qui ab eo deputabuntur, eligendorum, pro mensa Conuentuali etiam per subtractionem & alias prout ei visum erit, perpetuò constituendi, & assignandi, cæteráque in præmissis & circa ea necessaria & opportuna faciendi & exequendi, etiam si talia fuerint quæ mandatum requirant magis speciale quam præsentibus est expressum plenam & liberam tenore præsentium concedimus facultatem.

Animaduersio protectoris libera absque fori strepitu in rebelles & contradictores.

Non obstantibus præmissis, ac nostris de vnionibus committendis ad partes, ac valore fructuum exprimendo, necnon de non tollendo iure quæsito, ac generalis, & vniones perpetuas nisi in casibus à iure permissis fieri prohibentis nouissimè celebrati Lateran. Conciliorum, ac piæ memoriæ Innocentij 4. quæ incipit Volentes, & Bonifacij 8 Rom. Pontificum de vna, & in eodem Concilio generali edita de duabus dietis, alijsque apostolicis constitutionibus, necnon monasteriorum & ordinum prædictorum iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus priuilegiis quoque indultis & literis apostolicis eisdem monasteriis, & ordinibus, eorúmque Superioribus & personis, etiam monasteria & Archimandritatus eiusdem ordinis in Commendam obtinentibus,

Clausula derogatoriæ.

tibus, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & eandem sedem, etiam per modum statuti perpetui, ac initi & stipulati contractus, ac alias sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibuscunque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis in genere & specie etiam ab immemorabili tẽpore quomodolibet concessis approbatis, & innouatis, ac etiam vsu receptis, ac quocunque tempore factis & promulgatis, & quibuscunque aliis indulgentiis, & literis apostolicis specialibus vel generalibus quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa aut omninò, non inserta effectus earum impediri valeant quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis: quæ omnia contra earundem præsentium tenorem nolumus cuiquam in aliquo suffragari, contrariis quibuscunque, aut si Commendatariis & personis prædictis, vel quibusuis aliis communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

A die Publicationis post duos menses suos effectum consequitur hæc constitutio.

Postremò volumus vt lapsis statim duobus mensibus à publicatione prædictæ literę prędictę ita vnumquemque supradictorum arctent, ac si singulatim intimatę fuissent earum quoque exempla etiam impressa, Notarij publici manu, & Prælati Ecclesiastici sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem vbique locorum in iudicio & extra illud faciant, quam ipsiæmet præsentes facerent exhibitæ vel ostensæ.

Publicatio.

Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę, Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Nono, Kal. Nouembris, Pontificatus nostri anno Octauo.

M. Datarius. Cæ. Glorierius

Ia. Brohue.

Anno à Natiuitate Domini 1580 Indictione 8. die verò 8. Mensis Ianuarij, Pontif. S. D. N. D. Greg. diuina prouidentia Papæ 13. anno 8. præsentes literæ appost. affixæ & publicatæ fuerunt in valuis princ pis apostolorum de Vrbe, & acie campi Floræ, & cancellariæ apost, & per aliquot temporis spatium dimissæ per me Io. Freile S D. N Papæ Cursorem.

Io. Andreas Panizza Magister Cursorum,

XXIII.

Confirmatio Priuilegiorum Congregationis S. Hieronymi Iesuatorum.

GREGORIVS Papa XIII. Dilecti filij salutem & Apostolicam, benedictionem.

SPECTATVS, Qui in castitatis, paupertatis, & obedientię pręceptis diligenter & exactè custodiendis in vobis elucet, religionis zelus, quo duce, cœlestis beatitudinis assidua contemplatione, siue corporis afflictione, siue orationis sanctę studio, contra humani generis aduersarium vos communitis, nos inducunt, vt his, quę à prędecessoribus nostris ad vestrę congregationis decus, commodum, & ornamentum, ac animarum salutem concessa sunt, apostolicę firmitatis robur adiiciamus, aliasque desuper disponamus, prout in Domino conspicimus expedire. Dudum siquidem fel. recor. Martinus Papa Quintus prædecessor noster vestræ congregationis, qui tunc essent, & in posterum forent personas, oratoria, domos, atque loca constructa, & construenda vbicunque forent constituta, cum personis, iuribus, & pertinentiis, necnon possessionibus, rebus, & bonis sub Sedis apostolicæ protectione suscepit. Ac deinde piæ memoriæ Eugenius Papa Quartus, Nicolaus Quintus, Pius Secundus, Sixtus Quartus, Innocentius Octauus, Alexander Sextus, Iulius Secundus, Leo decimus, Adrianus etiam Sextus, Clemens Septimus, Paulus

Martinus V sub protectione sedis Apostolicæ congregationẽ Iesuatorum suscepit.

Tertius, & Iulius etiam Tertius, ac Paulus Quartus, & Pius Quartus, & forsan alij Romani Pontifices prædecessores nostri Congregationis eiusdem vtriusque sexu personas variis indulgentiis etiam plenariis, ac peccatorum remissionibus, & facultatibus priuilegiis, immunitatibus exemptionibus, libertatibus, & gratiis, tam spiritualibus, quàm temporalibus, etiam per solam signaturam, ac viuæ vocis oraculo, ac alias per literas sub plumbo, & sub annulo Piscatoris concessas in genere, vel in specie, tam principaliter eidem Congregationi, quàm per viam communicationis, siue extensionis priuilegiorum, tam in Mari magno nuncupatis, quàm aliis literis quibuscunque, tam Mendicantium ordinibus concessorum contentis, ornarunt, & decorarunt ac locupletarunt, illáque antea concessa confirmarunt, & approbarunt, ac perpetua roboris firmitate consistere voluerunt. Necnon vltimo loco recolendæ memoriæ Pius Papa Quintus etiam prędecessor noster omnia & singula priuilegia, facultates, immunitates, exemptiones, gratias, libertates, indulta, tam tunc per ipsum quàm quoscunque alios Romanos Pontifices prędecessores nostros, & sedé apostolicam, quomodolibet Mendicantib. ordinibus concessa, ad vos vestrámque congregationé, fratres, domos, ecclesias, & loca quæcunque, quoad ea quæ vestræ regulæ, & modo viuendi non repugnarent, extendit & ampliauit, vósque veré mendicantes & sub mendicantium ordinibus esse, & comprehendi debere. necnon omnia & singula Conc. Triden. decreta pro mendicantibus huiusmodi declarata & modificata, etiam pro vestra congregatione huiusmodi declaratus & modificatus fuit, & alias prout in singulis prædictorum prædecessorum literis desuper confectis plenius continetur. Cum autem ea maiorem vim & robur obtinere noscatur, quæ sæpius fuerint auctoritate nostra communita, ac pro parte vestra qui prædicta auctoritate nostra communiri, & approbari mirum in modum desideratis, nobis fuit humiliter supplicatū. vt in præmissis petitiones vestras ad exauditionis nostræ gratiam admittere, vobísque satisfacere de benignitate apostolica dignaremur: Nos igitur vos specialibus fauoribus & gratiis prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, priuilegiorum, facultatum, exemptionum, immunitatum, indultorum, & cuiuscis generis gratiarum per dictos, & quoscunque alios Romanos Pontifices, quibusuis etiam specialibus rationibus concessorum tenores, præsentibus pro expressis habentes, omnia & singula priuilegia, facultates, gratias, exemptiones, immunitates, libertates, indulgentias, ac peccatorum remissiones (citra tamen clausulam porrigendi manus adiutrices) & concessiones etiam per vos sufficienti ad id facultate suffultos, ad vestræ congregationis, aggregatos, infraternatos, nuncupatos, extensas, ac indulta supradicta quomodocunque, & qualitercunque concessa & approbata (quatenus sint in vsu, ac sacris canonibus, & Concilio Tridentino non contraria) ex certa nostra scientia denuo in perpetuum apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus & confirmamus: illisque perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur addidimus præsentisque scripti patrocinio communimus: omnésque & singulos tam iuris quàm facti defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem supplemus. Decernentes præsentes literas sub quibusuis similium vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus, aut derogationibus, similium vel dissimilium gratiarum, indulgentiarum concessionum & aliorum quorumcunque nullatenus comprehensa, sed semper ab illis excepta esse censerique debere: ac de subreptionis, vel obreptionis, vitio seu intentionis nostræ defectu notari, aut impugnari non posse, sed easdem validas semper & efficaces existere, ac nobis & vestræ congregationi, in perpetuum suffragari, nec ad probandum omnis & singula præmissa alterius probationis adminiculum requiri, verum eadem in iudicio, & extra abundè fidem facere; Sicque, & nō aliter in præmissis omnibus & singulis per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos quauis auctoritate fungentes, etiam causarum palatij Apostoli Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Card. (sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari & diffiniri debere: Irritum quoq; & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Quocirca venerabilibus fratribus Patriarchæ Venetiarum, & Archiepiscopo Mediolan. ac Episcopo Bononien. siue eorum in spiritualibus

Eugenius 4. variis priuilegiis & exemptionibus hanc congregationem commendauit.

Pius V. omnibus priuilegiis Mendicantium frui vult Iesuatos. Hieronym.

Gregorius XIII. confirmat priuilegia Concilij Tridentini decreto & sacris canonibus probata.

Inuiolabile Pontificis rescriptum ab omni contradictionum iniuria præseruatur.

Decretum irritans,

Vicariis generalibus per præsentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte vestra, aut alicuius ex vobis, & pro tempore dictæ congregationis fratribus nunc & in futurum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra vos, & pro tempore dictæ congregationis fratres, & alios quoscunque confirmatione, approbatione, suppletione, decreto, aliisque præmissis iuxta præsentium continentiam & tenorem pacificè frui & gaudere: Non permittentes vos & vestræ congregationis pro tempore fratres per quoscunque indebitè molestari, perturbari, aut inquietari, Contradictores quoslibet, ac rebelles, & in iis quæ præmissa concernunt, non parentes per opportuna iuris & facti remedia, ac demum per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo: Necnon legitimis super his habendis, seruatis processibus, sententias censuras, pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus præmissis, ac similis memoriæ Bonifacij Papæ Octaui prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo quis vigore præsentium vltra tres dietas ad iudicium non trahatur ac quibusuis aliis Apostolicis, necnon in prouincialibus & synodalibus concilij editis generalibus vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon dictæ congregationis, & ordinis sancti Hieronimi, ac regulæ Sancti Augustini, sub qua militatis, necnon aliorum, tam mendicantium, quàm non mendicantium ordinum, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis eisdem, vel alicui eorum sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis etiam Motu proprio et ex simili scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine concessis, confirmatis & innouatis: quibus omnibus, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica & expressa non autē per clausulas generales idem importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret eorum tenores pręsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, necnon omnibus illis quę dicti prędecessores in eorum literis voluerunt non obstare, contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus cōmuniter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum quia difficile foret pręsentes literas ad quęcunque loca, ad quę necesse fuerit, deferri, volumus pręsentium exemplis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, ac dictę congregationis aut alicuius eiusdem congregationis superioris sigillo munitis eandem fidem in iudicio, & extra adhiberi, quæ pręsentibus exhibitis, vel ostensis vbique gentium & locorum haberetur.

Executorũ deputatio & facultates.

Bonifacij 8. constitutioni derogatur.

Clausula præseruatiua.

Datum Romę, apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die prima Februarij millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, Pontificatus Nostri Anno Sexto.

XXIIII.

Electiones quolibet triennio in capitulo generali fiendæ.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Dilectis filiis Priori generali, Visitatoribus Abbatibus, Prępositis, Prioribus, Vicariis, Prelatis, Procuratoribus, ac officialibus quibuscunque nunc & pro tempore existentibus quocunque titulo nuncupatis, necnon Canonicis, Nouitiis, Conuersis, commissis, ac quibusuis aliis personis in Congregatione canonicorum regularium sancti Saluatoris ordinis sancti Augustini degentibus salutem & Apostolicam benedictionem

QVÆ inter religiosorum cœtus dissidia excitant, ea ne altius expullulent, sunt

sunt à nobis radicitus extirpanda. Cum igitur fe. re. Pius Papa V. prædecessor noster per suas in forma breuis literas super reformatione Congregationis vestræ sancti Saluatoris Ordinis sancti Augustini emanatas sub dat. Decembris. 1571. pontificatus verò sui anno sexto, iustis & grauibus de causis inter alia statuisset, ordinasset, & decreuisset, vt de cætero Capitulum generalem eiusdem Congregationis in quo Prior generalis, Visitatores, cæterique Prælati, ac etiam Procurator generalis eligerentur, quolibet triennio tantum, non autem vt antea singulis annis celebraretur Nosq; per alias nostras litteras sub dat. 23. Martij. M.D.LXXIIII. licet quoad rationem eligendi Priores, aliósque Prælatos Conuentuales tantum prædictas litteras, ita ratione, & nouo rerum euentu suadente immutauerimus, ac modificati fuerimus, cæteris tamen omnibus in eisdem litteris contentis & ordinatis, ac præsertim triennali electioni huiuscemodi non solum non aliqua alia ex parte detrahere, aut vlla tenus derogare velle professi expressè fuerimus, vt ipsa quoq; Conuentualium prælatorum officia ad Triennium extendentes, ea omnia confirmauerimus, atque approbauerimus, quemadmodum in dictis nostris litteris plenius continetur. Nihilominus quia nuper nobis est insinuatum nonnullos vestræ Congregationis huiuscemodi ordinationi, ac statuto à prędecessore nostro prouida, ac matura deliberatione inuento, à nobis confirmato, & in vestro generali Capitulo acceptato, & iam in vsu recepto non solum acquiescere velle, sed colore quodam de huiusmodi litterarum nostrarum validitate dubitandi, re autem vera temeritatis, & ambitionis stimulis agitatus de illa immutanda vel etiam reuocanda, verba facere ausos fuisse. Nos ad tollendum omne dubium, & huiusmodi audaciam compescendam, & pacem, tranquilitatemque in dicta Congregatione vestra perpetuò confouendam, & retinendam, apostolica auctoritate tenore pręsentium hac nostra declaratione, determinatione, ac diffinitione, supradictam, de triennali electione, & administratione, ordinationem constitutionem & decretum, iterum & de nouo quatenus opus approbamus, confirmamus eique perpetuę, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, ac super eo specialiter, & expressè perpetuum silentium imponimus. Mandantes propterea vobis omnibus & singulis in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub priuationis perpetuæ tam officiorum, dignitatum, & administrationum quarumcunque, quam vobis actiuæ & passiuæ, aliisque ecclesiasticis censuris arbitrio nostro moderandis, & infligendis pœnis districtè præcipientes, & inhibentes ne quis vestrum publicè vel priuatim secretò vel palam in Capitulis generalibus vel conuentualibus intra monasteriorum septa, vel extra, ac tandem vsque vel vnquam omninò de supradicto Triennio corrigendo, vel mutando amplius loqui seu tractare præsumant. Contrariis quibuscunque non obstantibus. Volumus autem ad huius declarationis & prohibitionis nostræ faciliorem notificationem præsentium exemplis etiam impressis manu Notatij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, vel etiam Prioris generalis pro tempore existentis vestræ congregationis munitis eandem prorsus fidem adhiberi, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 16. Decembris, M.D.LXXIX. Pontificatus Nostri Anno. Octauo.

Pius V. ordinauit quolibet triennio celebrari cap. generale & ibi eligi priorem generalē & alios prælatos.

Gregorius XIII. constitutionem Pij V. confirmauit.

Pœna immutantium huius confirmationis decretum.

XXV.

Contra Homicidas, & alios capitali crimine Bannitos, vel diffamatos, eorúmque receptatores, & fautores.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

TANTA, tamque horrenda quotidie succrescunt sanguinariorum, & sceleratorum hominum maleficia, vt nobis, qui subditos nostros charitatis potius vinculo, quam seueritate pœnarum in officio cōtineri semper optauimus, tandem necesse sit ad ipsos procul à societate humana submouendos, noua remedia adhibere, ac simul cogitare quomodo illos confouendi facultas tolli ab iis possit, sine quorum auxilio impurissimi illi pleráque omnia delicta neque perficere, neque pœnas

nas effugere possent.

Pontificum varia constitutiones extant edita in bannitos.

Quæ fel. record. Pius II. Paulus item II. Sixtus IV. Iulius II. Leo X. Clemens VII. Pius IV. Pius V. & diuersi alij Romani Pontifices prædecessores nostri suo quisque tempore, prout necessitas tulit, bene & prouidenter respicientes, constitutiones suas in exitiale hoc genus pro temporis, & criminum ediderunt. quas nos cum suis censuris, & pœnis omnibus, ac si ad verbũ insererentur præsentibus, haberi volumus pro expressis, ex certa scientia nostra innouantes, ita vt illæ omnes præsentibus, & vicissim præsentes illis vniuersis. & singulis ad omnes earum omnium casus, & partes subsidio sint:

Hoc edicto perpetuo de Fratrum nostrorum consilio statuimus, vt quicunque etiam Ecclesiastica, & quacunque dignitate præditus siue Dux, aut Comes, Marchio, Vicarius, Feudatarius, Gubernator, siue alius cuiusuis conditionis & ordinis huius status, & ditionis nostræ temporalis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in eisdem temporalibus mediatè, vel, immediatè subiectus, etiam dominia, iurisdictiones, & loca extra statum prædicens, ac etiam cuicunque extraneus bona in eodem statu, habens, homicidas, latrones, grassatores, & alios quocunque crimine capitali bannitos, vel diffamatos in suis quisque dominiis, locis, seu domibus, tam in ipso statu, quàm extra eum consistentibus receptauerit, seu quod in huiusmodi locis receptentur permiserit quoquomodo.

In impedientes, animaduersionē in flagitiosos.

Ac etiam quicunque ne ij capiantur impediuerit, captósque arripuerit, vel occultauerit, potestatémque euadendi fecerit, vel carcerem, aut aliam quamcunque custodiam fregerit, conatúsve fuerit, siue ad hoc homines, arma, aliáve ministrauerit, seu alias exilium, consilium vel fauorem palam, vel in occulto, ac quocunque modo præstiterit.

Præterea quicunque iudices, ministros, vel executores iustitiæ in perquisitione captura, seu abductione ac omninò in libera eorum officij executione impediuerit, verberauerit, insecutus fuerit, concusserit, perterrefecerit, arma conclamauerit, aliósve concitauerit, seu mandauerit.

Cum præsentium auctoritate excommunicationis maioris sententia innodamus, à qua solus Romanus Pontifex absoluere possit, nisi in mortis articulo, & satisfactione debita præcedente.

Reus lesa maiestatis.

Ac præterea ipsum læsæ maiestatis reum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ rebellem pronunciamus,

Necnon ducatu, comitatu, marchionatu, terris, oppidis castris, dominiis, vicariatibus, guberniis, feudis, & aliis, quæ à Romana, & quibuscunque aliis Ecclesiis obtinet ac obtinebit in futurum, cæterísque omnibus bonis immobilibus mobilibus, & se mouentibus rebus, & iuribus suis, necnon omni, & quacunque etiam Ecclesiastica dignitate, gratia, exemptione reali & personali, honore, priuilegio, & beneficio ecclesiastico, & temporali priuamus eo ipso.

Ac ipsum, & eius filios indignos decernimus ad illa, & alia in posterum obtinenda, & ad quoscunque actus legitimos exercendos, quibus etiam portæ nunquã pateant illius dignitatis Ecclesiasticæ vel mundanæ.

Filij criminis patrum consciij.

Sintque vasalli, custodes, & populi à fidelitatis iuramento, & quocunque alio iure absoluti.

Omnia eius ædificia subiiciantur, aut aliis Cameræ Apostolicæ iuribus adscribantur.

Ducatus verò, ac dominia, vicariatus, gubernia, feuda. cæteràque bona, & iura prædicta, eorumque fructus, emolumenta, aliis Fisci nostri iuribus perpetuò applicamus. Et ita Cameræ Apostolicæ eo ipso absque declaratione super incursu pœnæ priuationis huiusmodi, aut citatione eius, vel eorum, qui pœnam huiusmodi incurrint, facienda, aut iudicis sententia, vel decreto alia iuris, & facti solemnitate habenda, aut iudicis sententia, vel decreto, vel alia iuris, & facti solemnitate habenda, perpetuò applicata, appropriata, & incorporata, & ad nostram, Romanique Pontificis pro tempore existentis liberam dispositionem pertinere volumus, ac si per lapsum temporis concessionis eorum, aut infinitam lineam ad ipsam reuertissent.

Nec

Nec quisquam exemptionis, vel vetusti priuilegij de recipiendis, & non consignandis huiusmodi facinorosis, & bannitis, aut alio quocunque prætextu iuuari possit.

Declarantes ducatus, dominia, vicariatus, gubernia, feuda, aliàque prædicta sub constitutione dicti Pij V. prædecessoris super huiusmodi dominiis, & iurisdictionibus in feudum, aut alias non concedendis edita minime comprehendi,

Communitates, necnon vniuersitates omnium Ciuitatum, Terrarum, & locorum status prædicti cum primum de accessu, statione, vel transitu bannitorum, & aliorum prædictorum notitiam habuerint si statim populos suos armatos pulsu campanarum, & aliis signis non conuocauerint, illosque non cœperint, & tutè custodierint, vel si illos capere non potuerint, finitimas quasque Communitates, & vniuersitates, aut Dominios non commonefecerint, vel ipsi, aut eorum aliqui illos receptauerint, vel tolerauerint, vel cibus, commeatus, auxilio, consilio, vel fauore, aut quocunque alio modo etiam vt euadant, per se, vel alios iuuerint, censuris, & pœnis omnibus supradictis supponimus, earumque etiam res, & bona omnia, necnon fructus, & emolumenta Fisco prædicto modo, & forma præmissis applicamus eo ipso.

In excidium bannitorũ plebs ad arma erumpere debet.

Et nihilominus dilecto filio Camerario nostro, cęterísque omnibus singularum literarum prædictarum executoribus, & præterea Gubernatori Vrbis, ac causarum Curiæ Cameræ prędictę generali Auditori per apostolica scripta mandamus vt quisque pro se ad omnimodam illarum, & pręsentium nostrarum, ac censurarum, & pœnarum omnium in eis contentarum executionem omninò procedentes, faciant illas omnes, & in eis contenta quęcunque semper, & vbique per omnia loca prędicta & ab omnibus sub illis comprehensis iuxtà singularem literarum earundem continentiam, & tenorem inuiolabiliter obseruari.

Non obstantibus pręmissis, ac omnibus, quę in singulis literis prędictis concessum est non obstare, cęterísque contrariis quibuscunque.

Vt autem pręsentes literę omnibus amplius innotescant, & ne quisquam illarum ignorantia excusare possit iubemus illas valuis Ecclesiæ Sancti Ioannis Lateranensis, & basilicę Principis Apostolorum de Vrbe, ac in acie Campi Florę de more appendi, eisque detractis, ipsarum exempla etiam impressa eisdem in locis affixa relinqui, factàque huiusmodi publicatione, volumus ipsas pręsentes hic in Vrbe publicatas die sequenti, extra verò eam post decem dies, quoscunque perinde arctare, atque afficere, & contrafacientes pœnas, & alia supradicta omninò incurrere, ac si eis singulis pręsentibus in propriis eorum personis, & locis intimatę fuissent.

Constitutionis publicatio.

Insuper earundem presentium exempla etiam impressa, Notarij publici manu & Camerarij prędicti, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillo obsignata, eandem prorsus fidem vbique locorum in iudiciis, & extrà illa facere, quę ipsęmet pręsentes facerent, si exhiberentur, vel ostenderentur.

Nulli ergo &c, Si quis autem, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo, octuagesimo, quinto idus Iulij, Pontificatus Nostri anno nono.

XXVI.

Annullatio dispositionum Beneficialium, quæ fiunt personis prohibitis propter genus, aut hæresim, & à fide Apostasiam: Et declaratio quòd omnia beneficia eisdem quomodocunque collata, ad nouam Romani Pontificis dispositionem pertinent.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN Ecclesiis præsertim insignibus, hoc magnopere curandum est, vt Sacerdotes, & personæ salubribus earum institutis conuenientes ordinentur, quòd quantum in nobis est enitimur, atque eos ab illis repellendos in primis contendimus qui propter genus, aut hæresim, & à fide apostasiam siue proprio, siue stirpis, siue cognatorum vitio contaminati, per canonicas sanctiones aut statuta ab hac sede

 firmata,

firmata, aut Apostolica priuilegia prædictis ecclesiis prohibentur. Sed nobis negociorum magnitudine distentis, huius generis nonnulli ad illarum Sacerdotia frequenter obrepunt, inter quos quidam existimationis suæ prodigi, & si se ab illis expulsum iri sciant, spe tamen inconcessa præsumunt, se inde vel permutatione, vel quoquo pacto beneficium pensionem, aut quid aliud exacturos. Nos malum hoc, quo dictæ ecclesiæ sæpius diuexantur, penitus euellere volentes, præsentium auctoritate decernimus, omnes & quascunque apostolicas, necnon Legatorum dictæ Sedis, & aliorum omnium ab ea facultatem disponendi habentium, ac etiam ordinarias dispositiones dignitatum, præbendarum, beneficiorum, & officiorum eiusmodi ecclesiarum in quascunque personas sic infectas, & per huiusmodi sanctiones, seu statuta, vel priuilegia, vt præfertur, inhabiles vires & effectum non habere, personásque huiusmodi, illarum prorsus vsu & commodo carere, beneficiáque ipsa vt prius vacare, & quæ ex illis tempore dispositionis Apostolicæ prædictis personis, illi reseruata fuerint vel affecta, sub eadem reseruatione, vel affectione manere, Et tam illa quam etiam omnia alia non reseruata neque affecta, de quibus ab ipsa Sede, ac Legatis & aliis facultatem habentibus prædictis, in huiusmodi personas quomodocunque dispositum fuerit, ad nouam Romani Pontificis dispositionem dumtaxat pertinere, eaque ab aliis idoneis ab ipsa Sede dumtaxat, liberè impetrari posse; Impetrationes tamen, ac etiam motu proprio concessiones, nisi modus vacationis, necnon casus ac decretum huiusmodi, non conditionaliter, aut per æquipollens, sed definitè, nominatim, ac dispositiones in illis exprimantur, omninò non valere, Ab ordinariis verò, (cessantibus reseruationibus vel affectionibus apostolicis) pro tempore collata, deuolutioni, iuxta Lateranensis statuta Concilij subiacere, Necnon irritum & inane quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Reseruationibus apostolicis fructuum, pensionum, & aliarum rerum huiusmodi beneficiorum, in personas idoneas etiam de huiusmodi contaminatorum consensu factis, eisdémque ab illis interim præstitis vel solutis nihilominus valituris. Nemo autem ignorationem prætexens, valeat excusari, cum prædictæ prohibitiones satis manifestæ sint, & quisque ante petitionem vel acceptationem beneficiorum huiusmodi, num illorum capax sit debeat se probare. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo octuagesimo. Id. Nouembris, Pontificatus Nostri Anno Nono.

Irrita impetrationes.

Adstipulatur hæc constitutio Pij V edicto sub Dat. Romæ apud S. Petrum an. 1566. 6. Calend. Februarij beneficia omnia ob hæresis crimen vacatura, sibi reseruante.

Quæ quidem obseruanda est c. fin. § constitutiones, de hæretic. lib. 6 Authent. vt nouæ constitut. in princip. quoniam generalis legis vim obtinet. c. pastoralis, vbi omnes, de fid. instrum. Abb. Felin. & Dec. in Rubric. de constit. notum cum non sit, illam Romæ dumtaxat publicatam, confestim omnes, etiam ignorantes vincisse, nulla etiam in Germania illius promulgatione facta. Bero in c. cognoscentes, num. 49 & 50 de constit. Aufrer. ad Capel. Tholos. q. 445. de communi. Roland. à Vall. cons. 8. num. 28. lib. 3. D. Menoch. de arbitr. iud. cas. 185. à num. 8. ad 14. vsque.

Stante præcipuè decreti irritantis clausula in ea adiecta, cuius natura est ignorantes statim ligare, vt per Felin in 4. limit. & Dec. num 5. d. in c. cognoscentes, & de communi testatur idem Menoch. loco iam relato, num. 24. & seq. Puteo. decis. vlt. die 9. April. lib. 3. num. 3. qua de re abundè per nostrum heraciium lapidem, Ant. Gabriel. de clausul. conclus. 6. cum aliis, de quibus copiosè studiosiss. D. Bursat omnia prætacta comprobans, cons. 43 incip. ob crimen hæresis, num. 46. cum tribus. seq. vol. 1. addimus. Mandos. ad allegat. Lap. 84. litera n. vsque ad alleg. 14. liter. D.

Eóque magis id firmandum videtur, posteaquàm inter Germaniæ impressa concordata legimus, beneficia ex depositione, priuatione ve (prout hæc, de quibus sermonem habemus vacare intelliguntur) reseruata Summo Pontifici esse, ibi necnon per depositionem, seu priuationem, iuncto principali, & extremo verbo, reseruamus. Atque in his verbis potissimè fixa erat opinio pro hac parte eruditissimi. V. I. D. & Summi Templi Coloniens. Canonici D. Hermanni Ymmkhely.

Quocircà, Ordinariü quamuis collatio firmitatis robur aliàs obtineret, peculiare tamen reseruationis ius, dicta ex Pontificia constitutione emanans, illam impugnaret, Aegid. decis. 116. si petens confirmationem, nume. 2. Cassador. decis. 6. lite pendente, num. 9. de præbend. perspicuum cùm sit, Decretum irritans omnia, quæ in contrarium post reseruationes facta sunt, annullare, c. si eo tempore, de elect. lib 6. Gaspar de Perus. tracta reserua. quæst. 10. Paris. consil. 29. num. 21. & seq. volum. 4. Mandos. in 2. reg. 2. quæst. num. 13. Mohedan. decis. 301. Regula cancellariæ, ibi & etiam.

Caeterùm, oppositam partem, & sic affirmatiuam, in illis tantùm beneficiis, quæ iure consueto Ordinarij Germaniæ conferre possunt, complectimur, ex eo quod Ordinarius de communi iure, in beneficiorum Diœcesis suæ collatione fundatam intentionem habet. c. 2. c. ex parte c. constitutus, de concess. prebend. c. omnes basilicæ 16. quæst. 6. c. ordinarij, de offic. ordinar. lib. 6. c. gratia, & ibi Franc. num. 2. de rescr. in eod. lib. Milis in repert. ver. Episcopus fundat, tradit Aegid. decis. 717. collationes prabendarum num. 3. Cassador. decis. 22. varia reperiuntur, de præbend. Mandos. in 4. quæst. 13. regul. num. 2. & in c. quæst. 14. reg. num. 2. Scitè dixit Bursat. consil. 116. Cùm nihil sit num. 44. cum præced. & seq. immò fundatam habet intentionem in omnibus mensibus, nisi obstent reseruationum impedimenta, Put. decis. 492. in vna Corduben. num. 3. lib. 2.

Atque in specie, quòd hæretici beneficia possit in eius mensibus Ordinariis conferre, aliàs Rota Romana supposuit, Achille de Graff. teste, decis. ibi in c. hæreticus, sub Rubr. de hæreticis, quam retulit D. Lancellot. de attentat. 2. part. c. 5. de attent. accusat pend. num. 36.

Qua conclusione firmata, non obstat *iā dicta Pōtificia constitutio. Primò, quia in Germania non fuit publicata, ideóque ignorantes ligare non potest. c. vt animæ, de constit. in 6. Roman. consil. 128 pro plena. num. 7 ipsáque ignorantia isto in casu probabilis est, Cardinal. consil. 40. tradicta constitutionis, in princip. Geminian. consil. 78. formantur ista, num. 1. & seq. Mandos. ad Rom. in consil. 260 in preposito, ver. valida litera, c. & hanc esse receptiorem vtriusque iuris professorum sententiam, quòd scilicèt publicatio in Germania requirebatur, Sotus fidem facit, de iust. & iur. lib. 1. quæst. 1. artic 4. cum Alphons. Castr. de potesta. legat. c. 1. ad fin. Quòd tantum significare satis supérque est, vt probandi onus in aduersarium transferatur. Dec. & cæteri in l. omnes populi ff. de iust. & iur. Quinimmò probare quis tenetur extrauagantem esse vsu receptam, Gozadi. consil. 16. num. 16. Pute. decis. 281. statim laudanda, in fin. lib. 1. Bursat consil. 55. num. 20. lib. 1. Certa certius cùm sit promulgationem Romæ duntaxat factam, veriori ex opinione vt Prouincias arctet, non prodesse, vt post gloss. in cod. c cognoscentes voluerunt. Abb. num. 2. Felin. num. 21. atque Bero. num. 52. & 53. qui de veriori testatur, & latissimè prosequitur idem Bursat. cons. 200. Quidam clariss. num 200. no. cum plur. seq. lib. 2. ibique num. 104. apertè concludit, Pontificis Constitutiones per omnes Prouincias omninò insinuandas fore, quod repetit in consil statim indicando 225. num. 31 & de Natta meminit consil. 498. num. 20 eóque loci num. 109. Palinodiæ partem scecinit, dum ad prius per eum firmata in dicto consil. 43. num. 48. volum. 1. pro aduersa opinione suprà per nos adducto, responsum aptare neruos intendit: hoc idem sequitur in consil. 255. ex pluribus num. 30. cum tribus seq. confere Ant. Gabriel. lib. 6. de legibus, conclus. 4. num. 1. & 6. dum ex magis communi probat, à publicationis die dispositionem ligare.*

Nec obest de irritanti decreto Piinæ Constitutionis obiectum: nam contrarium Rota aliàs Sarnen. proponente determinauit, in vna Brixien. donationis fructuum, de qua per Pute decis. 281. incip. Duodecima Maij 1542. libro primo, quo loci in terminis ostendit, Constitutionem extrauagantem cum decreto irritanti Romæ publicatam, non tamen in loco Patriarchæ Constantinopolitan illum non ligasse: subdens, quòd decretum licèt ignorantes afficiat, id tamen intelligendum est post publicationem in loco; & hanc pluribus relatis, communem dicit Mandos. ad Roma. consil. 330. circa primum, vers. puto, litera M.

Verùm, conclusio hæc non temnem compati posset scrupulum, ex 13. è regione authoritatibus alicuius fortasse ponderis per Gabrielem cumulatis, tit. de clausulis, conclus. 3. effect. 5. num 45 quem Bursat. dicto consil. 43. num. 49. primo loco secutus, in cæteris eius responsis non confutauit: neque receptionem ponderandi fert in præsens occasio: peregemus ad alia.

Non obstat secundò iam vel ita Constitutio: Quoniam dato etiam, non concesso, quòd publicata fuerit, tamen in his partibus cum vsu recepta non appareat, ideò illam seruare non tenentur. c. final § hæc & si legibus. 4. distinct. gloss. communi placito recepta in c. 1. de treug. & pac. Benedi. Capr. 1 reg. 5. per totam, D. Hippolyt. Riminal. consil. 108 nu. 10. & seq. volum.

tia domos,& loca quæcunque in Regnis Aragoniæ,& Valentiæ,ac Principatu Cathaloniæ hactenus habita,seu recepta,erecta,& instituta,atque in posterum habenda,& recipienda,erigenda,& instituenda in vnam prouinciam à præfatis aliis prouinciis penitus distinctam eiusdem ordinis minorum fratrum reformatorum de obseruantia nuncupandam,per vnum ministrum prouincialem in capitulo dictæ Prouinciæ ex eisdem reformatis eligendam,regendam,& gubernandã, Apostolica auctoritate tenore præsentium in perpetuum erigimus,& instituimus, ita vt Prouincia fratrum reformatorum huiusmodi sic erecta,& instituta sub obedientia, & superioritate ministri generalis totius ordinis præfati,ac illius Commissarij generalis in partibus vltramontanis existentis, sicut aliæ prouinciæ eiusdem ordinis ei subsunt, perpetuò subsit,atque subiecta remaneat,ipseque Minister, vel Commissarius generalis per ipsum,vel alium virum idoneum eiusdem,vel alterius Prouinciæ,aut custodiæ reformatorum vel Discalciatorum,cui per septem saltem annos in eadem reformatorum, aut discalciatorum obseruantia extiterit, iuxta eorum regulam & instituta regularia ab ipsis fratribus reformatis obseruari solita, eos tam in capite quàm in membris visitare,corrigere, & reformare, ac etiam punire possit,intra monasteria tamen eorundem fratrum Reformatorum,Ac dictus Minister,seu commissarius generalis nequaquam possit,aut debeat quouis prætextu aliquibus statutis eosdem reformatos molestare,aut perturbare, vel etiam ipsius Minister prouincialis,vel alterius prælati ipsorum fratrum reformatorũ potestatem, & facultatem,vel gratias,concessiones,& immunitates eisdem fratribus reformatis concessas,seu illorum statuta quouis prætextu aut quæsito colore directè vel indirectè arctare,annullare suspendere,alterare,immutare,impedire,contrafacere, aut inquietare,nec etiam eosdem fratres reformatos,aut eorum aliquem extrà dictam eorum Prouinciam,nisi pro aliarum prouinciarum, aut custodiarum visitatione,reformatione,vel correctione amouere, assignare, extrahere, aut transferre, nec illos ad quascunque alias prouincias mittere,aut retinere, nisi aliter in eorum capitulo prouinciali fuerit ordinatum.& multo minus ad ipsorum reformatorum loca non reformatos etiam Nouitios, vel monialium confessores, aut alios quoscunque à reformatis non receptos mittere,aut in eisdem collocare, vel retinere, nisi de eorum consensu,nec etiam reformati ipsi aliquem præfatorum non reformandum recipere,vel ad conuiuendum,siue de familia in eorum locis admittere vllo modo cogi possint.Pro necessariis autem negociis suæ prouinciæ possit Prouincialis Minister reformatorum huiusmodi ad Sedem Apostolicam,vel ad totius ordinis protectorem recurrere,vel mittere.Porrò statuimus,& ordinamus, vt capitulum prouinciale secundùm ordinis constitutiones, in propriis prouinciæ locis per reformatos fiat,quando & vbi iuxtà easdem ordinis constitutiones fuerit ordinatum Huiusmodi autem capitulo prouinciali Minister, aut Commissarius generalis præfatus hic voluerit, per seipsum præsidere possit. Si vero per alium, tunc nisi per aliquem fratrem eiusdem,vel alterius prouinciæ, vel Custodiam Reformatorum,aut Discalceatorum,qui præditus sit eisdem qualitatibus,quibus visitator ad eos,vt supra mittendus præsidere posthac valeat. Electione prouincialis Ministri per reformatos in eorum Capitulo prouinciali canonicè facta, idem prouincialis Minister sic electus officium suum exercere possit,absque alia confirmatione, quàm tamen à Ministro, vel commissario generali mox petere, idem verò minister vel commissarius generalis,nisi iusta,& rationabili causa subsit,concedere teneantur,Prædictus verò nunc, & pro tempore existens Minister prouincialis reformatorum eandem potestatem habeat in suam prouinciam & fratres,quam alij dicti ordinis Ministri prouinciales in suas prouincias & fratres habent,tam vigore regulæ, quàm priuilegiorum, & indultorum per Romanos Pontifices prædecessores nostros concessorum,quæ tamen obseruantia huiusmodi strictiori non repugnent,præsertim verò ipsos fratres reformatos, illorúmque domos,Monasteria,& loca quæcunque illorumque personas visitandi, reformandi,corrigendi,puniendi,& castigandi,iuxta ordinis instituta ac capitulum prouinciale suis loco,& tempore indicendi,conuocandi,& celebrandi.ac Custodes Guardianos,& quoscunque Officiales necessarios vna cum eiusdem Capituli diffinitoribus,

Prouincialis à fratribus reformatis eligendus ad regionẽ prouinciæ à cæteris prouinciis districtæ.

Prouincia sub obedientia ministri vel commissarij generalis.

Minister generalis vel commissarius, capituli generalis præses.

Confirmatur minister prouincialis à ministro vel commissario generale.

tibus,& vocalibus eligendi, necnon quæcunque statuta, & ordinationes bonum regimen dictæ prouinciæ,ac Dei seruitiū concernentia in eorum capitulo edendi,editáque corrigendi,mutandi,& in totum,si videbitur, abrogandi, ac de nouo edendi,dummodo sacris Canonibus, & decretis sacri generalis Tridentini Concilij,ac constitutionibus apostolicis, ac eorum reformationi, atque obseruantiæ non aduersentur necnon abusus quoscunque tollendi,& emendandi, Monasteria & Domos in quibuscunque locis dicti principatus Cathaloniæ, & Regnorum Aragoniæ,& Valentiæ,cuiusuis licentia desuper minime requisita,de consensu dicti eorum Capituli,ac obtenta licentia ordinarij loci & alias,iuxta decretum eiusdem Concilij Tridentini erigendi,construendi,& ædificandi. Præterea, vt qui in familia fratrum de obseruātia professionem emiserint,& ad reformatos de huiusmodi obseruantia reformatorum in futurum transire voluerint, habeant annum probationis continuum à die ingressus,sicut alij nouitij ad deliberandum, an in huiusmodi obseruantia reformatorum remanere velint. Post præsentium autem publicationem & dictum annum completum,declaramus illos haberi pro professis inter reformatos in monasterijs,& prouincia eorundem, nec ipsos ad eosdem fratres de familia nisi de Apostolicæ Sedis licentia speciali,sine apostasiæ nota amplius redire posse. Quo etiam anno peracto,tam Nouitios in prouincia reformatorum expressè professos,quàm professos in familia,qui annum continuum in dicta prouincia reformatorum peregerunt,volumus ad regulæ fratrum minorum,iuxta fel.record. Nicolai III & Clementis V.Romanorum Pontificū,etiam prædecessorum nostrorum declarationes & Clementis.VII.literas præfatas obseruantiam teneri,nec ab ea reformatorúmque ipsorum obedientia recedere posse.Liberum vero sit eidem Ministro prouinciali,etiam nullo Ministri generalis,vel aliorum prælatorum aliarum prouinciarum familiæ de obseruantia præfatæ habito,vel requisito consensu,vel licentia fratres,tam nouitios quàm professos earundem prouinciarum familiæ habentes tamen bonum testimonium vitæ, & morum, in eadem prouincia reformatorum ad professionem,& ad obseruantiā huiusmodi reformationis respectiuè absque vllo penitus impedimento,de consilio tamen,& consensu fratrū illius loci in quo recipiuntur,recipere,&admittere. Si verò fratres de familia præfata in aliquo eorum monasterio vel domo huiusmodi obseruantiam,& reformationem, vel maior, & sanior pars eorum sponte sua amplecti voluerit, illico dictum monasterium, vel domus sub obedientia eiusdem Ministri prouincialis reformatorum esse censeatur,atque in illius prouincia connumeretur, sicut ex nunc illa ei subijcimus,& præfatæ prouinciæ reformatorum annectimus,& incorporamus. Præterea si in capitulis generalibus ordinis aliquæ constitutiones,vel decreta præsentibus literis,& huiusmodi reformatorum obseruantiæ non contraria edita fuerint,reformati ipsi ea omnino seruare teneantur.

Ministri prouincialis facultates.

Prouincialis absque facultate generalis ministri suscipit professuros.

Volumus etiam, vt in terris,& locis, vbi sunt vel erunt Monasteria fratrum de familia, ac fratrum reformatorum, vt eodem tempore, & die eleemosynæ ab vtrisque ostiatim minimè petantur,sed mandamus, vt inter se concordent, & dies diuidant quibus singuli pro eorum monasterijs eleemosynas petant,ne inuicem se impediant cum scandalo aliquorum, nisi forsan ciuitas, vel oppidum esset adeò amplum,vt id commodè ab omnibus eo die præstari posset. Decernentes præsentes literas nullo vnquā tempore de subreptionis,vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ seu quopiam alio defectu,etiam ex eo quod interesse habentes vel fratres de familia,seu obseruantia præfati,aut quicunque alij vocati nō fuerint,notari,argui, seu impugnari,aut sub quibuscunque reuocationibus, suspensionibus,limitationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus etiam ab eadem Sede emanatis, etiam quæ in posterum emanabunt,comprehendi non posse, sed illas semper validas, & efficaces existere, suósque plenarios, & integros effectus sortiri debere, sicq; per quoscūque Iudices& Commissarios quauis auctoritate fungentes,etiam causarum Palatij Apostolici Auditores,& Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate,& auctoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Distri-

ctius inhibentes Generali & prouincialibus Ministris dictorum fratrum de obseruantia, seu familia præfatis, & eorum Visitatoribus, Commissariis, & prælatis nunc & in perpetuum pro tempore existentibus, & illorum Generalibus, & prouincialibus Capitulis, personisq; quibuscunque in illis congregandis, ac omnibus, & quibuslibet quos præmissa concernunt, aut in posterum quomodolibet concernent, & quibusuis aliis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis fuerint ne sub indignationis nostræ, & excommunicationis pœna reformatos præfatos illorúmque prouinciam, domos ministrum prouincialem, Custodes, Guardianos, Discretos, Officiales, & fratres, seu alios quoscunque, quos præmissa quomodolibet concernunt aut in posterum concernent, quominus præfatis omnibus & singulis pacificè fruantur, seu præfata omnia & singula suum debitum sortiantur effectum impedire, retardare, aut perturbare audeant, vel præsumant. Reuocantes præterea & annullantes omnes, & quascunque facultates, commissiones, & mandata à nobis forsan, & sede apostolica vel Nuntio nostro in eisdem partibus, & regnis commorante, quomodolibet hactenus concessas, factas, seu data aliquibus fratribus dictæ familiæ, & ordinis visitandi, corrigendi, & reformandi, ac puniendi præfatos fratres Reformatos in dictis principatu, ac Regnis existentes, prout easdem tenore præsentium reuocamus, annullamus, cassamus, & abolemus. Quocirca Venerabilibus fratribus Archiepiscopis Tarraconnen. Cæsaraugustan. Valentin. & Episcopo Barchinonen. ac dilecto filio nostro, & sedis apostolicæ Nuntio præsenti & pro tempore in Regno Hispaniarum existenti per præsentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut vnus eorum, per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte fratrum Reformatorum præfatorum desuper fuerint requisiti solenniter publicantes: illisq; in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos præmissis omnibus, & singulis, iuxtà præsentium continentiam & tenorem pacificè frui, & gaudere, non permittentes eos desuper per Generalem, & prouinciales ministros, ac Prælatos fratrum de Obseruantia, seu de familia, alióque præfatos quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles ac præmissis non parentes per sententias, censuras, & pœnas ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus illos sententias, censuras, & pœnas ipsas incurrisse declarando, illásque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstan. fe. re. Leonis papæ X. etiam prædecessoris nostri super vnione fratrum minorum de obseruantia, & nuncupatione eorundem, & dictis literis Clementis VII. & quæ idem Clemens voluit non obstare, necnon Bonifacij papæ VIII. etiam prædecessoris nostri, per quam cauetur expresse ne professores ordinum mendicantium loca ad habitandum absque dictæ sedis licentia speciali recipere, seu de nouo ædificare possint, de prohibitione huiusmodi expressam mentionem faciente, ac vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo quis vigore præsentium ad iudicium vltra tres dietas non trahatur Bulla aurea Mari magno nuncupatis, ac nostra de non tollendo iure quæsito quatenus opus sit, aliisque constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac dicti ordinis etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis dicto ordini, eiúsque generali Ministro, & aliis prælatis, & personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, ac alias in contrarium quomodolibet concessis; Quibus omnibus, & singulis, etiam si de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, aut alia expressio habenda, seu aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisq; contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum

Impedientes effectum huius constitutionis statutis hic pœnis coercentur.

Leonis X. Clementis VII. & Bonifacij octaui constitutionibus derogatur.

verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, quod interim & vsq; ad futurum proximum Capitulum prouinciale dicta prouincia, per præsentes erecta per dilectum filium Angelum de Paz dictæ prouinciæ Custodem, quem ex nunc in eiusdem prouinciæ Vicarium prouincialem auctoritate, & tenore præfatis ac ex certa nostra scientia creamus, constituimus, & deputamus, regatur, & gubernetur. Cæterùm quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca, vbi necesse fuerit deferri, volumus etiam, & dicta auctoritate decernimus, vt dicta auctoritate decernimus, vt earum transumptis etiam impressis sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, & manu Notarij publici subscriptis, eadem prorsus fides tam in iudicio, quàm extra illud vbilibet adhibeatur, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 18. Februarij M.D.LXXXI. Pontificatus nostri anno nono.

Angelus de paz prouincia administrator.

XXVIII.

Medici Hebræi vel infideles ad Christianorum curam non admittantur.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

ALIAS Piæ me. Paulus Papa Quartus prædecessor noster edita perpetua constitutione inter alia sanciuit, ne Medici Iudæi etiam vocati, & rogati ad Christianorum ægrotantium curam accedere, aut illi interesse possent: quam constitutionem postea Pius Papa Quintus etiam prædecessor noster per suas literas approbauit, innouauit, & confirmauit, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decreuit: ac voluit, & sub intimatione diuini iudicij præcepit, & mandauit, omnia in eadem constitutione contenta in posterum firmiter obseruari non solum in Terris, & Dominiis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subiectis, sed etiam vbique locorum. Quia tamen nobis non sine magna animi nostri molestia innotuit, ea minimè obseruari, sed multos ad huc ex Christianis hominibus esse, qui dum suos corporum languores illicitis mediis, & præcipue Iudæorum, ac aliorum infidelium opera sanari cupiunt, veræ salutis animarum suarum, & corporum simul immemores sunt & (quod valde dolendum est) in damnationis æternæ maximum sæpe discrimen incidunt, medicis Iudæis, & infidelibus huiusmodi ad ipsorum curationem vocatis, & adhibitis: vnde fit, vt & Iudeis, ac aliis infidelibus magna detur delinquendi occasio, & simul salutare præceptum negligatur ab Innocentio Papa III. similiter prædecessore nostro in Concilio generali quondam emissum, & deinde à prædicto Pio V. innouatum, quod omnes medici cum ad infirmos in lecto iacentes vocati essent, ipsos ante omnia monerent, vt idoneo confessori omnia peccata sua iuxta ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ confiterentur, neque tertio die vlterius eos visitarent nisi longius tempus infirmo confessor ob aliquam rationabilem causam, super quo eius conscientia onerabatur concessisset, & eis per fidem confessoris in scriptis factam constaret, quòd infirmi peccata sua confessi fuissent. Idcirco nos tam Iudæos, qui aduersus mandata huiusmodi apostolica committere audent, quàm Christianos qui illos ad se accersunt, vel medendi licentiam concedunt, & viam ad delinquendum eisdem aperiunt, coercere volentes, supradictas prædecessorum nostrorum constitutiones, Auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innouamus, ac inuiolabiliter obseruari mandamus, atque hac nostra in perpetuum valitura constitutione, eisdem constitutionibus, & præceptis pro firmiori illorum obseruatione addentes, vniuersis vtriusque sexus Christifidelibus districtè inhibemus, & interdicimus, ne posthac Iudæos, vel alios infideles ad ipsorum Christianorum ægrotantium, & infirmorum curam vocent, seu admittant, aut vocari, admittiue faciant, concedant, vel permittant. Mandantes propterea omnibus, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, necnon dilectis filiis aliis locorum ordinariis, & quibusuis Parochis, aliisvé animarum curam habentibus, & exercentibus, sub indignationis nostræ, ac aliis arbitrio nostro infligendis pœnis, vt præsentes nostras litteras in suis ecclesiis, quæ in illis ciuitatibus, vel diœcesibus constitutæ sunt, in quibus Hebræi, vel alij infideles moram trahunt, quamprimum ad eos perlatæ

Hebræi Iudæi Christianorum infirmorũ mederi morbis non debent.

Acciti medici prius de salute conscientiæ quã corporis curent vt sub Pio V. 1. const. dictũ est.

perlatæ fuerint, & deinde singulis annis initio quadragesimalis ieiunij publicent, aut publicari faciant, & quòd si quis post earum publicationem etiam quomodolibet exemptus, ac cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ existens aduersus illa facere ausus fuerit, sacramenta ei ecclesiastica nullatenus ministrentur, nec etiam à regularibus exemptis: & sic decedens, ecclesiastica careat sepultura, quæ quidem omnia parochi ægrotantibus significare apto tempore non omittant, præsertim cum Iudæum, vel infidelem medicum ab eis admissum esse cognouerit & alias ipsi locorum ordinarij contra huius mandati transgressores debita animaduersione procedant: Iudeósque ipsos nihilominus iuxta Pauli, & Pij Pontificum prædictorum literas contra illos editas pro earum transgressione puniant. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ iidem Paulus & Pius in suis litteris prædictis voluerunt non obstare, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis quibusuis personis etiam regularibus, priuilegiatis, & exeptis, eorumvé ordinibus, & congregationibus sub quibuscunque tenoribus, & formis etiam Mari Magno, seu bulla aurea nuncupata, ac cum quibusuis clausulis & decretis in genere vel in specie, ac alias in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si de illis, eorúmque totis tenoribus & formis, specialis, specifica, expressà, & indiuidua mētio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata, inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus contrariis quibuscunque. Seu si al quibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et quia difficile foret easdem præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus, & declaramus, quod earum transumptis, etiam impressis, & manu alicuius Notarij publici subscriptis ac sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadē prorsus fides vbicuique habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensę.

Iudæi contrauenientes huic cōstitutioni pariter & Christiani pœnis hic expressis subiiciūtur.

Datum Romę apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die 30. Martij 1581. Pontificatus Nostri Anno Nono.

XXIX.

Blasphemiæ Iudæorum, cohiberi debent ab Inquisitoribus hæretica prauitatis.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam,

ANTIQVA Iudæorum improbitas, quæ diuinæ bonitati semper restiterunt, tanto execratior consistit in filiis, quanto ipsi ad cumulandam patrum suorum mensuram in Dei filio repudiando, eiúsque in mortem nefariè conspirando grauius deliquerunt, qui propterea sunt effecti maioribus nequiores, propriis sedibus expulsi, atque in omnes dispersi orbis terrarum regiones seruitutíque perpetuæ mancipati, non maiorem in cuiusquam ditione clementiam, quàm in Christianorum Prouinciis, maximè verò in apostolicæ pietatis gremio inuenerunt, quæ pro eorum conuersione laborans, eos misericorditer excepit, atque in cohabitatione vna cum filiis suis sustinuit, ad veritatísque lumen allicere pio semper studio conata est, rebusq; ad vitam necessariis iuuit, iniuriis & contumeliis prohibuit, multis denique beneficentiæ suæ priuilegiis circummuniuit: illi verò nullis beneficiis mansuefacti, nihilq; de suo pristino scelere remittentes. Dominum nostrum Iesum Christum in cœlo triumphantem adhuc in synagogis suis, & vbique persequuntur, Christi quoque membris, infensissimi nō desinunt in Religionē Christianā horrenda facinora quotidie magis audere quibus nos, ne pietatis nostræ puritas polluatur, aut à fœdis mancipiis Christo, Christianorúmve nomini impunè illudatur obuiare volētes, statuimus, ac etiam declaramus, Inquisitores hęreticę prauitatis liberè

Iudæi multa nepharia audent in Christum & Catholicos committere.

Orthodoxa & fidei consensu probata negans & irridens.

procedere posse in omnibus causis, & casibus, qui sequuntur.

Si quis Iudęus, aut infidelis in iis, quę circa fidem cum illis nobis sunt communia, veluti Deum vnum, & ęternum omnipotentem, creatorem omnium visibilium & inuisibilium, & similia non esse asseruerit, prædicauerit, vel priuatim alicui insinuauerit.

Demonibus sacrificia offerens.

Si dęmones inuocauerit, consuluerítve, aut eorum responsa acceperit, ad illósve sacrificia, aut preces ob diuinationem, aliámve causam direxerit, aut quid eis immolauerit, vel thuris alteriúsve rei fumigationes obtulerit, aut alia quęuis impietatis obsequia pręstiterit.

Christianos aut verbo aut exemplo talia somnia docens.

Si Christianos verbo, facto, vel exemplo, aut alio quouis modo nefaria huiusmodi docuerit, vel ad ea perpetranda perduxerit, aut perducere attentauerit.

Blasphemias in Christum & virginem effutiēs.

Si saluatorem, & Dominum nostrum Iesum Christum purum hominem, vel etiam peccatorem fuisse, Matrémve Dei non esse Virginem, & alias huiusmodi blasphemias, quę per se hęreticę dici solent, in Christianę fidei ignominiam, contemptum, aut corruptionem impiè protulerit.

Impedēs Infideles Christi doctrinam insequi.

Si cuiusuis eorum opera, auxilio, consilio, vel fauore aliquis Christianus à fide desciuerit, quámque semel susceperat, abnegauerit, vel ad Iudæorum seu aliorum infidelium ritus, ceremonias, superstitiones, vel impias sectas transierit, vel redierit, seu in hæresim aliquam inciderit, aut qui, vt Christifidem abneget, seu in hæresim incidat, opem, consilium, auxilium, vel fauorem quomodocunque præstiterit.

Si quis Catechumenum, vel quemcunque ex Iudæis, aut infidelibus Deo inspirante ad fidem Christianam venire volentem post declaratam nutu, verbo, facto, aut quocunque alio modo eius voluntatem à fide, vel fidei instructione, aut à sacri baptismi susceptione retrahere, auertere, vel dehortari, aut ne ad fidem veniat, néve regenerationis lauacro abluatur, quouis modo impediuerit.

Auxilium vel fauorem præbēs hæreticis.

Si quis apostatas, hæreticósve scienter domi suæ acceptauerit, aluerit, commeatu iuuerit, seu quouismodo eis cibaria vbicunque præbuerit, aut dona, vel munera dederit, vel miserit, aut de loco ad locum deduxerit, seu associauerit, vel deducendos aut associandos curauerit, aut sumptus ministrauerit, duces, comitésve illis adiunxerit vel ne ab eis perpetrata deprehendi, aut inuestigari queant, fecerit. Quique dictos apostatas, aut hæreticos scienter aliquo modo receptauerit, occultauerit, defenderit, aut eis opem, consilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet præstiterit.

Retinens vel proferens libros prohibitos.

Si libros hæreticos, vel Thalmudicos, aut alios Iudaicos quomodolibet damnatos, aut alias prohibitos tenuerit, custodierit, vel diuulgauerit, vel in quæcunque loca detulerit, aut ad eam rem operam suam accommodauerit.

Deridens sacra mysteria.

Si Christianos deriserit, redemptionisque nostræ hostiam salutarem in ara crucis immolatam, Christum dominum ludibrio, & despectui habens, quandocunque, maximè verò in sacro parasceues die agnum, siue ouem, aut quid aliud cruci affixerit, aut appenderit, in eámve conspuerit, seu quodcunque contra ipsam fecerit.

Nutrices christiana habens.

Si nutrices Christianas contra sacrorum canonum statuta, diuersorúmque Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum sanctiones adhuc retinuerit, aut eas retinens die, qua sanctissimum eucharistiæ sacramentum sumpserint, ac vno, vel pluribus diebus in latrinas cloacas, vel alia loca effundere coegerit.

His pœnis ab Inquisitoribus plectitur.

In quibus casibus vniuersis, & singulis omnes prædictæ prauitatis Inquisitores omnium Regnorum, Prouinciarum, ciuitatum, dominiorum, & locorum vniuersi orbis Christiani Iudices in suis quemque locis perpetuò delegamus, vt super his contra Iudęos, atque infideles quoscunque simul vel separatim, prout in causis fidei iuxtà sacrorum canonum formam, necnon officij Inquisitionis huiusmodi constitutiones diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo vel aliquibus horum flagitiorum excessibus culpabiles repererint, in eos pro culpæ modo, ac etiam pro criminum numero vel multiplicatione, aut consuetudine delinquendi, flagra, remigia, etiam perpetua, rerum quoque publicationes, exilia, aliáque atrociora decernant, & alia de eis exempla edant, quæ sceleratos illos deterreant ab huiusmodi flagitiis in posterum admittendis. Nos enim venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus

Cardinalibus Inquisitoribus generalibus, necnon Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum Prælatis, ac etiam aliis prædictis Inquisitoribus in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus districtè & mandamus, vt præsentes nostras literas in ciuitatibus, & locis cuique subiectis publicare, & iuxtà illarum tenorem procedere, ipsásque debitæ executioni mandare procurent.

Decernentes irritum, & inane quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, necnon exemptionibus, priuilegiis immunitatibus, commeatibus, in fidem publicam receptionibus, & tolerantiis prædictis, Iudæis, & aliis infidelibus, Maranis, & Apostatis, tam in Dominiis, Terris, & locis nostris, & sedi apostolicæ mediatè, vel immediatè subiectis, quàm alibi vbicunque Regnorum, Prouinciarum, & Dominiorum, gentium & locorum commorantibus, vel in ea ex quibus regnis, & partibus tam fidelium quàm infidelium confluentibus, eorumque Iudicibus, Aduocatis, & defensoribus quacunque auctoritate, potestate, & dignitate fungantur, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, & quorumuis aliorum Principum tam per fel. rec. Paulum III. Decimo Kal. Martij, & Iulium etiam III. Non. Decembris, Tertio anno sui cuiusque Pontificatus, quàm etiam, quoscunque alios anteriores & posteriores Romanos Pontifices, ac nos, & sedem Apostolicam, eiusque legatos, ac etiam Cameram Apostolicam, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam Motu proprio, & alias quomodocunque hactenus concessis, confirmatis, & innouatis, atque in posterum concedendis, confirmandis, & innouandis, quæ omnia, etiam si de illis, illorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua mentio, aut aliqua alia forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si ad verbum insererentur præsentibus pro plenè expressis habentes, harum serie specialiter, & expresse reuocamus, abrogamus, & omninò abolemus, cæterisque contrariis quibuscunque. *Derogatoria Clausula.*

Volumus autem præsentes in locis Vrbis consuetis de more publicari, & earum exemplis etiam impressis manu Notarij publici, & sigillo Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem vbique tam in iudicio, quàm extra illud adhiberi, quæ adhiberetur eisdem præsentibus si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Kal. Iunij, Pontificatus nostri, Anno Decimo.

XXX.

Monasteriorum Monialium claustra ingredi non possunt nisi in casibus tantummodo necessariis Prælati.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

DVBIIS, quæ emergunt declarationis remedium expedit adhibere. Cum igitur super eo quod, optima primum ratione Concilium sanxit Tridentinum, deinde in constitutione fel. record. Pij Papæ V. prædecessoris nostri anno quinto editis, fuit prouisum, ne cui in posterum, nisi in casibus necessariis septa monasteriorum monialium ingrediendi concederetur licentia, à nonnullis dubitatum fuisse sciamus circa personas, quæ alterius ad id licentia non indigent, sed sui auctoritate officij nituntur an liceat eis pro libito suæ voluntatis huiusmodi septa ingredi, vel potius seruare debeant ipsi quoque regulam à Concilio præscriptam. Nos omnem hæsitationis materiam tollere, & viam scandalis præcidere, ac sanctimonialium quieti consulere volentes, harum tenore auctoritate Apostolica declaramus Prælatos omnes tam seculares quàm regulares, quibus cura & regimen monasteriorum Monialium quouis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi monasteria prædicta ita demum vti posse, si id faciant in casibus necessariis, & à paucis, iisque senioribus, ac religiosis personis comitati. Quocirca vniuersos, & singulos Episcopali, seu maiori, ac etiam Cardinalatus dignitate prædi- *Concilij Tridentini decretum istud habes in Sessione 25. c. 5. de reg. & mon. & Pij V. superius de clausura monialium.*

ditos,necnon quorumuis ordinum Abbates,Priores,Ministros,& alios quoscunque Superiores regulares seriò monemus,vt facultate huiusmodi,qui eam habent praeterquam in casibus,vt praefertur,necessarijs neutiquam vtantur. Quod si contrafecerint,eadem auctoritate Apostolica statuimus,atque decernimus,qui Pontificalis dignitatis fuerint,eos pro prima vice,qua contrafecerint, ingressu Ecclesiae interdictos,pro secunda à munere Pontificali,& à diuinis suspensos,ac deinceps ipso facto absque alia declaratione excommunicatos existere,regulares verò omni officio,ac ministerio priuatos excommunicationi similiter subiacere. Non obstantibus Apostolicis ac in generalibus,& Prouincialibus concilijs editis generalibus vel specialibus constitutionibus,& ordinationibus,priuilegijs quoque,indultis,& literis Apostolicis quibusuis Ecclesijs earúmve Praelatis,aut Ordinibus in genere, vel in specie sub quibuscunque tenoribus,& formis,ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs,alijsque fortioribus,efficacioribus,& insolitis clausulis, necnõ irritantibus decretis quouis modo concessis,approbatis,& innouatis,etiam si illis caueretur expresè,quod nemo interdici,suspendi, vel excommunicari posset per literas Apostolicas non facientes plenam,& expressam de indulto huiusmodi mentionem,quibus,eorumque totis tenoribus, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur praesentibus,specialiter & expresè derogamus, caeterisque contrarijs quibuscunque. Quoniam verò difficilè esset praesentes ad singula loca praeferri,volumus,earum exemplis,etiam,manuque Notarij publici, ac sigillo personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis quae haberetur ipsis praesentibus,si essent exhibitę vel ostensę.

Praelati monasteriorum monialium his casibus tantummodo necessarijs ea ingredi valent.

Contrauenientium poena.

Publicatio.

Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesimo tertio Decembris millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Pontificatus nostri anno decimo.

XXXI.

Declaratio circa praecedentiam Fratrum mendicantium & confraternitatum laicorum in processionibus.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

EXPOSCIT Pastoralis officij munus cui disponente Domino praesidemus,vt ad ea sollicitè intendamus,per quae discordiarum,& litium, ac controuersiarum quarumlibet praesertim inter personas ecclesiasticas materia tollatur. Sanè nobis nuper innotuit, quod in multis ciuitatibus & dioecesibus diuersarum mundi partium nonnullae lites,causae, & controuersiae inter fratres Mendicantes, aliae etiam similes lites,& controuersiae inter confratres Confraternitatum Christifidelium super praecedentia,vel iure praecedendi, ortae iam sint, & oriri facilè possint. Nos considerantes lites,causas,& cõtrouersias huiusmodi in Ecclesia praesertim inter religiosas personas,quae relictis mundi vanitatibus famulatum,& votum suum in humilitatis spiritu Domino & Deo nostro, qui se pro nobis vsque adeo humiliauit, vt formam serui acciperet,exhibere,& persoluere profitentur,nõ modicam illi praeclarae Deóque praecipuè dilectae virtuti, quae est humilitas, labem infundere, populóque scandalum generare, ac propterea illas omni ratione submouendas,publicae que religionis tranquillitati,ac ministrorum ecclesiasticorum reconciliationi,& mutuae dilectioni quàm primum consulendum esse rati, ac supremam huic negocio manum apponere volentes,necnon causas, lites, seu controuersias huiusmodi vbilibet & coram quibusuis Iudicibus motas,& in quibusuis instantijs indecisas pendentes ab eisdem iudicibus harum serie ad nos aduocantes,illásque penitus extinguentes,eisdémque Fratribus Mendicantibus, ac confratribus super praemissis perpetuum silentium imponentes, De nobis attributae potestatis plenitudine volumus,& apostolica auctoritate decernimus,quod quicunque ex dictis Fratribus mendicantibus inter se de praecedentia huiusmodi contendentibus,aut Confratribus,Confraternitatem praedictarum inter quos lites & causae praemissorum occasione ortae iam sint,seu oriri contigerit in futurum,qui in quasi possessione Praecedentiae iuris praecedendi sunt,ij, (quibuscunque reclamationibus protestationibus,appellationibus,& alijs subterfugijs protsus remotis, & postpositis)

Pius V. praeminentiam concessit fratribus praedicatoribus citra omnẽ controuersiam.

Extinctio litiũ praecedentiae.

Declaratio Pontificis super praecedentia.

postpositis)in processionibus tā publicis,quàm priuatis præcedere debeant:Quando verò non probetur,aut nō constet de quasi possessione Præcedentiæ huiusmodi, inter fratres quidam mendicantes, ij qui antiquiores in loco controuersiæ, Inter Confratres verò inter se litigantes ij,qui prius sacris vsi sunt, in processionibus tam publicis,quàm priuatis præcedere debeant: Ita vt si contigerit noua monasteria,aut domus alicuius ordinis Mendicantium,in loco, in quo alterius ordinis ex dictis mendicantibus Monasteria,aut domus prius erecta & instituta sint,ille ordo,qui prius Monasterium,seu domum in loco habuerit,præcedat. Præterea quia inter prædictos ordines pleraque alia in processionibus, & alia in conciliis generalibus, & aliis actibus publicis siue priuaris ratio circa modum præcedendi seruatur,nolumus per præsentes prærogatiuis dictorum ordinum, quoad præcedentias huiusmodi quæ propriis ordinibus, præterquam in processionibus prædictis debentur,aut fratribus Capucinis nuncupatis, qui in processionibus publicis sub Conuentualium sancti Francisci,aut Minorum de obseruantia Fratrum nuncupatorum,Cruce vt solent,incedere possint, aliquod præiudicium generari, Sicque per quoscunque Iudices,& commissarios etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales,sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate,& auctoritate iudicari,& diffiniri debere, ac quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane,decernimus,Non obstantibus,constitutionibus,& ordinationibus apostolicis,necnon ecclesiarum, monasteriorum,ordinum, congregationum, domorum, ac confraternitatum quorumcunque etiam iuramento,confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis,& literis apostolicis illis,eorumque superioribus & personis sub quibuscunque tenoribus & formis,ac cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus,& insolitis clausulis irritantibúsque, & aliis decretis in genere vel in specie etiam motu proprio,aut alias quomodolibet concessis,ac etiam iteratis vicibus approbatis,& innouatis: Quibus omnibus (illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes,illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus)cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem vt præsentium transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis,& sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides tam in Iudicio quàm extra adhibeatur,quę pręsentibus litteris adhiberetur,si forent exhibitę vel ostensę.

Antiquiores in loco controuersiæ vbi de præcedentia ambigitur præcedere debent.

Inter confraternitates illa præcedere videntur quæ prius sacris vsæ sunt.

Inter mendicantes ordo ille præcedat cui prius monasterium loco differentia constructum est.

Decretum irritans.

Datum Romę apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die decimoquinto Iulij millesimo quingentesimo octuagesimo tertio.Pontificatus Nostri, Anno Duodecimo.

XXXII.

Indulgentiæ Confraternitatis Sanctissimi Nominis Dei,& Iuramentorum.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ALIAS Per felicis recordationis Pium Papam quartum prædecessorem nostrum accepto, quod in Burgensi,& pluribus aliis Hispaniarum Ciuitatibus, & aliis locis vna saluberrima Confraternitas sub vocabulo Sanctissimi Nominis Dei instituta erat cuius Confratrum partes potissimum esset diligenter cauere, ne ipsi, vel aliis coram eis aliquo modo, nisi ob causam grauissimam iurarent, & contrafacientes modeste admonerent,quodque ipsi Confraternitati plurimi Christifideles se conscribi fecerant,quorum opera,& studio, blasphemiæ, periuria, & aliás illicita iuramenta prohibeantur, dictus prædecessor omnibus, & singulis dictæ Confraternitatis vbiuis Terrarum pro tempore diffusæ,vtriúsque sexus Confratribus in illa pro tempore descriptis, qui verè pænitentes, & confessi die Festo Circuncisionis Domini Nostri Iesu Christi, annis singulis Sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum susciperent, & solemnitati per ipsam Confraternitatem dicto die Festo,vbiuis locorum pro tempore celebrari solitæ in toto, vel in parte interessent,quoties id agerent, toties pro quolibet die Festo, huiusmodi plenariam

Confraternitas omnia iuramenta periuria blasphemia inimica.

omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem concessit: Illis verò dictæ Confraternitatis Confratribus qui qualibet prima die Dominica cuiusque mensis totius anni ad Missam, quam ipsi Confratres audire tenerentur audiendam conuenirent, quotiescunque id agerent, decem annos, Qui verò temerè iurantem, aut alias diuinum nomen blasphemantem, modestè, & charitatiue admonerent pro qualibet vice centum dies, & cuiuscunque Prædicatori verbi Dei, sæculari, vel cuiusuis ordinis regulari, qui Christifideles vt à iuramentorum abusibus cauerent, & hanc dictæ Confraternitatis regulam amplecterentur, hortatus foret decem annos de eis iniunctis pœnitentiis, misericorditer in Domino relaxauit, Necnon ipsis Confratribus, vt dicto die Circumcisionis quoscunque sibi beneuisos, & idoneos Presbyteros sæculares, vel cuiusuis ordinis regulares per ordinarium loci approbandos in suos possent eligere Confessores, qui confessionibus eorum diligenter auditis, eos & eorum quemlibet ab omni, & quęcunque excommunicationis, etiam maioris, & aliis sententiis censuris, & pœnis à iure, vel ab homine, aut mixtim quauis occasione, vel causa latis, (saluo tamen iure tertij) necnon omnibus peccatis, criminibus, & delictis quantumcunque grauibus, & enormibus, etiam locorum ordinariis, & Sedi Apostolicæ reseruatis (præterquam in Bulla die Cœnæ Domini legi consueta contentis) absoluere, ac vota quæcunque Hierosolymitano visitationis liminum Beatorum Apostolorum, Petri, & Pauli prædictorum de Vrbe, ac Iacobi in Campostella, necnon Castitatis, & Religionis, votis duntaxat exceptis, in alia pietatis opera commutari valerent concessit. Præterea eisdem Confessoribus, vt ipsis Confratribus iuramenta quælibet sine alterius præiuditio relaxare. Necnon eidem Confraternitati, illiúsque Confratribus, ac Ecclesiis, Capellis, & Altaribus eiusdem vbilibet constitutis, quod quocunque tempore cuiusuis interdicti, & cessationis à diuinis, videlicet dicto die festo Circumcisionis à primis vesperis vsque ad occasum solis eiusdem diei inclusiuè Vesperæ missæ, aliáque diuina officia, in Ecclesiis, Altaribus, & Capellis prædictis, solemniter, & publicè celebrari, qualibet verò prima die Dominica cuiuslibet mensis prædicti Confratres priuatam eorum Missam ex eiusdem Confraternitatis instituto celebrari solitam celebrari facere, illisque interesse, ac semel in mense Dominicum corpus sumere, & quoties aliquem, seu aliquos ex ipsis confratribus quocunque tempore interdicti, seu cessationis à diuinis huiusmodi mori contigeret, dummodo causam non dedisset interdicto, eorum cadauera, cum moderata pompa sepeliri liberè, & licitè valerent, & interim interdicta, & cessationes à diuinis huiusmodi quæcunque essent ad effectum præmissum omninò suspenderentur, & suspensa esse censerentur, indulsit, Et deinde piæ memoriæ Pius Papa V. etiam prædecessor noster, quod in ciuitatibus oppidis, & locis totius orbis Christiani, in quibus forent. Eccl. ord. Præd. duntaxat dicta societas, seu confraternitas erigi possit, nec deinceps noua Societas, seu Confraternitas huiusmodi institueretur in ciuitatibus oppidis, & locis, in quibus non foret, dicti ordinis domus, aut infinitimis Ecclesiis absque licentia Prioris prouincialis, seu conuentualis dicti ordinis, in cuius districtu sita foret Ecclesia, in qua dicta confraternitas esset, vel foret erigenda, quod si secus factum fuisset, Confratres taliter admissi, dictæ confraternitatis indulgentias non consequerentur, nec fauoribus, aut priuilegiis gauderent, quæ confratribus legitimè ascriptis, per Sedem Apostolicam concederentur Motu proprio statuit, & ordinauit, prout in diuersis literis dictorum prædecessorum desuper confectis plenius continetur. Quare pro parte dilectorum filiorum confratrum Confraternitatis sanctissimi Nominis Dei in Ecclesia Beatæ Mariæ suprà Mineruam de Vrbe canonicè institutæ, nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus literis prædictis, robur apostolicæ confirmationis adiicere, aliásque in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur dictos confratres à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis, sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes. Necnon tenores dictarum literarum præsentibus pro expressis habentes huiusmodi supplicationibus inclinati, literis prædictis, ac omnibus & singulis in eis contenti

Indulgentia pro admonentibus blasphemantes.

Erectio confraternitatis apud ord. prædicatorum fratres.

cōtentis apostolica auctoritate tenore præsentiū ex certa nostra sciētia robur Apostolicę confirmationis adiicimus aliisque approbamus, & confirmamus. Vt autem Christifideles eò libentius dictam confraternitatem ingrediantur, quo exinde dono cęlestis gratię consp xerint se vberius esse refectos. De Omnipotentis Dei Misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus, & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, qui verè pœnitentes & confessi, ac sacra Communione refecti, dictam confraternitatem ingredientur, in die primi illorum ingressus, ac in mortis articulo plenariam omnium, & singulorum peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem apostolica auctoritate tenore pręsentium elargimur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac omnibus illis, quę in dictis literis expressum est non obstare cęterisque contrariis quibuscunque. Cęterum quia difficile foret pręsentes literas ad singula queque loca vbi necesse fuerit deferre, volmus quod illarum transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides in iudicio, & extrà adhibeatur, quę pręsentibus adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensæ.

Plenaria peccatorum remissio his qui confraternitatem ingrediuntur.

Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die nona Iulij millesimo quingentesimo octuagesimo. Pontificatus nostri anno nono.

Sequitur translatio celebrationis Missæ à prima, ad secundam Dominicam mensis. Et concessio indulgentiarum pro confratribus interessentibus processioni.

Ad perpetuam rei memoriam alias felicem recordationem Pius Papa IIII. prædecessor noster, vt confraternitas Nominis Dei nuncupata in maiori semper reuerentia haberetur, & Christifideles illam libentius ingrederentur, plurimis spiritualium gratiarum donis insigniuit, & inter cætera omnibus & singulis dictæ confraternitatis vbiuis locorum tunc, pro tempore diffusæ vtriusque sexus confraternitatibus in illa tunc, & pro tempore descripis, qui qualibet prima die Dominica cuiuscunque mensis totius anni in perpetuum ad Missam quam ipsi Confratres audire tenentur audiendam conuenirent, quotiescunque id agerent, decem annos de iniunctis eis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta misericorditer in Domino relaxauit, prout in eiusdem Pij prædecessoris literis plenius continetur. Cum autem sicut accepimus, maior pars Ciuitatum, & oppidorum Dominica prima mensis ob solemnitatem Rosarij impedita sit, Nos huic incommodo prouidere volentes, dictæ Missæ celebrationem ex prima in secundam, vel aliam, quoties in dicta secunda legitimum aliquod adfuerit impedimentum, cuiuslibet [redacted]s Dominicam Apostolica auctoritate tenore præsentium vna cum relaxatione pœnitentiarum, vt præfertur, perpetuò transferimus, ac translatam esse decernimus. Præterea omnibus, & singulis Confratribus præfatis, qui processioni solenni per eos semel in mense celebrandæ verè pœnitentes, & confessi, ac Sanctissima Communione refecti deuotè interfuerint, & ibi pro pace inter Christianos Principes conseruanda, ac hæresum extirpatione, Sanctæque Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino perpetuò concedimus, & elargimur. Contrariis non stantibus quibuscunque.

Confraternitatis in pietate exercitationes.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die quinta Septembris millesimo quingentesimo octuagesimo. Pontificatus Nostri anno nono.

Vtinam apud nos variæ huius confraternitatis societates haberentur, quibus tam præclari pietatis fructus emanarent & præcipue iuramentorum & blasphemiarum abolitiones. Scimus enim diuina lege interdici & intrepidè vetari ne vsurpemus nomen Dei in vanum, vel alibi quam vt ait Theodoretus in Eglogis q. 4. in precibus in fides institutione & in rebus grauissimis. Hodie pro re leuissima Christiani Iudæis peiores nomen Domini infandis modis lacerant & absumunt. De hu alias.

Pana

XXXIII.

Pœnæ Duella & Monomachias committentium.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

AD tollendum detestabilem Duellorum vsum, Concilium Tridentinum excommunicationem, & alias grauissimas pœnas in concedentes locũ ad Monomochiam, ac pariter impugnantes, necnon Patrinos, consulentes, suadentes, & spectatores salubriter quidem decreuit: sed crescente hominum malitia facinorosi non desunt, qui quod publicè prohibitum est, priuatim exequi non dubitent, dum se pœnas prædictas hoc modo eludere posse arbitrantur, Nos ad hæc coercenda plenius, euidentiúsque prouidendum esse rati, considerantésque Duellum priuatum non minus cruentum, & animæ, & corpori noxium esse quàm quod publicè perpetratur: auctoritate apostolica statuimus illos, qui ex condicto statuto tempore & in loco conuento Monomachiam commiserint, etiam si nulli Patrini, sociíve ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullæve prouocatoriæ literæ, aut denuntiationis chartulæ prædecesserint, censuris & pœnis omnibus à dicto Concilio propositis teneri perinde, ac si publico, & consueto abusu singulare certamen iniuissent, Volentes etiam locorum Dominos, si certamen ex condicto huiusmodi permiserint, aut quantum in se fuerit, non prohibuerint omnésque illud fieri mandantes instigantes auxilium, consilium, vel fauorem dantes, equos, arma pecuniam commeatum, & alia subsidia scienter subministrantes, aut ex composito spectatores, vel socios quouis modo sese præbentes eisdem censuris, & pœnis subiacere, etiam si illi qui ad locum destinatum pugnari accesserunt, impediri pugnam non commiserint, si per ipsos non steterit quominus illa committatur. Non obstantibus priuilegiis, immunitatibus, & exemptionibus, cæterísque contrariis quibuscunque Constitutionibus tamen, & aliis sanctionibus Apostolicis hac de rè disponentibus in suo robore duraturis.

Duella sunt prohibita iure canonico & Concilij Tridentini decreto Sess. 25. c.19. & l. ciuili l. vnica. C. de gladiatoribus lib. 11.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo secundo. Nono Decembris Pontificatus Nostri anno vndecimo.

Monomachiæ prohibitio complectitur sub præcepto de non occidendo, quamobrem vt res clarius elucescat antequam causas expleremus cur sint vetita operæ precium erit examinare quibus causis liceat refragari huic præcepto. Numerant siquidem Theologi quinque causas quibus citra piaculum morte nonnulli mulctentur.

Prima est vitæ propriæ defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ quod esse dicitur cum nulla alia de causa quis alium interimit quam vt vitam ipse suam tueatur quam ... qui seruare non posset, idque non alium impetendo, sed resistendo tantum. Nam etiam si certò quis sciat ab alio sibi mortem inferendam, à qua se non posset vlla alia ratione liberare nisi illum ex insidiis occidendo priusquam ab ipso occidatur, certum est id licitè fieri non posse, qui tamen si ab hoste impetatur: cum præfato moderamine citra piaculum resistendo potest inuasorem occidere extant nihilominus exempla nonnulla in contrariam sententiam. Fuit sanè D. August. homilia proposita quæstio per Publicolam epistola quadam quæ est inter Augustinianas 153. cui respondens Aug. epistola sequente non placere sibi consilium ait. Quod sic accipiendum videtur, vt significauerit Aug. ex duobus consiliis, altero, vt mortem sibi inferri patiatur Christianus, altero, vt inuasorem interimat non secundum, sed primum sibi consilium placere, non quod omnis secundum non liceat, sed quod euangelica sequenti consilia, malo non sit resistendum. Ex eo tamen loco non sequitur Christiano non licere vitam suam morte inuadentis se tueri, non enim dubium quin multa eorum quæ eo cap. dicuntur ad consilia sint referenda, nonnulla, etiam ad præcepta. Ad præcepta siquidem spectat, ne quis ita malo resistat, vt vindictam sumat: ad consilia, vt cum resistere quis possit, omnino non resistat. quemadmodum & illa, Petenti tunicam, dare & pallium, cædenti maxillam alterius: alteram præbere cædendam alioquin non solum non leue, sed ne tolerabile quidem esset euangelicum iugum: ipsáque Christianorum vita tota insanorum & Deum non timentium esset iniuriis ludibriis & temeritati exposita. Obiiciet fortassè quispiam hanc inuadentibus resistendi facultatem esse contra charitatem, quæ iubet vt vitam corporis nostri vitæ

anima

animæ alienæ posthabeamus, qui enim alium inuadit: sine peccato id efficere nequit, inuasus tamen non resistendo non solùm sine peccato erit, sed & euangelicum quoque consilium implendo, Deum amplius promerebitur, quam tamen si actu peccantem, hoc est innocentem persequentem interimat, non tantum corpore, sed & anima quam occidet ipse tantum corporaliter idque cum laude, non resistendo moriturus: vnde videtur non licere inuadentem hostem resistendo interimere. Respondemus hoc charitatis præceptum quia affirmaturum est non absolutè perpetuò ligare, sed certis locorum temporúmque & id genus aliorum pensatis circunstantiis, nimirum si perspectum quis habeat non posse aliter spiritualem hostis vitam, seruari, nisi moriatur inuasus. Nec tamen hoc sic vrget, vt diuersum citra piaculum non liceat: ipse siquidem inuasor id quicquid & periculi sibi volens consciuit, sæpe etiam idipsum facturus, si absque vllius resistentia impunè possit occidere quem inuadit. Quamuis igitur pluris sit vita hostis spiritualis quàm nostra corporalis; maior tamen cuique cura datur tuendæ vitæ suæ corporalis, quàm alienæ spiritualis.

Secunda causa est fortunarum defensio, adhibito semper moderamine inculpatæ tutelæ, vt ex scriptura patet quæ iubet, vt si effringens vel suffodiens domum fur accepto vulnere moriatur: percussor reus sanguinis non habeatur.

Tertia, cum casu patratum homicidium, sic enim tollitur actionis libertas, sine qua nulla actio vel virtutis, vel vitij nomen meretur. Obseruandum nihilominus id bifariam vitio dari posse, porrò si non adhibuit antecedentem diligentiam prospiciendo nequid huiusmodi sequi possit, hic enim casu tantum est homicida huiusmodi peccatum quanta fuit eius negligentia. Altera est, si homicida dedit operam rei illicitæ dum occideret hoc vtique modo Sacerdos dum venatur si casu pulsa quenquam occideret homicidij reus erit Colligitur hæc sententia ex cap. ex literis, & ex cap. dilectus. extrà, de homicid. cautè tamen intelligenda est hæc regula, neque enim putarim continuò reum esse homicidij qui rei illicitæ dans operam quempiam occideret, nisi natura sua ex ipsa re sequutum sit homicidium, neque enim qui rem quampiam eligit, censetur protinus ea quæ casu obtingere possunt eligere. Nec igitur qui statuit equitare statim etiam mortem eligere censendus est aut lapsum quamuis vtrumque potest obtingere, eligit enim ea tantum quæ natura sua rei quam eligit sunt coniuncta. Sic qui belligerari eligit, eligit & occidere. Obseruandum igitur in regula huiusmodi qua de causa res ea sit illicita: si enim propter homicidium quod natura sua ferè sequitur, illicita sit. sacerdos qui tale quidpiam eligit vtpote bellum homicidij reus est habendus, etiamsi solo tumultu id patrarit cæterum sacerdos inter venandum si adhibita diligentia circunspiciens quempiam nihilominus occidat, non continuò reus erit homicidij, non enim propter vitandum homicidium, sed propter decorum & decorum exemplum huiusmodi ipsi prohibetur actio, quamuis nihilominus possit in iudicio qui tale quidpiam fecit, irregularitatis damnari neque aliud quicquam ex cit. c. dilectus. & ex literis colligi potest.

Quarta causa est, si interfector est iustitiæ minister, siue publicus, vt iudex siue priuatus vt carnifex: non enim horum quisquam sed Respub. per iudicium id facit. Hinc sequitur posse quempiam sine peccato occidere illum, qui publica sententia damnatus est, siue cum fugit damnatus, siue cum edicto publico sit potestas cuicunque potenti comprehendere vt illum occidat: per illud siquidem edictum qui voluerit fit carnifex, vt possit modo velit eo vti priuilegio. Hinc etiam sequitur maritum qui vxorem suam adulterij damnatam interficit propria manu, non peccare, vbi id leges patiuntur, per eas siquidem fit eius facti minister: at de patre qui filiam, & marito, qui vxorem suam in ipso adulterio, deprehensam occidit, longè aliud sentiendum licet enim hoc leges permittant, facientes tamen peccant, neque enim hoc statuunt leges, sed tantùm impunitatem permittunt eo quod ex ipso quod dicunt facto, adulterij conniueantur, patri tamen, vel marito, vt id faciant, lex non permittitur. Publicus minister est Iudex, cui ipso naturæ iure licet omnes morte plectere qui Reipub. cuius ipse veluti custos est, detrimentum adferunt: quemadmodum enim ipsi Reipub. si animata esset & posset licere se se tuendo alios interimere, ius & ipsius custodi id quod iure diuino firmatum est, neque enim sine causa gladium portat, id est, non sine causa occidit. Atqui hæc nihilominus regula de iudice intelligenda est quatenus publica persona est tantum: quod fit tribus rebus concurrentibus legitima auctoritate id est, si legitimè sit constitutus, vnde sequitur omnes quantalibet præditi fuerint scientia nisi legitimè sint constituti iudices, peccare maleficos occidendo Secundum est, scientia iuris. Tertium, scientia facti de quo agitur. Est autem tum iuris tum facti duplex scientia: altera publica, altera

priuata. Iuris scientia publica in eo est vt sciamus quid leges iubeant, quid vetent. quæ priuata dicitur cum scitur quid in quaque re citra legem æquũ sit fieri. Facti scientia publica est cum publicis testimoniis factum probatur & excutitur priuata autem quam aliunde quam ex publico testimonio habet Iudex. Vnde sequens est Iudicem propter priuatam siue iuris, siue facti, siue vtriusque scientiam agere non posse Iudicem: quum publica persona non possit constitui priuata sua auctoritate siue scientia. Hinc etiam sequitur non peccare Iudicem qui secundum publicum testimonium & legem, occidat aut alios mulctat quem ipse priuata scientia & iure nouit innocentem, nec esse iustum eius supplicium, imo peccaret, nisi legem & publicum testimonium sequeretur. Sed sua priuata inniteretur siue prudentiæ siue scientia (quod enim ipse nouit, est priuata personæ scientia quod testimoniis probatur, est publica) sicut è contrario non posset damnare quem certo nouit priuata scientia, dignum supplicio: si publico testimonio innocens fuerit comprobatus: nec putandum est necessarium esse vt eo casu magistratu se abdicet, nisi id valde commodè posset, nihil enim confert priuata Iudicis scientia nisi vt in examinandis testibus maiorem adhibeat curam Piè tamen & prudenter faceret si reum quem innocentem nouit, moneat vt sese in testem citet Hac enim ratione fieri posset, vt & declinaret iudicium, & res ipsa pateret. Accedit præterea quod nullus omninò Iudex poterit absque piaculo quenquam extrà suam iurisdictionem constitutum quantumuis commeruerit occidere, nullam enim habet auctoritatem, nisi quam a Repub. accepit res autem pub. maiorem dare non potest quam habeat ipsa, non habet autem potestatem in quenquam nisi intra suos fines animaduertendi, neque enim occidere potest, nisi vt sese tueatur, cùm autem suos transgreditur limites non se defendit Respub. sed alios inuadit. Sequitur quam, neque Iudicem neque Rempub. posse eum quem innocentem constat, dare hostibus occidendum aut etiam per se occidere, etiamsi inde sequutura videatur totius Reipub. salus, quia Respub. non habet potestatem in vitam ciuium, sed per se accusatus tantum, hoc est, inquantum Reipub. conuincuntur esse nociui, quoties ergo ciues Respub. non inuenit nocens, nullus vel maximi commodi gratia poterit illum tradere in mortem. Non inficiamur tamen bonum ciuem si ex eius morte pendeat Reipublicæ salus, debere vltro se morti obiicere nec tamen consentaneum est, vitam vltro debet pro Repub. offerre, ergo potest illi vita per Rempub. extorqueri, non enim ratione iustitiæ, sed charitatis hæc debet innocens, res autem pub. non charitatis sed iustitiæ ministra est. Hac denique ratione fit vt quæ in iusto bello fiũt homicidia, non sint eis quorum iusta est causa, in peccatum quoties enim iustum est bellum quicquid inde sequitur, publica auctoritate fit, iustum autem erit bellum si tria eò concurrant. Primum vt habeo qui publicam habet auctoritatem suscipiatur, id est, à Republ. vel principe Secundum vt iustam ob causam suscipiatur, id est, propter bonum quodpiam, siue spirituale, siue temporale sit illud, modo maius sit illud omni damno quod ex eo bello sequitur. Tertium, vt seruetur forma iuris, id est, vt is qui bellum mouet, nulla alia commoda re ratione recuperare possit quod ipsi iure debetur.

Quinta, est honoris defensio maior siquidem honoris quam pecuniæ habenda semper ratio est cùm igitur aliorum interitu fortunas licet tueri: non dubium, quin & honorem multò magis: nec tamen id omnibus licet, sed eis tantum quicum decoro statum suum aliter tenere non possunt, quales sunt nobiles, milites, omnésque qui arma ex officio tractant: quapropter his qui profectiorem vitam profitentur: aut quorum honor non tanti quanti vita humana æstimatur pro tuendo honore neminem interficere licet. Hinc fit vt ne clarissimus quidem liceat duellum aut monomachia: quia præterquam quod illud nihil aliud est quam à Deo miraculum quodpiam velle, extorquere, vetante scriptura, Non tentabis, Dominum Deum tuum, vterque eam acceptantium conditionem, inuasor est, neuter defensor. Qui igitur ad huiusmodi prouocatur certamen vir nobilis dum alter importunè vrget: quanquam neque illum occidere, neque conditionem accipere liceat: respondere tamen poterit: si quando me inuaseris, senties tibi rem esse cùm viro tum intrepido tum forti.

Hæc singularia certamina diuinorum humano iure improbantur, idque præsentissimis testimoniis comperitur De lege diuina, patet. Matth. 5. Luc. 4 Prouer. 20. ad Rom. 12. ad Heb. 12 pr. Io. 2. 3. pr. Petri 3. De iure canonico cap. 1. de torniamentis. Et in conc. Trident. Sess. 25. cap. 19. vbi hæc contra duellum statuuntur. Primò omnes principes quocunque nomine appellentur, qui locum in terris suis ad monomachiam concesserint inter christianos, eo ipso sunt excommunicati: Et si sint principes, qui habuerint locum illum ab ecclesia, dominio priuantur, & si loca sint feudalia, directis dominis acquiruntur. Secundo pugnantes, & eorum patrini

trini excommunicationis & bonorum omnium proscriptionis, & perpetuæ infamiæ pœnam incurrunt, & vt homicidæ puniendi sunt. Tertiò qui in ipso conflictu decesserint perpetuò ecclesiastica careant sepultura. Quartò qui consilium dant in causa duelli: aut quacunque alia ratione, ad id quemque suadent, necnon spectatores excommunicantur, Iure ciuili damnatur l. vnica c. de gladiatoribus. lib. 11. Quamuis hic locus non omnino ad rem faciat, licet eo ad hoc probandum omnes vtantur. Secunda conclusio. Singulare certamen permittere non expedit reip. Primò quia nulla resp. bene instituta, talem legem habuit vnquam, imò Legislatores semper constituerunt iudices, ad quos homines tanquam ad regulam confugere deberent. Confirmatur ex eo, quod neque Latini, neque Græci, vt multi qui de duello scripserunt affirmant, talem consuetudinem habuerunt, vt pro honore recuperando aut veritate inuenienda, hanc pugnam pugnauerint. Fuit autem introductum à gente Barbara, scilicet à Longobardis & non nisi certis de causis Et Aliprandus eorum Rex in quadam sua lege, duelli legem impiam appellauit. Et denique vt optimè scripsit Ioan. Baptista Gyraldus hæc consuetudo contra felicitatem reip. contra religionem, contra leges, contra parentes, & amicos est introducta.

Duellum ex sua natura est illicitum. Est contra Paridem à Puteo, & alios, qui defendunt duellum tanquam, licitum secundum legem naturæ, contra quos piè, & doctè scripsit Ioannes Baptista Susius. Sola ratio pro hac veritate sic conficitur. Duellum, vt qui ab ipso stant fatentur, vel est ad veritatem indagandam, vt aliqui volunt, vel ad honorem recuperandum vt aliis placet Sed ob has causas non est licitum, igitur reiiciendum erit. Quod non sit aptū ad inueniendam veritatem, in hunc modum demonstratur. Fortitudo nullo modo est apta ad manifestandam veritatem occultam, sed solùm testimonium humanum, & ratio ipsa. Quare temerè & inconsideratè adhibetur pugna, cuius exitus est in manu fortunæ, & à casu pendet, vt omnes, qui sapiunt fatentur. Quis non videt dementis esse veritatem fortunæ exponere? cùm constet per innumera exempla, quæ à Susio Vrrea, & aliis recitantur, Eos qui pro se veritatem habebant, in monomachiam victos fuisse? De his satis.

XXXIIII.

Erectio Ecclesiæ Bononien. in Metropolim, & Archiepiscopatum.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VNIVERSIS Orbis Ecclesiis, eo disponēte, qui cunctis imperat, & cui omnia obediunt, meritis licet imparibus præsidentes, in omnes agri dominici partes oculos nostræ mentis vigilis more pastoris intendimus, inspicientes, quid Ecclesiarum ipsarum, præsertim Cathedralium insigniū, statuti & decori maximè conueniat, atque hoc quidem tanto liberalius promptiúsque curandum censemus, quanto magis ciuitatum celebritas, ac ciuium, & populorum suorum vota id exposcunt, [illegible]o freti præsidio illius, qui cuncta ex sua benignitate ad fidelis populi sui salutem disponit, ad ea, quæ ad dignitatem, & statum Ecclesiarum huiusmodi augendum pertinent officij nostri partes libenter conuertimus, prout cognoscimus in Domino salubriter expedire, Cum Ecclesia Bononiensis sedi Apostolicæ immediatè subiecta, cui dilectus filius noster Gabriel Tit. S. Martini in Montibus Presbyter Cardinalis Palæotus nuncupatus ex dispensatione Apostolica præest, & quæ in primis Sancti Petronij Episcopi, & Protectoris Bononiæ intercessionibus & meritis, omni quidem tempore diuinæ pietatis abundantia magnis multísque ornamentis exculta, non modo diœcesis magnitudine satis in omnem partem patens, sed cleri populique pietate, dignitate, & amplitudine florens, Episcoporum, quoque ordine succedentium, quos item multos ab initio ferè nascentis religionis, sæuientibus adhuc infidelium persecutionibus, fidei defensores, & in Sanctorum consortio adscriptos habet, numero affluens, sacrarum præterea reliquiarum copia abundans, religiosissimis quoque templis, Basilicis, Monasteriis, locis piis, & aliis quæ ad omnem eiusdem cleri, populíque Bononiensis laudem insignia sunt, pietatis Christianæ monimentis ornata, valde per se ipsa elucet. Cumque Ciuitas ipsa iam inde vsque à Theodosio Imper. amplissimis illustrata priuilegiis, & à diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris ad Regum congressus, Imperatoris coronationem, Concilij Oecumenici translationem, aliásque maximas res gerendas delecta, eiusdémque Apostolicæ sedis primogenita, & studio

Bononia piis locis monasteriis & singulari populi & magnatum laude commendata.

Theodosius Imperator Bononiā priuilegiis illustrauit.

rum mater ab omnibus meritò nuncupata, nobilissimo Gymnasio, Doctorúmque & scolarium ex omnibus orbis Christiani partibus illuc confluentium frequentia, clarissimo, Quadragintauirum, Senatu, & Magistratibus decorata; aliorum item illustrium virorum apud quos & veræ Religionis cultus, & summa in Rom. Pont. ipsámque sedem obseruantia, & studium semper enituit, copia quidem insignis. quippe quæ in omnia schismatibus partes veri Pontificis perpetuò sustinuerit, viros & dignitatibus Ecclesiasticis claros, Episcopos, Cardinales Pontificésque de Ecclesia Dei optime meritos sæpenumero tulerit, ædificiorum item magnificentia, opibus, fertilitate, populi magnitudine, egregia erga exteros hospitalitate, ac præcipua erga omnes beneuolentia & charitate, omnique alia virtute illustris & sit, habeatur; Nos aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, qui eodem honore patriam suam condecorarant, morem exemplúmque secuti, & eiusdem etiam Cardinalis Episcopique Bononiensis, cuius non ignota est cura, & sollicitudo in gloria Dei, salutéque animarum procuranda pio studio adducti, & patriæ ipsius nostræ Bononiensis, quam vnicè in Christo diligimus, singularibus erga hanc sedem meritis commoti, paternóque desiderio, & ea spe, qua tenemur, id fore, vt patria ipsa Bononien. hoc singulari beneficio nostro excitata, sese in dies ad bene agendum magis magísque conforment, accensi necnon Ecclesiæ ipsius, quam totis in Christo visceribus complectimur, meritis honoribus augendam & promouendam adducti, piis quoque supplicationibus dilectorum filiorum eiusdem Ciuitatis Quadragintauirum, aliorúmque Magistratuum excitati, post habitam cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus maturam deliberationem, de illorum consilio, atque Apostolicæ potestatis plenitudine ad laudem, gloriam & honorem omnipotentis Dei, ac Beatæ Mariæ semper Virginis, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, eiusdémque S. Petronij Episcopi, & Patroni Bononiensis, necnon ad vniuersalis Ecclesiæ exaltationem, Ecclesiam ipsam Bononiensem in Metropolitanam Ecclesiam, & sedem Episcopalem Bononiensem in Archiepiscopalem, Archiepiscopalísque, & Metropolitani Præsidis sedem, & prouinciæ caput pro illius Archiepiscopo pro tempore existenti, qui pallij, & crucis vsum aliorum Archiepiscoporum more habeat, omnibúsque alias insignibus Archiepiscopalibus, necnon priuilegiis, honoribus, prærogatiuis aliis Archiepiscopis debitis & concessis, gaudeat, tenore præsentium perpetuò erigimus, & instituimus, ac nomine, titulo, & honore Archiepiscopali, & Metropolitano decoramus. Necnon Placentin. Parmen. Regien. Mutinen. Imolen. Ceruien. & Cremen. Ecclesias, earúmque omnium, & singularum Ciuitates, & Diœceses cum omnibus & singulis earum Territoriis, & terminis, ac dilectos filios Clerum & populum vniuersum cum suis Collegiatis, Parochialibus, & aliis Ecclesiis, necnon Monasteriis vtriúsque sexus, ceterísque beneficiis & officiis Ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus & quorumuis ordinum regularibus, necnon hospitalibus, domibus, collegiis, & locis religiosis quibuscunque ab eiusdem sedis Apostolicæ immediatè siue alterius cuiuscunque etiam Metropolitani subiectione etiam perpetuò diuidimus, & separamus, illásque & earum diœceses, ac Ciuitates posthac in prouincia Bononiensi esse, & consistere, neque in alia Prouincia censendas, & numerandas esse decernimus, & declaramus, & quatenus alteri Prouinciæ Archiepiscopoue etiam Mediolanensi, & Rauenatensi, tam antiquo iure, consuetudine, priuilegio, vel alterius Metropolis erectione siue institutione, quàm iure electionis ex sacri Concilij Tridentini decreto factæ, vel alia quauis ratione, & causa anteà adiunctæ, subiectæque in toto, aut in parte essent, vel censerentur siue in illius possessione, vel quasi se esse prætenderent, ab omni illius siue alterius Prouinciæ, vel Archiepiscopi etiam Mediolanensis, & Rauenatensis, aut illorum Capitulorum iure Metropolitico correctione, visitatione, subiectione, & omni quacunqunque alia iurisdictione, obedientia, & superioritate, si qua forsan quauis occasione illis competeret, siue competat, similiter perpetuò eximimus, & liberamus. Necnon dictæ Bononiensi Ecclesiæ prædictas Placen. Parmen. Regien. Mutinen. Imolen. Ceruien. & Cremen. Ciuitates, & Diœceses pro sua Metropolitana Prouincia, ac Placentin. Parmen. Regien. Mutinen. Imolen. Ceruien. & Cremen. Ecclesias,

Bononiensem Academiã Bal. Ant. habuit. c. ne filius pro patre inde annos ante suam ætatẽ floruisse scribit. Quam à Theodosio 2. Romanorum Imperatore fundatam esse constat ex eius Imp. Rescr. apud Midendorp. libr. 3. p. 436. & se. Anno Dominicæ Natiuitatis 423. Cœlestino Pontifice eam porrò Carolus Magnus renouauit testib. Mutio li. 9. Geneb. lib. 3. chronog. pag. 519. An. D. 800. Iurisprudentiam præ cæteris disciplinis semper ipsa coluit. Collegiũ Societatis Iesu An. D. 1547. li. 3. c. 15. V. P. Ignat. fo. 106. p. 6. Bononiæ institutum, in iuuentute erudienda diligentem operam nauare nõ intermittit quod Ciuium liberalitate sustentatur.

Ecclesias præfatas, modernósque, & pro tempore existentes illarum singularum Præsules pro suis & pro tempore existentis Archiepiscopi Bononiensis suffraganeis, qui necnon earum singularum capitula etiam quocunque priuilegio suffulta, tanquam membra capiti eidem Archiepiscopo Bononiensi iure Metropolitico sub sint, sibique obedientiam, & reuerentiam tanquam proprio Metropolitano prorsus exhibeant, pariter perpetuò subiicimus, eidémque Archiepiscopo Bononiensi prædictos suos suffraganeos consecrandi, ad prouinciales synodos euocandi, ac cum eis etiam ecclesiastica negocia terminandi, eorum ecclesias disponendi, & causas quarumcunque appellationum, siue querela alias iuxta sacrorum canonum statuta cognoscendi, omniaque alia & singula, quę de iure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet ad Archiepiscopos, & Archiepiscopale munus spectare & pertinere solent, & debent, gerendi & exercendi plenam, & omnimodam concedimus facultatem. Prouinciæ quoque Bononien. clerum, & populum vniuersum pro eorundem ecclesiæ, & Archiepiscopi Bononiensis prouincialibus similiter perpetuò concedimus, & assignamus: Decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super his a quoquam quauis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari: Non obstantibus regula nostra de iure quæsito non tollendo, ac quibusuis aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon Placentin. Parmen. Mutinen. Regien. Ceruien. Imolen. & Cremen. ac Reuennaten. Mediolanen. ecclesiarum prædictarum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis eisdem ecclesiis illarúmque præsulibus, & administratoribus, ac capitulis, & personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de simili Apostolicæ potestatis plenitudine & consistorialiter, & de simili consilio, ac alias quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso exprimerentur præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie de consilio, & potestatis plenitudine similibus specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Si quis autem &c.

Archiepiscopalis muneris propria functiones.

Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ Millesi-[redacted]quingentesimo octuagesimo secundo. Quarto Idus Decembris. Pontificatus nostri Anno Vndecimo

XXXV.

Ampliatio & redintegratio facultatum iurisdictionis & priuilegiorum vniuersitatibus Mercatorum.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

ALMAM Vrbem nostram, dilectósque filios illius Ciues, & incolas, eos præsertim, quorum laboribus, & industria bona, & merces ad vsum quotidianum necessariæ, & vtiles ad Vrbem ipsam, ex diuersis mundi partibus conuehuntur, & conseruantur, & ab onera ipsi Vrbi incumbentia cura, & labore assiduo sustinent, paterno affectu prosequentes, in ea libenter intendimus, & quæ priuilegia, & gratiæ illis à prędecessoribus nostris, nobisque ipsis concessę, & consuetudine confirmatæ, & approbatæ fuerint, Apostolica auctoritate roborantur, & hæsitationes circa ea subortæ elucidantur, & de medio tollantur. Cum itaque dilecti filij Mercatores, Merciarij, Aromatarij, & quamplurimi alij diuersi generis artifices, quorum omnium, & singulorum artes, exercitia, denominationes, ac alia hic forsan latiùs, vel de necessitate exprimenda, ac speciali nota digna, pro expressis, ac de verbo ad verbum insertis haberi volumus, perinde, ac si specialiter, ac seriatim exprimerentur,

Martinus V. Pius IIII. Iul. III. concesserũt iurisdictionem Consulibus Mercatorum vrbis cognoscendi causas ad artem spectantes.

tur, ad Vrbem, ipsam confluentes, illius necessitati, & vtilitati, ac decori, & ornamento altissimo cooperante maximè prospexerint. Et propterea fel. record. Mart. V. Paulus III. Iulius etiam III. Pius IV. & nonnulli alij Romani Pontifices prædecessores nostri, ac etiam nos ipsi considerantes artes huiusmodi, illarúmque artifices ipsi Vrbi admodum necessarias, & vtiles existere, singulósque ipsos artifices sine Rectoribus, & Ducibus, ac sine certis iudicibus degentes ipsi Vrbi parum vtiles, sibique ipsis non admodum proficuos futuros, dum pro suorum creditorum consecutione, ad diuersa Tribunalia, & quod peius est, ad iudices de artificio, & minus pretio ipsarum artium omninò inexpertos, & ignaros distracti, propria eorum negotia, & artes ipsas deserere cogerentur artificibus ipsis Collegia habere & consules, officiales, & iudices ex ipsorum corpore creare, & de mercibus, & mercedibus aliísque rebus, causis, & negotiis, cuiusque artis, & ad artem quomodolibet respectiuè spectantibus vsque ad certas, in singulis literis, & priuilegiis huiusmodi comprehensas, & expressas summas, agnoscere, & iudicare concesserunt, & indulserunt. Ac insuper ex antiqua consuetudine, quæ vim legis habere dignoscitur, vt etiam Collegia specialibus priuilegiis non munita causas easdem de rebus ad artes ipsas spectantibus, etiam inter homines extrà ipsa Collegia constitutos cognoscere, & decidere consueuerint, inductum, & obseruatum fuerit: eadémque priuilegia indulta, & consuetudo vsu ipso approbata in ipsius Vrbis, artificúmque prædictorum vtilitatem non paruam cedere comperta sunt. Quo factum est, vt Vrbs ipsa ciuibus, & incolis omnísque generis artis excellentium virorum copia redundauerint, & redundet de præsenti. Cum autem elapsis mensibus antiqua statuta ipsius Vrbis de mandato nostro reformata, & innouata, & inter cætera eorundem statutorum libro tertio capite duodecimo. Statutum, & decretum fuerit, vt Consules artium huiusmodi causas tantummodo inter ipsos homines de arte, & de rebus spectantibus ad artem ipsam cognoscere, & iudicare possent. Ea propter à nonnullis nimium scrupulosis, priuilegiis indultis, & consuetudine cuiuslibet artis, & collegij circa cognitionem, & decisionem causarum, & negotiorum, quæ licet de rebus ad artes ipsas spectantibus, contra homines extra artes, & collegia degentes pro tempore oriuntur, & agitantur, maximè ex parte derogatum, & præiudicatum extitisse hæsitatum fuerit, & hæsitetur adhuc, Vnde aliqua ex ipsis collegiis penè dissoluta, & dilapsa reperiuntur, Consulum iurisdictione penè, præter & contra mentem, & intentionem nostram sublata. Quapropter dilecti filij Angelus Clauarius, Franciscus Caluius, & Curtius Sergardius Cameræ dictæ Vrbis Conseruatores, necnon Baldasar Cincius Prior capitum regionum nobis ex dubietate, & hæsitatione huiusmodi maximum ipsi Vrbi, illiusque incolis, & præcipuè iurisdiction. ipsius Curiæ Capitolij prouenisse, ac in futurum prouenire posse damnum, & incommodum, non sine animi nostri displicentia suggesserunt. Malis igitur, & incommodis huiusmodi quanto citius occurrere, quantum cum Deo possumus satagentes. Motu proprio, non ad ipsorum conseruatorum & Prioris, nec Consulum, artificum, prædictorum, seu alicuius eorum, vel pro eis, aut eorum aliquo, nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex nostra mera, & deliberata voluntate, ac de apostolicæ potestatis plenitudine hæsitationem, & dubitationem, prædictam de medio tollentes, intentionis, & voluntatis nostræ minimè fuisse, nec esse, priuilegiis, indultis, statutis, & consuetudinibus singularum artium, earúmque collegiorum consulum, & iudicum, quorumcunque, circa cognitionem, & decisionem omnium, & singularum causarum de rebus, & bonis ad artes singulas respectiuè spectantibus etiam inter, & contra homines, qui de ipsis artificibus, & collegiis non sunt, nec pro tempore erunt, vertentes, & quæ futuris perpetuis temporibus verti contigerit, in aliquo derogare, aut derogatum fuisse declaramus, & attestamur decernimus, & diffinimus præsentium per tenorem. Et nihilominus pro potiori eorundem corporum, & collegiorum omnium, & singulorum ipsorúmque & cuiuslibet eorum priuilegiorum, indultorum statutorum & consuetudinum circa cognitionem, & decisionem causarum similium denuo quatenus opus sit, priuilegia, indulta & consuetudines apostolica auctoritate eorundem tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illisque omnibus, & singulis perpetuæ

Iudices qui de arte quam profitentur cognoscant.

Pontifex statuto decretis talē iurisdictionem limitauit quoad homines de arte tantum.

Statuta nō sunt edita in præiudicium facultatum dictorum consulum artiū vrbis.

petuæ firmitatis robur addiicimus. Decernentes omnes,& singulos consules, & alios quoscunque officiales,& iudices omnium,& singularum artium & collegiorum huiusmodi de negotiis,& causis ad singulas quasque artes respectiuè spectantibus,etiam inter & contra homines, qui de corporibus & collegiis artium ipsarum pro tempore non sit,cognoscere,& iudicare potuisse,& debuisse posseque,& debere prout & quemadmodum ipsi omnes,& singuli consules, & iudices singularum artium antedictorum statutorum publicationem, & confirmationem per nos,vt præfertur,editam, & promulgatam,& iuxtà cuiusque ipsorum priuilegia, indulta,& consuetudines cognoscere,decidere,& iudicare poterant, & consueuerant,de rebus tamen ad singulas artes ipsas respectiuè spectantibus cognoscere, & iudicare in prima instantia,dummodo in articulis iuris,consultorem, seu Assessorem adhibeant,auctoritate,& tenore præmissis concedimus,& indulgemus,Declarantes à sententiis,declarationibus,&decretis Consulum,& Iudicum prædictorum infra terminum octo dierum à die latæ sententiæ, seu facti decreti, ad conseruatores,& non alios quoscunque Iudices appellari,& recurri posse, & debere, & aliter,seu ab aliis factæ inhibitiones,& significationes prætextu appellationum, & recursuum nemini suffragari,Præsentésq; literas de subreptionis,& obreptionis,vitio,mentisque,aut intentionis nostræ defectu notari, aut impugnari nullatenus posse Sicque per quoscunque Iudices, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales iudicari,& diffiniri debere. Irritum quoque,& inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis statutis ipsius Vrbis,vt præfertur,per nos editis, promulgatis, & confirmatis,ac constitutionibus,& ordinationibus apostolicis, & Cancellariæ nostræ regulis,etiam de non tollendo iure quæsito, priuilegiis,etiam iuramento confirmatione apostolica,vel quauis firmitate alia roboratis, per nos,& prædecessores nostros quibuscis dictæ Vrbis Iudicibus, & Tribunalibus quomodolibet concessis,& innouatis,illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, cæterisque contrariis quibuscunque.

Confirmatio facultatum & priuilegiorum.

Appellatio à sententiis ad Conseruatores.

Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die prima Maij, millesimo quingentesimo octuagesimo primo.

XXXVI.

Declaratio constitutionis Pauli 3. circa priuilegium Mercatoribus Ripæ Vrbis concessum, vt eorum libri concordantes cum libris Proxenetarum, plenè probent,& executionem habeant, sicut obligationes camerales,etiam contra mulieres.

GREGORIVS Papa XIII. Ad futuram rei memoriam.

CVM alias felicis recordationis, Paulus Papa Tertius prædecessor noster quadam sua perpetuò valitura constitutione etiam per rec. mem. Pium Quartum,& Pium Quintum Romanos Pontifices etiam prædecessores nostros confirmata,inter alia statuerit & ordinauerit, quod ad probandum credita dilectorum filiorum Mercatorum Ripæ Almæ Vrbis nostræ sufficerent libri eorundem Mercatorum cum libris dilectorum filiorum Proxenetarum concordantes, qui haberent eandem executionem,ac si essent obligationes in forma Cameræ Apostolicæ contra omnes personas,etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales,cum decreto etiam irritanti,ac sublata quauis aliter iudicandi facultate, & alias prout in dicta constitutione plenius continetur. Cumque tractu temporis plures difficultates ortæ fuerint,an dicta constitutio etiam contra mulieres in eisdem libris descriptas, tam cum earum viris,quàm viduas locum habeat,vnde datur ansa debitoribus altercandi,& sic solutiones effugiendi,vel in longum protrahendi,in graue ipsorum Mercatorum damnum & præiudicium. Nos pro pastoralis officij nostri debito omnes huiusmodi litium controuersiarum occasiones & ambages de medio tollere omnemque in posterum super præmissis hæsitandi,vel dubitandi materiam succedere,aliasque super præmissis opportunis prouidere volentes, Motu proprio,& ex certa scientia nostra,ac de Apostolicæ potestatis plenitudine,omnes & singulas ac quascunque lites & causas seu controuersias,tam iudiciales, quàm extraiudiciales

Libri mercatorũ ad probandum æris crediti debitum sufficiũt.

les inter prædictos Mercatores dictę Ripę,& quemcunque vel quoscunque ipsorum ex vna &quascunque mulieres.& coniugatas,ac etiam absque vel cum earum viris agentes,ac etiam eosdem viros, necnon etiam viduas,& quascunque alias personas ex altera partibus super præmissis hactenus quomodolibet ortas, ac etiã coram quibuscunque iudicibus & tribunalibus ordinariis, & extraordinariis delegatis,& subdelegatis,ac alias quomodolibet & vbilibet,indecisas, pendentes, in statu,& terminis,in quibus reperiuntur,illarum statum,seu status, & merita, nominaque & cognomina,& gradus,& qualitates iudicum, & collitigantium, iuraque & titulos illorum præsentibus pro planè & sufficienter expressis habentes, ad nos harum serie euocamus, illásque sic auocatas perpetuò extinguimus,cassamus, & abolemus. Dictámque constitutionem ipsius Pauli prędecessoris, etiam contra quascunque mulieres, tam liberas, quàm coniugatas,'& etiam tam per se quàm cum earum viris,aut absque illis in dictis libris debitrices descriptas,etiam viduas & quascunque alias personas,etiam perinde,ac si ita expresse in eadem constitutione cautum,specificatum,& dictum fuisset,omninò comprehendi, & locum habere, Apostolica auctoritate tenore pręsentium declaramus,sicque tam in pręteritis,quàm in pręsentibus & futuris perpetuò statuimus, & ordinamus. Ac ita per prędictos,& quoscunque alios Iudices,& commissarios etiam nostri sacri Palatij causarum Auditores,& Sanctę Romanę Ecclesię Cardinales, etiam de latere Legatos sublata eis,& eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari,& diffiniri debere,irritum quoque & inane,si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari,decernimus. Ac etiam ipsis partibus collitigantibus, & quibusuis aliis personis perpetuum in,& super pręmissis silentium imponimus,necnon tam illis,quàm ipsis iudicibus,commissariis, Auditoribus,Cardinalibus,& Legatis, nec contra pręsentium tenorem quicquid facere,& attentare audeant districtiùs,expresse inhibemus, Non obstantibus quibusuis litis pendentiis,aliis pręmissis, ac aliorum Prędecessorum & nostra de non tollendo iure quæsito,si opus sit necnon etiam quadam eiusdem Pij iiij. prædecessoris de similibus,vel dissimilibus gratiis in Cam. Apost. intra tres menses præsentandis,& registrandis,si opus sit aliisque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis,necnon etiam Almæ Vrbis, & Curiæ Romanæ, ac etiam ipsius Ripæ,& quorumcunque aliorum Tribunalium, etiam Cameræ Apostolicæ necnon Gubernatoris,ac Vicarij, & Auditoris dictæ Cameræ, ac etiam Senatoris,& Curiæ Capitolij etiam iuramento,& confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alias roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, etiam illis,& ac illorum,ac prędictis, necnon quibusuis aliis Iudicibus,& personis,in genere,vel in specie, sub quibuscunque tenoribus,& formis,etiam Motu scientia,& potestatis plenitudine similibus, & etiam Consistorialiter,ac alias in contrarium, quomodolibet concessis, & confirmatis, quibus omnibus,etiam si de illis eorumque totis tenoribus,specialis, specifica, indiuidua & expressa mentio habenda esset,eorum tenores pręsentibus pro expressis habentes,hac vice dumtaxat specialiter,& expresse derogamus,necnon omnibus illis aliis,quę Paulus III. ac Pius IIII & Pius V. prędecessores prędicti in constitutionibus,& illius confirmat,huiusmodi voluerunt,non obstante,cęterisque contrariis quibuscunque. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris,die tertia Maij,millesimo quingentesimo octuagesimo quarto. Pontificatus nostri anno duodecimo.

Hic Pontifex auocat ad se omnes causas desuper vertentes & eas extinguit.

Impositio perpetui silentij.

Omnis homo fit apertus,qui hanc scholiorum varietatem absoluere cupit, vt passim omnia eruditus qua constitutionum diuersitatem sapiunt. Iam ab homicidis & duellis ad Mercatores deuenimus, illásque molimur qua potiùs Trapezitarum quam doctorum esse videntur. Vt ergo obiter duplici diplomati breuissimo compendio satisfaciamus, Mercatorum definitiones ac descriptionẽ potius tũ partes enumerabimus hinc de libris eorum nostra instruetur oratio.

Mercator describitur in c.eiiciens.88.dist. vt is dicatur,qui rem comparat vt integram & immutatam vendendo,lucretur. & huic descriptioni & Arch. & Philip. Fran.in c. quamquam in fi.de censi. lib.6.assensere,& referendo Arch.non improbat.Albert.in l. vniuersi.C. de.

de vectig. & commiss. Signor. verò in cons. 95. num. 2. describendo mercatorem, inquit, illum propriè esse, qui emit & vendit. At And. Alc vetustarum legum non leuis interpres. in l. mercis. ff. de verb. signif, definiendo, seu describendo, ait: Mercator is est, qui negociationis exercendæ quæstúsque faciendi causa, merces emit, vt vendat. *Quibus prætermissis placet ita pleniùs describere: seu definire:* Mercator est, qui negotiationis seu negotiationum exercendarum, quæstúsque liciti faciendi causa, frequenter merces permutat, seu emit, vt easdem non minutatim, nec mutata per se forma distrahat.

Dubitanti an negotiari & mercari idem sit, respondendũ quod Bart. in l. legatis. ff. de leg. 3. tanquam synonyma ponit, & in l. cætera. in § 2 sed & si quis. ff. de legat. 1. vbi etiam alij iuris interpretes etiam promiscuè vtuntur, Idq; probari videbatur. in l. 1. & in l. nobiliores, iuncta rub. C. de commerc. & merca. & his addo Ang. in l. in eum ff. de inst. vbi Paul. Castr. etiam sensit, & Fed. de Senis cons 207. nos Grifolus. Verùm Signo. singularis memoriæ vir, sic enim Bald. eum appellat in c. clerici. extrà. de iud. vt refert Ias. in cons. 130. prima consideratione. col. 2. vol. 1. in cons. 115. suprà citato sub num. 25. pleniùs hæc attingens verbum negotiari, & negotiatoris generaliùs esse verbo mercari, seu mercatoris sensit, & quòd nomen mercatoris sit angustius: non insubtiliter probat, atque deducit, cuius sententia meo iudicio clariùs probatur in c. foras. in § negotium. extrà: de verb. signif. & in c. quoniam. 88. dist. Sunt & plures text. qui innuunt l. fin. C. de eunuc. l. fi. C. de pig. l. 1. § licet. ff. de trib act. & eod. tit l. procuratoris. § mercis nomine. in prin & fin. §. quibus adde. l. athletas. §. ait prætor. ff. de his qui not. inf. & quod Accurs notat in § introduxit. Institut. quod cum eo. vbi Ang. Aret. sub num. 2. ait, Nota text. cum gl. habes enim quòd plenior appellatio est negotiationis, quàm mercis. Concludendum igitur puto, verbũ negotiationis, & negotiari, generaliùs esse, & quòd in consuetudine (vt diximus) mercatores negotiatores, & contra appellantur, illud non propriè, sed per abusionem potiùs accidat meritò ergò generale verbum elegimus, vt definitio suum genus habeat. 8

Nec ignorandum est mercaturam aliam licitam, & aliam illicitam, seu iniustam esse, vt pleniùs attigit Abb. Siculus extrà. ne cler. vel mon. Dum ergo D. Chrysostomus ait inter omnes mercatores plus est maledictus vsurarius: sensit de mercatura prohibita & illicita. Cuius rei fortissimum illud occurrit, argumentum: eueniret enim mercaturam licitè exerceri non posse, quod est contra tex. in c. fornicari. 88. dist. & c. quoniam ea dist. & c. qualitas, de pœn. dist. 1. & quæ latè scripsit Abb. relatus, & Salic. in auth. ad hæc. q. 21. nu. 18. C. de vsur. Ad quos in hac materia confugito, repugnaret etiam his, quæ scripsit Alexan. de Alex. in 3. part. summæ tract. de iudic. Scot. in 4. dist. 15. q. 2. art. 2. Arch. Flor. in 2. parte summæ tit. 1. c. 16. Confirmari hæc possunt ex his, quæ scripsit D. Thomas 2. 2. q. 7. art. 4. in solutione ad primum argumentum inquit enim verba Chrysostomi, de quibus in dicto capite, intelligenda esse in illo negotiatore, qui sibi finem vltimum in lucro constituit. Secus autem ait, vbi quis ad lucrum intendit in mercando. non quidem vt finem vltimum vt sui laboris, sed tanquam finem necessarium ad sui & suæ familiæ sustentationem, aut saltem tanquam honestum, & si non semper simpliciter necessarium. hactenus D. Thomas ex cuius verbis acquiescendum videtur & distinctioni, ac declarationi traditæ. Quæ rursus confirmatur ex his, quæ scripsit Ioan. Cal. in c. fi. de vsu. quem refert & probat Abb. in relato loco sub num. 10. & ex capite, quid est aliud. 88. dist Verba autem capitis sunt hæc, Negotiatores verò illi abominabiles existimantur, qui iustitiam Dei minimè considerantes, per immoderatum pecuniæ ambitum, polluunt merces suas plus periuriis onerando, quàm pretiis. Tales eiecit Dominus de templo, dicens, & reliqua, & his adde Salic. in d. auth. ad hæc, q. 21. num. 18. C. de vsu. qui eandem interpretationem sensit, & subiicit consuli in dicto capite, ne quis mercaturam exerceat propter mendacia, ac quæstus cupiditates, néve consequenter anima de templo Dei eiiciatur, & consilium D. Chrysostomi esse sensit Laur. de Rodulph. in tract. de vsu. in 2. par. q. 43. num. 10. Tom. 9. & repet. in c. salubriter. num. 152. de vsu. Nec etiam moueat gloss. in l. in eum. Explorata mercatorum & mercaturæ descriptione adferamus iam illa quæ ex Iurisconsultorum placitis stipulari possunt huic constitutioni de libris Mercatorum. Hæc certis axiomatibus & regulis accuratè complexi sumus, vt omnibus pateat quomodo stetur libris mercatorum in æris alieni ratione.

Primò requiritur, quòd mercator sit legalis homo, & talis reputationis. Guid. Pap. quæst. 44. Rol. à Vall. consil. 92. num. 6. lib. 3. Cravett. de antiq. temp. num. 20. Bart. in l. admonendi. num. 7. ff. de iureiurand. Corn. consi. 31. col. 1. Menoch. consi. 39. num. 14. lib. 1.

Secundò requiritur, quòd mercator scripturam manu propria conscripserit. l. generaliter. C. de non num. pec. Roland. d. loco versi 2. quod Cranet. d. loco num. 20. Contrarium voluit Strac. de mercat. part. secunda, num. 65. sed verior est præcedens opin. quando virtute statuti omninò crederetur libris mercatorum. conc. procedunt, quando à statuto non est approbata persona mercatoris.

Tertiò requiritur, quòd veritatem scribere consueuerit. l. vel vniuersorum. ff. de pignor. act. Roland. d. loco versi. 3. Cranett. in supracitato loco.

Quartò requiritur, quòd causam in scriptura subiunxerit, iuxt. doctr. Bart. in l. instrumenta C. de probation. Roland. d. loco vers. 4. Cranett. ibi, Strac. de mercat. part. secunda num. 60.

Quintò requiritur, quòd aliquid contra se in eodem libro scripserit. l. Publia. § fi. ff. de pos. l. quædam §. nummularios ff. de eden. Roland. d. loco vers. 5. Cranett. vbi supra.

Sextò requiritur, quòd ex verisimilibus circunstantiis & præsumptionibus possit esse verum, quòd scriptum reperitur habito respectu ad tempus debiti contracti, solutionis factæ, & ad personas contrahentes, & locum contractus. Rolan. à Vall. d. consi. 92. versi. 6. ex verisimilibus. lib. 3. post num. 6. Strac. de mercat. par. 2. num. 61. vers. denique.

Septimò requiritur, quòd in d. libro sint descripta partita pertinentes ad mercaturam, siue exercitium, de quo tractatur, puta quòd artifex scribat de pannis, non de deposito. Roman. consil. 204 cl. 2. versi. 1. probo Aret. consi. 31. col. 1 Rolan. d. consi. num. 8. & 9 latissimè Menoch. de arbitr. iudi. d. cas. 91. num. 23. vnde statutum disponens de plena fide adhibenda thesaurario non procedit, quando tractatur de materia non pecuniaria, & sic non spectante ad officium thesaurariæ. Roman. cons. 319. Roland. d. cons. 92. num 12. & decretum de dando fidem libris Hebræorum intelligitur de pertinentibus ad Hebræos, puta de mutuando pecunias captis pignoribus, ita Ias. in l. admonendi. nu. 123. vers. diligenter. Senat. Pedemont. decis. 72. nu. 10. Cranet. de antiq. temp. 1. par. §. vidimus. nu. 8. istud autem, quòd mercator scripserit de pertinentibus ad exercitium, non facit, quod ei credatur, nisi stante d. statuto. doct. in l. admonendi. Caphal. d. cons. 374. nu. 53. lib. 3.

Octauò requiritur, quòd sit appositus in dictis libris annus, mensis, & dies; aliàs non probat. Ruyn. cons. 69. num. 13. lib. 4. Rolan. d. cons. nu. latè Stracc. in tract. de mercat. par. 2. nu. 61. & nu. 55. in fin. post Bald. cons. 382. nu. 14. lib. 5. qui dicit, apponi debere nomen consulis, hodie apponitur nomen principis regnantis in ditione illa.

Nonò requiritur, quòd mercator sit legalis, & quòd dictus liber non sit reprobatus in aliqua parcella, vt & quòd non sit conscriptus ab infami. Bal. in l. Cassius. col. pen. in fin. ff. de senat. Roland. d. cons. 92. num. 15 lib. 3.

Decimò requiritur, quòd appareat, mercatorem tradidisse merces, licèt non esset necesse probare de quantitate: nam quantitas probatur per librum, ita dicit Cranet. in supracitato loco num. 9. & seq. vbi numeris sequentibus ponit exemplum de creditore, qui probat mutuasse pecunias, licèt non probet de summa: nihilominus super quantitate statur iuramento creditoris, iuxt. originalem opinionem Rayn. de Forliu. in l. 1. ff. de in lit. iuran. Capol. caut. 210. Dec. cons. 146. col. 6. quàm opinionem licèt improbet Purpur. in l. admonendi. num. 265. dicens paria esse, nihil probare, vel obscurè probare, tamen Cranet. in supracitato loco num. 14. & seq. defendit opin. Rayn. de Forly. dicens, quòd licet quantitas sit incerta, potest verificari per iuramentum creditoris.

Vndecimò requiritur, quod dicti libri non habeant aliquam falsi suspicionem. Ias. in repet. l. admonendi. num. 127. Menoch. d. cas. 91. num. 20.

Duodecimò requiritur, quod verisimilia contineat. Guid. Pap. q. 441. Cranet. consil. 279. num. 8. & 9. Menoch. vbi s. num. Rip. Tiraq. & alij, de quibus per Menoch. cas. 112. num. 5. & tactum fuit sup. in 6. requisito.

Tertiodecimò requiritur, quòd liber sit scriptus manu mercatoris, vel vnius ex sociis, si autem esset aliena manu descriptus, non probaret, etiam quòd ab altero sociorum id demandatum fuisset. Alex. cons. 186. num. 2. lib. 2. Bal. cons. 278. lib. 3. Cranet. Paris. & Ias. de quibus per Menoch. d. cas. 92. num. 7. & 8.

Decimoquartò requiritur, quod dicti libri non sint descripti diuersa manu, & atramento. Dec. cons. 447. num. 8. Cranet. consi. 88. num. 6. & consi. 134. num. 27. Menoch. cons. 23. nu. 19. & 17. lib. 1. vbi dicit post alios, quòd falsi suspicio in parte libri totum vitiat, per l. si ex falsis, vbi Ias. C. de transactio. libri enim mercatorum carere debent cancellationibus, inductionibus,

ctionibus, & de eis dicitur, quod scripsi scripsi, & habentur eorum partita pro sententia transacta in iudicatum, latè Stracc. de merc. 2. num. 4.

Decimoquintò requiritur, quòd in libro sint descripta data & recepta, & à quo est & ex qua causa. Bart in l. comperimus. C. de nauicular. lib. 10. Crauet. de antiq. temp. 6. par. 1. par. princ. nu. 44. Menoch. cons. 23. nu. 13 lib. 1.

Decimosextò requiritur, quòd mercator iuret contenta in libro fuisse & esse vera, ita Crauet. vbi sup. nu. 47. & Menoch. d. cons. 23. num. 14. lib. 1. qui omnes allegant Bart. in l. Theopompus. ff. de do. prælegat. dum dixit, quòd quando assertioni alicuius est fides adhibenda ex dispositione statuti, intelligitur modò si suo iuramento id asserat.

Decimoseptimò requiritur, quòd is liber ad petitionem partis exhibeatur ad effectum, vt pars opponere possit. Rom. consi. 156. Mars. sil. sing. 81. Did. Couar. lib. 1. var. resolu. c. 1. num. 5. Menoch. d. consi. 23 nu. 17. lib. 1.

Decimooctauò requiritur, quòd liber præfationem continere debeat & inscriptionem. Dec. consi. 21. nu. 1. & 6 Strac. de mercat. par. 2. nu. 53.

Decimonond requiritur quòd data & accepta in libro sint descripta. Stracc. d. loco. num. 56. vbi nu 57. dicit debere scribi nominatim.

Vigesimò requiritur, quòd liber de more factus sit secundum loci consuetudinem, non enim scartafaciis credendum est. Bald. consil. 152. lib. 3 Ias. consil. 4. lib. 3. Stracc. de mercat. par. 2. num. 59.

Vigesimoprimò requiritur, quòd dicti libri sint compaginati, aliàs non carent suspitione farsi. Tibe. Decian. respon. 100. num. 16. lib. 2. Hac ratione assentitur libris Mercatorum.

XXXVII.

De modo & forma publicandi beneficiorum resignationes, & iurium cessiones.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

HVMANO vix iudicio ita bene quicquam, & prouidenter sanciri potest, quin vsus sæpe aperiat, doceátque id quod salubre fore credebatur, minus experiundo prodesse: quod in illis constitutionibus, quas ad prohibendas simulatas occultásve beneficiorum Ecclesiasticorum resignationes diuersi Romani Pontifices multifariam ediderunt, & fel. rec. Pius Papa V. prædecessor noster nouissimè promulgauit, cognoscimus accidisse. Nos hoc malum, prout occasio necessitásque postulat, coercere volentes, statuimus, vt posthac omnes, & quæcunque resignationes, etiam causa permutationis ac commendarum & etiam literis Apostolicis non confectis, & possessione non habita, necnon litis, & iurium quorumcunque cessiones, ac retro-[illegible]es, quæ deinceps de quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis in nostris, seu Romani Pontificis pro tempore existentis manibus, ac etiam córam Notario publico, & testibus fient, & à nobis, vel illo, seu nostro, vel illius mandato admittentur & super eis prouisiones, & quæcunque aliæ dispositiones, siue temporales, siue perpetuæ, aut ad hoc mandata apostolica sub quacunque forma, & quibuscunque etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac piis locis quocunque priuilegio suffultis facta, publicari debeant cum literis apostolicis desuper confectis intra sex menses, si beneficium citra montes fuerit, vltrà verò intra nouem à data cóncessionis gratiæ, non autem à die præstiti super ea consensus numerandos, etiam si postea concessio gratiæ huiusmodi ex quauis causa, diuersisque subsequentibus datis, ac quotiescunque, & quouismodo reformata, & valida reddita fuerit, pluréisque & quotquot in alium, vel alios cessiones, ac etiam in ipsummet primum resignantem, vel cedentem retrocessiones termino prædicto nondum elapso intercesserint ita vt vnicus dumtaxat terminus omnibus his successiuis cessionibus, ac retrocessionibus decurrat, vt qui postremus gratiam habuerit, publicationem huiusmodi facere, cæteráque omnia hic præscripta intra eundem terminum præstare teneatur. Ipsa autem publicatio in Cathedrali, & in beneficij Ecclesia, vel Ecclesiis, si in pluribus illud sit, fiat vbique dum frequens populus ad Missarum solemnia conuenerit, palam omnibus literæ Apostolicæ prædictæ, earúmve transumptum authenticum exhibeatur, claraque intelligibili voce resignatio, seu cessio huiusmodi, ac

Resignationes omnes quacunque causa siue permutationis, siue regressus fiant quomodo & quando publicari debeant.

beneficij qualitas, & inuocatio, nominaque, & cognomina reſignantis, ſeu cedentis, ac illius in cuius fauorem gratiam huiuſmodi facta eſt, pronuncientur, ita vt hæc omnia poſſint ad notitiam omnium ibi exiſtentium veriſimiliter peruenire, ſcriptóque de his omnibus exempto collato valuis dictarum Eccleſiarum affixum relinquatur. Si verò Eccleſia beneficij ruralis ſit, aut populo Conuentuque careat, eo caſu in Parochiali, intra cuius Parochiæ limites beneficium ipſum conſiſtit, & in Cathedrali Eccleſia, vel ſi locus bello ſeu peſte, aliiſve manifeſtis periculis ſubiaceat, tunc in proxima parochiali, ac etiam in Cathedrali Eccleſia, vel ſi aditus ad illas, aut vtramuis minime ſit ſecurus, in alia Cathedrali, vel parochiali viciniori periculorum immuni publicatio huiuſmodi peragatur. Is quoque in quem diſponi, vel mandari de beneficio etiam litigioſo, vel accedente non poſſeſſo ſub quacunque forma cõtigerit, poſſeſſionem beneficij intra dictum tempus vigore literarum Apoſtolicarum deſuper confectarum, nec alias apprehendere debeat, & ſi propter litem, aut aliud legitimum impedimentum nequiuerit, ſaltem literas Apoſtolicas cum earum publicatione ſi tunc facta erit, iudici, ſeu executori illarum, vel aliis ad quos pertinet, per ſe, vel procuratorem ſuum legitimum, intra idem tempus præſentare, & apud illum, vel illos pro ipſarum literarum executione inſtare & poſſeſſionem huiuſmodi inſtanter petere teneatur. Cæterum modus, & forma hic tradita ſemper, & vbique debeat obſeruari, nec alia, vel æquipolens vllo modo admitti in omnibus huiuſmodi reſignationibus, ceſſionibus, & retroceſſionibus, de quibuſcunque Eccleſiis, Monaſteriis, Prioratibus, tam virorum, quam mulierum dignitatibus, & officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis ſecularibus, & quorumuis ordinum, etiam militiarum regularibus, etiam electiuis, & manualibus, ac etiam de iure patronatus laicorum Illuſtrium, & alias quomodocunque exiſtentibus, ſiue pacificis, ſiue in petitorio, ſiue in poſſeſſorio litigioſis, etiam de quibus in Conſiſtorio noſtro diſponi conſueuit, ſeu debet, quę poſthac ex quacunque cauſa fient, & per nos, ac prædictos ſucceſſores, extra tamen dictum Conſiſtorium, admittentur, etiam cum reſeruationibus nominis, tituli, adminiſtrationis, poſſeſſionis, fructuum, etiam omnium, ac rerum, & iurium quorumcunque. Ad prædictorũ tamen obſeruationem eum, in quem iuris ſit ceſſio beneficij, quod tempore huiuſmodi, & ante illam vigore literarum Apoſtolicarũ, vt ſupra, ſi ad id tenebatur, publicatarum, realiter poſſidebat, nolumus obligari. Quod ſi quicquam prædictorum omnium omiſſum fuerit, dictis terminis, vt cuique præſcripti ſunt elapſis, omnes diſpoſitiones, & gratiæ reſignatorum, & ceſſorum beneficiorum, aut iurium huiuſmodi, cum omnibus inde ſecutis, ſiue de pacificis, ſiue de litigioſis, ſint irritæ, & inanes, nulláque alia gratia ſuper huiuſmodi beneficio ſiue iure ceſſo, iis quibus conceſſa fuerit, ſuffragetur, ſed ipſi tales inhabiles, & incapaces ſint ad huiuſ[illegible] beneficia ſic reſignata & ceſſa quandocunque obtinenda, illáque, ſiue iura ab ipſa ſtatim prima reſignatione, ſeu ceſſione etiam ſi illæ aliàs nullæ, & inualidæ eſſent, vacauiſſe, & vacare cenſeantur eo ipſo, nec reſignantibus, ſeu ſedentibus ſi poſtea in ſua poſſeſſione remanent conſtitutiones de annali, & triennali poſſeſſore, nec præſumptæ, aut tacitæ retroceſſiones, etiam propter diuturnam continuatæ poſſeſſionis huiuſmodi tollerantiam, nec omninò aliud ius, vel beneficium vllo tempore ſuffragetur, ſed ipſa beneficia, ſiue iura ſic à principio vacantia à Sede Apoſtolica prædicta dumtaxat impetrari valeant, ac concedi. Illorum verò impetrationes vel etiam Motu proprio conceſſiones, quibuſcunque derogationibus ſuffultæ nunquam ſub clauſulis generalibus, aut vacationum modis conditionalibus, vel implicitis comprehendantur, ſed ſpecialiter & expreſsè ob non ſeruatam præſentis conſtitutionis formam, ac cum declaratione nominum, & cognominum reſignantis ſeu cedentis, & gratiam habentis diſpoſitiuè, & non conditionaliter fieri omninò debeant & quicunque ſic impetrans, aut gratiam etiam motu ſimili habens præfinitum cuique caſui tempus prædictum à data conceſſionis gratiæ ſibi factæ huiuſmodi, ea omnia quæ cadens à iure prædicto habebat, præſtare teneatur, & ſi pluribus gratiam huiuſmodi fieri contigerit, is præ omnibus obtineat, qui primus publicationem ſuæ impetrationis fecerit, & poſſeſſionem adeptus fuerit, aut petierit, omniáque requiſita prædicta adimpleuerit, quamuis in data ſic po-

ſtremus

Beneficiorum reſignationes quæ purè nec perperam fiunt illæ potiſſimum probantur Concilio Tridentino quæ hodie odioſa ſunt, pauci enim de reſignandis beneficiis canonica lege cogitant. Permutantur potius quam renunciantur beneficia vt in his ſemper infanda illiciti contractus germina eniteſcãt. Reſignationes autem quæ iuxta huius conſtitutionis decretum fiunt publicari debent intra ſex menſes ſi beneficia ſint citra montes ſi verò vltra, intra nouem. Verum quomodocunque fiat expreſſa reſignatio fieri debet in manibus eius qui conferre poteſt, c. admonet, ibi te inconſultò dimittere & c. fin. de renunc. Nec perdit beneficiũ renuncians donec is apud quẽ huiuſmodi beneficium eſt reſignatum approbet reſignationem. d. c. fin de renunc. quia in ſuperioris poteſtate eſt eam recipere vel non Ioan. And. in ca. ex ore. de his quæ fiunt à maiori parte.

ſtremus,& poſſeſſio ac alio in negligentiore prius apprehenſa fuerit, vel petita Reſeruationibus omnibus nominis,adminiſtrationis fructuum etiam omnium, ac penſionum,& aliarum rerum quarumcunque,necnon facultatibus indultis, & aliis conceſſionibus tam ipſis reſignantibus,ſeu cedentibus,qui tamen poſſeſſionem ab initio re ipſa admiſerint,quàm aliis ex huiuſmodi reſignationibus ſeu ceſſionibus à Sede Apoſtolica factis nihilominus validis, plenumque effectum ſortituris. Sed ne in beneficiis ſuper poſſeſſione vel proprietate litigioſis litis proſecutio turbari valeat,vel differri,in cauſis huiuſmodi contra cedentem ad vlteriora,etiam ad ſententiam diffinitiuam,& rem iudicatam,ac illius executionem, quouſque ille qui gratiam ex reſignatione,ſeu ceſſione,aut ex omiſſa forma publicationis huiuſmodi obtinuit,ad cauſam per ſe,vel procuratorem legitimum acceſſerit,litémque huiuſmodi ſuſceperit,eodem modo,& ordine procedi poſſit, quo potuiſſet legitimè ſi ceſſio huiuſmodi facta non fuiſſet, ac quicquid interim ſic procedendo decretum,& expeditum fuerit ſiue cum cedente,ſiue contra eum,etiam poſtquam ipſe,vel quiuis alius incumbentia ſibi ſecundum prædicta præſtiterit, non ſolùm circa fructus,ſed etiam circa poſſeſſionem, & ipſum ius quod ceſſum eſt, valeat omninò,& vim obtineat,illúmque ipſum,cui gratia facta eſt, non minus afficiat, quàm ſi ipſo legitimè citato contra eum decretum & expeditum fuiſſet, nec ipſe aduerſus hæc,prætextu non acceptatæ gratiæ,vel etiam illius ignoratæ aut citationis,vel intimationis executioni contra ipſum minimè demandatæ,aliáue ratione valeat excuſari.Poſſit tamen ipſe etiam ſi in lite,& cauſa huiuſmodi ſurrogatus nō ſit quandocunque ad illius proſecutionem, & terminationem venire & à Iudice coram quo cauſam ipſam etiam ex delegatione pendere contigerit, in illis ipſis ſtatu,& terminis,in quibus tunc eam eſſe reperit,etiam abſque reſcripto ſpeciali admitti. De beneficiis autem quæ deinceps in manibus ordinariorum collatorum etiam Cardinalium etiam indulta & facultates ad hoc ab Apoſtolica Sede habentium,ac legatorum etiam de latere,& delegatorum etiam ſpecialium eiuſdem ſedis extrà Romanam curiam reſignari,etiam ex cauſa permutationis contigerit, ipſi intra menſem negocium vniuerſum admiſſionis vel reiectionis reſignationis huiuſmodi,&(ſi per eos facienda erit)prouiſionis reſignati beneficij iuxta Apoſtolicas,& alias canonicas ſanctiones omninò abſoluant.Et qui ſic prouiſus fuerit,intra tres menſes à die ſibi factæ prouiſionis illam publicet, & poſſeſſionem beneficij capiat modo & forma ſupradictis, alioquin illis elapſis nulla ſit eius prouiſio, & beneficium vacare cenſeantur eo ipſo. Ordinariique, & alij prædicti qui hæc vti eis præſcribuntur,non perfecerint,eo caſu poteſtate diſponendi de ipſis beneficiis ſint ea vice priuati,eorumque diſpoſitio eo ipſo ad Sedem Apoſtolicam deuoluta [illegible]at aut aliis idoneis ab ipſa ſede dumtaxat, modo & forma prædictis concedantur Decernentes ſic per quoſcunque iudicari debere, necnon irritum & inane quicquid ſecus ſuper his per quoſcunque ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.Non obſtantibus prædicti Pij Quinti,& aliis omnibus aliorum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus de publicandis reſignantibus huiuſmodi hactenus editis,& reformatis,quas omnes omninò abrogamus Ita tamen quod in publicandis illis reſignationibus,& ceſſionibus,quæ in manibus noſtris hucuſque factæ,& à nobis admiſſæ ſunt & tempus ad eas publicandas,iuxta dicti Pij prædeceſſoris conſtitutionem nondum effluxit, conſtitutio ipſa quo ad eas dumtaxat, integrè obſeruetur:Necnon reſignantium ſiue cedentium voluntatibus, conditionibus proteſtationibus,& clauſulis, in ipſiſmet reſignationibus, & ceſſionibus ſeu procuratorum conſtitutionibus, & mandatis, ac alias etiam ad præſeruationem ſuorum iurium,& ſignificationum quod non aliter,nec alio modo reſignant, ſeu cedunt appoſitis,& quacunque verborum vi,formula,& multiplicatione, expreſſis necnon indultis,priuilegiis,& gratiis Apoſtolicis, etiam prædictis Cardinalibus, ac eorum, & noſtris familiaribus continuis commenſalibus, necnon literarum apoſtolicarum ſcriptoribus,abbreuiatoribus,cæteriſque Romanæ Curiæ officialibus,& ex quibuſuis cauſis quomodocunque conceſſis, & confirmatis: quæ omnia etiam tollimus,& annullamus,cæteriſque contrariis quibuſcunque. Vt autem præſentes amplius innoteſcant,volumus vt earum exemplis etiam impreſſis, Notarij

Modus impetrandi beneficia vacantia ob nō ſeruatam formam publicationis.

Modus, forma tempus admittendi & publicandi reſignationes quæ fiunt in manibus ordinariorum, vel legatorum.

Pœna ordinariorum, qui huius conſtitutionis effectum negligunt.

publici manu subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique in iudicio, & extrà illud adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Mandamúsque illas in librum Quinternum appellatum Cancellariæ Apostolicæ ad perpetuam rei memoriam de more referri.

Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo tertio, Nonas Ianua. Pontificatus Nostri, Anno Duodecimo.

XXXVIII.

Declaratio regulæ & regiminis fratrum Discalciatorum S. Iosephi in regnis Hispaniarum Ordinis Minorum S. Francisci de obseruantia.

Discalciati apud Hispanos dicuntur fratres congregationis S. Iosephi strictioris vitæ institutum sequentes sub regula Minorũ de obseruantia.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

AD HOC nos Deus, licet immeritos militantis Ecclesiæ regimini prætulit, vt quid cuique conueniat, necessariumque sit, & opportunum, prouideamus, & præsertim dilectis filiis professoribus ordinis fratrum minorum Discalsceatis nuncupatis Prouinciæ Sancti Iosephi in Regnis Hispaniarum, quos tanto rerum cælestium, & æternarum studio allectos esse intelligimus, vt pro sempiterna earum fruitione quamlibet vitæ austeritatem voluntariè, libentérque amplectantur, vt ab externis curis, & molestiis, quibus ab instituto, & præscripto regulæ suæ distrahi possunt, liberati, illis soluti liberiorem bona cœlestia & æterna contemplandi, & consequendi facultatem habeant. Ad aures itaque nostras fratres prædicti Discalsceati nuncupati nonnullas quærimonias perduxerunt quibus se quampluribus molestiis, ac perturbationibus, à dilectis filiis fratribus S. Francisci de obseruantia nuncupatis non parum sub minimè iustis prætextibus vexari conquerebantur, Ea propter nos illorum quieti, & indemnitati consulere volentes, Congregationi Venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanę Ecclesiæ Cardinalium, super negotiis Episcoporum, & Regularium deputatorum, negotium huiusmodi audiendum & cognoscendum commisimus, coram quibus re diu, ac maturè discussa, iisdémque fratribus Discalceatis ex vna, & Procuratore generali prædictorum fratrum de obseruantia partibus ex altera, semel, ac pluries auditis habita super hoc matura deliberatione, de eorundem Cardinalium consilio, Congregationem, siue vt vocant Prouinciam Sancti Ioseph prædictam, iam pridem in dictis Regnis erectam, & ordinatam, ac laudabilia instituta eorundem Discalceatorum, cum omnibus, & singulis eorũ custodiis, domibus, seu monasteriis, & locis, quæ nunc obtinent, & in posterum obtinebunt, præsentibus, & futuris, Apostolica auctoritate, tenore pręsentium approbamus & confirmamus, illisque perpetuæ & inuiolabilis firmitat[illegible] bur adiicimus: Præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis latæ sententiæ, & aliis arbitrio infrascriptorum iudicum infligendis censuris, & pœnis, Generali, & aliis ministris, Commissariis, Prouincialibus, diffinitoribus, Vicariis, Custodibus, & Guardianiis nunc, & pro tempore existentibus dicti ordinis fratrum minorum de obseruantia nuncupatorũ ac illorum Generali, proximè, & aliis in futurum celebrandis capitulis, & personis in eo congregandis, necnon omnibus & singulis aliis quacunque dignitate, auctoritate, & potestate fungentibus, ne prædictorum custodias, Monasteria, seu domos, aut loca prædicta nullatenus directè, vel indirectè, seu quouis quæsito colore, vel ingenio dismembrare, aut separare, seu dismembrari, vel separari, aut alias quomodolibet inquietare, vel molestare audeant, seu permittant, nec eorundem fratrum Discalceatorum viuendi modum, aut rigorem strictæ eorum obseruantiæ habitus vtilitatem, ac paupertatem contemnere, immutare, seu retardare, aut in eis aliquid innouare, seu attentare præsumant quinimò Generalis minister, Commissarii, & alij prædicti, fratribus dictæ Prouinciæ Sancti Ioseph, ac eorum custodiis, domibus, Monasteriis, seu locis, quibus poterunt modis, auxilium, consilium, & fauorem præstent. Præterea nos fratribus dictę Prouinciæ quæcunque loca, tam in Regnis Hispaniarum, quam in omnibus Indiis, & alibi existentia, ipsis pro tempore concedenda, interueniente Sedis Apostolicæ auctoritate, seu seruata forma Concilij Tridentini, necnon fratres prædictos de

Prohibet Pontifex ne fratres minores audeãt in istos quidquã conari quod iniuriã aut molestiam aliquam pra se ferat.

de obseruantia ad eos transeuntes recipiendi licentiam, & facultatem impartimur. Insuper, cum dicti fratres Discalceati perpetuum aliquod onus missarum, per ipsos celebrandarum ex instituto suscipere prohibeantur, ac ex officio, & debito charitatis, pro suis benefactoribus viuis, atque defunctis sacras Missas celebrare, & alia diuina officia peragere habeant, seu sæpius in illis celebrandis, & peragendis plurimum occupentur, Statuimus, vt nullus Superiorum prædicti ordinis fratrum minorum de obseruantia ipsis fratribus Discalciatis aliquod onus Missarum perpetuum, vel temporale iniungere, seu eos ad aliquas Missas pro aliis particularibus personis seu animabus aliquorum fidelium defunctorum, etiam si illi sint patroni, vel fundatores quorundam Monasteriorum, aut domorum eorundem fratrum de obseruantia, seu in quibus memorati fratres de obseruantia commorantur, celebrandas, vel alias ad satisfaciendum in Missis huiusmodi pro eisdem fratribus de obseruantia cogere, seu astringere possit. Præterea quod nulli Commissarij fratrum de obseruantia prędictorum, nec ipse Generalis minister pro tempore existens possit aliquos ex dictis fratribus Descalciatis de prædicta eorum Prouincia Sancti Ioseph, seu de eorundem domibus, vel locis extrahere, vel transferre, aut illos mittere ad quascunque alias partes, vel Prouincias, etiam Indiarum, etiam pro custodia Sancti Gregorij in Indiis Philippinis, & vbi domus, seu monasteria ipsorum fratrũ Discalceatorum in posterum canonicè recepta fuerint, n. si eos, qui à patribus in capitulo eiusdem prouincię Sancti Ioseph specialiter assignati fuerint, vel alios in eodem capitulo fuerit ordinatum, quodque custodia Sancti Gregorij prędicta eidem Prouincię Sancti Ioseph subiecta, & incorporata existat, prout nos illam harum serie subiicimus, & incorporamus, donec ea in Prouinciam, iuxta ordinis instituta, fuerit erecta: ac quod prouincialis dictę prouincię Sancti Ioseph possit, & valeat, fratres eiusdem Prouincię ad custodiam prędictam transmittere, ac Commissariũ ad illam visitandam, ibique capitula habendum iuxta ordinis institutum, vbi, & quãdo opus fuerit. & si videbitur destinare Volentes nihilominus, vt saluis supradictis, in reliquis dicti fratres Discalceati subiecti remaneant iurisdictioni, visitationi, & correctioni ministri eorundem fratrum de obseruantia Generalis, adeò quod ipse Minister per seipsum, vel alium, seu alios eiusdem ordinis Discalceatorum tantum, possit ipsum fratres Discalceatos corrigere, visitare, ac in eos iurisdictionem exercere Decernentes pręsentes literas nullo vnquam tempore de surreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis nostrę defectu, etiam ex eo quod omnes interesse habentes, vel fratres de obseruantia prędicti, aut quicunque alij vocati non fuerint, notari, argui, seu impugnari, aut sub quibusuis reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam ab eadem Sede Apostolica emanatis, & in posterum emanandis comprehendi non posse, sed illa semper validas, & efficaces existere, suósque plenarios, & integros effectus sortiri debere, Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac Sanctę Romanę Ecclesię Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vtrique iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus fratribus Toletan & Mexican. Archiepiscopis, & Episcopo Abulen. necnon dilectis filiis Curię causarum Camerę Apostolicę generali Auditori, ac Decano Ecclesię Mexican. per pręsentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios pręsentes literas, & in eis contenta quęcunque, vbi, & quando opus fuerit. ac quoties pro parte fratrum Discalceatorum prędictorum desuper fuerint requisiti solemniter publicantes, illisque in pręmissis efficacis defensionis pręsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos pręmissis omnibus, & singulis, iuxta pręsentium continentiam, & tenorem pacificè frui, & gaudere, Non permittentes eos desuper per Ministrum generalem, aliósque prędictos quomodolibet indebitè molestari: contradictores quoslibet, ac rebelles, & pręmissis non parentes per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus illos sententias, censuras, & pœnas prędictas

Facultas recipiendi fratres de obseruantia ad hunc ordinẽ transeuntes.

Custodia S. Gregorij incorporata Prouinciæ S. Ioseph.

Discalciati remanent sub iurisdictione ministri generalis ipsius ordinis.

Clausula quibus praeseruatur constitutio aduersus quascunque annullationes.

mittitur, occasione professionis in dicto ordine emissæ, vel in posterum emittendæ minime tenerentur. Et alias prout in eorundem Innocentij, & Eugenij literis desuper confectis plenius continetur.

Demum de Anno Domini, millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, seu alio veriore tempore nonnulli dicti ordinis professores diuina inspirante gratia primum dictæ regulæ institutum imitari cupientes postpositis quibuscunque corporis commodis, dummodo Christum lucrifacerent, cum licentia sui prioris Generalis tunc in Hispaniarum partibus existentis, sibi aliquot fratrum: & Monialiũ Monasteria, in quibus primitiua regula prædicta cum omni obseruantia, & rigore retineretur, sub obedientia tamen Prouincialis fundare, & ædificare cœperunt. Quam quidem regulam, & obseruantiam fundatores prædicti, ac etiam qui pro tempore admittebantur ex mitigatis: renuntiando mitigationi, & relaxationi dicti Eugenij prædecessoris, transacto probationis anno, denuo, ac etiam alij de sæculo venientes profitebantur, & successiuè benedicente Domino numerus Religiosorum primitiuam Regulam huiusmodi profitentium, & obseruantium adeo hoc tempore excreuit, vt de præsenti viginti duę domus fratrum, & Monialium huiusmodi, in quibus ferè trecenti fratres, & ducentę Moniales existunt, deuotum altissimo famulatum exhibentes in prędictis regnis Hispaniarum reperiantur.

Anno 1565 initio Pontificatus Pij V. multi antiquatam huius religionis splẽdorem excitarunt.

Religiosi autem huiusmodi vltra contenta in regula prędicta de licentia dicti Generalis, & cuiusdam Vicarij ab eodem Generali in Prouincia Castellę deputati, ac cum approbatione Visitatorum Apostolicorum, qui fuerunt dictę religionis, quędam instituta ad carnis mortificationem, & populi ędificationem ab initio suę institutionis obseruare incœperunt, veluti Discalceatos incedere (vnde Discalceatorum nomen sorti sunt) indui sacco: dormire super tabulis, ad subleuandum suam inopiam manibus propriis operari, multum in oratione se exercere, atque diuinum officium sine cantu, seu modulatione recitare.

Discalceatorum nomen vnde.

Cum autem sicut eadem expositio subiungebat ipsis Religiosis Discalceatis, quam plures molestię, & impedimenta, eorum pium institutum turbantia per fratres mitigatam, ab eodem Eugenio prędecessore Regulam (vt pręfertur) profitentes, mitigatos nuncupatos, super pręmissis illatę fuerint.

Ipsique Discalceati pręlatum ordinarium ex suis Discalceatis (vt par esset) non habebant, sed ad præsens per dilectum filium Angelum de Salazar ex fratribus mitigatis Vicarium generalem Venerabili fratre Philippo Episcopo Placentino, in dictis Regnis nostro, & Apostolicæ sedis Nuntio, donec de idoneo superiore eiusdem professionis Discalceatorum prouideatur, deputatum, regantur: ac summopere cupiant ad eorumquietem, & tranquillitatem conseruandam, ac pro Religionis strictæ eorum obseruantiæ, atque instituti progressu, & augmento, vt de omnibus Monasteriis, quæ in dictis Regnis nunc sunt, & pro tempore erunt, vel erigentur, ipsorum Discalceatorum, tam virorum, quàm mulierum dictam primitiuam regulam profitentium, vna Prouincia fuerat separata à Prouinciis fratrum mitigatorum huiusmodi, quæ subsit immediatè priori generali dicti ordinis, & gubernetur per priorem Prouincialem ex ipsismet fratribus Discalceatis in capitulo dictæ prouinciæ, canonicè eligendum, prout alij Priores prouinciales eiusdẽ ord. in similibus cap. prouincialibus eliguntur, & deputantur. Propterea tam dicti Religiosi Discalceati, quàm dictus Philippus Rex, qui profectum religiosorum huiusmodi maximè exoptat, nobis humiliter supplicare fecerunt, vt honestis petitionibus huiusmodi annuere, & aliás in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur.

Angelus de Salazar.

Philippus Placentinus Episcopus.

Nos igitur æquum, & rationi consonum ducentes, vt qui arctioris regulæ obseruantiam sectantur, Superioribus eorum, qui in laxiori degunt, non subiaceant, sed quilibet eiusdemmet professionis superiores habeat, & ab illis iuxta eorum instituta regularia prospere, & fœliciter gubernentur: prædictorum fratrum & Monialium Discalceatorum tranquillitati & indemnitati, eorumque instituti propagationi, & profectui consulere cupientes, eosdem fratres, & Moniales, eorumque singulos à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis censuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione,

 vt causa

vel causa litis; si quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium super visitatione Apostolica, & consultatione Episcoporum, ac regularium reformatione deputatorum, quibus hoc negotium examinandum mandauimus consilio, institutum huiusmodi, quòd iuxtà primitiuam regulam prædictam, dicti fratres Discalceati profitentur laudantes, & approbantes, dictos fratres, & Moniales primitiuam regulam huiusmodi in Regnis Hispaniarum obseruantes, Discalceatos nuncupatos, eorumque domus, Conuentus, Monasteria, & loca, nunc, & pro tempore existentia, à Prouinciis fratrum, & Monialium eiusdem ordinis Beatæ Mariæ de Monte Carmelo regulam per prædictum Eugenium prædecessorem mitigatam, nunc, & pro tempore obseruantium mitigatorum nuncupatorum, penitus, & omninò in perpetuum, Apostolica auctoritate tenore præsentium seiungimus, separamus, & dismembramus, ipsósque Discalceatos ab omni, & quacunque iurisdictione, visitatione, correctione, & superioritate Prioris, Prouincialibus, & aliis prælatis, & Superioribus mitigatis in ipsos Discalceatos competente, perpetuò eximimus, & liberamus.

Arctioris regulæ studiosi, à laxioris & liberioris instituti fratribus discriminari debent superiorum distinctione.

Discalceatorum monasteria & domus sub obedientia prioris generalis totius ordinis.

Necnon eorundem fratrum, & Monialium Discalceatorum prædictorum domus, Monasteria & loca, quæcunque hactenus erecta, & instituta, ac in posterũ erigenda, & instituenda, in vnam Prouinciam de per se Discalceatorum nuncupandam, per vnum Priorem Prouincialem in capitulo dictæ Prouinciæ, ex eisdem Discalceatis (vt præfertur) eligendam, regendam, & gubernãdam in perpetuum erigimus, & instituimus. Ac dictam prouinciam fratrum, & Monialium Discalceatorum sub obedientia, & superioritate prioris generalis totius ordinis prædicti, sicut aliæ prouinciæ eiusdem ordinis ei subsunt, & subiacent, perpetuò subesse, atque subiectum remanere, & subiacere volumus.

Qui per se ipsum tantum, vel per alium virum idoneum ex ipsis fratribus Discalceatis, & iuxtà eorum primitiuam regulam, & instituta regularia ab ipsis fratribus Discalceatis obseruari solita, eos visitare, reformare, corrigere, & punire possit, in Monasteriis tamen, domibus, & locis eorundem fratrum Discalceatorum extrà quam nullatenus ipsi fratres Discalceati, vel aliquis eorum ab eodem priore generali quouis prætextu, vel occasione amoueri, assignari, mutari, extrahi, aut transferri, aut alias prouincias mitti, aut retineri, nisi aliter in eorum capitulo prouinciali fuerit ordinatum. Ipsi verò dictæ Prouinciæ Discalceatorum fratres in præmissis perpetuò eidem priori generali parere, & obedire. Et cum ipsum ad eorum Monasteria, domos, & loca diuertere, aut pro visitatione huiusmodi, aut alias accedere contigerit, cum omni humilitate, & reuerentia benignè recipere, & pertractare (prout decet) teneantur, & debeant.

Prioris generalis facultates.

Necnon Priori Prouinciali eiusdem Prouinciæ fratrum Discalceatorum ipsos fratres, & Moniales Discalceatos, illorúmque domos, Monasteria, & loca quæcunque regendi, gubernandi, visitandi, reformandi, corrigendi, puniendi, & castigandi, ac capitulum Prouinciale suis loco, & tempore indicendi, conuocandi, congregandi, & celebrandi, & quoscunque officiales necessarios, vna cum capitularibus eligendi, ac quæcunque statuta, & ordinationes bonum regimen dictæ prouinciæ ad Dei seruitium concernentia in eodem capitulo condendi, mutandi, alterandi, & in totum si videbitur abrogandi, & de nouo edendi, dummodo sacris Canonibus, & decretis Sacri generalis Concilij Tridentini, & constitutionibus Apostolicis, ac eorum primitiuæ regulæ, & instituto prædictis non aduersentur, Et abusus quoscunque tollendi, & emendandi, Monasteria item, domos & Conuentus, tam virorum, quàm mulierum eiusdem prouinciæ in quibuscunque locis, cuiusuis licentia desuper minimè requisita, de consensu dicti eorum capituli, & alias seruata forma eiusdem Concilij, construi, & ædificari faciendi ipsique priori Prouinciali, vt postquam electus fuerit officium exercere absque alia confirmatione, quàm tamen à priore totius ordinis Generali mox petere teneantur, plenam, & liberam, facultatem concedimus, & impartimur.

Prioris prouincialis Hispan. facultates.

Et insuper omnibus, & singulis dictæ prouinciæ personis vtriusque sexus, nunc

& pro

& pro tempore existentibus, quod omnibus, & singulis priuilegiis, gratiis, & indulgentiis, exemptionibus, immunitatibus, prerogatiuis fauoribus, & indultis, tam spiritualibus, quàm temporalibus, quibus fratres, seu Moniales, vel Sorores dicti ordinis de iure, vel consuetudine, aut aliàs quomodolibet vtuntur, potiuntur, & gaudēt, ac vti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, decretis eiusdem Concilij, constitutionibus Apostolicis, ac primitiuę regulę, & instituto, prędictis, & pręsentibus literis non contrariis, vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant indulgemus. *Priuilegia ordinis.*

Ne autem instituta dictę Prouincię relaxentur, fratribus, & Monialibus Discalceatis prędictis secundum dictam primitiuam regulam professis, ne ad suum fratrum mitigatorum, vel alium ordinem, pręterquam Carthusianorum sine apostasię nota transire possint absque Sedis Apostolicę licentia perpetuò prohibemus. *Discalciati ad mitigatos vel alium ad praeterquam Carthusiensiū ordinem transire nō possunt.*

Inhibentes dicto Angelo de Salzar, & Priori generali, ac Prouincialibus, Commissariis, aliisque dictorum fratrum mitigatorum prelatis, Ministris, & officialibus, ne eosdem fratres Discalceatos, seu Moniales, aut sorores huiusmodi super premissis quoquomodo molestare, perturbare, vexare, seu inquietare audeant, vel pręsumant. Quod si secus fecerint, eos, & eorum singulos excommunicationis sententia innodamus. Dicti verò fratres Discalceati nullo modo parere, aut deferre teneantur. Salua tamen in reliquis obedientia dicti prioris generalis totius ordinis cui eos perpetuò subiectos esse, & subiacere volumus et praefertur.

Liceatque tam priori prouinciali dictę prouincię fratrum Discalceatorum, quàm aliis eiusdem prouincię fratribus de licentia tamen ipsius prioris prouincialis ad Sedem Apostolicam, & totius ordinis protectorem liberum habere recursum. *Recursus ad Sedem Apostolicam.*

Et si alicui, vel aliquibus ex dictis fratribus mitigatis sit concessa facultas visitandi, aut gubernandi, seu puniendi dictos fratres, siue Moniales Discalceatos, etiam à nobis, aut nostro, & dictę Sedis in partibus illis commoranti Nuntio, aut quocunque alio, facultatem huiusmodi ex nunc cassamus, reuocamus, & annullamus.

Decernentes pręsentes literas nullo vnquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostrae defectu, etiam ex eo quòd omnes interesse habentes forsan vocati non fuerint, notari, argui, seu impugnari, aut sub quibusuis reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam ab eadem Sede emanatis, & in posterum emanandis comprehendi posse: sed illas semper validas, & efficaces existere, suósque plenarios, & integros effectus sortiri debere. *Clausula praeseruatiua.*

Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, vbique iudicari, ac diffiniri debere. Necnon irritum, & inane, si secus super his à quocunque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Quo circa Venerabilibus fratribus Toletano, & Hispalensi, Archiepiscopis, & Episcopo Placentino, ac dilecto filio causarum Curiae Camerae Apostolicae generali Auditori necnon vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Praelatis, ab quibuscunque in dignitate Ecclesiastica constitutis per praesentes mandamus quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se vel alium, seu alios praesentes literas & in eis contenta quaecunque vbi, & quando opus fuerit, aut quoties pro parte fratrum Discalceatorum praedictorum desuper fuerint requisiti, solenniter publicantes, illisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes faciant auctoritate nostra eos praemissis omnibus, & singulis, iuxta praesentium continentiam, & tenorem pacificè frui & gaudere. Non permittentes eos desuper per priorem generalem, aliósque praedictos quomodolibet indebitè molestari. Contradictores quoslibet, ac rebelles, & praemissis non parentes, per sententias, censuras & poenas ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescendo. Necnon legitimis super his habendis seruatis processibus illos sententias, censuras, & poenas praedictas incurrisse declarando, illásque *Deputatio & facultas executorum.*

lásque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachij sæcularis.

Clausula derogatoria.

Non obstantibus præmissis, ac aliis Apostolicis, necnon in prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus & ordinationibus ac etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, eisdem mitigatis, vel quibusuis aliis personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliísque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibusque, & aliis decretis in genere vel in specie, etiam Motuproprio, ac aliàs quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorúmque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, Cæterum quia difficile foret earundem præsentium literarum notitiam ad quascunque personas prouenire, & vbique alias præsentare, eadem auctoritate volumus, & decernimus, quod transumptis earundem præsentium literarum manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ sigillatis, eadem fides vbique tam in iudicio, quàm extrà illud adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ

Datum Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die vigesima secunda Iunij millesimo quingentesimo octuagesimo, Pontificatus Nostri anno nono.

XL.

Calendarij nuper restituti, pro festis celebrandis, diuinisque officiis recitandis, approbatio, veterisque Calendarij abolitio.

Calendarij Romani correctionem à multis temporibus desideratã hic Pontifex absoluit, quæ magnum sumptúmque negotium olim fatigauerat viris & Clarissimis & Mathematices peritissimis, sed inuento qui latebat Ludouici Lilij astrologi libello qui demonstrabat certis rationibus id fieri posse, quod optabatur effecit. Hæc corre-

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

INTER grauissimas pastoralis officij nostri curas, ea postrema non est, vt quæ à sacro Tridentino Concilio Sedi apostolicæ reseruata sunt, illa ad finem optatum deo adiutore, perducantur. Sane eiusdem Concilij Patres, cum ad reliq[illegible] cogitationem, Breuiarij quoque curam adiungerent, tempore tamen exclusi, rem totam ex ipsius Concilij decreto ad auctoritatem & iudicium Romani Pontificis retulerunt.

Duo autem Breuiario præcipuè continentur, quorum vnum, preces laudésque diuinas festis profestisque diebus persoluendas complectitur, alterum pertinet ad annuos Paschæ festorumque ex eo pendentium recursus, solis & Lunæ motu metiendos.

Atque illud quidem felicis recordationis Pius V. prædecessor noster absoluendum curauit, atque edidit,

Hoc verò, quòd nimirum exigit legitimam Kalendarij restitutionem, iamdiu à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, & sæpius tentatum est, verum absolui, & ad exitum perduci ad hoc vsque tempus non potuit, quod rationes emendandi Kalendarij, quæ à cælestium motuum peritis proponebantur, propter magnas, & ferè inextricabiles difficultates, quas huiusmodi emendatio semper habuit, neque perennes erant, neque antiquos Ecclesiasticos ritus incolumes (quod in primis in hac re curandum erat) seruabant.

Dudum itaque nos quoque credita nobis, licet indignis, à Deo dispensatione freti, in hac cogitatione curaque versaremur, allatus est nobis liber à dilecto filio Antonio Lilio artium & medicinæ doctore, quem quondam Aloysius eius germanus

manus frater conscripserat, in quo per nouum quendam Epactarum Cyclum ab eo excogitatum, & ad certam ipsius Aurei numeri normam directum, atque ad quamcunque anni solaris magnitudinem accommodatum, omnia quæ in Kalendario collapsa sunt, constanti ratione, & sæculis omnibus duratura, sic restitui posse ostendit, vt Kalendarium ipsum nulli vnquam mutationi in posterum expositum esse videatur. Nouam hanc restituendi Kalendarij rationem exiguo volumine comprehensam ad Christianos Principes, celebrioresque vniuersitates paucos ante annos misimus, vt res quæ omnium communis est, communi etiam omnium consilio perficeretur, illi cum, quæ maximè optabamus, concordes respondissent, eorum nos omnium consensione adducti, viros ad Kalendarij emendationem adhibuimus in alma Vrbe harum rerum peritissimos, quos longe ante ex primariis Christiani orbis nationibus delegeramus: Ij cum multum temporis, & diligentiæ ad eam lucubrationem adhibuissent, & Cyclos tam veterum, quàm recentiorum vndique conquisitos, ac diligentissime perpensos inter se contulissent, suo, & doctorum hominum, qui de ea re scripserunt, iudicio hunc præ cæteris elegerunt Epactarum Cyclum, cui nonnulla etiam adiecerunt, quæ, ex accurata circumspectione visa sunt ad Kalendarij perfectionem maximè pertinere.

Elio multis Astrologorum libellis explicatur cuius & meminit Iosephus Scaliger sub fine libri 8. de emendatione temporum sed multũ aduersatur Lilio.

Considerantes igitur nos, ad rectam Paschalis festi celebrationem iuxtà sanctorum Patrum, ac veterum Romanorum Pontificum, præsertim Pij & Victoris primorum, necnon magni illius œcumenici Concilij Nicæni, & aliorum sanctiones tria necessaria coniungenda, & statuenda esse, primum certam Verni æquinoctij sedem, deinde rectam positionem 14. Lunæ primi mensis, quæ vel in ipsum æquinoctij diem incidit, vel ei proximè, succedit. Postremò primum quemque diem Dominicum, qui eandem 14. Lunam sequitur, curauimus non solum æquinoctiũ Vernum in pristinam sedem, à qua iam Concilio Nicæno decem circiter diebus recessisse, restituendum, & 14. Paschalem suo in loco, à quo quatuor, & eo amplius dies hoc tempore distat, reponendam, sed viam quoque tradendam & rationem, qua caueatur, vt in posterum æquinoctium, & 14. Luna à propriis sedibus nunquam dimoueantur.

Verni æquinoctij certa sedes, XIIII. Lunæ primi mensis, dies dominicus XIIII. Lunam sequens consideratur.

Quo igitur vernum æquinoctium quod à patribus Concilij Nicæni ad 12. kal. Aprilis fuit constitutum, ad eandem sedem restituatur, Præcipimus, & mandamus, vt de mense Octobris anni 1582. decem dies inclusiue à tertia Nonarum vsque ad pridie Idus eximantur, & dies, qui festum S. Francisci 4. Nonas celebrari solitum sequitur, dicatur Idus Octobris, atque in eo celebretur festum SS. Dionysij, Rustici, & Eleutherij martyrum, cum commemoratione S. Marci Papæ & confessoris, & SS. Sergij, Bacchi, Marcelli, & Apulei martyrum. Septimodecimo vero kal. Nouembris, qui dies proximè sequitur, celebretur festum S. Callisti Papæ & martyris Deinde 16. Kal. Nouemb fiat officium & Missa de Dominica 18. post Pentecosten, mutata litera Dominicali G. in C. Quintodecimo denique kal. Nouemb. dies festus agatur S. Lucæ Euangelistæ, à quo reliqui deinceps agantur festi dies, prout sunt in kalendario descripti.

Verni æquinoctij emendatio.

Ne vero ex hac nostra decem dierum subtractione alicui quod ad annuas vel menstruas præstationes pertinet, præiudicium fiat, partes iudicum erunt in controuersiis, quæ super hoc exortæ fuerint, dictæ subtractionis rationem habere, addendo alios 10. dies in fine cuiuslibet præstationis.

Ordo seruandus.

Deinde ne in posterum à 12. kalend. April. æquinoctium recedat, statuimus Bissextum quarto quoque anno (vti mos est) continuari debere, præterquam in centesimis annis: qui quamuis Bissextiles antea semper fuerint, qualem etiam esse volumus annum 1600. post eum tamen, qui deinceps consequentur centesimi, non omnes Bissextiles sint, sed in quadringentis quibusque annis primi quique tres centesimi sine Bissexto transigantur, quartus vero quisque centesimus Bissextilis sit ita vt Annus 1700 1800. 1900. Bissextiles non sint. Anno vero 2000 more consueto dies Bissextus intercaletur, Februario dies 29. continente: idémque ordo intermittendi, intercalendique Bissextum.

Cyclus Epactarum substituitur in Kal. loco aurei numeri.

Quo item 14. Paschalis rectè inueniatur, itémque dies Lunæ iuxtà antiquum Ecclesiæ morem ex Martyrologio singulis diebus edifcendi fideli populo vere pro

 ponantur,

Datum Tusculi anno Incarnationis Dominicæ M.D.LXXXI. sexto kal. Martij, Pontificatus nostri anno decimo.

XLI.

Collegij Anglici in Vrbe erectio exemptiones & priuilegia, eiusque Protectoris iurisdictio & facultates.

GREGORIVS Papa decimus tertius, Ad perpetuam rei memoriam. QVONIAM DIVINAE bonitati visum est, humilitatem nostram turbulentissimis Christianæ Reip. temporibus, ad excelsum vniuersalis Ecclesiæ culmen subleuare, hæreditatisque, quam pretioso sanguine suo quæsiuit administrationem curæ nostræ commendare, ea nostrum perpetua sollicitudo exercuit animum ad piæ meditandum, quo pacto, & Dei misericordiæ, à qua tantum accepimus nos gratos exhibeamus, & nostram Ecclesiæ suæ operam, quantum diuina benignitate adiuti possumus, non inutilem faciamus.

Quare cum quotidie, non sine graui animi nostri dolore, Sanctam D. N. Iesu Christi Sponsam, diuersorum eius Hostium conspiratione, & violento ex multis partibus incursu oppugnari cernamus, antiquisque hostibus Infidelibus Turcis, nouosque Hæreticos, & Schismaticos accessisse, qui omni impietate, & scelere imbuti, ac veluti aduersarij nostri furiis exagitati, in piæ Matris exitium feruntur, quod officij nostri ratio à nobis expostulat ad hominum impetus, quo maximè opus esse videmus vires nobis à Domino traditas opponimus, populosque imbellicitati nostræ à diuina benignitate concreditos præsidiis contra hostium oppugnationes paratis communimus, Cumque nullum firmius præsidium, aut remedium certius inueniri possit, quam vt Regionum ab hac peste oppressarum iuuentus, cuius teneros animos facile est ad virtutem flectere Cath. Relig. imbuatur, ab initio vsque nostri Pont. operam dedimus, vt diuersarum nationum Collegia, veluti Cath. Relig. & sinceræ, ad eam institutionis seminaria, nostris sumptibus in Vrbe erigerentur quę interea dum sedulo agimus, ad Angliæ Regnum magnis quondam opibus, & catholicæ fidei studio florentissimum, nunc vero à teterrima Hæresis labe, quæ omnes ferè eius partes comprehendit, deuastatum pietatis oculos dirigentes, eiusque calamitatem, vt sæpe alios, miserantes reperimus, Anglorum nationem ad Christi fidem à B. Greg.* Pont. conuersam, ex eo tempore singularem fidem reuerētiam, athuc obedientiā contra Ro. Pont. Sanctámque Sedem * post. præstitisse, quæ etiam in tanta nostrorum temporum caligine, in aliquibus insignibus illis quidem, & illustribus viris refulsere, qui pro huius Sedis dignitate, & Orthodoxæ fidei veritate, vitas suas, cum sanguine ponere non dubitarunt, versanturque quotidie ante oculos nostros iuuenes ex illo miserrimo Regno huc profugientes, qui diuino spiritu ducti, patria parentibus, & bonis relictis, sese nobis ad Catholicæ Religionis, in quā nati sunt institutionem suscipiendam miserabiliter offerunt, eo animo vt salutem sibi primum comparent, deinde verò, vt post adeptam diuinarum rerum scientiam in Angliam ad alios, qui à via veritatis declinarunt, erudiendos reuertantur. Nos igitur Gregorij eius nominis primi pia in Anglos officia, eiusque erga illos bonitatem imitari cupientes, vt quemadmodum ipsi concessionis, sic, & nobis ab errore reuocationis beneficium accepisse in Domino lætentur, ac propensam eorum erga Sedem prædictam deuotionem adolescentium, item catholicæ doctrinæ adipiscendæ studium amplectentes, Motupro. & ex certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine ad omnipotentis Dei laudem, & fidei Catholicæ incrementum dilectæque nobis nationis Anglicanę commodum, & salutem in ędibus Hospitalis Anglorum de vrbe, vnum Collegium Anglicanum nuncupandum perpetuò erigimus, & instituimus, in quo non minus, quam quinquaginta Scolastici, ex omni natione, & linguę idiomatis Regni Angliæ cum suo rectore, & ministris necessariis alatur, qui inibi, in Philosophia, ac Theologia se exerceant, Græcis item, Hæbraicisque literis pro captu cuiusque operam dent, in eisque tantum proficere studeant, quantum satis esse videatur. His porrò omnes hij studiis operam nauabunt, ad quæ à Superioribus dirigentur, seque prætεrea in pietate, & deuotione Cantibus Ecclesiast. Cæremoniis,

*Cùm Angli & Saxones Germaniæ populi, Britanniam bello victam, & in remotiorem quandā insulæ regionem conclusit, regni fines longè lateque occupassent, Gregorius magnus ad eosdem Saxones; misit Augustinū, Melitum, & alios S. Benedicti Monachos, qui & gentem eatenus idolis deditam, fecerunt Christianam, & Regem Cantiū Ethelbertū Christi baptismo imbuerunt. Ab illo die vsque ad vigesimum quintum ferè annum Regni Henrici octaui, per annos circiter mille, non alia fides in Anglia viguit, quàm Catholica Romana.

monijs, & ſacris officiis, vt melius ipſis Superioribus viſum fuerit exercebunt, ad eorum autem omnium ſuſtentationem nos annuos, redditus trium millium ſcutorum auri in auro ex Apoſt. Cam ſeu Datariatus rationibus ſingulis menſibus pro rata, donec eis aliunde nobis, aut ſucceſſoribus noſtris de ſimili annuo redditu, proſpectū fuerit, liberè, & integrè pręſtandos conſtituimus, Et pręterea eis perpetuò concedimus, & aſſignamus pro eorum habitatione, & vſu, ædes prædictas, in quibus Capellani Angli habitabant, nunc verò dicti Scolaſtici iuſſu noſtro habitant, cum duabus domibus dicto Hoſpitali contiguis ad ſiniſtram partem verſus Eccleſiam S. Brigidę Suetiorum, & quęcunque illis circuncedunt. Ac pro diuini cultus exercitio Eccleſiam Sanctiſſimę Trinitatis, & S. Thomę martyris Anglorum, necnon pro dote dicti Collegij, ac rectoris, Scolaſticorum, & miniſtrorum prędictorum ſuſtentatione, omnes, & quaſcunque alias domos, tabernas, ſiue apothecas ſtabula, hoſpitia, hortos, areas, proprietates, cenſus, fructus, cęteráque omnia bona mobilia, immobilia, & ſe mouentia, necnon res, actiones, & iura dicti Hoſpitalis, tam in Vrbe, quàm extra eam vbicunque exiſtentia, cuiuſcunque qualitatis ſpeciei, naturę pretij, quantitatis, ac etiam annui valoris exiſtentia, quę omnia, eorúmque ſituationes, nuncupationes, confinia, & latera, ac ſi nominatim, & in ſpecie deſcriberentur, pręſentibus, pro expreſſis haberi, & ędes, ac cętera, quę ſignari poſſunt, vt à cęteris internoſcantur, quamprimùm armis, & ſignis dicti Collegij forinſecus notari volumus, eaque omnia à dicto Hoſpitale omninò ſeparamus, & ad ipſum Collegium transferimus ita, vt protector, & Scolaſtici prędicti corporalem illorum omnium poſſeſſionem per ſe, vel alium, ſeu alios propria auctoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere, illorúmque fructus, redditus, & prouentus, iura, obuentiones, ac emolumenta omnia percipere, exigere, & leuare, ac ſuos dicti Collegij communes vſus, & vtilitatem conuertere liberè & licitè valeant, Vic. Vr. aut cuiuſuis alterius licentia deſuper minimè requiſiata, Oeconomus verò, & alij Miniſtri, ac ſeruientes dicti Collegij, ipſius Rectori ſubſint, & ad eius pręſcriptum, & mandatum omninò obſequantur, nihilque contra illius voluntatē faciant, vel attentent ipſeque Oeconomus Protectori dicti Collegij pro tempore exiſtenti, vel etiam ipſi protectori volenti, & requirenti, aut ab eorum quolibet deputatis, bis in anno, vel quotiſcunque ei, vel eis viſum fuerit, rationem reddere teneantur, Cum eo tamen, quod ſi aliquo tempore prędictum Collegium, ex quacunque cauſa diſſolui contingat, ędes Eccleſia, domus cenſus, cęteraque omnia prędicta perinde prędicti Hoſpitalis ſint, ac ſi erectio Collegij, & alia pręſcripta, nunquam emanaſſent, prout nos, ex nunc in eum euentum Hoſpitale ipſum quoad illa omnia in integrum reſtituimus, eo ipſo diſtrictius inhibentes Capellanis prędictis, necnon dicti Hoſpitalis Gubernatoribus, & adminiſtratoribus cuiuſcunque nominis, & dignitatis, ac deinceps in ędibus Eccleſ[illegible]mibus, apothecis, cenſibus, fructibus, aliiſque rebus, iuribus, & action. prędictis directè, vel indirectè, quouis quęſito colore ſeſe interponere, aut collegium Rectorem, Scolaſticos, & miniſtros pręſentes, & futuros moleſtare audeant, vel perturbare. Ac decernentes ex nunc irritum, & inane quidquid contra prœmiſſa, & etiam pręſentibus contenta per eoſdem, aut quoſuis alios ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Pręterea collegium, eiúſque rectorem ſcolaſticos, & miniſtros in perpetuū ac prędicta, cęteraque omnia eorum bona mobilia, & immobilia, cuiuſcunque qualitatis, & quantitatis in dicta Vrbe, & extra, & alios vbique locorum conſiſtentia, ſub noſtra beatique Petri, & huius Sedis protectione ſuſcipientes, ac vobis, & eidē Sedi protinus ſubiicientes, illa omnia in vniuerſum & ſingulatim ab omni iuriſdictione, correctione, viſitatione, dominio, ſuperioritate, & poteſtate pro tempore exiſtentes Vicarij, Gubernatoris, Senatoris, Conſulum, Conſeruatorum, & Reformatorum dictę Vrbis, cauſarum Curię Apoſtolicę generalis auditoris, necnon Rectoris ſtudij generalis, & aliorum quorumcunque Tribunalium, Iudicum, & officialium, necnon ordinariorum locorum Rectorum, Parochialium eccleſiarum, & quorumcunque aliorum in dicta vrbe, vel alibi conſtitutorum, Illoque, ac etiam in proprijs eorum rebus, & bonis, cum eis contrahentes à ſolutione, & exactione, quorumcunque pedagij, gabellę bollettini, etiam ratione vini Ridę, & Ripetrę, necnon Grani, Olei, pannorum cuiuſcunque generis, & quarumcunque aliarum rerum, necnon decimarum,

Redditus annui collegij Anglici.

Diſſoluto & extincto collegio omnia redeunt, hoſpitali ex quo profecta ſunt.

Exemptiones à publicis muneribus.

decimarum & cuiusuis, tam ordinarij, quàm extraordinarij oneris ex quacunque causa impositorum, & imponendorum perpetuò eximimus & prorsus liberamus.

Priuilegia Academiæ Romanæ & publici studij largiuntur collegio Anglicano.

Insuper eisdem Collegio, & scholasticis, Rectoribus, & Gubernatoribus, vt omnibus & quibuscunque priuilegiis, exemptionibus, libertatibus, facultatibus, & indultis, quibus studium generale dictę Vrbis, & illius Rectores, Doctorésque in eo exegerint, quomodocunque vtuntur, potiuntur, & gaudent, aut vti potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum, non solum ad eorum instar, sed pariformiter, & ęquè principaliter, vti potiri, & gaudere valeant in omnibus & per omnia cõcedimus, illáque eis communicamus, Pręcipimúsque, & interdicimus Vicario Gubernatori, Auditori, Senatori, Consulibus, Conseruatoribus, reformatoribus, Rectoríque Iudicibus, officialibus & aliis prędictis, necnon S. R. E. Came. Pręsidentibúsque, & Clericis Came. Apost. ac quibusuis Camerariis ad exactionem vectigalium portorium decimarum, & aliorum onerum prędictorum pro tempore deputatis vniuersę, & singulatim, ne quarumcunque facultatum priuilegiorum, & litterarum eis sub quibuscunque tenoribus, & formis concessarum occasione, vel prætextu, Collegium scholasticos, Rectorem, Ministros, & Guber. prædictos, seu eorum aliquem, etiam super vsu, & perceptione prædictorum, & aliis præmissis impediant, vel molestent, nec impediri, vel molestari permittant. Ad hæc superioribus dicti Collegij cum consensu tamen Protectoris prædicti illos, quos in dicto Collegio, & alibi per debitum tempus studuisse, ac scientia & moribus idoneos esse repererint, in prædictis facultatibus artium & Theologiæ Baccalariatus, licentiaturæ, doctoratúsque & magisterij gradus seruata forma Concilij Viennen. & aliàs iuxta vniuersitatis studij eiusdem Vrbis consuetudinem promouendi, & ipsorum graduum solita insignia eis exhibendi, vtq; in facultatibus supradictis sic promoti illas publicè, & priuatim, etiam in omnibus Vniuersitatibus studiorum generalium interpretari & alios docere, ac de eis disputare gradui, seu gradibus huiusmodi cõuenientes actus exercere, ac omnibus priuilegiis, gratiis, fauoribus prærogatiuis & indultis, quibus alij in prædicta, seu aliis Vniuersitatibus, & alibi iuxtà illius, & aliarum Vniuersitatum huiusmodi constitutiones & mores ad gradus promoti de iure, vel consuetudine vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurũ vti potiri, & gaudere possint, & debeant, perinde, ac si gradus prædictos in ipsa vniuersitate iuxtà statuta consuetudines, & mores pręDictos suscepissent, cõcedendi licentiam tribuimus. Postremò cum eosdẽ scholares huius Collegij alũnos post longos studiorum, vel cœptorum, vel consummatorum labores, sacerdotali Militiæ pro tẽporis, vel loci necessitate adscribere conducat, vt ministeriis, & pensionibus sacris assuescã. dictæ Ecclesiæ sanctissimę Trinitatis ofpræstent, seu vt operarij mittantur, eisdẽ Alũnis vt licentia protectoris, ac dicti collegij Rectoris consensu, & examine præcedente etiam extrà tempora à iure statuta interstitiisque tẽporũ Conc Trid. præstitutis nõ expectans, & etiam absq; suorum ordinariorum literis dimissorialibus, ac sine aliquo beneficij, vel patrimonij titulo, & non obstante quouis natalium defectu, super quo cum talibus per easdem præsentes dispensamus, ad omnes etiam sacros, & presbyteratus ordines promoueri postquam promoti fuerint, in illis etiam in altaris ministeriis ministrare, ac etiam tam ipsi, quàm cæteri omnes in dicto Collegio degentes, vt poententiæ, ac Eucharistiæ, etiam Paschalis, & extremæ vnctionis Sacramenta à cõfessario, aut alio sacerdote ipsius Collegij à Rectore, vel illius constituendo suscipere liberè, & licitè valeant indulgemus. Vt verò eiusdem collegij conseruationi bonóque regimini, tam iis, quam ad alumnorum ipsorum institutionem, & disciplinam quam ad victum & vestitum aliáque huiusmodi necessaria pertinent opportunis consulatur, vtque promptum, paratúmque sit eis auxilium venerabilem fratrem nostrum Ioãnem Episcopum Ostiensem Cardinalem Moronum nuncupatum, eiusdem collegij protectorem, & defensorem constituimus, & deputamus, cuius consilio, & opera tam supradicta quàm quæcunque alia ad scholasticos in eodem collegio admittendos, & retinendos, & ab eo amittentes spectantia agantur, statuantur & ordinentur dantes eidem, & pro tempore protectori existenti prædicti Collegio pro salubri illius cõseruatione, & directione scholasticorum, bonorum & rerũ

Gradus conferendi potestas.

Promotio liberior ad sacros ordines.

 ac iurium

ac iurium temporalium,& spiritualium eiusdem plenam,& liberam facultatem,& auctoritatem,Oeconomos,Aduocatos,& Procuratores in eo deputandos, & in amouendos,& alios eorum loco sufficiendos,differentias,lites,& controuersias inter quascunque personas,tam alumnorum, quam Ministrantium Clericorum, & Laicorum,non tamen presbyterorum ipsius Societatis exortas summariè simpliciter,& de plano sine figura, aut strepitu iudicij, appellatione quacunque remota decidendi,definiendi,terminandi,&exequendi,statutásque ordinationes sacrisque Canonibus,& Concil.Triden.prædicto non contraria faciendi, & accedendi,eaque cum opus fuerit reuocandi,immutandi,& corrigendi,aliáque de nouo condendi,quæ postquam facta edita,reuocata immutata,& correcta fuerint, perinde habeantur,& obseruentur,ac si auctoritate Apostolica approbata & confirmata essent prout eos illa ab omnibus dicti collegij alumnis, ita haberi, & inuiolabiliter obseruari mandamus. Quod autem ad dictorum alumnorum admissionis modum, & formam,deinceps habendam attinet,statuimus,& ordinamus,eos qui admittendi erunt,prius ab examinatoribus per dictum protectorem in Gallia etiam Belgia aut alibi,prout illi conuenientius videbitur designatis,& designandis iuxtà formā ab ipso Protectore præscribendam examinare,& prohibito huiusmodi examine, si constiterit,ipsi Protectori prædictorum examinatorum significatione sibi verbo vel scripto facienda, eos ingenio aptos,& maioribus probatos, & tales, qui recipi debeant cum illos admittant. Postquam verò in collegio recepti fuerint, non statim Collegij alumni censeantur,sed per quatuor, & sex menses plus, vel minus, prout Superioribus, & Collegij moderatoribus visum fuerit eorum conuersatio probetur,deinde si Collegio digni videbuntur, iuramentum, præstent se vitam Ecclesiasticam perducturos, seque omni tempore ad iussum Superiorum in patriam reuertendum,& ad animas quantum in Domino potuerit adiuuandas paratos fore. Cæterum Rectori presbytero dicti collegij pro tempore existenti vt per se,vel Confessarium idoneum,quem duxerit eligendum singulos alumnos prædictos à quibusuis excomunicationis,suspensionis,interdicti,aliisque sententiis,censuris & pœnis Eccl.quauis occasione,vel causa latis, quas ipsi pro tempore quomodolibet incurrerint,& à quibusuis peccatis,excessibus,& delictis,quantumcunque grauibus,& enormibus,etiam in casibus in literis die Cœnæ Domini legi solitis,contentis,conspirationis,in personam, vel statum Rom. Pont. falsitatis scripturarum Apostol delationis armorum,vel aliorum prohibitorum ad partes infidelium iniectionis manuum violentarum in Prælatos duntaxat exceptis dispensare,liberè,& licitè valeat tribuimus facultatem Decernentes prædicta omnia perpetuò subsistere,sicquein illis vniuersis,& singulis per quoscunque Iudices ordinarios & deleg.etiam causarum Palatij Apostolici Auditoris,ac S.R.E.Cardinalis in quauis causa,& instantia,sublata eis,& eorum cuilibet quauis alia iudicandi & interpretandi,facultate & auctoritate vbique iudicari,& diffiniri debere, necnon irritum,& inane quicquid secus super his per quoscunque quauis auctoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari.Non obstante nostris de non tollendo iure quæsito,& de vero valore fructuum exprimendo,ac de commission. in huiusmodi vnionibus facienda,& vocandis,quorum interest,necnon Lateranen.Conc.nouissimè celebrati,vniones perpetuas,nisi in casibus à iure permissis fieri prohibentis, aliisque Apostolicis constit.ac Hospit.Vrbis,& Cam prædictorum iuramento confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis consuetudinibus,priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis illis, & eisdem Senatori. Consul Reformat.Cam.Vniuersitatibus,ac eorum Collegiis,Rectoribus, & personis,aliisque prædictis,necnon Pop Ro.vectigalibus,Redemptoribus, & aliis sub quibuscunque tenoribus,& formis ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam iteratis vicibus,aut etiam in fauorem Hospitalium concessis approbatis, & innouatis,quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes,illis aliâs in suo robore permansuris,hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus cæterisque contrariis quibuscunque Vt verò temporalibus cōmodis spiritualia quoque munera coniungamus, quibus fidelium deuotio eis munera crescere magis,& augeri possit,de Omnipotentis Dei misericordia,ac Beatorum

Iurisdictio protectoris.

Forma recipiendi alumnos collegij.

Forma probationis.

Clausula derogatoria.

torum Petri & Pauli Apostolorum auctoritate confisi omnibus Scolasticis, Rectoribus, & Ministris, qui in hoc Collegio recepti fuerint in ipso ingressu, ac etiam quos in eodem Collegio decedere ab humanis contigerit, si pœnitentes & confessi verè ipsi fuerint, in mortis articulo plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem in perpetuum concedimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo nono, nono Kal. Maij, Pontificatus Nostri anno septimo. *Indulgentiæ.*

Schismatis Anglicani Historiographus libro 3. rerum gestarum sub imperio Elizabethæ non minus verè quam eleganter clades deploratissimi regni conqueritur, quibusque modis illis consultum fuerit, edocet. Verborum seriem omni lepore contextam, inculpati testimonij loco hic adferam quo constitutio Pontificia locupletius explicetur. Cum (inquit ille) varij Catholicorum conatus frustrati essent, timerentque prudentiores, ne hoc in nos diuinæ vltionis & tenebrarum tempus tam diuturnum foret, vt quos Anglia nunc domi vel foris viros verè orthodoxos habet, vel consumeret ætas, vel vinculorum, ac carcerum squalor, vel frequentia multorum martyrij exiliique longioris miseria consererent, huic malo, nec aliud commodius remedium adferri, nec aliter posteritati melius consultum iri iudicarunt, quàm si ratio aliqua iniretur vnde veteribus fidei cultoribus ac defensoribus extinctis, nouum cleri semen ac supplementum continuò pullularet, ita enim futurum considebant, vt nec temporis diuturnitate, nec prolixo & violento Hæreticorum dominatu, deficerent in agro dominico operarij, néve abominatio istius desolationis duraret vsque in finem. Neque enim dubitarunt, modò non deessent sibi Catholici, quin aliquando citiùs vel seriùs, religionis restituendæ opportunum à Deo ipsis daretur tempus, cum nulla vnquam hæreticorum secta vel hominibus placere diu, vel sine mutatione vllibi firmiter persistere, vel ad posteros integrè deriuari queat. Quod vel illa vna Arrianorum latissimè patens hæresis planè conuincit: quæ licet orbem vniuersum aliquot centenis annis miserè vexauerit, tamen ita mutauit loca, tam multa dedit Catholicis ad se colligendos lucida interualla (quod & nobis diuina misericordia felicissimè per interpolatam hæresim Mariæ temporibus accidit) proque vario Imperatorum ac Principum, vel pro secta vel contra illam studio, & pro cuiusque siue ad clementiam, siue ad crudelitatem naturali propensione, sacerdotibus Dei, nunc pacem & tranquillitatem concessit, nunc turbulentissimas in eos tempestates excitauit.

Hac ergò de causa & hoc consilio sperantes misericordissimum Dominum Deum patrum nostrorum, in perpetuum genti nostræ non irasciturum, ex studiosorum patria pulsorum reliquiis nonnulli Duaci in Belgio, sub regimine D. Guilielmi Alani, istic tunc S. Theologiæ Professoris regij, in disciplinam collegialem (exilium, vitam, & studia ipsorum protegente, & fouente Hispaniarum optimo maximóque rege Philippo) coierunt: qui paulatim in numerosum creuerunt collegium: quod primùm bonorum maximè eleemosynis, postea incredibili sedis Apostolicæ beneficentia sustentatum: plurimos peperit optimè institutos Sacerdotes: qui ad Catholicæ fidei restitutionem in patriam certis temporibus mitterentur, & vicissim ex patria, ingenij excellentioris quosque vt orthodoxam capessérent fidem aduenientes, receperit. Vnde paulò post magna animorum mutatio, ac religionis in Anglia mira incrementa secuta sunt, factúmque est hoc collegium ita hæreticis odiosum, vt à populo Belgico tumultuante, facilè illud Duaco eijci curarint. Sed postea Deo ita disponente, & Rege Christianissimo permittente, Rhemos migrauit, vbi hodie fœliciter amplificatum variis in ecclesiam studiis ac officiis claret. Cui postea ad vberiores in patria fructus faciendos, sanctissimæ memoriæ Pontifex Gregorius XIII. Domino Audoeno Ludouico, Referendario Apostolico, pietate & prudentia præstantissimo viro id in primis satagente, aliud insigne collegium Romæ in antiquo nationis nostræ hospitali, amplissimis donatum redditibus, & patrum societatis nominis IESV regimini & instituti oni traditum, adiunxit. Quæ duo Seminaria dederunt his annis supra trecentos in messem Anglicanam Presbyteros: qui agrum domini, cum sacro etiam sanguine rigarunt.

Hinc duo colligimus vnum quod Summus Pontifex vero & sincero patris in filios amore æstuans nihil oblitus est earum rerum quæ ad salutem gregis Christiani conferunt. Alterum quantum commodi & vtilitatis Reipublicæ Christianæ adnexerint Societatis Iesu Patres in erudienda iuuentute ex cuius educatione vt messis spes in semente posita est, reliqua vitæ expectatio dependet. Quamobrē vbique tanta támque præclara illis structa sunt Gymnasia quæ

profectò vera sunt pietatis religionis, & doctrinæ Asyla ad quæ furentibus hæresis origne rantia monstris confugiant omnes. Horum breuissimum indicem hic adscripsimus in iuuentutis pietatis studiosæ gratiam. Nomina Vrbium literis capitalibus insignita Academiam publici studij cum Collegio Societatis Iesu ibidem adesse denotant.

ACADEMIARVM ET COLLEGIORVM SOCIETATIS IESV CATHALOGVS.

GALLIARVM.

PARISIENSE. 1554.
THOLOSANVM. 1561.
BITVRICENSE. 1571.
Burdegalense. 1572.
Lugdunense. 1565.
Aquense.
TVRNONIENSE. 1561.
MASSILIENSE.
AVENIONENSE. 1563.
MVSSIPONTANVM. 1573.
Billomense. 1554.
Mauriacense.
Virdunense. 1564.
Niuernense. 1570.
Rhutenense. 1561.
Diuionense. 1581.
Augense. 1581.
Agennense. 1584.

COMITATVS BVRGVNDICI DITIONIS REGIS Hispaniarum.

DOLANVM. 1583.

SABAVDIÆ.

Camberiense.

ITALIÆ.

ROMÆ *multa sunt collegia societatis Iesu: Gregorianum, Germanicum, & Anglicum, sub Gregorio* XIII. *æquè ac Sixto* V. *florentissima. Horum omnium regimen traditum est societatis patribus doctissimis in quibus sunt nobilium primogeniti non pauci.*
SENENSE. 1554.
PERVSINVM. 1552.
FLORENTINVM. 1551.
MACERATENSE.
ANCONITANVM. 1581.
Lauretanum. 1554.
Ibid. Greg. XIII. *Collegium instituit in quo Illiricorum pueri è patria extorres erudirentur.* 1581.
Tiburtinum. 1549.
Recinetense. 1583.
Amerinum. 1579.

IN PROVINCIA M[redacted] DIOLANENSI.

MEDIOLANENSE. 1564.
TAVRINENSE. 1581.
Ianuense. 1554.
Comense. 1583.
Vercellense. 1581.

IN PROVINCIA VENETA.

VENETVM. 1549.
PATAVINVM. 1543.
BONONIENSE. 1547.
FERRARIENSE. 1551.
Parmense. 1564.

placentinum.

Placentinum. 1581.
MVTINENSE. 1552.
MANTVANVM. 1584.
Brixiense. 1583.
Veronense.
Foroliuense.

IN PROVINCIA NEAPOLITANA.

NEAPOLITANVM. 1551.
Catacense. 1564.
Aletinum. 1581.
Crinolarum.
Rheginum. 1539.
Bariense. 1583.

IN PROVINCIA SICVLA.

MESSANVM. 1548.
PANORMITANVM. 1549.
SYRACVSANVM. 1554.
CATANENSE. 1554.
Montis Regij. 1554.
Vibonense. 1555.
Galactense. 1585.
Drepanitanum. 1581.

PORTVGALLIÆ.

COIMBRIENSE. 1554.
EBORENSE. 1553.
Vlysiponense. 1552.
Bracarense.
Funcalense apud Maderam insulam.
Brigantinum.
Portuense.
Angrense. 1583.

HISPANIA IN REGNIS CATHOLICI HISPANIARUM Regis.

TOLETANVM. 1583.
COMPLVTENSE. 1544.
OSCANIENSE. 1555.
Conchense. 1554.
Placentinum.
Murcianum. 1555.
Madritanum. 15[illegible]
Talabricense. 1582.
Belmontense. 1582.
Sicuritanum. 1582.
Naualcarneium.
Carauacense.
Huetense.

IN PROVINCIA CASTELLANA.

SALMANTICENSE. 1548.
VALLISOLETANVM. 1545.
COMPOSTELLANVM. 1581.
ONNATENSE. 1550.
Segobiense. 1581.
Montis regalis in Gallicia. 1555.
Methimnense.
Abulense. 1553.
Palentinum.
Bellimacense.
Numantiuum.
Legionense. 1582.
Lucroniense. 1583.
Burgense.
Ouetense.
Pompeiopolitanum. 1580.

IN PROVINCIA ARAGONENSI.

VALENTIANVM. 1545.
GANDIANVM. 1545.
CÆSARAVGVSTANVM 1547.

MAIORICENSE.
Gironense. 1582.
Barchinonense. 1540

IN SARDINIA INSVLA.

Sassaritanum.
Busaquense.
Calaritanum.
Valecclesiense.

IN PROVINCIA BOETICA.

HISPALENSE. 1554.
Granatense. 1554.
Osimense.
Vesanum. 1582.
Cordubense. 1553.
Gaditanum. 1581.
Malacense.
Zerense.
Montelanum. 1555.
Marcense.
Triquerense.

BELGIVM.

LOVANIENSE. 1542.
DVACENSE 1568.
Tornacense. 1555.
Audomacense.
Cameracense.
Brugense.
Antuerpiense.
Traiectense. 1570
Leodiense. 1n84.

GERMANIÆ IN PROVINCIA RHENANA.

COLONIENSE. 1542.
TREVIRENSE. 1581.
MOGVNTINENSE. 1582.
Spirense.
Confluentinum. 1552.
Fuldense.
Heiligenstadiense.
Paderbenense, 1580.
Lutzenburgense.

IN PROVINCIA GERMANIÆ SVPERIORIS.

DILINGANVM.
INGLOSTADIENSE. 1549.
Monachiense.
Halense.
Augustanum. 1582.
Oenipontanum.
Lucernense.
Friburgense. 1581.

IN PROVINCIA AVSTRIÆ.

VIENENNSE. 1551.
PRAGENSE. 1542.
Olemciense, 1581.
Græcense. 1581.

IN POLONIA.

CRACOVIENSE.
VRATISLAVIENSE. 1581.
POSNAMENSE. 1583.
Vilnense. 1570.
Brunsbergense. 1564
Pultouiense.
Ieroslauiense.
Polocense. 1583.
Regense. 1581
Nesuisiense. 1582
Torpatense. 1583.
Lublinense. 1583.
Claudiopolitanum. 1583.

IN INDIA ORIENTALI.

Goense. 1554.
Cerinense.

Bazainense

Bazainense.
Salsetanum.
Malacense.
Colanense.
Taanatense.
Ternatense.

IN IAPONE.

Burgense.
Meacense. 1559
Bonzianense.
Coranense.
Neginense.
Homaniense.
Frenonimense.
Bandiense.
Funayense.

IN BRASILIA.

Bayacense. 1549.

FLVMINIS IANVARII.
Pernambucense. 1577.

IN INDIA OCCIDENTALI.

Limense. 1574.
Cuschense.
Ciuitatis Pacis. 1575.
Arequipense.
Potoxinum.
Iuliense. 1582.

IN PROVINCIA MEXICANA.

Mexicanum.
Mecoacanum.
Angelipolitanum.
Guaxacanum. 1583.
Texozotlense. 1582.

Annorum tempus quo Collegia instructa sunt non singulis locis addimus, quod nobis & scitu difficile & ignotum erat. Pleraque alia desiderantur, quæ in libello illo Cathalogi Academiarum & collegiorum eiusdem Societatis peruia & apertissima extant

XLII.

Confirmatio, & declaratio Institutionis gratiarum, & Priuilegiorum Societatis Iesu.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ASCENDENTE Domino, & Saluatore nostro in nauiculam, ecce motus magnus factus est in mari: ipse autem à discipulis rogatus ventis imperauit, & facta est tranquillitas quam nos in Petri nauicula collocati, turbinibus excitatis ab eodem Domino, assiduis precibus postulantes nostram interea operam, & laborem in frangendis procellosis fluctibus impendere non desistimus, cumq; tanti laboris socios, & validos remiges diuina nobis prouidentia præparauerit, eorum opera in superandis sæuientis pelagi tempestatibus nos maximè subleuat, qui pro communi fluctuantium animarum salute propria commoda nihil pendunt, seque ad omnia discrimina exponunt, in quo cùm aliarum Religionum studia, tum Societatis Iesu assiduus pro Christo labor, necnon vsque ad finem perseuerantia promptam se ostendit, cumq; prolem Catholicæ religioni valdè proficuam, & ad omnia pericula pro vniuersali ecclesia subeunda paratam procreauerit aliam, atque aliam à prima non degenerem præstante gratia Dei quotidie substituit, vt nobis eorum alumni multiplices probationum gradus altius prouecti, semper præsto sint, quos in rebus arduis suscipiendis fructuosos operarios asciscamus: eos autem vt firmiorem nobis opem ad prædicta nauare possint, ab omni non modo iniuria, sed etiam calumnia studemus intactos conseruare. Quod, vt à nobis efficiatur, ipsius

Matth. 8. c.

Vtilissima orbi Christiano Societas nominis Iesu.

instituta tanquam fundamenta eius præsidij, quod catholicæ religioni impendunt immota atque inconcussa, aliorum etiam Romanorum Pontificum exemplo debemus apostolica auctoritate tueri.

Priuilegia concessa patribus societatis Iesu à Pontificibus Romanis.

Quorum fœlicis recordationis Paulus III & Iulius etiam III. constitutiones, & laudabile dictæ Societatis institutum confirmarunt.

Paulúsque idem eam ipsam ab omni quorumcunque ordinatiorum iurisdictione exemit.

Quo instituto per Paulum IIII. examinato, & à Synodo Tridentina commendato, Pius V. item prædecessor noster Societatem ipsam ordinem esse mendicantem declarauit.

Encomium Societatis Iesu.

Quæ omnia non immeritò sunt concessa, ob egregias virtutes, & dona Societati antedictæ diuinitus elargita, cuius præcipuus finis Catholicæ est religionis defensio ac propagatio, animarúmque in Christiana vita & doctrinæ profectus, gratiæ quoque eius vocationis est proprium diuersa orbis terrarum loca ex Romani Pontificis, seu præpositi generalis eiusdem Societatis directione peragrare, vitámque in quauis mundi parte agere vbi saluandarum sua opere animarum copiosior prouentus ad Dei gloriam speretur. Ad quem finem spiritus sanctus bo. me. Ignatij Loyolæ Societatis ipsius institutoris, eiúsque sociorum excitator, media quoque prædicationum ac cuiuscunque ministerij verbi Dei doctrinæq; Christianæ, & spiritualium exercitiorum, aliorum item charitatis operum, & sacramentorum administrationis, ac præcipuè pœnitentiæ, & Eucharistiæ horúmque frequentioris vsus accommodauit. Ad quæ sufficienter, & pro dignitate præstanda, difficultates superandas, periculáque adeunda, quibus dictę Societatis religiosi in huiusmodi discursionibus, & ministeriis exponuntur, necesse est, vt ipsi talia obituri, magno virtutis, & deuotionis præsidio muniantur: quod illis gratia in primis omnipotentis Dei simúlque educatio ipsa, longa item in Societate probatio, necnon regularum, & constitutionum obseruantia pręstare noscuntur.

Probationis & Nouitiatus anno.

Quibus constitutionibus, vt tantę ponant rudimenta virtutis ad quam aluntur, statutum est, vt Nouitij in Societate biennio probentur. quo expleto si ipsi perseuerare voluerint, & Societati fuerit ab eis satisfactum (quoniam Societas ipsa non solis Nouitiis, & Professis, vt reliqui regulares ordines constat,) tria substantialia vota simplicia (nisi quis interdum ad professionem, vel gradum coadiutorum formatorum admittendus videretur paupertatis, castitatis & obedientię in eadem Societate ex apostolico indulto, ac iuxtà vouendi formulam in eisdem constitutionibus expressam emittunt, ac secundum illas promittunt se eandem Societatem ingressuros, hoc est vlteriorem aliquem illius gradum, prout pręposito videbitur Generali.

Quibus votis emissis Nouitii esse desinunt, & in Societatis corpus, qui literis operam dederint, vel daturi sunt, vt Scholares approbati, alij verò vt coadiutores temporales nondum formati cooptantur, ac quantum est ex parte ipsorum perpetuò, ex parte verò Societatis, iuxta Apostolica indulta, & constitutiones prædictas, tandiu obligati sunt, quandiu præpositus generalis eos in societate retinendos esse censerit. Quod ad societatis conseruationem maximè est necessarium, idque ab illius exordio prouisum, & post experimento comprobatum est, idque initio ingressus illis explicitè manifestatur, atque ipsi conditionem hanc amplectuntur, quæ eis (si quos dimittere oporteat) multo est commodior, vt liberi potius; quàm votis obligati dimittantur, aliísque iustis & rationabilibus de causis.

Coadiutores temporales.

Coadiutores temporales non formati, qui non ad studia literarum, sed ad domestica munia curanda destinantur post aliquos annos, quibus generali Præposito, & Societati satisfecerint, per tria item paupertatis, Castitatis & Obedientiæ vota licet publica, & in manibus Superioris emissa, non tamen solemnia, sed tum ex Constitutionum præscripto, tum ex vouentis, & admittentis intentione simplicia existunt in adiutorium temporalium formatorum gradum admittuntur.

Scholares verò studiis in societate absolutis, antequam professi, vel adiutores spirituales formati fiant, non solum tertium adhuc vlterioris probationis annum, in deuotionis & humilitatis exercitiis impendunt, vt, si qua fortasse in se harum vir

tutum

tutum feruor per literarum occupationem intepuerit, per earundem virtutum frequentiorem exercitationem ardentióremque Diuini auxilij inuocationem recalescat, sed etiam in verbi Dei sacrarum & scholasticarum lectionum, pœnitentiáque & Eucharistiæ Sacramentorum Societatis ministerij tandiu probantur quandiu Præposito generali videtur, nec antequam ipsi præposito sint planè perspecti, eique in omnibus satisfecerint, ad huiusmodi gradus promoueant.

Quæ requiruntur eis qui admitti volunt ad professionem quatuor votorum iuxtà canonicas & apostolicas sanctiones.

Qui enim ad professionem quatuor votorum admittendi sunt, eos iuxta constitutiones easdem, & apostolica decreta, & indulta viros omninò humiles ac prudentes in Christo, & in vitæ puritate ac literis conspicuos diuturnisque ac diligentissimis experimentis probatos, atque Sacerdotes, & in ministeriis huiusmodi prius diu multumque versatos vocatio hæc requirit, vtpote quos ardua maneant ministeria. Quo fit vt non omnes ad eandem professionem idonei esse, nec tales sine longa exercitatione atque experimento fieri, aut etiam cognosci possint. Quapropter societatis corpus in sua membra & gradus idem. Ignatius diuino instinctu ita duxit disponendum vt prætet eos, quos præpositus Generalis ad professionem quatuor votorum idoneos esse censerit, & nonnullos quos interdum ad professionem trium admittere potest, reliqui etiam sacerdotes, quorum vita & doctrina in societate diu probata esset ac præposito Generali perspecta, & de ipsius licentia in Coadiutorium spiritualium formatorum gradum, per tria illa vota similiter publica, sed simplicia in superiorum manibus emissa admitterentur.

Emissa professione amittitur ius patria, & hæreditaria successionis.

Quibus emissis tam hi qui spirituales, quàm qui temporales coadiutores formati fuerint, certum in societate gradum habent, suntque omnis hæreditariæ successionis incapaces, nihilque omninò proprij iuxta constitutiones easdem habere possunt. Nec propter emissa huiusmodi vota publica aut per mortem ab intestato in illorum sicuti nec in Professorum bonis domus, valla, aut Ecclesia vel collegium dictæ societatis succedere potest.

Solenne votum obedientia erga Pontificem fedem.

Qui verò quatuor votorum professi futuri sunt, ij tribus illis solemnibus substãtialibus votis quartum similiter solemne addunt specialis Summo Pontifici obedientiæ circa missiones præstandæ ob certiorem Spiritus sancti in missionibus ipsis directionem, ac maiorem ipsorum mittendorum Sedi Apostolicæ obedientiam maiorémque deuotionem, humilitatem, mortificationem, ac voluntatum abnegationem.

Simplicia vota, aduersus ambitum dignitatum & opum congeriem.

Post emissam verò professionem siue quatuor, siue trium votorũ professi ad Paupertatis, quæ regularis instituti murus est & propugnaculum, perfectionem tuendam, omnémque ambitionis occasionem excludendam nonnulla alia simplicia vota emittunt quibus promittunt se nunquam quacunque ratione acturos vel consensuros, vt quæ in constitutionibus societatis circa paupertatem ordinata sunt, immutentur nisi quando ex iusta rerum exigentium causa paupertas magis restringenda videretur, neque prætensuros ne indirectè quidem, vt quam prælationẽ, vel dignitatem intra vel extra Societatem eligantur, nec extra Societatem in sui electionem quantum in eis fuerit, consensuros, nisi coacti obedientia eius, qui id ipsis possit sub pœna peccati præcipere: Item societati vel eius præposito manifestaturos si quem sciant aliquid huiusmodi moliri.

Vna & eadem viuendi & obediendi ratio expletis Nouitiatus annis.

Porrò non solum professi, & coadiutores formati, sed ex aliis quicunque absoluto probationis biennio prædicta tria substantialia vota etiam simplicia emiserint, si absque expressa licéntia à societate discedant, etiam si prætextu melioris frugis, & transitus ad alium quemcunque ordinem (Cartusiensium duntaxat excepto, id faciant, apostasiæ & excommunicationis ex Apostolicæ sedis decreto pœnas incurrunt, à quibus non nisi à Summo Pontifice, vel à generali præposito absolui possunt. Inique enim cum societate ipsa ageretur si viris multo labore ad ardua ministeria eruditis cum religionis catholicæ & huius sedis detrimento priuaretur præsertim cum societatis constitutiones, & priuilegia, quæ supradicta continet, in separata, antequam ad nouiorum conuictum admittantur, habitatione eis maturius consideranda tradantur.

Biennio Nouitiatus completo, & emissis votis simplicibus, vna est omnibus omninò viuendi & obediendi ratio: debent enim omnes in omnibus obedire, & in cõ

muni viuere non secus alij, atque ipsi professi & coadiutores formati, idque in domibus quidem probationum & collegij ex redditibus, in domibus verò professorũ quæ nullos omninò redditus habere possunt, ex eleemosynis tantum.

Libertas retinendi bonorum suorum dominiũ iis qui ad professorum & Coadiutorum formatorũ gradum peruenerũt.

Et licet, qui ad gradus professorum, & coadiutorum formatorum nondum peruenerunt, bonorum suorum ius atque dominium tam alias ob iustas causas, tum etiam vt maiorem Societas habeat libertatem illos, si opus fuerit, cum minori offensione dimittendi ad tempus generalis Præpositi iudicio præscribendum valeant retinere, vt in pauperes tandem seu alios pios vsus pro ipsorum deuotione distribuant iuxta Euangelicum consilium ac promissionem, quam initio Nouitiatus faciunt, interim tamen, quantum ad illorum vsum religiosam paupertatem seruant, nec vlla re tanquam propria, & sine superioris facultate vti possunt.

Et quamuis, ij omnes, qui post biennium Nouitiatus dicta tria vota simplicia, vt præfertur, emiserint, ac in corpus societatis cooptati, illiusque meritorum, & priuilegiorum, non secus atque ipsi Professi participes effecti, quique quantum est in eis est & professionem emittere parati, si ipse Præpositus generalis id prædictæ Societatis instituto congruere iudicauerit, & in perpetuum Dei seruitio votis simplicibus consecrati, ac sua sorte, prout laudabile societatis institutum exigit, contenti verè, & propriè religiosi existant, & si à societate deficiant, excommunicationis & aliis Apostatarum pœnis sint subiecti, tamen cum non ita pridem, intellexissemus nonnullorum animos, qui pij alioqui & vtiles operarij existebant, sollicitari interdum & affligi, quasi non essent religiosi, eo quod non essent professi, nec etiam deesse qui religionis prætextu, transfigurante se in angelum lucis Satana, non solum ea occasione inquieti existeret, sed etiam aliorum pacem & vocationem disturbare, eosque in fraudem, & defectionem deducere conarentur, vnde fructuosa hæc religio grauissima potuisset accipere detrimenta, Idcirco cum diuina prouidentia pro temporum necessitate varia & salutaria Ordinum instituta in Ecclesia sua produxerit, nouisque subinde in ea nascentibus morbis, noua remedia nouisque emergentibus hostium impugnationibus, noua regularium ordinum auxilia excitarit, & cuique illorum iuxta cuiuslibet peculiaris gratiæ vocationem peculiares quasdam notas propria insignia, ac opportuna ad finem quem intendit, media suggesserit, & nunc maximè (vt felicissimi toto orbe successus testantur) mirificos in agro Dominico fructus prædicto societatis Iesu instituto proferat: quæ Societas (quemadmodum & alia nascentium regularium ordinum exordia) à spiritu contradictionis impugnatur, cumque ipsi Ordines Romanorum Pontificum propterea constitutionibus circummuniri consueuerint, cuius rei sanctorum Dominici & Francisci præclarissimi Ordines exempla abundè suppeditarunt: ita nos, licet aliàs institutum prædictum, priuilegia & Constitutiones ipsius Societatis confirmauerimus, & declarauerimus, Motu proprio statuentes eos, qui biennio Nouitiatus peracto, tria vota tametsi simplicia emiserunt, esse verè & propriè Religiosos, cum præcepto, ne quis hæc in dubium reuocare audeat, ac cum irritante, & aliis decretis, prout in nostris super hoc confectis in literis plenius continetur. Quia tamen non defuit temeraria quorundam audacia qui post declarationem, decretum, præceptum, & interdictum nostrum huiusmodi non solum multa ex prædictis, & fortasse alia ad Societatis institutum, ac viuendi formam spectantia, labefactare, sed & ipsa Apostolica decreta, ac præcepta publicè, & ex cathedra, ausu temerario impugnare, mentémque nostrã peruersè interpretari non erubescunt, disputantes, & prædicta in dubium reuocantes: omniàque ex aliorum regularium ordinum communibus rationibus, formis ac statutis metientes Societatis Institutum peculiares Constitutiones, ac vim votorum simplicium illius, à sede Apostolica in eadem Societatis Religione probata, admissorum penitus ignorantes, ac nonnulla iure antiquo, quæ post illud successu temporum huius sedis auctoritate, approbatione, & confirmatione, ac peculiaribus priuilegiis sancita, & roborata esse dignoscuntur, perperam interpretantes, conuellere nituntur. quinetiam nos supradicta, Motu simili, & ex certa scientia de Apostolicæ potestatis plenitudine decernentes, ac præcipientes priuato sensu loquutos doctores errare potuisse, immo verè, & de facto ob falsam supradictorum informationem errasse: Ideoque præceptum nostrum nullam

Obiectiones contra societatis statuta.

Ante solennis professionis vota nomen religiosi in societate non contrahitur.

nullam ad obligandum vim habere. Neminem præterea eorum, qui solemnem professioné in dicta Societate non emiserunt: de illius corpore, aut verè & propriè religiosum esse posse, sed eos merè seculares, ac ordinariorum iurisdictioni subditos existere nec Societatem ipsam, aut illis superiores immo nec nos ius in eos vllum ex vi votorum huiusmodi habere, vel acquirere, aut superioribus ipsis conferre posse, non considerantes voti solemnitatem sola Ecclesiæ constitutione inuentam esse, triáque huiusmodi Societatis vota tametsi simplicia, vt substantialia Religionis vota ab hac sede fuisse admissa, illáque emittentes in statu religionis verè constitui quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, seque diuino seruitio in ea mancipant. In quibus votis nullus præter Romanum Pontificem potest manum apponere; aliísque atque aliis modis Societatem ipsam impetunt vniuersali Ecclesiæ perutilem, quæ diuersis functionibus, & personarum gradibus distributa à Romanis Pontificibus presbyterorum, à Tridentina Synodo clericorum Religio appellata habitu, nomine, plerísque personarum gradibus, votorúmque differentiis ab aliis regularibus ordinibus distinguitur, Quibus etiã adiungunt licere iisdem non professis, etiam inuitis dictæ Societatis Superioribus, ad quosuis alios regulares ordines se transferre transgressorésque horum votorum, ac inobedientes, aut etiam vxorem ducentes, nullam ipsi Societati iniuriam facere, immo posse Episcopos cum eis dispensare, vt inuitis etiam superioribus eisdem vxorem ducant. Quibus, cum glossatores, & obtrectatores huiusmodi sua falsa doctrina fauere pergunt, horum votorum naturam & pœnarum vim vel non intelligentes, vel eludere conantes, eo sunt progressi, vt etiam vi facultatum quæ literis indulgentiarum Cruciatæ sanctæ nuncupatarum continentur, omnes transfugas, & ab ipsa Societate deficientes non professos, quoties ab ea defecerint, ab excommunicationis latæ sententiæ pœna à quocunque confessario absolui posse, nullámque ipsi Societati, suis operariis priuatæ iniuriam fieri, aut præiudicium generari existimẽt, sed & votorum substantialium Religionis prædictæ, ac decretorum contra eosdem apostatas Sedis huius auctoritate editorum vim, quantum in eis est, eneruare contendant. Insuper asserunt non posse vota aliqua in seculo emissa in tria hæc substantialia Societatis commutari (cum tamen hæc vota sint status, vt præfertur religiosi adeo vtilis, & perfecti, vt illa in hæc possint, hæc verò in aliorum ordinum etiam solemnia vota commutari, sit ab hac sede iustis de causis interdictum. Nec etiam desunt alia, quæ in animarum suarum præiudicium Societatis perturbationem, & scandalum plurimorum comminiscantur.

De presbyteris & clericis societatis Iesu habetur canon in Concilio Tridentino Sess. 25. c. 16.

Nos vniuersalis Ecclesiæ vtilitati, quàm ex inuiolato, & inconcusso dictæ Societatis instituto, & religiosæ sobolis educatione sentimus, & maiorem indies speramus, prospicientes, & propterea eiusdem Societatis indemnitati, paci, quieti & incremento consulere volentes, Motu simili, & ex certa scientia nostra, deque apostolicæ potestatis plenitudine laudabile institutum, & quæ illud concernunt, præmissa omnia & singula, prædictáque illius, ac quæcunque alia priuilegia, facultates, exemptiones, immunitates gratias, & indulta à prædictis prædecessoribus nostris, & à nobis etiam per communicationem concessa: Constitutiones quoque, ac statuta, & decreta qualiacunque, ac si ad verbum præsentibus insererentur, pro expressis habentes, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, supplentes omnes Iuris, & facti defectus, si qui interuenerint in prædictis Constitutionibus, & statutis.

Confirmatio priuilegiorum societatis Iesu.

Ad hæc dictam Societatem firmo sedis huius præsidio communire volentes, hac nostra perpetua Constitutione, motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, statuimus, atque decernimus tria vota huiusmodi & si simplicia, ex huius sedis institutione, ac nostra etiam declaratione, & confirmatione esse verè substantialia Religionis vota; ac in dicta societate tanquam in religione approbata per sedem eandem admissa fuisse, & esse, ac per nos admitti, nec in illis à quoquam, præter nos, & sedem huiusmodi dispensari nec ea vllo alio modo quàm per legitimam dimissionem à societate cessare posse.

Substantialia vota.

Et non modo eos, qui in coadiutorum formatorum, siue spiritualium, siue temporalium gradus, & ministeria, vt præfertur, admittuntur, sed & scholares ipsos, ac

supradictos alios, omnes, & quoscunque qui in ipsam Societatem admissi, biennio probationis à quolibet eorum peracto, tria vota substantialia prædicta, tamets simplicia emiserint, aut emittent in futurum, verè & propriæ religiosos fuisse, & esse, ac fore, & vbique semper, & ab omnibus censeri & nominari debere, non secus atque ipsos tum Societatis, tum quorumuis aliorum Regularium ordinum Professos, suisque præpositis, in omnibus, & per omnia obedire, & huic Sedi immediatè subiectos, & à quorumuis Ordinariorum & delegatorum, seu aliorum iudicum iurisdictione omninò exemptos, prout nos etiam vigore præsentium eximimus.

Contra impugnantes institutu societatis. Denique vt omnium Societatis priuilegiorum iuxta Generalis præpositi dispositionem sunt particulares, ita quoq; excommunicationis maioris latæ sententiæ & aliis Apostatarum pœnis si qui à Societate deficiant, subiacere, ac tanquam vero Apostatas puniri posse, nec à quoquam, nisi per nos, & sedem prædictam, aut Generalem præpositum ab eisdem pœnis absolui absolutionem, & à societate dimissionem matrimonium contrahere, quinimo eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huiusmodi nullos, & irritos esse, pro vt irritos facimus, & annullamus.

Et vt contradicentium audacia coerceatur, præmissas omnes, & quasuis alias illis similes assertiones contra dictæ Societatis institutum, vel quomodolibet in illius præiudicium pronuntiatas, aut scriptas, falsas omninò & temerarias esse & censeri debere.

Pręcipimus igitur in virtute Sanctæ obedientiæ ac sub pœnis excommunicationis latæ sententiæ, necnon inhabilitatis ad quæuis officia, & beneficia secularia, & quorumuis ordinum regularia, eo ipso absque alia declaratione incurrendis, quarũ absolutionem nobis, & successoribus nostris reseruamus, ne quis cuiuscunque status, gradus, & præeminentiæ existat, dictæ Societatis institutiones, Constitutiones, vel etiam pręsentes, aut quemuis earum, vel supradictorum omnium articulorum, vel aliud quid supradicta concernens, quouis disputandi, vel etiam veritatis indagandæ, quæsito colore, directè vel indirectè impugnare, vel eis contradicere audeant districtiùs inhibentes ne quis siue extrà, siue intra dictam Societatem, nisi de illius Generalis aut inferiorem Præpositorum licentia, notationes, declarationes, glossas vel scholia vlla super pręmissis facere, vel ea nisi quantum verba ipsa sonant, interpretari, aut de eis disceptare, seu scrupulum quicquam inijcere, vel in controuersiam aut dubium reuocare audeat quoquomodo, nec glossas, aut interpretationes siue impressas, seu scriptas, ad id pertinentes legere, docere, aliisque tradere, vendere, vel apud se retinere præsumat.

Sedi Apostolicæ & præposito generali dubiorum discussio remittitur. Si quid verò dubij de eisdem oriri contigerit, ad sedem prædictam vel ad Generalem Præpositum dictæ Societatis, aut ad eos quibus id ipse commiserint, referatur.

Executio constitutionis. Sicque in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios etiam causarum Palatij Apostolici auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Cardinales in quauis causa & instituta sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Clausulæ derogatoriæ. Mandantes vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & cæteris Ecclesiarum, & locorum etiam regularium prælatis per vniuersum orbem constitutis, vt præsentes in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis, Ciuitatibus, diœcesibus, & iurisdictionibus ab omnibus inuiolate obseruari: quinetiam Præpositas ac personas Societatis huiusmodi defendant, eósque præmissis omnibus & singulis pacifice frui faciant, & gaudere, non permittentes per quoscunque quomodolibet molestari: Contradictores per censuras Ecclesiasticas, & alia iuris & facti remedia opportuna, appellatione postposita compescendo. Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis.

Non obstantibus recol. mem. Bonifacij Papæ viij. quæ incipit. Quod votum, & aliis Apostolicis constitutionibus, ac etiam aliorum ordinum, iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudini-

bus,

bus, priuilegiis quoque, Indultis, & literis Apostolicis quibuscunque huiusmodi ordinibus, Vniuersitatibus, locis vel personis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem prædictam etiam motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicę potestatis plenitudine, & cum quibusuis irritatiuis, annullatiuis, cassatiuis, reuocatiuis, modificatiuis, præsentatiuis, exceptiuis, declaratiuis, mentis attestatiuis, ac derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis Clausulis, irritantibusque, & aliis decretis in genere, vel in specie, ac alias quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi in eis caueatur expresse, quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis modo, & forma in illis expressis derogari possit, pro illum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa mentio habenda, seu aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris ac, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus Contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem.

Præsentis autem Constitutionis, & gratiæ communicationem omnibus aliis, qui sua priuilegia cum ipsa societate copiose participant, participaréque peterent quomodolibet in futurum fieri, omninò prohibemus.

Cæterum volumus, vt præsentium transumptis etiam impressis manu Secretarij dictæ Societatis vel notarij publici subscriptis & sigillo Præpositi Generalis eiusdem Societatis, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem omninò fides adhibeatur in iudicio, & extrà illud, quæ literis ipsis originalibus haberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. *Indultorum communicatio prohibetur.*

Nulli ergo, &c Si quis autem, &c.

Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, octauo Kal. Iunij, anno Pontificatus Nostri decimotertio.

Multum prodesse his qui multum prosunt intra tam humana dum diuina volunt. Quæ vtilitas suborta sit Ecclesiæ Catholicæ ex venerando nomine Iesu sodalitio testantur tot præclara monumenta pietatis & eruditionis per orbem relicta, tot insignia Archigymnasia quæ superius enumerauimus in quibus & moribus, & doctrina hominum consulitur vt nulla regio eorum laboris inscia sit. Taceo populos barbaros in India Occidentali Brasilica regione, & noui orbis Insulis ad veritatis lucem eorum opera edoctos, infideles baptizatos, hæreses Germaniæ maiore ex parte concussas, & longè à nostro orbe remotos Principes, ad pedum oscula Summi Pontificis perductos, & innumera illa vitæ discrimina in publicum commodum exhantlata quæ dignissimis hisce priuilegiis pensare esse operæ precium Sedi Apostolicæ visum est. Hæc omnia breuissima adeò verborum serie complecti nequeunt. De his conscripta sunt integra Commentaria.

XLIIII.

Ordo Processionum Papalium in solenniorioribus festiuitatum celebrationibus.

GREGORIVS Papa XIII. Motu proprio, &c.

OMNIBVS, & singulis officialibus Romanæ Curiæ infrascripto rotulo designatis, & descriptis in processione Sanctissimi Corporis Christi, quæ erit die secunda mensis Iunij proximè futuri præsentis anni M. D. L X X V. & aliis perpetuis futuris temporibus iuxtà antiquum morem, & ritum Curiæ Romanæ interesse debentibus, cum albis intortitus pro debito eorum, & veneratione condigna tanti Sacramenti, & quiete nostra, ac celeri expeditione actus ante augmentum caloris, & sine contentione, sub pœna excõmunicationis eo ipso incurrenda, & suspensionis ab emolumentis officiorum suorũ per duos continuos menses proximè tunc futuros, quàm ex nunc applicamus Hospitali sanctissimæ Trinitatis Conua-

lescentium Vrbis si contrafecerint: Tenore præsentium mandamus, quatenus in dicta processione incedere debeant secundùm ordinem descriptionis, & annotationis infrascripti rotuli, aliqua cótradictione, aut replicatione: Collectoribus etiam, ac Receptoribus dictorum officialium, sub communicatione satisfaciendi de propriis pecuniis, si non retinuerint, vt præfertur: Notariis vero Cameræ Apostolicæ, quod infrascriptis Cardinalibus assistant, notantes nomina singulorum officialium contumacium, & inobedientium. Sicque omnibus, & singulis officialium ordinibus super differentiis, & controuersiis huiusmodi procedendi, perpetuum silentium imponimus Reseruato eisdem iure, si quod prętendunt in petitorio. Et ita per dilectos filios S.R.E. Camerarium, & Priorem Diaconorum Cardinalium, & Vicecamerarium, ac Clericos cęremonialium, & alios, ad quos spectat, seruari & exequi debere decernimus & mandamus Priuilegiis & literis Apostolicis, ac aliis in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque.

Placet, ita & Motupropeio mandamus V.

Præcedentibus Religiosis, & Clero ordine suo.

1 *Proxeneta Riparum.*
Portionarij Ripæ.
2 *Notarius Turris Nouæ.*
Notarius Protonotariorum participantium.
Notarij Vicarij Papæ.
Notarij Vicecamerarij.
3 *Scriptores Archiuij.* 4 *Scriptores Breuium.*
5 *Collectores Plumbi.* 6 *Sollicitatores Apostolici.*
7 *Notarij Auditoris Cameræ.*
Scriptores, & Clerici Regesti supplicationum.
Scriptores Regesti Bullarum.
Notarij Auditorum Rotæ.
8 *Procuratores literarum Apostolicarum minoris gratiæ.*
9 *Procuratores Contradictarum.*
10 *Abbreuiatores de minori.*
11 *Scriptores literarum Apostolicarum minoris gratiæ.*
Auditor Pœnitentiariæ. } *simul*
Regens Pœnitentiariæ.
Notarius Cancellariæ. } *simul.*
Ostiarius Cancellariæ.
De consuetis.
12 *Milites Pij.* 13 *Milites Lilij.* 14 *Milites S. Pauli.*
15 *Milites S. Petri, simul cum Scutiferis habitum non portantibus.*
16 *Scriptores Apostolici togati.*
17 *Rescribendarius, cum duobus Defensoribus.*
Magistri vtriusque Regesti. *Custos Cancellariæ.*
Regens Cancellariæ, *Plumbatores.*
Magistri Alumbi.
18 *Scutiferi Papæ portantes habitum, & Soldanus.*
Procuratores ordinum.
Procuratores principum.
Procurator Fiscalis.

Aduocati Consistoriales. *Summista.* *Secretarij.*
Cubicularij extra Cameram.
Cubicularij Apostolici participantes. *Clerici Sacri Collegij.*
Cubicularij secreti.
Cubicularij, seu Capellani portantes mitras.
Nobiles, qui sedent in gradibus solij.
Conseruatores Vrbis. *Oratores principum.*
Senator. *Orator Caesaris.*
Principes stantes in solio.
Cantorec Papae.
Abbreuiatores, & acoluithi cum cottis.
Clerici Camerae.
Auditores Rotae, cum Magistro Sacri palatij.
Subdiaconi. *Acoluthi, cum candalabris vij.*
Subdiaconus portans Crucem, & de eius latera duo Ostiarij cum virgis.

PRÆLATI PARATI.

Pœnitentiarij. *Abbates.*
Episcopi, Archiepiscopi. *Oratores praelati.*
Assistentes Papae.
Cardinales Diaconi. *Pesbyteri.* *Episcopi.*
Duo diaconi assistentes.
Scutiferi cum funalibus accensis.
Milites aliquot D. Petri supplentes ad Baldachinum.
Acoluthus cum nauicula.
Caeremoniarij.
Acoluthi duo cum duobus thuribulis.
Seruientes armorum quatuor.

SVMMVS PONTIFEX SVB BALDACHINO.

Auditor de mitra, medius inter duos cubicularios.
Secretarius Papae.
Medici.
Protonotarij cum cappis.
Generales ordinum.
Referendarij.

Seruientes armorum, & Cursores cum suis maziis à porta palatij per viam processionis, vsque ad portam Sancti Petri custodiant processionem, & hortentur ad procedendum.

Ostiarij similiter cum suis virgis purpureis, & cum eis officiales de porta ferrea, & de catena à porta S. Petri vsque ad altare similiter Custodiant, & non permitant aliquos exire cum totis, nec eas extinguere, nisi reposito Sacramento super altari per Pontificem.

Caeremoniarum magister cum Reuerendissimo DD. Cardinalium Diaconorum priore, & Vicecamerario, praemissum ordinem obseruari faciant, & exequantur.

Constitutio

ac iurium temporalium,& spiritualium eiusdem plenam,& liberam facultatem,& auctoritatem, Occonomos, Aduocatos,& Procuratores in eo deputandos, & in amouendos,& alios eorum loco sufficiendos, differentias, lites,& controuersias inter quascunque personas, tam alumnorum, quam Ministrantium Clericorum, & Laicorum, non tamen presbyterorum ipsius Societatis exortas summariè simpliciter,& de plano sine figura, aut strepitu iudicij, appellatione quacunque remota decidendi, definiendi, terminandi,& exequendi, statutásque ordinationes sacrisque Canonibus,& Concil. Triden. prædicto non contraria faciendi, & accedendi, eaque cum opus fuerit reuocandi, immutandi,& corrigendi, aliáque de nouo condendi, quæ postquam facta edita, reuocata immutata,& correcta fuerint, perinde habeantur,& obseruentur, ac si auctoritate Apostolica approbata & confirmata essent prout eos illa ab omnibus dicti collegij alumnis, ita haberi, & inuiolabiliter obseruari mandamus. Quod autem ad dictorum alumnorum admissionis modum, & formam, deinceps habendam attinet, statuimus,& ordinamus, eos qui admittendi erunt, prius ab examinatoribus per dictum protectorem in Gallia etiam Belgia aut alibi, prout illi conuenientius videbitur designatis,& designandis iuxtà formá ab ipso Protectore præscribendam examinare,& prohibito huiusmodi examine, si constiterit, ipsi Protectori prædictorum examinatorum significatione sibi verbo vel scripto facienda, eos ingenio aptos,& maioribus probatos, & tales, qui recipi debeant cum illos admittant. Postquam verò in collegio recepti fuerint, non statim Collegij alumni censeantur, sed per quatuor, & sex menses plus, vel minus, prout Superioribus, & Collegij moderatoribus visum fuerit eorum conuersatio probetur, deinde si Collegio digni videbuntur, iuramentum, præstetur se vitam Ecclesiasticam perducturos, seque omni tempore ad iussum Superiorum in patriam reuertendum,& ad animas quantum in Domino potuerit adiuuandas paratos fore. Cæterum Rectori presbytero dicti collegij pro tempore existenti vt per se, vel Confessarium idoneum, quem duxerit eligendum singulos alumnos prædictos à quibusuis excomunicationis, suspensionis, interdicti, aliisque sententiis, censuris & pœnis Eccl. quauis occasione, vel causa latis, quas ipsi pro tempore quomodolibet incurrerint,& à quibusuis peccatis, excessibus,& delictis, quantumcunque grauibus,& enormibus, etiam in casibus in literis die Cœnæ Domini legi solilitis contentis, conspirationis, in personam, vel statum Rom. Pont. falsitatis scripturarum Apostol. delationis armorum, vel aliorum prohibitorum ad partes infidelium iniectionis manuum violentarum in Prælatos duntaxat exceptis dispensare, liberè,& licitè valeat tribuimus facultatem Decernentes prædicta omnia perpetuò subsistere, sicque in illis vniuersis,& singulis per quoscunque Iudices ordinarios & deleg. etiam causarum Palatij Apostolici Auditoris, ac S.R.E. Cardinalis in quauis causa,& instantia, sublata eis,& eorum cuilibet quauis alia iudicandi & interpretandi, facultate & auctoritate vbique iudicari,& diffiniri debere, necnon irritum,& inane quicquid secus super his per quoscunque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstante nostris de non tollendo iure quæsito,& de vero valore fructuum exprimendo, ac de commission. in huiusmodi vnionibus facienda,& vocandis, quorum interest, necnon Lateranen. Conc. nouissimè celebrati, vniones perpetuas, nisi in casibus à iure permissis fieri prohibentis, aliisque Apostolicis constit. ac Hospit. Vrbis, & Cam prædictorum iuramento confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis apostolicis illis, & eisdem Senatori. Consul Reformat. Cam Vniuersitatibus, ac eorum Collegiis, Rectoribus, & personis, aliisque prædictis, necnon Pop Ro. vectigalibus, Redemptoribus, & aliis sub quibuscunque tenoribus,& formis ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam iteratis vicibus, aut etiam in fauorem Hospitalium concessis approbatis, & innouatis, quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus cæterisque contrariis quibuscunque Vt verò temporalibus cômodis spiritualia quoque munera coniugamus, quibus fidelium deuotio eis munera crescere magis,& augeri possit, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum

Iurisdictio protectoris.

Forma recipiendi alumnos collegij.

Forma probationis.

Clausula derogatoria.

torum Petri & Pauli Apostolorum auctoritate confisi omnibus Scolasticis, Rectoribus, & Ministris, qui in hoc Collegio recepti fuerint in ipso ingressu, ac etiam quos in eodem Collegio decedere ab humanis contigerit, si pœnitentes, & confess. si verè ipsi fuerint, in mortis articulo plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem in perpetuum concedimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo nono, nono Kal. Maij, Pontificatus Nostri anno septimo. *Indulgentiæ.*

Schismatis Anglicani Historiographus libro 3. rerum gestarum sub imperio Elizabethæ non minus verè quam eleganter clades deploratissimi regni conqueritur, quibusque modis illis consultum fuerit, edocet. Verborum seriem omnis lepore contextam inculpati testimonij loco hic adferam qua constitutio Pontificia locupletius explicetur. Cum (inquit ille) varij Catholicorum conatus frustrati essent, timerén que prudentiores, ne hoc in nos diuinæ vltionis & tenenebrarum tempus tam diuturnum foret, vt quos Anglia nunc domi vel foris viros verè orthodoxos habet, vel consumeret ætas, vel vinculorum, ac carcerum squalor, vel frequentia multorum martyrij exilijque longioris miseria conficerent, huic malo, nec aliud commodius remedium adferri, nec aliter posteritati melius consultum iri iudicarunt, quàm si ratio aliqua iniretur vnde veteribus fidei cultoribus ac defensoribus extinctis, nouum cleri semen ac supplementum continuò pullularet, ita enim futurum confidebant, vt nec temporis diuturnitate, nec prolixo & violento Hæreticorum dominatu, deficerent in agro dominico operarij, néve abominatio istius desolationis duraret vsque in finem. Neque enim dubitarunt, modò non deessent sibi Catholici, quin aliquando citiùs vel seriùs, religionis restituendæ opportunum à Deo ipsis daretur tempus, cum nulla vnquam hæreticorum secta vel hominibus placere diu, vel sine mutatione vllibi firmiter persistere, vel ad posteros integrè deriuari queat. Quod vel illa vna Arrianorum latissimè patens hæresis planè conuincit: quæ licet orbem vniuersum aliquot centenis annis miserè vexauerit, tamen ita mutauit loca, tam multa dedit Catholicis ad se colligendos lucida internalla (quod & nobis diuina misericordia felicissimè per interpolatam hæresim Mariæ temporibus accidit) proque vario Imperatorum ac Principum, vel pro secta vel contra illam studio, & pro cuiusque siue ad clementiam, siue ad crudelitatem naturali propensione, sacerdotibus Dei, nunc pacem & tranquillitatem concessit, nunc turbulentissimas in eos tempestates excitauit.

Hac ergò de causa & hoc consilio sperantes misericordissimum Dominum Deum patrum nostrorum, in perpetuum genti nostræ non irasciturum, ex studiosorum patria pulsorum reliquiis nonnulli Duaci in Belgio, sub regimine D. Guilielmi Alani, istic tunc S. Theologiæ Professoris regij, in disciplinam collegialem (exilium, vitam, & studia ipsorum protegente, & fauente Hispaniarum optimo maximóque rege Philippo) coierunt: qui paulatim in numerosum creuerunt collegium: quod primùm bonorum maximè eleemosynis, postea incredibili sedis Apostolicæ beneficentia sustentatum: plurimos peperit optimè institutos Sacerdotes: qui ad Catholicæ fidei restitutionem in patriam certis temporibus mitterentur, & vicissim ex patria, ingenij excellentioris quosque vt orthodoxam capesserent fidem aduenientes, receperit. Vnde paulò post magna animorum mutatio, ac religionis in Anglia mira incrementa secuta sunt, factúmque est hoc collegium ita hæreticis odiosum, vt à populo Belgico tumultuante, facilè illud Duaco eiici curarint. Sed postea Deo ita disponente, & Rege Christianissimo permittente, Rhemos migrauit, vbi hodie fœliciter amplificatum variis in ecclesiam studiis ac officiis claret. Cui postea ad vberiores in patria fructus faciendos, sanctissimæ memoriæ Pontifex Gregorius XIII. Domino Audoeno Ludouico, Referendario Apostolico, pietate & prudentia præstantissimo viro id in primis satagente, aliud insigne collegium Romæ in antiquo nationis nostræ hospitali, amplissimis donatum redditibus, & patrum societatis nominis IESV regimini & instituti ni traditum, adiunxit. Quæ duo Seminaria dederunt his annis supra trecentos in messem Anglicanam Presbyteros: qui agrum domini cum suo etiam sanguine rigarunt.

Hinc duo colligimus vnum quod Summus Pontifex vero & sincero patris in filios amore æstuans nihil oblitus est earum rerum quæ ad salutem gregis Christiani conferunt. Alterum quantum commodi & vtilitatis Reipublicæ Christianæ adduxerint Societatis Iesu Patres in erudienda iuuentute ex cuius educatione vt messis spes in semente posita est, reliqua vita ex pactatio dependet. Quamobrē vbique tanta támque præclara illis structa sunt Gymnasia quæ

profectò vera sunt pietatis religionis, & doctrinæ Asyla ad quæ furentibus hæresis & ignorantiæ monstris confugiant omnes. Horum breuissimum indicem hic adscripsimus in iuuentutis pietatis studiosæ gratiam. Nomina Vrbium literis capitalibus insignita Academiam publici studij cum Collegio Societatis Iesu ibidem adesse denotant.

ACADEMIARVM ET COLLEGIORVM SOCIETATIS IESV CATHALOGVS.

GALLIARVM.

PARISIENSE.	1554.
THOLOSANVM.	1561.
BITVRICENSE.	1571.
Burdegalense.	1572.
Lugdunense.	1565.
Aquense.	
TVRNONIENSE.	1561.
MASSILIENSE.	
AVENIONENSE.	1563.
MVSSIPONTANVM.	1573.
Billomense.	1554.
Mauriacense.	
Virdunense.	1564.
Niuernense.	1570.
Rhutenense.	1561.
Diuionense.	1581.
Augense.	1581.
Agennense.	1584.

COMITATVS BVRGVNDICI DITIONIS REGIS Hispaniarum.

DOLANVM.	1583.

SABAVDIÆ.

Camberiense.

ITALIÆ.

ROMÆ *multa sunt collegia societatis Iesu: Gregorianum, Germanicum, & Anglicum, sub Gregorio* XIII. *æquè ac* Sixto V. *florentissima. Horum omnium regimen traditum est societatis patribus doctissimus in quibus sunt nobilium primogeniti non pauci.*

SENENSE.	1554.
PERVSINVM.	1552.
FLORENTINVM.	1551.
MACERATENSE.	
ANCONITANVM.	1581.
Lauretanum.	1554.

Ibid. Greg. XIII. *Collegium instituit in quo* Illiricorum *pueri è patria extorres erudirentur.* 1581.

Tiburtinum.	1549.
Recinetense.	1583.
Amerinum.	1579.

IN PROVINCIA M[redacted] DIOLANENSI.

MEDIOLANENSE.	1564.
TAVRINENSE.	1581.
Ianuense.	1554.
Comense.	1583.
Vercellense.	1581.

IN PROVINCIA VENETA.

VENETVM.	1549.
PATAVINVM.	1543.
BONONIENSE.	1547.
FERRARIENSE.	1551.
Parmense.	1564.

Placentinum.

Placentinum. 1581.
MVTINENSE. 1552.
MANTVANVM. 1584.
Brixiense. 1583.
Veronense.
Foroliuense.

IN PROVINCIA NEAPOLITANA.

NEAPOLITANVM. 1551.
Catacense. 1564.
Aletinum. 1581.
Crinolarum.
Rheginum. 1539.
Bariense. 1583.

IN PROVINCIA SICVLA.

MESSANVM. 1548.
PANORMITANVM. 1549.
SYRACVSANVM. 1554.
CATANENSE. 1554.
Montis Regij. 1554.
Vibonense. 1555.
Galactense. 1585.
Drepanitanum. 1581.

PORTVGALLIÆ.

COIMBRIENSE. 1554.
EBORENSE. 1553.
Vlysiponense. 1552.
Bracarense.
Funcalense apud Maderam insulam.
Brigantinum.
Portuense.
Angrense. 1583.

HISPANIA IN REGNIS CATHOLICI HISPANIARUM Regis.

TOLETANVM. 1583.
COMPLVTENSE. 1544.
OSCANIENSE. 1555.
Conchense. 1554.
Placentinum.
Murcianum. 1555.
Madritanum. 15[illegible]
Talabricense. 1581.
Belmontense. 1582.
Sicuritanum. 1582.
Naualcarneium.
Carauacense.
Huëtense.

IN PROVINCIA CASTELLANA.

SALMANTICENSE. 1548.
VALLISOLETANVM. 1545.
COMPOSTELLANVM. 1581.
ONNATENSE. 1550.
Segobiense. 1581.
Montis regalis in Gallicia. 1555.
Methimnense.
Abulense. 1553.
Palentinum.
Bellimacense.
Numantiuum.
Legionense. 1582.
Lucroniense. 1583.
Burgense.
Ouetense.
Pompeiopolitanum. 1580.

IN PROVINCIA ARAGONENSI.

VALENTIANVM. 1545.
GANDIANVM. 1545.
CÆSARAVGVSTANVM 1547.

MAIORICENSE.
Gironense. 1582.
Barchinonense. 1540
IN SARDINA INSVLA.
Sassaritanum.
Busaquense.
Calaritanum.
Valecclesiense.

IN PROVINCIA BOETICA.

HISPALENSE. 1554.
Granatense. 1554.
Osimense.
Vesanum. 1582.
Cordubense. 1553.
Gaditanum. 1581.
Malacense.
Zerense.
Montelanum. 1555.
Marcense.
Triquerense.

BELGIVM.

LOVANIENSE. 1542.
DVACENSE 1568.
Tornacense. 1555.
Audomacense.
Cameracense.
Brugense.
Antuerpiense.
Traiectense. 1570
Leodiense. 1n81.

& GERMANIÆ IN PROVINCIA RHENANA.

COLONIENSE. 1542.
TREVIRENSE. 1581.
MOGVNTINENSE. 1582.
Spirense.
Consluentinum. 1552.
Fuldense.
Heiligenstadiense.
Paderbenense, 1580.
Lutzenburgense.

IN PROVINCIA GERMANIÆ SVPERIORIS.

DILINGANVM.
INGLOSTADIENSE. 1549.
Monachiense.
Halense.
Augustanum. 1582.
Oenipontanum.
Lucernense.
Friburgense. 1581.

IN PROVINCIA AVSTRIÆ.

VIENENNSE. 1551,
PRAGENSE. 1542.
Olemciense, 1581.
Græcense. 1581.

IN POLONIA.

CRACOVIENSE.
VRATISLAVIENSE. 1581.
POSNAMENSE. 1583.
Vilnense. 1570.
Brunsbergense. 1564
Pultouiense.
Ierosłauiense.
Polocense. 1583.
Regense. 1581
Nesuisiense. 1582
Torpatense. 1583.
Lublinense. 1583.
Claudiopolitanum. 1583.

IN INDIA ORIENTALI.

Goense. 1554.
Cerinense.

Bazainense

Bazainense.
Salsetanum.
Malacense.
Colanense.
Taanatense.
Ternatense.

IN IAPONE.

Burgense.
Meacense. 1559
Bonzianense.
Coranense.
Neginense.
Homaniense.
Frenonimense.
Bandiense.
Funayense.

IN BRASILIA.

Bayacense. 1549.

FLVMINIS IANVARII.

Pernambucense. 1577.

IN INDIA OCCIDENTALI.

Limense. 1574.
Cuschense.
Ciuitatis Pacis. 1575.
Arequipense.
Potoxinum.
Iuliense. 1582.

IN PROVINCIA MEXICANA.

Mexicanum.
Mecoacanum.
Angelipolitanum.
Guaxacanum. 1583.
Texozotlense. 1582.

Annorum tempus quo Collegia instructa sunt non singulis locis addimus, quod nobis & scitu difficile & ignotum erat. Pleræque alia desiderantur, quæ in libello illo Cathalogi Academiarum & collegiorum eiusdem Societatis peruia & apertissima extant

XLII.

Confirmatio, & declaratio Institutionis gratiarum, & Priuilegiorum Societatis Iesu.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

ASCENDENTE Domino, & Saluatore nostro in nauiculam, ecce motus magnus factus est in mari: ipse autem à discipulis rogatus ventis imperauit, & facta est tranquillitas quam nos in Petri nauicula collocati, turbinibus excitatis ab eodem Domino, assiduis precibus postulantes nostram interea operam, & laborem in frangendis procellosis fluctibus impendere non desistimus, cumq; tanti laboris socios, & validos remiges diuina nobis prouidentia præparauerit, eorum opera in superandis sæuientis pelagi tempestatibus nos maxime subleuat, qui pro communi fluctuantium animarum salute propria commoda nihil pendunt, seque ad omnia discrimina exponunt, in quo cùm aliarum Religionum studia, tum Societatis Iesu assiduus pro Christo labor, necnon vsque ad finem perseuerantia promptam se ostendit, cumq; prolem Catholicæ religioni valde proficuam, & ad omnia pericula pro vniuersali ecclesia subeunda paratam procreauerit adhuc, atque aliam à prima non degenerem præstante gratia Dei quotidie substituat, vt nobis eorum alumni multiplices probationum gradus altius prouecti, semper præsto sint, quos in rebus arduis suscipiendis fructuosos operarios asciscamus: eos autem vt firmiorem nobis opem ad prædicta nauare possint, ab omni non modo iniuria, sed etiam calumnia studemus intactos conseruare. Quod, vt à nobis efficiatur, ipsius instituta

Matth. 8. c.

Vtilissima orbi Christiano Societas nominis Iesu.

tutum feruor per literarum occupationem intepuerit, per earundem virtutum frequentiorem exercitationem ardentióremque Diuini auxilij inuocationem recalescat, sed etiam in verbi Dei sacrarum & scholasticarum lectionum, pœnitentiáque & Eucharistiæ Sacramentorum Societatis ministerij tandiu probantur quandiu Præposito generali videtur, nec antequam ipsi præposito sint planè perspecti, eique in omnibus satisfecerint, ad huiusmodi gradus promoueant.

Qui enim ad professionem quatuor votorum admittendi sunt, eos iuxta constitutiones easdem, & apostolica decreta, & indulta viros omninò humiles ac prudentes in Christo, & in vitæ puritate ac literis conspicuos diuturnisque ac diligentissimis experimentis probatos, atque Sacerdotes, & in ministeriis huiusmodi prius diu multumque versatos vocatio hæc requirit, vtpote quos ardua maneant ministeria. Quo fit vt non omnes ad eandem professionem idonei esse, nec tales sine longa exercitatione atque experimento fieri, aut etiam cognosci possint. Quapropter societatis corpus in sua membra & gradus idem. Ignatius diuino instinctu ita duxit disponendum vt præter eos, quos præpositus Generalis ad professionem quatuor votorum idoneos esse censerit, & nonnullos quos interdum ad professionem trium admittere potest, reliqui etiam sacerdotes, quorum vita & doctrina in societate diu probata esset ac præposito Generali perspecta, & de ipsius licentia in Coadiutorium spiritualium formatorum gradum, per tria illa vota similiter publica, sed simplicia in superiorum manibus emissa admitterentur.

Quæ requiruntur eis qui admitti volunt ad professionem quatuor votorum iuxtà canonicas & apostolicas sanctiones.

Quibus emissis tam hi qui spirituales, quàm qui temporales coadiutores formati fuerint, certum in societate gradum habent, suntque omnis hæreditariæ successionis incapaces, nihilque omninò proprij iuxta constitutiones easdem habere possunt. Nec propter emissa huiusmodi vota publica aut per mortem ab intestato in illorum sicuti nec in Professorum bonis domus, valla, aut Ecclesia vel collegium dictæ societatis succedere potest.

Emissa professione amittitur ius patria, & hæreditaria successionis.

Qui verò quatuor votorum professi futuri sunt, ij tribus illis solemnibus substantialibus votis quartum similiter solemne addunt specialis Summo Pontifici obedientiæ circa missiones præstandæ ob certiorem Spiritus sancti in missionibus ipsis directionem, ac maiorem ipsorum mittendorum Sedi Apostolicæ obedientiam maiorémque deuotionem, humilitatem, mortificationem, ac voluntatum abnegationem.

Solemne votum obedientia erga Pontificem sedem.

Post emissam verò professionem siue quatuor, siue trium votorũ professi ad Paupertatis, quæ regularis instituti murus est & propugnaculum, perfectionem tuendam, omnémque ambitionis occasionem excludendam nonnulla alia simplicia vota emittunt quibus promittunt se nunquam quacunque ratione acturos vel consensuros, vt quæ in constitutionibus societatis circa paupertatem ordinata sunt, immutentur nisi quando ex iusta rerum exigentium causa paupertas magis restringenda videretur, neque prætensuros ne indirectè quidem, vt quam prælationẽ, vel dignitatem intra vel extra Societatem eligantur, nec extra Societatem in sui electionem quantum in eis fuerit, consensuros, nisi coacti obedientia eius, qui id ipsis possit sub pœna peccati præcipere: Item societati vel eius præposito manifestaturos si quem sciant aliquid huiusmodi moliri.

Simplicia vota, aduersus ambitum dignitatum & opum congeriem.

Porrò non solum professi, & coadiutores formati, sed ex aliis quicunque absoluto probationis biennio prædicta tria substantialia vota etiam simplicia emiserint, si absque expressa licentia à societate discedant, etiam si prætextu melioris frugis, & transitus ad alium quemcunque ordinem (Cartusiensium duntaxat excepto, id faciant, apostasiæ & excommunicationis ex Apostolicæ sedis decreto pœnas incurrunt, à quibus non nisi à Summo Pontifice, vel à generali præposito absolui possunt. Inique enim cum societate ipsa ageretur si viris multo labore ad ardua ministeria eruditis cum religionis catholicæ & huius sedis detrimento priuaretur præsertim cum societatis constitutiones, & priuilegia, quæ supradicta continet, in separata, antequam ad notiorum conuictum admittantur, habitatione eis maturius consideranda tradantur.

Vna & eadem viuendi & obediendi ratio ex pleto Nouitiatus anno.

Biennio Nouitiatus completo, & emissis votis simplicibus, vna est omnibus omninò viuendi & obediendi ratio: debent enim omnes in omnibus obedire, & in cõ

muni viuere non secus alij, atque ipsi professi & coadiutores formati, idque in domibus quidem probationum & collegij ex redditibus, in domibus verò professorú quæ nullos omninò redditus habere possunt, ex eleemosynis tantum.

Libertas retinendi bonorum suorum dominiũ iis qui ad professorum & Coadiutorum formatorũ gradũ peruenerũt.

Et licet, qui ad gradus professorum, & coadiutorum formatorum nondum peruenerunt, bonorum suorum ius atque dominium tam alias ob iustas causas, tum etiam vt maiorem Societas habeat libertatem illos, si opus fuerit, cum minori offensione dimittendi, ad tempus generalis Præpositi iudicio præscribendum valeant retinere, vt in pauperes tandem seu alios pios vsus pro ipsorum deuotione distribuant iuxta Euangelicum consilium ac promissionem, quam initio Nouitiatus faciunt, interim tamen, quantum ad illorum vsum religiosam paupertatem seruant, nec vlla re tanquam propria & sine superioris facultate vti possunt.

Obiectiones contra societatis statuta.

Et quamuis, ij omnes, qui post biennium Nouitiatus dicta tria vota simplicia, vt præfertur, emiserint, ac in corpus societatis cooptati, illiusque meritorum, & priuilegiorum, non secus atque ipsi Professi participes effecti, quique quantum est in eis est & professionem emittere parati, si ipse Præpositus generalis id prædictæ Societatis instituto congruere iudicauerit, & in perpetuum Dei seruitio votis simplicibus consecrati, ac sua sorte, prout laudabile societatis institutum exigit, contenti verè, & propriè religiosi existant, & si à societate deficiant, excommunicationis & aliis Apostatarum pœnis sint subiecti, tamen cum non ita pridem, intelleximus nonnullorum animos, qui pij alioqui & vtiles operarij existebant, sollicitari interdum & affligi, quasi non essent religiosi, eo quod non essent professi, nec etiam deesse qui religionis prætextu, transfigurante se in angelum lucis Satana, non solum ea occasione inquieti existeret, sed etiam aliorum pacem & vocationem disturbaret, eosque in fraudem, & defectionem deducere conarentur, vnde fructuosa hæc religio grauissima potuisset accipere detrimenta, Idcirco cum diuina prouidentia pro temporum necessitate varia & salutaria Ordinum instituta in Ecclesia sua produxerit, nouisque subinde in ea nascentibus morbis, noua remedia, nouisque emergentibus hostium impugnationibus, noua regularium ordinum auxilia excitarit, & cuique illorum iuxta cuiuslibet peculiaris gratiæ vocationem peculiares quasdam notas propria insignia, ac opportuna ad finem quem intendit, media suggesserit, & nunc maximè (vt felicissimi toto orbe successus testantur) mirificos in agro Dominico fructus prædicto societatis Iesu instituto proferat: quæ Societas (quemadmodum & alia nascentium regularium ordinum exordia) à spiritu contradictionis impugnatur, cumque ipsi Ordines Romanorum Pontificum propterea constitutionibus circummuniri consueuerint, cuius rei sanctorum Dominici & Francisci præclarissimi Ordines exempla abundè suppeditarunt: ita nos, licet aliàs institutum prædictum, priuilegia & Constitutiones ipsius Societatis confirmauerimus, & declarauerimus, Motu proprio statuentes eos, qui biennio Nouitiatus peracto, tria vota tametsi simplicia emiserunt, esse verè & propriè Religiosos, cum præcepto, ne quis hæc in dubium reuocare audeat, ac cum irritante, & aliis decretis, prout in nostris super hoc confectis in literis plenius continetur. Quia tamen non defuit temeraria quorundam audacia qui post declarationem, decretum, præceptum, & interdictum nostrum huiusmodi non solum multa ex prædictis, & fortasse alia ad Societatis institutum, ac viuendi formam spectantia, labefactare, sed & ipsa Apostolica decreta, ac præcepta publicè, & ex cathedra, ausu temerario impugnare, mentémque nostrã peruersè interpretari non erubescunt, disputantes, & prædicta in dubium reuocantes: omniàque ex aliorum regularium ordinum communibus rationibus, formis ac statutis metientes Societatis Institutum peculiares Constitutiones, ac vim votorum simplicium illius, à sede Apostolica in eadem Societatis Religione probata, admissorum penitus ignorantes, ac nonnulla iure antiquo, quæ post illud successu temporum huius sedis auctoritate, approbatione, & confirmatione, ac peculiaribus priuilegiis sancita, & roborata esse dignoscuntur, perperam interpretantes, conuellere nituntur. quinetiam nos supradicta, Motu simili, & ex certa scientia de Apostolicæ potestatis plenitudine decernentes, ac præcipientes priuato sensu loquutos doctores errare potuisse, immo verè, & de facto ob falsam supradictorum informationem errasse: Ideoque præceptum nostrum nullam

Ante solennis professionis vota nomen religiosi in societate non contrahitur.

nullam ad obligandum vim habere. Neminem præterea eorum, qui solemnem professioné in dictaSocietate non emiserunt: de illius corpore, aut verè & propriè religiosum esse posse, sed eos merè seculares, ac ordinariorum iurisdictioni subditos existere: nec Societatem ipsam, aut illis superiores immo nec nos ius in eos vllum ex vi votorum huiusmodi habere, vel acquirere, aut superioribus ipsis conferre posse, non considerantes voti solemnitatem sola Ecclesiæ constitutione inuentam esse, triáque huiusmodi Societatis vota tametsi simplicia, vt substantialia Religionis vota ab hac sede fuisse admissa, illáque emittentes in statu religionis verè constitui quippe qui per ea ipsa se Societati dedicant, atque actu tradunt, seque diuino seruitio in ea mancipant. In quibus votis nullus præter Romanum Pontificem potest manum apponere: aliísque atque aliis modis Societatem ipsam impetunt vniuersali Ecclesiæ perutilem, quæ diuersis functionibus, & personarum gradibus distributa à Romanis Pontificibus presbyterorum, à Tridentina Synodo clericorum Religio appellata habitu, nomine, plerísque personarum gradibus, votorúmque differentiis ab aliis regularibus ordinibus distinguitur, Quibus etiã adiungunt licere iisdem non professis, etiam inuitis dictæ Societatis Superioribus, ad quosuis alios regulares ordines se transferre transgressorésque horum votorum, ac inobedientes, aut etiam vxorem ducentes, nullam ipsi Societati iniuriam facere, immo posse Episcopos cum eis dispensare, vt inuitis etiam superioribus eisdem vxorem ducant. Quibus, cum glossatores, & obtrectatores huiusmodi sua falsa doctrina fauere pergunt, horum votorum naturam & pœnarum vim vel non intelligentes, vel eludere conantes, eo sunt progressi, vt etiam vi facultatum quæ literis indulgentiarum Cruciatæ sanctæ nuncupatarum continentur, omnes transfugas, & ab ipsa Societate deficientes non professos, quoties ab ea defecerint, ab excommunicationis latæ sententiæ pœna à quocunque confessario absolui posse, nullámque ipsi Societati, suis operariis priuatæ iniuriam fieri, aut præiudicium generari existimét, sed & votorum substantialium Religionis prædictæ, ac decretorum contra eosdem apostatas Sedis huius auctoritate editorum vim, quantum in eis est, eneruare contendant. Insuper asserunt non posse vota aliqua in seculo emissa in tria hæc substantialia Societatis commutari (cum tamen hæc vota sint status, vt præfertur religiosi adeo vtilis, & perfecti, vt illa in hæc possint, hæc veró in aliorum ordinum etiam solemnia vota commutari, sit ab hac sede iustis de causis interdictum. Nec etiam desunt alia, quæ in animarum suarum præiudicium Societatis perturbationem, & scandalum plurimorum comminiscantur.

De presbyteris & clericis societatis Iesu habetur canon in Concilio Tridentino Sess. 25. c. 16.

Nos vniuersalis Ecclesiæ vtilitati, quàm ex inuiolato, & inconcesso dictæ Societatis instituto, & religiosæ sobolis educatione sentimus, & maiorem indies speramus, prospicientes, & propterea eiusdem Societatis indemnitati, paci, quieti & incremento consulere volentes, Motu simili, & ex certa scientia nostra, deque apostolicæ potestatis plenitudine laudabile institutum, & quæ illud concernunt, præmissa omnia & singula, prædictáque illius, ac quæcunque alia priuilegia, facultates, exemptiones, immunitates gratias, & indulta à prædictis prædecessoribus nostris, & à nobis etiam per communicationem concessa: Constitutiones quoque, ac statuta, & decreta qualiacunque, ac si ad verbum præsentibus insererentur, pro expressis habentes, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, supplentes omnes Iuris, & facti defectus, si qui interuenerint in prædictis Constitutionibus, & statutis.

Confirmatio priuilegiorum societatis Iesu.

Ad hæc dictam Societatem firmo sedis huius præsidio communire volentes, hac nostra perpetua Constitutione, motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, statuimus, atque decernimus tria vota huiusmodi & si simplicia, ex huius sedis institutione, ac nostra etiam declaratione, & confirmatione, esse verè substantialia Religionis vota, ac in dicta societate tanquam in religione approbata per sedem eandem admissa fuisse, & esse, ac per nos admitti, nec in illis à quoquam, præter nos, & sedem huiusmodi dispensari nec ea vllo alio modo quàm per legitimam dimissionem à societate cessare posse.

Substantialia vota.

Et non modo eos, qui in coadiutorum formatorum, siue spiritualium, siue temporalium gradus, & ministeria, vt præfertur, admittuntur, sed & scholares ipsos, ac

supradictos alios, omnes, & quoscunque qui in ipsam Societatem admissi, biennio probationis à quolibet eorum peracto, tria vota substantialia prædicta, tametsi simplicia emiserint, aut emittent in futurum, verè & propriæ religiosos fuisse, & esse, ac fore, & vbique semper, & ab omnibus censeri & nominari debere, non secus atque ipsos tum Societatis, tum quorumuis aliorum Regularium ordinum Professos, suisque præpositis, in omnibus, & per omnia obedire, & huic Sedi immediatè subiectos, & à quorumuis Ordinariorum & delegatorum, seu aliorum iudicum iurisdictione omninò exemptos, prout nos etiam vigore præsentium eximimus.

Contra impugnantes institutæ societatis.

Denique vt omnium Societatis priuilegiorum iuxta Generalis præpositi dispositionem sunt particulares, ita quoq; excommunicationis maioris latæ sententiæ & aliis Apostatarum pœnis si qui à Societate deficiant, subiacere, ac tanquam vero Apostatas puniri posse, nec à quoquam, nisi per nos, & sedem prædictam, aut Generalem præpositum ab eisdem pœnis absolui absolutionem, & a societate dimissionem matrimonium contrahere, quinimo eos omnes ad contrahendum inhabiles, ac contractus huiusmodi nullos, & irritos esse, pro vt irritos facimus, & annullamus.

Et vt contradicentium audacia coerceatur, præmissas omnes, & quasuis aliàs illis similes assertiones contra dictæ Societatis institutum, vel quomodolibet in illius præiudicium pronunciatas, aut scriptas, falsas omninò & temerarias esse & censeri debere.

Sedi Apostolicæ & præposito generali dubiorum discussio remittitur.

Præcipimus igitur in virtute Sanctæ obedientiæ ac sub pœnis excommunicationis latæ sententiæ, necnon inhabilitatis ad quæuis officia, & beneficia secularia, & quorumuis ordinum regularia, eo ipso absque alia declaratione incurrendis, quarũ absolutionem nobis, & successoribus nostris reseruamus, ne quis cuiuscunque status, gradus, & præeminentiæ existat, dictæ Societatis institutiones, Constitutiones, vel etiam præsentes, aut quemuis earum, vel supradictorum omnium articulorum, vel aliud quid supradicta concernens, quouis disputandi, vel etiam veritatis indagandæ, quæsito colore, directè vel indirectè impugnare, vel eis contradicere audeant districtiùs inhibentes ne quis siue extra, siue intra dictam Societatem, nisi de illius Generalis aut inferiorem Præpositorum licentia notationes, declarationes, glossas vel scholia vlla super præmissis facere, vel ea nisi quantum verba ipsa sonant, interpretari, aut de eis disceptare, seu scrupulum quicquam inijcere, vel in controuersiam aut dubium reuocare audeat quoquomodo, nec glossas, aut interpretationes siue impressas, seu scriptas, ad id pertinentes legere, docere, aliisque tradere, vendere, vel apud se retinere præsumat.

Si quid verò dubij de eisdem oriri contigerit, ad sedem prædictam vel ad Generalem Præpositum dictæ Societatis, aut ad eos quibus id ipse commiserint, referatur.

Executio constitutionis.

Sicque in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios etiam causarum Palatij Apostolici auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Cardinales in quauis causa & instituta sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, necnon irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Clausulæ derogatoriæ.

Mandantes vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & cæteris Ecclesiarum, & locorum etiam regularium prælatis per vniuersum orbem constitutis, vt præsentes in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis, Ciuitatibus, diœcesibus, & iurisdictionibus ab omnibus inuiolatè obseruari: quinetiam Præpositas ac personas Societatis huiusmodi defendant, eósque præmissis omnibus & singulis pacifice frui faciant, & gaudere, non permittentes per quoscunque quomodolibet molestari: Contradictores per censuras Ecclesiasticas, & alia iuris & facti remedia opportuna, appellatione postposita compescendo. Inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis.

Non obstantibus recol. mem. Bonifacij Papæ viij. quæ incipit. Quod votum, & aliis Apostolicis constitutionibus, ac etiam aliorum ordinum, iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus,

bus,priuilegiis quoque,Indultis, & literis Apostolicis quibuscunque huiusmodi ordinibus,Vniuersitatibus,locis vel personis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros,ac nos,& sedem prædictam etiam motu proprio & ex certa scientia,ac de Apostolicę potestatis plenitudine,& cum quibusuis irritatiuis:annullatiuis,cassatiuis,reuocatiuis,modificatiuis,præsentatiuis,exceptiuis, declaratiuis,mentis attestatiuis,ac derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis Clausulis,irritantibusque,& aliis decretis in genere,vel in specie,ac alias quomodolibet etiam pluries concessis,confirmatis,& innouatis. Quibus omnibus & singulis,etiamsi in eis caueatur expresè,quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis modo, & forma in illis expressis derogari possit,pro illum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis,specifica,&expressa mentio habenda,seu aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret tenores huiusmodi præsentibus pro sufficienter expressis habentes,illis alias in suo robore permansuris ac,hac vice dumtaxat specialiter & expresè derogamus Contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici,suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem.

Præsentis autem Constitutionis,& gratiæ communicationem omnibus aliis, qui sua priuilegia cum ipsa societate copiosè participant,participareque peterunt quomodolibet in futurum fieri,omninò prohibemus.

Indultorum communicatio prohibetur.

Cæterum volumus,vt præsentium transumptis etiam impressis manu Secretarij dictæ Societatis vel notarij publici subscriptis,& sigillo Præpositi Generalis eiusdem Societatis,vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem omninò fides adhibeatur in iudicio,& extrà illud,quæ literis ipsis originalibus haberetur,si essent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo,&c Si quis autem,&c.

Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo quarto,octauo Kal. Iunij,anno Pontificatus Nostri decimotertio.

Multum prodesse his qui multum prosunt iura tum humana dum diuina volunt. Quæ vtilitas suborta sit Ecclesiæ Catholicæ ex venerando nominis Iesu sodalitio testantur tot præclara monumenta pietatis & eruditionis per orbem relicta,tot insignia Archigymnasia quæ superiùs enumerauimus in quibus & moribus,& doctrina hominum consulitur vt nulla regio eorum laboris inscia sit. Taceo populos barbaros in India Occidentali Brasilica regione, & noui orbis Insulis ad veritatis lucem eorum opera edoctos, infideles baptizatos, hæreses Germaniæ maiore ex parte concussas, & longè à nostro orbe remotos Principes, ad pedum oscula Summi Pontificis perductos,& innumera illa vitæ discrimina in publicum commodum exhantlata quæ dignißimis hisce priuilegiis pensare esse operæ precium Sedi Apostolicæ visum est. Hæc omnia breuißima adeò verborum serie complecti nequeumus. De his conscripta sunt integra Commentaria.

XLIIII.

Ordo Processionum Papalium in solenníoribus festiuitatum celebrationibus.

GREGORIVS Papa XIII. Motu proprio,&c.

OMNIBVS, & singulis officialibus Romanæ Curiæ infrascripto rotulo designatis,& descriptis in processione Sanctißimi Corporis Christi,quæ erit die secunda mensis Iunij proximè futuri præsentis anni M. D. L X X V. & aliis perpetuis futuris temporibus iuxtà antiquum morem, & ritum Curiæ Romanæ interesse debentibus,cum albis intortitiis pro debito eorum,& veneratione condigna tanti Sacramenti,& quiete nostra, ac celeri expeditione actus ante augmentum caloris,& sine contentione,sub pœna excõmunicationis eo ipso incurrenda,& suspensionis ab emolumentis officiorum suorũ per duos continuos menses proximè tunc futuros,quàm ex nunc applicamus Hospitali sanctißimæ Trinitatis Conua-

 lescentium

lescentium Vrbis si contrafecerint: Tenore præsentium mandamus, quatenus in dicta processione incedere debeant secundùm ordinem descriptionis, & annotationis infrascripti rotuli, aliqua cótradictione, aut replicatione: Collectoribus etiam, ac Receptoribus dictorum officialium, sub communicatione satisfaciendi de propriis pecuniis, si non retinuerint, vt præfertur: Notariis vero Cameræ Apostolicæ, quod infrascriptis Cardinalibus assistant, notantes nomina singulorum officialium contumacium, & inobedientium. Sicque omnibus, & singulis officialium ordinibus super differentiis, & controuersiis huiusmodi procedendi, perpetuum silentium imponimus. Reseruato eisdem iure, si quod prætendunt in petitorio. Et ita per dilectos filios S.R.E. Camerarium, & Priorem Diaconorum Cardinalium, & Vicecamerarium, ac Clericos cæremonialium, & alios, ad quos spectat, seruari & exequi debere decernimus & mandamus Priuilegiis & literis Apostolicis, ac aliis in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque.

Placet, ita & Motupropeio mandamus V.

Præcedentibus Religiosis, & Clero ordine suo.

1 *Proxeneta Riparum.*
Portionarij Ripæ.
2 *Notarius Turris Nouæ.*
Notarius Protonotariorum participantium.
Notarij Vicarij Papæ.
Notarij Vicecamerarij.
3 *Scriptores Archiuij.* 4 *Scriptores Breuium.*
5 *Collectores Plumbi.* 6 *Sollicitatores Apostolici.*
7 *Notarij Auditoris Cameræ.*
Scriptores, & Clerici Regesti supplicationum,
Scriptores Regesti Bullarum.
Notarij Auditorum Rotæ.
8 *Procuratores literarum Apostolicarum minoris gratiæ.*
9 *Procuratores Contradictarum.*
10 *Abbreuiatores de minori.*
11 *Scriptores literarum Apostolicarum minoris gratiæ.*
Auditor Pœnitentiariæ. } *simul*
Regens Pœnitentiariæ.
Notarius Cancellariæ. } *simul.*
Ostiarius Cancellariæ.
De consuetis.
12 *Milites Pij.* 13 *Milites Lilij.* 14 *Milites S. Pauli.*
15 *Milites S. Petri, simul cum Scutiferis habitum non portantibus.*
16 *Scriptores Apostolici togati.*
17 *Rescribendarius, cum duobus Defensoribus.*
Magistri vtriusque Regesti. *Custos Cancellariæ.*
Regens Cancellariæ, *Plumbatores.*
Magistri Alumbi.
18 *Scutiferi Papæ portantes habitum, & Soldanus.*
Procuratores ordinum.
Procuratores principum.
Procurator Fiscalis.

Aduocati

Aduocati Consistoriales. *Summista.* *Secretarij.*
Cubicularij extra Cameram.
Cubicularij Apostolici participantes. *Clerici Sacri Collegij.*
Cubicularij secreti.
Cubicularij, seu Capellani portantes mitras.
Nobiles, qui sedent in gradibus solij.
Conseruatores Vrbis. *Oratores principum.*
Senator. *Orator Cæsaris.*
Principes stantes in solio.
Cantores Papæ.
Abbreuiatores, & acoluithi cum cottis.
Clerici Cameræ.
Auditores Rotæ, cum Magistro Sacri palatij.
Subdiaconi. *Acoluthi, cum candalabris vij.*
Subdiaconus portans Crucem, & de eius latere duo Ostiarij cum virgis.

PRÆLATI PARATI.

Pœnitentiarij. *Abbates.*
Episcopi, Archiepiscopi. *Oratores prælati.*
Assistentes Papæ.
Cardinales Diaconi. *Pesbyteri.* *Episcopi.*
Duo diaconi assistentes.
Scutiferi cum funalibus accensis.
Milites aliquot D. Petri spplentes ad Baldachinum.
Acoluthus cum nauicula.
Cæremoniarij.
Acoluthi duo cum duobus thuribulis.
Seruientes armorum quatuor.

SVMMVS PONTIFEX SVB BALDACHINO.

Auditor de mitra, medius inter duos cubicularios.
Secretarius Papæ.
Medici.
Protonotarij cum cappis.
Generales ordinum.
Referendarij.

Seruientes armorum, & Cursores cum suis mazziis à porta palatij per viam processionis, vsque ad portam Sancti Petri custodiant processionem, & hortentur ad procedendum.

Ostiarij similiter cum suis virgis purpureis, & cum eis officiales de porta ferrea, & de catena à porta S. Petri vsque ad altare similiter Custodiant, & non permitant aliquos exire cum totis, nec eas extinguere, nisi reposito Sacramento super altari per Pontificem.

Cæremoniarum magister cum Reuerendissimo DD. Cardinalium Diaconorum priore, & Vicecamerario, præmissum ordinem obseruari faciant, & exequantur.

Constitutio

XLIII.

Constitutio Nicolai III. & aliarum sanctionum contra iurantes & iurare facientes illicita impossibilia damnosa & Ecclesiasticæ libertati ac decretis Concilij Tridentini contraria.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Consuetudo non recipiendi ad officia nisi præstito iuramento.

INTER APOSTOLICAS & alias canonicas sanctiones, quæ de iurisiurandi religione variis temporibus prodierunt, fel. record. Nicol. Papa Tertius, intelligens in nonnullis ecclesiis de earum consuetudine obseruari vt, cum earum Prælati ad ecclesias ipsas primo accedunt, vel cum de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur, nec prælatos admitti, nec canonicos aliter recipi in dictis ecclesiis nisi iurato ab eis, statuta, & consuetudines ipsarum Ecclesiarum scripta, & non scripta inuiolabiliter obseruare, inter laicos etiam multarum Ciuitatum, Castrorum, & terrarum eum consuetudinis morbum in assumendis potestatibus, Rectoribus, vel Officialibus suis irrepsisse, vt ipsi Potestates, Rectores, & officiales ad huiusmodi potestarias, rectorias, & officia, nullo modo admittantur, nisi prius se statuta ipsorũ locorum clausa iurauerint seruaturos. Et quia in statutis, consuetudinibúsque supradictis interdum aliqua reperiebantur illicita, seu impossibilia, vel obuiantia Ecclesiasticæ libertati, idcirco ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus, peccanti occasio præberetur, cum iuramentum non fuerit institutum, vt vinculum esset iniquitatis, prædictus Nicolaus Papa animarum periculis obsistere cupiens frugifera & salubri constitutione præcepit quibuscunque scientibus contineri in prædictis consuetudinibus, & statutis illicita, impossibilia, vel libertati Ecclesiasticæ obuiantia huiusmodi iuramenta ab eis nullo modo præstari, & iuramenta ea intentione facienda, vel facta vt etiam illicita, vel impossibilia, seu libertati Ecclesiasticæ obuiantia obseruentur, cum etiam sub tali intentione præstari non possent absque diuinæ Maiestatis offensa, decreuit in huiusmodi illicitis, impossibilibus seu libertati Ecclesiasticæ obuiantibus non seruanda, quin potius pro animarum salute si sub forma prædicta vel simili aliquos ignorantes prædicta illicita seu impossibilia, vel libertati Ecclesiasticæ obuiantia iurare contingeret, ad obseruanda duntaxat licita possibilia, & libertati ecclesiasticæ non obuiantia iuramentorum intentio referri deberet, declarans iuramenta sub huiusmodi generalitate qualitercunque, & sub quacunque verborum forma præstita vel præstanda ad licita possibilia, ac ecclesiasticæ libertati non obuiantia duntaxat extendi, ipsósque iurantes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri. Verumtamen multi infirmi, cupidique sensus sese in huiusmodi iuramenta cum animarum suarum periculo præcipitant. Nos quoniam hæc sanctorum quoque patrum institutis; & salubri rerum ecclesiasticarum directioni aduersantur, & tanquam de radice ambitionis procedentia omne bonum in ecclesiis rebúsque publicis peruertunt, ea nouæ prouisionis subsidio prohibere volentes, præsentium auctoritate innouamus prædictam constitutionem Nicolai Papæ, itidémque alias omnes canonicas Sanctiones de abusu, & reprobatione nes huiusmodi iuramentorum promulgatas, volumúsque eas vbique ab omnibus etiam quoad præterita inuiolabiliter obseruari, Ac etiam præcipimus, & interdicimus prælatis canonicis, & aliis supradictis, necnon ecclesiarum Capitulis, & Monasteriorum, cæterisque conuentibus, ciuitatum quoque Castrorum, & terrarum communitatibus, & personis quacunque dignitate præditis, ne vlla omninò iuramenta illicita, impossibilia, damnosa, vel libertati ecclesiasticæ, aut decretis Concilij Tridentini obuiantia siue ante, siue post electiones, confirmationes, prouisiones, receptiones, admissiones, aut alios actus, vbicunque, ac quocunque tempore etiam prætextu cuiusuis consuetudinis quantocunque tempore obseruatæ, quæ potius corruptela est censenda, siue in genere, siue in specie præstare, reddere, vel exigere, neve super præstitis, redditis, vel exactis hucusque quemquam in iudicio, vel extra inquietare audeant quoquo modo, vel turbare, illos enim qui iuramenta illicita, impossibilia, dãnosa, vel ecclesiasticæ libertati, aut decretis Concilij obuiantia, exigere contenderint, Episcopos videlicet, & alios quoscunque Pontificali dignitate præditos suspendimus à diuinis, Capitula verò, & conuentus, eorumque Ecclesias & loca omnia

Nicolaus III. declarauit talia iuramenta non ligare iurantes illáque esse irrita.

Innouatio circa constitutionum editarum in huiusmodi iuramenta.

Iurantibus inflicta pœna.

Decretum irritans.

omnia interdicto ecclesiastico supponimus, ac singulares personas excõmunicationis sententia innodamus, inhabilésque facimus ad obtenta, & alia obtinenda eo ipso, nobisque & Romano Pontifici pro tempore existenti relaxationem suspensionis, & interdicti, necnon absolutionem ab excommunicationis sententia huiusmodi perpetuò reseruamus. Decernentes eos, qui talia iuramenta scienter præstiterunt vsu, & commodo rei, & gratiæ cuius causa iurauerint, eo ipso priuatos esse: alios verò ignorantes ad præstitorum iuramentorum huiusmodi obseruationem minimè teneri, Necnon irritum, & inane quicquid secus per quoscunque scienter, vel ignoranter attentatum est hactenus, & deinceps contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, seu quod prælatis, capitulis, conuentibus, & personis prædictis, vel quibusuis aliis cómuniter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, cæterisque contrariis quibuscunque. Et quoniam difficile nimis esset, præsentes ad omnia loca, quibus illis opus erit, perferri, volumus vt earum exẽplis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo prælati, aut personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. *Clausula derogatoria.*

Datum Romæ, apud sanctum Marcum anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, Nonis Septembris, Pontificatus nostri, Anno Tertiodecimo.

Tritum est quamplurimorum axioma, in malè promissis rescindendam fidem, & iuramenta non constare quæ fiunt in detrimentum & iniuriam iurantis. Nam quamuis natura sua omne iuramentum liget, aliter tamen assertorium, aliter promissorium. Assertorium siquidem non tam ligare, quam antecedentem quampiam obligationem dicitur exigere aut præsupponere, antecedens obligatio in eo est, vt quod iuratur, verum sit promissorium autem iuramentum verè & propriè ligat, quia ipsa rei perfectio super qua præstatur iuramentum est iuramenti materia. Vnde sequens est assertorium iuramentum in quamuis cadere posse materiam siue bona sit, siue mala, turpis aut honesta, modo res ita se habeat vt iuratur: promissorium non item.

Sunt autem tres quæ efficiunt ne iusiurandum liget.

Prima si quod iuratur est impossibile, non tantum naturaliter, verumetiam moraliter. Moraliter autem dicitur impossibile quod etiamsi absolutè loquendo, fieri posset, tamen citra pietatis, morum vitæ aut salutis iacturam fieri nequit, hoc itaque cùm accidit non ligat iuramentum, quia deest materia nihil enim cadit sub iuramentum quod aut contra diuinum aut naturale ius sit. Obseruandum tamen quod non si quod iuratum est, difficilius quam putabatur cùm fieret iusiurandum, fuerit compertum, continuò non ligat iuramentum, nisi fortè hoc ipsum inter iurandum fuerit expressum: vtpote si quis iuret aliquot se orphanas collocaturum, si non addit hanc vt vocant clausulam, nisi earum dos pluris quam mille constiterit, aureis, aut simile quippiam debet absolutè quicquid ad dotem attinet erogare.

Secunda causa est quando materia iuramenti est illicita siue ipso iuramenti tempore siue etiam postmodum, exemplum ex D.Aug. ponit Gratianus 22. q.4. canone inter cætera: huc referentur ea quæ contra bona consilia bonosve mores fiunt iuramenta, vt si quis iuret se castitatem non seruaturum, &c. non enim ligat illud iuramentũ. Eò tendit constitutio Põtificis.

Tertia causa est, si incautum sit iuramentum: id est, si tam generaliter fuerit emissum, vt illicitam etiam materiam complecti possit, quale fuit Herodis, hæc & eiusmodi in eo casu non ligant. An verò liget iuramentum coactum in quæstionem à nonnullis vertitur. Cum enim omne iuramentum promissorum sit contractus, nullusque obseruare tenecatur, quod inuitus promisit, videtur eiusmodi iusiurandum non ligare. Accedit quod iuramentum promissorium nunquam est validum, nisi idoneam habeat materiam, quæ semper est alicuius virtutis actus, qui nunquam inuenitur quoties inuitus quis quid facit. Non desunt tamen qui putent iusiurandum quanquam coactum tamen ligare, quia licet coactum dici posse quod est contra generalem & antecedentem voluntatem, tamen absolutè non est omnino contra omnem voluntatem quod coactus quis iurat. Hæc enim ex qua ponderantur actiones nulla omni vi cogi potest Dicitur autem generalis voluntas quam quis in animo

habet priusquam rei circumstantias expendat, absoluta autem quæ est in aliquo postequam rem omnem grauiter expenderit, materiam autem etiam habet, quia nemo ad iusiurandum cogitur, incusso extrinsecus aliquo timore quem cùm iurat quis, redimit idque actu charitatis postulat enim charitas vt se quisque suáque conseruet.

Obseruandum est nihilominus aliam esse rationem fori exterioris quo spectatur ciuium tranquillitas, quæ ne rumpatur meritò cautum est ne valeat contractus coactus ligare alia autem interni fori.

Quærunt theologi liceat ne illi qui extorto iuramento pecuniam dedit, eandem repetere, dicuntque licere, eò quòd coacto iuramento non transferatur dominium: sed per legitimum contractum: qui nunquam potest esse coactus: quod si coactus quis inter se pecuniam extortam iuramento nunquam repetiturum, licebit nihilominus repetere, non enim habebat legitimam materiam iuramentum illud posterius, eo quod esset contra bonos mores & Reip. tranquillitatem quæ postulat, vt quod vi extortum est, liceat repetere. Quod si obiicias hac eadem ratione moriendum potius quam iurandum fuisse, neque enim contra Deum est, vel periculo vitæ deuitando emittendum est iuramentum. Hic meritò distinguendum videtur si enim à legitimo fuerit iudice interrogatus non debet quod verum est tacere sin minus, potest si velit tacere. Nemo igitur potest iurare se causam nunquam vel aturum ad iudicem, si ab eo fuerit interrogatus potest nihilominus iurare suapte se sponte nunquam id facturum non dissimilis est quæstio iuramentis quibus subest dolus, ligent necne? Obseruandum ergò tripharium esse posse iuramentum dolosum primo quando is qui iurat in animo non habet eo se iureiurando ad quicquam obstringere, secundo quando in animo non habet verè iurare. Tertio cùm aliter accipit iuramenti quam is in cuius gratiam iurat. Qui primo modo iurat, obnoxius est iuramento, non enim ex nostro arbitrio, sed ex ipsius iuramenti, atque à Deo iuris diuini vi pendet iurisiurandi obligatio, quare qui iurat etiam si iurando se obstringere non intendat, nihilominus obnoxius est iuramento. Secundo modo qui iurat non est obnoxius, licet omni culpa, præsertim mendacij non careat, quia aliter quam loquitur sentit. Tertio modo qui iurat, si verba natura sua ambigua sunt (vtpote dicendo, iuro daturum pecuniam, quia potest esse sensus, Iuro te vel me daturum) iuramento non ligatur, sic tamen iurare non liceret à iudice legitimè interrogato.

De iuramentis quæ per alios fiunt, similis est quæstio, cui respondentes dicimus, De re præsenti vel præterita quam non certo constaret, ita habere, nunquam licere cuiquam per alium, præstare iuramentum: neque è contrà licere cuiquam de re præsente vel præterita quam non exploratam habeat ita habere, pro alio iurare, quantumuis credat eum virum esse bonum, nec mentiri velle simpliciter, quidpiam asserendo, multo minus iurando huius ratio est, quia iusiurandum non alienam, sed propriam requirit notitiam ad id, vt sana conscientia Deum possimus inuocare testem, cùm autem alius confisi probitate iuramus, in hoc peccamus, quod quantum in nobis est, tantam declaramus ipsius esse fidem ac veritatem quanta est Dei. Quod si promissorum sit iuramentum duplex esse poterit, nempe aut reale aut personale. Reale iuramentum aditum ab eo qui ius habet alios ligandi, præstare debet is qui eo iuramento ligatus est: vt iuramentum à parentibus de numeranda pecunia æditum implere debent hæredes, sic iuramentum à procuratore legitimè constituto, aditum implere debet is qui eam ipsi contulit auctoritatem. Personale autem iuramentum, (id est, quod non potest nisi propria illius personæ quæ edidit, actione persolui,) ab alio præstitum nemo cogitur præstare, nisi qui priusquam fieret, vt fieret consensum præbuit, aut posteaquam editum fuit, ratum habuerit: tale enim iuramentum est propria virtutis adeóque & propriæ personæ actio. Virtutis autem nulla est actio nisi quæ ex propria voluntate proficiscitur: etiamsi ex aliena quam proficiscatur. Qui autem per falsos deos iurant secundùm Aug. præstare tenentur. Virtutis enim & vitij forma est opinio & conscientia, qui igitur iurat per falsum Deum quem putat aut fingit esse verum: nec tamen præstat, peccat, quia tametsi res ipsa Deo vero non facit iniuriam: quia sed quem putabat esse Deũ adduxit in testem falsitatis ideo peccat.

Periurium propriè dicitur illud cui deest prima requisitarum iuramento conditionum, nempe veritas, tribus enim stipari debet omne iuramentum, veritate, nimirum, iustitia, & iudicio quia enim desideratur nobis ea verborum copia quæ sigillatim exprimeremus omnia vitiosi iuramenti genera: omne iuramentum quocunque vitio laborans vna voce (periurium) complectimur. Iuramentum autem quod fit per falsos deos, modo tres illas conditiones habeat, non potest nisi valdè impropriè dici periurium, quia etsi vitiosum sit, non laborat vitio

natura

naturæ iuramenti, sed tantum religioni opposito. Ponit autem Aug. tria periuriorum genera Maximum, quod præstat quis falsum (quod nouit falsum) iurando, minus cùm iurat quis verum, quod tamen putat esse falsum, minimum cùm iurat falsum putans esse verum quanquam postremum hoc non potest dici propriè periurium, neque etiam peccatum nisi ex negligentia fortaßis in re exploranda.

Vt agnoscatur quale sit peccatum periurium, aliquot obseruanda sunt regulæ.

Prima, omne periurium natura sua peccatum mortale est, quia est contra Dei mandatum.

Secunda, iuramentum quod fit per falsos deos, etiamsi verum sit, grauius est peccatum, quam iuramentum per verum Deum, licet falsum sit: illud enim est contra ipsum religionis fundamentum, hoc tantum contra reuerentiam Deo vero debitam. neque obstat quod ait Aug. minus malum esse iurare verum per falsum Deum, quam iurare falsum per verum Deum id enim de periurio quatenus periurium est, erit intelligendum.

Tertia omne iuramentum assertorium quacunque de re etiam leuißima est peccatum mortale si sit falsum Cuius ratio est, quod iuramenti assertorij natura non in valore rei quæ venit in quæstionem, sed in eius veritate vel falsitate consistit, non minor est autem falsitas iurare rem leuißimam aliter se habere quam habet quam si iuret quis rem grauißimam aliter se habere quam habet.

Quarta iuramentum assertorium cui deest secundus comes, id est, iustitia, est peccatum mortale quantumuis leue sit quod iuratur, quia directè opponitur secundo mandato, in quo non prohibetur tantum ne falsum iuremus, sed omnino ne iuremus.

Quinta iuramentum assertorium, cui tertius deest comes, nempe iudicium & prudentia tantum in se peccatum habet, quanta fuit negligentia in explorando re de qua fuit iurandū.

Sexta iuramentum promissorium quod reducitur ad assertorium quod fit contra mentem & conscientiam, nimirum cum facturum se quis iurat, quod effectum reddere in animo non habet est peccatum mortale, qualiscunque enim sit eius materia, deest ipsi veritas, quæ in iuramenti promissorij sita est executione.

Septima iuramentum promissorium quod fit de re aliqua quæ est peccatum, siue veniale siue mortale sit illud. semper est peccatum mortale, quando quod promittitur eo iuramento est peccatum mortale, eò quòd iuratur facere quod alio mandato vetatur ne fiat, quod si veniale tantum sit peccatum quod iuramento promittitur, peccatum nihilominus iurantis est mortale, quia propter culpam quæ in re est, fit nostri Dei iniuria.

Octaua iuramentum quod est tantum contrà consilia, vt de non ieiunando &c. veniale tantum est peccatum, quia non obseruare consilia, non est peccatum.

In quæstionem vertitur, liceat ne ab eo iuramentum exigere, quem scimus per falsos deos iuraturū: Respōdet Aug. licere, exemplo Iacob qui à Laban accepit iuramentum per falsum Deū emißū, neque enim aliter iurasset cùm posset idolatria, similiter & Isaac ab Abimelech. Quāuis igitur apertè fortaßis ab huiusmodi non licet homini Christiano iuramentū exigere quia hoc esset quodammodo eos ad idolatriæ actum prouocare, licet tamen vti iuramento per falsos deos emisso, & ab idolatria facti confirmationem petere, quod si iureiurando confirmarit ab eo licet iusiurandum accipere. Ab eo autem quem scimus nil temere iuraturum, vel de quo nonnihil habemus suspitionis, citra controuersiam licet iuramentum exigere modo ne id sine causa fiat. Ab eo autem quem certò scimus quod falsum est iuramento asserturum, priuato non licet tale quicquam exigere, quomodolibet enim exigat ansam illi periurij præbet, vel sine causa aut vlla necessitate prouocat eum ad iusiurandum quem sit iurando peccaturum Iudici tamen qui ex officio ad id quandoque cogitur ab huiusmodi licet quandoque iuramentum exigere, qui non tam id exigit quam accusator.

Iam verò vt funem reducamus ad constitutionis explicationem. Fides ob rem noxiam animæ, & canonibus sanctis aduersantem non debet effectu eius liberari, quin potiùs frangenda est. Nam vbi peccato comitatur promißio seu graui seu minuto, nihil est, pietas est rescindere. Certum est enim Deum nolle se testem adhiberi rebus vel malis, vel nullius momenti. Nec enim rex Israel, occisurum se Elisæum cum interposito iureiurando denunciasset dubium voto facere satis. Adhac euentus vel inopinatus, vel etiam antè præuisus tollit obligationem, idq; duplici modo. Herodes videt Salomen (sic enim vocat Iosephus) saltantem, placet illi eius obscœnitas, pollicetur quicquid libet, postulat illa caput Baptistæ, Quid agendum? Impius propter iusiurandum, & conuiuas liberat fidem, séque duplici scelere ligat, Deúmque sibi reddit prorsus inexorabilem. Fuerat igitur rescindendum. Ad hunc

modum, si sit apertum discrimen: non erit præstandum. Quis enim adeò insanit: vt insano gladium reposcenti, quem sanus apud me deposuerat, & ego me iuraturum, dicat reddi oportere? Idem agendum, quoties res promissa maius bonum impedit. Æquissimum ergo decretum Pontificis omni iure probatur quo soluuntur & irrita habentur iuramenta omnia quæ vel metu, vel vi, vel precibus aduersus fidem Catholicam, religionis obseruantiam & sacri Concilij Tridentini auctoritatem extorquentur.

XLV.

Regula Fratrum Reformatorum Ordinis Minorum Beati Patris Francisci de obseruantia declaratio ac superioritate & Iurisdictione generalis Ministri & commissarij oratoris.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

Clemens VII. ordinationes pro reformatione fratrum de obseruantia constitutis.

CVM illius vicem, meritis licet minime suffragantibus geramus in terris qui pacé in terras intulit, charitatémq; ad inuicé, præ cæteris omnib. eius fidelibus præcipit officij nostri debitam prosequimur actioné, si regulariũ personarum, quæ relicto sæculo, sub suaui voluntariæ paupertatis iugo, Dei obsequio se dedicarunt pro commisso nobis officio, concordes, ac quieti consulere cupientes, pacem, & charitatem inter ipsos inducere, inductámque confouere, & quæ iis contraria sunt, falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita, prout rerum & temporum qualitas requirit, quantum nobis ex alto conceditur, totis viribus curamus. Sanè licet alias per felicis recordationis Clementem Septimum prædecessorem nostrum multa ad quietũm, & tranquillum statum pertinentia dilectorum filiorum professorum Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci de strictiori Obseruantia, Reformatorum nuncupatorum (vt qui Regulam ipsam beati Francisci purè, & planè iuxtà illius literam, & declarationes Nicolai Tertij, ac Clementis Quinti Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, vt veri beati Francisci filij & alumni obseruare contendant) edita, & statuta fuerint, vt in literis Clementis Septimi sub Datum Romæ apud sanctum Petrum decimo sexto Calendas Decembris Pontificatus sui Anno nono latiùs continetur. Nihilominus quidam ex reformatis supradictis nobis detulerunt, quòd ipsis reformatis, quam plures perturbationes, damnáque non mediocria à dilectis filiis Fratribus Minoribus de obseruantia nuncupatis sub quibusdam prætextibus, etiam contra dictarum literarum Clementis Septimi formam, inferebantur. Nos eorundem Fratrum Reformatorum nuncupatorum quieti, & indemnitati, eiusdémque ordinis prosperitati, ac propagationi consulere volentes, Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus super causis Episcoporum, & regularium deputatis, atque etiam eiusdem ordinis prædicti Protectori, causam huiusmodi audiendam, & cognoscendam commisimus. Qui re maturè discussa, necnon quorum interest, aut interera partibus auditis, literísque Clementis Septimi prædictis plenè consideratis, nobis retulerũt quæ reformationem huiusmodi magis prosperè dirigere visa sunt, Quare de eorundem Cardinalium consilio, literis Clementis septimi prædictis addenda quædam decreuimus. Itaque volumus, & Apostolica auctoritate statuimus, & ordinamus, vt Nouitij Reformatorum præsentes & futuri annum continuum inter dictos Reformatos agant, ad deliberandum an inter Reformatos prædictos permanere velint à die ingressus in custodias, seu loca Reformatorum. Si verò in familia Fratrum de obseruantia professionem emiserint, & ad Reformatos de strictiori obseruantia transierint, vel in futurum transire voluerint habeant iidem annum continuum à die ingressus ad deliberandum, an remanere in hac strictiori obseruantia voluerint. Post præsentium autem nostrarum publicationem, & dictum annum completum, declaramus prædictos professos extrà Reformatos, haberi vt professos inter custodias Reformatorum: nec ipsos sicut nec alios inter easdem custodias professos, ab iis, sine speciali Apostolicæ sedis licentia, recedere posse, sine apostasiæ nota. quo etiam anno peracto, tam Nouitios in custodiis expressè professos quàm professos in familia, & in custodiis annum continuum agentes, volumus ad puram & plenam Regulæ Sancti Francisci Obseruantiam, iuxta ipsius literam, ac Nicolai Tertij, & Clementis Quinti Romanorum Pontificum declarationes

Annus deliberationis & probationis.

Apostasiæ flagitium non effugiunt qui à voto professo recedunt.

relaxationes,& Clementis Septimi literas prædictas teneri,nec ab ea , Reformatorúmque ipsorum obedientia recedere , minúsque à Reformatis ipsis expelli valeant,nisi incorrigibiles,iuxtà antiqua eorum instituta hactenus obseruata , & nisi qui ad Capucinos transeundi licentiam in scriptis,iuxtà Pauli Tertij, & Iulij Tertij literas,à proprio custode obtinuerint.Liberum verò sit eidem custodi,etiam nullo Ministri Prouincialis , vt aliorum suorum prælatorum habito , vel requisito consensu,vel licentia,nulloque cum iisdem verbo facto,per se,vel alium iuxta Tridentini Concilij formam.atque ordinis consuetudinem , Nouitios , necnon & fratres ordinis prædicti de obseruantia tam propriæ,quàm alienæ Prouinciæ reformandos ad ordinem,ac professionem,& reformationem pro sua custodia , absque vllo penitus impedimento(de consilio tamen & consensu Fratrum illius loci , pro quo recipiuntur)admittere. Teneantur autem Minister Prouincialis, vel illo absente præsidens Capituli,vel congregationis,& Diffinitores in capitulis, & congregationibus Prouincialibus,quando familię mutari solent,ad petitionem dictorum reformatorum alia etiam Prouinciæ loca , siue monasteria aliàs reformatorum locis,quantum fieri poterit contigua,vel commoda,iuxta eiusdem Clementis Septimi literas,dare,& assignare,& prioribus eorum locis addere , nec Fratrum Reformatorum paucitatem(dummodo ad decem Fratres recipiendos sint idonea,vel breui tempore in ea illos introduci posse sperandum sit)nec aliam quampiam excusationem quo minus id faciant,obiicere possint.Generalis Minister Fratrum de Obseruantia tantum minimè autem Prouincialis,siue alij dictorum Fratrum de Obseruantia prælati,aut commissarij in dictos Fratres reformatos,siue illorum custodias iurisdictionem,visitandíq;,& corrigendi facultatem,siue per seipsum, siue per eiusdem Ordinis, etiam alienæ custodiæ reformatos ipsos habeat , minimè tamen possit aliquem ad prelationem,vel officia,etiã in custodia promouere,aut correctionis,vel quouis prætextu statutis,censuris,casibus,reseruationibus proprijs, vel ordinis,reformatos subiugare,aut custodiæ,custodis,vel fratrum reformatorum respectiuè potestatem,facultatem,immunitatem,concessiones,gratias, statuta , & pacem quouis prætextu,modo,& quæsito colore,directè,vel indirectè annullare,suspendere,arctare alterare,immutare,impedire,contrafacere aut inquietare , nec etiam de propria eorum custodia, domibúsque & locis (nisi pro aliarum custodiarum dicta visitatione) dictos reformatos,vel eorum aliquem amouere,extrahere,mittere , vel transferre,nec illos ad quascunque alias partes , prouincias', vel custodias , & alia propriæ ipsorummet custodiæ loca etiam sub specie prædicationis mittere,collocare,vel retinere,nisi prout in singularium custodiarum Capitulis, vel ab ipso Custode fuerit ordinatum,locáque huiusmodi eisdem reformatis fuerint assignata,& multo minus ad reformatorum,vel custodiarum loca reformatos,etiam Nouitios, vel monialium confessores,aut alios quoscunque etiam reformandos à reformatis nõ receptos mittere,aut in eiusdem collocare,vel retinere,Nec etiam formati ipsi aliquem prædictorum non reformandum recipere,vel ad conuiuendum,siue de familia in eorum locis retinere vllo modo possint , exceptis lectoribus à Prælato ipsorũ licentiatis propriæ custodiæ necessarijs. Qui tamen in Custodia vocem actiuam, vel passiuam habere non possint , sed illa ad reformatos tantum in custodia pertineat,exceptis quoque opportunis prædicatoribus similiter licentiatis,vel impetratis,& hæc pro tempore tantum necessitatis , sed sine consensu Custodis in scriptis non possint quicunque dicti ordinis prælati , fratres non reformatos in adiutorijs ad ipsorum locorum confines, iuxtà morem ordinis pertinentibus ad prædicandũ, Nec in eisdem confinibus quoscunque fratres ad eleemosynas colligendas destinare:Pro necessarijs autem negotiis,& alijs pijs causis possint custodes ad quęcunque ordinis,& aliorum loca,etiam extra reformatorum Custodias, maximè ad Sedem Apostolicam,& ad totius ordinis protectorem . & pro prædicatione ire, ac fratres suos mittere , sed causa manendi de familia in locis ordinis extra reformatos pro studio vel alia causa nullo modo custodes,vel custodiæ mittere , vel licentiam dare,nec fratres ire,vel manere,nec prælati ordinis eos recipere, vel retinere possint. Capitula custodialia singulis annis in proprijs Custodiæ locis , istinèc & non extra custodiam per Reformatos quando,& vbi per proprium Custodem,vel custodiam

Transitus à reformatis ad Capuccinos conceditur.

Reformatis loca assignantur.

Visitationis & correctionis munus ad Ministrũ generalem fratrum de obseruantia delegatur.

Nemo in reformatorũ familia numerũ constituere debet nisi sit ipse ex reformatis.

Ad negotia necessaria exe q enda qui sint mittendi.

Capitula custodialia singulis annis celebrari debent.

fuerit constitutum, fiant: eant tamen & ipsi reformati ad Capitula etiam Prouincialia, vt in dictis literis Clementis septimi statuitur, & in illis vocem nō actiuam tantum, sed etiam passiuam post hac habeant. Huiusmodi autem custodiarum Capitulis solus custos, qui erit pro tempore, vel eo decedente commissarius custodię, vel ipse Generalis Minister, si personaliter tantum interesse voluerit, præsidere posthac valeat. In iis autem Capitulis vnaquęque Reformatorum Custodia plenā & absolutam habeat potestatem quęcunque statuta, & ordinationes (dummodo cōtra Deum, animam, ac regulam, & decreta Concilij Tridentini non sint) iuxta literas Clementis Septimi prædictas condendi, & statuendi; nec in eo per Ministros generales, vel prouinciales, vel eorum commissarios, aut alios dicti ordinis Prælatos quomodolibet impediri valeat. Electione Custodum per reformatos ad triennium facta, custodes per se, vel per literas in signum humilitatis confirmationem tantum infra mensem petere teneantur à ministro Prouinciali, quandocunque statim facto exhibendam. Possint autem Custodes etiam dum expectatur, & antequā petatur confirmatio prædicta, cum plena auctoritate liberè officio suo fungi; quòd si confirmationem huiusmodi intra tres dies non obtinuerint: à sede Apostolica, ipso facto tenore præsentium confirmati censeantur. Guardiani verò in capitulis electi, vel à Custodibus instituti, à ministro, vel alio quopiam confirmati deinceps nō egeant, sed eorum institutio in capitulis, vel extra ab ipsis custodibus facta sufficiat. Custos pro tempore electus, vel eligendus in suo officio à prima electione continuet ad triennium, videlicet vsque ad capitulū custodiale, siue citra siue vltra triennium fiat, absque eo, quòd singulis annis rursus eligatur. Custodis autem successoris electio à custode prædecessore, Guardianis, & Discretis locorum custodiæ fiat, si tamen etiam intra triennium in singulis annalibus Capitulis vniuersitati electorū videretur custodem minime idoneum esse, & vniuersitati Reformatorum non vtilem, alium sibi custodem ex regulæ ipsius præscripto eligere possint, & teneantur. Ipso autem custode decedente, alius custos extra Capitulum posthac non eligatur sed aliquis erit custodiæ commissarius vsque ad proximum capitulum custodiale, prout Reformati in suis capitulis ordinauerint. Potestatem verò eandem habeant, singuli custodes in suas custodias, & fratres, quam Ministri Prouinciales in suas prouincias & fratres habent, tam ex vigore regulæ, quàm ex Romanorum Pontificū concessis gratiis, dummodo huiusmodi strictiori obseruantiæ reformatorum non sint contrariæ. Præsertim verò custodes possint loca ipsa iuxtà eorum exigentiam resarcire, & augere, locis, quæ Guardianum habere non solent, ipsum Guardianum in capitulis custodialibus constituere, & in eisdem capitulis, siue prout in illis fuerit ordinatum, Prędicatores & confessarios sęcularium, seruata forma Concilii Tridentini examinare, & approbare, & illis officium prędicationis, & confessionum audiendarum concedere, & ad illa promouere, atque à casibus, & censuris, Pręlatis ordinis reseruatis, & reseruandis per se absoluere, vel per alium absolui curare: eos quoque, qui idonei sunt, pro suo arbitrio ad sacros ordines recipiendos approbare, & mittere. Volumus tamen, quod si in capitulis generalibus constitutiones aliquę, vel decreta pręsentibus literis, & huic obseruantię strictiori non contrariæ, sed quę magis ei fauere videantur, ordinata fuerint, Reformati ea obseruare omninò teneantur. Quo verò ad vestitum induantur prędicti reformati vilioribus indumentis, & despecto colore, & possint ea repetiare secundùm Beati Francisci regulam. Literas verò prędictas Clementis Septimi, quatenus supradictis non aduersentur, auctoritate Apostolica tenore pręsentium confirmamus, illisque perpetuę firmitatis robur obiicimus: Decernentes pręsentes litteras nullo vnquam tempore de subreptionis, vel obreptionis vitio, seu intentionis nostrę defectu, etiam ex eo, quòd omnes interesse habentes, vel fratres de obseruantia prędicti, aut quicunque alij vocati non fuerint, notari, argui, seu impugnari, aut sub quibusuis reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam ab eadem sede Apostolica emanatis, & in posterum emanandis comprehendi posse, sed illas pro omnibus, & singulis prędictorum Reformatorum custodiis, custodibus, & fratrib. reformatis pręsentibus, & futuris semper validas, & efficaces existere, suosque plenarios.

Capitulorum præsides.

Custodum triennio durant officia.

Custodis defuncti vices supplet vsque ad capitulum custodiale Commissarius.

Facultates custodum.

Constitutiones capitulorū huic constitutioni cohereant.

Vestes viliores.

Clausula præseruatiua.

narios,& integros effectus sortiri debere,sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij apostolici auditores,ac S.R.E. Cardinales,sublata eis,& eorum cuilibet quauis aliter iudicandi,& interpretandi facultate,&auctoritate vbique iudicari,ac diffiniri debere,necnon irritum,& inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari,Districtius inhibentes generali,& prouincialibus ministris dictorum fratrum de obseruantia nuncupatorum, & eorum commissariis nunc & in perpetuum pro tempus existentibus, & illorum generalibus, & Prouincialibus capitulis,personisque quibuscunque in illis congregandis, ac omnibus, & quibuscunque quos pręmissa concernunt, aut in posterum quomodolibet concernunt, & quibusuis aliis cuiuscunque dignitatis,status,gradus ordinis & conditionis fuerint, ne sub indignationis nostræ,& excommunicationis latæ sententiæ eo ipso si contrafecerint incurrendæ pœnis reformatos prædictos,illorumque custodias, Custodes, Discretos,Officiales,& fratres,aut alios quoscunque, quos præmissos quomodolibet concernunt,aut in posterum concernunt,quo minus prædictis omnibus, & singulis pacificè fruantur,seu prædicta omnia, & singula suum debitum sortiantur effectum impedire,retardare,aut perturbare audeant,vel pręsumant. Quocirca venerabilibus fratribus Archiepiscopo Mediolanensi, & Episcopo Landensi,ac dilecto filio curię causarum Camerę Apostolicę generali Auditori, necnon vniuersis, & singulis Patriarchis,archiepiscopis,Episcopis,& ecclesiarum pręlatis,ac quibuscunque in dignitate ecclesiastica constituti per pręsentes mandamus, quatenus ipsi,vel duo,aut vnus eorum per se, vel alium,seu alios pręsentes literas, & in eis contenta quęcunque,vbi,& quando opus fuerit, ac quoties pro parte fratrum reformatorum prędictorum desuper fuerint requisiti solemniter publicantes, illisque in pręmissis efficacis defensionis pręsidio assistentes,faciant auctoritate nostra eos pręmissis omnibus,& singulis iuxta pręsentium continentiam,& tenorem pacificè frui & gaudere. Non permittentes eos desuper per Ministrum generalem,aliosque pręedictos quomodolibet indebitè molestari,Contradictores quoslibet,ac rebelles, & pręmissis non parentes per sententias,censuras,& pœnas ecclesiasticas,aliáque opportuna iuris,& facti remedia,omni appellatione postposita compescendo,necnon legitimis super his habendis seruatis processibus,illos sententias,censuras,& pœnas pręedictas incurrisse declarando:illásque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sęcularis Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus Apostolicis,pręsertim fœlicis recordationis Leonis Decimi pręedecessoris nostri super vnione omnium fratrum minorum de obseruantia & nuncupatione eorundem,& aliis in dictis literis Clementis septimi contentis, & quę eidem Clementi placuit non obstare, necnon dicti Clementis Septimi literis pręedictis pro Reformatis,& Bonifacij Octaui de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo quis vigore pręsentium ad iudicium vltra dietas non trahatur, Bulla aurea, Mari magno,aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis quibuscunque dictique ordinis,statutis,consuetudinibus,priuilegiis, indultis, & literis apostolicis,etiam iuramento,confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis,etiam in forma Breuis, vel quibuscunque verborum formis solemnitatibus,clausulis etiam insolitis, & quantumcunque fortissimis dicto ordini, vel quibuscunque pręlatis eiusdem in contrarium approbatis,& innouatis, & in futurum concedendis,approbandis,& innouandis,etiam si talia forent, quod pro illorum sufficienti derogatione de illis,eorúmque totis tenoribus specialis & expressa,ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales mentio habenda foret. Quibus omnibus eorum tenores, ac si de verbo ad verbum pręsentibus insererentur,pro plenè,& sufficienter expressis habentes,illis alias in suo robore permansuris,hac vice dũtaxat specialiter & expressè derogamus, cęterisque contrariis quibuscunque, Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint,per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam,ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterum, quia difficile foret pręsentes literas nostras, Clementis Septimi pręedecessoris nostri dictis Reformatis, vt pręfertur concessas, ad singulis

Archiepiscopus Mediolanẽsis & Episcopus Landensis Executores deputati.

Leonis decimi vnionis fratrũ Minorum authori derogatur.

Clausula derogatoria.

singulis quęque loca, vbi necesse fuerit, deferri volumus, & auctoritate apostolica decernimus, quod transumptis pręsentium literarum, & transumptis dictarum litterarum Clementis Septimi, etiam impressis, sigillo alicuius in dignitate ecclesiastica constitutis munitis, & manu Notarij publici subscriptis, eadem fides tam in iudicio, quàm extra illud vbilibet adhibeatur, quę ipsis originalibus literis adhiberetur si forent exhibitę, vel ostensę. Dat. Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 3. Iunij. M.D.LXXIX. Pontificatus Nostri Anno Octauo.

XLVI.

Ministri generalis Minorum Conuentualium facultas absoluendi à censuris fratres sine licentia Apostolica ad ipsum ordinem transientes.

GREGORIVS Papa XIII. Dilecto Filio Magistro Minorum Conuentualium sancti Francisci. Dilecte Fili salutem, & Apostolicam benedictionem. SEDES Apostolica pia mater, recurrentibus ad eam post excessum cum humilitatis filiis præsertim sub suaui Religionis iugo altissimo famulantibus, libenter se propitiam exhibet, ac benignam. Cum itaque sicut exposuit nobis nuper dilectus filius Philippus Sanctæ Marię in Cosmedin Diaconus Cardinalis Vastauillanus nuncupatus, noster secundum carnem nepos, ac protector ordinis Fratrum Minorum Conuentualium nuncupatorum. Multi dicti ordinis professores, Quorum nonnulli Amadei, alij Clareni, alij Conuentuales nuncupati, in suis prouinciis, qui per fel. record. Pium Papam V. prædecessorem nostrum ordini Fratrum Minorum de obseruantia nuncupatorum aggregati, alij Capuccini reformati, reliqui vero de obseruantia absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad dictum ordinem Fratrum Conuentualium tradiderint, Apostasiæ, aliásque notas, ac censuras, & pœnas Ecclesiasticas incurrendo, pro dicti eiusdem Philippi Cardinalis, & protectoris nobis fuit humiliter supplicatum quatenus eorundem fratrum statui in præmissis more pij patris consulere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur attendentes, quod dictæ Sedis clementia, gremium suæ pietatis petentibus claudere non consueuit, eosdem fratres à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, absolutos fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi, vt per te, vel si propter locorum distantiam, aut alia quauis causa, id per te commodè fieri non possit, per Prouinciales Magistros earum prouinciarum, in quibus Fratres, qui huiusmodi absolutionis beneficio indigent, commorari contigerit, quos ad hoc specialiter deputandos, omnes, & singulos dicti ordinis professores Amadeos, Clarenos, Capuccinos, Fratres conuentuales in dictis prouinciis degentes, & Reformatos, ac obseruantes, vt præfertur, nuncupatos, qui absque dictæ Sedis dispensatione, ad eundem ordinem Fratrum Minorum Conuentualium nuncupatorum transierunt, & ad præsens dumtaxat, inter eos reperiuntur, si id à te vel Prouincialibus præfatis per te deputatis humiliter petierint, & de commisso errore ab intimis doleant, ab Apostasiæ nota, necnon excommunicationis, aliisque sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, si quas præmissorum occasione quomodolibet incurrerunt, Auctoritate & tenore præsentium absoluere. & liberare, iniuncta singulis pro modo culpæ pœnitentia salutari, & ipsis ab Altaris ministerio, & sacrorum ordinum executione ad tempus, suo, vel Prouincialium prædictorum arbitrio moderandum suspensis, atque vt cum eisdem super irregularitate, si quam censuris huiusmodi ligati, Missas, & alia diuina officia, non tamen in contemptum clauium celebrando, seu illis se immiscendo contraxerunt, quodque in omnibus etiam sacri, & presbyteratus ordinibus per eos aliàs tamen ritè suscepti s, etiam in Altaris ministerio ministrare, & qui forsan dictos ordines nondum susceperunt, ad illos promoueri liberè valeant, dispensare, omnémque immobilitatis, & infamiæ maculam, siue notam, si quam præmissorum occasione contraxerunt, ab eisdem abolere, ipsósque in pristinum, & eum in quo ante præmissa quomodolibet erant, statum restituere

Cardinalis Vastauillanus Minoritanæ familiæ fratrum Cōuentualium protector.

Amadaos & Clarenos aggregauit Pius V. cōgregationi de obseruantia.

tuere, reponere, & plenariè reintegrare liberè. & licitè possis, plenam facultatem Apostolica auctoritate, tenore præsentium concedimus, & indulgemus, Ipsisque fratribus & eorum singulis, qui à te vel prouincialibus præfatis absolutionis gratiam impetrauerint, quòd cum fratribus Conuentualibus, apud quod præsens reperiuntur, sub religionis iugo Altissimo famulari, ac omnibus & singulis priuilegiis immunitatibus, libertatibus, fauoribus, indulgentiis, prærogatiuis, antelationibus, & aliis gratiis dicto ordini fratrum Conuenualium, hactenus quocunque quauis auctoritate concessis, confirmatis, approbatis, & innouatis, vti, frui, potiri, & gaudere, liberè, & licitè possint, de speciali gratia indulgemus. Districtius inhibentes Generali, ac Prouincialibus Ministris, ac omnibus, & singulis Superioribus, quauis auctoritate fungentibus, dicti ordinis Fratrum Minorum de obseruantia in virtute sanctæ obedientiæ, ne dictos fratres, qui vt præfertur ad dictum ordinem Fratrum Conuentualium transierunt, præmissorum, seu alia quauis occasione, causa, prætextu seu ingenio quomodolibet molestare, perturbare, aut inquietare audeant, seu præsumant sed permittant eos inter dictos Fratres Conuentuales (apud quos ad præsens reperiuntur), sub suaui religionis iugo Altissimo famulari. Decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super his à quoquā quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari Non obstantibus fel. rec. Pij Papæ V. prædecessores nostri de fratribus Conuentualibus in Hispaniis degentibus, & alia eiusdem Pij de Amadeis, & Clarenis, ad obedientiam, & regulam fratrum de obseruantia reducendis, & aliis quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dicti ordinis iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statututis, & consuetudinibus. priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiam si de illis, specialis specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice, & ad effectus præmissos dumtaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo tuo, seu alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

A censuris absolutio.

Absoluti priuilegiis conuentualium gaudent.

Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris. die vigesimo Decembris millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Pontificatus Nostri, Anno decimo.

XLVII.

Archiconfraternitatis Beatæ Mariæ Virginis Confalonis de Vrbe facultates.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CHRISTIANÆ Nobiscum Religionis consortes graui captiuitatis & seruitutis iugo à Christiani nominis hostibus oppressos, durisque operibus quotidie vexatos immensa sanctæ matris ecclesiæ clementia pie miseratur, eorúmque afflictiones, fusis ad misericordiarum patrem & totius consolationis Deum deuotis precibus adiuuare, atque aliorum Christianorum memoriam, in mysticis maximè, & ad purificandas fidelium mentes sanctius institutis diebus reuocare non intermittit. Quod clemens piæ matris officium nos quoque admonent, vt miserorum Captiuorum ærumnis succuramus, fratrúmque charitatem ad idem quantū in nobis est, excitemus, ne languescente paulatim extremis malis conflictatæ carnis infirmitate, & hoste diabolo, se infirmis, & verbi Dei prædicatione, sacrificiorum, & sacramentorum solatio destitutis eorum mentibus insinuante, desperationi succumbentes, ad susceptæ in baptismo fidei desertionem inducantur: tandémque, cum nulla, si quàm habebant, subsidij spes appareat, ad æternam redemptarum pretioso D. N. Iesu Christi sanguine animarum, perditionem miserè perducantur.

Captiuorum ærumnis pietas Christiana auxiliari iubet, ne ope destituti insidiis diaboli corruant & desperationi succumbant apud barbaros.

Quare ne huiusmodi, quæ toto animo horrescimus, accidant, néve in qua re sacris rebus, & preciosis vasis non parcitur, & in qua à Deo acriter interrogamur, cur tot captiui in captiuitatem ducti sunt, nec redempti, negligentes diutius fuisse, aut quicquam preciosius, quàm animas ipsas habuisse arguamur, quando nostra & sedis apostolicæ auctoritate redimendorum Captiuorum opus in alia iam diu loca est diffusum, illud quoque in alma Vrbe nostra constituere decreuimus: ad quod etiam ingemiscentium Captiuorum matrum, aliorúmque propinquorum lamentis & lacrymis quotidie vrgemur, eorum maximè qui nostræ & dictæ sedis temporali ditioni subiecti, vt sibi tutelam primum & in mari nostro Tyrrheno & Adriatico securitatem sic post vincula liberationem quoque à nobis iure suo exposcere videntur Quibus omnibus valde ad hoc opus solicitati, cum adiumenta nobis ad illud requireremus, in dilectos filios Custodes & Confratres Archiconfraternitatis Gloriosissimæ Virginis Mariæ Confalonis nuncupatæ de dicta Vrbe quos huic operi præficeremus, mentem nostram intendimus: de quorum insigni Christianæ pietatis affectu confisi, qui nobis, cum ob præstitam in ecclesiarum Archiconfraternitati prædictæ vnitarum diuino cultu & conseruando, & augendo, inopibúsque dotandis, & locandis puellis, necnon pauperibus, aliisque variis casibus afflictis, multos annos in vrbe operam, tum etiam dilecti filij nostri Iulij Antonij sancti Bartholomei in Insula presbyteri Cardinalis, sanctæ Seuerinæ nuncupati, testimonio nobis satis innotescit. Motu igitur proprio, & ex certa scientia, necnon matura deliberatione nostra, deque apostolicæ potestatis plenitudine, onus hoc vniuersum, quod magnum esse intelligimus, curæ & sollicitudini Archiconfraternitatis prædictæ in perpetuum imponimus, ad hoc vt ipsa Archicõfraternitas, illiusque Custodes & Confratres pro tempore existentes quoscunque Christifideles dictæ Vrbis, ac Prouinciarum, ciuitatum, Terrarum, & locorum nostræ & dictæ sedis temporali ditioni mediatè & immediatè subiectorum, vbicunque captos conquirant, ex infidelium seruitute redimant, eaque de causa in omni loco dictæ ditioni nostræ, vt præfertur, subiecto eleemosynas & oblata quæcunque quærant & accipiant, Collectores probos & ad charitatis officium exercendum propensos, ac alias ad id ab ordinariis locorum approbatos, quotquot necessarij fuerint, seruata forma concilij Tridentini, constituant, qui eleemosynas, oblationes, legata & quæcunque alia subsidia tam in dicta Vrbe, quam in quibusuis prouinciis, Ciuitatibus Oppidis, castris, & locis ipsi ditioni, vt supra, subiectis, pro huiusmodi redemptione, & causis ad eam pertinentibus perquirant, pecuniásque inde congestas penes publicum mercatorem fide & facultatibus idoneum deponant, donec illæ in redemptionem captiuorum huiusmodi arbitrio ipsorum custodum & confratrum erogentur. Ita tamen vt de aliis ipsius Archiconfraternitatis redditibus ad alios pios vsus, iuxta illius laudabilia instituta destinatis nihil omninò detrahatur Itaque Custodes & Confratres prædictos, necnon omnes vtriusque sexus Christifideles per redemptionis nostræ sacramentum omni cordis affectu obtestamur, vt eius membris laborantibus & oppressis compati non negligant, qui pro omnibus ipse pati dignatus est: Custodes siquidem, & Confratres, vt cum nostræ benedictionis gratia redemptionis captiuorum causam prompto animo suscipiant, seque ad salutem animarum in infidelium potestate periclitantium feruenter exerceant, ac tam ipsi quàm alij Christifideles nascenti huic operi semper & vbique faueant, piisque largitionibus prosequantur, centuplum in æternis cœli tabernaculis fœliciter recepturi. Insuper vniuersis & singulis Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum ecclesiarũ prælatis, necnon rectoribus parochialium, & aliarũ ecclesiarum eorumque Vicariis, ac cæteris ordinis ecclesiastici personis secularibus, & etiam Mendicantium regularibus in quacunque dignitate ecclesiastica constitutis ditionis prædictæ iniungimus, vt quotiescunque pro parte custodum & confratrum prædictorum, seu alicuius eorum fuerint requisiti, laudabile hoc opus per se vel alium seu alios, etiam adhibitis verbi Dei concionatoribus, in suis quisque ecclesiis, plateis, & locis, & vbicunque opus erit, omnibus Christifidelibus publicent atque denuncient, ipsosque ad illud omni studio & charitate accedant, vt miseris & afflictis captiuis, quorum animarum periculum imminet, copiosius succurratur. Cæterum vt pium hoc opus

Confratres Archiconfraternitatis Confalonis redemptionis captiuorum præficiuntur.

Collectio Eleemosynarum in redẽptionis subsidium.

Redemptionis nostræ sacramẽto fideles commoueri debent ad Christianorum captiuorum redemptionem.

Concionatores & religiosi adhortantur vt eorum monitis cuncti fideles faciliùs exequãtur constitutionis mandatum.

Decretum irritans.

salubribus

salubribus institutis directum, fœlicia indies suscipiat incrementa, Custodibus & Confratribus prædictis licentiam tribuimus, vt ad faustum & incolumem statum ipsius operis ritè atque ordine constituendum, quæcunque statuta, ordinationes, & decreta licita & honesta, sacrisque canonibus, Conciliique Tridentini decretis, non contraria, & à nostra in Vrbe spiritualibus Vicario approbanda condere, ac condita, quotiescunque opus erit, mutare & corrigere, & etiam omninò vel in parte abrogare, aliáque vt præfertur approbanda de nouo edere, ac cætera gerere, exequi, & exercere quæ in præmissis necessaria fuerint quomodocumque & opportuna. Decernentes præsentes, ac omnia in eis contenta perpetuò inuiolata consistere. sicque per quoscunque iudices ordinarios & delegatos etiam causarum palatij Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata eis quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, vbique iudicari & diffiniri debere necnon irritum & inane quicquid contra illas per quoscumque scienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus fratribus nostris Host & Bononien. ac Perusin. Episcopis per Apostolica scripta Motu simili mandamus, vt ipsi vel duo aut vnus eorum, per se vel alium seu alios, præsentes litteras & in eis contenta quæcunque, vbiuis quando opus fuerit, ac quoties pro parte Custodum ac Confratrum præfatorum, seu alicuius eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisq; in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra ipsas præsentes litteras, & in eis contenta quæcunque ab omnibus semper & vbique firmiter obseruari, ac Custodes Confratres, Collectores prædictos, cæterósque omnes, quos litteræ ipsæ concernunt illis pacificè frui & gaudere: non permittens quemquam ipsorum desuper quomodolibet molestari, Contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris & facti remedia appellatione postposita compescendo, legitimisque super his habendis seruatis processibus, censuras & pœnas ipsas etiam sæpius aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstan. fel. record. Bonifacij Papæ viij prædecessoris nostri de vna, & in concilio generali edita de duabus dietis, dummodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur, aliisque Apostolicis constitutionibus, Conciliis quoque vniuersalibus, etiam facultatum quæstuandi reuocatoriis, necnon prohibitionibus desuper factis, ac Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium piorum locorum, Collegiorum, & aliarum Confraternitatum, necnon Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis captiuorum, & Beatæ Mariæ de Mercede, aliorúmque ordinum quorumcunque iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & litteris Apostolicis, illis eorúmque Superioribus & personis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis in genere vel in specie, etiam ad Imperatoris, Regum, Reginarum, aliorúmque Principum instantiam, aut etiam motu, scientia & potestatis plenitudine similibus, ac etiam consistorialiter, & aliàs quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, etiam si de illis eorúmque totis tenoribus specialis, specifica expressa, indiuidua, & ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro sufficientes expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus, cōtrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam, & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, vt earundem præsentium transumptis etiam impressis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, vel dictæ Archiconfraternitatis munitis, manuque eiusdem Archiconfraternitatis, vel alterius Notarij publici subscriptis, eandem prorsus fides vbique in iudicio & extra illud adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dom. 1581. 5. Kal. Iunij.

Hostiensis Bononiensis & Perusinens. Episcopi constitutionis executores.

Variæ sunt huius instituti cōfraternitates Romæ in captiuorum redemptionem vt sunt fratres S Trinitatis redemptionis captiuorum, & Collegij Beatæ Mariæ de mercede.

Posteritate & memoria dignum esse iudico religionis & pietatis Christianæ incrementum quo indies Francorum regna inter perduellionum furores, & fluctuantes multorum in fide Catholica animos, vt prisca eiusdem tropæa tantopere exculta semper omnibus enitescunt.

Archiconfraternitatis Confalonis pia & veneranda institutio ab Italis ad Gallos Regis Christianissimi Henrici III. auspiciis subolescere cœpit summo Piorum applausu & hominum maledicorum strepitu. Nam vt pia facta solent apud Sicophantas & maleuolos quosdam Alastoras vitio verti, sic & à multis religione & timore diuino æstuantibus commendantur. Primus omnium qui pium illud institutum Gregorij XIII. Pontificis auctoritate confirmatum à contumelia & maledicto, quæ nostra tempestate dirum fremere passimque grassari cernimus, ausus est tueri fuit R. Emondus Augerius Societatis Iesu splendor eximius, qui in eo libro cui pro lemmate Metanœologiam adscripsit singula elegantissimo Gallorum idiomate prosequitur.

Nouum & inusitatum illum pœnitentiæ ritum arguentibus præclarè respondet innouationes omnes nō debere prima fronte reiici, quin priùs non audiantur eius fautores, ne indicta causa damnentur, hoc esset enim ἄκριτον κατακρίνειν. Quæ antiqua videntur pro antiquis, vt nec noua pro nouis habenda sunt. Vtrumque mutuis operibus inuicem coalescit. Nihil antiquum videtur quod aliquando nouum non fuerit. Si mordicus innitendum esset antiquitati, multa coluntur in Ecclesia Catholica quæ non adeò antiquitatis habent speciem vt respectu primogeniæ ecclesiasticæ noua non existimentur.

Et quamuis orthodoxæ Ecclesiæ maximè suffragetur antiquitas ab hac tamen aliquantulum recedentes fatemur liberè multa in Ecclesia introducta esse Ecclesiæ incunabulis non ita perspecta, nec illustrata. Nos in summa doctrina Christianæ substantiæ & essentiali parte non quid mundo persuasum, sed quid olim patres docuerint, quid crediderint attendimus. Illi enim demum communi consensioni adhærendum est etiã si totus orbis penè reclamet cui adstipulatur antiquitas. Instituta Catholicæ religionis fundamenta apostolica & Christi ipsius auctoritate confirmari, videmus. Rudimenta Ecclesiæ parua erant, vbi nondum amplissimum incrementum accepissent, in hac tamen semper floruit veritas, certa scientia rerumque diuinarum vera cognitio quàm Petro diuinitus primum à patre scimus inspiratam, extrà verò pernicies, error, ac perturbatio. In hac est fides, alibi sola persuasio, hac verè solidæque virtutes alibi sunt illarum tantum simulachra. Antiquitate nullomodo gloriari possunt qui repentè è latebris Germaniæ; aut è Lemano lacu exilierunt. Quod si aliqua antiquitatis imago hic eluceat ab antiquis hæresibus repetenda est. Nouæ hæreses sunt antiquæ hæreses, nam aduersariorum fidem, quòd è similibus illis hæreticis hausta fuerit antiquam sanè esse negare non poterimus. Antiqui sunt hæretici, antiquū eorum venenum sed ita antiquum, vt veritas Catholicæ fidei quam nos complectimur: multò antiquior sit, è nobis illi exierunt non nos ex illis. In arcẽ hæreticorum veterum se coniiciant eorúmque sobolem se esse credant quorum dogmata circumgestant & passim effutiunt, ignésque toties à Catholicis sopitos & veritatis flumine extinctos excitant.

Infantia Ecclesiæ eorum senium exuperat. Dum verò conquerũtur quod omnia quæ apud nos geruntur frustrà sibi antiquitatis nomen vendicent, nec pertinaces id nunquam asserimus. Scimus enim ab initio templa non adeò pulchrè instructa fuisse, ceremonias, ritus, festiuitatum solennitates tanta copia, tam decoro ordine congestas non extitisse, alio modo, alio tempore feriéque coluntur à Christianis. Tam multos post obitum in numerum diuorum canonizatos & relatos, tanta Xenodochia, tam locupletissima Monasteria, Collegia, leges, statuta, Synodos, canones, decreta, decretales, extrauagantes, & pleraque alia sancta nostræ Politiæ formularia diu post Apostolorum sæcula introducta remãsisse intelligimus quæ tamen ob nouitatem non damnantur aut reiiciuntur in Ecclesia. Quid opus fuerat post Pentateuchum Mosis tanta librorum farragine quibus sacra Biblia incrassantur. Apostolorum epistolæ nónne vltimum fermè constituerunt ordinem in noui testamenti volumine. Vtrumque tamen siue nouum, siue vetus vnum idémque insigne habet, quod minimè studiosum Christianum eludat. Bernardus Epistola quadam Canonicos antiquæ, nobilis, grauis, & religiosæ Ecclesiæ Lugdunensis arguit quod primi festum conceptionis Dei genitricis Mariæ inter

facta noua solennitate retulerint, tanquam immemores antiqui eiusdem Ecclesiæ instituti vbi innouationes omnes malè audiunt, nihilominùs tamen ita profuit nouus ille cultus, vt à multis paulò post laudaretur inuiolatúsque remanserit in Ecclesia Catholica. Non simul & semel edocti sunt Apostoli in Mysteriis Christianæ fidei, multa etiam in summi Consolatoris

Archigym

Archigymnasio eradicatum est, vt promisit Christus ascensurus ad cælos. Sic & res naturales paulatim iustam sortiuntur perfectionem, sic & fidei nostræ prima axiomata è planta Apostolorum suas iecerint radices, hinc tamen tanta propagatione enascuntur, & ingens exit ad cœlum ramis fœlicibus arbos, miratúrque nouas frondes. Hoc ariete detrudenda sunt ingentes illi calumniarũ aceruis quibus super-iliosi nimis noui isti Aristarchi conantur pessum dare omnem Nouitatis æquitatem.

Veruntamen vt antiquum aliquid vel nouum in ecclesia suscipiatur, certa statera illud librari cuperem, æquisque conditionibus rimari, quarum prima veritate constaretur, sine qua vtrumque minimè laudari aut probari potest. Veritas enim illa est quæ ad amussim facta nostra metitur Prædicanti Paulo Christum Ephesij veluti portentum, aliquod nouum audientes, Dianam Iouis filiam eò propensius colebant quò eam colendam diuina quadam lege putabant. Sic & noui orbis Incolæ Vespusum, Columbum, Pizarios, tum Patres societatis Iesu irridebant, quod eos aduersus antiquæ cæcitatis & idolatriæ à Xaca & Meda perfidissimis impostoribus edocta iura, Christi Euangelium nunquam in illis partibus sparsum edocerent, opinabantur enim se à tot antea sæculis vera & integra doctrinæ hæredes fuisse. Sic & hæreticorum chronologia conantur ius illud antiquitatis furari & ab apostolis ad nostra vsque tempora quosdam flosculos nouæ illorum doctrinæ colligere. Sic & Madeburgenses Centuriatores ad decimam quartam vsque Centuriam antiquare putant eorum dogmata, & doctrinam Euangelij primogenitam fingunt, & fucis variis adornãt ita vt cum paulo accuratiùs speculetur, discussis fumis ventosum & inane nescio quod simulachrum inuenimus, ita vt non absre AEsopicum dicterium illis quadret. O lepidum caput, sed sine cerebro.

Quæ autem veritas veri nomine gloriari potest nisi talis pingatur ex ipsius verbi diuini penicillo? & vbi clariùs cognoscitur & edocetur quam in eius gymnasio in quo sanctus Spiritus sacra iura profitetur? Quæ parenthesis in tota summa Christiana notatur quæ ne latum quidem vnguẽ à substantia orationis discedat, aut quæ ei perpetuò non contexta sit? Adhæc quotusquisque nunc est hæreticorum qui hac veri oratione rhetoricetur. Nulla est profectò conuenientia lucis & tenebrarum, Christi & Belial. Quàm autem à veritatis cognitione aberrent argumento esse potest quod tam nihil inter ipsos conueniat. At vbi tanta est doctrinæ diuersitas, quis non modis omnibus suspectum habebit mendacium? Etenim non veritas sed mendacium in varias formas se vertere consueuit, quo facilius in sui rationem rapiat incautos. Veritas, vt non in diuersa scinditur ita stabilis semper incommutabilisque aduersus tot repetitos mendaciorum incursus perdurat. Veritatis autem Catholicæ sunt hæc insignia, antiquitas nam à Christo Apostolisque promanauit: Vniuersitas, nam qui vnquam fuere Christiani hanc vnam amplexi sunt, & eiusdem doctrinæ, sacramentorúmque consensio.

Omne autem quod antiquum est veritatis monasterio nouitiatus sui annos egit, nec vnquam potuit mendacij insidiis capi aut eludi, quod emendicatis pietatis, veritatis & iustitiæ coloribus leues quosdam incautos relicto veritatis ipsius consilio in obscuros & inextricabiles gryphos & meandros innexit. Lubricum enim iter illud est quod multos præcipites facit, nisi ἑπτάμυξος lucerna, vt Irenæus in 5. c. 20. septem ellychnia ferens, & Christò baiulans lumen oculis splendescat. Antiquum ergo & nouum quodcunque sit, vbique debet illustre haberi hoc præclaro veritatis priuilegio circumcinctum.

Altera conditio Nouitatis comes est Auctoritas antiqua, sine qua claudicat omnis doctrina quantumuis insignis, & grata. Sic signis & miraculis authenticam omnibus populo Hebræo legem tulit, sic & Euangelij maiestas choruscauit, auctoritate supremi illius Senatus, qua quidquid commendatur non nouum, nec falsum, existimandum, nam etsi nouitatis speciem habeat, sigillo tamen antiquo & summa fidei munitur.

Tertia conditio qua quicquid recens apud nos natum iure suscipitur sit cum id apud alios & exteros populos Christiani orbis, etiam probatur & amplectitur. Sic primi Euangelij professores à multitudine credentium, suas componebant inductiones quo liberius allicerent, rudes ad fidem. Sic & ecclesia Christi dicitur Catholica id est vniuersalis. Hæc vniuersitas restringitur ad duo ad loca videlicet ac tempora vt sit Catholica Ecclesia non ea tantum quæ in Africa, AEgypto, Alexandria vbi resident Catharorum fæces, sed per omnia loca terrarum diffusa, quia in omnem terram exiuit sonus apostolicæ prædicationis. Deinde si contingat aliquo tempore vel mense, vel anno errores grassari per orbem vniuersum, tum

recurrendum ad temporis vniuersitatem qua se tuerentur fidelium qua vsquam superassent reliquiæ. Hanc vniuersitatem nulla vnquam doctrina vera & Catholica contraria vena-ri potuit, clam quidem quadam climata suffurata est, sed iure postliminij cedere locum coacta fuit Christo, quem armorum impetu & Tyrannidis violentia eiecerat. Sic videmus in nouo orbe crucis trophea destructis idolis extolli & venerari.

Vltimò qualitas rei cuiuscunque pendet ab vtilitatis & commodi publici ratione qua omnia pensari debent antequam venerentur habeantúrque in precio. His præclaris conditio-nibus Archicongregationem Confalonis stipari videmus. In hac quandoquidem elucet veri-tatis antiquitas, nihil habetur quod Christianam doctrinam antiquam & Catholicam non exosculetur. Eiusdem fides professio, idem Symbolum, eadem traditionũ consensio: idem zelus in Conciliorum Oecumenicorum imo ipsius Concilij Tridentini decreta tum in Apostolicam Sedem. Nihil nouum in hac pietatis Pædagogia quod Orthodoxum non sit. Chirographo v-nius cuiusque testantur omnes piam mentem, adeò vt qui in hæresim laberetur ab omnibus exibilaretur & ruderibus etiam eiiceretur ab hoc sacro cœtu tum exhauthoratus omni pri-uilegio congregationis sacco pœnitentiæ exueretur.

Ne autem fide sola inniti videantur, hic bonorum operum assidua praxis, hic capitalium peccatorum odium hic frequens sacramentorum exercitium excolitur. Anne ergo nouum ap-pellabitur quod suos duxit natales ab hac antiqua veritatis stirpe. Habent ne pœnitentes no-uum Deum nouum mediatorem, nouum vsum sacramentorum, nouos ritus Ecclesiasticæ in-stitutioni contrarios?

Nec caret authoritate, vel exhauteretur, omnis pietas, omnis deuotio. pœnitentiæ, suiipsius contemptus, apud nouos istos blaterones qui putant hoc insigni Criterio congregationem de-stitui. Ea nonne verè constant & vbique validissima habentur quibus Summi Pontificis au-thoritas & Ecclesiæ concessus suffragatur. Ast & Pontificio diplomate & Concilij Triden-tini commendatione insignitur hæc congregatio. Confratribus huius instituti accesserunt in-numera priuilegia ex indulto Gregorij XIII. qui & legatis & rescripto in regiis Archiuis reseruato & sub calce Metanœologiæ adscripto probauit & confirmauit. Conciliũ Tridenti-num has congregationes scholas pietatis sæpissime vocat, illisque patrocinatur amplissimis fauoribus aduersus maledicentissimos quoscunque censores. Adde Regis & Principum tum Senatus consensu ista firmari. Mirum Regem potentissimum gloriari solummodo in Cruce do-mini, sacco indui, & huius congregationis primum & eximium se præbere exemplar, fami-geratissimis totius Galliæ prouinciis & exteris quoque. Huiusmodi congregationes iam à multis annis hospitantur apud Italos, Siculos, & Hispanos, & Venetos, quibus periculosa omnis innouatio retunditur, idque fit Pontificis, Episcoporum, Vniuersitatum, & sacri officij tum populorum plausibili consensu. Hoc bono caruit aliquando Gallia horrendis hæreseos monstris & tumultuantium insidiis obsessa. Iam verò illo locupletatur amplissimè ita vt nulla sit insignis ciuitas Catholicæ religioni deuota quæ hos pietatis cœtus non suspi-ciat & commendet. Dola inferioris Burgundiæ caput intemeratæ religionis perpetua con-seruatrix non murorum ambitu, sed ciuium, Magnatum, æquissimi Senatus, Academiæ Collegij amplitudine & gloria celebris, potens, fœlix, fœlicior verò Catholici Hispaniarum regis fauoribus harum congregationum Tyrocinia suscepit. Nec est quod in posterum nouitatem calumnientur Pseudocatholici quidam aut Epicurei, cùm hæc religionis antiquita-te, & priscæ pietatis feruore & tanta veritatis auctoritate, tum publica vtilitate apricẽtur. Solet apud iurisconsultos vicino nouum opus nunciari, ne ex illo aliquid incommodi excipiat, néve aut altitudine edificij prospectui officiatur, vel luminibus officiatur. l. inter. ff. de ser. præd. vrb. l. de pupillo. §. sextus l. si vnus solum. ff. de non oper. nunc. quantò magis noua ista omnis virtutis instituta debent publicari, & decantari proximis remotísque populis vt nobiscum re tanta vtilitate præcincta vtantur, & ad hoc bonorum operum cumulandum ædificium inuitentur. Hinc subditi exemplo Dominorum & superio-rum sua facta componunt, hic docetur custodiri, æquum & verum. Arcentur periuria blasphemiæ, verba inutilia. Superatur caro lasciuiens, mundus illiciens, dæmon versipellis, à quibus certatim animi vel scelerata sibi diuitiarum, vel inextinguibili voluptatum amore, vel ambitu, odiis: ignorantia ciúsque generis peccatis, ita complentur vt frustrà postmodum Christus pulset fores cordis iam occupati. Hic omnes pia quadam æmulatione cupiunt dedo-ceri, quod male didicerunt, hic elucet omnis sapientiæ progressus nempe timor Domini. Lites discordiæ, odia, pulchrè pacantur, & illa irritamenta tumultus & seditiorum excutiuntur

ad qua

ad quæ malorum nostrorum Iliada retulit HÆROS STRENVAE FORTITVDINIS ET NOBILISSIMVS D. IACOBVS D'APCHON BARO ET EQVES TORQVATVS, *in suo elegantissimo opere de pacis & concordiæ studio quo inter encomia regis Christianissimi huius congregationis institutum reposuit.*

In hac charitatis schola misericordiæ opera egregiè pullulascunt. Erogantur certis diebus hebdomadis eleemosynæ in subsidium pauperum, pusillorum & viduarum, tum in redemptionem captiuorum apud Barbaros. Solantur afflicti, & sontes qui traduntur ad supplicia piis horum monitionibus constantissimam mortem obeunt. In exequiis confratrum quanta deuotio, quis concursus? Qui ad vltimum vsque halitum moriturum solantur eum & mortuum comitantur ad sarcophagum, iustáque persoluunt omni cultu veneranda. Circumciduntur luxus, voluptates, & mundi illecebræ in abstinentiam, contemplationem, & preces creberrimas mutantur. Cilicij speciem flagellum & Zonam nihil moror cum hac maximè cohereant religionis Christianæ & pœnitentiæ disciplinæ. Sic & antiqui qui Deum iratum peccatis populi flectere contendebant sacco induebantur, sic & indomitos peccati stimulos flagello cohibuerunt prisci patres, quæ religio in monasterijs bene institutis & in congregationibus deuotissimis seriò obseruatur.

Nihil vel fit vel dicitur in hoc sacro pœnitentiæ collegio quod non vel Charitatem, vel morum emendationem pectoribus non faciat peruiam, quod non mundi impetus & insidias non profligat. Summa hic pœnitentiæ habetur cura vt corpus flagitiis conspurcatum & animus sceleratè commaculatus & crudeliter mactatus, repurgetur abluatur, sic beatitudinis culmina festinatur. His quod summo loco habendum existimo sacra synaxis frequentissima communio habetur, & ad hoc sacrum conuiuium frequentius accedendum inflammãt charitas & deuotio. Medicamentum immortalitatis vt inquit Ignatius ad Ephesios, φάρμακον ἀθανασίας *ægras mentes solatur,* καθαρτήριον ἀλεξίκακον *purgatorium auertens mala quod expiet omnem culpam, & omne interea propulset periculum, fluctuantes & variis mundi turbinibus afflictos recreat & reficit. Sed dum inuidia oaiumq; transuersos rapit huius sacri Confalonis institutiosores, hæc ingentia commoda non animaduertunt.*

Ampliora huius sacræ congregationis præconia ex ipsius summi Pontificis Gregorij 13. literis Romæ editis 14. Septembr. Anno salutis 1583. Pontificatus 12. tum ex ipsius Patris Augerij viri præclarissimi de hac non solum Confraternitate verumetiam de tota Christi Ecclesia benemeriti Methaneologia cui hoc scholium latinitate donatum debetur colliguntur: vt exteri videant inter tot hæresum fluctus Galliam omnino in pietate non refrixisse & auitam religionem non deseruisse cuius tantopere acerrimus est defensor HENRICVS III. PRINCEPS VERE AVGVSTVS OPTIMVS MAXIMVS. *Illi de inimicis triumphanti concedat supremus munerum largitor filium regni hæredem fructuosum.*

Regi potentissimo, religionis vnico defensori, pietatis collapsæ summo vindici omnia bene ominentur. Publicæ cum haberentur supplicationes Lugduni ad exoranda numina in eius fauorem, cúmque vltimam adderem periodum huic scholio, Equitum Germanorum cohortes fusas & prostratas, regia manu & principum Lothoringorum armis relatum est in cuius rei memoriam hoc distichum chronicũ nostræ chronologiæ addendũ raptim lusimus.

Annus excidij cateruarum è Germania accitarum in Galliæ excidium.

BARBARVS HOSTIS ABIT NIGRÆ CECIDERE PHALANGES
REX DVCE GVISÆO CASTRA CITATA QVATIT.

Post tam miseram rerum omnium confusionem post tam deplorandam orbis faciem tot bella tumultus strages, vastitates tot Ecclesias dirutas, tot euersas ciuitates, tot sacrilegas prophanationes misertus est nostri Deus.

XLVIII.

Ampliatio & confirmatio priuilegiorum & gratiarum ordinis Cisterciensis & reformatio eiusdem ordinis.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SVPERNA dispositione, cuius inscrutabili prouidentia ordinationem suscipiunt vniuersa in supereminenti Apostolicæ dignitatis specula meritis licet imparibus constituti, ad ea, per quæ sacræ religionis Cistercien. ordinis nobis, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiecti status feliciter dirigatur, & regularis vitæ institutio à Sanctis viris, tam piè, & religiosè tradita, & constituta conseruetur, et si quid deperire incœperit Domino concedente reformationem suscipiat, & in suum pristinum statum reflorescat, ac denique personæ sub suaui Religionis huiusmodi iugo, Domino secundùm regulæ suæ puritatem famulantes, sua in pacis, & quietis suauitate vota reddere, & fructus in Dei Ecclesia vberiores proferre valeant libenter intendimus, & his, quæ per Romanos Pontifices prædecessores nostros propterea concessa, & ordinata fuisse reperiuntur, etiam nostræ approbationis robur adiicimus, ac aliàs desuper statuimus, ordinamus, moderamur, & reformamus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Dudum siquidem fœlicis recordationis Pio Papæ Quarto prædecessori nostro pro parte bonæ memoriæ Ludouici olim Abbatis Monasterij Cistercij Cabilonen. diœc. exposito, quòd licet sacer Cisterciens. ordo in summa puritatis, & deuotionis perfectione, per multa retroactorum annorum sæcula, ac tamdiu exemplari Religiosorum suorum vita, atque sanctimonia non solum in Regno Franciæ, vbi supremum eius caput videlicet Cistercij præfatum cum aliis quatuor illius præcipuis nempe firmitatis, Pontigniaci, Clareuallis, & Morimondi Cabilonen. prædictæ, & Antissiodoren. ac Lingonen. respectiuè diœc. Monasteriis Filiabus Cistercij nuncupatis sed etiam per alia ferè vniuersa Christiani Orbis climata cum bonæ famę, & virtutum odore, eximioque Religionis decore ad ędificationem militantis Ecclesiæ quamdiu iuxta Sanctorum Patrum institutiones, & regularia illius instituta præfatis aliísque Monasteriis de Monachorum dicti ordinis personis prouisum, eiúsque laudabilia instituta, ritus consuetudines, & priuilegia firmiter obseruata fuerant, Domino cooperante floruisset. Nihilominus tunc à pluribus annis citra præsertim postquã pleráque Monasteriorum ac Prioratuum suorum, aliis quam dicti ordinis personis commendari, ac ab eorum Superioris obedientia per exemptionum, vnionum, aliásque diuersas vias tanquã membra à suo corpore diuelli, abstrahi, & dismembrari cœperant, specioso illo regularis disciplinæ candore paulatim offuscato vniuersis ordinis status in miserabilem dispersionem, & desolationem prolapsus erat, & in eadem expositione subiuncto, quòd tantis huius olim Deo, mortalibúsque gratæ Religionis incommodis aliter quàm per antiquorum statutorum, consuetudinum, rituum, & priuilegiorum prædictorum vndique conuulsorum, & diuersimodè oppressorum restitutionem mederi non posse videbatur, præfatus prædecessor supplicationibus ipsius Ludouici Abbatis in ea parte tunc inclinatus, antiqua priuilegia per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores suos eidem Cisterciens. ordini, & eius Capitulo generali indulta & concessa per suas litteras approbauit, confirmauit, & innouauit, & alia desuper statuit, & ordinauit, Et deinde piæ mem. Pius Papa Quintus, etiam prædecessor noster eodem erga præfati Cisterciens ordinis bonum statum, & reformationem zelo, & animi propensione affectus, antiqua illa eidem ordini, vt præfertur, cócessa priuilegia, & indulta per suas litteras, etiam approbauit, & confirmauit, ac literis Pij Quarti prædecessoris eiusmodi etiam suæ approbationis robur adiecit: Necnon nonnulla alia, opportuna pro temporis conditione præfati Cisterciens ordinis reformationem concernentia de nouo eidem ordini & capitulo generali concessit, & indulsit, prout in singulis literis præfatis plenius continetur. Cum autem firmiora sint ea, quibus Sedis prædictæ sæpius intercedit auctoritas, Nos cupientes, vt illa, quæ pro dicti ordinis, cuius decus, & integritatem, ac pristini candoris restitutionem non minori, quàm prædecessores

Confirmatio ordinis Cisterciensis & reformatio sub Pio IIII.

Ordinis Cisterciensis supremũ caput Cistercij Gallia habetur.

Pius V. pro reformatione Cisterciensis ordinis multa indulta concessit.

nostri

nostri zelo affectamus, salubri directione tam piæ, ac Sanctę statuta sunt, in concussa perpetuò remaneant, omnium, & singulorum immunitatum, libertatum, exemptionum, conseruationum, facultatum, ordinationum, statutorum, priuilegiorum, indultorum, & aliarum gratiarum: Necnō literarum Pij Quarti, & Pij Quinti prædessorum huiusmodi tenores præsentibus pro sufficientibus et sufficienter expressis & insertis habentes. Motu proprio no ad Abbatis, & Superiorum ordinis huiusmodi, vel quorumuis aliorum instantium, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia omnes & singulas ab Abbate Monasterij Cistercii, alijsque Superioribus, & capitulo generali ordinis huiusmodi, eiusque deputatis, immunitates, libertates, & exemptiones quibusuis, tam virorum, quàm Sanctę Catharinę Caietan. & Sanctę Marię de Cœlestia nuncupatę Venetiarum, alijsque Monialium Monasteriis, ac Prioratibus, & alijs regularibus locis dicti ordinis, ac dilectis filiis Abbatibus, & Prioribus, dilectis in Christo filiabus Abbatissis, & priorissis, necnon Conuentibus, capitulis, & personis eorundem, tam in Gallia, Italia, Hispania, Portugallia, Germania, Anglia, & Scotia, quàm alibi vbilibet consistentibus, ita quod immunitatibus, libertatibus, & exemptionibus huiusmodi non obstantibus pro tempore existentes Abbas generalis nuncupatus, & alij Superiores dicti ordinis eorumque Vicarij, iuxta ipsius ordinis instituta Monasteria, Prioratus, & loca prędicta ac illorum personas, tam in capitibus, quàm in membris visitare liberè & licitè valeant. Ac quęcunque priuilegia, & indulta apostolica visitandi Monasteria, tam virorum, quàm mulierum ordinis huiusmodi quibusuis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filiis aliis locorum ordinariis, Abbatibus & aliis, quàm Generali Cistercien. prędicto, ac aliis quatuor primis nuncupatis quatuor Monasteriorum filiarum Cistercij nuncupatorum prefatorum Abbatibus cęterisque Superioribus eiusdem ordinis ad id ab ipso generali Capitulo deputatis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & prę eminentię existentibus per quoscunque Romanos Pontifices prędecessores nostros, ac nos, & dictam Sedem, etiam ad quorumuis Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, vel etiam Motu proprio, & ex certa scientia, etiam Consistorialiter, & cum causę cognitione sub quibuscunque tenoribus, & formis. ac cum quibusuis etiam derogatoriis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis hactenus quomodolibet concessa, & etiam iteratis vicibus approbata, Apostolicas & alias literas desuper confectas, & inde secuta quęcunque ad hoc, dūtaxat vt Abbati generali, & aliis Superioribus ordinis, eorumque vicariis Monasteria huiusmodi, vt pręfertur, visitare liceat, Apostolica auctoritate tenore pręsentiū moderamur, & limitamus, inhiben. Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Superioribus prelatis videlicet sub interdicti ingressus Ecclesię, ac suspensionis à diuinis Abbatibus verò, & aliis inferioribus pręfatis, cęterisque quibuscunque personis sub excommunicationis latę sententię pœnis ne Abbatem generalem, & alios Superiores ordinis, eorumque Vicarios pręfatos quominus visitationes, iuxtà regularia ordinis instituta huiusmodi liberè facere possint per se, vel interpositas personas directè, vel indirectè aut alias quoquomodo impedire audeant, vel pręsumant: Ipsis autem Monasteriorum, & aliorum locorum prędictorum Abbatibus, Abbatissis, Prioribus, Conuentibus, Monachis, Monialibus, & personis, vt Generalem, aliósque Abbates, Superiores, & Vicarios pręfatos, vt pręfertur visitare volentes, benignè recipiant, eisque, & eorum mandatis in concernentibus eorum visitandi officium huiusmodi pareant & humiliter obediant in virtutę sanctę obedientię, & sub similis excommunicationis pœna districtè pręcipiendo mandamus: Et insuper vniuersa, & singula priuilegia, pręrogatiuas, immunitates, exemptiones, libertates conseruatorias, facultates, indulta, & alias gratias Cistercij, & quatuor filiabus nuncupatis Monasteriis, ac ordini, eiusque capitulo generali, diffinitoribus, & aliis Superioribus pręfatis per pię memorię Paschalem secundùm Callistum etiam secundùm Eugenium tertium, Alexandrum, etiam tertium, Lucium similiter tertium, Honorium pariter tertium, Gregorium nonum, Innocentium quartum Sixtum etiam quartum pręsertim commendas, & Commendatarios Monasteriorum, & aliorum locorum ordinis huiusmodi concernentia, &

Nō obstantibus quibuscunque exemptionibus Abbates & superiores possunt quęcunque monasteria visitare.

Facultas visitandi Monasteria ordinis Cisterciēsis ex indulto apostolico Episcopis & aliis concessa, Abbatis priuilegio & superiorum non derogatur.

Visitatores impedientes excommunicantur.

Pœnæ monachorum & monialium non admittentium visitationes superiorum.

tia, & quòd commendatarij pro tempore existentes nullam in Monasteria dicti ordinis sibi commendata, & eorum Monachos iurisdictionem exerceant, & quoscunque alios Romanos Pontifices prędecessores nostros, & Sedem huiusmodi hactenus quomodolibet concessa.

Vrbanus 2. Cisterciensem ordinem primus confirmauit anno 1098. excitatum quē multi Pontifices priuilegiis variis dotarunt.

Necnon ordinationes & statuta ab exordio fundationis eiusdem ordinis vsque in præsentem diem in dicto generali Capitulo concorditer edita, etiam si in vsu esse desierint, dummodo per lapsum temporis immemorabilis videlicet centum annorum in desuetudinem non abierint: Ac præterea super contributionibus per omnia, & singula eiusdem ordinis Monasteria Abbati Cistercij, seu Capitulo generali prædictis faciendis, & soluendis, ac prout illa concernunt omnia, & singula alia in literis Apostolicis, aliisque documentis desuper confectis contenta, & inde secuta quæcunque licita tamen, & honesta, ac decretis Concilij Tridentini non aduersantia, eisdem auctoritate, & tenore ex certa scientia confirmamus, & approbamus, ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis, & nostræ approbationis robur adiicimus, omnésque, & singulos iuris, & facti defectus, si qui forsan interuenerint in eis supplemus, necnon potiori pro cautela eadem omnia, & singula priuilegia, prærogatiuas, facultates, exemptiones quatenus sint in vsu, conseruatorias, indulta, & alias gratias eisdem modo, & forma, quibus ordini, eiúsque Abbatibus Capitulo generali, & Superioribus prædictis per dictos prædecessores concessa sunt, illis de nouo auctoritate, & tenore prædictis concedimus, & innouamus. Et præterea quòd in Monasteriis dicti ordinis, quæ diuersis personis (etiam si Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, & S.R.E. Cardinales existant) de præsenti commendata, etiã reperiuntur, & in futurum commendari, seu alias quoquomodo aliis, quàm ordinis ipsius personis concedi contingat, vbi non fuerit, instituatur mensa Conuentualis, Abbatiali mensa distincta, & separata, cum annuis fructibus, redditibus, & prouentibus iuxtà Monasteriorum ipsorum facultates competentibus & honestis, pro sufficienti Conuentus, & Monachorum aliarúmque Religiosorum eiusdem ordinis numero in vnoquoque ex ipsis Monasteriis per ipsos Generalem & cæteros ordinis ipsius Superiores, aut eorum Vicarios ordinando, quam quidem mensam quia etiam edificiorum, & locorum ad disciplinæ Monasticæ obseruationem pertinentium, scilicet templorum, ornamentorum, iocalium, librorum Ecclesiasticorum, dormitorij, refectorij, aliorúmque locorum regularium, necnon Monasteriorum clausuræ necessariis, & ordinariis reparationibus faciendis obligatam, & obstrictam esse volumus, vt in ea instituenda expensarum annuarum ad hæc necessariarum ratio habeatur, statuimus, & mandamus, ac ad eandem mensam sic instituendam, congruosque redditus assignandos ipsi Commendatarij omninò teneãtur, & ad id etiam per censuras Ecclesiasticas fructuum redditúum, & prouentuum sequestrationes, & alia opportuna iuris remedia cogi possint, & debeant. Et quia sicut accepimus in multis dicti ordinis, tam virorum, quàm mulierum Monasteriis quamplures mendicantium aliorum ordinum Religiosi vtriusque sexus ab immemorabili tempore citra se intruserunt, & persępe intrudere pręsumant, quod illi, vel inde realiter & cum effectu eiiciantur, vel saltem habitum infra annũ suscipiant, ac professionem regulares eiusdem Cistercien ordinis expresse emittant, debitámque obedientiam, & reuerentiam illius Abbati generali, & reliquis Superioribus prędictis pręstent, ac diuinum officium secundùm ipsius ordinis morem celebrent, seque regularibus eius institutis omninò conforment. Quodque Monasteriis, & Prioratibus eiusdem ordinis, aliis piis locis pro tempore vnitis, annexis, & incorporatis degentes sint, & remaneant sub obedientia, & correctione Abbatis generalis, aliorumque Superiorum ordinis Cistercien. pręfatorum, & suorum Vicariorum in omnibus & per omnia, perinde ac si vniones, annexiones, & incorporationes huiusmodi non emanassent, etiam si in illis aliter caueretur, & vsus, non tamen à tempore immemorabili, vt pręfertur, contrarium obtineat, quę contra statuti huiusmodi tenorem nemini suffragentur: Quòd nullę alterius ordinis Moniales nisi causa legitima subsistente in Abbatissas Monasteriorum Monialium dicti ordinis assumi, vel si assumantur in eisdem Monasteriis recipi possint, nisi illorum immediato Patri Superiore pręsente, qui habitum illis exhibeat, & ab

Exemptionum & gratiarum huius ordinis priuilegia.

Idem decretum est apud Pium IIII.

Statutorum eiusdem ordinis confirmatio.

& ab eis tria substantialia vota, necnon iuramenta obseruandi statuta dicti ordinis ac secundum ea viuen. recipiet: Quodque omnia, & singula Monasteria ordinis huiusmodi, tam virorum, quàm mulierum vbicunque existen. seu eorum Abbates, vel Priores etiam Commendatarij *Abbatissęque, vel Priorissę, in signum obedientię, & superioritatis solita regalia, videlicet, contributiones solitas Abbati Monasterij Cistercij, & capitulo generali prędictis, omnibus exceptione recusatione pręscriptione, & alia excusatione penitus cessan. annuatim soluere teneantur, & ad id compelli possint sub excommunicationis latę sententię pœna. eadem auctoritate statuimus: & ordinamus. Et insuper, vt Monasteria Cistercien. ordinis huiusmodi quorum quamplurima, vt accepimus pręsertim in vtraque Sicilia consistentia, aut debitis officiis destituta, aut Monachis ob non prębitam alimoniam deserta, aut omninò collapsa retecta, reclusa patentia reperiuntur, & vt prophana habentur, ad Conuentum, disciplinam, & bonam frugem reuocentur, de Apostolicę potestatis plenitudine, etiam statuimus. & ordinamus, vt omnia Monasteria, & loca dicti ordinis, tam in vtraque Sicilia, quàm cęteris omnibus Orbis partibus constituta, etiam de iure patronatus laicorum quocunque modo existen. quę conuulsa, diruta, & extenuata existunt, reficiantur, & ad debitam clausuram reducantur, ac pro faciliori pręmissorum executione conueniens pecunia statuatur, & quotannis in id opus donec absolutum fuerit, erogetur, ac in eisdem, & cęteris locis, quemadmodum eorum facultates ad id fuerint sufficientes, competens Monachorum, & Minorum numerus restituantur, Ipsorumque quoque Ecclesię, Sacristię Dormitoria, & officinæ vasis, vestimentis, libris sacra, & communi supellectile, ac cæteris omnibus ad diuinum cultum, & Monasticum vsum necessariis conuenienter instruantur. Missæ præterea sacrificium, & alia omnia diuina officia nocturna, & diurna quotidie in choro psallendo iuxtà ritum dicti ordinis sine intermissione celebrentur Insuper vbi sacra lectio iuxtà Concilij Tridentini dispositionem haberi non poterit, præter eos libros, qui ad diuini officij, & chori vsum necessarij sunt, saltem Biblia, & Catechismus ad Parochos ante aliquot annos editus. Item opera Sancti Bernardi, & si qui alij ad honestam Monachorum occupationem haberi poterunt, habeantur, nisi de illis in assignatione mensæ Conuentualis iam prospectum reperiantur, ita tamen, vt de his omnibus, necnon vasis, vestimentis, & cętera supllectile præfata semel receptis omnes Conuentus rationem reddere debeant: Et vt Nouitij ea, qua decet disciplina informentur, vnum, aut duo Monasteria in quacunque Prouincia, vbi commodè fieri poterit, ordinentur in quibus Magistri, etiam cæterorum Monasteriorum Nouitios diuini officij rationem, & regularis obseruantiæ instituta doceant, ita vt quodlibet Monasterium suis necessaria suppeditet, & si nullos habuerit, alij pro eo eiúsque impensis recipiantur, & instruantur omnia edificia Conuentus quoquo versus claudantur, portæ non necessariæ obstruantur, clathri fenestris, vbique opus fuerit infigantur, Templa, Sacristiæ, Capitula, Dormitoria, Refectoria, Infirmariæ, & omninò aliæ Claustri partes nihil prophani patiantur, nec Conuentus horreum, penu, præsepia, nec prorsus vlla promercalia Abbatum Commendatariorum conductorum, aut aliorum recipiant, nec illa à Commendatariis, Pensionariis, aliisque de Claustro non existen. occupentur, sed illis solum proprij claustrales vtantur, prout ad diuini officij celebrationem regularémque obseruantiam fuerunt constitutæ Mulieribus omnibus cuiuscunque qualitatis, dignitatis, & ætatis ingressus claustri, & aliorum locorum regularium, etiam ædium partis, quæ ab Abbatibus, Commendatariis, Prioribus, aliisve ministri, etiam diu. sim possidentur, sit penitus interdictus, & si secus factũ erit, tam ingredientes, quàm recipientes excommunicationis sententiam incurrant: carcer quoque ad correctionem Monachorum, vbi non est, constituatur. Et in omnibus Monasteriis inuentarium omnium præfatorum, necnon instrumentorum fundationum, dotationum, auctoritatum, exemplarium, omniumque monimentorum conscribatur, & in formam authenticam redigatur, illudque, & cætera omnia præfata fideliter asseruentur, sicubi verò locorum quicquam producendum erit exemptum ab Archetypo desumatur, & transmittatur, nisi talis congerit necessitas, vt ipsum exemplar producendum sit quod tunc in fidem alicu-

*De commendatariis quorũ frequens hic nomẽ hic inuenio. Leo quartus synodum XLVII. Episcoporum habui: ex cuius actis à Gratiano deprompium puto, quod est in quæstione prima. 21. causa. Qui plures Ecclesias retinet, vnam quidem titulatam aliam verò sub commendatione retinere debet. Nulla (quam equidem legere meminerim) cõmendandarum in perpetuum ecclesiarum vetustior memoria. Intercessores, Interuentores, Visitatores dabantur ecclesiis vacantibus, quousque prius in eis fuisset ordinatus prælatus (can. Obitum. & seq. 61. dist. can. constitutum est. 7. q. 1.) Nõ alio pacto sunt commendandæ. Quemadmodũ seruando deposito nullum præstituitur, quod obliget, tempus (puta, in annũ, in biennium, dũ viues) ante, mutata voluntate, repetere liceat ita nec beneficiis custodiendis de his infra. fol. 840.

 ius

ius probati deponatur, qui idonee caueat illud ipsum, quamprimùm reportandum; Illa quoque Monasteria locis patentibus constituta, quæ propter Turcarum, seu Prædonum, vel hæreticorum incursiones tutè seruari non poterunt, facto de ipsorum iuribus literis auctoritatibus, tabulis monumentis, atque omni prorsus supellectile mobilibusque bonis iocalibus, & rebus fideli inuentario, & si opus erit coram omnium depositio fiat apud personam fide, & facultatibus idoneam, ita vt nihil omninò inde sine consensu expresso, & speciali mandato Conuentus moueri valeat, in Ciuitates, oppidavé vicina transferantur, Cæterum ad restituendam Monasticam disciplinam, & restitutam conseruandam, Cistercij, & cæteri patres, Abbates in capitulo prouideant diligenter, vt omnes visitationes, sollicitè, & prudenter ac cum pietate fiant, salutem animarum, Religionis zelum perpetuum cultum diuinum, clausuram obedientiam, &c. omnia, quæ ad mores, correctionem, & Religiosorum ædificationem pertinent, procurando: Quibus in rebus vbicunque non sunt mensæ Conuentuali assignati redditus, qui hoc onus ferre possint, Abbates, & Commendatarij, ac alij quicunque administrationem spiritualium, & temporalium visitandorum Monasteriorum habentes, necessaria omnia ministrare, ac contributiones & sumptus pro gerendis aliis communibus negocijs dictæ Sedis auctoritate impositas, ac etiam ad brachij sæcularis adhibitionem præstare, Visitatores ac solitos, & necessarios ipsorum famulos, & iumenta debita Hospitalitate recipere, & eisdem in omnibus auxiliari omninò debeant, & ad id etiam censuris, & pœnis Ecclesiasticis per Capitulum, ac etiam per ipsos Visitatores compellantur. Ne porrò deserendi Monasterij occasio Monachis præbeatur, quod ex vagandi libertate illis à Commendatariis oblata, vt expensis parcant, plerumque euenit, præcipimus, & interdicimus, ne vlli omninò Commendatarij quicquam, vel minimum de mensa, & aliis necessariis detrahant, neque vllo modo diminuant, aut quempiam etiã propter delictum eiiciant, & quotiescunque Monachi quid admiserint quod quidem animaduersione dignum sit, id quam primum Priori Claustrali, vel si grauius sit delictum Visitatori significent, qui correctionem iuxtà Ecclesiæ, & dicti ordinis statuta faciat: qui si vltra sex menses distulerit, eo ipso sit ab officio depositus, & ad illud, cæteráque omnia ordinis eiusdem officia triennio inhabilis censeatur, statimque Præsidentes correctionem huiusmodi aliis committere teneantur. Ad hæc volumus, & mandamus, vt apud dictum Monasterium Cistercij constituatur, constitutúmve restituatur Archiuium, in quo Index ordine compositus omnium aliorum Monasteriorum, Prioratuum, Ecclesiarum, & beneficiorum dicti ordinis in omni parte Orbis constitutorum, etiam in commendam obtentorum, vel vnitorum habeatur, & item distinctum cuiusque inuentarium siue repertorium bonorum, proprietatum rerum, iurium, & actionum omnium, necnon exemplum authenticum instrumentorum priuilegiorum, fundationum donationum, literarum, auctoritatum & monimentorum quorumcunque conficiatur, confectumque fideliter asseruetur. Reuocamus, quoque, & abolemus omnia, & quæcunque priuilegia auctoritates, licentias, dispensationes, & indulta cuiusque priuati rerum, & bonorum vsus proprietatis, possessionis, & Dominij omnibus cuiuscunque gradus, & dignitatis Monachis dicti ordinis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & dictam Sedem, eiusque Legatos ex quibuscunque causis, etiam Motuproprio, & ex certa scientia concessa, confirmata, & innouata, quibuscunque concepta formulis, ac clausulis, & decretis suffulta, quorum omnium tenores præsentibus haberi volumus pro expressis, ac volumus illa omnia vires, & effectum de cætero non habere, quin etiam Visitatores, & cæteros omnes qui in huiusmodi proprietarios, seuerè non animaduerterint ad officia huiusmodi, & alia ipsius ordinis ministeria perpetuò inhabiles esse. Cæterum, vt vicina plebs egena pro Religionis consuetudine, & instituto confoueri, ac cæteri piam, & fidelem rerum administrationem collaudare possint, eisdem Commendatariis præcipimus, vt in suis Monasteriis pauperes eleemosynis pro modo facultatum prosequantur.

Monasteria quæ grassantur aduersariorum furores debent ad loca vicina transferri.

Visitationes quomodo fieri debeant.

Commendatarij hospitales sint erga visitatores.

Necessaria Monasterio nõ sunt deuoranda luxu & sumptibus Commendatariorum.

Archiuum Monasterij Cistercensis.

Reuocatio indultorum habendi & retinendi beneficia.

Commendatarij Eleemosynas largiantur.

Quia verò nihil æque dissolutè, & indisciplinate viuendi licentiam adfert, quàm impunitatis spes, eamque non ita pridem tam nonnulla eiusdem ordinis

Monasteria,

Monasteria, quàm illorum personæ ex eo nancisci cœperint, quòd à sententiis, & decretis per ipsius ordinis generalem, aut eius Vicarios in Prouinciis deputatos, contra se latis, ad nostros, & dictæ Sedis Legatos, & Nuncios prouocando pœnas in se constitutas eludere satagunt, in antiquorum statutorum, consuetudinum, rituum, & priuilegiorum præfatorum præiudicium, & ipsius ordinis Superiorum contemptum: ideo ne abusus, & incommoda huiusmodi tractu temporis altius irrepant, prouidere volentes Motu, scientia, & potestate similibus statuimus, & ordinamus, ac districtè præcipimus, & interdicimus, ne vlli omninò dictæ Sedis Legati, vel Nuncij appellationes à sententiis, & decretis per Abbatem generalem, vel eius Vicarios, aut superiores præfatos latis, vel promulgatis, vt præfertur, pro tempore interpositas, vllo modo recipiant, aut admittant, neque de illis cognoscant, seu illarum, vel quocunque alio prætextu Monasteria, Prioratus, aut alia loca eiusdem ordinis visitent, sed quotiescunque ad illos aliquid in Monachos, aut personas huiusmodi animaduersione dignum deferri contigerit, iuxta formam Commendatariis circa delicta Monachorum, & personarum earundem per nos, vt præfertur, præscriptam: Vicarium ipsius ordinis in illa Prouincia institutum monendum curent, qui delinquentes sub pœna superius ad id constituta exemplariter corrigere, & punire teneatur: Decernen. appellationes, prouocationes, aut quascunque alias reclamationes à Monachis, & personis huiusmodi ad dictos Legatos, seu Nuncios, vel locorum ordinarios, vt præfertur, pro tempore interpositas, vel interponendas, ac processus desuper habitos, vel habendos, necnon inde secuta, vel sequenda quæcunque nullius fore roboris, vel momenti, ac generalem Abbatem, & Vicarios necnon Superiores præfatos ad correctionem, & punitionem delinquentium Monachorum, & personarum ordinis huiusmodi, appellationibus, prouocationibus, & reclamationibus huiusmodi nequaquam obstan. procedere posse, & debere: Præsentes quoque literas de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ defectu quouis prætextu quæsitoue colore, vel ingenio nullatenus notari, argui, vel impugnari posse, neminémque vlla quauis de causa etiam iustissima impugnantem in iudicio, vel extra audiendum esse, nec illa sub quibusuis similium, vel dissimilium concessionum, gratiarúmque reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, modificationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, etiam per nos, & successores nostros Romanos Pontifices, ac Sedem prædictam, etiam Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum intuitu, & contemplatione, aut in eorum, vel etiam nullius fauorem sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, ac etiam vim contractus aut legis, seu statuti perpetui in lucentibus decretis, & alias quomodolibet concessis, & conceden. ac quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis desuper quomodolibet editis, & eden. aliquatenus comprehendi, neque illis aliquo vnquam tempore, etiam per sedem præfatam derogari posse, nec derogatum censeri nisi de toto tenore, & Dat. præsentium expressa mentio habita, & derogatio, suspensio, reuocatio, limitatio, modificatio, aliáque præmissa de Cistercij, aliorúmque quatuor primorum nuncupatorum Abbatum prædictorum expresso consensu facta fuerint, & si aliter derogari, reuocari, suspendi, limitari, aut emendari contigerit, huiusmodi derogationem, reuocationem, suspensionem, limitationem, correctionem, & emendationem nullius esse roboris, vel momenti, & quoties illæ, vel illa emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restituta, & de nouo, etiam sub quacunque. Dat per ipsum Abbatem Monasterij Cistercij pro tempore existen. eligen. concessa esse, & censeri. Sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungen. etiam. S. R. E. Cardinales, aut causarum Palatij Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudican. & interpretan. facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus omnibus nostris, & dictæ Sedis Legatis, & Nunciis vbicunque existen. ac locorum ordinariis, necnon ordinis præfati conseruatoribus ipsorúmque singulis per apostolica scripta mandamus, quatenus præsentes literas & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte

Pœna & puniciones delinquentium Monachorum.

Appellationes omnes remouentur.

Irrita iudicia in contrarium lata.

Abbatum, Vicariorum, Visitatorum, & aliorum præfatorum, seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti solenniter publican. ipsisq; efficacis defensionis præsidio assisten. faciant auctoritate nostra Abbates, Vicarios, Visitatores, & alios præfatos confirmatione, approbatione, adiectione, suppletione, concessione, statuto, ordinatione, innouatione, præcepto, interdicto, reuocatione, abolitione, ac sui generalis voluntatis mandatis, decretis nostris, alijsque præmissis pacificè frui, & gaudere, ac præsentes literas ac omnibus, quos illæ concernunt inuiolabiliter, & inconcussè obseruari, non permittentes Abbates, Vicarios, Visitatores, Superiores, ac alios præfatos desuper contra earundem præsentium tenorem quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet, & rebelles per præfatas, ac alias sententias cen. & pœnas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescen. ac legitimis super his haben. seruatis processibus sententias, cen. & pœnas ipsas, etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstan. præmissis, & sanctæ memoriæ Bonifacj Papæ VIII. pariter prædecessoris nostri de vna, & Concilio generali edita de duabus dietis, alijsq; apostolicis, ac in Prouincialibus, & synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, necnon quibuslibet etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, declarationibus, inhibitionibus, & decretis, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis Legatis, Nunciis, & ordinariis præfatis, ac alijs quibusuis personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis in genere, vel in specie, etiam motu simili, etiam Consistorialiter, aut alias quomodolibet concessis: & etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum per clausulas generales, idem importan. seu quæuis mentio alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma, ad hoc seruanda foret illorum veriores tenores, formas. Dat. & decreta in eis apposita, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes illis alias in suo robore permansuris hac vice dumaxat specialiter, & expressè derogamus, & sufficienter derogatum esse decernimus, necnon omnibus illis, quę in literis Pij IIII. & Pij V. ac aliorum prædecessorum prefatorum expressum fuit non obstare, contrariis quibuscunque. Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam ac de verbo ac verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cęterum quia difficile foret easdem pręsentes ad diuersa loca Prouinciásque circumferre. Volumus & dicta auctoritate decernimus, quod illarum transumptis, seu exẽplis, etiam formis impressis manu alicuius publici Notarij subscriptis, & sigillo Abbatis generalis, aut aliis Superioribus ordinis huiusmodi munitis plena & indubia, ac ea prorsus fides vbiqueetiam in iudicio adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die duodecimo Iunij, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto. Pontificatus nostri Anno tertio.

Præseruatiua clausula.

Decretum irritans.

Executorum deputatio & facultates.

Clausula derogatoria.

XLIX.

Monialium Ordinis Cisterciensis Superioritate & correctione Abbatum & Ministrorum eiusdem ordinis Exemptio & subiectio earundem Iurisdictioni Ordinariorum.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

VNIVERSI Dominici agriculturæ præpositi eam operam in frugiferis religiosorum omnium plantationibus domino excolendis, & custodiendis, ita impendere debemus, vt minimè timendum sit, consitas plantas, vel suffocari, vel expe-

ctatos

ctatos ex eis prouentus differri, aut quomodolibet impediri. Quod ne Cistercientium ordini, qui vniuersali semper ecclesiæ, & ornamento fuit, & adiumento, ex diuersarum Sanctimonialium gubernatione eueniat, ne ve spes vberioris fructus quæ in eorum vitæ tranquillitate, solitudine, & spiritualibus exercitationibus posita esse debet, nos, atque ipsos frustretur, omni studio cauere volentes: De traditæ nobis à Domino potestatis plenitudine omnia, & quæcunque Monasteria, prioratus, loca, & Conuentus Monialium dicti Ordinis omnium prouinciarum, & locorum Italiæ, etiam recens reformata, & restituta, vniuersaque, & singulas Abbatissas & alias præsidentes, ac Moniales professas, Nouitias, & Conuersas prædicti, & quorumcunque aliorum ordinum, necnon ecclesias, capellas, bona, & iura quæcunque earum spiritualia, & temporalia ab omni superioritate, visitatione, correctione, & quacunque alia subiectione, dominio, & potestate patris, & aliorum Abbatum, Diffinitorum, præsidentium, Monachorum, & aliorum Ministrorum dicti ordinis Cistercientium, eiusque congregationum omnium perpetuò eximimus, & liberamus; Eaque omnia Episcopis, Archiepiscopis, primatibus, vel Patriarchis suæ quodque Ciuitatis, vel diœcesis, aut si nullius sint, vicinioribus, eorúmque curæ, iurisdictioni, visitationi, & correctioni omninò subiicimus, quibus singulis in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, vt hoc munus quamprimum suscipiant, omnique studio, & vigilantia in eo se exercere procurent. Abbatibus verò, ac Diffinitoribus, Monachis & aliis prædictis vniuersis, & singulis præcipimus atque interdicimus, ne post hac in vllo prædictorum, vel etiam in ordinatione Confessariorum, aut alias se se interponere, vel mutua inter se colloquia protinus, vel per interpositas personas, aut scripta habere, vel mittere audeant. Decernentes irritum, & inane quicquid secus contra præmissa per quoscunque scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus si quisquam contrafecerit, aut obedire neglexerit, eum excommunicationis sententia ipso facto innodamus à qua Romano Pontifice (excepto mortis articulo) absolutionis beneficiũ nequeat obtinere. Non obstantibus, ordinationibus apostolicis, ac monasteriorum, ordinum, & congregationum huiusmodi iuramento. confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & literis apostolicis, illis nec non patri, & aliis Abbatibus, Diffinitoribus, Monachis, & personis prædictis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem apostolicam, etiam per modum generalis legis, & statuti perpetui, ac initi, & stipulati contractus, seu quasi, & alias sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis quomodolibet, ac quotiescunque concessis, confirmatis, & sæpius innouatis, quibus omnibus eorum tenores, ac si ad verbum insererentur præsentibus pro expressis habentes specialiter, & expresse derogamus, contrariis quibuscunque. aut si Abbatibus, & cæteris, prædictis, vel quibusuis aliis communiter, vel diuisim ab Apost. sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam ac de verbo ad verbum expressã de indulto huiusmodi mentionem. Volumus insuper vt præsentium exemplis, etiã impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo nono, Quinto decimo. Kal. Martij, Pontificatus Nostri Anno Octauo,

Ordo Cistercien-sis Ecclesiæ Christi vtilissimus.

Inane declaratur & irritum quicquid contra hanc constitutionem attentatur.

Piaculum admissum crederem si oblata Cisterciensis ordinis constitutione, quæ h[illegible] is facte videntur non apponeremus, multum enim addetur commoditatis nostris lucubrationibus si talis flosculis ornatum incedat sermo. Exordiar ergo ab institutione sacra huius congregationis Cisterciensis, dicam illius incrementa, fructus, ortus & tristes occasus, id est, prioris nitoris & vitæ instituti in laxiorem & liberiorem tum opulentiorem viuendi consuetudinem emigrationes. Ordinis initia partim ex antiquis chronographiis partim ex his quæ audiui à Reuerendo virtutum & natalium splendore illustri D. GVILLIELMO DE MANDRE

MANDRE Theullensi Abbati dignissimo & Abbatis Cisterciensis per Burgundiam inferiorem Vicario æquissimo in quo vno conflatum est quicquid in cæteris Abbatibus huius ordinis eximium est & singulare. Auspicia ergo venerandi huius instituti cœperunt circa annum Domini 1098. sub quodam Stephano Abbate. Quidam enim pietate & doctrina præclari Hugoni Ludunensis Ecclesiæ Archiepiscopi Apost. sedis Legati simúlque VValtheri Cabilonensis Episcopi necnon & clarissimi Principis Othonis Burgundiæ Ducis consilio inuentum eremum in Abbatiam construere cœperunt, cui Robertus, annuente & electionem approbante Episcopo Cabilonensi præficeretur. Et cùm idem Robertus esset monachus monasterij Molismensis, ordinis S. Benedicti, repetitur ab illius loci monachis: iussúque Vrbani 2. restituitur, nihilominus postea dum Molismense monasterium multis ditaretur possessionibus, præfatus Robertus & nonnulli alij elegerũt potiùs cœlestibus occupari, quàm terrenis inhiare negotiis. Viginti mox & vnus monachi, vnà cum patre ipsius monasterij Roberto egressi, communi consilio Cistercium veniunt, in locum vastæ solitudinis. Ac deinde anno 1107. facta est charta quædam charitatis à Stephano abbate & 20. alijs abbatibus atque auctoritate apostolica confirmata, ab illo tempore resecerunt fastum floccos & pellicea, stamina, & capitia, femoralia, coopertoria & stramenta lectorum, ac diuersa ciborum in refectorio fercula: sanguinem quoque ac omnia quæ puritati regulæ videbantur contraria, abdicauerunt etiam Ecclesiarũ redditus, oblationes, decimas & sepulturas, & cætera illa omnia quæ vel pinguiorem abundantiam, vel copiosiorem luxum adferebant, hæc aduersabantur siquidem D. Benedicti Patriarchæ instituto & regulæ. Decimarum diuisionem à priscis à patribus editam obseruabant, nec ignorabant decimas esse tributa egentium animarum. Dantur enim decimæ clericis non solum vt se ipsos pascant, sed etiam quia sunt patres spirituales ad quorum officium pertinet non solùm verbis, sed etiam factis omnem humanitatem exhibere pauperibus, afflictis & miseris hominibus. Ideóque non tantum propter se, sed etiam propter pauperes vt in eis Christum cibent, potent, vestiant, visitent: suscipiant, decimas sibi dari agnoscant.

Hunc ordinem S. Bernardus postea anno Domini 1112. annos natus circiter 22. cum sociis ampliùs quàm 30. ingressus est. Deinde abbas loci, fratres ad ædificandum domum Claræ vallis misit, & eisdem Bernardum abbatem præfecit. Hic Bernardus in vita fundauit 100. & 60. monasteria ordinis sui, illustrauítque ecclesiam sanctitate vitæ, suauitate doctrinæ, & gloria miraculorum obiit anno 1153. anno ætatis suæ 63. Hæc fuerunt initia sacri huius ordinis quæ paulatim exciderunt.

Monachatus gloria & commendatio quanta olim quámque excellens priscis patribus fuerit exemplo patent tot amplissima monasteria tot insignes domus Monachismi affectui dicata. & deuota. Ast quamuis illis optimis monachis nostri multum sint dissimiles hæreticorum iudicio, eius tamen laus inde non infuscatur, imò altius splendescit Hoc vnum tamen è diametro pugnans inesse intueor quod prisci illi inuiti è monasterio ad dignitates & infulas traherentur, nostri vero tantopere illa ambiant. Certè B. Augustinus Serm. 1. de communi vita clericorum affirmat se monachum non Episcopum esse voluisse, & ideo nunquam iuisse ad loca, quæ Episcopo carebant, ne fortè ibi Episcopus esse cogeretur. Chrisostomus & Basilius quam vehementer fugerint episcopatum. vt perpetuò in monasterio viuerent, ex libro Chrysostomi de sacerdotio facilè potest intelligi. Hieronymus in Epistola ad Pammachium contra Ioannem Hierosolymæ Episcopum: asserit se inuitum à Paulino Episcopo presbyterum esse creatum, cùm non presbyter. sed monachus tantùm esse decreuisset. Gregorius Maximus in epistola ad Leandrum, quæ habetur initio moralium, miserabiliter deplorat casum suum, quòd cum elegisset perpetuò viuere in monasterio, tamen compulsus fuisset Pontificatum suscipere.

Ista tamen non eo tendunt, vt contendere velim immeritos ad sacra ecclesiæ eligi inter Monasteriorum alumnos, ex his enim amplissimè locupletatur Christi ærarium, eorúmque opera tot támque celebres videmus fructus in ecclesia sobolescere, sed conquerimur potius quod monachatus disciplina variis in locis collapsa sit. Quid sanctius & venerandum magis extitit Patribus ipsis Cluniacensis, & Cisterciensis ordinis congregationum, ast hodie quid magis luxu perditum, quid magis opum copia corruptum? Ex D. Benedicti discipulis 24. extiterunt Ro. Pontifices, ducenti ferè Cardinales, Archiepiscopi in diuersis ecclesiis mille sexcenti Episcopi 4000. Abbates eruditione & scriptis celebres 15700. vt referunt Thritemius & Sabell. Ennead. 8. lib 2 ex D. Bernardi alumnis antiqua Concilia summum splendorem habuerunt ecclesiam illustrarunt. & Pontificiam sedem egregiè coluerunt. Inferior iam multo

numerus

numerus. Non soleo in sacros Deo dicatos cœtus stringere calamum, sed Christi pietas facit quod modestia prohibet. Multis quæritantibus deplorati huius moris causas intemperantiam mali fomitem adferre non vereor. Quis enim nescit illam & animorum & corporum pestem esse, & atroces clades Monachatui attulisse.

Quis nescit incontinentiam, luxum, otium, ingluuiem, huius excidij summa fuisse initiamenta. Non ignoro hanc meam orationem displicituram nonnullis qui monachi vestimento & cuculla tenus sunt, quique simulant potius quam seruant regulæ religionem. Vt enim in corporibus bene habita firma & sana non refugiunt attrectionem & compreßionem, vlcerosa verò infecta & putrida horrent ad omnem contactum, ita se res habet in animis: male enim sibi conscij ad primam contrectationem exclamant illud antiquum Noli me tangere. Noli me tangere: sed sinceri gaudent. Phreneticorum enim est medelam ingestam execrari, nec nisi reprobatorum vocem incantantium fugere. Intemperantiam autem & luxum vt morborum corporis officinas, sic huius grauißimi symptomatis causam non infimam censeo. Quamprimum enim veterum disciplina & moderatio explosa est à monastica instituto tunc omnis colluuies vitiorum erumpere cœpit. Dicam itaque vt hoc scholium penitus absolutum sit quid senserint prisci sapientes de temperantia & quantum quisque ab illius præceptis discesserit. Temperantia seu moderatio (vt vocabula confundam) virtus non minus ac iustitia, prudentia, & fortitudo pietatis studioso necessaria. Hæc etenim est, quæ fortitudinem perpetuò debet comitari, vt sine qua fortitudo facilè satis transit in vitium. Nam & honestatis alumna & delectationum moderatrix est, earum maximè quæ se circa potum, cibum, & luxum habent, vel ideo quia omnis illius facultas & vis in frenandis libidinibus est sita, neque solum procurat vt ab illicitis & obscenis abstineamus, verùm vt etiam licitis & honestis vt quantum & verecundus patierit quantum & delectus patietur. Virtus eius est placidis abstinuisse bonis. Et quidem non rarò (quo se habet mundi huius calamitas) obiecto mouemur, vt forma corporis, rerum nitore, opulentia, præstantia, in quo fit vt tota (quod fertur) via permultum aberremus, quoties in affectum cum ratione non conuenientem, & in libidinem tum mentis, tum corporis delabimur. Subsequuntur tandem affectus proprij, qui ex visu, auditu, tactu, cæterisque sensibus minus sanctè sua ducunt beneficia, quæ certè omnia, cum hac vnica posiint virtute reprimi, nisi cohibeantur & quidem primis ab annis, mirabilem postremo cladem dabunt. Expedit igitur vt quisquis virtutis studiosus futurus est, tales animi pestes arceat, abigat, fugiat, partim quod plurimum fructus ad contrahendam construendámque inter homines societatem inde proueniat, partim quod & ingens inde consequatur animo tranquillitas. Quod si nos ad id nihil aliud commitaret, quam rationis vsus quo distinguntur à brutis, non tamen adhuc desunt maiorum præcepta quæ nos adhuc magnopere commonerent, vt est salubre Psalmographi consilium quod his verbis sequitur Psal. 118. Auerte (inquit) oculos tuos ne videant vanitatem, Pytagoras etiam philosophus ille magni nominis qui ab animo inscitiam à venere libidinem a ciuitate seditionem & à cunctis rebus intemperantiam remittendam esse censuit, idem Anacharsis dicebat lingua ventre pudendis abstinendũ esse, vt ne quis lasciuiens sermone fit vt vita mollis.

Et Philolaus commonebat discendum esse imperare ventri primum iræ & luxui, vnde clarißimè constat à quolibet virtutis studioso recindendos esse primos illos affectus, qui cum ratione militant, quos nisi tam diligenter tam mature, vel à principio & pro minimè magna ferè semper (vt prædiximus) fit non animi tantum, sed etiam corporis iactura, Amici quidem qua quisquis vitam non temperate ducit is certißime vim sibipsi infert, & cum ipsa vi dedecus longè turpißimum. Quid est (Deus bone) turpius quidve miserius, aut dici potest, aut excogitari, atque si domino famulus imperet, & is obediat, cuius interest præcipere: ille denique vincatur, cui debet adscribi victoria? Potestne quæso? quid quam infœlicius, ineptius vel miserius iudicari, perinde quasi plumbum stannũ aut stamnum, argento, argentúmve nobilius auro, redendum sit, Præposterè id quidem nec sine metallorum discrimine fieret. Quod si nos æqua ratione conferamus animum cum corpore, non longo valde interuallo distabimus, quin concedamus certum esse animum, cùm propter originis suæ præstantiam, tum propter creationis caussam multis numeris excellere, & propterea corporis affectibus imperare debere eámque ob rem non absurdum futurum, si nos attentius respiciendo animum nostrũ regamus vt Horatius suadet ne ille sub impetibus ab æquitate dissonis & se & forsan corpus cui obediuerit perpetuis inferorum cruciatibus subijciat, adhac mirabilis corpori adhuc animæ coniunctio calamitas accidit, ideò tantùm quod regendũ regere voluerit idémque suis adpe-

titionibus quæ contra spiritum militant, quàm congrua lege moderari maluerit, nec suo seipsum motu ab his distrahere quæ bonis moribus iuxtà & legibus sciebat aduersari. Idcirco (ni fallor) aiebat D.Paulus, Habeo (inquit) in membris meis legem repugnantem legi mentis meæ. Pluribus agerem si cuncta vellem persequi quot ad hoc faciunt, sed nec tempore locus esset. Itaque de vniuersa corporis infortuniorum suopellectile, solùm quod sequitur communicabo. Cùm corpus Græcè σῶμα aliud nihil sit quam pondus terreum, vt Genes. primo hominem de limo formatum fuisse legitur, nihil nisi terrenum graue & corruptum desiderat, quæ spiritualia sunt, & odit & negligit, quódque peius est suo pondere quantum potest animam omni variorum genere contaminatam reddere conatur, vt eam postremò secum detrudat in infimum suppliciorum omnium Labyrinthum, & quod nec silentio commodè prætereundum duxerim corpori Sybaritarum mensis assuefacto immoderatóque victus luxu saginato, cumq; Epicureis iam conuenienti, in quo summam voluptatem dolorum omnium abiationem crediderunt vitæ primum breuitas comparatur, morborum illuuies, cæteráque id genus incommoda quæ crapulam passu non ambiguo comitantur & quibus in vniuersum sobrietas perpetuò caret. Sic præstat, vt qui valent animo, quique rectè sapiunt, quasi cum Deo tum opt. tum max. magna ex parte concordes: qui & idem ipse totius æquitatis & honestatis author est non tantum corpori tribuant minus iterùm quam animo, vt se quotidie homines esse recordabuntur ad quid etiam nati sint teneant, & ea præstent, in quibus homo a cunctis animantibus differt. Quaquidem in parte vt laborare quisque debeat magis verò parentes nutrices, præceptores, pædagogos; quorum cura eo dirigenda est, vt nihil vel factu vel dictu sordidum, vel his qui tunc aluntur, vel his qui succedent in malæ transeat suspicionis vincendi maculam. Quod nisi facerent plus illis vitij, adscribendum puto, quàm illis qui inde primum vitæ modum cœperunt, nimirum vt res loquitur, anima pueri, in principijs sic est tanquam tabula rasa in qua nil depictum est, idque Iuuenalis non trepidè docuit his versibus:

Nil dictu fœdum visúque hæc limina tangat
Intra quæ puer est, procul hinc procul inde puellæ,
Lenonum & cantus pernoctantis parasiti:
ma debetur puero reuerentia si quid
Maxie paras nec tu pueri contempseris annos,
Turpeccaturo obsistat tibi paruulus infans:
*Sed r*Hucusque Iuuenalis.

Cæterum vt institutum prosequar si virtutem hanc cum amplissimo illius decore penitius inspicere curabimus, comperietur sanè tribus eam fulcris sustineri, quod & euidentius apparebit vbi conuertemus sermonem nostrum ad præcipuas corporis delectationes quibus in hanc peccatur, vel enim ex cibo delectationem capimus, lautiores dapes nec paru S parabiles appetendo, neque tantum auidè, immodicè, turpiter, sed etiam quod faciebat Xenophilus ille, qui sibi collum gruis exoptabat Apicius quoque nobilis ille sed gulosus Romanus longiorem & prope brutalem voluptatem ex his capiendo aduersus quas delectationes & ea quæ inde trahuntur conducit nempe virtus quæ primo loco temperamus ab alienis, abstinentia, & nostris rectè vtimur, cui opponitur rapacitas & extorsionis & gulositatis mater, quam non multo prope negotio vitabimus.

Dum præter cætera eorum quorum deus vt sic dicam venter est miserias notabimus, & ex his firmissimum in nobis quod fugiamus exemplum constituemus. Etenim quis nescit plures nimio cibo quam gladio mortem oppetere, aut quis ignorat (quod iam prædixi) crapulam ipsam quamplurimis impurè viuendi capulum ministrasse, quemadmodum nec adeò difficulter, ex adipe prodit iniquitas, accedit, quòd victus intemperies, intelligendi vim suffocat, mentem deprimit, memoriam eneruat, & innumera parat vitæ humanæ discrimina.

Secundo pariter loco, aduersus delectationes ex potu prouenientes aderit nobis sobrietas quæ strenuè non minus opitulabitur dabitque suppetias atque memoriis diligentissimis quod Anacharsis solebat ebriorum & motus & ineptias contemplabimur, quódque nec inde nascantur rixæ contumeliæ, contentiones, homicidia nec alteram ferè ob causam id eueniat quam quia ipse animus vino madens, tum rationis expers & quod Græcis est ἄλογος, tum & ab omni remotus certè se egredi facultate quid agat quamlongissimè nescit ita vt modo huc modo illuc indifferenter rapiatur, quod & his ipse Iuuenalis notare versibus videtur, quid enim Venus ebria curat. Inguinis & capitis quæ sint discrimina nescit, ideo Romanorum vxoribus vinū quondam interdictum fuerat, & primo motus tantum ne biberent, vt apud Va

lerio.n

lerium maximum legimus de quinto Metello qui vxorem suam propterea quod vinum bibisset fuste percussit, occiditque quod quidem factum & accusatione caruit & animaduersione. Sed quid ita Romanis visum esset argumẽto est clarissimo quod est, ne vini gustu decepta pronius laberentur in libidinem, vt lubricus est satis à Libero patre ad Venerẽ aditus, sine baccho medius fidius & Cerere friget Venus, quod & Valerius maximus sentit, inquiens, quæcumque mulier vini vsum immoderate appetit ianuam vitiis aperit & ostium claudit virtutibus. Porrò delectationes ex venere prodeuntes moderatur castitas, vel si magis placet continentia, Græcè ἐγκράτεια cui contrariatur ἀκρασία Latina incontinentia. Nã, temperantia se ad omniũ affectionẽ extendit tanquã has tres sub se filias complectatur. Abstinentiam videlicet sobrietatem & continentiã de quibus tũ vt potuimus scripsimus, Est nihilominus hæc omnium nouissima cuilibet Pio & probo perinde conducibilis perinde etiã necessaria atque duo quæ præcedunt velut ipsius sorores, ex quibus tamen suam ritè originẽ nanciscitur, quod nisi antea causis abunde sufficientibus cõmonstrassem vterer ratiocinatione forsan ampliore sufficiet igitur si propositi huius finem faciendo, concludam antequam ad alia conuolem valdè congruum virtutum studiosis fore, si voluptatum delectum habebunt, iisdémque vtantur quantum venenο sobriè & maximè venusini vatis consilio quo inquit, sperne voluptates nocet empta dolore voluptas. nimirum tria constituuntur voluptatum genera, Vnum quod naturale simul & necessarium. Alterum quod naturale non necessarium. Tertium quod neutraliter se habet, vt neque naturale sit neque necessarium, vt sunt voluptates ex flagitiis fœnoribus ludis interdictis desumpta, quæ magis contra naturam pugnant quàm concordent. Sed voluptates (vt summatim dicam) rarior vsus commendet, vt iterum dicam) vtamur quatenus & honestum est, & rationi consonum, nam sordidi, lucriones, gastrimargi, amici para siti, scurræ, lenones cum cæteris generis eiusdem non hominibus, sed pecoribus qui toto semper impetu pecorum more trahuntur ad eas voluptates, quæ tum Deo tum hominibus inhonestè sunt nephariȩ, hi minus quidem contraxerunt cum virtute affinitatem. Nec certè video quid ita tantùm nobis imponamus, vt vel cauciamus, vel prorsus nihil conficiamus, circa modum & in victu & cultu corporis tenendum, vt nobis minus placeat in luxu peccare, quàm honestè frugaliter viuendo, mentis primum deinde corporis saluti consulere denique propter exilium & caducas perituras mundi eius illecebras, Deum opt. max. deserendo nos miserrimis cacodæmonũ mancipiis adducere. Generalis hæc de temperantia, disputatio omnes commenientissima erit. At non opus est, nec iuuat recensere quantas & quam grauissimas clades, Oeconomia Catholicæ familiæ Christi exceperit, quamprimũ ministri eius liberiùs congerendis voluptatum & illecebrarum cumulis, & curandæ cuticulæ impensius operam dederunt. Vbi desiit prisca illa & vestitus & victus, & rerum omnium moderatio illicò & omnia quæ verum religionis auitæ morem spirabant exciderunt. O pessimam ferream imò chalibeam & silicem ætatem quæ tam turpiter degenerauit à maiorum gloria. Sed Christus qui cumulatissimus gratiarum thesauris in domo qua operatur, inter tam confusam vitiorum multitudinem homines excitat, qui vitæ præclaro sydere fulgentes collapsa & lacera mœnia restituant & resarciant: Sic & hoc seculo tanti támque præclari & moribus & pietate & eruditione percelebres patrum instituta temporum & sathanæ peruicacia neglecta illustrarunt. Sic & nouissimè summo totius Galliæ applausu regisque christianissimi voluptate Lutetiæ visus est Abbas cœnobij cuiusdam in Agro Tectosagensi stupendæ austeritatis qui concisis mundi oblectamentis regulam ordinis Cisterciensis purioris & sanctioris prolis fœtu superadificauit.

Non humanarum esse virium existimo tam seuerum & arduum vitæ institutum quod facilius probamus quã imitamur insequi. Quid enim corporis habitui & compagi grauius quã aperto capite, nudis pedibus incedere hir suta toga indui, & quod longe difficilius est à vino à carnibus, ab ouis, à lacticiniis, à piscibus abstinere. Solis leguminibus & oleribus nullo sale conditis victitare? Quid hac viuendi regula durius quid fœlicius excogitari possit. Dicas profectò hos beatos viros nihil quidquam cedere in rigidissima hac vitæ consuetudine priscis illis & longo ieiunio squallidis Aegypti Anachoretis. Quis putasset in hoc turbulentorum hominum sæculo, in his afflictis Galliæ rebus tantum monasticæ professionis decus renasciturum? Fœlix regis christianissimi ætas, cuius augusta non fucata nec Pharisaica, aut Machiauellica pietas, tantos pietatis fructus promouet, & vegetiores quotidie facit. Venentur ambitiose, alij reges, amplissimas multorum cæde regiones Rex inclitus regiam suam omnibus pietatis exercitiis & legibus illustrat, cui volupe est habitare cum iis qui spretis omnibus sese dederunt Christo. Quot amplissima monasteria tum Parisiis tum in agro Parisiensi extruxit, vt beatis

religiosorum coloniis regnum locupletaretur Christianissimi regis in aula pietatem edoctus Illustrissimus Comes du Bouchage, *regiam vt Christi regiam sequeretur sumpto vili & induto Capuccinorum Patrum mantello non sine stupenda omnium Galliæ ordinum admiratione valedixit. Intellexit iuuenis egregius hanc suipsius & suorum abdicationem consilio Christi summopere iis qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt necessariam esse. Id quoque non latuit doctissimos & probissimos quoscunque viros qui Abbatis Feullentij institutum & reparatam D. Bernardi regulam alacriter amplexi sunt. Cum has rerum commutationes intueor, quod sæpius fit, impensius suspicio Christi saluatoris dictum vende & vade omnia quæ habes, istósque patres appellare soleo post Plinium lib. 5. historiæ naturalis, cap. 7. miram gentem sine venere, & sine vlla pecunia, nihil habentem & omnia possidentem. elegans hic occurrit sententia Nilli Chrisostomi discipuli in libro eruditissimo, περὶ ἀκτημοσύνης siue de nihil possidendo inscripto, ad magnam diaconissam Ancyranam, Æquè inquit, pulchritudo forma, & opes appetuntur, & vtriusque horum illecebris non irretiri, fortis animi est sed qui propositum nihil possidendi susceperunt, maiore adhuc admiratione digni sunt, quippe quos æstimatio diuitiarum non traxit neque mentem vanis curis alligare voluerunt. Nam cùm cætera alia sensui iucunda facilè homines inuitent & fallant, multò etiam magis diuitiæ hoc faciunt, quod ad voluptates, & honores magnoperè sint accomodatæ: & quod insipientes longa consuetudo docuit, eos ducere beatos, qui sunt opulenti, tum propter gloriam & splendorem eorum, tum propter voluptates, quibus fruuntur. Deinde subiungit: excellentes itaque existimandi sunt, qui tanquam in palæstra cogitationes illas vicerunt, quæ mentem compellunt ad assentiendum opinioni populari de opibus amplectendis quasi veris bonis & non relinquendis illis bonis, quæ omnium sententia magnæ æstimationis esse videantur.*

Huius ordinis patres praxim vitæ contemplatiuæ actu indefesso exercent, vt reliqui in actiua desudant. Quæ inre solent discriminari operarij qui in vinea domini strenuè laborant, aliqui enim ordines ad contemplatiuam tantùm, & alij ad actiuam & contemplatiuam simul instituti sunt. Vitam contemplatiuam agere aliud nihil est, quàm in propria animæ salutem incumbere, licet etiam hoc modo possit aliquis prodesse aliis, si dum orat, eorum memor sit. Vitæ contemplatiuæ & actiuæ simul vacare, est, non solum animæ suæ, sed etiam proximorum salutis curam gerere, non tam oratione, quàm etiam ipso opere, quippe concionando, consulendo, monendo, cohortando, ægrotos visitando, & animando, confessiones audiendo, & alia similia opera pia exercendo, non tantum ad conseruandos Christifideles in Ecclesiæ vnitate & vitæ christianæ debita perfectione, verùm etiam ad conuertendos infideles & hæreticos ab erroribus, ad veritatis agnitionem, ac peccatores ad pœnitentiam reducendos. Religiosorum ordines contemplatiuam vitam solùm profitentes sunt Carthusiani, omnes qui regulam D. Benedicti profitentur, quacumque habitus & constitutionum varietate vtantur. Præmonstratenses, Eremitæ S. Hieronymi. Fratres S. Pauli primi Eremitæ, & alij nonnulli, quos hic sigillatim commemorare superuacaneum ducimus, cùm ex institutis illorum res per se satis innotescat. Contemplatiuam autem & actiuam simul complexi sunt in primis omnes mendicantium ordines, quorum fundatio & institutio eò tendit, vt & suæ & proximorum saluti quibuscunque possunt honestis modis & licitis diligenter consulant, quos deinde secuti sunt alij religiosi, velut Canonici regulares Lateranenses: & sancti saluatoris, vulgò Scopetini, item congregationes Theatinorum, Paulinorum, seu Barnabinorum, & Societatis Iesu, quæ circa proximorum ædificationem & saluationem plurimum est occupata, nec non multi alij, quorum nomina exprimere non iudicauimus necessarium.

Sperabamus hic explicatiùs reformati huius instituti singulos canones adferre, sed tabellariorum incuria id non accepimus quod a Reuerendo Abbate & totius illius congregationis Antistite primario missum fuerat. Eius loco constitutionem Pij IIII. à proposito non alienam subiicimus in gratiam priuilegiorum Cisterciensis ordinis.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. In eminenti dignitatis Apostolicæ specula meritis licet imparibus diuina dispositione vocati, ad ea libenter intendimus per quæ singuli Religionum Ordines, abusibus, & incommodis quæ in eos tractu temporis diuersimodè irrepserunt eliminatis, non solum antiquis suis prærogatiuis, & dignitati restituantur, sed etiam regularia eorum instituta ad Diuinæ maiestatis laudem, & gloriam in posterum stabiliantur. Et vt id votiuè succedat, his quæ per Romanos Pontifices prædecessores nostros prudenter concessa ordinatáque fuerunt vt firma perpetuè, & illibata persistant, libenter cum.

ter eum à nobis petitur Apostolici roboris firmitatem adiicimus, illáque nonnunquam innouamus, & ampliamus, ac alias super his disponimus, prout personarum temporúmque conditione pensata conspicimus in domino salubriter expedire. Sane exhibita nobis nuper pro parte dilecti filij Ludouici Abbatis monasterij Cistercij Cabilonen. dioec. petitio continebat, quod licet ordo Cistercien. in summa puritatis, & deuotionis perfectione per multa retroactarum annorum sæcula, ac tandiu exemplari religiosorum suorum vita atque sanctimonia non solum in Regno Franciæ vbi supremum eius caput videlicet Cistercij prædictum cum aliis quatuor illius præcipuis nempe Firmitatis, Pontiniaci, Claraeuallis & Morimundi Cabilon. prędictæ ac Antissiodorensis Ligonen. dioec. respectiuè monasteriis quæ filiæ Cistercij nuncupantur, sed etiam per alia fere vniuersa Christiani orbis climata cum bonæ famæ, & virtutum odore, eximióque religionis decore ad ædificationem militantis Ecclesiæ, quandiu iuxtà Sanctorum Patrum institutiones & regularia illius instituta præfatis aliísque Monasteriis de Monachorum dicti ordinis personis prouisum, eiúsque laudabilia statuta ritus consuetudines, & priuilegia firmiter obseruata fuerunt, domino cooperante floruerit: nihilominus à pluribus annis citra, prę sertim postquam pleráque monasteriorum, & prioratuum suorum aliis quam dicti ordinis personis commendari à superioris obedientia per exemptionum vnionem aliásque diuersas vias tanquam membra à suo corpore diuelli, abstrahi, & dismembrari cœperunt, specioso illo regularis disciplinæ candore paulatim offuscato, vniuersus ordinis status in miserabilem, dispersionem, & desolationem prolapsus est. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat tantis huius olim Deo mortalibúsque gratiæ religionis incommodis aliter quam per antiquorum statutorum, consuetudinum rituum, & priuilegiorum prædictorum vndique conuulsorum, & diuersimode oppressorum restitutionem mederi non posse videatur, pro parte eiusdem Ludouici Abbatis asserentes se Romam his periculosis temporibus opis super hoc à nobis implorandæ gratia personaliter accessisse, nobis fuit humiliter supplicatum quatenus afflictis eiusdem ordinis rebus succurrentes, exemptiones ab ipsius Ordinis Superioribus per eius personas aliáque priuilegia contra illum per quosuis ab Apostolica sede obtenta moderari, ac præfatis statutis, consuetudinibus, ritibus, & priuilegiis pro illorum firmiori subsistentia robur Apostolicæ confirmationis adiicere, illáque innouare, ac alias in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui ordinis prædicti nobis, & dictæ Sedi in primis deuoti, decus, & integritatem suique pristini candoris restitutionē sincero desideramus affectu, ipsum Ludouicum Abbatem à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis censuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluentes, & absolutum fore censentes, necnon omnium, & singulorum infrascriptorum immunitatum libertatum exemptionum, indulgentiarum etiam plenariarum, conseruatoriarum facultatum, ordinationum, statutorum, priuilegiorum, indultorum, & aliarum gratiarum, ac literarum desuper expeditarum tenores pręsentibus pro sufficienter expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, omnes, & singulas ab Abbate Monasterij Cistercij aliisque Superioribus, & Capitulo generali ordinis huiusmodi eiúsque deputatis immunitates, libertates, & exemptiones, quibusuis tam virorum quam Sanctæ Catharinæ Caietan. & Sanctæ Mariæ de Cœlestia nuncupatæ Venetiarum aliisque Monialium Monasteriis, ac prioratibus, & aliis regularibus locis dicti ordinis, ac dilectis filiis Abbatibus, & prioribus dilectisque in Christo filiabus Abbatissis, & Priorissis, necnon Conuentibus Capitulis, & personis eorundem tam in Gallia, Italia, Hispania, Portugallia, Anglia, & Scotia, quam alibi vbilibet consistentibus, ita quod immunitatibus libertatibus, & exemptionibus huiusmodi non obstantibus pro tempore existentes Abbas generalis nuncupatus, & alij Superiores dicti ordinis eorúmque Vicarij, iuxta ipsius ordinis instituta, monasteria prioratus, & loca prædicta, ac illorum personas tam in capitibus quam in membris visitare liberè, & licitè valeant; Ac quæcunque priuilegia, & indulta Apostolica visitandi monasteria tam virorum quam mulie-

rum ordinis huiuſmodi quibuſuis venerabilibus Fratribus noſtris, Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac dilectis filiis aliis locorum ordinariis Abbatibus, & aliis, quam generali Ciſtercien. prædicto, ac aliis quatuor Primis nuncupatis quatuor Monaſteriorum filiorum Ciſtercij nuncupatorum prædictorum Abbatibus, cæteriſque ſuperioribus eiuſdem ordinis, ad id ab ipſo generali Capitulo deputatis perſonis cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & præeminentiæ exiſtentibus per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros ac nos, & ſedem prædictã, etiam ad quorumuis etiam Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum inſtantiam, vel etiam motu proprio, & ex certa ſcientia etiam conſiſtorialiter, & cum cauſæ cognitione ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatoriis clauſulis, irritantibúſque, ac aliis decretis hactenus quomodolibet conceſſa, ac etiam iteratis vicibus approbata, & Apoſtolicas, & alias literas deſuper confectas, & inde ſecuta quæcunque ad hoc duntaxat, vt Abbati generali, & aliis Superioribus ordinis eorúmque Vicariis, monaſteria huiuſmodi, vt ſupradictum eſt, viſitare liceat, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium moderamur, & limitamus. Inhibentes Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis ſuperioribus, prælatis videlicet ſub interdicti ingreſſus Eccleſiæ ac ſuſpenſionis à diuinis, Abbatibus vero, & aliis inferioribus præfatis, cæteriſque quibuſcunque perſonis ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne Abbatem generalem, & alios ſuperiores ordinis eorúmque Vicarios præfatos quominus viſitationes iuxta regularia ordinis inſtituta huiuſmodi liberè facere poſſint, per ſe vel interpoſitas perſonas directè vel indirectè aut alias quoquomodo impedire audeant, vel præſumant. Ipſis autem monaſteriorum & aliorum locorum prædictorum Abbatibus, Abbatiſſis, Prioribus, conuentibus, monachis, monialibus, & perſonis, vt Generalem alióſque Abbates Superiores, & Vicarios præfatos, vt præfertur viſitare volentes, benignè recipiant, eiſque, & eorum mandatis in concernentibus eorũ viſitandi officium huiuſmodi pareant, & humiliter obediant, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub ſimilis excommunicationis pœna diſtrictè præcipien. mandamus. Et inſuper vniuerſa, & ſingula priuilegia, prærogatiuas, immunitates, exemptiones, libertates indulgentias, etiam quatenus ſint in vſu plenarias, conſeruatorias, facultates, indulta, & alias gratias Ciſtercij, & quatuor filiabus nuncupatis monaſteriis, & Ordini, eiúſque Capitulo generali, diffinitoribus, & aliis Superioribus præfatis per piæ memoriæ Paſchalem II. Calixtum etiam II. Eugenium III. Alexandrum etiam III. Lucium ſimiliter III. Honorium etiam III Gregorium IX. Innocentium IIII. Sixtum pariter IIII. præſertim commendas, & commendatarios monaſteriorum, & aliorum locorum ordinis huiuſmodi concernentia, & quod commendatariis pro tempore exiſtentibus nullam in monaſteria dicti ordinis ſibi commendata, & eorum monachos iuriſdictionem exerceant, ac etiam ſuper priuilegiorum aliarúmque gratiarum ipſi ordini conceſſarum confirmatione ſub quarto, & ſexto Idus Martij, Quinto Non & quarto Idus Martij quinto, & ſexto Idus Martij, ſexto annis Pontificatus ſui Dat. reſpectiuè, & quoſcunque alios Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac nos, & ſedem prædictam hactenus quomodolibet conceſſa, Necnon ordinationes, & ſtatuta ab exordio fundationis eiuſdem ordinis vſque in præſentem diem in dicto generali Capitulo concorditer ædita, etiam ſi in vſu eſſe deſierint, dummodo infra lapſum temporis immemorabilis videlicet centum annorum in deſuetudinem non abierint, Ac prætera ſuper contributionibus per omnia, & ſingula eiuſdem ordinis monaſteria Abbati Ciſtercij ſeu Capitulo generali prædictis faciendis, & ſoluen. ita quod omnes etiam commendatarij ad illarum ſolutionem etiam ſub ſimilis excommunicationis latæ ſententiæ pœna teneantur, & ad id etiam quibuſcunque priuilegiis, etiam ab ipſa ſede obtentis nõ obſtantibus compelli poſſint, ac prout illa concernunt omnia, & ſingula alia in literis Apoſtolicis, aliiſque documentis deſuper confectis contenta, & inde ſecuta quæcunque, licita tamen, & honeſta eiſdem auctoritate, & tenore ex certa ſcientia confirmamus & approbamus, ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, omnéſque, & ſingulos iuris, & facti defectus, ſi qui forſan interuenerint, in eiſdem ſupplemus, ac potiori pro cautela, eadem omnia, & ſingula priuilegia,

legia, prærogatiuas, & facultates, exemptiones, indulgentias conseruatorias, indulta, & alias gratias eisdem modo, & forma quibus ordini eiusque Abbatibus, Capitulo generali, & superioribus præfatis per dictos prædecessores concessa sunt, illis de nouo auctoritate, & tenore prædictis concedimus, & innouamus. Necnon easdem ordinationes, & statuta similiter, & de nouo. Et præterea quod in monasteriis dicti ordinis, quæ diuersis personis, etiam si Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales existant) de præsenti commendata esse reperiuntur, & in futurum commendari seu alias quoquomodo aliis quam ordinis ipsius personis concedi continget, vbi non fuerit instituatur mensa conuentualis ab Abbatiali mensa distincta, & separata, cum annuis fructibus, redditibus, & prouen. iuxta monasteriorum ipsorum facultates competentibus, & honestis, pro sufficienti conuentus, & Monachorum aliorúmque religiosorum eiusdem ordinis numero in vno quoque ex ipsis monasteriis per ipsos Generalem, & cæteros ordinis ipsius Superiores, aut eorum Vicarios ordinando, ad quam mensam sic instituendam, congruósque redditus assignandos ipsi commendatarij omninò teneantur, & ad id etiam per censuras Ecclesiasticas fructuum, reddituum, & prouen. sequestrationes, & alia opportuna iuris remedia cogi possint, & debeant. Et quia sicut accepimus in multis dicti Ordinis tam virorum quam mulierum Monasteriis quamplures mendicantium, & aliorum ordinum religiosi vtriusque sexus ab immemorabili tempore citra se intruserunt, & persæpe intro ducere præsumunt, quod illi vel inde realiter & cum effectu eiiciantur, vel saltem habitum intra annũ suscipiant, ac professionem regularis eiusdem Cistercien. ordinis expressè emittãt, debitámque obedientiam, & reuerentiam illius Abbati generali, & reliquis superioribus præfatis præstent, ac diuinum officium secundum ipsius ordinis morem celebrent, seque regularibus eius institutis omninò conforment. Vniones autem, annexiones, & incorporationes, ac suppressiones, & extinctiones Monasteriorum, & Prioratuum eiusdem ordinis, aut fructuum, reddituum, & prouen. illorum dismẽbrationes, & locis aliis quantumlibet piis applicationes, & aliæ quæuis perpetuæ illorum alienationes cuicunque alteri loco ex quauis causa quantumcunque honesta, vrgenti, & necessaria absque speciali, & expresso eiusdem Abbatis generalis pro tempore existentis consensu in scriptis, causásque prius à Capitulo præfatis, vel alias ritè cognita, etiam per nos, & sedem prædictam etiam de Fratrum consilio, ac ad quorumuis, etiam Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam deinceps nullatenus fieri possint, & si aliter fiant nullius omninò sint roboris, neque Ordo, eiusque Superiores, & personæ præfatis literis desuper conficiendis obedire debeant. In his vero quæ hactenus vnita annexa, & incorporata fuerunt, seruetur præcise forma singularum literarum super ipsis vnionibus incorporationibus: seu applicationibus, aut aliis quibuscunque dispositionibus expeditarum, ita tamen quod Monachi in singulis Monasteriis huiusmodi degentes sint, & remaneant sub obedientia, & correctione Abbatis Generalis aliorúmque superiorum ordinis Cistercien. prædictorum, & suorum vicariorum in omnibus, & per omnia, perinde ac si vniones, annexiones, & incorporationes, huiusmodi non emanassent, etiam si in illis alter caueretur, & vsus, non tamen à tempore immemorabili, vt præfertur contrarium obtineat, quæ contra præsentis statuti tenorem nemini suffragentur. Postremò quod nullæ alterius ordinis Moniales, in Abbatissas monasteriorum Monialium dicti ordinis assumi, vel si assumantur in eisdem monasteriis recipi possint, nisi illorum immediato Patre superiore præsente, qui illis habitum exhibeat, & libere tria substantialia vota, necnon iuramenta obseruandi statuta dicti ordinis, ac secundum ea viuendi recipiat. Quódque omnia, & singula monasteria, ordinis huiusmodi, tam virorum quam mulierum vbicunque existentia, seu eorum Abbates, vel priores etiam commendatarij, Abbatissæque vel Priorissæ in signum obedientiæ, & superioritatis solita regalia videlicet contributiones solitas etiam Abbati monasterij Cistercij, & Capitulo generali præfatis, omnibus exceptione, recusatione, præscriptione, & alia excusatione penitus cessantibus, annuatim soluere teneantur: ad id compelli possint, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna eisdem scientia auctoritate, & tenore perpetuò statuimus, & ordinamus

ordinamus. Ac limitationem, moderationem, inhibitionem, præceptum, mandatum, approbationem, confirmationem, adiectionem, suppletionem, concessionem, innouationem, statuta, & ordinationes, aliaque præmissa, ac præsentes literas de surreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio seu intentionis nostræ defectu quouis prætextu quæsitóve colore aut ingenio nullatenus notari argui vel impugnari posse: neminémque illa quauis de causa etiam iustissima impugnantem in iudicio vel extra audiendum esse, nec illa sub quibusuis similium, vel dissimilium concessionum, gratiarúmque reuocationibus, suspensionibus, modificationibus, limitationibus, vel derogationibus, etiam per nos & successores nostros, ac sedem prædictam, etiam Imperatoris, Regum Reginarum, Ducum, & aliorum Principum intuitu, & contemplatione, aut in eorum, vel etiam in nullius fauorem sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis ac etiam vim contractus aut legis, seu statuti perpetui inducentibus decretis, & alias quomodolibet concessis & concedendis, à quibusuis constitutionibus & ordinationibus apostolicis desuper quomodolibet editis & edendis aliquatenus comprehendi, neque illis vllo vnquam tempore etiam per sedem prædictam derogari posse, nec derogatum censeri, nisi de toto tenore, & data præsentium expressa mentio habita, & derogatio, suspensio, limitatio, reuocatio, aliáque prædicta de Cistercij aliorúmque quatuor primorum nuncupatorum Abbatum prædictorum expresso consensu facta fuerint, & si aliter derogari, reuocari, suspendi, limitari, corrigi, aut emendari contigerit, huiusmodi derogationem, reuocationem, suspensionem limitationem, correctionem, & emendationem nullius esse roboris vel momenti & quoties illæ vel illa emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restituta, & de nouo etiam sub quacunque data per ipsum Abbatem Monasterij Cistercij pro tempore existentem eligenda concessa esse & censeri: Et ita per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes etiam S.R.E. Cardinales, ac causarum palacij Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate, iudicari, diffiniri, & interpretari debere: & quicquid secus à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Non obstantibus præmissis, ac nostra de non tollendo ius quæsitum, & aliis quibusuis Apostolicis, necnon in Prouincialibus, & synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quibuslibet etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, declarationibus, inhibitionibus, & decretis priuilegiis quoque indultis & literis Apostolicis præfatis, aliisque congregationibus Præsulibus, Abbatibus, ecclesiis, monasteriis, capitulis conuentibus, prouinciis ac personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis in genere vel in specie etiam motu simili aut etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis, & etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus omnibus, & singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis eorúmque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum veriores tenores, formas, dat. & decreta in eis apposita, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, & sufficienter derogatum esse decernimus cæterísque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret easdem præsentes ad diuersa loca prouinciásque circunferre, volumus & dicta auctoritate decernimus, quod illarum transumptis, seu exemplis etiam formis impressis, manu alicuius publici Notarij subscriptis, & sigillo Abbatis generalis, aut alicuius ex aliis superioribus ordinis huiusmodi munitis plena, & indubia, ac ea prorsus fides vbique etiam in iudicio adhibeatur, si forent exhibitæ aut ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, Sexto Kal. Octobris, Pontificatus nostri Anno Quinto.

L.

Militia & hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani priuilegiorum confirmatio.

GREGORIVS Papa XIII Ad perpetuam rei memoriam.

QVO magis ac firmius Hospitalis S. Ioan. Hierosolymitani ordini sanctæ sedi apostolicæ, & nobis acceptissimo, ac de Christiano nomine, fideique Catholicæ defensione optimè meritò, illiúsque magno Magistro, Præceptoribus, & Commendatariis hactenus per sedem apostolicam concessa priuilegia præseruentur, paterno, quo eundem ordinem complectimur, affectu, æquum est prouidere. Dudum siquidem felicis recordationis Pius Papa Quartus prędecessor noster, dum fauore eiusdem Hospitalis, & religionis priuilegia eidem antea concessa confirmauit, atque approbauit, vel etiam ampliauit, animaduertens piæ memoriæ Clementem Papam VII. etiam prædecessorem nostrum statuisse, quòd omnes, & singuli Baiuliuarum, Prioratuum, Præceptoriarum, domorum, & beneficiorum in vim collationum eis factarum possessores sæculares, aut alterius ordinis regulares, seu pensiones super illorum fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi, catenus etiam per Sedem eandem reseruatas percipientes, illas, & illa infra sex menses à die intimationis dictarum literarum in manibus Magistri, & Conuentus prædictorum iuxta formam stabilimentorum dictæ religionis dimittere, & transferre, seu illarum cassationi consentire tenerentur, alioquin beneficia, & pensiones huiusmodi, nisi illa possidentes, & illas percipientes infra dictum tempus habitum susciperent, & professionem regularem ipsius religionis emitterent, lapsis mensibus ipsis vacarent, ac cassæ, & extinctæ essent, & esse censerentur eo ipso. Ac deinde recolendæ, memoriæ Paulum Papam Tertium etiam prædecessorem nostrum vt Magister, & singuli Priores, Baiuliui, Præceptores, Milites, & Fratres Hospitalis huiusmodi pro eorum libito parochiales, ac etiam sine cura Ecclesias, vel earum Vicarias, seu Capellanias perpetuas aut Capellas, vel Altaria, seu alia beneficia simplicia ad eorum collationem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem ratione Prioratuum, Baiuliuaruum, Preceptoriarum, etiam Camerarum Magistralium nuncupatarum Hospitalium, Domorum, & aliorum beneficiorum dicti Hospitalis per eos pro tempore obtentorum, de iure, statuto, consuetudine, fundatione, aut priuilegio, vel alias quomodolibet spectantia, & pertinentia, ab ipsis Baiuliuis, Preceptoriis, Domibus, Hospitalibus, & aliis beneficiis dependen. seu illis annexa, quæ dudum forsan fratribus saltem Capellanis eiusdem Hospitalis, & ab eisdem Magistro, Prioribus, Baiuliuis, ac Præceptoribus, & aliis prædictis conferebantur, à longo tamen, & forsan longissimo tempore citra, de cuius initio memoria hominum forsan non existebat, per ipsos Magistrum, Priores, Baiuliuos, Præceptores, Milites, & Fratres per abusum, aut ex defectu huiusmodi Capellanorum & aliarum personarum eiusdem Hospitalis ad id idonearum, clericis, seu presbyteris sæcularibus collata, aut conferri, & per ipsos presbyteros, vel clericos sæculares obtineri solita etiam fratribus huiusmodi præsertim Capellanis nuncupatis, qui, vt asseritur, à presbyteris, seu clericis nisi quo ad gestationem Crucis, vel habitus dicti Hospitalis ad pectus non differebant, immo priuilegiis clericorum sæcularium iuxtà forsan eorum priuilegia, & consuetudines gaudere solebant, si ad id aliàs idonei, & habiles reperirentur, conferre, ac aliàs de illis prouidere, & disponere, ipsique fratres, quibus beneficia huiusmodi conferri contingeret, illa si sibi aliàs canonicè conferentur, aut ipsi eligerentur, præsentarentur, vel aliàs assumerentur ad illa, & instituerentur in eis, recipere, & in titulum, etiam quoad viuerentur, retinere respectiuè liberè, & licitè valerent, statuta, & ordinationes extendisse, & ampliauisse, eisque desuper indulsisse, idem Pius IIII. concessiones; & priuilegia dictorum prædecessorum confirmans, ipsos Magistrum, & Conuentum, necnon Priorum Ecclesiæ, aliósque priores, & præceptores intra limites suarum iurisdictionum, & administrationum veros ordinarios iuxtà formam suorum stabilimentorum, & priuilegiorum existere, & esse censeri decreuit, ac beneficia ecclesiastica ad præsentationem, seu collationem Baiuliuorum, priorum, & præceptorum Hospitalis huiusmodi suffragari debere, ita quod presbyteri sæculares illa tunc

Equites & milites Sancti Ioannis Hierosolymitani Rempublicam Christianam & Ecclesiam Catholicam acerrimè aduersus hostes & infideles tutati sunt.

Post Pium 4. qui confirmauit priuilegia Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani Clemens 7. decreuit possidentes beneficia religionis & pensionarios infra sex menses habitum suscipere & professionem emittere debere aliàs illa vacarent.

tunc temporis in Commendam, seu alias quomodolibet obtinen Commendæ huiusmodi cedere, aut illa aliàs dimittere non possent, nisi de consensu eorum ad quos præsentatio, seu collatio spectaret, & in fauorem dicti Hospitalis, seu personarum, quæ habitum per fratres Capellanos eiusdem Hospitalis deferri solitum susciperent, & professionem per eos emitti solitam emitterent, nec illa deinceps ipsi nisi infrà sex menses à die intimationis habitum ipsius religionis suscepissent, & regularem professionem infra alios sex menses emisissent, possidere possent, & si secus fieret, aut cessionem, seu resignationem huiusmodi, aut de dicti ordinis beneficiis, etiam in manibus suis in futurum fieri contigeret, huiusmodi cessiones resignationes, & prouisiones nullius essent roboris vel momenti, nisi in illis expresse decerneretur, & de consensu Magni Magistri, & de illis iuxtà formam priuilegiorum dictæ religionis prouideretur; Inter statuta etiam eiusdem religionis per similis memoriæ Paulum Papam Quartum similiter prædecessorem nostrum approbata, & confirmata, ita cautum reperitur, Priores in suis Cameris Prioratibus Bailiui, & Commendatarij in suis commendis habent prouisionem, vel præsentationem beneficiorum Ecclesiasticorum cum cura animarum vel sine à suis commendis dependen nisi id priuilegio, vel consuetudine ad alios pertineat Item Frater Claudius de Sangle Magister statuit, vt omnia beneficia Ecclesiastica eiusdem ordinis quorum collatio, ad dictum ordinem pertinet, nullis conferentur, aut nulli ad ea præsentarentur, nisi essent Fratres ipsum ordinem expressè professi, & alias prout in eiusdem Pij Quarti prædecessoris præfati literis, ac statutis, & stabilimentis, vel priuilegiis dicti hospitalis plenius continetur. Quæ omnia cum dispositione iuris communis maximè congruunt, tum auctoritate sacrosancti Concilij Tridentini nituntur. Verum cum, sicut accepimus, clerici sæculares possessores cum cura, & sine cura beneficiorum eorundem ad collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem priorum Baiuliuorum, Commendatariorum, & possessorum dictæ religionis bonorum iure eorundem prioratuum Baiuliuatuum Commendarum, & aliorum bonorum eiusdem religionis habitum suscipere, & professionem regularem prout in eadem religione consueuit emittere, negligant, ac recusent in statutorum eiusdem religionis contemptum, ac iuris Communis dispositioni, & Concilij præfati decretis, priuilegiis quæ ab hac sancta Sede Apostolica, vt præmittitur, concessis contrauieniendo, ac prætendant eiusdem Pij Quarti prædecessoris nostri mentis, & intentionis non fuisse ad habitus susceptionem & professionem emissionem eos teneri, qui post ab eodem prædecessore obtenta in priuilegiorum confirmationem, & ampliationem de eisdem, siue similibus beneficiis concessiones fieri quomodocunque obtinuerunt, cum de illis, qui tunc temporis in Commendam, seu aliàs obtinerent, eundem Pium Quartum prædecessorem, sub isto verbo ad præsens statuisse duntaxat prætendatur, allegantes quòd Commendæ, prouisiones, siue aliàs quomodocunque concessiones de similibus beneficiis eisdem factæ post dictam eiusdem Pij Quarti prædecessoris literarum siue mentio fiat, siue retineatur, beneficia esse dictæ religionis, sunt loca absolutionis ac derogationis tacitæ statutorum, & priuilegiorum eiusdem ordinis, ita, vt ad suscipiendum illius habitum, ac professionem emittendam minime teneantur, cum susceptio habitus & professio ab eis emittenda ex ipsarum literarum serie expresse iniunctæ fuisse non appareant, ex quibus eidem ordini, illiúsque Magistro, prioribus, Baiuliuis, & Commendatariis, maxima indies oriuntur incommoda, atque perturbationes, præsertim dum eorundem beneficiorum status ponitur in incerto. Quare nos, vt par est, ex debito pastoralis officij omnium Christifidelium, præsertim verò eiusdem ordinis præfatarum regularium personarum pro Iesu Christi nomine, ac Catholicæ fidei tuitione ad interitum vsque iugiter laborantium commodis, & indemnitati, quantum in nobis est, prospicere cupientes, simulque de Communi eiusdem ordinis, ac religionis bono vehementer soliciti, ne quid ei indebitè detrahatur, sacrorum Canonum, ac decretorum dicti Concilij, eorundémque statutorum, & priuilegiorum auctoritati, & tenoribus innitentes, eadémque priuilegia, statuta, & ordinationes, ac dictorum prædecessorum nostrorum literarum tenores præsentibus pro expressis habentes, illáque omnia approbantes,

Pauli 3. declaratio.

Iurisdictiones & facultates Magni Magistri Conuentuum, priorum & præceptorum ex Pij 4. rescripto.

Beneficiorum à Commendis dependentium prouisio & collatio pertinet ad Cōmendatarios iussu Pauli 4.

Beneficia non debent nec possunt conferri nisi fratribus ordinem professis.

Concessiones prædictorum Pontificum confirmantur.

bantes,& confirmantes,præsentisque nostri scripti patrocinio communientes, ac rata,& grata habentes,ac quatenus opus sit,innouantes, & de nouo concedentes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia auctoritate præsentium declaramus, nunquam intentionis prædecessorum nostrorum, vel nostræ fuisse in prouisionibus,siue Commendis,aut quibusuis aliis concessionibus beneficiorum ordinis, & religionis huiusmodi,siue illa curata,siue sine cura sint,per eosdem prædecessores nostros,vel per nos,& eandem sedem forsan etiam cum simplici derogatione priuilegiorum,& stabilimentorum religionis prædictæ, non tamen speciali, de non suscipiendo habitum & nō emittendo professionem mentione,seu per Magistrum Conuentum,Priores,Baiulivos,ac Commendatarios,vel alios quibuscunque personis cuiuscunque status, & dignitatis factis, & concessis tacitè illos absoluendi quominus iuxta eiusdem ordinis statuta,& priuilegia infrà tempus, præfixum habitum suscipere,& professionem per fratres eiusdem ordinis emitti solitam emittere debeant regularem, etiam si hoc explicitè in eorundem prædecessorum, aut nostris literis adiectum vel iniunctum his,ad quorum fauorem huiusmodi beneficia concessa extiterint,nequaquam fuerit,'Ac quò nostra hæc intentio singulis apertius innotescat,statuimus,vt omnes,& singuli,qui vel per sedem præfatam,vel per nos,aut Romanos Pontifices prædecessores nostros, etiam cum simplici derogatione priuilegiorum,seu per Priores,Baiulivos,& Commendatarios fuerunt de beneficiis huiusmodi prouisi,siue hi,quibus eadem commendata, aut quomodolibet concessa extiterunt etiam si super his in Curia,vel extrà aliqua lis pendeat, ac de eisdem in posterum perpetuis futuris temporibus prouidebuntur, aut demum quibus eadem commendabuntur,vel concedentur, etiam per sedem Apostolicam si post sex menses,à die quod id eis legitimè in dictum,atque denunciatum fuerit; illico numerandos,professionem non emiserint,& habitum non susceperint ordinis prædicti,absque alia desuper facienda declaratione,& citatione,omni,& quocunque iure in dictis filiis,vel ad illa competente careant eo ipso,ipsique tanquam illiciti detentores & occupatores,& intrusi ab eisdem amoueantur,deque illis tanquam de iure atque de facto vacantibus,Magistrum,ac Conuentum,Priores,Baiulivos,& Commendatarios,& alios ad quos spectat,liberè prouidere,ac de illis iuxtà Magistri,& Religionis præfatæ stabilimenta, & consuetudines exequi posse, eorundémque possessores ab eorundem beneficiorum possessione, vel potius detentione,& occupatione amouendos esse, prout nos in dictum casum, & euentum amouemus,ac regulis de annali,& triennali possessore, & aliis priuilegiis, remediisque quibuscunque etiam in corpore iuris clausis, quibus diutini beneficiorum possessores vtuntur,potiuntur & gaudent,vt potiri, & gaudere non posse, quanis etiam longissimi temporis præscriptione minimè obstante, verum eosdem pro amotis,& expulsis habendos esse,& censeri amotisque & expulsis actionem spolij nec vnde vi,vel aliud quoduis remedium possessorium, siue petitorium competere, seu desuper propterea agere non valere:Et quo faciliu: si qui ad præsens reperiuntur quomodolibet prouisi de beneficiis à prioratibus Baiuliuatibus, & Commendis huiusmodi dependentibus,seu ad illorum collationem,prouisionem,præsentationem,seu quamuis aliam dispositionem spectantibus,etiam habitum dictæ Religionis non susceperunt,ad habitus, ipsius susceptionem, & professionis emissionem inducantur,eisdem Prioribus,Baiulivis,& Commendatariis licentiam, & facultatem concedimus,ipsis condonandi & relaxandi eorum spolia,quæ ad dictos Priores,Baiulivos,& Commendatarios spectant, ita vt de illis disponere possint tam in vita,quàm in mortis articulo,condonationémque,ac relaxationem huiusmodi eiusdem roboris,ac momenti esse,ac si ab eadem sede emanassent.

A susceptione habitus & professionis omissione non datur absolutio.

Infra sex menses professio emittenda.

Inobedientium pœna.

Triennalis possessionis ius huiusmodi beneficiorum possessoribus non suffragatur.

Spoliorum condonatio per priores & commendatarios.

Necnon felicis recordationis Pij Papæ Quinti etiam prædecessoris nostri literis inhærentes,illásque approbantes,& cōfirmantes,omnes & singulas personas in dicti ordinis beneficiis quomodolibet existentes; à seminarij clericorum inqualibet Ciuitate iuxta dicti Concilij decreta erecti, seu erigendi, ac decimarum subsidij,& aliorum onerum contributione totaliter eximimus & liberamus, ac liberos & exemptos esse volumus: Sicque in præmissis omnibus, & singulis per quoscunque Iudices ordinarios,& delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Audi-

tores, ac dicti ordinis apud nos, dictámque sedem Protectores, & alios sanctę Romanæ Ecclesię Cardinales sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari & diffiniri debere, irritum quoque, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, Quocirca dilectis filiis in Regnis Hispaniarum, & Neapolitani nostris, & sedis Apostolicæ pro tempore existentibus Nuntiis, aut Curiæ Causarum Cameræ Apostolicæ generali Auditori, & quibuscunque conseruatoribus per eosdem Magistrum, Baiuliuos, Priores, & Commendatarios iuxtà formam priuilegiorum ordinis prædicti in dignitate ecclesiastica constitutis, & eligendis, per pręsentes, Motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte Magistri, & Conuentus, siue Priorum Baiuliuorum, Præceptorum, & Commendatariorum præfatorum, & aliarum personarum, & possessorum præfatorum fuerint requisiti solemniter publicantes, illísque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos præmissis omnibus, & singulis iuxtà præsentium continentiam, & tenorem pacificè frui, & gaudere, non permittentes eos desuper à quoquam quomodolibet indebitè molestari, Contradictores quoslibet, ac rebelles, & præmissis non parentes per opportuna iuris, & facti remedia, ac demum per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus Commendis, & prouisionibus, aliísque dispositionibus, vel concessionibus, quibuscunque verborum formulis illa concessa fuerint, ac felicis recordationis Bonifacij Papæ Octaui prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo non vltra tres aliquis auctoritate præsentium ad iudicium trahatur, aliísque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, contrariis quibuscunque aut si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, Decernentes præsentibus, & in eis contentis omnibus per quasuis literarum concessiones prouisiones, & aliàs quaslibet dispositiones, aliter quàm vt præmittitur per nos, vel eandem Sedem factas, vel forte quomodolibet faciendas aut concedendas, etiam Motu proprio & ex certa scientia derogari non posse, nec derogatum censeri, cuiuscunque tenoris, & formæ emanauerint, & cum quibuscunque decretis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis fortioribus, & insolitis, etiam si causas quascunque legitimas, & fauorabiles continerent, quinimo per præsentes illis omnibus expressè derogamus, earum tenores pro sufficienter expressis habentes, præsentibus semper in suo robore permansuris, nisi harum tenor de verbo ad verbum in illis esset insertus, & Magistri, & Conuentus consensus accederet. Volumus autem quod præsentum transumptis manu alicuius Notarij publicè subscriptis & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Exemptionum à decimis & aliis oneribus confirmatio.

Nuncij apostolici executores constitutionis.

Clausula derogatoria.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die vigesimo tertio Martij. Millesimo quingentesimo octuagesimo, Pontificatus Nostri Anno octauo.

Commendarum & Cōmendatariorum frequentissimus in hac constitutione sermo incidit qui negligi aut obiter explicari non debet quamuis beneficiorum proxima & emolumenta hiantibus hac passim occurrant & deterius exequantur quam praeceptum sit Commendarum prima elementa & principia ad Leonis 4. tempora circa anno Domini 848. superius fol. 813. retulimus sed creditu difficile est tantum Pontificem hunc abusum quo tot indignorum Ecclesiæ ministrorum fouentur coloniæ inuexisse. Nam eruditiorem fuisse, & integritatis diligentiorem defensorem quam vt ita loqueretur eius scripta docent, & sanctiore fuit vita quam vt sua opera tā pessimè Ecclesiæ Christi consultum esset, pestilentissimæ enim fuerunt inquit Rebuffus huiusmodi nundinationes. Eò enim accessit perniciosa hæc consuetudo

tado vt passim regularia beneficia (de Episcopalibus & aliorum maiorum beneficiorum copia nihil dicam) solis debita probis & honestæ vitæ religiosis cap. inter quatuor. de relig. domib. transferuntur indignè ad vsus clericorum secularium, à monastica & regulari disciplina prorsus abhorrentium. quod fieri vetustas prohibuit. can. presbyteros. 16. q. 1. & concilio generali sancitum est: quo iubentur regularia regularibus, secularia secularibus dispensari. de suppl. negl. præl. in clem. Commendare (inquit Vlp.) nihil aliud est, quàm deponere. ff. de verb. sign. id est, in custodiam tradere, custodiam rei alicuius mandare. Quando quis generalis administrator beneficij cum libera potestate constituitur, illi commendatum beneficium dicitur. Et commendatio (de qua in versiculis) est ecclesiæ custodia mandata: quæ vulgò vocatur commenda. Titulus quidem non est, vt patet in can. qui plures. & cap. dudum. 2. de elect. traditur à Panhor. in cap. querelam. eod. tit. Nec commendatarius verè dici potest ecclesiæ commendatæ prælatus, sed administrator duntaxat, generalisq. procurator in temporalibus & spiritualibus. in §. c. quum nobis. de elect. Ecclesiæ nempe clericus nemo dici potest eius, in qua titulum nullum habet: vt symphoniaci in ecclesia aliqua pueri, & quos Assisios vocant, in c. pen. de cler. non resid. similésque non sunt illius propriè clerici, nec est eorum ecclesia. Tradit hoc Laud. in gl. magna decret. execrabilis. quod & de commendatarijs sentio. Quæ sunt in Hospitali militia fratrum ac sodalium S. Ioannis Hierosolymitani beneficia, Commendarum tamen tantùm nomine designantur, & eorum possessores administratoresque appellantur Commendatarij: vt ex ipsa verborum serie in pontificio rescripto colligitur. Alia quædam subiungere visum ab hoc loco non disconuenientia, vbi de commendatione beneficiorum tractatur. Anomala sunt huiusmodi beneficia, non omnibus canonum & conciliorum regulis subiecta. Hospitalia sunt, quæ non solent appellatione beneficiorum generali contineri. Nomine diuerso distinctóque prorsus ab ecclesiasticis beneficiis, & ecclesiarum beneficiariis designantur ea quæ sunt Hospitalariis attributa: vocantur enim Baiuliæ, Prioratus, Castellaniæ, Præceptoriæ, quas qui possident, Baiuliui, Priores (velut in quibusdam ciuitatum collegiis) Castellani, Præceptores appellantur: quæ sonant officium magis & ministerium, quàm beneficium. Nam si cum beneficiis essent idem, cur his diuersum nomen daretur? l. si idem. C. de codicil. Vnde Clemens quintus in concilio Viennensi noluit aliquid de Hospitalibus militarium ordinum (vt S. Ioannis Hierosolymitani ait gl.) statuere, sed ea tantùm mandat secundum ordinum suorum instituta & antiquas obseruantias regenda. clem. 2. §. præmissa verò de relig. domib. Ante captam direptámque Hierosolymorum vrbem à Saladino Babyloniæ rege (quod accidit anno Christi millesimo centesimo octogesimo sexto) nobis ignoti fuerunt ordinis Hospitalariorum magistri. Sub Vrbano 3. & Gregorio 8. Romanis Pontificibus, hoc est, Anno post institutum ordinem circiter centesimo ac septuagesimo, imperante Alemanis Henrico 5. primus Raymundus de Podio nominatur magnus eius ordinis magister, anno domini millesimo centesimo octogesimo septimo, dum Gallis imperaret Philippus Augustus Deodatus. Leges Raymundus ac viuendi normam regulámque suis præscripsit, quæ Stabilimenta vulgò vocant: in quæ iurant omnes hanc militiam profitentes. Quinque sunt in ea lege duntaxat & viginti capita, verum quæ grandes superent infinitorum statutorum libros ab alijs postea magistris conditos. Prima lex illa nostra nusquam beneficia memorat, sed obedientias tantùm: intelligens illa non ad vtilitatem singulorum: non in perpetuum, id est, dum viuunt, obedientibus fratribus donari, sed nutu voluntatéque vniuersitatis demandari, quæ vniuersitas donat, aufert, mittit & reuocat pro libito, cui parere debeant illi. Nunc etiam in 10. duntaxat annos conferuntur ad beneplacitum & magistrati & conuentus, quibus solis ordinis sui bonorum ac beneficiorum dispositio competit. Innocentius 3. de templariis loquens istiusmodi beneficia nominat domos: quibus qui præficiuntur, ab eodem vocantur Præceptores. d. c. Quum deputati. supra de iudi. quas duas appellationes & nos vsurpamus. Appellandi præceptoris rationem nullam inuenire possum. Si dixerimus præceptores appellatos, quia præcipiendi, id est, iubendi & mandandi auctoritatem habent in illis beneficiis: conuenit hæc omnibus beneficiariis appellatio magis quam nobis, qui sub obedientia perpetuò viuimus manuales (vt loquuntur) & temporarij. Nisi credamus appellatos Præceptores, quia ex beneficiis ordinis sibi victum præcipiunt, id est, ante prius capiunt, (hoc est enim præcipere. l. 2. de fundo instr. ff. & alibi) quicquid est residuum, in arcam communem sodalitij conferre debent. Vt nunquam perpetuò, si nec liberè, purè, simpliciter administranda committuntur huiusmodi beneficia, verum, saluo iure communis thesauri (sic enim loquuntur, id est, arca illius publica, cui pars

amplior ac melior semper infertur. Quis diuinaret nostros olim tam lautè loquutos, & ob hoc praeceptionis compendio suos nominasse praeceptores? Puto ex ignorantia linguae Latinae nomen hoc processisse, quia quum non in titulum nostra nobis conferantur beneficia, sed tantum commendentur, & commendare (à mandando) vernacula Italorum & Gallorum lingua, sit iubere & praecipere, ideo praeceptores appellati sumus, dicendi potius commendatarij (velut depositarij) qui permansurum nihil habemus adeo, vt ipse etiam magnus ordinis magister nudum ministerium duntaxat exerceat, neque perpetuus est in officio suo siue magisterio, sed amoueri ac deponi potest ab ordinis conuentu, cui subiicitur & à quo leges accipit, quod adstruit Oldrald. cons. 128. Card. Zaba. in d. cle. 2. de relig. domi. author est quòd magister Hospitalis Hierosolymitani beneficium non habet sed officium. Nec alterius existunt conditionis inferiores alij magistro, omnes temporarij & sub obedientia. Innocen. quem sequitur Host. in d. c. Quam deputati. Praeceptores aequiparat Institoribus, qui praeponuntur negociis dominicis, comparat, & illos etiam custodibus, vel Commendatariis, vel Visitatoribus, Vicariis. qui tantum curare debent & visitare loca sibi per magistrum commendata maiorem, qui quidem magister & hos pro arbitrio remouere potest ab administratione: potestque administratio huiusmodi esse penes plures praeceptores, sicut & tutela penes plures tutores. Haec illi. Vnde hospitalarij morte non vacat ipsa Praeceptoria, nec dicitur pastore viduata, ex auctoritate Io. Monachi & aliorum, c. Cupientes, de elect. lib. 6. quia titulus hospitalis & praeceptoria non est penes praeceptorem, sed penes vniuersitatem religionis quae non moritur. à Panormitano scriptum est, quod ecclesiarum, decimarum, caeterarúmque rerum concessio non est facta personis militum. S. Ioannis Hierosolymitani, sed vniuerso ordini. c. quamuis. de deci. Hac ratione suprascripsi nostros non esse beneficiarios dicendos, tam etsi beneficiorum rerúmque spiritualium cura quaedam sit ipsis demandata, sed tanquam Vicariis ordinis, non vt ecclesiarum praelatis: quin praeceptores (in quantum praeceptores) in nullo sunt ordine ecclesiastico, ne clericatus quidem, sine quo beneficia non obtinentur ecclesiastica. Non sunt tamen merè laici (fateor) verùm etiam non sunt sicuti monachi religiosi quod asserunt Inno. cap. in nostra. de sepul. & Panhor. c. dudum. de deci. qui & hos monasteriorum conuersis aequiparat. Exceptum volo Reuerendum matricis ecclesiae nostrae priorem, quo presbyter esse debet, ac verè est in dignitate ecclesiastica, nihilo inferiore abbatibus, & aliis prioribus conuentualibus. cap. Canonica. de ver. excom.

Sunt in prouinciis alij non absimiles Priores, ceu quidam spiritualium rerum praefecti: sacris addicti, prophanis interdicti prioratus: quibus tamen hic nescio qui immane hiantes insidiari coeperunt ab omni alioqui sacro, nisi auri sacra fame abhorrentes ab equis decidentes, Agasones ex equitibus. Istud ecclesiasticorum priorum genus inter nos verè habet beneficium suntque Priores non commendatarij, sed beneficiarij curam gerentes animarum, titulumque beneficialem habentes. Non item caeteri praeceptores: Nam, quum recipientem beneficium ecclesiasticum oporteat esse clericum, Non digamum, cui sine diminutione vel onere beneficium conferatur, & intra statutum tempus, qui teneatur ad horas dicendas, cui sit institutio necessaria, qui fructus omnes percipiat, & suos faciat: nihil verò tale sit in nostris praeceptoribus, aut commendatariis, concluditur quod non sunt beneficiarij, sed quales ab Innocentio describuntur. Vicarij, Custodes alienorum bonorum. Sed ad alios commendatarios redeamus. Modus hic beneficia comedendi siue mauis beneficia commendandi & possidendi canonicus existimatur. habentúrque commendatarij praelati pro veris praelatis. quo iure & nos vtimur. de quibus in cap. nemo. de elect. in 6. per gl. & doctores admodum copiosè. Papam cuiuis, & in quodcunque tempus commendare posse quaecunque beneficia sciunt omnes: parochias ordinarij nec possunt vltra semestre: quibus alia sub se cuncta beneficia commendare licet ad vitam: nec interim vacare intelliguntur Caeterùm, nemo sibi blandiatur huiusmodi commendationibus, hisque nihilo plus fidat, quàm dispensationibus, si non iusta & legitima de causa factae fuerint. Esto, quòd in iure se fori defendant, certè iure poli non iuuabunt. Clemens quintus omnes à se factas prouisiones, nomine commendae, quassauit: quod ecclesiis omnibus detrimento, Romanae autem periculo speciatim forent. in extrau. commu. cap. 1. de praeb. Si non est amplius horum malorum metus aliquis, improbare nemo debet, quod iam commendatariis tam multis regitur ecclesia.

Non ita viuebatur, quo tempore quidam bonus episcopus Parisiensis, quùm sibi commendaretur abbatia, respondit, absit vt cum sponsa concubinam habeam prout est in Gvymerij commentariis. Postquam laminae mundi, & rerum amplitudo damnosa fuit, ingenti, quanquam

sin.n

si non iam ludum lasciuirer appellationibus & titulis Ecclesiæ Christi, nullus omninò clericorum dici debet alius in ea, quam commendatarius, quod ad fructus & bona pertinet. Episcopus (ait canon) rebus ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis vtatur. can. Sine exceptione. 12. q. 2. Archid. in cap. Statutum. §. assessorem. de rescript. in 6. Barb. conf. 19. in 3. vol. scriptum reliquerunt, illum vehementer errare quisquis asserit beneficiariũm beneficij fructus facere suos. hoc est (inquiunt) hæreticum in iure.

Commendatarum tantos abusus nõ sine fastidio animo cogito. Equites Hierosolymitani ista non carent culpa. Templa enim ipsa quibus laboris & mercedis loco remunerantur inculta, horrida, squallida, omni cultu destituta relinquũt pingues ambiũt redditus lucellũ tenue datur conductitiis presbyteris qui vicẽ suppleant qui ostiatim victum quærunt, qui sordidis operibus delectentur vt famem propellant, tamen ligurriunt omnia Balnea Vina, Venus, Tales sunt multi ex Commendatariis Hierosolymitanæ nobilissimæ & augustissimæ congregationis. Eiusdem ferme sunt cathegoriæ reliqui, vt qui commendarunt monasteria, eis videantur omnia comedenda propinasse: non poterat, ita me Christus amet, ea maior calamitas accidere. Videmus hodie à compluribus teneri monasteria, qui cùm ædificiis omnia minentur ruinam, ne vno quidem lapide admoto eam fulciant: cum indoctissimi sint ipsi hi & dissolutissimi, nec eos curant certa continendos disciplina nec præceptores adhibent qui eos erudiant, atque vtinam non essent etiam qui suo exemplo eos ad flagitia inuitarent. Cùm olim soleret statis diebus ab Abbatibus eleemosynæ aliquid erogari, id totum in vsus suos conuertunt, & pauperes quos alere debebant, subtractis alimentis occidunt. His accedit quòd cum nullus sit canon qui vetet quo minus plurima vni possint commendari monasteria, suntque nonnulli, quorum auaritiam & vt significantius Græcè dicam, πλεονεξίαν, ne vniuersus quidem orbis terrarum satiauerit frequenter accidit vt in disiunctissimis locis eis commendentur monasteria, quæ nunquam ne per somnum quidem visant, satis habentes si fructus ex eis perceperint, ex quo quidnam eueniat quis est tam cæcus qui non videat.

LI.

Facultates ordinariorum corrigendi & visitandi fratres militiæ S. Ioannis Hierosolymitani declaratio.

GREGORIVS Papa XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

CONSVEVIT Sedes Apostolica specialem eorum tutelam suscipere, quos maior commendat copia meritorum. Quo in numero dilecti filij Magister, & Conuentus Hospitalis Sancti Ioannis Hierosolimitani in primis positi, nos excitant & hortantur prouidere, vt à perturbationibus, & molestiis quantum potest liberentur. Cum enim Prioratus, Castellania, Empostę, Præceptoriæ, Baiuliuatus, aliáque beneficia dicti Hospitalis exempta sint ab omni ordinariorum locorum iurisdictione, visitatione, correctione, & superioritate per priuilegia, & indulta Apostolica eidem Hospitali concessa, approbata, & innouata, illáque, & alia huiusmodi beneficia obtinentes nullum præter Romanum Pontificem, & eiusdem Hospitalis Magistrum pro tempore existentem recognoscant, nonnulli tamen locorum ordinarij dilectos filios Priores, Castellanos, Præceptores Baiuliuos, & alios fratres dicti Hospitalis ratione prędictorum, & aliorum beneficiorum ab eis obtentorum visitare, & iurisdictionem in eos vsurpare beneficia dicti Hospitalis conferre, & aliàs eos inquietare non dubitant in graue dicti Hospitalis pręiudicium Nos prędictorum fratrum, qui Christi Cruce susceptis nullis laboribus, aut periculis parcentes, vitam suam pro orthodoxa fide contra Christiani nominis hostes obiicere non recusant, indemnitati, & ne molestię illis contra sua priuilegia inferantur, prouidere volentes: Pręcipimus atque interdicimus vniuersis Episcopis Archiepiscopis, Patriarchis, aliisque Superioribus, & inferioribus Ecclesiarum Prelatis, & locorum ordinariis cuiuscunque dignitatis, status, ordinis, & conditionis extstant, quauisque auctoritate, & potestate fungantur, & functuri sint, ne posthac in pręd ictorum, aliorúmque dicti Hospitalis fratrum visitatione, correctione vel reformatione, pręterquam in iis, quę animarum curam, & Sacramentorum administrationem concernunt (in quibus Concilij Tridentini decreta, & Constitutionem fel. rec. Pij Papę V. prędecessoris nostri xxij. Septembris, Pontificatus sui

Quos maior commendat copia meritorum eos amplioribus fauoribus prosequuntur Summi Pontifices.

anno

In his tantummodo quæ concernunt curam animarum & sacramentorum administrationem ordinariorum correctio & visitatio nõ requisita.

anno tertio editam seruari omninò volumus) se se interponere, aut Priores, Castellanos, Baiuliuos, Preceptores, fratres. & alios supradictos directè, vel indirectè quouis quæsito colore, vel ingenio contra suorum priuilegiorum, ac indultorum tenorem vexare, vel perturbare audeant quoquomodo, In eos grauis animaduersuri qui prohibitioni nostræ huiusmodi præsumpserint contraire. Et nihilominus Venerabilibus fratribus nostris Ostien. & Portuen. Episcopis, ac dilecto filio causarum Curiæ Cameræ Apostolicæ generali Auditori, per præsentes mandamus, vt ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas vbi, & quã do opus fuerit, ac quotios pro parte eorundem Magistri, & Conuentus, ac Priorum Preceptorum, Baiuliuorum, & fratrum Militum prædictorum, vel alicuius ipsorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque vniuersis, & singulis in præmissis efficacis defensionis auxilio assisten tes, non permittant eos per Episcopos Archiepiscopos, Patriarchas & alios prædictos, aut quoscunque alios contra præsentium tenorem quomodolibet molestari. Contradictores quoslibet per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliáque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita compescendo, inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum, & locorum quorumcunque iuramento. confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, necnon priuilegiis, & indultis Apostolicis illis, ac prædictis ordinariis, & Prælatis sub quibuscunque tenoribus. & formis concessis, appobatis, & innouatis contrariis quibuscunque; Aut si aliquibus communiter, vel diuisim à prædicta sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenã, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, vt præsentiũ transumptis Notarij publici manu subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides, in iudicio & extra illud vbique locorum adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die vij. Ianuarij. Millesimo quingentesimo Octuagesimo quarto.

Duo Episcopi cum generali auditore Cameræ Apostolicæ executores huius decreti constituuntur.

LII.

Prædicatio Iudæorum Synagogis de præceptis doctrinæ Christianæ facienda.

Iudæi Dei gens electa, & à quibus Christus secundum carnẽ nasci dignatus hodie miseri exules & vagi sine lege sine sacerdotio à summo bono multum aberrans.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SANCTA mater Ecclesia cuius Christus caput est, ingenitam suam charitatem ad omnes late diffundens, antiquæ Israeliticæ gentis, populique Dei peculiares reliquias, pio nunquam desinit affectu miserari, grauitérque contristatur Iudæorum quondam nationem præcipuis auctam muneribus, & gratiis, cuius erat adeptio filiorum, gloria, testamentum, legislatio, obsequium, & promissa, vnde etiam Christus saluator noster secundùm carnem nasci dignatus est, per diuersas Orbis partes tot iam sæcula dispersam, ac contagiosi gregis more per inuia, & inaquosa miserè vagantem, verbi Dei fame, & aquæ refectionis siti perire, longeque à terrena tantum, super quam Dominus fleuit, sed, quod grauius est, à cælesti quoque Hierusalem, nisi Christus quem negauit, confiteatur, exturbari, qua miseratione, & mœrore nos quoque non leuiter commoti in dies semper aliquid excogitamus, vnde eorum conuersioni, & saluti opportunius prouideatur, ipsisque ad intelligentiæ viam, quam sibi præcluserunt, valeant Deo propitio peruenire. Quare sollicitè hæc meditantes, ac felicis recordationis Nicolai Papæ Quinti, nonnullorúmque Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, præsenti constitutione generali præcipimus, omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, etiam Cardinalatus honore præditis, vt in suis quisque Ciuitatibus, Terris, & locis, in quibus competens aliquis numerus Iudæorum, qui synagogam constituat, commoratur, curent Sabbati, vel alio cuiuscunque hebdomadis statuto die, ad Iudæos ipsos in locum præstitutum, non tamen sacrum, nec vbi sacra confici solent, conuocatos, per aliquem magistrum

strum in Theologia, aliumue idoneum virum ab eis eligendum cum mercede congrua illi ex ipsorum Hebræorum collatione, aut alias, prout commodius eis videbitur, Hebraicæ (si fieri poterit) linguę peritum sermones, vel lectiones haberi, in quibus illis exponantur scripturę veteris testamenti, Moysis scilicet, & Prophetarum, pręsertim verò, quæ eo Sabbato leguntur, seu lectæ in eorum sunt Synagogis, iuxta Sanctorum tamen Patrum interpretationes, & verum Catholicæ Ecclesiæ sensum, ac in eis dissератur de veritate Christianæ fidei, de certo Aduentu, & Incarnatione Filij Dei, illiúsque Natiuitate, vita, miraculis, passione, morte, sepultura, descensu ad Inferros, Resurrectione, in Cœlum ascensione, de eius Euangelio in toto Terrarum Orbe per Apostolos eius, & alios Sanctos prædicato, innumeris atque clarissimis virtutibus, & illustrium miraculorum gloria confirmatos, ac de eius spirituali, & verò Regno, & de impio idolorum cultu sublato, & gentium vocatione de perpetua tum Hierusalem, & Terræ eorundem Iudæorum desolatione, tum ipsorum vbique Terrarum dispersione, captiuitate, & aliis similis argumenti dogmatibus, & articulis ex lege, & Prophetis, de diutina præterea, & irrita Iudæorum Aduentus Messiæ & carnalis illius Regni expectatione, de vana, eorũ, quę sępe, quinimo quotidie eos frustrata est spe reditus in terram promissionis, & restaurationis tertij templi, & demum de multiplicibus, & variis erroribus, & hęresibus eorum, in quas miserrimè se demerserunt postquam Christum Dominum in carne venientem agnoscere noluerunt, & de falsa per eorum Rabbinos tradita sacrarum scripturarum interpretatione, quarum literam, & sensum fabulis, mendaciis, & variis dolis, & modis detorquentes corruperunt, & deprauarunt & hactenus corrumpere, & deprauare non desinunt, deque omnibus aliis, quę eos possint ad agnitionem fidei, ad errorum suorum correctionem, ad Orthodoxamque fidem conuertere, pro loci, temporis, sumptique argumenti ratione prudenter agant, veris, & ex sacra scriptura depromptis demonstrationibus, nulla cum obtrectatione, aut iracundia, sed magna cum charitate & modestia, veritatis lumen illis aperire conentur; Ad quos sermones, & lectiones volumus, vniuersos, & singulos vtriusque sexus Iudæos à duodecim annis supra, infirmitate, aut alia legitima causa, de qua ordinarios docere debeant non impeditos, in Ciuitate & locis, vt præfertur habitantes, vel aliunde aduenientes, etiam si inibi domicilium non habeant ita per circuitum conuenire, vt tertia saltem eorum pars, nec vnquam minor semper adsit. Quod si facere neglexerint, interdicti cum fidelibus commercij, & aliis pœnis arbitrio ordinarij pro contumaciæ modo imponendis, donec satisfecerint competenter, ad ipsos sermones audiendos compellantur. Siquis verò de numero fidelium ita fuerit salutis, aut sui, aut proximi sui, de quo vnicuique mandatum est immemor, qui eos à salutaribus huiusmodi sermonibus, seu lectionibus directè vel indirectè abduxerit, aut impediuerit, seu contenderit quoquomodo, excommunicationis sententia sit eo ipso ligatus, & contra eum ad alias pœnas ordinarij arbitrio omninò procedatur. Cæterum Imperatorem, Regésque, & Principes omnes, necnon Respublicas, Magistratus, & Dominos temporales sæculares rogamus, & obtestamur in Domino, vt Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis ordinariis prædictis, eorúmque Vicariis & ministris suum in præmissis auxilium præstent, amplissimum ab Omnipotenti Deo præmium in supremis gloriæ æternæ tabernaculis habituri. Et quoniam difficile nimis esset præsentes ad omnia loca, quibus illis opus erit, perferri, volumus, vt earum exemplis etiam impressis manu publici Notarij subscriptis, & sigillo Prælati, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem omninò fides vbique adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, Kalendis Septembris Pontificatus anno tertiodecimo.

Singulis hebdomadibus in terris vbi sunt Synagogæ Iudæorum fieri debent Catecheses Christianæ Doctrinæ.

Iudæi maiores annis 12. vtriusque sexus prædicationibus interesse debent sub pœnis hic expressis.

Seducentes Iudæos ab huiusmodi prædicationibus puniuntur.

Principum interest fauere executioni huius constitutionis.

LIII.

Festi Diuæ Annæ Deiparæ Virginis Matris celebratio annua.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

S. Anna Beatæ Virginis Mater è qua natus est saluator.

SANCTA Mater ecclesia, quæ salubribus nos semper instruit documentis, annuas fidei filiis venerandas proponit Sanctorum celebritates, qui in terris non solum exempla ad salutem reliquerunt, sed in Cœlo beati fidelium patrocinium suscipere, corúmque orationes,& vota suis precibus adiuuare non cessant. Quam nobis opem apud misericordem Deum credimus Beatam Annam assiduè impendere, quæ tanta in humanum genus præstitit beneficia, ex ea enim nata est Beata Maria semper Virgo digna à Deo effecta, quæ nobis Iesum Christum pareret Saluatorem. Et licet eius nomini sanctis obsequiis honorando humana par esse non queat infirmitas; ne tamen quod potest omittatur. Nos ad eius merita pro cultu decoranda, vniuersalemque Ecclesiam iucundissima illius recordatione lætificandam, necnon ad antiquam in illa deuotionem, quam vsque ab exordio nascentis Ecclesiæ insignia quoque templa, & religiosa loca in eius honorem toto Orbe constructa testantur, in Christianorum cordibus excitandam. Præcipimus vt perpetuis futuris temporibus Beatæ Annæ dies festus septimo Kal. Augusti per totius Orbis Ecclesias duplici Officio, de Sancta videlicet, nec Virgine, nec Martire, quod est in communi, quotannis recolatur, diésque prædictus imprimendis Romanis,& aliarum Ecclesiarum Kalendariis addatur,& duplex ei adscribatur. Si cubi verò festus Beatæ Annæ dies supradictus ex fidelium deuotione, seu consuetudine, præcepto, aut indulto Apostolico maiore aliqua celebrari consueuerit obseruantia, ea omninò ibidem retineantur. Mandantes omnibus Patriarchis Episcopis, Archiepiscopis,& cæteris Ecclesiarum Prælatis per vniuersum orbem constitutis, vt faciant præsentes literas in suis quisque Ecclesiis, prouinciis, ciuitatibus, & diœcesibus solemniter publicari,& ab omnibus Ecclesiasticis personis tam secularibus, quàm quorumuis Ordinum regularibus inuiolatè obseruari: etiam si in recentibus Breuiarij,& Missalis reformationibus prædicta solennitas fuerit prætermissa. Volumus autem vt præsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis,& sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique gentium,& locorum adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ.

Festum S. Annæ celebrandū sub duplici officio die 26. Iulij.

Diœcesum præfectis & Episcopi cura huius constitutionis demandatur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo quarto Kal. Maij, Pontificatus Nostri Anno duodecimo.

LIIII.

Absolutio eorum qui cum Bannitis versati sunt.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, Vniuersis præsentes literas inspecturis, Salutem,& Apostolicam benedictionem.

AD Facinorosos homines, statúque Ecclesiastico bannitos ab eo longè summouendos auxiliáque eis tollenda, quibus freti delicta perficiunt, & pœna sæpe effugiunt per editam nostram constitutionem præter aliàs pœnas quas in eorum fautores, receptatores & auxilium præbentes inflixímus etiam tales excommunicationis sententia eo ipso innodari voluimus à qua nullus ab alio quàm à Romano Pontifice præterquam in mortis articulo constitutus, & etiam præcedente satisfactione, absolutionis beneficium nequiret, obtinere, prout in nostris literis desuper confectis latiùs continetur. Cum autem nobis postea relatum sit alios ex prædictis subditis consanguinitatis seu affinitatis, alios familiaritatis vel amicitiæ occasione, alios etiam sua sponte aut alias dictos bannitos receptasse, cibis & aliis rebus iuuisse & cum eisdem versatos fuisse aliáque contra dictam constitutionem fecisse, quibus si ad consequendam absolutionem à censura huiusmodi via facilis præberetur ipsi eam sibi impendi submisse curarent. Nos verùm pastorem Dominum nostrum Iesum Christum, quantum eius gratia adiuti possumus, imitari volentes qui venit animas hominum saluare non perdere, seque etiam vltro sua ope ad salutem indigentibus offerre: Omnibus presbyteris sæcularibus & regularibus ac locorum ordinariis ad confessiones audiendas approbatis facultatem concedimus, omnes & quascunque vtriusque sexus tam laicos quàm clericos sæculares,& quorumuis ordinum etiam Mendicantium regulares ditionis

Huius Pontificis in bannitos & homicidas constitutionem habes supra.

nis nostræ temporalis prædictæ, non tamen Ecclesiarum prælatos, qui cum bannitis & facinorosis conuersati sunt, receptarunt, commeatus pecunias equos, arma cibaria, & alia eisdem præstiterunt, & alias ac quomodocunque contra constitutionem prædictam per se vel alium scualios fecerunt, si dolentes de admissis & à similibus abstinere proponentes id humiliter petierint, ab excommunicationis sententia, quàm propterea incurrerunt, etiamsi in ea vltra annum insorduerunt in forma Ecclesiæ consueta absoluendi iniuncta inde illis pro culpæ modo pœnitentia salutari, & aliis quæ de iure fuerint iniungenda, præstitoque ab eis iuramento, quod talia deinceps non committent, nec committentibus præstabunt auxilium, consilium, vel fauorem eosdémque ad gremium Sanctæ Matris Ecclesiæ restituendi. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis cæterísque contrariis quibuscunque. Præsentibus annum ab earum publicatione hic facienda numerandum minimè valituris. Volumus autem vt præsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus si essent exhibitæ vel ostensæ.

Presbyteri approbati per ordinarios possunt absoluere à censuris & sententiis excommunicationum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo octuagesimo quatto, Quarto Idus Maij. Pontificatus Nostri anno duodecimo.

LV.

In diripientes, ementes, permutantes ac recipientes in statu Ecclesiastico animalia & alia bona.

GREGORIVS Papa XIII. Vniuersis, & singulis præsentes literas inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

NON Sine graui animi nostri molestia nuper accepimus, quòd licet nos iampridem per nostras constitutiones, & ministri nostri per proclamata, & ordinationes, ac etiam cohortibus armatis exulum, ac perduellium flagitiosorúmque hominum audaciam in statu nostro Ecclesiastco reprimere, latrociniáque, & delicta prohibere, ac delinquentes ad aliorum terrorem grauiter punire omnibus modis conati fuerimus, nihilominus cõplures exules, & latrones huiusmodi adhuc supersunt, qui propriæ salutis immemores, pœnásque impositas paruifacientes assidua furta, & latrocinia in animalibus, & iumentis in statu, & ditione nostra existentibus committere non verentur, nec desunt, alij tam nobis, quam temporalibus Dominis circumuicinis subditi, qui animalia, & iumenta illa, ita surrepta sine timore ab ipsismet latronibus emere, & quoquo versum abigere, & distrahere, non dubitent, quo fit, vt illis maior præbeatur occasio, & materia delinquendi, & affidati Cameræ Apostolicæ, ipséque Dohanerius Dohanæ nostræ Patrimonij, ac alij pecuarij, & aratores animalia huiusmodi habentes maximum inde patiantur detrimentum. Quare nos huic malo obuiam ire, & quieti, ac indemnitati publicæ, quantum in nobis est, prospicere volentes, ac, vt quos legum, pœnæque corporalis timor non retinet, saltem gladij spiritualis fulgor à malo deterreant, præsertim cum non solum pium & meritorium, sed etiam iustum, ac necessarium sit, tales continuos, ac notoriè criminosos, ac ab eis ementes res furtiuas vtroque gladio, seueritate opportuna, corrigi, atque puniri, Perpetuò hoc edicto statuimus, omnes, & quoscunque tam huiusmodi animalia, & iumenta, aliásque res, & bona cuiuscunque generis, & speciei in statu nostro temporali diripientes, abducentes, & furto subtraentes quam ementes, permutantes, seu ab eis illa quouis modo recipientes, & cum eisdem contrahentes, seu quouis titulo, colore, causa, vel prætextu penes se habentes, & retinentes, cuiuscunque status, gradus, conditionis, sexus, qualitatis, dignitatis, aut præeminentiæ fuerint tam laici, quam Clerici, & Presbyteri, etiam regulares, & sæculares, & non solum in dicto statu nostro Ecclesiastico, sed etiam in quouis Regno, statu, Domino, territorio, Ciuitatibus Terris, & locis vniuersæ Italiæ commorantes vltra alias pœnas iuris, constitutionum, & proclamatum prædictorum excommunicationis maioris latæ pœnam ipso facto incurrere, à qua nullus ab alio, quam à Romano Pontifice, aut de eius speciali mandato,

Hac constitutio ne coercentur audaces homines perduelles, latrones, & prædones.

Lastum est seueritate opportuna, furta & latrocinia corrigi.

Status Ecclesiastici bona diripientes & ementes excommunicantur.

præterquam in mortis articulo constitutus, factáque aut mandata restitutione vel satisfactione, dictorum animalium, iumentorum, rerum, & bonorum huiusmodi dictis affidatis, Dohanerio, & alijs, vt præmittitur, pro tempore surreptorum, absolutionis beneficium valeat obtinere, ipsamque excommunicationis pœnam ex nunc, prout ex tunc, & è contra aduersus inobedientes, rebelles quoscunque, & ipsorum quemlibet promulgamus, per præsentes, Ac mandamus vniuersis, & singulis Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Ecclesiarum prælatis, eorúmque Vicarijs in spiritualibus generalibus totius nostri status prædicti, ac etiam in Regno Neapolitan. ac statu Magni Hetruriæ, ac Ferrariæ, & Vrbini Ducum in virtute sanctæ obedientiæ, vt cum harum exemplarie, etiam impressa manu Notarij publici subscripta, sigillóque personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita, exhibita eis fuerint in omnibus Ciuitatibus, Terris, oppidis, locis, Castris, ac diœcesibus, præsertim statuti nostro prædicto circumuicinis ad valuas Ecclesiæ Matricis Ciuitatum Terrarum, Oppidorum, Castrorum, & locorum suæ diœcesis quamprimum affigi, & publicari faciant, quę quidem exemplaria, seu transumpta sic affixa, & publicata vbique in iudicio, & extra illud fidem faciant, omnésque supradictos, ac alios pręsentibus literis nominatos, vel quomodolibet comprehensos taliter ligent, arctent, afficiant, & obligent, ac si vnicuique personaliter intimata fuissent, Non obstatibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon priuilegijs, indultis, exemptionibus, & literis Apostolicis quibuscunque dignitate Ecclesiastica, vel temporali prędítis coniunctim, vel separatim concessis: etiam quibus caueatur expresse, quod excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam: & expressam & ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, cæterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris. Die vij. Decembris. Millesimo quingentesimo Octuagesimo quarto. Pontificatus nostri anno tertiodecimo.

Publicatio huius constitutionis & effectus à quibus procurari debeant.

Clausulæ derogatoria.

Supremæ Gregorij Pontificis constitutioni, duo addenda censeo, quæ & Christianis lectoribus scitu, iucunda & vtilissima videntur. Multa illius Pontificatu euenerunt quæ amplissimam historiã promerentur, singula tamen quæ ab ipso statim exortu, & occasu accidere hic enarrabo primum nimirum de internecione hæreticorum Parrisijs, postremum de regum Iapponensium aduentu paucis diebus antequam diem obiret. Vtrumque profectò ære aut marmore eu tabulis cedróque commendandum, vt ex hac laconica narratione colligetur.

Tempus erat quo Carolus IX. Gallorum rex Christianissimus perduellium & prædonum sopitos ignes esse existimabat æquissimis pacis conditionib. s. Gaudiorum & tranquillitatis expectabatur lætissima seges. Cum perfidi parricidæ, & hæreticorum primores nouas Regi sub ætatis vere insidias moliuntur in eiúsque caput manibus pedibúsque conspirant. Totius regni exitio agebatur consule Thalassiarcho Gaspare Coligneo: totius cohortis Christi, Ecclesiæ, Pontificis, Regis, & patriæ perniciem sitiente Duce & Patrono. Hic antea anno videlicet quingentesimo sexagesimo nono super millesimum, tanquam læsæ maiestatis diuinæ & humanæ reus Senatus Parisiensis decreto damnatus, & omnibus honoribus & muneribus exhauctoratus fuerat. Senatusconsultum hoc fermè verborum tenore publicè proclamatum, & ex monumentis, & regestis Senatus Parisiensis, depromptum hic adscribam:

Amplissimus & Augustissimus Senatus Parisiensis (cui Rex Carolus nonus Opt. Max. vindicandorum scelerum in regno Galliæ, primas partes & authoritatem tribuit) inter cætera sacrosancta consulta decreuit vt quæstio de crimine læsæ maiestatis in primo capite, & perduellionis commissæ per Gaspardum Colignacum Amiralem Franciæ & Armoricarum in Regem, & sacrum illius diadema lilia, & sceptra regia constituerentur, confectisque elogiis ac testimoniis præhendendum illum esse sanxit, & ob eius fugam & contumaciam non solum manum in illum iniiciendam, sed & pignoribus captis requirendum eum annotauit, omnique legis actione legibus & moribus præscripta coërcendum. Itaque cum legitimis edictis vocatus Gaspar, vadimonij diem non obiisset, & eo nomine in album perduellium esset relatus, instrumenta causæ omnia cognitori Regio generali

commissa

commissa sunt,& penes eum deposita. Qui quidem ex iudiciorum antiquorum prisca formula, litem æstimauit: dein Senatus post eremodicium ac peremptorium edictum,rectè & ordine suo obtentum & iudicatum, omnibus perspectis,in hunc modum pronunciauit:dictum Coligniacum contumacem, & in album eremodiciorum relatum,& vt transfugam eremodicij fraudem & pœnam incidisse, atque omni ope defensionis præclusa damno litis coërcendum, eumque læsæ maiestatis in primo capite,reum,perturbatorem,& violatorem pacis,quietis, & securitatis publicæ hostem,caput,authorem & ducem conspirationis & coniurationis esse:illumque vt omnibus his flagitiis conuictum, muneribus publicis exuendum & exauctorandum censuit:& exemplo publico gulam illi laqueo,aut resti confringendam in cruce aut furca lignea,quæ pro ædibus publicis huius vrbis Parisiensis, in foro vocato Grève,erigeretur cadauer illius vigintiquatuor horas in furca pendere postea vt ad coruos & pilas montis Falconis in loco celsiori & eminentiori transferetur. Hæc omnia si apprehendi posset:sin minus,imaginaria illa legis actione pœna executioni mandaretur. Porrò arma & insignia dicti Coligniaci sparsim per hanc vrbem & suburbia caudæ equinæ alligata proculcarentur, & pari infamia & ignominia insignia & spolia,in aliis vrbibus & locis in honorem illius affixa deturbarentur,& per vias traducerentur, & postremò per lictorem contererentur & comminuerentur in dedecus perpetum dicti Coligniaci. Quantum ad bona illius attinet,Senatus sanxit,omnia ea quæ iure clientelæ & vassalitij coronam regiam agnoscunt eidem mancipata esse,& in sacrum & antiquum illius coronæ patrimonium transcribenda esse, veluti membra capiti suo reddita, cætera illius bona siue feudalia,siue mobilia,ærario regio addicta & commissa : deductis super his tamen quæ ad priuatorum fraudem & damnum sarciendum ęstimanda venirent. His addit Senatus,filios illius intestabiles,infames,indignos,ignobiles, & degeneres,& horum munerum & dignitatum incapaces,& si quæ nunc ab eis possideantur,Regi adiudicat. Vetat Senatus,ne quisquam cuiuslibet ordinis aut dignitatis,dictum Coligniacum recepret,illi opem ferat & auxilium, aquę denique & igni interdixit. At iubet Senatus,vt qui illum prehenderit, statim iudicio & iudicibus sistat,ne in perduellionis,aut lęsę Maiestatis crimen incidat, & vt conscius conspirationis plectatur. Postremò constituit Senatus pręmium amplissimum his, qui velut assertores libertatis publicę,dictum Coligniacum prehenderint, summę quinquaginta millium aureorum solarium percipiendorum super Gazophylacio & ęrario huius vrbis,& aliis vrbibus regni Gallię : adiunxitque veniam scelerum & criminum omnium abolitionem & purgationem his, & liberis eorum etiamsi quis se eus contra principem & Rempublicam moliti essent,& conscij coniurationis ac conuicti,cum perpetua tamen venię principalis securitate.

Pronunciatum & executioni mandatum Parisiis decima tertia mensis Septembris. 1569.

Hoc arresto efferatior, durior & crudelior eusit insignis ille Catilina, & eò grauius mala sua mentis virus euomere contendit, & pestilentissima decreta in regem, quem & regio solio manibus pedibúsque euertere conatur, sed obuiam itum est hisce perfidissimis deliberationibus, ita vt quod nepharũ in regiam maiestatem, & alios principes cogitasset in eos ipsos deuolueretur. Coniuratio detecta est,& tempus quod in Gallia excidium statutum fuerat in sceleratorum ac fœdifragorum capita conuersum est. Machinationes illa tegebantur plausibili connubio Nauarrai regis cùm regis sorore,quod ijs conditionibus initum fuerat, vt ipse Nauarraus religionis professionem,vtpote iniquam & à veritate deuiam quam amplexatus fuerat, relinqueret & abiuraret hæresim. Hanc insperatam conuersionem Pontifex Maximus summo gaudio accepit, & Regis, Reginæ matris pientissimæ Cardinalis Borbonij patrui sui,& Ludouici Mõpensterij Ducis piis frequentibúsque adhortationibus Regem prateritos errores confitentē à crimine hæresis & censuris absoluit,omniáque matrimonij ob consanguinitatis gradus impedimenta desiderata dispensatione discussit. Hic tandem nouo religionis Catholica zelo æstuans Lutetiam venit quam plurimis nobilibus reformata religionis comitatus. Obuiam illis processit aulicorum maior pars. Cùm ad aulam peruenere quam honorificentissimè à rege eius matre fratribus, aliisq; Principibus excepti suere & cum magna beneuolentia, ac amoris significatione. Vndique, Lutetiam affluebant qui tragediæ scenam

instruere

instruere in perniciem Catholicorum putabant, & simulabant nuptiarum solennis apparatus gratia venire. Sponsalia ergo illa Nauarrai ob illam in Catholicos principes coniurationem, vt loquitur Genebrardus in Lupara arce, vulgò LOVVRE quæ ad mœnia vrbis est, facta sunt. Eo ipso die in Episcopi ædes templo Deiparæ Virgini dicato, contiguas sponsa deducta est. Postridie in amplissimo theatro quod ad templi valuas de industria erectum fuerat nuptiæ per Cardinalem Borbonium celebratæ sunt ad spectaculum effusa innumera populi multitudine. Hoc solenni actu finito Nauarræus cum Condæo in proximam aream secessit sponsam quæ ad Missam audiendam templum fuerat ingressa, expectans. Sacro peracto omnes simul in episcopales ædes concessêre ibi prandium sumptum. Sub vesperam in Palatinas ædes quæ sunt in media ciuitate ad cœnam itum Remotis epulis variis & exquisitis festiuitatis & hilaritatis genera exhibita sunt. Postero die ad Luparam omnes rediere. Iam optatissima excidia monstrorum moliuntur. Irruptio fit primum in ædes Amirantis qui multis sauciis vulneribus è fenestra in vici pauimentum præciso capite eiectus est. Plebs in perfidissimum boni publici hostem odio & ira flagrans eius pudenda, & manus abscidit, & triduo truncum corporis per omnes vrbis vicos raptatum fune ad damnatorum furcas detulit ibique reste per pedes ad maius ludibrium suspendit. Parisienses religionis Catholicæ studio addictissimi in omnes Hugenotorum ædes irrumperunt, ex his turbulentissimi & scelestissimis proditoribus, perduellionibus, prædonibus, sacrilegis multa millia trucidarunt. Caduntur portẽtaa illa non solum Lutetiæ, sed in totius regni amplioribus ciuitatibus, vbi & maior & pertinacior copia antea indignè ferebatur. Dies hic niueo lapillo notandus est quo conatus nepharij non solum exciderunt, verumetiam in eos cusum & retusum est quod in nos conspirabant. Publica elogia huius celeberrimæ victoriæ data sunt Parrisiis, & posteritati doctissimis quorundam hominum poematibus quorum aliquot hic referam commendata.

IMPIORVM CRVCIFRAGORVM EPITAPHIVM

Per Ioannem Auratum Poetam regium.

Qui sacras fregere cruces de mille vel vnam
  Suppliciis dignam non reperere suis:
Præda sed alitibus fœdis, vel piscibus esca
  Pars fluuiis nudi, parsque vagantur agris.
Pars etiam alitibus vel fastidita marinis
  Piscibus Oceani mersa lauatur aquis:
Ipse vel Oceanus qui cuncta piacula purgat
  Horum causa nequit triste piare nefas.
Expuit extremis obscœna cadauera ripis,
  Ex his contagij ne quid arena trahat.
Aut etiam inferni vada mergit in ima Caribdis
  Rursus vt in summas non reuomantur aquas.
Tartareis sed ibi sine fine picentur in vndis,
  Siue tuis Phlegeton, Styx nigra siue tuis.
Cuncta nec in pœnas tormenta antiqua nocentum
  Sufficient: vnus nec satis Orcus erit.
Non rota, non saxum, non vultur, & ignis, & vnda,
  Sed noua pœna nouis inuenienda reis.
Vtque suis grauibus sint digna piacula noxis.
  Pœna sit his, grauius qua nihil esse potest.
Ne stent, ne sedeant, sed nulla vt parte quiescant,
  Inter Auernales vsque vagentur Aues.
Neue nigris Erebi possint insidere ramis,
  Hos agitent triplici sæua flagella manu.

Pœna

Pœna vel vt grauior sit eis vllam esse quietem
Qui sibi quique aliis non potuere pati.)
Sit quibus ante fuit tam dulce quiescere nunquam
Æterna inuitis pœna quiete frui.

DE GASPARE COLLIGNÆO EPIGRAMMA
Leodegarij à Querco professoris regij.

Vita infelicis quàm infelix exitus esse
Sit solitus, disces Gallo ex ex Olòpherne viator:
Qui genus omne mali, quo quondam affecerat hostes,
Pertulit, ille pios flagranti torruit igne,
Ignitis iacuit traiectus glandibus artus.
Truncauit monachis caput: à ceruice reuulsum
Huic caput est: alios vndis submersit: in vndas
Funibus est tractus: quosdam priuauit ocellis,
Auriculis alios, naso, & graueolente veretro,
Hæc auulsa illi pariter sunt omnia membra.
Permultos planè insontes cruce plexuit: idem
Funerea pascit crocitantes in cruce coruos.
Sandapilis cineres effodit, & ossa feretris:
Stratus humi sine honore rogi, sine sorte sepulchri,
Nudus in obscœno iacuit sine tegmine cæno.
Sacra deum delubra, ac alta palatia regum,
Gazis, aulæis, gemmis spoliauit, & auro
Nil illi reliqui comitum nisi publicum aceruus.
Sic qui fraude viam summo affectabat olympo,
Icaream est passus, populo plaudente, ruinam:
Atque id Parisiis, quos perdere sæpe parauit.
Lenta quidem, sed certa, Dei vindicta supremi.

AMIRANTIS EPITAPHIVM PER
Adamum Blacuodaum.

Gaspardum vita defunctum crux habet, atque
Miraris, viuens si crucis hostis erat.

Aliud.

Iunonem captat, sed nube tenetur inani
Ixion: cælos tentat Gaspardus, at illum
Martis equis terras fugientem, & in astra volantem
Aëre suspensum vacuo crux alta moratur.

Aliud per Petrum Chataum.

Græcia dat sacros celebri certamine ludos
Pythonem Phœbi læta perire manu.
Quinquaginta ignes exhalans bellua Lernæ.
Francibus, Alciden mortis honore beat.
Phœbus & Alcides, vni duo numina Carlo.

Insunt,huic Python victus,& Hydra iacent.
Gaspardum sociis decies cum quinque peremit,
Qui virus patria & flamma fuere sua.

Publicis libellis merè famosis odiosè hanc iustißimam & dignißimam cædem horum banitorum excommunicatorum, & prædonum exteri hæretici damnarunt, sed eorum ora obseruantur dum vident hæc omnipotentis consilio, Pontificis auctoritate & regia facultate commendari, vt in nos quod experti sunt cecidisse velint. Ferant ergo in suis quod in nostris futurum probabant. Hæc superis non ingrata fore testata est arbor illa arida quæ ipso die quo casus est cum suis Colignæus in innocentum puerorum cæmiterio multis annis sterilis floruit, simúlque & folia & fructus emisit. Muretus regius apud Pontificem orator hanc hæreticorum stragem narrauit & ab omnibus plausibili iucunditate exceptus summa mentis & vocis alacritate in conspectu sacri senatus sic exclamauit. O noctem illam memorabilem & in fastis eximiæ alicuius notæ adiectione signandam, quæ paucorum seditiosorum interitu regem à præsenti cædis periculo, regnum à perpetua ciuilium bellorum formidine liberauit. Qua quidem nocte stellas equidem ipsas luxisse solito nitidius arbitror, & flumen Sequanam maiores vndas voluisse: quo citius illa impurorum hominum cadauera euolueret & exoneraret in mare. O fœlicißimam mulierem Catharinam regis matrem, quæ cùm tot annos admirabili prudentia paríque sollicitudine regnum filio, filiumregno conseruasset, tum demum secura regnantem filium aspexit. O regis fratres ipsos quoque beatos: quorum alter, cum qua ætate cæteri vix adhuc arma tractare incipiunt, ea ipse quater commisso prælio fraternos hostes fregisset ac fugasset, huius quoque pulcherrimi facti præcipuam gloriam ad se potißimum voluit pertinere, alter: quamquam ætate nondum ad rem militarem idonea erat, tanta tamen est ad virtutem indole, vt neminem nisi fratrem in his rebus gerendis æquo animo sibi passurus fuerit anteponi. O diem denique plenum lætitiæ & hilaritatis, quo tu beatißime pater, hoc ad te nuntio allato, Deo immortali, & D. Ludouico regi, cuius hæc in ipso peruigilio euenerant, gratias acturus, indictas à te supplicationes pedes obiisti. Quis autem optabilior ad te nuntius adferri poterat? aut nos ipsi quod felicius optare poteramus principium Pontificatus tui, quàm vt primis illis mensibus tetram illam caliginem, quasi exorto sole, discussam cerneremus? Hoc ille nobis portendebat ac præsignificabat dissectus draco, gentis tuæ, beatißime pater, nobilißimum ac pulcherrimum insigne: fore, vt immanis ille draco, aut illa potius multorum capitum hydra, quæ non paludem aliquam Lernæam, sed potentißimum & opulentißimum regnum tamdiu obsederat te Pontifice dissecaretur. Nunc igitur contemplare quæso animo nouum illum Dauidem, cæsi ac prostrati gigantis spoliis ac sanguine decorum, cúmque hilari vultu ad genua tua prouolutum. &c. His verbis Ecclesia congratulabatur, quibus nomine Pontificis & Patrum peracta oratione sic responsum est per Antonium Buccapadulium I. C. Papæ secretarium Nobilis orator Carolus Francorum rex vt veteri & hereditario nomine sic recenti suo iure & merito in hæreticis Christi hostibus delendis Christianissimus hac tam nobili legatione, & oratione facile probat Sanctissimo D. N. atque huic ordini amplissimo virtutes suas omni illas quidem potentia splendidiores, tanta autem potentia splēdidissimas. Gratulatur sanctitati suę: quod quidem humanitatis est Gratulatur ecclesię Dei propter eam quam de sua sanctitate animo concepit spem, quod est caritatis. Offert sese suáque omnia huic sanctę sedi: quod est pietatis. Renouat suam maiorúmque suorum veterem sempérque apostolicæ sedi & R. Pontifici præstitam obedientiam: quod in eadem pietate perseuerantiæ est, Commemorat constantem & inuictam suam pro Christiana religione demicationem tanto cum periculo tam præsenti, tam intestino: quod est fortitudinis cum eadem pietate. iustitia, sapientia coniunctæ. Pollicetur denique omnes suas & regni sui opes ad eas nationes quę veram religionem nondum acceperunt in Christi ouile aggregandas, quę ab ea desciuerunt denuo congregandas Quo quidem nihil Deo gratius, nihil Christianę ecclesiæ vtilius, nihil sanctitati suę & bonis omnibus optatius, nihil sua maiorúmque suorum virtute & gloria dignius polliceri potuit rex. Quæ quo maiora atque illustriora sunt eo rege ea ętate: eo gratior accepti órque est Sanctissimo D. N. atque eius venerabilibus Fratribus S. R. E. Cardinalibus hęc illius legatio,

tio,oratio,obedientia. Quę verò ad ipsius regis atque ad eius regni dignitatem & amplitudinem pertinebunt,tantę semper curę erunt Sanctitati suę vt cum nihil hoc libentius profiteatur, libentius tamen multo suam erga illum caritatem re ipsa declaratura sit,quàm verbis profitetur.

Habita est X.Kalen Iannar.M.D.LXXII.

Hæc pia Bartholomæi absoluta sunt matutina initio Pontificatus Gregorij XIII.

Properamus iam ad postremum factum, quod in ipso occasu eiusdem Pontificis accidit summo totius Europæ admiratione,& frementibus inuidia hæreticis. Legatio est à nullis antea seculis audita Regum Iapponum, qui cum præceptis Christianæ religionis & doctrinæ edocti essent opera Patrum Societatis Iesu, nihil charius in votis habuerunt quam pium animum in Pontificem Maximum Christi Vicarium officiosè testari, eique obedientiam præstare. Fide ergo edocti, & sacram illam per baptismi sacramentum ἀναγέννησιν renascentiam, atque θεογενεσίαν diuinam generationem accipientes anno 1580. tres eorum Franciscvs *nimirum Bungi* Protasivs *Arimanorum, Reges,* Bartholomævs *Princeps Omuranorũ, duos iuuenes principes ex consanguineis ad præclaram legationem obeundam vento marique crediderunt duce Patre visitatore societatis Iesu Presbytero. Regis Bungi legatus fuit D. Mancius is enim qui id muneris subire debuerat nempe Regis Fiungi filius è sorore nepos absens fuerat, ideò eius consobrino Mancio commissum est. D. Michael Arimanorum regis ipsius Patruelis, & Amuranorum principis idem eius ex fratre nepos legationem obiuit. Hinc instructissima classe fœlicissimum nauigium auspicantur. Dictu incredibile est quantis discriminibus quanta rerum difficultate è patrio littore ad Romanum vsque peruenerint. Duobus enim integris annis maria sulcarunt Nam initio anni 1582. soluentes è Iaponia primum ad Sinarum portum inde in Auream Chersonesum & tandem in Indiam venerunt. Ex India nauigantes Africæque sinuosa littora legentes sub anni 1584. finem in Lusitaniam appulsi à rege Catholico & principibus magnificè & laudè ex epti Romam tandem summo omnium gaudio expectati peruenerunt. Habito Consistorio Legationis causas, & fines aperuerunt, & cum præcipuis nobilitatis Iaponicæ magnatibus comitibus post solemnem Christi Vicarij venerationem, & pedum oscula literas regum suorum obtulerunt, quæ è Iaponico idiomate in Latinum sermonem versa huius erant ferrnè argumenti.*

Exemplar Literarvm Regis Bvngi.

Svmmi Dei auxilio suppliciter implorato, magna cum humilitate ad Sanctitatem vestram scribere aggredior. Dominus rector cæli terręque, cuius imperium super solem, lunam & stellas, ignoranti, mihi,& profundis immerso tenebris, claritatis suę lumen iussit splendescere, ac nostratibus, pręcipuè populis reserans arcam suę misericordię atque gemmarum, dignatus est ante annos ampliùs quatuor & triginta destinare in hęc Iaponis regna Patres è Societate Iesu; quorum è salutari ac diuina semente, nonnihil in meum quoquè, Dei benignitate, cecidit pectus. Quod tam insigne beneficium, aliáque multa, ô Sanctissime totius Christiani populi parens, vestrę potissimùm precationi meritisq; accepta equidem refero. Ac pro ndè, nisi me bella, senium,& affecta valetudo impedirent, conferrem ipse me advisenda ac veneranda sacratissima isthęc loca. ac simul obedientiam exhibens; pedes V. Sanctitatis, post pia ipsorum oscula, capiti meo superimponerem,& sanctissima vestra manu pectus meum signo Crucis muniendum curarem Sed quoniam iis quas dixi causis impedior, sororis meę filium D. Hieronymum Regis Fiungi filium cogitabam legare pro me. Verùm quandò is in pręsenti longè abest,& P. Visitatoris instat profectio; D. Mancium, eius consobrinum eodem nomine mittere visum est à V. Sanctitate magni beneficij accipio loco, si pro ea qua fungitur in terris Dei vice, méque & Christianum hunc gregem, vti facit, fouere atque adiuuare perrexerit. Reliquiariam thecam, per eundem P. Visitatorem à V. Sanctitate mihi dono transmissam accepi libens, ac meo vertici venerabundus imposui; atque ob id V. Sanctitati gratias ago habeóque tantas, vt explicandis iis nullę neque linguę neque ora sufficiant. Non ero longior: quippe tum de regni huiusce rebus, tum de me ipso coràm ex P. Visitatore, & ex D. Mancio

plura cognoscet Sanctitas V. quam ego verè & ex animo adorans, multo cum timore ac tremore hasce literas exaraui xj. die Ianuarij, anno post Domini aduentum M.D.LXXXII.

INSCRIPTIO.

Adorando & cæli regis in terris locum obtinenti magno, & sanctißimo Papæ.

REGIS ARIMANORVM.

CVM Dei gratia demissè & humilitèr hasce literas offero Sanctitati V. Ante hoc biennium, qui fuit annus ab aduentu Domini 1580. per Quadragesimam, quibus maximè diebus preciosa passio Domini nostri Iesu Christi recolitur; in magnis belli tumultibus, magna mearum rerum, familięque meę perturbatione, denique in profundo Gentilium tenebrarum iacenti mihi, dignatus est pater misericordiarum, lucem veritatis, & rectum ad salutem iter ostendere per venerabilē Visitatorem, aliósque verbi Dei prędicatores è Societate Iesu, qui enixè me adiuuerunt, pérque baptismi sacramentū, super me meósque diuinę gratię rorem è cęlo deuocârunt. Pro quo tali ac tanto beneficio mirè lętus, infinitas Regi cęlorum ago gratias. Cúmque Sanctitas Vestra Christianum gregem vniuersum moderetur & pascat; valdè mihi fuit optatu, istuc venire, corámque humi stratus magna cum submissione exhibere illi obedientiam; & post pedum oscula beatorum, eos met meo capiti superimponere. Sed quoniam rebus variis impeditro id mihi non licet, mitto cum eodem P. Visitatore patruelem meum D. Michaelem. vti pro me hoc munere pietatis officiisque fungatur. Ex eo ipso mea vota, & alia cognoscet V. Sanctitas: ac proindè non ero fusior. Quam ego ex animo sincero & humili venerabundus adoro. Die viij. Ianuarij, anno post Domini aduentum Millesimo quingentesimo Octuagesimo secundo.

INSCRIPTIO.

Reddatur Epistola magno illi & sancto Domino, quem adoro Dei vicegerentem.

BARTOLOMÆI OMVRANORVM PRINCIPIS.

VEREOR ne criminem audacię subeam, attamen cum Regis cœlorum gratia, rudem hanc epistolam offero Sanctitati V. Quę cùm in terris locum obtineat Dei, ac simul ex ipsius doctrina & magisterio, Christianus populus pendeat vniuersus, quum sanè fuerat, memet maria transmittere, ipsúmque ad V. Sanctitatem inuisendam venire, sacrósque eius pedes post piè illorum oscula super meum caput imponere. Sed quo minùs hoc fungar officio, multæ me hoc tempore prohibent causæ: Nuper ad hæc tam remota loca lustranda P. Visitator è Societate Iesu contendit, multisq; rebus piè laudabilitèr institutis, iam nunc redit in patriam, qua ego tam præclara occasione inuitatus, deesse nolui, quin fratris mei filium D. Michaelem cum eo mitterem isthuc, qui licèt muneri tanto sit impar, tamen gratissimum fuerit mihi, si eum V. Sanctitas ad beatorum pedum oscula admiserit. Intereà V. Sanctitatem suplex oro, obtestórque, vt meì memoriam conseruare, méque & Iaponios hosce Christianos fouere dignetur. Id vnum in votis est mihi. Reliqua ex P. Visitatore, & ipso D. Michaele coràm cognoscet Sanctitas V. quam ex animo adorans, cum timore scripsi, Die 27. Ianuarij, anno post Domini aduentum Millesimo quingentesimo Octuagesimo secundo.

INSCRIPTIO.

Sublatis manibus adorans, Sanctißimo Domino Papæ magni Dei vices gerenti has literas offero.

Præ gaudio visus est optimus senex Gregorius XIII. collachrimari hinc lectis hisce literis Persilentium præclaramq́ orationem auersus est Gaspar Consaluus Lusitanus Regum & legato-

legatarum nomine, ad quam Antonius Buccapadulius Summi Pontificis nomine, sic respondit:

Sic mevestræ orationi iubet respondere S.D. noster, iuuenes nobilissimi Quòd Franciscus Bungi Rex, & Protasius Arimanorũ, Protasiique patruus Bartholom. Omuræ Princeps, ab Iaponiorũ Insulis remotissimis vos suos propinquos huc ad se miserint, eius quam obtinet Dei benignitate potestatis coràm venerandæ causa, piè illos sapientérque fecisse. Esse enim vnam fidem, vnam Ecclesiarum Catholicam, vnum huic ipsi Ecclesiæ præfectum, Christique gregis vniuersi, hoc est Catholicorum omnium, qui vbique terrarum sunt, Petri successione pastorem, Romanum Pontificem. Hoc illos vnà cum cæteris fidei orthodoxæ mysteriis agnoscere & profiteri lætatur, immortalesque agit gratias diuinæ bonitati Sanctissimus Dominus noster, iudicátque hanc esse lætitiam verissimam à Dei gloriæ, atque animarum salutis studio profectam. Itaque libentissimè vnà cum his Venerabilibus fratribus suis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, hanc illorum fidei, obedientiæ, deuotionis testificationem amplectitur. Optat atque orat, vt illorum exemplo, cæteri quoquè illarum Insularum, totiúsque orbis Reges & Principes, omni idolorum cultu atque errore abiecto, cognoscant Deum verum, & quem ille misit Iesum Christum hæc est enim vita æterna.

Actis Consistorij clausis egredientem Summum Pontificem insequuntur Legati, qui à Cardinale sancti Sixti summi Pontificis ex fratre nepote lauto conuiuio excipiuntur, deinde per interpretes ad familiare Pontificis colloquium accersiti plura de itinere, & religione contulerunt. Hanc historiam insolitatam & ab vrbe condita inauditam primus elegantissimo carmine celebrauit CLAVDIVS VERDERIVS *qui sunt temporis Romæ agebat quod hic decreueram addere, si scholiis paginas ampliores eo impendium tulisset.*

Fremuerunt hæretici huic sacro bono inuidentes, odio crepant quod videant regis tantis itinerum internallis à nostro orbe dissitos Romanam sedem venerari, eámque caput & regulam aliarum omnium ecclesiarum esse. Cui hæreticarum Synagogarum id vnquam decoris & honoris præstitum est. Gloriabiturne Lupanar Geneuense, aut Saxonicum hac insigni laude. Habent ganeones, lenones, perduelles, apostatas qui ad eos tanquam ad asylum confugiunt, hic omnes Romanæ sedis frondibus apricantur, & tenentur. Hæ regni Christi metropolis hæreticæ congregationes sunt officina turpitudinum, sanctorum carnificinæ. Omnes nostra Europa Ecclesiæ Romanæ tanquam capiti perpetuò adhæserunt, & pastorem œcumenicum Christi Vicarium venerantur. Horum perspicacissima sunt exempla. Hinc pulchrè illius encomium personat Hieronymus, Si Italię adiaces, *inquit,* habes Romanam Ecclesiam, vnde nobis auctoritas pręsto est statuta. Fœlix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt, vbi Petrus passioni dominicæ adęquatur: vbi Paulus Ioannis exercitu coronatur, vbi Apostolus Ioannes, postquam in oleum igneum demersus nihil passus est, in insulam relegatur.

Magnus Athanasius, & vnà cum eo totius Aegypti Episcopi, Marcum, sanctę Romanę apostolicę sedis atque vniuersalis Ecclesię Papam nominant: sanctámque eius sedem, matrem & caput omnium Ecclesiarum agnoscunt: cui cum omnibus suis commissis perpetuò se futuros obedientes pollicentur.

In Hierosolymitana diœcesi degens Hieronymus epistola ad Damasum Papam, hæc præsenti animo vociferatur. cum successore piscatoris & discipulo crucis loquor. Ego nullum nisi Christum sequens, beatitudini tuę, id est, cathedrę Petri communione consocior: super illam petram ędificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum, agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit: peribit regnante diluuio. Quicunque tecum non colligit, spargit hoc est qui Christi non est Antichristi est. *Et sequenti ad eundem epistola:* Si quis cathedrę Petri iungitur, meus est. *Alibi etiam si quid parum cautè scripsisset ab eodem Damaso emendari postulat.* vt ab eo qui fidem & sedem tenet. *Idem rursus totius Orientis & Occidentis synodicas consultationes Episcopum Romanum & deferri sollicitas docet cum ad eas respondisse scribit quando in chartis ecclesiasticis Damasum iuuabat, & epistola ad Principem se Romam cum*

sanctis Pontificibus Paulino & Epiphanio, quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salamb niam Cyprirexit ecclesiam necessitate ecclesiastica tractum memoria mandauit.

Siue Occidentis siue Orientis plagas inspiciamus, siue ad austrum & Meridiem conuolemus illic præclara conspicientur Romanæ Ecclesiæ insignia. Ex Palestina Phœnicia vtraque Syria, Arabia, Mesopotamia, Cilicia, Cappadocia, vtraque Armenia, & Ponto, Galatia, Asia, Lydia, Phrygia, Pisidia, Pamphilia, Isauria, & aliis Orientis partibus innumeri penè testes prodeunt, qui Romanum venerantur sedem. Ast nullum neque luculentius neque dignius exemplum intueri licet, nec quod maius decus adferat ecclesiæ quam Iaponum Regum Legatio, quæ tot insulæ, tot regna Catholicam fidem amplectantur, seque Christi Vicario deuoueant. Congratulemur ergo Pontifici qui & ortum & exitum apostolici muneris tam fœlicibus ominibus vidit. Hic historia nostra amplissimus hyperaspites aduersus truculentas hæreticorum contumelias.

Hæc duo quibus Pontificatus exordiū & finis Gregorij XIII. commendatur his distichis Chronicis in nostra chronologia tabulis complexi sumus.

MATVTINÆ PARISIENSES.

PARIsIIs portenta rVVnt patrIæqVe gIgantes.

hostes, grata nItet BartholoMæa DIes.

REGVM IAPONVM LEGATIO.

InDIa tres reges fIDeI sVb pIgnore papæ

obtVLIt, Ista IVbet qVI regIt astra DeVs.

Paulo post expleto decimotertio Pontificatus anno vitæ septuagesimo secundo XIII. Cal. Aprilis optimus Pontifex Gregorius XIII. obiit in cuius locum suffectus est Sixtus V. id memoriæ donauimus hoc carmine.

SIXTI V. PONTIFICATVS.

sIXtVs habet petrI CLaVes et noMIna CeLsa.

LaVs franCIsCanæ non perItVra togæ.

SIXTVS

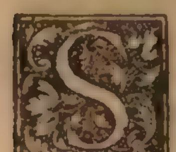

SIXTVS QVINTVS.

Fœlix Perretus parentibus non fastu & rerum copia, sed virtute & pietate locupletissimis apud oppidum Montalt. Diocœsis Ripanæ Marchionatus Anconatensis in Italia oriundus, primis ab annis Diui Francisci Minorum Patriarchæ institutum sequutus, summus Theologus, postea Generalis minister ordinis euasit. Quæsitoris munus ad profligandas hęreses strenuè gessit, maleuolis hominum insidiis imperterritus, quamobrem Pio Quinto Pontifici charissimus inter illustrissimos Cardinales euectus est, in quorum Comitiis solennibus decimoquarto post Gregorij XIIII. obitum die, communi omnium voce Deo Ecclesiæ suæ prospiciente Pontifex Optimus Maximus LXV annos natus eligitur Sixti IIII. sui ordinis Pontificis memoria pulsus Sixtus V. apellari voluit, & Cal. Maij Romæ coronari anno M. D. LXXXV. E sacro Ecclesiæ thesauro populo pro pace & tranquillitate publica supplici indulgentias largitus est Pontificatus initio. Perduellium, latronum, & bannitorum conatus è Romanis finibus eiecit. Principum Catholicorum sacra fœdera in excidium prauitatis hæreticæ, è regnis Christianissimi Regis Henrici III. probauit, cui ad belli suscepti expeditionem bonorum Ecclesiasticorum alienationes certis conditionibus indulsit. Rodulpho II. Imperatori per literas significauit Regem Nauarræum & Principem Condæum à sede Apostolica excommunicatos, & proscriptos esse. Principem Parmensem gladio & galero in perpetui, & inuicti honoris testimonium donauit. Ecclesiæ pastores, & prælatos à grege absentes ad residentiã ita compulit, vt aliquot centenos Episcopos ex vrbe in suas Docæses reuersos esse constet. Astrologiæ iudiciariæ somnia & commenta prohibuit. Ad maiora quotidie pro publico commodo anhelat.

I.

Alienationes bonorum status Ecclesiastici absque sedis Apostolicæ licentia prohibentur.

IXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

SOLICITVDO Paternusque affectus, quo Sedis Apostolicæ subditos prosequimur, nos inducunt, vt ea diligenti cura prospiciamus, quæ ad illorum conseruationem statúsque Ecclesiæ vtilitatem, & commodum pertinent, Accepimus siquidem, quòd in diuersis Ciuitatibus, Terris, Oppidis, & Castris nobis, & dictę Sedis temporali ditioni subiectis extant statuta prohibentia res, ac bona stabiliã in forenses, & non subditos alienari. Nihilominus nonnulli Ciues, & incolæ Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum huiusmodi bona stabilia, aliis personis extraneis vendere, & alienare præsumunt in maximum preiudicium, & damnum Ciuium, & incolarum prædictorum. Quocirca nos considerantes quantum statura præfata vtilia, & fauorabilia sint, quantumque Reipublicæ intersit dicta bona in illius Ciues, & habitatores conseruari. Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatę petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia, statura *Bona stabilia in forenses & exteros non debent alienari.*

 huiusmodi,

Nullam alienationem bonorum prohibentia in forenses non subditos confirmantur.

huiusmodi, etiam si non sint in vsu, Apostolica auctoritate tenore præsentium de cętero obseruari mandamus. Et nihilominus, quòd perpetuis futuris temporibus Vniuersitates, Ciuitates, Collegia, Feudatarij, quicunque, ac personę cuiusuis status, gradus, ordinis, qualitatis, & conditionis existant; etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quauis auctoritate, & dignitate, etiam Ecclesiastica, quę specialem, & indiuiduam mentionem requireret, prediti sint, nullatenus sine nostra, & Sedis predictę licentia, audeant, seu pręsumant Ciuitates, Oppida, Castra, Feuda, iurisdictiones, ac bona quęcunque stabilia, vel immobilia in dicto statu Ecclesiastico existentia cuiuscunque qualitatis, quantitatis & valoris per eos sua, & pro tempore possessa vendere, permutare, vltra triennium locare, in emphyteosim, feudum, liuellum, pignus, seu precarium concedere, in aliquam Communitatem, Vniuersitatem, Collegium, vel personam extraneam, seu forensem, quę nobis, & dictę Sedi ratione temporalis iurisdictionis, status, nostri subdita, & supposita non sit, vel quæ domicilium legitimè non contraxerit in dicto nostro statu, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, conditionis, & qualitatis existat, etiam si, vt præfertur, Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quauis auctoritate, & dignitate, etiam Ecclesiastica, quæ specialem, & indiuiduam mentionem requirèt, præditus sit. Insuper quia decens, & conueniens exist[i]t, quod si vendantur, vel permutentur, seu etiam donentur Ciuitates, Castra, & oppida, multò magis fortalitia, id ad notitiam Principis deducatur, & præsertim si feuda, & iurisdictiones feudales, ea omnia, nec in exteros, nec in alios quoscunque, nisi de expressa præcedente nostra, & pro tempore existentis Romani Pontificis eadem supradicta licentia vendi, permutari, vel donari valeant. Neque etiam extraneus, aut subditus originarius bona huiusmodi in dicto statu habens, & in eo habitus, si ab illo discedat amplius ad ipsum non reuersurus, illa retinere possit, sed intra biennium, ex quo ipse demigrauerit, ea vendere, seu pro aliis extrà dictum statum existentibus permutare, aut alias transferre in alium immediatè sub eo tum teneatur, auctoritate, & tenore præsentium de Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Cardinales consilio perpetuò statuimus, & ordinamus. Licitum tamen erit omni dicti status habitatori, siue extraneo, siue subdito de bonis suis in eodem statu positis, vel in consanguineos vel in alios de dicto statu non existentes quocunque alio, quàm venditionis seu permutationis, vel donationis titulo disponere, ac suis, etiam ab intestato hæredibus pariter licebit in illis succedere, qui tamen intra triennium, vel in eundem statum habitatū veniant, vel bona ipsa in alium, seu alios arbitratores, & subditos, vt præfertur transferant. Quod etiam illis extraneis, ad quos bona huiusmodi ex quibuscunque aliis, quàm venditionis, seu permutationis, aut donationis huiusmodi causis peruenerint. illáque acquisiuerint, censeatur permissum. Bonorum autem præfatorum appellatione, neque census, neque portiones, seu loca Montium, nec mulierum dotes, sed neque Vrbem nostram quæ communis patria est, cum eius decem passum millia circuitu, volumus comprehendi, filij tamen, & hæredes dictarum mulierum soluto matrimonio, si extranei fuerint, aut in eodem statu ad habitandum, aut vendendum, seu permutandum, vt dictum est, sint astricti. Decernentes Communitates, Vniuersitates Collegia, vel personas extraneas seu forenses huiusmodi ad dictorum bonorum pro tempore contra earundem præsentium tenorem alienatorum acquisitiones omninò inhabiles, nec non quoscunque contractus, venditiones, & alienationes contra huiusmodi prohibitionem quocunque modo, vel causa pro tempore faciendas nullas, & inualidas existere, nullúmque ius per eas emptoribus attributum esse, tribui posse. Necnon omnes scripturas desuper conficiendas, ac inde secuta quæcunque nullius roboris vel momenti esse, nec ex illis audiri, agi, & excipi posse in iudicio, vel extra, ipsáque bona alienata ad eos, ad quos de iure peruenire debent, spectare, & pertinere. Sicque per S.R.E. Card. etiam Legatos, ac Vicelegatos necnon sacri Palatij Apostolici Auditores, Gubernatores, seu illorum Locatenentes, aliósve Iudices, & Commissarios, quauis auctoritate fugientes sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, interpretandi facultate, & auctoritate iudicari & diffiniri debere. Necnon irritum, & inane quicquid secus super his à quoquā quauis auctoritate scien-

Omnis alienatio quocunque iure firmata absque sedis apostolicæ licentia in terris eius Dominij irrita & inanis habetur.

Ius vltimæ voluntatis conseruatur & libertati testandi non nocet hæc declaratio.

Vrbs Roma cōmunis patria est.

Dotes non debent nec possunt alienari, nec ipsa vxor sano-re mariti dotem alienare potest. Menoch. recuperand. poss. 9. remed. num. 67.

ter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes eisdem Legati, Vicelegatis, Gubernatoribus, ac Iudicibus nunc, & pro tempore in totu statu prædicto existentibus, & eorum cuilibet, vt statum & ordinationem, & alia præmissa perpetuò ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore spectabit per censuras Ecclesiasticas, & alia eis beneuisa remedia obseruari faciant, & mandent. Non obstantibus nostris de non tollendo iure quæsito aliísque Apostolicis constitutionibus, necnon Ciuitatum, oppidorum, Terrarum, & locorum prædictorum statutis, & consuetudinibus etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quacunque alia firmitate munitis, ac etiam immemorabili, & quantocunque tempore pacificè obseruatis, necnon ciuitatibus, Ciuitatúmque iuribus priuilegiis, exemptionibus, & indultis Apostolicis illis, eorúmque Dominis prædictis, ac quibusuis aliis per quoscunque Romanos Pontifices ac nos, & dictam Sedem quomodocunque, & quotiescunque concessis, confirmatis, & innouatis, quæ omnia, illorum tenores, præsentibus pro plenè & sufficienter expressis habentes, omninò tollimus, & abrogamus cæterísque contrariis quibuscunque. Volumus autem easdem præsentes, quoniam in Cōsistorio nostro, & de Consilio prædicto promulgatæ sunt, à die datæ ipsarum quoscunque tam præsentes, quàm absentes, & vbicunque etiam extrà dictum statum existentes perinde obligare, ac si cuique singulatim intimatæ fuissent, Et nihilominus, vt illę amplius innotescant, mandamus eas valuis Ecclesiæ S. Ioan. Lateranen. & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, aliísque locis consuetis appendi, & in libris dictæ Cameræ describi. Ac etiam volumus, vt ipsarum exempla, etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & sigillo cuiuscunque Curię Ecclesiæ, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignata eam ipsam prorsus fidem vbique locorum in iudicio, & extra illud faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud Sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Kalend Iulij, Pontificatus Nostri Anno primo.

II.

In homicidas, fures ac latrones eorumque fautores.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

Hoc nostri Pontificatus initio, inter multa Reipublicæ damna & incommoda, quæ menti nostræ obuersabantur, nobis longè fuit grauissimum, quòd populos S.R.E. ditioni temporali subiectos non modo ad rerum substantiarúmque suarum perturbationem & iacturam sed etiam vitæ periculum redactos inueneri mus, Exulibus, Bannitis, cæterísque id genus facinorosis hominibus ita vndique ingruentibus, & grassantibus, vt vix quisquam ab hac hominum peste, tutus alicubi consistere posse videatur. Quare cum ad hæc sananda mala, ex officij nostri debito & præcipua erga nostros ac eiusdem Rom. Eccl. subditos charitate assiduè extimulemur, nihil non agere & tentare decreuimus, quo Populis optata quies, salus, securitas, & tranquillitas per nos restituatur. Quòd ita demum, Deo auxiliante, speramus nos esse consecuturos si cautè prouideatur, ne vllum domi forísque intra extráue fines nostros criminosos hominibus huiusmodi pateat diffugium aut receptaculum, sed omninò legum & Magistratuum seueritatem Iustitiaque gladium subire, ac debitas pœnas luere cogantur. *Sixtus V. conqueritur de flagitiosorum hominum & insidiarum factarum iniustitia.*

Itaque de fratrum nostrorum consilio omnes, & singulas constitutiones à fel. record Pio II. Paulo etiam II. Sixto IIII. Iulio similiter II. Leone X. Clemente VII. Iulio III. Pio etiam IV. Pio V. Greg XIII. & quibusuis aliis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, suo cuiusque tempore in detestabile prædictorum, & aliorum infrascriptorum hominum genus, pro temporis, & criminum ratione editas, cum omnibus, & singulis eis contentis quoad ea quæ præsentibus non contrariantur, & excepta Excommunicationis sententia, per easdem constitutiones in illis contrauenientes promulgata, quam ne animarum perniciem potius quàm salurem adferat consulto tollendam, & submouendam duximus, ex certa scientia nostra approbantes, & innouantes illarúmque omnium tenores, ac si de verbo ad *Pontificum in hoc pestilentissimum reipublicæ genus hominum constitutiones & pœna lata confirmantur.*

verbum

verbum insererentur præsentibus pro expressis,& insertis haberi volentes.

Vniuersis, & singulis Ducibus,Principibus, Marchionibus,Comitibus,Baronibus,& Domicellis,etiam quacunque Ecclesiastica dignitate fungentibus, necnon Vicariis.Feudatariis,Armorum Ductoribus,Capitaneis, Magistratibus, Communitatibus,Vniuersitatibus,& officialibus,Ciuitatum,Terrarum,Castrorum,oppidorum,& aliorum quorumcunque locorum prædictæ Roman. Eccl. mediatè,vel immediatè subiectorum in virtute sanctæ obedientiæ,ac sub indignationis nostræ, necnon duorum millium per Communitates,& mille per Vniuersitates, ac quinque millium ducatorum auri Cameræ Apostolicæ irremissibiliter ipso facto applicandorum per Dominos temporales,& alios prædictos absque alia daclaratione incurrendis pœnis(vltra alias in eorundem prædecessorum nostrorum literis contentas)districtè præcipiendo mandamus, quatenus adhibita exactissima diligentia de qua per publica documenta, & alias probationes fidem faciant, eorum Ciuitates, Terras, Oppida,Castra,Villas,Dominia,loca, & Territoria omnia à Perduellionibus,Homicidis, Latronibus,viarum grassatoribus,raptoribus,incendiariis,sicariis,exitiis,publicæ quietis perturbatoribus, armatas facientibus stratum Ecclesiasticum hostiliter peragrantibus pro quocunque crimine capitali,etiam in contumaciam Bannitis,aliisque similibus notoriis delinquentibus,& facinorosis hominibus,etiam nondum condemnatis eorumque fautoribus,& complicibus quos omnes nostros, dictæque Rom.Eccl.rebelles,ac publicos Hostes esse decernimus,secura,libera,& expurgata custodire,tenere,& præseruare.

Territoria & communitates ab hac impurissima scelerum sentina debent purgari Baronum, ac dominorum locorum opera.

Necnon si quos ex ipsis eo accedere,vel commorari,seu ad prædicta loca declinare,vel illac pertransire contigerit,statim illos capere,& apprehendere,ac ad carceres conducere,captosque nostris,& pro tempore existentium Romanorum Pontificum Magistratibus, & officialibus fideliter tradere,& consignare, populósque suos pulsu campanarum, & aliis signis ad arma conuocare, & coadunare teneantur.

Quod si illos capere,& apprehendere per seipsos nequiuerint, finitimas quasque Communitates,& Vniuersitates,necnon Dominos temporales commonefaciant,& in auxilium conuocent, iunctísque simul viribus eosdem Perduelliones, homicidas, latrones, & alios prædictos forti manu, & incessanter quocunque se verterint, etiam extra proprium territorium,& iurisdictionem ipso persequutionis actu vsque ad vltimam eorum profligationem persequantur, ac vt capiantur,& aprehendantur seu profligentur omnem operam adhibeant.

Carceribus rei mancipentur, & officialibus pontificiis consignentur.

Cúmque verisimile non sit huiusmodi Hominum genus in occulto versari, & eos qui ad custodiam tenentur si diligenter inuigilēt,illorum notitiam non habere neque tantam multitudinem esse posse quin à Dominis temporalibus, ac Communitatibus,& Vniuersitatibus prędictis vinci,& opprimi queat,iuncto præsertim finitimorum auxilio,cauillosæ excusationes sibi imposterum nullo modo suffragentur.

Particulares vero personæ cuiuscunque status, gradus,& conditionis existentes sub quingentorum ducatorum similiter eidem Cameræ ipso facto applicandorum,aliisque corporalibus, etiam vltimi supplicij inclusiuè Gubernatorum,& officialium prædictorum arbitrio iuxtà cuiuscunque personæ,& culpæ qualitatem extendendi pœnis cum primum campanæ sonitum aliáve signa populum aduersus dictos facinorosos homines conuocantia audiuerint,vel aliàs de illis quomodolibet notitiam habuerint arma capere, & ad locum necessarium accurrere,ac vna cum aliis,& per se ipsum omnem conatum in persequendis capiendis,& profligandis bannitis,aliisque nefariis hominibus prædictis adhibere teneantur.

Conuicinæ communitates conuocandæ in perduellum, homicidarum & latronum excidium.

Præterea sub eisdem pœnis omnes,& singuli prædicti tam in Vrbe,quàm extrà eam ad quamcunque Curiæ seu Ministrorum,& executorum Iustitiæ, vel cuiusque eorum simplicem requisitionem,ac etiam nulla requisitione præuia(si aliquos ipsos resistere,vel sese opponere,seu aliquod impedimentum afferre eosvé ad aliquam executionem faciendam auxilio egere quoquomodo cognouerint)eisdem Curiæ Ministris,& exequtoribus opem, & fauorem,armata, etiam manu conferre & subuenire,ac presto esse,& denique obedire.

Insuper

Insuper statuimus,& ordinamus,vt si qui ex Perduellionibus,homicidis, latronibus,furibus,& aliis facinorosis hominibus prædictis in Ciuitatibus,Terris,Oppidis,Castris,Villis,Dominiis,locis,& Territoriis huiusmodi damna aliqua intulerint,seu furtum,aut latrocinium commiserint,nec capti, & deprehensi fuerint, sed impunè euaserint,Domini temporales,seu Communitates,Vniuersitates nobis, & Sedi Apostolicæ mediatè,ac immediatè subiecti,in quorum locis,territoriis, & iurisdictionibus respectiuè similia perpetrata fuerint,præter hoc,quod ad damnorum quorumcunque sic illatorum parti læsæ damnáque huiusmodi patienti,ac eorum hæredibus restitutionem,& satisfactionem omninò teneantur ad tantundem etiam quam damna illata, extimata fuerint Cameræ prædictæ realiter, & cū effectu persoluendum eo ipso sint astricti, ac aliàs prout latius continetur in aliis literis dicti Pij V.prædecessoris contra Dominos,ac Communitates,& Vniuersitates eorum territoria non custodientes editis,quas firmis tamen remanentibus aliis suprà,& infrascriptis pœnis tenore præsentium,etiam innouamus.

Castellani executionibus non tueri debent.

Duces quoque Principes,Marchiones,Comites,Barones,Domicellos,Vicarios, Feudatarios,Gubernatores,Magistratus,Ductores,Capitaneos,& officiales prædictos,necnon quoscunque alios cuiuscunque etiam dignitatis, conditionis, status, gradus,ordinis,excellentiæ sexus,& ætatis dummodo decimumquartum illius annum excedant huius status,& iurisdictionis nostræ temporalis,ac prædictæ Rom. Eccl.in eisdem temporalibus mediatè, vel immediatè subiectos, etiam dominia, iurisdictiones,& loca extrà statum prædictum obtinentes qui Perduelliones, homicidas,latrones,& alios nefarios homines prædictos in suis quisque Dominiis, Terris,Oppidis,Castris,fortalitiis,villis,locis,territoriis,seu domibus, tam in ipso statu,quàm extrà eum consistentibus receptauerint,seu confouerint, aut quod in illis recipiantur,vel confoueantur quoquomodo permiserint, seu ne ij capiantur impediuerint vel captos eripuerint,seu occultauerint,aut illis potestatem,seu commoditatem euadendi fecerint, vel arcem, aut aliam quamcunque custodiam effregerint,inuaserint aut quoquomodo violare tentauerint, siue ad hoc homines, vel arma,aliáve ministrauerint,siue aliàs auxilium,consilium,vel fauorem,palam, vel in occulto per se,vel alium,seu alios quoquomodo etiam extra territoria iurisdictiones,& domos proprias præstiterint, seu præstare permiserint, vel etiam quoscunque Iudices,Ministros, aut executores Iustitiæ in perquisitione,captura, vel abductione,ac omninò in eorum officij libera exequutione, siue in Vrbe, siue extrà vbique locorum impediuerint seu verberauerint, vel insequuti fuerint, aut concusserint,seu minis,vel aliàs perterrefecerint, aut ad arma conclamauerint, aliósve concitauerint,seu talia fieri mandauerint facientibus adhæserint,& fuerint, seu alicuius Magnatis nomen auxilij causa aduersus Curiam,Executores,& Ministros prædictos inuocauerint, seu franchitias appellauerint contra quas aliam cōstitutionem dicti Gregorij prædecessoris desuper editam similiter innouamus.

Signo campanæ armati priuati irrumpere tenentur in grassatores, & banditos huiusmodi.

Iustitiæ ministri constitutionis huius executoribus fauere debent.

Acrioribus etiam remediis in dies vsuri pro huiusmodi Asylis, præsertim in dicta Vrbe tollendis,& omninò extirpandis Lesæ Maiestatis reatum ac nulla iuris, aut hominis fictione confictum crimen incurrisse & eiusdem Rom.Eccl.Rebelles, omnibúsque & singulis priuilegiis,gratiis, libertatibus indultis, exemptionibus, immunitatibus,realibus & personalibus, necnon Ducatibus, Principatibus Marchionatibus,Comitatibus,Ciuitatibus,Terris Oppidis,Castris,Dominiis,Vicariatibus, Gubernijs,locis, iurisdictionibus,dignitatibus, etiam Ecclesiasticis honoribus,iuribus officiis,pensionibus,beneficiis, & fructibus Ecclesiasticis, ac etiam quibuscunque feudis,& concessionibus,quæ à Romana prædicta,& quibuscunque aliis Ecclesiis obtinent,& in futurum obtinebunt, cæterisque etiam immobilibus, mobilibus,& se mouentibus bonis,iuribus,& actionibus eo ipso priuatos,ipsósque & illorum filios ad illa,& quælibet alia imposterum obtinenda, ac quoscunque actus legitimos exercendos inhabiles,& indignos fore,atque esse: Necnon à toto statu Ecclesiastico vna cum eorum familiis perpetui exilij pœnâ damnati,Domosque ædificia arces,& fortalitia eorundem demoliri,& solo æquari, seu aliis dictæ Cameræ iuribus adscribi debere,nec illis portam vllius dignitatis Ecclesiasticæ, velimmunitatis vnquam patere decernimus,& declaramus.Vassallos verò Custodes

Asylum.in lege Romuli apud Halicar. lib. 2. & vlp. ex Labeone l. quod si 17.§. apud Labeonem ff.de ædilit.edict. Inualidus facer erat quo perfugę,libertatísve causa miserati confugere.

 Capitaneos,

Capitaneos, Officiales, populos, & subditos eorundem à fidelitatis iuramento, ac homagij, & quocunque alio iure, quo ipsis quomodolibet adstricti fuerint ex nunc penitus absoluimus. & liberamus. Ducatus autem Dominia, Vicariatus, gubernia, feuda, Ciuitates, Terras, Oppida, Cæteráque bona prædicta, necnon iura, & actiones cum fructibus, & emolumentis eorundem Fisco nostro, & Cameræ prædictæ ipso facto, absque aliqua declaratione, citatione, Iudicis sententia, seu decreto, vel alia iuris. & facti solennitate habenda, etiam in præiudicium filiorum descendentium, & aliorum quorumcunque Agnatorum in inuestituris concessionibus, seu aliis dispositionibus comprehensorum in omnibus & per omnia, perinde ac si per lapsum temporis illorum concessionis, & finitam lineam ad ipsam Cameram rediissent, seu decuplata essent, confiscamus, applicamus, & incorporamus, illáque sic nobis, & pro tempore existentibus Rom. Pont. & Cameræ prædictæ, aperta, deuoluta, confiscata, applicata, & incorporata sub constitutione eiusdem Pij V. prædecessoris de huiusmodi Dominiis. & iurisdictionibus in feudum, aut aliàs non concedendis minimè comprehendi, etiam declaramus. Necnon quæcunque fideicommissa, substitutiones, & alias dispositiones sub quacunque verborum forma, etiam cum expressa alienationis prohibitione, aliisque districtissimis clausulis, & cautelis conceptas, ad hoc, vt fructus bonorum huiusmodi fideicommissis subiectorum durante vita naturali delinquentis etiam in contumaciam ex prædictis causis condemnati Fisco applicentur, & in dictæ Cameræ vsum conuertantur, proprietatesque dictorum bonorum quamdiu ipse delinquens naturaliter vixerit per Fiscum & Cameram huiusmodi possideantur, & detineantur tollimus. & abrogamus.

Pœna reorum.

Eadem fuit Pontificis Pij V. sententia.

Ad hæc communitates, & vniuersitates huiusmodi, si homines facinorosos prædictos receptauerint, tolerauerint, cibis, commeatu, auxilio, consilio, vel fauore, aut quocunque alio modo, etiam, vt euadant per se: vel alios iuuerint, omnibus pœnis supradictis supponimus, eorúmque res & bona omnia, necnon fructus, et emolumenta eidem Fisco, modo et forma præmissis applicamus, et appropriamus.

Communitates tolerantes reos has pœnas incurrunt.

Particularibus autem hominibus, qui ad facinorosos prædictos capiendos, et apprehendendos Iustitiæque ministris tradendos sufficientibus viribus fuerint destituti, nisi eosdem illico propalauerint, officialésque, populos, et finitimos, ita vt nullo modo euadant conuocauerint.

Ac demum iis qui aliquem in præmissis culpabilem sciuerint, nec nobis, vel successoribus nostris, seu alicui per quem ad nos, vel dictos successores fideliter deferatur intra trium dierum spacium reuelauerint pœnam arbitrio Iudicis pro modo culpæ etiam vsque ad mortem inclusiue infligendam statuimus.

Decernentes super omnibus, & singulis præmissis per accusationem, delationem, inquisitionem, & quouis alio meliori modo procedi posse.

Ac quæcunque vetusta priuilegia, siue* exemptiones, etiam immemorabiles, vel alias quascunque prætensiones de recipiendis, & non consignandis huiusmodi bannitis & aliis facinorosis hominibus, nemini contra præsentium tenorem suffragari, etiam si de eis specialis, & indiuidua mentio facienda esset.

** Priuilegia de recipiendis & non consignandis bannitis reuocantur.*

Neque Receptatores,* fautores, auxiliatores, consultores, & alios quoscunque præsentibus nostris, ac prædecessorum nostrorum litteris, vt præfertur approbatis, & innouatis quomodolibet contrauenientes quocunque prætextu, etiam Agnationis, & cuiuscunque consanguinitatis, etiam in primo gradu, aut vnice, & non dolose, & penitus inculpate, nec ad malum finem receptionis vllatenus excusari, Cum beneficium publicum sit priuatæ necessitudini præferendum, nec dolus absit ab eo qui ipsis nefariis hominibus, & publicis inimicis quoquomodo se amicum præstat, genúsque hominum huiusmodi facile cognoscatur. Eum quoque qui sese vi. & metu ad manifestum, & instans vitæ periculum euitandum, de quo tamen per legitimas probationes docere teneatur, eis receptum dedisse, siue victum, & alia præstitisse asseruerit, nequequam excusari, nisi quam primum se subripere, vel alios transmittere potuerit, nulla interposita mora de transitu, vel statione dictorum facinorosorum hominum vicinorem locum, illiúsque Magistratus, & officiales certiorauerit.

** Receptatores non excusantur aliquo fauore, vel gradu, vel consanguinitatis vel conditionis & profecto [illegible] seuerissimis pœnis arcendi sunt, fomitē enim præbent delictorū, quam obrem furum latronum ac huiusmodi sceleratorum receptatores ad legem Iuliam de vi publica tenentur. l. pen. C. ad l. Iul. de vi publica.*

Sicque per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos quauis auctoritate fungentes

gentes sublata eis,& eorum cuilibet quauis aliter iudicandi,& interpretandi facultate,& auctoritate vbique iudicari,& definiri debere,necnon irritum,& inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari.

Et nihilominus vt præmissa suum debitum(prout ex intimo cordis nostri affectu exoptamus)consequantur effectum, dilectis filiis eiusdem S.R.E. Camerario, Vrbis Gubernatori,causarum,Curiæ Cameræ prædictæ Generali,Auditori, necnō Prouinciarum nostrarum Legatis,de quibus plurimum confidimus , ac Vicelegatis,& præsidibus Ciuitatúmque & aliorum locorum prædictorum Rectoribus, & officialibus,ac cæteris omnibus singularum constitutionum , & literarum prædictarum executoribus similiter in virtute sanctæ obedientiæ ; ac sub indignationis nostræ pœna per Apostolica scripta mandamus ,vt quisque pro se ad omnimodam præsentium,ac aliarum literarum, & constitutionum prædictarum , necnon pœnarum omnium in eis contentarum executionem omninò procedentes illas omnes, in eis contenta quæcunque semper,& vbique per omnia loca prædicta ac ab omnibus sub illis comprehensis inuiolabiliter obseruari , Capitalesque sententias prædictas à Iustitiæ Ministris absque alicuius irregularitatis incursu exequi mandant,& faciant,ac pro exequutione pœnarum pœcuniarum contra Communitates,Vniuersitates,Dominos,temporales,& alios prædictos propter eorum inobedientiam represalias concedant, realiterque , & irremissibiliter dictas pœnas pecuniarias exigant.

Prouinciarum legati executores huius edicti.

Non obstantibus fidei commissis,inuestituris,concessionibus, substitutionibus, testamentis,& aliis dispositionibus,necnon priuilegiis,exemptionibus,ac aliis premissis,quorum omnium tenores,ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita,obseruata inserti forent præsentibus haberi volumus pro expressis,& insertis,necnon omnibus quæ in singulis literis prædictis concessum est,non obstare,cæterisque contrariis quibuscunque.

Rogamus quoque & hortamur attentè in Domino omnes , & singulos quamcunque iurisdictionem temporalem extra statum Eccl prædictum exercentes , etiam Regia,Ducali,vel alia quacunque mundana,vel Ecclesiastica auctoritate , superioritate,& excellentia fungentes,velint pro sua in nos,& hanc Sanctam Sedem Apostolicam deuotione,& obseruantia,reique ipsius æquitate prouidere ne posthac in Prouinciis,Dominiis,& locis suis perduelliones,homicidæ , & alij facinorosi prædicti vllo modo recipiantur, assecurentur, vel tuti reddantur,quinimo si ipsos ad illa declinare aut ibidem reperiri contigerit per suos Iustitiæ Ministros,& Executores capi,& apprehendi,ac ad præsides,& Gubernatores Prouinciarum , & locorum nostrorum vnde ipsi originem traxerint,vel delictum commiserint liberè conduci,& remitti, eisque consignari mandent, & procurent. Ac quoscunque saluos conductus,& alias assecurationes,reuocent & annullent,prout nos vice versa idipsum contra huiusmodi facinorosos homines à dictis eorum Prouinciis, & Dominiis bannitos fieri & obseruari curabimus ; sperante , hac optima ratione omninò futurum,vt eiusdem Ro Eccl.& cuiusque eorum ditionis,status(annuente Domino) expurgetur,Populique nobis , & illis subditi pacis , & tranquilitatis dulcedine fruantur.

Hortatio ad Principes vt bānitos expellant nullúmque eis relictū faciant securitatis ius.

Vt autem præsentes literæ omnibus innotescant, & ne quisquam illarum ignorationem allegare possit, iubemus illas valuis Ecclesiæ S.Io.Lateranen.& Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe,ac in acie Campi Floræ appendi, eisque detractis illarum exempla,etiam impressa in eisdem locis affixa relinqui,factáque huiusmodi publicatione volumus ipsas præsentes hic in Vrbe publicatas die sequenti extrà eam verò post decem dies quoscunque perinde arctare, atque afficere,ac contrafacientes pœnas,& alia supradicta omninò incurrere,ac si eis singulis præsentibus in propriis eorum personis,& locis intimatæ fuissent.

Insuper earundem præsentium exempla etiam impressa Notarij publici manu, & Camerarij prædicti aut alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillo obsignata,eandem prorsus fidem vbique locorum in iudiciis , & extrà illa facere,quæ ipsæmet præsentes facerent si forent exhibitæ,vel ostensæ.

Necnon quod quælibet Communitas, Vniuersitas, & populus quarumcunque Ciuitatum, Oppidorum, Castrorum, & locorum prædictorum sub indignationis nostræ, ac mille ducatorum dictæ Cameræ applicandorum pœnis per contrafacientes eo ipso incurrendis statim cum præsentes literæ nostræ huiusmodi siue earum transumptum, etiam impressum ad eorum notitiam peruenerit. Conuocato publico consilio in præsentia Officialium, Syndicorum, & coram maleficiorum habentium eas vnà cum aliis prædecessorum nostrorum constitutionibus, sic vt præfertur confirmatis, & innouatis, ibi alta & intelligibili voce, etiam vulgari sermone illas declarando, vt melius, & facilius ab omnibus percipi, & intelligi possit, legi facere, & deinde in eorum Archiuio publico diligenter custodiri curare omninò debeant.

Forma & effectus constitutionis.

Ac singulis annis successiuè in principio cuiuslibet anni perpetuis futuris temporibus similiter easdem literas præsentes, & alias innouatas in eodem publico consilio legendo reiterare teneantur. Alioquin loci Gubernator, & Rector, & quilibet alius Iustitiæ Minister quocunque nomine nuncupatus contra eos ad exequutionem pœna huiusmodi sine mora irremissibiliter procedat. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto Kal. Iulij, Pontificatus nostri anno primo.

Communitatibus publicetur edictum.

Qua pietate qua animi fortitudine in regimine Ecclesiæ Pontificatum exorsus sit Pontifex præclaræ hæ constitutiones dilucidè ostendunt, ita vt cælitus demissus pastor videatur et credamus diuinitus prauio vaticinio electum esse Sixtum V. Scribitur enim Vlyssiponensem Virginem præpositam religiosarum monasterij S. Mariæ Virginis annunciationis ord. S. Dominici cuius miracula res gestas ante quam claudatur hoc opus commemorabimus mortem Gregorij XIII. nunquam satis laudati Pontificis, antequam is ægrotare inciperet prædixisse alteriusque successionem in cuius Pontificatu diuinam maiestatem constituisse dicebat, magna quadam facere ad suum honorem Ecclesiæq. vtilitatem. Hæc Dei famula reuerendo suo superiori Antonio de Cerda qui illi à confessionibus est manifestauit quemadmodū vt ipsius Cerdæ literis patet, Vlyssiponæ scriptis 30. Martij ipso nimirum die quo Gregorius infirmari cœpit Romámque missis & ibidem impressis. Qua autē animi sententia ex cepta sit electio huius Pontificis apud Anglos ex eorum literis è Londino scriptis colligimus quæ his verbis exarata fuerunt. Mortis Gregorij XIII. numerus magnis applausibus acceptus hic fuit. Sed tam subita & concors Sixti V. electio prioris gaudij temperauit exuberantiam. Non placebat quod fuisset Monachus cum illud nomen apud nos sit valde odiosum, Minus placebat quod Quinti appellationē haberet renouabat enim memoria Pij Quinti qui primus anathema in Reginam Pronunciauit. Minimè omnium placebat quod esset Romanus Pontifex qui antea qualiscunque fuisset ad illam tamen auctoritatem & cathedram euectus non poterat huic nostro statui non præsumi inimicus. *Pergit earundem literarum auctor,* Audistis aliquando Pij V. temporibus ministros aliquot ad plebē concionatos fuisse Reginę maiestatē singulari sua bonitate motam permisisse Pio tanquam seni & decrepito vt sua vita quæ multum non erat duratura Pontificatum gereret. *Sed tamen ordinasse vt post illum virum alij Papæ non essent futuri. Iam tamen post illum Gregorium pertulit & multi præterea dubitant quam etiam oriene cesse hunc Sixtum perferre.*

Æquitatis plena est hæc constitutio & animi Pontificij scelerum vindicis testis, qua Homicidæ fures, perduelles & banniti legitimis & meritissimis cohibentur pœnis. Singulorum criminum horrendam iterum depingere effigiem, nec placet, nec opera precium est. Aperiam solummodo quædam eorum capita, quibus ci ius exerceantur, & latentis fœditatis portenta conculcentur. Homicidij pœnas & crudeles typos superiùs ostendimus, & præcepti illius NON OCCIDES *contemptam passim religionem. Illo tamen edocemur duo prohiberi. Alterum ne sibi quis vitam eripiat. Alterum ne quis alij cuiquam. Ad vitam referuntur omnia quæ intrinsecus vitam conseruant, vt membra, omnia. In summa, vetantur omnes in vnū ersum homicidij rationes. Et quod ad primum quidem attinet, videmus ipsam naturæ legem vetare ne sibi quis mortem consciscat, natura enim docente, res omnis & se & sua omnia debet conseruare. Nec obstant nonnulla eorum qui se occidisse leguntur in sacris literis exempla, vtpote Samsonis, Eleazaris, Razbiæ, hæc enim & si quæ sunt huius generis alia,*

alia piè sunt interpretanda, sed neutiquam imitanda, quod enim fecit Samson, sine speciali Dei instinctu non fuit, (vt probat Aug lib. 1. de ciuit. cap. 26.) vnde ipsi vitio non est vertendum, Deus enim cum sit tum vitæ tum necis dominus, potest, cui vult, vt aut se, aut alium quemlibet occidat præcipere. Fuisse autem diuinum in Samsone instinctum, ex eo liquet, quod à Deo spiritum fortitudinis: tum petiit, tum accepit id quod vt ait Aug. nonnullos quoque martyribus qui non expectata carnificum manus, vltrò se flamma vel fluminum aut aliis etiam pœnis confecerunt. Quod autem fecit Eleazarus non facit ad probandum, posse aliquem se interficere, neque enim se ipse interfecit, qui fortiter periculo obiecit. Rachias quamuis reliqua vita commendandus in eo tamen quod sese interemit, neque probandus venit, neque imitandus. Quod si quis obiiciat, Si nulli se licet interficere, id maximè fit, quia non est vitæ suæ dominus, hæc autem non videtur satis efficax causa: quamuis enim vitæ nostræ non simus Domini, certè illius sumus (Dei beneficio) possessores, cùm igitur nemo cogatur inuitus alieno vti beneficio, sequi videtur neminem cogendum ad vitæ suæ conseruationem. Magnum certè esset hoc argumentum, si nostri nos iuris essemus: qui enim totus à se pendet, alius cuiusuis donum potest, vel accipere, vel repudiare. Cæterùm qui suus non est totus nequaquam neque enim potest vlla iure, seruus Domini sui non vti beneficio, quo illum vt melius seruiat, alit, id enim beneficium repudiando, iniuriam faceret domino. Hæc eadem planè ratio est, cur nos Dei beneficio, quo qui vitam dedit: vult vt donec ipse reposcat, vtamur, non vti omnino non possumus, quemadmodum ipsi seruire omnino pro viribus debemus.

Eodem iure aliorum etiam quorumuis hominum prohibentur homicidia. Quibus autem casibus nonnulli citra piaculum morte mulctentur nos sub Gregorio XIII. latè disseruimus.

Furti scelus a definitione aggredimur Est autem furtum omnis alienæ rei possessio inuito domino idque trifariam, capiendo aliena, & retinendo & contrahendo. Quod alienam rem capiendo admittitur furtum si spectetur ipsa res quæ capitur quintuplex est, Si enim priuatæ sint res, furtum dicitur simplex, si reipub. peculatus, si errabunda sint animalia abigeatus, si res sacra: sacrilegium, si homines plagium. Rursus si modum species & rationem alienæ rei vsurpandæ, triplex inuenitetur furtum. Primum simplicissimum est quod fit cùm clanculum aliena res vsurpatur: Hinc enim furtum quasi furuum, id est, fuscum dicitur, quod in tenebris fiat. Secundum rapina, quando non tantùm res aliena vsurpatur, sed etiam vbi domino illata fit. Tertium quod fit intentione. Cæterum ad omnem furti naturam duo veniunt spectanda, materia videlicet & forma, in eo est materia, vt res sit aliena, forma vero in eo, vt inuito domino vsurpetur. Quod ad materiam attinet, furtum non admittit: qui rem suam clanculum accipit ab eo qui iniquè eam possidebat, quamuis & id quoque, nec vbique, nec cuiuis liceat, neque enim id rectè fit: nisi certis conditionibus concurrentibus.

Prima, vt certò sciat rem illam non quacunque ratione, sed debito iustitiæ: sibi deberi, quare qui quidpiam à domino suo præter mercedem accipit, quia perspectum habet sibi alios iure deberi, videlicet aut gratitudine, aut liberalitate, aut beneuolentia, id planè furatur, quia rem accipit quæ sua propriè dici non potest.

II. Vt qui rem suam accipit caueat ne qui iniquus erat possessor ibidem cogatur restituere.

Tertia, vt nulla alia ratione commodius rem suam possit recuperare. Eadem quoque ratione fit, vt pauperes extrema pressi necessitate rem alienam vsurpando furtum non admittant. In eo siquidem casu non aliena, sed communis est ea res, cum enim naturæ lege omnia quæ in hominum vsum à Deo creata sunt, omnibus hominibus sunt communia, fit vt quamuis iure gentium fuerint distributa, extrema tamen necessitate laborantibus, naturali vi cogente ad primæuum suum statum redeant, nempe vt sint communia. Vnde præclarè D. Ambros. Esurientium panis est quem tu retines, nudorum indumentum est quod tu recludis, miserorum redemptio & absolutio est pecunia, quam tu in terram defodis. Necessitas verò extrema non tantum est vitæ periclitantis, sed quandoque etiam honoris quemadmodum enim seruandæ vitæ gratia, facit cuncta communia naturæ lex, ita & honoris existimationisque nostræ (quæ Reipub. necessaria est) causa idem permittit natura, nec solum ea dicenda est extrema necessitas, cui iam vix ferè potest subueniri, vtpote cum pauperculus iam iam animam est exhalaturus sed ea quoque cui vix alia ratione poterit subueniri.

Quod autem rapina sit grauius, est furtum, idque tribus de causis: quarum duæ in eo sunt qui furatur Altera quod magis deliberata voluntate furetur, quod enim maiore fit, voluntatis deliberatione & libertate, si mala fiat, grauius est peccatum. Altera quæ magis inten-

sus est actus, qui enim vt furetur, vim infert, valdè cum auidè furari argumento est. Tertia causa est in eo cui infertur iniuria per eam vim, & hæc non tantum peccatum auget, sed etiam speciem eius mutat. Certa est enim ea generalis regula, omnis circunstantia, quæ ipsa per se separata ab omni alio actu, est peccatum, actui alii iuncta quæ est natura sua peccatum, mutat eius peccati speciem. Cùm igitur furari peccatum sit, ac ea circunstantia (vim inferre) per se quam peccatum sit, quoties furto iungitur, mutat eius peccati speciem, de inuentis variè sentiendum est, aut enim constat nullius vnquam domini fuisse, aut si cuius fuisse certum est, quis ille fuerit, aut scitur, aut ignoratur, aut ambigitur habeat dominium necne? Quæ nullius vnquam fuerunt domini, non dubium quin sint inuentoris, Ea siquidem censentur, non hactenus iuregentium distributa, & iure naturæ possunt occupari, huius generis sunt lapilli, gemæ in littore, maris, fo.ina argenti vel auri & feræ bestiæ, quamuis de postremis huius generis nonnullis meritò dubitari possit. Sequenda tamen est hæc regula perpetuò. Animalia quæ natura sua domestica sunt, vbicunque reperiantur, sine furto vsurpari nõ posse quæ autem natura sua vaga sunt, posse, nisi inclusa reperiantur. Alia media sunt, vtpote quandoque cicuria, quandoque agrestia, vt apes: columbæ: de quibus nihil poterit conscientiis præscribi, nisi quod ex legibus depromptum est nimirùm, vt intra spacium à lege designatum ea non liceat vsurpare, extra constitutum spacium liceat: Si verò inuentum constet alicuius fuisse domini, & quis ille sit, perspectum habeatur, aut sciri etiam possit diligentia adhibita: reddatur ipsi cuius est. Qua de re præclarum est illud Aug. Si inuenisti & non reddidisti, rapuisti. Et Origenes homil. 4. in 6 c Leuit. furtum est, rapina est, si quis inuenta non reddas. Quod si debita adhibita opera dominus inueniri non possit, non videtur locum habere communis ea regula, vt dandum sit pauperibus, quod fuerat inuentum, non inuento siquidem domino, perinde videtur, ac si res ea nunquam fuisset distributa, quæ autem nunquam fuerunt distributa, nullo prorsus iure sunt pauperum, ergo nec ea quæ quorum dominus nescitur. Accedit quod multò omni iure earum rerum quæ sic inueniuntur, domini sunt pauperes: quanuis enim adducere soleant ex decretalibus tit. de vsuris, cap. Cùm tu. ille tamen locus (vt ex ipsis verbis constat) de rebus quæ per vsuram partæ sunt, quando non inueniuntur, quibus per vsuram extorta sunt, intelligendus est, nimirùm quia illarum rerum illicita est acquisitio, quæ nunquam facit, vt transferatur dominium: quæ autem vel casu, vel diligentia inueniuntur, non licitè acquiruntur. Consuluerim equidem ea pauperibus erogare, licet neminem putem ad id obstrictum.

Iam verò qui sint perduelles quorum scelera tam serio hac constitutione detestantur exploremus. Vocis originem enucleatissimè protulit Caius 1324. de verb. signif. At siue ab hostibus, siue à bello, siue à duello dicantur perduelles constat tamen vt qui hostili animo in Rempublicam, aut Imperatorem esset Perduellionis iudicio teneretur, vt ait Vlpian. in l. vlt. ff. ad leg. Iul. maiest. Aliud est enim maiestatis, aliud perduellionis crimen: hoc enim sub illo, tanquam species sub genere ita comprehenditur, vt crimen sit immienta maiestatis & grauissimum & atrocissimum, quippe quod ad vniuersæ Reipublicæ statum labefactandum pertineat: veluti si quis aut regnum affectasset, vt Spurius Cassius Viscellinus: aut magistratum populi Romani sacrosanctum violasset, vt C. Rabirius, pro quo extat Ciceronis oratio: ac proinde qui postremis temporibus hostile aliquid in personam Imperatoris molitus esset, vti Iurisconsulti significant. Tribunitiam enim potestatem Imperatores totam in se transtulisse, nemo nescit. Item qui ciuis Romani libertatem violasset, veluti qui eum securi percussissent, aut in crucem sustulisset: qua de re Cicero Verrina 3. Quadruplicem igitur inter maiestatis & perduellionis crimina differentiam notat Hotomanus: prima est, quòd maiestatis crimine tenentur ii, qui vel partem aliquam Reipublicæ læserunt: veluti si quis duces hostium accepta pecunia liberauit, aut priuatim domi suæ hostium duces tenuit: (quod Verres fecisse dicitur in illa eadem Oratione) aut si magistratui quippiam pro sua potestate agenti aliquis effecisset veluti G. Cornelius, quem Cicero defendit. Perduellionis autem crimen in eos cadit, qui summam Reipubl. labefactare conati sunt, vti superius docuimus. Altera differentia est, quòd maiestatis crimen in foro apud suum prætorem, pro tribunali, iudicio certa lege constituto, agebatur: vt ex Verrina 3. & 7. cognoscitur. Perduellis verò primis quidem temporibus à Duumuiris data opera creatis, postea autem à populi Rom. comitiis centuriatis in campo Martio cognoscebatur: quemadmodum ex Oratione Ciceronis pro C. Rabirio perduellionis eo, in campo Martio habita, itémque ex Valerii libro sexto. cap. 5. satis planè constat. Tertia differentia est, quod maiestatis crimen non morte, sed exilio mulctabatur: Perduellionis verò

damnatum

damnatum carnifex in vrbem euocatus in crucem Martio in campo fixam tollebat, quod ex eadem Oratione cognoscitur, in qua crucis mentio fit, & ex Dionis lib. 37. vbi de hoc iudicio commemorat. Quartam differentiam Vlpianus ostendit in d.l.vlt. De crim. maiest. vbi ait, maiestatis imminuta crimen rei morte obliterari: perduellionis autem memoriam etiam post mortem damnari, quo modo intelligendus est Imperator in §.2. De public. iudic. Is qui in reatu decedit (inquit Vlpian.) integri status decedit, extinguitur enim crimen mortalitate, nisi fortè quis maiestatis reus fuit nam hoc crimine nisi à successoribus purgatur, hæreditas fisco vindicatur. Planè non quisque legis Iuliæ maiestatis reus est, in eadem conditione est: ad qui perduellionis reus est. hostili animo aduersus rempublicam vel principem animatus. Cæterùm si quis ex alia causa legis Iuliæ maiestatis reus sit, morte crimine liberatur.

Hoc edicto pariter puniuntur, & incendiarij, & meritò scelestissimi hic enim scelus Ethnicis ita Republica bene instituta indignum visum est, vt Plato de legib. 8. sanxerit eum qui ignem in materiam sic immisisset, vt vicino noceret arbitrio magistratus condemnarentur. Hodie in ciuitatibus quibus Politia norma strictè obseruatur incendiarij qui data culpa, & malo animo ignem immittiunt in domus, vel casa, vel vrbis excidium vltimo supplicio plectuntur. Tenetur enim hic incendiarius pœna legis Iuliæ de vi publica. l. qui cœtu. ff. ad l. Iul. de vi pub. Verùm locorum habetur ratio, nam incendium ciuitatis, incendio villa aut casa, vt grauius ita diuius expiatur. Cum enim in ciuitate exarsit incendiarij mala mens altera lex duabus pœnis punitur, vel capitis, vel ignis concrematione pœna capitis erat, secundùm legem Cornel. vt probat l. 1. in princip & l. qui dolo. ff. ad l. Cornel. de sicar. & l. data opera. C. de iis qui accus. non possunt. Altera pœna est ignis l. Capitalium. §. qui ab inimicitias. ff de pœnis l. qui ædes. ff. de incend. rui. & naufrag. Leuius punitur incendium casæ vel villæ eiusdem legis Capitalium rescripto. Leuior autem illa pœna non delaratur, sed iudicis arbitrio relinquitur Hæc sunt iuris ciuilis statuta. Iure verò canonico contentioso incendiarius pœna iudici arbitraria punitur, ita Bernardus Diaz in Practica canonica, titulo de incendio cap. 98. Marcus Antonius Cuchus in instit. canonicis, lib. 4. sub rubrica de diuersis delictis, versic. qui incendium. Fabius Monteleo in praxi arbitrali, parte 4. num. 799. In foro autem canonico pœnitentiali, incendiarius, qui ecclesiam incendit, ipso iure excommunicatus est, & per quindecim annos pœnitentiam agere debet. ca. si quis ecclesiam. 18. q. 4. quod intelligitur in ecclesia consecrata, vt sentit Abbas in rubr. de consecr. eccl. vel altar. & probat Fabius d. num. 799. cæteri autem incendiarij sunt excommunicandi, ita velati doctores. & tradit Franc. à Plat. tract. de excommunicatione. §. 29. nu. 1. & Beatus Ant. Archiepiscopus Florentinus tract. de excommunicatione, cap. 21. vbi alia scribit. Hæc dixisse sufficit, praxes criminales ampliora edocent.

III.

Auditores causarum Religiosorum extra claustra degentium.

SIXTVS Papa V. Ad perpetuam rei memoriam.

CVM Primum in Apostolicæ seruitutis specula, non nostris meritis, sed Domino pro sua bonitate ita disponente, fuimus constituti; statim mentis nostræ oculis cunctas Christianæ Reipublicæ partes cœpimus perlustrare; & inter cætera, quæ occurrebant, animaduertimus, decere nos quàm primũ pro Pastoralis officij nostri debito, curare, & agere, vt omnes Ecclesiastici, & præsertim Regulares in suo ordine, & ea vocatione, qua vocati essent, firmiter permanerent; & quid defecissent, locúmque; & stationem suam deseruissent, ij tanquam oues à grege Dominico abberrantes & deperditæ conquirerentur sollicitè, & omnibus modis in viam salutis reducerentur. Quæ quidem cura, & sollicitudo, dum animum nostrum assiduè pulsat, ex variis multorúmque querelis, ac supplicationibus nobis innotuit, quamplurimos Religiosos extra Religionem, quam semel professi sunt, siue ab eorum Superioribus ob demerita eiectos, siue propria temeritate, vel ex causis friuolis instictúque Sanatæ impulsos, & amisso, vel deposito regulari habitu, cum proprio salutis detrimento, aliorúmque scandalo extra claustra degere: quorum causæ cum ad Sedem Apostolicam omninò pertineant, oportet pro cuiúsque earum statu, & qualitate congruum à nobis adhiberi remedium. Quare, vt propositũ hoc nostrum ad rem perducamus, prouideamúsque, vt causæ prædictæ, quam expeditissima

Solenne est summo Pontifici oues à grege dominico aberrantes in ouile reducere.

Illustriss. Anto. Carafæ Io. Baptistæ Sancti Marcelli, & Augustini Sancti Marci Veronens. S. R. E. Card. deputatio ad causas decidendas & audiendas religiosorum extra claustra degentium.

peditissima via decidantur: & hac ratione qui in Diaboli laqueos inciderunt, inde eripiantur, & extricentur: dilectos filios nostros Antonium Tituli Sanctorum Ioannis & Pauli Carafam, Ioannem Baptistam S. Marcelli Castaneum, Augustinum Sancti Marci Veronen. nuncupatos Presbyteros Cardinales, quos scimus pro singulari ipsorum pietate, & charitate, ac regularis disciplinæ augendę studio, libenti animo laborem huiusmodi suscepturos, ad id potissimum eligendos duximus. Quare, quod aliàs dictis Cardinalibus verbo significauimus, idem nunc præsentium tenore committimus, vt adiunctis sibi aliquibus Prælatis, seu probis, & doctis viris, illorum omnium, qui extra claustra Monasteriorum in maximam animarum suarum perniciem vagantes viuunt, petitiones, ac supplices libellos accipiant, earúmque causas diligenter examinent, & tam ipsorum, qui claustra egressi sunt, quàm Superiorum, qui forsan illos eiecerunt, rationes fundamentáque omnia cognoscant, & intelligant, ac quę terminandam videbuntur, terminent, quę ad nos referenda referant, vt sic omnibus maturè discussis, rerúmque, ac temporum, locorum, personarum, & Religionum qualitate pensata, quę cuique opportuna, & salutaria visa fuerint remedia sine mora applicentur. Supra quibus omnibus, Motuproprio, ex certáque scientia nostra, dicta auctoritate Apostolica plenam, & liberam pręnominatis Cardinalibus impertimus facultatem, & auctoritatem, ita, vt quę illi in causis prędictis decreuerint, statuerint, & ordinauerint, iusserintque, eandem vim idémque robur obtineant in iudicio, & extra illud, ac si à nobis ipsis decreta, statuta, ordinata, & iussa essent: Sicque per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos, Sacrique Palatij nostri Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos sublata eis, earum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & definiri debere, ac quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac cuiusuis ordinis regularum iuramento, confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem ordinibus, ac regulis, earúmve Prælatis & particularibus personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis huiusmodi decretis, in genere, vel in specie, ac aliàs quocunque modo concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque. Vt autem facilius hæ literæ in eorum, quorum interest, notitiam perueniant, volumus, & eadem auctoritate decernimus, vt illarum exemplis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus si essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris. Die decimosexto Augusti, millesimo quingentesimo octuagesimoquinto Pontifica. nostri anno primo.

Facultas & potestas iudicum deputatorum.

IIII.

Celebrationis festi Præsentationis Beatissimæ Virginis Mariæ indictio.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Sixtus IIII. indulgentias concessit celebrantibus festum Virginis Mariæ præsentationis.

INTEMERATÆ Matris Dei Mariæ, ex cuius purissimis visceribus salua per Spiritus Sancti virtutem integritate virginitatis auctor vitæ nasci dignatus est salutiferam fœcunditatem humiliter veneramur, & quæcunque vltimis Orientis adhuc Ecclesiæ, aliisque temporibus à Sanctis Patribus in eius honorem instituta fuerunt, nostræ imbecillitatis ope tueri, atque augere, & si quid fuerit prætermissum ipsa adiuuante, quæ supra Choros sedet Angelorum renouare studemus, vt spiritualium gaudiorum celebritate deuota nobiscum plebs lætetur, & cuius splendorem Angelici cœtus admirantur in Cœlis, eius in Terris per Sacras Festiuitates recolendæ, laudandæ, atque inuocandæ pia memoria non pretermittatur Aliisque celebritatibus perpetuæ Virgini, quæ ab æterno præparata, & Propheticis te-

stificationibus

stificationibus prænunciata, nondum tamen Mater Dei Angelo nunciante fuerat effecta, à Catholica Ecclesia consecratis, eiusdem quoque, quæ Templum Dei futura erat, & Sacrarium Spiritus Sancti Templum Præsentationem ab antiquissimis vsque temporibus summa vbique gentium cum veneratione obseruatam adscribi volumus, & sicubi intermissa est restitui, ac iugiter custodiri. Quare hac perpetua constitutione mandamus, vt Præsentationis Beatæ Mariæ semper Virginis Festus dies vndecimo Kalen. Decembris per omnes totius Orbis Ecclesias duplici officio, prout in Natiuitatis die Præsentationis vocabulo peragatur, idémque in Kalendario cum duplicis adiectione inseratur. Præcipientes omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis cæterisque Ecclesiarum Prælatis in vniuersi Orbis ambitu constitutis, vt in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis, Ciuitatibus, & diœces. præsentes nostras solemniter publicari faciant ab omnibusque Ecclesiasticis personis, sæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omninò obseruari, licet adnotatio huius celebritatis in postremis Breuiarij, & Missalis reformationibus fuerit prætermissa. Volumus quoque, vt præsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Quotannis die 21. Nouembris duplici officio festum celebre.

Obseruatio, & publicatio huius constitutionis.

Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Kal. Septembris, Pontificatus nostri anno primo.

V.

Contra ambientes officia precio in his quæ Iudiciarij fori administrationem pertinent.

SIXTVS Papa Quintus Motu proprio, &c.

ETSI nos diuina prouidentia vniuersæ S. Ecclesiæ curæ, licet immeriti, præpositi, ea potius respicere debeamus, quæ maiora sunt, & sublimiora tangunt negotia, cogimur tamen paterno quodam affectu, quo Ecclesiastici status subditos prosequimur, vt ea etiam, quæ minora videntur pro eiusdem status felici regimine minimè negligamus, Siquidem ad nos pertinet plurimarum Prouinciarum, Ciuitatum, seu locorum Centuriones, quos Barigellos appellant, vel etiam Gubernatores, Potestates, Commissarij, & officiales, quouis nomine nuncupentur, vt talia officia adipiscantur, vel in eisdem confoueantur, diuersis personis, etiam quandoque locorum Gubernatoribus ipsis, seu eorum, aut Legatorum familiaribus de parte salarij, & mercedis contribuere & (vt dicitur correspondere, & sub donationis, seu recognitionis, & gratitudinis, vel aliis diuersis titulis, coloribus, & adinuentionibus eos participes facere: ita vt quadam simoniæ similitudine fauores, & gratias huiusmodi acupentur. Quo fit, vt qui officia, seu administrationes hoc modo emunt, potiusquam ad ea eligantur, illas pariter vendere curent, subditos nostros diuersimodè grauando, indebita exigendo, & extorquendo.

Fauores & gratias aucupari & venari precio simoniaca species est.

Volentes igitur huiusmodi grauaminibus, ac sordibus obuiare, omnibus, & singulis officialibus prædictis, tam capiẽtibus, quàm recipiẽtibus districtè præcipimus ac mandamus, ne de cætero talia agere, seu tentare præsumant sub pœna priuationis officij, & inhabilitatis ad alia, ac perpetuæ infamiæ, aliisque pœnis arbitrio Superiorum imponendis.

Ab officio priuari debẽt qui hãc officiorũ nũdinationem exequuntur.

Mandantes Venerabilibus S. R. E. Cardinalibus de Latere Prouinciarum Legatis, necnon earundem Gubernatoribus, vt omni cura, ac diligentia inter Officiales, & familiares suos inquirant, an talia committantur: quod si reos inuenerint, puniant. Intelligentes, quod si in hoc negligentes seu remissi fuerint ipsi quæcunque sint, nostræ indignationis effectum non euitabunt.

Præcipimus insuper eisdem Legatis, Gubernatoribus, ac Ministrãtibus omnibus & singulis, vt prouide, & cum effectu prouideant, vt Ministri, & officiales huiusmodi contenti sint suis stipendiis, & nullo prorsus prætextu, etiã quod dicant à sponte dantibus accipere, Ciues, vel Comitatiuos molestent, sed taxatis paucis aliquibus, quæ gratis habere solent, iuxta cuiusuis Prouinciæ, vel Ciuitatis laudabilem consuetudinem.

A stipendiis prascriptis non recedendum nec quid alterius exigendum.

Merces iuxta taxam recipienda. consuetudinem, seu alias, prout eorum Legatorum prudentiæ, pietati ac discretioni conuenire videbitur, si quid vltra debitum aliquis ex Militibus seu Birruariis receperit, si talis non apparuerit, vel soluere non posset, tantum de salario ipsius Barigelli retineatur, quantum res ipsa extorta valet, & de eo Domino plene satisfiat, vel alio modo satisfactioni prouideatur.

Recensitis autem in principio cuiuslibet mensis Militibus prouideant, vt scriptus numerus verè, ac integrè retineatur.

Nec mercedes exequutionum, tam ciuilium, quàm criminalium recipiant, nisi iuxtà taxam à Superioribus prædictis constitutam, vel constituendam, & non nisi perfecta executione, & semel tantum.

Taxarum cedula in Cancellariis retinenda. Cedula ipsa taxarum vbique in omnibus Cancellariis ciuilibus, & criminalibus affigatur vulgari sermone descripta.

Et demum vltra hæc ipsi Legati Gubernatores, Præsidentes vniuscuiusque Prouinciæ, & Ciuitatis, qualitate, & necessitate pensata ea constituant, ac seruari mandent, quibus abusus prorsus tollantur, laudabiles verò consuetudines, constitutiones, subditorúmque indemnitas, paxquè, ac Iustitia conseruetur.

In contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Idibus Octobris, Anno primo.

Promptissimum eulogium Pontificiæ laudis in Iustitiæ & æquitatis conseruandæ ratione consistere hisce præcedentibus constitutionibus limpidissimè videmus. Quanta mentis & iudicij in reddenda vnicuiq; iuris sui æqualitate prudẽtia, quantus terror sceleratis quãtus fauor piis & religionis zelo æstuantibus. Auspicatur regimen Apostolicum, præmio & pœna. Hoc pontifice boni fouentur mali suppliciis plectuntur. Arcetur ambitus & officiorum cupiditas pessundantur peculatus & furta, ita vt æquitatis & Iustitiæ Pontificem atque exemplar dicas. Laudetur ergo Sixtus V. ob Iustitiæ studium, prædicetur iustitiæ studium quod tantum asseclam & fautorem habeat. Nihil vult extra limites æqui ferri nihil metas transferedi iuris & rationis. Hic est Iustitiæ palma, hic triumphus. Hic exordiuntur iustitiæ laudes.

Hæc iustitia quæ Græcis δικαιοσύνη dicitur, Ea est quæ suum cuique ius reddit proinde sic à multis definitur, vt sit virtus, quæ plurimum potest in his quæ minimum possunt. Vel sic ex diui Augustini libro 84. habitus animi communi vtilitate seruata suam cuique tribuens dignitatem, vel vt Iustinianus definit in institutionibus ex l. iustitia. ff. eod. titulo, iustitia (inquit) est constans & perpetua voluntas, ius suum vnicuique tribuens, Quæquidem definitio, diuinæ magis iustitiæ quàm humanæ competere videtur, nisi intelligamus, quatenus huiusmodi constans & firma voluntas, in hominem cadere potest, l. si quis venditor. ff. de edil. edic. Ideò præsertim, quia iustitia suum vnicuique ius tribuere studet. Ius condemnat, iurisprudentia verò docet qualiter id fiat. Quamobrem non defuerunt qui dubitauerint an iustitia prior esset iusto, sic certè potentia non actu, etenim iustam actionem in qua penitùs consistit, postulat, vt frustra latæ fuissent leges, nisi adessent, qui eas exercerent, quod & sole clarius: & vt res in controuersiam cadit, licet omnibus sit in confesso, iustitiam virtutum omnium matrem esse, vel ideò „ quia cum æquitate, hæc est recta mentis dispositione quæ patienter omnia & meliore feruntur animo conuenit, cum æquo pariter, quod vt notauit Alciatus, est absoluta bonitas, & naturalis quædam moderatio quæ lege præscribi non potest. vt Græcè vocetur legitimi iuris emendatio ἐπιείκεια, potuit nihilominus ab aliquo impugnari quod non esset virtus. Idque ipsa virtus secundùm Aristotelem definitione ad definitum, vt valet consequens. Sic enim eam definit in Aethicis Aristoteles. Virtus est habitus electiuus in mediocritate consistens. Vnde consequitur, quod virtus posita sit inter duo extrema, quorum alterum defectu, alterum excessu contineatur, sed id iustitiæ non accidit. Nemo etenim plus satis iustus dici potest, sic extremorum altero carebit, quod priusquam aperiamus non absurdum fuerit perpendere: re vera nullum plus satis iustum haberi posse: nisi referamus nos ad verba D. Pauli 12. ad Rom. quibus vult sapiendum esse ad sobrietatem, non autem plus quàm oportet. Quaquidem ratione vt de similibus idem feratur iudicium ipsius D. Pauli sententia sapere videtur vt etiam qui in sapientia peccat, eadem qua plus satis iustus videri poterit, qui limites excedens iustitiæ in superstitionem labitur, & illius iustitiæ munus vel rectè, vel prudenter, atque opus esset vtitur. Quid namque aliud est superstitio: quàm falsa vel simulata iustitia & cuiusmodi est hypocrisis. Porrò, cùm ex D. Hieronymo

in epistola ad filiam Mauricij, iustitia nihil aliud sit quàm non peccare, non peccare autem, est legis præcepta seruare. Iustitia multipliciter diuiditur, in originalem: à qua decidit primus ipse noster parens inobedientiæ macula, quæ per baptismatis susceptionem eluitur. De qua scriptum est Psalmo nono & tricesimo. Custodi innocentiam & serua æquitatem, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. Secunda diuina dicitur, de qua vtpote quæ nullo mentis humanæ conceptu potest dignè satis exprimi, credendum melius esse quàm ineptè quodquam exprimendum censeo, nimirùm iudicia Dei abyssus multa, quorum quidem quis quæso consiliarius fuit. Quod probè cùm nouisset, summus ipse legis doctor Paulus, totus veluti admirabundus vndecimo (inquit ad Romanos capite) O altitudo diuitiarum scientiæ & sapientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ illius. Psalmographus quoque, qui cum multis in locis de omnipotentis iustitia, tractet, tum nimis indecenter Psal. 7. inquiens, Deus iudex, iustus, fortis, & patiens, item Psalmo 10. Iustus, Dominus & iustitias dilexit æquitatem, vidit vultus eius. Psalmo quoque 9. Iudicabit orbem terræ, iudicabit populos in iustitia. Quibus abundè verbis colligimus inenarrabilem esse, & humano sensu longè maiorem tum Dei omnipotentis iustitiam cuius olim summus fuit rigor: ita vt vltionum Deus à Dauide ipso idque Psalmo supra nonagesimum tertio vocetur, quod pariter fidem faciunt & Israelitarum persecutiones & AEgyptiorum plagæ, tum Dei & Seruatoris nostri quamoptimi Iesu Christi cui vt sacra pagina testatur pater ipse omnipotens omne dedit iudicium, iámque nullum iudicat, vt qui filium constituit dignissimũ inter se & homines mediatorem vt his fidem facit verbis ipse gentium doctor eximius, mediator (ait) Dei & hominum Christus Iesus, nam factum est immenso sacratissiméque passionis suæ beneficio, vt eas non luamus, quas in infinitum pœnas commeruimus quæ nullo numero possent excipi, vt non absurdè quidam his versibus astruit Si quoties, peccant homines, sua fulmina mittat Iuppiter, extemplo totus inermis erit, sed ipse qui misericordiam (inquit) volo non iudicium, etiam alibi nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, alio etiam in loco. Quacunque hora ingemuerit peccator omniũ iniquitatum eius non recordabor, vt totus est pius, clemens, bonus, nostræ fragilitatis imbecillitati compatiens, vltionem de nostra impietate in dies in menses annos etiam quamplurimos differt, vt compertum habeat proborum iuxta & improborum gregem, vt sunt omnia, ipsius oculis nuda hoc autem facit, vt nullus sit excusationi locus, vtque nulli pœnitere volenti gremium claudere dicatur, qui pro omnibus passus est, qui & ipse non venit vocare iustos sed peccatores ad pœnitentiam, atqui verendum est, dum adhuc vitam agimus, ne summa & ineffabili ipsius clementia malè vtamur, & ne aliquando (quod absit) propter corruptos perditósque mores nostros, totius pietatis fructu destituti, durissimum postremo iudicem sentiamus, cuius inenarrabilem nunc bonitatem negligimus, etiam, lento scribit Valerius Maximus gradu, ad vindictam sui diuina procedit ira, sed supplicij tarditatem pœnæ grauitate compensat, verumenimvero facio aliter atque deliberaueram qui de omnipotentis iustitia nihil decreueram scribere, quare ne taxer ab aliquibus tanquam non memor propositi, dicã quid ita pluribus ac mens fuerat facerẽ ipse me cõpulit, qui sua virtute cuncta largitur, quique verbum (inquit David) euangelizantibus profert. Tertia vocatur, iustitia humana: de qua scriptis constat hic verbis quinto Diui Matthæi capite, beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam (hoc est) propter iustos mores, quibus semper aduersantur mali, ideo maximè, quoniam iuris osores iustitiam ipsius matrem odisse vel semper consueuerunt. De hac iustitia varij multique varia, multáque senserunt, & dubio procul multipliciter tractari potest. Nam cùm nemo sibiipsi vim inferre, imò nec alicui debeat, quod & iure cautum est, videtur non inconueniens, vt, quædam iustitia singularis, vel altero nomine propria dici posse. secundo loco quæ est tam vni alteri tam pluribus honestè conuincatur, nec tantum cum affinibus & vicinis, seu & cum quibuslibet, ea item quispe vita morémque consuetudine qua nec nimirum quid à quatuor iuris præceptis aberretur, vt ca. ex l. iustitia. ff de iustitia & iure. & in Cæsaris institutionibus §. his verbis, iuris præcepta sunt hæc honestè viuere, Alterum non lædere, suum ius cuique tribuere, neque profectò sufficit à malo abstinere, nisi fiat quod bonum est, vt constat in decret. dist. 6. non satis, sic cùm & obedientiam præstamus, quæ plus est sacrificio; & inobedientiæ maculam infringimus.

Quandoquidem, quid ita leges creatæ sunt? Nisi vt qui malè agunt per legum constitutiones puniantur, vt calumniatores nempe qui falsa crimina intendunt, vt constat ff. de his qui notantur infamia §. Calumniator, qui in criminibus quidem vt se habent iuris vo-

tabula, quæ vel ordinaria dicuntur vel extraordinaria, eodem plecti debent quo plexus fuisset perperam accusatus supplicio. vt præuaricatores etiam, qui vera abscondunt liberius peccent, de quibus scriptum est à Diuo Aug. præuaricatores legis attendite legem, tergiuersatores quoque, qui penitus à bona causa recedunt. Addam & eos qui altercantur, hi sunt Quintiliani iudicio, qui studio contentionis, vni magis quàm alteri parti suffragantur, id genus plures enumerarē nisi me temporis ratio diuerteret, Et certè constat flagitiosos homines, vel ad talionis pœnam referendos vt olim quod & in sacris legitur oculus pro oculo dens pro dente reddebatur, vel capitali pœna, vel mulcta pecuniaria vel alias decēti nisi misericorditer tū illis agatur plecti debēt, idque prout ipsa vel ciuilis vel criminalis facinoris grauitas postulat. Sed vt faciā paucis, nō enim mihi placet prolixitas, cùm iā prædixerim iustitiā omniū propè virtutū parentē esse, fit vt qui parū in cæteris esset ornatus, præsertim in tēperantia, prudentia & fortitudine habendus esset indignus, qui iustitiæ titulo præditus vocaretur, etiam si nomine iusti eū cōplectimus, qui nemini sit iniurius. Oportet igitur eū quem virtutis & Sixti V. studiosum vocamus, omnes bonæ piaq; mētis dotes in se continere. quod D. Hierony. testatur in epistola, quā ad Demetriadē scripsit: dicēs, omnes virtutum species vno iustitiæ nomine contineri. Præcipuæ partes quibus commendetur iudex, tribus complecti possunt, triaque iudici videntur necessaria Primum est vt misericordiam iustitiæ commisceat, nam vt summum ius, summa est nonnunquam iniuria, ipsa verò rectè disposita iustitia creditur, quæ temperantiæ freno gubernabitur, alioqui vt D. testis est Gregorius iustitia, quæ modō caret in crudelitatem abit, quandoquidem iustitia sine misericordia immanitas potius vocari debet quàm iustitia, sic vt misericordia iustitia carens stultitia. Secundum quod iudici necessarium credimus, est vt perpetuam ob oculos suos æquitatem proponat, ita vt in pietate potius quàm in crudelitate peccet: euangelico saltem præcepto quod D. Lucæ cap. 6. fideliter scriptum, his legitur verbis innixum. Estote (inquit) seruator noster pientissimus misericordes, sicut & pater vester misericors est, nec debet, vt scribit doctissimus ecclesiæ sanctæ doctor, quidam parcus esse seruus, vbi dominus liberalis est. Tertium. vt indagandæ veritatis sit diligens, & nisi ex his quæ rectissimè, tum dicta, tum probata cognouerit, sententiam ferat, quod in æquo iudice regius ipse Psalmographus Dauid notauit, cùm inquit, Misericordia & veritas præcedent faciem tuam, neque est quod temerè sententiam præcipitent iudices, eorum potius interest auditis partibus maturè concludere, & vt plus vident oculi quàm oculus, nec timore, nec amore, nec odio, nec munere corrumpi debent, sed si quod intercidit, obscuri si quid dubij, tunc viros & equi peritos possint, imò necessum est consulere, vt hoc Psalmistæ præcepto non derogent, rectè iudicate filij hominum. Sit postremo iudex muneris sui sollicitus, vt animo pacifico, modesto, sedato feratur, non tantum erga disponendam inter discordes concordiam, verùmetiam erga tractandas caussas, eò vsque diligenter, vt nihil fellis, hoc est, odij vel passionis amarulentæ cum à via quæ virtutem persequi sectaréque debet, vel nimirum quid deterreat, ita mea quidem sententia futurum cōfido, vt diligentissima tum honesti, tum vtilis subducatur ratio, si saltem verum est (atquis dubitat) Cicerone teste, nihil vtile iudicandum quod idem rectum & honestum non sit, & vt hoc loco facit aliquid, cum tria numerentur quæ ad subeundos etiam momenti alicuius labores, nempe delectatio, spes, honoris, & præminit non video, quamobrem æquus iudex malè de prouincia sua mereri debeat, aut à gradu æquitatis in iniquitatis caecitatem descendere, etiam si non desit opulentissimi præmij suasio, nisi forsan se mali (poeticè dico) tribus illis inferorum iudicibus, quàm Deo totius iustitiæ domino credere, si quidem vel quo magis moneri debent iudices quæ cæteros mensura mensi fuerunt eadem congruam sui operis mercedem recipient. Est igitur, (vt summa dicam) precium operæ, vt quisquis de virtutum corona bene cupit audire, (omne autem debent) ab hac prima prorsus fundamenta iaceat, non ita difficulter fiet, partim habita eorum quæ præscripsimus, partim eorum quæ Pontifex iubet, hoc enim cum primis vult iustitia, vt honesta rerum, & publicarum & priuatarum communicatione, nec corpus, nec res aliorum occupentur, sed potius de nostro tribuamus quàm de alio rapiamus.

Iam vero colligamus ex prioribus constitutionum monumentis quo igne sacro exarserit summus Pontifex in euellendis corruptis fori moribus, eorum præcipuè qui officia consequerentur ambitus & fauorum precio. Qua in re huiusmodi scelestos Alexandri Seueri dictum considerare vellem: is se nolle dignitates & magistratus vendere prædicabat: quia qui emunt vt vendant necesse est, & vt pecunias in emptione honoris expositas recuperent subditos torquere, & vexare ijdem mentes magistratus coguntur, sed in viam reuertamur. In ea vrbe & lo-

co, in

eo,in quibus magistratus à Principe creantur lex cessat. Cæterùm (inquit Modestinus in l ff.ad l.Iul ambitus) si in municipio contra hanc legem (de ambitu loquitur) magistratum, aut sacerdotium quis petierit, per Senatusconsultum in centum aureos cum infamia punitur. Quem sanè locum de sacerdotiis, aduersus Accursium doctè explanauit Guilielmus, in sæpius citatu annato, Pandecta.ad tit.ad l.Iuliam.de ambitu. At is qui datis pecuniis pupilli tutelam ambiit, & occupat extra ordinem iudicis nempe arbitrio punitur. l.in eos. vbi Bar.ac Bald ff.de tutelis. sed vix est, vt ibi Martianus sentiat, hanc constitutionem ad l. Iuliam ambitus, quæ non nisi de publicis honoribus, & magistratibus lata est, pertinere. Hodie sanctissimi Romani Pontifices, ambitum hunc turpem simoniam, (à Simone illo Mago auctore appellant, cuius rei meminit, & Laurentius Valla, in eo lib.4.elegant.c.19. quod suprà citauimus. Is Simon Spiritum Sanctum pecuniis numeratis emere tentauit, vt deinde vendenda signa lucraretur, quemadmodum scriptùm est in Act. Apost c.8. relatum in c.Saluator.1.q. 1. Illa ergo ambitio & ardens desiderium, consequendi iniustè spiritualià, simoniæ nomen ab hoc Simone obtinuit, quod D.Thomas in 2.2.q.100.art.1. & cum eo. Summistæ omnes, in verbo simonia, annotarunt. Hoc crimen, quando committatur, vel non, ex aliquo actu dubio, pendet à qualitate personarum, negotij & rei, quæ traditur: & ob id relinquitur iudicis arbitrio. Ita Corneus in consi. 68.nu. 13. lib. 3. & hoc crimen simoniæ, variis pœnis legibus & constitutionibus coerceri nisi sunt Pontifices. Prima est lex, quæ iussit spiritualium resignationem, & temporalium restitutionem, c.si quis episcopus, & c.presbyterum.1.q. 1. & c.audiuimus.de simo. Secunda pœna est excommunicatio Pontificia.c.reperiuntur. 1. q.1. quæ quidem ipso facto incurritur per sententiam iuris, eiusdemq; admonitionibus. Qua sanè pœna Inno.primus mulctauit Archadium Augustum, atque eius coniugem Eudoxiam, quod Ioanne Chrysostomo, Patriarchatus suo honore depulso, Theophilum Alexandrinum suffecerant, auctor est Fulgosius, lib.6, c.3. Tertia est, suspensio ab ordinum functione, qui per simoniam recipiuntur.d.c si quis episcopus. Quarta est, depositio & infamia.ca.sanè. 15.q.3.c. inquisitionis.de accus. Hac pœna Gregorius 7. Pont. Max. mulctauit Henricum 3. Statim enim quo anathemate eum feriit, imperij quoque honoris dignitate priuauit, subsistuto ei Rodulpho Saxone, quia ecclesiastica sacerdotia venalia habet, auctores sunt Volaterr. lib.23. Antropo. & Fulgosius.lib.1 c.1. & lib.6.c.3. Quinta pœna solet etiam indici, quæ quidem arbitraria est, pro rei facti & personæ qualitate. Ita scribunt Baldus in l. in eos.ff. de tutelis. Ioan.de Anna in Rub.de simonia.col.3 Bernardus Diaz in practica canonica criminali. cap. 85. num. 6. cùm scribit, certam pœnam non potuisse sanciri, pro varietate rei personæ, & criminis nomine æquitatis contemptus. ¶Sicut ambitus execratur, sic & iustitiæ ministri pretio corrupti odiosi sunt.

Iura ipsa venalia vt nos in lectione de iudicibus diximus & Iudices auaritiæ ardoribus & flammis æstuantes corruptissimos infensos habent leges. In eos autem iustè excandescunt qui aureis vinculis obligari & vinci volunt, inexhausta illa habendi cupiditate quæ omnium vitiorum parens & nutrix dicitur. §.cogitatio.in Authent. vt Iudices sine quoquo suffragio. Hippol.not.190 incipien. Iudices Iason in l 1 col 2.ff.de condict ob turp. causam Barbat.in cap.ex parte.col.3.de rescriptis, vbi postilla & Paulus de Castro in l. si quis. §.legis.C.de inoffic.test. Capol.in tractatu de Imperatore milit.delig. Iisdem sanctissimis legum placitis adeò virtuti ac iustitiæ munerum auaram delectationem reddunt exosam Iurisconsulti vt iuto existiment infidelitatem præsumi posse ex auaritia. Angel. in l. nolumus.C.quemadmodum testamenta orden. Merula inter Consilia Barbari lib. 1. Consil.penu. incip.multis col .fin. scitè notauit quali Epitheto commendet Hesiodus ambientes illos iudices donorum & munerum dum eos Δωροφάγους id est donivoros, aut munera comedentes apellat quorum auaram mentem & iniqua iudicia Deo vlciscenda reliquimus. Huius sceleris contagio tanta est vt ad eam dignè exarandam & detestandam multæ iusti voluminis paginæ non sufficerent: id autem me aliquando præstiturum fore spero cum liberaliùs fuendi ocij dabitur occasio. Sed ex multis quæ iusto dolore queri possunt vno Psalmographi verbo omnia ferè complecti licet. Vsquequo iudicatis iniquè & facies impiorum sumitis. Non vulgare crimen arguit Propheta, nec quod sit cum plebeis aut minoris notæ hominibus commune, tametsi in iudicibus & magistratibus enormius & magis piaculare est, & ipsi cum reliquis in multis delinquant, vt vel auari sint, vel inuidi, vel superbi, vel iracundi, vel in fide ac religione Dei imbecilles, quæ sanè vitia in iudicibus reperiuntur, & digna sunt quæ emendentur, pœna, sed grauius illis quæ familiare exercetur. Eò mi prouexit iustitia Sixti V.

VI.

Indulgentia pro omnibus, qui in festiuitatibus SS. Francisci, Antonij de Padua, Bonauenturæ, ac Bernardini Ecclesias fratrum Minorum cuiuscunque congregationis visitant.

Miracul is clari & vita sancti- tate conspicui patris ordinis Minorum.

SIXTVS Papa V. Vniuersis Christifidelibus præsentes literas inspecturis, salutem, & Apostolicam benedictionem.

CVM à primæva institutione regulæ Beati Francisci, tam ob illius, & Sanctorum Antonij de Padua, Ludouici Episcopi, & Confessoris Bonauenturæ, & Bernardini, necnon Diuæ Claræ, aliorúmque eiusdem ordinis sequacium Sanctitatem, & miraculorum multitudinem quàm etiam ob multorum ipsius Religionis Summorum Pontificum prædecessorum nostrorum merita, ingens vbique Christi fidelium multitudo singularem erga quemcunque dictorum Sanctorum gerat deuotionis affectum:

Nos vt ipsorum fidelium deuotio huiusmodi modo non conseruetur, sed indies magis augeatur, animarúmque saluti vberiùs consulatur precibus, etiam dilecti filij Clementis Bontadosij Ordinis Fratrum Minorum Conuentualium Magistri Generalis super hoc nobis humiliter porrectis inclinati, tam omnibus, & singulis dicti Ordinis Minorum Conuentualium, Capuccinorum, & de obseruantia nuncupatorum Fratribus, & Monialibus, quàm cæteris vtriusque sexus Christi fidelibus qui verè pœnitentes, & confessi, ac sanctissima Communione refecti, diebus festis Sanctorum Francisci, Antonij de Padua, Bonauenturæ, Ludouici Episcopi & confessoris, ac Bernardini prædictorum, eorundem Fratrum Minorum Conuentualium Capuccinorum, & de obseruantia, Necnon die festiuitatis Sanctæ Claræ Monialium dicti Ordinis Monasteriorum vbilibet constitutorum Ecclesias tam erectas, quàm erigendas, vel earum aliquam, à primis vesperis vsque ad occasum Solis eorundem dierum singulis annis deuotè visitauerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die præfatorum id egerint plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedamus, & elargimur.

Indulgentiarum concessio.

Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque.

Vt autem præsentes literæ ad ipsorum Christifidelium notitiam facilius, citiúsque perueniant, volumus, quòd earum exemplis, etiam impressis manu alicuius Notarij subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica, constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus si essent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris, die vigesimo octauo, Septembris, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Pontificatus nostri anno primo.

VII.

Reseruatio mensium Apostolicorum & alternatiua pro Episcopis residentibus.

Mensium Apostolicarum reseruatio.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus Noster Dominus Sixtus diuina prouidentia Papa Quintus, Cupiens pauperibus clericis, & aliis benemeritis personis prouidere, omnia beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura secularia, & quorumuis ordinum regularia qualitercunque qualificata, & vbicunque existentia in mensibus Maij, Iulij, Augusti, Octobris, Nouembris, Ianuarij, Februarij, & Aprilis à die publicationis præsentis Constitutionis vsque ad suæ voluntatis beneplacitum, extra Romanam Curiam, aliàs quàm per resignationem quocunque modo vacatura, ad collationem, prouisionem, præsentationem electionem, & quamuis aliam dispositionem quorumcunque collatorum, & collatricum secularium, & quorumuis ordinum regularium, non tamen S. R. E. Cardinalium, aut aliorum sub concordatis inter sedem Apostolicam & quoscunque alios initis & per eos, qui illa acceptare, & obseruare debuerant acceptatis, & obseruatis, quæ

lædere

lædere non intendit comprehensorum quomodolibet pertinentia, dispositioni suæ generaliter reseruauit: Volens supplicationibus seu concessionibus gratiarum, quæ de dictis beneficiis tunc vacantibus, etiam Motu proprio fierent de mense in quo vacauerint, dispositiue mentionem fieri, alioquin gratias nullas esse, ac consuetudines etiam immemorabiles optandi maiores & pinguiores præbendas, necnon priuilegia & indulta Apostolica circa ea, ac etiam disponendi de huiusmodi beneficiis, aut quod illa sub ea, huiusmodi reseruationibus namque comprehendantur etiam cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, ac fortioribus, efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis, quibusuis personis, & collegiis, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus quomodolibet concessa, aduersus reseruationem huiusmodi minimè suffragari. *Gratificantur prælati residentes alternatiua.* Insuper Sanctitas sua, ad gratificandum Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis intenta ipsis quamdiu apud Ecclesias, aut diœceses suas verè, ac personaliter, resederint, dumtaxat, de omnibus & quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis, cum cura, & sine cura secularibus, & regularibus ad liberam ipsorum dumtaxat non autem aliorum cum eis dispositionem, seu præsentationem, vel electionem, nec etiam cum consilio, vel consensu, seu interuentu Capitulorum, vel aliorum, aut alias pertinentibus, quæ in antea in mensibus Iunij, Augusti, Octobris Decembris, Februarij, & Aprilis, extra Curiam ipsam vacare contigerit (dummodo alias dispositioni Apostolicæ reseruata, vel affecta non fuerint) liberè disponendi facultatem concessit, ac etiam voluit, vt si ipsi in collatione, aut alia dispositione beneficiorum in aliis sex mensibus, videlicet, Maij, Iulij, Septembris, Nouembris, Ianuarij, & Martij vacaturorum (quæ etiam dispositioni suę, vt præfertur reseruauit) seu etiam aliorum dispositioni suæ, & dictæ sedis, alias quomodolibet reseruatorum, vel affectorum sese intromiserint, aut quo minus prouisiones, & gratiæ Sanctitatis suæ de illis debitum effectum consequantur, impedimentum quoquomodo præstiterint, vsu & beneficio prædictæ facultatis eo ipso priuati existant, ac collationes, & aliæ dispositiones de beneficiis, illius prætextu deinceps faciēdę nullius essent roboris, vel momenti, Illi verò qui gratiam alternatiuæ prædictæ acceptare voluerint, acceptationem huiusmodi per patentes literas manu propria subsignatas suóque sigillo munitas, & in sua quisque Ciuitate vel diœcesi, datas declarare, & literas ipsas huc ad Datarium Sanctitatis suæ transmittere teneantur, quibus ab eo receptis, & recognitis, tunc demum, & non antea vti incipiant gratia supradicta. Decernens sic in prædictis omnibus per quoscunque &c. iudicari debere, ac irritum, &c.

Placet publicetur, & describatur. F.

Lecta & publicata fuit suprascripta Regula seu constitutio Romæ in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, die verò Sabbati quarta mensis Maij. Pontificatus præfati S.D.N. D. Sixti diuina prouidentia. PP. V. anno primo. *Publicatio.*

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus Noster, Dominus Sixtus diuina prouidentia Papa Quintus Accepto quod postquam ipse dispositioni suæ generaliter reseruauerat omnia beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura secularia, & quorumuis ordinum regularia qualitercunque qualificata, & vbicunque existentia in mensibus Maij, Iulij, Augusti, Octobris, Nouembris, Ianuarij, Februarij, & Aprilis à die publicationis super hoc editæ constitutionis quæ fuit dies quarta mensis Maij proximè præteriti vsque ad suę voluntatis beneplacitum, extra Romanam Curiam alias quàm per resignationem quocunque modo vacatura ad collationem, prouisionem, pręsentationem, electionem, & quamuis aliam dispositionem quorumcunque collatorum, & collatricum secularium, & quorumuis ordinum regularium, non tamen Sanctę Romæ Ecclesię Cardinalium, aut aliorum sub concordatis inter Sedem Apostolicam, & quoscunque alios initis, & per eos, qui illa acceptare & obseruare debuerant acceptatis & obseruatis quomodolibet comprehensorum pertinacia irritanti, & aliis decretis, & clausulis adiectis à *Superiora hac constitutione declarantur.*

nonnullis

Nullum ius acquiritur in beneficiis reseruatis nisi à sede apostolica conferantur.

nonnullis reuocatur in dubium. An ipsa dies publicationis & beneficia quę in ipsa die vacarunt comprehensa sint sub prędicta reseruatione. Ad tollendum in pręmissis omnem dubitandi, & litigandi occasionem, declarauit mentis & intentionis suę fuisse & esse, nec aliquem pręter Sanctitatem suam de huiusmodi beneficiis, quę in ipsa die quarta Maij vacauerunt disponere potuisse, neque posse, & quascunque collationes, prouisiones electiones, & alias dispositiones de illis per alios quã per Sanctitatem suam factas cum possessionibus, ac aliis pro tempore inde secutis quibuscunque nullius roboris, vel momenti fuisse & esse, nec per illas ius cuique tam in possessorio quàm in petitorio acquiri potuisse ac posse, ac literas Apostolicas super prouisionibus, quę de eisdem beneficiis tamquam eius dispositioni reseruatis per Sanctitatem suam pro tempore factę fuerint expeditas vel expediendas validas omninò, & efficaces fuisse & esse, suósque plenarios effectus sortiri debere in omnibus & per omnia, sicque per quoscunque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, &c. iudicari & diffiniri, ac irritum, &c.

Decretum irritans.

Placet publicetur, & describatur F.

Lecta, & publicata fuit supradicta Regula Romę in Cancellaria Apostolica Anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. Die verò Sabbati vigesimaseptima mensis Iulij, Pontificatus prędibati Sanctissimi Domini Nostri Papę Anno Primo.

VIII.

Festi Sancti Francisci de Paula Institutio.

Franciscus Paula quod est oppidum Calabriæ oriundus, floruit temporibus Sixti IIII.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IN cæli throno qui sedet Rex omnipotens, terram quę scabellum pedum suorum calcat, supremo è solio pusillorum seruorum respicit humilitatem, eósque in quibus illa elucet ad excelsa sublimium honorum, & gaudiorum culmina extollit, Quod in sanctis suis omni tempore demonstrauit, recenti verò patrum nostrorum memoria in Beato Francisco de Paula amplè testificari dignatus est. Is enim ab inuente ætate cælestium rerum amore incensus ex minimo, qualem se in Dei hominúmque conspectu fecerat, magnus euasit. Inter que alia quibus claruit virtutum ornamenta vnam mirificè amplexus est Regi regum semper acceptam humilitatem, quum sicuti nouerat primum ingressum fuisse Christi Saluatoris nostri in mundum ita in angusto ad pietatem, & sanctitatem introitu, patefaciendo primam sibi, & ducem, & sociam asciuit. Hac atque aliis diuinæ gratiæ præsidiis beatus Confessor munitus apud magnos Principes, & Reges cum adhuc in mundo quasi hospes peregrinaretur. In patria verò cælestes inter choros post absolutam peregrinationem à Deo cui fideliter seruierat, seque in primis humiliauerat est exaltatus, magnásque virtutes, vt etiam in vita cum summa omnium qui viderunt, vel audierunt admiratione meruit operari. Quibus virtutibus Fratrum Minimorum congruente suæ humilitati denominatione Ordinem quem viuens instituerat mirum in modum auxit, ita vt exsancti viri imitatione deuotisque Fratrum ipsórum studius multis iam in Italia, quæ de eius Natiuitate, atque in Gallia quę de sancta obdormitatione in Domino gloriantur, totiusque Christiani Orbis regionibus ędificatis templis cœnobiisque constructis eius memoriam dies magis propagetur. Ipse autem à fœlicis recordationis Leone Papa X. prædecessore nostro sanctorum quos Catholica veneratur Ecclesia catalogo solemni ritu adscriptus in cœlo pro ipsa semper Ecclesia assiduísque Pastoralis seruitutis, & solitudinis nostræ laboribus apud Deum vna cum omnibus sanctis & sibi cognomine, atque æternæ felicitatis consorte Beato Francisco Ordinis Fratrum Minorum fundatore intercedit. Quare nos eius nomen & sanctitatem dignis quantum nostra pariter infirmitas honoribus decorare volentes hac præsenti constitutione mandamus, vt eiusdem Beati Francisci de Paula confessoris gloriosi festus dies, qui Quarto Non. Aprilis peragitur duplici posthac & proprio, & vbi propria non erunt de communi Confessorum non Pontificum officio per cunctas totius Christiani orbis Ecclesias quotannis celebretur, & in Kalendario cum duplicis festi adiectione inscribatur. Præcipientes

D. Franciscus à Paula nonagesimum primum agẽs apud Thurones migrauit ad Dominum anno salutis nostræ 1507. die Parasceues & hora qua ipse Saluator pro mundi redemptione in ligno crucis spiritum emisit.

cipientes omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis. cæterisque Ecclesiarum Prælatis in vniuerso terrarum Orbe constitutis, vt faciant in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis, Ciuitatibus: & Dioces. præsentes nostras solemniter promulgari. & omnibus ecclesiasticis personis secularibus & quorūcunque ordinum regularibus omninò obseruari. Volumus quoque vt pręsentium exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ indignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus vbique fides adhibeatur, quæ ipsis pręsentibus adhiberetur si forent exhibitę, vel ostensę.

Datum Romę apud Sanctum Marcum Kal Octobris, Anno Incarnationis Dominicę, Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. Pontificatus nostri Anno Primo.

IX.

Festum martyrum S. Ianuarij Episcopi & sociorum.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

PIA Sanctorum patrum prouidentia institutū est in Ecclesia Dei, & posteris traditum, vt complurium martyrum insignium memoria statis diebus, solemnibúsque cęremoniis, atque anniuersariis sacris in cunctis Ecclesiis recolatur. Ita enim & illis honor debitus tribuitur, & fideles ad eorum imitanda exempla pro suo quisque modulo inuitantur. Proinde nos operæ pretium duximus efficere, vt sanctorum martyrum Ianuarij Episcopi, & sociorum eius, qui post vincula & carceres gloriosa martyrij corona propter Christi nominis confessionem sunt donati, iucundam recordationem, diu intermissam renouando, plebem Dei hilaremus: cuius quidem beati Ianuarij sanctitatem, Deus omnipotens multis, iisque clarissimis editis miraculis ad nostram vsque ætatem in Neapolitan. potissimum Ciuitate, in qua eius corpus sepultum religiosè asseruatur celeberrimè apud omnes gentes, testatam esse voluit, adeò vt non immeritò tum in diuinis officiis, tum in ipso sacrificio ab vniuerso fidelium cœtu eorum commemoratio fieri debeat, pro ut nouam reformationem Roman. Missalis, & Breuiarij fieri consueuerat. Hac igitur nostra perpetuò valitura constitutione præcipimus, vt eorundem sanctorum Ianuarij, & sociorum eius dies festus tertiodecimo Calendas Octobris, in totius orbis terrarum Ecclesiis simplici officio de communi plurimorum martyrum celebretur: ac decernimus, vt in nouo etiam quo nunc vtimur, sicut antea in veteri Calendario ad eum, diem sanctorum eorundem nomina, & Simplicis nota ascribatur. Mandantes omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum Prælatis in vniuerso orbe constitutis: vt in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis, Ciuitatibus, & diœcesibus præsentes nostras solemniter publicari faciant, ab omnibúsque ecclesiasticis personis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus omninò obseruari licet adnotatio huius celebritatis in postremis Breuiarij, & Missalis reformationibus fuerit prætermissa. Volumus autem, vt præsentium exemplis etiam impressis, manu Notarij publici sub scriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides vbique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Insignis martyrum memoria & solennis in Ecclesia.

Ianuarius Beneuenti Episcopus Diocletiano & Maximiano in Christianos sanientibus vixit.

Dies festus D. Ianuarij 13. Cal. Octobris.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Sexto Calend. Februarij, Pontificatus nostri Anno Primo.

X.

Festi S. Antonij de Padua officium.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

IMMENSA diuinę sapientię altitudo cuius inscrutabilia sunt iudicia dignata est olim per Prophetam reuelare, Deum in Sanctis suis laudari velle. Quod nos ad eundem sanctorum memoriam debita solemnitate celebrandam eo magis inuitat, quia dum eorum merita recensentur, virtutum quoque exempla fidelibus imitanda proponuntur, vt per ea fideles ipsi gradientes, ad cęlestem beatitudinem eorundem Sanctorum suffragiis adiuti facilius valeant peruenire. Quapropter nos *Psal. 150.*

 considerantes

Antonius antea Fernandus vocatus Vlyssipone in Lusitania ab honestis ortus parentibus Canonicorum regularium S. Augustini primu deinde Beati Francisci institutum sequutus.

considerantes quod inter multos sanctitate & doctrina preclaros viros, qui sancti Francisci vestigia sequuti fuerunt, beatus Anton. Vlyssiponensis, Patauinus nuncupatus, eximię sanctitatis vir fuit, qui ab ineunte ętate mundum eiusque illecebras veluti venenum aspidum fugiens, Dei se dicauit, ipsiusque Seraphici Francisci institutum magna cum spe desiderióque martyrij religiosè est complexus, in suscepta vitę disciplina progrediens, cooperante Domino, mundi, carnis, & diaboli humani generis hostium egregiis dimicationibus triumphum reportauit: diuina pręterea imbutus sapientia mulusque variisque prouinciis peragratis, maxima hominum ab eo qui lux, via, veritas & vita est, aberrantium copia pręclaris Christianorum virtutum exemplis illustrauit, ac verbi Dei, quod velut imber de cœlo descendens, terrámque inebrians facit eam germinare, pia fœcundáque prędicatione mentes hominum salutaribus pręceptis fœcundauit, multosque ad catholicę doctrinę lucem & verbis & consequentibus signi perduxit, ac demum diuersis in vita & post obitum miraculis clarus, ad permanentem illam, nullíque mutationi obnoxiam patriam, recto atque incitato cursu euolauit, vbi in ęternis cęlestis regni mansionibus beatus perfruitur. Ipse autem à felicis recordationis Gregorio Papa nono prędecessore nostro, Sanctorum quos catholica veneratur Ecclesia, catalogo solemni ritu adscriptus, in cœlo pro ipsa semper Ecclesia apud Deum via cum omnibus Sanctis eiusdem glorię consortibus assiduè & pro peccatoribus intercedit. Quare vt eiusdem beati viri qui ordinis ipsius sancti Francisci professor fuit, memoria à fidelibus crebrius recolatur, celebrique totius Ecclesię veneratione celebretur, Nos & diuinis illius meritis adducti, & pręcipuę erga illum nostrę deuotionis studio excitati, hac pręsenti constitutione pręcipimus & mandamus vt eiusdem beati Antonij de Padua nuncupati professoris gloriosi dies festus Idibus Iunij, quo die ex hoc collachrymabili sęculo ad cęlestem patriam abiit, solemniter peragatur, ac sub duplici minori, & proprio officio, atque vbi propria non erunt, de communi Confessorum non Pontificum post hac perpetuis futuris temporibus in omnibus vniuersi orbis ecclesiis ritè celebretur, & in Calendario cum duplicis festi adiectione inscribatur: sicubi verò dies supradictus ex fidelium deuotione, seu consuetudine, aut pręcepto, vel indulto Apostolico maiori obseruantia, etiamsi duplici minoris per octauam, vt apud Fratres eiusdem ordinis sancti Francisci, celebrari consueuerit, id omninò ibidem retineatur. Pręcipientes omnibus & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, episcopis, cęterisque ecclesiarum pręlatis, ac quorumcumque regularium locorum & Ordinum superioribus, quatenus in suis quisque ecclesiis, prouinciis, ciuitatibus & diœcesibus, ac regularibus locis pręsentes litteras solemniter publicari, & ab omnibus Ecclesiasticis personis tam sęcularibus quàm quorumuis Ordinum regularium secundum ritum Sanctę Romanę Ecclesię officium persoluentibus, omninò obseruari faciant, etiamsi in Breuiarij & Missalis reformationibus nuper editis pręfata solemnitas apposita nō fuerit. Quoniam autem difficile esset easdem pręsentes ad singula orbis loca peruenire, volumus & Apostolica auctoritate decernimus, vt earum transumptis & exemplis etiam impressis, manu notarij publici subscriptis, & sigillo personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus fides vbique gentium & locorum adhibeatur, quę ipsis pręsentibus literis adhiberetur, si essent exhibitę vel ostensę.

D. Antonius Pataui idibus Iunij ad præmium abiit in cælum anno Domini 1231 Eum tamen meritis cumulatum miraculorumque laude clarum Gregorius Nonus pontifex in Sanctorum confessorū numero adscripsit. Postea Sixtus V. Pontifex duplicis officij ritu celebrari præcepit.

Datum Romę apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, decimo Kalend. Februarij, Pontificatus nostri anno primo.

XI.

Diui Petri Martyris Ord. Prædicatorum festum.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei; Ad perpetuam rei memoriam.

INVICTORVM Christi militum numerus ingens, propriam vitam cōtemplit præ studio tuendæ, propagandæque Chrianæ fidei, ideóque immarcescibili gloriæ corona donatus in cælo, iure etiam pia veneratione colitur, ac celebratur in terris. Sed non minus ad eiusdem fidei firmitatem profuit beati Petri Martyris virtus, qui pro catholica religione strenuè militans, eam conseruauit, ac defendit

fendit aduersus dolos, atque insidias inimicorum, occulto veneno longè plus nocentium, quàm sit hostium infesta oppugnatio; qui aperto impetu nepharium Ecclesiæ Dei bellum indicunt. Quare ex promissione omnipotentis Dei nomine facta fortiter pugnantibus, cum eorum laudes cantet Ecclesia, est etiam huius inuicti martyris concelebranda solemniter memoria. Is enim præclarus ordinis Prædicatorum alumnus inexplebilem extirpandæ hæreticæ perfidiæ cupiditatem iam inde à puero tota penitus mente combibit. Qua in re mirari debemus singulare erga illum Dei beneficium, cum credibile non sit sine diuina ope potuisse eum hæreticorum parentum domestica exempla tam sanctè detestari. Imò verò imitatione accensus beati patris Dominici, vt ille perpetuis & concionibus, & disputationum congressibus, officióque Inquisitionis, (quod ei primum prædecessores nostri Innocentius tertius, & Honorius tertius commiserant) contra hæreticos mirabiliter se gessit, ita vt ipse cum nullum iis perditionis filiis monendis locum in omni sermone vnquam reliquisset, tum in obeundo Inquisitoris munere sibi litteris Apostolicis commisso mira quadam diligentia illos insectari, atque vrgere nõ destitit. Demum verò eorum in se odiis concitatis, arripuit summa constantia, atque animi magnitudine, oblatam sibi diuino permissu martyrij occasionem, cuius quidem martyrij antea piis precibus, ac votis à Deo expetiti, præcipuo desiderio exarserat. Quamobrem post beatum Dominicum non immeritò princeps appellari debet sacrosancti officij Inquisitionis, cum ipse primus illud suo sanguine cõsecrauerit; quo datum est, vt etiam nostris potissimum huiusque sanctæ Sedis ministris, qui in hæc turbulenta, & calamitosa tempora inciderunt seu potius sunt diuina prouidentia reseruati, quasi facem prætulerit, ac viam commonstrarit, quam eius exemplo ingressi audeant quæcunque pericula pro munere commisso fortiter subire: ac sanguinem ipsum si ita res ferat, vitámque pro catholica gloriosè profundere. Dignam itaque Pontificio munere cogitationem suscepturi videmur, si sancti huius viri memoriam maiori veneratione recolamus. Ita enim fiet, vt ei de Ecclesia Dei optimè merito honor debitus tribuatur, deinde vt eius in officio Inquisitionis successores ad prosequenda fortissimi ducis vestigia incitentur. Præcipuè verò decet vt ad conciliandam nobis cœlestem gratiam imploramus illius opem, quem propter miram anteactæ vitæ sanctitatem, castimoniam, innocentiam martyrio consummatam, apud Deum maximè gratiosum intelligimus, & satis compertum eiusdem Ecclesiæ amantissimum esse: pro qua grauissimos labores dies noctésque perpessus est. Quare hac nostra perpetua constitutione mandamus vt ipsius sancti viri dies festus tertio Kal. Maij per omnes totius terrarum Ecclesias. Duplici officio de communi vnius Martyris, vbi propr um deest: celebretur, ac decernimus vt in Kalendario ad eum diem sancti Petri martyris nomen cum specificatione ordinis Prædicatorum, ac Duplici nota adscribatur Præcipientes omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterísque Ecclesiarum Prælatis in vniuerso terrarum orbe constitutis, vt faciant in suis quisque Ecclesiis, Prouinciis Ciuitatibus: & Diœcesibus præsentes nostras solemniter publicari, & ab omnibus Ecclesiasticis personis, sæcularibus, & quorumuis ordinum regularibus omninò obseruari. Volumus quoque vt præsentium exemplis etiam impressis; manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personę in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis eadem prorsus vbique fides adhibeatur, quę ipsis præsentibus adhiberetur, quę ipsis pręsentibus adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensę.

Beatus Petrus martyr ordinis Prædicatorum Verona in Gallia Cisalpina natus è parentibus Manichæorũ hæresi infectus.

Multos suis cõcionibus ad abiurandam hæresim compulit.

Sacrosancti officij inquisitionis post D. Dominicum princeps B. Petrus Martyr.

Dies festus S. Petri Martyris tertio Cal. Maij.

Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo octuagesimo sexto. Idibus Aprilis. Pontificatus Nostri Anno Primo.

XII.

Ordinationes, & Constitutiones Cancellariæ Apostolicæ.

SANCTISSIMVS in Christo Pater, & Dominus Noster, Dominus Sixtus diuina prouidentia Papa Quintus suorum prædecessorum vestigiis inhærendo, normam, & ordinem rebus gerendis dare volens in crastinum assumptionis

Cancellaria Apostolica initiũ sumpsit sub Põtificatu Lucij Papæ. 3. tex. in c. ad hæc de rescrip. Felin. de reg. Cancel. in c. 2. col. 2. ibid.

suæ ad Summi Apostolatus apicem, videlicet die vigesimaquinta mensis Aprilis, Anni ab Incarnatione Domini, millesim. quingentesimi octuagesimi quinti, Reseruationes Constitutiones, & Regulas infrascriptas fecit, quas etiam ex tunc suo tempore duraturas obseruari voluit, & quas Nos Alexander Episcopus Ostien. Cardinalis Farnesius nuncupatus S.R.E. vicecancellarius die Iouis secunda mensis Maij in Cancellaria Apostolica publicari fecimus.

Reseruationes generales, & speciales.

Extrau. ad regimen. de præb.

In primis reseruationes fecit similes illis, quæ in constitutione fel. rec. Benedicti Papæ 12. quæ incipit, Ad regimen, continentur, & illas locum habere voluit, etiam si officiales in eadem constitutione expressi apostolicæ sedis officiales ante ob tum eorum esse desierint quo ad beneficia, quæ tempore, quo officiales erant, obtinuerant, ac reseruauit beneficia quæ per constitutionem Ioannis PP. 22. quæ incipit, Execrabilis vacant, vel vacare contigerit quas constitutionem, & reseruationem Sanctitas sua etiam ad beneficia de quibus ordinarij, & alij collatores contra Concilij Tridentini decreta disposuerunt, & disponent in futurum extendit & ampliauit

** Vide Iacob. Simonetam quõdam celeberrimum Rotæ auditorẽ in tract. suo reseruationũ in 1. parte.*

Reseruatio Cathedralium Ecclesiarum, & Monasteriorum.

Item reseruauit generaliter omnes Ecclesias Patriarchales,* Archiepiscopales, Episcopales necnon omnia monasteria virorum valorem annuum ducentorum florenorum auri, communi æstimatione excedentia, & voluit quod excessus huiusmodi in literis exprimantur.

Reseruatio dignitatum, necnon suorum, & S.R.E. Cardinalium familiarum beneficiorum.

De familiarib. Papæ c. licet Archid. d. priuil. c. fin. de verb. signif.

Item reseruauit generaliter dispositioni suæ omnes dignitates maiores post pontificiales in Cathedralibus etiam Metropolitanis Ecclesiis, necnon valorem decem florenorum auri communi æstimatione excedentes, principales in collegiatis: Reseruauit etiam Prioratus, præposituras, ac alias dignitates conuentuales, & præceptorias generales ordinum quorumcunque, sed non militiarum, ac quæcunque beneficia, quæ sui, & dum Cardinalatus fungebatur honore existentes, ac S.R.E. viuentium nunc, & qui erunt suo tempore Cardinalium familiares continui Commensales obtinent, & in posterum obtinebunt, eorum familiaritate durante, ac in quibus seu ad quę ius eis competit, aut competierit etiam si ab ipsa familiaritate per obitum Cardinalium eorundem, vel alias decesserint: Ac fel. recordat. Pauli, 2 Innocenti. 8. Adrian. 6. Pauli. 3. & Iulij etiam 3. ac Marcelli etiam 2. Pauli. 4. necnon Pij etiam 4. Romanorum Pontificum prædecessorum suorum vestigiis inhærendo declarauit, dignitates quę in Cathedralibus etiam metropolitanis post pontificales non maiores existunt; & quæ ex apostolicæ Sedis indulgentia, vel ordinaria auctoritate, aut consuetudine præscripta, vel alia quouismodo in Collegiatis Ecclesiis principalem præeminentiam habere noscuntur, sub reseruatione prædicta comprehendi debere.

Priuilegia data familiaribus cessant cessante causa priuilegũ l. 2. § planè de iudic.

Concordatis Franciæ & pragmatica sãctione in Conc. Basil. edita corrigitur nec seruatur in Gallia.

Reseruatio beneficiorum Collectorum, & Subcollectorum.

Item reseruauit generaliter omnia beneficia Ecclesiasticaorum quęcumque Collectorum, & vintorum in quacumque ciuitate, vel dioec. qui suo tempore corũ officio exercuerint Sub collectorum fructuum, & prouentuum Cameræ apostolicę debitorum, illa videlicet beneficia dumtaxat, quæ durante eorum officio obtinuerint, ac in quibusuis seu ad quæ ius tunc eis competierit.

Quomodo hæc regula intelligatur declarant doctores in clem. ne Romanus per illum. tex. de Elect.

Reseruatio beneficiorum Curialium, dum Curia transfertur.

Item reseruauit omnia, & singula beneficia ecclesiastica quorumcunque Curialium, quos dum Curia Romana de loco ad locum transfertur, eam sequendo decedere contigerit, & in quouis loco, quarumcunque etiam à dicta Curia remoto.

Reseruatio beneficiorum Cubiculariorum, & Cursorum.

Item reseruauit generaliter idem D.N. Papa dispositioni suæ omnia beneficia Cubiculariorum, & Cursorum suorum.

Ex c. præsenti de præb. in 6.

Reseruatio beneficiorum in Ecclesiis S. Petri, S. Io. Lateranen.

Item reseruauit dispositioni suæ generaliter quoscunque Canonicatus, & præbendas, ac dignitates, personatus, & officia in principis Apostolorum, & S. Ioannis Lateranen. ac beatæ Mariæ Maioris de Vrbe ecclesiis, necnon ad collationem, prouisionem, & præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem S. R. E. Cardinalium à Ro. Cu. absentium ratione suorum Episcopatuum Cardinalatus, ac ipsorum Cardinalium titulorum spectantia, quandiu absentia sua durauerit, Canonicatus, & præbendas, dignitates, personatus, administrationes, & officia, & cæteráque beneficia ecclesiastica, cum cura, vel sine cura, vacantia, & in antea vacatura, tam in eadem Vrbe, quam in Ecclesiis, ciuitatibus, & diœc. dictorum Episcoporum cōsistentia, ac decreuit irritum, &c.

Bart. Belenzi in tract. de charit. subs. q. 3. Paul. Hiero. in practica Cancel. in tit. de beneficiis generaliter reseruatis.

De Literis in forma rationi congrui expediendis.

Item voluit idem D.N. Papa quod concessa per fel. rec. Gregorium XIII. prædecessorem suum, & de eius mandato expediantur in forma rationi congrui sub die Coronationis suę (vt moris est) & idem quo ad concessa per pię re. Pium Papam 5. etiam prędecessorem suum ad sex menses duntaxat ab ipsa die Coronationis incipiendos, obseruari voluit.

Bullæ ex statuto constitutionum Cancellariæ debent expediri intra sex menses.

Declaratio reseruationis Ecclesiarum, & beneficiorum per prædecessores reseruatorum.

Item, declarauit omnium & singulorum ecclesiarum Cathedralium, & Monasteriorum prouisiones, quas pręfati Prędecessores sui ordinationi, & dispositioni eorum, necnō omnia singula beneficia Ecclesiastica quę dicti prędecessores etiam pręfatę dispositioni cum interpositione decreti reseruauerant, quæ quidem Ecclesiæ & monasteria, necnon sic reseruata beneficia tempore obitus eorundem Prædecessorum vacabant, aut ecclesiæ ipsæ, vel monasteria huiusmodi si commendata, vel eis administratores deputati non fuissent, etiam tunc vacassent, remansisse, & remanere per huiusmodi reseruationem, & decretum affecta, nullúmque de illis præter Romani Pontificem ea vice se intromittere, vel disponere potuisse, siue posse quomodo, decernens irritum, & inane si secus de illis attentatum forsan erat tunc, vel in posterum contigerit attentari.

Ioan. de Selua in tract. de benefic. in 4 parte. q. 72 Panor. & Ioan. And. in c. inter dilectos in fin. de excess. prał.

Reualidatio literarum prædecessoris gratiæ, & iustitiæ infra annum concessarum.

Item prædictus D.N. omnes, & singulas ab ipso Gregorio XIII. prædecessore suo infra annum ante diē obitus eius concessas gratiæ, vel iustitiæ literas temporibus debitis eorum executoribus non præsentatas omninò reualidauit, & in statū pristinum in quo videlicet ante fuerant, vel pro quibus erant obtentæ quo ad hoc plenariè restituit. Ac decreuit per executores prædictos vel ab eis subdelegandos, perinde ad ipsorum executionem procedi posse, & debere, ac si executio huiusmodi temporibus præfatis inchoata fuisset.

Lege quæ scripsit Rebuffus in paxi beneficiorū in glos. concord. in §. 1. de mād. Apost.

Reuocatio vnionum.

Item, rationabilibus suadentibus causis ipse D.N. omnes vniones, annexiones, incorporationes, suppressiones, extinctiones, applicationes, & dismembrationes etiam perpetuas de quibusuis Cathedralibus necnon aliis ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis ecclesiasticis per cessum vel decessum, aut quam

C. pen. de præb. in 6. & c. pen. & vlt. de concess. præb. Ioan. Staphil. in suo tract. de literis grat. in princ.

uis aliam, dimissionem, vel amissionem, qualiacunque fuerint, inuicem, vel aliis ecclesiis monasteriis, meritis, dignitatibus, personatibus, officiis, beneficiis, ac piis, & aliis locis vniuersitatibus, etiam studiorum generalium, & collegiis, etiam in fauorem S. R. E. Cardinalibus seu ecclesiis, monasteriis, & beneficiis, per eos obtentis, quomodolibet apostolica vel alia quauis auctoritate factas, quae suum non sunt sortitae effectum. Ac quaecunque concessiones, & mandata super vnionibus, annexionibus, incorporationibus, ac aliis praemissis taliter faciendis reuocauit, cassauit, & irritauit nulliúsque decreuit existere firmitatis. nec alicui quascunque clausulas, vel additiones in quibusuis apostolicis, etiam quae motu proprio, aut ex certa scientia etiam consistorialibus processerant, & emanarant literis, etiam si in eis decretum esset, illas ex tunc effectum sortitas esse, aut ius quaesitum fore quomodolibet contentas aduersus reuocationem, cassationem, & irritationem huiusmodi voluit aliquatenus suffragari.

Vnio est diuorum vel plurium beneficiorum ab episcopo vel alio superiore legitimè facta annexio.

Reuocatio facultatum quibusuis concessarum.

Item reuocauit quascunque facultates concessas quibusuis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & aliis Praelatis, & personis necnon Apostolicae Sedis nuntiis, ac fructuum, & prouentuum Camerae Apostolicae debitorum collectoribus, de dispensando cum quibusuis personis, super matrimonio contracto, vel contrahendo in gradu prohibito, ac natalium, & aetatis defectibus, & de incompatibilibus beneficiis Ecclesiasticis insimul retinendis, necnon de Notariis publicis creandis, ac disponendis, quomodolibet de quibusuis beneficiis Ecclesiasticis, & aliis à praemissis officia ipsorum Nunciorum, & collectorum directè non concernentes. Necnō facultates & indulta quibusuis Cardinalibus, ac aliis personis, etiam ad vitam de quibusuis beneficiis ecclesiasticis certarum ciuitatum & dioec. in quibus ipsi non erant, nec vnquam fuerant veri ordinarij collatores, sed de ipsorum ordinariorum consensu, aut etiam sine ipsorum consensu, seu sede episcopali, vel etiam Archiepiscopali vacan. disponendi, aut Vicarios perpetuos, seu etiam temporales, qui etiam Cardinalibus, aut personis huiusmodi beneficia conferrent, vel commendarent, deputandi, aut ipsi Vicarij per quoscunque Rom. Pont. praedecessores suos suos deputati fuissent, etiam perinde ac si veri, & non ficti inibi ordinarij collatores essent. Ac etiam cum decreto quòd dispositiones de eisdem beneficiis absque eorundem Cardinalium, vel personatum consensu, etiam per sedem apostolicam pro tempore factae nullius essent roboris, quomodolibet concessa, etiam si in literis desuper confectis sint clausulae restitutoriae, reintegratoriae & derogatoriarum derogatoriae, & aliae efficaciores, quas pro expressis haberi voluit, quo ad omnia in quibus facultates ipsae non sunt sortitae effectum etiam si Nunciis eisdem, dictae sedis legatis de latere, competens sit concessa potestas. Decernens irritum, &c.

Excep. fin. de cōcess. praeb. in 6. de patriarchis habes tex. in c. cleros. 21. dist.

Reuocatio facultatum conferendi Beneficia reseruata.

Item reuocauit quascunque facultates, & literas desuper confectas, per quas quicunque sui praedecessores Ro. Pont. quibusuis personis ordinariam collationem seu aliam dispositionem beneficiorum ecclesiasticorum de iure, vel consuetudine habentibus, & quauis etiam Patriarchali, & Archiepiscopali, Episcopali, vel alia dignitate, vel alio, non tamen Cardinalatus, honore fulgentibus, quauis consideratione, vel intuitu, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine concesserant, aut quandiu viuerent, vel suis ecclesiis, seu Monasteriis praeessent aut ad aliud tempus de Beneficiis Ecclesiasticis generaliter reseruatis seu affectis, ad eorum collationem, prouisionem praesentationem, electionem, & quamuis aliam dispositionem communiter, vel diuisim spectantibus disponere liberè, & licitè valerent, aut etiam ad id per eosdem praedecessores Vicarij perpetui, vel ad tempus constituti forent.

Excipiuntur Cardinales ab hac facultatum reseruatione.

De his & stili obseruatione tum in numeris tum in nominibus vidis Fel. in c. cùm accessissent in princ. de constit. & rip. in l. cùm M. Ferra. in 2. not. de constit.

De dictionibus numeralibus.

Item

Item vt in apostolicis litteris committendi crimen falsi per amplius tollatur occasio, voluit, statuit, & ordinauit, quod dictiones numerales, quæ in dictis litteris ante Nonas & Idus immediatè poni consueuerunt, per literas, & syllabas expressè se scribantur, & illæ ex præfatis literis, in quibus huiusmodi dictiones aliter scriptæ fuerint, ad Bullarium nullatenus mittantur.

Decem supra quatuor qualitates concurrentium in datis, quomodo examinentur sciitè docet Rebuffus ic add. ad hanc regulam.

De concurrentibus in data.

Item voluit, quòd de concurrentibus super vacantibus, seu certo modo vacaturis beneficiis illis, quibus gratiæ Motu proprio conceduntur: cæteris simili modo gratias non habentibus, alias graduati non graduatis, aut inter graduatos magis graduati, ac inter æqualiter graduatos prius graduati, necnon colorato titulo possessores non possessoribus, ac inter personas alias in Curia præsentes absentibus ab ea, ac inter præsentes non beneficiati beneficiatis, & similiter inter absentes cæteris partibus oriundus non oriundo, & diœcesanus nō diœcesano. In reliquis verò singuli, qui prius apostolicas desuper literas eorum executoribus præsentauerint, aliis in ipsorum, de quibus agi contigerit, beneficiorum assecutione præferetur.

Felin in cap. causam. in 9. col. & in cap. supra eo. in 2. col. de off. deleg.

De non tollendo ius quæsitum.

Item, ne per varias, quæ pro commissionibus seu mandatis, & declarationibus habendis in causis: plerumque fiunt suggestiones: iustitia post ponatur, idem D.N. decreuit, & declarauit suæ intentionis esse, quod deinceps per quamcunque signaturam, seu concessionem, aut gratiam vel literas apostolicas, pro commissionibus, seu mandatis, aut declarationibus huiusmodi, etiam si motu proprio, & ex certa scientia, ac etiam ante motam litem à Sanctitate sua emanauerint, vel de eius mandato sumendas, nulli ius sibi quæsitum quomodolibet tollatur.

Senes non comprehenduntur, hic nomine infirmorum, text. in l. cui dens. ff. de adil. edict. Videl Gemes. virum locum habetur in infecto contagio positis aut in eo qui ingreditur mare.

Regula de viginti.

Item voluit, quòd si quis in infirmitate constitutus resignauerit aliquod beneficium siue simpliciter, siue ex causa permutationis, vel aliàs dimiserit, aut illius Commendæ cesserit, seu ipsius beneficij vnionis dissolutioni consenserit, etiam vi gore supplicationis dum esset sanus signatæ, & postea infra viginti dies à die per ipsum resignantem præstandi consensus computandos, de ipsa infirmitate decesserit, & ipsum beneficium quauis auctoritate conferatur per resignationem sic factam, collatio huiusmodi sit nulla, ipsumque beneficium nihilominus per obitum censeatur vacare.

Gregorius XI. huius regulæ author commendatur. Idiomatis habenda est ratio loci in quo expostulatur officium. tex. in ca. si rector. col. penult. 43. dist.

De Idiomate.

Item voluit quòd si contingat ipsum alicui personæ de parochiali Ecclesia, vel quouis alio beneficio exercitium curæ animarum parochianorum quomodolibet habente prouideri nisi ipsa persona intelligat, & intelligibiliter loqui sciat idioma, loci vbi Ecclesia vel beneficium huiusmodi consistit, prouisio, seu mandatum, & gratia desuper quoad parochialem Ecclesiam, vel beneficium huiusmodi nullius sint roboris vel momenti.

De non impetrando beneficium per obitum viuentium.

Item si quis supplicauerit sibi de beneficio quocunque tanquam per obitum alicuius, licet tunc viuentis, vacante prouideri, & postea per obitum eius vacet prouisio dicto supplicanti per obitum huiusmodi denuo faciendæ, nullius sint roboris vel momenti.

De vnionibus & vnionum confirmationibus.

Item voluit quod petentes beneficia Ecclesiastica aliis vniri, tenerentur exprimere

Actus est nullus si vnionis forma non seruatur c.cũ dilecti. de rescrip. & beneficiũ sic vnitum potest impetrari.

mere verum annuum valorem secundùm communem æstimationem tam beneficij vniendi, quem illius, cui vniri petitur. Alioquin vnio non valeat; & semper in vnionibus commissio fiat ad partes vocatis quorum interest, & idem voluit obseruari in confirmationibus vnionum factarum.

De mendicantibus transferendis.

Mendicantes ad religionem non mendicantium prohibentur transire excep. Carthus. Flore. in 3. part. sum. in tit. 16. c. 4. & nos sup.

Item de mendicantibus, qui ad alios ordines transierint pro tempore, voluit constitutionem fel. rec. Martini Papæ Quinti prædecessoris sui desuper factam, & in libro Cancellariæ Apostolicæ descriptam, quæ incipit: Viam ambitiosæ cupidinis &c. firmiter obseruari.

De malè promotis.

Item de Clericis extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, aut absque dimissoriis literis ad sacros ordines se promoueri facientibus pro tempore, etiam voluit constitutionem piæ mem. Pij secundi prædecessoris sui desuper editam, & in dicto cancellariæ Apostolicæ libro descriptam, quę incipit, Cum ex sacrorum ordinum, &c. pari modo obseruari.

Hanc constitutionem Concil. Trid. consonam habes sub Pio II sup.

De Moneta.

Item declarauit idem D. N. quòd libra Turonen. paruorum, & florenus auri de Camera pro æquali valore in concernentibus literas, & Cameram Apostolicam computari, & æstimari debeant.

Florenus auri de Camera & libra Turonensis idem sunt.

De beneficiis vacaturis per promotionem ad Ecclesias, & Monasteria.

Item prædictus D. N. Papa voluit, decreuit, & ordinauit, quod quæcunque concessiones, gratiæ, & mandata etiam Motu proprio & cum derogatione huius constitutionis quæ ab eo pro quibusuis personis emanuerint, de prouidendo eis de quibusuis beneficiis vacaturis per promotionem quorumcunque ad Ecclesiarum, & Monasteriorum regimina, si huiusmodi concessiones, & mandata diem promotionis promouendorum ipsorum pręcesserint, Necnon quęcunque collationes, prouisiones, & dispositiones pro tempore faciendę de pręmissis, ac quibusuis aliis beneficiis ecclesiasticis, sęcularibus, & regularibus, quę per promouendos, vel assumendos ad quascunque pręlaturas inter illarum vacationis, & huiusmodi promotionis, vel assumptionis tempora simpliciter, vel ex causa permutationis vbicunque resignari, vel alias dimitti contigerit, cum inde secutis pro tempore sint cassę, & irritę, nulliúsque roboris, vel momenti.

Collationes factæ ante diem promotionis tam quam factæ per multorum importunitatem nullæ sunt.

De non iudicando iuxtà formam supplicationum, sed literarum expeditarum.

Item cum ante confectionem literarum gratia apostolica sit informis, voluit, statuit & ordinauit idem D. N. quòd Iudices in Romana Curia & extra eam pro tempore existentes, etiam si sint Sacræ Romanę Ecclesię Cardinales, causarum Palatij Apostolici Auditores, vel quicunque alij, non iuxtà supplicationum signatarum super quibusuis impetrationibus, nisi in dicta Curia duntaxat sint commissiones iustitiam concernentes per Placet. vel per sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium iuxta facultatem super hoc sibi concessam signatæ, sed iuxtà literarum super eisdem impetrationibus, & concessionibus confectarum tenores & formas iudicare debeant. Decernentes irritum &c. Et si literę ipsę per præoccupationem, vel alias minus bene expeditæ reperiantur, ad illorum quorum interest, instantiam ad apostolicam, Cancellariam remitti poterunt per eius officiales, quibus huiusmodi tenores, & formas restringere conuenit, ad formas debitas reducendæ.

De regulis

De regulis Cancellariæ producendis.

Item attendens D. N. Papa, quod super habendis de Cancellaria Apostolica regulis, & constitutionibus inibi descriptis, faciliter per eos, qui in Romana Curia indiguerint, ad ipsam Cancellariam recursus dirigi potest, ne consultum foret quòd super earundem regularum, & constitutionum, quas iuxta varietatem occurrentium causarum, & negotiorum aliquoties immutari conuenit, probando tenore, vel effectu testium plerúnque tenacem desuper memoriam non habentium depositionibus stari deberet, voluit, statuit, & ordinauit, quòd deinceps quilibet ex Auditoribus causarum Palatij etiam si sanctæ Romanæ Ecclesiæ sint Cardinales, in ipsa Curia pro tempore deputatis auctoritate apostolica Iudicibus etiam in causis actu pendentibus super huiusmodi tenore, vel effectu probando, dumtaxat stet, fidem que adhibeat cedulæ, seu scripturæ desuper à duobis de maiori parte quod danda sit, à tergo signatæ, & etiam duobus aliis literarum Apostolicarum abbreuiatoribus in ipsa Cancellaria auscultatæ, & D. Vicecancellarij, seu dictam Cancellariam, Regentis manu subscriptæ, vt moris est, quicquid autem secus fieri contigerit nullius sit roboris, vel momenti.

De surrogandis collitigantibus.

Item Dominus noster cupiens litium succidere anfractus, & ne noui collitigantibus aduersarij dentur, prouidere, voluit, statuit, & ordinauit, quod quoties deinceps aliquem super quouis Ecclesiastico beneficio collitigantem in iure, vel ad ius, si quod forsan eius aduersario in dicto beneficio competierit, surrogari concesserit (dummodo prædictus collitigans in dicto beneficio intrusus non fuerit, nec super eo contra dictum aduersarium, postquam illud per triennium pacificè possederit, lis tunc mota fuerit) aliorum quorumlibet de præmisso iure, siue tunc vacet vel cum vacauerit, impetrationes, vel concessiones, etiam Motu proprio infra mensem ante concessionem huiusmodi factæ nullius sint roboris, vel momenti: & nihilominus cupiens eorum fraudibus obuiare, qui viuentium beneficia illorum præsertim, quibus, aut propter senium, aut propter infirmitatem immineret vitæ periculum impetrant, vt illis decedentibus, tanquam collitigantes in eorum iuribus faciliùs subrogentur, voluit, vt deinceps nullus in iure, vel ad ius in beneficio defuncti, quod illo viuente in casibus præmissis vel similibus impetrauerit aliquo modo subrogatio, vel gratia, si neutri, si nulli, seu nouæ prouisionis, aut perinde valere taliter impetrandi, nullatenus suffragetur.

Quod etiam strictissimè obseruari mandauit impetrationibus beneficiorum per priuationem, & amotionem, ex quibusuis criminibus, & excessibus forsan perpetratis, etiamsi vsque ad diffinitiuam sententiam quæ tamen in rem non transiuerint iudicatam) processum foret.

Subrogationum duo sunt genera alterum per obitũ collitigantiũ alterum quando collitigãs lite pendente cedit in alium tertiũ non collitigantẽ. Mensis de quo hic fit mentio computari debet à die obitus collitigantis vt tollatur omnis occasio fraudis. c. statutũ de præb. lib. 6. Cum verò collitigãs est absens mensis incipitur à die notitiæ. Abb. ibid.

De Verisimili notitia.

Item, voluit, & ordinauit, quòd omnes gratiæ, quas de quibusuis beneficiis ecclesiasticis cum cura, vel sine cura, sæcularibus, & regularibus per obitum quarumcunque personarum vacantibus, inantea fuerint, nullius roboris, vel momenti sint, nisi post obitum, & ante datam gratiarum huiusmodi, tantum tempus, effluxerit quod interim vacationes ipsæ de locis, in quibus personæ prædictæ decesserint, ad notitiam eiusdem D.N. verisimiliter potuerint peruenisse.

Ex c. 2. de concess. præb. vbi beneficia antequã vacent non debent impetrari.

Non valeant Commissiones causarum, nisi literis expeditis.

Item, quòd omnes & singulæ commissiones causarum, quas inantea fieri contigerit, obtentæ, occasione concessionum duntaxat apostolicarum de beneficiis ecclesiasticis gratiarum, super quibus literæ apostolicæ confectæ non fuerint, ac processus desuper habendi, nullius sint roboris vel momenti

Gomes in comp. vtriusque sign. Ægidius decis. 380. Rebuff. in ad. ad hanc regul.

De Impetrantibus beneficia per obitum familiarium Cardinalium.

Federicus de Senis in tract. de bene perm. q. 15. Rot. de concess. praebend. per nu in antiq. Gul. Rom. cons. 350 Cassad. decis. 37 in reg. Cancel. n. 1.

Item, voluit, quòd impetrans beneficium vacans per obitum familiaris alicuius Cardinalis teneatur exprimere nomen, & titulum ipsius Cardinalis: & si ille [illegible] accedat assensus, alias desuper gratia sit nulla & idem seruari voluit, si dicti familiares eorundem Cardinalium familiares esse desierint: seu ad aliorum Cardinalium familiaritatem similem transiuerint, quo ad beneficia, quæ familiaritate priori durante, obtinuerint, & in quibus priori ipsa familiaritate durante ius ei competierit, ita quòd quo ad illa Cardinales, quorum ipsius familiares fuerint, suum habeant adhibere consensum. Declarans præsentem constitutionem locum non habere in illis beneficiis, quæ non solum ratione familiaritatis continuæ commensalitatis huiusmodi, sed etiam ratione officiorum, quæ familiares ipsi tempore obitus eorum, in dicta curia, vel extrà eam obtinerent, aut antea obtinuissent, dictæ dispositioni generaliter reseruata, vel affecta fuisse apparerent. Necnon illos, quo ad effectú dictæ constitutionis, familiares eorundem Cardinalium censeri, qui ipsorum Cardinalium familiares continui commensales, ad minus per quatuor menses fuisse probarentur, decernens, irritum, &c.

Super eadem Familiaritate.

Familiares illi appellantur qui actu deseruiunt & continuam in domo commensalitatem habent vt dicit text. in c. fin. de verbor. signif. Fel. in cap. si quando in 2. col. de offic. deleg. And. Siculus in cons. 57. nu. 2. col. in 1. vol.

Item, idem D.N. ad euitandas lites, & contentiones quæ ex præcedenti sua cóstitutione exoriri possent, vestigiis prædecessorum suorum inhærendo, voluit, statuit, & ordinauit, quod si beneficia, quæ per obitum Familiarium continuorum commensalium eorundem Cardinalium, in futurum vacabunt, cessantibus apostolicis reseruationibus, ad alterius Cardinalis collationem, vel aliam dispositionem pertinere deberent, in dicta præcedenti constitutione non comprehendantur, quo ad hoc vt in prouisionibus talium beneficiorum super expeditionibus literarum illius Cardinalis cuius familiaris defunctus ille extitit consensus requiri debeat, sed beneficia huiusmodi ad collationem, seu quamuis aliam dispositionem Cardinalis ordinarij collatoris, vt præfertur, liberè spectare censeatur: & si apud Sedem Apostolicam beneficia huiusmodi per obitum dictorum Familiarium vacauerint, tunc in prouisione talium beneficiorum super expeditione literarum illius Card. exigatur consensus, si in Rom. Cur. præsens fuerit, ad quem eorundem Collatio, vel dispositio, vt præfertur, pertinere debeat.

Signatura per Fiat præferatur alteri per Concessum.

Cassad. in deci. 14. reg. rub. de praebend. Gabl. in indice suo in verbo fiat. & Rodulph. in 18. col. ver. par. de rescriptis.

Item voluit idem D.N. quod concurrentibus eadem die super quocunque beneficio per Fiat, & Concessum, signaturis, ex eis per fiat, etiam vt petitur, habens, alteri per concessum, etiam motu proprio, habenti præferatur, etiam si in illa per concessum prægnantiores, & quantumlibet priuilegiatiuæ essent clausulæ.

De Annali possessore.

In hanc regulam [illegible] Lud. [illegible] LXXXIII. quæstiones [illegible] & [illegible] ad [illegible] quæ [illegible] resoluere [illegible].

Item, Sanctiss. D.N. vt improbi lites exquirentium motus reprimantur, voluit, statuit, & ordinauit quòd quicunque beneficium ecclesiasticum tunc per annum immediatè præcedentem, pacificè possessum, & quod certo modo vacare prætenditur, [illegible] impetrauerit, nomen gradum, & nobilitatem possessoris eiusdem, & quod [illegible] possessorem [illegible] specificatam, & determinatam, ex qua clarè potest constare, quod nullum ipsi possessori in dicto beneficio ius competat causam in huiusmodi impetratione exprimere: & infra sex menses ipsum possessorem ad iudicium euocari facere: causamque ex tunc desuper infra annum, vsque ad sententiam [illegible] inclusiuè, prosequi debeat, & teneatur alioquin impetratio prædicta, & [illegible] secuta, nullius existant firmitatis: & idem impetrans [illegible], possessorem prædictum propterea contingentibus, ei satisfacere [illegible] ipsum iniustè, friuolè & indebitè molestasse repertus extiterit

rit quinquaginta florenos auri, persoluere Cameræ Apostolicæ, sit astrictus: nec alius quam præmissæ vacationis modus, etiam per literas si neutri, aut surrogationis, vel alias, sibi quo ad hoc, vt beneficium huiusmodi ea vice consequi, aut obtinere valeat quomodolibet suffragetur, illudque nullatenus inantea litigiosum propterea censeatur: quod etiam extendi voluit ad impetrantes beneficia ecclesiastica cuiuscunque qualitatis per priuationem, & amotionem, vel alias propter commissa, excessus, & crimina vacantia, vel vacatura, & similiter ad impetrantes beneficia, tanquam vacantia per deuolutionem.

De Triennali.

Item statuit, & ordinauit idem D.N. quod si quis quæcunque beneficia ecclesiastica, qualitercunque sint, absque simoniaco ingressu, ex quouis titulo, apostolica, vel ordinaria collatione, aut electione, & electionis huiusmodi confirmatione, seu præsentatione, & institutione illorum, ad quos beneficiorum huiusmodi collatio, prouisio, electio: & præsentatio, seu quæuis alia dispositio pertinet, per triennium pacificè possederit (dummodo in beneficiis huiusmodi, si dispositioni apostolicæ ex reseruatione generali in corpore iuris clausa, reseruata fuerint, se non intruserit) super eisdem beneficiis taliter possessis molestari nequeat: necnon impetrationes quaslibet ipsis sic possessis factas, irritas, & inanes censeri deberi, decreuit, antiquas lites super illis motas, penitus extinguendo.

Nota quod triennium huius regula debet esse continuũ & nõ interpellatum nam vt inquit Baldus in c. cũ viginti. de offic. deleg. vbicunque lex requirit certum tempus illud debet esse continuum, videlicet de momento ad momentum præsertim in odiosis vt hic.

De non appellando ante diffinitiuam sententiam.

Item, idem D.N. vt finem litibus celeriùs imponatur, & litigantium parcatur sumptibus & expensis, suorum prædecessorum constitutionibus, & statutis inhærendo, statuit & ordinauit, quòd in causis in Ro. Cu pendentibus, & quas in posterum contigerit agitari, nulli ante diffinitiuam sententiam liceat appellare. nec appellatio, si fuerit emissa, debeat admitti, nisi ab interlocutoria, quæ vim habeat diffinitiuæ, vel à grauamine minimè concernente negotium principale, quod non possit per appellationem à diffinitiua sententia, reparari, nullique causæ appellationum committantur, nisi in comiss. exprimatur, quòd interlocutoria vim diffinitiuæ habeat, vel grauamen sit tale, quod in appellatione à diffinitiua non valeat reparari. alioquin appellationes, & commissiones, in posterum, & quicquid inde secutum fuerit, nullius sit roboris, & momenti: commissionibus appellationum iam iudicibus præsentatis, & exhibitis; in suo robore permansuris in quibus satis super eisdem sententiis, secundo, vel vlterius, ab eis non liceat appellare verò, & appellationes etiam ab interlocutoriis, & grauaminibus huiusmodi, suo, vel alterius nomine prosequentes, si succubuerint, vltra expensas, & damna, ad quæ resarcienda de iure condemnatus compellitur, viginti, florenorum auri pœna mulctentur.

Interlocutoria illa dicitur habere vim definitiua quæ quamuis non definiat id ad quod principaliter est actum, post se tamen non expectat aliam sententiam proferendam imo illam proferenti tollit est doctr. Ant & Sicul. de re iud.

Non detur commissioni post commissionem.

Item, statuit, & ordinauit, quòd in Commissionibus de iustitia, seu mandatis, etiam consistorialibus, per eum, seu de eius mandato, vel auctoritate, in causis, in quibus conclusum existat in posterum concedendis, etiam si in eis de conclusione huiusmodi implicitè, vel explicitè mentio facta fuerit, nihil censeatur esse concessum, nisi per concessionem commissionis huiusmodi, conclusioni derogetur expressè.

De literis Religiosorum exponendis.

Item, voluit, & ordinauit, quod si aliqui Religiosi petunt aliquod beneficium ad nutum amouibile, cum clausula quòd exinde pro solo nutu Abbatis, vel Superioris amoueri non possit, literæ quo ad ipsam clausulam, nullatenus expediantur, nisi idem D.N. ponat in Signatura, quòd non possit amoueri, vel ad partem clausulam ipsam concedat.

De literis permutationum beneficiorum.

Item, si committatur alicui beneficij resignationis receptio, ponatur clausula, Attente quoque prouideas, &c. & si ex causa permutationis resignationes fiant, ponatur clausula, quod neuter permutantium ius acquirat, nisi quilibet ipsorum ius habuerit in beneficio per ipsum resignato.

De supplendis defectibus.

Alex. cons. 76. col. 1. q. 6. vol. 1.

Voluit, quod si petatur suppleri defectus in genere, nullatenus literæ desuper concedantur nisi in petitione desuper huiusmodi defectus exprimantur, vel per fiat vt petitur, supplicatio signata fuerit.

De derogatione iuris patronatus.

Quibus causis Papa non deroget Iuri patronatus vide apud Rebuff. in add. ad hanc reg.

Item voluit, quod super quouis beneficio ecclesiastico de iure patronatus laicorum non expediantur literę nisi ponatur expressè, quod tale beneficium tanto tempore vacauit, quod eius collatio ad sedem apostolicam legitimè est deuoluta, vel quia tempus patronis laicis ad præsentandum à iure præfixum lapsum existat, aut ad id patronorum ipsorum accedat assensus, & si per ipsum iurispatronatus huiusmodi derogari contigerit, iurispatronatus huiusmodi mentio dispositiuè, ac specificè, & determinatè, non autem conditionaliter fiat, & si illud ad aliquem Regem Ducem, Marchionem vel alium Principem pertineat, & de hoc in literis prouisionis, vel mandati de prouidendo de dicto beneficio similis mentio facta non fuerit, non censeatur quomodolibet derogatum.

De commendis.

Item voluit, quod nulli seculari de regulari, nec Religioso de seculari beneficii commenda detur, nisi in signatura per clausulam ad partem super petitione commendæ huiusmodi de commenda ipsa mentio fiat.

De reformationibus.

Item voluit, statuit, & ordinauit, quod super quibuscunque reformationibus signatis super impetrationibus quorumcunque beneficiorum vacantium, vel certo modo vacaturorum, in quibus petitur, quod literę super prima data expediri possent, si ex huiusmodi expeditione sub tali data cuiquam videatur posse fieri præiudicium, literæ huiusmodi sub ipsa prima data nullatenus expediantur, nisi reformationes huiusmodi per fiat sub prima data signatæ fuerint.

De consensu in resignationibus, & pensionibus.

Literæ expeditæ sub secundo consensu & resignatione nõ valent etiam si fuerint expeditæ sub priori data sc[...] consensus, quia id quod meum nõ est, [...] nõ possum nec plus iuris in alterũ transferre quã habeo, [...] traditio [...] acquir[...] per [...].

Item voluit, & ordinauit, quod super resignatione cuiuscunque beneficij ecclesiastici, seu cessione iuris in eo, quam in manibus suis, vel in Cancellaria Apostolica fieri contigerit, Apostolicæ literæ nullatenus expediantur, nisi resignans vel cedens, si pręsens in Romana Curia fuerit personaliter, alioquin per procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum expeditioni huiusmodi in eadem Cancellaria expressè consenserit, & iurauerit, vt moris est, & si ipsam resignantem, seu cedentem pluries super vno & eodem beneficio in fauorem diuersarum personarum successiuè consentire contigerit, voluit sanctitas sua quod primus consensus tenere debeat, & alij posteriores consensus, ac literæ illorum prætextu, etiam sub priori data expeditæ pro tempore nullius sint roboris, vel momenti literæ reseruationis, vel assignationis motu proprio cuiusuis pensionis annuæ super alicuius beneficij fructibus expediri possint, nisi de consensu illius qui pensionem persoluere tunc habebit.

De ingressu Religionis.

Item

Item non dentur literæ ſuper beneficiis vacaturis per ingreſſum Religionis niſi ille præceſſerit datam deſuper petionis.

Non valeat impetratio facta per modum in Cancellaria exprimendum.

Item voluit, quod ſi petatur aliquod beneficium vacans per modum in Cancellaria Apoſtolica exprimendum, talis impetratio non valeat, nec literæ deſuper expediantur.

De executione facienda.

Item voluit, ſtatuit, & ordinauit, quod quotieſcunque per ſignaturam ſuam, vel de eius mandato factam ſuper exequendis aliquibus cum adiectione proprij nominis vel dignitatis cuiuſuis iudex datur, literæ deſuper expediantur cum expreſſione, quod idem iudex executionem faciat per ſeipſum.

De diſpenſationibus in gradibus conſanguinitatis.

Voluit quod in literis diſpenſationum ſuper aliquo gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, aut alias prohibito ponatur clauſula, ſi mulier rapta non fuerit, etſi ſcienter, ponatur clauſula addita in quaterno.

Super defectu Natalium.

Voluit quod in diſpenſationibus ſuper defectu Natalium, quod poſſint ſuccedere in bonis temporalibus ponatur clauſula. Quòd non præiudicetur illis ad quos ſucceſſio bonorum ab inteſtato pertinere debeat.

Super diſpenſationibus.

Item quod per quamcunque ſignaturam in quauis gratia nullatenus diſpenſatio veniat, niſi dicta gratia totaliter effectum huiuſmodi diſpenſationis concernat, vel alias nihil conferat, aut operetur.

Nulli ſuffragetur diſpenſatio, niſi literis confectis.

Item cùm conceſſiones ſuper gratiis diſpenſationum quarumcunque quibuſuis per ipſum Dominum noſtrum conceſſarum, vel concedendarum per regulas Cancellariæ Apoſtolicæ ſint prouidè limitatæ, licet aliquando in petitionibus ſuper huiuſmodi conceſſionibus oblatis multa ſint petita, ne quis talium conceſſum [illegible] diſpenſatiuè tenere, aut facere præſumat, ad quod conceſſiones huiuſmodi ſe non extendant. Voluit, idem Dominus noſter, quod nulla talis diſpenſatio cunquam in iudicio vel extra ſuffragetur, antequam ſuper ea literæ Apoſtolicæ ſint confectæ.

De clauſulis ponendis in literis indulgentiarum.

Item voluit, quod in literis indulgentiarum ponatur, quod ſi eccleſiæ, vel capellæ vel alias aliquas indulgentias fuerit per ipſum conceſſa, de qua inibi ſpecialis mentio facta non ſit, huiuſmodi literæ ſint nullæ.

De indulgentiis conceſſis ad inſtar.

Item voluit idem Dominus noſter, quod literæ ſuper indulgentiis non expediantur ad inſtar niſi pacificentur.

De exprimendo valore beneficiorum in impetrationibus.

Ex Vrbani V. decreto regula emanauit vt habetur clem. 1. de præbend. quia in collatione beneficiorum qualitas personarum exprimenda est.

Item voluit, quod in gratiis, quas quibusuis personis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis fieri contigerit, illorum, & aliorum quorumcunque beneficiorum, quæ dictæ personæ tunc obtinuerint, seu de quibus eis fuerit prouisum, vel concessum, aut mandatum prouideri verus annuus valor, per Marchas argenti, aut sterlinguorum, vel libras Turonen. paruorum, seu florenorum auri, aut ducati, vel vncias auri, seu aliam monetam secundùm communem extimationem exprimantur, nisi personæ prædictæ, beneficia quæ tunc obtinuerint, aut in quibus vel ad quæ ius ei competit, iuxtà ipsarum oblationes, aut alias dimittere teneátur. Alioquin gratiæ prædictæ sint nullæ, & idem seruetur in gratiis, quas à Sanctitate sua Motuproprio emanare contigerit, quoad beneficia, de quibus per Sanctitatem tuam pro tempore prouidetur, seu prouideri mandatur, aut alias disponitur, ac literis, per quas pro tempore ad Ecclesiarum Patriarchalium, & Cathedralium ac Monasteriorum regimina promotis conceditur, quod Monasteria & alia beneficia ecclesiastica, secularia, & regularia per eos obtenta, & in quibus, & ad quæ ius eis competit retinere possint.

De clausulis in beneficiis vacantibus ponendis.

De clausulis quæ solent apponi in literis siue ad necessitatem earum siue ad cautelam vide Spe. in tit. de Iudice deleg. §. sequitur videre vers. sed nunquid potest.

Voluit & ordinauit, quod quando prouidet, seu mandat prouideri alicui de beneficio ecclesiastico vacante tunc dari poterũt clausulæ si petantur, etiam si illud quouismodo, &c. seu per constitutionem execrabilis vacet, ac specialiter reseruatum inter aliquos litigiosum sit, & eius collatio deuoluta fuerit, & si pro collitigante, vel surrogationem, aut si neutri, vel si nulli, &c petente, si tunc iis specificè exprimatur. Nec detur aliqua generalis reseruatio dispositiuò nisi desuper in concessione specialis, & expressa, ac pure, & non sub conditione mentio fiat, & tunc reliquæ reseruationes ibi contentæ veniant. Si vero tempore expeditionis inde literarum generalis reseruatio huiusmodi probari non possit, aut in nouis prouisionibus, seu pro collitigantibus si neutri, vel si nulli, &c. sit expressum, quod ab aliquibus asseritur, illum cuius beneficium conceditur, Collectorem vel vnicum subcollectorem, Abbreuiatorem vel familiarem, Notarium, aut dictæ sedis officialem fuisse clausula ponatur, etiam si dictum beneficium, ex eo quod talis Collector, vel vnicus subcollector, abbreuiator, vel familiaris Notarius, aut dictæ sedis officialis fuit dispositioni Apostolicę generaliter reseruatum existat, dummodo non sit in eo alicui specialiter ius quæsitum: in reliquis vero nulla clausula detur. Vnde reseruatio generalis dici possit, nisi desuper signatura per duplex, fiat, signata sit, aut reseruatio, vel aliàs specialiter habeatur.

De expressione qualitatum beneficiorum in impetrationibus.

…tum in illis de præb. in text. & per tex. in Cle. ibid.

Item voluit quod super beneficiis Ecclesiasticis, de qualitatibus illorum videlicet, an dignitates, personatus, vel officia sint, eisque cura immineat animarum, & ad illa consueuerint, qui per electionem assumi mentio fiat, aliàs gratię desuper factę sint nullę, & si qualitates huiusmodi affirmatiuè, vel conditionaliter non exprimantur, negatiua expresè desuper fiat in beneficiis, quę tales qualitates, vel ex eis aliquas consueuerint habere.

De beneficiis vacantibus per contractum matrimonij.

Gloss. in c. vno de cleric. coniug.

Item si reseruetur beneficium per contractum matrimonij non dentur alij modi vacationum de futuro nec censeantur beneficium reseruatum specialiter vel affectum, nisi sequatur matrimonium, sed in beneficiis per promotionem, aut ingressum Religionis, vel assecutionem vacaturis ponatur clausula, etiam si non petatur. Cùm beneficia huiusmodi præmisso, vel alias quouis modo, &c. præterquam per obitum obtinentis vacare contigerit, etiam si vacent.

De clausulis

De clausulis ponendis in literis Religiosorum.

Item voluit, quod si petatur aliquem in Religiosum recipi, & sibi in quouis beneficio Ecclesiastico prouideri per simplicem signaturam fiat receptio huiusmodi, dumtaxat detur adiectio, si petens idoneus sit aut aliud Canonicum non obsistat, & exprimatur si certus numerus Regularium sit ibidem, cui etiam non derogetur, nisi expressè concedatur, & si numerus iste non existat, ponatur, Dummodo receptionis locus huiusmodi nimium propterea non grauetur.

De translatione Religiosorum.

Item si regularis petat sibi de beneficio ab aliquo Monasterio, vel alio regulari loco dependente prouideri, & appareat ex petitione huiusmodi, quod alterius Monasterij, vel loci Religiosus sit ibi, Translatio non petatur nihilominus illa veniat.

Petenti prouideri vacaturo dentur literæ de vacaturo, & è conuerso.

Item petenti sibi prouideri de vacaturo, dentur literæ de vacaturo, & è conuerso, prout expedierit impetranti.

De mandatis Apostolicis, & executorialibus.

Voluit, & ordinauit, quod mandata Apostolica super sententiis in Romana Curia latis executioni demandandis sub bulla expediantur, alias sint nulla.

Reuocatio decimarum, & aliarum impositionum.

Item reuocauit quascunque decimarum subsidiorum, vigesimæ, & aliorum onerum impositiones, quæ à prædicto Gregorio 13. prædecessore suo, ex quauis causa etiam in subsidium expeditionis contra Turcas, & Orthodoxæ fidei hostes emanarunt, & quascunque facultates super decimarum, vigesimæ, & onerum huiusmodi exactione, quibusuis fructuum, & prouentuum Cameræ Apostolicæ debitorum, Collectoribus, & Apostolicæ sedis nunciis ab eodem prædecessore concessas. Suspendit quoque ad suæ Sanctitatis, & sedis Apostolicæ beneplacitum, quascunque plenarias Indulgentias, ab eodem prædecessore, ex quauis causa etiam expeditionis huiusmodi concessas, si quæ per Nuncios, vel Quæstores deferebantur. Necnon deputandi, & eligendi confessores, qui plenariè absoluant, & alia faciant ad earundem indulgentiarum suspensarum effectum, reliquasque facultates, ipsasque Indulgentias quomodolibet concernentes præterquam, quoad ea, in quibus indulgentiæ, & facultates in aliqua sui parte sint sortitæ effectum, Ita vt illis, qui implentes iniuncta eis in literis indulgentiarum huiusmodi iam consequuti sunt facultatem eligendi confessores, qui absoluant eos plenariè in mortis articulo per huiusmodi suspensionem non præiudicetur, quin facultate ipsa vti possint in futurum decreuit quoque irritum, & inane quicquid facultatum reuocatarum, earundem prætextu imposterum contigerit attentari.

Reuocatio facultatum percipiendi pretium Officiorum.

Item reuocauit, cassauit, & annullauit, ac irritas declarauit quascunque facultates percipiendi pretium officiorum Rom. Curiæ pro tempore vacantium in toto vel in parte, ac quasuis concessiones, & collationes, aliásque dispositiones, per fe. recor. Gregorium PP. 13. prædecessorem suum de dictis officiis, etiam ex die collationum, concessionum, & dispositionem earundem in antea vacaturis in fauorem quarumcunque personarum, Ecclesiarum, Monasteriorum, piorum locorum Collegiorum, seu eorum mensarum, etiam perpetuò, etiam in vim contractus. & ex titulo

ex titulo oneroso,& sub alia quauis verborum forma,quam & præmissorum tenores pro expressis haberi voluit,concessas,& factas,quoad officia, quæ post obitum ipsius prædecessoris vacarunt,& in posterum quomodolibet vacabunt.

Quòd fructus in tertia parte augeri possint vigore clausulæ.

Item cum nonnulli in impetrationibus beneficiorum Ecclesiasticorum pro tempore vacantium,& certo modo vacaturorum asserendo illorum fructus, &c. certum per eos expressum annuum valorem non excedere nonnunquam obtineãt à sanctitate sua,vt huiusmodi valorem annuum augeri possint,vt verius possint in confectione literarum super huiusmodi impetrationibus summa, ac valor ipse annuus exprimi,aliter desuper non specificato,ne de virtute huiusmodi cõcessionis imposterum hæsitari contingat,declarauit prætextu concessionis huiusmodi valorem ipsum vsque ad tertiam partem valoris expressi,& in prima, quæ desuper fiet literarum expeditione dumtaxat augeri posse,& eas,quas literis iam expeditis cum expressione valoris specificari,aut non integro augmento prædicto denuo desuper expediri contigerit literas cum aliquo augmento valoris huiusmodi nullius esse roboris,vel momenti,etiam si Motu proprio beneficiales gratiæ, & dispositiones quæcunque à Sanctitate sua emanarent.

De insordescentibus.

Item ne personis,pro quibus literæ suæ Sanctitatis emanabunt ob generalem absolutionem à censuris Ecclesiasticis,quibus ligati forent, eorum effectum indifferenter concedi,& in literis Apostolicis apponi solita præbetur occasio censuras ipsas vilipendendi,& insordescendi in illis,statuit,& ordinauit huiusmodi absolutionem,& clausulam in literis,quas in futurum cum illa concedi continget, non suffragari,non parentibus rei iudicatæ,Incendiariis,violatoribus, & falsificatoribus,& falsificari procurantibus literas, & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus,receptatoribus,& fautoribus eorum,ac res vetitas,ad infideles deferentibus. Violatoribus Ecclesiasticæ libertatis.Via facti, ausu temerario Apostolicis mandatis non obtemperantibus, & Nuncios vel executores Apostolicæ sedis, & eius officialium eis commissa exequentes impedientibus,qui propter præmissa,vel aliquod eorum excommunicati à iure vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint,& generaliter quibuscumque aliis,qui censuris aliquibus,etiam aliàs,quàm vt præfertur quomodolibet ligati in illis per annum continuum insorduerint.

Officiales nihil exigant vltra debitum.

Item idem Dominus Noster exactionibus,quas Sanctitas sua non sine displicentia plerúmque fieri intellexit per officiales Romanæ Curiæ,qui constitutis sibi emolumentis pro exercitio officiorum, quæ obtinent,non contenti vltra à prosequentibus negociorum quorundam expeditionem in eadem exigere non verentur,obuiare volens districtè præcipiendo inhibuit omnibus,& singulis quæuis officia in eadem Curia obtinentibus, ne de cætero quicquam prætextu officiorum, quæ obtinent,quouis colore,etiam celerioris expeditionis vltra emolumenta huiusmodi exigere, seu ad hunc effectum expeditionem eorum,quæ eis incumbunt malitiosè differre sub excommunicationis, & præter illam suspensionis à perceptione emolumentorum huiusmodi pro prima ad semestre, & pro secunda ad annũ,& pro tertia vicibus,quibus sic excederent priuationis officiorum per eos obtentorum in quibus sic excesserint pœnis.Ac voluit quod S.R.E. Vicecancellarius & Camerarius excedentes ipsos respectiuè, prout eis subsunt per subtractionem emolumentorum eorundem,ac aliàs vt præmittitur compellant ab huiusmodi illicitis exactionibus abstinere, & contra eos per prædictas pœnas, & alias prout melius expedire viderint, procedant.

Quod

Quòd Cardinales non comprehendantur sub regulis faciendis.

63 Item cum S.R.E. Cardinales ipsi Sanctissimo D.N. assistant, ac propterea debeant specialibus prærogatiuis, & priuilegiis gaudere, idem D. N. statuit, ordinauit, & decreuit, quod in quibuscunque constitutionibus & regulis per Sanctitatem suam imposterum post hanc primam editionem, & suarum constitutionum, & regularum publicationem faciendis, non includantur ipsi Cardinales, nisi illæ eorundem Cardinalium fauorem concernant, vel ipsæ constitutiones edendæ de eorundem Cardinalium, vel maioris partis eorum consilio editæ fuerint. *Priuilegium Cardinalium.*

De potestate Reuerendissimi D. Vicecancellarij, & Cancellariam Regentis.

Primò, quod possit committere absolutionem illorum, qui ignoranter in supplicationibus, vel in literis Apostolicis aliquid scriberent, corrigerent, vel delerent.

Item quod possit corrigere nomina, cognomina personarum, non tamen eorum, quibus gratiæ, & concessiones fiunt, ac beneficiorum, dum tamen de corpore constet.

Item quod possit omnes causas beneficiales, etiam non deuolutas committere in Curia, cum potestate citandi ad partes.

Item quod processus apostolica auctoritate decretos aggrauare possit cum inuocatione brachij secularis & sententias executioni demandari facere contra intrusos, & intrudendos, per literas apostolicas desuper conficiendas, & non alias.

Item quod possit signare supplicationes manibus duorum Referendariorum signatas de beneficiis ecclesiasticis, secularibus, & regularibus dispositioni apostolicæ generaliter non reseruatis, quorum cuiuslibet valor, centum florenorum auri de Camera vel totidem librarum Turonen. paruorum seu totidem in alia moneta secundùm communem æstimationem valorem annuum non excedat.

Item quod possit signare supplicationes etiam duorum Referendariorum manibus signatas, & de nouis prouisionibus si neutri, & subrogationibus pro colligitantibus, in quibus non detur clausula generalem reseruationem importans.

Item quod possit ad ordines suscipiendos arctatis prorogare terminos de dictis suscipiendis ordinibus, vsque ad proxima tunc à iure statuta tempora, in quibus sic arctati, successiuè ad ipsos ordines promoueantur.

Placet, & ita publicentur, & describantur F.

Lectæ, & publicatæ fuerunt suprascriptæ Regulæ, ordinationes, constitutiones, Romæ in Cancell Apost anno incarnationis dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, die verò Iouis, 2. mensis Maij Pont. S. D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. Anno primo.

Claudius Ciccolinus Custos.

XIII.

Litera Processus S. D. N. Sixti V. Pont. Opt. Max. Lecta in Cœna Domini, Anno M. D. LXXXXI.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CONSVEVERVNT Romani Pontifices prædecessores nostri, ad retinendam puritatem religionis Christianæ, & ipsius vnitatem, quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput, Christum videlicet, eiusque Vicarium principaliter consistit, & sanctam fidelium societatem ab offensione seruandam, arma ministerium Apostolatus in præsenti celebritate exercere. *Proœmium literarum.*

Nos igitur vetustum, & solennem hunc morem sequentes, excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra quoscunque Hussitas, Vicleffitas, Lutheranos, Zuuinglianos, Caluinistas, Vgonottos, Anabap- *1 In hæreticos, & fautores, ac recedentes ab Apost. Sedis obedientia.*

 tistas,

tistas, Trinitarios, & omnes, & singulos alios Hæreticos, quocunque nomine nuncupentur, & cuiuscunque sectæ existant, & eis credentes, ipsorúmque receptatores & fautores, & generaliter quoslibet defensores, ac eorundem libros sine auctoritate nostra, & Sedis Apostolicæ, scienter quomodolibet legentes, aut tenentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes ex quauis causa, publicè, vel occultè, quóuis ingenio, vel colore: necnon Schismaticos, & eos, qui se à nostra, & Rom. Pont. pro tempore existentis obedientia, pertinaciter subtrahere, seu quomodolibet recedere præsumunt.

2 In appellantes à Papa ad futurum Concilium.

2 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos cuiuscunque status gradus, seu conditionis fuerint, & interdicimus Vniuersitates, Collegia, & Capitula, quocunque nomine nuncupentur, ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis nostris, ac Rom. Pont. pro tempore existentium, ad vniuersale futurum Concilium appellantes, necnon eos quorum auxilio, consilio, vel fauore appellatum, fuerit.

3 In Piratas, & fautores eorum, & in rapientes bona naufragantium.

3 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Latrunculos maritimos, & illos præcipuè, qui mare nostrum à monte Argentaro, vsque ad Terracinam discurrere, & nauigantes in illo deprædari, mutilare, interficere, ac rebus, & bonis suis spoliare præsumunt, ac omnes receptatores eorundem, & eis auxiliũ scienter dantes, vel fauorem. Ac omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcunque, nauibus tempestate in transuersum (vt dici solet) iactatis, aut etiam submersis, & naufragium passis, siue in ipsis nauibus, siue ex eis dilapsa, & in mari, vel littore inuenta, cuiuscunque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quam in quibuscunque aliis cuiuscunque maris regionibus, & littoribus rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint, aut ab aliis rapta, seu accepta scienter receperint: ita vt nec etiam ob quodcunque priuilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque prætextum excusari possint.

4 In imponentes vel augentes noua pedagia, vel ea exigentes.

4 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas ad id potestatem non habentes imponunt, vel augent, aut imponi, vel augeri prohibita, exigunt.

6 In falsificatores literarum, & supplicationum Apostolicarum habes hic adscriptum luculentissimum scholium.

5 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios Literarum Apostolicarum, & in forma Breuis, ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontifi. vel S.R.E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Rom. Pont. signaturum, aut sub nomine eiusdem Rom. Pont. seu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum signantes supplicationes easdem: Extendentes constitutionem fel. rec. Innocentij Papæ III. quæ incipit. Ad falsariorum. cum omnibus pœnis in ea contentis, ad falsificantes, seu mutantes supplicationes per nos, seu de mandato nostro signatas, & datas, sine nostra, aut Datarij nostri licentia. †

6 In deferentes prohibita infidelibus, eosque certiores facientes de rebus concernen. statum rei Christianæ.

6 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui Equos, Arma, Ferrum, Filum ferri, Stamnum, Chalybem, omniáque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes tam ex ipso canape, quam ex quacunque alia materia, & ipsam materiam aliáque huiusmodi, quibus Christianos impugnant, deferunt Saracenis, Turcis, & aliis Christi nominis inimicis: Necnon illos, qui per se, vel alium, seu alios de rebus Christianæ reip. statum concernentibus, in Christianorum perniciem & damnum, ipsos Turcas, & Christianæ Religionis inimicos certiores faciunt, illísque auxilium, vel fauorem quomodolibet præstant: Non obstantibus quibuscunque priuilegiis & concessionibus quibuscunque Principibus & Dominis, siue priuatis personis per nos, & sedem prædictam hactenus concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari.

7 In impedientes eos, qui victualia ad Vrbẽ deferunt.

7 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, siue inuadentes eos, qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, ac etiam eos, qui, ne ad Romanam Curiam adducantur, vel deferantur, impediunt, seu perturbant, vel qui talia fieri faciunt, vel defendunt, cuiuscunque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & status, etiam si Pontificali, vel Regali, aut alia quauis ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate.

8 Item

8 Item excomunicamus,& anathematizamus omnes mutilantes vulnerantes, interficientes,capientes , detinentes seu deprædantes Romipetas : seu Peregrinos ad Vrbem causa deuotionis,seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa.& illis dantes auxilium,consilium,vel fauorem.

8 In eos,qui Peregrinos ad Vrbem venientes offendunt.

9 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes illos,qui ad Sedem Apostolicam venientes,& recedentes ab eadem , necnon omnes illos qui non habentes in eadem Curia iurisdictionem ordinariam , vel delegatam temeritate propria capiunt,spoliant,detinent morantes in eadem,aut ex proposito deliberato verberare,vel interficere præsumunt,vel qui talia fieri mandant.

9 In eos, qui venientes Romam, vel ibi commorantes offendũt.

10 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes interficientes, mutilantes,vulnerantes,verberantes,percutientes capientes carcerantes,detinentes,vel hostiliter insequentes S.R.E.Cardinales ac Patriarchas Archiepiscopos, Sedisque Apostolicæ Legatos vel Nuncios,aut eosdem eiicientes à suis diœcesibus, territoriis,terris,seu dominiis,eaque mandantes,vel rata habentes,seu præstantes eis auxilium,consilium,vel fauorem.

10 In eos , qui manus iniiciunt in S.R. E. Cardinal. vel prælatos seu Nuncios.

11 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes illos, qui per se,vel alium,seu alios,quascunque personas Ecclesiasticas, vel seculares ad dictam Curiã super eorum causis, & negotiis recurrentes,illasque in eadem Curia prosequentes,aut procurantes,negotiorumque gestores,Auditores,vel Iudices, si per dictis causis,vel negotiis deputatos,occasione causarum , vel negotiorum huiusmodi verberant,mutilant,vel occidunt,seu bonis spoliant,vel qui per se,vel alium , seu alios directè,vel indirectè prædicta exequi vel procurare, aut in eisdem consilium,auxilium,vel fauorem præstare non verentur, cuiuscunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.Ac illos,qui Literas Apostolicas,& in forma breuis tam gratiam,quam iustitiam concernentes;ac etiam citationes, inhibitiones , sequestra, monitoria,processus executoriales , aliaque decreta quæcunque à nobis , & Sede Apostolica,seu Legatis,Nunciis,Præsidentibus , Cameræ Apostolicæ Auditoribus,& Commissariis,aliisque iudicibus,& delegatis Apostolicis emanata,& quæ pro tempore emanauerint,simpliciter,vel sine eorum beneplacito consensu , vel examine,executioni demandari,aut ne Tabelliones , & Notarij super huiusmodi literarum,& processuum executione instrumenta,vel acta non conficere,aut confecta parti,cuius interest,tradere debeant impediunt,vel prohibent, aut impediri,vel prohiberi procurant:ac Notarios,Executores, & subexecutores literarum; citationum monitoriorum,& aliorum prædictorum capiunt,carcerant , & detinent,vel capi,carcerari & detineri faciunt. Quin etiam quibuscunque personis in genere,vel in specie,ne pro quibusuis eorum negotiis prosequendis , seu gratiis, vel literis impetrandis , ad Romanam Curiam accedant , aut recursum habeant, seu gratias ipsas,vel literas à dicta Sede impetrent,seu impetratis vtantur , directè,vel indirectè prohibere,statuere,seu mandare,vel eas apud se , aut Notarium, seu Tabellionem,vel alias quomodolibet retinere præsumunt.

11 In eos , qui causarum in Curia pendentiũ cursum,& literarum Apostolicarum executionem impediunt, & personas easdem causas prosequentes offendunt.

12 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes, & singulos Cancellarios , Vicecancellarios,& Consiliarios ordinarios,& extraordinarios quorumcunque Regum,& Principum ac Præsidentes Cancellariarum,consiliorum,& parlamentorum:necnon procuratores generales eorundem , vel aliorum Principum secularium,etiam si Imperiali,Regali,Ducali, vel alio quocunque nomine nuncupentur,aliósque iudices tam ordinarios quam delegatos,necnon Archiepiscopos,Episcopos, Abbates,Commendatarios, Vicarios,& Officiales,qui per se, vel alium,seu alios quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum,& Literarum; Apostolicarum prætextu beneficiales,& decimarum,ac alias spirituales,& spiritualibus annexas causas ab Auditoribus, & Commissariis nostris , aliisque iudicibus Ecclesiasticis auocant,illarumvé cursum , & audientiam , ac personas, capitula,conuentus,collegia,causas ipsas prosequi volentes , auctoritate laicali impediunt,ac sese illarum cognitione tanquam iudices interponunt , ac partes actrices,quæ alias committi fecerunt,& faciunt, ad reuocandum , & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones,aut alias literas in eis decretas,& ad faciendum,vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt , à cen-

12 In officiales, & prælatos,qui spirituales causas à iudicibus Apostolicis auocant, & executionem literarũ, & mandatorum Apostolicorum impediunt.

sariis, & pœnis in illis contentis absolui statuunt, compellunt, vel alias executionem literarum Apostolicarum, processuum ac decretorum prædictorum etiam sub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quod ad nos informandos, vt ipsi dicunt, supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi ipsi supplicationes huiusmodi coram nobis, & Sede Apostolica legitimè prosequantur quomodolibet impediunt, vel ad id fauorem consilium, aut assensum præstant.

13 In eos, qui personas ecclesiasticas ad eorum tribunal trahunt, & qui statuta contra libertatem ecclesiæ faciunt.

13 Qui vé ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam quorumcunque personas ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, & Collegia ecclesiarum quorumcunque coram se ad eorum tribunal, audientiam, cancellariam, vel parlamentum, præter iuris canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quouis quæsito colore. Necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones pragmaticas, seu quæuis alia decreta in genere, vel in specie ex quauis causa & quouis quæsito colore, etiam sub prætextu Literarum Apostolicarum vsu nó receptarum, seu reuocatarum, vel cuiusuis consuetudinis, aut priuilegij; vel alias quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur aut alias quouis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè vel expresse præiudicatur.

14 In impedientes iudicum ecclesiasticorum iurisdictionem.

14 Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, vel inferiores, Prælatos, & omnes alios quoscunque Iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt, quo minus sua iurisdictione ecclesiastica contra quoscunque vtantur, secundùm quod canones, & sacræ constitutiones ecclesiasticæ, decreta conciliorum generalium, & præsertim Tridentini, statuunt.

15 In eos, qui iurisdictionem, & fructus, ecclesiasticos vsurpant, & decimas, aut taleas quascunque personis ecclesiasticis imponunt, aut exigunt, ac assensum, auxilium, vel consilium præstant.

15 Qui vé iurisdictiones, seu fructus, reditus, & prouentus, ad nos, & sedem Apostolicam & quascunque ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eos obtentorum pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione, vel causa, sine Rom. Pont. expressa licentia sequestrant: aut collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis prælatis, & aliis personis ecclesiasticis, ac eorum, & ecclesiarum, monasteriorum, aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus & prouentibus huiusmodi absque simili Rom. Pont. speciali, & expressa licentia imponunt; & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt: necnon qui per se, vel alium seu alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium consilium, vel fauorem, aut operam, seu suffragium palam, vel occultè præstare non verentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ, & alij potentatus quicunque etiam Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, & terris quoquomodo præsidentes, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti: Innouantes decreta super his per sacros canones tam in Lateran. nouissime celebrato, quam aliis conciliis generalibus edita etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

16 In laicos se intromittentes in causis capitalibus seu criminalibus contra personas ecclesiasticas.

16 Item excommunicamus & anathematizamus omnes, & quoscunque Magistratus, Senatores, Præsidentes, Auditores, & alios Iudices, quocunque nomine vocentur, ac Cancellarios, Vicecancellarios, Notarios, scribas, ac executores, & subexecutores, & alios quoquo modo se interponentes in causis capitalibus seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas bannendo, capiendo, processando, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum à sede Apostolica ex quibusuis causis, ac sub quibuscunque tenoribus, & formis, in genere & specie concessorum quibuscunque Regibus, Ducibus, Principibus, Rebuspublicis, Monarchiis, Ciuitatibus, & aliis quibuscunque potentatibus quocunque nomine censeantur, quæ nolumus illis in aliquo suffragari, illa omnia ex nunc in irritum reuocando.

17 In eos qui terras seu iura Ecclesiæ Rom.

17 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel alium, seu alios, directè, vel indirectè, sub quocunque titulo, vel colore de facto occupant, vel detinent, vel hostiliter destruunt, vel inuadunt, aut occupare, detinere, vel destruere,

destruere, aut inuadere hostiliter præsumunt in totum, vel in partem Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ, & Corsicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Tuscia Ducatum, Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanę, Massę, Trebarię, Romondiolæ, Campaniæ, & maritimas prouincias, illarumque terras specialis commissionis Arnulphorum, Ciuitatésque nostras Bononiam, Cesenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tudertum, & alias ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipsam Roman. Ecclesiam pertinentia, dictaque Rom. Eccle. mediatè, vel immediatè subiecta: quiue supremam iurisdictionem in illis nobis, & eidem Rom. Eccle. competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt: Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes: Necnon omnes, & singulos suppellectilium, librorum, scripturarum, & bonorum Cameræ, & Palatij Apostolici ex eodem Palatio, infirmitatis Rom. Pont. ac sedis Apostolicæ vacationis tempore, ablatores, raptores, & illorum detentores, ac quoscunque alios, ad quorum manus bona prædicta quocunque titulo, & ex quauis causa scienter peruenerint.

occupant, vel inuadunt, & in raptores bonorū palatij Apostolici.

Volentes præsentes nostros processus, ac omnia, & quæcunque his literis contenta quousque alij huiusmodi processus à nobis, aut Rom. Pont. pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omninò sortiri.

18 Cæterum à prædictis sententiis nullus per alium quam per Romanum Pont. nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & de satisfaciendo cautione præstita, absolui possit, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuscunque personis ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium, & Militiarum regularibus, etiam Episcopali vel alia maiori dignitate præditis ipsisque ordinibus & eorum Monasteriis, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali & alia mundana excellentia fulgentibus per nos, & dictam Sedem, ac cuiusuis Concilij decreta, verbo, literis, aut alia quacunque scriptura in genere & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum & innouandorum.

18 Quod nulla solennis Pontif. absolutio comprehendit supra dictos, necnon qui statuta præfata libertatem ecclesiæ lædentia, condunt.

19 Quod si fortè aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate illaqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, & prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum, & audiendi confessiones officiis interdicimus, grauius contra eos spiritualiter & temporaliter, prout expedire nouerimus processuri, Et quicquid egerint absoluendo, vel alias, nullius sit roboris, vel momenti.

19 In absoluentes transgressores.

20 Declarantes, ac protestantes quamcunque absolutionem etiam solenniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi prius à præmissis, cum vero proposito vlterius similia non committendi, destiterint, Ac quo ad eos, qui contra libertatem, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex Archiuiis, seu Capitularibus locis, aut libris in quibus annotata reperiuntur, & cassari, ac nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari. Quinetiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunque tempore continuata, in præmissis omnibus & singulis, ac quibuscunque iuribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctę Romanæ Ecclesię vndecunque, & quomodocunque quęsitis, vel quęrendis nullatenus præiudicari posse, seu debere,

20 Quod priuilegia consuetudinesnam immemorabiles, indulgentia, ac confessianalia non suffragantur contra præmissa.

Non obstantibus priuilegiis, indulgentiis, & literis Apost. generalibus, vel specialibus supradictis vel eorum alicui seu aliquibus, & aliis cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, præeminentiæ fuerint, etiamsi, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quauis ecclesiastica, & mundana præfulgeant

 dignitate,

dignitate, vel eorum Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, seu locis, à prædicta s[ede] sub quauis forma, vel tenore, & ex quauis causa etiam per viam contractus, aut remunerationis, ac cum quibuscunque clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis concessis, etiam continentibus quod excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint per literas Apost. non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem: Necnon consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcunque longissimis, & aliis quibuslibet obseruantiis scriptis, vel non scriptis, per quę contra hos nostros processus, ac sententias, quo minus includantur in eis, se iuuare valeant, vel tueri: quæ omnia quo ad hoc, eorum omnium, & singulorum tenores, ac si ad verbum nihil penitus omisso, insererentur, præsentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, & omninò reuocamus, cęterisque contrariis quibuscunque.

21 Præcipimus autem in virtute sanctæ obedientiæ vniuersis & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, & ecclesiarum Prælatis, necnon Rectoribus, ac cæteris curam animarum exercentibus, ac presbyteris secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ad audiendum confessiones quauis auctoritate deputatis, vt transumptum harum literarum penes se habere, ac legere, & diligenter examinare procurent, ne de huiusmodi reseruatione ignorantiam prætendere valeant.

21 Ordinarij, Curati, ac confessores debent penes se habere transumptum præsentium, & diligenter legere.

22 Vt verò præsentes nostri processus ad communem omnium notitiam facilius deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes valuis Ecclesiæ S. Ioannis Lateran. & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, quæ processus ipsos quasi sonoro præconio, & patulo iudicio publicabunt, vt ij, quos processus huiusmodi contingunt, quod ad ipsos non peruenerint, aut quod ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem prætendere, seu ignorantiam allegare, cùm non sit verisimile, quòd ipsum remaneat incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur.

22 Quod literæ publicentur in valuis eccle. S. Io. Lateran. ac basilic. prin. apo. de Vrbe, &c.

23 Insuper, vt processus ipsi, ac pręsentes literę, ac omnia, & singula in eis contenta eo fiant notoria, quo in plerisque ciuitatibus, & locis fuerint publicata, prædictis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis, Prælatis, & Rectoribus vbilibet constitutis per hæc scripta committimus, & in virtute sanctę obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se, vel alium, seu alios præsentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in ecclesiis suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solenniter publicent, & ad Christifidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

23 Quod literæ publicentur per locorum ordinarios saltem semel in anno.

24 Volentes earundem præsentium transumptis, etiam impressis, Notarij publici manu subscriptis, & sigillo Iudicis ordinarij Rom. Curię, vel alterius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quę ipsis pręsentibus adhiberetur, si essent exhibitę, vel ostensę.

24 Quod fides adhibeatur transumptis.

Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, M. D. LXXXVI. 3. Calend. April. Pontificatus nostri anno primo.

† *Iuris Pontificij & scholasticæ Theologiæ professores insigni Commentariorum congerie hoc diploma illustrarunt, adeo vt dignioribus nequeat exornari lucubrationibus. Sub hac tamen operis coronide in mentem occurrit nos nihil quidquam superius exarasse in eos qui falsificant literas apostolicas, quorum absolutio reseruatur Summo Pontifici. Et præter ea quæ in Oeconomia Canonica dicta sunt de modo quo solent flagitiosi illi falsum moliri, opera precium videtur addere qua pœna plectantur, & an officiorum & personarum dignitas & conditio sceleris grauitatem emolliat. Iurisconsultis decretum est crimen falsi esse publicum l. 1. ff. de pub. iud. itaque graue & enorme; vt Bar. & alij in l. transigere. C. de transactionibus bonis moribus, & publicæ vtilitati odiosum, & propudiosum illud iudicent. Quantum execrantur inter periuria & fœdifragos tantùm & falsarios detestantur. Enormia*

criminis

criminis pœna in clericis explicatur c. tuæ. de pœnis. & in c. de his. l. di. & notatur plenè in c. at si clerici, & in c cum non ab homine. de iudi. & dicit gl. in c. ex tenore. de temp. ord. quòd vbicunque crimen est enorme, & manifestum semper reus deponitur & nunquam restituitur post quamcunque pœnitentiam. Sed quid ego glosarum auctoritate vtor quando casus est de hoc in terminis in c. si episcopus. l. di. cuius verba sic se habent. Si episcopus presbyter aut diaconus capitale crimen commiserit, aut cartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit ab officio & honore deiectus in monasterio detrudatur, & ibi quandiu vixerit laicalem tantummodo communionem accipiat. Ex quo quidem text. etiam illud vt opinor demonstratur non rectè sentire eos qui dicunt Canones imponentes pœnas falsariis literarum apostolicarum non includere episcopos vbi nominatim de illis mentionem non faciunt. Nam iste text. non modo in falsitate, sed nec in quouis alio enormi crimine inter episcopos & inferiores distinctionem vllam facit. Et his accedit text. in c. si quis episcopus. & in c. seq. 11. q. 3. vbi episcopi & inferiores vniformiter puniuntur. Præterea text. in c. ad falsariorum simpliciter loquitur de clericis quo nomine si proprietatem vocabuli sequi voluerimus magis episcopi quàm inferiores comprehenduntur. Dicuntur enim clerici quia sunt de sorte Domini, c. cleros in princ. 21. dist. c. duo sunt, & c. clericus. 12. q. 1. Potius autem sunt seu esse debent de hac sorte qui priorem locum tenent quam sequentes, vt de se patet. Itaque cum iura pœnalia & exorbitantia loquentia in altero casu æquiparatorum includant etiam alterum verbis legis non expressum, vt est gl. communiter approbata in l. si quis seruo. C. de fur. & in l. quod verò, ff. de legi. & in c si postquam in fin. de elect. libr. 6. Multomagis in casu d. cap. ad falsariorum, debent censeri episcopi inclusi quam reliqui cum dictio clericus Episcopum non per æquiparationem: sed per proprietatem includat. Sed quid opus est in his argumentis insistere quando hæc multo apertiùs demonstrantur in c. quia periculosum, de sent. excom. lib. 6. Ibi enim iuncta communi theorica doc. est expressum quod speciale est in sententiis suspensionis & interdicti duntaxat, vt episcopos non comprehendat, vbi eos non exprimit. In aliis verò sententiis omnibus à iuris conditore latis non minus includuntur Episcopi quam cæteri inferiores. Aut, enim malè fecit ibi Papa restringere dispositionem illam ad suspensionē & interdictum. Aut si bene necesse est quod vbi de illis non agitur, sed de aliis pœnis Episcopi quæ ac alii includantur. Hinc est quod quamuis text. in c. pro humani. de homicid. lib. 6. non exprimat episcopos sed prælatos, quod vocabulum etiam ad inferiores episcopo adaptari potest, vt legitur in clem. 1. de elec tamen gl. in d. c. pro humani. in vers. prælatos. quam omnes sequuntur: vult etiam Episcopos arctari pœnis illius litera & tamen si credimus his quæ refert ibi Domi. de sanc. Gemi. ipsi penè illius text. grauiores sunt, quàmque ponuntur in c. ad falsariorum. text. quoque. in c. felicis. de pœn. lib. 6. dum atrocissimas pœnas comminatur, loquitur simpliciter per dictionem si quis, Et nihilominus episcopi ibi includuntur. Patet nec quia postmodum subiicit quod propter delictum parentis episcopi insontes, & nullius criminis participes episcopatu priuantur omni spe promotionis ipsis sublata, quod cùm ita sit, absurdum esset quod episcopi in præcedenti generali dispositionē non includerentur. Nam quæ propter alterius crimine acriter punitur si ipse deliquerit à pœna immunis esse quomodo poterit? Igitur in text. illo, quamuis pœnali, & simpliciter loquente episcopi sunt comprehensi gl. etiam in c. vni. de schisma. eo. li. super verbo Cardinalis aperiè vult decretalem illam in qua pœna priuationis iniungitur episcopos inclusisse etiam si de ipsis mentio alia non esset facta. Cæterùm licet in pœnis arbitrariis interdum iura & doct. distinguant inter superiorem & inferiorem nobilem & ignobilem & modo vnum modo alium afficiant grauiori supplicio vbi tamen lex certam pœnam imponit neque distinctionem facit illa pœna debet vniformiter & indifferenter in omnibus personis obseruari siue abiectè conditionis siue excellentis existant vt firmat Sal. in l. seruos circa medium. C. ad l. Iul. de vi & Bal. in l. 3. versi. quarto. non. C. de sum. trin. cuius dictum refert & sequitur Io. de Ana. in c. 1 col. 6. de cler. venat. Istud etiam fuit de mente gl. in l. Pedius vers. conditione. ff. de incend. rui. ibi plus minor quam maior punitur de eodem delicto extra ordinem, &c. quasi dicat vbi est pœna ordinaria mala fieri debet talis distinctio. Et vt mihi videtur hoc optimè probat text. in l. 1. §. expilatores. ff. de effracto. Dicitur enim ibi ideo licere iudici in casu illo maiori pœna afficere ignobiles quam honestiores, quia nulla specialis pœna rescriptis principalibus erat imposita, & sic vbi certa pœna statuitur nulla debet inter personas distinctio fieri. Et aliter dicendo oportet fateri omnes pœnas esse arbitrarias quia pro qualitate personæ aut grauandæ essent aut leuandæ. Istud autem est omnino falsum vt dicit text. in l. 1. §. 1. ff. ad turpil.

ibi penè

ibi, pœnè verò persecutio non iudicantis voluntati mandatur sed legis authoritati reseruatur. Confirmantur ista præterea quia iura communia sunt excepto solo supremo principe cæteros omnes arctant cuiusuis dignitatis sint. Adeò vt etiam augusta Imperatoris vxor legibus soluta non sit. l. iura & l. princeps, ff. de legi. Itaque DD. in c. 1. de constit. per illum text. dicunt quod canon quamuis simpliciter loquens in materia tamen concernente animam etiam Imperatorem apprehendat. Quid igitur est cur episcopi in constitutionibus canonum pœnalibus non comprehendantur si principes seculares etiam Imperator includitur quod ego non modo intelligo quo ad pœnam fori pœnitentialis verum etiam quo ad iudiciale forum. Et inde fuit vt arbitror quod Gelasius Papa Francorum regem deposuit non tam pro suis excessibus quam pro eo quod tantæ potestati erat inutilis. c. alius. 15. q. 6. huic etiam Inno. quartus Regi Portugalis regni administrationem interdixit eique coadiutorem dedit. c. grandi. de supp. neg. prel. lib. 6. hinc etiam ipse idem Inno. Fredericum Imperatorem in Lugdunensi Concilio imperio priuauit & alias diuersimodè per summos Pontifices contra Reges & Principes est processum c. præcipuè, 11. q. 3. c. venerabilem. de elect. c. nouit. de iudic. c. pastoralis, de re iudi. Et in aliis locis vt latiùs historiæ demonstrant & tamen si Summi Pontifices istorum opiniones sequi voluissent qui dicunt constitutiones pœnales non includere excellentes personas non expressas nihil horum quæ modo retuli fieri potuisset legant enim isti qui aliter sentiunt quantum possunt omnia reuoluant omnia iuris volumina nusquam apparebit ante canones quos modo adduxi fuisse vel in concilio vel aliter statutum vt in casibus prædictis possent aut Reges aut Imperatores deponi aut eis administratio interdici & dari coadiutor. Et tamen cum iuridicè ac legitimè facta sint necesse est fateantur sententias illas esse fundatas in legibus & canonibus ac in iure diuino ac in ipsa denique ratione naturali, non quidem specificè de imperatore & regibus sed generaliter & indistinctè omnes comprehendente. Fatendum tamen est quòd non facilè contra personas excellentes debet procedi quando potest ex processu schisma aut aliud scandalum excitari. Et hoc est quod dicimus interdum parci nobilitati vt declarant omnes. in c. fi. de pœn. Hoc etiam clariùs docet Inno. in d. c. apostolicæ in sua lect. dum dicit quod ad depositionem clericorum pro quolibet peccato procedi potest ad depositionem autem imperatoris vel aliorum Principum nisi concurrant multa crimina & multa genera peccatorum procedendum non est. Quippe horum depositiones sine multis & magnis periculis fieri non possunt. Et periculum causa est quasi aliquid rigori detrahitur ex quibus omnibus satis manifestè liquet vt opinor quod constitutiones pœnales omnes subditos ligant cuiuscunque dignitatis existant & contra clericos indistinctè quidem proceditur. At contra seculares principes interdum cessat iuris rigor vt scandalum euitetur. Sed iam iterum ad episcopos reuertamur si verum est quòd constitutiones pœnales non comprehendunt episcopos specificè non nominatos sequitur quòd episcopi possunt omnia præcepta iuris canonici quæ de episcopis expressam mentionem non faciunt impunè præterire & pro nihilo habere. Demonstrant istud omnes canones præceptiui obligant non obtemperantes ad peccatum mortale & consequenter ad pœnam æternam, vt declarant omnes scribentes in c. tam concupiscentiam de const. & probatur in c. 2. de maio. & obed. & in c. quod præcipitur iur. 14. q. 1. si ergo canones pœnales non arctant episcopos ergo episcopi non tenentur ad obsequentiam canonum præceptiuorum. Quoniam si Episcopi non includuntur vbi de pœna temporali tractatur multo minus comprehendentur in pœna æterna quæ ob præceptum cauditu irrogatur. Est enim pœna æterna multo grauior quam sit quoduis temporale supplicium vt demonstrat Euangelium. Matth. 10. ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. Itaque esse videmus falsum episcopos non teneri ad obseruantiam canonum quorumcunque.

Quicunque his obtemperare noluerit alienus sit à pontificali officio vt dicit tex. in cap. nulli fas in fi. 19. di. falsum est ergo quod isti dicunt episcopos in constitutionibus pœnalibus generaliter loquentibus non includi. Præterea si ponderemus quæ dicunt doctores & iura allegata in. cap. nisi cum pridem § propter conscientiam. de renunc. dum enumerant criminaque etiam post peractam pœnitentiam impediunt ordinis exequutionem facile colligemus secundum eorum mentem iura pœnalia generaliter emanata comprehendere episcopos. Specu. Item de rescrip. præsenta. § ratione causæ. ver. quid si in rescripto à parte dicit quòd quamuis in rescriptis non semper includantur episcopi tamen in constitutionib. & generalib. mandatis episcopi pariter cum aliis sunt inclusi & idem voluit domi. post Rap. in c. auaritia col. 3. de elec. li. 6. Et his illud etiam adiungo quod secundum Communem doc. sententiam in constitutione pœnali generaliter posita facilius includuntur episcopi quam reuerendissimi domini cardinales & ta-

men

men Io.mona.in extrauag.Bonifacij qua incipit excommunicamus super verbo clericos tenetque cõstitutio penalis quòd loquens de clericis includat Cardinales licet eos nõ exprimat Quando materia est pariter proportionabilis illis constitutio generaliter loquitur etiam. Et reprehendit quod ipsemet alias dixerat fauẽdo Cardinalibus & ita refert & sequitur Domini.in.d.c.vnico de scisma.colum. 5 et idem vult in.c.nemo dein eps colum.1.de elec. eo.li. Old.preterea in aleg. 22.colum.3.qua incipit ad propositũ fratrum concludit quod stante paritate rationis consuetudo equè astringit Cardinales & reliquos curiales. Mihi autem istud videtur singulariter probari.in.c.ex gestis de Cle.non resi.vbi Cardinalis quidam licet nullius criminis esset reus tamen ex eo solo quod per quinquennium in parochia sua non resederat ab omnibus in concilio fuit depositus quamquam iura arctantia ad residendum de Cardinalibus expressam mentionem non facerent vt patet in.cap.presentium & in.c.si qui in clero.1.q.7.in.c.inter quatuor.In.c.ex tua & in c.fi.de cleri.non resi. Quis igitur dicere audeat iura pœnalia non artare episcopos postquam constat in illis fuisse Cardinales comprehensos Sed fingamus sine veritatis praiudicio quomodo reperiatur aliquis canon qui tamen nullibi est dicens regulariter iura penalia generalia generaliter episcopos non arctare ac hunc tamen possem defendere, illam regulam materia falsitatis locum non habere. Quippe indubitatum est quod quotiens dignitas auget delictum quod fit vbi crimen aduersatur dignitati ac tendit in illius contemptum, tunc semper atrocior pena inferenda est in nobilem delinquentem quam in ignobilem. Ita voluit Sal.in.l. seruos. in prin. 5. colum. C.ad.l.iuli.de.vi Bar.in.l.quedam.per illum tex.ff. de pen.ci & Bal.in.l.3.C.de sum. tri.sed nulli dubium est quod falsitas maximè aduersatur episcopali dignitati eámque & vituperat & deturpat ergo episcopi ob crimen falsi non mitius quàm alij sed seueriùs castigandi sunt. Et pro hoc est bonus tex.in c.cùm quidam.de iureiur. Vbi formaliter dicitur in episcopis iuramenti transgressores tanto grauius esse vindicandum quanto maiori praeminent dignitate tex.quoque.in l. presbyteri. C. de episc. & cler.canonixatus. 5. q. 6. Clare attestatur de crimine falsi grauius esse presbyteros quam caeteros puniendos. Et his addo tex. in c.pracipuè.11.q.3 ibi dum dicit deterius quoque in populis pralati delinquunt ac per hoc ipsi crudelius quam caeteri puniuntur. Idem etiam probatur in c.homo Christianus.40.dist. & in c.nulli fas.25.q.1. Postremò hoc ita determinat Io.An. & Io. de Ana.post eum.in d.c. ad falsariorum si eorum verba rectè ponderentur. Non enim excipiunt simpliciter à pœna illius litera episcopos & alios exemptos sed requirunt mandatum Papa quoniam non sunt priuandi sine iussu summi Pontificis secundum eos, itaque vbi causa agitur coram Papa vel de ipsius mandato dicere oportet etiam episcopos & exemptos esse pœna illius c. affligendos. Alioquin ad quid mandatum Papa ibi exigeretur cum si verbis illius tex.non essent comprehensi mandatum Papa non faceret ad propositum: non enim punirentur vigore illius tex. sed ratione mandati. Praterea omnes scribentes ibi aquiparant episcopos & exemptos: nemo tamen vt arbitror dixerit exemptos posse sine timore.c ad falsariorum literas apostolicas falsare: alioquin ipsa exemptio instigaret quodammodo pleròsque Apostatas ordinum exemptorum ad falsandas literas Apostolicas quod nemo sana mentis crediderit de mente summorum Pontificum processisse, sed vt nulla superesse possit dubitatio, & vt non modo homines humilioris ordinis, sed etiam episcopos à falsandis literis apostolicis saltem metu pœna aliquando deterreamus. Dico quòd articulus iste determinatus fuit tempore fe.rec.Pij in persona episcopi Electensis qui & referendarius erat & orator Renati regis & tamen quia vnicam solum bullam falsari curauerat causa per pontificem Pium discussa publicè degradatus fuit traditúsque curia seculari quanquam postea pœna quae ei per iudicem laicum erat imponenda fuerit per Pontificem examinata in detrusione in monasterium commutata, neque de hac re egemus alterius testimonio quandoquidem cùm multi curiales tum S.D. N. De his plenissimè sit instructus quibus igitur text. & scribentium doctrina praallegata satis non sint profectò ista Pontificis diffinitio quam modo dixi debet sufficere. Nam diffinitiua sententia Principis lata cùm causa cognitione non solum in ea causa quam determinat: sed etiam in reliquis aliis legem facit: vt est tex.in l. fi.C.de legi & declarant doct.omnes in l.3.eod.tit Quocirca nescio quid in mentem venerit his qui in hoc articulo contrariam sententiam sequuti in verbis An. de But.solius in aduertenter loquentis fundamentum fecerunt. Nam licet Ant. de But dicere videatur quòd pœna.c. ad falsariorum non habet locum, neque in episcopis, neque in exemptis tamen refert se ad alios doc qui aliter loquuntur quam ipse referat, vt patet ex his quae modo dixi, & ideò apparet Ant.de But. fuisse in errorem per inaduertentiam lapsum

De literis permutationum beneficiorum.

Item, si committatur alicui beneficij resignationis receptio, ponatur clausula, Attente quoque prouideas, &c. & si ex causa permutationis resignationes fiant, ponatur clausula, quod neuter permutantium, ius acquirat, nisi quilibet ipsorum ius habuerit in beneficio per ipsum resignato.

De supplendis defectibus.

Alex. cons. 76. col. 1. q. 6. vol. 1.

Voluit, quod si petatur suppleri defectus in genere, nullatenus literæ desuper concedantur nisi in petitione desuper huiusmodi defectus exprimantur, vel per fiat vt petitur, supplicatio signata fuerit.

De derogatione iuris patronatus.

Quibus causis Papa non deroget Iuri patronatus vide apud Rebuff. in add. ad hanc reg.

Item voluit, quod super quouis beneficio ecclesiastico de iure patronatus laicorum non expediantur literę nisi ponatur expresse, quod tale beneficium tanto tempore vacauit, quod eius collatio ad sedem apostolicam legitimè est deuoluta, vel quia tempus patronis laicis ad præsentandum à iure præfixum lapsum existat, aut aliud patronorum ipsorum accedat assensus, & si per ipsum iurispatronatus huiusmodi derogari contigerit, iurispatronatus huiusmodi mentio dispositiuè, ac specificè, & determinatè, non autem conditionaliter fiat, & si illud ad aliquem Regem Ducem, Marchionem vel alium Principem pertineat, & de hoc in literis prouisionis, vel mandati de prouidendo de dicto beneficio similis mentio facta non fuerit, non censeatur quomodolibet derogatum.

De commendis.

Item voluit, quod nulli seculari de regulari, nec Religioso de seculari beneficii commenda detur, nisi in signatura per clausulam ad partem super petitione commendæ huiusmodi de commenda ipsa mentio fiat.

De reformationibus.

Item voluit, statuit, & ordinauit, quod super quibuscunque reformationibus signatis super impetrationibus quorumcunque beneficiorum vacantium, vel certo modo vacaturorum, in quibus petitur, quod literę super prima data expediri possent, si ex huiusmodi expeditione sub tali data cuiquam videatur posse fieri præiudicium, literæ huiusmodi sub ipsa prima data nullatenus expediantur, nisi reformationes huiusmodi per fiat sub prima data signatæ fuerint.

De consensu in resignationibus, & pensionibus.

Literæ expeditæ sub secundo consensu & resignatione non valent etiam si fuerint expeditæ sub priori data secundi consensus, quia id quod meum non est resignare non possum nec vlterius in alterum transferre quàm habeam. l. tradi tio ff. de acquir. per. rer.

Item voluit, & ordinauit, quod super resignatione cuiuscunque beneficij ecclesiastici, seu cessione iuris in eo, quam in manibus suis, vel in Cancellaria Apostolica fieri contigerit, Apostolicæ literæ nullatenus expediantur, nisi resignans vel cedens, si præsens in Romana Curia fuerit personaliter alioquin per procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum expeditioni huiusmodi in eadem Cancellaria expressè consenserit, & iurauerit, vt moris est, & si ipsam resignantem, seu cedentem pluries super vno & eodem beneficio in fauorem diuersarum personarum successiuè consentire contigerit, voluit sanctitas sua quod primus consensus tenere debeat, & alij posteriores consensus, ac literæ illorum prætextu, etiam sub priori data expeditæ pro tempore nullius sint roboris, vel momenti literæ reseruationis, vel assignationis motu proprio cuiusuis pensionis annuæ super alicuius beneficij fructibus expediri possint, nisi de consensu illius qui pensionem persoluere tunc habebit.

De ingressu Religionis.

Item

Item non dentur literæ ſuper beneficiis vacaturis per ingreſſum Religionis niſi ille præceſſerit datam deſuper petionis.

Non valeat impetratio facta per modum in Cancellaria exprimendum.

Item voluit, quod ſi petatur aliquod beneficium vacans per modum in Cancellaria Apoſtolica exprimendum, talis impetratio non valeat, nec literæ deſuper expediantur.

De executione facienda.

Item voluit, ſtatuit, & ordinauit, quod quotieſcunque per ſignaturam ſuam, vel de eius mandato factam ſuper exequendis aliquibus cum adiectione proprij nominis vel dignitatis cuiuſuis iudex datur, literæ deſuper expediantur cum expreſſione, quod idem iudex executionem faciat per ſeipſum.

De diſpenſationibus in gradibus conſanguinitatis.

Voluit quod in literis diſpenſationum ſuper aliquo gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, aut alias prohibito ponatur clauſula, ſi mulier rapta non fuerit, etſi ſcienter, ponatur clauſula addita in quaterno.

Super defectu Natalium.

Voluit quod in diſpenſationibus ſuper defectu Natalium, quod poſſint ſuccedere in bonis temporalibus ponatur clauſula, Quòd non præiudicetur illis ad quos ſucceſſio bonorum ab inteſtato pertinere debeat.

Super diſpenſationibus.

Item quod per quamcunque ſignaturam in quauis gratia nullatenus diſpenſatio veniat, niſi dicta gratia totaliter effectum huiuſmodi diſpenſationis concernat, vel alias nihil conferat, aut operetur.

Nulli ſuffragetur diſpenſatio, niſi literis confectis.

Item cùm conceſſiones ſuper gratiis diſpenſationum quarumcunque quibuſuis per ipſum Dominum noſtrum conceſſarum, vel concedendarum per regulas Cancellariæ Apoſtolicæ ſint prouide limitatæ, licet aliquando in petitionibus ſuper huiuſmodi conceſſionibus oblatis multa ſint petita, ne quis talium conceſſum prætextu illis diſpenſatiuè tenere, aut facere præſumat, ad quod conceſſiones huiuſmodi ſe non extendant. Voluit, idem Dominus noſter, quod nulla talis diſpenſatio cuiquam in iudicio vel extra ſuffragetur, antequam ſuper ea literæ Apoſtolicæ ſint confectæ.

De clauſulis ponendis in literis indulgentiarum.

Item voluit, quod in literis indulgentiarum ponatur, quod ſi eccleſiæ, vel capellæ vel alias aliquas indulgentias fuerit per ipſum conceſſa, de qua inibi ſpecialis mentio facta non ſit, huiuſmodi literæ ſint nullæ.

De indulgentiis conceſſis ad inſtar.

Item voluit idem Dominus noſter, quod literæ ſuper indulgentiis non expediantur ad inſtar niſi pacificentur.

De exprimendo valore beneficiorum in impetrationibus.

Ex Vrbani V. decreto regula emanauit vt habetur clem. 1. de præbend. quia in collatione beneficiorum qualitas perſonarũ exprimenda eſt.

Item voluit, quod in gratiis, quas quibuſuis perſonis de beneficiis vacantibus, ſeu certo modo vacaturis fieri contigerit, illorum, & aliorum quorumcunque beneficiorum, quæ dictæ perſonæ tunc obtinuerint, ſeu de quibus eis fuerit prouiſum, vel conceſſum, aut mandatum prouideri verus annuus valor, per Marchas argenti, aut ſterlinguorum, vel libras Turonen. paruorum, ſeu florenorum auri, aut ducati, vel vncias auri, ſeu aliam monetam ſecundùm communem extimationem exprimantur, niſi perſonæ prædictæ, beneficia quæ tunc obtinuerint, aut in quibus vel ad quæ ius ei competit, iuxtà ipſarum oblationes, aut alias dimittere teneãtur. Alioquin gratiæ prædictæ ſint nullæ, & idem ſeruetur in gratiis, quas à Sanctitate ſua Motuproprio emanare contigerit, quoad beneficia, de quibus per Sanctitatem ſuam pro tempore prouidetur, ſeu prouideri mandatur, aut alias diſponitur, ac literis, per quas pro tempore ad Eccleſiarum Patriarchalium & Cathedralium ac Monaſteriorum regimina promotis conceditur, quod Monaſteria & alia beneficia eccleſiaſtica, ſecularia, & regularia per eos obtenta, & in quibus, & ad quæ ius eis competit retinere poſſint.

De clauſulis in beneficiis vacantibus ponendis.

De clauſulis quæ ſolent apponi in literis ſiue ad neceſſitatem ſiue ad cautelam vide Spe. in tit. de Iudice deleg. §. ſequitur videre verſ. ſed nunq. id poteſt.

Voluit & ordinauit, quod quando prouidet, ſeu mandat prouideri alicui de beneficio eccleſiaſtico vacante tunc dari poterũt clauſulæ ſi petantur, etiam ſi illud quouiſmodo, &c. ſeu per conſtitutionem execrabilis vacet; ac ſpecialiter reſeruatum inter aliquos litigioſum ſit, & eius collatio deuoluta fuerit, & ſi pro collitigante, vel ſurrogationem, aut ſi neutri, vel ſi nulli, &c. petente, ſi tunc lis ſpecificè exprimatur. Nec detur aliqua generalis reſeruatio diſpoſitiuè niſi deſuper in conceſſione ſpecialis, & expreſſa, ac pure, & non ſub conditione mentio fiat, & tunc reliquæ reſeruationes ibi contentæ veniant. Si vero tempore expeditionis inde literarum generalis reſeruatio huiuſmodi probari non poſſit, aut in nouis prouiſionibus, ſeu pro collitigantibus ſi neutri, vel ſi nulli, &c. ſit expreſſum, quod ab aliquibus aſſeritur, illum cuius beneficium conceditur, Collectorem vel vnicum ſubcollectorem, Abbreuiatorem, vel familiarem, Notarium, aut dictæ ſedis officialem fuiſſe clauſula ponatur, etiam ſi dictum beneficium, ex eo quod talis Collector, vel vnicus ſubcollector, abbreuiator, vel familiaris Notarius, aut dictæ ſedis officialis fuit diſpoſitioni Apoſtolicę generaliter reſeruatum exiſtat, dummodo non ſit in eo alicui ſpecialiter ius quæſitum: in reliquis vero nulla clauſula detur. Vnde reſeruatio generalis dici poſſit, niſi deſuper ſignatura per duplex, fiat, ſignata ſit, aut reſeruatio, vel aliàs ſpecialiter habeatur.

De expreſſione qualitatum beneficiorum in impetrationibus.

Casum in illis. de præb. in text. & per tex. in Cle. 1. ibid.

Item voluit quod ſuper beneficiis Eccleſiaſticis, de qualitatibus illorum videlicet, an dignitates, perſonatus, vel officia ſint, eiſque cura immineat animarum, & ad illa conſueuerint, qui per electionem aſſumi mentio fiat, aliàs gratię deſuper factę ſint nullę, & ſi qualitates huiuſmodi affirmatiuè, vel conditionaliter non exprimantur, negatiua expreſsè deſuper fiat in beneficiis, quę tales qualitates, vel ex eis aliquas conſueuerint habere.

De beneficiis vacantibus per contractum matrimonij.

Gloſ. in c. vno de cleric. coniug.

Item ſi reſeruetur beneficium per contractum matrimonij non dentur alij modi vacationum de futuro nec cenſeantur beneficium reſeruatum ſpecialiter vel affectum, niſi ſequatur matrimonium, ſed in beneficiis per promotionem, aut ingreſſum Religionis, vel aſſecutionem vacaturis ponatur clauſula, etiam ſi non petatur. Cùm beneficia huiuſmodi præmiſſo, vel alias quouis modo, &c. præterquam per obitum obtinentis vacare contigerit, etiam ſi vacent.

De clauſulis

De clausulis ponendis in literis Religiosorum.

Item voluit, quod si petatur aliquem in Religiosum recipi, & sibi in quouis beneficio Ecclesiastico prouideri per simplicem signaturam fiat receptio huiusmodi, dumtaxat detur adiectio, si petens idoneus sit aut aliud Canonicum non obsistat, & exprimatur si certus numerus Regularium sit ibidem, cui etiam non derogetur, nisi expressè concedatur, & si numerus iste non existat, exponatur, Dummodo receptionis locus huiusmodi nimium propterea non grauetur.

De translatione Religiosorum.

Item si regularis petat sibi de beneficio ab aliquo Monasterio, vel alio regulari loco dependente prouideri, & appareat ex petitione huiusmodi, quod alterius Monasterij, vel loci Religiosus sit ibi, Translatio non petatur nihilominus illa veniat.

Petenti prouideri vacaturo dentur literæ de vacaturo, & è conuerso.

Item petenti sibi prouideri de vacaturo, dentur literæ de vacaturo, & e conuerso, prout expedierit impetranti.

De mandatis Apostolicis, & executorialibus.

Voluit, & ordinauit, quod mandata Apostolica super sententiis in Romana Curia latis executioni demandandis sub bulla expediantur, alias sint nulla.

Reuocatio decimarum, & aliarum impositionum.

Item reuocauit quascunque decimarum subsidiorum, vigesimæ, & aliorum onerum impositiones, quæ à prædicto Gregorio 13. prædecessore suo, ex quauis causa etiam in subsidium expeditionis contra Turcas, & Orthodoxæ fidei hostes emanarunt, & quascunque facultates super decimarum, vigesimæ, & onerum huiusmodi exactione, quibusuis fructuum, & prouentuum Cameræ Apostolicæ debitorum, Collectoribus, & Apostolicæ sedis nunciis ab eodem prædecessore concessas. Suspendit quoque ad suæ Sanctitatis, & sedis Apostolicæ beneplacitum, quascunque plenarias Indulgentias, ab eodem prædecessore, ex quauis causa etiam expeditionis huiusmodi concessas, si quæ per Nuncios, vel Quæstores deferebantur. Necnon deputandi, & eligendi confessores, qui plenariè absoluant, & alia faciant ad earundem indulgentiarum suspensarum effectum, reliquasque facultates, ipsasque Indulgentias quomodolibet concernentes præterquam, quoad ea, in quibus indulgentiæ, & facultates in aliqua sui parte sint sortitæ effectum, Ità vt illis, qui implentes iniuncta eis in literis indulgentiarum huiusmodi iam consequuti sunt facultatem eligendi confessores, qui absoluant eos plenariè in mortis articulo per huiusmodi suspensionem non præiudicetur, quin facultate ipsa vti possint in futurum decreuit quoque irritum, & inane quicquid facultatum reuocatarum, earundem prætextu imposterum contigerit attentari.

Reuocatio facultatum percipiendi pretium Officiorum.

Item reuocauit, cassauit, & annullauit, ac irritas declarauit quascunque facultates percipiendi pretium officiorum Rom. Curiæ pro tempore vacantium in toto vel in parte, ac quasuis concessiones, & collationes, aliásque dispositiones, per fe. recor. Gregorium PP. 13. prædecessorem suum de dictis officiis, etiam ex die collationum, concessionum, & dispositionum earundem in antea vacaturis in fauorem quarumcunque personarum, Ecclesiarum, Monasteriorum, piorum locorum Collegiorum, seu eorum mensarum, etiam perpetuò, etiam in vim contractus. &

ex titulo

ex titulo oneroso, & sub alia quauis verborum forma, quam & præmissorum tenores pro expressis haberi voluit, concessas, & factas, quoad officia, quæ post obitum ipsius prædecessoris vacarunt, & in posterum quomodolibet vacabunt.

Quòd fructus in tertia parte augeri possint vigore clausulæ.

Item cum nonnulli in impetrationibus beneficiorum Ecclesiasticorum pro tempore vacantium, & certo modo vacaturorum asserendo illorum fructus, &c. certum per eos expressum annuum valorem non excedere nonnunquam obtineãt à sanctitate sua, vt huiusmodi valorem annuum augeri possint, vt verius possint in confectione literarum super huiusmodi impetrationibus summa, ac valor ipse annuus exprimi, aliter desuper non specificato, ne de virtute huiusmodi cõcessionis imposterum hæsitari contingat, declarauit prætextu concessionis huiusmodi valorem ipsum vsque ad tertiam partem valoris expressi, & in prima, quæ desuper fiet literarum expeditione dumtaxat augeri posse, & eas, quas literis iam expeditis cum expressione valoris specificari, aut non integro augmento prædicto denuo desuper expediri contigerit literas cum aliquo augmento valoris huiusmodi nullius esse roboris, vel momenti, etiam si Motu proprio beneficiales gratiæ, & dispositiones quæcunque à Sanctitate sua emanarent.

De insordescentibus.

Item ne personis, pro quibus literæ suæ Sanctitatis emanabunt ob generalem absolutionem à censuris Ecclesiasticis, quibus ligati forent, eorum effectum indifferenter concedi, & in literis Apostolicis apponi solita præbetur occasio censuras ipsas vilipendendi, & insordescendi in illis, statuit, & ordinauit huiusmodi absolutionem, & clausulam in literis, quas in futurum cum illa concedi continget, non suffragari, non parentibus rei iudicatæ, Incendiariis, violatoribus, & falsificatoribus, & falsificari procurantibus literas, & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus, receptatoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas, ad infideles deferentibus. Violatoribus Ecclesiasticæ libertatis. Via facti, ausu temerario Apostolicis mandatis non obtemperantibus, & Nuncios vel executores Apostolicæ sedis, & eius officialium eis commissa exequentes impedientibus, qui propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati à iure vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscumque aliis, qui censuris aliquibus, etiam aliàs, quàm vt præfertur quomodolibet ligati in illis per annum continuum insorduerint.

Officiales nihil exigant vltra debitum.

Item idem Dominus Noster exactionibus, quas Sanctitas sua non sine displicentia plerúmque fieri intellexit per officiales Romanæ Curiæ, qui constitutis sibi emolumentis pro exercitio officiorum, quæ obtinent, non contenti vltra à prosequentibus negociorum quorundam expeditionem in eadem exigere non verentur, obuiare volens districtè præcipiendo inhibuit omnibus, & singulis quæuis officia in eadem Curia obtinentibus, ne de cætero quicquam prætextu officiorum, quæ obtinent, quouis colore, etiam celerioris expeditionis vltra emolumenta huiusmodi exigere, seu ad hunc effectum expeditionem eorum, quæ eis incumbunt malitiosè differre sub excommunicationis, & præter illam suspensionis à perceptione emolumentorum huiusmodi pro prima ad semestre, & pro secunda ad annũ, & pro tertia vicibus, quibus sic excederent priuationis officiorum per eos obtentorum in quibus sic excesserint pœnis. Ac voluit quòd S. R. E. Viceccancellarius & Camerarius excedentes ipsos respectiuè, prout eis subsunt per subtractionem emolumentorum eorundem, ac aliàs vt præmittitur compellant ab huiusmodi illicitis exactionibus abstinere, & contra eos per prædictas pœnas, & alias prout melius expedire viderint, procedant.

Quòd

63 Item cum S.R.E.Cardinales ipsi Sanctissimo D.N.assistant, ac propterea debeant specialibus prærogatiuis,& priuilegiis gaudere, idem D. N.statuit, ordinauit,& decreuit,quod in quibuscunque constitutionibus & regulis per Sanctitatem suam imposterum post hanc primam editionem, & suarum constitutionum, & regularum publicationem faciendis,non includantur ipsi Cardinales, nisi illæ eorundem Cardinalium fauorem concernant, vel ipsæ constitutiones edendæ de eorundem Cardinalium,vel maioris partis eorum consilio editæ fuerint. *Priuilegium Cardinalium.*

De potestate Reuerendissimi D. Vicecancellarij,& Cancellariam Regentis.

Primò,quod possit committere absolutionem illorum,qui ignoranter in supplicationibus,vel in literis Apostolicis aliquid scriberent,corrigerent,vel delerent.

Item quod possit corrigere nomina, cognomina personarum, non tamen eorum,quibus gratiæ,& concessiones fiunt,ac beneficiorum,dum tamen de corpore constet.

Item quod possit omnes causas beneficiales, etiam non deuolutas committere in Curia,cum potestate citandi ad partes.

Item quod processus apostolica auctoritate decretos aggrauare possit cum inuocatione brachij secularis & sententias executioni demandari facere contra intrusos,& intrudendos,per literas apostolicas desuper conficiendas, & non alias.

Item quod possit signare supplicationes manibus duorum Referendariorum signatas de beneficiis ecclesiasticis,secularibus, & regularibus dispositioni apostolicæ generaliter non reseruatis, quorum cuiuslibet valor,centum florenorum auri de Camera vel totidem librarum Turonen. paruorum seu totidem in alia moneta secundùm communem æstimationem valorem annuum non excedat.

Item quod possit signare supplicationes etiam duorum Referendariorum manibus signatas, & de nouis prouisionibus si neutri, & subrogationibus pro colliti gantibus,in quibus non detur clausula generalem reseruationem importans.

Item quod possit ad ordines suscipiendos arctatis prorogare terminos de dictis suscipiendis ordinibus, vsque ad proxima tunc à iure statuta tempora, in quibus sic arctati, successiuè ad ipsos ordines promoueantur.

Placet,& ita publicentur,& describantur F.

Lectæ,& publicatæ fuerunt suprascriptæ Regulæ, ordinationes, constitutiones, Romæ in Cancell Apost anno incarnationis dominicæ,millesimo quingentesimo octuagesimo quinto,die verò Iouis, 2. mensis Maij Pont. S. D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V.Anno primo.

Claudius Ciccolinus Custos.

XIII.

Literæ Processus S. D. N. Sixti V.Pont. Opt. Max. Lecta in Cœna Domini, Anno M. D. LXXXXI.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei,Ad perpetuam rei memoriam.

CONSVEVERVNT Romani Pontifices prædecessores nostri, ad retinendam puritatem religionis Christianæ,& ipsius vnitatem,quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput,Christum videlicet,eiusque Vicarium principaliter consistit,& sanctam fidelium societatem ab offensione seruandam,arma ministerium Apostolatus in præsenti celebritate exercere. *Proœmium literarum.*

Nos igitur vetustum,& solennem hunc morem sequentes, excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis,Patris,& Filij, & Spiritus sancti,auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri,& Pauli, ac nostra quoscunque Vsitas, Vicleffitas,Lutheranos,Zuuinglianos,Caluinistas,Vgonottos,Anabaptistas, *1 In hæreticos, & fautores, ac recedentes ab Apost. Sedis obedientia.*

tistas, Trinitarios, & omnes, & singulos alios Hæreticos, quocunque nomine nuncupentur, & cuiuscunque sectæ existant, & eis credentes, ipsorúmque receptatores & fautores, & generaliter quoslibet defensores, ac eorundem libros sine auctoritate nostra, & Sedis Apostolicæ, scienter quomodolibet legentes, aut tenentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes ex quauis causa, publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore: necnon Schismaticos, & eos, qui se à nostra, & Rom. Pont. pro tempore existentis obedientia, pertinaciter subtrahere, seu quomodolibet recedere præsumunt.

2 In appellantes à Papa ad futurum Concilium.

2 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos cuiuscunque status gradus, seu conditionis fuerint, & interdicimus Vniuersitates, Collegia, & Capitula, quocunque nomine nuncupentur, ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis nostris, ac Rom. Pont. pro tempore existentium, ad vniuersale futurum Concilium appellantes, necnon eos quorum auxilio, consilio, vel fauore appellatum, fuerit.

3 In Piratas, & fautores eorum, & in rapientes bona naufragantium.

3 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Latrunculos maritimos, & illos præcipuè, qui mare nostrum à monte Argentario, vsque ad Terracinam discurrere, & nauigantes in illo deprædari, mutilare, interficere, ac rebus, & bonis suis spoliare præsumunt, ac omnes receptatores eorundem, & eis auxiliũ scienter dantes, vel fauorem. Ac omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcunque, nauibus tempestate in transuersum (vt dici solet) iactatis, aut etiam submersis, & naufragium passis, siue in ipsis nauibus, siue ex eis dilapsa, & in mari, vel littore inuenta, cuiuscunque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quam in quibuscunque aliis cuiuscunque maris regionibus, & littoribus rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint, aut ab aliis rapta, seu accepta scienter receperint: ita vt nec etiam ob quodcunque priuilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque pretextum excusari possint.

4 In imponentes vel augentes noua pedagia, vel ea exigentes.

4 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas ad id potestatem non habentes imponunt, vel augent, aut imponi, vel augeri prohibita, exigunt.

5 In falsificatores literarum, & supplicationum Apostolicarum habes hic adscriptum luculentissimum scholium.

5 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios Literarum Apostolicarum, & in forma Breuis, ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontif. vel S.R.E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Rom. Pont. signaturum, aut sub nomine eiusdem Rom. Pont. seu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum signantes supplicationes easdem: Extendentes constitutionem fel. rec. Innocentij Papæ III. quæ incipit. Ad falsariorum. cum omnibus pœnis in ea contentis, ad falsificantes, seu mutantes supplicationes per nos, seu de mandato nostro signatas, & datas, sine nostra, aut Datarij nostri licentia. †

6 In deferentes prohibita infidelibus, eosque certiores facientes de rebus concernen. statum rei Christianæ.

6 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui Equos, Arma, Ferrum, Filum ferri, Stamnum, Chalybem, omniáque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes tam ex ipso canape, quam ex quacunque alia materia, & ipsam materiam aliáque huiusmodi, quibus Christianos impugnant, deferunt Saracenis, Turcis, & aliis Christi nominis inimicis: Necnon illos, qui per se, vel alium, seu alios de rebus Christianæ reip. statum concernentibus, in Christianorum perniciem & damnum, ipsos Turcas, & Christianæ Religionis inimicos certiores faciunt, illísque auxilium, vel fauorem quomodolibet præstant: Non obstantibus quibuscunque priuilegiis & concessionibus quibuscunque Principibus & Dominis, siue priuatis personis per nos & Sedem prædictam hactenus concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari.

7 In impedientes eos, qui victualia ad Vrbẽ deferunt.

7 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, siue inuadentes eos, qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, ac etiam eos, qui, ne ad Romanam Curiam adducantur, vel deferantur, impediunt, seu perturbant, vel qui talia fieri faciunt, vel defendunt, cuiuscunque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & status, etiam si Pontificali, vel Regali, aut alia quauis ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate.

8 Item excomunicamus,& anathematizamus omnes mutilantes vulnerantes, interficientes, capientes, detinentes seu deprædantes Romipetas, seu Peregrinos ad Vrbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa,& illis dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

8 In eos, qui peregrinos ad Vrbem venientes offendunt.

9 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes,& recedentes ab eadem, necnon omnes illos qui non habentes in eadem Curia iurisdictionem ordinariam, vel delegatam temeritate propria capiunt, spoliant, detinent morantes in eadem, aut ex proposito deliberato verberare, vel interficere præsumunt, vel qui talia fieri mandant.

9 In eos, qui venientes Romam, vel ibi commorantes offendũt.

10 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, verberantes, percutientes capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S.R.E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, vel Nuncios, aut eosdem eiicientes à suis diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis, eaque mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium, vel fauorem.

10 In eos, qui manus iniiciunt in S.R.E. Cardinal. vel prælatos seu Nuncios.

11 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes illos, qui per se, vel alium, seu alios, quascunque personas Ecclesiasticas, vel seculares ad dictam Curiã super eorum causis, & negotiis recurrentes, illasque in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, Auditores, vel Iudices, si per dictis causis, vel negotiis deputatos, occasione causarum, vel negotiorum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt, seu bonis spoliant, vel qui per se, vel alium, seu alios directè, vel indirectè prædicta exequi vel procurare, aut in eisdem consilium, auxilium, vel fauorem præstare non verentur, cuiuscunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint. Ac illos, qui Literas Apostolicas,& in forma breuis tam gratiam, quam iustitiam concernentes; ac etiam citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, processus executoriales, aliaque decreta quæcunque à nobis, & Sede Apostolica, seu Legatis, Nunciis, Præsidentibus, Cameræ Apostolicæ Auditoribus,& Commissariis, aliisque iudicibus,& delegatis Apostolicis emanata,& quæ pro tempore emanauerint, simpliciter, vel sine eorum beneplacito consensu, vel examine, executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarij super huiusmodi literarum,& processuum executione instrumenta, vel acta non conficere, aut confecta parti, cuius interest, tradere debeant impediunt, vel prohibent, aut impediri, vel prohiberi procurant: ac Notarios, Executores, & subexecutores literarum, citationum monitoriorum,& aliorum prædictorum capiunt, carcerant, & detinent, vel capi, carcerari & detineri faciunt. Quin etiam quibuscunque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusuis eorum negotiis prosequendis, seu gratiis, vel literis impetrandis, ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas, vel literas à dicta Sede impetrent, seu impetratis vtantur, directè, vel indirectè prohibere, statuere, seu mandare, vel eas apud se, aut Notarium, seu Tabellionem, vel alias quomodolibet retinere præsumunt.

11 In eos, qui causarum in Curia pendentiũ cursum,& literarum Apostolicarum executionem impediunt, & personas easdem causas prosequentes offendunt.

12 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes, & singulos Cancellarios, Vicecancellarios,& Consiliarios ordinarios,& extraordinarios quorumcunque Regum,& Principum ac Præsidentes Cancellariarum, consiliorum,& parlamentorum: necnon procuratores generales eorundem, vel aliorum Principum secularium, etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alio quocunque nomine nuncupentur, aliósque iudices tam ordinarios quam delegatos, necnon Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Commendatarios, Vicarios,& Officiales, qui per se, vel alium, seu alios quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum,& Literarum; Apostolicarum prætextu beneficiales,& decimarum, ac alias spirituales,& spiritualibus annexas causas ab Auditoribus, & Commissariis nostris, aliisque iudicibus Ecclesiasticis auocant, illarumvè cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conuentus, collegia, causas ipsas prosequi volentes, authoritate laicali impediunt, ac sese illarum cognitione tanquam iudices interponunt, ac partes actrices, quæ alias committi fecerunt,& faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas,& ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à cen-

12 In officiales, & prælatos, qui spirituales causas à iudicibus Apostolicis auocant, & executionem literarũ, & mandatorum Apostolicorum impediunt.

saria, & pœnis in illis contentis absolui statuunt, compellunt, vel alias executionem literarum Apostolicarum, processuum ac decretorum prædictorum etiam sub prætextu violentiæ prohibeantur, vel quod ad nos informandos, vt ipsi dicunt supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi ipsi supplicationes huiusmodi coram nobis, & sede Apostolica legitimè prosequantur quomodolibet impediunt, vel ad id fauorem consilium, aut assensum præstant.

13 In eos, qui personas ecclesiasticas ad eorum tribunal trahunt, & qui statuta contra libertatem ecclesiæ faciunt.

13 Qui vè ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam quorumcunque personas ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, & Collegia ecclesiarum quorumcunque coram se ad eorum tribunal, audientiam, cancellariam, vel parlamentum, præter iuris canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quouis quæsito colore. Necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones pragmaticas, seu quæuis alia decreta in genere, vel in specie ex quauis causa & quouis quæsito colore, etiam sub prætextu Literarum Apostolicarum vsu nó receptarum, seu reuocatarum, vel cuiusuis consuetudinis, aut priuilegij; vel alias quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur aut alias quouis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè vel expresse præiudicatur.

14 In impedientes iudicũ ecclesiasticorum iurisdictionem.

14 Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, vel inferiores, Prælatos, & omnes alios quoscunque Iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt, quo minus sua iurisdictione ecclesiastica contra quoscunque vtantur, secundum quod canones, & sacræ constitutiones ecclesiasticæ, decreta conciliorum generalium, & præsertim Tridentini, statuunt.

15 In eos, qui iurisdictionem, & fructus, ecclesiasticos vsurpant, & decimas, aut taleas quascunque personis ecclesiasticis imponunt, aut exigunt, ac assensum, auxilium, vel consilium præstant.

15 Qui vè iurisdictiones, seu fructus, redditus, & prouentus, ad nos, & sedem Apostolicam & quascunque ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eos obtentorum pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione, vel causa, sine Rom. Pont. expressa licentia sequestrant: aut collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis prælatis, & aliis personis ecclesiasticis, ac eorum, & ecclesiarum, monasteriorum, aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus & prouentibus huiusmodi absque simili Rom. Pont. speciali, & expressa licentia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus, recipiunt: necnon qui per se, vel alium seu alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium consilium, vel fauorem, aut votum, seu suffragium palam, vel occultè præstare non verentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ, & alij potentatus quicunque etiam Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, & terris quoquomodo præsidentes, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti: Innouantes decreta super his per sacros canones tam in Lateran. nouissimè celebrato, quam aliis conciliis generalibus edita etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

16 In laicos se intromittentes in causis capitalibus seu criminalibus contra personas ecclesiasticas.

16 Item excommunicamus & anathematizamus omnes, & quoscunque Magistratus, Senatores, Præsidentes, Auditores, & alios Iudices, quocunque nomine vocentur, ac Cancellarios, Vicecancellarios, Notarios, scribas, ac executores, & subexecutores, & alios quoquo modo se interponentes in causis capitalibus seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas banniendo, capiendo, processando, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum à sede Apostolica ex quibusuis causis, ac sub quibuscunque tenoribus, & formis, in genere & specie concessorum quibuscunque Regibus, Ducibus, Principibus, Rebuspublicis, Monarchiis, Ciuitatibus, & aliis quibuscunque potentatibus quocunque nomine censeantur, quæ nolumus illis in aliquo suffragari, illa omnia ex nunc in irritum reuocando.

17 In eos qui terras seu iura Ecclesiæ Rom.

17 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel alium, seu alios, directè, vel indirectè, sub quocunque titulo, vel colore de facto occupant, vel detinent, vel hostiliter destruunt, vel inuadunt, aut occupare, detinere, vel destruere,

destruere, aut inuadere hostiliter præsumunt in totum, vel in partem Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ, & Corsicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Tuscia Ducatum, Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanę, Massę, Trebarię, Romondiolæ, Campaniæ, & maritimas prouincias, illarumque terras specialis commissionis Arnulphorum, Ciuitatésque nostras Bononiam, Cesenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tudertum, & alias ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipsam Roman. Ecclesiam pertinentia, dictæque Rom. Eccle. mediatè, vel immediatè subiecta: quiue supremam iurisdictionem in illis nobis, & eidem Rom. Eccle. competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt: Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes: Necnon omnes, & singulos suppellectilium, librorum, scripturarum, & bonorum Cameræ, & Palatij Apostolici ex eodem Palatio, infirmitatis Rom. Pont. ac Sedis Apostolicæ vacationis tempore, ablatores, raptores, & illorum detentores, ac quoscunque alios, ad quorum manus bona prædicta quocunque titulo, & ex quauis causa scienter peruenerint.

occupant, vel inuadunt, & in raptores bonorũ palatij Apostolici.

Volentes præsentes nostros processus, ac omnia, & quæcunque his literis contenta quousque alij huiusmodi processus à nobis, aut Rom. Pont. pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omninò sortiri.

18 Cæterum à prædictis sententiis nullus per alium quam per Romanum Pont. nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & de satisfaciendo cautione præstita, absolui possit, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuscunque personis ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium, & Militiarum regularibus, etiam Episcopali vel alia maiori dignitate præditis ipsisque ordinibus & eorum Monasteriis, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali & alia mundana excellentia fulgentibus per nos, & dictam Sedem, ac cuiusuis Concilij decreta, verbo, literis, aut alia quacunque scriptura in genere & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum & innouandorum.

18 Quod nulla solennis Ponuf. absolutio comprehendit supradictos, necnõ qui statuta præfata libertatem ecclesiæ lædentia, co nounne.

19 Quod si fortè aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate illaqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint eos excommunicationis sententia innodamus, & prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum, & audiendi confessiones officiis interdicimus, grauius contra eos spiritualiter & temporaliter, prout expedire nouerimus processuri, Et quicquid egerint absoluendo, vel alias, nullius sit roboris, vel momenti.

19 In absoluentes transgressores.

20 Declarantes, ac protestantes quamcunque absolutionem etiam solenniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi prius à præmissis, cum vero proposito vlterius similia non committendi, destiterint, Ac quo ad eos, qui contra libertatem, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex Archiuiis, seu Capitularibus locis, aut libris in quibus annotata reperiuntur, & cassari, ac nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari. Quinetiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunque tempore continuata, in præmissis omnibus & singulis, ac quibuscunque iuribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctę Romanæ Ecclesię vndecunque, & quomodocunque quęsitis, vel quęrendis nullatenus præiudicari posse, seu debere,

20 Quod priuilegia consuetudinesetiam immemorabiles, indulgentia, ac confessionalia non suffragantur contra præmissa.

Non obstantibus priuilegiis, indulgentiis, & literis Apost. generalibus, vel specialibus supradictis vel eorum alicui seu aliquibus, & aliis cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, præeminentiæ fuerint, etiamsi, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quauis ecclesiastica, & mundana præfulgeant

dignitate, vel eorum Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, seu locis, à prædicta sede sub quauis forma, vel tenore, & ex quauis causa etiam per viam contractus, aut remunerationis, ac cum quibuscunque clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis concessis, etiam continentibus quod excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint per literas Apost. non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem: Necnon consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcunque longissimis, & aliis quibuslibet obseruantiis scriptis, vel non scriptis, per quę contra hos nostros processus, ac sententias, quo minus includantur in eis, se iuuare valeant, vel tueri: quæ omnia quo ad hoc, eorum omnium, & singulorum tenores, ac si ad verbum nihil penitus omisso, insererentur, præsentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, & omninò reuocamus, cęterísque contrariis quibuscunque.

21 Præcipimus autem in virtute sanctæ obedientiæ vniuersis & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, & ecclesiarum Prælatis, necnon Rectoribus, ac cæteris curam animarum exercentibus, ac presbyteris secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ad audiendum confessiones quauis auctoritate deputatis, vt transumptum harum literarum penes se habere, ac legere, & diligenter examinare procurent, ne de huiusmodi reseruatione ignorantiam prætendere valeant.

21 Ordinarij, Curati, & confessores debent penes se habere transumptum præsentium, & diligenter legere.

22 Vt verò præsentes nostri processus ad communem omnium notitiam facilius deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes valuis Ecclesiæ S. Ioannis Lateran. & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, quæ processus ipsos quasi sonoro præconio, & patulo iudicio publicabunt, vt ij, quos processus huiusmodi contingunt, quod ad ipsos non peruenerint, aut quod ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem prætendere, seu ignorantiam allegare, cùm non sit verisimile, quòd ipsum remaneat incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur.

22 Quod literæ publicentur in valuis eccle. S. Io. Lateran. ac basilic. prin apo. de Vrbe, &c.

23 Insuper, vt processus ipsi, ac pręsentes literę, ac omnia, & singula in eis contenta eo fiant notoria, quo in plerisque ciuitatibus, & locis fuerint publicata, prædictis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis, Prælatis, & Rectoribus vbilibet constitutis per hæc scripta committimus, & in virtute sanctę obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se, vel alium, seu alios præsentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in ecclesiis suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solenniter publicent, & ad Christifidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

23 Quod literæ publicentur per locorum ordinarios saltem semel in anno.

24 Volentes earundem præsentium transumptis, etiam impressis, Notarij publici manu subscriptis, & sigillo Iudicis ordinarij Rom. Curię, vel alterius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quę ipsis pręsentibus adhiberetur, si essent exhibitę, vel ostensę.

24 Quod fides adhibeatur transumptis.

Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, M. D. LXXXVI. 3. Calend. April. Pontificatus nostri anno primo.

† Iuris Pontificij & scholastica Theologiæ professores insigni Commentariorum congerie hoc diploma illustrarunt, adeo vt dignioribus nequeat exornari lucubrationibus. Sub hac tamen operis coronide in mentem occurrit nos nihil quidquam superius exarasse in eos qui falsificant literas apostolicas, quorum absolutio reseruatur Summo Pontifici. Et præter ea quæ in Oeconomia Canonica dicta sunt de modo quo solent flagitiosi illi falsum moliri, operæ precium videtur addere qua pœna plectantur, & an officiorum & personarum dignitas & conditio sceleris grauitatem emolliat. Iurisconsultis decretum est crimen falsi esse publicum l. 1. ff. de pub. iud. itáque graue & enorme; vt Bar. & alij in l. transigere. C. de transactionibus bonis moribus, & publicæ vtilitati odiosum, & propudiosum illud iudicent. Quantum execrantur iura periuria & fœdifragos tantùm & falsarios detestantur. Enormis criminis

criminis pœna in clericis explicatur c. tua. de pœnis. & in c. de his. l. di. & notatur plenè in c. at si clerici, & in c cum non ab homine. de iudi. & dicit gl. in c. ex tenore. de temp. ord. quod vbicunque crimen est enorme, & manifestum semper reus deponitur & nunquam restituitur post quamcunque pœnitentiam. Sed quid ego glosarum auctoritate vtor quando casus est de hoc in terminis in c. si episcopus. l. di. cuius verba sic se habent. Si episcopus presbyter aut diaconus capitale crimen commiserit, aut cartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit ab officio & honore deiectus in monasterio detrudatur, & ibi quandiu vixerit laicalem tantummodo communionem accipiat. Ex quo quidem text. etiam illud vt opinor demonstratur non rectè sentire eos qui dicunt Canones imponentes pœnas falsariis literarum apostolicarum non includere episcopos vbi nominatim de illis mentionem non faciunt. Nam iste text. non modo in falsitate, sed nec in quouis alio enormi crimine inter episcopos & inferiores distinctionem vllam facit. Et his accedit text. in c. si quis episcopus. & in c. seq. 11. q. 3. vbi episcopi & inferiores vniformiter puniuntur. Præterea text in c. ad falsariorum simpliciter loquitur de clericis quo nomine si proprietatem vocabuli sequi voluerimus magis episcopi quam inferiores comprehenduntur. Dicuntur enim clerici quia sunt de sorte Domini, c. cleros in princ. 21. dist. c. duo sunt, & c. clericus. 12. q. 1. Potius autem sunt seu esse debent de hac sorte qui priorem locum tenent quam sequentes, vt de se patet. Itaque cum iura pœnalia & exorbitantia loquentia in altero casu æquiparatorum includant etiam alterum verbis legis non expressum, vt est gl. communiter approbata in l. si quis seruo. C. de fur. & in l. quod verò, ff. de legi. & in c si post quam in fin. de elect. libr. 6. Multomagis in casu d. cap. ad falsariorum, debent censeri episcopi inclusi quam reliqui cum dictio clericus Episcopum non per æquiparationem: sed per proprietatem includat. Sed quid opus est in his argumentis insistere quando hæc multo apertiùs demonstrantur in c. quia periculosum, de sent. excom. lib. 6. Ibi enim iuncta communi theorica doc. est expressum quod speciale est in sententiis suspensionis & interdicti duntaxat, vt episcopos non comprehendat, vbi eos non exprimit. In aliis verò sententiis omnibus à iuris conditore latis non minus includuntur Episcopi quam cæteri inferiores. Aut enim malè fecit ibi Papa restringere dispositionem illam ad suspensionē & interdictum. Aut si bene necesse est quod vbi de illis non agitur, sed de aliis pœnis Episcopi quæ ac alii includantur. Hinc est quod quamuis text. in c. pro humani. de homicid. lib. 6. non exprimat episcopos sed prælatos, quod vocabulum etiam ad inferiores episcopo adaptari potest, vt legitur in clem. 1. de elec tamen gl. in d. c. pro humani. in vers. prælatos. quam omnes sequuntur: vult etiam Episcopos arctari pœnis illius literæ & tamen si credimus his quæ refert ibi Domi. de sanc. Gemi. insi pene illius text. grauiores sunt, quámque ponuntur in c. ad falsariorum. text. quoque in c. felicis. de pœn. lib 6. dum atrocissimas pœnas comminatur, loquitur simpliciter per dictionem si quis, Et nihilominus episcopi ibi includuntur. Patet nec quia postmodum subiicit quod propter delictum parentis episcopi insontes, & nullius criminis participes episcopatu priuantur omni spe promotionis ipsis sublata, quod cum ita sit, absurdum esset quod episcopi in præcedenti generali dispositione non includerentur. Nam qui propter alterius crimine acriter puniuntur si ipse deliquerit à pœna immunis esse quomodo poterit? Igitur in text illo, quamuis pœnali, & simpliciter loquente episcopi sunt comprehensi gl. etiam in c. vni. de schismat. ec. li super verbo Cardinalis apertè vult decretalem illam in qua pœna priuationis infligitur episcopos inclusisse etiam si de ipsis mentio alia non esset facta. Cæterùm licet in pœnis arbitrariis interdum iura & doct. distinguant inter superiorem & inferiorem nobilem & ignobilem & modo vnum modo alium afficiant grauiori supplicio vbi tamen lex certam pœnam imponit neque distinctionem facit illa pœna debet vniformiter & indifferenter in omnibus personis obseruari siue abiectè conditionis siue excellentis existant vt firmat Sal. in l. seruos. circa medium. C. ad l. Iul. de vi. & Bal. in l. 3. versi. quarto. non. C. de sum. trin. cuius dictum refert & sequitur Io. de Ana. in c. 1 col. 6. de cler. venat. Istud etiam fuit de mente gl. in l. Pedius vers condition. ff. de incend. rui. ibi plus minor quam maior puniatur de eodem delicto extra ordinem, &c. quasi dicat vbi est pœna ordinaria nulla fieri debet talis distinctio. Et vt mihi videtur hoc optimè probat text. in l. 1. §. expilatores. ff. de effracto. Dicitur enim ibi ideo licere iudici in casu illo maiori pœna afficere ignobiles quam honestiores, quia nulla specialis pœna rescriptis principalibus erat imposita, & sic vbi certa pœna statuitur nulla debet inter personas distinctio fieri. Et aliter dicendo oportet fateri omnes pœnas esse arbitrarias quia pro qualitate personæ aut grauandæ essent aut leuandæ. Istud autem est omnino falsum vt dicit text. in l. 1. §. 1. ff. ad turpil.

ibi penè

ibi pœnè verò persecutio non iudicantis voluntati mandatur sed legis authoritati reseruatur.
Confirmantur ista praeterea quia iura communia excepto solo supremo principe caeteros
omnes arctant cuiusuis dignitatis sint. Adeò vt etiam augusta Imperatoris vxor legibus solu-
ta non sit. l. iura & l. princeps, ff. de legi. Itaque DD. in c. 1. de constit. per illum text, dicunt
quod canon quamuis simpliciter loquens in materia tamen concernente animam etiam Impe-
ratorem apprehendat. Quid igitur est cur episcopi in constitutionibus canonum pœnalibus non
comprehendantur si principes seculares etiam Imperator includitur quod ego non modo intel
ligo quo ad pœnam fori pœnitentialis verum etiam quo ad iudiciale forum. Et inde fuit
vt arbitror quod Gelasius Papa Francorum regem deposuit non tam pro suis excessibus quam
pro eo quod tantae potestati erat inutilis. c. alius. 15. q. 6. huic etiam Inno. quartus Regi Por-
tugalis regni administrationem interdixit ei j, coadiutorem dedit. c. grandi. de supp. neg. prael.
lib. 6. hinc etiam ipse idem Inno Fredericum Imperatorem in Lugdunensi Concilio imperio
priuauit & alias diuersimodè per summos Pontifices contra Reges & Principes est proces-
sum c. praecipuè, 11. q. 3. c. venerabilem. de elect. c. nouit. de iudi. cle pastoralis, de re iudi.
Et in aliis locis vt latiùs historiae demonstrant & tamen si Summi Pontifices istorum opinio
nes sequi voluissent qui dicunt constitutiones pœnales non includere excellentes personas
non expressas nihil horum quae modo retuli fieri potuisset legant enim isti qui aliter sentiunt
quantum possunt omnia reuoluant omnia iuris volumina nusquam apparebit ante canones
quos modo adduxi fuisse vel in concilio vel aliter statutum vt in casibus praedictis possent
aut Reges aut Imperatores deponi aut eis administratio interdici & dari coadiutor. Et tamen
cum iuridicè ac legitimè facta sint necesse est fateantur sententias illas esse fundatas in
legibus & canonibus ac in iure diuino ac in ipsa denique ratione naturali, non quidem
specificè de imperatore & regibus sed generaliter & indistinctè omnes comprehendente.
Fatendum tamen est quòd non facilè contra personas excellentes debet procedi quando po-
test ex processu schisma aut aliud scandalum excitari. Et hoc est quod dicimus interdum
parci nobilitati vt declarant omnes. in c. fi. de pœn. Hoc etiam clariùs docet Inno. in d. c. aposto-
licae in sua lect. dum dicit quod ad depositionem clericorum pro quolibet peccato procedi po-
test ad depositionem autem imperatoris vel aliorum Principum nisi concurrant multa crimi-
na & multa genera peccatorum procedendum non est. Quippe horum depositiones sine mul-
tis & magnis periculis fieri non possunt. Et periculum causa est quasi aliquid rigori detrahi-
tur ex quibus omnibus satis manifestè liquet vt opinor quod constitutiones pœnales omnes
subditos ligant cuiuscunque dignitatis existant & contra clericos indistinctè quidem proce-
ditur. At contra seculares principes interdum cessat iuris rigor vt scandalum euitetur. Sed
iam iterum ad episcopos reuertamur si verum est quòd constitutiones pœnales non compre-
hendunt episcopos specificè non nominatos sequitur quod episcopi possunt omnia praecepta iu-
ris canonici quae de episcopis expressam mentionem non faciunt impunè praeterire & pro
nihilo habere. Demonstrant istud omnes canones praeceptiui obligant non obtemperantes ad
peccatum mortale & consequenter ad pœnam aeternam, vt declarant omnes scribentes in c.
tam concupiscentiam de consti. & probatur in c. 2. de maio. & obed. & in c. quod praecipitur
iur. 14. q. 1, si ergo canones pœnales non arctant episcopos ergo episcopi non tenentur ad ob-
sequentiam canonum praeceptiuorum. Quoniam si Episcopi non includuntur vbi de pœna tem-
porali tractatur multo minus comprehendentur in pœna aeterna quae ob praeceptum candis
irrogatur. Est enim pœna aeterna multo grauior quam sit quoduis temporale supplicium vt
demonstrat Euangelium. Matth. 10. ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. Itaque esse
videmus falsum episcopos non teneri ad obseruantiam canonum quorumcunque.

Quicumque his obtemperare noluerit alienus sit à pontificali officio vt dicit tex. in. cap.
nulli fas in fi. 19. di. falsum est ergo quod isti dicunt episcopos in constitutionibus pœnalibus
generaliter loquentibus non includi. Praeterea si ponderemus quae dicunt doctores & iura
allegata in. cap. nisi cum pridem. § propter conscientiam. de renunc. dum enumerant crimi-
naque etiam post peractam pœnitentiam impediunt ordinis executionem facile colligemus
secundum eorum mentem iura pœnalia generaliter emanata comprehendere episcopos. Specu.
Ité de rescrip. praesenta. §. ratione causa. ver. quid si in, rescripto à parte dicit quòd quãuis
in rescriptis non semper includãtur episcopi tamen in constitutionib. & generalib. mandatis
episcopi pariter cũ aliis sunt inclusi & idem voluit domi. post Lap. in. c. auaritia, col. 3. de elec.
li. 6. Ex his illud etiã adiũgo quod secundũ Communẽ doc. sententiã in constitutione pœnali
generaliter posita facilius includuntur episcopi quã reuerendissimi domini cardinales & ta-

men

men Io.mona.in extrauag.Bonifacij qua incipit excommunicamus super verbo clericos teneti que cõstitutio penalis quòd loquens de clericis includat Cardinales licet eos nõ exprimat Quando materia est pariter proportionabilis illis constitutio generaliter loquitur etiam. Et reprehendit quod ipsemet alias dixerat fauẽdo Cardinalibus & ita refert & sequitur Domini.in.d.c.vnico de scisma.colum 5.et idem vult in.c.nemo dein eps colum.1.de elec. co.li. Old.preterea in aleg.22.colum.3.qua incipit ad propositũ fratrum concludit quod stante paritate rationis consuetudo equè astringit Cardinales & reliquos curiales. Mihi autem istud videtur singulariter probari.in.c.ex gestis de Cle.non resi.vbi Cardinalis quidam licet nullius criminis esset reus tamen ex eo solo quod per quinquennium in parochia sua non resederat ab omnibus in concilio fuit depositus quamquam iura arctantia ad residendum de Cardinalibus expressam mentionem non facerent vt patet in.cap.presentium & in.c.si quis in clero.1.q.7.in.c.inter quatuor.In.c.ex tua & in c.fi.de cleri.non resi. Quis igitur dicere audeat iura pœnalia non artare episcopos postquam constat in illis fuisse Cardinales comprehensos Sed fingamus sine veritatis praeiudicio quomodo reperiatur aliquis canon qui tamen nullibi est dicens regulariter iura penalia generalia generaliter episcopos non arctare adhuc tamen possem defendere, illam regulam materia falsitatis locum non habere. Quippe indubitatum est quod quotiens dignitas auget delictum quod fit vbi crimen aduersatur dignitati ac tendit in illius contemptum, tunc semper atrocior pena inferenda est in nobilem delinquentem quam in ignobilem. Ita voluit Sal.in.l. seruos. in prin.5. colum.C.ad.l.iul.de.vi Bar.in.l.quedam.per illum tex.ff.de pen.ci.& Bal.in.l.3.C.de sum. tri.sed nulli dubium est quod falsitas maximè aduersatur episcopali dignitati eámque & vituperat & deturpat ergo episcopi ob crimen falsi non mitius quàm alij sed seueriùs castigandi sunt. Et pro hoc est bonus tex.in c.cùm quidam.de iureiur. Vbi formaliter dicitur in episcopis iuramenti transgressores tanto grauius esse vindicandum quanto maiori praeminent dignitate tex.quoque.in l. presbyteri. C. de episc. & cler.canonizatus. 5. q. 6. Clare attestatur de crimine falsi grauius esse presbyteros quam caeteros puniendos. Et his addo tex. in c.praecipuè.11.q.3 vbi dum dicit deterius quoque in populis praelati delinquunt ac per hoc ipsi crudelius quam caeteri puniuntur. Idem etiam probatur in c.homo Christianus.40.dist. & in c.nulli fas.25.q.1. Postremò hoc ita determinat Io.An. & Io. de Ana.post eum.in d.c. ad falsariorum si eorum verba rectè ponderentur. Non enim excipiunt simpliciter à pœna illius literae episcopos & alios exemptos sed requirunt mandatum Papae quoniam non sunt priuandi sine iussu summi Pontificis secundum eos, itaque vbi causa agitur coram Papa vel de ipsius mandato dicere oportet etiam episcopos & exemptos esse pœna illius c. affligendos. Alioquin ad quid mandatum Papae ibi exigeretur cum si verbis illius tex.non essent comprehensi mandatum Papae non faceret ad propositum: non enim punirentur vigore illius tex. sed ratione mandati. Praeterea omnes scribentes ibi aequiparant episcopos & exemptos: nemo tamen vt arbitror dixerit exemptos posse sine timore.c ad falsariorum literas apostolicas falsare: alioquin ipsa exemptio instigaret quodammodo plerósque Apostatas ordinum exemptorum ad falsandas literas Apostolicas quod nemo sanae mentis crediderit de mente summorum Pontificum processisse, sed vt nulla superesse possit dubitatio, & vt non modo homines humilioris ordinis, sed etiam episcopos à falsandis literis apostolicis saltem metu pœna aliquando deterreamus. Dico quòd articulus iste determinatus fuit tempore fe.rec. Pij in persona episcopi Electensis qui & referendarius erat & orator Renati regis & tamen quia vnicam solum bullam falsari curauerat causa per pontificem Pium discussa publicè degradatus fuit tradiúsque curia seculari quanquam postea pœna quae ei per iudicem laicum erat imponenda fuerit per Pontificem examinata in detrusione in monasterium commutata, neque de hac re egemus alterius testimonio quandequidem cùm multi curiales tum S.D.N. De his plenissimè sit instructus quibus igitur text. & scribentium doctrina praeallegatae satis non sint profectò ista Pontificis diffinitio quam modo dixi debet sufficere. Nam diffinitiua sententia Principis lata cùm causa cognitione non solum in ea causa quam determinat: sed etiam in reliquis aliis legem facit: vt est tex.in l. fi.C.de legi & declarant doct.omnes in l.3.eod.tit Quocirca nescio quid in mentem venerit his qui in hoc articulo contrariam sententiam sequuti in verbis An. de But solius inaduertenter loquentis fundamentum fecerunt. Nam licet Ant. de But.dicere videatur quòd pœna.c. ad falsariorum non habet locum, neque in episcopis, neque in exemptis tamen refert se ad alios doc qui aliter loquuntur quam ipse referat, vt patet ex his quae modo dixi, & ideò apparet Ant.de But. fuisse in errorem per inaduertentiam lapsum

De literis permutationum beneficiorum.

Item, si committatur alicui beneficij resignationis receptio, ponatur clausula, Attente quoque prouideas, &c. & si ex causa permutationis resignationes fiant, ponatur clausula, quod neuter permutantium ius acquirat, nisi quilibet ipsorum ius habuerit in beneficio per ipsum resignato.

De supplendis defectibus.

Alex. cons. 76. col. 1. q. 6. vol. 1.

Voluit, quod si petatur suppleri defectus in genere, nullatenus literæ desuper concedantur nisi in petitione desuper huiusmodi defectus exprimantur, vel per fiat vt petitur, supplicatio signata fuerit.

De derogatione iuris patronatus.

Quibus causis Papa non deroget Iuri patronatus vide apud Rebuff. in add. ad hanc reg.

Item voluit, quod super quouis beneficio ecclesiastico de iure patronatus laicorum non expediantur literę nisi ponatur expresse, quod tale beneficium tanto tempore vacauit, quod eius collatio ad sedem apostolicam legitimè est deuoluta, vel quia tempus patronis laicis ad præsentandum à iure præfixum lapsum existat, aut aliud patronorum ipsorum accedat assensus, & si per ipsum iurispatronatus huiusmodi derogari contigerit, iurispatronatus huiusmodi mentio dispositiuè, ac specificè, & determinatè, non autem conditionaliter fiat, & si illud ad aliquem Regem Ducem, Marchionem vel alium Principem pertineat, & de hoc in literis prouisionis, vel mandati de prouidendo de dicto beneficio similis mentio facta non fuerit, non censeatur quomodolibet derogatum.

De commendis.

Item voluit, quod nulli seculari de regulari, nec Religioso de seculari beneficii commenda detur, nisi in signatura per clausulam ad partem super petitione commendæ huiusmodi de commenda ipsa mentio fiat.

De reformationibus.

Item voluit, statuit, & ordinauit, quod super quibuscunque reformationibus signatis super impetrationibus quorumcunque beneficiorum vacantium, vel certo modo vacaturorum, in quibus petitur, quod literę super prima data expediri possent, si ex huiusmodi expeditione sub tali data cuiquam videatur posse fieri præiudicium, literæ huiusmodi sub ipsa prima data nullatenus expediantur, nisi reformationes huiusmodi per fiat sub prima data signatæ fuerint.

De consensu in resignationibus, & pensionibus.

Literæ expeditæ sub prætextu consensus & resignatione non valent etiam si fuerint expeditæ sub priori data præstandi consensus, quia id quod meum non est, sine me non possum nec plus iuris in alterum transferre quam habeo. l. traditio. ff. de acquir. rer. dom.

Item voluit, & ordinauit, quod super resignatione cuiuscunque beneficij ecclesiastici, seu cessione iuris in eo, quam in manibus suis, vel in Cancellaria Apostolica fieri contigerit, Apostolicæ literæ nullatenus expediantur, nisi resignans vel cedens, si præsens in Romana Curia fuerit personaliter alioquin per procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum expeditioni huiusmodi in eadem Cancellaria expresse consenserit, & iurauerit, vt moris est, & si ipsum resignantem, seu cedentem pluries super vno & eodem beneficio in fauorem diuersarum personarum successiuè consentire contigerit, voluit sanctitas sua quod primus consensus tenere debeat, & alij posteriores consensus, ac literæ illorum prætextu, etiam sub priori data expeditæ pro tempore nullius sint roboris, vel momenti literæ reseruationis, vel assignationis motu proprio cuiusuis pensionis annuæ super alicuius beneficij fructibus expediri possint, nisi de consensu illius qui pensionem persoluere tunc habebit.

De ingressu Religionis.

Item

Item non dentur literæ ſuper beneficiis vacaturis per ingreſſum Religionis niſi ille præceſſerit datam deſuper petionis.

Non valeat impetratio facta per modum in Cancellaria exprimendum.

Item voluit, quod ſi petatur aliquod beneficium vacans per modum in Cancellaria Apoſtolica exprimendum, talis impetratio non valeat, nec literæ deſuper expediantur.

De executione facienda.

Item voluit, ſtatuit, & ordinauit, quod quotieſcunque per ſignaturam ſuam, vel de eius mandato factam ſuper exequendis aliquibus cum adiectione proprij nominis vel dignitatis cuiuſuis iudex datur, literæ deſuper expediantur cum expreſſione, quod idem iudex executionem faciat per ſeipſum.

De diſpenſationibus in gradibus conſanguinitatis.

Voluit quod in literis diſpenſationum ſuper aliquo gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, aut alias prohibito ponatur clauſula, ſi mulier rapta non fuerit, etſi ſcienter, ponatur clauſula addita in quaterno.

Super defectu Natalium.

Voluit quod in diſpenſationibus ſuper defectu Natalium, quod poſſint ſuccedere in bonis temporalibus ponatur clauſula. Quòd non præiudicetur illis ad quos ſucceſſio bonorum ab inteſtato pertinere debeat.

Super diſpenſationibus.

Item quod per quamcunque ſignaturam in quauis gratia nullatenus diſpenſatio veniat, niſi dicta gratia totaliter effectum huiuſmodi diſpenſationis concernat, vel alias nihil conferat, aut operetur.

Nulli ſuffragetur diſpenſatio, niſi literis confectis.

Item cùm conceſſiones ſuper gratiis diſpenſationum quarumcunque quibuſuis per ipſum Dominum noſtrum conceſſarum, vel concedendarum per regulas Cancellariæ Apoſtolicæ ſint prouidè limitatæ, licet aliquando in petitionibus ſuper huiuſmodi conceſſionibus oblatis multa ſint petita, ne quis talium conceſſum prætextu illas diſpenſatiuè tenere, aut facere præſumat, ad quod conceſſiones huiuſmodi ſe non extendant. Voluit, idem Dominus noſter, quod nulla talis diſpenſatio cuiquam in iudicio vel extra ſuffragetur, antequam ſuper ea literæ Apoſtolicæ ſint confectæ.

De clauſulis ponendis in literis indulgentiarum.

Item voluit, quod in literis indulgentiarum ponatur, quod ſi eccleſiæ, vel capellæ vel alias aliquas indulgentias fuerit per ipſum conceſſa, de qua inibi ſpecialis mentio facta non ſit, huiuſmodi literæ ſint nullæ.

De indulgentiis conceſſis ad inſtar.

Item voluit idem Dominus noſter, quod literæ ſuper indulgentiis non expediantur ad inſtar niſi pacificentur.

De exprimendo valore beneficiorum in impetrationibus.

Ex Vrbani V. decreto regula emanauit vt habetur clem. 1. de præbend. quia in collatione beneficiorum qualitas personarũ exprimenda est.

Item voluit, quod in gratiis, quas quibuſuis perſonis de beneficiis vacantibus, ſeu certo modo vacaturis fieri contigerit, illorum, & aliorum quorumcunque beneficiorum, quæ dictæ perſonæ tunc obtinuerint, ſeu de quibus eis fuerit prouiſum, vel conceſſum, aut mandatum prouideri verus annuus valor, per Marchas argenti, aut ſterlinguorum, vel libras Turonen. paruorum, ſeu florenorum auri, aut ducati, vel vncias auri, ſeu aliam monetam ſecundùm communem extimationem exprimantur, niſi perſonæ prædictæ, beneficia quæ tunc obtinuerint, aut in quibus vel ad quæ ius ei competit, iuxtà ipſarum oblationes, aut alias dimittere teneãtur. Alioquin gratiæ prædictæ ſint nullæ, & idem ſeruetur in gratiis, quas à Sanctitate ſua Motuproprio emanare contigerit, quoad beneficia, de quibus per Sanctitatem ſuam pro tempore prouidetur, ſeu prouideri mandatur, aut alias diſponitur, ac literis, per quas pro tempore ad Eccleſiarum Patriarchalium, & Cathedralium ac Monaſteriorum regimina promotis concéditur, quod Monaſteria & alia beneficia eccleſiaſtica, ſecularia, & regularia per eos obtenta, & in quibus, & ad quæ ius eis competit retinere poſſint.

De clauſulis in beneficiis vacantibus ponendis.

De clauſulis quæ ſolent apponi in literis ſiue ad neceſſitatem iuris ſiue ad cautelam vide Spec. in tit. de Iudice deleg. §. ſequitur videre verſ. ſed nunquid poteſt.

Voluit & ordinauit, quod quando prouidet, ſeu mandat prouideri alicui de beneficio eccleſiaſtico vacante tunc dari poterũt clauſulæ ſi petantur, etiam ſi illud quouiſmodo, &c. ſeu per conſtitutionem execrabilis vacet, ac ſpecialiter reſeruatum inter aliquos litigioſum ſit, & eius collatio deuoluta fuerit, & ſi pro collitigante, vel ſurrogationem, aut ſi neutri, vel ſi nulli, &c petente, ſi tunc iis ſpecificè exprimatur. Nec detur aliqua generalis reſeruatio diſpoſitiuè niſi deſuper in conceſſione ſpecialis, & expreſſa, ac pure, & non ſub conditione mentio fiat, & tunc reliquæ reſeruationes ibi contentæ veniant. Si vero tempore expeditionis inde literarum generalis reſeruatio huiuſmodi probari non poſſit, aut in nouis prouiſionibus, ſeu pro collitigantibus, ſi neutri, vel ſi nulli, &c. ſit expreſſum, quod ab aliquibus aſſeritur, illum cuius beneficium conceditur, Collectorem vel vnicum ſubcollectorem, Abbreuiatorem vel familiarem, Notarium, aut dictæ ſedis officialem fuiſſe clauſula ponatur; etiam ſi dictum beneficium, ex eo quod talis Collector, vel vnicus ſubcollector, abbreuiator, vel familiaris Notarius, aut dictæ ſedis officialis fuit diſpoſitioni Apoſtolicę generaliter reſeruatum exiſtat, dummodo non ſit in eo alicui ſpecialiter ius quæſitum: in reliquis vero nulla clauſula detur. Vnde reſeruatio generalis dici poſſit, niſi deſuper ſignatura per duplex, fiat, ſignata ſit, aut reſeruatio, vel aliàs ſpecialiter habeatur.

De expreſſione qualitatum beneficiorum in impetrationibus.

...tatum in illis. de præb. in text. & per tex. in Cle. 1. ibid.

Item voluit quod ſuper beneficiis Eccleſiaſticis, de qualitatibus illorum videlicet, an dignitates, perſonatus, vel officia ſint, eiſque cura immineat animarum, & ad illa conſueuerint, qui per electionem aſſumi mentio fiat, aliàs gratię deſuper factę ſint nullę, & ſi qualitates huiuſmodi affirmatiuè, vel conditionaliter non exprimantur, negatiua expreſsè deſuper fiat in beneficiis, quę tales qualitates, vel ex eis aliquas conſueuerint habere.

De beneficiis vacantibus per contractum matrimonij.

Gloſ. in c. vno de cleric. coniug.

Item ſi reſeruetur beneficium per contractum matrimonij non dentur alij modi vacationum de futuro nec cenſeantur beneficium reſeruatum ſpecialiter vel affectum, niſi ſequatur matrimonium, ſed in beneficiis per promotionem, aut ingreſſum Religionis, vel aſſecutionem vacaturis ponatur clauſula, etiam ſi non petatur. Cùm beneficia huiuſmodi præmiſſo, vel alias quouis modo, &c. præterquam per obitum obtinentis vacare contigerit, etiam ſi vacent.

De clauſulis

De clausulis ponendis in literis Religiosorum.

Item voluit, quod si petatur aliquem in Religiosum recipi, & sibi in quouis beneficio Ecclesiastico prouideri per simplicem signaturam fiat receptio huiusmodi, dumtaxat detur adiectio, si petens idoneus sit aut aliud Canonicum non obsistat, & exprimatur si certus numerus Regularium sit ibidem, cui etiam non derogetur, nisi expresse concedatur, & si numerus iste non existat, ponatur, Dummodo receptionis locus huiusmodi nimium propterea non grauetur.

De translatione Religiosorum.

Item si regularis petat sibi de beneficio ab aliquo Monasterio, vel alio regulari loco dependente prouideri, & appareat ex petitione huiusmodi, quod alterius Monasterij, vel loci Religiosus sit ibi, Translatio non petatur nihilominus illa veniat.

Petenti prouideri vacaturo dentur litera de vacatura, & è conuerso.

Item petenti sibi prouideri de vacaturo, dentur literæ de vacaturo, & e conuerso, prout expedierit impetranti.

De mandatis Apostolicis, & executorialibus.

Voluit, & ordinauit, quod mandata Apostolica super sententiis in Romana Curia latis executioni demandandis sub bulla expediantur, alias sint nulla.

Reuocatio decimarum, & aliarum impositionum.

Item reuocauit quascunque decimarum subsidiorum, vigesimæ, & aliorum onerum impositiones, quæ à prædicto Gregorio 13. prædecessore suo, ex quauis causa etiam in subsidium expeditionis contra Turcas, & Orthodoxæ fidei hostes emanarunt, & quascunque facultates super decimarum, vigesimæ, & onerum huiusmodi exactione, quibusuis fructuum, & prouentuum Cameræ Apostolicæ debitorum, Collectoribus, & Apostolicæ sedis nunciis ab eodem prædecessore concessas. Suspendit quoque ad suæ Sanctitatis, & sedis Apostolicæ beneplacitum, quascunque plenarias Indulgentias, ab eodem prædecessore, ex quauis causa etiam expeditionis huiusmodi concessas, si quæ per Nuncios, vel Quæstores deferebantur. Necnon deputandi, & eligendi confessores, qui plenariè absoluant, & alia faciant ad earundem indulgentiarum suspensarum effectum, reliquasque facultates, ipsasque Indulgentias quomodolibet concernentes præterquam, quoad ea, in quibus indulgentiæ, & facultates in aliqua sui parte sint sortitæ effectum, Ita vt illis, qui implentes iniuncta eis in literis indulgentiarum huiusmodi iam consequuti sunt facultatem eligendi confessores, qui absoluant eos plenariè in mortis articulo per huiusmodi suspensionem non præiudicetur, quin facultate ipsa vti possint in futurum decreuit quoque irritum, & inane quicquid facultatum reuocatarum, earundem prætextu imposterum contigerit attentari.

Reuocatio facultatum percipiendi pretium Officiorum.

Item reuocauit, cassauit, & annullauit, ac irritas declarauit quascunque facultates percipiendi pretium officiorum Rom. Curiæ pro tempore vacantium in toto vel in parte, ac quasuis concessiones, & collationes, aliasque dispositiones, per fe. recor. Gregorium PP. 13. prædecessorem suum de dictis officiis, etiam ex die collationum, concessionum, & dispositionem earundem in antea vacaturis in fauorem quarumcunque personarum, Ecclesiarum, Monasteriorum, piorum locorum Collegiorum, seu eorum mensarum, etiam perpetuò, etiam in vim contractus, & ex titulo

ex titulo oneroso, & sub alia quauis verborum forma, quam & præmissorum tenores pro expressis haberi voluit, concessas, & factas, quoad officia, quæ post obitum ipsius prædecessoris vacarunt, & in posterum quomodolibet vacabunt.

Quòd fructus in tertia parte augeri possint vigore clausulæ.

Item cum nonnulli in impetrationibus beneficiorum Ecclesiasticorum pro tempore vacantium, & certo modo vacaturorum asserendo illorum fructus, &c. certum per eos expressum annuum valorem non excedere nonnunquam obtineat à sanctitate sua, vt huiusmodi valorem annuum augeri possint, vt verius possint in confectione literarum super huiusmodi impetrationibus summa, ac valor ipse annuus exprimi, aliter desuper non specificato, ne de virtute huiusmodi concessionis imposterùm hæsitari contingat, declarauit prætextu concessionis huiusmodi valorem ipsum vsque ad tertiam partem valoris expressi, & in prima, quæ desuper fiet literarum expeditione dumtaxat augeri posse, & eas, quas literis iam expeditis cum expressi one valoris specificari, aut non integro augmento prædicto denuo desuper expediri contigerit literas cum aliquo augmento valoris huiusmodi nullius esse roboris, vel momenti, etiam si Motu proprio beneficiales gratiæ, & dispositiones quæcunque à Sanctitate sua emanarent.

De insordescentibus.

Item ne personis, pro quibus literæ suæ Sanctitatis emanabunt ob generalem absolutionem à censuris Ecclesiasticis, quibus ligati forent, eorum effectum indifferenter concedi, & in literis Apostolicis apponi solita præbetur occasio censuras ipsas vilipendendi, & insordescendi in illis, statuit, & ordinauit huiusmodi absolutionem, & clausulam in literis, quas in futurum cum illa concedi continget, non suffragari, non parentibus rei iudicatæ, Incendiariis, violatoribus, & falsificatoribus, & falsificari procurantibus literas, & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus, receptatoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas, ad infideles deferentibus. Violatoribus Ecclesiasticæ libertatis. Via facti, ausu temerario Apostolicis mandatis non obtemperantibus, & Nuncios vel executores Apostolicæ sedis, & eius officialium eis commissa exequentes impedientibus, qui propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati à iure vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscumque aliis, qui censuris aliquibus, etiam aliàs, quàm vt præfertur quomodolibet ligati in illis per annum continuum insorduerint.

Officiales nihil exigant vltra debitum.

Item idem Dominus Noster exactionibus, quas Sanctitas sua non sine displicentia plerúmque fieri intellexit per officiales Romanæ Curiæ, qui constitutis sibi emolumentis pro exercitio officiorum, quæ obtinent, non contenti vltra à prosequentibus negociorum quorundam expeditionem in eadem exigere non verentur, obuiare volens districtè præcipiendo inhibuit omnibus, & singulis quæuis officia in eadem Curia obtinentibus, ne de cætero quicquam prætextu officiorum, quæ obtinent, quouis colore, etiam celerioris expeditionis vltra emolumenta huiusmodi exigere, seu ad hunc effectum expeditionem eorum, quæ eis incumbunt malitiosè differre sub excommunicationis, & præter illam suspensionis à perceptione emolumentorum huiusmodi pro prima ad semestre, & pro secunda ad annū, & pro tertia vicibus, quibus sic excederent priuationis officiorum per eos obtentorum in quibus sic excesserint pœnis. Ac voluit quod S. R. E. Vicecancellarius & Camerarius excedentes ipsos respectiue, prout eis subsunt per subtractionem emolumentorum eorundem, ac aliàs vt præmittitur compellant ab huiusmodi illicitis exactionibus abstinere, & contra eos per prædictas pœnas, & alias prout melius expedire viderint, procedant.

Quòd

Quòd Cardinales non comprehendantur sub regulis faciendis.

63 Item cum S.R.E. Cardinales ipsi Sanctissimo D.N. assistant, ac propterea debeant specialibus prærogatiuis, & priuilegiis gaudere, idem D. N. statuit, ordinauit, & decreuit, quod in quibuscunque constitutionibus & regulis per Sanctitatem suam imposterum post hanc primam editionem, & suarum constitutionum, & regularum publicationem faciendis, non includantur ipsi Cardinales, nisi illæ eorundem Cardinalium fauorem concernant, vel ipsæ constitutiones edendæ de eorundem Cardinalium, vel maioris partis eorum consilio editæ fuerint. *Priuilegium Cardinalium.*

De potestate Reuerendissimi D. Vicecancellarij, & Cancellariam Regentis.

Primò, quod possit committere absolutionem illorum, qui ignoranter in supplicationibus, vel in literis Apostolicis aliquid scriberent, corrigerent, vel delerent.

Item quod possit corrigere nomina, cognomina personarum, non tamen eorum, quibus gratiæ, & concessiones fiunt, ac beneficiorum, dum tamen de corpore constet.

Item quod possit omnes causas beneficiales, etiam non deuolutas committere in Curia, cum potestate citandi ad partes.

Item quod processus apostolica auctoritate decretos aggrauare possit cum inuocatione brachij secularis & sententias executioni demandari facere contra intrusos, & intrudendos, per literas apostolicas desuper conficiendas, & non alias.

Item quod possit signare supplicationes manibus duorum Referendariorum signatas de beneficiis ecclesiasticis, secularibus, & regularibus dispositioni apostolicæ generaliter non reseruatis, quorum cuiuslibet valor, centum florenorum auri de Camera vel totidem librarum Turonen. paruorum seu totidem in alia moneta secundùm communem æstimationem valorem annuum non excedat.

Item quod possit signare supplicationes etiam duorum Referendariorum manibus signatas, & de nouis prouisionibus si neutri, & subrogationibus pro collitigantibus, in quibus non detur clausula generalem reseruationem importans.

Item quod possit ad ordines suscipiendos arctatis prorogare terminos de dictis suscipiendis ordinibus, vsque ad proxima tunc à iure statuta tempora, in quibus sic arctati, successiuè ad ipsos ordines promoueantur.

Placet, & ita publicentur, & describantur F.

Lectæ, & publicatæ fuerunt suprascriptæ Regulæ, ordinationes, constitutiones, Romæ in Cancell. Apost. anno incarnationis dominicæ, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, die verò Iouis, 2. mensis Maij Pont. S. D. N. D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. Anno primo.

Claudius Ciccolinus Custos.

XIII.

Literæ Processus S. D. N. Sixti V. Pont. Opt. Max. Lecta in Cœna Domini, Anno M. D. LXXXXI.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

CONSVEVERVNT Romani Pontifices prædecessores nostri, ad retinendam puritatem religionis Christianæ, & ipsius vnitatem, quæ in coniunctione membrorum ad vnum caput, Christum videlicet, eiusque Vicarium principaliter consistit, & sanctam fidelium societatem ab offensione seruandam, arma ministerium Apostolatus in præsenti celebritate exercere. *Proœmium literarum.*

Nos igitur vetustum, & solennem hunc morem sequentes, excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra quoscunque Vssitas, Vicleffitas, Lutheranos, Zuuinglianos, Caluinistas, Vgonottos, Anabap- *1 In hæreticos, & fautores, ac recedentes ab Apost. Sedis obedientia.*

 tistas,

8 Item excomunicamus,& anathematizamus omnes mutilantes vulnerantes, interficientes, capientes, detinentes seu deprædantes Romipetas, seu Peregrinos ad Vrbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa,& illis dantes auxilium, consilium, vel fauorem. *8 In eos, qui peregrinos ad Vrbem venientes offendunt.*

9 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes,& recedentes ab eadem, necnon omnes illos qui non habentes in eadem Curia iurisdictionem ordinariam, vel delegatam temeritate propria capiunt, spoliant, detinent morantes in eadem, aut ex proposito deliberato verberare, vel interficere præsumunt, vel qui talia fieri mandant. *9 In eos, qui venientes Romam, vel ibi commorantes offendũt.*

10 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, verberantes, percutientes capientes carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S.R.E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, vel Nuncios, aut eosdem eiicientes à suis diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis, eaque mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium, vel fauorem. *10 In eos, qui manus iniiciunt in S.R.E. Cardinal. vel prælatos seu Nuncios.*

11 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes illos, qui per se, vel alium, seu alios, quascunque personas Ecclesiasticas, vel seculares ad dictam Curiã super eorum causis, & negotiis recurrentes, illasque in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, Auditores, vel Iudices, si per dictis causis, vel negotiis deputatos, occasione causarum, vel negotiorum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt, seu bonis spoliant, vel qui per se, vel alium, seu alios directè, vel indirectè prædicta exequi vel procurare, aut in eisdem consilium, auxilium, vel fauorem præstare non verentur, cuiuscunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint. Ac illos, qui Literas Apostolicas,& in forma breuis tam gratiam, quam iustitiam concernentes; ac etiam citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, processus executoriales, aliaque decreta quæcunque à nobis, & Sede Apostolica, seu Legatis, Nunciis, Præsidentibus, Cameræ Apostolicæ Auditoribus,& Commissariis, aliisque iudicibus,& delegatis Apostolicis emanata,& quæ pro tempore emanauerint, simpliciter, vel sine eorum beneplacito consensu, vel examine, executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarij super huiusmodi literarum,& processuum executione instrumenta, vel acta non conficere, aut confecta parti, cuius interest, tradere debeant impediunt, vel prohibent, aut impediri, vel prohiberi procurant; ac Notarios, Executores, & subexecutores literarum; citationum monitoriorum,& aliorum prædictorum capiunt, carcerant, & detinent, vel capi, carcerari & detineri faciunt. Quin etiam quibuscunque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusuis eorum negotiis prosequendis, seu gratiis, vel literis impetrandis, ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas, vel literas à dicta Sede impetrent, seu impetratis vtantur, directè, vel indirectè prohibere, statuere, seu mandare, vel eas apud se, aut Notarium, seu Tabellionem, vel alias quomodolibet retinere præsumunt. *11 In eos, qui causarum in Curia pendentiũ cursum, & literarum Apostolicarum executionem impediunt, & personas easdem causas prosequentes offendunt.*

12 Item excommunicamus,& anathematizamus omnes, & singulos Cancellarios, Vicecancellarios,& Consiliarios ordinarios,& extraordinarios quorumcunque Regum,& Principum ac Præsidentes Cancellariarum, consiliorum,& parlamentorum: necnon procuratores generales eorundem, vel aliorum Principum secularium, etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alio quocunque nomine nuncupentur, aliosque iudices tam ordinarios quam delegatos, necnon Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Commendatarios, Vicarios,& Officiales, qui per se, vel alium, seu alios quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum,& Literarum; Apostolicarum prætextu beneficiales,& decimarum, ac alias spirituales,& spiritualibus annexas causas ab Auditoribus, & Commissariis nostris, aliisque iudicibus Ecclesiasticis auocant, illarumvé cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conuentus, collegia, causas ipsas prosequi volentes, auctoritate laicali impediunt, ac sese illarum cognitione tanquam iudices interponunt, ac partes actrices, quæ alias committi fecerunt,& faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas,& ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, *12 In officiales, & prælatos, qui spirituales causas à iudicibus Apostolicis auocant, & executionem literarũ, & mandatorum Apostolicorum impediunt.*

suris, & pœnis in illis contentis absolui statuunt, compellunt, vel alias executionem literarum Apostolicarum, processuum ac decretorum prædictorum etiam sub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quod ad nos informandos, vt ipsi dicunt supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi ipsi supplicationes huiusmodi coram nobis, & sede Apostolica legitimè prosequantur quomodolibet impediunt, vel ad id fauorem consilium, aut assensum præstant.

13 In eos, qui personas ecclesiasticas ad eorum tribunal trahunt, & qui statuta contra libertatem ecclesiæ faciunt.

Qui verò ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam quorumcunque personas ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, & Collegia ecclesiarum quorumcunque coram se ad eorum tribunal, audientiam, cancellariam, vel parlamentum, præter iuris canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quouis quæsito colore. Necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones pragmaticas, seu quæuis alia decreta in genere, vel in specie ex quauis causa & quouis quæsito colore, etiam sub prætextu Literarum Apostolicarum vsu nō receptarum, seu reuocatarum, vel cuiusuis consuetudinis, aut priuilegij, vel alias quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur aut alias quouis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè vel expressè præiudicatur.

14 In impedientes iudicum ecclesiasticorum iurisdictionem.

14 Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, vel inferiores, Prælatos, & omnes alios quoscunque Iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt, quo minus sua iurisdictione ecclesiastica contra quoscunque vtantur, secundùm quod canones, & sacræ constitutiones ecclesiasticæ, decreta conciliorum generalium, & præsertim Tridentini, statuunt.

15 In eos, qui iurisdictionem, & fructus, ecclesiasticos vsurpant, & decimas, aut taleas quascunque personis ecclesiasticis imponunt, aut exigunt, ac assensum, auxilium, vel consilium præstant.

15 Qui verò iurisdictiones, seu fructus, reditus, & prouentus, ad nos, & sedem Apostolicam & quascunque ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eos obtentorum pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione, vel causa, sine Rom. Pont. expressa licentia sequestrant: aut collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis prælatis, & aliis personis ecclesiasticis, ac eorum, & ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus & prouentibus huiusmodi absque simili Rom. Pont. speciali, & expressa licentia imponunt; & diuersis etiam exquisitis modis exigunt; aut imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt: necnon qui per se, vel alium seu alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium consilium, vel fauorem, aut votum, seu suffragium palam, vel occultè præstare non verentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces Comites, Barones, Respublicæ, & alij potentatus quicunque etiam Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, & terris quoquomodo præsidentes, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti: Innouantes decreta super his per sacros canones tam in Lateran. nouissimè celebrato, quam aliis conciliis generalibus edita etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

16 In laicos se intromittentes in causis capitalibus seu criminalibus contra personas ecclesiasticas.

16 Item excommunicamus & anathematizamus omnes, & quoscunque Magistratus, Senatores, Præsidentes, Auditores, & alios Iudices, quocunque nomine vocentur, ac Cancellarios, Vicecancellarios, Notarios, scribas, ac executores, & subexecutores, & alios quoquo modo se interponentes in causis capitalibus seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas bannendo, capiendo, processando, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum à sede Apostolica ex quibusuis causis, ac sub quibuscunque tenoribus, & formis, in genere & specie concessorum quibuscunque Regibus, Ducibus, Principibus, Rebuspublicis, Monarchiis, Ciuitatibus, & aliis quibuscunque potentatibus quocunque nomine censeantur, quæ nolumus illis in aliquo suffragari, illa omnia ex nunc in irritum reuocando.

17 In eos qui terras seu iura Ecclesiæ Rom.

17 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel alium, seu alios, directè, vel indirectè, sub quocunque titulo, vel colore de facto occupant, vel detinent, vel hostiliter destruunt, vel inuadunt, aut occupare, detinere, vel destruere,

destruere, aut inuadere hostiliter præsumunt in totum, vel in partem Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ, & Corsicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Tuscia Ducatum, Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanę, Massę, Trebarię, Romondiolæ, Campaniæ, & maritimas prouincias, illarumque terras specialis commissionis Arnulphorum, Ciuitatésque nostras Bononiam, Cesonam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tudertum, & alias ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipsam Roman. Ecclesiam pertinentia, dictaque Rom Eccle. mediatè, vel immediatè subiecta; quiue supremam iurisdictionem in illis nobis, & eidem Rom. Eccle. competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt: Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes: Necnon omnes, & singulos suppellectilium, librorum, scripturarum, & bonorum Cameræ, & Palatij Apostolici ex eodem Palatio, infirmitatis Rom. Pont. ac sedis Apostolicæ vacantis tempore, ablatores, raptores, & illorum detentores, ac quoscunque alios, ad quorum manus bona prædicta quocunque titulo, & ex quauis causa scienter peruenerint. *occupant, vel inuadunt, & in raptores bonorū palatij Apostolici.*

Volentes præsentes nostros processus, ac omnia, & quæcunque his literis contenta quousque alij huiusmodi processus à nobis, aut Rom. Pont. pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omninò sortiri.

18 Cæterum à prædictis sententiis nullus per alium quam per Romanum Pont. nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & de satisfaciendo cautione præstita, absolui possit, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum, quibuscunque personis ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium, & Militiarum regularibus, etiam Episcopali vel alia maiori dignitate præditis ipsisque ordinibus & eorum Monasteriis, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali & alia mundana excellentia fulgentibus per nos, & dictam Sedem, ac cuiusuis Concilij decreta, verbo, literis, aut alia quacunque scriptura in genere & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum & innouandorum. *18 Quod nulla solennis Pontif. absolutio comprehendit supra dictos, necnon qui statuta præfata libertatem ecclesiæ lædentia, co nouit.*

19 Quod si forte aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate illaqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint eos excommunicationis sententia innodamus, & prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum, & audiendi confessiones officiis interdicimus, grauius contra eos spiritualiter & temporaliter, prout expedire nouerimus processuri, Et quicquid egerint absoluendo, vel alias, nullius sit roboris, vel momenti. *19 In absoluentes transgressores.*

20 Declarantes, ac protestantes quamcunque absolutionem etiam solenniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi prius à præmissis, cum vero proposito vlterius similia non committendi, destiterint, Ac quo ad eos, qui contra libertatem, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex Archiuiis, seu Capitularibus locis, aut libris in quibus annotata reperiuntur, & cassari, ac nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari. Quinetiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunque tempore continuata, in præmissis omnibus & singulis, ac quibuscunque iuribus Sedis Apostolicæ, ac Sanctę Romanæ Ecclesię vndecunque, & quomodocunque quęsitis, vel quęrendis nullatenus præiudicari posse, seu debere, *20 Quod priuilegia consuetudinesetiam immemorabiles, indulgentia, ac consessiones alia non suffragantur contra præmissa.*

Non obstantibus priuilegiis, indulgentiis, & literis Apost. generalibus, vel specialibus, supradictis vel eorum alicui seu aliquibus, & aliis cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, præeminentiæ fuerint, etiamsi, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quauis ecclesiastica, & mundana præfulgeant

 dignitate,

dignitate, vel eorum Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, seu locis, à prædicta sub quauis forma, vel tenore, & ex quauis causa etiam per viam contractus, aut remunerationis, ac cum quibuscunque clausulis etiam derogatoriarum derogatoriis concessis, etiam continentibus quod excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint per literas Apost. non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem: Necnon consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcunque longissimis, & aliis quibuslibet obseruantiis scriptis, vel non scriptis, per quę contra hos nostros processus, ac sententias, quo minus includantur in eis, se iuuare valeant, vel tueri: quæ omnia quo ad hoc, eorum omnium, & singulorum tenores, ac si ad verbum nihil penitus omisso, insererentur, præsentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, & omninò reuocamus, cęterisque contrariis quibuscunque.

21 Præcipimus autem in virtute sanctæ obedientiæ vniuersis & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, & ecclesiarum Prælatis, necnon Rectoribus, ac cæteris curam animarum exercentibus, ac presbyteris secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ad audiendum confessiones quauis auctoritate deputatis, vt transumptum harum literarum penes se habere, ac legere, & diligenter examinare procurent, ne de huiusmodi reseruatione ignorantiam prætendere valeant.

21 Ordinarij, Curati, ac confessores debent penes se habere transumptum præsentium, & diligenter legere.

22 Vt verò præsentes nostri processus ad communem omnium notitiam facilius deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes valuis Ecclesiæ S. Ioannis Lateran. & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, quæ processus ipsos quasi sonoro præconio, & patulo iudicio publicabunt, vt ij, quos processus huiusmodi contingunt, quod ad ipsos non peruenerint, aut quod ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem prætendere, seu ignorantiam allegare, cùm non sit verisimile, quòd ipsum remaneat incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur.

22 Quod literæ publicentur in valuis eccle. S. Io. Lateran. ac basilic. prin apo. de Vrbe, &c.

23 Insuper, vt processus ipsi, ac pręsentes literę, ac omnia, & singula in eis contenta eo fiant notoria, quo in plerisque ciuitatibus, & locis fuerint publicata, prædictis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis, Prælatis, & Rectoribus vbilibet constitutis per hæc scripta committimus, & in virtute sanctę obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se, vel alium, seu alios præsentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in ecclesiis suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solenniter publicent, & ad Christifidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

23 Quod literæ publicentur per locorum ordinarios saltem semel in anno.

24 Volentes earundem præsentium transumptis, etiam impressis, Notarij publici manu subscriptis, & sigillo Iudicis ordinarij Rom. Curię, vel alterius personę in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eadem prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quę ipsis pręsentibus adhiberetur, si essent exhibitę, vel ostensę.

24 Quod fides adhibeatur transumptis.

Nulli ergo, &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, M. D. LXXXVI. 3. Calend. April. Pontificatus nostri anno primo.

† Iuris Pontificij & scholastica Theologiæ professores insigni Commentariorum congerie hoc diploma illustrarunt, adeo vt dignioribus nequeat exornari lucubrationibus. Sub hac tamen operis coronide in mentem occurrit nos nihil quidquam superius exarasse in eos qui falsificant literas apostolicas, quorum absolutio reseruatur Summo Pontifici. Et præter ea quæ in Oeconomia Canonica dicta sunt de modo quo solent flagitiosi illi falsum moliri, operæ precium videtur addere qua pœna plectantur, & an officiorum & personarum dignitas & conditio sceleris grauitatem emolliat. Iurisconsultis decretum est crimen falsi esse publicum l. 1. ff de pub. iud. itaque graue & enorme; vt Bar. & alij in l. transigere. C. de transactionibus bonis moribus, & publicæ vtilitati odiosum, & propudiosum illud indicent. Quantum execrantur iura periuria & fœdifragos tantùm & falsarios detestantur. Enormis criminis

criminis pœna in clericis explicatur c. tua. de pœnis. & in c. de his. l. di. & notatur plenè in c. at si clerici, & in c. cum non ab homine. de iudi. & dicit gl. in c. ex tenore. de temp. ord. quod vbicunque crimen est enorme, & manifestum semper reus deponitur & nunquam restituitur post quamcunque pœnitentiam. Sed quid ego glosarum auctoritate vtor quando casus est de hoc in terminis in c. si episcopus. l. di. cuius verba sic se habent. Si episcopus presbyter aut diaconus capitale crimen commiserit, aut cartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit ab officio & honore deiectus in monasterio detrudatur, & ibi quandiu vixerit laicalem tantummodo communionem accipiat. Ex quo quidem text. etiam illud vt opinor demonstratur non rectè sentire eos qui dicunt Canones imponentes pœnas falsariis literarum apostolicarum non includere episcopos vbi nominatim de illis mentionem non faciunt. Nam iste text. non modo in falsitate, sed nec in quouis alio enormi crimine inter episcopos & inferiores distinctionem vllam facit. Et his accedit text. in c. si quis episcopus. & in c. seq. 11. q. 3. vbi episcopi & inferiores vniformiter puniuntur. Præterea text. in c. ad falsariorum simpliciter loquitur de clericis quo nomine si proprietatem vocabuli sequi voluerimus magis episcopi quam inferiores comprehenduntur. Dicuntur enim clerici quia sunt de sorte Domini, c. cleros in princ. 21. dist. c. duo sunt, & c. clericus. 12. q. 1. Potius autem sunt seu esse debent de hac sorte qui priorem locum tenent quam sequentes, vt de se patet. Itaque cum iura pœnalia & exorbitantia loquentia in altero casu æquiparatorum includant etiam alterum verbis legis non expressum, vt est gl. communiter approbata in l. si quis seruo. C. de fur. & in l. quod verò, ff. de legi. & in c. si postquam in fin. de elect. libr. 6. Multomagis in casu d. cap. ad falsariorum, debent censeri episcopi inclusi quam reliqui cum dictio clericus Episcopum non per æquiparationem: sed per proprietatem includat. Sed quid opus est in his argumentis insistere quando hæc multo apertiùs demonstrantur in c. quia periculosum, de sent. excom. lib. 6. Ibi enim iuncta communi theorica doc. est expressum quod speciale est in sententiis suspensionis & interdicti duntaxat, vt episcopos non comprehendat, vbi eos non exprimit. In aliis verò sententiis omnibus à iuris conditore latis non minus includuntur Episcopi quam cæteri inferiores. Aut enim malè fecit ibi Papa restringere dispositionem illam ad suspensionẽ & interdictum. Aut si bene necesse est quod vbi de illis non agitur, sed de aliis pœnis Episcopi quã ac alii includantur. Hinc est quod quamuis text. in c. pro humani. de homicid. lib. 6. non exprimat episcopos sed prælatos, quod vocabulum etiam ad inferiores episcopo adaptari potest, vt legitur in clem. 1. de elec. tamen gl. in d. c. pro humani in vers. prælatos. quam omnes sequuntur: vult etiam Episcopos arctari pœnis illius literæ & tamen si credimus his quæ refert ibi Domi. de sanc. Gemi. insi penè illius text. grauiores sunt, quámque ponuntur in c. ad falsariorum. text. quoque in c. felicis. de pœn. lib. 6. dum atrocissimas pœnas comminatur, loquitur simpliciter per dictionem si quis, Et nihilominus episcopi ibi includuntur. Patet nec quis postmodum subiicit quod propter delictum parentis episcopi insontes, & nullius criminis participes episcopatu priuantur omni spe promotionis ipsis sublata, quod cum ita sit, absurdum esset quod episcopi in præcedenti generali dispositione non includerentur. Nam quæ propter alterius crimine acriter puniuntur si ipse deliquerit à pœna immunis esse quomodo poterit: Igitur in text. illo, quamuis pœnali, & simpliciter loquente episcopi sunt comprehensi gl. etiam in c. vni. de schismat. ex li. super verbo Cardinalis apertè vult decretalem illam in qua pœna priuationis iniungitur episcopos inclusisse etiam si de ipsis mentio alia non esset facta. Cæterùm licet in pœnis arbitrariis interdum iura & doct. distinguant inter superiorem & inferiorem nobilem & ignobilem & modo vnum modo alium affitiant grauiori supplecio vbi tamen lex certam pœnam imponit neque distinctionem facit illa pœna debet vniformiter & indifferenter in omnibus personis obseruari siue abiectè conditionis siue excellentis existant vt firmat Sal. in l. seruos. circa medium. C. ad l. Iul. de vi. & Bal. in l. 3. versi. quarto. non. C. de sum. trin. cuius dictum refert & sequitur Io. de Ana. in c. 1. col. 6. de cler. venat. Istud etiam fuit de mente gl. in l. Pedius vers. conditione. ff. de incend. rui. ibi plus minor quam maior puniatur de eodem delicto extra ordinem, &c. quasi dicat vbi est pœna ordinaria mala fieri debet talis distinctio. Et vt mihi videtur hoc optimè probat text. in l. 1. §. expilatores. ff. de effracto. Dicitur enim ibi ideo licere iudici in casu illo maiori pœna afficere ignobiles quam honestiores, quia nulla specialis pœna rescriptis principalibus erat imposita, & sic vbi certa pœna statuitur nulla debet inter personas distinctio fieri. Et aliter dicendo oportet fateri omnes pœnas esse arbitrarias quia pro qualitate personæ aut grauanda essent aut leuanda. Istud autem est omnino falsum vt dicit text. in l. 1. §. 1. ff. ad turpil.

ibi penè

ibi, pœnè verò persecutio non iudicantis voluntati mandatur sed legis auctoritati reseruatur. Confirmantur ista præterea quia iura communia excepto solo supremo principe cæteros omnes arctant cuiuscunque dignitatis sint. Adeò vt etiam augusta Imperatoris vxor legibus soluta non sit. l. iura & l. princeps, ff. de legi. Itaque DD. in c. 1. de constit. per illum text, dicunt quod canon quamuis simpliciter loquens in materia tamen concernente animam etiam Imperatorem apprehendat. Quid igitur est cur episcopi in constitutionibus canonum pœnalibus non comprehendantur si principes seculares etiam Imperator includitur quod ego non modo intelligo quo ad pœnam fori pœnitentialis verum etiam quo ad iudiciale forum. Et inde fuit vt arbitror quod Gelasius Papa Francorum regem deposuit non tam pro suis excessibus quam pro eo quod tantæ potestati erat inutilis. c. alius. 15. q. 6. huic etiam Inno. quartus Regi Portugalis regni administrationem interdixit eique coadiutorem dedit. c. grandi. de supp. neg. præl. lib. 6. hinc etiam ipse idem Inno Fredericum Imperatorem in Lugdunensi Concilio imperio priuauit & alias diuersimodè per summos Pontifices contra Reges & Principes est processum c. præcipuè, 11. q. 3. c. venerabilem. de elect. c. nouit. de iudi. c. le pastoralis, de re iudi. Et in aliis locis vt latiùs historiæ demonstrant & tamen si Summi Pontifices istorum opiniones sequi voluissent qui dicunt constitutiones pœnales non includere excellentes personas non expressas nihil horum quæ modo retuli fieri potuisset legant enim isti qui aliter sentiunt quantum possunt omnia reuoluant omnia iuris volumina nusquam apparebit ante canones quos modo adduxi fuisse vel in concilio vel aliter statutum vt in casibus prædictis possent aut Reges aut Imperatores deponi aut eis administratio interdici & dari coadiutor. Et tamen cum iuridicè ac legitimè facta sint necesse est fateantur sententias illas esse fundatas in legibus & canonibus ac in iure diuino ac in ipsa denique ratione naturali, non quidem specificè de imperatore & regibus sed generaliter & indistinctè omnes comprehendente. Fatendum tamen est quòd non facilè contra personas excellentes debet procedi quando potest ex processu schisma aut aliud scandalum excitari. Et hoc est quod dicimus interdum parci nobilitati vt declarant omnes. in c. fi. de pœn. Hoc etiam clariùs docet Inno. in d. c. apostolicæ in sua lect. dum dicit quod ad depositionem clericorum pro quolibet peccato procedi potest ad depositionem autem imperatoris vel aliorum Principum nisi concurrant multa crimina & multa genera peccatorum procedendum non est. Quippe horum depositiones sine multis & magnis periculis fieri non possunt. Et periculum causa est quasi aliquid rigori detrahitur ex quibus omnibus satis manifestè liquet vt opinor quod constitutiones pœnales omnes subditos ligant cuiuscunque dignitatis existant & contra clericos indistinctè quidem proceditur. At contra seculares principes interdum cessat iuris rigor vt scandalum euitetur. Sed iam iterum ad episcopos reuertamur si verum est quòd constitutiones pœnales non comprehendunt episcopos specificè non nominatos sequitur quòd episcopi possunt omnia præcepta iuris canonici quæ de episcopis expressam mentionem non faciunt impunè præterire & pro nihilo habere. Demonstrant istud omnes canones præceptiui obligant non obtemperantes ad peccatum mortale & consequenter ad pœnam æternam, vt declarant omnes scribentes in c. tam concupiscentiam de const. & probatur in c. 2. de maio. & obed. & in c. quod præcipitur 11. 14. q. 1, si ergo canones pœnales non arctant episcopos ergo episcopi non tenentur ad obsequentiam canonum præceptiuorum. Quoniam si Episcopi non includuntur vbi de pœna temporali tractatur multo minus comprehendentur in pœna æterna quæ ob præceptum laudis irrogatur. Est enim pœna æterna multo grauior quam sit quoduis temporale supplicium vt demonstrat Euangelium. Matth. 10. ibi. Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. Itaque esse videmus falsum episcopos non teneri ad obseruantiam canonum quorumcunque.

Quicunque his obtemperare noluerit alienus sit à pontificali officio vt dicit tex. in cap. nulli fas in fi. 19. di. falsum est ergo quod isti dicunt episcopos in constitutionibus pœnalibus generaliter loquentibus non includi. Præterea si ponderemus quæ dicunt doctores & iura allegata in. cap. nisi cum pridem § propter conscientiam. de renunc. dum enumerant criminaque etiam post peractam pœnitentiam impediunt ordinis executionem facile colligemus secundum eorum mentem iura pœnalia generaliter emanata comprehendere episcopos. Specu. Iré de rescrip. præsenta. §. ratione causæ. vers. quid si in rescripto à parte dicit quòd quamuis in rescriptis non semper includantur episcopi tamen in constitutionib. & generalib. mandatis episcopi pariter cum aliis sunt inclusi & idem voluit domi. post Lap. in c. auaritiæ col. 3. de elec. li. 6. Et his illud etiam adiungo quod secundum Communem doc. sententiam in constitutione pœnali generaliter posita facilius includuntur episcopi quam reuerendissimi domini cardinales & ta-

men

men Io.mona.in extrauag. Bonifacij quæ incipit excommunicamus super verbo clericos tenetque cõstitutio penalis quòd loquens de clericis includat Cardinales licet eos nõ exprimat Quando materia est pariter proportionabilis illis constitutio generaliter loquitur etiam. Et reprehendit quod ipsemet alias dixerat fauẽdo Cardinalibus & ita refert & sequitur Domini.in.d.c.vnico de scisma.colum 5 et idem vult in.c.nemo dein eps colum.1.de elec. eo.li. Old.preterea in aleg. 22.colum.3.quæ incipit ad propositũ fratrum concludit quod stante paritate rationis consuetudo equè astringit Cardinales & reliquos curiales. Mihi autem istud videtur singulariter probari.in.c.ex gestu de Cle.non resi.vbi Cardinalis quidam licet nullius criminis esset reus tamen ex eo solo quod per quinquennium in parochia sua non resederat ab omnibus in concilio fuit depositus quamquam iura arctantia ad residendum de Cardinalibus expressam mentionem non facerent vt patet in.cap.presentium & in.c si quis in clero.1.q.7.in.c.inter quatuor.In.c.ex tua & in c.fi.de cleri.non resi. Quis igitur dicere audeat iura pœnalia non artare episcopos postquam constat in illis fuisse Cardinales comprehensos Sed fingamus sine veritatis præiudicio quomodo reperiatur aliquis canon qui tamen nullibi est dicens regulariter iura penalia generalia generaliter episcopos non arctare adhuc tamen possem defendere, illam regulam materia falsitatis locum non habere. Quippe indubitatum est quod quotiens dignitas auget delictum quod fit vbi crimen aduersatur dignitati ac tendit in illius contemptum, tunc semper atrocior pena inferenda est in nobilem delinquentem quam in ignobilem. Ita voluit Sal.in.l. seruos. in prin. 5. colum.C.ad.l.iuli.de.vi Bar.in.l.quedam.per illum tex.ff. de pen.ci. & Bal in.l.3.C.de sum. tri.sed nulli dubium est quod falsitas maximè aduersatur episcopali dignitati eámque & vituperat & deturpat ergo episcopi ob crimen falsi non mitius quàm alij sed seueriùs castigandi sunt. Et pro hoc est bonus tex.in c.cùm quidam.de iureiur. Vbi formaliter dicitur in episcopis iuramenti transgressores tanto grauius esse vindicandum quanto maiori praeminent dignitate tex.quoque.in l. presbyteri. C. de episc. & cler.canonizatus. 5. q. 6. Clare. attestatur de crimine falsi grauius esse presbyteros quam cæteros puniendos. Et his addo tex. in c.præcipuè. 11.q.3 vbi dum dicit deterius quoque in populis prælati delinquunt ac per hoc ipsi crudelius quam cæteri puniuntur. Idem etiam probatur in c.homo Christianus. 40.dist. & in c.nulli fas. 25.q.1. Postremò hoc ita determinat Io. An. & Io. de Ana.post eum.in d.c. ad falsariorum si eorum verba rectè ponderentur. Non enim excipiunt simpliciter à pœna illius literæ episcopos & alios exemptos sed requirunt mandatum Papæ quoniam non sunt priuandi sine iussu summi Pontificis secundum eos, itaque vbi causa agitur coram Papa vel de ipsius mandato dicere oportet etiam episcopos & exemptos esse pœna illius c. affligendos. Alioquin ad quid mandatum Papæ ibi exigeretur cum si verbis illius tex.non essent comprehensi mandatum Papæ non faceret ad propositum: non enim punirentur vigore illius tex. sed ratione mandati. Præterea omnes scribentes ibi æquiparant episcopos & exemptos: nemo tamen vt arbitror dixerit exemptos posse sine timore.c ad falsariorum literas apostolicas falsare: alioquin ista exemptio instigaret quodammodo pleròsque Apostatas ordinum exemptorum ad falsandas literas Apostolicas quod nemo sanæ mentis crediderit de mente summorum Pontificum processisse, sed vt nulla superesse possit dubitatio, & vt non modo homines humilioris ordinis, sed etiam episcopos à falsandis literis apostolicis saltem metu pœnæ aliquando deterreamus. Dico quòd articulus iste determinatus fuit tempore fe.rec. Pij in persona episcopi Electensis qui & referendarius erat & orator Renati regis & tamen quia vnicam solum bullam falsari curauerat causa per pontificem Pium discussa publicè degradatus fuit traditúsque curiæ seculari quanquam postea pœna quæ ei per iudicem laicum erat imponenda fuerit per Pontificem examinata in detrusione in monasterium commutata, neque de hac re egemus alterius testimonio quandoquidem cùm multi curiales tum S.D. N. De his plenissimè sit instructus quibus igitur text. & scribentium doctrina præallegatæ satis non sint profectò ista Pontificis diffinitio quam modo dixi debet sufficere. Nam diffinitiua sententia Principis lata cùm causa cognitione non solum in ea causa quam determinat: sed etiam in reliquis aliis legem facit: vt est tex.in l. fi.C.de legi & declarant doct.omnes in l.3.eod.tit Quocirca nescio quid in mentem venerit his qui in hoc articulo contrariam sententiam sequuti in verbis An. de But solius in aduertenter loquentis fundamentum fecerunt. Nam licet Ant. de But dicere videatur quòd pœna.c. ad falsariorum non habet locum, neque in episcopis, neque in exemptis tamen refert se ad alios doc. qui aliter loquuntur quam ipse referat, vt patet ex his quæ modo dixi, & ideò apparet Ant.de But. fuisse in errorem per inaduertentiam lapsum

nihil ergo roboris habere potest ipsius auctoritas contra tot tex. contra tot rationes contra tot doct. communes theo. contra denique diffinitionem Pij pontificis modo relatam. Nec his obstant iura aliqua in quibus mitius nobiles quam ignobiles puniuntur quoniam illa locum habent tantum in pœna arbitraria seu extraordinaria aut difformiter à iure taxata & vbi dignitas non auget delictum at in falsitate omnia ista cessant, vt s. deductum est. Illa igitur iura obstare non possunt. Ex his igitur satis demonstratum arbitror quod in crimine falsi episcopi aut grauius aut saltem perinde ac alij puniendi sunt. Ex quo illud intelligitur quod si Archiepiscopus non nisi vnum breue falsum fecisset si tamen breue est litera apostolica procul dubio esset pœna.c. ad falsariorum plectendus. Nam sine dubio in puniendo non debet inter Episcopos & archiepiscopos differentia fieri, vt declarat gl. quam alij sequuntur in d.c. quia periculosum. in ver. de episcopis de sent. excom. Quo circa videndum est vtrum breue sit litera Papæ & an. in eo locum habeat pœna.c. ad falsariorum, prædicti.

Ad primum igitur dico quod literas esse illius vulgò dicimus qui eas mittit, Papa autem mittit & concedit breuia: ergo breuia sunt literæ Papæ. Confert hoc quia & apud omnes dominos de Rota & vniuersum orbem tantam vim habent breuia quantum bullæ, vnde nulla ratio est quare breuia literæ, apostolicæ censeri non debeant & præsertim, quia modernus Pontifex & prædecessores eius hoc millies determinarunt dicendo in bullis per alias nostras literas in forma breuis scripsimus, &c. quæ verba sine dubio legem faciunt. l. quod prin. ff. de constit. princ. & in § sed quod principi de iure, nat. Ibi dum dicunt, quod cumque ergo Imperator per epistolam scribit, &c. Et ex hoc infertur quòd qui fabricat breuia apostolica falsa incurrit pœnam.c. ad falsariorum cùm ille tex. non loquatur, neque de bulla, neque de breui, neque de cera, neque de pixide: sed simpliciter de literis apostolicis quæ verba vniformiter & in breuibus, & in bullis plumbatis locum habent: & profectò ridiculum fuisset si iuristator in materia sigilli vtrum ex plumbo an ex cera essent differentiam fecisset. Accedit his gl. in d.c. licet de cri. fal. quam nullus scribentium improbat quæ vult quod quocunque modo literæ Papæ falsè fiant locus est pœnæ.c. ad falsariorum. Ergo tàm in bullis quàm in breuibus decretalis illa locum habet Aliter enim dicta verba gl. quocunque modo &c. vera esse non possent. Istud etiam apertissimè determinatur. in cap. in memoriam. 19. dist. vbi text. præsentiens & quodammodo diuinans subtilitates illorum qui ad protegendum falsarios facturi erant differentiam inter plumbum, & ceram hoc est inter breues, & bullas positurus pœnam falsariorum, neque de bulla, neque de breui voluit mentionem facere, sed dixit se punire eos qui insidiando ministerio Summi Pont. à sede apostolica vel falsam epistolam vel aliud quod inde non venerit, reportarunt. Itaque tum ex dictione epistolam tum etiam ex eo quod subiicit vel aliud quid expressè demonstrat in puniendo falsario inter bullam & breue differentiam fieri non debere. Et si ex aduerso replicaretur quod ille text. non loquitur de pœna.c. ad falsariorum dico quod gl. & clariùs can. & Arch. ibi dicunt quod hodie in terminis illius tex. vbi de falsitate plenè constaret, locus esset pœnæ.c. ad falsariorum. Hoc etiam firmauit Hosti. in sum. de cri. fal. § & qualiter puniatur versi in falsario: & Spec. eo. tit. in fi. 2. libelli. Accedit his quod ius ciuile quod vt doct. intelligunt punit falsarios literarum imperatoris pœna mortis non distinguit inter ceram & cartam neque inter ceram & plumbum sed simpliciter loquitur de rescripto falsato, vt patet in l. maiorem. C. ad legem Cor. de fal. ergo nec in iure canonico debemus facere talem differentiam cum text. d. c. ad falsariorum iubeat puniri falsarios literarum apostolicarum post degradationem vt leges iubent. Per hæc igitur dicendum puto breuia esse literas apostolicas & in eis pœnam. cap. ad falsariorum locum habere & per consequens quod si archiepiscopus quispiam non confecisset, nisi vnicum breue falsum esset ob eam causam post depositionem & actualem degradationem curiæ seculari tradendus puniendusq́; deinde per iudicem secularem secundum leges neque verò velim cuiquam videri nouum tradi Episcopos curiæ seculari. Id enim & aliis sæpe factum est. Vnde in c. de liguribus. 23. q. 5. plures Episcopi eodem contextu curiæ seculari traduntur secundum intellectum doct. in c. cum non ab homine. de iudi. Præterea in d.c. vnico. de schismat. duo Cardinales depositi exponuntur à fidelibus capiendi puniendíque tanquam hæretici. Item in d.c. pro humani pe. homi. personæ de quibus loquitur ille tex. inter quas annumeratur episcopus diffidantur a toto Christiano populo tanquam Christiano ante religionis æmuli ex quo fit secundum Domi. ibidem fi. vt licitè possint à quocunque impunè occidi quod tamen grauius est quam simplex traditio curiæ seculari. Hi enim non semper occidunt vt dicit tex. in c. cum non ab homine præallegato. Quare non video quam ob causam tam mirabile tanquam horrendum

dum quibusdam videatur quod dicimus archiepiscopum esse curia seculari tradendum. Caterùm quod sibi vult tex. euangelij. Matt. 5. dum Dominus ad Apostolos dicit Vos estis sal terræ quod si sal euanuerit in quo salietur ad nihilum valet vltra nisi vt mittatur foras & conculcetur ab hominibus quid est enim aliud mittere foras & deinde ab hominibus conculcari quam degradatis laicis ad puniendum tradere. Huic sententiæ accedit quod Dominus ad eosdem apostolos loquens Matth. 18. inquit qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius & demergatur in profundum maris, si expedit cur igitur nō fiet per eos ad quos spectat. Sed de his satis. Manet igitur conclusio quòd propter vnum breue falsum quamuis solum archiepiscopus debeat post degradationē curiæ laicali tradi. Potior pars huius scholij ex quodam processu MS. apud Bibliothecam VERDERIANAM *nobilissimam & antea in Palatio Apostolico D.D. de Rota Romæ agitato temporibus Alexandri VI. aduersus Archiepiscopum Cusentinum decerpta est.*

CASVS EXCOMMVNICATIONVM SVMMO PONTIFICI *reseruatarum qui in Bulla Cœnæ Domini non comprehenduntur ex Extrauag. Pauli II. & Sixti IIII. cap. 3. & 5. de pœnit. & remiss. tum ex superiorum constitutionum diplomatibus.*

Superiorum constitutionū breuem quandam Anacephaleosim cōficere decreui quo luculentius casuum reseruatorum bullæ cœnæ Domini capita quædam proponerentur ex quibus hæc colliguntur.

Violatio Interdicti à Sede Apostolica impositi. c. 3. & 5. de pœniten. & remiss. in prædictis Extrauag.

Conspiratio, seu Rebellio, aut alia quæuis offensa in personam, aut statum Romani Pontificis facta d. c. 3. & 5. de pœn. & remiss. &c.

d. c. 3. & 5. de pœn. & remiss. in prædict. extrauag.

Presbytericidium, sub quo & interfectio comprehenditur, & membrorum mutilatio, seu violenta, atque atrox percussio, vel alia quæcunque grauis læsio, (nam si sit leuis, casus Episcopo discutiendus relinquitur, cuiuscumque non in sacris modò ordinibus constituti, sed cuiuslibet etiam minoris Clerici, vel primam saltem tonsuram habentis, ac monachi, etiam nouitij, cap. 21. De sent. Excomm. in 6. Quam Excommunicationem non ij solùm incurrunt, qui facinus istud patrant, sed etiam qui id fieri audent, vel consentiunt (nam facientes, ac consentientes pari pœna plectuntur, vt Chatholica vult authoritas) seu ad consilium, auxilium, ac fauorem præstant: imò post factum etiam, qui illud ratum habent, si eorum nomine admissum, sin minùs, non, licet peccent, Prætereà qui cum possint huic malo non occurunt. Excipiuntur tamen quidam casus, in quibus is, qui Clericum percusserit nullam incurrit Excommunicationem,

Ex. 17. 9. 4. c. si quis suadente. De sent. excom. c. 47. Ex 6 c. 23. Excom. in 6 § 2. De sent. excom. d. c. 47.

Offensa personalis non solùm in Episcopum, sed etiam in alium Prælatum.

d. c. 3. & 5. de pœ. & remiss. in extrauag. Et de Simonia. cap. cum detestabile in extrauag. eiusdem Pauli II. & c. non satis, & c. consuluere. De simonia tit. 3. lib. 5. Decretalium.

Simonia super sepultura, chrismate, oleo sancto, benedictionibus nubentium, cæterisque Sacramentis omnibus, beneficiis, ordinibus, ac quibuscunque dignitatibus in eadem Curia, vel extra contracta: quam non is tantùm incurrit, qui sacros ordines, beneficium, aut quid aliud quomdocumque spirituale, atque Ecclesiasticum, simoniacè confert, vel recipit: sed qui operam tiam quoque, aut consilium interponit, vbi rem temporalem pro spirituali dandi, vel accipiendi voluntatem habet, cum significatione alicuius pacti expressi, aut taciti, in quod pactum pars vtraque consenierit. Quę realis Simonia in Ecclesiasticis beneficiis admissa, coniunctam habet obligationem ad beneficia non retinenda, eorúmque fructus restituendos. Tàm ementes verò, quàm vendentes, ab illa Ecclesia, in cuius contumeliam, pecuniam dare, atque accipere voluerunt, iustè excluduntur In ordinibus autem tàm ordinatum, quàm ordinantem, cum Giezi, & Simone condemnati: ita vt non possint ea quæ sui ordinis sunt, citra specialem facultatem exequi, quinimò ex Ecclesia Dei exterminari debent, atque repelli etiam (vt Deodatus Papa, vir eximię sanctitatis ait) omnis peccator missam cantare potest, pręter Simoniacum quem quilibet (vt ab ordine male suscepto remoueatur) accusare potest, vel meretrix etiam. Hinc & Martinus V in Concilio Constantiensi inquit, Statuimus insu-

c. 39. d. tit. de Simonia.

ca. 6, d. t. c. 7. d. t. De hac materia diffusius habetur in d. t. de Simonia per totum.

Martinus Papa V. in Concilio Constant.

per, quòd dantes, & recipientes Simoniacè, ipso facto sententiam Excommunicationis incurrant, etiam si Pontificali, aut Cardinalatus præfulgeant dignitate.

Commutantes, seu dispensantes emissa vota peregrinationis vltramarinæ, & visitationis liminum Apostolorum Petri, & Pauli, ac D. Iacobi in Compostella, quoniam dispensatio huius voti vltramarini, ad solum Papam, aut à Papa authoritatem habentem ex iure, vti habetur etiam c. 2. 7. & 9. de voto & voti redemp. ac reliquorum duorum secundum aliquos ex consuetudine spectat; sed iuxtà prædictam Extrauagantem Sixti IIII, cap. 5. de pœnit. & remiss. & horum duorum absolutio Papæ ex iure conuenit.

In d. extrauag. Sixti 4. de pœn. & remiss. cap. 5.

Similiter dispensantes votum simplex seruandæ castitatis perpetuæ, aut Religionis vti etiam habetur c 10. de vo. & vo. red.

Et si qui confessorum quempiam à dictis casibus non solùm in Bulla Cœnæ Domini sed etiam in prædictis Extrauagantibus Pauli II. & Sixti IIII. comprehensis absoluere aut dicta excepta vota commutare attentauerint, absolutio & commutatio huiusmodi nullius erit roboris vel momenti. Et contra facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurrent à qua (nisi in mortis articulo constituti) ab alio quàm à Romano Pontifice absolui non possunt

Aliæ Excommunicationes quæ nec in Bulla Cœnæ Domini, neque in prædictis Extrauag. Pauli II. & Sixti IIII continentur, summo Pontifici pariter reseruatæ, ex Decreto, Decretalibus, Clementinis, aliisque Extrauag. necnon Conciliis præsertim Tridentini & Bullis nonnullis Sum. Pont. collectæ.

Excommunicati nominatim à Papa, c. 34. De electione & electi potestate.

Clerici qui cum excommunicatis nominatim à Papa scienter & sponte participarunt, eósque in officiis receperunt. cap. 18. De sent. Excom.

Qui scienter in crimine criminoso communicant cum iis qui nominatim à Papa excommunicati sunt. c. 29. De sent. Excom.

De elec. elect. c. 17. in 6.

Imperator, Rex, Princeps, Dux, Marchio, Comes, Baro, vel quicunque præeminentis potentiæ, aut dignitatis est, seu frater filius, aut nepos eorum, si ad tempus, vel in perpetuum: aut alius quiuis, si vltra annale spatium, per se, vel per alium, Vrbis Romanæ dignitates, & officia quomodocunque, absque specialis Sedis Apostolicæ licentia vsurpet. Et hæc Excommunicatio non in assumptos modo, sed in assumentes etiam, consentientes, consilium, fauorem auxiliúmve publicè vel clàm præbentes, & iisdem obtemperantes cadit.

De sen. Excom. 2. c. in Clem.

Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto diuina celebrare aut qui per præcones populum, vt iis intersint, aduocari iubent: aut prohibent, ne publicè excommunicati vel super hoc interdicti, per eósque qui Missas celebrant, admoniti è templis exeant. Atque illi ipsi, qui nominatim moniti non exeunt, in hanc eandem Excommunicationem pariter cadunt.

d. cap. 2. de sent. excom. in Clem.

Qui prohibent quòminùs publicè excommunicati, interdictíve de Ecclesia exeant quo tempore Missæ celebratur sacrificium, si eis à celebrantibus denunciatum sit, vt de Ecclesia exeant.

d. cap. 2. de sent. excom. in Clem.

Excommunicati publicè, & interdicti si à celebrantibus nominatim moniti fuerint, vt Ecclesia exeant, idque facere contempserint.

De sen. excō. c. 2. in 6.

Qui eos grauârunt, qui Excommunicationis, Suspensionis, aut Interdicti sententiam pronuntiarunt, vel quorum causa sententia est pronunciata: si in eadem sententia duorum mensium spatio permanserunt.

De sepulturis c. 1. in extrauag.

Qui in locis Christianorum defunctorum corpora ad alia loca transportanda exenterant, atque inhumaniter, ac crudeliter tractant, vel tractanda curant.

De sen. excō. c. 22.

Locorum sacrorum fractores, atque spoliatores ab Ecclesia denunciati.

Con. Trid. sess. 22. c. 2. Decret. de refor.

Quisquis Clericorum, aut Laicorum, quacunque is sit dignitate alicuius Ecclesiæ, seu cuiusuis secularis, vel regularis beneficij, Montium pietatis, aliorumque piorum locorum iurisdictiones, bona, census, ac iura etiam feudalia & emphyteotica, fructus, emolumenta, seu quascunque obuentiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessitates conuerti debent, per se, vel per alios, quomodocunque in suos vsus conuerterit, vsurpauitque, seu impedierit, ne ab iis, ad quos iure pertinent, percipiantur. A qua Excommunicatione absolui non possunt, quoad occupata restituerint;

rint. Etsi eiusdem patronus fuerit: etiam iure patronatus vltrà Excommunicationis sententiam eo ipso priuatus existat; si verò Clericus, eisdem pœnis subiaceat, necnō quibuscunque beneficiis priuatus sit, & ad quæcūque alia beneficia inhabilis, & à suorum ordinum executione etiam post integram satisfactionem & absolutionem, sui ordinarij arbitrio suspensus.

Singulares personæ accipientes ex priuilegio, vel consuetudine aliquid ex fructibus primi vel vlterioris anni beneficij vacantis iuxtà Bullam Pij Quinti, quæ incipit, Dudum, editam anno Incarnationis Dominicæ 1570. pr. de Kal. Iulij Pontificatus sui anno quinto.

Inquisitores, atque alij Inquisitionis officij executores, qui aduersus Hæreticos gratiæ, amoris, lucri, aut commodi temporalis causa, contra iustitiam, ac conscientiam suam, procedere nolunt; vel odij causa hæresim falsò alicui imponunt: præter Episcopum vel superiorem; nam si Episcopus, aut superior hoc faciat, Excommunicationis sententiam eo ipso non incurrit, sed triennij suspensione mulctādus est, & aliis pœnis pro qualitate culpæ.

De Hæret. c. 1. in Clem.

Incendiarij dolosi per Ecclesiæ sententiam publicati, sunt autem ij, qui templū domum, segetem, oliuetum, vineam, syluam & idgenus alia malo studio ac dolo incendunt.

De sen. excō. c. 19.

Paciscentes, seu dantes, & recipientes, aut promittentes, & acceptantes pro expeditionibus gratiæ vel iustitiæ apud Sedem Apostolicam obtinendis, siue pro se, siue pro alio quibuscunque modis. Quin etiam illis dantes auxilium, consilium, vel fauorem, & illi, qui intra triduum summo Pontifici non renunciant eum, quem in culpa esse sciunt, vel alicui, per quem ad Papam fideliter referatur.

Cardinales aliquid in Consistorio gestum, aut dictū, verbo, vel scripto, seu quouis alio modo vetitum à Papa reuelantes, quod in odium vel præiudicium, vel scandalum alicuius redundare possit.

Ex sess. 9. vlt. Con. Later.

Cardinales, qui sede vacante, constitutioni de electione Romani Pontificis præter Simoniam facienda, quouis modo contrauenerint.

Ex extrauag. Iul. 2. c. gratia approbata à Lat. Con. sess. 5.

Qui affirmare præsumunt, eos qui credunt, aut tenent intemeratam sempérque virginem Mariam ab originalis peccati macula in sua Conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut eiusdem Dei Genitricis conceptionis officium celebrantes, audientésque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant alicuius peccati reatum incurrere. Item qui ausi fuerint asserere, contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hęresis crimen vel peccatum incurrere mortale, cum nondum sit à Romana ecclesia, & apostolica sede decisum.

Sixtus 4. in Extrauag. c. graue nimis, & Conc. Trid sess. 5. Decret. de peccato originali, & Pius 5. in Const. super specula.

Accedentes ad sepulchrum Dominicum, etiam deuotionis causa, sine licentia Domini Papæ. Vt in lib. pœnitentiarię sum. Pontificis se vidisse refert Archiepiscopus licet aliqui velint non esse amplius in vsu.

S. Anton. Arch. flor. 3. p. tit 24. c. 30. in fin.

Qui Christianos in terris à Turcis occupatis habitantes, in seruos capiunt, & eos nolunt relinquere liberè cum bonis, iuxtà Bullam Pij Quinti, quę incipit. Licèt omnibus, quę habetur superius in ord. constitut.

c. ad nostrū. De Regul. & transf. ad relig. Extrauag.

Religiosi cuiuscunque Religionis, ordinis vel status existant, sine sui superioris licentia sibi per ipsius literas patentes concessa vltra mare euntes.

Religiosi, ac Clerici seculares, qui alios ad vouendum, aut promittendum inducunt, vt sepulchra in eorum templis deligant, aut delecta iam non immutent.

De pœnit. c. 3. §. 2. in Clem.

Religiosi qui Clericis aut Laicis Sacramentum extremę vnctionis, vel Eucharistiæ ministrare, Matrimoniúmve solennizatum non habita super his Parochia licentia speciali, aut qui excommunicatos à Canone vel à statutis Prouincialibus, aut Synodalibus, vel (vt verbis eorum vtamur) à culpa & pœna, quemquam absoluere præsumunt, præterquam in casibus à iure expressis, vel per priuilegia Sedis Apostolicæ eisdem concessis.

Religiosi, qui ex ordinibus Mendicantium, ad aliquem monasticum ordinem præter Carthusiensem absque speciali Sedis Apostolicæ licentia, transeunt; ac ipsi Religiosi mendicantes ipsos recipientes.

De Simon. in cap. 1. in extravag. Qui pacto dant, aut recipiunt pro ingressu Religionis: si singulares personæ sint, Excommunicationis: sin Capitulum, Suspensionis sententiæ ipso facto subiciuntur.

Ex sess. 2 vlt. Conc. Lateran. Qui in suis concionibus ad populum miracula falsa, aut incerta, prophetiásve quæ ex sacris literis non constent, prædicant, aut Ecclesiæ Prælatis detrahunt.

Alexander in 1. exal. & S. Ant. loco, vt sup. Magistri, Rectores Artistarum & Scolares studij Parisien. qui publicè, vel occultè Fratres prædicatores, vel Minores à consortio eiusdem Vniuersitatis excludere moliuntur.

Quicunque libellos famosos, & cantilenas, vel rithmos, lingua vernacula, seu latina edunt, vel tenent, vel publicant in infamiam ordinis Prædicatorum, Minorúmve.

Alex 4 & Bonif. 9. in priuil. vt sup. Quicunque prædicant, docent, vel defendunt, quòd Prædicatores, aut Minores non sint in statu perfectionis: & quòd non liceat eis eleemsyonis viuere, & prædicare, vel confessiones audire de sola licentia summi Pontificis, &c.

Clem. 4. in 1. quid incipit in quibusdam & Bonifa. 9. in 1. sacra relz. Quæcunque personæ cuiuscunque status, vel conditionis extiterint, quæ Ecclesias, siue loca ordinum Prædicatorum ac Minorum violatè, seu in eis violentiam damni ibidem exercere præsumpserint à qua tamen excommunicatione etiam possunt à conseruatoribus eorundem ordinum absolui, si iniuriam passis priùs debitè satisfecerint.

Quicunque in Monasterio, vel Ecclesiis suis retinent Apostatas ordinis Prædicatorum, nisi illos eiecerint, postquam per Fratres dicti ordinis eadem re moniti fuerint.

Inno. prædicat in 1. meminimus. Fratres Minores & Heremitani, qui in familiam suam Fratres Prædicatores professos admittunt sine licentia summi Pontificis, expressam de indulto eiusdem facientem mentionem, aut nisi priùs à Prioribus ipsorum facultas data fuerit. Idem intellige de Fratribus Prædicatoribus Minores recipientibus.

De sentent. excomm. c. 3. in Clem. Fratres Minores, in tẽpore interdicti admittentes in templis suis ad diuina fratres & sorores tertij ordinis sancti Francisci, continentes, seu de Pœnitentia vocatos, quibuscunque eorum priuilegiis non obstantibus.

Sess. 25. c. 5. de reg. & moni. In 6. tit. de statu. regularium. Quoniam sacrum Concilium Tridentinum Bonifacij Octaui Constitutionem quæ incipit: Periculoso, renouans decreuit sub Censuris ibidem positis, vt nemini sanctimonialium liceat post professionem exire à Monasterio etiam ad breue tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda, indultis quibuscunque & priuilegiis non obstantibus, ne vlla dubitatio cuipiam negotium faceret, quæ nam causa possit esse legitima à clausura exeundi; Pius Quintus Pont. Max. declarauit, id tantùm licere in tribus casibus, quippe ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidimæ, extrà quos casus nulli professæ moniali licentia exeundi sub pœna Excomunicationis latæ sententiæ sanctæ Sedi Apostolicæ reseruatæ conceditur. Quæ sanè constitutio extenditur ad omnes moniales professas cuiuscunque sint ordinis, status, gradus, conditionis dignitatis, & præeminentiæ, etiam ab illustri, vel regia prosapia ortas: & cum in prędict a casibus exeundum erit, non à suis modò superioribus, verum etiam scripto, seu loci ordinario, etiam si monasteria essent exempta, causam scripto expresè comprehensam & approbatam habere debent. Nec tùm liceat eis extrà septa Monasterij diutius morari, quàm necessitas postulet. Excommunicatio autem non solum eas, quę extra prędictos casus egrediuntur, sed etiam licentiam dantes, comitantes, ac receptantes complectitur; Ad huiusmodi verò clausuram custodiendam non tam moniales velatæ, quàm aliæ etiam, quę conuersę, vel tertiarię, siue de pœnitentia vocantur, cuiuscunque fuerint ordinis viuentes in congregatione si sint profeſſę ac solenne votum emiserint, simili prorsus ratione obstringuntur.

In constit. quæ incipit. Decori edita anno Domini 1569. 9. Cal. Februarij.

Ex constit. Pij V. quæ incipit circa pastoralis, edita Anno Domini 1566. 4. Cal. Iunij.

Mulieres cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & quacunque dignitate, ac pręeminentia prędite, si etiam sub quocunque literarum Apostolicarum hactenus impetratarum prætextu, quibus omnibus sanctissimus Dominus Gregorius XIII. expressè derogauit, monasteria, ac domos, Carthusiensium, & aliorum quorumcumque regularium ordinem, etiam mendicantium ingrediantur. Monasteriorum verò non solùm superioribus, sed fratribus etiam quocunque illi nomine, vocentur

centur, sub priuationis officiorum, quę in pręsentia obtinent, & inhabilitatis in posterum ad illa, & alia, omnia, & suspensionis à diuinis ipso facto incurrendis pœnis interdicitur, ne eas introducant, admittántve.

Ante Concilium Tridentinum tantùm intrantes Monasteria Monialium ordinis sancti Dominici, siue Ecclesiastici, siue Laici fuissent, in casu non concesso, per Cõstitutiones illarum, sine licētia Sedis Apostolicæ, vel Magistri ordinis, aut alterius ab ipsomet Magistro potestatem super hoc habentis, Papalem Excommunicationem incurrebant à qua tamen absolui poterant non solùm à sancta Sede, sed etiam à prædicto ordinis Magistro. Item etiam fiebat cum monasteriis monialiũ Sanctæ Claræ fratribus Minoribus subiectis. At post Pium Quintum sanctissimus Dominus noster Dominus Gregorius XIII. eandem Excommunicationem iuxta sacri Concilij Tridentini Decretum ad omnes extendit (cuius hæc sunt verba; Ingredi intra septa Monasterij, Monialium nemini liceat cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtenta, sub Excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis: neque alius vllo modo possit, etiam vigore cuiuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi vel in posterum concedendi) extendit etiam ad alia omnia quorumcumque ordinum Monialium Monasteria, absolutione sanctæ Sedi reseruata, reuocans & annullans omnes facultates & indulta quibuscunque concessa, huiusmodi sanctimonialium Monasteria ingrediendi, præterquam in casibus necessitatis, in hæc verba: Sanctimonialium quieti & tranquillitati consulere, ac omnia quæ illas spiritualium rerum cogitatione & exercitio auocant, impedimenta tollere, periculáque & scandala ab eis remouere cupientes, authoritate præsentium reuocamus, & abolemus omnes & quascunque licentias ac facultates ingrediendi Monasteria Domos, & loca Monialium, ac etiam virorum quorumuis ordinum, & quibusuis etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, & aliis cuiuscunque status, & conditionis mulieribus, ac, etiam omnes, & quascunque licentias ingrediendi Monasteria, Domos, & loca ipsarum sanctimonialium, quibuscunque viris etiam eiusdem status & dignitatis, tàm à prædecessoribus nostris, quàm etiam à nobis, & Sedis Apostolicæ Legatis, aut aliis ex quibusuis quantumcumque vrgentibus causis sub quibuscunque tenoribus, & etiam derogatoriarum derogatoriis, reuocatoriarum restitutoriis, aliísque efficacioribus clausulis, irritantibúsque, & aliis decretis, eam motu proprio, & ex certa scientia, déque Apostolicæ potestatis plenitudine atque ad imperatoris, Regum, Reginarum, aliorúmve Principum contemplationem vel supplicationem concessas, confirmatas, ac etiam iteratis vicibus renouatas. Cassamusque & annullamus literas desuper confectas, & processus habitos per easdem. Inhibentes eisdem qui illas obtinuerunt sub Excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, super qua à nemine, nisi à Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo) absolutionis beneficium possit impertiri, ne ipsarum licentiarum prætextu Monasteria huiusmodi quouis modo ingredi audeant. Abbatissis verò, necnon Abbatibus, Conuentibus, ac aliis Monasteriorum vtriusque sexus Superioribus, & personis quocunque nomine vocentur, districté præcipimus sub eadem Excommunicationis pœna, necnon priuationis dignitatum, beneficiorum officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda, ne in Monasteria, Domos, & loca sua quemquam prætextu huiusmodi licentiarum & facultatum ingredi faciant, vel permittant. Quin etiam sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis prohibemus, atque interdicimus omnibus & quibuscunque personis Ecclesiasticis & secularibus, ac etiam ordinum quorumcumque etiam Mendicantium regularibus, ne prætextu licentiarum ab Episcopis, vel Superioribus quibus illas concedendi in casibus necessariis tantùm ex Decreto Concilij Tridentini tribuit, ne Monasteria ipsa Monialium prohibito, sed necessitatibus vrgentibus duntaxat ingredi, néve moniales sub eisdem pœnis illos aliter admittere præsumant. Casus autem necessarij ingrediendi, quorum fit mentio, sunt confessarij intromissio ad porrigenda infirmi Sacramenta, item medicorum tam chirurgorum, quàm Physicorum, ad præbendas curationes, & ordinariorum ac visitatorum

In priuil. sacræ Religionis. Et in Bulla ordinis, vt refert S. Anton. Arch. 3. pri. tit. c. 70. Idem & Eugenius 4. in priul.

Ex D. Ant. Arch. loco vt supr.

Sess. 25. cap 5. de regul. & monial.

visitatorum ad inspiciendam, restituendámque, vbi opus fuerit, clausuram, moré sque reformandos, necnon artificum, & operariorum, quorum actibus operisque necessariò intùs indigetur.

Quoniam autem in prædictis sanctionibus nulla fiebat mentio superiorum, qui alterius ad id licentia non indigent, sed sui authoritate officij nituntur, & à nonnullis dubitatum est circa tales personas, an liceat eis pro libito suæ voluntatis huiusmodi septa ingredi, vel potiùs seruare debeant ipsi quoque regulam à Concilio & Constitutionibus Apostolicis præscriptam. Sanctissimus Dominus noster Dominus Papa Gregorius XIII. omnem hæsitationis materiam tollere, & viam scandalis præcidere, ac sanctimonialium quieti consulere volens, constitutionem edidit Anno 1581. die 23. mensis Decembris, Pontificatus sui anno decimo, quæ incipit. Dubiis, quæ emergunt, in qua declarauit Prælatos omnes tàm seculares, quàm regulares, quibus cura & regimen Monasteriorum monialium quouis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria prædicta, ita demum vti posse, si id faciant in casibus necessariis. & a paucis, iisque senioribus ac religiosis personis comitari, vniuersis & singulis Episcopali, seu maiori, ac etiam Cardinalatus dignitate præditis, necnon quorumuis Ordinum Abbatibus, Præpositis, Prioribus, Ministris, & aliis quibuscunque Superioribus regularibus seriò ob id admonitis, vt facultate huiusmodi, qui eam habent, præterquam in casibus, vt præfertur, necessariis, neutiquam vtantur. Quod si contrafecerint, statuit atque decernit, qui pontificalis dignitatis fuerint, eós pro prima vice, qua contra fecerint, ingressu Ecclesiæ interdictos, pro secunda à munere Pontificali, & à diuinis suspensos ac deinceps ipso facto absque alia declaratione excommunicatos existere: regulares verò omni officio ac ministerio priuatos Excommunicationi similiter subiacere.

Qui à sententia, Canonis, vel hominis, summo Pontifici reseruata, ob mortis articulum, aut legitimum impedimentum ab alio, quàm alioquin oportuisset, absoluuntur, si cessante postea periculo aut eiuscemodi impedimento, se quamprimùm poterant, coram illo, à quo aliàs absolui debebant, præsentare contempserint.

Sunt alij casus etiam, qui Papales itidem dicuntur: sed cum quidam eorum desuetudine tacitóque summorum Pontificum consensu obumbrati sunt, idcirco eos hic enumerare necessarium esse non putamus.

Sunt autem quidem, qui grauia quædam crimina, casus volunt esse Papales; sed hi decipiuntur, eò quòd nullum tàm graue peccatum in hominem cadat, à quo suus Episcopus absoluere non possit, modò nullam Excommunicationis sententiam adiunctam habeat. Neque ideò tamen damnandus est, quin laudandus potiùs Episcopus is, qui, licet ipse absoluere posset, nihilominus ob flagitij alicuius, veluti patricidij. & huius generis aliorum grauitatem, ac magnitudinem ad deterrendos alios, peccantem ad Sedem apostolicam interdum ad impetrandam absolutionem dimittit.

Occurrit frequens mentio inter sacras Pontificũ constitutiones votifragorũ & eorũ qui carnali spurcitia & libertate pulsi vota cælibatus violant, & in fœda sacrilegia impingunt. De his non solum grauissimis iuris excommunicationis vinculis irretitis, vt patet superiore Appendice ad Bullam Cœnæ Domini statuenda est oratio quæ multis proderit. Continentiæ necessitatem & cælibatus perpetuam obligationem omnibus Deo dicatis & votum huiusmodi profitentibus latiùs non explanabo, quod in Oeconomia Canonica satis supérque præstitum est. Promissam materiam aggrediamur. Primum omnium his qui profiteri volunt, votũ solemni duo impedimenta proponunt theologi. Alterũ est eorũ qui naturalem nõ habent voluntatem, quales sunt pueri. Alterum verò eorum qui licet naturali illa præditi sint voluntate, ab aliis tamen sic pendent vt voluntatis suæ Domini non sint quales sunt filij, coniuges, monachi, & serui, filij igitur quamdiu à parentibus pendent, id est, vsque ad 25. ætatis annum, nisi consentiant parentes reale non possunt votum emittere quod si eiusdem eo tempore, quod ad bonorum attinet distributionem, voluntatis non habent libertatem. De personalibus aliter sentiendum, quamuis enim vsque ad pubertatis annum, qui in masculis decimúsquartus est, in fœminis duodecimus, vota non possunt emittere, & si emiserunt, nisi probentur, irrita sint vt sacræ testantur literæ, eo tamen anno absoluto, ac 25. non expectato vt personalia emittere

tere

tant vota libertate gaudent, quod enim ad mores attinet, iam maturi sunt vt cogitent quemadmodum oporteat Deo famulari. Coniuges etsi realia simul & personalia adere possunt vota, ad ea quoq; quæ ad vsum spectant matrimonij, neuter tamen sine alterius consensu perpetuam vouere potest castitatem, quod autem cum consensu mutuo possunt, ex Apostolo manifestum est, habente pro consilio abstinentiam coniugum, omne enim consilium est materia voti Vnde patet quam sit ridiculus Cal. dicens præcipere Apostolum, vt redeant in id ipsum coniuges, non enim aduertit quod sequitur hoc autem secundum indulgentiam dico, non secundum imperium fuisse autem eiusmodi in ecclesia coniugum abstinentiam, perpetuus docuit vsus, qui & ab antiquis probatissimisque authoribus semper fuit laudatus, id quod apud Aug. duabus integris epistolis, quarum altera ad Armentarium est videre. Personale autem aut etiam reale votum licet vxor præter mariti consensum non possit emittere, posse tamen maritum præter vxoris consensum, expressè docuit Moses, quamuis enim debeat etiam vxor animæ suæ curam habere, habeátque bonorum partem debet tamen in moribus marito esse subiecta, nec ipsa, sed maritus est bonorum dispensator. Religiosa vota de præceptis, vt de non mentiendo aut de rebus ad emissa iam vota sua spectantibus, vtpote de seruandis suis regulis, &c. aut de rebus neque ad præcepta Dei, neque ad emissa iam vota spectantibus rarò quando non vrget institutum, præter præpositi sui consensum emittere non possunt, licet enim per se bona sit horum omnium materia fortasse tamen bonum non est, vt sese obstringant vtrum autem bonum sit an secus, debet superioris sui, cui iam obedientiæ votum vouit, adhibere iudicium. Nihilominus in eis quæ præpositi sui facultatem excedunt, non expectato eius iudicio liberè potest, quod voluerit statuere, vt si ad meliorem transire religionem voluerit.

Serui & si vota realia, nisi à dominis probentur, non possunt emittere, sunt enim quod ad externa attinet non sui sed dominorum, personalia tamen modò nihil inde patiatur dominus detrimenti, vtpote ieiunandi, orandi. &c. præter domini cõsensum liberè possunt emittere. In his enim non serui sunt, sed liberi. Cæterùm an subditi quicunque postquam votum emiserunt in ea dum accedit superioris vel probatio vel reprobatio, debeant, quod vouerint, obseruare in quæstionem vertitur. Videtur autem ita sentiendum, vt si non sit materia voti eis prohibita, debent quod vouerunt obseruare, donec is cuius interest, aliter decernat. In eiusmodi enim voto nihil præter superioris consensum desideratur, materia enim suaptè natura, bona est. Quid si à Domino prohibita est materia, donec approbetur ab eo cuius interest non est obseruandum votum In hoc enim voto, bona non est materia, nisi à superiori probata, in quæstionem etiam vertitur, num superior qui inferioris sui, vel probauit, vel irritauit votum, possit pœnitentia ductus, quod fecit, reuocare videtur posse, id quod ex sacra scriptura colligitur, dicente. Si vxor fecerit votum, & maritus intellexerit & contradixerit, vxor seruabit, quod si post aliquod tempus vir contradixerit. vxor erit libera à voto: sed maritus portabit iniquitatem: In quæstionem similiter verti potest, si diuersi superiores diuersi temporis progressu in quempiam habeant potestatem, cuius emissum iam votum alter ratum habuerit. alter reiecerit, quid tum vouenti faciendum? Respondet Aug. lib. 4. quæst. in Nume. cap. 59 Si puella, inquiens, fecerat votum dum esset sub parentis potestate. si pater approbaritac postmo dum nupserit, maritus nihilominus poterit votum illud irritum facere.

Quia aliud est de solenni voto iudicium, aliud de simplici, excutiendum meritò videtur, quidnam vtrumque sit. Solenne igitur votum non tantum consistit(vt putant multi) in externis cermoniis, vt pote benedictione, consecratione &c. cum enim hæc omnia ecclesiastici tantum iuris sint nisi aliud quidpiam sit discriminis quemadmodum in votum simplex cadit dispensatio ita & in solenne caderet. Asserunt nihilominus alij in eo esse discrimen, quod solenne ecclesiastico instituto contrahendum impedit matrimonium & dirimit contractum quod tamen non probatur: quia in hoc tantum assertur effectus, cum tamen ad verbum discrimen oporteat in ipsa rerum natura nonnihil esse causæ, ea autem non potest esse sola ecclesiæ constitutio alioqui vti iam diximus admitteret dispensationem, votum quantumuis solenne, sicuti & simplex. Putant alij, in traditione & exhibitione rei quæ vouetur, vim esse discriminis, quod tamen fieri nequit, nam quemadmodum solenne, ita & simplex votum aut semper aut plerumque suam habet & traditionem quam semper à deo recipi credendum est dummodo bona sit ipsa voti materia, in hoc ingrediatur solo totum videtur esse discrimen, quod simplex votum soli fiat deo, solenne autem non tantum deo, sed et ecclesiæ. Qui igitur simplex emittit votum soli Deo est obstringit, ac propterea ecclesia no id in se ius facit ac tri-

buit, vt peres possit [illegible] id quod vouit, obseruandum, cogi: & quia ad hoc solenne celebrandũ votum non potest tota conuenire ecclesia, propterea institutæ sunt personæ publicæ vt potè episcopi ac religionũ præpositi qui in excipiendis & delegendis eiusmodi votis totius ecclesiæ vices gerant adhibitis ad hoc externis illis quæ hodie obseruantur ceremoniis, neque quicquã aliud vult Bonifacius. 8. lib. 6. tit. de voto & voti dispensatione aut redemptione, cum ait solennitatem voti solà ecclesiæ institutione inuentam esse idest solennem hanc formam, solennis recipiendi vota, non diuinum sed tantum ecclesiasticum esse institutum. Obseruandum adhæc, inter commutationem, redemptionem & dispensationem voti hoc esse discrimen, quod commutare votum est solam mutare materiam, ipsam tamen voti obligationem non soluere redimere, est voti materiam in pecuniam commutare, dispensare autem tripharium contingit, primumque subleuando eum qui vouit, ab aliqua oneris parte, idque ob iustam aliquã causam, quod & propriè dispensatio voti dicitur, nam dispensare propriè, est cuique quantum ferre potest, oneris imponere Secundo modo fit voti dispensatio per ipsum ex æquo & bono interpretationem vt potè cum is penes quem est authoritas indicat non fuisse legitimè emissum votum: aut certè, quia est maioris boni impedimentum, non esse obseruandum ac hoc modo æquũ & bonũ, ab eo voto liberum interpretatur. Tertio modo fieri potest dispensatio neque secundum commutationem aut subleuationem materiæ, neque secundum æqui & boni Interpretationem, sed absoluta autoritate votum rescindendo. Commutare igitur possunt Subditorum suorum vota omnes episcopi, abbates, & quicunque religionum superiores, mutando videlicet voti materiam in æqualem, aut in maius etiam bonum. Nam si in meliorem mutetur materiam, ad id præstandum superioris autoritate non est opus Vnde fit vt religionis & perpetuæ castitatis vota propter materiæ excellentiam, non possint in vlla alia commutari vota, cætera autem omnia in hæc possunt commutari hinc natum est quod vulgo dicitur Omnia vota per religionis ingressum cessare. Quod tamen non videtur intelligendum nisi de votis illis quæ post ante ingressum seruari non poterant.

Obseruandum nihilominus quinque esse votorum genera, quæ iure partim ecclesiastico, partim consuetudine à Sũmo tantum Pontifice possunt commutari. Votum castitatis perpetuæ religionis idque propter excellentiam, vt iam diximus. Votum Hierosolymitanum, idque in gratiam pauperum qui ibidem quandoque eleemosynis Christianorum: eo voti causa concurrentium alebantur, aut etiam in gratiã ubsidiq. militibus inde præstiti contra infideles qui nunquam non à Mahumetis ætate eam regionem oppugnabant, quandoque etiam expugnabant id quod (heu) hodie est videre. Votum Romanum & Compostellanum. Hinc sanè licet colligere quemuis episcopum castitatis non perpetuæ votum posse commutare quia sic interpretanda sunt priuilegia vt verba sonant. Obseruandum quoque non posse eum penes quem legitima etiam est autoritas vota pro libidine commutare. Vt enim ritè commutentur vota, duas adesse conditiones oportet, altera, vt sit iusta aliqua causa, altera vt secundum proportionem fiat commutatio Causa autem legitima potest esse triplex, aut materia quæ casu aliquo ex bona facta est mala, aut ex vtili inutilis, aut vouentis persona, quæ imbecillior forte reddita est quam vt votum possit seruare aut certè maius aliquod bonum quam sit ipsum votum. In commutandis autem votis ea debet esse proportio, non vt ipsa votis subtrahatur materia, sed vt conuertatur in aliam æquè vtilem, si non vouentis cer è ecclesiæ quamuis habenda quam nonnunquam sit ipsius quam personæ ratio quæ si facta fuerit imbecillior, non oportet æqualem illi cum præcedentis voti materiam præscribere, sed huius ipsius oportet vires pensare, illinc, quæ ipsi præscribitur materiam. Redemptionis quoque voti eadem est ratio.

Dispensationem votorum tripliciter diximus euenire partim oneris leuando, interpretatione ex æquo & bono, aut absolutè votum rescindendo, primo & secundo modo in votum simplex cadit, dispensatio tertio autem modo, quem solum vulgares hodie veram putant dispensationem, ne ipse quidem summus Pontifex aut vlla alia in literis potestas, in voto simplici, modo vere votum sit potest dispensare cuius rei certissima est ratio, exigit enim tum naturale tum diuinum ius, vt quod Deo promisisti reddas quamuis tamen non possit summus etiam Pontifex diuinum aut naturale ius soluere potest nihilominus, cuique iuxta quod ferre potest distribuere, & cuique secundum vires imponere sarcinam, quod proprie, vt diximus, est dispensare & cum sit publicus ecclesiæ interpres, potest omnia ex æquo & bono interpretari penitus verò discindere aut soluere vt vulgo dispensationem multi intelligunt, omnino non potest hoc enim non dispensare sed dissipare est.

In solenne autem votum nullo prorsus modo cadit dispensatio nisi iusta aliqua subsit causa

vt

vt aut in materia, aut in persona vouente, in simplici enim voto fieri poterat, vt vel imprudenter & temerè aut certè coactè fieret votum, quod ecclesia, ex æquo & bono interpretans aut penitus non seruandum aut etiam commutandum potest indicare, quæ tamen causa in solenni locum habere non potest, enim ipsa ecclesia testis est & approbatrix, vnde hoc loco æqui & boni interpretatio non admittitur. Accedit quod etsi voti materia difficilior sit fortassis, aut imbecillior etiam persona vouens, quia tamen solenne est votum, ac publicè ab ecclesia receptum, ne viuus subuentione multi vel offendantur vel peruertentur, non debet ecclesia quod probauit reuocare hoc verò non tantum de voto monachorum solenni aut etiam sacerdotum sed cuiusuis etiam alterius personæ accipiendum est.

Quod enim aiunt D. Thomas & alij posse in solenni voto sacerdotum cadere dispensationem, propterea quod natura sua non sit sacerdotali officio coniunctum non videtur magni esse roboris non enim propterea in votum cadit vel non cadit dispensatio, quod natura sua sit cum officio aliquo iunctum aut non iunctum, sed propterea quod homini est eius vis & natura, vt sit promissio quædam Deo facta, teste & probante ecclesia quod non tantum in solenni monachorum, sed omnium quoque aliorum [illegible].

Sententia autem Doctorum communis & receptior est summum Pontificem causis vrgentibus non friuolis aut voluptuariis posse dispensare, à voto continentiæ etiam sacris ordinibus annexo. Alexand. Pap. 4. de voto Thom. 2. 2. [illegible] Bon. l. 4. d. 38. q. 4. Sylu. verb. votum. Almai. de pot. Eccles. c. 15. de Tur Crem. 28 q. 1 Stemb. [illegible] Sot. de iust. & iur. l. 8 q. 3. Cum sacerdote, vt matrimonium contraheret, [illegible] veritatis [illegible] nit Caietanus in quodl. 12 [illegible] Religiosum & sacerdotem [illegible] Petronilla hæres Aragoniæ, quæ nupsit Raymundo comiti Barchinoniæ, Cælestinus quoque tertius dispensauit cum Constantia filia Rogerij, sanctimoniali quinquagenaria Panormi quæ nupsit Henrico 5. vnde natus Fredericus 2. & Alexander sextus cum [illegible] dispensauit de hac re canonistæ Bal. in l. rescripta C. de preci. imp. off. glos. c. de illo 32. dist. [illegible] c. pia. et de conuer. coniug. Abb. in c. cum olim de [illegible] coniug. &c.

Teneatur interim absque causa idonea, nullam esse dispensationem & pro rei grauitate requiri grauem causam. Teneatur quoque quod summus Pontifex est, supra ius positiuum Ecclesiasticum, & ideo dispensare potest in voto solenni continentiæ quæ cum solenni voto dependet à Iure Ecclesiastico. Ex ipso stylo Romanæ Curiæ aliquot dispensationes huiusmodi colliguntur imo supremus pœnitentiarius potest dispensare in cœlibatu sacerdotum sæcularium.

XIIII.

Declaratio contra Henricum Borbonium assertum Regem Nauarræ, & Henricum item Borbonium prætensum Principem Condensem hæreticos, eorumque posteros & successores, & eorundem inhabilitatio ad succedendum in Regno Franciæ, aliisque Dominiis, ac liberatio Subditorum ab omni fidelitatis & obsequij debito.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei. Ad futuram rei memoriam.

AB immensa æterni Regis potentia beato Petro, eiusque successoribus tradita auctoritas omnes terrenorum Regum, & Principum supereminet potestates, stabilitq; se in petra consistens, nec vllis aduersantibus vel etiam secundis flatibus à recto deflexa, inconcussa profert in omnes iudicia, & ne diuinæ maximè leges violentur, summa ope prouidet & si quos ordinationi Dei resistentes inuenit, seuerore hos vindicta vlciscitur, & quamuis potentiores de solio deiiciens, velut superbientis Luciferi ministros ad infima terræ deturbatos prosternit. Quare pro incumbenti nobis Ecclesiarum omnium populorum, ac gentium sollicitudine, vt animarū saluti in primis prospiciatur, & non solum famulatus nostri, sed etiam omnia futura tempora impiis, ac detestandis monstris purgata cunctis Christiani Orbis partibus pacem afferant, & quietem, & præsertim amplissimo Galliæ Regno, in quo Christiana religio omni tempore ita viguit, antoque Regum illius pietas, fides, ac deuotio tot in Romanam Ecclesiam merita extiterunt, vt iure optimo gloriosissimū Christianissimi cognomen ab ea sint consecuti, ac etiam ne nos de neglecta officij nostri cura vnquam apud Deum argui possimus, arma malitiæ nostræ, quæ non carnalia sunt, sed potentia Deo in destructionem munitionum nunc contra

duos potissimum iræ filios, Henricum Borbonium quondam Nauarræ Regem & Henricum item Borbonium olim Principem Condensem exercere compellimur. ille enim quondam Rex Caluini errores, atque hæreses etiam ab ineunte adolescentia secutus est, pertinaxque earum patrocinium tandiu exercuit, quoad claræ mem. Caroli Noni Francorum Regis, & charissimæ in Christo filiæ Catharinæ Reginæ eius matris pientissimæ, atque etiam dilecti filij nostri Caroli tit. S. Chrysogoni presbyteri Cardinalis Borbonij patrui sui, & Ludouici Mompenserij Ducis, pijs frequentibusque hortationibus apertibusque eximiæ virtutis hac doctrinæ Theologorum demonstrationibus ad fidem Catholicam Romanam (vt existimabatur) conuersus, hæreticas omnes contra fidem Catholicam opiniones Parisijs publicè in Ecclesia damnauit, anathematizauit, & abiurauit, fidemque ipsam Catholicam expressè professus est, datisque subinde suis ad fe. rec. Gregorium Papam XIII. prædecessorem nostrum literis, quibus eundem prædecessorem supremum Catholicæ Ecclesiæ caput iá agnoscens: ipsum supplex deprecabatur, vt pœnitentię conuersionis & obedientię suę confessionem acceptam habere, anteactorum veniam remissionisque gratiam concedere dignaretur, firmiter promittens se fidem ipsam Catholicam perpetuò integrè, ac inuiolatè seruaturum. Quibus literis, vtpote Regiis idem prędecessor credens & paternę charitatis visceribus commotus, ac etiam grauissimo Regis, Reginę matris Cardinalis, & ducis prędictorum de huiusmodi conuersione testimonio adductus, illum ipsum pręteritos errores confitentem, veniamque humiliter petentem à crimine hęresis à censuris Ecclesiasticis propterea incursis absoluit, & gremium Sanctę matris Ecclesię communionémque fidelium admisit omni inhabilitate abiecto sublata. Quin etiam vt arctiori, & firmiori vinculo ligaretur cum eo, & Margarita dicti Caroli Regis sorore, quę ex illa Christianissima stirpe nata, atque alia facile maritum in officio, & Religionis Catholicę obseruantia continere posse sperabatur, dispensauit & non obstantibus impedimentis tertij & aliorum forsan inter eos graduum consanguinitatis, & cognationis spiritualis matrimonium inter se contrahere possent. prout in facie Ecclesię contraxerunt, incursisque deinde aliquot mensibus. ille Ioannem Duratij Dominum Oratorem suum, qui nomine suo de pœnitentia, conuersione, fide, & constantia sua in sedis Apostolicę conspectu sponderet, ad dictum prędecessorem delegauit habitoque pro eo publico, solemnique in Aula Regia de more consistorio, in consessu Sanctę Romanę Ecclesię Cardinalium, Prælatorumque aliorum frequentissimo concursu, professis omnibus supradictis, idem Henricus tanquam Rex recens ad fidé conuersus, & vt Catholicus admissus est, tota Vrbe exultante, & ingentes Deo de conquisita & inuenta oue gratias agente. Sed ille, vt erat vario & inconstanti animo, haud multo post à Catholica fide, & debita erga sedem Apostolicam obedientia: cæterisque è se expressè, & cum iuramento professis deficiens, atque in eo, quo prius erat cœno reuolutus, à Rege Christianissimo clam se subducens, collectoque in loco ab ipsius regis aula satis remoto, quám potuit copioso hæreticorum sceleratorum, aliorúmque id genus impiorum hominum numero, ibi ea omnia, quæ de Caluinismi detestatione, hæresum omnium abiuratione, ac Romanæ fidei Catholicæ Apostolicæ professione antea fecerat, palam reuocauit, testificans se Caluinismum ipsum profiteri prout professus est, eique hæresi pertinaci, & obdurato animo semper adhæsit, & in ea hucusque viuens, sæpius hæreticos, perduelles, ac seditiosos (quorum caput, dux, & propugnator in Gallia, & etiam exterorum hæreticorum acerrimus fautor semper fuit) ad arma contra prædictum Carolum, ac etiam charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, tametsi eum, vt Regem: ac Dominum suum colere, vt sororium amare, & sequi debebat, omnis scilicet officij, ac pietatis immemor, aduersus ipsum, & reliquos Catholicos omnes concitauit infestissimos exercitus, accitis etiam externarum nationum hæreticis contraxit, à quibus omnia passim loca cruentis piorum hominum cædibus fœdata, sacra Dei templa temerata & direpta, Sacerdotes, & viri religiosi cruciatibus sunt oppida pręterea & munitiones Catholicorum partim insidijs, partim vi, & armis occupauit, & in eis Catholicę Ecclesię ritus prohibuit, ac sustulit, ministros & concionatores hęreticos constituit, Ciues & Incolas ad eandem

dem impietatem capessendam minis verberibusque coegit. Sed ne hæc quidem satis sibi esse existimans, inter alios intimum quendam suum nefariis artibus suis instructum, extra Galliæ fines ad diuersa loca misit, per quem cum primariis hæreticis impia consilia sua communicauit, eorumque vires, & arma contra Religionem Catholicam & Romani Pontificis potestatem prouocauit, conciliabula quoque hæreticorum in diuersis Prouinciis habenda curauit, quorum nonnullis dum iniquissima illa fœdera contra fidem Catholicam, ac præsertim contra Ecclesias, Clerum & vniuersos Catholicos Regni Franciæ tractabantur, ille non solum interfuit, sed etiam præfuit: Henricus vero Borbonius Princeps Condensis, vtroque parente hæretico genitus, cum illi exitialia Caluini dogmata, eorumque Ministros pertinaciter in omni vita fouissent, eorundem patris, ac matris secutus hæreses consimilia facinora etiam adolescens perpetrauit: deinde eadem illa, qua alter Henricus, opera viam veritatis pœnitentia, & humilitate cordis quantum coniici potuit, arripiens detestatisque pariter, & abiuratis publicis omnibus hæreticorum erroribus & deliramentis, fidem Catholicam vt præfertur, professus est. Quibus ad eum Pontificem perlatis, ac etiam pro eo similibus precibus porrectis, ipse prædecessor illum, ac etiam quondam Mariam Cliuensem prætensam coniugem suam, eodem tunc hæresis crimine infectam, simili modo pœnitentem, detestantem, ac profitentem ab hæresi & censuris huiusmodi absoluit, eosque in gremium Catholicæ Ecclesiæ fideliumque consortium recepit, quinetiam ex paternæ charitatis abundantia, cum eis vt non obstante impedimento secundi gradus consanguinitatis, quo inuicem tenebantur matrimonium inter se contrahere possent, dispensauit. Sed ille paulò post ad pristinam impietatem rediens, deterrimamque illam viam, quæ signata, & impressa erat vestigiis quondam Ludouici Condensis patris sui impiissimi Catholicæ Ecclesiæ persecutoris ingressus, eisdemque vestigiis insistens se quoque hæreticorum, ac conscleratorum hominum dicti Regni Galliæ Ducem, ac defensorem bellorúque ciuilium, ac seditionum auctorem præstitit, militum hæreticorum exterorum copias in Galliam transduxit, vrbes & oppida expugnare tentauit, Templa euertit, sacra violauit & populatus est, Sacerdotes indignis modis negauit ministrosque impietatum substituens, peruersam illorum doctrinam publicari, & custodiri iussit & denique omne feritatis & sæuitiæ genus, tam in Dei ministros quàm in cæteros Catholicæ fidei cultores exercuit. Quæ omnia cum manifesta, publica, & notoria sint cumque nobis plenè, & legitimè constet, præsertim ex processu tempore eiusdem felicis recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri confecto, & aliis quam plurimis documentis, & grauissimis testimoniis, Henricum quondam Regem & Henricum Condensem prædictos notarij, & inexcusabilis criminis hæresis & in hæresim relaptos, atque etiã hæreticorum fautoriæ reos existere, Nos gladium vindictæ contra eos pro officij nostri debito exercere coacti vehementer indolemus, quod illum in hanc prolem detestabilem, ac degenerem inclytæ Borboniorum familiæ, in qua spectatæ Religionis candor, & virtutis decus ac in sedem Apostolicam obseruantia omni tempore enituit, pro his sceleribus conuertere debeamus. Itaque in præcelso hoc solio & in plenitudine potestatis quam ipse Rex Regum, & Dominus dominantium, licet nobis indignis tribuit, constituti auctoritate Dei omnipotentis, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorũ eius, & nostra, ac de venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, pronunciamus, & declaramus Henricum quondam Regem & Henricum Condensem supradictos fuisse, & esse hæreticos in hæreses relaptos & impœnitentes, hæreticorum quoque duces, fautores, & defensores manifestos, publicos & notorios, sicque læsæ Maiestatis diuinæ reos, & orthodoxæ fidei Christianæ hostes, adeo vt nulla possint se tergiuersatione, aut excusatione defendere, ac proinde eos damnabiliter incurrisse in sententias, censuras, & pœnas sacris canonibus, & constitutionibus Apostolicis, legibusque generalibus, & particularibus contentas, ac hæreticis relapsis, & impœnitentibus debitas: & specialiter eosdem fuisse, & esse ipso iure priuatos Henricum quondam Regem videlicet prætenso Nauarræ Regno, illiusque parte, quam adhuc obtinuit, necnon Bearni alterum vero Henricum, Condensi, & vtrumque eorum posteros omnibus, & quibuscu-

que aliis Principatibus, Ducatibus, Dominiis Ciuitatibus, & locis feudatisque, & bonis etiam emphyteoticis, & successionibus, necnon dignitatibus, honoribus, muneribus, & officiis, etiam Regis, ac iurisdictionibus, iuribus, quæ de facto detinent, & ad quæ ius quomodolibet habuerunt, seu prætendunt, eosdemque propterea se illis reddidisse indignos, ac fuisse & esse inhabiles, & incapaces ad illa retinenda, & alia huiusmodi in posterum obtinenda. Ac pariter eos ipso iure priuatos, & incapaces, ac inhabiles ad succedendum in quibuscunque Ducatibus, Principatibus, & Regnis ac specialiter in Regno Franciæ in quo tot atrocia, & nefaria crimina patrarunt, ac Regno ipsi annexis dominiis, iurisdictionibus & locis cæterisque omnibus bonis, & rebus prædictis, & ad illa alias quomodocunque acquirēdum prout etiam ex abundanti, & inquantum opus est, nos illos illorumque posteros priuamus in perpetuum, videlicet Henricum quondam Regem Regno Nauarræ, & illius parte ac Bearni, & alterum Henricum Condensi, ac vtrunque, & eorum posteros aliis Principibus, Ducatibus Dominiis, Feudis, ac cæteris omnibus bonis & rebus necnon iure succedendi & acquirendi, aliisque prædictis vniuersis, & singulis. Ac etiam in perpetuum inhabilitamus eosdem, eorumque posteros ad illa & ad successionem in quibuscunque Principatibus Ducatibus, Dominiis, Feudis, & regnis, & signanter in Franciæ Regno & illi annexis omnibus supradictis, supplentes omnes iuris & facti defectus, si qui forsan interuenerint in eisdem. Quinetiam Proceres Feudatarios, Vasallos, Subditos, & Populos Regnorum, Ducatuum Principatuum, & aliorum Dominiorum, prædictorum etiam alium superiorem non recognoscentes, ac cæteros omnes, qui illis quomodocunque iuraucrant iuramento huiusmodi, ac omni prorsus Dominij, fidelitatis, & obsequij debito perpetuò absolutos esse prout nos illos omnes tam vniuersè, quam singulatim, auctoritate præsentium absoluimus, & liberamus. Præcipimúsque & interdicimus eis vniuersis & singulis, ne illis eorúmve monitis legibus & mandatis audeant obedire: qui secus fecerint eos excommunicationis sententia innodamus eo ipso. Cæterum eundem charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum regem Christianissimū per viscera misericordiæ Iesu Christi hortamur, rogamus, ac etiā monemus, vt memor præstantissimæ fidei, & religionis Regum maiorum suorum quam quasi hæreditatem longe ipso Regno potiorem ab eis accepit, memor etiam illius iuramenti, quod in eius coronatione de exterminandis hæreticis solemniter præstitit auctoritate, potestate, virtute atque animi magnitudine verè regia ad executionem tam iustæ huius sententiæ nostræ incumbat, vt scilicet in hoc quoque gratum se omnipotenti Deo exhibeat, & matri suæ Ecclesiæ obsequium debitum persoluat. Præterea omnibus venerabilibus fratribus nostris Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis per Regnum Franciæ, Nauarræ, Bearni, & alia prænominata loca constitutis in virtute sanctæ obediedientiæ præcipimus & mandamus, vt cum primum harum literarum exempla ad eorum manus peruenerint, illa publicari faciant, & quantum in ipsis erit, ad effectum perduci curent. Volumus autem quod eædem præsentes nostræ literæ ad valuas basilicæ Principis Apostolorum, & in acie Campi Floræ, vt moris est, affigantur, & publicentur quodque earum exemplis etiam impressis, ac Notarij publici manu, & prælati Ecclesiastici, eiusve Curię sigillo obsignatis eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud vbique gentium habeatur, quę haberetur ipsis pręsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c.

Datum Romę apud sanctum Marcum Anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Quinto Idus Septembris, Pontificatus Nostri anno Primo.

Ego Sixtus Catholicę Ecclesię Episcopus.

Ego Io. Bap Card. S. Marcelli.

Ego Io. Ant. Episcopus Tuscul. Card. S. Georgij.

Ego M. Sitticus Card. ab Altaemps. Ego Aug. Card. de Verona.

Ego

Ego Inn. Aualus Card. de Arag.
Ego P. Card. Sancta Crucius.
Ego Gulielmus Sirletus Card.
F. Michael Bonellus Card. Alex.
Ego Ludouicus Card. Madrutius.
Ego Nicolaus Card. Senonensis.
Iul. Ant. Sanctorius Card. S. Seuerinæ.
Ego P. Card. Cæsius.
Ego Hier. Card. Rustic.
Ego Io. Hier. Card. Albanus.

P. Card. Deza.
Ego Ant. tt. SS. Io. & Pau. Car. Carafa.
Io. Ant. Card. SS. Quatuor.

Ego Aug. Card. & de Vegona.
Ego Vin. Card. Moncis Regalis.

M. Card. S. Stephani.
Scipio Card. Lancellotus.

Ferd. Card. de Medicis.
Phil. Vast. Card. Cam.

Ego Vincentius Card. Gonzaga.
Ego Franciscus Card. Sforcia. Nicolai
Alexander Card. de Montealto.

Anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi, Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, Indictione decima tertia, die vero vigesima prima Mensis Septembris, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini Sixti diuina prouidentia Papæ Quinti Anno Primo. Retroscriptæ literæ affixæ, & publicatæ fuerunt in Basilica Principis Apostolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ per nos Hieronymum Lucium, & & Nicolaum Tabiettum Sanctissimi Domini Nostri Papę Cursores.

XV.

Ecclesiasticorum bonorum alienatio vsque ad valorem quinquaginta millium scutorum Clero Galliæ in subsidium belli aduersus hæreticos initi conceditur.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Carolo à Borbonio & Ludouico à Guisia, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteris, Cardinalibus: ac venerabilibus fratribus, Hieronymo Bergomensi nostro, Sedisque Apostolicæ in Regno Franciæ Nuncio, & Petro Parisiensi Episcopis, necnon dilectis etiam filiis, Florentino Regnar Turonensi, & Ludouico Seguier, Parisiensi, decanis: ac Petro Ruelle Cantori etiam Parisiensi, nec non Ioanni le Roy similiter Parisiensi & Bono Broé capellæ nuncupatæ Palatij Parisiensis, Ecclesiarum Canonicis: ac aulam Regiam Franciæ nunc & pro tempore sequentibus Scindicis generalibus Cleri, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum charissimus in Christo filius noster Henricus Francorum Rex Christianissimus suis literis & Nuncius nobis significauerit se iam omnes propemodum modos tentasse reducendi hæreticos, qui iam aliquam partem regni sui infecerant, in viam veram & Catholicam, ac tot retroactis seculis in illo regno vsitatam magna cum pietatis laude, & ipsius regni tranquillitate, nec tamen quicquam proficere potuisse, volens satisfacere debito suo erga Deum omnipotentem, per quem Reges regnant, paci etiam & quieti Regni sui consulere cupiens, scriptum est enim, *Omne regnum in se diuisum desolabitur*, conscientiæ etiam securitati & animæ suæ saluti, qua nulla res est pretiosior, prospicere intendens, quando alia via non licuit, ad arma succurrendum duxit, quo hanc pestem ex suo regno eiiceret & eliminaret: eodem etiam tempore non solùm conseruationi Ecclesiarum ac personarum & bonorum Ecclesiasticorum, sed etiam recuperationi eorum quæ ab his hæreticis detinentur, & impiè tractantur, diligenter intenderet: cum alioqui de his omnibus rationem Deo redditurus, diuini Iudicij vltionem meritò reformidare cogatur, si remissè ac negligenter negotium Dei ac Religionis, Ecclesiarum etiam & bonorum occupatorum tractarit. Quare cum iam arma sumpserit hoc sancto proposito constantissimè obfirmatus, iustum esse duxit, vt Clerus etiam Galliæ partem oneris sustineat, quod etiam ipse idem Franciæ Clerus legitimè congregatus necessarium iudicauit istis bellorum tempestatibus Regi succurrendum esse, etiam per alienationem bonorum immobilium; Nobis itaque supplicari fecit, vt dicto Clero facultatem vendendi bona mobilia vel immobilia,

Qua lege alienatio bonorum Ecclesiæ conceditur sup. dictum est.

immobilia, vsque ad valorem centum millium scutorum in redditibus annuis concederemus: Nos considerantes quod si bellum hoc eum exitum habuerit, quem & optamus, & aspirante regiis conatibus diuina clementia firmiter speramus, Ecclesiasticus ordo non solùm conseruabit quæ nunc possidet, sed recuperabit iam ab hæreticis occupata, quorum non parua summa est, postulatis Regiis libenter annuimus, ita tamen vt hic ordo seruetur, in præsens quinquaginta tantum millia alienentur: quæ summa vt quam minimo Ecclesiarum detrimento efficiatur, & fideliter atque vtiliter in vsum designatum erogetur hunc ordinem seruari iubemus, vt singulis Ecclesiis etiam Metropolitanis ac Primitialibus Monasteriisque, Prioratibus tam virorum, quàm mulierum, dignitatibus etiam conuentualibus maioribus & principalibus, necnon administrationibus & officiis ceterisque beneficiis Ecclesiasticis, sæcularibus, ac Sancti Benedicti, Sancti Augustini, Cluniacensis, Cistercienfis, Præmonstratensis, Grandimontensis, Fontisebrandi, & quorumcunque aliorum ordinum regularium, necnon capitulorum conuentuum, & locorum omnium in regno Franciæ & Dominiis eidem Regi vltra montes subiectis consistentium, eorúmque mensarum & annexorum, non tamen mendicantium & pauperum, vtriusque sexus, ac exceptis etiam omnibus parochialibus Ecclesiis, quæ trecentarum librarum, simplicibusque beneficiis quæ centum librarum valorem annuum non excedunt, ac in hospitalibus Sancti Ioannis Hierosolymitani, pro tertia tantùm parte quæ eos tangeret, habita priùs diligenti redditus cuiusque eorum indignatione, priùs bona mobilia, si id commodè fieri poterit, necnon decimas, & alios redditus annuos, deinde bona stabilia, vel ad longum tempus locandi, vel pignori dandi, vel postremò, si hæc omnia satis non fuerint, alienandi syluas cædendi: modò tamen alienatio illorum bonorum fiat, quæ minùs sunt vtilia, & quibus carere Ecclesia faciliùs possit. Dummodo non sint primaria feuda, aut domus principales beneficiorum, vel oppida mœnibus cincta, vel loca insignia, aut alia bona quorum alienatio dignitatem Ecclesiis, beneficiis, ordinibus, & locis prædictis imminuat, atque etiam si fieri possit, illa cautio adhibeatur, per quam Ecclesia à suo iure in perpetuum non sit exclusa, sed possit vel per affrancationem, vel alia conuenienti ratione, aliquando illa recuperare, atque ista alienatio non nisi personis notoriè Catholicis, & nō minori pretio fiat, quàm ad rationem viginti quatuor denariorum pro singulo denario, ita vt alias facta alienatio irrita sit & inualida: Quódque vna Prouincia, seu vna dioecesis, vel vnum beneficium pro alio non grauetur, ad solutionem taxæ sibi impositæ, sed sit liberum, & pro alio minimè obligatum censeatur. Solutiones autem pecuniarum huiusmodi Cleri nomine vel in singulos menses, aut alias pro vt commodius videbitur, per manus eorum quibus à vobis hæc tributa fuerit authoritas, atque etiam cum consilio & assensu venerabilis fratris nostri Episcopi Bergomensis, Nuntij nostri, vel alterius eius loco surrogandi fieri mandamus. Adhæc autem omnia quæ supernis necessaria & opportuna videbuntur, agenda & exequenda tam vobis, de quorum fide & integritate plurimùm confidimus, & quorum conscientias oneramus, quam etiam prædicto & pro tempore existenti Nuntio nostro plenam & liberam per præsentes damus & concedimus facultatem: declarátes emptores bonorum Ecclesiasticorum huiusmodi eorúmque successores, & causam habentes ab eis, illa tanquam profana propria paterna & auita possidere: & de illis, illorúmque fructibus liberè disponere posse. Alia verò quinquaginta millia, eadem omnino qua suprà forma seruata, post tres menses, scilicet post Kal. Maii exigendi facultatem concedimus: Cum conditione tamen, si eos progressus in bello fieri viderimus, vt finis supradictus recuperationis bonorum Ecclesiasticorum iam occupatorum sperari possit, nec feruor iste expellendi à regno hæreticos remittatur: sicut enim omnis progressus ad Dei gloriam & honorem, ad religionis augmentum ad hæreticorum extirpationem, & regni istius nobilissimi vnitatem à nobis & commendabitur & adiuuabitur: Ita si, quod Deus auertat, à rectis & piis consiliis, & à tam sancto proposito recessum fuerit, vel aliqua ex parte remissiùs agatur, dictorum quinquaginta millium alienandi facultatem ex nunc reuocamus & annullamus, ac vobis, eo casu, sub pœna maioris excommunicationis, eo ipso incurrenda, prohibemus, & interdicimus, ne ad vlteriorem posteriorum quinquaginta millium.

Ordo alienationis.

lium executionem & alienationem procedatis. Quinetiam si forte ad succurrendũ vrgenti necessitati Regis, & periculis imminentibus obuiam eundum, aliqua pecuniæ pars tam à Clero soluta, vel de ea quomodo, vel Regiis ministris, vel mercatoribus cautum reperiatur, id ratum esse volumus, & eadem authoritate Apostolica confirmamus: ac tam Clerum ipsum vniuersum, eiusque particulares personas quam cæteros omnes qui se negotio solutionis huiusmodi immiscuerunt, à censuris & pœnis propterea incursis absoluimus & liberamus. Non obstantibus Apostolicis ac in Conciliis generalibus editis, necnon Simmachi & Pauli II. aliorumque Romanorum Pontificum prędecessorum nostrorum de rebus Ecclesiæ non alienandis & alienatis ad ius & proprietatem reuocandis, aliisque ordinationibus & constitutionibus, necnon Ecclesiarum, Monasteriorum, Conuentuũ, & Ordinum prædictorum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, exemptionibus, indultis & literis Apostolicis eisdem & eorum superioribus & per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & sedem Apostolicam, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de simili Apostolicæ potestatis plenitudine, ac alias sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiã derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis & insolitis clausulis & decretis, quomodocumque concessis confirmatis & innouatis, ac quibuslibet aliis indultis & literis Apostolicis, generalibus, vel specialibus, quorumcunque tenorum existentibus: per quæ præsentibus non expressa, vel non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri & de quibus totisque tenoribus de verbo ad verbum habenda sit mentio specialis: quæ omnia nolumus cuiquam ad impediendum effectum præsentium in aliquo suffragari. Volumus autem quòd si quis vestrum ante executionem præsentium ab hac luce decedat, reliqui superstites ac etiam aliquibus ex vobis legitimo impedimento detentis, Sex ex vobis, requisitis tamen priùs legitimè impeditis & interesse non valentibus, ac de eorum consensu, vna cum altero ex Cardinalibus aut ipso Nuntio contenta in præsentibus nihilominus exequantur. Vt verò pręsentes literę, quibus opus fuerit, faciliùs innotescant, volumus vt earum exemplis etiam impressis, manu Notarij publici, & sigillo eiusdem Nuntij nostri, seu Cleri, aut deputatorum huiusmodi munitis, eadem habeatur ipsis pręsentibus, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, 1583. Kalendas Februarij, Pontificatus nostri anno primo Sic signat. H. Cardinalis Aldob. Prodat. Io. Baptista Canobius: & supra plicam C. Robert.

Vide primam constitutionem Gregorii IX in 1. fol. huius operis.

Nec prece nec precio ob difficilem locorum intercapedinem nobis licuit reliquas huius Pontificis constitutiones è Romanis tabulis excipere. Non desunt qui eas vt à prudentissimo Pontifice editas memoria consecrent. Sanctionẽ in Astrologos cõmentariis Gallicis illustratã Doctissimi cuiusdam I.C. non addimus eo quod festinantius nimiũ colophon librariorũ petulantia huic operi accesserit. Cætera & liberius otii & commodiores hominum suppetias expectãt. Paucula tamen ve recentissima ita & scitu digna referre non grauabor. Superius diximus Pontificis maximi principiis relatu & vaticinio cuiusdam Dominicanæ Virginis prænisa fuisse Vlyssibonæ. Non inconsultum erit singula huius sacratissimæ Monialis gesta quæ hodie tantis testibus firmantur recensere, vt è literis Hispanis Antonij de la Cerda Prouincialis decerpsimus, hoc ferme verborum tenore quæ Panigerici loco erit. Maria puellari decore insignis, optimis parentibus educata, Lisbonæ Lusitanorum metropoli, patrem charissimũ matrem pientissimam sorores fratres & amicos dereliquit seque Deo vouens castam & Virginem, vitam monasticam profitetur, cum Abrahamo egreditur de terra sua in locum quem Deus illi ostendit, & mundi exul, mundi exitium fugere cœpit. Sed quis te ad hanc tuiipsius obliuionem compulit beatissima virgo? Ecquid hoc immane scelus, patris pietatem abdicare, materna perhorrescere vbera fratrum solamina, dulces sororum amplexus, & amicorum inconcussam fidem videre, spernere & violare. Te chari parentes dulci pietate vincere nequeunt. Nobilitas sperata, tua corda amoris flammis non accendit. Reclamant tuis votis parentes, sponsum diuitem, pulchrum & fidelem promittunt. Christus tuus Paranymphus, tuus amor, tuus comes. Offerunt dotem auidissimam, Christus tua dos. O cæci parentes ipsa optimam partem elegit

git quæ non auferetur ab ea. Concupiscit Rex decorem eius, obliuiscitur, domum patris sui, fugit de medio Babilonis, fugit à facie gladij Aquilonis. O diues nimiùmque potens charissima Virgo quæ ad cœlestes axes anhelans terram istam spernis, contritu rebus omnibus cor tuum ab hac terrena cupiditate conteris, & iam puellula Christo te adamandam præbes tu in pissimo claustro Visitationis Christiparæ matris apud regiam Lisboniam regulam optimi patris D. Dominici profiteris, & simul cum lacte pietatem & sanctitatem ebibis. Hoc inquam deuotum monasterium ingrederis ætatis tuæ anno decimo primo. Ast quæ conuentio inter puellarem & virgineum tuum candorem cum hac vita austeritate? quid tenero stomacho? ieiunia, vigiliæ, orationes, pectora tusa? Quid hoc egregio corpusculo vilis tunicula? simplex mantellus? Ingens proculdubio tibi hinc emanat commodum, tibi magna pollicentur, tu sub vere vitæ magnos fructus metes, tu virtutis monitis te componis ad commonstratum pietatis & integritatis exemplar. Paruula duceris in templum, discis flectere genua, componere manusculas totumque corporis habitum ad vitæ excellentiam formare. Iuberis silere cum peraguntur mysteria ad altare vertere oculos, hæc modestiæ & pietatis rudimenta prius discis puella quam fari noris, quæ quoniam inhærent in grandiorem ætatem nonnullum profectò ad religionem veram fructū adferunt. Hæ sunt vitæ regularis primitiæ quibus effulsit Virgo antequā votum solenne emitteret, quod diuino suadente flamine professa est Deo Angelis, Mariæ Virgini & Beato Patri Dominico circa decimum sextum ætatis annū. O fœlix vitæ institutū ô beatus ordo patris huius sanctissimi Dominici qui in hac turbulenta rerum tempestate vberrimos pietatis producis fructus virescere facis Palmas Martyrum, Laureas Virginū & insignia tui sancti muneris. Nemo tam parum in serie Chronicarum versatus est qui non probè intelligat, quantum lucis, magnitudinis, & dignitatis additum sit Christi Ecclesiæ præclaro hoc Prædicatorum Dominicanorum ordine. Isti sunt qui tot animas Christo lucrifecerunt in plagis Orientalibus, qui maximo vitæ periculo Indos ad Euangelij lucem adhortati sunt, adeo vt nullus sit orbis cuneus vbi præconio digno Dominici soboles non prædicetur. Noua quotidie eriguntur huius familiæ templa, apud vastissimas noui orbis regiones. Vnde Dei summa benignitas apparet qui quantum hominum furor in conuellendis sacrorum religionum domiciliis laborat, tantum ipse & longe magis de eis propagandis & longè latèque diffundendis videtur esse sollicitus. Verum si Patriarcha tantus viueret & monasteriorum cerneret ruinas quas in Christianissimo Galliarum regno tota Anglia & Scotia Germania penè vniuersi Caluinistæ & Lutherani rabida nescio qua inuidia compulsi ediderunt, non leuem sine deplorandi haberet occasionem. Nam pro viginti vel circiter Dominicanorum cœnobiis quæ in Bohemia Hussitæ solo æquarunt, vel certè fratribus sui ordinis abstulerunt, ducenta propemodum in his prouinciis planè versa in profanos vsus conuersa, vel direpta vel multis partibus conuulsa & depopulata conspiceret. Congratulentur autem quotquot extant huic Historiæ annuumq; huius summi Miraculi diem celebrent quod primum vidit Lusitania, recolant fœlicem illam lucem qua Virgo Maria pedem fixit sub claustro, in sanctimonialium congregatione recepta. O dies fœlix niueo lapillo signandus, in quo magnificam illam vocem Dei audiuit. In charitate perpetua dilexi te, ideo dilexi te miserans tui. In immensum quotidie erumpebat gratiæ cælestis riuuli erga beatam virginem, quam sepius Dominus noster Iesus Christus visitare solebat & familiarij colloquio animam augebat, & ad ardentem sui amorem in charitate non ficta alliciebat. Aliquando solus, & sæpius Patre Dominico S S Thoma Magdalena Catharina Senensi comitatus ipsam sua dulci præsentia solabatur, tanta amantis in amatum commutatione quod inter diuinas laudes psallēdū hoc elogio finire solebat Psalmos Gloria patri & tibi & spiritui sancto, ac si facie ad faciem alloqueretur sponsum suum Christum. Quo plus in ipsa enitebant cœlestis gratiæ fauores eo plus humilem se ostendebat, fuit enim sui ordinis angularis & primarius lapis humilitas & nobile fundamentum, à quo principio omnium virtutum fabricam studuit collocare. Sororibus ministrabat, infirmis opitulabatur precibus & auxilio, languentem inedia & animi mania quadam ad valetudinem reduxit, suo illo nobili spiritu nec sordida fugiens nec fœtida perhorrescens. Epulabatur frequenter Christi conuiuium ad quod quanto sæpius accedebat, tanto magis dignificabatur, Deo approximabat & gratia augebatur. Sciebat equidem deuotissima virgo duo per maximè sibi esse necessaria in hac vita sine quibus ærumnarum & miseriarum fastidio cuncti homines penè animo frangerentur, in carcere corporis detenta duobus se exere sentiebat cibo scilicet & lumine. Dabat itaque illi Christus corpus suum ad refectionem mentis & corporis, & ponebat lucernam pedibus eius verbum suum. Verbum Dei lux animæ & Eucharistia panis vitæ. Quotiescunque

que illo cœlesti cibo vescebatur in Ectaxim rapta visione superna frui & inter sydereas choreas animo lætari videbatur, sua namque vitæ candor & virginitatis illibatus flos cœlestes angelorũ choros in sui admirationem trahebat, vt prosperè suis semper fauerent votis, quàm mundum quàm purum os, quàm sanctum corpus quàm immaculatum cor Virginis ad quod toties ingreditur author puritatis. Ex suo ore nihil futile, vanum, aut inhonestum effluebat, quo sponsi sui sacrum sumebat corpus, quo ipsum toties alloquebatur dignis & assiduis precibus. Casta Deus mens est casto vult ore rogari. Nũquam merebimur effici participes sanctorum munerum suorum nisi prius nos dignos effecerimus. Debet itaque quilibet veluti scopis eluere sordes peccatorum vt perpolita illa materia & disposita radios intelligentiæ superioris luminis concipere possit. Et supernaturali Ectaxi Virginis huius instar, ad axes mente euolare æthereos, vbi nihil sordidum aut turpe cernitur, quosque animo curis mundanis obuoluto contemplari difficillimum est. Quamobrem Proclus & Iamblicus scribunt substantias omnium dæmonum & communiter omnium nobis superiorum intueri nobis summè operosum esse nisi intellectum habuerimus perfectè purgatum. Zaleucus quoque Locrensium æquissimus legislator quo suos ad purum vitæ cultum pro superis flectendis hortaretur, legem homine pio & christiano dignam his verbis tulit. Οὐ τιμᾶται θεὸς ὑπὸ ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις, οὐδὲ τραγῳδίαις τῶν ἀναλισκομένων καθάπερ μοχθηρὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἀρετῇ καὶ προαιρέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων. διὸ ἕκαστον δεῖ εἰς δύναμιν εἶναι ἀγαθὸν καὶ πράξει καὶ προαιρέσει, τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι θεοφιλῆ. Idest. Improbo homine nõ honoratur Deus, neq; sumptib. colitur neq; tragedijs capitur instar hominis mali, sed virtute ac instituto bonorum operum & iustorum. Quocirca bonum esse tum factis tum voluntate qui futurus sit Deo charus, dũ vt præfatus sum cum omnia bona sic supero fonte in nos deriuent necessarium est alueum nostrum purgatum præparare ne eius fluxus aut prohibeatur aut conspurcetur. Intueamur iam tandem vas electum Virginem Deo ob id charissimam Mariam, tot cœlestium gratiarum cumulis choruscantem, cuius vita cunctas Hispaniæ oras illustrat. Iã suis sororibus insigne patet integritatis & sanctitatis exemplar, sæpiusque imaginem Crucifixi quem sponsum appellare solebat amplexa radijs vndique fulgentibus præcincta sole velut lucifluo conspicitur. Excubias fert & indefessis orationibus superat, eleemosynas spirituales largitur ieiunijs corpus macerat, & mentem ad cœlestia anhelantẽ varijs indies virtutibus exornat. Ecce quandiu huic sacro exercitio vacat, Christus, (mirum) cruci affixus illi apparens luce splendidissima eam circumfulsit eius lateri vulnus inflixit quod roseum cruorẽ certis, quibusdam hebdomadis diebus effluebat, non sine graui sed amico dolore, verum demissa humilitate mens non sinebat id gratiæ publicari, intelligebat etenim quod quanto plus proficimus tanto plus humiliari debemus, quia quanto plus humiliati fuerimus tanto plus proficimus. Beatus cuius est vita excelsa spiritus autem humilis. Sed Christus qui eam elegerat noluit tanta mersa obliuione, sororum consensu domus deuotæ parens & Prior præficitur, maiore quam antea humilitate & charitate exardescens, quoties enim sola piè & feruenter in oratorio meditabatur corpus eius aliquantulum è terra sublatum ad aera euehebatur & beato ille ectaxi Sydereus animus sanctum vehiculum attrahebat. O immensum diuini amoris pelagus, o beata anima quæ tanta dignitate illustratur. Ecce cœlestis sponsus tuam pulchritudinem admiratus exclamat. Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris & vniuersi pulueris pigmentarii. Hunc ascensum tuum angeli canoro præconio celebrantes dicunt. Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens? Et ipse cœlestis sponsus tuo amore captus in hæc verba infinito tui desiderio æstuans prorumpit. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es oculi tui columbarum. Veni amica mea veni & coronaberis. Ecce perfectionum scopus & cumulus, laureæ gratiarum cœlestium redimitas cernite comas Virginis Lisbonicæ. Cum semel deuotas pro more funderet preces à Christo visitata fuit, qui ei prædicit illam ad culmen & apicem sacrum fauorum euehendam fore inter futura D Thomæ Aquinatis solennia. Rem omnem sicut author Vath pollicitus fuerat suo Antistiti & superiori ordinis Prouinciali humillima Dei famula narrat, hortatur, commonetur ad præparandum animum tanto hospite dignum. Solennis dies adest conueniunt sanctimoniales omnes templum ad matutinas preces soluendas totam noctem insomnem duxerat sancta virgo beatam spem expectans, cumque in choro in omnium conspectu iugiter orationi indulgeret, & tota amore diuino liquesieret, transformata ardentis charitatis zelo in Iesum passum apparuit iterum dominus crucifixus & miraculosè manibus pedibus & lateri stigmata & signa suæ passionis impressit sacrum sanguinem euaporantia.

Laudant illico Dominum sorores, mirantur Dei beneficium, ordinis patres conuocantur, & hoc miraculum per orbem testantur, Dei clementiam & amorem prædicāt. Studuit humilitatis pretiosa gemma thesaurum tantum Christi margaritis refertum ab oculis hominum reseruare reconditum, sed Christus nolebat gratiam suam in vacuum effusam esse, quin omnes eā admirarētur, & ad meliores vitæ calles suos dirigerent actus. Nihil est quod possit huius historiæ veritati inficiari, viuit enim beata Virgo, viuunt sorores testes, locus visitur, & clarissimorum Theologorum oculato testimonio probatur & confirmatur. O fœlix regnum sed fœlicior Rex cuius temporibus tantum effulsit miraculum, quod paucis & non nisi ob inauditam quandam vitæ sanctitatem Deo dilectissimis demptis, concessum fuisse credimus. Quamuis enim Paulus dicat de se ad Galatas. Ego stigmata domini mei Iesu Christi in corpore meo porto, nullus dicit quod habuerit corporaliter Paulus signa passionum in manibus & pedibus & latere, sed dicuntur stigmata passiones multæ & afflictiones quas patiebatur ab hominibus plusquam alij Apostoli. Qua ratione & similitudine idem dixit. Crucifixus sum non quod fuerit crucifixus in corpore, sed in desiderio & patientia multarum tribulationum: O vos gliribus somnolentiores desidem excutite soporem iam tempus est vos de somno surgere cum enim Christus videbat apud vos penitus extinctam memoriam suæ passionis, vos summa sua misericordia per hæc stigmata manifesta excitare voluit. Sed frustra, vix enim ipsi resurgēti crederetis. Nos verò qui altius fidei Catholicæ ministeria sapimus lætemur & exultemus in domino, quoniam mirabilis fecit. Expectemus tandem sacræ virginis sublimem fine triumphum ea enim vitæ suæ præmia coronabuntur, adeò vt verum axioma Philosophi censeatur, finis non solum est vltimum rei sed & optimum. Per legatos summus Pontifex rem omnem vt gesta est sciscitatus est. Ingens ad hanc virginem languidorum & infidelium concursus, qui & à prauis & desperatis morbis tum à dementissimo errore liberi sunt. Hæc omnia ex Hispano, partim è nostris Chronicis decerpta sunt.

Circa hæc tempora Sixtus V. Pontifex Max. & heroicarum actionum optimus æstimator Alexandrum Farnesium summæ rei apud Belgas præfectum insigni dono salutauit misso ad eum Legato qui illi pontificis nomine fausta omnia congratularetur. Literarum seriem hic adscripsimus.

SIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.
DILECTO filio, nobili Viro, Alexandro Farnesio, Parmæ & Placentiæ Principi, ac Regis Catholici in statu Flandriæ Capitaneo Generali.

Dilecte fili nobilis Vir salutem & cæt. Nullis magis sermonibus delectamur, quàm iis quibus celebratur spectatissima virtus tua: celebratur autē ab omnibus, magna cum laude prudentiæ, fortitudis, pietatis in bello isto difficillimo. Dei gloriæ causa à Rege Catholico suscepto, vsque à prima ætate administrando. Sed sūt omnium laudes ipsę per sese, vt cętera humana omnia, fluxę: & caducę: illa multò maxime & perennia, quę eximię virtuti tuę, assiduisq; laborib, à Deo sunt reposita prȩmia: quę que tota mente spectare certum habemus; summęque eius bonitati gratias agere, quod vo.uerit tua in primis opera vti in causa omnium grauissima, Catholicęque Ecclesię amplitudini, & Prouinciarum istarum saluti pernecessaria: tibique summam facultatem tribuerit, tanta in re virtutis explicandę inęstimabilium que à se prȩmiorum promerendorum: qua etiam spe incredibiliter lętamur tua causa. Quia igitur totus & corpore & animo occupatus es in Catholica religione tuenda, inque eius hostibus delendis, mittimus nobilitati tuę per dilectum filium Antonium Grimanum, Patricium Venetum cubicularium nostrum secretum, nobisque tum generis tum animi nobilitate imprimis carū, ensem & pileum veterū Romanorum Pontificum instituto benedictum in sacrosancta Natalis Domini nostri Iesu Christi celebritate, non vt te aduersus Christi hostes incendamus (re n. ipsa semper declarasti nihil posse fieri ardentius) sed vt haberes hoc à nobis testimonium singularis virtutis tuę. Oramus Deum, vt caput tuum muniatur galea, salutis, & dextera gladio spiritus armetur, vtque hic tibi sit pro gladio Gedeonis ad sui nominis gloriam, hostium interitum, fideliūmque suorum salutem. Volumus autem hoc tribui nobilitati tuę, peracto huius rei causa, per aliquem in Ecclesiastica dignitate constitutum, quem ipse malueris, sacrosancto missę sacrificio. Omnibus autem ei actioni prȩsentibus, pœnitentibus, & confessis Dei misericor-

dia

dia confisi, beatorum Apostolorũ Petri & Pauli, ac nostra auctoritate, viginti quinque annos, ac totidem quadragenas indulgentię de thesauro Ecclesię elargimur. Datum Romę apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris 25. Maij 1586. Pontificatus nostri anno secundo.

In nostris Chronicis frequens huius principis occurrit encomium, illiusque meminimus in nostro Poemate Hebrais, Gracis, Latinis, & Gallicis versibus conscripto super morte Augustissima matris sua Margareta Austriaca. Quo solenni ritu quantáque latitia exceptum sit in Castris Belgicis Pontificium munus amplè legitur in continuatione Chronicarum Surij sub anno 1586.

Hoc tempore initio nempe anni 1587. Maria Suarda Scotia ab aregina xix & pertinaci carcere educta capite damnatur Londini iniquissimo Anglorum regina edicto.

XVI.

Iubileum omnibus Christifidelibus qui in Ecclesiis regni Gallia pro fœlici contra hareticos victoria &cat. orauerint, cum facultate eligendi confessores qui à delictis & criminibus etiam in bulla Cœna Domini contentis absoluant.

SIXTUS Papa Quintus.

VNIVERSIS & singulis Christifidelibus præsentes litteras inspecturis salutem, & Apostolicam Benedictionem. Pastoralis Officij cura nos impellit, vt super gregem Dominicum sedulò vigilantes, illius oues pro tradita nobis à Domino per Beatum Petrum Apostolorum Principe, soluendi, & ligandi potestate cœlestis gratiæ, per pia opera participes effectas, ad æternæ beatitudinis pascua producere studeamus. Certiores igitur nuper facti mirabilem, & gloriosum Dominum Nostrum, qui corda Regum possidet, eaque potentissima eius manu, quo vult vertit, sua misericordia excitasse Charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimum, ad vindicandas iniurias sibi, & Sanctæ Matri Ecclesiæ, ab impiissimis hæreticis nefariè illatas, sumendúmque de rebellibus, perditisque hominibus, partes illorum sequentibus supplicium, qui plures per annos olim opulentissimum Galliæ Regnum, sacra prophanáque miscentes, cædibus rapinis, & innumeris, aliis enormibus excessibus fœdarunt, dictúmque Henricum Regem valida Principum, & Procerum suorum manu stipatum ingentem exercitum coegisse, & contra copiosissimum hæreticorum, & eis adhærẽtium huiusmodi exercitum, è diuersis Germaniæ, & aliarum Prouincialium partibus, ab ipsis accitorum in eiusdem Ecclesiæ, & Catholicorum perniciem collectum, personaliter accedere, eorúmque conatus impios Deo cooperante conterere decreuisse. Nos itaque ad summum Deum, cuius immensa est misericordia, illiusque iram piorum, & aliorũ ad eum contrito corde recurrentium precibus, & piis operibus à nobis auerti speramus, recurrendum, eiúsque auxilium implorandum fore censentes, vt multiplicatis intercessionibus Maiestas illius placetur, & Catholicorum exercitus de perditis, hostibus victoriam reportet, pestiferúmque virus, eorundem hæreticorum à tanto Regno exterminetur, ac Christifideles ad preces, & pia opera propensiores reddantur: De Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus confessis, & sacra Eucharistia refectis, qui tres Ecclesias, cuius Ciuitatis, Oppidi, vel loci Regni Franciæ, & Prouinciarum, ac Ciuitatum eidem Regi subiectarum, & sub eius regimine, vel custodia existentium, ad id per locorum ordinarios, seu eorum Vicarios in spiritualibus generales, aut vbi sedes Pontificales vacant, vel eas vacare contigerit, per Vicarios à Capitulis sedibus huiusmodi vacantibus deputatos designandas, dum Orationes Quadraginta horarum, Dominica prima post publicationem præsentium in vna, Martis vero in alia, Iouis autem immediatè sequen. diebus in reliqua Ecclesiis incipiende fient, & eisdem Orationibus durantibus, deuotè visitauerint, & in vna quaque earundem Ecclesiarum orantes, competenter permanserint, his vero, qui in locis, in quibus tot Ecclesiæ non sunt, seu nullæ adsunt, aut Oratio Quadraginta horarum huiusmodi commodè fieri nõ

poterit, si loci, in quo moram traxerint, aut eos morari contigerit, seu aliã viciniorem Ecclesiam visitauerint, ibique per horam integram, vel aliud temporis spatiũ à cuiusuis loci ordinario, seu Vicario specificandum orantes moram fecerint, & pias ad Deum preces pro exaltatione Sanctæ Matris Ecclesiæ, hæresum extirpatione, & dicti Henrici Regis in hoc bello prospero statu, & fœlici aduersus eosdem hæreticos victoria effuderint, aut alia pia opera ordinarij, siue eius Vicarij arbitrio eis iniungenda exercuerint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem, ac eandem, quæ Christifidelibus Anno Iubilæi Almæ Vrbis Ecclesias, & extra eam, ad id deputatas, deuotè visitantibus concessa est, misericorditer in Domino concedimus, & elargimur, ac eisdem Christifidelibus, & cuilibet eorum, vt hac vice duntaxat, Sacerdotem sæcularem, vel cuiusuis ordinis regularem, ab ordinario tamen approbatum sibi eligere possint, qui eorum confessionibus diligenter auditis ipsos, à quibusuis peccatis criminibus, excessibus, & delictis quantumuis grauibus, & enormibus, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, etiam in litteris in die Cœnæ Domini legi solitis contentis, necnon à sententiis, censuris & pœnis quas quomodolibet, & quauis occasione incurrerint, iniuncta eis pro modo culpæ, pœnitentia salutari absoluere. necnon cuilibet ordinario, seu Vicario, etiam sede vacante deputato, Regni, Dominiorum, & ciuitatum prædictorum, vt Ecclesias, in quibus orationes prædictæ fieri debeant, deputare & visitationes trium Ecclesiarum, in diuturniores preces, seu alia pia opera commutare possint, plenam & liberam facultatem, Apostolica auctoritate, tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Præterea eisdem Christi fidelibus vtriusque sexus, qui in claustris Monasteriorum, vel aliorum regularium locorum degunt, seu in Carceribus, aut ægritudine aliqua, vel legitimo impedimento detenti, ad Ecclesias prædictas accedere nequiuerint, Si nihilominus, in aliquo ex diebus prædictis, pro præmissis, & alias prout Spiritus Sanctus, eis suggesserit, & Confessarius iniunxerit piè orauerint, ac confessi, & communicati fuerint, easdem Indulgentias, & peccatorum remissiones similiter concedimus, & elargimur. Contrariis non obstantibus quibuscunque. Volumus autem quod præsentium Transumptis etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides in iudicio, & extra vbique locorum adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die trigesimo Nouembris. Millesimo quingentesimo octuagesimo septimo.

Fœlix alienatio bonorum ecclesiæ quæ ipsius hostes à Galliæ florentissimis & locupletissimis prouinciis quas iam horrendus miles conxerat alienauit. Non caruit prosperis successibus hæc indulgentia qua adiuti Galli proceres sacro bello neruus & robur additum est, ita vt breui tempore fusis fugatisq. Germanorum copiis optata victoria potitus sit Christianissimus Rex cuius regni incolis fidelibus videlicet & Catholicis proximo diplomate eximiam condonationem, hoc est, IVBILEVM *largitur, ευχαρις[...] ergò Apostolica sedes. Cum verò plausibili vultu mihi ipsi congratularer quod tandem post varios casus post tot discrimina vltimam manum apponerem huic operi, opportunè contigit, vt à viro & probo & Docto Almæ Lugdunensis Ecclesiæ Comitum Thesaurario adhortatus fuerim Sacri huius Iubilei memoriam non præterire, quin ea postrema ista locupletarentur pagina ne tam ingens & multis ante seculis inaudita victoriæ tempore absorberetur. Tam beneuolo monitori nõ fuit asper calamus, eòque liberius, quod & Diploma è Roma missum & à Reuerendo Vicario Generalis acceptum apud me noctem integram hospitari passus sit vt typis committeretur, & scholiolo, quantum per octauam lucubrationes licuit commendaretur, sic fuit vt inquit Thucyd. [...] beneficium in tempore datum.*

In hoc autem iubileo primum pii patris & optimi pastoris cura in familia & gregis sollicita cura enitescit qui cumulatissimis gratiis hanc insignem de hostibus ecclesiæ victoriam prosequutus est, publicis nimirum supplicationibus de more habitis propitium afflictis Galliæ rebus Deum propitium reddidit, hinc præsidio & commeatu data facultate aliquid ex bonis ecclesiasticis alienandi, regno luctuosissimè turbato non defuit.

Diei iniuria publicum hoc lætitiæ signum offert apostolica sedes ob liberatum ab hæreticis

&

& perduellionibus Galliam summorum Pontificum asylum quoties ipsi vertere solum Romanum sæuientibus tyrannorum furiis cogebantur. Frigida spes nimium supererat Reipublicæ Christianæ pristinos recuperandi honoris diuini cultus, si voti compotes euasissent sectarij. Amisisset Pontifex Romanus non solum Christianissimum, sed omnium nobilissimum regnum cuius reges ecclesiæ primogenio gaudent, quibus nulli vnquam Petri successoribus obsequentiores extiterunt. Quis Romanã Sedem diligentius & audacius tutatus est ipsis Galliæ regibus? Quis ampliores thesauros, & vberiores prouincias Romanis pontificibus dedit, ipsis Francorum regibus? Ludouicus Caroli magni filius à Gallis Pius cognominatus Augustus Romanorum Imperator & Rex Christianissimus nobilissimam illam donationem, & pactum authenticum quod est apud Gratianum 63. dist c. 30 estq; peruulgatum in annalibus regiis Romano Pontifici Paschali fecit. Hanc regiam & æquissimam liberalitatem oppugnant hæretici omnes & hoc beneficio, hac gloria, hac laude spoliare velle videntur reges nostros. Summi duo Galliæ reges & imperatores Romani, Carolus pater & Ludouicus filius, Statuimus (inquiunt) vt neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante, successorum nostrorum, temporibus vllam penitus direptionem res ecclesiæ, vel iacturam patiantur, can. quia iuxta. 16 q. 1. Nemo talium viuit qui non se decies oppetiturum mortem pro Christo iactitet, atqui, maius est, quàm pecuniam contemnere, proprii sanguinis effusio. Conquerentibus istis hirundinibus regiis & muribus Palatinis apud Philippum Augustum imminui regia iura, dum sacerdotum iura in dies auctiora maioráque facit, pius princeps respondit, A Deo tot esse, iámque magna sibi Franciæq; suæ concessa beneficia, vt neque templis, neque sacerdotibus earum rerum quidquam denegare possit, quas non humana, sed ope sola diuina florentes & integras haberet. Neque verius, neque sanctius aliquid respondere potuit: nequit enim fœlicitas esse, vbi non & pietas, nemo verò pius est, qui pietatem caret.

Quod si tam grato & beneuolo affectu se gessere Christianissimi reges in pontificatus dignitatem vicissim summi pontifices pium amorem & curam vigilem in ipsos testati sunt, quos siquidem innumeris priuilegiis dotarunt amplissimis & ferè diuinis nominibus exornarunt, iniurias eorum metuendo anathemate vlti sunt, nec vnquam permiserunt hæreticam luem eorum fulgidissima lilia, fœdare aut infuscare quinimò nec ipsis pepercerunt si quando malè aut desidiosè sceptra tulerunt. Hinc pontificia in huius regni commodum charitate incensus Zacharias anno Christi nati septingentesimo quinquagesimo tertio, Chilpericum longa maiorum serie legitimum Galliæ regem & possessorem, regno auito destituit, vltimum Francorum Saliorum generis, & in eius locum Pipinum Belgam substituit, causatus peccatum esse, hominem tantæ imparem potestati, inertem, & nihil agentem Reipublicæ gubernacula moderari. author Gelasius. can. Alius. 15. q. 6. quod annalibus etiam nostris proditum est. Hinc & Leo tertius, pontifex Romanus hac eadem fultus autoritate septem & quadraginta post annis Carolum pariter Gallorum regem, Romæ creauit Imperatorem, imperium Latinis iam desuetum (per trecentos enim & triginta annos desitum fuerat imperari, post Augustuli mortem) Gallorum virtute Romam referens. & in occidentem, tantùm quia multos iam annos Longobardis ecclesiam, totámque Italiam diripientibus Imperatores Græci non resisterent, quod ratum omnes habuere, atque habent factum. Post Carolum Gallia centum annis imperium Romanum tenuit, quo tempore testatur Italica, Romanáque omnis historia Ecclesiæ Romanæ neque melius, neque fœlicius vnquam fuisse. Huius verò imperij à Gallis virtute tanta quæsitam maiestatem & per annos centum defensam, scripsit inter cæteros Egnatius Romanorum principum lib. 3. Nescire se, maiore ne Gallorum dedecore & infamia, an ecclesiæ & Italiæ damno ad alios translata sit. Nam qui subsequuti sunt annis multò plus quam ducentis, alij ferè omnes hostes sese veluti ex professo gesserunt infensissimos ecclesiæ Romanæ, vi detrusis armata frequenter ipsis à sede prima pontificibus, in quos hi vicissim se suis telis armarunt, execrationibus, anathemate, dirísque cæterò neque rarò depositione, interea tuti plerique solo Galliæ perfugio, quò sunt & migrare tandem compulsi ab vsurpatoribus imperij.

Illud perpetuæ religionis conseruandæ studium cordibus regum Christianissimorum auito munere innatum causa fuit quod tandiu firmũ & inconcussum permanserit imperium quod pontificia sedi & venerandum extiterit quod nullis peregrinis potestatibus pollutum fuerit. Quid ergo dementes Germani illi spirabant, quid conabantur in regium culmen, qua audacia quo impetu ausi sunt religionem, antiquum & vnicum fidei consensum in deplorabile schisma commutare? Insaniam profectò tantorum nebulonum mirari soleo, quod tantis sumptibus

tanta itineris difficultate acciti pro Iunone nisi nubes amplexi sint, vt de Ixione testatur fabula. Ergóne ô Germani quotquot estis qui tanto strepitu Galliam vestris legibus moderandam voluistis, florentissimas huius regni prouincias in vestros specus & latebras commutare aut includere contendebatis. Sic à tot annis extructa sunt vobis solis amplissima mœnia, magnificentissima templa, vt seditiosorum & latronum receptacula & impudentissima lupanaria fierent? O rem auditu & creditu horrendam! Sic homines vino potius quam armis dediti, non solum in optimi cuiusque fortunas, sed in totius etiam Galliæ perniciem erumpent. Ob id sanctissimus & inuictissimus Clodoueus tanta pietate Gallicis hominibus fundamenta iecit religionis Christianæ vt nunc exteri nepotes edoceant illius euersionem & ruinam. Idcirco Childebertus Arrianis Christianæ pietatis hostes tanto studio è suis finibus exterminauit, vt hoc tempore Arrianis longè deteriores ipsis barbaris ferociores Saxones & Pomeranos aliquot Lutheranæ hæresis clientes in vniuersam Galliam impunè vndique perbaccharentur. Frustra impij tot copias imo tot greges duxistis aduersus Gallicam virtutem, frustra tot aptastis equites, discussi sunt vestri conatus. Non trophæum quod sperabatis, sed ignominiam & exitium reportastis. Ridiculum vt temerarium facinus. Germani turbulentissimi milites adeo de victoria exultabant vt quemadmodum de Britannorum copiis in Romanos collectis apud Tacit. lib. 4. legimus, coniuges victoriæ testes secum traherent plaustrisq. imponerent. Cum enim supra quinquaginta millia in acie starent, ne strepitum quidem & clamorem tanti exercitus nedum impetum Gallos qui numero multo inferiores, dexteritate & militari audacia potentiores erant, partim in castris regiis, partim sub Lotharingis immortali laude dignis de tota Gallia bene meritis Principib. fore perlaturos existimabant, sed ita regia Prudentia & cunctatione factum est, vt ferus dictu populus factis imbecillem se ostenderit. Victis siquidem præclaro pacto Heluetiorum primis ordinibus in quibus potiorem roboris partem Germani collocarant, cæteri perterriti supplici & querula voce veniam apud regiam clementiam deprecati, velut oues occisionis miseri, inermes, pallidi & inopia penè consumpti terga dederunt. Tantam victoriam non sine numinis diuini consilio & ope euenisse credibile est. Irritus labor est Christo & ecclesiæ aduersari. Planè insanire videntur qui falsa persuasione aut libertate religionis inflati res arduas periculo plenas aduersus ecclesiam aggrediuntur. Omnis enim potestas, amplitudo, & fœlicitas, ad eos solos perueniunt, ad quos fauore numinis destinantur, prout videmus eos frustra magnos apparatus facere summósque edere conatus qui Deum habent infensum & suis cœptis renitentem sicut verè ab Aegesippo dictum, Nullius virtus statutis cœlestibus potest adferre impedimentum. Neque illi semper bello victores euadunt qui numero & viribus superiores sunt: sed potentes ab infirmis debellari & magnas copias à parua manu deleri sæpe contigit.

Potior & præstantior victoriæ pars imò tota suppetiis cœlestibus debetur, at mortalium vnus est HENRICVS VALLESIVS *qui cunctando nobis rem restituit. Populus opinione potius quam æqua rationis existimatione omnia librans prudentissimam regis moram & necessariam illam cunctationem temerè traducebat nescius quod cor regis in manu domini. Nutabant res Galliæ, altiùs cristas tollebant hostes, iam Methaphisicam Prouinciarum Galliæ diuisionem componebant. At Rex vnus qui noctes insomnes agit de belli exitu sollicitus, non cædes, non truculentam aut Gothicam rabiem spirans violentiæ hostium nonnunquam cedendum esse accuratè intelligit; nec temerè cum iis gentibus confligendum, quæ impetu maximè valent ne ferociæ addantur vires quæ patientia & mora viliter vincuntur, sicut præclare Iouius inquit, Indomitæ vires, quæ vel graui impetu sine multo sanguine detrimentoque perrumpi nequeunt plerumque mora vili & tuta cunctatione diffringuntur. Trophæa tantæ victoriæ passim variis doctorum hominum scriptis apud nos fulgent ex plurimis tamen felici poemate commendantur apud Erinophilum Illustriss. & Amplissimi Domini* IACOBI D'APCHON *Copiosiore historiæ ambitu non opus est. Elusit, vicit, fregit regis Prudentia insanos impetus Germanorum. A Domino factum est istud. Hinc immortales Deo gratias reddere tenemur, ad hoc nos inuitat Pontificis clementia hoc optatissimo Iubileo, cuius fructus consequi sperant ij omnes qui de celebri hac victoria lætantur.*

Portum attigimus. Hic fixa sit vltima periodus operis auspiciis Sixti V. Ampliora dum molimur, viuat, lectitetur, placeat & prosit piis omnibus hoc ingenij specimen, quibus si illud placuisse cognouero tot vigilias insumpsisse nunquam pœnitebit.

FINIS.

INDEX
RERVM OMNIVM ET MATERIARVM QVÆ IN SINGVLIS DIPLOMATIBVS ET SCHOLIIS CONTINENTVR.

Per Petrum du Boys Tholos. digestus.

B

D

E

G

Græcia

H

I

Idolo-

M

N.

O

P

Periurium

S

Sacramen-

T

V

Z

FINIS.

APPROBATIO THEOLOGORVM PARISIENSIVM.

NOs Sacræ Theologiæ in alma Parisiensi Academia Doctores, ordinis Prædicatorum, hanc Summam Constitutionum Summorum Pontificum, accuratè concinnatam & illustratam opera Petri Matthæi I.V.D. propter multiplicem & locupletissimam in ea doctrinam reconditam Catholicæ fidei per omnia consentientem, tutò, & Summa Piorum omnium cum vtilitate typis cudi & legi posse fatemur. Dat. Lug. In in ipsis Natalis Christi feriis.

F. Jacobus Bergeon.
F. Petrus de Bollo.
F. Simon Croissant.

SVMMA PRIVILEGII

Christianißimi Galliarum & Poloniæ regis edicto cautum est ne quis Summam Constitutionum Summorum Pontificum & rerum in Ecclesia Romana gestarum à Gregorio nono vsque ad Sixtum V. studio maximo Petri Matthæi I.C. concinnatam ante decennium in ditionibus regiæ Maiestatis imprimat aut impressam diuendat nisi à Petro Landry Bibliopola Lugdunensi ei facta fuerit potestas, huius priuilegij iure. Qui secus faxit pœnas incurret amplißimè in regiis literis conceßis Parisiis 26. Nouemb. 1587.

SIGNAT.

DESBALDIT.

BIBLIOPOLA LECTORI CANDIDO

Operosum nimis esset menda singula quæ in hoc opere aut ipsius authographi variis amanuensium notis iisque obscurioribus consarcinato, aut incuria Typographorũ cũ graui nostro dolore irrepserunt enumerare. Author vbi duo præla feruebant in editione suarũ lucubrationum, accuratiùs corrigendis tantis vitiis Chironiam manum adhibere non potuit, coactus totos dies in congerendis, distinguendis, examinandis & illustrandis constitutionibus insumere, multiplicique studiorum anfractu irretitus oportuit illum multa & bene & cito exequi; sed pro tempore quod potuit præstitit, elimatiora prope diem daturus. Sorbere flaréque (inquit Comicus) haud factu facile est. Itaque (lector candide) vbi & vocibus parum latinis, & solœcis nonnullis opus obsitum comperies, id in operariorum caput recudito. Integra siquidem scholia in quibusdam exemplaribus extant quæ nullomodo à solitis negligentia mendis vindicata fuerunt, teque fortassis in fusiores cachinnos prouocabunt nisi candidus humanorum lapsuum interpres illos cohibeas.

Errata insigniora

1.p. ver. tempus. collexit. lege. collegit.
2. vers. mittunt. lib.7. Decret. leg. lib.6. Decre.
27. vers. nense. in quo arat. leg. inchoarat.
54. vers. danit. Benedi:torum. leg. Benedictinorum.
65. vers. Ecclesia. ecclesias. leg. Ecclesiis.
74. vers. bis. innocentium. leg. incentiuum.
87. vers. victum. prophetos. leg. Prophetas.
92. vers. re non. in priora. leg. in prora & verum. leg. rerum.
96. vers. vertere. priuatum. leg. primatum.
121. vers. lio. suos sedes. leg. suas sedes.
128. vers. tur. Iam. collexerat. leg. collegerat.
131. in ad. leg. constitutionis vinculis.
139. rum form. vapulaberis. leg. vapulabis.
184. vers. liceat. Germania. leg. Germaniæ
262. vers. ques prolutus. leg. pronolutus.
276. vers. Bolena. belliunam. leg. belluinum
308. vers. tur. Iuth. vocis. leg. voces
323. vers. theri. cogeretur. leg. cogeres
341. vers. Ioan. de Moneta leg. de Monte à
372. vers. si quis anet. profunda. l. profundo.
410. v. tibus. resipiscuerimus. leg. resipuerimus. & vers. expectanit. thuribus leg. thure Sabæo adolet.
420. vers. cui flagam. leg. flauam.
480. vers. beneficium. leg. curis irretitos.

Præposterus duarum sequentium constitutionum est ordo, falsis inscriptionibus, IIII. Bul. titulus est De *clausura monialium* V. De *pœnis naufragantium bona occupantium.*

545. v. homicidam. minuebitur. l. minuetur.
545. vers. ratio & susceptor sint patres spirituales.
617. totum scholium mendis scatet. vers. tudi ne. Ethruria exornare. vers. Regulorum. leg. solemni apparatu. vers. puratis. leg. solent summi. vers. hocquantulum. leg. Italicis decerptum boni.
647. Vers. plebis. Sacerdotis. leg. sacerdotum. leg.
654. Vers. qua ardor. minimorum. leg. nummorum.
655. mitti. maleuexentur. leg. male vtãtur. vt
684. decentur. vsũm sum. leg. vsus sum.
705. Vers. Iubilai præstantia antiquissimi. Vers. Verum. paucissimis. Vers. Iam non admiratur. leg. admirabor.
807. Archigymnasio. tradita sunt. & vers. exiit. detrudenda. leg: detrudendi & vers. multos. præcipitus. l. præcipites.
809. fortitudinis. Et nobilissimus. ibid. vers. animus sic ad beatitudinis.
847. vers. Comitiis. Gregorij XIII.
857. vers. hocedicto. hic. leg. hoc.
901. vers. iure. Curia plures.

817. vers. bus. si. talis flosculis. leg. talibus flosculis.

818. vers. Mandre Abbati. leg. Abbate.

910. vers. concursus. liberti. l. liberati.

911 vers. hoc tempore. Maria Suarda Scotia ab aregina xio. leg. Maria Stuarda Scotia regina ab anxio:

912. vers. pro sequentes dele propitium vel lege propitius.

914. ver. hoc tempore Saxones & Pomeranos aliquot leg. Pomerani.

Cætera Iudicio candido legentium relinquuntur.

